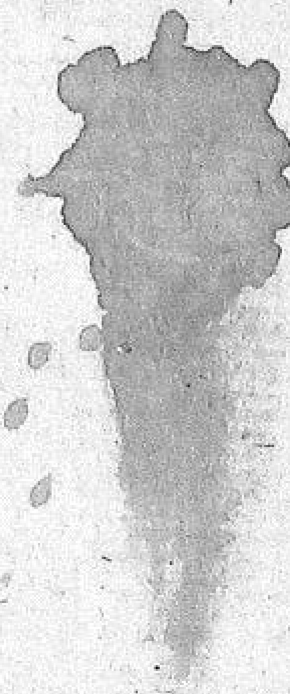

ACCADEMIA DI MEDICINA
DI
TORINO

Ex Libris Doctoris Phisici
Francisci Simbolas ego
Calaritani, [illegible]

Laus Deo

MICHAELIS ETTMÜLLERI

PHILOS. ET MED. D.

Hujusque in Illust. Lipsiensi Academia Profess. Publ. & Practici, dum viveret, longè felicissimi & celeberrimi,

OPERA OMNIA

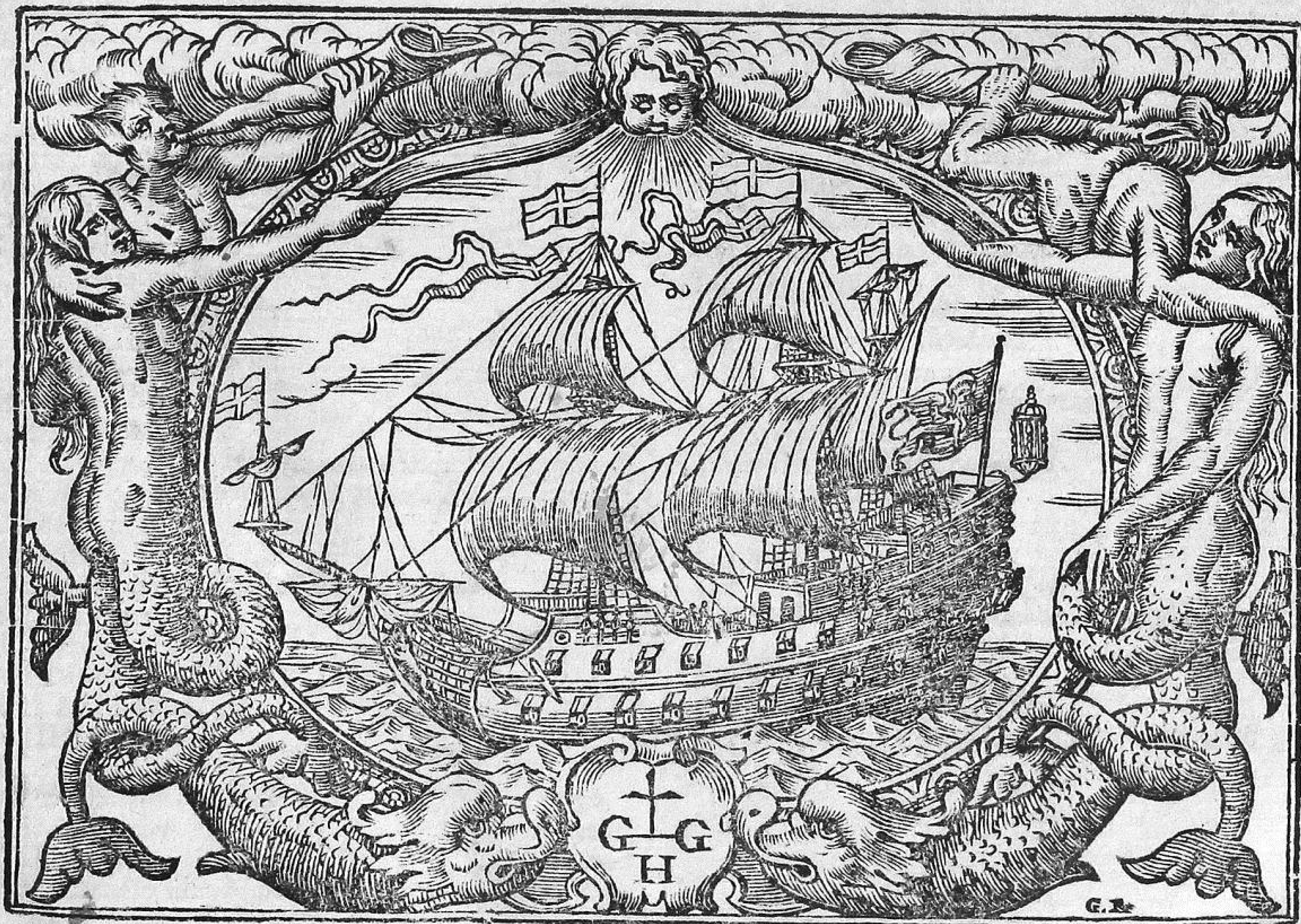
MEDICO-PHYSICA, THEORETICA ET PRACTICA.

EDITIO POSTREMA,

Accuratissimè ad mentem Auctoris recognita, mendis omnibus castigata, ac prioribus Editionibus duplo auctior, utpotè quæ omnes Auctoris Tractatus, Exercitationes, ac Collegia, ab eodem tàm publicè, quàm privatim habita, congruis in locis harmonicè connexa complectitur, ut nihil ampliùs desiderari queat.

Cum Indice locupletissimo ad calcem totius Operis.

TOMUS TERTIUS.

VENETIIS. M.DCC.

Apud Joannem Jacobum Hertz.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

MICHAELIS ETTMULLERI

PHILOS. ET MED. D.

Et Publice in Illustr. Lipsiensi Academia Profess. Publ. & Practici, dum viveret, longè felicissimi & celeberrimi,

OPERA OMNIA

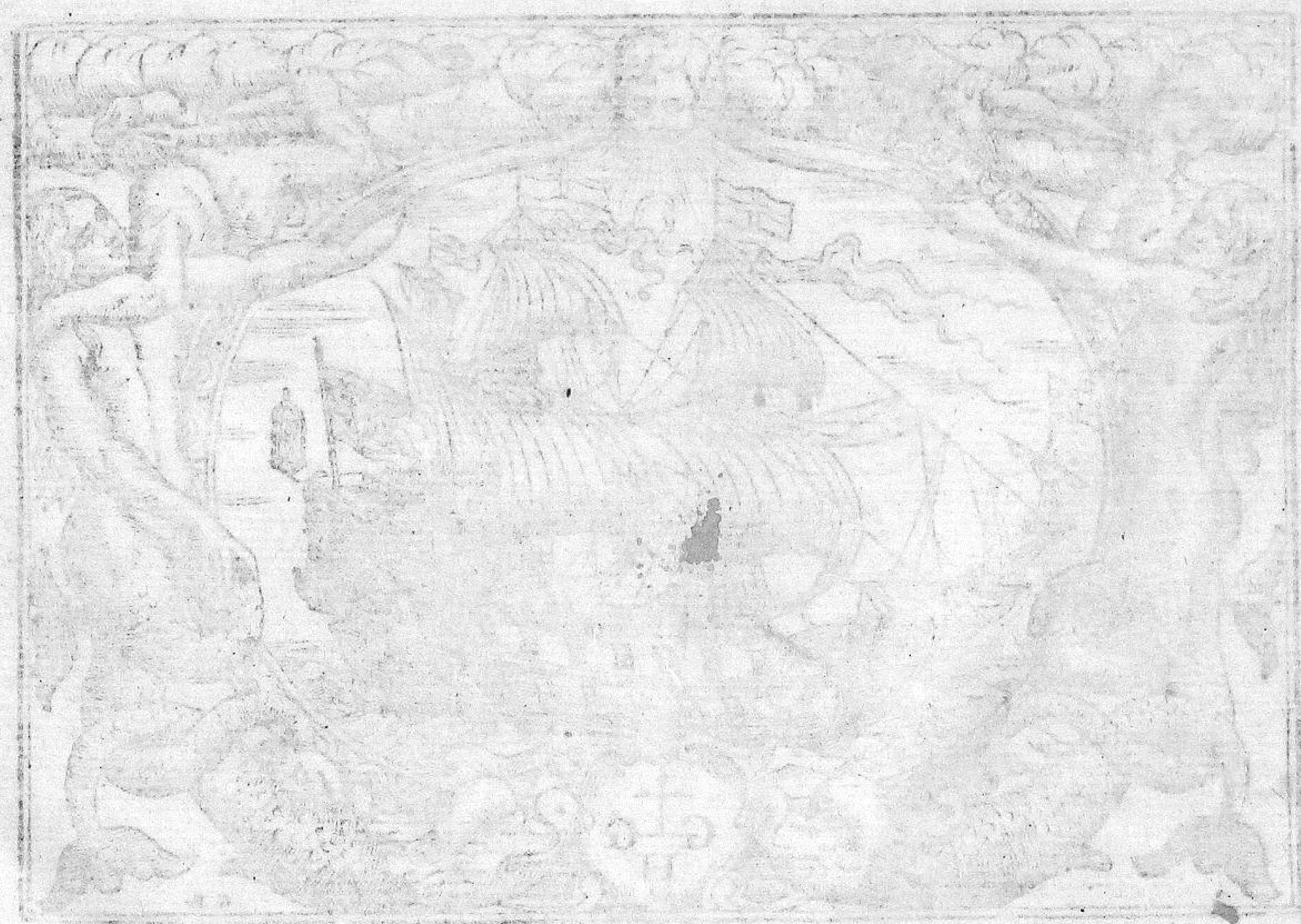
MEDICO-PHYSICA, THEORETICA ET PRACTICA.

EDITIO POSTREMA,

Accuratissimè ad mentem Auctoris recognita, mendis omnibus castigata, ac prioribus Editionibus duplo auctior, utpote quæ omnes Auctoris Tractatus, Exercitationes, ac Collegia, ab eodem tum publicè, quàm privatim habita, congruis in locis harmonicè connexa complectitur, ut nihil amplius desiderari queat.

Cum Indice locupletissimo ad calcem totius Operis.

TOMUS TERTIUS.

VENETIIS, M.DCC.

Apud Joannem Jacobum Hertz.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

SERIES MATERIARUM ET TRACTATUUM
In hoc Tertio Tomo contentorum.

COLLEGIUM PHARMACEUTICUM IN JOHANNIS SCHROEDERI Pharmacopœjam Medico-Chymicam.

PARS I.

PARS II.

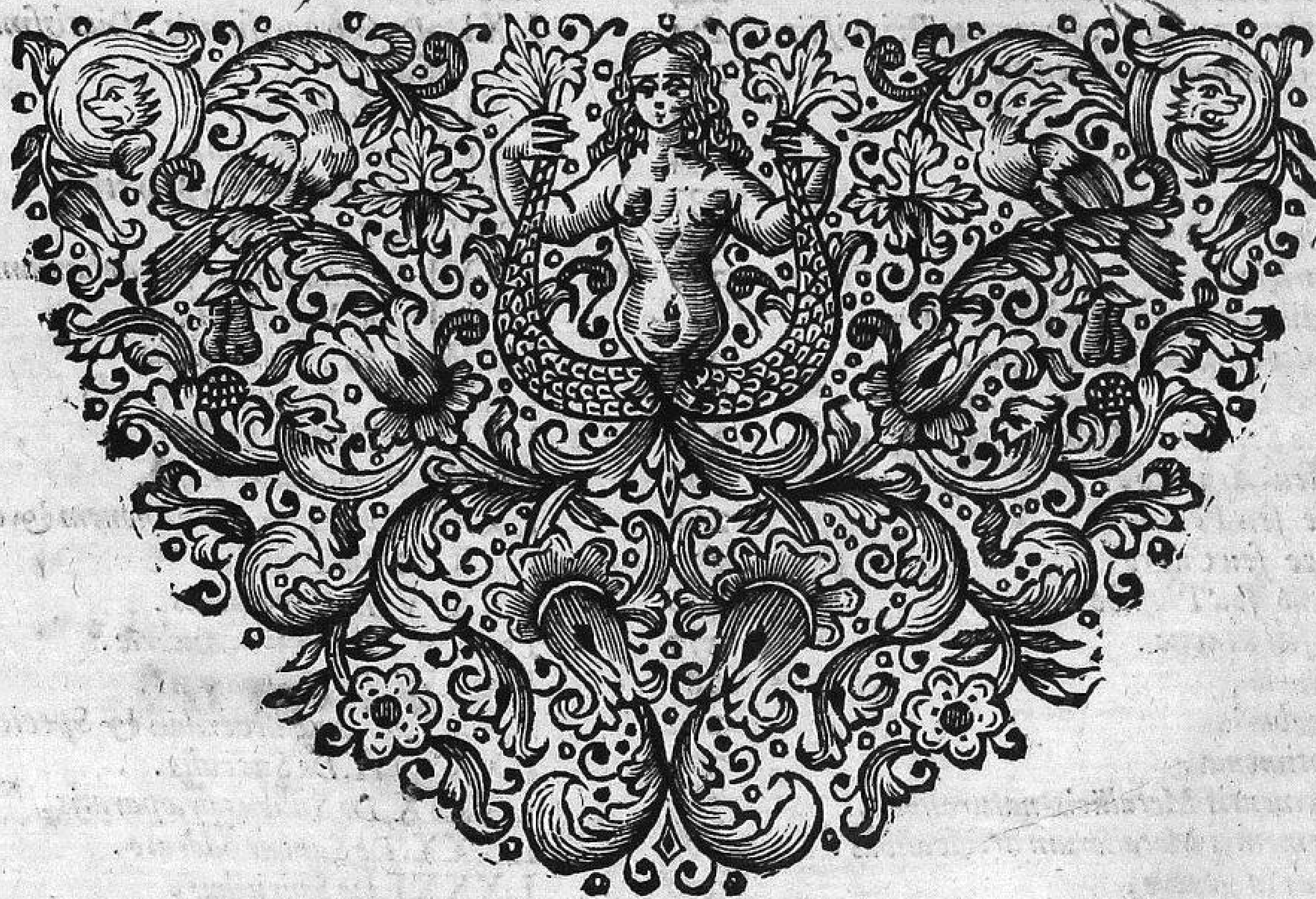
COL-

COLLEGIUM PHARMACEUTICUM IN DANIELIS LUDOVICI

Pharmaciam Moderno Seculo applicandam.

COLLEGIUM,

Sistens Doctrinam præscribendarum Formularum.

MICHAE-

MICHAELIS ETTMÜLLERI,
Philosoph. & Med. Doctoris,

COLLEGIUM PHARMACEUTICUM
IN
JOHANNIS SCHROEDERI
Pharmacopœjam Medico-Chymicam.

Ntea quàm nos accingamus ad Medicamentorum Compositionem artificialem, operæ pretium erit singula vulgò dicta ingredientia aut simplicia enucleatè proponere, ut ex cujusvis natura probè perspecta, deinceps de ipso composito remedio rectiùs judicare possimus.

Universa autem materia medica tribus communiter regnis absolvitur:

I. Minerali,
II. Vegetabili, atque
III. Animali.

Hinc, juxta Autoris nostri ductum à primo, nempe minerali regno, jam initium faciendum esset, utpote quod reliquorum ferè fundamentum est: Cùm verò regnum vegetabile, ex quo Medicina primordia sua traxit, sit omnium facilius, nec vulgares sint recónditæ virtutes sub simplicibus vegetabilibus, multumque in recessu habeant, à Phytologia, seu illa Pharmacologiæ parte, qua plantarum natura, virtutes & Præparationes enodantur, incipiemus, progressuri ad magis ardua.

PARTIS PRIMÆ SECTIO I.
TRADENS
PHYTOLOGIAM seu REGNUM VEGETABILE:
Cui, ob materiæ Convenientiam, & evitandas Repetitiones, harmonicè connexæ sunt Demonstrationes, & Lectiones Botanicæ in HORTO MEDICO LIPSIENSI publicè institutæ Anno 1682.

T generalia quædam consideremus, quoad ortum patet, ex *SENECA*, quod Medicinæ notitia fuerit primò quorundam simplicium & plantarum; uti ex *DIOSCORIDE* videre est & *GALENO*, *MESUE*, *MATTHIOLO*, *LUSITANO*, &c. qui *Commentariis suis DIOSCORIDEM* explicavere. Verùm, quamplurima sunt superaddita, objiciet quis; & exoticorum multa accessere? Resp. Plurima quidem circumferuntur, sed ab agyrtis, aniculis, &c. quæ incerta, dubia sunt, & fallacia. Imò, quid si juniperum, sambucum, buxum, corylum, &c. præferrem ligno guajaco, sassafras, Chinæ-Chinæ, salsæparillæ? lapidibus Bezoardicis calculum humanum præponerem? Et cognitio hæc, quod cum reliquis artibus successivè sumpserit incrementa, non est negandum.

Antequam autem ipsas plantas consideremus, quædam in genere monenda erunt de scriptoribus partim botanicis, partim & variis vegetabilium generibus.

Scriptores, qui studio huic Botanico ex professo operam suam locarunt, sunt duplices; vel veteres, vel recentiores.

Inter veteres primus omnium vegetabilium historiam systematicè proposuit *DIOSCORIDES*, quem secutus est *GALENUS*, omnia ferè ex prædicto *DIOSCORIDE* exscribens. Hunc Arabes postmodum excepere. In *DIOSCORIDEM* illum posteà *commentarium* scripsit *MATTHIOLUS*, *Animadversiones* verò *AMATUS LUSITANUS*.

Inter recentiores Botanicos 2. Classes invenire licet:

I. Est eorum, qui Grammaticè tantùm de vegetabilibus scripserunt, appellationibus nudis & formis externis contenti, ut *BAUHINUS*, *CLUSIUS*, *CORNUTUS*, *LOBELIUS*, *ALPINUS*, &c. Hi curiosè quidem, sed Grammaticè tantùm, plantas tractant.

II. Est eorum, qui Medicè de iisdem egerunt, vires imprimis & facultates earundam scrutantes: ex quibus clarent *TABERNÆMONTANUS*, copiosus quidem, sed confusus & incertus Autor; *SIMON PAULI*, qui est elegans, & simul tamen copiosus, atque cum judicio scripsit; *CASPAR HOFMANNUS in Tr. de Medic. Officinalibus*, qui de nomine specie & usu multa in ordinem reduxit, quæ alii confusè tractarunt, sed more Galenicorum, cum fuerit purus Galenicus. *KARRICHTERUS in Botanico German.* commendandus, qui vestigiis *PARACELSI* insistens, modum colligendi & asservandi ostendit accuratum, quod nemo ante eum fecit; Omnibus palmam præripit in scrutinio morborum, ab incantatione ortorum: Quin ipse *PARACELSUS Herbarium* concinnavit, sed parvum, modum tamen inibi ostendens verum studium hocce perscrutandi, & quomodo vires simplicium sint cognoscendæ.

Facultates aliàs simplicium horum plerumque à qualitatibus primis, caliditate, frigiditate, &c. ut & aliis occultis determinantur; sed minùs rectè: Hac enim ratione omnes virtutes specificæ oc-

cultæ jacerent, & prorsus laterent, quæ tamen maximam partem in curando absolvunt. Quid? quod prædictæ illæ qualitates prorsus imaginariæ sint; cùm harum nulla in herbis quibusdam & aliis simplicibus inveniatur, quæ tamen respectivè tantùm, prout subjectum offendunt, in illud agunt: v.g. spina digito infixa summum calorem infert, cum tamen per se minus calida sit: piper, & spiritus vini in se actu frigidus est, in corpus tamen assumptus intentissimum calorem infert: spiritus nitri internè frigidus censetur, & rectè; externè verò est calidissimus: camphora frigida est, attamen sulphurea, cùm in media nive ardeat.

Rectiùs igitur virtutes vegetabilium determinandæ sunt à mistura materiali seu textura minutissimarum particularum, non vi radiativa & ideali: nam amuleta v. g etiam per emanationem effluviorum actionem suam in spiritibus nostris perficiunt, quicquid agunt. Radix scilicet & fundamentum omne consistit in tali textura, qua mutata mutatur & effectus: sic purgantium textura per acida variata, variatur etiam facultas purgatrix: sic antiscorbutica per exsiccationem castrantur, ob mutatam particularum texturam.

Inter particulas autem hasce primatum obtinent subtiliores, & volatiliores salinæ & oleosæ: inde enim est, quod per sapores & odores subinde sese manifestent vegetabilia notabiliora: v.g. *Cinnamomi* virtutes, quas obtinet, in sale volatili oleoso copiosissimo, in eo contento fundantur, hinc vis analeptica, stomachica, calefaciendi, &c. His enim per destillationem exhaustis cortex iners est, omni ἐνεργείᾳ carens. In cochlearia vis antiscorbutica est, ob sal volatile acre.

Prout autem variat hæc textura materialis, ita & variant vegetabilium vires; hinc longè alia virtus sæpè est in foliis, alia verò in radice unius ejusdemque plantæ. Sic in sambuco, quod *integrum* pharmacopolium potest implere, alia vis sese exserit in foliis, alia in cortice, alia quoque in radice: Radix scilicet purgat hydropicos; juli faciunt vomitus; flores lac procreant; succus autem inspissatus dysenteriæ & erysipelati prodest, & sudorem pellit. Gentiana convenit in quartana, myrrha in menstruis deficientibus & similibus.

Hisce præmissis jam propiùs ad vegetabilia accedamus, quæ doctrinæ melioris gratia secundùm omnes illarum partes distinguemus, harumque simul texturam materialem, & ex his producta varia pharmaceutica, considerabimus.

Inter partes vegetabilium sunt. I. *Radices & ligna cum suis Corticibus*, quæ in genere conveniunt, & viam suam debent sali acido volatili: Hæc ipsa enim igne chymico examinata, in vase clauso dant

1. *Phlegma* iners.
2. *Spiritum acidum* volatilem, qui in recessu habet sal volatile, cujus rei testimonium perhibet fuligo; cum quo prodit
3. *Oleum* penetrans, sed empyrevmaticum.
4. Relinquunt pro capite mortuo *Carbones*.

Quod si verò igne aperto comburantur, Spiritus & oleum sub forma flammæ evolantes condensantur tandem in fuliginem, ex qua phlegma, paucus spiritus acidus, copiosum sal volatile oleosum & empyrevmaticum, sed penetrantissimum, obtineri per destillationem potest: remanet caput mortuum, ex terra & sale fixo constans, quale caput mortuum sub nomine cinerum etiam post istam lignorum deflagrationem remanere solet.

Observandum autem, quod omnia hujusmodi producta copiosiora longè habeantur ex corticibus, ut pote magis resinosis, quàm ipsis lignis; uti speciatim in ligno guajaco manifestum est, cujus cortex longè magis impregnatus est particulis medicamentosis activis, unde ista producta Chymica oriuntur, quàm ipsum lignum.

Porrò ex his lignis, & hisce congeneribus durioribus corticibus & radicibus, mediante spiritu vini essentia resinosa extrahi potest, quę copiosa aqua præcipitata pulverem copiosum in forma sicca exhibet; vel abstracto spiritu in Extractum redigi potest: Caput mortuum verò seu ligna ista, ex quibus essentia ista extracta fuit, destillando suggerit adhuc egregium spiritum acidum, sed nullum vel paucum admodum oleum; adeò ut talia olea destillata nil aliud sint, quàm resinæ, vi ignis in oleosum corpus colliquatæ. Præter Essentiam resinosam, cum spiritu vini extrahendam, etiam mediante aqua per cocturam extractum gummosum elici potest, dum aquæ medio resolvuntur salia in lignis, & horum medio simul junctum ipsis elicitur oleum resinosum, à quibus decocta lignorum vim adeò potentem sudoriferam obtinent.

II. Post ligna considerentur ipsæ *plantæ* seu *berbæ*, earumque *caules*, *folia*, &c. Hæ ipsæ ratione texturæ materialis, & inde productorum chymicorum commodè sub *quintuplici Classe* iterum veniunt considerandæ.

Prima classis est illarum, quæ sunt succulentæ, ferè insipidæ, adeoque abundare videntur phlegmate, & temperatum alcali volatile continent; Quales sunt lactuca, parietaria, portulaca, & sedum majus. Hæ in anatome chymica pro usu medico subministrant aquas destillatas, & succum expressum in Rob blandè inspissandum. Plantæ tales vulgò frigidæ aut refrigerantes dicuntur atque humidæ.

Secunda est earum, quæ habent saporem acidulum & blandè adstrictorium, gaudentque sale essentiali tartareo, & phlegmate copioso mercuriali, & sunt absque odore. Tales sunt omnes species acetosarum, &c. subministrant hæ aquam, sed minus efficacem; in succo enim remanet sal essentiale crystallinum instar tartari, ejusdem figuræ & saporis, in quo earum efficacia quasi concentrata est.

Tertia est earum, quæ habent saporem amarum, sed citra odorem, adeoque in suo concreto constant sale nitroso quasi tartareo. Tales sunt carduus benedictus, fumaria, cichorium, lupulus, vulneraria pleraque, & similia. Hæ ipsæ subministrant aquam, & imprimis ex illarum succo elicitur sal essentiale, quod rectificatum super proprios cineres simillimum erit nitro, tàm in figura quàm in gustu, & ardet etiam instar nitri; unde vis diuretica.

Quarta est earum, quæ saporem habent admodum acrem & mordicantem, quales sunt omnes species nasturtii, cochlearia, scordium, cherefolium, species de sinapi & piperitis, in genere omnia raphanacea, cepacea & antiscorbutica, &c. quæ abundant spiritu seu sale volatili paulò acriori, sulphureo tamen. Hæ recentes si sunt, subministrant tàm fermentando, quàm sine fermentationes cum spiritus vini affusione spiritum volatilem acrem; nam sub fermentationis motu magnam aliàs salis volatilis jacturam patiuntur. Sin verò paulò maturiores fuerint, & post florem ad seminificationem se disponunt, commodè fermentari possunt, sicque suggerunt spiritum inflammabilem, de sapore & odore simplicis plus minus participantem: *quin etiam ex his sub tali statu simplici destillatione oleum arce destillatum penetrantissimum elicitur, quod aliàs nulla arte ex talibus elici potest*. Huc refertur Trifolium aquaticum, summum antiscorbuticum, Anglis maximè in usu, & quidem pro arcano habitum.

Quinta denique Classis eas continet plantas, quæ abundant substantia volatili sulphurea seu oleosa quasi resinosa, & hinc odorem fortem habent & penetrantem, saporem verò nunc amaricantem, nunc suavem; communiter etiam aromaticæ dicuntur; quales v.g. sunt absinthium, majorana, rosmarinus, salvia, thymus, origanum, & omnia aromatica. Vis earum latet in sale volatili oleoso. Hæc simplici destillatione subministrant aquas nonnihil spirituosas, & olea destillata, sicuti fermentando spiritus ardentes volatiles; sed tunc nullum oleum: Nempe fermentatione mediante attenuatur & resolvitur oleum in spiritum, adeò ut olea destillata plantarum sint nihil aliud, quàm spiritus concentrati, vel resinæ ab igne colliquefactæ; spiritus verò inflammabiles sint olea essentialia suo phlegmate resoluta: Tandem calcinata hæc ipsa recentia sal fixum, sicut plantæ quamplurimæ aliæ in cineribus relinquunt. Ut autem hæ ipsæ plantæ fermentando spiritus, ita putrescendo dant salia volatilia, non secus atque reliqua omnia vegetabilia putrefacta; quędam tamen plus, quædam minus talis salis suggerunt, qua putrefactione absoluta perfectè, nullum salis fixi vestigium superesse solet.

III. Quoad *flores* plantarum, hi sub *triplici* iterum *Classe* continentur: sunt enim hi vel

Primò sine odore, v.g. flores antirrhini, nymphææ, &c. in quibus latet alcali seu sal volatile blandum. Hi dant aquam blandam, & succum inspissandum in Rob.

Secunda Classis est eorum, qui habent odorem suavem, sed saltem superficialem, & facillimè evanescentem, uti sunt Narcissus, flores jasmini, liliorum alborum, violarum, & ex parte etiam rosæ. Vis eorum consistit in parte Mercuriali volatili, unde non possunt sufferre vel minimum calorem, quin eorum sal volatile Mercuriale & odor, tinctura, ac consequenter virtus & penetrantia evanescant: Propterea chymici mediante oleo Been vel amygdalarum dulcium, faciendo Stratum supra stratum cum floribus v. g. jasmini, &c. & baccis been aut amygdalis dulcibus, odorem & virtutem eliciunt.

Tertiæ Classis flores habent odorem fortem penetrantem & aromaticum, ut sunt flores rorismarini, &c. Di dant aquas spirituosas, & cum his olea destillata; item per fermentationem spiritus inflammabiles; quin etiam mediante spiritu vini affuso & sæpius abstracto vis eorum elici & in forma spirituosa exhiberi potest; uti v. gr. in *aqua Reginę Hungariæ*, seu spiritu vini sæpiùs à floribus anthos abstracto, notum est. Vis fundata est in sale volatili & oleo, ut herbæ primæ Classis.

IV. Flores sequuntur *fructus*. Fructus Medicinales imprimis sunt succulenti dulces, vel acidi, ut ribes, berberis, citrus, &c. vel acido-dulces; quorum vel

1. Succus expressus per residentiam depuratus per se asservatur, aut sulphurando eos, aut oleo olivarum eos muniendo, v. gr. succus cydoniorum, &c. Vel
2. Succi fermentantur & suggerunt potus vinosos; qua ratione ex succo uvarum vinum, item pomaceum, pyraceum, &c. item vinum ex fructibus rubi idæi, vel vinum ex passulis cum succo pomorum Borsdorffianorum fermentando paratur; Vel
3. Inspissantur in rob phlegmatis evaporatione; uti in rob sambuci, juniperi, sorbi, &c. notum est.

Succi

Succi dulces aut acido-dulces sunt temperati nutritivi, & qui nec calore nec frigore nobis insensi sunt; Acidi è contrà, ob acidum intensius, nec à nobis assimilabile, potiùs figendo, & contenta corporis plus minus condensando, refrigerant: inspissati relinquunt sal essentiale crystallinum, tartari instar, uti *in secunda plantarum Classe* dictum.

V. Sequuntur *semina*, quorum in vegetabilibus maxima vis est; & subdividuntur

1. In ea, quæ turgent succo mucilaginoso aqueo, concentrante eorum virtutem, qualia sunt semen cydoniorum, lini, psyllii, &c. ex quibus menstrui aquei beneficio mucilago elici potest.
2. In ea, quæ continent copiosum oleum, sed aquosum, per expressionem facilè eliciendum; aut etiam cum aqua appropriata in emulsionis formam redigi possunt; uti sunt semina pœoniæ, papaveris, amygdalæ dulces, &c.
3. In ea, quæ sunt ita temperata principiis activis, ut commodè fermentari possint, quo medio spiritus volatilis seu ardens elici potest; uti sunt non tantùm semina quædam cerealia, v.g. secale, triticum, &c. sed etiam illa semina, quæ saporem acrem & penetrantem habent, ut semen sinapi, cochlearię, &c. quorum vis in sale volatili admodum acri, simul tamen oleoso, consistit, unde tàm fermentando, quàm cum spiritu vini ex iis elicitur spiritus volatilis.
4. In ea, quæ habent odorem suavem aromaticum & saporem gratum, & continent copiosum sulphur seu oleum volatile, quod in recessu habet suum sal volatile, & dant aquam & oleum destillatum, uti sunt semen anisi, fœniculi, carvi, &c.

Tandem inter producta vegetabilium sunt *Resinæ* & *gummata*, de quibus *infrà Classe* 2.

SCHEMA
GENERALEM HERBARUM NOTITIAM COMPREHENDENS.

Herba in stricto significatu sumpta, ut docet THEOPHRASTUS *de causis plantarum*, & GALENUS *de antidotis*, quartum genus plantarum constituit. Græcis βοτάνη & πόα à βόω & πάω, ceu volunt dicta.

Definitur planta, quæ sine caudice & radice foliata provenit, potissimumque caule semen profert. (Subintelligenda autem illa duo folia sunt, non quæ cunctis communia, & ex seminis pulpa transmittuntur, sed quæ præter hæc à radice primò consurgunt & emittuntur) Negatur tamen à SCALIGERO contrà CARDANUM, Caulem de essentia herbarum esse; sunt enim quæ ea carent, ut capilli Veneris prima species.

Conveniunt cum Frutice stipitum multitudine nonnunquam, ut in vincetoxico, hyperico, &c. cum cremore, ut in brassica, lactuca, &c.

Ad essentiam propiùs facit, quod mollior, quàm arborum & fruticum earum substantia sit.

Degenerant tamen sæpè in frutices, ut salvia, ruta, hyssopus, &c. quemadmodum & fruticum quidam in arbores; Altitudine ad arborum longitudinem quædam ex his adscendunt. Causæ sunt soli & culturæ diversitas.

Ex partibus essentialibus componuntur duabus. Altera locum *formæ* obtinet, & anima est vegetativa, unde mista animata seu viventia dicuntur: eradicata v. gr. è terra allium & aloe herba vitam superstitem non modò habent, sed & iterum terræ immissa germinant. In nonnullis sensus & motus quædam vestigia adsunt, ut in herba Christophoriana, noviter ex Indiis allata. *Materia* pars essentialis altera est, quam corpus repræsentat; quod iterum *constat partibus* vel *similaribus*; spirituosis, quæ ruptis folliculis, ut in coluthea vesicaria, & in ipsa eruptione seminum, se manifestant; humidis, quæ vel aqueæ, rubræ, luteæ, &c. ut in esulæ, lactucæ, cichorii, sanguinis draconis, &c. succo, cum vel sine expressione; solidis, quæ similares, ut caro, fibræ, membranæ, &c. vel *constat* partibus dissimilaribus, tùm perennantibus tùm deciduis, ut sunt folia, caulis, flores, fructus, semina, baccæ, &c.

Differentiæ sunt vel *Physicæ* vel *Medicæ*.

Physicæ aliæ sunt *essentiales*, petitæ vel *à Materia*, ut quædam molles, duræ, macræ, pingues, &c. vel à *forma*, eaque (1) *interna*, unde aliæ calidæ, ut absinthium, &c frigidæ, ut rosa; humidæ, ut portulaca; siccæ, ut beta; temperatæ, ut asparagus. Quò pertinent virtutes peculiares, ex tota substantia agentes, v. g. contra calculum, vermes, pestem, ad promovendos menses, confortandos spiritus vitales & animales, &c. (2) *externa*, ex parte quantitatis, coloris, figuræ, &c. dum aliæ sine foliis, ut anblatum, &c. aliæ binis, pluribus & paucioribus, cum vel sine caule, proveniunt. Videatur *Methodus Histor. Stirpium* DODONÆI, CÆSALPINI, SPIGELII, SENNERTI, &c. Herbas enim in certas classes dividere velle, quæ singulas comprehendant, inter ἀδύνατα à Botanicis refertur.

Physicæ aliæ sunt *accidentales*, petitæ vel *à loco*, quales sunt montanæ, aquaticæ, sylvestres, peregrinæ, domesticæ; vel *ab ætate*, dum germinant, florent, semen proferunt; vel *à sexu*, ut in mercuriali, veronica, &c. laquei accersuntur.

Differentiæ plantarum Medicæ sunt vel *Theoreticæ*, vel *Practicæ*: *Theoreticæ* cum Physicis conveniunt; à quibus tamen differunt, quod maximâ ex parte ἐισωτερικαὶ, non acroamaticæ sint, & methodi medendi finisque Medicinæ ultimi inducendi gratiâ expetantur; ratione cujus

1. Certi reddimur de plantæ alicujus specie, quam Veteres usurparunt in hoc vel illo affectu, v. g. de absinthio Pontico, Origano, hyssopo, majorana nostrate, &c. Utrum cum veterum illarum descriptione & viribus conveniant?
2. Ut queamus unam alteri substituere, v. g. Cinnamomum Cassiæ, oleum caryophyllorum aromaticorum carpobalsamo, acorum verum calamo aromatico, &c.

Practicæ respiciunt virtutem, quam ad vires, cùm totius tùm partium, conservandas, vel morbos, aut universales aut particulares hi sint, abigendos habent: cujus gratiâ *aliæ* sunt *alimentares*, quæ maxima ex parte sua substantia corpus nostrum nutriunt; *quędam Medicinales*, quæ qualitate & forma præsertim nos afficiunt, sive sensibiliter sive insensibiliter illud fiat: sunt enim, quæ medio modo se habent, nutrientes & alterantes, ut lens, blitum, &c.

Utræque iterum dividuntur, & quidem *primò alimentares*, in κατ' ἐξοχὴν tales dictas, & sunt tum frumenta & olera, tùm legumina, præterea boni & mali succi; *secundò* in non-alimentares, ut lolium, atque omne zizaniæ genus.

Ad alimentares aromaticę referuntur, ut Nardus, rosmarinus, item salvia, majorana, & quæ salsamenti loco mensæ apponuntur, ut cochlearia, nastortium, &c.

Medicinales respiciunt:

1. Partes, easque tum collectivè, tùm distributivè, sumptas.
2. Ipsarum vires, dum agunt qualitatibus modò manifestis, primis, secundis, &c. modò occultis; unde aliæ calefaciunt, ut allium; aliæ refrigerant, ut psyllium, rosæ, violę, nymphea, &c. quędam medio modo se habent, quę digerunt, & pręparant, ut hyssopus, fumaria; quędam cordialium nomine spiritus confortant, & exhilarant, ut odorata, rosę, caryophylli, crocus, &c. lac augent, ut fœniculum; genituram augent, ut orchis; apoplexiam & epilepsiam respiciunt, ut lilium convallium, herba paralyseos, radix pœonię; venenis resistunt, ut allium, scordium, zedoaria, Angelica, &c. Legantur VVECKERI *antidot. generale*, DANIELIS *Sennerti Institut. Medicę l.* 5. SAMUELIS SCHOENBORNII *Man. Practicum*, TILEMANNI & MACASII *Mater. Medica*, & *Promptuar. Medicum*.

Secundum quarum ordinem & viam *vivum herbarium* concinnari posset, servato numero alphabetico. Aliis probatur alphabetico ordine plantas officinales recensere, ut habet AUTOR noster. Qui tamen Physicę unà contemplationi se addicunt, sint contenti *methodo* DODONÆI, CÆSALPINI, SENNERTI, & quę Catalogo Cantabrigiensi sub finem expressa est. Nam herbarum alię sunt:

1. *Bulbosę*, ut lilium cruentum.
2. *Tuberosę*, ut asphodelus, scrophularia, &c.
3. *Umbelliferæ*, ut fœniculum, anethum, &c.
4. *Verticillatę*, ut Cardiaca, marrubium, &c.
5. *Spicatæ*, ut lysimachia spicata, aquatica, purpurea, &c.
6. *Scandentes*, ut Convolvuli, clymena, &c.
7. *Corymbiferę*, ut Tanacetum.
8. *Pappifloræ*, ut taraxacum, erygerum, &c.
9. *Capitatę*, ut jacea, scabiosa, &c.
10. *Campaniformes*, ut campanula.
11. *Coronariæ*, ut armerius, majorana, & rosmarinus, &c.
12. *Rotundifolię*, ut asarum, caryophyllata aquatica, &c.
13. *Nervifolię*, ut plantago, helleborina, &c.
14. *Stellatę*, ut Gallicum, matrisylva, &c.
15. *Cereales fruges*, ut frumentum & legumina.
16. *Aeiζoa*, ut sedum, telephium, &c.
17. *Graminifolię*, ut graminum species.
18. *Oleraceę*, ut endivia, blitum, spinachia, &c.
19. *Spinosę*, ut Cardui.
20. *Linifolię*, ut linum, linarię species, &c.
21. *Tomentosę*, ut gnaphalium Americanum.
22. *Saxatiles*, ut saxifragia aurea, melilotus, &c.
23. *Lactiferę*, ut esula, cichorium, &c.
24. *Trifoliaceæ*, ut fragaria, medica trifolia, &c.
25. *Repentes*, ut nummularia.
26. *Narcoticę*, ut solanum, papaveracea, &c.
27. *Filiceę*, ut filix, polypodium, &c.
28. *Musci*, ut terrestris, coralloides, caliceus, &c.
29. *Aquaticę*, ut hydropiper seu persicaria aquatica, nymphæa, &c.
30. *Marinę*, ut fucus, alga, &c.

Hęc erant generalia de vegetabilibus premittenda: Jam ad specialiora, nempe ipsas plantas, progredimur, adeoque ad ductum Autoris nostri totum negotium certis classibus includemus.

PHYTOLOGIÆ
CLASSIS I.
DE ALTERANTIBUS PRIMARIIS,
Quæ sunt Plantæ, harumque Membra.

A.

ABEL MOSCHI.

SEmen hujus ob odorem fragrantem in spiritu vini, noduso inclusum, infunditur.

ABIES.

HÆc duplex est, alba & rubra; quæ interdum, sed malè, confunduntur, cùm facilè à se invicem discerni possint. Differentia est in forma externa, & exilis; nec multum refert, si omninò negligatur: Hujus enim folia in utroque latere; Illius in altero tantùm serratim sunt posita. Abies hæc rubra vocatur etiam imprimis Picea, quæ non debet confundi cum propriè sic dicta Pinu. Inter arbores resiniferas primatum tenet, & in recessu habet acidum occultum volatile blandum; tota enim arbor, ejusque omnes species, resina balsamica, ejusdem penitus cum terebinthina naturæ, turgent: Unde etiam ex conis abjetis adhuc recentibus concisis & contusis, per vesicam affusa aqua destillatis, prodit cum aqua *spiritus oleosus* seu *oleum* subtile instar olei terebinthinæ, à quo etiam reverà nil differt.

Primarius usus in scorbuto, Decoctum tantum foliorum, imprimis in Batavia; in specie autem, ubi scorbutus membra externa affligit, & vel arthritidem vagam, vel paralysin notham, vel contracturam partium, infert: Unde abies, picea & pinus, à nonnullis *κατ᾽ ἐξοχὴν* vocantur arbores antiscorbuticæ, propter insignes & maximè stupendas virtutes, quas pinus, & etiam abies, in cura scorbuti exserit, ratione olei balsamici, alterantis acrimoniam salis acris scorbutici, & per sudorem auspicato illud eliminantis. Veteres parum aut nihil sciverunt de virtute ejus antiscorbutica, sed superioribus tantum annis illa innotuit, tunc temporis, cùm Uladislaus IV. Rex Poloniæ, bellum contra Moscovitas gereret; tunc enim morbus talis epidemicus in castris grassatus fuit, in quo militibus pedum nervi ita contracti & crura contracta fuerunt, ut incedere non valuerint: suspicio fuit à scorbuto, novum non rarò morbum mentiente, malum oriri; hinc milites fuerunt curati à D. *ERBENIO*, tunc temporis exercitus illius Medico, per Decoctum summitatum pini: etiam simul deprehensum postmodum fuit, quod tales contracturæ fuerint scorbuticæ; unde postmodum ad similes scorbuticos partium externarum affectus, decoctum hoc strobilorum pini fuit adhibitum. Ab isto tempore Picea & Pinus in usum antiscorbuticum fuerunt tractæ, pro quo etiam D. *MICHAELIS*, aliique commendant; nec sine causa; tota enim ejus natura est balsamica: id quod testatur pinguedo & oleum balsamicum, quo viret perpetua fronde, ita ut asperrimas hyemis inclementias negligat. Usurpatur & in corrigenda lympha acida, & affectibus catarrhalibus.

Loco summitatum præcipuè usurpantur *cortex*, & *coni* seu *strobuli* juniores, Germ. *die kleinen zarten Zapfgen*, tactu admodum resinosi ac viscosi, & adparent adspersi quasi farina flava. Hi ipsi strobili, si non præferendi, saltem æquales sunt summitatibus pini. Colligendi sunt in fine Martii & initio Aprilis, qui contusi, vel solitarii, vel cùm rasura ligni sassafras aut juniperi, aut cum radice chinæ, coquuntur in aqua simplici, vel cerevisia, vel utriusque ana, ad medietatem. Decoctum hoc saporem amaricantem quasi terebinthinatum exinde acquirit, quod matutino tempore haustum in scorbuto, præsertim quando lympha sensibiliùs in hoc ipso alteratur, & genus nervosum ac artus affligit, adeoque dolores, contracturas, paralyses, arthritidem vagam, ac similia gravia pathemata infert, usitatissimum est pro scopo sudorifero, quem potenter movet, ℥iij. vel iv. ad vj. bibendo ante pastum; Quas vires antiscorbuticas videbitis in *MOELLENBROCCIO in Tractatu de variis* hinc inde, præsertim *p.* 77.

Externè Coni & folia aliàs usurpantur in balneis ad contracturas & paralyses scorbuticas externas: Sic *BRUNNERUS in consiliis* commendat Pediluvium ex strobulis abietum adciendos fortiter menses mulierum.

Ex his strobulis pini junioribus, per fermentationem artificialem elicitur spiritus, qui habet odorem instar cumini: Et cum hoc spiritu postmodum paratur *Essentia pini*, quæ est egregium remedium antiscorbuticum, in specie in arthriti de scorbutica vaga, & in paralysi scorbutica, Ger. *in deer reissenden fahrenden Scorbutischen Gicht*: v. g.

℞. *Strobil. tenell. rec.*
concisi & contusi coqv. in s. q. *aquæ simpl.* donec omnis sapor & vis medicamentosa sit elicita: tunc addatur
Cerevisia recens pro fermentatione,
& destillando prodit spiritus ardens suavis, qui est elegantis saporis, & odoris ferè instar cumini & anisi: affusus novis strobilis Essentiam extrahit.

Alii decoctum strobilorum pini aut abietis fortiter expressum ad consistentiam Rob seu mellis ferè solidioris inspissant; cui proprium, vel cochleariæ spiritum, vel alium antiscorbuticum appropriatum affundunt, & pro *Essentia* digerunt; Vid. *MOELLENBROCK de variis c.* 13. *p* 211.

In quibusdam locis, præsertim Dresdæ, in usu est *aqua cymarum seu summitatum strobilorum abietis aut pini spirituosa*, & paratur hoc modo:
Cymæ contunduntur (quidam *succum* exprimunt) additur dimidia pars *vini Malvatici*, vel additur *aqua cichorii* aut *veronicæ* ana part. æqual.
blando calore digeruntur, usque blandè fermentent; destillentur: post destillatum affunditur *strobilis abietis* aut *pini recentibus*, & hinc abstrahitur, abstractum ad usum servatur.

Vel tempore verno, ingruente Aprili, *cymæ succosæ* ex abiete colligendæ (quæ tunc temporis scatent resinâ odoris & saporis terebinthinati; unde officinis, sed falsò, terebinthina Veneta dicitur: vid. *Rajus Curat. Plantar. Anglic. P.* 1.) & instrumento ferreo discindendæ, exque his sacculis inclusis succus exprimendus: Hujus *succi* recipiantur Mens. viij vel xij, includantur *vasi ligno quercino*, quod 16. vel 18. præpter propter mensuras capit, indatur simul *cymarum contusarum* tantum, donec dolium ferè repletum fuerit, addendo simul aliquid aquæ *communis* vel *vini*, relinquantur in loco temperato, donec aliquali facta fermentatione spirituosum odorem emittant, si agitentur: hinc mox per Balneum Mariæ destillentur: Aquæ destillatæ *cymæ contusæ* indantur, in eodem dolio asserventur, & dicto modo aliquoties procedatur, donec acquiratur aqua, sufficienter *strobilorum* viribus imprægnata.

Aqua hæc est egregia in atrophia scorbutica, arthritide vaga, aliisque affectibus scorbuticis & catarrhalibus, temperat quamcunque acrimoniam acidam; ipsa enim abies singulare est antipodagricum & anti-arthriticum, non tantummodò in arthritide fixa communi, sed specialissimè in arthritide scorbutica vaga.

Juxta hos strobulos etiam *cortex* arboris egregius scorbuticus ac diaphoreticus existit.

Cæterum in abiete interdum *viscus* reperitur, sed rarò: hic est singulariter expertus in arthritide, si pulverisatus à ʒß ad ʒj singulo matutino tempore propinetur. Certè maximè convenit in affectibus podagricis, non adeò inveteratis.

Rarum est, quod habet *MAJOR in Delic. Hybern. Mem.* 2. nec apud ullum alium Autorem simile quid reperiri credo, quod nempe *nuclei pini* masticati vim habeant inebriandi: Et credo, quod verum sit.

Ea, quæ habet *AUTOR* de *resina*, quod possit esse loco terebinthinæ, satis sunt clara, & omninò potest esse loco illius.

Dixi in minoribus istis strobilibus subinde reperiri *farinam* quandam seu *pulverem flavum* adspersum, qui est revera sulphur aliquod *vegetabile*: Nam si colligatur iste pulvis, incenditur levi igne instar sulphuris communis; unde vulgò vocatur sulphur *pini inflammabile*. Sic, quod obiter noto, in musco terrestri itidem maturationis tempore similis pulvis flavus semper reperitur, qui pariter est inflammabilis: & quidem si indatur cochleari argenteo, & admoveatur candelæ, inflammatur cum tanto strepitu, ac si sclopetum adesset, inferiora tamen versus, uti aurum fulminans.

Fit interdum, ut exedantur abietes à vermibus seu carie: *pulvis iste ex corrosione à vermibus* natus vocatur Germ. *VVurm-Meel*, & admodum commendatur contra intertriginem infantum, Germ. *vvenn die Kinder fratt vverden*, si inspergatur parti quodammodo corrosæ & exulceratæ.

Plura qui capit de abiete & pino, eorumque virtutibus antiscorbuticis, videat *CRUGNERI Tractatum*, Germ. *den Chymischen Tannenbaum*; *Pauli Quadripart. Botan. pag.* 539. & *MOLLENBROCCIUM de Arthritide Vaga c.* 13.

ABROTANUM.

Abrotanum, Germ. *Stabvvurtz*, est duplex: *Mas augustifolium majus*, & *fœmina foliis incanis*, quod male inter *absinthia* refertur à BAUHINO *in Pinace Botanico*, qui vocat *absinthium Ponticum*; ut & *Abrotanum fœmina foliis teretibus*, *viridibus*, & etiam *incanis*, seu *cupressus herba*, *de quibus suo loco*. Germanicè dicitur, *Stabvvurtz*, ex eo, quod in surculos majores robustos soleat excrescere. Mas hujus est loci, penetrantem spirat odorem, camphoræ ferè similem: nobis tamen minus est in usu, quod dolendum & mirandum, utut veteribus frequentissimo in usu fuerit contra quævis mala, ex hepatis oppilationibus & obstructionibus oriunda, & consequenter in ictero & febribus chronicis, in quibus multum sanè prẹstare solet. Nam odor ac sapor ejusdem insigniter penetrans & eleganter aromaticus innuit, sal quoddam volatile non vulgare in hoc esse, plus habere in recessu, quàm vulgò ipsi attribuitur; adeò ut etiam hoc abrotanum mas commendetur ad morbos malignos, ipsamque pestem. Prẹterea ratione odoris instar chamomillę ut credam adducor, hoc abrotanum esse egregium carminativum seu flatus discutiens: si nempe gemmę seu summitates collectę, sive in decocto sive Essentia, internè assumantur. Affectibus chronicis, in specie mulierum, optimè succurrit; hinc in suffocationidus mulierum, hisque cognatis, nec non urinariis in affectibus, frequenter adhibetur. Validum est diureticum in calculo, unde Abrotani coma pulverisata ad ʒjcum tantillo nitri iis commendatur, quibus ob calculum urina supprimitur: Vid. SIMON PAULI *in Quadripart. Botan. pag.* 143. Unde arbitror, quod cum absinthio optimè ac cum successu continuari ac sociati queat. In affectibus capillorum, speciatim eorum defectu, est in usu nobis; refertur enim inter plantas capillares, ac defluvio capillorum dicatas, in specie decoctum ejus pro lotione capitis ad generationem & incrementum capillorum commendatur; in quem finem basin constituit *Vnguenti Bucretii*, Uratislaviensis, secreti et experti *contra capillorum defluvium* ac defectum. Descriptio ejus est hẹc:

℞. *Fol. abrot. maris,*
Capill. Veneris an. M. j.
Faui mellis,
Ladani an. ℥j.
Myrtill. ʒj.
Sem. fœnugr.
Lini an. ℥iij.
Olei amygdal. dulc.
Vini albi gener. an. ℥iij.

Facta infusione per 24. horas, bulliant ad humiditatis consumptionem, post exprimatur, S.

Vnguentum capillorum.

Grescente Luna fit in junctio cum eodem, et decrescente Luna abluitur caput: post lotionem adspergitur vino rubro adstringente, ut firmentur capilli: continuatur tamdiu, donec sufficiens quantitas capillorum provenerit, et adhibetur sine ullo capitis symptomate. Aliquoties à me est expertum.

Vinum infusionis abrotani in supradictis affectibus summè confert.

Per fermentationem spiritus, et hinc *Essentia* aromatica ex abrotano elicitur.

Oleum destillatum credo insigne carminativum, si externè umbilico illinatur, et partibuc à flatibus distentis; scrobiculo cordis in inflatione stomachi.

Oleum abrotani coctum mistum cum melle, et illitum, commendatur similiter ad generationem capillorum.

ABSINTHIUM.

Absinthium duplex est: vel *vulgare* seu *rusticum latifolium*, Germ. *die gemeine VVermuth*; vel *angustifolium Ponticum* seu *Romanum*. Dicitur quasi Ἀπίνθιον, quod prẹ amarore vix bibi queat, Germanis *VVermuth* ab effectu, quod calorem nimirum intendat.

Quoad vulgare, usurpantur imprimis folia & summitates. Planta est reverà polychresta seu multi usus, vis ejus consistit in sale volatili acri admodum oleoso; hinc & destillando suggerit oleum copiosum, calcinando verò sal copiosum fixum. Saporis est penetrantis amaricantis cum levi juncta adstrictione, bilem mirificè corrigit, eamque quocunque modo vitiatam in debitam crasin restituit, simulque tonum viscerum plus minus laxatum, speciatim hepatis & lienis, blanda adstrictione firmat & restituit: hinc uno nomine analogum & succedaneum quasi bilis est, adeò ut quem usum prẹstat bilis balsamum in corpore nostro, hunc ipsum & absinthium sub usu Medico inferre solet. Bilem evacuare falsum est, quin potiùs illam acuit & auget, quia defectibus bilis & ictero ipso succurrit, imprimis si illi addatur chelidonium majus; unde in quibusvis cachexiis multi usus est, tàm incipientibus quàm confirmatis, hydrope, ascite incipiente, ejusque fomite removendo, & leucophlegmatia, in quibus inter vegetabilia vix melius habetur remedium absinthio, & meminit D. MICHAELIS, se aliquot hydropicos etiam desperatos medicamentis ex absinthio, in specie essentia absinthii potui instillata curasse; Unde etiam MATTHIOLUS, & ERASTUS solo absinthio hydropicos se restituisse asserunt. Bili ergo acuendæ inservit, & putredini resistit, hinc ad emendandum sanguinem corruptum, seu, uti vocant, putridum, egregium est absinthium. Quin & reliqui ejus effectus ex sale volatili oleoso deducendi: hinc enim stomachicum & Hepaticum dicitur egregium, quatenus sale salso suo volatili oleoso & quodammodo nitroso potenter incidit & abstergit mucum, & quascunque in stomacho ac intestinis crud tates, sive acidæ sint sive viscidæ, uti & quodcunque in corpore vitiosum acidum corrigit & emendat, crassosque succos incidit & attenuat: Appetentiam dejectam ex cruditatibus decoctum ejus cum centaurio minori egregiè corrigit, & famem quasi caninam conciliat. In affectibus porrò scorbuticis, & in specie quibuscunque febribus intermittentibus chronicis, egregiè convenit, imprimis febribus tertianis, quarum integra curatio, præmisso vomitu, in absinthio consistit, è quo succus recens expressus ægris propinari potest. Commendatur etiam in affectibus spleneticis ex acido vitioso & mucilagine crassa obortis; item in morbis chronicis ex hepatis intemperie frigida vulgò derivatis, qui revera ex bylis dyscrasia derivantur, conveniens remedium est: Imò vix est affectus chronicus, cui non medeatur absinthium, in specie si affectus sit vel oriatur ex vitio primæ digestionis: In Colicis torminibus, tam virorum quàm mulierum, vel in passione hysterica, convenit egregiè; in specie quando mulieres ex esu dulcium, quod sæpè fit, patiuntur passionem hystericam, optimum remedium est hoc ipsum absinthii decoctum, vel essentia ejus, uti amara omnia quacunque ratione usurpata. Imò ad omnia ea, ad quæ commendatur aloe peregrina & centaurium minus, ad eadem spondeo vobis usum absinthii æquè salutarem; utut absinthii & centaurii minoris vis laxativa quodammodo sit minor, & amarities in centaurio minori magis sit macra, in absinthio verò magis pinguis, i. e. gustatu quidem dulcedinem, in recessu verò amarorem præ se fert, non secus ac quævis fellea: fibræ ejus corticem constituentes saltem sunt amaræ, medulla verò seu nucleus intra fibras corticales est dulcis. Inde, dum centaurium acuit bilem, hocce absinthium auget eandem, seu deficientem ac acriorem oleositate dulcificat, à qua oleositate volatiliori spiritus animales nonnihil afficiuntur, indeque aliqualis torpor iisdem induci solet, unde vis etiam anodyna ac sensuum stupefactiva, hinc blandè somnifera, dependet: sicut essentia absinthii vino instillata torporem quendam ac somnolentiam seu pigritiem infert, quod centaurium minus pariter amaricans non facit; unde etiam in vigiliis senum, sæpius ex cruditate stomachi ortis, absinthium & ejus essentia conveniunt. Amaritie sua enecat lumbricos, sive internè usurpetur, sive externè oleum absinthii umbilico inungatur, eorumque fomitem eliminat, ita ut meritò quoddam pauperum pharmacopolium dici debeat: pauperes enim, præmisso vomitorio, succo ejus ex apicibus expresso in febribus se curant. Cæterum observetur, quod absinthium ratione salis salsi & quodammodo nitrosi absumat succum nutritium corporis, quod vocant exsiccare; asperum enim illum reddit, quominus nutrire vel assimilari queat: Unde emaciatis & phthisicis, & in re Venerea impotentibus, prohibetur absinthii usus. Quantum capiti, & in specie oculis, infestum sit, videbitis in BOYLE *de Specific. & Medicam. singular. p.* 115.

Propter hujusmodi ergò multiplicem usum variis modis remedia ex eodem eliciuntur. Inter Præparata ex absinthio habet AUTOR *spiritum*, qui paratur vel *per fermentationem*, vel *per spiritum vini*. Prior melior est, cum posterior per spiritum vini nihil ferè sit, quàm spiritus vini *absinthites*. Verùm FINCCIUS *in Enchirid. Dogmat. Hermet. pag.* 95. habet egregium *spiritum absinthii viridem seu cœruleum* per fermentationem ex *planta* ipsa & *semine*, *farina secalina* & *fæcibus cereuisiæ* paratum, quem miris modis commendat ad quamplurimos stomachi affectus: Quin & per putrefactionem egregius *spiritus urinosus* aurei quodammodo coloris ex absinthio per retortam ab igne aperto cum copioso sale volatili destillatur, saporem & odorem, adeoque integram crasin absinthii, referens, qualem nuper MATTHÆUS noster in laboratorio suo præparavit. Fit ita.

℞. *Absinthium Viride*:

Quod in magna copia cum semine concisum congeratur in vasculum, ut sic incalescat sponte & nonnihil putrescat, sed moderatè quasi: sub medio putredinis progressu, antequam fœtere incipit, dum odorem & saporem concreti retinet, tunc omnia igne aperto per retortam terream amplam destillentur, & sic copiosissimus liquor acquiritur. Hic per alembicum igne arenæ rectificatus evadit in spiritum urinosum, sal volatile urinosum admodum elegans, sed valde amarum, in recessu habentem, in quo crasis hujus plantæ consistit.

Et hoc modo *ex omnibus vegetabilibus* potest elici *spiritus urinosus* & *sal volatile*.

In usu etiam est *succus inspissatus*, *vinum absinthites*, *Extractum* seu

seu Essentia. Vinum absinthites: paratur ita:

♃. Absinthium recens,

& misceatur cum musto, ut cum hoc fermentet.

Hoc optimum est, & maximè commendatur febricitantibus. Huic si infundantur trochisci albandal ad ℈j, bulliant, & postmodum filtrentur; tunc fit vinum catharcticum egregium pro aliquot dosibus; quod vinum phlegmata crassa ac acida imprimis ex stomacho & primis viis efficaciter evacuat.

Essentia elegans fit juxta modum DRAVVIZII de scorbuto p. 164. Melior adhuc fit, si spiritus proprius affundatur plantæ nonnihil exsiccatæ, & ita fiat extractio: Essentia extracta filtratur, in qua dissolvitur ulteriùs succus absinthii inspissatus, seu ejus extractum crassum, denuò filtratur, & ita perfecta fit Essentia.

Et hoc modo omnes fieri debent Essentiæ: quæ Essentia absinthii in affectibus stomachi, item in febribus intermittentibus est egregia.

HORSTIUS in Epist. Med. 4. pag. 59. habet modum secretum parandi Essentiam absinthii, in qua præparatione adscendit sal volatile absinthii in ipsius absinthii forma: Nempe circa mensem Augustum colligatur absinthium, quantum sufficit; summitates & folia abrupta indantur cucurbitæ vitreæ, destillentur per cineres leni igne, & aqua cum pauxillo olei viridiusculi provenit: Hujus aquæ & olei parentur aliquot mensuræ pro arbitrio: aqua per chartam filtretur, oleum verò remanens aliquoties in concurbita vitrea rectificetur, donec limpidum & satis clarum prodeat. In fundo quæ semper remanet substantia spissior, colligenda & reservanda; hæc enim si leniter per cineres destilletur, sal volatile statim in alembicum adscendit, & formam herbæ adsinthii instar salis crystallini eleganter præsentabit; Aucto verò igne resolvitur in liquorem, qui in vas recipiens destillabit sapore ferè instar salis urinæ. Postea calcinentur seorsim prius asservati caules absinthii, extrahatur sal fixum, ad crystallinam puritatem redigatur, solvatur in aqua absinthii rectificata, post digestionem aliquot dierum filtretur, idque repetatur, donec aqua nullius ferè saporis prodeat, & sal ejusdem volatile cum fixo sit unitum: Tum eximatur, phiolæque indatur, & addatur supra dictum sal, vel liquor volatilis sensim instilletur, quia ebulliunt: sedato ebullitionis tumultu, addatur priùs rectificatum oleum absinthii, & in phiola probè lutata per mensem super cineres secundùm ignis gradus coaguletur, & habentur ex absinthio tria principia purificata & unita.

Usus hujus Medicinæ est varius, præsertim contra quartanam, aliasque febres intermittentes. Dosis ℈j horâ ante paroxysmum: Vid. SACHSIUS in Ampelogr. Append. pag. 68. VVEDELIUS in Tractatu 2. de sale uolat. plantarum, in Append. ad annum 4. M. A. N. C. pag. 237. habet essentiam seu tincturam Martis absinthiacam: Liquor, quem instillat, est ex capite mortuo florum salis ammoniaci Martialium vel hæmatidis.

Extractum absinthii inspissatum subinde præscribitur in pilulis stomachicis, cùm stomacho egregiè conferat.

Secretum de syrupo absinthii videbitis in BORELLO C. I. Obseru. 41. pag. 49.

Oleum absinthii stillatitium umbilico illitum vermes necat: hinc fit unguentum ex felle tauri, aloe & oleo absinthii, quod applicatur umbilico, & ita infantibus egregiè enecantur lumbrici. Idem oleum stillatitium illitum regioni stomachi potenter medetur rigoribus febrilibus.

De sale absinthii fixo duplici, eoque nunc alcalisato, nunc verò salso, prout scilicet in calcinatione diversus ignis gradus adhibetur, vid. TACHENII Clavis Medic. Hippocraticæ: nempe sal salsum non solùm integram absinthii crasin maximam partem retinet, sed destillando etiam spiritum acidum suggerit, quod alcalisato sali est impossibile. Aliàs sal fixum absinthii propinatur in febribus intermittentibus tanquam digestivum, item ante paroxysmos febriles ad ℈j vel ʒj. Quidam hoc sal fixum imbibunt cum spiritu vitrioli, & sic fiunt Crystalli absinthii, seu spiritus uitrioli coagulatus, uti vocant. Et hoc sale ita præparato dixit quidam Empiricus, se aliquot hydropicos per sudores & urinas curasse.

Sunt, qui dicunt, si salis fixi absinthii ℥ß vel ℥j, addatur proprii olei destillati ℥j, quod exinde legitima per mensem digestione possit acquiri sal uolatile, quod se sublimet, quale sal volatile sit sal febrile arcanum Helmontii, in febribus nempe intermittentibus.

Post Absinthium nostras sequitur

ABSINTHIUM PONTICUM.

Absinthium Ponticum malè ita dicitur, cum nec sapore, nec foliorum ratione cum absinthio communi conveniat; est potius Abrotanum fœmina, ad differentiam Cupressi, quæ non rectè dicitur Abrotanum fœmina.

Minus usuale est absinthium Ponticum, quàm nostras, & ferè eosdem habet effectus, quàm nostras habet: hâc tamen differentia, quod absinthium Ponticum minus acre sit, magis tamen efficax, magis sit carminativum, magisque dissipet flatulentias, quàm vulgare. Vis ejus consistit in sale volatili admodum oleoso, unde etiam destillando suggerit oleum, calcinando sal fixum.

ACACIA VERA.

Acacia est vel Germanica, vel Vera. Hæc est succus inspissatus ex planta Ægyptiaca, qui succus uti est rarus, ita apud nos est carus, imò planè incognitus: Vid. ALDINUS in horto Farnesiano.

Veteribus in usu fuit, cujus effectus multiplices refert ALPINUS cap. 4. de Medicam. Ægyptiorum, quorum duo sunt potissimum principales: 1. quod profluxionem sanguinis quamcunque strenuè compescat, & mulieribus, immodico mensium profluvio laborantibus, promptè succurrat; 2. usus est, quòd dolores podagricos & articulares quoscunque avertat. Verùm, uti dico, cùm apud nos sit cara & rara, loco ejus sumitur

ACACIA GERMANICA.

Ex Acacia Germanica seu nostrate, Germ. dem Schleen oder Schuuartz-Dorn, seu pruno sylvestri, apud nos in usu sunt flores & fructus.

Flores recenter collecti, & infusi vel in sero lactis sive ex bubulo sive caprillo, vel lacte ipso, blandè ebulliti, egregiè purgant omnes humores serosos & aquas hydropicorum; præterea in sero lactis decocti sunt appropriatum scorbuticum purgans; cùm scorbuticis lac vel ipsum serum lactis sit proficuum. In genere in morbis chronicis repetito usu optimè convenit, istis præsertim, in quibus acrius serum, seu lympha vitioso sapore inquinata, peccaverit; hinc in scorbuto, scabie chronica, variis capitis infantum, similibusque puerorum præsertim morbis, sunt blandum evacuans & sanguinis purificativum, sive infundantur, sive moderatè decoquantur in lacte. Alii recipiunt florum recentium aliquot manipulos, quos vino infundunt, cujus haustus egregiè alvum laxat, & in ictero flavo singulare est experimentum.

Fructus acaciæ elegantur adstringunt.

Aqua acaciæ florum ritè destillata usurpatur tanquam aliorum medicamentorum vehiculum pro usu pleuritico, sudorifero, & eliminanda urina. CORDUS scribit, quod habet vim purgantem.

Prostat & in quibusdam locis conserva & syrupus. Syrupus paratur ex multiplici infusione florum recentium in aqua, et post cum saccharo inspissatur.

Syrupus hic recens suaviter laxat, et serum purgat, et hydropi atque scorbuto confert: Flores autem exsiccati, uti et syrupus vetus, vim purgandi amittunt: Conf. ZVVELFERUS in Append. ad Pharmacop. Augustan. p. II.

Succus inspissatus seu Rob acaciæ nostratis, est succedaneum succi acaciæ veræ seu Ægyptiacæ: Adstringens est validum, et quod rarò internè usurpatur, sed tantùm externè potiùs, ubi opus est adstrictione.

Vinum, quod etiam habet AUTOR inter præparata, Germ. der Schleen-VVein, paratur ex fructibus maturis, recenti vino infusis, ita ut unà deferveant, et dant potum medicatum egregium, stomacho gratum, in diarrhœis, dysenteriis, ac omnibus hæmorrhagiis, imprimis uteri nimiis, proficuum.

Simili modo fructus acaciæ cerevisiæ novellæ infundantur, et unà deferveant; dant cerevisiam medicatam pro iisdem affectibus.

Iidem fructus exsiccati, ac pulverisati vino infusi sunt egregium diureticum: vinum tale haustum mirè urinas pellit.

Quidam ex prunis sylvestribus immaturis parant acetum fortissimum: scilicet exprimunt succum ex his prunis nondum maturis, quem succum per alembicum in Balneo Mariæ dephlegmant, et ita admodum forte acetum acquirunt.

ACETOSA.

In officinis sunt quidem oxalis seu Acetosa sativa rotundifolia, item Oxalis seu Acetosa major Hispanica, et uulgaris sylvestris, quæ preprimis in usu est. Nomen suum obtinuit à sapore subacido, quem tota planta exhibet; quæ tamen aciditas est blanda volatilis, et cum aceti aliisque fixioribus aciditatibus non confundenda. Pertinet ad lapatha, unde et lapathum acetosum audit. Quinimò in textura sua alcali simul recipit, unde succus acetosæ recens solutionem saturni in aceto præcipitat, quasi succus cujusdam plantæ vulnerariæ, aut alterius plantæ in recessu alcalinæ, instillatus esset.

Folia et radix expressa dant succum, vino rubro simillimum, et saporis subacidi; hinc etiam folia cum radicibus in aqua simplici decocta post se relinquunt liquorem rubicundum vinosum, saporis suavis et subacidi: Unde PLATERUS l. 2. Obseruat. pag. 320. quendam phreneticum vinum postulantem decepit decocto radicis acetosæ; quod etiam semen acetosæ in aqua ebullitum pariter præstare potest.

Ipsa planta stomacho imprimis est amica, appetitum excitando, sitim sedando, et acrimoniam bilis, aut nimiam fluiditatem, inde-

que

que facilem ebullitionem, blandè compescens & mitigans; inde in febribus, præsertim continuis ardentibus & tertianis malignis, cum æstu & ardore, siti clamosa, faucium ariditate, præcordiorum anxietatibus, &c. qualibet ex acetosa parata, & loco juleporum propinata, sunt egregia, præprimis si succus granatorum & citri huic decocto addatur. Dabo exemplum talis *Julepi, in febribus ardentibus & malignis* usurpandi:

℞. *Herb. acetos. rec.* M.jv.
(vel in defectu hujus rec. *rad. acetos.* ℥jv.)

Concisa vel contusa coqv. in s.q. *aquæ simpl.* Colaturę rubræ subacidæ addantur

Succ. granator.
Ribium an. q.s. pro subtili & grata aciditate,

D. S.

Juleb refrigerans ad diversas vices.

Saporem & colorem vinosum egregium habebit.

Vel

℞. *Decoct. rad. acetos.* ℔j.
Succi acetos. rec. expr. ℥iij.
Syr. ejusd. ℥iß. ad ℥ij.

Misc. pro julebo, qui gustui & visui suavissimus est, in febribus, continuis præsertim, utilis.

In effervescentia salis volatilis oleosi in corpore lenienda & tollenda, & bilis acrimonia corrigenda, item in phlogosibus & æstuationibus vagis, Germ. *in fliegenden Hitzen*, cholericorum, scorbuticorum & hypochondriacorum, quibus nimis familiares sunt, efficax est remedium. Imo tota planta miscetur commodè cum aliis scorbuticis acrioribus, v.g. cum cochlearia, cum nasturtio, armoracia & similibus, ut volatilis acetosæ aciditas corrigat blandè acrimoniam istam scorbuticorum eandemque temperet, & ita eorum effervescentias nimias coerceat.

Quod dixi de planta, valet de *semine*: nam & hoc in defectu plantæ in aqua decoctum, illam colore rubicundo instar vini tingit, & in febribus commendatur.

Inter præparata est *conserva acetosæ*, quæ præscribitur cum aliis in febribus ardentibus & malignis ad refocillandum nonnihil, imprimis post sudores; item in biliosis, in quibus acetosa sal volatile acre temperat. Nam omnia ex acetosa remedia nimiam sanguinis effervescentiam blandè compescunt.

Cum *succo* subacido non pauci parant *Extractum Martis* egregium in affectibus scorbuticis & hypochondriacis. Nam semel pro semper obiter hìc noto, quod nempe vegetabilium succi aptiores sint pro parandis ex Marte remediis, quàm Spiritus mineralium nimis acidi. Hoc ergò succo acetosæ, vel loco ejus decocto tamarindorum, aut denique succo pomorum Borsdorffianorum, aut cydoniorum, limaturæ Martis affusis, fiunt elegantia Extracta in scorbuto & malo hypochondriaco.

Syrupus fit ex succo & saccharo. PETRUS-JOHANNES FABER, Gallus, *in suo Myrothec. spagyrico* addit nonnihil de spiritu vitrioli, ut saporem eò magis acidum acquirat.

Hæc de Acetosa: sequitur

ACETOSELLA.

A*Cetosellam* etiam vocant *Trifolium acetosum erectum siliquosum flore albo*, (alia enim est *repentis species*, ut & *Trifolium erectum flore luteo*) quoniam terna habet folia instar aliorum Trifoliorum, & tantùm saporem habet acidum: Quibusdam etiam *trifolium fistulosum* dicitur. Græcè vocatur ὀξυτρίφυλλον, aliis *Lujula*, item *Alleluja*, Germanis *Buch-ampffer*, *Sauer-Klee*. Folia singula terna habent cordis figuram, qua respondet cum parte aliqua corporis, corde, uti pictores delineant; adeoque propter signaturam, quam obtinent folia, singulariter inter Cardiaca & analeptica refertur; Unde in febribus & morbis acutis atque malignis, eorumque æstu & siti, succus, & syrupus ex foliis paratus, usurpari solet. Sed in genere omnis signatura fallax est. Orgasmum bilis temperat, æstum, sitim, aliaque à bile æruginosa orta compescit.

Conserva ejus soluta in aqua simplici, dat egregium corpus pro Julebis.

Aliàs vix differt ab Acetosa vulgari, sed concurrit ferè; utut sint, qui dicunt, quod superet acetosæ vulgaris vires, quod tamen vix credo: præ acetosa tamen magis antiscorbutica habetur, mista scilicet cum acrioribus antiscorbuticis, ut *infrà, ubi de cochlearia*, patebit.

Post Acetosellam, ratione ordinis Alphabetici, addo

ACONITUM.

A*Conitorum plures* sunt *differentiæ*. *Aconitum Helianthemum Canadense Cornuti* malè ita dicitur, cùm nec flos cucullatus, nec semen, respondeant; sed est potiùs *Chrysanthemum* vel *Doronicum. Canadense foliis laciniatis*, est exoticum & officinis incognitum. Nostrum *Aconitum* in horto Medico est *racemosum majus baccis nigris*, ad differentiam *à Cornuto descripti cum baccis niveis & rubris*: malè dicitur *Christophoriana*, *S. Christophels-Kraut*.

Usus ejus nondum est receptus in officinis, quia vis aconitorum maligna creditur.

De *Aconito Cœruleo seu Napello infrà suo loco.*

Sequitur nunc secundum ordinem *AUTORIS* nostri

ACORUS VERUS.

A*Corus verus* Germanis dicitur German. *der Calmus*, propterea, quia aliàs vocatur etiam *Calamus aromaticus Officinarum*. Officinarum dico; quia non est *Calamus aromaticus verus* seu *Indus*, qui *sub litera C. infrà* tractabitur, & non ampliùs apud nos, sed in Syria adhuc reperitur. Hodiernus hic calamus est planta arundinacea, Amstelodami sæpè reperitur, cujus folia sale volatili acri egregiè aromatico turgent.

Habetur pro egregio antiscorbutico. Sed rectè dicit MANARDES *l.6. Epist. 3. pag.64.* Calamum aromaticum verum ignotum esse hoc tempore: Nam quem vulgus hoc nomine vocat, radix est, non calamus, & forsan saltem acori radix, vel alius plantæ incognitæ.

Loco hujus igitur in usu est *Acorus verus*, radix insigniter aromatica, saporis acris & suaveolentis, cujus vis consistit in suavi oleo & sale volatili acri, ad aromatum naturam accedente. Ratione ejus salis volatilis acris aromatici insigne est carminativum & stomachicum, quem mirè confortat, unde in affectibus stomachi ex cruditate ortis, aut etiam in appetitu dejecto, in coctione vitiata & similibus insigniter convenit. Nam ratione istius salis admodum incidit & abstergit sordes, & cruditates viscidas acidas in primis viis, succum fermentativum nimis acidum temperat & volatilisat, & hinc vi aromatica cum aliis aromatis ferè conspirat. Præter hoc in affectibus quoque uterinis, mensium scilicet obstructionibus, aliisque vitiis convenit aromatica virtute, quatenus restaurat motum fermentativum; hinc in dolore colico & passione hysterica, qui ferè sunt unus idemque affectus. Denique etiam in morbis chronicis, cachexia & similibus, ratione blandi salis volatilis acris commendatur. Ergò eligenda est recens gustu acri & morsicante; quò enim acrior, eò melior. Ratio, quoniam exsiccata aut inveterata radix acrimoniam perdit, & jacturam facit sui salis volatilis, & omnium virium.

Propterea *conditur radix*, quæ jejuno stomacho comesta quantitate nucis avellanæ quascunque cruditates & apepsias in stomacho corrigit, eum insigniter roborat, & appetitum provocat; in colica etiam commendatur.

Oleum destillatum est elegans carminativum, & anodynum putatur, quia affectus colicos & flatulentos sedat.

In officinis prostat *Electuarium di-Acori*, quod est insigne stomachicum & artheticum.

Post Acorum verum sequitur

ACORUS ADULTERINUS.

A*Corus Adulterinus* Pseudo-acorus quoque, & quibusdam Acorus aquaticus dictus, Tabernæ-montano optimè vocatur iris palustris seu aquatica lutea; & est species iridum seu gladiolorum, *Schwert-lilien*, à forma foliorum.

Hujus radix tantùm est in usu, quæ commendatur vi insigni adstrictoria & styptica, adeoque quibuscunque alvi fluxibus aut hæmorrhagiis potenter medetur: Unde succus expressus in diarrhœis, dysenteriis & hæmorrhagiis experimentum optimum fuit B.D.D. LANGII nostri, qui ex hoc præparavit suum *nectar adstringens*, in vomitu cruento, dysenteria, & quibuscunque alvi fluxibus & hæmorrhagiis ipsi familiare. Ex *radice incisa, si succulenta* fuerit, *succum expressit*; *sin minus, in aqua decoxit, succum vel liquorem prolectum* blandè inspissavit, & *sacchari s.q. additione* in syrupi consistentiam redegit.

Externè quidam, tanquam certum amuletum ad dysenteriam commendant radicem hujus acori adulterini, collo suspensam. A PARACELSO pro amuleto contra catarrhos de collo suspensa deprædicatur. Aliàs etiam eadem *radix* appensa singulare amuletum dicitur contra affectus nervinos, & in specie spasmum ac convulsiones, quod pariter ex scola PARACELSI prodiit, qui mense Majo (observetur tempus balsamicum seu certę constellationis) radicem hanc effodere jubet, idque die Mercurij ante Solis ortum: effossa radix exsiccatur, & postmodum die Solis ipso Solis ortu recipitur, & *succini albi* ana qu.pl., includuntur *nodulo ex serico rubro*, qui appenditur collo, & ita singulariter in dictis affectibus commendatur: Appendenda autem est radix, quod Sol & Saturnus, trini aut sextilis aspectu se irradiarunt. Sequitur

ADIANTHUM VULGARE.

ADianthum vulgare, Germ. *das fraven haar*, *oder* Venus-Haar, primariò quidem *Adianthum nigrum* dicitur; variæ enim ejus sunt species

Hujus Adianthi herbula vulgò inter plantas aperientes & resolventes viscera abdominis, & hinc pulmones mundificantes, & urinam blandè stimulantes, refertur, & imprimis ad affectus pectoris commendatur; unde etiam cum alterantibus aperientibus, uti vocant, præscribitur in morbis chronicis, quos ex obstructione oriri volunt, in nodulis, in decoctis, & sic porrò. Post hoc etiam in affectibus renum laudatur; scilicet incidere & attenuare mucum viscidum in his locis hærentem dicitur.

Unde prostat in officinis *syrupus adianthi simplex & compositus*, qui veteribus in frequentissimo usu fuit virtute aperiendi venas mesaraicas in affectibus chronicis; sicut adhuc interdum usurpatur ad affectus pectoris & morbos chronicos, cachexias & similes, rarò tamen.

Omnia pariter Adiantha referuntur inter plantas capillares, & in specie ad calvitiem commendantur; unde ingreditur cum abrotanto *unguentum Bucretii*, quam descriptionem dedi *sub abrotano*.

Annotari meretur, quod capillus Veneris, quamvis ad adspectum planta arida sit, tamen illius e. g. ℔j. expressa ferè tantundem succi fundat: vid. WEDELIUS *de sale volat. plantarum pag. 243. in Append. M. A. N. C. ad Annum 4. & 5.*

Sequitur

ADIANTHUM AUREUM.

DE *Adiantho aureo* seu *Polytricho vero* Autores parum aut nihil quoad vires sunt experti, unde rarissimi usus est, nisi quod interdum cum aliis permisceatur pro tollendo pertinaci muco pulmonibus reliquisque visceribus impacto; & à CARRICHTHERO *in morbis* ab incantatione ortis maximè, & non immeritò laudatur: Vide CARRICHTHERI *Herbar. pag. 779. 381. & 475.*

Aliàs inter herbas capillares recensetur, propter signaturam, adeò ut externo usu ad capillorum affectus, & in specie ad calvitiem commendari soleat.

AGALLOCHUM.

AGallochum aliàs vocatur *lignum aloes*, Germ. *Paradies- oder Aloes-Holtz*, uti habet AUTOR. Est lignum perquam resinosum, resina aromatica suavissima & summè confortativa imprægnatum, ex arbore Indiæ Orientalis istud decidi asserunt, cujus succus recens est venenosus, & non sine periculo ab hominibus, æque ac brutis, usurpatur, de quo conf. *Acta societ. Regiæ Volum. 1. pag. 724.* Affertur ad nos ex Iusula Sumatra, saporis est amaricantis, & ex cujus poris transudat resina balsamica. Lignum est oleæ simile, quam arborem recenter dissectam nulla odoris fragrantia esse gratam dicunt; siccatum verò lignum demum suaveolentiam acquirere. An verum sit, nescio. Sed vix genuinum apud nos habetur, adeò rarum est, de quo vid. *M. A. N. C. Ann. 1. p. 332.* Nostrum potiùs ad naturam ligni aspalathi seu ligni Rhodii, cujus DIOSCORIDES meminit, accedere videtur.

Distinguitur Agallochum ab Aspalatho, Germ. *dem Rosen-Holtze*, ex eo, quod hoc in ignem injectum flammescat, & in cineres abeat, Agallochum verò resinæ instar ebullit, & prunis injectum liquescit. Vid. quæ habet BONTIUS *Comment. in Garziam ab Horto c. 16. de hoc Agallocho, ubi de ejus Collectione & Præpar. in India.*

Probam hanc habet AUTOR; quod carbonibus impositum instar ligni aloes suavem odorem efflet. Quò resinosius est, eò melius.

Tanquam confortativum singulare laudatur omnium viscerum totius corporis, in specie resina & Extractum ex genuino, quæ cordialibus primariis accensentur, & cum confectione alchermes comparantur. In stomachi affectibus ex cruditate acida ortis, in debilitate etiam ejus desperata, imprimis confert, eumque singulari vi aromatica mirè recreare, & hinc memoriam senum juvare dicitur. Reliquos usus videbitis in AUTORE.

Externè lignum hoc incensum, & fumus ac odor naribus attractus seu haustus admodum convenit in passione hysterica graviori, aut lipothymia cum passione hysterica conjuncta; potenter eas recreat, & lipothymias arcet. Resina naribus admota memoriam senum juvat, odoreque mirificè recreat. Insignes laudes Agallochi in confortando cerebro & roboranda memoria videbitis in SCHENCKIO *l. 1. Observationum*, easque ex LEVINO LEMNIO *de occultis naturæ miraculis.*

Tam cum Spiritu vini, *aqua spirituosa*, quàm etiam ejus medio *Extractum & Essentia* internè ad epilepsiam parari potest. Præparationes horum videbitis in Autore, qui ex ANGELO SALA & QUERCETANO describit, & ZUVELFFERO *Pharmacop. Regiæ pag. 224.*

AGERATUM.

AGeratum quasi non facilè marcescibile, quod flores ejus non tàm facilè marcescant, vocatur aliàs *Eupatorium* seu *Hepatitis Mesuæ*: Tria enim habemus *Eupatoria* in Officinis:

1. *Eupatorium Mesuæ seu Arabum*, quod est hoc *Ageratum*.
2. *Eupatorium Græcorum* vel *Dioscoridis*, quod est *Agrimonia vulgaris*;

Et

3. *Eupatorium Cannabinum*.

Nostrum ageratum in hortis tantùm apud nos provenit; Vocatur Germanis *Leber-Balsamb*, quoniam ex veterum hypothesi conferre dicitur hepati. Jam verò cum hepar non ampliùs sanguificet, & ex modernorum hypothesi Hepatica sint talia quæ læsam sanguinis crasin emendare, ac naturalem restituere poterunt; adeoque ageratum cum aliis ad corrigendam sanguinis crasin vitiatam in morbis chronicis, quos ex obstructionibus oriri volunt, erit accommodetur. Omnia, *quæ de agrimonia suo loco dicenda erunt*, illa huic, & quidem in excellentiori gradu, competunt. Rarò tamen usurpatur apud nos: Veteribus sæpius fuit in usu: loco ejus *Eupatorium Cannabinum* substituitur.

AGNUS CASTUS.

Ἀγνὸς idem ac Latinis *Castus*; hinc utrumque conjunctim vocarunt *Agnum Castum*; Aliàs proprie & communiter vocatur *vitex*, Germ. *Keusch-lamm*, *Keusch-baum*.

Hic agnus castus subministrat officinis semen: & quidem semen hoc imprimis nomen dedit arbori ex speciali virtute, qua homines reddit castos, & stimulos libidinis ex genitura abundante acriori ac fervidiori natos compescit, ac impetum istum venereum cohibet; Genituram enim blandè temperat, ac specifica sua virtute, in substantia oleosa fundata, acrimoniam extinguit. An vim genitalem prorsus enervet, asserere nolim; sufficit, quod homines castitati mancipare valeat: Unde etiam in affectibus seminalibus & gonorrhœis, non tàm ex genituræ abundantia & turgescentia, quàm acrimonia ejus oriundis, & hinc in Gonorrhœa notha, & fluore albo mulierum adhibetur; & etiam penis erectionem ad tempus inhibet, sive in forma emulsionis, sive largiùs in forma pulveris propinetur. Semen hoc etiam ordinariò ingreditur *Essentiam Castitatis* dictam D. D. MICHAELIS, quæ in Gonorrhœa, & imprimis in mulierum fluore albo, nec non affectibus libidinosis, magno est in pretio; sicut apud Veteres Romanos mulieres folia hujus viticis lecticiniis substernere solebant, ut eorum incubitu vis earum venerea nonnihil languesceret; hinc etiam in furore uterino commendatur, in quo semen pulverisatum datum, vel ex semine cum aqua nymphææ parata emulsio, cui addi potest os sepiæ præparatum & succinum album, laudatur. Dabo exemplum *pulveris contra gonorrhœam*, ex abundantia & nimia turgescentia genituræ natam.

♃. *Sem. agni casti* ʒij.
Succini albi præpar.
Antimonii diaphor.
Ossis sepiæ præpar. an. ʒß.
Sacch. Saturni ℈j.
M. f. Pulvis pro aliquot dosibus,
D. S.
Pulvis cohibens.

Turgescentiam genituræ nimiam cohibet, ne nimis effluat. Emulsio contra furorem uterinum est hæc:

♃. *Sem. agni casti* ʒß.
c. s. q. *aquæ nymph.* f. Emulsio, cui add.
Sacch. Saturni ℈j.
Camph. ℈ß.
Syr. de nymph. ℥vj vel ℥j.
M. D. S.
Lac refrigerans contra furorem uterinum.

Aliàs & hunc in finem semen cannabinum laudatur: sed propter vim quandam narcoticam periculosum videtur. Potest etiam semen agni casti in affectibus urinariis, ex acrimonia genituræ ortis, adhiberi: quo in casu aliàs semina amygdalarum dulcium, item violarum, præscribi solent, quibus & hoc commodè addi potest.

AGRIMONIA.

AGrimonia, Germ. *Odermenge*, est *Eupatorium* seu *Hepatitis* vel *Dioscoridis* vel *Græcorum*, quasi hepati dicata sit. Hæc *Agrimonia non est argemone*, *sed ad Pentaphylla* potiùs suo modo *referenda*, & una ex nobilissimis hepaticis, vel quæ optimè ad sanguinis dyscrasiam emendandam in quibusvis morbis chronicis ex vitio hepatis à veteribus, à Modernis verò vitio bilis deductis, conveniunt; Unde essentia ejus, decoctum, infusum, &c. insigniter commendantur in ictero, cachexia, & febribus chronicis. Deinde egregiè admodum est vulneraria, quæ potiones vulnerias, Germ. *die VVund Trancke*, unà cum aliis ingredi solet, quæ propinantur in vulneribus

bus & ulceribus inveteratis & malignis; ſpeciatim in vulneribus & ulceribus renum ac pelvis, & inde dependente mictu cruento unum ex optimis ſpecificis eſt agrimonia, & B. D. *MICHAELIS* uſitata; vel ſolùm vel cum comis hyperici in vino decocta, vel ſub forma eſſentiæ vel extracti uſurpata: e. g.

♃. *Eſſ. Agrimon.*
Flor. hyper. an. ℥j.
M. D. S.
Mixtura renum per aliquot vices.

Doſis 40. *usque ad* 50. *guttas*, ter in die.

Inde factum fuit, ut agrimonia ad quaſcunque viſcerum exulcerationes, imprimis hepatis, extenſa fuit; unde & vulgò German. *das leber. Kraut* dicitur. Eſt de cætero planta temperata ac blandè amara, hinc in tono hepatis reſtituendo non contemnenda eſt: Vid. de his & ſimilibus *FORESTUS l. 7. Chirurg. Obſervat.* 3.

Externè uſurpatur in balneis pro mictu cruento, & vulneribus atque ulceribus partium externarum, recentibus & antiquis, mundificandis, ſordibus detergendis, & carne promovenda; ubi herba aut ejus ſuccus recens expreſſus à ruſticis frequenter adhibetur, quorum vulnerarium unicum eſt, vulneribus & ulceribus inſtillatus, aut cum filamentis impoſitus: ſic v. g.

♃. *Herb. Agrimon.*
Milleſol.
Flor. hyperic. an. M. j.
Muſci pruni ſylv. M. ß.
ſem. hyper. ℨij.

Coqu. in ſ. q. *aquæ ſimplicis* contra mictum cruentum; quod ad procidentiam quoque ani commendatur.

Quin & in contuſionibus ſcroti cataplaſma, factum ex agrimonia, in vino cocta, inſigniter commendari ſolet, imprimis ubi eſt tumor & inflammatio, quæ in hujuſcemodi malignitate aliàs ſupervenire ſolet. In ſpecie quidem ſi, quod ſæpiùs evenit, oriatur tumor & inflammatio ſcroti & teſtium, quando equitamus, cataplaſma ex agrimonia hæc reſolvit & tollit; cui ſi addantur flores ſambuci, erit eò melius; quod expertus eſt *HILDANUS Centur.* 3. *Obſervat.* 81.

ALCEA VULGARIS.

ALcea *vulgaris major & officinalis*, Germanicè *fell-Riſs*, vel *Siegmars-VVurz*, planta cognata eſt cum althæa & malva vulgari, niſi quod poſteriores magis ſint anodynæ, magis emollientes, ac in receſſu magis mucilaginoſæ: differunt in eo, quod *althæa & malva folia* habeant *integra*; *Alcea* verò *folia laciniata*. Dicitur aliàs *alcea ab* ἀλκή, quod pluribus uſibus inſerviat; *fellriſs* verò dicitur, quod contra pannos oculorum valeat, in quem uſum vel ſuccum ejus, vel radicem certo tempore effoſam recipiunt, & de collo ſuſpendunt.

Hic ſeſe quoque ex horto Medico offert

ALCEA SYRIACA.

SEu nomine Arabico *Ketmia Arabica flore albo*; item *purpureo*. Hæ ſunt exoticæ, & raritatis gratia in hortis coluntur.

Præſto quoque eſt in horto Medico noſtro

ALCEA VESICARIA.

ALcea *Veſicaria flore purpureo*, aliàs *Alcea Veneta* dicitur; quæ tamen ultima propriè loquendo planè alia eſt: *Veſicaria* dicitur, quod ante floris eruptionem veſicas habeat, in quibus ſemen reconditum aſſervatur. Conſpirat probabiliter emolliendo, dolores mitigando, & (quod Alceæ vulgares aliàs non præſtant) detergendo cum alceis vulgaribus; ſed tamen in minori gradu. Aliàs in hortis curioſitatis gratia colitur.

ALCHIMILLA.

ALchimilla *Græcorum*, Germ. *gulden Ganſerich, Sinnalen, ad ſaniculas referenda*, ita dicitur, quod Alchymiſtæ de hac multum vendirent; Latinis *pes leonis*, vel *Lovvenfuſs* Germanis, à figura foliorum. Planta ſatis nota eſt, ſubinde creſcit quaſi ſponte.

In Officinis proſtant ejus folia ſeu herbæ, quæ ex vulnerariis ſimiliter ferè primatum obtinent. Vis ejus conſiſtit in ſale alcali volatili, temperato ab acido, blandè diuretico. Uſus frequens eſt in herniis, & alterativæ & conſolidativæ virtutis ratione. Vis autem hujus, ut & omnium vulnerariorum, manifeſtatur in decoctis magis, quàm Eſſentiis cum ſpiritu vini, in quibus ſaltem extrahuntur reſinæ. Nam vulneraria non ſunt adeò volatilia, ut in decoctis avolent, ſed optimè ſolvuntur. Conveniunt autem tàm externè in abſceſſibus & ulceribus quarumvis partium, ut & in ſinus ſeu fiſtulas injiciendo, ſicut & ejuſdem ſuccus cum unguentis vulnerariis commodè permiſcetur, quàm internè in potionibus vulnerariis ac dyſentericis, & conſolidationi partium internarum dicatis, ut rupturis, &c. ut temperetur acidum in ſtomacho, illudque per urinam eliminetur: temperato enim acido ſtomachi, impeditur ejus curſus vel influxus in vulnera; Vid. *FUCHS. p. m.* 584. Ingreditur etiam clyſmata conſolidantia in dyſenteria. Italis quibuſdam externè uſurpatur pro ſophiſticatione Virginum, quo coarctentur & anguſtentur eorum genitalia, & mammæ pendulæ erigantur, & minores fiant. Modus eſt hic: Coquunt *Alchimillam* in aqua, quod decoctum ſupponunt mulieri, ut vapor ſubintret vulvam: ſic enim dicunt, conſtringi genitalia, idque adeò, ut ſe poſſint aliquoties pro virginibus venditare: ſed meliùs forſan conduceret, ſi adderetur fulmen, & immediatè applicaretur locis iſtis, ita enim magis adſtringeret: ſicut & mammis decoctum hoc ſub forma fotus applicant, & ſic eas parvas, duras & rotundas inſtar pomorum, uti dicunt Itali, efficit. Aliàs ſuccus ſymphyti majoris in decocto ſeu balneo pro augmentandis deliciis noviter nuptorum, & fallendo ſponſo, adhiberi poteſt: Vid. de hoc *GABELCHOVERUS in Obſervat.*

Cæterum in genere hic aliquid

DE VULNERARIIS

NOtandum. *Vulneraria* ſcilicet ſunt ea, quæ uſurpantur à chirurgis ad conſolidanda ulcera & vulnera: in qua vulnerum curatione notandum, chirurgos ſaltem removere impedimenta, quæ conſolidationi eorum obſtant. Impedimenta autem illa conſiſtunt in acido præternaturali & vitioſo, quod in parte læſa mitius quidem eſt in vulneribus, acrius in ulceribus, & ex degeneratione ſanguinis ſeu deſtructione nutrimenti proficiſcitur: Hoc ergò acidum imbibunt & deſtruunt vulneraria iſta; Unde conſtat, quod de alcali volatili, ſed ſubtili, participent. In omnibus igitur vulnerariis prædominatur alcali ejuſmodi urinoſum volatile, ſed occultum; Hinc ſucci omnium vulnerariorum ſolutiones ab acido factas præcipitant, *v. gr.* Vitriolum præcipitatur ab omnibus vulnerariorum ſuccis. Præterea & ſaporis plerumque non nimis amaricantis & obſcurè mordicantis ſunt; ex quo conſtat, eadem conſtare ex acido & alcali, illo tamen maximam partem prævalente; unde ferè nitroſa ſunt, & virtute diuretica pollent. Vulneraria omnia, utut intenſiſſimè calcinentur, ſal tamen lixivioſum præbent, non penitus alcalinum, ſed compoſitum ex acido & urinoſo; tandem, ſi ritè tractentur, in perfectum ſal ſalſum, forti autem calcinatione in purum alcali degenerant. Vulnerariorum ſucci quoque lac facilè coagulant, quia ſunt ſaporis ſubadſtringentis, vi cujus lac coagulant, & poros ejus conſtringunt.

ALKEKENGI.

ALkekengi ſeu *Halicacabum* eſt ſpecies *ſolani*, unde dicitur *Solanum Veſicarium.*

Baccæ Alkekengi figura ceraſi, Germ. *die Juden, Kirſchen*, ſolùm in uſum veniunt.

Quatenus ex ſolanorum ſunt genere, vi aliquali anodyna præditas arbitror: ſale eſſentiali, verèque nitroſo turgent, unde & ratione horum ſalium ſaporem obtinent nonnihil ſubamaricantem; ex qua craſi deducitur vis inſigniter diuretica & nephritica, in ſale nitioſo abſterſivo fundata. Infuſum namque harum baccarum, tam ſucculentarum quàm exſiccatarum, in vino, urinam remorantem blandè pellit; frequentiſſimi hinc uſus ſunt in affectibus renum, tam in eorum ulceribus & impedita mictione, quàm etiam in affectibus nephriticis, iu purgandis renibus, & calculo, arenulis ſimilibusque, tàm præſervando quàm pellendo. Præterea decoctum baccarum harum cum radice liquiritiæ in dyſuria commendatur; ſicuti etiam *Eſſentias* quaſvis *diureticas* baccæ hæ exſiccatæ, earumque ſpiritus, ingrediuntur. Porro hæ baccæ AlKeKengi commendantur inſigniter in ictero flavo, præmiſſis præmittendis. Autor præ cæteris commendat in ſanguine coagulato, quem diſſolvit, & vel per urinam expellit, vel per alvum, vel per ſudorem eliminat. Modus utendi conſiſtit in ſucco expreſſo, qui vel ſolus vel cum vino propinatur: Vid. HERCULES SAXONIA.

In HOEFERI *Hercule Medico p.* 176. eſt *aqua Nephritica* non contemnenda, quam inter alia baccæ AlKeKengi ceu baſis, & cortices limonum ingrediuntur. Compoſitio eſt hæc:

♃. *Malor. Citr.* qu. v.

Abjice, quod intus eſt, acidum, reliquum raſum comminutumque, album imprimis, recipiendum, ſtet in vaſe vitreo 24. horis: Poſt expreſſo ſucco

♃. hujus ℔j.
fruct. Alkek. rec. num. LXiv.

Contuſa miſceantur, & ſtent iterum 24. horis ſimul, dein ex vitro deſtillentur per arenam, ut de ℔j remaneant ℥ix. Hujus *aquæ deſtillatæ.*

♃. ℥ij.
adde
Vini Rhen. ℥j.
Sacch. candi ℨiij. M.

Paratur etiam *Eſſentia ex ſucco baccarum Alkekengi inſpiſſato* & aliis plantis cum *ſpiritu proprio*, per fermentationem parato, quæ egregia eſt in exulceratione renum, ſuppreſſione & ardore urinæ, item in affectibus

fectibus nephriticis. Si addatur *opium*, fit *Essentia urinaria anodyna Michaelis*, quæ pellit urinam, & dolores nephriticos sistit. PETRUS-JOHANNES FABER l.2. *Myrothec. spagyr. cap.*7. habet Essentiam baccarum AlKeKengi, quam insigniter in ictero flavo commendat.

Idem *succus* expressus blandè *inspissatus* Extractum diureticum nonnihil anodynum suggerit, quod etiam in ictero vi diuretica est egregium.

In Officinis prostant *Trochisci de Alkekengi*, tàm *cum* quàm *sine opio*, qui egregii sunt in excoriatione aut exulceratione renum; item in affectibus urinariis dolorosis, dysuria & stranguria à FORESTO laudantur. Sed si propinetur Essentia supra dicta ex AlKeKengi succo & aliis, erit effectus eò magis præsentaneus.

ALLIARIA.

ALliaria, Germ. *Knoblauchs-Kraut*, seu *Thlaspidium cornutum*, *allio congener* odore *planta* est, quæ *florem album* habet.

Usus ejus est in febribus malignis, adeoque vis ejus residet in crasi sanguinis, per sal alcali suum volatile odore se satis prodens, reducenda. Itaque scordio substitui posse quibusdam videtur, cùm attenuet, incidat, ad putredinem conducat. Inter acetaria cum zinzibere, sale & aceto, pro crassis & viscidis humoribus resolvendis, apta est. Iisdem ferè viribus gaudet ac allium.

Extra, semen nigrum contusum cum aceto in forma emplastri in strangulatu mulierum ventri impositum, illas iterum resuscitat; item sub forma pessarii semen linteo exceptum eodem in casu. Succus plantæ vel semen pulverisatum in nares sufflatum sternutationem excitat in epilepticis & comatosis, utrosque suscitando. Succus & pulvis herbæ vel seminis, vel ipsa planta recens, in vulneribus & ulceribus antiquis putridis & sordidis ob metum cancri, nec non ad gangrænam recentem, conducit.

ALLIUM.

ALlium, Germ. *Knoblauch*, planta satis est cognita, in specie radix seu potiùs capita, quæ sola hìc usualia sunt, & sapore ac odore omnibusque proprietatibus indicant, efficaciam suam primariam dependere à sale volatili admodum acri, magis Mercuriali, minus sulphureo, insigniter penetrante, hoc est, ut vulgò vocant, essentiæ esse penetrantis, incidentis & attenuantis, aperientis, cujus intuitu allium, non secus atque omnia cepacea, inter exsiccantia & calida refertur; à quo sale volatili acri est odor admodum morsicans, sapor linguam pungens, morsicatio oculorum, & qui sunt similes effectus, qui sal volatile acre adesse loquuntur. Hinc virtus illi stomachica per experientiam adscripta fuit pro appetitu conciliando; unde & peregrinantes, si tempore vespertino capita aliquot allii in vino generoso adhibent, appetitum inde sentiunt, cùm pituitam & quasvis cruditates acidas acrimonia sua alcalina in stomacho egregiè dissolvat & corrigat. Admodum porrò convenit in discutiendis flatibus, natis per fermentationem vitiosam ab acido factam; Acidum enim vitiosè fermentans dat flatus. Hoc acidum, dum corrigitur à sale volatili acri allii, simul etiam proventus flatuum corrigitur, & geniti jam discutiuntur; iique per se absumuntur, per accidens verò, in succis scilicet pituitosis, generantur: Unde insigniter convenit allium in affectibus intestinorum dolorosis, ut passionibus hystericis gravioribus & colicis, ab acido ortis, & jam à GALENI temporibus usitatum fuit remedium, sive adsint flatus, sive non adsint; cùm enim affectus hi oriantur ex acido austero & flatuoso, utrique verò allium ratione salis volatilis medeatur, hinc successu haud contemnendo adhibetur. Usurpatur verò vel externè illinendo umbilicum, vel internè haustum vel cum vino vel cum oleo olivarum: scilicet capita allii minutim discinduntur, & cum aqua chamomillæ destillata assumuntur contra colicam; vel capitulum allii intra dentes contritum & masticatum brevi solvit paroxysmum: Jusculum cum allio & oleo olivarũ, calidè haustum cum tantillo vini generosi, expertum est remedium BORELLI in colica, uti habet *Cent.*4. *Observat.*92. sic jam in GALENI scriptis prostat exemplum Colicæ curatæ per allii usum in rustico, sicut ex GALENO recenset SCHENCKIUS *in Observationibus*, & ZACUTUS LUSITANUS *l.*2. *Med. Princ. Histor.* 95. Deinde infestum admodum est lumbricis & vermibus quibuscunque allium, quos enecat & expellit, sive adsint vermes in intestinis, sive etiam adsint vermes pericardii; qui affectus rarus, quia parum cognitus, & pauca, imò ferè nulla apud Autores mentio est. Symptomata concomitantia, præter continuam palpitationem cordis, sunt sensus rosionis & vellicationis in interiori pectoris loco, ubi cor situm est, adsunt lipothymiæ, supervenit epileptica convulsio, facies pallet, ægri inquieti sunt: vid. PETRUS à CASTRO *in suis scriptis*. In hoc tamen optimum remedium est succus allii expressus cum succo nasturtii in brodio seu jusculo decoctionis radicis armoraciæ assumptus: sicuti hujus rei exemplum illustre recenset HARTMANNUS *in Praxi Chymiatr. pag.* 155, & GABELCHOVERUS *Centur.*3. *Curat.* 1. Prætereà egregium diureticum est, indeque in obstructione urinæ tempore vespertino in aqua vitæ juniperina capitulum allii sumptum; uti quoque allium & cepæ cum oleo coctæ, & instar cataplasmatis regioni pubis admotæ, eam cient; unde acuendo urinam, & ita renes abstergendo, in præservando & curando calculo excellit insigniter. Singulis ergò novi- & pleniluniis capitulum allii minutissimè dissectum & cum cochleari aquæ vitæ seu spiritus juniperini assumptum, præservativum est expertum à calculo, quem etiam depellit. Pro arcano hoc habetur *à Domino Consule Lorenzo, & Domino Ædili Uvelsch bujus civitatis*: Vidi tamen ego descriptum hoc remedium à BARTHOLINO *Centur.* 4. *Epistolarum pag.* 230. & certè fundamento non caret hæc cura; coagulum enim calculi dependet ab acido in stomacho orto. Dum itaque sal acre vol. allii acidum hoc in stomacho & renibus discutit, & urinam pellit, eo ipso simul educit, coagulationem hanc impedit, & ita à calculo præservat: & quoniam urinam promovet, ob id hydropicis commendatur, de quo videri potest experimentum in FORESTO *lib.* 19. *Observat.* 27. Allium etiam est singulare sudoriferum & alexipharmacum, si particula radicis una vel altera cum pane siligineo comedatur, ac æger probè contegatur; adeoquo in peste ejus usus insigniter commendatur ab ATHANASIO KIRCHERO *de Peste p.* 318. aliisque: Ob id rectè vocatur Theriaca Rusticorum, utpote quos, & imprimis Hungaros, capita aliquot allii in aceto simplici vel destillato assumpta potenter per sudorem à peste & aliis febribus malignis, cum vino à benignis, liberant. Unde etiam internè solet adhiberi ab Ungaris in cura morbi Ungarici optimo cum successu. In apoplexia uterina commendat AUTOR noster, per quam nihil aliud intelligit, quam passionem hystericam, in qua sensus & motus perit instar apoplexiæ: cum enim talis hysterica passio oriatur ab acido, vitiosè in intestinis effervescente, propterea corrigit hoc ipsum allium. Contra morsus viperarum internè & externè commendatur allium. Sunt, qui destillant ex allio *aquam alexipharmacam* contra venena: Aquam nempe ex allio destillatam superfundunt novis allii capitibus, & blando Solis calore per tres vel 4. hebdomadas digerunt: clarum quod est, decantatur, & ita præparata ad quælibet venena deprædicatur. Allium cum stercore humano mixtum prodest locis dolorificis ab incantatione tumefactis impositum.

ALLIUM SYLVESTRE.

ALlium *sylvestre* in usu interno est præservativum, imprimis contra pestem ac morbos contagiosos, si vel aceto vel vino infundatur: Omnia enim alliata hisce in morbis malignis conveniunt; hinc etiam *Electuarium de allio* quibusdam officinis in usu est, cujus basis est radix hujus allii.

ALSINE.

ALsine major latifolia mas vulgaris, Germ. *das Mause-Gedarme*, *Huner-darm*, *Huner-biss*, *Vogel-Kraut*, rari est usus interni jam apud nos; Externè verò mulieres plantam contusam mammis puerperarum, si tractare nolunt, ad coercendum & impediendum lactis proventum mammis applicare solent. Deinde etiam extrinsecùs commendatur ad scabiem, si scilicet præmissis universalibus cum hac planta contusa fricentur partes scabiosæ; aut si planta decoquatur in aqua, & istud decoctum postmodum loco lotionis manuum adhibeatur. Denique singulare est, quod habet SCHMUCK *in Thesauro Medico Secretorum*, si scilicet alsine cum aceto trita cicatrici seu vestigio sanati vulneris imponatur, idem vulnus sine ulla sectione denuò aperiri, quasi recens esset: Quod si accedat aliqualis inflammatio, tunc cum lacte caprino coquenda & imponenda; sic enim minus erit metus de inflammatione. De iis, quæ habet AUTOR de atrophia & phthisi, experientia consulenda.

Huc quoque pertinet

ALSINE SPERGULÆ FACIE,

Kleiner Huner. Darm.

SPergula aliàs est planta *ad naturam Galliorum accedens*. Cùm verò Alsine aliàs rari, & non nisi externi sit usus, hæc ipsa quoque in Officinis exulat.

ALTHÆA.

ALthæa, & quidem tam *vulgaris*, quàm *Theophrasti Eresii* (successoris ARISTOTELIS) *flore luteo*, seu Arabico nomine, *Abutilon Avicennæ*, ita dicitur ab ἀλθεῖν seu *medendo*; Vocatur etiam *Bismalva*, quod malvam in usu temperante, & imprimis malactico, bis superet; item *Ibiscus*; unde Germanis *Eibisch-oder Athaen-Kraut*. Natura cognata est malvę.

Tota herba est admodum suavis attactu & glabra, & ab effectu etiam inter plantas emollientes & maturantes ferè primatum obtinet planta & radix, ut temperatissima; emollit enim insigniter & laxat. Et cum contineat mucilaginem quandam blandam, & in omnibus qualitatibus temperatissimam, ratione hujus quancunque acri-

acrimoniam humorum corporis nostri temperat & mitigat, hinc dolores lenit, serum urinarium, item lymphæ catarrhalis acrimoniam mitigat; unde decoctum ejus in ileo, affectibus urinariis, dysuria, stranguria, mictu doloroso, item in asperitate faucium, &c. frequentissimi usus est. Prodest insigniter in affectibus nephriticis & calculosis radix hæc, si coquatur in jusculo carnis vel etiam si instar potionis decoctum ejus cũ aliis propinetur, quoniam dolorem lenit, & acrimoniam urinæ in calculo semper præsentem moderatur & temperat; suggerit nempe levi in aqua maceratione aut ebullitione mucilaginem, hujusmodi effectuum Autorem. Exemplum talis decocti elegans contra dolorem nephriticum, sive à calculo sive ab alia causa, imprimis si ardor seu acrimonia urinæ simul adsit, subministrat BARBETTE. Descriptio est hæc:

♃. *Rad. Alth.* ℥j.
Liquirit. ℥ij.
Fol. malvæ M. j.
Sem. melon. ℥ß.

Coqu. in aqua *hordei*: Colat.
♃. ℔ij.

(propter radicem althææ mucilaginosam copiosior liquor affunditur) adde
Lapill. cancr. crudè contus. ℥j.
Syr. fl. papav. errat. ℥ij. M.

Et hoc est, quod egregiè lenit dolorem nephriticum, ardorem urinæ & similia, calculosis & nephriticis familiaria. Vulgò dicitur, quod lubricet & laxet vias urinarias, quod meritò ridet *HELMONTIUS*; si enim laxaret & lubricaret, prius lubricaret in stomacho & intestinis, quod tamen non est: Convenit ergo tẽperando acrimoniam

Externo usu radix & herba est frequens chirurgis in Cataplasmatis & unguentis emollientibus & abscessibus maturantibus, item in Cataplasmatis anodynis quarumcunque partium, cùm ratione substantiæ perquam mucilaginosæ, ejusque temperatæ, temperando, ac fibras irritatas relaxando, hinc emolliendo, usum suum egregiè præstet. Clysma emolliens, præsertim ubi alvus est obstructa & occlusa, & ubi simul urgent dolores, vix ullum præscribitur, quod non ingrediatur althæa.

Cum althæa hac vulgari conspirat *althæa dicta peregrina*, unde & pro usu interno, in ilio præsertim, pro alvo emollienda, & externè etiam cataplasmatis loco adhiberi poterit.

Mucilago radicis in aqua maceratæ medetur faucibus, mitigando acrimoniam in raucedine, tussi sicca, &c. cum saccharo edulcorata exhibetur.

Syrupus de Althæa ab Autore *Fernelii* dictus convenit in suprà dictis affectibus, & potiunculis aut similibus solet addi. Sunt qui hunc syrupum propinant ad laxandas calculi vias; sed ridiculum hoc est: operatur enim acidum saltem temperando, quod calculum producit.

Prostat in officinis *unguentum dialthææ simplex* & *compositum*, perquàm vetustum, quod tamen insigniter prodest in doloribus nephriticis & calculo, aliisque doloribus partium externarum, v.g. pleuriticis, &c. In suppressione urinæ pariter hoc unguentum, mistum cum oleo scorpionum, et illitum regioni pubis, præsentissimum est remedium; unguentum dialthææ enim emollit & lenit, & oleum scorpionum pellit. Alii miscent unguentum dialthææ cum unguentis purgantibus, v.g. unguento de arthanitia, & ita abdomini inungunt pro laxanda alvo suppressa. Unguentum factum ex *unguenti dialthææ* ℥iß, & *olei amygdalarum dulcium* ℥ß, est egregium remedium contra dolorem pleuriticum, si scilicet singulis tribus horis inungatur locus dolens hoc unguento calido: sin addatur ei aliquantulum de croco, vel etiam aliquot grana camphoræ, erit unguentum eò efficacius, quia penetrantius.

Althææ occasione

DE EMOLLIENTIBUS IN GENERE

VT aliquid addam, omnia illa blando quodam lentore temperato gaudere videntur, quo acidum temperant, quod succos in corpore coagulat; unde in ulceribus utrumque acre mitigando faciunt, ut acidum illud præternaturale, cum sale urinoso effervescens, citiùs abeat insalsum tertium, quale pus est.

ALYSSON GALENI.

DE *Alysso* tacet AUTOR noster: Planta est verticillata Hispanica, apud Veteres commendata tanquam specificum singulare GALENI contra hydrophobiam seu morsum canis rabidi. Digladiantur adhuc Autores, quodnam sit verum *Alysson Galeni*? Multi quid pro quo hìc substituunt. Descriptionem veram subministrat *GEORGIUS SYLVIUS in operibus Medicis*, ubi dicit: Alyssi herba marrubio est similis, asperior tantummodò & spinosioribus capitulis cœruleo flore, legenda sub æstu ferventis caniculę: siccata tecta reconditur, & usui servatur. *RENEALMUS in Observat.* habet Essentiam Alyssi, cum qua curavit aliquot à cane rabido demorsos, & jam hydrophobicos redditos.

ALYSSON DIOSCORIDIS.

ALiud adhuc *Alysson* à *DIOSCORIDE* describitur, rectiùs *Leucoion Alyssoides majus clypeatum*, quod in usum Medicum nondum receptum est.

AMARA DULCIS.

A*Mara dulcis* seu *Dulcamara*, Grecis γλυκύπικρον, ita dicitur ratione saporis mixti, Germanis *je langer je lieber*: primò enim gustatum amaricans est, sed posteà dulcescens: Aliis etiam dicitur *solanum scandens*, quod hinc inde scandere, ac arboribus sepibusque se circumvolvere soleat; Germanicè *Hirch-Kraut*, ita dicta, quod morbo cuidam pecudibus imprimis familiari, quem vocant *den Hirsch*, mederi soleat, unde & pastores ovibus plantam hanc tanquam amuletum contra hunc morbum de collo suspendere solent.

Officinas non ingreditur; arbitror tamen, quod cum usu solani sativi seu hortensis (de quo *infra suo loco*) præprimis externo, in malis ad cancrum vergentibus, conspiret.

AMARANTHUS.

A*Marantbus*, Ger. *tausend schon*, dicitur Græcis, quod flos sit quasi ἀμάρανθος seu immarcescibilis; flos enim exsiccatus eodem nitore per plures annos manere, observatur.

Triplex datur *differntia*:

I. *Amaranthus Mexicanus baccifer flore coccineo*, qui potiùs *ad solana pertinet*, unde *rectiùs solanum Indicum racemosum* dicitur; *nullus* enim *Amaranthus* est *baccifer* id quod tamen in solanis observatur, præprimis in solano isto lethali: quod *Belladonna* vocatur. De cætero usus ejus Medicus est nullus, sed ex Mexico ad nos translatus.

II. Sese quoque offert *amaranthus tricolor*, German. *pappageyen federn*, qui *malè* etiam *inter amaranthos recensetur*, *pertinet* potiùs *ad blita*, unde rectiùs *blitum variegatum* dicitur. Usum Medicum habet nullum.

III. Dantur genuini ac *veri Amaranthi*, quorum (1) *amaranthus flore aureo* seu *panniculo aureo*; (2) *flore albo*; (3) *purpureus spicatus*, & (4) *purpureus panniculatus*, seu *panniculo sparsa*: Dantur etiam præterea *cristalli*. Verùm non ampliùs sunt in usu, propterea illis non inutiliter tempus teram.

AMMI VERUM.

A*Mmi angustifolium* seu *folio fœniculaceo*, aliàs *Ammi Alexandrinum*, Germ. *Ammey-Kraut*, exoticum est, & propter raritatem in hortis colitur tantùm.

Hujus *semen* est instar cumini, cui est etiam adeò affine, ut istud ammi, quod in Æthiopia nascitur, *Cuminum Æthiopicum* nominent, quod tamen multò minus est & candidius, origanumque sapit; proinde id, quod in officinis reperitur, vix genuinum est.

Usus est nullius, nisi quod adhuc Theriacam ingrediatur, utut non sit genuinum; vix alibi invenitur: sunt tamen, qui mirificè ad fœminarum fœcunditatem facere asserunt, si nempe alternis diebus ʒj cum vino temperato aut jusculo carnium assumatur; quo die fœmina hausit, non debet cum viro concumbere, uti habet *FREITAGIUS in Aurora Medicor. c. 49. p. 546.* Carminativum est imprimis hoc Ammi; sed quoniam est rarum, & rarò genuinum, propterea in locum ejus nostrum cuminum usurpatur, cui simillimum.

AMOMUM.

A*Momum* res est nominetenus cognita: Quid enim sit *Veterum Amomum*, nescitur à modernis, & adhuc sub judice lis est. Officinæ quidem monstrant semen; sed quid sit, ipsæ nesciunt, & cùm sit ignotum, non adhibetur. Ingreditur Theriacam; sed hujus loco quidam radicem acori veri substituunt.

AMYGDALÆ seu AMYGDALA.

REperiuntur in hortis nostris *Amygdalus nana* seu *seu pumila*, *fructu dulci & amaro*, quæ species sunt exoticæ, & ornatus gratia in hortis coluntur.

Fructis dulcis omnibus est notus, cujus *nuclei* succo oleoso quasi lacteo turgidi sunt, indeque temperati, adeoque insigniter nutritivi. Cum enim vis eorum consistat in oleo temperatissimo, & quasi aquoso, ita ut non sint graduati, seu in nulla qualitate excedant; hinc etiam sequitur, quod

1. Chylum lactescentem insigniter nutritivum, uti omnia temperata, subministrent; unde atrophiæ succurrunt, & propterea à quibusdam *fructus Joviales* dicuntur, cùm Jovis præsit nutritioni.

2. Quamcunque corporis nostri acrimoniam, præsertim salsam, blandè leniant ac temperent.

Pro-

Propterea fiunt ex amygdalis *Emulsiones*, quæ dolores, item vigilias, tollunt, item quæ effervescentiam humorum in febribus ardentibus nonnihil compescunt, quoniam temperant: v. g. fiat talis *Emulsio in vigiliis nimiis in febre continua*:

℞. *Amygd. dulc. ambr.* ℥ß.
Sem. papav. albi ʒij.
c. s. q. *aquæ Nymph.* s. l. a. Emulsio: adde
Ebor. s. igne ʒß.
Syr. nymph. ℥ß.

M. D. S.

Lac refrigerans & confortans per diversas vices, sive lac vespertinum.

Tempore somni propinatur ad inducendum blandum soporem.

In dysenteriis etiam commodè cum decoctis vulnerariis paratur, qualem emulsionem habet *FREITAGIUS in Aurora Medicor. cap.* 34. item in phthisicis & emaciatis, speciatim si his sudores colliquativi nocturni immineant; tales enim à copiosiore amygdalinæ emulsionis usu multum recreantur.

Oleum amygdalarum dulcium expressum à multis usurpatur, internè quidem ad leniendam acrimoniam seri urinarii, & dolorem ab acribus salinis humoribus obortum: Urina suppressa laborantibus, dysuria suppressis, frequentiùs propinatur. Novi fœminam, quæ toties, quoties vinum bibit, dysuriæ est obnoxia, quam tamen oleo amygdalarum dulcium cum lapillis percarum statim sedat, & remedium sanè probatissimum est. Unde ℥j vel ℥iß. ad ℥ij. in dolore nephritico ebibuntur. Sic *PLATERUS* habet mixturam expertam in colica mox in principio propinandam, cujus descriptio est hæc:

℞. *Ol. Amygdal. dulc.* ℥iß.
Vini Maluat.
Syr. papav an. ℥ß.
M. pro haustu.

Insigniter commendatur ad compescendum dolorem colicum, & laxandam alvum.

Alii oleum amygdalarum dulcium ad ℥ij, iij. vel jv. propinant in pleuritide loco olei seminis lini, quod aliàs expertum remedium contra pleuritidem est, sed admodum nauseosum. Hoc enim oleum amygdalarum dulcium acidum in pleuritide peccans temperat, atque dolorem subitò lenit; de quo usu olei amygdalarum vid. *PLATERUS l. 2. Observat. pag.* 304. item in *THONERI Observat. pag.* 128. in pleuritide mox in principio morbi quod mira præstare sæpiùs observavit, dedit ad ℥iiß, expectorat, emollit, alvum subducit, &c.

Externè inungitur oleum amygdalarum dulcium in dolore nephritico ad eundem demulcendum, emollit, laxat, temperat, & ita multi usus anodyni existit.

AMYGDALÆ AMARÆ.

Amygdalus *fructu amaro* ornatus gratia in hortis colitur, & florum amœnitate potiùs quam usu grata est.

Quod attinet *fructus*, ut ut quibusdam animalibus, præcipuè gallinis & anatibus, venenatæ & nocivæ sint, cùm esu residuarum amygdalarum amararum post oleum expressum interierint, uti observatum videmus *in Observat. Medicis LYSERI, annexis cultro anatom. Observat.* 10. *p.* 239; vim tamen in se continent nitrosam, qua, si in copia assumantur, extergunt & abstergunt, adeoque diureticæ sunt; cujus etiam ratione forsan ebrietatem nonnihil præcavere videntur, promovendo assumptorum citum transitum. Rari tamen sunt usus, & earum loco potiùs nuclei persicorum usurpari solent.

Harum oleum urinam pellit & promovet, laxativum est, tussim levat, sputumque promovet, atque in recessu vim carminativam fovet, unde *BARTHOLETUS de Respirat.* ex amygdalis amaris parat *Elixyr carminativum*, quod quidam in secretis habent, & ita præparatur:

℞. *Spir. Vini rectif.* ℔j.
Amygd. amar. contus. ℥jv.
Cinnam. ℥ß. M.

Digere, ut ad fermentationem accedant, post destilla per cineres.

Dosis est ad ʒj vel ʒij. Mirificè valere dicitur in Colica & aliis affectibus flatulentis, & in specie in dolore Pleuritico notho seu spurio.

ANACARDIUM.

Anacardium, Ger. *Elephanten-lausz*, est fructus exoticus, saporis acerrimi volatilis aromatici. Adportatur ex Ægypto & India Orientali, *Similis est fabæ*.

Rari est usus, præcipuè tamen (vid. rerum exoticarum scriptores, in specie *CHRISTOPHORUS à Costa c.* 30. hinc etiam *JOHANNES JONSTONUS in sua Dendrolog. l.* 2. *Classe* 5. *Artic.* 4.) Veteribus in usu fuit pro confortandis & volatilisandis spiritibus animalibus, & hinc in affectibus capitis, imprimis senilibus, apoplexia, paralysi, memoriæ lapsu & similibus usurparunt; ideò ut præparetur exinde Electuarium, quod vocatur *Confectio Anacardinas*, quam specificè commendarunt ad confortandum caput, & roborandam memoriam labascentem.

Sed cum in fructu Anacardii sint spiritus quasi ignei, acres & volatiles, & ingredientia aromata acriora simul accedant, hodiè paucissimi est usus; unde in desuetudinem jam abiit hoc electuarium, quoniam observatum, quod ab abusu ratione acrimoniæ suæ volatilis febres subinde excitaverit ardentes, & loco memoriæ confortandæ stupiditatem ingenii & amentiam quandam conciliaverit. Ergo usu moderato est adhibenda ab iis, quibus cerebrum est siccum, uti vocant; quibus verò cerebrum est humidum, ii sine tali metu possunt usurpare: Vid. *SENNERTUS l.* 1. *Praxeos pag.* 302. Loco hujus ergò in confortanda memoria possunt substitui cubebæ *die Kleinen*, jejuno stomacho duæ vel tres masticatę & deglutitę; alleviant caput, exhilarant spiritus, stomachique cruditates emendant. Adhibetur etiam loco Confectionis Anacardinæ aqua magnanimitatis non solùm quia animum addit, sed etiam quia ad Venerem stimulat.

Mel anacardinum est succus coctura cum aqua elicitus, quod aromaticum intensè & cephalicum existit, ac imprimis frigidis dictis capitis affectibus, præsertim memoriæ defectui, dicatum est. Sed hodie est rari admodum usus, uti & oleum *anarcardii*.

ANAGALLIS.

Anagallis satis congnita est, duæ nempè ejus species, *Terrestris & Aquatica. Terrestris*, quæ hujus loci, est planta insipida *flore phœniceo*, Germ. *roth*; quæ aliàs vocatur *mas*, & *Anagallis fœmina flore cæruleo*. Datur prætereà etiam *Anagallis luteo flore*, quæ ferè admodum est rara. Utraque quidem est *officinalis*, præcipuè *flore phœniceo*, quæ etiam intelligitur, quando fit mentio Anagallidis. terrestris per se; fœmina enim nullius usus est. Dicitur verò ab ἀνάγειν, i. e. *extrahere*, eò quod spicula è vulneribus extrahere valeat. Germanico ideomate venit *Gauch, Blumen, Uogel-Kraut*, quia avidè ab avibus appetitur; *Vernunfft-Kraut*, item, *Grund-heil, Gauchheil und Heil-Kraut*. Dum vocatur *Vernunfft-Kraut*, innuitur, quod conducat contra deliria maniaca & melancholica, sicut vidՙemus in *HARTMANNI Praxi Chymiatrica* Decoctum Anagallidis flore phœniceo ad manias commendatum; quo etiam *Quercetanus* se mira præstitisse gloriatur. Curam ita instituit: præmittit vomitorum ex infuso antimonii, posteà per aliquot dies noctesq; utitur solo decocto anagallidis cum successu. Et certum est, non dari meliora simplicia contra maniam, quam anagallidem flore phœniceo, & hypericum; sicut *MYNSICHTHIUS* tincturam hyperici ad dementiam habet, cujus basis est hypericum & anagallis: Anagallis ergò pro his usibus cum floribus hyperici conjungenda venit, ut habeatur melior effectus. Sed non tantùm in mania & melancholia prodest Anagallis, verùm etiam in phrenitide, Melancholia, & quocunque deliriorum genere, sive sit in frebribus ardentibus, sive malignis; quod ipsum docuit nos *GABELCHOVERUS Cent* 6. *Curat.* 13. *pag.* 46. Aliàs eadem etiam à *MYNSICHTHIO* maximi æstimatur in affectibus cephalicis. Dum vocatur *Grundheil, Gauchheil Heil, Kraut*, &c. hoc indigitatur, quod nimirum sit singulare vulnerarium pro abluendis vulneribus recentibus & ulceribus, nec non dolore in iisdem leniendo, vel solùm cum hyperico, quod experientia *Poterii Cent.* 1. *Cur.* 1. & 7. *p.* 2. & 22. constat. *Idè in Pharmacop. spagyr.* dicit: Decoctum Anagallidis flore phœniceo dolores ulcerum inveteratorum compescit, qui urgens symptoma, calorem & convulsiones, post se trahunt: Anagallidem cum floribus rosarum coquit, imponit, sicque curam facilitat. *SCHMUCK in Curat. Magico-Magnetic. pag.* 15. ceu expertissimum specificum commendat Anagallidem flore phœniceo in quacunque hæmorrhagia compescenda, sive appendatur scrobiculo cordis, sicque mensium nimium fluxum certè sistit, sive manu detineatur, ut incalescat, & sic etiam sanguinis ex vena secta fluxum compescere prohibet. (Idem alii de usnea cranii humani pollicentur:) Magnum sanè postulatum, de quo tamen experientia consulenda.

Composuit *B. D. MICHAELIS & ROLFINCCIUS in Chymia, Essentiam ex Anagallide flore phœniceo, hyperico & sanguine asini*, cum qua ille curavit maniacos catenis constrictos. Retulit sæpè, se aliquando sutoris filium ita delirantem, ut & catenis constringi necessum fuerit, mediante hujus herbæ essentia restituisse. Infunditur in potum ægri. Sanguis asini pro hac essentia fit tempore verno post aures extractus, linteis novis exceptus & exsiccatus, certo experimento contra maniam & delirium: ingentem excitat sudorem. Vid. *HARTMANNUS l. c. cap.* 3. *pag.* 53.

Hæc de Anagallide Terrestri; sequitur

ANAGALLIS AQUATICA seu BECCABUNGA.

Anagallis *Aquatica* est vel *major & minor*, *folio subrotundo* vel *folio oblongo*, & quidem *flore cœruleo* vel *albescente*; dicitur etiam *Beccabunga*, item *Berula*, Germanis *die Bachbungen*. *Beccabunga* hæc

folio

folio subrotundo est *officinalis* & satis nota, suo modo Portulacis respondens.

Planta hæc temperata, succulenta & insipida est, sed in recessu habet alcali blandum volatile subtilissimum, unde & vi sua urinosa alcalina temperat salia scorbutica.

Scorbuti occasione

DE ANTISCORBUTICIS

IN genere observandum, ea in duplici differentia esse: Quædam enim sunt temperata, quæ temperant acrimoniam in scorbuto, ut *Anagallis aquatica*; quædam autem plena sunt salis volatilis acris, quo corrigunt acidum, ut *cochlearia*, *nasturtium*, &c. Observandum quoque, acria ista volatilia non semper convenire scorbuticis, quia, concurrendo cum acido scorbutico, excitant effervescentias nimias & periculosas, unde phlogoses illę scorbuticæ, & varia symptomata.

In hunc finem *Beccabunga* aliis quoque antiscorbuticis acrioribus commodè associatur, ut nimirum earum acrimoniam aliqualiter temperet, & temperando symptomata præcaveat. Certè singulare est antiscorbuticum, sicut in ulceribus itidem & erysipelate scorbuticis egregiè convenit. Usurpantur autem folia incisa, aut succus horum expressus cum lacte vel sero lactis, quod omnibus lacticiniis præripit palmam. Juxta usum in scorbuto commendatur etiam hæc Anagallis aquatica ad calculum renum, proventum illius præcavet, renes abstergit, & urinam blandè movet. Hæc de usu interno.

Externè in erysipelate scorbutica, ulcera maligna progignente, prodest, vel in balneo, vel si imponatur cum nasturtio aquatico. Sic etiam maculas scorbuticas in cute adhuc hærentes provocat, si illa fricentur, vel contusa applicetur. Præterea in cruribus œdematosis scorbuticis planta hæc decocta, vel sub forma fotus, vel cataplasmatis iisdem applicata, usurpatur: sicuti etiam contingit, ut post partum difficilem intumescant puerperis inguina, & gangrænam dent, qualem observavit *RULANDUS*, ubi itidem hæc Beccabunga cum floribus chamomillæ vel contusa in forma cataplasmatis, vel decocta cum fomentis genitalibus, in specie etiam hæmorrhoidibus tumidis applicata, egregiè discutit ac resolvit.

ANETHUM.

ANethum, Germ. *Dille*, planta suaviter aromatica est, culinis & officinis nota, cujus folia, flores, qui umbellati, & primariò semen, usitata sunt.

In recessu habet sal volatile acre & oleosum, cujus ratione *folia* & *flores* sunt carminativum, indeque contra affectus intestinorum flatulentos usurpantur, dum destruunt moderatè acidum, horum effectuum Autorem, tàm solùm comesta, quàm clysteribus carminantibus & anodynis incocta: *Semen* & *Folia* sunt uterina, & urinam & menses provocant, & utrumque simul expurgant. Usu & effectu revera conveniunt cum cumino, saltem quod aliqualem vim anodynam simul possidere videtur. *Semen*, lac nutricibus auget, vel solum vel cum semine cardui Mariæ.

Extrinsecùs *summitates* seu *folia suprema anethi cum floribus* sunt usitata in cataplasmatis contra catarrhos & capitis dolores, sicut & in pediluviis coqui solent pro conciliando somno, & sedandis capitis doloribus, per consensum cum inferioribus, ubi intestina affligunt flatus.

Aqua rari admodum est usus.

Oleum tam *per infusionem*, quàm *destillatum*, egregium est carminans & anticolicum; externè in cephalalgia conducit pro temperando æstu capitis & leniendis doloribus, temporibus illitum suavem somnum conciliat, imprimis cum unguento Alabastrino mixtum. Notetur tamen, quando debet esse somniferum, ut oleum sit recens; aliàs quando vetus est, & rancorem acquisivit, vigilias potiùs conciliat: item in clysteribus anodynis in usu est.

ANGELICA VERA.

ANgelica *vera* dicitur ad differentiam *Angelicæ sylvestris*. Triplex enim est Angelica.

I. *Angelica vera* seu *sativa*, tam *major* longè temperatior, quàm *minor montana*, quæ est optima.

II. *Angelica sylvestris minor* seu *erratica*, quæ aliàs vocatur *herba Sancti Gerhardi*, *Agopodium*, *Podagraria vulgaris*, &c.

III. *Angelica Aquatica* seu *sylvestris major*, nil valens.

Datur præterea *Angelica lucida*, & *atropurpurea*, *Canadensis Cornuti*.

Ex his prima sola in usu est, præprimis verò illa, quæ ex Helveticis montibus, ubi magna copia crescit, Lipsiam transfertur; utut quidem non præcisè Helvetica, sed etiam montana saltem, aut aliàs in loco sicco crescens, usurpari potest. Dicitur *Angelica*, Germ. *Engelvvurtz*, quod peculiares & quasi angelicas obtinere dotes credatur; hinc nonnullis quoque *herba spiritus sancti* audit: Vocatur etiam *die Brust-Vvurtz*, quo innuitur, quod tussientibus & asthmaticis conveniat. Confunditur à quibusdam cum Imperatoria, sed hæc acrior longè & intensiori amaricans esse solet, angelica è contra aromatica magis & oleosa.

Usitata est radix saporis blandè acris & odoris grati, unde patet, quod sit aromatica, in recessu habens, tanquam craseos omnis fundamentum, sal volatile oleosum temperatum. Nam omnes plantæ & radices, quæ habent saporem & odorem suavem & acrem, sunt aromaticæ, i. e. sale volatili acri & oleoso imprægnatæ: Unde *Angelicę usus* est singulariter carminativus, ut et discussivus et resolutivus; hinc flatus ventriculi & primarum viarum egregiè discutit, nervis amica est, colicę virorum, cardialgiæ, atque aliis affectibus flatulentis, ab acido viscido natis, insigniter resistit; potenter est diaphoretica et sudorifera, atque simul diuretica, hinc encomium quoque ejus alexipharmacum in morbis malignis promanavit, dum vi sudoris massam sanguineam depurat, et venenosam malignitatem simul, si quæ subest, expellit. Vires hæ omnes è textura hujus plantæ aromatica, in sale volatili acri et oleoso fundata, resultant, ratione cujus commendatur in mulierum passionibus hystericis, quæ quasi sunt excedens Colica virorum, hinc menstruis tàm suppressis restituendis, quàm nimiis sistendis; remedium itidem optimum ad partum promovendum, et dolores post partum sedandos. Sunt qui dicunt, quod ceu secretum obtineat ad arcendam et abigendam ebrietatem, si particula radicis Angelicæ ad magnitudinem fabæ comedatur, de quo experientia consulenda. Odoris, ut dixi, est suavis & aromatici, unde Helveti, quibus nativa est, referunt, quod si radix, quæ adhuc hæret in terra, lædatur, exsudet gummi, quod Moschum redoleat.

In officinis in specie prostat *Extractum* ejus cum spiritu vini paratum, ex quo fiunt *pilulæ sudoriferæ* in peste, dum illi admiscentur pulveres Bezoardici minerales Joviales, &c.

Oleum destillatum, in quo tota angelicæ crasis latet, in affectibus internis & externis mulierum abdominis, uti & omnibus morbis malignis, adhibetur; unde cum saccharo parantur *Rotulæ antipestilentiales*, quæ teneri possunt sub lingua pro præcavenda peste. Ad aliquot guttas additur Clysteribus anti-colicis. Prodest itidem contra cardialgiam & inflationem stomachi, quando inungitur scrobiculo cordis.

Ex hoc oleo cum oleo nucis moschatæ expresso fit *balsamum*, non saltem internè usurpatum tàm in adultis, quàm externè contra tormina infantum.

Quibusdam etiam acetum infusionis radicis Angelicæ, in usu est præservativè & curativè ad affectus malignos: cui si addatur camphora, meliùs adhuc succedit; sicut & in compositis alexipharmacis multum valet.

Sal Angelicæ est diureticum, vel potiùs sudoriferum.

Occasione Angelicæ, tanquam plantæ aromaticæ,

DE AROMATIS

IN genere, eorumque natura, aliquid adhuc disserendum.

Aromata in genere ex Indiis, aut aliunde, ad nos transportantur, & tota illorum vis sub forma oleosa ab iis removeri potest; quod verò remanet, cadaver est ab omni vitali vi & virtute ulteriori depauperatum.

Bonitatis eorum signum externum est suaviter olere, & gustum gratè afficere: Hinc nostrates plantæ, quæ simili suavi sapore & odore gaudent, aromaticæ quoque exinde dicuntur, & sunt omnes illæ, quæ sub *Classe V.* continentur, quarum vis consistit in particulis volatilibus acribus & penetrantibus: & hinc vocantur calidæ. Spagyrici dicunt, Vegetabilia hæc esse naturæ salino-volatilis oleosæ, ratione cujus augmentant sal volatile sanguinis, & sanguinis motum accelerant, bilisque balsamicæ proventum copiosiorem reddunt, in corpore verò aciditates quascunque vitiosas delent.

Conducunt igitur affectibus intestinorum & stomachi, qui oriuntur ex cruditate acida, cujus comes mucus est acidus viscidus, qui in stomacho anorexiam & apepsiam, in intestinis verò flatus & tormina generare solet; Inde est, quod aromatica *stomachica* & *carminativa* dicantur: *Anticolica* præterea & *Antihysterica* sunt, nervisque conducunt, acidum eorundem dissolvendo, quo inimicius iis quid unquam inveniri non poterit: *Cephalica* porro sunt aromata: fermentativum quoque sanguinis motum in menstruis promovent: Epilepticis, apoplecticis & catalepticis quoque conveniunt: Et cùm ob sal volatile in spiritus facilè abeant, inde est, quod aromata etiam *cordialibus* seu *analepticis* & *confortativis* annumerentur. Omnia autem aromatica in genere conveniunt in sale volatili oleoso. Attamen, cùm in quovis aromate specialis & sapor & odor inveniatur, exinde colligere est, & specialiorem crasin & mixtionem adhuc in illis latere, cujus intuitu mentha stomacho, cinnamomum viribus debilitatis & syncopi, Caryophylli & lavendula in affectibus paralyticis, salvia, rosmarinus & melissa utero, & aliæ aliis dicatæ sint.

ANGELICA SYLVESTRIS.

ANgelica *sylvestris minor* seu *erratica*, proprio nomine *Agopodium*, Ger. *Griesbart*, *herba podagraria*, *herba S. Gerhardi*, revera pertinet ad Angelicas, quod odor & sapor ejus satis indicant, easdemque cum Angelica sativa obtinet virtutes; hinc & ejus defectu hæc sine piaculo, aucta saltem dosi, substitui potest.

Est diaphoretica & sudorifera, hinc & alexipharmaca, carminativa, flatuumque, præsertim primis in viis hærentium, discussiva, e.g. in Colica. Ad podagram quid valeat, non æquè patet, fortè tamen ob vim suam diaphoreticam ac sudoriferam in hac suas habebit virtutes.

ANISUM.

ANisum simplex aromaticum est, cujus semen apud nos in usu est, cùm multa in hoc latitent Arcana practica. Herba non admodum est in usu. *Sapor seminis* correspondet cum sapore Angelicæ, natura & usu omninò cum semine fœniculi, cumini & carvi, adeoque est aromaticum & carminans, referturque inter semina 4. calida majora; oleo volatili aromatico imprægnatum est, ratione cujus spiritus influos recreando à Veteribus magni æstimatum fuit in stomacho frigido & humido, ut loquuntur, hoc est, cruditati acidæ & inde elevatis ructibus ac genitis flatibus, ex vitiata seu deficiente vi fermentativa stomachi seu digestione, & cruditate acida oriundis, succurrit; unde etiam ex stomachi defectu nata somnia graviora, item incubum, solet semen hoc præcavere, sicut & inter flatuum remedia unum ex primariis anisi semen esse solet. A mulieribus expetitur, quia lac nutricum auget & corrigit. Lactis certè maximum vitium est coagulatio in mammis, ex quo nutricibus etiam magna impendent mala, scirrhi & cancri &c. quæ præcaveri possunt semine Anisi, corrigendo acidum, tàm in mammis matrum, quàm in stomachis infantum; & sic impediendo lactis coagulationem; sicut in lacte ebullitum, & ita potatum, uberem lactis copiam, & simul suavem somnum, conciliare solet. Pectori, præter crocum, specialissimè competit, & hinc *Anima Pulmonum* dicitur. Unde in quibusvis pectoris affectibus, tussi, asthmate, & similibus valdoperè laudatur. Infantibus mirè convenit: in horum enim torminibus ex pituita viscida & acida nihil melius est quàm Anisum. flatus discutit, & stomachum corrigit; sicut etiam HEURNIUS nihil melius pro laxandis infantibus inveniri asseverat, quàm semen Anisi grosso modo pulverisatum, & ad ℈j cum pulte propinatum; purgat, intestinorum tormina eorumque convulsiva mala sistit, ideò ab *HELMONTIO solamen intestinorum* audit. Admisceantur ergo illi lapilli cancrorum, aut corallia præparata, & ita præferendum erit pulveri epileptico Marchionis; magis enim acidum vitiosum & tormina in infantibus compescit. In albo mulierum fluxu, affectu satis molesto, commendatur.

Pulvis hujus, ut & oleum, & spiritus *ani*, variæque Confectiones Anisatæ, nunc laxativæ, nunc alterativæ, in usu sunt, *Oleum destillatum*, & spiritus, preferenda reliquis omnibus. Per oleum tota vis volatilis extrahitur, quod quoque commendatur in insomniis turbulentis & gravioribus, item in incubo, in quibus præcavendis & curandis mira præstat, præsertim si in primis viis vitium hæreat; Hi enim affectus, si non Melancholiæ, certè ventriculo & intestinis, ortum debent. In Asthmate, tussi sicca & similibus oleum hoc, aut spiritus aut balsamus sulphuris anisatus, &c. evporiston non contemnendum est; adeò ut in pilulis pectoralibus præscribatur, ut compingantur nempe pilulæ cum oleo destillato seminis anisi, aliisque remediis ordinariè addatur: Unde etiam spiritus salis ammoniaci anisatus *spiritus pectoralis* quibusdam dicitur. Imò sunt, qui dicunt, HELMONTIUM singularia præstitisse in affectibus pectoralibus superfundendo aliquot guttulas *olei anisi destillati rectificati floribus Antimonii fixis*, unde leni digestione acquirit colorem rubicundum; qui *balsamus* egregium est pectorale, & pulveribus puerorum commistus torminibus ab acido, flatibus, &c. resistere solet. Tanta certè olei anisi est penetrantia, ut si brevi post exhibitionem lac emulgeatur, odoris ejus vestigia, in eo adhuc deprehendantur. Contra suffusiones sanguinis, & contusiones, in specie partium nervosarum, sive ex percussione sive à casu ab alto sint, singulare & expertissimum est. Vid. *FORESTUS l. 9. Observ. 31.* qui pro indubitato habet in his casibus, si inungantur partes læsæ: Imprimis quando infantes, qui ingressum tentant, & fortè cadunt, adeoque nares & frontem lædunt, nihil melius est oleo hoc, si inungantur partes affectæ: subitò nempe tumor disparet citra omne sugillationis periculum. Sunt qui solvunt aliquot grana Zibethi & Moschi in oleo hoc, inungunt umbilico, & pro remedio præsentaneo in Colica venditant, sicut ipsum Zibethum umbilico in Colica inunctum Secretum *Paracelsi* fuit. Quin & pro usu cosmetico, ut ita loquar, seu potiùs odorifero, inservit. Quod si enim quis suaviter olere desiderat:

℞ *Zibethi*
Moschi an. gr. j.

& cum *oleo anisi* solvat, sic gratissimum denique odorans acquiritur oleum, quo Chirothecæ inunctæ fragrantissimum odorem acquirunt, diuquè illum retinent.

Ex hoc *Oleo* cum *corpore pro balsamo* potest etiam fieri *Balsamus* egregius contra tormina infantum, umbilico inungendus. *Anisum sacchаro confectum* commendant contra inquietudines nocturnas.

PETRUS JOHANNES Faber in suo Myrothec. Spagyr. habet *Essentiam Anisi* elegantem; ex succo per fermentationem facit spiritum, & elicit sal volatile, quod posteà in oleum abit, & in affectibus infantum multum præstat.

ANSERINA.

ANserina, Germanis *Ganserreb*, planta est floribus luteis, denominata ab anseribus, quod ejusdem pastu valdopere delectentur, & iis in locis, secundùm circulum naturalem, copiosè proveniat, quæ anseres stercorare solent; hinc & suspicio orta fuit, plantam hanc participare de sale ammoniaco nitroso, cujus intuitu dicitur urinam pellere. Dicitur & *Argentina*, quod folia ejus inferiùs colorem argenteum referant; item *Potentilla* quod multùm possit. *Pertinet* aliàs *ad Pentaphylla*.

Folia et Flores, imò integra planta, sunt in usu: saporis est nonnihil acris, penetrantis atque amaricantis, unde vis ejus resultat resolutiva; viscida enim incidit, et inde natas obstructiones reserat; vulneraria est insignis et febrifuga; hepatica præthereà nobilis, et specialissimè icterum flavum curat, quem per urinam expurgat, et dum urinam pellit, commendatur ad hydropem ascitem valdoperè. Unde etiam ab omnibus tanquam specificum antiictericum, præsertim pauperibus, laudatur internè vel in forma succi et decocti usurpata, sicut etiam omnes fere Compositiones antiictericas ingreditur; externè verò contusa calceis indita, sicque pedibus continuò calcata, *TIMÆO* certè in secretis fuit contra nephritidem et calculum renum, propterea transversis litteris idem exposuit *Nenasira*; vid. *Epist. Med. 32. p. 246.* Videtur enim *POTERIUS in Pharmacop. Spagyr. p. 12.* Sunt, qui pro Arcano habent sequentem Potionem contra calculum.

℞. *Argentinæ seu Anserinæ virid.* M. jv.
Secal. virid. M. ij.

Exprimunt succum, et addunt
Vinum rubrum ad pondus omnium.

Mixturam filtrant pro una dosi in aurora primi diei Maji sumendam, et dicunt, si tribus annis continuis primo die Maji hoc repetatur, quod per totam vitam quis, Deo gratiam concedente, sit futurus immunis à calculo.

Videtur quidem adesse superstitio quoad primum Maji diem; sunt tamen, qui dicunt: fuisse *TIMÆI secretum suprà citatum*. Herbæ colligantur ante solis exortum; & primo die Maji, dum adhuc irroratæ sunt rore Majali.

Similiter Anserinæ succus aut decoctum frequentius hausta nimium calorem in paroxysmis febrilibus compescunt: sed non semper adeò tutò propinantur, quia paroxysmus exinde magis prolongatur nonnunquam. Unde potiùs herba contusa, et cum sale ac aceto subacta, plantis pedum applicatur in paroxysmis febrilibus. Quod etiam facit sedum majus cum fermento, aceto, et sale communi; sic enim ardorem febrilem compescunt, et deliria sopiunt.

ANTHORA.

ANthora seu *Aconitum salutiferum*, quid propriè sit, & qua ratione scribenda? eruditè disserit *VELSCHIUS Hecatost. 1. pag. 71.* Dicitur quasi ἀντὶ Θόρα, quod *Aconito lethifero* seu *venenoso*, Thora dicto, et *Napello*, specificum sit *Alexipharmacum*, Germanis *Giffiheil*. *Anthoræ folia Napelli foliis* sunt *æmula*, tenuiùs dissecta, et splendoris illius expertia, aversâ parte albicantia, sapore amaro prædita. *Flores* ut ut conveniant cum floribus napelli, tamen tanta inter has plantas est inimicitia, ut juxta se satæ crescere renuant, sed unà intereant. *Aconitorum character essentialis* est, quod florem habeat cucullatum. De *Napello* autem notandum, quod ubi proveniat, copiosissimæ insimul muscæ ibidem reperiantur, quæ appropriatum Alexipharmacum contra Napellum habentur. Rana acu, succo thoræ illitâ, læsa actutum moritur; hinc et sagittæ succo huic immersæ vulnus lethale reddunt; vid. *GESNERUS Tract. de Aconito primo Dioscorid. p. 19.* Antidotum autem est Anthoræ radix. Dicunt reperiri murem, qui rodat radicem; sed nihil est; ex malè enim intellecta voce Græca hic error natus est. Rari apud nos est usus. Meretur tamen considerationem, quod habet *GESNERUS l. 2. Epistol. 51.* *Anthora est Aconitis seu Napellis cognata, radicem habet bulbis exiguis binis, ut Napellus etiam, sed albi & gustu amari sunt, non verò erodentes, ut Napelli: ex bulbis unus, semper junior est & solidus, alter verò senior & marcescit. Vis ei mirifica inest contra viperarum morsum & omnia fermè venena, & quidem non Thoræ solùm, sed et iam pestem; & simul calculum renum pellit. Huc usque* GESNERUS. Usurpatur radix pulverisata, sicuti quoque in febribus petechialibus, et aliis malignis, summo cum effectu adhibetur; unde & inter Alexipharmaca referri

ferri ſolet. Sed, ut dixi, rari eſt uſus, & propterea diutiùs hìc non moror, ſed progredior ad

ANTIRRHINUM.

Antirrhinum, ſeu, ut alii legunt, *Anarrhinum*, ita dictum, quod capſulæ ejus quaſi naſum vituli repræſentare videantur: Germanis dicitur contracto nomine Orand, Dorand, *das lowen Maul, Hunds-Kopf*, item *Kalbs-Naſen, und Brackenhaubt*. Eſt vel *hortenſe*, vel *Arvenſe flore purpureo*, *Kleiner Orand*, quod in arvis paſſim ſine cultu ac ſponte effloreſcit. Datur aliàs etiam *Antirrhinum minus flore albo*, quod tamen rarius.

Rariſſimi eſt uſus in Officinis. Propter ſignaturam capſularum ſeminis à quibuſdam pro capitis affectibus laudatur. Aliàs contra incantationes tàm hominum quàm canum, & veneficia, laudari ſolet, ipſis etiam DIOSCORIDIS temporibus, atque tàm internè adhibetur, quàm externè multiplici uſu pro tali ſcopo applicatur: Vid. SCHMUCK *in Curis Magico-Magnet. p.* 26. TABERNÆMONTANUS *ex* MATTHIOLO refert hiſtoriam quæ confirmat vim antirrhini contra incantationem: Nimirum canem ad caſtelli oſtium catenis conſtrictum, ne extraneis ingreſſus liber eſſet, aliquando obmutuiſſe refert: Caſtelli Dominus ex incantatione proveniſſe credens, canis caſulæ Antirrhinum immiſit, quo facto hic latrandi potentiam non ſaltem recuperavit, ſed etiam priſtinum accedentes invadendi morem ſimul repetiit.

Quæritur autem hac occaſione: *An affectus per veneficia & incantationes orti remediis naturalibus curari queant?* Reſpondeo affirmativè. Diabolus enim nequiſſimus, per ſe vel per ſagas & mancipia ſua, homines iſtos maleficos, agere ſolitus, aut ſecundùm naturam, aut contra naturam, aut ſupra naturam agit: non ſupra naturam agere poteſt, quia non eſt omnipotens; nec contra naturam, quia ordinem naturæ inſtitutum mutare nequit: Ergo ſecundum naturam: ſi hoc, ſequitur, mediis naturalibus quoque veneficia depelli poſſe.

Plantæ hujus occaſione paucis enarrabo

SIMPLICIA CONTRA VENEFICIA ET INCANTATIONES,

Quoniam non ubivis ſunt obvia.

Præter Antirrhinum noſtrum, Germ. *weis, roth und gelben*, hypericon ſeu fuga dæmonum, Germ. *das Johannes Kraut*; Artemiſia rubra, Germ. *der rothe Beyfues*; Uva inverſa ſeu Herba Paris; Phu tertium *Dioſcoridis*; Bryonia, Germ. *die Gichtrube*; Abrotanum, mas imprimis, Germ. *Stab wurz*, Herba momordica; Plantago acuta, Germ. *der ſpizige wegerich*; allium, Germ. *der rothe nicht der weiſe Knoblauch*; ſorbus, Germ. *Ewiſchbeer boltz*; Origanum, Germ. *Doſt*: Conferatur de his fuſiùs CARRICHTHERUS, Imperatoris RUDOLPHI Archiater, ac egregius Paracelſiſta, qui *in Herbario Germanicè ſcripto, & Tract. von Zauberiſchen Schaden*; præ aliis omnibus egregia de morbis ab incantatione curandis habet; item AGRICOLA, qui fuit Medicus expertus, ſed Chymicus mendax, *in Parva ſua Chirurgia*, ubi nonnulla quoque de Veneficiorum cura ſcribit. Huc etiam pertinent flores, folia & ſemen aquilegiæ; ſemina nigra pœoniæ maris; viſcum quercinum vel etiam lignum quercinum; lignum tiliæ; filix; fungus betulinus, Germ. *der rothe erd Schwam*, qui creſcit ſub betula, German. *unter der Birche*; viſcum tiliaceum, Germ. *der Linden-Miſtel*, ſpecificum contra epipleſiam infantum; corylus, & imprimis viſcus ejus; è quo in HEINRICI AB HEER *Obſervationibus* proſtat *Unguentum contra veneficia* cum *adipe canis, urſina & caponis*: ſed viſcum hoc eſt rariſſimum, unde ei ſubſtitui poteſt *viſcum tiliaceum*: Verbena item; morſus diaboli; Ricinus; Ariſtolochia rotunda; & rhamnus; Mercurius vivus appenſus & quacunque ratione uſurpatus; *aſa fœtida*, ex qua habet *emplaſtrum fœtidum* MYNSICHTHIUS *in Armament.* contra veneficium; corallia rubra & alba: de coralliis & ſimilibus vid. HELMONTIUS *in Tract. Injaculator. Modus intrandi* §. 7. *& ſequ.* corpus felle corvi & oleo jaſmini, Germ. *dem Jeſmin Oehl*, inunctum, probatum eſt in curandis à veneficio morbis: ſecundina primiparæ; Dens hominis mortui; tinctura coralliorum cum eſſentia hyperici, & decoctum Antirrhini cum ſemine hyperici & pyrolæ: quin & ſtercus proprium cum allio miſtum, & locis incantatis impoſitum, à plurimis commendatur. Si ulcera facta per veneficium, laudatur ſtercus proprium impoſitum, & hinc in veſica in fumo ſuſpenſum, *tunc ſitim habent, ut nequeant ſubſiſtere, & in ſimilibus caſibus magia quadam uti oportet.* Vid. plura apud JOANNEM TIBAULD *in Theſauro Pauperum* PETRI HISPANI; de quibus etiam experientiæ fides relinquenda.

APIOS AMERICANA.

Apios Americana, à ſolo CORNUTO ita appellata, ac pro *Smilace exotica* habita, rectiùs potiùs diceretur *Phaſeolus tuberoſus lacteſcens Canadenſis*: id quod flos, ſemen ac folia ſatis indicant; *Phaſeolis enim ſcandentibus eſt ſimilis.* Ad hæc radix eſt tuberoſa, de cætero recens decerpta lacte ſcatet.

Sequitur nunc

APIUM.

Variæ ſunt Apiorum ſpecies: *Hortenſe* ſeu *Petroſelinum commune*; & Apium *Paluſtre* ſeu *Officinarum*, quod hìc intelligitur. Dicitur hoc etiam *Aquaticum*, *Eleoſelinum*, item *Paludapium*, Germanis *Waſſer-Eppich, Cellerie.* Ad Apiorum ſpecies etiam *Paſtinacæ* pertinent.

De hac planta in Officinis uſitatum eſt *Semen* & *Radix*: *Radix* inter Radices 5. aperientes recenſetur. Non autem in his tanti eſt uſus, quàm culinis; parantur enim exinde Acetaria haud ingrata. Suaviter tamen radix hæc eſt Aromatica, blandè diuretica, & conſequenter pro menſium & renum affectibus optimè conducit: ac præterea carminativa eſt & diſcuſſiva: unde Apium, ejuque radix in ſpecie, in morbis chronicis commendatiſſima eſt in forma decocti; ſed rariùs uſurpatur. Oculis infeſtum eſſe Apium, habet BOYLE *de Specif. & Simplic. p.* 114.

Externè etiam ad lactis abundantiam coercendam radix, ſi miſceatur cum ſemine coriandri, & addito aceto in forma fomenti calidè applicari prodeſt; (ſi enim repellatur lac, timendum, ne coaguletur:) e. gr.

℞. *Rad. Apii* ℥j.
Semen cumini vel coriandr an. ʒß.
Coqu. in ſ. q. *aquæ ſimpl.* vel *menthæ* & aceto:
Colatura D. S.
Applicatio externa.

Calidè applicetur mammis pro lactis quanto imminuendo.

Semen diureticum eſt, unde menſes ciet, & renum affectibus medetur.

Aqua Apii, vel ſola vel cum aqua menthæ miſta, tam bibita quàm cum linteo mammis calidè applicata, eodem modo lactis nimium proventum impedit.

Poſt Apium ſequitur

AQUILEGIA.

Aquilegia ſeu *Aquilina*, German. *Ackeley*, ita dicitur à figura, quod flos roſtrum aduncum aquilæ repræſentet. MORISONII *opinione pertinet ad Aconita, non venenata*, ſed *ſalutifera. Varias agnoſcit ſpecies*, quarum *differentia conſiſtit in magnitudine florum*, & horum *colorum diverſitate.*

In uſu potiſſimum eſt *Aquilegia flore cœruleo*, cujus *ſemen*, *flos* & *herba* uſui Medico inſervit.

Semen inter ſemina expulſiva primatum obtinet, & uſui diaphoretico præſertim inſervit, hinc mediante diaphoreſi particulas vitioſas maſſæ ſanguineæ corrigit & expellit; unde etiam mulierculæ pro expellendis variolis æquè ac morbillis infantum, item in purpura, illo utuntur in nodulo cereviſiæ indito; vel etiam emulſione, quæ cum aqua florum ſambuci, aut quacunque alia, vel decocto ficuum parata egregia eſt, ſimulque in principio æſtum febrilem blandè coercet: Addatur autem huic emulſioni ſemen napi vel cardui benedicti & naſturtii: e. g.

℞. *Sem. Aquileg.* ℥j.
Naſturt. ʒß.
Card. bened. ʒij.

c. ſ. q. *aquæ cujuſcunque appropriatæ* contundantur & exprimantur in Emulſionem, quæ felici cum ſucceſſu in principio variolarum adhibetur: temperat enim ebullitionem febrilem, expellit etiam maculas ſcorbuticas, atque uſu & utendi modo cum ſemine ſinapi convenit.

In ſpecie egregium eſt ſemen aquilegiæ in ictero flavo, quem fortiter expellit: Vid. TIMÆUS *in Conſil. Medicis.* Sartor quidam omnibus ex hæmatite, martialibus, reliquiſque irritis, pulvere ejus curatus eſt, cum adhibito tartaro vitriolato: Nempe

℞. *Sem. aquileg.* ʒvj.
Croci Orient. ʒj.
Tartari vitriolat. ℈j.

Pulverem exinde factum in 7. partes diviſit, cujus omni mane propinavit doſin.

Poteſt etiam ex ſemine hoc cum aqua aquilegiæ fieri Emulſio, cui addatur eboris ſine igne quantum ſufficit, ad icterum & alios ſimiles affectus egregia. Achores item aridos faciei infantum, qui non effloreſcunt, contuſum ſemen in pulte vel potu exhibitum expellit, viſcidum acidum ſcilicet repulſum iterum eliminando.

Flores Aquilegiæ externo uſu commendantur contra veneficia, noviter nuptorum imprimis, quæ præſervant & curant. HARTMANNUS Decocto foliorum & florum Aquilegiæ lavat membrum virile mariti à venefica ligati, poſt facit ſuffimigium eidem membro à dente hominis demortui, coralliis albis & rubris, manè & veſperi; ſicque potentem reddit in exercitio venereo virum.

Quoad *Præparata*, ex floribus Aquilegiæ cum phlegmate vitrioli, ſpiritu proprio acidulato, fit elegans tinctura; et licet flores ſint coloris

loris cœrulei, nihilominus tamen tinctura elegantissimè rubet. Notetur enim, quod omnes flores cœrulei à liquore acido acquirunt colorem rubrum ab Urinoso viridem; à spiritu vitrioli, rubicunda fit tinctura; à spiritus urinæ, viridis. Tinctura hæc prodest in expellendis variolis & morbillis, inque aliis malignis morbis multum præstat. Prodest etiam contra scorbutum, dum expellit maculas.

Syrupus, qui prostat in Officinis, prodest etiam in expulsione variolarum & morbillorum, item febrium petechialium. Paratur ex *floribus* per infusionem. Externè in scorbuto oris usitatus est, addito tantillo de spiritu salis dulci.

Aliàs in dentium vacillatione, & gingivarum affectibus scorbuticis, fit *unguentum ex Aquilegia*, cujus descriptio prostat in TILEMANNI *Aphorism. Hippocrat. pag.* 128. hoc si misceatur cum s. q. *Tincturæ laccæ Minsycbthii* vel *spiritus cochleariæ*, addito tamen *spiritu salis dulci*, & eò magis ad scorbutum oris appropriatum erit, etiam ubi incipit oboriri gangræna gingivarum, Germ. *die Mundfaule*; Vel potest commisceri cum *syrupo de rosis siccis*, & eodem modo usurpari. Apud alios in affectu tinctura laccæ est usitata, quam descriptam habet MINSYCHTHIUS: aquam B. D. MICHALIS pro expertissima communicavit: si misceatur cum *Tinctura* hac *aquilegiæ*, contra scorbutum oris evadet egregia.

ARISTOLOCHIA.

ARistolochia ita dicitur, quod sit ἀρίςη τοῖς λοχοῖς, seu optima & convenientissima puerperis pro lochiis pellendis. Dicitur etiam *Clematitis erecta* ad differentiam Clematidis repentis: Verùm proprio nomine genuina *Pistolochia* dicenda est. Variæ hujus sunt species, de quarum differentiis vid. DODONÆUS. In Officinis præ cæteris usitata est *rotunda & longa*: *Rotunda* vocatur *Hollwurz*, quia radix hæc est cava, quæ vel vera vel notha. *Aristolochia rotunda vera* rarò reperitur in Officinis; hujus loco autem substituitur *radix fumariæ bulbosæ*, seu *radix cava falsa*; quæ ejusdem solet esse usus, ejusdemque naturæ atque ista Aristolochia rotunda, unde omnia jam dicenda huic applicari possent.

Quod attinet usum internum, utraque est aromatica; penetrantioris enim est naturæ, & volatilioribus & acrioribus salino-oleosis constat particulis, saporisque est amaricantioris. Mulieribus conducunt tam ad partum, quàm ad menses, secundinas, lochia, & reliquias pellendas, unde & admiscetur reliquis medicamentis in uteri affectibus: vid. FREITAGIUS *in Aurora Med. c.* 22. ubi dicit; quod puerperis sit omnium optima & convenientissima ἄρισον τῶν λοχίων, quoniam hærentes secundinas, lochia, & reliquias à partu soleat expellere, sicut & in epilepsia per cōsensum uteri valdoperè convenit. Ad hæc pectori & pulmonibus etiam conveniunt, horumque mucosas sordes incidunt, & removent. Apud Veteres in usu fuerunt vulnerario, tam interno quàm externo; & rectè, ex quo etiam à CARDANO commendatur contra phthisin; sicut & mundificandis ulceribus unà cum aliis adhibentur. APULEJUS *in l. de Virtutibus herbarum cap.* 19. Aristolochiam tanti facit, ut asserere non vereatur, Medicum sine ea nihil feliciter curare posse; quod hyperbolem satis apertè redolet.

FABER *in Myrothec. Spagyr. l. 2. pag.* 35. habet *Essentiam vulnerariam* egregiam, & Extractum ex radice Aristolochiæ & symphyti maioris, quod beneficio spiritus vini potest præparari.

Pulvis, & *Extractum Aristolochię cum spiritu vini paratum*, externè adhibetur in Linimentis pro ulcerum inveteratorum, sordidorum & malignorum mundificatione.

ARMORACIA.

ARmoracia seu *Raphanus sylvestris*, utut distincta à Rusticano, nihilominus usus obtinuit in Officinis & in Praxi, ut confundantur, imprimis quoniam conveniunt in forma & virtutibus. Propterea semper retinetur Raphanus Rusticanus, *der Meer-Rettich*. Et quod dico de Armoracia, valet etiam de Raphano rustICANO, cuius sapor acerrimus & odor penetrans sufficienter monstrant, quod sale singulariter volatili admodum acri, quale aliàs in scorbuticis deprehenditur; singulariter turgeat; quod tamen exspirat, quando à coquis tractatur & comminuitur, & illorum oculos mordicat: Unde quò diutiùs coquitur, eò magis perdit sal volatile, quod exhalat, ita ut instar ligni putridi remaneat, *atque ideo parum vel nihil omnino mordet*, *& coqui reprehenduntur*, *quod illam nimium sinant coctione consumi*. Et ratione huius salis volatilis acris vim habet resolvendi, penetrandi, &c. hinc inter intensè calida refertur. Volatilitate hac sua acri salina egregium dicitur Aperitivum, resolvit viscidos & acidos mucos in pectore, stomacho & intestinis hærentes, omnesque succos crassos & fæculentos incidit & fluxiles facit, vel, ut Paracelsistæ dicunt, tartarum seu mucilaginem tartaream corrigit. In appetitu dejecto felici cum successu usurpatur Infusum radicis raphani marini recentis in vino absinthite, cum radice Selenii recenti, bis in die haustum: ita enim mirabiliter stomacho convenit, cruditatem viscidam absumendo, hinc natam salivam glutinosam attenuando, & appetitum egregium revocando, imò famem ferè caninam inferendo. Præterea & ratione salis volatilis potens est diureticum: radix scilicet infunditur Vino Rhenano, postmodum hauritur, & sic promovet arenulas & urinam copiosiorem, dum acidum renum, calculi coagulatorem, corrigit & renes purgat. TIMÆUS affirmat, quod succus ejus recens expressus, ad ℥ij. in Vino Malvatico haustus, calculum optimè pellat. Adhæc vi gaudet antiscorbutica, estque unum ex famosissimis antiscorbuticis, quoniam acidum corruptum scorbuticum & hypochondriacum corrigit: radix scilicet vel in lacte, vel in vino nodulis inclusa usurpata, sive sola, sive addatur beccabunga, cochlearia, & nasturtium aquaticum. Et novi hac ratione militē restitutum; sicut hoc mense hydropicus asciticus scorbuticus cum tumore pedum & tussi, præmissis universalibus, radice raphani rusticani curatus fuit. Facit huc experimentum BARBETTE, qui paralysin scorbuticam, radice in lacte infusa curavit. Radix hæc infusa in vino, & cum foliis nasturtii aquatici contusa; per agitationem in mortario subacta sine liquore, & colaturâ haustâ per superiora & inferiora evacuavit aquam continuato haustu ad aliquot dies; In Armoracia sta enim est vis provocandi vomitum, unde nec hìc mirum videri debet.

Extrinsecùs contra Ariduras particulares solet applicari, sive post vulnus, sive sine causa manifesta oriantur, si cum spiritu vini infundatur, & membra fricentur; loco cujus spiritus formicarum in fundi posset, qui aliàs in his affectibus per se commendatur: Vid. WURZIUS *in Chirurgia*, & AGRICOLA *in Chirurg. parva*.

ARNICA.

ARnica planta est exotica, & apud nos non usitata, de qua non memini aliquid me legisse.

ARTEMISIA.

ARtemisia duplex est: Alia *sativa major latifolia*, alia *minor tenuifolia*. *Illa* vocatur *Artemisia alba*, & culinis potiùs quàm Officinis nota est, quoniam illâ suffarciuntur anseres assandi; *Hæc* verò λατ' ἐξοχὴν dicitur à Paracelso *rubra*, Germ. *rother Beyfus*; caules enim ejus semper rubent, hinc & ex ejus signatura colligunt, quod ad fluxum menstruum quoque inserviat, eundem promovendo. Inter has ergò rubra albæ præfertur, quia abundat spiritu volatili, & paululum participat de sale volatili & sulphure paulò fixiori.

Usitata est tota herba, præsertim rubra, & in specie sexui sequiori, eorumque affectibus uterinis, atque imprimis defectui menstruorum dicata est, uterum à materia fæculenta, illam expurgando & aperiendo liberat adeoque in fœtu, lochiis & secundina expellendis, & quibuscunque uteri & mulierum affectibus convenit: quo in casu eam quoque PARACELSUS, hinc CROLLIUS, cum reliquis Practicis, commendat. Unde Decoctum ex herba & radice dolores post partum mitigat, & lochia pellit, imprimis si addantur ciceres rubri, & coquantur in vino vel etiam aqua appropriata, addatur tantillum aquæ cinnamomi, vel solum, vel addita borrace.

Dixi, quod provocet menses, ubi tamen notetur aliquid singulare, quod habet German. *Schmuck* p. 56. quod si ab inferiore parte sursum versus decidatur Artemisia, menses supprimat; sin verò à parte superiori deorsum versus, eosdem promoveat: id quod etiam de Purgantibus per alvum & vomitum monere solent; ulterior tamen experientia consulenda venit de his casibus. Aliàs quoque ingreditur *Essentias ad menses* stimulandos, & lochia pellenda.

Externè pro laxandis viis ante partum vix reperietur Balneum, Sacculus, & Fotus, cui non sit admixta Artemisia. Ulterius contra dolores post partum, tàm internè in decocto, quàm externè in sacculis usurpata, laudatur.

In *Officinis* aliàs pro usu Medico prostat aqua & *syrupus*, & in quibuscunque affectibus uterinis commendantur.

Sal fixum ingreditur medicamenta emmenagoga seu menses provocantia, si misceatur cum croco Martis aperitivo; vel fiat lixivium, quod infundatur limaturæ Martis, ut rodat illum, & det crocum aperitivum, qui prodest in provocandis mensibus. Sed prout salia vulgò calcinantur, sal hoc nulla vi specifica ab aliis calcinatis differt.

Notum est, quod *circa festum Sancti Johannis Baptistæ* sub radice hujus, *artemisiæ rubræ*, *carbones* reperiantur, multæ laudis in epilepsia: vid. SIMON PAULI *in Quadripart Botan. Classe* 3. *pag.* 251. Hi carbones non sunt fabula, uti HOFFMANNUS *de Medicam. Officin. l. 2. cap. 22. §. 4. p.* 110. voluit; sed nihil aliud, quàm radices artemisiæ annosæ demortuæ, & ita exsiccatæ atque nigricantes, alcali adhuc refertæ: Conf. DECKERS *in Commentar. Praxeos Barbett. pag.* 7. Quæ in epilepsia reverà juvant. Semper quidem anile figmentum putavi; novi tamen non solum mulierem militarem hujus loci, quæ hosce carbones proprijs infantibus epilepticis cum fructu, cuspis cultelli quantum capit, propinavit; sed & JOEL *in Praxi cap. de Epilepsia*, commendavit, vir aliàs minus superstitiosus. Legatur etiam PATRÆUS *in Dissertat. Nosologicis*.

Quærunt vulgò hos carbones ipso Festo S. Johannis Baptistæ, *inter 12. et 1. horam*; sed anilis superstitio est: Non enim necesse est, ut præcisè

cisè dies S. Johannis observetur: Conf. *VELSCHIUS Hecatost.* 2. *pag.* 23.

Similes *carbones* interdum reperiri solent *sub absinthio*.

ARUM.

ARum Germanis vocatur *Zeutscher Ingber*; propter acrimoniam excessivam, vel German. *Pfaffen-Pint*; vere enim *floret instar priapi, quem includit calix cum baccis coccineis*. Est *ex dracunculorum genere*, ejusque *duæ* sunt *species*, *Maculosum*, & *non-maculosum*; hocque *foliis* vel *nigricantibus*, vel *albicantibus*; ac adeò folia differunt, dum etiam quædam folia *rotunda*, quædam *oblonga* seu *tricuspidata* habent; quod tamen ob ætatis rationem tantùm accidit.

Utraque species est Officinalis. Veteribus & Modernis usitatum satis est. Distinguitur ab *Arisaro*, quod *foliis* gaudet *incisis*; *Arum* è contra *integris*.

Dubitatur autem apud hodiernos Botanicos; *An arum nostrum sit idem cum illo Galeni*? Veteres enim calidum & siccum in primo & secundo tantùm gradu; Moderni verò in quarto volunt. Potiùs tamen affirmatur, utut sit longè urentius: diversitas nempè ex regione nascitur. Acerrimum & causticum est, hinc folia masticata vesicas in lingua gignunt; constant enim sale volatili acerrimo.

Radix imprimis in usu est, tàm *recens* quàm *exsiccata*. *Recens* turget particulis acerrimis volatilibus, adeoque pungentibus & quasi piperinis, ratione quarum mucum viscidum acidum & ponticum stomachi, intestinorum plicis adhærentem, potenter incidit, attenuat atque resolvit, hinc consequenter egregium dicitur stomachicum; Appetitum prostratum mirè restaurat, eumque mirè acuit, adeò ut radix vocetur Ger. *Zehr-Vurtzel*, *Fress-Vurtzel*, quas in minutissimas particulas discissas cum spiritu vini assumunt ad anorexiam & dyspepsiam, & quidem feliciter, *efficiunt enim famem lupinam*. Ex hoc fundamento procedit *pulvis stomachalis Quercetani*, dum radicem aronis pro basi agnoscit. Alii contra febres intermittentes, quas vulgò vocant German. *Magen-fieber*, radicem recentem, vel pulverem siccæ radicis, exhibent tempore matutino, hinc partes ejus salinæ macres volatiles acidum fixius & viscidum resolvunt, stomachum egregiè corrigunt, & si subsunt excrementa effervescibilia, ad excretionem illa disponuntur. Propter idem sal volatile egregium est pectorale, valetque in cachexiis, tussi, asthmate, orthopnœis humoralibus, pituitam viscidam in stomacho & bronchiis potentissimè incidendo, attenuando & resolvendo. Unde D. *HORNIO pulvis sequens* contra tussim in frequenti & felici usu fuit:

℞ *Fecul. ari* ℥ij.
Antihect. Poter. ʒj.
Sacch. succinat. ℥iij.
M.f. pulvis, S.
Pulvis contra tussim.

Aperitivum prædicabat singulare, obstructiones quascunque reserans. *Fecula* autem *nullius est pretii*, potiùs radix usurpanda.

Ratione eadem etiam scorbuto confert, & morbis chronicis, ut plurimum ex cruditatibus primarum viarum natis.

Omnia hæc mitiora sunt in radice exsiccata, quæ extrinsecus penitus insipida est; utut in medio particulas ejusmodi acres possideat.

Item tàm *radix*, quàm ipsa *planta*, *recens & viridis* in aceto bullita, & mitiora facta, ob vim diureticam remedium suppeditant egregium contra casum ab alto, & sanguinem hinc grumosum factum: unde *HELMONTIUS Tract. Dispensat. Modern.* §. 40. vocat *remedium magnum in casu magno*. Ex *foliis & radice, recentibus* mixtis, paratur cum aceto *acetarium*, German. *in Form eines Salats*; sic enim manifesta sua acrimonia volatilis maximam partem quasi figitur, sicque diureticum evadit; Acidum enim acori destruit sal volatile acre, & tertium exinde salsum fit, ad instar nasturtii. Contra scorbutum quoque in Saxonia inferiori plantam usurpant, vel folia infusa cum vino, vel unà cum radice in aceto, vel alio quocunque modo.

Radix præparata usurpatur in malo hypochondriaco, & Quartana, quæ rara admodum est in nostris regionibus, absque conjuncto scorbuto. Verùm non approbanda est vulgaris radicis per macerationem in aceto destillato, subsequentem exsiccationem, Præparatio; hac enim ratione potiùs castratur. Unde hujus loco pulvis ex medittullio exsiccatæ radicis ad omnes dictos usus inservit.

Alii *feculam ari* adhibent contra febres scorbuticas: Verùm fecula hæc ex succo expresso per residentiam parata, fex potiùs est, & elumbe remedium, quod omni vi activâ destitutum. Hinc vel radix leviter saltem exsiccata usurpatur in forma pulveris sine præparatione prævia, seeligendo acriores ejus partes; vel planta integra aut vino aut aceto infusa, & in acerrimam *Essentiam* sic redacta melior erit.

ASPARAGUS.

ASparagus Græcis notat quemvis surculum recentem ex terra propullulantem: Hinc tamen in specie baccifero κατ' ἐξοχὴν asparagi nomen impositum Germanis dicitur *Spargen*, *Spargel*. Planta est nitrosa & satis nota.

In usu est *radix* & *semen*, atque in specie *Turiones*, qui in usu potiùs sunt culinari, in & cum alimentis, radicemque tamen asparagi, viribus imitantur. Frequentiùs *radix* usurpatur, rariùs semen. Refertur radix inter diuretica, & 5. *radices aperientes* seu *aperitivas*, quales sunt radix petroselini, fœniculi, rusci, apii & asparagi; & hinc in morbis chronicis ex obstructionibus vulgò oriundis commendatur. Ubi notandum obiter, quod morbi chronici, v. g. icterus, scorbutus, morbus virgineus, &c. malè adscribantur obstructionibus mesenterii, cùm dyscrasiæ potiùs massæ sanguineæ aliorumque succorum originem debeant: hinc & radices aperientes longè aliâ ratione operantur, corrigendo nimirum pituitam & acidum austerum in stomacho, saleque suo volatili bilem inertem acuendo, vel dyscrasiam corrigendo. In specie nota est vis diuretica turionum, qui comesti admodum fœtidam & graveolentem urinam reddere solent, quæ etiam à Raphano obvenit; hinc sunt, qui hos tanquam præservativum in calculo & lithontriptricum commendant. Sed contrariatur his exemplum *HELMONTII*, qui refert; Jure consultum quendam ex eorum usu in lithiasin potiùs incidisse, cum tamen ante hac fuisset immunis: Vid. *HELMONTIUS Tractatu de Lith. cap.* 5. §. 17. & 19. item *c.* 7. §. 15. Nimis enim alterant: Ex esu scilicet Asparagi cùm urina reddatur fœtida, indicium est characteris resolventis & separantis sal urinæ volatile, sicque lotium ad sui putredinem inducentis, cujus ratione ad promptam lithiasin disponit. Est ergò nocivum iis, qui jam dispositi sunt ad calculum renum, quoniam separat sal urinæ; Unde fit, si accedat acidum peregrinum ex primis viis, ut illud coaguletur in calculum, adeò ut usus ejus in officinis sit jam etiam rarior. *MOEBIUS* refert *in Institutionibus ubi agit de Asparago pag.* 664. *ex QUERCETANO in Diat. Polyhist.* quod folia & flores in viris augeant Venerem, in fœminis extinguunt.

ASTER ATTICUS.

COlitur in horto Medico nostro *Aster Atticus vulgaris*, cujus apud Veteres fit mentio, constans flore purpurascente. *Aster* dicitur *à figura florum*, quod instar asteris appareat; *Atticus* audit *à regione natali*. Præsto etiam est *Aster Virginianus autumnalis exoticus*: Qui tamen Asteres non sunt in usu, sed tantùm coluntur in hortis.

ASTRAGALUS.

ASTragalus præsens quibusdam est *Orobus sylvaticus vernus flore purpureo latifolius*, ad differentiam *angustifolii*, quibusdam *Pannonicus* dictus.

Nullius est usus.

ATRIPLEX.

ATRIPLEX MAJOR LATIFOLIA, seu *bonus Heinricus*, planta minus Officinis est usitata, in culinis tamen inter herbas ac obsonia oleracea solet adhiberi: Cum hisce enim cocta pro scopo laxandi, ac blandè alvum emolliendi, est egregia. Aliàs est planta nitrosa, ac ope hujus salis essentialis nitrosi, non secus ac quævis Blita ac spinachiæ, itidem nitrosa, hypochondriacis pro scopo alterandi debet esse commendatissima.

ATRIPLICIS minoris folia sunt *oblonga angustifolia incana*.

Atriplicis aliàs *genus latè est diffusum*: revera enim *Atriplices*, *Beta*, *Spinachia*, &c. plantæ sunt congeneres, & ad unum summum genus referendæ.

ATRIPLEX NOSTRA Vegetabile est ubivis obvium & cognitum, eaque vel rubra vel alba.

In usu crebriori sunt *folia*, *semen* rarò aut nunquam; sicut aliàs *atriplices* rarò sunt officinales, sed tantùm culinares. Non tamen sub usu diætetico planè carent usu pharmacevtico: sale namque blando nitroso turgent, hinc & primas vias abstergunt Atriplices, & propter alcalinam naturam refrigerant, alvumque emolliunt, blandè laxant, feces induratas fluxiles faciunt, simulque flatus discutiunt; unde fortè illud Germanorum *Milde*, ab aliis crassiori nomine German. *Scheismilde*, exprimitur. Egregiè præsertim convenit hypochondriacis ex abdomine æstuantibus, & alvi obstructione laborantibus, accedente imprimis corporis motu, simulque ebullientes circa primas vias acres, acidos & biliosos succos temperat, indeque natos ardores & phlogoses mitigat.

Externè in Clysmatis recens præscribitur, imprimis emollientibus & anodynis, alvum duram provocantibus, & moderatè laxantibus. In cataplasmatibus etiam pro inflammationibus sistendis, doloribus ab acido natis mitigandis, partium inde natis tensionibus sufflaminandis, & hinc emolliendis tumoribus duris imponuntur, & doloribus podagricis leniendis. Cum foliis vitis, herba anethi & chamomillæ ingreditur Pediluvia pro somno concillando.

Superest adhuc *ATRIPLEX SYLVESTRIS folio sinuato*, quę in specie *Chenopodium* seu *pes anserinus*, Germanis *Gansefuss*, dicitur. Planta est culinis magis, quàm officinis nota: Refertur enim inter *pulmenta oleracea* (Germ. *grune Krauter*) conducit tamen pro laxando alvo, & temperando æstu hypochondriorum.

AVENA.

AVena planta est cognita, ex qua usitatum *semen*.

Semen duplicis est *usus: Culinaris*, & *officinalis*.

Quoad *usum culinarem*, ex eo parantur *Juscula avenacea*, quæ successerunt hodie cremori ptisanæ ex hordeo excorticato factæ: vid. *GORRÆUS in Definit. Medicis*. Crebrior fit mentio apud veteres in febribus & morbi acutis sub diæta tenui, in morbis chronicis tam pro moderata nutritione, abstergendis & detergendis primis viis, quàm temperandis succis acribus effervescentibus. Unde & in raucedine, tussi, exulceratione & asperitate faucium, oris aphthis, à catarrhis seu lymphæ aciditate oriundis, &c. juscula avenacea usurpari solent; quia lentam viscidi- tatem lymphæ & catarrhorum temperant & corrigunt.

Pro *usu Officinali* rarò usurpatur. *Externè AUTOR* noster sacculum, ex cruda avena factum, contra tormina abdominis & passiones hystericas calidè impositum commendat, qui etiam à mulierculis usurpatur: sed cura hujus dependet ex solo calore. Meliùs tamen est, si contundatur *avena*, & recipiantur part. ij. atque addatur *seminis coriandri*, vel *cumini*, & *baccarum juniperi* ana pars j. & in sacculo interpassato applicentur abdomini. NB. Sacculi duo sint ad manus.

Usitatus est in Officinis *syrupus divi Lutheri ex jusculo avenę* cum *saccharo* factus, qui temperat acidum austerum, & contra colicam laudatur. Ita vocatur, non quod *LUTHERUS* Autor eius extiterit, sed quia colicâ afflictus illo usus est creberrimè. Aliàs rari est usus avena.

MALUS AURANTIA.

FRuctus huius, German. *Pomerantzen-Aepffel*, omnibus notus est, imprimis ex gratia saporis, odoris & coloris, quibus se commendat.

In usu est *pomum* ipsum, & eius *cortex*.

Poma sunt vel *acida*, vel *dulcia*. *Acida* & *vinosa* maximam partem eiusdem ferè cum nitro & succo eius acido usus sunt. *Dulcia* mala dicuntur *Chinensia*, utut nunquam viderint Chinam. *Acida* usurpantur in febribus ardentibus; *Dulcia* verò usurpantur in scorbuto, ita ut solo eorum usu quosdam à scorbuto liberatos fuisse, Autores testentur: Hinc etiam in Italia rarò affliguntur, tam peregrini quàm incolæ scorbuto, propter usum pomorum aurantiorum, quæ corrigunt effervescentiam ab acido scorbutico oriundam; sicut & poma acida contra scorbutum prosunt, cum antiscorbuticis acribus, cochlearia, nasturtio, &c. juncta. Post scorbutum & in affectibus melancholicis commendantur.

Cortices constant copioso sale volatili satis acri, temperato pinguedine vel oleo sulphureo, spontè flammam concipiente: Acriores sunt magisque aromatici corticibus citri. Ratione salis volatilis etiam magis carminativi, ut quoscunque flatus certò expellant, adeò ut etiam non immeritò medicamentis pro flatuum discussione & temperando acido plus minus austero, & corrigendo viscido, flatuum genitore, colica, passione hysterica, &c. admisceantur cortices aurantiorum, si alvus priùs aperta fuerit. Unde quidam Medicus expertus habet pulverem singularem in colica, qui pro basi agnoscit cortices aurantiorum, & cuius talis est compositio:

℞. *Cort. Aurant.* ℥iß.
Dent. infer. auratæ piscis, vel in horum defectu *maxil. lucii pisc.*
Lapill. Cancr. præp.
Succini præp.
Talor. leporis,
Zedoar. an. ʒij.

M. f. pulvis, qui usum egregium habuit in Colica curanda.

Præterea egregiè prosunt in stranguria, orta à causa externa. (Acidum illud ex primis viis exactè corrigendo) et dysuria, nec non ad curam icteri flavi; in quo omnia prosunt, quæ constant sale volatili acri, ad corrigendum sal volatile oleosum in massa sanguinea, quod tum temporis est depravatum potiùs, quàm quod vesica fellea obstructa, sive sub forma olei destillati, sive pulvis assumatur à ℈j. ad ʒß, vel ex tempore *Eleosaccharum ex succo corticis oleoso expresso* parandum.

Flores gaudent sale Mercuriali, & ad secundam Classem florum pertinent, hinc destillari nequeunt in oleum.

Quoad *Præparata*, in quibusdam locis prostat *aqua ex corticibus Aurantiorum cum vino destillata*, quæ est perquàm egregium remedium in suffocatione uterina: Nam certum est, quod in multis conspirent hæc & Colica Virorum, modò non sit unus idemquè affectus; sicut & *HOEFERUS in Hercule Medico pag.* 131. habet *aquam flatus discussivam*, quæ pro basi agnoscit cortices aurantiorum; cujus elegantis Compositionis Autor fuit D. *MANNAGETTA*, quæ tamen indiget correctione. Correcta sic se habet:

℞. *Cort. Aurant. exter.* (*solummodo flavum*) ℥iv.
Flor. Chamom. Rom. M. ij.
Fol. menthæ crispæ M. j.
Herb. absinth. Pont.
Rad. Angel. an. p. j.
Sem. anisi,
Fœnic. an. ℥ß vel ʒvj.
Cumini
Baccar. junip. an. ℥ß.
Lauri ʒij.
Zedoar.
Cinnamom. an. ℥ß.
Macis ʒij.

Pulverisata adspergantur *spiritu nitri*, qui optimum est Carminativum, ad ℈ij vel ʒj etiam: Huic affundantur

Vini Malvat. vel potiùs *Spiritus Vini Malvat.* ℔vj.

Stent per triduum in digestione, posteà destillentur igne sensim aucto. Potest destillari per retortam, ut spiritus nitri meliùs promoveatur, qui hìc magni momenti est propter vim flatus discutiendi.

In *SALÆ Scriptis Chymicis*, *in Armamentario*, videmus *aquam per fermentationem corticum Aurantiorum*.

Aliàs prostat *aqua ex floribus Aurantiorum*, sub nomine *aquæ naphæ*, quæ, vi carminativâ pollens, egregia est in passione hysterica, & pro sudore movendo, ut etiam pro sapore & odore reliquis medicamentis conciliando usurpatur.

Neapoli habetur *Essentia ex floribus Aurantiorum*, quam præparant Monachi, maximè pretiosa, coloris sanguinei seu aurei & clari, Moschum odore referens: est egregium confortativum, & adhibetur in desperatis morbis cum summo sæpè virium levamine.

Succus, præsertim *acidus*, ejusdem ferè naturæ ausus est cum succo citri; unde eadam etiam de eo asserenda sunt.

Prætereà *ex corticibus aurantiorum* destillatur oleum, quod sudoriferum est, simulque carminans, & expertum contra Colicam ex Acido austero, stranguriam, ex acido primarum viarum ad vias urinarias delato, etiam dysuriam; sive guttatim (6. 8. aut 10. guttulæ) assumatur, sive fiat Elæo-saccharum. Externè cum sevo hircino paratur unguentum, quo inungitur umbilicus in stranguria. Ratio hujus curæ desumitur à consensu urachi cum umbilico & vesica. Vel etiam potest fieri *Linimentum ex oleo destillato corticum aurantiorum* cum *oleo carvi*, *angelicæ* vel *anisi*, & *cumini*; quod illitum abdomini aut umbilico expertum est in colica & in stranguria.

Sunt qui parant *ex floribus Aurantiorum oleum per expressionem*, *ut oleum jasmini*, quod tamen aliquatenus adulteratur:

℞. *Baccar. Been.* vel *semin. melon. benè contus.* part. j.

Induntollæ vitreatæ, & superspargunt *flor. aurantiorum:* sic faciunt aliquoties stratum super stratum, & relinquunt ad aliquot dies noctesque; dehinc abjiciunt flores, & super baccas vel semen *novos inspergunt*, idque aliquoties iterant: Tandem indunt sacculo lineo, *aqua naphæ* madefacto, & exprimunt oleum; quod tamen non est ex solis floribus Aurantiorum, sed etiam ex baccis been aut semine melonum.

Hoc modo exprimi etiam potest *oleum suaveolentum ex floribus Violarum*.

Prostat insimul *syrupus Aurantiorum*; cui si addantur aliquot guttæ olei Aurantiorum, proderit in superius dictis affectibus; qui ipse syrupus pomorum aurantiorum (uti & ipsa poma aurantia non minus, quàm citria, multum valent) singulariter prodest in scorbuto

Post Malum Aurantium sequitur.

AURICULA MURIS.

AUricula Muris dicitur, quod folia ejus aurem muris repræsentent, Germ. *Mause-Oehrchen*; item *Pilosella major repens*, quod folia ejus copiosis quasi pilis sint consita: hinc & quibusdam dicitur *Hispidula*, à foliis scilicet hispidis. Flores habet luteos.

Adstringit in fluxu alvi, & sanguinis seu hæmorrhagia; est enim texturæ firmioris. Usus ejus in vulneribus & ulceribus curandis ab Autore quidem omissus; est tamen egregium vulnerarium, tàm interno usu in potionibus vulnerariis, quàm externo in unguentis, emplastris, balsamis, &c. vulnerariis. Hinc utilissima est in affectibus pectoris, quando sputum & lympham, asperam arteriam irrigantem, nimis acidam solet corrigere & temperare; item prodest in calculo, in quo commendatur à POTERIO. Dum est vulnerarium, solet exhiberi infantibus in pulticula & cibis, quando laborant hernia. Externè in Gargarismatis cum aliis, prunella, salvia, &c. contra inflammationem tonsillarum, faucium exulcerationes, laxationem uvulæ, &c. adhibetur. Per se aliàs rarissimi est usus.

Præsto quoque jam est

AURICULA MURIS COERULEA.

PRæsens *Myosotis*, seu *Auricula Muris cœrulea*, ita dicitur ad differentiam *Pilosellæ flore luteo*. Est autem potiùs *Echium scorpioideum*, cùm cacumen florum in formam caudæ scorpionis ante sui efflorescentiam contortum sit. Germani vocant *Vergis mein nicht mit blawen Blumen*.

Usus ejus adhuc ignotus est. Externè tamen radix pulverisata oculorum canthis ulceratis inspersa medetur.

Datur etiam *Echium scorpioides majus folio glabro*; item *Echium scorpioides minus folio hirsuto*.

B.

BAHARAS vel BAARAS JOSEPHI.

BAharas vel *Baaras Josephi* est planta in Iudæa reperibilis, quæ ita vocatur; de qua vid. JOSEPHUS, & HORSTIUS *l. 1. Dispensat. P. 1. p. 3.* Cui dicit: *Vix fidem mereri, quæ Josephus de hac planta habet.* Conf. CASPAR BAUGINUS in Pinac. pag. 511.

BALANOS MYREPSICA.

BAlanos Myrepsica est planta exotica, cujus Fructus tantùm habentur, & *grana Been* vocantur. De *forma & virturibus* videatur, post TABERNÆMONTANUM, Tomus I. Theatri Botan. BAUHINI.

Rarioris est *usus*: Uti etiam *oleum expressum*, quod emollit & discutit, rarò adhibetur, quoniam valdè pretiosum, & adulteratum est; è contra oleum amygdalinum idem præstet, quod etiam ei propter nimiam acritatem meliùs substituitur. Utuntur eo pro eliciendis olei ex floribus odoriferis, vid. *Hortus Farnes.* TOBIÆ ALDINI: e. g. cum *floribus jasmini* maceratum contrahit eorum odorem suavem, quando *ex illis oleum* paratur. Nam utut flores jasmini suavissimum spirent odorem, nihilominus si destillentur, planè illum omittunt, & malè potiùs olent. Ut ergò suavis odor possit colligi pro suffimigio chirothecarum, propterea accipiunt *nucleos Been*, contundunt, & exprimunt oleum, quod recipiunt propter diuturnitatem, qui non facilè rancescit, ut reliqua olea. Aliàs per se nullius est usus.

Observanda hìc *distinctio Vegetabilium fragrantium*: Quædam sunt *aquosa*, ut jasminum, narcissus, lilium convallium, hyacinthus, &c. Quædam sunt *macra & aromatica*, ut anisum, mentha, salvia, &c. Ex illis nihil odoriferi arte de se elici potest: ergo per *oleum been* infundendo & stratificando aliquale oleum, sed *adulterinum*, producitur; ex posterioribus verò vis eorum odorifera in oleum destillatum concentrari & elici potest.

BALSAMINA LUTEA.

BAlsamina lutea Bauhini, propriè dicitur *Noli Me Tangere Gesneri*. Ita dicitur, quod post florem cucullatum deciduum capsulæ seminales, ubi maturuerint, levi attactu soleant crepare, & semen undique de se spargere; hinc Germ. *Springsaamen-Kraut*. Rectius dicitur aliis *Persicaria siliquosa lutea*.

In Officinis non est in usu. Sunt qui malignitatem quandam plantæ huic tribuunt; res tamen incerta. E GESNERI enim, *Germanorum Plinii*, *Epistolis* constat, eam in affectibus urinariis ad propellendam urinam fuisse proficuam; imò ipse testatur, se folia hujus plantæ contusa in stranguria fausto cum successu externè adhibuisse: Denique etiam eandem recentem contusam in doloribus & tumoribus arthriticis applicandam commendat.

BALSAMUM.

BAlsamum vel est *Orientale* vel *Occidentale*. *Orientale* affertur ex *Syria* & *Palæstina*: *Occidentale* est *Balsamum Peruvianum*.

Tres subministrat species: Fructus, *Carpobalsamum*; ramos, *xylobalsamum*; & liquorem, *Opobalsamum*.

Opobalsamum est ingrediens Theriacæ pretiosum & rarum, unde usus obtinuit, ut adhibeatur Occidentale de Peru.

Deniq; præter Balsamum Peruvianum provenit quoddam *in Insula Tolu*, quæ dat *Tolutanum*; de quo *inferiùs in P. 2. de Alterant. secundar.* plura: Hoc saltem hìc noto, optimè sentire DOERINGIUM *in Tract. de Succino*, ubi non sine ratione innuit: succinum & ejus oleum optimè posse substitui loco Balsami Orientalis & Occidentalis in compositione Theriacæ.

BARDANA.

BArdana seu Lappa in duplici est differentia: vel *Major*, quæ specialiter *Personata* dicitur, German. *grosse Kletten*; vel *Minor*. Usitata est utraque

Majorem quod attinet, est vilissima herba, & tamen maximi momenti; de cujus radice observavi, quod soleat commendari in affectibus pulmonum. Hinc etiam singularem sanguinem congrumatum resolvendi & discutiendi vim habet, convenitque in sputo sanguinis & pleuritide, aut quibus in phthisin aut empyema degeneravit, propinando cochlear radicis pulverisatæ, vel Decoctum, expectando sudorem. Sunt etiam, qui hunc usum in affectibus pulmonum lappæ minori adscribunt, de quo tamen experientia consulenda. Diaphoreticum & diureticum est egregium, præprimis in arthritide & podagra, cujus fomitem per urinam educit: Vid. FORESTUS *l. 9. Observ. 7.* & hoc quidem ratione texturæ materialis temperatæ, nitrosæ tamen: indeque fit resolvens & abstergens. Unde in lue Venerea Decoctum radicis sumatur cum pauxillo foliorum sennæ, expectando sudorem: qua ratione curatus fuit *Henricus IV. Rex Galliæ*; imò radix hæc à quibusdam Decoctis contra luem Veneream loco radicis sarseparillæ addi solet.

Semen est diureticum, & mirè commendatur in phthisicis, & specificè ad calculum, quem vel expellit, si genitus, vel generationem impedit.

Externè *folia* conducunt in doloribus arthriticis, tàm fixis podagricis, quàm vagis cum insigni tumore conjunctis, probè contusa & succulenta imposita: & vidi ego exemplum, ubi quidam Arthriticus hìc recepit folia bardanæ, modicè conquassavit, & partibus dolentibus applicavit; ita enim intra 12. horarum spatium omnes dolores levati sunt, omni tamen mane & vesperi recentia imponendo; secus enim, si ultra dimidium diem relinquerentur, cuticulæ adhærebant ita fixè, ut illam simul detraherent: Et quod notandum, facie versa, ubi nervi magis prominent, folia contusa, ut planentur, & ex nervis aliqualis succus proliciatur, debent imponi, *facie versa, & ideo etiam aliquantisper contunduntur*, dolorem ac tumorem egregiè solvunt ac discutiunt. Eodem modo hæc folia imposita sanguinem grumosum ex contusionibus mirè dissolvunt & discutiunt. Singulare est, quod habet SCHMUCK *in Curis Magico-Magneticis p. 37.* dum refert: quod folia barbanæ majoris tibialibus imposita, & pedibus conculcata, suffocationem matricis mulieribus tollant; sin verò applicentur capiti, inducant. Eadem conveniunt in tumore pedum hydropico, quem potenter resolvere perhibent. Radix barbanæ, si plantis pedum alligetur, dicitur, quod quasi per diaphoresin sanet hydropicos, dum aquam expurget. EPIPHANIUS FERDINANDUS dicit, quod vim habeat prolongandi membrum virile. Ex radice sicca FABER *in Myrothec. spagyric. l. 4. c. 16.* parat oleum per descensum, cujus vires eximias non potest satis commendare ad calculum resolvendum & promovendum, scirrhos emolliendos, & nodos podagricos omnemque tartarum, dissolvendum.

Prostat in Officinis nostris *aqua bardanæ composita*, quæ destillatur ex *radice barbanæ, vincetoxici, cortice medio fraxini*, &c. *cum vino*; cui postmodum instillatur aliquid *spiritus sulphuris*, & additur nonnihil *camphoræ*.

BARDANA MINOR.

BArdana seu Lappa Minor vocatur etiam *Xanthium*.

Ex hac planta usitata est *Radix*, *Fructus*, Germ. *die kleinern kletten, oder Bettlers lause*, & *Herba*.

E *radice* hujus in taleolis incisa ac cocta fit Decoctum sudoriferum ac diureticum, omnibus lignorum exoticorum decoctis æquivalens; hinc sunt, qui idem decoctum in arthritide, & contra luem Veneream laudant. Porrò & Medicus quidam, à CASTRO dictus, contra pleuritidem decoctum commendat, quam per sudorem reperitum optimè curat. Externè discutit & resolvit tumores, vel serum in partibus collectum.

Radix in lixivio aut aqua simplici decocta in capillis colore flavo tin-

tingendis singulare est, & capillorum proventum promovet: Vid. SCHOTTUS *in Physica Cur. l. 3. cap. 23. p. 517.* ubi refert de viro sexagenario, cui post gravem morbum capilli è capite & barba deciderant, quos tamen recuperavit lixivio, è radicibus lappatum præparato, qua caput & mentum sæpius irrigavit. Præterea quoque folia bardanæ minoris erysipelati arthritico applicata, omni vespere ac mane renovando, egregium afferunt solamen, ac tumorem egregiè solvunt ac discutiunt; quod ipse sum expertus. Eodem modo hæc folia imposita sanguinem grumosum ex contusionibus mirè dissolvunt & discutiunt.

BASILICUM.

BAsilicum, Græcis Ὤκιμον dicitur, quod ocyus ac subitò è propriis seminibus crescat; Latinis *Basilicum*, tanquam regium simplex propter odorem suum suavissimum; unde Germ. *Basilien Kraut.* ZACUTUS quidem *l. 9. Med. Princ. Histor. 5.* dicit, quod *Basilicum* ita vocitetur, quia basilisci morsibus sit remedio; quod sanè ridiculum, cùm nemo unquam viderit Basiliscum.

Plures ejus sunt *differentiæ*:

1. Ratione *foliorum*: Aliud enim est *latifolium*, ut *Ocimum manum, Indicum, &c.* Aliud *Angustifolium*, quale *Ocimum minus foliis serratis, citratum*, &c.
2. Ratione *colorum* in foliis: Datur enim *Ocimum pictum, album, rubrum, nigrum*, &c.

Planta hæc sale volatili oleoso & penetrante est prædita, Veteribus incognita; modernis autem satis decantata, cùm sit egregiè aromatica & singulariter cephalica. Singulare est, quod in planta hac humida ac succulenta odor adeò aromaticus resideat; cùm aliàs notum sit, plantas aromaticas naturâ esse sicciores, & quasi squalidas, ac facilè arescere: conspirat tamen cum aliis aromaticis in eo, quod sit planta vivax pro more menthæ, salviæ atque pulegii, ac ex sola aqua crescat.

Usus ejus, cùm non nisi ob odorem suaveolentem in hortis colatur, non est adeò singularis; Folia tamen & semen in Officinis prostant.

Quoad vires, cephalica est & stomachica: spiritus enim continet in se quasi ardentes ex sale volatili oleoso, unde spiritus animales recreat, senibus odoretenus adhibitum, & capiti in vertigine, similibusque affectibus senilibus, per consensum stomachi natis, mirè confert; adeò ut mereatur, ut quosvis spiritus aut essentias confortativas seu cephalicas ingrediatur: senibus præsertim convenit ordinariè capite malè habentibus. Præterea uterina est propter vim aromaticam, menses ciet, & in affectibus uterinis prodest. Ad morsus animalium venenatorum externo & interno usu laudatur. Exsiccata ac cum floribus pulverisata elegans præbet sternutatorium, quod non tantùm membranas odoriferas superiores narium irritat ac afficit, sed caput quoque valdè recreat, & hinc inter sternutatoria cephalica refertur; sicut & semen naribus insufflatum, sternutatorium optimum est in coryxæ principio.

Planta contusa lateribus duobus in medio excavatis indita, & quoad rimas abducta, radiis Solaribus si per 4. septimanarum spatium exponatur, scorpiones procreare vulgò dicitur; Quod etiam referunt B. D. *MICHAELIS*, *HOEFERUS in Hercule Medico l. 2. c. 1. p. 110. & HELMONTIUS Tract. de Peste pag. 173. Imago Ferm. §. 13. pag. 94. & l. de Potestat. Medicam. p. m. 384. §. 37. HOFFMANN. de Medicam. Officin. l. 2. c. 32. pag. 122. & HOLLER l. 1. de Morb. inter. cap.* 1. Sed fabula est: Confer. in hoc M. A. N. C. *Ann. 3. Observ. 79. pag. 135. GALENUS l. 2. de Aliment. Facultat. cap. 56.*

Inter Præparata planta exsiccata, ac cum spiritu vini extracta præbet *Essentiam* vertigini haud incongruam.

BEHEN ALBUM, BEHEN RUBRUM.

B*Een album & rubrum* non confundenda sunt cum Grano Been seu Balano Myrepsica. *Been rubrum* etiam *Limonium Maritimum Majus* dicitur, quod circa λιμῶδες seu paludes, item littora marina, provenire soleat; Germanis *Wild Mangold*; quasi species esset betæ, quod tamen non est; sed est potiùs planta heteroclita. Utriusque *radices* sunt exoticæ, & nullius aut rari *usus*; imò sunt, qui dicunt, radicibus his non esse utendum, quoniam ut plurimum sint adulteratæ. Quid ergò opus, ut iisdem utamur? cùm præterea, quæ & quales sint, nondum satis constet.

BELLIS.

B*Ellis* ita dicitur, quod *flores* ejus admodum sint elegantes & *belli*. Hujus variæ sunt species.

I. *Hortensis flore pleno variegato, albo, & rubro*, Ger. *Maßlieben, tausend-Schoncben*: Ad quam etiam spectat *Bellis Major* BAUHINO dicta, *caule folioso*; aut *Bellium Majus Tabernæmontani*; item *Buphthalmus*, Germ. *Rinds-Auge*; quæ vox tamen nimis est generalis, cùm & *Chrysanthema sint Buphthalma*, & contrà; in Officinis species hæc non est recepta.

II. *Sylvestris*, quæ *Major*, *Minor*, & *Media*, vulgò Germ. *Ganse-Blumgen.*

Corymbiferæ sunt plantæ seminibus solidis.

Pro *usu Medico* usitatissima est *Hortensis simplex flore rubro & pleno*; nec non *Bellis Hortensis flore albo pleno*. *Sylvestris* in usu Medico rarò locum habet; sed male: Ex planta enim hac recenti Mense Februario, priusquam scilicet flores erumpant, habetur decoctum acris saporis, piperis modò subtilis & penetrantis, in qua acrimonia vis ejus diuretica consistit, quæ se ad vulnera extendit.

Bellis Minor plantula est polychresta, quæ in morbis chronicis ad purificandum sanguinem, ejusque dyscrasiam corrigendam, non incongruè aliis additur.

Tenella folia, quæ circa flores rubros reperiuntur, hepaticarum virium esse creduntur, & magni usus sunt in *Potionibus Vulnerariis*; experta etiam sunt in hydrope; sicut etiam B. D. *MICHAELIS* usu horum continuato aliquot hydropicos feliciter curavit: Coquuntur nempe folia ac flores in jusculo carnium, exprimuntur, & decoctum adhibetur. Sunt etiam, qui in Vino adhibere solent. Hæc possent aliquam lucem affundere doctrinæ *HELMONTII* de hydrope, cum bellis sanguinem congrumatum resolvat; quæ tamen satis paradoxa est.

Succus hujus plantulæ, ejusque Decoctum, multum prodest in quocunque sanguine grumoso dissolvendo & discutiendo, sive ex casu, sive vulnere, sive contusione: hinc etiam inter Antipleuritica, ad sanguinem semicaseatum resolvendum, ab *HELMONTIO Tract. Pleura Furens p. 70.* commendatur; Vid. *MINDERERUS in Medic. Milit. p. 77.* ubi multa de hac planta habet egregia, & imprimis iis tanquam singulare specificum commendat, qui post nimiam incalescentiam corporis subitò frigidum potum ingurgitant; & hinc acetarium ex bellide illic præscribere solet. Confer. etiam *SIMON PAULI in Quadripart. Botan. p. 21.* Confirmat hoc per experimentum B. D. *MICHAELIS* in coquo, qui per diem aliquem incaluit, & sitibundus arripuit haustum frigidum, unde Asthmate aliisque symptomatis gravissimis correptus, ut tantùm non suffocandus viderentur, hunc succo ex tenellis foliis bellidis flore rubro recenter expresso, & in vino propinato, per sudorem curavit, ut sequenti die optimè sese habuerit; non secus ac alii ad inflammationem hepatis hanc ipsam commendant plantulam.

Externè egregium vulnerarium est Decoctum ejus vulneribus applicatum.

Fit ex *floribus bellidis rubris tinctura* cum *phlegmate Vitrioli, spiritu proprio acidulato*, quæ ad sanguinem congrumatum præcavendum & resolvendum optimè tempore æstivo instillatur potui, ut non noceat: Unde in febribus ardentibus egregia est; sed majori, quàm vulgari dosi, ad guttulas scilicet 50. usurpetur; vel potui potest instillari, ut nocumenra ingurgitationis frigidæ præcaveantur.

Bellis flore albo pleno vulgò commendatur contra fluxum album mulierum, affectum molestum & tædiosum satis mulieribus, sive crudè, sive decoctum, vel sub forma Conservæ, propinetur.

Spectat huc, ratione ordinis Alphabetici,

BELLIS UMBELLIFERA RAMOSA CORNUTI.

QUæ ita dicta, quia *CORNUTUS in plantis suis Canadensibus* primus hanc ita vocavit. Sed si characterem ipsius consideremus, rectiùs ad *Asteres* refertur, & dicitur *Aster floridus sylvestris*. Est aliàs exotica planta, & Officinis inusitata.

BERBERIS.

B*Erberis* tam in culinis & condimentis, quàm Officinis & Medicamentis nota est.

Fructus est saporis acidi. Primaria ejus virtus ab Acido blando nonnihil adstrictorio dependet, in quo convenit cum rubo idæo, item cerasis & ribibus. Hinc vulgò inter frigida refertur, adeoque ebullitionem sanguinis moderata aciditate coercet, simulque moderatè præcipitat; unde in febribus acutis ardentibus, quin & in febribus malignis, non infructuosè utimur Berberinis, sitim extinguunt, & sanguinem ebullientem moderato coagulo coercent: pro quo scopo *succus*, & *syrupus*, qui præ cæteris usitatus, in Julebis refrigerantibus est egregii usus. Juxta hunc usum conducit ventriculo, sitim in æstate extinguit, appetitumque denuò excitat. Ob adstrictionem in diarrhœa (biliosa imprimis) tempore æstivo, vel ex fructibus horæis, vel victu mutato, syrupum hunc saporis gratia solemus adhibere cum appropriatis, & egregiè convenit.

BETA.

B*Eta* vulgaris est in triplici differentia: *Viridis, Alba, & Rubra*. *Beta* dicitur Græcis, quod curvaturâ sua in parte superiori literæ Græcorum B similitudinem quasi exhibeat. Germanis vocatur *Mangold*. Reverà ad Atriplices pertinent.

Rarò sunt Officinales: rubra interdum solet usurpari.

Constat sale nitroso; hinc Decoctum ejus alvum blandè abstergit

git ſeu laxat, quoniam ſcatet humore aquoſo acri, cujus ratione emollit fęces & elicit foras, & propter alcalinam naturam refrigerat, ſimulque ebullientes circa primas vias acres, acidos & bilioſos ſuccos temperare, indeque natos ardores & phlogoſes mitigare ſolet. Præter hunc uſum internum planta hæc nullum alium medicum, ſed tantùm culinarem, agnoſcit; hinc inter obſonia oleracea, Germ. *grune-Krauter*, frequentiùs adhibetur, adeoque & nutrimentum ſalubre ſubminiſtrando adhiberi poteſt.

Externè adhibetur ſolùm in Clyſteribus alvum emollientibus. Inflammationes aliàs ſiſtendo, dolores ab acido mitigando, partium hinc natas tenſiones ſufflaminare, & hinc emollire dicitur.

Succus Betæ vulgaris recens expreſſus primatum ferè ducit inter Errhina, & ſatis eſt acris; privitam enim viſcidam narium, & in ſpecie oſſis cribriformis, ſolvit, ſive ſolus, ſive miſtus cum ſucco Anagallidis flore cœruleo, & attractus. Sed circumſpectus ſit ejus uſus, nec adeò nimius, de quo vid. *Act. Med. Haffnienſ. Volum.* 2. p. 166. Aliàs rari vel ferè nullius eſt uſus.

Cognatæ huic ſunt *Rapæ rubræ*, quæ ejuſdem virtutis & efficaciæ ſunt cum Beta rubra.

BETONICA.

Betonica ſeu *Vetonica* ita dicitur, quod *Vettones*, *Hiſpaniæ populus*, plantam hanc primi excoluerint juxta PLINIUM l. 25. c. 8. Germanis vocatur *Betonien-Kraut*. Duæ ejus ſunt *differentiæ*: *purpureo*, & *albo flore*. Quæ florem habet purpureum, eſt *ſylveſtris*; quæ album, *hortenſis*.

Planta eſt Officinis notiſſima, de qua jamolim *ANTONIUS MUSA*, *Imperatoris Auguſti Medicus*, integrum *ſcripſit Tractatum*, cujus quaſi Epitomen videbitis in *Quadripart. Botan.* PAULI, & *in hunc Commentarium HUMMELBERGII de virtutibus Betonicæ*. Notetur hìc confuſio in Autoribus, quod cum Autore noſtro multi *Caryophyllum hortenſem* vocitent *Betonicam*, & *Vetonicam Coronariam*.

In officinis *Folia*, & hinc etiam *Flores*, creberrimi ſunt uſus propter egregias facultates, quas monſtrat acrimonia ſubtilis, quâ eſt impregnata, adeoque in ſe habent alcali acre; unde commendatur Betonica pro uſu Vulnerario, imprimis in omnibus capitis ac cerebri affectibus, in Nodulis vino infuſis; ſicut & Potiones vulnerarias ingreditur, uti & ſyrupos. Diureticum inſuper eſt, ut omnia vulneraria, pro quo ſcopo commendari ſolet radix, vel in plenilunio Martii vel Aprilis collecta, quoniam tunc eſt tempus balſamicum optimum pro collectione: nam omnes plantæ habent ſuum certum tempus, quo colliguntur, quando maximè ſunt in vigore. Folia & Flores in Nodulis, vel forma Decocti, poſt partum difficilem laudantur, ut quod in utero læſum erat, reſtituatur, & ſanguinis fluxus promoveatur. Præterea à Modernis obſervatum eſt, plantæ huic recenti vim aliqualem ineſſe anodynam & quaſi inebriativam, de qua vid. *SIMON PAULI in Quadripart. Botan.*, & *BARTHOLINUS in Hiſtor. Anatom. Obſervat.* 97. *Cent.* 3., ubi recenſet, quod cum Operarii Hortulani hero ſunt evellere voluiſſent Betonicam pro uſu Medico, omnes velut ebrii & temulenti titubarint.

Externè in vulneribus & contuſionibus capitis & cranii planta contuſa & ſucculenta impoſita, ſpecialiſſimè convenit; hinc Hortulani feliciter omnibus vulneribus ſuccum ejus inſtillant: Anodynum enim & Narcoticum inſigne eſt Betonica recens, hinc & laudatur in vulneribus doloroſis. *STROECKERUS in Praxi* commendat lixivium, in quo cocta Betonica, quod inſigniter conferat ad debilitatem capitis.

Ex *floribus* rubris conficitur *Tinctura* cum *phlegmate Vitrioli*, *ſpiritu proprio acidulato*, quæ cereviſiæ inſtillatur, & in ea propinatur in affectibus capitis, in febribus, quæ inſequi ſolent vel vulnera vel ulcera; quoniam ratione ſpiritus vitrioli corrigit ſanguinis & ſpirituum orgaſmum febrilem, & ratione virtutis Betonicæ ulceribus ſimul & vulneribus competit. Cautè tamen ratione ſpiritus vitrioli acidi in vulneribus & ulceribus exhibeatur; cujus loco tunc potiùs conducet *phlegma* vel *aquam quandam deſtillatam* cum *ſpiritu nitri dulci* acuere, & cum hac tincturam extrahere.

Juxta tincturam invenitur in Officinis *Syrupus* tàm *ſimplex* quàm *compoſitus*, uſitatus in potiunculis & decoctis vulnerariis, dicatis affectibus capitis, & hujus vulneribus; item deliriis, in quibus eſt egregius, ac vi anodyna ſua operatur, non minus etiam in affectibus uterinis.

Unguentum & Ceratum ſeu *Emplaſtrum de Betonica officinale* magni uſus eſt in dolore capitis, catarrhis, & omnibus vulneribus capitis aliiſque, ſive cum ſive ſine contuſione, & à Chirurgis in hoc caſu feliciter adhibetur; imprimis ſi malaxetur cum Balſamo Peruviano; tunc enim quaſi vires ejus duplicantur, vel etiam, imprimis in contuſione, ſi miſceatur cum emplaſtro de tacamahaca; quæ duo in contuſionibus vel vulneribus capitis mirabilia præſtare dicuntur: e. gr.

℞ *Tacamahac.* part. ij.
Cerat. de Beton. part. j. M.

Ceratum hoc vel *Emplaſtrum* non parum quidem participat de ea; rectiùs tamen *ſuccus recens* uſurparetur cum ſufficienti quantitate *mellis* ad conſiſtentiam coctus addito parum *Balſami Peruviani*.

Fit interdum, ut ex nimio dolore capitis cum aliis affectibus ſuturæ cranii ſecedant, & impensè doleant, cujus rei experientię proſtant in *Obſervat. Chirurgico-Medicis HILDANI*; ſicut & obſervavit B. D. *MICHAELIS in Principiſſa Iſennacenſi*; quæ ex nimio capitis dolore incurrit in effectum ſimilem, ut ſuturæ cum ſonitu ſeceſſerint, quam præmiſſis univerſalibus, imprimis clyſteribus acribus, curavit emplaſtro de Betonica, conjuncto cum Emplaſtro de Ranis Vigonis cum Mercurio, in eodem dolore capitis adhibito: Vid. *PLATERUS*. De ſuturarum diſceſſione ſcripſit *BOOTIUS de Affectibus omiſſis*. Aliàs in catarrhorum & dolorum capitis quorumcunque curatione ſingulare & expertum eſt emplaſtrum de Betonica, imprimis ſi acceſſu tacamachacæ & olei deſtillati rutæ, anethi, &c. augeatur.

In genere, quando Botanici aliquem laudare volunt à virtutibus, totum illum inſtructum eſſe dicunt, quot herba Betonica.

BETULA ſeu BETULLA.

Betula, Germ. *die Bircke*, Arbor eſt inviſa pueris, *cum virgæ exinde conficiantur*, propteraque cuique ſatis cognita, vulgaris quidem, inſignibus tamen prædita virtutibus.

In uſu ſunt *Folia*, *Cortex*, & *Fungi*, ſed rarò.

Quod dicit *AUTOR* noſter de *virtutibus foliorum*, *corticum*; item *fungi* contra hæmorrhoidum fluxum, verum eſt.

Liber ſeu *Cortex tenellus* & papyraceus quaſi recens, ſi inter duas patinas coerceatur, ut ſuper carbonibus liquor ferè oleoſus exſudet, euporiſton eſt in gravi auditu, murmuratione & tinnitu aurium, cum bombace guttatim uſurpatus.

Liquor per inciſionem Arboris, verno tempore copioſè effluens collectus, maximè laudatur apud *HELMONTIUM*, *Tractatu de Lith. c.* 8. *§.* 24. & 25. *p. m.* 73. & 74, ubi habebimus ſimul modum ejus acquirendi tempore & loco legitimo. Colligitur nempe vel ex cortice ejus perforato, vel ex ramis tenellis inciſis, antequam folia erumpant; ſimulatque enim hæc apparent, liquor, qui exſtillat, nullius eſt uſus: Vid. *Solenander* in *Conſil.* & ſpeciatim *CNOEFFELIUS in M. A. N. C. Anno* 6. *Append. pag.* 122. & 124. Liquor hic ſeu Aqua ſingulare eſt remedium in affectibus chronicis, in ſpecie tartareis, & præſervativum æquè ac curativum eſt in nephritide, ſcorbuto, ictero, præprimis flavo, in quo ſanando cum ſucceſſu adhibetur. Commendatur etiam à *BARTHOLINO in Actis Haffnienſ.* in hydrope. Hauſtus, per diureſin calculum, & renum & veſicæ, præſervat, & ipſum paroxyſmum alleviat, quod modernorum debemus experientiæ, & propter hanc vim ſingularem Betula vocatur *Lignum Nephriticum Europæum*, adeò, ut meritò ſit *ſuccedaneum ligno nephritico* ex India Orientali. Nam notum eſt, quod lignum hoc aquæ infuſum illi det colorem flavum, & inſignem vim antinephriticam; quoniam verò eſt valdè pretioſum, optimè illi poteſt ſubſtitui hic liquor betulæ. *CHARLETON in Tractatu*, quem ſcripſit *de Calculo*, (qui lectu digniſſimus) Betulam in calculo commendat. Egregium uſum antinephriticum videbitis etiam in *BOYLE Philoſoph. Experiment. pag.* 102. ubi ſimul de excellentia Perſicariæ contra calculum. *SOLENANDER in Conſil.* 10. *Sect.* 3. & *conſil.* 26. *Sect.* 24. eundem liquorem commendat. Hauſtus hujus aquæ betulæ propinatur tempore matutino jejuno ſtomacho: Ut major ipſi concilietur vis diuretica, cuilibet potioni poteſt admiſceri aliquid vini, cui primò vel radix aut ſemen raphani ſemen lithoſpermi, vel baccæ AlKeKengi infuſæ ſunt. Unde ex hoc ſucco *CNOEFFELIUS l. a. Limonadam Antinephriticam* paravit. Præterea Podagricis confert, acidum dolens podagricum ſub urinæ vehiculo eliminans. In ſcorbuto cereviſiæ recenter coctæ & liquori betulæ ana, immittunt nodulum ex antiſcorbuticis, v. gr. caryophyllatæ radice, baccis juniperi, &c. Præter hæc ſuccus hic menſe Martio, id eſt, verno tempore hauſtus ad purificandam maſſam ſanguineam, ejuſque craſin emendandam, egregiè convenit, adeò ut virtute fermentativa ſanguinem ſimul fermentet, & purificet; ſi quæ ſubſint ſordes in maſſa ſanguinea, blandè nunc per urinam, nunc per ſudorem, evacuat eaſdem; unde laxat alvum moderatè virtute nitroſa, qua impregnatus eſt. Idem liquor in ſcabie etiam convenit, primas vias aperit, mundificat ſanguinem, ſordeſque expellit, adeoque fomenta ſubtrahit, quò minus fermentum ſcabioſum ſe poſſit multiplicare: imò adeò purificat ſanguinem, ut etiam uſu ſuo quoſdam ſcabioſos reddiderit; dum ſcilicet ſalia heterogenea ex maſſa ſanguinea ſecreta, & intra cutim defixa, pathemata illa ſcabioſa produxerunt. In ictericis, cachecticis, item Melancholia, imprimis hypochondriaca, egregii uſus eſt: contra quam & alios affectus Melancholicos *HARTMANNUS Prax Chymiatr. cap.* 5. *ubi de Melancholia p.* 55. *§.* 2. commendat *eſſentiam croci* (quæ ſpiritus egregiè exhilarat, & anodyna eſt) *cum aqua vitis*, ex illa inciſa exſtillante, paratam: Verùm *LINDANUS in Colleg. ſupra citatum locum* præfert *eſſentiam croci*, factam *cum aqua betulæ*; cùm hæc ſit nobilior aqua vitis contra affectus & deliria Melancholica.

cholica. Omnes obstructiones viscerum, hepatis, lienis, & mesenterii, quæ sæpiùs sunt ignorantiæ asylum, curat, quia nitroso sale volatili suo vias aperit, & succos crassos abstergit. Liquor hic, præter dictas virtutes, est remedium contra incantationem, de quo vid. *HELMONTIUS citato loco*, ubi quædam habet de ligatione maritorum, curata per potum cerevisiæ, cui in præparatione fuerunt incocti tenelli Betulæ surculi conquassati & benè contusi: Et quod cerevisia hujusmodi, vel alius potus, prosit contra incantationes, non improbabile est. Curatam etiam stranguriam torminosam & cruentam per incantationem eadem cerevisia, videbitis *eodem loco*; qui multa continet lectu digna. Utendi modus est, ut bibatur per se matutino tempore. *TILEMANNUS* fermentatione parum depuratum ad curationem phthiseos sufficere ait. Aqua enim hæc ante germinationis tempus collecta saporem habet suavem acidulum, quasi terebinthinaceum, hinc facilè acescit. *Servatur* autem optimè *vasis & lagenis probè clausis*, imprimis *sulphuratis*, in cella frigida; vel addantur aquæ appropriatæ aromaticæ, & sic permitti potest, ut leni fermentatione, ad quam liquor hic musteus valdè proclivis est, in liquorem redigatur potulentum quasi vinosum; sic enim retinet gratum saporem, & sic per totum annum pro potu gratissimo potest asservari; vel etiam abstractione phlegmatis insipidi redigi potest in consistentiam *Rob* seu *Extracti*, quod vel cum spiritu proprio, aut cum aquis appropriatis, seu cum Malvatico juniperino solutum, propinari poterit. Certè multum in recessu habet succus iste. In Arthritide scorbutica & podagra Balneum ex eodem paratur, injecto insimul formicarum acervo, quod multum confert. Balneum unum pro una septimana sufficit: vid. *HELMONTIUS loco alleg.*

BISTORTA.

Bistortę Officinarum duę sunt *species*: *Major & Minor*; quæ nihilominus non differunt in forma. Dicitur autem *Bistorta à forma radicis*, quæ contorta & crispata apparet. Dicitur etiam *Colubrina & Serpentaria*, partim quia folia ex terra serpentia linguam viperinam repræsentare videntur, partim quia prodest contra viperarum, & aliorum venenatorum morsus; unde Germanis dicitur *Natter-Vurtzel*. *MORISSONIUS* ad *Lapatha* refert, quoniam habet semen triquetrum; sed ad Lapatha non pertinet. Affinis tormentillæ est, cui & rectè substituitur; saltem quod radix tormentillæ acrior & quasi magis aromatica sit, bistortæ verò radix mitior, sed magis adstrictoria.

In usficinis usitata est *Radix & Fungus*.

Radix ejus plantis alexipharmacis, non secus ac tormentillæ, annumeratur, tùm imprimis conveniens, quando intensior sanguinis æstus simul erit conjunctus, quem temperant hujusmodi adstringentia, & mitigant. Insignem enim vim habet adstrictoriam, adeoque Decoctum hujus radicis ad quoscunque per quasvis corporis partes fluores & omnes hæmorrhagias, fausto cum successu adhibetur; quod sapor radicis austeriusculus, ex particulis terreis & fixis dependens, testatur; Unde Decoctum expertum in vomitu nimio quocunque, etiam sanguinis, item in morbis omnibus, ubi opus est adstrictione. Cumque in quibusdam morbis malignis symptoma periculosissimum sit hæmorrhagia narium, quæ non satis tutè sistitur medicamentis externis, tunc inter interna referenda radix bistortæ, quæ est alexipharmaca, & hæmorrhagiam narium, aliumque quemvis fluxum sanguinis nimium, compescit. Ultra hæc omnem sanguinem cogrumatum dissolvit in contusionibus & casu ab alto, ut ita hac ipsa duplici occurratur Indicationi, dum nimirum non solùm adstringit, sed & sudorem movet, omnemque sanguinem extravasatum & congrumatum dissolvit. Decoctum autem ejus rectiùs usurpatur, quàm aqua. In specie ad fluxus sanguinis uterinos nimios post partum, qui contingunt ex retentione particularum secundinæ, stimulantium ad excretionem, sicquè sanguinis fluxum inducentium, permista cum debitis uterinis leniter expellentibus, mira facit pro expellenda secundina, & sistendo fluxu sanguinis. Quæ jam dixi de nimiis uteri hæmorrhagiis in casu retentæ particulæ secundinæ, debeo D. *SYLVIO*, cui talis aliquando casus contigit: & etiam fieri interdum potest, ut in partu difficili, vel inepta tractatione obstetricis, remaneat frustulum secundinæ, unde oritur hæmorrhagia, quæ non cessat, nisi expulsa particula relicta. In hoc casu certè res est periculosissima, & experta sequens D. *Sylvii* potiuncula.

℞. *Rad bistortę* (quæ basis est) ℥ij.
Fol. major.
Puleg. an. M. j.
Coqu. in *aquę purę* & *Vini albiss.* q. s. In Colat. ℥xx dissolv.
Syr. Artemis. ℥ij.
Aquæ cinnam. ℥ß.

Misceantur, bis tervè in die adhibeantur ℥ij vel iij una vice, & excreto frustulo secundinæ, cessabit fluxus.

Quòd si loco Decocti placeat adhibere pulverem, hæc ejus est compositio:

℞. *C.C. usti* ℈ij.
Rad. bistortæ,
Cinnam.
Croci,
Borrac. an. ℨß.
M.f. Pulvis pro duabus dosibus;

qui imprimis cum aqua cinnamomi, vel Confectione Alchermes, vel conserva cicerum, &c. assumitur: Quin etiam succini ℈j in aqua convenienti haustus multum proderit. Casus est periculosus, utut rarus, & ab *AMATO LUSITANO* observatus.

Rectè etiam ab Autore nostro ad præcavendum abortum radix bistortæ laudatur, quatenus ejusdem Decoctum vitiosum acidum uteri corrigit, uterique fibras firmat, ut feliciùs retineatur fœtus.

BLITUM RUBRUM.

Blitum rubrum est vel *Majus* vel *Minus*. Ita dicitur à βλίττω, *fatuor*, quod parum vel nihil valeat: Germanis *Mayer*, quod vulgò in *Mayerhöffen* crescere observetur.

Planta est *Atriplici*, non secus ac Beta, perquam *cognata*, unde & *usu cum Atriplice convenit*: Refrigerat enim aliquali sua nitrositate, ac hypochondriorum æstus solatur. De cætero parum nutrimenti subministrat.

BOMBAX.

Bombax est Arbusculum, cujus tam *lanugo* seu *Gossypium*, quàm *semen*, in Officinis usitatum; est exotica, & propterea rari usus ejus Fructus.

Lanugo non adhibetur, nisi quod leviter combusta applicetur pro compescendo sanguinis fluxu ex vulneribus recentibus.

Semen, uti rectè dicit *AUTOR* noster, pulmonarium est expertum; admodum enim laudatur tussientibus, Asthmaticis, & ad phthisin declinantibus: temperat acrimoniam succorum pulmones rodentem, unde nonnunquam in *Trageis antiphthisicis*, & similibus à lympha acriore ortis affectibus, adhibetur. Sed rari est usus, quia longè meliora prostant & longè feliciùs usurpantur.

BORRAGO.

Borrago, Germanis *Borretsch*, planta est famosa satis: confunditur nonnunquam cum Buglossa; sed facilè possunt ab invicem distingui à perito Botanico. Reverà est *species Buglossę*; hinc rectè à *BAUHINO in Pinace* dividitur *Buglossa in latifoliam*, quę est nostra *Borrago*, & *angustifoliam*, *quæ* est ipsa *Buglossa*, & cum Borragine viribus conspirat. *Duplex* datur *Borrago*, vel *flore albo*, vel *cæruleo*. Crescit in locis cultis. Congener huic Borragini seu Buglossæ latifolię est *Borrago sempervirens* seu *Hispanica*, *Euphrosynon* dicta. Veteres de Borragine nihil habent.

In usu sunt *Radix*, *Folia*, & *Flores*; & inter Cordialia referuntur.

Tota planta est temperatissima, & commendatur in affectibus Melancholicis, mœrore & tristitia absque causa manifesta. Ratio hujus est, quod mucilaginosum habeat succum, vi temperativa et alterativa præditum, quo succum Melancholicum acidum seu acidum hypochondriaco-Melancholicum alterare et corrigere valet: id quod inde quoque colligere est, quoniam Angli, utpote in Potionum artificio perquam curiosi, cerevisiam suam ope hujus borraginis à præmatura acescentia præservare solent. Probabiliter ergò in sanguine acriori Melancholico acidulo simile quid præstare poterit et conducet: levat nonnihil, radicitùs verò non curat.

Flores borraginis inter flores 4. cordiales referuntur, quales borraginis, buglossæ, tunicæ, et rosarum; quibus non immeritò adduntur flores calendulæ, quoniam sunt verè cordiales seu analeptici et alexipharmaci. Vino injici solent ad mentis hilaritatem excitandam, et saporis suavitatem conciliandam; quod et tota planta vulgò facere dicitur. Hi ipsi nempe in se succum habent mitem et temperatum, quod textura blandè alcalina acidum istud vitiosum, in viis primis quidem radicatum, et consequenter sanguinem inquinans, et ad Melancholiam disponens, temperant. Sed observetur, ut pro usu hoc in debita, nempe larga dosi usurpentur, quoniam aliàs effectus erit exilis.

Conserva ex floribus usurpatur in affectibus malignis et Melancholia, tàm simplici quàm hypochondriaca seu per consensum, ubi acidum melancholicum, vel bilis atra seu adusta viscidam reddit massam sanguineam; quia corrigit acidum, Spiritus coinquinatos mundificat et corroborat, atque hominem exhilarat: Sed opera danda, ut conserva hæc, uti et reliqua remedia, non adeò saccharata sint; cùm saccharum non benè ferant hypochondriaci et Melancholici. Adhibetur cum Confectione al-Chermes, gratissima est gustui, et retinet colorem cœruleum. Per accidens quoque movet menses mulierum suppressos tempore matutino in vino albo propinata; si addantur grana aliquot pulveris nucis moschatæ, erit eò certior et efficacior.

Fit quoque ex succo borraginis cautè depurato *syrupus*; & *Extractum* mucilaginosum in Melancholia quacunque perquam usitatum. LINDANUS syrupo huic addit crocum, quem vocat *syrupum Borraginis crocatum*, pro affectibus hypochondriacis & Melancholicis: nam & crocus per se in Melancholia & tristitia multum præstat; sicut & PARACELSO remedium Melancholiæ fuit.

Aliàs prostat in Officinis *aqua cinnamomi borraginata*, ex succo ejusdem cum addito cinnamomo parata, & in affectibus itidem Melancholicis, & cordis palpitatione perutilis est; non minus ac *aqua destillata cinnamomi cum succo cydoniorum* singulare est in affectibus stomachi & intestinorum.

FABER in Myrothec. Spagyr. l. 5. c. 6. Spiritum habet *Borraginis*, ex contusa planta per fermentationem paratum.

BOTRYS.

Botrys habetur duplex: *Ambrosioides Officinalis Vulgaris*, & *Mexicana* seu *fruticosa Americana*, quæ præ cæteris singularem spirat odorem. Botrys Græcis dicitur, quod racematim flores, tanquam baccæ uvarum sibi adhærentes, soleant observari; unde & Germanis vocatur *Trauben-Kraut*.

Posterior non est in usu; sed prior tantùm, nimirum vulgaris, ab AUTORE quidem neglecta, non tamen reticenda. In affectibus enim pectoralibus mirificè commendatur, in quibus & nulli cedit: unde imprimis in tussi & asthmate humido insigniter convenit. Decoquatur scil. in vino, & decoctum mane & vesperi hauriatur; sic infarctum & mucum pectoris reserat, valdopere expectorat, & optimum remedium est in asthmate, in specie Orthopnœia. Melius fit, si edulcoretur sufficienti quantitate mellis, vel decoquatur in hydromelite, vel contusa fermentetur cum melle in aqua soluto, sicque egregium fit remedium iis, qui laborant affectibus pectoris, chronicis imprimis, asperæ arteriæ, orthopnœia, &c. Præter pectoralem virtutem experta est in inflatione hypochondriorum infantum, German. *in dem Hertz-Gespann der kinder*, in qua succus cum pulte permixtus, aut etiam folia contusa, inque cataplasmatis formam redacta, ac externè hypochondriis calidè applicata, prosunt. Potest incoqui oleo communi, & umbilico inungi; sic enim flatus discutit, & tormina sistit: Conf. *App.* SCHROEDERI *nostri p.* 4.

Habetur & *aqua botryos* destillata, quæ infantibus cum pulte miscetur, & tanquam singulare ac expertum remedium in inflatione hypochondriorum infantum pro flatibus discutiendis usurpari solet: Vid. KESLERUS *in Processibus Chymicis Centur. 2. Processu* 72. sed parum valet.

Syrupus de Botryde in asthmate, & infantibus contra cardiacam seu inflationem præcordiorum prodest.

Sunt qui Botrydem hanc ipsi marrubio, præprimis in affectibus pectoris, æquiparant; unde deficiente syrupo de botryde, decoctum ejus cum paulo melle, vel syrupum de marrubio, in hunc usum substituunt. Plura quæ desiderat, potest videre FORESTUM *l.* 16. *Observat.* 4. *in Scholio, & TABERNÆMONTANUM p.* 48. *&* 49.

BRANCA URSINA.

Branca Ursina vocatur etiam *Acanthus Germanica*, ad differentiam *Acanthi* seu *Brancæ Italicæ*; item *Spondylium Græcorum*, Germanis *Baren-Klauen, Barvurtz*. Est flore albo. Datur præterea in hortis *Spondylium flore luteo*. *Acanthus Italica, lævis & spinosa*, Germ. *Italianische Baren-Klau*, est exotica, nec in Officinis prostat. Malè refertur ad carduos, quia non pappescit.

Vulgaris recepta est in Officinis, crescit in locis multis, & eminet inter *5. plantas emollientes* famosas, ut sunt malva, althæa, violaria, Mercurialis, Acanthus nostra seu Branca ursina.

Quoad *Usum* Medicum, resolvendo & blandè laxando operatur, & ordinariò clysmata & cataplasmata, & similia emollientia & demulcentia, unà cum malva vel althæa, ingreditur; item à Chirurgis inter Cataplasmata suppurantia pro apostematis, utpote temperata, recipitur. Aliàs usus ejusdem nullus est. Potest etiam adhiberi in fomentis seu decoctis emollientibus contra obstructiones in balneis nephriticis & uterinis, in calculo & partu difficili, pro emolliendis & laxandis viis.

In Borussa è decocto hujus plantæ fermentato parant *Potum medicamentosum*, quem vulgò Germ. *Bartsch*, vocant, pro scopo diuretico & antiscorbutico egregium. De modo parandi vid. KERGERUS *de Fermentat. p.* 182.

BRASSICA.

Brassicæ seu caulis cùm sint variæ species, Viridis usitata est non capitata.

Utraque, præsertim Viridis, in recessu habet sal volatile nitrosum, sed admodum temperatum, unde post ejus usum, copiosum urinæ fluxum sequi constat. Imprimis vulnerarium est egregium, intestina abstergit, & relaxat alvum. In specie usurpatur in faucium, & asperæ arteriæ asperitate, aliisque affectibus, raucedine v. g. & defectu vocis à nimia loquela similibusque malis ab aspera arteria oriundis, ubi succus caulium & foliorum expressus mirè commendatur, mixtus cum melle, ut rob fiat: Decoctum cum passulis haustum, concionatoribus in usu est. CODRONCHIUS, qui *de asperæ arteriæ affectibus & vitiis vocis* scripsit, habet duas formulas expertissimas contra raucedinem, quas in SENNERTI PRAXI videmus consignatas; primam *l. 2. P. 3. cap. 4. p.* 461. in fine; secundam *c. l. pag.* 359. Formulæ sunt hæ:

♃. Succi Brass. depur. ℥ij.
Sacch. Penid. ℥j.
Oxymel. simpl. q. s.
M. f. *Electuarium*, in lympha crassa & viscida lambendum.

♃. *Hord. opt. excortic.*
Passular. major. sine nucl. an. ℥j.
Radic. liquirit. mund. & rasę ʒij.
Caricar. pinguium No. vj.
Capillor. Veneris,
Hyssopi an. M. ß.
Sem. brassicę ʒij.
Pinear. recent. ʒß.
Coqu. in s. q. *aquæ fontanę*: Colaturæ unicuique libræ addantur
Mellis despum. ℥j.
Sacch. Candi ʒß. *M.*

Dosis ℥vj. Vid. CODRONCHIUS *de Vitiis vocis p.* 143. *&* 144. Et quidem imprimis posterior egregiè prodest in raucedine ex nimia loquela, & asperæ arteriæ irrigatione concionatoribus & cantoribus, si de illa ℥vj. sumantur ante somnum tempore decubitus, & tempore matutino, sorbendo paulatim; si adsit imprimis tensio, & inflammationis vis: Altera convenit, si aspera arteria sit obsessa à pituita viscida; hanc enim abstergit & incidit, vocemque restituit. Distinguendæ tamen causæ antecedentes, aliàs nunquam curabitur hisce æger.

Adhæc propter sal volatile refrigerare, indeque inflammationes sistere, & vulnerum symptomatis optimè mederi solent. Unde folia brassicæ seu caulis puerperæ solent mammis imponere ad præcavendum lactis abundantiam & coagulationem, dum acidum successivè absorbent; item abscessibus mammarum ceu evporiston imponuntur ad inflammationem præcavendam, & ulceris consolidationem promovendam. A rusticis pro mundificandis & consolidandis vulneribus & ulceribus adhibentur, dum vel instillant succum, vel folia contusa applicant vulneribus & ulceribus. Sic notum est, quod folium brassicæ seu caulis recens expertum sit ad vesicas in fluxu conservandas; sæpiùs enim fit, ut excitentur vesicæ in affectibus capitis catarrhalibus in nucha vel post aures: ut ergo hæ maneant apertæ, contusa & calefacta probè ad prunas super vesicam imponuntur, & maximam phlegmatis copiam extrahunt, æstum & dolorem mitigant, vesicasque diu apertas servant: Commendantur à LINDANO *in Colleg. super Hartmanni Praxin*: singulis bihoriis renoventur. Secretum artis est, singulis horis vel bihoriis impositionem repetere, & tàm calida folia applicare, quàm æger ferre potest; non secus atque fonticulis, qui minus justo fluere solent, commodè imponi possunt pro conservando eorundem fluxu, & præservanda consolidatione. Non minus & in pleuritide ita adhibentur, tàm pro abscessibus resolvendis, quàm suppurandis: Quin & *Ungueutum antipleuriticum* paratur ex *radice caulis*, cum *caryophyllis* & *melle* mista. Modum hunc utendi in pleuritide præscribit BARTHOLETUS *l. 5. cap. 3. de difficili Respiratione*, & cujus solius beneficio plures Pleuriticos, sæpe sine venæ sectione, se restituisse testatur:

♃. *Caulium radic. mense Mart.* q. s.
Eluuntur, in umbra siccantur, & pulverisantur:
Porrò
♃. *Puluer. hujus* ℥iv.
Cumini ʒß.
Caryoph. ʒij.
Mellis comm. q. s. pro Emplastro seu Cataplasmate.

Quo applicato, brevissimo tempore rumpitur Apostema; & sunt, qui recondunt, & pro maximo secreto habent.

Alii breviter hoc modo conficiunt:

♃. *Pingued. porcinę recent.*
Succi caul. an. ℥ij.
Semin. cumini ʒiij.

Miscent lege artis, & applicant loco affecto instar unguenti, quod habet GABELCHOVERUS *Centur. 4. Curat. 68. in Annotatione.*

BUGLOSSA.

BUglossa Officinarum est *Borrago Angustifolia major*: ita dicitur à foliis, quæ partim figurâ, partim scabritie, linguam bubulam repræsentant.

Buglossa angustifolia minor vocatur *Buglossa sylvestris*, Germ. *VVilde Ochsen-Zungen*, quæ est Ecchium vulgare, planta hispida, nullibi non obvia & cognita, maleque ad Buglossas refertur.

Ejusdem aliàs naturæ, effectus & usus Buglossa est cum Borragine superiùs citata, & pomis Borsdorffianis; & uno horum præscripto præscribi solet & alterum, quosque affectus curant Borrago & Poma Borsdorffiana, illos quoque curat Buglossa. *Folia* enim eius, & *flores* rubri, expansione verò cœrulei, æquè ac borraginis in affectibus Melancholicis vi sua alterativa, item analeptica, conducunt. Hi ipsi nempe in se habent succum mitem & temperatum, qui texturâ alcalina temperat acidum istud vitiosum, in primis viis quidem radicatum, & consequenter sanguinem inquinans, & ad Melancholiam disponens: in quem finem nonnulli *Conservam* horum *florum* ad atram seu adustam bilem corrigendam, spiritus coinquinatos mundificandos, corroborandos, hominem exhilarandum, &c. commendant. *Plura videantur suprà in Borragine*.

Aqua foliorum vel *florum buglossæ* in affectibus oculorum, suffusionibus v. g. & aliis, maximi usus est.

Arbitror & inde *Liquorem* ophthalmicum *per deliquium* parari posse, liquori florum cyani aut alii cuidam non absimilem, nec inferiorem.

BURSA PASTORIS.

BUrsa Pastoris, Germ. *das Sackel- oder Taschel-Kraut*, ità dicta est *à figura seminum*, quæ pastoris bursam repræsentant. Refertur ad *Thlaspia*. *Flores* habet *albos*. *Differentia* ejus *duplex* est: *Major & Minor*.

In usu maximè est *Bursa Pastoris major foliis sinuatis*.

Quod attinet usum *internum*: ratione succi sui glutino si acido volatili blandè coagulativi & anodynis maximè adstringit & constipat, indeque imprimis contra quasvis hæmorrhagias, dysenteriam, diarrhæam quamcunque, vel quoscunque humorum fluxus, usitata est, in vino rubro cocta, vel succus expressus, vel planta pulverisata calide ita epota: in mictione cruenta specificum est; habet enim vim vulnerariam, adeoque medetur apertioni vasorum in renibus, eorumque & vesicæ vulneribus & exulcerationibus; sicut succus quoque hæmoptysin & menses nimios sistit; unde quibusdam German. *Blut-Kraut*, seu *sanguinaria* auvit. In Gonorrhœa ℥j succi, vel Decocti herbæ ℥ij. cum gr. iij. vel jv. caphoræ, maximè epota confert.

Externè in usu est vi suâ adstrictoria contra quasvis hæmorrhagias, imprimis planta hæc contusa, & naribus indita, vel in nucha, vel sub axillis utrisque applicata, vel in ea manu detenta, ex quo latere nares sanguinem plorant, narium hæmorrhagias sistit: Vide SCHMUCK *in Curat. Magico-Magn. pag.* 15. ubi dicit, quod solùm in manu detenta quemcunque humorem in quocunque fluxu & loco sistat: sicut eadem in cataplasmatis formam redacta regioni pubis contra nimium mensium fluxum, & vulneribus recentibus pro sistendo sanguine cum successu apponitur, vel pulverisata iis inspergitur, vel succo eluuntur. Cum aceto contusa & imposita tumores calidos sedat, ac abdomini imposita, etiam dysenteriæ confert. Item cum aceto adhibetur à mulierculis carpis manuum pro febribus intermittentibus imminente paroxysmo, vel sola, vel cum plantagine acuta contusa, ac tantillo croci & camphoræ in cataplasmatis formam redacta. Tota planta à quibusdam in ictero commendatur, calceis indita, & nudis pedibus gestata. Decoctum in gulæ affectibus purulentis pro gargarismate inservit.

Succum quidam expressum naribus attrahunt, aut linteo vel bombace exceptum intrudunt; cùm potiùs turundæ naribus commodè applicari possint. Auribus purulentis inditus sanat eas. Cum aceto & sempervivo domestico mixtus inflammationes quascunque, podagram calidam, tumorem inflammatorium pudendorum & erysipelata sedat.

Aqua nullius est usus; ineptum enim, ex Adstringentibus velle componere aquam. Quod semel pro semper dictum volo, quoniam vis adstrictoria non adscendit super alembicum; estque id, quod destillatur, nudum phlegma.

BUXUS seu BUXUM.

BUxus viret perpetuò, cujus *Lignum* potissimum in usu est, & singularia in recessu habet; continet enim in se sulphur narcoticum, unde vim habet anodynam & narcoticam. In aqua decoctum potentissimè sudorem ciet, & corpus exsiccat, & in affectibus cutaneis sordidis multum commodi affert: quo ipso & non cedit, imò meritò præfertur ligno guajaci, partim ob insignem hanc vim hydroticam, partim ob virtutem, qua pollet in lue Venerea curanda, teste jam olim AMATO LUSITANO *C. 2. Curat.* 95., *Cent. 6. Curat.* 8. & 67. Nam non semper opus, ut lignis utamur exoticis, quoniam nostra etiam terra profert talia, quæ illis succedanea sunt. Possunt itaque optimè in curatione luis Venereæ loco ligni guajaci assumi lignum buxi; loco ligni sassafras juniperinum; loco radicis chinæ & sarsaparillæ radices barbanæ & caryophyllatæ. Sed simul hanc habet prærogativam lignum buxi præ guajaco, quod singularem vim anodynam possideat; propter quam vim narcoticam & anodynam multi laudant *dentiscalpia*, Germ. *die Zahnstecher*, ex illo facta.

Oleum ejus per descensum destillatum in odontalgia, & quibuscunque partium doloribus sopiendis, egregiè convenit; in specie autem odontalgiæ & epilepsiæ dicatum est. Habetur à QUERCETANO & aliis pro *oleo Heraclino* genuino *Rulandi*; sed falsò: conficitur enim ex corylo, de quo suo loco: Commodè tamen *oleum buxi oleo Heraclino Rulandi substitui potest*.

Spiritus internè assumptus non paucis commendatur contra epilepsiam, egregium est sudoriferum, & sanguinem purificans.

Decoctum foliorum & ramorum buxi in lixivio acri crines tingit colore ruffo.

C

CALAMUS AROMATICUS INDUS.

CAlamus Aromaticus Indus cùm sit planta exotica ex India Orientali, rara est avis in nostris regionibus, & nunquam apud nos habetur genuinus, sed apud Mercatores Belgas interdum invenitur. Genuinus *Calamus Aromaticus* est *speciei Gladioli*, sapor ejus est acris & amarus, penetrans, & insigniter incidens. Prodest in morbis, ubi peccat acidum; in scorbuto, cujus sal volatile acre & acidum coercet. Si apud nos invenitur, aut est adulteratus, aut vetustate corruptus, adeoque ut sal volatile acre avolarit, & tunc penè nullius est usus. Legitima est vis stomachum roborandi & uterum, flatus potenter pellit & discutit, & ardor, qui lingua percipitur, virtutem cruditates stomachi corrigendi & expellendi monstrat. Præterea suffocationi uterinæ magno est emolumento: hinc instantes menses ciet, & lochia atque secundinas pellit.

Cæterum, cùm apud nos, ut dixi, non genuina, atque ideò rara, & præterea adulterata & vetustate sit corrupta, idcircò loco hujus nos Acorum Majorem seu verum substituimus, qui vocatur *Calamus Aromaticus Officinarum*, & annumeratur omnibus tàm stomachicis quàm carminativis, ut suo loco suprà dictum.

Aqua destillata est stomachica.

Oleum destillatum egregium est anticolicum & carminativum.

Plura qui desiderat de *Calamo Aromatico*, potest videre *rerum Indicarum scriptorem*, GARCIAM ab HORTO, & qui in hunc commentatus est, BONTIUM *in Tract. de Medic. Indorum*, et, qui instar omnium est, BAUHINUM *in T.* 1. qui omnia ex iisdem in ordinem fideliter redegit.

CALAMINTHA.

CAlamintha Montana Officinarum planta est satis cognita, cùm in omnibus reperiatur agris, & odore se prodat. *Mentha* est *simplex*, & *Calamintha elegantior* aliis speciebus, ubi verticillatim congesti sunt flores. Dicitur quasi καλὰ μίνθη seu *optima mentha*, Germanis *die Berg-Muntze*. Est vel *Montana vera Odorifera*, vel *Agrestis* seu *Arvensis*, *Pulegium agreste* aliàs dicta. Ratione *odoris* monstrat, imprægnatam esse copioso sale volatili aromatico seu oleoso, quod confirmat effectus & producta.

Dum dicit AUTOR noster, quod *sit partium tenuium*, Chymici ita exprimunt: habet in se sal volatile acerrimum & penetrans. Quoad effectus, est carminans quoddam ex primariis, cùm egregiè flatus quoscunque discutiat; stomachica est, & uterina imprimis: omnia menthæ genera in affectibus stomachi corrigendis commendantur; quascunque enim cruditates, imprimis acidas, tollunt, atque morbos inde oriundos curant, v. g. anorexiam, apepsiam, &c. *Mentha Vulgaris* contra choleram (est morbus, ubi per superiora & inferiora excrementa biliosa ejiciuntur, cui sæpè subest malignitas) quod tamen magis Calamintha facit. Hinc est uterina, quæ vis se exserit in expellendis mensibus et fœtu: Menses adeò potenter ciere dicitur, ut etiam in gravidis proliciat, et fœtus interitum procuret; quæ enim menses movere debent, necessariò sint partium acrium et tenuium, ut cachexiam corrigant sanguinem crassum incidendo, menstruam fermentationem sanguinis adjuvent, et ad excretionem disponant. Dum dico, menses ciet, simul intelligenda sunt lochia et secundinæ. Est quoque egregium et moderatè diureticum, quoniam urinam pellit, ulcera renum abstergit, et mictionem cruentam sanat. In Asthmate et Orthopnœa non vulgaris est usus, si decoquatur cum oxymelite, sive asthma et Orthopnœia sit ex vitio stomachi, seu ulcere pulmonum. Utroque in loco pituitam crassam et viscidam incidit et mobilem facit, ut felicius per superiora vel inferiora excerni queat. Dum expellit, etiam præscribi solet in ictero quocunque cum aliis specificis.

Externe discutit, attenuat et resolvit tumores duros, et coagulationes humorum, quæ oriuntur à peccante acido: Ergò talia applicantur medicamenta, quæ morbosum illud acidum absumunt et absor-

absorbent. Præscribi aliàs solet vel in balneo, vel fomentis, ubi sacculus applicatur vel abdomini, vel regioni pubis: abdomini in affectibus intestinorum flatulentis, & fluxu cruento seu dysenteria; Regioni pubis in ciendis menstruis, sistendis doloribus mulierum post partum (*in den Nachvveben*) in inflatione uteri, quæ contingit, quando post partum aeri frigido, quod sæpè fit, sese exponunt. Etiam capiti applicata convenit vertiginosis, veternosis, & stupidis, qui laborant vitio cerebri à lymphæ copia, quam discutit & expellit.

Quoad *Preparata*, in Officinis prostant plurima.

Aqua destillata ex usu est in iis malis, ubi Calamintha. Observetur autem, quod debeat colligi in Junio & Julio, quando adhuc madet rore matutino, & sic destillari; ros enim inservit loco menstrui, vires extrahit & volatilisat, & sic fit aqua egregia.

Sal communi modo paratur.

Omnes *dia-Calaminthæ species* sunt egregiæ stomachicæ & carminativæ.

Plura audietis *suo loco, ubi de Mentha*.

CALCATRIPPA.

Multa Calcatrippæ sunt genera: Est enim vel sylvestris, vel Arvensis, vel sativa, flore simplici & pleno, variegato, item albo, rubro, & mixto. Ita dicitur, quod flos ejus cucullatus calcar quasi repræsentet, unde & Germanis *Rittersporn*. Dicitur etiam Consolida Regalis, item Flos Regius.

Usitata est vulgata colore cœruleo flore simplici, Herba & Flores, imprimis tamen Flores.

Coincidit flos ejus ferè cum usu florum cęruleorum cyani, unde & in formulis simul præscribi solent. Herba & flores inserviunt præprimis usui adstrictorio, & simul sunt vulnerariæ: idque dicunt monstrare signaturam per calcar vel stimulum, & prodesse in vulneribus ex punctura provenientibus; quod linquamus Crollio & sequacibus: sufficit nobis, quod experta sit ejus vis in vulneribus. Vis aliàs ejus est diuretica, unde ex floribus calcatrippæ, utut insipidi sint, & cyani fiunt egregia medicamenta, quæ cient urinam: Etiam cum cyano conjunctim in usu interno præscribere solemus, & sic ratione hujus solent misceri in hydrope medicamentis, aquas per urinam expellentibus. Cum floribus cyani in vino probè macerati vel decocti pro potu inserviunt parturientibus in promovendo partu, & in partus vitiis, quod fuit *secretum Agricolæ*, qui dedit Decoctum florum calcatrippæ cum floribus cyani, pro facilitando partu difficili, uti *infra suo loco dicam, ubi de Cyano*.

Externo usu applicatur fotus ex Decocto florum calcatrippę in oculorum affectibus; quod etiam impositum regioni pubis convenit in urina retenta; item cum cepis sub forma cataplasmatis contra retentionem urinæ.

Quoad *Præparata*, primo loco se offert *Aqua Calcatrippæ*, quæ singulare est ophthalmicum. Observetur autem ex *RHUMELIO*, quod *colligenda sit circa Festum S. Johannis Baptistæ*, quãdo Luna versatur in tauro, vel alio signo terreo; tunc demum enim aqua destillata est specifica ad oculorum quæcunque vitia, ad ophthalmitas tàm siccas, quàm humidas: Hinc aqua hæc inservit pro vehiculo liquorum ophthalmicorum, si iis misceatur. *D. AGRICOLA* aquam destillavit ex floribus calcatrippæ & floribus cyani per multiplicem cohobationem [illegible] novis floribus, quæ in ophthalamia, rubedine ac ardore, aliisque affectibus oculorum à lympha nimis acri & salsa, item suffusionibus [illegible]cipientibus, maximè commendatur.

Possunt [illegible] redigi flores calcatrippæ in *oleum per deliquium*, ad eum modum, quem tradunt Autores circa flores cichorii & cyani cęrulei, de [illegible] *SENNERTUS in Praxi l. 1. P. 3. Sect. 2. cap 12. pag. 786.* [illegible]eum taliter ex calcatrippæ floribus paratum, ophthalmicum est singulare, & non tantùm in ophthalmiis, aliisque affectibus oculorum calidis, sed etiam in suffusionibus & cataractis est egregium remedium.

Porrò *Conserva florum* recentium *calcatrippæ* in temperando acido ventriculi, ejusdemque ardore extinguendo; sicut & cum spiritu salis acidulata contra retentionem urinæ laudatur.

Tinctura paratur cum spiritu Vitrioli.

CALTHA. Calendula

Caltha ita dicitur *à figura floris Calathinæ*, quod calathum quasi repræsentet; *Calendula* verò ob diuturnitatem floris; *singulis* enim *quasi calendis novos quasi flores producit*. *Differentiæ* ejus sunt variæ: Datur enim vel *flore luteo, simplici & pleno*; vel *flore meliloti, simplici & pleno*, vel *flore humili ac minimo*; vel *flore variegato*; datur etiam præter hanc *Caltha Palustris*: Quarum tamen prima tantùm, nimirum *lutea vulgaris*, *in usu est*, & Medico & Mechanico, & vocatur *Calendula* seu *Chrysanthemon*, German. *die Ringel-Blume oder Dotter-Blume*; cujus flos apud Veteres Autores non legitur in usu fuisse.

Quoad *Usum Medicum*, à modernis refertur inter *flores Cordiales*, quorum vulgò 4. recensentur, nimirum flores borraginis, buglossæ, tunicæ, ac violarum, *quibus* hunc ceu *quintum addunt*, quatenus vi alexipharmaca & sudorifera polleant. Vi resolvendi & penetrandi prædita est, & nostratibus mulieribus in usu ad affectus menstruosos, mensesquè suppressos stimulandos, præprimis Decoctum ejus in vino cum floribus anthos: id quod probabile reddere videtur odor aromaticus ferè croceus: Cùm verò crocus, uti notum est, potenter movere & stimulare soleat menses, hinc per analogiam quandam ad eum accedens, eidem quoque usui inservire potest. Aliam suggerit rationem *RIVERIUS in Observat. 30. à Pachequo communicata*, quod scilicet flos hujus calendulæ ideò stimulandis mensibus sit dicatus, quoniam odorem sanguinis menstrui benè valentis de se spargat; quam conjecturam confirmare videtur experientia *PETRÆI*, dum scribit: partum promovere, & fœtum atque secundinam, & menses potenter expellere, sive dentur in forma decocti, sive sub forma conservæ. An verò ratio ista locum habeat, speciali experientiæ committendum, quam instituere cuivis satis erit integrum. Inter reliquos usus commendantur calendulæ flores ad icterum flavum, cujus gerunt signaturam, si ex floribus exprimatur succus, & recipiatur succi expressi ℥j. jejuno stomacho cum ℨj pulveris lumbricorum terrestrium, qui singulare sunt specificum in quocunque ictero: Quod si resolvantur lumbrici in spiritum urinosum, est medicamentum eò penetrantius. Commendantur etiam in morbis malignis; hinc rectè dicit *QUERCETANUS*: *Mirari hîc subit, quod tanta calendulæ sit præstantia, ut media hyeme virescat reliquis emorientibus; quare hcc egregii usus est indicio, & prodidit sese hujus nobilitas in roborandis facultatibus, & animali & vitali.* Extenditur quoque ejus usus ad partes nerveas, & ad paralysin cum primula veris convenit. Jam notum, quod *primula veris* propter vim antiparalyticam vocitetur *Herba paralyseos*, & huic æquales judicat *QUERCETANUS* flores calendulæ & calcatrippæ, quæ elegantioris coloris.

Externè succus florum recentium extirpat verrucas, illinendo scilicet illum tamdiu, donec marcescant.

Usum Mechanicum quod concernit, rusticæ mulieres florem hujus plantæ cum butyro recenti conquassant, sicque eadem tingunt butyrum, unde sapore haud ingrato acquirunt Butyrum.

Quoad *Præparata Officinalia*, prostat aqua & *syrupus florum calendulę*, quiâ *QUERCETANO* in febribus acutis petechialibus, aliisque morbis malignis commendantur. Syrupus habetur descriptus in *HORSTII dispensat. Tom. 2. l. 1. pag. 8.* Fit ex *succo* horum florum cum sufficienti quantitate *sacchari*; sicuti *succus calendulę* in febribus pestilentialibus à quibusdam bono cum successu usurpatus fuit. Conf. M. A. N. C. *Ann. 4. Append. pag. 35.*

Acetum Calendulatum in præcavenda peste laudatur, cùm acetum vires alexipharmacas hauriat ex floribus calendulæ; utut cętero quin omnia acida præcaveant à peste.

His ratione ordinis Alphabetici inseritur

CAMPANULA.

Latè diffusa est planta *Campanula*: Dividuntur enim *Campanulę* in *lęves*, quæ *Rapunculi* dicuntur; & *spinosas* seu *hirsutas*, & dicuntur *Cervicarię*, quod veteribus in colli malo fuerint laudatæ. Inter *lęves* hac vice vobis demonstratur

1. *Rapunculus vulgaris tenuifolius*.
2. *Rapunculus Persici flore*.
3. *Rapunculus Hortensis folio latiori*, seu *Campanula pyramidalis* propter copiam florum spicatim congestorum.
4. *Rapuntium spicatum peregrinum flore coccineo*, seu in specie *Flos Cardinalis*.

Ex *hirsutis Campanulis* præsto tantùm est *Cervicaria Minor* seu *Trachelium urticæ folio angustifolium*, vobis jam demonstrandum.

Ex omnibus illis Rapunculis nullus in Officinas receptus, quin potiùs *Rapunculus esculentus* culinis tantùm innotuit.

CANNABIS.

Cannabis, German. *der Hanff*; crescit vulgari usu ex satione in agris.

Semen imprimis in usu est, rariùs herba.

Plantę autem, & speciatim *seminis*, *vis* consistit in principio fulphureo, sed immaturo atque crudo; unde vim habet aliqualem opiatam & narcoticam aut stupefactivam, seu, ut Autor noster dicit, caput vaporibus repletivam, atque ad deliria & dementiam pronos facit homines; hinc rari est usus interni. Nihilominus ex eo admodum commendantur emulsiones contra gonorrhœas, ex acrimonia genituræ natas, tàm temperando & orgasmos reprimendo, quàm vi narcotica stimulationem sistendo, præmissis imprimis universalibus. Formula potest esse talis:

> ♃. *Sem. cannab.* ℥j.
> 4. *frigidor. major.* an. ℨj.
> c. s. m. *aquę menthę* & *aquæ flor. cyani* vel potiùs *aquæ calcatrippę*
> f. Emulsio, cui express. addend.
> *Succini præpar.*

Off.

Oss. sepiæ (quod specificum est in Gonorrhœa) an. ℨj.

Mixta edulcorentur cum *syr. de nymphæa* q. s.

Rariùs ingrediuntur quidem syrupi emulsiones, quoniam illas reddant vel nigras vel rubras: sed cum syrupus nymphææ sit albus, nihil impedit, quò minus possit assumi.

Eadem *emulsio* potest etiam propinari mulieribus in furore uterino. Prætereà in ictero singulare quid obtinet, sive exhibeatur infusio, sive emulsionis forma cum aqua appropriata, sive coquatur in lacte bubulo; quod experimentum est *SYLVII*, cujus vid. *Praxis ubi de ictero*. Referunt quidam, semen præter narcosin insultus epilepticos producere, quod tamen vix credo.

Vulgaris est traditio, quod herba cannabis soleat imminuere virilitatem, & infringere Venerem; cui tamen contraria est experientia, quam habet *OLEARIUS in Itiner. Persico*, & *MOEBIUS in Institut. pag.* 664. ubi refertur, quod Persæ teneriora folia cannabis cum melle subigant, exque iis *Bange* seu *Bengi* parent, & utantur crebrò ad Venerem suscitandam, eò quod spiritus debeant contineri, ut diutiùs maneat voluptas.

Externè Emulsio seminis pro conciliando somno imponitur capiti, sed malè; quia nimium stupefacit. In laxitate uvulæ decoquitur parum seminis cannabis in posca vel aqua cum aceto mista, quod colatum adhibetur pro gargarismate, atque nunquam ferè fallere, inquit *SACHSIUS in Ampelogr. p.* 446. *Oleum per expressionem* regioni renum inunctum, Gonorrhϕ medetur.

CAPPARIS.

Capparum *flores conditi*, vel sale vel aceto; & imprimis *Cortex*, in usu sunt.

Totus autem *Frutex* nitrosus, & saporis amaricantis est, qui in muris antiquis, & ædificiis prælapsis, crescere dicitur. *Flores* ergò & *Cortex* nitrosi sunt, indeque abstergentes, & diuretici, & vulgò referuntur inter Aperientia & Resolventia; unde in morbis chronicis ad unum omnibus conveniunt; corrigunt enim succos in primis viis, & per urinam expellunt: propter nitrum laxant alvum, in specie cremor capparum salitorum ad ℥vj. assumptus. Notum est, quod propriè spleni & hepati dicati sint. Ratio operationis Veteribus fuit ignota; nam dixerunt: Adstringunt, & saporis sunt amari & adstringentis; quare hac ratione oriretur potiùs mali auctio. Ad hæc plurimi affectus pancreas potiùs agnoscunt pro subjecto, quàm lienem, de quo tamen apud Veteres altum silentium, uti notum. De cætero tonum ventriculi dejiciunt, eumque lædunt, ut præter alios rectè observat *HOFFMANUS in clave Pharmaceut. Schrœder. pag.* 428. Unde etiam florum seu fructuum usus magis esculentus, quàm medicamentosus existit. In *usu Medico cortex radicis* imprimis est, & in affectibus hepatis & pancreatis, speciatim lienis, ubi adsunt obstructiones, inflammationes, inflationes, scirrhi & tumores, aliisque morbis hypochondriorum chronicis, admodum laudatur, in infusis & decoctis. Operandi autem ratio est hæc: Cortex radicis Capparis est subamarus, adstringens & austerus, & hujus ratione absorbet acidum, quod in viis primis stagnat, & ex pancreate ejaculatur. Dum ergò absumitur causa obstructionis, fit ut sublato acido tollantur effectus, scirrhi, &c. Nam omnes scirrhi sequuntur vel fiunt ab acido, coagulante vel sanguinem, vel succum chylosum; & nisi cautè tractentur, abeunt in cancrum, quando nimirum levissima accedit phlogosis & effervescentia. In talibus ergò scirrhis usurpanda remedia, quæ absorbent acidum coagulatorem, ut tollatur coagulatio. Prostat exemplum in Bartholino mensium obstructorum, curatorum per usum gallarum, quæ adstringunt: rationem autem hujus rei præstat *TACHENIUS in Hippocr. Chymico*, quoniam nimirum absorbent acidum. Eadem ratio est in corticibus capparis, polypodii, scolopendrii, Zedoaria, cortice tamarisci, fraxini, &c. qui commendantur ad morbos lienis, hepatis, pancreatis, &c. Quod autem absorbeant acidum, demonstratur ex Mechanicis, & per encheirisin communem, dum fit Atramentum: Vid. *TACHENIUS*. Hæc ergo ratio, cur cortex capparis medeatur lienis & hepatis scirrhis, non minus ac tumoribus duris pancreatis in decocto, quod quidem ingratum, & cum infuso meliùs possunt adhiberi: In affectibus splenis & hypochondriorum in nodulis purgantibus pro purgatione leni per epicrasin: Unde creditur, eos etiam ciere menses, & convenire iis, qui habent uterum vel scirrhosum, vel simili affectu affectum.

Quod dictum de corticibus, idem de Floribus, tàm sale quàm aceto conditis, verum est, & proptereà ab antiquissimis temporibus commendantur Cappares: Vid. imprimis *SCHENCKIUS l. 3. Observationum*, qui ex *BENIVENIO* refert de splenetico per septennium, liberato solo usu capparum, adjuncto potu aquæ ferrariorum, *in qua fabri ferrum candens extinxerunt*. Nam omnes hæ aquæ quidem adstringunt per se; unde adhibentur eædem aquæ in dysenteria, quando excernuntur cruenta. Nihilominus in spleneticis, ubi acidum obstructivum penetrat in intestina, & in quibus hepar, lien & pancreas jam tumefacta, præprimis commendantur aquæ ferrariorum: Cumque hìc adsit acidum, fit, quando sese his adjungit, ut (1) alvum reddant fluidam; & (2) dum absorbent acidum, soleant impedire & coagulationem & fermentationem, à quibus scirrhi & tumores oriuntur: Unde non mirum, si his tumor per septennium splenetici fuit curatus. *FORESTUS l. 20. Observat. 2.* simile refert de vetula 20. annorum splenetica, quæ tumore ingenti solo usu capparum curata. Unde etiam *Capparis*, vel huius *flores conditi* cum aceto, sunt usitati in affectibus spleneticis, tàm internè quàm externè. Adhuc noto: Capparis flores, & flores genistæ, sunt singularia antisplenetica, & solent continuato usu coniunctim adhiberi, & ut robur conservent ventriculi, nevè usu capparum de tono deiiciatur idem.

Fructus adiunctum *habent* oleum, inimicum stomacho; attamen, aceto exsiccati optimè eidem conveniunt.

Externè acetum seu *brodium florum capparis conditorum* applicatur cum linteo seu spongia lateri sub hypochondrio sinistro pro tumoribus splenis discutiendis; Quod si admisceatur semen sinapi, ut eiusdem sal volatile sese coniungat cum aceto, erit singulare in affectibus spleneticis; nam in sinapi est egregia vis antiscorbutica & anticachectica.

Oleum de Capparibus simplex competit externo usu similiter in affectibus splenis, hypochondrio sinistro illitum, & solet hoc oleo capparum malaxari emplastrum de cicuta, usitatum in tumoribus spleneticis & similibus; loco cuius oleum succini, utpote penetrantius, substitui potest.

In *ZWELFFERI Pharmacop. Regia, Classi. 16. p.* 265. habetur *oleum Capparum compositum*, spleneticum & hepaticum singulare.

CAPRIFOLIUM.

Caprifolium, vel *Matrisylva*, vel *Periclymenon commune*, Germ. *die Wald-Winde, Ie langer je lieber*, rari solet esse usus, nihilominus perperam, cùm non sit nocivum in multis affectibus. *Duæ* eius sunt *species: perfoliatum, & non-perfoliatum*; eiusdem tamen usus & efficaciæ.

Usitata sunt *Folia*, & *Flores* imprimis, suaviter aliàs olentes; hinc etiam *Baccæ rubræ*.

Quæ de *Viribus* habet *Autor* noster, satis sunt clara & certa. Diureticum enim elegans est, præcipuè sub forma Decocti. Decoctum hoc in cerevisia paratum itidem tanquam singulare experimentum in Arthritide vaga usurpatur; sicut et surculi eius, vel soli vel cum aliis sudoriferis, in aqua decocti usurpari poterunt in cura luis Venereæ, loco sarsæ parillæ. Veteres speciatim in affectibus pectoris catarrhalibus laudarunt.

Externè folia à nonnullis in tonsillarum ac aliis faucium affectibus et gulæ inflammatione, exulceratione, et aphthis, Gargarismatibus immiscentur.

Baccæ suggerunt *Balsamum Vulnerarium*. *AGRICOLA* nempè in *Chirurg. Parva*, sed eleganti, *p.* 110. facit liquorem oleosum ex baccis rubris, in autumno maturescentibus, contusis, et in Balneo Mariæ vel fimo equino digestis; qua digestione successivè resolvuntur in liquorem oleosum, qui Catholicum Balsamum est in omnibus vulneribus recentibus, non verò ulcere sanando.

Aqua ex floribus destillatur.

Succus ex foliis raro prostat: Vulnerarius est, et ab *AUTORE* nostro ad vulnera capitis et cranii commendatur.

CARDAMOMUM ET GRANA PARADYSI.

Cardamomum frutex est siliquaceus exoticus, semina intra capsulas recondita gerens, provenit ex planta quasi arundinacea, de qua vid. *BONTIUS in Commentar. in Garziam ab Horto*. *Folia* eius olent suaviter. Aroma sunt elegantissimum, et satis usitatum, affertur ex India Orientali.

In usu est Majus et Minus: Et quidem *si præscribitur simpliciter*, et sine additamento, intelligitur *minus*. Habere saporem aromaticum gustu monstrant. Ex sale volatili oleoso, sed egregiè temperato, constant, unde cùm penè omnia reliqua aromata masticata soleant ardere fauces, sola hæc solvuntur suaviter, & blandè penetrant, adeò ut *BONTIUS* eadem ex omnibus aromaticis ventriculo maximè convenire scribat. Faciunt itidem ad confortandam memoriam, ad intestinorum affectus crudos & flatulentos, ex acido viscido provenientes: & sicut reliqua aromata, ita cardamomum est carminativum, & in colica, suffocatione hysterica, & imprimis dolorosibus mulierum post partum, egregii est usus; adeoque, ut omnibus preferantur, digna sunt, dum neque faucibus, neque gulæ, neque stomacho, neque intestinis, empyreuma quoddam, seu calorem & inflammationem, inducunt. In affectibus vertiginosis juniorum, præsertim sympatheticis ex ventriculo debili, speciatim convenire dicuntur, sive solùm granum unum vel alterum jejuno stomacho masticatum, sive adiuncto tantillo Zingiberis conditi, spiritusque animales singulariter roborat.

Per destillationem paucum fundunt oleum, sed elegans.

CARDIACA.

CArdiaca ad *Marrubium nigrum* pertinet, ita dicta, quod molestiis cordis, vel potiùs ventriculi, succurrere soleat; Germanis *das Hertz-Gespan-Kraut* audit; medetur enim puerorum morbis, *dem Hertzgespann der Kinder* dictis, i.e. cardialgiis ab inflatione ac distensione hypochondriorum & ventriculi. Præter hunc in hoc affectu usum rarum agnoscit, ututsint, qui dicunt, illam vel cum vino haustam, vel fotu applicatam, conducere mulieribus parturientibus. Parietariæ videtur esse species, unde & ejusdem vim diureticam suspicor obtinere.

Externè planta hęc concisa, & in formam cataplasmatis per decoctionem redacta, in morbis infantum ex muco acido materialiter, formaliter verò in flatus resoluto, vi incisiva & resolutiva convenit, ventriculo & hypochondriis applicata; pro quo scopo aliàs non ineptè à mulierculis *die rothe Butter* regioni pectoris inungitur.

Aqua cum botryde, quæ Cardiacæ non cedit, si non superat, destillata in inflatione hypochondriorum infantum usurpatur.

CARDUUS.

CArduorum *sylvestrium* variæ sunt *species*, quas inter notissimi sunt, & jam demonstrantur:

I. *Carduus pratensis vulgaris*, qui vel *foliis laciniatis* vel *integris*, Germanis *die gemeine Acker-Distel*, item *VVilde Cardbenedicten*; sed malè: nihil enim cum illa habet commercii.
II. *Carduus lanceolatus*, *die spitzige Distel*; spinis enim prelongis folia horrent.
III. *Carduus spinosissimus major sphærocephalus* seu *Polyacanthos primus*.
IV. *Carduus Polyacanthos Theophrasti* vel *secundus*, seu *Carduus spinosissimus minor*, *flore purpureo* & *albo*, Germanis *die Kleine Uveg-Distel*.
V. *Carduus palustris*, seu *Polyacanthos tertius*.
VI. *Carduus Moschatus*.

Præsto etiam est *Segetum*, quod vulgò inter Carduos referri solet: Verùm enim verò nec flore nec semine iisdem respondet. Horum enim ratione potiùs referendum est ad scabiosas, quamvis & foliorum ratione aliquomodo ad Carduos referri queat.

Scolymum etiam nonnulli inter Carduos referunt; qui potiùs culinaris, quàm Officinalis. Inter Carduos autem vix alia species est Officinalis, quàm Carduus Mariæ seu lacteus, & Carduus benedictus; de quibus nunc sermo erit.

CARDUUS BENEDICTUS.

CArduus *benedictus species* est *Cardui*, & reperitur in hortis; *Benedictus* dicitur, quod quosvis *alios Carduos vi* sua *medicamentosa superet*, & propter usum suum polychrestum tantùm non benedicta planta sit; Germanis *Benedicten-Kraut*. Propriè si ad Classes suas referri debeat, ad *cnicos* pertinet; qui *cnicus* ita vocatur *à colore floris* intensè *croceo*, & propriè dicitur *Carduus spinosus mitior*. Planta est saporis amaricantissimi, adeoque post Absinthium proximum locum obtinet.

Notabile est, quod refert *AUTOR* de tempore collectionis pro usu vulnerario, & hoc confirmat, quod omninò sit observandum tempus balsamicum. Optimum aliàs colligendi tempus pro usu medico est plenilunium Martii & Aprilis.

In usu sunt *Folia* & *Semen*.

Decoctum ex foliis egregium est, & potenter sudoriferum in febribus malignis, cujus vires in peste videbitis in *PALMARIO c.18. de morbis malignis & contag. p.450.* Prætereà est singulare diaphoreticum in morbis chronicis, & hinc in febribus intermittentibus inveteratis, etiam quartanis, continuato aliquamdiu usu ante paroxysmum, præmissis præsertim universalibus, aut saltem vomitorio exhibitum. Hinc *RULANDUS in Curat. Empir.* præmisso vomitorio asarino vel antimoniali, Decoctum carduibenedicti & florum centaurii minoris ad aliquot dies cum sudore utendum jubet, qua ratione multos Quartanarios se curasse testatur; & quidem vel solùm, vel cum radice asari usurpavit: e.g.

♃. *Herb. card. bened.* M.ij.
Rad. asari incis. ℥j.

Coxit in aliquot libris *aquæ communis*: Decocti ℥iij propinavit manè in lecto benè sudando, continuavit sudores per plures dies continus, donec febris cessaverit.

Pari modo, & loco Carduibenedicti,

♃. *Herb. centaur. minor.* M.ij.
Rad. asari ℥j.

Decoxit in *aqua simplici* ad dimidias vel tertias: Hujus decocti ℥iij vel v. exhibuit manè calidè per aliquot dies, & ita febres intermittentes præmisso vomitorio curavit.

Oxoniæ curavi filiam hospitis mei à febre intermittente, præmisso vomitorio, decocto nimirum turionum sambuci, summitatum carduibenedicti, cum aliquot guttis Spiritus salis ammoniaci vel urinæ, sequente largo sudore. Prætereà nobile est Antipleuriticum (qualia etiam sunt cherefolium, papaver rhœas, carduus Mariæ, & bellis) quocunque modo usurpetur, imprimis Decoctum ejus: Unde Carduus benedictus ingreditur *Spiritum Antipleuriticum D. Michaelis*, qui fit, quando *plantis antipleuriticis* affunditur *spiritus vini*, & digestione lenta abstrahitur per alembicum; postmodum permiscetur cum *spiritu nitri*, digeritur, & vicissim destillatur per alembicum, sic prodit *spiritus nitri dulcis*, qui per se etiam est *antipleuriticus*. Conducit quoque Carduus benedictus ad sanguinem in corpore grumosum dissolvendum, in specie in casu ab alto, expectando scilicet sudorem; sicut sanguinem congrumatum resolutum etiam per urinam expellit; ututingrata sit potio, quia amarissima. Singulare autem est, quod habet de Decocto Carduibenedicti *BALLONIUS l.2. Consil.11.* dum dicit: quod ad ℥iij vel jv assumptum soleat facere urinam crassam & fœtidam; quod observetur; ne aliquando in Praxi fiat error.

Semen ejus etiam frequenti in usu est, & in emulsionibus, cum aqua papaveris rhœados paratis, contra pleuritidem sæpissimè datur, imperando simul sudorem. Compositio potest esse talis:

♃. *Sem. card. bened.* ℥ß. vel ℥vj.
Papav. albi (ratione doloris) ℥ij.
c.s.q. *aquæ card. bened. vel aquæ flor. acac. uel aquæ flor. papav. errat.* f.l.a. Emulsio: cui addatur
Maxill. lucii pisc.
Dent. apri s. igne præp.
Antimonii ij. diaphor. an. ℈j ad ʒß.

edulcoretur *c. rotulis Manus Christi perlat.* vel etiam *syrupo florum nymphææ*:

D. S.
Lac contra pleuritidem.

Vim antipleuriticam obtinet ex eo, quod conveniat sanguini, eundem coagulatum dissolvendo. Jam verò in omni pleuritide est sanguis talis coagulatus ex acido præternaturali: unde si stagnat in utraque pulmonum parte, est peripneumonia; si in una tantùm, pleuritis. Et quod valet de pleuritide, valet quoque de erysipelate, phrenitide, & omnibus inflammationibus partium internarum, quæ ejusdem sunt rationis cum inflammationibus externis. Præter vim antipleuriticam semen hoc habet vim Alexipharmacam, quia sudoriferum; unde emulsio hujus cum appropriatis usitata est in variolis & morbillis, aliisque febribus malignis, in quibus oleositate temperat effervescentias, & expellit malignitatem per sudorem.

Inter *Præparata* prostat in Officinis ejus sal, *succus*, *aqua destillata*, *spiritus*, *pulvis*, *syrupus*, *conserva*, et *extractum*. Omnia sunt sudorifera.

Aqua in omnibus jam dictis affectibus à mulierculis adhibetur.

De *spiritu Carduibenedicti*, ejusdem efficaciæ, & quod saporem lixivii ferè instar habeat, videbitis in *Sennerti Instit. pag.* 1350.

Pulvis pro usu sudorifero est laudatissimum plebecularum remedium in febribus tertianis (Quartanis non tam facilè medetur) si ad ʒj propinetur.

Extractum à ℈ß. ad ℈j. cum tantillo laudani opiati propinatum, ita sudores movet, ut ægri sudore quasi diffluant.

CARDUUS MARIÆ.

CArduus *Mariæ* vocatur etiam *Carduus leucographus* seu *lacteus*, quod folia ejus maculis albis notata, lacte quasi sint perfusa; & ne quidem superstitio desit, vocatur *Carduus Mariæ*, quod lacte quasi Mariæ folia ejus sint conspersa; Germanis *Unser Fraueno-der Marien-Distel*.

Planta & *Semen* in Officinis satis nota sunt.

Quod *vires* attinet, convenit in illis per omnia cum Carduo benedicto; unde etiam eodem usu ac modo cum Carduobenedicto adhibetur. Speciatim magis ad chronicos morbos, hydropem, icterum, & similes commendatur, quàm Carduusbenedictus. Aliàs cum Carduobenedicto inter plantas antipleuriticas primatum ferè obtinet: multum enim valet plantæ decoctum in sanguine grumoso dissolvendo, & per diaphoresin expellendo. Prætereà quoque alexipharmacus est, & febrifugus; unde præscripto Carduobenedicto præscribitur & Carduus Mariæ.

Semen quoque ejus ingreditur plerumque Emulsiones Antipleuriticas, & expulsivas in variolis, purpura, &c. Nutricibus quoque ad augendum lac hoc semen, mistum cum crystallo præparata, nec non semine anisi, vel fœniculi, ut inde fiat pulvis, porrigitur. Item singulare specificum est ad fluxum album mulierum. Prætereà commendatur pro cienda urina & mensibus. *LINDANUS super Praxin Hartmanni* specificè commendat semen cardui Mariæ pulverisatum, & à ʒj ad ʒij in vino usurpatum, contra hydrophobiam & morsum canis rabidi, dum egregiè sudorem movet, & dicit: se didicisse hoc ex quodam, qui hujus rei certam habuerit experientiam.

STARICIUS im Helden-Schatz p.82. scribit, quod *radix Cardui Mariæ*, si gestetur ab uno, qui conversatur cum altero, soleat enervare alterius vires; quod etiam refertur de Chamæleonte, forsan certiori experientia.

Aliàs vix quidquam de Carduo Mariæ est in usu.

CAR-

CARLINA.

C*Arlina* est *Cardui species*, quæ usitatiùs dicitur *Chamæleon*. *Duæ* ejus sunt *species*: *Major* nempè, modò *caulescens flore albo*, seu *Carlina alba*, Germanis *die weisse Eber-VVurtzel*, quæ ubivis obvia, modò ἄκαυλος, i. e. absque caule; & *Nigra* seu *Minor*, quæ crescit in locis benè cultis. Carlina dicitur, quoniam fert fabula, plantam hanc *CAROLO MAGNO* ab Angelo pro medela exercitus, peste tum temporis corrupti, fuisse monstratam.

Interna radix hujus Carlinæ inter Alexipharmaca & sudorifera refertur; unde ordinariò quasvis compositiones theriacales, item Aceta Bezoardica, ingreditur.

Quoad *usum externum*, subtilioris & sublimioris Philosophiæ scrutatores, & *PARACELSI* sectatores, Magica hoc ipso præstare tentant, dum imprimis nigræ vim quasi magneticam tribuunt, quod nempè, si debito tempore collecta gestetur ab aliquo, cum altero conversante, ille alterius robur ac vires acquirat, ita ut socius defatigetur in itinere suscepto; item, quando in collo geritur ab altero conjuge, invita una parte, faciat ut hæc valdè debilitetur; inque hoc ferè omnes Autores conveniunt, imò nonnulli dicunt, illam ejusmodi quoque vires obtinere in brutis, adeò ut in equili, si appendatur equo, vel in os immittatur, derivet in se omnes reliquorum vires, ut valdoperè fortis & generosus evadat, reliquis delassatis: Sunt, qui cum hac radice transplantationis modo volunt derivare vires & robur ex equo in hominem; quin & vim genitalem alterius roborari, alterius minus posse. Quæ & similia videbitis imprimis in *STARICIO*, *im Helden-Schatz*, *p*. 80 87. 88. 89. & 127., qui oleo per coctionem ex radice elicito eandem attribuit vim. Quidam etiam dicunt, quod eadem radix secum gestata aliquem Veneri indulgentem non defatigari in actu Venereo exercendo sinat, sed alacriorem potiùs exinde reddat. *TENZELIUS in Medic. Diastatica*, ubi tractat *de modis curandi morbos per transplantationem*, pro arcenda sterilitate transplantat fœcunditatem in Chamæleontem nigrum, qui comestus à parte sterili, fœcundatur: *Cap*. 28. *p*. 151. & *pag. subsequente* simul facit mentionem virium per transplantationem ope radicis Chamæleontis. Plura alia videbitis apud *STARICIUM l. c.*, item apud *HELMONTIUM de Carlina Tract. Magnet. Vulnerum Curat.* §. 24., qui pressiùs rem indagat, quomodo procedendum. Multa certè cum hoc Chamæleonte tentantur Magica; litem tamen inter tantos viros hac de re decidere, non ausim.

Colligitur autem *radix* vel *herba* pro hoc scopo intra bina Mariæ festa, scilicet inter 15. Augusti & 8. Septembris; & sanè multùm his diebus tribuitur à Botanicis; quod tempus intra hos observatur propterea etiam, quia est balsamicum colligendi cornua cervorum, & aliorum medicaminum, sicque etiam Chamæleontis. Radix autem ita fossa imponatur Magneti, ut vires ejus magis acuantur, & talem vim accipiat.

CARUM.

C*Arum* seu *Carvum*, *Cuminum sylvestre*, *VViese-kummel*, planta est nulli non nota.

In Officinis usitatum *Semen*, et ex hoc *Oleum destillatum*.

Semen natura & usu omninò conspirat cnm semine fœniculi, anisi & cumini, in specie æmulatur vires seminis Cumini, nisi, quod sit fortius, quoniam saporem habet acrem, & non temperatum ab oleo, sed est acrius; quare quodcunque acidum invenit in primis viis, temperat & potenter corrigit. Inter semina 4. calida majora refertur, quæ specialia carminantia sunt; hinc vi aromatica Spiritus influos recreando egregium est stomachicum & diureticum, temperat mucilaginem acidam & viscidam, incidit & abstergit, adeoque in affectibus intestinorum & hypochondriorum flatulentis ex cruditate acida in primis viis, in specie in colica, convulsivis intestinorum malis, herniis, &c. commendatur, & usu tàm interno quàm externo his affectibus medetur. A *THONERO* expertum est remedium in cardialgiis. Sæpiùs fit, ut ex potu nimio immoderato & nocivo oriantur tormina stomachi gravissima, & in his nihil melius semine carvi à ℈j ad ʒß. in jusculo calido: Conjunguntur etiam his doloribus diarrhœæ, & solùm semen carvi est sufficiens in omnibus his casibus. Aliàs et *Trageas stomachales* post pastum sumendas ingreditur. Præter dictos usus in specie ad lactis abundantiam restituendam convenit.

Oleum carvi destillatum in iisdem affectibus & in cardialgia, vel dolore stomachi conducit, à guttulis v. ad x. in vehiculo appropriato, vel haustu vini, de quo *THONERUS in Observat. pag*. 136. refert, se curasse guttis v. olei destillati carvi subitò dolorem totius abdominis clamosum; item in alio sævissimum ventriculi dolorem itidem hoc ipso oleo: Guttis tamen 5. olei destillati succini idem præstabitur). Hic dolor ventriculi valdoperè est molestus propter connexionem & sympathiam nervorum dorsi cum orificio ventriculi sinistro, *pungit illos per totum dorsum*, usque ad scapulas: Unde hæc *Cardialgia si conjuncta sit*, *cum inflatione*, vocari solet *Colica ventriculi* ubi oleum carvi destillatum erit egregium, nam ingens est carminans. Si ex potu nimio immoderato & nocivo tormina stomachi gravissima oriantur, nihil melius erit oleo carvi ad guttul. v. vj. vij. usque ad x. in jusculo calido. Cum doloribus his conjunguntur etiam diarrhœæ, & solum oleum carvi destillatum in omnibus his casibus sufficit, usu tàm externo quàm interno. Urinam item promovet, eamque suavis odoris reddit. De *usu interno hactenus*. *Externè* conducit, quando cum majori penetrantia miscetur cum oleo nucis moschatæ expresso, quod carminativum est, & stomachicum. Nam olea destillata omnium fortissimè penetrant, quoniam nihil aliud sunt, quàm salia volatilia simplicium, concentrata ab acido figente, dum hoc salia volatilia arripit, seque cum illis jungit; unde ex oleo destillato in digestione cum sale fixo potest precipitari sal volatile. Arcanum fuit *HELMONTII*, de quo vid. *TACHENIUS in Hippocr. Chymico*. Vocantur *Elixyria parva*.

CARYOPHYLLUS HORTENSIS.

C*Aryophyllus Hortensis* usitato vocabulo præscribitur in Officinis *Tunica*, v. g. *flores tunicæ*, *Garten-Nelcken*, *syrupus florum tunicæ*, & sic porrò; suntque *flores tunicæ* duplices: *Hortensis* & *Sylvestris*. Sed flores rubri hortenses cæteris præferuntur, & maximè odorati sunt.

Vis & odor horum aromaticus est valdè volatilis, & consistit in subtilioribus saltem, Mercurialibus & spirituosis particulis promptè exhalabilibus; hinc nulla arte potest elici Spiritus, cujus ratione referuntur inter primaria Cordialia & Cephalica; amici enim sunt capiti, cerebro & spiritibus animalibus. Conducunt igitur in horum subitaneis affectibus, hinc in affectibus epilepticis, apoplecticis, catalepticis, syncope, & affectibus capitis quibuscunque, præservativè & curativè; operantur enim sine notabili agitatione confortando caput; temperati sunt in suis facultatibus, unde ingrediuntur flores tunicæ omnia medicamenta antapoplectica. *HOFFMANNUS in Medicam. Officin. pag*. 188. cum rosis comparat, quæ cum floribus tunicæ, liliorum convallium, & spiritu cerasorum nigrorum, capiti & spiritibus animalibus amicæ sunt. In specie autem senibus commendantur & Melancholicis, de quibus ea ipsa, quæ *jam de floribus borraginis & buglossæ dixi*, etiam hic veniunt applicanda.

In Officinis usitata sunt *Conserva*, *aqua*, *syrupus*, & *acetum*.

Conserva imitatur florem, unde permista cum aromaticis, à senibus est assumenda ad quantitatem nucis juglandis tempore matutino ad corroborandum caput & apoplexiam præcavendam, bilem atram, uti vocant, corrigendam, Spiritus coinquinatos mundificandos & corroborandos, & hominem exhilarandum.

Aqua autem horum blandissimo calore destillata, est ex primariis Cephalicis contra affectus capitis, loquelam amissam & syncopen, quas vires etiam imitatur syrupus. In omnibus capitis & nervorum, nec non Melancholicis affectibus ordinariè miscentur medicamenta cum succo vel syrupo florum tunicæ.

Acetum florum usurpatur in pestis præservatione, aliisque morbis malignis, syncope & lipothymiis, externè naribus illitum, vel pulsui applicatum. An verò cum successu pulsibus applicetur, nescio; usitata tamen apud modernos est hæcce praxis.

CARYOPHYLLUS SYLVESTRIS.

C*Aryophyllus Sylvestris angustifolius*, Germanis *Donner-Naglein*, *species* est *Floris Armenii*, sed *non* est in *usu*.

Præstò est alia species, vobis jam demonstranda, nempe

CARYOPHYLLUS MONTANUS MINOR flore globoso BAUHINI.

I*Ncerti* aliàs sunt plurimi Botanicorum, quorsum hanc plantam referre debeant? Aliis enim inter gramina refertur, ut Tabernæmontano, qui eam hinc vocat *Gramen Marinum*; reverà tamen est *species Caryophylli sylvestris*: ab aliis etiam *Gramen Polyanthemum* dicitur: vid. *DODONÆUS*.

Planta quidem est trivialis; sed cùm de ejus usu taceat experientia, meritò quoque nos tacemus.

Tandem se offert

CARYOPHYLLUS ARVENSIS.

Q*Ui ad Lychnides angustifolias non viscosas flore simplici & pleno referendus*.

CARYOPHYLLI AROMATICI.

C*Aryophylli Aromatici* fructus sunt exotici ex India Orientali, & præprimis Insulis Moluccis, in quibus in copia proveniunt, ad nos allati. *Duplex* eorum communiter, & quidem secundùm antiquissimam Arabum distinguendi rationem, est *differentia*; dum

dum nempe quidam *maturi* sunt, quidam *immaturi*: *Illi* sunt *Antophylli* seu mares, Germ. *die dicken oder Mutter-Nelcken*, ita vocati, quod conducant utero; *Hi* sunt *Caryophylli* communes minores seu fœminæ; hinc sunt Aroma admodum oleosum, gustu acerrimum calidiusve. Conf. *VELSCHIUS Hecaltost.* 1. *pag.* 33. Nam in principio, dum adhuc in arbore sunt, habent colorem rubrum, & valdè temperati sunt atque suaviores; postmodum maturiores et acriores facti nigrum acquirunt.

Crescunt in arbore procera, lauro simili, angustiora tamen folia habente, magnitudine ad instar pyri nostratis, in cujus ramusculorum extremitatibus copiosè congesti reperiuntur Caryophylli.

Colliguntur in Octobri et Februario, exsiccantur in aere, ut possint transportari in alia loca: Vid. *Rerum Indicar. Scriptores*, inter alios liber editus *de Regno Sinensi Neuhoffi*.

Apud nos *Fructus* tantùm usitatus est, qui habet sal volatile oleosum, quodcunque acidum corporis destruens; Indi utuntur et *Foliis* et *Floribus* arboris.

Notetur autem hic, quod omnia aromata ex Indiis allata adulterata sint; quod fit:

1. Quando macerantur aqua marina salsa, quæ in se habet aciditatem, contrariam sali alcali seu aromatico acri.
2. Adhuc ulteriùs à mercatoribus corrumpuntur cum aqua, ut graviores fiant pondere.
3. Tempore procedente Caryophylli multum odoris, exhalante sale volatili, perdunt. Hunc ut recuperent, mercatores recipiunt vinum, in quo macerant optimos caryophyllos, et huic vino postmodum infundunt inodoros: unde fit, ut imbibant omnem vim è vino, et sic novum acquirunt odorem; qui tamen non diu durat, nisi contineantur in loco frigido.

Hinc si *Caryophyllos probare* placuerit, *an boni sint, an mali*? acum candentem iis immittunt: Quod si oleum effluxerit, boni; sin minus, mali, et inutiles sunt.

Quod attinet *Usum* horum, nobile sunt Aroma, et totius generis nervosi, imprimis capitis et uteri confortativum, spiritus restaurant, etiam masticati seu odoretenus; unde stomacho insigniter conducunt, et cruditates ejus acidas expellunt: Admiscentur pulveribus et nodulis, vel aliis medicamentis uterinis et stomachicis, quoniam uterum et stomachum valdè roborant.

Antophylli commendantur in fluore albo mulierum pro roborando et confortando utero; Ingrediuntur Decoctum contra sterilitatem Mynsichthii; utut inter hos et Caryophyllos nulla essentialis sit differentia.

Oleum caryophyllorum destillatum in Officinis prostat, quod commendatur pro Cephalico et Cordiali; unde in *Confectione Theriacæ, in defectu Opobalsami veri substitui solet*. Propterea à *CLODIO in Tract. de Balsamis & aliis* hoc oleum vocatur *Balsamus naturalis*; et quidem vires hujus videre possumus decantatas à *DEODATO, in ejusdem Pantheo Hygiast. l. 2. pag.* 35. Hoc oleum contra febrium rigores est probatissimum, internè ante paroxysmum dantur guttulæ 2. 3. vel 4, vel externè illinitur regio sterni vel stomachalis. Si mulieres sterilitate et menstruis albis laborant, aliisque affectibus uterinis, oleo hoc utuntur. Externè etiam commendatissimum est contra dolorem dentium, si cum bombace applicetur denti cavo vel lateri; sic acidum mordens in dente tollit: penetrantius fit, si misceatur cum oleo camphoræ, vel addantur aliquot grana camphoræ, quæ per se acidum omnis odontalgiæ compescit et demulcet.

Adulterari solet cum oleo cassiæ caryophyllatæ; quæ tamen facilè distingui possunt: Oleum enim caryophyllorum fundum petit; Cassiæ autem caryophyllatæ liquori supernatat.

Sunt qui hoc modo eleganter oleum hoc parant:

> ♃. *Caryoph.* ℔ ij.
> *Fæcum vini* cochl. jv.
> *Tartari calcin.* cont. ℥ij.

Mixta affusa *aqua destillata* stent in aliquali fermentatione, hinc per Spiritum vini destillantur.

Ex hoc *oleo caryophyllorum*, quod etiam est ex primariis Ingredientibus *Balsami Apoplectici*, fit cum corpore pro Balsamis usitato *Balsamus*, qui inungitur regioni ventriculi et cordis in ventriculi affectibus, et syncope ex affecto ventriculo imminente.

Fit etiam ex Caryophyllis et Antophyllis *syrupus*, usitatus in sterilitate, fluore albo, inflatione uteri, aliisque ejusdem affectibus. Sed non ubique prostat.

CARYOPHYLLATA.

CAryophyllata est vel *Montana* seu *Alpina flore purpureo, nutante purpureo, pleno prolifero, & luteo Matthioli*; vel *Sylvestris* seu *Vulgaris flore albo & luteo*. Ita dicitur, quod radix ejus tempore verno dissecta odorem suavem instar caryophyllorum aromaticorum spirare soleat. Aliis dicitur *Herba Benedicta*, item *Sanamunda*; Germ. *Benedicten-Kraut, & Benedicten-VVurtzel*.

Apud nos *præfertur vulgaris*. In usu est *Radix* collecta Mense Martio circa diem 23. antequam in flores abierit.

Usu aliquali diuretico in Decoctis & Infusis adhibetur: Et quidem, si infundatur vino, aromaticum illud acquirit saporem & odorem, & rectè inter aromata refertur; quod vinum potum corroborat imprimis caput, & restaurat ventriculum, nec non ejus tonum laxatum corrigit; ventriculo enim & primis viis, ob usum suum adstrictorium & stypticum radix hæc dicata est. Hinc etiam in oppilationibus & obstructionibus hepatis, lienis & mesenterii, valdoperè conducit. Præterea quoque cephalica habetur, & specialiter decoctum radicis affectibus catarrhosis chronicis mediante sudore mirabiliter medetur; & quod dicitur de ligno *sassafras* exotico, quod sit *Alexipharmacum Catarrhorum*, teste *BRUNNERO*, valet etiam de radice caryophyllatæ, cujus loco in catarrhis emendandis adhiberi potest; corrigit enim lymphæ p. n. acescentiam. Id quod ex usu potissimum, quem habet, œconomico pater: Radix namque, juxta *PARACELSUM*, cerevisiæ indita eam à corruptione & præmatura præservat acescentia: id quod pariter in succis arborum recenter collectis, v. g. betulino, cui etiam radix injecta ab alteratione & acescentia eum præservat, quod notabile est. Conf. *Acta Societ. Reg. Mens. April.* 1669. *p.* 773. Et quidem jam *PARACELSUS* specificè commendat radicem caryophyllatæ cum radice acori contra catarrhos. Ex eadem *Vina* fiunt *medicata* pro dictis affectibus, uti & confortando stomacho, & contra icterum: quale *vinum catarrhale ex radice caryophyllatæ cum radice Acori* habet *HARTMANNUS in Praxi Chymiatr. cap.* 21. §. 2. Hoc correxit *LINDANUS in Colleg. super hunc locum*, & nobis præscripsit talem haustum:

> ♃. *Sassafr.* ℥ij.
> *Rad. caryophill.* ℥j.
> *Herb. rorismarin. rec.* ℥ß.

Infundantur in magnum vas, & affundantur
Vini Gener. Mens. ij

Coquantur leni igne in diplomate seu MB. vase vel amphora benè clausa, horis 8., deinde removeatur ab igne, ut refrigescat.

Assumat æger haustum bonum una vel altera hora ante pastum, vel hora 7. matutina, 10. antimeridiana, 5. pomeridiana, & tempore decubitus: Et dicit *LINDANUS* de hoc, quod sit magnarum virium & comprobatum, quod credo; minimè enim jactator est.

Convenit etiam egregiè caryophyllatæ radix in colica, & casu ab alto pro sanguine coagulato resolvendo: vid. *THEOPHRASTUS pag.* 691.

CASTANEA.

CAstaneæ *Fructus* usitatus est. Arbor apud nos est rara; in Italia autem integri montes pleni reperiuntur.

Castaneæ crudæ flatuosæ & stomacho nocivæ sunt; *coctæ* verò abiiciunt flatus, & adstringunt. Nonnulli commendant in raucedine ab aere contracta.

In usu apud nos est *Cortex*, non exterior, sed *pellicula* illa, *qua immediatè cingit nucem*. In aliis locis Castaneæ in substantia solent usurpari. *Membrana* seu *pellicula* dicta est adstrictiva, & prodest contra quemcunque fluorem, sive sit sanguinis, sive aliorum succorum; uti & mulieres quædam Castaneas cum rasura eboris pulverisatas in fluore albo usurpant: sed credo vi eboris, non verò castanearum, effectum esse sperandum.

In Gallia præparant ex Castaneis *syrupum* pectoralem, quo in raucedine ab aere contracta, & asperitate faucium utuntur; sed apud nos non est usitatus.

CAUCALIS.

COnspectui se vobis jam præbet *Caucalis Arvensis ecchinata flore minore*, ita dicta à figura seminis exsiccati. Ad cherefolium accedit, unde Germanis vocatur *Klotten-Korbel*. Datur proptereà *Caucalis flore rubro semine hispido*, uti & *Caucalis Arvensis ecchinata flore magno*, *Lappula Canaria* quibusdam dicta; nec non *Caucalis Arvensis latifolia*, item *Caucalis Nodosa* à nodis sciporum ita dicta.

In Officinis non sunt usitatæ, sed in hortis tantùm pro plantarum differentiis cognoscendis coluntur. Sufficit earum loco adhibere *Cherefolium sativum*.

CENTAURIUM MINUS.

CEntaurium *minus flore rubro* seu *purpureo* in Officinis usitatum est, & propter multiplicem & eximium sui usum, in quo vix cedit absinthio, prostat: Germanis vocatur *tausend Gulden Kraut*. Datur aliàs & *flore albo* & *luteo*: quod posterius crescit in montibus Alpinis Italiæ. Vocari solet aliàs *Fel Terræ*, ob saporem, quem habet, amarissimum; item *Planta Febrifuga*, ex egregio & expertissimo usu fugandi febres intermittentes quascunque, sive sint simplices, sive compositæ, sive erraticæ, sive periodicæ, &c. Optimo jure sociatur Absinthio, utut sapore amarissimo & potentia detersiva absinthium superare soleat.

Usus

Usus ejus *internus* idem est cum absinthio pro corrigendis vitiis bilis, cujus dyscrasiæ sapore suo amaricante optimè convenit, quapropter & *planta hepatica* dicitur. Nam uti plantæ acidulæ *Anima* sunt *stomachi*, ita amaræ sunt *anima hepatis*. Certè quod est in microcosmo bilis, id est in macrocosmo hæc planta. Ratione enim amaritiei suæ potenter abstergit & resolvit quasvis sordes in primis viis stagnantes, vi stimulativa intestinorum subinde alvum laxare observatum fuit. Præterea optimè succurrit affectibus ex acido & viscido natis, corrigendo causam occasionalem, atque impedimentis bilis elaborationi objectis; bilemquè minus oleosam ac aquosam magisque dulcem acuit, & restituit ejus inertiam: hinc, ut dixi, in febribus intermittentibus (ubi vitium in primis viis hæret) & consequenter in aliis etiam morbis chronicis & cachecticis, indeque dependentibus mensium defectibus, est egregia; sicut etiam tempore verno adhibita in nodulo unà cum absinthio cachexiam corrigit. Certè vix ulla est *Essentia Cachectica* vel *Elixyr febrile*, cui hæc non admisceatur: sic in intermittentibus febribus nullum datur vegetabile melius; hinc in tertianis intermittentibus sepè Decoctum ejus ex summitatibus ad ℥j instar omnium est. Unde RULANDUS *in Curat. Empiricis, Anno* 1628. *Basileæ editis*, testatur, se omnes febres tertianas, etiam chronicas, præmisso vomitu, hujus herbæ, ejusdemque florum decocto, curasse: e.g.

℞. *Flor. centaur. minor.* M. ʒß. vel M. ij.
Rad. assari ℥j.
Decoquantur in s. q. *aquæ simplicis*.

Decocti calentis quotidiè in lecto benè tectus æger exhausit ℥iij.v. vel vj. & diu multumque sudavit, nec non continuato hoc benè convaluit, præmisso Vomitorio ante paroxysmum.

Sæpè usus est idem RULANDUS solo centaurio minori cum asaro, si fuit chronica; sine asaro, si fuerit tantùm intermittens. Certè in febribus intermittentibus absinthium, fumaria, carduus benedictus, & centaurium minus, sunt optima specifica. Si fuit Tertiana, sive spuria sive notha, RULANDUS conjunxit cum centaurio minori Carduum benedictum & in vino decoxit; in quotidianis cardui benedicti manipulos duos decoxit in vino. Quæ Decocta vulgaris, sed tamen egregii sunt usus. Alius enim senem sexagenarium quotidiana, cum anorexia & ictero afflictum, curavit hoc Decocto:

℞. *Herb. Orig. florescent.*
Centaur. minor.
Card. bened. an. M. ß.
Croci ℈j.
baccar. alkek. ℥j.

In *aquæ simpl* ℔j. coquantur ad consumptionem ℔ß. POPPIUS *de Peste* tanti facit centaurium minus, ut appellet *sarsamparillam Germanorum*. Ad hæmorrhoides suppressas aperiendas, partim interno usu quocunque, partim externa affrictione, conducit. In specie præter dictas vires cum absinthio communes, menstruorum supressioni & morsui canis rabidi mederi solet, in quo ultimo casu mirè à veteribus laudatur. Confer. PAULI *in quadrip. Botanico, ubi de Centaur. minori*. Valet etiam in affectibus apoplecticis, epilepticis, uterinis, similibusque nervorum frigidis; nec non contra morsum venenatorum animalium: vid. JULIUS PALMARIUS *de Rab. Contagiosa*.

Externè Clysteribus fortioribus revellentibus in apoplexia, paralysi, & reliquis affectibus capitis, ubi stimulo acriori opus, additur, ob ejus acrimoniam, qua stimulat intestina ad excretionem. Egregium est ulcerarium; unde in abscessibus cacoetheis, & ulceribus putridis mundificandis laudatur, si hujus decocto eluantur, aut Injectionibus Chirurgorum horumque Linimentis addatur; sic enim à malignitate egregiè mundificantur, & ad suppurationem perducuntur. Si eluantur fistulæ hoc decocto, disponuntur ad maturationem, & sic mundificando & detergendo sanantur. Decoctum in oleo vel aqua simplici præsentaneum est remedium, appositum externis partibus contusis & sanguine suffusis; discutit enim sanguinem extravasatum & coagulatum, simulquè dispellit.

Quoad *Præparata*, in usu medico, præter *aquam* & *Pulverem* ejus, est *Extractum* seu *Succus inspissatus*, *Essentia liquida*, & *sal fixum*.

Pulvis summitatum florescentium à ℈j & ʒß ad ʒj, præmissis Universalibus primas vias abstergentibus, in affectibus biliosis, & mensibus suppressis est egregius, & in febribus tertianis quibusdam pro secreto habetur. PALMARIUS *de Morbis Contag. c.*18. *p.*460. dicit, quod si fiat pulvis ex summitatibus centaurii minoris, dum adhuc turgent semine, & ejus ʒj in Vino vel aqua cardui benedicti hauriatur, fit pestis imminentis, & jam contractæ, per sudorem singulare propugnaculum.

Cæterum, quibus ingrati sunt hujusmodi Pulveres & Potiones, quoniam non parum amaricant, iis potest præscribi *Extractum* seu *succus inspissatus* hujus vel aliarum plantarum febrifugarum, vel solum, vel cum sale cardui benedicti aut alius plantæ aperientis, sub forma pilularum ante paroxysmum febrilem usurpandum. In febribus ergò

℞. *Extr. Gent. rubræ,*
Zedor.
Centaur. minor. an. gr. vj vel viij.

M. f. Pilulæ, dandæ bihorio ante paroxysmum, quæ sufficienter rigorem tollent.

Vel

℞. *Extr. Absinth.*
Centaur. minor.
Gentianæ,
Theriacal. an. gr. v.
Olei destillat. caryophyll. gutt. iij.

M. f. Pilulæ, quæ assumantur hora una vel altera ante paroxysmum.

Item:

℞. *Extr. Absinth.*
Card. bened.
Centaur. min. an. ℈j.
M. f. pilulæ no. 40.

Dosis 15. ante paroxysmum loco pulverum & decoctorum satis ingratorum.

Vel

℞. *Dictor. Extractor.* qu. v.
adde
Laud. opiat. gr. j.
M. f. pilulæ.

Essentia in affectibus biliosis, febribus tertianis & aliis intermittentibus, ubi vitium in primis viis hæret, & consequenter in aliis etiam morbis chronicis, ac mensibus promovendis, egregia est.

Copiosum suggerit sal fixum, quod, præter usum febrilem, etiam in ciendis mensibus primatum ducit.

CEPA, CEPE.

CEpa *dic.* Germ. *Zwiebel*, est bulbus seu radix omnibus cognita, cujus ex odore, sapore, acrimonia & proprietatibus colligi potest, quod constet sale volatili acri, admodum subtili, seu, ut vocant, Mercuriali; adeò ut levi coctura vis omnis evanescat. Participant aliquantulum de sulphure, id quod ex fœtore colligere licet.

Internè rarò usurpantur, quia capiti & oculis sunt nocivæ. Sunt insigniter diureticæ, & quandoque usum insigniter sudoriferum habent in febribus malignis. PETRUS MONTANUS pro sudore movendo in peste sumpsit cepam unam, in medio demorsam et excavatam, atque cavitati ejus indidit Theriacam optimam, et superimposito operculo, in linteo madefacto assavit ita sub cineribus, et succum postmodum expressum à cochleari uno ad alterum propinavit in peste et febribus malignis. In aceto item maceratæ menstrua acerrimè provocant.

Externè adhibentur ad urinam suppressam revocandam: vid. RIVERIUS *in Obseruat.* 3. *à Maruino communicata pag.*290. Applicatur placenta ex cepis regioni renum. *Placentæ descriptio* habetur *Obseruat.*2. *antecedente proximè citato loco*; vel solum in forma Cataplasmatis, si *cepæ sub cineribus calidis coctæ* addatur ℥ß. *pinguedinis Anserinæ*, et illinatur regioni umbilicali et pubis, si causa sit in vesica; sin in renibus, Cataplasma ex cepis cum tali pinguedine applicatur renibus, et sic promptè urinam ciet. Fit etiam non nunquam, ut ex nimio coitu urina supprimatur, ubi res periculi plena, et metuenda prostatarum inflammatio et exulceratio; in tali casu hoc Cataplasma imponitur peritonæo, spatio inter anum et scrotum, secundùm HOLLERII experientiam, *in Obseruat.* 17. *Centur.*1. Alii addunt *cepis Allium*, et coquunt cum *adipe Anserino* pro tali fomento, e.g.

℞. *Cepar.* no. vj.
Capit. allii no. ij.

Hæc contusa subigantur cum *adipe Anserino* ad consistentiam Cataplasmatis: cui addi potest oleum *baccarum juniperi*, vel aliud appropriatum.

Loco Adipis *oleum scorpionum* potest substitui, quia simul est diureticum, pro varietate circumstantiarum.

Apostemata item maturat, tàm maligna quàm benigna, in quibus scilicet sanguis aqua mistus reperitur (uti habetur in inflammatione tonsillarum) iisque difficilioris suppurationis, egregiè conducit succus cepæ, additus Cataplasmatis emollientibus et suppurantibus; vel si cepæ sub cineribus coctæ addantur reliquis suppurantibus, adjuvant maturationem, quando non possunt discuti aliàs. Nam adest (1) humor crudus, (2) permistum et nimium Acidum in massa sanguinea: Et hæc duo impediunt suppurationem. Quandu ergò additur Cepa cocta, sal ejus volatile sese ingerit et corrigit Acidum, penetrativa sua vi incidit humorem crassum, et promovet suppurationem, impedimenta removendo. In Tumoribus ergò difficulter suppurabilibus pro temperando Acido et humore crasso incidendo, tale potest adhiberi remedium:

℞. Cepar.

℞. *Cepar. sub ciner. assatar.* ℥ij.
Fol. Erysimi.
Cherefol.
Nasturt. hortens.
Sambuci an. M. jß.
Far. fabar.
Lupinor.
Albi Græci an. ℥j.
Nidi hirund. no: j.

F. Decoctio in *sero lactis* ad consistentiam Cataplasmatis.

Item in Abscessibus malignis applicatur, in specie bubonibus pestilentialibus, pro materia venenosa extrahenda, ne possit regredi in corpus: Vel

℞. *Theriaca*,
misceatur cum *succo ceparum*:
Vel
℞. *Cepa cava*,
cui immittatur
Theriaca,
& applicetur.

De virtute hujus cepæ vid. FORESTUS *l. 6. Obs. in scholio*, ubi refert de Chirurgo, quod in peste Delphensi bubonibus præcipuè applicavit cepas coctas, & contritas cum sinapi albo recenter molito seu contrito. Nam si farina sinapi diu steterit, avolat sal volatile, cujus ratione prodest: Quod si defuerit sinapi album, ejus loco substituit Theriacam, quam cum cepis contudit, miscuit, & subinde intra tres dies pestilentia curata, abscessus maturatus & ruptus fuit. Item in morsu canis rabidi PARACELSUS easdem commendat, si scilicèt morsui aut cepę cum theriaca & melle commisceantur; aut solæ sub cineribus coquantur, & parti cruentatæ apponantur. Sic & in ambustionibus statim cepæ crudæ recipi, & cum sale communi, vel meliùs cum sapone Veneto, vel cum melle, contusæ loco ambusto non sine commodo applicari possunt: Vel succus recenter expressus applicatur recenti ambustioni; qui magis fit appropriatus, si misceatur cum succo cancrorum fluviatilium egregio in Ambustione.

CERASA.

FRuctus hic cognitus est satis, cujus *duo genera* maximè usitata: *Acida & dulcia*.

Quod *Acida* attinet, horum acor blandus perquàm stomacho conducit ad conciliandum appetitum: non nihil adstringunt, æstum ac sitim in febribus æstuosis & malignis mitigant, adeoque febrientium & æstuantium solamina sunt: nimirum sanguinis æstum ex ebullitione intensiori blandè refrænant, unde hepar refrigerare aliàs dicuntur. Hinc usitatissimè in febrientium paroxysmis ad impediendam sitim, æstum faucium compescendum, & restaurandas vires, in aceto condita propinantur, additis aromatibus, v. g. caryophyllis, cinnamomo, &c. ut in ore retineantur aut masticentur.

Cerasa laxativa parantur inde hunc in modum:

℞. *Cerasa acida condita*:

Perforata, irrorentur *vino infusionis croci metallorum*, exsiccentur, & crebriùs irrorentur: quæ masticata postmodum vomitum ciebunt.

Succus & Syrupus cum addito saccharo, solet ingredi *Julebos in febribus ardentibus* pro compescendo ardore, & siti sedanda. e. g.

℞. *Aqua fontan.* ℔j.
Succ. cerasor. nigr. ℥iij.
Syr. rubi idei q. s. pro grato Julebo:

cui pro majori gratia parum succi corticū citri oleosi inspergatur. Vel

℞. *Dec. ras. C. C.* ℔jß.
Succ. cerasor. nigror. ℥iij.
Syr. rubi idei
Papav. albi an. ℥j.
M f. Julebus.

Nuclei eorum masticati sunt quasi terebinthinati, hinc ad purificandos renes & in nephritide admodum utiles sunt, & vim egregiam diureticam habere dicuntur; inde pro nephritico cum nucleis simul, pro usu cephalico sine nucleis, contundantur cerasa.

Oleum ex nucleis hisce expressum rarum quidem est; sed contra affectus nephriticos commendatissimum.

Principio veris quidam recipiunt corticem interiorem Cerasi, destillant forti igne per descensum; & sic prodit liquor, qui destill. dicitur olere instar moschi & Zibethi, pro illitione & odore conciliando.

Quod verò jam *Cerasa dulcia* attinet, temperata, & pro affectibus cephalicis in usu sunt.

Hæc destill. *aquam egregiam*, & priùs fermentata *spiritum ardentem*, suave aroma spirantem, indeque analepticum, cephalicum, apoplecticum, &c. dare solent. Usus hujus Spiritus expertissimus est in aphonia & loquela amissa: vid. KESLERUS *in 500 Chymischen Processen p. 37. Editionis novissimę*: Quando scilicet cum paucis guttis olei caryophyllorum destillati, lavendulæ vel anisi, acuatus sit, & eo lingua illinatur; vel etiam si addatur Spiritus theriacalis camphoratus, quò penetrantissimus erit, eò melior. Item in affectibus epilepticis, apoplecticis, vertigine &c. valdè commendatur, & præcipue in paralysi; unde & inter remedia cephalica meritò refertur tanquam specificum & appropriatum, imprimis si castoreum addatur.

Quidam etiam usurpant *aquam & spiritum Cerasorum lavendulatum*, cum nempe flores lavendulæ in quibusvis capitis affectibus aliisque nervosi generis subitaneis morbis, egregii sint.

Aqua sit pro vehiculo hujus spiritus.

DE MEDICAMENTIS SPECIFICIS.

IN genere adhuc notandum, quod falsum omninò sit, quod quædam huic vel illi parti in specie, ut centaurium minus hepati, juniperus renibus, &c. inservire dicantur, idque ob quandam sympathiam occultam, quæ nulla est. Quod autem remedia quædam in hac vel illa parte potentiam suam magis exerant, ex longè alio est principio. Equidem verum est, omnia acida stomacho pergrata esse, unde *Stomachica* dicuntur; sicut omnia Amara bili balsamicæ conducibilia, ob id *Hepatica*; atque omnia oleosa aromatica renibus dicata *Nephritica* dicuntur; omnia item aromata ob spirituositatem suam *Cordialia* rectè pronunciantur. Sed quare hoc? remedia scilicet propinata, & chylo communicata, mediante circulatione in universum corpus diffunduntur, & ita ad partes delata mechanica sua conformatione certis quibusdam partibus se insinuant ut effectum suum exequantur: e.g. omnia Amara, quatenus bili inserviunt, & proventum ejus promovent, poris hepatis se se insinuant. Porrò cordialia ob spirituositatem Spiritus animales restaurant, & cordis motui, pro sanguinis æquali per totum corpus distributione, inserviunt, atque adeò omnia Aromata, dum in Spiritus resolvuntur, spiritibus & systemati nervoso sunt satis amica.

CEREFOLIUM.

CErefolium seu *Cherefolium*, *Kerbel*, est *Cherephylon Gręcorum*: & (1) vel *sativum* vel *sylvestre*, (2) *Italicum* seu *Romanum*, aut *Hispanicum* seu *Cicutaria Odorata*.

In Officinis *Folia* usitata sunt, & *Semen*.

Usus est quodammodo *Culinaris* & *Officinalis*. Quoad *usum culinarem*, chærefolium sapore grato prædictum est, blandumque & temperatum quasi aromaticum; hinc propter saporem aromaticum in jusculis carnium & aliis recens in usu est, in quibus hujus folia minutim incisa conjiciuntur; idque ideò, quia stomachum confortat, & ad assumendos cibos aptiorem reddit. Comedi etiam possunt cum pane butyro oblito.

Usus medicus est stomachicus, ac in flatibus abdominis & hypochondriorum egregius. Vis ejus dependet à substantia aromatica suavi, in particulis oleosis salsis volatilibus fundata, attenuativa viscidi, & corruptiva Acidi viscidi. Affectibus igitur capitis senum per consensum stomachi, in specie vertigini, præsentaneum, si quid aliud, est remedium. Hinc qui ex vertigine apoplexiam metuunt, uti senes, eo tutò uti poterunt. In sanguine pariter congrumato resolvendo, & discussione ejus promovenda conducit; hincque in casu ab alto Decoctum ejus in aqua vel cerevisia propinandum. In vulnerationibus & exulcerationibus viscerum internorum vi sanativa & toni restaurativa pollet, *sanat omne malum in corpore*; item vis diuretica, quia est herba vulneraria, in eo prædicatur: hinc qui patiuntur exulcerationes renum & vesicæ, & quibus adest nephritis notha scorbutica, istud adhibeant. In tussi, si pulmones affecti, ne horum noxa recidivet, convenit; unde decoctis pectoralibus in affectibus phthisin minitantibus, item in empyemate, optimo cum successu additur, imprimis hederæ terrestri sociatum. Mulieres quoque, quibus ex vitio lactis mammarum abscessus oriuntur, adhibere solent: vid. FORESTUS *in l. de puerperis*, ubi scribit: *se sæpius usurpasse in iis mulieribus, quibus lac in mammis fuit coagulatum*. Dicunt etiam nonnulli, quod si ægrotus quidam desperatus assumptum succum chærefolii retineat, signum sit, illum certò reconvaliturum; sin minus, significet ægrum certè moriturum.

Externè in colica & urina suppressa commendat AUTOR. Puerperæ, si à partu ex subito frigoris occursu, aliave ratione simili, urinam emittere nequeant, Cataplasma ex chærefolio cum parietaria, ac in butyro insulso frixis, optimo cum successu imponitur.

Essentia ex Chærefolio in Officinis paratur, vel *simplex* cum spiritu proprio aut spir. vini, vel *composita* cum ocymo & spiritu proprio, in vertigine per consensum hypochondriorum & stomachi, casu ab alto ad sanguinem congrumatum resolvendum, & discussionem ejus promovendam.

Chærefolio congener planta est

CEREFOLIUM ACICULATUM.

CHerefolium Aciculatum, seu *Scandix*, *Herba acuta*, *acicula* PLINIO *Pecten Veneris* dictum, *Cherefolii minoris species* est, saporis & odoris ratione; hinc ad eosdem usus usurpatur. Quibusdam vocatur *Nadel-Kerffel*.

Vis

Vis tamen Aromatica volatilis non tanta est, quanta in genuino. In Officinis verò nullus est usus.

CERINTHE.

CErinthe est *Major*, & *Minor*, utraque *flore luteo* et *flore purpureo*, *Minor* etiam datur *flore albo*: Germani vocant *Cerinth-Kraut*, item *Flecken Kraut*, à foliis maculis hinc inde conspersis. Dicitur aliàs *Cynoglossum Montanum*. Revera *ad symphyta pertinet*; foliis, enim ac floribus cum symphyto conspirat.

Usus ejus adhuc dubius. Nam cùm inter symphyta referatur, ad Vulneraria referenda esse videretur: sunt tamen, qui eam contra variolas à signatura, qua folia ejus maculata variolas suppuratas repræsentare dicuntur, commendant. Suspicor autem, hanc inter Vulneraria refrigerantia commodè referri posse.

CHAMÆDRYS.

CHamædrys ita dicta Græcis est à χαμὴ & δρῦς, quasi *humilis quercus*, quia folia ejus sunt ferè quercina; unde communiter vocatur *Quercula*, Latinis *Trissago*, Germanis *Samanderlein*. Et utut ejus variæ sint species, *Vulgaris* tamen, summitates nempe ejus, adeoquè tota planta, perquàm *usitata* est; quoniam difficulter ab invicem semoventur, & præscribitur ferè unà cum Chamæpityde; quæ tamen præ ista excellit, præprimis in affectibus nervinis, quibus sua vi anodyna succurrit, unde in affectibus paralyticis adhibetur.

Commendatur à multis etiam hæc Chamædrys contra arthritidem & affectus articulares, speciatim ad podagram, chiragram & dolorem ischiadicum; hinc in nodulis & decoctis sudoriferis contra podagram semper adhibetur. Et propterea sunt, qui dicunt, quod cum hac podagra sit curata: sed revera ex hac parum solatii promittere sibi possunt podagrici. In Arthritide autem vaga scorbutica præscribi potest, cùm sciam, quod in scorbuto frequens ejus usus sit; sicut & Veteres Medici ferè in omnibus chronicis, speciatim hepatis & lienis, chamædryn semper usurparunt, quibus arbitror conferre speciatim, quatenus urinam moveat. Quartanas & tertianas febres curat, & propter hanc vim, quam exserit decocta tantùm, obtinuit à quibusdam vocari Febrifuga. Sapor ejus est aliqualis amaricans instar Febrifugorum omnium; constat enim sale volatili acri aliquantisper temperato. Unde non mirum, quod observavit RIVERIUS *Centur.* 4. *Observat.* 84 *p.* 56. de rustico, qui quamplurimas Quartanas curavit pulvere chamædryos exsiccatæ, propinatæ ad aliquot dies in jusculo, præmissis tamen Purgantibus: quod etiam dicunt de usu in tertianis curandis. Vrinam & sudorem ciet beneficio salis acris, adeoque non mirum, si in his febribus conducat. Est spleneticum, dicit AUTOR noster; & hoc confirmat STOECKERUS *in Praxi*, ubi refert, quod Chamædrys in potu contra icterum quemcunque, nigrum imprimis, & dolorem splenis, prosit.

Prætereà *radix* ejus & inter diuretica refertur.

CHAMÆPYTIS

CHamæpytis apud nos reperitur vel *Vulgaris Major flore luteo*, vel *Austriaca flore cœruleo*. Dicitur ita quasi *humilis picea seu pinus*; unde & Germanis *Erd-Pinee*, Latinis *Ajuga*, item *Iva Arthetica* communiter vocatur, quod in affectibus Artheticis commendetur. Quando præscribitur à Practicis, solet poni solo nomine *Iva*.

Tota planta sapore aliquali amaricante prædita *in usu* est, cùm folia vix sine floribus, & flores vix sine foliis haberi queant.

Inter plantas nervinas Anodynas refertur, ac proximè ad naturam herbæ paralyseos seu primulæ veris vi sua anodyna accedit; unde primarius usus hujus est in affectibus artuum & articulorum, speciatim ad podagram et chiragram, cum chamædry; et vix una sine altera, in usu præscripta reperietur; hinc in Decoctis, Hydromelite, Nodulis et decoctis sudoriferis ad podagram et ischiadicum dolorem, semper adhibentur; sicut et in Arthritide scorbutica frequens earum usus est. Sed reverà ex his parum solatii promittere Podagrici sibi possunt. In paralysi tàm vera, quàm paresi, quæ fit ex colica, et in iis locis vulgaris est, ubi abundat vinum, experta est: imò sunt, qui ulteriùs adscendunt, et dicunt, quod cum hydromelite seu oxymelite scillitico conducat ad affectus cerebri frigidos, qui potiùs ex impedito spirituum et lymphæ motu in cerebro oriuntur. Sunt etiam, qui in vino decoctam et usurpatam in ictero flavo, seu morbo regio, ac Cachexia laudant. Veteres Medici ferè in omnibus affectibus chronicis, speciatim hepatis et lienis, usurparunt; quibus prodesse arbitror, quatenus urinam moveat: item POTERIUS *in Pharmacop. Spagyr. de Iva Arthetica*, in potu aliquandiu propinata, in mictiu cruento multum juvasse dicit.

Quoad *Preparata*, in usu sunt aqua *de Chamæpityde* destill. & *Pilulæ compositæ*, quæ dicuntur propter basin *Pilulæ de Iua arthetica*, notæ ac decantatæ in morbis articularibus & Arthritide curandis.

CHAMÆPYTIS AUSTRIACA.

CHamæpytis *Austriaca flore cæruleo* planta est media. Alii enim eam ad Chamædryn referunt, vocantque *Chamædryn foliis laciniatis*: alii ad Chamæpytin, vocantque *Chamæpytin alteram Dodonæi*: alii denique ad *Botrym*, vocantque *Botrym Chamadryoiden*, seu *de natura Chamædryoides*: aliis *Iva Moschata Tabernæmontani* audit, Germanis *Iven-Kraut*. Propriè tamen ad Chamædryn, quam crescendi modo æmulatur, pertinet, nisi quod folia tantùm ejus magis sint laciniata.

Usu Medico coincidit cum Chamædry Vulgari, utut vi incisiva propiùs ad Botrym accedat, quam & odore & sapore refert.

CHAMOMILLA.

CHamomilla seu *Anthemis Græcorum*, item *Chamæmelon*, quod malum odorem repræsentet, est vel *foliis albis in floribus*, *Leucanthemis* seu *Leucanthemum* dicta; vel *foliis luteis Chrysanthemum* dicta; vel *purpureis*, *Eranthemum* dicta. *Chamomilla* aliàs *duplex* est: vel *nostras Vulgaris fœtida*, vel *Odorata*, quæ etiam dicitur *Romana*, & *nobilis*. *Romana* hæc est vel *flore simplici* vel *pleno*, & in hortis colitur, odoris est suavis, & saporis penetrantioris.

Vulgaris Chamomilla Officinalis est, quam tamen Romana in omnibus virtutibus superat, tàm vi aromatica, quàm inde dependente carminativa seu flatuum discussiva, anodyna, nephritica, uterina, &c. Et quæcumque de Chamomilla Vulgari deprædicantur, omnia de hac nobili Chamomilla sunt intelligenda, utpote quam superat, quia ejus folia magis sunt pinguia, odorque magis penetrans. Utraque autem tum odore, tùm sapore ejus penetrante, & oleositate sua, quam copiosam fundit, testatur esse Aroma. Vis autem hujus potissimùm consistit in sale volatili oleoso; hinc folia & flores, in specie Romanæ, in affectibus abdominis dolorosis vi carminativa intestinis egregiè conducit; unde, quomodocunque etiam paretur, prodest in Colica flatulenta, Acidum austerum ventriculi & intestinorum, & frigus, nervis hostilia, corrigendo, acre quodcunque temperando, & flatus potenter discutiendo. Prætereà vim habet anodynam singularem & dolorum blandè sedativam; hinc tensiones partium remitti faciunt, adeoque emolliunt, partibus nerveis singulariter conveniunt, quas demulcent, irritationem sensilem leniunt, hinc in abdominis torminibus convulsivis, sive per se sive per consensum sint, quales sunt Colicæ convulsivæ, nephriticæ, &c. spasmos horum & impetum spirituum blandè compescendo, & sic in curanda Colica quacunque vix simile habetur remedium. Confer. SIMON PAULI *Quadripart. Botanic. pag* 255. Certè in quibusvis ventriculi & intestinorum malis sine pari est, modò decoctum ejus cum aqua communi solitariè, vel additis corticibus citri & aurantiorum propinetur. Decoctum quoque florum chamomillæ in cerevisia dolores post partum egregiè & miraculi instar mulcet, quicquid etiam alii de levistico & matricaria dicat. Accidit enim, ut omnibus rectè sese habentibus, nihilominus post partum sequantur dolores, quando mulierculæ frigido aeri sese exponunt, unde uterus inflatur, ut videantur adhuc semel parituræ, & hìc nullum melius datur remedium, quàm chamomilla Vulgaris & Romana, decocta in vino, & mirabilia in hoc casu præstari posse cum hac, dicit ROSENCREUZERUS *in Astrolog. Inferiorum*. *Forestus l.* 28. *Obs.* 75. & 81. decocto hoc, tanquam Arcano, semper felicissimè usus est in doloribus post partum. Huic decocto non incommodè additur Artemisia. Menses & urinam ciere dicit AUTOR, quod verum est. Rusticæ mulieres idem quoque Decoctum in passione hysterica colicæ specie, adhibent; sicut ipse mulierem, colica convulsiva per 8. dies noctesq; pertinacissimè laborantem, opiatis & appropriatis frustratis, solo hujus in cerevisia decocti usu repetito, curatam observavi. Prodest etiam in cardialgia, in qua felicissimè sæpè usus est FORESTUS, qui mercatorem aliquando clamoso dolore ventriculi laborantem curavit hoc solo Decocto semel exhibito, sequentibus ructibus, & doloris evanescentia. Denique usu interno conducunt in febribus flores chamomillæ: & sunt qui dicunt, quod chamomilla vulgaris sit catholicum febrifugum, & contra febres intermittentes commodè usurpari possit.

Post usum internum sequitur *externus*. Flores externè vim habent penetrandi, resolvendi, discutiendi, emolliendi & dolorem sistendi, ratione salis volatilis oleosi, ad aromatum naturam accedentis; hinc nullus fotus seu cataplasma Anodynum, aut discutiens, aut emolliens, aut maturans fit, quod non ingrediatur chamomilla. In clysteribus carminativis & anticolicis; in pediluviis cum floribus nymphææ, cum Cephalicis ad vigilias & dolores capitis compescendos; in quibusdam pediluviis ad colicas quascunque curandas egregiè conducunt: in contusionibus & sanguine congrumato, tumoribus flatulentis, tumoribus partium genitalium post partum, &c. sacculi exinde parati & in vino cocti, genitalibus felici cum successu calidè applicantur; item abdomini, in dolorib. uteri post partum, & inde retentis lochiis: quo in casu matricaria addi potest, quæ vires chamomillæ uterinas ferè æquat. FORESTUS *in Obs.* ad cardialgiam sacculum expertissimum, atque à B. D. MICHAELIS aliisque feli-

feliciter usurpatum habet, cujus hæc est compositio:

℞. *Rad. Althææ* ℥ß.
Flor. rosar. rubr.
chamom.
Summ. Absinth. an. M.j.

Indantur sacculo, qui coquatur in *aqua communi* vel *aqua chamomillæ*, fiat Fotus; cujus *basis* est *chamomilla & absinthium*.

SENNERTUS *in Praxi l.3. p.177.* alium sacculum magis compositum habet, quem etiam AMATUS LUSITANUS *in Cent.5. Curat.39. & aliis locis* insigniter commendat: quo ipso *jam allegatus* FORESTUS instar incantamenti Cardialgiam curavit. In clysteribus seu injestionibus uterinis in inflatione uteri, quando scilicèt post partum flatus in utero retinetur, isquè extenditur, ut speciem præ se ferat, mulierem gravidam esse, suffitus ex nuce moschata, & clyster ex floribus chamomillæ & foliis matricariæ in uterum injectus, est egregii usus.

Quoad *Præparata*, prostat *ex chamomilla utraque* aqua, tàm *simplex*, quàm *cum vino destillata*, quæ pro vehiculo egregiè inservit medicamentis anticolicis, in doloribus post partum, aliisque jam dictis affectibus. AMATUS LUSITANUS aquam hanc ex floribus destillatam in cardialgia valdè commendat, ad ℥iij assumptam. FONSECA aquam ex succo florum destillatam, & ad ℥vj. mane assumptam, in intermittentibus febribus, in specie tertianis, laudat; quod confirmat propria experientia ZACUT. LUSITAN. *l.3. Praxeos Admir. Obs.26.*

Essentia quoque *utriusque Chamomillæ* in usu est in doloribus post partum & cardialgia flatulenta. Paratur vel *simplex* per *spiritum proprium*, quo fit gratior, & potioris usus, quàm cum spiritu vini, vel *composita*, addita *Zedoaria*.

Oleum fundit cœruleum, in quo vis omnis quasi est concentrata, quod internè ad aliquot guttas mirum quantum convenit in affectibus stomachi, quacunque colica, & doloribus post partum, vel solum vel permixtum cum saccharo in formam oleosacchari chamæmelini satis grati. *Vulgò destillatur* cum *terebenthina* per vesicam, & acquiritur oleum cœruleum, seu sapphireum: vid. HARTMANNUS *in Praxi Chymiat*, & *Sennertus in Institut. ubi agit de oleis destillatis*. *Alii* oleum hoc destillant *cum rasura ligni pini aut abietini*; *alii cum rasura radicis ligni pini* loco terebinthinæ: sed malè, quia chamomilla per se ex vesica destillata dat oleum cœruleum. Quidam dicunt, ex Venere in vesica hoc fieri: sed hoc non verum est, quia si destillatur per cucurbitam vitream, habetur oleum cœruleum elegantissimum. Externè oleum hoc, tàm destill. quàm per infusionem paratum, in colica & suffocatione uterina umbilico & abdomini illitum, mirificè prodest. Nullus litus est his scopis accommodatus, quem non oleum hoc, ceu primarium ingrediens, constituat. Quod cum ligni seu radicis pini rasura destillatur, egregium est Vulnerarium, & à nonnullis pro secreto habetur.

CHELIDONIUM MAJUS.

CHelidonium malè dispescitur in majus & minus, cùm *Chelidonium minus* reverà sit *species ranunculi*. Majus Dicitur etiam *Hirundinarium*, Germ. *Schwalbenwurtz, gros Scholl kraut*, ex traditione, quia hirundines hoc ipso pullis suis visum deperditum restituere vulgò creduntur: *Goldwurtz* etiam vocatur; vel ob egregios usus, quos habet ejus radix & tota planta; vel à colore aureo, quem habent & succus & flores, succo nimirum insigniter flavo, saporeque acri amaricantissimo gaudet, quia sale volatili admodum acri constat.

In Usu Medico est Planta & rad x; quæ ratione salis volatilis acris admodum penetrant, & diaphoresin atque sudorem eliciunt; insignem vim obtinent abstergendi quascunque mucilagines & sordes in primis viis, & abstersas ad ejaculationem stimulandi. Præterea internè specificè laudant in ictero flavo non symptomatico, in eo cum primis, in quo fęces alvi apparent griseæ: & certè remedium expertissimum est secundùm Forestum & Joelem in ictero tàm flavo quàm nigro, addito tunc temporis medicamento Martiali; sive planta sive radix, præmisso Vomitorio, usurpetur: succus scilicet hujus plantæ recens expressus, aut vino infusus, aut ipsa planta cum radice in vino decocta. Succum expressum potavit nuper ancilla nostra, et persanata est; sicut et alii ancillæ, alvo adstricta laboranti, præmisso Vomitorio, Infusum hujus plantæ in cerevisia secundaria fausto cum successu exhibui. Sed cùm sit acerrimi saporis, simul et nauseosum, superbibenda est cerevisia: sicut et sunt, qui radices succulentas incisas infundunt vino, & propinant in ictero flavo, certo experimento. Est quidem amaricans, sed potentissimè operatur in dicto affectu, bis in die potum: potest edulcorari cum passulis minoribus, quę non vulgaris sunt usus in ictero. Certè mirabili effectu in ictero operatur insensibiliter, modò per urinam, modò per sudorem, adeoque meritò icteri specificum habetur. Hinc Veteres non tantùm ad omnia epatis mala, ejusque atoniam corrigendam commendarunt: nempe bili corrigendæ, & ejusdem per hepar transcolationi promovendæ singulariter conferre videtur hoc Chelidonium majus. Hinc FREITAGIUS *in Aur. Medicor.* Chelidonium majus, ejus nempe succum, syrupis mixtum, vel inspissatum, extollit ad affectus hepatis frigidiores, et quascunque cachexias, non solùm flavas, sed etiam albas; in genere ad omnes morbos chronicos, cum menstruorum vitiis conjunctos, quià Veteribus ex imbecillitate hepatis oriri credebantur. Dicunt nonnulli, quod radix fuerit *specificum* remedium *Helmontii* contra hydropem asciten. Pro sudorifero quoque egregio, cum aceto decoctum, in febribus malignis et pestilentialibus propinatum habetur; unde etiam PALMARIUS *Tract. de Morbis Contag. c.18. p.456.* ubi dicit; quod succus radicis ex vino albo, cum aceti rosacei pauxillo expressus, momentaneum in peste fuerit auxilium. Propter hos egregios usus, et hepaticos et alexipharmacos, POPPIUS *Germanorum Chinam* id vocare non est veritus, quoniam habet easdem vires, quas China Indorum. Sed non tantùm singulare hepaticum est hæc nostra planta, sed etiam singulare spleneticum, dum confert ad lienes dolentes atque tumentes, experientia certa D. DOERINGII: vid. SENNERTUS *l.3. Prax. p.622*: succus scilicèt solus expressus cum vino vel cerevisia exhibetur. Unum adhuc moneo, quod tamen etiam reperitur apud GARANZIER *in eleganti Tract. de Tabe Anglica p.153.*, ubi valdoperè commendat chelidonium majus pro affectibus pulmonalibus, et quod meritò habeatur pro Balsamo pulmonum.

Externè herba chelidonii recens, aut radix recens contusa, imponitur plantis pedum in tumoribus pedum œdematosis, ex febribus intermittentibus tertianis vel quartanis pertinacibus, aliisque morbis chronicis, plerumque ortis; quas vires expertas habeo in Amico, quem nuperrimè chelidonio hoc ab eodem tumore liberavi. Adhibetur etiam in ipso hydrope, sed cautè. In oculorum affectibus, pro iisdem clarificandis, atque panniculo & nubecula removendis, etiam in oculorum ulceribus, succus ex rupto caule extillans, oculis instillatur læsis pro curatione; sanis pro corroboratione & purificatione: Sed quia est excessivè acris, diluendus potiùs est cum aqua quadam appropriata, scilicèt euphragiæ; vel destillandus, ut fiat mitior. Notum est, quod BURRHUS *in Epist. ad Bartholinum pag 41. & 42.* ex hac planta paraverit liquorem, quo oculos discissos integros iterum restituit. Comprobatum hoc videmus apud SCHOTTUM *in Technica Cur. l.2. cap 22.*, ubi anserum oculis discissis, humoribusquè expressis, succus chelidonii majoris fuit instillatus, & elapsis tribus diebus, ut anteà, videre potuerunt: quod suo relinquimus loco. Præterea in usu extero chelidonium majus est egregium Vulnerarium; primariò si non adeò sunt recentia, sed passa alterationem ex aere, & ubi acidum vulnerum corruptorum incipit dominari, succus tunc, instillato oleo vel unguento cum sordibus aurium & terebinthina, fit Balsamum vulnerarium, colligendum pro usu vulnerario principio Maii ante solis ortum, ubi vires suas habet exaltatas, dum madet adhuc rore Majali. Succus quoque verrucis applicatus & sæpius reiteratus easdem tollit.

In Officinis prostat aqua *destill.*, quæ ritè parata mirum est ophthalmicum, præsertim si *præmissa* aliquali *putrefactione destilletur*, & oculis applicetur. Cum hac fit *Infusum* metallicum *antimonii*, vel croci antimonii aut metallorum, singulare *ophthalmicum Rulandi*, & *Quercetani Archanum ad affectus oculorum*.

Pertinet huc etiam aqua illa *ophthalmica ex cancris fluviatilibus & succo chelidonii majoris*, quæ oculos læsos seu vulneratos ac desperatos, imò exulceratos, certò curat. Autor hujus aquæ primus fuit CROLLIUS *in Basil. Chymica*, quam postmodum imitatus est MYNSICHTIUS *in Armament. Chymico pag 296.* CROLLIUS simpliciter fecit ex *succo florum & foliorum chelidonii*, quem depuratum in MB. per subsidentiam, conjunxit cum *cancris fluuiatilibus uiuis contusis*: Hisce benè mistis & contusis expressit *succum*, quem *destill.* per MB., sicque aquam acquisivit, qua utitur vel sola in vulneribus & ulceribus oculorum, vel inflat pauxillum de pulvere cancrorum fluviatilium incineratorum, deinde superindit hanc aquam: Vid. imprimis CROLLIUS *in Basil. Chymica*, & postmodum ex eo FINCKIUS *in Encheirid. dogmatico-Hermet. pag.51.* Efficacior autem fieret, si contusa herba in tepore incalescat, putrescat, & spiritum urinosum odore fundens, societur cum succo cancrorum recentium contusorum, & posteà procedatur ad mentem CROLLII. Dictam *Crollii Aquam* simplicem deinceps magis *compositam fecit* MINSYCHTIUS *l.a.*, ubi hujus præparationem, CROLLII præstantiorem, videbitis: sed, quod obiter moneo, de tutia, aloe & fabis nil adscendit super alembicum, & talia multa occurrunt in MYNSICHTIO.

Præparatur etiam Q. E. in Officinis ex chelidonio majori contra tabem Anglicam, quæ tamen toto cęlo differt à nostra phthisi. Qui plura cupit, consulat FABRUM *in Myrothec. spagyr. l 2. cap.4.*, & GARANZIER *de Tabe Anglica c.5. p.156.*, qui docent ex illo pręparare Quintam Essentiam, et valdè illam decantant.

Extractum, vel *cum aqua*, vel *resinosum cum spiritu uini paratum*, sudores fortiter movet, et, præter hanc vim generalem, vi specifica alterativa convenit imprimis in ictero flavo, præmissis præmittendis, præsertim Vomitorio et Martialibus; imò hoc solo icterus non adeò confirmatus curabilis existit, quod aliquoties observavi. Hinc Veteres non adeo ineptè dixisse videntur, quod omnibus hepatis vitiis

vitiis conferat, hoc est, ut hodiè loquimur, ad vitia bilis corrigenda, ejusque dyscrasias tollendas. In febribus malignis seu pestilentialibus pro sudorifero à quibusdam laudatur.

CHELIDONIUM MINUS.

CHelidonium Minus ad differentiam majoris ita dicitur, utut in nullo conveniant, nisi nudo nomine. Vocatur *Fewvigartzen-Kraut* propter virtutes, quas habet in his morbis curandis.

In *duplici* est *differentia*: vel enim est ferè *insipidum*; vel etiam interdum *saporem acrem* habet, ad cochleariæ saporem nonnihil accedens, quod capiendum pro usu Medico, atque in hoc passu simile est beccabungæ & reliquis antiscorbuticis, & in scorbuto vel solum sub forma acetarii, vel in vino, vel ejus succus, usurpatur: est enim egregiè temperatum in principiis activis salinis, & non adeò excessivè acre, uti reliqua Antiscorbutica: Hinc nostratibus etiam speciatim *Schar bocks-kraut* dicitur, & spiritus Antiscorbuticos ingreditur. Sunt qui capras habent, quas alunt cum nasturtio, beccabunga, cochlearia, & aliis plantis antiscorbuticis, ut lac eò majores obtineat vires ex vi specifica plantarum antiscorbuticarum, quo postmodum utuntur contra scorbutum. Post usum in scorbuto peculiare quoque specificum est contra hæmorrhoides, vel nimium fluentes, vel cæcas, dolentes & tumentes, quarum tumor adeò est difficilis curatu, & periculosus affectus: Fit enim non nunquam, ut sequatur ani ulcus & gangræna, de qua vid. AGRICOLA *in Chirurg. Parva*. SOLENANDER *Sect*.4. *Consil*.20. non potest sufficienter commendare chelidonium minus usu interno & externo, contra quæcunque hæmorrhoidum vitia; *quoniam*, dicit, *fluentes sistit, & dolentes atque tumentes sanat*. Vitia hæc herba vel radice scrophulariæ exsiccata, & potui cerevisiæ vel vino infusa, feliciter curantur. Vid. TABERNÆ MONTANUS *in Herbario*, qui radicem tantùm appensam instar amuleti, ceu singulare experimentum laudat. Fuit quidam chirurgus, *teste* SOLENANDRO, qui curavit omnia hæmorrhoidum vitia, dolentes, tumentes & fluentes, per herbas scrophulariæ & crassulæ majoris: quibus si addatur chelidonium minus, est eò melius ad hæmorrhoides remedium. Quo etiam pertinent mariscæ seu ficus ani, (qua propter quoque vocatur *Feigvvartzen Kraut*) aliaquè hujusmodi pathemata, quæ ipsa symptomata chelidonium minus, internè quocunque modo usurpatum, mirè curare solet.

Aqua destillata vel potiùs *succus expressus* applicatus hæmorrhoidibus dolentibus & tumentibus, easdem certò curat; item oleum, cui planta contusa fuit incocta. Ex nimio fluxu hæmorrhoidum interdum imminet hydrops, pro cujus præcautione, ut & ipso hæmorrhoidum fluxu nimio, propinari solet aqua vel decoctum hujus chelidonii minoris.

Plura qui cupit, videat *citatum* SOLENANDRI *locum*.

CHENOPODIUM.

CHenopodium species est Atriplicis, cujus Decoctum contra urinæ suppressionem laudant.

CHERMES.

VOx *Chermes* est *Arabica*, cui, si Articulus *al* præfigitur, oritur *alchermes*, nomen communissimum.

Grana Chermes quod attinet, colliguntur ea frequentissimè (1) ex ilice coccigera in provincia Galliæ Narbonensis, in cujus ilicis tam superficie ligni, quam etiam foliolis ex parte adversa, adhærent granula, quæ simillima sunt iis, quæ asparago adnascuntur, atque succum colore sanguineo continent.

In Polonia tamen (2) similia grana rubra coccinea, succo purpureo turgentia, *Grana Radicum* dicta, reperiuntur circa radiculas polygoni, quod propterea *Coccigerum Polyganum* vocatur, de quo vid. ELSHOLZ Ger. *in seinem Garten-bau l* 6. c.4. Et sicuti grana chermes chermesino hinc dicto colore tingunt; ita grana polygoni coccineum colorem suggerunt.

Notum est & (3) *Coccum infectorium*.

Ultra has tres species tamen genuina *grana Chermes* ex Insulis Americanis novæ Hispaniæ adferuntur, quibus tinctores in tingendis pannis scarlatinis, Germ. *Scharlach*, utuntur. Ex his baccis successu temporis prodeunt muscæ exiguæ saltantes & volitantes, quæ perforant granula, & folliculum solum relinquendo avolant, intraquè paucos dies intereunt: ita ut grana hæc Chermes dicta sint nihil aliud, quàm ovula vermiculorum circa folia ilicis depositorum, quæ succo ex planta isto loco exesa transudante involuta, & hinc membrana vegetabili cincta granum chermes constituunt. In ovo hoc successivè excluditur vermiculus, nutritur succo contento, tandem per μεταμόρφωσιν hujusmodi insectis consuetam in muscam abit. Simile ferè in Quercubus circa Gallas aliasquè quercuum excrescentias, item in aliis herbarum arborumquè foliis subinde observamus.

Causam granorum horum optimè suggerit ZORNIUS *in Addit. ad Herbam Pancouinam p*.318. dum dicit; quod sint ovula seu conceptus vermiculorum in centro ramulorum hujus polygoni, veluti in nidulo securitatis causa subsistentium. Nam grana hæc in Vitro soli exposita excluserunt vermiculos purpureos, relicto involucro, albo capitulo hispido, multipedes & binis cornubus instructos. Idem phænomenon etiam observare est circa radicem pilosellæ, ubi pariter hujusmodi granula reperiuntur, ex quibus etiam vermiculi prodeunt. Conf. PAULI *in Quadripart. Botanico*. Item etiam asserendum venit de Coccinella vera: Nam & hæc ipsa est nihil aliud, quàm bacca sui generis, ex qua ipsa etiam vermes prodeunt, qui posteà in muscas convertuntur, & ex eadem bacca enutriuntur.

Cœterum *insectum ex istis baccis* genitum, maturè exsiccatum præbet tincturam elegantissimam & pretiosissimam. Confer. quoad historiam granorum chermes, *Acta Societ. Reg. pag* 299., sicuti quoad *Cotschoniliam p*.665., de *Polygono Coccigero Polinico* M. A. N. C. *An. I. pag*.27. & *Ann*.3. *p*.167.

Quoad eorum *usum*, *Grana Radicum* non sunt in usu Medico; *Cochinilia* verò in suppressione urinæ usurpantur. Genuina autem *Chermes grana* decantatissima sunt in cordis affectibus, adeoque pro roborandis viribus imbecillioribus ad præcavendum abortum, & roborandum fœtum à mulierculis adhibentur.

Grana chermes succulenta succum suggerunt rubicundum, amaricantem, cætera temperatum, in quo ipso residet vis ipsa, quam granis tribuunt, cardiaca, spirituum recreativa, &c. Revera videtur mihi quoad usum Medicum succus & grana chermes, ferè similis succo rosarum; unde loco Confectionis al chermes similem Confectionem ex rosis paratam substituit LUDOVICI *in Pharmac. p*.308., adeoquè in specie in affectibus Melancholicis cum tristitia, mœrore, Cordis palpitatione & similibus laudatur. Nempe in granis his eorumque succo, ratione salis alcali sui generis inest vis temperandi, & specificè corrigendi Acidum istud, quod in affectibus Melancholicis speciatim peccat, quo correcto & cordis palpitatio, & depravata sanguinis fermentatio cessant, ac debita hujus succedit spirituascentia, unde exhilarari denuò & confortari homo videtur; hoc est, quod vulgò dicunt, sanguinem purum & defæcatum reddit, spiritus vitales vegetat, &c.

Ex basi horum granorum, vel potiùs eorundem succi, procedit famosa ista antiquissima *Confectio Alchermes*, Autore MESUE primum composita, cujus vis confortativa, spirituum refectiva, capitis conservativa, &c. est egregia, unde in debilitate Virium, syncope, palpitatione cordis, &c. admistis aliis valdoperè ex usu est. Nec inferiorem locum obtinet in roboranda memoria, in abigenda tristitia, ut & metu & terrore Melancholicorum, &c. nec non fœminis, quæ moschum & Ambram ferre possunt, pro præcavendo abortu & roborando fœtu usitatissimum est remedium. In affectibus acutis, febribusque ardentibus Potionibus, addita ægros vigiles suavem somnum acquisivisse observavi. Propter Ambram & moschum subinde inimica esse solet mulieribus; propterea in quibusdam locis prostat *Confectio Al-chermes amara cum castoreo*: vid. VELSCHIUS *Hecatost*.2. *p*.58 In Melancholia etiam hypochondriaca, aliisquè affectibus Melancholicis, in paroxysmo cum coraliis præparatis mista & adhibita summum, adfert solatium. Quæ habet AUTOR *noster*, sunt satis certa.

Hæc autem *Confectio Alchermes* fit ex *syrupo granorum chermes*, addito moscho, ambra, perlis, cinnamomo, &c. quæ omnia sunt analeptica. Primaria tamen vis analeptica dependere videtur ab ambra, qua ipsa impregnata est. Multa essent in hac Confectione corrigenda. Cui usui enim folia auri, saccharum, & lapis lazuli ingrediuntur? imprimis cum lapis lazuli habeat vim purgantem. Accedit quod usus specificus, propter quem confectionem hanc ingreditur, contra affectus melancholicos sit imaginarius, & in tàm parva quantitate seu dosi vi purgante nil operetur, nisi vi absorptiva acidum melancholicis destruat: Nihilominus tamen, quoniam usu confirmata est hactenus, adhuc dum retineri solet.

Dosis hujus Confectionis est à ℈j vel ʒß ad ʒj cum aqua quadam appropriata; vel variis aliis admixta. Hoc adhuc notandum, quod mulieribus, quæ non facilè ferunt moschum Confectio Al-Chermes sine illo exhibenda; senibus verò & viris Confectio cum moscho & ambra.

Plura videbitis *in* IOHANNE STEPHANO STROBELBERGERO, & EICHSTADIO, qui integros *Tractatus* scripserunt *de Confectione Al Chermes*; & ZVVELFFERO *in suis Scriptis*.

Elegantem *tincturam* seu *Essentiam granorum Chermes* à CNOEFFELIO paratam videbitis *in M. A. N. C. Ann*.6. *Append. pag*.95. Tincturam hanc cum camphora in Melancholia, & morbis cum delirio conjunctis, uti & in passione hysterica, & quibusdam affectibus uteri laudatur, & satis famosa est; loco cujus potest substitui tinctura granorum Actes seu sambuci cum camphora.

Prostat etiam in Officinis *syrupus granorum Chermes*, qui in Provinciis Gallicis copiosè paratur; cui in fine addunt camphoram. In haustu vini gravidis propinatur in affectibus uteri, & ad abortum præcavendum.

HART-

*HARTMANNUS in Praxi Chymiatr. pag.*56. § 3. commendat *Extractum Confectionis granorum alchermes* cum succo pomorum Borsdorffianorum in passione hysterica, in melancholia tàm simplici quàm hypochondriaca, mania, & similibus affectibus chronicis hypochondriacis, atque deliriis Melancholicis.

Magisterium granorum Chermes per præcipitationem conficere nititur *ZWELFFERUS in Pharmac. Regia Ultimæ Edit. p.*179. Sed meritò vapulat à *TACHENIO Hippocr. Chymico pag.*135. Alcali enim tartari agit in Acidum aluminis, & dimittit ex se terram, quæ hinc unà in Magisterium præcipitatur, adeoque Magisterium hoc de terra aluminis participat.

CHEYRI, KEYRI, LEUCOIUM.

CHeyri & Keyri Voces sunt Arabicæ. *TABERNÆMONTANO* hæc planta audit *Viola petræa lutea*, Germ. *gelbe Veilchen*, *BAUHINO* verò propriè *Leucojon luteum*.

Flores, vel *summitates herbæ cum floribus & semine*, sunt in usu, imprimis in affectibus mulierum, facilitando partu, pellendis mensibus, secundinis, lochiis, aliisque impuritatibus ex utero excernendis, ut & sopiendis doloribus post partum, sub forma Potionum. Vim hanc confirmat convenientia ejus florum cum croco, similes virtutes uterinas possidente; hinc quoque gravitatem capitis inducunt vi suâ aromaticâ volatili, quâ odorem quasi croceum spirare videntur. Similiter & in paralysi, apoplexia, epilepsia, aliisquè affectibus capitis usurpantur, utut non adeò convenienter, cùm Cheyri magis sit uterinum, quàm cephalicum.

Externè sacculi & fomenta cum iis parantur.

Aquam ex floribus destillatam mulierculæ usurpant, in specie ad facilitandum partum, & lochia, secundinas, aliasque impuritates ex utero expellendas.

Oleum Cheyri paratur per infusionem, quod abdomini & regioni pubis frequenter illinunt in stimulandis mensibus, lochiis, atque secundinis retentis, ut & pro facilitando partu, & doloribus post partum leniendis, &c. Hujus *vires extolluntur*, si infundantur *cum floribus calendulæ*. Pro expellendo fœtu inungitur abdomini, mistum cum oleo chamomillæ.

CHINA.

CHina *radix* est exotica, quæ ex China ad nos adfertur, unde & nomen istud est sortita. Et videri possunt de hac ii, qui scripsere de rebus in Indiis Orientalibus, in quibus Morbus Gallicus est endemius; hinc radix hæc in iisdem crescit frequens, ut sit medicina in eodem appropriata. Habetur tamen & in Hispania Nova, ubi optimè crescit, utut hodiè ex Peru potiùs ad nos perveniat. Vera autem China texturâ constat admodum acri, & volatili aromaticâ, satisque penetrante, ideò in impuritatibus sanguinis, lepra, lue Venerea, &c. decoctum radicis Chinæ per sudorem optimè operatur. Ordinariò cum lignis misceri solet pro decoctis sudoriferis contra luem Veneream, affectus catarrhales. *Radix* autem *nodosa*, quæ ad nos adfertur, est tantùm *sylvestris*, *non hortensis*, ideoque magis temperata, nec adeò acris, quàm cœteræ radices ac ligna; unde tutior ejus in delicatis aut biliosis subjectis est usus, in quibus vi diaphoreticâ & sudoriferâ maximè pollet. Ejus nempe ℥j in *aquæ simplicis* ℔j ad medietatem decoquitur, donec saporem acrem acquirat; quo decocto uti possumus ad uncias aliquot pro scopo sudorifero, & in hydrope, febribus, omnibusque morbis chronicis Galenicorum ultimum solatium est, præmissis universalibus; sicut *BONTIUS Medic. Indorum pag.* 33. ad omnes morbos chronicos & paralysin Indorum maximè commendat. Convenit etiam in scorbuto, membra exteriora affligente, arthritide nempe vaga scorbutica, & paralysi scorbutica; sorbillant ad tempus in lacte caprillo vel sero lactis, cui & simul instillatur spiritus cochleariæ. Juxta *JULIUM CÆSAREM CLAUDINUM in Append. de Ingressu ad Infirmos pag.* 534. priapismum excitat. Porrò radix chinæ in sero lactis senibus catarrhosis & podagricis est admodum proficua. In catarrhis & phthisi imminente, ad corrigendam lympham acriorem in pulmones effusam, decoctum chinæ convenit: vid. *FREITAGIUS in Aurora Medica, ubi tractat de phthisi*. Cœterum, cum valdoperè exsiccet, sunt qui præcipiunt, ut in Decocto addantur passulæ majores, propter saporem aliqualem; quæ etiam per se egregiè conveniunt in scorbuto. Modus propinandi Decoctum in phthisi est hic:

℞ *Rad. Chinæ in taleol. incise* ℥ij.
Flor. papaver. errat.
Beton.
Scab. an. M ß.
Passular. major. enucl.
Minor. an. ℥j.

Coqv. in s. q. aquæ communis ad ℔ iiß: Colatura edulcoretur cum *syrupo florum papaver. rhœados*, & traiiciatur per manicam Hippocraticam, D.S.

Potus contra phthisin.

Item ad temperandam acrimoniam salis scorbutici, & inde natam sitim compescendam, egregium est *Decoctum Chinæ TIMÆI à Guldenklee in Epist.* 29. *l.*3. *pag.* 238. Nam mucilaginem temperatam simul continet, unde vis ejus attemperandi cum vi simul diaphoretica dependet; hinc etiam vim pinguefaciendi obtinere, à quibusdam affirmatur.

Essentiam ex China paratam videbitis in *BEGUINI Tyroc. Chymico*.

Præter Chinam, qua de locutus hactenus sum, offert se

CHINA CHINÆ,

DE qua tacet Autor noster.

China Chinæ vocatur aliàs *Cortex Febrifugus Peruvianus*; item *Pulvis Jesuitarum*, quia hi ex Peru redeuntes hanc secum attulerunt, & in scholas Medicorum introduxerunt. *Febrifugus* dicitur, quia primùm expertus est contra febres intermittentes quascunque, etiam chronicas, in specie quartanas, unde vocatur à quibusdam *Antiquartium Peruvianum*. *DIGBÆUS* in Anglia usus est illo cum successu in Praxi; & in Italia *REDI* adhuc adhibet illum feliciter: vid. *Dissertatio D. AMMANNI Nostri*, & *BARTHOLINUS in Cent.*5. *Histor.* 50. In Officinis nostris est nigricans quodammodo & rubescens, saporem & odorem habens aromaticum similem cinnamomo; sed minus genuinus est hic Pharmacopœorum nostrorum cortex. Magna enim hic subest Mercatorum fraus. Item insigniter illum adulterant, adeò ut vix inter ℔j reperiatur ℥j veri. Dignoscitur adulteratus à genuino ita: Qui est saporis similis ferè cum cinanomo, non est legitimus, sed adulteratus; genuinus autem, qui Roma affertur, ubi est genuinus, est crassior, spissior, quodammodò albicans, saporis amarissimi, similis omninò radici gentianæ nostratis. Cortex autem hic est arboris cujusdam pusillæ; quæ quibusdam dicitur Gentiana Indica fruticescens: vid. *HOEFERUS Herc. Med. l.*6. *cap.*33. quam delineatam habet *BARTHOLINUS l. a.* Confer. simul ejus *Cent.*2. *Epistol. pag.*530. & *Cent.*4. *p.*521. nec non *AUTOR* noster *in Append. pag.*21.

Usus ejus est in febribus intermittentibus, Quartana præprimis, & tartiana, tam simplici quàm duplicata, inveterata: *Cortex* scilicet pulverisatus à ʒj ad ʒij vel ʒiij infunditur in haustum vini; ponitur in locum tepidum per noctem, & unà cum Infuso hauritur horâ unâ vel bihorio ante paroxysmum. Operatur per sudorem copiosissimum, interdum per vomitum, rarò per sedes. Sed hoc habet maligni, quod, nisi præmissis universalibus debitis adhibeatur, semper relinquat metum recidivæ: & observata quinquies, imò sexies, recidiva in febre, in qua solus fuit præscriptus. *BARBETTE* in febribus curandis primò purgat, deinde pulverem hunc exhibet, post rursus purgat. Præmittenda ergò eidem Digestiva & Vomitoria generalia, & observetur stricta diæta: ita post usum ejus cessant Quartanæ, ubi rarius ultra secundam vicem, si genuinus est, exhiberi debet; sicut etiam *BOYLE in Tract. Anglico de Philosoph. Experim.* refert, se unâ vel alterâ dosi corticis febrifugi, ad ʒj ante paroxysmum propinati, sæpius curasse Quartanas, quæ per dimidium annum etiam duravere. Quod si minus genuinus fuerit cortex, periculosus sæpè & lethalis ejus usus est. *CHIFLETIUS* peculiarem Tractatum de China Chinæ scripsit. Ubi usus ejus suspectus, purgans illi subjungatur.

Cœterum, cùm rarò apud nos genuinus habeatur hic cortex, & gentiana nostras ipsa egregium sit Febrifugum, eadem non inveterata loco Chinæ Chinæ ad ʒj commodè substitui, eodemque modo infusa usurpari in Quartana potest, & spero eosdem ab illa effectus; sicut in febre tertiana salia vegetabilium fixa, v. g. absinthii, cardui benedicti, &c. sæpè sufficiunt: vid. *BARBETTE in Praxi*: sicut *LUDOVICI in Pharmac. pag.*278. Extractum absinthii cum illis salibus Chinæ Chinæ succedaneum facit.

Quæritur autem coronidis loco, in quonam ejus vis consistat? Resp. Notum est, quod omnes febres intermittentes ex fermento acido, vitio degestionis primæ contracto, oriantur. Cum ergò omnia Antifebrilia fermentum hoc febrile præcipitando, & effervescentias febriles mitigando, operentur, ut sunt C.C. ustum, mater perlarum, febrifugum *STROBELBERGERI*, calcinata animalium, antimonium diaphoreticum, &c. & hac ratione Chinam Chinæ conducere credendum est. Minus tamen tuta hæc omnia in febribus sunt, quin febres fiant duplicatæ aut triplicatæ, si inconsultè adhibeantur. Ne ergò febres duplicentur aut triplicentur, universalia, nempe Vomitoria, aliis primò sunt præmittenda.

*ZWELFFERUS in Pharmacop. Regiæ Edit. ultima p.*77. habet Decoctum & Extractum febrifugum ex hoc cortice chinæ chinæ; cui suadeo præferendum esse decoctum vel Extractum gentianæ nostratis, utpote huic viribus non inferius.

CHRYSANTHEMUM.

CHrysanthemorum *variæ* sunt *species*, quas inter in Horto Medico nostro se offerunt *Chrysanthemum majus inodorum folio hirsuto*, quod etiam *Buphthalmus lanuginosus foliis millefolii* dici-

tur; *Chrysanthemum Creticum*, & *Indicum*. *Chrysanthemum majus Chamæmeli species* esse videtur.

Officinis non est in usu, sed in hortis tantùm ornatus gratiâ colitur.

CHRYSANTHEMUM CRETICUM.

CHrysanthemum Creticum est vel *luteum*, vel *mixtum ex luteo & albo*; vel *album simpliciter*, quod tamen rarum. *Luteum bellidi* proximè *accedit*, *referturque ad Chamomillas*, in specie *ad Anthemides luteas*. Nullo in Autore exactiùs descriptam reperietis, quàm in Horto Eustadiensi, in quo æri incisa est hæc planta.

Est aliâ exotica, *nec ullum in Officinis usum Medicum* agnoscit.

CHRYSANTHEMUM INDICUM.

CHrysanthemum Indicum est vel *latifolium*, vel *angustifolium caule rubescente*.

Nullius hæc sunt usus in Officinis.

Datur & in Horto Medico nostro *Chrysanthemum Peruvianum non tuberosum*, seu *Flos solis*.

Hujus usus hactenus ferè fuit incognitus, qui tamen est *duplex*, *Medicinalis* scilicet, ac *Culinaris*.

Quoad *Usum Medicinalem*, scapus seminum ferè maturorum incisus ac decoctus copiosum præbet Gummi, quod quidam tanquam singularissimum Vulnerarium, in formam scilicet emplastri redactum, extollunt.

Quoad *Usum Culinarem* relatum mihi est, quod idem scapus seminalis maturus probè coctus, & à gummosa sua substantia liberatus, æquè blandè palatum afficiat, ac scolymus esculentus, Germanis *Erdschocken*, coctus.

CHYLOSTEUM.

CHylosteum DODONÆUS primò descripsit *flore albo*; & rariùs *flore roseo* vel *rubro* reperitur. Inter *Periclymena* refertur. In Horto Eustadiensi quoque Germ. *Pein-Holtzlein* dicitur.

Nullius est *Usus*.

CICER.

DIversæ *Ciceris species* sunt, *Album*, & *Nigrum* seu potiùs *rubrum*.

Promiscuè in *Usu* sunt, imprimis *semen nigrum*, quod utut usus sit quodammodo culinaris, nihilominus tamen etiam officinalis, propter vim moderatè diureticam, propter vim ciendi Menses, & abstergendi renes; adeoque convenit in provocatione urinæ & & mensium. Dehinc Decoctum est puerperis post partum pro lochiis promovendis, & utero expurgando: nitrositate enim suâ abstergit & purificat uterum, cum radice petroselini in jusculo carnis decoctum. Partum item facilitat, fœtum expellit, secundinasque movet, & subsistentibus in virginibus mensibus succurrit. Si adderetur artemisia, & flores matricariæ, & edulcoraretur cinnamomo, esset Decoctum gratius & efficacius. Lac quoque augere dicitur, sed falsò: cùm vis lac generandi neutiquam illi insit; nec enim simul lac generare, & Menses promovere valet.

CICHORIUM ET CICHOREA.

CIchorium duplex est: *Hortense*, quod *Intybum* vocant; & *Sylvestre* Officinale *flore cœruleo*, quod *Cichorium*. Datur præterea *Cichorium flore albo*, & *carneo*, quod tamen rarum est. Aliàs *Sonchi*, *Taraxaca*, *Endivia*, *Lactuca*, ac *Intyba*, *plantæ* sunt *congeneres*. Germanis vocatur *VVegeWart*, *SonnenWendel*, *Hindlauffie*, & quæ alia rusticorum sunt nomina.

Generalis autem hujus rei *συμπαθεια* est; quod scilicet

1. Fundant succum lacteum.
2. Luteos ut plurimum flores ferant.
3. Flores in pappos degenerent.
4. Quod sint frigida.

Cùm autem omnia frigida & humida dicantur, hinc hepati conveniunt.

Hortense & *Sylvestre usitatum* est, & quidem imprimis apud Veteres in maximo fuit pretio, & ab iis propter maximas utilitates vocari consuevit *Polychrestum*, item *Pancratium*; quemadmodum etiam medicamenta, quæ multis medentur morbis, dicuntur polychresta & pancratia.

Ex planta in usu sunt *Folia*, *Flores*, & *Radix*.

Planta hæc *lactescens*, sicut etiam *radix*, moderatè amara ac cum aliquali stypticitate conjuncta, unanimi consensu dicta fuit *planta Hepatica*, quod nil præstantius in hepatis vitiis quibuscunque, ubi sanguis à debita deficit crasi, tollendis, & subjectis biliosis, *in juvenibus nimio calore abundantibus*, hac esse dicatur. Hepati namque calido, i.e. hypochondriis æstuantibus ac inde natis phlogosibus, cùm planta, tùm radix insigniter mederi observata; refrigerat enim tali in casu, quippe etiam inter plantas frigidas numeratur. Quando nempe aliàs phlogosibus laborat corpus, tunc hepar laborare dicunt; sed falsò: Oriuntur enim illæ ex vitiosa effervescentia salis volatilis, in bile existentis, cum Acido peregrino vitio digestionis primæ orto, unde non tantùm phlogoses, sed & tormina in iisdem percipiuntur. Affectus hic, qui à Medicis plurimis, imprimis Italis & Gallis, Intemperies ventriculi frigida, & hepatis calida vocatur, atque radix mali hypochondriaci, febrium chronicarum, omnisque cachexiæ statuitur, sæpè est ignorantiæ asylum.

Ut autem dicam hîc, quod res est, notetur, quando de ventriculi frigida & hepatis calida Intemperie reperitur apud Autores, semper credendum, adesse fermentum nimis acidum & fixum, ventriculumque pituita viscida crassa & acida esse obsessum, judicandum. Quando igitur talis est constitutio, Autores dicunt: *laborat ventriculus Intemperie frigida*. Quod si ex hac labe fiat corruptio chyli, quæ etiam necessariò fit, facilè deinde, quando ille præterit insertionem pori choledochi in duodeno, oritur effervescentia; cujus comes individuus est phlogosis, ut jam dixi, & tunc dicunt: *laborare hepar Intemperie calida*.

In Intemperie hac dicta commendatissimum est Cichorium, de quo vid. PANAROLLUS *in Pentec. 3. observ. 47.* ubi in inæquali viscerum temperie nil melius, quàm cichorium, convenire credit. Probatur hoc ex sapore amaro, quo innuit, constare sale nitroso acri volatili, non adeò penetrante, sed admodum temperato, ita, ut in hoc præponderet Alcali; quod

1. Acidum in ventriculo ex prima digestione relictum emendat, & mucilaginem incidit, resolvit, & detergit, atque per alvum & urinam blandè eliminat.

Unde

2. Remotione impedimentorum facta, fit ut chylus laudabilis præparetur, & phlogoses cessent; & sic admodum convenit in morbis dictis chronicis.
3. Emendat oleositatem bilis, auget ejus acrimoniam, & abstergendo hinc inde vitiosas sordes primarum viarum, partim alvum apertam servare, partim aliquâ vi diureticâ pollere observatur.

Propter quam vim salino-nitroso-volatilem evenit, quod libenter loca pinguia probè culta, adeoque nitrosa, incolere soleat. Conf. in specie SENNERTUS *de Natur. Cichor. in Paralip. pag. 77.* Hinc propter plures affectus subalternatos polychrestum solet esse remedium, dum ardorem stomachi restinguere, sanguinis acrimoniam & fervorem temperare, hepati & renibus prodesse, ob insignem amaritudinem ductum choledochum reserare; adeoque quicunque vitam prolongare conantur, hanc plantam sibi commendatam habere debent, AUTORE THEODATO *l. 1. pagin. 257.*

Lis est inter Autores, *an frigidum sit cichorium? an verò calidum?* Sed lis est de lana caprina: si saltem consideretur sapor acris amaricans, apertum erit, quod sit calidum.

Juxta centaurium minus & absinthium, Cichorium est primarium ex febrifugis: Valdoperè enim convenit stomacho, propter vim ardores & effervescentias compescendi, ab Acido oriundas, & propter vim abstergendi, incidendi mucilagines crassas primarum via & incisas per inferiora educendi; dumque simul habet saporem subadstringentem, moderatè adstringit, & firmat partes, ne laxentur, in aliamque illabantur infirmitatem. Ii, qui post graviores morbos dispositi sunt ad cachexiam, hydropem, aliosque affectus, propter crasin sanguinis nondum perfectè restauratam, coquant radicem cichorii in jusculo, & decoctum assumant.

Sunt, qui commendant *Flores cichorii albos* contra hæmorrhagias narium, si scilicet vel comedantur, vel extrinsecùs applicentur. Sunt etiam, qui hîc præferunt *Radicem cichorij albi*, tempore exaltationis in festo S. Jacobi circa meridiem collectam, & dentibus contritam; sic enim hæmorrhagias narium sistere creditur. Sed hoc non tantum dicunt de radice cichorii albi, verùm etiam de cœrulei radice, eodem modo adhibita, dentibus contrita, et sub linguam detenta: Vid. ROSENCREUZERUS *in Astrolog. Infer. pag. 433.* Juxta hanc vim usitata est in sputo sanguinis masticata, et sub lingua detenta, vel etiam sensim sensimque deglutita. Sunt qui se reddere volunt impenetrabiles ab armis cum hac radice, si assumatur simul usnea cranii humani; quod tamen fabulosum puto esse.

Inter *Præparata* est succus cichorii amaricans, ac sale essentiali ferè nitroso impræegnatus, qui forti decoctione elicitus, ita inspissando in Extractum, cuivis usui accommodabile, redigitur; qui in vitiis bilis corrigendis est egregius. Acuit namque bilem torpescentem, particulasque ejus salinas auget ac intendit, ejusque secretionem adjuvat.

Conserva cum aliis appropriatis in cachexia post graviores morbos, aliisque affectibus supradictis, hepati vulgò tributis, ex crasi sanguinis nondum perfectè restaurata oriundis, nec non in sputo sanguinis,

præ-

præscribi solet. Formula posset esse talis, quam habet ZACCHIAS.
℞. *Conf. flor. cichor.*
rosar.
Summit. rubi an. ℥j.
Santali rubri ℥ij.
Boli Arm. ℥j.
Syr. myrtillor. ℥j.
M. f. Electuarium.
Hujus Mistura hora una ante pastum exhibeatur ℥ß. in hæmorrhagia, & narium & aliarum partium, imprimis in sputo sanguinis.

Radix cichorii condita, eingemachte Hindleuffte, in jam dictis affectibus cachecticis assumitur: sed parum virtutis superest, quam per diuturnam coctionem perdidit.

Syrupus de Cichorio cum Rhabarbaro moderatè laxat, & solet præscribi in mixturis contra cachexias, & species icterorum. Infantibus recens natis admodum proficuus est, si tantillum, drachma una vel altera, cum pulpa passularum ad lambendum detur, antequam lac sugant, quia ventriculi cruditates in utero collectas abstergit, meconium expurgat, & mala inde oriunda, v. g. epilepsiam & tormina, præcavet, additis coralliis rubris præparatis, lapillis cancrorum præparatis, &c. Maximi enim infantum morbi oriuntur ex corruptione acida lactis, ad quam disponunt sordes relictæ post partum, sive hæreant in ventriculo, sive instar meconii in intestinis. Hi autem præcaventur exhibitione vel syrupi de cichorio, vel olei amygdalarum dulcium cum saccharo penidiato; saccharum enim prohibet lactis acescentiam, & rhabarbarum sordes abstergit.

Ex floribus cœruleis fit elegans aqua *ophthalmica per deliquium* in clibano, quæ vel sola vel cum spermate ranarum, in ophthalmia ex lympha nimis acri, sugillationibus, albugine, & aliis oculorum affectibus, vi detersiva & mundificativa admodum egregia est: Ideo & maximè laudatum exstat remedium contra oculorum affectus ex Cichoriorum genere. Modum habet AUTOR *noster*, & SENNERTUS *in Praxi de Affectib. Oculorum*, & alii Autores plurimi.

Sal fixum est ex usitatissimis febrifugis in febribus intermittentibus, tàm die intermissionis, quàm ante paroxysmum. Commodè additur in febribus chronicis, & quibus imminet cachexia, antimonium diaphoreticum Martiale. Unde quidam ex *cichorio incinerato* parant lixivium, quod superaffundunt *limaturæ Martis*, & exponunt calori vel solis vel furni: hinc fit, ut antimonium fatiscat in *crocum aperitivum*, quem laudant in morbis chronicis & cachexiis. Sed præparatio hæc nil valet, quia mars in calcem terream irresolubilem mutatur.

CICUTA.

Cicuta seu *Cicutaria aquatica minor*, *Schierling*, petroselino quoad formam simillima est, & vulgò inter herbas venenatas refertur: Radix enim ejus non minus brutis, quàm hominibus, perquàm nociva deprehensa fuit. Propter similitudinem namque faciei hujus cum petroselino factum, ut ex radice, pro petroselini radice, comesta non rarò convulsiones, imò ipsam quoque febrim petechialem, aliaque gravissima symptomata, exorta sint. Exempla prostant quamplurima: imprimis in KIRCHERI *Scrutin. Pestis p.* 204. curiosum est, quod refertur de duobus Monachis, qui ex esu cicutæ radicis, pro petroselini radice, in delirium inciderunt, ut putarint sese esse anseres & anates, & propterea in aquam se contulerunt, & natarunt, donec interierunt. Præter hoc KIRCHERI prostat exemplum in BARTHOLINO *Cent.* 4. *Histor.* 46., item in SIMONIS PAULI elegantissima *Digress. de Febribus malignis p.* 101., ubi aliquot habet exempla cum symptomatis, qualia adesse solent in febribus petechialibus, quæ curavit quasi venenum fuisset assumptum: sicut etiam AMATUS LUSITANUS *Cent.* 5. *Obs.* 98. refert exemplum de puero, ex esu cicutæ mortuo. Plura de his videbitis in *M. A. N. C. An.* 3 *p.* 552., HAGENDORN *Miscell. Med. p.* 396., & WEPFERO *de Cicutaria*, qui legi meretur. Benè observ. ergò, ne folia aut radix cicutæ confundantur cum foliis & radice petroselini, utpote maximè illi, quoad faciem externam, similibus.

Cæterum utut habeatur pro maligna & venenosa, & proptereà etiam ab usu Medico interno exulet. Nihilominus RENEALMUS *in Observ.* 3. & 4. solus usque eo audaciæ accessit, & pulvere hujus radicis partim in substantia à ℈j ad ℥ß cum vino, partim in Infuso à ℥j ad ℥ij, idque felici cum successu, in scirrhis hepatis ac lienis, ut & pancreatis gravissimis, usus est: sed faciat hoc suo periculo. Non minus rarum est, quod refert VERBEZIUS *in suo tract. contra Castellum de Vitriolo*, in quo *p.* 46. ex GALENO de quadam anu, quæ consuetudine ita familiarem sibi fecit cicutam, ut ea vesci potuerit sine detrimento in magna copia. Tanta vis est naturæ & consuetudinis in amicis nobis reddendis inimicis seu venenis.

Externè ejus usus est frequentior: imprimis cicutæ succus expressus, vel ipsa contusa planta aut cum Infuso applicata, mammarum incrementum coercet, duras & parvas reddit. Sunt, qui non ineptè externè mammis ad nimium lactis proventum in iis, qui non volunt lactare, vel sub metu coagulationis lactis coerciti, & indurationis mammarum, plantam hanc contusam, ac in lacte, vel aqua cherefolii, vel in aqua & aceto, decoctam, sub forma cataplasmatis, vel succum cum aceti tantillo temperatum applicant. HENRICUS *ab* HEER *in Observat.* 7. valdoperè commedat cicutam ad inflammationem & tumorem penis ex nimia Venere, sive recens applicetur, sive cum aqua florum sambuci vel cum aqua simplici decocta applicetur; discutit enim & tumorem resolvit: Cicutæ nempe folia lota & contusa, si humida; si exsiccata, priùs macerentur in aqua, & immittantur intra præputium cui si addatur tantillum camphoræ, erit eò melius. In emolliendis tumoribus tàm lienis & epatis, quàm etiam partium externarum duris, nempe scirrhosis, strumosis, grumosis, &c. radix est egregia, quacumque sub forma applicata.

Prostat pro hoc usu in Officinis *Unguentum* & *Emplastrum de Cicuta*, quæ vel sola, vel cum gummi ammoniaco, in aceto scillitico soluto, mixta ad strumas & omnes tumores duros emolliendos, idquè imprimis in tumore duro & scirrhoso lienis, & postmodum etiam in scirrho mammarum, expertissima sunt: Vid. DOERINGIUS *in tr. de Opio p.* 92. Omnes enim plantæ plus minus narcoticæ, uti sunt mandragora, solana somnifera, nicotiana, bryonia, cucumer asininus, nostra cicuta, &c. in hujusmodi tumoribus duris sine suppuratione emolliendis, sub qua facilè in cancri naturam degenerant, egregiè prosunt. Aliquot *compositiones Emplastrorum contra scirrhos* reperimus in SENNERTI *Tom.* 3. *Prax. pag.* 492., ubi allegat præscriptionem HEURNII *Emplastri de cicuta* et gummi ammoniaco, quod ad omnem duritiem molliendam valdoperè fuit expertum, et in AUTORE *nostro parte Anteriori p.* 199. atque in *Scriptis* HILDANI *de Acidulis p.* 657. Quando applicatur pro usu contra scirrhos, solet subigi cum oleo capparum, vel oleo destillato succini, vel oleo cochleariæ; Præstat oleum succini et capparum: Ergo si hoc malaxetur idem Emplastrum, erit eò melius.

Ad Cicutariam pertinet etiam.

CICUTARIA PALUSTRIS,

Seu *Phellandrium*, modernorum decantatum antiphthisicum præservativè et curativè; semen nempè crudum sæpiùs assumptum et usurpatum.

CINAMOMUM.

De *Cinamomo seu Cortice Aromatico*, in genere *Canella* dicto, controversia; *an idem sit cum canella*: & si hoc; *an sit idem cum Veterû Cassia seu ligno Aromatico*? inter Botanicos orta est, de quo BAUHINUS *Tom.* 1. *Theatri Botanici*. Multæ enim sunt arbores, quæ *Canella* dicuntur, cæteræ ejus varietates *Cassiæ ligneæ*; cujus plures sunt differentiæ, quas videbitis in specie *in* PISONE *in Mant. Aromat.* & ex eodem in FRANCISCI *Lustgarten p.* 686. & 695. Conf. M. A. N. C. *Ann.* 4. *p.* 139. Sic ad *Cassias ligneas* pertinet modernorum *Cassia caryophyllata*, quam esse *Kersam Arabum*, videbitis in VELSCHII *Hecat.* 1 *p.* 19. Sic ad Canellas has pertinet Anglorum *Cortex Wimteranus* dictus, de quo vid. *Histor. Plantar. Tom.* 1. *p.* 1. *p.* 400.

Arbor est instar Oleæ: Abraditur cortex extimus, qui ex se est viridis, neque olet: dum abrasus est, exponitur Soli, ne putrescat, & vermes in illo generentur, acquirit odorem & saporem aromaticum, qui anteà erat sepultus, & colorem viridem mutat in rubrum; & si minus siccatur, albicat; si nimis, nigricat. Et dum in Sole exsiccatur, induratur, & cortex se contrahit, & in plicas abit, cùm aliàs sit mollis satis.

Quoad *usum*, vi summè restaurativa præditum est & analeptica, in quo passu mirè afficit, & recreat spiritus animales influos, adeoque in imbecillitate & virium defectu, lipothymia & syncope, nausea, ructu, aliisque affectibus stomachi, præstantissimum est Cinamomum, sive usurpetur in substantia pulvis, sive tinctura, sive essentia, sive oleum destillatum. Imprimis egregiè convenit in affectibus mulierum gravidarum. Cautus tamen sit ejus usus, quoniam insigniter irritat matricem ad stimulandos Menses, & promovendum fœtum; unde etiam iis, è quibus expellendæ secundinæ & lochia, item quæ partu difficili laborant, tàm notabilem præstat usum, ita ut dicat LINDANUS; nulla medicamenta fœtus vel menses pellentia adhibenda esse, nisi admisto cinamomo. In specie, quod sæpiùs fit, ubi mulierculis ex partu difficili & partium debilitate deficiunt dolores, & amittitur conatus, ut renoventur dolores, propinetur cinamomi momentum, ut animetur de novo resocillatis spiritibus ad partum Gravida. Unde jam patet spontè ejus usus in quibuslibet affectibus subitaneis ex spirituum quasi ecclipsi natis, apoplexia, syncope, &c., idque tàm interno quàm externo usu.

Utendi modus est imprimis internè in aqua cinnamomi cum vino prolicita, hinc tinctum seu essentia, & hinc denique oleo cum saccharo vel pulvere appropriato subacto. Nam istis præparationibus omnis cinnamomi vis elicitur, non secus ac in oleo caryophyllorum, ita ut, oleo extracto, cortex iners & insipidus remaneat, usui adstrictorio accommodatus ad dysenteriam, diarrhœam &c. quibusdam multum laudatus. *Periodicam* tamen vigoris nonnunquam in cinamomo varietatem observavit LUDOVICI in M. A. N. C. *Anno* 4. & 5. *Observat.* 202. *p.* 278. & 279.

Quod attinet *Præparata*, & primo quidem loco *Oleum*, *Cinamomum* ritè *destillatum modo Septaliano* lampadis igne, suggerit primò *phlegma*, hinc *spiritum acidum* instar aceti destill. (est enim cortex quidã) cum quo simul adscendit oleum destill. *duplex subtile & æthereum*, aquæ seu phlegmati supernatans, quod oleum communi modo destill. non præstat: Post hoc demum adscendit oleum *crassum* commune rubicũdum

dum, quodque in aqua subsidet. Curiosum est, quod Acidum sensile seu manifestum ex cinamomo eliciatur, adeò ut *MARGGRAVIUS* retulerit, se ex cinamomo tàm potens Acidum habuisse, ut cum sale tartari sensibiliter efferbuerit. Existimo ergò, plura aromata cùm maximam partem sint corticesligna, radices, ligneæ, aut fructus quasi lignosi, simili modo tractata etiam Acidum subministratura, utut vulgò de sale volatili oleoso saltem participare dicantur. Et sanè resinosa eorum substantia Acidi præsentiam non obscurè innuit: adeoque reverà *duplex* oleum est in cinamomo; *æthereum* unum, subtile, aquæ supernatans; *crassius* alterum, magis concentratum, quod nempe vulgò prostat, in aqua subsidens. Quam differentiam oleorum in cinamomo etiam observavit *VVEDELIUS Pharmac. pag.* 154. & 159. Adeoque rectè sentit *Pechlinus de Purgantib. pag.* 102. quod in communi oleo cinamomi spiritus delitescat, non aromate tantùm, sed & ipso oleo penetrantior &c., ut quæ in aromatibus est efficacia, huic se debeat spiritui æthereo.

Concinnior ergò præ vulgari *olei cinamomi destillatio* fit, inspergendo frustula *cinamomi* modico *vini*, & posteà ex VB per Retort. destillando; quoniam in destill. vulgari per excessivum ignem oleum comburitur, in hac verò sine combustione acquiritur. Nempe par hìc videtur ratio, atque cum terebinthinæ aliorumque resinosorum destillatione, in quibus etiam primò ol. æthereum, seu communiter dictus spiritus *terebinthinæ*, dein oleum *crassius*, & tandem *oleum spissum* seu *Balsamum terebinthinæ* prodeunt.

Oleum hoc, cùm sit valdoperè carum, *solet adulterari*. Cùm verò præ aliis oleis hoc habeat peculiare, ut contra oleorum naturam (excepto oleo dicto æthereo, & destill. caryophyllorum) subsideat in fundo, *Nota hæc* potest esse, pro dignoscendo oleo genuino cinnamomi. Aliàs, quando ol. cinnamomi cum oleo seminis cannabini, ut sæpè fit, adulteratur, fundum petit, fit squalidum, odorem amittit, & successu temporis nigredinem contrahit: Vid. *HOEFERUS in Hercule Medico pag.* 397. Mirum est, quod refert de hoc oleo *in tract. de Lacte Lunæ MAJOR cap.* 5. §. 7. quod temporis progressu sponte se coagulet in crystallos salinas; quod confirmat, quæ dixi de Oleis destillatis, quod nihil aliud sint, quàm salia volatilia concentrata, adunita & congregata, adeoque ita penetrantia. Si hoc ol. addatur saccharo, abit in *eleo-saccharum*, elegans restaurativum, quod admisceri potest medicamentis, sive liquidis sive siccis. Vim suam exserit præprimis in lipothymia, syncope, & aliis spirituum animalium defectibus, ubi nil melius oleo hoc. Mulieribus quoque valdè conducit ad omnes uteri affectus, uterum & fœtum roborandum; in partu difficili matrem confortat, & fœtum expellit. Agonizantibus ad aliquot guttas propinatum, ad tempus illos conservat & roborat. Mynsichtius cum hoc oleo parat aurum *potabile*.

Quibus lubet in copia ol. *cinnamomi* destillare, ita procedant;

♃. *Oleum destillat. cort. citri*:

Hocque per Retort. tam diu rectificetur, donec odorem amiserit: affundatur postmodum *cinamomo* grossè contuso, relinquatur per plures dies in digestione, posteà destillatur, & prodibit ol. virtute & sapore cinamomi imbutum.

Imò, qui ol. *compositum* medicinale expetunt, ol. destill. corticum citri proprio odore & sapore præditum cinamomo affundere, & ita elegans ol. destill. compositum pro usu externo & interno acquirere possunt.

Alii sunt, qui Cinamomum prius cum phlegmate Vitrioli digerunt, ut compages ejus nonnihil reseretur, & Luna crescente ex VB destill. jubent, & sic *majorem* & fragrantioris *olei copiam* promittunt.

Aqua cinamomi insigniter restaurat collapsas vires, & non secus ac ol. maximè quoque commendatur ad omnes uteri affectus, uterum & fœtum roborandum, &c. Destillari solet per B. vel meliùs per vesicam: Vid. *VVEDELIUS Pharmac. pag.* 75.

Benè autem notandum est, quod si destilletur cum affuso phlegmate vitrioli luna crescente, fiat fragrantior & copiosior, quàm luna decrescente, & oleum etiam acquiritur copiosius.

Aqua cinamomi cydoniata est elegantissimum remedium in vomitu, ructu, nausea, diarrhœa, dysenteria, &c. Remanet in fundo *syrupus cinamomi cydoniatus* elegans: Vid. *VVEDELIUS l. a. pag.* 68.

Prostat etiam *aqua cinamomi borraginata*, seu *cum succo borraginis destillata*, quæ valdoperè convenit in affectibus Melancholicis, malo hypochōdriaco, in lipothymia, syncope, & aliis affectibus seu morbis.

Potest etiā præparati *Essentia* seu tinctura *cinamomi* sequēti modo:

♃. *Spiritus vini probè tartarisatus*;

Affundendo *cinamomo*, & exinde abstrahendo, sapore & odore dives prodit: *Spiritus* hic novo *cinamomo* reaffundatur, ut magis adhuc impregnetur, addaturque *Olei destill.* ejusdem tantum, quantum capere potest. Nam si spiritus vini probe Tart. fuerit, quantitatem olei bonam imbibit; hinc tinctura evadit elegans & efficacissima, in defectu & casibus subitaneis spirituum, vel sola, vel cum spiritu aut essentia citri propinata; item pro mulierculis pro affectibus uteri non minus quàm stomachi.

Syrupus, qui vulgò prostat, nihil valet, potiùs tinctura seu *Essentia cinamomi* cum tanta sacchari quantitate imbuenda est, ut syrupi consistentiam acquirat.

Aliàs curiosa quoad Arborem cinamomi, & *camphoram* artificialem *ex radice* parandam; item de Oleo singulari ex foliis eliciendo, videbitis in *Actis Societ. Regiæ Volum.* 1. *pag.* 724., item *Actis Medicis Hafniens. Volum* 3. *pag.* 37. item *pag.* 167.

Cinamomo ferè similis est

CORTEX VVINTERANUS

Anglis dictus, quoniam allatus ex India Occidentali ab eorum Capitaneo, VVintero dicto. Saporis est acris & amaricantis, coloris albicantis vel potiùs flavescentis.

In *Usu* antiscorbutico & malo hypochondriaco apud Anglos est frequentissimus, & cum lapillis cancrorum sæpè & feliciter propinatur. Adhibetur etiam in affectibus stomachi, apepsia & anorexia, sive crudus sub forma pulveris, sive infusus in aqua appropriata. *Dosis an.* ℈j ad ℥ß. Vid. *BAUHINUS l. a. pag.* 402.

CIRCÆA.

Circæa Vulgaris solanifolia, Germ. *Stephans-Kraut*, à quibusdam ad Auriculas Muris refertur.

In *usu* Medico est nullo.

CIRSIUM ANGLICUM.

Cirsium Anglicum seu *Maximum radice Asphodeli* planta rara est & exotica, cujus flos quoque Carduorum more pappescit.

CITRUS.

Citri Fructus est egregius & exoticus, et in culinis et officinis notus.

In usu sunt *Poma*, et ex iis *Semen*, *Cortex*, *atque Pulpa*.

Poma quod attinet, tota sunt alexipharmaca, adeò ut non sine ratione præferantur omnibus Theriacis, Mithridatiis et Confectionibus Magistralibus, in usu antipestilentiali et alexipharmaco. Juxta facultatem hanc singulariter sunt antiscorbutica; teste enim *RONSEO in Epist.* solo succo citri et malorum citriorum esu curati scorbutici etiam gravissimi. Calidus dicitur, respectu corporis flavi aromatici, et frigidus respectu succi pulpæ acidi: Hinc tota ejus vis pro utroque scopo citra laboriosiores præparationes facilè obtineri potest; Illa quidem, Calida nempe, ex succo oleoso saccharo excepto ex cortice expresso; hæc verò ex pulpa acida succum eliciendo. Par ratio est quoad Aurantia.

Ex *semine Citri* ordinariò fiunt *Emulsiones* in febribus, aliisque morbis malignis, variolis, morbillis, et febribus petechialibus, v. g.

♃. *Cort. citri minutim incis. atque contus.*
Sem. citri,
Card. bened.
Amygdal. dulc. an. p. æqu.

c. s. q. *aquæ appropr.* f. Emulsio, quæ edulcorata in morbis malignis palato & naribus grata est.

Cortices sunt admodum oleosi volatiles, & ita egregiè aromatici, adeò ut succus eorum expressus & candelæ admotus, oleositate hac volatili ardeat. Commodè ex his & compendiosè *Essentia Citri* & suave *Vinum Hippocraticum* parari potest hunc in modum:

♃. *Cortices flavi Citri vel Aurantiorum ab albedine liberati*:

Hi incisi exprimuntur per linteum in *saccharum probè pulverisatum*, ita ut saltem oleositas ejus saccharo excipiatur. Quo facto

♃. *Pulpa eorum alba à succo liberata*,
addatur
Aqua quæcunque,

& fermentare permittatur: postmodū destillatione aqua spirituosa eliciatur, cui saccharum hoc oleosum addatur ad gratam dulcedinem, atque sic remedium habebitis stomacho convenientissimum, quod imprimis iis conducit, qui ægros morbis malignis afflictos necessariò visitare tenentur.

Dicto Eleosaccharo, si huic affundatur *spiritus vini rectificatus*, qui imbibit oleum illud expressum, & postmodum separatim decantetur, *Essentia Citri* gratissima itidem habetur. Si aliquot guttæ haustui Vini instillentur, insignis gratia Vino conciliari potest.

Cortices ergò citri sunt egregiè aromatici, stomachici, carminativi, & eleganter analeptici, flatus discutiunt, & ad stomachi cruditates, eosdemque usus, ad quos cortices aurantiorum laudantur, commendantur.

Cortex albicans est lithontripticum, & calculo succurrit: id quod videre est ex *HOEFERI Hercule Medico p.* 176., qui ex hoc cortice albo cum fructu Alkekengi destillat aquam elegantem Nephriticam.

Oleum destillatum Citri, in quo vis corticum concentrata, est non, ut communiter fit, ex pomis putridis, sed potiùs ex pomorum recentium corticibus parandum. Conf. *ZVVELFFERUS Pharmacop. Regiæ cap.* 21. & 121. Magis in morbis malignis, quàm in affectibus ventriculi adhibet. In colica ex Acidoaustero, & stranguria ex Acido viarum primarum ad vias urinarias delato, remedium elegantissimum & egregium est.

Post olei ex corticibus destillationem hi ipsi asserventur, & affusa aqua ad putredinem seponantur: putrefacti & destill. dant *spiritum* & *sal volatile* urinosum, si ritè rectificentur.

Pulpa citri acidū volatilem *succum* in se continet, ac commendatur inter Alexipharmaca, estque egregiū remedium, nō minus quāpulpa auran-

aurantiorum in pica gravidarum & cruditate nidorosa.

Succus citri nobile est Alexipharmacũ, de quo conf. HOFFMANNI *Clavis, ubi de Citro p.444.* utut cum grano salis legenda videatur Observatio. Hoc interim verum est, quod in morbis & febribus ardentibus malignis, tam præservandis quàm curandis, usitatissimus sit, qualis penetrantior, & simul etiam blandus, in regno Vegetabili non reperitur. Nulla certè in dictis febribus medicamenta adhiberi debent, in quibus dictus citri succus non habetur, sive assumatur cum potu, sive exprimatur super alimenta: nam quando cum sudoribus deficiunt spiritus, & imbecillitas oritur, assumpto succo citri aliisque ex hoc paratis remediis, item decoctis pomorum citriorum ad imitationem MYNSICTHII, horum Aciditas sanguinem nimis fluxilem moderatè coagulat, & debitam ei consistentiam concedit, simulque malignitati resistit, ne possit cuniculos agere, & se multiplicare, & egregiè confortat. Præterea succus citri egregiè diureticus est, indeque ad affectus nephriticos commendari solet. Tandem succus citri in scorbuto, ex aeris inquinamento contracto, præsens est remedium. Belgæ certè, quando in Indiam Orientalem, aliaque absita loca, navigationes diuturniores instituunt, ubi tantum non semper scorbutum contrahunt, ut se præservent eo, utpote qui sub zona torrida est endemicus, assumunt secum poma citria, & lagenas plenas eorum succo pro scorbuti medela. Acidum scilicet volatile citri corrigit Acidum rancidum scorbuti.

Hunc in finem & habetur *Conserua pulpę citri*, quæ in morbis malignis & febribus ardentibus miscetur cum electuario diascordii Fracastorii.

Essentia hujus *corticis* aromatica elegãs potest fieri, si corticibus citri minutissimè concisis superfundatur spiritus citri, à corticibus nempe abstractitius digerantur per aliquot dies noctesque, colentur, & hinc *Eleosaccharo citri* imprægnentur, suave & efficax remedium, in flatibus stomachi & intestinorum discutiendis multum juvans.

Syrupus Citrorum & *Aurantiorum* usurpari potest in pica gravidarum, si combinetur cum Aqua destillata vel *Elixyr citri*; quod fit ex *spiritu citri*, affuso super *cortices citri*, & cum *saccharo* misto.

Vel juxta alios affundatur corticibus minutim incisis spiritus vini, sæpiùs abstrahatur digerendo, dein cum recentibus aliis *Essentia* extrahatur, quæ filtrata, & Eleosaccharo citri antè dicto imprægnata erit *Elixyr citri* perquam gratum, & potens pro stomacho & intestinis. In MOELLENBROCCII *Tractatu de Varis* habemus elegantissimas descriptiones *spiritus* & *Essentiæ Citri*.

Habetur & *Acetum infusionis corticum citri*, quo utimur in morbis epidemicis acutioribus malignis, dum propter sudores ægri vires deficiunt, ubi temporibus & pulsibus applicari, & naribus obiici solet.

Flores dum condiuntur, egregiè confortant, & solent præscribi in Electuariis.

Ex pulpa fit *Electuarium de Citro* non inelegans.

Plura qui cupit, potest adire *Dispensatorium Horstii p.137.* ubi prolixè virtutes Citri simplicis explicat, & egregias aliquot compositiones ex Citro habet HOFFMANNUS *in Clave cap.1.* & LUDOVICI *Pharmac. pag.597.*

CITRULLUS.

Citrullus est *Cucumeris* vel *Cucurbitæ species*: Cortex est viridis magnus, adspersus hinc inde maculis flavescentibus.

Semen externa facie quodammodo rubens, inter semina 4. frigida majora refertur, substantiam oleosam temperatam continet, saporis est amaricantis, adeoque cum amygdalis amaris ferè convenit, hinc & vim blandè diureticam, somniferam, &c. obtinet, magisque simul abstersivum existit. Unde Emulsiones, in febribus ardentibus & malignis usuales, crebrò ingreditur, quæ tamen stomacho debili non semper æquè gratæ sunt, cum de facili acorem contrahant, & oleosa substantia tonum stomachi laxent. Usurpatur itidem in dolore nephritico & ardore renum, acrimoniamque succorum corporis temperat. Et non opus, ut multa de hoc dicam.

CLEMATIS VIRGINIANA.

Clematidis aliàs variæ sunt species: hujus vice autem in Horto nostro Medico se offert *Virginiana flore pleno*.

Planta est exotica, & usum in Officinis agnoscit nullum.

CLEMATIS URENS.

Clematis Urens est *Flammula Jovis*, de qua *suo loco*.

CLINOPODIUM.

Clinopodium est vel *Majus*, vel *Minus*, quod etiam vocatur *Acinos*, vel *Clinopodium sylvestre Lugdunense*. *Clinopodium Majus* species est origani, & ita dicitur, quod flores ejus non per modum umbellæ, sed verticillatim sint formati, unde Germ. *vvurbeldost*.

Rari est *usus*. MELICHIUS tamen *in sua Pharmacia* decoctum ejus in ischuria commendat, cùm Origanum vulgare hocce quoque in casu commendetur.

COCCULI ORIENTALES.

Cocculi grana sunt, quorum origo nondum inclaruit. In phthiriasi & pediculis fugandis non melius datur remedium: pulverisantur, et cum butyro non salito subiguntur, et adhibentur, illinendo capiti, in margine primò, deinceps vertici et toti capiti; sic citò moriuntur. Ad pisces capiendos exponuntur, ut pisces hisce comestis manibus capi queant.

COCHLEARIA.

Cochlearia à foliorum forma ita dicta, planta est Veteribus incognita, nobis satis cognita. Crescit in Grœnlandia tàm copiosè, quam gramen aliquod commune. A non nullis vocatur *Britannica Plinii*, eam ob causam, quoniam hæc itidem est Antiscorbutica. Verùm MUNTINGIUS *in Britannica sua* falsam hanc esse denominationem ostendit, eamque potiùs *ad Thlaspia & Nasturtia refert*; quò etiam eruca, sinapi, etc. pertinent; idque ex capsulis istis seminalibus patet. *Britannica* enim vim adstringendi obtinet; *cochlearia* autem nostras, et omnia jam dicta Antiscorbutica, sale acri volatili prædita sunt, et vel saporem acrem penetrantem et pungentem in planta obtinent, vel saltem semen penetranti tali sapore imprægnatum suggerunt. Et licet Cochlearia Britannica dentium laxitatem ac vacillationem corrigat, hoc tamen vi sua adstrictiva et resolutiva efficit: vid. *Acta Erudit. Lipsiens. Anno 1682. p.16.* Quibusdam audit *Herba scorbutica*. Floret Aprili et Majo.

Ex usu sunt *Folia recentia*, quod benè observetur; exsiccata enim parum vel nihil habent virtutis. Continet enim hæc planta egregium sal volatile quoddam acre, quod tamen adeò volatile non est, uti quidem vulgò creditur; quin multum substantię fixioris etiam contineat, ut infrà patebit. An verò sit acidæ? an alcalinæ, seu alius naturæ? jam non disputabo. Illud verum est, posse ex hac planta egregium sal volatile urinoso-acidum parari. Dum ergò ipsius sal volatile avolavit, propterea nihil valet exsiccata. In scorbuto curando apud Belgas, et nos pariter, primatum ducit, nec habetur magis conveniens remedium: Vid. WIERUS *in Obs. de Scorbuto pag.30. seq.* Diuretica est egregia in quibusvis morbis chronicis; sicut et rectè AUTOR dicit, in morbis tartareis, h.e. chronicis, ex Acido viscido oriundis spleni vulgò dicatis, quales sunt Malum hypochondriacum, scorbutus, malum ischiadicum, arthritis vaga et fixa, affectus stomachi, etc. esse utilem et celeberrimam, et speciatim in corrigendo sapore scorbutico peccante mirè commendatur, ac reverà in morbis chronicis polychresta est. Nonnulli hanc Cochleariam contra scorbutum sulphureum adhibent, alii contra scorbutum salinum. Verùm, cùm hæc differentia non sit essentialis, sed accidentalis, tutò quidem in utroque scorbuto adhiberi potest, sed non omnibus subjectis conducit; phlogosi enim vaga, rubore faciei, palpitationibus cordis, hypercatharsi, cephalalgiis, et aliis symptomatis qui sunt obnoxii, acria hæc non conducunt, sed potiùs augent: Vid. MAJOR *in Chirurg. Infusor. pag.277.* nisi cum acetosa, acetosella, beccabunga, vel lacte, sive bubulo sive caprillo, vel sero lactis, aut et vino propinetur, ut ita temperetur acrimonia ejus salsa volatilis: quippe lac et serum lactis per se est laudatum in scorbuto remedium. Unde iis, qui laborant febre intermittente scorbutica, cujus norma est typus erraticus, dantur medicamenta antiscorbutica in sero lactis, quod ratione salis nitrosi volatilis egregiè abstergit, & omnibus præfertur: In quibus nullus metus scorbuti, dantur in lacte caprillo; lactis enim oleositas temperat humores in corpore, & sal acre scorbuticarum plantarum restaurat fermentum massæ sanguineæ, à salibus deficientibus acidis destructum. Quidam embammata parant ex cochlearia, dum recentia ejus folia conscindunt, contundunt, & addito vino generoso aut aceto, & parum sacchari temperant. In quibusdam locis exinde parant vina & cerevisias medicatas. In cachexiis, in scorbutum præprimis degenerantibus, & ubi depravata est sanguinis fermentatio, egregiè convenit; quia bilem inertem acuit, mucilaginemque tartaream penetrat.

Externè in scorbuto oris, v.g. tumore cruentativo gingivarum & inflammatione, dentium vacillatione, expertissima est. In his, à sale scorbutico acido in saliva oriundis, decoctum cochleariæ, seu gargarisma cum salvia & cochlearia applicetur.

Quoad *Praeparata*, in usu est spiritus, qui fit *triplici modo*: partim *per fermentationem*, partim per *spir. uini cobobationem*, partim per *utrumq; modum simul. Primus Modus per fermentationem*, quando contusis foliis adiiciunt vel fermentum commune, vel fęces vini, vel cerevisiæ, reponunt & fermentant tamdiu, donec spirent aliquid Acidi: postmodum destillata dant spiritum ardentissimum & volatilissimum.

Occasione hujus fermentationis moneo quædam de medicamentis antiscorbuticis, quæ sunt cochlearia præprimis, nasturtii omnia genera, piperitis, raphanus rusticanus, persicaria, flammula, trifoliũ aquaticum, plantago aquatica, sinapi, fumaria, sedum vermiculare minus, barbarea, semen erucæ, & hujusmodi alia, quorum vis, uti apparet ex sapore & odore, consistit in sale volatili acri. De his, quoad eorum pręparationem, moneo, quod illa sal suum volatile obtineant, quicquid alii dicant, utut vel coquantur, vel fermententur.

Quod attinet antiscorbuticorum *fermentationem*, de hac dicunt multi, quòd sit frustranea, quoniam tempore fermentationis copiosum sal volatile exhalet & avolet. Verum dico; utut avolent non-

nonnullæ partes ſubtiliſſimæ, nihilominus reliquæ, magis connexæ vinculis materiæ, ſeſe exſerunt mediante fermentatione, & dant ſpiritum acutum. Probo: ſi cochlearia recens, vel ſimilis planta in MB. deſtilletur, prodit aqua, quæ nihil aut parum participat de odore, minimum ferè de ſapore cochleariæ, dum caput mortuum relictum ferè omnem penetrantem ſaporem amiſerit. Nihilominus, ſi cochleariæ recentis ſuccus inſpiſſetur, admodum amaricat, plenuſque eſt ſale eſſentiali, ulteriore calcinatione in ſal fixum abeunt; aperto argumento, quod non adeò ſuperficialis ſit ejus textura, quin multum ſubſtantiæ fixioris etiam contineat, quæ inſpiſſatione recludatur. Quod ſi verò fermentetur, & poſt fermentationem ſpiritu abſtracto relicti magmatis ſuccus inſpiſſetur, parum vel nihil hujuſmodi ſalis fixi reperitur; quoniam fermentatione reſolutum & volatiliſatum fuit.

Quod attinet *decoctionem*, etiam dicunt, multa ſalia volatilia exhalare. Verùm, utut & hîc amittatur aliquid, tanta tamen non eſt jactura, ut communiter putatur. Nam quoniam in deſtillatione parum ſalis volatilis exhalavit, idem etiam de decoctione ſtatuendum, cujus ſubſtantiæ volatilis defectu ſapor iſte incidens & attenuans oritur; modò non nimis, & vaſe aperto coquantur.

Secundus modus per Cobobationem fit, quando affunditur Vinum generoſum, vel ipſe ſpiritus vini, cum quo deſtillatur per alembicum, novis plantis deſtillatum affundunt, quod adhuc aliquoties iterant, ſemper ſpiritum deſtillatum novis affundendo: unde quoties hoc faciunt, toties ſpiritus de novo majores acquirit ex plantis vires, & fit potentior: Vid. *MOELLENBROCCIUS de Arthrit. Vag. pag.* 114.

Tertiò, & quidem optimè, *utroque modo* ſimul ſpiritus *cochleariæ* deſtillari poteſt. Nempe ſi recipiatur ſpiritus cochleariæ per fermentationem paratus, hic affundatur cochleariæ coacervatim in vaſe clauſo per duos dies noctesque poſitæ, ita ut incaleſcere, & putredinem aliqualem inchoare queat. Hæc invicem blando igne deſtillentur & cohobentur, & ita Spiritus odoris, & imprimis ſaporis cochleariæ appropriati, acquiritur. Nam ſi ſimpliciter cochleariæ recenti ſpiritus vini affundatur, abſtrahatur, hinc recenti affundatur, idque, ut jam dixi, aliquoties reiteretur, tandem rectificando ſpiritus cochleariæ elegans acquiritur.

Sed obſervandæ ſunt *encheiriſes* in deſtillatione & rectificatione hujus ſpiritus: Nempe omnia hæc, ſive per veſicam ſive per aliud vas deſtillentur, ut lento igne procedatur: idque ſaltem tamdiu, quamdiu volatiles ſpiritus ſtriatim prodire obſervantur; his enim diſparentibus, mox removeatur receptaculum, ne phlegma uniatur ſpiritui; hoc ipſum enim poſtmodum rectificando ab illo ſeparari nequit, quin ſemper magnam patiatur jacturam; hinc cum nova cochlearia eundem ſpiritum reaffundendo ſimili modo procedatur.

Ex quibus præparationibus arbitror, parum eſſe acrioris & volatilioris ſubſtantiæ, quæ immediatè linguam afficit, & maximam ejus partem in ipſo concreto, ejuſque textura, ab aliis particulis, mediante mutua textura concentratam eſſe, vel mediante ſpir. vini, vel mediante fermentatione, inchoatavè aliquali ad putredinem diſpoſitione, eliciendam.

Aliàs ſpiritus hic rite paratus reverà totam craſin medicamentoſam cochleariæ retinet. Prodeſt in malo hypochondriaco, ſcorbuto, affectibus ſtomachi ex mucilagine viſcida & acida; unde miſcetur cum eſſentia abſinthii: Vel potius *eſſentia abſinthii fiat cum ſpiritu cochleariæ* affuſo, & erit egregium Antiſcorbuticum & ſtomachicum: propinatur etiam cum elixyr ſtomachali *Michaelis*. Volatilem penetrantiam habent remedia ex cochlearia parata, unde ſpiritus ejus quibuſdam cephalalgiam concitat, teſte *MAJORE de Chirurg. Infuſor. pag.* 270. Unde benè obſervanda eſt *Obſervatio BARTHOLINI Actorum Medicor. Haffnienſ. Volum.* 1. *pag.* 35. Cochleariam unà cum Acetoſa pro Cura ſcorbuti aſſumendam oſtendentis. Externè in ſcorbuto oris accipiatur ſpiritus cochleariæ, & in eo humectetur linteum, quod poſtmodum affricetur gingivis & partibus palati oris, à ſcorbuto affectis. Alii recipiunt pulveres dentifricios, eoſque in mortario imbuunt, & imprægnant ſpiritu cochleariæ, & ſic pulveres dentifricios ſcorbuto appropriatos reddunt. Proſtant etiam appropriati pulveres dentifricii ad ſcorbutum, qualem contra ſcorbutum oris videbitis in *BARTHOLINI Centur.* 6. *Hiſtor.* 54., qui, ſi adhuc imprægnetur cum ſucco vel ſpiritu cochleariæ, erit eò melior.

Sunt, qui ex cochlearia perfectè putrefacta ſpiritum urinoſum & ſal volatile eliciunt; ſed nihil differt ab alio ſimili ſpiritu & ſale volatili, quatenus ſubſtantia oleoſa & craſis ſeminalis cochleariæ per iſtamo unimodam putrefactionem penitus fuit deſtructa.

AUTOR noſter ſalis volatiles ex cochlearia parari mentionem facit, quod nihil aliud eſt, quam tartarus. Verum tamen & egregiem ſal volatile poteſt parari, quod vel per ſe deſtillando fit, vel putrefaciendo, non autem fermentando; poſteà ſublimatur in phiola altiſſima leni igne ſubjecto; ſic enim fit, ut phlegma propter lenem igne non poſſit adſcendere. Hoc modo ſalia in forma ſicca elevantur.

Exprimitur etiam è foliis *ſuccus* quidam, qui cum decocto ſeria lectis propinatus, egregiè prodeſt in affectibus urinariis ſcorbuticis. In affectibus ſcorbuticis oris & gingivarum, ſi cum eo fricentur dentes & gingivæ. Acredo ipſius nimia cum pauca aqua ſimplici imminui poteſt.

Succus hic fermentando depuratus, cum ſpiritu proprio egregiam præbet *eſſentiam Antiſcorbuticam*, de qua fuſiùs vid. *SIMON PAULI in Quadripart. Botan. pag.* 268.

Porro nonnulli *Oleum* quoque elicere tentant, id quod admodum difficile, & rara avis eſt. Poteſt tamen elici, ſi juſto tempore flores colligantur; nimirum dum cochlearia incipit ſemineſcere (ut ſic loquar) ſubſtantiamque ſuam quaſi concentrat, vel quintam ſuam, ut ſic dicam, eſſentiam, tunc abſque mora planta recipienda, & deſtillanda; ſic copioſum oleum fundit acerrimum & penetrantiſſimum: Aliàs nullo alio tempore elici poteſt. Sed integer cophinus vix dabit olei rectificati ℨß aut ℨj.

HILDANUS in Obſervat. pag. 646. *Tract. de Valetud. ſervanda*, habet oleum *cochleariæ per infuſionem* Olei communis, quod externè inunctum regioni lienis excellens eſt remedium contra tumores ſcirrhoſos lienis.

Conſerva non benè paratur, quia ſal volatile avolat ſub præparatione.

Eleoſaccharum etiam, ſeu, ut alii loqui ſolent, *Magiſterium cochleariæ*, paratur, de quo vid. *MOELLENBROCC. in Cochlear. Cur. pag.* 118. & pro affectibus ſcorbuticis & ſpleneticis maximum eſt remedium.

Plura videbitis in *MOELLENBROCCII jam citato Tractatu* per totum librum.

COFFE.

GRanorum horum Decoctum in hoc cum Decocto Thee convenit, quod alacrem reddat bibentem, ſomnum arceat, vigilias abſque debilitate intendat, adeoque ſpiritus animales peculiariter afficiat. Potus olim Turcis ſaltem familiaris, nunc etiam Europeis maritimis communis. Conf. *SCHROEDERUS Append. pag.* 29., item *WILLISIUS in Pharmac. Ration. Volum.* 1. *pag.* 327.

LIGNUM COLUBRINUM.

V*Ideantur* de hoc *Rerum Indicar. Scriptores*, imprimis *PISO in Medic. Braſilienſium.*

Rari apud nos eſt *uſus*, quoniam eſt pretioſum, & noſtra etiam terra talia, & forſan meliora, ſuppeditat, quæ loco illius uſurpari poſſint.

CONTRAYERVA.

COntrayerva radix eſt Peruviana exotica; & *ſpecies Cyperi*, cujus formam refert, eſſe videtur; adeoque ejus natales non æquè ſunt cognitæ, nec natura ejus ſufficienter perſcrutata: Eam tamen *Caryophyllatæ* cujuſdam *radicem eſſe* exiſtimat *PAULI in Quadripart. Botan. pag.* 40.

Decantata eſt vi alexipharmaca contra yerve, i. e. quævis venena, quę per ſudorem pellere dicitur, ℨj doſi aſſumpta; undè à modernis ſolet miſceri cum pulveribus & electuariis alexipharmacis contra peſtem alioſque morbos malignos & venenoſos. Præter vim contra venena commendatur contra philtra hauſta, quæ emendat, ne ſint nociva. Vid. *NORDUS ANTONIUS RECCHIUS Rerum Medicar. novæ Hiſpan.* 8. *cap.* 58. qui hujus virtutes ſcripſit.

Doſis eſt à ℈ß. ad ℨj pro ſudore excitando.

De cœtero, cui natura & origo ejus incognita ſuſpecta eſt, is ceu ſuccedaneum commodè Zedoariæ radicem ipſi ſubſtituere poterit, Autore *LUDOVICI in Parmac. pag.* 253. & 255.

CONSOLIDA.

COnſolida Media, *Gulden Gunſel*, aliàs dicta *Bugula Dodonæi*, ita vocatur ob egregiam vim vulnerariam, quam tàm interne, quam externè, applicata exhibet. *Symphyti ſpecies* eſt, quarum aliàs tres ſunt: *Major*, *Minor* ſeu *Prunella*, & præſens *Media*; & hæc *flore* eſt *cœruleo*, *purpureo* ſeu *carneo*; & *albo*, quæ rara. Dicitur quoque *Prunella*, ſed malè: hæc enim, ut dixi, eſt *Conſolida Minor*.

Uſus eſt egregiè vulnerarius in vulneribus & ulceribus. *POTERIUS in Pharmacop. ſpagyr.* in juſculo vervecino decoquit, & Decoctum valdopere commendat in phthiſi, & intrinſecis vulneribus & abſceſſibus ſeu exulcerationibus hepatis, ſeu diarrhœa & fluxu hapetico, potiùs tamen hæmorrhoidum fluxu dicendo. Nam, quod obiter hîc moneo, omnia partium internarum ulcera, ſive ſint pulmonum, ſive lienis, ſive hepatis, ſeu pancreatis, inſequitur phthiſis, febris lenta & hectica, ut adeò non ſit ex ulcere pulmonum ſolùm: taceo illam ſæpè ulcera externa inſequi. Laxat etiam crebriori uſu blandè alvum contra naturam aliarum Conſolidarum: id quod propter aliqualem nitroſitatem urinoſam, primas vias abſtergentem, evenit. Vis ejus Vulneraria conſiſtit materialiter in mucilagine viſcida temperata, formaliter in alcali temperato, quo imprægnata eſt, hincque æſtum hepatis extinguere dicitur. Sapor ejus eſt inſipidus, vel

potius

potius moderatus, & propterea dicitur ab Helmontio, quod habeant in se occultum alcali omnia Vulneraria, quoniam Acidum, inimicum vulneribus, absumunt. In vulneribus recentibus Acidum corrigendum mediocre inest, ideoque & talia temperata satisfaciunt; è contrà ad inveteratorum curationem, in quibus Acidum jam auctum, ex usu sunt acria; quoniam Acido majori corruptivo opponenda medicamenta acria: v. g. in inveteratis ulceribus convenit chelidonium majus, Aristolochia rotunda, &c. quæ acria: minimè verò moderata & temperata Vulneraria hæc faciunt. Itali verno tempore radicem cum foliis mundificant & propinant pro acetario, palato gratissimo, quia videtur præcavere cachexiam, & mediantibus facultatibus fermentativis promovere fermentationem in massa sanguinea: cient urinam, uti omnia Vulneraria, quę dicuntur diuretica; & quæ diuretica, usitatissimè sunt Vulneraria.

Succus in ulceribus malignis egregium est remedium.

CONSOLIDA SARACENICA.

Consolida Saracenica, Germ. *das Heidnische Vvund-Kraut*, est *species Virgæ Aureæ*, & cum hac, aliisque Vulnerariis, eiusdem potentiæ atque virtutis cum communi, amarioris aliquantisper est saporis, & magis detersivi, adeoque in vulneribus antiquis & in ulcera abeuntibus convenit, & in aliis vulneribus seu ulceribus malignis dysepulotis & cacoetheis.

Extrinsecus planta contusa usus est egregii; quoniam Acidum corruptivum temperat, purificat & mundificat, ut spontè sequatur consolidatio ulcerum.

Succus expressus Unguenta & Emplastra Vulneraria ingreditur.

CONVOLVULUS HISPANICUS.

Convolvulus *Hispanicus flore cœruleo* κατ' ἐξοχὴν dicitur *Colvolvulus non-convolvulus*, quia more convolvulorum se non convolvit, sed caule longiore pendet.

Datur etiam *Convolvulus purpureus folio subrotundo*.

Nullus verò usus in est Medicus, nisi quod ornatus gratia in hortis colantur.

Offert se porrò

CONVOLVULUS ARVENSIS,

Flore cœruleo, qui in genere dicitur *Smilax*, & multis tribui solet plantis. Quò etiam pertinent omnes *Campanularum species*. Planta aliàs est lactescens, usumque Medicum nullum agnoscit.

CONYZA.

Conyza Græcis dicitur, quia χώνωπες seu culices ejus attactu ac viscedine interficiantur; unde & *Pulicaria, cunilago* Germanis *Beruff-Kraut Dirrvuurtz*, vocatur.

Tres se offerunt *differentiæ* in Horto Medico nostro:

1. *Conyza Major Tabernæmontani*.
2. *Conyza minor flore purpureo*;
3. *Conyza Thyrsoides linariæ folio Canadensis*, His accensendus venit.
4. *Aster Conyzoides odoratus sylvestris* seu *Conyza Medica*, de quo mox dicam, quæ quidem non propriè, proximè tamen ad conyzas accedit.

Ita omnes Conyzæ Germanis dicuntur *Beruff-Kraut*.

Veteres de harum *usu* nil fide dignum tradiderunt. Aliàs contra fascinationes infantum nunc ejus fasciculum in lecto seponunt, nunc balneis incoquunt, ac infantes fascinatos iisdem lavant. Præter hunc usum Medicum Conyzæ agnoscunt nullum.

CONYZA MEDICA.

Conyza *Medica flore magno luteo*, vel *Aster Conyzoides odoratus sylvestris* (datur enim quoque *Aster Conyzoides Gesneri & Parckinsonii flore pariter luteo*) Aliàs *non benè refertur ad Conyzas*, sed potiùs *ad Asteres*; unde & adjectione Vocis Asteris Conyza vocatur. *Asterum* aliàs *signum* est, quod in pappum abeant, Germanis *Sternkraut*, item *gestirnete Dirrvurtz*, ad differentiam Conyzarum, quæ simpliciter tantum, nullaque alia adjectione, German. *Dirrvurtz*, vocantur.

An cum cœteris Conyzis, imprimis in fascinationibus & incantationibus infantum conspiret, fides sit penes experientiam.

CORALLINA.

Corallina seu *Muscus Marinus*, Ger. *Meer-Moos Corallen-Moos*, *Musci species*, planta est marina, saltem ad lumbricos enecandos infantum valens, in quibus debellandis remedium est præ omnibus aliis vegetabilibus convenientissimum, atque longè melius, quàm semen cinæ.

Dosis ejus est à ℈j ad ʒß, adultis ʒj. Miscetur cum aliis appropriatis, vel cum aloe, cornu cervi, oleo hyperici, syrupis & similibus. Aliàs ulteriorem usum habet nullum.

CORIANDRUM.

Coriandrum videtur ad *Caucalidis species* pertinere, & quando viridis, prodit se odore gravi.

Usitatum tantùm est *Semen*.

Optimum est Stomachicum & Carminativum, atque in affectibus stomachi quoque operatur; unde basin constituit *Tragearum Stomachicarum*. Operatur vi aromatica, & simile est in sua natura anetho, aniso, fœniculo, cumino & similibus, & imprimis quæ quoad usum & vim aromaticam de aniso dicta fuerunt, Coriandro etiam ejusque semini applicabilia sunt. Constat blando sale volatili oleoso aromatico temperato, ratione cujus prodest in laxitate Stomachi, cruditates stomachi præcavet, acidam præprimis, & inde natos ructus & inflationes; vel quando post partum oriuntur phlogoses & rubores faciei, tunc temporis semen coriandri est expertum. Quando dico: est stomachicum: intelligo simul intestina. Hoc saltem observandum, Coriandri semen capiti nocere, hocque quasi obnubilare seu turbare: propterea, & quia planta fœdè olet, invaluit apud Veteres opinio, quod semen coriandri sit malignum, & obtineat pravam qualitatem.

Vulgò cum aceto macerando corrigunt & præparant, sed labore prorsus inani; quia reverà *Correctio* hæc *videtur* seminis, aliàs non inelegantis, *Castratio*, nec vis ejus capiti inimica tanti videtur, ut propterea tàm speciali præparatione indigeat. Et meritò irridet hanc Correctionem ZVVELFFERVS *in Pharmacop. Regia*, atque immunitatem Coriandri defendit. Saltem ergò nudè usurpetur, cùm quotidiè inter ciborum diversorum condimenta adhibeatur.

Confectio laxativa ex eo etiam est in usu, & fit hunc in modum:

♃. *Sem. Coriandri* qv. v.

Hoc bina vice *sacchar*o incrustetur: & quando prima vice incrustatum, postmodum *pulvis scammonii* adspergatur, & denuò abhinc *sacchar*o obducatur: ita egregiè laxat.

CORNUS.

Cornus est in *duplici differentia: Mas & Fœmina*.

In Officinis offert sese *Fructus*, rarò *Folia*.

Fructus est austerus, texturæ satis fixæ, parvi vel nullius usus; habet vim & saporem potenter adstrictorium; unde contra hæmorrhagias, diarrhœas & dysenterias, aliosque alvi fluores, commodè adhibetur, imprimis in Decocto.

Folia ejusdem sunt naturæ cum Fructu, & facultatis adstrictoriæ insigniter; unde omnes eos usus præstant, quos plantæ adstringentes: adhibentur vel in Decocto vel forma pulveris à ʒß ad ʒj; sed rarò.

Fructus conditi & Rob rari quoque sunt usus.

CORYLUS & AVELLANA.

De *Corylo* multa prostant apud Autores; tàm vera quàm fabulosa. Qualis sit frutex, omnibus notum est.

Pro usu Medico veniunt *Lignum*, ejus *Fructus* seu *Nucleus*, *Putamen*, *Membrana*, & imprimis *Viscum*.

De *Ligno* rectè dicit AVTOR, quod sit rari usus; sed pro spiritu & oleo exinde parando asservetur. Reverà est *lignum Heraclinum Rulandi*.

A vulgò propter vim Sudoriferam & Diureticam laudatur. In usu aliàs est Metallurgis, qui ex hoc *Virgulas Mercuriales*, vulgò Germ. *die Glucks- oder VVunschel-Ruhten*, parare solent, decidendo eas præcisè in meridie Festi S. Johannis, ita ut unusquisque surculus uno ictu amputetur. *Sic baculum sympatheticum* ex corylo ad fracturas & luxationes videbitis in BORELLO *Centur.* 3. *observat.* 77.

Nucleus rarò in usu est, cui tribuitur vis venenis resistendi: quod *an verum sit*? Nescio. A SCHOLZIO *in Consil.* 141. commendatur contra calculum & promovendam urinam: habet etiam AMATUS LUSITANVS *Centur.* 7. *Curat.* 78. insigne experimentum avellanæ virtutis contra calculum & nephritidem, ubi refert de viro, qui lapillos rubentes per virgam cum urina ejaculavit, curato usu avellanarum in victu initii prandii & cœnæ, & insuper confirmat, alios plures usu avellanarum evalsisse immunes à calculo.

Putamen externum est adstrictivum; & sunt qui contra dysenteriam volunt commendare. Pulvis horum cum pulvere seminis anisi mistus, ad fluorem album confert, uti habet AVTOR.

Membranulæ nucleum ambientes sunt lithontripticæ, adeò ut sint, qui vel solas, vel cum nucibus conjunctas, expertissimas dicunt contra calculum vel lithiasin.

Habetur & *Viscum* in Corylo, cui magni effectus adscribuntur, utut rarissimè reperiatur. Certè in epilepsia curanda, & huic cognatis affectibus convulsivis, tàm in specie in infantibus seu pueris, quàm in adultis, præmisis universalibus, Viscum hoc corylinum pulveri-

satum

ſatum ſui ſimile remedium vix invenit: Et quamvis etiam viſcum quercinum ſit decantatum in tali caſu, præfertur tamen corylinum, cujus raſura vel pulvis detur à ℈j vel ʒß ad ʒj. pro ratione ætatis, adultis & junioribus. Præſertim excellit certo tempore collectum, nempe luna creſcente inter duos dies B. MARIÆ, id eſt, à die 15. Auguſti uſque ad 8. Septembris. Nam tale Viſcum amuleti inſtar collo appenſum contra epilepſiam & paralyſin valere dicitur; ſicut & contra morbos ab incantatione ortos frequens & laudabile eſt remedium: Vid. HENRICUS ab HEER in *Obſervat. Oppido rar. Obſeruat.* 8. *p.* 128., ubi ſingulare proſtat *unguentum* cum pinguedine canis & urſi *contra veneficia*. Et quidem non tantùm Viſcum Corylinum, ſed etiam tota Corylus in hoc caſu eſt uſurpata: ſic celebris quidam Medicus ceu ſingulare ſecretum habet Unguentum, quod præparat, dum Recipit *folia* & *apices tenues viridis Coryli*; hæc benè contundit in *mortario*, confecto *ex ligno tiliaceo*, & contuſis addit *pinguedinem galli* atque *caponis* q. ſ., poſt exponit radiis ſolaribus, ut lentâ digeſtione abierint in *Unguentum* viride, expertum ſecretum *contra veneficia*. Nobiles virtutes ergo coryli anſam etiam dederunt ſuperſtitioſis fabulis, quod nempe Viſcum ſit alimentum ſerpentum, & circa corylum ſemper cum viſco reperiatur ſerpens albus, qui viſco veſcatur: vid. STOECKERUS *in Praxi*, GOCLENIUS *de Admir. Naturæ*. Huic accedit, quod quidam dicunt: non naſci viſcum in corylo, niſi ſit 100. annorum: Conf. HEINRICUS ab HEER *l. a.* Sed quis quæſo hoc expertum habet? Fabulæ ergo hæ tranſeant.

Sulphur Vegetabile ex coryli julis, quale etiam ex muſco clavato æſtate colligitur, nobile ſimplex eſt, non tantum ad epilepſiam, ſed etiam ad febres, atrophiam, hecticam, & alios quam plures infantum affectus. Hæc ipſa enim ex corylo remedia ſingulari vi anodyna videntur prædita, unde etiam ad dentium dolores ſolent adhiberi.

Quoad *Præparata*, *Lignum deſtillatum aquam ſpirituoſam acidam & oleum* ſuggerit; ſed neceſſe eſt, ut collectum ſit balſamico tempore. PARACELSUS Luna in cancro exiſtente colligi jubet, & quidem die Veneris: id quod fit ſingulis annis bis vel ter, ut videri poteſt *in Ephemer. Aſtronomicis*. Conf. *Tract.* PARACELSI *de Terebinthina*, & *Notæ in Tyrocin. Chymicum Beguini à* GLUCKRADIO *additæ ad ſpiritum Terebinth. pag.* 133. Et hoc tempus balſamicum eſt verum, & univerſale tempus omnium balſamorum. HAGENDORN *in Curat. ſeu Secretis Empiric. Rulandi* dicit, ſolem attendendum eſſe: id quod falſum. Loco ligni eligendi ſunt ſurculi juniores, qui ſaltem per annum viguere, atque deſtillandi per deſcenſum, ubi phlegma & ſpiritus acidulus prodeunt cum ſubſequente oleo, quæ omnia legitimè rectificanda ſunt. Conferantur, quoad cætera, Secreta Rulandi ab Hagendornio edita p. 72.

Spiritus eſt acidus, ſed acidus volatilis, ardens inſtar ſpiritus vini: Quod verum eſt de omnibus ſpiritibus ex lignis; quoniam in omnibus *lignis* eſt *ſal volatile* ex acido fixum, & *ſpiritus ardens inſtar ſpiritus vini*. Probatur: ſi affundatur ſpiritus acidus corpori terreſtri, lapillis cancrorum, C. C. uſto, &c. tunc fit, ut Acidum aggrediatur illud ſubjectum & corrodat, atque imbibatur: Unde ſi imponatur cucurbitæ, dimittit de ſe ſpiritum volatilem: & adeoque ex ſpiritu ardente & ſale volatili acido conſtat lignum corylinum, ut & reliqua omnia; ſicque etiam ſpiritus exinde parati. Hic ſpiritus in epilepſiis infantum, æquè ac adultorum, mirificus & ſatis frequens eſt. Præter dotes has valdoperè commendatur contra alios affectus capitis, apoplexiam, paralyſin, & ſimiles, ſi detur in convenienti vehiculo aquæ liliorum convallium, vel aquæ florum tiliæ. Vires obtinet egregiè penetrativas, & hinc etiam conjunctas habet vires anodynas, & quaſi ſoporiferas. In malo hypochondriaco non ſine fructu adhibetur, moderatè laxat alvum, & evacuat per inferiora. Singulariter pellit, enecat & exturbat vermes infantum & adultorum.

Doſis eſt à guttis x. ad xv.

Dum deſtillatur ſpiritus ex retorta igne aperto, ſimul prodit *Oleum*, quod ſuper corpus terreſtre, v. g. calcem vivam, C. C. uſtum, &c. eſt rectificandum; ſic amittit odorem fœtidum, & reverà prodit *oleum decantatum Heraclinum Rulandi* aurei coloris, quo ipſe tanta miracula præſtitit in Curis. Imprimis *triplici virtute* claret: eſt *Anti-epilepticum*, ſummè *Anodynum*, & *contra vermes*; doſi guttular. vij. viij. vel ix. ad x. Virtutem Anti-epilepticam ſufficienter demonſtrat RULANDUS, Medicus Cæſareus, *in Curat. Empyricis*, ubi tractat *de epilepſia*, dum refert de puella 10. annorum per tres Menſes epileptica, quæ purgato corpore per olei dicti guttulas tres propinatas curata: Sic infantem ſemeſtrem dies noctesque epilepticum liberavit per hoc oleum, in paroxyſmo & ante paroxyſmum propinatum. Plures *Obſervationes* videri poſſunt *in citato Tractatu*. Succedit huic inſignis vis anodyna, ratione cujus in odontalgiis, dentibus cum bombace inditum, eaſdem feliciſſimè ſopire ſolet, quales dolores graviſſimos RULANDUS in eodem Tractatu, ubi agit *de Dentium Doloribus*, cum hoc oleo, denti carioſo ad guttulas tres inſtillato, inſtar incantamenti ſopivit. Sæpiùs fit, ut in dentibus naſcantur vermiculi, qui adeò exaſperant dolores, ut vix ſiſti queant ſine ſuffitu ex hyoſcyamo; in tali caſu etiam expertum eſt *oleum Heraclinum Rulandi*. Tandem & in vermibus inteſtinalibus enecandis & expellendis expertum eſt remedium; contra quos etiam commendat AUTOR *noſter*, ſi gutta una vel altera cum mica panis propinetur: vid. STOCKERUS *in Praxi*. Adultis datur à guttis ij. ad iv. & educit per ſeceſſum vermes: quin & pediculos fugat, quod videmus, ſi tantillum inſecto imponatur, illud interimit, adeò ut videatur præferri oleum corylinum oleo ſpicæ, contra pediculos aliàs uſitato. In partu quoque difficili guttulæ ix vel x in vino generoſo exhiberi, & regioni umbilicali non ſine commodo illini ſolent.

Oleo iſto laudato *Heraclino* quidam *Guajaci* ſubſtituunt; ſed malè, cùm potius oleum deſtillatum buxi ipſi ſubſtituendum foret.

COSTUS.

Coſtus verus eſt Aroma, adeoque noſtris regionibus exoticus, & ex Arabia affertur.

Hujus Vulgaris *diviſio in dulcem & amarum nihil valet*, cùm unus idemque cortex ſit, qui pro majore vel minore maturitate aliqualem in ſapore varietatem repræſentat: Vid. *Relſchius Hecatoſt.* 1. *pag.* 18.

Inter Aromatica referri meretur, tanquam acris & oleoſus, cùm & iiſdem, cum aromatibus, viribus gaudeat. Ad Cinnamomum in multis accedit, minus tamen eſt oleoſus, unde cortex hic vocatur à quibuſdam Cinnamomum album, quod reſpondeat illi ſapori. Alii adeò extollunt, ut dicant, in Coſto eſſe omnium aromatum vim & virtutes collectas: acris eſt, indeque ſpiritibus minus gratus, utut ſpirituum reſtaurativum ſatis efficax exiſtat.

Specialis ejus *uſus* eſt, ut inſerviat Medicis, dum ad ægros accedunt; maſticatus enim à morbis malignis contagioſis præſervat. Ejus tamen in locum, cùm adulteretur, Zedoaria vel Zingiber ſubſtitui poſſunt, ne nimis ſimus expoſiti adulterationibus & deceptionibus. Prætereà eſt ſtomachicum; in cruditate acida, anorexia, apepſia, ructibus & torminibus inteſtinorum à flatibus conducit. Unde etiam in Colica virorum, & affectibus uterinis uſitatè & expertè præſcribitur, ſi vel Theriacæ vel caſtoreo, vel aliis appropriatis admiſceatur. Deinde eſt ſingulariter uterinus in affectibus menſium, & circa partum, in affectibus nervorum, apoplexia & paralyſi, in affectibus capitis & cerebri vaſorum.

Eſſentia merito Analepticis accenſetur.

Sunt qui præparant *Electuarium ex Coſto*, quod in affectibus ſtomachi & Arthritide commendant.

Non ineptè admiſcetur Purgantibus *pulvis Coſti*, pro purgantium virulentiæ aliquali correctione.

Oleum Coſti deſtillatum interdum habetur, in affectibus nervorum atque artuum, præcipuè verò in paralyſi & affectibus ſtomachi remedium optimum: Oleum tamen deſtillatum caryophyllorum ſubſtitui poteſt; quia paucum dat Coſtus oleum, atque rarum eſt.

Proſtat oleum *Coſti compoſitum Meſuæ*, quod, ut dicit AUTOR, Rigores febriles, ſi inungatur ſpinæ dorſi, frangit: Ubi noto, non meliùs mitigari eoſdem, quàm ſi medietati ſtomachi extrinſecè applicetur Balſamus ſtomachalis cū oleis deſtillatis appropriatis nucis moſchatæ, carvi, aniſi, fœniculi, coſti, pro Balſamo. Etiam Rigores Quartanarum certo experimento compeſcit, præprimis ſi methodo Helmontiana appoſitè applicetur later calidus, ne exſpiret vis balſami, ſed ad interiora penetret.

De *Pilulis Maro-Coſtinis* vid. MINDERERUS.

CRITHMUM.

Crithmum præſens, ſeu *Crithamum Quartum Tabernæmontani*, Germ. Bacillen-*kraut*, optimè *Eringium folio* ſerræ inſtar *inciſo* dicitur. Non verò memini unquam plantam hanc à quoquam Medicorum eſſe in uſum Medicum tractam.

CROCUS.

Crocus eſt medietas floris ex ipſo Croco collecta, flos aromaticus, ſapore acri, odore penetranti, cuivis ſatis cognitus. Optimus eſt Orientalis, hinc Anglicus, tandem Auſtriacus. Planta quidem eſt elegans; nihilominus aut mala miſta bonis, ſunt bona miſta malis.

De *Adulteratione Croci* vid. AUTOR *noſter p.* 54.

Hujus *flores* in uſu ſunt, & præprimis *ſtamina coccinea*.

Flos eſt polychreſtus, multum habet in receſſu: ſed debitis cautelis uſurpetur. Vis & textura ejus materialis conſiſtit primariò in oleo volatili, ſale acri comitato, & admodum ſpirituoſo fortiter penetrante, cujus intuitu ſimul vim obtinet inebriantem, & tandem narcoticam; quæ tamen narcoſis non confundenda eſt cum cæteris ſtupefactivis. In ſale verò acriori penetrantia quædam uteri irritativa, & ſimul aromatica reſidet. Utraque arctiùs in concreto combinata ſunt; unde difficulter, atque etiam adeò parum oleum ex croco elici poteſt, quin facilè empyreuma contrahat crocus & comburatur.

Effectus Croci conveniunt in quibuſdam cum opio, in ſpecie tamen

men magis Cordialis seu analepticus existit, de qua vi possumus videre VELTHUSIUM *Tract. de usu Lien. p.* 148., dum nonnihil figendo, aut quasi condensando, facilem eorum dissipabilitatem coercet, indeque vires quasi firmiores reddit: propter quam vim non immeritò à POLEMANNO *in Tractatu de sulphure Philosoph. pag.* 86. aliisque vocatur *Rex Vegetabilium*, quòd ceu *Rex* inter *Vegetabilia* emineat: propter quam vim cordialem admiscetur meritò medicamentis corroborantibus, Cordialibus dictis. Corroborat quidem Crocus & exhilarat spiritus nostros, sed nimio usu caput gravat, & propter vires cordiales, seu spiritus exhilarativas, vocari solet *Aurum Vegetabile*. In syncope & apoplexia est egregium remedium. Virtute item stimulandi quascunque uterinas excretiones maximè pollet, potentissimè Menses & lochia promovet, fœtumque vivum, æquè ac mortuum & similia educit. Sunt mulieres, qui eo usi sunt ad promovenda menstrua, tanto cum successu, ut & tandem ingens uteri hæmorrhagia successerit; Hinc refert RIVERIUS *in Institut. Medicis l.* 4. *cap.* 22. de muliere, quæ ad provocanda menstrua crocum tantum, quantum 5. assibus coemerat, assumpserat, ex nimio inde citato mensium fluxu intra triduum mortua fuerit: Conf. PAULI *in Quadripart. Botan. pag.* 57. Unde & observatum fuit, quod crocus vim habeat fœtum in utero tingendi: Conf. M. A. N. C. *Anno* 1. *Observat.* 60. *pag.* 157. Hæc vis Menses stimulandi valdè illustratur Observatione Borelli; equos nimirum, qui vehunt sacculos croco repletos, mictum sanguinis incurrere: Vid. *Centur.* 2. *Observ.* 98. & *Centur.* 4. *Observat.* 35. Hunc autem in modum illum applicant: scilicet parant jusculum ex cerevisia croco insigniter tinctum, & ita hauriunt. Singulariter etiam est pulmoniacis, phthisicis, tussientibus, pulmones plus minus læsos habentibus conveniens; hinc quibusdam vocatur Anima pulmonum, non secus ac Rhabarbarum Anima hepatis, hermodactyli Anima Articulorum; adeo ut scribat Dodonæus, quod Crocus subinde phthisicos in summo vitæ discrimine constitutos in vitam revocare queat, si adhibeatur crocus à ℈ß ad ℈j. in potu vini dulcis vel generosioris. In specie asthmaticis ac dyspnoicis dicto modo commodè propinatur, imprimis si asthmata convulsiva fuerint, quod confirmat RIVERIUS *in Institutionibus*, & MYNSICHTIUS *in Armament. Chymico*. In ictero egregium est simplex, adeò ut in expellendo, & hinc delendo ictero multum possit, unde quibusvis remediis ictericis addendus venit. Ad dysenteriam multum laudatur. Sic & specificum est singulare in affectibus Melancholicis, pro restaurando vigore spirituum animalium; vel dum habet vim cordialem, tribuitur ipsi quoque vis lætificandi, adeoque mœstis & Melancholicis conducit, quatenus tristitiam, morositatem ægrorum Melancholicorum valet mitigare: vid. FREITAGIUS.

Sed præter hos egregios effectus, Crocus suâ interim malignitate quoque non caret, si scilicet in majori dosi usurpetur; vi enim narcotica & stupefactivâ admodum turget, & admodum ebriosos reddere solet homines, si ejus paululum vino addatur; unde Vinum, cui tantillum croci admistum in lagena, citiùs inebriat, quàm aliud satis generosum; quare ingreditur *Laudanum opiatum*, quod vocatur *Nepenthes vegetabile*. Delirium in specie ridiculum seu cum risu infert; imò si dosis ejus nimis excessiva sit, ultra nimirum ℥ij vel ℥iij, hominem prorsus interimere valet: Vid. SCHENCKIUS *l.* 7. *Observationum*, sicuti etiam BORELLUS *Cent.* 4. *Observat.* 35., item DOERINGIUS *in Opiologia*, ubi non inconcinnè tractat de croco, & refert, quod habeat vim excitandi risum *p.* 199. adeò ut ii, qui nimium utuntur croco, dum fiunt ebrii incipiunt ridere, & tamdiu rident, donec moriantur.

Externè pariter somnum inducit; ubi tamen non minori cautione opus est: nam somnum facit narcoticum & gravem. Sic si iis, qui agrypniis laborant, sacculus croco repletus supponatur, ut capite illi incumbant, extemplo levantur; in infantibus verò aut ægris nimis debilibus hoc non succedit. DOERINGIUS *l. a.* habet historiam de quodam super duobus sacculis croco repletis noctu dormiente, qui mortuus manè repertus est. *Conf.* BORELLUS *l. a.* Unde non rarum, quod continuato croci odore quidam temulentiam visi sint contrahere. Et ex hac vi anodyno-narcotica videtur oriri, quod sacculus croci, ventriculo impositus, sistat vomitum, & morbum navigantium, quod casu expertum fuit. Historia ejusmodi refertur apud FRANCISCUM BACONEM *de* VERULAMIO *in Histor. vitæ & Mortis pag.* 211. de Mercatore quodam Anglo, qui trans mare vectus sacculum croco repletum sinui indiderit, ut sub tunica celaret, ne ejus gratia vectigal exsolvere teneretur: & nullam sensit molestiam, aliàs satis vulgarem navigantibus: Cùm autem eundem justo diutiùs illic detineret, vi croci narcotica prorsus interemptus est. DOERINGIUS refert, quod equi vehentes crocum, torpore obruantur ex ejus vi. Cæterum ipse quoque Crocus nodulo inclusus, & cum camphora de collo è regione ventriculi suspensus, remedium est Melancholicis & Tristibus exhilarandis apprime conveniens: vid. BORELLUS *Centur.* 2. *Observat.* 99. Hic & spiritus vini crocatus, seu Crocus cum spiritu vini maceratus, extremitatibus manuum pedumque, frigore ad imminentem gangrænam usque læsis, cum linteo applicatus admodum conducit, & partes morientes denuò revivificat. Medicamentis etiam externis ophthalmicis admisceri solet Crocus, & facilè principatum in illis obtinet: Vid. LÆLIUS à FONTE *Consil.* 27. Sunt præterea, qui sacculos, in quos crocus asservatus fuit, supponunt culcitræ, vel applicant capiti contra vigilias & dolores: quod tamen reverà periculosum, & vix imitandum: potiùs imitandus RULANDUS, qui croci tantillum miscet cum aliis aquis appropriatis in doloribus capitis & phrenitide, dum

♃. *Aquæ rosar. rubr.*
Semperv.
Bursæ pastor.
Solani an. ℥iij.
Croci ʒß.

M. & fiat *Frontale* in Cephalalgia à causa calida.

Qua Mistura cum linteis fronti applicata, & hoc sæpiùs iterato, omnis mitigatus fuit dolor.

Item in phrenitide gravi:

♃. *Aquæ rosar.* ℥vij.
Opii ʒj.
Croci ʒß.

Qua Mistura, *opio*, benè *dissoluto*, fronti applicata, & hac sæpiùs iterata, liberavit Phreniticos & Maniacos.

Porrò:

♃. Aquæ rosar. ℥x.
Opii ʒß.
Croci ℈ß.

Hoc Epithemate sæpiùs fronti admoto, & sæpiùs reiterato, feliciter curata fuit Mania periculosa.

Ulteriùs Crocus insignem vim emolliendi, concoquendi & maturandi tumores & abscessus, item dolores sistendi obtinet, experientia teste; unde frequenter Cataplasmatis & Emplastris pro hoc scopo immiscetur.

Usurpatur Crocus in ipsa substantia, quatenus parum fæculentię non medicamentosæ obtinet. Aliàs inter Præparata in Officinis prostat *Spiritus, Essentia, Tinctura* &c.

Tinctura & *Essentia* omnium optima est, quæ præferenda etiam Extracto; quoniam in hoc sub inspissatione (1) maxima ejus vis volatilis cum menstruo exspirat: (2.) Nec benè potest destillari aliquid ex croco, quoniam particulæ fixiores remanent in Capite mortuo, utiles adhuc in Medicina. Propterea *Tinctura* & *Essentia* optima est; quæ fit, quando affunditur Menstruum, & separatur per filtrum. Sed quæritur: *quodnam sit Menstruum magis commodum?* Resp. Cùm spiritus vini principio sulphureo infectus, minus congruus videatur: alii serum lactis vel aquam seri lactis destillatam sumunt, & non inconvenienter in affectibus Melancholicis usurpant; Alii aquam vitis destillatam; Alii denique, ut Lindanus, aquam betulinam recipiunt. Optimum Menstruum videtur *aqua vitis destillata*; qua per simplicem infusionem Crocus extrahatur: non tamen sub Extracti, sed essentiæ forma reservari debet.

Tinctura hæc in dysenteria internè est elegans, & à ZUVELFFERO *Pharm. Reg. pag.* 331. *sequ.* in HOFFMANNI *Clave Pharmaceut. Schrœderi p.* 460. commendatur. Est insuper pectoralis, uterina, stomachalis, anodyna, pellit fœtum, convenit in affectibus soporosis, Melancholicis, pulmoniacis, & quæ sunt virtutes aliæ, ipsi croco propriæ.

Oleum quod attinet *stillatitium*, cujus præparationem videbitis in AUTORE nostro, est paucissimum, & reverà labor videtur omninò inutilis. Præ cæteris tamen, quoad hoc negotium de sale volatili & oleo ex croco destillato vid. HEERTODIUS *in Crocolog. pag.* 38. 39. & 47.

De hoc *Oleo* dicit AUTOR, quod prosternat appetitum; quod verissimum est. Nam utut oleum Croci sit optimum remedium in Cephalalgia, Melancholia & Stranguria, quoniam omne Acidum corrigit & volatilisat, nihilominus rectè monet, quod illo non utendum sit ante pastum, quoniam habet vim singularem prosternendi appetitum;

Prostat & *Electuarium de Ovo* dictum in Officinis, cujus basis est ipse Crocus, quod conducit in morbis ardentibus malignis & peste, excitando sudorem.

CRUCIATA.

CRuciata Hirsuta Dodonæi est planta nullius usus.

CUBEBÆ.

CUbebæ sunt fructus Aromaticus Indicus. *Quid sint?* de hoc non conveniunt Authores. Optimum est FREITAGII judicium *in Aurora Medicor. pag.* 498. de nostratibus seu usitatis, quod non conveniant cum Cubebis Arabum; sed potiùs, quod sint fructus *plantæ* cujusdam, *similis smilacis fructibus*, hederæ in morem arboribus se circumvolventis, & racematim grana longis petiolis cohærentia ferentis.

Grana hæc in usu sunt. Aroma sunt acre, sapore penetranti volatili & acri præditæ; adeoque sale volatili acri, et oleo minus temperato constant, minusque propterea temperatæ sunt.

Virtutes quod attinet, conducunt affectibus capitis, præprimis verti-

vertigini, sive sint per essentiam, sive consensum stomachi, ubi grana cruda, jejunè manducata & deglutita, valde conducunt. Ad confortandam quoque memoriam satis sunt egregiæ, & ingenium summè acuunt; quia subtilisant admodum & volatilisant spiritus animales, & impetum ac vigorem eorum naturalem intendunt. Propterea habet SENNERTUS in l. 1. *Praxeos P. 2. cap. 5. pag. 307.* pilulas, quas ex MONTAGNANÆ *Consil. 71.* desumpsit, & vocat bonum secretum contra memoriam amissam, quoniam virum anteà doctum imbecillitate memoriæ laborantem illis restituit. De his deglutiri debet sub introitu in lectum dosis una, & dupla mane jejuno stomacho. Basis sunt Cubebæ. Cavendum tamen, ne cùm nimis frequens eorum usus sit, spiritus animales disturbentur, & pro acumine stupiditatem inducant. Somnolentiam arcent, sed vires sustentant, atque in omnibus soporosis affectibus conducunt. Venerem ratione salis volatilis paulò acrioris insimul egregiè stimulant, quod ferè omnia reliqua aromata præstare solent, quæ Memoriæ dicata sunt; sicut pro excitanda Venere Cubebæ apud Indos frequenter usitatæ sunt. Post caput sunt singulare stomachicum, dum ventriculum frigida & acida pituita onustum egregiè evacuant, abstergunt, & sale penetrativo egregiè confortant. Tandem & frigidis sic dictis uteri affectibus, imprimis in sterilitate, fluore albo, &c. conveniunt.

Inter *Præparata Confectio* & oleum rari sunt usus,

Species dia-Cubebæ sæpiùs præscribi solent.

CUCUMIS.

EX *Cucumere Semen* tantùm in usu est; rarò *Fructus*.

Semen inter semina 4. frigida majora refertur, adeoque solet ingredi Emulsiones Refrigerantes, quas vocant, in febribus ardentibus; et sic, quæ de Citrullo dicta sunt, applicari possunt ad hoc semen. Reliqua habet AUTOR noster.

In phrenitide *Caro* cucumeris applicata capiti, est singulare experimentum BORELLI *Cent. 4. Observat. 94*, qui refert, quod Rusticus quidam alterum Rusticum phreneticum curaverit cum taleolis cucurbitæ capiti impositis. Vocat quidem cucurbitas; sed potiùs puto, illum intelligere Cucumeres, quoniam promiscuè sæpè utuntur Autores his vocibus. Simile habet BARTHOLETUS *in* eleganti *Tractacu de Respiratione*, qui in fervida maximè phrenitide commendat carnem cucurbitæ tusam, niveque refrigeratam abrasis capillis capiti impositam. Nam tali imposita quidam phreneticus præter spem liberatus fuit, teste BARTHOLETO. Aliàs in tali casu sedum majus contusum, et plantis pedum et capiti applicatum, commendari solet; huic tamen præfert RIVERIUS Cucumerem.

Prostat *aqua destillata Cucumeris* in quibusdam locis, quæ valdoperè commendatur contra febres ardentes, quod soleat refrigerare et compescere effervescentias ardentes.

CUCURBITA.

CUcurbita planta et fructus omnibus est notissimus, cujus variæ sunt species, unius autem ejusdemque virtutis et facultatis.

Usitatum est *Semen* & *Caro*; rarò aut nunquam *Folia*.

Semen refertur inter 4. frigida majora, ex quibus fiunt Emulsiones in febribus ardentibus, quæ tamen stomacho debili non semper æquè gratæ sunt, cùm de facili acorem contrahant, et oleosa substantia tonum stomachi laxent. Aliàs in viribus et facultatibus convenit cum Citrullo et Cucumere, uti et *aqua destillata* cum aqua Cucumeris.

CUMINUM.

CUminum est quasi aroma quoddam nostras, cujus semen elegans est pro usu Medico, et pertinet ad quatuor calida majora.

Vis ejus, uti seminis anisi, fœniculi, anethi, carvi, etc. cum quibus omninò conspirat natura et usu, consistit in oleo salino temperato aromatico, adeòque, ut illa, vi aromatica spiritus animales recreando, conducit stomacho, et in affectibus intestinorum cum inflatione stomachi et tympanitide, ex cruditate acida in primis viis, egregium est. Non adeò est diureticum, uti fœniculum: et notandum, quod omnia ea, quæ de Aniso dicta sunt, ad Cuminum quoque applicari possint; hoc tamen excepto, quod illud lac promoveat, hoc verò istud intercipiat. In affectibus colicis et convulsivis intestinorum malis à ℨß. ad ℨj usurpatur; sicut et in herniis ejus usus est egregius. Porrò Menses stimulat, et in specie dolorosos et molestos promovet, et tormina abdominis convulsiva juncta, item tormina parturientium notha, egregiè compescit, in cerevisia calida ebullitum et propinatum; adeò ut rectè semina 4. calida HELMONTIO dicantur intestinorum solamina.

Externè ad lactis fluxum nimium arcendum applicatur cum linteis; in affectibus colicis et flatulentis in sacculis applicatur abdomini, vel incoquitur Clysteribus.

Oleum ejus *destillatum* quoque notum est, quod odorem suum urinæ fortiter affricare solet. Commendatur contra tormina et inflationes infantum, et suffocationem eorundem hypochondriacam, *das Hertz gespan*, moderatè urinam promovet, sanat tamen stranguriam ratione salis volatilis oleosi, quod demulcet Acidum, et colicæ stranguriæ Autorem; nunc externè umbilico, et in suffocatione hypochondriaca circa costas nothas illitum, atque Clysteribus permixtum. Sunt qui dicunt, quod album mulierum fluxum, uti etiam mensium abundantiam, cohibeat.

CUPRESSUS ARBOR.

CUpressus Arbor in Italia vulgaris est, apud nos rara, cùm in paucissimis hortis colatur.

In usu sunt *Lignum*, *Fructus*, & *Folia*.

Tota Cupressus refertur inter Antisplenetica.

Fructus inter adstringentes sunt celeberrimi usus; si enim infunduntur in vino, prosunt in sanguinis rejectione et aliis fluxibus.

Externè conveniunt, ubi porulorum occlusione, et fibrarum laxatarum constrictione opus.

Ex ligno destillatur *spiritus acidus uolatilis ardens*, uti ex ligno corylino, de quo paulò ante, qui in affectibus spleneticis commendatur.

Post Cupressum Arborem sequitur

CUPRESSUS HERBA.

CUpressus Herba alio nomine vocatur *Abrotanum Fœmina*: nam promiscuè apud Autores hoc nomine venit, & in omnibus convenit cum Abrotano mare, nisi quod fœmina magis temperata sit, & minus acris: in iisdem tamen affectibus ambo adhibentur promiscuè.

Inter plantas aperientes & deoppilativas refertur: adeoquè in affectibus splenis & tumoribus viscerum speciatim commendatur. *Folia* sicca pulverisata ad ℨß. in aqua matricariæ, dicuntur sistere fluxum album mulierum.

CURCUMA.

CUrcuma est radix exotica, alia *Græcorum*, alia *Arabum*. *Græcorum* est planta ex Indiis Orientalibus, & *generibus Cyperorum*; unde *Dioscoridi* aliisquè Veteribus alio nomine vocatur *Cyperus Indicus*. *Serapionis* verò *Curcuma*, & hinc dubio procul etiam aliorum *Arabum*, est *radix chelidonii majoris*; hæc enim est radix intensè flavescens, saporis amaricantis, de quo vid. *Histor. Plantar. Tom. 2. p. 746.* *Græcorum* verò *radix curcumæ*, seu, ut rectè dicitur, *Crocus Indicus*, radix est amara aromatica, quæ frequentissimo est in usu in locis Orientalibus, tàm pro pigmento externo, quàm pro usu interno morborum chronicorum, mensium suppressorum; de quo conf. in specie BONTIUS *in Com. pag. 9.* item ERASMUS FRANCISCI *in den Ost-Indischen lust Garten p. 483.*

Apud nos radix hæc equidem rarioris, non tamen contemnendi, usus est in hydrope & ictero flavo, quem specificè curat; præsertim cum salibus usurpata; unde à Germanis vocatur *die gelbe Suchtwurtzel*. Usurpatur autem hoc modo:

♃. *Rad. curcumæ*,
Antimonij diaphor. an. gr. xv ad ℈j. M.

Bis in die exhibeatur expectato blando sudore.

Addi possunt *salis uolatilis cornu cerui aut succini* gr. vj; & eò melius proficuum erit remedium.

Usum etiam ejus in exturbandis calculis felleæ vesicæ, & curandis inde natis doloribus hypochondrii dextri, curiosam historiam recenset HOFFMANNUS *in Claue Pharmaceut. Schræder. p. 463.* Convenit etiam omnibus affectibus cachecticis; & in affectibus splenis atque mesenterii, aliisque morbis chronicis, ubi bilis peccat, valdoperè laudatur. Ingens est aperitivum in quibuscunque morbis, mucosa in ventriculo imminuit, incidit & attenuat, atque adeò multorum morborum fomitem expurgat.

Inter *Preparata* sunt *Species dia-Curcumæ*, de quibus rectum est AUTORIS nostri judicium, quod, quoniam nihil de Curcuma illas ingreditur, potiùs dicendæ sunt *species dia-Croci*, qui est basis.

Essentiam ex hac radice curcumæ cum nitro fixo parare docet LUDOVICI.

CUSCUTA.

CUscuta seu *Cassuta*; item *Epithymum* Græcis, Germ. *flachs-Seide* & *Miltz-Kraut* item à modo crescendi *Filtz-Kraut*, Planta est sui generis ubivis obvia, ex proprio semine scandens, & foliis propriis constans, aliisque passim plantis adhærens, easque exsugens, non secus atque hedera arboribus adnasci solet, unde in iisdem radices suas figens propriam amittit radicem, succoquè plantarum harum alieno nutritur, unde hæ ab hac suppressæ marcescunt. Sic hæc Cuscuta tàm fortiter adhæreſcit Caucali sylvestri, item lupulo, ut vix ab iisdem separari possit; hinc etiam pro varietate plantarum, quibus adhæret, varia quoque sortitur nomina: sic quando v. g. adhæreſcit thymo, vocatur *Epithymum*; si saturejæ seu tymbro, *Epithymbrum*; si hyssopo, *Epihyssopus*; si lino denique, *Linopodes* vocari solet, & sic porrò. Observetur adhuc, quando adhærescit plan-

plantis non adeò magis, vocatur *Cassuta minor*; & *major*, quando super magnas.

Quæritur autem: *an hæc Cuscuta sit planta propriè sic dicta? aut peculiaris herbæ species?* Dicunt esse plantam: negant nonnulli cum SIMONE PAULI, eamque nihil aliud quàm scirrhum p. n. herbis adnascentem, quo implicitæ suffocantur, esse volunt.

Rectè HOFFMANNUS dicere solitus est, quod omnes ejusmodi plantæ sint naturæ nitrosæ, atque eo ipso pro laxantibus diureticis habeantur; unde inter officinales suum quoque obtinent locum. Observarunt enim, hanc vi aliquali laxativâ ac abstersivâ pollere, ideo & à quibusdam inter melanagoga mitiora, in affectibus melancholicis proficua, refertur; si nimirum in infuso sennæ imprimis, vel polypodio sociatum propinetur; si enim per se coquatur, vis ejus per corticem perit. Usitatum aliàs epithymum præscribere in nodulis sanguinem purificantibus, ubi subest scorbutus, vel malum hypochondriacum. Cum absynthio quacumque in forma, quibuscunque in viscerum noxis convenit. Quartanis etiam aliisque febrium noxis dicata dicitur.

Præterea etiam observatum, Cuscutam pro varietate plantarum, quibus adnascitur, vi earum appropriatâ magis aut minus turgere, unde ratione succi nutritii diversi diversas acquirere virtutes: Vid. FREITAGIUS *in Aurora Medicor.* ubi tractat *de Purgantibus pagina* 260, qui ita discurrit: *Cuscuta, quæ crescit super linum, humidior reliquis suæ familiæ speciebus est; sicuti è contrà, quæ Genistæ adhæret, urinam & alvum promptiùs movet, lienisque affectibus convenit; permista thymo, urinam & alvum ciet; ea, quæ super lupulo & erica etiam spleni singulariter dicata est.*

Porrò ex signatura quoque, ob variam suam circumvolutionem, quâ vasorum mesaraicorum divaricationem repræsentat, hisce quoque infarctis, & hepati ac spleni malè se habenti, aliisque morbis chronicis succurrere aliqualiter dicitur.

Quoad *Preparata*, *Syrupus de Epithymo* prostat pro morbis chronicis tollendis.

CYANOS.

CYanus vulgaris pertinet reverà ad *Jacearum species*. Dicitur ita à cyaneo eleganter cœruleo colore, quo ipsius flos gaudet. Dicitur etiam *Baptisecula*, item *Herba Frumenti*, Germanis *die Korn-Blume*. Datur etiam *Cyanus Montanus latifolius, & angustifolius*.

Veteres de hanc planta nil scivere. Ubique crescit, & à Rusticis de illius natali solo informamur.

In usu officinali est *Flos cœruleus*, tam internè, quàm externè; & cum Calcatrippa, quoad flores & effectus, convenit.

Internè vim habet ophthalmicam & diureticam; hinc solus flos, vel junctus cum flore calcatrippæ seu consolidæ regalis cœruleo, vino infusus, vel in aqua decoctus, urinam, menses, & lochia suppressa, suaviter promovet: Unde AGRICOLA *in Chirurgia Parva* decoctum florum cyani & calcatrippæ commendat in affectibus urinariis: Quod si his addantur flores calendulæ, erit Decoctum appropriatum uterinum.

Externè in affectibus oculorum, eorumque rubedine, lippitudine, nebulis &c. commendatur. Singulare habet SCHMUCKIUS *in Curia Magico-Med. pagina* 54 dum inquit: *Radix Cyani collecta die Corporis Christi*, Germanis *Fron-Leichnam, qui & dies* 10. *Junii, detenta in manu, ut incalescat, omnem hæmorrhagiam sistit: quòd si alio tempore colligatur, tale quid non præstare perhibetur.*

Tinctura paratur cum spiritu vitrioli consueto modo, quæ cum tinctura florum calcatrippæ propinatur in iisdem affectibus, difficili partu, suppressione & mensium & urinæ; unde interno usu à quibusdam commendatur in hydrope, quod debeat educere aquam sub forma urinæ.

Aqua florum cyani loco vehiculi inservire potest, quando in suppressione urinæ & calculo debet fieri Emulsio ex seminibus violarum. *Externè* in affectibus ophthalmicis, ex variolis in specie ortis, utramque paginam facere dicuntur. Aqua etiam florum cyani mista cum aqua cherefolii est egregium experimentum in suffusione oculorum, calidè cum linteis applicata: quòd si admisceatur tantillum vel croci vel camphoræ, erit efficacior ejusdem effectus.

In ophthalmiis, rubedine, lippitudine, nebulis & maculis, ex floribus cyani per deliquium paratur *liquor*, uti ex floribus cichorii: quem modum parandi docet SENNERTUS *l.* 1. *Praxeos P.* 3. *sect.* 2. *cap.* 12. *pagina* 786. & TIMÆUS *von gulden-Klee in Epistol. suis pag.* 64. *Flores* nempè contusi, & vitro inclusi, tandem spontè sua rubescunt. Ratio est, quoniam motum quodammodo intestinum & calorem spontaneum concipiunt, hincque acorem contrahunt, quo præterito rubescunt, tandem in furno pistorio in liquorem abeunt, dictis usibus inservientem.

CYCLAMEN.

CYclamen *Majus folio rotundo, inferiùs purpurascente seu rubescente*, Germanis *Erdapffel*, Latinis usitato nomine *Panis porcinus*, unde Germanis *Sau- oder Schweins-Brodt* à forma radicis ingentis, formamque panis repræsentantis; qui tamen ob virulentiam suam magis porcis quàm hominibus inservit: Græcis dicitur *Artanita*.

Planta est suavis odoris, ac propter floris gratiam tantum in hortis colitur. Crebriùs crescit etiam in locis montanis umbrosis; hinc ipse in montibus Tyrolensibus copiosiùs crescere observavi.

Officinas *Radix* ejus ingreditur.

Hæc inter purgantia fortiora refertur, utut etiam vi alterativâ, imprimis spleni succurrente, polleat; hinc cum asaro (quod itidem in splenis vitiis commendatur) convenit, etiam quoad externam figuram. Ejus ʒj. internè propinata, solet commendari in talibus usibus. Egregiè aperit obstructos & infarctos lienes, & tollit scirrhos: menses ciet, & expellit fœtum mortuum, ac in promovendo partu convenit. Quia verò acris & virulenta est, propterea raro interior ejus est usus.

Exterior est crebrior. In Mensium obstructione convenit, si suffitus radicis cyclaminis genitalibus excipiatur, quo, omnibus asserentibus, certò Menses provocantur. Sunt, qui dicunt, quòd radix, si appendatur instar amuleti collo, ita, ut lienem, vel tumentem vel obstructum, attingat, egregiè solent mederi affectibus spleneticis.

Radix hæc sucum acrem suggerit, omnia membra conturbantem: ergo rarissimus est usus ejus internus. *Externè* si inungatur recens abdomini aut ventriculo, expurgat per alvum aquas hydropicas collectas, & fœtum abigit. Unde, quicunque succo hoc attigerit anum, mirâ celeritate alvi solutionem sentiet; linteo etiam exceptus, & ano blandè applicatus, in affectibus hæmorrhoidalibus cæcis suppressis conducit: vid. HEINRICUS ad HEER *in Obseruat. oppidò raris obseruat.* 6. Præterea denique usu externo convenit in mensium obstructione, si applicetur cum appropriatis sub forma pessi in sinum muliebrem. Alii recipiunt *succum radicis cyclaminis*, eumque cum *gummi ammoniaco* coquunt in *Emplastrum* egregium *spleneticum*. Unde etiam videmus, quod in emplastris omnibus ad scirrhos & tumures duros emolliendos & resolvendos, item ad scrophulas, strumas, & tumores partium externarum, recipiatur usitatissimè radix cyclaminis & ejus succus, item bryonia cum succo, nec non cucumeris asinini cum succo, & gummi appropriatis, ammoniaco, galbano, & cum seminibus etiam appropriatis, & coquantur in emplastrum, quod durissimos emollit tumores & resolvit. Instar omnium exemplum habetur in SENNERTO, *l.* 2. *Praxeos*, ubi agit *de Strumis*, *pag.* 133. & 134. quod sit instar cujusdam schematis pro præscribendis similibus emplastris contra quoscunque tumores duros internos lienis, & externos, in quibuscunque partibus ex quacunque causa.

Ingreditur *unguentum de Artanita* dictum *majus & minus*, cuius basin constituit, quod spleneticis & hydropicis usitatum: Insternitur nimirum hoc abdomini toti, & sic potenter aquas hydropicorum purgat: vel in forma minoris unguenti parti abdominis insternitur ad obstructiones alvi reserandas. Alii etiam ex radice unguentum antipleuriticum parant.

Alii è radice *oleum acousticum* parant *sequenti modo*:

Recipiunt nimirum *radicem hanc excauatam*, eamque replent *oleo infusionis vermiculorum, intra cortices quercinos hospitantium*, hinc eandem coquunt sub cineribus, ac in sole digerunt; uti hoc oleum descriptum est in PETRÆI *Nosolog. Galeno-Hermetica*. B. D. MICHAELIS, fortunatus ille *in sua Empiria*, felicissimè oleo hoc in difficultatibus auditus usus est.

Rarum

Rarum est, quod HOFFMANNUS *in Thesauro suo Pharmacevtico, Clavi Schrœderianæ annexo*, oleum ex infusione *florum cyclaminis*, eâquè sæpiùs repetitâ, parari posse dicit pro externo litu contra pleuritidem. Sit tamen fides penes experientiam.

CYMBALARIA.

CYmbalaria *Italica foliis hederaceis*, planta est exilis, sed propter folia hederacea elegans. Dicitur verò ita à Cymbalis, quæ flos ejus in anteriori parte quasi repræsentat. Pertinet revera juxta MORISSONIUM ad *Linarias*, hinc *Linaria foliis hederaceis* non incommodè dici potest.

Usum pharmaceuticum habet nullum, sed tanquam exoticum colitur: si tamen suspicioni indulgendum est, inter plantas temperantes & refrigerantes, quales sunt hederea, alsine, nymphæa, &c. referri potest.

CYNOGLOSSUM.

CYnoglossum, Germ. *Hunds-Zung*, planta est hirsuta, & ubivis obvia: & hujus utut varia sint genera, usitata tamen est *major vulgaris*. Pertinet ad *echia*, & apud Veteres, speciatim radix, innotuit vi narcotica & stupefactiva; atque harum virium ratione illa omnia præstat, quæ narcotica, v. g. papaver & opium, dum catarrhos sistit. Præterea observata fuit in hac planta vis adstringens, hincque dysenteriæ curativa: adstringentia enim cum narcoticis in dysenteria utramque absolvunt paginam: hæmorrhagias quascunque impedit & sufflaminat, & qui sunt talismodi effectus alii à simplicibus narcoticis.

Prostant in officinis *Pilulæ de Cynoglossa* narcoticæ, cum opio & aliis, quas Veteres in tussi sicca nocturna ferina, raucedine, & aliis affectibus pectoralibus ac faucium catarrhalibus à lympha acri, incipiente phthisi, & doloribus dentium, usurparunt. Verùm, cùm sint crudæ, & paratæ ex narcoticis admodum violentis, non amplius sunt in usu, sed in locum eorundem substituitur laudanum opiatum. Si tamen lubet uti his pilulis de cynoglossa, imitandus BENEDICTUS FAVENTINUS, Medicus Bononiensis, qui habet pilulas catarrhales, & impedientes confluxum materiæ ad fauces, quarum compositionem videbitis in ZWELFFERO *Edit. penult. pag.* 214. egregii usus in catarrhis, ut dixi, sistendis, corrigendis, & aliis similibus affectibus curandis.

Præparata qui vult alia, videat WILLISIUM *Pharmac. Ration. Part.* 1. *pag.* 322.

CYNOSBATOS.

CYnosbatos dicitur etiam *Cynorrhodos*, quamvis MATTHIOLUS hæc duo inter se differre statuat: item *Rosa Canina, Arvensis, Rubus Caninus*, Germanis *Hage-* vel *Hanbutten*, *die Wilden Rosen*. Et quidem *Cynosbatos* communiter *innuit* saltem *fructum*; *Cynorrhodus* autem seu *Rosa Canina notam plantam Rosæ sylvestris*.

In usu *Flos* est, item *spongia* seu *excrementum muscosum*, Germanis *Schlaaff-kunst*, & *Fructus*.

Flores quod attinet, odor eorum longè suavior, volatilior & penetrantior est Rosis hortensibus, quæ nimio quasi phlegmate sunt oppletæ, atque magis aromaticus; unde etiam magis commendantur pro destillanda aqua rosarum. In concreto suo substantiam alcalinam & terream continent; unde *usus* eorum idem est cum floribus rosarum rubrarum, quod nempè adstringant eleganter, & sic commodè adhibentur sub Decocto vel conserva, ubi opus est adstrictione, in alvo & hæmorrhoidibus apertis, aliisque fluoribus, ex acido imprimis enatis, speciatim uterinis. Texturam hanc materialem confirmat, quod harum & aliarum rosarum siccatarum Infusum vel Decoctum solutionem Vitrioli in atramentum præcipitet.

Fructus vi diureticâ in usu sunt, præsertim arilli; unde insigniter commendantur ad calculi affectus præservandos & pellendos, simulque corrigendas acciditates primarum viarum; nec non hypochondriacis æstuantibus, cum passulis cocti sunt egregii. Præterea Fructus hi exsiccati exemptis arillis egregii sunt in soda seu stomachi ardore compescendo.

Spongiæ & *concrementum ligneo-muscosum*, in quo *vermiculi albicantes* reperiuntur, vocantur German. *die Schlaaff Kuntzen*, seu *Schlaaff apffel*. Hæ singularem vim habent diureticam & lithontripticam, & in conciliando somno non minimam efficaciam: Conf. M. A. N. C. *Anno* 2. *Observat.* 188. Illos autem *vermiculos* in s. q. *aceti* contundunt, quo illinenda sunt tempora pro conciliando suavi somno. Prosunt quoque vermiculi hi viventes in epilepsia infantum; Hinc *Clarissimus* Dn. D. MAJOR, Professor Kiloniensis, horum vermiculorum num. 4. vel 5. infantibus epilepticis faustò cum successu propinasse, alicubi asserit. An autem vi anodynâ hoc præstent? in medio relinquo.

Modum, quo in muscas transformentur hi vermiculi, videbitis in M. A. N. C. *Anno* 3. *Observat.* 217. *p.* 398.

Inter *Præparata* eminet *spiritus antinephriticus*, quem *Autor noster* ex spongiis parare docet, in affectibus nephriticis & diureticis: cujus uberiorem compositionem videbitis in HARTMANNI *Praxi Chymiatr. cap.* 291. *§.* 5. Vim harum antinephriticam SIMON PAULI deducit à vi adstringente, quæ tamen potiùs à vermiculis deducenda.

Modum *liquorem ex vermiculis* earum parandi tradit BARTHOLETUS *in Tractatu de Respirat.* quando dicit; quod sint aperiendæ spongiæ, vermes eximendi, & inter duos lapides conquassandi; qui vitro inclusi præbent liquorem pinguem & oleosum vix corruptibilem, qui colligi potest & asservari ad suavem somnum promovendum, si hoc ipso inungantur tempora.

Fructus conditi sunt alimentum medicamentosum contra calculum, quem expellunt, & quò minùs generetur, præcavent. Aliàs etiam referuntur inter remedia hepatica, ad corrigendam dyscrasiam sanguinis, & imminentem cachexiam.

In Soda seu Ardore stomachi, ex fructu, remotis lapillis, staminibus verò manentibus, c. s. q Sacchari paratur *conserva*, quæ in dicto affectu fuit Secretum Principis Magdeburgensis, qui hâc curatus est, aliis nihil omninò juvantibus.

Oleum ex Arillis expressum egregium diureticum est.

Aquam Cynosbati cum Vino Malvatico elegantem diureticam videbitis *in Florileg.* GRULINGII *pag.* 484.

Plura videbitis in HAGENDORNII, *Medici Gœrlicensis*, *Cynosbatologia*.

CYPERUS.

CYperus, *longus* & *rotundus*, Germ. *Cyper-Wurtzel oder der Wilde Galgand*, radix est aromatica, ex *genere tamen plantarum arundineacearum* seu *gladiolorum*, acris & subamara, perfectè aromatica, in locis Asiæ calidioribus & paludosis, in specie India Orientali, nascens: Notum enim est, quod omnes herbæ acres & sale volatili constantes plerumque in paludosis & humidis locis crescere soleant. Cùm igitur noster ejusdem sit naturæ, eadem quoque loca amat.

Prodest in affectibus stomachi & intestinorum, simulque est alexipharmaca; & eo ipso, quo est aromatica, convenit in flatibus, cruditate acida, ructibus, inflatione stomachi, & similibus affectibus. Pulvere ejusdem ad ℨj. propinato in aqua appropriata contra pestem, plures curatos fuisse refert PALMARIUS *Tract. de morbis Contag. cap.* 18. *p.* 485. Attamen raro est in usu. Convenit aliàs cum reliquis omnibus aromatibus quoad virtutes, uti videbitis in *Autore nostro*; sed est paulò acrior, minus tamen quàm zinziber.

Plura qui cupit, adeat *scriptores rerum Orientalium*.

CYDONIA MALUS.

MAlus *Cydonia*, Germ. *Qvitten-Baum*, sufficienter cognita est, tàm in culinis quàm officinis, ex qua imprimis *mala*, unà *cum seminibus* suis contentis, *frequenti in usu sunt*; utut sint, qui commendant decoctum foliorum tanquam singulare adstrictivum, nihilominus est in usu rariori.

Quoad

Quoad *usum malorum internum*, insigniter conferunt ad firmandum stomachi tonum, ubi fibræ laxatæ, adeoque alimenta non ritè recipiant, neque contineant, neque expellant. In tali casu præ reliquis omnibus convenit Cydonium, & omnia exinde parata medicamenta, ne vomitus vel nausea subsequatur; adstringunt enim, indeque dysenteriam, diarrhœam, lienteriam, & cœliacam passionem, & similes affectus curant, & appetitum maximè provocant, si ante pastum sumantur. Et cùm tonus ventriculi requiratur pro meliori coctione & chyli expulsione, propterea ab omnibus singulariter commendatur ad ventriculi læsam coctionem, anorexiam & apepsiam. In vomitu certè non potest sufficienter commendari ab Autoribus. SCHENCKIUS *l. 3. Observat. p. 334.* ubi agit de ventriculi affectibus, commendat Cydoniata, tàm internò quàm externo usu, simulque parat ex pulpa cum aliis appropriatis Cataplasma, quod applicat stomacho ad affectus stomachi corrigendos: Vid. etiam RIVERIUS & HARTMANNUS. Vis eorum in sale acido austero, salso tamen seu propriè alcalisato, consistit; unde blandè adstringunt. Lectu digna sunt, quæ habet BARTHOLINUS *Centur. 5. Histor. Anatom. 22.* de vi cydoniorum adstrictiva, & in certo quodam subjecto diuretica; ubi simul quædam curiosa reperiuntur de sale quodam crystallino, *sal essentiale seu Tartarus cydoniatus* dicto, qui in cydoniorum succo inspissato ad oculum apparet, & egregium diureticum est.

Quod dicitur de Cydoniis in genere, dicitur etiam de *Præparatis*.

In usu autem sunt *Cydonia condita*, *syrupus* vel *Miva*, *succus* sub nomine *Vini cydoniati*, *Panis*, & *Gelatina cydoniorum*, atque *oleum Coctum*.

Succum seu *Vinum cydoniorum* tanquam miraculosum in laxitatibus & Atonia stomachi, indeque in vomitu, diarrhœa, &c. omnes vocant: vid. GABELCHOVERUS *Cent. 3. Curat. 70*; unde Mistura talis commendari solet in vomitu:

♃. *Aquæ menthæ* ℥ij.
cinnam. ℥vj.
Succi cydonior. ℥j.
Spiritus vitrioli gutt. vj.
Olei destillati cinnam. gtt. iv.
vel saporis gratia *Eleosacch. cinnam.* ℈ß. M.

Quæ expertissimum est contra vomitum, & similes affectus à vomitu oriundos.

Cum aqua dilutus, addendo parum Vini, præbet Julebum suavissimum in febribus acutis, ardentibus, & similibus, præsertim cum diarrhœa colliquativa seu symptomatica junctis. Et hoc imprimis commodi afferunt cydonia, eorumque succus in morbis acutis, ut appetitum provocent, & sitim è contrà mitigent. Idem succus alexipharmacum est hellebori albi, ex quo arte paratum venenum specificè corrigit: de quo vid. PECHLINUS *de Purgantib. pag. 306.* *Externè* in vulneribus venenatis, tam à telis infectis ortis, quàm à sclopetis inflictis, recenter instillatus insigniter conducit: vid. STARICIUS Germ. *im Heldem-Schatz*, *p. 130.* qui dicit; quod succus cydoniorum expressus & instillatus vulneribus venenatis sclopeto inflictis certò tollat venenum. Et hoc ipsum ante eum dixit FORESTUS *l. 6. Observat. 10.* qui refert; quod in bello Turcico plures vulnerati fuerint telis venenatis, & quam plurimi etiam mortui propter venenum: deque veterano medico, quod vulneribus venenatis imposuit carnem cydoniorum dentibus contritam, atque saliva jejuna permistam, & curati sunt omnes taliter vulnerati, nullis aliis remediis juvantibus.

Panis cydoniorum commendatur contra apepsiam & anorexiam, si solvatur super ignem in vino Malvatico ad consistentiam pulmenti, cui addatur

Nuc. moschat. no. j.
Zedoar.
Caryophyll. an. ʒj. M.

De qua quantitas nucis moschatæ interiùs assumpta valdopere commendatur in laxitate & atonia ventriculi, uti etiam calidè applicetur ventriculo, & interdum reiteretur: Vid. ZACUTUS LUSITANUS *l. 2. Medic. Princip. Histor. 62.* ubi egregia habet *de Pane Cydoniorum* contra stomachi affectus: adstringit enim, indeque

Aliàs etiam *Gelatina cydoniorum laxativa* paratur, quæ citra tormina graviora purgat. Elegans modus est hic:

♃. *Pom. cydonior.* no. xxx.
Hæc coquantur in s. q. *aquæ fontanæ* ad consumptionem medietatis. Ad hujus ℔iv. adde *Sacchari albiss.* ℔ß.
Inspissa ad consistentiam debitam gelatinæ: cui circa finem adde *sequens Extractum*:

♃. *Turpethi el.* ℥iv.
Scammon. ℥ij. vel iij.
Extrahe cum spiritus vini s. q. *Spiritui abstracto* adde
Olei destillat. macis,
Caryophyll. an. ʒß.
Addatur ad Gelatinam, & erit suave Purgans.

Aliàs Purgantia Cydoniis corriguntur.

Oleum cydoniorum decoctum extrinsecè commendatur in talibus stomachi affectibus, ubi opus est adstrictione.

Hæc de cydoniis, sequitur eorum *Semen*.

Semen cydoniorum pertinet de ea, quorum vis consistit in mucilagine quadam, & non tam usurpatur in substantia, quàm ex eo extracta *mucilago* mediante coctione. *Mucilago* autem hæc ad quamplurimus affectus est commendatissima: cum aqua acetosæ, vel cum phlegmate vitrioli, vel spermate ranarum hujusve aqua, parata, vel solitaria, vel cum syrupo rubi idæi mista, in æstu nimio febris Castrensis, morbi Hungarici, aliarumque febrium ardentium, & faucium atque linguæ ariditate & squalore cum crusta pituitosa, optimè conducit: Illinitur linguæ, & per tempus ibi relinquatur; post ligno acuminato seu spatula abraditur mucilago. Quod si misceatur cum succi sempervivi majoris ana, vel addatur tantillum salis ammoniaci, erit remedium efficacius, & eò magis præsentaneum. Imprimis experta est mucilago cydoniorum in ambustionibus, & in tali casu miracula ei adscribuntur, si extrahatur cum aqua appropriata per macerationem ex pomis putridis destillata, quæ aliàs etiam contra gangrænam laudatur: item si extrahatur cum aqua spermatis ranarum (quod egregium in se habet sal alcali vulnerarium) aut cum aqua destillata per alembicum ex ranis vivis, quæ etiam habent sal vulnerarium; quod si huic macilagini addatur camphora & saccharum Saturni, vel misceatur cum succo cancrorum fluviatilium recenter expresso, remedium erit eò efficacius & potentius: Nam in sacchara saturni & camphora est vis absorbendi & temperandi acidum, quam monstrat acetum, quod per infusionem horum dulcescit. SCHMUK *in Thesauro Magico-Magnet. Thes. 2. Secr. Med. 20.* hanc mucilaginem cum aqua solani extractam specificè commendat contra refrigerationem partium, sive sint clausæ, sive apertæ & exulceratæ.

Idem asserit, posse eandem, cum aqua vel decocto linariæ extractam, cum oleo lini applicari in ardore hæmorrhoidum cœcarum, in quarum dolore sanè expertum remedium est: sicut & mucilago cum spermate ranarum hujusve aqua extracta, & cum saccharo Saturni mista, dolentes hæmorrhoides mitigat. Ophthalmias à causa externa natas eadem mucilago egregiè curat.

D.

DATURA INDORUM.

D*Aturam Indorum* neglexit AUTOR. Ego autem dico, quod sit planta ex generibus *Stramineorum*, *solanum* nempe *pomiferum fœtidum fructu spinoso oblongo*, & vim habeat insigniter anodyno-narcoticam, nihilominus mitiorem, adeo, ut sint, qui præferant hanc Daturam Indorum vel Turcarum ipsi opio.

In India orientali usurpata singularis est virtutis narcoticæ, ex cujus usu adeo dementantur homines, ut vigilantes, & sentientes, quid secum fiat, nesciant. De ejus vi narcotica, & modo in Indiis usitato utendi, vid. BARTHOLINUS *Centur. 6. Histor. 76.* ubi egregia & lectu digna refert; inter alia quoque, quomodo decipere soleant mulieres Indæ maritos, iisdem præsentibus cum aliis concumbentes; item Germ. *Mandelslob in der Ost, Indianischen Reise-Beschreibung* pag. 133., & BORRICHIUS *Hermet. Sapient. pag. 119.* Medela hujus veneni consistit in aceto, de quo vid. HOCHSTETTERUS *Obser. Dec. 7. Observ. 7 p. 156. & 257.* Ex hoc præparat singulare *Pharmacum Phantasticum* BARTHOLETUS *in elegantissimo Tractatu de Dyspnœa seu Respiratione læsa*, cujus basis est hoc ipsum semen Daturæ. Compositio est talis:

♃. *Vini albi gener.* part. xij.
Aquæ vitæ part. iv.
Salis comm. part. ij.
Sem. phantast. ex Ind. advecti, seu *sem. Daturæ* part. iv.
Coccolæ Ind. Orient. part. ij.
Croci part. ij.
Rad. cyperi,
Ligni aloes an. aquadrantem partis unius.

Contusa digere sub fimo equino horas 40. facta expressione circula in Balneo Mariæ vel fimo equino per 15. dies noctesque, usque dum planè clarescat; liquorem clarum à fœcibus segrega & serva.

Uti solet hoc ipso medicamento BARTHOLETUS contra Phantasmata in morbis melancholicis, ut scilicet de terminet imaginativam hominis vi daturæ narcotica ad certum subjectum; cui addit specifica, ut cogitet & imaginetur sibi hoc vel illud: e. g. si quis putet, se carere pene, addit Venerem stimulantia; tristi addit exhilarantia spiritus; sicque in reliquis affectibus addit specifica, & imaginativæ læsæ hìc contraria. Quod, quomodo contingat? & an ab ideis, non est discurrendi locus.

DAUCUS CRETICUS.

D*Aucus* est duplex: vel *vulgaris apium folio minore*, & *Creticus* magis aromaticus, adeoque præstantior, qui etiam intelligendus, & cujus semen tantùm est officinale. *Falsò* autem *Daucus* hic

hic *Italicus* dicitur *Creticus*, cùm hic habeat folia fœniculacea & sub nomine Cretici vendatur; Germanis dicitur *Mohren-Kummel*. Suavissimum spirat aroma ad instar Levisticorum & Angelicarum; unde & cum Angelica & Cumino ferè, quoad vires, conspirat, atque vi carminativa & nervina egregius est. Creticus verò iste rarus est, & vix, nisi effœtus, ad nos defertur. Hujus ergò loco Daucus Italicus, imo nostras seu Pastinaca sylvestris, usurpatur, præsertim cùm viribus conveniant. In specie uterque duplici gaudet virtute:

1. Sunt nobilia Diuretica ac Nephritica,
2. Uterina.

Quoad *priorem*, inter Diuretica præ cæteris primatum obtinet, præprimis verò in præservando calculo mirè laudatur: Quod etiam confirmat quotidiana experientia: Videatur CHARLETON *in Tract. de Spir. Gorgonio seu Lithiasi p.* 177. ubi insigniter decantat vim eius antinephriticam, simulque monstrat modum propinandi contra calculum; cui combinetur HELMONTIUS *in Tract. de Lithiasi*, qui non inconcinna experientia virtutem seminis Dauci deprædicat *cap.* 1. *§.* 19 item *cap.* 7. *§.* 14. *& seqq.* Ex *Helmontio* excerpsit, quæ habet HORSTIUS *in Dispensatorio Tom.* 1. *pag* 120. qui considerate congessit, quæ HELMONTIUS hinc inde sparsim dixit. Hanc vim seminis dauci antinephriticam adhuc experiuntur Angli aliique, qui ex infusione & coctione, ac simul fermentatione hujus plantæ aut seminis cum cerevisia noviter confecta, cerevisias sibi in hunc usum parant medicatas, adeo, ut qui bibunt hunc potum alimento-medicamentosum, valdopere præserventur à calculo. Nam, quod obiter moneo, sunt valdopere operosi in conficienda cerevisia medicata Angli: Habent cerevisiam cochleariæ, quæ sale ejus volatili insigniter imprægnata conducit scorbuticis: deinde conjungunt radicem Chinæ cum cerevisia in lue Venerea: similiter imprægnatam habent corticibus citri sive limonum in debilitate virium & flatulentiis: sicque simili modo *oleum Dauci* est usitatum contra calculum.

Altera vis est uterina, in quo rectè ab AUTORE nostro commendatur; cùm valdopere conveniat in mensibus suppressis provocandis, item in partu difficili, atque in doloribus post partum, in quibus casibus omnibus non vulgariter commendatur. Deinde insigniter etiam confert in suffocatione uterina, & tam in paroxysmo curando, quam præservando non rari est usus.

DICTAMNUS CRETICUS.

DIctamnus Creticus est vel *verus*, vel *falsus*: *Dictamnus falsus*, sive *Pseudo dictamnus Creticus*, sæpius substituitur pro vero in officinis, qui solus est officinalis, inodorus, *floribus verticillatis*. Nil fere cum Dictamno Cretico commune habet, sed potius ad stœchades pertinet. Ut ergò à se invicem discernantur, observentur saltem summitates, quæ in vero sunt instar florum lupuli; & caulis, qui in vero est niger, in falso verò albus: in foliis enim planè conveniunt. Verus *florem* habet elegantissimum *purpureum* suavissimi odoris. Rarus admodum est, inque Germania vix reperitur; semel tamen eundem in Horto Patavino vidi.

Dicitur verò *Dictamnus* à τίκτειν, ideò, quod difficulter parturientibus ante & post partum succurrat. Antiquiores enim in frequentissimo hunc habuerunt usu, in doloribus in & post partum, passione hysterica, mensium difficultate, & suppressione, aliisque uterinis affectibus hactenus recensitis: sicuti etiam valdè fuit usurpatus & celebratus contra venena; hinc propter usum alexipharmacum Theriacam ingreditur. Sed quoniam partim saltem obsoleta planta, adeoque viribus magnam partem castrata ad nos affertur, partim Pseudo dictamno subinde adulteratur, prop erea, quoniam alia æquè commoda, & magis præsentanea prostant remedia, raro à modernis usurpatur.

DIGITALIS.

DIgitalis ita dicta est ob formam florum, Germanis *Fingerbuts-Kraut*. Datur alia *foliis verbasci*, it. *flore purpureo, luteo, & albo*. Si eandem velimus referre ad genus suum, ratione floris ad Symphyta, ratione verò foliorum pertinebit ad Verbasca. *Usus*, an cum Verbasco conspiret? nescio: In officinis namque non recepta est.

Habetur & *Digitalis major ferruginea*, ita dicta à floribus ejus obsoletis, & quasi ferrugineis. Rara est & exotica, pariter ad Symphyta sive Verbasca referenda.

DIPSACUS.

DIpsacus Latinè *Labrum* Veneris, Germ. *Distel*, malè ad Carduos refertur; cum non stappescat, sed semina ferat solida. Dipsacus dicitur à siti, quod inter folia ejus excavata aqua pluvialis soleat colligi, & hac ratione quasi sitibunda esse videantur. Dicitur etiam aliàs *Carduus fullonum*, quod fullones aliàs pannos hocce Carduo soleant emendare, Germ. *das Tuch damit zu Karten oder zu krampeln*, unde & Germanicè *karten-distel*.

Planta hæc ubique crescit. Sed in offi cinis est rari & ferè nullius usus, adeo, ut non meminerim, me unquam aliquid de illo legisse, nec præscriptum vidisse. Nihilominus, quod habet AUTOR noster, in rhagadibus, item verrucis ani commendatur.

Sunt & qui *vermiculos* in capitulis hospitantes cum seminibus contra morsum canis rabidi commendant, quod tamen experientia nondum confirmatum.

DORONICUM.

DOronicum datur vel rotundifolium, vel etiam acutifolium, Germ. *die Gemsen VVurtzel*, *Schvvindel-Kraut*. *Prioris* nominis *appellationem* plurimi ex traditione vulgari deducunt, quoniam Rupicapræ, Germ. *die Gemsen*, quæ summitates montium, potissimum alpes, ascendunt, ne à venatoribus ipsis insidiantibus capiantur, tumque rupibus celsissimis se dimittentes, ne vertigine corripiantur, hujus plantæ & radicis esu tutæ putantur: Vid. CASPAR HOFFMANNUS *l.* 2. *cap.* 4. *p.* 110. Ger. *Schuvindel-Kraut* dicitur, quod pro vertiginis præservatione & curatione specificè faciat: Qua de causa eum quoque venatores usurpare solent. Unde & ipsi quoque Funambuli, Germ. *die Seiltantzer*, funem jam conscensuri, & similes, hac radice comesta, contra vertiginem se præmunire dicuntur, ne decidant de fune, & risum moveant spectatoribus: Et hinc radix hæc pulverisata contra vertiginem maximè decantata est, sicuti *pulvis* sequens funambulis *contra vertiginem* usitatus:

♃. *Rad. doren. ante ortum solis Mense septembri collect.* ʒß.
Cubebar.
Cardamom. an. ʒiiß.
Rad ireos Flor ʒij.
Sem. Coriandri,
Pœon. an ʒj.
Fœnugr ʒß.
Olei destillat. major.
[illegible] an. gutt. vj. M.

Media pars servatur pro usu interno; altera medietas irroratur aceto destillato rosaceo, includitur nodulo ex syndone rubro, quem sæpius olfaciunt.

Sed assertum hoc, quod nuda conjectura nititur, haud prius approbari potest, quam de eo certa in homine facta fuerit experientia.

Lis autem usque dum viget *inter Botanicos*: an Doronicum sit planta salubris, alexipharmaca? an maligna sive venenosa? MATTHIOLUS enim Doronicum esse Aconitum Pardalianches Veterum pro canibus & lupis interficiendis, adeoquè valdè noxium putat: Sed GESNERUS, ille *Germanorum Plinius*, meritò vocandus, *l.* 1. *Epist. p.* 18. *& l.* 2. *pag.* 74. & alii hoc negant, & ad ʒij GESNERUS ipse assumpsit sine omni damno, qui peste tandem in senio mortuus est. Et verum est, hanc egregiam habere vim alexipharmacam, quam quoque ipsi adscripserunt HOFFMANUS *Medic. officin l. a.* PAULI *in Quadr. Bot. Cl.* 2. *p.* 14 VVORMIUS *in Musæo cap* 6. *p.* 14 *seqq.* ubi defendit vires alexipharmacas, impugnatas à MATTHIOLO, *&* VELSCHIO *de Ægagropilis*, Germ. *von denen Gemsen-Kugeln*, quæ reperiuntur in ventriculis damarum, & crescunt, quandu rupicapræ comedere solent de Doronico. Unde VELSCHIVS vim illam alexipharmacam à Doronico derivat & deprædicat; minus tamen usitatæ sunt in Officinis.

E

EBENUS.

EBenus, uti lignum exoticum est, ita etiam rarum & carum in officinis, raroque præscribitur à Medicis Practicis Sed potius omnibus hujusmodi lignis exoticis præferendum est Lignum Juniperinum, in quo reverà est Balsamum Occidentale. Virtutem ejus Sudoriferam deprædicat ZACUTUS LUSITANUS *l.* 3 *Prax. Admir. Observ.* 112.

Quæ in usum veniunt ex Ebeno, videantur apud AUTOREM *ex* PARACELSO, qui solus primus in usum revocavit lignum Ebenum, & multa de hoc prodidit: Hunc tamen nemo inter Practicos hactenus fuit secutus. Interim an putet Lignum illud nigrum, quæritur. Quod si tamen rem probè consideramus, usus ejus nullus est. Ergò relinquimus.

EBULUS.

EBulus cum Sambuco in omnibus convenit, differt saltem magnitudine; quare usus ejus reservandus est partim usque ad Sambuci explicationem, partim ad Classem 3. de purgantibus, ubi *p.* 235. ab *Autore* virtutes ejus denuò recensetur.

ENDI-

ENDIUIA.

E*Ndivia* est princeps inter omnes plantas intybaceas, uti sunt Lactuca, Cichorium, &c. quæ pro varietate foliorum vel *major* est, vel *minor*: & uti nota in culinis, ita ingreditur officinas. Semen quidem rarò, imò rarissimè, frequentissimè folia; radix verò solùm condita, solet usurpari.

Si consideremus ejus compositionem materialem, est planta aquosa, & valdè succulenta; propterea nihil olei in destillatione ejus largitur; & omninò non est & odoris & saporis penetrantis, sed potiùs est succi aquosi, qui impraegnatus sale admodum subtili volatili, ratione cujus temperat & refrigerat. Dico, quod sit subtilis, ratione cujus non ferit linguam, sed insipida apparet: Videatur de ejusmodi plantis TACHENIUS *Hippocrate Chymico*, ubi egregiè discurrit, & dicit: refrigerare illas, quoniam acidum, quod effervescendo dat incalescentiam, moderatè temperant.

Hepatica est nobilissima, dicit AUTOR, dum blandè corrigit sale suo volatili sanguinis crasin, sine ulla turbulentia, & aliis symptomatibus concurrentibus, quæ aliàs solent contingere à salis acrimonia. Conducit inflammationibus & ardoribus corporis ab acido, quatenus sal volatile temperat acidum morbificum. Convenit etiam in febribus biliosis dictis, scilicet in iis, in quibus sal volatile urinosum impraegnatum est oleo copioso, cujus ratione oriuntur plurima symptomata. Dum ergò sal endiviæ volatile imbibit oleum, illud temperat, sicque bilis oleositatem & acrimoniam corrigit: de qua correctione bilis per talia medicamenta, vid. SYLVIUS *in Praxi*, ubi agit *de febribus biliosis*. In inflammatione hepatis, tam vera quàm apparente, prodest: in vera ex sanguinis stagnatione; apparente ex effervescentiis: omnes quippe Inflammationes oriuntur vel à sanguine stagnante, vel congrumato, vel à salibus vitiosè effervescentibus. Dum igitur sal temperatum Endiviæ acidum emendat, ita simul effectus ab illo orti corriguntur.

Externè folia imprimis recentia commendantur ad pediluvia, pro conciliandæ quiete & somno, vel tempore æstivo vel in ardoribus febrilibus:

♃. *Fol. vitis,*
Nymph.
Endiv. an. M. ij.
Flor. nymph. alb.
Chamom. an. M. iß.
Cap. papav. cum seminib. No. vj.
Incisa & Contusa D. S.
Species ad pediluvium.

Coquantur in *aqua Communi*, & tali Decocto immittantur pedes tecti probè, nec abstergantur, sed relinquantur humidi, & involvantur tantummodò linteis, sicque æger ad somnum disponitur.

Eadem hæc Endivia commodè ratione salis volatilis temperati applicatur externè in inflammationibus ac tumoribus erysipelaceis. Nam, ut ut non facilè soleant applicari humida in rosa, quod tantùm de acidis & adstringentibus est intelligendum; non tamen sunt nociva talia, quoniam eorum sal volatile alcali corrigit sal volatile acidum in ejusmodi inflammationibus erysipelaceis; sicuti etiam solet applicari aqua spermatis ranarum cum tantillo croci, egregium arcanum in rosa.

Quæ valent de Endivia, valent de omnibus *plantis refrigerantibus*, plantagine, portulaca, cichorio, soncho, sempervivis, & similibus, quæ sunt succulentæ, & quoniam succus impraegnatus est de volatili temperato sive occulto. Nam quæ habent sal volatile acre, potiùs *calidæ* dicuntur & *antiscorbuticæ*, uti exinde pateat, quid habendum sit de potentiis vel refrigerandi vel calefaciendi, &c. nimirum respiciendum est ad principia materialia, à quibus dependent istiusmodi effectus.

Inter Præparata est in usu *aqua destillata*, & *succus endiviæ*; quæ sale volatili occulto prædita sunt, & ad eosdem affectus commendantur. Nam ex iisdem plantis, quæ ita sunt succulentæ, in destillatione sal subtile super alembicum ascendit; quod in omnibus non habet locum, demonstrante TACHENIO *in Hippocrate Chymico*.

AUTOR habet sal *endiviæ fixum*. Cum verò dixerim, esse succulentam, & abundare sale volatili, patet, quod vel nihil, vel parum salis fixi elici possit ex cineribus.

EPATICA NOBILIS.

T*Rifolium Hepaticum* in specie dicitur *Hepatica nobilis*, sive κατ' ἐξοχὴν dicta *Hepatica*, sine additamento, Germ. *Edel Leberkraut*, & quidem non ineptè. Vulgo refertur ad *Trifolia*; quamvis potiùs ad Ranunculos pertineat, ratione floris, odoris, & saporis acris. Habetur flore cæruleo, albo, carneo. Cærulea semper in usu est, & de illa folia & flores.

Veteribus fuit incognita; nihil enim apud Græcos de hac planta reperitur; Recentiores verò ex effectu & usu, præprimis in hepate, ejusque tono restituendo, vel potiùs in sanguinis dyscrasia & depravata fermentatione corrigenda, nomen hocce imposuerunt. Observarunt enim in morbis chronicis (quos Veteres vulgò à vitio hepatis ac imprimis ejusdem hæmatosi læsa derivarunt) imprimis verò in affectione hypochondriaca & scorbuto, nostro climati familiari, porro in viscerum incipientibus oppilationibus, sanguinis impuritate, ejusque fermentatione depravata ac cruditate, imo in ipsa quoque bilis inertia, plantam hanc perquàm esse egregiam: sale volatili copioso acerrimo, simili antiscorbuticarum herbarum, in recessu, non in superficie, turget, quod demonstrat WEDELIUS *de sale volatili Vegetabilium P. 2. pag. 81.* item *in Pharmacia pag. 70.* ratione cujus egregia antiscorbutica existit, morborumque chronicorum, interdum remedium. Unde & nodulos laxativos temperantes, quæ verno tempore solent præscribi, ordinariò ingrediuntur flores hepaticæ nobilis. Aliàs hæc planta est temperata, similiter ferè ut endivia: nihilominus in compositione materiali particulas obtinet asperiores, ratione quarum solet adstringere. Penes vulgum in phthisi & aliis affectibus commendatur, sed falsò. Valet ad obstructiones reserandas, & fibras laxatas contrahendas. Præterea est egregia vulneraria, dum adstringit & acidum emendat.

Planta hæc per vesicam destillata tempore verno suggerit *aquam* acerrimam instar Aquæ alicujus antiscorbuticæ; item piperitidis. Hinc & externè aqua hæc cum aqua pluviali vel rore Majali destillata extollitur inter Cosmetica, nævis & maculis faciei dicata, quæ ab excrementis in poris per insensibilem transpirationem vel sudorem restant. Vid. PAULI *Quadripart. Botanico*.

EPATICA STELLATA.

H*Epatica Stellata* sic dicta est, quoniam flores ambiunt caulem in formam stellarum. Est elegans plantula, & ad cruciatas & Rubias referenda, Germ. *Stern-Leberkraut*. Vocatur etiam *Matrisylva* & *Asperula odorata*, Germ. *Waldmeister*.

Usitata est herba, quæ in Franconia contra obstructiones, aliosque morbos chronicos aperiendi gratiâ adhibetur. Sanguinis enim dyscrasiam alterat & emendat, & imprimis depravatam corrigit. Et quæ de Endivia dicta sunt, possunt quoque dici de hac planta: est tamen aliquantisper acris, & saporis subamari. Penes vulgum in phthisi & similibus affectibus commendatur, sed falsò: vulnerarium autem egregium est, imprimis, ubi superveniunt febres, phlogoses, &c. vulneribus.

EQUISETUM.

I*Nter varias hujus species usitata est *vulgatissima*, pilis in orbem consitis* adornata, Germanicè *Katzenzagel*.

Planta cum foliis est potenter adstringens, & roborat partes; unde valdoperè convenit in restituendo tono viscerum laxato, vel uti dicunt veteres, in læsa expultrice vel retentrice facultate, ubi hæc contingunt, & propter hunc tonum laxatum aut retentiones, aut expulsiones non rectè fiunt: item, dum fluxus adsunt vel humorum, vel sanguinis per uterum, hæmorrhoides, nares, renes, &c. pro his sistendis Equisetum est egregium; hujus enim decoctum validè adstringit, & imprimis valet in hæmoptysi, aut eruptione aut apertione & incisione ramuli in pulmonibus. Ut taceam, tales plantas habere vim incrassandi sanguinem, ratione cujus crassitiei non potest facilè penetrare vasa capillaria. Unde sic duplicem dant effectum, quatenus occludunt vasa, & quatenus fluxum sanguinis per capillaria impediunt. In vulneribus & ulceribus partium internarum egregium quoque est Equisetum, & permiscetur aliis in potionibus vulnerariis, & cum habeat saporem subacrem, contestatur de sale volatili temperato, non immeritò inter vulneraria refertur, tam internè in Decoctis vulnerariis, quàm externè in vulneribus constringendis; adeoque in Decoctis pro eluendis ulceribus, & cum unguentis commendatur. Sed rarò usurpatur.

Aqua ejus *destillata* pro vehiculo medicamentorum in nephritide habetur. Sed aqua hæc & ex aliis adstringentibus est nihil aliud, quàm purum putum phlegma, quoniam particulę adstringentes non ascendunt super alembicum, de quo *suo loco*.

ERUCA.

E*Rucæ* variæ sunt species, ex quibus tantum est officinalis Eruca hortensis latifolia, lutea, Barbaræa etiam dicta, quod more plantarum perennium, quales sunt pleræque herbæ antiscorbuticæ, e.g. cochlearia, nasturtium, &c. tempore brumali, imprimis circa diem D. Barbaræ, virore & sapore esse soleat; hinc Germanis *Barbarkraut* & *Winterkirse*; rectiùs tamen *Winterkresse* dicitur. Sapor foliorum indicat pertinere eam ad Sinapi: Omnes enim plantulæ, quæ bursas habent, & quasi siliquosas, sunt sub eodem genere, saporis acris, & quasi mordicantis, item penetrantis, propter abundantiam salis volatilis acris.

Usitatum est *semen*, quod instar sinapi est, saporis admodum acris & penetrantis, adeo, ut prodat sapore, instar soricis quod dicitur, sal volatile admodum acre & satis copiosum, ratione cujus commendatur in anorexia, apepsia, & facilitanda stomachi digestione, & PARACELSO præcipuè magno in usu fuit; inde cum esculentis quoque imponuntur embammata ex Eruca aut sinapi pro appetitu conciliando. Item ratione salis hujus volatilis in scorbuto & malis chronicis prodest, sive cruda masticetur, sive recens contusa cum vino hauriatur, aut quocunque alio modo sumatur: Atque in hoc passu inter plantas antiscorbuticas non est ultimum. Sicut & ex ejusmodi seminibus hoc habemus commodi, quod, dum tempore hyberno in officinis Galenicis plantæ virides antiscorbuticæ haberi nequeunt, possunt præscribi talia semina, quorum vis antiscorbutica in media etiam hyeme latet tecta, sartaque sub cortice. Dico in officinis Galenicis: Chymici enim commodè utuntur spiritibus, & aliis medicamentis antiscorbuticis, v. g. spiritu cochleariæ: Sic e. g. tempore hyberno potest fieri talis *Mistura antiscorbutica*:

℞. *Pulv. stomachal. Querc.* (cujus basis est crocus Martis aperitivus) ʒij.
Sem. cochlear.
Nasturt.
Erucæ an. ʒj.
Aloes succotr.
Myrrhæ el. an. ℈ij.
M. f. Pulvis, S.
Pulvis scorbuticus pro stomacho.

Qui habet spiritum, ut dixi, cochleariæ, & alia medicamenta cum illo præparata, non opus habet hâc mixturâ; quin & *spiritum antiscorbuticum ex Erucæ & sinapi semine* præparant hunc in modum:

℞. *Sem. Erucæ* vel *sinapi contus.*
Calcis vivæ an. part. æqual.

Infundantur in aqua, & cum alembico in locum tepidum deponatur: postmodum destilletur exinde *spiritus urinosus* ratione salis volatilis acris; qui in curando scorbuto, & apoplexia senum præcavenda, commendatissimus est.

Præter vim enim antiscorbuticam in præservanda apoplexia certè ex tribus regnis melius interdum semine Erucæ aut sinapi non datur; unde & horum grana 15. ad 20. vel sola, vel semine cumini mista, tempore matutino sæpius masticata à senibus eos ad longos annos præservant ab apoplexia; vel

℞. *Sem. erucæ* vel *sinapi* ʒß.
Coriandri ʒij.
Cubebar. ʒj.

Hæc mista pulverisata manè & vesperi assumantur in vehiculo convenienti in præservatione apoplexiæ.

Et sanè satis experta est vis in semine erucæ & sinapi circa præservandam apoplexiam: propterea potest fieri talis Mistura aut apoplectica sub forma Electuarii:

℞. *Conf. flor. salviæ* ℥ß.
Zingib. cond. ʒiij.
Succini præpar. ʒiß.
Sem. sinapi,
Erucæ,
Cum. an. ʒj.
Cardam.
Cubebar.
Cinnam. an. ℈j.
c. f. q. *Syr. florum tunicæ* f. Electuarium.

De quo capiat senex jejuno stomacho ad quantitatem castaneæ, imprimis cùm Zingiber etiam conveniat oculis, qui in senibus sunt debiles.

Loco conservæ florum salviæ potest etiam assumi conserva florum aut foliorum anthos, vel conserva florum primulæ veris seu herbæ paralyseos.

Cum pulpa ficuum quoque *Electuarium* ex ana *seminis erucæ & sinapi* hunc in finem paratur, quod non tantùm in apoplexia & vertigine, sed & in stimulanda venere admodum commendatur, & hinc omni die mane & vespere sumenda est; Semen enim erucæ est ex celeberrimis venerem stimulantibus. Propterea dicit Schola Salernitana: Excitat in venerem tardos Eruca maritos; de quo videatur SOLENANDER *Sect.* 4. *Consil.* 17. unde solet ingredi Electuaria Magnanimitatis, vel similia, quæ solent stimulare venerem.

Aliàs & ad excitandas vesicas commendantur hæc semina sub nomine sinapismi, cum fermento miscendo, & cuti imponendo ad excitandas vesiculas. Denique masticata, non secus ac sinapi, acri suo stimulo copiosum phlegma salivale ex ore eliciunt, & hinc dicuntur Apophlegmatismi. De cætero penitus ejusdem naturæ est & usus cum sinapi, unde in omnibus cum hoc convenit.

ERYNGIUM.

Eryngii cum variæ sint species, usitata tantùm est *communis* sive *cærulea*, & quidem radix & semen. Dicitur Germanis *die Mannes-Treue*, quoniam stimulat in venerem, & non relinquit, sed fideliter adstat maritis, ut viros se præstare possint uxoribus: Videatur FORESTUS *l.* 26. *Observat.* 18. ubi egregiè deprædicat vires Eringii venereas: unde imprimis in virorum impotentia convenit semen sub quacunque forma. Post tales vires, conservationem speciei spectantes, Eryngium etiam est conservativum individui: Est enim antinephriticum, ciet urinam, & sabulum partium urinariarum renumque abstergit, forasque educit, & infimi ventris viscera abstergit; unde etiam admisceri solet medicamentis in provocandis mensibus obstructis vel impeditis. Aliàs refertur etiam hæc radix inter 5. famosas illas aperientes; hinc veterum Misturas & Potiones longas in morbis chronicis, tumoribus viscerum, eorumque ab humoribus acidis infarctu, loco aperientis cujusdam, ingreditur, & quia corrigit sanguinem, dicitur Hepaticum. Sed propter vim veneream, antinephriticam & aperitivam commendatur.

Prostat etiam radix condita, quæ ordinariò Electuaria & Morsulos venerem stimulantia ingredi solet, & in ejusmodi medicamentis venereis cum radice satyrionis basin constituit. Habetur hinc opiata seu Electuarium pro maleficiatis maritis, quod à quibusdam singulariter commendatur, cujus hæc est compositio:

℞. *Conf. radic. eryng.*
Satyr. an. ℥iij.
Zingib. virid. condit.
Cort. citri condit. an. ℥ß.
Amygdal. dulc.
Nucl. pini,
Pistac.
Avellan.
Dactylor.
Pulpæ nucum virid. an. ℥j.
Priapi tauri,
Testic. leporis an. ℥ß.
Sem. pastinac.
Cinaræ,
Erucæ,
Sinapi an. ʒj.
Piper albi,
Galangæ,
Cinam. an. ʒß.

Tritis terendis misceantur omnia, f. *Electuarium*, quod communicatum fuit contra viros maleficiatos pro secretissimo.

In omnibus enim venerem stimulantibus observetur, addenda esse:

1. Remedia pro augmento Genituræ, qualia sunt amydgalæ, nuclei pini, pistaceæ, pulpa nucum viridium, &c.
2. Admiscenda etiam talia, quæ genituræ vim titillantem tribuunt, quæ nimirum sale volatili acri constant; ut sunt Aromata & semina.

ERYSIMON.

Erysimon vel *Sinapi sylvestre* seu *erucæ folio*, proprio nomine vocatur *Iris*, Germanis *der Wegesenff, oder Wilder-senff*; flores enim ac capsulæ seminales ad Erucas, vel Sinapi, Thlaspi & similia pertinent; id quod ipsa semina in capsulis relicta acria testantur, hinc sapore ac virtute cum Sinapi vulgari conspirat, & quidem usu interno stomachico, antiscorbutico, antihypochondriaco. Olim non fuit ita in usu: LOBELIUS tamen primùm eam magnifecit, observans, plantam hanc egregiè esse arteriacam, in infarctu scilicet pulmonum & muco asperæ arteriæ dissolvendo ac attenuando. Vis ejus incisoria attenuativa & caustica consistit in particulis volatilibus admodum acribus penetrantibus, de acidorum volatilium natura; quarum testis est sapor acris, amarus & penetrans: hinc non dubito, quin etiam, præter usum in Asthmate & affectibus pulmonum, in tussi diuturna & chronica, & expectoranda mucilagine crassa, laryngem, & pulmonum meatus & bronchia infarciente, in specie faucium affectibus & raucedine, locum obtinere queat. In raucedine & asthmate humido pituitoso planta maceratur in vino cum pauco melle, sicque per expressionem egregium habetur medicamentum; materiam enim crassam attenuat, & fluxilem facit, ut possit expectorari.

Propterea LOBELIUS exinde paravit primus *Syrupum de Erysimo compositum*, qui κατ' ἐξοχὴν quoque dicitur *Syrupus pro raucedine*; attenuando, resolvendo & expectorando operatur, atque in asthmate & pulmonum affectibus, in infarctu à crassa materia, tussi item chronica, à stomachi muco orta, in raucedine ex nimia humectatione bronchiorum asperæ arteriæ, ab abundantia Lymphæ per tunicam asperæ arteriæ transudantis,

non inelegans est: Videatur compositio in *SENNERTO l.* 2. *Praxeos* 3. *cap. P.* 3 *p* 360. Hujus basis est Erysimum totum recens cum aliis quibusdam additis, quod operatur propter sal volatile acre, confirmante id ipsum aro cum aceto præparato, qui similiter expertus in asthmate & affectibus pulmonum, in quibus Erysimum solet commendari.

Semen denique expertum est in ischuria seu suppressione urinæ, ad ʒj. in pulvere propinatum cum conveniente vehiculo, imprimis vino albo, de quo videre possumus *FONSECAM in l.* 2. *Consilio* 96. & 100.

Externè pro usu rubificandi & nonnihil caustico in seminis sinapi defectu substitui potest. In cancris & tumoribus occultis ac scirrhosis ad cancrum degeneraturis, semen hoc & planta ipsa in mortario plumbeo contunduntur, & miscendo cum melle in unguentum redigitur, quod dictis tumoribus illinendum. Hoc observetur in omnibus medicamentis cancro applicandis, quod debeant fieri in mortario plumbeo, quoniam in cancro peccat acidum: unde unguenta talia acquirunt colorem griseum à plumbo, quod omne acidum per se absorbet, & adhibentur tam in cancro, quàm in scirrho cancroso, qui difficulter admodum, & sæpius palliativè tantùm, curantur.

EUPATORIUM.

EUpatorium *Avicennæ* propriè tantum dicitur *cannabinum*, *Chrysanthemum*, quod folia ejus *cannabinis* vel *trifidis* seu *incisis folius* sint similia, ut ut etiam detur *foliis integris*: in specie dicitur *Herba S. Kunigundæ*, Germanicè *Sanct Kunigundiskraut*. *Eupatorium* dicitur *ab EUPATORE* Rege quodam, sive *ANTHIOCHO* sive *PTOLOMÆO*, cognomento *EUPATOR*, quem volunt inventorem hujus plantæ; quemadmodum *Telephium* vocatur à Rege Mysiæ Telepho, qui ulcera & vulnera hoc ipso persanavit & curavit; & *LYSIMACHUS*, Macedoniæ Rex, *Lysimachiam* invenit, & nomen illi suum impertitus est: & hujusmodi exempla plura prostant in Botanicis. Alii dictum volunt *Eupatorium*, quasi *Epatorium* quoniam affectibus hepatis medeatur. Male vero ad Eupatoria refertur; pertinet potiùs ad Conizas, unde rectè ab aliis Coniza palustris vocatur. Nascitur in locis paludosis.

In officinis hujus *Folia* & *Flores* prostant, ut ut rarò folia, sæpius *flores*.

Apud priscos rarò, vel nihil de ejus usu reperitur: à modernis tamen decoctum ejus in purificanda massa sanguinea, ac tono hepatis roborando ac restituendo, v. g. in maculis hepaticis, hinc & in ictero, multum laudatur. Certè *LINDANUS* (Belga) *super Hartmannum* hocce Decoctum in malis ventriculi & hepatis cachecticis, morbisque aliis chronicis ad tempus longum contractis, ex vitio hepatis oriundis, id est, ut vocant, in intemperie ventriculi frigida, & hepatis calida, valdè commendat. Unde etiam *MINDERERUS in Medicina Militari p.* 27. laudat Decoctum hujus Eupatorii, tanquam singulare specificum ad curandos tumidos ventres, quasi asciticos: Hepaticum enim dicitur singulare, & pro ciendis mensibus, & corrigenda cachexia virginum usurpatur. Curiosum est experimentum *GESNERI l.* 2. *Epist. p.* 62. dum refert, quod quidam decoxerit radicem hujus Eupatorii in vino, & Decocti colaturam hauserit, ex cujus usu intra horæ spatium & alvus & urina commotæ fuerint copiosissimè, vomitusque 12. fortes citra nauseam & molestiam secuti, quo ipso excreta fuerit copiosa pituita; adeoque longè tutiùs ac faciliùs purgationes peragi hoc ipso dicit *GESNERUS*, quàm fieri solent per helleborum. Laudatur quoque herba in tumore hydropico incipiente.

Extrinsecùs est ex famosissimis Ulcerariis & Vulnerariis, ea fortiter conglutinando & ad sanationem producendo, imprimis, si sint recentia.

EUPHRAGIA.

EUphrasia vel *Euphragia* dicitur ita Græcis, quasi εὐφροσύνη, quod oculos detergendo ac clarificando quasi exhilaret: Germanis *der Augentrost*, quem habet ocularem ab effectu: hinc à quibusdam κατ' ἐξοχὴν *planta ocularia*, & *ophthalmica*, & *Luminella* dicta.

Cephalica, & speciatim ophthalmica habetur, ita, ut in quibusvis oculorum affectibus, & ad roborandum visum, multis laudibus extolli soleat, quocunque modo usurpata.

Aliàs inter remedia oculis dicata hæ tres numerantur; Chelidonium majus, Fœniculum, & Euphrasia; quæ tres primatum ferè obtinent. Chelidonium enim & Fœniculum purificant oculos; Euphrasia verò eosdem confortat, ac humores oculorum depurat, tam interno quàm externo usu, cujus virtutes egregias ophthalmicas sæpius vidimus experientiâ declaratas, imprimis in *HARTMANNI Praxi Chymiatrica c.* 25. §. 1. & 2. uti etiam videre possumus *GABELCHOVERUM cap.* 3. *Curat.* 100. *in Scholio*, ubi vires Euphrasię, pro rectificando visu insigniter commendat ex variis Autoribus.

Hinc *ARNOLDUS VILLANOVANUS Vinum* inde parat pro roborando visu in hebetudine oculorum & in senio conveniens Infundit scilicet Euphragiam in mustum recens, ut unà quasi ebulliat: quo facto per fermentationem quasi impræg natur Vinum viribus Euphrasiæ, visus quodcunque impedimentum potenter removet. Huic substituitur per se vinum, quod infundit super flores: sed non sine ratione *ARNOLDUS VILLANOVANUS* Mustum fermentationi cum Euphrasia committit. Interim tamen hæ laudes non absque limitatione accipiantur; id quod concinnè docet *PAULI in Quadrip. Botanico*.

Conserva easdem vires habet.

Aqua destillata est purum phlegma, & pauci effectus. Quando verò Euphrasia cum fœniculo jungitur, magis in oculorum affectibus conducit.

Datur etiam

EUPHRASIA SYLVESTRIS FLORE PURPUREO.

GErmanicè *der blaue Augen-trost*. *Sideritidis est species*, ob floris verò gratiam Euphrasia dicta. *TABERNÆMONTANO* dicitur *Odontites*, eo, quod *Odontiti Plinii* ferè sit similis.

Officinis est incognita.

F.

FABA.

FAbæ Germ. *die Bohne*, rusticis pariter ac civibus notæ sunt, *majores* & *minores*, Germ. *nigræ* & *albæ*.

In usu officinali sunt *Farina fabarum*, & *stipites*; quæ tamen internè rarò usurpantur, externè autem usus sunt non adeo vulgaris.

Pulvis seu farina fabarum, ex fabis per trituram parata, internè rari usus est: Externè in specie in contusionibus & inflammationibus partium glandulosarum discutiendis & resolvendis multum confert, adeo, ut ordinarium sint ingrediens in talis Cataplasmatis & Emplastris, præprimis in testium inflammationibus & tumoribus, à contractione violenta, casu, contusione, suppressione genituræ, & similibus: Fit scilicet Cataplasma ex ea sola, cocta cum oxycrato, seu aqua simplici & aceto, vel cum dimidio pulveris seminis cumini, & calidè contusionibus, tumoribus testium & scroti, aliarumque glandulosarum partium, applicatum, est egregium discutiens & resolvens. Quod si acrius videatur Cataplasma, addito pauco Lithargyrio acrimonia aceti frangi, & ita pro resolvendis inflammationibus quasi appropriatum reddi potest. Experientiam hujus rei debemus *RIVERIO C.* 2. *Obs.* 39. & *C.* 3. *Obs.* 1. ubi notandum, quod curaverit inflammationem testium post curationem Gonorrhœæ Gallicæ, qui difficilis curatu est affectus; item *Observat.* 2. *communicata à MARVINO*, uti etiam *in Observatione* 4. *communicata ab ESTANORE*, & *C.* 4. *Observ.* 74. Item Cataplasma commendatur etiam à *FABRO* ad tumores scroti duros, & scirrhosos. Præscribitur ergò tali in casu hoc modo:

℞. *Far. fabar.*
Sem. cumini,
Aceti destillati,
Vini albi an. q. s.

F. l. a. Cataplasma expertum in doloribus & tumoribus testiculorum.

Concinnius erit sequenti modo:

℞. *Far. fabar.* part. iij.
Pulv. semin. Cum. part. j.
Aceti destil.
Aquæ simpl. an. part. ij.
Lithargyr. parum.

M. l. a. ad consistentiam Cataplasmatis.

Item in tumore mammarum simile Cataplasma ex farina fabarum est congruum.

Eadem farina fabarum etiam inter Cosmetica refertur, si nempè cum aquis cosmeticis, v. g. sigilli Salomonis, permista, formâ Misturæ candidæ faciei lentiginibus, item oculis suffusis, applicetur.

Prostant etiam duæ aquæ paratæ per alembicum in Balneo Mariæ. *Prima est aqua florum fabarum*; pro vehiculo eorum, quæ in usu cosmetico pro ornanda facie faciunt, esse potest: extergit lentigines, & faciei maculas detergit. *Altera* est aqua destillata *ex corticibus fabarum*, quæ egregium nephriticum, & urinas eleganter pellit, de qua videatur *BARTHOLINUS Cent.* 1. *Epist. pag.* 238.

Denique ex stramine & stipitibus calcinatis in officinis etiam sal præparatur. Nam si ritè calcinati fuerint isti stipites, reverà nobile sal diureticum acido-salsum ex iis obtinetur, pro usu speciatim diuretico et antihydropico. Elixiviatio fit cum vino.

no. Ut fiat magis salsum & nitrosum, addunt quidam fimum copombinum. Ex hoc sale cum aqua conveniente fit lixivium, quod lutum aquas hydropicorum potenter per urinas educit.

FABARIA.

Fabaria seu *sedum Telephium*, Germ. *Fette Henne*, Latinè communiter vocari solet *Crassula*, à crassitie foliorum, item *Fabaria*, à foliis, fabarum foliis simillimis; item *Ficaria*, quod meritò à quibusdam contra ficus ani commendetur: Vocatur etiam *Scrophularia media*, uti dicit AUTOR NOSTER, quo ipso innuitur, quod conveniat cum Scrophularia vera, quæ decantata est in hæmorrhoidibus, ut adeò etiam non sine fructu applicetur. Botanicis usitato nomine *Telephium* dicitur, à TELEPHO, Mysiæ Rege, qui ab ACHILE vulneratus ulcera diuturna & ferè deplorata mediante hoc curavit, & ad senectutem usque se conservavit; Unde adhuc hodiè *ulcera* ejusmodi *inveterata* diuturna *Ulcera Telephia* dicuntur: Vid. RUELLIUS *de Natura Stirpium l.* 1. *cap.* 20. *p* 82. & *l.* 2. *c.* 116. *p* 435 item HOFFMANNUS *Clave l.* 4 *p* 473. Meritò enim succus hujus Fabariæ ulceribus inveteratis est dicatus; Hinc & Germanicè *Wundbalsam* & *Wundkraut* vocatur. Inter *Telephia* refertur

1. *Telephium majus flore rubro*,
2. *Flore albo*,
3. *Telephium majus Hispanicum*,
4. *Telephium minus flore albo*,
5. *Telephium repens minus folio deciduo*,
6. *Telephium portulacæ folio*; &
7. *Radix Rhodia*, de qua *suo loco*.

In usu tantùm est *Telephium majus* seu *Fabaria* quæ species est sedi; quo innuitur participare de natura sedorum, & esse ex plantis refrigerantibus, quarum vis consistit in sale volatili, diluto nimis copioso phlegmate.

Internus ejus *usus* ferè nullus vel rarissimus est, nisi cum Scrophularia & Chelidonio minore contra affectus hæmorroidum, quomodocunque in potu usurpata, laudetur. A quibusdam pro usu vulnerario usurpari solet in decoctis ad consolidanda ulcera intestinorum in dysenteria, præmissis præmittendis, cum reliquis vulnerariis, imprimis cum Symphyto.

Externè preprimis planta contusa, inque Cataplasmatis formam redacta, vel ejusdem loco succus expressus, mirum præstat levamen: Videatur SOLENANDER *S.* 4. *Conf.* 20. ubi commendat Crassulæ majoris Radicem collectam, quando primo vere turgentibus foliis erumpere incipit, jubendo plantam cum foliis contundere, & cum oleo rosaceo terere; idque, si adsit vel inflammatio vel ardor, simul in mortario plumbeo; sin secus, in mortario tantum marmoreo vel alio; & sic applicare hæmorrhoidibus externè in earum dolore, calore, & ardore, aliisque similibus symptomatibus.

Radix loco Amuleti de collo usque ad os sacrum suspensa ab ipso WEDELIO egregia experta est, cujus rei veritatem propriâ experientiâ in studioso quodam probavi; Cum enim jam præscripta quædam unguenta nihil conferrent, experimenti gratiâ radicem dedi, eamque in dorso suspendere jussi, optimè successit remedium, ac hæmorrhoidum vitia evanuerunt.

In Dania quoq; mulieribus, ex partu difficili hemorrhoidum mala perpessis, radix hæc ea de ratione loco amuleti adhibita, maximè quoque proficua esse dicitur. Celebris dicitur vulneraria, quatenus contusa applicatur vulneribus, quæ egregiè consolidat: propterea & TABERNÆMONTANUS *in Herbario* componit unguentum non inelegans, cujus usus satis est receptus: propterea etiam in clysteribus ad consolidanda ulcera intestinorum in dysenteria, præmissis præmittendis, cum reliquis vulnerariis, imprimis cum Symphyto, infundi solet.

FICUS.

Ficus Germ. *Feigenbaum*, est vel *nostras*, vel *Indica*, quæ etiam vocatur *Opuntia*: quæ est vel *major* vel *minor*, in nostris hortis obvia. De Ficu Indica sive opuntia hoc potest notari, quod si comedatur, sanguinolentam reddat urinam, ut ut nihil sanguinei coloris in illa conspiciatur; quod ipsum non parvum terrorem injecit nautis & mercatoribus, illam ex India primùm advehentibus Quod autem excernitur, non est sanguis verus, sed urina saltem tincta. Radix Rubiæ tinctorum solet etiam tali colore tingere urinas, de *quo suo loco*.

Ficum Europæam sive nostratem quod attinet, hujus fructus imprimis est officinalis, & propter dulcedinem gustus satis cognita, quique communi nomine Ficus dicitur. Hæ sunt vel recentes vel exsiccatæ: Recentes vocantur Ficus, & ordinariè sic solent præscribi: ♃. Ficuum pinguium tot vel tot. Exsiccatæ ordinariò Caricæ in formulis vocantur.

Ejusdem ferè usus sunt, ac infra explicanda Glyzyrrhiza, quarum temperata dulcedo commendat easdem ad temperandam & obtundendam acrimoniam acido-salsam; lymphæ præprimis & urinæ. Hinc valdopere prosunt in affectibus pectoris & renum, aliarumque partium urinariarum ex causa prædicta excoriatarum, aut plus minus exulceratarum, in Decocto speciatim usurpatæ. Non enim tantum est consensus partium pectoris cum partibus genitalibus, sed etiam cum renibus, ita ut simpliciter quæ conveniunt in affectibus pectoris, conveniant etiam in affectibus renum; & contrà. Propterea caricæ, uti in affectibus pulmonum, tussi, & asthmate, admodum sunt congruæ, & pro corrigenda lympha temperandi, incidendi, & educendi vim habent; ita etiam conveniunt in dolore renum nephritico & calculo, item renum & vesicæ exulceratione, ischuria, mictu cruento, &c. Tantam propensionem ad renes habent ficus, ut earum decoctum non benè percolatum, sed quod admista habet granula, per urinam illa denuò reddat, in qua conspicua ipsum Decoctum & grana ficuum. Usitatum mulieribus nostratibus ad raucedinem, asperitatem faucium, atque tussim, infundere caricas spiritui vini, & postmodum incendere ac haurire; est remedium non contemnendum & expertum. Quod si loco spiritus vini communis accipiatur anisatus, vel appropriatus pulmonibus & pectori, erit medicamentum convenientius, & elegantius in talibus affectibus. Leniter abstergunt, hinc simul Decoctum ficuum vim habet alvum laxandi. In variolarum quoque & morbillorum cura frequentis usus sunt, & singulariter prosunt, experientia teste, idque multiplici nomine: Propterea earum Decoctum mirè commendatur à SALA, ut promoveatur eruptio; hinc etiam, postquam eruperint, præcavent, ne vestigia diuturna relinquant. Nam (1.) temperatur ebullitio, (2.) temperatur acrimonia, quæ aliàs pulmones excoriat, & dilacerat, atque fibras intercutaneas corrodit, & profundas foveas facit. De singulari earum usu in variolis & morbillis nonnulla FORESTUS habet *lib* 6. *Observationum*, ubi de morbillis verba ejus hæc sunt: *Morbilli adeo grassabantur in civitate, ut vix immunis quispiam puer ab illis viveret, quos omnes curavi Decocto ficuum*. Sed cautè in variolis usurpantur propter alvi laxationem, quæ est suspecta in hujusmodi affectibus, expulsione ad cutem opus habentibus: Unde moderni decoctum earum cum milio admodum commendant pro usu blandè adstrictorio; quod ipsum pro variolarum cura non inconveniens, quia corrigit vim caricarum laxativam, in qua cum passulis conspirant, quatenus utræque blando fermentationis motu stimulant. In hoc Decocto si dissolvatur Syrupus Scabiosæ vel fœniculi, fit palato gratius & efficacius, quatenus sunt pectoralia, & impediunt, ne phthisis à variolis, pulmones obsidentibus, fiat; item cum caricæ sint vulnerariæ, præcavent, ne profunda ulcuscula sive foveæ fiant à variolis: v. g. posset fieri talis formula:

♃. *Caricar. pingv.* No. xv.
Sem. milii ℥iiß.
Passul. min. ℥vj.
Decoqv. in s. q. *aquæ simplicis*: Colat. ℔iß. adde
Syr. Scabios.
Fœnic. an. ℥iß.
M. f. Potus.

Nam & Decoctum fœniculi, imprimis radicis, commendatur pro expellendis variolis.

Videmus magis compositum decoctum ficuum eodem usu in MYNSICHTII *Armamentario Chymico Sect.* 25. *p.* 386. Nihilominus observetur, quod adsit pulpa Tamarindorum: jam vero, quoniam hæc solet purgare, quæ purgatio vel saltem laxatio est morbifica & lethalis in morbillis & variolis, ideò, ne interficiamus, quos servare debemus, abstinendum sedulò à purgantibus. In iisdem variolis & morbillis Symptoma sæpè lethale est mictus cruentus: in tali casu etiam convenit Decoctum ficuum, quoniam partim præcavent, partim curant talem mictum cruentum. Multiplici ergò nomine conducunt in variolis & morbillis ficus. Aliàs observetur & hoc, quod ex nimio usu ficuum copiosi soleant generari pediculi & per poros corporis sudoris facie prodire: id quod antiqua est traditio, confirmata tamen à modernis, ab HEINRICO AB HEER *Observat. oppidò rar. pag.* 271. SEBIZIUS *in Tractatu de alimentis p.* 1538. *Problem.* 169. An ficus generent pediculos? negat quidem, propterea, quia GALENUS tantùm dixit: sed non est negandum contra experientiam.

Quoad *usum externum*, ingrediuntur fomenta & cataplasmata emollientia, suppurantia & maturantia, ita, ut nullum sit in Schola Chirurgorum Cataplasma emolliens, suppurans, & maturans, quod non ingrediantur aliquot paria ficuum, pro temperandis humoribus in tumoribus fermentantibus, ipsisque tumoribus emolliendis, & maturandis, & inde natis doloribus blandè demulcendis: imò ficus assatæ, & calidè impositæ conducunt, & abscessus ruptionem juvant; insigniter enim matu-

maturare dicuntur. Hinc in inflammationibus & tumoribus suppuratis gingivarum propè radices dentium, si apponatur frustum ficus, sive crudum sive aliquantisper tostum, sive in lactè decoctum, maturat valdoperè, quamvis non sine exacerbation doloris. Aliàs STROBELBERGERUS *de Podagra dentium c.* 5. dicit, quod ficuum esus officiat, pariter ac saccharum dentibus.

Ficus folia lac suggerunt, dulce prius, sed in recessu acre, ratione cujus folia ficus recentia affricare solent hæmorrhoidibus cæcis, ut eas aperiendo fluxum stimulent. Eodem succo lacteo veteres lac in caseum coagularunt; unde hunc succum lacteum lac instar aceti præcipitare asserit Gelvetius in Dirib. p. 168.

FILIPENDULA.

Filipendula ita dicitur, quod radix ejus habeat plures nodulos, qui multis quasi filis connectuntur: Dicitur etiam *Oenanthe* Græcis à vino, eò, quod tum, quando vitis floret, eadem quoque floreat: Vocatur etiam *Saxifragia rubra*, Germ. *Rother steinbrech*, quod in calculo conveniat: *rubra* dicitur propter radicem rubram. Hujus plurimæ sunt species, *montana, aquatica*, &c. in sylvestribus locis crescit.

Usitata sunt in Officinis folia & radix.

Tota planta, & imprimis radix, vi diureticâ, & simul incisivâ & attenuativâ pollere solet; unde usus ejus satis frequens est in nephritide ad diffringendum & stimulandum calculum, renes abstergendos, renum atque vesicæ sabulum, rudimentum calculorum, expellendum: Verùm, quod speciali vi lithontripticâ polleat, vix sperandum. Alias etiam à quibusdam commendatur adversus scrophulas & strumas, dum eadem cum radice scrophulariæ, & radice rusci solet misceri, vel in decoctis vel in pulveribus contra scrophulas: Sic habemus in SENNERTO *lib.* 2. *Praxeos P.* 1. *c.* 25. tale Decoctum contra strumas *p.* 132. ex eadem filipendula & scrophularia cum aliis ingredientibus non inelegans, quatenus resolvit & incidit materiam strumarum, eamque educit per urinam.

FILIX.

Filix planta est ubivis obvia, præprimis crescit in locis asperioribus. Habetur mas & fœmina: Hæc pro illo est ramosa; mas vero non ramosa, & foliis incisis. Græci dicitur πτέρις, quod alas avium florum multiplicitate, ac incisurarum varietate, æmuletur; Germanis *das Farrenkraut*. In dorso alarum conspicua sunt corpuscula nigricantia, quæ sunt capsulæ seminales, in quibus maturis plura semina continentur, quæ se spontè suâ vi elasticâ deinde pandunt. Aliàs inter plantas steriles semine carentes, non secus ac polypodium, fuit relata: sed malè Elegantem Historiam habet SCHRODERUS *in Tractatu parvo de Microscopiorum usu*, ubi semina hæc ope microscopii fuerunt conspecta. Vanæ de hac radice relationes, quod nempe discissa repræsentet aquilam, discussæ sunt à VELSCHIO *Hecatost.* 1. *p.* 105.

Planta tota, una cum radice antiquitus in frequenti admodum fuit usu in morbis chronicis, ex melancholia seu acido vitioso natis, præsertim in quibus splen simul affectus fuit, in specie in malo hypochondriaco, scirrhis lienis & pancreatis. Nam ex vegetabilibus omnibus spleneticis palmam facit dubiam, adeoque maximè commendatur contra splenis vitia, ut vocant, & reperimus, quod omnia ea, quæ conveniunt spleni & pancreati, sint quasi naturæ terrestris duræ, & imprimis consistentis. Nam hæ plantæ: quæ dicatæ sunt Marti vel Saturno, potius habent vim destruendi acidum, & conducunt in affectibus lienis, quæ ab acido primariò oriuntur; unde commune est ingrediens omnium potionum, Decoctorum, nodulorum, essentiarum aperitivarum & antispleneticarum. Decoctum filicis, præsertim radicis, ex blando dulci non nihil amaricans, urinam pellere solet, & multi usus est in lienis tumore ac inflatione humida, sive in Magnis lienibus Hippocrati dictis; item in eorum obstructionibus, vel per se, vel per consensum natis, veteribus fuit: FORESTUS valdè commendat Decoctum radicis filicis cum cuscuta in vino, ceu arcanum expertum, in affectibus splenis; Vid. SENNERTUS *P.* 4. *Praxeos cap.* 6. *p.* 488. Alii commendant singulariter sequens Decoctum in scirrho lienis, & dicunt expertum esse ad tumorem & diuritiem lienis.

℞. *Herbar. filicis c. sua radice,*
Sabinæ,
Absinth an. q. s.

Decoquantur in s. q. *aquæ ferrariorum*, imprægnata est particulis Martialibus & ferreis, ad consumptionem tertiæ partis (nam quæ sunt naturæ fixioris diutiorem requirunt coctionem, quàm quæ salia habent in se volatilia; & contrarium fit in Antiscorbuticis acribus, cochlearia, nasturtio, & similibus, quæ diuturniorem decoctionem non, sed blandam tantùm & vase cooperto institutam, aut saltem infusionem postulant: quod observetur in formulis præscribendis, quoniam multum inter est) addendo

passular. minor. contusar. q. s. pro grato sapore.

De quo sub ingressu lecti bibatur bonus haustus.

Possunt addi passulæ circa finem decoctionis, ut saporis gratia remaneat, quoniam aliàs facile acescunt in diuturna decoctione.

Præterea quoque in affectibus melancholicis radix hæc cum Sabina in vino, vel cum aqua simplici, vel speciatim cum aqua ferrariorum decocta, non absque fructu adhibita fuit; sed cum hodierno tempore delicatioris sint palati homines, ac ad ejusmodi decocta diu continuanda nauseent, nec quorumvis ægrorum stomachus eadem continuare valeat, rariùs hodiè usurpantur.

Sanè, quæ hodiè nos per Martialia & volatilia præstamus; illa veteres cum polypodio, filice, ac Adiantho præstiterunt, quod tamen in consvetudinem abiit. Interim cerevisiæ ejusmodi medicatæ, ac per fermentationem paratæ, non secus ac cum scolopendria parata cerevisia, remedium sunt non contemnendum.

FLAMMULA.

Flammula est duplex: vel *repens* vel *surrecta*. *Flammula repens*; sive *Clematis urens*, quæ κατ᾽ ἐξοχὴν etiam dicitur *Flammula Jovis*, Germanicè *Breun vvurtzel*, nomen acquisivis ex vi sua caustica & acri, quæ utplurimum consistit in particulis acribus, acidis, volatilibus, macris, non oleosis; hinc commesta pustulas & vesiculas in lingua excitat.

Flammula surrecta species est clematitis, & magni usus in Medicina, colitur hic in hortis: in agro Norico motu spontaneo crescit. Convenit ferè cum cochlearia vel nasturtio, quia obtinet sal volatile insigniter acre, ratione cujus conspirant vi antiscorbuticâ alterativa sicut nonnullis hodie singulariter laudatur internè contra scorbutum; unde à Belgis, imprimis à LINDANO *in Collegio privato super Hartmanni Praxin Chymiatricam*, ubi huic absolutam curationem scorbuti attribuit, in experientiam Practicam translata; siquidem sapor ejus acris valdè penetrans ad saporem ferè piperis Indici accedit, hinc penetrantiâ suâ volatili acidum fixum macrum alterat & enervat, viscidum incidit & abstergit, adeoque est splenetica, epatica, & aperitiva. Potest usurpati in substantia cum aceto, vel Decocto vel infuso; Vel potest plantæ affundi vinum generosum, & ita simul per alembicum destillari; sic enim prodit *spiritus flammulæ*, sive sal volatile; vel potiùs per frequentem *spiritus vini* cohobationem spiritus egregius antiscorbuticus inde elicitur.

Extrinsecùs adhibetur ob sal istud acre ad rubores & pustulas vel vesiculas excitandas in cute.

FLOS AFFRICANUS.

Flos Affricanus Germanis *Schreiber Rosen*, item *Studentenblume*, ita dicitur, quia à CAROLO V. primum ex Affrica in Europam fuit translatus. Vocatur etiam *Caryophillus Tunetanus*.

Usum nullum in officinis habet.

FOENICULUM.

Foeniculum Græcè Μάραθρον, Germanicè *Tenchel*. Μάραθρον dicitur ἀπὸ τοῦ μαραίνειν, quod, ubi emarcuit, condendis cibis inserviat.

Fœniculum autem ob copiam seminum, quæ largo fœnore reddit, planta est culinis & officinis nota, In usu sunt ejusdem summitates, cum herba, item Caules concavi, & Semen, uti etiam Radix. *Planta tota* est suaviter aromatica, testante id odore & sapore suavi, blando & aromatico. Vis ejus consistit in particulis salsis, oleosis volatilibus, suavi inter sese commercio sociatis, & particulæ ejus acidæ volatiles pingues sunt, in quibus primario vis aromatica consistit. Ab his effectus calefaciendi dependet, nephriticum est egregium, mirificè abstergens renes, & promovens urinam; unde in renum doloribus, stranguriis & aliis affectibus, fœniculi planta polychresta est. In defectu item lactis decoctum fœniculi recentis mirum in modum conducit, quod expertum ab AMATO LUSITANO. *Centur* 6 *Curat.* 86. & HARTMANNO *in Praxi Chymiatr.* Unde in frequenti sit usu nutricibus lactè destitutis. Imo dicunt lac tale emulctum spirare odorem fœniculi. Dicunt, quod mulieres recipiant folia fœniculi viridia, decoquant in vini vel aquæ s. q. & hoc utantur pro potu ordinario, sic impossibile perhibent esse, quod non semper abundent lacte; quod etiam decoctum commendatur ad expellendas variolas, quod notum, & menstrua retenta vel impedita. In oculorum vero affectibus tota herba, ejusque semen, est commendatissima, iis imprimis, qui lucubrationibus nocturnis oculis nocue-

nocuere; unde & liquor ejusdem saccharatus pro usu ophthalmico à Bartholeto in Encyclop. p. 171. tanti æstimatur, quem ita parat: Recipit nempe *surculos fœniculi*, eorumque cavitatem *sacchara pulverisato* replet, ac ita per integram noctem relinquit, ut hac ratione rore deciduo dissolvatur *saccharum*, sicque liquor saccharatus, BARTHOLETO & RIVERIO multum laudatus, emergat, qui in pannorum & macularum oculi detersione, discussione ac consolidatione, omnibusque oculorum affectibus, est præstantissimus. PLINIUS habet, serpentes primò monstrasse fœniculi mirabilem vim ophthalmicam; siquidem verno tempore dicuntur cæci propter inductam oculis cuticulam: hanc ut deponant, visumque hyberna latebra obscuratum recuperent, vescuntur fœniculo: de quo videre possumus MINDERERUM *in Aloedar. cap. 11. pag. 120.* & AROBELBERGERII *de Fœniculo p. 18.*

Radix & Semen ejus, quæ aroma suave ac blandum ventriculo, & hinc toti generi nervoso conveniens continent, inter aromatica nostratia referuntur; hinc etiam semen inter carminativa quatuor calida majora, viscidum nimirum attenuando, & stomachi intestinorumque flatus potenter discutiendo, primatum obtinet. Egregium est Stomachicum, dum præter alia commoda, vi aromatica spiritus influos recreat, digestionem valide promovet, acidas cruditates in primis viis, & inde natos flatus internè aut externè egregiè discutit & resolvit. Unde in Trageas pepticas post pastum assumitur semen fœniculi; hinc in colicis pathematis, in convulsivis intestinorum malis, herniis, &c. horum usus est egregius. Convenit pectori & renibus, dum scilicet, ut dixi, semper est inter hæc convenientia, dum tussi & asthmati medetur, postmodum renes detergit, neve calculus concrescat, impedit, quatenus sal volatile temperatum corrigit acidum calculi coagulatorem. Stranguriæ ab acido oriundæ, & renum doloribus, à quacunque causa, potenter medetur, quocunque modo usurpatum. Præterea, præter semen Euphrasiæ, nullum præstantius est ophthalmicum internum hocce semine Fœniculi. Propterea, cum etiam sit pectorale gravidæ mulieres illud debent comedere in tussi & affectibus pectoris, ut remittant; Et dicunt Autores, quod fœtus in lucem postmodum editus clareat elegantibus oculis. Qui ergo vult filios oculis pulchris habere, commendet hoc semen gravidæ conjugi in tussi, & aliis pectoralibus affectibus. Imò sunt, qui dicunt, quod si fœminæ comedentes fœniculum, halitum inspirent oculis infantum, & illis, oculos illis reddant clariores, & lucidiores; quod etiam ad oculos variolis clausos jubetur applicari.

Radix est primaria ex radicibus quinque aperientibus: viscidum nempe attenuat, pectori, renibus, utero, ac mensibus ciendis dicata est. Porro Decoctum radicis hujus vel solitariè, vel etiam (quod quibusdam placet) floribus sambuci, aut lumbricis sociatum, ad lactis abundantiam commendatur; sicut & HELIDÆUS PADUANUS *in Curatione pag. 83.* pro lacte generando commendat Decoctum lumbricorum in brodio vel decocto fœniculi. Egregium quoque est diureticum. In variolarum cura sæpiùs adhibetur, quarum expulsionem promovet, & oculos ab exulcerationibus protegit.

Oleum fœniculi destillatum, sub forma Eleosacchari propinatum, in iisdem affectibus adhiberi potest, imprimis ad visum clarificandum, contra flatus, & nutricibus pro augendo lacte.

Syrupus adhibetur ad expellendas variolas.

FOENUM GRÆCUM.

FOenum Græcum habetur *sativum* & *sylvestre*; & hoc vel *siliquis oblongis*, vel *polyceraton*, ita dictum *à multitudine cornuum in floribus*: quot enim flores sunt, tot prodeunt *cornua oblonga rotunda*, unde & Germanis, *Bocks-horn*, aliàs etiam *Glaucus dicitur*.

In usu tantum est *Fœnum Græcum vulgare sativum*, & in specie ejus *semen* pro scopo anodyno & resolutivo, quia turget substantia mucilaginosa, qualis mucilago vim habet temperandi & obtundendi, & quasi inviscandi acres aculeos salinos quorumvis succorum in corpore peccantium, ratione cujus emollire, maturare & suppurare, & hinc blandè dolorem demulcere assolet, unde in tumoribus resolvendis fomenta & Cataplasmata discutientia & maturantia ingreditur, cui utrique scopo satisfacit. Pro collyriis in ophthalmiis mucilago hæc usurpatur, quin &, ut ut rariùs, clysteribus pro emolliendis fæcibus, & temperanda acrimonia humorum, sæpiùs nimium corrodente intestina, & reseranda alvo incoquitur. Uno nomine: omnia ea præstat, quæ ipsi adscribuntur ab AUTORE. Ad eadem etiam valet, atque tragacanthæ mucilago utilis est, de qua *suo loco dicetur*.

FRAGARIA.

FRagaria, Germ. *Erdbeerkraut*, etiam dicitur *Trifolium fragiferum*, quia folia tantum tria habet. Profert Fructus.

In usu sunt *Fructus*, *Radix*, & *Folia*.

Fructus, uti sunt noti in culinis, ità nō adeò cogniti in officinis, quoniam rarò præscribuntur. Succulenti sunt, sed admodum temperati; & ex eo, quod facilè effervescibiles sint, blandissimum alcali volatile, suo tamen occulto acido, demonstrant. Copiosam urinam fundi faciunt; exinde habent vim nephriticam, renes purgant, & calculum eliminant. Unde & quibusdam in usu est Spiritum vini affundere, & ita hūc Spiritū pro usu diuretico & calculi præservativo administrare. Præterea phlogoses & æstuationes corporis blanda temperatura solent sistere, quo scopo etiam *ex fragis* potest fieri elegans *Julebus* ad imitationem TIMÆI *in Responso 8. p. 16.* ubi *fragis* conquassatis addit ana *aquæ cichorii*, atque *endiviæ* & *fragariæ* partem dimidiam, & *spiritus vitrioli* tantillum; non secus ac *ex rubo idæo* similis *Julebus* elegans & suavis paratur in TIMÆI *Descript. Med. p. 433.* Cavendum tamen interim est, ne nimio eorum abusu choleram aliosque affectus intestinorum excitemus. Rarum est, quod singularem vim diaphoreticam in fragis observaverit BARTHOLINUS *Cent. 3. Hist. 57. p. 112.* quæ alibi non reperitur.

Herba ipsa *Fragaria* dicitur *Hepatica*, quia egregiè convenit in temperando hepate, & tono, ac dyscrasia sic dicta hepatis; Unde in affectibus chronicis, in specie cachecticis, ictericis, & similibus, haud minimum præstant usum; sicut & LINDANUS huic plantulæ vim mirabilem attribuit pro temperando hepate, vel pro restituenda crasi sanguinis. Propterea ejus Decoctum cum passulis est usitatum in talibus affectibus, imprimis, si usurpetur pro potu ordinario. Hinc etiam RULANDUS *in Curat. Empir.* Decoctum ejus cum passulis pro potu ordinario in affectibus & morbis hepatis frequenter præscribit sequenti modo;

℞. *Herbæ fragar.* M. ij.
Passul. min. cont. ℥iv.
Decoquitur in *aquæ font.* q. s.

Quod Decoctum optime valere dicit in Ictero flavo: ipsi tamen est usitatum in aliis Cachexiarum generibus. In delicatulis additur aliquid Cinnamomi.

Virgini cuidam, asthmate, & tussi afflictæ, hanc præscripsit potionem,

℞. *Herb. fragar.* M. iij.
Rad. liquirit. rasæ ℥ß.
V var. passar. ℥iij.
Cinnam. ʒj.
Coqu. in s. q. *aquæ simplicis*.

Idem RULANDUS curavit ictericum longo tempore detentum, & consistentis ætatis sequenti Decocto:

℞. *Flor. centaur. minor.*
Fol. fragar. an. M. j.
Infundantur per horas tres in *aqua* & *vini* an. ℔ iij. postmodum decoquantur lentè ad consumptionem medii.

Hujus Decocti ℥viij. mane bibit, sudavit, & curatus est.

Succus fragorum valde diureticus, renum abstersivus, & in purganda Massa sanguinea quoque non otiosus est. Vulgò refrigerare dicuntur, unde & Julepos exinde conficiunt in febribus ardentibus & malignis.

In usu quoque est magno *Syrupus fragariæ* exinde paratus.

FRAXINUS.

FRaxinus ita dicitur à frangendo, quia facili negotio frangitur, Germ. *Eschbaum.* Arbor certè singularis est, apud nos incognita, in agro Norico & Anglia spontè suâ copiosissimè crescit.

Plura ex hac arbore natura pro usu Medico suggessit; *Folia* nempe, *Corticem*, *Semen*, & *Lignum*. In foliis enim residet vis vulneraria: in cortice vis splenetica, diuretica, & febrifuga; in semine vis diuretica, & aphrodisiaca; in ligno denique vis sympathetica vulneraria.

Arborem in genere quod concernit, quidam existimant, serpentes ad hanc arborem non appropinquare, nec sub umbra ejus commorari posse, cùm umbra ista sit ipsis lethalis. Sed de hoc ulterior est consulenda experientia.

Quod attinet verò *Folia*, internè rarò adhibentur. Si verò eadem recentia contusa vulneribus recentibus, & locis quibus hæmorrhagiæ contingunt, imponantur, revera Balsami vulnerarii vices sustinent, quæ vulgaris rusticorum est curatio.

Succus recens foliorum fraxini specificè contra morsum viperarum commendatur: de cujus succi vera & certa experientia vid. ZACUTUS LUSITANUS *l. 3. Prax. Admir. Observ. 90.* Vulneribus infusus valdè conducit.

Aqua ex tenellis fraxini foliis destillata ad surditatem valdè commendatur: uti etiam hæc ipsa aqua valdopere laudatur pro lotione in tremore manuum, in quo experta dicitur.

Cortex arboris adultæ subnigricans, ejusque Decoctum, non secus ac cortex & decoctum tamarisci, item infusum & fermentatum, in quibusvis morbis chronicis, in quibus splen ac hypochondria

dria malè se habent, est egregium: Observarunt enim, quod sale essentiali blandè adstringente, nihilominus tamen etiam parum resolvente, ac attenuante, turgeat. Sapore convenit cum gallis & tormentilla; præcipitat enim vitriolum etiam in atramentum: hinc loco digestivi in spleneticis Decoctum ejus usurpari potest. Præterea acidum corrigit & detergit. Nobilissimum sudoriferum, & singulare Diureticum est cortex, quippe quæ diuresis est optima morborum chronicorum evacuandi ratio. Jam verò omnia medicamenta, quæ habent vim diureticam, sunt optima; Unde etiam cortex fraxini & tamarisci, cùm simul sint splenetica, optimè conducunt in splenis morbis, & simul quoque in essentiis spleneticis præscribuntur. Denique cortex fraxini nobile quoque est febrifugum, ita, ut moderni, imprimis Angli, corticem hujus fraxini in locum Chinæ Chinæ, seu Febrifugi illius Peruviani, substituere non dubitarint. Verùm optimè etiam huic Chinæ Chinæ substituitur radix gentianæ, aut etiam lignum colubrinum, quippe quæ æquè ac Chinæ Chinæ, teste experientia propria, tertianas curat. Sic nonnulli ex cortice fraxini parant quoque febrifugum; cortex enim fraxini vim habet detergentem, per sudores evacuantem.

Sal corticis fraxini calcinatum, non verò exactè adeò alcalisatum, potentissimum est Diureticum.

Sequuntur *semina*, quæ ob figuram, quâ avicularum linguas repræsentant, *Lingua avis* vocari solent. Sale volatili acri nitroso turgent; unde sunt diuretica: propterea quoque nephriticis & calculosis singulariter prosunt, in quibus affectibus commendantur à GLAUBERO *in suis scriptis pag.* 23. Præterea eadem quoque semina acrimoniam genituræ acuunt, & viros ad venerem valde stimulant.

Semina hæc destillata subministrant *Oleum empyrevmaticum*, (quod tamen per rectificationem ab empyrevmate liberandum) perquam acre, potentissimè diureticum & nephriticum, & cui vix par existit: Unde à GLAUBERO *in sua Pharmacia Spagyr.* tantopere laudatur.

Lignum denique à quibusdam *Germanorum Gvajacum* dicitur, & non immeritò: quia similiter nitroso sale volatili turget, & exinde sudoriferum, & hinc singulariter diureticum est; adeo, ut incertum sit, an magis sudorem vel urinam pellat? Habet enim lignum hoc & cortex omnes Guajaci Indici proprietates, & conducunt in usu antivenereo, atque per urinam, quicquid adversi offendunt, expellunt, eorumque vis efficacior dicitur Guajaco Indorum: videatur AGRICOLA *in Chirurgia parva pag.* 903. Ratione salis hujus nitrosi, licet viridis sit Fraxinus, tam facilè inflammabilis est. Conf. MAYOW. *de Nitro p.* 57. Prodest etiam in affectibus splenis, aliisque morbis chronicis. Lignum hoc egregium est sympatheticum in curandis vulneribus, vim ungventi armarii imitans, unde vulgo dicitur Germ *das Heyl oder vvundholtz*; quibus vis enim vulneribus cæsim aut punctim inflictis applicatum, eorum consolidationem brevi promovet, inflammationes arcet, ac dolores sedat; sive recentibus istis affricetur, sive instrumento cruento illinatur, & in locum tepidum seponatur. Imò omnem hæmorrhagiam quoque vulneribus junctam, modò lignum admoveatur, ut hocce sanguinem calidum excipiat, mirè sistit. Vidi aliquando non sine stupore & admiratione aliquando virginem hic locorum, tanta narium habituali hæmorrhagia laborantem, ut capillorum profluvium passa, ac anasarca immineret, adeo, ut nec ullum remedium huic malo sufficiens potuerit reperiri; quæ tamen hoc ligno fraxini naribus applicato se post planè immunem ab omni hæmorrhagia reddidit. Aliàs & in dentium doloribus, cavitatibus eorum intrusum, dolorem fugat, ubi & gingivis affricari poterit. Cessante tamen hæmorrhagia, secutæ sunt cephalalgiæ per biduum horrendæ. Atque sic lignum hoc fraxini certo & determinato tempore cæsum, est succedaneum pulveris sympathetici, de cujus vi sympathetica videri potest SCHOTTIUS *in Jocoseriis Naturæ & Artis*. Totius rei cardo vertitur in hoc, quo nimirum tempore cædendum sit lignum fraxini? quod à variis variè determinatur. Solent tamen & multæ superstitiones concurrere ad ligni hujus efficaciam: ut quando quidam dicunt, lignum hoc cædendum esse die S. Johannis Baptistæ, præcisè tempore meridiano: Alii circa Festum S. Jacobi (seu uti vulgò vocant) inter duo festa B. Mariæ hoc est circiter diem 12. Aug. & 16. Septembris, mane ante Solis ortum; vel juxta alios, tempore conjunctionis Solis & Lunæ in Tauro, Mense Aprili, vel in conjunctione Solis & Lunæ in Leone Mense Julio; in plenilunio autem meridie, si est sol in exaltatione, domo 10. vel tempore conjunctionis, uno ictu cædendum; quidam ipso festo S. Jacobi, inter 11. & 12. horas, & quidem non nisi à juvene venerem nondum experto, & securi omnino nova, tribus ictibus, lavatis manibus, & in recessu non loquendo: Alii non volunt cædere hoc lignum, & in his sunt, qui dicunt, latere arcana quædam contra veneficia. In hac superstitione PARACELSUS *in scriptis* suis primis adeo operosus fuit in demonstrandis modis, & temporibus herbarum colligendarum, utut vagus, & confusus: observari enim vult *quinque tempora collectionis*.

1. *Tempus anni solaris*, id est, in qua solis statione sint colligendæ.
2. *Tempus mensis lunaris*, seu an circa novi, vel plenilunium sint colligendæ.
3. *Tempus diei naturalis*, id est, an matutino, vespertino, an meridiano tempore.
4. *Tempus vigoris plantæ*, ubi tunc est in vigore ipsa planta, quando florere incipit, & semina generat.
5. Denique *modum colligendi plantas*, qui adhuc maximè suspectus mihi videtur, utut non de nihilo esse, & plurima exempla etiam vulgaria probent.

I. *Primum* ergo quod attinet, nempe tempus anni solaris, multùm sanè refert, an circa solstitia, an alio anni tempore colligantur herbæ vel flores?

II. Quoad *secundum*, nempe menses lunares, observandum: an plenilunio magis, an novilunio herbæ sint colligendæ, vel semina serenda? sic constat ligna tempore decrementi lunæ ante novilunium cæsa durabiliora, & à vermibus libera esse; non secus ac poma, pyra, &c. eodem tempore collecta durabiliora sunt. Nec ignotum, quod semina, quæ circa vel ante plenilunium seruntur, plures flores, paucos verò fructus proferant; è contrà verò, quæ circa novilunium seruntur, paucos flores, multos verò fructus ferant.

III. Quoad *tertium*, nempe diei naturalis tempus, aliæ plantæ convenientiùs manè, aliæ meridie, aliæ verò vesperi colliguntur.

IV. Et alius *quartò* plantæ vigor est in radicibus tempore verno, & sic dicatæ sunt capiti; alius in floribus tempore æstivo; alius in bruma in conjunctione solis & lunæ, &c. in plantis est vigor, quando incipiunt semina generare; seminum vigor est, antequam maturuere perfectè.

V. Quoad *quintum*, nempè modum colligendi, dicunt: quod vires varient pro diversa collectione; unde aliæ herbæ sursum, aliæ deorsum debeant evelli: Radices asari, Germ. *Hasel vvurtzel* sursum versus, evulsis foliis, vomitum cient; deorsum versus secessus movent: sic & sambuci summitates sursum versus evulsæ magis vomitum, deorsum verò per inferiora purgant: atque idem de esula, iride nostrate, &c. dicunt.

In his ergo quinque enarratis circumstantiis maxima vis herbarum balsamica consistit. Optimum autem ligni fraxini tempus videtur ante solis ortum die S. Joh. Baptistæ; vel cæditur lunâ & sole in leone existentibus circa punctum meridiei. Alii conjunctionem luminarium in Ariete eligunt; Vid. BORELLUS *Cent.* 3. *Obs.* 78.

Aliàs & plantæ à nonnullis secundùm certa signa cœlestia dividuntur variè & superstitiosè; sed effectus illorum signorum nulli sunt: Vid HELVETIUS *in Amphitheatro Naturæ*, & CARRICHTHERUS *in Herbario*, qui sub certos Planetas distribuit.

Aliàs *lignum fraxini recens* unâ extremitate igni commissum, altera exsudat *liquorem* seu *aquam*, ut omnia ligna solent, quæ aqua maximè commendatur in affectibus aurium, scilicet surditate.

Quoad *Præparata*, omnia ex illo parari possunt eodem modo, ac de ligno guajaco dicetur.

In usu quoque est sal ex ligno incinerato.

FRAXINELLA.

Fraxinella, malè *Dictamnus albus*, dicta videtur, quod folia hujus plantæ fraxini folia imitentur. Planta in hortis colitur, & fortem, aromaticum ex parte, odorem habet.

Quoad *usum* ejus, iisdem affectibus consecrata est, quibus Dictamnus genuinus. Ab Autore quidem multa dicuntur, ego autem nil habeo, quod moneam, quoniam nunquam aliquid de ea memini me legisse.

Interim, cùm hujus loco chelidonium majus vel Zedoaria usurpari possint longè potentiora, non amplius usurpari solet.

FUMARIA.

Fumaria vel *Fumus terræ*, dicitur etiam Capnos Minor, Germanis *Erdrauch*. Flores fert purpureos & albos; semen fert, ut coriandrum, nigricans tamen. Egregia est planta, saporis admodum acris amaricantis, penetrantis adeoque innuit, vim ejus in sale nitroso volatili temperato, non tamen adeo copioso, residere.

In officinis tota planta cum foliis adhibetur. Nullum mundificans sanguinis præscribitur, quod non ingrediatur: nostris enim corporibus apprimè convenit in depuranda massa sanguinea, & dyscrasia ejusdem corrigenda; unde in morbis hepatis & lienis sic dictis, cachexiis, aliisque morbis chronicis, uti & in morbis vocatis melancholicis, pro corrigendo sapore vitioso causæ morbificæ, & sanguinis fermentatione, nulla planta magis est usitata. Præter vim autem alterantem, sple-

spleneticam, hepaticam, & attenuantem, urinam egregiè ciet, laxat quoque leniter, & purgat serosos, biliosos, & adustos humores sensim, viscera reserat, roborat & purificat; adeò, ut in malo hypochondriaco, scorbuto, morbis mesenterii, lienis, quartana, ictero nigro, & scabie recenti, utramque faciat paginam, recens infusa & epota. In scabie enim, & morbis similibus, ubi adhuc est infecta massa sanguinea, fumaria commendatur; imprimis si sit scabies scorbutica, in qua flores & folia coquuntur in lacte caprino, bibuntur, & sic egregiè talis scabies scorbutica curatur. Sunt etiam, qui commendant hanc plantulam in cura morbi Gallici; in quibus casibus pro sanguine purificando non datur præstantius remedium, cujus efficaciam videbitis confirmatam in *PAULI Quadr. Botan. p.63*. Coctionem autem diuturnam non fert hæc herba, quia avolat sal volatile. Unde laudatur imprimis recens eadem in infusis, aut etiam in succo usurpata, cum non parum virium exsiccatione seccessiva perdat.

Succus hujus herbæ recens expressus cum succo buglossæ, & seri lactis caprilli part. ij. mixtus, & in vere calidè mane sumtus, in dictis affectibus egregiè confert; unde & præprimis in scorbuto, malo hypochondriaco & scabie & splenis affectibus assumitur, vel solus, vel mistus cum ana succi cochleariæ, & sero lactis, cujus volatile alcali nitrosum egregiè confert in promovendis fumariæ effectibus, hoc est, quod vulgo dicunt, fumariam corrigere adustos, salsos, acres humores, eosque abstergendo per alvum euacuare. Sanè *FREITAGIUS in sua Aurora Medicorum p. 254.* dicit: se Hypochondriacis, quos simul scorbutus infestaverit, quique aliis remediis diu exagitati frustrà fuissent, succum fumariæ & cochleariæ ana in sero lactis caprilli, idque imprimis verno tempore, cum successu exhibuisse. Externè succus acris ex parte visum acuit, & lacrymas movet in modum fumi, hinc Germanis dicta videtur *Erdrauch*. Cum gummi distemperatus oculis illitus præcavet duplicaturam ciliorum. Cum lapatho, Germ. *oder Mengel-vvurtz*, & aceti aut mellis pauxillo mixtus, pro scabie & fœditatibus cutis, præmissis præmittendis, & evacuato corpore, commendatur.

Essentia usurpatur in scabie, malo hypochondriaco, & scorbuto præprimis, in quo sanè B. *SENNERTUS* quotannis aliquot libras essentiæ fumariæ consumpsit.

In nostris Officinis prostat quoque *essentia fumariæ composita* ex fumaria, radice helenii, aliisque similibus, cum spiritu vini tartarisato, concinniùs cum spiritu quodam antiscorbutico, præparata; quæ egregia est in suppressione mensium, & aliis chronicis affectibus.

Aqua destillata sudorifera est, cùm Theriaca vel Mithridatio, aut alio composita mixta.

Conserva fumariæ SENNERTUS sæpissimè usus est in affectibus scorbuticis, hypochondriacis, & spleneticis, aliisque morbis chronicis, ut ei vix duo centenaria suffecerint, ut ejus Pharmacopola B. Doctori *MICHAELIS* retulit.

Syrupus fumariæ est egregius pro purgatione massæ sanguineæ.

Pilulæ de fumaria quoque in usu sunt, quæ usurpantur in purificando sanguine, in scabie, lue venerea, scorbuto, & similibus affectibus; imprimis, si misceantur cum Mercurio dulci, in in quo consistit radicalis cura talium affectuum. Observetur tamen, quod is, qui laborat scorbuto, non sine periculo ferat mercurium; unde apud Belgas, & apud nos inusitata est curatio luis venereæ per mercurium propter metum scorbuti, qui exasperatur à mercurio.

FUMARIA BULBOSA.

Fumaria bulbosa etiam *Capnos chelidonia Plinii*, vel *Pistolochia*, vel *Corydalis*, *Hirundinaria*, & absolutè *Radix Cava*, ob cavam radicem, vocatur; Germanis *Erdkraut*, *falsch Holl-vvurtzel*. Est vel *flore rubro* vel *albo*. Radix est rotunda, exterius nigricans, interius flavescens, amari saporis.

Usurpatur in Officinis *Radix & Herba*, valdopere cognata & naturæ & figuræ Aristolochiæ rotundæ, cui substituitur. Hinc quæ de Aristolochia dicta sunt, etiam hìc conferantur; adeoque non magis quàm ipsa est uterina, insignis hepatica, sudorifera, & alexipharmaca, abstergens, subadstringens, aperiens, diuretica, vulneraria, &c. Imprimis tamen internè convenit in affectibus uterinis, in suppressione & decoloratione mensium, fœtu mortuo, lochiis & similibus pellendis, ictero, scabie &c. Confert etiam ad vermes, vulnera, fistulas, & ulcera antiqua sordida, quæ egregiè abstergit, & sordes detergit. In tonsillarum antiquis affectibus tumentibus, putredine oris, hæmorrhoidibus dolentibus & tumentibus cum unguento populeo: item scabiem, dolorem podagricum à frigidis humoribus sanare dicitur.

G.

GALANGA.

Galanga Radix est aromatica exotica, ex *Cyperorum* classe; sivè sit major, sive sit minor: qui *Cyperi sunt referendi ad irides aromaticas*, quarum radices sunt nodosæ, elegantemque spirant odorem, ex quibus etiam est *Galanga*. Videantur *rerum Indicarum Scriptores*, *BONTIUS & PISO*.

Galanga hæc *ratione virium convenit* cum Zedoaria, aut etiam Acore nostrate; cum enim habeat odorem & gustum aromaticum, satis patet, quod constet sale volatili acri non admodum oleoso, ratione cujus pro usu stomachico valdè usurpatur, adeo, ut *PARACELSUS* eandem non inconcinnè *externum ventriculum* vocaverit propter vim restituendi ventriculi interni labes & defectus: atque hinc in omnibus affectibus abdominis & ventriculi flatulentis, ex cruditate acida ortis, frequenti est in usu; præcipuè, quoniam fermentationem humorum, ab acido oriundam sopit, & hinc flatus productos discutit, & corrigit. Unde non immeritò unum ex primariis stomachicis, nervinis & uterinis est, atque adeò etiam in passionibus hystericis mulierum commendatissimum est remedium. Similiter, quando ob imbecillitatem ventriculi affligunt tempore matutino vertigines caput, vel, quando propter consensum ventriculi sunt suffusiones nothæ, *quando videntur atomi circumvolitare ante oculos*, in talibus casibus Galangæ pulvis est egregius.

GALEGA.

Galega *Græcorum* unde dicatur? Interpretes hærent: Latinis dicitur *Ruta capraria*: Germanis *Geis oder Ziegenraute*. Datur simplex: *cærulea*, *& alba*.

Utraque quoad integram plantam est *officinalis*.

Galega ut ut simplex sit adeo temperatum in qualitatibus, ut neque sapore, neque odore, neque alio aliquo modo afficiat sensus, atque ideo valde contemptum sit; Usitatissima tamen est in usu alexipharmaco, & sudorifero, epileptico, &c. Sed miror, qua ratione, aut qua experientia ad asserendum hoc inducti fuerint Practici? Utriusque sanè defectu nihil Galegæ tribuendum censeo. Vis ejus alexipharmica in specie est contra morsum viperæ, qua lacerta cum vipera pugnans se munit, & ab hac demorsa se curat, & quam describit *FORESTUS l. 2. de Incerto urinarum Judicio pag. 209.*, & *MEIER in Selectu Medico pag. 27.* sublestæ tamen fidei esse videtur, modò non fabula subsit. Olim tanquam alexipharmaca in peste, in febribus malignis frequentiùs fuit in usu, quàm nunc. Legimus enim aquam imprimis pro scopo sudorifero adhibitam fuisse in febribus malignis, ac continuò ardentibus, item epilepsia infantum, in qua etiam illis terna superiora folia propinabantur: sicut & adhuc misturis & emulsionibus propinandis in febribus petechialibus, aliisque morbis malignis, à multis usurpatur.

GALLIUM.

Gallium triplex sese offert: *luteum*, *album*, & *Molluginosum*, seu *latifolium album*; German. dicitur *Meyerkraut*, item *unser Frauen Bettstroh*. Planta est vulgatissima. Dicitur autē *Gallium* à γάλα Lacte, quod hujus usu lac coaguletur, si nimirum planta recens contusa lacti injiciatur; Vid. *BORRICHIUS in Actis Hafniensibus Volumin. 1.* ubi refert: plantam hanc suppeditare phlegma sive aquam suaviusculo sapore imprægnatam, quæ lacti affusa in momento id coagulat.

Usum in officinis habet nullum, nec memini, me legisse apud Practicum illam præscriptam fuisse, de quo testatur etiam *AUTHOR*. Externè dicit contra hæmorrhagiam narium & scabiem prodesse: quod tamen, an verum sit, nescio, ut ut compositiones ingredi soleat.

GENISTA.

Genista variæ sunt *species*, ac idem est, quod σπάρτιον Græcorum, unde & Germanis *Genst-kraut*, ac in specie *Pfriemenkraut* dicitur. Duplex est; *Genista spinosa minor* seu *Germanica*, & *non spinosa*.

Genista spinosa officinis planè est incognita, & fortè cum genuina Genista conspirat; *Non spinosa* verò *Genista* simpliciter dicta, & cum additamento *tinctoria*, Germ. *Farbergenst*, *Farber-pfriemen*, *flore luteo*, & officinis sat nota est, & in pratis cultis provenit. Ita dicitur, quod tinctores floribus ejus frequentiùs pro lanis & pannis colore flavo tingendis utantur; unde etiam *Magisterium tingens* è floribus cum solutione aluminis per elixivium parari solet.

In officinis tota Genista inter herbas diureticas refertur, in specie Decoctum, quia egregiè urinam ciet; unde excellens est medica-

medicamentum contra hydropem, aquam hydropicorum potenter & efficaciter per urinam pellens. Uſurpantur tam *ſemen*, quàm præſertim *Flores*. Utrumque partim eſt alterativum, partim laxativum.

Flores, ſi in Decocto propinentur, per inferiora educunt; ſi in ſubſtantia, vomitus cient. Ex omni conveniunt cum floribus capparis; hinc cum aceto conditi uſu diuretico ſunt egregii, & loco capparum embammatis quibusdam apponuntur. Vis eſt nitroſa & oleoſa; hinc, quæ de capparibus dicta, hìc applicari poſſunt in affectibus meſentericis & ſpleneticis. Singulariter enim dicuntur ſplenetici, & cujus ſaburram, vel ex vitio lienis coacervatos ſuccos promovent; hinc in Ictero nigro, cachexiis maſculorum ac virginum, aliiſque morbis chronicis, Nodulis alterantibus ſpleneticis & hepaticis, vel Eſſentiis aut Elixyribus ordinariè adduntur, teſtantibus id ipſum omnibus Autoribus.

Semen imprimis ſolet movere per alvum, & per vomitum; unde ſi aſſumatur & frequentes cieat vomitus, ſummoperè in arthritide prodeſſe dicitur. Urinam etiam pellere dicitur, abſtergere renes, ut nullum ſabulum, vel aliud quid adhærere, & creſcere poſſit.

Singulare refert BORELLUS c.3. Obſ.18. quod, ſi Geniſta viridis circumvolvatur arboribus in ſtipite, omnes erucæ ab illis fugentur.

Sal Geniſtæ è cineribus elicitum eſt unum ex primariis ad præſervandum à lithiaſi; hinc diſſolutum in vino uſurpatur pro uſu diuretico in hydropicis, quorum aquas potenter & efficaciter per urinam pellit. Sed cautè calcinatum ſit, ita, ut ſalſum maneat.

In ROSENKREUZERI *Aſtrologia Infer. p.58. & 60.* habetur, quod in calcinatione Geniſtæ in cineribus verum ſtannum fuerit repertum: id quod non tantum habet ROSENKREUZERUS, ſed confirmatur etiam ab aliis ſcriptoribus. Hinc quæſtio orta eſt inter Medicos: quid habendum ſit de tali ſtanno? CROLLIUS quidem dicit, quod detur conſenſus & correſpondentia microcoſmi cum macrocoſmo, & ſit conſenſus planetarum ſuperiorum & plantarum. Dicunt ergo Chymici: quod eſt Jupiter æthereus, id eſſe Jovem terreſtrem; & propter hanc correſpondentiam ſtannum habere Geniſtam. Unde ulterius quæritur: an non ex plantis mercurialibus poſſit haberi mercurius? an non ex Martagine, hyperico, & plantis ſolaribus poſſit parari aurum, uti ex lunaribus luna? & à multis affirmatur. Imprimis KIRKERUS illi aliquam affundit lucem *in Tr. de Magnetiſmo*, ubi ſtatuit: poſſe aliquid attrahere vegetabilia ex mineralibus; ſicuti certum eſt, in montibus Mediolanenſibus plantam reperiri ex qua elicitur mercurius vivus. In Ungaria vites proferunt uvas lineis aureis tinctas, quoniam tota Hungaria ditata eſt auro, quod credunt etiam quidam in Geniſta. Sed revera vanum eſt, & vel caſu ſtannum ſimul commiſtum, vel tota hiſtoria commentum eſt.

GENTIANA.

Gentianæ, ut ut plurimæ ſint ſpecies, nihilominus *flore cæruleo* tantum eſt uſitata, quæ dicitur *Gentiana cruciata*, quoniam folia ſeſe cruciatim interſecant & diſſecant.

Quia non creſcit in noſtris hortis, uſitata tantum eſt radix, quæ ex aliis locis affertur.

Quoad *Vires*, ſaporis eſt acris & amariſſimi, hinc fortiter penetrantis, & aliquantiſper adſtringentis; unde monſtrat ſal volatile acre adſtringens & amarum, ratione cujus acidos in corpore humores temperat, & coercet. Unde etiam inter ſimplicia alexipharmaca & febrifuga non eſt ultimum, pulveriſata à ℥ß. ad ℥j ante inſultum paroxyſmi in vino calido exhibitum elicit ſudorem, & repetito uſu perfectiſſimè fugat febres intermittentes chronicas, imprimis tertianas nothas, & quartanas, ut GESNERUS affirmat; hinc ab uſu ſudorifero in febribus malignis, contagioſis & peſtilentialibus, à PALMARIO *c.18. pag.155. Tract. de Morbis Contagioſis* commendatur, quam malignitatem præſervare, vel contractam curare dicit. Unde & Theriacam ex 4. ſimplicibus ingreditur, dia-Teſſarum dictam. Propter hanc vim febrifugam non immeritò uſurpari poteſt ad inſtar Chinæ, ſive pulveris Jeſuitarum, cujus ſuccedaneum fere eſt: Nam hæc habet ſimiliter ſaporem amarum ut Gentiana. Cæterùm cum cortex ille ſit (1.) carus, (2.) relinquit recidivam, & (3.) à mercatoribus adulteretur; conſideratè illi ſubſtituitur Gentiana in curatione intermittentium tertianarum & quartanarum. Optimè quoque confert in morſu canis rabidi, vel internè cum lapillis cancrorum præparata, aut myrrha mixta & deglutita; vel externè pulveriſata cum Theriaca morſui, à cane rabido inflicto, applicatur. Præterea ſapore amaro in ſubſtantia reſinoſa fundato aciditates viſcidas, ſive fermenta acida, ſpecialiter acidum auſterum ſtomachi & primarum viarum mitigat; hinc in doloribus colicis pituitoſis cum vino calido ad ℥j propinata conducit, ut & in paſſionibus hyſtericis euporiſton non contemnendum eſt; pulverata doſi ℥ß ad ℥j aſſumpta. Et cum ratione amaritiei ſpecialiter contrarietur acido, & affectibus ab illo oriundis; inde facilè judicare poſſumus, quomodo, quod AUTOR habet, conducat hepati, hypochondriacis &c. ſicut etiam in cachexia & dyſcraſia ſanguinis elegans remedium eſt; unde in nodulis ſanguinem corrigentibus præſcribitur, ut ut ſit valdopere amara.

Externè in excitatis fonticulis, ſi fluere renuunt, gentianæ pulvis inſpergitur, & res optime ſuccedit; vel globuli ex Gentiana imponantur. *Radix* quoque ſæpius fiſtulis anguſtis immittitur, ut callum ulceris fiſtuloſi exedat. Videatur HOEFERUS *in Hercule Medico*.

Succus inſpiſſatus, & in vehiculo appropriato aſſumptus, cum myrrha in morſu canis rabidi, in cachexia, & dyſcraſia ſanguinis, nec non febribus intermittentibus chronicis & nothis, in ſpecie quartanis, ante paroxyſmum exhibitus & repetitus, per ſudorem inſignem vim exerit, & à ruſticis expertus eſt, quem etiam GESNERUS *libro 2. Epiſtolarum pag.62.* valdopere laudat, & dicit: ſe illo aliquoties tutò, citòque ſanaſſe tertianas longas, & nothas, & hujuſmodi alias. Ex hoc fit *febrifugum Extractum* cum ſpiritu vini tartariſato, quod potentiſſimè ſudorem movet, ſpeciatim verò virtute ejus alterativâ ad febres intermittentes, præſertim chronicas & nothas, ante paroxyſmum exhibitum & repetitum, eſt egregium. Aliis quoque permiſcetur, & fiunt Pilulæ Antifebriles, v.g.

♃. *Extr. Gent.*
Centaur. minor.
Abſinth. an. ℈j vel potius ℥ß.
f. Pilulæ No. LX.
d. ſ.
Pilulæ febrifugæ.

Quarum 20. adſumantur hora una ante paroxyſmum, præmiſſis univerſalibus & ſæpè ſolis his febris curata eſt.

Miſcetur quoque Extractum gentianæ doſi ℈j ad ℥j cum ſpiritus ſalis ammoniaci ſimplicis ℥ß. ante paroxyſmum cū aqua appropriata propinando, quod in tertianis & quartanis, ſiquid aliud, præmiſſis tamen præmittendis, feliciter mihi uſu cognitum. Miſtura hæc in Praxi admodum proficua obſervatur, ſociata cum ſalibus volatilibus. Valdopere alii commendant Extractum hujus radicis contra Aſthma, ortum vel propter ventriculum copioſa mucilagine acida refertum, vel ex vitio pulmonum ex infarctu bronchiorum à materia craſſa, quæ non permittit liberum aeri per bronchia ingreſſum, & aditum; & ne ſapor amarus admodum afficiat linguam, ſub forma pilularum propinatur, uti etiam in cachexia & dyſcraſia ſanguinis.

Plura, qui cupit *de Gentiana*, ZAPATAM *in Clave Medic. c.8. et 9. pag 99.* videre poteſt.

GERANIUM.

Ut ut plurimæ *Geraniorum* ſint *ſpecies*, à roſtris vel capſulis ſeminalibus ſic denominatæ, præſtò tamen ſunt 8. ſpecies demonſtrandæ.

(1.) Eſt *Geranium commune*, paſſim obvium, *Fœtidum*, *Robertianum*, *Parckinſohnii*.

(2.) Eſt *Geranium montanum fuſcum* à flore, ſeu *Creticum tuberoſum Montalbani*.

(3.) *Geranium Macrorhizon*, longius radicatum, in Horto Euſtadienſi deſcriptum.

(4.) *Geranium Batrachoides minus*.

(5.) *Geranium cicutarium*, ſive *Cicutæ folio*, *majus*, Geranio Robertiano in omnibus ſimile, quod internè eſt vulnerarium, & externè in tumoribus pedum œdematoſis conducit.

(6.) *Geranium cicutarium minus*; &

(7.) *Geranium fraxinarium*, quod in hæmorrhagiis ſiſtendis eſt egregium.

Hæc inter, *Geranium Robertianum*, Germ. *Rupprechts-kraut*, ſeu propter figuram *Storchſchnabel*, tantum in officinis adhibetur, quod provenit in muris antiquis, & locis derelictis, fertili tamen ſolo gaudentibus: unde, cum *Geranii Robertiani* fit mentio, generaliter dicitur *Rupertinum*, ſeu *Robertianum*, quod obſervetur in lectione chirurgorum. Flores purpuriſantem habent colorem.

Uſitata ſunt *folia* & *tota planta*.

Ex ſignatura fructuum, vel ſeminum, quæ repræſentant aliquomodo gladium, putarunt primùm convenire in vulneribus, vel punctim, vel cæſim productis, interno & externo uſu: quod etiam experientia confirmavit, cum ſit vulnerarium uſitatiſſimum, & præſtantiſſimum præ cœteris temperatum; dum internè in omnibus fere potionibus et eſſentiis vulnerariis adhibetur, quoniam ſanguinem grumoſum diſſolvit, & contuſiones & lacerationes ita diſponit, ut diſpareant, & facilè conſolidentur.

Externè conſpirat ferè cum Chelidonio majore, quippe non minùs, quàm chelidonium majus, tollit tumores pedum œdematoſos, qui ſæpius poſt morbum chronicum vel acutum apparent. Quod ſi Geranium non videtur ſufficiens, poteſt miſceri cum ſtercore columbino vel caprino, contundi, atque in forma cataplaſmatis applicari, & ſic tumores œdematoſi, diſparebunt, & diſſipabuntur. Ulterius exquiſitiſſimum externo in uſu eſt contra tumorem pedum, qui eſt à lympha advecta in pedes & coacervata; ſive ſubtili, unde tumor ſeroſus; ſive craſſa, unde pituitoſus. In genere in tumore

pedum

pedum Hydropico contusum & instar cataplasmatis plantis pedum applicatum, vel solum, vel cum sale & aceto subactum; quod etiam valet in æstu febrili. Succus ingreditur unguenta & emplastra cum terebinthina subactus, & recentia vulnera citò, tutò, & jucundè percurat. Quod si contraxerint labem vitio aeris, vel alia ex causa, vulnera facilè degenerant in ulcera. Ne autem hoc fiat, singulare est Geranium; quoniam vulnera mundificat, & acidum corruptivum ratione salis volatilis alcali, uti reliqua vulneraria omnia, mortificat. Solet etiam commendari interno & externo usu in cancro mammarum, si scilicet usurpetur internè, & in unguentis & emplastris contra cancrum, sive sit exulceratus, sive non exulceratus.

GLYCYRRHIZA.

GLycyrrhiza est *duplex*; vel *echinata*, ubi semen capitibus hispidis est inclusum; vel *siliquosa*, seu *Germanica Officinalis*, cujus semen siliquis est inclusum. Prior veteribus in usu fuit, posteriore autem hodie nos utimur, & quidem eâ, quæ provenit circa Bambergam. Vid. PAULI *Quadrip. Botan. Class.* 3. Ita dicitur à γλυκὺς dulcis & ῥίζα radix: Est enim Radix suavissimo dulcore impregnata, unde & Germanis *Suss-holtz* dicitur, in fine tamen masticationis semper aliquid amaritiei sentitur.

Radix saltem est in usu.

Ratione saporis sui dulcis in recessu tantillum amaricantis, conjuncto aliquali odore aromatico, ut rectè observat HOFFM. *de Med. Officin. p.* 313. vim habet egregiam temperandi, & obtundendi quamcunque acrimoniam seri & sanguinis, & speciatim salsam: Hinc, ubicunque dolor ex acrimonia oritur, illic Glycyrrhiza suam exerit virtutem. In Raucedine ergo, aphthis, asperitate, & aliis affectibus faucium, vitiisque vocis & sermonum à lympha nimis acida ex glandulis vicinis destillante, crebriùs masticata ac cum aliis decocta est egregia. Præterea decoctum hujus radicis ordinariè potiones lignorum sudoriferas vel vulnerarias pectorales, vel diureticas ingreditur ad tusses siccas, & asthmata, & sputa cruenta, quoniam, ut dixi, lympham nimis acrem dulcificat, & sic causam talium affectuum tollit. Nam Glycyrrhiza Pectorale principale & Pulmonarium dicitur. Denique hoc Decoctum etiam in Dysuria, Stranguria, & doloribus renalibus multum laudari solet; unde *Autor noster* rectè Nephriticam dicit; in nephritide enim, & aliis calculi affectibus mitigandis mirè confert, quoniam temperat humorum acrimoniam, sanguinis materiam glutinosam dissolvit, penetrat renes. Nephritica autem sunt triplicia: quædam sunt *purè alcalina*, quæ destruunt acidum; quædam sunt *nitroso salsa*, quæ fundunt serum sanguinis per renes; quædam verò *modestè temperant*, cujus quoque generis & nostra Glycyrrhiza est. Plures specificos affectus, in quibus convenit, habet *AUTOR noster*.

Præ cæteris autem dulcibus commendatur, quia minus effervescibilis est; hinc qui aliàs à dulcibus offenduntur, ut sunt hypochondriaci, hystericæ mulieres, & id genus alii, hac Glycyrrhiza tutò uti possunt, citra nauseam. Id vero notandum, ut, si decoctum aliquod ingrediatur, in fine decocti infundatur, aliàs dulcedinem suam amittit.

Præterea ex radice hâc, mediante coctura *succus* elicitur & inspissatur, alias Germ. *Lucretien oder Lacritzen Saffi* dictus, qui polychrestus est in temperanda & obtundenda humorum in corpore contentorum acrimonia salsa, speciatim in sero ac lympha acriori corpus nostrum turbante, & hinc in partibus solidis ab hac acrimonia excoriatis ac arrosis leniendis, demulcendis, ac restituendis; unde idem succus tum in affectibus urinariis dolorosis, tum in affectibus pulmonalibus est egregius; si nimirum in asperitate, aliisque affectibus faucium, linguæ & laryngis, qui ortum itidem habent ex lympha nimis acri, succus sub lingua aliquandiu detineatur, ut sensim sensimque liquescat in ore. Solet etiam hic succus cerevisiæ ad tusses infundi, sicque propinari.

Succus autem hic variis quisquiliis, pulveribus, arenulis, & aliis rebus inquinatus est, quò pondus ejus aggravetur; unde ut purus habeatur, in aqua appropriata, v. g. hyssopi dissolutus, filtratus, ac transcolatus, & ita lento & moderato igne iterum inspissatus præscribendus est: qua ratione abjicit impuritates ex parte, & quisquiliæ in fundo manent. Dico lento & moderato igne; quia intensior ignis facilè empyreuma illi inducit. Ex hoc apparebit, quod ex ℥j succi Glycyrrhizæ vulgaris ʒij ad ʒvj acquirantur, reliquum pondus æquant quisquiliæ, quæ potius exasperant, & adaugent malum, quàm quod levent. Propterea dicto modo priùs, quàm præscribatur, depuretur, & inspissetur. *LINDANUS pilulas* quasdam *catarrhales* præscribit ex tali succo in catarrho ex lympha acri orto, sequente rejectione materiæ purulentæ è pulmonibus in illorum tabe:

℞. *Succi liquirit. in aqua hyssopi soluti, colati & denuo inspiss.* ʒij.
Muss. pilul. de cynogloss. ʒj.
Laud. opiat. gr. iij.
M. f. *Massa*, è qua formentur *Pilulæ*.

Modus hic est legitimus præscribendi, & convenit in catarrhis, & similibus vitiis. Aliàs etiam in affectibus renum similibusvè convenit, ac Ficus.

GNAPHALIUM.

GNaphalium in officinis est *duplex*: *Vulgare majus montanum* & *minus repens*. Dicitur autem quasi ἀντὶ γναφάλλε, quod folia ejus pro tomentorum usu in vestimentis antiquitùs fuerunt adhibita. Græcis χρυσοκόμη, quæ est genus quoddam plures sub sese comprehendens species; ad hanc enim pertinent omnes Stæchades, Gnaphalia, aliaque plantæ tomentosæ.

Gnaphalium majus Germanis dicitur *Rubrkraut*, quod Veteres Decoctum ejus in vino mediocri (non generoso) multùm conferre in dysenteria putarint: hodie tamen pro scopo hoc rarò usurpatur. *Gnaphalium majus* sive *Filago minor*, Germ. *das kleine Rubrkraut*, conspirare videtur cum majore. Imprimis contra dysenteriam, ac in eo casu, ubi exulceratio est intestinorum, Infusum ejus pro potu ordinario, aut ejus decoctum, inservire potest.

GRAMEN.

HIc intelligitur *Gramen vulgare cannium*, ex quo apud veteres in usu fuit *Semen* & *Radix*. Commendatur à veteribus ad hypochondriaca mala, ad hepatis & lienis infarctus. Occasionem hujus effectus suggessit experientia in bobus, qui hyemali tempore ferè obstructioni folliculi fellei, ductusque ejus cystici, vel à mucilagine viscosa, vel concremento calculoso obnoxii sunt; ast æstivo tempore esu graminis iterum curantur & liberantur: Hinc apud Galenicos præsertim Practicos Decoctis ac Syrupis magistralibus longis frequenter addi radices solent. Hodiè autem vix adhibentur, nisi decoctum radicis, quod à *BARTHOLETO in Encyclopædia p.* 185. in enecandis & abigendis infantum lumbricis commendatur; sicut etiam *SIMON PAULI in Quadripartito. Botanico*, in quo multa de eo refert, ubi *ossifragi titulo* illud dignatus est. Aliàs contra hæmorrhagias fortiores commendatur propter vim adstrictoriam.

Aqua ex gramine destillata eodem usu convenit in vermibus puerorum.

GRAMEN PALUSTRE, FLORE SIMPLICI & ALBO.
seu Vnifolium palustre.

GRamen Parnassi, sive *gramen hepaticum*, item ἐννεαδύναμις *Polonorum*, revera juxta omnia indicia ad *Pyrolarum species* referendum, unde & Pyrola hederacea alba propriè dicitur, item *Hepaticum hederaceum*, Germ. *Leberkraut*, & elegantiæ gratia in hortis colitur.

Dicitur verò *Hepatica*, quoniam ad intemperiem, hoc est, atoniam ac dyscrasiam Hepatis conducat. Quibus verò in specie morbis hepatis medeatur, altum est silentium; unde de vi ejus dubia potius, quàm vera habetur relatio.

Externe quidem, quia est planta temperata, inter vulneraria, uti omnes Pyrolæ talia sunt, refertur. Cum verò vulneraria alia meliora prostent, facilè hac carere possumus.

GRANATA.

MAlus Granata Arbor est exotica, cujus flores vocantur *Balaustia*, imprimis si sint *ex malo granata sylvestri*, quæ habet *florem plenum*; *Domestica* verò saltem *simplicem*. Vocatur alias *Malus Punica*. *Granata* dicitur à granorum copia, quibus fructus est refertissimus. In *Flore* duæ partes sunt, sed inter se distinguendæ:

1. Calathus floris domestici, seu Cytinus; &
2. Flos sylvestris, seu Balaustium: quæ in Officinis confundi solent.

In *Fructu* verò distinguenda sunt tùm *Cortex*, qui cordis formam refert, & speciatim *Malicorium* dicitur; tùm *Pulpa* ipsa seu *nucleus*.

Officinas nil ingreditur ex Balaustia flore pleno (nullum enim fert fructum, uti reliquæ plantæ, e. g. rosæ flore pleno) sed tantùm ex granata flore simplici.

In officinis recipiuntur *Flores*, *Fructus*, *Malicorium*, & *Grana* succulenta.

Flores seu Balaustia quod attinet, ubique commendantur usu

usu adstrictorio, & , ut heri dixi, in hoc puncto cum foliis rubris exsiccatis conveniunt: & rectè: Nam & Mechanicè & Medicè conspirant cum gallis. Uti enim decoctum gallarum, rosarum item rubrarum; ita & hoc decoctum florum Balaustiorum, Vitriolum in atramentum præcipitat, acidum nimirum Vitrioli absorbendo, & hinc naturam aluminosam acquirendo. Internè propter colorem sanguineum non incommodè eosdem usurpare solemus in sistendo fluxu sanguinis quocunque, unde in decoctis adstrictoriis solent adhiberi.

Externè Gargarismata ingrediuntur ad firmandas fauces, & pulveres dentifricios, & decocta ad firmandos dentes, & illorum abstersionem: Colorem simul conciliant rubicundum & elegantem: sicut etiam pulvis balaustiorum cum melle ac pauco sale in linimenti formam redactus, Gingivis affectis illiniri solet. Infusum quoque florum cum aqua theriacali instillatur oculis variolis laborantium, ut caliginem, exulcerationem, & suppurationem eorum impediat; Videatur *AUGENIUS*.

Malicorium seu Cortex cum gallis ejusdem naturæ ac usus est: vis tamen adstrictoria in hoc est potentior, quàm in floribus; propterea tonum partium, ubicunque opus est, roborat. Interim neminem turbare debet historia illa apud *BARTHOLINUM Hist. Anat. C.*4. *Obs.*39 & *Epist. Med C.*3. *Ep.*63. de muliere mensium obstructionem passa, & usu corticum granatorum penitus curatâ; Origo enim affectus hujus à vi acidum absorbendi, in balaustiis jam jam explicata, dependebat: Conf. *TACHENIUS in Hipp. Chym. cap.* 17. *p.* 113. Sed etiam benè consideranda ea, quæ ad hanc observationem habet *BARTHOLINUS in Epist. l. a. p.* 255. quod nempe cortices non in substantia, sed in decocto cum cerevisia facto propinandi.

Imprimis ejus decoctum solet usurpari externo usu in variolis pro præservandis oculis, naribus, & faucibus. Nam variolarum hæc est malignitas, ut oculos, fauces, & nares valdoperè lædere soleant. Ut ergo hoc non contingat, hæ partes muniendæ. Equidem testatur experientia, quod variolas insecuta fuerit cæcitas & gutta alba, partim in uno oculo, partim in ambobus. Propterea usitatum est, ut præcaveatur læsio oculorum per quandam lotionem, inter quæ primatum obtinet Decoctum granatorum, e. g.

♃. *Cort. Granator.* seu *Malicor.* ℥iij.

Infund. in s. q. *aquæ rosac.* vel *plantag.* stent in loco calido, posteà filtretur & addatur

Smaragdi præp.
Margar. præpar. an. gr. vj.
Croci gr. iv.
Campb. gr. iij.

M. D. S.

Aqua ophthalmica externa bene circumagitanda.

Periculosæ enim sæpe sunt variolæ in oculis, & aliis vicinis partibus: proptereà sunt præservandæ.

Longè alia ett ratio *Fructus*, imprimis ratione saporis, quo est imprægnatus. *Granata* enim sunt in *triplici differentia*; alia *dulcia*, alia *acida*, alia *medii saporis*, &, ut alii loquuntur, *vinosa*. In genere conveniunt stomacho in morbis calidis. *Dulcia* temperata sunt, & pro conservanda massa sanguinea commendata; hinc & hepatica rectè dicta sunt, quia ex hypothesi Veterum putatum est, illa hepati succurrere. Sed rari sunt usus poma granatorum *acida*: cum succo citri & limonum conveniunt, & singulare sunt stomachicum. *Vinosa* media imprimis confortant; sic enim fit, ut vomitum, & nauseam corrigamus potentissimè granatorum vinosorum usu.

Succus granatorum dulcium temperatus est, acrimoniam bilis imprimis mitigans & temperans, unde *BACO VERULAMIUS in Historia sua vitæ & mortis*, ad hepar fervidius & ejus phlogoses temperandas, eundem satis laudare nequit. Potentior in hoc scopo est *succus Granatorum acidus*, qui convenit cum succo citri, sanguinem fervidiorem demulcet, ventriculo quoque nidoroso conducit, ac in febribus ardentibus & malignis optimum levamen ægris est; non tamen per se sumendus, sed Juleporum forma propinari potest. Sic & in Gonorrhœa, à turgescente liquore seminali, compescenda ac emendanda, non secus ac succus citri valdè conducit, vel solitariè, vel cum succo citri mistus. In appetitu vitioso gravidarum, seu pica, specificum est, non minus, quàm succus ac syrupus de corticibus citri, qui sunt in tali casu experta remedia, uti etiam succus vel miva cydoniorum in tali pica vel appetitu depravato: item in hæmorragiis ab æstu oriundis quibuscunque, & nimiis hæmorrhoidum fluxibus convenit; sive solus, sive cum coralliis rubris haustus. *Succus* denique *vinosus* medii saporis, mediæ quoque naturæ se habet, & modò in hoc, modò alio in casu, pro aliquali confortatio, æstu, siti morborum acutorum, &c. potest usurpari.

Quæ dixi de succo, valent de syrupo, ut ut magis sit fermentescibilis propter admistum saccharum: quod de omnibus syrupis verum est, & propterea rarò soleo præscribere syrupos, præsertim in majori dosi.

GUAJACUM.

Lignum Guajacum, seu Lignum sanctum, sunt unum & idem, cujus notas genuinas, & debitum inde instituendi selectum, videbitis in *HOFFMANNO de Medic. Offic. pag.* 380. Ipsius Ligni Decoctum quidem frequenti in usu est, acrem & amaricantem habet saporem, plus minus tamen, prout magis vel minus recens fuerit. Fit enim interdum, si bonum sit lignum, ut decoctum piperis instar sit acerrimum. Imo notabile est, quod observavit *MATOW. Tract. de Nitro p* 37. quod nempe decoctum ligni cum instillato spiritu vitrioli effervescat. Ab effectu Germ. dicitur *das Frantzosen Holtz*, quia in curatione luis venereæ nunc solum ejus decoctum, nunc verò aliis junctum, in die bis vel ter ab ℥vj ad ℥viij haustum, specificum & potentissimum sudoriferum est, simulque diureticum multiplici usu expertum. Insigniter enim prodest hoc lignum, ejusque Decoctum ad sudorem, & hinc urinam ciendam. Quin usitatum est apud Galenicos in morbis chronicis, ut arthritide, morbis catarrhalibus, asthmate, febribus chronicis, & id genus morbis aliis, ceu ad ultimum asylum refugere ad Decoctum ligni Guajaci, ut ita per sudorem tandem curent necessariò suos ægros. Post catarrhos usurpatur in phthisi imminente, aut jam inchoante, à lympha nimis acriore & acidiore oriunda, Decoctum hocce, blandum sudorem expectando: Et sæpius usu venit in scorbuto, qui non rarò cum dicta phthisi solet complicari. Formulæ quædam contra catarrhos & phthisin prostant in Sennerto: e.g. commendabo vobis talem, qualem Lindanus habet in Collegio:

♃. *Ligni Guajaci,*
Tamarisci an. ℥iij.
Rhodii,
Sassafras gummosi an. ℥ij.
Herb. Absinth. Vulgar. M. ij.
Scolopendr.
Eupator.
Menthæ,
Hyssopi an. M. ß.
Rad. Helen.
Centaur. major.
Zedoar.
Cinnam. an. ʒj.

Incisis & contusis affundantur Mens. vj. *Vini generosi*, sumatur haustus horâ ante pastum; hocque in catarrhis & phthisi.

In mundificanda pariter massa sanguinea non ultimum locum habet, hinc in scabie, lepra, & aliis cutis vitiis sub forma decocti in aqua non caret fructu.

Sequitur jam Cortex ejus, ubi omnia ea, quæ de ligno dicta sunt, huc applicari quoque poterunt. Imo majores effectus præstare solet, quàm lignum, quia vis major ipsi inest. Notum enim est, quod omnis cortex lignorum sit hepar ligni; nam digerit succum pro totius arboris nutrimento.

Vis ejus sudorifera residet in decocto, quod habet saporem acrem amaricantem penetrantem, non nihil nauseabundum, aromatico tamen affinem; constat enim ex principiis salino-nitrosis oleosis, quę in recessu habent acre alcalinum & acidum volatile, quæ aliàs & in fuligine reperiuntur. Fuligo autem nihil aliud est, quàm omne illud, quod sub lignorum concrematione avolat, & quod in decoctione aquæ se insinuat. Repertum autem ex aliorum observatione, quod fuligo intrò assumpta sudorem mirè moveat in sanguine congrumato, imprimis in pleritide & aliis affectibus ejusmodi. Ex hoc igitur judicari potest, quod nimirum salia enarrata in ligno hoc reperiantur, quod etiam testatur (1.) Spiritus acidus, & (2.) Sal volatile in forma sicca.

Ut ergò paucis multa comprehendam, vis ejus consistit in parte resinosa, sale volatile oleoso turgida; ratione cujus incidit viscidum, corrigit lymphæ vitia, catarrhalia emendat. Cæterùm, cùm sit exoticum, *AMATUS LUSITANUS C.*2. *Curat.* 95. substituit lignum buxi, succedaneum hujus ligni Guajaci. Et credo ego, esse efficaciorem illo, propter vim anodynam, qua caret Guajacum; ut taceam ciere simili modo sudorem, atque Guajacum. Ejusdem quoque naturæ est lignum Sassafras, Radix Sarsæparillæ, &c. Non pauci sunt, qui ligno huic Guajaci exotico fraxinum æquipollere existimant. Sunt qui volunt, quod lignum Guajacum sit verum *lignum Heraclinum Rulandi*, in qua sententia est *STROBELBERGERUS in Tractatu de Dentium Podagra cap.* 47. Verùm ex antecedentibus notum erit, quod sit lignum corylinum.

In usu pariter est Guajacinum Gummi, utut rarum, cujus usus revera singulariter specificus est in gonorrhœa Gallica, quam certò sistit aliis non cedentem; vel in substantia in forma pilularum usurpatum, vel cum spiritu vini tartarisato in essentiam solutum, vel abstracto spiritu vini in Extractum redactum, & à gr. jv. ad v. vj. in aqua plantaginis exhibitum, cum successu in tali Gonorrhœa usurpatur. In scabie maligna admodum quoque commendatur, ut & in lue Venerea, ubi specificè convenit.

Plura qui vult de viribus egregiis Guajaci, adeat *THEOPHILUM de Garanziers in Tractatu de Tabe Anglica p* 146. qui satis decantat hoc ipsum lignum. Potest etiam videri *FREITAGIUS de Phthisi, ubi de ligno & ejus decoctis* multa dicit lectu digna.

Inter *Preparata* præprimis est *Decoctum*, quod describit *AUTOR*, & rectè dicit, quod ad ℥j. lignorum sint assumendæ ℥xij. seu ℔j aquæ simplicis: quod observetur in decoctis lignorum omnium & radicum, ut talis

ut talis sit proportio, & ad tertiæ partis consumptionem decoquatur.

Ratio hujus rei est hæc: quoniam lignum quodcunque non facile tribuit suas vires aquæ, nisi post diuturnam coctionem. Jam verò in hac coctione copiosissimè aqua exhalat; hinc, ut sufficiens affundatur quantitas, necessum est: Et in genere notanda dicta ab *AUTORE* pro Decoctis lignorum & radicum. Hoc decoctum saporem acrem habet; attamen mirè confert in dictis morbis; item contra odontalgiam, si teneatur in ore.

Essentia quoque seu *Tinctura* ex rasura ligni Guajaci, non secus ac ex aliis lignis quibusvis paratur nunc simplex, nunc verò cum aliis composita, additis scilicet lignis sassafras, rhodio, juniperino, &c. cum spiritu vini, aut fumariæ, aut sambuci; quæ vel præcipitando cum aqua in resinam, vel evaporando in Extractum redigi potest; quod dosi ℈j. vel ʒß. sudoriferum potentius est, quam Decocti ℥iv, vel v. Porrò sunt, qui alio modo resinam parant ex ligno Guajaco, decoquendo lignum cum aqua simplici, cum parum spiritus vitrioli vel nitri acidulata, & ad consistentiam picis evaporata. Ex hac etiam cum spiritu vini Tinctura & extractum parari potest: ex hac cum arena destillatum oleum ligni Guajaci obtineri potest.

Ipsa *Tinctura* seu *Essentia*, præsertim cum spiritu vini tartarisato vel sambuci parata, internè, præter usum diaphoreticum, commendatur scabiosis & catarrhosis, dosi ʒj ad ʒij, & longè utilior est, quam decoctum; etiam minore dosi facit, id quod Decoctum in majore. Quidam etiam externè in odontalgia, & non sine fructu, eadem utuntur, scilicet cum bombace denti dolenti indita, vel admota extrinsecus, præsertim, si pauco opio acuata fuerint. In destillatione ligni Guajaci per retortam igne aperto prodit vel spiritus acidus volatilis, qui non adeo frequentis est usu: internè tamen à ʒj ad ʒij pro purificando sanguine propinatur, & egregiè sudorem movet; Hinc etiam spiritus lignorum habetur compositus. Sub destillatione prodit simul oleum empyreumaticum: in cinere aliquantulum salis relinquit, quod rarò internè usurpatur ob odorem gravem, & pauci erunt, qui bona cum venia capiant, utut à Cornu cervi usto rectificatum, & ad aliquot guttulas usurpatum, penetrantissimum & excellens sudoriferum sit in suprà dictis affectibus; ut & carminativū in affectibus hystericis, colicis, & febribus malignis egregiū. Extrinsecus utiliter administratur; Imprimis contra ulcera Gallica emollienda, tophos Gallicos, & in similibus Symptomatis. In bubonibus Venereis applicatur pro emollitione & suppuratione Emplastrum diachylum, malaxatum cum oleo destillato Guajaci, vel loco hujus cum oleo tartari fœtido. Crasis consistit in sale volatili, & sapor maximè ingratus est. Præterea habet vim & conspirationem cum oleo fuliginis. Alii spiritum exinde parant, subigendo cum spiritu vini & fermento q. s. Sed minus genuinus est.

Sal paucum quidem in cinere relinquitur fixum, cùm ferè omne sal decoquendo, vel cum spiritu & oleo destillando, jam separatum fuerit; hoc enim est sal nitrosum volatile, quod sub forma olei fere transit. Interim tamen non penitus est nullum contra *WALÆUM in Methodo medendi p.* 68 Ratio, quare tam paucum sal fixum suggerat, & quomodo ex decocto ejus inspissato, postmodum calcinato, pretiosius præparandum sit, videbitis in *ZWOELFERI Animadversionibus p.* 456 Potest etiam ex Decocto ejus ad Extracti liquidioris consistentiam inspissato in cella per crystallisationem *sal ligni sancti essentiale* parari, quod aliàs sub textura oleosa maximam partem prodit specificum in lue venerea, & pleuritide ad eadem nata, teste *BARTHOLETTO in Dispn. l.* 5. *c.* 4. *p.* 458.

H.

HEDERA TERRESTRIS.

Hedera terrestris seu *pumila*, *Chamæcissos*, id est, *parva hederula*, *Elatine*, Germ. *Gunderman*; est vel *major* vel *minor*.

Herba sanè, ut ut exilis, nobilissima tamen & polychresta est, saporis sub amari & sub acris. Usu diuretico, & copiosæ urinæ provocativo, in malo hypochondriaco per urinæ fluxum curando, hydrope, malo nephritico, abstergendo & fibias ac nervos urinarios blandè irritando, atque sanguinem leniter fundendo, operatur; unde in cura hydropis, crurum, & pedum intumescentia, Decoctum hederæ terrestris cum vino & absynthio exhibent: item ad affectus urinarios demulcendos, & acrimoniam urinæ temperandam, & in nephritide præservanda, egregiè convenit, cum in hac vires insignes habeat, & diathesin sive dispositionem ad calculum removeat; sicut aliàs pulvis hujus hederæ terrestris cum aqua hederæ terrestris propinatus, fidem superare dicitur, quantum calculum atterere valeat, teste *Pauli in suo Quadripartito Botan.* Item quidam infundunt foliis hæderæ terrestris spiritum vini, & singulis diebus assumunt cochlear unum vel alterum contra calculum & colicam: Vid. *BOYLE l. a. p.* 163 Mulier hic locorum Ictero nigro cum calculo laborans, ejusmodi placentis & embammatis se sanavit recentibus. Vulneraria præterea est inter celeberrima, & partium excoriatarum sanativa; & hinc præcipuè erosionibus, exulcerationibus, & rupturis viscerum internarum, pulmonum imprimis & renum dicata. In his enim consolidandis nulli cedit, uti in tussi & in phthisi pulmonali præservanda & curanda, præsertim, quæ ex læsione externa, aut erosione interna contingit. Et quoniam tam polychrestum est remedium; hinc etiam varie usurpatur pro pectoris affectibus, imprimis verò pulvis inde formatus: Vid. *WILLISII Pharmacia Rationalis P.* 2. *pag.* 115. & *BOYLE de Specificis pag.* 162. Pro iisdem pectoris affectibus hedera terrestris, præsertim cum cherefolio, vel in vino, vel in cerevisia, vel in aquæ & cerevisiæ ana, addito vel omisso pauco melle, cocta convenit. Ancilla, quæ diu hoc locorum laboraverat phthisi scorbutica, præmisso vomitorio, Decocto hujus herbæ unicè curata est. *LINDANUS* in empyemate, & vomita pulmonum, & pleuritide malè curata & suppurata, non parum habere virium asserit, sive usurpetur ejus Decoctum, sive Conserva: materiam enim purulentam in pectore collectam mirum quantum evacuat, & ulcus potentissimè detergit. Sanè ad abscessus & suppurationes pectoris mirabilis est, speciatim ad sputum ac mictum cruentum seu purulentum, vel ex ruptura, vel ex erosione natum, curandum, & consolidandum; item in casu ab alto, & imprimis grumo sanguinis, indeque orta difficili respiratione cum solutione lapillorum cancrorum in aceto; hinc & plus per urinam evacuat, & consolidat. Addi autem sub fine decoctionis potest aqua nasturtii quantū sufficit: Chymicus hic locorum, ex odore aquæ fortis gravem tussim contrahens, coquendo cum ana cerevisiæ & aquæ, ac per tempus usurpando, restitutus est. Vis ejus consistit in sale essentiali nitroso abstersivo & mundificativo.

Syrupus & *Conserva* exinde prostant, quæ constituunt ferè corpus Electuariorum contra sputum sanguinis cum semine hyoscyami.

HEDERA ARBOREA.

Præter Hederam terrestrem, datur etiam

1. *Hedera arborescens* seu *scandens*.
2. *Hedera canadensis*,
3. *Trifolia*, &
4. *Quinquefolia*.

Posteriores sunt exoticæ & officinis incognitæ; prior tamen est usitata: quò etiam pertinet *Hedera minor*, seu *Helix*, ita dicta ad differentiam *Hederæ majoris*, utut placeat quorundam Botanicorum epicrisis, qui existimant, non esse differentiam magnam inter has duas, sed dependere tantum differentiam ex soli varietate. Germanis vocatur *der Ephevv*.

Commendantur *baccæ* ejus nigræ usu externo & interno.

Interius quidem apud veteres rariùs erant in usu, quia norunt, eas deglutitas vomitus & secessus insigniter movere, atque adeò solum adhibebant contra philtra, quę ita per superiora & inferiora rejiciuntur, & malignitas insimul corrigitur. Interim per Recentiorum experimenta baccæ hæ maturæ pulverisatæ, & in minima quantitate assumptæ, vi diaphoretica & antipestilentiali laudantur: Hinc celeberrimus ille *BOYLEUS* testatur, in ultima peste Londinensis baccas hasce pulverisata ad ʒj in aceto, vel vini albi haustu, assumptas, excitato sudore, egregias fuisse; cui etiam assentitur *PALMARIUS in Tract. de Peste & Morbis contagiosis, pag.* 453 & *KIRCHERUS in Scrutinio Pestis, p.* 317. sicut & in nuperrima peste multi hoc ipso liberati sunt. Alii quoque easdem ad hydropem ascitem commendant.

Folia internè nullius sunt usus. Externè verò optimè inserviunt pro vesicatoriis & fonticulis, ad fluxum eorum promovendum, eaque viridia & leviter contusa.

Sic *lignum* quoque ejus in globulos formatum optimo cum successu fonticulis imponi solet, eam ob causam, quod lignum hederæ; non facilè corrumpatur. Perpetuo enim & herba & semen tum æstivo tum hyberno tempore virescit, melioremque hi globuli ibidem præstant usum, quàm imposita pisa, & hâc ratione quoque lignum sassafras & lignum rhodii fonticulis inservire possunt, cum ejus modi plantæ balsamo vegetativo singulari præditæ, præprimis in peste laudentur.

Gummi ipsius à quibusdam venit in usum: nihilominus in præparatione hallucinantur, quia incertum est menstruum pro ejus dissolutione. Optimè ii faciunt, qui resolvunt cum terebinthina; hæc enim est genuinum menstruum pro dissolutione ejus: de quo videatur *ZUVOELFERUS in Animadvers. in Pharmacop. Augustanam. p.* 338.

HEDYSARUM.

Hedysarum duplex est:

1. *Hedysarum triphyllon Canadense Cornuti*.
2. *Hedysarum clypeatum* seu πελέκινον, ita dictum à figura, seminum clypeatorum.

Hedysarum latinè vertunt *Securidacam*, quod securim Veterum folia ejus æmulentur; Germanis *Velschkraut*. Utrumque est exoticum, adeoque officinis incognitum.

HELE-

HELENIUM.

HElenium seu Enula ita dicitur, quod ex lachrymis HELENÆ genita fuisse putetur, Germanis *Aland*. Revera ad Chrysanthema pertinet. Folia profert magna, altum est aliquot ulnarum: Flore est luteo.

In *usum medicum* recipitur imprimis *radix* crassa polychresta, quæ tempore exaltationis est colligenda, quando incipiunt erumpere surculi, & succulenta est; tunc enim temporis maximè impræegnata est facultatibus primariis. Saporis est ex dulci insigniter amaricantis aromatici, similemque efficaciam obtinet, adeo, ut à *PLATERO* & *HOFFMANNO de Medic. Officinalibus pag.* 319. Zingiberi præferendum. Maximè convenit cum Angelica; hinc præter vim diaphoreticam & insigniter alexipharmacam (de qua videatur *CRATO*, *GABELCHOVERUS*, & *DIEMERBROECK de Peste*) laudatissimum est, speciatim in ventriculi & pectoris malis. Ventriculo & pulmonibus prodest pro incidendis, & absumendis cruditatibus viscidis pituitosis acidis, à prima digestione ortis, & dyspepsia ac anorexia corrigenda, mucoque ventriculi abstergendo; unde simplex ex pulvere radicis helenii, cum melle vel rob juniperi paratum Electuarium, pro expellendo & expectorando muco viscido, tussi & asthmate, tam stomachali quàm pectorali, egregium. Præterea est specificum egregium in affectibus colicis ex vitio acido ortis, speciatim colica flatulenta & scorbutica, cum vino decocta: vid. *FINCKIUS in Enchirid. Dogmatico-Hermet. p.* 111. *cap.* 22. Alii radici Helenii addunt herbam absynthii, unà cum corticibus aurantiorum, decoquunt cum vino, & in colica calidissimè potant, additò tantillo Theriacæ seu Mithridatio, & commendantur à *MINDERERO in Medicina Militari p.* 325. Sunt, qui singulariter in Paresi ex colica, seu in artuum ad motum impotentia, superstite tamen sensu, quæque est species motus convulsivi. Decoctum radicis cum vino, vel solum, vel cum corticibus aurantiorum, largiter haustum expectando sudorem, tanquam appropriatum ejus remedium, singulariter laudant. Frequens est hæc Paresis in Austria & Moravia, ubi potant vinum acidum & crudum: unde fit ut propter nimiam austeritatem succi pancreatici oriatur Colica gravissima, & hinc exciterur Paresis. In hac certè Heleniata omnia optimum remedium constituunt expectando sudorem, imprimis si misceantur cum spiritu tartari benè rectificato, vel alio spiritu urinoso, à ʒß ad ʒj. Quod dixi de Paresi ex Colica, intellectum & concludendum volo de Paresi in scorbuto, quæ non est rara in scorbuticis; item de arthritide & paralysi scorbutica. Aliàs qui usi sunt Mercurio vivo in lue Venerea, Decoctum helenii & fœniculi commendatum sibi habeant, ut Mercurius vivus in lue Gallica usurpatus è corpore rursus propellatur, expectando sudorem post ejus usum: e. g.

♃. *Rad. Enulæ* ℥ij.
Fœnic. ℥iß.

Coqv. in *Vini* ℔ij ad consumptionem tertiæ partis.
Colatura usurpetur pro 4. vicibus.

Imò in quavis impuritate, v. g. scabie, scorbuto, &c. prodest. *RONDELETIUS in Pr. libr.* 1. *cap.* 9. celebrat radicem helenii tanquam hilaritatis remedium, & hinc commendat illam in melancholicis affectibus, ubi homines sunt tristes; propterea nititur hac radice succurrere eorum tristitiæ. *DEODATUS in Valetudin.* in anasarca optimam observavit.

Externè cum decocto helenii membra paresi affecta possunt fricari & foveri, ut acquirant denuò suum debitum motum.

Inter *Præparata* in usu est Radix condita, quibus stomachus frigidus & viscidâ aciditate obrutus est: permiscetur etiam Electuariis, & aliis in affectibus pectoris.

Usitatum est apud quosdam infundere radicem in mustum, & per fermentationem facere *Vinum enulatum*, quod in asthmate, raucedine à catarrhis oriunda, tussi pectorali & stomachali, colica, cruditatibus, aliisque ventriculi affectibus, egregium est. *STOECKERUS Prax. cap.* 121. ubi de viribus vini enulati stomachicis, & aliis pro confortatione intestinorum egregia habet.

Syrupus Enulæ in pectoris malis, in bronchiis pulmonum materiâ oppletis, pro ea resolvenda ac incidenda multi solet esse usus.

Extractum & *Essentia* optime paratur admodum *LUDOVICI Pharmac. pag.* 246. in affectibus ventriculi, tussi & asthmate pectorali & stomachali, raucedine, incidendo & resolvendo muco viscido in bronchiis pulmonum hærente, colica, & inde orta paresi, item in arthritide & paralysi scorbutica exhiberi solet, imprimis si Essentia misceatur cum spiritu appropriato; extractum verò cum Rotulis pectoralibus, aliisque.

Habetur quoque quibusdam in locis *Unguentum Enulatum* experti usus contra scabiem: v. g.

♃. *Rad. helen. rec.* ℥ß.
Axung. porcin. ℥v.

Misceantur in mortario plumbeo, & contundendo f. Unguentum, quod valdè commendatur. Vid. *AMATUS LUSITANUS Cent.* 2. *Curat.* 98.

In casu pertinaciore sal Tartari aut Mercurius dulcis, aut Mercurius vivus, addi potest.

HELIOTROPIUM.

HUjus grana IV. Quartanariis, gr. iij. verò prodesse scribit *STROBELBERGERUS Tract. de Febr. pag.* 45. ex Cornelio *AGRIPPA*.

HERNIARIA.

HErniaria, *Millegranium* aliàs dicta, Germanis *Tausendkorn*, quia ab omni parte semen habet, in curandis herniis, imprimis intestinorum & omenti, quæ propter laxitatem peritonæi descendunt in scrotum, speciatim est proficua, unde quoque denominationem est adepta. Provenit in locis cultioribus.

Primus, qui nobis hoc manifestavit, fuit *MATTHIOLUS*, cujus assertum jugi experientiâ confirmavit *HOLLERIUS in Tr. de Morb. intern. cap.* 62 ubi tractat *de Herniis*, & mirum quantum commendat Herniariam. Dicit namque: *Herba est in sabulis crescens, foliis minimis & rotundis, gustus adstringentis, cujus succus expressus, & affusus vino albo, expertum est remedium in Herniis, quas intra* 9. *dies certò curat*. Et propter hoc Encomium *Herniaria* vocari solet *Herba Hollerii*, qui virtutes contra hernias manifestavit, & in apricum produxit. Usurpatur vel crudo modo in pulvere, secundùm ductum *HOLLERII*, vel decocta, & quidem nunc sola, nunc cum aliis mista. Præter hæc singulare etiam est experimentum in vulneribus quibuscunque, sive externis sive internis, cùm sit ex celeberrimis vulnerariis. Jam verò, sicut ut plurimum usu venire solet, ut plantæ vulnerariæ, si non omnes, tamen plurimæ urinam cieant; ita hæc valdè commendari solet in cienda urina, & promovendo sabulo, in renum & vesicæ fistulis stabulante: in talibus enim casibus nephriticis usurpatur herniaria non sine fructu, nec sine emolumento insigni.

Externè in aqua decoquitur, & sub forma cataplasmatis loco hernioso imponitur. Conferatur *PAULI in Quadripart. Botan. pag.* 462. ubi habet cataplasmata ex perfoliata, & herniaria, cum paucis aliis, contra hernias puerulorum experta. Fiunt unguenta ex ejus succo, quæ post repositionem omenti, vel intestinorum, rupturam consolidant, & restituunt.

Inter *Præparata* in officinis tantum prostat *Aqua*.

Potest tamen ex eadem quoque præparari *Essentia* cum Rore majali, vel *simplex*, vel cum aliis vulnerariis *composita*, quæ in consolidandis vulneribus egregiæ.

HIERACIUM MAJUS.

HIeraciorum variæ sunt species, quas videbitis in *BAUHINO p.* 64. Ex his nobis quatuor præsto sunt:

1. *Hieracium foliis Taraxaci*, in specie *Hieracium angustifolium majus erectum*.
2. *Hieracium majus sonchites*.
3. *Hieracium intybaceum, folio caulem ambiente*; cum foliis enim cichorii convenit, &
4. *Hieracium majus*.

Hieracia aliàs dicuntur, quod accipitres succo hieraciorum delectentur, item, quod affrictu oculorum acies acuetur, unde & *Accipitrina*.

Priores tres plantæ sunt cognatæ, omnesque nitrosæ. In locis enim fertilibus & pinguibus omnes crescunt; unde & vi suâ nitrosa refrigerant, ac vi diuretica pollent. Quia tamen Sonchus vulgaris, & in se Cichorium usibus hisce sufficit, hinc illis facilè carere possumus. Sequitur

HIERACIUM MINUS.

HIeracium minus pilosissimum, seu *Pulmonaria Gallica Tabernæmontani*, Germanis *Coste-kraut*, Pulmonariam Galli ex usu vocarunt: Egregiè enim prodest pulmonibus, detergetque sordes inter earum vesiculas hærentes; hinc in hæmoptysi multum illi tribuunt Galli, & ad eam, tanquam ad sacram anchoram, confugiunt; quod etiam non contemnendum, modò debito judicio fiat. Aliàs præter hunc usum alium non agnoscit: non dubito tamen, quin & in aliis affectibus usurpari queat.

HISPIDULA.

HIspidula dicitur à *foliis hispidis*. Planta enim est hirsuta, & nil aliud, quàm *Pilosella minor*, *de qua supra sumus locuti sub nomine Auriculæ muris*, quoniam in officinis sunt una eademque planta. Et ut ut aliqualis sit differentia in forma externa, illa tamen non attenditur in Officinis, sic semper inter sese confunduntur, & recipitur nunc hispidula, nunc auricula muris promiscuè, unde quæ dicta sunt de auricula muris, etiam de pilosella veniunt intelligenda. Vocatur etiam à quibusdam *Gnaphalium*.

Est singularis in pulmonum, aliisque pectoris affectibus, eorum exulceratione, phthisi & empyemate; ubi & consolidatione opus est: habet enim vim vulnerariam, & consolidativam; adeoque in sputo

nimio

nimio & cruento convenienter adhibetur Decoctum ejus vel Syrupus. Cocta etiam, & in pulpamento exhibita infantibus, contra herniam laudari solet.

Paratur ex succo florum florescentium *Syrupus*, contra inflationes hypochondriorum infantum, *vvieder das Hertzgespann*, qui etiam in infarctibus pectoris, in specie in tussi, & suppuratis affectibus, cum aliis ad expectorationem adhibetur; incidit enim, abstergit, & resolvit. Commendatur etiam in sputo cruento.

HORDEUM.

Planta est satis nota in Officinis pistoriis, cerevisiariis, culinis & officinis Pharmaceuticis, ex qua usitatum *semen*, & exinde parata *Farina*, de quo videatur AUTOR.

Crudum *Hordeum* extrinsecùs cum sale imponi obtinuit in inflammationibus stomachi & intestinorum, uti etiam in colicis torminibus, haud secus atque avena.

Farina externè est ordinarium ingrediens in tumoribus duris emolliendis, maturandis, & suppurandis.

Inter *Præparata* sunt tres *aquæ*: *Aqua bordei destillata*, *Aqua decoctionis hordei*, & *Ptisana veterum*, quas tamen moderni magis ex avena conficiunt.

Aqua hordei destillata fit ex hordeo madido, & est rari usus. Potius prostat *Decoctum* ad crepaturam hordei; quod est vel *simplex* cum aqua communi & hordeo, vel *compositum*. *Simplex* est usitatissimum in temperando æstu febrili, imprimis si oriatur ex effervescente acrimonia humorum, oborta ex sale volatili pingui oleoso & copioso, quod aliàs vocatur bilis: in tali æstu, propter effervescentiam salis biliosi cum acido, optimè convenit aqua decoctionis hordei pro potu ordinario; quoniam sub coctura blanda quædam temperans & aliquantulum nutriens mucilago, & quasi gelatina, elicitur, quæ ipsa vi suâ temperativâ effervescentias sanguinis, aliorumque humorum acrium nonnihil attemperando confert, unde temperatâ acrimoniâ, etiam sensim deficit calor & æstus. Unde constituit basin Juleporum in febribus ardentibus, aliisque morbis acutis usualium; Sic e. g.

♃. *Decoct. hordei* ℔j.
adde
Succi ribium,
Berber. an. ℥ß.
Syr. acetos. citri ℥ij.
Spiritus Sulphuris, vel *Vitrioli*, vel alius, q. s. pro grata aciditate,

M. sub forma Julebi pro usu in febribus, & in æstu nimio hauriatur.

In febribus ardentibus, ubi sitis est ingens, & ardor totius corporis, pro potu potest talis ordinari Julepus:

♃. *Aquæ Decoct. hordei*, vel *aquæ destillatæ Decoct.* ℔iiß.
Flor. rosar. opt. ℥ß. (propter colorem)
Stent in MB per horas tres: Colentur. Colaturæ addatur
Syr. jujubin. vel *syr. acetos. citri* ℥iij.
& fiat sic Julebus seu Potus.

Fit tamen nonnunquam in quibusdam, ut non possint ferre acida talia; In tali casu nihilominus præscribatur talis Julebus sine acido adjecto, qui ipse eidem scopo satisfacit:

♃. *Aquæ Decoct. hordei* ℥xxx.
Cinnam. ℥x. (pro sapore & odore)
Nitri atimoniati ℥j
Syr. violar. simpl. vel *rosar.* ℥iiß. M.

Vel etiam commodè hujusmodi Decocto hordei, quod est basis, admiscentur Tincturæ appropriatæ. In pleuritide fit potus ex decocto hordei, in quo resolvuntur Tincturæ papaveris rhœados seu erratici, & bellidis, item Syrupi papaveris & bellidis, & sic in quam plurimis casibus potest eodem modo usurpari. Item Emulsiones ex hordeo ad crepaturam cocto cum hujus decocto paratæ, in febribus benignis egregiæ sunt.

Decoctum hordei compositum fit cum cornu cervi, radice scorzoneræ, vel cum radice Chinæ, quod apud Dresdenses usitatum. *Decoctum hordei cum cornu cervi* in expellendis variolis & morbillis est egregium. Idem cum radice Chinæ in febribus ardentibus, & cum radice scorzoneræ in petechialibus. Aliquando à Domino D. LUJA sequens præscriptum vidi:

♃. *Decoct. hordei cum C. C.* ℔ß.
Alterant. ℥iij.
Tincturæ flor. violar.
Bellid. an. ʒj.
Syr. de canella ℥j.
Juleb. rosar. ℥ß.
M. D. S.
Potus refrigerans,

Hæc omnia decocta usurpantur loco potus in febribus malignis, aut ardentibus communibus, ubi suspicio est malignitatis latentis. In Gallia & Italia loco potus ordinarii bibunt ptisanam in aqua hordei, & impregnant aliquot corticibus citri aromatisatis, & certè valdè conveniens est potus in ejusmodi climatibus & regionibus calidis: vel in malignis, imprimis simplicibus, recipiatur Decoctum hordei cum cornu cervi, vel cum radice scorzoneræ, addantur Tincturæ, dissolvantur in illo Syrupi, imprimis rubi Idæi. Sed observetur ne crebriùs aut copiosiùs usurpetur tale Decoctum, quia propter crudam viscidi-tatem, cruditates stomachi viscidas, indeque flatuosas, generat: ob id consultum est, anisum verbi gratiâ, & coriandrum in decoctione simul addere. Notum enim est, quod propter mucilaginem illam viscosam hordeum per se ad fermentationem pro cerevisia paranda ineptum sit, nisi priùs per germinationis motum viscidítates illæ mucilaginosæ nonnihil tollantur.

HORMINUM.

Horminum *odoratum Græcorum* dicitur quasi ab ὁρμᾷν, quod quævis Hormina ad venerem stimulandam facere credantur; Latinis vocatur *Gallitrichum*. Hoc in specie vocatur *Sclarea major sativa*, Germanis *der grosse oder Garten-Scharlach*, ac præ cæteris est officinalis. Vid. TABERNÆMONTANUS. Herba est admodum elegans, cujus flores, uti & planta ipsa, spirant odorem citratum penetrantissimum, & acutum. Refert formam salviæ, folia saltem sunt majora, saporis est acris, unde etiam vocatur *Salvia Romana*.

Duæ sunt differentiæ:

1. *Flore cæruleo*,
2. *Flore prefectè albo.*

Planta hæc Oenopolis imprimis innotuit, & quidem pro vinis suis adulterandis: Solent namque è floribus hujus sclareæ cum floribus sambuci per infusionem vinum Rhenanum transmutare in moschatellinum.

In *usu Medico* innotuit apud plebeculam, quæ hanc vocavit Germ. *das Mutter-kraut*, quòd decoctum ejus contra affectus uterinos & passiones hystericas, præsentaneum sit remedium. Præterea hujus folia & flores albi sunt medicamen commendatissimum contra fluxum album mulierum, qui affectus aliàs admodum frequens in mulieribus, & curatu difficillimus est, sive decoctum ejus cum roremarino in vase clauso, sive essentia, aut quocunque modo alio usurpetur; unde etiam est principale ingrediens D. Michaelis Essentiæ contra fluorem album.

Semen ejus granulosum inditur oculis, si aliquid extranei fuerit illapsum. Ratio est, quia lympha oculi acrior prolicit è semine hoc tumefacto mucilaginem, quâ id, quod in oculos illapsum fuit, quasi obvolvitur, & dein ejicitur. Aliàs & ex semine hoc communiter mucilago ope liquoris aut aquæ appropriatæ extrahitur, pro vitiis oculorum plurimis proficua; est enim admodum temperata.

Externè non parum conducit in passione hysterica, ipsaque suffocatione, ubi quoad vires nec ipsi quoque Castoreo cedit. Sunt qui extrinsecùs eandem applicare suadent pudendis pro fluxu albo: Imo referunt Practici, & imprimis CORBEJUS *de Morbis Mulierum cap.* 3. p. 83. facit mentionem, quod mulier quædam curaverit alias mulieres fluxu albo laborantes hoc unguento: ♃. *Sclaream*, hanc contrivit, cum *butyro non salito* miscuit, & ita ad tempus putrefieri passa fuerit, postmodum hoc ipsum coxit, transcolavit, & ad usum servavit, quo genitalia mulieris umbilico tenus ad pudenda vsque inuncta fuerunt: Intrinsecùs herbam istam comedendam dedit, & sic omnes istas mulieres certo experimento liberavit.

Observatum quoque fuit, quod tale unguentum omnes post partum dolores, eodem modo inunctum, sedare soleat.

Essentia cum spiritu vini parata est usitata ad passionem hystericam, colicam convulsivam virorum, dolorem post partum, fluxum album: propterea est pars *Essentiæ contra fluxum album D. Michaelis*, uti *superiùs dixi.*

Spiritus Sclareæ cum spiritu vini à summitatibus florescentibus sæpius cohobatus, ut spiritus vini omnes secum rapiat partes aromaticas, cùm in Colica convulsiva virorum, tum in passione hysterica, mediante sudore, potentissimum est remedium, adeò, ut in hoc puncto nec ipsi cedat castoreo: In summa, in his tribus affectibus, 1. suffocatione hysterica, 2. in colica, in qua præstantius remedium vix habebitur, quàm isthæc herba, & 3. in fluxu mulierum albo, Horminum est optimum.

HORMINUM UNCTUOSUM.

Horminum *Unctuosum* ita dicitur, quod summitates ejus sint unctuosæ: Aliàs in specie dicitur *Colus Jovis*. Malè ab aliis inter Lamia refertur. *Usum* habet nullum in officinis.

HYOSCYAMUS.

Hyoscyamus corrupto nomine Latinis ita dicitur Ὑοσκύαμος, seu *Jusquiamus*, idem sonat, quod Latinis *Faba suilla* seu *porcina*; unde Germani vocant *Saubohnem*, ex eo, quod porci ejus usu demententur, &, si non inebrientur, tamen ad tempus in functionibus suis quasi deliquium patiantur. Est enim inter plantas narcoticas non postrema, sed inter illas præ aliis eminet. Testatur experientia, pueros & infantes è seminibus maturis, per errorem comestis, cum vitæ periculo fuisse dementatos. Vocatur aliàs vulgo Germ. *das Bilsenkraut*.

Planta hæc ubivis ferè locorum obvia *duplex* est, vel *sylvestris niger*, vel *albus*. *Niger* est suspectus propter nimiam virulentiam: Ergo merito

rito eliminatur ex officinis: Albus verò usurpatur. Simplex est toto genere vi insigniter narcoticâ stupefactivâ, & mentis turbativâ præditum, ut, ne ipsi quidem opio cedat. Unde etiam nimius ejus usus solet vertiginosos, & semi-delirantes, & amentes reddere homines, adeo ut dicatur, si passeres comedant semen hyoscyami, illos decidere in terram torpidos & stupidos tamdiu, usque dum à natura superata fuerit vis stupefactiva. Hæc autem vis narcotica consistit in principio sulphureo: id quod ejus viscidita spinguis, quæ circa flores reperitur, ostendit; sicut omnium narcoticorum vis consistit in parte eorum sulphurea.

Semen pariter sicut tota planta, nobis virulentiâ narcoticâ perquam est periculosum, unde ejus quoque usus internus est rarissimus. Contra hæmoptysin tamen seu sputum cruentum (uti in genere omnia anodyna ac papaveracea in fluxibus cruentis commendari solent) antiquissimum experimentum est, ex commendatione Plateri, & aliorum. Unde pulvis seminis hyoscyami tanquam basis, cum bolo, & hæmatite ab HEURNIO *in Aphorismos Hippocratis* §. 13. *Sect.* 5. & Electuarium de hoyscyamo ab HELIDÆO PADUANO laudatur, quod in Arcanis habuit, & istud nulli revelandum putavit: scilicet miscuit semen hyoscyami cum conserva rosarum, vel violarum, & hanc conservam, sub forma boli propinavit internè, & sic miraculi instar sanguis expuitiones & rejectiones percuravit. Alii hoc *Electuarium* simplex Helidæi Paduani correxerunt, & illud in hanc formam redegerunt:

℞. *Conf. rosar. antiquiss.* q. s.
adde
Sem. papav. albi,
Hyoscyami an. ℥x.
Aqua sigillat.
Corall. rubr. præp. an. ℥v.
c. s. q. *Syr. portulacæ* f. Electuarium.

Et hoc ipsum mirabilia præstare dicunt: quin & in genere contra quascunque hæmorrhagias applicari potest; cùm in his ingrediens semen hyoscyami aliis permistum remedium planè singulare sit.

Alii sub forma pulveris propinant:

℞. *Sem. hyosc.*
Papav. albi an. ℥ß.
Coriandr. ℥j.
Pulv. hirund. præp. ℈ß.
Mastich. gr. jv.
Thuris gr. ij.
Sacchari ℥ß.
M. f. Pulvis.

Cujus usus est, ut assumatur ℥j duabus horis à cœna ante somnum in sputo sanguinis à catarrho nimis acri & corrosivo, à lympha nimis acida, exedente vascula pulmonum.

Facit hoc semen istud, non saltim vi narcoticâ impetum spirituum & sanguinis sistendo, sed speciatim etiam acrimoniam istam erodentem, in lympha vel sanguine, sputi cruenti autorem, temperando, & hinc oscula vasorum promptiùs quasi conglutinando; quod tamen etiam ab opio correcto expectare possumus. Cautè verò usurpandum, quia propter vim ejus stupefactivam caput tentat, & facilè dementat, & sic varia incommoda provocat. Aliàs noxas & virtutes hyoscyami pluribus deducit WEDELIUS *in Miscell. A. N. C. Ann.* 3. *p.* 37. & SCHULZIUS *Ann.* 4. *Obs.* 124. *p.* 134. Internus ergo usus Hyoscyami cùm minus tutus sit, parcus & circumspectus esse debet. Externè ob vim suam stupefactivam, ac impetum spirituum elasticum quasi ligativam, hincque dolorum sedativam, in doloribus post partum si non superat, tamen æquivalet ipsi opio. Speciatim est singulare anodynum scorbuticum, dolores plurimum partium, eosque in scorbuto, atrocissimos compescens. Sic quantum in doloribus stomachi scorbuticis valeat Cataplasma ex hyoscyamo vel Decoctum ejus cum lacte, stomacho dolenti, aut circa abdomini instratum, expertus est DRAUVIZIUS *von Scharbock*: Sulphure enim suo copioso acrimoniam materiæ scorbuticæ, & spirituum impetum compescit.

Exemplum horrendæ Cardialgiæ, ortæ ex haustu improviso mercurii sublimati, habet VALERIOLA *l.* 1. *Observat.* 7. in quo, præter interna, primum quidem usurpavit hoc Fomentum extrinsecus:

℞. *Fol. hyosc. albi*
Absinth. Rom. an. M. iß.
Mastich. ℥iij.
Crystall. puriss. ℥ij.

Quæ omnia coxit in *oleo rosaceo, violaceo, liliaceo & anethino* an. q. s. cum *Vini rubri* ℔ß. applicavitque subinde cum linteis calidis stomacho.

Obiter addo: Crystallus additur, quæ tamen externè usurpata nullius est efficaciæ, quoniam particulæ crassæ non possunt penetrare ad stomachum: Ergo potiùs ab hac in Fomentis abstinendum. Aliàs crystallus interno usu est egregia contra mercurium sublimatum, quia absorbet acidum. Deinde apposuit Cataplasma fere simile, cujus formula fuit hæc:

℞. *Fol. Hiosc. albi*, *Malvæ* } *sub prunis coctor. & per setaceum traiector.* an. ℥iij.
Farina hordei, *Lentium*, } *cum Decoct. malvæ ad debitam consistent. coctar.* an. ℥ij.
Mucil. Tragacanth.
Sem. psilli.
Cydonior. an. ℥j.
M. f. Cataplasma.

Quod egregiè profuit.

Præter vim anodynam solet etiam hyoscyamus adhiberi in tumoribus nimis calidis, ubi est nimius dolor & ardor: Ita sunt, qui recipiunt folia, & contusa applicant partibus arthritide affectis. In odontalgia commendari solet, in specie, si à vermiculis, in radicibus vel cavernulis dentium hærentibus, & nervulos dentium & gingivarum corrodentibus, fuerit; ubi non exiguus est dolor, non curabilis, nisi extrahantur vermes ex dentibus: In tali casu optimum est experimentum suffitus ex foliis hyoscyami receptus in dentem, ubi hospitari solent vermiculi; tunc enim necessariò egredi coguntur. Vel ex semine hyoscyami albi cum succo cepæ vel porri Trochisci fiant, qui postmodum carbonibus impositi suffitui inserviant, ut fumus per foramen dentis dolentis hauriatur, qui elicit vermes, & dolorem, ab eorum corrosione oriundum, compescit. Imo in quacunque odontalgia radix ejus gingiuis affricta, vel dentibus cavis inserta certissimum est remedium. Noxam è contra hujus suffitus habet HAGEDORN *Hist. Medic. p.* 395.

Fit etiam *unguentum pro dentibus sine doloribus evellendis* ex *Gummi ammoniaci, seminis hyoscyami albi*, & *succi ejusdem* an. ℥iß. His additur *pingvedo ranæ viridis*, & *terebinthinæ ceræque* parum pro consistentia unguenti, quod inunguntur gingivæ, ut facilè dimittant dentes in evulsione.

Applicatur etiam semen hyoscyami cum aliis externè in cephalalgia & agrypnia; v. g. fieri potest Emulsio, applicanda fronti & temporibus:

℞. *Nucl. persic.*
Sem. papav. albi an. ℥iij.
Hyosc. ℥j.
c. s. q. *aqua nymph.* f. Emulsio:
D. S.
Cataplasma externum fronti applicanda.

In Officinis prostat *oleum ex seminibus ejus expressum*, quod pro scopo anodyno, somnumque conciliandi, & dolores dentium, aliosque scorbuticos, & cephalalgiam scorbuticam sistendi, multum valet, temporibus applicatum: In quibus casibus non ineptè miscetur cum Extracto verbenæ, aut unguento populeo, aut oleo Chamomillæ, & nucistæ expresso, modò non conjuncta sit inflammatio erysipelacea; solitariè enim usurpatum spiritum insitum nimis alterat, unde cum aromaticis insuper misceatur. Vel etiam sit talis formula:

℞. *Ungv. Alabastr.* ℥j.
Olei expr. nucl. persic. ℈j.
Sem. hyosc. gutt. vij.
M. D. S.
Unguentum externum.

Item pro vigiliis:

℞. *Olei nymph.*
Expr. sem. papav. an. ℥j.
Hyoscyam. ℈j.
M. D. S.
Oleum externum ad somnum.

Conferatur LUDOVICI *Pharmac.* ubi de unguento hyoscyami agit.

Potest etiam parari *Balsamus sulphuris anodynus* mediante hoc oleo expresso, si sulphur pulverisatum lege artis in eo ebullierit.

Alii & *oleum hyoscyaminum* ex herba parant *succulentum*, quod docet MOELLENBROCK *de Arthritide vaga in Thormatia p.* 628. & 671. si cum butyro recenti non salito frixetur hyoscyamus, & factâ leni expressione fiat *ungventum viride*, cui aliquot guttulæ olei destillati baccarum juniperi addi possunt, egregium contra quoscunque dolores & tumores duros scirrhosos, quos singulariter resolvit. *Emplastrum* fit ex succo foliorum & oleo seminis expresso, cum cera & terebinthina subacto; vel ex hoc ipso unguento cum cera & oleo proprio expresso ad consistentiam emplastri redacto; quod extra applicatum pariter ac superiora illita, spirituum motum & pathemata plurima dolorosa in partibus externis sistit.

Observatum quoque fuit, quod succus hyoscyami recens expressus parti sæpiùs illitus, faciat, ut pili decidant, & nunquam regenerentur, posteaque locus ille illitus attactu semper frigidus sit. Problema satis est curiosum, quodque in demonstrando calore nativo multum in recessu habet.

HYPERICUM.

Hypericum seu Græco nomine *Androsæmon*, ab ἄνδρος gemma seu summitas, & αἷμα sanguis, eo quod summitates expressæ liquorem fundant sanguinis instar rubicundum: Vocatur etiam *Perforata*, quia folia soli admota perforata quasi apparent, Germanis *das Iohannes-kraut*, à tempore, quo floret, dicta. Dicitur etiam *fuga Dæmonum*, siquidem diabolum, veneficia, cæteraque incantamenta, fulmina & tempestates, præcavere, imo fugare, & fulmina ac tonitrua pellere, & nescio quæ miracula, præstare dicitur; de quibus

bus viribus videatur AUTOR, & simul tempus collectionis. Egregium exemplum hujus plantæ, quomodo resistat spectris & dæmoni, affert SCIPIO MERCUR. im Hebammen-Buch, à D. D. WELSCHIO vernaculè reddito, de muliere sæpiùs compressa à Diabolo, qui plantâ hâc ab illo receptâ, non ampliùs eam vexare potuit. De ratione hujus rei, & quomodo soleat usurpari in ædibu & corpore, videre possumus PARACELSUM in Herbario sub nomine Iohannes-kraut, STARICIUM in seinem Helden-Schatze, qui tamen cum grano salis legendus, & JOEL in Praxi. Sed anilia hæc suis cultoribus relinquimus.

Plures ejus sunt *differentiæ*:

1. *Androsæmon* seu *Hypericon vulgare*.
2. *Hypericon fœtidum* seu *Tragodes*.
3. *Hypericum frutescens Americanum flore albo Parkinsonii*.
4. *Hypericon maximum frutescens*, seu *Herba Siciliana*.

Relinquamus tres species posteriores non usuales, & persistamus in priori Androsæmo vulgari, in officinis usitato. Planta est benedicta, ubivis proveniens, polychresta valdoperè, multi usus & emolumenti in affectibus quam plurimis. *Flores* ejus, & *semina* contrita spirant odorem gratum, & habent saporem terebinthinatum; succum verò fundunt rubeum.

In *usu* verò sunt potissimum *summitates florescentes*, quæ propter analogiam cum terebinthina, & hinc vi balsamicâ salino-alcalinâ oleosâ temperatâ, tàm internè, quàm externè pro usu vulnerario diuretico par sibi remedium non habent, adeo, ut hypericum sit unum ex celeberrimis; sicut & præ aliis vulnerariis resinosius existit, unde quoque internè adhibentur summitates in Potionibus vulnerariis ac ulcerariis, quæ suaviter quoque & blandè alvum laxare solent. Hinc præter vim istam vulnerariam internè egregium est Hypericum in affectibus renum & vesicæ, & resolvendo sanguine grumoso, imprimis in dysuria, renum & vesicæ ulceribus, sive solum, sive cum Decocto agrimoniæ propinetur, utut Decoctum hoc sit nauseosum. Non enim saltem mictum cruentum, excoriationem & exulcerationem istarum partium tollit, sed speciatim *Timæi Electuarium ex conserva violarum* vel *malva* vel *rosarum* cum *semine hyperici* paratum, & castaneæ quantitate, bisque in septimana usurpatum, nobile specificum est præservativum in dolore nephritico, de qua vi antinephritica hujus seminis videre etiam potestis ZACUTUM LUSITANUM *l.* 3. *Med. Hist.* 38. Valde quoque æstimatur in affectibus animalis facultatis deliriosis, qua ratione cum *Anagallide mare flore phœniceo* non ultimæ æstimationis est. Ad hæc lumbricis singulariter resistit hypericum, tàm generandis quàm generatis: cujus rei experientia habetur ex RIVERIO *Cent.* 1. *Obs.* 91. & *C.* 2. *Obs.* 16.

Externus ejus *usus* primarius est Chirurgicus & vulnerarius; in specie verò vulneribus nervosarum partium dicatur, item in contusionibus & ulceribus, præcipuè partium nervosarum, sibi simile non habet. Nullus est Balsamus Vulnerarius, quem non ingredi soleat ordinariè hypericum. Multa egregia de hoc pro usu Chirurgico habet PARACELSUS *in Herbario*, item HENRICUS ab HEER *in suis observationibus*.

Aqua destillata Potionibus contra sanguinem congrumatum, vulnera & ulcera internarum partium quarumcunque, inservit. Præter alias vires, infantibus contra vermes, ne & generentur, & ut geniti enecentur, propinatur, vel sola, vel cum aqua graminis. Sunt qui dicunt, quod hausta, quocunque die hausta fuerit, in die vini potationis reddat illud innoxium, ne scilicet inebriet, aut aliquo modo noxam capiti inferat. Ex summitatibus hyperici florescentibus fit cum Tinctura seu spiritu vini essentia coloris rubicundi, quæ non vulneraria saltem, & quæ sanguinis grumos dissolvit, sed hunc etiam purificat; egregia est in quarumcunque partium internarum læsionibus, exulcerationibus & affectibus nephriticis. Præter has vulnerarias & nephriticas facultates usurpatur quoque in tremore artuum, delirantibus, melancholicis, in specie maniacis, & similibus, adeò ut soleat misceri cum Essentia Anagallidis contra maniam: hinc quoque *Essentia florum hyperici composita cum Anagallide* MYNSICHTII *in Armament. Chym.* & ROLFINCII *in Chymia in Artis formam redacta*, contra quævis deliria parari solet. *Tincturam simplicem* habet quoque TENZELIUS *in Exegesi in Salam*.

Prostat etiam in officinis *Oleum* per infusionem tantùm florum cum oleo olivarum, quod admodum egregium est in vulnere quocunque, & affectibus nervorum, eorundem contusionibus, luxationibus, ac similibus malis, præsertim, si addatur paululum olei destillati terebinthinæ. Notabilis est *observatio*, quam FORESTUS refert *l.* 9. *Observ.* 32. de puero in fronte graviter contuso, qui exinde statim desipiebat, & quicquid in buccam veniebat, evomebat cum cranii fractura, quæ satis est periculosa, & repositione indiget: Hic fuit perfectè curatus solâ inunctione in fronte cum oleo hyperici per infusionem. Post hæc oleum rubicundissimum ejus expressum; valdopere expertum est in vulneribus nervorum.

Fit *Oleum* quoddam *hyperici compositum*, seu *Balsamus*, cum quibusdam aliis ingredientibus, imprimis visco corylino, qui Balsamus valdè commendatur contra veneficia: cui etiam additur momordica. Insigniter prodest contra vermes, & in specie contra dysenteriam. In FREITAGII *Aurora Med. cap.* 8. habemus quædam *olea Vulneraria*, quorum basis ferè solet esse Hypericum.

Ita sunt, qui habent tale Balsamum Vulnerarium excellens:

♃ *Flor. hyperici, dum adhuc sunt in gemmis*, part. j.
Gemm. verbasci part. ß.
Spiritus vini rectif. opt. part. iij.

Stent in Infusione, usque dum tingatur spiritus vini: post expressionem tincto add.

Terebinthinæ, vel etiam *olei infusionis momordicæ*, & mista digerantur per 3. dies & noctes in cucurbitula, eritque egregius *Balsamus Vulnerarius*.

Item elegans *Balsamus* ad vulnera & ulcera inveterata, *ex floribus hyperici* recentibus cum aliis, infuso oleo ex semine expresso, & vino rubro, vid. in HEINRIC. ab HEER *Observ.* 16. *p.* 150. Quod si oleo ex seminibus hyperici expresso, aut foliis ejusdem oleo infusis, ac per annum in infusione relictis, postmodum addantur flores sulphuris, habebitur per digestionem *Oleum* sive *Balsamus sulphuris vulnerarius* egregius, qui se ipsum satis commendabit. Vel cum cerussa aut saccharo Saturni *Balsamus Traumaticus refrigerans*; vel camphorâ additâ cum terra vitrioli dulci, *Balsamus incarnans*, & sic ex eodem remedia alia polychresta fieri possunt. Aliud elegans *vulnerarium compositum* ex basi hyperici videbitis in *Quadripartito Botanico* SIMONIS PAULI *Class.* 3. *p.* 350.

In FABRI *l.* 4. *Myroth. spagyr. cap.* 21. videre possumus *Oleum hyperici destillatum*, ejusque eximios & excellentes usus.

Conserva, facta ex semine hyperici cum saccharo, ceu expertissima & non satis laudanda, commendatur ad præservationem calculi.

Denique fit etiam Sal ex planta incinerata, quod specificè convenit, & ceu experimentum singulare laudatur in pleuritide, à ℈j ad ʒß usurpatum.

HYSSOPUS.

Hyssopus, Germanicè *Isop*, quæ sit genuina? Veteres dubitarunt. In Horto Medico nostro habemus *triplicem*: *flore cæruleo*, *purpureo*, & *albo*; quæ omnes usu conveniunt. Planta est aromatica, saporis acris, odoris fortis & gravis, unde vi incidendi, attenuandi, & discutiendi gaudet.

Tota planta est in *usu*, quia flores & folia ad invicem maximè sunt consita. Floret Julio & Augusto.

Est celeberrima, & quidem ex decantatissimis quoddam Thoracicum & stomachicum; acrimoniâ enim suâ aromaticâ mucum viscidum, tàm ventriculi quàm pulmonum, incidit, simulque deterget, & expectorationem promovet. Hinc Decoctum vel infusum in vino, vel mulso, vel cerevisia ordinaria in affectibus pectoris, asthmate, tussi chronica, item in empyemate & similibus, cum lignis decoctum, ubi sufflaminatur respiratio propter abundantiam pituitæ crassæ, viscidæ & mucilaginosæ, in bronchiis pulmonum stabulantis, resolvendi & expectorandi gratiâ adhiberi potest, dum medicamenta ex hyssopo præparata amarore penetrante imprimis acidum ex læsa digestione prima attenuant, incidunt, & resolvunt, & excretioni per quascunque vias aptas reddunt: Unde *Syrupos* & *Electuaria pectoralia* ingreditur. Præprimis in cardialgia flatulenta, & ubi ventriculus muco ex pituita vitrea est obsitus, in eo casu Infusum in vino frequentis solet esse usus, & hinc dicitur mirabiliter stomachum confortare, & corroborare.

Externè quoque in oculorum suggillationibus, & sanguine sub cornea collecto, sive à causa interna, sive contusionibus, nil conducibilius est, quàm summitates hyssopi recentis vel exsiccati nodulo inclusæ, quæ immersæ aquæ bene fervidæ, vel vino calido, & instar fomenti humidi impositæ oculis, quemvis sanguinem grumosum & extravasatum dissolvunt. Verùm usus ejus est continuandus. Hoc ex GALENI temporibus jam consignatum habemus, quod dicto modo applicatus hyssopus quasi visibiliter sanguinem congrumatum resolvat; sicut & RIOLANUS *in Tractatu de Affectibus Oculorum p.* 133. sibi hoc expertum fuisse narrat.

Syrupus, tam *simplex* quàm *compositus*, singulariter expectorat pituitam vitream, & alias mucilagines in ventriculo, primis viis & pectore stagnantes; Unde conveniunt asthmati & tussi chronicæ. Notetur: ubi expectoratione opus, in Syrupis mel potiùs loco sacchari accipitur; Mel enim egregium per se Expectorans est. Quin & *Aqua hyssopi spirituosa* in stomachi malis est egregia, & absumendo cruditates, hac ratione anorexiam, apepsiam, &c. tollit.

Quidam aquam hyssopi & hyoscyami conjungere solent, externèque applicant ceu expertam in suggillatione: Videatur SENNERTUS *Tom. I. Prax. P.* 3. *Sect.* 2. *cap.* 22.

JACEA.

Inter Jaceæ varias species præsto est:
1. *Jacea lutea capitulo spinoso*, quæ est hortensis.
2. *Jacea nigra pratensis folio lanciniato*.
Hæc dicitur *Jacea*, quod post florem deciduum pappas seu flocculos de se spargat & jaciat; Unde & Germanis *Flock-Blume* dicitur: *Nigra* verò dicitur ob flores ac folia obscura.
Eadem, quę de Scabiosa dicentur, etiam de hac Jacea dici possunt: nimirum valet contra apostemata. Officinas non ingreditur, cùm Scabiosa multum præstet.
3. *Iacea oleofolio capitulo simplici*, seu *Ptarmica Austriaca*.
Ad Stæbas refertur, unde & ab aliis *Stæbe Salamantica* dicitur: Curiosum est, quod vix marcescere soleat.
4. *Iacea tricolor*, quæ est violarum species, & propter coloris elegantiam etiam *Viola tricolor*, item *Viola Trinitatis* dicitur. Et hæc sunt ejus primaria Synonyma, qu busdam, sed falsò Germ. *ie langer*, *ie lieber*, & *Freysamkraut*, quòd à quibusdam, infantibus contra epilepsiam in pulte commendetur. Sed vana hæc est persuasio.
Nullius aut rari est usus medici.
Hihilominus Jaceæ quævis quàm proximè accedunt ad genus Scabiosarum, & inter vulneraria non est ultimum. Hinc etiam in affectibus pulmonum insigniter solet laudari in asthmate & similibus. Imò flores & folia usurpata laxare alvum & leniter purgare dicuntur; unde quidam inter emollientes, alii diureticas referunt plantas: quod an verum sit? experientia consulenda. A Practicis raro præscribitur.

JACOBÆA.

Jacobæa est vel *sylvestris* vel *marina* seu *cineraria*, ita dicta, quod folia hujus quasi cinere sint conspersa. Germanis vocatur *Iacobskraut*, ratione temporis, quo floret. Hanc colunt horti, illam arva. Usum verò medicum habent nullum.

JASMINUM.

Jasminum quod habet AUTOR, est *vulgatius Dodonæi flore albo*, quod in Italia provenit. Dicitur ita vel ab ἴασμα, quod florem medicatum, vel ἴοσμη, quod florem violarum, indicat: Latinè dicitur Gelseminum. Apud nos rarum est, raroque præscribitur.
Prostat tamen in officinis *Oleum Iasmini*, paratum ex infusione florum cum oleo Been, cui post impressionem flores novi denuò infunduntur, uti dictum superius; nam si destillatur Jasminum, nunquam tamen elicitur aqua fragrans. Oleum hoc Jesmini valdè commendatur ad generationem capillorum, quos longiores facit & copiosiores, item pro usu emolliendi & flatus discutiendi, easdemque obtinet vires, quas Chamæmelinum, quod & illi pro usu carminativo præponendum; sicut pro usu emolliendi oleum amygdalarum dulcium; quia crebrioris sunt usus, nec adeo cara. Unde in officinis Jasmino carere possumus.
Præter hoc in horto nostro Medico colitur

JASMINUM INDICUM HEDERACEUM CORNUTI,
in plantis suis Canadensibus descriptum.

Hoc aliàs etiam dicitur *Gelseminum Mexicanum Maximum*, quo nomine apud *IOHANNEM-BAPTISTAM FERRARIUM in Tract. de Florum Cultura* (qui Tractatus quoad stili quidem florem elegantissimus, quoad verò realia non adeo magnifaciendus) insignitur. Planta aliàs est rara, & quæ curiositatis tantùm gratia in hortis colitur.

IMPERATORIA.

Imperatoria vulgò Germ. *Meister-Wurtz*, utut falsò, vocatur Ostrutium. Radix est exotica, nec spontè apud nos provenit; nihilominùs sat abundè colitur in hortis, & sat feliciter etiam crescit. Species est Angelicæ, cui odore, sapore, & omnibus qualitatibus similis est, & ferè tam potens quàm Angelica: Ideò etiam, cùm conspirent in facultatibus radix Angelicæ & Imperatoriæ, illa huic, uti & enulæ, gentianæ, & radici olsnitij in defectu substituuntur.
Usitata est *Radix*, quæ saporis est admodum penetrantis & acris, egregiè aromatici; ex alexipharmacis sudoriferis & febrifugis haud postrema; quę adeoque, præter vim carminativam, quam obtinet à sale volatili acri oleoso, est sudoriferum, & egregium Alexipharmacum. Videatur AUTOR, & omnia, quæ superiùs de Angelica dicta fuerunt, huc commendari possunt. Hoc tantùm noto, quod contra febres intermittentes quascunque per sudorem curandas, in cruditatibus ventriculi acidis absorbendis, pulverisata Radix ceu expertum specificum commendetur. Aromatica hæc omnia meliùs conducunt, si in spiritu proprio seu spiritu vini assumuntur, quia vis particularum earundem activarum velut menstruo hoc nativo optimè elicitur. Ad fœtorem oris, malum non tàm periculosum quàm molestum, corrigendum Imperatoriæ radix comesta quoque usurpatur. Quæ habet AUTOR, per se constant.
Sal Imperatoriæ in febribus intermittentibus quibuscunque curandis ceu catholicum febrifugum existimatur, à ℈j ad ʒß ante paroxysmum exhibitum.

IRIS NOSTRAS.

Iris Græcis dicitur propter colorum in flore varietatem, Iridis in modum, Germanis *blaue Lilgen*. Planta est satis cognita, quę dividitur in *Tuberosam* & *Bulbosam*. De *tuberosa* jam loquimur, quæ est *cærulea*, & in officinis pro usu cathartico & diuretico asservatur. Aliàs quoque *gladiolus* dicitur, sed minùs rectè; quia hæc est alia herba, nempè *Iris lutea*, nullam cum Iride cærulea convenientiam habens, nisi quoad folia: à forma quidem externa sic dicta conveniunt. Quando ergò de vi purgante gladiolorum scribitur, intelligitur *Iris nostra cærulea*, quæ inter Purgantia non ultimum obtinet locum. Gladiolum verò seu Iridem luteam *suprà* habuimus, *ubi de Acoro adulterino*.
Radix autem hujus Iridis cæruleæ *colligenda* est tempore verno, antequam germinare incipiat; ita enim egregiam vim obtinet purgantem. Usitatissima est in hydrope pro evacuandis aquis abdominis, quas copiosissimè & sensibiliter evacuat, adeò, ut observatum fuerit, Hydropicos nulla arte sanabiles Ireos hujus succo fuisse curatos. Prætereà vi singulari diureticâ renum vim sopitam fortiter simul excitat; in ascite itaque optimus ejus usus est in infuso. Errhinum quoque est efficacissimum. Ordinariè quidem è radice recenti rasa & contusa exprimitur succus, qui posteà in vase clauso digerendus & depurandus, ut partes crassiores secedant. Hic succus per residentiam depuratus, & ab ʒß ad ʒvj aut ℥j propinatus, validissimè purgat, & pro evacuandis aquis hydropicorum commodissimus est. Sed propter acrimoniam suam, quâ fauces erodit & excoriat, solitariè non propinatur, sed in jusculo pulli, vel aqua fœniculi, vel vino Malvatico, vel alio dulci, vel cum Syrupo violarum exhiberi debet, ut temperetur hoc modo nimia succi acrimonia.

℞. ergo *Succi rad. Ireos nostrat.*
Syr. violar. an. ʒvj ad ℥j.
M.

Propinetur pro usu hydragogo:
Vel radix recens minutim incisa ebulliat in jusculo pulli, decoctum leniter expressum propinatur successivè, donec sufficienter evacuatus fuerit æger. FALLOPIUS quidem hunc succum rejicit, sed SENNERTUS hujus usum *in Praxi* diversis observationibus confirmat; præsupponit tamen viscera, & ventriculos optimos. Vis ejus consistit in acrimonia stimulante fibras intestinorum nerveas excretrices, & vellicando renes, excretionem utramque præstat. Arbitror succum hunc non solummodò evacuationis ratione, sed etiam speciali vi alterativâ in acrimonia sua fundatâ, Hydropicis proficuum esse. Potest etiam usurpari hæc radix, si incisa ad aliquot vncias cum radice helenii, & radice armoraciæ recentis aliisque infundatur vino, nodulo inclusa, & ita pro scopo alterandi & purgandi propinetur.
Quidam destillant succum, & *aqua destillatæ* ℥iij dant pro purgante.
Prostat & *Syrupus*; sed radix hæc, nec succus, diuturnam fert cocturam, quia vis omnis purgans avolat.
Oleum irinum per infusionem paratum, in obstructionibus, aliisque affectibus narium, præcipuè coryza & gravedine, vel solum, vel additis guttulis nonnullis olei destillati majoranæ, commendatur insigniter: promovet enim potenter lymphæ effluxum. In scrophulis & strumis curandis efficacissimum est hoc Oleum & succus, ut scilicet eas resolvat, & successivè per alvum ejiciat. Et sanè hoc in casu remedium est specificum.
Fæcula radicis nullius valoris & pretij est.

IRIS ILLYRICA AC FLORENTINA.

Iris Illyrica seu *Florentina flore albo*, planta est satis cognita; quæ aliàs valdoperè suaveolentem in recessu aromaticum spargit odorem. Dicitur Germ. *Venedische*, *oder Florentinische*, *oder riechende Veilwurtzel*. Optima est, quæ crescit in Dalmatia.
Nihilominus Florentina est egregiũ pectorale, & adhibetur in affectibus pectoris, à lympha acriore oriundis, ut Tussi sicca, vel catarrhis tenuibus, tussi sicca & asthmate, asperitate faucium, raucedine & similibus, cùm insignem habeat vim non saltem temperandi, & corrigendi non nihil vi aromaticâ acrimonias, sed & purgandi successivè eogenitas sordes & mucilaginem plus minus crassam pulmonum, eorumque bronchiis impactam, indeque pulmonum læsiones restituit. Unde Pulverum pectoralium, Rotularum, & Morsulorum, primarium est Ingrediens. In asthmate, tàm in pulvere, quàm in oxymelite decocta, admodum commendatur; e. g. in tussi à læsione pectoris:

♃. *Pulv. rad. Ireos Flor.* ℨvj.
Flor. sulphuris ℨj.
Olei destillat. anisi ℈j.
Fœnic. gutt. xij.
Sacch. opt. ℥iij.
M. f. Pulvis in forma *Elæosacchari Pectoralis*.
Dosis est ℨj. bis in die.

In torminibus ventris infantum radix pulverisata à gr. viij. ad xij. pro purgatione leni & vomitorio commendatur.

Extrinsecus usus est primarius inter Cosmetica, vel inter ea, quæ solent delere maculas & sordes cutis; item masticata & in ore detenta, adhiberi solet contra fœtorem oris.

In Officinis prostant *species diaireos simplicis & compositæ*, quæ similiter in pulveribus, rotulis & morsulis pectoralibus solent præscribi. Et denique admiscetur *pulveribus Cypriis*, Germ. *dem puder*, qui insperguntur capillis.

ISATIS.

Isatis vel *Glastum*, Germanis dicitur Waid.

Galenus spleni dicatam vult hanc plantam in Decocto. Aliàs etiam tinctoribus in usu est: Ex planta contusa globulos formant, siccant, aut cum hisce cæruleum colorem pannis inducunt. WEDELIUS & CAUX putrefaciendo salia volatilia hujus occasione præparare docent, quę salia volatilia plantarum ZWELFFERUS non credebat. Sine aere putrefacta hæc planta spiritum urinosum; cum aere verò sal volatile simul suggerit materialiter, non formaliter in plantis existens, ex activitate salis alcali volatilis in particulas terreas fixiores & oleosas genitum.

JUGLANS.

Juglans arbor est ubivis nota, imprimis in Sabaudia, ubi integri montes pleni reperiuntur.

Multa Officinalia subministrat; crebri enim usus in Praxi Medica.

Cortex seu putamen nucis juglandis exteriùs viride vi quadam vomitoria dicitur præditam esse: habet saporem adstringentem vitriolicum, unde ex hisce putaminibus viridibus Vitriolum quoddam vegetabile pro extractione tincturæ coralliorum inde paratur hoc modo:

Nempè in autumno *putamina nucum* contunduntur, & conquassantur: quibus affunditur *aqua*, ut modicè ebulliant, hinc exprimatur & filtretur per pannum laneum. Porrò

♃. *Succi hinc filtrati* Mens. iij.
adde
Salis commun. M. ij.

& in loco calido evaporetur ad cuticulam, hinc in loco frigido Crystalli perfectè Vitriolicæ virides, *vitriolum Vegetabile* dictæ, generantur, blando calore exsiccandæ. Tandem

♃. *Vitrioli hujus* ℔j.
Boli rubræ ℔ij.

Destillentur gradatim per retortam, & acquiritur acre ac acidum acetum seu spiritus, mediante quo corallia, perlæ, aliaque solvi possunt.

Succus ex his putaminibus viridibus expressus, ac melle inspissatus, dicitur *Rob nucum*, seu *Diacaryon*, quod ipsum meritò commendatur ab HARTMANNO in omnibus faucium affectibus ubi adstrictione opus est, imprimis quidem in inflammatione faucium, uvulæ, tonsillarum & anginæ, ex lympha acriore natis; & in principio morbi frequentissimè solet adhiberi pro sistenda inflammatione in angina. In tali casu sub forma Gargarismatis præscribi solet Rob dictum; v. g.

♃. *Aquæ semperv.*
Prunellæ an. ℥iij.
Rob nucum ℥ß.
Syr. semperv. maj. ℥j.
M. D. S.
Succus ad gulam per aliquot vices.

De hac Mixtura una vice aliquot cochlearia in ore detinentur, & sensim sensimque ad fauces protrudantur, & sic gargarisentur, Vel

♃. *Aquæ cort. nuc. virid.*
Semperv. maj. an. ℥ij.
Sal. ammon. ℨß.
Rob dianuc. ℥ß.
M. D S. ut suprà.

Est egregium in laxatione uvulæ & Angina. Optimum est hoc:

♃. *Sedi major. rec.* M. ij.
Cancror. fluviat. No vj.

Contundantur in mortario lapideo, & exprimatur succus; cui addatur

Rob nucum ℥j.
M. D. S. ut suprà.

Aqua destillata ex his corticibus viridibus valdoperè commendatur ad calculum.

Subsequitur jam *Cortex interior*, qui collectus, dum adhuc succulentus est, & blandè exsiccatus à ℨß. ad ℨj. validissimum est Vomitorium, ut dicit AUTOR; sicut etiam PLATERUS Vomitorium ex hoc paravit, junctis radice raphani & sale: Vid. HARTMANNUS *Pr. Chym. p.* 12. aliàs non propinatur. Sunt tamen etiam, qui commendat hunc corticem contra calculum.

Ulteriùs se sistit Cortex intimus nucleum ambiens, qui, uti habet AUTOR, juvat Colicos. PLATERUS solet eundem applicare pulsibus seu carpis manuum in iis, qui laborant febre tertianâ intermittente, Germ. *am Kalten Fieber*, *in febre frigida*.

Sequuntur *Juli*, Germ. *die bluhen*, *i. e. flores*; sunt enim nihil aliud, quàm flores.

Hi ipsi Juli habent vim vomitoriam, ut ut leniter operentur. Tempore verno in Majo collecti, exsiccati & cœlo sereno pulverisati, ad ℨj commendantur ceu arcanum specificum contra dysenteriam in aqua appropriata. Ulteriùs ad passionem hystericam etiam commendantur in aqua appropriata cum aliquot guttulis olei destillati succini assumpti: Videatur JOEL *in Praxi Med.* & HOFFMANNUS *de Med Officinal. p.* 499.

Ipsæ nuces maturæ per se rarò usurpantur, sive sint recentes, sive exsiccatæ. Recentes habent vim alexipharmacam. Sunt tamen etiam, qui dicunt, illas inducere Cephalalgias: & certum est, quod versantes vel dormientes ad tempus sub juglande, cephalalgiâ affliguntur. Aliàs rancidæ comestæ raucedinem & asperitatem faucium excitant, uti notum. Adhæc contra pestem & morbos malignos præservativè & curativè commendantur: hinc & Antidotum Mithridatii Regis ingrediuntur, quo se præservasse dicitur à quocunque veneno; & constat ex aliquot nucibus juglandibus, aliquot foliis rutæ, & aliquot ficubus: videatur SENNERTUS *de Febribus l.* 4. *c.* 5. *p.* 447. adeò, ut ab omnibus semper nucibus juglandibus fuerit adscripta vis contra venena. Sanè non paucæ hinc sunt Compositiones Alexipharmacæ & antipestilentiales, quas simul ingreditur nux juglans, e. g. in Belgio prostat *Aqua prophylactica* contra pestem, & morbos malignos & epidemicè grassantes, cujus ferè primarium ingrediens & basis sunt nuces juglandes immaturæ. Ejus compositio est hæc, quam describit SYLVIUS, *in Praxi*, & BARBETTE *in Pr. l.* 3. *c.* 3. uti etiam in *Tractat. de Peste*.

♃. *Rad. Angelic.*
Zedoar. an. ℥j.
Petasit. ℥ij.
Fol. rutæ ℥iv.
Meliss.
Scabios.
Flor. calend. an. ℥ij.
Nuc. jugl. immat concis. ℔ij.
Pom. citr. rec. concis. ℔j.

Contundantur omnia simul, deinde affundatur *acetum vini optimum*, ad 3. quartas partes ex arena in cucurbita vitrea per se destillati, ℔. xij.

Digerantur per noctem: deinde destillentur igne cinerum lento ad siccitatem, idque sine ustione, & acetum destillatum hoc usui servetur.

Compositio est elegans, & quæ frequentis est usus, ut dixi, contra pestem & alios morbos malignos & epidemicos. Pertinet huc quoque *Aqua alexiteria* singularis *ex nucibus*: vid. HAMEL *in Affect. Corpor p.* 440.

Nuces recentes *conditæ*, & morsui canis rabidi impositæ virus extrahere asserit MARCUS MARCI *in Phil. veterum restituta, p.* 436. Nuces immaturæ saccharo condiri solent, vel melle, & cum aromatibus imprægnantur, quæ tanquam singulare analepticum pro corroboratione capitis & stomachi, etiam membris ad venerem torpidis erigendis, laudantur; ubi tamen in hoc negotio addita aromata potius, quàm ipsæ nuces, effectum edunt, cùm aliàs conditura juglandis perquam nota sit.

Radices juglandis *succum* dant efficacissimum. Scilicet mense Februario foditur usque ad radices, harum maxima pars perfoditur, unde emanat succus ille reverà singularis, qui commendatur in doloribus dentium chronicis, quin & podagram curat, & nephriticos dolores ad miraculum placare dicitur, tam externè illitus, quàm internè haustus, ubi per urinam malum eliminat. Adhæc singulariter convenit in cephalalgia, de quo vid. BARTHOLINUS *Cent.* 3. *Histor.* 97. ubi imprimis de nucibus agit juglandibus, quas ob figuram capiti, & cerebro æmulam, in affectibus capitis convenire, & in Belgio felicem hujus rei factam esse experientiam asserit. Nonnulli hanc aquam tanquam secretam habent in plurimis morbis, præsertim chronicis. Eodem quoque modo *succus tiliaceus* quibusdam colligitur, quem contra epilepsiam maximè commendant: Videatur TILEMANNUS *in Materia Medica*.

JUJUBÆ.

JUjubæ ſeu Ziziphæ, Germ. *rothe Bruſt-Beere*, creſcunt in Italia.

Succo dulci & blando conſtant, adeoque inter temperata remedia referuntur; & in temperanda acrimonia humorum quacunque admodum conducunt, imprimis leniunt aſperitudines, acredinem & ſalſedinem lymphæ, & propterea in affectibus pectoris, pleuriticis, tuſſi, aſperitate faucium, raucedine, & ſimilibus morbis, egregium ſunt remedium, & nulli comparandum. Poſt faucium affectus ex lympha acri ortos, in affectibus renum, item urinariis, ut in ſtranguria, dyſuria &c. ex nimia urinæ acrimonia, & exinde inducta corroſione renum, & variarum ſeu fiſtularum urinariarum, temperanda, ſuas quoque virtutes inſigniter exerit. Ob dictos ergò uſus potiſſimùm adhibentur ſub forma decoctionis pectoralis & nephriticæ, vel his ipſis pro tali ſcopo admiſcetur Syrupus Jujubinus, qui ſemper in officinis proſtare ſolet, & in tuſſi ſicca, quæ in principio pleuritidis & variolarum affligit, commendatus eſt.

JUNCUS CYPEROIDES.

JUncus Cyperoides floridus major, ſeu *Cyperus floridus maximus* ita dicitur, quod ambæ plantæ, nimirum Juncus & Cyperus, in hac planta propter florem ſpecioſum conſpirare videantur. Cyperus enim dicitur ratione foliorum, qui ſunt trifida; Juncus verò, quia interior ejus facies habet poroſitatem.

Planta aliàs eſt ſpecioſa, ac quæ præter odoris ac floris gratiam nullum alium habet uſum.

JUNIPERUS.

JUniperus frutex eſt ſatis cognitus nobis, Italis verò non, quamobrem nobis quoque indignantur; & quoniam inſignis uſus eſt in officinis, meretur ſanè, ut integer Tractatus de ea ſcriberetur: id quod & MICHAEL BABST fecit, qui *librum in quarto* ſcripſit *de Junipero*, quem intitulavit *Juniperetum*, & *Conradus Conradi*, qui integrum *caput de Junipero Medullæ ſuæ deſtillatoriæ p.* 270. inſeruit: multos brevitatis ſtudium tacere jubet.

Inter partes autem Officinales, I. ſe offerunt *Baccæ*, quæ quotannis bis matureſcunt, vere ſcilicet & autumno, craſinque totius concreti obtinent. Scatent ſale volatili oleoſo aromatico ſingulari, & ſunt quaſi *Aroma Germanorum*, inſigniter diureticæ, æquè ac ſudoriferæ & nephriticæ, proſunt in affectibus ventriculi, inteſtinorum flatulentiis quibuſcunque ex viſcido acido natis, & uterinis. Non mirum ergò, ſi in affectibus catarrhalibus & chronicis, quæ ſenes in ſpecie affligunt, & plerumque in ſtomacho & primis viis hærent, tam egregiè conducant, lympham vitioſam corrigendo, abundantem per renes evacuando. Primam ſtomachi digeſtionem mirè adjuvant. Imprimis etiam in affectibus menſium laudantur. Aliàs & in hydropis cura baccæ ſunt optimæ. Valdoperè etiam commendantur in affectibus capitis & oculorum; item admiſcentur quoque commodè Potionibus Vulnerariis in vulneribus & ulceribus partium internarum. TENZELIUS *in Medic. Diaſtat. p.* 169. commendat contra lepram. Suffitus baccarum prodeſt iis, qui laborant catarrhis, ſi miſceantur cum ſuccino, aut fumus extractus per os, iis qui laborant phthiſi, ſeu ulcere pulmonum. Suffitus hic ex baccis & ligno omnes dicitur inficere muſcas, ſed hoc eſt ludicrum. Fit tandem egregium remedium in ambuſtis, recipiendo baccas Juniperi recentes, quæ cum butyro non ſalito leniter frixentur, exprimantur, & ſic non inelegans ad ambuſta remedium habetur.

Inter *Præparata* ex baccis ſeſe offert aqua, quæ colicis & nephriticis eſt ſingularis & multi uſus, urinam ciendo, vias urinarias abſtergendo, moderatè eaſdem ſtimulando, & imprimis diſpoſitionem calculoſam renum in fermento vitioſo ſitam, ratione cujus etiam ex quibuſdam eduliis calculus ſemper regeneratur, corrigendo, tam præſervativè quàm curativè, ſi jejuno ſtomacho potetur, ſive ſimplex per veſicam, ſive per Balneum Mariæ deſtillatur. Quod ſi verò baccæ contundantur, & communi methodo fermententur, dant ſpiritum ardentem inſtar ſpiritus vini, ubi &, ſi hic rectè præparetur, ſal volatile ſe ſimul elevat, quod incruſtat alembicum eleganti formâ & facie. Spiritus hic commendatur in affectibus capitis & partium nervoſarum internè & externè, eleganter urinam ciet, & imprimis diſpoſitionem renum calculoſam vi balſamicâ corrigit, & ſic à calculo præſervat.

Rob Juniperi vi balſamicâ præſervat contra calculum ac nephritidem, valdoperè detergit renes & vias urinarias, ſabulum in iis coacervatum & concretum expellit. Aliàs & in affectibus menſtruis quoque convenit. Imprimis autem vis ſudorifera egregia in hoc ſe manifeſtat, quâ de cauſa ab Italis quoque *Germanorum Theriaca* meritò dicitur, ob vim egregiam alexipharmacam & antipeſtilentialem, quam per ſudorem exerit, quoniam non cedit Theriacæ, laborioſæ ſatis compoſitioni. Unde inſervit pro corpore Electuariorum ſtomachicorum & nephriticorum, item antipeſtilentialium, in quibus loco mellis optimè uſurpari poteſt.

Exindè fit *Elixyr Iuniperinum*, cujus deſcriptionem habemus in AUTORE, unà cum experientia certa contra calculum & affectus nephriticos, vocari ſolet aliàs Malvaticum Juniperinum, quoniam ferè ſaporem habet vini Malvatici. Nihil aliud eſt, quàm *Eſſentia Juniperi*, eſt Rob, & ſpiritu per fermentationem affuſo & digeſto, conſtans. Elegantiſſimum eſt remedium ſtomachicum, anticatarrhale & antinephriticum. Experientia hoc confirmat, teſte HORSTIO *Obſ. pag.* 158. Poteſt uſurpari in quocunque caſu, aliquot dies ante & poſt novilunium, manè jejuno ſtomacho ſingulis vicibus ad cochlear unum vel alterum, & prꝍter dictos affectus egregiè prodeſt in ſcorbuto & peſte.

Pari modo & *Malvaticum ſambucinum* parari poteſt ex Rob ſambuci cum ſpiritu proprio, diaphoreticum, & ad eryſipelata.

Præter hoc & *Quinta Eſſentia Juniperi* datur, ex oleo, ſpiritu, & ſale fixo Juniperi; quæ tamen minus firmiter cohærent.

Extractum baccarum Juniperi convenit cum Rob.

Syrupus ſingulariter confert in obſtructionibus viſcerum, imprimis lienis, & hincetiam in obſtructione menſium, quos ciere ſolet.

Oleum deſtillatum *Juniperi* eſt aromaticum, quod cum aqua & ſpiritu in viribus conſpirat: unde contra affectus nephriticos internè & externè, curativè & præſervativè, uſurpatur; uti etiam ad colicam, morbos malignos & contra peſtem, in quibus cum aliis aſſumtum potenter ſudorem movet. Externè ingredi ſolet *unguenta nervina*, & *antiparalytica*.

Quibuſdam in locis Potum egregium hypochondriacum, *Cereviſiam* nempè *Juniperinam* ſub nomine *Fermentati Juniperini*, parant ex baccis: quando nimirum *cereviſia* fermentat, adduntur *baccæ Juniperi* cum *paſſulis* & *tartaro*, ut ſimul ſubigantur, & mitigetur baccarum acrimonia: Vid. HOFFMANNI *clavis in Schrœderum pag.* 492.

Sal fixum ex baccis calcinatis per aquam aut vinum elixiviatur, quod eſt optimum diureticum in hydrope & affectibus hypochondriacis, quoniam valdè ciet urinam: Videatur HELMONTIUS, *Tract. de Febr. cap.* 6. §. 13. *p. m.* 33. ubi hujus elegans anatomia reperitur. Imò ſunt, qui dicunt, quod *lixivium* paratum *ex cineribus baccarum & ligni Juniperi*, ſi illo lavetur caput ſingulis ſeptimanis, ita roboret viſum, ut per totam vitam nullum detrimentum quis patiatur in illo: imo arcet pediculos, quorum exercitus ſatis eſt frequens & moleſtus nonnullis. Dicunt etiam, quod color capillorum nunquam mutetur, ut ut longiſſimè quis vivat.

Summatim: ex baccis Juniperi habetur *Aqua*, *Spiritus*, *Oleum* copioſum aromaticum, *Rob*, *Elixyr*, *Extractum*, & *Sal fixum*: quæ omnia in dictis affectibus conveniunt.

II. Se ſiſtit *Frutex* perpetuâ fronde virens, & continuò fructus ferens; quo ipſo virtutem ſingularem balſamicam, ad vitæ conſervationem utilem, ſecum habere prodit. Omnia enim ejuſmodi vegetabilia, quæ perpetuò virent, reſinam aut vim balſamicam in receſſu habent. Reſina hæc ejus oleoſa & balſamica eſt, quæ quasvis aeris negligit injurias, & perpetuam arboris juventutem conſervat; propterea Juniperus ceu arboris cedri ſuccedaneum ad vitam longam habetur *Tackio in ſua Chryſogon. pag.* 167. quæ duæ arbores veteribus unum idemque vegetabile fuerunt. Ex cedro enim HELMONTIUS *in Tractatu de Vita longa, & Arbore Vitæ*, medicamenta ad longam vitam parare commendat. Cùm verò hæc ſit rara apud nos, propterea TACKIUS, ut dictum, Juniperum illi ſubſtituit, cùm eundem ſortitus ſit effectum ac cedrus. Alii alia cum hoc ipſo ligno tentant. Imprimis videre poſſumus TENZELIUM *in Med. Diaſtat. p.* 166. ubi diſſerit de modo, quo vritutes ſerpentis balſamicæ poſſint traſplantari in Juniperum. Et certè, lignum Juniperinum tantarum non immeritò cenſetur virium, ut non cedere dicatur ligno Guajaco, ſaſſafras, ſimilibuſque, ab ultimis Garamantis adductis, unde in potionibus Antivenereis, ſeu in curatione luis Gallicæ optimè poteſt ſubſtitui ligno ſaſſafras, Guajaco, ac Radici Sarſæparillæ, pro ſcopo diuretico ac ſudorifero, & acidi viſcidi, lymphæque vitiatæ correctivo ſeu catarrhali; cùm & exinde decocta egregia ſudorifera, æquè ac diuretica, parentur: ut taceam ſarmenta lupuli. Aliàs raſura ligni juniperi in interno & externo uſu confert in affectibus nervorum, quod eſt elegans ſudoriferum. Suffitus ejus uſitatus eſt in corrigendo aere peſtilentiali, veneno infecto, & commendatur contra veneficia & incantationes.

Oleum ex ligno rectificatum potentiſſimum eſt ſudoriferum, ſimulque diureticum, multis morbis egregium remedium.

Turiones ſeu *ſummitates juniperi* laxant eodem modo, atque iſtæ ex ſambuco.

Datur etiam *Gummi Juniperinum*, quod aliàs vocatur *Sandaracha*. Cæterùm obſervetur, quod etiam *Arſenicum* vocetur *Sandaracha*, ſed cum additamento, *Græcorum*; Juniperinum verò contra vocatur *Sandaracha Arabum*, quod probè notandum, ne fiat confuſio in Praxi. Rarò tamen eſt in uſu, & uſurpatur tantùm pro ſuffitu in affectibus capitis catarrhalibus.

Dicit AUTOR, quod inſerviat *Aquæ ophthalmicæ*. Paratur autem exinde hoc modo:

℞. *Spongias* seu *fungos juniperi recentes* exiles, mense Majo, quo tempore sunt molles instar pultis, contunde, & in cucurbita bene clausa expone radiis solaribus, & sic resolvuntur spongiæ seu fungi in liquorem seu aquam, quæ colatur per linteum, aut filtretur per chartam emporeticam, & postea pro ulteriore depuratione acervo formicarum imponatur.

Liquor hic, ubi opus est, ceu catholicum remedium in quibuscunque affectibus admodum est proficuus. Conferatur CONRADUS CONRADI *in Med. Destillat. P. 1.*

L.

LACTUCA.

LActucæ ita dicuntur, quoniam nutricibus lac præbent. Est planta non ignota, planè congener Cichoraceis; hinc iisdem facultatibus convenit, abstergit, refrigerat, magisque temperata est, adeoque magis alimentosa.

Ex hac *Folia* & *Semen* sunt in usu.

Folia rarò usurpantur, ut ut referantur inter Refrigerantia, de quibus *superiùs* sum locutus, quod constent sale blando nitroso volatili, copiosâ aquâ diluta; cujus ratione omnia olera refrigerant. Quidam recipiunt, & ebullire sinunt in jusculo Gallinæ, & hoc propinant contra vigilias, aperiunt, & urinam cient.

Aliàs solent præscribi *externè* in pediluviis contra Agrypniam & vigilias. Quæ habet Autor, per se constant.

Semen ejus, ut & ipsa planta, pro augendo lacte commendatur admodum; à quibusdam pro absumendo semine. Sed, quia hæc duo sunt contraria, & non conciliari possunt, meritò de hoc effectu dubitatur. Interim & lac & semen imminuere solet, quando nimirum in nimia copia affluit, temperando illam, quod tamen non sola, sed cum vitice facit. Unde Emulsio ex semine commendari solet contra gonorrhœam, item contra libidinosa somnia, & nimias pollutiones nocturnas.

Externè usurpatum somnum conciliat.

LACTUCA SYLVESTRIS.

LActuca sylvestris dicitur etiam *Costa spinosa*, quod costa seu nervus medius, item ambitus foliorum, sit spinis præditus. Proximè ad *sonchorum naturam* accedit, sicut quivis sonchi, intybi, Lactucæ &c. plantæ sunt congeneres. Pertinet quoque ad Lactucas propter lac, quod folia ejus plorant.

Culinis magis, quàm Officinis, est nota.

LACHRYMA CHRISTI.

LAchrima Christi seu *Jobi* reverà ad arundines pertinet; unde rectiùs *Milium solis arundinaceum* appellari meretur, quippè quæ genuina ejus videtur esse denominatio. Planta est curiosa, sed quæ difficulter apud nos crescit.

LAGOPUS.

LAgopus herba est ubique crescens, sed nullius, aut rarissimi est usus in Officinis; & vix memini, me legisse illum præscriptum apud Practicum, nisi quod interdum à quibusdam, ubi opus est adstrictione, soleat commendari. Aliàs, ut dixi, nullius est usus, nisi, ubi est adstringendum.

LAPATHUM.

LApathorum seu *Rumicum* plures sunt species, de quibus *videatur Muntingius* in Herba Britannica. Hîc intelligimus *Lapathum folio acuto plano*, seu *angustifolium Bauhini*, seu *Oxylapathum sylvestre*; Germanis *Mengelwurtz*, *oder Grund Wurtz* speciatim dicitur, propter specialem usum in scabiosis, & crustosis, aliisque cutis affectibus, qualis est scabies, pustulæ, pruritus, & ita ulteriorem progressum inhibendo, in quibus εὐπόριστον est non contemnendum, tàm internè quàm externè usurpatum. Saporis est quodammodo acris, & usurpatur Decoctum ejus internè pro purificanda massa saguinea in affectibus cutaneis, contagio ejusmodi ulcusculorum affectâ. Vid. LUDOVIC. *in Pharmac.*; in quibus & similibus affectibus solet etiam adhiberi fumaria: cui tamen & omnibus simplicibus ferè præfertur; mirè namque sanguinem purificat.

Externè succus radicis Lapathi, vel Infusum usitatum est in scabie, lentigine, & aliis similibus cutaneis affectibus, dum vel loco lavamenti, vel fomenti, vel unguenti applicatur pro purificanda cute. In serpiginibus quoque seu herpetibus, Germ. *den Schwinden*, feliciter prodest, si subigatur radix, & misceatur cum aceto in formam linimenti. Decoctum hujus radicis in aqua simplici, addito stercore gallinaceo, in scabie contumacissima & ferina pro lotione partis affectæ commendatur à SIMONE PAULI *in Quadripart. Botan. Class. 3. p. 361.* ubi loco testimonii habet historiam cujusdam, cujus integrum brachium serpigo invaserat, qui liberatus hoc Decocto, quo lota pars affecta, ejusque magma residuum instar cataplasmatis impositum fuit. Loco stercoris gallinacei sufficit quoque stercus ovillum. Vidi aliquando, quod ancilla, cui ex scabie humida pedes ac genua magno œdemate erant tumida, ex applicatione foliorum recentium hujus herbæ circa pedes egregium levamen habuerit, copiosum serum eliciendo, & ita tumorem imminuendo. Sunt etiam, qui valdè commendant Lapathum acutum contra hæmorrhagias narium præprimis. Amuletum ex Lapatho contra pestem ex literis BENEDICTI HINCKELMANNI, *Archiatri Elect. Saxoniæ* JOHANNIS GEORGII. II. ad ejus *Serenissimam Conjugem* datis, fuit sequens: Radix Lapathi majoris spatulâ ferreâ effossa, ita ne tangatur (in nomine SS. Trinitatis) lavatur, & in taleolos dissecatur, postquam in umbra fuit exsiccata, quorum taleolorum tres collo appenduntur. Aliàs, præprimis herba, rari usus est.

Oxylapatho huic majori adjungo

LAPATHUM ACUTUM MINIMUM.

LApathum minimum acutum, Germ. *die kleine Grundwurtz*, in defectu illius majoris commodè substitui potest; Viribus enim conspirat. Officinas autem fugit, & culinas tantùm visitat.

LARIX seu LAREX.

LArix, Germ. *der Lerchen-Baum*, arbor est in Germania exotica, frequens in districtu Tyrolensi, & suggerit *Resinam* & *Fungum*.

Resina vocari consuevit *Terebinthina vulgaris*, de *qua suo tempore inter Alterantia secundaria*.

Fungus est Agaricus purgativus, de *quo*, cùm etiam *inferiùs* sit *dicendi locus*, & nihil præter hæc duo Larix subministret, idcirco pergo, & quidem in ordine Alphabetico sequitur

LATHYRUS REPENS TUBEROSUS.

seu Chamæbalanus, Germanis *Erckel*, *Erdfliegen*, item *Erd-Nusse*; Ut &

LATHYRUS LATIFOLIUS vel NARBONENSIS,

seu *Climenum Matthioli*. Alia verò est *Lathyris*, quæ est *species Catapatiæ*, & ad esulas pertinet; sed *Lathyrus* ad leguminosas.

Neutrum horum est in usu.

LAURUS.

LAurus, Germ. *der Lorbeerbaum*, arbor aliàs est satis cognita, dum ex odore & sapore prodit vim aromaticam, adeò, ut sit aroma Europæum, substituendum aromatis Indicis.

Hujus Baccæ sunt in usu, & ratione salis volatilis oleosi quodammodo congeneres sunt baccis juniperi, inferiores tamen; unde solent conjungi cum his in præscriptis formulis.

Egregiæ sunt carminativæ, diureticæ, & uterinæ, imprimis verò decantatæ sunt ob vires anticolicas & uterinas; unde in affectibus flatulentis, & pro corrigendis mensium vitiis commendantur, promovent menses, pellunt fœtum & secundinas. Aliàs quoque pro Diaphoretico adhiberi possunt: v. g. pauperibus in peste, morbis & febribus malignis ℨj. pulveris baccarum in aceto, vel in vino, vel in aqua appropriata detur, atque sudor expectetur; & quidem, si adsit febris ardens, sumitur in aceto, & aqua appropriata; si non ardens, assumitur cum vino; & sic per sudorem curare pestem asserit PEDEMONTANUS. Sunt, qui instituunt δοκιμασίαν pro cognoscenda fœminâ, si habeat tumidum abdomen, an gravida sit vel non: propinant enim haustum vini, infusum per diem & noctem super quatuor vel quinque baccas, & dicunt quod si vomat, sit signum, quod sit gravida; si verò non vomat, illam non esse gravidam perhibent. Quidam dicunt, quod lauri baccæ putrefactæ, si destillentur, solo odore hausto sequatur purgatio per alvum.

Externè in vino coctæ, in affectibus nervorum paralyticis, & doloribus post partum accidentibus, egregiæ sunt.

Folia propter vim aromaticam, in sale volatili radicatam, in multis conveniunt cum sæpè laudatis aromaticis; partibus nerveis amica sunt, unde conveniunt in colicis & hystericis affectibus.

Externè adhibentur in emplastris, cataplasmatibus, & fomentis discutientibus, & attenuantibus.

Inter Præparata se offert *Electuarium de baccis*, quod usitatum est in Clysteribus discutientibus flatus ad ℥j.

Deinde *Emplastrum de baccis lauri* extrinsecùs applicatur in torminibus ventriculi ex flatibus, inflatione stomachi, suffocatione uterina, & flatulentia hypochondriorum.

Oleum

Oleum denique *laurinum* tam *expressum*, quàm *destillatum*, utrumque valdè est usitatum. *Oleum expressum* tam *per infusionem*, quàm *coctionem* paratū, extrinsecùs apprimè convenit in affectibus uteri, & nervorum, præsertim paralyticis, tam solitariè, quàm cum aliis unguentis illitum. Ad hæc in scabie experimentum est triviale rarò fallens, quod videlicet internis diaphoreticis præmissis, illi flores sulphuris aut sulphur pulverisatum admisceatur, & externè corpori scabioso illinitur; cujus tamen tutior usus est, si simul sal tartari addatur: contra pediculos quoque & furfures capitis Germ. *die Schupffen* adhibetur, nec non maculas faciei *die Finnen*, contra quas D. D. ANDREAS KLAUNIG *in Manuscripto* sequens habet Unguentum:

♃. *Olei expr. laurin.* ℥j.
Vngu. rosati ℥ß.
Mercurij dulc. ℈ß.
Oleum tartari p. d. gutt. iij. M.

Oleum baccarum lauri destillatum convenit imprimis internè contra flatus & affectus flatulentos; contra colicam & passionem hystericam, item in doloribus post partum: *externè* in affectibus nervosis, in specie verò in paralysi, spasmo flatulento, membris affectis illitum convenientissimum est: pubi quoque & pectini muliebri illinitur contra passiones hystericas, dolores post partum, & varia uteri mala, contra mensium suppressionem, & difficultatem, & imprimis contra sterilitatem; sicut & gutt. vj vel viij clysteribus carminativis adduntur.

LENS PALUSTRIS.

LEntes sunt *duplices*: *palustres* & *sativæ*. *Palustres* Germ. *dir Meer-Linsen*, quid sint? omnibus est notum, & rarissimi vel nullius usus sunt, nisi quod soleant applicari plantis pedum pro temperando æstu febrili. *Sativarum* autem decoctum laudatur à quibusdam contra variolas & morbillos, ubi expulsione opus. Sed mera vanitas est; demonstrante id ipsum SEBIZIO *p.* 198. *in Tract. de Facultate Alimentorum.*

LENTISCUS.

LEntiscus resinam notissimam, quæ *Masti* vocatur, præbet, de quo *suo loco inter alterantia secundaria.*

De *ligno lentiscino* verò hoc noto, quod, licet rarò inveniatur, nihilominus Decoctum ejus nonnullis, in specie Italis tanquam singulare remedium in Diarrhœa arrideat, in specie illa, quam hepaticam seu fluxum alvi hepaticum, affectum difficillimum curatu, vocant, qui sæpissimè inducit Cachexias. Loco hujus ligni Lentiscini quidam, cum sit rarum & carum, decoquunt & infundunt in vino lignum cotoneum, & ejusdem efficaciæ dicunt decoctum illius in uteri fluxibus, hæmorrhagiis uteri nimiis; uti etiam in sputo sanguinis valdè laudatur.

LEVISTICUM.

LEvisticum in officinis male cum Ligustico seu Laserpitio Germanico confunditur: Germanis dicitur *Liebestockel*, à subdulci & suaviter aromatico odore & sapore. Planta est umbellifera, abundat sale volatili oleoso penetrante, unde inter plantas nostrates aromaticas tantùm non primatum obtinet; odore enim perquam forti & diffusibili gaudet. Ad Angelicæ naturam proximè accedit, utut Levisticum quasi sit oleosum minus acre.

Radix sapore tenui aromatico, longo tempore gustum & olfactum afficiente, aromaticam vim ostendit, & præter vires, quæ ipsi tribuuntur, alexipharmacas singulari vi gaudet carminativâ ac flatuum discussivâ, uterinâ &c. hinc in inflatione uteri ex aere frigidiore, aliisque affectibus flatulentis, doloribus post partum lochiis sistendis adhibetur, quo ipsam Zedoariam antecedit. Et quoniam est virtutum aromaticarum, quodcunque acidum in corpore blandè temperat & corrigit, flatusque ab acido oriundos discutit. Est stomachicum egregium, & in morbis uteri, qui tam menses, quàm partum concernunt, est usitatissima planta; unde & in mensibus provocandis, in suffocatione hysterica sopienda, & partu difficili, magnoperè commendatur. Sunt, qui inter Alexipharmaca referunt, jubentque radicem in aceto macerare, & masticare contra aerem infectum. Solent etiam per talem caulem potum haurire in anginosis faucium affectibus, in quibus singularis instar experimenti laudatur.

Externè in affectibus flatulentis abdominis cum Zedoaria Clysmata anticolica ingreditur; sicut & sola radix in vino macerata aut contusa, & nodulis vino immissa, applicatur naribus contra passionem hystericam.

Semen carminans est, & usitatissimum mulieribus in doloribus ventris, sive ipsæ adhuc fuerint gravidæ, sive in torminibus post partum. Videre possumus FORESTUM *l.* 28. *Obs.* 32. *in Scholio*, ubi ad longum decantat virtutes uterinas levistici tam seminis, quàm plantæ. Aliàs semen intro assumtum, vel solitarium, vel cum aliis medicamentis mistum, urinam nigro colore tingere dicunt; cujus rei fides sit penes experientiam: Interim observetur hoc in Praxi, ne post ejus usum pro infausto habeatur signo talis urina nigra, absque hoc satis horrenda.

Folia Levistici singulariter prosunt in affectibus uteri, & promovendis mensibus suppressis. Exemplum hujus rei luculentum subministrat GABELCHOVERUS *C.* I. *Cur.* 81. *in Annotat.* de quadam muliere, quæ ex terrore ab nuncium de filio interfecto suppressos menses revocavit in fluxum comestione paucorum foliorum Levistici, quæ simul retulit, se potuisse eosdem suppressos, quandocunque voluerit, provocare.

Extractum Levistici cum spiritu vini paratum est egregium medicamentum in suffocatione hysterica & partu difficili.

LIBANOTIS.

LIbanotis latifolia est vel *alba major*, *seseli Æthiopicum Clusii* aliàs dicta, vel *vulgatior* ab odore sic dicta; Germanicè *Hirschvvurtz*; unde etiam *Cervicaria major* dicitur: Vel *vulgatior* ab odore sic dicta, quod quasi odorem thuris de monte Libano spiret. *Prior* planta est rara, tantumque in hortis colitur; in officinis enim nullum adhuc habet usum. *Posterior* dicitur in specie *Cervicaria*, & à *Libanotide alba majore latifolia seu seseli Æthiopico Clusii* parum differt.

Usum præterea habet nullum.

LICHEN.

INtelligitur hic *Lichen petræus* seu *Hepatica saxatilis seu fontana*, parva plantula; cumque sit rara, substituitur illi commodè *arboreus*, si non haberi potest *Saxatilis* seu *Petræus*. Vocatur etiam *Pulmonaria*.

A plurimis quidem commendata herba est pro infuso & Decocto ad morbos chronicos, nullius tamen, vel exilis effectus, unde rarissimi usus est. *Arboreus* itidem *rari* est *usus*; nihilominus sunt, qui illum commendant in affectibus pulmonum, & propterea pulmonariam dici volunt. Alii laudant in affectibus hepatis, in hydatidibus, seu vasculis lymphaticis obstructis, quoniam ejus pustulæ ex signatura referunt talismodi hydatides. Fides sit penes experientiam. Lichen siccatus extrinsecùs expertus est, laudatus satis & cognitus pro compescenda hæmorrhagia vulnerum.

LIGUSTRUM.

PLanta est cognita satis, *flore albo*, crescit spontè in dumetis & locis cultis, odoris est non inelegantis.

In usu sunt *Folia* & *Flores*.

Et quidem in genere tota planta, folia, & flores sunt ex numero Vulneratiorum & adstringentium, potenter adstringunt fibras laxas, & partium usum conservant. Internè vix, aut rarissimè in usu est; externè verò singulariter commendatur in affectibus faucium, imprimis ex comestione causticorum contractis. *Folia* ejus sunt frequentissimi usus in exulceratione oris, inflammatione & excoriatione faucium & uvulæ, uti contra ejus laxationem & procidentiam; item contra laxationem gingivarum scorbuticam, in quibus casibus sanè valdè convenit: etiam in aphthis exulceratis faucium, & ulceribus gingivarum sub gargarismatum forma. Sic in laxitate gingivarum, præsertim scorbutica, Decoctum foliorum & florum cum aqua ferrariorum in ore detentum cum tantillo aluminis, admodum juvat, FORESTUS *l.* 14. *Observat.* 21. valdè commendat Decoctum foliorum ligustri pro collutione oris, & gargarismate: si sint depascentes, & exulceratæ, miscet cum melle, & pro inunctione adhibet non sine egregio successu. PLATERUS idem Decoctum commendat pro Gargarismate ad excoriationem faucium: si simul addantur folia scabiosæ, res erit eò melior, ubi adest solutio continui, & consolidatione opus est: item, si addatur Rob nucum, vel Tinctura bellidis & rosarum pro aciditate subtili, erit convenientius.

Succus Ligustri in ulceribus faucium scorbuticis cum melle illitus, haud parum conducit.

Aqua florum Ligustri contra siccitatem, fissuram ac duritiem linguæ, exulcerationemque oris & faucium, valdè convenit. Experientiam hujus rei habet GABELCHOVERUS *C.* 5. *Cur.* 7. Formula est talis:

♃. *Aquæ flor. ligustri,*
Rosar.
Plantag. an. ℥ij.
Rob diamor. ℥j.

Misce, pro curanda siccitate, fissuris & duritie linguæ.

In Annotatione supra citatum locum habet elegantem historiam exulcerationis, inflammationis & excoriationis faucium, factæ ex esu esulæ pro alvo movenda, curatæ per aquam ligustri in ore detentam, quæ calorem lenivit. Ita memini, aliquando puerum inunxisse membrum genitale succo esulæ, ut tumesceret & augeretur, & exinde incidisse in inflammationem; qui benè protuisset curari per aquam ligustri; nihilominus per fotum seri lactis, cui

Ad faucium morbos

cui incocta fuerunt folia & semen sambuci, cura peracta est: contigit, hoc in Polonia. Ad putredinem gingivarum, malum satis frequens in scorbuto, convenit aqua ligustri, si dissolvatur in illa aliquantulum mellis rosati, & addantur aliquot guttæ spiritus salis & vitrioli, & sic putredo præservatur, & roborantur gingivæ.

Oleum ex floribus ligustri per deliquium laudatur ad scrophulas, & quævis ulcera: vid. *M. A. N. C. Ann. 4. Append pag. 35.*

LILIUM.

Lilium est planta satis cognita & usitata, & quidem inter varias species usitatum est *Lilium album*, quod odore suavi se commendat.

Ex illo I. in usu sunt *Flores*, qui sunt temperatissimi in sua compositione materiali, & mucilaginem aqueam tẽperatam in se habent; hincque vim egregiè anodynam, dolorum sedativam, & consequenter simul digestivam & maturativam: unde ingredi solent clysmata emollientia, cataplasmata & emplastra maturantia, suppurantia, dolorem sistentia & emollientia.

Hæc de Floribus.

Sequitur II. *Radix*, quæ usitatè usurpatur externè, ubi est dolor sistendus, tumor emolliendus, suppurandus & maturandus, cum sit ex primariis emollientibus, maturantibus & suppurantibus; unde est ordinarium ingrediens cataplasmatum. Unde nullum cataplasma vel bubones vel anginam suppurans datur, cui non addatur radix liliorum alborum; sicut & clysmata inde fęces alvi emollientia parantur, ubi opus est.

Denique III. *Antheræ* seu *stamina* ejus *flava* sunt in officinis usitata, quæ pulverisata laudantur pro pellendo fœtu, & accelerando partu, si cum aliis propinetur in aqua verbenæ, vel artemisiæ. Ad menses provocandos, & abortum procurandum adhibentur; etiam ad rejiciendum fœtum mortuum in usu sunt; de qua tamen efficacia valdè adhuc dubitatur.

Quoad *Præparata*, ex floribus liliorum alborum destillatur *Aqua*, quæ est egregiè cosmetica, dum adhibetur ad dealbandam faciem, & detergendas ejusdem maculas, sive sola, sive cum aqua spermatis ranarum, vel florum fabarum, & similibus aliis mista, & in his dissolvitur aliquid olei tartari per deliquium, vel tantillum camphoræ: nam hæc duo valdè commendantur in affectibus cutaneis. Obiter hìc noto: quod ubi sunt pustulæ, ibi sit acidum ex vitio vel digestionis, vel insensibilis transpirationis, ut in varis, Germ. *in denen Finnen*, in gutta rosacea, *in dem Kupffer-Handel*. In tali casu ergò conveniunt talia, quæ habent in se alcali volatile, ut istæ aquæ & camphora, propter vim penetrantem, cùm tota sit volatilis, detergit sordes collectas, quod etiam verum de oleo tartari per deliquium, & mercurio dulci, qui omni acido caret. In his consistit nervus omnium Cosmeticorum. Dicunt quidem, oriri ejusmodi maculas ex vitio hepatis & bile, sed falsò; tantum est vitium partium subcutanearum, & propterea etiam saltim conveniunt, quæ absorbent acidum; unde alcalia optimè conveniunt in his vitiis. Hęc obiter.

Nervus Cosmeticorum medicamentorum.

Præter aquam destillatam prostat *oleum simplex* ex infusione foliorum in oleo communi, quod externè egregium anodynum & blandum emolliens & laxans est. Etiam suppurat & maturat abscessus, inflammationes &c. unde in tarda suppuratione tumorum, bubonum vel anginæ cataplasmatis additur pro aliquali consistentia. Idem oleum, cum sit saporis quodamodo aromatici, convenit in affectibus renum & vesicæ, ortis ex acrimonia urinæ. Ita in ischuria & difficultate urinæ, pro laxandis viis & dolore sedando inungitur regioni pubis, in quali casu etiam miscetur cum unguento de Althæa, & iisdem partibus illinitur. In nephriticis doloribus sedandis lumbis illinitur cum oleo scorpionum; hoc enim calculum pellit, illud laxat, & dolores lenit. Quin & vulneribus non adeo magnis instillatum, ea citò, tutò & jucundè conglutinat & consolidat in quibuscunque partibus; item partui difficili confert, qui ex præmaturo aquarum effluxu oritur; hinc & ipsæ mulieres aliquot diebus, ante partum circa pubem & genitalia ea illiniunt pro facilitando partu. Usurpatur etiam in clysteribus, tam alvum emollientibus quàm laxantibus uterum ante partum; sicut & obstetrices solent inungere manus oleo amygdalarum dulcium, & oleo liliorum alborum, quas sic immittunt inunctas in sinum muliebrem, ut ita emolliatur, leniatur, & lubricetur pro partu faciliore.

LILIUM CONVALLIUM.

Lilium convallium, Germ. *Meyen Blumlein*, planta est cognita ubivis & omnibus nota. Tres ejus dantur species; imprimis tamen usitatum est *commune* seu *flore albo*, ex Polygonati minoris genere.

Usitati sunt frequentissimè *Flores*: externè interdum etiam adhibetur *Radix*.

Flores concretum sunt singulare, odoris suavissimi, qui consistit in substantia salina admodum volatili & oleosa, idest, substantia volatili mercuriali, quod genus nervosum fortiter sine sensuum alteratione afficit in ejusmodi defectibus & affectibus; hinc flores inter analeptica spirituosa suavia referuntur. Curiosum est, quod suaves & odoriferæ illarum particulæ nulla arte destillando in oleum redigi possint; sicut etiam flores Jasmini, narcissi, hyacinthi, rosarum, syringæ Italicæ, &c. adeoque ex magno acervo vix ℥j elicitur. Sal enim, quod habent, est magis mercuriale, quàm sulphureum; unde & phlegma per destillationem parum odoris naturalis suaveolentis exhibet; utut fermentando spiritum suggerant. Hinc propter volatilem & penetrantem spirituositatem singulare sunt Analepticum, & in spirituum tam vitalium quàm animalium vigore restaurando & augendo multum valent, atque adeò in affectibus capitis, epilepsia, apoplexia, vertigine, & lipothymia primatum ducunt. Unde etiam omnes spiritus & aquas analepticas, cephalicas, epilepticas, apoplecticas, aliaque medicamenta cephalica ingrediuntur, harumque animam quasi constituunt.

Externè flores pulverisati inter errhina & sternutatoria blanda adhibentur, vixque datur pulvis sternutatorius medicatus, cujus non sit basis, vel saltem principalissimum ingrediens. Formula potest esse talis:

> ♃. *Flor. lilior. convall.*
> *Fol. majoranæ* an. ℥j.
> *Olei destillat. major.* ℈ß.
> M. f. *Pulvis sternutatorius.*

Quod si debeat esse fortior, possunt addi vel *pulveris bellebori albi* ℈j, vel potest addi *pulveris Euphorbii* gr. j. ad gr. v. vel vj, qui valdoperè eliciunt ex naribus: Quod si ambiatur odoris gratia, potest addi *pulvis radicis Ireos Florentinæ*, vel aliquot grana *Ambræ* & *Moschi*, sicque potest specificari pro lubitu.

Fit quoque Errhinum blandum è radice hujus plantæ pulverisatâ: vid. *FUCHSIUS p. m. 240.* Radix enim hæc, utut fortior sit flore, satis temperatum remedium pro basi errhinorum habetur.

Quoad *Præparata*, *Flores destillati* dant aquam, quæ ordinarium est vehiculum medicamentorum cephalicorum in syncope, apoplexia, epilepsia, aphonia.

Deinde prostat *spiritus ex floribus hisce*, destillatus per frequentem cohobationem vel spiritus vini vel vini generosi per fermentationem; vel denique per se flores rore matutino madidos destillando:

Si per cohobationem: Recipiantur *flores liliorum convallium recentes tempore matutino collecti, & rore adhuc ebrii*, qui mox *spiritui vini* immersi, destillentur blando igne in balneo Mariæ: *liquor destillatus* rursus cohobatur, *novis semper floribus superfundendo*, idque ter vel quater repetendo: sicque tandem habebitur *spiritus* egregius, qui ad affectus nephriticos, capitis, & alios nervinos, & imprimis ad syncopen, apoplexiam, epilepsiam, & imprimis ad amissam loquelam, maximè conducit.

In secundo modo notandum, quod nisi terminus observetur, in acetum degenerent.

Denique ℞. *flores liliorum convallium bene maturos, ante ortum solis*, quando rore Majali adhuc madent, collectos: Est enim in hoc rore vis singularis, tam respectu florum, menstrua, quàm respectu nostrorum spirituum, analeptica. Hi protinus, atque colliguntur, abscindendi sunt à suis pediculis, & immittantur in cucurbitam, bene claudantur, & ita destillatus spiritus iterum novis floribus roridis infundatur & destilletur. Hoc sæpius repeti debet, & habebitur *Aqua spirituosa* perquàm egregia.

Melior & elegantior est *spiritus*, qui fit ex *floribus liliorum convallium fermentatis*: & à floribus recentibus, rore matutino adhuc madidis, crebriùs cohobatur: & convenit in apoplexia, epilepsia, vertigine, paralysi, lipothymia, & syncope, roborat corpus, & spiritus deficientes denuò reficit.

Cum hoc spiritu rore matutino adhuc ebriis affuso, elicitur *Essentia Liliorum convallium* præstantissima, quæ pro scopo analeptico, restaurativo, &c. in dictis affectibus utilis, & potentior est solo spiritu.

Cum eodem Spiritu affuso Ambræ fit *Essentia Ambræ*, corroborativum optimum, & nulli cedens in omnibus aut virium defectibus, aut subitaneis capitis affectibus remedium. Erit quoque egregium venereum, quod specificè armabit impotentes maritos ad bellum venereum. Item hæc Essentia Ambræ convenit in Aphonia, si ejus præprimis aliquot guttæ imponantur linguæ: si cum bombace applicetur auribus, prodest in surditate, tinnitu, & similibus aurium affectibus: specifica est in corroboranda memoria, & firmandis operationibus sensuum internorum: item resistit pavori nocturno, quæ est species convulsionis; & huic non minus medetur, quàm incubo.

Prætereà, *sal volatile* ex iis per putrefactionem elegans, & penetrantissimum haberi potest: Vid. *VVEDELIUS de sale volat. Veget. pag. 259.* item *HOFFMANNUS in Clave pag. 497.*

Sunt qui etiam singularem vim anodynam substantiæ volatili lilii convallium tribuunt, quò respexisse videtur *CNOFFELIUS in suo Spiritu sedativo*, tàm *simplici* quàm *composito*; quod vid. in M. A. N. C. *Ann. 6 pag. 36.*

Prostat

Proſtat inter *Præparata Acetum liliorum convallium*, egregium in lipothymia, & ſpirituum diſſipatione, ex ſanguinis nimia effervescentia contracta, ſive applicetur naribus, ſive cum ſacculis pulſibus. In præſervanda peſte, imprimis, ſi ſit peſtis, in qua læduntur operationes mentis, & facultates capitis.

LIMONIA MALA.

L*imonium Malum* figurâ, ſapore & cæteris qualitatibus externis pomis citri eſt ſimillimum, quorum etiam virtutes æmulatur, ut dicit AUTOR; ſicut etiam ipſa Malus fere ſimilis Citro eſt.

Nihilominus in *uſu medico* adhuc quandam habet præminentiam. *Succus* enim *Limonum* recenter expreſſus ad calculum expellendum commendari ſolet, quod in ſecretis fuiſſe dicitur D TIMÆO, qui Recepit *ſuccum limoniorum recentem* ad ℥ij cum *Vini Hiſpanici* ſeu *Malvatici* ℥vj. Quibus pro doſi miſtis ſabulum, & quicquid ad calculum facit, expulſit.

Ulterius in Iſchuria, gonorrhœa quacunque, & nimio æſtu venereo, ſuccus limonum adhibetur, quo AMATUS LUSITANUS omnes Gonorrhœâ laborantes reſtituit; vid. C. 6. Cur. 71. ubi tractat *de Iſchuria* ex obſtructione meatus urinarii à craſſis, lentis, & viſcidis humoribus, ſi adhibeatur à ℥ij vel ℥j. Unde apud Italos quosdam ſolet commendari hæc Potiuncula, quam habet SILVATICUS C. 4. *Obſerv.* 1 *Conſiliorum*, ceu præſtantiſſimum remedium ad compeſcendam Gonorrhœam:

> ♃. *Aquæ roſar.* ℥iij.
> *Succi limon.* ℥j.
> *Album. Ovi crudi* No. j. M.

Propinavit quarta qualibet die.

Videmus etiam compoſitionem aliam à FABRO *Cur.* 18. qui itidem commendat hunc ſuccum, ceu expertum. Quod ſi tali potioni addatur aut antimonium diaphoreticum, aut ſuccinum album, aut os ſepiæ præparatum (quæ omnia ſunt ſpecifica) erit eò magis præſentaneum remedium.

Dixi quod conveniat hujuſmodi ſuccus in Iſchuria, imprimis ex ſuccis craſſis, obſtruentibus meatus urinarios, ad ℥iij vel iv. in aqua dilutus; Unde RIVERIUS *in Obſ.* 42. *à* FORMIO *communicata*, commendat hanc Miſturam ceu ſpecificam:

> ♃. *Succi limon.* ℥ij.
> *Spirit. terebinth.* ℥ij.
> *Vini albi* ℥jv.
> M. & hauriatur.

Alii exhibent in febribus ardentibus.

Syrupi elegantem *compoſitionem* habet FABER *l.* 6. *Myrothecii Spargyrici*, ubi etiam ejuſdem effectus copioſiùs declarat.

Denique ex Muria limonum quidam *ſal volatile* parare volunt, abſtrahendo muriam ad ſiccitatem uſque, & in phiola alta blando igne ſublimando; ſicque dicunt ſal volatile adhærere alembico ſuperimpoſito, quod in cella aquâ florum fabarum diſſolutum pro ſingulari habent coſmetico. Fides eſto penes experientiam. Interim puto, non eſſe ſal volatile, ſed potius ammonicale, quod cuique rem intelligenti videbitur verum.

LINARIA.

L*inariæ* dicuntur illæ, quę habent plura folia inſtar lini anguſta, non tamen lacteſcunt; aliàs enim ad eſulas pertinerent. In Officinis uſurpatur *Linaria lutea flore majore*. Vocatur etiam *Oſyris* non rarò apud Practicos, quod obſervetur; Germanis *Harnkraut*, *Leinkraut*, & *vvilder Flachs*.

Interno uſui hactenus non, aut rarò, fuit applicata. Interim laudatur 1. contra icterum flavum, quocunque modo adhibita; 2. ad diureſin provocandam; Decoctum enim ejus vino dilutum egregiè urinam pellit: vid. SENNERTUS *Pr. l.* 3. *cap. de Aſcite*.

Co[illegible] hæc planta cum verbaſci floribus, quod externè ſpecialiſſimè in hæmorrhoidibus cæcis tumentibus ac dolentibus, quomodocunque adhibita, admodum proficua obſervetur; nimirum, ſi linaria vel flores ejus vel ſoli vel cum chamomilla in lacte coquantur, locoque fotus applicentur: vel plantas has recentes contundunt, & applicant; ſin fuerint ſiccæ, ſacculo includunt, & in lacte coquunt. Omnes certè Practici valdopere commendant hanc Linariam in hæmorrhoidibus cæcis, affectu moleſto propter dolorem, & periculoſo propter gangrænam & inflammationem; ſicut & propriâ experientiâ illuſtrat dicta HOEFERUS *in Herc. Medic. pag.* 195.

Multum alias tribuitur *Unguento* vel *Linimento de Linaria* in hæmorrhoidibus dolentibus curandis, ſi ſcilicet è *linaria recenti*, vel ejuſdem *floribus recentibus*, cum *pinguedine porcina*, ſeu, quod melius, cum *butyro non ſalito*, in mortario plumbeo vel marmoreo contuſis, & cum pauca *camphora* probè animatis, fiat *Cataplaſma* aut *Unguentum*: Vid. HORTIUS *Obſ. l.* 4. *Obſ.* 50. RIVERIUS, & HARTMANNUS *in Praxi Chymiatrica c.* 160. qui recipit *herbæ linariæ* m. j. contrivit, & cum *ſevo hircino* miſcuit, addendo *vitellum ovi*, applicat: His ſi addatur *oleum ſcarabæorum* vel *aſellorum*, erit eò melius; cùm oleum ſcarabæorum per ſe à SOLENANDRO, & Oleum aſellorum per ſe à BORELLO inſigniter ſoleant commendari. Uſitatiſſimum quoque eſt in tali affectu *Unguentum de Linaria compoſitum*, de quo ZUUELFERUS *Pharm. Reg. pag.* 279.

Aliàs ferè *nullius* eſt *uſus*.

Ratione ordinis Alphabetici pertinet huc

LINARIA AUREA,

ſeu *Linaria capite aureo folioſo*. Sed malè ita dicitur: utut enim folia ejus cum foliis Linariæ aliquo modo conſpirent, charectere tamen Linariarum eſſentiali carent. Omnes enim *Linariæ florem* habent *cucullatum, non pappeſcentem; hæc* verò *florem pappeſcentem*. Idcircò potius ad *aſteris ſpecies* vel *Virgas aureas* pertinet, ut reverâ *Virga aurea minor anguſtifolia* dici mereatur.

Habetur etiam

LINARIA ſeu OSYRIS PANNONICA

flore cæruleo, quæ in hortis tantum colitur.

Nec prætereunda eſt

LINARIA SCOPARIA,

ita dicta, quod inſtar ſcoparum creſcat. TABERNÆMONTANUS eam vocat *Herbam Studioſorum*, utut BAUHINUS rationem hujus etymi neſciat. Exiſtimat verò, eam exinde ita vocari, quod ſtudioſi, ſolum paternum relinquentes, & ad exteras Academias abeuntes, ex mutata diæta ſcabioſi plerumque facti, hac Linariâ (quippe quæ detergit) curentur.

Aliàs Officinis eſt incognita, & tantùm in hortis colitur.

LINUM.

L*inum flore cæruleo* ſubminiſtrat in Officinis *Semen*, ex quo fiunt quædam Remedia.

Et quidem lini ſemen mucilaginoſum eſt, cujus ratione convenit in uſu cum ſemine fœnugræci. Per ſe eſt emollitivum & maturativum; unde ſæpius etiam unà cum ſemine fœnugræci in cataplaſmatis reſolventibus, emollientibus & maturantibus miſceri ſolet & applicari, præcipuè verò Farina ejus; quod intelligendum etiam venit de mucilagine, methodo conſuetâ ex ſemine extracta.

Præ ceteris uſitatum eſt *Oleum ex ſemine expreſſum*, quod inquam, plurimis convenit affectibus; internè quidem temperat, relaxat, expectorat, & primariò quidem ceu ſingulare ſpecificum mirè commendatur contra pleuritidem, ſi ſcilicet ad aliquot uncias vel ſolum, vel cum oleo amygdalarum dulcium propinetur. Fit enim, ut hoc modo & compeſcatur inflammatio pleuræ, & promoveatur ſputum. Miſcent ſimul pulverem dentis apri præparatum, quod ſpecificum eſt contra pleuritidem, non ſine ſucceſſu: v. g.

> ♃. *Olei lini* ℥iv.
> *Denti apri ſine igne* ℥j.
> *Sacchari* parum. M.

Hoc hauriunt ægri, & exinde miram ſolutionem in pleuritide, partim per alvum, partim per ſputum ſentiunt, atteſtantibus omnibus.

Cæterùm neceſſum eſt, ut hoc *oleum lini*, quantum poſſibile, pro uſu interno ſit recens, quod non inelegantis ſaporis eſt, & palatum ſuaviter afficit. Aliàs quidem ſi eſt inveteratum, nauſeam concitat, & palato ingratum eſt propter rancorem; quo in caſu huic oleum amygdalarum dulcium præferri debet. GESNERUS tamen illud *in ſuis obſervationibus & Epiſt.* maximè laudat, eoque ſæpiſſimè ſe uſum eſſe aſſerit; ſicut & pro oleo lini loquentem videmus GABELCHOVERUM *Cent.* 4. *Curat.* 68. in pleuritide; & BARTHOLETUS *de Reſpiratione l.* 5. *cap.* 12. in pleuritide, & peripneumonia, magis perículoſo affectû, hoc oleum commendat: Oleum verò amygdalarum dulcium commendat *Thoner. in Praxi p.* 128. *Obſ.* uti etiam PLATER *l.* 2. *Obſervationump. m.* 493. Videri quoque poteſt SENNERTUS *in Scriptis*. Aliàs in affectibus pectoris, in phthiſi, tuſſi, & ſimilibus, tanquam remedium, quod vix habeat par, oleum lini commendatur. Sumitur autem recens expreſſum ad ℥ij vel ℥iij cum vehiculo ſyrupi ſcabioſæ, vel aqua Card. Mariæ: laxat, promovet ſputum, & dolorem valdoperè mitigat. Singulares ejus vires & effectus, quos uſu interno exerit, videbitis in ZUUELFERI *Animadverſionibus pag.* 328. item *M. A. N. C. Ann.* 2. *pag.* 398.

Si recens haberi nequeat, iſtud ad ſolem depurandum, & ita reſervandum eſt:

Nempe

> ♃. *Olei lini*,
> *Aquæ tepidæ* an.

Concutiantur bene invicem, & quantum poſſibile, invicem commiſceantur: poſtea ponantur in ſole, relinquendo, & ſemper quod in fundo eſt, ſeparando, hocque toties, donec oleum lini purificetur. Conf. *M. A. N. C. Ann.* 6. & 7. *pag.* 306.

Aliàs singulariter commendatur internè in contumacissimis alvi obstructionibus, adeoque etiam contra volvulum seu passionem iliacam imminentem, in quibus non semel salutarem præstitit effectum: externè in forma clysteris, vel solum ad ℥viij, vel cum oleo raparum expresso ana ℥iv. infusum confert, imprimis in obstructionibus alvi à dolore nephritico ortis. Secretum in dictis affectibus clysma hoc fuit D. MICHAELIS, quod illum nunquam reliquit, semper felicem affectum produxit.

Sic refert RULANDUS *in Thesauro pag.* 234. de rustico, cujus alvus ob scybala constipata fuit, adeo, ut abdomen plane durum evaserit, curato per clysterem ex oleo lini ad ℥v. injectum: Usus est oleo lini nunc solo, nunc misto cum trochiscorum alhandal ʒß, & hoc ipso non unâ vice desperatam alvi obstructionem curavit. Omnibus tamen præferendum oleum lini. Tale Clysma pariter in colica applicari potest: Vel

♃. *Olei sem. rapar.*
Lini an. ℥v.
Diacolocynth. Querc. ℥vj.
M. pro *Clysmate*, infundendo tepidè.

Oleum hoc lini per se ex retorta in arenæ igne cautè destillatum, dat oleum omnium subtilissimum, & penetrantissimum; unde dubito, an pro usu Medico adeo necessaria sit præparatio ejus, quam docet BECKIUS *in Med. & Experiment. circa Rerum Natural. Princip. pag.* 57. quia vereor, ne acre nimis futurum sit.

LOTUS.

Loti cùm *varia* sint *species*, usitata tamen in officinis est *Lotus hortensis odorata* seu *Trifolium odoratum alterum Dodonæi*.

Usum Medicum hactenus habuit nullum, nisi quod ornamenti causâ in hortis colatur, Germanis dicitur *das Sieben-Zeit*, quod septies de die odorem mutare dicatur.

Internè accensentur quodammodo Alexipharmacis, & ingreditur Potiones vulnerarias, in affectibus, ubi est sanguis congrumatus.

Externè usurpatur in Unguentis & Emplastris Vulnerariis. Sed ejus loco Meliloto utimur, cum quo, si suspicari fas est, ejusdem usus esse videtur.

Aqua destillata est inter aquas ophthalmicas, quarum claritati non parum conducit.

Oleum ejus *infusum* est vulnerarium, quod extrinsecùs in contusis & ruptis solet adhiberi utiliter.

LUPULUS.

Lupulus, Germ. *Hoppe*, planta non est ignota propter ejus Decoctum cum hordeo, quod cerevisia dicitur: Anima enim est cerevisiarum, ratione pinguedinis suæ seu olei Amaricantis ab acescentia præservat.

In officinis subministrat *Flores*, quibus in Italia utuntur, & tempore verno prorumpentes *Julos*.

Flores recentes pinguedinem vel resinam aromaticam in se continent, à qua primariò ejus amarities, svavique admodum odore & sapore subamaro & glutinante præditi, adeoque monstrant impregnatos esse sale volatili oleoso, & convenire cum primis cum virtutibus absinthii, utut in gradu remissiori. Condit hæc ipsa amarities cerevisias, ne tam promptè acescant; unde etiam lupulus in chronicis morbis ad aciditates vitiosas primarum viarum corrigendas, à veteribus præsertim, crebriùs adhibitus fuit. Et hinc ab Italis ad incidendam mucilaginem crassam & viscidam in febribus chronicis intermittentibus adhibentur; item in tumoribus splenis valdè commendantur, urinas movent moderatè, abstergunt renes, ne sabulum sensim sensimque coacervetur, & concrescat in calculum. Macerati vel decocti in sero lactis caprilli commendantur ad purificationem sanguinis, & procurandam fermentationem, quæ separat particulas heterogeneas non miscibiles cum sanguine; unde conveniunt in affectibus cutaneis, ut scabie, serpigine &c. In malo hypochondriaco, scorbuto, melancholia hypochondriaca, aliisque morbis melancholicis & spleneticis, ictero, cachexiis, similibusque morbis chronicis commendantur. Ratione enim salis volatilis acris corrigunt acidum vitiosum, à quo ferè omnes morbi chronici oriuntur. Cum verò à nobis tantum non quotidiè potu ordinario assumantur, factum est, ut eorum usus Medicus ferè evilverit. Notabile interim, lupulum suggerere multum tartari lutosi, teste SALA *in Tartarologia p.* 140. & tamen nec cerevisia, nec hujus acetum, tartari quicquam suggerunt.

Julos quod attinet, illos semper recentes comedere debent sub forma acetariorum, qui à scabie securi esse volunt. Fermentatione enim blandâ depurgant massam sanguineam, & hinc alvum paulo leniùs cient; unde præservativum sunt à subsequentibus morbis.

In quibusdam de cetero Officinis prostat *Syrupus Lupuli*, qui usurpatur, ubi opus est depuratione massæ sanguineæ, v. g in morbis chronicis. Interim succus turionum lupuli, & fumariæ huic scopo satisfecerunt egregiè.

LUTEOLA.

Luteola *salicis folio*, in specie *Catanance*, communiter *Reseda Plinii*, sed malè dicta, Germ. *Streich-Kraut*; ad Erucas potiùs accedit.

Usum Medicum non habet, præter mechanicum. Tinctores enim illâ utuntur, quâ mediante lintea bombycina alba flavo tingunt colore. In hortis tantum colitur.

LYCHNIS.

Lychnis vocatur ob flores lucidos & luculentos, i. e. elegantes Variæ hujus sunt differentiæ:

1. *Lychnis coronaria flore rubro*, } *simplici*, *pleno*.
albo,
variegato.

Germanis vocatur *Morgen oder Sammet-roslein*.
Porro præsto est.

2. *Lychnis Chalcedonica flore miniato pleno*, & *simplici*, aliàs *Flos Constantinopolitanus dicta*. Coluntur hæ *Licbnides* elegantiæ tantùm gratiâ in hortis.

In Officinis autem *nullius*, aut parvi sunt *usus*.

3. *Lychnis arvensis*: Vid. *Nigellastrum*.

4. *Lychnis Marina Anglica repens, flore* } *purpureo*, *albo pleno*,

seu, uti in specie dicitur, *Ocymastrum flore pleno*.
Officinis sunt incognita.

5. *Lychnis Viscosa latifolia lævis flore rubro*, & *albo*; quibusdam etiam *Muscipula alba & rubra* dicuntur, quod glutine circa genicula muscas inviscet. TABERNÆMONTANO *Viscago*; *Centaureum minus viscosum purpureum* quibusdam, sed malè; vocatur.

Datur præterea in Horto Medico nostro

6. *Lychnis Viscosa angustifolia flore rubro pleno*.

Usus harum in officinis est nullus. Curiositatis gratiâ, non verò ob usum Medicum, coluntur in hortis.

LYSIMACHIA.

Lysimachia dicitur à REGE LYSIMACHO, AGATHOCLIS *filio*, à quo primùm inventa & exculta fuit. Dicitur etiam *Salicaria*, quod folia ejus Salicis foliis consimilia sint, Germ. *Weiderich*.

Plures in Horto nostro Medico coluntur *differentiæ*:

1. *Lysimachia spicata purpurea Dodonæi*, quæ vulgatior est, & magis usualis.
2. *Lysimachia lutea latifolia*.
3. *corniculata*, quæ mala *Alpini Hyoscyamus Virgianus* dicta est.
4. *Lysimachia Chamænerion Gesneri majus*.
5. *minus*.
6. *Lysimachia siliquosa hirsuta flore parvo*, quæ quibusdam etiam *Filius ante Patrem* dicitur, ex eo quod siliquæ quasi ante flores extent, ut Filius ante Patrem.

Præ cæteris *prima* tantùm *Lysimachia*, nempè *spicata purpurea*, est usualis, & quidem vi suâ vulnerariâ adstringente, ac fluxus cruentos sistente; Unde quidam Decoctum ejus imprimis contra dysenteriam & hæmorrhoidum nimium fluxum, & huic cognatum hepaticum fluorem, commendant. Nec impossibile est, quin huic scopo vi suâ adstrictoriâ satisfacere queat.

Externè planta contusa ad vulnera & ulcera est usitatissima.

Sunt, qui *Conservam* è floribus, item *Oleum* parant.

Succus expressus unguenta & Emplastra vulneraria ingredi solet.

M.

MAJORANA.

Majorana est planta cuivis cognita, quæ se prodit per suaveolentiam odoris: Vocatur aliàs Amaracus; *Sampsuchus* ab iis, qui solent ludere in præscriptione ejusdem, quod faciunt imprimis Itali & Galli.

Folia & Semen sunt in usu.

Tota planta aroma spirat satis volatile & elegans, & reverâ est aroma nostras, cujus vis consistit in sale volatili admodum oleoso mercuriali. Hinc vires ejus conveniunt cum cæteris aromaticis, in affectibus capitis, paralysi, apoplexia, vertigine, & similibus affectibus nervinis, & in specie catarrhalibus, conducit maximè; unde aquas & spiritus cephalicos & nervinos internos & externos ingreditur: sicut & texturâ suâ oleosâ volatili, non

secus

secus ac alia nervina, doloribus, spasmis, & atoniæ fibrarum nervearum curandis optimum est. Convenit item in affectibus uteri, cum fortiter solet ciere menses. Præ cæteris dicata est naribus, & læsionibus olfactus, item coryzæ, in quibus narium affectibus nulli dedit remedio. Et notum hoc est mulierculis, quæ in coryza & gravedine nimia solent coquere folia Majoranæ in jusculo, & sic curant coryzam. Nempe in Majorana delitescere perfectum arcanum pro odoratu abolito, asserit HARTMANNUS *Prax. Chymiatr. pag.* 111.

Externè usus est varii: contusa vel pulverisata loco sternutatorii adhibetur.

Oleum Majoranæ, tàm *expressum*, quàm *destillatum*, maximè conducit in affectibus paralyticis, aliisque nervinis, sive vera sive notha ex colica fuerit paresis, inungendo nervos spinæ dorsi: vertici quoque capitis illitum restaurat olfactum amissum, in quo, & coryza usurpari potest sequenti modo:

♃. *Olei nicot.*
Irin. an. ʒß.
destillat. majoran. ℈j.
M. D. S.
Oleum ad Nasum,
Pro aperiendis meatibus obstructis.

Si addantur aliquot grana *camphoræ*, in tali Coryza, & olfactus læsione, erit remedium magis proficuum.

Vel fiant Noduli olfactorii hoc modo:

♃. *Pulu. fol. major.*
Sem. nigellæ an. ʒij.
Olei destillat. major. gut. v.
M. f. l. a. Nodulus c. stylo, S.
Nodulus olfactorius.

Et in talibus casibus oleum destillatum majoranæ est ordinarium Ingrediens *Pulverum sternutatoriorum*.

Familiare est malum infantibus, ut nares obstruantur, difficulter respirent, & in lacte sugendo impediantur. In tali casu oleum majoranæ naribus illitum pro resolvendo muco egregiè succurrit: idque vel solum, ubi mitiùs; vel mixtum cum oleo irino infuso nicotianæ, ubi fortiùs operari debet; & quidem externè tantum naribus illinatur; intrinsecùs enim non potest tutò operari propter acrimoniam: Videatur HARTMANNUS *in Praxi Chymiatr. cap.* 57. qui Extractum majoranæ cum spiritu vini paratum frequentiùs usurpat in infantibus pro reserandis naribus obstructis, tam externè quam intrinsecùs assumptum. Commendatur etiam cum conserva in affectibus capitis.

Balsamus Majoranæ naribus applicatus, & illitus in Odoratus affectibus, est optimum remedium.

Ipsa aqua humorem per nares in Coryza educere solet.

MALABATRUM.

MAlabatrum, Germ. *das Indianische Blat*, Veteribus in usu fuit. Hujus autem natale solum controversum est apud *scriptores rerum exoticarum*; cumque non statuatur certum, nec vires ejus constent, rari vel nullius est usus in officinis: Eodem ergo carere possumus. Dubitatur enim an nostrum cum Veterum folio conveniat? Nostrum est Arboreum; Veterum fuit Aquaticum. Sunt, qui solent præscribere in affectibus capitis, & confortanda memoria; sed incerta experientia. Cosmeticum etiam creditur, sed incertæ naturæ.

MALVA.

MAlva, Ger. *die Poppel*, imprimis *vulgaris*, planta est satis cognita. Græcis μαλάχη à μαλάζειν seu malaxare, unde & *Molis Herba* dicitur ab usu primario emolliendi: hinc folia & flores inter *herbas* 5. emollientes (quales sunt Althæa, Parietaria, Branca ursina, Malva vulgaris, & violaria, de quibus videatur AUTOR *noster lib.* 2. *cap.* 11. *pag.* 107.) primatum obtinet. Dividitur alias in *Malvam foliis rotundis*, & *foliis aliquantisper laciniatis*. Sed dubito, an hæc duo revera inter se differant? & potiùs hoc lusui naturæ sit tribuendum? Utraque est in usu promiscuè. Vis est blandissima, & temperata: præbet succum mucilaginosum temperatissimum, quod quosvis acriorum humorum, imprimis nimis acidorum, aculeos intra corpus nostrum lenit & obtundit, qua vi humectare, emollire, dolores lenire, seri urinarii, item lymphæ catarrhalis acrimoniam mitigare, & alvum laxare, rectè dicitur; unde veteribus Romanis quoque planta hac, unà cum lactuca, vesci, in alvum laxandam, in usu fuit. Decoctum enim ejus cum pauxillo passularum minorum alvum egregiè laxat, ad quod & sola planta cum lacte decocta adhibetur. In affectibus renum ex urina nimis acri, stranguria & dysuria, est egregium remedium, uti etiam Decoctum radicis malvæ in tali casu est usitatum.

Externè convenit pro emolliendi scopo, resolvendi, maturandi, relaxandi, & temperandi acrimoniam salsam; unde in Clysteribus pro stimulanda alvo, & emolliendis scybalis induratis, nulla habetur melior planta hâc malvâ: imprimis, si ejusmodi Clysteribus addatur tantillum salis gemmæ, quod egregiè convenit, ubi opus est incisione & abstersione mucilaginis viscidæ. Sic pro fæcibus nimis induratis emolliendis, si non velimus infundere Clysterem ex oleo lini & raparum, de quo *paulo ante* locutus sum sub lino, possumus habere talem:

♃. *Herb. malvæ* M. ij.
Flor. meliloti M. j.
Malvæ p. j.
Chamom. p. j.
Coqv. in s. q. *aquæ simpl.* Colaturæ ℥viij. vel x. adde
Elect. lenitiv. ℥j.
Salis gemmæ ʒj.
Vitell. Ovi No. j.

Et erit potens Clyster pro induratis fæcibus emolliendis & incidendis.

Ulterius ad Emplastra & Cataplasmata quoque maturantia, doloresque demulcentia cum aqua aut lacte ubique adhibetur, ut nimirum acria temperet, exasperata lubricet, & loricâ quasi obducat, & sic tumores duros & abscessus emolliat, maturet & suppuret. In tinea & ulceribus capitis, siccâ crustâ Decoctum Malvæ pro lotione capitis singulariter commendatur. Melius in aqua, acuatâ cum lixivio paululum acri, aut urina humana coquitur, quàm in aqua simplici; urina enim & lixivium corrigunt acidum erodens cutim in tinea: sin verò tinea sit humida, & achores sint manantes, tunc coquitur Malva cum pisis in aqua simplici, vel cerevisia. Alii Unguentum seu Linimentum flavum parant ex malva ejusque radice, subacta cum butyro Majali non salito, & additâ paucâ camphorâ, & fit elegans Linimentum ad loca tineâ & achoribus affecta detergenda.

Radix malvæ, Sole Aquarium ingrediente, effossa & appensa, singulare est ophthalmicum, imprimis in ophthalmia, Epiphora, *wenn die Augen trieffen*, & similibus aliis affectibus; de quo vid. Hartmannus in Praxi pag. 90. & tali modo appensa etiam ad lippitudines & similes casus convenit: unde etiam solet hoc modo appendi in variolis pro præservatione oculorum, ne occupent oculos, & sequatur, quod fit interdum, Cœcitas.

Conserva Malvæ paratur ex floribus, quæ ab AMATO LUSITANO *C.* 6. *Cur.* 58. & HOCHSTETTERO *in Dec. VI. cap.* 2. *scholio* tanquam specificum expertum in stranguria, dysuria, & aliis affectibus urinariis, commendatur, uti & stomachi & pectoris affectibus dicata est.

MALVA ARBOREA.

MAlva *hortensis major arborescens*, Ger. *Herbstrosen*, revera est malva, saltē, quod insignis sit luxuria præsertim in varietate floris: nunc enim *flore pleno*, nunc *vacuo* apparet. Hinc ipsa planta omnibus cognita, minus temperata est, quàm ejus flores rubri, qui tantummodò usitati sunt, five sint simplices, sive sint pleni, in textura sua blandè sunt adstrictorii, & ob hanc causam à PARACELSO quoque inter vulneraria relati.

Raro interim in usu sunt, nisi à Barbitonsoribus in affectibus faucium, imprimis in inflammationibus tonsillarum, angina, in qua ferè nullum præstantius est remedium, in exulceratione faucium, & aliis, ubi ordinariò Gargarismata ingrediuntur; v. g. Decoctum florum in lacte, alioque liquore egregium Gargarisma anodynum constituit. Præterea, uti Prunella in faucium inflammationibus, in specie Prunella dicta adhibetur, ita hi flores quoque iisdem mederi affectibus observatum.

In genere ergò pro quibuscunque faucium affectibus posset fieri tale Gargarisma, commendatum ab HARTMANNO *in sua Praxi p.* 126. cujus basis est Malva, ad cujus imitationem sequens correctius præscribere soleo:

♃. *Herb. Prunellæ*,
Veron.
Salviæ,
Flor. rosar. rub. an. M. ß.
Malvæ rubr. Mj.
Rad. polypod. querc. ℥ß.
Sem sinapi contus. ʒij.
Coquantur in *aquæ simpl.* ℔iiß. & *aceti vini* ℔ß. ad casum transversi pollicis, coletur cum levi expressione: Colat. adde
Sacchari ℔ij.
M. f. Gargarisma,

Hoc est ferè Catholicum in omnibus faucium affectibus, tàm in principio, quàm in incremento: Dum additur semen sinapi, magis est appropriatum pro discussione; nam sinapi prodest in discutienda inflammatione faucium & gingivarum, ratione salis volatilis acris. Quin & pulvis horum florum cum melle mixtus cum pauco alumine ad oris gingivarumque corrosionem & laxitatem scorbuticam, imprimis ad mulierum fauces scorbuticas mirè convenit. Aliàs flores hi rariùs usurpantur.

MANDRAGORA.

PLanta hæc, quæ ad nos apportatur, est rara, & crescit non nisi attenta cultura in nostris hortis. Radix similis est corpori humano; propterea vetulæ faciunt exinde veneficia, virunculos, Germ.

die

die Altraungen, cum careat crinibus seu capillis: propterea, ut & ipsos acquirant, solent perforare radices, & inde regrana aliquot hordei: Videatur de his mangoniis, quos sanctè colunt, BARTHOLINUS *in l. 2. Hist. 51. M. A. N. C. ann. 1. Obs. 48. p.* 141. 142. & 143.

Solet distingui *Mandragoræ radix* in marem & fœminam, hac differentia, quod mas sit sterilis, fœmina verò ferat fructus.

Planta hæc, uti usus est rari, ita rara etiam est in Officinis.

Radix, & ipse *Cortex*, & *Poma* ex se vi narcotica & stupefactiva sunt prædita, & est una ex primariis Narcoticis & stupefactivis. Hinc vinum infusionis Mandragoræ ægris propinatur, quando membrum aliquod resecare volunt. Cum verò narcosis hæc admodum periculosa sit, hinc modus hic narcosin inducendi apud nos exploditur; sicut & internè rarò, imo rarissimè, & ferè nunquam usurpatur: extrinsecùs verò familiariùs usurpatur.

Nam *Cortex* & *Radix* ejus pro scopo emolliendi & resolvendi tumores duros, scirrhosos & strumosos adhibentur, ubi hoc in puncto cicutam, *de qua supra locutus sum*, imo nicotianam superat. Unde est, quod conjungunt succum Mandragoræ cum succo cicutæ vel nicotianæ cum Gummi ammoniaco in *Vnguentum* vel *Cataplasma*, vel *Emplastrum contra Tumores duros splenis*.

Habetur etiam *Emplastrum de Mandragora* contra eosdem scirrhos, & tumores duros splenis in HARTMANNI *Praxi Chym. pag.* 218.

Sic habetur in Officinis *oleum de mandragora* cocta in oleo communi, sed est rarum.

Faber in Myrotheca spagyrica lib. 4. cap. 1. habet *Oleum Mandragoræ* per descensum destillatum, quod valdoperè commendat ad ejusmodi mala; externè pro emolliendis duris tumoribus, & sistendis doloribus, quoniam est narcoticum & anodynum.

MARRUBIUM ALBUM.

MArrubium album seu *Prassion*, Germ. *Weisser Andorn*, est simplex primarium ex *verticillatis* officinalibus *plantis*, crescit vulgariter, & facilè cognoscitur, quoniam *flores verticillatim circa caulem congesti* sunt minores.

Folia sunt usitata, quæ odorem habent citratum, saporem subamarum, & leviter adstringentem, adeò, ut pateat, quod sale volatili acri & penetrante sint diluta.

Primarium sunt remedium in affectibus pectoris & morbis chronicis pro incidendo muco viscido & tenaci stomachi & primarum viarum, & hinc ortis obstructionibus, & tumoribus viscerum solvendis & reserandis, multisque aliis affectibus ex tali causa occasionali natis. Conveniunt imprimis in affectibus pectoris, in tussi inveterata, imprimis senum, quæ oritur ex ventriculo, nimis acidâ mucilagine & crassis humoribus referto, ob deficientem Chylosin; pro quali mucilagine attenuanda & expectoranda Decoctum Marrubii in aqua vel vino, cum pauco melle dulcificatum, est egregium remedium; indeque inter pulmones mundificantia marrubium non est ultimi loci; sicut etiam in aqua, vel pituita in utero collecta laudatur, quæ utplurimum in hydropem ascitem degenerat. Præprimis verò in Ictero flavo, si ex infarctu ductus cystici, vel simili occasione oritur, Decoctum ejus cum anserina, vel in vino infusum, vel succus ejus cum vino mistus & potatus, prodest; de quo vid. FREITAGIUS *in Aurora Med. cap.* 36. quod ipsum confirmatur à FORESTO *l.* 19. *Obs.* 40. qui etiam ceu expertum Specificum commendat ad Icterum flavum, qualis sepe aliàs est lethalis, nihilominus FORESTUS dicit, illum curari posse Marrubio albo; uti etiam HARTMANNUS ubi *tractat de Ictero*, Marrubium valdoperè commendat in hoc & hepatis affectibus; item ad hydropem ascitem laudatur, qui ex Ictero oritur. Ulteriùs hepatis obstructionibus, iis præprimis, quæ conjunguntur cum tono laxato, ejusque infarctu scirrhoso ex mucilagine crassa, ab acido coagulata, commendatur insigniter: videatur ZACUTUS LUSITANUS *l.* 1. *Praxeos admirandæ Obs.* 41.

Externè in Ictero fit Cataplasma ex Marrubio, junctâ anserinâ in vino coctis, quod plantis pedum applicatur. Videatur JOEL *in Praxi*.

In Officinis prostat *aqua destillata*, quæ ad eosdem usus ac herba usurpatur; nihilominus Decoctum est melius. Prostant enim quamplurimæ in Officinis Aquæ destillatæ, quæ nihil participant de viribus herbæ, ex qua destillantur, de *quibus inferiùs suo loco*.

Syrupus de Prassio, seu *de Marrubio* (utrumque legitur) usitatus est ad asperæ arteriæ & pulmonum infarctus, aliosque affectus pectoris, asthma, & tussim imprimis senum inveteratam humidam, ex mucilagine & pituita crassa vel viscida, sive stabuletur in bronchiis pulmonum, sive in ventriculo & primis viis.

MARRUBIUM NIGRUM.

MArrubium nigrum seu *Marrubiastrum* vocatur etiam *Ballote*, Ger. *der Schwartze Andorn*. Cum ubiq; *Marrubium album* in Officinis prostet, hinc factum est, ut de *Marrubio nigro* Practici non fuerint soliciti; quam ob causam hoc officinas non ingreditur.

MARUM.

MArum est *planta Syriaca* nobilissima; *similis ferè Majoranæ*, utut sit *statura minor*, odore subtili ac penetrante, sapore magis aromatico constans: quare usum planè singularem habet; hinc cephalalgiæ & nervinis affectibus maximè conducit, adeoque medicamentum est egregium in Apoplexia & catarrhis, ita, ut meritò quibusvis Essentiis & spiritibus Cephalicis addenda fuerit. Dictamno Cretico substituitur.

Aliàs propter raritatem rarus est ejus usus in officinis, imò rarissimè præscribitur, nec memini, me unquam legisse præscriptum. De virtutibus Mari videre possumus MINDERERUM *in Aloedario cap.* 2. ubi *pilulas* habet, quarum primarium Ingrediens est Marum; unde & *Marocostinæ* dicuntur. Quibusdam autem in locis substituitur meritò loco hujus Majorana, iisdem ferè gaudens proprietatibus.

MATRICARIA.

MAtricaria, Græcis παρθένιον, quasi *Planta Virginalis*, quod uteri seu matricis vitiis conducat, unde & Germanis *Mutterkraut* dicitur, *refertur aliàs ad Artemisiam*, quæ valdoperè est uterina; sed revera est *species Chamomillæ latifolia*, & ad *Chrysanthema* potius referri potest, utut viribus in plurimis cum *Artemisia*, uti & *Chamomilla* conveniat.

Odor penetrans, & sapor acris loquitur de sale volatili penetrante, & acri; unde pituitam & mucilaginem viscidam, in vasis uteri stabulantem, ibi turgescentem, sicque flatus & mensium suppressionem causantem, removet, incidit, & propulsioni aptam reddit. Usus ergo ejus, uti dictum, est mulieribus in passione hysterica, uteri inflatione, mensium vitiis, pathematis abdominis, lochiis remoratis, doloribusque post partum, & aliis uteri vitiis dolorosis & incommodis à partu oriundis, si scilicet vel sola, vel cum artemisia & chamomillæ floribus decoquatur, & Decoctum usurpetur; sicut & ejus usus cum chamomillæ usu carminativo & anodyno conspirat; magis tamen aromatica, adeoque ferè efficacior solet esse matricaria, quam ipsa artemisia. Aliàs viribus & usu conveniunt.

Externè in Clysteribus propter vim carminativam usurpatur. In uteri vitiis dolorosis ejusque inflatione, in doloribus post partum, pathematis abdominis, mensiumque fluxu doloroso, matricaria cum chamomilla vulgari, vel, quod melius est, Romana, in vino decocta, vel probe macerata, & cum sacculo duplicato calidè abdomini applicata, valdè prodest, propter vim aromaticam discutientem. In Cephalalgia etiam planta recens contusa, capitique dolenti vel fronti applicata, ceu proficuum remedium adhibetur, modò illius odorem ferre possit æger; præstantissimum enim est auxilium.

Inter *Præparata* prostat *Aqua destillata*, *Sal*, & *Syrupus de Matricaria*, non minus, quàm *Syrupus de Artemisia*.

Prostat etiam in quibusdam officinis *Conserva de Matricaria*; sed est rara, & non in omnibus reperitur.

MELILOTUS.

MElilotus est notissima herba. Datur vel *flore albo*, vel *flore luteo*, diciturque *Lotus odoratus* & *Trifolium odoratum*, quoniam suavem spirat odorem. *Pertinet* in genere ad *Trifolia*; propriè verò ac in specie ad *Lotos*, ob foliorum magnitudinem. In eo namque *differunt Lotus & Trifolium*, quod *Lotus* habeat *folia majora*, *hoc verò minora & exiliora*. Germanis dicitur *Steinklee*.

Usum etiam *internum nullum* aut rarum agnoscit; utut *externè* creberrimi sit usus propter vim anodynam, emollientem, & temperativam, in quo conspirat cum malva & althæa, nisi quod sit magis volatilis, adeoque magis resolutiva in tumoribus, cujuscunque sint generis. Nullum enim fit Cataplasma Paregoricum vel malacticum seu emolliens, vel blandè discutiens & suppurans tumores, quod non ingrediatur Melilotus. In Decocto præbet mucilaginem, usibus hisce inservientem. Unde ratione virtutis anodynæ, lenitivæ & incisivæ, obtinet vim anodynam, propterea in doloribus arthriticis & podagricis quibusdam, instar Cataplasmatis cum Malva & Althæa applicatur, & affert levamen non contemnendum, quoniam discutit tumores, & lenit dolores. In inflammatione uteri, ani & testium, forus ex Decocto meliloti est egregius, imprimis si ipsi recenti addatur agrimonia & chamomilla, quæ in vino vel aqua decocta dolorem & inflammationem egregiè sistunt. *Aliàs* in Clysteribus simili usu anodynis & emollientibus usitatus est melilotus cum malva.

Semen est rarissimi usus.

Prostat in officinis famosum illud *Emplastrum de Meliloto*, cujus descriptio vulgaris, ac prout habetur in Officinis, cruda satis est, ac rudis. Concinniorem descriptionem videb. apud SIMONEM PAULI *in Quadripart. Botan.* Ad emollitionem, discussionem & dolorum sublationem egregiè conferre solet; hinc in emolliendis tumoribus quibuscunque & abscessibus pro suppuratione est usitatum: cui, si tumores sint scirrhosi, nervini, glandulosi, & strumosi, admisceri potest

potest Gummi ammoniacum; sin sanguinei sint tumores, addatur Unguentum de Althæa: in tumoribus malarum, item colli, & glandularum, ut parotidum discutiendis, doloribusque mitigandis, egregium hoc est Emplastrum; imprimis, si misceatur cum dimidio Tacamahacæ, ac malaxetur cum oleo destillato succini in robustioribus, cum oleo verò scorpionum per infusionem parato in junioribus ac tenerioribus: Ubi scopus est tantum maturandi & emolliendi, commodè miscetur cum Emplastro diachyli, cum gummis, ac cum unguento dialthææ, vel oleo amygdalarum dulcium expresso, vel oleo chamomillæ, aut liliorum alborum: in tumoribus dolentibus emolliendis & discutiendis tres ejus partes cum theriaces p. j. misceri, & cum oleo Philosophico malaxatum applicari potest. Imprimis usitatum est in principio anginæ & inflammatione tonsillarum, ubi externè applicatur gutturi, & potest malaxari seu subigi vel cum oleo amygdalarum dulcium, vel Chamomillæ, additis aliquot guttulis olei destillati cumini.

MELILOTUS CÆRULEA.

Melilotus cærulea, seu genuino nomine *Medica cærulea erecta* non est in usu. Cum tamen cum Meliloto vulgari officinarum externè ferè conspiret, non dubito, quin idem quoque sit præstitura; nempe laxandi temperandique vim habeat.

MELISSA.

Melissa Vulgaris seu *Melissophyllum* dicitur etiam *Melissa Citrata*, seu *Citrago*, quod odorem citratum de se spargat; Latinè *Apiastrum*, quod apes sub opificio mellis planta hac delectentur. Datur & *Melissa Turcica* seu *Moldavica folio oblongo, flore cæruleo*, quæ in hortis solùm colitur. Cæterum *Melissa* quoque *vulgaris* vel *vera* est, vel *adulterina*.

Prior autem tantùm in Officinis usitata est, & eò frequentiùs adhibetur. Usitata est ipsa planta cum floribus, colligendo imprimis tempore exaltationis seu balsamico, quod est, ut colligatur lunâ decrescente, quando versatur in signis igneis & martialibus, qualia sunt Aries, Leo, & Sagittarius.

Simplex est aromaticum sui generis, sed tamen citra sensilem calorem, ex analepticis nostratibus frigidis (dividentur alias analeptica in calida & frigida) vis ejus aromatica consistit in parte spirituosa & admodum volatili, adeoque Mercuria, parum admodum oleosa. Propter has ergo praticulas in specie ventriculo, capiti, nervis, indeque utero dicata, spiritus deficientes refocillat, atque totum corpus humanum restaurat, & in vertigine, apoplexia, epilepsia &c. specificè conducit. In peste est egregia, imprimis in illa, quæ hoc habet maligni, ut statim adsit prostratio virium. Contra sterilitatem vino infusa laudatur; item pro conservanda memoria, in affectibus melancholicis, hypochondriacis, tristitia & anxietate, ut & palpitatione cordis inde oriunda. Spiritu animales senum utplurimum restaurat & reficit quoad vires. Mirabilis virtutis melissæ in affectibus cordis, & quidem interno usu, exemplum habet FORESTUS *l. 3. Observat. 29.* Ad hæc in roborando conceptu, indeque mensibus ritè ordinandis, singulariter laudatur. Aliàs *sal essentiale* ferè tartareum continet, quod etiam ex ejus succo commodè parari potest; qua vi sua tartarea primas vias abstergendo pro usu diuretico esse potest. Verùm pro scopo analeptico tantùm adhibetur. Modum parandi docet SALA *in Tartarol. p. 138.*

Ex *semine Melissæ* fiunt Emulsiones egregii usus in febribus malignis, uti etiam in palpitatione cordis: in quibus affectibus parantur tales Emulsiones, vel cum aqua spirituosa melissæ, vel, quod est melius, cum aqua destillata cordis cervi, quæ malignitati adversatur, & aliàs in palpitatione cordis est arcanum remedium.

De usu Melissæ externo in Syncope & palpitatione cordis egregiam habet experientiam FORESTUS *l. 17. Observat. 1.* qui in palpitatione cordis & syncope gravi, orta ex vulnere pectoris, & sanguine circa præcordia concreto, recepit, præmissâ venæ sectione, melissam viridem & borraginem, quas calefactas, & aceto rosaceo aspersas, applicavit regioni cordis; unde miraculi instar omnis palpitatio cessavit; id quod HELIDÆRUS PODUANUS soli Melissæ attribuit. HARTMANNUS commendat sacculum cum melissa, & spiritu vini adspersum, cordisque regioni admotum. Aliàs Melissa cum caryophyllata quoad proprietates convenit, & multis quoque cum sclarea.

Quoad *Præparata*, ex omnibus excellit *oleum melissæ*, & *Essentia*. *Oleum destillatum melissæ* ex herba usitatum in peste est pro fricatione pulsuum & temporum, si misceatur cum aqua carbunculi, & oleo scorpionum Matthioli.

Essentia Melissæ cum spiritu vini, vel spiritu proprio extrahitur, est earundem virium atque Melissa simplex. Imprimis senibus malè se habentibus, in omnibus subitaneis virium prostrationibus & lipothymiis, item in apoplexia, epilepsia &c. item mulieribus in quibus vis mensium vitiis, pro tono uteri roborando, item in sterilitate, ex atonia uteri & nimia ejus humidate orta, frequentissimi usus est.

Spiritus ex Melissa destillatus per fermentationem valdoperè confortare dicitur memoriam, & movere facultates mentis & operationes capitis, quæ consistunt in sensu & motu; hinc prodest in subitaneis virium prostrationibus, apoplexia, epilepsia, lipothymia, affectibus melancholicis, in quibus tristes exhilarare, & lætificare dicitur: Cumque simul sit uterinum, propterea in Melancholia virginum & viduarum, oriundâ sæpius ex mensibus non ritè fluentibus, & per consensum uteri, egregius est hic spiritus. Specificè commendatur contra sterilitatem, de quo habet ROSENCREUZERUS *in Astrolog. Infer. ubi* tractat de *Auro p. 253.*

Sunt, qui ex Oleo & Spiritu Melissæ *Quintam Essentiam* in mulierum vitiis egregiam parant. Sic *le* FEBURE, Regis Galliæ Pharmacopola, *in Tract. suo Chymico, Idiomate Gallico conscripto, Tom. I. cap. 9. pag. 282. & seqq. Arcanum* seu *Quintam Essentiam*, item *Primum Ens* describit, quod ex Melissa secundùm manuductionem PARACELSI paravit: quâ ipsâ ad rejuvenescentiam quasi restituuntur homines, dum senibus decidunt pili & ungues, novique regenerantur; vetulis revocantur menstrua, & renascuntur dentes anteà deficientes, & similia. Imprimis FEBURE, quid præster in renovatione virium, propriam allegat experientiam; propinando primum Ens Melissæ aniculæ cuidam plusquam sexagenariæ, cui jam naturaliter menses defecerunt, exin intra 10. dies omnes crines antea defluentes renati, novique dentes proruperunt, mensiumque fluxus fuit restitutus, cum colore corporis admodum laudabili; ipsaque anus ad multos annos convaluit, adeo, ut ætatem senilem cum juventute commutasse visa fuerit. Idem refert, illud se gallo gallinaceo decrepito comedendum obtulisse, & eundem denuò juvenili vigore imprægnasse, unde pennas antiquas & unges amiserit, novas recuperarit, unguesque illi renati fuerint. Plura videri possunt apud citatum Autorem, qui descriptionem ejus habet, eamque ex Paracelso. Præparatio non est adeò difficilis, requirit saltem solertem & peritum Chymicum, & habet se sequenti modo:

Collige *Melissam* tempore balsamico (postquam flores deposuit, semen tamen nondum profert) ante solis exortum *rore turgidam*, q. s.

Contunde in mortario lapideo ad consistentiam pulliformem impalpabilem: Inde magma hoc matracio vel cucurbitæ longioris colli, obfirmatæ sigillo Hermetis, digere vel in fimo equino, vel in Vaporis Balneo scobe ligneâ repleto, per sex septimanas: quo tempore præter lapso materia in liquorem redacta exprimenda, & in Balneo Mariæ digerenda, ut fundum petant partes terrestres & crassæ, quas à liquore per inclinationem & filtrationem separabis:

Liquoris huius depurati,
&
♃. *Salis marini fusi atque p. d. soluti* (*quod* PARACELSUS *vocat*
Aquam salis & sal solutum) vel *salis resol. fixi Melissæ*, an. part. æqu.

Inde cucurbitæ Hermeticè sigillatæ, expone calori solis per sex septimanas, donec omnes impuritates in fundum secedant, & liquor supernatans pellucidus appareat.

Juventus tamen inducta hoc Ente primo non est vera, sed palliativa, demonstrante Helmontio in *Tr. de Vita longa.*

Aqua Melissæ cum vino destillata iisdem convenit affectibus, quibus Spiritus Melissæ, speciatim uteri & capitis. Externè vel pulsibus vel regioni cordis applicatur in lipothymia & Syncope.

Syrupus easdem habet vires, atque ipsum simplex. In affectibus uteri magni est usus. Sunt, qui non minus in affectibus ventriculi ex cruditate acida provenientibus, eundem commendant; quibus tamen Syrupis omnibus præferuntur Essentiæ legitimè paratæ.

MELO.

Melones seu *Melopepones* sunt fructus satis cogniti & usitati, magis tamen in culinis, quàm in Officinis: pulpa nihili æstimanda pro usu Medico, ideò planè nullo est in usu; quoniam facilè fermentationem inducit massæ sanguineæ, & ad febres, inflationes stomachi, & tormina colica esitata disponit: Vid. PANAROLL. *Pent. 1. Observ. 29.*

Semina ergò saltim sunt usitata, & inter quatuor frigida majora referuntur, de quibus ea, quæ *supra dicta*, hic repetantur.

Semina Melonum in specie substantiam oleosam temperatam continent; adeoque viribus coincidunt cum amygdalis dulcibus, saltim quod diuretica magis, simulque abstersiva existunt: moderatè temperant, & ardores hepatis compescunt, & nephritica sunt, quatenus urinam moderatè cient. Hinc crebrior eorum usus est in Emulsionibus; quæ tamen stomacho debili non semper æquè grata sunt, cùm de facili acorem contrahant, & oleosâ substantiâ tonum stomachi laxent.

Prostat in Officinis *aqua destillata melonum*, quæ refertur inter Cosmetica, seu inter illa, quæ pro cutis atque faciei nitore adhibentur; imprimis, si impregnentur cum tantillo mercurii, qualem describit MYLIUS *in Basil. Chym. l. 2. cap. 9. p. 199.* Hæc eadem aqua solet à quibusdam commendari in febribus purpuratis mulierum pro vehiculo appropriato. Dico pro vehiculo tantùm inservire: Nam huic soli non fidendum.

MENTHA.

Menthæ aliquot dantur species.

1. *Mentha crispa spicata*, Germ. *Krausemuntze*.
2. *Calamintha montana Officinarum*, Germ. *Bergmüntze*; de qua supra actum.
3. *Mentha spicata arvensis vulgaris*, Germ. *Korn-und Ackermuntze*.
4. *Mentha Aquatica*, seu *sisymbrium aquaticum*, Germ. *Bach oder Wasser muntze*, à loco natali sic dicta.
5. *Menthastrum*, quia Mentham mentitur, seu *Mentha folio rotundiore ferè incano*, Germ. *Wilde muntze*.
6. *Mentha Cattaria*, seu *felina*, Germ. *Katzenmuntze*, de qua infrà suo loco.
7. *Mentha Saracenica*, de qua titulo sequenti.

Mentha in genere dicitur ad imitationem Græcorum à Mentha, Virgine Cocythi filia, quæ in hanc plantam conversa dicitur.

Tres priores usitatę sunt, & conspirant ferè viribus. Præ cæteris autem in usu est *Mentha crispa*, de qua hîc loci agemus; reliquæ Menthæ species non sunt adeo in usu.

Vis ejus consistit in amarore insigniter aromatico, sale volatili oleoso imprægnato, quo virtutes prodit similes virtutibus aromatum Orientalium, atque ideò pro stomachi affectibus, & quidem in Anorexia, in dyspepsia, apepsia, propter depravationem fermenti stomachici, primatum ducit; item cruditatibus, imprimis acidis, & malis quibusvis, è muco ventriculi acido, plus minus viscoso oriundis, ut in cardialgia, & in iis, qui debilioris sunt stomachi, cujus tonum relaxatum nonnihil restituit & fortificat, maximi solet esse pretii; hinc & Choleræ morbo prodesse solet, cùm vomitus nimios etiam in iliaco morbo compescere soleat, interno & externo usu. Præterea vi suâ aromaticâ, seu sale volatili oleoso, simul carminativa est, & acidi viscidi correctiva; hinc in quibusvis abdominis affectibus flatulentis, & in specie in torminibus intestinorum ab acido pontico, seu per essentiam ortis, sicut etiam in quibusvis alvi fluxibus, in quibus ventriculus vel primariò peccat, vel simul afficitur & per consensum patitur, Mentha hæc maximè conducit; unde pro mille stomachi & intestinorum morbis nullum medicamẽtum est melius & exoptatius, quodque suas vires præ aliis conspicuas reddat, quàm hoc. Si mulieribus passiones hystericæ, & tempore gravidationis lancinationes circa vertebras præprimis (quæ utplurimum solent esse prodromi abortus) oriantur, Mentha hæc cùm internè, tùm externè prodest egregiè. Specificum etiam censetur in Cholera morbo, ubi ægri sursum deorsumque cum impetu rejiciunt: in quo casu jam ab antiquissimis laudata fuit mentha; adeo, ut omnibus aliis ejus usus præferatur pro vomitu compescendo. In singultu, qui fit ex convulsione diaphrâgmatis per consensum stomachi, egregia est mentha quocunque usu, sive externè, sive internè. Vertigo ex consensu stomachi adolescentibus frequens est malum, ob læsam, quod sæpe fit, diætam: pro hâc vertigine curanda, Mentha est excellens Simplex. Experta etiam est contra coagulationem lactis: Sic refert HORSTIUS *in Dispensatorio*, Mentham lacti infusam id à coagulatione præservare, nec in caseum condensari posse: & propterea conducit mulieribus ad impediendam lactis coagulationem, quæ coagulatio valdoperè solet nocere, & varia inducere mala, quæ præcavet Mentha; utut simul conjunctum habeat hoc incommodi, quod soleat aliquantisper imminuere lac, ejusque proventum nimium impedire. Hinc ceu secretum à quibusdam habetur in lactis coagulo:

Recipiunt *Mentham viridem*, contundunt, & instar Cataplasmatis applicant mammis, ubi metus est coagulationis: quod faciunt per octo dies, singulis diebus cataplasma renovando, & ℨj *seminis anethi* interiùs assumunt quotidie, sicque non fieri posse inquiunt, quin hoc coagulatum non resolvatur, & ulterius coagulum impediatur.

Quod si cui molesta sint Cataplasmata, potest recipi Decoctum menthæ vel solius, vel cum fœniculo aut chærefolio, & cum linteis, instar fomenti, applicari mammis, pro impedienda atque tollenda lactis coagulatione & duritie mammarum discutienda.

In vomitu & nausea paratur cum fermento & f. q. aceti Cataplasma: scilicet, contunditur herba, & miscetur cum fermento in forma Cataplasmatis, & habebitur egregium remedium contra vomitum, nauseam, singultum, aliaque stomachi symptomata.

Radix quoque lactis proventum nimium nonnihil, & coagulationem ejus, in decocto cum aceto, internè & externè nunc præcavet, nunc resolvit; sicut etiam fotus ex ejus decocto, herniis applicato, intestinis flatu tumentibus conducere solet.

Quoad attinet *Præparata*, *Spiritus* per fermentationem paratus convenit contra affectus stomachi, imprimis contra choleram & vertiginem, per stomachi consensum ortam; in qua etiam prodest *Essentia* ad aliquot guttas assumpta.

Elixyr Menthæ ex infusione menthæ in spiritum proprium paratur, quod egregiè prodest in cholera, aliisque affectibus stomachi, & mulieribus gravidis in lancinationibus lumborum, & hinc metu abortus; si nimirum Elixyr menthæ internè ad cochlear unum mediocre propinetur, aut externè etiam ventriculo applicetur.

Aqua menthæ cum vino parata valdoperè convenit in affectibus ventriculi & intestinorum; unde vehiculi loco inservit reliquis medicamentis in talibus affectibus: Sed aqua menthæ crispæ, contra lactis proventum nimium, & speciatim in ejusdem coagulatione impedienda, duritie mammarum discutienda, est usitata, mammis imponendo. Quæ aqua menthæ crispæ secreta habetur in tumore testium & scroti, ex hernia ex intestinis in scrotum prolapsis flatu tumentibus, ut & scybalis in illis obduratis propter rupturam vel laxitatem peritonæi, ubi ex compressione vasorum sanguineorum oritur inflammatio: in tali inquam inflammatione & tumore testium ex fæcibus induratis, dicta aqua, artificiosè & per multiplicem cohobationem super plantam parata, interno & externo usu est egregia.

Syrupus menthæ commendatur in singultu, nausea, vomitu, ructibus, & similibus affectibus.

Oleum menthæ destillatum internè cum successu in singultu, nausea, vomitu, ructibus & similibus affectibus potest adhiberi; imprimis cum saccharo fit Elæosaccharum, quod potest assumi internè. Externè in Cardialgia, nausea, appetitu dejecto, flatibus in stomacho & intestinis, & aliis jam dictis affectibus illinitur regioni stomachi, vel solum, vel cum Tacamahaca, pauca cera & terebinthina potest fieri Emplastrum stomachale; vel potest præscribi sub forma Olei stomachici; vel potest fieri cum corpore pro balsamo Balsamus: si conjungatur cum oleo nucis moschatæ expresso, vel cum Balsamo Peruviano, vel cum utroque; erit eò melius; v. g.

♃. *Olei expr. nuc. moschat.* ℨj.
Bals. Peruv. ℨß.
Olei destillat. menthæ ℈j. M.

Nervinum quoque egregium est.

Prostat & acetum menthæ in quibusdam Officinis, quod in vomitu, nausea, & stomacho æstuoso usurpatur internè cum aliis: & externè ex aceto menthæ cum fermento acerrimo & pulvere menthæ fit Cataplasma egregium contra affectus stomachi, & est ferè catholicum. Formula Cataplasmatis in affectibus ventriculi potest esse talis:

♃. *Ferm. acerr.* ℥iij.
Pulv. menthæ ℥j
Nuc. moschat. No. ij.
Mastich.
Caryophyll.
Macis,
Cinnam. an ℨj.
c. f. q. *aceti menthæ* f. l. a. Cataplasma:
Cataplasma externum.
D. S.

Quod si exsiccatum fuerit, denuò potest humectari cum *aceta menthæ*: est egregium in affectibus stomachi quibuscunque.

Simile ferè est *Cataplasma Mynsichti contra singultum*, quod habet in *Armament. Chym. Sect.* 38. *pag.* 524: Calidè stomacho applicatur, id quod commendat h. m. SCHMUCK *in Secretis Medicis in affect. stomachi*.

MENTHA SARACENICA.

Mentha Saracenica vocatur aliàs *Mentha Corymbifera*, & *Salvia Romana*, item *Costus hortorum*, Germ. *das Koste Kraut*: à quibusdam Practicis vocatur κατ᾽ ἐξοχὴν *Balsamita*; item in quibusdam Officinis, utut falsò *Herba costæ* nuncupatur.

Rarò est in usu, nisi quod *inter consolidas & herbas vulnerarias* vulgò referatur. Interno usu admiscetur potionibus vulnerariis, in quibus semper prodesse dicitur. Cæterum folia aromatica odore & sapore innuere videntur, quod vires habeat non absimiles absinthio: & credo, si in usum revocaretur, quod in affectibus chronicis, perinde ac absinthium, valdè conveniat. In affectibus uterinis commendatur, pro mensium evocatione est egregium.

Acetum ejus conducit in stomacho æstuoso.

MERCURIALIS.

Mercurialis duplex est: tam mas, quàm fœmina. Dicitur ita, quod Mercurio antiquitus dicata fuerit. Mas dicitur, quia habet binos quasi testiculos, capsulas nimirum seminales; fœmina verò spicata apparet. Usupatur promiscuè; experientia tamen docuit, quod fœmina in mundificando utero, ejusque sordibus nimis humidis evacuandis, multùm valeat; hinc vulgus persuasum fuit, Mercurialem marem à fœmina comestam pro generendis filiis; fœminam verò pro filiabus inservire: Et certè non est reperibilis planta, quæ adeò commendatur pro arcenda sterilitate, & expurgando utero, quàm Mercurialis, sive internè sive externè. Aliàs suo modo ad *Anagallides* & *Atriplices* pertinet.

Planta est nonnihil nitrosa, & effectivè suo modo refrigerans, simulque ratione salis sui nitrosi Mercurialis internè omnes impuritates detergere, ac nonnihil laxando primas vias mundificare solet. Usurpatur sub forma pulmenti oleracei. Ger. *Grun-Kraut*; unde quædam mulieres in pulte propinant infantibus pro emollienda ac laxanda alvo bono cum successu. QUERCETANUS *in suis scriptis* mirum

rum quantum commendat Mercurialem pro purificando & abstergendo utero: in medicamentis enim uterinis ratione salis sui nitrosi purificat sanguinem, & abstergit uterum, & hinc contra sterilitatem veldè solet laudari.

Externè Glysmatibus abstergentibus & laxantibus incoquitur, quibus plerumque succus Mercurialis cum vel sine melle additur. Speciatim admodum commendatur ad repurgandum uterum, & detergendum eundem, sive succus recens per siphonem injiciatur; imprimis post fluxum sanguinis menstrui, remoratum à crassa & viscida mucilagine, vasa uteri infarciente, quæ impedit fœcunditatem & imprægnationem, pro eadem expurganda; seu è bombace, succo hoc Mercurialis imbuto, fiat turunda, aut ipsa planta recens succulenta blandè contusa, & syndone involuta, sub forma pessi applicentur, tam utero mulierum sterilium, quàm parturentium. Multum enim convenit in sordibus uteri mundificandis, ac detergendis, mensibus retardatis & lochiis non ritè fluentibus: stimulat etiam insigniter, & facit, ut talia excrementa feliciter ejiciantur, maximè à Practicis contra sterilitatem laudatur, tam præservativè, quàm curativè: quod tamen merum commentum est, nisi sterilitas à muco viscido, similibusque impuritatibus inducta sit. Imprimis fit Pessus elegans, si taliter contusæ addatur crocus & myrrha pro mensibus: Potest fieri talis præscriptio:

℞. *Myrrhæ el.* ℨß.
Croci ℨß.

C. succo Mercurialis & pauco *Melle f. Pessus*, qui obducatur *syndone rubro*, & applicetur in forma consueta.

Quod si addatur ℨß *trochiscorum albandal*, erit eò efficacius pro provocandis mensibus, & etiam pro stimulandis lochiis.

Essentia pro sterilitate & utero expurgando usurpari solet.

MESPILUS.

MEspilus est arbor satis cognita, magis fructus ipsius: Usitati tamen sunt *Fructus* ejusdem & partes.

Cæterum *fructus mespili* recipitur in usum, quando est *immaturus* (nam maturi sunt fermentiscibiles, quod veteres dicũt putrescibiles) propter vim adstrictoriam, quam prodit gustus austerus adstringendo linguam & fauces; unde etiam intrinsecùs pro restrictivo excelenti Mespila immatura solent commendari: & exinde in quocunque fluxu alvi, uti etiam in vomitu, nausea, & diarrhœa: in genere in omnibus casibus, ubi partes sunt nimis laxæ, ut fibrarum adstrictione roborentur. Exemplum hujus usus habet FORESTUS *lib.* 22. *Observat.* 1. qui felicissimum usum mespilorum expertus est in diarrhœa ferè desperata compescenda, & aliquando in quibusdam contumacissima, quos aliis irritis & nihil juvantibus usu tantum mespilorum crudorum restituit, Cum simili successu solent etiam adhiberi in dysenteriis, in quibus adhuc magis convenire videntur; hinc Germanis dicuntur *die Arsch-klammern*.

Folia, propter vim stypticam & adstringentem Decocta adstringentia subinde solent ingredi; raro tamen adhibentur internè: externè capiti sæpe applicantur ad inhibendum capillorum defluxum: Adstrictoria sunt, & in Gargarismatis pro faucium exulceratione & inflammatione usurpantur: Quin & injectionibus chirurgicis, in fistulis & abscessibus usitatis adduntur. In Decoctis quoque pro balneis uterinis adhibentur in nimiis fluxibus mensiũ vel lochiorum, vel post puerperium, ut gratiores fiant mulieres viris, adjuncto tunc temporis pauco alumine, ut sic de novo possint celebrari nuptiæ.

Ossicula reperiuntur in mespilis, quorum nuclei cum persicorum nucleis, suo loco tractandis, conveniunt. Ossicula hæc seu lapilli, non secus, ac similia alia concreta dura vegetabilium pulverisata usu diuretico adhiberi solent: in præservando renum calculo admodum laudantur, quatenus acidum destruendo in primis viis, atque adeò etiam urinam suppressam, & sabulum renale fortiter pellendo, tam præservant à calculo, quàm præsentem tollunt. Sunt, qui dicunt, illa solvere & atterere calculum; quod tamen non ausim dicere. Observandum est de ejusmodi concretis osseis, in fructibus nonnullis reperibilibus, in cerasis, persicis, amygdalis, mespilis &c. quod hæc ipsa destillata suggerant spiritum acidum unà cum oleo empyreumatico. Spiritus iste rectificatus egregiè est diureticus, & suo modo lithontripticus. Non sunt propriè dicta ossa, aut lapides, sed verè substantia media lignea quasi mutuo intorta, & ita durioris præ cætero ligno compagis; unde etiam igne aperto solent suggerere, quæ ipsa ligna assolent.

In Officinis prostant *Mespila immatura condita*. Condiuntur autem vel Saccharo, vel melle, ut à putredine conserventur; sic enim gratiorem habent saporem, & palato arrident, nihilque deperdunt de vi adstrictoria. Pro stomacho roborando, ejusque fibris adstringendis, optima sunt: hinc in vomitu nimio, nausea, diarrhœa, dysenteria, aliisque fluxionum generibus, maximè conducunt.

MEUM.

MEum *sativum Athamanticum*, *foliis anethi*, seu *Anethum ursinum*, Ger. *die Beer-Wurtzel*, nomen hoc accepit, quia conducit utero muliebri.

Radix tantùm in usu est, quæ & odorem & saporem spirat quodammodo aromaticum, levistico ferè, vel angelicæ, vel fœniculo similem; cum quibus & in viribus conspirat, tam alexipharmacis, quàm carminativis, & uterinis: in quibus affectibus, nec non doloribus post partum, nec non flatulentis intestinorum, & uteri imprimis morbis, vi suâ aromaticâ maximè commendatur. Hinc etiam in mensibus provocandis & lochiis propellendis vulgatissimi est usus apud mulierculas radix pulverisata; sicut & propter vim carminativam & aromaticam convenit in suffocatione uterina, compescendo acidum corruptum effervescens in intestinis, & inducens suffocationem uterinam, affectum convulsivum, &c.

Multa quoque composita sunt, quæ ingreditur hæc radix, v. g. Theriaca &c. interim illi sæpe radix angelicæ & fœniculi substitui possent.

MEUM ADULTERINUM.

MEum *Adulterinum angustifolium species est sileris*, seu *Levistici Montani*. Planta est aromatica, ad *Daucorum naturam* accedens, unde non dubito, quin pro scopo uterino ac alexipharmaco cum Dauco conspiret.

MILIUM.

MIlium, fructus ille cerealis, nulli non notissimum est.

Semen tantùm in usu, & quidem maximè culinario; quod contritum dat farinam. Pulmenta enim exinde parata admodum nutritiva sunt. Vis autem hæc nutritiva consistit in mucilagine temperata copiosa, quæ in stomacho, fermentationibus residentibus, ceu semen cereale, chylum suggerit copiosum optimè & subleniter nutrientem, imprimis, si cum lacte coquatur; ita enim copiosum & oleosum dat nutrimentum: est facilis, contra AUTOREM *nostrum*, digestionis, & optimæ nutritionis adsuetis. In usu verò Medico *Decoctum Milii* sub nomine *Syrupi Divi Ambrosii* in usu est sudorifero ad crepaturam usq; coctum. Hoc nõ tantum in quibusvis tertianis febribus, & variis casibus aliis, sed & imprimis in variolis, morbillis, & similibus affectibus in principio tutò adhibetur ad mitigandum sanguinis fervorem, & variolarum promotionem, simulque acrimoniam earundem temperandam, nunc solum, nunc cum radice fœniculi, vel scabiosæ, vel ficubus conjunctum, ubi milium in duplo vel saltem æquali proportione ficubus vel reliquis additur, & sic quoque alvum laxat. Vid. ANGELUS *Salà in Pharmacop. p.* 825. Hoc ipso suppurationem promovet, & foveas simul præcavet: & quidem perlibenter admiscemus radicem scabiosæ, quoniam variolæ valdè solent lædere partes internas, sicque phthisin, sæpe mictum cruentum, dysenteriam &c. inducunt. Hæc mala ut præcaveamus, addimus radicem scabiosæ, quia ejus vis vulneraria notissima est: unde etiam Syrupus scabiosæ in decocto hujusmodi solet dissolvi pro præservando pectore & partibus internis contra exulcerationes à variolis. Sæpiùs contingit, ut intrinsecùs deglutiantur frustula vitri, aciculæ & similia: in tali casu, ne deglutitæ res nocumentum afferant corpori, assumatur pulmentum milii, cum lacte ad consistentiam crassiorem coctum, in magna copia, & nihil potus desuper affundatur: Hoc modo enim fit, ut res acres & pungentes, involutæ pulpæ milii, egrediantur è stomacho, & prorepent per intestina absque nocumento: cujus rei egregiam historiam refert KECKERMANNUS *in Systemate Physico*, item SENNERTUS *l.* 3. *Prax. Part.* 1. *Sect.* 11. *cap.* 3. *p.* 15. de quodam, qui in gratiam amici devoravit vitra, ex quo magnum dolorem sensit in uentriculo, curato tamen per pultem ex frumento Saracenico, Germanicè *vom Turckischen korne*. Loco hujus potest sumi vel ex millio, vel ex panico, & sunt ejusmodi pulmenta satis experta. Interni usus aliàs est rarioris. Cæterùm narravit mihi Hospes meus Parisiis, Chirurgus expertissimus, de puella, quæ deglutivit aciculam, quam post triennium ex ulcusculo in pede propè talum extraxit, adeo, ut sensim atque sensim penetrando ad partes inferiores fuerit delata: & hujus penetrationis non sunt raræ observationes. Videatur PFIZERI, Germ. *Vernunfftiges Wunden-Vrtheil*, ubi refert de cultro, quod penetravit, & ex ventriculo extractus est. Sic etiam legitur de arista deglutita, & postmodum, orto abscessu circa ventriculum, ex illo extracta.

Externè frequentissimè semen milii cum sale tosto mistum capiti in affectibus catarrhalibus, in dolore capitis gravativo & tensivo in vertice & bregmate, qui dolor gravativus frequens est mulieribus per consensum uteri cum capite, item in dolore capitis inveterato à causa externa: In talibus doloribus expertissimi sunt sacculi ex *milii*, vel *tosti*, vel *non tosti* p. IV. & *salis communis leviter tosti* p. j. vel ij. capiti impositi. Addi potest his sacculis pro re nata vel Herba verbenæ, vel chamæmelum, vel alia medicamenta. LINDANUS sanè in *Collegio super Hartmannum* non potest satis commendare tales sacculos in talibus doloribus capiti applicatos, uti & auribus in surditate, tinnitu, & similibus aurium affectibus. Formula potest esse talis:

℞. *Sem. milii* (præscribi potest prout lubet) vel *leviter tosti*, vel *leviter coct.* Mj.
Salis comm. leviter tosti Mj.
Herb. verbenæ (specificæ in cephalalgia)

Flor.

Flor. chamam. an. M. ß.
Rad. rhod. (quæ est specifica in dolore capitis) ℥j.
Zedoar. ℥ß.
Ex Contusis f. *Sacculus interpassatus.*
D. S.
Sacculus ad Caput:
Si debent esse duo, præscribitur in dupla dosi. Applicatur bregmati, ossi bregmatis, & vertici. Adspergi possunt cum aqua appropriata, etiam cum spiritu vini non adeo generoso vel minus rectificato: vel irrorari possunt oleo destillato succini, vel baccarum juniperi, vel alio simili. Quin & in ventris torminibus sacculus ex milio vel solo, vel addito Rhabarbaro, calidè abdomini applicatus, egregiè conducit.

MILIUM SOLIS.

MIlium *solis* seu *Lithospermon*, vel secundùm Mauritanos potius *Siler montanum*, à montibus seu loco natali sic dictum. Communiter solet præscribi in Officinis lithonsperma, quo nomine etiam venit apud Practicos, seu Semen lapidum, propter vim atterendi & pellendi calculum, Germ. *Meer-Hirse, Stein-Saamen*; cujus 2. sunt species: *Majus*, & *Minus* seu *Sylvestre*.

Lithospermon majus parva est planta *cum foliis angustis*, cujus *flores* sunt *albi*, in principio cujusque caulis siti, ex quibus semen albicans in modum unionum egreditur; hinc Belgis *Perlkraut* dicitur.

Semen est duriusculum magnitudine milii, habetur pro nobili diuretico. Vis ejus residet in sale volatili temperato oleoso ac mucilaginoso, blandè anodyno; hinc amicum est partibus nerveis, ac specificè ad ciendam urinam, & stimulandum urinæ sabulum, & calculum, ejusque materiam conferre dicitur, si pulverisatum ad ℨj in appropriato vehiculo detur: unde etiam solet abstergere renes à mucilagine viscida, calculorum fotrice & nutrice. Novi qui in sabulo & calculo pellendo tritum semen cum vino malvatico propinatum proficuum experti sunt; pro qua intentione aliàs emulsio ex hocce cum semine violarum purpurearum, & aqua alKeKengi præparata polychresta est. MATTHIOLUS & alii ad ℨij cum vino albo propinant ceu certum experimentum partu difficili laborantibus, uti & in secundinæ retentione, de quo tamen consulenda ulterior experientia. Quin & in Gonorrhœa cohibenda cum Asplenii ℨß. succini albi ℨß ad ℈ij, & hujus ℨj ad ℨiß pulverisata cum succo vel aqua plantaginis aut lactucæ commendat idem; idque suo experimento hoc didicisse affirmat FREITAGIUS *in Aurora Med.* Pari modo contra febres quotidinas in vino ℨj ante paroxysmum aliquot dies exhibetur.

Radix cum carne loco petroselini cocta omnia, quæ semen, præstat in affectibus nephriticis. *Externè* cum malva & chamomilla cum aqua cocta pro balneo in calculo pro dolore leniendo, & urina cienda ab eodem commendatur.

Lithospermon erectum majus latifolium falsò dicitur *Passerina*, milii solis defectu in usum potest recipi semen, coriandri semina referens, in affectibus urinariis, calculosis &c. Partum promovere dicitur: id quod confirmat FREITAGIUS *in Aurora Medicorum pag.* 551. qui dicit, quod ℨii seminis minoris *Lithospermi* propinati cum lacte, sint certissimum experimentum ægrè parturientium, quoniam fœtum egregiè promovent.

Datur etiam alia *species Lithospermi*, *nigro semine.*

MILLEFOLIUM.

MIllefolium seu χιλιόφυλλος sic dicitur, quod folia ejus mille quasi folliis aliis sint stipata, German. *das Tausend-Blat*, *oder Schafgarbe.*

Triplex ejus est differentia:
1. *Album*,
2. *Purpureum*,
3. *Tomentosum luteum.*

Dividitur aliàs in *majus* & *minus*; quorum illud etiam dicitur *Achillea.*

Præ cæteris tamen in usu est *Millefolium album*, planta nobilissima adstrictoria ac sanguinem sistens: id quod videmus sufficienter diductum ab AUTORE, adeò, ut non sint multa de eadem dicenda. Hinc etiam est excellens & primarium vulnerarium, quod ingredi solet Essentias vulnerarias, & sic propinatur in vulneribus malignis & venenatis, ubi malignitatem corrigit: unde Decoctum ejus in dysenteria, mictione cruenta, nimio mensium fluxu, & quibuscunque hæmorrhagiis internis, ac omnibus hæmorrhoidum generibus, nec non hæmorrhagiis narium, item abortu imminente, multum laudatur; in suppressione verò mensium fluxum eorum promovet. AUTOR dicit, quod conveniat in fluxu albo mulierum; quod verum est, & huic fluxui in viris respondet Gonorrhœa virorum. Unde succus millefolii est egregius in compescenda eadem, si ℨj recipiatur, & propinetur cum lacte dulci: hæc enim potiò certò curare Gonorrhœam dicitur; idque imprimis, si admisceatur aliquid de antimonio diaphoretico, vel succino præparato; hæc namque duo specifica sunt contra Gonorrhœam: Eo melius foret, si applicetur extrinsecùs testibus succus lactucæ cum pauco camphoræ; hæc enim vel sola commendatur contra Gonorrhœas.

Externè plebejæ mulieres suffitum ex hac planta paratum in nimio mensiũ fluxu adhibent: planta recens cõtusa contusionibus ac plagis, item vulneribus recentibus imposita, egregiè sãguinem grumosũ discutit, vulneraque intra 24 horas, citra omnem suppurationem, consolidat & sanat, sicut & pulvis vulneribus inspersus non minoris creditur virtutis. Vel & succus ejus recens iisdem instilletur, quod singulare est euporiston in quibuscunque vulneribus. Propterea succus millefolii est ordinarium ingrediens in balsama vulneraria, uti etiam pulvis.

Radix recens naribus intrusa, & illic agitata, hæmorrhagiam movet.

De cæteris vid. AUTOR.

MOMORDICA.

MOmordica à quibusdam etiam *Balsamina cucumerina* vocatur, planta est rara & exotica, nec ubivis obvia.

Hujus fructus spinosi unà cum semine in usu sunt, ex quorum signatura ubique aculeata videtur ferè indicare suam virtutem vulnerariam, propter quam vocatur Balsamina, quoniam habet vires Balsami, & revera fit Balsamum quoddam pro curandis & consolidandis vulneribus.

Pulvis hujus herbæ in aqua plantaginis assumptus intestinorum vulnera curare dicitur, etiam si intestina in utraque parte fuerint perforata. Aliàs interno usu nondum est recepta, sed vis balsamica tantum *externo* usu se sufficienter commendat. Certè usus Momordicæ non potest satis commendari in vulneribus recentibus, quia illâ adhibitâ dolor remittit, & vulnera, nullâ accedente inflammatione, persanantur. Plura de hoc habeo exempla, quæ mihi satis confirmant vim momordicæ vulnerariam.

In ulceribus & apostematis matricis decoctum sub forma Clysteris uterini injectum, est expertum; cujus rei exemplum habet WITTICHIUS *in Consil. pag.* 632. In fissura & Apostemate uteri, malo sæpius degenerante in cancrum, convenit. Si quis recipiat fructum maturum in manum, & illum retineat tamdiu, donec incalescat, fit, ut cum crepitu rumpatur, & suum ejiciat semen. Ex hac signatura fuit conjecturatum: numne prosit in partu promovendo? numne possit expellere & propellere fœtum? quod postmodum jugi experientiâ confirmatum, & Clysteres uterini ex momordica, uti inquit Autor, conveniunt in partu promovendo.

Prostat in Officinis *Oleum Momordicæ*, quod fit, quando hujus poma, exemptis seminibus, macerantur in oleo olivarum vel lini: & revera est optimus balsamus in quibuscunque vulneribus consolidandis, uti & fissuris labiorum, faciei, manuum, aliarumque partium, ac simul anodynum est ferè sine pari. Quidam oleum ex semine exprimere satagunt, sed res non succedit, quia est nimis durum & minus oleosum. Videatur imprimis *de stupendis virtutibus hujus Momordicę balsamicis* WITTICHIUS *in Consil. p.* 632. & imprimis 634. qui stupendas virtutes attribuit in vulneribus recentibus Oleo Momordicæ in conglutinandis illis sine ulla suppuratione, & in ulcus degeneratione. Dicit enim, quod oleo tanta insit vis, ut etiam partes abscissas reglutinet. Præterea, si equo albo & nigro aures amputaveris, & nigro equo aurem albi agglutinare volueris, præstabis hoc Oleo Momordicæ, quod quidem hyperbolem sapere videtur. Sic historia refertur de servo stabulum purgante, cui, dum præsepe mundaret, lima illic delitescens manum perforavit, & ita periculosissimum vulnus sibi inflixit propter partes tendinosas & nervosas; & sic facilè inflammatio cum gangræna supervenire potuisset; hoc tamen solo Oleo Momordicæ, oleum bis vel ter quotidie illinendo, intra 13 dies sine suppuratione percuratum esse constat sine ulla sensili læsione superveniente. Alius faber lignarius idem ferè vulnus accepit, cum scilicet lignum aliquod vellet attollere, illudq; decideret, conquassando sic miserrimè omnes ferre digitos abrasa cute: solo autem hoc oleo vulnus grave & dolorosum, continuatis vicibus, illinendo, ab inflammatione & suppuratione illud præservavit, & consolidationem facilè promovit, atque sic se restituit. Imprimis in vulneribus, ulceribus, & sinubus mammarum, Oleum Momordicæ & alia exinde parata medicamenta, mira faciunt citra omnem inflammationem atque suppurationem sanando: Omnia aliàs vulnera mammarum & glandulosarum partium periculosa sunt, ac difficulter curabilia propter glandulas, ibi locorum copiosissimas: ulcera enim omnia, ubi glandulæ sunt, periculi & discriminis plena sunt; hinc optimè oleo momordicæ per infusionem, nunc simpliciter cum turundulis, nunc cum balsamo sulphuris pauco mixto & applicato, radicitus sanantur. In induratis puerperarum papillis & mammarum fissuris, quæ impediunt suctionem, oleum hoc egregiè convenit; quoniam est specificum in talibus fissuris, sive sint in viris, sive in mulieribus, sive sint fissuræ mammarum, sive pedum à frigore. Experta hoc fuit gregarii cujusdam uxor, copiosas in papillis fissuras habens, quas solo hoc oleo curavit. Fissuræ autem hæ ex lacte acescente, post suctionem circa papillas hærente, oriuntur, & satis periculosæ sunt ob copiosas glandulas illic existentes, WITTIGIUS *loco allegato* ad vulnera & apostemata sinus & vaginæ uteri post partum, in cancrum sæpius degenerantia, hoc oleum tanquam appropriatum remedium maximè laudat: mirabiliter harum partium lenit

eſt, imprimis, ſi poſt expreſſionem addatur ei nonnihil ſacchari, ſeu oleum Saturni, & interdum aliquid camphoræ; ita enim citra inſigniorem dolorem, citra ullam ulteriorem inflammationem & ſuppurationem & veſiculas, ambuſtiones ſanat. Quin & ad leniendas hæmorrhoides nimis dolentes oleum momordicæ illitum confert: Matronæ cuidam à ſuppreſſione menſium hæmorrhoidum tormina acceſſere, quæ oleo hoc per infuſionem parato, & hoc illito, à cruciatibus iſtis, ultra quatuor ſeptimans durantibus, ſe liberavit. Hinc & D. MICHAELIS hoc in caſu ejusmodi ſæpiſſimè uſus eſt.

MORUS.

Morus duplex eſt: *alba & nigra*.

De hac *Cortex*, & præcipuè *radicis*, *Folia*, & *Fructus*, *Mora* vocati, imprimis uſui medico inſerviunt.

Cortex, & arboris & radicis, ſunt ex adſtrictoriis moderatè, & conveniunt in iisdem affectibus, in quibus cortex fraxini & tamariſci, in affectibus ſplenis; unde credo, quod poſſit ſimili modo præſcribi contra ſplenis affectus, ac exotica ejusmodi.

Quod attinet *Fructus*, *maturati* ſucco dulci ac temperato, adeoque analeptico quidem turgent, ſed propter facillimam fermenteſcibilitatem citiſſimè putreſcunt: exſiccati adſtringunt, & conveniunt in fluxu nimio, tam ſanguinis quàm aliorum humorum.

Externè in oris ac faucium inflammationibus proſunt.

Propter ſaporem & vim adſtrictoriam *ſuccus ex immaturis moris* expreſſus, aut in aqua coctis, ad quoscunqus alvi fluxus quoque commendatur.

Porrò ex *fructibus immaturis Rob*, *Diamoron* vocatum, conficitur, quod eſt ſuccus inſpiſſatus cum melle vel ſaccharo, & in uvulæ laxatione, faucium, palati, & aliarum, imprimis partium vicinarum, affectibus, excoriatione & aliquali exulceratione, ubi adſtrictione in faucibus opus eſt, commodè adhibetur: & quod ſuperius dixi de Rob Dianucum, ſimiliter intelligendum venit de Rob diamoron. Propterea præſcribuntur in formulis ſimul, rariſſimè ſolum rob dianucum, vel diamoron. Aliàs ſunt rariſſimi uſus in officinis. Hoc obſervetur, quod extractatione fructus mori ſoleant tingi manus colore rubro, qui difficulter tollitur, ſimulac verò immaturo adhuc fricantur manus, ſubitò color ruber diſparet.

MOSCHATA ET MACIS.

Nux *moſchata* fructus eſt exoticus mirabilis, & aroma elegans. Adfertur ex India Orientali, Inſula Sumatra, Madagaſcar, & tractibus Chinenſibus, de cuius generatione, proventu, &c. vid. Rerum Indicarum & exoticarum ſcriptores, imprimis *NIEHOFF & FRANCISCI in den Oſt-Indianiſchen Luſt-Garten pag.* 396. Offert autem ſe primo in fructibus hiſce *Pulpa carnea*, eodem ferè modo ac in Perſicis malis, ubi mediante cortice laminoſo, tenui & duriuſculo, nucleus eſt incluſus, qui vocatur *Nux moſchata*.

Poſt pulpam hanc ſe offerunt *filamenta flava*, quæ ambiunt immediatè corticem illum lapideum, & vocantur *Macis*, ſive *flos Moſchatæ*, & huic demum ipſa *Nux* involvitur.

Duplex de cætero eſt nux moſchata; vel mas, vel fœmina. Differunt in eo, quod fœmina ſit rotunda ac minor; mas verò major & oblonga. Vulgus autem longiorem ſeu marem pro fœmina habet, unde vocatur *die Mutter Moſchaten*, à quibusdam etiam *Mannlein Moſchaten*, & vulgaris eſt ſuperſtitio, quod ſint meliores reliquis, & conducant mulieribus pro arcenda ſterilitate, viris pro augenda genitura. Nihilominus hic error vulgaris obtruditur à Rerum Indicarum Scriptoribus, quod Indi longiores flòccipendant, & omnino negligant; vid. *NIEHOFF*; adeò, ut ſit falſa ſuperſtitio, eſſe meliores oblongas, cum contra ſint viliores, cum fœmellæ ſeu rotundæ ac minores nobilioris æſtimationis habeantur, & vulgò uſurpentur.

Nux moſchata in ſe eſt ſalubris & aromatica tota: Nihilominùs adulteratur in Indiis, & transfertur in alias regiones: maceratur nimirum in aqua calcis vivæ; ſic enim fit, ut quidem non corrumpatur, quod transvehitur; ſed tamen vis extrahitur, adulteratur, & pervertitur.

Nux moſchata oleoſa eſt magis & temperata, & minimè acris; macis verò magis eſt volatilis, acris & penetrans: Unde Nux moſchata, aliàs ſtomachica & uterina, nihilominus propter nimiam oleoſitatem ſuam ſæpius ſtomachum aliquantiſper gravat, & fermenti digeſtivi acrimoniam minuit & obtundit: quod malum præcavere videntur ipſi Chinenſes, dum recipiunt nuces moſchatas recentes, & benè maturas infundunt in ſal commune & acetum, ſic committunt menſis ante paſtum, quoniam oleoſitas corrigitur ab aceto, & ſic ſtomacho proficuum parant medicamen, & gulæ oblectamentum. Uterina eſt; inſigniter enim roborat uterum, & aliqualiter confert pro arcenda ſterilitate. In metu imminentis obortus pro roborando fœtu, & abortu præcavendo, adhibetur nux moſchata. Poſt partum puerperæ adhibita ſummæ eſt utilitatis. In doloribus poſt partum flatulentis ſæpe egregium remedium eſt: ſic quando mulieres poſt partum ſtatim aerem frigidum, vel potum non ſatis calidum, hauriunt, uterus exinde ſubitò flatibus diſtenditur, ut alter ferè fœtus reſtare videatur; quæ res difficillimæ eſt curationis: Unde in hoc ſibi caveant puerperæ, ne in talia incommoda incurrant, & in tali caſu decoctum nucis moſchatæ pulveriſatæ cum matricaria in vino uſurpent. Flatulentias primarum viarum diſcutit; hinc & in alvi torminibus confert, unde purgantibus pro aliquali correctela addi ſolet.

In dyſenteria nux moſchata affricatur pani ſuper carbones toſto, ac cereviſiæ vel potui ordinario immittitur, quod & in vomitu, nauſea, diarrhœis, & omnibus alvi fluxibus nimiis optimè convenit; vel in aliis potibus acidiuſculis, v. g. cereviſiæ acidæ, vel inſuetæ, quæ facilè ſtranguriam inferunt. In dyſenteria aliàs quoque laudant, ſi

℞. vitellum Ovi ad duritiem cocti, temperatum cum aceto roſaceo & nuce moſchata, & comedatur, eſt enim optimum in Diarrhœis medicamentum.

In lienteria, affectu, in quo aſſumpta per alvum excernuntur indigeſta, pulvis nucis moſchatæ cum vitello ovi eſt egregius, de quo refert *FORESTUS l. 22. Obſerv.* 328. quod quidam lienteriâ ferè emaciatus præter omnem ſpem curatus fuerit per vitellum ovi, pulvere nucis moſchatæ unius inſperſo, & ſuper tegulam ignitam aſſatum; quo exhibito æger convaluit probè curatus: unde etiam in vomitu compeſcendo eſt uſitata; aut pulvis aſſumatur internè cum medicamentis aliis. Aliàs & pulvis nucis moſchatæ cum rhabarbaro toſto, tanquam remedium ſpecificum ad dyſenteriam, atque ſpecificum in nimio fluxu meſtruo, mirè laudatur. *HELMONTIUS* recipit cortices aurantiorum, reſinam animæ, & pulverem nucis moſchatæ, & contra diarrhœam adhibet. Pulvis nucis moſchatæ cum pulvere baccarum lauri aſſumptus brevi ſtranguriam curare dicitur. Externè ubi recreatione opus eſt in fœtu materno, & metus imminet abortus, pro hoc præcavendo, & fœtu roborando, intingitur aquæ vitæ mulierum, vel vino malvatico, vel alii generoſo fruſtum panis, & umbilico imponitur, inſpergendo ſimul pulverem nucis moſchatæ. Simili modo ſtomacho applicatum prodeſt valdoperè in cardialgia, & abdomini impoſitum pro arcenda diarrhœa, & compeſcendo fluxu alvi nimio. In affectibus uteri flatulentis, in dolore uteri, & inflatione ejus poſt partum, ab aere frigido admiſſo, quod malum eſt ſatis frequens in mulierculis magis addictis pompæ, quàm ſanitati, expertum remedium eſt ſuffitus nucis moſchatæ; fumum nimirum nucis moſchatæ in duas vel quatuor partes diſſectæ, & carbonibus impoſitæ, per infundibulum genitalibus muliebribus immittunt; hac enim ratione uteri orificia ſe denuo aperiunt, & flatus ibidem hærentes diſſipantur, ut cum ſonitu erumpant, & uterus in debitam conſtitutionem reducatur. Experimentum hoc fuit *SOLENANDRI*, & poſtmodum ab omnibus *PRACTICIS*, *HARTMANNO*, *RIVERIO*, *CORBEJO*, &c. felici cum ſucceſſu tentatum.

Quod attinet vires *macis ſeu floris*, eſt unum ex nobiliſſimis aromatis, imprægnatum totum copioſo ſale volatili, quod ſepultum jacet ſub copioſa pinguedine oleoſa; unde eaſdem dicitur habere virtutes cum ipſa nuce moſchata. In Colica aliàs eam decoquunt in vino, quod decoctum in flatuoſis uteri & inteſtinorum affectibus vi carminativâ, & acidum viſcidum attenuativâ egregiè conducit. Præterea humorum vitia, renes & urinarias vias affligentia, corrigit; quod manifeſtum, quia odore ſuo urinam ipſam imprægnat, adeoque renes & veſicam à cauſis occaſionalibus læſas ſuo modo afficit.

Externè in tibiarum ulceribus inveteratis non ultimum obtinet locum pulvis macis inſperſus; delet enim ulceris alimentum, & carnis corruptionem, in ſpecie confert illis ſubjectis, quæ emplaſtra perferre non poſſunt.

Ex Præparatis in Officinis proſtat *oleum nuciſtæ & macis deſtillatum & expreſſum*.

Oleum nuciſtæ expreſſum vim ſtomachicam pariter & uterinam exerit, unde in Cardialgia & dolore ventriculi, falsò cordis, vehementiſſimo, dolore in præcordiis, & vomitu compeſcendo, & flatulentiis primarum viarum, ſtomacho illitum egregium eſt; regioni verò umbilicali illitum in doloribus poſt partum flatulentis, diarrhœa, & cholera conducit, in ſpecie colica. Externè cum Oleo nucis moſchatæ miſcetur, ac ſub forma balſami in dictis affectibus illinitur. Pro conciliando ſuavi & leni ſomno illinitur temporibus; imprimis ſi unum vel alterum granum opii, vel olei expreſſi hyoſcyami admiſceatur, egregius erit *Balſamus ſuporiferus*.

Oleum nuciſtæ deſtillatum potentiùs multò & penetrantius eſt Oleo expreſſo.

Oleum deſtillatum macis magis eſt temperatum, & quodammodò viſcoſum. Admodum conducit in vomitu, diarrhœa, lienteria, dyſenteria, nauſea & cruditatibus, inflatione ventriculi, inteſtinorum & uteri; quia vi carminativâ non cedit oleo corticum aurantiorum: aut internè guttatim uſurpatum, aut externè umbilico illitum. Dorſo, renibus, ventriculo & umbilico inunctum compeſcit dolores colicos, imprimis flatulentos, & ſtranguriam ex eadem regione ortam. Ulteriùs Oleum deſtillatum macis ſolet pulveribus purgantibus pro correctione ad aliquot guttulas admiſceri; ſic enim ratione odoris ſuavis faciliùs retinentur in ventriculo, & ſine flatibus & torminibus blandè purgantem vim exerunt.

Alii *Magiſterium ex nuce moſch.* cum ſpiritu vini parant hoc modo:

Recipiunt *nuces moſchatas*, atque contuſis affundunt *aquam fontanam* puriſſimam calidam, quam plurimam, poſteà deſtillant per alembicum

bicum in arena, tunc Oleum volatile prodit; aquæ vero innatat fixius, quod ascendere nequit: Hanc aquam trajiciunt per linteum, aquâ frigefactâ separatur oleum supernatans beneficio chartæ emporeticæ: Deinde cum spiritu vini blandissimo calore omnis color extrahitur, donec Magisterium in fundo siccum & album remaneat, quod corpus pro Balsamis constituit. In omnibus capitis affectibus Dysenteriis, diarrhœis, ac aliis profluiis, & mensibus immodicis compescendis, optimum est εὐπόριστον. Datur à ℨß ad ℈ij vel ℨj in vehiculo calido: Vid. HOFFMANNI *Clav. p.* 507. cum quo conferatur simul ZWELFERUS *Pharmac. Regia pag.* 225.

Si nux moschata cum alcali exaltato ritè tractetur, spiritum evehi odoreum, cor exhilarantem, membranosis, nervosis, adeoque & cerebri partibus apprimè convenientem, narrat *THOMSON Epilog. Chym. pag.* 78.

Nux condita in Electuariis, corroborantibus caput & uterum, solet præscribi, etiam in morsulis.

MUSCUS.

MUscus triplex est usitatus; vel *arboreus*, vel *terrestris*, vel qualis *cranio humano adnascitur*. *Arboreus* in specie quercubus adhæret, & in *usu* est adstrictorio; sive in decocto, sive in pulvere applicetur vulneribus recentibus, & locis hæmorrhagia infectis, quibuscunque sanguinis profluviis, spontaneis & violentis.

De *musco* seu *usnea ex cranio humano*, cujus mentionem facit *AUTOR*, erit inferiùs dicendi locus. Observetur tamen hoc, quod semper debeat esse muscus ex homine violenta morte interempto, aliàs vel nullas, vel paucas admodum habet vires, quæ ipsi adscribuntur.

Muscus terrestris seu *clavatus*, *Lycopodium* aliàs dictus, copiosè Dresdæ, Wittembergæ & Annæbergæ nascitur. Apud Veteres nullum de hoc ipso prostat vestigium, nec ullus est usus, nisi quod hodie Polonis pro cura plicæ esse soleat in usu: Conf. M. A. N. C *Ann.* 2. *Observ.* 52. *pag.* 94. Modernis saltem in usum venire solet. Ante omnia quidem pulvis seu farina ejus volatilis, quæ uno tempore in eo reperitur, & itidem vulneribus recentibus, ulceribus manantibus, ut & hæmorrhagiis inspergi potest, vel sola, vel cum pulvere thuris & colophoniæ mixta; sic enim hæmorrhagias compescit, & conglutinationem promovet: conferatur *FEHR de Scorzonera Curios. pag.* 12. Cautè tamen observandus hic pulvis aut farina, nec candela ardens admoveatur; facillimè enim inflammabilis est, & si cochleari excepta candelæ admoveatur, instar pulveris pyrii strepitum ferè edit, atque adeo in eo sulphur quoddam *vegetabile* se prodit, quo nomine etiam audit. Similem farinam quoque habent Juli corylini tempore verno collecti, Juli alni, atque tenellli coni, pini, & abietis. Farinæ hæ, præsertim corylina & musci terrestris, nobile & commendatissimum constituunt antepilepticum; nec cedunt in hoc usu visco corylino, præsertim in epilepsia infantum, in qua singulare sunt remedium. Hoc modo præscribi solet:

℞. *Aquæ flor. tiliæ* ℨj.
Far. lycopod. ℈j.
Auri fulmin gr. j. M.

Præterea farina lycopodii egregium est in suppressione infantum urinæ, de quo videbitis curiosas observationes in M A N C. *Ann.* 1. *Obs.* 97. *p* 225. & *Ann.* 3 *Observ.* 15. *Antihecticum* etiam *puerile* dicitur; quia in affectibus hecticis puerorum dosi ℈ß remedium singulare est. Colligi autem debet sulphur hoc seu farina illa, quando Juli vel muscus se leviter aperiunt, Sole in Leone existente, mense sic Julio; quin & suavissimam alvum laxandi vim obtinet. Confer. *HOFFMANNI Clavis in Schrœderum l.* 4. *Sect.* 1. *p.* 508.

MYRTILLUS.

MYrtillus, Germ. *die Heidelbeere*, Fructus est notus, & ob nigredinem suam satis cognitus, cujus planta adstringit.

Usitati sunt *Fructus exsiccati*, qui vulgò pro scopo adstrictorio, & propterea in quibuscunque quorumcunque humorum fluxibus, in diarrhœa, hæmorrhagia uteri, narium, & dysenteria laudantur: quia adstringere, fluxumque supprimere putantur. Sed meritò hìc suspicatur *LUDOVICI*, metum esse, ne copiosiùs assumpti fermentationes p. n. in talibus fluxibus, & periculosas denuò excitent diarrhœas, propter succum exsiccatione quidem condensatum, sed in corpore humano denuò resolutum. Aliàs rarissimi usus sunt in Officinis.

Notandum quoque, quod ea æstate, quando copiosè proveniunt hæ baccæ, dysenteria plerumque grassari soleat: Scilicet baccæ in magna copia comestæ; aut potius, quando venenatis nebulis afflantur, aut exhalationibus acrioribus corrosivis imbutæ, absque prævia lotione devorantur, intestina vellicant & stimulant, ut necessariò intestinorum tormina & exulcerationes oriantur, quæ facillimam occasionem dysenteriæ præbent.

Prostat in Officinis *Syrupus Myrtillorum*, qui in Diarrhœis & Dysenteriis, & in specie hæmorrhagia pulmonum, vel in sputo sanguinis, in vomitu etiam, laudatur. Refert *FORESTUS l.* 16. *Obs.* 20. *in scholio*, quod in tussi cum sputo sanguinis, affectu satis periculoso, Syrupus myrtillorum propinatus sit egregium remedium, cùm vel solus soleat conducere pro compescenda tussi & sanguinis excretione.

Oleum quoque *Myrtillorum* per infusionem & coctionem prostat, quod extrinsecùs solet illini capiti contra defluxionem capillorum: item inungi solet partibus abdominis cum Oleo mastichino in nimiis alvi fluxionibus, vomitu, diarrhœa, cholera, & similibus.

MYRTUS.

MYrti *variæ* sunt *species*: sed rari sunt usus, utut tota planta spiret odorem aromaticum, & impregnata tota arbor oleo balsamico aromatico, quo natura illam perpetuo virore vestit.

Hujus fructus cognitus est, cum *Baccæ* & *Folia* præprimis in usu sint. *Baccæ arefactæ* cum odore grato & aromatico vim stomachicam adstrictoriam obtinent, unde affectibus stomachi conducunt: Aliàs tam folia, quàm baccæ, insigniter ac potenter adstringunt, sive adhibeantur internè, sive externè. Et quidem in laxitate gingivarum scorbutica baccæ & folia commendantur pro arcenda putredine, & procuranda adstrictione gingivarum. Solet etiam admisceri decoctionibus & præscriptionibus pro capite purificando in tinea, vel à furfuribus, & aliis impuritatibus capitis sub capillis occultatis.

Syrupus Myrtinus & *Oleum* in frequenti usu est, ubi opus fuerit adstrictione; v. g. in dysenteriis, & tussi conjuncta cum hæmoptysi, compescit enim & mitigat sanguinis excretionem.

N.

NAPELLUS.

NApellus cæruleus, etiam Aconitum cæruleum, German. *Eysenhuttchen*, quod flos ejus galeam ferream militarem referat, item Germ. *Munchs-kappe* dicitur. Refertur hic Napellus inter aconita lethalia & venenata: Non autem omnia aconita sunt lethalia, sed dicuntur quædam salutifera. Unde verò Aconita dicantur, videatur *PLINIUS*. Verùm pro varietate soli variant quoque Aconita. Sic, quæ in montibus Helveticis & Alpibus crescunt, sunt lethalia; quæ verò in Polonia crescunt, sunt sine noxa, cùm folia & flores ejus unà cum aliis in jusculo usurpata fuerunt: Conf. M. A. N. C *Ann.* 2. *Obs* 42. item *Obs.* 78. & in hortis maxima copia coluntur. Sic mihi ipsi ab amico quodam, in Polonia vivente, relatum est, quod flores hujus napelli cærulei decerpti ornatus gratiâ communiter acetariis, in mensa Regia Cracoviensi expositis, sine noxa inspergantur. Contrarium etiam videbitis in *Ann.* 3. *Obs.* 223.

Quæritur aliàs de vero Antidoto appropriato contra hunc Napellũ. Magna est fabula de μῦ seu mure Napelli: Dicunt nimirum, quod propè radicem Napelli reperiatur mus, qui hâc radice vescatur, & quod optimum remedium præbeat contra napelli venenum haustum. Respondeo: mera fabula est; nullus enim unquam talis mus circa radicem napelli fuit repertus. Verum tamen est, in montibus Helveticis plures reperiri muscas, flores hujus plantæ circumvolitantes, quæ muscæ cum terra sigillata mistæ appropriatum hujus napelli præbent remedium. Verùm nec hoc est remedium certum, nisi experientiâ confirmetur. Videntur igitur Veteres decepti vocabulo μῦς, quod & murem & muscam significat. Confer. *Theatrum BAUHINI Tom.* 3. *lib.* 34. *pag.* 654. item *VELSCHIUS Hecatost.* 1. *p.* 71.

NAPUS.

NApus, Bunias Græcorum, Germ. *Steg oder Merseburgische Ruben*, est species *Rapi sylvestris oblongi*; *sativa* est ad *species Thlaspi* referenda.

Solum *semen* est in usu alexipharmaco atque diaphoretico, & ea propter jam à *GALENI* temporibus laudatum. Inter *semina expulsiva* refertur, & usurpatur potissimùm in Emulsionibus, scopo diaphoretico & expulsivo variolarum & morbillorum, unà cum semine cardui Mariæ, aquilegiæ, nasturtii, & similibus; v. g.

℞. *Sem. napi*,
Aquileg.
Card. bened. (quę corpus emulsionis constituunt) an. ℨj.
C. s. q. *aqua* cujusd. *destillatæ* f. Emulsio ad ℨiv. vel v.

Quæ & in febribus malignis cum excretione cutanea junctis, purpuratis & petechialibus, ut & in ictero propter semen aquilegiæ, adhiberi solet.

Vis expulsiva seminis napi consistit in sapore acriusculo, quod ad Nasturtiorum semen accedit, ratione salis volatilis acris: hinc in febribus malignis conducit expellendo. Infantibus etiam solet præscribi in nodulis, cum semine aquilegiæ, quos injiciunt Mulierculæ cerevisiæ pro expellendis variolis & morbillis; item in tinea & achoribus ratione seminis aquilegiæ; atque ita promovent eruptionem variolarum. Tandem interdum mulieribus in usum venit pro expellendis lochiis, secundinis, & mensibus, ut ut rarò in tali casu soleat adhiberi; aliàs rari erit usus, nisi in prædictis.

NA-

NASTURTIUM AQUATICUM.

N*Asturtium* dicitur quſi nares tortium, quod nares tormentet: eſt *duplex*; vel *commune* ſeu *aquaticum*, quod acrius ſeu fortius eſt, & melius; vel *hortenſe*, quod mitius. *Naſturtium aquaticum* ordinariò vocatur apud Practicos, & quidem uſitatiùs *Syſimbrion*, Græcis καρδαμίνη. Eſt *flore ſimplici & pleno*; creſcit in locis humidis & paludibus.

Semen & folia in uſu ſunt, quæ ſaporem habent acrem penetrantem, & fortiter linguam afficientem; unde & inter quatuor calida & ſicca numerantur: Vis enim conſiſtit in copioſo ſale volatili admodum acri, ſimul oleoſo, quod acredine ſua vellicando & pungendo nares vellicat. Semen hoc quoque Oleum poſſidet, non tamen adeo copioſum, ut aromata.

Eſt planta noſtris corporibus maximè appropriata, cujus ſapor aliæque proprietates conveniunt omninò cum cochlearia; unde parilis uſus, parilis etiam adhibendi modus, eidem conveniet: adeoque in affectibus hydropicis, hypochondriacis, ſpleneticis; & ſcorbuticis, aliiſque morbis chronicis, ex acidi hypochondriaci fomite natis, optima ſuggeret remedia; quoniam omnes mucilagines craſſas corrigit & incidit, quodcunque acidum fixum acre peccans ſale ſuo acri volatili temperat, & potenter emendat, vel langueſcentem partim, partim depravatam ſanguinis fermentationem, cum ſale ſcorbutico concurrendo, ſuſcitat, auget, & fortiorem reddit; ac denique ad urinæ excretionem diſponit & promovet, & ſic vulgò exſiccare dicitur: cùm tamen potiùs attenuet & aperiat, quoniam hìc vel ipſi cochleariæ non cedit, cum ſal ejus æquè, non tamen adeo volatile ſit, atque ſal volatile cochleariæ. Et cum valdè incidat atque abſtergat, primatum ducit inter nephritica, quod habet AUTOR, quatenus ſal volatile acre temperat, & corrigit acidum calculi coagulatorem, & ſabulum atque calculum expellit. Hinc quoque ad obſtructiones vulgò dictas lienis, hepatis, meſenterii, ſpecificè verò ad dictos affectus chronicos, proficua eſt, urinam fortiter pellendo. Præterea ſolet valdè commendari, quod ſanguinem congrumatum omnium optimè ſoleat diſſolvere. Febres quoque intermittentes, in ſpecie Quartanas inveteratas & catarrhos PARACELSUS crebro Naſturtii uſu percuravit; id quod imprimis in Quartana ſcorbutica conducibile eſt, cum & vomitum interdum moveat, & per ſudorem agat, ſimulque acrimoniam ſcorbuticam Quartanæ temperet. In Caro pituitoſo & frigido FORESTUS *l.* 10. *Obſ.* 39. valdoperè commendat, nilque præſtantius eſſe dicit, quàm uſum Naſturtii, ſive cocti, ſive in acetariis uſurpati.

Externè planta contuſa & calidè applicata in nephritide proficuum eſt: per noctem impoſita ſcabritiem cutis, & fœditatem delet: ad puncturas inſectorum & crabronum commendatur. Rectè dicit Autor, quod viride & adhuc recens Naſturtium adhibitum melius ſit: quod verum eſt de omnibus ſale ejuſmodi volatili præditis; avolat enim ſal, quando exſiccatur, & ſic depauperatur viribus.

Semen naſturtii unà cum ſemine napi & reliquis contra malignitatem variolarum & morbillorum adhibetur; optimum enim eſt expulſivum variolarum in infantibus, ſive in ſubſtantia uſurpetur, ſive cum reliquis ſeminibus in forma emulſionis. In infantibus ejuſmodi morbi ex vitio lactis nutritii oriri dicuntur, quatenus in infantum ventriculis aceſcit & corrumpitur; tunc fit, ut ejuſmodi ſuccedant morbi. Quoniam autem naſturtium ex ſale volatili acri conſtat, hoc ipſo lac & fontem illorum morborum emendat, denique ſanguinem congrumatum egregiè diſſolvit.

Externè contra tineam puerorum inveteratam nil melius eſt, quàm ſi ſemen naſturtii probè teratur, & cum pinguedine porcina ſubigatur, ſicque ſub forma linimenti applicetur capiti, & temperat acidum in ulceribus, uti laudatur à PAULI *in Quadripart. Botanico*. Idem ſemen Naſturtii pulveriſatum in curandis, præſertim juniorum, herniis fatis commodum eſt, externè & internè adhibitum: idque hoc ex fundamento, quod acrimonia ſua cauſtica uberiorem alimentorum affluxum excitet, quo ipſo peritonæum eò faciliùs conſolidatur. Sic FORESTUS *lib.* 22. *Obſ.* 15. itidem ſemen naſturtii eximiè laudat, non ſecus ac FONSECA *l.* 2. *Conſ.* 36. qui ſequentem deſcribit herniarum curam:

℞. *Pulverem ſeminis naſturtii*, ſubigit cum *albumine*: ovi hinc extenſum ſuper alutam apponatur ad hernias, nec moveatur, quoad ex ſe decidat: item ejuſdem pulvere dato mane ſeroque ℈j. cum vino rubro per aliquot dies noctesque.

Sic Medicus quidam pueros hernia laborantes reſtituit, propinando interiùs ſemen & naſturtium infuſum vino, exteriùs verò applicando fruſtum pellis vel cutis anguillæ cum albumine ovi oblitum. Quò pertinet Ceratum ad herniam omentalem, & inteſtinalem expertum:

℞. *Gumm. carann.* part. ij.
Sem. naſturt. pulveriſat. part. j.
Miſce cum pauco *terebinthina cocta*, ſuperinduc alutæ, & applica loco hernioſo.

Succum naſturtii expreſſum quidam in febribus ſcorbuticis ad ℥j in vino hauſtum commendant. Quidam recipere ſolent *ſuccum naſturtii aquatici* expreſſum cum ana *aceti communis*: Miſturæ hujus recipiunt cochlearia ij, vel iij, addunt gr. vj vel vij *ſalis abſinthii* fixi, & propinant ante paroxyſmum; idque ter quaterve repetunt, ſicque curari Quartanas dicunt. Aliàs obſervatum eſt, quod ii, qui ſcorbuto laborant, lumbricis latis, & aliquot ulnarum longis, ſæpè affligentur, quos ſuccus naſturtii necare & expellere dicitur, & eſt quaſi jutatus hoſtis illorum ſuccus recens expreſſus. Imò optimè ſæpè propinatur infantibus in lacte, quod ita vomitum movet, quod in curatione variolarum & morbillorum non contemnendum eſt remedium. Externè in vitiis ſubcutaneis, in cruſtoſa puerorum ſcabie, adhibetur. Succus hic cum aceto, vel ſimplici vel roſaceo, miſtus, & per ſpongiam naribus admotus, certo experimento Lethargicos excitare ſolet. Ex hoc patet Autoris noſtri error, qui dicit: quod ſuccus naſturtii inſpiſſatus cum aceto, illitus naribus, ſoleat arcere vigilias immoderatas, & quaſi inducat ſomnum; cum tamen vigilias magis promoveat. Quinimo acetum per ſe agrypniam inducere ſolet; propterea in Epithematibus cephalicis moderatus aceti ſit uſus, ne vigilias inducat; Unde non poteſt eſſe, quod conducat contra vigilias; potius conveniet contra Lethargum. Si inſpergatur ſpongiæ, cum ſucco naſturtii & aceto roſaceo impræġnatæ, pulvis caſtorei, ejuſdem efficacia magis appropriata redditur, quia pulvis dictus expertus eſt in lethargo. Et quidem, quod acetum proſit contra nimium ſomnum, patet ex eo, quod ad arcendum ex nimis frequenti & immoderato opiatorum & narcoticorum uſu inductum ſomnum ſæpe lethalem, ſit optimum Acetum, & corrigat vim opiatorum narcoticam. Ergo cum naſturtio vel ejus ſucco conjunctum magis vigilias inducet, quàm ſomnum contra Autorem. Dicit præterea Autor noſter, quod Succus Naſturtii polypum extinguat (qui eſt caro propendens ex naribus, ubi ſæpè metus eſt, ne inducatur ſuffocatio, niſique rectè tractetur, abit in gangrænam, & ulcus cancroſum exinde fieri poteſt;) quod verum eſt. Et fuit hic ſuccus ſecretum cujuſdam mulieris nobilis Lotharingiæ, quæ hoc ipſo ſucco quam plurimos polypo laborantes curavit: Quod teſtatur HARTMANNUS *in ſcriptis ad* MICHAELIS *traſmiſſis*. Alii ſolent commendare ſuccum ari vel aſari, qui ſucci non minus, quàm Naſturtium aquaticum, impræġnati ſunt ſale volatili acri.

Hinc ſequitur *aqua Naſturtii* per balneum Mariæ; ſicut notus quoque eſt *ſpiritus Naſturtii* tam ex ſucco recenter expreſſo, quàm ipſa planta inſtar ſpiritus vini deſtillandus: qui *ſpiritus* & *aqua* in affectibus ſcorbuticis egregia ſunt, & ad eadem conveniunt vitia, ad quæ ipſum naſturtium aquaticum ſimplex.

Præparationem *Spiritus urinoſi*, & *Salis volatilis* elegantem mediante fermentatione putrefactivâ, & curioſam videbitis in M. A. N. C. *Ann.* 6. *Obſervat.* 21. *pag.* 32. *Spiritus* autem *ſulphureus* per fermentationem Naſturtii, aliorumque antiſcorbuticorum, quomodo parandus, videbitis in PAULI *Quadrip. Botanico pag.* 409.

NASTURTIUM HORTENSE.

N*Aſturtium Hortenſe* in hortis ſolet ſeri & coli, ſaporem habet eundem cum Naſturtio aquatico, ut ut ſit aliquantiſper mitius.

Eſt aliàs ejuſdem uſus & naturæ cum Naſturtio aquatico, convenit itidem in ſcorbuto, ac Naſturtium aquaticum, & quicquid præſtat, ratione ſalis volatilis acris præſtat. Sunt, qui commendant ſingulariter contra vermes, & imprimis contra vermem pericardii: de quo verme Cordis in capſula vid. HARTMANNUS *in Praxi Chymiatrica cap.* 3. qui inter alia commendat ſuccum Naſturtii aquatici contra tales vermes: ſimile memini me legiſſe in obſervationibus GABELCHOVERI *Centur.* 3. *Curat.* 1. de vermibus cordis: Hiſtoria eſt elegans, quæ videri poteſt apud Autorem jam citatum de puella, ſimili ſucco naſturtii & allii cum brodio, in quo maceratus fuit raphanus ruſticanus, curata hauſtibus repetitis: In annotatione ſequenti facit mentionem vermium, qui non facilè poſſint arceri, niſi ſucco naſturtii, allii, & raphani ruſticani. Eſt rara & obſervatu digniſſima hiſtoria. Aliàs ejuſdem eſt uſus cum Naſturtio aquatico.

Adhuc notandum de Naſturtio, quod detur etiam Naſturtium Creticum & Indicum.

NASTURTIUM CRETICUM.

N*Aſturtium Creticum* eſt planta rara, aliis ſpeciebus odore & ſapore ſimilis.

NASTURTIUM INDICUM.

N*Aſturtium Indicum* commendatur valdè in curatione phthiſeos, ſive ejus folia, ſive ſuccus uſurpentur. Si aſſumatur cum Conſerva roſarum, valdoperè ad phthiſin curandam confert: hocque expertum Secretum fuiſſe dicitur B. D. MOEBII, Profeſſoris quondam Jenenſis. Et quidem in phthiſi ſcorbutica valdoperè prodeſſe dixe-

dixerim, ubi acidum scorbuticum corrodit pulmones: Unde talia antiscorbutica, sive cum conserva rosarum, sive cum sero lactis caprini usurpentur, prodesse vix dubitem: cum lacte præprimis sumpta coercent febrem hecticam cum phthisi conjunctam.

NEPETA.

Nepeta sive *Mentha Cattaria* aut *felina*, *species est menthæ*, utut ignobilior, non odoris grati, uti reliquæ species, sed admodum molesti. Dicitur Germ. *Katzen muntze*, quod feles hac planta vulgo delectentur, cujus rei exemplum refert PETRUS JOHANNES FABER, Chymiater quidem optimus, sed non semper veridicus, *in Myrothecio Spargyrico lib. 2. cap.* 34. quod Quintam Essentiam ex hac Mentha Cattaria paratam, vitroque inclusam asservaverit, cui feles & canes semper magno cum delectamento assederint.

Usus ejus propter fœtorem rarus est, nisi in uterinis affectibus; estque unum ex primariis Emmenagogis vel menses & lochia expellentibus, in quibus affectibus internè & externè solet præscribi.

Externè in balneis uterinis, aut etiam in clysteribus uterinis. Sed loco hujus Mentha, & Calamintha sufficiunt.

LIGNUM NEPHRITICUM.

Lignum Nephriticum, Germ. *das Griesholtz*, est exoticum, & ex America affertur, lignum admodum crassum & durum, quod aquæ infusum eandem colore cœruleo tingit; unde & quibusdam *Santalum cœruleum* dicitur. Santala aliàs sunt tria: *Santalum rubrum*, *album*, & *luteum* seu *citrinum*; de quibus inferiùs: unde hoc propter varietatem multiplicis coloris, speciatim cœrulei, quo aquam tingit, solet vocari *santalum quartum* seu *cœruleum*. Aquam autem eo ipso impraegnat vi nephritica & diuretica calculum pellendi. Interim non tam santali, quam *fraxini species* videtur, ut non ineptè suspicatur *Pauli in Quadripart. Botan.* Vbi de fraxino: quod confirmat, quia interior fraxini cortex aquæ immersus simili prorsus colore tingit eam, ac lignum nephriticum, utut etiam alios colores repræsentet: Infusum enim hujus cum aqua, pro varietate loci, varium colorem nancisitur. Sic in vitro & loco pellucido exhibet colorem luteum vel croceum, in umbroso autem perfectè viridem, in perfectè autem umbroso & caliginoso cœruleum, & præter hos etiam aliam colorum varietatem solet exhibere: Videatur SCHOTTUS *Mag. natural. P.* 1. *l.* 5. *Acroam.* 1. & KIRCHERUS, *ubi* tractat *de ligno nephritico in Arte magna lucis & Umbræ l.* 1. *P.* 3. *cap.* 4. qui vim colorandi ligni nephritici à sale quodam ammoniacali, in quo omnes resideant colores, deducere amant, quod ex ligno isto derivetur in aquam; aut pro diversa radiorum solis incidentia ac refractione varios ac diversos repræsentet colores. Quoniam autem solet adulterari, fit probatio, quando infunditur in aquam, ut videamus, an tingat illam? & quidem in loco umbroso, an colore cœruleo? Quomodo color Infusi talis nunc delendus, nunc verò restituendus sit, videbitis in HOFFMANNI *Clave in Schrœderum p.* 175. & 511.

Usus est diureticus, hinc Infusum & Decoctum ejus ad purificandos renes, & abstergenda eorundem vitia perquam egregium, in omnibus affectibus calculosis & nephriticis, sive debeat promovere calculum, sive ejus genesin impedire, adhiberi solet. Propter hac enim insignem vim antinephriticam hoc nomen accepit, adeò ut nullum sit simplex, quod ita simpliciter usurpatum talia præstet, quæ lignum nephriticum, absque omnis saporis ingratitudine, & aliis molestiis; sicut etiam potus ratione coloris gratus est. Solet præterea usurpari in affectibus hydropicis, & aliis morbis, in quibus diuresi opus est: quin & in affectibus spleneticis, in tumore ejus & duritie, dum materiam crassam potenter resolvit, & resolutam per urinam eliminat. Infusum ejus est polychrestum. Optimus namque curandi lienis vitia modus est, qui fit per diuretica.

Præter simplicem hunc in decocto vel Infuso usum quidam *Essentiam* ex hoc ligno cum spiritu salis ammoniaci & fragorum parant: Conferantur M. A. N. C. *Ann.* 3. *p.* 74. Alii vel lignum nephriticum cum liquore betulæ infundunt, de quo vid. CNOFFELIUS in M. A. N. C. *Ann.* 6 & 7. *Append. pag.* 126.

Huic ligno nephritico usitatè tanquam exotico substituitur nostra Betula pro dictis usibus, de *quo suprà*. Videatur etiam HELMONTIUS. Commendatur quoque in scorbuto, & lue venerea à FEBURE *in Chymia*.

NICOTIANA.

Nicotiana datur *flore rubro & luteo*; estque *major*, vel *minor*. *Nicotiana major latifolia*, aliàs *Hyoscyamus Peruvianus*, & *Nicotiana minor*, *Hyoscyamus luteus*, quibusdam dicitur: & rectè quidem; *utræque* enim *sunt de prosapia Hyoscyami*, & ad eorum genus referendæ; sicut & instar Hyoscyami habet vim narcoticam, & stupefactivam. *Nicotiana* dicitur à JOHANNE NICOTIO, *Regis Galliæ Legato in Hispaniam*, tanquàm ab Inventore, qui eam, & ejus usum Anno 1560. primitus ex Americæ Insulis, præprimis ex Florida Insula, Virginea, & reliquis Indiæ Orientalis in Lusitaniam, hinc in Galliam, transtulit, ac Reginæ, matri Regis Galliæ, obtulit, unde & *Planta Regina* dicta. Aliàs ab Hispanis Indico nomine *ab Insula Tabago*, utpote loco natali, *Tabacum* dicitur, & hoc reliquis præfertur. Communiter Practici *Petum* vocare solent, unde & oxymel & Syrupus de Peto Quercetani &c. sed malè: Nam *Petum* alia longè est planta, & quæ, referente LERIO *in suis Peregrinationibus*, nuspiam, nisi in India, crescere ac conspici solet. VELSCHIUS *in* M. A. N. C. *Ann.* 1. *Obs.* 153. meminit *Tabaci Japonici fibrosi*: sed non Japonicum, sed *Chinense* esse, videbitis *Ann.* 9. & 10. *Obs.* 195.

Scilicet in Tabaco distinguenda est duplex particularum compositionem Tabaci materialem ingredientium differentia.

I. Sunt enim primò *particulæ salinæ volatiles* acerrimæ, ac naturæ *specificè acidæ*; cum recens herba trita saporem subamarum & acutè penetrantem piperinum repræsentet. Ab his dependet vis summè irritativa partium fibrosarum ac nervosarum: hinc est, quod fumi tantillum inspiratum, ac cum saliva simul deglutitum, fibrasque ventriculi irritans, tantos excitet vomitus, & enormes dejectiones: quod etiam fit, si tantillum tabaci masticetur, ac cum saliva deglutiatur: etiam externè applicatum vomitus ciere, habet WILLIUS *in Pharmac. Rational.*

Ex Infuso in spiritu vini paratur *Essentia* fortiter vomitoria: melius tamen paratur cum dimidio nitri fixi, prout eam insinuat LUDOVICI *Pharm. p.* 501. vel cum alcali tartari, quod virulentiam ejus multum corrigit. Pro ditioribus, e. g.

℞. *Tabaci Virgin. opt.*
Flor. rosar. incarnat. in umbra exsicc. an. part. æqv.
vel *rosar.* part. ij. vel iij. & *tabaci* part. j.
Nitri fixi part. dimid. respectu Tabaci.

Extrahantur cum *spiritu vini non* adeò *rectificato* in vitro clauso & loco calido, sicq; fiet tinctura seu *Essentia emetico-purgans* fortissima.

Pro pauperibus:

℞. *Tabaci Virgin. minutiss. concis.* ad ℥j.

Infund. per noctem in quemcunque lubet liquorem, imprimis in *spiritum vini* vel *Vinum*, manè lentè exprimatur, & assumatur.

Hoc Infusum manè assumptum fortiter purgat, & cochleatim si saltem propinetur, vomitus movet.

Cinnamomum unà infundi potest, & *Santalum rubrum*. Potest & ad consistentiam Extracti inspissari, & internè & externè commodè usurpari. Internè datur gr. ß. ad gr. j. instar pisi majoris.

Merentur, quæ hîc annotata habet LEMERY *in sua Chymia pag.* 528.

Hic

Recipit *Tabaci boni minutim incisi* ℥viij.
affundit ana *Phlegm. vitrioli*, digerit in cucurbita vitrea igne arenæ per diem & noctem: destillat ℥v. & asservat seorsim.

Vomitorium insigne est hic liquor, à ℥ij. ad ℥vj.

Residuum hujus decocti per retortam igne aperto destillatur, obtinetur *Phlegma*, *Oleum nigrum*, & *Spiritus*.

Olei hujus ℥j cum ℥ij pinguedinis mista, egregium est in scabie. Est etiam Oleum hoc Tabaci tam potens vomitorium, ut, si aliquandiu nasus admoveatur phiolæ, in qua asservatur, vomitus superveniat. Feci aliquando parvam incisionem pellis in coxa canis, & immisi parvam turundulam oleo tabaci imbutam, & subitò postmodum suprà & infrà cum insigni vehementia purgatus fuit.

Violentos Olei tabacini effectus in variis animalibus videbitis in HARDERI *Apiario*, *Obs.* 1. *usque ad* 7.

A dictis particulis salinis dependet vis ejus aperitiva, resolutiva, incisiva, sordium viscidarum expectorativa, item emetica, & purgativa, cum sit unum ex vehementissimis Purgantibus; hinc est, quod in Asthmate humoroso, Orthopnœia, tussi humida, & similibus affectibus, ex muco crasso viscido & mucilaginoso, pulmonum tubulos infarciente obortis, pro muco hoc eliminando, item purulentiis pulmonum extergendis Infusum ejus per digestionem probè paratum, item Syrupus, Oxymel ejus &c. medicamenta sunt expectorantia ferè sine pari, & divinum remedium. Sit v. g. formula inde talis:

℞. *Syr. de hyssopo*,
Nicot. an. ℥iij.
Emet. ℈j.
m. d. s.
Emolliens Syrupus.

Resolvit mucum, & vomitum blandè movet.

Sed attendendum est, ut legitimè sint præparata per crebras purificationes & repetitas infusiones; Sic enim domatur Nicotianæ vis nimium purgans, & vomitoria. Unde expertus est *Syrupus* vel *Oxymel de Peto Quercetani*, quæ Compositiones duæ sunt elegantissimæ contra humorosum Asthma. Unde *Aqua destillata* ex foliis Nicotianæ commendatur à FABRO in Asthmate: quæ aqua mista cum succo Nicotianæ per residentiam probè depurato, & aliquot guttulis olei seu spiritus sulphuris, uti vult LANGIUS, erit egregia in Asthmate. Sed omnium optimè internorum remediorum pectoralium ex Nicotiana præparationem docet MAGNENUS *Tr. de Tabaco*.

Ex dictis particulis salinis est, quod Nicotiana masticata

ceu

ceu copiosissimum Apophlegmatizans, copiosissimas excitet salivationes, sale volatili acri & penetrante penetrando in vasa excretoria glandularum salivalium, easque irritando: Hinc sunt nonnulli, qui tabacum infundunt spiritui vini, ac exinde parant *Extractum*, quod pisi magnitudine linguæ impositum, osculaque vasorum salivalium irritans, magnam pituitæ ac salivæ copiam per os educere solet. Ubi tamen omninò cavendum est, ne vel minimum ejus in stomachum dilabatur; secus enim vi narcoticâ caput stupefacit, ita, ut omnia rotari, tanquam ebriis videantur, & hinc vomitus & secessus vehementes provocantur.

Uterque effectus tam narcoticus ex Oleo resoluto, quàm apophlegmatizans ex sale volatili acri, manifestus est in ejus fumo per tubulos hausto, de *quo infrà*.

Ab hoc sale volatili acri quoque vis sternutatoria, dependet, si scilicet Tabacum pulverisetur, & tantillum ejus naribus immittatur.

Unde *Oleum Nicotianæ per coctionem* aut *infusionem* paratum, per nares attractum prodest in Coryza. Formulam suppeditavi, *ubi egi de Majorana*.

Aliàs & in herba arida *Sal* hoc reperitur & *Oleum* & quidem acrius & exaltatum, quia per putrefactionem, præparationem ejus antecedentem, sal volatile acre nonnihil separatur ex concreto misti, & longè fit acrius. Per putrefactionem enim *Spiritus urinosus*, & *sal volatile* optimè fiunt: è contra in planta succulenta recenti vires magis temperatæ sunt, quia sal ejus volatile aliis humoribus temperatur.

Præter has verò particulas salinas penetrantissimas considerandæ etiam sunt

II. *Particulæ oleosæ sulphureæ* non adeò maturatæ, sed adhuc perquam crudæ & fumosę, quę celeri passu totum perambulant corpus, spiritus usque influos ita obnubilant, eorumque impetum elasticum ita compescunt, ut summus torpor ac stupor narcoticus totum corpus excipiat, cujus intuitu *Nicotiana species* quædam *Hyoscyami*, cui nec cedit, esse videtur. Hinc est, quod, qui ejus fumo utuntur, plerumque somnolenti sint, imo, qui eodem nimium abutuntur, stuporem mentis contrahant. Vim hanc stupefactivam autem non tantum sub fumi forma exerit, sed & externè usurpata eandem patefacere solet, cum in enecandis pediculis capitis, & curanda tinea capiti applicata, ægros stupidos & quasi ebrios reddit, nisi summa cautela adhibeatur.

Modus applicandi hic est, ut Nicotiana coquatur in aqua & aceto, & cum hoc caput lavent; vel Nicotianæ pulvis cum melle illinatur: sicut etiam in quibusdam locis *Unguentum Nicotianæ* prostat, quod expertum est contra pediculos enecandos, seu phtyriasin, *quando pediculi è cute prorepunt*. In Officinis prostat etiam *Unguentum contra pediculos*, quod solet malaxari cum Oleo Nicotianæ, & fit magis appropriatum & expertum; vel si solum Oleum Nicotianæ inungatur vesperi capiti, manè mortui reperientur. Sed periculosus est ejus usus, unde, ut dixi, cautela opus est, quia exinde infantes, monente FEBURE, propter virulentiam plerumque in cardialgiam & syncopen incidunt, & stupidi ac ebrii fiunt, & suprà ac infrà purgari solent. Harum particularum sulphurarum seu oleosarum ratione fit, quod fumus tabaci famem & sitim extinguat, omnemque appetitum prosternat (quod arcanum est militibus) & quidem ex duplici fundamento, partim, quia inducit stuporem orificio sinistro, partim quia ratione contenti salis volatilis oleosi saturet, & obtundat fermentum ventriculi, quo temperato, cessat stimulus, famis origo. Hinc Indi quando ad tempus sine victu peregrinari volunt, faciunt globulos ex conchyliis calcinatis cum succo nicotianæ, qui in ore detinendi; quoniam conchylia fermentum saturant, succus verò nicotianæ stimulum inhibet, & sensationem tollit. Hinc Moderni, præprimis Angli, Clysmata ex fumo tabaci in passione iliaca, colica convulsiva, obstructione alvi, & affectibus flatulentis applicata, tanquam præsentaneum remedium commendant, non tantum dolores sistendo, sed & alvum laxando; unde etiam fumus haustus choleram inducere solet. De talibus Clysteribus SIMON PAULI *in Quadrip. Botan. Class.* 3. *p.* 462. & 463. BARTHOLINUS *Cent.* 4. *Epist.* 92. & *in Histor. Anatomicis Cent.* 6. *Observ.* 66. ubi modum & instrumentum, quo sine noxa & molestia applicantur, describit. Verùm BARTHOLINUS *loco allegato Cent.* 5. observavit, Clysma ex decocto tabaco paratum mirè turbasse corpus, ac convulsiones, sudores frigidos, aliaque maxima mala induxisse; id quod & ipse, Clysma ejusmodi aliquando tentandi gratiâ cuidam præscribens, in Praxi mea expertus sum, quæ tamen omnia post haustum vini calidi generosi evanuerunt. Porrò, propter vim ejus anodynam & nervinam est, quod in ore detenta aut masticata dolores dentium ab acido oriundos sedet, vi narcoticâ sensum doloris fallendo, & per copiosum fluxum salivæ acidum in radice dentis rodens, à sale volatili Nicotianæ priùs concretum, eluendo: Vid. RIVERIUS *Cent.* 4. item quod folia contusa non secus ac hyoscyami dolores alicujus partis dolentis sistant: unde folia recentia, vel exsiccata noviter humectata commendantur imposita auribus contra otalgiam, seu aurium dolorem. In specie in cruribus œdematosis & pustulosis folia recentia leviter contusa & applicata extemporaneum sunt remedium.

Utrisque his particulis, tam salinis quam oleosis, excellentissimum præbet vulnerarium in vulneribus inveteratis ac ulceribus quibusvis, & manantibus, modò non nimis malignis, etiam phagedænicis persanandis, ut & contusionibus; particulis enim salinis ea mundificat, oleosis verò eadem efficacissimè consolidat, ac dolores lenit. Hinc recens planta, dum succo, sal volatile acre sulphureum temperante, adhuc pollet & turget, etiam hujus succus recens expressus, vel decoctum vel Infusum in ulceribus ac vulneribus inveteratis quodvis Chirurgorum Balsamum antecellit: sicut & ordinarium Ingrediens est Balsamorum vulnerariorum & unguentorum, quæ applicantur partibus exulceratis: suppurat enim egregiè, optimè mundificat, & ad sanationem perducit; unde etiam in ulceribus vulgatum unguentum diapompholygos malaxatur cum Oleo Nicotianæ. Sic sola folia Nicotianæ viridia contusa paulisper, manè & vesperi imposita recenti vulneri, sive ulceri curant, ut & ipsa ulcera tibiarum, satis aliàs difficilia curatu; item pedibus pustulosis, simulque œdematosis hoc modo imposita, mirabiliter succurrunt: Sic & in ulceribus fistulosis sinuosis, & ipsis fistulis laudem meretur, ubi vel Oleum ejus pro inunctionem & malaxatione unguentorum & emplastrorum, vel succus, tam per se quàm in emplastris, vel Decoctum vel Infusum pro lotione & injectione satis est efficax; imprimis, cum succus nicotianæ cum pulvere exuviarum serpentum per siphonem fistulis injectus easdem mirabiliter sanare dicitur. Alii recipiunt succum cancrorum fluviatilium cum foliis nicotianæ, & pulvere exuviarum serpentum, & fistulis ac ulceribus fistulosis applicant. Alii loco pulveris exuviarum recipiunt Mercurium dulcem, & cum succo cancrorum fluviatilium ac foliis nicotianæ mistum, fistulis & ulceribus fistulosis felici cum successu injiciunt. In mundificatione ulcerum est expertissimum & elegantissimum decoctum, factum ex plantagine, nicotiana, aloe & myrrha. Parant quidam Balsamum vulnerarium ex nicotiana hoc modo;

℞. *Fol. Nicotian. Ind.* ℥vj.
Spiritus terebinthin.
Baccarum junip. an. ℔j.

Infunde, circula vel digere per 8 dies & noctes, exprime cum prelo, & sanabit omnem plagam intra 24. horas.

In arefacta verò nicotiana principia ejus dicta, texturam medicamentosam constituentia, acriora & quasi violenta existere solent.

Porrò in affectibus cutaneis externis, scabie v. g. herpetibus, impetigine &c. admodum egregium remedium est Nicotiana, & quidem Oleum per infusionem, & unguentum nicotianæ; non secus ac ad cancros non parum confert. Conf. VELSCH. *Hecatost.* 2. *pag.* 24.

Ulteriùs quantum in empyemate, sive ex pleuritide suppurata, sive vomica, sive vulnere pulmonum, ad materiam purulentam evacuandam, ulcusque consolidandum, valeat Decoctum, Infusum, Syrupus, aliaque medicamenta ex nicotiana, non satis laudare potest. MAGNENUS *l.* 4. & EPIPHANIUS FERDINANDUS *in Hist. Med. Mir.* 32. & 45. imò per decoctum foliorum recentium nicotianæ se quendam à morte præsentissima liberasse dicit.

Verba hæc sunt: *In empyemate me nunquam deceperunt, semperque iis felici cum successu usus sum vaporatione & decocto tabaci, mediantibus quibus mira puris per tussim facta est excretio, idque continuando, sanati fuerunt:*

℞. *Fol. tabaci vel nicot.* ℥j.
Bulliant in
Aquæ dulc. ℔ij.

ad consumptionem medietatis: sic multum sub fumi specie de particulis acrioribus avolat: addatur in fine

— *Fol. malvæ,*
Brancæ ursinæ,
Violar. an. M. j.

Colentur, & cum sapa seu musto inspissato misceantur.

Detur calidissimum pluries in die.

℞. *Fol. nicotianæ:*

Reponantur in cineribus adhuc ignitis, & fumus per fistulam seu embolam assumatur.

Res procedit eò feliciùs, si imprimis huic Syrupo Medicus adjungat Syrupum de hedera terrestri vel de symphyto Fernelii: Hæc namque sunt vulneraria, & sanant vulnera, quæ Nicotiana purificavit; simul etiam vi vulneraria & anodyna uberiorem mucositatum proventum præcavet, & partes læsas optimè restituit.

Aliàs internè, præterquam in affectibus pectoris, dyspnœa, pleuritide suppurata, asthmate infantum, vulneribus & ulceribus pectoris, rarum habet usum propter violentiam emeticam, & virulentiam narcoticam satis superque demonstratam. In tumoribus itidem duris & scirrhosis emolliendis, resolvendis & discutiendis, præsertim splenis & hepatis, admirabilis est hæc herba; unde in ZWELFFERI *Pharmacopœa Regia editionis ultimæ pag.* 312. prostat egregium *Emplastrum splenecticum*, cujus basis est nicotiana. Quin & in Quartanis febribus succus aut Extractum ejus lienari regioni applicatur non sine sensibili effectu: unde quidam habent

habent *Emplastrum contra Quartanas* ex Nicotiana, qui applicant regioni renum pro cura Quartanarum; sicut HELMONTIUS *Tr. de Febr. c. 14.* Quartanas, quarum nidum in splene esse statuit, per Emplastrum se curasse asserit, quod ex nicotiana fieri, sunt qui asserunt.

Satis notus etiam est *externus Tabaci usus*, quando ejus fumus per tubulos attrahitur. Parandi modum videre possumus in *Chym.* FEBURE, qui habet totum processum: unde quoniam paratur cum urina, destillatus dat sal volatile, quod non est ex tabaco, uti putant nonnulli, sed ex urina. *Fumum tabaci* quod attinet, hic satis usitatus, adeò, ut quidam, referente THONERO *Obs. 3. lib. 2. pag.* 103. statuto pretio 200. imperialium exhauserit 300. fistulas: Et utut propter abusum sit inutilis, ratione tamen principii sui jam jam nominati, Phlegmaticis dictis seu illis conducit, quibus caput partesque vicinæ quacunque occasione succis chylosis, & lymphâ copiosiori nutritivâ irroratæ sunt, seu qui sal volatile temperatum habent, multisque aliis affectibus narium & faucium, coryzâ, laxatione uvulæ, & similibus, in inflammatione faucium, & affectibus catarrhalibus infestantur. Nam vi narcotica stimulum causæ externæ, lymphæ effusionem provocantis, sistendo, ejusque acrimoniam temperando, uberiorem effluxum prohibet; sicut ipsam lympham per sputum copiosius promovēdo successivè partes capitis & faucium interiores à nimia illuvie defendit. Quin & pestis præservativum & singulare curativum in fumo tabaci consistere, proprio exemplo ostendit DIEMERBROECK *Tract. de Peste.*

Sed hoc ipso patet, quod nimio hujus fumi abusu cerebrum contabescat, & arescat, indeque functionibus animalibus, præsertim memoriæ, valdè obsit; unde tam ex hac causa, quàm ex narcosi nicotianæ, qui nimiùm hoc fumo utuntur, tandem fatui reddantur. Fit hoc, ut monitum, propter successivam lymphæ, & hinc nutrimenti cerebri roridi exhaustionem, cum post evacuatas lymphas serosas ipsum nutrimentum partium roridum colliquefacere, & ita sub forma seri evacuari faciat Nicotiana.

Laudatur autem iste fumus in specie, qui more Anglorum. Succus, tàm per se quàm in emplastris, vel Decoctum vel Infusum pro lotione & injectione satis est efficax; imprimis, cum succus nicotianæ cum pulvere exuviarum serpentum per siphonem fistulis injectus easdem mirabiliter sanare dicitur. Præprimis autem *Tabacus compositus sub specierum Diatabaci nomine* catarrhosis commendatur, si nicotianæ addatur succinum pulverisatum, mastix, sandaracha, styrax, flores spicæ, nardi, & quædam aromata, & irrorentur aliquot guttulis olei destillati anisi, vel succini, item unum, alterumve granum camporæ: sic enim usus ejus capiti & catarrhalibus affectibus valdè conducit: alii, qui habent serosum caput & lymphaticum, etiam cubebas addunt.

Dubium est, *an ex fumo Tabaci continuò hausto cerebrum nigrescat, nec ne?* Sunt qui affirmant, sunt etiam, qui negant: sed lis vana est; non enim substantialiter penetrat ipse fumus in cerebrum, unde nec hoc denigrare potest. Abusus tamen ejus multùm nocet; non, quòd immediatè cerebro & capiti incommodet, sed quod pulmones actu afficiat, quos retorridos facit, & maculis variis, imprimis lividis & nigricantibus, defœdat. Conf. quoad hanc controversiam BARTHOLINUS *Tract. de pulmon. p. 9. Cent. 3. Epistolar. p. 371.* SCHNEIDERUS *de Catarrhis l. 2. p. 265.* HORSTIUS *in Manuductione ad Medic. p. 371. & in Epistolis,* TULPIUS *l. 1. c. 6.* KERKRINGIUS *spicil. obs 90.* & denique LINDANUS *in Medicin. Physiolog. c. 61.* uti etiam HOFFMANNUS *l. 2. de Medicamentis officinalibus c. 3. p. 327.* qui omnes varias habent experientias vitiorum pulmonum ex suffitu tabaci attracto: unde hi tales ad phthisin, contabescentiam, atrophiam & anhelitus difficultatem inclinant: stomacho verò nocet, si statim à pastu hauriatur, fermentum ejus obtundendo, & concoctionem turbando, hinc cruditates valdè augentur: unde nil nocentius, quàm, si post pastum tabacus hauriatur.

Cavendum igitur, ne

1. A pastu assumatur; &
2. Ne nimius sit ejus usus. Aliàs mille malis via aperitur.

Notabile est, quod CREMBS *in arbore ruinoso & sano*, quendam ex nimio tabaci usu in apoplexiam incidisse, referat: cum quo conferatur BARTHOLINUS, TULPIUS, KERKRINGIUS, BARBETTE *cum notis* DECKERI, & alii.

Utilitates suffitus Nicotianæ videndæ sunt in HOEFERI *Hercule Med. p. 34.* ubi etiam legitimus usus, & illegitimus abusus suffitus nicotianæ *in Dispens. Horstii p. 137*

Interim loco nicotianæ etiam pro variis faucium, glandularum & pulmonum affectibus etiam alia vegetabilia in forma fumi hauriri possunt, v. g. flores spicæ, semen anisi &c. De Trifolio fibrino hoc modo hauriendo vid. BARTHOLINI *Acta Medica Haffniensia Volum. 3. pag. 128.*

Plura *de Nicotiana* videbitis apud MAGNENUM, *Medicum Italum, ac Professorem Ticinensem in Gallia Cisalpina in Tract. suo de Tabaco*, ubi multa sunt egregia, & imprimis SIMONEM PAULI *de Tabaci usu Americanorum veteri, & herba Thee Asiaticorum in Europa novo.* Scripsit etiam NEANDER *Tabacologiam*: verum scriptum hoc valdè est rude.

NIGELLA.

Nigella, seu *Melanthium*, in officinis habetur vel *Damascenum flore cæruleo, magno, pleno &c.* vel *arvense & vulgare.* Dicitur *Nigella à semine nigro*, Germ. *Schwartz Nardensaamen*: semen enim exsiccatum spirat odorem suavem aromaticum. Damascenum provenit in hortis.

Usum quod attinet, *internè* quibusdam in mensibus ciendis admodum laudatur: experientiam videbitis in FORESTO *lib. 28. obs. 4.* ubi multùm commendat hoc semen pro dicto usu; quo tamen in casu rarò apud nos usurpatur.

Externè valdoperè usitatum est in affectibus catarrhalibus, præsertim narium in coryza sistendis, referturque inter errhina, & ita videtur HARTMANNO *Praxi Chymiatr. c. 22. §. 6.* qui inter omnia palmam defert nigellæ nostræ ejusque semini, si pulverisatum in aqua majoranæ per nares attrahatur in coryza & obstructione narium: Imò vel solo odore prodesse dicit, quod confirmat SENNERTUS *l. 1. Prax. p. 710.* qui etiam habet formulam seminis nigellæ per nares attrahendi contra catarrhos. Vid. etiam TABERNÆMONTANUS *in Herbario cap. de Nigella*, ubi decantat vires nigellæ contra catarrhos. Unde pro eodem usu nodulus ex semine nigellæ aceto, vel aquâ majoranæ immersus, naribus applicandus parari potest; vel semen nigellæ, cum majorana conjunctum, sacculo inclusum, aut in forma pulveris applicatur naribus pro restaurando olfactu, obstructionibus narium reserandis & coryza, vel solum, vel cum camphora. Formulam habuimus *superiùs*, ubi *de Majorana* egimus.

Oleum per infusionem paratum cum tantillo olei destillati majoranæ idem præstat.

Præterea è semine per destillationem elicitur *oleum*, quod cum oleo irino, & nicotianæ, v. g. ℥j, & aqua aliqua appropriata, ad gr. j. vel ij mixtum, in gravedine est egregium; utut oleum hoc & aqua rari sint usus, & rarò prostent in officinis.

NIGELLASTRUM.

Nigellastrum seu *Pseudo-melanthion* dicitur genuino nomine *Lychnis arvensis major*, Germ. *Raden.*

In *usu* Medico est nullo, saltem quod scriptor quidam recentior semen ejus, si scilicet quâvis vesperâ sub introitu lecti, dosi ac vehiculo convenienti capiatur, contra vertiginem laudat.

NOLI ME TANGERE.

Hanc neglexit AUTOR, sed tamen observetur, quod circa folia sint noduli, succi pleni & turgiduli, & quando semen maturescit, dispergitur. Crescit in hortis publicis.

De hoc noto ex GESNERO *l. 1. Epist. p. 21.* quod prosit ad provocandam urinam, uti etiam folia imposita conducunt in stranguria, in sedando dolore, & uti dixi, quod juxta folia sint noduli turgidi & succi pleni, ex qua signatura GESNERUS autumavit, ac si conveniret in tumore arthritico & podagra nodosa, quod etiam postmodum confirmavit experientia, sive per se contusa instar cataplasmatis, aut cum oleo liliorū albor. vel alio appropriato decocta, iisdē applicetur.

NUMMULARIA.

Nummularia lutea major *reverà est anagallidis species*, & apud Veteres de hac nihil prostat. Dicitur ita à foliis, quod nummos quasi ræpræsentent, Germ. *Pfennigkraut*: Dicitur & *Centummorbia* ex usu polychresto, quod multis medeatur morbis. Vocatur etiam *Hirudinaria*, quod hirudinis instar super terram repat, & hinc inde radices figat.

Est planta parva, quæ ubique crescit in locis cultioribus, flore est luteo, sed non adeò usitata. Recentiores tamen plantis antiscorbuticis temperatioribus accensent, & in scorbuto eandem haud parum efficere observarunt, in cujus cura videtur accedere ad vires beccabungæ, quoniam est temperata, nec excedens acris, uti reliquæ plantæ antiscorbuticæ; unde nummulariam acrioribus antiscorbuticis pro illarum acrimonia temperanda miscent. In specie, cum consolidativâ vi instructa sit, inter vulneraria refertur, ita ut etiam in vulneribus recentibus & inveteratis, aliorum defectum impleat, si opus est, tam interno, quàm exrerno usu; & quidem interno usu in vulneribus pulmonum, & dein herniis.

Externè verò succus expressus, aut ipsa planta contusa unguenta atque emplastra ingreditur.

NYMPHÆA.

Nymphæa, Germ. *die Seeblume*, crescit *flore luteo* & *albo*: vocatur etiam à quibusdam *Nenuphar.*

In usu potissimum sunt *Folia*, & *Flores lutei ac albi.*

Tota planta est succulenta admodum, & temperatum in recessu habens sal alcali volatile, ratione cujus refrigerare vulgò dicitur. Sed peculiare quid videtur latere in ea, dum effervescētiam sanguinis atq; humorum, et genituræ acrimoniam, et inde natam pollutionem nocturnam, suo usu temperat et mitigat; unde flores nymphææ ad omnes

omnes affectus ex nimia geniture abundantia, gonorrhœam, priapiſmum, ſatyriaſin, ſalacitatem, et furorem uterinum, et pro temperanda cholera, à turgeſcentia ſeminali ſæpe orta, imprimis verò contra ardorem renum in gonorrhœa frequentem optimè laudatur. Ad hæc ad arcendas vigilias nimias, et aliqualem ſomni diſpoſitionem inducendam, et ſimilia ſympromata, non incommodè adhibetur internè et externè. Eadem planta à PARACELSO commendatur ad maniam.

Radix nymphææ utriuſque ſingulare quid etiam præſtare dicitur contra maniam, ſi aſſumatur *pulvis* ad ʒj vel ʒiß: item nymphæa flore luteo collecta in ipſo puncto ingreſſus ſolis in cancrum, et exſiccata, appenſa tollit vertiginem, quod alio tempore collecta non facit.

Aqua deſtillata internè uſurpatur in febribus ardentibus; externè ingreditur epithemata contra cephalalgias & agrypniam.

Syrupus nimphææ ſimplex internè uſurpatus dolorem capitis ſedat, & blandum ſomnum inducit in affectibus bilioſis, & febribus ardentibus: convenit etiam in ardore renum interno uſu, & gonorrhœa.

Oleum ex infuſione *florum Nymphææ* inungi ſolet calidis temporibus & fronti, ut ſuavis & temperatus inducatur ſomnus.

O.

OLEA.

OLea, Germ. *der Oelbaum*, vel *ſativa* eſt, vel *ſylveſtris*. Creſcit in Italia vulgariter, & integri montes pleni: unde exinde *oleum* expreſſum *commune* ad nos adfertur.

In uſu præprimis eſt *Fructus* & *Folia*.

Fructus oleæ, *olivæ* dicti, *immaturi cum muria conditi* ſaporem habent acido-auſterum, quo appetitum conciliant.

Sal autem, quod ex muria illa extrahitur, egregiam vim habet ſtimulandi urinam: uti enim maturi fructus ob nimiam oleoſitatem ſtomachum gravant, ſic immaturi ob aciditatem juvant, & præterea vim habent ſtimulandi alvum & diureticam, atq; inſtar aſparagi reddunt urinas fœtidas.

Folia ſunt rari uſus, utut ſingularem habeant vim adſtringentem.

In ſpecie ex olivis maturis & immaturis *oleum* expreſſum habetur. Ex maturis ſcilicet *oleum uſuale & vulgare* proſtat, *olivarum* dictum, quod omnibus cognitum, alvum laxat, emollit, maturat, & fæces induratas leniter ſolvit, in juſculis cereviſiæ ex eo pinguefactis adhibitum. Unde ſunt, qui cum cereviſia, quod etiam habet AUTOR noſter, aſſumunt in affectu colico pro temperandis humoribus acribus in ſtranguria, & calculo movendo, quo laxentur viæ, dolor ſiſtatur, & poſtmodum fiat calculo & arenulis tranſitus. Micam panis leniter torrefactam, & oleo olivarum largiter irroratam matutino tempore largiter alvum laxare, teſtatur BORELLUS *Cent.* 2. *obſ.* 14. cum ſaccharo miſtum adhibetur in affectibus pectoris. Cæterum in tali caſu tutiùs oleum amygdalarum dulcium uſurpatur, quoniam hoc olivarum in ſe habet acidum, de quo *poſtmodum* locuturi ſumus. Oleum enim hoc nimio interno abuſu ſtomachum inſigniter dejicit, eique nocet; (1) quia fermentum ventriculi, ejuſque vim digeſtivam, oleoſitate ſuâ obtundit, atque (2) orificium ventriculi ſuperius nimis lubricum reddit, ut facile vomitus ſequantur; cùm accedente levi conſtrictione pylori omnia in ventriculo contenta per ſuperiora rejiciantur: ſicut & ipſum hoc oleum per ſe quoque vomitus creare poteſt, cum inſignis in eo acrimonia lateat, imò acidum acerrimum, quo & metalla fortiter corrodere valet; unde eſt, quod oculis guttula una immiſſa ſenſibiliſſimas earum tunicas magis ferè vellicet, quàm ipſe ſuccus citri, uti quilibet in ſe ipſo experiri poteſt.

Oleum Philoſophorum teſtatur hujus olei acrimoniam & penetrantiam, propter quam cautus ſit ejus uſus. Interim tamen & ſal volatiliſſimum reperitur in oleo olivarum, ex quo cum ſale tartari ſingulare quoque menſtruum parari poteſt. *Externè*, ubi relaxatione partium nervoſarum, & emollitione partium fibroſarum opus eſt, adhiberi poteſt; emollit enim alvum obſtructam & fæces induratas leniter ſolvit & educit, ſi in clyſteribus applicetur. Sic PRÆVOTIUS curavit in quodam nobili contumaciſſimam alvi obſtructionem ſolo oleo ad ℔j infuſo, unde per biduum alvi beneficium habuit. Facit huc, quod habet RULANDUS *in Theſauro Practico* de quodam, cujus alvus per tres hebdomadas fuit conſtipata, ut nullo clyſtere, neque ſuppoſitorio potuerit moveri, cui ſingulis horis ℥iv olei hujus injecit inſtar clyſteris; quo facto, poſt tres horas ex ℔j olei injecti ſcybala multa rejecit, alvo poſtmodum apertâ manente. De portentoſa alvi conſtipatione, in quodam quam quidam ad 20. dies, imò ſæpe per tres menſes, non depoſuit, vid. PANAROLLUS *Pent.* 1. *Obſ.* 7. *p.* 1. Propter hanc vim temperandi & laxandi adhiberi ſolet etiam, ubi in copia habetur, nimirum in Italia, in balneis contra febrem hecticam, atrophiam nimiam & tabem corporis; in calculo & nephritico dolore, ut laxentur & humectentur viæ, & inde pateat calculo exitus, doloreſque ſiſtantur, præprimis cùm oleum externè habeat vim anodynam.

Cæterum de hoc oleo communi ſupra dixi, quòd illi inſit copioſum acidum, à pinguedine quidem temperatum & correctum, ut guſtu ſe non prodat; nihilominus tamen eſt acidum ſatis potens, adeò, ut ſoleat corrodere omnia metalla, excepto ſolo auro. Immittat enim aliquis vel Martem, vel Venerem, vel aliud metallum, in hoc oleum, & videbit illi adhærentem rubiginem, quæ non eſt viride æris, ſed crocus metalli ab olivarum oleo corrodente. Unde valdopere errant ii, qui gladios, aut alia arte ex metallo quodam facta inungunt oleo communi; quippe quod magis, præter hoc, quod lubricet, rubiginis autor eſt, qua quod eandem arcere valeat. Unde, qui ferramenta à rubigine volunt præſervare, melius faciunt, ſi raſuram plumbi oleo infundant; hoc enim abſorbet olei acidum, unde tale oleum ita correctum, optimum eſt ad iſta præſervanda: Et ex hoc fundamento videtur natum oleum Philoſophorum, in quo nempè acidum relictum eſt maximam partem correctum, prodeunte oleo volatiliore, ſubtiliore, magiſque alcalino: Aut potiùs inungendi ſunt cum ſevis animalium, ſive ſit commune, *ſevum bovinum*, ſive ſit hircinum, quod præ cæteris omnibus habet vim arcendi rubiginem. De oleo hoc communi, quod corrodat metalla, vid. SCHOTTUS *in Techn. Curioſ.* *l.* 9. *cap.* 8. *Propoſ.* 30. *p.* 691. uti etiam TACHENIUS *in Hippocrate Chymico*, ubi ſufficienter probat, quod in oleo communi ſit copioſum acidum *p.* 17. & *p.* 175. & habet ſimul egregia quædam de oleis: id quod de omnibus oleis expreſſis eſt intelligendum. Propterea talia olea, quæ habent acidum in ſe, inimica ſunt omnibus vulneribus & ulceribus, & fiunt exinde Telephia, chronica, & difficillima curatu.

His præmiſſis, non immeritò, quoniam in ſe habet acidum contrarium, & inimicum vulneribus hoc oleum, quæritur (1) unde ſit, quod ingrediatur Unguenta & Balſama vulneraria? (2) unde oleum hoc temperat acrimoniam humorum? Rationem ſubminiſtrat TACHENIUS; quoniam nimirum, quando ſentit ignem, fit, ut exhalet ſubtilior acida pars, & relinquitur oleum alcaliſatum contrarium omni acido, unde potiùs ſpiſſum, acido vacuum, impatiens, novo acido rurſus deſiderat ſaturari; illudque dum in membro dolente reperit alcaliſatum, abſorbet, corrigit, extrahit, inque ſe recipit, & dolor inde ceſſat, aut ſaltem mitigatur. Videatur TACHENIUS *citato loco*.

Fuit hoc oleum commune, quod exprimitur ex olivis immaturis.

Ex olivis immaturis, quod exprimitur *oleum*, vocatur *omphacinum*, in quo aciditas auſtera manifeſta deprehenditur, atque adeò pro uſu adſtrictorio & roborativo fibrarum commendatur.

Ulteriùs oleum olivarum non tantum per ſe ordinarium ferè eſt Ingrediens in Balſamos, Linimenta, Emplaſtra, & cataplaſmata & unguenta vulneraria, ſed etiam infuſione plurium vegetabilium magis appropriatur, & ſpecificatur ad plures uſus: unde parant nonnulli *Balſamum Samaritanum* ex hoc oleo & vino, juxta locum Scripturæ Sacræ, ubi hominem iſtum in latrones illapſum à Samarita vino & oleo obtinctum fuiſſe legimus: Hæc duo coquuntur invicem ad ſpiſſitudinem unguenti ſeu Balſami, de quo vid. *Chirurgi hinc inde in ſcriptis*. Balſamum hoc correxit & augmentavit cum aliis Ingredientibus THEOPHRASTUS *in Chirurgia parva*.

Lotionem quidam, imprimis *Mercurialis*, *de Compoſitione Medicamentorum*, *lib.* 3. *cap.* 26. præcipiunt, quam autem ceu ineptam & infantilem taxat *Zwelferus in animadverſ. in Pharm. Auguſt. p.* 416. præprimis cum illotum ad cibos capiendos quotidiè ſine noxa uſurpetur.

Denique ſequitur *oleum Philoſophorum*, quod aliàs fit, quando laterum fruſtra, probè candefacta, immittuntur oleo olivarum, ut hujus magnam portionem imbibant, & ſi lateres hi quantitate ſufficiente olei imprægnati & ſaturati ſunt, pulveriſantur, & deſtillantur vel in arena, vel in aperto igne per retortam, atque tunc prodit oleum volatile inſigniter penetrativum, à cineribus per arenam rectificandum, quod vocant oleum lateritium, & Philoſophorum.

Poteſt etiam mediante arenâ parari. Glauberus elegantius reddit per concentrationem, abſtrahendo hoc oleum à ſpiritu nitri. Proceſſum videbitis in Scriptis in quarto P. 1. pag. 90. Sunt, qui recipiunt *olei olivarum* p. j. *ſalis tartari* part. iij. deſtillant per retortam, ſicque oleum mirandæ virtutis, tàm Chymico quàm Medico uſu, eliciunt: idem cum calce viva fieri poteſt. Sanè ipſum oleum olivarum per ſe deſtillatum ſuggerit oleum penetrantiſſimum, pariter ferè, atque modò de oleo lini dictum fuit.

Oleum ergò Philoſophorum egregiè penetrat, diſcutit, reſolvit, attenuat & incidit, in quibus indicationibus non habetur ei par remedium; unde in tumoribus duris, frigidis, ſtrumoſis & ſcirrhoſis reſolvendis & emolliendis optimum habetur remedium. Ad nervorum affectus à frigore quoſcunque externo illitu convenit, cum egregiè calefaciat: cum pauco bombace auribus inditum ſurditati & deficienti auditui, ſeu ſubauditioni, ſuccurrit: egregiè diſcutit, & per poros cutis expellit. STARICIUS, *in dem Helden ſchatze p.* 13. refert, quod ſi quis in oleum Philoſophicum intingat, & maceret lanam bõbacinam, vel aliam, exque hâc poſteà cum cera vel ſevo faciat candelam, hâc ipsâ ſemel accensâ, neque à pluvia neque à vento extinguatur.

Iſtud, quod ſuprà inſinuabatur, acidum olei corrigi à plumbo, ſuggerit fundamentum emplaſtrorũ chirurgicorũ veterum & modernorum, quæ maximam partem ex plumbo & oleo conſtant. Nempe oleum ipſum, propter latens acidum & viſcoſiorem conſiſtentiam, inimi-

inimicum est vulneribus atque ulceribus, utraque sordida reddit; sed dum ipsi permiscetur plumbum, hoc ab acido arrosum disponitur, ut faciliùs aciditatem imbibere queat. Ipsum oleum alcalinum magis magisque subtile & penetrans factum, vi balsamicâ partibus læsis optimè succurrit, & ita talia emplastra, qualia sunt nutritum, album coctum, de cerussa camphoratum, de spermate ranarum, de minio, de lithargyrio, &c. pluribus scopis satisfaciunt, indeque creberrimi sunt usus.

ONONIS.

Ononis purpurea spinosa, seu *Resta bovis*, dicitur etiam *anonis*, quasi à nullo usu, eò quod ubique prostet in agris, & aratoribus inter arandum sit impedimento: unde & *Remora aratri* nonnullis audit, Ger. *die Haubechel*. Litigant autores, ad quodnam genus plantarum referri debeat? Verùm reverà ad Trifolia pertinet, & *Trifolium frutescens* esse videtur. Dividitur in *non spinosam*, & *spinosam*; quâ & asini delectari dicuntur. *Utraque* est vel *flore purpureo* vel *albo*.

In usu est *tota planta*, præprimis hujus *radix*, & *radicis cortex*.

Radix inter aperientes & resolventes vulgò numeratur, & meritò: Resolvit enim mucum agglutinatum, & crassos ac induratos humores; unde in obstructione hepatis, ictero & similibus prodest. Dehinc usum obtinet diureticum, ubi primatum ferè tenet; & nephriticum, cùm singularem habeat vim pellendi urinam & calculum, & exturbandi arenulas ex renibus, cui usui imprimis convenit herbæ infusum in vino Malvatico, quod vinum infusionis herbæ egregiam acquirit vim antinephriticam: conf. *Crato l. 6. Cons. 83.* in tanta tamen diureticorum copia vix adhibetur. Vis ejus consistit in sale essentiali bolari, & seminitroso. Radix aliàs pulverisata ad ℥j assumpta, vel decocta, & continuando aliquandiu usurpata, in sarcocele, ubi testiculis caro nigra accrescit, euporiston & polychreston egregium est. Sic cortex quoque commendatur à MATTHIOLO ad hernias carnosas, de quo vid. SENNERTUS *l. 3. Prax. Med. pag. 919.* quod confirmat HORNUNGIUS *in Cista Med. p. 311.* dum inquit: *decoctum radicis ononidis prodesse singulariter in hernia carnosa: externè simul applicantur Emollientia*. Extrinsecùs tandem eadem radix in aqua & aceto, seu oxycrato cocta, pro gargarismate in gingivarum laxitate & putredine ab exulceratione, item in dentium dolore à scorbuto, laudatur.

Prostat *Essentia ononidis* in affectibus calculosis insigniter commendata, quæ paratur hoc modo:

℞. *Plantam integram cum radice & floribus*, mundatam, & minutim incisam; affunde *vinum Malvaticum*, vel *spiritum vini* ad eminentiam 4. digitorum: stent in loco calido in digestione per 8. dies noctesque; post destilla, & in huncce liquorem destillatum de novo infunde *herbam eandem recentem cum Radice & floribus*, iterumque digere per tot dies & noctes; postmodum misturam fortiter exprime & cola: Colatura digeratur in balneo Mariæ, tandem per chartam emporeticam filtretur & servetur: abhinc à capite mortuo restitante calcinando eliciatur sal fixum salsum (quod si nimis alcalisetur, fit sal urinosum.) Hoc sal addatur prioribus, & habebitur *Essentia diuretica* & *Lithontriptica* egregia, etiam ad hernias carnosas curandas.

Aqua destillata quibusdam in locis in usu est, cum quâ etiam habemus exemplum herniæ, non omissis externis, apud SCULTETUM *in armamentario Chirurgico obs. 74.*

OPHIOGLOSSUM.

Ophioglossum, Germ. *Natterzunge*, dicitur ita, quoniam flore refert linguam viperinam, crescit in pratis umbrosis & nemorosis, & à similitudine, quam habet flos ex folio erumpens cum lingua viperina, inter vulneraria non extremum habetur, sive internè in decoctis & potionibus vulnerariis, sive externè inter balsama & unguenta, & emplastra vulneraria. In utroque casu est planta satis commendata à modernis, qui etiam inter alia eam in herniis infatum multum commendant. Succus expressus & ex hoc parata unguenta & emplastra, vi chirurgica ad eorum vulnera & ulcera sunt usitatissima; aliàs de hac nihil prostat. Composita ex illa possunt videri apud TABERNÆMONTANUM. Autor noster planè omisit.

ORIGANUM.

Origanum Græca vox est; Unde verò sic dicatur, interpretes litigant: Ger. *Dosten, Wohlgemuth*: Duplex prostat in officinis, *Vulgare & Creticum*. Vulgare est planta satis cognita, quoniam crescit in locis sylvestribus; aromatica, congener majoranæ, unde etiam vocatur *majorana latifolia*, minus tamen acris atque penetrans, vires serpilli atque majoranæ ferè superans. Sale nitroso volatili oleo est impregnatum; propter vim aromaticam aquas & essentias analepticas, nervis ac cerebri affectibus dicatas, ordinariè ingreditur; singulare enim est cephalicum & uterinum, non minus etiam quàm stomachicum, ut ut usus ejus internus admodum sit rarus. Imprimis verò convenire dicitur stomacho, ejusque affectibus flatulentis, iisque, qui acida ructant, aut qui nauseâ & fastidio torquentur. Menses etiam peculiariter ciere dicitur.

Externè in Pediluviis, Lotionibus, Fomentis ac Balneis plerumque adhibetur, unà cũ aliis plantis cephalico-aromaticis, in affectibus catarrhosis; quin & in morbis mulierum hystericis & affectibus capitis, cum floribus chamomillæ, thymo, & similibus usurpari potest.

Suggerit quidem *oleum* per destillationem, sed admodum paucum, quod contra odontalgiam tanquam specificum, item contra cephalalgiam, laudatur. Interim origani hujus loco origanum Creticum substitui potest, quod magis pingue, et plus olei suggerit.

ORIGANUM CRETICUM.

Origanum Creticum nobilius est vulgari; interim tamen nec nostras rejiciendum.

Vim habet alexipharmacam, et convenit in morsu ab animalibus venenatis, viperis etc.

Per retortam destillatum suggerit *oleum*, quod pro singulari remedio contra dolores capitis, et dentium contumacissimos habetur, cum bombace illis illitum; adeò ut rectè ipsi caryophyllorum et macis oleo, aliisque remediis præferatur hoc in passu ob egregiam vim et facultatem, quam in dictis morbis, et imprimis in odontalgia, incantamenti instar exerit. Quod si sit nimis fortè, diluitur cum pauco oleo amygdalarum dulcium expresso; si sit impotens ac debile, adduntur gr. j. vel ij. camphoræ, sicque fit oleum laudatum ad odontalgiam: potest etiam admisceri oleo caryophillorum, quod non minus est odontalgicum, quàm ipsum oleum origani.

P.

PALMA.

Palma, Germ. *der Palmenbaum*, arbor est exotica, ejusque fructus sub nomine dactylorum ad nos adferuntur ex Italia, Syria, aliisque locis calidis.

Ex hac palma tantummodò officinis noti sunt dactyli, seu palmi, Ger. *die Datteln*, de quorum electione videatur autor. Usus tamen eorum est admodum rarus, nisi quod ratione dulcedinis à quibusdam unà cum ficubus aut sebesten præscribantur, pro scopo scilicet temperandi acrimoniam quamcunque, et nimiam corosivitatem lymphæ, aliorumque humorum, ac leniendi asperitates faucium: Hinc decocta et hydromelita pectoralia ingrediuntur, ut et misturas in dysuria, et ardore urinæ frequenter adhibendas. Sed loco hujus sufficiunt solę passulę. Lapilli contenti vi insigni diureticâ pollent, quę optimum exhibent euporiston: horum enim rasura, cum syrupo de althæa usurpata, egregiè confert in dysuria, urinę acido-salsam acrimoniam temperando et sistendo; Hinc ex carne dactylorum et lapillis quidam singulare parant remedium contra ardorem urinæ seu dysuriam, cujus compositio est hæc:

℞. *Dactylorum* q. v.

Lapilli limâ terantur in pulverem tenuissimum: *caro* scindatur in particulas, in furno exsiccetur, et pulverisetur in mortario: Hi duo pulveres misceantur, et à ʒß ad ʒj usurpentur manè et vesperi in syrupo de Althæa Fernelii, vel in mistura sequenti:

℞. *Aquæ chamamill.*
Lactucæ,
Nymph. an. ℥iv.
Cinnam. ʒß.
Syr. de alth. Fernel. ℥iij.
Cichor. de rhab. ʒj. M.

Atque certè egregium est remedium ad temperandum ut et purgandam omnem ejusmodi acrimoniam.

Rari aliàs et pauci usus sunt Dactyli.

PAPAVER SATIVUM.

Papaver duplex est, vel *sativum*, vel *sylvestre* seu *Rhœas*. Differentia est in foliis, quæ notatu digna, ne fiat confusio, errorum mater; sativum enim habet folia latiora, et papaver rhœas folia angustiora laciniata. Græcis dicitur μήκων, quasi μὴ κονεῖν, à non ministrando, quia homines torpidos reddit, ita, ut ministeria sua obire non valeant, unde *Meconium*. Papaver verò dicitur (ut nonnulli volunt) ab infantum voce PAPA, quod lacti seu pulti infantum permistum infantes reddat ad somnum proclives.

Ratione seminis *Papaver* dividitur in *album* et *nigrum*: Hoc, scilicet nigrum, magis narcoticum, hinc deterius, scilicet albo, putatur; de quo videatur FORESTUS *l. 9. observat. 14. in scholio*; sed falsò sic judicatur juxta LOWERUM *in Adversar. ad Rondeletium*; et promiscuè ferè in usu est.

In usu sunt *Flores*, in specie *semina*, et *capitula semine turgida*, quę omnia habent vim narcoticam et anodynam, sed temperatam. BORELLUS *l. 4. observ. 25.* in capitibus papaveris maximam vim narcoticam latere dicit, imò majorem, quàm in foliis, quæ etiam chymicè pręparata, ad gr. v. exhibita, miros pręstare effectus dicit: videantur etiam BARTHOLINI *Acta Anglicana Vol. 1. pag. 717.* Odorem spirant

rant tetrum, nonnihil nidorulentum, cùm tota planta scateat lacte seu succo nonnihil pingui & oleoso seu sulphureo crudo, in quo fundata esse creditur vis ejus anodyna & narcotica; in quo ferè omnia ipsi similia narcotica conveniunt, v. g. hyoscyamus, vitex seu agnus castus &c. Lac istud oleosum, quod tàm in capitibus recentibus, quàm in semine concentratum deprehenditur, vim habet anodynam seu sedativam: unde in sistendo dolore & sistendis vigiliis seu agrypniis, ut & conciliando somno, in deliriis, dysenteriis & diarrhœis, flores & capita cum seminibus sunt usitatissima; nimium enim sputū & sanguinis motum sistunt, & morbos inde oriundos sedant, quibus scopis inservit primariò. Cæterùm, ut papaver magis sit appropriatum ad cephalalgias cum vigiliis conjunctas, propterea necessum est, ut colligatur tempore balsamico, sole in cancro existente, & in conjunctione Martis & Lunæ in Trigono, vel Sextili; quod monet imprimis RHUMELIUS *in scriptis Iatrochymicis p.* 352.

Pro usu dicto semina sicca ad emulsiones parandas recipiuntur pro conciliando somno. Eadem quoque quosvis spirituum motus elasticos sistere velent, ob vim suam, quam habent, sensus externos ac spiritus demulcendi, somnumque inducendi; hinc in deliriis, agrypniis, febribus, & quibuscunque humorum fluxibus, sive sint naturales, sive sint præternatulares, ut in hæmorrhagiis, vomitu, cholera, diarrhœa, & alvi fluxibus aliis, adhibentur: scilicet sicuti Quinta quasi papaveris Essentia est opium, ita, ubi religio est ipso opio uti, commodè remediis ex papaveris capitibus paratis uti possumus. Ulteriùs, præter has virtutes anodynas, commendatur etiam valdoperè in affectibus pectoris & catarrhis, imprimis tenuibus & salsis, qui oriuntur ex lympha acida vel subacida &c. in talibus casibus est expertum, dum solet temperare, & impedire ejusdem motum p. n. ac ardorem; unde in raucedine, in tussi tenui, & in phthisi, hæmoptysi, & similibus pectoris pulmonumque affectibus, usitatissima sunt remedia ex papaveris seminibus parata.

Externè capita papaveris, imprimis semine turgida, propter vim narcoticam usitatè tantum præscribuntur in pediluviis, pro sistenda cephalalgia, & levi somno inducendo: Exemplum habui superiùs: Semen usurpatur sub forma Emulsionis, temporibus applicando, pro sistendo dolore.

Quæstio diu fuit agitata: *num prædicta vis hujus plantæ in ejusdem calore, an frigore consistat?* Resp. eam nec in calore, nec frigore consistere. Frigidam tamen effectivè eam esse, hinc colligo, quoniam nimio ejus usu, aut potiùs abusu, calor quivis notabiliter infringitur, dum spiritus sopit, & humores sistit. Quoad formalem ejus texturam, consistit eadem in particulis oleosis perquàm temperatis, sed facilè in corpore nostro longè latèque diffusibilibus, quibus spirituum vis elastica nebulis quasi inducta hebescit. Prolixiùs hoc diduxit BORRICHIUS *in Tract. de somno & somniferis.*

Quod attinet *Præparata*, videamus *Auctorem*, qui habet *Extractum* ex Quercetano, quod est quasi *opium nostras*, & opio sæpius adulterato exotico commodè substitui potest, quoniam opium istud exoticum est nimis narcoticum, dein magis quoque est virulentum. Imò papaveris capita opio magis temperato, & mitiori sulphure abundant, quàm ipsum opium. In specie *papaveris saptivi succus* expressus & *inspissatus* vocatur *Meconium*; destillatus verò ex capitibus nobis audit *opium*; de quibus *infra in Alterantibus secundariis.*

Præterea *syrupus papaveris simplex* valdè convenit in catarrhis salsis & acribus, fauces, asperam arteriam & pectus infestantibus, tollit asperitatem, & temperat lympham acidam vel salsam. Infantibus pro somno valdoperè commendatur. Observetur tamen, cautos nos esse oportere in propinando medicamento papaverino infantibus; nimius enim ejus usus, & in excessivâ dosi, valdè est nocivus, quoniam reddit eosdem stupidos: videatur PANAROLLUS *Pentec.* 2. *observat.* 44.

Syrupus compositus commendatur, ubi opus est incrassatione tenuium humorum, & ubi opus est, ut sistantur effervescentiæ nimiæ: in dysenteria est creberrimi usus.

Veteribus syrupus Diacodiωv in usu fuit, ex capitibus papaveris alibi paratus, qui variorum Autorum nomine insignitus est; speciatim syrupus *diacodiωv Montani* in raucedine faucium, tussi sicca, & similibus egregium habet usum, temperando, sistendo, & simul demulcendo. Apud modernos verò ejus usus in desuetudinem abiit, & ejus loco Laudanum opiatum in usu est in varia dosi pro varietate compositionis, de quo suo loco.

Loboch seu *succus crassus papaveris* valdè convenit in catarrhis salsis atque tenuibus, & inde ortis faucium affectibus; sensim enim sensimque tunc temporis sorbendo deglutitur, ut corrigat ita affectus faucium. Notum enim est, quantum remedia papaverina valeant in sufflaminandis catarrhis, lympham temperando, ejusque motum præternaturalem sistendo, unde in tussi nocturna convenientissima sunt.

Oleum ex seminibus papaveris expressum, & temporibus illitum in agrypniis & cephalalgiis optimum est remedium anodynum, & polychrestum.

Hæc de papavere sativo; sequitur

PAPAVER ERRATICUM.

PApaver erraticum seu *Papaver Rhœas*, ita dictum à ῥέω fluo, quod flos citò decidat, Germ. *Klatschrosen*. Conspirat ferè in multis cum viribus papaveris sativi, sed longè mitior, & multò exilior est, quàm prior, præprimis in vi aliquali sulphurea, soporifera, anodyna & stupefactiva.

In usu sunt ejus *Flores* imprimis; qui præter vim hanc moderatè soporiferam & anodynam (unde hujus ratione præparata ejus æquè ac ista ex papavere simplici usurpari possunt) egregiè quoque conferunt in sanguine grumoso dissolvendo, & æstuationibus corporis temperandis, adeò ut nulli in hoc puncto cedant, & in extinguendis omnibus inflammationibus erysipelaceis, externis & internis, quacunq; ratione usurpati; adeoque in specie in inflammatione partium internarum cum febribus acutis junctis, v. g. in angina, in pleuritide, hepatitide, peripneumonia, in quibus non datur præstantius remedium: item in febribus petechialibus, nephritide, hepatitide, inflammatione uteri, lienis &c. idque ob mucilaginem suam, quæ potenter solet temperare ac corrigere acidum volatile, specifico sapore in inflammationibus ejusmodi plerumque peccans. Hinc infusum florum papaveris erratici cum pauxillo spiritus sulphuris acidulatum inservit pro Iulapio in febribus ardentibus ad æstum & sitim temperandum: v. g.

℞. *Flor. papav. errat.* p. iij.

Irrorentur *spiritû sulphuris per campanam*, vel *oleo sulphuris* (quod idem est, uti postmodum patebit) affundatur s. q. *aquæ flor. papav. erratici*, stent in loco calido per aliquot horas, & ita brevi post, colorem rubicundum acquirunt: Colaturæ addatur

Syr. papaveris erratici q. s. pro grato sapore, & simul parum *de syrupo Jujubino*, si lubet.

D. S.

Iulapium refrigerans contra pleuritidem.

Pertinet huc *Julepus antipleuriticus* extemporaneus, seu tinctura florum papaveris rhæados; similis vid. apud TIMÆUM *in casu* 3. & 9. *p.* 83. & 93. Potest etiam fieri talis Julepus ex foliis cyani, calcatrippæ, aquilegiæ, bellidis & similibus, pro varietate affectus.

Externè flores recentes fronti & temporibus applicati in compescenda cephalalgia experti sunt. Plura de horum usu videbitis in WILLISIO *Pharm. Rational. Vol.* 1. *pag.* 323.

Prostat quoque *Succus*, *Syrupus*, *Extractum succosum*, *Pulvis*, *aqua destillata* à novis floribus sæpius cohobata, &c. quæ imprimis in casu ab alto, pleuritide, peripneumonia, &c. nequeunt satis extolli.

Aquæ usum polichrestum videbitis in VERULAM. *Hist. vitæ & mortis pag.* 87.

Sic tinctura *papaveris erratici* extemporanea cum spiritu vitrioli, & phlegmate vitrioli paratur, quæ imitatur in multis tincturam florum bellidis, imprimis ratione virtutis ejus, in sanguine congrumato dissolvendo, angina, pleuritide, & aliis inflammationum generibus. Præterea etiam Tinctura hujus sistit hæmorrhagiam narium, & moderatum inducit somnum.

Conserva ex floribus, uti etiam Extractum est ejusdem usus.

Acetum florum papaveris erratici commendatur contra pleuritidem & pestem, misceríque solet inter Potiones & Julepos antipleuriticos.

PAPAVER CORNICULATUM.

PRostat in Horto Medico nostro *Papaver corniculatum majus flore luteo, ac folio laciniato*. Corniculatum dicitur, quod capsulæ ejus seminales non sint rotundæ instar reliqui papaveris, sed instar cornuum oblongorum efformatæ.

Planta est speciosa, ac quę curiositatis tantùm atque ornatus gratiâ in hortis colitur. An usu ac viribus cum reliquis papaveris speciebus conspiret, res est incerta, imprimis deficiente experientiâ.

PARIETARIA.

PAríetaria è loco natali sic dicitur, quod circa muros ac parietes antiquos, & rudimenta antiquarum domuum, crescere soleat, Germ. *Tag und Nacht*. Vocatur etiam *Parietaria Lipsiensium*, quasi à loco natali, sed malè; Nam & Witteberge, multisque aliis in locis, crescit. Fortè exinde nomen hoc ipsi impositum, quod hîc Lipsię luxuriosiùs crescere observetur. Ex plantis verticillatis non ultima est. Propriè est *tritici vaccini species*, unde rectiùs *Melampyrum foliis in summitate amethystinis* diceretur juxta MORISONIUM. Est vel *major* vel *minor*. Imprimis usitata est major. Recipitur autem in usum Medicum genuina, id est illa, quę in ędificiorum antiquorum calce & limo extructorum parietibus reperitur, quippe in quibus accedente pluviâ & aeris sale universali, aut succo salino seminitroso, sustentatur, & magis diuretica evadit; alia enim, quę in locis pinguioribus colligitur, minus talis observatur. Tota hęc plãta est ex primariis emollientibus; & inter plantas diureticas non est postrema, cùm non tantùm abstergat renes, & vias urinarias purget, & calculum promoveat sed & copiosum urinæ fluxum moveat; in hydrope v. g. & aliis talibus morbis, ubi diuresi opus est. Notandum enim est, quod hydrops nulla alia ratione, & meliùs & perfectiùs tolli possit, quàm per diuretica, quę lympham peccantem per ureteres ad vesicam detrudūt: quo igitur in passu præsens herba singularem laudem meretur, utpote quæ ratione salis copiosi nitrosi temperat renum ardores, abstergit eorum meatus, ac urinam potenter ciet. Preterea vi gaudet abstersivâ & re-

& resolutivâ, unde vis illi inest laxandi alvum, & externè frequenter in clysteribus, cataplasmatibus, & fomentis emollientibus adhiberi solet, & sic porrò. In ischuria seu suppressione urinæ parietaria incisa in aqua cocta, & hinc cum s. q. olei scorpionum in forma cataplasmatis subigatur, & regioni pubis vel vesicæ imponatur: id quod ceu optimum euporiston meritò laudatur in urina, in vesica stagnante; de quo videatur *FORESTUS l.24. obs.25. & l.25. obs.8.* Ejus verba sunt hæc: *berba parietaria cum oleo scorpionum experimentum est Helidæi in ischuria, quod rarò me fefellit* &c.

Facit etiam mentionem iscuriæ puerperæ ex frigore desperatæ, in qua egregiè profuerit hæc parietaria, quod notatu dignum remedium fuit hoc:

℞. *Herb. Parietar.* M. ij.
Cherefol. M. iß.
Incisa coque ad mollitiem; adde
Butyri recent. ℥ij.
Oleum scorpionum ℥iß. Misce,
applicetur calidè.

Nota benè: supprimuntur cum urina in tali casu sæpe etiam lochia, quod probè observandum. Videatur etiam de hoc Parietariæ effectu in Ischuria *AMATUS LUSITANUS l. 4. Curat.* 10 *THONERUS l.1. obs.10.* & *CRATO l.6. obs.83. 84. & 87.*

Vel alio modo ad eundem morbum ita paratur:

℞. Decoctum Parietariæ in vino:

Cum cepis subigatur (sive statim à coctione addantur, sive in aceto subigantur) in formam cataplasmatis, & applicetur ad expellendam urinam.

Item in renum doloribus, & calculi torminibus solet cataplasma ex parietaria & oleo scorpionum applicari lumbis pro adjuvando calculi transitu, & sistendo saltem ejus dolore.

Semen parietariæ contusum, & cum aceto applicatum pedibus tumefactis, valdè eorum tumorem discutere dicitur à *SCHMUCK Thesaur. 2. Secreto Med. 18.*

In Anglia consuetudo obtinuit, ut per syrupum parietariæ, ex succo nimirum integræ plantæ in muris crescentis, cum saccharo, vel simplici vel candisato, paratum curatio hydropis instituatur mediante diuresi; sive sit hydrops ascites, sive anasarca, qui tepidè & sæpè usurpatur, donec malum remittat: sicut relatum nihil fuit à Medicastra quadam Anglica, quod syrupus hic in hydropicorum aquis, per vias urinarias educendis, præmissis præmittendis, multum præstiterit.

HERBA PARIS.

Herba Paris, seu *uva inversa*, Germ. *das Enbeerkraut*, est satis usitata planta, folia nonnunquam habet 5. utplurimum 4. hinc etiam ab aliis vocatur *solanum quadrifolium*, item Uva Vulpina. Alii salutant Aconitum salutiferum, quoniam aconita reliqua sunt lethifera venena; id quod observetur, ut intelligantur Practici.

Usitatæ sunt Baccæ, rarò Folia.

Internè Baccæ commendantur contra venena, resistere dicuntur pesti, & per sudorem promovere malignitatem ex vi alexipharmaca. Quod dico de peste, intellectum etiam volo de reliquis morbis malignis. Specificè convenire dicitur in comestione nucis vomicæ, de qua virtute videatur *GESNERUS l. 1. Ep. pag. 16.* Baccæ hæ pulverisatæ summoperè etiam laudantur ad epilepsiam, imprimis infantum, de qua virtute vid. *BLOCHWIZIUS in anatomia sambuci p. 62. 67. & 68.* Baccæ item, quoniam ferè pupillæ signaturam habent, propterea quidam specificè ad oculorum affectus commendant, quæ tamen signatura est vana. Verùm internus usus est rarus. *Externè* verò baccæ & herba utplurimum in inflammationibus malignis, tumoribus & bubonibus pestilentialibus adhibetur, & in his vix habetur melius remedium simplex in regno vegetabili, sive in Decocto, sive sola contusa, aut cum fuligine impastata herba in forma cataplasmatis, imponatur bubonibus ad maturationem & suppurationem producendam. Interdum tamen solet etiam applicari cum aliis: sic v. g. in bubonibus pestilentialibus:

℞. *Herb. parid.* M. ij.
Rad. lilior. albor.
Alth. an. ℥j.
Ficuum pingu. no. ij. vel iij.
Coqu. in s. q. *Olei lilior. albor.* adde
Fulig. splendent. ℥j.
Sapon. Venet. ℥vj.
Olei aran. ℥j.
M. pro cataplasmate.

Vel adhuc melius:

℞. *Ferm. acerr.* ℥iij.
Pulv. fol. parid.
Bufon. exsicc. an. ℥j.
Ficuum pingu. ℥ß.
Misc. in mortario c. s. q. *mellis*: addendo
Fuligin. splendent. ℥iij.
M. D. S.
Externum emplastrum sive pulsf.

De hac vi proficua contra bubones pestilentiales videatur *GESNERUS in Epistolis*, raris quidem, sed elegantissimis, *p. 110.* item *PETRUS JOHANNES FABER in Pathologia cap. de Peste.* Sic & ad inflammationem & tumorem scroti ac testium folia paridis imposita admodum laudatum sunt remedium, non minus, quàm in inflammatione ipsius penis cataplasma ex herba virente contusa factum & applicatum, egregiè convenit. Nempè folia hæc præ cæterorum solanorum natura ferè aliquid anodyni & narcotici in recessu habere videntur; unde & æstum & dolorem solent nonnihil refrenare: Hinc in cancro tam exulcerato, quàm occulto, seu nondum maturato, folia hæc contusa in mortario plumbeo & imposita, non leve levamen adferre solent.

Succus herbæ expressus in affectibus oculorum vulgò commendatur propter signaturam pupillæ in oculo, quam baccæ nigricantes habere creduntur. Sed meritò dubitatur de effectu hujus succi in oculorum affectibus, de quo videatur *BLOCWIZIUS loco allegato.*

PASTINACA DOMESTICA.

Pastinaca domestica Græcis Σταφυλῖνος, est vel *alba*, vel *rubra*, vel *lutea*. *Pastinaca lutea*, Germ. *die gelbe mobre*, quæ vocatur aliàs etiam *Daucus*, est vel *latifolia*, vel *tenuifolia*. *Latifolia* Græcis dicitur *Elaphoboscum*, Germanis *Hirsch-Pastinack*. De differentiis ejus videatur *TABERNÆMONTANUS.*

Radix ejus quibusdam in usu est culinario; apud nos verò nec culinaris, nec officinis nota. De Pastinaca tenuifolia in officinis usitatum est imprimis *semen* & *herba*.

Omnes *Pastinacæ* seu *Apii species* diureticæ sunt: præprimis *semen luteæ* ferè convenit cum virtutibus seminis dauci; unde cum semine dauci specificè commendatur ad suffocationem uterinam arcendam; carminativum enim est, & flatus quoscunque pellit. Sanè in ischuriis etiam desperatis succus Pastinacæ luteæ recens expressus ad aliquot cochlearia mirè opitulari solet; novi enim exempla ischuriæ desperatæ mediante hoc succo expresso curatæ, remediis aliis irritis: sine acrimonia insigni urinam pellit, seu, ut *HELMONTIUS* loquitur, renes quasi consolidando, acre illud potius demulcendo, quod ischuriam excitabat, prodest. Aliàs rari usus est hæc planta.

Pastinaca alba convenit cum apio, & imprimis propter vim diureticam extolli solet: menses ciere creditur. Aliàs in Medicina rari usus est hæc planta.

Pastinaca rubra in specie dicitur Carota.

PASTINACA SYLVESTRIS.

Pastinaca sylvestris facilè cognoscitur in *fimbriis* suis sub *flore instar coronæ illum ambientis*.

Ex hac officinæ cognoscunt totam plantam, quæ convenit cum Dauco Cretico, non secus ac pastinaca domestica lutea cum Dauco nostro; unde etiam solet esse succedaneum ejus in compositionibus quibusdam theriacalibus. Nobile diureticum est, præsertim calculi præservativum, & renum abstersivum & mundificativum; unde cerevisiæ cum dauco medicatæ contra calculum & scrophulas singularis sunt effectus: videatur *CHARLETON de Spiritu Gorgon. p. 177.* item *Helmontius de Lithiasi c. 1. §. 19. p. m. 15. c. 7. §. 14. p. m. 59. & c. 8. §. 23. p. m. 73.* Ulterius internè & externè solet convenire in affectibus mulierum, tam in partu difficili, quàm etiam in mensium & lochiorum vitiis, utut pro his, uti domestica, rarioris sit usus. *WILLISIUS Tract. de Anima Brutorum P. 2. c. 10.* dicit, quod habeat vim delirium introducendi.

Datur etiam Lignum exoticum ab autore neglectum, quod vocatur

LIGNUM PAVANA.

Et apud modernos in usu est creberrimo. Scripserunt de eo *ACOSTA in Descriptione Rerum exoticarum*: vid. de eo imprimis *BAUHINUS Histor. plantar. Tom. 1. lib. 3. p. 342.* qui vocat *Lignum Moluccense.* Conferatur *JONSTONIUS libr. de arbor. 9. cap. 6. articul. 2. fol. 458.*

Notum, uti dico, est apud modernos, commendatur specificè contra paralysin & affectus paralyticos, & quidem tantùm in paralysi, quæ fit ex laxatione tendinum & nervorum motui inservientium, & liquore seu lympha acida subtili, quæ coagulat spiritus animales, & in aquam resolvit: in tali casu decoctum Pavanæ remedium est expertũ per sudorem expellendo ejusmodi humiditates, & membro restituendo motum: valdè commendat hoc *LINDANUS in Collegio privato super Praxin Hartmanni.* Repetitur aliquoties, & non sine successu paralyticis propinatur.

PERFOLIATA.

Perfoliata ita dicitur ad differentiam *Perforatæ* (de quo vide *suprà sub Hyperico*) quoniam illius caules perforant folia. Planta est satis usitata in officinis, Græcis autem pariter ac Latinis incognita fuit:

fuit: Germanis dicitur *Durch Wachs*, item *Bruch kraut*, ab usu ejus primario, quem habet in herniis curandis.

Certè in curis herniarum, imprimis Enteroceles, sive illa sit in scroto, sive in umbilico, usitatissima est, quam vim ex signatura, quâ Perfoliata repræsentat intestina perforantia peritonæum, quidam deducere conantur, si nimirum vel internè pulvis radicis, sive ejus essentia, sive tota planta cocta, cum vulnerariis propinetur; expertissimum enim est vulnerarium, & vix datur vulneraria potio, in quam non ingrediatur Perfoliata; vel externè in formam cataplasmatis redigatur, & loco hernioso imponatur. Conferatur PAULI *in Quadripart. Botan. p.* 426. ubi cataplasmata habet ex perfoliata & herniaria, cum paucis aliis contra hernias puellorum experta. Præter hunc usum vix alium in officinis obtinet. Interdum extremitatibus pedum in illorum tumore, vel post morbos chronicos, vel ab hydrope incipiente, applicari solet herba contusa cum successu.

Inter *Præparata* prostat aqua in officinis, & prostare etiam deberet *Essentia* pro usu interno.

Succus est frequens in unguentis & balsamis vulnerariis.

PERSICA MALUS.

PErsica Malus arbor est omnibus nota, cùm satis se commendet Florum & Fructus gratiâ, qui in usu sunt.

Quod attinet *Fructus*, potiùs illi sunt culinares, quàm officinales, & parum vel nihil prostat de illis in officinis, nec diu possunt asservari; quoniam sunt adeò succulenti, ut propter faciliorem fermentationem & putrefactionem facilè diarrhœas excitare soleant, præsertim iis, qui sunt stomacho debili.

Quod attinet Flores, habent vim laxandi alvum, quæ se exerit in educendo humore tenui & fluido; unde inter Hydragoga referuntur. Unde etiam sunt, qui recipiunt flores, eosque infundunt in vinum vel serum lactis, & infuso isto pro purgante tempore vernali commodè utuntur; moderatè tamen laxat & purgat sine ingenti molestia & torminum cruciatu; & mirum, illos habere vim purgantem, cùm nihil in tota arbore sit, quod purget: serum certè eliciunt sine omni dolore & torminibus. Lumbricos etiam, si quid aliud, enecant, & potenter expellunt, infusi vino, & propinati infantibus, & aliis, illis conflictatis. Propterea etiam sunt, qui recipiunt folia persicorum cum felle tauri, exque his duobus faciunt cataplasma, quod applicant decrescente Lunâ umbilico pro ejiciendis molestis lumbricis.

Destillatur ex his *floribus* aqua, quæ purgat & imprimis adhibetur pro expellendis lumbricis infantum, quod etiam facit succus ex floribus expressus. Pro externo usu potest etiam fieri Epithema in dolore capitis, in agrypnia seu somno deficiente; v. g.

℞. *Aquæ flor. persic.*
Chamomil.
Verben. an. ℥j.
Laud. opiat. gr. vj
M. D. S.
Cataplasma externum ad Caput.

Ex floribus hisce rorulentis, id est, rore adhuc madentibus, per sequentem infusionem paratur etiam *syrupus*, qui blandè laxando lenissimè alvum stimulat, purgando serum & lymphaticam materiam in alvo contentam, ut & lumbricos ad ℥ij aliquoties propinatus: Podagricis etiam plurimum conferre pro evacuando acido noxio, dicit CARDANUS *in Scriptis*.

Conserva ex floribus loco vehiculi cum Mercurio dulci mista, est remedium in pellendis lumbricis egregium.

Nuclei amygdalis similes sunt, & internè contra calculum, & pro usu diuretico laudantur, ad quem scopum & Emulsiones inde fiunt. Unde & pulvis nucleorum persicorum pondere ʒj in vino albo tenui spatio novem dierum assumptus, longâ experientiâ probatum, quod mirè à renum calculo liberet. A SOLENANDRO *l.* 1. *Consil.* 15. commendantur 10, vel 12. jejuno ventriculo præservationis gratiâ à calculo.

Præterea & externè vim anodynam habent, unde Emulsiones exinde fiunt cum aqua nymphææ, vel cum aqua verbenæ ad cephalalgiam ex causa frigida & ad agrypniam seu deficientem somnum, addendo, si lubet, ana seminis papaveris albi. Contra dolorem capitis Emulsio potest esse talis:

℞. *Nucl. persicor.* ℥iij.
Sem. papav. albi ℥j.
c. s. q. *decocti rad. rhodiæ* f. l. a. Emulsio: cui addantur
Pulv. zedoar. ʒij. M.

In agrypnia verò, seu somno deficiente, fieret talis Emulsio:

℞. *Nucl. persicor.*
Sem. papav. albi an. ℥ij.
Hyosc. albi ʒj.
c. s. q. *Aquæ hypnot. Dorncreil.* f. l. a. Emulsio,
D. S.
Externa emulsio.

Uteriùs parari solet ex nucleis hisce *oleum* per expressionem, quod oleum singulare arcanum est in affectibus aurium, imprimis quidem in vermibus aurium eliciendis, item in dolore, surditate & tinnitu aurium; idq; magis, si misceatur cum oleo decoctionis colocynthidos, quod mirè etiam commendatur in aurium affectibus. Idem oleum etiam temporibus illitum admodum conducit in agrypniis & doloribus capitis, unde sæpius solet ingredi unguenta & olea in cephalalgia usitata; verbi gratiâ Linimentum contra dolorem capitis potest fieri tale:

℞. *Olei expr. nucl. persic.*
Sem. papav. an. ʒj.
Succ. inspiss. verbenæ ʒjß.
M. f. l. a. Linimentum;
quo vertex & tempora illinuntur.

Dn. D. LANGIUS *oleum ex nucleis & floribus compositum* frequenti in usu habuit ad omnes aurium affectus, surditatem imprimis, obstructionem & dolorem aurium, quod sequenti modo paravit:

℞. *Oleum ex nucleis expressum*:
Huic infundantur
Flor. persic. recent. q. s.

stent in digestione in loco calido per aliquod tempus; pòst per linteum colentur: Colatura rursus stet aliquandiu, ut fæces secedant.

Lapidosi eorum *Cortices* pro scopo diuretico laudantur, non secus atq; lapilli dactylorum & mespillorum, è quibus chymicè *spiritus acidus* & *oleum empyreumaticum* elicitur igne aperto; quæ spiritui & oleo Lignorum similia sunt, & rectificata egregiè calculum pellere dicuntur. Unde constat, quod ejusmodi lapilli & cortices nihil aliud sint, quàm ligna duriuscula, quæ continent & ambiunt nucleum.

PERSICARIA.

PErsicaria aliàs *Hydropiper* vocatur, quod acre sit & causticum instar piperis. Ordinariè in officinis *Persicaria* dicitur ob foliorum figuram, quâ flores Persici imitatur; Germanis *Wasserpfeffer*, quod acrem & penetrantem habeat saporem, & nihilominus tamen in locis uliginosis crescat; item Germ. *Floh-kraut*, quod ejus præsentiâ pulices abigantur: autore PARACELSO vocatur *Wasserblut*, quia maculas rubicundas in caule habet.

Plures dantur species, tùm *Hydropiper maculosum*, tum *non maculosum*, utrumque *majus*: datur etiam *minus*; item *acre* & *mite*: In usu tamen est *Persicaria acris & urens*, sive *maculosa*, sive *non maculosa* fuerit. Convenit saporetenus cum nasturtio, piperitide & flammula Jovis; unde & inter anthypochondriaca & antiscorbutica rectè refertur. Nam eædem quoque particulæ acidæ acres, quæ aliàs in plantis antiscorbuticis reperiuntur, hic quoque offenduntur. Ex sapore enim facilè notum est, quod acerrimum & copiosum sal volatile in se habeat hæc planta, ratione cujus incidit egregiè, penetrat potenter, quæcunque coagula p. n. resolvit, & per urinam evacuat; unde egregium est alterativum in affectibus hypochondriacis, scorbuticis & spleneticis, item in tumoribus & in infarctibus mesenterii, similibusque aliis cognatis affectibus: & dum in foliis maculas nigras habet, propterea quidam dicunt, quod hac signatura quasi maculas scorbuticas repræsentet, & hoc ipso innuatur illius vis expellendi verminosam malignitatem scorbuti: Videatur PARACELSUS *in Herbario suo*. A multis etiam pro singulari secreto venditatur in curatione Luis Gallicæ, sive sola sive aliis permista, quacunque sub forma, vel Decocti vel Essentiæ: Melior tamen est Essentia extracta, quàm Decoctum, cum in Decocto multum pereat de sale volatili.

Externè pro scopo vesicandi aut saltem cutim rubificandi adhibetur. Frequens etiam est Decoctum cujusvis Persicariæ in vulneribus & ulceribus malignis & inveteratis, cacoethicis, & difficulter coalescentibus, in specie in ulceribus Gallicis. Propter vim in ulceribus etiam prodest Persicaria contusa, vel cum aliis cataplasmatis forma imposita, equis compressis. Imò commendari solet in ulceribus & doloribus podagricis; idque non sine ratione, cùm oriantur ab acido corrosivo. Hoc acidum, quid mirum, si corrigatur à sale volatili acri persicariæ? Videatur SCHMUCK *Thes.* 2. *Secreto Phys.* 8. Hæc est illa planta, quam PARACELSUS *loco allegato* ad transplantationem morborum, & curam sympatheticam adeò commendat, id quod etiam experientiâ, imprimis hippiatrorum, confirmatur; utuntur enim hac planta tum, quando e. g. equus nimis comprimitur. Modus est hic: Protrahunt vel abluunt plantam recentem per aquam frigidâ, eamq; pòst parti contusæ & dolenti, ulceribus & vulneribus, contusionibus, & inde natis ecchymomatis, item in odontalgia, applicant, ac linteum superimponunt, ut probè incalescat: altero die pòst plantam istam adhuc tepidam sepeliunt sub fimo equino, vel alio in loco, ubi citò aut facilè putrescat; & sic spontè, plantâ putrescente, tumor quoque cessat, aut vulneratus convalescit. In gravioribus contusionibus ac vulneribus secundâ vel tertiâ vice usus ejus repetendus est, & experimentum est haud contemnendum: sic refert Meysonnerius, se in Gallia vidisse puellam quandam in tota facie per casum ab alto miserrimè contusam, lividam ac cærulescentem, quæ cùm quamplurima, sed incassum, adhibuisset, plantâ hâc suasu mulierculæ impositâ, ac sub fimo dein sepultâ, feliciter ac subitò curata fuit. Simili modo hanc adhibitam ad odontalgiam periodicam chronicam commendat PARACELSUS, qui, si quis alius, in hoc casu, inque quamplurimis aliis, maximè ejus vires perscrutatus est. FONSECA *l.* 1. *Cons.*

Consil. 47 alio modo instituit hunc Magnetismum: Decoquit herbam Persicariæ cum corticibus hyoscyami in aceto rosaceo: aceto hoc pro gargarismate utitur; reliquias verò hujus decocti vel gargarismatis sepelit in terram, & dum putrefiunt, dolor sedatur: quod idem habet RIVERIUS, qui solet comburere reliquias post decoctionem, ut eò faciliùs & citiùs sedetur dolor. Sed de Magnetismo Persicariæ hinc inde apud autores mentio fit: Imprimis tamen legatur primus ejus autor PARACELSUS l. c. ut, & HELMONTIUS *de Magnet. Vuln.* curatione, & MARCUS MARCI *in Philosophia Veterum Restituta P. S. Sect.* I. *Subsect.* 6. ubi *de Magnetismo Persicariæ*. Utut autem magneticâ vi dicta mala curet, nihilominus tamen etiam corporali contactu, ut *suprà* dixi, dictis malis egregiè medetur.

Aqua persicariæ per frequentem cohobationem à planta abstracta, & sic sale volatili suo impregnata, nobile est præservativum & curativum à calculo, Anglorum quorundam experimentum, uti hoc refert BOYLE. Valdè hi quoque Angli commendant ad tormina ventris, passionem cardiacam, colicam & hystericam, scorbutum, malum hypochondriacum, renum affectus, & omnes morbos chronicos. Specificè commendatur contra vermes, contra venena, & ulcera Gallica, ut & contra lepram.

PETASITES.

Petasites planta est hortensis valdè usitata, & reverà *Tussilago major* esse videtur: tempore verno prodit, florem habet album & rubeum, & folia tempore æstivo crescunt in magnum: Germanis *Pestilentz-Wurtzel* ab usu vocatur.

Est planta pulmonaria & alexipharmaca, resistens quibuscunque venenis, quod odor confirmat aromaticus acris, qui de principio ejus volatili oleoso acri, ex parte mucilaginoso, testatur, in quo vis ejus residet. Hujus radix gummosa, acris valdè, amari & penetrantis saporis, tantùm in usu est contra pestem & febres malignas, quæ pulverisata ad ℨij cum vino albo pro scopo sudorifero & alexipharmaco adhibetur; per poros enim cutis malignitatem potentissimè expellit. Hinc & aceta alexipharmaca seu bezoardica, spiritus & essentias alexipharmacas, aliasque compositiones magnas theriacales, & cum aliis extracta alexipharmaca, ingreditur: ad colicam etiam, & uterinam suffocationem, pulmonum affectus, pro promovendo eorundem muco, & expectorandis coacervatis sordibus, lumbricos infantum, retentionem urinæ, & menstrua obstructa prodest. In equis pro vermibus, & affectibus pulmonum asthmaticis adhibetur.

Externo usu contusa radix viridis, vel sola vel aliis admista, commendari solet contra bufones pestilentiales, ut eosdem maturet, & malignitatem foras evocet. Aliàs vix in usu est.

Præparata, quæ recenset Autor, raro, imò ferè nunquam, in officinis prostant.

PETROSELINUM.

Petroselinum planta est satis cognita, & in culinis & in officinis. Notandum hìc in genere, quod Σέλινον Græcorum, Latinis *Apium* dicatur. Petroselinum autem istud apium est, quod pro usu culinario vulgò colitur, & aliàs etiam dicitur *apium hortense* seu *sativum*; cum contra id, quod nos *apium* vocamus, sit *sylvestre* & *palustre*. *Nostrum* ergò præsens *Petroselinum* in occulto quasi aroma quoddam repræsentat, imprimis folia recentia, quæ proximè ad chærefolium nostrum accedunt, & similiter vi diureticâ commendantur.

In usu est *radix*, & imprimis *semen*, raro verò *folia*.

Radix est ex 5. aperientibus majoribus, & juxta vim aperitivam est elegans diureticum, & leniter & suaviter solet ciere per urinam materiam in hypochondriis stabulantem; unde in obstructione partium internarum valdè est usitata, & convenit in omnibus affectibus, ubi opus est apertione, acidi contemperatione, & massæ excrementitiæ per urinam evacuatione. Quin & folia æquè atque radix in affectibus à lacte oriundis commendata sunt, cujus congrumescentiam nonnihil impediunt, & nonnihil siccata in nodulis infusa, abundantiam ejus impediunt. Urinam certè insigniter pellunt: & cunctis morbis chronicis subinde cum aliis in Decoctis & Infusis succurrere perhibetur. Aliàs magis culinaris, quàm officinalis est planta.

Superiùs dixi, ubi disserebam de apio palustri, quod conveniat ad discutiendum tumorem mammarum ex coagulatione & abundantia lactis: id quod etiam de Petroselino sperandum est: Lac enim dissolvit concretum in mammis, ejusque abundantiam impedit extrinsecùs usurpatum. Reliqua, quæ habet AUTOR, satis sunt cognita de hoc ipso.

Aqua destillata usurpatur pro usu diuretico. Potius adhibetur radix, ejusque Decoctum ex aperientibus, & medicamentis contra morbos chronicos & cachexias.

Succus petroselini massam sanguineam aliis atque aliis humoribus infectam purificat, & externè in mundificandis & curandis abscessibus, & detergendis ulceribus inveteratis multum valet; quod etiam facit succus apii. Unde Galli *unguentum compositum* habent *de apio dictum*, quo omnia ulcera sanare & mundificare possunt: vid. PARÆUS, qui ejus compositionem habet.

PETROSELINUM MONTANUM.

Petroselinum montanum planta est usitata, conspirat ferè in omnibus cum Petroselino dicto, nisi, quod paulò majus acrius & volatilius fit, ut omnia montana solent. Unde tota planta, imprimis ejus semen, solet esse excellentiorum virtutum, quàm Petroselinum hortense. Sudoriferum & diureticum egregium est, & inter alexipharmaca refertur, etiam stranguriæ mederi solet.

PETROSELINUM MACEDONICUM.

Petroselinum Macedonicum est genuinum *Veterum Petroselinum*: Nam *Petroselinum nostras hortense* & montanum non est illud Veterum, quod adhibuere in compositionibus Theriacalibus, sed hoc apud illos solummodò in usu esse consuevit. Nihilominus, cum non possit haberi, utut colatur in hortis, loco illius potest substitui Petroselinum montanum sine fraude ægri. Convenit cum virtutibus petroselini dictis, nisi quod in virtutibus alexipharmacis idem antecedat, & propterea semen ad compositionem Theriacæ & Antidoti Matthioli, requiritur: aliàs nullo in usu est.

PEUCEDANUM.

Peucedanum, Germ. *der Haarstrangk*, planta est apud nos non adeò vulgaris, quæ tamen in quibusdam pratis & locis cultis solet provenire. Duplex habetur: *Germanicum* & *Italicum*. Hoc in omnibus cum Germanico conspirat, saltem quod speciosius ac majus fit. Vocatur verò ita à πεύκη, quod idem est ac pinus, unde & pinastella dicitur ob folia piniformia. Convenit quoad florem cum petroselino, quoad folia verò est diversitas.

Usitata est *Radix*, quę colligenda tempore verno, quando est succi plena & turgida, non verò in autumno, uti vult AUTOR, quando est effœta.

Gummate aromatico perquàm medicamentoso pollet, quod planta hæc à vermibus sauciata copiosiùs de se fundit. Hocce gummi nonnulli substituere volunt gummi ammoniaco; Verùm deficit nobis adhuc experientia. *Radix* valdè commendatur in affectibus pectoris in infarctu & inflammatione pulmonum, ex effervescentia succorum excrementitiorum in pulmonibus stabulantium, à qua effervescentia pectus inflatur. Refertur non immeritò inter radices aperientes, easque ferè superare dicitur; unde in affectibus hypochondriorum convenit. Nam ratione salis volatilis acris temperat acidum, à quo oriuntur hypochondriaci affectus; id quod Veteres aperire dixere. In scabie fenum sicca usurpatur pro balneo. Refertur etiam inter capillares herbas, quatenus efficit, ut tenaciter adhæreant cuti capilli. Hæc & plura alia SCHROEDERUS noster ex DIOSCORIDE & GALENO Peucedano tribuit: an verò omnia cum veritate conveniant? multum apud nos dubitatur. Rarissimi enim est usus.

Præparata, quæ recenset AUTOR, raro prostant, atque sic, uti tota planta, rari sunt usus.

PHASEOLUS.

Smilax *hortensis major flore rubro*, aliàs *Phaseolus*, Germanis *Indianische Bohnen*, planta est exotica, & non officinalis; sed loco ejus pro usu Cosmetico fabæ officinis inserviunt.

PIMPINELLA BIPENELLA.

Pimpinella duplex est, *saxifraga* & *sanguisorba*, quæ posterior in quibuscunque sanguinis fluxionibus non parum efficit, & usitatissimè à Practicis in scriptis *Pimpinella* vocatur.

Pimpinella saxifraga hujus loci est, & *species* est *Petroselini*, quæ propriè *Tragoselinum* seu *Bipenella*, vulgò Germ. *Bocks-Peterlein* dicitur. Nam reverà inter *Selina* seu *Apia* locum habet. Est planta umbellifera, cujus folia sunt ferè similia sanguisorbæ.

Refertur inter plantas vulnerarias & adstrictorias, & propter vim diureticam & calculorum pulsivam saxifragas, adeò, ut primaria ejus vis resideat in virtute diuretica & lithontriptica, in quo cum selinis reliquis conspirat. Saporis est acris, propterea folia quocunque modo, speciatim in acetariis, usurpata sanguinem mundificandi egregiam vim obtinent; abstergit siquidem pimpinella, & omnia sanguinis recrementa salina per sudorem copiosiorem, & urinæ fluxum pellit. Præterea *radix* aromaticâ acrimoniâ stomacho dicata dicitur; unde post dictos hos usus, de quibus pluribus videatur Autor, prodest valdè in cruditate & imbecillitate ventriculi, quando est oneratus phlegmate acido copioso & crasso. In tali nempè casu mirum quantum commendatur *Saxifragum* hoc *Tragoselinum* seu *Bipenella*. In specie egregia est in partium internarum erosionibus & læsionibus curandis, qua ratione & phthisi & dysenteriæ egregiè confert, teste RIVERIO *C.* 3. *observ.* 84. ubi decocta hâc radice cum

butyro

butyro dysenteriam curavit; sicut etiam alexipharmaca est, & malignitati resistit.

Quoad usum externum ferè cum aliis, speciatim polygono, convenit, imprimis in mundificandis ulceribus: in butyro frixa admodum commendatur ad extrahendos globulos ex corpore, Autore STARICIO *im Heldenschatze p.* 130.

Inter Præparata radix condita, & conserva, solet prostare in officinis quibusdam. In electuariis stomachicis, & stomachum confortantibus, nunc etiam in electuariis alexipharmacis, & malignitati resistentibus, solent præscribi.

PINASTER seu PINUS SYLVESTRIS.

Litigia ista, quæ circa nomina *Pini* & *Pinastri* occurrunt, videbitis imprimis in *HOFFMANNO de Medicamentis officinalibus l.* 2. *c.* 125.

Pinus in duplici est differentia: vel enim *sativa* est seu *Italica*, (de quo mox in sequentibus,) vel nostras *Pinaster*, seu *Pinus sylvestris* & *montana*, seu *Tæda*, Germ. *die kieffern: vid. TABERNÆMONTAMUS p* 1351. item *Theatrum Botanicum Tom.* 1. *l.* 2. *p.* 253. quæ iterum vel *fructifera* est, de qua hîc loci, vel *sterilis*. Deinde *Pinaster* quoque dividitur in *marem et fæminam*, de qua jam *suprà actum*, ubi *de abiete alba*. Ipse *Pinaster* seu *Pinus sylvestris AUTORIS ad abietes* pertinet, estque *arbor antiscorbutica* suprà dicta. Pini enim cognati sunt abieti, saltem foliis differunt; siquidem *abies* habet *folia ex adverso collocata*, *Pinus* verò *utrinque et ex omni parte sita*. Rarò usurpatur. *Strobili* verum et inflammabile *sulphur* suppeditant.

Suggerit hæc arbor Germ. *das Kienholtz*, ex quo per descensum destillatur *oleum*, aliàs *Templinum* dictum, egregium experimentum ad partes elevatas à frigore.

PINUS & PINEÆ.

Pinus *sativa* seu *domestica* est arbor ex abietum speciebus, exotica, & quæ apud nos non crescit, utut in Italia satis copiosa reperiatur: propterea rarus ejus est usus in officinis nostris, nec memini, me legisse quicquam apud Practicos de ea, nisi quod *fructus* in usu sint, nuclei seu Pineæ, Germ. *die Pineen* dicti.

Has quod attinet pineas, conveniunt ferè cum amygdalis dulcibus, & similibus seminibus temperatis. Virtus eorum consistit in substantia oleosa, temperata tamen & admodum mucilaginosa ad instar olei amygdalarum dulcium. Hujus ratione nuces pineæ laudantur pro usu nutritivo humectante; & hinc contra atrophiam atque tabem corporis & similes affectus, maximè conducunt. Hunc in finem ex iisdem nucleis frequenter parantur Emulsiones, unà cum pistaciis & amygdalis dulcibus, insigne & laudabile nutrimentum præbentes iis, qui laborant atrophiâ. Hac quoque ex causa adhibentur in usu venereo, ut genituræ materiam præbeant, quam insigniter augent. Notandum enim, venerea medicamenta in duplici esse differentia: quædam enim massam seminalem augent, qualia sunt oleosa hujusmodi, & quasi lactea, amygdalæ dulces, pistachia, lac &c. unde in electuariis Venereis usitatè præscribuntur simul pineæ & etiam pistaciæ: quædam verò Venerem stimulant, uti sunt salina, & omnia aromatica seu acria, & acrimoniam quandam in se habentia, v. g. sinapi, eruca, macis, piper, caryophylli, cubebæ, coriandrum, &c. Porrò valdè commendari solent in affectibus pectoris, imprimis talibus, ex lympha nimis acri salsa & acida in pectus destillante: cum enim hæ nuces sint temperatæ, quamcunque acrimoniam succorum, imprimis lymphæ, quæ nimiâ acredine & salsedine suâ posset corrodere pulmones, & partes pectoris, oleo suo temperant: non secus ac amygdalæ dulces, cum quibus de cætero in omnibus ferè conveniunt; unde in phthisi, raucedine & in asperitate faucium, & similibus magni sunt usus. Propter eandem aciditatem & salsedinem humorum temperandi virtutem conveniunt in temperanda acrimonia urinæ & humorum in stranguria & dysuria, vel inchoata renum levi corrosione. Horum tamen loco amygdalæ dulces sufficiunt.

Oleum ex nucleis hisce recens expressum insigniter armat in venerem: id quod novit probè Princeps quidam magnus non longè abhinc dissitus, oleum hoc pinearum & pistaciorum recens continuò secum ferens, tanquam arcanum singulare pro usu venereo, cum vino vel Rhenano, vel Malvatico sumptum. Sed de his dabitur ulteriùs dicendi locus, ubi de Pistaciis.

PIPER.

Piper duplex habetur in officinis, vel *rotundum*, vel *oblongum*. *Rotundum* itidem est duplex; vel *album*, vel *nigrum*. De natura & productione piperis videantur rerum exoticarum Scriptores, qui testantur, quod sit planta ex speciebus *convolvulorum* aut *clematitis*; unde scandat instar clematitis & smilacis. Integra hæc planta saporem acerrimum habet, simillimum ipsis granis piperinis, ut apud nos cochlearia & sinapi. *Piper album* & *nigrum* non differunt specie, cum omnia grana in principio, dum adhuc succulenta & immatura, viridia sint, tractu verò temporis, dum ad maturitatem pervenerunt, rubra evadant. Grana hæc rubra seu matura decerpuntur & exsiccantur in sole, atque sic sensim atque sensim acquirunt nigredinem, & sub exsiccatione, propter exhalationem particularum aquearum, extima cuticula corrugatur, & sic *piper nigrum* repræsentant. Quod si verò à granis non benè maturis ante exsiccationem cutis separetur maceratione in aqua salina, sic, quando exsiccantur, remanet *Piper album*, unde præfertur nigro. Conferantur *Acta Societ. Reg. Vol.* 1. *pag.* 879. item *FRANCISCI in dem Ost-Indianischen Lustgarten p.* 399. *Longum Piper* potentius est rotundo, & crescit in frutice simili rotundo; hinc differentia potiùs in natali solo videtur, quàm planta, & inter omnia aromata non magis datur acre quàm hoc, quod summoperè mordet, & vehementiùs penetrat.

Piper cùm sit aroma, cujus sapor & effectus omnino loquuntur, quod ejus vis consistat in sale volatili acerrimo parum oleoso, minusque adeò temperato, uti reliqua aromata, sed verè concentrato; quarè egregiè incidit & penetrat: Cæterum, uti dixi, parum vel nihil olei possidet, ut propter absentiam hujus olei, quod aliàs inviscando quasi sal volatile nonnihil coercet, est adeò penetrans, volatilissimum, & quod triturâ exactâ magnam acrimoniæ salis volatilis partem amittit. Ratione hujus salis volatilis penetrat adeò, ut incidat mucilaginem crassam in primis viis stabulantem, & absorbeat acidum: propterèa ubi peccat acidum, convenit piper. Hinc ratione hujus salis volatilis acris pro usu stomachi ad cruditates ejus acidas destruendas, in specie illas, quæ ad crapulâ aut aliam causam frigidam superveniunt, indeque nata varia primarum viarum pathemata, optimè conducit, & appetitum prostratum resuscitat. Grana etiam ejus, vel integra, vel in forma pulveris grossi deglutita, ventriculum optimè roborant, & magis operantur, quàm si pulveris formâ exhibeantur; maxima enim salis volatilis pars inter pulverisandum perit & avolat. Par ratio fit de reliquis aromatibus; horum enim vis tenuis valdè & volatilis, ex pulvere faciliùs avolat, dissipatur & perturbatur: piper autem integrum vires suas in ventriculo æquè exerit, atque pulverisatum, quamvis excernatur immutatum, quia particulæ ejus subtiles atque volatiles facilè illic sensim sensimque separantur, & eliciuntur per menstruum aliquod conveniens in ventriculo latitans. Quod probatur ex eo, quòd integra piperis grana, aquæ per diem & noctem immersa, insipida prorsus reddantur; aqua autem istâ vi aromaticâ acri maximè imprægnetur: videatur *HOFFMANNUS de Med. officinalibus*, qui sæpiùs ejus usum commendat in colica, quatenus destruit acidum, v. g. post crapulam vel cerevisiæ non defæcatæ vitio contractâ, & ex præcedente aliqua refrigeratione ortâ, ubi grana aliquot vel integra, vel in 2. 3. vel 4. partes concisa, cum vino, vel spiritu vini, vel alio, inflammabili appropriato, propinata, satis commodum sunt euporiston. Ulteriùs in febribus intermittentibus remedium constituunt non contemnendum, & à vulgo sæpe usurpatum, qui grana vij. vel x. in binas partes discissa cum vino, vel spiritu vini, vel simplici vel anisato, idque præmissis universalibus, felici sæpe successu aliquot horas ante paroxysmum assumit; imò continuato usu quartanam quoque curant. Si aut tardiùs, aut paroxysmo jam instante, assumantur, & ubi æstus ventriculi cum acrimonia ejus concurrit ardor gravissimè intenditur; minus item adhibenda sunt, ubi solus vel major æstus urget; potius verò, si algor adest, præsertim si aliquis sudor expectatur. Juvenem 17. annorum novi, qui 70. grana piperis leviter contusa pro una dosi assumpsit, retinuit, & febris emansit, utut post dies aliquot ex haustu cerevisiæ secundariæ frigidæ redierit; piperis tamen usu continuato iterum se curavit. Et quamvis febris non semper in totum tollatur, rigores tamen maximè supprimuntur. Non igitur sunt de nihilo ii, qui omnia aromata integra potiùs, quàm pulverisata servari volunt, quia & sub pulverisatione, & pulvere diu servato, substantia volatilis avolat, & ita minus efficacia fiunt. In ructibus acidis corrigendis quantum integra piperis grana deglutita conferant, videbitis in *RIVERII Observationibus Morborum infrequentium obs.* 37.

Externè de cætero piper unà cum aliis usurpatur in sternutatoriis & apophlegmatismis, ubi acri penetrante, & stimulante remedio opus est pro incidenda lympha crassa, fauces oblinente; item pro incidenda inflammatione, vel incidendo sanguine congrumato. In gargarismatis pro laxatione uvulæ cum tantillo aluminis. Vel solet fieri pulvis ex pipere, sale, & gentiana, qui sufflatus ad locum columellæ vel uvulæ, ejus laxitatem solet corrigere. Videatur *SENNERTUS de uvula laxata*. Familiaria quædam & elegantia remedia alia ex pipere videmus descripta in *BARTHOLINI Observat. l. V. Histor.* 48. tàm pro usu interno, quàm pro usu externo. Quando piper præscribitur in formulis absolutè & sine additamento, semper intelligitur nigrum; aliàs additur, vel longum, vel album.

Oleum piperis est egregium stomachicum, prodest in colica, et in quartanis specificè mederi dicitur, in quibus alii olei piperis destillati 3. vel 4. guttas miscent cum extracto gentianæ, et propinant sub forma pilularum ante paroxysmum quartanarum; quod remedium B. Dn. D. *LANGIUS* in usu habuit, et felici cum successu propinavit. In nimiis et horrendis rigoribus febrium intermittentium, imprimis quartanarum cum oleo laurino, et etiam cum oleo nardino, spina dorsi inungi solet. Ab aliis solet oleum piperis cum oleo nucis moschatæ expresso inungi regioni stomachi, quo usu valdoperè mitigant horro-

horrores febriles, in quibuscunque intermittentibus obvios. Cum spirito vini rectificato *Essentia piperis* paratur, quæ mirè appetitum acuit.

Species diatriων πιπερεων sunt egregiæ in stomacho confortando, et promovenda ejusdem digestione: cum Tragea stomachali usurpantur ad cruditates, et exinde natam vitiosam digestionem tollendam, in vehiculo appropriato.

PIPER AMERICANUM.

Piper *Americanum* ita dicitur, quod in America, præsertim Brasilia, copiosissimè crescat. Veteribus fuit incognitum, & saltem à modernis, imprimis à *JOHANNE FABRO, Lynceo*, illustrata, ac Romæ edita est, detectum; item à *PISONE* in *Indiæ utriusque Re Medica*. Indi, ac in specie Brasilienses, plantam hanc vocant *Chili*; Latinè *Piper Indicum*, Siliquastrum, Capsicum. Plures sunt *differentiæ*, tùm *ratione fructus*; alius enim est *rotundus*, alius *siliquosus*: tùm *ratione coloris*; alius enim fructus est *coccineus*, (Germ. *Scharrlach Farben*,) alius *flavus* seu *aureus*.

Piper hocce nullum habet usum præterquam in fructu. *Fructus* enim ejus maturus tantam habet acrimoniam, ut respectu piperis veri Indici sit lusus jocusque, unde & loco condimenti miscent suis alimentis; norunt enim, quod appetitum augeat. Præterea etiam fæces alvi mordicantes, ac sæpius intestinum rectum exulcerantes, ejus usu redduntur. Hispani piper hocce Chocolatæ addunt, ut œstrum venereum magis accendant. Hihi etiam fructus exsiccatus ac pulverisatus in usu est febrifugo, ante paroxysmum scilicet intermittentium propinatus, quod remedium est paucis cognitum. Idem fructus recens spiritui vini infusus penetrantissimam ac acerrimam præbet *Essentiam*, ventriculo singulariter amicam, appetitum provocantem, mucumque ventriculi ac sordes abstergentem. Sunt, qui fructum recentem fine arillis aceto, unà cum fœniculo, infundunt, loco que condimenti medicamentosi cum carne assata adhibent, quod sanè ventriculo egregiè conducit.

Est planta ab autore neglecta, quæ vocatur

PIPERITIS.

Piperitis Græcis dicitur λεπίδιον, vel à λεπίζειν, quod acrimoniâ suâ soleat urere, vel quod λεπίδας seu maculas faciei abstergat vel curet. Rectiùs refertur ad *Iberides*, & hinc ad *Thlaspia*. Germanis vocatur *Pfeffer kraut*, à sapore acerrimo.

Planta est procera, & haud contemnenda. Probè masticata prodit spicula tantâ atrociâ, ut non cedat sinapi, persicariæ, aro, vel ipsi piperi; cui ferè substitui potest. Sapor hic acerrimus penetrans, & quasi causticus, æquè ac piperis, loquitur de præsentia copiosissimi & penetrantissimi salis volatilis acris; ratione cujus in scorbuto unum est ex primariis medicamentis, cui potentissimè mederi solet, non minus quàm cochlearia, nasturtium &c. cum quibus ferè convenit; dum nempè conspirant vi antiscorbuticâ, alterativâ, viscidorum incisivâ, & abstersivâ, adeoque spleneticâ & hepaticâ, aperitivâ. Et quamvis Autor mentionem hujus non fecerit, neutiquam tamen est postponenda reliquis, unde & folia hæc pro acuendis *aquis, spiritibus & essentiis antiscorbuticis*, imprimis in *compositione spirituum antiscorbuticorum*, rutæ, cochleariæ, nasturtio, & aliis convenientissimè adjungi, & incisa cum spiritu vini destillari, ac aliquoties abstrahi poterunt. Præterea egregium est stomachicum, quatenus pituitam acidam, id est relicta cruditatis acidæ in stomacho stabulantia, corrigit & incidit, hincque appetitum provocat & stimulat, quod aliquoties observavi. Stomacho enim jejuno si masticentur folia, famem tantùm non caninam & ingentem appetitum excitant; sicut ipse pro appetitu deperdito unum saltem foliolum ruditer masticatum, restaurasse eundem Germ. vidi. Quin & folia vino infusa, & simul hausta ac deglutita, ad appetitus defectum, & inde natam anorexiam, commendantur; abstergunt enim, & omnes ventriculi cruditates nimias, ac viscidas, acidas & glutinosas, absumunt, & ita appetitum reconciliant. Et cum in stomachi cruditate acida sedes sit mali hypochondriaci, & mediantibus his multi è stomacho in massam sanguineam veniant morbi; unde sal acre conveniet in omnibus affectibus, ubi est acidum, quod corrigit, & sal volatile in massa sanguinea acrius & penetrantius reddit, & auget.

Planta recens simplici, & arenæ destillatione, suggerit phlegma ignei ac acerrimi saporis; Vel si plantæ affundatur spiritus vini, & parili modo destilletur, emergit menstruum ad extrahendas quasvis plantas antiscorbuticas.

PISTACIA.

Pistacia sunt fructus arboris *staphilodendri*, quæ duplex est; una *Italica*, altera verò *sylvestris* seu *Germanica*, cujus fructus *Nux vesicaria*, quibusdam Germ. *Pimpernussgen* dicitur; quorum usus nullus est, sed culinaris potiùs. Pulpa intra nuculas contenta nonnihil adstrictoria est. Ornatus gratiâ in hortis colitur.

Quoad arborem Italicam, folia hujus sunt terna. Fructus sunt nuclei parvi, saporis instar amygdalarum dulcium, quæ in omnibus cum pineis & amygdalis dulcibus conveniunt; cum quibus etiam simul præscribuntur in emulsionibus antiphthisicis & antihecticis, quoniam egregiè partes nutriunt: Temperati enim sunt quàm maximè, nec ullo modo excedunt, dum humore roscido & oleoso sunt imprægnati; unde etiam in marasmo & atrophia valdoperè sunt usitati. Juxta virtutem nutritivam conveniunt in augenda materia seminali, & stimulanda venere: Et quod suprà dictum de pineis, intelligendum jam venit de pistaceis; augmentum enim seminis dant egregiè: unde, quod dixi de oleo expresso pinearum, valet de oleo expresso pistaciarum. Hinc Princeps quidam magnus in vicinia ante paucos annos mortuus, & valdoperè etiam in senio famosus in re Venerea, pro secreto habuit *oleum pistaciorum & pinearum recenter expressum* cochl. j. *vitell. ovi* unius, & *ambræ* quantum cuspide cultelli capi potest, & denique *sacchari candi* quantum tribus capi digitis potest. Hæc invicem super cineribus calidis miscentur, sicque habent consistentiam electuarii, quod valdè convenit in promovenda & stimulanda Venere.

PLANTAGO.

Plantago duplex est; vel *Plantago terrestris*, vel *Plantago aquatica* seu *palustris*; utut hujus nullam mentionem faciat Autor. *Terrestris* est *trinervia, quinquenervia, septemnervia, & multinervia*; item *spicata & rosea*; item *latifolia, & angustifolia* seu *canina*: & quidem, quando plantago absolutè ponitur, intelligitur *major*, utut communiter statuatur, quod minor sit efficacior majori. Plantago dicitur quasi planta κατ' ἐξοχὴν; Germanis *der Wegerich*, quoniam in viis crescit; & *Hundsriebe*, à fibris foliorum nervosis, costas quasi caninas repræsentantibus.

Plantagines hæ essentiali quasi sale tartareo abundant, sicut hoc docet *LUDOVICI Pharm. pag.* 755.

In *usu Medico* in specie quinque aut septemnervia usualis. Planta est polychresta, saporem habens nonnihil amaricantem in recessu, & adstrictorium, & inter simplicia vulneraria est ex principalioribus internè & externè. *Internè* in fluxibus alvi quibuscunque, hæmorrhagiis per nares, renes & vesicam factis, inque renum exulceratione, mictu cruento, item in vomitu cruento, hæmorrhagia uterina nimia, seu nimio mensium fluxu. Decoctum ejus, uti & foliorum pulvis, magni sunt usus. Ulteriùs planta hæc in jusculis consuetis coquitur, & pro cura diarrhœæ & dysenteriæ assumitur: vid. Poterius in suis scriptis. Porrò planta hæc ingreditur plerumque potiones vulnerarias; hinc in sanguine quoque grumoso dissolvendo, ac in specie in casu ab alto internè commendatur; sicut etiam in abscessibus partium internarum mundificandis, ejus usus est egregius. Hæc *de usu vulnerario*.

Præterea Plantago simili usu interno est egregiè alexipharmaca, quoniam potenter resistit venenis, eaque arcet, adeò, ut contra quodcunque venenum commendetur pulvis ex radice & planta. Vis hæc alexipharmaca edocta fuit per bufonem. Refert namque *TAKIUS*, quod bufo cum aranea pugnaturus, se priùs muniat contra ejus ictum cum herba hac: quoties autem ictum ab aranea sustinuerit, statim plantaginem accessisse, & sanatum esse, non obstante, quod valdè ex ictu intumuerit. Observavit hoc Dominus in horto suo obambulans, videns sub tela araneæ sedentem bufonem; aranea conspiciens bufonem, eum ad intumescentiam aliquam punxit: hic vulneratus statim plantagini accurrens aliquid decerpsit, & se sanavit, indeque de novo cum aranea certamen suscipiens, vehementiùs & aliquoties ab aranea punctus, atque ut antea intumescens, ad plantaginem repsit, seque curavit. Animadvertens hoc Dominus, interea plantaginem amovit: bufo tandem ab aranea iterum vulneratus, hac plantâ non repertâ, tumefactus exspiravit. Et hâc experientiâ vis plantaginis alexipharmaca primùm fuit detecta. Sunt &, qui suo modo ad juvandum naturæ conatum plantâ hâc internè utuntur. Semen ejus plantæ tanquam specificum in herniis, dysenteria benigna, in nimio mensium fluxu &c. adhibetur à nonnullis.

Externè folia ejus contusa, ac plagis seu vulneribus recentibus imposita, vel etiam decoctum ejus vulneribus applicatum, eadem non inflammari vel dolere permittunt, & mirè consolidant, non minus etiam, quàm in ulceribus, & abscessibus, quos egregiè mundificant, & ad consolidationem perducunt: ita, ut inter plantas vulnerarias utramque ferè soleat facere paginam plantago. Magni etiam usus est in ulceribus linguæ, unde solet ingredi decocta pro gargarismatis familiaribus in ulceribus tonsillarum, uvulæ, faucium, similiumvè vicinarum partium. Cæterùm pro hoc usu vulnerario imprimis colligenda est inter 2. Festa B. Mariæ. Quod si enim colligatur radix plantaginis in die Martis & Lunæ, ita quidem, ut Luna existat in signo vel arietis, vel sagittarii, tunc collecta commendari solet contra apoplexiam. Novi etiam, qui quotidie manè fonticulis folia hujus plantaginis loco foliorum hederaceorum (quæ hoc in casu superant) summo cum successu imponunt. In nimio mensium fluxu Decoctum plantaginis cum aceto rosaceo, & aqua spermatis ranarum applicatur cum spongiis regioni pubis.

Succus plantaginis recens expressus in vulneribus cutaneis conglutinandis, iis in specie, ubi accedit simul tumor, aut inflammatio erysipelacea, tutissimè adhibetur, tam internè quàm externè; unde con-

convenit in sputo sanguinis, in vomitu sanguinis, uti etiam in nimia uteri hæmorrhagia, sive post partum, sive tempore menstruationis: Vulneribus quibuscunque instillatus aut applicatus, citra intentionem primam seu puris superventum, ulcera & abscessus egregiè mundificat, & mirabilem vim consolidativam suggerit. Vel inspissatus cum melle in formam Linimenti subactus, & ita ulceri applicatus, perquàm egregius est: in quo casu etiam Theriaca addi potest.

Syrupus pariter summoperè commendatur in sputo sanguinis, in vomitu sanguineo, hæmorrhagiis uterinis, & quibuscunque aliis sistendis, ad ℥vi exhibitus. Ab *HOECHSTEDTERO Decl. l. cap. 3. pag. 12.* in mictione cruenta ceu expertum specificum commendatur. Paratur autem syrupus ita:

♃. *Folior. plantag.* M. xij.
Radic. symphyt. maj. ℥vj.

Ex incisis & contusis exprime succum, adde *saccharum*, & coque ad consistentiam syrupi, qui in prædictis affectibus apprimè conducit.

PLANTAGO AQUATICA.

Plantago *aquatica* est vel *latifolia*, vel *angustifolia*. Dicitur ita ad differentiam terrestris: Germ. *Wasser-Wegerich*.

Planta est, quæ tota æstate viget, & cujus scrutinium hactenus perperam fuit neglectum; attribuerunt enim huic virtutes tantùm plantaginis terrestris. Verùm multum inter se differunt: illa enim, terrestris, est insipida, vulneraria ac refrigerans; hæc verò, aquatica, est acerrima, aro ac Flammulæ, *de quibus superiùs*, simillima, exulcerans, ac ob particulas suas salinas volatiles acerrimas calefaciens; unde à recentioribus inter antiscorbutica refertur, cujus sal acidum corruptum temperat & corrigit, atque per urinam eliminat, imprimis, si cum aliis antiscorbuticis mista in infuso propinetur, aut ex in essentia, seu spiritus abstractitius compositus, adhibeatur.

Folia exteriùs imposita pustulas & vesiculas excitare valent, unde & vesicatoriis annumerari potest: & propter has virtutes ulcerandi folia contusa carpis, pro febrium intermittentium chronicarum levamine singulari, imponuntur; sic enim ad instar emplastri febrifugi Strobelbergeri vi suâ causticâ febres intermittentes curant. Alii appendunt radicem pro amuleto in febribus intermittentibus. Præterea eadem folia hydropicorum cruribus œdematosis contusa & applicata vesiculas copiosas in iisdem feliciter satis excitant, per quas postmodum apertas copiosa aqua educitur, cum insigni ægrorum levamine.

Sequitur ratione ordinis alphabetici planta ab autore neglecta, non tamen inelegans, quæ vocatur

PLUMBAGO.

De hac *Plumbagine* imprimis Moderni observarunt singularem & specificam vim contra odontalgiam: ratione cujus virtutis hæc à quibusdam solet vocari *Denticaria*, propter vim nimirum succurrendi dentibus dolentibus. Et quidem adhibetur hoc modo: Contunditur, & contusa applicatur carpo aut volæ manus, relinquitur per noctem, & manè macula plumbea invenitur in loco, ubi applicata fuit, dolorque dentium cessat: idque certo experimento à multis fuit compertum; De quo videatur *PANAROLLUS in Pent. 4. obs. 10.* item *STROBELBERGERUS in Tract. de dentium Podagra c. 43.* uti & *TABERNÆMONTANUS in Herbario*, ubi *de Plumbagine*.

POEONIA.

Pæonia, Germ. *Pfingstrose, Poonien*, ita dicitur à *POEONE*, primo hujus plantæ inventore, qui, referente *HOMERO in Odyssea, PLUTONEM ab HERCULE* sauciatum, hâc Pœoniâ curasse fertur. Nonnulli ad aconitorum genus referunt, sed perperam, & conjecturâ tantùm. Rectiùs inter Papaverina refertur, quia ferè ejusmodi formam præ se ferre, ejusdemque virtutis esse solet.

Dividitur in Marem & Fœminam. Fœmina tamen nihil valet, mas verò in usum trahitur solùm, quæ pœonia mas admodum rara est; substituitur enim in officinis pro mare fœmina; & propter hoc succedaneum egregiæ virtutes, à Veteribus descriptæ, frustrà expectantur à Pœonia. Differt verò à fœmina radice, foliis, fructu & semine, vel capsulis seminariis. Mas habet radicem unam longam & continuam, in aliquas fibras desinentem, ad summum unum vel alterum crassum tuber; fœminæ verò radices constant ex plurimis bulbulis seu potius tuberibus invicem connexis: Mas habet folia magna, lata & crassa, ad formam foliorum nucis juglandis, sed exteriùs magis rotunda, & incisa instar foliorum smirnii; fœmina autem folia angustiora, & undique multiplicibus divisionibus dissecta sunt, copiosa, atque simul angusta, acuta, & uno pediculo invicem connexa; de quibus videatur *AUTOR noster*. Mas habet florem pendentem, colore coccineo, maculis nigricantibus interspersum; Fructus speciosiùs se gerunt, & post flores defluentes se expandunt in quatuor lacinias seu valvulas, quæ fatiscunt, & quasi quadruplex crista gallinacea reflexa intensè rutilant, quibus extrinsecùs grana majora nigra instar pisorum adhærent: Fœmina verò capsulas binas, tres vel quatuor acutas, quasi obtusa cornicula, fert post florem, non tamen adeò magnas, in quarum medio reperiuntur grana minutissima & rubicunda. Differunt denique mas & fœmina usu Medico, qui est efficacissimus in mare, in fœmina languidus.

Pro usu ergo Medico saltem seligenda est Pœonia mas, quæ subministrat præsertim radices, semina, & flores.

Notum est, quod tota planta sit insigniter cephalica, pectoralis & uterina, quæque in omnibus convulsivis, aliisque horrendis capitis, vel saltem capiti adscriptis affectibus, ut epilepsia, item in quavis vertigine, incubo & similibus, est expertissima & efficacissima. Radix Pœoniæ maris prodest præcipuè in vertigine & epilepsia, unde ingreditur *Pulverem Marchionis epilepticum*, cujus talis est descriptio:

♃. *Rad. pœon. maris decresc. Luna effossæ* ℥ß.
Visci querc.
Rasur. eboris,
Ung. alcis,
Unic. vel *C. C. ex apicib.*
Spodii præp.
Corall. rubr. præp.
Alb. præp.
Margar. præp. an. ℨj.
M. f. pulvis; cui addantur
Folia auri fini no. xx.

De hoc vid. *STROBELBERGERUS in Manud. ad curandos pueriles affectus p. 18. ubi de Epilepsia puerorum.* Datur à ℈j ad ℨß in aquis convenientibus aut alio quovis modo; quin etiam in ipsa pulte adhibetur. Plurimas ipsi *STROBELBERGERUS* laudes tribuit, utpotè quem dicit, se ferè quotidie salutariter præscribere.

Flores & *semen* in simili usu antepileptico, vertigine, convulsione, & similibus valdè commendantur. *Semen* ordinariò ingreditur emulsiones in epilepsia, convulsionibus, & in principio variolarum & morbillorum, unà cum aliis adhibendas; propterea, quoniam in his sæpiùs imminet epilepsia & convulsiones, in tempore eruptionis; quas, ut præcaveamus, tales emulsiones compositæ præscribuntur. Talis emulsio etiam pro pueris, terroribus & pavoribus nocturnis afflictis, qui prodromi sunt epilepsiæ, & qui dormire non possunt, optima est, & summè commendatur à *STROBELBERGERO loco allegato*. Somnum quodammodò inducit; valdè etiam prodest in incubo adultorum, in quo, uti & in pavore puerorum nocturno, talis potest præscribi emulsio:

♃. *Sem. pœon. maris* ℨiij.
c. s. q. *aquæ flor. pœon.* F. l. a. Emulsio.
adde
Corall. rubr. præp. ℈ij.
edulcorentur parum cum *rotulis manus Christi perlat.* S.

Emulsio bene circumagitanda pro una vice.

Externè radicem solam amuleti formâ appensam epilepsiam arcere, jam ex *GALENI* tempore notum est: & hæc vis amuletica à *GALENO* experta, adhuc noviter est comprobata à modernis, uti videre possumus in *Riverio in Observat. à D. des Grandspres communicata 7. p. 299.* Præterea idem videre est in *FORESTI obs. l. 10. Observat. 59.* & aliis: hic enim appendit sacculum interpassatum ex radice pœoniæ concisa, & ex pulvere seminis pœoniæ: Videatur similiter *BARTHOLINUS Cent. 4. obs. 69.* Relatum mihi est, quod radix pœoniæ maris de collo suspensa vertiginem inveteratam sustulerit. Cæterùm, ut hanc virtutem amuleticam contra epilepsiam & alios quosvis morbos convulsivos exerat pœonia, necesse est, ut sit

1. Radix ex mare,
2. Ut collecta sit tempore balsamico seu suæ exaltationis, sub certa scilicet constellatione.

Anno 1599. prodiit Tractatus de Pœonia *SIMONIS BERGERI, Medici Augustani*, quem *D. D. SCHERZERUS* possidet, in quo modum colligendi, & rationem utendi, demonstravit. Curiosus est Tractatus, & admodum rarus. Ingens autem de modo colligendi est controversia inter Autores: *PARACELSUS*, qui magnam habuit exprientiam effectus constellationum circa tempus plantarum collectionis, putat, effodiendam esse pœoniam *crescente Luna, Sole in Leone radio sextili aut trino eam spectante*, de quo vid. etiam *SCHMUKIUS in Curis Magneticis pag. 9.* Citato verò *RIVERII loco* debet esse collecta *decrescente Luna, Sole in ariete existente*: Alii, uti *FINCKIUS in Encheirid. Dogmatico-Hermet. p. 26.* eandem colligendam putant *Luna decrescente mense Martio & Aprili*: Alii volunt, hanc radicem colligendam esse *mense Aprili, Sole in ariete existente, & Luna in opposito in Libra*, Ut adeò varii sint in hoc ipso Autores: Optimum autem colligendi tempus radicis est, quo *Sol versatur in signo Leonis*, nimirum *mense Julio, circa tempus Heinrici*, vel *S. Mariæ Magdalenæ, Luna in ariete decrescente*: Alii colligunt *tempore verno, Luna, aut Luna & Sole simul, in Ariete versante, Lunaque decrescente ante Solis ortum*, quod ultimum tempus magis conveniens esse, existimo; non internè saltem ad dictos affectus, sed etiam amuleti instar appensa, uti patet non saltem ex *Observatione Riverii suprà allegata*, sed etiam amicus fide dignus retulit, se per radicem pœoniæ maris *die 12. (22.) Julii tempore meridiei* effossam amuleti instar appensam epilepsiam curasse.

Quæ-

Quæritur verò: *in quo consistat plantæ hujus vis antepileptica, & antispasmodica?* Respondeo; eandem residere in vi hujus plantæ anodyna, & quodammodo narcotica, cujus ope motus convulsivi sedantur, spirituumque motus elasticus blandè sopitur; spirat enim fortem & gravem odorem.

Quoad *Præparata*, egregiam ex pœonia *essentiam*, contra vertiginem frequentem, morbos convulsivos & eplepticos infantum & adultorum, composuit BERGERUS *loco allegato*.

Aqua pœoniæ ex radice recenter contusa, aut ejus recenti succo optimè destillatur; hâc enim ratione odorem ipsius pœoniæ potenter refert.

Ex remanentia exprimitur succus, & fit *syrupus* elegans, in morbis convulsivis & epilepticis infantum & adultorum.

Ex floribus pœoniæ fit methodo consuetâ ex spiritu vitrioli cum phlegmate vitrioli tinctura, quæ instillari potest potui in morbis, ubi adest vel metuitur epilepsia. Hæc tinctura cum tinctura cephalica composita potest misceri, & convenit in somniis truculentis. Cæterùm, qui novit simplex, novit ex eo Præparata.

POLYGALA.

POlygala est vel *major*, vel *minor flore cœruleo*: datur etiam *flore albo* & *purpureo*. Ita dicitur, quod ejus usu lac nutricibus augeri putarint; an verò id præstet? penes experientiam sit fides. Aliàs vix amplius est in usu, neque recordor, me de ea aliquid legisse.

POLYGONUM.

POlygonum seu *Centumnodia*, Germ. *Queckengras*, dicitur ita propter multos nodos, quos habet hinc inde. Vocatur etiam à Latinis quibusdam *sanguinea*, Germ. *die Blutgarbe*: propter singularem virtutem adstrictoriam, quâ quascunque sanguinis eruptiones potenter sistit; si contusa scilicet applicetur loco, unde sanguis erumpit. Est vel *majus* vel *minus*: utrumque tamen promiscuè potest usurpari.

Interno usu adstringit; unde in quibuscunque sanguinis fluxionibus sistendis internè & externè vile quidem est, sed non contemnendum remedium. Decoctum ejus in vino austero haustum usurpatur in sanguine grumoso dissolvendo. Hinc etiam internè imprimis convenit herniosis, & hernias feliciter curat; quo ipso Fallopius quamplurimos herniosos restituit, idque imprimis *polygono latifolio seu majore*.

Quoad usum externum, prostat mulieris cujusdam exemplum, quæ summâ narium hæmorrhagiâ periclitans, suasu adstantis ani polygono in aqua & aceto ebullito, & sub axillis applicato, convaluit, ubi alia generosa medicamenta nullius effectus fuerunt: unde & hodiè adhuc Decoctum ejus mammis puerperarum applicant, quando pueros ablactant, ad repellendum lac. Hæmorrhoides nimis fluentes etiam sistere solet: Conf. M. A. N. C. *Ann.* 6. *pag.* 40. unde etiam succum ejus cum vino styptico in vomitu sanguinis multum commendat PAULI *in Quadripart. Botan.* Cæterùm hîc conferatur AUTOR, quæ enim habet AUTOR, non opus est, ut multis dicam.

POLYGONATUM.

POlygonatum non confundendum est cum Polygono jam dicto propter radices geniculatas, quæ characterem exhibent: Vocatur etiam aliàs *sigillum B. Mariæ*, seu *sigillum Salomonis*; quæ nomina promiscuè usurpantur. Germanis dicitur *Weis Wurtzel*, ab effectu in dealbanda cute, & nitida facie reddenda. Est vel *latifolium κατ' ἐξοχήν*, vel *latifolium majus*, vel *spicatum Cornuti*, vel *angustifolium Clusii*.

Hoc Polygonatum seu Sigillum Salomonis exhibet pro usu Medico imprimis *radicem*, quæ est penetrans & acris propter sal volatile acre. *Baccæ* ejusdem referuntur inter vomitoria, & vomitum ciere dicuntur. Aliàs internè usum nullum obtinet hæc planta.

Externè in usu cosmetico primatum ducit. Cum vino aut aqua appropriata cocta vel infusa, & illita, maculas ac pustulas cutis ac faciei ac impetigines, pustulas, varios colores &c. bono cum successu abstergit & mundificat; quoniam sal volatile acre detergit omne acidum subtile, quod tales maculas & pustulas solet producere; si verò diutiùs maceratur, erodit cutem. Deinde usum habet vulnerarium. Expertissima est pro discutiendo sanguine grumoso in partibus externis, & curandis sugillationibus quibuscunque, contusionibusque gravioribus, sive à plagis, sive à casu ab alto exortis; ubi non habetur melius remedium radice sigilli Salomonis contusâ & applicatâ; dissolvit enim sanguinem congrumatum. Tale cataplasma impositum ex radice sigilli Salomonis & radice ari, vid. in SENNERTO *Lib.* 5. *Praxeos Medicæ P.* 1. *pag.* 89. *cap.* 16. ubi *de sanguine suffuso in partibus subcutaneis*: unde radix hæc jure basin constituit *unguenti contra livorem faciei Mynsichti*, quod describit *pag.* 501. *Armament. Chym.* & *cataplasmatis contra livorem Zwelferi*: Loco ejus radix pulverisata cum vino subigatur, & calidissimè applicetur; vel, quod melius, decoquatur radix vel in aqua, vel in vino, & Decoctum cum duplicatis linteis imponatur in iisdem maculis faciei. Cæterùm hæc radix sigilli Salomonis cùm sit acris, & quodammodo corrosiva, ut hæc acrimonia temperetur, addi potest ei ana symphyti majoris radix, & sub forma cataplasmatis usurpari, coquuntur, contunduntur, & per setaceum trajiciuntur; & sic ad omnes sugillationes confert. Quin & in tumore brachii post ineptam venæ sectionem nihil melius est hoc decocto & cataplasmate, quoniam mitigat, & sanguinem congrumatum sub cute latentem, præter sugillationes, resolvit & curat: vel

> ℞. *Rad. symphyti major.* part. ij.
> *Sigill. Salom.* part. j.
> Contusa coqu. in cataplasma c. *vino*, vel ex aqua:
> Colaturæ adde
> *Flor. chamomillæ*,
> *Sem. anisi* ana pro lubitu. M.

Imponatur toti brachio tumenti & sugillato: Vid. LEONHARDUS FUCHSIUS *in Histor. Stirpium pag.* 559.

Pulvis hujus *radicis*, cum tinctura Benzoes, in aqua rosarum præcipitata subactus, exhibet egregium Cosmeticum, Cosmetico Clavii parum cedens.

POMUS.

POmus duplex est: *sylvestris* & *domestica*; quarum fructus cuique nostrum notus. Domestica est varia; unde *poma* sunt vel *dulcia*, vel *acida*, vel *subdulcia*, vel *subacida*, & sic porrò. *Dulcia* quod attinet, inter hæc in usu Medico excellunt in specie *poma Borsdorffiana*, quæ omnibus palmam præripiunt, & egregia sunt alimento medicamentosa. Hæc non tantum blandum aroma spirant, sed speciatim, sicuti quælibet poma dulcia, conferunt temperando acidum præternaturale corporis nostri, & sic consequenter in terrore & tristitia melancholicorum, melancholia hypochondriaca, aliisque affectibus melancholicis valdoperè conducunt; uti etiam singulariter prosunt in malo hypochondriaco: laxant simul alvum blandè & cum gratia, & effervescentias hypochondriacas compescunt, & ita per accidens palpitationem cordis, inæqualem sanguinis motum fermentativum, & imaginationes melancholicas tollunt, adeoque cordialia vulgò talia poma dicuntur. Modus usurpandi varius est; vel pro scopo temperandi acidum, & pro temperanda phlogosi infantum; vel pro scopo alterandi. Fiunt autem efficaciùs inde infusa unà cum aliis vegetabilibus. Paratur exinde vinum antiscorbuticum, si adduntur passulæ, tanquam vinum Malvaticum saporem habens, hypochondriacis convenientissimum. Ut autem citiùs fermentent, addi potest saccharum.

Externè poma putrida applicantur in ophthalmia. In inflammationibus certè & doloribus oculorum, ut & oculis ex percussione & contusione vulneratis, nil melius est cataplasmate pomorum coctorum, vel etiam putridorum, quâ putredine suâ resolvunt cruorem, & sistunt dolores æquè ac tumores. Experimentum fuerunt TIMÆI, quod etiam habetur in SCULTETI *Armamentario Chirurgico*. Formula sit talis:

> ℞. *Poma dulcia* (si possunt esse *Borsdorffiana*, erit optimum) num. iij.

Coqu. in s. q. aquæ *euphras.* & *fœnic.* ad mollitiem: pulpa trajiciatur per setaceum, cui posteà addatur

> *Sacch. albiss.* ℥iij.
> *Campb.* gr. xv.
> *Croci* gr. v.

Misc. pro cataplasmate, quod imponatur tepidè oculis, cum linteolis duplicatis.

Quod attinet *Præparata*, omnibus notum est, quod ex pomis, pyris, & cydoniis per fermentionem fiant *liquores vinosi* usitatissimi in Anglia & Gallia, qui dicuntur *Cidre*. Hoc *vinum pomorum*, inprimis ex pomorum Borsdorffianorum succo, per fermentationem paratum, tam solitarium, quàm additis passulis, erit potus vinosus egregiè medicamentosus seu Medicatus, in melancholicis affectibus, & in specie in melancholia hypochondriaca; unde etiam cum succo pomorum Borsdorffianorum præparatur *Extractum Martis*:

> ℞. nempe *succum pomorum nondum perfectè maturorum*, & *limaturæ Martis* affunde; & acquirit saporem vitriolaceum: quod *infusum Martiale* optimum est pro dictis affectibus remedium.

Inspissari etiam potest ad consistentiam *Extracti*, quod in vino dissolutum grati saporis est.

Extractum hoc per spiritum vini postmodum dat egregiam *Essentiam Martis aperitivam*, quam hinc inde describunt Autores, imprimis ROLFINCIUS *in Chymia in artis formam redacta*.

Spiritus ex vino pomorum Borsdorffianorum paratus valdè convenit pro scopo analeptico, & in affectibus melancholicis.

Ipse *succus pomorum* convenit in affectibus malancholicis, ex mœrore & tristitia ortis, in syncope, lipothymia, palpitatione cordis &c. Propter hanc vim antimelancholicam hic succus solet ingredi *confectionem alchermes*, *de quo superiùs* locutus sum; Videatur imprimis EICHSTADIUS *in Tract. de Confectione alchermes*. In obstructionibus alvi infunduntur folia sennæ in succo pomorum Borsdorffianorum, additur cremor tartari, exponitur in locum tepidum,

ut fiat

ut fiat solutio, sicq; fit *potus laxativus*, qui ad ante dictos affectus, in specie melancholicis, scorbuticis & hypochondriacis, admodum convenit. Ingeniosum certè est infusum.

Sic & *syrupus de pomis Borsdorffianis compositus* datur in officinis, *Syrupus Regis Sapor dictus*, qui in affectibus melancholicis blandè laxat, & emollit alvum insensibiliter, & cum delectatione, ut non melius optari queat pueris, imprimis alvo obstructâ cum phlogosibus laborantibus, unà cum pulvere lapillorum cancrorum.

Unguentum pomatum inde confectum conducit ad fissuras labiorum, faciei, manuum, aliarumque partium.

Ulteriùs ex pomis putridis aqua destillatur per alembicum, quæ propter copiosum, quod unà ascendit, alcali volatile, apud chirurgos modernos magni æstimatur in quibusvis inflammationibus, & contra gangrænam magni momenti est; non secus ac contra fluxus sanguineos vulnerum, atque ulcera maligna putrida antiqua, & ex quacunque causa orta, ut & in ambustionibus: videatur SCHMUKIUS *in Thesauro Med. 2. secret. 19.* & AGRICOLA *in Chirurgia parva.* Ratio in promptu est. Nam constat copioso sale volatili salso occulto, ratione cujus vim acrem putredinosam in ulcere attrahit & absumit, quo acido seu fermento putrido ablato non potest non fieri, quin consolidentur ulcera. In hac aqua si solvatur Mercurius dulcis, vel saccharum Saturni, & sic impraegnetur talibus metallicis, fit egregia ad ulcera phagedænica, telephia & cacoethea, quæ experta est à quamplurimis, & arcana esse dicitur nonnullis; item in cancro putrido & corrosivo, qui magis cupit relinqui quàm tangi, prodest; si sc. linteum quadruplicatum hac aqua humectatum imponatur, & quidem hoc non in cancro solùm, sed etiam in ulceribus corrosivis verum esse experientiâ chirurgorum constat. Aqua hæc mista cum saccharo Saturni, & imposita cum linteis, est egregia in ambustis; quoniam refrigerat, & vitium per ambustionem illatum corrigit.

POPULUS.

Populus, Germ. *die Pappel*, arbor est ubivis obvia & nota: & quidem vel *alba* vel *nigra*; quæ inter posterior tantùm est usitata.

Per se rarò, aut nunquam, solet præscribi, sed gemmæ tantùm populi nigræ in usu sunt, & quidem propter vim anodynam; hinc ex illis paratur *oleum populinum* & *unguentum* pro usu externo in cephalalgiis & agrypniis, temporibus inunctum. Alii in affectibus nervorum & membris paralyticis adhibere solent, in specie in paralysi notha scorbutica. Quidam recipiunt conf. Hamech cum unguento populeo, imponunt plantis pedum, ut fiat purgatio.

PORRUM.

Porrum planta sapore, odore, & figurâ congener allio est & cepis, & reverà species est allii minoris; quo ipso sapore & odore testatur, quod copioso sale volatili constet.

Vim habet antipestiferam, & omnia, quæ de allio vel cepis, & succo ceparum dicta sunt, huc referantur. Rari est usus, cum semper cepæ sufficiant. Potest substitui his, si non haberi possunt, vel non sunt virides.

PORTULACA.

Portulaca est vel *vulgaris folio viridi*, vel *aureo folio flavescente*. Dicitur etiam *Porcellana*. Portulaca verò dicitur tanquam ad portum lata, quod circa portus ad littora marina crescere subinde observetur. Græcis Ἀνδράχνη, Germ. *Burtzelkraut*. Planta est admodum succulenta ad sedi naturam accedens, propter quam succulentiam & crassitiem in phthisi usitata est.

Adhibetur *Semen* & *Folia*.

Folia sunt ex primariis refrigerantibus, de quorum virtute *superiùs dictum*, ubi *de Endivia* egimus, quod consistat in substantia salina alcalina, dilutâ copioso phlegmate, cujus ratione in temperando acido, præsertim primarum viarum, perquàm egregia sunt. Hinc conveniunt in subitaneis ebullitionibus sanguinis, phlogosibus in scorbuto, & similibus pathematis, à quibus solent ebullitiones oriri febriles, adeoque apparenter refrigerant; unde iis, quibus maximè conveniunt antiscorbutica acriora, commodè sociatur portulaca ac beccabunga, ut hac ratione acrimonia salis volatilis plantarum antiscorbuticarum aliquomodo temperetur; hinc est, quod in soda seu ardore ventriculi folia portulacæ cruda comesta tam egregium sint medicamentum euporiston, ac in momento juvans; quâ ratione quoque est, cur Itali, utpotè hujusmodi affectibus calidioribus ob loci caliditatem magis obnoxii, portulacâ in acetariis suis utantur, utut gravare soleat ventriculum, & difficilis sit coctionis. Quin & in urinæ ardore, oriunda ex acrimonia acida convenit. Præterea effervescentiam oleosam à bile oriundam, & aliam quamvis acrimoniam erodentem & excoriantem temperat, læsiones factas adstrictoriâ vi denuò consolidat; unde in hæmorrhagiis quibuscunque, speciatim sputo cruento ex pulmonis erosione, aliarumque partium exulcerationibus, portulaca sive sola, sive cum plantagine usurpata, & quævis ex portulaca parata remedia, sunt egregia: & illa à GALENI tempore jam tum fuit in usu maximo contra hæmorrhagias; ubi tamen commodè addi potest lapis hæmatites. Quod si sanguis erumpat, vel ex dentibus, vel gingivis, vel palato, ore & faucibus, quod usitatè in scorbuto oris contingit, portulaca masticata, & comesta sensim sensimque valdè convenit pro compescendo tali sanguinis fluxu. Potest etiam fieri ex portulaca Decoctum, & addi syrupus simplex cum aliquot granis laudani opiati in sputo sanguinis, & aliis sanguinis ejectionibus, in quocunque fluxu & hæmorrhagia, sive capitis, sive pectoris, sive uteri: similiter potest commodè misceri cum syrupo de symphyto Fernelii, utpotè, quod cum illo conspirat in viribus & efficacia. Porrò in gonorrhœa benigna ex semine acriori, portulaca optimum quoque est remedium. Adeò polychrestum est medicamentum portulaca præprimis in iis affectibus, ubi refrigeratione opus est.

Exetrnè in hæmodia seu dentium stupore, quocunque ex casu nato, folia dentibus affricata præsentaneum sunt remedium; extinguunt enim acidum istud, ex quo oritur hæmodia. Folia hæc recentia contusa, & cum fermento recenti ac sale mista, & aceto irrorata, instar cataplasmatis applicata plantis pedum eorum, qui laborant febribus ardentibus, valdoperè temperant æstum, & cephalalgiam compescunt.

Succus ejus turget sale essentiali, propiùs ad salia alcalia accedente, seu quod est de natura salium urinosorum alcalinorum paulò fixiorum; hinc est, quod impensè refrigeret, & effervescentiam sanguinis temperet, æstumque ventriculi atque hypochondriorum extinguat: unde & in scorbuto, ejusque phlogosi, aliisque symptomatibus fervidioribus succus & syrupus conducunt; sicut & in urinæ ardore & stranguria, ex acrimonia acida ortis, nec non in soda, item quibusvis hæmorrhagiis ex acido, nervosas partes vel irritante, vel sanguinis ebullitionem excitante, natis, internè & externè sunt egregia; blandè & moderatè temperant & corrigunt acidum. Et quidem in sputo sanguinis, quod est ex pulmonibus, succus valdoperè expertum est remedium, in quo peculiares sanè exerit vires, sive sub forma syrupi seu loch, aut quocunque modo usurpetur: v. g. potest fieri talis mistura:

℞. *Aquæ plantag.*
Portul. (ubi deest portulaca, commodè substituitur plantago) an. ℥iß.
Succi portul. ℥j.
Hæmatit. præpar. ℈j.
Sangu. dracon. ℈ß.
Spiritus vitrioli gutt. xv.
Syr. portul. ʒvj. vel ℥j.
M. D. S.
Potio contra sputum sanguinis.

In hæmodia ex usu acidorum exorta succus dentibus illitus optimum est remedium.

Habetur quoque

PORTULACA SYLVESTRIS MINOR.

Quæ ejusdem planè naturæ ac usus cum *Portulaca vulgari majore*: unde omnia ista, quæ tùm de usu ejus dicta sunt, huic quoque competunt.

PRIMULA VERIS.

Primula veris, *Phlomis* Dioscoridi, aliàs in specie & usitatissimè apud Autores *Herba Paralysis* seu *arthritica* dicta; quo nomine sæpius præscribitur, quàm Primula veris: ita vocatur propter vires antiparalyticas, dum in curanda paralysi nulla planta ipsi habetur par. Non incommodè à quibusdam vocatur *verbasculum*, item *verbascum odoratum*, *Betonica alba*, Germanis *Schlusselblum*, *Himmeloder Peterschlussel*, *Weise Betonien*. Diversæ species sunt: *vulgaris flore luteo*, vel *flore Byzantino*, quæ rara est: omnes hæ species habentur vel *simplici* vel *flore pleno*. Floret statim in principio veris. Semen fert nigrum.

Est planta omnibus nota, cephalica, & antapoplectica, antiparalytica, articularis, & nullam ferè compositionem vel aquæ, vel essentiæ, vel elixyris cephalici &c. videbitis, quàm non ingrediatur.

In usu sunt Folia & Flores.

Vis ejus residet in sale volatili oleoso blandè anodyno, hinc roborare nervos, demulcereque videtur; hàcque ratione in affectibus capitis & articularibus, unà cum aliis, usurpari solent, & speciatim paralyticis, & omnibus dictis morbis cephalicis, solent commendari cum vino cocti & epoti: vel ex integra planta succus expressus, & cum saccharo parum edulcoratus, ab ʒj ad ℥j quotidie adhibetur. In acetariis quoque prima ejus folia recipiuntur. Radix cocta in calculo laudatur.

Externo usu inter unguenta paralytica & apoplectica solet assumi & misceri. Aliàs rarò usurpatur.

Aqua ejus numeratur intra aquas articulares, quare & *spiritus cephalico-apoplecticos* ingreditur. Aqua destillata ex floribus cum dictamno albo in vino maceratis, Cosmeticum est, cum succo limonum mixta.

Para-

Paratur etiam ex hac herba & floribus *spiritus* per fermentationem, uti etiam *essentia* contra paralysin: sic misturam antiparalyticam & apoplecticam præscripsi non ita pridem cum felici successu hoc modo:

♃. *Aquæ prim. veris,*
Flor. tiliæ,
Lavend. an. ℥ij.
Apoplect. seu *spiritus lil. convall.*
Spiritus cerasor. nigr. an. ℥j.
Ess. prim. veris ʒiij.
Salis vol. succini ʒß. ad ʒj.
Syr. flor. tunicæ ℥j. M.

In usu etiam ex floribus parata *conserva* pro affectibus capitis, & imprimis paralyticis & apoplecticis. Recipiunt nempe quidam conservam hanc, & irrorant spiritu proprio, vel essentia propria, & addunt pulveres appropriatos pro Electuario præservativo apoplexiæ & paralyseos; imprimis, si recipiatur simul conserva florum lavendulæ vel florum anthor, seu rorismarini, qui rosmarinus est totus cephalicus, & in paralysi erit eò efficacius.

PRUNELLA.

PRunella ab usu in prunella ita dicta, Germ. *Braunellen Kraut*, propter vim vulnerariam inter consolidas numeratur; unde etiam à quibusdam vocatur *consolida minor*. Nam consolidarum tres aliàs sunt species: *major*, quæ aliàs *symphytum*; *media*, quæ *Bugula*; & hęc *minor*, quæ *Prunella* vocatur, & similis ferè est bugulæ seu consolidæ mediæ. Est vel *flore albo* vel *purpureo*, vel *laciniatis foliis*, vel *montana* &c. Autumnali tempore floret, & ubique prostat. Usurpatur potissimùm in affectibus oris atque faucium, in specie symptoma illud in febribus acutis morboque Hungarico, Prunella dictum, (unde & herba hæc nomen habet; sicut nitrum quoque sulphuratum lapis prunellæ dicitur, quoniam easdem vires, quas prunella obtinet in angina, & hinc in Decocto vel aqua prunellæ dissolvitur pro gargarismate in prunella & angina;) ubi fauces rubent, lingua arida & squalida est, & ex obscuro livent (quod non quidem periculosum in se, sed mali moris est) tollit, decocta in urina, vel aqua & aceto, & mellis parum pro gargarismate. In inflammatione faucium ac tonsillarum, in ulceribus oris & palati, in aphthis & gutturis inflammationibus, quæ sunt species anginæ, decoctum hujus in predetentum specificè convenit; unde quoque ingreditur gargarismos in principio & incremento anginæ, ubi linguæ & faucium est ariditas: à quibusdam additur salvia & album græcum. Modus est hic:

♃. *Herb. prunellæ* M. ij.
Salviæ M. j.
Albi Græci ʒß.
Coqu. in s. q. *aquæ* vel *vini*: Colaturæ adde
Spiritus vini ʒß ad ℥iß.
Mellis rosat. ʒvj.
Rob moror. ʒß.

Misc. pro gargarismate; cui vel *phlegma vitrioli* vel *nitri* addi poterit, cum ingenti ægri levamine.

Vel coquatur Prunella in aqua; pòst addatur phlegma vitrioli & mel; quâ misturâ irrorentur fauces & lingua in ulceribus faucium, & non leve levamen sentiet æger in exulceratione faucium.

Ulteriùs, quia est ex genere consolidarum, propterea folia & flores, imò tota planta, egregiè est vulneraria, dum externo usu mundificat ulcera, & consolidat vulnera: interno usu resolvit sanguinem grumosum, & in vulneribus pulmonum specifica est, rarioris tamen interni usus.

PRUNUS.

PRuni varia sunt genera: *Domestica*, *Exotica*, & *Sylvestris*, *Acacia* dicta, Germ. *der Schleendorn*, de quo *suprà suo loco* dictum.

Quoad *Fructus* Pruni domesticæ, *Pruna* sunt vel *majora* vel *minora*.

Inter *majora Pruna damascena* à Veteribus usurpata sunt, quæ ex Syria adferuntur Venetias, & apud nos rara sunt. Horum loco Hungarica habemus, quæ differunt à nostris & magnitudine & colore; magis enim sunt cœrulea, & apud nos in hortis solent coli & transplantari.

Inter *minora* offerunt se:

1. *Alba* & *cerea*, Germ. *die Spillinge*, quæ, uti exulant è Pharmacopœis, ita exulare debent ex usu & esu communi; quoniam nihil magis tempore autumnali excitat diarrheas & dysenterias, quàm hæc ipsa.
2. Sunt *Pruneola*, quæ enucleata & exsiccata sub nomine *Prunellorum* è Galliis adferuntur.

In usu sunt tam esculento quàm Medico: Virtutes & facultates prunorum quod attinet, omnia domestica alvum laxant; magis recentia, minus exsiccata; textura enim illorum consistit in vi aliqua fermentativa, quâ reliquos humores in similem fermentationem concitant, unde sequitur talis purgatio. Pruna autem exsiccata mustaceo suo dulcore acrimoniam humorum obtundunt, partes hinc læsas leniunt & blandiùs laxant; unde in iis, quibus opus est alvi solutione, pruna exsiccata decoquuntur, & sic usurpantur. Usitatum est mulierculis incoquere cum prunis folia sennę, & sic fit elegans laxativum & præservativum à quamplurimis morbis, & ob hunc usum quoque imprimis officinis inserviunt.

Inter *Præparata* sunt pruna condita laxativa, pulpa prunorum, & electuaria de prunis laxativa.

Pruna laxativa in quibusdam officinis usualia fiunt, quando infunduntur in liquorem laxativum, & virtute laxante impregnantur, impregnata exsiccantur, & exsiccata assumuntur.

Modi sunt varii. Non inelegans est compositio Prunorum laxativorum Timæi, quæ est talis:

♃. *Prunor. damascen. integr.* ℥iv.
Coqu. ex *aqua simplici*: Colaturæ ferventis
♃. ℔ij, adde
Fol. sennæ sine stip. ʒvj.
Crem. tartari ʒij.
Cinnam. acutiss. ʒiß.

Stent in Infuso per noctem, manè ebulliant semel atque iterum, exprimantur & colentur. Colatura successivè affundatur *prunis prioribus*, serventur in vase lati orificii, quo humiditas sensim sensimque exhalet.

Dosis, à prunis v. ad x. vel xij.

Non minus elegantia sunt *Pruna condita Burseri*, Physici quondam Annæbergensis, quorum hæc est compositio:

♃. *Fol. sennæ* ℥j.
Sem. anisi ʒß.
Flor. cordial. an. p. j.
Aquæ font. claræ ℔j.

f. Infusio, in qua bulliant *pruna damascena*, donec turgescant: deinde per decantationem separetur Decoctum à prunis, in quo dissolvantur

Mannæ ℥iij. vel iv.

quâ pruna condiuntur.

Leniter purgant humores acidos & nidorosos, & ubi clysteres odio habentur, prosunt. Adsumuntur à tribus ad sex horâ unâ ante pastum.

Optimè parantur sequenti modo:

♃. *Fol. senn. sine stip.* ℥iij vel iv.
Cinnam. ʒij.
Sem. anisi ʒß.
Crem. tartari ʒ iij. ad ʒß.

Hæc ipsa infundantur in ℔ij. vel iij. *vini*: stent in loco calido per 24. horas: postmodum leniter ebulliant, ut dissolvatur cremor tartari, colentur:

♃. Colaturæ ℔ij.
infunde
Prunor. ℔ij.

& ad consistentiam debitam blando igne redigantur: pòst adsperso *sacchare* ad ℥iij. & *cinnamomo* ad ʒij. *Pruna* hæc *laxativa* adserventur pro usu.

Dosis pro infantibus Num. 1. vel 2. pro adultis 4. 5. vel 6. blandè alvum laxant. Sed loco prunorum laxativorum sufficiunt passulæ laxativæ.

Deinde etiam pulpa prunorum est ex usu pro laxatione leni, sive sola, sive permista cum aliis. Sic tale *electuarium laxativum ex prunis* quibusdam in usu est:

♃. *Pulpæ passular.*
Prunor. dulc.
Tamarind.
Sebesten,
Cassiæ rec. an. ℥j.
Cinnam. acut. pulveris. ʒiij.

M. pro electuario, quo utuntur in obstructionibus, vel ubi adest dolor abdominis.

Electuaria de prunis reliqua, tam simplicia, quàm composita, possunt videri hinc inde descripta *in Dispensatoriis inter Composita*.

PSEUDO-MELISSOPHYLLON.

PSeudo-melissophyllon est *Melissa Fuchsii*, quam substituit genuinæ, sed malè: est enim potius species lamii, *montanum majus dicendum*, *flore albo* & *variegato*, nullius usus officinalis.

PTARMICA.

PTarmica ubique crescit in agris, *foliis acutis*, *flore albo*. Nomen habet propter vim ptarmicam seu sternutatoriam.

Usitata sunt *Radix* & *Folia*.

Pro errhino inservit, & propterea solet interdum usurpari in pulveribus sternutatoriis; sed etiam succo nares illinuntur: Rarò autem usurpatur, quod ipse AUTOR dicit, & rarò etiam à Practicis præscripta legitur.

PULEGIUM.

PUlegium est planta satis nota: tam ex figura, quàm odore ita dicitur, quod referente PLINIO, incensum pulices enecet; Germanis *Poley*, item *Flohkraut*. Hoc *Pulegium* est, vel *latifolium*, vel *angustifolium*, quod etiam vocatur *cervinum* vel *regale*; cumque raræ sit inventionis, rari quoque est usus.

Latifolium solùm usurpatur, & quidem tota planta, caulis cum foliis & floribus colligenda venit tempore, dum madet & turget rore; sic enim vi ammoniacali roris imprægnatur pulegium, & cum ea combinatum ingreditur compositiones.

Subtile ac penetrans aroma spirat, ac volatilibus & acrioribus salinis particulis, nonnihil oleo temperatis egregiè impragnatum est; uti sunt mentha & similes. Ad naturam majoranæ proximè accedit; unde non minus quàm illa, in coryza odor plantæ, vel pulvis foliorum insufflatus, multum confert. *Internè* inter plantas nervinas & ut vocant, cephalicas, non secus ac majorana, refertur, pro ratione scilicet hujusmodi simplicium aromaticorum, unde & essentias ejusmodi ingredi solet. Resolvit egregiè, & attenuat crassam & viscidam mucilaginem, ac moderatè acidum in intestinis & Massa Sanguinea absorbet & temperat, sine ingenti effervescentia: imprimis in affectibus mulierum, ad mensium nempè fluxum proritandum, & fluorem album corrigendum in specie conducit, in quibus etiam à PARACELSO commendatur, quoniam egregium est uterinum; in vino siquidem coctum majorem vim proritandi habet, quàm artemisia; unde etiam ad expellendas secundinas, fœtum & lochia, in vulgatissimo solet esse usu. Propter metum igitur abortus non datur gravidis. Carminativa aliàs est similiter, & ubi opus est discussione, cum serpillo usitatè adhibetur. Leviter etiam urinas pellit, sed in hoc non est magnæ considerationis.

Externè inter simplicia diaphoretica & resolventia numeratur; quoscunque enim tumores lenit ac resolvit. Pediluvia & capitiluvia communiter etiam ingreditur, sicut adhiberi solet in balneis & pediluviis pro ciendis mensibus, quæ solent fieri ex foliis pulegii, serpilli, matricariæ, origani, baccis lauri, & similibus: imò GABELCHOVERUS C. 3. *Curat.* 61. etiam in mensibus retentis pulegium calceis imponendum suadet. Porrò & in affectibus diureticis externè adhibetur, & ad podagram cataplasma exinde paratum pro resolvendo tumore & discutiendo dolore articulari, prodest. Denique egregia quoque est planta pro oculorum malis, & imprimis in incipiente oculorum lippitudine, seu obnubilatione; si scilicet planta recens contusa nuchæ imponatur; unde effectum non adeò inefficacem ipse observavi.

In usu etiam sunt *aqua*, *conserva*, *essentia*, & *extractum*.

Essentia cum essentia Martis aperitiva mista in mensibus ciendis est egregia.

Oleum destillatum est admodum rarum, quod per se usurpatum non levis est usus in dictis affectibus.

PULMONARIA ARBOREA.

PUlmonariam arboream ob signaturam crispam ita dictam, monstravi sub musco arboreo. Vocatur etiam *Muscus pulmonum*.

Non adeò est in magno usu; nihilominus adstrictoria facultate solet imprimis commendari; unde cõtra internas erosiones pulmonum, phthisin & ulcera ac vulnera pulmonum quibusdam, sed malè, usurpatur; siquidem in his affectibus nullius penitus est effectus. Adstringit leniter; unde rectè AUTOR dicit, quod extrinsecùs conveniat in sanguine vulnerum compescendo. Transeat ergo, & rectà pergimus ad Pulmonariam veram.

PULMONARIA VERA.

PUlmonaria vera est, vel *latifolia*, vel *angustifolia*: *Latifolia* est, vel *maculosa*, vel *non maculosa*; & imprimis ex usu in affectibus pulmonum id nominis acquisivit. Non est Buglossæ species secundùm quosdam, sed *minor* quædam *symphyti species*; unde etiam à quibusdam, uti & propter vim insignem vulnerariam & consolidativam, quâ hujus naturæ reverà respondet, vocari solet *symphytum maculosum*. *Floret* in vere *purpureo colore*, sicut cynoglossen; item *flore albo*: utplurimum *purpurei* & *cærulescentes flores mixti* sunt.

Est vulnerarium egregium in rupturis, erosionibus, ac ulceribus pulmonum & pectoris, reliquisque ulceribus viscerum internorum, ut phthisi, ac inde dependente hæmoptysi seu sanguinis sputo. Vis in alcali volatili temperato residet, quod alcali ulcera corrigens, & lentore suo mucilaginoso temperans & alterans, partes exulceratas optimè conglutinat atque consolidat, & sic solutionem ulteriorem continuè præcavet atque impedit. Adhibetur in Decocto, vel per se, vel cum aliis pectoralibus, sicut & in Syrupis, Hydromellibus, & Claretis pectoralibus; item cum essentiis & electuariis pectoralibus, commodè permisceri potest.

Externè inter vulneraria quoque censetur, & ad vulnera quævis, imprimis tamen pudendorum, solet adhiberi.

PYRETHRUM.

PYrethrum, propter vim causticam ita dictum, acerrimum est sapore, & linguam fortiter stimulat; sub lingua enim gestatum mucum viscidum & glutinosum extrahit: Ergò ad incidendam pituitam viscosam adhibetur. In hortis apud nos colitur; in Italia verò & aliis calidioribus climatibus spontaneo motu provenit.

Rari, imò ferè nullius, usus est pro *assumptione interna*. Inter sudorifera non ultimum locum obtinet cum gentiana. Internè etiam solet permisceri inter medicamenta aphrodisiaca seu venerem stimulantia, ratione salis volatilis acris, quo turgescentiam semini conciliat, uti etiam fermentum testium exsuscitat & exaltat.

Extrinsecùs frequentissimè solet usurpari, primò quidem in lethargicis aliisque affectibus, ubi forti opus est stimulo. Cataplasmata & clysteria acria fortiter stimulantia non incommodè exinde parantur, ut acrimoniâ suâ intestina vellicando & irritando ægri excitentur; quippe radix pyrethri est impraegnata copioso sale volatili admodum acri instar cujusdam gentianæ, & ratione istius salis acris adeò potenter stimulat alvum; sicque in clysteribus, quos vocant revellentes, ordinariò usurpatur. Exemplum talis clysteris fortis, acris & revellẽtis in apoplexia vel lethargo, vel simili tali affectu, potest esse tale:

℞. *Herb. origani*,
Rorismar.
Fol. asari an. M. j.
Flor. stœchad. Arab.
Centaur. minor.
Lilior. convall. an. p. j.
Rad. aristol. rot.
Cyclamin.
Pyrethri an. ℥ß.
Pulp. colocynth. in pet. lig. ℈j.
Coqu. in s. q. *aquæ communis*,
℞. Colatur. ℥viij. vel x.
in qua dissolve
Elect. hier. cum agar.
Bened. laxat.
Succi rutę inspiss. an. ℥ß.
Extr. castor. gr. vj.
M. f. *Enema* pro duabus vicibus.

Deinde externo usu post nicotianam, non datur fortius Masticatorum seu apophlegmatizans, dum radix vel in aceto macerata, vel per se masticata, uti copiosum elicit sputum per sal volatile acre, quod penetrat & aperit pororum meatus; ita crassam salivam & lympham justo acidiorem attenuat, resolvit, & fluxilem facit; sicque masticatione hujus pyrethri copiosissimum elicitur phlegma: ratione hujus effectus etiam vocatur Ger. *Speichel Wurtzel*, item *Geiffer Wurtzel*, de quo *videatur* AUTOR. Ulterius usitata est radix pyrethri in gargarismatibus contra odontalgiam, & alios oris affectus, vel sola, vel etiam aliis permista, & cum *aqua communi* decocta. Quod attinet tale decoctum contra odontalgiam, elegans est hoc, in quo omnia ferè contra odontalgiam ex regno vegetabili specifica & appropriata continentur:

℞. *Herb. persicar.*
Serpilli an. M. j.
Rad. lapathi ac.
Vrticę,
Pyrethri,
Ras. ligni sancti an. ℥ß.
Sem. hyosc. albi ʒij.
Coqu. in s. q. *aquæ communis*: Colat. ℥vj. adde
Syr. caryophyll. arom. ℥j.
M. pro *gargarismate odontalgico*.

HARTMANNUS in *Praxi Chymiatr. cap.* 73. §. 14. pro simili usu contra odontalgiam commendat pulverem gallarum, succo radicis pyrethri sæpius imbibitum, & cum fermento mixtum, ac in parvos globulos redactum, quos globulos imponit denti dolenti, ut extrahatur phlegma, eliciantur vermiculi, & denique sedetur & compescatur dolor. Ulterius externo usu pulvis radicis pyrethri cum pinguedine coturnicis permiscetur, & hoc inungitur membrum virile, quando quis vult coire cum fœmina; hinc fit, ut membrum appareat solito majus, & mulier denuò videatur esse virgo. In affectibus oris, in specie in batracho, id est, tumoribus collectis sub lingua infantum, qui *Ranula* dicuntur, usitata est ad resolvendum & attenuendum tumorem œdematosum Ranulæ, & extrahendum mucum. Adhibetur sub forma Decocti, vel sola, vel cum aliis, ut salvia, origano, menthastro, pipere, allio, sale gemmæ, &c. quo Decocto colluitur os: vel in forma sicca pulvis ex pyrethro, sale, gallis & alumine inspergitur batracho.

Ex *Pręparatis* nil prostat, nisi, quod in aquis articularibus externis spirituosis usurpetur ad paralysin & stuporem membrorum.

PYROLA.

PYrolę variæ sunt species, Germanis dicitur *Wintergrun*, quoniam hyberno tempore toto semper permanet viridis.

Quod attinet usum, elegans est plantula, & una ex vulnerariis principalioribus, hanc imprimis prærogativam habens, quod non solùm

solùm internè in Decoctis & Essentiis vulnerariis usurpetur ad consolidanda intestinorum vulnera, sed & ossa, ligna, aliaque heterogenea excrementa per vulnera, & quæ etiam in vulneribus sunt, eliminet: quod ipsum aliàs non parum facessit negotii Chirurgis. STARICIUS im Heldenschatze p. 132. commẽdat pro vulneribus magnis & ferè lethalibus totam herbam, quam coquit in vino, & per aliquot dies propinat ægro; unde, dicit, apparebit vinum in vulnere & contusione.

Externè, uti dictum, ad partes heterogenas è vulneribus eliciendas cum sabina coquitur & imponitur. Aliàs decoctum elegans interno & externo usu est hoc:

℞. *Herb. Vincæ pervincæ,*
Pyrolæ,
Sanic.
Consol. Saracen. an. M. ij.
(Quæ omnia ejusdem naturæ, atque adeò promiscui usus & effectus sunt)
Albi Græci ℥ij.
Mixta coquantur in s. q. *aquæ simplicis.*

Colatura tam pota internè, quàm externè instar lotionis applicata, vulnera & ulcera eleganter sanat.

Pro *usu externo* addantur etiam *folior. nicotianæ* M. ij.

PYRUS.

PYrorum varietas magna est; quarum *Fructus* commendantur in culinis, &, utut rarissimè, in officinis; & quidem in usu sunt imprimis *pyra domestica dulcia*. Omnia tamen pyra vi adstrictoriâ pollent, & satis constipant alvum, eamque reddunt pigram, gravant stomachum, nec facilis adeò sunt in stomacho digestionis; unde arefacta commendantur in fluxu alvi nimio & diarrhœis. Saltem pyra moschatellina propter succum dulcem & mitem conspirant ferè cum usu pomorum Borsdorffianorum.

Ex succo pyrorum fit *vinum pyraceum*, quod elegans habetur stomachicum, cùm sit moderatum, & infirmitatem stomachi roboret in intestinorum fibris contrahendis; nullo tamen in usu est, nisi quod à quibusdam loco vehiculi aliorum remediorum usurpetur.

In Gallia habetur *spiritus* ex succo *pyrorum* & *pomorum* (ut & *acetum*) qui cum spiritu vini certare videtur.

In officinis *Pyra Muscatellina condita* in usu sunt, quæ adhibentur interdum pro fraude, quo talibus pyris medicamentum assumatur ab ægris. Sic v. g. tale pyrum leviter excavatur, & induntur aliquot grana pulveris antimonialis emetici, v. g. Mercurii vitæ, vel tartari emetici; sic enim comesto pyro, pulvis unà assumitur sine nausea, & habetur vomitorium suavissimum pro delicatulis. Porrò recipiuntur aliquot pyra, leviter excavantur, & inditur pulvis mechoacannæ; quæ propinata & comesta ab infante purgando, leniter & eleganter subducunt alvum.

Diatartarum solutiuum à pyris præparavit DEODATUS l. 1. Panth. pag. 304.

Q.

QUERCUS.

QVercus stypticam & vitriolicam vim obtinet; unde pro usu adstrictorio, imprimis in affectibus dysentericis, & quibuscunque fluxibus humorum, quocunque ex corporis loco, omnia remedia ex quercu speciatim laudantur, ita ut vix habeantur alia, quę potentiùs adstringant, quàm ex quercu.

Ex hac in usu Medico sunt *Folia*, *Glandes*, harum *Cupulæ* & *Gallæ*, *Viscus* & *Fungus*.

Folia & *Glandes* refrigerare & adstringere, experientiâ duce, rectè dicuntur. Vis refrigerandi consistit in textura alcalina, quam apertè ostendit atramenti præparatio. Eadem textura alcalina naturæ paulò fixioris & adstrictoriæ est fundamentum, unde foliorum quercus Decoctum internè auspicatò compescit vomitus sanguinis, nimias uteri hæmorrhagias, & quosvis sanguinis fluores (qui utplurimum acidi occasione in corpore oriuntur.) Cum priapo ceti vel tauri decocta nulli cedunt remedio in cura dysenteriæ; non secus ac gonorrhœæ fluxum frequentiorem, ex acrimonia sanguinis acida natum, supprimit. Sunt quidam, qui horum Decoctum commendant pro dissolvendo sanguine congrumato: sed pro hoc scopo alii rectiùs preferunt flores foliis.

Externè in tenesmo, qui est continua, sed irrita, deiiciendi appetẽtia, sive sit cum dysenteria, sive sine ea, cum ulceribus ani, experti sunt sacculi ex foliis quercus, in aqua chalybeata decoctis, ano applicati. Alii

℞. *Fol. verbasci,*
Quercus,
Herb. anserinæ an. part. æqu.

Hæcque in sacculis cum *lacte* coctis adhibent.

Similiter faciunt sacculum ex foliis quercus, qui in aceto, vel aqua & aceto, coctus, si lumbis & regioni pubis imponatur, in nimia uteri hæmorrhagia, sive mensium, sive lochiorum, valdè prodest.

Juli quercuum, cum avena permisti, equos griseos totos reddunt nigros: de quo confer PAULI in Quadripart. Botan. Class. 3. p. 340.

Cupulæ glandium, uti & ipsæ *glandes*, & imprimis *gallæ*, adstringendo excellunt in quibusvis sanguinis fluoribus & gonorrhœa frequentiori jam alegata; imprimis quidem, si aliquantisper torrefactæ sint; hinc in dysenteriis à plurimis laudantur: dum enim adstringunt, simul vi alcalinâ destruunt acidum, quod impedimento erat consolidandis vulneribus & ulceribus.

Viscum quoque in quercu reperitur, Germ. *der Mistel*, quod post viscum corylinum optimum est in curanda epilepsia, dosi ʒj. usurpatum: sed non immeritò viscum tiliaceum aut corylinum ipsi præfertur. Aliàs viscum quercinum est expertum remedium PARACELSI contra nimium mensium fluxum in mulieribus: scilicet assumatur viscum quercinum pulverisatum in ovo sorbili, & sic statim sedare fluxum dicitur: seu

℞. *Visci quer.* ℥iij.
Bulliat in
Vini opt. ℔j.
addendo
Vitellum oui leniter ustum,
Succi Acac. sylvestr. ℥ß.
Usneæ mortuor. ʒj.
Extr. rad. symphyti ℥ß.

Bibatur per duos vel tres dies calidè, sistit omnes fluxus, rubrum & album. Valet etiam in procidentia uteri.

Considerandus sequitur *Fungus quercinus*, *Uva quercina* aliàs dictus, qui tempore verno radicibus quercus adhæret, & æstate arescit: Hic tempore verno collectus, exsiccetur, pulverisetur, & contra dysenteriam detur, ubi ceu singulare specificum seu arcanum laudatur; etiam si tantummodò in potum injiciatur, potusque sic hauriatur: conf. SENNERTUS l. 3. Praxeos pag. 359.

Compescit etiam hæmorrhagiam narium *externè*, uti etiam hæmorrhagiam vulnerum.

Tandem *ipsa arbor*, si quæ alia, pro curis morborum transplantatoriis ob longævitatem, ut ita dicam, seu propter longos annos, quos solet perdurare, vel maximè accomodata est: v. g. in affectibus podagricis, & scorbuticis, item in capillorum defluvio: sic pro firmitate dentium transplantantur dentes puerorum in quercum: pro firmitate capillorum transplantantur capilli in quercum: contra dolorem dentium fit transplantatio beneficio sanguinis ex dente dolente ligno adspersi in quercum: pro atrophia & hectica fit certa transplantatio in quercum: pro sedanda arthritide fit transplantatio unguium membrorum arthritide affectorum in quercum; de quo eleganter MARCUS MARCI. Sed sæpè superstitio accedit, quando v. g. tria in specie folia ad febrem tertianam valere dicunt. In genere, quomodo ferè omnes morbi possint curari per transplantationem animalem in quercum, videre possumus in TENZEL. Medic. diastat. pag. 87. v. g. in affectibus scorbuticis præscindunt ungues, in odontalgia dentes, in capillorum defluvio capillos, &c. arbori hæc indunt, quæ sub illa unà cum morbis sepeliuntur.

Inter *Præparata est aqua destillata ex foliis quercus*, quæ loco vehiculi commendatur contra dysenteriam, & omnes fluores alvi in potionibus; quod etiam præstat *syrupus*. Externè in nimia uteri hæmorrhagia laudatur, regioni pubis imposita.

Ex *Julis quernis* paratur à quibusdam *syrupus*, in ardore stomachi ac siti egregius; de quo vid. HORSTIUS Observat. pag. 194.

Lignum quercinum per retortam destillatum dat *spiritum acidum* nonnihil adstringentem, & *oleum fœtidum*. Hic ipse spiritus acidus, qui aliàs etiam *acetum quercinum* vocatur, valdè commendatur ad curam luis Venereæ; item commendari solet in dysenteria; quod tamen non credo.

QUINQUEFOLIUM.

QVinquefolium, Græcis Πεντάφυλλον, Germanis *Funff Fingerkraut*, dicitur. Hujus variæ sese offerunt *species*, vobis jam demonstrandæ:

1. *Quinquefolium luteum vulgare repens*, quibusdam *palustre*.
2. *Quinquefolium erectum incanum flore albo*.

Exotica est planta, cujus usus nullus adhuc cognitus; ob gratiam autem florum in hortis colitur.

3. *Quinquefolium erectum latifolium hirsutum*; quod verò potiùs est *Heptaphyllon*.
4. *Pentaphyllon agrimonioides*, quod folia habeat instar agrimoniæ.
5. *Quinquefolium semine echinato seu consolida quinquefolia*.
6. *Quinquefolium fragiferum palustre flore rubro*.
7. *Quinquefolium fragiferum repens facie potentillæ*.

Omnia hæc Pentaphylla ad fragariæ ferè accedunt naturam: id quod potissimùm testantur capsulæ seminales.

Ex his in specie usitatum tantùm est *Pentaphyllon repens luteum vulgare*, & humi ramusculos suos spargens. Coincidit ferè *radix cum radice tormentillæ*, & ipsa *quinquefolii specie*; unde præter vim diaphoreticam & sudoriferam adstrictoriam, vulnerarium esse solet. Veteribus magis fuit laudatum, quàm hodiernis, quibus rarò in usum venit Medicum: Isti enim in omnibus ferè morbis chronicis ex obstructionibus hocce pentaphyllo fuerunt usi, tanquam aperitivo ac incisorio; unde & pro scopo diaphoretico idem adhibuerunt; hodiè

verò

verò è pentaphyllis non niſi tormentilla uſurpatur.

Vim habet adſtrictoriam, & vulnerariam inſignem; unde ubicunque eſt humorum aliquis fluxus ſiſtendus, quinquefolium uſitatè præſcribitur, ſpeciatim partibus urinariis; renum nempe & veſicę vitiis (vulneribus & exulcerationibus) confert: propter vim adſtrictoriam contra febres intermittentes ante paroxyſmum laudatur. Quorundam ſuperſtitio vult, quòd pentaphylli folium unicum ſanet febrim ephemeram, folia tria ſanent tertianam, quatuor quartanam; ſicuti etiam quod heliotropii grana tria tertianas, grana verò quatuor quartanas perſanent. Verùm magis ſuperſtitiosè, quàm ex rei veritate hoc fit. Quatenus adſtringit vehementer, facilè patet, in quibus affectibus poſſit commodè uſurpari? Aliàs nullius ampliùs uſus eſt.

R.

RANUNCULUS.

R*Anunculorum* in horto noſtro Medico & pratis ac ſylvis vicinis variæ jam ſeſe offerunt *ſpecies*:

1. *Ranunculus tuberoſus* dictus *flore pleno prolifero* & *ſimplici*, *Anglicus* dictus.
2. *Ranunculus Illyricus major*.
3. *Anemone nemoroſa magna*, ſeu *Ranunculus nemoroſus major*, qui *flore vario* eſt, *luteo*, *viridi*; *roſeo* ſeu *carneo*, *ſimplici* & *pleno* ſeu *folioſo*.
4. Singularis *ſpecies* eſt *Aconiti foliis flore albo pleno* & *ſimplici*, *Aconitum Batrachoides* dictus.

Harum tamen ſpecierum uſus non eſt officinalis, nec adhuc notus.

Uſui Medico autem inſervit *Ranunculus gramineus ramoſus* ſeu *ſylveſtris*, *Batrachion* quibuſdam dictus, & *Pes Corvinus*, Germanis *Hahnefuſſ*: eſt vel *flore ſimplici* vel *pleno*, *varioque colore*.

Ranunculus hic totus causticus eſt, ac fortiter veſicas ciet: folia enim contuſa, vel ſuccus ejus, quibusvis corporis partibus applicatus, veſicas excitat, ut alia veſicantia, per dies ſępiùs 8. aut plures cum maximis doloribus ſerum ichoroſum plorantes. Vis ejus in ſale volatili acri rodente conſiſtere videtur, per quem fibræ partium nerveæ, ſenſus immediatum inſtrumentum, vellicatæ, ac in hiſce ſpiritus inſitus præternaturali moleſtiâ affectus (cùm in demortuis nec ruborem nec veſicam quæcunque cauſtica excitent, ſed cutim ſaltem corrugent, ſi fortiora ſint) fibras magis expandendo & contrahendo dolorem primò, poſteà ex ſero ſanguinis acri ſecreto, ac intra fibras carneas recepto, ruborem, tumoremque ſub epidermide collectum, ſub ſpecie veſicularum exhibent. Internè nunquam ferè, niſi à paucis quibuſdam, folia 5. vel 6. cum paſſulis minoribus comeſta pro purgatione per ſeceſſum uſurpantur: extrà verò uſus ejus cauſticus perquàm notus eſt, adeò ut etiam ungues deformes, digitorum verrucas & hujus generis excreſcentias, tollere dicatur. Quibus capilli defluunt, folia quędam per ſemihorulæ ſpatium impoſita, proficua creduntur, non tamen nimis diu relinquenda, nec cutim capitis exedant. Cocta folia perniones exulceraſcentes eluendo & fovendo, & curare, & partibus calorem nativum reſtituere perhibent. *Radix* ſiccata contuſa, naribus ſufflata, ſternutationem excitat. Contra iſchiadicum dolorem folia contuſa regioni lumbari applicant per 6. horas, donec veſicas excitent, quæ diſciſſæ pro more ſuo plorant ſerum acre, poſteà butyro non ſalito eas illinunt, aut folium braſſicæ recentis tepefactum & butyro illitum ſuperimponunt, ſicque dolorem lenire, & brevi iterum conſolidationem promovere credunt Autores. Contra catarrhos oculorum, qui nulli alii remedio cedunt, pari ratione capiti, deraſis priùs capillis, applicant: item in graviſſima odontalgia, cephalalgia, doloribus articulorum atrocioribus, &c. carpo applicatur, purgato tamen priùs corpore. Bubonibus quoque peſtilentialibus depreſſis, vel non extra cutim protuberantibus impoſitus, dicunt mederi. Mendici, aliique nequam homines, pedes exedunt hac planta, ſicque quæſtum ex corpore, nefando hoc modo affecto, faciunt.

RAPHANUS.

R*Aphanus* duplex eſt; *Ruſticanus* & *Orbicularis*.

Quoad *orbicularem*, Germ. *den gemeinen runden Rettich*, *radix* ſola in uſu eſt, cujus vis conſiſtit in ſucco, qui impregnatus eſt ſale volatili acri, & perquàm penetrante, admodum copioſo: reliquum enim corpus detracto ſucco iners eſt, & nullius momenti. Hinc ratione hujus ſalis volatilis acris incidit & diſſolvit quaslibet ſordes viſcidas, vias primas aut loca urinaria obſidentes, & inciſas per vias urinarias copioſè amandat, ſerum urinarium acuit, reneſque ſimul inſigniter ſtimulando calculum promovet; fermentando cum viſcido flatus generat: quinimò acrimonia ejus ſucci in tantum interdum irritat ſtomachū, ut etiam vomitum inferre ſoleat; unde quando editur, cum ſale communi aſſumendus eſt, ut ab hoc corrigatur acrimonia ſalis volatilis, & figat vim emeticam. Prẹter uſum hunc diureticum, inciſivum etiam egregium eſt ad mucum viſcidū ac tenacem in ſtomacho & pulmonibus, & inde frequenter oriundam tuſſim ac aſthma humidum pituitoſum, contra quæ ſucco hoc vix melius datur remedium pro facilitādā & promovēdā per os rejectione, imprimis ſi ſuccus vel cū ſaccharo albo aut candiſato vel melle attēperetur, & cochleatim adhibeatur. Ad calculum promovendum, & urinam fortiter ciendam, FORESTUS

> ℞. *Herb. cochlear.* M. ij.
> *Rad. raphani* ℥j.

Hæc antequam ſingulare experimentum calculum promovendi, Hiſpani ſecreti loco uſurpant, quod in his caſibus nulli cedit remedio.

TIMÆUS pro eodem ſcopo

> ℞. *Succi raphani rec. expreſſ.* cochl. ij.
> *Uini Malvat.* ſeu *Hiſpan.* cochl. iij. jv. vel v.

Miſcet, propinat, & validiſſimum calculos expellendi pharmacum, retentionique urinæ violentiſſimum aſſerit.

Quidam raphano excavato crocum adjiciunt, & ita ſuccum colligunt, quem ipſum in calculo, urinæ retentione & difficultate, ob craſſum, viſcidum & glutinoſum humorem, meatum obſtruentem, uſurpant. Contra tuſſim quoque ſiccam euporiſton eſt domeſticum, quod probè notandum.

Externè autem plantis pedum appoſitus ipſe raphanus in taleolos inciſus, convenit in doloribus capitis, vigiliis, comate vigili, & etiam delirio, imprimis febrium ardentium & malignarum, ut & earum æſtu compeſcendo. In talibus caſibus imprimis ſequens pulmentum conducit egregiè:

> ℞. *Fol. rutæ rec.* aut *ſemperv.* M. ij. vel iij.
> *Rad. raphani* num. ij. vel iij.
> *Salis* M. j.
> *Ferm. acerr.* M. ij.
> *Aceti roſac.* q. ſ.

f. l. a. *cataplaſma*, quod applicetur plantis pedum: applicari etiam poteſt volis manuum.

Aliàs pauci eſt uſus raphanus, niſi contra affectus jam dictos.

Seminis raphani decoctum tanquam vomitorium commendat HARTMANNUS *in Praxi Chymiatr. pag.* 14.

RAPHANUS MARINUS ſeu RUSTICANUS.

R*Aphani ruſticani radix* inciſa, ſi in vinum infundatur, & vaſe clauſo in loco frigido ſervetur ac filtretur, calculum potenter emitti facit. Si paretur Infuſum unà cum radice helenii, remedium egregium eſt in ventriculi affectibus, præſertim ſcorbuticis, ubi intentionem habemus per urinam evacuandi, de quo LAURENTIUS *in Controverſ. Anatomicis*.

Plura *de Ruſticano Raphano ſuprà*, ubi *de Armoracia* habuimus, ſufficienter dictum: imprimis, quæ de Armoracia etiam dicta ſunt, volo ut hìc repetantur, quoniam ſemper ferè loco illius adhibetur.

RAPISTRUM.

R*Apiſtrum* dicitur ita à foliorum ſimilitudine & radice, Germanis *Hederich*. Invenitur *flore albo*, ordinariò autem *flore purpureo*. Sunt, qui ad *ſpecies ſinapi* referunt, ſed longè magis exhauſta vis ejus deprehenditur. Aliàs nullius in officinis eſt uſus.

RAPUM & RAPA.

R*Apum* & *Rapa* promiſcuè ſic dicitur.

Radix recens tantùm in uſu eſt, & quidem non minus eſt officinalis, quàm culinaris; eſt nimirum alimentum medicamentoſum. Temperata enim omnia ſimplicia ſunt alimentoſa; ſimulac verò in ſapore excedunt, fiunt alterantia & medicamentoſa.

Quod ejus craſin attinet, ſuccum habet nitroſum temperatum, ratione cujus tam ſuccus, quàm decoctum, ac ipſa Rapa probè decocta, tàm recentia quàm exſiccata, ſingularem vim temperandi & demulcendi ſerum, lympham, &c. acres obtinent; hinc in affectibus catarrhalibus, pectus infeſtantibus, mirè proſunt. Certè ſerum urinarium nimis ſalinum acre temperant; unde ſingulariter & ſpecificè commendatur à Gabelchovero in ardore urinę ſeu dyſuria *C.* 3 *Curat.* 2. ceu expertiſſimum; in cujus curationis annotatione adhuc invenimus de rapis non inconcinna. Quod dictum de ardore urinę, dictum etiam ſit de retentione; quoniam illam provocat. Hinc & CRATO, trium Imperatorum archiater, FERDINANDI I. MAXIMILIANI II. & RUDOLPHI II. Auſtriaci, Decoctum hoc valdè laudat in tuſſi ſicca, & aſperitatibus faucium, aſthmate, & ſimilibus pulmonum & pectoris affectibus, ex lympha mucoſa acriori ſalſa oriundis. Speciatim Decoctum raparum exſiccatarum cum paſſulis & caricis egregium eſt. Optima præparatio pro ſcopo pectoris anticatarrhali eſt, ſi recipiantur rapæ, & decoquantur in aqua ad mollitiem, aqua hujus decoctionis abjiciatur, & alia affundatur, & de novo exactè coquatur. Decoctum hoc paucis paſſulis, vel horum Rob, aut pauco ſaccharo cando edulcoratum, egregium eſt remedium pectorale & urinarium. Tanquam medicamentum domeſticum raporum decoctum commendatur in malo hypochondriaco.

Externè rapum contra pedes manuſque læſas à frigore, ſeu pernionibus, quæ ſunt malum, quod in principio videtur leve, periculoſæ tamen ſequuntur exulcerationes & gangræna, decoctum raporum, tàm recentium, quàm exſiccatorum, Germ. *der Welcken Ruben*, vel frigore antè conglaciatorum, maximè laudatur, quo fomententur membra à frigore lęſa, &c. Alii nudè recipiunt rapa, & cocta in aqua ſimplici inſtar cataplaſmatis applicant: de quo vid. FORESTUS *l.* 5. Obſer-

Observat. 15. vel, quod melius, recipiatur rapa frigore conglaciata, & imponatur pernionibus, tunc glacies in membris contenta propemodum extrahitur: vel si exulceratæ sunt perniones, saltem eluantur & abluantur hoc decocto raporum, & post unguentum tutiæ imponatur: pro quo scopo ex rapis compositum unguentum habet MYNSICHTIUS *in Armamentar. Chymico.* Sunt alii, qui recipiunt rapum, & excavato infundunt olei rosarum & terebinthinæ ana, & hæc invicem coquunt vel ebullire sinunt, & tali unguento partes à frigore læsas inungunt: quod oleum rosarum in rapa excavata assatum valdè etiam commendatur ad fissuras partium à frigore contractas. Sed observetur, ut, antequam inungantur partes refrigeratæ, immittantur in aquam frigidam; deinde exponantur fumo aquæ ferventis, & denique his factis fiat inunctio cum medicamentis externis. Uti dico; tales perniones abeunt non rarò in gangrænam & sphacelum; unde emplastrum tale expertum habet FONSECA *l. 2. Consil.* 2.

℞. *Rad. raphani horrens.*
Rapi an. num. j.
Terantur in mortario, addatur
Far. sinapi ℥j.
Pulv. caryophyll. ʒiij.
Olei sem. lini,
Jugland. veter. an. q. s.
f. Emplastrum.

Elegans est compositio, & non credo, illud futurum frustraneum.

Singulare itidem experimentum suggerunt Rapa contra dolorem dentium, quod possumus videre in *citato* GABELCHOVERI *loco*: si scilicet sub cineribus calentibus assata post aures applicentur prope carotides, magnæ sunt efficaciæ, revellunt, & dolorem sedant.

Aqua destillata ex floribus raporum BRENDELIO, expertissimo Chymiatro, commendatissima est in asthmate.

Prostat imprimis in officinis *oleum raporum*, Germ. *das Ruben Oel*, quod egregiè discutit flatus; & clysma ex hoc oleo, vel solo vel cum oleo lini, expertum est in dolore colico, & aliis flatulentis affectibus. Hinc etiam in desperatissima alvi obstructione est expertissimum, ubi neque clysma, neque aliud medicamentum profuit, quod tunc temporis intinctus digitus in oleo raparum, & sedi vel ano aliquoties immissus, egregiè provocavit alvum.

RHODIA RADIX.

RAdix Rhodia vel *Radix Rosea*, Germ. *die Rosen-Wurtzel*, item *Herba Rosea flore luteo*, odorata nonnihil est, sed leviter. Reverà ad seda seu *sempervivα* pertinet.

Tota plantula, *Folia*, *Flos*, & *Radix* imprimis, est in usu, utut rarò. *Externè* saltem usurpatur in cephalalgiis chronicis ab Aere externo, vel frigido vel æstuoso vel squalido, seu ab odore fœtido.

Modus usurpandi varius est: vel enim integra planta in mortario cum sufficienti quantitate aquæ verbenæ & florum persicorum contusa sub forma cataplasmatis fronti cum linteo duplici circumponitur, quod optimum; vel si decoctum ex hac radice factum in aqua verbenæ seu aqua betonicæ circumligetur fronti; aut radix pulverisata tantùm cum aqua verbenæ instar epithematis fronti applicetur, præprimis si talis sit capitis dolor, ut metuatur erysipelas, in quo casu humidiuscula non conveniunt, vel

℞. *Pulv. rad. rhod.*
Verbenæ an. ʒß. vel ʒj.
D. S.
Externus pulvis pro capite.
qui inspergatur partibus dolentibus.

Aliàs verò de radice hac nihil ampliùs in usu est.

RHODIUM LIGNUM.

LIgnum rhodium, Germ. *das Rosen holtz* propter odoris gratiam, satis notum & usitatum, sub *nomine Aspalathi* quibusdam venit, utut varia sint Aspalathorum genera: vid. AUTOR *noster*.

Debet eligi, quod est valdè densum, & valdè odoratum, gustu valdè amarum, & benè denique ponderosum. Has 4. conditiones debet habere, quando recipitur in usum Medicum; utut rari sit usus, quoniam lignum est pretiosum; & vires, quas Veteres adscribunt, adstrictorias, & contra ulcera, cùm non habeat lignum nostras, propterea putatur, quod *lignum rhodium Veterum* sit aliud à ligno rhodio modernorum. A quibusdam nostras solet præscribi in affectibus renum calculosis sub Decocti forma, sed rarò.

Prostat in officinis *oleum ligni rhodii*, quod magis propter odoris gratiam, loco genuini rosarum olei aliis admiscetur, quàm usu Medico habetur, quoniam est pretiosum. Tantummodò adhibetur ad cosmetica, pulveres, unguenta & balsama odorifera, & similia alia cosmetica.

Interim curiosum est, dum ex rasura hujus ligni, addito saccharo, *spiritum per fermentationem* parare docet LUDOVICI *Pharmac. pag.* 707.

RHAPONTICUM VULGARE.

RHaponticum vulgare est *species Lapathi*, & *folia* habet *simillima Lapathi foliis*, quæ folia nervea sunt, longa, acuta; caulem altum gerit, & fert flores parvos. Nomen habet à fluvio Rha in Moscovia, in cujus ripis, ut & Italiæ alpibus, hoc Rhaponticum vulgare crescere solet; è contra apud nos rarum est. *Duo* autem sunt *Rha*; scilicet *Barbarum verum* in Thracia & China, & *Rha Ponticum*. *Rha Ponticum* iterum duplex est: *verum seu Thracicum Alpini*, de quo elegantem *Tractatum* edidit, & quod in sequenti titulo tractabitur; vel est *vulgare*, quod aliàs à quibusdam etiam vocatur, & nihil aliud est, quàm *Centaurium majus*, à CHIRONE CENTAURO, quoniam ab ipso in usum Medicum fuit tractum. *Rhabarbarum* iterum est *verum*, & *Monachorum ita dictum*, cum vero Rhabarbaro convenit, nisi quod imbecilliùs laxet, ideoque in dupla dosi, respectu veri, est præscribendum.

Meretur, quod de his legatur CASPARUS HOFFMANNUS *de Medicament. Officinal. p.* 65. 192. & 350.

Quoad *Rhaponticum vulgare*, usurpatur tantùm *Radix*; quæ cum ex Italia soleat afferri, sæpiùs est adulterata, & vetustate corrupta, ideoque in officinis fere exolevit: propterea eligenda est radix acris, amaricans, adeoque occultum quasi aroma repræsentans.

Pro usu alterativo multum laudatur in chronicis affectibus, vi absterfivâ, & acidorum vitiosorum correctivâ, simulque toni viscerum aliquali stypticitate conservativâ. Non immeritò quoque commendatur pro usu vulnerario internè & externè; imprimis ubi sanguinis congrumati resolutione opus est: Hinc in casu ab alto, indeque sanguine coagulato, in ruptione partium internarum, hæmoptysi, tussi inveterata, pleuritide, dyspnœa, aliisque similibus affectibus, maximè usitatum fuit veteribus. Quæ omnia ostendunt vim acidi correctivam, viscidorum seu coagulatorum dissolutivam, adeoque, ut vocant, viscerum abdominis aperitivam. Iisdem facultatibus Rhabarbarum verum pollet, nisi quod prærogativam quandam habeat, ejusque usus sit in affectibus cachecticis.

Quintam Essentiam Centaurii majoris seu Rhapontici vulgaris præparandam commonstrat, uti etiam usum in Medicina, FABER *in Myrothecio spagyrico*.

RHAPONTICUM VERUM.

RHaponticum verum seu *Thracicum* ex Asia afferri solet, quod etiam vocatur κατ' ἐξοχὴν *Rheum*: Nam *tria* habemus *Rhea*; *Verum*, *Vulgare*, & *Barbarum*, quod est purgans, & de quo *suo loco*. Hoc loco verum consideratur: & quidem valdè litigant Autores, quodnam verum sit Rha Ponticum officinale? cùm apud modernos non adeò frequenti sit in usu, sed autoritate veterum ad nos pervenerit, & saltem in hortis crescat.

Quoad *usum* ergò & *adhibendi modum*, videatur PROSPER ALPINUS, qui scripsit elegantem *Tractatum de Rhapontico vero*, in quo etiam de ejus effectibus & effigie. Modernis non est in usu, quoniam, cùm ignotam sit, facilè exoleuit; imprimis cum afferatur ex Asia, adulteratur à mercatoribus valdè.

RHUS.

RHus *coriaria* ita dicitur à Græco ῥόος, quod idem est ac ἐρυθρὸν seu rubrum, propter acinorum seminalium colorem rubicundum; *coriaria* verò dicitur, quod coriarii & tinctores acinis hisce seminalibus contusis, sub nomine Germ. *Schmack*, pro corio & pannis colore nigro tingendis, copiosè utantur: Martem enim præcipitat ex vitriolo, unde quandam analogiam cum gallis & glandibus quercinis habere videtur. Observetur autem distinctio, ne fiat confusio inter *Rhus* & *Ruscum*, Germ. *den Mausedorn*, de quo *suo loco*. Arborem vocant *sumach*, unde Germanis corruptum istud vocabulum, *Schmack*, ortum, ob usum jam dictum; vulgò vocatur, Germ. *Ferberbaum*.

Usum Medicum agnoscit ferè nullum, nisi quod flos ejus cum acinis pro usu adstrictorio externo (internus enim ejus usus est rarior) scilicet in quibuscunque hæmorrhagiis, & aliorum humorum fluxibus, adstringendo & contrahendo fibras, laudetur, in specie in procidentia uterina: nempè fomentetur cum vino, cui Rhus incoctum, & reponatur in locum debitum: unde ex fructu & foliis floribusque contusis ac decoctis inspissatus succus pro scopo adstrictorio à quibusdam usurpatur. Imprimis sub gargarismatis forma adhibetur in scorbuto oris, putredine & corrosione gingivarum, & hinc dentium vacillatione. Hinc Infusum ejus oculis, variolis clausis, instillari solet ad eosdem aperiendos. Præterea flos ejus clysmata chirurgorum styptica adstringentia ingredi solet. De facultatibus plantarum adstringentium, quod scilicet vis illarum adstrictoria à particulis acidis cum terreis fixis oriatur, alio dictum est tempore.

RIBES.

RIbes *fructus* omnibus ſatis eſt cognitus, qui vel *ruber* eſt, vel *albus*. *FORESTUS l.25. Obſervat.18. in ſcholio nigrorum* quoque mentionem facit; & horum foliorum, quæ odorem urinæ felis referunt, M. j. decoctis addere jubet; ſic enim pro uſu diuretico in iſchuria & ardore urinæ commendat, ut etiam ſanguinem cum lotio reddere faciant.

Interim *ribes rubræ* potiſſimum in uſu pharmaceutico ſunt, & ſapore ſuo blandè acido cum rubo idæo, ceraſis, & berberibus conveniunt in febribus ardentibus, pro temperando ſale volatili nimis oleoſo, acri, & copioſo in maſſa ſanguinea, ſeu, ut Veteres dicunt, in affectibus bilioſis, & inde nato æſtu & ebullitione ſanguinis compeſcenda & reſtringenda, quoniam acida ſimul cohibent fermentationes p.n., & coagulant maſſam Sanguineam nimis fluxilem & diſſolutam: corrigunt etiam incaleſcentiam corporis ex ebullitione ſanguinis obortam, & hinc dicuntur refrigerare. Aciditate moderatâ vim obtinent adſtringentem, coarctando fibras; unde grati ſunt ventriculo, quem roborant & conſtipant, item vomitibus & diarrhœis, ſupervenientibus morbis malignis & febribus ardentibus medentur, modò non ſuccus ſit nimis recens, ubi fermentando diarrhœas inferre poteſt. In febribus ardentibus, in æſtate poſt nimium potum poſt ſudorem, ſuccus & ſyrupus uſitatè permiſcetur Julepis & potionibus, quoniam ſitim reſtinguunt, & calorem mitigant, & moderatè adſtringunt.

Succus inſpiſſatus vocatur Rob ribium.

Proſtant etiam Baccæ conditæ, quæ ſolent præſcribi in Electuarijs, ebullitionem Maſſæ Sanguineæ, ſeu æſtum febrilem, attemperantibus, & ſitim reſtinguentibus in febribus ardentibus & malignis: v. g. poſt ſudorem in febribus malignis, ubi nimis fluxilis eſt maſſa Sanguinea, poteſt adhiberi tale electuarium:

℞. *Conſ. roſar. vitriolat.* ℥iß.
Pulpæ citri ℥j.
Ribium condit. ʒvj.
Hepat. rubri ʒiß.
Ebor. ſine igne ʒj.
Syr. acetoſ. citri q. ſ.
M. f. Electuarium, D. S.
Electuarium ad aliquot vices.

Doſis eſt ad magnitudinem nucis juglandis ſeu caſtaneæ.

ROSA.

ROſarum *frutex* ubivis locorum eſt cognitus, & vel *ſylveſtris* vel *domeſticus*. De *ſylveſtri ſuprà egi* ſub nomine *Cynosbatus*. *Roſæ domeſticæ* ſunt, quæ coluntur & excoluntur in hortis. De his non immeritò dicit *PLINIUS l.1. Hiſt. Natural. cap.3.* quod ſit princeps florum, & maximum terræ hortorumque decus, & panacea morborum, & pharmacopœorum. Inter has roſas, quarum mille ferè ſunt ſpecie, *duplex* iterum eſt *differentia*: aliæ namque ſunt *albæ* & *pallidæ* ſeu *incarnatę*, Germ. *die Leib-farbenen Roſen*, & *odoriferę*; aliæ verò *rubrę*, & hæ vel *odoræ* vel *inodorę*. *Roſę rubrę ſuaveolentes*, vocantur etiam *moſchatę*, ſeu *Damaſcenę*, propter ſuavem odorem; quæ cum incarnatis ſunt optimæ, pòſt aſſumuntur *rubrę roſę inodoræ*.

Hæ 4. *ſpecies* imprimis ſunt *officinales*. Sed reverâ, niſi odorem excipiamus, pauca eſt differentia. Et quidem pro varietate præparationis nunc colliguntur, dum madent rore matutino; nunc ſine eo: ſic pro laxatione & purgatione recipiuntur, dum ſunt madidæ rore matutino, qui habet vim ſalino-nitroſam, abſterſivam & laxativam, & quo concentrantur roſarum particulæ laxativæ, quæ accedente ſole exhalant.

In Roſa enim duplex conſideranda ſubſtantia medicamentoſa: vel eſt *ſubſtantia volatilis odorifera* nonnihil *laxativa*, item ſpirituum *confortativa*, & conſiſtit in ſubtili & volatili oleo cum ſale volatili minus acri juncto, quæ propter acidi in oleo defectum minus in concreto concentrata ſunt, ſed propter raram ſui texturam, & ob aquæ ſeu phlegmatis uberiorem miſcelam nimis diluuntur, indeque particulæ hæ facilè evaporabiles, & à concreto ſeparabiles & diſſipabiles exiſtunt. Qualis volatilis oleoſa textura *Roſis pallidis* & *moſchatis*, *floribus liliorum convallium*, *caryophyllis hortenſibus*, *violis* &c. ineſſe videtur: mediantibus quibus particulis & odoratum movent, & vi ſimul analepticâ & laxativâ pollent, adeo, ut *POTERIUS* dicat; quod *pulvis roſarum* ad ʒj. exhibitus egregiè ſoleat purgare; id quod intelligendum imprimis eſt de roſis pallidis & de moſchatis: hinc *ſyrupus* etiam *roſarum pallidarum*, aut *Damaſcenarum*, rore matutino adhuc madidarum atque repletarum, cum multiplici infuſione ſine coctione paratus, blandè alvum laxat.

Syrupum roſarum laxativum compoſitum habemus apud *FREITAGIUM Auror. Medic. c.8.* qui valdè commendatur ab eo ad hydropem & icterum. *Syrupum roſarum ſolutivum aureum* cum rore majali paratum videbitis in *TIMÆI Caſibus p.418.*

Syrupus roſarum Regius obtinuit nomen à Medicis Pariſienſibus, quia fuit *Regi Galliæ*, *FRANCISCO*, in deliciis.

Particulis dictis volatilibus in Roſis aridis & ſiccis exhalatis, remanet *ſecundò ſubſtantia* paulo *fixior adſtringens*, ex concreto terreo-ſalino texturæ quaſi alcalinæ conſtans. Textura hæc eſt alcalina, quatenus acida deſtruit: eſt etiam ſimul adſtringens, quatenus & ſubſtantia terrea cum acido nonnihil juncto textura adſtringens quaſi aluminoſa emergit; unde & iſta ſubſtantia naturæ alcalinæ ex ſubſtantia terrea cum acido ſubtili, ſed non ritè ſaturato, juncta nata videtur, (quod tamen ceu paradoxon obiter inſinuo,) quæ ipſa vis in ipſa florum ſubſtantia obſervatur, & tam coctione elici, quàm in ſubſtantia foliorum ſiccatorum uſurpari poteſt. In hac vis adſtrictoria dicta roſarum & refrigeratoria primariò conſiſtit; quapropter foliola roſarum albarum uſurpantur in fluxu albo mulierum. Unde coctionem longam ferre non poſſunt, ubi aliàs, ſi exhalat ſpirituoſa illa & aerea qualitas odorifera, & laxativa portio, loco hujus vim adſtrictoriam & amaricantem acquirunt.

Has inter duas ſubſtantias roſarum, mediæ quaſi, poſteriori tamen magis affinis, naturæ eſt *Eſſentia ſeu Extractum roſarum ſuccoſum*, ex repetita infuſione roſarum in aqua ſimplici blandâ evaporatione paratum.

Hactenus dicta in roſis odoratis in ſpecie conſpicua ſunt; rubræ enim inodoræ albæque de priori volatili ſubſtantia parum admodum participant, ſed qualitate poſteriori magis impræ gnatæ ſunt.

Ex hiſce ſequitur: roſas quoad priorem volatilem ſubſtantiam eſſe calidas, quoad poſteriorem eſſe frigidas; unde etiam *aqua roſarum* deſtillata per ſe calida, per vas verò plumbeum deſtillata frigida erit, de quo conferatur *TACHENIUS Hippocr. Chym. pag. 135.*

Vi analepticâ & ſpirituum animalium roborativâ, ambræ ſimili, imprimis uſitatæ ſunt; ſicut & ea ipſa, quæ *ſuprà* de floribus borraginis, bugloſſæ, & ſucco dulci pomorum dicta ſunt, reverâ floribus roſarum Damaſcenarum applicanda.

Fermentando ſuggerunt *ſpiritum ardentem fragrantem*, egregium analepticum confortativum, qui ſpiritus labentes, lipothymiam & ſyncopen imminentem arcet, & vires reſocillat; cujus vis refectiva exaltatur admiſtione ambræ: unde ſunt, qui miſcent aliquantum ambræ pulveriſatæ cum foliolis roſarum fermenteſcentibus, & ſic fermentationis medio recluſa ambra ſpiritum ſuâ ſubſtantiâ imprægnat, & *ſpiritum roſarum ambratum*, remedium ſuaviſſimum, ſummè analepticum, conſtituit, quod optimè pro *eſſentia ambræ* aſſumi poteſt, acquiriturque ſimul aqua ambram redolens. Optimè procedit negotium, ſi ſucco roſarum expreſſo pauco ambræ miſceatur, & invicem fermententur.

Multiformia alia ex roſis deſtillantur remedia, quorum farraginem videbitis in *THEODATI Pantheo Hygiaſtico*: Omnia tamen eò recidunt, ut vel ſubſtantiam volatilem odoriferam analepticam exaltent, ut ſunt aqua roſarum, ſpiritus roſarum ſimplex & compoſitus, quò pertinet ſpiritus roſarum ambratus, Julebus roſarum, oleum roſarum deſtillatum &c. ut hoc ipſo acquirantur remedia ſpirituum vitalium & animalium reſtaurativa & confortativa; vel ſubſtantiam ſtypticam refrigerantem alcalinam adſtringentem magis exaltent, uti ſunt conſerva roſarum, ſyrupi roſati non laxativi, olea inſolata, & ſimilia ex roſis inodoris, vel mediante coctione, aut diuturnâ digeſtione præparata: quæ ipſa in vomitu, diarrhœa, dyſenteriis, hæmorrhagiis, imminente phthiſi à lympha acida, ulceribus & inflammationibus faucium, &c. in uſu ſunt.

Conſerva in ſpecie bilem atram ſeu aduſtam corrigere, ſpiritus coinquinatos mundificare & corroborare, hominemque exhilarare dicitur; unde ea, quæ *ſuprà de floribus* horumque *conſerva borraginis* & *bugloſſę dicta ſunt*, reverâ hìc applicanda.

Freitagius in Aurora Medicor. cap.8. pag.426. 435. item *TIMÆUS in Epiſt. pag.421.* WEDELIUS *in Pharmacia pag.109.* & alii, ex his recentibus rore matutino madidis *conſervam laxativam* elegantiſſimam & ſuaviſſimam cum manna Calabrina, loco ſacchari, parant iis, qui adſtrictioris ſunt alvi, ſimulque delicati, commendabilem. Fiunt inde Boli elegantes laxativi in febribus bilioſis & intermittentibus, v.g.

℞. *Conſ. roſar.* vel *flor. cichor.* ʒj.
Pulv. hepat. rubr. ℈j.
Scamm. ſulphurat. gr.v. vel vj.
Miſta adſpergantur aliquot guttis *ſpiritus roſar.* f. Bolus.
D. S.
Bolus laxativus.

qui tribus vicibus purgabit: nam bilioſi affectus non ferunt fortiora purgantia ob fermentationem ſanguinis nimiam. Præſcribuntur in declinatione febrium ardentium.

Oleum deſtillatum ex roſis eſt paradoxon chymicum rariſſima avis, & una libra roſarum vix unam alteramve guttulam dabit olei. Sunt tamen quædam enchiriſes, quibus volunt copioſum oleum elicere: ſed non ſemper reſpondet effectus ſententiæ. Et mirum eſt, quod maximè odori flores, uti ſunt Jaſmini, liliorum convallium, roſarum &c. pauciſſimum oleum ſubminiſtrent, qui tamen odor

in oleo consistere putatur: nam odor est à sulphure, quod concentratum dat oleum. Singularem tamen olei rosarum parandi modum, mediante quo oleum, butyri instar, aquæ supernatat, docet BILLICHIUS *in observat. paradoxis Chym.p.* 29. Conferatur etiam ELCHSTADIUS *de Confectione Alchermes*, qui modum olei rosarum destillandi per linteum rostro alembici annexum docet. Interim non negligenda venit Encheirisis GLAUBERI, qui pro oleo rosaceo parando recipit in specie flores rosarum nondum explicatos, Germ. *die Rosen Knopffe*, ex quibus oleum rosarum parare intendit: vid. *Oper. Vol.* 1.*p.*24.& *P.* 2.*pag.* 174. RHUMELIUS equidem *Oper. p.* 132. oleum per alembicum cum aqua sæpius cohobatum promittit, sed parum admodum erit, quod hoc modo acquirit. Sunt qui *oleum* singulare hoc modo parare volunt:

♃. *Folia rosarum* in umbra exsiccata: affundunt aquam propriam, digerunt per 18. dies noctesque in fimo equino, destillant per Balneum Mariæ, tunc in fundo manet *oleum rosarum rubrum* perspicuum, moschi odore.

Ad *rosas rubras inodoras* quod attinet, refrigerant, & potenter adstringunt, imprimis exsiccatæ, & nullam habent vim purgantem: ut exinde constet, quod vis laxativa rosarum solùm à particulis odoriferis dependeat. Vis hæc adstrictoria consistit in particulis terreis, & acido pauco, unde hæmorrhagias & alvi fluxus cruentos sistunt. Vim quoque habet refrigerativam, hinc flores oleo infusi egregiè refrigerant in inflammationibus, ulceribus, ac quibusvis sanguinis excretionibus. Denique vim quoque habent consolidativam, hinc conducunt in phthisi, seu ulcere pulmonum. Hæ vires omnes consistunt in particulis terreis, aluminis ad instar, cum acido nonnihil fixis mistis. Substantia hæc foliorum rosarum styptica patet ex *experimentis Boyleanis de coloribus*, dum nempè decoctum vel Infusum foliorum rosarum, uti & quarumlibet plantarum adstringentium, eundem effectum præstat, quem vitriolum cum decocto gallarum, præcipitando vitriolum in colorem nigrum seu atramentum; ob rosarum nempè alcali, acidum supprimens: quod attramentum, cum rosis rubris factum, ex instillatione aquę fortis nigredinem perdit; cui spiritus urinæ infusus nigredinem reddit. Hinc tinctura rosarum cum phlegmate vitrioli rubedinem retinet. Similia etiam experimenta cum floribus balaustiorum succedunt: terrestres hæ particulæ, acidum vitrioli imbibentes, & vitriolum præcipitantes, texturam alumini analogam habent. Prætereà notatu dignum est, fumum sulphuris acidum rosas rubras convertere in albas: acidum namque sulphuris saturat particulas terrestres rosarum rubrarum, earumque texturam planè invertit. Porrò mustum quoque, ex quo fit vinum album, si super vinacea affundatur, fit rubrum; si verò spiritus sulphuris accensi addatur, statim albescit.

Varia quoque ex iis præparantur medicamenta. Prostat in officinis *syrupus de rosis siccis*, qui convenit pro usu adstrictorio: unde medicamentis internis antiphthisicis, & hæmorrhagias sistentibus admiscetur pro sapore, & quia simul habet vim adstrictoriam.

De aqua rosarum destillata notum, quod habeat leviter adstringentem vim, & leniter refrigerantem. Observetur tamen, quod vulgariter per organum cupreum destillatę adhuc insit quoddam subtile, occultum ac insensibile acidum: de quo videri potest TACHENIUS *loco allegato & sequ.* 1. ubi comprobatur experimento egregio tale acidum in aqua rosarum, & propterea simus cauti in ejus applicatione pro refrigeratione, quoniam auget potiùs malum, quàm quod leniat. Usitatum est in doloribus oculorum cum linteis illam applicare: sed nunquam soleo pręscribere tali in casu aquam rosarum. Modi destillandi aquam rosarum sunt varii, per Retortam, per Balneum Mariæ, per organum vitreum, & per organum cupreum &c.

Oleum rosarum rubrarum, uti *& reliquarum*, *simplex* refrigerare, & nonnihil adstringere dicitur: nempe oleum commune infundendo & decoquendo acidum suum saturat alcali rosarum, quo ipso imprægnatum oleum refrigerare, & hinc adstringere nonnihil dicitur; unde inungi solet hoc ipso regio hepatis & renum, in nimiis ardoribus. Vulgò hoc fit, quod tamen minimè approbo.

Oleum compositum adhibetur in inflammatione partium externarum; quam praxin Chirurgis relinquo, & nunquam velim imitentur, nimis enim inconvenienter hoc fit.

Conserva rosarum rubrarum est insigne stypticum & adstringens: hinc etiam talis conserva, vel nuda, vel vitriolata seu spiritu vitrioli irrorata, usitata est ad compescendum vomitum, hæmoptœen, & fluxum alvi, modò minor sacchari quantitas sumatur. Item talis conserva rosarum rubrarum antiqua (sic enim præscribitur: ♃. *conservæ rosar. antiqu.* uncias tot vel tot) expertum est remedium in phthisi & ulcere pulmonum, jam à Veterum temporibus multis nominibus commendatum à GALENO. Vocatur etiam à quibusdam, & quidem vulgò saccharum rosarum, Germ. *der Rosen Zucker*. De usu hujus conservæ in phthisi videatur FORESTUS *l.*16. *obs.* 58. item SCHENCKII *Observationes*, ubi *de phthisi*, uti etiam VALERIOLA *libr.* 5. *observat.* 5. Usurpatur scilicet ad adstrictionem & consolidationem ulcerum pulmonum, ubi præmissa sunt ulcus purificantia, & adhibetur vel nudè, vel addunturs pulveres appropriati: Sic solet POTERIUS miscere suum antihecticum: Alii addunt terram sigillatam, vel lapidem hæmatiten, addendo scilicet ℥j. conservæ rosarum, ʒß. ad ʒj. terræ sigillatæ, vel lapidis hæmatitis. Ubi opus est consolidatione & adstrictione, dico: nam in principio potiùs est nociva: idcirco præmissis purgantibus expectorantibus est præscribenda. In omnibus fluxionibus, ubi opus est adstrictione, ut hæmoptysi, est egregia conserva rosarum cum semine papaveris, semine hyoscyami, vel bolo armena, & sub forma vel Boli, vel Electuarii cum succo portulacæ vel plantaginis exhibita.

Tinctura, cujus præparationem addidit AUTOR, præparatur cum spiritu vitrioli, quæ, sicuti aliæ Tincturæ, solet usurpari, ut instilletur vel potui, vel admisceatur Julepis in febribus ardentibus & morbis acutis, pro moderata refrigeratione & refectione, sitique restinguenda. ZWELFFERUS elegantem parat Tincturam cum sero lactis, acidulato cum pulpa Tamarindorum, quæ blandè laxat, & loco Juleporum in febribus ardentibus benignis usurpari potest.

ROS SOLIS.

Ros *solis* seu *Rorella* plantula est ab antiquis neglecta, de qua multa circumferuntur, quę tamen adhuc sunt dubia. Moderni imprimis multum tribuunt liquori limpidissimo, ejus foliolis continuò insidenti; licet enim ros hic aliquoties abstergatur, semper tamen intra dimidiæ horæ spatium iterum sunt repleta succo, non obstante, quod tempore æstivo, & præsertim diebus canicularibus, ingenti urgeantur caloris æstu. Unde Chymici arbitrantur, sal universale aereum, seu spiritum mundi, in his guttis latitare, & concentratum vel coagulatum esse: hinc ARNOLDUS VILLANOVANUS miratur, quare homines ægrotarent, ubi hic succus prostaret, tanquam Panacea & cordiale summum in omnibus morbis. Etiam RULANDUS commendat eam præ reliquis plantis, plantamque ferè divinam appellat. Modum collectionis dat AUTOR.

Hæc, utut crescat in locis humidis, ut madeat semper rore; nihilominus saporis est acris & penetrantis, & constat copioso sale volatili acri. Imprimis frequenter commendatur in arescentia & ariditate corporis nostri, in affectibus pectoris, in specie in phthisi curanda, propter vim humectandi, & ita tabem præcavendi, de quibus virtutibus contra phthisin videatur SCHENCKIUS *obs. de Phthisi*. Habetur etiam pro insigni confortativo, uti habet AUTOR. Alii hunc usum negant propter acrimoniam, de qua videatur LOBELIUS *in Animadversionibus*; sed hanc plantam in morbis malignis convenire asserunt. Credo, quod in hac herbula multa lateant arcana, non omnibus nota.

Ros ille insidens inflammationibus externis, ut & vulneribus oculorum, sugillationibus, vel in casu ab alto, vel à plagis, vel aliter ortis, summum est solatium. Commendant etiam in cachexia. Plura de hac planta habet AUTOR, sed per experientiam non satis sunt probata.

Paratur etiam exinde *Essentia* cum spiritu vini, quæ maximè dicitur cordialis, & spiritum animalium restaurativa.

Sunt, qui *aquam rorellæ cum vino* destillant, quam mirè commendant pro usu restaurativo, & reficiendis spiritibus animalibus, in cordis palpitationibus, tremore, syncope, & lipothymia, in tussi & asthmate pro adjuvanda expectoratione. Sed reverâ defectu solidæ experientiæ aut fundatæ rationis omnia sunt dubia, indeque etiam rari usus. Conferatur imprimis VELSCHIUS *Hecatost.* 1. *pag.* 119. sicuti hanc plantulam ovibus maximè noxiam esse, observatum est in *Actis Medicis Hafniens. Vol.*4.*p.*162.

ROSMARINUS.

Rosmarinus, qui etiam vocatur *Libanotis Coronaria*, simplex est polychrestum, virtute & texturâ aromaticâ egregiè instructum, ita, ut loco exoticorum aromatum commodè à nobis possit substitui, cum æque ac ista in stomachi, capitis, & uteri affectibus, & quibusvis chronicis morbis, egregium sit simplex. Sanè non pauci sunt, qui instar Panaceæ extollunt.

Vis autem ejus consistit in sale volatili subtilissimo, admodum tamen oleoso, vimque obtinet balsamicam; unde totis mensibus hybernis eadem viret. *Usu interno* speciatim spiritibus animalibus, & hinc capitis ac nervorum affectibus, adeoque & uterinis morbis, præcipuè confert, in quibus nulli cedit. In apoplexia ergò, paralysi, & epilepsia, lipothymia, aliisque affectibus nervorum, & in virium restauratione, certissimum est remedium, & melius vix datur; unde nulla *aqua analeptica* aut *apoplectica* erit, aut *essentia*, quam non herba aut flores anthos ingrediantur. Solo decocto rorismarini curari epilepsiam, autor est LINDANUS; quod etiam specificè commendatur contra paralysin, si hausto hoc decocto paralyticus sudet: Hinc decoctum hoc in usu est in affectibus catarrhalibus diuturnis, adeò, ut nec ligno sassafras, nec juniperino cedat. Post usum cephalicum & nervinum autem decantata est hæc herba pro usu arthritico, suffocatione uteri, & in suppressione mensium. Contra sterilitatem mulierum à multis specificè commendatur, præsertim in illa sterilitate, quæ ex debilitate uteri, hoc est fibrarum ejus atonia, &, ut vulgò vocant, intempe-

rie humida & frigida, originem ducit; unde pariter in fluore albo mulierum egregium ſpecificum eſt, cujus decoctum ceu expertum commendatur à LINDANO in Collegio ſuper Hartmannum. Alii Ternarium ſimplicium, Meliſſam, Mentham, & Roſmarinum, ceu expertiſſimum, commendant ad eundem fluorem album. Ad corroborandum fœtum & abortum præcavendum ex rore marino parata remedia conveniunt. Præter has virtutes decoctum roris marini ceu arcanum commendatur ad curandas ſcrophulas, expectando ſudorem.

Externè folia & flores roriſmarini frequenter adhibentur ad paralyſin, apoplexiam in balneis vel alio; item cum formicis pro arcenda ſterilitate quod egregium in tali caſu eſt balneum.

Quoad *Præparata*, proſtant in officinis ſal, eſſentia, ſpiritus per fermentationem paratus, aqua, conſerva, oleum deſtillatum, & vinum roriſmarini.

Spiritus in affectibus nervorum & capitis inſigniter commendatur.

Nota quoque eſt *aquæ vitæ Reginæ Hungariæ*, quæ nihil aliud eſt quàm ſpiritus rectificatus, ex rore marino nempè, cum ſpiritu vini digeſto deſtillatus, ad quamplurimos affectus internè & externè, præſertim morbos articulorum & nervorum convulſivos.

Eſſentiam roris marini EPIPHANIUS FERDINANDUS *Hiſt.* 46. mirabilem eſſe dicit in affectibus capitis & nervorum; quæ eſſentia paratur ex floribus: extrahitur nempè per ſpiritum proprium, qui affunditur aliis floribus, & fit eſſentia, quæ abſtracto ſpiritu inſpiſſatur in formam *Extracti*, quod per aliam eſſentiam diſſolutum, egregium dat remedium. ZAPATA *Medicus Italus in clave Medicinæ* multus eſt in laudanda Roriſmarini aqua & eſſentia, adeò ut tantum non panaceam faciat ex rore marino.

Vermes ſingulares alatos in rore marino, eſſentiam fragrantiſſimam ſuppeditantes, videbitis in M. A. N. C. *ann.* 2. *obſ.* 189. *pag.* 292.

Conſerva florum anthos ſeu roriſmarini, ingreditur electuaria & remedia alia, item morſulos, pro affectibus capitis catarrhalibus diuturnis, & uteri. Memoriam ſingulariter confortare dicitur, uti etiam oculos. Præſervare dicitur ab apoplexia & paralyſi, imprimis in ſenibus; cum tantillo enim olei deſtillati efficaciſſima eſt in vertigine.

Oleum, imprimis ex floribus deſtillatum, tam internè, quàm externè in apoplexia & paralyſi, vertigine aliiſque cephalicis & uterinis affectibus confert. Refert SIMON PAULI ſe aliquoties obſervaſſe, quod Tertianæ nothæ per 4. vel 5. guttas olei deſtillati roris marini, in appropriata aqua aſſumpti, beneficio ſudoris fuerint curatæ.

Alio modo *per deliquium liquor ſeu oleum magnarum in Medicina virium* paratur, ſi flores roriſmarini in cucurbita vitrea ſigillata plana radiis ſolis ardentiſſimis exponantur, quo modo in liquorem oleoſum liqueſcunt egregiarum virium.

PANAROLLUS *in Obſervat. ſuis Pentecoſte* 3. *obſ.* 25. *pag.* 160. ad quoſcunque effectus chronicos, ex vitio ſtomachi oriundos, mirificè commendat *vinum roris marini* per infuſionem, ex floribus & foliis, infuſis in muſtum, uti ſimul cum eo fermententur uſque ad defœcationem & naturam vini, quod dein internè pariter ac externè cum fructu uſurpatur. Conferatur ſimul PAULI *in Quadrip. Botan. pag.* 133. EICHSTADIUS *in Tract. de conf. Alchermes* refert, quod ex ſtercore vituli, qui per aliquot dies paſtus fuit rore marino, poſſit parari elegans *pulvis cyprius* odoratus.

RUBIA.

VAriæ utut ſint *ſpecies Rubiæ*, nihilominus *Rubia Tinctorum ſativa major* hìc intelligenda venit. Veteribus non ita fuit cognita; proſtat tamen mentio ejus ſub nomine ἐρυθρόδανον, Germanis *Farber-Rothe*, ex uſu mechanico, quod radix ejus pro pannis ac linteis colore rubeo tingendis tinctoribus inſerviat.

Falſum eſt, non habere *uſum Medicum*. *Radix* enim in uſu eſt, quæ inter vulneraria & aperitiva primaria recenſetur, utut non adeò frequenter uſurpetur; in ſpecie autem vi ſanguinem coagulatum diſſolvendi, hincque per urinam evacuandi optimè pollet. Referunt uſum quemcunque hujus radicis inſequi urinam colore rubro tinctam (uti de opuntia *ſuperiùs dictum, ubi de ficu*) non ſecus ac ab aſſumpto rhabarbaro tingitur colore flavo, utut ſubſtantia urinæ non immutetur. *Timæus in Caſibus p.* 180. Decoctum hujus radicis in ſuppreſſione urinæ, à ſanguine grumoſo facta, commendat; ſicut etiam radix hæc decocta in poſca, id eſt, aceto & aqua, laudatur in caſu ab alto, & ſanguine congrumato à caſu ab alto contracto. Noſtratibus in uſu eſt maſſa ex pulvere hujus radicis, quæ in ſpecie dicitur CRAP, tincturæ pannorum inſerviens. Hæc enim in aceto vel in vino bullita in caſu ab alto in ſubluxatione vertebrarum dorſi, ordinarium plebejorum eſt refugium; mirabilem enim vim habet ſanguinem, & quoſvis ſuccos corporis grumoſos diſſolvendi, potenter ſudorem ciendi, & his mediis contorſionem vertebrarum dorſi curandi; de qua *Crap* vid. SCHROEDERUS *in App. Pharm. Medico-Chymic. p.* 20. Subinde etiam contra icterum flavum, hydropem, ac ſimiles affectus chronicos, uſu alterativo & diuretico, non incommodè cum aliis propinatur; e. g. ad icterum flavum.

℞. *Herb. marrub.*
Chelidon. maj. an. M. j.
Rad. rub. tinctor.
Chelidon. maj. an. ℥j.
Sal. tartar. ʒj.

Inciſa miſceantur pro *nodulo*.

RUBUS.

RVbus duplex eſt: *vulgaris ſeu caninus*, Germ. *die Brombeer*, *de quo hìc*; & *Rubus idæus*, Germ. *die Hind-beere*.

Rubus vulgaris ſuggerit *Folia*, & *Fructus*, qui *mora rubi* ob ſimilitudinem audiunt, & colliguntur immaturi pro ſcopo adſtrictorio: id quod etiam de moro & ejus fructu fuit dictum. Obſervetur autem, quod fructus hìc à Veteribus etiam vocetur *morum*, & diſtinguantur mora in *mora celſa*, & *mora rubi*: *Mora celſa* Germanis vocantur *die Maulbeere*, *mora rubi* verò *die Brombeere*.

Ambo adſtringunt, unde in profluviis quibuſcunque conveniunt, & propter hunc uſum adſtrictorium ex his duobus *Rob Diamorων Nicolai* ſolet parari, quod promiſcuè ſolet uſurpari in gargariſmatis ad collutionem aphtharum, & reliquorum ulcerum ac vulnerum oris & gingivarum.

Mora matura non ſunt uſitata.

Folia adſtringunt & exſiccant; quam ob cauſum herpetes cutis ſanant; oris aphthis & ulceribus GALENO teſtante, medentur; ſicut & in vulneribus internè & externè uſurpantur. Virtute adſtrictoriâ ſimilia ſunt gallis, corticibus granatorum, corticibus juglandum viridibus, & habent in ſe occultum alcali, demonſtrante TACHENIO. Ratione hujus, inquam, folia rubi canini certè ſingularia ſunt contra tibiarum ulcera; hinc GABELCHOVERUS *Centuria* 4. *Curat.* 5 ſub forma decocti vulnera & ulcera tibiarum profunda & inveterata curaſſe teſtatur.

Difficillima ſunt curatu ulcera hæc:

1. Propter defectum partium carnoſarum, & abundantiam partium nervoſarum.
2. Propter præſentiam oſſis; unde metus eſt, ne acidum corruptivum corrodat os, & inducat cariem, quæ multum faceſſat negotii Chirurgis, dum impedit conſolidationem vulneris, niſi auferatur.

In talibus ulceribus, quę ſimillima phthiſi inducunt ſymptomata, febrim lentam & hecticam cum atrophia, ſi folia ſeu ſummitates hujus rubi in vino decoquantur, & hoc vinum decoctionis pro lotione calidè ſæpius adhibeatur, proſunt. Certè magna vis chirurgica in foliis hiſce latet.

Dixi, quod hæc folia, quoad naturam, ſimilia ſint gallis, corticibus granatorum &c., & propterea vim habeant tingendi capillos colore nigro, uti habet AUTOR *noſter*; quod fit eodem modo, quo ex gallis & vitriolo fit atramentum: copioſo enim illæ alcali ſcatent, quod, coit cum vitriolo, & abſorbendo atque deſtruendo ejus acidum, particulas martiales nigro colore præcipitant. Idem fit, quando alcalicæ rubi canini partes abſumuntur à tranſpiratione capillorum, quæ eſt acida. Certè ex hac mechanica, quâ fit atramentum, ex acido vitrioli & alcali gallarum, multa in natura poſſunt demonſtrari.

Nunc ſequitur

RUBUS IDÆUS.

RVbus idæus ſatis eſt cognitus, cùm etiam ubique creſcat, imprimis in locis cultioribus.

Fructus dat ſucculentos, qui immaturi conveniunt omninò cum præcedentis rubi canis; ubi autem maturuerint, uti ſunt elegantioris coloris, ita ſunt melioris virtutis in morbis & febribus malignis, pro ſcopo confortandi vires, quas vulgò adſcribunt cordi, & arcendi malignitatem.

Succus baccarum eſt blandè acidus, & odorem habet ſuavem aromaticum, quo vi analepticâ & virium reſtaurativâ ſingulari gaudet, unde in febribus malignis, & febribus ardentibus utplurimum commendatur.

Syrupus rubi idæi Julepis in hoc caſu admiſcetur, tanquam expertus; adeò ut GESNERUS, antiquus quidem Medicus, ſed qui ſincerâ fide omnia conſcripſit, *in Epiſtolis ſuis l.* 1. *p.* 4. ſyrupum hunc pro ſcopo analeptico, & confortando ſtomacho quibuſvis aliis, omnibuſque perlis & gemmis, præferat. Notum enim eſt, quod mulierculę in proſtratis viribus ſtatim perlas & gemmas, exque his pręprimis medicamenta pręparata, ut ſunt Eſſentia perlarum, &c. deſiderent, & adhibendas eſſe putent; quæ quidem in uſum & emolumentū Pharmacopœorum, in damnum verò ęgrorum, cedūt. Hunc abuſum perſtringit GESNERUS, & præfert ſyrupum rubi idæi. Unde vel ſolus ſolet adhiberi in potionibus in morbis malignis, in ſpecie in febribus petechialibus, non ſine ſucceſſu; ſicut & in proſtratione virium ac imbecillitate, ex morbo gravi dependente, egregius eſt: ſitim extinguit, ſtoma-

stomachum & præcordia æstuantia mirè refocillat: in se aliàs caliditate & frigiditate, ut vocant, temperatus est, & speciatim in febribus malignis, ceu optimum remedium, analepticis quibusuis potionibus ac misturis additur.

Prostat etiam *acetum ex fructibus* infusum, quod post sudorem nimium in febribus ardentibus usurpatur, & est egregium præservativum in peste: potest applicari pulsibus cum linteis pro compescendo æstu, & malignitate arcenda in febribus malignis.

Prostat apud nos quoque

RUBUS IDÆUS ODORATUS AMERICANUS CANADENSIS, *flore purpureo*, CORNUTI.

Hujus *flos* mastichen spirat, primùm à *JACOBO Cornuto in Histor. plantar. Canadens. c. 56. p. 14.* descriptus, & ex nova Canada in Europam allatus. Nihil commune habet cum nostro rubo idæo præter fructum.

In officinis locum non habet.

RUSCUS.

Suprà habuimus Rhus, quod aliàs vocatur Sumach: jam sequitur *Ruscus* seu *Bruscus*, Germ. *der Mause-Dorn*.

Subministrat in officinas *radicem*, quæ apud Veteres majoris fuit commendationis, quàm apud modernos. Apud istos enim inter 5. usitatas radices aperientes majores refertur, & propterea in decoctis pro morbis chronicis, ex lienis & aliorum viscerum infarctu derivatis, in specie in cachexia, pro alteranda Massæ Sanguineæ fermentatione, est usitata; unde *syrupum de quinque radicibus* ingrediebatur. Prætereà in urinariis affectibus, ischuria, strangurja & dysuria, item in ciendo moderatè calculo, commendari solet; sed leniter decocta; siquidem longam cocturam non fert, cum vis ejus avolet. Præ cæteris tamen valdè laudatur ab autoribus ad curationem scrophularum & strumarum, si pulvis ad ʒj. singulis diebus, matutinis horis, assumatur in vino, sive sola, sive misceatur cum radice scrophulariæ aut radice filipendulæ: Nam hæc duo simplicia præ reliquis conveniunt in curandis strumis. Videatur etiam SENNERTUS *l. 2. Praxeos cap. de Strumis p. 131.* Jam rari est usus.

Dixi, quod conveniat Ruscus in affectibus urinariis: ad quos etiam revocanda venit gonorrhœa, in quo usu veniunt Fructus imprimis hujus Rusci, de quibus in *conservam* cum saccharo redactis, & à ʒij. ad ʒß. assumptis, experientia prostat, quod valdoperè conveniant in cura gonorrhœæ, in RIVERII *Observ. 47. communicata à* FOMIO: ad quem usum similiter commendari solet *aqua Rusci* destillata, item *conserva baccarum rusci*.

RUTA.

Ruta *hortensis*, quæ nulli non potest esse cognita, & quidem imprimis *latifolia* seu *communis*, officinis subministrat *summitates*, item *folia cum floribus & semine*.

Planta satis decantata est vi alexipharmacâ, diaphoreticâ & sudoriferâ contra malignitatem, tàm præservando à morbis malignis & pestilentialibus, quàm etiam curando eosdem, adeò, ut vix prostet mixtura alexipharmaca & theriacalis, quam non ingrediatur Ruta. Et quidem in præservanda peste à multis commendatur, si esitetur matutino tempore cruda, sicut & KIRCHERUS *in scrutinio Pestis Sect. 3. pag. 328.* de MITHRIDATE refert, quod 4. simplicia in peste pro arcanis habuerit; rutam, allium, nuces juglandes, & pimpinellam: & hæc Testamento quasi contra venena reliquit Mithridates. In genere *Rusticorum Theriaca* vocatur à PALMARIO, qui vires ejus alexipharmacas latiùs expressit in *cap. 18. de Febribus pestilentialibus pag. 462.* Tanti usus est ruta in peste. Singularem antipathiam & inimicitiam gestare dicitur cum bufonibus & cum serpentibus, ut non possint ferre præsentiam rutæ; unde dicunt, quod mustela dimicatura cum serpente, rutam manducare soleat, & se præmunire, teste MINDERERO *in aloedario p. 134.* Qui plura cupit, videre potest ZACUTUM LUSITANUM *l. 1. Medic. Princ. histor. 31.* qui multus est in decantanda ruta contra venena & epilepsiam. Nam ad affectus epilepticos valdoperè etiam commendari solet planta hæc, & est una ex usitatis antepilepticis. Odor est singularis, nidorosus nonnihil & graveolentus, ferè ad solanorum & narcoticorum odorem accedens; ratione cujus utilis est in arcenda libidine, & cum vitice convenit, sicut & in gonorrhœa, satyriasi, & priapismo commendari solet. Unde ordinarium est Ingrediens *essentiarum & aquarum castitatis sive Mynsichtii, sive D. Michaelis*. Propterea ZECHIUS *Consf. 78. & Consf. 16.* commendat valdè contra gonorrhœam & priapismum hunc pulverem:

℞. *Herb. menthæ* ℥iij.
Sem. lactucæ ℥ij.
Rutæ,
Vitic. seu *agni casti*,
Rad. Ireos Flor. an. ʒj.
Sacch. q. s.
M. f. *pulvis*.

Correctiori modo præscripsit hunc pulverem D. MICHAELIS hoc modo; cujus scio experientiam factam in quodam juvene:

℞. *Fol. menthæ*,
Sem. agni casti,
Rutæ,
Succini,
Ossis sep. an. ʒj.
M. f. pulvis.

Cujus dosis à ʒß. ad ʒj, imprimis in abundantia quadam seminis.

Porrò inter vegetabilia carminantia & anodyna refertur, adeoque resistit flatibus, præsertim in infantibus, eosque arcet. Veteres certè ad roborandum visum singulariter commendabant, adeò, ut veteres pictores semper ad manus habuisse dicantur folia rutæ, quorum esu visum suum corroborarunt & conservarunt.

Externè carbunculis pestilentialibus applicata, vel sola, vel cum aliis mista, malignitatem extrahere solet. Aliàs recens contusa cum fermento, capiti, item plantis pedum, contra cephalalgiam & æstum febrium malignarum & ardentium, non sine successu applitur; imprimis, ubi metuendæ sunt agrypniæ, & similia mala; quod & de Raphano dictum. In flatibus infantum additur clysteribus carminativis. Arcere etiam dicitur ebrietatem, imprimis si aliquot ejus folia cum aceto applicantur pulsibus; sic enim solvere ebrietatem, sunt qui pro experimento habent. Si recipiatur decoctum rutæ cum vino, & hoc diluatur os, ceu expertum commendatur contra cariem dentium, & contra gingivas scorbuticas, dum simul absumit vitiosam salivam in ore scorbuticorum, eamque corrigit. Contra pediculos in indusiis stabulantes etiam experimentum prostat ex ruta, si scilicet indusium immergatur in ejus decoctum, aliquantisper coquatur, & denique siccetur: sic enim indutum omnes pediculos arcere dicitur, & quamdiu gestatur hoc indusium, nunquam generari pediculos creditur. Idem fieri dicitur, si indusium vulgariter lotum coquatur in aqua communi cum viridi æris, & sevo bovino: Videatur STARICIUS, *in dem Heldenschatze p. 128.* Imprimis singularem vim habet ruta præservandi oculos à variolis; sæpius enim fit, ut cœcitatem, guttam serenam, vel cataractam, deportent à variolis: ut ergo præmuniantur & præserventur oculi, appendi solet radix rutæ, vel sola vel cum radice scabiosæ, collo; hoc modo enim dicunt præservari oculos, quò minus à variolis infestentur. Videatur LIPSIUS *in eleganti Tract. de Variolis*. In scriptis LOTICHII *l. 1. observat. pag 99.* hoc commendatur amuletum, ut præserventur oculi à variolis:

℞. *Rad. rutæ*,
Solani,
Scabios. an. ʒiß.

Incisa suspendantur in *serico rubro* cum filo duplici.

Item, quæcunque partes fricentur cum ruta recenti & viridi, dicuntur manere immunes à variolis.

Acetum de ruta meritò inter Bezoardica refertur. De hoc aceto admodum salutari & usitato in præservanda peste Romana & Neapolitana, periculosissima possumus videre KIRCHERUM *loco allegato p. 370.* qui habet *acetum compositum* ex speciebus vulgaribus, sed valdè usitatis in peste; nimirum Recipit acetum exquisitissimum, rutam, pimpinellam, betonicam, nuces juglandes, allium, baccas junipeti; quibus additur, si suppetit, tantillum camphoræ. Dosis est ad cochleare unum pro præservatione ad diem j. Laudatur etiam in vulneribus, à bestiis venenatis inflictis. *Succus rutæ* permisceri potest medicamentis pesti curandæ destinatis. Ad coroborandum visum fieri solent Electuaria ex succis rutæ & fœniculi, cum melle mistis. Succus hic gargarisatus vel extrinsecùs circumdatus collo, præservat, ne possint variolæ occupare collum, ubi aliàs res est periculi plena; quod mihi communicatum fuit ab amico, qui habet hujus rei experientiam.

Extractum rutæ epilepsiæ infantum externè applicatum egregiè confert.

Oleum rutaceum inter linimenta carminantia anticolica primatum ferè obtinet; unde, uti oleum rutaceum, ita etiam mel rutaceum, solet misceri cum clysteribus carminantibus & anticolicis, propter vim resistendi flatibus, quæ est in ruta.

Nam *oleum* ejus *destillatum* in doloribus colicis ac morbis flatulentis, aliisque torminibus ventris, imprimis, ubi simul metus adest epilepsiæ, optimo cum successu propinatur, vel clysteribus carminativis addendo, vel umbilico illinendo; valdoperè enim se commendat in arcenda epilepsia infantum: sicut & linguæ applicatum in adultorum epilepsia & apoplexia conducit.

Item ex hoc oleo destillato cum oleo nucistæ & camphoræ fit *balsamus* præservativus in peste, quo inunguntur tempora & nares. *Aqua rutæ* destillata expertum ophthalmicum est, & in collyriis commendari solet ad visum acuendum, & nebulas discutiendas; sicut etiam in inflammationibus oculorum feliciter adhibetur.

Per incinerationem copiosum suggerit *sal fixum*.

Addatur his quoque *sal volatile rutæ*, quod ex semine per retortam destillando elicitur. Conferatur WEDELIUS *in sua Pharm. pag 154.*

RUTA MURARIA.

Ruta muraria eſt *ſpecies* quædam *Adianthi* ſeu *capilli Veneris*. Dicitur ita, quoniam creſcit in muris & parietibus antiquis calce incruſtatis, item in locis ſaxoſis. Eſt egregia & elegans, virens perpetuò.

Integra herbula aſſumitur, & de ea, quæ dicit AUTOR, videri poſſunt. Planta capillaris eſt, impragnata ſale nitroſo volatili; unde propter hanc ejus texturam in morbis chronicis quamplurimis, & in ſpecie in ſcorbuto, cachexia &c. optimum eſt. Hinc Belgici milites, extremè ſcorbuto laborantes ex aſſumpta impura aqua, nullo alio medicamento curari potuerunt, quàm decocto rutæ murariæ adhibito, utut planta exigua ſit. Id quod experimentum fuit B. D. MICHAELIS, qui non ſatis potuit commendare contra ſcorbutum hanc ipſam propriâ experientiâ, & retulit, quod in arce Pirnenſi, à militibus Suecis obſeſſa, omnes ferè milites propter pravam diætam, aeriſque liberi defectum fuerint affecti ſcorbuto, & convulſivis contracturis ſcorbuticis; ſed hujus rutæ murariæ uſu perfectè curati. Denique ſanguinis maſſam à ſalibus recrementoſis mirè purgat, & in hoc puncto aliis palmam præripit. Reliqua habet AUTOR noſter.

S.

SABINA.

Sabina ita dicitur, quod Sabinis frequenti ſit in uſu. Duplex eſt vel *foliis tamariſci*, vel foliis *cupreſſi*. Arbor eſt baccifera, quæ accedit ad genera abietum, foliis tamen exiguis quadrangularibus.

Vis huius conſiſtit in oleoſitare volatili acri: eſt enim amaricans, acris, pinguis, & perquàm oleoſa, balſamicum quid in ſe continens, & propterea perpetuâ fronde viret.

Subminiſtrat præprimis *folia* pro *uſu Medico*, qui eſt tam internus, quàm externus.

Internè inter remedia ſplenetica, & hinc inter Emmenagoga, non ultimum obtinet locum. Porrò vi pollet vulneraria internâ, præprimis in purificandis vulneribus fœtidis, & ulceribus ſinuoſis, ubi ſcopus eſt partes heterogeneas & varia impedimenta, e. g. globulos injectos, oſſicula, fruſta veſtimentorum, lignorum, vel alia exotita, è vulnere educendi, mireque accelerat vulnerum conſolidationem. In his caſibus internè optimè ſabina vel ſub pulveris forma, aut ſolitariè, aut cum lapillis cancrorum, (quippe qui melius ſunt, quàm ſi cum ſanguine draconis miſceantur) vel ſub forma decocti cum aliis vulnerariis propinatur, ita, ut ſabinæ ſit pars una & reliquorum vulnerariorum p. vj. Sed cum circumſpectione eſt uſurpanda, quoniam eſt admodum acris. Conferatur de his felix ille Chirurgus FELIX WURZIUS *in ſua Chirurgia p.* 663. Nam quæ habet AGRICOLA, ex WURZIO exſcripſit. A Paracelſo exinde laudatur contra vulnera & fœtida, in quibus ſimul vermes generantur. Inter Emmenagoga, abortum, ſecundinas ac molam ejicientia, ac lochia ſtimulantia, herba ſabinæ ex omnibus plantis eſt decantatiſſima mulierculis, & iis, quæ volunt eſſe virgines; fortiter enim pellit menſes & fœtum, ſive vivat ſive ſit mortuus, ſi decoquatur in vino, vel ſola vel cum artemiſia, vel quacunque alia ratione uſurpetur. Caveant ergo ſabinam gravidæ, quoniam fætum ſolet interimere, & periculoſiſſima eſt enecare fœtum ſine periculo matris.

Denique *externè* uſurpata egregia eſt contra lumbricos, & in ſpecie pro enecando verme umbilicali, cujus præſentiâ infantes planè marceſcunt, & tandem tabidi fiunt. Modus uſurpandi hic eſt:

℞. *Cort. nucis jugland. dimidiam (eine Nußſchale.)*

Impleatur cum *pulvere ſabinæ* vel ſolo, vel cum *pulvere vitri Veneti* miſto, & umbilico ſuperimponantur; hinc fit ut melle alliciatur, pulveribus verò brevi poſt enecetur vermis.

Videre poteſtis hac de re egregiè agentem SENNERTUM *lib.* 3. *Prax. p.* 10. *c.* 4. *pag.* 984. *& ſequentibus*. Hoc quod habetis in SENNERTO, expertum eſt à D. MICHAELIS ad curandum vermem umbilicalem infantum, qui vermem digiti longitudine extraxit.

Signum autem hujus vermis præſentis eſt; ſi fundulus vivus applicetur umbilico circa noctem; altero manè, ſi adeſt vermis, piſcis reperitur in latere ſemicorroſus, & ferè exeſus: cui experimento certo fidendum. Caſus quidem eſt rarus; ſed benè obſervandus. In Odontalgia, quæ à vermibus oritur, ſuffitus ejus egregius eſt.

Superiùs quoque dixi, quod folia mori rubi conveniant in ulceribus tibiarum: id quod non minus verum eſt de ſabina, quæ ſabina in vino decocta pro lotione pedis adhibita, ulcera pedum antiqua & dyſepulotica curat, extrahendo imprimis vermes, & alias res inconſpicuas, teſte SCHMUCKIO *Theſauro Medico* 1. *Secret.* 8. Aliàs in ulceribus fiſtuloſis & cancroſis vino incoquitur cum nicotiana pro purificatione illorum.

Solus etiam *ſuccus Sabinæ* cum melle miſtus, ſub forma linimenti applicatus, pro ulcerum tibiarum, aliorumque mundificatione & curatione eſt accommodatiſſimus: ſi cum ſucco perſicariæ miſceatur, citiùs curabuntur.

Aliàs *Raſura ligni Sabinæ* lienis vitia corrigit, vel ſola, vel cũ raſura ligni fraxini vel tamariſci conjuncta, & in forma liquida propinata. Proſtant *Pilulæ de Sabina Mynſichti*, compoſitæ cum aliis egregiis ſpeciebus, quas commendat contra menſium obſtructionem.

Concentrata Sabinæ vis in *Oleo deſtillato* reperitur, quod potentiſſimum & elegantiſſimum ad fortiter pellendos menſes, fœtum ac lochia promovenda remedium, ſi guttæ quædam adhibentur in appropriato vehiculo. Hinc *oleum Sabinæ crocinum*, *Mynſichtii* vocatum, efficaciſſimè fœtum & lochia & menſes pellit, modo corpus ita diſpoſitum, ut fluere queant menſes. Cæterùm, quoniam ſunt violentæ pilulæ & oleum hoc, non ſunt adhibendæ, niſi in caſibus quaſi contumaciſſimis & deſperatis, quia remedia nimis ſunt fortia. Præterea in odontalgia à vermiculis, imprimis intra alveolos dentium hoſpitantibus exorta, oleum ejus commendatur.

Extractum cum ſpiritu appropriato paratum ſpeciatim in menſibus fortiter pellendis, & fœtu ac lochiis promovendis; aliiſque affectibus uterinis ſimiliter ſolet eſſe in uſu.

SALIX.

Salix, utut ſit varia, nihilominus *folia ſalicis communis, quæ ubique creſcit propè rivos*, contra libidinem, imprimis muliebrem arcendam, uſitata ſunt: ad quam decoctum horum cum vino egregiè valet, uti habet AUTOR. Imo per ſalicem non ſaltem imminuitur appetitus muliercularum, ſed ſe poſſunt illâ reddere omnino ſteriles, jejuno ventriculo aliquoties potum. Sic contra furorem uterinum, item contra nimiam ſalacitatem mulierum, prodeſt, ſi primo vere ex ſalicis ſurculis tenellis ſauciatis *aqua* ſeu *ſuccus* colligatur, & dein cum pane in placentulas formetur, ac mulieribus propinetur, ſic melius coercetur libido, ut nunquam amplius æſtiment res venereas, & ſteriles reddantur. His placentulis etiam pulvis julorum ſalicis poteſt addi.

Aliàs internè rari uſus ſunt remedia ex ſalice, ſed potius *externè Cortices ſalicis*, uti & *folia*, valdè decantata ſunt in balneis contra infantium ariduras atque tabem, ſi ſit imprimis ex veneficio ſeu faſcino, ſi tali balneo laventur infantes, uti perhibet GABELCHOVERUS *Cent.* 4. *Curat.* 16. quod confirmat etiam HARTMANNUS *in Praxi Chymiatrica p.* 64. §. 6. Item in pediluviis adultorum folia ſalicis admiſcentur reliquis, ad inducendum ſomnum & arcendas vigilias: Unde etiam *Bartholetus in Encyclopædia p.* 204. *oleum ſalicis* per coctionem paratum, & temporibus illitum, commendat tanquam elegans hypnoticum pro arcenda ἀγρυπνίᾳ.

Fungum ſalicis exſiccatum & pulveriſatum ceu ſingulare ſecretum contra phthiſin quidam commendant.

SALVIA.

Salvia ita dicta eſt, quod ad fœcunditatem ſalubris ſit, Græc. ἐλελίσφακον. Eſt planta aromatica, oleoſa, elegans, nobiſque ſatis cognita, vel *major* vel *minor*, item *auriculata*, *flore cœruleo*, *albo*, *& purpureo*. *Salvia* quoque datur *aurea*, ut & *floribus atropurpureis*. Imprimis intelligenda venit ea, quæ eſt *hortenſis & odorifera*: quò magis enim eſt odorifera, eò magis eſt aromatica, analeptica, caloris incitativa, ſtomachica, & cephalica ſeu nervina.

Vis ejus conſiſtit in particulis ſalinis volatilibus oleoſis & acribus; quæ in oleo ejus deſtillato concentrata magis eſt: hinc *folia* & *flores* in affectibus ligamentorum, nervorum, ac tendinum, adeoque in morbis, ut vocant, capitis frigidis, vertigine ex conſenſu ſtomachi, apoplexia, tremore artuum, paralyſi, lethargo &c. nulli ferè cedit, ubi infuſum in vino hauſtum optimum eſt remedium. Mirè quoque in epilepſia convenit, ſicut Monachum quendam epilepticum integrè reſtituit ſolo uſu vini ſalviati, ſeu cui infuſa fuit ſalvia, RULANDUS. Videatur AUTOR, & GABELCHOVERUS *C.* 2. *cur.* 39. qui multa habet de virtutibus ſalviæ in affectibus ſimilibus. Vix eſt *Eſſentia* vel *ſpiritus apoplecticus*, aut *liquor cephalicus*, quem non ingrediatur hæc ſalvia, adeoque texturâ ſuâ oleoſâ volatili partibus nerveis in robore conſervandis, & acido iſtis inimico temperando, eſt ſalvia egregia. Præterea mulieribus utero, utpotè corpori nervoſo, ejuſque inflammatione dolentibus, ſalvia internè & externè adhibetur; in ſpecie convenit in morbis cachecticis, febre alba, ſeu leucophlegmatia, ex conſenſu uteri in mulierculis ortis. Itidem commendatur contra ſterilitatem mulierum, non ſecus ac ros marinus. Salviã auriculatam in phthiſi cum Saccharo comedunt. STROBELBERGERUS *Tr. de Febribus p.* 30. inter Febrifuga reponit Salviam recentem, &, ut eò ſucculentior fiat, cum aceto conſpergit, ſuccumque inde expreſſum ad cochlearia ij. cum aqua appropriata ante paroxyſmum exhibet, deambulando poſt ejus aſſumptionem. Idem ex RONDELETIO commendat ſalviam, per noctem in vino albo maceratam in Quartana.

Externè pariter in vertigine, apoplexia, paralyſi, ſimilibuſque ſic dictis morbis frigidis, nobiliſſima eſt.

In Scorbuto oris commendatiſſima eſt ſalvia, ſive ſucci ſalviæ & cochleariæ uſurpentur, ſive his duobus ſub forma decocti gargariſentur gingivæ tumentes, doloroſæ & ulceroſæ, teſte LINDANO

in

in Collegio super Hartmannum, qui decocto hoc in Belgio quosdam feliciter curavit: Aphthas etiam oris abstergit, si decoquatur in aqua ferrariorum.

Oleum salviæ gratum admodum est partibus nervosis.

Essentia ex salvia, seu Elixyr & cum spiritu proprio paratum in tremore, vertigine, & paralysi, est egregium medicamentum, sicut etiam est elegans præservativum senum contra vertiginem & apoplexiam.

Spiritum vitæ salviatum, item *aquam epilepticam salviatam* describit THEODATUS *in Panth. Hygiastico.*

Sunt, inter quos est PARÆUS *in Chirurgia*, qui suspectam reddunt salviam ex eo, quod bufones ob singularem sympathiam sæpius circa eandem reperiantur, & eâ delectentur, quibus dein salvia infecta usurpantes interimat, vel saltem truculenta symptomata inducat; de quo conferatur DORINGIUS *in Tr. de Opin. p.* 122. & 26. HOFMANNUS *in Clavo p.* 538. & MEIERUS *in selectis Med. p.* 74 ubi exemplum habet de duobus desponsatis, ex esu salviæ mortuis. Sed fabulosum hoc existimo; cùm potius verrucæ in radicibus repræsentent bufones. Nec quicquam juvat KIRCHERUM, salviæ hujusque scabiosæ superficiei per microscopium inspectio, quam habet *in scrutinio Pestis cap.* 7. *Experim.* 3. *p.* 71. & 72. Ubi rejicit causam in vermiculos, qui salviam incrustent, & dicit; quod crusta illa sit congeries copiosissimorum vermiculorum, & ab his oriantur illa nocumenta, non verò à bufone; hæc ipsa enim phænomena, ex naturali salviæ textura oriunda, explicata videbitis ab HOOCKIO *in Micographia p.* 142. Signum quidem salviæ à bufonibus infectæ subministrare conatur DORINGIUS, inquiens: notum esse, quod folia sint quasi carbunculata, quodque tota planta sit retorrida & languidula, & quasi sphacelo correpta. Sed nugæ sunt. Hoc certum est, quod folia à rore aereo, ærugine corripi, & symptomata truculenta nobis inducere possint. Ærugo enim in plantis nihil aliud est, quàm gangræna in hominibus: quando nempè salia sylvestria, ex pruina aliisque malignis halitibus, plantis affixa, causantur ejusmodi fermentationem & spirituum dissipationem, unde ærugine illâ animalium pestis seu strages oritur.

SAMBUCUS.

Sambucus arbor est, quæ ita dicitur à *Sambuca*, specie quadam instrumenti Musici, autore SAMBICE inventa, Germanis *Hollunder*, à surculis seu fistulis minus ligneis, sed medullâ potius repletis. Variæ hujus dantur species. Nobis in promptu est:

1. *Sambucus foliis laciniatis*, quæ rarior.
2. *Sambucus aquatica, flore simplici*, ita dicta à loco natali.
3. *Sambucus aquatica, flore roseo*.
4. *Græcorum acte seu Ebulus*, qui dicitur *Sambucus humilis*, de quo supra suo loco dixi. *Sambucus* nempè est *Ebulus erectus & magnus*; *Ebulus* vero est *Sambucus humilis* in terra quasi repens, quæ in figura & virtutibus multum cum Sambuco convenire solet, utut magis universalis & catholica sit virtus Sambuci, quàm Ebuli.
5. Denique *Sambucus vulgaris*, quæ ex his omnibus speciebus tantum est in usu.

Sambucus Aquatica baccas rubras fert, & stypticæ virtutis esse videtur: Rosea nullius adhuc est usus.

Vulgaris reperitur triplicis generis; cum *baccis rubris*, *nigris*, & *albis*; sed *Sambucus vulgaris baccis nigris* hìc intelligitur quod sit in usu, de quo elegantem *Tractatum*, in quo multa reperiuntur curiosa, conscripsit BLOCHWIZIUS, quem intitulavit: Anatomia Sambuci.

Integrum in hoc Sambuco vulgari rusticorum continetur pharmacopolium: *Vomitorium* si expetunt, depromunt id ex *julis seu locustis* concisis & comestis; sic ἄνω & κάτω evacuant: quod si potentius desiderant, recipiunt *oleum ex arillis* baccarum expressum: Quod si *Catharticum* seu *purgans* aliquod expetunt, *cortex medianus viridis*, qui scilicet griseum sequitur, se offert: hic vino infusus, ac bene maceratus, fortiter solet purgare, imprimis aquas Hydropicorum; hinc à FREITAGIO *in Aurora* sua *Medica* inter Hydragoga recensetur: Porrò si desiderant *Diureticum*, *Medulla ligni* minutim concisa, & vino infusa, potenter urinam movere dicitur: *Si Diaphoreticum*, *Rob baccarum* præsto est: Quod si porrò expectatur εὐπόριστον contra *passiones hystericas, tinctura granorum Actes*, vel potius *Essentia rob sambuci* cum spiritu baccarum per fermentationem parata, egregium est remedium: Pro *augmentando lacte Flores sambuci* in lacte vaccino, addito parum sacchari, coctos, prodesse sæpius expertum fuit. Externè in *podagra calida* & phlogosibus erysipelaceis *Cortex medianus viridiusculus* præstans est remedium &c.

Quod attinet *vires sambuci*, de distinctis ejus partibus distinctè quoque erit loquendum. Et quidem primo loco *Flores Sambuci* se offerunt, qui saporem subacrem, visciditate tenui involutum, moleculisque sub pinguibus contemparatum habent. Usurpantur internè & externè; Internè vi sudoriferâ ut & alexipharmacâ, prædĭti sunt; unde Decoctum florum Sambuci in lacte aut sero lactis paratum, pro sudore ciendo est elegans in erysipelate præservando, singulis Lunæ decrementis haustum; Videatur SOLENANDER & SIMON PAULI. Quod decoctum non vulgariter etiam convenit in scorbuto, & præter vim diaphoreticam moderatam habet vim laxandi. Non purgant nisi in lacte aut ejus sero cocti, & tunc obtinent vim moderatè evacuativam: Lac quoque mirè augent nutricibus, mediante quo etiam infantibus purpurâ laborantibus conducunt, si vel aridorum vel viridium Mj. in lactis ℔j. coquantur, addito parum sacchari, & decoctum usurpetur; sed non nimis diu flores hi ebulliant, aliàs utrique levem diarrhœam cient.

Externè verò antierysipelacei sunt; sicuti tota sambucus excellens est remedium in Erysipelate, & parti erysipelate affectæ applicantur in aqua calcis vivæ cocti; quod decoctum applicatum est egregium remedium, & nō metuendum hìc mulierum effatum, non esse humectandam rosam. Qui verò metuunt periculum, vel cum spiritu vini irroratos, vel solos pulverisatos applicant, vel recipiunt pulverem florum sambuci, & cum farina hordei, cerussa & creta inspergunt erysipelati, quod discutere & mitigare solet: additur etiam saccharum saturni, olibanum, & myrrha, & est magis conveniens, qualem pulverem descriptum videbitis in MYNSICHTIO, cujus basin flores sambuci constituunt. Horum Decoctum in sero lactis vaccini mammis applicatum commendatur ad augendum lac nutricibus. Quin & vi egregiè anodynâ & discussivâ commendatissimi sunt externè in doloribus & tumoribus partium, ubi discussione quadam aut resolutione opus est. Unde cum vino vel aqua eorundem, capiti circumligati prosunt in cephalalgia, deliriis & vigiliis, somnumque moderatum conciliant: sicut & in doloribus partium vagis scorbuticis in lacte cocti optimè conducunt; unde inter cataplasmata etiam appropriatissima arthritica primatum ferè obtinent, & multa præstant. Multi pariter sunt usus in tumoribus emolliendis & maturandis.

Aqua florum sambuci est diaphoretica; unde in variolis & morbillis, aliisque febribus malignis quotidiè inservit pro vehiculo pulverum bezoardicorum. Externè est anodyna; unde quidam in ambustis comendant mucilaginem seminis cydoniorum, extractam cum aqua sambuci, in qua aliquot grana camphoræ fuerunt dissoluta, & mira facit.

Spiritus per fermentationem paratus est egregiè sudoriferus, & in Erysipelate multi usus.

Ex floribus recentibus tandem *Conditum* paratum nauseosum est.

Baccæ sunt polychrestæ; sed crudè non adhibentur. Per fermentationem dant spiritum inflammabilem, qui aliqualiter est sudoriferus. Expressæ verò dant succum, in *Rob* istud usitatissimum inspissandum, quod quasi nectar est senum, & totam massam sanguineam purificat; hinc in purpura, febribus petechialibus, expellendo maculas, & in erysipelate, cum cornu cervi sine igne, aut cum ebore sine igne, aut aliis pulveribus appropriatis sociatum, egregiè sudorem movet: e. g.

> ♃. *Rob sambuci* ℥j.
> *C. C. sine igne* ℈j.
> *Specif. cephal.* vel *Cinnab. antimonij*, vel *antimonij diaphor.* vel *Bezoard. miner.* ʒß. vel gr. xij.
>
> Cum *Syr. card. bened.* f. *Bolus*.
>
> Vel
>
> ♃. *Rob Sambuci* ʒij. vel ʒiij. ad ʒß.
> *C. C. usti præp.* ℈j. ad ʒß. M.

Est *Bolus Sudoriferus* usitatissimus.

Nempe C. C. ustum non saltem imbibit Acida vitiosa primarum viarum, sed etiam Acidum rob occultum simul corrigit; unde partes salinæ volatiles oleosæ potentissimè sudorem movent. Euporiston hoc est egregium in erysipelate, & affectibus inde natis, per sudorem curandis.

Potest etiam Rob Sambuci cum cornu cervi sine igne in erysipelate cum febre ardente conjuncta adhiberi, cum aceto florum sambuci, vel aqua appropriata solutum, & sic pro usu alexipharmaco & sudorifero egregium exhibet remedium; quod etiam præstat in pleuritide & angina, vel solitariè, vel cum pulveribus animalium absorbentibus sociatum.

Externè hoc Rob contra ambustiones usurpatur, dissolvendo cum spiritu vini, & locis ambustis apponendo.

Ex hoc ipso Rob elicitur *Essentia Rob Sambuci* cum spiritu vini: Melior tamen est, quæ fit cum spiritu proprio, vel florum sambuci, aut utroque conjuncto: nam spiritus vini est admodum vulgaris. Hæc à ʒj. ad ij. vel iij. sudoriferum optimum est in passionibus hystericis, horum paroxysmis per sudorem finiendis, in erysipelate & similibus, & fuit euporiston D. D. MICHAELIS: sicut etiam externè illita resolvit tumorem, & ardorem pellit.

Imò & ex baccis nigris exsiccatis contusis per infusionem cum spiritu vini, vel, quod melius est, cum spiritu proprio, vel florum sambuci per fermentationem, paratur *Essentia*, quæ etiam dicitur *Tinctura granorum actes*, & dosi cochlearis ß vel & ulterius, contra erysipelata, & passiones hystericas egregium est remedium, expectando sudorem: Conferatur HARTMANNUS *Praxi Chymiatr.* item BARTHOLINUS *Observat. Anatomicis*. In forma verò Extracti potest assumi à ℈j. ad ʒß. Unde facilè potest fieri *Essentia uterina composita* ex castoreo, asa fœtida, & similibus: quæ omnia dant *Essentiam compositam*. Et sic etiam fieri possunt *Pilulæ in suffocatione uterina* usitatæ, si recipiatur Extractum paratum ex Essentia granorum actes,

actes, & fiant pilulæ, addito pulvere caſtorei, ſuccino albo præparato, pulvere myrrhæ, & aliquot granis camphoræ, & in paroxyſmo ſuffocationis uterinæ adduntur aliquot grana laudani opiati.

Succus harum *baccarum* recens convenit in dyſenteria, unde ex hoc, & farina ſecalina *Tragea granorum actes* paratur, cujus modum habet AUTOR, & in dyſenteriis ac fluxibus alvi quibuſcunque excellens eſt ſpecificum ad ℥j. vel ℥ij. ſumpta, uti videre eſt in omnibus Autoribus, qui de dyſenteria ſcripſerunt. Pulvis hic, præter præparationem, quam habet AUTOR, magis appropriari poteſt, ſi ſcilicet iſtæ paſtæ, ubi tertiâ vice fuit pulveriſata, addantur *ſangu. leporini rec. crudi, certo modo collecti*, ℥iv.

Pulv. priapi cervi ℥iß.

Succ. baccar. ſambuc. rec. q. ſ.

Fiat Maſſa, & quartâ vice in clibano coquatur, pulveriſetur &c.

Hæc Tragea eſt expertiſſima in dyſenteria, & deinde in pleuritide.

Ex harum *baccarum arillis ſeu ſeminibus* denique exprimitur *Oleum*, quod aliquot guttularum doſi, aut ad ſummum ℥ß. doſi, in cereviſia tepida datum, egregium eſt vomitivum & laxativum, efficax ſatis, & valdè commendatur poſt aſſumptionem philtrorum projiciendorum per vomitum. Præterea ſummè anodynum eſt, & expellit flatus.

Sequitur *Cortex medianus* ſeu *liber* ex flavo virideſcens, qui ſcilicet griſeum ſequitur, qui purgat egregiè aquas & ſeroſitates hydropicas, (à quibus in hydrope & ſcorbuto ſcabies producitur, ſicut & ſimplex ſerum ſanguini permiſtum hoc facit,) doſi ℥ß. vino recens infuſus ac benè maceratus vel ſolus, vel cum aliis, quod bibitur. FORESTUS *l.* 19. *Obſ.* 37. refert, quod hic cortex pro varietate collectionis nunc ſurſum nunc deorſum ſoleat evacuare ac purgare; quod etiam de aſaro dici poteſt. Fuit aliquando quidam, qui vermes multos è corpore eduxit hoc medicamento: accepit ovum, cui incubuit gallina per decem dies: hoc in urceolo calcinavit, & in pulverem redegit, cum admiſtione pulveris horum corticum, affudit lac caprinum, deditque patienti loco potus, ſicuti refert HILDESHEIM. *in Spicileg.* 2. *p.* 189.

Externè eaſdem vires obtinet, quas flores. Eryſipelati recens tepidus impoſitus, hoc diſcutere & mitigare ſolet. Specificus tanquam eſt contra ambuſtiones, ſi recens coquatur in oleo veteri vel lini, addendo ſuccum expreſſum corticis ad imprægnationem olei, poſtque exprimatur. Egregia aliàs unguenta fiunt ex tali cortice contra ambuſtiones, qualium compoſitiones aliquot videbitis in SENNERTO *l.* 5. Prax. *ubi de ambuſtis.*

Succus expreſſus ex hoc *cortice* ad ℥j. vel ℥iß. in appropriato vehiculo ſolet ſpecificè evacuare hydropicos, & in quibus abundat ſerum & lympha.

Syrupi ex eodem præparati habent eandem vim laxativam.

Gemmæ cum julis ſeu turionibus eandem cum corticibus mirabilem per vomitus & ſeceſſus purgandi habent potentiam, recentes inciſi, & in acetariis cum aceto nonnihil bulliti, & cum oleo uſurpati: pro ſcopo purgandi calculoſos commendat PARACELSUS, & quidem præcipuè è turionibus. AGRICOLA vult, ſummitates ſurſum decerptas vomitum, deorſum ſeceſſum excitare; promiſcuè decerptas ſurſum & deorſum non ſine impetu purgare: quod etiam *ſuprà de cortice* dixi.

Spongiæ ſambuci, ſeu *Auriculæ Judæ*, Germ. *die Hollunder Schwamme*, ſequuntur. Hæ infuſæ in vino vel aqua appropriata fortiter alvum laxant, & hydropicorum aquas miro modo pellunt, uti refert SIMON PAULI, quamvis pro hoc ſcopo rariùs uſurpentur. Spongiæ aridæ ſi infundantur in aqua cyani & calcatrippæ, optimum dant Ophthalmicum in inflammationibus & aliis affectibus oculorum, uti dicit AUTOR. Magis tamen appropriata eſt infuſio ſpongiarum in affectibus faucium, tumoribus gutturis & angina, in quibus ſunt appropriatiſſimum quoddam remedium. Macerantur in aceto, & hoc acetum adhibetur in gutturis tumore ad gargariſandum. Hæ ſpongiæ ſunt parvæ admodum, ſed tamen infuſæ in liquorem appropriatum, mirum, quantum intumeſcunt, & ſic quaſi per ſignaturam tumorem gutturis referre dicuntur; & idem liquor in tumoribus gutturis intus foriſque nondum ſatis laudatum eſt remedium. Videatur de hoc WORMIUS *in Muſæo pag.* 138. & in his faucium affectibus præſentiſſimum auxilium eſſe ab illis, dicit FREITAGIUS, & omnes Autores. In aphthis infantum in aqua ſalviæ vel lacte infuſæ, egregium dant remedium. In infantum batracho ſeu ranula & angina à GRUNLINGIO laudantur, ſi infunduntur in potum puerorum; item in linguæ inflammationibus, & ſimilibus affectibus, in febribus etiam obvenientibus: In tali enim caſu decoctum harum ſpongiarum quantum proſit, videbitis in *Operibus* ANGELI SALÆ *in App. p.* 834.

Medulla, quæ in medio teneriorum ſurculorum ligno eſt incluſa, minutim inciſa & deglutita, vel infuſa, mirè commendatur in cienda urina, & expellendo ſabulo & calculo. Ab hydrope & nephritide beneficio hujus nonnullos fuiſſe curatos teſtatur BLOGHWIZIUS *loco allegato p.* 212.

Picæ aliàs mirè delectantur baccis, & copioſè deglutiunt eas; quando autem grana per alvum reddunt, & in ſalice ſedentes in locum vacuum aut terrâ miſtum excrementa deponunt, tunc ſambucus ex ſalice creſcit, quod tanquam amuletum ſecretum laudatur contra epilepſiam. Applicandi geſtandique modum docet optimè HARTMANNUS *in Praxi ſua Chymiatrica*, ubi *de Epilepſia pag.* 88. & hoc Amuletum valdoperè commendat THOMAS BARTHOLINUS *C.* 5. *Obſ.* 69. item *Cent.* 3. *epiſt.* 79. *p.* 342 qui meretur, ut legatur, & SIMON PAULI *Quadrip. Botan. Claſſ.* 2. *p.* 140. Rationem tranſplantariam virtutis amuleticæ in hoc Sambuco dat TENZELIUS *in Medic. diaſtatica p.* 179. STARICIUS *in dem Heldenſchaze pag.* 29. valdè commendat eam ſambucum, quæ in ſalice creverit ex paſſeris epileptici cadavere; quod an interdum eveniat? profectò neſcio.

Radix pollet vi purgandi hydropicorum aquas.

SANGVISORBA.

OFfert ſe jam *Pimpinella ſanguiſorba major*, & *minor lævis* ſeu *Italica*, datur enim etiam *birſuta*, item *Italica ſpinoſa*. Dicitur ita, quod quaſi ſorbeat ſanguinem atque abſumat; Germanis *Bluts Tropfflein*, à forma floris & capſularum ſeminalium: idque uſus quoque pharmacevticus confirmavit. Planta eſt tetrapetala foliis pinnatis, ubique proveniens in pratis, & ita ob capitula rubra dicitur.

Superiùs dixi, quod non debeat fieri confuſio inter Pimpinellam ſaxifragam, & ſanguiſorbam, de qua hìc locorum agimus; & hæ ſpecies nonnunquam, non ſine detrimento tamen, confunduntur.

In *uſu* officinali eſt *tota berba cum radice*.

Hæc, ejuſque *folia*, imprimis juniora, ſingularem & egregiam vim obtinent purificandi ſanguinem; Unde ſolet commendari in acetariis propter vim reparandi depravatam ſanguinis fermentationem: Videatur IORDANUS, ubi tractat *de Peſte lib.* 3. *cap.* 3. Aliàs in quibuſvis hæmorrhagiis, in ſpecie dyſenteria, Decoctum ejus in vino imprimis, vel alio appropriato liquore, item pulvis ejus paulo rudior, ita, ut propinari queat, multum laudatur; ſicut ad dyſenteriam curandam commendat RIVERIUS, tàm *in praxi*, quàm *in Obſervationibus*: idque non ſine ratione; egregiè enim adſtringit hæc ſanguiſorba. Hinc in aliis quoque hæmorrhagiis, v. g. hæmorrhoidum fluxibus, &c. decoctum hujus pimpinellæ juxta millefolium adhibitum eoſdem diu ſuppreſſos retinuit. Uno verbo: in his duobus planta hæc maximè excellit; in difficultate nempè inteſtinorum, & nimio hæmorrhoidum & menſium fluxu, tam externè, quàm internè, Decoctum ejus in potu ordinario, & frequentiùs bibitum. Aliàs eſt vulneraria; & interno uſu in potionibus vulnerariis creberrimè adhibetur. Denique hujus quoque ſanguiſorbæ folia vino ad ſuavem odorem conciliandum immitti ſolent.

Externè folia contuſa vulneribus recentibus applicata ſanguinem cohibent; imo in manibus contenta ſolùm hæmorrhagiam narium ſedare dicitur: id quod ex ſignatura quidam probare volunt, dum capitulum floridum guttam ſanguinis refert.

Radix ſanguiſorbæ pro uſu ſtomachico optima eſt.

SANICULA.

SAnicularum *quàm plurimæ* dantur *ſpecies*. Nobis in promptu eſt *mas & fœmina Fuchſii*. *Mas* aliàs etiam dicitur *Diapenſia Matthioli*, item *Sanicula quinquefolia*, quæ inter omnes ſaniculaтum ſpecies in uſum Medicum adhibetur; *fœmina* verò *Imperatoria nigra*, item *Echinopolium* ſeu *Aſtrantia*; falsò verò *Helleborus niger Hippocratis*.

Vulgò confundi ſolent mas & fœmina, viribus verò conſpirant, quamvis præferatur mas in uſu vulnerario, à quo, nempè à ſanando, id nominis quoque acquiſivit, quod ſanet & conſolidet vulnera & ulcera quarumvis partium uſu interno & externo. Hinc non tantum internè Potiones vulnerarias, Infuſa & Decocta, ſed & externè Emplaſtra ingreditur. Cum Pyrola ſi miſcetur, egregium habet uſum. Cæterum optimam methodum componendi potiones & Decocta vulneraria poteſtis videre apud FELICEM WURZIUM *in Chirurgia p.* 663. A modernis adhibetur ad Balſama, & ad Decocta pro eluendis ulceribus fiſtuloſis, ſinuoſis, antiquis, deſtinata (nam apud Veteres nihil proſtat de hac plantula) rariùs tamen externè uſurpatur.

Præter Saniculam, Marem & Fœminam, præſto etiam eſt

SANICULA MONTANA PEREGRINA,

VULGO

CORTUSA SPICATA AMERICANA

FLORE HERBACEO

RUBINI.

HÆc, cum ſit exotica, nec uſus ejus innotuerit, non adhibetur in Medicina.

SAN-

SANTALUM LIGNUM.

Ligni Santali tres habemus *differentias* in Officinis: *Album*, *Citrinum*, ac *Rubrum*. *Superiùs* mentionem feci *Santali cœrulei*, quod est *lignum nephriticum* exoticum. Hâc vice de tribus speciebus, quæ sunt etiam exoticæ, & ex Indiis ad nos adportantur. Usitatissimum est citrinum, & hinc rubrum.

Vulgò dicitur, quod sint Hepatica, id quod ex modernorum Theoria explicãdum & applicandum venit ad massam sanguineam. Adduntur decoctis Lignorum in morbo Venereo, phthisi, & catarrhis usitatorum, in quibus calorem, id est amaritiem, & vim exsiccandi reliquorum lignorum corrigunt. Sic imprimis in phthisi inveterata, quæ à quàm plurimis curari solet per Decoctum ligni Guajaci, sunt, qui præferunt Decoctum Santalorum, sive sit rubrum, sive, quod melius, citrinum, & commendatum fuit multum Decoctum tale à PRÆVOTIO in curanda tabe seu phthisi, etiam hæreditaria. Et imprimis virtutes hujus Decocti santalorum contra erosionem pulmonum & phthisin commendatam videbitis in FONSECA *l. 1. Conf. 58.* non minus quàm in RIVERIO, ejus nimirum *Praxi lib. 7. cap. 7.* A quamplurimis aliis præfertur etiam decoctis ligni guajaci & sassafras usitatis: imprimis tunc temporis erit egregium, si singulis dosibus addatur ℥j. terebinthinæ Venetæ; hujus enim vis pulmonum ulcera purificandi, & consolidandi est mirifica. Ut Decoctum magis fiat appropriatum vulnerarium antiphthisicum, addi possunt plantæ vulnerariæ, & præ cæteris in phthisi expertæ, ut hedera terrestris, pyrola, veronica, hypericum & similes. Quod dixi de phthisi, intelligendum quoque est de catarrhis, à lympha acida, & inordinatè mota obortis, sæpiusque cum phthisi conjunctis: in his non infimum obtinet locum hoc, ut & reliqua decocta lignorum debitè præparata. Paratur autem, uti reliqua.

Santalum album est vulgatissimum lignum arboris in Insula Timore, in Medicina minimè efficax.

Santalum citrinum solet esse optimum, unde reliquis præfertur. Est medulla solida Arboris Timorensis bacciferæ, Serrante dictæ, colore citrino ab integumentis exterioribus separata, saporis amari, aromatica, odoris fragrantis & grati. Nascitur in Insula Timor, Insulis Moluccanis vicina, in qua illæ tantum arbores ab incolis cæduntur, quæ gratum odorem spirant. Odorem enim habet suaviter aromaticum, & decantatum in temperanda ac corrigenda acrimonia bilis vitiosa, item corrigenda lympha catarrhali; unde maximè commedatur veteribus pro usu, ut vocant, hepatico, in decoctis lignorum ad εὐκρασίαν sanguinis conservandam. Sed modernis rarus est usns, nisi quod ad phthisin commendetur; simulque & atrophiam, in specie, quæ est ex vitio stomachi, vel massæ sanguineæ.

Santalum rubrum est lignum Arboris Indicæ siliquosæ spinosæ, ab integumentis exterioribus separatum, solidum est ponderosum, coloris intensè rubicundi, sapore fatuo cum levi adstrictione, odore nullo. Affertur ex India Orientali extra Gangem, in quo loco natali usurpatur contra febres, imprimis ardentes. Pariter optimo consilio additur decoctis in phthisi & atrophia usurpandis. Experientiâ enim confirmatum est, quod rectificet & ronovet massæ sanguineæ fermentationem, unde à quibusdam decoctum santalinum in Julepis usurpatur pro cura febrium ardentium continuarum, tertianarum intermittentium, & similium, qui blandâ diaphoresi vires restaurant: Conspirat enim Santalum rubrum cum aliis sudoriferis lignis, propterea etiam aliis additur. Decoctum hoc vocatur *Decoctum rubrum*, propterea, quia habet colorem rubrum; item *Decoctum alterans*. Habet præterea Santalum rubrum vim adstringentem, sicque corroborantem viscera, unde sputo sanguineo laborantibus interdum propinatur. Interim LUDOVICI *in Pharmacia non dubitat Lignum Brasilianum cum santalo rubro æquiparare.* Vim cordialem habet nullam.

Parari solet cum spiritu vini *Tinctura ex Santalo rubro*, quæ commendatur pro corroborando hepate, & massæ sanguineæ fermentatione rectificanda. Huic Tincturæ si addantur aliquot grana scammonii, fit Tinctura moderatè alterans & laxans; suave enim sic & elegans evadit medicamentum.

Ex ligno santalo per retortam igne aperto, ut & omnibus reliquis lignis, destillatur *spiritus acidus*, qui egregiè temperat æstum bilis, sive salis volatilis oleosi, & propterea convenit in æstu æstivo, & aliis incalescentiis corporis & morbis calidis.

Emplastrum & unguentum, de quibus habet AUTOR, sunt in usu contra nimium ardorem hepatis & renum: fit enim interdum, ut ex sanguinis stagnatione, & nimio harum partium tumore & dolore, facilè in iis excitetur calor, inflammatio, & ardor; in quo ardore convenit tale emplastrum, quod cum oleo Nymphææ malaxari, & partibus nimis dolentibus applicari solet.

SANTONICUM.

Santonicum aliud *veterum*, aliud *nostrum* est. *Veterum Alexandrinum* dictum, est species absinthii, quod in Alexandria Ægypti crevit, & non amplius apud nos prostat, sed hujus loco ferè usurpatur *Gallicum*.

Dubium est: an *Semen* istud, quod nomine Santonici in Officinis prostat, sit genuinum; an verò ex tanaceto desumptum; Non esse genuinum defendit FEHR *de absinthio p. 16.* Istud verò genuinum esse, nempè Gallicum Santonicum, & ex Santonia, Galliæ Aquitaniæ provincia, ad nos apportari, videbitis dilucidatum ab ELSHOLZIO *M. A. N. C. Ann. 6. & 7. Obs. 227. p. 169.*

Hoc adhuc commendamus ad lumbricos fugandos, propter quam vim specificam obtinuit nomen Ger. *der Wurmsaamen*, idque communiter cum aceto præparatum, hoc est reverà castratum. Potius ergò nudum semen propinatur à ℈j. *ad* ʒß pro diversitate ætatis in lacte materno; adultioribus in aqua Zedoariæ, graminis, florum persicorum, hyperici & similibus, vel in vehiculo lactis, ut hujus dulcedine allecti lumbrici, admisti seminis usu interimantur, quâ ratione solâ adhiberi solet, sive solum, sive admisceatur cornu cervi ustum, semen hyperici, aut etiam Aloe, & quod omnibus meritò præfertur, tantillum mercurii dulcis, qui est infensissimus hostis omnis progeniei verminosæ.

Vis hæc, utut satis sit decantata, nihilominus ROCHAS, Gallus, qui scripsit *de Rebus mineralibus seu metallicis*, hoc rejicit, quando dicit: quod potius pro gignendis, quàm enecandis vermibus faciat, ex eo, quod ex semine hoc tribus partibus farinæ optimæ, affundendo aquam tepidam, commixto, & in loco calido posito, vermes copiosissimi intra 24. horas generentur; & simili modo in corpore tales exinde asserit produci posse vermes. Sed vana hæc sunt; cùm omnia ferè fermentantia aut putrefacta vermes producant. Quoniam ergò hoc fit ab omnibus vegetabilibus, idem similiter verum erit de santonico. Sic v. g. Absinthium, quod, si quid aliud, resistit vermibus, si putrescat, & resolvantur ejus partes constitutivæ, fiunt ex illo vermes; id quod etiam verum est de aloe, quæ tamen non inferiorem propterea vim contra vermes obtinet. Imo ex omnibus plantis, quando putrescunt, generantur vermes, & quidem diversæ speciei, & singulares: sic ex melle & mica panis copiosissimæ generantur formicæ: item ex indusio usitato in acervum tritici immisso, brevissimo tempore generatur perfecti mures.

Experimentum ergò ROCHAS nihil probat. Aliàs notanda hic venit fraus & impostura Empiricorum & Circumforaneorum, quorum mentionem facit TABERNÆMONTANUS *p. 25.* Quod hi multos morbos attribuant lumbricis, utut ægri planè nullos habeant: utque suis dictis fidem faciant, recipiunt lumbricos, exsiccant, pulverisant, sicque propinant, indeque fit, ut generentur in intestinis exinde lumbrici alii, quos postero die per medicamenta vermes expellentia exturbant. Videatur *Tabernæmontanus loco dicto*, qui multus est in perstringenda hac fraude.

SAPONARIA.

Saponaria, Germ. *das Seiffen-Kraut*, *simplex* habetur, & *flore pleno*. Veteribus incognita fuit, & propterea internus ejus usus rarus est.

Decoctum herbæ totius potens est sudoriferum, & quo ipso etiam feliciter in cura luis venereæ usus est SEPTALIUS *in Cautelis & Animadversionibus p. 287.* Unde nonnulli saponariæ folia, tanquam appropriata, addunt decoctis Venereis. BORELLUS *Cent. 1. obs. 18.* contra epilepsiam commendat, ex eo, quod si coquatur herba contusa, inter coquendum copiosam spumam & bullas emittat, qualis conspicitur circa os epilepticorum in paroxysmo, ex qua signatura concludit, epilepticis eam prodesse.

Post usum internum, *externè* frequentiùs usurpatur pro usu cosmetico in balneis & lotionibus. Sic folia & flores saponariæ decocti maximè usurpantur pro scabie & totius corporis defœdationibus; abluuntur enim hoc decocto membra à scabie, aliisque impuritatibus correpta: item in declinatione icteri, pro abluendo colore, tàm flavo, quàm nigro, decocta in balneis vel sola, vel cum fumaria, lapatho, & similibus; purificat enim cutim, & eandem nitidam reddit.

SARSAPARILLA.

Sarsaparilla planta est exotica, quæ à quibusdam Practicis etiam, & quidem sæpissimè, vocatur *Smilax aspera* vel *Radix smilacis asperæ*. Hæc enim Smilax aspera vulgaris magnam similitudinem gerit cum sarsaparilla; & reverà est *Smilax aspera Peruuiana*, quæ adfertur ex Insula Indiæ occidentalis Perù.

Radix lignosa, longa & teres est, sarmentosa, calami crassitie, cujus plures ex uno capite prodeunt, intus candida farinacea, saporis subacris, magis tamen glutinosi, odoris nullius evidentis. Utut autem exigui admodum odoris & saporis sit, constat tamen particulis oleosis & unctuosis, non secus ac radix chinæ; quibus particulæ subtiles volatiles involvuntur, & impediuntur, ne sensibus percipiantur.

Quoad Vires, innotuit Indis pro curanda lue Venerea; unde usus est creberrimi in decoctis lignorum sudoriferis Galenicorum, pro scopo sudorifero in morbis vel malignis & pestilentialibus, vel chronicis pertinacioribus, à crassis lentisque humoribus ortis, & quibuscunque in casibus: vid. GABELCHOVERUS *C. 6. Curat. 37. p. 80.* qui

criſeos ſaltem rudimento apparente in urina, in febribus malignis etiam ardentiſſimis, præmiſſis univerſalibus, Decoctum Sarſæparillæ feliciſſimè uſurpavit: idque eò magis erit in uſu, ſi non ſint ſimplices, ſed complicatæ cum peripneumonia, pleuritide, & inflammatione partium eryſipelacea, ſive internarum ſive externarum, quæ non melius poſſunt curari niſi per ſudorifera, inter quæ primaria eſt Sarſaparilla. Imo propter vim ſudoriferam in omnibus affectibus, ubi opus eſt ſudore, etiam in anaſarca, & in affectibus catarrhalibus, & quibuſcunque vitiis lymphæ, vel ratardatæ, vel non debitè motæ, Decoctum vel Eſſentia Sarſæparillæ, vel ſolius, vel cum aliis miſtæ, uſitatiſſimum eſt; aufert enim peccantem humorem. Sed, ſi ritè rem conſideremus, ejuſdem, ſi non potentioris, eſt virtutis radix tormentillæ noſtras.

SASSAFRAS.

peregrino, ó estrangero.

SAſſafras *lignum* eſt ſimiliter exoticum, arboris bacciferæ *Pauan* dictæ, & ex India Occidentali, beneficio Hiſpanorum, ad nos translatum. Odorem habet inſtar fœniculi, & propterea à quibuſdam dicitur *lignum fœniculatum*; propriè tamen loquendo, *Radix* potiùs eſt cum Cortice cinereo ferrugineo, quàm ſic dictum lignum: vid. M. A. N. C. *Ann.* I. *pag.* 232. De huiuſmodi lignis exoticis optimè omnium ſcripſit Manardes, Medicus Hiſpanus, in *Tract. de Plantis Indiæ*, qui ſatis prolixus eſt in deſcribendis lignorum viribus, imprimis Saſſafras.

Quoad *uſum Medicum* obſervetur hic, quod monet CORTESIUS *in Pharmacia Meſſanenſi p.* 103. Quod ſc. quoad electionem, debeat aſſumi recens, colore cinereo, ſaporis acriuſculi ſubdulcis aromatici, & egregiè fragrans cùm cortice imprimis & radice: iſtud enim, dicit, quod cortice careat, non ita eſſe efficax, ſed omnino invalidum. Cortex enim ſemper præſtat ipſo ligno, cum ſit magis aromaticus, & odore fragrans, quàm reliquæ lignoſæ partes: ideoque ſemper cortice ſuo adhuc incruſtatum lignum pro uſu Medico eligatur. Dicitur *Panacæa & Alexipharmacum Catarrhorum in Conſiliis* BRUNNERI, & meritò; & uſus enim Decocti eſt in affectibus pectoralibus & catarrhalibus, pro vitiis lymphæ acidioris & acrioris corrigendis. Cæterum, quod hìc dico de vi catarrhali ligni Saſſafras, à quibuſdam affirmatur de cortice Tamariſci, quod eodem modo præparatus & uſurpatus ac lignum Saſſafras, non minus uſitatus ſit, quàm illud. Et cum catarrhorum fons ſit ex ſtomacho, quando ob chyloſin læſam maſſa ſanguinea fit ſeroſa, & exinde deſtillatâ lymphâ abundante ad glandulas fiunt defluxiones catarrhales, vim etiam egregiam Lignum Saſſafras obtinet ſtomachicam, dum ſtomachi tonum roborat, & cruditates acido-viſcidas corrigit; adeò ut BARTHOLETUS *in Tr. de Reſpiratione* commendet valdoperè contra Anorexiam & Apepſiam ſal ammoniacum uſurpandum cum decocto ligni Saſſafras; quoniam aromatica ejus vis potenter apepſiam & anorexiam corrigit. Quin & vi ſudoriferâ pollet & hinc optimè in febribus petechialibus uſurpari poteſt pro Julepis cum Scorzonera vel cornu cervi. In cura luis gallicæ ingreditur ſimiliter, ac lignum Gvajacum & alia, Decocta ſudorifera, ſicut etiam viribus conſpirat cum ligno Guajaco diaphoreticis & ſudoriferis, lui venereæ curandæ dicatis, ſed magis hoc aromaticum & oleoſum temperatum eſt. Sunt etiam, qui huic ligno lignum juniperinum æquipollere exiſtimant.

Denique interno uſu etiam commendari ſolet contra ſterilitatem, ortam ex vitio ſeminis & uteri ſqualidi, ac ſeroſis & mucilaginoſis excrementis referti.

Ex ligno ſaſſafras, ceu aromatico ſubjecto, egregia *Eſſentia* ſeu *Tinctura* cum aqua ſpirituoſa ſerpilli, vel aqua benedicta ſerpilli Mynſichtii, vel ſpiritu ſerpilli appropriato, paravit B. D. MICHAELIS. Huic ſcilicet infunditur raſura radicis ac corticis ſaſſafras, & ſtent in digeſtione ad aliquod tempus pro extractione Tincturæ, quæ in affectibus catarrhalibus, veſpertino tempore ſumpta, ad corrigendam acrem lympham, & confortandum ſtomachum, in ſpecie cruditates acidas primarum viarum corrigendas, egregia eſt; quia digeſtionem primam ſtomachi corrigit; hinc & in *Elixyrio ſtomachali* lignum hoc baſin conſtituit. Doſis cochl. j. alterumve.

Propterea *Eſſentia ligni ſaſſafras* cum ſpiritu vel aqua ſpirituoſa ſerpilli parata vocari ſolet à quibuſdam *Eſſentia catarrhalis*, idque imprimis, ſi addatur huic Eſſentiæ ſuccinum vel Eſſentia ex ſuccino, quod ipſum valdè quoque eſt commendatum ad catarrhos; de quo *plura* habebimus, ubi *de ſerpillo*; cujus ſpiritu ceu menſtruo Eſſentia ſuccini paratur. MYNSICHTUS *in ſuo Armamentario Chymico* etiam habet *Tincturam ligni ſaſſafras*, quæ facilis paratu ac egregia eſt, & valdè commendatur ab eo contra omnes defluxiones catarrhales, quas ipſas abſumere, & radicitus tollere dicit. Paratur tinctura hæc ſolùm ex ligno ſaſſafras in aquam fontanâ puram & calidiſſimâ infuſo; ſic enim evadit tinctura rubinea, quæ parum aromatizatur cum caſſia lignoſa, vel cinnamomo, & *Nectar catarrhorum* dicitur. Contra ſterilitatem ex cauſa ſuprà dicta commendatur, vel ſimplex, vel cum aromatibus uterinis, v. g. anthophyllis, cinnamomo, & ſimilibus, utpote quæ, imprimis Anthophylli, vim uterinam egregiam habent: unde cum his miſta Eſſentia ſaſſafras erit utilis in ſterilitate.

Propter reſinam copioſam & aromaticam lignum ſaſſafras oleum duplex ſuggerit.

Anthophylli = idest Cariophyli.
id est

1. Per ſe ex retorta deſtillatum empyreumaticum, quod, ut lignorum cœterorum olea, ſuper cornu cervi uſtum rectificando fœtorem deponit, & ſudoriferum potens evadit.
2. Raſura ejus per veſicam cum aqua deſtillatum oleum ſuggerit æthereum ſeu aromaticum, egregium & ſuave, acrius tamen quàm oleum deſtillatum fœniculi, cum quo ſicut ratione odoris convenit, ita in caſibus multis huic commodè ſubſtitui poteſt.

SATUREJA.

SAtureja à quibuſdam Practicis etiam ſolet vocari *Thymbra* & *Thymbron* Græco vocabulo à θυμβεῖν, quod fortem de ſe ſpiret odorem, & ſæpius quidem hoc nomine venit, quàm saturejæ. *Satureja* ita dicitur tum *à ſaturando*, quod in alimentis veterum condimenti loco fuerit adhibita, tum quod ſatyris, hoc eſt, ad excitandam libidinem, conferat.

Inter varias ſpecies, *hortenſis* ſeu *ſativa* eſt in uſu, planta pumila, ſuavem tamen ſpirans odorem.

Eſt ſimplex aromaticum & nervinum hyſſopo & ſerpillo ferè congener, & ad eorum naturam accedens, affectibus pectoris, ubi expectoratione & deterſione opus eſt, conducit; ſale enim ſuo volatili aromatico egregiè detergit ſordes pulmonum & pectoris, indeque enatas Tuſſes & Aſthmata curat. Præter ea, quæ AUTOR enarrat, imprimis etiam commendatur ad lethargum, carum, & ſimiles capitis ſoporoſos affectus; ſive internè miſceatur cum aliis, ſive in ſpecis externè decoctum saturejæ in vino calidè admoveatur occipiti: ſicuti etiam per hujus decocti aliquot guttas inſtillatas auribus, ſoporoſi inde excitari dicuntur; vid. LOTICHIUS *Obſ. lib.* 2. *cap.* 1. item SCHENCKIUS *lib.* 1. *Obſ.* Quandoque etiam in aphthis, & aliis faucium, oris & tonſillarum affectibus, nec non vulneribus & ulceribus faucium, in vino cocta, vel per ſe, vel addito pauco melle, uſurpata legitur pro collutione oris. Diaphoretica eſt egregia, & diſcutiens inſignis: unde inter alia etiam ad tinnitum aurium, item dolorem aurium, ſolet commendari, ſi ejus decocti ſuffitus recipiatur in aures; ſic enim diſcutiendo tinnitum & dolorem aufert. Sed rari uſus eſt, & vix uſitata reperitur apud Practicos.

Aqua quibuſdam in uſu eſt.

Oleum eſt admodum rara avis.

SATYRIUM ſeu ORCHIS.

SAtyrii variæ ſunt *ſpecies*, quarum ſingulariores videbitis in M. A. N. C. *Ann.* 2. *obſ.* 41. *p.* 73. *& ſequentibus*. Quædam habent radicem rotundam, quædam in digitos expanſam: *priores* habent *radicem* nunc *unicam*, nunc *binas*; ſicuti *poſteriores digitatæ* vel *palmatæ*, aut *palma Chriſti* vocantur, & folia maculata habent.

Pro *uſu Medico* inter omnia Satyriorum genera eliguntur, quæ habent duos bulbulos in radice, & quidem ita, ut unus ſit plenus & turgidus, alter inanis & flaccidus. De his curioſum eſt, quod, quando unus ſit ſucculentus hoc anno, & plantam proferat, alter ſit flaccidus, qui ipſe intereà novo ſucco nutritio irroratur, ita, ut inſequente altero anno idem rigidus redditus plantam ſuſtineat, priore flaceſcente, & ſic mutuis vicibus ſingulis annis mutentur, atque ſucceſſivas quaſi vices in nutritione & vegetatione plantæ obtineant hi bulbi.

Ex ſignatura, quâ referunt hi bulbi teſticulos, vel humanos, vel brutales, Medici, imprimis PARACELSUS & CROLLIUS, aliique Philoſophi Hermetici invenerunt, quod habeant vim veneream: quod ipſum etiam confirmavit experientia poſtmodum; bulboſus enim ſtimulat illam, flaccidus extinguit. Unde radices bulboſæ ſeu ſucculentæ pro ſtimulanda venere; rugoſæ verò & effœtæ ſeu flaccidæ pro imminuenda venere & gonorrhœa adhibentur; materiam ſeminalem enim imminuunt, & gonorrhœæ ita ſuccurrunt: pro quali uſu bulbus flaccidus colligendus venit, Sole in Leone exiſtente; pro uſu autem Venereo, conciliando memoriæ robore & hac confortanda, nec non promovendis mentis operationibus, in plenilunio tempore verno: ſic enim vis latet adhuc in burſula turgida, & nondum tranſlata eſt in plantam. Inſuper ingens vis analeptica & confortativa iiſdem attribuitur, & ſpeciatim talis, quæ ſeminis partim copiam largitur, eaque occaſione partim Venerem ſtimulat: ſicut etiam in debilitate & proſtratione virium in ſtatu neutralitatis & convaleſcentiæ conducunt; non minus ad dyſenteriam propter vim, qua inſtar roris ſpermatici conſolidant inteſtina exulcerata. Paracelſiſtæ dicunt in ſatyrio latere ſingularem & peculiarem mumiam, ut propterea ſingularem habeat ſympathiam cum Microcoſmo, & exinde ſpecificè commendatur contra dyſenteriam; ſi ſcilicet tres vel quatuor radices infundantur in vinum, & vel Decoctum vel Infuſum bibatur; ſic enim ſtatim dyſenteriam ſiſti & curari dicit, quoniam vis mirabilis corroborandi ſit in ſatyrio. Inter PRÆPARATA in Officinis proſtat *Radix* turgida *condita*, quæ in Electuariis uſurpatur contra impotentiam & fortificandam Venerem, ratione roris mucilaginoſi inſtar gelatinæ, quâ turget.

Ele-

Electuarium diasatyrii, ut & *Extractum* seu *sanguis satyrii*, quod habet AUTOR, maximè laudatur in confortanda memoria, & viconfortativâ pollet, speciatim contra impotentiam & defectus Veneris.

Essentia composita Crollii ex Satyrii radice turgida pro stimulanda venere frequētissimè usurpari solet cum aqua cinnamomi spirituosa, additâ Essentiâ ambræ; qualem Misturam satis fortem, generosam & elegantem contra impotentiam TIMÆUS habuit, cujus hæc fuit compositio:

♃. *Aquę magnanim.* ℥viij.
Cinam. ℥jv.
Essent. Satyr. ℥ij.
Tinct. Corallior. ℨij.
Ess. Ambræ ℨj. M.

Hanc Misturam valdè fortem commendat TIMÆUS pro stimulanda venere.

Præter vim veneream Essentia hæc pro confortanda memoria insignis est, idque imprimis, si misceatur cum Essentia Ambræ, omissis aliis Venerem stimulantibus. Conferatur HEINRICUS ab HEER, *Obs. oppidò rara* 9. *p.* 98.

Aliàs aqua herbæ Satyrii maculosi inter Cosmetica refertur, nitorem faciei nimirum conservantia.

Descriptionem *Pomambrę* pro eviratis, quam radix Satyrion ingreditur, videbitis in M. A. N. C. *l. a. p.* 77.

SATYRIUM MACULOSUM.

Satyrium maculosum, *Palma Christi* dictum, laudatur vulgò pro usu cosmetico, in specie contra lentigines, aliasque maculas faciei; & præterea aqua *Satyrii maculosi* solet præscribi cum aqua Leucoji bulbosi, Germ. *der Sommertbiergen*, in delendis lentiginibus.

SAXIFRAGA.

Saxifraga, Germ. *der Steinbrech*, est duplex in officinis: *major alba foliis rotundis*; *altera* verò *Saxifraga aurea* cum *floribus luteis*, seu *Chrysosplenium Tabernæmontani*.

Plures etiam plantæ sunt, quæ dicuntur saxifragæ propter vim, quam habere putantur in alterando & pellendo calculo, quas inter etiam refertur *Pimpinella saxifraga* seu *Tragoselinum*.

Saxifraga tamen alba κατ' ἐξοχὴν ita dicta est, quia à Veteribus pro usu diuretico & nephritico, renibusque purificandis à calculo, frequentiùs usurpata fuit; sicut hodie adhuc quidam hujus semen cum semine lithospermi, alii plantæ Decoctum, internè in potionibus, externè in balneis, pro pellendo calculo renum & vesicæ, & detergenda mucilagine renum, quæ in calculum concrescit & coagulatur, propinant; sed vanè, & à modernis rarò usurpatur: Calculum enim non pellit, uti putatur: pro quo scopo etiam *Aqua* est valdoperè usitata in Officinis.

Saxifraga verò *aurea* ob vim renes purgandi egregia est: quibusdam dicitur *Hepatica*, ob vim hepaticam insignem, rectiùs *Chrysosplenium Tabernęmontani*. Non verò est Milzadella Italorum juxta quosdam, quæ species Lamii est, & splenetica quoque.

SCABIOSA.

Scabiosę, Germ. *Scabiosen Kraut*, *varię* sunt *species*: usitata tantum est *foliis scisis* vel *integris*: provenit in locis cultioribus.

Planta est temperata & multi usus in plurimis affectibus: imprimis refertur inter plantas alexipharmacas, quia malignitatem sub forma sudoris ex corporis machina exturbat. Deinde pulmoni est dicata, cui specificè succurrere dicitur: Hinc ratione harum virtutum Apostematica dicitur; Germanicè *Apostem-Kraut*, *Grind-Kraut*. Et in Apostematis & Abscessibus quarumvis partium internarum, sive sint hepatis, sive lienis, sive ventriculi, sive pulmonum, & aliorum viscerum; & tumoribus suppuratis vel suppurandis & purificandis, speciatim tamen in pectoris affectibus, rumpit abscessum, eundem purgat, & fermentum corruptivum delet, ut illo purificato possit consolidari vulnus. Imprimis in Apostemate ventriculi post inflammationem rumpendo, valdè commendatam videbitis scabiosam in FORESTO *lib.* 18. *obs.* 32, qui multis commendat hanc plantam pro ulceribus & abscessibus partium internarum tam pectoris, quàm in specie ventriculi. Hinc commendatur scabiosa, & ex illa præparata, contra pleuritidem & peripnevmoniam, tam pro conservandis pulmonibus, quàm temperanda acrimonia puris, & promovenda expectoratione, sive ex se incipiant, sive sequantur alios morbos; nam insigne est pectorale. Præterea in variolis & morbillis, ubi imprimis pulmones & fauces à variolis & morbillis obsessæ præservandæ, ne ab his exulcerentur, aut hæ, aliæque partes internæ jam læsæ, curandæ & sanandæ; sicut &, quando cum gravi tussi sunt conjunctæ, & phthisin post se relinquunt, egregia est scabiosa, & remedia ex hac parata: id quod etiam verum est de helenio, quod non minus proficuum est in tali casu, ac ipsa scabiosa. In tussi etiam epidemica, quæ sæpe etiam est maligna, uti in febribus epidemicis catarrhalibus cum tussi, inter alia excellit scabiosa, & remedia inde parata; quatenus vi non nihil alexipharmacâ ac diaphoreticâ & pectorali pluribus scopis satisfacit: sicuti etiam internè & externè in scabie, furfuribus, tinea capitis & similibus, optimè prodesse solet. Deinde quoque vi vulnerariâ & ulcerariâ se quoque ad casus internos & externos extendit; unde internè decocta, externè unguenta vulneraria, solet ingredi, & inde Balsamus gummosus colligitur, si juxta AGRICOLAM *in Chirurgia parua p.* 101. Mense Majo, in conjunctione Solis & Lunæ in Geminis, radix leviter incidatur; dicto enim tempore emanat egregius & pretiosus liquor gummosus, qui vel solus præstans est remedium, optimè consolidans vulnera quæcunque recentia.

Aqua & *Syrupus* in Apostematis & abscessibus viscerum resolvendis, maturandis, rumpendis & curandis, imprimis in pleuritide suppurata, & vomica pulmonum, frequenter adhibentur, & sequenti modo præscribuntur:

♃. *Aquę vel Decocti scabiosæ* ℥ij.
Spiritus tartari vol. ℨj.
Syr. scabios. ℥iß.
M. pro aliquot dosibus.

In variolis expertus est Syrupus, quando internas partes lædunt, & tussim conjunctam habent cum metu phthiseos.

Conserva prodest in Apostematibus internis, quæ resolvit, maturat & rumpit, speciatim tamen in pectoris affectibus.

Succus scabiosę ad vermem cordis summum est specificum.

SCHOENANTHUM.

Schœnanthum dicitur aliàs *juncus odoratus*, & *gramen Cameli*. *Plantula* est aromatica parva & exotica, quæ ex Asia ad nos adfertur, nullius tamen usus, nisi quod Theriacam ingrediatur, cujus gratiâ etiam habetur in Officinis; aliàs non, aut rarò in affectibus nervinis & uterinis, præscribitur. A veteribus solet addi purgantibus pro correctione eorum virulentiæ.

SCOLOPENDRIUM VERUM.

Scolopendrium duplex est, vel *verum* dictum, aliàs ἀσπλήνιον, & ἀσπλένιον, Arabibus *Zederach*; vel *Vulgare*, *Phyllitis*, aliàs dictum *lingua ceruina* de quarum differentia videatur præsertim LANGIUS *in Epistolis p.* 407. Scolopendrium verum est planta parva, exilis, crescens in locis umbrosis & montosis, sed rarò apud nos, Jenæ autem copiosè provenit, similis suâ natura est capparibus, modò quod minus sit oleosa, nitrosa tamen est.

Dicata est spleni, & valdoperè usurpatur ad affectus splenicos, alioque chronicos; unde etiam ab Italis vocatus Milzadella, quæ Milza est Latinis Splen. Et ptopter hanc vim spleneticam Veteribus Practicis familiare est in Decoctis contra febres quartanas, cum splenis vitiis conjunctas, scorbutum, malum hypochondriacum, in quibus splen utplurimum est depravatus: in nodulis alterantibus & laxantibus, verno & autumnali tempore, qui infunduntur potui, ut purificent viscera in malo hypochondriaco, quando imprimis eò processit, ut etiam splen malè se habeat: præsertim cerevisias & vina medicata ingreditur, quæ ipsa non incongrui usus sunt pro cura dictorum affectuum, præprimis, si alia appropriata addantur, & cum istis liquidis unà fermententur. In aqua ferrariorum, in qua sæpius ferrum candens fuit extinctum, si decoquatur, ad tumorem & inflammationem splenis multum laudatur, adeò, ut dicatur à DIOSCORIDE, quod absumat lienem, vel potiùs imminuat; unde canes ferrariorum, qui bibunt sæpius talem aquam, dicuntur carere splene: Videatur MAIOR *in Apologia in Chirurgiam infusoriam*. In hisce autem affectibus virtute nitrosa convenit, & sanguinem per urinam purificat. Vitandum est, sicut etiam vulgare, à mulieribus, quoniam impręgnationem inhibere, & sterilitatem inducere dicitur; & Paracelsistæ dicunt, quod omnes plantæ saturninæ soleant impedire conceptionem, & inducere sterilitatem: quod de hac & similibus plantis verissimum esse dicitur.

SCOLOPENDRIA VULGARIS.

Scolopendrium *vulgare* seu *Officinarum* propter figuram aliàs solet vocari *lingua ceruina*, indeque Germanis *Hirsch-Zunge*. Folia interdum sunt acuta, interdum habent in superiore parte lacinias. Quando apud Practicos legitur scolopendria, intelligitur vera; quando verò intellectam volunt vulgarem, vocant linguam cervi.

Hanc quod attinet, vulgare simplex est adstringens atque stypticum, viribus convenit com scolopendria vera in affectibus splenis; quapropter cerevisias & vina medicata ingreditur, ut conservetur tonus viscerum & imprimis, convenit iis, qui affectibus splenis obnoxii sunt: qualis potus medicatus in malo hypochondriaco, scorbuto, quartana & similibus, in quibus vel per essentiam vel per consensum affectus est lien, aliisque morbis chronicis multi est usus, præsertim si alia appropriata addantur, & cum istis liquidis unà fermententur. Aliàs autem rari est usus in Medicina. Omnes Plantæ, quæ vocantur saturninæ, subvirides nempè, quæ in locis umbrosis crescunt, quod semel pro semper sit dictum, quales cyclamen, cicuta,

cuta, polypodium, ſcolopendria, filix &c. etiam conveniunt cum ſaturno microcoſmi, ſplene, & affectibus ſpleni tributis.

SCORDIUM.

Scordium à σκορόδῳ, ſeu *allio* dicitur, unde & allium aquaticum, Ger. *Waſſer-Batbenig, Waſſer-oder Lachen-knoblanch*; in locis enim humidis creſcit, & maſticatum hoc in concreto ſuo allii ſaporem & odorem & etiam acrimoniam ſalinam nonnihil repræſentat; amarities tamen ejus nonnihil acris prævalet, unde in quamplurimis cum allio conſpirat.

Planta eſt ſemper virẽs, & ſatis celebris in officinis, vi alexipharmaca, hinc ſimul diaphoretica, & inſigniter ſudorifera, in arcenda quavis putredine & corruptione corporis & veneno peſtilentiali, functioni animali hoſtibus, nulli cedens: vid. GALENUS *de Antidoto l.* 1. *cap.* 24. & ideò convenit in balſamatione cadaverum. Inter alexipharmaca ſudorifera ſemper à GALENI temporibus conſtanti tenore laudatum fuit, quocunque modo uſurpetur: In morbo enim Hungarico, peſte petechiali, aliiſque morbis malignis & febribus malignis atque peſtilentialibus, maximi & nunquam ſatis decantati eſt uſus. Videatur imprimis de virtutibus ſcordii egregiis in morbo Hungarico & peſte GABELCHOVERUS *Cent.* 5. *Curat.* 31. *in ſcholio ſeu Annotatione*, ubi aliquot refert hiſtorias ex BUSBEQUIO, curatorum in peſte & morbo Hungarico vel ſolo ſcordio. Unde proſtat in Officinis decoctum hordei cum ſcordio, quod eſt baſis decoctionum & juleborum peſtilentialium. Præterea vermibus & lumbricis fugandis mirè confert: vid. RIVERIUS *Cent.* 1. *Obſ.* 10. Sunt, qui ſcordium pulveriſatum cum melle depurato ſubigunt, faciuntque Electuarium ſpiſſum, quod in empyematibus, item in illis, qui phthiſi, & ulcere pulmonum laborant, aut de eo ſibi metunt, item in aliis affectibus corporis, v. g. raucedine, tuſſi chronica &c. cum ſucceſſu propinent; Multum enim facit expectorando, & ſimul corruptelam viſceris abarcendo, ac ulteriorem progreſſum impediendo.

Externè Chirurgis in gangræna & ſphacelo, decoctum ſcordii, & ex eo cum myrrha, aloe, & ſpiritu vini paratus Fotus & Cataplaſma, uſitata & experta ſunt remedia: vid. HILDANUS *Tract. de Gangræna*. In cataplaſmatis contra Gangrænam utplurimum ſolet admiſceri, quoniam putredini gangrænoſæ potenter reſiſtit: vulnera etiam ac ulcera putrida mundificat, & corruptionem eorum putredinalem corrigit, ſi eluuntur cum Decocto ſcordii cum vino parato.

Inter PRÆPARATA ſunt *Aqua, Acetum, & Syrupus ſcordii*, quæ in peſte, febribus & morbis ſimilibus malignis, imprimis cum diarrhœa conjunctis, tam præſervandis, quàm curandis, uſitata ſunt.

Tandem mirè decantatum eſt *Electuarium* inde paratum, *Diaſcordium Fracaſtorii*, à FRACASTORIO, Medico Veronenſi, dictum, Germ. *Electuarium rubrum contra venenum*. Compoſitio eſt horrida, ad compoſitiones Theriacales pertinens; & quando Theriaca, vel Mithridatium propter aromaticam acrimoniam, nimiamque caliditatem, non æquè conveniunt, Electuarium hoc diaſcordii propter opium & ſcordium contra morbos malignos & peſtilentiales, illaſque etiam febres, quæ cum variis corporis fluxibus, hæmorrhagiis aut diarrhœis conjunctæ ſunt, egregium eſt: ſi enim cum vehiculo acidiuſculo, v. g. ſucco citri vel aceto, ſucco acetoſæ &c. uſurpatur, elegantiſſimum eſt remedium pro ſudore. Præſtantiam hujus videbitis in GABELCHOVERO, *loco ſuperiùs allegato*. Concinniorem ejus præparationem habet SYLVIUS *l.* 1. *Prax. cap.* 48.

SCORZONERA.

Scorzoneræ cum *variæ* ſint *ſpecies*, imprimis tamen uſurpari ſolet, quæ vocatur *Viperaria*, dicta ob virtutes, quas habet in reſiſtendis venenis, per morſum ab animalibus venenatis communicatis, in quo nulli cedit ſimplici. Reverà eſt planta cichoracea, adeoque temperata quoad ſuam naturam, utut virtutem alcalinam habeat.

Radix ejus uſitata ſub duplici ferè obſervatur ſapore: quædam enim ſunt dulces, quædam amaræ, ut rectè hoc obſervavit JUNGIUS *p.* 208. *in Doxoſcopiis*. Ex his ea, quæ acris eſt & amara, uſurpatur.

Viribus gaudet raſiſtendi venenis alexipharmacis egregiis, & leviter ſudorem movet, ſicuti lenior iſta ac dulcis pro uſu alterandi accommodata magis erit. In uſu præprimis eſt Radix ſcorzoneræ in curandis morbis malignis & peſte, quocunque modo uſurpetur; unde ordinariè Syrupos, Electuaria, Spiritus & Eſſentias antipeſtilentiales, item Aceta bezoardica, aliaque ſolet ingredi. In officinis proſtat *Decoctum Scorzoneræ cum cornu cervi*, quo utimur in variolis, morbillis, febribus petechialibus, aliiſque malignis, loco corporis in julebis diaphoreticis pro vehiculo; in his enim egregia eſt Scorzonera, & leniter ſudorem conciliat. Aliàs internè rarò adhibetur, niſi in affectibus & morbis malignis, utut etiam Autor eam commendet in ſuffocatione uterina.

Dum ex radice, maceratione præviâ, deſtillatur *aqua ſcorzoneræ*, in liquore reſiduo poſt aquæ deſtillationem elegans *Extractum* remanet, depurandum & inſpiſſandum: Vid. WEDELIUS *pharmac. pag.* 78. & 128.

Radix condita ſolet in Electuariis, Morſulis, & Rotulis alexipharmacis & bezoardicis præſcribi.

De hac Scorzonera Tractatum ſcripſit D. FEHR, quem dicit *Anchoram ſacram ſeu de Scorzonera*, in quo plurima invenietis de commoditatibus & utilitatibus ejus.

SCROPHULARIA.

Multæ *Scrophulariæ* ſunt *ſpecies*. Nobis triplex eſt in promptu:

1. *Vulgaris flore rubente.*
2. *Major flore luteo.*
3. *Minor*, dicta *Ruta canina vulgaris*, quæ paulò rarior.

Prior uſitata eſt, & in locis cultioribus ubique provenit.

Scrophularia dicitur, partim ob radicem nodoſam, quia multis nodulis, tuberculis & eminentiis eſt inſignita; partim ob uſum, quem habet in curandis ſcrophulis & ſtrumis. Dicitur etiam aliàs *Ficaria*, Germanis *Braun-Wurtz, Feig-Wurtzen-Kraut*, propter uſum ſingularem, quem habet radix hujus, imo tota herba, in ſpecie in hæmorrhoidum malis (uti ſunt mariſcæ ſeu ficus ani, fiſtulæ, tumor, ardor &c.) imprimis verò cæcis, ſi pulvis radicis à ʒß ad ʒj in taleolos conciſa infundatur vino, quod ſæpius hauſtum egregiè juvat in hæmorrhoidum quocunque ſtatu, ſive fluant nimis, ſive ſuppreſſæ & cæcæ ſint; utut effectus hi ſibi videantur contrarii. Sunt enim, qui dicunt, referente SCHOLZIO *Conſil.* 207. quòd ſcrophularia hæmorrhoides tam ſiſtat nimis fluentes, quàm provocet ſuppreſſas, ſi ſcilicet radix in taleolos diſſecta vino injiciatur, de quo vino infuſionis patiens per noctes & dies bibat; poſteà radices debent ſiccari, & eo modo, quo ſiccantur radices, etiam ſiccantur hæmorrhoides, & curantur: Si verò proritandæ eædem, infundenda eſt radix in vino, de quo bibatur, & eo modo, quo ſe extendũt rugæ radicis in vino, eo etiam ſe extendunt mariſcæ, & ſequitur fluxus: videatur SCHMUCKIUS. Ad hæmorrhoides cæcas & nimiùm dolentes ac tumentes, propriâ experientiâ commendat HEINRICUS *ab* HEER *Obſ.* 20. *pag.* 244. Si quis, dicit, hæmorrhoidum cæcarum atrociſſimo nimis torqueatur dolore, is minimum quid radicis vel foliorum ſcrophulariæ, cum cibo vel potu capere debet; hinc etiam fit, ut dolor egregiè mitigetur, ſive in ſubſtantia ejus, ſicca aut viridis cum pane, butyro illito, ſive Decoctum ejus aſſumatur, ſive vinum infuſionis bibatur. Aliquando fœminæ hæmorrhoidibus, poſt partum annuatim recurrentibus, laboranti folia hujus ſcrophulariæ comedere, radicem verò potui miſcere juſſi, hacque ratione reſtitui. Conferatur SOLENANDER *in Conſil.* Poſt virtutes in hæmorrhoidibus, in quorum affectibus juxta linariam nulli cedit plantæ, radix quoq; tuberoſa collo appenſa, ſæpius comeſta, in nodis & ſtrumis, præcedentibus ſcilicet blandè evacuantibus, tanquam ſpecificum certiſſimum commendatur, ſive internè, ſive externè, in quocunque loco ſint ſcrophulæ & ſtrumæ: Quod quidam ex ſignatura derivant, unde etiam id nominis accepit. Nam, quod obiter noto, ſunt ſcrophulæ & ſtrumæ tumores duri glandularum, ſive ſint induratæ glandulæ in meſenterio, ſive ſint induratæ in collo, ſive induratæ in inguinibus &c. In talibus tumoribus duris glandularum celeberrimum remedium eſt ſcrophularia, ſi ejus radix accreſcente lunâ fodiatur, poſtmodum verò decreſcente lunâ uſurpetur, & intereà temporis exſiccetur; ſi ſcilicet interiùs ejus Decoctum, vel pulvis à ʒß ad ʒj. accipiatur, vel etiam, ſi decoctum, uti dixi, radicis ſcrophulariæ interiùs bibendo uſurpetur, ſimul etiam in potum infundatur. Etiam contra *die Haupt-Druſen*, uti vocant mulierculæ, (quæ ſunt tumores molliuſculæ glandularum infantum) ſimiliter uſurpatur ſcrophularia.

Externè, uti dictum, maximè convenit in hæmorrhoidum doloribus, tumoribus, exulcerationibus, & quibuſcunque aliis affectibus; ſi ſcilicet radix ſola recens à ſordibus purgata amuleti inſtar appendatur collo, ut attingatur nudum corpus, & ſic geſtetur; ſic enim fieri dicunt, ut miraculi inſtar omnia hæmorrhoidum vitia corrigantur & compeſcantur: id quod propriâ experientiâ confirmat SCULTETUS *in Armamentario Chirurgico Tab.* 42. Id quod eſt etiam experimentum D. HORSTII, qui adhuc in vivis eſt. Hic recipit radicem bene purgatam, & in hæmorrhoidum affectibus, item malo iſchiadico, appendit femori, ut radix nudum femur attingat; ſic enim fit, ut dolor evaneſcat, ſicut radix exſiccatur: id quod habeo ex *manuſcriptis Epiſtolis ad D. D.* MICHAELIS: Videri quoque poteſt HORSTIUS *in Diſpenſat. l.* 1. *pag.* 3.

Mulier juvencula ex partu primo difficili in tumoribus & exulceratione hæmorrhoidum graviter laborabat, quo ipſo ultra biennium affligebatur, ut non, niſi doloribus crudeliſſimis, fæces ſanguineas purulentaſque excerneret: huic tentandi gratiâ juſſi, ut radicem ſcrophulariæ recentem ſupra os ſacrum alligeret, aliaſque radices ejus recentes inciſas, noduloque incluſas, potui ordinario infunderet, & herbam ipſam minutim inciſam quotidie pro lubitu cum pane butyrato aſſumeret. Hoc cum non adeò diu feciſſet, optimè exinde curata eſt. In ſcrophulis & ſtrumis colli accipitur numerus tuberculorum horum impar, & hæ radices filo trajectæ appenduntur collo; ſic enim fiet, dicunt, ut ſcrophulæ brevi poſt evaneſcant. Vid. SCHMUCK *Curat. Magico-Magnet. pag.* 20. Scrophulis exulceratis, aliiſque

aliisque ulceribus mali moris, scrophulariæ succus unguentis additur, aut etiam succo ulcera abluta, aliove modo applicatus, egregiè confert.

Paratur aliàs *Unguentum de scrophularia*, si scilicet radix hæc succulenta in autumno collecta ad ℔ iß. contundatur in mortario lapideo cum butyro recenti, deinde in vase clauso sepeliantur in fimo equino, vel ponantur in Balneo Mariæ, per 14. dies noctesque: postmodum leni igne liquescant, & colentur, fiatque sic cum pinguedine humana & cera *Unguentum contra hæmorrhoides* optimum, tam in affectibus hæmorrhoidalibus, quàm etiam in tumoribus glandularum duris, scrophulis & strumis, & hinc in ulceribus mali moris, & ferè cancrosis.

Altera & tertia scrophulariæ species in hortis tantum colitur, inter acetaria tamen à quibusdam recepta.

SCILLA.

Scilla, Germ. *die Meer Zwiebel*, est *ceparum species*, sed omnium acerrima, adeo quidem caustica, mordax & acris, ut manibus tractata, illas ferè exulceret, & pustulas excitet, unde deleterium putatum fuit; de quo videatur ZWELFERUS *Pharm. Reg. pag.* 146. Propterea à veteribus in usu fuit in clibano torrefacta; sed sal volatile acerrimum, in quo omnis vis consistit, hoc modo avolat. Radix est exotica, crassa, rubicunda, saporis cum multa visciditate amari & acris, odoris ferè nullius, in locis maritimis tantum crescens, quæ ex istis etiam ad nos defertur.

Radix hæc magni æstimata fuit à veteribus, & apud illos in magno fuit usu; nec immeritò. Nam in multis morbis convenit egregiè, cum imprægnata sit elegante sale volatili acri, non minus, quàm omnia ceparum, porrorum, & alliorum genera, imprimis quidem Radix, si sit recens & succi plena; è radice enim marcida & flaccida sal volatile evanuit, & est saltem caput mortuum, exutum omnibus viribus. Ratione hujus salis volatilis acris habet saporem amarum, acrem, penetrantem & resolventem, attenuat & incidit mucilaginem viscidam & crassam, pituitam dictam, abstergit, & valdoperè purificat viscera à sordibus, eorum meatibus adhærentibus, cujus salis ratione etiam solet ciere urinam. Ex quibus facilè patet, in quibus affectibus conveniat: scilicet commendatissimũ est in asthmate & tussi; si nimirũ oriantur asthma & tussis ex mucilagine crassa, viscida & tenaci, quam veteres vocarunt pituitam vitream, optimè convenit scilla, sive hæreat in cavo stomachi, sive in ramulis bronchiorum pulmonum. Præterea alterando sanguinem, ejusque serum, per vias urinarias simul evacuare solet; sicut & in affectibus renum & vesicæ, urinæ suppressione & similibus, à muco crasso & viscido, scilla est egregia.

Ex Infusione radicis cum aceto oritur *Acetum scilliticum*, & sic fit ex sale acido aceti, & sale volatili acri scillæ egregium salsum volatile, quod in magna fama & æstimatione apud veteres fuit. Cum aceto enim scillam corrigere nonnihil, simul tamen etiam vim incisivam & attenuativam conservare voluerunt. De hoc, ejusque viribus integrum *Tractatum* scripsit Italus quidam DURASTANTES: sicuti etiam in describendis hujus aceti viribus & laudanda præstantia fusus est MINDERERUS *in Aloedario p.* 130. item Zapata *in Clave Medic. cap.* 4. Nam veteres hoc ipsum, acetum scilliticum habuerunt pro panacea, ejusque usu primum inventorem per omne tempus vitæ benè vixisse dixerunt. Egregii est usus in tussi & asthmate pro incidenda, attenuanda, & resolvenda mucilagine viscida & pituitosa; similiter & in affectibus renum & vesicæ, urinæ suppressione, & similibus, à crasso tali succo oriundis. Ubicunque igitur opus est incisione massæ viscidæ & pituitosæ, optimum est. Optimum faciei colorem usu interno inducere dicunt, quod credo. In affectibus oculorum, imprimis per consensum à ventriculo, acetum hoc est egregium. Ad affectus ventriculi multum prodest; unde ad ejusdem cruditatem acidam absumendam, ad excitandum appetitum, & promovendam digestionem, acetum hoc maximoperè confert. In corpulentia nimia similiter in usu est: nam uti aceta omnia imminuunt, ita imprimis acetum scilliticum in hoc passu est commendatum. Præterea in præservanda peste & morbis malignis egregium est, sicut omnia aceta, & ex aceto parata remedia. Porrò in affectibus soporosis, lethargo & aliis, acetum hoc tam internè haustum, quàm externè naribus admotum, convenit; sicut & in apoplexia, imprimis senum, apud veteres usitatum fuit. *Dosis* hujus aceti potest esse ab ʒß. ad ʒj. imprimis quando gaudet vehiculis aliorum.

Cum melle mistum dat *Oxymel scilliticum*, tam *simplex*, quàm *compositum Mesue*, quæ in cruditatibus, aliisque affectibus stomachi & pectoris, ubi præsens est massa crassa & tenax, egregiè conveniunt, vel sola, vel permista cum syrupo nicotianæ, aliisque remediis; & sic in specie in asthmate suffocativo infantum egregium erunt remedium. In tussi ergò & asthmate tali ex crassa & viscida materia, stabulante vel in pectore vel in stomacho, posset fieri talis præscriptio pro incisione materiæ viscidæ, atque promovendâ expectoratione:

℞. *Aquæ Hyssopi*,
Nicot. ritè par. an. ℥ij.
Asthmatic. (quæ est aqua spirituosa ex infusione aromatum quorundam:) ℥vj.
Oxym. squillit. (sive sit oxymel, sive acetum, perinde est; utut oxymel sit melius aceto propter admistum mel, quod etiam incidit:) ℥j. vel ℥iß.
Spiritus nitri dulc. vel *salis dulc.* gutt. xv. vel xx.
M. f. *Potio* pro aliquot dosibus.

Quæ experta est in tali mucilagine crassa & viscida, & hinc oriunda tussi & asthmate.

Vel

℞. *Aquæ Hyssopi* ℥ij.
Asthmat. Lud. ℥ij.
Oxym. squillit. ℥vj.
Syr. nicot. ℥ß.
Emet. ʒj. ad ʒij. M.

Capiatur cochleatim.

Veteres valdè commendarunt Oxymel scilliticum ad epilepsiam, de quo videatur ZACUTUS LUSITANUS *l.* 1. *Med. Princip. Hist.* 29. Huic scillæ si adjiciatur in melle, vel aceto stœchas Arabica, eò præstantius remedium evadere dicunt ad epilepsiam & vertiginem, uti vult FREITAGIUS *in Aurora Medicorum*.

In usu est etiam *Syrupus scilliticus* pro iisdem usibus.

SEBESTEN.

Sebesten fructus est parvus exoticus referens ferè prunum: vocantur etiam à quibusdam Myxaria; sed rarò. Hi Sebesten Germanis audiunt *Schwartz Brust-Beerlein*, propter egregium usum, quem habent in affectibus pectoris, & sunt ferè ejusdem naturæ ac usus cum jujubis, de quibus *superiùs*.

Temperati sunt admodum, & quasi medii inter pruna & jujubas, unde temperando & corrigendo acrimonia lymphæ, in fauces & asperam arteriam transudantis & corrodentis, conducunt; in quod etiam de affectibus urinariis, ex nimia urinæ acrimonia ortis, verum est, quam ipsam similiter temperat & obtundit, si hoc decoctum vel solum, vel cum jujubis ad ℥vj. frequenter manè usurpetur, & loco horum sufficiunt solæ passulæ, nisi quod à quibusdam loco laxativi adhibeantur.

Electuarium diasebesten, quod leniter purgat, & acrimoniam humorum attemperat & infringit, etiam prostat: sed non amplius in usu est.

SECALE.

Secale est frumenti genus, ex quo conficitur noster panis usualis, & ex quo se offerunt *Farina* & *Furfures*.

Farina & furfures nunquam internè in usum veniunt Medicum, sed saltem externè. Et quidem farina pro discutiendis, resolvendis, & suo hinc modo emolliendis tumoribus in cataplasmatis, vel adspersione nuda in tumoribus præprimis erysipelaceis convenit. Furfures autem insignem vim obtinent abstersivam, & interdum incoquuntur clysmatis, ubi opus est abstersione intestinorum; vel & sacculo inclusi & impositi, imprimis cum sale, egregiè discutiunt, & flatulentias dissipant; sacculis inclusi, & cum aceto ebulliti, in tenesmo dysenterico ano optimè admoventur.

Inter Præparata secale exhibet imprimis panem, qui satis quidem est usitatus in esu communi; nihilominus idem non est rari usus in medicina.

Panificii aliàs artificium consistit in fermentatione secalis. Dum enim per aquam affusam excitantur salia, acidum & urinosum, fermenti æquè ac farinæ fit motus fermentativus, mediante quo in omni semine resolvitur omnis mucilago, & dein ex salibus resolutis excitatur spiritus acidus volatilis: Tostio deinde in clibano facit, ut salia illa nondum penitus spiritualisata remaneant in concreto, quæ habent saporem acidulum, volatilem tamen. Duo ergò hìc fermentationis commoda observantur:

1. Ut mucilago omnis resolvatur, &
2. Ex salibus resolutis excitetur spiritus acidus volatilis, qui stomacho nostro est gratiosissimus, quatenus est naturæ congeneris.

Unde est, quod panis nunquam sui nauseam pariat stomacho ob spiritum hunc volatilem, utut quotidie comedatur; cum nimirum symbolizet, & amicitiam mutuam colat cum fermento stomachi.

Dum coquitur panis, avolat ejus spiritus reverâ analepticus, & quem meritò omnibus perlatis aquis meritò præfert BECHERUS *in Phys. subterr.* Spiritus acidus exhalans ex pane solet compescere & curare vomitum, item nauseam, ac fastidium, si naribus saltem admoveatur. In morbis imminentibus panis appetitus amittitur, & in reconvalescentia eum ventriculus primum, tanquam homogeneum, appetit, sicut cum reliquis cibis panis assumptus est quasi fermentum ciborum & stomachi, cujus intuitu vocatur *Theriaca alimentorum*: è contrà minus ritè fermentatus pessimus est, & digestiones turbat. Externè usurpatur in confortando stomacho, si recipiatur crusta vel frustulum panis torrefactum vel tostum, adspergitur aceto & pulveribus aromaticis, v. g. cinnamomi, nucis moschatæ, zedoariæ, & pauxillo croci, sicque applicatur regioni stomachi, quod ad cholerem sistendam, vomitus nimios, post medicamentum vomitorium nimis

nimis fortè ortos, compescendos, & sedandam nauseam, est egregium medicamentum: quod ipsum tamen adhuc feliciùs præstant panes melliti, Germ. *die Peffer Kuchen*. Unde etiam panis recens solet olfactum, inhibere post medicamentum ingratum, vel purgans assumptum, quò minus vomitus & nausea sequatur; imprimis, si panis aspergatur aceto simplici, vel rutaceo; sic enim solet compescere vomitum.

Deinde talis crusta panis, vel recens, vel leviter tosta, & spiritu vini, vino Malvatico, aut balsamo embryonum irrorata, & umbilico applicata, convenit in roborando fœtu, & præcavendo abortu.

Panis si denuò fermentetur, dat spiritum volatilem inflammabilem; per se autem arefactus dat per retortam spiritum acidum volatilem, unà cum oleo empyreumatico. Cum spiritu hoc in rectificatione per phiolam altam aliquid etiam salis volatilis simul latera cucurbitæ occupasse observavi; quæ egregium obtinent usum in confortando stomacho, & in succurrendo ejusdem symptomatis. Idem spiritus acidus videtur mihi proximè accedere ad naturam spirituum lignorum, adeòque erit compositus ex acido volatili, & spiritu oleoso volatili; hinc magnum obtinet usum in operationibus Chymicis, dum metalla & subjecta mineralia, v. g. Martem, corallia, perlas, antimonium & vitrum antimonii & c. ex parte solvit, & ex iis tincturam extrahit: quę solutiones in tincturas redactę sunt eò magis convenientes & amicæ corpori, quo magis est acidum volatile menstruum. Sed, utut solutio sit manifesta, tinctura tamen ista magis ab oleo, nempè spiritu, quàm subjecto soluto, dependet, cum idem spiritus corallis albis infusus æquè tandem rubedinem contrahat, quàm si rubris affundatur.

Ultra spiritum acidum volatilem cum sale volatili, spiritum panis per fermentationem habet GREMBS *lib. 3. cap. 2. §. 41.*

Quidam etiam *Oleum & Essentiam panis* habent, quæ fit ex crustis exsiccatis, vino generoso, vel Malvatico infusis, quæ digerunt per tres septimanas in phiola benè clausa: hinc destillant per retortam in cineribus igne forti, ubi primo loco *spiritus*, post ultimo *oleum rubrum*, seu *Essentia* instar rubini ascendit. *Spiritus* est elegantissimi saporis, & pro dysenteriis, appetitu dejecto, aliisque stomachi affectibus, egregius, teste HARTMANNO *in Praxi Chym. p.* 178. utut præparationem ibidem reticeat.

Oleum panis commendatur ab HOEFERO ad Epilepsiam, imprimis infantum, ut videre possumus in ejusdem *Herc. Medico p.* 13.

SEDUM.

Sedum, Græcis Aizoon, Latinis sempervivum dicitur, quod vitæ sit admodum quasi pertinacis, ac ferè semper crescat. Sedum dicitur satum quasi, quia Veteribus olim in tectis satum fuerit, superstitione hâc suffultis, quod domus hac ratione à fulmine libera sit futura. Germani vocant *Haus-laub*, quod in muris domuum crescat. Plures sunt ejus *differentiæ*.

1. *Sedum majus*.
2. *Sedum minimum*, seu *Herba Vermicularis*, de qua *infra suo loco*.
3. *Sedum Telephium*, de quo *supra*, *ubi de Fabaria*.
4. *Sedum* quoque datur *minus arborescens*.
5. *Sedum teretifolium flore luteo*.
6. *Sedum* denique *foliis circinatis*.

Hæc inter *sedum majus* præprimis *in usu* est; ultimorum verò usus incognitus.

Quod attinet sedum majus, hoc ipsum, imprimis quidem *folia*, sunt ex primariis refrigerantibus, alcali volatili occulto copiosâ aquâ diluto constitutis, ut reliqua refrigerantia omnia: Internè rariùs adhibetur.

Extrinsecùs magni usus solet esse ad refrænandum sanguinis ardorem, in morbis acutis & febribus ardentibus: nempè si applicetur sedum contusum, & applicatum capiti instar cataplasmatis, multum solet conferre in phrenitide: applicatur vel plantis pedum, vel regioni frontis; sic enim sedat phrenitidem, & somnum conciliat, imprimis, si misceatur cum lacte muliebri, vel, quod melius est, cum succo cancrorum fluviatilium expresso, & instar cataplasmatis applicetur. In talibus casibus à quibusdam simili modo sedum solet applicari spinæ dorsi; sed hoc periculosum, & nolim esse Autor talis applicandi modi, & hoc vulgari sum contentus. In affectibus faucium inflammatoriis multi est usus sedum: imprimis in angina, si sedum majus cum cancris fluviatilibus contundatur, & succo expresso fauces colluantur, est expertum remedium, quod debemus PARACELSO: vid. SENNERTUS *Prax. P.* 1. *l.* 2. *cap* 24.

Folia detractâ interiore cuticulâ, apponuntur clavis & verrucis pedum, manè & vesperi, quas emolliunt, ut possint sensim sensimque exscindi: quod quoque faciunt eadem folia in gangliis & nodis partium tendinosarum & nervosarum imposita, & semper manè & vesperi renovata; emolliunt enim tumorem, ut sensim sensimque invisibiliter dispareat.

Succus hic alcali temperatissimo turgidus refertur inter frigefacientia, & à quibusdam commendatur in nimiis incalescentiis totius corporis, vel in morbis acutis cum ardoribus, sive internè sive externè usurpetur. Internè sunt, qui succum sedi majoris potui miscent in febribus ardentibus, & ut vocant, biliosis, ex vitiato & nimis oleoso sale volatili urinoso massæ sanguineæ, quod corrigit & alterat; imprimis in febribus cum inflammationibus conjunctis conveniet. Externè optimè usurpatur tam in faucibus affectis, quàm æstu totius corporis temperando. In Prunella notha, inflammatione gulæ & laryngis, aliisque faucium affectibus inflammatoriis, à febribus oriundis, succus, vel solus, vel cum sale ammoniaco, egregiè juvat; sic ardorem & squalorem faucium & linguæ coercet, vel illitus, vel cum Aqua exindè destillata pro gargarismate adhibitus: quod remedium commendat PARACELSUS; vid. SENNERTUS *loco allegato*. Sæpius fit, ut in ardentibus arescat & arida fiat lingua, imò fissuras propter ariditatem & siccitatem accipiat; in tali casu impositus succus sempervivi linguæ, & detentus sine deglutitione, refrigerat linguam, corrigit siccitatem, & fissurarum dolorem lenit, easque consolidat: cum Aqua vel succo prunellæ potest misceri, & sic erit etiam expertissimum remedium in morbo Hungarico & febribus ardentibus. Quin & idem succus cum nitro applicatus vel plantis pedum, vel manuum volis, æstum febrilem egregiè mitigat. Contra ebrietatem & hæmorrhagiam narium succo additur nitrum & acetum vini, scrotoque circumligatur; sic ebrietas compescitur, & ardor corporis depellitur.

Aqua & Syrupus internè prosunt in nimio æstu & ardore morborum acutorum: externè usurpantur pro faucium collutionibus, cum quibus potest misceri succus cancrorum fluviatilium, vel sal ammoniacum pro experto gargarismate in incipiente angina.

SENECIO.

Senecio vulgaris, seu Ἠριγέρων Græcorum, Germ. *Kreutz-Kreutz*, item *Kreutz Kraut*, nomen accepit à senio, quod promptè senescat, ac per totum vernum æstivumque tempus florere, ac in pappos flores suos explicare soleat. Datur & *senecio pinguis major*, ob folia sua pinguiuscula ita dictus. Hi, utut crescant ubique, pro loci tamen cultura nunc *major*, nunc *minor*: parvi autem, aut nullius ferè, sunt usus, nec memini me legisse præscriptos.

AUTOR multa senecioni tribuit, quæ tamen non scio, an sint experta. Angli succum hujus plantæ Vomitionibus suis immiscere solent.

SERPILLUM.

Serpillum Latinis, ac ἕρπιλλον Græcis, dicitur à serpendo, quod hinc inde humi quasi serpat, Germanis *Quendel*.

Planta est flore rubro, & ex nostratibus aromaticis notissima, volatilis & spirituosa; similiter ferè, atque liliorum convallium flores, multi usus in affectibus capitis & uteri, speciatim in affectibus capitis & nervinis à catarrhis affectis, & lymphâ catarrhali acida obsessis, unde pro specifico catarrhali ab Hartmanno habetur. Ciet urinam, & pro affectibus menstruosis mulierum usurpatur.

Exrernè ordinariò ingreditur balnea, Pediluvia ac Fotus discutientes, nervos confortantes, quę in affectibus menstrualibus mulierum conducunt.

Aqua spirituosa serpilli, & *ipse spiritus* pro catarrhis in frequenti sunt usu. Modum docet *Hartmannus in Praxi cap.* 41.

♃. *Serpillum matutino tempore rore adhuc madens*:
Huic conciso affundatur *Vinum generosum*, vel *Malvaticum*, stent in digestione per 14. vel 20. dies; destillato liquori per Balneum Mariæ addatur

Serpillum recens roridum:
digeratur, quoties lubet (quo sæpiùs enim destillatur, eò melior erit aqua) sic fit *aqua spirituosa serpilli* in usu catarrhali & diuretico elegãs.

Item *Aquam catarrhalem* ex serpillo cum ligno sassafras HOFFMANNUS *Clav. pag.* 47. & in *Thesauro Pharmaceutico pag* 6. parare docet.

In MYNSICHTII *Armamentario Chym. p.* 316. prostat *aqua benedicta serpilli*, quæ dicitur ab eo benedicta in catarrhis & affectibus catarrhalibus curandis. Et sanè spirituosæ aquæ cerebro & capiti roborando, lymphæ catarrhali corrigendæ, & nervorum tono restituendo egregiæ sunt.

Aqua & spiritus conveniunt valdè in uterinis affectibus, quando menses sunt suppressi, vel nimis dolorosè & inordinatè fluunt.

B. D. MICHAELIS *Essentiam catarrhalem* cum spiritu serpilli ex ligno sassafras paravit, multæ laudis in catarrhis: melius tamen est, si ex succino paretur.

SERRATULA.

Sequitur ratione ordinis alphabetici *serratula foliis integris*, in specie *Serratula tinctoria*. Dicitur *serratula*, quod *folia* ejus *serræ instar* sint *crenata* & *incisa*; *Tinctoria* verò vocatur, quia *tinctores* hac ipsa *utuntur pro pannificiis* nigro colore *tingendis*, German. *Sebart*, fortè à variis crenis & incisuris.

Olim in quibusdam officinis receptum erat decoctum hujus herbæ

herbæ in vino, & ad tertias partes consumptum, pro sanguine grumoso dissolvendo, in specie in casu ab alto, & subluxationibus vertebrarum. Hodie verò hujus loco Rubia, & inde paratum medicamentum *Crapp* dictum, solet recipi.

SESAMUM.

SEsamum planta est sylvestris, habet folliculos quadrangulares, ex quibus colligitur *semen*, cui præfertur exoticum ex Asia, quod etiam sæpius, quàm nostras, solet præscribi in cataplasmatis cum semine fœnugræci, ubi opus est emollitione.

Internè commendatur ad augmentandam materiam seminalem. Præ semine tamen præstat oleum expressum, cujus adulterationem videbitis apud AUTOREM: utut internè rariùs usurpetur, quoniam solet excitare nauseam, nihilominus tamen solet commendari internè in pleuritide, non minus quàm oleum amygdalarum dulcium & oleum lini. *Externo usu* itidem est emplasticum, conveniens in emolliendis & suppurandis tumoribus. Idem oleum illitum cum oleo lumbricorum emollit nervos ac tendines, eosque flexiles ac molles facit.

SESELI OFFICINARUM.

SEseli triplex in officinis prostat: *Officinarum*, *Massilioticum*, & *Creticum*.

Seseli officinale Theriacam ingreditur, cujus ratione asservatur, aliàs nullius usus est: Commendatur etiam in mensibus ciendis. Sed quoniam est rarum & carum, non præscribitur.

SESELI MASSILIOTICUM.

SEseli Massilioticum celebris est usus in officinis in affectibus uteri, in quibus solet præscribi internè, purificat egregiè uterum, & menses provocat; item in Epilepsia, per consensum uteri oborta, in specie valdè commendari solet: in Rotulis etiam & pulveribus pectoralibus pro facilitanda expectoratione solet præscribi.

SESELI CRETICUM.

SEseli Creticum, quod ex Insula Candia adfertur, easdem affert vires cum Massilioticо. Cæterùm noto, quod omnia ex Candia advecta remedia ob climatis constitutionem sint potentiora reliquis & operosiora; unde etiam seseli officinali & Massiliotico meritò præfertur Creticum, utut cæteroquin in usu conspirent. Et, quod dixi, climatis constitutionem ad plantarum præstantiam quid conferre, probat etiam Dictamnus Creticus, quorum nullus tantas exerit virtutes, quantas ille, qui ex Italia adfertur.

SIDERITIS.

INter varias sideritidis species præstò est *montana perennis*, seu *hyssopifolia flore albo*. Dicitur sideritis à σιδήρῳ ferro, quod ferro inflicta vulnera sanet; Germanis *Glied-Kraut*, quod circa articulationes soleat folia ac flores protrudere.

Solet referri inter Vulneraria, sed rarissimi usus est.

Externè tantum in abstergendis sordibus cutaneis, & aperiendis ejusdem poris corporis, quandoque præscribitur: vid. HOEFERI *Herc. Med. pag.* 267. Ubi habet historiam morbi infantis, curati per hanc herbam. Decoquitur herba, & decocto lavantur membra ab impuritatibus subcutaneis depurganda, & poris aperiendis. Mulieres hanc & vulgarem sylvestrem commendare solent in balneis infantum, ob fascinationes & incantationes malè se habentium, cum tamen potiùs sordes in poris stabulantes removendo operari videantur.

SILIQUA.

SIliqua, Græcis κεράτια, Germ. vulgò *das Johannes Brod*, arbor est exotica, quæ in Italia crescit in tractu Neapolitano.

Adfertur ergo hic Fructus ex Italia, cum apud nos non proveniat, satis satisque se commendans dulcedine gustus. Apud nos duæ ejus in usu sunt substantiæ:

1. Dulcis seu ipse succus in capsulis contentus.
2. Ipsa lignea capsula.

Prima laudatur in stomachi & pectoris affectibus, imprimis contra tussim contumacem pro expectoratione & resolutione materiæ tussim causantis: in specie convenit in acrimonia lymphæ, asperitate faucium &c. demulcet enim acrimoniam humorum, simulque lympham tenuem inspissando expectorationi eandem reddit aptam. Hîc succus etiam interdum prostat in officinis, dum sponte transudat per saccos, in quibus asservantur siliquæ; si non prostat talis, siliqua contusa ebulliat in aqua simplici vel nymphææ leniter; sic enim aqua elicit omnem dulcedinem succosam, qui succus mucilagineus tanquam Eclegma sensim sensimque deglutiatur ad fauces asperas sopiendas. Viribus enim convenit cum passulis minoribus & jujubis: secretum fuit D. Sanctorii in tussi contumaci & inveterata.

Posterior in substantia comesta sodam imprimis seu ardorem stomachi, ejusque acidum destruit, uti etiam cortex ejus lignosus contra stranguriam usurpatur: acidum enim, quod in stomacho effervescendo, in vesica verò corrodendo, hos affectus producit, absumit, & dum hoc siliquam corrodit, amittit acrimoniam & acredinem, sicque affectus dicti curantur.

Quoad PRÆPARATA, ex siliquis & papavere paratur *Syrupus Διακοδίων Montani*, quod decantatum & polychrestum remedium est.

Ex succo recenti fit elegans vinum factitium, de quo videatur BORRICHIUS *in Herm. Sap. p.* 122.

SINAPI.

SInapi, Germ. *der rothe Senff*, ad differentiam Erucæ, Germ. *Weissen Senff*, planta est satis cognita imprimis ratione seminis, tam officinis, quàm culinis maximè nota & usitata ob Mostardam, & magnam alit consinitatem cum eruca, de qua *superiùs*, ubi etiam quædam de sinapi, datâ occasione, dicta fuerunt. Quoad electionem est notandum, quod sit eligendum pro usu *Hortense*, idque imprimis, quod est seminis aliquo modo lutei seu flavi. Habemus enim *sinapi semine flavo*, *luteo*, & *albo*.

Semen luteum flore rapi seu *vulgare* tantum est in usu, quod sapore acri, volatili, penetrante, & tantum non caustico turget, ob particulas suas rigidas, acutas & penetrantes, incidentes, & partes sensiles stimulantes, quas per analogiam ad naturam acidorum volatilium referre possumus, ex quo facilè hariolandum, ad quos affectus conveniat. Primò præter natam inde vim diaphoreticam in malo hypochondriaco, quatenus hoc radicem figit in stomacho, valdoperè convenit, dum acrimoniâ suâ crassas mucilagines & tartareos succos incidit, attenuat & resolvit, & ita causam mali hypocondriaci potenter removet. Præterea quoque, cum ex acido per fermentationem fiant flatus, ordinarium & primarium mali hypochondriaci symptoma, illud ab acrimonia salina sinapi correctum imbecille euadit, quò minus possit in flatus abire. Ulteriùs si malum hypochondriacum splenem occupet, v. g. in tumore, in scirrho, & obstructione splenis, semen sinapi interno & externo usu est commendatissimum.

Quod dixi de malo hypochondriaco, intelligendum quoque est de Cachexiis, imprimis virginum cum mensium obstructionibus conjunctis, in quibus est egregium sinapi. Excessivus gradus mali hypochondriaci est scorbutus, de quo scorbuto *superiùs* dixi quædam sub Eruca, quod cum illo sinapi egregium antiscorbuticum sit. Scilicet sinapi, cochlearia, nasturtium &c. in scorbuticis pathematis curandis revera conspirant; sicut relatum fuit à viro fide digno, nautas iter ad Indias suscipientes frequenter usos fuisse semine hoc sinapis contra scorbutum, quò partim præservarint, partim curarint illum, in longis navigationibus obvium. Præterea est & stomachicum insigne; acidam ventriculi cruditatem, quæ est, quando chylus non abit in salsum succum, sed materiam viscidam & crassam, tollit, appetitumque prostratum restaurat, ac inde natos per consensum affectus removet, quatenus sal acidum fixum corrigit, & stomachi fermentum volatilisat, & exaltat, ut feliciùs possit in cibos coquendos agere. Notum est, quod unà cum cibis difficilis coctionis, quales sunt carnes induratæ, haleces fumo induratæ, Ger. *die Beuchlinge*, &c. in quibus omnibus est acidum fixum, pro condimento apponatur sinapi, vel cum musto, vel cum aceto subactum: fit enim, quando semen contusum permiscetur cum musto recenti, & sensim sensimque inspissatur in consistentiam, quam obtinet, quidam addunt tantillum aceti, nec incongruo consilio. Tale condimentum est salinum volatile, quod attenuat & incidit alimenta crassa, & incisa, cùm abundet sale volatili acri, corrigit, & dũ ambo fermentantur, in salsum succum, & in chylum acido-salinum, convertit, sicque meritò appetitum acuit, & alimentorum digestionem promovet. Propterea apud Gallos, uti etiam apud quosdam Latinos vocatur *Mustarda*, quasi mustum ardens, quoniam habet saporem acrem & quasi ardentem, & paratum est ex musto & sinapi. De his & aliis pluribus videatur SEBIZIUS in absoluto *Tract. de Alimentorum facultatibus p.* 464. Hinc & in vertigine & imminente Apoplexia ex consensu ventriculi, matutino tempore semen, vel simplex, vel sacchara obductum, commestum commendatur; vel cum ficubus in formam Electuarii redactum, & jejunè usurpatum est egregium. In febre quartana egregium remedium est semen sinapi interiùs adhibitum, quod plura præstat, quàm omnia Decocta Melanogoga, seu melancholiam præparantia. In affectibus soporosis nulli cedit remedio sinapi, imprimis in præservanda apoplexia, in qua multum facit, tam præservandâ, quàm curandâ: præsertim in senibus est egregium præservativum & munitivum, si singulis manè pugillũ unum seminis assumant, vel solum, vel in convenienti vehiculo jejuno stomacho: quâ ratione assumptum semen sinapi non minus convenit in vertigine essentiali. Hinc etiã pro scopo apoplectico miscetur semen cũ dimidio corrallorũ rubrorũ, & Cardamomi parte una pro Tragea; vel exinde Electuarium cum caricis pinguibus, addito Cardamomo & cubebis, itẽ terreo quodam

quodam fixo, e. g. cranio humano, paratur. Vel potest fieri compositio præservativa ex succino albo præparato, misto cum semine sinapi & erucæ; quod multis erit conveniens remedium. Ad hæc in reliquis affectibus soporosis, præter apoplexiam, in specie in catarrhis, convenit sinapi, tam interno quàm externo usu. In passione hysterica non minus egregium est, quàm in malo hypochondriaco, cum passio illa tantum sit species quædam mali hypochondriaci.

Præter has vires internas *externè* quoque adhibetur in sinapismis seu inchoatis vesicatoriis, irritat fortiùs fibrillas nerveas, tactus organum, spasmum excitando, motum sanguinis sufflaminando, hinc colliquefaciendo, resolvendo &c. operatur. Cataplasma hoc in scirrho & obstructione splenis, cephalalgia & affectibus oculorum pro scopo aversorio in nucha &c. cum fermento & spiritu vini prodest. In tumore, scirrho, & obstructione splenis, prædecessorem habemus BARTHOLETUM *in Tr. de Respirat. p.* 431, qui in lienis infarctu, & in lienis ferè induratione, summo cum fructu utitur externè sinapismo humido ex semine sinapi & urina, quæ duo contusa applicat regioni lienis instar cataplasmatis vel emplastri: sic enim sal volatile sinapi maritatum cum sale volatili urinæ penetrat potenter infarctus lienis, & acidum corrigit ac temperat. Formula aliàs *sinapismi* externi posset esse talis:

℞. *Ferm. rec. acris* ℥j.
Sem. sinapi cont. ʒvj.

Irrorantur cum *Spiritu vini*, & applicantur pro *sinapismo*.

Vel si desideretur magis *compositum*:

℞. *Sem. sinapi*,
Sterc. columb. an. ℥ß.
Piperis ʒß.
Picis,
Terebinth. an. q. s.

M. f. l. a. *Cataplasma seu Malagma Rubificans*.

Operatur imprimis ratione salis volatilis sinapi, & ammoniacalis stercoris columbini, potenter penetrando cutem, attenuando, resolvendo, & in liquorem album mutando sanguinem, pustulasque rubras faciendo; de quo modo operandi postmodum.

Denique in affectibus soporosis sinapi contusum cum aqua betonicæ vel lavendulæ instar cataplasmatis applicetur capiti: item in Lethargo conveniet, si pedes fricentur cum aceto, in quo decoctum fuit semen sinapi, quod similiter naribus est indendum contra lethargum, & similes affectus soporosos.

Meminit quoque BOYLE *in Tractatu* quodam, ex hoc semine *spiritum* elicuisse *volatilem urinosum* addita dupla portione *calcis vivæ* & parum *urinæ*. Hinc

℞. *Semin. sinapi* part. j.
Calcis vivæ ana vel part. ij.

Contusis & mixtis affundatur pauca aqua, & per arenam in cucurbita, apposito alembico, destilletur *Spiritus Salino-volatilis acris urinosus*, antiscorbuticus ratione Salis volatilis in sinapi; qui rectificatus odorem sinapi refert.

Hujus pars j, juncta cum *Spiritus cochleariæ* part. ij, affundatur STROBULIS pini, & elicitur ESSENTIA ANTISCORBUTICA elegans. Idem spiritus sinapi junctus cum spiritu liliorum convallium ritè parato, erit egregius in affectibus capitis soporosis, apoplecticis & similibus.

SISARUM.

Sisarum, Germanorum Zucker-Wurtzel, *oder* Zucker-Rubigen, ita dicitur à radice suavi & dulci; radix enim est alba & saporis dulcis instar sacchari. Ad *Pastinacarum species*, imprimis verò illas, quæ *Elaphobosca* dicuntur, videtur esse referendum.

In officinis exulat, ac in culinis tantum, quod rectè dicit AUTOR, inter Acetaria adhibetur. Si tamen conjecturæ locus sit, more pastinacarum vi diureticâ non adeò vulgari radix ejus est prædita. AUTOR dicit, quod censeatur specifica antidotus Mercurii vivi: quod, an verum sit? nescio: potius in Mercurio vivo, quacumque ratione assumpto, expertum est *Decoctum Hœchstedteri*, quo vel haustus, vel unguento attractus elicitur Mercurius. Formula est talis, quam per incidentiam addere libet:

℞. *Rad. enulæ camp.* ℥ij.
Fœnic. ℥iß.

Coqu. in *aquæ comm.* ℔iiß ad consumptionem tertiæ partis:

Colatura D. S.
Potio Singularis ad 4. *vices*.

Quo poto semper expectetur sudor, & sic expellitur Mercurius ex corpore, certâ experientiâ *Hœchstedteri* & aliorum, imprimis si simul in ore detineatur nummus aureus, qui extractus apparebit albus. Promptè enim accurrit ad aurum Mercurius, & illud inargentat; quod videre possumus, quando in una oris parte detinemus Mercurium, in altera aurum: & sic mercurius extrahitur, in quacunque corporis parte lateat. Sic in cephalalgia, quæ facta est à Mercurio in luis venereæ curatione, aurum in ore detinetur, & extrahitur Mercurius: unde in decocto illo usurpando meritò nummus aureus detinetur in ore.

SOLANUM.

Solanum dicitur quasi *Sulanum*, quod porcis & suibus in medicinam cedere soleat. Græcis dicitur στρύχνος, Germanis *Nacht-Schatten*.

Sexdecim ejus species nobis jam præsentes sunt:

1. *Solanum hortense seu Vulgare*, quod ubique locorum crescit, & baccas nigras profert.
2. *Solanum* aliud *Matthioli*, *post flores albicantes fructus rubros ferens*.
3. *Solanum vesicarium*, seu, secundùm Arabes, *Alkekengi*, vel *Halicababus*, Germ. *Juden-Kirschen*, de quo *supra suo loco* dictum.
4. *Solanum Vesicarium Indicum*, seu *Virginianum*, vel *Halicacabus Indicus*.
5. *Solanum Indicum racemosum*, vel *magnum Virginianum rubrum Parkinsonii*, seu *Amaranthus baccifer Mexicanus*, de quo *supra*, ubi *de Amarantho*.
6. *Solanum scandens*, seu *Amara dulcis*, de quo *suo loco*.
7. *Solanum pomiferum majus*, *fructu rotundo molli*.
8. *Solanum pomiferum minus*, *fructu rotundo striato molli*.
9. *Solanum pomiferum fœtidum fructu spinoso rotundo*, *longo flore*, scilicet *stramoneum*.
10. *Solanum pomiferum fœtidum fructu spinoso oblongo*, vel *datura Turcarum seu Indorum*; de quo *suo loco*.
11. *Solanum racemosum*, *Christophoreana*.
12. *Solanum fruticescens bacciferum*, vel *arborescens*, seu juxta alios Amomum Plinii.
13. *Solanum quadrifolium bacciferum*, vel *Herba Paris*, de quo *suo loco* dictum.
14. *Solanum lethale*, aliàs *Solanum* μελανοκέρασον, quod scilicet nigra ferat cerasa; Italis *Bella donna*, pulchra fœmina dicta.
15. *Solanum Indicum Montalbani*, seu *Tabacum minus*, de quo *supra*, *ubi de Nicotiana*.
16. *Solanum Mexicanum flore magno*, seu *Flos admirabilis Peruvianus*, de quo *videatur Classis* 2. ubi *de lalappa nostrate*.

In genere solana quævis de vi narcotica plus minus participare videntur: prætereà succo, sale alcali turgido, imprægnata sunt, præsertim folia, unde refrigerare, & acrimoniam causticam humorum coercere observantur, externè admota: Et ex his multiplices ac varii solanorum effectus commodè possunt deduci.

SOLANUM OFFICINARUM.

Solanum *hortense*, & *officinarum* quod concernit, hoc reliquis temperatius est, nullum autem internum habet usum.

Externè ob vim narcoticam inter Refrigerantia ponitur. Dein folia contusa leviter imponuntur erysipelati ad temperandum æstum: contra cephalalgiam in febribus ardentibus capiti alligantur pro temperando æstu, & impedienda effervescentia sanguinis. Speciatim in tumoribus duris scirrhosis, etiam ad cancrum declinantibus, quocunque modo externè imposita, singulare quid obtinent; unde in cancris, tam occultis seu nondum exulceratis, & ulcerosis seu manifestis, mitigandis egregium est: si scilicet vel folia integra sola tantum, vel in mortario plumbeo optimè contusa, inque formam unguenti redacta imponantur locis, ubi cancer occultus est, ut impediatur ejus progressus & ulterior exulceratio. Acidum namque cancri occultum & malignum temperant, humoresque corrodentes blandè mulcent, utut non perfectè & absolute, sed palliativè tantum curent: item in scrophulis ad cancri naturam accedentibus, ulceribus item ejusdem generis, pari modo usurpatur.

Aqua destillata applicatur externè capiti dolenti in Epithematis in febribus ardentibus & similibus affectibus, uti & cancro exulcerato.

Succus solani contra cancrum exulceratum conducit; unde semper unguenta & cataplasmata contra cancrum solet ingredi.

Agitatio fit in mortario plumbeo, ut succus hic cum aliis nonnihil de plumbo participet. Nam notum est, quod plumbum conveniat in cancro, & acrimoniam infringat. Unde quando fiunt in mortario saturneo unguenta, per agitationem corroditur & abraditur aliquid de plumbo, sicque fiunt grysea, contra cancrum & exulcerationes.

SOLANUM VESICARIUM VIRGINIANUM seu INDICUM.

Solanum *Vesicarium Indicum* seu *Virginianum*, vel *Halicacabum Indicum* primitus nobis detexit & descripsit GUILIELMUS PISO, Medicus Batavus (qui sæpius præsens Indiam Occidentalem, & imprimis Brasiliam & Peruviam visitavit) *in Medicina sua Brasiliensi*, & quidem sub nomine *Camaru*, quod rectè vertit PISO *solanum Vesicarium Virginianum*. *Baccæ* ejus non, ut Halicacabi, rubent, sed semper flavæ manent, ac suavem spirant odorem.

Quamvis hocce solanum sit officinis inusitatum, refert tamen modò dictus *PISO*, quod Halicacabo nostrati, vi partim anodynâ, partim diureticâ, utut minori gradu, sit simillimum.

SOLANUM POMIFERUM *FRUCTU ROTUNDO, STRIATO, MOLLI,*

Majus & Minus.

Solanum pomiferum, *fructu rotundo molli*, ita dicitur ad differentiam ejus, qui est *fructu spinoso oblongo*; estque vel *majus* vel *minus*. *Majus* poma habet instar pomorum Borsdorffianorum, & colore perfectè aureo gaudet.

Ad solana refertur nociva & pro more solanorum anodynum est non adeo tutum. Novi tamen, qui fructu maturo solani hujus pomiferi majoris absque ulla noxa sunt usi. Verùm varia est ventriculorum humanorum constitutio, ita, ut uni noceat, alteri verò non. *Vires* hujus ad fluxus cruentos singulares expertus est *WELSCHIUS Hecatost.* 11. *pag.* 125. *f.*

SOLANUM POMIFERUM FOETIDUM *FRUCTU SPINOSO ROTUNDO, LONGO FLORE.*

Solanum pomiferum fœtidum fructu spinoso rotundo specialissimè & κατ' ἐξοχὴν dicitur *Stramonium*. Sunt enim *solana* quædam *pomifera spinosa*, quædam *glabra*, quædam *fœtida*, quædam *odora*. Hujus solani fructus maturus se in in 4. partes diffindere solet, seminaque de se hinc inde spargere.

Planta aliàs est ex *solanis malignioribus*, adeoque perquam narcotica; unde ejus usus simpliciter est interdictus, nimirum, tam culinaris, quàm officinalis; reddit enim homines stupidos ac torpidos. Species est *Daturæ Indorum*, quâ mulieres pro dementandis maritis utuntur. Videatur *ALPINUS*.

SOLANUM FRUTESCENS BACCIFERUM.

Solanum frutescens bacciferum, vel *arborescens*, seu juxta alios amomum Plinii, non est in usu.

SOLANUM LETHALE.

Solanorum species alia est, quæ vulgo *Bella donna*, ab aliis *solanum lethale*, *Maniacum* seu *Melanocerasum*, quoniam habet fructus instar cerasorum, à *GESNERO l.* 1. *Epist. pag.* 34. *Solanum sylvaticum* dicitur.

Non est in usu, nisi quod folia ejus instar sativi possint adhiberi.

Baccæ hujus, quæ cerasa referunt, maturæ vi suâ narcoticâ periculosæ & interdum lethales observatæ fuerunt à *SIMONE PAULI in Quadr Botan. p.* 488 Unde ab iis abstinendum: porcis tamen & suibus suave sunt alexipharmacon. Observarunt namque nonnulli, quod si sues tempore æstivo à calore nimio defatigati, post frigidum potum periculosa admodum incurrant pathemata, Solano hoc se rursus fausto cum successu curare soleant.

Radix hujus solani, si ad ʒj in haustum vini infundatur, & hoc vinum infusionis per horam aut dimidiam ante cœnam alicui propinetur, in cœna ab omni cibo abstemium facit, & utut non ægrotet, nec doleat, edere tamen non potest.

Hunc ipsum autem ciborum appetitum possumus recuperare, si postmodum assumatur cochlear aceti, vel succi limonum, quo facto statim restaurabitur.

Bene notandum, curari optimè Narcoticorum virulentiam per acida, sicut hoc ipsum etiam *GESNERUS* tanquam secretum quoddam nemini revelandum suadet.

Utut autem baccarum esus periculosus & lethalis suprà dictus fuerit; nihilominus tamen *GESNERUS*, ceu diligentissimus Vegetabilium simplicium scrutator l. a. refert, quod succus harum baccarum expressus, & ad syrupi consistentiam cum pauco saccharo redactus, sit conveniens & efficax medicamentum, ut cochlearis parvi mensurâ somnum inferat, quascunque fluxiones sistat, & dolores tollat, & dysenterias curet, in quibus curandis, propter vim narcoticam, divinum dicitur remedium.

SONCHUS SYLVESTRIS.

Sonchus sylvestris Tabernæmontani, *secundus* in specie, à *BAUHINO Lampsana* vocatur: Sonchus enim propriè sic dictus non est, unde potius ad Lampsana propiùs accedit, juxta *DIOSCORIDEM*, *PLINIUM* &c. Hinc *Lampsana flore luteo* à nonnullis propterea audit. Datur præterea etiam alia *flore cœruleo*, German. *Acker-Konig.*

Usus ejus nondum hactenus constitit, unde nec officinalis.

Pertinet huc ratione ordinis alphabetici planta vulgaris, ab *AUTORE* neglecta, quæ vocatur

SOPHIA CHIRURGORUM.

Sophia *Chirurgorum* ita dicitur, quod usum egregium Chirurgis subministret. Aliàs etiam dicitur *Accipitrina*, & *Seriphium Germanicum*, item *sanguinaria*, quod sanguinem sistere valeat; Germanis *Sophien-kraut*.

GESNERUS etiam *l.* 3. *Epist. pag.* 118. refert, quod vocetur à *THEOPHRASTO Consolida media*, *Gulden-Grnsel*, & quod in vino calefacta, partique cuidam corporis superimposita, venas & vasa sanguinea, utcunque minima, & latentia sub cute ad superficiem trahere soleat, ut commodè scalpello incidi & aperiri queant.

In usu est non adeò frequenti, maximi tamen facit *PARACELSUS in scriptis*, & eidem multas adscribit virtutes, quas autem ceu secretas reticet. Per experientiam notum est, quod egregia sit vulneraria, & imprimis interno usu in compescendis hæmorrhagiis quibusvis, in specie verò in dysenteria torminosa & fluxu hepatico, quocunque modo usurpetur, sive decoctum per clysteres infundatur, sive potetur, sive sub Essentia vel alia forma propinetur: Sanguinem quoque concretum & grumosum in partibus subcutaneis suffusum blandè discutit, & foras ad superficiem educit; hinc planta hæc contusa externè plagis recens inflictis egregiè medetur.

SORBUS.

Sorbus duplex est; utraque probe distinguenda: nempè *aucuparia* seu *sylvestris*, & *torminalis* seu domestica; utut vulgò hæ duæ malè inter se confundantur. *Sorbus* enim *aucuparia* dicitur Germ *Vogel-beeren*, torminalis verò *Ebisch-beere* pro usu antidysenterico. Fructu quidem conveniunt, sed foliis differunt. In *sorbo* enim *torminali folia* sunt *hederacea*, in *aucuparia* verò *folia* planè *distincta* sunt *à torminali*, & in similitudine & effectu respondent foliis *Sumach* seu *Rhus*, referente *TABERNÆMONTANO*, ubi *de sorbo*, qui utriusque differentiam optimè delineavit.

Utriusque fructus, præsertim torminalis, in officinis prostat, baccæ scilicet ejus tam maturæ, quàm immaturæ.

Miram habent vim vulnerariam adstringendi, & acrimonias corrosivas in primis viis absorbendi, indeque experimenrum sunt vulgò non rarò optimum in omnibus fluxibus alvi, in specie diarrhœis & dysenteriis, præsertim epidemicis. Præstantiores sunt pro hoc scopo *fructus nondum* exactè *maturi*, sive exsiccatæ pulveris formâ à ʒß ad ʒj; sive ex iisdem contusis aquæ affusione & decoctione *Rob* paretur, & in quadam aqua destillata, vel in vino, vel etiam in cerevisia calida, assumatur. Cum enim Lipsiæ hîc Anno 1669. & 1670. dysenteriæ & diarrhœæ epidemicè valdè grassarentur, Rob & pulvis baccarum sorbi torminalis in cerevisia calida medicamentum erant euporiston optimum. Loco ejus sorbus aucuparia recipi solet & potest, imprimis verò baccæ ejus nondum exactè maturæ, quæ saporem habent utcunque acidiusculum & adstringentem, & cum fructu acaciæ sylvestris conveniunt: id quod de omnibus ejusmodi fructibus immaturis verum est. In stomachi ardore seu soda iidem fructus exsiccati valdè commendantur. Baccæ verò maturæ sunt dulces. *Ex hisce maturis succus inspissatus* gustu suavis, in recessu verò perquam acris est; succus verò ex baccis non adeo maturis expressus saporem habet austeriusculum, qui egregius est in quibusvis dysenteriis & diarrhœis, & vel per se, vel tanquam corpus in Electuariis loco conservæ rosarum adhibetur. Ipsum Rob quoque ex fructu sorbi aucupariæ maturo, profectò rusticum, sed optimum experimentum est pro stomacho, appetitum dejectum, & digestionem vitiatam feliciter restituens. Novi mulierem, quæ Rob tanquam medicamentum domesticum in appetitu deperdito, item inflatione ventriculi, dosi, quantum cultelli cuspis capit, feliciter adhibuit. Si verò Rob sorbi torminalis haberi potest, longè melius est, quippè quod isto est excellentius.

SPICA.

Spica triplex est: vel *nostras*, vel *Celtica*, vel Indica. Spicæ nostratis congener species aliàs vocatur *Lavendula*, quæ dicitur *fœmina*, *Lavendula angustifolia*, *spica* autem *mas*; seu *Lavendula latifolia* quæ non præscribitur in officinis, sed usitatius Lavendula: v. g. 24. aquæ lavendulæ: nunquam aut rarò spicæ. Datur præterea etiam *Lavendula peregrina folio multifido seu laciniato*, *flore cœruleo*; quæ tamen non est in usu. *Spica* est odoris admodum grati, Lavendula ingrati. Vocatur aliàs *spica nardi nostratis*, aut *Pseudonardus* ad differentiam veri, de quo postmodum; quæ etiam verum nardum similitudine quodammodò repræsentat, hinc Germanicè *Spicanard*.

Hæc ipsa spica, & imprimis flores, tam spicæ quàm lavendulæ sunt aromaticæ, quam vim aromaticam subtilem satis & penetrantem, in oleo salino volatili acri admodum penetranti fundatam, sapore & odore testatur; unde usus ejus Medicus est nervinus, & hinc cephalicus, atque uterinus. Certè in uteri functionibus promoven-

vendis egregia est admodum, Oleositate enim suâ aromaticâ atoniam nervorum restituit, indeque dependentia sensus & motus vitia optimè corrigit. Ideò etiam in apoplexia & paralysi, item in catarrhis & affectibus catarrhalibus, remedia ex spica & lavendula parata maximè sunt experta: uti & in memoriæ debilitate & paralysi summitates florum spicæ & lavendulæ admodum in usu sunt, & omnes *aquas apoplecticas*, & *spiritus cephalicos* ordinariò ingrediuntur. Remedia inde parata in amissa loquela sunt singularia: Sic RULANDUS *Curat. Empir.* beneficio spiritus vini, cui flores lavendulæ fuerunt infusi, curavit virum 70. annorum aphoniâ laborantem, cochleare j. pro dosi propinando. Distinguendum tamen inter amissionem loquelæ, & vocis: Illa enim oritur ex vitio linguæ; hæc vitio laryngis. ZACUTUS LUSITANUS *l. 5. Med. Princ. Hist.* 57. multus est in explicanda lavendulæ facultate ceu utilissimi stomachici. Nota est mulierculis vis lavendulæ & spicæ uterina; quæ simul roborat uterum, & fœtum & menses pellit. Ad hæmorrhagias, imprimis quidem uteri & narium, specificè adhibet pulverem spicæ nardi ad ʒj. in aqua plantaginis RIVERIUS, qui valdè commendat hanc spicam nardi in hæmorrhagia narium ad ʒj. adhibitam in aqua dicta, vel succo portulacæ, similibusque simplicibus. In ore detenta & masticata multum commendatur spica à FREITAGIO ad inhibendos catarrhos, & faucium affectus; quoniam instar masticatorii subtilis lympham derivat in os per ductus salivales, ut possit excerni.

In officinis prostat imprimis *Conserva*, quæ est Cephalica: Confectiones itidem.

Aqua florum Lavendulæ, eaque legitimè destillata, multum commendatur ad amissam loquelam, in qua commodè permiscetur cum spiritu cerasorum nigrorum, additâ Quintâ Essentiâ Matthioli, vel aliquot guttis olei destillati anisi, vel oleo caryophyllorum; uti & oleo destillato succini: quæ omnia destillata multum commendantur in paralysi linguæ. Externè insignis est pediculorum hostis: certè, si caput abluatur Aquâ spicæ, mirè exinde fugantur pediculi; id quod etiam in cæteris corporis partibus, v. g. pubis, præstat.

Denique *oleum spicæ destillatum*, quod ex Brabantia adfertur, in nervorum ac tendinum relaxatione, (quæ relaxatio est genuina veterum paralysis,) affectibus paralyticis, à nimia eorum humectatione à lympha serosa, ac propriè paraplegiis, doloribus artuum lancinantibus multum prodest, sive internè guttæ iv. vel vj. propinentur in vino, sive oleum hoc cum spiritu vini crebriùs membris illinatur.

Porrò *Oleum* quoque in paralysi linguæ est egregium, uti etiam externè cum oleo lumbricorum terrestrium in spasmo & similibus affectibus est proficuum, atque in litibus nervis dicatis frequenter adhibetur; unde affectus abdominis convulsivos, v. g. hystericas passiones, admodum coercet, regioni umbilicali illitum; regioni verò pubis inunctum menses stimulat, & fœtum promovet, vel solum, vel cum ana olei succini mistum. In specie verò contra pediculos nil melius est oleo spicæ. Certè, si modo vesperi sub introitu lecti capiti, aliisque locis pilosis, pediculorum latebris illinatur, vel solum, vel cum unguento pediculari, vel oleo nicotianæ, aut oleo amygdalarum dulcium, aut cum aliis mistum, hos mirè fugat, hincque manè omnes interfecti reperiuntur, atque tunc lavetur caput, ut oleum & pediculi removeantur: ut autem ab eorum regeneratione preservetur caput, aquâ spicæ lavetur. Sic THONERUS *in obs. pag.* 322. pediculos capitis fugavit numero magno præsentes, dum capiti oblinivit oleum spicæ, vittâ contegit, & per noctem reliquit: matutino tempore cum lixivio decoctionis spicæ lavare jussit caput, quo abluto, pediculi mortui deciderunt: Id quod etiam in cæteris corporis partibus, v. g. pubis præstat; sicut non tantum SCHENCKIUS *l. 4. observ. de Testibus*, sed & SENNERTUS *l. 3. Prax. P. 9. S. 2. cap. 1. pag.* 946. commendat contra pediculos in partibus genitalibus. Quidam ad fugandos pediculos sub axillis & in partibus genitalibus se illinunt unguentis mercurialibus; sed hi sunt inepti ad venerem, utpotè penis erectione inde priventur, & observatum est, quendam fuisse correptum febre ardente ex tali inunctione: oleum autem spicæ inungitur regioni pubis, absque læsione facultatis genitalis: vid. SCHENCKIUS *l. alleg.* Contrarium exemplum PANAROLLUS *in Pent.* 4. refert, quendam contra pediculos pubis fugandos crebriùs Mercurii litu, sed admodum infeliciter, usum fuisse, qui continuò penis erectione exinde laboraverit; simul ac verò membrum oleo spicæ fuit illitum, ad pristinum statum membrum est revocatum, ac pediculi etiam fugati. In tinea capitis infantum, præprimis cum pediculis conjuncta, optimus est litus (lotione capitis præmissa) qui fit ex oleo tartari per deliquium, cum s. q. olei amygdalarum dulcium subacto; cui s. q. olei spicæ destillati potest addi. Hoc illitum capiti ratione alcali tartari tineam curat, & ratione spicæ pediculos jugulat.

SPICA CELTICA.

SPica Celtica seu *Nardus vera*, planta exotica est, crescens in Italia, Liguria, & Tractibus Genuensibus. Aromatica est, fragrans, pretiosa, & caro pretio venditur, & propterea rarò adhibetur, nisi in confectione Theriaces, ubi à Veteribus fuit usurpata.

Singulare aliàs est Carminativum & uterinum.

SPICA INDICA.

SPica Indica, seu *Nardus Indica* ex Indiis Orientalibus adfertur per Asiam, & similiter est cara & rara, utut, uti quamplurimæ plantæ Indicæ, sit elegans.

Stomachica est & uterina, ut & nephritica, sicuti reliqua omnia aromata. Ipsa tamen per se rarò adhibetur, nisi in compositione Theriaces.

Inter PRÆPARATA ad usum vocatur *Oleum Nardinum simplex*, de quo vid. AUTOR; & *compositum*, quod in affectibus nervorum, spasmo, paralysi, & similibus, cum oleo laurino & similibus valdè solet commendari.

SPINACHIA.

SPinachia in officinis usualis est *spinoso semine*, seu *Lapathum hortense*, quæ aliàs dicitur *spinachia nobilis*. Colitur in hortis, & culinaris magis quàm medicamentalis est, utut non penitus exulare debeat ex officinis, quoniam in quibusdam convenit cum parietaria, & abundat succo copioso nonnihil nitroso, quâ ratione inter emollientes, & moderatè refrigerantes refertur; alvum enim laxat absque ullo sensu (non purgat) & eandem emollit, fluidamque reddit, simulque ebullientes circa primas vias, acres, acidos, & biliosos succos temperare, indeque natos ardores & phlogoses solet mitigare; sal volatile nimis oleosum corrigit, & tempore æstivo valdè est conveniens nutrimentum.

Externè inflammationes sistendo, dolores ab acido natos mitigando, partium hinc natas tensiones sufflaminare, & hinc emollire dicitur.

Præter Spinachiam hanc præsto nobis quoque est

SPINACHIA BACCIFERA.

SPinachia baccifera aliàs, & quidem rectiùs atriplex baccifera, seu fragifera dicitur. Planta est elegans ac rara, quæque in hortis saltem colitur. Baccæ ejus maturæ rubræ saporem habent gratum.

Usus ejus nondum innotuit: si tamen suspicari licet, cum species sit Atriplicis, ejusdem erit efficaciæ.

Pertinet huc

SQUAMARIA.

SQuamaria, quam AUTOR noster omisit, *species est Dentariæ*, de qua nihil apud Veteres: modernis tamen à quibusdam contra epilepsiam commendari solet. Vid. HOFFMANNI *Clav. pag.* 553.

Præsto est, & propter ordinem alphabeticum hìc jungitur

STÆBE VULGARIS MAJOR ANGUSTIFOLIA.

STæbe hæc *Cyanum æmulatur*, unde *Cyani*, *stæbæ*, *scabiosæ*, & *Jaceæ* facilè, nisi quis exactè noverit, *confundi possunt*. Cum vero scabiosa & cyanus usum Medicum suppleant, hinc stæbæ & jaceæ non ingrediuntur officinas.

STAPHIS AGRIA.

STaphis agria apud nos est exotica, imprimis in Italia crescit in copia, culturâ tamen apud nos in hortis provenit. Vocatur *Herba pedicularis*, in officinis vocatur *Triquetrum*, Germ. *das Buckel-Horn*, propter formam triangularem.

Internè à veteribus usurpata fuit pro scopo laxante & purgante, uti & pro apophlegmatisante, qui tamen usus apud modernos exolevit, à quibus non multum adhibetur.

Externè in phthyriasi ad fugandos & enecandos pediculos & similia usurpatur; scilicet semen hoc contusum coquitur in lixivio, & caput eodem lavatur, vel cum butyro recenti non salito miscetur in formam linimenti; & mirum est, quod quando pediculi hoc sentiunt, in fugam omnes se recipiant; quotquot enim ab hoc unguento attinguntur, interficiuntur monente HORSTIO, qui dicit in *Disp. lib. 1. cap. 7.* quod sicut staphis agria vi incognitâ pediculos, ita conyza pulices necet. Aliàs nullius est usus.

STOECHAS.

STœchas est vel *Arabica*, vel *citrina*; de quibus deinde.

Stœchas Arabica est planta non vulgaris, quæ olim ex Arabia felici ad nos fuit allata; ea autem, quâ nos utimur hodie, in Brabantia,

tia, provincia Galliæ, circa montem Vesuvium crescit, quæ tamen non æquat vires Arabicæ.

Vis illius est aromatica planè elegantissima, & odorem volatilem penetrantem & pergratum habet, qui magis de sale volatili quodam oleoso participare videtur. Herba recens valdè & specificè convenit in capitis & cerebri affectibus, senum præprimis, ut & in affectibus uterinis: imprimis sterilitati, & mensium suppressioni succurrit, pro quibus ciendis solet infundi potui, ut vis emmenagoga huic communicetur. Unde omnes ferè compositiones cephalicas solet ingredi flos seu parva spica: videatur AUTOR. Ingrediens quoque est *Theriacæ* seu compositionis Theriacalis *Andromachi*. Præterea virtute aromaticâ excellit hyssopum in affectibus pectoris, unde in tussi, asthmate & similibus commendatur, & Claretis, pectoralibus sæpissimè admiscetur, quoniam partes crassas incidit, & vi aromaticâ instar croci partes læsas roborat, ut & partes nervinas.

In officinis conficitur inde *Syrupus de stœchade simplex & compositus*, qui cum stœchade Arabica earundem sunt virium.

Stœchas citrina, Germ. *Reint-blumen*, apud nos provenit in hortis, putaturque quasi *species quædam agrimoniarum*; sed malè.

Hepatica est, id est in corrigenda Massa Sanguinea, & alteranda ac restituenda ejus fermentatione legitima convenit, quod aliàs hepaticis tribuitur. Urinam ciet, & recens abstergit, earumque materiam crassam ac sabulum attenuatum expellit: lumbricos enecat.

Externè in lixivio adhibetur pro lotione capitis ad capillos colore flavo tingendos, & pediculos fugandos. Nunquam aliàs vidi ejus usum.

SUCCISA.

SUccisa vocatur etiam aliàs *Morsus Diaboli*, & propterea nomen hoc obtinuit, quod radix ejus rarò integra, sed ex una parte mutila reperiatur, quamque Diabolus, generi humano infensus, propter vires egregias, quas habet, abscidisse dicitur. Reverà *species* est *scabiosæ*, & in multis cum illa convenit quoad vires & proprietates; hinc etiam simul præscribuntur. Vid. *Autor noster*.

Multi est usus, sive *Radix*, sive *Folia*, sive *Flores* usurpentur. Imprimis *Radix* vi alexipharmacâ, ac blandè diaphoreticâ pollet, & in ciendo sudore ad ʒj. multum commendatur, quâ præfertur adhuc scabiosæ: quasvis etiam compositiones Theriacales ingreditur; unde facilè possumus colligere, ad quos usus etiam aliàs conveniat. Deinde est vulneraria, & interno & externo usu valdè commendari solet; hinc sanguinem coagulatum dissolvit quoque ac dissipat, indeque commendatur præcipuè ad pleuritidem & pectoris empyema resolvendum.

Externè in angina, & faucium tumoribus, uti etiam in vulneribus ad suppurationem venientibus, aliisque affectibus faucium & tonsillarum, egregia est succisa, Gargarismis incocta: sicut in his affectibus elegans est Gargarisma, quod habet TABERNÆMONTANUS ex Herba succisæ, scabiosæ & betonicæ: Recepit nempè *succisæ* partes duas, & *scabiosæ* & *betonicæ* part. j. decoxit, & in decocto colato dissolvit

Rob dianuc.
Diamor. an. ℥iß.
Albi Græci pulver. ℥ß.

Nam album græcum est singulare specificum in suppurandis ac discutiendis tumoribus, & inflammationibus faucium, atque excellens Vulnerarium. Loco hujus Decocti possunt assumi

Aquæ succisæ ℔ß.
Scabios.
Beton. an. ℥iij.
& dissolvi in illis
Rob dictor. ab ℥j ad ℥iß.

Vel:

♃. *Herb succisæ* M. jv.
Scabiosæ,
Beton. an. M j.
Albi Græci ℥ß.

Coqv. in *aqua simplici* q. s. Colatura edulcoretur cum *Melle*. Crebriùs utatur pro Gargarismate.

Decoctum enim hoc cum melle conditum purificat & mundificat insigniter.

In ulceribus malignis valdè solet commendari succisa, non minus etiam, quàm scabiosa: imprimis succus harum expressus, in bubonibus & carbunculis suppuratis; item in aliis ulceribus malignis multum commendatur.

SYMPHYTUM.

SYmphytum majus, seu quod vocant officinale, Latinis vocatur κατ' ἐξοχὴν *consolida major*, Germanis *Wall-wurtzel*. Species hujus plantæ variæ sunt: *album* nimirum, *cœruleum* & *purpureum*, uti & *luteo flore*, quæ ultima omnium est rarissima: omnibus tamen *præfertur flore purpureo*. Vocatur ab effectu *solidago* seu *consolida*: Insignem enim vim obtinet consolidandi in vulneribus externis. Substantia hujus plantæ est mucilaginosa, quæ mucilagine suâ oblinit partes vulneratas. Radix hujus pro usu Medico colligenda est mense Martio & Aprili, & quidem in plenilunio, quo est tempus balsamicum, & ejus vires in maxima deprehenduntur exaltatione, ut vocant.

Usum quod attinet symphyti majoris, usitatissimum est inter omnia Vulneraria, præsertim radix, & hinc etiam folia, usu pariter interno & externo. Vis ejus consistit in substantia mucilaginosa singulari, balsamicâ, quamvis acrimoniam humorum temperante, glutinositate suâ partes vulneratas quasi consolidante, & in casibus certis ab injuria externa, ratione consistentiæ mucilaginosæ, defendit. Unde internè & externè in vulneribus est proficua; egregiè aliis in ulcere pulmonum, pro hujus glutinatione, usus istius commendatur valdoperè. Balsami enim instar quasvis partium læsiones corrigit, acidum vulnerum & ulcerum corruptivum temperat, & optimè quibusvis læsionibus & erosionibus partium externarum & internarum opitulatur. Internè imprimis sub forma Essentiæ vel Extracti, vel Syrupi adhibetur: quorum præparationem subministrat AUTOR in Catalogo Præparatorum. TIMÆUS in Epist. pag. 127. Decoctum compositum habet contra hæmoptysin & omnes sanguinis fluxus, cujus basis est symphytum: Ritè interim coquitur pro usu interno, ne decoctum reddatur mucilaginosum, & nimis viscosum, quæ mucilago ingrata reddit assumpta; ob quem finem non nimis diu coquatur, sed quando resolvi incipit mucilago, sufficit. Nec in infusione commodè potest adhiberi: Refert enim HOECHSTEDTERUS Dec. 3. Cas. 5. quod cuidam rustico, ex haustu vini, in quo hæc radix macerata fuit, guttur, faucesque adeò præclusæ & quasi conglutinatæ fuerint, ut nihil deglutire potuerit; qui tamen haustu aceti iterum curatus fuit, quod mucilaginosam vim incidit & abstersit. In decocto ergo, uti dixi, & Infuso non commodè usurpatur; optimè verò in Essentia vel Extracto, vel Syrupo. ZWELFERUS in Pharmacopœa Regia Edit. ult. p. 233. subministrat modum, quo debeat coqui Symphytum, ut possit assumi; quod potest videri ab aliis, qui gaudent & delectantur Decoctis Galenicis. HOECHSTEDTERUS cum vino Malvatico infundit & propinat in febribus quartanis.

Externè Radix in balneo juvat virgines defloratas; genitalia enim iterum conglutinat, ut pro virginibus possint haberi: quale exemplum allegat HOECHSTEDTERUS *l. a. in Scholio*. Mirè enim adstringit mulierum partes genitales. In contusionibus, incisionibus, & puncturis partium externarum, maximè nervearum, similibusue, ubi opus est auxiliis Chirurgicis in vulneribus externis, mirè præstat, & sanguinem grumosum dissolvit: sicuti dixi, ubi de sigillo Salomonis, quod sit singularis in contusionibus, suffusionibus & ecchymomatis; sic contra suffusiones ex *symphyti* p. ij. & *sigilli Salomon.* part. j paratur *Cataplasma* vel *Unguentum*. Contra easdem contusiones & suffusiones elegans hoc est *Cataplasma* ex basi symphyti, cujus hæc est compositio:

♃. *Rad. symphyti maj.*
Minor. an. ℥iij.
Far. fabar.
Fœnugr.
Pulv. flor. Chamam.
Melil. citr. an. ℥j.
Croci ℈j.

Coqv. ex aqua; & primo loco quidem radices: Decocto add:

Pulv. absinth.
Sem. cumini an. ℥ß.

F. l. a. *Cataplasma*, egregium ad Contusiones.

Præterea in vulneribus conglutinandis ac curandis præsentaneum remedium est symphytum: Dicunt namque, quod ollæ inditum, in quo coquuntur frusta carnis, à mucilagine symphyti denuò conglutinentur, ut fiant quasi unum frustum; quare extrinsecùs applicatum, mirum quantum consolidat vulnera, eaque ad sanitatem perducit. In fracturis nil melius est symphyto, si scilicet extrinsecùs applicetur loco fracto *Cataplasma*, factum ex *symphyto* contuso, permisto cum *pulvere Osteocollæ*; vel etiam, si fiat tale Cataplasma ex symphyto majore, & ex geranio rubro, seu sanguineo. Ulterius Decoctum mucilaginosum symphyti majoris prodest in vulneribus & contusionibus, imprimis nervorum, articulorum & tendinum, quæ præ reliquis omnibus sunt periculosissima & difficillima curatu, quoniam facilè degenerant in ulcera sordida, & hinc abeunt in gangrænam. Dein in inepta venæsectione, si nervus subjacens læditur, & vena transfossa, ubi tumor & dolor enormis ob tendinem subjacentem læsum accedit, conveniunt folia symphyti contusa recentia, vel dicto modo applicata. Similem effectum habere dicuntur *folia betonicę*, si scilicet quis punctim læsus, & nervus fuerit affectus, & inflammatio cum dolore horrendo invaserit: vel

♃. *Fol. betonic.* part. j.
Radic. symphyt. maj. part. ij.

Applicetur.

Vel symphytum pulverisatum cum vino calido in forma cataplasmatis apponatur venæ vel vulneri, si recens haberi nequeat, & statim exinde talia gravia symptomata curabuntur.

Præter vim, quam habet consolidativam symphytum, in

specie

ſpecie convenit, quod impediat ſanguinis curſum, vel motum, nimiaſque hæmorrhagias in vulneribus recentibus.

Mucilago radicis ſymphyti applicata, vulnera admodum conſolidat, & herniis quibuſcunque, tam umbilicalibus, quàm ſcrotalibus impoſita, remedium optimum eſt; harum enim rupturas conglutinat & conſolidat, teſtante ZWELFERO *loc. all. p.* 233. & 312. Unde non ipſa ſaltem mucilago inſtar optimi Balſami vulnerarii ſufficit, sed & incongruè permiſcetur cũ Emplaſtris vel unguentis vulnerariis in nõ linimenti formam; ſi ſcilicet ſubigatur cum reſina laricea, cera & terebinthina, & paretur Emplaſtrum, herniis recentibus, & imprimis iis, quæ ſubitaneâ quadam rupturâ factæ, imponendum: quod jam fecit BARBETTE *in Chirurgia p.* 218. Ubi habet *Emplaſtrum* vel *Unguentum*, quod vocat *Fac Totum* propter uſum egregium vulnerarium, cujus hæc eſt compoſitio:

℞. *Olei roſar.* ℔j.
Mucil. radic. conſol. ℔ß.
Ceræ albæ ℥iv.
Ceruſſæ ℥ij.
Lithargyr. aur.
Minij,
Lap. calamin. an. ℥iij.

M. f. ſ. a. *Unguentum.*

Si in vulnere læſus ſit nervus, & dolores ferè intolerabiles adſint, unà cum tumore partis inſigni, recipiunt mucilaginem ſymphyti hujus, & applicant toti loco affecto, & ſic in continenti tumor ceſſat, & dolor evaneſcit.

Plura de hoc ſymphyto vid. in HOECHSTEDTERI *Obſervationibus* & FUCHSIO *p.* 658.

PRÆPARATA, quæ habet AUTOR, ſatis ſunt clara, adque eadem conveniunt, ad quæ ipſum ſimplex crudum, & nudè uſurpatum.

Proſtat *Syrupus de ſymphyto Fernelii*, qui egregius eſt in dyſenteria, vomitu, ſputo, & mictu cruento, vel aliis quibuſvis ſanguinis excretionibus; unde etiam permiſcetur potionibus & miſturis vulnerariis: acidum hoſtile primarum viarum corrigit, ac lympham in vulneribus acidam fermentantem alterat.

Extractum ſymphyti in vomitu & mictu cruento, vel aliis hæmorrhagiis commendatur: cum pulvere oſteocollæ permiſtum, & in fracturis applicatum, mira præſtat; ſicut & vulneribus, ubi nervus læſus, ſi applicetur, mox tumor & dolor ceſſant.

T.

TAMARISCUS.

TAmariſcus eſt Arbor apud nos exotica, quæ tamen frequens ſatis in climatibus calidoribus, imprimis in Italia, ubi frequens viſitur in hortis. Ab aliis vocatur *Myrica* ſeu *Myrix*.

In uſum venit *Lignum*, *Radix*, & præprimis *Cortex*.

Cortex egregium eſt diureticum, Maſſam ſanguineam, & viſcera abdominis egregiè abſtergens, & per urinam evacuans, ac æqualium ferè cum cortice fraxini virium; unde frequenter ſimul ſolent præſcribi in Infuſis & Decoctis, item in Eſſentijs & Extractis, affectibus chronicis, ſpleneticis, imprimis autem hypochondriacis, dicatis. Incidunt enim, & reſolvunt mucilaginem craſſam ac viſcidam, infarcientem lienem, ex qua infarctione ſolent oriri inflationes viſcerum, & dolores tenſivi, gravativi & flatus. Propterea ſunt, qui dicunt, quod ſi bibatur ex vaſe, ex ligno tamariſci confecto, non tantum præſerventur, ſed etiam curentur affectus lienis. Quin & ſpeciatim vi anti-catarrhali non cedit ligno ſaſſafras, ſi recipiatur *Cortex ligni & radicis fraxini* ad ℔ß, & coquatur in ℔vj. *aquæ ſimplicis* ad remanentiam partis dimidiæ. Hoc decoctum ſi vel ſolum, vel addito tantillo vini, uſurpetur ſæpius, unà cum moderata diæta, optimum remedium eſt in affectibus catarrhalibus & artheticis, aliiſque ex lympha acriori ortis, ciendo partim continuum urinæ fluxum, partim ſudorem; hinc etiam cum aliis decocta lignorum ſudorifera & diuretica ingredi ſolet. Commendatur item contra podagram, anaſarcam & contra hydropem, hoc obſervato, ut in dictis affectibus omnis ſalitorum ciborum nimius vitetur uſus, & alvis ſemper ſit aperta. Eaſdem aliàs vires obtinet, quas fraxinus & alia ligna; adeò ut ea, quæ de illis dicta ſunt, de hoc quoque dici queant; modò excipio vim vulnerariam & ſympatheticam: unde cõmodiſſimè fraxinus à modernis ſubſtituitur.

Ex Cortice & ligno tamariſci incinerato proſtat in officinis ſal fixum, quod eſt egregium ſpleneticum, & permiſceri ſolet cum pulveribus aperientibus & digerentibus in affectibus ſpleneticis, & ſimilibus aliis morbis. Ingreditur etiam *pilulas ſpleneticas* quorundam Autorũ.

TANACETUM.

TAnacetum eſt planta vulgaris, quæ creſcit in locis cultioribus propè rivos. Intelligitur hìc *Tanacetum vulgare luteum odoratum*: Nam datur etiam *Inodorum*, ſed hoc non uſurpatur. *Athanaſia* à quibuſdam vocari ſolet, & ſic interdum invenitur in præſcriptionibus: in ſpecie à plebeijs vocatur Ger. *Wurm-kraut*, quod ejus ſemen & flores contra lumbricos adhibeantur, ſimili modo ut *ſemen ſantonicum* ſeu *cinæ*, quod reverà eſt *ſpecies tanaceti*: Aliàs à Germanis etiam vocatur *gemeiner Rhein farren*. Veteres etiam pro aliis ſcopis alterativis eodem ferè uſu atque *Artemiſiam*, *cujus* quaſi videtur *ſpecies*, adhibuerunt: omnia enim *Tanaceta affinia* ſunt *artemiſiis*, *matricariis*, *abſinthio*, &c.

Planta hæc ſatis amaricans ſpirat aliqualem penetrantiam aromaticam, ad inſtar ferè *matricariæ*, ad cujus *ſpecies* etiam vulgò ſolet referri, & tribuuntur ipſi eædem vires, quæ matricariæ; hinc & à veteribus & plebeijs contra affectus uterinos & alia tormina abdominis, eodem modo ac matricaria & artemiſia, felici cum ſucceſſu maximè uſurpatur, utut ſæpius ſoleat uſurpari matricaria, quæ magis convenit.

Semen contra lumbricos loco veri ſantonici ordinariò ſubſtituitur, & admodum conducit; non tantum ad vermes inteſtinorum, ſed etiam ad vermes præcordiorum ſolet commendari, affirmante SENNERTO *l.* 2. *Praxeos p.* 393.

Aqua deſtillata tanaceti contra vermes frequenter uſurpatur, & in ſpecie contra tormina abdominis & ventriculi.

Paratur etiam *oleum ex tanaceto*, quod internè aſſumptum, & extrinſecùs inunctum, valdè convenit in pellendis lumbricis, imprimis quando ſimul adſunt dolores ac tormina inteſtinorum.

Plura præſto ſunt nobis Tanaceti ſpecies: ut

TANACETUM ALBUM ACUTUM.

TAnacetum album acutum in ſpecie dicitur *ptarmica Vulgaris foliis crinatis*, ſed *non profundè inciſis*, ad differentiam *ptarmicæ hortenſis flore pleno*: Germanis vocatur *Weiſſe Rheinfarren*, quod propè fluvium Rhenum copioſè creſcat.

Uſum internum habet nullum: *Externè* tamen puluis ejus radicis, quæ ad pyrethri radicem ferè accedit, inter ptarmica refertur, utut rarò, cùm plurima alia proſtent.

TANACETUM ALBUM CAMPHORATUM.

TAnacetum album camphoratum in ſpecie dicitur *Achillea*, item *Tanacetum millefolium* ſeu *Stratiotes*. Rarum eſt & exoticum, ac ſaltem, quantum memini, à ſolo MONTALBANO deſcriptum, officiniſque incognitum.

TANACETUM CRISPUM ANGLICUM.

ESt & *Tanacetum minus vulgare* aliud, *Anglicum* ſeu *Criſpum* dictum, quod quidem non aſſervatur in officinis, ſed tantum in hortis colitur, & præter uſum contra lumbricos, in torminibus alvi in cereviſia coctum, & ita calidè hauſtum, egregiũ eſt experimentum.

Denique offert ſe nobis adhuc

TANACETUM LEUCANTHEMUM BAUHINI ET TABERNÆMONTANI.

TAnacetum hoc exoticum eſt, & in officinis ignoratur.

TARAXACUM.

TAraxacum, quod vulgariter ubique proſtat, alio nomine vocatur *Dens Leonis* ſeu *Caninus*, *Caput* ſeu *Corona Monachi*, *Roſtrum porcinum*, *Hieracium majus ſimplex*, *Hedipnos major*, *Cichorium minus*, Germanis *Pfaffen-Rohrchen*, *Pfaffen-Blat*, *Monchs-Cappe*. *Flores croceos* exhibet multifolios, ex quibus *ſemen lanuginoſum* creſcit: *folia* ſunt *inciſa*. Eſt reverà *Hieracij ſpecies*, quoad *virtutes* cum endivia ac cichorio in pluribus conveniens.

Turget ſucco lacteo amaricante ſatis acri, cujus vis in alcali lixivioſo volatili, ſatis quidem acri, ſed non adeò fortiter penetrante, reſidet: nam eſt etiam alcalibus ſua reſpublica, quando unum eſt penetrantius altero, acrius & temperatius altero, &c. Hinc temperat omne acidum acre in corpore præ omnibus Cichoraceis, abſtergit illud in primis viis, & inter plantas hepaticas, ſeu eas, quæ Maſſæ Sanguineæ dyſcraſiam corrigunt & emendant, valdè commendatur. Unde eſt, quod in febribus intermittentibus quibuſcunque, tam recentioribus, quàm inveteratis & chronicis, ſit adeò egregium ſimplex, dum infuſum vel in vino & expreſſum, vel decoctum, vel alio quocunque modo aſſumptum ante paroxyſmum, illas ſolet per ſudorem curare. Coctum ſolum hæmoptyſin, diarrhœam, pollutionem nocturnam, vel gonorrhœam ſimplicem; cum lentibus verò dyſenteriam dicitur ſiſtere.

Extrà folia contuſa & nuchæ impoſita in affectibus & inflammationibus oculorum puſtulas & veſiculas excitat, in affectibus oculorum & capitis proficuas. Maculas oculorum, vulnera quoque & ulcera quæcunque mamillarum dolorifica, ac nigras puſtulas pudendorum ac tibiarum, podagram denique calidam, mitigare creduntur: idque non tantummodò ſi in ſubſtantia ſua applicentur, ſed etiam inſtar amuleti multum ipſis tribuitur. Refert nimirum SCHMUCK *in Cur. Magnetico-Mag. p.* 12. quod contra ungues oculorum, Germ. *Wieder die Felle*, contra albuginem, nebulas & maculas, alioſ-

que affectus oculorum, valdoperè prosit Radix appensa istius plantæ, quæ vocatur Germ. *Fellris:* ipse tamen nesciens, qualis sit hæc planta, putat esse taraxacum dictum, quod appensum primitus inducat dolorem compressivum, obtusum & gravativum; post hunc sentiant quasi contorsionem oculorum ægri, & his peractis affectus curatur.

Præterea *succus* lacteus ejus acris intensè amaricans recenter expressus optimè temperat acidum in corpore peccans; hinc in morbis chronicis, hepatis & mesenterii obstructioni adscriptis, item in febribus intermittentibus, imprimis tertianis, & putridis inveteratis, certè non est remedium contemnendum. Item in curanda pleuritide & sanguine grumoso solvendo egregius est; hinc & Misturis antipleuriticis miscetur, si scilicet succi ℥iß. misceatur cum aquis appropriatis, additis lapillis cancrorum fit mixtura optimè dissolvens sanguinis grumos; qualia exempla habet BARBETTE *in Praxi*, & etiam *in Chirurgia*, qui potiunculâ sequenti pleuriticos aliquot periculosè decumbentes curavit, cujus hæc Compositio:

℞. *Succi tarax. depur.* ℥iß.
Aquæ Plantag. ℥ij.
Card. bened.
Scabiosæ,
Syr. flor. papav. errat. an. ℥j.
Lapid. cancr. præpar. ʒß. M.

Cujus Misturę patiens singulis semihoriis aliquot cochlearia hauriat. Vid. *Praxis* BARBETTE *pag.* 32. *&* 35. uti etiam *in ejusdem Chirurg. p.* 60.

Hic ipse Autor eundem succum taraxaci commendat similiter in aliis partium internarum inflammationibus, cum febribus acutis conjunctis: & certè ipse in his casibus succum hunc mirè præstare arbitror. Nam obiter moneo, quod istæ febres ardentes, quæ conjunctæ sunt cum inflammationibus partium internarum, ut pleuritis cum inflammatione pleuræ & pulmonum, nephritis cum inflammatione renum; sicut & istæ febres, quas sequitur inflammatio viscerum, imprimis stomachi; item tumores erysipelacei, &c. sunt curandæ eâ methodo, quæ adhiberi solet in curatione pleuritidis; unde idem succus erit egregius in similibus affectibus.

Hinc patet, quod ejusmodi Aperientia, Refrigerantia, Hepatica, &c. simpliciter sale volatili nitroso amaro, sapores acidos in chronicis peccantes alterante, & cruditates primarum viarum abstergente, saltem operentur. Atque hæc ipsa, quæ *modò de Taraxaco*, & *suprà de Cichorio*, dicta sunt, eadem quibusvis intybaceorum speciebus, v. g. Scorzoneræ aliisque similibus succo lacteo amaricante, non tamen caustico, impregnatis applicari possunt: de quo Intybaceorum diffuso genere vid. præsertim HOFFMANNUS *de Medicam. officin. pag.* 214.

Externè Succus hic in affectibus oculorum commendatur oculis instillatus, leniter morsicat quidem, & pungit, attamen pro visu clarificando, & pro delendis maculis, nebulis, albuginibus oculorum, & abstergenda tunica cornea, succus hic lacteus optimus est, & visus impedimenta tollet, sive solus, sive propter acrimoniam cum aqua fœniculi dilutus. Lintea succo huic, quatenus alcali acri & abstersivo imprægnatus, intincta, ad vulnera quoque & ulcera quæcunque mamillarum, aliaque putrida manantia & sordida pudendorum ac tibiarum purificanda, & pro detergendo eorum pure, optimè conveniunt: quâ facta detersione ipsa ulcera à natura vel sponte consolidari solent; succum enim hunc post nicorianam omnibus præferendum censeo.

Aqua destillata *taraxaci* loco vehiculi aliis medicamentis in pleuritide, febribus intermittentibus & similibus affectibus; externè pro cosmetico, ac contra maculas & pustulas faciei, mulierculis inservit.

TAXUS.

Taxus nota est arbor, quæ non solet esse officinalis, quoniam potius est deleteria, narcoticarum & noxiarum virium, quàm salubrium: & quidem sub taxo morantes fiunt somnolenti & stupidi, captoque somno gravia habent insomnia; unde fit, ut taxo injecta in aqua, in qua stabulantur pisces, illi reddantur stupidi & quasi semimortui, ut ad superiora natent, & manibus captari queant: quæ aqua taxi pota similem corpori nostro potest inferre noxam lethalē.

Videre *de Taxo* possumus SCHOTTUM *in Jocoser. Artis & Naturę*, qui fuit Jesuita Herbipolensis.

TERTIANARIA.

Tertianaria, aliàs *Lysimachia galericulata flore cæruleo*, & *Gratiola cærulea*, ita dicitur, quod in febribus tertianis curandis commendetur, unde & Germanis *Fieber-kraut*.

Certè sapor ejus amaricans proximè ad centaurium minus accedit, quâ amaritie suâ vi abstergendi, bilemque inertiorem acuendi pollet. Infusum ejus seu vinum medicatum (quod exinde amarescit) item pulvis ad ʒj. ante paroxysmum febrium intermittentium propinatus, ac sæpius continuatus, non secus ac pulvis cardui benedicti, easdem fugare dicitur.

THEE.

De herba *Thee*, utpotè modernis tantum cognita, nihil est in AUTORE *nostro*; in *Appendice* autem *nuper edita p.* 9. aliquid reperitur. Est arbor baccifera habens folia parva quasi bellidis, aut instar myrti, cum parvis in ambitu incisuris: provenit frequentissimè in Insulis Japponensibus, & in tractu Regni Chinensis, unde ad nos affertur. Indigenis propriè *Cha* aut *Tcha* audit. *Folia* sunt *nigroviridia*, præsertim *Chinensium*, sapore amaricante aromatico, nonnihil adstringente. Imaginem & culturam ejus videbitis in *Actis Medicis Haffniens. Volum.* 4. *n.* 4.

Folia tempore verno collecta, & exsiccata in umbra, ad quotidianam reservantur decoctionem; cujus continuato usu, tam jucunditatis quàm necessitatis, tam ipsi bibunt, quàm hospitibus propinant.

Usus est, ut nempe

℞. *Folior. Thee* ʒj. ad ʒij.

Ebulliant in *aqua fervente*, donec acris & amaricans, prorsusque aromatica, percipiatur decoctio, & subrubrum acquirat colorem; quæ colata saccharo edulcorata, instar jusculi calida propinatur, & ab Autoribus ad quamplurimas ægritudines laudatur.

Saporem decocti majoranæ mihi repræsentare videtur, cui deficit odor: è quibus arguo, vim in acrimonia volatili, paucâ vel nullâ oleositate conjunctâ, consistere.

Tres autem *effectus* habet: *stomachicum*, *cephalicum*, *&* *nephriticum*.

Quoad *vim stomachicam*, præprimis decoctum hoc aliquantisper saccharo edulcoratum convenit in affectibus stomachi, quem salvum & purum mirificè retinet, & apepsias, cruditates & similia vitia valdoperè corrigit; sicuti Chinenses ipsi potu hoc utuntur ad confortandam digestionem primam, & Massam Sanguineam per urinæ fluxum purificandum. Vnde etiam rarum est apud eos, ut laborent malo hypochondriaco, & aliis vitiis ex stomacho tanquam fonte oriundis; vis enim aromatica omnes cruditates tollit.

Præterea celebre est *Cephalicum*, dum spiritibus animalibus ac capiti singulare robur addit, omni vertigini resistit, & insigniter memoriam aliasque animæ facultates confortat. Adhæc arcet somnolentias, & hominem vigilem absque lassitudine conservat; unde sorbitiones hujus decocti assumentes, totas noctes lucubrando sine molestia & sine labe ingenti transigunt. Id quod innotuit mercatoribus Italis & Belgis, qui, quando diu incumbere volunt scriptioni literarum in domo Germanica Venetiis, præmuniunt se decocto hujus herbæ Thee; quo assumpto, possunt per aliquot noctes absque delassatione exarare literas.

In specie nobilissimum est *Nephriticum* & *Podagricum*; unde qui hanc herbam in potu assumunt, calculis & sabulo, infestantibus renes & vesicam, non sunt obnoxii; dum partim exturbat & renes extergit, partim absumit acidum in primis viis. Ratione posterioris etiam præservat à calculo & podagra; unde Chinenses & Japponenses, hujus decocto continuò utentes, aut rarò aut nunquam à calculo & podagra infestari solent: Vid. AUTOR *in Appendice*, & THEODATUS *in Valetudinario*.

Quæritur autem: *Annon Thee apud nos reperiatur quoque?* vel *annon loco hujus Thee commodiùs longè nostras quoddam Aromaticum simplex*, nempè vel majorana, vel rosmarinus, vel salvia, vel aliud quoddam succedaneum, *substitui possit*, *quod eodem modo ac pari frequentia usurpatum, similes effectus apud nos habeat?* Prius defendit D. SIMON PAULI, & herbam *Thee* reverà *eandem* esse putat *cum myrto Brabantica seu Chamæleagno Dodonæi*; Alii autem, qui huic fidem non adhibent, betonicam substituunt. Quod igitur *Myrtum Brabanticam* attinet, identitas hæc secundùm Dn. PAULI ex planta [illegible]ida judicari non potest, uti hoc ostendit MORISSON *de Umbelliferis*; quin & herbæ Thee major adhæret vis aromatica, quàm myrto. Betonica quoque toto cœlo differt ab hac herba. Quid igitur in defectu faciendum? Ego profectò ea non opus esse arbitror, sed Rosmarinum nostrum, vel aliud simplex aromaticum, illi substitui posse credo, quæ sanè paribus virtutibus stomachicis, cephalicis & nephriticis, pollet, si nimirum decoctum eorum apud nos crebriùs usurpetur; modò conveniens diæta respondeat: & hoc ad imitationem ipsorum Sinensium, qui pro una parte foliorum salviæ nostratis duplum herbæ Thee Belgis obtulerunt: Vid. *Ephemer. Erudit. Anno* 1666. 9. *Augusti*, item *acta Societ. Regię Volum.* 1. *pag.* 191.

Fuit Amicus quidam, qui

℞. *Passul. min.* ℔iv.
Herb. Thee ℔j.

Utrumque separatim decoxit; passularum verò decoctum nonnihil inspissavit, Decocto Thee addidit, & ita lege artis fermentari passus est, & sic potum suavem nec inelegantem acquisivit.

Qui *plura* de Thee cupit, potest videre OLAUM WORMIUM *in Mus. pag.* 165. THEODATUM *in Valetud. pag.* 169. TULPIUM *in Observat. l.* 4. *cap. ultimo*, LINSCHOTTEN *in c.* 26. *ejusdem Itiner. varii*, BORELLUM *in observat. l.* 3. *Observat.* 29. MOELLENBROCCIUM *de Varis p.* 117. & denique HOFFMANNUM *in Clave pag.* 556. uti etiam MANDELSLOH *in Itiner. Orient. ab Oleario edito*.

THLASPI.

Thlaſpi, Germanis vocatur *der Bauer-Senff.* Hujus variæ ſunt ſpecies & quidem in genere omnes *plantæ*, quæ *habent burſulas*, ſive *majores* ſive *minores*, generali nomine *Thlaſpia* vocantur, adeò ut ſinapi & eruca, imprimis acri ſapore prædita, ad Thlaſpium genera referantur. Nec per Thlaſpi una certa & determinata planta indigitatur, ſed intelliguntur omnia Thlaſpia, quæ in locis campeſtribus inveniuntur; quoniam omnia aſſimilantur erucæ vel ſinapi, ſale volatili acri ac fortiter penetrante conſtantibus. Unde hoc ſemen Thlaſpi, utut in officinis valdè ſit neglectum, eodem modo poteſt uſurpari atque ſemen ſinapi & erucæ, dum facultates ſuas debet ſali volatili acri abſterſivo & penetranti fortiter; unde poteſt intelligi Autor, & etiam plurima huc poſſunt referri, quæ dicta ſunt de eruca & ſinapi.

Veteribus fuit incognitum, à modernis verò demum in uſum redactum eſt. Potiſſimus autem *uſus* hujus plantæ eſt tinctorius, nimirum ad panna quævis tingenda colore purpureo, non verò Pharmacevticus. Theriacam Andromachi ingreditur, & aliàs rarò uſurpatur, quia ſufficit nobis ſinapi ſeu eruca, quæ jure ſubſtitui poſſunt: Vid. FUCHSIUS *pag.* 902. *ſeqq.*

D. WEDELIUS è ſucco hujus plantæ egregium ſal *volatile oleoſum*, item *ſpiritum urinoſum*, elicuit, & quidem per putrefactionem juxta communem methodum. Notetur autem, ſi aeri non pateat acceſſus, prodibit tantum ſpiritus urinoſus, & non ſal volatile; ſi verò liber concedatur aeri acceſſus, prodit ſal volatile.

TEUCRIUM.

Teucrium verum, imprimis magnum ſeu latifolium, *idem* ferè eſt *cum Chamædry*, uti rectè dicitur ab AUTORE *noſtro*, ita ut promiſcuè uſurpentur.

Rarioris igitur uſus ſolet eſſe Teucrium, & frequentiùs præſcribitur Chamædrys, utut in uſu vulnerario illud preferendum ſit huic.

Aliàs, quoad internos *uſus*, ratione ſaporis aliqualis amaricantis, tanquam Hepaticum, ſeu ad Maſſæ Sanguineæ dyſcraſiam corrigendam, ad morbos chronicos, ſpeciatim hepatis & lienis, laudatur, quibus ſpeciatim conferre arbitror, quatenus urinam moveat. Ulteriùs ad artuum & arthriticos dolores compeſcendos, ſpeciatim ad podagram, ſolet à multis commendari: ſed reverà ex his parum ſolatii promittere ſibi poſſunt podagrici.

THYMUS.

Thymus Vulgaris *folio anguſtiore*, ſeu *teneriore*, vel (ut alii volunt) *aſperiore*, officinalis eſt, congener ſatureiæ & ſerpillo, & ad ejus naturam proximè accedit, ita ut promiſcuè uſurpari poſſint; unde & Germanis *Welſcher*, item *Römiſcher-Quendel*, vocatur. *Thymus* dicitur ad imitationem Græcorum à θυμᾶν, quod antiquitus pro ſuffumigiis in ſacrificiis fuerit adhibitus. Odor hujus aromaticus innuit vim egregiam nervinam, toti ſyſtemati nervoſo dicatam; impragnatus enim eſt ſale volatili oleoſo temperato, unde non immeritò & compoſitiones, quæ caput & nervos reſpiciunt, Spiritus cephalico-nervinos, ordinariò ingredi ſolet: ſicut etiam quoque flatulentias inteſtinorum carminativâ virtute diſcutit. Omnia igitur ea, quæ de ſerpillo dicta ſunt, etiam hìc applicari poſſunt; magis tamen oleoſum ſubjectum thymus, quàm ſerpillum, eſſe ſolet.

Prætereà in pediluviis quoque, quæ capitis & uteri gratiâ, nec non pro totius ſyſtematis nervoſi levaminibus inſtituuntur, valdè adhibetur; unde in affectibus articulorum arthriticis & paralyticis externo uſu planta eſt ſatis celebris.

Reliqua quæ habet AUTOR *noſter*, per ſe conſtant.

PETRUS JOHANNES FABER, *l.* 2. *Myrothec. Spagyr. cap.* 33. parat elegantem Quintam Eſſentiam Thymi, quam ad plurimos affectus commendat, quæ videri poteſt *citato loco*.

THYMIAMA.

Thymiama potius eſſet referendum ad *Alterantia ſecundaria*.

Eſt Cortex quidam inſtar thuris corticis, affertur ex Aſia, odoriferus, & nullius alius eſt uſus niſi in ſuffimentis, tam pro correctione affectuum plumonum, quàm in iis, qui adhibentur pro correctione aeris maligni & peſtilentialis. Aliàs nullius eſt uſus; & quoniam eſt pretioſus, ſemper cum fructu illi ſubſtituitur Thus, vel cortex thuris.

TILIA.

Tilia Græcè φιλυρα, Germanis *Linde*, Arbor elegans eſt, cujus *Flores*, *Folia*, *Cortex*, *Viſcus*, & *Fungus*, ſunt in uſu.

Primaria hujus Arboris laus eſt cephalica, imprimis in epilepſia, vertigine, & apoplexia.

De *Floribus* ſpeciatim notandum, quod ratione ſaporis ſubacris & ſubamari, odoriſque fragrantis, in ſale volatili blando balſamico conſiſtentis, virtute cephalicâ & antiepilepticâ polleant; hinc omnes ferè aquas cephalicas ingrediuntur; ſicut & in nodulis & potionibus cephalicis ſolent præſcribi. *Flores* hi & *Folia* cõtinent in ſe mucilaginem quandam, blandè imprimis in ambuſtis lenientem, uti habet AUTOR: Unde folia in lacte decocta, ut & in aqua ſaltem, optimum remedium ſunt in teneſmo, quando nempè volumus exonerare alvum, ſed irrito conatu, dolorem ſiſtendo, & blandiſſimè excretionem alvi promovendo, ſi decoctum inſtar fomenti cum linteis duplicatis ano applicetur.

Porrò *Cortex* tiliæ medianus in aqua maceratus ſuggerit mucilaginem, in ambuſtionibus imprimis ac doloribus inde natis egregiam, qualem quoque folia & flores ſuppeditant.

In ligno Viſcum reperitur, quod poſt corylinum multò eſt præſtantiùs quercino, & ritè uſurpatum egregium epilepticum. Unde quidam contendunt pro aſſumptione medicamentorum epilepticorum factum cochlear ex ligno tiliaceo conducere. Notetur autem, paroxyſmum epilepticum hoc ipſo cautè, nec ſemper in momento deberi ſiſti, cum aliàs exinde æger febrem ardentem, & maxima alia pericula, incurrere poſſit.

Fungus Tiliæ vel in infuſo, vel in pulvere valdè commendatur à mulo-medicis in morbis pecudum epidemicis, uti hoc refert SCHMUCKIUS *Theſ.* 2. *ſecreto Phyſ.* 10. *Aqua florum Tiliæ* deſtillata vehiculum accommodatum eſt medicamentorum in vertigine, & in affectibus epilepticis; ſi ſub deſtillatione paulò urgeatur ignis, aqua tota mucilaginoſa prodit: vid. WEDELIUS *Pharm. p.* 74.

Per fermentationem elicitur *ſpiritus ardens* & elegans, qui valdè commendatur ad vertiginem, convulſiones epilepticas & ſimiles affectus, ex uno ferè fonte promanantes; unde elegans præbet menſtruum pro parandis *Extractis* aut *Eſſentiis cephalicis* in Apoplexia, epilepſia, & vertiginoſis aut ſimilibus affectibus curandis: hinc etiam *Syrupus Tiliæ epilepticus* proſtat *in Appendice M. A. N. C. anni* 6. *Tit.* 7. *pag.* 52. ſicut & ex viſco tiliaceo æquè ac ex corylino parari poteſt *ſpiritus contra Epilepſiam*.

Lignum ipſum *tiliaceum* moderato igne *in carbones redactum* ac pulveriſatum, inque aceto propinatum, ab HARTMANNO, & Helmontio valdè laudatur, tanquam euporiſton in caſu ab alto, & reſolvendis grumis ſanguinis, item ad vulneratos & ruptos homines rurſus reſtituendos.

Inter cætera verò *Præparata è tilia* primatum obtinet *Primum Ens Tiliæ* dictum, quod nihil aliud eſt, quàm ſuccus è trunco circa radicem tempore verno ſauciato effluens, qui multæ laudis habetur, pro epilepſia etiam hæreditaria: Mediante enim hoc ſe curaſſe epilepticos quoſdam non adeo inveteratos teſtatur Tilemannus, vir quidem eruditus, ſed admodum mirabilis ingenii, *in append. materiæ ſuæ Med. annexę ſuis Aphoriſmis Hippocratis*, item *M. A. N. C. Ann.* 6. & 7. *in Append. p.* 50.

Extractum hujus *liquoris*, ſeu *liquor* ipſe, vel per ſe, vel additis floribus tiliæ, *fermentatus*, & in potum vinoſum redactus, commendatur quoque in nephritide: Imo ſuccus talis Tiliæ forſan non inferior erit ſucco betulæ ad nephritidem: conf. HEERTODTIUS *in Tartaro-Maſtige Moraviç p.* 123.

TORMENTILLA.

Tormentilla, Ger. *Tormentill*, & ex corrupto nomine ruſticis *Armentill*; ita dicta eſt à veteribus, quod cum pauco alumine & pyrethro cavitati dentis indita, dolorem ejus ſedet. Pertinet ad *Quinquefolia*.

Radix ejus, reſpectu plantæ ſatis cognitæ, eſt magna, lignoſa, tuberoſa, in obliquum acta, & ſubruffa, & quaſi per ſignaturam prodere dicitur Tormentilla virtutes contra hæmorrhagias; videatur CROLLIUS & JOHANNES FRANCUS; unde vocatur etiam Ger. *Heil-Wurtzel*, item *Ruhr-Wurtzel*. Nam certum eſt, quod tormentilla ſit una ex plantis adſtringentibus celeberrimis, & vi vulneraria commendatiſſimis, quæ potenter adſtringendo oſcula vaſorũ claudit; hinc in diarrhœis, dyſenteriis, fluxibus uteri ſanguineis, vomitu ſãguineo, & quibuſvis alvi & ſanguinis fluxibus nimiis commẽdatur; ſpeciatim verò cum variolis & febribus malignis conjunctis, certiſſimum eſt remedium. Ulteriùs acore ſuo ſtyptico acidum obſorbet, unde quoque vitriolum, inſtar gallarum, in atramentum præcipitat, acrimoniamque habet potenter fauces erodentem. Hinc nobile eſt ſtomachicum: Nemo credit, quantum ad appetitum deperditum radix hæc in aqua decocta valeat; tonum enim ventriculi reſtituit, mucumque ejus ac ſordes abſtergere valet. Decoctum hoc odorem roſeum ſpirat. Præter has virtutes adſtrictorias commendatiſſima eſt vi alexipharmacâ & diaphoreticâ; ſudorem enim movet, & ſub forma ſudoris malignitatem & venenoſitatem valdoperè expellit: pro quibus ſcopis quibuſvis compoſitis alexipharmacis ordinariè addi ſolet. Unde in morbis malignis cum dyſenteriis & diarrhœis conjunctis; valdè convenit: nam malignitati reſiſtit, & fluxum compeſcit. In morbis malignis cum hæmorrhagiis imprimis narium conjunctis Tormentilla eſt præſentaneum remedium, cum fluxum, ut dixi, arceat, & malignitati reſiſtat. Propter hanc vim AMMELUNGIUS *in Apologia c.* 2. *p.* 98. nonnullique alii non ſaltem loco radicis ſarſæparillæ, ſed etiam chinæ radicis illam commodè uſurpari poſſe, aſſerunt.

Extractum radicis tormentillę duplici modo concinnatur; vel

1. Sim-

eiusdem [illegible] ratis [illegible] sa parilla, [illegible] f. 108.

1. Simplici in aqua, sed diuturnâ coctione, expressione, & inspissatione in *Extractum*; vel
2. Si huic jam parato Extracto Spiritus vini affundatur, & de novo *Essentia* extrahatur, abstractione spiritus in consistentiam siccam redigenda.

Posteriùs hoc Extractum in pulverem redigi potest: Tantæ quidem est acrimoniæ, penetrantis ac styptici saporis, ut ardorem faucium inducat; ventriculo tamen egregiè conducit; tonum enim ejus restituit, & mucum atque sordes abstergit, & in quibusvis dysenteriis, diarrhœis, fluxibus uteri sanguineis, vel aliis excretionibus in quocunque loco, item variolis & morbillis cum dysenteria conjunctis, item febribus alvi colliquativis, à ʒß. ad ʒj. in haustulo vini est polychrestum.

TRAGOPOGON.

TRagopogon majus habetur vel *flore luteo*, vel *purpureo*, Latinis dicitur *Barba capri*, vel *capræ*, *floribus compactis*, German. *Bocks-Bart*, quod post florem deciduum insignis appareat pappus, quasi barba quædam prolixa. Datur etiam *Tragopogon minus flore luteo*.

Planta est tota lactescens, & species scorzoneræ; unde radix ejus, imo tota planta, simili modo vi alterativâ, temperativâ, ac speciatim alexipharmacâ ac egregiè sudoriferâ, uti & nonnihil adstrictoriâ, cum radice Scorzoneræ, gaudet; si scilicet ejus Decoctum, vel solitariè, vel cum cornu cervi propinetur; unde etiam in morbis epidemicis malignis frequentis est usus, in specie in diarrhœis & dysenteriis epidemicis.

TRICHOMANES.

TRichomanes seu *Polytrichon* species est ex herbis capillaribus, nempè ex Adianthis, congnata filici & rutæ murariæ; unde rari est usus, & rarò præscribitur, quoniam cum dictis iisdem viribus gaudet. Carere ergo eâ, & hujus loco solum Adianthum adhibere possumus, referente Autore.

TRIFOLIUM.

TRifolii plures datur *species*, rarò in usum venientes.

Tres quidem species officinales recenset Autor, de quibus omnibus in superioribus, & præter has nullam habet, de qua impræsentiarum agat. Nihilominus datur

TRIFOLIUM AQUATICUM.

TRifolium *aquaticum* etiam vocatur *fibrinum*, quia flos constat *albis fibris*, cujus folia in pratis paludosis quasi innatant aquis, & flos tantum ex illis emergit: dicitur etiam *Ranunculus triphyllos*. Floret Junio & Julio.

Veteribus fuit incognitum, & nullus ferè Practicorum huius mentionem facit, præter *SIMONEM PAULI*, qui herbam hanc mirè commendat à vi scorbutica in *Quadripart. Botan. pag.* 157. Modernis est familiaris satis ab usu in morbis chronicis. Saporis est admodum acris, instar piperitidis & nasturtii, turget enim sale volatili acerrimo simili antiscorbuticarum herbarum; adeoque valdè commendatur in cura scorbuti, in qua etiam ipsi cochleariæ solet præferri, dum dicitur, quod ei scorbuto succurrat, quem usus cochleariæ intactum reliquit. Unde apud Danos, qui scorbutum agnoscunt pro morbo endemico, in frequenti est usu pro cura scorbuti, vel solum, vel cum cochlearia. Conferatur & *BARTHOLINUS Cent.* 4. *Epist.* 14. *pag.* 57. cui jungantur *acta Haffniensia Vol.* 3. *pag.* 123. ubi usus hujus Trifolii in pluribus affectibus planè euporistus deducitur. Imprimis singulare remedium est in tumoribus pedum scorbuticis, & ubi metus est hydropis scorbutici. Ratione salis volatilis acris convenit etiam in malis, quæ ex acido in primis viis oriuntur, in malo hypochondriaco, colica, sanguinis cruditate, bilis inertia, & similibus aliis cum scorbuto complicatis: sicuti non rarum est, latentem scorbutum, arthritidem deteriorem reddere; de quo vid. *M. A. N. C. Ann.* 4. *p.* 133.

Præter *Preparata*, spiritum, & Essentiam, in Infuso admodum convenienter usurpatur, sive vino infundatur, & in eodem maceretur, sive sero lactis depurato, præsertim caprillo, usurpari potest; nunc solitariè, nunc simul cum aliis permistum.

Aqua ejus est acerrima; quæ destillata cum rore majali externè Cosmeticum est in nævis faciei, penetrando & mundificando ab excrementis, in poris per insensibilem transpirationem vel sudorem restitantibus.

Præter hoc præsto etiam nobis est

TRIFOLIUM ARVENSE LUTEUM CORNUTUM.

TRifolium hoc dicitur *Cornutum*, quod cornicula quasi habeat, in quibus semina concluduntur. Passim crescit, sed speciatim in Medicina usum nescit.

Offert se etiam nobis *Trifolium exoticum Hedysarum triphyllon Canadense Cornuti*.

TRITICUM.

TRiticum fructus, frumentum omnibus cognitum, subministrat, *semen* nempe, *Farinam*, & *Furfures*.

Semen propter substantiam gummosam temperatam oleosam magis esculentum est, quàm officinale, cum potius in alimentis soleat habere locum, quàm in medicamentis; nihilominus *farina*, uti reliquæ farinæ omnes, usurpatur *externè* à Chirurgis in cataplasmatis discutientibus, emollientibus, dolores mitigantibus, & suppurantibus; item aspergitur erysipelati, vel sola cum charta cœrulea, ubi farina quidem parum facit, sed potius charta tincta aliquid præstat; vel admiscetur aliis pulveribus, qui adsperguntur in erysipelate, cum pulvere nimirum florum sambuci, cretæ, sacchari Saturni, cerussæ &c.

Furfures vim habent abstersoriam, adeoque usurpantur in lotionibus capitum tineâ affectorum, in achoribus, favis & similibus capitis ulcusculis, in quibus lotionibus cum aliis permiscetur.

Paratur ex Tritico *sal volatile*, quod, utut sit coloris albi, nihilominus expertus *ROBERTUS FLUD in Tract. ubi de Anatomia panis & tritici*, refert; quod hoc sal album expositum soli in vase clauso acquirat colorem hyacintheum & rubineum; quod potest occasionem dare meditandi de colore rubineo in massa sanguinea.

In mentem hìc venit artificium panificii, quando ex hac & aliis farinis fiunt panes, non tantum pro usu & esu communi, sed etiam medicati, quibus præter vim nutritivam inest vis medicinalis: Sic v. g. fit *panis tartarisatus*, qui est detergens, incidens & abstergens crassam ac viscidam pituitam in ventriculo & intestinis.

Fit ejusmodi panis ex floribus farinæ, sive sit secalina, sive triticea, & loco salis additur tartarus albus. Quidam faciunt *panes solutivos*, quando scilicet in pavimento furni coquunt medicamentum purgans, & postmodum panem in illo coquunt; unde acquirat ex furno vim purgantem & laxativam, quæ inerat plantis purgantibus: ita famulus cujusdam rustici per accidens fuit purgatus ex pane decocto in furno, in quo priùs arefecerat esulam, quæ est fortissimum purgans. Item potest fieri *Panis solutivus* ex commistione cujusdam medicamenti purgantis cum pasta, ex qua fieri debet panis: ita pueris solet componi pasta panis solutiva cum pulvere Rhabarbari: de quibus videatur *BARTHOLETUS in Encycloped. Med.* & quidem, *Hygienis p.*2. Sic alii faciũt *panes medicatos ad malum hypochondriacum*, quatenus scilicet miscent cum massa pulverem radicis ari, & sic fit egregius panis medicatus conducens in malo hypochondriaco.

Inter *Præparata* est *Aqua destillata*; est etiam *Oleum*, de quo dicit *AUTOR*, quod soleat parari, quando imponitur triticum laminæ. Modus est hic: Multum tritici imponunt laminæ ignitæ, terunt, & per expressionem eliciunt Oleum, quod laudatur valdè in impetigine, tanquam egregium cosmeticum & abstersivum.

TUSSILAGO.

TUssilago, Germ. *der Hufflattich*, dicitur à quibusdam *Filius ante patrem*, quia hujus flos verno tempore solet prodire ante folia; usitatissimè apud Practicos & in officinis vocatur *Farfara*, & præparata exinde, e. g. *aqua farfaræ*, *syrupus de farfara* &c. *Ungula caballina* etiam dicitur propter figuram, quâ repræsentant ungulam caballinam folia.

Virtutes quod attinet, id nominis, quod vocetur Tussilago, obtinuit à Tussi, cui specificè mederi dicitur cuicunque, imprimis illi, quæ oritur à mucilagine crassa, quam sistit. Planta enim temperata est, subacris, adeoque læsionibus partium pectoris internarum dicata, in specie, ubi in affectibus pectoris opus est expectoratione, in tussi, pleuriticis, in vomica pulmonum & empyemate, excoriationibus à catarrhis, & aliis pectoris affectibus chronicis, in quibus vi temperativâ & vulnerariâ Decocta magistralia & Oxymelita pectoralia utplurimum solet ingredi; unde Decoctum Tussilaginis secretum fuit *LINDANI* contra Asthma.

Ad hæc in sua crasi succus ejus tartarum bolarem continet, ut observavit *LUDOVICI Pharm. p.* 757. ratione cujus acrimonias contentorum pectus lædentium absorbet & mitigat. Loco nicotianæ fumum foliorum tussilaginis exsiccatorum tubulis quidam per os attrahunt contra phthisin, & pro sistendis catarrhis seu exsiccanda lympha bronchiorum & pulmonum: quibus foliis contusis quidam addunt succinum & semen anisi, & præferunt hunc fumum fumo tabaci; sed præferendus est Tabacus.

AUTOR dicitur, quod folia recentia imposita prosint in ulceribus calidis & inflammationibus; & rectè: sed melius est, si contundantur, ut fiant succulenta; unde volunt, quod conveniant contra incipientem gangrænam. Novi pauperculam, quæ in ulceribus mamillarum solis foliis tussilaginis contusis usa restaurata est.

Quod dixi de Tussilagine cruda, dicendum quoque est de *Essentia*, *conserva*, *aqua*, *succo*, & ex *succo foliorum parato syrupo*.

VALE

U.

VALERIANA.

Valerianæ, Germ. *Baldrian*, octo species, vobis jam demonstrandæ præsto sunt.

1. *Phu majus*, quo nomine Græco *Valerianæ* frequenter appellantur ex autoritate DIOSCORIDIS, cui non notum fuit vocabulum Valeriana.
2. *Phu Verum*, seu *Ponticum*, seu *Valeriana hortensis major*, quæ est *flore rubro*, seu *Theriacalis*.
3. *Valeriana Græca*, *flore albo*.
4. *Valeriana Græca Dodonæi*, *flore cœruleo*.
5. *Valeriana sylvestris major Dodonæi*, seu *Phu vulgare*.
6. *Valeriana sylvestris minor*, seu *Phu minimum*.
7. *Valeriana rubra Dodonæi*, seu *Indica flore purpureo*.
8. *Valeriana rubra*, seu *Indica flore albo*.

Harum *quatuor species* in officinis debent *esse usuales*; *prima* nempè, *secunda*, *quinta* & *sexta*; quæ duo posteriores non differunt in forma externa, nisi quod illa sit major hâc. Habent odorem & vim aliqualem aromaticam, ceu Angelica, vel etiam levisticum.

Radices harum usitatæ sunt, & virtute alexipharmaca seu sudorifera pollent, in specie *hortensis*, dum per sudorem expellunt malignitatem; unde in peste & morbis pestilentialibus commendantur. Deinde solet etiam esse uterina & morbis uterinis, à mensibus & lochijs provenientibus, solent succurrere. Singularem vim antiepilepticam ex COLUMNA annotavit PANAROLLUS *Pent.* 1. *Obs.* 23. Crebriùs etiam in usu est ad roborandum visum, adeoque singularem vim habet ophthalmicam, si sc. pulvis radicis valerianæ internè usurpetur quotidiè: Vid. TABERNÆMONTANUS *in Herbario p.* 456. ubi habet quædam de viribus hujus Valerianæ contra imbecillitatem visus, & curiosam historiam refert de aurifabro, lectu & observatu digna, *Es Werden alle Geschlechte des Baldrians* &c. in curandâ certè visus imbecillitate mirabilem habet successum, unde meretur *locus modo citatus*, qui videatur; hoc enim in casu vix simplex tale habetur inter Vegetabilia, quale est Valeriana: Euporiston est mulomedicorum hæc valeriana pro conservandis jumentorum bonis oculis. Vim diureticam quoque habet.

Extrinsecùs observavi, quod talia recentia pedibus ex podagra tumentibus & dolentibus imposita, omni mane & vespere reiterata, soleant egregiè sistere dolorem.

Superiùs memini aliquando, ubi *de simplicibus veneficiis resistentibus* quod sit primaria ex illis Valeriana: id quod intelligendum est de sylvestri majori, seu Phu vulgari: & facultates hujus resistendi veneficiis videre possumus in *Appendice* KARRICHTHERI. *Krater-Buchs*, ubi habet quædã medicamenta contra veneficia, in quibus Phu hoc est basis, seu primarium Ingrediens remedium. Aliàs usus hujus plantæ est rarus. Vidi tamen *aquam ophthalmicam* ex hac planta sæpius cohobando destillatam, quæ mirè deprædicabatur, non tantum in ophthalmia, sed etiam nebulis, maculis, & albuginibus oculorum tollendis.

Reliquæ virtutes omnes, quas AUTOR tribuit Valerianæ, similiter firmo & experto stant talo.

VALERIANA RUBRA DODONÆI seu INDICA.

Flore purpureo & albo in hortis tantum, tanquam exoticum colitur, de cujus usu nihil constat.

VERBASCUM.

Verbasci variæ sunt species: *album*, *luteum*, & *nigrum*. Usitatum tantum est *latifolium vulgare luteum*, *mas*: crescit in magnam altitudinem, & provenit ubique in locis cultis. Dicitur *verbascum quasi Berbascum* seu *Barbata*, quod sit planta barbæ instar undique lanuginosa, German. *Woll-Kraut*, itidem ob folia lanuginosa; unde *Thapsus* quoque audit *barbatus*: Dicitur etiam *Candela regis*, seu *Candelaria*, Germ. *die Königs-Kertze oder Blume*, uti vocant nostrates mulierculæ, quod candelæ instar erectæ crescat. Græcis dicitur φλόμος ab urendo, quod veteres in elychniis suis hocce verbasco usi fuerint, unde & Germanis *Brenn-Kraut*.

Usus ejus *internus* est rarus: *externè* tantum *Flores* ac *Folia* pro scopo blandè anodyno, temperativo & emolliendi cerbrò adhibentur; vires enim habent sedandi dolores quosvis partium externarum, imprimis verò, si verbascum hoc cum chamomilla, linaria, vel floribus sambuci, usurpentur; sic etiam est ingrediens *olei anodyni Mynsichtii compositi*. Contra tormina ventris, sive sint colica, sive dysenteria, unà cum floribus chamomillæ, vel cum sacculis, vel fomenti formâ applicati, sunt experti. Tenesmo, præprimis dysenterico, & doloribus hæmorrhoidalibus, mirè conducunt. Prostat & in hunc usum suffimigium Verbasci; paratur & exinde fotus, si flores vel planta hæc, aut sola aut unà cum floribus chamomillæ & sambuci in aqua simplici, vel lacte vaccino, vel vino coquantur; aut sacculis inclusa pro dictis affectibus leniendis dicto modo applicentur; sicut & FORESTUS *l.* 23. *Obs.* 6. refert, se expertum fuisse in quadam muliere, in qua dolorem hæmorrhoidum, nullis aliis remediis juvantibus, sedavit fotu ex Thapso barbato seu verbasco, & semine hyoscyami in aqua cocto, ex quo subitò cessarunt hæmorrhoidum vitia & dolor. Sæpius, quod notandum, vocatur Thapsus barbatus hæc planta apud Autores, quàm Verbascum. Imprimis conveniunt, ubi tenesmus oritur ex nimia hypercatharsi & dysenteria, qui est periculosus curatu: quod testatur, præter alios Practicos, *la* MONIERE *in Tract. de dysenteria cap.* 5. *p.* 169. RHUMELIUS *in suis scriptis p.* 419. valdè commendat fotus ex sacculis verbasci, foliis quercus & anserina coctis in lacte contra tenesmum. Suffimentum ex floribus verbasci expertum contra tenesmum videbitis apud MYNSICHTIUM, quod potiùs ob terebinthinam operatur.

Præterea quoque flores verbasci in clysmatis anodynis, in dysenteria & tenesmo dysenterico usitatis, adhibentur propter succum mucilaginosum; mucilaginem enim suggerunt suaviter temperantem ac lenientem; cujus clysteris formulam in tali casu elegantem & valdè expertam videbitis in SENNERTO *l.* 3. *Prax. cap. de Tenesmo p.* 415. Præter vim in cura Tenesmi, post Linariam certè primatum obtinent in hæmorrhoidibus cæcis ardentibus, vel in quibuscunq; hæmorrhoidum & ani affectibus: sic v. g. nimium fluxum hæmorrhoidum specificè compescunt flores verbasci in aqua ferrariorum vel vino adstringente decocti, & instar fotus ano applicati: Vid. *Praxis* SENNERTI *P.* 3. *cap. de hæmorrhoid.* uti etiam *Praxis* RIVERII. Ad hæmorrhoides cæcas, earumque dolores, egregium est experimentum MYNSICHTII, quod habet *in Armamentario pag.* 133. Ubi parat pulverem ex verbasco calcinato, permistum cum rhabarbaro, qui impositus hæmorrhoidibus cæcis, earum dolores ac tumores brevi curat. Propterea ne aloe hæmorrhoidibus noceat, sunt, qui eandem cum succo verbasci, aut hujus loco violarum temperare solent. STARICIUS *im Helden-Schatze*, ceu experimentum expertissimum in contusione tendinum & nervorum, commendat & applicandum suadet succum verbasci cum foliis contritis, quæ imposita huic malo optimè prosunt, dolorem sistendo, & tumorem discutiendo. Eæ imprimis mulieres, quæ gratam flavedinem suis conciliare volunt capillis, solent flores verbasci immittere lixivio, quo se pectendo & irrigando capillos, similem flavi coloris gratiam illis inducere satagunt. Verbascum ergò pro usibus modò dictis colligendum est in plenilunio Junii aut Julii antequam flores decesserint, tunc enim tempus balsamicum, ubi maximâ pollent virtute.

Radix verbasci dicitur etiam *radix* ῥευματικὴ, à rheumate, seu catarrho, quia instar amuleti appensa specificè prodest ad affectus catarrhales præservandos & curandos: quam vim amuleticam, applicandi rationem, & operandi modum videbitis in HARTMANNI *Praxi Chymiatr. cap.* 21. §. 5. In genere solet adhiberi ad affectus ani, in quibus fusus est TABERNÆMONTANUS, qui videatur.

Porrò & rectè *Oleum florum verbasci* per infusionem paratur, quod vel solum, vel mistum cum oleo scarabæorum, dolores ac tumores hæmorrhoidum egregiè lenit ac mitigat; post lini enim oleum nullum est melius.

Oleum Verbasci, quod ex floribus per deliquium in sole parandum monstrat AUTOR ex MATTHIOLO. Præparationem videre potestis in SENNERTO, ubi tractat *de arthritide p.* 34. & 37. Nempe:

℞. *Flor. verbasc. contus.*

Indantur vitro, claudendo & soli exponendo, atque ita intra duorum mensium spatium liquor habetur: post in furno vitrum massæ panis inclusum coquatur pro singulari anodyno in quibuscunque doloribus, speciatim doloribus nimiis arthriticis, in quibus liquor hic oleosus digestus est euporiston.

De hoc liquore florum verbasci dicit STOECKERUS *in Praxi*, quod sit ars mirabilis & expertissima in dolore podagrico & dentium: Vidi inquit, & feci hunc liquorem. Similiter *ex floribus sambuci* talis *liquor* elicitur, optimum euporiston in erysipelate.

Superiùs dixi, quod Verbascum hæmorrhoides retardet, & dolores compescat: propterea quibusdam in usu est, quod aloen pro usu interno cum hoc succo imprægnant & imbibunt, & faciunt Aloen verbascatam, ut impediatur excretio, dolor & tumor hæmorrhoidum.

VERBENA.

Hæc *Verbena*, item *Verbenaca*, Germanis *das Eisen-Kraut* dicitur, propter *florem rubiginosum & obscurum*: Græcis ἱερὰ βοτάνη, *planta sacra*, eò quod olim in Idolorum sacrificiis, eorumque aris coronandis, ceu planta sacra adhibita fuerit, imprimis apud Romanos: quo de videatur MAJOR *in Tractatu* seu *Inventis novis*, ubi *de inunctione verticis*, item TERENTIUS *Comœd.* 1. Sed hæc nihil ad nos.

Cõsiderabimus potius virtutes Medicas; & quidem AUTOR dicit, quod partum facilitet; quod ego non credo, quoniam abortum præcavet. STROBELBERGERUS *de Febribus*, *Radices verbenæ* cum *carduo benedicto* & *asaro* in vino *coctas* commendat ad febres intermittentes. Aliàs usus ejus internus est rarus; *exteriùs* tamen admodum laudatur pro usu cephalico, præsertim contra cephalalgiam imprimis chro-

chronicam, & quæ extra febres contumacissimè affligere solet, in qua mirè à pluribus commendatur, speciatim propter observationem curiosam FORESTI, quam habet *l. 9. Obs. 52.* (quem locum etiam allegat AUTOR) ubi constat, horrendam & desperatam cephalalgiam plantâ hâc recenti contusâ, recens in sacculo amuleti loco de collo suspensâ, incantamenti instar fuisse penitus sublatam; de qua vi amuletica in dolore capitis vid. HARTMANNUS *in Pr. Chymiatr. l. 2. c. 1. §. 13.* Ex hoc tempore semper specificè fuit commendata in affectibus capitis. Planta autem recens, sive sola, sive cum radice Rhodia, de *qua superius*, vel etiam pulvere zedoariæ, in formam Cataplasmatis contusa tantum capiti dolenti circumligatur; quod etiam facit Decoctum ejus, vel solum, vel cum chamomilla. Interdum solent fieri Emulsiones ex semine papaveris, nucleis persicorum & similibus, pro externo usu cum aliquo liquore instar epithematis, fronti & temporibus applicandæ in dolore capitis; loco cujus liquoris optimè potest addi Decoctum radicis rhodiæ vel verbenæ, & sic fiunt Emulsiones magis appropriatæ ad compescendos capitis dolores. Contra incantationes quoque aliàs laudari solet. Plura videbitis apud AUTOREM, quæ habet *de virtute Verbenæ*.

Porrò *Pulvis* hujus *plantæ* cum pulvere radicis Rhodiæ mixtus in cephalalgia quoque adhibetur.

Sunt nonnulli, qui ceu experimentum, empiricum tamen, laudant succum verbenæ cum vino ante paroxysmum intermittentium assumptum; cum tamen meliora prostent, hæc missa facio.

Ex succo ejus expresso & inspissato fit *Extractum*, quod cum hyoscyamo, vel opio in linimenti formam redactum, temporibus in cephalalgia applicatur. B. D. MICHAELIS succum verbenæ nonnihil inspissabat, ejusque ℥j. olei semin. hyoscyami expressi, vel olei seminis papav. expressi ʒß. addendo, faciebat *unguentum*, quod fronti & temporibus illinebat in doloribus capitis scorbuticis gravioribus.

Aqua destillata à nostratibus mulierculis frequenter propinatur mulieribus gravidis ad præcavendum abortum, in quo est egregia: imprimis si cum ista misceatur præparatus succus è cancris fluviatilibus; vel etiam, si ipse pulvis cancrorum fluviatilium in illa aqua assumatur; aqua enim sola, sicuti etiam soli cancri, sunt specificum ad præcavendum abortum. Externè solet applicari in epithematis capiti contra cephalalgiam.

VERMICULARIS.

Vermicularis seu *sedum minimum*, item *sedum vermiculare*, aliàs etiam *Illecebra*, planta est è *sedis* planè singularis. Cum enim aliàs seda communiter vim habeant refrigerandi ac humectandi, hoc è contra succo gaudet acerrimo, ac valdè calefacit. Crescit in muris, parietibus & locis saxosis ac arenosis per totam æstatem.

Saporis est acerrimi, penetrantis & acrioris longè, quam persicaria, piperitis, armoracia &c. unde & Germ. *Mauerpfeffer*, ob acrimoniam suam volatilem salinam, vocatur, & simillima est illis, quæ est in plantis antiscorbuticis; unde internè cum aliis antiscorbuticis, tanquam singulare & maximè expertum remedium, in cura scorbuti & mali hypochondriaci adhibetur; ita ut in scorbuto curando D. MICHAELIS nunquam potuerit satis commendare: in quo ipso, uti etiam aliis affectibus, quantum valeat, conf. *M. A. N. C. Ann. 6. pag. 49.* Alii in febribus scorbuticis chronicis recipiunt plantulam hanc, & cum aceto vini contundunt pro exprimendo succo, quem usurpant ante paroxysmum, ita ut aliquando succedat vomitus, quo facto liberantur à febre: hoc modo quidam, qui per 11. septimanas; quidam, qui per 6. cum illa conflictarunt, curati sunt. In aliis non per vomitum, sed per sudorem & insensibilem operationem eædem profligantur; si ergo vomitus non sequatur, expectetur sudor: Videatur SIMON PAULI *in Quadr. Botan. p. 353.*

Decoctum gargarisatum multum prodest in laxitate & putredine gingivarum scorbutica corrigenda. Prætereà usu amuletico, quod AUTOR habet, in sacculo collo appenso commendatur ceu experimentum insigne in febribus intermittentibus chronicis, tertianis in specie. Vim hujus amuleti vel centies à se & suo Parente probatam fuisse retulit mihi quidam junior Medicus: Ubi non absurdum videtur, si ei camphoræ ʒj. vel ʒij. addantur propter volatilitatem; sic febres fugat, præmissis præmittendis; nisi tamen scorbuti ratio simul habeatur, semper recidivam patitur æger. Denique planta etiam hæc contusa rubificat cutim instar vesicatorii, sicque adhiberi potest instar vesicatorii.

Succus vermicularis acerrimus expressus cum vino, aut aceto vini assumptus, nimiâ acrimoniâ adeò vellicat fibras ventriculi, sicque violentissimum excitat vomitum, eumque non frustraneum. Unde ratione hujus vomitus solet commendari succus ante paroxysmum febrium intermittentium; novi enim qui hocce vomitorio rusticum quendam à febre quartana, item tertiana intermittente, quæ jam per 10. septimanas afflixerat ægrum miserè, liberavit. Alius per 6. septimanas similiter cum eadem conflictatus, per hoc ipsum sine vomitus sequelâ curatus fuit. Conf. M. A. N. C. Ann. 4. Append. p. 54.

Externè succus hic cum pauco melle vel aliis subactus contra scorbutum oris & gingivarum est egregius, dum ratione salis volatilis acris aciditatem putredinosam in laxis gingivis corrigit, & gingivas firmat & consolidat.

VERONICA.

Veronica Germanis vocatur *der Ehren-Preis*, tanquam planta & gloriâ & honore digna. Variæ hujus sunt species, quas inter usurpatur communissima: habet *florem* vel *purpureum* vel *cæruleum*, & sic porro, & cum teucrio & chamædry facilè confundi solet. Ipsa planta nota satis est, cujus *Folia* & *Flores* sunt in usu.

Simplex est amarum, adstringens, sed simul abstergens, speciatim egregiè vulneraria est, & imprimis pulmonum nocumentis, tam exulcerationi quàm vulnerationi, conducit; ex quo usu vocatur etiam Germanicè *Grund-Heyl*: Vulnera enim & ulcera ex fundamento sanat, purificat, & consolidat. Præterea est simul diuretica elegans, ac nonnihil sudorifera existit. Diureticam, & hinc calculi curativam vim videbitis *in M. A. N. C. Ann. 1. Obs. 107. p. 245.* Sed præ cæteris usibus pectori, pulmonum obstructioni ejusque læsionibus confert. Certum est, eam mucum viscidum & crassum, ramos asperæ arteriæ obsidentem, attenuare, & si quid in pectore est læsum, vi vulnerariâ egregiè id corrigere; hinc in omnibus ferè potionibus pectoralibus & vulnerariis adhibetur cum fructu: Et uti in Praxi Nephritica & Thoracica egregiè solent conspirare; ita etiam hæc planta non tantum in pectoris vitiis, sed etiam in renum malis, ut in renibus à sero acri corrosivo plus minus exesis, & à calculo exulceratis, in urinæ suppressione, &c. egregia præstat. Contra exulcerationes viscerum incipientes, imprimis pulmonum in pleuritide, propinatur satis frequenter. Deinde in affectibus lienis commendatur à quamplurimis Veronica, ceu singularis planta in corrigenda duritie, orta ex infarctu vasorum. CRATO, *trium Imperatorum Archiater*, per experientiam specificè laudat eam in Colica, sive internè sub potus aut decocti forma assumatur, sive clysteribus incoquatur, & ita applicetur. Denique observatum quoque est, Tyrolenses, utpote bronchocele, non verò strumis (nam differunt hæc) laborantes, non se tantum, verùm etiam porcos suos eodem morbo laborantes & obnoxios, decocto & pulmento hujus veronicæ sanare.

Externè vulneribus & ulceribus curandis inservit: Ulcera enim maligna, inveterata & cacoethea mundificat & ad sanitatem perducit, teste HORSTIO *in Dispensatorio*: clysteribus incocta & applicata in colica convenit.

Aqua in tussi chronica, & colica, est usitatissima.

Aqua spirituosa, *spiritus*, & *Essentia* in iis, qui laborant copiosis excrementis in bronchiis pulmonum, pituitâ nempe crassâ & viscidâ, multum conducit pro adjuvanda expectoratione, ubi scilicet inanis est ejiciendi conatus, dum incidendo phlegmata, eorum expectorationem facilitat.

In promptu etiam jam est

VERONICA SPICATA *seu* ERECTA *flore cæruleo.*

Quæ malè & pessimo consilio ab aliis inter Lysimachias refertur. Conspirat usu pectorali ac vulnerario cum veronica vulgari.

VICIA.

Offert se *Vicia multiflora*, Græcis ἀφακη, ut & *Vicia segetum siliquis hirsutis*, quæ est viciæ species. Differt aliàs vicia multiflora ab Araco, quod *viciæ semina* equidem sunt *rotunda*, sed *ad lentis formam compressa*; *Araci* verò *semina simpliciter rotunda*.

Plantæ sunt sylvestres, & nondum in officinis receptæ.

VICTORIALIS.

Victorialis alio nomine etiam vocatur *Allium montanum*, & primâ fronte statim apparet, quod *species* sit *allii* & *ceparum*, quas plantas odore & sapore prodit; unde ad eosdem usus commendatur, ad quos reliqua allia, uti dicit AUTOR. Ergo cum sit rara, lubentiùs & frequentiùs subsistimus in allio vulgari.

VINCA.

Vinca pervinca, Germ. *Singrun*, *Ingrun*, aliàs etiam usitatiùs vocatur apud Practicos *Clematis Daphnoides*. Egregia est planta, utut rarò præscribatur ab autoribus. *Variæ* ejus sunt *species*: *flore albo*, *purpureo*, & *cæruleo*. Præ cæteris convenit, quæ est *flore cæruleo*.

Inter vulneraria primaria & principaliora usurpatur internè & externè in vulneribus & ulceribus, in potionibus vulnerariis, in quo usu non cedit veronicæ, nisi quod magis adstringat; unde commendatur præ aliis vulnerariis in sputo & mictu cruento. Interim nihilominus solet laudari similiter ad ciendos menses. Aliàs ejusdem naturæ, atque adeo promiscui usus & effectus est cum virga aurea, pyrola, ophioglosso, lysimachia, Consolida Saracenica, nummularia, geranio, pilosella, vel auricula muris Autoris.

Exter-

Externè conveniens est in vulneribus consolidandis & ulceribus mundificandis. *AGRICOLA in Chirurgia parva p.*905. specificè commendat hanc vincam pervincam in tumore & inflammatione uvulæ & tonsillarum, si ejus Decoctо crebriùs os colluatur, dum ita dicit: Vinca pervinca est herba adeò exquisita in qualibet afflictione corporis, & imprimis in inflammatione uvulæ & tonsillarum, ita, ut melius remedium non reperiatur; debet autem colligi in medio Septembris, &c. Lac extractum revocat: Medicus enim quidam *in Manuscripto quodam* ait; quod planta cataplasmatis formâ uberibus applicata ad proventum lactis copiosum parandum faciat; dorso verò applicata, ubera omni lacte privet.

Succus vincæ pervincæ solet permisceri clysteribus in dysenteria, ubi opus est consolidatione internorum ulcusculorum in intestinis; sicut adhiberi etiam solet ad compescendas hæmorrhagias quarumcunque partium.

VINCETOXICUM.

Vincetoxicum ita dictum est, quod Toxica, seu venena vincere soleat: Observatum enim est, insectula nonnulla, foliis hujus Vincetoxici insidentia, torpida & quasi semimortua esse facta. Græcis ἀσκληπιὰς dicitur, ab autore ejus *ASCLEPIADE*. Vocatur etiam *Hirundinaria*, Germ. *SchWalben-Wurtzel*, quo nomine imprimis apud Paracelsum & Practicos venire solet. Non tamen confundenda hæc planta cum Chelidonio majore. Hujus duæ sunt species; *flore nigro & albo*; quas inter flore albo convenit imprimis.

Radix est albicans fibrosa; plures enim fibræ ex uno cespite prodeunt, saporis acris amaricantis, odore fragrante gravi, abundat sale volatili sulphureo, & proinde planè est polychresta, & egregiè sudorifera, & alexipharmaca, simul etiam diuretica, cujus Decoctum in morbis malignis multum valet ad ciendum sudorem & expellendam malignitatem; quin & propter virtutem sudoriferam & sanguinis purificativam à nonnullis commendatur ad luem veneream, in qua in cerevisia vel aqua decocta, & crebriùs pro potu ordinario hausta, non leve affert levamen. Simile decoctum cum vino in specie, si quid aliud, appropriatum est, & magnarum virium remedium hydropis utriusque, *PARACELSO Autore*: scilicet ascitem curat per diuresin; Anasarcam verò per sudorem. Unde etiam *PARACELSUS* habet destillatum quoddam contra hydropem, quod ab aliis Medicis ceu expertum valdè commendatur, ex tartaro, hirundinaria, capite mortuo vitrioli, & spiritu vini. *Compositio* est talis:

> ℞. *Tartari vini rubri* ℔j.
> *Rad. hirundin.* ℔ß.
> *Colcothar. seu capit. mortui vitrioli* ℥viij.
> *Spiritus vini q. s. pro incorporatione.*

Destilla per alembicum.

Dosis est ℥ß. manè & serò sumptum pellit urinam, quam & fœtidam reddit. Assumi potest in vino Malvatico. Continuandum est per aliquot dies noctesque: nam primâ vice assumptum parum aut nihil operatur.

Præterea à Tyrolensium alpium incolis pro singulari habetur in curandis strumis, usurpando sæpius Decoctum herbę & radicis, quas etiam in porcis continuato usu curat. Conf. M. A. N. C. *Ann.* 1. *Obs.* 57. *p.* 155.

Externè usurpatur ad morsus viperarum & insectorum ictus, ut & in ulceribus mammarum, aliisque sordidis & malignis purificandis.

Extractum vel Essentia Vincetoxici, imprimis cum lumbricis terrestribus composita, sæpius assumpta feliciter curat hydropem; pellit enim urinam, & movet sudorem. Unde tam in ascite, quàm in anasarca multum prodest.

VIOLA PURPUREA.

Viola, eaque *purpurea*, alio nomine vocatur *viola Martia*: est satis cognita, imprimis ea, quæ odore suavi se commendat.

Florum horum odor consistit in parte volatili Mercuriali, adeoque parum in recessu habent. Temperatissimæ sunt naturæ, adeoque in lympha, aliorumque contentorum corporis acrimonia, præsertim salsa, temperandâ optimæ; hac ratione inter anodyna referuntur. Peculiariter pectus respiciunt & laryngem, & conducunt in affectibus faucium, laryngis, & pectoris, ex lympha nimis copiosa & acida aut salsa natis, v. g. in tussi sicca, in catarrhis tenuibus, has partes infestantibus; item asperitate faucium, pleuritide &c. corrigendis; & ariditate linguæ: dum enim leniunt acrimoniam salsam lymphæ, simul fluidam inspissant ac incrassant, ut citiùs sequatur anacatharsis, seu evacuatio per sputum. Quamdiu enim materia est tenuis, tamdiu frustraneus est conatus ejiciendi, & nimis difficulter evacuatur lympha; simul ac verò adhibentur temperantia acrimoniam lymphæ & incrassantia, qualia sunt violæ, jujubæ, sebesten, succus glycyrrhizæ & similia, res optimè se habet. Non secus ac in viarum urinariarum affectibus simili ex causa, sero nempè acriore, acidiore, aut imprimis salsiore natis, mitigandis, multi sunt usus: propter quam vim temperativam vulgò ad incrassantia materiæ pectus affligentis referuntur, & hinc in promovenda expectoratione sunt usitatissimæ. Hi flores colligendi sunt matutino præsertim tempore, quando eorum virtutes & volatiliorem substantiam nec calor solis resolvit, nec pluvia dissipavit; nempè dum madidi sunt adhuc & roscidi à rore matutino. Hoc modo collecti flores violarum vim habent moderatè laxativam; quoniam per alvum leniter & suaviter expurgant, & primas vias evacuant, uti omnia parata ex his floribus hanc habent vim. Hæc vis laxativa non tantum tribuitur violis recentibus, à rore madentibus, & ex his paratis remediis; sed etiam exsiccatis. Refert namque in *Pharmacia spagyrica POTERIUS*, quod pulvis violarum siccatarum ad ℨj. exhibitus egregiè purget & laxet: vid. *SENNERTUS in Paralipomenis p.* 82. & *PECHLINUS de Purgantibus p.* 51. Præterea cordialis vis tribuitur violis; unde numerantur inter quatuor flores cordiales: quales sunt flores borraginis, buglossæ, tunicæ, & violæ, utut moderni non immeritò addant flores calendulæ. Hinc adhibentur in affectibus dictis Melancholicis pro corrigendo humore melancholico, sive attemperandâ nimiâ aciditate: adhæc in bile atra corrigenda & attemperanda sunt usitatæ apud Autores; sicuti etiam reliqui flores cordiales.

Syrupus violarum simplex, qui ab *AUTORE* solutivus dicitur, paratur ex floribus matutino rore adhuc madidis: hic ad aliquot uncias propinatus leniter & egregiè purgat. Præscribitur in tussi, hinc in asperitate faucium & gulæ, uti etiam in gutturis & harum partium inflammatione. Singulariter etiam confert in exulceratione renum; quod etiam facit *compositus* cum jujubis & sebesten potentiùs, quæ simul etiam vim habent laxativam. *Syrupum violarum compositum*, elegantem, pectoralem, videbitis in M. A. N. C. *Append. pag.* 80.

Ex hac ratione collectis violis etiam paratur *Conserva violarum*. Pertinet huc *Conserva violarum Timæi laxativa* non inelegans, quam hoc modo præparavit:

> ℞. *Succi violarum rore matutino adhuc madidarum recenter expressarum* ℔j.
> *Mannæ purissimæ* q. s. ad cohibendum succum.

Ubi Manna resiccata fuerit, novum succum affundit, donec Manna nihil ampliùs succi recipiat; hinc in vase vitreo soli, vel blando calori exponitur ad aliquot dies noctesque, servaturque ad usum.

Dosis à ℥ij. ad ℥ß.

Blandè abstergit, & alvum egregiè laxat, atque in faucium asperitate, ariditate & squalore linguæ propter temperaturam suam magni est usus; in temperanda enim lympha, irrigante fauces, florum horum succus est decantatissimus; in promovenda etiam expectoratione pleuritica frequentissimi est usus.

Sunt, qui per fermentationem ex floribus violarum parare contendunt *Spiritum*, & hic ipse est pretiosus non minus, quàm spiritus rosarum.

Tinctura violarum elicitur ordinariò cum aqua propria ex floribus, de qua videatur *AUTOR*, & fit *tinctura purpurea*; sin verò huic tincturæ purpureę addantur aliquot guttæ spiritus vitrioli, fit *rubinea*: Nam proprium est vitriolaceis spiritibus, ut cærulea in rubra mutent. Hæc tinctura parata cum spiritu aut phlegmate vitrioli est egregia in affectibus massæ sanguineæ nimis calidis, seu in nimia incalescentia sanguinis: nam effervescentias febriles temperat & corrigit, sitim extinguit, & ventriculum non minus ac hepar egregiè corroborat. Dari potest à guttis 12. ad 20.

PETRUS JOHANN. FABER in suo Myrothec. spagyr. l. 2. *c.* 11. habet tincturam ex violis somniferam, seu anodynam, quam videbitis l. c.

Succus inspissatus convenit in tussi, asperitate ac inflammatione faucium, gulæ & gutturis, nec non ariditate linguæ.

Quod attinet *Herbam*, quæ vocatur Violaria, refertur inter plantas emollientes; hinc pro scopo emolliendi ordinariè adhibetur, utpotè cùm usus sit admodum frequentis in clysteribus & cataplasmatibus, alvum emollientibus & leniter subducentibus; item in lotionibus pedum, ubi opus est emollitione, vel aliquali somni provocatione & similibus applicandi modis.

Semen tandem sequitur, quod spirat odorem terebinthinatum, & nobile quoque est catharticum & potentius quàm flores. Præter vim alvum laxandi, singulare est in promovenda urina, quam blandè stimulat in paroxysmis nephriticis, estque egregium semen nephrocatharticum, vel, uti dixi, quod urinam pellit, simulque alvum laxat, & inter semina purgantia referri solet à nonnullis. Ex hoc semine paratur emulsio elegans cum aqua veronicæ vel violarum, quæ certissimè desperatam urinæ suppressionem quamcunque, sive sit ex arenulis, sive ex mucilagine crassa renes obstruente, sive sit ex aliis causis, tollit, alvumque obstructam moderatè simul solvit, unde & nephro-cathartica vulgò appellatur: confer. *AUTOR. l.* 2. *cap.* 54. *de Emulsionibus pag.* 203. Hanc emulsionem in retentione urinæ valdopere commendat *Crato & Hartmannus*; habuit tamen quasi secretum in tali casu, sive cum, sive sine caculo. Videre etiam possumus *Henricum ab Heer in obs.* 7., qui habet experientiam Ischuriæ ingentis obortæ ex ebrietate, curatæ per emulsionem seminis violarum purpurearum, factam cum aqua veronicæ, additis paucis guttulis spiritus vitrioli. Mulieri per 17 dies noctesque urina erat suppressa: tandem

dem irritis aliis emulsionem Cratonianam ex semine violarum præscripsi, eamque sic, excitatâ tamen epilepsiâ, à suppressione urinæ liberavi. Prodest etiam in affectibus nephriticis, in quorum paroxysmi principio, quando necesse est, ut simul alvus moderatè laxetur, emulsio hæc est conveniens. Determinari ulteriùs potest hæc emulsio cum semine papaveris, ubi magis dolorem lenire est animus. Commodè etiam additur lapis percarum pro corrigendo acido hostili; v. gr.

♃. *Sem. viol. purpur.* ℥ij. vel ℥iij. ad ℥ß.
& vel ex solo, vel addito *sem. papav. albi*,
vel *sem. litho-sperm.* (pro intendenda diuresi) ℥j.
cum s. q. *aquæ alkekengi*, vel *petrosel.* fiat *Emulsio*: adde
Aquæ Cinnam. spirituos. ℥j.
Lapill. percar. præp. vel etiam, quibus tamen præstant,
Lapill. Cancr. prep. ℨß. ad ℈ij.
Sacchari parum, misc.

Emulsio hæc propinata remedium erit suave diureticum in affectibus partium urinariarum, blandè simul alvum laxans, sicque duos usus simul præstans.

Denique succus veronicæ, quando inspissatur cum saccharo, & huic adduntur semina pulverisata violarum, pro tali casu in forma Electuarii est usitatus.

Præsto etiam est

VIOLA LUNARIA MAJOR.

Viola Lunaria Major, *flore purpureo & albo & quatuor foliis* constans, *siliquis majoribus sive latis*, Germ. *Mond-Veilchen*, ad differentiam illius oblongis & sinuatis capsulis prædita est, ac rarò invenitur. *Semen lunam* galeatam refert. Dicitur quoque *sinapi Persicum* ob saporem seminis acrem.

Usus medicus nullus est.

Sistit se porro in Horto Medico nostro

VIOLA MATRONALIS.

Viola Matronalis dicitur in specie *Hesperis Vulgaris*, *flore albo & carneo*. Dicitur autem *Viola Matronalis*, quia à matronis in hortis soleat coli.

Usum Medicum, quantum hactenus constitit, habet nullum.

Ulteriùs se jam offert

VIOLA NOCTIS.

Viola Noctis ita dicta, quoniam suaviorem tempore nocturno, quàm diurno, odorem præ se ferre solet. Vocatur aliàs *Hesperis Syriaca*.

VITIS.

Vitis primarium est inter omnia simplicia vegetabile, suggerit *Vinum*, *Acetum*, & *Tartarum*, in quibus sanè multa latent; sed de his suis locis. Hìc agemus tantum de planta, de qua aliàs scripsere JACOBUS HORSTIUS *Tr. de vite vinifera*, quod elumbe tamen scriptum est: PHILIPPUS JACOBUS SACHSIUS *à Loben-Keimb*, Medicus Uratislaviensis, Vir multiplicis lectionis, scripsit *Ampelographiam*, in qua omnia, quæ ad Vitem, Vinum, Tartarum, & Acetum faciunt, partim ex propria experientia, utut pauca, partim aliorum Autoritate, satis copiosè & prolixè, sed cum judicio non adeò insigni: BECHERUS verò *in Physica subterranea* optimus Autor est, & omnibus commendabilis: CONRADUS KUNRAD *in Medulla Destillat.* Rhapsodiam amat.

Cæterum præsuppono de vite & omnibus ejus productis ex TACHENIO, quod tota ex alcali & acido cum tertio sulphureo, scil. oleo, combinata sint, quæ mutatis mutandis ad totum regnum vegetabile applicari possunt. Acidum in vino se habet ut principium activum prædominans, alcali ut passivum, quæ duo, accedente utriusque quasi vinculo, sulphure nempè seu oleo, conjunguntur. Hæc ipsa cum terra & aqua omnem ludunt in vino tragœdiam, & plùs vel minùs, prout temperata sunt, varias induunt larvas, & quò plus sunt exaltata, eò meliora & volatiliora dant producta in vino. In maturis uvis, & musto hæc duo sunt temperata mediante tertio, oleo nempè sulphureo, adeoque dulcem habent saporem. In vino prædominatur acidum spiritu volatili temperatum. Dominatur hoc acidum magis in aceto, in quo spirituosum & oleosum quasi depressum: in fecibus verò dominatur alcali spiritu copioso temperatum. In tartaro æquali ferè vigore concurrunt alcali & acidum, utut, quoad saporem, acidum volatile se magis prodat.

Quæritur igitur de origine acidi tanquam principii præponderantis? Acidum in vino originem habet ex sale aeris Hermetico seu naturæ universali, omnium salium primo ente; quod sal uti vegetat omnia semina vegetabilia, ita & radices fœcundas reddit, ut inde germinatio & totius plantæ productio fiat. Hoc sal aereum universale cum pluvia terræ commixtum, aut etiam in ipsa terra, imprimis nitrosa alcalina, quasi magneticè attractum, ipsique confermentatum, constituit sal terræ centrale, ex quo vires & germinatio & vigor omnium vegetabilium, ex quo etiam acidum hoc in vino dependet. Jam ergo cum vinum, acetum, & tartarus participent de hoc sale aereo, hinc in iis non levis residet clavis penetrandi & resuscitandi metalla.

Quod attinet officinalia, ex his se offerunt primò Lachrymæ. Quando scilicet amputantur vitis palmites, liquor trunco exsudat, quem lachrymas vitis, succum item & aquam vitis appellant, qui simplicissima & defæcatissima aqua est, paucâ substantiâ gummeâ nonnihil acidâ imprægnata; ubi sanè mirum est, quod ex perdulci & homogeneo hoc liquore tot producta Democritea fiant. Impossibile est, posse ex Philosophia Aristotelis produci. Lachrymæ hæ multum sanè habent in recessu, quia primum quasi ens vitis revera sunt; unde optandum, ut in foro medico frequentiùs in usum veniant. Jam enim expertus sum, quantum valeant usu interno in febribus malignis, purpuratis etiam puerperarum; unde in febribus ardentibus frequentiùs usurpari deberent, additis tamen etiam appropriatis aliis. Qui phlogoses patiuntur, liquorem hunc usurpare possunt: habet quoque singularem vim nephriticam & diureticam & renum abstersivam, in qua laudatus fuit à Cnœffel. in M. A. N. C. Ann. 6. Append. pag. 125. adeoque singulare quid obtinet massam sanguineam in debita εὐκρασίᾳ conservandi. Externè in oculorum affectibus hic liquor vitis, ubi eorum abstersione & clarificatione visus opus est; quia ob blandissimum & volatile acidum suaviter hæc aqua purificat & abstergit maculas, nebulas tollit, & obscuritatem visus corrigit; subtili enim sale volatili est imprægnata. Notetur tamen, quod in ophthalmia non prosit propter aciditatem, sed saltem ad nebulas & maculas; distinguendæ enim sunt causæ. Quin & humor aqueus liquore hoc restitui potest, teste HEINRICO *ab* HEER. Sunt etiam, qui commendant externè contra maculas & impuritates faciei, ceu cosmeticum. Tandem & tartarum, ejusque sal fixum, beneficio hujus liquoris volatilisare volunt; quod non adeo impossibile est.

Succedunt *Folia*, quæ vacantur Pampini, uti etiam Capreoli. Recentia saporis sunt subacidi, succo tamen blandè acido volatili turgent, & exinde aliquali simul vi adstrictoriâ, & fibras partium contractoriâ gaudent, in qua fibrarum contractione legitimus partium tonus consistit; unde non tam contra diarrhœas, lienterias, dysenterias, vomitus & similes affectus valent, uti habet AUTOR, sed & vi stomachali appetitum dejectum restituunt. Externè contra æstus capitis, à sanguine ebulliente ortos, commendantur, plantis pedum applicata, pro conciliando suavi somno, & aquæ pro pediluviis ordinariò coquuntur.

Succus ex his foliis tantum expressus valdè cōmendatur ad picam, seu appetentiam depravatam prægnantium, dysenteriam, diarrhœam, vomitus, & similes affectus. Externè capiti applicatus solet restinguere æstum, ac temperare cephalalgias, ex nimia mora in sole vel loco calido contractas.

Aqua ex his foliis recentibus & tenellis adhuc destillata in pica gravidarum valdè convenit, sive sola, sive cum Miva cydoniorum permista, adhibeatur: specifica quoque est in purpura puerperarum, additis tamen etiam appropriatis aliis.

Ex foliis & sarmentis incineratis elicitur *sal rubrum*, quod continuâ agitatione tamdiu calcinandum, donec albescat; hinc cum atinuâ agitatione solvendum, & coagulandum; quod aliàs *tartarus Philosophorum* vocatur: vid. BASILIUS VALENTINUS *Testam. pag.* 260. & TENZELIUS *Exeg. de Auro potabili*. Inter cauteria solet referri.

Flores vitis egregiè ob odorem reficiunt spiritus nostros, unde hos omnium cordialium præstantissimos esse dicunt. Tempore illo, quo vitis floret, dicitur non facilè reperiri bufones, & cum floribus vitis singularem inimicitiam habere: quod etiam habet GLAUBERUS *in suis scriptis*.

Sequuntur *Fructus* & *Uvæ*, quæ sunt duplices: vel *maturæ*, vel *immaturæ*. Hæ vocantur Agrestes, & sapore austero gaudent; unde constringunt & constipant, uti reliqui fructus immaturi omnes. Ergo ubi opus est adstrictione, commodè possunt usurpari; rari tamen sunt usus.

Paratur ex iis *syrupus de agresta* pro usu adstrictorio.

Illæ, scilicet maturæ, sunt vel recentes vel exsiccatæ. Recentes turgent principiis salinis, sed per fermentationem sub maturatione subactis, oleo tamen volatili temperatis: fermentatione enim concurrunt acidum & urinosum, unde mutuâ temperaturâ fit adeò, ut accedente sulphure sapor dulcis & suavis evadat: Hæc ita se habere, experimur omnes, cum subinde, si comederimus uvas recentes, soleant generare flatus, & inde concitare borborygmos ac murmura abdominis, & diarrhœas, quæ accidunt ob renovatam fermentationem. ZACUTUS tamen LUSITANUS *in libr. 2. Prax. admirand. observ.* 131. valdè commendat usum uvarum maturarum rore adhuc madidarum in affectibus stomachi & aliis: singularis est observatio & digna lectu.

Magis autem pro usu Medico conveniunt Uvæ exsiccatæ seu Uvæ passæ, quæ sunt Uvæ vitis, vi caloris, sive furni, sive solis exsiccatæ; aliàs uno nomine vocantur *Passulæ*; & sunt vel *majores*, vel *minores*: Passulæ majores *Zibebæ*; minores *Passulæ Corinthiacæ* dicuntur, & hoc

hoc nomine solent præscribi. Hæ ipsæ passulæ quæcunque, imprimis minores, revera nihil aliud sunt, quàm *mustum* quoddam *concentratum*, seu phlegmatis exhalatione condensatum, relictis & adhuc præsentibus ipsis salibus activis, à quibus dependet fermentatio. Unde ex his contusis cum aquâ affusâ parari potest egregium *vinum*; quo ipso innuitur, quod adhuc contineant duo salia, sulphure connexa atque temperata; sicut etiam destillatæ saltim *spiritum acidulum* & *oleum empyrevmaticum* suggerunt, ad instar musti.

Quoad usum, passulæ aliàs propter æquabilem acidi cum alcali & copioso oleo misturam temperatæ sunt, indeque conveniunt in temperanda massa sanguinea, aliorumque succorum in corpore acrimonia, à quocunque sale excessivo orta, indeque in lymphæ acrimonia, & inde faucium & pectoris affectibus, in quibus adest tussis nimia, asperitas & raucedo, ex lympha acri & acida, valdè conveniunt: unde incoquuntur passulæ in nodulis & potionibus magistralibus pectoris; sicut & in partium urinariarum pathematis demulcendis & mitigandis sunt optimę: hinc etiam sunt nutritivę, & aliqualiter pinguefaciunt. Cum enim admodum temperatæ sint, sanguinis crasin in debita temperatura conservant; & temperatâ ita acrimoniâ chylum copiosum temperatum roscidum, pinguem ac oleosum suggerunt. Item crudę sæpius comestę in hemorrhagiis narium copiosioribus ex fluxilitate & acrimonia sanguinis quasi scorbutica, sunt egregium remedium.

In specie autem conveniunt, ubi ex acrimonia sanguinis salsa provenerit atrophia: quam vim non tantum JOEL *in Praxi* laudat; sed etiam aliquot experientiis comprobat RIVERIUS *c.* 4. *Observ.* 37. 43. & 44. Id quod imprimis erit conveniens, si assumatur cum amygdalis dulcibus excoriatis; hę enim habent vim nitrosam & abstersivam: Sic & quibusdam decoctum passularum cum rad. Cichorii iis, qui ad phthisin inclinant, & in marasmo phthisico seu contabescentia corporis, convenientissimum est.

Dum supra dixi: quod passulę conveniant in massa sanguinea & cachecticis affectibus corrigendis, idem est ac dixerunt veteres; quod sint hepaticę, & conveniant in confortando hepate; stante illorum hypothesi de sanguificationis munere, hepati delegato. Unde in quacunque sanguinis dyscrasia corrigenda, & ejusdem eucrasia conservanda, sequens habet Electuarium non inelegans SOLENANDER *conf.* 11.

♃. *Passul. Corinth contus.* ℔j.
Pulv. rhabarb. ℥ß.
Sacchari ℥j.

Misce in consistentiam *Electuarii*.

Usus sit ante pastum cochlearis mensurâ plus minus, pro varietate circumstantiarum, ad conservandam sanitatem. Incredibile est, inquit SOLENANDER, quàm multum hoc electuarium prodest, blandè alvum subducit, primas vias purgat, & sanguinis crasin egregiè corrigit ac emendat.

Simile *Electuarium ex passulis* habet etiam HORSTIUS Pater *l.* 4. *observ.* 31. aliquantisper cum aromatibus magis compositum, expertum in cachecticis & hydropicis affectibus. Aliud ad hypochondriacum malum paratur ita:

♃. *Passul. Corinth.* ℥vj.
Crem. tartari ℥vj.
Sal. tartar. ℥iß.
Rhabarb. elect. ℥iij.
Cinnam. acerr. ℥j.

Misce, fiat *Electuarium*

Cæterum Passulæ comestæ & passulata omnia blando fermentationis motu explicando spicula salina, moderatè intestina stimulant, & simul fæces emolliendo alvum laxant: unde hypochondriacis & scorbuticis & gravidis maximè conveniunt pro alvo aperta servanda, optimo cum consilio; quia sunt temperata. Pro hoc scopo convenit imprimis Vinum laxativum passulatum TIMÆI in *Cas.* 3. *libr.* 3. *pag.* 113 Ad cujus imitationem

♃. *Passul. minutim in mortar. contus.* ℥iß.
Ebulliant in *aqua simplici* s. q.
Colaturæ fervidæ ℔iß. infunde
Fol. senn sine stipit. ℥iij.
Flor. violar. p. iij.
Crem. tartari ℥j.

Stent in loco calido per noctem ad dissolut. tartari: Colatura D. S.

Potio laxativa pro una vice.

Potio est gratissima, quæ quantitate vitri ordinarii hausta egregiè alvum laxat in affectibus hypochondriacis.

Observetur, quod passulæ præscribantur exacinatæ: Nam acini vim habent adstrictoriam leniter, & hinc etiam leniter vim pellendi urinam, quod non semper est conveniens; nam sæpius præscribuntur pro scopo laxativo: Cum autem mustum habeat vim laxandi, inde & passulæ obtinent vires alvum obstructam & induratam reserandi.

Passulę ulterius egregiam vim obtinent compescendi sitim. Non enim in omnibus affectibus conveniens est medicamentum vel acidū, vel copiosæ aquæ ingurgitatio: Sitis namque oritur ex acri salivâ & aliis humoribus, infestantibus linguam aut guttur: V. gr. in hydrope, cachexiis, & scorbuto, ubi est intensissima sitis propter acrimoniam salivæ & lymphæ, & non licet aquosa assumere, hæc enim augent sitim; nec acida, quippe quæ quam plurimos, tam in intestinis quàm massa sanguinea, inducunt affectus. In talibus ergo casibus, ubi non commodè usurpantur aquosa, vel acida, conveniunt passulæ & decoctum passularum pro compescenda siti; quoniam acrimoniam salsam, exque illa productam sitim corrigunt, & etiam dum temperant acrimoniam humorum, indeque obortas effervescentias compescunt, adeoque moderatè refrigerant, & in multis affectibus propter acrimoniam humorum nimiam conveniunt.

Externè in alvi obstructione commendari solet clyster, qui fit ex passulis coctis in jure vituli, deinde colatis & expressis per linteum; ex qua expressione fit Enema in fęcibus induratis, & longa alvi retentione à quiete nimia & potu parco, imprimis in gravidis, uti dixi.

Omnia hæc de uvis passis dicta, applicanda etiam sunt ipsis *Passulis Corinthiacis*, quibus illę ipsæ longè magis conveniunt.

De cætero, cum passulæ, uti dictum, sint mustum concentratum, hinc & fermentatio in iis excitari, & beneficio hujus potus vinosi admodum suaves, instar vini Malvatici seu Hispanici, inde præparari possunt, pro eucrasia sanguinis & sanitate nostra optimi: v. gr.

♃. *Passul. contus.* q. v.

infunde in *aqua calida* q. s. addatur parum *sacchari*, quod simul promovet fermentationem, vel fęcum vini aut cerevisiæ; ita brevi post turgescunt, & fit Vinum instar Hispanici.

Nam non solùm ex passulis & saccharo fermentando suave fit Vinum; sed etiam ex his passulis cum pyris moschatellis fit *Vinum compositum*, egregium ad corrigendam cachexiam massæ sanguineæ, & utile in affectibus cachecticis. Uti etiam cum succo pomorum Borsdorffianorum si subigantur passulæ contusæ & fermententur, fit *Vinum compositum* suave & elegantissimum in affectibus hypochondriacis & melancholicis. Item si cum fruct. rubi idæi temperentur passulæ, elegantissimum habebitur vinum; modò observetur legitima fermentatio; nam in hac totius rei cardo vertitur. GLAUBERUS pro solamine navigantium concentrationem musti & cerevisiæ instituit: His scilicet abstracto phlegmate ad consistentiam mellis redactis affusâ aquâ per fermentationem deinde vinum vel cerevisiam recuperare intendit. Verùm negotium hoc non procedit; quia beneficio ignis omnis textura immutata fuit, adeo ut loco potus grati horridus prorsus proveniat; non secus, ac si spiritus vini Vino adderetur. Nam destilletur modò vinum, spiritus vini emergit: qui si additur iterum remanentiæ, non emergit potus vinosus, sed horridus; quia textura utriusque est immutata; ergo non amplius possunt permisceri. Hoc autem in passulis aliter fit, quia spontè sua exsiccatæ sunt: non tamen fit præcisè ex passulis solis Vinum tale, sed etiam ex aliis scilicet fructibus.

Rob passularum seu succus expressus & inspissatus valdè convenit in affectibus pectoris, in quibus adest tussis, asperitas nimia & raucedo, ex lympha acri & acida. Veteres concedunt prægnantibus, in quibus purgantia sunt periculosa: imprimis quando intumescit uterus, ut alvus adstringatur; uti etiam in fæcibus induratis, si hoc fiat, fit ex nimia quiete, vel pauco potu, quod contingit in vitam sedentariam viventibus, uti imprimis etiam in prægnantibus; ex his si adstringatur alvus, multum conducit rob passularum in eadem laxanda, ad magnitudinem nucis castaneæ assumptus; sicuti etiam ex rob passularum Electuarium polychrestum ad morbos chronicos, cachecticos, & eos, qui ad icterum vel hydropem declinant, conficitur, si

♃. *Pulp. passul. Corinth.* ℔ß.
Rhabarb. pulverisat. ℥ß. ad ℥vj.
Cinnam. ℥j.
Misceantur.

Capiatur dosi parvi cochlearis.

Convenit etiam iis, qui varis & guttâ rosaceâ ex causa interna corripiuntur.

Pro alvo laxanda in gravidis *Passulæ laxativæ* sunt optimæ, tam in forma humida, quàm sicca. Compositio autem harum est multiplex; nihilominus imprimis ita fieri possunt: Et quidem in forma sicca Passulæ laxativæ optimè fieri possunt, si hæ mundatæ irrorentur crebriùs cum emulsione scammonii, exsiccentur, & iterum irrorentur; idque toties, quoties placuerit, & prout remedium magis vel minus forte expetitur: hinc facilè paucis aliquot guttis olei cinnamomi aut macis aromatisari & asservari possunt:

Vel

♃. *Passul. min.* qv. v.

Coquantur, donec intumescant:

postmodum

♃. *Diagrydium dissolutum in vino albo*;

quod denuo inspissetur & pulverisetur.

Hujus pulveris ♃. ℈j. isque inspergatur
Passul. ℥j.

dum imprimis adhuc calent ex coctione: misceantur probè, & siccentur ad solem: sic enim optimè purgant, & grati atque eleganti sunt saporis.

Aliam

Aliam compositionem videbitis in ZWELFFERI *Pharm. Reg. Class.* 3. *pag.* 48. TIMÆUS in forma humida egregiam habet sequenti modo:

℞. *Passul. min. optimè mundat.* ℔ß.
affundit
Vini Rhen. ℔j ad ℔iß.
permittit in Infusione per diem noctemque:
addit manè
Sacchari clarif. ℥viij. vel ix.
post evaporat ad consumptionem vini, addendo
Resinæ jalappæ ℈jv.
Miscet in consistentiam *Electuarii*.
Dosis ad ʒß.

Passulæ autem magis *laxativæ* fiunt sequenti modo:

℞. *Fol. Senn.* ℥iij.
Crem. tartari ℥j.
Mechoacann. ʒvj.
Diagryd. ʒij.
Sem. anisi,
Galangæ, an. ℈iv.

Infundantur in *aqua simplici*, & ebulliant ad dissolutionem tartari & extractionem Sennæ: Colaturæ adhuc calidæ infund. *passul. min. contus.* q. s.

Stent in loco tepido, ut successivè evaporet phlegma ad consistentiam electuarii, quod in malo hypochondriaco pro laxanda alvo est egregium. Aliam compositionem habet ZWELFFERUS *loco allegato pag.* 47.

In officinis habetur *loch de passulis*, quod in asperitate faucium & pectoris, tussi sicca, aut etiam humida asperiore & raucedine usurpatur, & valdè convenit, præsertim cum rob vel syrupo papaveris albi mistum, vel sensim sensimque deglutitum. Temperat enim, acrimoniam demulcet, partes asperas & læsas restituit, & crebriorem tussim, mucique copiosioris proventum suspendit, adeòque, ut vulgò vocant, egregiè incrassat.

In Uvis passis continentur *Acini*. Hi uvarum acini expressi fundunt oleum instar olei olivarum. Quidam illos in pulverem minutissimum redactos in phiolis leni digestione aliquandiu foverunt, & quasi putrescere permiserunt, tandem ex illis sublimando Sal volatile elegans acquisiverunt. Non secus ac relatum fuit, quod acini baccarum juniperi per retortam igne aperto destillati cum oleo empyreumatico *Sal volatile* simul suggerant.

Expressas uvas sequuntur tandem *Vinacea*, cum quibus & urina non solùm ex cupro ærugo paratur in Gallia, ex quo postmodum tam singularis *spiritus* præparatur; vid. ZWELFFERUS *in Apologia*: sed etiam in usum quoque veniunt medicum, quia cum acinis collecta adhuc turgent principiis fermentativis vinosis; unde si incalescunt, odorem spirant gravem, & pro cura morborum externorum multum habent in recessu: scilicet in cura doloris ischiadici, scorbutici, & similium affectuum arthriticorum dolorosorum & paralyticorum, usurpatis vinaceis nil melius est; vel sub forma balnei sicci, vel cataplasmatis.

Balneum hunc in modum fiat: scilicet ischiadicus, spontè fermentando calefactis vinaceis, ad umbilicum usque insideat, expectando sudorem: aut membra arthritica, vel dolentes partes nervosæ & articuli imponuntur in vinacea per se spontè incalescentia; quando enim ad tempus steterunt, incipiunt fermentatione ad putredinem tendere, & incalescere. Videatur *Petrus à Castro*, qui propriam sororem, annos natam 18, desperato ischiadico dolore prorsus intolerabili laborantem, post infinita remedia, tandem per insessum corporis in vinacea recentia per se incalescentia curavit. Nempè vinaceis his in vasis probè compressis, donec intra tres vel quatuor dies vaporem calidum emiserint, ægram medio corpore immerserunt; quo ipso sudores egregiè moti fuerunt & hoc fecerunt præter propter per semihoram; quâ elapsa per horam iterum in lecto sudavit ægra; quo medicamento ter repetito, à gravi & diuturno morbo liberata fuit. Unde hoc oriatur, videmus egregiè explicatum in ZWELFFERI *Apologia contra Tachenium pag.* 204., qui derivat ex sale volatili vinaceorum per fermentationem exsuscitato; quod ubi ingreditur membra arthritica, corrigit acidum arthriticum evocando per poros cutis; quo evacuato cessat dolor, ab acido pungente & vellicante nervos inductus. Unde sal volatile vinacearum, dum corrigit acidum, & per poros evocat, sensibiliter quasi his affectibus convenit. Idem CASTRO *in suprà citata experientia* etiam hoc observavit, quod per talem insessum in vinaceis recentibus calentibus non tam curatus fuerit dolor ischiadicus; sed etiam menses cœperint fluere, qui per longum tempus restricti, per nullum aliud medicamentum potuerunt provocari. BORELLUS *Cent.* 2. *observat.* 42. *pag.* 145. tumorem testium chronicum cum inflammatione & rubore, ut & podagram ex causa frigida, iisdem per se spontè incalescentibus curatam refert. Sed semel in anno illud usurpandum est. Spontè tamen effervescant; hoc enim modo exaltantur salia volatilia: Si autem nolint spontè fermentare aut incalescere, tunc pro usu medico aspergatur parum de calce viva; sic facilè ad incalescentiam debitam reduci possunt.

Ipse tandem succus ex uvis expressus, *mustum*, per fermentationem abit in *Vinum*, de quo *infrà suo loco*. Saltim hîc fermentatio ejusdem consideretur, ubi duo occurrunt observanda: nempè

1. Motus; &
2. Eructatio flatuum.

Quod attinet motum, ille fit, quando acidum & alcali invicem pugnant, unde motus fermentativus: quando verò se unire & conjungere incipiunt, fit eructatio flatuum. Fermentationem hanc adjuvat calx viva inspersa, quia acidum & alcali occulta fovet. Impeditur verò eadem, si ferrum candens aut limatura Martis musto immittatur, quia ferrum aggreditur acidum vini, unde cessat omnis fermentatio. Sub unione hac acidi & alcali partes heterogeneæ extruduntur, quæ fundum petunt, & Fęces constituunt; in quibus luxuriat Alcali.

Sub fermentatione hac, accedente aere, volatilisantur partes vini oleosæ, & eructant copiosos flatus, & sic in spiritum ardentem abeunt. Quidam magnos alembicos doliis imponunt, & inijs spiritum vini condensare, eundemque capere satagunt: sed stolidum hoc est, quia admodum volatiles sunt, & ens novum, ut nullo modo coerceri possint; & si arctiùs coarctentur, omnia vasa disrumpuntur: Hinc ab HELMONTIO novo nomine *Gas* audiunt, quod mustum pariter ac cerevisia fermentans eructant. Tali Gas similes sunt flatus in corpore nostro. Naturæ autem sulphureæ est Gas istud; hinc & flatus corporis nostri facilè sunt inflammabiles. Ceterum, quando depuratur mustum, fit nova textura, *Vinum*, ubi alcali volatile prædominatur, in quo partes spirituosæ volatilisatæ sunt per fermentationem & volatilisationem sulphuris concreti. In musto autem nullus est spiritus inflammabilis, sed per fermentationem demum fit spiritus vini; quia est compositum quoddam ex principio sulphureo & acido, tantillum de alcali participante. Quò magis oleosa sunt vina, eò copiosiores spiritus suggerunt.

De his verò plura in *alterantibus secundariis*, ubi *de Vino agetur*.

Cum musto potest fieri *Tinctura Martis aperitiva*, si infundatur super limaturam Martis, donec probè impræegnatum sit atomis Martis; hoc facto decantetur & inspissetur in consistentiam mellis; vel extrahatur hoc cum spiritu vini, vel cum spiritu vegetabili quodam appropriato, & fiat *Tinctura Martis aperitiva*. Idem processus potest fieri cum succo pomorum Borsdorffianorum pro affectibus melancholicis & hypochondriacis.

VIRGA AUREA.

Virga Aurea, aliàs etiam ex usu Consolida Aurea, Germanis *Gulden-Gunsel*, *Gulden-Wund-Kraut*, dicitur. Datur vel *major*, seu *herba Doria*, aut *Panax Chironium*; vel *minor foliis non serratis*.

Consolida aurea vocatur ex usu, quod præsertim illa major inter vulneraria referatur, quasi scilicet auro non sit redimenda ejus vis vulneraria. Folia & flores sunt experti in vulneribus recentibus & inveteratis curandis, interno pariter usu atque externo, & quocunque modo vulnera contingere solent.

Præter vim vulnerariam habet etiam nephriticam, dum conducit in affectibus renum & vesicæ, sive sint arenulæ, sive mucilago, & hinc obstructiones seu exulcerationes: in omnibus convenit, cum simul urinam pellat. Observetur benè, quod vulneraria sint imprimis etiam Diuretica, quod aliquantisper potest lucem affundere, quomodo diuretica moveant urinam: scilicet in suo concreto eminet alcali non nihil salsum, cujus ratione Mercurium præcipitatum revivificant: hujus virtute usu interno omnia sunt diuretica, sanguinisque grumosi dissolutiva; item excoriationum & exulcerationum quarumvis, præsertim pectoris, correctiva. Ingreditur plerumque emplastra vulneraria & remedia chirurgica.

Succus hujus plantæ expressus & *inspissatus* loco balsami cujusdam vulnerarii nonnullis fuit in usu: Verùm in tanto horum apparatu vix adhibetur.

ULMARIA.

Ulmaria ita dicitur, quod folia ejus cum ulmi foliis conveniant: Dicitur etiam *Regina prati*.

Veteribus non fuit in usu: Modernis verò pro alexipharmaco ac sudorifero inservit; unde etiam in morbis epidemicis, malignis frequentis est usus, in specie in fluxibus alvi, diarrhœis & dysenteriis epidemicis, in autumno ut plurimum grassantibus, quia simul vim habet nonnihil adstrictoriam, & sic quasi ad tormentillæ naturam accedit: sicut & compositiones theriacales, *pulveres alexipharmacos*, *essentias* & *elixyria antipestilentialia*, ingreditur. SIMON PAULI *in Quadr. Botan. pag.* 452 summis laudibus effert, quippè quâ lethale vesicæ vulnus in puella curavit: Item in ossium fracturis propemodum immedicabilibus mira præstitit.

Multum laudatur aliàs aqua ejus ex Balneo Mariæ destillata à FABRO pro usu sudorifero, præsertim si vehiculi loco cum aliis medicamentis alexipharmacis in morbis malignis propinetur.

Extractum, quod video *in Pharmac. Quercetani*, sudoriferum pariter est, & ab AUTORE contra pestem & in febribus malignis commendatur.

Habetur etiam

ULMA-

ULMARIA PEREGRINA.

ULmaria peregrina seu *Barba Capri floribus oblongis*, *Drymopogum* propriè dicitur, German. *Wald-Bart*; sed planta hæc est penitus inusitata.

URTICA.

URticæ dividuntur in urentes & non urentes. Hæ vulgo dicuntur Lamia seu Galeopsides: Illæ verò in specie Urticæ, quæ satis solent esse cognitæ. In urentibus autem distinguatur vis caustica à medicamentosa. Caustica vis consistit in spiculis concavis, per quæ urticæ hæ liquorem peculiarem limpidum acrem, peculiari folliculo contentum, intra cutim & cuticulam figunt; unde ab ejus salina acrimonia fibræ irritantur, & hinc dolor pruriginosus ac vesiculæ excitantur: vid. LANGIUS, & *experimenta Noetericorum*, imprimis *Anglorum*, in specie HOCKIUS *in sua Micrographia Anglicè scripta*; item *Ephemerides Eruditorum*, qui observarunt per microscopia talia spicula concava, talemque humorem. HELMONTIUS autem putat, hoc à sale caustico provenire.

Virtutes Medicas quod attinet, Urtica urens minor, Germ. *die Heyter Nessel*, est dicata pulmonibus; Unde pulverisata folia urticæ solent commendari in pulmonum læsionibus, phthisin minitantibus, & affectibus pulmonum. Deinde experta est contra calculum, & in affectibus calculosis pulmonum, renum & vesicæ. In gangræna internè decoctum singulare quid obtinet, & ad quascunque hæmorrhagias valdè commendatur, uti omnes testantur Practici. FERNELIUS *in M. M.* annotavit, quod etiam alvum laxet.

Externè solet commendari singulariter contra gangrænam & hæmorrhagias quascunque, contusa & applicata. Item in nimio narium fluxu, ubi propter circumstantiā interna propinari nequeunt, adhibita extrinsecus folia urticę conveniunt; si scilicet contusa plantis pedum & volis manuum applicentur, & linteum aquâ frigidâ urticæ vel ejus succo madefactum, circa scrotum vel testes ponatur: & denique turundę ex gossypio vel etiam ex linteis paratę, aquâ vel succo urticæ immersæ, naribus indantur. Hisce enim externis brevi post narium fluxus intercipitur: vid. BORELLUS *Cent. 1. Observ. 95.*

Præterea *semen urticę majoris* lithontripticum est & calculum pellit: scilicet colligitur urtica semine maturo ante solis ortum luna crescente, & exsiccatur in umbra, donec spontè decidat: post in decremento Lunæ usurpatur. Dosis ʒj. Egregium est præservativum à calculo, tam pulmonum, quàm renum & vesicæ. Ne frigus noceat, solet ceu præsentaneum remedium commendari semen urticæ, cum sevo hircino, aut oleo laurino & cera illitum; sic enim nullum frigus sentiri inquiunt.

Succus urticæ nonnihil nitrosus est, unde internè in quibuscunque hæmorrhagiis compescendis usurpatur ab ℥ß. ad ℥iß. & ℥ij. Sic RIVERIUS *Cent. 4. observ. 81.* expertus est, quod succus urticæ ad ℥ß. propinatus, fluxum nimium mensium sistat: id quod etiam facit in nimio fluxu hæmorrhoidum, ad quamcunque hæmorrhagiam narium, ad exspuitionem sanguinis, ad vomitum sanguinis: vid. imprimis BORELLUS & RIVERIUS *Prax. lib. 4. cap. 8.* AMATUS LUSITANUS habet etiam egregiam experientiam hæmorhagiæ nimiæ, uti & mensium fluxus nimii, per succum urticæ curati: Sicuti folia urticæ contusa instar turundæ naribus applicata hæmorrhagiam narium optimè solent sistere. *Externè* verò succus ex herba, vel radice expressus cum linteis duplicatis applicetur loco affecto ad ulcera mundificanda, & contra ulteriorem gangrænæ progressum, uti & gangrænam ipsam curandam.

Aqua ex radice urticæ urentis destillata, & quidem cum spiritu vitrioli leviter acidulata, & frigida assumpta, vomitum sanguinis sedare dicitur.

Inter Urticas urentes jam etiam sese offert

URTICA ROMANA

URtica Romana *foliis crenatis & non crenatis pilulas ferens*, non est officinalis, sed exotica: cujus loco Urtica vulgaris major & minor adhibentur.

URTICA MORTUA. seu GALEOPSIS.

URtica mortua est, vel *minor foliis rotundis*, *floribus exilibus*; vel *major foliis triangularibus*: utriusque variæ species dantur; quarum quædam vocantur *Lamia*, quædam *Galeopsides*: *Lamia* sunt *majora*, *Galeopsides minores*. *Galeopsidum tres* dantur *species*, *flore albo*, *rubro*, & *luteo*, & promiscuè sunt in usu. Dicitur *Galeopsis*, quoniam flores quasi repræsentant galeam. Deinde quædam adhuc sunt *maculatæ*, quædam *non maculatæ*: *Maculata* vocatur ab Italis *Milzadella*, quæ est species urticæ mortuæ, & aliàs dicitur Lamium album maculatum: Milzadella dicitur, quoniam usurpatur ab Italis ad scirrhos, indurationes & obstructiones lienis, qui ab Italis vocatur *Milza*: vid. SOLENANDER *Consil. 12.* & ex eo SCHENKIUS *lib. 3. observ.* ubi *de splene*; uti etiam HARTMANNUS *in Praxi Chymiatr. cap. 178. §. 3.*

Apud nos autem cùm rariores sint lienis affectus, tanquam specificum contra fluorem album mulierum, qui dicitur aliàs *Gonorrhœa muliebris*, usurpari solet, imprimis si sclareæ vel hormino associetur; sive hæc gonorrhœa sit vera, sive notha. Assumitur aut conserva summitatum florentium, aut decocta in vino: etiam externè in pediluviis commendatur. Novi exemplum mulieris generosæ ante paucos annos decocto solo galeopsidos in vino albo curatæ, cum aliàs nullum conducere voluisset remedium.

Sequitur planta ab Autore neglecta, quæ vocatur

UVULARIA.

UVularia, aliàs *Hippoglossum*, rectiùs *Hypoglossum*, à quibusdam *Bonifacia*, est *Laurus Alexandrina baccis*, *pediculis adhærentibus*. Datur etiam *Laurus Alexandrina vera baccis*, *pediculis longis cauli affixis*, & *Laurus Alexandrina baccis folio insidentibus*: Ger. *Zapffen-Kraut* dicitur, quod in foliis ejus parvum foliolum, quod linguam quasi prominentem referat, enatum sit; hinc & Latinis *Bilingua* vocatur.

Posteriores lauri officinis sunt incognitæ; prior verò Uvularia, ejusque Decoctum, vi nominis ad gargarismate contra affectus faucium, in specie contra uvulæ prolapsum & nimiam laxationem, item contra phlogosin seu inflammationem laryngis, aut serosam aliqualē glandularum intumescentiam, à pluribus adhiberi solet. Sunt etiam, qui in hunc usum radicem & folia infundere potui, item infantulis ad præcavendam laxitatem uvulæ instar amuleti appendere jubent; sed fides sit penes experientiam. Postmodum in principio inflammationis uvulæ, item gangrænæ, cum aquâ veronicæ commendatur: vid. TABERNÆMONTANUS *in Herbar.* & JOEL. Eadem, quæ de ligustro dicta sunt in oris ac faucium affectibus, etiam de Uvularia à modernis affirmantur.

Z.

ZEDOARIA.

ZEdoaria est *Zinziber sylvestre latifolium*, cujus radix egregiè est aromatica, penetrans insigniter & polychresta, imprægnata copioso acri volatili sale, quod per destillationem patet; cujus beneficio aquam aromaticam oleo copioso suggerit: cui in India ex radice recenti destillatæ sal volatile nivis, aut camphoræ formâ innatat. Ex India ad nos defertur, & in plurimis ferè cum Gentianâ convenit; nisi quod magis oleosa existat, adeoque stomachica magis & carminativa sit.

Vi alexipharmacâ & sudoriferâ laudatur, adeo, ut internè theriacalibus remediis annumeretur, & imprimis Medicis commendetur, ut in ore eandem gestent, ægros malignis & contagiosis morbis infectos visitantes: de quo videatur imprimis RULANDUS *in Tract. de Febre Hungarica*: unde etiam quæcunque purgantia corrigere veteribus dicta fuit. Quin & ad vapores mineralium acidos & venenatos reprimendos adhibetur; vomitus etiam egregiè sistit; hinc vel metallariis, vel etiam chymiæ operatoribus crebrior usus ejus commendatur. Præterea egregium est stomachicum ad imminuendam & præcavendam imprimis pituitam, seu cruditatum acidarum proventum in stomacho, in quo aliàs ab HARTMANNO & LINDANO multum commendatur. Carminativa vis pariter ei inest singularis, uti aromatis omnibus, & quidem vix datur aroma, quod magis vel impediat, vel discutiat flatus, quàm Zedoaria. Præterea quoq; egregiè prodest in doloribus colicis & ventriculi, non secus ac muliercule nostrates contra passiones hystericas pulverem radicis feliciter usurpāt. Etiam puerperis mox post partum optimè exhibetur cum pane butyro illito, partim pro doloribus post partum sedandis, partim pro lochiis insimul promovendis JOEL commendat. Sic & vi sua aromatica convenit tussi diuturnæ, ab aere frigido externo contractæ, in aqua cocta. Lumbricos intestinorum potenter enecat.

Extractum commendatum est mulieribus pro ciendis mensibus.

Aqua Zedoariæ cum vino destillata egregiè est carminativa & stomachica in colicis, hystericis, doloribus post partum & aliis muliebribus affectibus proficua: vid. HOFFERUS *Herc. med. p. 131.* *Aquam Zedoariæ compositam* elegantem videbitis in *M. A. N. C. ann. 6. append. pag. 102.* Et egregium *Destillatum stomachicum ex Zedoaria* in HORSTIO *lib. 4. observ. 1. pag. 150. & observ. 28. pag. 266.* non quidem artificiosum, sed fructuosum.

Vinum & oleum sunt stomachica & singularia in colicis & hystericis affectibus, nec non in doloribus post partum.

Pertinet huc *Essentia Zedoariæ* per spiritum vini tartarisatum, qui exinde rubore coloratur, spiritus tinctus decantatur, & blando igne ad medietatem abstrahitur; quæ essentia in affectibus stomachi & intestinorum, in specie in colica & aliis ante dictis, proficua est.

Acetum Zedoariæ in peste, aliisque morbis malignis, egregium est remedium præservativum & curativum.

ZINZIBER, ZINGIBER.

ZIngiber aroma est exoticum ex *Cyperorum generibus* ex Indiis allatum, *congener Zedoariæ*, & ferè ejusdem saporis & usus.

Egregium est stomachicum, viribus ferè cum pipere conveniens; unde cruditatem acidam & viscidam in stomacho & intestinis solet absumere vel attenuare, liquefacere, & excrementorum promovere ejectionem. Convenit igitur in apepsiis, quæ post morbos chronicos plerumque supersunt, cùm ægri plerumque cruditates acidas, viscidas congerant, & omnibus stomachi & capitis affectibus per consensum stomachi, in vertigine senum, & oculorum suffusione notha (cùm ante oculos circumaguntur tanquam atomi vel muscæ) qui affectus pariter oritur ex stomacho. PLATERUS observavit, quendam post quartanam diuturniorem, ex cruditate acida ortam, apepsiâ gravatum, pulveris Zinziberis usu diuturniore se merè restituisse: Idem quoque refert, Pontificios post jejunii Quadragesimalis tempus cruditates ex piscium esu collectas, pulveris hujus usu optimè corrigere, & mala inde nata avertere. Præterea Decoctum sudoriferum est; unde ex Zinzibere & Guajaco fit insignis potio sudorifera, teste LANGIO *Comment. in Fabrum.* Denique Zingiber infarctum pulmonum attenuat, unde nonnulli addunt illud decoctis in parva dosi contra tusses inveteratas & imprimis asthmate chronico, aliosque similes affectus. Optimè corrigit folia sennæ; unde cum sennâ usitatè præscribitur in purgationibus.

In oculorum affectibus cum Zinzibere fit singularis *aqua ophthalmica*, quam vid. in HARTMANNI *Praxi Chymiatrica pag.* 104. §. 3. item BARTHOLINO cent. 4. Epistolar. pag. 5.

Zingiber in India seu China conditum est egregium stomachicum, & in omnibus stomachi & capitis, nec non oculorum affectibus, item in vertigine per consensum stomachi obortis, similiter corrigit.

Et sic erit Finis Alterantium Primariorum.

CLASSIS II. DE ALTERANTIBUS SECUNDARIIS,

quæ sunt

SUCCI, OLEA, LACHRYMÆ, RESINÆ, GUMMI-RESINÆ, GUMMATA, &c.

ABsolvimus Alterantia dicta primaria, seu quæ sunt desumpta immediatè ex herba, foliis scilicet, radice, cortice, ligno, semine &c.

Sequuntur nunc *alterantia secundaria*, quæ sunt quasi producta immediata istorum primariorum, & ut plurimum succi ex ipsis vegetabilibus collecti & concreti, partim naturâ, partim artis beneficio producti. Hi sunt sub duplici differentia vel *gummata*, vel *resinæ*. Ut plurimum autem colliguntur ex arborescentibus plantis, vel per spontaneam effluxionem, vel per incisionem. Cum ergo in omni arbore sit spiritus acidus, hinc & omnia hęc primò liquorem acidulũ, deinde oleosum dant, in quo est crasis eorum. Resinę omnes naturę sunt oleosæ: ergo in menstruis oleosis solvuntur, ut spiritu vini &c.

Gummata sunt varia: in hoc conveniunt, quod commodissimè solvantur in menstruis aqueis & aquæo salinis, v.g. aqua, aceto, vino, succo citri &c. utut in recessu multum de natura resinosa, vel salino-mucilaginosa esse soleant; de quo confer. ZWELFERUS *in animadvers. super Pharm. August. pag.* 128. Gummata resinosa sunt Ammoniacum, sagapenum &c. mucilaginosa sunt gummi cerasorum, tragacantha, &c. Resinæ sunt aromaticæ, v. g. terebinthina, resina animæ, pix &c. Constant sale volatili admodum oleoso, ab acido concentrato: Sic enim oleum destillatum anisi mediante oleo vel spiritu acido vitrioli coagulatur in momento in perfectam resinam; vel oleum vitrioli additum terebinthinæ, baccarum juniperi, macis, &c. mediante blandâ digestione dicta olea condensat in perfectam terebinthinam; adeo quod saltim terebinthinę sint resinę liquidæ; resinæ sint terebinthinæ condensatæ; utræque sunt salia volatilia oleosa ab acido concentrata. Gummata non ita pinguia sunt, quoniam in resinis plus olei; in gummatibus verò plus mucilaginis est.

In genere ergo Resinæ & Gummata nil aliud sunt, quàm succus vegetabilis nutritivus, phlegmatis separatione condensatus. Resinosorum gummatum nucleus est resinosa ista substantia, alterâ mucilaginosâ scilicet parte, ceu involucro, saltem addito: unde & illa resina spiritu vini commodè extrahi potest, nudâ mucilagine residuâ: & hujus resinæ ratione etiam à terebinthina ceu resina liquida, solvi possunt; pro usu præsertim externo.

Jam de singulis in specie inter quæ primùm se offert

ACETUM,

TAnquam spurius vini filius, de quo notum Plinii effatum, quod vini vitium vertatur in medicamentum: quod intelligendum est de Aceto.

Nihil enim aliud est, quàm

Acidum vini, in cujus substantia media successivè resolutum est fermentationis beneficio, sub qua ipsa fermentatione simul oleosa substantia attenuata parte acidâ magis manifestatur, parte verò pingui invertitur & occultatur, nõ secus ac ipse spiritus volatilis unà deprimitur & figitur. Est itaque acidum vini per continuatam fermentationem, & successivam acidi solutionem & attenuationem, unà cum reliquorum ingredientium textura alteratum & in talem liquorem mutatum, estque nihil aliud, quàm Tartarus liquidus. Idem enim vini acidum, si proprias fæces rodendo cum iisdem coaguletur, Tartarum constituit. In aceto ergo præter acidum in fluorem redactum, & phlegma illud probè diluens, spiritus vini & oleum, & alcali volatile adhuc abscondita sunt; & quidem quò generosius est vinum vel liquor, eò generosius dat acetum: vel quò spirituosior est liquor, eò acrius, eò acidius, & eò penetrantius fit acetum; adeo ut ex vino, ex quo per destillationem exhalavit volatilis spiritus, non fiat acetũ.

Acidum quod attinet aceti, revera hoc in sua textura cum cæteris ingredientibus potius nitrosæ, quàm vitriolicæ est naturæ, ut rectè hoc asserit LUDOVICI *de Sale Mercurii pag* 42.

Inesse autem aceto vini adhuc spiritum vini, patet tam per generationem, quàm per resolutionem: Si enim vinum in vase hermeticè clauso asservetur, acescit, in quo tamen propter clausuram nil spiritus euanuit, ut BECHERUS *pag.* 414. *in Phys. subterr.* & JUNGIUS *Doxosc. part* 2. *sect.* 1. *c.* 23. *asserto* 6. ostendit. Unde etiam ex tartaro & spiritu vini acetum generatum ostendit KIRCHERUS *de Ferm. p.* 97. adeò ut per simplicem μετάστασιν particularum ex vino fiat acetum: scilicet figuntur saltem particulæ volatiles spirituosæ in aceto, ita tamen, ut iterum volatilisari, & in pristinam libertatem vindicari possint; quod fit in solutione saturni vel coralliorum, per acetum facta. Unde concludendum: quò magis impregnatum est vinum vel liquores spiritibus, eò fortius & acidius fit acetum; quare etiam vinis vulgaribus, ut eò fortius dent acetum, solet infundi vel semen sinapi, piperis, semen erucæ, similiaque sale volatili acri constantia, ut exaltetur liquor minus generosus. Fundamentum consistit in hoc, quod ejusmodi subjecta, sale volatili impraegnata, augeant partes volatiles salinas liquoris minus generosi: unde auctis his, fortiùs congrediuntur cum acido, ex quo augetur fermentatio, magis subiguntur salia volatilia, & exaltatur aciditas, ex quo fit acrius & penetrantius acetum.

In fermentatione, quâ fit Acetum, dixi, quod à partibus acidis per fermentationem combinatis cum volatilibus, figantur partes salinæ & occultentur, non verò omninò exhalent, sed ligentur; uno verbo: quod partes salinæ spirituosæ occultentur, non verò exhalent, vel figantur tantum ab acido fixo. Probo: quoniam ex omni aceto potest de novo resuscitari spiritus vini; id quod monstrat, quod non omninò immutentur salia volatilia, sed saltem occultentur. Probo etiam hoc ipsum de resuscitatione spiritus vini, quando scilicet fit solutio saturni calcinati in aceto, vel coralliorum in aceto solutorum; hinc, inde paratum Saccharum saturni, aut sal coralliorum, si immitantur in retortam vitream, & leni igne destillentur, dant spiritum volatilem ardentem instar spiritus vini; qui non est ex corallis, neque etiam ex plumbo, quoniam impossibile est, ut iis insit, sed prodit ex partibus aceti, adhærentibus coralliis & saturno. Eo enim ipso, quo acidę partes rodunt corallia vel plumbum, fit ut ex arcto nexu acidarum particularum cum partibus terreis alcalicis coralliorum, vel plumbi, spiritus vini, ab acido antea concentratus, liberetur & fiat sui juris: hinc fit, ut prodeant particulę volatiles ab acidis liberatę, & antiquam suam formam vel spirituositatem nanciscantur: Est ergo impostura, quando alii ejusmodi spiritũ pro spiritu ardente saturni, vel spiritu coralliorũ venditant, cũ ex aceto regeneratus sit spiritus vini.

Inesse etiam in aceto alcali volatile, & oleum, pro vini natura varium, ostendit non tantummodò TACHENIUS *Hippocr. Chym. pag.* 124. & *in Clave Hipp. Chym. pag.* 88. sed etiam si magma ab aceti destillatione residuum inspissetur, prodit spiritus urinosus instar spiritus tartari. Clariùs hoc patet ex sale alcali quocunque, cum

aceto sufficienter saturato, ut fieri solet in præparatione salis vini essentialis seu terræ foliatæ Tartari: Nam si tale *alcali ab acido saturatum*, &, ut rectè vocat TACHENIUS, in *Tartarum regeneratum*, igne aperto destilletur, accipitur *spiritus urinosus* & oleum, simillimum isti, quod ex Tartaro habetur. Acidum ergo aceti mediæ est naturæ inter acidum volatile, & acidum fixum.

Cœterum non vinum solum, sed omnia vegetabilia quæcunque fermentari possunt, eorumque succi expressi fermentando acescunt, & acidum sui generis exhibent. Modum videbitis in WEDELII, *Pharm. pag.* 83. si scilicet fermentatione salia volatilia exaltentur & acido concentrentur, sicque acorem contrahant. Et non tantum *ex vegetabilibus nativis* fit *acetum*, sed etiam ex decoctis: ex nativis, v. gr. ex succo uvarum, pyrorum, pomorum, cydoniorum, & similium; sicut & ex decoctis & infusis fit tandem acetum. Quò pertinent *aceta* ex cerevisiis, & ex *quibuscunque infusis* parata: Recipiatur enim planta quæcunque, decoquatur in aquâ simplici, & in loco calido, vel sole exponatur, & acescet. Animalium partes, imprimis carnosæ, in acetum abeunt: sic v. gr. si quidam tempore æstivo decoquat carnem in aqua simplici, & brevi caro ista acescet, & acorem contrahet instar aceti. Mel etiam cum aqua simplici dilutum, uti fermentando vinosum potum suggerit, ita per ulteriorem fermentationem, quâ acidum resolvitur, pingue & spiritus magis invertuntur, in egregium acetum mordax & acre abit: quod à QUERCETANO vocari solet *Acetum Philosophicum*; quoniam usurpatur à chymicis in solvendis metallis & mineralibus: de quo vid. AUTOR. Potest tamen fieri etiam *acetum extemporaneum*, quod parandum docet SCHMUCK, *Thesaur. 2. secreto Phys.* 12. qui extemporaneum parat acetum ex cremore tartari acido & fæcibus aceti, aquâ affusâ; subitò enim fermentant & in acetum abeunt.

Ex animalibus etiam aliquid aceto simile obtineri potest: si enim tempore æstivo decoctiones carnis in aqua simplici asserventur, brevi acescent, acorem spirabunt, & acidum gustui manifestabunt.

Modus generationis aceti fit per fermentationem, dum scilicet in liquoribus per fermentationem, vel succo crudo, v. g. musto, volatilisantur partes subtiles, & blandè combinantur cum partibus acidis, & sic fit *Vinum*. Hoc quando superstat fæcibus propriis tartareis, quæ impregnatæ sunt copiosis partibus volatilibus & acidis, fit, ut partes fermentativæ fæcum sensim sensimq; agere incipiant in vino, quo fit ut vinũ fermentet, quâ fermentatione partes volatiles partim exhalant, partim à reliquis acidis figuntur & subiguntur. Dum ergo acidum figit, subigit, & assimilat spirituosas partes salinas volatiliores & subtiliores, fit ut Vinum interim degeneret in acetum: uno verbo, aceti generatio fit per fermentationem, quando partes salinæ volatiles non tam exhalant, quàm sensim sensimque subiguntur, & figuntur ab acido: quibus subactis fit acetum.

Qui plura cupit, videat SACHSIUM *in Ampelographia*, ubi multa reperimus de aceto, & ejus generatione; KERGERUM *in Tract. de Ferment.* ubi non ineleganter modum generationis aceti per fermentationem explicat; PORTZIUM *in anat. vini Rhenani*; item BECHERUM *Phys. subterran. lib. 1. p. 429. seq.* & HELMONT. *Tract. Tartarus vini pag. mihi 235. seq.* In putrefactione alcali, in fermentatione acidum, primatum obtinet. Quomodo acetum optimum ex vappa vini conficiendum, docet TACHEN. *Morb. Princ. pag.* 95.

Aceti partes non parum controversas optimè videtur declarasse VERBEZIUS, dum scribit *de Vitriolo contra Costellum pag.* 42. quod acetum non minus, quàm ipsum vinum, ex diversis partibus sit compositum. Nam acetum anatomiâ spagyricâ & resolutione artificiali ex retorta in leni balnei calore exhibet primò *spiritum* quendam *acidum* subtilissimum & volatilissimum in minima quantitate; deinde *phlegma*, quod insipidum; tandem *aquam subdulcem*; hinc tertio ignis gradu *liquorem acidum* vel *acetum destillatum*, quod metalla aliaque corpora duriora solvit; denique ultimo omnium prodit *oleum rubicundum fœtens & quasi sanguineum*; In capite verò mortuo remanet tandem *sal fixum* de natura alcalium. Et quidem iste spiritus volatilis subtilis, patum acidus, qui primus solet esse in destillatione, ob volatilitatem statim solet evaporare, exhalare & resolvi, nec, nisi adhibito debito ignis regimine, monstrari potest, aut saltem injectis iis, quæ effervescentiam excitant, qualia sunt sal tartari fixum, & alia alcalia: Nam subito motu & calore oborto, spiritus hic volatilis exhalat. Unde etiam jam GALENUS dixit suo tempore, quod vires aceti imminuantur coctione; & etiam ISAAC HOLLANDUS dicit, quod spiritus hic volatilis aceti sit millies subtilior ipso spiritu vini; quod intelligendum est non de communi spiritu, sed de illo, qui ex ignis regimine prodit; aliàs est acris & solvens. Plura qui vult de aceto, adeat imprimis SACHSIUM & KIRCHERUM, uti & SENNERTUM *in Paralipom.* ubi *de aceto & ejus generatione per fermentationem* quædam habet. Hæc de aceti natura.

Jam de usu quædam, qui est, vel *alchymisticus*, vel *Medicus*.

Quoad *usum alchymisticum*, vis ejus est decantata; solvit enim metalla aliaque corpora duriora: magis tamen laudatur acetum à sale & nitro abstractum; sicut & acetum cum sale ammoniaco acuatum, Menstruum non contemnendum est in usu Alchymistico.

In usu medico acetum magni est usus, tam internè, quàm externè: egregiè internè convenit contra venena varia, & resistit omni malignitati: Imprimis decantatissima à GALENI ætate usque ad hæc nostra tempora est vis aceti alexipharmaca, ac venenis resistiva, cujus *superiùs*, ubi *de nuce juglande & ruta*, injecimus mentionem; unde in peste nil melius est aceto; vix enim aliud adeò præservat à morbis malignis epidemicis, quàm acetum. Et sicuti vinum ratione sui acidi, quod idem habet cum aceto, tàm egregiè prodest in febribus malignis, ita ut in peste potus vini generosi matutinus non sit inconveniens præservativum; ita & acetum in præservatione à morbis acutis epidemicis malignis est optimum. Sic SYLVIUS in duplici peste Amstelodamensi ferocissimâ se præservavit solo aceti vini usu ad cochlear unum manè assumpti, ut nunquam illâ fuerit afflictus, utut sæpissimè peste correptos visitarit. Acetum tamen ex appropriatis & specificis in peste præservanda præferendum est simplici. Corruptionem viscerum internorum præcavet, corpusque ab internis putredinibus preservat: & quidem de usu aceti in peste & morbis venenosis vid. BARTHOLINUS *Cent. IV. Hist.* 13. ubi habet lectu non indigna. Tollit obesitatem, & homines reddit macros: imprimis quidem in tali casu convenit acetum scilliticum, item acetum rutaceum mistum cum aqua chalybeata: Hoc enim acetum valdè pollet reddere homines macros: sic refert CATTIERE *in Observat.* BORELLI *Observat. annexis pag.* 44. de quodam viro obeso, qui loco vini aceto utens in potu, adeò rursus extenuatus fuit, ut 78. librarum pondere decreverit ex usu aceti. Hinc etiam STEPHANUS *in Operibus Medicis pag.* 462. ad obesitatem tollendam nihil æquè prodesse dicit, quàm acetum scilliticum, jejuno stomacho quotidie assumptum; diureticum enim est acetum; & quidem nunc solitarium, nunc aliis additum, urinæ fluxum solet excitare. Acetum valdè convenit in discutienda crapula, & præservando ab ebrietate; ratio est, quoniam acidum figit spiritus vini volatiles sulphureos, narcosin spiritibus nostris & ebrietatem inducentes. Ex eodem fundamento etiam pulvis hepaticus rubeus vocatur Germ. *das sauere Pulver*, qui etiam prostat in nostris Officinis, propterea quoniam arcet ebrietatem, adeò ut, qui se illo præmunivit, possit duplo plus bibere: factus enim est ex spiritu vitroli & cremore tartari, quę figunt spiritus vini sulphureos, & ebrietatem impediunt. In stomachi affectibus acetum vini est egregium remedium; hinc in singultu, vomitu nimio & cholera, nausea & similibus, non incommodè aliis remediis, tam internis, quàm externis, additur. *Externè* in jam dictis & similibus stomachi affectibus cum pane, imprimis mellito, adspersis simul pulveribus nucis moschatæ & caryophyllorum, egregio cum successu applicatur: pro quo scopo *superiùs*, ubi *de Mentha*, dedi Cataplasma ex fermento & aceto. In curanda Grangræna, ulceribus putridis, malignis &c. maximum affert solatium: cujus fumus silicibus, vel lateribus candentibus infusus, laudatur in discussione tumorum serosorum hydropicorum & œdematũ: qua ratione etiam nõ minus egregius est ad tumores duros & scirrhosos, sicut acetum externè regioni splenis applicatum scirrhosos & induratos lienes dicitur curare, crassam mucilaginem incidit & sic duros lienes reserat. Blandè coagulat & sistit sanguinem; hinc in sistenda hemorrhagia narium linteum aceto madidum temporibus vel nuchæ circumponatur, cum vel sine bolo; vel bolus communis aut Armena subigatur cum aceto & fiat Cataplasma, sed applicetur fronti interposito linteo; & sic solet sistere hæmorrhagias etiam contumacissimas: Habui de hoc experientiam nuperrimè in quodam febricitante. Vel acetum applicetur scroto cum succo sempervivi mistum, & sic similiter hæmorrhagiæ cessant: quod acetum scroto applicatum solet etiam arcere ebrietatem, ut ebrius jam mox denuò fiat sobrius. In nimio autem mensiũ fluxu, aliaque hęmorrhagia uteri, vel solum, vel cum spermate ranarum, cũ spongia imponatur vulvæ; vel potest fieri in tali casu hæc mistura:

> ℞. *Spermat. ranar.* (quæ est egregia in hæmorrhagia) ℥jv.
> *Aceti rosac.* ℥iß.
> *Sperniolæ Croll.* ℈j.
> Misc. signet.
> Exterius applicandum.

Hæc mistura cum linteis duplicatis, vel multiplicatis applicetur regioni pubis vel vulvæ, & lumbari; sistit hæmorrhagias nimias & menses, atque lochia nimium fluentia, cum blandè coagulet sanguinem & constringat partes; unde sanguis non adeò est fluxilis, & fibris constrictis oscula constipantur, constringuntur pori, ne sanguis possit effluere.

Aliàs Acetum etiam narcosin corrigit: Ergo egregiè convenit in lethargicis affectibus naribus applicatum, uti & intrinsecùs cum castoreo assumptum; excitat enim potenter soporosos: Vel suffitus aceti è laminis ignitis naribus excipitur in lethargo, somnolentiis nimiis ex opio, ex fumo carbonum, aliisque inductis, præmisso interdum vomitorio; & subitò excitat ægros. Unde aceto præparatur opium à quibusdam, ut corrigat vim narcoticam nimiam; & si ex opio assumpto nimius insequatur somnus, præsentaneum est remedium haustus aceti. Externo olfactu & victu curat syncopen, si scilicet oriatur illa ex sanguinis nimia dissolutione & spirituum dissipatione, v. g. orta in balneis, exercitiis nimiis; in hac acetum olfactum, vel temporibus & pulsibus applicatum, est egregium: imprimis in tali casu convenit acetum liliorum convallium.

Porrò observetur, quod acetum interno usu noceat:

(1) Quidem melancholicis, seu qui abundant humore melancholi-

cholico, id est, acido præter-naturali, adeòque hypochondriacis & scorbuticis.

(2) Cerebro, oculis, articulis, & quibusvis partibus nerveis acetum & omnia acida sunt inimica. Unde etiam podagricis interdicitur acetum, quoniam auget acidum morsicans, & dolorificum.

(3) Nocet etiam macilentis & extenuatis, cùm vi resolutivâ & diureticâ homines obesos macilentos reddere soleat.

(4) Utero etiam, adeòque mulieribus, nocet in quibusdam, in specie fermentationes menstruas sistit, adeòque ad sterilitatem disponit.

Frequenter adhibetur in correctione medicamentorum, eorum imprimis, quæ suspicionem venenositatis ac vim obtinent nocivam corpori, ut sunt purgantia nimis generosa, & succi venenati: Horum purgantium generosiorum vis & venenositas cum consistere soleat in sale volatili acri; quod colliquefaciendo in massa sanguineâ venenositatem exerit; hinc fit, ut per aciditatem aceti corrigatur & mitigetur sal volatile acre, quoniam partes acres figuntur ab acidis, & sic fiunt remedium optimum. Id quod tàm de purgantibus, quàm aliis malignis valet, & locum obtinet.

Quæritur de aceto, tàm à Chymicis, quàm Galenicis: an frigidum? an calidum sit? Quidam prius asserunt, quia sit acidum: Quidam posterius, quia spiritum vini contineat; sed lis est de lanâ caprinâ. Nihilominus certum est, quod aceti aciditas sit singularis, dum blandè coagulat sanguinem, & nimiam effervescentiam compescit, sicque frigidis accenseri potest: attamen cùm spirituosis partibus constet, volatilibus & inflammabilibus, uno verbo partibus copiosis volatilibus acribus, hoc ipso egregiam simul vim obtinet calefaciendi. In genere aciditas aceti est tota peculiaris & nullo modo convenit cum aciditate fixa mineralium, v. g. Vitrioli; sed volatilis & penetrans & dissolvens, non adeò potenter coagulans aut constipans & constringens, uti sunt acida fixa ex mineralibus, imprimis ex sulphure. Propter hanc vim aceti volatilem nocivum est hypochondriacis, scorbuticis & melancholicis, quoniam nimis solet effervescere, & imprimis exaltare acidum succum in istis subjectis, quem Veteres vocant Melancholiam, & dicunt non inconcinnè; quod sicut acetum fit ex vino, ita *Melancholia* fit ex sanguine; unde commodè ab HIPPOCRATE dicitur *acidus succus*. Hæc Melancholia cum in subjectis melancholicis & hypochondriacis soleat efferari seu explicari ab aceto, non mirum, quod acetum interno usu adeò sit nocivum iisdem. Interim utut acetum putredinibus quibuscunque resistat, nihilominus utplurimum in aceto minutissimi sunt vermiculi celerrimi motus, utut non in omni: vid. SACHSIUS *in Ampelogr. pag. m.*538. KIRCHERUS *de Ferment. pag.* 99. WILLISIUS *de Ferment. pag.* 50. uti etiam BARTHOLINUS *supra dicto loco*. Eorum descriptionem videbitis in HOCKII *Micrograph. pag.* 217. Sicuti etiam muscæ ex aceto generari assolent: vid. BECCHERUS *Phys. subterran. pag.* 42. Nec quemquam deterreat, quod insint vermes in aceto; nam in frequentissimis nostris alimentis copiosissimi solent esse vermiculi; ut & in omni lacte, si diutiùs justo steterit, uberrimus fit vermium proventus. Sic rarissima est aqua fontana, in qua non inveniantur vermiculi per microscopium detegendi. Cerevisia alba triticea, Germ. *der Bruhan*, innumerabilibus scatet vermiculis, quocunque tempore per microscopium conspiciendis: rarum est mel quod non copiosos habeat vermiculos: in omnibus alimentis oleosis rancidis ac vetustis copiosissimi sunt vermiculi. Unde non nulli Autores sunt in hac opinione, quòd malignorum morborum malignitas consistat in tali progenie verminosa, quæ per erosionem, morsicationem, punctiones &c. inducat gravia illa symptomata, in morbis malignis occurrentia. Videre potestis de hac materia quæ habet KIRCHERUS *in Scrut. Pest. de Putredine animata*, & HAUPTMANNUS *in Tract. de Viva mortis imagine*, item *in Therm. Wolckensteirnensibus*, in quo *duæ* sunt *epistolæ scriptæ ad* FABRUM una, altera ad KIRCHERUM. Videatur etiam LANGIUS *noster in Commentar. super* JOHANN FABRI. PATHOLOGIAM, ubi hinc inde gravissimos morbos oriri dicit à putredine tali animata. HAUPTMANNUS *Tractatum suum inscribit de viva Mortis Imagine*; & est in eâ opinione, quasi mors sit ens reale in naturali morte, nec violenta, scilicet vermis infensissimus vitæ nostræ, minutissimus quidem, à quo fiat internecio. De his omnibus optimè judicat, MAUCUS MAUCI *in Tract. de* Philosoph. Veterum restituta, ubi tractat *de Putredine Animata in integra Sectione*. Concedit nimirum lubentissimè, quod in quamplurimis morbis sint vermiculi, in febribus malignis, pestilentialibus, petechialibus &c. Sic observatus est sanguis, venâ sectâ emissus, plenus copiosissimis vermiculis; item reperti fuerunt in carbunculis & bubonibus pestilentialibus; item quod emplastra his tumoribus pestilentialibus admota scatuerint & repleta fuerint copiosissimis vermibus. Unde etiam maculæ petechiales & scorbuticæ sunt progenies verminosa, secreta ex sanguine, & sub cute defixa. Nullum enim datur ulcus quocunque in loco, in quo non reperiuntur copiosissimi vermiculi. Elegantem historiam legi in Disputatione eleganti, ubi Respondens dicit; se vidisse aliquando mammam gravi ulcere affectam, quod fuerit difficillimæ consolidationis; unde in suspicionem venit vermiculo-rum, & ope microscopii se observasse dicit, quod pus fuerit verminosum & refertum vermibus; & licet multa remedia fuerint adhibita, nihil tamen profecisse: donec ipse curaverit per pulverem bufonum cum pauxillo arsenici fixi; hoc enim enecatis vermibus brevi post ulcus fuit consolidatum. Imò ipsa gangræna copiosissimos habet vermiculos, adeò ut observatum fuerit per microscopium, quod talis vermis ex gangræna extractus in charta subito alios 50. vermiculos produxerit, teste HAUPTMANNO. Quod dixi, rectum est judicium MARCI MARCI *de Putredine Verminosa*: quod vermes, consequens putredinis, non tàm sint causa morborum malignorum, quàm potius sint adjunctum, adeò ut morbi maligni & lethales esse possint nullis vermibus præsentibus, seu ut morbi isti sint lethales antè putredinem & misti resolutionem atque destructionem. Hæc occasione de Vermibus in aceto.

Sequuntur nunc *Præparata*; inter quæ se offerunt Aceta varia medicata simplicia, ut acetum scilliticum, rutaceum &c, & composita theriacalia seu bezoartica. *Aceta theriacalia* fiunt ex solutione theriacæ in aceto vini, præcipuè leni igne digeruntur & filtrantur: Vel possunt fieri ex infusione scordii, scorzoneræ, vincetoxici, rutæ, Zedoariæ, Zinzibetis, caryophyllorum, valerianæ, tormentillæ, & similium in aceto, igne leni digeri, & denique per filtrum depurari. Acetum ejusmodi theriacale in peste optimum præservativum & curativum est, imprimis si in cochleari uno pro dosi camphora soluta. Item experti usus est Acetum theriacale *Timæi*, cujus descriptionem videbitis in ejusdem Casibus. Est & Acetum, quod vocatur *Acetum solutivum magistrale Comitis Montaldi*, quod paratur, quando

♃. *Radic polypod. querc.* ℥iv.
Zinzib. ℔j.
Aceti destillati ℔vj.

Infundantur omnia per horas 24. fiatque expressio. Colaturæ addatur

Fol. senn. ℥iiiß.
Passul. mundat. vel exacinat. ℥iiß.
Cinnamom. ℥iij.

Infundantur in dictam colaturam per horas 24. in vase vitreo lento igne, & factâ coluturâ servetur usui.

Acetum destillatum commune nihil aliud est, quàm concentratum Acetum. Observentur autem destillandi encheirises, quod

(1.) Acetum, quo sæpiùs destillatur, eò fiat imbecillius: particulæ enim sensim mutant situm, & fiunt aquosæ.

(2.) Quod leni igne destillandum sit Acetum, ut separetur phlegma à reliquis particulis liquoris acidi fixi præcedentis.

(3.) Cavendum, ne nimis forti igne urgeatur Acetum: quod nisi fit, empyrevma contrahit, & ex acido fit amaricans.

Optimè destillatur per vesicam teste WEDELIO *in Pharm pag.* 80; sed observetur ignis gradus, ut nempè lentè procedatur, ne spiritus aceti unà cum phlegmate, quod aliàs antecedere debet, misceatur: hoc ut evitetur, phlegma priùs in Balneo Mariæ igne leni avocari, & residuum per vesicam destillari potest.

Sunt qui *Acetum destillatum fortissimum* ita parare solent:

♃. *Acetum*:

& blando Balnei Mariæ igne phlegma evaporare sinunt, addendo semper novum acetum, quoties lubet: ubi per evaporationem phlegmatis sufficienter acuatum fuerit, materia eadem relicta per cucurbitam in arenâ destilletur, & habebitur *Acetum destillatum* optimum.

Sunt qui etiam ex fæcibus vini destillant acetum, & dicunt, esse acre & corrosivum, teste KESLERO *in suis Processibus*.

Solet etiam *Acetum fortificari*, ut penetrantius & in solutione rerum efficacius evadat; si nempè acetum abstrahatur à nitro vel sale communi; sic enim admodum fortificatum iri asserunt: vel etiam si *aceti destillati* ℔j addatur *salis armoniaci* ℥ß, fit *Acetum* admodum *acre*, quodque etiam metalla solvere dicitur, teste RHUMELIO.

Si acetum destilletur ex cucurbita cuprea per alembicum plumbeum, fit *Aqua* quam vocant *Asclepiadeam*, quæ vim obtinet vomitoriam, & commendari solet ad multos morbos: videatur AUTOR *lib.* 2. *cap.* 38. *num.* 50.

Acetum radicatum seu *alcalisatum* fit, quando abstrahitur à capite mortuo calcinato, uti habet AUTOR. Rationem hjus rei dat non inelegantem SACHSIUS *in Ampelogr. pag.* 572., quod nimirum acetum habeat *duplex sal* in se; *unum volatile* quasi *ammoniacale* ex acido & volatili, quod cum aceto destillato transit; *alterum* verò sit *fixum*, quod cum aceto destillato sit animandum, ut sic fiat *Acetum radicatum*. Curiosum est quod HELVETIUS *in diribit. pag.* 95. 97. refert, quod ex aceto, sale & calce vivâ sal dulce instar sacchari Saturni fiat, idque inflammabile.

Tandem sunt *Crystalli ex aceto*, paratę eodem modo ut habet AUTOR, utut satis obscurè: nempè remanenti aceto destillato affunditur aqua simplex destillata, filtrantur, & evaporantur ad tertias, & sic frigido exponuntur, ut coagulentur in crystallos.

AMMO-

AMMONIACUM GUMMI.

HOc *Gummi Ammoniacum* ex *Lybia* Media Asiæ meridionalis ad nos defertur. Colligitur ex *planta* quadam *ferulacea fruticosa ammoniacifera*, uti habet *AUTOR*, ex cujus truncis effluit hoc gummi. Odoris nauseosi est, & saporis admodum amaricantis.

Electionem habet *AUTOR noster*.

Conveniunt quidem inter se omnia gummata ferulacea, ut Ammoniacum, Galbanum, Sagapenum & Opopanax; pro scopo tamen alterativo in morbis chronicis speciatim gummi ammoniacum in usu & internè polychrestum est in resolvendo, attenuando & abstergendo muco quocunque, etiam viscosissimo, unde concretiones tartareas in corporibus dissolvit, & vias exinde obstructas potenter aperit; quas vires adeò potenter exerit, ut in largiori dosi à ℈j. ad ʒj. usque assumptum etiam aliquoties purget, adeòque à quibusdam inter laxantia referatur. Quia autem nimis molestū, additur aliis purgantibus. Cum hac vi pituitam viscidam, speciatim, vitream seu mucilaginem tartaream incidendi, & potenter attenuandi, tàm in stomacho & intestinis, quàm pectore & pulmonibus, acrem & amaricantem saporem possidet, in substantia resinosa fundatum, ratione cujus simul acidum vitiosum corrigere, & inde nata pathemata sistere valet. Hinc in morbis revera spleneticis, præsertim ejus tumoribus, externo & interno usu Gummi ammoniacum est usitatissimum.

In affectibus hypochondriacis dolorosis, à muco austero viscido oriundis, in scirrhis viscerum, & quibuscunque obstructionibus, à materia viscida, egregium est gummi ammoniacum. Dissolvitur autem cum aceto, vel simplici, vel appropriato, & non nunquam cum vino, in lactescentem succum; miscetur cum aqua menthæ & syrupo quodam: e. g. in hypochondriacis, alvo admodum obstructâ sæpè laborantibus, à pituita viscida acida unà cum copioso flatuum proventu, omnibus irritis detur Mistura ex gummi ammoniaco, quod mirabiliter convenit:

♃. *Aquæ menthæ* ℥j.
Cinnam. ʒß.
Gumm. ammoniaci in vino, vel aceto soluti gran. XV. XVI. ℈j ad ʒj.
Tartari vitriolati, ℈ß.
Extracti trochisc. alband. gran. iii. vel *scammon. sulphurat.* gr. ij. vel iii.
Syrup. de pom. Reg. Sab. ʒiij. q. s. ad gratiam.

Misturam hanc præscripsi cuidam, qui dolebat in hypochondrio sinistro (affectus in intestino colo erat) & mucum viscidum excernebat, cum ingenti levamine: Propter amarorem & ructus nonnihil ingrata est; sed propter enarratos affectus, & speciatim in alvo obstructa propter contenta intestinorum, vel viscidiora, vel ab acido coagulata, revera commendabilis.

Massis pilularum etiam additur pro promovenda evacuatione materiæ viscidæ. *BARTHOLETUS in encyclop. lib. 5 cap. ult.* habet *lac ammoniacum*, paratum cum aceto ex citri succo destillato; elegans remedium in incidendis duris tumoribus.

Porrò & in tussi chronica, paroxysmo Asthmatis humidi, ad incidendam pituitam crassam & viscidam, nil melius est gummi ammoniaco: sive materia stabuletur in stomacho, sive in bronchiis pulmonum; nam in utroque loco potest inducere Asthma. V. g.

♃. *Aquæ menthæ* ℥ii.
Cinnam. ʒvi.
Asthmat. Rudolphi ʒiii.
Gummi ammon. in aceto soluti ʒi. ad ʒii.
Syrupi nicot. q. s. M.

Detur in asthmate desperato, ubi opus est laxatione.

Huc pertinet Mixtura expertissima *BRUNNERI*, cujus descriptionem habet *SENNERTUS lib. 2. Prax. pag. 328.* nempè,

♃. *Gummi ammoniaci* ʒj. vel ʒiß.
& dissolvatur in
Vini Rhen. ℥iß. vel ℥ii.
Aquæ hyssopi ℥iij vel ℥iv. M.

Pro duabus vel tribus dosibus, aut ubi necessitas urget, pro una, propinat in asthmate, in quo ac incipiente catarrho suffocativo sanè egregia est potiuncula, amara quidem; mirè tamen incidens materiam crassam ac viscidam, & expectorans potenter, vel capiant de hac cochleatim pro lubitu ægri.

Potest meliorari, si scilicet

♃. *Gummi ammoniaci* ʒiß.
Oxymel. squillit. ℥iß.
Croci ʒj.

& hæc misceantur cum *aqua appropriata*, v. g. *aqua hyssopi*, *aqua nicotianæ* & similibus, ut fiat Potio pro aliquot dosibus.

Quando opus laxatione, miscetur cum trochiscorum alhandal aliquot granis.

Externè in tumoribus duris scirrhosis & similibus, ex viscido aut coagulato humore natis, emolliendis, resolvendis & insensibiliter discutiendis, in scrophulis v. g. partium carnosarum, aut strumis glandulosarum, in aceto dissolutum usurpatur, vel solum, vel cum emplastro de cicuta mistum: unde etiam Emplastrum *Aquapendentis* ex gummi ammoniaco egregium, externè applicatum in scirrhis, ac indurationibus lienis desperatis. Videatur *SENNERTUS lib. 3. Praxeos pag. 492.* ubi *de scirrho lienis*.

Inter *Præparata* est *gummi ammoniacum depuratum*; sed potius selectum & per se purum sumendum & usurpandum est. Nam solutione & inspissatione per acetum, seu vinum pars substantiæ volatilioris exhalat, in qua tamen non levis ejus vis existit; altera pars verò per acidum nonnihil figitur, quò minùs istud in corpore corrigere queat.

In destillatione dat phlegma spirituosum acidum, deinde Oleum acre: spiritus destillatur per arenam ex Retort. in capella vacua, qui ab oleo separandus & rectificandus. Hic celebris est in resolvendo muco quocunque viscido. Sic etiam B. *Doctor MICHAELIS* præparavit spiritum Asthmaticum ex gummi ammoniaco, sulphure & ærugine, qui ad expectorationem viscidorum convenit. Nempè

♃. *Virid. æris*, vel *Crystall. vir. æris* ℥iij ad ℥jv.
Gumm. ammoniaci ℥ij.
Sulphuris ℥j. vel ℥iß.

Hæc invicem mista & destillata igne arenæ per retortam, dant *spiritum acidum volatilem* penetrantissimum, & *Oleum* admodum *fœtidum*, quæ invicem separantur; spiritus verò rectificatur.

Observetur autem ignis regimen in hoc legitimum; nam aliàs omnia diffringuntur.

Egregiè hic spiritus incidit pituitam viscidam, tam in ventriculo, quàm in pulmonibus. In affectibus stomachi miscetur cum Elixyr stomachali, in affectibus pectoris cum Elixyr pectorali; & mirum, quantum faciat in acida, tenaci, ac viscida pituita temperanda; adeò ut in affectibus stomachi & pectoris eo vix detur par remedium; cum & ipse spiritus æruginis solus, si ritè paratus, incisivum sit, & penetrantissimum in asthmate pulmonali & stomachali.

Modus genuinus binas substantias, gummeam & resinosam, ex ferulaceis subjectis extrahendi, vid. in *SALAM de Essen. p. 39.* Aliàs etiam Tinctura seu Essentia ex gummi ammoniaco, aliisque similibus concretis paratur cum spiritu vini tartarisato, vel Tinctura tartari, item cum spiritu salis ammoniaci vinoso &c. efficacia non multum à suo simplici recedens: vid. *WILLISIUS in Pharmac. Rat. Vol. 2. pag. 13.*

Prostant in officinis *Pilulæ de Ammoniaco Quercetani*, quæ egregiè conveniunt in expurganda materia cruda ac viscida, & imprimis in affectibus hypochondriacis, aliisque morbis chronicis; quibus tamen præstantiores sunt *Pilulæ de ammoniaco Hartmanni*, quas videbitis in *ejusdem Praxi Chymiatr.* sicuti etiam *BONTIUS in Med. Indorum* habet *pilulas de ammoniaco*, quas commendat valdè in affectibus splenis.

ANIMÆ GUMMI *seu* RESINA.

GUmmi seu *Resina Animæ* est elegans gummi odoriferum & suaveolens. Inter balsama à nonnullis, imprimis *WORMIO in Museo*, refertur. Differentia vid. in *AUTORE*. Adfertur ex India Occidentali, ex Insula ejusdem, Hispaniola. Rarò tamen internè est usus, sed *externè* saltem usurpari potest in affectibus nervorum, & capitis atque pectoris catarrhalibus, vel sub forma suffitus in catarrhis & coryza; in quibus est unum & elegans ex primariis ingredientibus, & euporiston *HARTMANNI*, vel in forma linimentorū & emplastrorum; idque imprimis in vulneribus & contusionibus capitis; atque miscetur commodè cum emplastris cephalicis, bregmati capitis applicandis; & nervinis in luxationibus articulorum, affectibus paralyticis, partium nervosarum læsionibus, contusionibus, item pro his firmandis, & sic porrò: videatur *AUTOR noster*.

Gummi hoc cum arena intermixtum & destillatum, dat *oleum*, quod olfactum, valdoperè conducit in Coryza.

ARABICUM GUMMI.

GUmmi Arabicum genuinū vix apud nos reperitur, sed in Arabia Ægyptiaca ex *arbore spinosa*, *Acacia Ægyptiaca* dicta, colligitur, ex qua Gummi hoc facillimè in aquam liquescens exsudat. Moderni ejus loco nostratia gummata recipiunt, quæ transudant v. g. ex arboribus Persicorum, cerasorum, prunorum, & similibus; & quidem præprimis id adhibendum esse putant, quod ex primis exstillat. Paucissimi affirmant, plurimi contrarium statuunt. Optimè facit *TOBIAS ALDINUS in horto Farnes. Sect. 2. p. 18.* ubi tractat *de Acacia Ægyptiaca*, & ibidem controversiam, habet & affirmat, quod gummi Arabicum nobis usitatum sit genuinum gummi Arabicum: vid. etiam *BELLON. l. 2. cap 56.* quæ ejus asserta, ceu vera confirmat *Petrus de la valle* in Descriptione Itineris Orientalis *Vol. 1. pag. 214. & Part. 3. pag. 148.* item *BRETNIUS Cent. 2. Exoticar. plantar.*

De Adulterationibus & reliquis vid. Autor noster.

Substantiâ suâ glutinosâ & mucilaginosâ pariter, ferè ac Tragacantha convenit pro temperanda, lenienda, inviscanda, & ita demulcenda lympha acri, in affectibus faucium & in asperitate asperæ arteriæ; uti etiam in pleuritide: in qua imprimis convenit, si recipiatur pomum, & excavatum impleatur gummi Arabico, coquatur ad ignem, & coctum ita assumatur. Egregium erit remedium in pleuritide, & tussi sedanda, aliisque pectoris, uti & partium urina.

urinariarum affectibus. Præscribitur in pilulis becchicis & lohoch seu Linctibus. Usurpatur quoque in dysenteria & aliis alvi fluxibus; ubi quidem LUDOVICI Tragacantham albam præfert.

Externè solvunt id cum aceto, & serpiginibus illinunt, quos curat. In ambustis cum albumine ovi applicatum pustulas præcavet.

ASA FOETIDA.

Asa fœtida est succus seu lachryma, viscosa, lenta, ex granis variis splendentibus concreta, odoris instar allii, & *ex Lasere* in Lybia *colligitur*, ex qua sauciata magis gummosa quàm resinosa resudat; Unde à quibusdam vocatur *succus Lybicus*, seu etiam *Syriacus*. Olim appellatus fuit *succus Cyrenaicus*, quoniam ex Cyrenaico agro copiosissimè fuit advectus, quo ipso tamen hoc tempore carent. Est vel *clara*, *pellucida* & *limpida*, vel est *obscura* & *turbida*, quæ à fœtore ingente dicitur Germ. *Teuffels Dreck*: vid. WORMIUS *in Museo*, ubi *de Asa fœtida* nonsinconcinnè agit.

Quoad *facultates*, frequentissimo apud Indos est in usu, tàm in condiendis alimentis quàm medicamentis. Commendant contra appetentiam dejectam & tollendum fastidium, flatus discutiendos, ad excitandam venerem, in qua apud ipsos quotidiano est usu; & etiam in dolore dentium, pro quo scopo dentibus cavis inditur: Conf. WORMIUS *in Museo pag.* 223. Apud nos verò rariùs adhibetur propter odoris gravitatem, nisi quod in colica & suffocatione hysterica internè & externè certissimum sit experimentum, Nam uti testatur odor, constat sale volatili copioso, admodum acri & penetrante; cujus ratione acidum in intestinis torminosum ac corrosivum, ut sic dicam, emendat ac corrigit. Post Colicam usurpatur in passione hysterica cum castoreo, tàm in substantia quàm suffitu. Observetur autem hìc, quod non in omnibus conveniant graveolentia & fœtida in suffocatione uterina; prostant enim exempla læsarum ex illis: sicuti nec omnes ferre possunt suaveolentia, nec omnes læduntur ab illis: Aliæ juvantur ab ambra, zibetho, aliisque suaveolentibus, aliæ rursus juvantur à fœtidis & graveolentibus. A veteribus & in affectibus pectoris, tussi, peripneumonia &c. cum oxymelite mista; cum ovo verò sorbili ad raucedinem usurpata fuit. Adhibetur etiam non inconvenienter in pellendis mensibus & secundinis, si scilicet hauriatur cum pipere & myrrha in aqua mulsa; hoc enim modo multa facit, imprimis ad pellendas secundinas & lochia: videatur WORMIUS *in Mus. pag.* 325.

Essentia cum spiritu vini tartarisato inde extracta optimè convenit in colica torminosa & passione hysterica. Eadem asa fœtida cum castoreo constituit *Essentiam anodynam D. Langii*, in variolis felici cum successu usurpandam: sicut & cum castoreo, myrrha, & camphora Elixyr uterinum constituit.

Pilulæ fætidæ Aug. & de asa fœtida conveniunt ad promovendos menses.

Externè in tumoribus lienis emplastra, nec non *emplastrum Mynsychtii* contra morbos ab incantatione ortos, inde paratur. An verò semper conveniat, dubito. Marito interim noviter ligato haud ita quidem optimè successit.

B.

BALSAMUM VERUM.

Balsamum verum Arabicum aliàs etiam vocatur *Balsamum Ægyptiacum, Syriacum, Opobalsamum*, Balsamum Judaicum, & à loco natali Giliadense. De hoc videatur VOLCKAMERUS, qui omnia habet; sicut *de carpobalsamo & opobalsamo, hujusque genuini notis* VESLINGIUS *Epist. & obs. p.*122. 196. *&* 199, sicut *de balsamis in genere & specie* eleganter tractat DORINGIUS *Medicus Uratislaviensis peculiari scripto*, nec non WORMIUS *in Museo*. Arboris descriptionem videbitis in HOFFMANNI *Clave pag.* 576.

Cœterum variæ de hoc balsamo (utut valdè commendetur, & decantetur apud Veteres, adeò ut etiam Theriacam ingrediatur) lites feruntur inter modernos; an tantum sit remedium, & an genuinum Balsamum Syriacum hoc tempore apud nos detur. Multi negant, paucissimi affirmant. Quicquid sit, in nostris regionibus non datur ampliùs, adeò ut quidam dubitent, apud nos unquam videri guttulam genuini Opobalsami; cùm in ipsa Syria & Arabia rarissimus sit ejus proventus, & non nisi inter magnates deprehendatur. Cum ergò non ampliùs aut raro ad nos transportetur, quæritur de succedaneo ejus. In compositione autem Theriacæ hodiè facile ei substituitur cardamomum, aut oleum destillatum caryophyllorum, utpote quod pro alio quovis usu illi substitui potest. Aliàs in usu Medico substituitur oleum destillatum succini; vel quibus hæc olea minus placent, Balsamum de copaiba substituant, quod ad Balsamum verum proximè accedit, & Peruvianum longè antecellit.

BALSAMUM DE TOLU *seu* TOLUTANUM.

Balsamum Tolutanum est liquor allatus ex India Orientali balsamicus, uti habet AUTOR, cujus proprietates proximè ad opobalsami veri naturam accedere asserit BARTHOLINUS *Act. Med. Haffniens. Vol.*1. *pag.*5. & M. A. N. C. *ann.*2. *Obser.*164. *pag.*262. Sed revera rarum est apud nos, quoniam est pretiosum; quin sufficiat nobis abundè Balsamum Peruvianum & de Copaiwe, quæ substituo; nec memini me legisse hoc præscriptum.

BALSAMUM de COPAIWE.

Autem est Balsamum coloris aurei, consistentiæ liquidæ, ipsi Terebinthinæ admodum simile, ita ut meritò *Terebinthina exotica* vocari possit, ex India Occidentali proveniens, uti habet AUTOR *num.*383. *pag.*193. ubi *de resina Copal*; quod proximè accedit ad proprietates opobalsami veri. De hoc videatur imprimis BAUHINI *theatr. Botan. Tom.* I. *P.*1. *Lib.*3. *cap.*38. *pag.*306., qui dicit; quod in Brasilia reperiantur arbores, quas vocant *Copaibas*, ex quorum cortice per æstatem inciso emanat liquor, dictus *Balsamus Copaiba*, qui sit singularis ad vulnera recentia curanda, & cicatrices inducendas. Sed præstantioris omninò, magisque præsentanei effectus est, quàm Terebinthina.

Constat particulis volatilibus balsamicis, cum sulphureis permixtis, humores viscidos stagnantes incidit, Acidum morbosum invertit, & acrimoniam invişcat, vulnera interna & externa mundificat, & eorum consolidationem promovet: Unde internè usurpari solet contra phthisin, quam sanare dicitur: In exulceratione renum & vesicæ itidem; specificè tamen & mirificè in Gonorrhœa à gutt. xii. xv. sumptum in lacte calido. Usitatissimum fuit remedium SYLVIO & LINDANO, qui dederunt guttas quinque vel sex in vino Hispanico omni mane, & dicunt, mirabile & nobile remedium esse; Id quod non tantùm verum est de Gonorrhœa vera, sed etiam virulenta, in qua dedit balsamum Copaiba, cum Mercurio dulci, idque felicissimo, ut dicunt, cum successu; stagnantem enim in vesiculis seminalibus genitalem liquorem per urethram cum urina eliminat, gratâque & balsamicâ vi ab ulteriori humorum corruptione loca defendit. In diarrhœis quoque præsertim in cholera & dysenteriis, ab acrimonia humorum ortis, feliciter exhibetur. In strangutia, aliisque affectibus urinariis, similiter egregiè commendatur, quos balsami hujus guttæ aliquot in decocto petroselini subitò solvunt: Calculum & urinam promovet, renes confortat, & loca urinaria mundificat.

Utendi modus internus est à gutt. v. ad xii, vel cum dupla aut tripla Tincturæ tartari redigitur per solutionem in *Tincturam seu Essentiam*, dosi guttul. xxx. admodum egregiam.

Externè antecellit Peruvianum in usu vulnerario, & vulnera, nisi sint nimis gravia, intra 24. horas promptè glutinat, vix cum tantillo cicatricis vestigio. Id quod frequenti experientiâ, confirmant *Belgæ*, qui in vulneribus recentibus, nervis etiam vulneratis, usitatissimè adhibent, dum in iisdem conglutinandis mira facit.

BALSAMUM INDICUM.

Balsamum Indicum Peruinum seu *Peruvianum* ita dicitur, quod affertur ex provincia Peru Indiæ Occidentalis. Succus est oleosus, planè singularis, densus, ponderosus, saporis acris, linguam & fauces vellicans, adeoque sal volatile penetrans ostendit; egregium est aromaticum, reverà balsamicum, analepticum, & spirituum confortativum, & summè anodynum: concretum certè anomalon, quia nec cum aqueis nec oleosis, neque volatilibus neque fixis miscetur. Dissolvitur quidem in saccharo dissoluto; si verò in aquam infunditur, iterum se revolvit: Cum spiritu vini calido optimè commiscetur; tamen si refrigescat, supernatat iterum. Propterea si eo internè uti voluerimus, in ovo leniter cocto eleganter solvi & assumi potest; vel miscetur in forma pulveris cum saccharo. Externè propter viscosam consistentiam, & nimiam glutinositatem, non absque molestia applicatur: præcavetur hoc optimè, si in forma liquida cum vitello ovi probè subigatur; hoc enim modo facilè spiritibus & oleis commiscibilis redditur: qua ratione v.g. in doloribus partium musculosarum, ut vocant, catarrhalibus,

> ℞. *Bals. Peruv.* ℨj.
> *Dissolvatur*
> *Cum s. q. vitelli ovi,*
> *Addendo*
> *Spiritus bacc. junip.* ℥iij.
> M. pro Linimento molli.

Et hoc ipso calido fricent membra, partesque affectas. Hoc simul curiosum, quod Balsamus hic ita cum vitello ovi solutus longè acrior & penetrantior fit, magisque fauces vellicet, quàm per se gustatus.

Duæ ejus sunt *differentiæ*, quas subministrat AUTOR: limpidum & crassum. Limpidum est, quod exstillat ex corticibus; Crassum,

sum, quod est illis excoquitur. Limpidum est melius; posterius est ignobilius. Suffitum seu odorem habet elegantem, & quò gratior est suffitus, eò melius est Balsamum; item, quò gratius & purius, eò melius, quia valdè adulteratur; unde misceri potest cum aliis suffitibus odoris gratiâ. Est in frequenti usu, & non adeo carum, uti reliqua balsama, sed bono ac æquo pretio constat. Internè & externè adhibetur. *Internè* prodest insigniter partibus nerveis, harumque quibusvis, tam internis quàm externis, læsionibus, speciatim valdopere convenit in ventriculi debilitate ac anorexia, item in affectibus renum & pulmonum, & internis partium corruptelis, in specie quidem in phthisi, si sit ex ulcere pulmonum quacunque causa oborto: in quali ulcere purificando & consolidando multa facit hoc balsamum, si guttæ aliquot cum saccharo in pilulam redigantur, & quotidiè manè assumantur. Sunt qui miscent non inelegantèr cum balsamo sulphuris, vel additione copiosioris sacchari in formam pulveris seu *Trageæ*, ubi ulcus est purificandum & consolidandum. Unde RIVERIUS commendat has pilulas, ceu tales, quę singularia præstant in phthisi & similibus affectibus, non sine ratione. Compositio est hæc:

℞. *Massæ pilul. Ruffi* ℥j.
Gummi Guajaci,
Antimonij diaph. an. ℥ß.
cum Balsamo Peruviano fit M. Pil.

De qua capiatur ℈i. per mensem integrum matutino tempore. Sunt elegantes pilulæ, & credo, quod satis sint efficaces in cura phthiseos.

Non minoris usus est hoc balsamum in asthmate, in quo curando egregiam solet monstrare efficaciam: Quin & in aliis pectoris affectibus, raucedine, tussi inveterata, aliisque Catarrhis usurpatur. Ulterius CHARTELON ad dolores nephriticos compescendos, & ad calculum mirè commendat, guttatim in vehiculo calido assumptum; uti videre potestis *in Tr. de spiritu Gorgonio p.* 204. Item in affectibus uteri, imprimis in uteri debilitate & sterilitate, menstruationibus deficientibus, cum aliis permistum balsamum Peruvianum est egregium. Sunt etiam, qui volunt in intermittentibus, imprimis quartanis, usurpare Balsamum Peruvianum, si scilicet aliquot guttas ante paroxysmum assumant ægri, cujus rei fides sit penes experientiam.

Cæterum externè frequentiùs ferè solet adhiberi, quàm intrinsecùs. Singulare est vulnerarium, & commendat se ubique suavitate odoris: & sanè vulnera quæcunque promptè consolidat citra ullam suppurationem, si iis recentibus quotidie bis tepidum, & nonnihil liquefactum, instilletur: in vulneribus gravissimis tam partium carnosarum, quàm in specie nervosarum, permiscetur cum Balsamis & Unguentis Vulnerariis. In ulceribus sordidis quoque mundificandis æquè ac consolidandis ratione amaroris optimum est, detergendo purulentiam & sordes ulceris & vulneris. Nervis autem imprimis est dicatum; unde in vulneribus & contusionibus partium nervosarum, quæ periculosa sunt præ aliis propter symptomatum catervam, præferendum simplicibus omnibus, aliàs in vulneribus partium nervosarum decantatis: Singularis enim vis nervina consistit in Balsamo Peruviano, sive adhibeatur solum cum spiritu appropriato dissolutum, sive mistum cum oleo hyperici & cum cerumine aurium, & sic fit *Unguentum* egregium *vulnerarium*. Præterea dolores partium nervosarum ex interno acido natos lenit, lympham discutit, membra paralytica ex laxitate & nimia humiditate nervorum, tendinum, & ligamentorum, restaurat & firmat; sive solum cum spiritu vini imponatur, sive cum spiritu salviæ, vel florum anthos, vel permisceatur cum oleo lumbricorum terrestrium & formicarum; vel etiam oleo destillato salviæ, & illinatur spinæ dorsi & partibus affectis; & sic egregium erit Balsamum Peruvianum in paralysi, dolore ischiadico, & similibus affectibus. Ulterius externè in affectibus stomachi, in nimio vomitu, &c. est egregium, regioni hujus illitum; sive solum, sub forma unguenti, cum oleo nucis moschatæ, vel expresso vel destillato; sive cum aliis, in specie emplastro de Ladano Cratonis, vel in specie cum emplastro de Tacamahaca applicatum. Formula elegans & multi usus D. MICHAELIS est hæc:

℞. *Empl. de ladan. Craton.*
Tacamahac. an. q. s.

malaxantur cum s. q. Balsami Peruviani pro emplastro in forma usitata scuti stomachalis.

Hoc Emplastrum est expertum in vomitu, singultu, ac cholera, & imprimis in dolore ventriculi nimio, & hujusmodi aliis stomachi affectibus.

Non minus etiam Balsamum Peruvianum convenit in affectibus intestinorum dolorificis, uti etiam in flatulentiis, illitum extrinsecus umbilico, sistit dolores, & flatulentias dissipat. Clysmatibus etiam in Dysenteria commodè permiscetur: Conf. *M. A. N. C. ann.* 3. *Obs.* 77. *pag.* 138. & VELSCHIUS *Mißomin. C.* I. *Obs.* 79. *annexo anno* 4. & 5. *M. A. N. C.* In doloribus & tumoribus partium est egregium; si scilicet permisceatur cum spiritu vini, & applicetur partibus dolentibus, & articulis affectis, & tumentibus; & nihil hac mistura efficacius & melius esse dicitur. Specificum etiam est in doloribus artuum ex contusionibus & læsionibus nervorum obortis, teste THONERO *in Observ. pag.* 203. In ossibus quoque fractis, permistum cum aliis remediis ad fracturam ossium conducentibus, est egregium, si applicetur super locum fracturæ; imprimis si misceatur cum Extracto symphyti, & addatur pulvis osteocollæ, & fit egregium *Unguentum ad ossium fracturam*. In Rheumatismis, & inde oriundis doloribus, cùm catarrhus inciderit in membrum quoddam, balsamum hoc non sine commodo illinitur. Commodè substituitur oleo destillato succini in affectibus capitis & nervorum: omnibus enim in genere scopis convenit, ad quos oleum hoc laudatur, cum non tam vehemens sit, quàm oleum illud. Hoc nempè in apoplexia, affectibus capitis catarrhalibus, vertigine, & similibus inunctum vertici est expertissimum: quoniam verò ratione odoris graveolentis est infestum, à quibusdam loco hujus substituitur Balsamum Peruvianum, quod odoris suavitate satis se commendat; de quo videatur HEINRICUS AB HEER *obs.* 17. Hinc cum hoc ipso convenientissimè malaxantur emplastra cephalica, stomachica, & uterina. Denique spinæ dorsi inunctum, vel etiam regioni stomachi, proficuum est in rigoribus & horroribus febrium intermittentium, in specie in quartanis, quæ ratione rigorum & percussionum sunt molestæ satis.

Præparata videantur in Autore: si misceatur cum sale tartari, & affundatur spiritus vini, suggerit elegantem Tincturam stomachico-nervinam, gustu acrem, & propter copiosos, quos excitat, ructus nonnihil nauseosam, sed proficuam; scilicet ad imitationem WILLISII *Pharm. Rat. Vol.* I. *pag.* 81. hoc modo præparatur, qui ex Balsamo Tolutano cum Tinctura tartari Essentiam seu Tincturam extrahit.

BDELLIUM.

Bdellium est gummi vel lachryma ex arbore crescente in Asia, Media, & Arabia; parum fragrans, pellucidum & purum. De electione videatur AUTOR.

Internè rari est usus, utut commendari soleat in affectibus pectoris pro temperanda lympha acida & acri, quæ sæpius est *Autor* affectuum pectoris, tussis, raucedinis & asthmatis.

Externè in *emplastra nervina & styptica*, ut vocant, in vulneribus recentibus usitata, recipitur.

Pilulæ de bdellio propter vim ejus adstrictoriam in fluxu hæmorrhoidali nimio, ac fluxu nimio mensium, commendantur, si ℥j. propinetur; potenter namque fluxum inhibere nimium dicuntur, imprimis si accedat suffitus bdellii, receptus per anum. Videre potestis de hac efficacia pilularum SOLENANDRUM *Sect.* 4. *Cons.* 20. & FORESTUM *l.* 23. *Obs.* 5. *Scholio*, non minus quàm RIVERUM *in Praxi pag.* 511. qui omnes constanter asserunt, magnum illorum esse usum in hæmorrhoidibus nimis fluentibus.

BENZOIN.

Benzoe ab aliis communiter vocatur Asa dulcis: nihilominus Asa dulcis & Asa fœtida sunt duo gummata omnino distincta & discrepantia. Nostra interim non est eadem cum Veterum Benzoe. Collectionem & selectionem sufficienter describit AUTOR noster.

Internè speciatim valdè cōmendatur pro pulmonibus, adeo ut non incommodè vocetur à BARTHOLETO *Balsamum pulmonum*, qui *Lib.* 5. *de Dyspn. C.* 1. multa habet de Benzoe in affectibus pectoris & respirationis vitiis. Convenit enim vi aromaticâ tam in temperando acore lymphæ catarrhalis, nec non in vulneribus & ulceribus, phthisi pulmonum, & in genere in tussi & asthmate, quàm vi balsamicâ restituendo & confortando pulmones. Aliàs internè rarò adhibetur; externè frequentiùs.

1. Admiscetur in pulveribus sternutatoriis, propter gratum odorem, & vim, quam habet, errhinam seu sternutatoriam.
2. Est egregium cosmeticum seu maculas faciei abstergens.

Modum utendi postmodum. Aliàs in manu detenta Benzoe arcere dicitur torporem & stuporem, quem inducere solet torpedo piscis; de quo notum est, quod torpidos & stupidos reddat piscatores: quam experientiam tribuo IOHANNI STEPHANO, qui videatur in Operibus Miscellan. Med. pag. 422. Suffitus etiam adhibetur pro affectibus catarrhalibus, & pectoris, pro sedanda tussi, raucedine, & asthmate, &c.

Præparationes Benzoes *variæ* sunt. Inter has se offert *solutio rubra*, Tinctura aut essentia Benzoes dicta, quæ paratur cum spiritu vini rectificatissimo, vel tartarisato, & prodest internè in affectibus pectoris: sed hæc quoniam facillimè præcipitatur à quovis liquore, ferè externo solùm usu inservit. Egregia quoque est in odontalgia cum bombace denti indita, quæ etiam paucâ Essentiâ opii potest acui. Hâc aquæ rosarum vel aliæ instillatâ, in momento emergit liquor lacteus, egregium spirans odorem, atque est elegans & efficax cosmeticum contra maculas faciei: quin & manus purificat, maculas detergit, & cutim nitidam, candidam, & glabram reddit, si manè & vesperi eâdem manus laventur, & per se exsiccentur; manè verò aquâ communi abluantur. Cum spiritu tartarisato parata etiam rubedinem & pustulas faciei curat.

Ex hac tinctura cum aqua simplici *Magisterium* seu *resina* præcipitatur, quæ eluenda & blandè exsiccanda.

Post magisterium sequuntur *flores*, qui sublimantur è Benzoe pulverisata per crucibulum igne arenæ, imponendo huic pyramidem ex charta crassiore confectam, cuculli instar, ut orificio crucibuli exactè respondeat, & sic partes subtiles, quæ in igne elevantur in altum, chartæ sub forma sicca adhærescent, & ita colliguntur Flores, qui plumâ abstergantur. Sublimatio hæc, novam chartam semper applicando, continuetur, donec tota Benzoe, relictis impuritatibus, in flores redacta fuerit. Facilis sunt præparationis: videatur ROLFINCII *Chymia*, & WEDELII *Pharm. pag.* 135. Alium adhuc præparandi modum AUTOR habet satis clarum.

Maximè commendantur in affectibus pectoris, tussi sicca nocturna, dyspnœia, orthopnœia, &c. temperando lymphæ catarrhalis vitia. Sic in tussi inveterata & contumaci experimentum habet AMATUS LUSITANUS *in C.* 6. *Curat.* 90. qui recipit *flores sulphuris*, & *flores Benzoes*; horumque tantillum singulis vesperi quotidie sub introitum lecti suadet assumere in ovo sorbili, & curat feliciter tussin & asthmata, contumacissimos affectus, si per aliquot dies noctesque continuentur. *Liquor Benzoes* fit, si, exemto vitello, albumen ovi ad duritiem repleatur Benzoe; hoc sic repletum in loco frigido facit, ut abeat Benzoe in liquorem per deliquium, qui liquor est egregium cosmeticum.

Sequuntur modi destillandi *Oleum ex Benzoe*, quorum aliquot quidem enumerat AUTOR. Verùm oleum destillatum Benzoe, haberi nequit: Benzoe enim, utut resinosum sit concretum, talis tamen est texturæ, ut in igne tractata difficulter in oleum destillatum suaveolens possit redigi; quin potiùs substantia butyrosa empyreumatica elicitur, facilè coagulabilis in aqua.

Optimus modus iste est, quem AUTOR aliis modis præfert, tertius scilicet; quoniam hoc modo acquiritur non inelegans oleum per se præparatum, quod rectiùs per alembicum destillatum in cineribus fit purum. Quid de Benzoinis particulis sulphureis repetitâ destillatione depuratis referat THOMSON, videatur *Epilog. Chym. pag.* 78.

Crystalli autem parantur ex Benzoe, si hujus frustula integra in aqua rosarum, florum aurantiorum, vel violarum macerentur, post aquarum medietas abstrahatur, procedendo deinde more solito; & refrigeratis omnibus, reliquo corpori lapilli eleganter adhærent, pectori dicati: videatur BARTHOLETUS *lib.* 5. *de Dysp. c.* 1.

Lapilli hi sunt partes salinæ in Benzoe solutæ per aquas, quæ denuò congeruntur, & sub crystallorum forma relicto corpori adhærent. Cum aqua istâ destillatione abstracta prodit simul *Oleum*, sed paucum, & pretiosissimum propter egregium odorem & virtutes; uti etiam in reliqua aqua non abstracta, sed nudè tantùm decantata, supernatat pinguedo oleosa elegantissima, quæ ipsâ destillatione potest separari. Crystallos Benzoes in spiritu vini, à Magisterio ejus relicto, concrescentes videbitis in *M. A. N. C. Ann.* 2. *Observ.* 240. *pag.* 342.

In Autoris tertio & optimo modo destillandi oleum Benzoes, additur alius modus præparandi *crystallos Benzoes*, quę tamen non sunt ita elegantes, atque ii, qui fiunt ad modum ex BARTHOLETO & VIGENARIO jam dictum.

Qui plura, præter AUTOREM, de Benzoes destillatione cupit, videat *Vigenarium Tr. de sale & sulphure pag.* 49. qui reperitur *in Theatro chymico Tom V.* ubi elegans Benzoes habetur destillatio & tractatio: sicuti destillatum ex Benzoe diversâ consistentiâ videbitis in BOYLE *Hist. Fluidit. & Firm. pag.* 106.

CAMPHORA.

CAmphora alio & quidem Græco nomine vocatur καφουρα, & sæpiùs ita apud Practicos præscripta invenitur. Concretum est quasi resinosum, apparenter salsum, mirabilissimum omnium vegetabilium, & maximâ laude dignum in Praxi medica; unde ob peculiares, quas habet vires, in morbis plurimis usurpatur. Est duplex:

1. *Burneina*; & hinc
2. *Iaponensis*, vulgò *Chinensis* dicta.

Borneina est, quæ ex Borneo Insula adfertur, & est nativa ex arbore sui generis exstillans. Altera est magis artificialis, seu per artem præparata, qualis apud nos habetur. Hæc præ illa multò ignobilior, & saltem ad nos deferri solet. Utriusque differentiam, & ex quibus arboribus eliciantur, optimè descriptum prostat in *Observationibus Naturalibus* BOCCONI *pag.* 267. & KIRCHERI *mundo subterr.* lib. 9. sect. 3. cap. 5. Prætereà ex *radice canellæ seu arboris Cinnamomi*, uti & ex ipsa zedoaria etiam resina, & oleum instar camphoræ genuinæ, in Insula Zeilon parari solet; de qua *camphora ex radice cinnamomi* vid. *Acta Societ. Anglic. Volum.* 1. *pag.* 724. *M. A. N. C. Ann.* 4. & 5. *Obs.* 139. item *Acta Haffniens. Vol.* 3. *pag.* 168. Nec mirum est, ex cinnamomi radice talem camphoratam substantiam elici, cùm ex fuligine oleum camphoræ simile observaverit BOYLE *in Phil. Experiment. pag.* 322.

Magna fuit hactenus controversia inter Autores; cujus naturæ sit camphora? imò multi fuere, qui eam mineralibus & fossilibus magis annumerare, ac è bituminum genere esse arbitrati sunt: sed hoc est erroneum: videatur AUTOR, & *citatus* MOEBIUS. Natura ejus est abstrusa, nil enim exinde præparari potest. Revera autem est subjectum sulphureum, quia flammarum rapacissima, etiam in aqua ardet. Volatilissima est substantia, nullo modo sine successiva evaporatione asservabilis, nisi in vitris exactissimè clausis asservetur. Conf. BARTHOLINI *Act. Med. Vol.* 2. *p.* 106. rectè adeò dici potest *Mercurius Vegetabilium*: vulgò putant, si addatur semen lini, vel grana piperis, &c. non evolare; sed vanum hoc est: unde TACHENIUS *in Hipp. Chym. cap.* 21. camphoram alcali volatile, à natura propriâ pinguedine saturatum in purum putum sal volatile oleosum, esse, rectè dicit; & inde adeò penetrantis & volatilis naturæ. Hinc, quoad effectus, penetrans satis est, & ardentissimâ sua substantiâ pustulas excitat linguæ admota. Febres tamen malignas ardentissimas curat, licet calida dicatur in gradu quarto; & quidem sal volatile hoc apparenter est salsum, quia tam à Menstruis acidis, quàm salsis, indifferenter solvitur.

Quæstio est de camphora; an sit frigida, an calida? Sunt qui frigiditatem probant ex eo, quod incandescentias & inflammationes sistat, atque Venerem restinguat, hinc quasi refrigeret: caliditatem defendunt ex [illegible] penetrantia; deinde quod etiam in mediis aquis accensa vehementissimè flagret: nam ex camphora faciunt stirias glaciales ardentes instar candelæ, dum recipiunt stiriam, quam excavant, & indunt camphoram: similiter fit nive conglomerata, & impletâ camphorâ pila ardens. Quicquid sit, litigium est inane & ridiculum, facilisque decisionis: nam camphora per se est ignis concentratus; hinc calidissima, & neque frigida est, neque Venerem extinguit, ut *infrà probabitur*; utut corpori adhibita, quatenus spirituum impetum sopit, ac inde natos dolores sistit, refrigerare videatur. Hoc præstat, quatenus acidum in inflammationibus compescit, quod non in caliditate & frigiditate consistit, utpote quæ sunt *Retolleæ*, ita ab HELMONTIO & PARACELSO ficto vocabulo dictæ; sed ad magis activa principia est respiciendum, nempè ad salia.

Modus probandi camphoram legitimus est cum pane calido triticeo, quem etiam habet AUTOR *noster*, & eundem satis clarè descripsit.

Quod attinet *virtutes camphoræ*; inter omnia remedia diaphoretica universum corpus penetrantia, & speciatim spiritus influos afficientia, eorumque dyscrasias corrigentia, & in crasi naturali eosdem conservantia, peculiariter excellit camphora: unde, quando spiritus acriores, magis elastici, plus minus fervidi, & omnibus affectibus, in quibus plus minus morbosi, vel primariò vel secundariò vitiati sunt, speciatim camphora commendationem suam meretur. In febribus ergò malignissimis, ex contagio speciatim natis, in pestilentialibus, & ipsa adeò peste, ubi spiritus influi contagio maligno affecti aut inquinati sunt, non habetur simile alexipharmacum & cordiale; unde in his morbis nulla ferè remedia propinentur sine additione camphoræ, quæ certè me nunquam fefellit. Arbitror enim optimum præservativum, & unum è primariis curativis pestis, esse camphoram, quæ illud, qualecunque fuerit contagium, enervare, spiritusque roborare, & eorum vigorem ac impetum insigniter intendere solet: Propterea in febribus malignis, præsertim petechialibus, nunquam omittere, sed pro scopo sudorifero cum salibus volatilibus animalium, imprimis sale volatili cornu cervi, vel sale volatili viperarum, addito vel antimonio diaphoretico, vel specifico cephalico D. Michaelis ex cinnabari antimonii, mistum propinare, & singulis 8. horis repetere soleo: v. g.

℞ *Antimonij diaph.* vel *pulv. bezoard.* Lud. gr. xv. ad ℈j.
Sal. volat. cornu Cerui, vel *viperar.* gr. vi. vel viij.
Camphor. gr. ij. iij. vel jv. pro ætatis ratione: misce, fiat. *pulvis* pro una dosi, qui singulis 8. horis repetendus est in febribus malignis quibuscunque.

Interdum, loco antimonii diaphoretici substituo cinnabarim antimonii, si adsit delirium, & immineant convulsiones epilepticæ: Vel

℞ *Antimonij diaph.*
Cin. antimonij an. ℈ß.
Sal volat. viperar.
Cornu Cerui an. gr. jv.
Camph. gr. iij.
Misce; fiat *pulvis*.

Ubi autem ægri sunt inquieti, quando cordis angustia laborant, jactitant se in lecto, nec sudare possunt, cum vigiliis, laudanum opiatum addo.

Porrò in febribus acutis malignis, ubi spiritus quasi ignei seu fervidi redditi, indeque inordinatè moti, unde vigiliæ, deliria & convulsiones superveniunt, camphora in expansiones debitas & magis ordinatas eos iterum redigere solet, internè & externè adhibita; narcoticam enim vim obtinet, quâ spirituum animalium impetum inordinatum refrænat, eosque ad blandam quietem disponit. Hinc in deliriis melancholicis habitualibus sive cum sive sine furore, præmisso vomitu, rarò fallit, & spiritus in naturalem crasin redigit, ubi cum saccharo Saturni & Arcano duplicato Mynsychtii misceri potest. PARACELSO in usu pro dictis affectibus fuit cum oleo moschi, qui Practicus est accuratissimus.

Dico autem in deliriis chronicis habitualibus: nam & in his semper unà spiritus insiti affecti sunt; unde morbi hi curatu difficiles, & in poste-

posteros etiam transplantabiles existunt. In talibus casibus igitur camphora longè potentiùs, quàm opium, quod hîc potiùs nocivum est, spirituum crasin morbosam, & inde dependentes ataxias vitiosas, corrigit. Ergò ad spiritus animales conservandos, eosque acriores, fervidiores & nimis impetuosos redditos, unde pathemata dicta superveniunt, camphora præ aliis simplicibus spiritus immediatè afficit, & eosdem sine contentorum alteratione prævia optimè corrigit.

Præter spiritus autem influos in morbis acutis à contagio labefactatos, in crasin naturalem redigendos, conservandos, & à contagio ulterius præservandos, convenit etiam in spiritu insito seu balsamo partium vitali restituendo; unde putredini incipienti in vivis, ut gangrænæ & sphacelo, in ulceribus & vulneribus putridis, fœtidis, aut ad putredinem inclinantibus, præ aliis potenter resistit, & vi balsamica spiritum partis insitum roborat, partemque affectam sartam tectamque conservat.

Porrò diureticum præbet validum. Ulterius sunt qui, juxta communem sententiam, camphoram mares castrare, & venerem arcere asserunt; unde natus versiculus scholasticus:

Camphora per nares castrat odore mares.

Sed falsissimum est, & sufficienter hunc versiculum strigillat TACHENIUS *loco allegato*, ubi *de viribus camphoræ*; & confirmat, quod Resinatores camphoræ Venetiis (uti & Amstelodami) sint maximè salaces, & copiosissimam progeniem alant. CRUGNERUS *in Tr. de Abiete cap. 3. pag. 31. refert*, quod camphoræ ℥ß. in spiritu abietis ℥iv. Venerem concitare soleat. Quod tamen extinguat Venerem curiosa est Observatio LOSSII, quam habet in *Obs pag.* 31. 4. quò etiam pertinet, quod habet HILDESHEIM *in Spicilegio pag.* 149. *de Affectibus capitis*, quod scilicet camphora pudendis alligata & in brachio gestata, membrum virorum flaccidum facit. Utrinque ergò cum prostent experimenta, rem in medio relinquam. Hoc interim certum est, in gonorrhœa ex turgescente genitura, & imprimis Gallica virorum, maximè prodesse; quod ipsum an sit, quòd absumat genituram, vel quod probabilius est, quòd compescat turgescentiam, & absumat acidum, quo genitura est impregnata in gonorrhœa maligna, ut inde fiat genitura tenuis? itidem in medio relinquo. In tali gonorrhœa virorum est experta mistura, quæ fit ex

Spiritus terebinth. ℥ij.
Sacch. Saturni ℥ß.
Camph. ℈j. M. S.
Singularis Mixtura contra Gonorrhœam.

cujus dosis sunt 15 vel 20. guttæ.

Hinc & in furore uterino camphora est egregium remedium, si accensa toties in potu ordinario extinguatur, quoties necessitas expostulat pro liquore impregnando; quod ipsum ceu expertum commendat HORSTIUS, uti videre potestis in *Cent. 3. Epist.* BARTHOLINI *pag.* 147. Passionibus hystericis obnoxiis eodem modo extincta in potu vel aqua propinata, maximè quoque confert; sicut & camphoræ ℥j in aqua appropriata, in qua solvitur, valdè commendatur à RIVERIO *in Praxi*; quinimò medicamentis aliis permiscetur. Sed hoc cum distinctione intelligendum est, quia non omnes ferunt camphoram. In paroxysmo Epileptico camphora est egregia, & quidem in paroxysmo miscetur cum laudano opiato, & appropriato.

Non mirum esse debet, quod camphora prosit in furore uterino, utpotè delirii specie, quia similiter in mania est egregia. Propterea etiam HILLERUS ad maniam externè præscribit ablutionem temporum cum tali liquore:

♃. *Spirit. vini* ℥viij.
Camph. in eo dissol. ℥j.
Imponatur nodulus ex *opii* ℈ij.
Moschi gr. iv.

Hic liquor temporibus applicatur, & naribus admovetur ad conciliandum somnum.

Qui plura cupit de vi camphoræ in mania, videat scriptum PENOTI.

In febribus malignis cum vigiliis, & delirio, vel incipiente, vel confirmato, maximum levamen adfert, cum epithematis, fronti applicandis, ad aliquot grana permista. Certè mirabiles præstat effectus, si singulis horis Epithema renovetur. Ex aquæ spermatis ranarum nempè, aquæ solani, aquæ sempervivi majoris, &c. aliquot unciis, cum papavere albo fiat emulsio tenuis, cui additur camphora, pro Epithemate cephalico; vel cum aquis dictis miscetur succus Cancrorum fluviatilium, & additur camphora pro simili usu in morbis malignis: Certè miranda vidi in tali Epithemate in quodam desperatè decumbente. Non incommodè etiam adhibetur in aliis febribus, item in agrypnia compescenda & suavi somno inducendo, utut olfactu arcere dicatur propter gravem & penetrantem odorem. Dolores etiam podagricos, & affectus articulorum mirè sanat camphora, imprimis si dissoluta in spiritu vini applicetur; qui spiritus vini camphoratus applicatus articulis arthritide affectis mirè præstat in tali casu: Unde etiam camphora solet præscribi in Unguentis podagricis, & linimentis contra articulorum dolores. In arcenda gangræna & camphora est expertissimum remedium, & ardentissimos dolores mitigat. Præcordiis camphora applicata, mira facit in affectibus ventriculi: sic fuit quidam æger, qui afflictus fuit desperatâ cholerâ, in qua per quatuor dies, ἄνω & κάτω, sursum & deorsum, omnia ingesta alimenta & medicamenta cum impetu rejecit; curatus tamen fuit æger talis, (utut periculosissimus status ejus fuerat, quoniam per quatuor dies malum duraverat) per spiritum vini rectificatissimum, ab herbis cordialibus destillatum, cujus ℥j. addita fuit camphora ad ℈j. & talis spiritus aromaticus camphoratus applicatus fuit cum linteis multiplicatis regioni ventriculi; quo facto æger cum admiratione summa adstantium ne semel quidem evomuit. In tertianis vim febrifugam habere dicitur camphora, si ad ℥j. in nodulo appendatur præcordiis: Singulare hujus rei experimentum habet D. SCHROECK *Medicus Augustanus*, qui aliquot tertianâ laborãtes per ℈j. vel ℥ß. camphoræ in linteo, scorbiculo cordis appenso, curavit; ubi cessante febre camphora absumpta fuit, præmisso levi universali: in affectibus melancholicis addi potest crocus. In coryza euporiston est D. Tanckii, cum oleo amygdalarum dulcium soluta, & naribus illita: ubi etiam planè cessat olfactus, miranda præstat: observatum tamen fuit, quod olfactui nocuerit; cujus rei experientiam habet BARTHOLINUS *Cent. 3. Hist.* 91. In odontalgia usurpatur, si dissolvatur in oleo origani Cretici, & hoc oleum dissolutionis camphoræ applicetur denti dolenti. Quod si camphora internè emplastris addenda est, optimè cum Balsamo Peruviano dissolvitur: Conferatur *M. A. N. C. ann 6. Append. pag.* 180.

Inter PRÆPARATA est *Oleum destillatum camphoræ*, unum ex magnis postulatis chymicis, utut non facilè reperibilibus. Expetitur propterea, quoniam sic mirum intenditur ejusmodi vis penetrativa alexipharmaca, adeo ut quidam dixerit: se passurum suspendium, si quis peste correptus ex usu quinque vel sex guttarum olei camphoræ non liberetur. Hujus tot sunt præparationes, quot sunt capita Chymicorum, quæ sæpius sunt vanæ, si per ignem examinentur.

Ante omnia inquirendum est; an detur oleum camphoræ verum? Multi ex hac ratione negant, quod camphora radicaliter non possit solvi, sed in aqua denuò regeneretur. Nota enim genuini camphoræ olei est, si sine cujusvis olei additione ipsum ab aqua non reducatur. Si autem oleum camphoræ, artificiosissimè etiam præparatum, uti & spiritus, infunditur in aquam, subitò se conspiciendam præbet camphora in antiqua forma: sic v. g. si in spiritu vitrioli, vel juxta WILLISIUM *de Ferm. c.* 9. in aqua forti, vel similibus spiritibus acidis corrosivis, solvitur camphora, saporem & odorem perdit; subitò autem ac ita dissolutæ instilletur aqua simplex, denuò renascitur camphora, & sub antiquo sapore & odore supernatabit: videatur BOYLE *de Orig. Form. & Qualitat. pag.* 211. Hinc WILLISII error facilè patet, dum putat, aquam fortem partes camphoræ salinas excipere, sulphureis intactis, unde oleum superficiei solutionis innatet; quia & hoc affusâ aquâ simplici in antiquam camphoram regeneratur; quin præparatio hæc potiùs erit nociva, quàm verum Oleum: Si verò spiritus nitri mistus sit cum spiritu vini, non ampliùs solvit camphoram, sed hæc supernatat: sic spiritus vini, tam rectificatissimus, quàm cum spiritu salis ammoniaci acuatus, in momento solvit camphoræ ultra subtriplum; videatur LUDOVICI *Pharm. pag.* 24. BOYLE *loco allegato pag.* 83. sed quæ instillatâ aquâ communi regeneratur in corpus antiquum: Si cum Bolo Armena destillatur, oleum prodit rutilans; quod tamen aquæ infusum, dat camphoram antiquam. Nihilominus mediante terra sigillata Silesiaca fieri potest egregium *Oleum irreducibile*. Nempè

♃. *Terræ sigill. Siles.* part. ij.
Camph. part. j.

Hæc seorsim pulverisata misceantur probè diligenti & diuturna tritura; id quod imprimis necessarium est; hinc destilletur per retortam, & prodit oleum paucum, cum quo ulterius procedatur, uti AUTOR *modo secundo* docet.

Genuinum etiam paratur *Oleum* hoc modo: Camphora si destilletur per retortam, per vices successivè tantillum camphoræ retortæ imponendo, ope ignis tota in oleum irreductile mutabitur.

Egregium pariter est, si camphora cum oleo terebinthinæ vel baccar. juniperi solvatur & destilletur, & dat oleum mirandæ efficaciæ in nephriticis affectibus: sed non est genuinum. Si *pro peste oleum camphoræ parandum*:

♃. *Olei destill. succini* vel *roris mar.* p. iij.
Camph. p. j.

Digerendo in loco tepido per 3. dies naturales: deinde ex retorta vitrea benè lutata per arenam destillentur, & sic prodit *oleum camphoræ compositum antipestilentiale*. Hæc destillatio repetatur cohobando secundâ vice. Non tamen oleum hoc genuinum est, sed tantum per accidens propter adjunctum oleum, & reviviscit.

Dosis sunt gtt. vj. ad viii.

Ita MEDICUS VERONENSIS HENISIUS habuit *Oleum pestilentiale* aurei coloris, compositum ex oleo destillato camphoræ, succini, & citri; quod in curanda peste felici cum successu exhibetur. Tanta cum hoc oleo HENISIUS præstitit in peste Veronensi, ut ipsi columna triumphalis fuerit erecta. Unde Norimbergensis quidam Medicus asserit; se ea die, quâ peste quis

quis corripitur, aliquot guttulis olei camphoræ eandem certò curaturum esse: quod si ille, qui manè assumpserit aliquot olei camphoræ guttas, illo die à peste corriperetur, se velle pœnam patibuli in se recipere, si non peste infectum curaret per oleum camphoræ. Videatur HARTMANNUS *in Praxi Chymiatrica*, & MOEBIUS *in Anat. Campb. pag.* 53. In suffocatione uterina valdè commendatur medicamentis aliis permistum. In mania oleum camphoræ cum Moscho singulare experimentum fuit PRÆVOTII, *Medici Practici Patavini*, & à PARACELSO *de Philosophia Vitali Tr.* 2. *cap.* 4. in Mania tanquam præsentaneum remedium commendatur hocce:

℞. *Olei campb.* ℥j.
Musci vel Moschi ʒß vel ʒj.

Misceatur & administretur qualibet vice ʒß. Mirabiliter enim coagulare dicitur materiam maniæ, ceu aqua in glaciem coagulatur, & extinguere calorem corporis ac ebullitionem.

Olei camphoræ cum bolo per retortam destillatæ guttas x. furorem maniacum aliquot horarum spatio sistere dicit PRÆVOTIUS.

Imprimis oleum camphoræ desiderari solet proprer vim cosmeticam; nam camphora est egregium Cosmeticum: Cum enim notum sit, quod affectus cutanei, & maculæ faciei, imprimis oriantur ex subtili Acido, ex depravatione alimenti in coctione tertia, vel propter læsam transpirationem, non mirum si absumpto acido tales maculæ disppareant.

Aliàs pro oleo camphoræ externo optimum est, si assumatur oleum amygdalinum, in quo solvatur camphora; radicaliter autem non potest solvi, sed in aqua denuò prodit: nihilominus commodè usurpatur in odontalgiis, si applicetur denti dolenti; vel indatur denti carioso & excavato.

Alii pro usu externo, *Oleum camphoræ compositum* parant, præsertim in doloribus articulorum à frigiditate;

℞. *Sapon. Venet.*
Campb. ana part. æqu.

Miscent probè, & ex Retorta vitrea, igne suprà & infra adhibito, pellunt; quod prodit, spontè solvitur in oleum, valdè utile in doloribus brachiorum, & passione colica, si umbilico inungatur.

Liquor camphoræ (habet quidem AUTOR alios modos) fit, si in albumen ovi ad duritiem cocti indatur camphora, & in loco frigido ita dissolvatur in liquorem; qui liquor camphoræ est egregius. Quidam per alembicum prodire affirmant, nec amplius reduci posse.

Quidam in secretis habuit *liquorem camphoræ antipestilentialem* ex

Camphoræ ℥j.
Album. ovor. ℥vj.

quæ duo destillavit per retortam, & liquorem, qui prodit, cum spiritu vini cohobavit, pro eleganti remedio antipestifero.

Spiritus vini camphoratus, vel spiritus vini rectificatissimi ℥j. cui additur camph. ℈j, singulare remedium est in quibuscunque inflammationibus, & vi anodynâ omnes dolores sopit: hinc in podagra, & articulis arthritide affectis, maximè prodest pro sistendo dolore, & pro dissipando tumore, quoniam acidum absorbet, quod in articulis gubernans dolores inducit arthriticos: Item in arcenda gangræna, & putredine incipiente & confirmata, non secus sphacelo, ulceribus & vulneribus putridis, fœtidis aut ad putredinem inclinantibus, frequentiùs applicatus, egregium est remedium, imprimis si aloe & myrrha fuerint addita. Cum aqua appropriata est expertus in gutta rosacea, & in varis, *furunculis sive pustulis*. Præterea quoque convenit in cholera, colica, in contracturis ex colica seu paresi, ut vocant, similibusque partium externarum & internarum affectibus; in cholera imprimis desperata, ceu ultimum remedium applicatur calidè cum linteo multiplicato. Potest camphora etiam solvi in spiritu theriacali, & sic fit *spiritus theriacalis camphoratus*, qui est tertium ingrediens *misturæ bezoardicæ*, seu *misturæ simplicis*, in qua camphora est basis, & usurpatur in morbis malignis arcendis.

CANCAMUM.

CAncamum est lachryma cujusdam arboris exoticæ, cujus tamen natales non sunt cogniti, nec propterea ejus vires modernis sunt in magna æstimatione, & raro, imò ferè nunquam, præscribitur, nisi in usu externo.

CARANNA.

CAranna est resina tenax, nigricans, instar picis ductilis; juxta Cartagenam apud novam Hispaniam enata, ubi transudat ex cortice arboris bacciferæ, *Tlabueliloca Evanitel* dictæ, vulnerato. Tacamahacæ in natura & viribus similis est; quare in genere ea, quæ dicentur de Tacamahaca imposterum, dici quoque possunt de Caranna: hæc tamen nobilior, volatilior & penetrantior est, naturæ magis balsamicæ.

Pro *usu externo* vi anodynâ non tantum Indis pro sopiendis doloribus partium externarum ab acido oriundis in usu est, sed & nos apud in Cardialgia, & dolore, aliisque affectibus stomachi, sæpè exhibetur in forma Emplastri, regioni stomachi impositi; si scilicet in mortarium calidum immittatur & cum sufficienti quantitate Balsami Peruviani agitetur calido pistillo; sic enim fit fluxile & flexile; id quod habet LINDANUS *in Collegio super Hartmannum Capite de Catarrhis*. Emplastro hoc in febribus continuis & malignis, ut & intermittentibus, ubi de anxietate præcordiorum conqueruntur ægri, nil melius est; sic & in vomitu compescendo idem cum oleo nucis moschatæ & macis destillato convenit; non secus ac in doloribus artuum, qui catarrhis vulgò, (quidam flatibus in interstitiis musculorum,) adscribuntur: in illo nempè symptomate quando in vel post sudorem artus frigori exponuntur & defluxio inde oritur, emplastrum hoc convenit. Quin & contra dolores articulorum & podagricos, nervorum vulnera, atque contusiones omnis generis, valet, malaxatum cum oleo succini. Porrò in emplastris cephalicis, & in emplastris pro bregmate usitatis, adhibetur. Nec ignotum est, contra odontalgiam frequenter à modernis adhiberi præservativè in forma emplastri magnitudine thaleri temporibus applicatum; quo in casu quidam mastichis usum longè præferunt. In ophthalmia dicto modo applicatum est egregium remedium pro adstringendis defluxionibus oculorum & compescenda lympha, in ophthalmia & odontalgia sæpius excedente.

Egregium *Emplastrum de Caranna* habet AUTOR *sub finem hujus capitis*, quod in doloribus articulorum valdè commendatur.

PETRUS JOHANNES FABER *in Myrothec. spagyr. lib.* 2. *cap.* 41. habet *Quintam essentiam gummatis carannæ*, quam prædicat ceu specificam in podagra & colica.

COLOPHONIA.

COlophonia est *duplex*: *Una* est remanentia, seu residuum istud crassamentum, quod in depuratione & destillatione resinarum abietinarum remanet: *Altera* est istud residuum, quod post destillationem Terebinthinæ remanet.

Prior autem utut ratione resinarum variet, nullum alium usum habet nisi quod emplastra & cerata ingrediatur, quibus debitam consistentiam largitur. *Posterior* non tantùm ingreditur Emplastra in vulneribus usitata, sed & commendari solet in pellendo calculo, si pulverisata assumatur.

COPAL RESINA.

REsina *copal* admodum candida, sed rarissimi usus est. Commendatur ad affectus capitis, & nervorum. Imprimis tamen usurpatur elicitum ex ea *Oleum destillatum* per retortam in arena, uti potest fieri ex aliis resinis omnibus.

E.

ELEMI.

ELemi est reverà resina balsamica, elegans alba & pellucida, quæ transudat ex *Olea Æthiopica* arbore oleæ ferè simili.

Internè nullum hactenus habet usum. *Externè* vi balsamicâ mirè succurrit vulneribus quibuscunque, imprimis in affectibus & vulneribus capitis, ac nervorũ aliarumq; partium nervosarum ac tendinum, in quibus mistum cum emplastro de betonica excellentissimum est remedium, omnibus Balsamis vulnerariis præferendum; in specie in vulneribus punctim inflictis præ aliis omnibus commendatur, uti videre potest is in MINDERERI *Med. Militari pag.* 343. & 346. quod de contusione partium nervosarum similibusque pariter notandum venit: hoc Elemi cum Terebinthina mistum in formam emplastri cranii vulnera optimè consolidat. In vulneribus articulorum primatum habet, ita ut in his Linimenta & Emplastra, ex basi hujus gummatis facta, sint egregia. ARCÆUS habet *Linimentum* primâ fronte simplex, usu tamen valdè excellens in vulneribus quibuscunque, imprimis capitis & partium nervosarum, quod est hoc:

℞. *Gum. elemi*,
Terebintb. clar. an. ℥iß.
Pingu. castrati ℥ij.
Porcin. antiqu. ℥i.

Liquescant ad ignem & fiat linimentum, quod mox in principio vulneri applicatum cuicumque, mira præstitit ARCÆO: videatur in SENNERTI *libro* 5. *Prax. pag.* 399. & 405.

Vel

℞. *Gum. elemi* ℥iij.
Terebintb. ℥iß.
Pingu. porcin.
Human. an. ℥j.

Misce, fiat *Linimentum, ad vulnera recentia* quamplurimis in frequenti usu.

Propter vim ejus balsamicam elicitur etiam exinde *Oleum* elegans odoriferum & penetrans, ex retorta per arenam; quod in affectibus paralyticis, tremoribus & contracturis partium, laudatum est remedium.

FU-

F.

FULIGO.

FVligo, in specie camini splendens, quæ præ cæteris est elegans, Germanicè *der Spiegel-ruff*, nihil aliud est, quàm *liquorum fumus elevatus* & condensatus. *Fumus* autem est *flamma condensata*; *flamma fumus rarefactus*, seu particulæ liquorum minutissimæ resolutæ: ita ut in lignis incensis resina sub forma flammæ exhalans condensetur tandem in fuliginem; & sicut ligna per retortam destillata dant *spiritum acidum volatilem & oleum lignorum*, ita fumus per liquorum concremationem in forma fuliginis adscendit, cujus volatilitas dependet à sale volatili penetrante, maximè temperato à spiritu subtili & oleo destillato: adeò ut fuligo nihil aliud sit, quàm spiritus volatilis, & oleum liquorum in forma sicca, quæ per retortam destillando in forma humida prodeunt.

Sed quoniam de pinguedine olei sub deflagratione ignis multum destructum est, hinc sub phlegmatis vehiculo & tegmine copiosum sal volatile aliàs in oleo concentratum, sui factum juris, simul in forma propria evolat; sicut substantia olei reliqua, quod sub exhalationis celeritate deflagrationem subterfugit, etiam sal volatile unâ evaporans secum concentrat. Spiritus verò iste acidus lignorum compositus est ex acido volatili, & etiam ex sale volatili spirituoso: quæ duo possunt ab invicem separari per corallia vel lapillos cancrorum; de quo suo loco: unde destillata fuligo dat primò phlegma acidulum, simile spiritui lignorum; hinc spiritum urinosum, cum quo simul habetur sal volatile urinosissimum copiosum, simile salibus volatilibus & spiritibus urinosis, quæ ex animalibus eliciuntur; tandem succedit oleum flavum & rubicundum empyrevmaticum, & admodū penetrans, simillimum ei, quod aliàs ex lignis destillando elicitur, & super cornu cervi ustum rectificandum & ab empyreumate liberandum est; & remanet post destillationem caput mortuum, quod porrò per elixiviationem sal fixum largitur: quæ tamen in fuligine primitus non existunt, sed ab igne proveniunt. Conferatur, quoad hanc fuliginis anatomen, HOFFMANNUS *in Clave pag.* 584. item BECKIUS *Meditat. & Experiment. pag.* 109. & 110, sicuti curiosam & singularem fuliginis anatomen docet VIGENARIUS *Tr. de sale & igne pag.* 43. & 46., videatur *theatr. Chym.* in quo hic quoque Autor reperibilis. Fuligo igitur, cùm mero sale volatili & oleo gaudeat, eoque præstantissimo, reverà erit sal volatile oleosum, & penetratissimum, cujus intuitu in substantia vim habet concentrandi omne acidum; unde pulvis fuliginis cum aceto sumptus sudorem movet potentissimè, & in casu ab alto pro resolvendo sanguine grumoso confert; hinc & in curanda pleuritide à ℨß. ad ℨj. haustu vini, vel aceto, vel aqua cardui benedicti hausta, egregiè confert, per sudorem sublevando, teste RIVERIO *in Pr. l. 7. cap. 2. & in Obs. Med. C. 2. Obs.* 89. D. HORSTII *specificum antipleuriticum* est hoc:

℞. *Fulig benè tritæ qu. v.*
Lava sæpiùs cum *aqua florum sambuci*; hinc exsicca & pulverisa.

Hujus dosis est à ℨß. ad ℨj.

Eodem modo colicam, nec non passionem hystericam curat; hæcque omnia ratione salis volatilis, corrigendo acidum partibus nervosis infestum, & mediante sudore paroxymos finiendo. Imò in partu difficili quoque non contemnendum remedium est, quando deficiunt dolores, & partus videtur in longum protrahi cum periculo fœtus & matris. Vis antifebrilis etiam in ea latet, tum si propinetur ante paroxysmum intermittentium, addito tamen priùs vomitorio; cùm si cum Theriaca subigatur, item cum Terebinthina sub forma linimenti applicetur. In nimio verò febrium, tam intermittentium, quàm ardentium, ardore eadem cum albumine ovi aut aceto subacta, & plantis pedum vel carpis, & palmis manuum applicata, excellit; simili ratione aceto pauco addito fronti & temporibus applicata narum hæmorrhagias compescit. In ulceribus imprimis malignis & cacoetheis, crebriùs adhibetur. De usu fuliginis in bubonibus & anthracibus pestilentialibus videre potestis SENNERTUM *Tr. de febribus*, ubi *de Peste & medicamentis externè tumoribus pestilentialibus applicandis*.

Cœterum videtur esse differentia in fuligine ratione lignorum, ex quibus colligitur: certum enim est, aliam esse naturam fuliginis ex abiete, aliam è quercubus.

AUTOR docet præparare *spiritum & Oleum* per destillationem *ex fuligine*: uti etiam postmodum *sal fixum*, quod in cineribus & capite mortuo remanet. *Spiritus fuliginis* rectificatus urinosus est, seu volatilis & penetrans, unde potentissimum est sudoriferum in syncope, lipothymia, paroxysmis epilepticis, colica, pleuritide, febribus malignis & ardentibus; non minus quàm etiam in lue Venerea: quæ ratio est in promptu. Notum enim est, quod lues Venerea soleat curari per decocta, vel per Essentiam, vel per spiritum lignorum; Jam verò omnes virtutes habet fuligo ex lignis, unde etiam spiritus fuliginis proderit in illa. Imprimis etiam commendatur in promovendo partu difficili. Adhibetur ad ℨj. Sunt, qui ex usu spiritus signum capiunt aut reconvalescentiæ aut futuræ mortis in ægro; si scilicet post usum ejus in aceto simplici largius subsequatur sudor, signum esse faustum sperandæ sanitatis; sin secus, funestum signum esse dicunt. Externè in doloribus podagricis illitus spiritus comendatur; est enim penetrans & subtilis urinosus, imprægnatus sale volatila acri copioso: Unde habetur à quibusdam pro singulari menstruo pro præparandis medicamentis.

In Laboratorio Ceylonensi exstat *spiritus fuliginis succinatus*.

Sal volatile fuliginis ejusdem reverà naturæ videtur cum sale volatili cornu cervi, vel aliorum animalium, uti hoc asserit GLAUBERUS *P. 2. Furnorum pag.* 149. uti & BOYLE. Qui desiderant sal volatile in majori copia exinde, aliquod alcali, e. g. cineres clavellatas, &c. fuligini addant, & subliment.

Usus & effectus hujus salis volatilis reverà idem est cum sale volatili animalium, saltem quod singularem penetrantiam & potentissimam vim diaphoreticam præ aliis habere videatur; adeoque dubito: an sal volatile hoc fuliginis, ejusque spiritus, aliquam habeat differentiam pro lignorum, à quibus fit, diversitate.

Aliàs sal volatile fuliginis oleosum elegans quidam ita præparant:

℞. *Spiritus fulig optimè rectif.* ℥x.
Spiritus vini ℥xx.

Miscent & destillant ex cucurbita vitrea ad tertiæ partis remanentiā; quod prodiit, rectificetur ad dimidium, & prodibit sal volatile in forma sicca purissima, superfluitante liquore pellucido. Conserventur hæc simul in vitro probè clauso.

Est enim ex alcohol vini, quod est partim sulphureum, partim salinum & volatili sale fuliginis conflata massa; possuntque sublimari per phiolam totaliter in formam siccam. Si alcohol vini fuerit aliquoties cohobatum super aromata, exhauriet illud omne oleum aromatum, & post illud cum sale volatili fuliginis transmutabit secum in purum & siccum sal volatile.

Post spiritum prodit simul *Oleum flavum* & etiam rubineum seu rubicundum, & est nihil aliud, sicut omnia olea destillata vegetabilium, quàm sal volatile concentratum ab acido volatili pingui, quo acquirit consistentiam olei. Oleum hoc, quoniam empyreumatis & acrimoniæ nimię ratione minus commodè propinatur, rectificandum est vel per se à sale tartari aut cornu cervi usto, vel cum aqua, vel spiritu vini.

Quoad usum & effectum est penetrantissimum, cujus aliquot guttæ præ aliis Oleis congeneribus vehementissimum sudorem movent, & in suffocatione hysterica, pro pellendo fœtu in partu difficili, optimè usurpatur. Pro lignorum tamen varietate, ex quibus fuligo prodit, aliqualem in effectu habere posse differentiam, probabile videtur, cum de crasi concreti adhuc non nihil participet. Quod aliàs de spiritus & Olei summa vi confortativa, aut agonizantium refocillicativa, multi jactitant, vereor, ne hyperbolem sapiat. Externè siccat scabiem, sanat lepram & elephantiasin; non minus commodè etiam permiscetur unguentis & emplastris pro ulceribus cacoetheis corrosivis & putridis. Locis quoque podagricis illinitur cum effectu; est enim resolutivum & anodynum.

Aliàs GLAUBERUS *loco citato*, & du HAMEL *de Fossil. pag.* 371. curiosum habet modum parandi oleum fuliginis per congelationem à frigore:

℞. *Fuligo pulverisata:*

Coquatur in aqua tamdiu, donec rubescat: hæc aqua tempore hyberno summis frigoribus nocturnis exponatur, ut congelascat, & ita in hujus aquæ centro reperitur liquor salino-oleosus elegans & penetrantissimus. Præfero tamen destillatum.

Ex fuligine etiam & succino elici potest *oleum, camphoræ odorem repræsentans*, multumque in recessu habens.

Sal denique *fixum*, quod in capite mortuo, aut fuligine ad albedinem calcinata, reperitur, mirè commendatur.

Resolvi potest, quod rectè monet AUTOR, in cella per deliquium in *Oleum*, seu potius in *liquorem*, qui in omnibus ulceribus malignis inveteratis cacoetheis, & insanabilibus fistulis, lupis & similibus phagadænicis, & difficulter sanabilibus ulceribus, miracula præstat, si inunguntur tali liquore, vel solo, vel aliis unguentis misto, cùm alcalina vi destruat acidum. Sunt qui in cancrinis ulceribus laudant illud; ubi tamen metuo effervescentiam.

CLAUDERUS *de Balsamatione pag.* 192. mediante spiritu salis ammoniaci ex fuligine extrahit *Essentiam*, quam vocat *Essentiam Alexipharmacam*.

Prostat etiam in pharmacopoliis *Emplastrum* quoddam *ex fuligine*, quod impositum bubonibus & anthracibus pestilentialibus, valdè commendatur propterea, quod attrahat venenum foras, tumorem emolliat, & sic ad felicem suppurationem perducat.

Nec usu alchimistico fuligo caret; beneficio cujus, speciatim ejusdem salis, solutio solis habetur, ut videbitis in HOFFMANNI *Clave in Autorem pag.* 584. & CLAUDERO *loco allegato pag.* 202.

GAL-

GALBANUM.

Galbanum, quod nonnulli *Metopium* appellitant, est gummi resinosum ex planta quadam ferulacea, & tales ferulæ dicuntur *Ferulæ galbaniferæ*, ex eo, quod ex earum cortice transudet Galbanum. Crescit in regione Asiæ Syria, ex qua etiam ad nos adfertur. Delectum & rationem eligendi optimam habet AUTOR. Convenit cum reliquis gummatis ferulaceis, qualia sunt gummi ammoniacum, sagapenum & similia, de quibus *inferiùs, ubi de Sagapeno*.

In species congeneres sunt ammoniaco, nisi quod hoc internè magis, illud verò externè usurpatur. Habet resinam acerrimam, penetrantem, & acriorem quàm gummi ammoniacum: usu ferè externo tantùm; interno quidem etiam, sed rariùs, adhibetur.

Internè Galbanum in affectibus flatulentis & hystericis, & quibusvis morbis partium convulsivis, laxativis permiscetur; resolvit enim & evacuat mucos viscidos. Confirmat hoc AUTOR, quando Galbanum commendat ad promovendum partum & menses, sive solum, sive permisceatur cum myrrha & gummi ammoniaco in formam pilularum: hoc enim modo multum confert in pellendis mensibus & fœtu: quibus in casibus etiam Gummi ammoniaci etiam internè commodè applicari potest, cui quidem & asæ fœtidæ, aliisque: Ludovici longè præfert.

Externè in genere mirè incidit & emollit viscida, & etiam adhibetur à Chirurgis in *Emplastris Attractoriis*. Dicunt enim, quod attrahat à centro ad superficiem cutis, ut fieri possit facilior & felicior abscessus apertio: nihilominus specificè confert in affectibus convulsivis dolorosis partium internarum abdominis, ab acido ortis, in specie pathematis hystericis, quin & convulsionibus omnis generis, sub emplastri forma super alutam extensum, & umbilico applicatum & admotum, vel alio quocunque modo usurpatum; sicut & permisceri solet in suffimigiis cum castoreo, asa fœtida, myrrha, & similibus. Doloribus hystericis cognatum est malum, in viris dictum colica, & imprimis affectus intestinorum spasmodici seu convulsivi, quos Galbanum cum oleo castorei, vel cum oleo destillato succini & spicæ malaxatum, & ita abdomini impositum, insigniter mitigat.

Vel

℞. *Galb.* part. iij.

Dissolvitur in *vino malvatico*; cui ad emplastri consistentiam spissato addatur

Castorei pars j.

malaxetur cum oleo *succini*, inducatur super alutam, & imponatur umbilico: quo modo ad promovendum partum, & ciendos menses, etiam adiberi potest. Dolores Venereos & alios diuturnos discutit, dissolvendo viscidum acidum, eorum fomitem.

Non rarò, ut in paralysi, nervi, tendines, ligamenta, & similia fiunt nimis flaccida & laxa, adeo ut pars non possit moveri ex humiditate quadam, imprimis lympha, quâ imbibuntur tales partes nervosæ; in tali casu commendat hoc Emplastrum BARBETTE *in Annot. Pract. pag.* 51.

℞. *Galbani* ℥j.
Res. carann. ℥ß.
Olei euphorb. ℥jß.

fiat linimentum aut emplastrum. Quod est egregium, imprimis si priùs inungatur pars cum linimento, facto ex

Axung. human.
Anserinæ an. ℥j.
Olei terræ ℥iij. M.

In apoplexia particulari Galbanum spinæ dorsi ac aliis locis applicetur; v. g.

℞. *Galbani* p. ij.
Gum. carannæ p. j.

Mista malaxentur cum *petroleo*.

Ea, quæ dicuntur de galbano crudo, longè magis conveniunt ejusdem oleo destillato, tàm simplici, quàm composito, Galbanetum PARACELSI dicto.

Oleum Galbani destillatur per retortam ex arena, quod rectificatum, utut fœteat, in affectibus abdominis spasmodicis, colica convulsiva, affectibus hystericis, hemiplexia, membris paralyticis, convulsis, præsertim ex colica paresi affectis, contracturis artuum, & aliis affectibus scorbuticis, singulare est, umbilicali regioni & similibus partibus affectis inunctum: In affectibus flatulentis unguentum fieri potest ex oleo destillato Galbani, chamomillæ, & oleo destillato baccarum lauri. Compositum oleum Galbani multis modis variari potest: usitatius est *Oleum Galbani compositum*, seu *Galbanetum* THEOPHRASTI PARACELSI cum gummi hederæ & terebinthina, ab AUTORE descriptum, quod est elegans, & expertum remedium in colica convulsiva, aliisque affectibus abdominis spasmodicis, inunctum umbilico & locis vicinis. In specie maximè convenit in paresi, vel in colica, quæ abit in paresin membrorum; hic locorum quidem rarum; in Moravia verò, Austria, & similibus locis, in quibus abundat vinum & continuus vini potus est, frequentissimum; cum subtile acidum ex vino subacido in intestinis dat colica tormina, & ex intestinis ad artus seu partes externas delatum paresin, in qua non tantum non possunt moveri membra, sed adest etiam dolor exquisitissimus. Quod dixi de paresi ex colica, idem est intelligendum de contractura ex colica. Nam processus est talis: Primò succus acidus in intestinis dat tormina colica; postmodum delatus ad partes impedit motum partis, & fit paresis: si ulterius coagulatur synovia partis ab eodem acido, fit, ut ex tali coagulatione repleta spatiola & poruli impediant, quò minus possint fibræ contrahi; unde fit membrum rigidum, durum & immobile, & vocatur Contractura ex colica, in qua Galbanetum destillatum est egregium remedium, & magni usus. In genere ad omnes affectus nervorum, qui ex casu oriuntur, aut contusione & dislocatione, Galbanetum est egregium; nec non in hemiplexia, nuchæ illitum. Huic Galbaneto PARACELSI commodè etiam opium addi potest, & ita destillando unà prolici, ut acquirat sic oleum præsentaneam magis vim anodynam, dolorum sedativam: Conf. BARTHOLINI *Act. Med. Hafn. Volum.* 1. *pag.* 25.

Galbanetum, seu *spiritus Terebinthinæ galbanetus*, uti ab AUTORE, & HARTMANNO *in Praxi Chymiatr.* describitur, est communis descriptionis, & etiam communis usus; potest tamen meliorari sequenti modo:

℞. *Galb.* ℔ß.
Olei terebinth. ℔j.

Destillentur: oleo destillato affundatur

Olei destill. lavend. ℥j.

& repetatur destillatio; unde euadit balsamum admodum generosum, quod pro majori penetrantia cum spiritu vini misceri, & aliquantisper digeri seu circulari potest, & sic penetrantissimum erit ad dolores colicos & paralyticos ex colica; imprimis si misceatur cum aliquot guttis olei saponis Veneti, vel cum aliquot guttis olei camphoræ: nam oleum lavendulæ destillatum per se valdè est conveniens in contusione ligamentorum, tendinum ac partium nervosarum, ex qua ipsa subsequuntur tensiones, & quasi dolorificæ partium convulsiones, tam interno usu, quàm externâ inunctione.

In HOFFMANNI *Thesauro Pharm. sect.* 4. *n.* 6. prostat ex Galbano *Balsamum Matricale* non inelegans.

Cerotum vel *Emplastrum de galbano*, seu *matricale* habetur in *Dispensatorio Augustano*, quod ZWELFFERUS *in Animadvers.* correxit, & valdè prodest in passione hysterica & colica convulsiva, abdomini vel umbilico impositum. Præscribi potest hoc modo:

℞. *Emplastr. matrical.* seu *Cerot. de galb.* q. s. malaxetur cum *oleo de castoreo*, vel cum *oleo succini & spicæ*, superinducatur linteo rubro in forma rotunda,

D. S.

Emplastrum matricale.

Si verò adsunt flatus, vel in aliis affectibus flatulentis, item hydrope, malaxetur cum *oleo destillato chamomillæ*, quod est egregium carminativum, uti notum; & diversimodè specificari potest, prout diversis oleis malaxatur.

Loco hujus Emplastri in passione hysterica sufficere potest *Galbanum* simpliciter liquefactum & *depuratum*, malaxatum cum *oleo destillato succini p. ij. vel iij. & oleo spicæ p. j.* quod super alutam inductum regioni umbilicali applicetur.

Aliud *Emplastrum*, seu *Cerotum matricale* videbitis apud ZWELFFERUM *in Pharm. Regia*, & plura de *galbano*, *gummate ammoniaco* & similibus ferulaceis apud FREITAGIUM *in Aur. Med. de Purgantibus*, ubi elegantia invenietis scripta.

HYPOCISTIS.

Hypocistis est succus, qui exprimitur & elicitur ex *Cisto*, planta quadam exotica, & inspissatur in consistentiam crassam & viscidam, ferè similem succo glycyrrhizæ, & vocatur Hypocistis: unde & tota planta cepit vocari Hypocistis: *Modum præparandi* describit STOECKERUS *in Praxi pag.* 143.

Valdoperè adstringit, undè usitatissimus est hic succus pro scopo, ubi opus est adstrictione; Ergo conveniet in quibuscunque fluxibus, tam sanguinis, quàm aliorum excrementorum. Cæterum, quoniam partim apud nos quoque rarò est, partim adulteratus, substituitur optimè, loco ejus, succus, seu Rob Acaciæ nostratis, qui ad eosdem usus convenit, ad quos Hypocistis.

LACCA.

Laccæ imprimis Synonyma sunt removenda. Datur primò, Germ. *Kugellack*, *globulata*, seu *rotulata lacca*; quæ si est *communis*, paratur ex ligno Brasiliano in lixivio cocto, quo ipso creta imbuta in globulos subigitur: Altera est *Florentina*, paratur ex tinctura Coccionillæ & creta depurata, addito pauco gummi Arabico.

Nunc ad RESINAM LACCÆ,
de qua AUTOR *noster*.

De hujus natura & origine valdè disceptatur. Nonnulli opus formicarum esse putant; dissentiunt tamen in modo, dum alii dicunt; quod formicæ alatæ, dum sugunt & pungunt radices arboris, ex punctu-

puncturis istis transudet gummi, quod collectum vocetur *Lacca*. Alii volunt, quod gummi laccæ sit alimentum, quod formicæ alatæ arbori insidentes exsugant instar apum ex plantis & arboribus, & ita condensatum instar mellis ab iis reddatur, & esse idem, quod *nostra Lacca*; unde & AMATUS LUSITANUS & ALDROVANDUS Laccam vocant *formicarum alatarum stercus*, sicuti *mel* est *stercus apum*; de quo videre potestis BONTIUM *in Medicina Indorum* & quidem in *Animadvers. in Garziam ab Horto cap.* 8. & WORMIUM *in Museo p.* 226. Alii verò nihil aliud, quàm succum gummosum ex arbore sui generis transudante; hinc successivè solis ardore inspissatum dicunt; quæ sententia verior est. In regno enim *Pegu* reperitur arbor talis, Jujuba nempè Indica spinosa rotundifolia, ex cujus ramulis tansudat Lacca: cum verò in eadem regione formicæ multæ alatæ reperiantur, quæ gummi hoc delectantur, iisque arboribus copiosè insident, unde & sæpe huic adhuc liquido inherent formicæ, & interdū etiam sub induratione unà inviscantur; hinc factum est, ut putatum fuerit illud à formicis elaborari; cui tamen asserto contradicentem videbitis FRANCISCI *in Horto Indico Orientali pag.* 279 & 827.

Resina hæc admodum rubra & perspicua est, unde masticata salivam rubore & colore quasi sanguineo inficere solet, utut sit omninò dura & exsiccata: quæ rubedo unde oriatur, vid. BARTHOLINUS *in Exercit. Miscell. p.* 66, Advehitur vel in granis, vel ramulis, vel etiam in massis: Optima autem est Lacca in granis.

Quod attinet usum Medicum, hic est varius. Veteres eo decocto pro expellendis variolis & morbillis usi sunt: Verùm cautus ejus sit usus; quia est diureticum. Aliàs in affectibus splenis, hujus infarctu, obstructionibus & scirrhis, aliisque morbis chronicis, hypochondriacis, cachecticis, ictero &c. commendari solet, in quibus affectibus usus ejus tutus est. Moderni tamen eâ rarò internè utuntur. Specificè autem, si quod aliud remedium, convenit in affectibus gingivarum, imprimis in scorbuto oris, eoque etiam desperato, cruentatione, putredine & gangræna gingivarum. Propterea *Tinctura Laccæ Mynsychtii*, quam describit in *Armament. Chym. sect.* 2. *pag.* 46. adeo incomparabilis est in cura gingipedii, seu putredinis gingviarum scorbuticæ, & vacillationi dentium mire succurrit. Parat autem cum beneficio lapidis medicamentosi Crollii, & pauco aluminis; quæ dissolvit in aqua, & in hac Laccā. Melior præparatio ejus est, quæ fit per phlegma vitrioli, cui addatur alumen ustum; sic brevi post *Tinctura rubicunda* elicitur; beneficio cujus B. D. D. MICHAELIS etiam desperatos curavit, & quorum gingivas etiam gangræna invaserat: in specie Nobili cuidam gangrænam oris scobuticam, cujus putredine totum Museum infectum, curavit. Non inconsultum foret, si addatur myrrha; cùm parili ratione ex sola myrrha similis forsan utilior Tinctura in affectibus oris & gingivarum parari possit, quæ de hinc per se, vel cum Tinctura dicta laccæ poterit misceri; cùm myrrha gingivis sit perquam amica.

Cœterum loco Tincturæ laccæ Myns. cùm non semper prostet in Officinis, potest fieri decoctum ex lacca pro gingivis gangrænosis non minoris efficaciæ, cujus descriptio videatur in SCHENCKIO; vel

℞. *Lap. medicamentos. Croll.* ℥j.
Aquæ sedi minor. seu vermicular.
Cochlear. an. q.s. pro solutione dicti lapidis.
Coquantur & colentur: Colaturæ infunde
Gum. laccæ ℥ijß.
Alum. usti ℥j.
Flor. aquileg. p. iij.
stent in infuso per 24. horas, posteà filtretur,
D. S.
Tinctura dentium.

Tinctura hæc putredinem gangrænosam & incipientem cancrum gingivarum scorbuticarum arcet, gingivas roborat, & flacciditatem corrigit.

Pro incrustandis more Chinensium arculis, baculis, &c. subtilissimum solùm desiderat lacca spiritum vini, qui pulveri pyrio junctus, simul & semel deflagrat: videatur LUDOVICI *Pharm. pag.* 224. A quibusdam lavari solet Lacca; sed meliores ejus partes eluuntur: videatur ZWELFFERUS *Animadvers. in Pharm. Aug. pag.* 414.

Trochisci de Lacca sunt usitati in obstructionibus viscerum, lienis, aliisque morbis chronicis & hypochondriacis.

LADANUM.

Ladanum est succus in pilulas seu massas parvas & friabiles collectus, medius inter resinas & gummata. Hujus natura & origo non parum est controversa: scilicet dicunt quidam, esse Gummi arboreum; alii è barbis & pilis caprarum plantas depascentium desumi; quod erroneum. Nihil aliud est, quàm humiditas rorida glutinosa ex arbore, quæ vocatur *Cistus Ladon* seu *Ledon*, in Cypro Insula imprimis proveniens.

Modus colligendi est hic. Nimirum dum ros matutinus humectat folia illius arboris, unde provenire solet, humor viscosus in iis contentus, calore solis interdiu rarefactus & dissipatus, jungit se cum rore, & noctu concrescit in parvos globulos, & parvas pilulas, & postmodum ex foliis istis decutitur & exsiccatur. Quod si verò fiat, ut sequente die ante collectionem folia hæc, cum inhærentibus istis gummosis granulis, devorentur à capris, facilè pingui suā viscedine barbis pilisque illarum adhæreſcit; quod occasionem dedit, ut quidam asserant, esse Ladanum humiditatem roridam viscidam ex comestione Cisti Ledon barbis earum adhærentem. Gummi resinosum est, & concretum prorsus singulare, quod neque in oleo, neque in aqua se solvi patitur. Spiritus autem vini integrum ladanum solvit.

Effectus & *virtutes* ejus quod attinet, illæ satis sunt notæ. Temperatum est, adeoque intrinsecus acrimoniam, præsertim lymphæ catarrhalis, mitigans; unde adhibetur, rarò tamen, contra affectus capitis catarrhales, uti habet AUTOR atque HOFFMANNUS *in Clave p.* 586. tussin nocturnam, & ad aurium dolores sistendos, cum hydromelite assumptum.

Externè vim emplasticam habet, unde contra affectus nervinos adhibetur à quibusdam. Quin & anodynâ vi gaudere dicitur, hinc & ad catarrhos, & aurium dolores solvendos in forma suffitus sæpè usurpari solet. Pessis uterinis junctum secundinas elicit, & vulvæ dolorem sedat. Stomacho applicatum valdè convenit in stomachi vitiis; unde in officinis prostare solet *Emplastrum stomachale de Ladano Cratonis*, quod egregium est in affectibus stomachi.

Habentur pilulæ de Ladano catarrhales, seu cephalicæ non inconcinnæ compositionis, quas CRATO ante pastum solet præscribere pro confortando stomachi vigore.

Reliqua, quæ habet AUTOR, sunt satis clara.

LIQUIDAMBRA.

Liquidambra liquor est oleosus, admodum odoratus, effluens ex arbore quadam Indiæ Occidenalis, nomine Ocacol, seu Ocosolt; videatur AUTOR. In his & similibus exoticis consulendi sunt rerum exoticarum Scriptores; & quidem ubi fit mentio occidentis, MONARDES, CÆSALPNIUS, & FERENTIUS; in Oriente imprimis BONTIUS, & qui scripserunt Itineraria, Germ. *Mandels-Lob*, *Legatio Sinensis* & similes autores.

Hanc liquidambram quod attinet, est admodum pretiosa, ususque rari interni; nisi quod saltem odoris gratiā expetatur, & suffumigiis addatur, uti & emplastris contra tumores. Aliàs in usu medico est rara.

LYCIUM.

Lycium equidem Veteribus fuit cognitum, modernis verò quid sit? adhuc controversum & ignotum est, cum nuspiam inveniatur. Unde modernorum nonnulli in locum ejus substituunt succum inspissatum ex radice rhamni, periclimeni & cyclaminis, in specie sumach pro scopo adstrictorio: imò ex Sumach transudat gummi, quod Lycio veterum potest substitui. Verùm, quoniam est incognitum, non opus est, ut in ejusdem explicatione tempus teramus.

MASTICHE.

Mastix, Græcis ῥητίνη σχινίνη, est lachryma, seu gummi-resina ex omnibus ferè nobilissima, transudat ex *lentisco* arbore sauciata, eodem modo quo gummi ex nostris prunis & cerasis; quæ *Lentiscus* apud nos est rara, visitur frequenter in Italis, præcipuè in hortis magnatum, & in horto Patavino. Primatum obtinet ea, quæ in Insula Chio reperitur, ubi tam copiosè nascitur, ut incolæ ex ea vectigal non leve quotannis habeant, unde & *Mastiche Chia* dicitur, quæ optima; sicut & BALLONIUS refert, primarias Insularium opes & fortunas ibi in Mastichis collectione consistere. Quibus suspecta exotica sunt, hi grana Terebinthinæ à formicis congesta, seu collecta substituere volunt.

De electione & adulteratione videatur AUTOR.

Quod attinet *virtutes* mastichis, ventriculo admodum commendatur ceu singulare stomachicum; & in quibuscunque ejus pathematibus, nausea scilicet, vomitibus, diarrhœis, lienteria, cœliaco fluxu compescendis adhibetur; adstringit, & ventriculi tonum optimè restituit atque conservat; unde meritò suadetur, ut mastix omnibus purgantibus addatur, ut vim eorum venenosam nonnihil corrigat: Purgantia enim nocent stomacho; unde adjectā mastiche optimè illi succuritur. Quin & in cerebri morbis, quæ per consensum stomachi oriuntur, egregia est. Hunc in finem coquitur in aqua, ut modum habet *Autor*; quod tamen melius fit, si aqua pluvialis recipiatur; quod decoctum ceu stomachicum nobile in diarrhœa frequenter usurpetur. Vel ad imitationem TILEMANNI *in Materia Medica* ita præscribi potest.

℞. *Aquæ plantag.*
Fol. querc.
Tormentill.
Rosarum an. ℔ß.
Vel harum loco *aquæ simpl.* ℔ß.
Mastich. sel. ℥iij. ad ℥ß.
Macis ℥j.
ebulliant lento igne: Colaturæ adde

Aquæ

Aquæ Cinnam. ℥j.
Syr. cydonior. aut *de rosis sicc.* q. s. ad suavitatem.

Habent aliàs & alium modum Aquam mastichinam reddendi ex solo suffitu ollâ vacuâ excepto, & hinc aquâ repletâ; qui hic est:

Mastichem in prunas ardentes injiciunt, fumum ejus excipiunt vase quodam novo vitreo: quod si fumo probè receptum fuerit, subitò vel aquam communem, vel aliquam destillatam appropriatam, vel decoctum, secundùm intentionem medicam, affundunt, & optimè tegunt; sic enim aqua sapore & facultate Mastichis imprægnatur, quæ exinde potum dat stomachicum, & intestinorum fluxibus, in specie quidem in dysenteria, egregium.

Notum namque est, quod spiritus Mastiches internè assumptus valdè conveniat in tali casu, vomitu, diarrhœa & similibus. Jam hic fumus nihil est aliud, quàm spiritus Mastiches nudè collectus ac oleo imprægnatus. Ergò perinde est, sive spiritus instilletur, sive hæc aqua ita imprægnata propinetur; imò melior est aqua, quoniam oleum simul recipitur in olla, quod aliàs solet separari. Videatur HOFFMANNUS *Clave pag.* 588.

In substantia tamen usurpari quoque potest, si ejus grana integra, ij, vij. vel x. jejuno stomacho deglutiantur aut masticentur, in affectibus ejus; appetitum mirè provocant, stomachum roborant, & post pastum deglutita digestionem nonnihil promovent, sicque lienteriæ, & cœliaco fluxui succurrunt. Denique Mastix in Dysuria, vitio vesicæ enata, est optima. Galenus tanti facit Mastichen, ut omnibus resinis illam præferat: contrà Dioscorides præstantissimam omnium reliquarum resinarum Terebinthinam esse dicit; & certum est, in multis inter se convenire hæc duo; unde GLAUBERUS loco Mastiches substituere solet grana ex terebinthina à formicis collecta.

Extrinsecùs quoque magni usus est mastix in nervorum affectibus, & roborando stomacho, si inducatur super alutam, & applicetur formâ emplastri ventriculo in nausea & vomitu: discutit & resolvit, & atoniam fibrarum roborat. Tandem etiam, & quidem ejus grana, inter primaria apophlegmatizantia refertur, & sola masticata salivationem eleganter movet, & hac mediante elicit lympham, quæ gravat caput.

Mastiche de cœtero destillata

1. Aciditatem subtilem & gratissimam prodit & fundit in phlegmate spirituoso.
2. Oleum flavum & elegans, &
3. Obscurum & rubicundum.

Spiritus rectificetur, & habetnr liquor acidus volatiis, & pro stomacho roborando optima medicina; convenit enim in appetitu dejecto, vomitu, diarrhœis, lienteria, vomitu nimio gravidarum, ut eorum fastidio, aliisque stomachi & intestinorum affectibus.

Modum destillandi *oleum* habet AUTOR per retortam ex arena. Elegantior autem modus est per vesicam, stanno obductam, cum affusione aquæ simplicis; sic sine ullo empyreumate prodit oleum elegans medicamentosum, quod ad aliquot guttas assumptum stomachum roborat insigniter, hinc in morbis stomachi & intestinorum egregium. Externè convenit in nervorum affectibus, discutit & resolvit, & atoniam fibrarum roborat. In vomitu, nausea & diarrhœis optima medicina est; sicut & in fastidio gravidarum Ceratum de Tacamahaca cum oleo mastichis malaxatur & stomacho applicatur.

Rubicundum oleum est nobile vulnerarium, aliis Balsamis, Linimentis, & Emplastris Vulnerariis additum. Et quanta vis vulneraria horum sit, ostendit experientia in Cultrivoro Prussiaco: de quo videatur BECKERUS *Tract. de Cultrivoro.*

Oleum per coctionem paratum magni usus est in roborando stomacho, si inungatur eidem in vomitu & nausea. In ani procidentia ab hæmorrhoidibus inducta nil melius est, quàm Oleum mastichinum, in quo ebullierunt scarabæi pilulares.

Post spiritum acidulum & Oleum, sequitur spiritus vini mastichatus, qualem in doloribus stomachi habet Paracelsus Tract. de Præparat., & ita paratur:

℞ *Mastich.* ℥iij.
Galang. ℥j.
Spir. vin. rectif. ℔ß.

Mista destillentur per alembicum.

Remanentiæ addi possunt silices calcinati pulverisati; sic *oleum subtile* assequitur.

Aqua stomachalis mastichina optimè fit sequenti modo:

℞ *Mastich. el.* ℥iij.
Galang.
Caryophyll. an. ℥j.
Zingib.
Macis an. ℥ß.
Rad. acori. vulg. ℥iij.

Affundatur *vinum Malvaticum*, & digerantur probe in loco calido; hinc destillentur in Mariæ balneo.

Dosis est cochl.; vel alterum per horam unam ante pastum: potest etiam linteum duplicatum huic aquæ immergi, & simul applicari.

Item:

℞ *Mastichis* ℥jv.
Galangæ,
Macis an. ℥j.
Cinamom.
Zedoar.
Ladani an. ℥ß.
Spir. vin. rectif. ℔ij.

destillentur in Balneo Mariæ: Spiritus progrediens cum Eleosaccharo citri edulcoretur, & in atonia ventriculi dicto modo usurpetur.

Pertinet huc etiam *syrupus mastichinus*, quem describit TIMÆUS à *Gulden-Klee in Epist. pag.* 456.

Pilulæ mastichinæ valdoperè usurpantur in stomachi & mulierum affectibus; imprimis quidem in cephalalgia mulierum ex consensu uteri, cujus signum infallibile dicitur, quod sentiant in vertice frigus, egregiæ sunt pilulæ hæ.

MYRRHA.

Myrrha gummi resinosum est, mixtum ex oleo & mucilagine, ex arbore exstillans exotica, Bola dicta, sauciata. Affertur ex Syria, & regionibus Africæ, & est Balsamum revera quoddam naturale, quod effectus ejus testatur in corporibus quibuscunque, tàm vivis quàm mortuis, à putredine conservandis, quæ in spiritu vini Myrrhato citra ullam corruptionem diutissimè asservari possunt, præprimis si spiritus vini benè rectificatus, aliquantisper cum spiritu salis acidulatus sit. Vidi ego aliquot infantes ita à putredine ad multum tempus in vitris præservatos, qui, quasi vivi essent, apparebant.

Delectum, & quænam sit præferenda alteri, AUTOR clarè satis explicat.

Saporis est amarissimi propter copiosum sal volatile oleosum admodum acre; unde singularem vim habet acuendi bilem in corpore nostro, cùm fel sit balsamum quoddam corporis; & tanquam remedium pro vita longa commendatur; singulare enim est balsamum confortativum nostræ vitæ, adeoque multum commendatur ab HELMONTIO *pag. mihi* 626, uti etiam ab HOSTIO *in Judic. super Chirurg. Infusoriam pag.* 88 Dum autem balsamum est myrrha, in ulceribus & corruptionibus partium internarum est magni usus, in phthisi nempè pulmonum, empyemate, ulceribus renum, & similibus malis nimis frequentibus, corruptionem & putredinem ulcerosam cujuscunque corporis corrigendo, & fermentum acidum corruptivum ulcerum enecando ac tollendo. Plura de myrrhæ viribus, pro præservandis à putredine corporibus, videantur apud MINDERERUM *Aloedar. c.* 6, uti præter alia modum & remedium ex myrrha, auro & thure pro senibus ad vitam longam parandi præscribit, quod à multis magni fit; & dicunt: huc respexisse Magos, qui Salvatori dono dederunt aurum, thus, & myrrham. Unde etiam primariarum ingrediens est *Elixyr proprietatis*, quod egregias vires habet præservandi à putredine partes internas, uti & in ulceribus & affectibus uterinis. Porrò aciditatem ventriculi, ejusque cruditatem optimè corrigit, convenitque egregiè in scorbuto aliisque morbis chronicis curandis, iis in specie, qui ex vitio mensium, quos pellit, proveniunt; unde in pellendis lochiis & fœtu, tàm vivo quàm mortuo, primarium est simplex vegetabile; mulieribus enim, earumque utero, dicata est. Imò fit non rarò, ut secundinæ retentæ putrescant, & morbos periculosissimos inducant: in casu tali myrrha est egregium remedium, dum putredinem secundinæ arcet, & simul potenter pellit ac promovet. In febribus non minus egregia est, tertiana & quartana, ante Paroxysmum: mirificè dyscrasiam sanguinis corrigit, & blandâ diaphoreticâ vi heterogeneitates ejus ad peripheriam corporis expellit; hinc imprimis in febribus malignis cum excretione cutanea conjunctis (videatur HOFFMANNI *Clav.*) & in variolis & morbillis præservativè & curativè mirabiliter confert: non secus ac puerperarum purgamenta mirabiliter promovet; speciatim præcordiorum anxietates in hisce morbis mirè elevat; unde in purpura puerperarum, alba & rubra, febribus petechialibus, &c. omnibus remediis myrrha est miscenda. Et quidem sæpius fit, quod talis purpura sit conjuncta cum suppressione lochiorum: Ergò hîc maximè conveniens erit remedium myrrha, quoniam & lochia promovet, aut debitum eorum fluxum conservat, & expellit purpuram, ut sic duabus magnis Indicationibus uno succurramus medicamento; unde in malignis puerperarum febribus cum lochiis retentis, aliis remediis admiscetur myrrha, quæ malignitati resistit, & simul promovet lochiorum fluxum. In morbillis & voriolis certè suppurationem promovet, & fovearum magnitudinem impedit. Primitus igitur datur cum alexipharmacis, v. g. antimonio diaphoretico, &c. pro expulsione; deinde cum lapillis cancrorum pro maturatione, & fovearum præcautione. Egregia quoque est in tinea, aliisque morbis infantum, v. g.

℞ *Cornu Cervi sine igne*,
Lapill. Cancr. præp. an. gr. xv.
Myrrhæ el. gr. vj.
Theriac. gr. ij.
Olei destill. anisi gtt. iij.

Misce,

Misce, fiat *pulvis* pro infantibus polychrestus.

Ad movenda lochia:

♃. *Borrac. Venet.* ʒß.
Myrrh. elect. gr. xij.
Croci gr. vj.

Misce, fiat *pulvis* pro duabus dosibus.

Vel pulvis ad variolas:

♃. *Cornu Cervi sine igne,*
Antimonii diaphor.
Terræ sigill. an. gr. xii.
Myrrhæ gr. viij. ad ℈ß.

Misce, fiat *pulvis* pro duabus dosibus.

Potest etiam cum amygdalis dulcibus aliisque seminibus expulsivis unà in *Emulsionem* redigi, ad imitationem *liquoris Alexipharmaci Zwelfferi in Pharm. Reg. pag.* 209. Quin & in peste præservationis causâ adhibetur, uti PARACELSUS jam olim *ad Sterzingenses* scripsit, unde pestis & morborum contagiosorum tempore nunquam ægros visitent Medici, nisi Mastichis & myrrhæ masticatione priùs se muniverint. Dysenteriæ malignæ unà cum aliis optimè confert. Et quidem myrrha hæc, non solum menses pellit; sed etiam quascunque quocunque in loco eruptiones sanguinis excitat, & auget, v. g. in sputo cruento obnoxiis observavi usum Elixyris proprietatis revocasse malum sopitum: sic ejus usu in variolis & morbillis provocantur narium hæmorrhagiæ; & his obnoxii abstineant à myrrha & Elixyre proprietatis; nam fluxum provocant. Tandem myrrha ad magnitudinem pisorum aliquot assumpta, in catarrhis & morbis catarrhalibus, ex lympha acida oriundis, v. g. tussi sicca, raucedine ex vitio Aeris, febribus catarrhalibus epidemicis, digestione læsa, &c. egregia est, & multum commendatur. Lumbricorum hostis est myrrha internè æque ac externè. Egregium denique est anodynum & travmaticum; videatur AMMANNUS *Mater. Med. pag.* 137. unde in vulneribus inveteratis, quæ jam degenerant in ulcera, præservat à putredine verminosa, seu progeniem verminosam absorbet, & simul illa mundificat; sicut etiam externè convenientissima est medicina in corruptione ac putredine vulnerum, quæ ex defectu spiritus partis læsæ insiti supervenit, in ulceribus malignis & cacoetheis mundificandis atque fermentis eorum destruendis, sive misceatur cum decoctis pro ablutione, sive cum unguentis aut emplastris; quæ imponuntur ulceribus talibus: imprimis ulcera putrida verminosa & maligna gangrænam minantia curat, sicut & ipsi gangrænæ æquè ac mortificationi partium opitulatur & hinc consolidatio facilis promovetur, unde Rulandus eam in emplastris sæpè exhibet; sicut etiam ad *Balsamum Vulnerarium Rulandi* non ineptè copiosa myrrha recipitur. In scorbuto oris & gingivarum putredine egregiè convenit cum lacca, vel sola masticata.

De modo præparationis medicamentorum ex myrrha adhuc notandum, quod ea, quando cum aliis sociata cum liquore aqueo coquenda, in fine coctionis addenda sit; quia coctionem non sustinet, & sub coctura maxima ejus vis exhalat & perditur.

Cœterum ex myrrha aliàs fit fucus muliebris contra rugas faciei valdè expertus, hoc modo:

♃. *Patella ferrea nova;*

Candefiat nonnihil propè ignem: Huic mulier, quæ habet faciem rugis obsitam, ex ore *vinum album* uno impetu adspergat, & patellam ipsam restinguat, atque mox, capite linteo amplo contecto, vaporem inde surgentem facie excipiat: subinde postmodum in eandem patellam, rursus igne candentem, *myrrham pulverisatam* projiciat, eodemque linteolo contecta fumum myrrhæ exhalantem facie similiter excipiat, denuo ipso linteolo faciem contegat, & cubitum se conferat. Fucus hic singulis octo diebus paratus vetulas rejuvenescere facit; rugæ enim seniles ita prorsus evanescunt, ut sic perpetuò erugatæ juventutem etiam in senio mentiri queant.

Quoad præparata: sunt, qui commendant valdè *Extractum myrrhæ* in febribus intermittentibus. Cœterum modus parandi hoc Extractum est arcanus: nam myrrha concretum est anomalon, quod neque purè oleosis, neque purè aqueis solvitur; nec spiritus vini nisi rectificatissimus, aliquid de myrrha, & quidem ejusdem tantum resinam, extrahit: quæ in specie convenit, quando vermes in ulceribus generari incipiunt, unguentis & lotionibus permixta: Quod si tamen cum salibus alcalinis, vel acidis, v. g. spiritu salis, misceatur spiritus vini benè rectificatus, optimè subigi potest: nam spiritus salis radicaliter solvit myrrham, & per aliquot dierum digestionem *Essentiam* extrahit; deinde spiritu salis ad debitam consistentiam abstracto, commodè cum spiritu vini potest extrahi: scilicet modus hic obtinetur in communi Elix. proprietatis præparatione. Sed commodissima est præparatio, imprimis pro mulieribus, si extrahatur myrrha vel cum alcali fixo, aut volatili; sic v. g. fit optima *Essentia myrrhæ*, si *myrrhæ* & *alcali tartari* ana digerantur cum leni *aquæ* humectatione; hinc *cum spiritu vini rectificato extrahuntur*: sicut WEDELIUS *in Pharm. pag.* 85. cum spiritu tartari & spiritu vini facit Essentiam myrrhæ balsamicam. Spiritus vini quoque tartarisatus, & Tinctura tartari benè acris, convenientissimum est menstruum pro extrahenda myrrha; & hæc est *Essentia salutis Doct. Langii*, cum quovis liquido miscibilis, remedium polychreston usitatissimum in variolis, mensium pathematis, hysterica passione, &c. Imò sola aqua, cum sale tartari acuata, solvit myrrham in *Tincturam* rubicundam: Conferatur CLAUDERUS *de Balsam. Corpore* quod & spiritus salis ammoniaci cum spiritu vini paratus facit. Quamcunque putredinem corporis internam & externam potenter arcet, & potenter præcavet, fœtum mortuum potentissimè pellit. Hinc v. g. pro *purificando sanguine scorbutico*:

♃. *Tincturæ antimonij ex scor.* ℥ij.
Ess. myrrh. ℥j.

M. D. S.

Essentia sanguinem purificans.

Dosis 30. vel 40. gutt.

Item contra *scabiem*:

♃. *Ess. myrrh.* ℥ij.
Lignor. compos. ℥iij.

M. D. S.

Tinctura expellens. Dos. 40. Guttæ.

Ad imitationem Tincturæ laccæ Minsychtii *Essentia myrrhæ* parata, ad scorbutum oris est egregia.

Spiritus vini myrrhatus, seu, qui ad tempus super myrrham in infusione steterit, optimè conservat corpora à putredine.

Quoniam myrrha in spiritu vini ammonicali solubilis est, tentandum; qualis acciperetur spiritus, si cum sale ammoniaco, & cineribus clavellatis misceatur myrrha, & hinc affuso spiritu vini destilletur; cum succino enim res egregiè procedit: nam quacunque ratione aliàs destillata myrrha parum dat olei empyreumatici, sed spiritum acrem revera sudoriferum.

Oleum myrrhæ per se haberi nequit: destillata enim per retortam ex arena transit paucum oleum, sed potiùs phlegma puniceum acidum, quod arcanum habetur ad venena putrefactiva & corruptiva, quæ per sudorem expellit, utut sit ingratum.

Ut copiosius acquiratur oleum, miscent cum serratura abietina, uti habet AUTOR; sed est impostura. Contenti ergò simus cum Essentia. De Liquore verò seu oleo myrrhæ per deliquium videatur AUTOR, qui præparationem habet, includendo myrrham albumini ovi indurato, ac reponendo in locum frigidum; quod egregium est cosmeticum contra maculas faciei solares, seu lentigines, rugas faciei & cicatrices deformes vulnerum delendas, si sæpiùs illinatur; destruit enim Acidum intercutaneum.

Trochisci de myrrha, quos veteres in usu habuerunt, à ʒß. ad ʒj. multum prosunt in muliebribus affectibus, præsertim ad ciendos menses ac promovendum partum difficilem, etiam fœtum mortuum.

O.

OMPHACIUM.

Omphacium alio nomine imprimis appellatur *Agresta*, estque nihil aliud, quàm succus ex uvis immaturis expressus. Observetur tamen, ne fiat confusio hujus cum *oleo omphacino*, quod fit ex olivis immaturis, de quo superiùs: Unde *Agresta*, dum eodem modo ex uvis immaturis, ac oleum omphacinum ex olivis immaturis exprimitur, *omphacium* dicitur.

Usurpatur *internè* propter vim adstrictivam, egregiè enim adstringit, & propter aciditatem moderatam effervescentias massæ sanguineæ compescit ac corrigit, sanguinem nimis fluidum blandè coagulat, &, sicuti dixi, effervescentias sistit. Sed apud nos rari usus est. A Gallis verò contra æstum & sitim febrilem, & alia pathemata febrium ardentium, usurpatur. In phlogosi hypochondriorum laudatur aliàs; unde *syrupus de Agresta* interdum in tali casu præscribi solet, qui tamen ob copiosum saccharum non æquè convenit.

OPIUM.

De opio notandum hoc, quod sint duo distincti liquores, *opium* nempè, & *meconium*; utrumque ex papavere sativo oriundum. Opium est succus gummeo-resinosus inspissatus, qui ex capitibus papaveris albi ferè maturis incisis & vulneratis transudat, & exstillat, diciturque opium, adeoque in se continet nucleum resinosum. *Tres* autem sunt ejus *differentiæ*; datur enim *opium album*, *nigrum*, & *flavescens*; quæ utut promiscuè possint usurpari, nihilominus opium nigrum magis est usitatum. *Meconium* verò est similis succus lacteo-herbaceus ex integra papaveris planta incisa & contusa expressus filtratus & inspissatus. Ergò quidam dicunt; nos carere vero opio. Quicquid sit, deterius est, qui ex papavere nigro habetur.

Elegans sanè & necessarium simplex vegetabile in Medicina est opium, legitimo nempè usu, quo nullum frequentiùs usurpatur; unde multi de eo scripsere Autores; videatur in specie WINCLERUS, FREITAGIUS, HARTMANNUS (qui omnium optimus) DORINGIUS, (cujus Tr. propter multiplicem lectionem est curiosus, sed fusissimè inter omnes scripsit) SALA *in Ternar. Bezoardicorum*, DEODATUS *in Panth. Hygiast.* SCHILLINGIUS BACO *de VERULAMIO in Tr. de Hist. vitæ & mortis*, ubi multa habet elegantia de opii & opiatorum facultatibus *pag.* 68. *& seqq.* TILLIN-

LINGIUS, qui omnia corrasit, quæ in omnibus Autoribus invenire potuit; & novissimè WEDELIUS *in Opiologia.*

Modum colligendi opium verum habet AUTOR, qui videatur, & rectè dicit; quod nos solum habeamus Meconium, idque adulteratum, & multis quisquiliis permistum. Propterea loco hujus Meconii suaderem, parandum *nostras* ad imitationem QUERCETANI, cujus modum habet AUTOR, ubi *de Papavere*, ut meliùs consulatur ægris adhibendo nostras Meconium; cum, ut dixi, Meconium ad nos allatum sæpiùs adulteretur.

De *opii usu* & ejus *operandi ratione* admodum variant sententiæ; dum opium laudatur ab hoc, culpatur ab illo: quod tam veteres, quàm moderni præprimis, faciunt. Veterum tamen maxima pars, & quidem superioris seculi, illud virulentiæ & narcoseos accusantes culparunt & rejecerunt, & adhuc nonnulli tremunt in ejus usu, quorum sententias de usu opii ejusque malignitate collectas videbitis in ZWELFFERI *Pharm. Reg. Edit. ult. pag.* 153. & seqq. (qui & ipse minus opio favere videtur) ubi magnum habet catalogum Autorum, qui rejiciunt, objurgitant & contemnunt opium; parvum, qui commendant. Veteres Græci, & cum GALENO Arabes, multum eidem tribuunt; unde compositionibus suis magnis, *Mithridatio*, *Theriacæ* &c. pro basi inseruerunt. ZACUTUS *lib.* 1. *Med. Princip. Hist.* 61. fusus est in explanandis noxis ex opio inconvenienter adhibito oriundis: & prostant exempla, etiam post externum opii usum insecutam fuisse mortem: vid. FORESTUS *lib.* 9. *Observat.* 14. *Schol.* uti etiam in ZACUTO *citato loco*, & præterea etiam *in lib.* 1. *Prax. Observat.* 61. Sed metus vanus est; maximi potiùs usus est. Hinc plurimi modernorum post PLATERUM, qui primus sub scamno rejectum protraxit opium, magni faciunt, adeò ut dixerit PLATERUS, semi-mortuum etiam opii usu se restituere velle: videatur ejus Praxis. Hujus imitatorem se sistit SILVIUS Batavinus, qui sæpiùs utitur opio in quibuscunque remediis, & in quocunque casu; adeò ut dixerit: se nolle praxin exercere, si careret opio; unde & *Opiator* dictus est. Interim diversitatis ratio ex hoc sequitur; quod isti opium rejecerunt, in præparatione debita & usu ejusdem delinquentes. Veteres autem fermentationem instituerunt, & sic correctum, & satis tutum habuerunt; quod moderni pariter debitè corrigere conati sunt, ac remedium salubre inde experiuntur. Legitimè ergò præparatum, & legitimè usurpatum, optima & elegantissima est medicina.

Decantatum autem est vi anodyna & narcoticâ. Utraque materialiter fundata est in oleo, seu sulphure amaro somnifero, ut loquitur HELMONTIUS *Tract. duumvirat.* §. 8. pag mihi 346 adeoque in sale volatili satis acri per quàm oleoso, sed specialis texturæ ex semine primitus natæ, hinc opii sapor acerrimus; unde rectè inter Calefacientia numeratur. Quæ aliàs elementa per ignem Chymicum ex opio elici possunt, eadem respondent ferè similibus aliis concretis gummeo-resinosis, & vid. WEDELII *Opiol. pag.* 33. Inter Veteres enim anilis fuit controversia: an sit frigidum opium? an calidum? Et quidem Veteres insistentes suis hypothesibus, quod vis narcotica & soporifera consistat in frigiditate, dixerunt, quod sit frigidum in quarto gradu. Moderni, qui objiciunt amaritiem, inflammabilitatem, & odorem sulphureum, & qui invenerunt, quod in opio sit copiosum sal volatile acre oleosum, statuunt, quod sit valdè calidum. Hoc confirmat, quod omnia hæc narcotica simplicia odorem fœtidum referant, oriundum à sulphure crudiore indigesto. In principio sulphureo vim hanc narcoticam latitare, spiritus vini confirmat, qui nimium assumptus narcoticus est. Sopor hic morbosus iis similis est, qui à Gas carbonum incensorum Carotici redduntur; qualis sopor dependet à sulphure per incensionem minus fixo & maligno: Fumus narcoticus metallorum etiam in sulphure tali immaturo consistit: Gas, quod ex liquoribus fermentescentibus exhalat, ad somnos profundos mirè cogit; nam effluvia hæc etiam de natura sulphurea volatili sunt. Ea propter opium, non secus ac Vinum aliique liquores, inebriat: de quibus vid. MEIBOMIUS *Tract. de Cerevis. aliisque inebriabilibus.* Cum igitur vis narcotica non à frigore, sed speciali sulphuris opii textura dependeat, hæc controversia de opii frigiditate & calidate est inutilis, tam in theoria quàm in praxi. Formaliter ergò vis opii medicamentosa, omnium dolorum sedativa seu anodyna, & hinc narcotica, in substantia ejusdem oleosa concentrata, sed facilè resolubili, & in odorem penetrantissimum diffusibili, residere videtur; quatenus spiritus influentes immediatè afficit, eosdemque sapore suo quasi condensat, & hinc quoscunque spirituum impetus, & inordinatos motus, tam locales quàm intestinos, plus minus sistit & coercet; sicque plus minus eorum volatilitatem & subtilitatem, indeque expansionem facillimam & mobilitatem figit quasi aut condensat, eosque torpidos reddit; unde consequenter quascunque sanguinis & reliquorum humorum agitationes compescit.

Hæc est vis generalis, & à qua, tanquam principaliori, derivari possunt omnes reliqui effectus. Omnibus enim notum est, quod opiata omnia, papaverina, solana, spiritus cannabis omnes, lolii, agnus castus &c. usurpata, somnum inducant, & externè vel internè dolores sistant: qui duo effectus pariter ab usu gr. ij. ordinariò fiunt Nam dum sistit motus spirituum, præsertim feroces & inordinatos, interno pariter atque externo usu quocunque dolores compescit, nimias agrypnias arcet, suavem somnum insimul inducendo; hinc & deliria ex inordinato spirituum motu orta cohibet & sedat.

Jam consideremus, quod somnus naturalis non fiat à spirituum animalium motu nimis veloci, sed lento & sufflaminato. Deliria autem hæc sunt duplicia; quædam in morbis acutis, phrenitide, febribus ardentibus, & intermittentibus, & malignis; quædam citra febres oriuntur, & sunt melancholica & maniaca. De prioribus nullum est dubium, quod opiatis egregiè sedentur; de posterioribus verò deliriis, v. gr. melancholicis & maniacis, quæritur: *an Opiata in talibus conveniant?* HELMONTIUS *in Tract. Duumvirat.* §. 55. & 56. *p. m.* 312. negat, cùm vi opii narcotica & stupefactiva, præsertim in nostro climate, somnis & phantasmata ferè turbulenta & truculenta inducantur, aut magis augmententur; unde verendum, quod melancholiam intendant, & alia simul periculosa symptomata post se trahant: Quod quidem verum est, non tàm de opio crudo, & si non legitimo tempore & modo propinetur, de quo suo loco; sed de omnibus simplicibus narcoticis, hyoscyamo, solano, papavere & similibus; unde etiam talia vim inebriativam obtinent; ut taceam, Melancholicos & Maniacos, utut multas noctes ducant insomnes, nequidem dupla vel tripla etiam dosi opii posse ad somnum promoveri, unde ferociores ferè evadunt Spiritus post opiatorum usum. Nihilominus opium ritè præparatum, & debitè cum aliis permistum, benedicta est medicina, quamvis rationes HELMONTII sint satis prægnantes & ponderosæ: ob id cauti simus in usu opii & opiatorum, quoad effectus habituales melancholicos & maniacos, nec istud, nisi probè præparatum, & specificis, præsertim camphoratis, mistum propinemus. Sic BRENDELIUS *consil.* 104. refert, se vidisse per opium restitutum furiosum quendam compedibus vinctum, præmissis paucis præmittendis. Sicuti BARTHOLINUS habet exemplum furoris uterini, curati beneficio opii, *Cent.* 5. *Hist.* 85. in quo casu similiter etiam commendatur à RIVERIO. Non igitur totus opiatorum usus in deliriis melancholicis est negligendus. Eo ipso etiam, quo motus spirituum sistit, convenit porrò tam in præcavendis, quàm sistendis paroxysmis epilepticis, ubi est maximum solatium cum cinnabari antimonii: commodè etiam miscetur cum camphora & salibus volatilibus, qualis mixtura experta est in paroxysmis hisce præcavendis: Optima hinc quoque medicina est in doloribus abdominis convulsivis, paroxymis hypochondriacis & hystericis, & similibus morbis convulsivis, ad quos in specie laudanum hystericum paratur. Porrò, quatenus spirituum impetum compescendo, & ita sensibilitatem partium nonnihil obtundendo, dolores compescit, etiam in doloribus colicis, nephriticis, podagricis, ischiadicis, odontalgicis, cephalalgiis & similibus convenit. Habet RHUMELIUS *Pilulas* in podagra, quas vocat: *Veni Amice, surge, & ambula*. Compositio est hæc:

℞. *Massæ pilul. aloephang.* ℥ii.
Laud. opiat. ℈ß.
misc. f. pilulæ, quæ dividuntur in 4. partes æquales.

Dosis est una pars, in vino assumenda tribus vel quatuor horis ante paroxysmum.

Talis pilularum compositio ex mass. pilul. aloephanginarum cum laudano opiato est experta in paroxysmo colico, in quo sedando vim magnam ipsi tribuit STOECKERUS, qui aliquando magnum Principem à colica cum illa curavit. Sic cùm omnes humorum motus in corpore humano obortos plus minus sedet, ratione hujus virtutis generale & catholicū est febrifugū; convenit enim in omnibus febribus intermittentibus & continuis, tam benignis quàm malignis. Febres intermittentes sedat legitimo modo, scilicet specificis sociatum, & ante paroxysmum, præmissis præmittendis, adhibitum, ne febrem prolonget magis, quàm curet: horrorem & frigus certè sistit, si cum appropriatis misceatur. Quoad febres continuas & ardentes, in incremento constitutas optimè sistit; testis est BRENDELIUS *Consil.* 104. quod laudani opiati beneficio quamplurimos à febribus ardentibus, tam benignis quàm malignis, viderit liberatos: sicut & in *Histor. Anatom.* BARTHOLINI 48. C. 1. prostat exemplum febris continuæ, per usum Laudani opiati in minima dosi, & inde secutum gravem somnum, curatæ; mulier nempè pro una dosi gran. ix. Laudani opiati assumpsit, & sic triduano somno nunquam interrupto à febre continua fuit liberata. In febribus malignis, quando agrypnia & alia symptomata urgent, utramque pariter paginam absolvere dicit HORSTIUS *in Chirurg. Infusor.* imprimis si adsint anxietates præcordiorum; ubi cum alexipharmacis & sudoriferis, e. g. cum Tinctura bezoardica, Extracto theriacali, antimonio diaphoretico aliisque optimè miscetur opium, quatenus per se egregium est sudoriferum, testibus omnibus Practicis. In omnibus enim febribus malignis totius curationis cardo consistit in legitima & convenienti sudoris provocatione, per quam malignitas eliminatur, quod docet WALÆUS *in M. an. p.* 65. ubi asseritur, quod opium sit basis theriacæ, & quod theriaca hanc vim sudoriferam obtineat à solo opio: de qua virtute opii sudorifera vid. PRIMEROSIUS *lib.* 4. *de febribus cap.* 10. uti & HARTMANNUS *de opio Theorem.* 50. Et quidem in febribus continuis, benignis & malignis, pariter & intermittentibus mitigandis, convenit opium, quando adsunt inquietudines ægri & jectigationes corporis, & debilitatio virium, à quibus somnus & sudor deficit, aliaque

aliaque symptomata periculosiora adsunt; adhibito autem opio cum aliis appropriatis cessant jectigationes, & sedato spirituum impetu, sequitur blandus sudor & suavis somnus. Ab hinc dum quorumvis humorum contentorum agitationes & motus, tàm localem, quàm progressivum, non nihil compescit, facilè etiam in quibuscunque corporis fluxibus epidemicis & sporadicis, tam sanguinis, sive per nares, sive per anum, sive per uterum quàm etiam reliquorum succorum in quibuscunque locis sistendis, est egregium, excepto sudore: excepto inquam sudore; quia potens est sudoriferum: sudores verò phthisicorum colliquativos nocturnos & reliquas excretiones certò sistit, vomitus v. gr. Diarrhœas, choleras, dysenterias, hypercatharsin, seu nimiam post assumptum purgans purgationem: in quibus opium divinum est remedium, teste WALÆO & ZWELFFERO. De dysenteria verò adhuc dubitatur; *an in ejus cura commodè usurpetur opium?* id quod negat HOFFMANNUS *Tr. de Med. Chymicis pag.* 30. & etiam quasdam observationes habet THONERUS *in Observ.* quod opiata in dysenteria fuerint lethalia. Sed distinguenda tempora morbi, & res erit in vado. In dysenteria enim reverà primatum obtinent opiata, modo legitimè, justo nempè tempore & aliis permista, propinentur; nimirum dum opium motum spirituum sistit, eo ipso partium & fibrarum quascunque contracturas impedit & sistit, simulque irritationes partium, quò minus sentiantur, inhibet, sicut & in vomitu, singultu, & similibus ab irritatione oriundis affectibus, valdoperè convenit.

Dixi suprà, quod opium quoscunque humorum motus & purgationes sistat; hinc quæritur: *an & purgantibus permisceri aut præmitti possit:* Hoc certè modernis Practicis in usu est, quod tamen minus commodè videri potest, dum impedit purgationes quasvis & evacuationes. Interim non inconsultò fit in quibusdam subjectis, debilioribus scilicet, melancholicis, hypochondriacis, scorbuticis & similibus, ac imprimis mulieribus, quæ ex purgatione propter humorum evacuandorum acrimoniam, speciatim propter eorundem aciditatem, gravia sæpe symptomata, tormina, tremores, palpitationes cordis, vertigines, lipothymiæ, erosiones intestinorum, affectiones hystericas & convulsiones incurrunt: quæ ut præcaveantur, non rarò cum digestivis & purgantibus opiata in parva dosi misceri debent; Omnia enim symptomata gravia hàc re tolluntur aut præcaventur. Imprimis etiam convenit, quando adest turgescentia humorum excrementitiorum; dum enim in tali casu datur opium purgantibus permistum, sistit turgescentiam, & purgans simul humores refrænatos evacuat, sicque scopis duobis uno medicamento possumus satisfacere. Notandum tamen, quod tum purgantium dosis nonnihil augeatur: Confer. HOEFERUS *in Herc. Med. pag* 777. qui multis facit mentionem permistionis opii cum purgantibus, utut aliàs non vulgaris sit usus: vid. SCHMIDIUS *de Catarrh. lib.* 4. *pag.* 313. & M. A. N. C. *Anno.* 4. *App. pag.* 22.

Quæritur porrò: *an in mensium fluxu dari possint opiata, si anxietates præcordiorum & alia urgeant?* Affirmamus; modo cautè & moderatè fiat.

Ulteriùs catarrhos & tusses siccas nocturnas & ferinas à lympha acri & acido curat opium, lympham corrigendo & acidum obtundendo; in illis scilicet, ubi nulla materiæ excretio observatur & adest. Propterea à Veteribus valdè sunt commendatæ *pilulæ de cynoglossa*, quarum ingrediens primarium est opium & semen hyoscyami; unde loco earum in modernorum Praxi opium, ejusque laudanum optimè correctum, potest substitui. Ubi verò sputa viscida expectorantur, ab opio abstinendum. Angli pro Venere roboranda usurpant electuarium ex ambra & laudano opiato in parva dosi cum syrupo quodam exceptis; quod eos potentes reddit in rebus venereis; non tamen, quod vim genitalem stimulet & genituram augeat, sed quod spiritus augmentet. A Turcis, Persis & Indis, aliisque populis Orientalibus, opium adhibetur tanquam confortativum & restaurativum virium: cum namque in talibus climatibus calidioribus spiritus sint volatiles, & facilè dissipentur, ne sequatur defectus spirituum, in usu est opium, à quo figuntur spiritus ab æstu nimis agiles, ut præcaveatur imbecillitas & prostratio virium. Propterea satrapæ Regis Indiæ legitimum opium assumunt pro virium restaurativo & refectivo, quando sunt fessi à curis, idque in magna dosi, virtute consuetudinis. Item tabellarii Indi norunt virtutem confortativam in opio, unde, ne deficiant in cursu, gerunt continuò in ore globulos ex opio, quo ipso confortati alium equitem possunt comitari, solùm virtute opii in ore detenti.

Tandem adhuc quæritur: *an & infantibus, æquè ac mulieribus gravidis, conveniat opium. Nam* PANAROLLUS simpliciter infantes stupidos simpliciter & hebetis ingenii, si non epilepticos, ex usu seminis papaveris in pulte propinati redditos fuisse per totam vitam, in suis Observationibus scribit: quod multò magis de opio metuendum, quoniam est stupefactivum & quasi papaver concentratum; sicut ipse hìc novi exemplum infantis, qui ejus gran. 1. propinato ebrius quasi factus cum ingenti parentum consternatione. Interim nec hìc quicquam metuendum, modò ritè corrigatur, & minimâ dosi cum aliis permistum usurpetur. In specie Mithridatii aut theriacæ gran. unum & alterum infantibus tenellis tutò propinatur, licet in tantillo mithridatii aut theriacæ vix sensibilis sit opii quantitas; nihilominus blandè & suaviter afficiuntur infantes, ut etiam gran. 1. pro duabus dosibus aliquando sufficiat, sicut modernorum quamplurimi ipsum opium legitimè præparatum, seu laudanum opiatum, propinant infantibus ad quartam partem grani unius, cum aliis appropriatis remediis absorbentibus sociatum. *Quid verò de mulieribus, imprimis gravidis?* His & primis & ultimis gestationis mensibus abortum excitasse quidam observarunt; unde non nisi circumspectè illis propinandum, cum infestum sit quodammodo utero, nisi ubi ex nimio spirituum impetu, aut etiam aliunde iis commotis, v. g. ab ira, formidine nimia, &c. metus abortus sit; in tali enim casu aliis sociatum, & non nisi in dosi pauca, propinandum. De cœtero ab eodem in prægnantibus abstineamus: quin nonnullis extra graviditatis tempus inimicum est opium, & quod in aliis curat passiones hystericas, idem in quibusdam eas excitat. Senibus etiam inimicum est.

Patet ex dictis, *an opium sit venenum? an medicamentum?* Perverso usu omninò veneni vices subire potest, quod legitimè usurpatum divinum est remedium. Nam dum spiritus, in quibus radix vitæ consistit, immediatè afficit, eorundem impetum motivum cohibendo, sanè veneni instar vitæ insidias struere videtur. Observatum tamen fuit, opium successivè in magna dosi assumptum continuato usu non esse nocivum: quin sicuti Turcæ drachmæ pondere illud assumere valent, consuetudinis vi ita alterari; ita cuidam phthisico per plures septimanas quotidie duo ferè grana in forma electuarii cum aliis ordinavi, sine ullo vel minimo symptomate: confer. M. A. N. C. *Ann.* 4. *pag* 290. *Acta Societ. Reg. Ann.* 1. *pag.* 267. *Ephem. Erud. ad Ann* 68. *pag.* 282. utut etiam cauti nec adeò temerarii esse debeamus in dosi.

Cum ergò adeò egregium sit opium in usu medico, non mirum est, si communiter aliis medicamentis compositis permisceatur: Sic D. MICHAELIS habuit Essentiam theriacalem anodynam, compositam cum opio; habuit essentiam uterinam anodynam, compositam cum opio &c.; quæ Essentiæ compositæ quam plurimæ possunt præparari ab eo, qui novit facultates simplicium, permiscendo specifica cum opio.

Cæterum utut polychrestum remedium sit opium, nisi tamen legitimè, sive præparetur, sive usurpetur, morbos potiùs prolongare, quàm curare solet; neque enim radicem morborum attingit, sed impediendo humorum motum, morbos diuturnos & contumaces reddere solet: imò perverso abusu sistendo & quasi figendo materiam peccantem, seu causam occasionalem, symptomata gravia & atrocia reddit: scilicet in podagra reddit dolores atrociores & contumacissimas, si non justè usurpetur.

Imprimis igitur ratio legitimè illud usurpandi attendenda, quæ in tribus cautelis consistit:

1. Ut legitimo tempore detur.
2. Legitimo modo; &
3. Legitima præparatione.

Tempus quod attinet, in morbis acutis in principio & incremento morbi, constantibus adhuc omnibus viribus, detur; non verò in statu & imminente crisi, aut circa statum, ubi eius usus periculosus, & cum interitu ægri est conjunctus; quia valdè stupefactiva est vis opii narcotica, quæ sistendo debilium spirituum motum, eosque naturali suo impetu torpidiores reddendo, aliqualem languorem subindè virium post se relinquere & corpus magis debilitare solet, indeque fermentationem massæ sanguineæ impediendo, coctionem in morbis acutis simul, & hinc motum naturæ plus minus criticum, impedire solet, & ægros immobiles, stupidos reddit, sicque plus nocere, quàm prodesse, observatur. Dicunt quidem; se bene quievisse, sed esse languidos; quando spiritus scilicet rariores & subtiliores sunt, atque ægri in animi deliquium facilè incidunt. Nec nisi urgente necessitate, in primo principio danda sunt opiata; sistitur enim naturæ impetus primus, cũ morbus omnis conatus quidam naturæ sit. Potius ergò in incremẽto, ubi alia symptomata urgent, ac symptomatum copiâ natura ulterius irritatur, adhibeantur opiata. In chronicis verò morbis saltem usurpentur opiata ad præcavendos paroxysmos graviores, & ad mitigandos atque nonnihil sistendos insultus paulò graviores; sed ante paroxysmum: extra paroxysmum eorum usus frustraneus est, & morbus tunc diuturnior redderetur: in Phthisicis ex spirituum textura debili magis constante vires magis roborari solent; aliàs non, nisi cautè: nec quando omnia jam desperata sunt; quia tunc sunt inutilia.

Modus adhibendi legitimus consistit.

Ut nunquam solum, sed semper cum specificis morbo appropriatis, vel diaphoreticis, vel præcipitantibus, vel purgantibus mixta propinentur, quia hæc tunc jucundiùs, sæpè feliciùs operantur: V. g. in febribus intermittentibus semper miscetur laudanum opiatum cum essentiis vel spiritibus specificis, cum antimonio diaphoretico, salibus fixis, arcano duplicato Minsychtii, spiritu salis ammoniaci, & sic porrò: In febribus malignis semper permiscetur medicamentis bezoardicis & alexipharmacis, cum bezoardico minerali, cum bezoardico Joviali, item cum salibus volatilibus, vel viperarum vel cornu cervi: In affectibus capitis, vigiliis nimiis, & hinc

ortis deliriis, permiscendum laudanum opiatum cum specifico cephalico, & similibus: In passionibus abdominis dolorosis, cum blandè laxantibus: in dysenteria cum absorbentibus fixis diaphoreticis, in qua convenit electuarium diascordii Fracastorii, quod absorbet acidum, sistit fluxum, & vim obtinet egregiè anodynam: aliàs opium solum morbos & symptomata palliat. Nam cum rotæ primæ motum nonnihil sistat, & rotæ reliquæ minus moventur, symptomata saltem leniendo, morbi inde pertinaciores & diuturniores redduntur. Figendo enim spiritus, & sistendo materiam morborum occasionalem, hęc coercita glutinosior & magis chronica redditur, & per consequens morbus contumacior fit: è contra si quæ noxa ex vi opii sedativa metuenda erit, admistione appropriati præcavetur. Confer. GRUELINGIUS *in Floril. Artic.* 10. *cap.* 3. *pag.* 263. & 269. Opium enim non radicitus curat. Illustrabo exemplis: in tussi ab humore tenui, opiata eundem humorem crassiorem & viscidiorem reddunt: Opio tolluntur febres intermittentes omnes, legitimo scilicet usu; ex perverso autem abusu febres intermittentes duplices aut triplices redduntur. Causa enim morborum peccans materialis glutinosior facta, in nido suo magis incuneata, morbum diuturniorem reddit. Unde opiata nunquam solitariè, sed semper cum appropriatis sociata, & e. g. in intermittentibus, præmissis universalibus, febrifugis adjectis, usurpanda sunt.

Nec II. Laudanum opiatum unâ, sed partitis vicibus detur, & quàm primum somnus sentitur, abstineamus.

Præparatio tandem opii & omnium opiatorum eo respiciat, ut sulphur ejus volatile, minus maturum, narcoticum, spirituum stupefactivum & torpefactivum, seu textura ejus alcalina oleosa acris perquam tenax & viscida, & speciatim spiritibus quodammodo infensa, certo modo corrigatur, & quasi maturetur simul in contractione ejus debita, retentâ saltim virtute specificâ anodynâ, nimirum dolorum & motuum sedativâ & quasi confortativâ; vel etiam cum aliis appropriatis compositione ulteriori jungantur. Præparandi modi sunt varii:

1. Sunt, qui admiscent hyoscyamum, sed pessimo consilio: nam hyoscyamus potiùs intendit ejus vim narcoticam, quàm quod imminuat.
2. Alii solvunt opium in aqua destillata vel rore Majali, filtrant, & denique coagulant. Sed hæc est superficialis saltem depuratio, & fæculentiarum foliorumque, quæ succo huic subinde sunt commista, separatio, nullo modo legitima correctio.
3. Alii opium solvunt in spiritu vini, digerunt, filtrant, & incrassant sive coagulant. Sed notum est, quod ipse spiritus vini per se sit narcoticus, stupefactivus & inebriativus: potiùs ergo spiritus vini exaltabit virtutem opii narcoticam, quàm corriget; quare & hæc correctio est inanis.
4. Alii præparant opium super prunas seu carbones, torrendo & exhalando sensim sensimque; sic enim dicunt, quod sulphur narcoticum fœtens exhalet, & virulenta pars secedat; quæ tamen tostio inanis est, sic bona & mala exhalant, & opii vires castrantur, cùm, si quid noxii Gas insit opio, hoc sub extractione & digestione vel spontè exhalat.
5. Par ratio est, dum alii sub tostione simul excitant fumum ex sulphure carbonibus injecto, ad modum scammonii sulphurati; sic enim fit ut exhalet partim virtus narcotica, partim se insinuent in opium partes acidæ sulphuris, à quibus reliqua nimis castrantur, non cicurantur. Idem dictum sit, dum
6. Loco torrefactionis opii, ejus quidam cum spiritu vini deflagrationem instituunt. Nam & sic de nobiliori sulphure opii non parum subtrahitur.

Hæ sunt vulgares & usitatæ apud Authores correctiones, ad quas plurimas alias potestis examinare, & invenietis plurimas præparationes opii, quæ illud vel castrant, vel ejus vim narcoticam exaltant.

Ut autem acquiratur vis anodyna, & auferatur narcosis, triplex se offert extrahendi modus; vel per acida; vel per alcalia; vel per fermentationem; qui duo posteriores sunt optimi.

Quod preparationem per acida concernit, minus concinnam cœteris arbitror, ex eo, quia acida, præsertim graduata seu mineralia, nonnihil castrant opium; nimis enim concentrant mistinam, invertunt texturam ejus, & novum quasi concretum efficiunt, agunt immediatè in ejus sal volatile acre oleosum, ejusque saporem immutant, hinc junctum oleum seu sulphur hoc ipso simul aggrediuntur, illudque figunt, & sic non solùm vis narcotica, sed etiam anodyna, aufertur ab acidis; unde in lethargo, ab Opii abusu inducto, aliquot tamen cochlearia aceti assumpta mox sedant somnum: id quod etiam fit, si acetum cum spongia applicetur naribus. Præcipuè commendatur in tali casu, si assumatur *acetum*, in quo soluti sunt *lapilli cancrorum* ad ℨj. cum ℈ß. *unicornu*: hæc enim mistura calidè epota, contra venenum Opii optimum & efficacissimum est remedium. Interim Opii præparatio per acida ritè instituta optimè convenit in morbis acutis & certis affectibus; Ita enim opium extractum citra vim stupefactivam ægros reddit admodum quietos & placabiles, quos è contrà si cum spiritu vini extractum fuerit, præter vim stupefactivam deliros & turbidos facit. De diversitate autem extractionis cum aceto destillato & spiritu vini notabilem locum videbitis in Actis Anglicanis. Hunc in finem igitur adhibentur acetum destillatum, succus citri, cydoniorum, phlegma vitrioli spiritu proprio acidulatum, spiritus salis, aut spiritus vini cum spiritu sulphuris acuatus, quæ elegantem tincturam extrahunt: e. g. opium in aceto destillato solvitur; hinc post menstrui abstractionem cum spiritu vini extrahitur, & in consistentiam debitam redigitur: Alii

℞. *Opii*, v. gr. ℥j.
Cui affundunt
Spiritum vini,

Pro singulis Opii unciis *spiritus vitrioli*, vel *spiritus salis*, vel, quod eo recidit, *spiritus vitroli Philosophici* ℨj. addunt, & ita breviter mediante digestione solutionem, extractionem, & post filtraturam ad consistentiam debitam redigunt. Aliam per acida Opii preparationem & correctionem videbitis in DIGBY *Medic. Experim. Vol.* 2. *pag.* 394.

Secunda, quæ per alcalia, tàm fixa quàm volatilia, fit Correctio, in morbis chronicis, in specie febribus, & sistendis doloribus, convenit. Hæc inter primatum obtinet Sal tartari, vel oleum ejusdem per deliquium, quod solvit & penetrat texturam Opii, dissolvit resinam ejus, & particulas sulphureas digestione blandâ evolare facit. Optimus modus est. *Opii* & *salis tartari* ana recipiantur, probè invicem terantur, & imprægnentur cum *aqua communi* ad consistentiam pultis fluidioris, ponantur simul propè fornacem, ut blandâ digestione successivè arescant & exsiccentur: Hinc affundatur *spiritus vini rectificatissimus*, vel *tartarisatus*, qui in momento elicit *Essentiam Opii* elegantissimam; sal tartari autem non attingit: ponantur in digestionem repetitâ *spiritus vini* affusione tamdiu, donec non amplius tingatur. Extractiones hæ ad consistentiam redigantur, ut habeatur *Essentia* liquida, dosi gutt. x. vel xv; vel menstrui abstractione fiat *Extractum* spissum, ut habeatur *laudanum opiatum*, vel in forma pilulari, vel cum aliis in pulvere propinandum, aut in quovis liquido facillimè dissolubile. Vel

℞. *Lixiv. Sal. Tart.*, solvatur in eodem *opium*; Vel etiam modo communi cum *Sale Tartari* teratur, solutio filtretur & inspissetur per exhalationem: magmati residuo solubili affundatur *spiritus vini probè rectificatus*, vel *tartarisatus*, qui essentiam elicit, & remanet sal Tartari cum scoriis opii. Alcali agit in concretum opii resinosum, dissolvit ejusdem texturam viscosam ab ejus oleo dependentem, resolvit oleum, illudque nonnihil figit, & ita egregiè correctum reddit opium perfectè anodynum, sine ulla narcosi, & magnarum virium & potestatum; imprimis si addatur *spiritus terebinthinæ*. Hocque modo omnia vegetabilia venenosa, etiam napellus, vi malignâ volatili spoliantur & cicurantur.

Pertinet huc præparatio *essentiæ opii* non inelegans *Zwelferi*, quam videbitis in *Pharmac. Reg. pag.* 83. dum scilicet extrahit vel solvit opium cum aqua cinnamomi, & solutionem hanc præcipitat cum sale tartari.

Egregia valdè & elegans præparatio in Anglia mihi fuit communicata, quæ fit: scilicet *opium* permiscetur cum *sale tartari* & affunditur *spiritus terebinthinæ*, ponitur in legitima digestione, donec correctum fit opium, tandemque denuò in formam pilularum redigitur. Hac ratione elegans sanè & secretum habetur correctivum omnium vegetabilum venenosorum, tam catharticorum, quàm narcoticorum: vid. *Starcb. pag.* 11. *Digby Recept. seu Medic. Experim. sub Tit. Corrector omnium Vegetabilium*, & Medulla Chymicarum Medicinarum, *annexa Medicinæ Experimentali Digbeanę Part.* 2. *pag.* 395. Quo correcto, & hujus medio paratæ pilulæ, multum in recessu habent, & remedium polychrestum constituunt; quod ipsum non secus ac ipsam correctionem ceu pluribus in casibus proficuam singulariter vobis commendo. Opii cum spiritu vini & sale tartari varias præparationes videbitis in DIGBY *Medic. Experim. Part.* 1. *pag.* 5. item WILLISIO *Pharmac. Ration. Vol.* 1. *pag.* 321.

Nec incongrua est, quæ fit per alcali & acidum simul, Opii præparatio, ad modum nempè, quo fit *sal essentiale tartari*; v. g.

℞. *Opii concis. vel pulverisati*,
Sal. tartari, ana ℥j.

Humectata nonnihil, & aliquandiu digesta, superfundatur paulatim *acetum*, quamdiu effervescentia observabitur, sic optimè recluditur opium; continuatâ ad punctum saturationis blandâ effervescentiâ, denuò digerantur per 14. dies leni igne, & fœtorem sulphureum exhalare senties, quod facto filtra solutionem, & ad mellaginem abstrahe, & habebitur elegans laudanum opiatum simplex. Vel mellago dicta extrahatur cum spiritu vini, vel spiritu quodam abstracto; unde denuò vel *Essentia* liquida vel *Extractum* spissum obtineri potest; quod aliis præparationibus meritò præfero; tutissimum enim est, etiam in dosi paulò majori. Loco aceti sunt etiam qui vinum adhibent, tantum scilicet hujus, quantum sufficit ad salis tartari per acidum vini saturationem. Confer. du HAMEL *de Affect. Corpor. pag.* 448.

Tertiò fermentatio cum succis vegetabilium, v. gr. pomorum Borsdorffianorum, vel cydoniorum, vel alio quodam stomachico appropriato instituitur, qua omninò invertitur opium, adeò

ut

ut sulphur narcoticum crudum mitescat. Correctionem hanc per fermentationem debemus Helmontio, qui primus id succo cydoniorum depurare & fermentare est aggressus: Confer. WEDELIUS *in Opiolog. pag.* 58. vel M.A.N.C. Ann. 6. Append. pag. 34. & WILLISIUS *Pharm. Rat. Volum.* 1. *pag.* 321. unde sunt, qui pro illo Helmontii habent laudano opiato, de quo *Tract. Ius Duumvirat.* §. 64. dicit: *Felix æger, cujus auxiliator Medicus novit lethalia à papavere separare, retento auxilio excitatore potestatis in Duumviratu*: Sicut & præparatio hæc per fermentationem mihi in Anglia à filio HELMONTII communicata fuit. Convenienter additur sal tartari pro correctione, quod quidem fermentationem opii impedit: interim si saccharum addatur, hæc restaurari potest. Videatur LANGELOTT, *Medicus Holsatus, in Epist. ad A.N.C. pag.* 14. & *in Epist. ad Bartholinum C.* 3. *Epist.* 45. *pag.* 188. 190. & 201. ubi præparationem hanc magis perficere aggressus est, & ulteriùs declaravit: nempè dissolvitur fermentationis medio concretum viscosum opii, extrahitur ejusdem substantia salina, quæ magis temperat substantiam oleosam, volatiliori nocivo sulphure avolante. Utut fermentatio hæc, prout LANGELOTT nobis communicavit, non semper succedat, nec opium à virulentia narcotica tantoperè separatum & correctum sit, adeoque videtur, LANGELOTTUM encheirises quasdam subticuisse, vel remedium non adeò nobile acquisivisse, ac ipse prædicat; interim non contemnenda est, & suam meretur laudem. Hoc modo etiam potest præparari laudanum opiatum cum succo aurantiorum ad imitationem BECKERI *in Medico Microcosmico pag.* 159.

Non inelegans denique, & scopo simili valdè conveniens est, quam habet D. CONERDINGIUS, *Medicus Luneburgensis*, & *Fermentum* vocat *Narcoticum*, quo cum egregia præstitit: Recipit opium cum fermento acri benè fermentatum & inspissatum, tursusque cum succo citri dissolutum, & per manicam Hippocratis trajectum, ac denuò inspissatum cum spiritu vini extrahit, filtrat, & denuò coagulat, acquiritque sic opium correctum non inelegans.

Ex opio legitimè extracto, & cum aliis appropriatis composito, emergit Laudanum opiatum, quasi nunquam satis laudandum remedium, propter egregias virtutes & facultates.

Consideremus jam ejus extractionem per varia menstrua, eum in finem factam, ut purum ab impuro, utile medicamentosum ab inutili, seorsim habeatur. Cùm itaque concretum gummeo-resinosum sit opium, adeoque in sua textura ex multiplicibus coaluerit particulis, etiam consequenter quovis menstruorum genere solubile, & suo modo extrahibile existit; ita ut tam menstrua aquea, v. g. Ros Majalis, succus citri vel cydoniorum, vinum &c. quàm menstrua sulphurea, v. g. spiritus vini, quàm menstrua salina & acida & alcalina, v. g. acetum, salis spiritus, oleum tartari per deliquium, &c. solvere apta nata sint opium; de quo confer. WEDELIUS *in Opiol. pag.* 56.

Cæterum ex omnibus his pro opio correcto convenientissimum menstruum est spiritus vini; sicuti pro opio non correcto acetum destillatum convenientissimum est. Dico spiritum vini esse convenientissimum correcti opii menstruum: Nam in opio non correcto concretum spiritus vini volatile sulphureum vim narcoticam opii, in particulis ejus sulphureis fundatam, magis exaltat, adeoque interdum nocentius reddit. Sanè quantum intersit inter laudanum opiatum simpliciter cum spiritu vini paratum, & quanta ejus sit differentia ab eo, quod cum aceto destillato perficitur, notabili observatione declaratur in *Act. Societat. Reg. Vol.* 1. *pag.* 597. Ex qua ipsa sanè concludendum est, præparationem ejus per acida magis in morbis acutis, febribus ardentibus & malignis convenire: sicuti ejusdem præparatio cum spiritu vini (præcedente tamen cum alcali digestione) in morbis chronicis & febribus intermittentibus magis conducere.

His itaque præmissis, facilè est judicium de variis laudani opiati præparationibus. Ex laudanis dictis opiatis simplicibus mille modis composita fieri possunt: Instar omnium sit v. gr. *Laudanum hystericum Conerdingii*, cujus genuina compositio hæc est:

♃ *Laud.* seu *Extract. opii per fermentationem præparat.* ʒij.
Extract. Cal. arom. ℈j.
Castor. gr. xv.
Spec. diacalaminth. ℈j.
Croci ʒß.
Lap. Bezoar. Occid. ℈j.
Olei destillat. succini q. s.
M. f. Massa:

ex qua facilè formari possunt pilulæ, vel cum saccharo aliove addito pulvis. Dosis laudani facti compositi gr. vi.

Hujus loco Veteres videntur usurpasse pilulas de castoreo, vel etiam confectionem Archigenis, quam videbitis in Dispens. August. Variant aliàs innumerabiliter præparationes opiatorum, tam simplicium, quàm compositorũ, v. g. preter hactenus dictas ZWELFERI, DIGBY & WILLISII, considerationem quoque merentur *Elixyr uterinum* ZWELFFERI *in App. ad Animadv. in Pharmac. August. pag.* 57. vel *pilulæ hystericæ ejusdem in Pharm. Reg. pag.* 66. item *Essentia uterina Cnoffelii in* M. A. N. C. *Anni* 6. *Append. pag.* 135.

Omnes reliquæ præparationes, quas habet AUTOR, sunt vanæ & nocivæ: Id quod patet ex superiùs dictis; quia non rectè corrigitur, sed saltem palliatur opii venenositas aliquantisper. In genere, tot sunt descriptiones, quot capita: Nam utut in omnibus soleat aliquid admisceri vel aliquid de perlis, de corallis & similibus; non tamen faciunt ad correctionem, sed ad alios usus.

Quod attinet *dosin*, hæc variat pro varietate præparationum; & permistionis cum aliis. Opium crudum ex planta propinatur vix ad gran. j. sed laudanum opiatum pro varietate præparationis & admistionis, seu additorum plus minus, sæpius plus, rarò minus, habitâ ratione scopi, propter quem propinatur, variat; varianda enim est dosis pro varietate præparationis, uti dixi, & consuetudinis. Turcæ, Persæ & Indi, aliique populi Orientales, in frequentissimo usu habent opium crudum. Ratione consuetudinis ergò potest variari dosis: Referunt enim Autores, quod à dictis populis ad drach. j. crudum assumatur cum insigni fructu, quod habeant exinde insomnia, quasi versentur in hortis & viridariis jucundis & amænis.

Ex his facilè patet præscribendi ratio laudani opiati; v. gr. in formâ liquidâ pro affectu catarrhali pectoris, & inde nata tussi vespertina seu nocturna:

♃ *Spir. Sal. ammon. anisat.* ʒij.
Essent. opii cum sale tartari parat. ʒß.
misce.
Dosis gtt. 30. vel 40. à meridie & sub introitum lecti.

Vel in hypercatharsi:

♃ *Essent. theriacal.* ʒii.
Opii ʒß.
M. D. S.
Essentia adstringens.
Dosis 30. vel 40 gutt.

Sic in colica aliisque alvi torminibus:

♃ *Extract. helen.* gr. vi.
Laud. opiat. gr. i. vel ii.
(Aut hujus loco *Laud. histeric.* gr. vi.)
Cum s. q. *ol. destill. chamom.* fiant pilulæ,
D. S.
Dolorem sedantes pillulæ.

Porrò pulvis in dysenteria:

♃ *Pulv. hepat. viperin.* gr. xv.
Unicorn. fossil. ℈ß.
Laud. opiat. ferm. gr. ii.
Misc. fiat pulvis.
D. S.
Pulvis adstringens & confortans.

Potio in sputo cruento:

♃ *Aquæ Plantag.* ℥iii.
Corall. rubr. præparat. ℈ii.
Terr. Sigill. ℈i.
Extract. torment. gran. xii.
Ess. opii cum sale tartari ʒß.
Syrup. portulac. ʒiii.
M. D. S.
Mixtura adstringens pro aliquot vicibus.
Dosis cochl. ii.

OPOPANAX.

Opoponax est succus gummeus, effluens ex ferula seu planta umbellifera sauciata, quæ dicitur *Panax*: videatur TABERNÆMONTANUS: cujus succus per incisionem extillans dicitur *opopanax. Triplex* autem datur: Heracleum, Chironium, & Æsculapium; de quibus vid. HOFFMANNUS *de Medic. Officinalibus*.

Heracleum autem maximè in usu est, & naturæ ac virtuti finitimum cum galbano, sagapeno, & gummi ammoniaco. Omnia enim hæc gummata, præter virtutem incisivam & attenuativam mucilaginum crassarum ac viscidarum, à ʒß. ad ʒj. citra molestiam eas per alvum purgant; & propter utramque vim Opopanax ab AUTORE tam inter Alterantia, quàm Purgantia tractatur. Vis ejus in sale alcalino acriori latet: Unde in asthmate, & tussi veteri valdè convenit; imprimis si propinetur cum succo marrubii & melle.

Externè vi discussivâ eminet & tumores citra sensibilem evacuationem disparere facit. Commendari quoque solet contra ulcera antiqua & contra fistulas. Aliàs rarò usurpatur.

Cum autem plures adhuc quisquilias commistas habeat, depurandum est, solvendo in menstruo aquoso, aqua scilicet, vino, vel succo citri, & ita emolliendo aut abstergendo sordes viscidas inprimis viis stabulantes, conducit. Cæterùm opopanax & gummata dicta rarò in substantia præscribuntur, sed adduntur aliis pilulis pro scopo incisivo & aperitivo: vel ex iis fiunt pilulæ cum aliis; sicut habemus pilulas de ammoniaco, de sagapeno, de opopanace,

panace, de galbano &c. quæ pilulæ cum stimulo, vel ipsa, uti dixi, gummata itidem cum stimulo præscribuntur, aut aliis pilulis adduntur, pro adjuvanda emollitione, incisione & attenuatione: e. g.

℞. *Gum. opopanac.* vel *sagapeni*, vel *gum. ammoniac. cum aceto depur.* ℈j.
Aloes luc. ℈ß.
Scamm. ros. gr. ij.
Cum *essent. absinth.* fiant *pilulæ*.

Vel etiam alio modo:

℞. *Massæ Pilularum de hier. cum Agar.*
Gum. opopan. vel *sagapen. cum aceto depur.* an. ℈ß.
Extract. trochisc. alband. gr. j. vel ij. pro stimulo, cum *essent. absinth.* fiant *pilulæ*.

Pilulæ de opopanace rari usus sunt.

PISSASPHALTOS.

Pissasphaltos est duplex: *nativum* & *factitium*. *Nativum* veteribus usitatum non amplius est ex usu, & ejus notitia incognita modernis. *Artificiale* est *mistura ex pice & bitumine*.

Usurpatur in emplastris, ubi opus est discussione in loco profundiore.

PIX.

Pix duplici ratione ex arboribus resiniferis colligitur: vel sauciantur arbores, ut per plagam inflictam succus resinosus effluat; vel ex talibus arboribus, nimia pinguedine suffocatis, & quasi strangulatis, per aliqualem destillationem eliquatur pix. *Modum præparandi* habet AUTOR. Pix altera solutione depurata, uti habet AUTOR, dicitur *Pix Navalis*.

Usus internus nullus est.

Quod attinet *usum externum*, quem habet AUTOR, est satis clarus. Imprimis convenit iis, qui per nives iter faciunt; si nimirum quis membra pice illinat, à quocunque frigore immunis erit. Deinde pix navalis in unguentis, emplastris & ceratis, ubi opus validiore discussione, ischiadi, podagræ & similibus affectibus arthriticis conducit, partem nerveam roborando. Usum picis expertum in arthritide videbitis in BARTHOLINI *Historiis Anatomicis Cent.* 6. *Histor. Anat.* 95. Unde in tumoribus partium ex lympha acri & acida ortis, sedandis, pix est egregia, quoniam discutit lympham, & foras per poros cutis extrahit aquam, quâ extractâ cessat dolor. Propterea dicitur, quod pix valeat ad humores acres ex alto, Germ. *auff der tieffe*, evocandos & dissipandos. Sic POTERIUS habet elegans emplastrum, quod in affectibus podagricis, & doloribus partium profundioribus, ipsi in frequenti fuit usu: Nempè

℞. *Picis nav.* ℥iv.
Terebinth. comm. ℥ß.
Mastich. ℥iij.
Sulph. subtiliss. triti ℥ß.
Misce probè.

Vide ejusdem *Cent.* 2. *Observ.* 10. 13. & 86. in quibus tribus Observationibus videbitis egregium usum hujus emplastri in malo ischiadico curando.

Inter *Præparata* ex pice est *oleum destillatum*, quod AUTOR per retortam præparat; quod tamen melius fit sursum per alembicum è cucurbita ampla, non tamen alta; & magis est penetrans ac conveniens in quam plurimis affectibus externis: primo loco prodit *spiritus acidus*.

Aqua picis arthriticis doloribus utilis dicitur.

Quidam etiam cum pice præparant regulum antimonii.

R.

RESINA TEREBINTHI *seu* TEREBINTHINA CYPRIA, *Et* RESINA LARICIS *seu* TEREBINTHINA VULGARIS.

Ex multiplicibus arboribus stillant resinæ, quæ ut plurimum septenario numero comprehenduntur; ut sunt: *Terebinthus*, *Lentiscus*, *Larix*, *Pinus*, *Abies*, *Cupressus*, *Strobilus*, uti dicit ZACUTUS LUSITANUS *Pharm. cap.* 16. Præterea etiam ex aliis plurimis resinæ terebinthiacæ efficiuntur, v. g. ex Chrysanthemo Peruviano, de quo confer. VELSCHIUS *Hecatost.* 1. *p.* 74. Imò coctione simplici ex his floribus balsamus potest elici odoris terebinthinæ, ex quo more communi oleum terebinthinæ simile destillari potest.

In Officinis duplex datur terebinthina:

1. Quæ ex arbore Terebintho elicitur, & dicitur *Cypria*; quoniam imprimis colligi solet in Insula Cypro, & advehitur per Venetias: propterea communiter præscribitur *Therebinthina Veneta*, quo indigitatur *Terebinthina ex Cypro*: dicitur etiam *Indica*.

2. Vulgaris seu Laricea, quæ colligitur ex Larice nostrate, in alpibus Tyrolinensibus copiosè crescente, sponte suâ & magnâ sæpè copiâ Terebinthinam stillante.

Ambas species habet AUTOR. Et quidem in genere omnis succus, qui solet destillare ex arboribus dictis resiniferis, vocari solet usitatè *Terebinthina*; propriè tamen & κατ' ἐξοχὴν iste, qui est ex Terebintho arbore. Utraque Terebinthina promiscuè usurpatur, nisi quod *Cypria* magis sit volatilis & penetrantior, ac internè magis; *Laricea* verò seu vulgaris externè magis usurpatur, cùm stomacho nimis molesta sit: videatur HEINRICUS ab HEER *Observ. pag.* 10. Nihilominus quando est clara, pura & pellucida, nullo modo cedere videtur Terebinthinæ Venetæ seu Cypriæ; unde illa in locum hujus substitui potest: quò propiùs enim Terebinthinæ vulgares accedunt ad Terebinthinam veram, eò sunt meliores. Tales resinæ sunt sulphur resolutum arborum, occultum habens acidum: quod si ab alcali compari coaguletur, transit in substantiam resinæ arboris: Ergo natura sua sulphurea est, seu oleosa, ut PARACELSUS *Tr. de Element. refert*, & suggerit copiosum oleum volatile elegans. In recessu tamen habet acidum volatile temperatum, unde *Terebinthina* per se ex retorta in arena *destillata*, *primùm* suggerit *phlegma spirituosum acidulum*, simul etiam copiosum *sal volatile*, & hinc tandem *oleum*; quod oleum destillatum effervescit potentissimè cum spiritu vini, vitrioli, & spiritu nitri, si misceatur: imò excitatur tanta effervescentia, & cum tanto ardore, ut non possit alembicus manibus contineri; & ambo abeunt in consistentiam Balsami, seu *Terebinthinam* quasi *artificialem*: oleum enim destillatum terebinthinæ constat copioso sale volatili, quod cum sale fixo ex eo potest sublimari, quatenus nempè alcali fixum corrigit pingue acidum, quod ante colligebat sal volatile: vid. *Boyle de Orig. Formarum pag.* 175. & WEDELIUS *de sale volat. vegetabil. P.* 2. *pag* 20. Ita ut Terebinthina nihil aliud sit, quàm sal volatile admodum oleosum, è sufficienti acido concentratum. Curiosum est, quod ex oleo terebinthinæ & vitrioli invicem mistis sublimari possit *sulphur artificiale*, teste BOYLE *in Chym. scept. pag.* 133.

Usum quod attinet, internè & externè convenit. *Internè* solet referri inter moderatè laxantia & purgantia. Virtute balsamicâ dicata est renibus ac vesicæ, ut & cæteris vasis urinariis ac spermaticis. Certè usus diureticus & nephriticus est insignis, cum nihil meliùs purget renes & eorum officium restauret, quàm terebinthina, quos odore suavi singulariter afficit, & talem in urina texturæ alterationem efficit, ut urinæ odorem violaceum inducat; quod etiam præstat si in forma clysmatum saltem applicetur, & diutiùs retineatur. In exulcerationibus igitur & vulnerationibus renum, æquè ac vesicæ, aliarumque partium internarum, abscessibus mesenterii, primatum ducit, valdè abstergit & mundificat ulcera interna, quæque abstersit & mundificavit, etiam consolidat. Nam Terebinthina est verum quoddam *Balsamum septentrionale*, uti rectè vocatur à STARCKET *in Pyrot.* quo possumus uti internè pariter & externè; cùm externè cujusvis genuini Balsami Orientalis vires exerat, internè vi balsamicâ pectori & viis urinariis speciatim conferat. Præter vim dictam convenit in calculosis affectibus, in absente præservando, & præsente pellendo: mirum namque est, quàm abstergat renes, & præservet à coagulo calculoso, dum balsamicâ suavi renum fermentum urinæ corruptivum, cujus occasione concrescunt calculi, corrigit & emendat: hinc etiam omnia terebinthinacea valdè conveniunt in urinæ suppressione, ardore, aliisque affectibus partium urinariarum, in mictu cruento & purulento, sive sit ulcus renum sive vesicæ. Et præprimis in gonorrhæa curanda fermenta vitiosa in testibus abstergit; propterea pilulæ elegantes fiunt cum saccharo Saturni & Mercurio dulci, additâ camphorâ, si adest gonorrhæa maligna; in gonorrhæa simplici verò cum succo citri assumitur, vel cum succino præparato in pilulas cogitur. Præterea pectori & læsionibus partium pulmonalium, ex lympha acri natis, succurrit; hinc in phthisi tollenda & præcavenda, imprimis quæ sequitur partium internarum exulcerationem, empyemate, tussi & similibus, mirè succurrit. Fluori albo mulierum, uteri vitiis, excoriationi & similibus multum confert.

Optimè autem Terebinthina Veneta, seu vera, internè assumitur in variis formis; vel si in Balsamum sulphureum redigatur, de quo suo loco; vel sub forma pilulari; vel cruda in forma Boli cum saccharo subacta; quin & sub forma liquida seu potionis cum melle & vitello ovi subigitur, & cum succo citri, vel vino malvatico, aut aqua fragorum in liquorem lacteum, & quasi in emulsionem quandam redigitur & adhibetur in nephritide, empyemate, pleuritide: idque Autore imprimis PLATERO, qui in suis *Observationibus* in vesicæ, renum, & aliarum vicinarum partium affectibus mixturam sequentem habuit in frequenti usu:

℞. *Resin laric.* vel *abiet. pur.* ℥ß.
Vitell. ovi num. 1.
Mellis ℥ß.

agiten-

agitentur probè in mortario marmoreo, donec albescant instar cremoris lactis; postea adde

Vini albi,

Aquæ parietar.

Flor. fabar. an. ℥iß.

Syrup. acetos. citri ℥j.

agitentur, ut probè uniantur, & mixtura servetur pro usu.

Hæc Potio ipsi valdè fuit experta in renum exulceratione, calculo, ulceribus vesicæ, in mictu cruento & purulento, in gonorrhœa & similibus: & nuperrimè vir quidam hîc locorum magnum solamen accepit ex tali misturâ, cum laborarit ulcere vesicæ. Si quis vult habere aliquantisper laxantem, potest admiscere q. s. de Rhabarbaro: si vult habere anodynam, aliquantum potest addere opii correcti, & sic porrò: Experta hæc Potio est in affectibus renum, vesicæ, & gonorrhœâ. Vel

℞. *Terebinth. Cypr.* ℥ß.

solv. c. s. q. *vitell. ovorum,*

addendo paulatim

Syrup. de alth. Fern.

Vini Malvat. ana ℥vi.

Misce pro liquore lacteo:

Dosis ℥iß.

Notabile est quod terebinthina optimè dissolvatur cum vitello ovi: videtur hoc facere vitellum ratione sui salis volatilis oleosi peculiaris. Nam & alcalia alia hoc præstant, utut aliqualis subsit diversitas; nempè, si terebinthina cum oleo tartari per deliquium simili modo per trituram probè misceatur, etiam in lacteum liquorem; item si spiritus salis ammoniaci, vel sal Cornu Cervi in aqua solutum, & terebinthinæ simili modo commisceantur, ambo coeunt in crassamentum album spissum, instar tenacioris cujusdam saponis. Arbitror, futurum hoc esse non inelegans subjectum, ut exinde fierent emplastra; tenax enim est, & extensile, & quod firmiter adhæret, variisque usibus facilè accommodari potest. Nam singularis effectus ex talibus volatilibus extrinsecè applicatis sperari potest, cùm in simili artificio excellat Burrhus: Confer. BARTHOLINUS *Cent.* 3. *Epistolarum pag.* 387.

Externè vis ejus balsamica satis decantata est, ratione cujus corpora à putredine conservat: quod artificium est SCHWAMMERDAMMII; unde nullum ferè linimentum, nullum emplastrum vel Unguentum chirurgorum ad vulnera & ulcera est, quod non Terebinthina, & quidem vulgaris, tanquam anima & corpus, ingrediatur. Citò sanè, tutò, & jucundissimè sanat quævis vulnera recentia citra aliorum balsamorum adjumentum, etiamsi nudè liquefacta instilletur iis; & mirum, quantum illa consolidat: Est enim liquor oleosus balsamicus, qui constat liquore admodum oleoso. Etiam ulceribus confert, pro quibus curandis cum melle miscetur sub nomine *Unguenti Digestivi*, cujus additi ratione abscessus, ulcera & vulnera mundificat, suppurat, & ad maturitatem deducit; cùm omnem putredinem arceat & curet. In dysenteria, ubi noxa intestinorum ab exulceratione inducta, sananda, clysmata cum terebinthina conveniunt: qualia videbitis in BARBETTE. Conveniunt & in colica pertinaci humorosa; item in convulsione habituali sunt nobilissima, nec non in colica convulsiva, dolore lumbari nephritico, & ischuria vitio renum.

Quoad *Præparata*, notandum, quod à multis terebinthina in præparatione medicamentorum lavari soleat in aqua appropriata; sed est inanis lotio: multum enim suffuratur aqua, in quâ lavatur, de sale ejus volatili balsamico: Quod etiam fit, quandò à quibusdam terebinthina leni ignis ardore exhalatur, ut amittat glutinositatem & spissescat, ut faciliùs cogi queat in pilulas; sed in hoc etiam multum tollitur de sale ejus volatili, in quo consistit ejus primaria agendi vis balsamica, à quo sale volatili balsamico oritur odor violaceus in urina: Videatur BORELLUS *observ.* 33. *Cent.* 2. Dum ergò hoc sal volatile balsamicum loturâ & exhalatione suffurantur ab aqua & igne, probè observetur, ne terebinthina lota præscribatur, quia nobilioribus suis virtutibus spoliatur: vid. ZWELFFERUS *Animad. in Pharmac. August. pag.* 419.

Inter *præparata* sunt *spiritus* sive *oleum* subtilius *Terebinthinæ*, quæ malè destillatur per vesicam cum aqua, quia sub destillatione aqua resolvit sal volatile alcalinum, & secum rapit, atque ita minus volatile habebitur Oleum: vid. Zvvelfferus. Optimè è contrà *Terebinthina liquefacta* miscetur & subigitur cum *cineribus*, sive alio *alcali fixo* aut *arena*, & ita destillatur per retortam vel alembicum ex arena moderato igne: sic enim additum alcali retinet crassius & spissius inquinamentum oleosum terebinthinæ, simulque hebetat acidum, & spiritus sive oleum prodit volatile penetrantissimum & perquàm efficax. Nam terebinthina succino videtur vicina, & simile sal volatile continere.

Quadruplex autem *oleum terebinthina fundit*, colore & consistentiâ distinctum: Nam quod primò prodit, *album* est & tenuissimum, & communiter *spiritus* vocatur; alterum *flavum* & tenue; tertium *rubicundum* crassius, *Balsamum terebinthinæ* dictum; & ultimum instar balsami nigricantis & crassioris, liquori non innatans.

Spiritus terebinthinæ internè est nephriticus: convenit in affectibus urinariis, in mictu cruento & purulento, ab ulcere renum & vesicæ enato; in affectibus pulmonum; unde in pleuritide à BARTHOLETO valdè solet commendari, quod scilicet humorem in thorace impactum solvat, & ad vias urinarias felici cum successu perducat. *Externè* est vulnerarius & balsamicus: in ischuria urinæ fluxum promovet inungendo, tàm vitio renum, quàm vesicæ: miscetur cum unguento dialthææ, & dimidio olei scorpionum: in primis convenit contra frigus hyemale; & mammarum aliarumq; partium ulcera curat; quod & oleum crassius pariter efficit. SCHRADERUS *Observat. & Histor. ex Harvæo de gener. Animal.* collectis, annectit modum cadavera conservandi mediante oleo terebinthinæ, *pag.* 236.

Oleum flavum internè solet commendari in peste & febribus pestilentialibus, quod egregiè conveniant pro arcenda malignitate.

Oleum crassius convenit contra frigus hyemale: imò si partes frigore læsæ omnibus annis iterum intumescant, certò curat inunctum, etiam si per multos annos duraverit. Potest etiam fieri *oleum terebinthinæ, & spiritus compositi* pro variis usibus, præsertim diuretico, si v. g. cum *succino*, cum *camphora*, aliisque similibus modis destilletur: Confer. WILLISIUS PHARM. *Rational. Vol.* 1. *pag.* 157.

Oleum Terebinthinæ à sale marino abstractum spiritui vini fit commiscibile, teste BOYLE *de Specif. pag.* 126. & *Hist. Fluid. & Firm. pag.* 83. qui etiam refert, quod hoc oleum terebinthinæ, sæpius per se destillatum, tandem in coagulum abeat, *cit. loc. pag.* 20. quod verum arbitror; observavi enim aliquando, quod oleum terebinthinæ copiosiùs & diutiùs in vase terreo asservatum seposuerit in fundo coagulum camphoræ simillimum.

Cum spiritu terebinthinæ etiam paratur *Balsamum sulphuris* egregiè penetrans, adeò ut si aliquot guttæ inungantur carpis pulsuum, paulò pòst sentiatur in urina sulphuris odor; de quo inferiùs, ubi de sulphure. Satis expertum est in mictu cruento & purulento, atque in gonorrhœa, uti & in affectibus pectoris & partium pulmonalium.

Spiritus terebinthinæ melliti AUTOR mentionem facit, qui internè singulare nephriticum est; externè autem elegans suppurativum, digestivum, & excellens mundificativum ulcerum & vulnerum inveteratorum.

Pilulæ de terebinthina fiunt vel cum sola, vel cum additis. *Ex sola*, si cum igne blando & spiritus volatiles & phlegma acidulum exhalent cum oleo volatili, & ex terebinthina sic inspissata formentur *pilulæ*; cui & aliquot grana scammonii præparati addi possunt; vel cum aqua communi, vel cum destillata quadam assumendæ. Hæ utut oleo subtiliori spoliatæ sint, non tamen inanes sunt in doloribus nephriticis nothis circa regionem lumbarem perquàm contumacibus, qui malè vulgò *den Lendestein*, idest, calculo lumborum tribuuntur. Cum *additis* fiunt *pilulæ cum Rhabarbaro*, quæ in expurgandis renibus & viis urinariis, hinc in calculo vesicæ, conveniunt; primas vias abstergunt, & blandâ diuresi pollent; Urinæ ardorem simul temperant, & hinc etiam in stranguria usurpari possunt. In tali casu valdè commendantur pilulæ de terebinthina Mynsichti. Possunt etiam fieri pilulæ hoc modo:

℞. *Terebinth. Venet.* seu *puræ* ℥j.

Rhabarb. pulverisat. ℈ij.

Succin. præparat. ℨiß.

Cinnam. ℈ß.

fiant *Pilulæ* in calculo & calculosis affectibus, pro duabus dosibus.

S.

SACCHARUM.

Saccharum vocabulum est Arabicum, cum apud Arabes & nomen & res frequentissimè fuerit usitata; unde commodè à Latinis vocatur *saccharum*, à Germanis ZucKer.

Prima controversia est: *an saccharum Veterum idem sit cum saccharo modernorum?* Nego. Quid revera sit? paucis explicabo: Saccharum nostrum succus est ex proprii generis planta arundinacea, benè contrita, expressus, calore ignis plus minusve excoctus, inspissatus, & sic tandem defæcatus. Hæ arundines, quæ copiosè proveniunt in India, tàm Orientali quàm Occidentali, quales etiam proveniunt in Calabria & Sicilia Italiæ, sunt singularis speciei arundinis, quæ in se habent succum quendam subdulcem, & masticatæ illum præbent. Et quidem apud Chymicos est modus parandi salia essentialia ex plantis, dum exprimunt succum, coagulant, & in formam salium redigunt: Hac ratione *saccharum* est nihil aliud, quàm *sal*, vel *tartarus*, ex succo per coagulationem illius igne elicitus. Hoc ipsum saccharum nostras omninò fuit incognitum veteribus & ita omninò inusitatum: è contrà Veterum saccharum fuisse nihil aliud, nisi manna, quæ non à qualibet, sed ea duntaxat, quæ in Arabia Felici & India Orientali in certis arundinibus, præsertim circa genicula, majoribus frustis, majo-

majorique duritie, nocturno frigore circa arundinem elevata, & subsequente vehementiore solis calore coagulata; propterea que vocatur etiam Mel Arundinaceum: quod de nostrate nullo modo dici potest. Unde & fit, quod non omne æquè ut Manna alvum leniat, cum inter vocatas mannas eę magis alvum citare soleant, quę sunt liquabiliores. Nec ipse Arabs, Serapion, nostri sacchari meminit.

Jam verò, licet antiquorum saccharum ad nos non deferatur, reperitur tamen & differunt duo hæc sacchara toto cœlo; & quidem

I. *Materia*: Nam materiam sacchari nostratis subministrat succus ex arundinacea planta expressus & inspissatus: Materia verò Veterum fuit ros sensim sensimque coagulatus & inspissatus circa arundinem in forma mannæ: Nam ros dum se coniunxit cum exhalationibus arundinum, accepit ab illis saporem dulcem & Manna appellatur.

Differunt II. *Forma*: Nam saccharum antiquorum salis granulati habuit formam; nostras majoris coni, aut quasi tartari cujusdam coagulati.

Differunt III. *Modo parandi*: Nam nostratis sacchari efficiens est torcular, exprimens succum, & ignis eundem inspissans; antiquorum verò sacchari est calor solis blandè indurans rorem nocturnum circa arundines in formam granulorum salinorum.

Denique IV. *Proprietatibus* differunt & *efficacia*: Nam veterum saccharum à PLINIO & DIOSCORIDE aliisque inter mella recensetur, utpotè cum & *citati Autores* soleant mel referre ad spiritum roris: quod ipsum de nostrate saccharo nullo modo dici potest. Adeoque nostras est ens purè artificiale, saccharum verò veterum fuit omninò ens naturale. *Efficacia* etiam differunt: nam saccharum veterum vim habuit abstersivam leniter, & modicè laxativam; modernorum verò nullo modo tales habet virtutes, sed longè aliàs, uti *postmodum dicetur*.

Interim veterum saccharum non planè interiit, sed adhuc in India Orientali, alio tamen nomine, Mambu, ex succo circa genicula transudat & spontè concrescit: sed nobis usitatum saccharum est succus, ut *supra monitum*, expressus & inspissatus

Multas de hoc controversias, ut & modum inspissandi succum ex arundinibus, videbitis apud MONARDEM *lib.2. Epist.22.* quem secutus SALMASIUS in eleganti *Tract. Critico-Medico de Sacchare & Manna*; MATTIOLUM *l.1. Epist. pag.71.* & BARTHOLINUM *l.1. Ep.3.pag.6. Ep.49.p.206.* & *Epist.45.pag.228. 229. 230.* ubi explicat modum usitatum conficiendi saccharum in Sicilia & Calabria: item exoticorum sciptores, ut *Tract. Gallicum* qui inscribitur, *Naturalis Montiliana*. Conferatur & in specie ERASMUS FRANCISCI *in Theatro Horti Indici orientalis & occidentalis pag.262 seq.* nec non SALMUTH *in Panciroll. l.2. Tit.5. p.125.* De Alga saccharifera Boreali *vid. Act. Medic. Haffniens. vol. 1. pag.119*

Obiter noto: dum veteres in suis Dispensatoriis, ut ARABS MYREPSUS, saccharum subindè miscent medicamentis, non imitandos esse illos, & loco sacchari illorum nostras substituendum; quoniam plus est nocivum, quàm proficuum: Contrà Veterum fuit plus proficuum, quàm nocivum. Quàm malè ergò multi excusent suos syrupos & conservas, saccharoque permista alia, & quàm hallucinentur, facilè apparet, dum dicunt, quod etiam *Veteres* syrupis & aliis admiscuerint saccharum. Nostras ergò saccharum artificiale est sal quoddam essentiale, ex succo plantæ inspissato genitum, & habet se instar musti recentis expressi & inspissati: Nã & mustum vini inspissatum diuturnitate temporis copiosum sal dulce crystallinum, sed obscuri coloris, quasi saccharum candi rubrum, in latera & circa fundum vasis seponere solet.

Porrò pro varietate locorum naturalium varia sortitur nomina: unde appellatur *Madariense*, *Canariense*, *Thomæum*, *Melithæum* & *Valentinum*; uti habet AUTOR. Differunt hæc sacchara ratione puritatis & purificationis; dum aliud dicitur *saccharum candi*, aliud *finum*, & sic porrò. Modus refinandi saccharum est satis clarus apud AUTOREM: succus nimirum hic dicto modo inspissatus in sacchari formam, clarificari solet per aquam calcis vivæ & argillam figulinam.

Ipsum autem saccharum cum nihil aliud sit, quàm mustum concentratum, tanquam sal essentiale imprægnatum est propriis effectivis seu constitutivis plantæ, iisque valdoperè fermentescibilibus, acido nempè & alcali, quæ copioso oleo temperata sunt, ex quibus necessariò concretum tale emergit, quod, quantum in se est, quodlibet acre temperare in corpore, & partes ex acrioribus succis læsas lenire, indeque dolorem non nihil demulcere solet: Id quod in faucium asperitate notissimum. Sed hæc vis temperativa subindè invertitur, quatenus hoc ipsum saccharum, non secus ac alia dulcia, admodum fermentescibile existit, utroque nempè sale activo imprægnatum; id quod patet exindè, quoniam saccharum per se destillatum subministrat spiritum acidum & corrosivum instar aceti cujusdam, quod corrodit corallia, perlas & similia subjecta. Imò si saccharum permisceatur cum antimonio, & destilletur, simul prodit liquor antimoniatus, dum saccharum corrodit antimonium, & corrosum per retortam secum transportat. Præterea destillatur *spiritus ardens* & inflammabilis instar spiritus vini, qui potest parari ex saccharo per fermentationem; si scilicet saccharo q. s. in aqua soluto addatur fermentum, quod invenitur apud pistores panum mellitorum (*Germ. bey den Pfeffer-Kuchen Beckern*) fęces vini, &c. & sic subministrat spiritum ardentem volatilem. Imò vel nudum saccharum, solutum in aqua, facilè fermentat, & fermentando in vinum dulcissimum evadit instar vini Hispanici, quod hinc in acetum commutari potest; de quo vid. BECHERUS *Phys. subterann. lib.1. pag.378. & 380.* Quod si fiat hæc fermentatio sacchari cum liquore betulæ, erit potus magis medicamentosus: adeòque propter hanc vim mustaceam tàm facilè fermentat: quæ fermentatio patet adhuc ex eo, quod carnes recentes, sicut per sal commune præservantur à putredine, ita adsperso saccharo subitò putrescunt. Fiat periculum & suspendatur caro recens, & caro vetus: recens adspergatur saccharo, & altero die reperietis carnem recentem putredine correptam, veteri adhuc sine noxa contracta existente Saccharum ulterius lucidos & ferventes in se continet spiritus; quod patet ex eo, quod, si in loco occulto sive opaco fricetur, possint conspici scintillulæ, propter spiritus igneos & ferventes in saccharo residentes: vid. BORELLUS *Cent.1. Observ.3. pag.6.* D. TACKIUS, *Archiater Darmstadiensis*, scripsit *Tractatum de Consanguinitate auri, spiritus vini & sacchari*, in quo saccharum honestè admodum tractatur, & multum boni ipsi adscribitur: sed propter vim facilè fermentativam promptè in stomacho primisque viis acescit, & volatili aciditate bilem turbat, eamque in præternaturalem orgasmum excitat, & sic admodum nocet. Hinc est, quod veteres dixerunt, Saccharum, aliaque similia dulcia, bilem augere: & hinc promptâ ista effervescentiâ & fermentiscibilitate hypochondriacis, scorbuticis & cachecticis admodum inimicum est, & inimicissimum febricitantibus, utpotè in quibus varia pathemata excitat. Idem de hystericis judicandum, utpotè quæ tantillo sacchari propinato proxysmum statim incurrunt. In talibus etiam subjectis ex sacchari usu subitaneæ massæ sanguineæ agitationes oriuntur, inflammationes abdominis, murmura & borborygmi, ructus, tormina, diarrhœæ, phlogoses & similes alii effectus & affectus, qui sequi solent fermentationes nimias humorum. Propter similem fermentationem & agitationem saccharum ventriculo, pulmonibus & pectori nocet: id quod sufficienter & eleganter docet GARAUZIERS *in Tract. pereleganti de Tabe Angl pag.68.* qui non sine ratione perstringit decoctorum pectoralium in morbis pulmonum, & imprimis in phthisi, cum saccharo permistionem & edulcorationem; quoniam ulcera pulmonum magis reddit sordida, pulmonesque magis ad putrilaginem disponit. Hoc dum præstat saccharum ratione particularum salinarum, reliqua ejus substantia pinguis in consistentiam viscidam atque mucosam degenerat, & succos corporis hoc ipso non nihil glutinosos reddit, quod vocant Germ. *Der Zucker schleimet*, id est, Saccharum viscositatem causat. Ergò cautus sit sacchari crudi internus usus: Unde syrupi, conservæ, condita, & similia medicamenta cum multo saccharo parata non adeò crebrò apud nos amplius in usu sunt, cùm notoriè stomacho noceant, & in febribus, sive intermittentibus, sive continuis & morbis acutis, turgescentiam febrilem intendant. Demonstrat namque HEINRICUS *ab* HEER, quod multi ægrorum divitum soleant interire in febribus propter abusum syruporum & medicamentorum dulcium vel saccharatorum, quæ nimiùm exasperant febres, & cum è contra pauperiores, qui non semper sint solvendo medicamenta saccharata, nudis decoctis & similibus feliciter curentur, propter defectum sacchari. Curiosum est de saccharo, quod refert HORNIUS *in Arca Moysis p.51.* quod saccharum omnibus cibis admisceri queat, exceptis intestinis; hæc enim saccharo (si condiantur) fœteant ac recens stercus bovinum.

Internè nullum usum habet, nisi quod fauces leniat, earumque asperitatem nonnihil obtundat, nec non julepis ad conciliandam gratiam inserviat. In phthisi additur lacti, ut ejus coagulationem impediat; quod in phthisi, ubi acrimonia massæ sanguineæ & lymphæ præpollet, maximè est necessarium. Externè verò egregium vulnerarium, simulque concretum balsamicum, putredini resistens, rectè dicitur BECHERO *Physic. subterran. l.1. pag.318.* Eòque meliùs convenit, si diluatur cùm tantillo spiritus vini non dephlegmati. In ulceribus putridis unguentis addi potest. Turcæ quotidiè solent vulnera recentia abstergere vino, & hinc post ablutionem inspergere saccharum pulverisatum, & sic non inconcinnè se ipsos curant: vid. STARIZIUS in suo Thesauro Heroico *pag.132.* In febribus intermittentibus, si scorbutus simul affligit, aut dolores convulsivi scorbutici, clysmata ex lacte prosunt, in quo saccharum adjecto vitello ovi solutum.

Inter *Præparata* est *saccharum penidium*, item *spiritus*, quo corallia & perlæ solvi possunt. AUTOR per se destillat per alembicum, vel retortam: Melius interim est, si addatur vel arena, vel silices contusi, ne saccharum ebulliendo ora retortæ excedat: sic enim per retortam destillatum dat *spiritum acidulum*, & *oleum empyreumaticum*. Hic rectificatus simillimus est spiritui lignorum, tam quoad usum in solutione corporum & vi diaphoreticâ, quàm quoad texturam, dum pariter ex duplici substantiâ, acidâ & oleosâ volatili, compositus est. Sunt, qui hoc modo destillant spiritum

de

de saccharo nephriticum, pro promovendo scilicet calculo, dum recipiunt scilicet saccharum additione copiosæ aquæ liquefactum, quod superinfundunt lateribus parvis, sive contusis, & candefactis: hoc continuant tamdiu, usque dum incandefacti lateres nihil amplius imbibant, tunc frustula impraegnata saccharo indunt retortæ, & per eandem pellunt spiritum singularem, qui laudatur in nephritide, & in Chymia elegans est menstruum pro solvendis concretis testaceis, coralliis, &c. pro parandis quibusdam medicamentis.

Usitatum etiam est *Oleum sacchari*, sive *liquor* ejus, aut *syrupus sacchari*, qui paratur ex præscripto *AUTORIS* cum spiritu vini. Cæterùm observetur, quod spiritus vini etiam rectificatissimus non solvat saccharum, utpotè quod, ceu sal quoddam essentiale tartareum plantæ, pro genuino menstruo, uti reliqua salia omnia, requirit menstruum aquosum: unde etiam spiritus vini, si rectè est rectificatus, non solvit saccharum; sin verò adhuc est phlegmate impraegnatus, potest se sociare cum saccharo, dum illud absorbet & suscipit. Recipiendus ergò spiritus vini non rectificatus, à quo saccharum abit in elegantem liquorem crassum & subdulcem: & hic est oleum sacchari, expertum sanè remedium in leniendis faucibus, earumque asperitatibus non nihil obtundendis, & in tussi, in qua ipsum magni fit: Pro quâ tussi variæ ejus prostant præparationes: Valdè per se hunc liquorem commendat *HARTMANNUS in Praxi*, non minus quàm *RIVERIUS*, & alii *AUTORES*. Sunt qui magis reddunt appropriatum liquorem, & loco spiritus vini simplicis recipiunt spiritum baccarum juniperi, & cum eodem præparant oleum sacchari: Alii magis compositum reddunt, dum primùm spiritum vini affundunt super simplicia pectoralia, radicem helenii, radicem ari, herbam marrubii, hyssopi, &c & extrahunt Essentiam ex his; & hâc essentiâ solvunt saccharum, & methodo usitatâ faciunt liquorem seu oleum pro tussi.

Quidam

℞. hunc *liquorem sacchari* ad ℔j.

addunt

Olei cinnam. gr. vj.

Aquæ cinnam. ℥iv.

Olei sulph. ʒj.

Hæc omnia miscent, & unius cochlearis dosin assumunt pro tussi, & faucium ac pectoris affectibus.

AUTOR habet, quod communi methodo spiritus vini accendatur, & sic separetur à liquore, seu oleo sacchari: melius tamen esse existimo, ut non tam accendatur, quàm abstrahatur per alembicum, ut sic relinquatur *Oleum sacchari*.

Oleum hoc *sacchari* egregium præterea est vulnerarium, & quod recentia glutinare facit, vel quod ulcera jam facta purificat & detergit; abstersivam etiam vim habet externo usu, & omnem putredinem in ulceribus arcet; id quod imprimis de liquore, seu oleo hoc sacchari verum est. Idem liquor sacchari potest fieri liquor jucundissimus, si scilicet spiritus vini, in quo solutum est saccharum, misceatur cum aqua cinnamomi, & sic destilletur per balneum, in rostro verò alembici sit nodulus moscho repletus, & sic liquor, qui prodibit, erit liquor jucundissimus.

AUTOR noster pariter *de oleo per deliquium* cum albumine ovi mentionem facit, quod oculorum affectibus, ophthalmiis, lippitudinibus, & nebulis dicatum est.

Saccharum si fermentatur, dat *Potum vinosum*, qui in febribus ardentibus optimè convenit, & ventriculo confert: videatur *BECHERUS in Phys. subterranea*.

Præterea conficitur etiam ex saccharo *Essentia*, & *Crystalli sacchari* ad tussim & asperitatem gutturis; sed sal ex relicto capite mortuo nullius momenti est.

SAGAPENUM.

GUmmi sagapenum seu *serapinum* ejusdem ferè naturæ cum galbano, gummi ammoniaco, & bdellio est: colligitur enim ex simili prorsus planta ferulacea, sicuti omnia reliqua gummata, quod ex eadem per incisionem sauciata transudat & extillat. Sicut & ejusdem usus est cum dictis gummatibus, imò etiam cum resinis, mastiche & similibus; paulò tamen acrior, adeoque penetrantior videtur. Jam verò cùm omnia hæc gummata conveniant naturâ & effectu, dum attenuant valdoperè, incidunt, emolliunt, & resolvunt dura atque compacta, unde habeant has vires, paucis edisseram.

In genere præsuppono; omnes arbores nutriri succo quodam subaspero & quasi austero; (loquor de truncis.) Hic succus nutritius arborum nunc est magis temperatus, nunc minus temperatus: Qui est magis temperatus, est ille, qui reperitur communiter in arboribus quibuscunque; Qui minus temperatus, consistentiam obtinet crassiusculam & subpinguem; & hic similiter est vel magis pinguis, vel magis mucilaginosus: Is qui est magis pinguis, sunt Resinæ, Terebinthinæ, &c. Qui magis mucilaginosus, sunt gummata. Differentia consistit in hoc, quod mucilaginosa solvantur in menstruo aquoso & acido, v. g. aqua simplici vel aceto; resinosa verò in menstruo oleoso, quale est spiritus vini. Observetur porrò, quod in genere ex omnibus lignis destilletur spiritus subtilis acidus, quem habet ex succo nutritio, & qui etiam est in fuligine deprehensibilis; quæ fit ex spiritu in combustione lignorum exhalante, & cum reliquis partibus coagulato. Cum ergo gummata & resinosi succi, qui destillant ex arboribus, sint earum proprium nutrimentum, patet, quare destillati etiam dent spiritum & liquorem subacidum, magnarum virium in medicina; non quidem aciditate fixâ, sed est spiritus acidus volatilis, compositus imprimis ex liquore acido, & ex liquore salino volatili: qui duo conjuncti & uniti dant spiritum volatilem admodum penetrantem. Mox autem possunt separari ab invicem; si scilicet in talem spiritum subacidum volatilem & penetrantem injiciantur lapilli cancrorum, vel corallia, spiritus acidus corrodit corallia, iisdemque firmiter adhæret; quo fit, ut spiritus volatilis sulphureus postmodum instar spiritus vini sit separabilis.

Cum ergo gummata quæcunque, resinæ itidem, & terebinthinæ quoque ipsæ, sint largiter dotata tali spiritu subtili acido volatili & penetrante, facilè patet, unde hæc gummata habeant vim attenuandi, resolvendi & incidendi crassa & mucilaginosa? unde conveniant in scirrhis viscerum internorum, quos interno usu resolvunt? quare conveniant in tumoribus duris partium externarum, quos potenter attenuant atque emolliunt? Nimirum præstant talia per talem spiritum volatilem subtilem acidum; unde etiam in usu interno hæc gummata, & ex iis paratæ pilulæ, in frequenti sunt usu in obstructionibus viscerum internorum. Conveniunt ubi ventriculus & intestina obducta sunt copiosâ pituitâ & viscidâ & tenaci, ex qua per fermentationem fiunt flatus. Mirum namque est, quàm potenter incidunt, educunt & evacuant: simul etiam obtinent vim purgantem; unde & incidunt, & incisa exturbant. In specie sagapenum in menstruis & lochiis obstructis, aliisque morbis uterinis, præ ceteris familiariùs usurpatum fuit à veteribus. Aliàs in purgationibus quoque, sed rarò, adhibetur.

Externè frequenter emplastra attractiva primariò ingreditur. Quoad attractionem hanc, quæ propriè in tota natura non datur, notetur; quod gummata talia in aceto soluta acrimoniam penetrantem & saporem acrem habeant; undè nudæ cuti apposita pustulas excitant, hinc fit, ut sensus pruritus excitetur, & parte ita irritatâ affluant humores & stagnent; tunc dicunt Germ. *Es hat Wohl gezogen, id est, probè attraxit*. Quando ergò opus est, ut abscessus augmentetur, gummata talia applicari debent. Aliàs nihil singulare de sagapeno monendum est.

Pilulæ de Sagapeno sunt multi usus, ubi viscerum, lienis, vasorum lacteorum, & mesenterii sunt obstructiones. In mensibus & lochiis obstructis aliisque affectibus uterinis, optimè conveniunt; quod etiam de *pilulis fœtidis*, quæ ex sagapeno originem duxerunt, dicendum, vel solis, vel cum pilulis de sagapeno mistis.

SANGUIS DRACONIS.

SAnguis Draconis est *lachryma* quædam *rubicunda instar cinnabaris*, in parvis quasi grumis in panes coacta, vel folliculis foliaceis inclusa, ex arbore quadam sauciata in Lycia transudans, ad nos delata, quæ Dioscoridi cinnabaris vocabatur; de qua conf. *LANGII Epist. pag.* 325. Arbor hæc vocatur *Draco*, propterea quod fructus hujus arboris imaginem repræsentet draconis.

Hic sanguis rarissimè ad nos affertur genuinus, quin sæpè sanguine animalium, præsertim capræ vel hirci, adulteretur; Hinc & cum aceto aliisque acidis mistus effervescere solet: unde propter suspicionem talis adulterii rarus ejus fit usus, nec vires à veteribus adscriptas obtinet, nec tutò usurpatur. Hi enim adstrictorias illi tribuerunt facultates, & propterea tam internè, quàm externè in fluxibus quibuscunque sanguinis ac humorum valdè laudarunt; externè in hæmorrhagia vulneris, ac sanguine arteriâ discissâ compescendo & sistendo. Quæ vires cum in nostro deficiant, nemo eodem utatur; quin magis æstimo Extract. Tormentillæ similis coloris, consistentiæ, ac effectus. Adhibetur aliàs à nobis in pulveribus dentifriciis pro colore rubro illis conciliando. Aliàs nullius est usus.

SARCOCOLLA.

SArcocolla propter glutinositatem ita vocatur, quia gummi glutinosum & emplasticum est, conglutinans quasi & coagulans carnes: est gummi ex arbore Asiatica ejusdem nominis emanans.

Electionem habet *AUTOR* sufficienter.

Adstringit valdoperè; hinc & veteribus ad dysenterias usitata fuit, & contra sputum sanguinis pariter commendatur: *ORIBASIO* valdè fuit in usu, qui exinde paravit Electuarium contra sputum sanguinis.

Quoad *usum externum*, constituit Emplastra consolidantia, & applicatur vulneribus & ulceribus consolidandis & conglutinandis, in quibus pro carne regeneranda & cicatrice obducenda usitatissima est, cum ab eodem effectu, ut dixi, habeat nomen: item temperandis acrioribus lymphæ fluxibus, v. g. oculorum, imprimis conducit.

SUCCOLATA.

SUccolata, *Chocolata* potiùs dicenda, quæ non est nativum quid, sed massa composita artificialis, ab Indis elaborata, & in nostras regiones transportata. Paratur scilicet ex fructu cujusdam arboris Indiæ occidentalis, amygdalis similis, qui dicitur *Cacao*, Germanis *Coccos-Nusse*: intus & extus flavet, & succo blando oleoso temperato turget; unde & ad amygdalarum species à quibusdam refertur: Confer. VESLINGIUS *Observat. pag.* 154. item HOFFMANNUS *Clav. pag.* 600. Ex hoc fructu exprimitur succus ab Indis, inspissatus, & parum cinnamomi, fœniculi, piperis & croci, & similia aromata gustui partim, partim etiam viribus magis conferentia, præprimis Vegetabile Ariothes dictum pro colore, adduntur; quæ massa ita composita vocatur communiter *Chocolata*: videatur MARQUARTUS *de Med. Indorum*, & MARCUS AURELIUS SEVERINUS *de Chocolata*. Ex fructu pariter hoc exsiccato contuso ac pulverisato Indi coctione parant potum egregium.

Chocolata genuina apud nos rara est, & sæpissimè mirè adulteratur: inter ℔100. vix ℔ x. genuinæ invenietis. Potus hujus usitatissimus est apud Indos Americales seu in America, qui frequentissimè illo utuntur, & dein Hispanos & Anglos, apud quos frequentis satis itidem usus est. Coloris est subfusci, & quando Angli parare volunt pro potu, recipiunt *Chocolatam*, coquunt in lacte, vel vino; unde subflavum acquirunt colorem: quando coquunt in vino, addunt saccharum: saporis est elegantis & instar emulsionis amygdalaceæ.

Anglis & Indis ipsis usitatissimus est ad vires corporis confortandas & conservandas, & sanitatem in æquali tenore sartam tectamque obtinendam. Nempè vim egregiè temperantem quodvis acre, hinc egregiè nutrientem, & consequenter materiam genituræ augmentantem, obtinet: hinc pectori & stomacho imprimis dicata est; adeo ut servis suis manè opificium aggredientibus propinent Indi & Angli potum Chocolatæ, unde fiunt adeò robusti & laboriosi, ut per integram diem sine alimentis, cibo & potu, possint perdurare: & Rex Angliæ delectaturus se pilâ lusoriâ, accipit potum Chocolatæ, ut possit per aliquot horas continuare lusum, in quo maximè excellit. Vis hæc nutritiva & confortativa corporum, hujus fructus cacao, potest deduci per artificium chymicum: destillatione nempè, si iste fructus, prout ad nos fertur, igne aperto per retortam examinetur, prodit primò succus seu *phlegma* quoddam, quod *sapit jusculum carnis*: posteà succedit *spiritus* & *oleum*, quæ habent saporem & odorem pinguedinis ex carnibus, dum assatur, in prunas destillantis: vid. FEBURE. Apud nos usurpatur imprimis pro conservanda valetudine senum, item pro nutriendis phthisicis, hecticis, & ad atrophiam declinantibus. Anglis quoque in tussi & affectibus catarrhalibus, ex lymphæ acrimonia acido-salsa ortis, in usu est; quin & in scorbuto convenit, per quam Angli curant suos scorbuticos, temperat enim acidum nitrosum, imprimis si cum lacte decoquatur, aut cum lacte calido dissolvatur, & assumatur manè dosi ℥ß. Aliàs etiam in vino, vel in aqua calida dissoluta pauco addito sacchazo matutinis horis hauriatur.

Hispani, sicut nos vinum, honoris gratiâ advenis & amicis, tam sexu virilis, quàm muliebris, propinant potum Chocolatæ. Compositionem ejus & potum apud Indos videb. in FRANCISCI *Lust-Garten*, pag. 491.

In tussi Indi suffumigium faciunt ex fructibus *Cacao*, in quo affectu etiam ipsa chocolata ipsis in usu est. Ex eodem fructu etiam eliciunt pinguedinem instar butyri delicatam, qua præter usum cosmeticum, in affectibus pectoris, præsertim tussi, crebriùs utuntur.

Bonum ergò & revera utile remedium est Chocolata. Cæterum cum omnibus regionibus abundè prospexerit Deus, arbitror, quod etiam apud nos similis mixtura ex amygdalis dulcibus, aliisque quibusdam additis, non inferioris effectus concinnari, & genuinæ substitui possit.

STYRAX seu STORAX CALAMITA.

STyrax Calamita ita dicitur à calamis cannæ, in quibus inclusus è Pamphylia olim fuit advectus: calamis autem fuit inclusus, non quia fuit liquidus (satis enim crassam habet consistentiam) sed ut suavis odor conservaretur, nec ab aere ambiente dissiparetur; quod etiam fecerunt ii, qui Dictamnum Creticum attulerunt. Est enim succus resinosus purus & concretus, suaveolens, & in hoc præ reliquis palmam ferens, qui ex arbore Asiæ, Provinciæ Syriæ, Ciliciæ & Pamphyliæ, colligitur. Hujus nobilior substantia oleosa expressione aut aliâ quacunque ratione separata styracem liquidum genuinum constituit: substantia remanens est iste storax, qui ad nos defertur, cujus sanè indicium est & consistentia, & levitas, & friabilitas.

Propter hanc igitur odoris gratiam commendari solet, quòd caput & spiritus animales confortet: in gravedine igitur & anxietate præcordiorum maximè usurpatur. Conducit quoque in affectibus capitis, stomachi, uteri, pectoris, tussi, raucedine, catarrhis, & similibus malis; unde rotulis & pilulis permisceri solet, sicut & *pilulæ de Styrace*, satis famosæ sunt: rari autem est usus propter pretium.

Externè in suffitu conducit capiti, quod roborat & confortat, vertigino & catarrhis succurrit. Quibusdam pro roborando stomacho in emplastri forma arcanum est: e. g.

♃. *Styrac. calam.*
Aloes an. ℥ß.

Subigantur cum sufficiente quantitate Balsami Peruviani: pasta sumatur pro emplastro stomachali.

Aliàs verò non magni usus est.

Quoad *Præparata*, pro usu interno *Essentia storacis* paranda est cum spiritu vini rectificatissimo tartarisato.

Externè *Oleum stomachale* per coctionem ex styrace elicitum secundùm ZWelfferum Pharmac. Reg. pag. 263. ventriculo & abdomini in horum malis à frigida, ut vocant, causa natis, utiliter inungitur.

STYRAX LIQUIDUS.

STyrax Liquidus Officinarum est liquor pinguis & crassiusculus, consistentiæ terebinthinæ, ex flavo rufescens, sed admodum graveolens, suavis tamen. De hoc non sciunt autores quæ dicunt; quoniam nesciunt, quid sit? nec conveniunt inter se: quare nec nos in eodem explicando multum temporis teremus.

T.

TACAMAHACA.

TAcamahaca resina est ex arbore procera, *Tacamahaca*, populo simili, in India occidentali Provinciæ Hispaniæ exsudans, solidæ consistentiæ, adeò ut rarissima sit *Tacamahaca liquida*: de qua vid. M. A. N. C. *ann.* 3. *Obs.* 296. *pag.* 510.

Hæc raro internè usurpatur.

Externo usu est frequentissima & usitatissima, in genere ad quoscunque dolores partium externarum, in specie nervosarum, ex vitio lymphæ acidæ natos, mitigandos & demulcendos, unde vi anodynâ resolutivâ, discussivâ, nervorum confortativâ &c. est nobilissima: temperat & lenit quodvis acre, acrimoniâ sibi connatâ dissolvit & attenuat viscidum hinc inde congestum. Deinde in affectibus flatulentis stomachi & intestinorum, colicis convulsivis, hisque similibus ex irritatione nervorum natis, passionibus hystericis, &c. est elegans & multi effectus, si scilicet in mortario calido dissoluta super alutam extensa partibus affectis applicetur. Præ cæteris etiam est specificum expertum, applicata ventriculo, in dolore ejus seu cardialgia, in qua curanda cum emplastro ex Tacamahaca præstitit multa & miranda POTERIUS *C.* 3. *cap.* 32. Undè etiam tale emplastrum usitatissimum fuit D. MICHAELIS, quod dedi *sub Balsamo Peruviano*. Emplastro hoc in febribus continuis & malignis, ut & intermittentibus, ubi de anxietate præcordiorum conqueruntur ægri, nil melius est; sicut & in vomitu compescendo, malaxatum cum oleo nucis moschatæ vel macis destillato, vel oleo succini, convenit; non secus ac in doloribus artuum & partium musculosarum, qui catarrhis vulgò adscribuntur, in illo nempè symptomate, quando in vel post sudorem artus frigori exponuntur, & defluxio inde oritur, malaxata cum Balsamo Peruviano: e. g. mihi sequens præparatio commodior videtur:

♃. *Tacamahac. pulverisat.* ℥iii. vel ℥iv.
Balsam. Peruvian. ℥j.

lentoque igne liquefacta misceantur, & optimam dabunt *massam pro emplastro* inducendo, cum & sine sindone ubicunque locorum applicando.

Hic præparandi modus probè est observandus. Nam qui vulgò fieri solet cum terebinthina, minus concinnus, & propter viscidam glutinositatem imprimis molestus esse solet, ut non sine epidermidis læsione removeri queat: utut gummata ejusmodi resinosa, Galbanum etiam, optimè terebinthinâ ceu resinâ liquidâ, pro usu externo dissolvi queant, meliùs longè quàm cum aceto, ut rectè docet ZWELFFERUS *in Animadvers.* In capitis affectibus dolorificis & catarrhalibus pathematis, emplastrum tale vertici & temporibus commodè applicatur. Dolores dentium cariosorum delet, si iis indatur: in quibus aliàs mulierculæ nostrates gestant emplastrum ex Tacamahaca in forma thaleri temporibus applicatum, & multis Chirurgis secretum est secretorum, quo tamen quidam mastichis usum tacamahacæ longè præferunt. In affectibus nephriticis & doloribus arthriticis, speciatim Ischiade, nec non contusionibus omnis generis simili ratione applicatum, multi est usus, malaxatum cum oleo succini; sicut etiam post arthriticos paroxysmos partium affectarum fibras ac membranas roborare, ac debitum in tonum restituere solet.

Oleum aliàs anodyno-polychrestum *ex Tacamahaca* paratur nervis singulare, & in affectibus catarrhalibus, multoque aliis præstantissimum.

Modus parandi hic est:

♃. *Taca-*

♃. *Tacamabaca*:

Maceratur cum *vino*, & per arenam destillatur, additis *silicibus calcinatis*, ne liquefactum gummi in forma nativa per retortam prodeat: prodibit primùm phlegma, hinc *oleum album*, *post luteum*, denique *rubicundum*: quæ omnia probe rectificata quoscunque tumores & dolores optimè tollunt in hemicraniis, affectibus coxendicis, podagricis &c. temporibus illitum defluxiones sistit, & sedat dolores dentium; in paroxysmis colicis, uterinis &c. illitum umbilico optimum evadet remedium: vid. HOFFMANNUS *Clav. pag.* 601.

Emplastrum stomachale Autoris ex Tacamabacę p. iii. *Styracis* p. 1. & momento *ambrę*, paratur, & sic præstantius est Poterii.

DE TARTARO.

VOx *Tartari tripliciter usurpatur*:

Primò generaliter pro omni acido vinoso, quod in vino reperitur, & cum vino semper conjunctum manet, etiam purissimo; & quod est parens aceti in vino, dum subigit partem vini volatilem in aceto. Hic tartarus in vino est Autor, quod vini potatores sint obnoxii arthritidi & colicæ; sicut calculi & renum morbi ab acido ejusdem coagulante oriuntur: & ita admodum variat pro insigni varietate vinorum. Quò magis in matura vina, eò tartarus hic magis vel minus volatilis est: magis volatilis, ut etiam cum spiritu per alembicum rapiatur; id quod fit in vino generoso Hispanico, Ungarico, Rhenano: interdum est minus volatilis, ut remaneat in fundo; interdum fit, ut Vitrum vini effusum in tabulam per noctem, manè monstret Tartarum in tabula, qui in vino fuit, cujus farinæ est Gallicum & Jenense. Sic vinum Hispanicum minorem, Rhenanum majorem, Gallicum quoque parcam Tartari quantitatem suggerit: quędam verò vina, Moravica v. g adeò tartarea sunt, ut tartarus manifestè appareat, si nempè ovum per noctem vino immittatur, altero manè prorsus crystallis quasi vitreis, aut imprimis tartareis, incrustatum extrahitur: quod fit, quando acidum in vino rodit testam ovi, quæ copioso sale volatili alcalico est impregnata: Dum ergò rodit, se conjungit cum sale volatili alcalico corticis ovi, & coagulat se in crystallos tartareas minutas, quæ adhærent altero manè cortici ovi. Hinc enim fit, quod lapilli cancrorum infusi vino, ejus adimant aciditatem, & illud robur suum amittit & saporem, & cum iis se coagulat atque unit; quoniam acidum rodit lapillos cancrorum. Hæc est generalissima, sed allotrica, Acceptio.

Secundò specialiter *Tartarus* vocatur, illa substantia vini, quæ per fermentationem ulterius separata, tanquam terrestris pars in fundum detruditur; & alio nomine propriè vocatur *Fæx vini*.

Tertiò, propriissimè *Tartarus* vocatur concrementum crystallinum acidum terrestre, quod doliis & parietibus doliorum adhæret: ita vocatur, quia fit ex fæcibus, ab acido vini in talem crystallum coagulatis, & est nihil aliud, quàm sal essentiale vini.

Differt ergò Tartarus verus à fæcibus vini in eo, quod fæces imprimis constent salibus volatilibus, & partibus terrestribus copiosis; Tartarus verò ipse constat copioso sale acido subtili, figente spiritus volatiles fæcum, & concentrante salia volatilia earundem, eaque cum terrestri fæcum portione in crystallos coagulante.

De generatione ejus & crescendi modo optimè explicarunt in specie PORZIUS *in Anal. Chymica Vini Rhenani*, item BECHERUS *Phys. subterran. lib.* 1. *pag.* 429. *seqq.* & optimè HELMONT *in Tract. Tartari vini Historiæ pag. m.* 235. *seqq*: ubi hic elegans, perspicuus & accuratus est, & meretur, qui legatur. Nempè, ut aliquid de generatione dicam, notum est, quod ex musto, dum fermentat, præter Gas sylvestre narcoticum inebrians, subeuntes suffocans, & candelas extinguens, per fermentationem separetur portiuncula non benè miscibilis, quæ abundat particulis vini salinis, tàm volatilibus quàm acidis, admistis simul portionibus terrestribus; Unde secedit in fundum vasis, & dicitur *Fæx vini*. Jam in omni vino, imprimis quod habet copiosum tartarum, est subtile acidum, quod successivè rodit fæces alcalinas & terreas, & dum rodit, coagulantur ambo in sal crystalliforme: sub quâ coagulatione salium cum partibus terrestribus fæcum, oritur tale concrementum salino-acidum, quod dicitur *Tartarus*; & quidem ex vino albo concrescit *albus*, ex vino verò rubeo *ruber*.

Ab hac similitudine Tartari in vino, desumpta est appellatio *Tartari microcosmici*, per quem PARACELSUS intelligit sal recrementosum in corpore humano: Sicut enim Tartarus in vino fit ab acido subtili rodente & coagulante fæces vini; ita etiam tartarus microcosmi dicitur talis succus esse, qui acidus, vitio digestionis primæ in deficiente volatilisatione genitus, in convenienti materia abeat in coagulationes, ex quibus coagulationibus denique nodi, tophi, calculi, gummata &c. producuntur, & coagulationes aliæ.

Tartarus ergò est sal enixum, ex acido vini in ejus substantia media contento, & fæcibus alcalinis oleosis concretum, utut in textura sui acidum dominari videatur: adeoque Tartarus in recessu habet acidum vini, copioso alcali fæcum vini saturatum, unà cum copioso oleo intertexto. Parili enim ratione ex aceto, ceu Tartaro liquido, & sale tartari, vel alio quodam fixo, concretum tartareum obtinetur simile tartaro; vel ex sale tartari, aut quocunque alcali alio, & vino facilè concretum tertium instar tartari haberi potest: & hæc compositio mechanica ipsam tartari generationem naturalem docet: confer. TACHENIUS *in Hippocr. Chym. pag.* 80. *in Clave Hippocr. Chym. pag.* 88. BECHERUS *Physic. subterr. pag.* 369 *& supplem.* 2. *pag.* 85.

Ex his patet, quid de tartari virtutibus habendum sit; nempè habet vim resolutivam, abstersivam & digestivam pro detergendo muco aliisque sordibus, in stomacho, & intestinis, seu primis viis, stabulantibus. Hypochondriaci & cachectici utuntur illo pro laxanda alvo, in ejusdem nimia obstructione. Usurpatur in vehiculo calido, ut dissolvatur. Refert Thonerus de Cachex. lib. 3. observ. 4. quod quidam cachecticus, abhorrens ab omnibus medicamentis, fuerit restitutus solertiâ medici, qui loco salis communis omnibus alimentis addidit pulverem Tartari, qua eleganti fraude æger fuit curatus.

Cæterùm cum in tartaro adsit pars terrestris & fæculenta, quæ non est superabilis à nostro stomacho, & instar calcis cujusdam in fundo ejus præcipitetur & subsidat, propterea superficialiter præparari solet, ut secernatur pars crassior & fæculenta: fitque per solutionem iteratam & coagulationem, ex quibus oritur cremor & crystalli Tartari: Solvitur enim tartarus in aqua calida, agitatur probè cum baculo, & solutus dat in superficie cutem seu spumam salinam, quæ cum cochleari perforatâ ablata & denuo pulverisata, dicitur *Cremor Tartari*; aqua verò reliqua trajicitur per pannum, & in loco frigido denuò concrescit in *Crystallos Tartari*.

Sed observetur, quod interdum, ut crystalli fiant puriores & magis perspicuæ, sæpiùs iteretur hæc solutio; sed perperam: nam semper in aqua pars alcalica volatilis remanet, unde debilitantur, & tantùm virium decedit. Id ne fiat, semel, aut ad summum bis, sufficiat solutio seu crystallisatio.

Tartarus depuratus seu Cremor & crystalli Tartari egregiè incidunt viscidum & abstergunt, penetrant, urinam promovent, & simul blandè laxant; unde medicamentis laxantibus & purgantibus adduntur, quia eorum vim laxativam promovent: Constant enim utroque principio fermentativo, acido & alcali volatili, utut præponderet acidum. Imò sunt, qui cremorem & crystallos tartari ceu Digestivum universale, & præparativum excrementorum ad purgationem & evacuationem, commendant. Hinc in affectibus hypochondriacis, nephriticis, & affectibus cachecticis & similibus pro stimulanda leniter alvo commodè propinantur; purgantibus enim additi adjuvant eorundem operationem: e.g.

♃. *Crem.* vel *Cryst. Tartari* ℥ß. ad ℈ii.
Diagryd. vel *scammon. sulphurat.* gr. ii. vel iii.
Misce fiat *pulvis*.

Et sic medicamentum laxans habemus in dictis affectibus multi usus. In febribus intermittentibus medicina polychresta in Tartaro est, sive solitariè usurpetur, sive crystalli subigantur diu terendo cum coralliis præparatis, quod dicitur *specificum esse febrile Kergeri*.

Verùm in usu crystallorum & cremoris tartari observetur; quod *primò* assumendi sint in liquore, quantum possibile, fervido, vel carnis, vel gallinæ, vel alio jusculo, vel cerevisia calida, ut meliùs dissolvantur in eodem; quia aliàs moras in stomacho nectunt, tardiùsque operantur. *Secundò*, dum assumuntur, benè sunt motilanda pro faciliori dissolutione eodem fine, ne in ventriculo coagulata aut concreta subsistant, sed resolvantur.

Elegantem modum, Cremorem & crystallos Tartari cum simplicibus alterantibus & purgantibus impraegnandi, subministrat ZWELFFERUS *in Mantissa Hermet. ult. Edit. pag.* 411.

Prostant etiam in affectibus hypochondriacis *Pilulæ de Tartaro Quercetani*.

Sic quoque prostat elegans *Tractatus Medicorum Heilbrunnensium de Cremore Tartari*, conscriptus contra Pastorem quendam paganum, qui omnes morbos curare voluit cremore tartari.

Habemus in Officinis *Cremorem tartari seu crystallos rubicundas* sub nomine *Pulveris Hepatici Dresdensium*, qui valdè convenit in corrigendo stomacho, & in compescendâ ebullitione sanguinis à sale volatili: Convenit itidem tempore æstivo pro arcendo æstu nimio, pro arcenda ebrietate & similibus aliis; hinc Germanis dicitur *das Saufspulver, id est, pulvis potatorius*; quia manè si sumpserimus potum consveto majorem innoxiè perferre possumus; atque ad quam plurima alia commendari, notum est. Præparationem videre potestis in ROLFINCII *Chym. in Artis formam redacta*, & hinc inde apud Autores.

AUTOR etiam Nu. 2. & 3. præscribit modum parandi *Tartarum chalybeatum*, qui est egregium medicamentum, & multi usus in malo hypochondriaco. Optimè paratur cum ana *Crem. tartari*, & *limat. Martis*, terendo & coquendo tamdiu, donec omnis Mars resolutus instar pulveris reperiatur; & in cachecticis, quartanis, scorbuticis, hypochondriacis, & aliis affectibus chronicis, optimo cum successu adhibetur; absorbet enim acidum in affectibus chronicis, hypochondriacis. Confer. ZOBELIUS *in sua Tartarologia*.

Succedunt nunc Præparata ex Tartaro chymica: & quidem primò Tartarus igne aperto per retortam destillatur, unde prodit (1) *phlegma spirituosum urinosum*; (2) *oleum* copiosum admodum *fœtidum* empyrevmaticum; & (3) remanet *caput mortuum* nigrum, continens copiosum *sal fixum* lixiviale, & *terram* nigram.

Suprà

Suprà dixi, quod constet Tartarus ex copioso alcali volatili concentrato per acidum vini subtile: Dubium ergò; ubi acidum Tartari in ejus destillatione maneat? & quomodo amarities illa spiritus destillati oriatur? Communi modo si procedatur, destillatione aciditas ex tartaro haud separabitur, aut vix sensilis eadem observabitur; adeoque phlegma acidiusculum, quod pro spiritu tartari vulgò exhiberi solet, suppositum est. Dum ergò moderato & leni igne retortæ inditus urgetur Tartarus, liquescit, acidum agit in alcali, & alcali vicissim in acidum, & tali mutuâ actione & reactione seu fermentatione subtiles partes erumpunt sub forma liquoris seu spiritus urinosi: Quod enim talis oriatur fermentatio in retorta, patet exinde, quod tunc temporis copiosus exhalet spiritus seu gas sylvestre, adeò incoercibilis, ut omnia vasa angusta & clausa penetret, imò ædes perreptet, propter obortam fermentationem intensiorem: Quod si verò exactissimè vasa sint clausa, non potest fieri, quin rimas agant, & dissiliant. Dum ergo acidum agit in alcali, fit, ut sensim sensimque acidum & alcali arte resoluta se conjungant, & cum oleosa parte maximè abundante colliquentur, acidumque prorsus obliteratur usque adeò, ut ex commissione oleositatis, acidi & alcali ex colliquatione mutua, indeque mutata textura, oriatur partim liquor oleosus crassus & fœtidus, qui cùm sit *oleum destillatum*, nihil aliud est, quàm sal volatile tartari concentratum ab acido, & in olei corpus seu formam redactum; partim verò sal tartari fixum alcalinum in capite mortuo remanens, qui aliorum acidorum more ex arctiori combinatione & fortiori liquefactione acidi pinguis cum alcali volatili originem duxit.

Ex hoc apparet, quàm varias formas ignis attribuat rebus, quæ sub ejusdem sunt tortura seu Dominio, ut v.g. Tartarus abeat in spiritum, in oleum, & alcali fixum: vid, quædam in *TACHENII Hippocr. Chymico*.

Tartarus nempè ex suâ primâ generatione est admodum alcalicus ex sale acido præpollente; quod etiam gustus testari potest: nihilominus si per ignem destilletur, in omnibus productis ne tantillum acidi reperitur; quoniam omne acidum, concentratum per fermentationem & subactionem ab alcali, concentratur ab arte cum alcali, & dat oleum. Idem alcali liquefactum cum acido, dat sal alcali fixum in capite mortuo, adeò ut hoc non sit naturale, sed omninò artificiale: Id quod non tam de hoc, sed de omnibus salibus fixis & lixivialibus Vegetabilium est intelligendum.

Spiritus iste Tartari, sive liquor urinosus tartari, qui primùm prodit, probè dephlegmetur, sic fit tandem urinosus volatilis, & eò melior in operationibus, & efficacior in medicina.

Modi parandi *spiritus tartari volatiles* sunt varii. Sunt, qui spiritum tartari vulgarem rectificant proprium super caput mortuum remanens, quod copioso sale fixo est imprægnatum. Fundamentum est hoc, quoniam scilicet in spiritu tartari, utut urinoso, adsit tamen subtile acidum, quod impedit penetrationem salis volatilis penetrantissimi; Dum ergò reaffunditur spiritus tartari capiti mortuo, imprægnato sale fixo, fit, ut à sale fixo acidum in spiritu restitans imbibatur, & sal fixum uniat sese cum acido in spiritu volatili, & illud retineat; unde spiritus tartari urinosus perfectus exhalat, & instar spiritus cujusdam urinosi volatilis se repræsentat. Paucus quidem habetur, reverà tamen perfectè urinosus volatilis. *Volatilisari* etiam potest *spiritus tartari vulgaris*, si scilicet misceatur cum spiritu vini, hinc dulcescit, & saporem & odorem nauseabundum & fœtidum perdit; quâ misturâ destillatâ, prodit *spiritus tartari volatilis* cum spiritu vini, in fundo remanente phlegmate: qui spiritus egregium solet esse sudoriferum.

Duo aliàs in tartari præparatis primaria sunt, quæ modernos exercent:

(1.) Spiritus volatilis urinosi in majori copia acquisitio.
(2.) Salis tartari fixi cum variis acidis, aliisque corporibus, pro usu Medico combinatio.

Quoad prius, plures admodum tentati fuerunt modi copiosum *spiritum urinosum*, & si possibile, *sal volatile* ex tartaro elicere, in quo præprimis occupatus fuit *LUDOVICI*, uti videri possunt experimenta in M. A. N. C. *Ann.* 6. *Observ.* 243. *pag.* 358, qui tandem ex parte una sacchari vilioris cum tartari part. ii. extremo arenæ gradu octo vel decem horarum spatio elegantem *spiritum urinosum* ad ℥xij. & ℥xiij. acquirit, tartareo odore & sapore simillimum: quorum tamen loco melior & copiosior *spiritus volatilis* habetur *ex fæcibus vini* exsiccatis, ex quibus omnem suam volatilitatem tartarus habet; & qui novit artificium hoc, simul acquirit *sal tartari volatile* egregium, quod in forma nivis alembico adhæret, saporis urinosissimi & subfœtidi odoris, instar salis volatilis urinæ. Nam miscela tartari cum alumine, aut etiam volatilisatio salis tartari fixi cum alumine instituta, nil valet: Quod enim tunc prodit volatile urinosum, maximam partem est ex alumine, nempè portiones sunt urinæ humanæ, quæ alumini pro meliori crystallisatione fuit addita.

Sed eo ipso, quo tam copiosum oleum empyrevmaticum in destillatione tartari prodit, manifestum est, sub hoc ipso sal volatile copiosissimum ab acido pingui concentratum delitescere. Artificium ergò copiosiùs parandi substantiam urinosam volatilem ex tartaro, consistit in concreti hujus resolutione; quod ipsum fit tribus modis:

(1.) Vel ipsum oleum cum sale alcali fixo mediante digestione recludendo.
(2.) Substantiam oleosam per ignem deflagratione destruendo.
(3.) Eandem mediante putrefactione invertendo.

Omnibus his modis copiosus *spiritus & sal volatile* elegans *ex tartaro* haberi potest.

Priorem quod attinet *modum* per digestionem & rectificationem olei tartari empyrevmatici, destillati cum sale tartari aliove fixo, & inde salis volatilis copiosi elevationem, hunc videbitis in *LUDOVICI de Sale Tartari pag.* 19. & præsertim in *HOFFMANNI Clave pag.* 604., & ipsemet vidi optimè succedere negotium.

Secundus modus per deflagrationem, manifestus est in destillatione tartari cum nitro per retortam tubulatam in *Clysso urinoso*, *spiritu carminativo*, & similibus. In his enim adjumento nitri deflagratur pingue tartari, & colligitur in receptaculo *spiritus tartari volatilissimus* urinosus, qui super caput mortuum rectificatus sal volatile suggerit. Nempè nullum oleum empyrevmaticum tunc prodire solet, destructo concreto pingvi, mediante detonatione & ignis deflagratione. Spiritus hic est & potentissimus: Receptaculum autem contineat aliquid *aquæ simplicis pro Clysso urinoso*, vel *spiritus vini pro spiritu carminativo*.

Hujus spiritus tartari ejusque salis volatilis usum quod attinet, imprimis ea, quæ dicuntur de spiritu tartari fœtido, intelligenda sunt de spiritu tartari volatili, in quo vires sunt exaltatæ, & longè potentiores quàm in vulgari: cumque sit volatilis urinosus, patet, quod conveniat externè & internè in affectibus ab acido vitioso, præsertim vinoso, oriundis, cùm acidum istud vinosum tanquam sui compos ratione salis urinosi etiam in remotis corporis locis præ aliis volatilibus destruat & dulcescere faciat, ac ita morbos inde natos curet. Nempè specialem adhuc in radice convenientiam quandam habet cum matre sua, vino; unde morbis dictis apud nos corrigendis conveniens imprimis ejus usus est. Unde insignis est ejus usus internè in pleuritide, affectibus hystericis, hypochondriacis, scorbuticis, cachecticis, & similibus morbis chronicis tartareis, per urinam & sudorem purificando sanguinem: in febribus etiam intermittentibus, præmissis præmittendis, egregiè est sudoriferum & diureticum; urinam enim movet potenter: adeoque in hydrope est ejus usus adeò exoptatus. Ulteriùs in paresi ex colica spiritus tartari volatilis vel intrinsecùs assumptus, à ℈j. ad ʒß, vel extrinsecùs membris paralyticis inunctus, est expertum remedium; & quidem internè in tali casu adhibetur sub vehiculo vel vini vel decocti enulati; curat enim sic paresin per sudorem. In calculo, podagra, & arthritide vaga & fixa, doloribus artuum scorbuticis & similibus, egregii quoque est usus, quoniam acidam lympham, nervos infestantem, & tendines pungentem & corrodentem emendat: coagulationem in tophos impedit, internè assumptus, externè inunctus, aut cum linteis applicatus.

Tertius modus per putrefactionem est elegans & penetrantissimus. Sic habetur spiritus & sal volatile, *teste BECHERO Physic. subterr. pag.* 429. & *seq.* item in *supplem.* 2. *pag.* 93. Novi amicum, qui ex tartaro egregium & copiosum paravit spiritum instar spiritus salis ammoniaci penetrantem, in quibuscunque morbis tartareis, ex acido viscido oriundis, maximè utilem. Morbi enim nostrates acidi ortum habent ex esu & potu acido; Ergò per symbolizationem destruitur à tartaro alcalino. Artificium consistit in legitima tartari putrefactione. Retulit hic ipse amicus, se tartarum miscuisse cum s. q. aquæ simplicis, coquendo ad dissolutionem tartari, quam cocturam inspissavit in tantum, ne tartarus in grana denuò concrescere & coire potuerit; sic enim successivè putrescere. Putarim, si verus est processus, melius esse, si cum musto hoc modo coquatur tartarus: non solùm enim promovebitur putredinis negotium; sed etiam ipsum mustum supplementum spiritui & sali volatili subministrabit. Alii copiosâ aquâ affusâ in blanda digestione tartarum continent, ac ita ad putredinem eundem deducunt. Arbitror optimam & brevissimam viam putrefaciendi tartarum esse, si misceatur cum solutione salis cujusdam alcali fixi, donec cessante effervescentiâ dissolutus appareat tartarus, & ita blando calore cum s. q. aquæ digeratur: Enervabitur sic acidum tartari, dissolvetur & invertetur textura olei, & consequenter motu putredini simillimo ita alterabitur tartarus, ut spiritus & sal volatile haberi queat. Nempè videtur huc respexisse *LANGELOTT* in famosa sui tartari fermentatione, de qua vid. *Epist. ad Nat. Curios. pag.* 10 & *BARTHOLINUS Cent. II. Epist.* 42. *pag.* 532. item *Epist. BECKII ad Langelott.* de hac materia; dum solutioni salis tartari additur tartarus crudus, quo ingens ebullitio excitatur propter sal tartari fixum, quod congreditur cum acido tartari; in crystallos abeunt lamellarum instar, & sunt diureticum singulare. Et hoc est, quod dicitur, quod sal tartari per fermentum proprium fermentatum, det spiritum volatilem.

Sed effervescentia hæc est saltem, non verò fermentatio; & bullæ istæ aviformes communes sunt quibusvis aliis fermentationibus concretorum non nihil pinguium; & spiritus, qui hoc modo obtinetur, nihil præ vulgari tartari spiritu obtinet. Unde & *BECKIUS* minus ferit scopum, dum concretum quasi ammoniacale exindè emergere putat: quod tamen ad concretum tartari pingue, & diversimodè compositum, non adeò quadrat. Habetur saltim putredinis in

in tartaro, ejusque per alcali putredinis motum reſolutionis, & res ſpontè patebit, uti *ſuprà* ex olei empyrevmatici cum ſale fixo digeſtione innotuit.

Cæterum optimus *ſpiritus tartari volatilis* eſt, qui fit *ex fæcibus vini*; & præ cæteris omnibus *per detonationem* cum ana *nitri* paratus *ſpiritus* ſic dictus *carminativus de tribus*, cum parte tertia *ſalis tartari* vel *cin. clavell.* aut *calcis vivæ*, per retortam ritè deſtillatus in receptaculum, cui *ſpiritus vini tartariſatus* infuſus ſit; & *Tinctura ſolaris nephritica Ammelungii*, quæ præparatur ex ana *tartari*, *nitri*, *mineræ antimonii*, & *ſilicum Saalfeldian. ſolarium*, qui maculas & fibras quaſi ſolares ſtriatas habent: pulveriſatis his admiſcendo nitrum in aqua calida ſolutum, ſubigendo probè, & reponendo aliquandiu in cella, ſæpiùs agitando, deſtillantur poſtmodùm per retortam cautè, nè cum impetu fulminante omnia diffringant: liquor prodit urinoſus coloris nonnihil aurei, egregius propter ſal volatile tartari non nihil oleoſum; nam parum ſulphuris antimonii eſt quod continet, & nihil quod ex ſilicibus habet: parum igitur reſpectu hujus præſtare poteſt.

Doſis ℨß vel ℨj.

Poſt ſpiritum tartari vulgarem, *oleum* copioſum *fœtidum*, ſub quo copioſum ſal volatile ab acido pingui concentratum deliteſcit, prodire, *ſuperiùs dixi*; Hæc enim duo conjuncta exeunt ſub forma olei, quod eſt liquor craſſus obſcurus & fœtidiſſimus; ob id à multis rejicitur ut inutile quid: ſed perperam; cum in eo ſit ſal volatile concentratum egregium, magnarum in medicina virium. Multa certè latent adhuc in hoc oleo paucis cognita. Miſcetur cum cornu cervi uſto, vel cum cineribus animalium, & rectificatur aliquoties; ſic acquiritur oleum coloris aurei, ſaporis & odoris penetrantiſſimi, in colica, paſſione hyſterica, &c. doſi gutt. iij. vel iv. in hauſtu vini: corrigit quodcunque acidum, & pellit ſudorem fœtidiſſimum. Ubi opus ergo forti ſudorifero, optimum eſt. Præſervat calculum, purificat renes, &c. Externè ad ſcabiem & luem Veneream multùm conducit: Adhibetur etiam in tumoribus malignis, bubonibus & carbunculis peſtilentialibus, imprimis pro iisdem maturandis, ut & pro ulceribus ex maturatione ortis purificandis & conſolidandis: Mirificè reſiſtit doloribus podagricis, & emplaſtri loco renibus applicatum, dolores nephriticos ſiſtit.

Poſtquam oleum prodiit, in capite mortuo *ſal fixum* reſtitat, conjunctum cum copioſis nigris terreſtribus portionibus, quod factum ex colliquatione alcali & acidi: quæ duo cum particulis terreſtribus & pinguibus colliquata abeunt in ſal fixum, quod de omnibus ſalibus lixivioſis vegetabilium verum eſt, quæ non nativa ſunt, ſed igne producta, per fortem colliquationem facta.

Hoc ſal tartari elixiviatum fixum eſt medicamentum ſingulare multi uſus in Medicina & Alchymia. Nam quæcunque acida aliena in primis viis deſtruit, febrifugum eſt optimum, ante paroxyſmum in vino aſſumptum, pellit potenter urinam: Deindè digeſtivum eſt celebre in morbis chronicis & affectibus hypochondriorum ab acido ortis. Ulterius etiam liquefactum in aqua adhibetur pro correctione omnium venenorum, imprimis purgantium: v. gr. pro infuſione purgativa ex fol. ſennæ in aquam appropriatam, addatur ſal tartari fixum, & hoc elicit potenter virtutes, ut promptè ab illo ſequatur purgatio. Ex hoc fundamento prodit *Infuſum laxativum Mannagettæ*, quod deſcribit ZWELFFERUS *in Pharm. Reg.* quod paratur equidem cum cremore tartari; melius tamen foret, ſi pararetur cum ſale fixo tartari. Unde in uſu eſt, ut ingrediatur nodulos purgantes & alterantes vino infundendos ſal tartari fixum; hoc enim ſolutum à vino efficit, ut extrahantur fortiùs virtutes vegetabilium.

Si hoc ſal tartari ponatur in locum humidum, liqueſcit in liquorem (ſalia enim alcalia facilè liqueſcunt in humido) & vocatur *Oleum tartari per deliquium*, ad differentiam olei deſtillati fœtidi. Hoc externè in uſu eſt creberrimo inter cosmetica, contra ſerpiginem imprimis, pruritus, ſcabiem, puſtulas, varos, & ſordities cutis quamcunque præſertim cum ſ.q. olei amygdal. dulcium factum: Deſtruit nempè acidum intercutaneum, unde dicta mala oriuntur. In achoribus & tineis capitis infantum, in gutta roſacea & ſimilibus, quæ proveniunt ab acido fermentativo ſub cuticula concluſo, egregium eſt.

Tandem etiam in Alchymia ſal tartari magni eſt uſus pro reſuſcitandis metallis, & pro elaborando *Mercurio corporum metallicorum*; unde etiam privilegiatum dicitur ſal tartari TACHENIO, quatenus tanquam naturæ ſemi-mineralis potentiùs operatur in concreta metallica, aliaque mineralia, agendo in eorum ſulphur; unde inter ſalia reſuſcitativa dicta præ cæteris eminere ſolet; inter quæ etiam pertinet ſpiritus urinæ, ſal fuliginis, ſpiritus ſalis ammoniacalis, &c. Sal tartari tamen primatum obtinet, ejusque ſingularis eſt vis potenter omnia reſuſcitandi, & Mercurios vivos producendi. Fundamentum conſiſtit in hoc, quoniam præprimis ſolvuntur metalla per ſpiritus acidos: dum ergo ſal tartari fixum adjicitur, conjungit ſe cum acido, quo acido ſeparato, ipſa metalla liquefacta in igne regenerantur, antiquam formam aſſumunt & reſuſcitantur. Item concretio metallorum, quâ ſolutâ Mercurius vivus acquiritur, fit ab acido: Dum ergo hoc acidum per ſalia reſuſcitantia, qualia ſunt omnia alcalia, imprimis per ſal tartari fixum, ſolvitur & attrahitur, fit, ut ſolvatur coagulationis vinculum, & acquiritur ſic Mercurius corporum metallicorum, qui multi eſt uſus in Alchymia & Chymia. Multa ſanè habent in hoc ſale tartari volatili Alchymiſtæ, quia ſingulare privilegium obtinet, uti *dixi*, in metallis reſuſcitandis, & Mercurio vivo producendo.

Quod II. ſalis tartari cum aliis, præſertim acidis, pro uſu medico combinationem attinet, has inter eminet *Terra foliata tartari*: ſcilicet *ſali tartari fixo* affunditur *acetum deſtillatum* q. ſ. pro ſaturando ſale tartari; ſic acidum volatile aceti ſe jungit cum ſale fixo tartari, & prodit per alembicum inſipidum: hoc ſi fit toties, uſque dum acetum ſub antiquâ ſuâ acredine ſuper alembicum aſcendat, & remaneat ſal tartari ab aciditate aceti ſaturatum, fit *Tartarus* quaſi *regeneratus*, *Terra* dicta *foliata tartari*, vel *ſal tartari eſſentiale*, à quo ſpiritus vini aliquoties abſtrahitur.

Multum valet in Medicina, eſtque excellens menſtruum pro recludendis vegetabilibus, & extrahendis eorum eſſentiis; ſicuti eadem terra foliata tartari convenit egregiè in eliciendis *tincturis metallorum*, & cum hac præparatur *Tinctura Martis aperitiva* ex vitriolo Martis; quæ Autore ZWELFFERO eſt inventa, & eſt excellens remedium in morbis cachecticis, & aliis quibuscunque chronicis: vid. *Mantiſſa ſpagyr.* ZWELFFERI *pag.* 337. Terra hæc foliata tartari, conjuncta cum ſpiritu ſalis ammoniaci in digeſtione, eſt remedium ſingulare in malo hypochondriaco, ſcorbuto, & ſimilibus. Vocari etiam ſolet aliàs *ſal eſſentiale vini*, quoniam parata eſt ex ſale tartari fixo, aceto, & ſpiritu vini; adeò ut ex hac terra denuò poſſint deſtillari, tanquam ex tartaro, ſpiritus, oleum, & ſal fixum mirâ naturæ pericycloſi. De hac terra tartari foliata videatur ZWELFFERUS *in Apologia contra Tachenium*, imò ipſe TACHENIUS *in Hippocrate Chymico*, & ROLFINCIUS in ſua *Chymia*, ubi *de Tinctura Martis aperitiva*, & ſimul de hac *terra tartari foliata*. Egregium eſt diureticum, quod magnifecit SENNERTUS, uti videre eſt *in Inſtitutionibus*. Terra foliata hæc tartari, ſi ſolvatur in loco frigido in liquorem, vocatur *liquor terræ foliatæ tartari* ſeu *arcanum tartari*. Terra foliata tartari, ſi cum ſale volatili ammoniacali conjungatur, & humectatum per retortam, in cujus recipiente ſit ſpiritus vini, deſtilletur, liquor prodibit admodum ſpirituoſus volatilis, & valdè penetrans, qui reſolvitur in ſpiritu vini, & eſt remedium penetrantiſſimum atque gratiſſimum.

Terra hæc foliata tartari, loco tædioſæ cum aceto præparationis, compendioſiùs haberi poteſt, ſi

℞. *Cryſtall. tartari* ℥viij.
Sal. tartari ℥iv.
Aquæ comm. ℔iij.

Filtretur liquor poſt ebullitionem factam, & evaporetur ad ſiccitatem, & in fundo reſtabit ſal candidum.

Hoc ipſum optimè cum Martialibus jungitur, ſpeciatim cum vitriolo Martis, & exinde fit vel in forma liquida *Tinct. vitrioli Martis Zwelfferi*, vel in forma ſicca *Pulvis Martialis compoſitus*: vid. ZWELFFERUS *loc. all.* Quin imò & ipſe cremor tartari cum vitriolo Martis probè ſubactus, compendioſiùs ſub eadem efficaciâ eadem remedia, tàm in forma ſicca quàm humida, ſuggerit, *Autore* LUDOVICI *in M. A. N. C. Ann.* 3. *Obſervat.* 250. *pag.* 454.

Tinctura tartari ab AUTORE ſub hoc nomine deſcripta, propriè loquendo eſt non ens, & nihil aliud, quàm ſal tartari fixum, ſubtilius cum ſubſtantia fæculenta, ex calcinatione intenſiore enata, in ſpiritu vini ſoluta: Recipiunt nempè ſal tartari calcinatum ad cæruleitatem, affundunt ſpiritum vini, ponunt in digeſtionem, decantant, ſal tartari iterum calcinant; hinc etiam omnem ſuam efficaciam debet ſapori acri alcaliſato: ſed eſt impoſtura: Nam perfectè calcinatum ſal nullam deponit tincturam; ſed quicquid tincturæ eſt, id habet à ſulphure carbonum incenſorum, ab alcali tartari imbibito; Unde etiam uſque ad cæruleitatem calcinari debet, quo elegans & rubicunda tinctura obtineatur. Tinctura ergò iſta non elicitur ex ſale tartari; ſed oritur ex ſpiritu vini, cum ſcoriis terreis ſalis tartari per fortiorem calcinationem genitis, ſe tingentis; quibus pro tincturæ exaltatione ipſum ſal à ſpiritu vini blando calore imbibitum aliquantulum tribuit. Per experientiam conſtat, violentâ calcinatione ad cæruleitatem uſque ſucceſſivè ipſum ſal tartari abſumi penitus, ut factâ novâ ſemper lixiviatione, inſpiſſatione & calcinatione totum ſal fixum deſtrui poſſit & in fæces obſcuras commutari. Has fæces, quæ cæruleum colorem ſali tartari conciliant, imbibit ſpiritus vini cum particulis ſalinis, & exindè tincturam iſtam repræſentat. Si recipiatur caput mortuum ſpiritus carminativi probè calcinatum, & infundatur in ſpiritum vini rectificatum, cujus partibus iij. pars 1. ſpiritus tartari addita fuerit, mediante digeſtione pars alcalica ſpiritui committitur, ac elegans ac pro uſu Medico efficax Tinctura ſic paratur.

Vi alcalinâ acida primarum viarum abſorbet, cum iisdem in ſalſum ſaporem diureticum abit, & egregium remedium eſt contra calculum, mucilaginem ſtomachi incidit, appetitum provocat, corpora reſinoſa diſſolvit, & uſui medico aptiora reddit, menſes ſtimulat, &c. Cùm hac quælibet reſinoſa aliàs irreſolubilia in eſſentias adiguntur.

Paratur etiam *Tinctura tartari acris*, ex tartaro & calce viva coctis vel calcinatis, hinc extractis, inſpiſſatis: quod cum ſpiritu vini digeritur, & ad uſum ſervatur.

Ex

Ex hoc sale tartari fit *Tartarus vitriolatus*, affundendo sali tartari spiritum vitrioli. Alii cum spiritu salis componere satagunt sal tartari, sed labor horum frustraneus est: Nil aliud enim quàm vitriolum & sal regeneratum accipiunt. Præfero ergo *modum Tacchenianum in sua Clave Hippocrat. Chym. pag.* 70. Optimè fit ex oleo tartari per deliqu. & vitriolo ex minera Martis solaris in aqua soluto, ad imitationem nempè TACHENII *loc. alleg.* vid. WEDELIUS *Pharmac. pag* 21. sic enim in sal salsum amaricans abit.

Elegans & universale est digestivum ante purgationem pro affectibus ventriculi & intestinorum, & aperitivum viarum & meatuum obstructorum; sapore enim suo salso, & vi nonnihil laxativa & diuretica insigniter abstergit & temperat; hinc in morbis chronicis remedium meritò laudandum est. Observatur quoque, quod si tartarus vitriolatus à ℈j. ad ʒß. purgantibus admisceatur, dimidia saltim dosis sit sumenda purgantis, quoniam tartarus per se habet vim proritandi alvum, & stimulandi intestina ad excretionem.

Ulteriùs paratur *Tartarus vitriolatus metallicus*, seu qui conjungitur cum metallis, imprimis tartarus vitriolatus antimoniatus, ex liquescentia & fusione mutua antimonii & salis tartari, elixiviatus ex capite mortuo, affuso spiritu vitrioli.

Quidam ad imitationem tartari vitriolati parare satagunt *Tartarum nitratum*, si spiritus nitri conjungatur cum sale tartari; (per effervescentiam enim coeunt;) qui egregius dicitur in multis morbis internis, cui multum tribuit BARTOLETTUS *in Tract. de Respir. Diffic. lib.* 5. *cap.* 1. Sed observetur, quod sicut sal tartari cum spiritu salis conjunctum, dat sal commune; ita cum spiritu nitri det verum nitrum regeneratum.

Denique cùm sal tartari fixum non sit adeò magnarum virium, si sub fixitate sua persistat, propterea semper allaborarunt omnes Alchymistæ, ut volatilisaretur: Ubi observetur distinctio, quod aliud sit sal tartari volatile, & aliud sit sal tartari volatilisatum. Nam sal volatile tartari potest parari ex fæcibus vini exsiccatis, quod est egregium, uti *suprà dictum*. Quod autem attinet salis tartari operosam, milleque modis tentatam volatilisationem, ad quam primus omnium stimulum addidit HELMONTIUS *Tract. de Febribus cap.* 15. §. 26. *& cap.* 17. §. *ultimo*, magnus requiritur labor, & qui norunt volatilisare sal tartari, habent succedaneum liquorem Alcahest, seu menstruum universale. Sal enim hujusmodi fixum volatilisatum est remedium penetrantissimum, quod autore HELMONTIO proreptat ad quartum digestionis limen, quod statuit in arteriis, quodque saponaria virtute quascunque partium sordes abstergit, & corpus purificat virtute stupendâ. Mirum quid in melancholicis affectibus præstat sal tartari volatilisatum!

Natura volatilisationis salium fixorum consistit in eo, ut terra figens superflua separetur à salibus fixis: ut salia colliquata, acidum pingue cum alcali volatili, redigantur in naturam volatilem, quæ, quoniam ignis colliquatione admodum ante sunt concentrata, emerget sal volatile quasi oleosum acerrimum, penetrantissimum, in solutionibus corporum & inde parandis remediis efficacissimum.

Quare autem salia fixa tanto studio volatilisare nitantur Autores, & in quo salia fixa volatilisata, à salibus per se volatilibus differant, optimè videtur explicare BECHERUS *in Suppl.* 2. *pag.* 82. *& seq.* Conf. etiam quoad hanc materiam BECKIUS *Epist. de Sale Tartari p.* 19. item *in Experim. pag.* 124. *&* 144. *& seq.* Perficere hoc ipsum res multi laboris est, ut hoc docet *Barnerus in Prodr. Vindic lit.* C. & imprimis laboriosissimum se exhibuit LUDOVICI *Tract. de Sale Tartari. Modi volatilisandi* instituuntur varii; infelici tamen cum successu. Sunt qui alumen cum Sale tartari fixo mistum destillant; unde acquirunt spiritum urinosum, & sal volatile: sed hoc sal non ex tartaro, verùm ex alumine est. Quidam volunt volatilisare per spiritum vini egregiè correctum & rectificatissimum; & verum est, quod aliquid substantiæ volatilioris alcalisatæ rapiat secum spiritus vini per repetitas per retortam cohobationes; sed genuinam non sapit volatilisationem. Alii volunt volatilisare sal tartari per deliquescentiam reiteratam in Aere, quali modo ZWELFFERUS *in Pharmac. Regia pag.* 247. magno hiatu multa promisit: sed labor hic est ridiculus, & sophisticus; quoniam acquiritur nil nisi aqua elementaris. Epicrisin quoad hunc laborem videbitis in LUDOVICI *Præfat. de Sale Tartari*, item in BECKII *Medit. & Experim. circa Rerum Natural Princip. pag.* 155. Alii volunt volatilisare sal tartari fixum per rorem majalem, & spiritum ejus; quod est magis probabile: sed est labor admodum difficilis. Alii aceto mediante hoc peragere nituntur, ita ut sal essentiale tartari, crebriori destillatione & renovatâ imbibitione sal fixum totum tandem secum rapiat: Succedit negotium, sed tam tardè & successivè, ut particulæ fixiores repetito igne & aceti rosione ita dispergantur, ut nullibi inveniantur. Alii ex spiritu tartari, oleo tartari destillato, & sale tartari fixo, per repetitam digestionem & destillationem omnia unire, & tandem ipsum sal fixum sic volatilisare nituntur: sed quod habetur Sal volatile, videtur esse ex oleo, dum ipsum sal fixum maximam partem in fundo remanebit. Ergo meliores encheirises ulteriùs investigandæ erunt. Modum ex tartaro eliciendi sal volatile habet BOYLE *Chym. Scept. pag.* 142.

Plura qui cupit *de Tartaro* ejusque medicamentis, videat SACHSIUM *in Ampelographia*, ubi multa habet de hoc ipso *Tartaro*.

THUS.

Thus quid sit? omnibus notum est; nimirum resina elegans, exstillans ex arbore exotica resinosa. Solet adulterari sæpiùs & permisceri cum cortice & resina pini, sed fraus potest deprehendi in ignem injectione; quia fumus de pino talem non spirat odorem, quemadmodum Thus.

Vulgò *duplicis* habetur *generis*: *Masculinum* & *fœmininum*. *Masculinum* est, quod est *album*, aut *modicè flavum* purissimum, & in globulos rotundos concretum instar testiculorum; unde etiam Thus masculinum vocari obtinuit: *Fœmininum est magis resinosum* & molle.

Quoad *vires*, non ultimi usus est. Ingreditur theriacam, & cum aliis laboriosam illam constituit compositionem. Alii pro roborando & confortando ventriculo deglutiunt aliquot grana thuris, iisque ventriculum admodum confortari dicunt. Vires habet temperatas, indeque ad acriores humani corporis succos & lympham, præcipuè acidam & salsam nimis, in affectibus capitis & pectoris, aliquali temperaturâ, corroboratione & adstrictione opus habentibus; unde in tussi sicca, asthmate & raucedine, multum convenit. Singulare speciatim est pro cura pleuritidis; unde Quercetanus recipit pomum dulce excavatum, replet cum ʒj. thuris (hodiè Mastiche additur) postea operculo tectum sub cineribus coquit; quod ita coctum in pleuritide comeditur, ita ut aquæ cardui benedicti ℥ij. superbibantur: Videatur de hoc ipso RIVERIUS *in Praxi*, uti etiam in *Cent.* 1. *Observ.* 86. Hoc pomum adhuc melius perficit FORESTUS *lib.* 2. *Curat.* 85. qui intromittit *thuris* ʒß. & *flor. sulph.* ʒj. quæ coquit, & dat contra pleuritidem. Tale pomum similiter utile est in asthmate: vid. RIVERIUS *Cent.* 4. *Observ.* 88. Item pomum hoc modo paratum est egregium experimentum in dysenteria, dum ulcuscula intestinorum consolidat, & fluxum sanguinis inhibet, & imprimis in dysenteria sumitur convenienter cotoneum excavatum. Aliàs thus & ad Diarrhœas & muliebria profluvia laudatur. Rarioris tamen est usus interni.

Extrinsecùs ulterius usus est frequentis in suffitibus capitis pro catarrhis, vertigine, coryza, & similibus, uti & in procidentia ani & tenesmo, si scilicet in sella fit suffitus, qui ano aperto excipiatur. Deinde frequentis est usus in ulceribus manantibus, & vulneribus nervinis: sicuti etiam epuloticum est primarium; unde nullum ferè *Balsamum*, *Unguentum* & *Emplastrum vulnerarium* & *ulcerarium consolidans* est, quod thus non ingrediatur: pro quo scopo etiam solet *pulveribus dentifriciis* permisceri, quando copiosus sanguis per gingivas transudat.

Oleum thuris in phthisi efficacissimum est remedium.

FABER *in Myrothec. spagyr. lib.* 2. *cap* 43. præparat *ex thure Quintam Essentiam thuris balsamicam* cum spiritu terebinthinæ, quæ egregium est remedium.

TRAGACANTHA.

Tragacantha est liquor gummosus ex planta, *Tragacantha* dicta, exsudans, quæ est frutex parvus, friabilis admodum, & spinosus, in Italia frequens; unde à quibusdam dicitur Spina Hirci: ex radice imprimis scissa vel fracta exsudat.

Gummi hoc in aquâ communi facilè in mucilaginem resolubile, hujus ratione egregium est in tussi sicca & raucedine, aliisque affectibus pectoris, pro demulcenda acrimonia, ubi rotulæ inde fiunt, quæ successivè deglutiuntur. Quod valet de humoribus acribus in pectore, valet de urinæ acrimonia, quando convenit in dysuria, exulceratione renum, stranguria &c. dum eandem acrimoniam simul demulcet & compescit, partes quoque exasperatas, excoriatas, earumque fissuras &c. mitigat; unde tam externo, quàm interno usu mucilago ejus frequens usurpatur.

Externè mucilago hæc convenit ad fissuras manuum, pedum, papillarum, &c. cum aqua spermatis ranarum extracta. Ingreditur *pulverem sympatheticum compositum*: nam habemus & *simplicem* ex *vitriolo Romano* ad albedinem calcinato in sole, & adhibetur ad vulnera cæsim & punctim inflicta; & *compositum* cum tragacantho permistum, qui convenit in vulneribus cum contusione, ossium fractura & similibus symptomatibus conjunctis, in quibus pulvis simplex non est sufficiens. De his pulveribus multa hinc inde prostant: videatur tamen etiam WORMIUS *in Museo*, ubi *de vitriolo*. Aliàs externus usus rarus est.

Prostant in officinis *species diatragacanthi* utilissimæ pro compescenda tussi, sub forma rotularum & morsulorum liquefactæ in ore, & sensim sensimque deglutitæ, & quidem in catarrhis salsis, ubi oriuntur raucedines, aliique cognati affectus.

Sub trochiscorum quoque formâ cum aliis propinatur, uti sunt *Trochisci de Carabe*, *de Terra sigillata*, &c.

TUBERA CERVINA.

T*Vbera cervina*, Germ. *die Hirsch-Brunst*, vocatur etiam *Fungus cervinus*, usitatissimè *Boletus cervi*. Est *species fungi*, & figurâ externâ membrum genitale cervi repræsentat; unde fabula orta est, quod in sylvis ex spermate cervi, in orgasmo ejaculato, crescat. Sed nihil: est Teste enim *LONICERO* & *VALERIO CORDO*, fungus talis reperiri solet etiam iis in locis, ubi nunquam fuere cervi reperti.

Hinc patet, quod externa figura occasionem dederit commento, quod oriatur ex spermate cervi, adeoque ad Venerem conducat; unde ingreditur Electuaria Venerem stimulantia: sed pessimo consilio, cùm ex se sit indigestæ naturæ, & instar omnium fungorum aliquid maligni in recessu habeat: Ergo potiùs extinguit Venerem, quàm provocet. Hinc secutum ex uno inconvenienti adhuc aliud, quod mulieres illum permiscere soleant in poculis amatoriis cum aliis quibusdam speciebus incantatoriis & magicis. Hæc enim omnia sunt vana & inutilia: adeoq; fungus hic optimo jure ab Officinis potiùs exulare debet, quàm ut eodem frustra utamur. Videatur *WORMIUS pag.* 139 & *VALERIUS CORDUS in Notis in Dioscor. cap.* 83.

FUNGUS verò LUPINUS,

S*Eu lupi Crepitus* ab *AUTORE* hìc additus, est *fungus* sui generis famosus apud Chirurgos, & exsiccatus in vulneribus recentibus pro sistendo sanguine undecunque manante usurpatur, uti notum est: spongiæ enim instar hunc imbibit, qui coagulatus talem acquirit texturam, ut exinde obturetur orificium vasis sanguinem fundentis. Præstantioris effectus observatur, si discindatur in taleolas, & comprimatur quantum possibile, & tunc imponatur; qualem modum præparandi docet *FELIX WURZIUS in Chirurgia*, ubi tractat *de symptomatis vulnerum*.

V.

VINUM.

V*Inum* nihil aliud est, quàm mustum ex uvis expressum, fermentatione depuratum & exaltatum; nempè totius maturationis fructuum progressus fit per fermentationem. Sunt enim ante sui maturationem acidi vel austeri, dominante nempè acido, nec sufficienter cum alcalino & oleoso fermentato. Dum verò pedunculi fructuum baccarumque arescere incipiunt, fructus ulteriori materiæ nutrientis affluxu destitutus, fermentare incipit; sub quo motu acidum cum alcali in debita textura coit, & interposito pingui temperantur, simul verò ad aliqualem subtilisationis & volatilitatis statum deducuntur, unde dulcescunt, molliores evadunt, & moles notabiliter augetur. Fermentatio dicta sufficit quidem pro proportione texturæ, fructusque mutatione pro debita maturatione, nondum verò ad spirituascentiam debitam sufficit.

Cum musto hoc commune habent omnes omnium vegetabilium succi expressi, ut fermentescendo depurentur, partim per heterogenearum & non miscibilium particularum separationem, partim per reliquarum miscibilium arctiorem unionem, & per oleositatum volatilisationem. Dum enim in succo fermentatio cessans ulterius continuatur, per motum hunc intestinum partes salino-oleosæ magis magisque attenuantur, perfectè volatilisantur, & fiunt liberiores, dum ab aliis separantur, & in volatilitate ac in penetrabilitate sic exaltantur; ex qua exaltatione ex parte in spiritum abeunt, indeque liquores vinosi prodeunt, uti in vino ex uvis, item pomaceo, pyraceo, &c. manifestum est. Pariter hoc fit sub fermentatione musti, unde sequitur vis vini roborandi & confortandi, ac abusu ebrietatem conciliandi: unde mustum sub fermentatione longè aliter se habet, ac post eandem. Nam si quis vel dolium musti ebiberet, nunquam tamen inebriaretur; quod si verò vel cantharus vini generosi assumatur, vis illius sentietur, facilèque quis inebriabitur, & hoc habetur per fermentationem, dum exaltatæ partes spirituosæ, & à vinculis liberatæ, facilè penetrant, & vi narcoticâ afficiunt, & ligant spiritus nostros: Et quidem hoc non tantùm contingit ex succo uvarum, sed etiam ex succis expressis quorumcunq; fructuum, uti notum est, ex pomis, pyris, baccis rubi idæi, cydoniis, & similibus aliis. Propter egregias has virtutes vinum non immeritò vocatur *sanguis terræ*, & *Princeps omnium vegetabilium* à *PARACELSO*.

Auctâ ulterius fermentatione magis successivè attenuatur acidum hoc, partim extrudit, partim concentrat alcali, & simul supprimit oleum & spiritum, adjuvante imprimis calore externo; & sic ex vino fit *acetum*. Nempè tartarus, per substantiam vini novi dispersus, fermentatione continuatâ ita recluditur, ut in fluorem abeat, ut loquitur *WILLISIUS*, hoc est, totam massam undique repleat. Hinc *BILLICHIUS* acetum *Tartarum liquidum*, tartarum verò *Acetum siccum* seu *coagulatum* appellat; unde ex aceto volatilis spiritus ordinariâ methodo amplius acquiri nequit.

Mustum ex quo fit vinum, compositus est liquor salsus salinus oleosus, de acido nempè & alcali participans: & quidem, quò magis de alcali & oleo participat mustum, eò dulciora exinde fiunt vina. Per se alba sunt vina; rubra verò fiunt, si mustum fermentet unà cum parte vinaceorum: nempè alcali vinaceorum temperat acidum, & ita texturam immutat, ut exinde rubescat alcali cum oleo concurrens. Hinc vina rubra magis tartarea, quàm candida, diutiùsque in corpore subsistunt, quàm vina candida.

Vina dulcia, Muscatellinum, Hispanicum, &c. non solent fermentari, nisi pars phlegmatis priùs evaporarit. Hinc est, quod non tantummodò sunt glutinosa, sed & quod phlegmatis defectu non possint sufficienter fermentari, unde non ritè exaltatur oleum, nec debitè in spiritum volatilisatur; hinc multò minus spiritus de vino Moschato & Hispanico colligitur, quàm de vino Rhenano, vel Gallico; hinc etiam saporem acidulum pungentem acquirere nequeunt, sed dulcia permanent, cùm oleum non sufficienter rarefactum impediat resolutionem salium, præprimis acidi, & consequenter saporis debitam intensionem. Unde mustum recens, si infundatur limaturæ Martis, fermentare nescit: equidem bullas copiosas in superficiem ejicit propter acidum Martem rodens, & ita non nihil cum Marte effervescens; interim tamen, quoniam acidum, relicto proprio alcali, in Martem agit, fermentatio cessat, & ita nec acetum, nec vinum fit, quin talis solutio per plures annos, si parum phlegmatis evaporaverit, asservari potest. Hinc & ex vinis dulcibus destillatione plus olei, ex cæteris ritè fermentatis plus spiritus, acquiritur.

Fermentatione musti in vino viget actio acidi in alcali, hinc copiosa substantia alcalina pinguis terrea præcipitatur in fundum, & fæces vini, acido in vino imprimis dominante; quod tamen acidum vini, cessante fermentatione, redit denuò, & solvit ex parte fecem, cum eaque coagulatur in ambitu vasis in tartarum. Hinc dulcia vina parum tartari suggerunt, etiam Hungarica. In vino ergò deprehenditur acidum resolutū cum sufficiente portione alcali volatilis & oleo intermisto, eoq; ex parte volatilisato. Alcali vino inexistere docet imprimis Mechanica *BECHERI* quoad triplicē vini substantiam, quam videbitis *Physic. Subterran. lib.* 1. *cap.* 2. *pag.* 33. *seqq.*

De vino, ejusque productis, aceto & tartaro, plura habet in specie *PORZIUS in Anat. Vini Rhenani*; item *CANONHERIUS de admirandis vini virtutibus*, *BECHERUS loc. allegat. pag.* 429. *seq.* & *HELMONTIUS Tractat. Tart. Vini p. m.* 255. *seq.*

Usum medicum vini quod attinet, in hoc duæ sunt pensitandæ partes:

(1.) Pars oleosa salina volatilisata, sive spiritus volatilis ardens; & hinc

(2.) Subtile acidum, quod in omni vino deprehenditur.

Ratione spirituosæ partis moderatus vini usus est summum restaurativum; summè enim debilitatos maximè recreat & refocillat, simulque agiles facit, & exhilarat spiritus nostros, unde in febribus malignis haustus vini optimum dicitur Cordiale. Pro iis, qui in exercitio venereo nimis delassati atque debilitati sunt, ita ut animo linquant, haustus vini, imprimis Hispanici, restaurativum optimum est; idque eò magis, si indatur & agitetur cum vitello ovi, vel ovo sorbili, & aliquot granis ambræ: & mirè reficit solus odor vini lipothymicos, syncopticos, & summè debilitatos maximè restituit & refocillat. Spiritus hi nihil aliud sunt, quàm oleum vini fermentationis medio, adjuvante igne, attenuatum & volatilisatum, cùm spiritus vegetabiles aliàs nihil aliud sint, quàm oleum in essentiali suo phlegmate resolutum. Spiritus hi propter aliqualem symbolisationem promptè se sociant spiritibus nostris vitalibus; indeque ista alacritas, & virium incrementum ab ejus usu.

Substantia vini cetera acidula, amica imprimis & perquam grata est stomacho, acrimoniam alcalinam corrigit, & digestionem primam valdè promovet, appetitum revocat, & sanguinis consistentiam nimis fluidam, & inde vires resolutas corrigit & restituit; adeò ut tutò in febribus possit concedi pro virium refectivo, modò non nimis inordinatè usurpetur, adeò, ut acidum à stomachi fermento possit subigi, & in salsum volatile mutari, & sic non fit nocivum. Venenis præterea resistit: Unde in peste optimum est præservativum haustus vini generosi manè assumptus; id quod omnes pestis victores unanimi consensu testantur: Videatur *WILLIS de Febr. cap.* 18. *de peste*, *HELMONTIUS pag.* 878. & *DIEMERBROCCIUS pag.* 145. Imo vini meracioris potus oculorum dolores & rubores curat: vid. *Aphorism. HIPPOCRAT.* 31. *Sect.* 6. & *Aphorism.* 46. *sect.* 7. *POTERIUS Cent.* 2. *Observat.* 63. ac *RIVERIUS Cent.* 3. *Observ.* 25. & habet observationem *BORELLUS observ.* 77 *Cent.* 2. *pag.* 175. de tribus viris nobilibus antiquis, oculorum doloribus & ruboribus cruciatis, aliis omnibus irritis vini meracioris potu curatis. Sed per nimium (audi vinose) usum vini, ratione acidi in stomacho non subacti, & in duodeno non ritè correcti, atque cum acore suo ad partes transmissi, multa mala generantur, in intestinis tormina, in massa sanguinea ebullitiones, in partibus membranosis & nervosis dolores podagrici, in renibus calculi, aliaque, quæ ab acido vulgò derivantur. Aliàs per se nemini nocet. *ERASMUS FRANCISCI Part.* 3. *p.* 30 *Lustiger Schau-Bühne* ex *BALDO ANGLO refert*: Vinum in dolio prorsus corruptum ad priorem bonitatem posse redigi, si in illo dolio viva vipera enecetur.

Anatome Chymicâ accedente subministrat *spiritum ardentem*, qui

dicitur

dicitur *aqua vitæ*, quoniam spiritus vitales roborat & confortat, quatenus symbolizat quasi cum spiritibus nostris, ut facilè in eorundem consortium rapiatur; & propter egregias virtutes à ZAPATA dicitur *Aurum potabile vegetabile*, cum magis confortet corpus, quàm aliàs aurum potabile. Hujusmodi spiritus per alembicum destillatur, vel in Balneo Mariæ; copiosior, isque optimus, per vesicam elicitur ex fæcibus vini, & pro usu medico melior; turget enim partibus salinis alcalinis volatilibus oleosis, quæ dilutæ sunt phlegmate aqueo. Spiritus vini ergò est quasi oleum seu pars sulphurea vini, fermentando volatilisata; hinc saccharum, aut sal & his affinia concreta non solvit, benè autem concreata oleosa, pinguia, resinosa, & similia.

Spiritus vini rectificatus dicitur *Alcohol vini*: Ejus signum est, (1.) si cochleare unum spiritus vini in terram effunditur, nec tamen guttula ulla illam attingat; sed potiùs sub nebulæ formâ in aere dispergatur. Dein (2.) si cum pulvere pyrio subigitur ac accenditur, & nullam relinquat humiditatem, ritè rectificatus est; sin verò relinquat, signum est phlegmatis contenti. (3.) Si linteum à spiritu vini madefactum post ejus deflagrationem sine humiditate reperiatur.

Cæterum est adhuc alius modus parandi spiritum vini per congelationem à frigore, quem docuit PARACELSUS, & vocatur spiritus vini Philosophicus: Nempè sub hyberno frigore intensissimo exponuntur dolia vino repleta, sicque pars aquea salino-acida convertitur in glaciem, in medio spiritus vini subtilissimus & volatilissimus, non facilè coagulabilis, apparebit; Spiritus vini enim à frigore ad medietatem pellitur: vid. etiam *Boyle in Chym. Scept. pag.* 45. & KUNRATH *in Medulla destillatoria pag.* 28. qui per glaciem, extrinsecùs cucurbitæ admotam, post vini in Balneo Mariæ digestionem præparare satagit.

Optimè spiritus vini rectificatur & dephlegmatur, si cohobetur à sale tartari fixo; sic enim sal tartari absorbet & retinet apud se omne phlegma, & spiritus sulphureus purissimus adscendit: vid. BOYLE *Tentamin. pag.* 38. Hoc sal tartari exsiccandum, & de novo spiritus affundendus tandiu, donec fiat rectificatissimus, qui ita abstractus dicitur *spiritus vini tartarisatus*: rapit enim secum aliquid de partibus salis tartari per alembicum; idque eò plus, quò sæpiùs affunditur & destillatur; estque menstruum per extrahendis *essentiis simplicium vegetabilium*; fortiùs enim penetrat in consistentiam Misti. Vix ulla in spiritibus, ex quibusvis vinis destillatis, observatur differentia. Generosa vina, utut plus inebrient, minus tamen spirituum reddunt. Inest spiritui vini singularis quædam penetrans acrimonia præ spiritibus ex aliis vegetabilibus paratis. Constat spiritus vini ex oleo volatilisato; adeoque de occulto, sed subtilissimo, acido volatili participare omninò arbitror; idque eò magis, quò potentiùs & generosius est vinum, quod non tantummodo BECHERUS *in Phys. subterr. pag.* 360. & 425. item *in Clave pag.* 156. KUNCKELIUS etiam *Observat. pag.* 119. aliique referunt; sed etiam effectus isti, nempè quod vitella & albumina ovorum mox coagulat; quod serum sanguinis mox coagulat, &c. quæ aliàs ab acidis fiunt. Ut nihil dicam de offa ista ex spiritu urinoso & spiritu vini rectificato oriunda, in quam hunc, ratione hujus acidi, cum spiritu & sale volatili urinæ vel salis ammoniaci, tanquam sale urinoso purissimo, coagulari posse HELMONTIUS inquit; quatenus sal volatile permistum cum spiritu vini arripiat acidum subtile in spiritu vini: quod tamen nonnihil est controversum; cùm non propriè dicta coagulatio, sed saltim olei vini præcipitatio, esse videatur.

Quoad usum spiritus vini; hic ipse internè potenter penetrat, incidit, attenuat, & succos acidos nostri corporis oleositate volatili temperat & corrigit; quare in cruditate stomachi acida convenit, & digestionem primam non-nihil promovet: id quod patet ex eo, quod spiritus acidissimi, spiritus vitrioli, nitri & salis, cum spiritu vini conjuncti, digesti & circulati, dulcescant. Cum rob sambuci dilutus, in omnibus inflammationibus conducit. Ex spiritu vini verò nimium hausto stupores fiunt propter vim sulphuream.

Quæritur: *cur cantharus vini nos citiùs inebriet, quàm spiritus vini ex cantharo illo prolectus?* Respondeo; quod spiritus vini in isto vino contentus longè mitior sit, nobisque magis conveniens, quàm qui destillatione prolicitur: nam hic posterior alterationem in igne passus, magis concentratus, & ad oleorum destillatorum naturam propiùs accedit; unde etiam assumptus diu post adhuc ructus movere solet, nec tam citò distribuitur & assimilatur in nobis, quàm ille spiritus, qui cum vino haustus est. Vinum ergò ob mitiorem, quem in se habet spiritum, longè citiùs se unit cum spiritibus nostris, indeque potentiùs nos afficit, quàm spiritus vini, & longè magis copiam spirituum intendit; idque duplici ratione:

1. Quod in vino spiritus purior & subtilior existens, spiritibus nostris suo modo symbolizans, & faciliùs assimilabilis existit, secus ac spiritus vini destillatus.
2. Quod vinum ipsum assumptum, & in stomacho nimium fermentatum, eructet adhuc copiosiores spiritus magis associabiles, secus ac spiritus vini, qui alteratus per alembicum ascendit. Conf. BECHERUS *in Phys. subterran.*

Externo usu efficax est spiritus vini, propter vim temperandi, coagulata resolvendi, & acidum corrigendi: in erysipelate in specie convenit, quoniam acidum ibidem singulare corrigit, & ortam inde inflammationem egregiè extinguit. Hujus ratione conducit in omnibus inflammationibus, quæ ex contusione oriuntur, dum sanguinem in ecchymomate coagulatum dissolvit, fluxilem & exspirabilem facit; & cùm à putredine præservet illa, quæ ipsi infunduntur, hinc etiam ulcera sordida, cacoethea, maligna & putrida, egregiè mundificat & sanat: putredinem enim arcet, & acidum putrefactivum potenter coercet ac sedat; sive solus instilletur aut applicetur illis; sive eo abluantur; sive ipsi priùs infundatur aloe, myrrha, & similia, & eluantur.

Spiritus vini camphoratus fit, si solvatur camphora in spiritu vini rectificato, & per alembicum destilletur. Est generosissimum & penetrantissimum remedium in peste, imprimis *internè*; & in gangræna ac sphacelo *externè* egregiè & potenter convenit. Præterea est egregium remedium in compescendo dolore podagrico, quem extrinsecùs applicatus potenter corrigit.

Spiritus vini alcalisatus nihil est aliud, quàm spiritus vini rectificatus super sal tartari, vel aliud sal fixum alcalinum.

Mediante sale tartari & spiritu vini *Balsamum* suum *Samech* parare solet HELMONTIUS, in quo simplex phlegma redit, oleum volatile cum sale tartari remanet, remedium nobile: de quo vid. BLAS *Hum.* & BOYLE *l.* 4. *pag.* 44. §. 39. Encheirises HELMONTIUS reticet, unde à nemine idem *Samech* hactenus præparari potuit. Potiùs experientia testatur, Spiritum vini rectificatum à sale tartari recenter calcinato abstractum, aliquid salis alcali secum rapere, & exinde *spiritum tartarisatum* seu *alcalisatum* vocari; idque eò magis, si super sal tartari aliquandiu digestus fuerit. Idem spiritus vini tartarisatus effervescit cum spiritu vitrioli, & concretum ammoniacale quasi præbet, teste LUDOVICI *de sale tartari pag.* 22.

Præter hunc communem Spiritum vini tartarisandi modum adhuc alius est, si nempè *spiritus vini* ℥xx. affundantur *tartari albi* ℥iv. & per cucurbitam in arena simpliciter ad dimidium destillentur: prodit sic spiritus pinguissimus, quatenus ex tartaro crudo partem olei absorpserit.

Spiritus hic tartarisatus solvit olea destillata aromatica, ut ejus medio aliis liquoribus possint commisceri.

Supra insinuatam fuit, in spiritu vini esse occultum acidum, & hoc est, quod quidam dicunt: spiritum vini, ad summum licet rectificatum, habere in se tartarum, quo impediatur ab ipsa penetratione. Ut igitur separetur,

℞. *Spiritum vini*;

Infundatur *cineribus vitium elotis*:

Destilletur aliquoties lenissimo igne ab iis: Alii post digestionem saltem filtrare ab iis jubent.

Spiritus hic, quibusdam *spiritus cinificatus* dictus, dicitur habere singularem virtutem penetrandi, & speciatim operandi in aurum, sicque esse quasi *Majus Circulatum Paracelsi*: *De quatuor menstruis Paracelsi* vid. in specie *Pantaleon in Tum. Hermet. aperto*.

WEDELIUS *Pharm. pag.* 36. pro impetrando *spiritus vini tartarisato*, spiritum vini super cineres clavellatos, & *Ludovici in* M. A. N. C. *ann.* 6. & 7. *Observat.* 244. *pag.* 17. super Calcem vivam rectificat.

Spiritus vini microcosmicus, seu conjunctus cum spiritu volatili urinæ juxta AUTOREM, rectè paratur, & consistit in eo clavis pro eliciendo sulphure seu Tinctura solari, quando priùs aurum debitè & radicaliter est reseratum per appropriatum & conveniens menstruum: aurum enim sic solutum optimè per spiritum vini & spiritum sive sal volatile urinæ extrahitur in *Tincturam rubineam*. De qua controversia, an sit proprium menstruum pro paranda auri tinctura? videatur *scriptum D.* HARTMANNI, qui pro Agricola defendit spiritum vini cum sale urinæ, contra DETHARDINUM, *Pharmacopolam Stetinensem*. Item spiritus vini certo modo & singulariter cum Mercurio præparato conjunctus, fit menstruum solvens aurum: & sunt, qui putant, quod sit *Azoth Paracelsi*, vel *liquor alcahest Helmontii*. Cum eodem spiritu vini microcosmico etiam *ex Marte extrahitur tinctura rubra*; quæ excellens est ad affectus lienis & hystericos atque uteri mala. Aliàs spiritus vini cum spiritu urinæ, vel alio urinoso mistus, egregius est in doloribus partium tam arthriticis, quàm aliis ab acido vitioso natis.

Quinta Essentia seu *Elixyr vini* in forma olei, à PARACELSO præparatur, & ceu summum remedium, corporis humani conservativum & refectivum, commendatur. Verum in integra ℔. vini vix ℈i. Quintæ Essentiæ est, reliquum omne est phlegma. Præparatur per diuturniorem digestionem, ubi concentratæ partes in forma olessa adscendentes *Quintam Essentiam constituunt pro Alchymicis operationibus*. Vid. PARACELSUS *lib.* 4. *de vita longa p.* 96. & 86. Hanc Essentiam Quintâ vini vulgò de oleo vini explicant; sed malè. Nam oleum vini & oleum spiritus vini non tantum habent in recessu, & facilè parabilia sunt, *Autore* LUDOVICI, *de Sale Tartari pag.* 25. *Sic enim sulphur*, seu oleum spiritus vini cum spiritu vitrioli parare docet WILLISIUS *in Pharm. Rat. Part. I. pag.* 162. sicuti cum spiritu salis concentrato oleum spiritus vini parat GLAUBERUS *Part.* 2. *pag.* 29. Quò etiam facit *oleum & anima vini* GLAUBERI *l. c. pag.* 269. mediante qua vina debilia, item pomacea & pyracea, in vina generosa perficere nititur; quod tamen Theoria est sine Praxi.

Perti-

Pertinet huc alius procedendi modus *Autoris Num.* II. *pag.* 229. sub nomine *Magisterii vini* seu *Lapidis vini vegetabilis*; dum nempè ex vino LULLIUS parat *lapidem vegetabilem* seu *Mercurium vini*, mediante quo purpuream vestem extrahit auro pro metallis tingendis, & specialiter corpore humano curando.

Suprà dictum fuit, spiritum vini saltem esse oleum vini resolutum, & à proprio phlegmate solutum, adeoque pro olei ratione de sale volatili participare. Hoc *sal volatile* seu *Mercurium spiritus vini* per incensionem GLAUBERUS parare voluit; reverà tamen est non ens, utut magnifica jactitet, & ex accenso spiritu vini quod prodit, sal volatile catholicum esse innuat: scilicet sub Alembico spiritus vini rectificatissimus accenditur, ita collo cum cucurbita Alembico adaptato, ut vasculum, in quo spiritus vini deflagrat, suppositum undiquaque liberiùs accedentem aerem intromittat: Rostrum alembici recipiente instructum est, & eâ ratione, si spiritus vini ℔j. flamma absumpserit, præter phlegma satis copiosum, vix unum alterumve granum salis, interdum nihil, in receptaculo impetrabitis. Eandem difficultatem experti fuerunt, qui spiritum vini cum oleis miscuerunt, ut deflagratione ex iis sal volatile præparent; quæ irrita sunt. Facit huc etiam spiritus vini rectificatissimi cum spiritu nitri rectificato facta permistio & ex his post sedatâ effervescentiam salis volatilis præparatio; quem modum primus habet Glaser. in Chym. & repetitur à WEDELIO *de Sale Volatili plantarum P.* 2. *pag.* 42.

Sequuntur Fæces vini, quæ sunt substantia ista, quæ mediante fermentatione fuit præcipitata ex musto, dum fieret vinum. Constant copiosâ terrâ & sale volatili oleoso, unà cum acido subtili, quæ cum sale volatili constituunt salsum: acidum hoc ab oleo ita temperatur in musto, ut sapor dulcis emergat.

Fęces hæ vini destillatæ suggerunt spiritum vini elegantem: id quod remanet, exsiccando separatur à phlegmate & hinc destillantur igne aperto eo modo, quo tartarus destillari solet; prodit spiritus, sal volatile, & oleum, quæ rectificatione possunt separari. Spiritus urinosus longè copiosior ex his elicitur, quàm ex tartaro, cum sale volatili eleganti; quale ex tartaro vix ullâ arte parabile est. Omnibus etiam iisdem usibus inserviunt, quibus aliàs satisfacit spiritus tartari.

CLASSIS III.
DE
PURGANTIBUS PRIMARIIS.

Offerunt se nunc *Purgantia*, & quidem vegetabilia, quæ similiter sunt duplicis generis: primaria nempè, & secundaria. Ne autem opus sit idem repetere, quædam in genere de eorum natura & usu præmonenda.

Quod *purgandi rationem in genere* attinet, omnis vis purgandi vegetabilium consistit in parte resinosa admodum acri, ratione cujus purgantia ut plurimum saporem acrem & valdè pungentem exerunt; unde etiam vomitoria acrimoniâ suâ irritando stomachum, vomitus excitare, & purgantia intestina irritare, & massam sanguineam in fermentativum motum ciere solent.

In genere duplici ratione operationem exerunt, irritando & fermentando. Pro varietate hujus acredinis unum altero fortiùs purgat: sic colocynthis fortiùs purgat quàm aloe; esula fortiùs quàm jalappa. Etsi igitur omnia laxantia & purgantia promiscuè operentur, & ex massa sanguinea expurgent; ratione tamen acredinis, vel majoris, vel minoris, unum alterum antecellit; rationeque salis volatilis oleosioris fermentant & colliquant massam sanguineam, & excrementa evacuant. Cæterum promiscuè operantur, tam evacundo excrementa quęcunque, quàm horum defectu alterando massam sanguineam; unde sæpe eadem efficiunt, quæ non invenerant, excrementa. Unde cadit divisio illa veterum, nil prorsus in recessu habens, quando purgantia juxta triplices vias corporis distinxere; ita, ut (1.) alia stomachum, intestina, mesenterium lienem, hepar, & pancreas; alia (2.) vasa majora & massam sanguineam; alia (3.) vasa minora, articulos, caput, & juncturas articulorum, totamque corporis peripheriam purgent. Hæc verò cùm circulationi sanguinis repugnent, talo suo stare nequeunt, sed sufficit distinctio in purgantia *fortiora* & *mitiora*.

1. *Fortissima* sunt, quæ cum massa sanguinea partes solidas & artus perreptant & non solùm fermentativam vim in illa exserunt, sed & in his aliqualem operationem imprimunt: quæ tamen sunt periculosa.
2. *Fortiora* sunt, quæ ad massam sanguineam pertingunt, eamque alterant & colliquefaciunt.
3. *Mitiora* sunt, quæ expurgant saltem primas vias, ventriculum & intestina.

Sic & divisio in quatuor electivè purgantia, Cholagoga, Phlegmagoga, Melanagoga, & Hydragoga, nulla est, & à modernis satis explosa.

Quæritur autem; *an nullus delectus eorum habendus sit*? Respondetur distinguendo inter purgantia promiscuè operantia, & inter talia promiscuè usurpata. Omnino delectus haberi debet, quia præter vim purgantem adhuc specificas qualitates obtinent: sic v.gr. aloe hæmorrhoides ciet; bryonia, præter vim laxativam, resistit vermibus; Colocynthis in Chronicis mulierum morbis magis valet; elleborus niger in affectibus melancholicis & maniacis, & sic porrò: Ratione ergò hujus omninò delectus eorum, non qua purgantium, sed qua specificorum, pro varietate affectuum habendus, & experientia consulenda, nec ad humores *fictitios* respiciendum.

Interim omnia purgantia propriè dicta aliquid venenositatis habent reconditum, exceptis *Rhabarbaro* & *aloe*, ratione cujus veneni acris colliquefactivi, uti vocat HELMONTIUS *de Febr.* & CNOEFFELIUS *in Tr. de Febribus Epidemicis Malignis*, sanos non minus quàm ægros expurgant, & utiles æquè atque inutiles succos evacuant, & de viribus & succis vitalibus aliquid deprædantur, ut inquit HELMONTIUS; quod symptomata eorum varia, utplurimum convulsiones artuum, tormina, dysenteriæ, exulcerationes ani &c. testantur. Cautè igitur usurpanda; & corrigentia addenda. Hunc in finem vulgò corrigentia dicta, quæ fuerunt apud veteres aromata, ut zingiber, anisum, maces, coriandrum &c, e. gr. sennæ zingiber, helleboro anisum, agarico zedoariam &c. addunt, ut hæc aromata metuendas noxas corrigant & emendent.

Sed quid hæc corrigunt? Nonnihil saltem imminuitur his noxa, non autem corrigitur venenum, sed unâ eâdemque ratione manent venena. Correctio enim hæc non est vera, sed sophistica, dum malignitatem purganti permittunt ut exerat; & dum noxam inducunt, ejusmodi aromata saltem eandem inde illatam corrigunt. Alio ergo modo sunt corrigenda.

Legitima autem corrigendi ratio fit tribus modis: vel per salia fixa, vel per acida, vel per fermentationem. Cum enim vis in resina consistat, hinc alcalia corrigunt oleosum; Acida alcalia seu sal volatile oleosum supprimunt; fermentatio texturam mixti totam variat, & ferociam volatilem mitigat. Inter alcalia autem sal tartari primatum obtinet: Acida addenda non sunt nimis copiosa, nec acria, aliàs purgantium vim prorsus destruunt & castrant. Nam vis purgativa seu colliquefactiva consistit in sale volatili acri, quod per acida figitur & infringitur, adeò ut tantum purgantia deperdant virium, quantum imbibunt de tali aciditate, & quod restat, similiter est malignum ac crudum, atque priùs fuit. Loquor hìc de vegetabilibus tantùm; de antimonio & aliis res aliter se habet. Talia autem acida sunt succus Citri, cydoniorum, acetum destillatum; non verò spiritus vitrioli. Optimus corrigendi modus est fermentatio, qua blandè & moderatè fiunt agentia; adeò ut fermentatio ita invertere dicatur illorum malignitatem. Instituitur cum succis appropriatis, cum succo pomorum Borsdorffianorum, succo Citri, &c. in quibus omnia vegetabilia recentia, æquè ac mineralia purgantia, facilè fermentari possunt, ut Colocynthis cum succo pomorum Borsdorffianorum; scammonium cum succo citri, &c. Hâc ratione virulentia partim invertitur, partim ex purgantibus fiunt confortantia & refectiva: sic ex helleboro nigro per artificiosam fermentationem fit excellens Refectivum & Corroborativum capitis, quod multum conducit in roborandis facultatibus animalibus, & ad vitam prolongandam. Sed non cuivis contingit adire Corinthum. Notandum adhuc, antimonium diaphoreticum purgantibus additum eorum vim augere: sed non sit edulcoratum, aliàs non auget.

Notetur porrò quoad efficaciam purgantium, Medicis veteribus & nostratibus medicastris mulierculis persuasum esse, quod nisi decies & quindecies, aut etiam vigesies, purgentur ægri ab assumpto purgante, inefficax fuisse: Unde videbitis veteres præscripsisse pilulas ad ℥ii, cum jam vix ad ℈j. præscribantur. Hæc carnificina constat ex eo, quod sequantur subitaneæ virium prostrationes, de qua vid. HELMONTIUS *Tract. scabies & Ulcera scholarum*. Nos potiùs sequimur HIPPOCRATEM, qui in *Aphorismis Sect.* I. dicit: *Si expurgentur, qualia oportet, facilè fit & leviter ferunt*, id est sine molestia ægri, sed cum alleviatione, & absque symptomatum graviorum concursu. Hæc est evacuatio legitima, & quando æger ter, vel quater, quinquies, vel sexies ad summum, dejicit, abundè sufficit: Imò si expurgatur laxationis gratiâ, omnino sufficit bis tantum evacuari: id quod observandum in morbis acutis. Nam purgatio instituitur, vel ut præserventur, vel ut curentur homines.

In præservatione quinquies aut sexies ad summum potest fieri evacuatio; in curatione tantum purgatio instituitur vel in declinatione acutorum, vel in progressu chronicorum. Nam in principio morborum

borum purgatio est nociva, quoniam omnia adhuc sunt cruda; & concocta medicamento purgante educenda & movenda, non cruda, neque per initia, nisi turgeant; plurima verò non turgent; uti habet HIPPOCR. *Sect.* 1. *Aphor.* 24. Ergò eradicativa evacuatio nullo modo conveniet. Tandem etiam in progressu sufficit, si instituatur purgatio ter, vel quater: Et quidem si sint morbi chronici, in illis potest singulis quatuor septimanis propinari purgans: In acutis non nisi in declinatione, quando nondum facta est crisis, nec æger per sudorem bene fuit curatus, bis vel ter evacuare sufficit; simul ac exceditur, æger detrimentum patitur. Ergo cauti simus in purgantibus, & quando non admodùm exiguntur, saltim largus provocetur sudor, qui melior erit omni purgante.

Ex insigni autem purgantium abundantia, quæ regnum vegetabile subministrat, pauca quidem selectoria nobis sufficiant: qualia sunt aloe & Rhabarbarum; utpotè quæ duo sola ex purgantibus insontia, & absque malignitate esse judicantur: Item jalappa, helleborus niger, senna, scammonium & colocynthis. Porrò inter præparata pharmaceutica ex tot purgantium formulis sufficiant

1. Infusum sennarum.
2. Essentia jalappæ citrata.
3. Pulvis ex jalappa, vel scammonia cum salibus digestivis compositus.
4. Inter tot pilularum varietatem pro pilulis usualibus pilulæ aloeticæ sufficient; pro pilulis purgantibus verò sufficiat Extractum quoddam catholicum ex istis selectis concinnatum; nunc cum Mercurio dulci, nunc cum helleboro, nunc cum aliis, specialibus casibus appropriandum.

Jam præmissis hisce generalibus, cætera Purgantia, ab Authore & aliis recensita, simul etiam ordine alphabetico, & quidem primaria considerabimus, è quibus nobis sistitur primum

A.

AGARICUM.

Agaricus duplex est: *arboreus* & *petrosus*: *Hic* alio nomine *Lac lunæ* dicitur, & revera minerale friabile est, de quo *suo tempore*; *Arboreus* autem est hujus loci, qui adnascitur caudici laricis, è quo colligitur *Terebinthina*, quam *superiùs habuimus*. Sunt quamplurimæ arbores, quibus adnascuntur fungi, & omnes sunt resiniferæ, ut picea, larix, abies &c. Omnibus tamen præfertur qui est è larice desumptus.

De hoc observetur, quod omnes fungi sint succus excrementitius, non aptus nutritioni arboris; unde non mirum est, si omnes fungi conjunctam habeant malignitatem, etiam aliquid veneni maligni lateat in Agarico: Quicquid sit, adhibetur tamen imprimis in usum purgantem. Habet in se resinam, ratione cujus purgat mediocriter, & quas eliminat sordes, sub forma liquaminum serosorum, pituitosorum & mucilaginosorum, effluunt; hinc ab antiquis inter Phlegmagoga & Hydragoga refertur: non quod talia in corpore humano extiterint, sed quod in hanc formam ab agarico mutata fuerint. In specie ad pectoris & capitis affectus laudatur, ut excrementa illic collecta evacuentur: licet enim hoc verum sit, quod in affectibus pulmonum purgantia sint nociva, quemadmodum hoc in phthisi, in vulneribus & aliis affectibus pulmonum verissimum deprehenditur, ubi tales affectus exasperant; nihilominus in tussi, asthmate, & aliis, ubi necessarium est, ut purgatio instituatur, frequens ejus usus. Unde hydromelita, syrupos magistrales, & decocta pectoralia, ubi opus est evacuatione & expectoratione, usitatissimè ingreditur Agaricus. Post pectus, usitatum etiam est in evacuando capite; cujus phlegma crassum & viscidum, non minùs quàm ex thorace & tota massa sanguinea, solet expurgare.

Veteres remediis cardiacis seu roborativis & Alexipharmacis, uti fecit DIOSCORIDES, & alii antiquiores, illum adnumerarunt, & hinc Theriacæ Andromachi, primariæ veterum compositioni alexipharmacæ, & malignitati resistenti, inseruerunt. An verò Agaricus Veterum cum nostro idem sit, in medio relinquimus. Nostrum certè hoc non præstat, & in purgandi usu tantum est. Rectè dicit de hoc CARDANUS: in corporibus senilibus Agarico bono nil meliùs; malum verò veneno proximum esse. Valdè nocet stomacho, nauseam ac vomitum & cardialgiam causat, intestinis tormina & hypercatharses excitat; hinc pro correctione zingiber & macin vulgò addunt.

Correctio autem hæc saltem palliativum quid est, de qua *jam suprà*. Optimè corrigitur per oxymella, hoc est acida blanda, quæ & apud veteres usurpata simul, partim ut corrigant & mucilaginosa recrementa resolvant, partim ut abstergant, quo faciliùs ab agarico purgentur.

Quoad *modum utendi*, in substantia non usurpatur, sed tantum in infusis vel Decoctis à ʒi. ad ℥ß. vel etiam ʒvj Et cum sit tardæ operationis, & leniter soleat evacuare, solemus admiscere cremorem tartari, tartarum vitriolatum, salem tartari & similia alia, quæ stimulorum loco adduntur.

Inter *præparata* se offert *Extractum Agarici*, quod præparatur vel ex Agarico crudo, vel, quod melius, trochiscato, nunc per menstruum spirituosum, v. g. spiritum vini, nunc per menstruum aquosum, dum infunditur in aquam appropriatam.

Hic quænam præparatio sit melior? quæritur: vid. ZWELFFERUS *in Animadv. in Pharm. Augustanam*, qui controversiam decidit pro menstruo spirituoso sulphureo, spiritu nempè vini. Cùm enim vis in resina consistat, hinc per menstruum sulphureum optimè extrahitur: non tamen spiritus vini sit nimis rectificatus, sed aliquali phlegmate adhuc impraegnatus; undè eò feliciùs & meliùs extractionem suam perficiet.

Dosis est à ℈j. ad ʒß.

De *Agarico trochiscato* observetur, quod sæpiùs substituatur loco Agarici crudi, quoniam ejusdem malignitas aliquantisper corrigitur per admistum zinziber, & propterea tutiùs usurpatur Agaricus trochiscatus loco crudi, quando miscetur pro infusione & decoctione.

Trochisci de Agarico fiunt cum oxymelite: nam per hoc ratione aciditatis optimè corrigitur malignitas & venenositas in Agarico, & antiqua est præparatio: abstergendo enim & incidendo pituitam adjuvat & faciliorem reddit Agarici operationem.

Pilulæ de Agarico sunt *simplices*, vel *compositæ*; quæ posteriores dicuntur *pilulæ de Hiera cum agarico*: & utræque adhibentur in evacuando muco crasso & viscido, seu pituita acida intestinorum & stomachi, & quidem in hoc expertæ sunt pilulæ de hiera cum agarico, dum stomacho sunt admodum dicatæ. Sed dosin tantam ad ʒiß. qualem AUTOR habet, nos non usurpamus; satis enim est violenta; sed tantùm ad ℈j. sæpiùs infra ℈j. subsistimus, addito stimulo justo, ut minori dosi pariter operentur: miscentur tamen pro meliori operatione cum vehiculo convenienti, e. gr. gummi ammoniaco:

> ℞. *Massæ Pilularum hier. cum Agar.* gr. xv.
> *Gum. sal. ammoniaci* ℈ß.
> *Extract. trochisc. alband.* gr. ij.
> Cum *tinctura tartari* f. *pilulæ*.

Operatio enim non ex secessibus æstimanda, cùm quinque, sex, vel septem sedes sufficiant: quod excedit nocivum est. Offert se, ratione ordinis alphabetici

ANAGYRIS NON FOETIDA,

Ita dicta ad differentiam *fœtidæ*. Est *Laburnum Dodonæi*, vel *siliquastrum Montalbani*, Germanicè *Baum-Bohnen*, quia in siliquis maturis fabæ continentur.

Usus Medicus hujus plantæ nullus est. Quidam tamen grana ejus pulverisata, emetica fortissima ad sanguinem usque esse, deprædicant.

ASARUM.

Asarum, Germ. *Hasel-Wurtzel*, remedium est polychrestum & multi usus, vomitorium & purgans per inferiora fortè, imò simul diureticum, morborum diuturniorum remedium, & menses stimulans.

Subministrat Officinis Folia recentia, & Radicem.

Vis ejus residet in sapore acri aromatico, fundato in acido volatili oleoso, emergit exindè alterans dyscrasiam sanguinis.

Folia Asari recentia tria, quatuor, quinque, vel sex, pro varietate circumstantiarum, incisa vel trita, & cum ℥iij. vel iv. *vini albi* per noctem infusa ac expressa, pro emetico forti inserviunt ad febres intermittentes, dum adhuc sunt in principio, ingruente præsertim paroxysmo febrili; & fortiùs operantur adhuc, si exprimatur infusio. Quando verò blandè laxare voluerimus, tum

> ℞. *Fol. Asari* num. viij. x. ad xij.

Hæc convoluta scindantur more Tabaci in longa segmenta, infundantur in

> *Aquæ Card. bened.* ℥iv.

stent infusa in loco tepido per noctem: manè colentur per linteum rarum, & propinentur vel per se, vel cum *oxymelle squillitico*.

Erit suave purgans citra ullam nauseam.

Quod si violentiùs purgare velimus:

> ℞. *Fol. Asari* Num. ix.

Hæc cum pistillo ligneo in mortario marmoreo probè conterantur, stillatim affundendo

> *Oxym. simpl.* ab ℥ß. ad ℥j.

terendo tamdiù, donec folia in liquidum & potulentum succum sint redacta: tunc adde

> *Aqua card. bened.* ad ℥iij. vel jv.

ut melius diluatur mistura, post coletur per linteum, & ita pro dosi una hauriatur, quod satis validum & potens est.

Quod si denique validissimum cupias:

> ℞. *Folia asari recentia*:
> ex tritis exprimatur *succus*:
> ℞. hujus ℥iij.
> adde
> *Oxym. squillit.* ℥ß.
> *Aquæ card. bened.* ℥j. M.

Pro-

Propinatum hoc cum impetu vim vomitoriam exerit, ita ut ipſi antimonio ſubſtitui poſſit.

Radix fortem aromaticum ſaporem & odorem ſpargit inſtar Zingiberis, in quo reſidet vis ſpecialis corrigendi fermentum febrile, ejuſque fomitem viſcoſum diſſolvendi in Chronicis, præſertim in quartanis, obvium: per ſe exactè trita ſeu minutiſſimè pulveriſata à ℈ß. ad ʒj. potenter ſatis & nauſeosè movet vomitum, & interdum per ſeceſſum & ſudorem cum urina ſimul evacuat. Propter hanc vim vomitoriam febres intermittentes, imprimis quartanas, compeſcere dicitur, utpotè quarum fundamentum curationis conſiſtit in vomitu; unde cum Zingibere, vel pipere nigro pro remedio emetico & diaphoretico côtra quartanam datur à STROBELBERGERO *Tract. de Remed. febrium intermittentium*, ſed robuſtioribus, in quibus præſtantius obſervatur, eſſe antimonialibus; item quartanis chronicis tam ſimplicibus, quàm duplicatis, horâ unâ aut duabus vel tribus ante paroxyſmum; ſic in ipſo ingruente paroxyſmo vim vomitoriam exerit, ſæpeque unà cum ſudore morbum tollit: ſi verò hic denuò revertatur, duabus vel tribus vicibus reiterandus ac repetendus quoque uſus Aſari. Propinari poteſt in vino malvatico, Gallico, & Rhenano, probè calefacto.

Pulvis tamen hic variat in operatione, ratione præparationis; ſi enim minutiſſimè pulveriſetur, eò efficaciùs vomitum & urinam pellit, uti & menſes; ſin verò minus accuratè pulveriſetur, per inferiora ſolummodo purgat in inſigniori ventriculi ſubverſione.

Sunt qui multùm collectionis modo tribuunt, ita ut ſurſum decerptum vomitus; ſi verò folia deorſum decerpantur inclinando ſuper terram, & radix effodiatur per inferiùs factam foveam, per ſeceſſum purget.

Decoctum etiam præparatur vel in vino, vel in aqua ſimplici: ſi decoquatur in vino, retinet vim vomitoriam & catharticam; ſi verò decoquatur in aqua communi, vis emetica & laxativa perit, horumque loco, ritè adminiſtratum, fit egregium alterativum & potens diaphoreticum, & diureticum, & in morbis & febribus chronicis intermittentibus, præſertim ex vitiis primarum viarum ortis; quam vim HELMONT. ipſe olim expertus eſt, & ZWELFFERUS *in Pharm. Reg. pag.* 47. confirmat: vid. etiam RULANDUS *in Curis Empiricis*, ubi exhibet ægris ante paroxyſmum ſequenti modo:

> ℞. *Herb. Card. bened.* M. ij. vel iii.
> *Rad. aſari* ℥iß.

Coquit in aqua, exhibetque ægris in febribus ante peroxyſmum. E contra in oxymelite & vino vel aceto cocta, vim laxativam retinet, & mucum fortiter reſolvit.

Præter purgantem, etiam ſuam alterativam virtutem exerit ſimul in genere in omnibus morbis chronicis pro reſolutionis ſcopo, præſertim in hydrope, in ſcirrhis hepatis & lienis, quos attenuat, reſolvit & colliquat, atque potenter per urinam evacuat. Porrò convenit in ictero nigro, quartanis, affectibus Melancholicis, ſpleneticis, &c. vid. FREITAGIUS *in Aurora Med.* ubi etiam ad menſes ſuppreſſos ſtimulandos commendatur, additis imprimis ſimul etiam aliis ſpecificis in Infuſo vel Deſtillato in aqua à ʒi. ad ʒiii. In hydromelite decocta & epota omnem pituitam pulmonum reſolvit, & aſthma ac tuſſim potenter abigit.

Cæterùm ex ſignatura, quâ aurem refert, ad obauditionem ſeu gravem auditum conferre quidam volunt: hinc folia vel ſola, vel aliis ſpecificis iuncta, coquunt, & decoctum auribus inſtillant, aut ſub forma ſuffitus auribus applicant. Alii lixivio, in quo decoctum fuit aſarum, lavant caput, & ſpecificum dicunt ad catarrhos quoſcunque, in ſpecie ſi affligant auditum, & hinc auditum & memoriam confortare credunt.

Ex radicibus & foliis aſari paratur cum *ſpiritu vini Extractum*, quod quibusdam locis uſuale eſt. Datur à ʒß. ad ʒj. Vid. HARTMANNUS *in Praxi Chymiatr. pag.* 12. & SENNERTUS *in Inſtit. pag.* 1390.

Eſſentia auribus excepta ad auditum læſum & tinnitum aurium prodeſt.

Quidam parant *oxymel radicis aſari*, quod conducit in affectibus ſtomachi, & in febribus intermittentibus chronicis pro vomitu.

Quin & *Electuarium diaſari Fernelii* inde proſtat, quod ab ℥ß. ad ʒvj. propinatum movet per vomitus & ſeceſſus.

B.

BRYONIA.

Bryonia ſimplex ferè cum aſaro ſimile eſt, cujus radix in uſu. Ita dicitur, quod flores ejus partim confertim decreſcant, partim etiam muſco ſint molliores. Planta eſt aſpera cum baccis rubris, quę ubique creſcit. Dicitur etiam *Vitis alba*, ad differentiam *nigræ*, Grecis ἄμπελος λευκὴ, quoniam inſtar vitium ambit arborem, & adſcendit ad illarum ſummitatem. Radix eſt prægrandis, longa, carnoſa, albida, fungoſa, intus circulis notata, ſaporis acris, amaricantis, nauſeoſi & viſcoſi, odoris nullius. Germanis dicitur *Zaun-rube, Gicht-rube, Gicht-Wurtz, Scheis-Wurtz*.

Scilicet radix hæc in uſum traducta eſt catharticum, quia inter purgantia non eſt poſtrema, potenter evacuans liquamina tenuia, flaveſcentia, & ſeroſa; hinc inter hydragoga & ſerum evacuantia recenſetur. Infuſum enim hujus radicis cum aliis in vino, vel menſtruo appropriato Hydropicis ab ℥ß. ad ʒvj. propinatum, pro potu ſpecificè commendatur, tam propter vim purgativam ſeri, vel lymphæ nimis abundantis, quàm alterativam. Sub ejuſdem autem vi purgante latet vis ſingularis grumoſitatem ſanguinis, aliaſque ſanguinis ſtagnationes, & ortos inde humores, reſolutiva & acidi temperativa: vid. TACKIUS *Phaſ.* 2 *pag.* 165. qui magna bryoniæ tribuit: quin etiam conducit ſingulariter ad lumbricos, & variarum formarum vermes, lacertas, bufones, aliaque animalcula ſubinde in hominum inteſtinis reperibilia enecanda & expellenda. Hoc non tantummodò duobus egregiis experimentis confirmat FREITAGIUS *in Aurora Med. cap.* 37. (qui nihil aliud inibi tractat, quàm quod explicet purgantia, adeò ut nullus ſit Autor, qui meliùs ac concinniùs ſcripſit de Purgantibus, quàm FREITAGIUS) ſed etiam B. Dn. D. MICHAELIS ex ancilla Altemburgica bufones & ranas deturbavit bryoniâ & iride noſtrate: quam hiſtoriam videbitis in M. A. N. C. *Ann.* 1. *Obſervat.* 103. *pag.* 236. & BARTHOLINO *Centur.* 4. *Obſervat.* 19. ubi habet exempla lacertarum, bufonum & ranarum per vomitum rejectarum, aſſumpto ſucco radicis bryonię & radicis ireos, ad talia animalia ex inteſtinis prolicienda.

Porrò utero an amica, an inimica ſeu infeſta? neſcio; cùm & menſes ac fœtum pellat, & impediat, abortumque ſæpè procuret: ſingulariter tamen in hydrope uteri, menſium & podagræ affectibus laudatur. Hoc autem certum eſt, quod, qui norunt corrigere radicis bryoniæ venenum laxativum, ſatis potens habeant uterinum, præcipuè ad menſium affectus non contemnendum, & medicamentum diureticum ad evacuandas aquas hydropicorum, quod experimentum fuit HELMONTII, de quo vid. *Tract. Hydrops Ignotus. Zacutus l.* 1. *Med. Princ.* habet exemplum curatæ Melancholiæ per uſum bryoniæ.

Et quidem non tantùm internè adhibita radix bryoniæ curat hydropem, ſed externè etiam contuſa, vel ſola, vel cum ſtercore vaccino, aut columbino, aut caprillo, in forma cataplaſmatis, renum regioni applicata, aquas in abdomine collectas evacuat. Applicatur etiam pedibus œdematoſis, item in hydrocele ſcroti & ſimilibus, in quibus ſerum purgat, & tumores diſcutit. Convenit etiam in ſcrophulis, tàm apertis, quàm non apertis, ſi hujus *radicis in taleolas minutiſſimè ſectæ* ℔ß. frigatur in ſartagine, quouſque contabeſcat, hujuſque Colatura cum *terebinthinæ abietis* ℔ß. & *ceræ* ℥v. *in ungv.* redigatur, idque ſupra ſtrumas cum panno lineo apponatur manè & veſperi; tuncque vel ſtrumas diſſolvit, vel ad ſuppurationem deducit, atque ulcera ſanat: ſicut id expertus teſtatur ZACUTUS LUSITANUS *l.* 1. *Prax. Obſerv.* 117. Si radix excavetur, & proprio operculo tegatur, liquor illic colligitur, qui locis podagricis illitus egregiè confert: vel radix recens contuſa, cum oleo lini ſubacta, & tepidè applicata, dolores iſchiadicos alioſque arthriticos tollit; tamdiu repetendo, donec materia morbifica reſoluta diſſipetur: Ut & in omni ſanguine grumoſo diſſolvendo, & contuſionibus: ſicut & folia contuſa, in livore applicata, ſanguinem grumoſum diſcutiunt. Unde in gangræna & aliis tumoribus *Tackii* experimentum fuit, ſi radix recens contuſa aut raſa in forma cataplaſmatis imponatur, vel ſola, vel chærefolio miſta, ſic reſolvit & curat gangrænam. Ad dolores quoque arthriticos vagos per tranſplantationem curandos utilis cenſetur, ſi nimirum membro per tempus appendatur, ac deinde in horto aut loco fertili, ubi hæc radix creſcit, ſepeliatur. Tandem quando opus eſt expurgatione uteri, recipitur radix bryoniæ, & adhibetur ſub forma peſſi uterini, vel ſuffitus.

Inter *Præparata* eſt *Fæcula*, quæ calx mortua eſt, nullius uſus & poteſtatis.

Succus verò *radicis bryoniæ*, vel per ſe ad aliquot uncias, vel addito ſaccharo in *ſyrupum* redactus ad ℥ß. valdè uſitata ſunt ad grumoſum ſanguinem reſolvendum, & hydropem curandum. Syrupi præparationem ex bryoniæ ſucco, ſale ejus & ſaccharo, habet FABER *in Myrothec. ſpagyr. l.* 6. *cap.* 10. quem commendat ad morbos, in ſpecie ad cachexias, virginum.

Nectar ſuccoſum Cloſſæi, cujus præparationem habet AUTOR, non inconveniens eſt remedium, ad ʒj. ſatis valdè purgat.

Vnguentum Aggrippæ adhibetur externè inunctione ſtomachi, vel umbilicali, ab eoque evacuatur ſerum ex inteſtinis per alvum; internè verò tutò non aſſumitur. In tumoribus etiam œdematoſis conducit. Deſcriptionem ejus videbitis apud ZWELFFERUM.

CARTHAMUS.

Carthamus uſitatiſſimè *Cnicus* vocatur. Planta eſt capitata ſpinoſa, & propter florem croceum ſeu crocum ſylveſtrem, quo verus crocus adulterari ſolet, cognita.

Uſitata ſunt ex hoc in officinis ſemen & flores.

Semen eſt album, oblongum, & anguloſum, magnum, conſtans intrinſecùs pulpâ eleganti, ſaporis leviter amaricantis ingrati cum lentore, quod, utut pſittacis uſitatum & gratum ſit alimentum ſine ulla laxatione, quemadmodum coturnici helleborus ſine purgatione; hominibus tamen pro purgante inſervit phlegmagogo, & ſordes in forma

forma copiosi phlegmatis crassi, viscidi & mucilaginosi, abducit. Unde convenit, ubi primæ viæ sunt obsessæ crassâ & viscidâ mucilagine, uti etiam in pectoris affectibus in asthmate & tussi, à crassa & viscida materiâ ortis, quapropter inter pituitam evacuantia refertur. Mucilaginosæ autem est naturæ, eaque propter corrigitur per aromata acria, Zingiber, cinnamomum, &c.

Modus utendi in substantia est rarior, plerumque in forma emulsionis propinatur: Vid. *FREITAGIUS Aurora Med. cap. 21. p. 482.* e. g.

℞. *Sem. carth.* ℥ij. vel ℥iij. ad ℥ß.

Cum *aqua* quadam *blandè aromatica*, v. g. *fœnic. anisi*, vel Decocto sem. fœnic. vel anisi, redigatur in formam emulsionis purgantis elegantissimæ, adde

Aquæ cinnam. ℥j.

M. D. S.

Emulsio purgans pro una dosi.

Est gratæ potionis, & potenter id, quod molestum est, expurgat & evacuat.

Præterea pro scopo laxandi admiscetur quoque Decoctis & Infusis ab ℥ß. ad ℥vj. sed malè. Interim rariùs apud nos usurpatur. Solet etiam in clysteribus præscribi, ubi opus est forti purgatione & revulsione à capite in affectibus capitis, caro, apoplexia, epilepsia, lethargo, & quidem in principio.

A modernis *Flores* vocantur in usum, qui ad ℥j. etiam purgant, & cum floribus calendulæ in mensium affectibus & ictero flavo; quam vim ex signatura, ratione coloris flavi, quidam derivare conantur.

Ex floribus his paratur *Conserva* contra icterum flavum, & hepatis obstructiones.

Alii *Extractum* ex semine parant cum menstruo vel phlegmate spirituoso, ut aqua anisi spirituosa, corticum aurant., vel spiritu vini, spiritu anisi, non adeò fortiter rectificatis &c. cujus dosis à ℈j vel ℥ß. ad ℥j. fortiter purgat. Sub forma pilularum solet etiam exhiberi.

Prostat & *Syrupus* & *Electuarium de Carthamo*, cujus dosis est ab ℥ß. ad ℥vj. ultra ℥vj rarò fit adscensus, utut *Autor* habet ℥j. quod tamen falsum: nec adeò frequenter usurpatur.

CASSIA.

Cassia fistula ita dicitur, quod gerat fistulas, in quibus succus niger reperitur, qui est usitatus. Cassia enim triplex est in officinis:

1. Cassia aromatica veterum, quę reverà est verum Cinnamomum Modernorum.
2. Cassia Poetarum seu Canella; &
3. Cassia hæc laxativa nostra, de qua hoc loco agimus, quæ in specie dicitur Cassia Ægyptiaca, item Alexandrina.

In Veterum præscriptionibus pro scopo ciendi menstrua & pellendi fœtum subinde præscribunt Corticem hujus Cassiæ Ægyptiacæ: sed tum Cassia fistula vera, seu cinnamomum potius intelligatur. Malè ergò loco hujus cinnamomi intelligunt nostrates corticem Cassiæ laxativæ, quæ fraus saltem ex errore nominis enata est. Ipsa autem Cassia laxativa, iterum duplex est: vel Orientalis, vel Occidentalis, quam differentiam videbitis in *Wormii Mus. l. 1. p. 144.* Orientalis minor est, & ex regionibus Africæ propinquis affertur. Occidentalis Brasiliensis est major, & quasi magis potentem esse Orientali, quidam cũ *AUTORE nostro* statuunt: sed falsum hoc est, quod videbitis confirmatum in *BARTHOLINO l. 1. Epist. p. 8.* quod nimirum Orientalis tantùm purget, non verò Occidentalis. Adfertur ex America, & eligenda est ea, quæ capsulâ suâ extracta, coloris nigri, & nonnihil rubescentis est. Non assumatur autem austera seu acida, sed potiùs dulcis, & aliqualis aromatica, pro usu Medico. Recipitur nempè fistula, & ex ea elicitur succus vel nigra medulla, quę preprimis refertur inter purgantia, & eliminat sordes flavescentes; quâ ratione inter blanda cholagoga relata fuit: Clementer enim & leniter solet laxare alvum: pro quo scopo olim frequentiori fuit usu, unde in affectibus biliosis, & febribus, uti vocant, biliosis laudatur.

Vis consistit in fermentatione, propter quam vim est flatuosa admodum, & murmura ac tormina affert; unde in hypocondriacis, hystericis & gravidis propter metum fermentationis plus nocet, quàm juvat. Ex eadem ratione & ii errant, qui mox in principio febrium eandem propinant, quia agitationem febrilem augent. Aliàs usurpatur pro purgatione pregnantium, & (preter usum purgandi,) etiam pro affectibus urinariis & contra stranguriam laudatur pro temperanda nimia acrimonia urinæ. Contrariatur autem rectè *HOFERUS in Herc. Med.* & negat. Nisi enim recentissima sit, facilè acescit, & propterea ad stranguriam disponit: in gravidis autem metus propter flatulentiam est, ne menses cieat, & abortum provocet. Pleuriticis specificè commendatur ad ℥j. in principio, quoniam simul sputum egregiè promoveat, infusa vel decocta in potionibus expectorantibus: videatur *FORESTUS*. Cæterum utut internè valdè commendetur Cassia ab Autoribus, multum tamen ipsi detrahit *QUERCETANUS*: Dicit enim, malignum esse remedium, ne quidem purgare nec laxare, sed quod, dum tractetur cortex & destilletur, det liquorem causticum & corrosivum; unde ridiculum esse, quod omnes in affectibus urinariis & stranguria illum convenire asserunt, utpotè quos potiùs augeret, quàm imminueret. Rarum est apud nos medicamentum; interim tamen in Italia & Gallia frequenter usurpatur. Copiosos autem producit flatus.

Externè contusa, vel cum herba solani decocta, & podagricis locis illita, laudatur: etiam in inflammationibus optimè convenit.

Cæterùm non tantùm pulpa intus contenta solet purgare & evacuare; sed etiam interstitia lignosa inter pulpam contusa: id quod casu fuit inventum: Nam cùm talis cortex fuisset projectus simię, ex illo devorato fortiter purgata fuit: confer. *PECHLINUS de Purgant. pag. 216.* Grana adstringunt: vid. *BOYLE de Orig. Form. p. 199.* ex *GARZIA ab HORTO Aromat. Hist. l. 1. c. 29.*

Usitata ex præparatis sunt *Medulla*. Ex fistulis Cassia nunquam præscribitur; sed sub nomine pulpæ Cassiæ recenter extractæ: nam brevi post extractionem acescit, & auget tormina, inducitque multa symptomata; unde semper extrahitur, quando adhibetur in usum. Modum videbitis apud *AUTOREM*, qui satis clarè est descriptus. Infantibus datur ad ℥iij. adultis ab ℥ß. ad ℥j. & ℥iß. utut apud nos rarò usurpetur. In Italia ab ℥iß. propinari solet frequenter, sed est nauseabundum remedium. Instar Epithematis extracta Cassia cum spiritu urinæ illinitur podagricis affectibus: vid. *FERNELIUS*: quin clysteribus sæpius addita fuit olim.

CATAPUTIA MINOR.

Cataputia minor propriè dicitur *Lathyris minor*: nam major est, quæ dicitur *Ricinus*, de quo *imposterum*. Dum dicitur *Lathyris*, observetur, ne cum *Lathyro*, de quo *in alterantibus primariis dictum*, confundatur. Planta tota tota, quanta quanta est, lactea est, acerrimum ac causticum lac instar esulę fundens; unde rectissimè ad esulas refertur, ac *Esula minor* dicitur. Planta hæc copiosas habet capsulas seminales, quæ semina matura hinc inde spargunt; unde & Germ. *Spring-Korner* dicuntur. Lac hocce causticum, revera esulinum, tibiis ac cruribus affricatum pro scopo eodem exulcerandi adhiberi potest.

Pro *usu Pharmaceutico* subministrat nobis tantùm Grana: Folia enim propter vim causticam & corrosivam vix in usu sunt.

Violenter sursum & deorsum purgant, & propterea rarò vel nunquam adhibentur nisi ab Empiricis. Semina autem Mulo-Medicorum purgans sunt, v. g. si à granis vi. x. ad xij. vel xv. decorticata & trita cum ovo sorbili assumantur, κατὰ πόδα violentissimè ac in momento purgant; unde propter hanc vehementiam & violentiam vix adhibentur. Propinantur iis, qui opus habent vomitorio violento, quando hauserunt philtrum; iis quoque, qui per veneficium aliquid interiùs assumpserunt, per vomitum denique excludendum. Et quidem, si fortiter purgare debent, masticentur benè; qui verò vomitum magis desiderant, integra deglutiant.

Aliàs cataputia & ad vesicatoria refertur. Folia quoque trita cum lacte bubulo, adhibentur, ubi scopus est locum depilem reddere, ita, ut posthac nunquam crescant pili.

Succus seu *lac* hoc *inspissatum* violentissimè purgat serum, & nulli scammonio aut lacti esulino cedit; ex quo tamen lacte inspissato cum tinctura tartari *Extractum* seu *Essentia* mitior parari potest.

COLOCYNTHIS.

Colocynthis Arabibus dicitur *Handal*, unde præposito articulo *al* vocantur Trochisci & Extractum alhandal. Est *Cucurbita* quędam *sylvestris*, & inter purgantia validiora, nobisque magis convenientia, cum scammonio recensetur, atque rex quasi primus purgantium; cui Elleborus niger, pro Triumviratu contendens, advenit.

Officinis subministrat Fructum seu Pomum, qui propter frigiditatem climatis non provenit apud nos; sed ex Ægypto adfertur, ubi repit per terram sarmentis longis, sicut apud nos cucurbitæ, *foliis amplis & lanuginosis*.

Sunt amarissimi saporis, in quo consistit vis laxativa. Pulpa serum resolvit, succos concretos, & foras evacuat. Vis ejus consistit ferè in resina per quam viscida, cum intensissimo amarore conjuncta; unde non tantummodo pertinaci adhæsu tormina gravissima ciet, sed præterea vi alterativâ, attenuativâ & colliquafectivâ etiam viscidissimorum contentorum, insigniter pollet; hinc ad pituitam vitream, crassam & viscidissimã expurgandam, imprimis in incrustatione stomachi à pituita acida, nil melius est quàm remedia ex colocynthide. Et cùm colliquatas sordes sub forma mucosa ferè soleat evacuare, propterea inter phlegmagoga seu pituitam evacuantia primaria censetur; & ferè salutem in casibus, ubi viscidus & conglutinosus mucus peccare solet; unde in affectibus chronicis contumacioribus, v. g. Epilepsia, febribus intermittentibus, & in specie in colica pituitosa, in atrocioribus abdominis torminibus, egregiè convenit. In lue Venerea multum commendatur, & dixit *HELMONTIUS*; se melius velle curare per colocynthidem luem veneream, quàm per omnia decocta lignorum, modò sit legitimè correcta, & venenum laxativum sufficienter castigatum; imò acrimonia ejus innuit, sub ista vi laxativa venenosa latere singularem medicinam pro fomite morboso tollendo; sicut & *HELMONTIUS* colocynthidem pro alterante insigni habet in morbis chronicis, dummodo vis ejus virulenta laxans dematur. Pro usu autem in lue venerea, tanquam remedium crudum,

crudum, non tamen contemnendum, quidam recipiunt pomum dimidium colocynthidos, pro viribus ægri & varietate circumstantiarum, macerant per noctem in vino in vitro clauso, manè clarum per declinationem sine expressione effundunt, quod ipsum æger, qui aerem frigidum vitare debet, calidè bibat; & quinquies vel sexies assumptum luem veneream curare dicitur. Nullum enim datur remedium, quod venenum Venereum à remotis partibus adeò solet revellere, quam colocynthis: unde dixit *Helmontius*, quod in lue Venerea plus exsiccet unâ die, quàm decoctum sarsæparillæ, aut lignorum per tres septimanas. Præterea tamen, ut illam corrigant, brodium vel juscutum ex lactuca, portulaca, endivia, &c. aliquot post assumptionem dicti infusi horis præscribunt, & cibum per totum illum diem interdicunt, hocque aliquoties iterato luem Veneream curari posse, perhibent. In affectibus menstruationum fœminarum, ut hemicraniis, & pellendo fœtu mortuo, primatum obtinet: vid. TIMÆUS *in Consil. & Epist.* Aliàs in arthritide præprimis & malo ischiadico multum commendatur. ZACUTUS LUSITANUS *L. 3. Hist. 30. & 31.* exempla habet curati mali ischiadici per usum colocynthidos.

In omnibus his, pro alterativo & evacuativo simul, inservire potest, præsertim ad expurgandam ex intestinis pituitam vitream est convenientissima. In substantia à quibusdam ad grana 6. usurpatur; sed validissimè purgat, & cum dolore ac gravibus symptomatibus: est enim simplex unum ex vehementissimis & malignis, unde ea, quæ agarici & turpethi vim eluserunt excrementa, convenienter per colocynthidem possunt expurgari: nihilominus si dimidium salis tartari addatur, nil ferè purgat.

Difficilis autem est pulverisationis, nisi à seminibus repurgatum misceatur cum partibus duabus, vel ana, vel dimidio sacchari, & invicem probè in mortario contundantur; aliàs non potest terri & pulverisari: vel forfice minutissimè concisa, cum pauco gummi Arabici vel tragacanthi & aquæ rosarum vel vini impastetur, & blandè exsiccetur; tunc fit aspera & discontinuatur, sicque longè faciliùs pulverisatur. Sed cùm periculosus sit ejus usus, facilè additione aliquot granorum salis tartari mitigari, & quando placet, adhiberi potest.

Externè Decoctum colocynthidis in lixivio cum absinthio & similibus adhibetur contra tineas capillorum, vermes & pediculos, dum in eodem lavatur caput, omnes vermes enecat, ut cesset infestatio eorum: id quod præstat decoctum imprimis seminis, quod etiam à quibusdam habetur pro purgante. In mensium defectibus pro pellendo fœtu mortuo, item in secundinis, in lochiis provocandis decoctum colocynthidis TIMÆUS, tàm in forma suffitus, quàm in forma insessus aut injectionis, aliisve modis adhibitum commendat: Conf. TIMÆUS *in Cas. L. 4. Cas. 9. pag. 207.* item *Cas. 34. pag. 233. & in Epist. l. 3. Epist. 40.* Aliàs pulpa à ℈j. vel ʒß. ad ʒj. clysteribus incoquitur pro fortiori alvi stimulo in affectibus somnolentis, imprimis in apoplexia, cum aliis specificis. Ligata autem tunc temporis sit necessum est in petia; nisi enim hoc fieret, solet adhærere intestinis, eaque exulcerare, monente LOBELIO in Observationibus: quod benè observandum; nam hac in parte multum errant communiter Practici.

Interim, quoniam cum malignitate insigni est conjuncta, de qua vid. SALMUTH *C. 3. Obs. 2.* uti etiam simile exemplum habet PLATERUS *L. 3. Obs. p. 805.* adeo ut cum nausea, syncope, lipothymia, & similibus evacuet, per se raro usurpatur, nisi in robustioribus intestinis; sed saltem stimuli loco aliis purgantibus addi solet.

Ut ergo tutiùs & jucundiùs in usum vocari possit, modis variis corrigitur; quæ correctio consistit in viscidæ resinæ attenuatione, & hostilis amaroris mitigatione: quibus ritè correctis, loco veneni laxativi egregium alterans, resolvens & menstruis deficientibus conveniens medicamentum haberi potest. Obtinemus hoc ipsum optimè per alcalia; Acida enim castrant, non corrigunt colocynthidem, Alcalia verò tàm fixa, quàm volatilia, hìc optimè conveniunt. Pro correctione veteres addidere oleum commune, nec absurde adeò; cùm hoc obtundat ejus aculeos: tamen superficialis est hæc correctio. RIVERIUS & FREITAGIUS *Auror. Med. pag. 336.* instituunt correctionem infusione in urinam; sic enim ita corrigitur, ut amaritudinem maximè deponat, & remedium insipidum evadat, simulque vehementia & virulentia ita infringitur, ut ad ʒj. tutò possit exhiberi: id quod testantur omnes ferè Practici: Videatur imprimis RIVERIUS *L. 1. Praxeos cap. 15.* Sed cùm nauseosum quibusdam videatur hoc corrigens, meliori modo corrigitur colocynthis per spiritum roris Majalis. Alii correctionem minus artificiosam instituunt per macerationem in aquæ & vini Rhenani partibus æqualibus, vel in sero lactis, & sic deponit multum de amarore & venenositate: sed necessum est, ut putrescat, & per longum tempus stet in balneo, additis plantis aromaticis, mentha, & similibus; sicque multum conducit in mensibus ciendis, & est potens remedium. Alii aliâ ratione corrigunt, blandis acidis scilicet, v.g. aceto, spiritu mellis, aut vino, quod virulentiam non nihil coercet, si infundantur poma. Potentiùs corrigitur malignitas purgativa colocynthidos aceto, cum arcano tartari impraegnato: vis enim maligna consistit in sale volatili acri & penetrante, à qua etiam suam habet amaritiem; unde necesse est, ut istâ debitè correctâ & sapor talis corrigatur. Optima verò correctio fit cum sale tartari, quod cum pomo colocynthidis digestum omnem amarorem extrahit, & texturam viscidam promptè corrigit, atque aurei coloris liquorem dat, inspissandum, & cum spiritu vini in tincturam blandè amaricantem extrahendum, quæ etiam pro lubitu in Extractum satis tutum & mite redigi potest: Pulpa candida manet in fundo, quæ insipida est, ut devorari citra amarorem possit; sal verò tartari inspissatur, cumque spiritu vini elicitur tinctura blandè amaricans, cujus ʒj. propinata suaviter κάτω laxat.

Præstat tandem hoc etiam Arcanum tartari, conveniens ejus corrigens.

Quoad *Præparata*, *Trochiscorum albandal descriptionem* videbitis in ZWELFERO & aliis Dispensatoriis: alii decoquunt colocynthidem, decoctam inspissant, & addunt panem triticeum pro trochiscis formandis; vel possunt fieri fortiores, si loco panis triticei ipse colocynthidis pulvis correctus addatur.

Infunduntur in vinum, commodissimè in spiritum vini probè tartarisatum; vel hujus loco in tincturam tartari mediocrem, & paratur *Extractum*, quod postmodum ad granum unum vel alterum additur aliis purgantibus, præsertim pilulari in forma loco stimuli in gonorrhœa virulenta.

Potest etiam *Vinum cholagogum* fieri, si ℈j. trochiscorum alhandal bulliat in vino Rhenano, & filtratura postmodum exhibeatur pro potu laxativo.

AUTOR noster mentionem facit *spiritus vitę aurei Rulandi*, qui nihil aliud est, quàm spiritus vini, cui trochisci alhandal infusi: vid. *in Thesauro & Practicis ejusdem.* Meliùs paratur, si recipiatur spiritus vini tartarisatus, ut virulentia corrigatur. Spiritus hic ad ʒij. usurpatus purgat fortiter.

Ipsa Colocynthis si extrahatur cum spiritu vini, dat *resinam*, quæ potens remedium, & substituitur loco Extracti trochiscorum alhandal, de quo vid. ZWELFFERUS *in Pharm. Reg. pag. 75.* Potest etiam fermentari cum succo pomorum.

FABER *in Myrothec. Spagyr. l. 2. cap. 29.* docet parare *Quintam Essentiam* ex Colocynthide, quæ est egregium remedium, & purgans non inelegans.

Poma Colocynthidos si macerentur in aqua, & per vesicam destillentur, dant simul *Oleum*, cujus gutt. una vel altera umbilico illita sufficienter purgat per inferiora.

Prostat etiam in officinis *Oleum diacolocynthidis* Quercetani per coctionem paratum, quod non adeò est nocivum intestinis, quæ colocynthis aliàs corrodere & exulcerare solet. Adhibetur pro inunctione suppositoriorum, ut feliciùs operentur: additurque etiam clysmatibus pro fortiori alvi stimulo. Inungitur umbilico pro pellendis vermibus & lumbricis, vel solum, vel cum aloë & felle taurino, instar unguenti mixtum.

De *seminibus* referunt quidam, quod etiam laxativa sint, sed mitiora, ita ut LOBELIUS testetur, se illa in majori dosi, quàm colocynthidem ipsam, exhibuisse, & purgationem meliorem, utiliorem & minimè molestam sensisse. Ex his FREITAGIUS parat *Extractum purgans compositum*, ex ℥iv. *semin. colocynthidos* ℥ij. *aloes*, & ℥j. *scammonii*, cum spiritus vini ℔j. quod cum aliis elegans purgans à ℈ß. ad gr. xiij.

COLUTEA VESICARIA.

Colutea Vesicaria, Germanis Welsche Linsen, Colutea dicitur à colore florum luteo; Vesicaria verò à vesicis, quas repræsentat. Officinas non ingreditur. Sunt tamen qui putant, folia ejus foliis sennæ posse substitui, unde non nullis falsa folia sennæ dicuntur. BARTHOLINUS refert *in Epistolis suis*, quod in obsidione Haffniensi horum duplam dosin receperint, & eundem cum foliis sennæ effectum habuerint. Cum igitur non tantùm figura externa foliorum foliis sennæ respondeat, sed & exemplo res sit confirmata, omninò illorum defectu hæc substitui possunt. Quantum verò in specie plantæ differant colutea & senna, optimè explicat JUNGIUS *in Doxoscop. Phys. P. 2. Sect. 3. cap. 17. pag. 225.*

EBULUS.

De *Ebulo* cum nihil inter alterantia sit dictum, hìc aliquid monendum. Aliàs vocatur *Chamæacte*, i. e. *parva sambucus*, vel *sambucus fruticosa*, quod quoad speciem & figuram conveniat ferè cum sambuco, & non nisi maioris & minoris ratione differunt; Ebulus enim est humilior & fructicosior.

Cum igitur formam, quam externè gerit, similem sambuco obtineat, *internè* cum illa quoad facultates, & quæ dici possunt de sambuco, etiam intelligenda venient de ebulo, nisi quod sambucus sit calidior, acrior, & fortiùs purget quàm ebulus. Nihilominus inter purgantia non ultimum obtinet locum ebuli cortex, & acini seu semina baccarum: reliqua, ut folia & flores, alterant, egregiè discutiunt, emolliunt, anodyna sunt.

Cortex interior, præsertim radicis, saporis est amaricantis, odoris ingrati, qui consistit in sale volatili acri, particulis sulphureis & viscosis immerso; unde potenter purgat phlegmata aquosa in hydropicis; deinde etiam lympham acidam & acrem, vellicantem partes nervosas

vosas circa articulos; adeoque in affectibus arthriticis à lympha acri commendatur pro purgante, & in genere in omnibus morbis, ubi est serosa colluvies, non inutiliter præscribitur. Cortex ergò pro scopo purgandi præscribitur in infuso vel vino, (quod quidem violentius est,) aut decocto quod mitiùs agit: vel solum, vel unà cum aliis: cujus dosis in infuso solet esse ad ℥iij. vel ℥ß.

Externè cortex recens coquitur in oleo veteri vel lini, additur succus expressus corticis ad imprægnationem olei, ebulliat, post exprimatur: Optimum hinc est remedium contra ambustiones.

Acini potenter evacuant aquam & serum seu lympham copiosam in hydropicis, & in arthriticis partes nervosas vellicantem.

Succus baccarum ab ℥j. ad ℥ij. propinatus purgat per inferiora in hydropicis, & simul per vomitum, si præprimis ex corticibus proliciatur.

Aquam destillatam ex sambuci aut ebuli radice commendat AUTOR: QUERCETANUS *in Pharmacop.* habet *aquam destillatam purgantem ex baccis corticibusque ebuli & sambuci.* Disceptant autem inter se Chymici: *An ex purgantibus possint haberi aquæ & spiritus purgantes?* Negant hi, affirmant illi; sed neutrum universaliter dici potest: sunt enim quæ dant aquam purgantem, sunt etiam, quæ nullam dant: Ergo de uno saltem hoc verum est, non de omni.

Aliàs *ex semine ebuli & semine sambuci, Oleum* fit per expressionem, quod est egregium vomitorium. Laudatur præsertim à quibusdam pro philtro propinato. *Dosis* ʒj. ad ʒiß. in cerevisia tepida. Externè illinitur umbilico & ventriculo pro laxatione alvi. Virtutes *Arcani Chamaacles Clossæi* satis expressæ sunt ab AUTORE.

Quod attinet *virtutes* alterandi *in floribus & foliis ebuli*, est vis diaphoretica, sicuti etiam in foliis & floribus sambuci, dum movent sudorem potenter: vid. AUTOR *in Classe* 1. ubi *de Alterantibus primariis.* Ex spiritu ebuli proprio, digesto super grana ebuli, fit tinctura, vel *Essentia granorum ebuli*, quæ est elegans remedium in curanda suffocatione uterina; non minus etiam tinctura *granorum sambuci.*

Prostat quibusdam in locis *Extractum* corticis interioris cum spiritu vini, quod à ℈ß. ad ℈j. humores serosos educit.

Sequitur, ratione ordinis alphabetici,

ELLEBORINE SYLVESTRIS LATIFOLIA.

ELleborine *sylvestris latifolia*, Germanis *unser Frauen Schue*, id est Calceus Mariæ, dicitur; sed male; quia *calceolus Mariæ* longè aliis est: Est hic quidem species Helleborines, sed cum aliis non convenit. *Nostra Helleborine Helleboro albo cognata est*; sed nondum innotuit, quid & quantum valeat in usu Medico? an conspiret cum illo, nec ne?

ELLEBORUS NIGER.

HActenus *duo Ellebori genera*: *unum* vocatur *nigrum*, *alterum album*, de quo *in sequentibus*. *Niger Elleborus* à PARACELSO, (cui Helleborismi fuerunt in frequenti usu) vocatur *senior* & *Daura*; *albus* verò *junior*. Aliàs Elleborus niger *Veratrum* dicitur; ratio est ea, quod mentem vertat, quoniam in Maniacis & Melancholicis eam invertit; unde dicitur *caput Elleboro dignum*, id est insanum, quod corrigendum est per Elleborum capiti dicatum. Dicitur niger ratione radicis, quæ est nigra, & albus ratione radicis quæ alba, non ratione florum, qui in nigro sunt albi, in albo nigri.

Quatuor autem species Ellebori nigri nobis jam in promptu sunt:

1. Est *Elleborus niger legitimus*, seu *Veratrum nigrum flore roseo albo*, juxta MATTHIOLUM *Styriacus flore purpureo*. Paradoxa quidem videtur hæc de coloribus florum relatio: sciendum autem, quod flores hellebori nigri primùm albicantes post aliquot dies rubescant. Germanicè vocatur *Schwartze Niese-Wurtzel*, ab efficacia: Dicitur etiam *Christ-Wurtzel*, id est, radix Christi, quia circa Mensem Januarii aut festum Nativitatis Christi lætissimè floret ad Aprilem usque. Folia septem vel plura, ex parte crenata, circa caulem habet.
2. *Species* hellebori nigri est *hortense flore viridi rosarum in modum*, ut plurimum novem folia crenata habens.
3. *Helleboraster* seu *pseudohelleborus niger nostras adulterinus*, *domesticus*, *hortensis*, *flore ex flavo viridescente*.
4. *Helleborus Hippocratis flore luteo*, *Helleborine tenuifolia*, Helleborastum nigrum, &c. Buphthalmi potius species est.

Helleborus niger genuinus siliquas habet numero ut plurimum octo, semen oblongum continentes: radix nigra numerosis constans fibrillis, odore est gravis, sapore acris, amaricans & nauseosa: folia ejus sunt volatilissima, & si gustantur, acrimoniam habent insignem, morsicantem instar piperis; sunt enim acriora quàm folia plantarum antiscorbuticarum, piperitidis, nasturtii, cochleariæ, raphani rusticani &c.; quod cuilibet illa degustanti innotescet: si destillantur, prodit aqua similis saporis, ac habet ipsa planta; unde remanentia si calcinatur, parum vel nihil salis fixi continet, sal enim volatile acre adscendit alembicum, à quo aqua saporem habet acrem: vid. ZWELFFERUS *in Pharmac. August. pag.* 139. & *Pharm. Reg. pag.* 34. Vis ergò purgatrix ejus consistit in sale volatili acri, & per quàm penetranti, quod insimul, corrigit acidum præternaturale. Folia hæc cum saccharo PARACELSUS pro vita longa commendat, & *Balsamum salutis* exindè parare docet, cujus TACKIUS in se ipso experientiam fecit: vid. ejus *Chrysogonia*.

Folia apud nos rarò usurpantur, propter acrimoniam.

In usum vocatur tantum *Radix ellebori styriaci*, cujus colligendæ rationem habet AUTOR ex HEURNIO. Discrepant tamen, & sunt, qui dicunt colligendã esse mense Septembri Sole in Libra, vel mense Martio Sole in Ariete existente: Quidam colligunt mense Octobri cum enim floret rigorosissimã hyeme sub mediis nivibus, tempus autumnale illi est quasi vernum, & æstivum instar hyemalis; adeoque autumnali in maximo est vigore: perpetuã fronde viret. Sub collectione autẽ ejus probè observetur, ne cõfundatur cum radice Aconiti, radicibus Elleborinis non absimili, quæ quoque in iisdem provenit montibus, & maligna est ac venenosa, & cum maximo ægri detrimento ac nocumento conjuncta: & quidem pręcęteris vid. de aconito HILDANUS *in Epist. p.* 974. & ZWELFFERUS *Pharm. Reg. pag.* 75.

Radix est nobile purgans, & pharmaca recondita habet: unde dicitur *secundus Rex medicaminum purgantium*, sicuti colocynthis *primus* vocatur, propter egregiam & fortem vim purgantem: item sunt, qui dicunt, quod nihil adeò sit salutare humano generi sub luna, quàm elleborus niger. Contrarium dicitur de brutis, quæ jugulantur ab Elleboro nigro, teste MATTHIOLO. PARACELSUS præfert omnibus aliis simplicibus purgantibus, & dicit, quod non melior radix elleboro nigro, quoniam curet quatuor morbos principales; qui ipsi sunt, podagra, hydrops, epilepsia & apoplexia, & quorum sub vexilla, tanquam sub summa genera, reliquorum morborum cohortes coercet. Dicatur enim capiti in epilepsia, apoplexia, vertigine, paralysi, &c. in specie in affectibus chronicis, genus nervosum & caput affligentibus, indeque tam mentem turbantibus, quàm morbos convulsivos inferentibus; adeoque Systemati nervoso convenit, & causis morborum partium nervosarum occasionalibus confert; indeque melancholicis, affectibus cutaneis, scabie ferina, ulceribus partium internarum, pro fomite interno corrigendo & eliminando, egregium est. Sanè inter ea, quæ humorem sic dictum melancholicum veterum, id est crassum, viscidum, ac acidum evacuant, est præcipuum Elleborus niger, imprimis cùm præter vim purgantem, in dictis affectibus etiam singularem vim alterativam appropriatam, saporum morbosorum correctivam, & hinc massæ sanguineæ, ac viscerum in ventre emendativam, obtineat; adeò ut sint qui dicunt: quod si elleborus niger per fermentationem imprimis alteretur, & dematur ipsi malignitas & venenum laxativum, fiat magnum remedium specificum in morbis cephalicis, & confortativum capitis: conferatur hic *specificum Melampodii non purgans* pro Melancholicis, quod recenset VELSCHIUS *in Hecat.* 2. *num.* 20. *pag.* 11. Certum aliàs est, quod acuat ingenium, & spiritus roboret, hominesque hilares atque promptos reddat; id quod experientiã propriã confirmat GESNERUS *Epist. pag.* 13. Et certum est, quod imprimis PARACELSUS multum tribuat Elleboro nigro ad prolongandam vitam; unde vocatur etiam *Thesaurus vitæ*. Ad insaniam præstantissimum vocatur Alexepharmacum à *Zacuto Lusitano L.* 2. *Hist.* 29. Sicut & ellebori nigri ope, unà tamen cum aliis, aliquot hydropicos curatos fuisse ab EZLERO, constat. A MATTHIOLO Dilutum seu infusum ellebori nigri *specificum purgans* vocatur *quartanarium*: dicit namque, quod nulli propinaverit, qui non unâ alterâve purgatione fuerit curatus: vid. MATTHIOLUS *Comm. in Dioscor.* Et DEODATUS dicit: vim specificam elleboro nigro inesse educendi omne id, quod sanguini permistum, aut eundem corrumpit; & rectè dici *Fugam dæmonum*, eò quod succos, mentes turbantes, expellat in quibus succis esse dicitur balneum & stabulum diaboli, & inde nata deliria Melancholica exhauriat: de quo videbitis experientiam in FREITAGII *Aurora Med. capite de Elleboro*, ubi narrat exemplum curati per elleborum, qui quasi diabolo fuit obsessus, ex quo locutus; se coactum esse, inquiens, ut exeat, quoniam nidus suus sit destructus.

Dosin tam in substantia, quàm in infuso habet AUTOR. In infuso usurpatur præsertim cum senna, ut *suo loco videbitis*.

Externè convenit in usu sternutatorio; unde HELMONTIUS *Tr. Asthma & Tuss. §.* 65. præstantem pulverem sternutatorium exinde parat: dum

♃. *Rad. helleb. nigri*,
Sacchari, an. part. æqu.
M. f. *pulvis*.

Qui pro majori suavitate aliquot guttas *olei destillati caryophyllorum*, vel *cinnamomi*, vel *majoranæ*, irrorari potest.

In coryza optimus est; & longè tutiùs usurpatur, quàm Elleborus albus: item radix hujus hellebori fonticulo imposita non tantummodò acrimoniã suã excretionem fonticuli promovet, sed simul etiam corpus turbat, teste WALÆO *in M. M. pag.* 43.

Cæterum quoniam est vehemens remedium, ἄνω & κάτω violenter purgans, rarò, aut planè non, in substantia usurpatur, nisi priùs corrigatur aliquantisper. Testantur enim Observationes, quod Elleborus niger inducat convulsiones lethales: id quod quidam dicere volunt de Elleboro albo tantùm, HIPPOCRATI usitato: Verùm enim verò prostant etiam exempla de Elleboro nigro: Sic HILDANUS *in C. Epist. pag.* 914. refert, quod quidam princeps

per

per Extractum ellebori nigri pro purgante fuerit interfectus: item quod mulier cum extracto ellebori nigri purgata intra sex horas sit mortua; sicut etiam du *HAMEL Tr. de aff. corp.* refert, radicem hanc fonticulo applicatam, purgationem per superiora & inferiora excitasse. Ut ergò malignitas præcaveatur, propterea præparatur, & quidem cum vino hoc modo:

♃. *Radices ellebori nigri justo tempore collectas.*

Macerentur in vino malvatico, exsiccentur in sole vel alio calore, exemptis tamen primùm interaneis seu medulla, quod ter est repetendum; tunc pulverisanda radix, & vitro indenda: huic superfundendus *succus rosarum pallidarum*, & in sole vel alio calore, vel furno siccanda radix, quod iterum ter repetendum, tandem radix sicca denuò pulverisanda & servanda.

Dosis est à ℈ß. ad ℈j.

Vinum cydoniorum à multis dicitur specificum corrigens Ellebori nigri, quod etiam confirmat ZWELFFERUS *in Pharm. Reg. pag.* 35.

Præparatio Ellebori nigri per pomum assatum, quam refert *AUTOR*, fuit *FONSECÆ* secretum, qui recipit pomum, imprimis dulce, & per hoc transigit fibras hellebori nigri, cumque illis sub cineribus assavit, deinceps extraxit radiculas, & pomum ita coctum propinavit melancholicis, quos suaviter purgavit; uti & aliis, quibus opus fuit Elleborismo.

Aliàs per ea quoque corrigitur, quæ in genere de purgantibus commendata sunt, imprimis per acida, quibus tamen castratur; quia partim sal volatile evocatur & figitur, partim in aceto macerando virtus ejus optima extrahitur. Per alcalia tamen ita corrigitur, ut si sero lactis, vel aquæ destillatæ seri lactis cum sale tartari impregnatæ, infundatur, insigniter cicuratur Elleborus. Si verò acida placeant, ad imitationem *HARTMANNI in Praxi Chymiatr. pag.* 17. recipiatur phlegma vitrioli, vel phlegma aut spiritus vitrioli addatur sero lactis, qua mixtura irrorentur radices Ellebori nigri. Vbi tamen notandum, quod acida nimis castrent eum, ut in majori dosi usurpetur; quò plus enim spiritu acidulatum fuerit phlegma, eò minus evacuat; nam acidum figit sal purgans, & vim deleteriam: & quo dilutius, minor dosis præscribitur; contrà quò minus fuit acidulatum, eò magis purgabit in tali dosi. Qui mitiùs corrigunt, præferunt succum cydoniorum infusum radicibus ellebori, sicque maceratæ corriguntur pro ulteriori usu.

Pro decoctis autem & infusis, indeque paratis Extractis, item nodulis, in morbis hypochondriacis, Melancholicis, quartana, affectibus capitis, catarrhalibus, aliisque chronicis, item in affectibus cutaneis externis, scabie, serpiginibus, (vid. *HILDANUS loco allegato*,) recipienda est radix cruda, acri sale volatili insigniter turgida, non verò, prout communiter fit, præparata. Eligatur pro infuso radix recens vel potius radiculæ fibrosæ, rejectis partibus lignosis, quæ fibrillæ, quia maximam partem substantiâ corticali constant, virtute medicamentosa copiosiùs ditatæ sunt; sicut in toto vegetabilium regno cortex duplo plus, quàm medulla lignosa, virtutis obtinet. Menstruam sit aqua. Elegantissimum autem infusum fit cum vino Neccarino, vel Mosatellino, quod propinatur à ℥j. ad ℥ß. Pro scorbuto infusio in sero lactis probè depurato facienda est, addendo parum salis tartari, & egregium sic laxativum per epicrasin habetur.

Huc pertinet etiam aqua hellebori nigri destillata, quam sufficienter purgare asserunt, non tantummodo quæ ex helleboro recenti paratur ad imitationem *BORRICHII in Hermet. sapient. pag.* 341. sed recipiunt etiam *Rad. elleb. nigri* ℔j.

infundunt

Vini Mens. iv.

unà cum *semine anisi & fœniculi*, ceu corrigentibus: deinde per Balneum Mariæ, vel Balneum Vaporosum destillant aquam: cujus cochlear unum, vel alterum pro corpore evacuando propinatur.

Non contrariatur hìc *ZWELFFERUS in Pharmac. Reg. pag.* 35. 76. & 206. Volatiles enim admodum sunt particulæ medicamentosæ, præsertim salinæ hellebori nigri; unde non tantummodò destillata ejus acre admodum sapiunt, sed etiam in cineribus ejus nullum sal fixum remanet. Conf. *ZWELFFERUS in Pharmac. Reg. pag.* 34. & 76. item in *Animadv. in Pharm. Augustan. pag.* 139.

Extractum ejus variè paratur, tam cum spiritu vini, quàm menstruo aqueo. Quidam extrahunt Elleborum nigrum cum phlegmate vitrioli acido, vel solo, vel acuato cum spiritu proprio aliquantisper: Extractum inspissant in consistentiam mellis. Sed non habebitur Extractum purgans; quia propter aciditatem vi medicamentosâ purgans castratur, quod tamen maniacis convenit. Elegantior modus videtur *BARTHOLETI*, qui in *Encyclop. pag.* 417. radices Ellebori nigri debito tempore collectas aceto impregnatas solet extrahere per serum lactis caprinum, & postea extractionis evaporatæ ℔j. admiscet ℥ß. spiritus vitrioli.

Deinde extrahitur etiam cum spiritu vini, vel cum spiritu anisi, uti *AUTOR in Nota ex HEURNIO & WECKERO* dicit: nam notum est, quod aqua anisi sit appropriatum corrigens Ellebori albi; adeo ut HIPPOCRATI fuerit in usu, qui semper cum Elleboro nigro propinavit anisum, tanquam proprium correctivum. Utrasque verò extractiones, qui conjungunt, totam vim Ellebori nigri concentratam possident:

♃. *Rad. elleb. nigri Styriac.*

℔j.

infundatur in

Spiritus vini tartaris. q. s.

Stent in Balneo Mariæ

per diem & noctem, filtretur cum forti expressione; à filtrato liquore abstrahatur *spiritus vini* & remanet Extractum: Extractæ hæ cum spiritu vini radices coquantur quatuor ollis aquæ ad dimidietatem; posteà benè exprimantur. Decoctum expressum cum album. ovi clarificetur, colatura evaporetur ad consistentiam mellis, addendo primùm cum spiritu vini paratum Extractum: evaporentur leniter, & Extractum servetur usui. Semper sub decoctione aliquid salis tartari, vel olei ejus per deliq. addendum est.

Cæterùm, quia extractiones istæ cum spiritu vini, spiritu anisi, & similibus, paulò acriores sint, etiam nonnisi fortioribus subjectis, aut ubi penetrantius requiritur remedium, conveniunt: nam acria potiùs intendunt malignitatem, quàm quod illam corrigant, cùm illa ipsa consistat in sale volatili acri: Propterea potius extractiones cum menstruis aquosis eligantur; nam præparationes, quæ fiunt per aquas puras, fiunt puriores, & operantur mitiùs, quàm quæ per menstrua acriora, qualia sunt spiritus vini &c. Præ cæteris extrahatur cum vino Rhenano, ut sic ab acido & tartareo vinoso simul nonnihil castigetur Helleborus: Extractio inspissetur ad debitam Extracti consistentiam. Loco vini etiam aquâ simplici, cum sale tartari acuatâ, paranda est. Aliis radicem Hellebori in vino Rhenano infundere placet, sub digestione sal tartari addendo, & quidem non ineptè: sic enim fit quasi sal essentiale seu terra foliata tartari, quæ sub digestione radicem hanc optimè corrigit. Hinc hoc Extractum cum vino ita paratum est instar binorum modò insinuatorum.

Optimè autem secundùm *ZWELFFERUM* paratur cum sola aqua simplici per decoctionem: Decoctum inspissatur in consistentiam Rob, quod ulteriùs extrahatur per spiritum vini tartarisatum, & sic fit Essentia Hellebori nigri purgans, & per spiritus vini abstractionem Extractum egregium: Vid. *Animadv. in Pharmac. Aug. pag.* 139. & *Pharmac. Reg. pag.* 76.

Gedanenses duobus modis *Extractionem belleborinam* parare solent. Primò infundunt *pulverisatum* cum *sero Lactis destillato*, addendo *sal tartari albissimum* quantitate sufficienti. Secundo modo infundunt *radices* in *sero lactis* cum *spiritu vitrioli non dephlegmato*, & utroque modo Extractum correctum obtinent.

Dosis Extracti hellebori nigri est à ℈ß. vel gr. xv. ad ℈j. vel gr. xxv. ad summum, in omnibus affectibus in quibus commendatur aliàs Elleborus niger. Utendi modus ejus est in forma pilulari, addendo stimulum, vel ex scammonio vel ex Colocynthide. Formula potest esse talis:

♃. *Extr. belleb. nigr.* ℈j.

Martis è sul. præp. gr. xij.

Trocb. alband. gr. ij.

cum *Essentia fumariæ comp.* f. *pilulæ minores* pro melancholicis hypochondriacis.

Additur aliis quoque pilulis, e. g. tartareis *Quercetani*, item pilulis de ammoniaco; v. g.

♃. *Mass. pilul. de amm.* vel *tartarear. Querc.* gr. xv.

Extr. Elleb. nigr. gr. v. (plus minusve, prout basis est vel fortis, vel debilis:)

potest addi

Extr. martis ℈ß. vel gr. xv.

Scamm. sulphurati (pro stimulo) gr. ij.

(vel *Extract. trochisc. alband.* gr. j.)

In scabie egregium est hoc Extractum, imprimis misceatur cum Mercurio dulci in tali formula:

♃. *Extr. elleb. nigri*,

Mercurii dulc. an. ℈ß. ad gr. xv.

Extract. troch. alband. gr. j.

cum quantitate sufficiente *Essentię fumariæ* f. pilulę: quę conveniunt in scabie ferina, Epilepsia habituali, in affectibus apoplecticis ad præcavendum recidivam, & Gonorrhœa virulenta, uti & incipiente morbo Gallico, in quo Elleborus niger cum Mercurio dulci utramque facit paginam. Item in febribus intermittentibus primas vias à sordibus inde latitantibus evacuat, & quidem in quartana confirmata; sed mox ante paroxysmum propinetur.

Quod etiam Extractum ellebori nigri prosit ad prolongandum vitam, vid. in *BARTHOLINO cent.* 5. *obs.* 28. Quod si tamen in forma liquida desideretur, ita præscribatur in dictis casibus:

♃. *Aquæ menthę* ℥i.

Extr. belleb. nigr. ℈i.

Trocb. alband. gr. i.

Ess. martis liquid. ℥ß.

Syr. de pom. Reg. Sabor. ℥ß. M.

Plura præparata ex Helleboro qui cupit, vid. THIERMATER *in Consil. Lib.* 1. *pag.* 66. *& sequentibus.*

De balsamo Elleborino, qui multum commendatur ad prolongandam vitam, vid. PENOTUS *Tract. de Medicam. pag.* 485. qui illud valdè laudat, & dicit expressè: quendam Decanum ex illius usu usque ad 186. ætatis annum vitam protraxisse, ut illi mortuo tale fuerit positum Epitaphium:

Hic iacet edentulus canus atque Decanus,
Rursus dentescit, nigrescit, & requiescit.

Præterea CLAUD. DEODATUS *Lib.* 3. *Panth. Hygiastici pag.* 52. habet *Balsamum senectutis Paracelsi*, paratum ex decocto ellebori nigri certo modo præparato, item *Thesaur. Vitæ ejusdem.* FABER *Lib.* 4. *Myrothec. spagyr. cap.* 17. habet oleum Ellebori nigri purgans, præparatum ex radice sicca per destillationem per descensum, in quo, dicit, consistere curam catarrhi perfectissimam. HILDANUS *in Epist. pag.* 974. habet *Crystallos Ellebori nigri purgantes* ex DEODATO, quæ etiam videri possunt in FABRI *Mirothec. spagyr. Lib.* 2. *cap.* 5.

Syrupi Elleborati elegantissima & efficacissima sunt remedia. Per extractionem cum menstruis aqueis vel vinosis parati, & loco inspissationis in syrupum redigi possunt, ad imitationem ZWELFFERI *Pharmac. Reg. pag.* 34. vel ad imitationem *Cnoffelii*; de quo vid. *M. A. N. C.* Ann. 6. & 7.

ELLEBORUS ALBUS.

Elleborus albus, seu junior *Paracelsi flore est subatro. Radix* frequentissimè in usu fuit HIPPOCRATI & veteribus, quia robustissima eorum corpora illum perferre potuerunt; apud nos verò, propter summam virulentiam, rarissimè usurpatur, nisi in fortissimis subjectis; cum impetu enim per superiora & inferiora purgat, quicquid in corpore invenit, & in omnibus vehementior & violentior est præ Elleboro nigro. Dicitur insuper, quod recens imposita ventriculo, soleat vomitum ciere. Colligitur tempore verno, sole ingrediente signum tauri, vel sub ortu solis in incremento lunæ in signo leonis vel capricorni.

Purgat egregiè phlegmata crassa & succos melancholicos; unde inter Melanagoga refertur vulgò, & non nisi in Melancholicis, Maniacis, furiosis, & aliis, qui non possunt curari cum antimonialibus, ad Elleborum album, tanquam ad ultimum refugium, devenimus. In mania sanè vomitus ex Elleboro albo est radix curandæ Maniæ, & propter vim alterativam cum vomitoria conjunctam, generosum simul Maniæ alterans: vid. *LINDANI Collegium in Hartmanni Praxin*: sicut & D. *MICHAELIS* per Essentiam ellebori albi curavit hìc virginem melancholicam, quæ à dæmone obsessa putabatur. Modus exhibendi est:

♃. *Rad. Elleb. albi* ʒß. ad ʒj.

Coquitur in *vino*, donec mollescat: exprimatur, vinum abjiciatur, & radix novo vino infundatur: ubi per noctem in loco tepido relictum, manè vel cum vel sine expressione transcoletur, & maniaco propinetur, prout mitius aut fortius haberi vult, sicque ut plurimum primâ vice cicuratur aliquantulum. Veteres, tempore imprimis HIPPOCRATIS, Elleborismo crebriùs usi sunt; unde natum proverbium: Elleboro indiget, seu caput Elleboro dignum. In nostro tamen climate cautiùs usurpandus, quia violentus est. Mulieri cuidam, materialistæ uxori, aliquando jubebam nodulum ex speciebus in officina sua obviis facere, quibus etiam ex aliis Elleborum nigrum addere jusseram: famulus verò ejusdem loco huius album recipit, me & herâ insciis: Mulier in vinum infundit, & vomitu adeò vehementi corripitur, ut etiam cruentus secutus fuerit: dolum statim subolfeci; unde interrogato famulo, etiam certus factus, utpote dicente, album esse melius: sed hera ejus noxam demum experta est.

Quod si tamen ritè corrigatur, ut saltim per inferiora purget, non simul per superiora, etiam in aliis affectibus usurpari poterit. Incorrecta enim vehementissimum est remedium, quod superius mortes & tragica solet excitare: vid. in M. A. N. C. *ann.* 2. *pag.* 279. *&* 280. item GEIGERUS *in Microcosmo hypochondriaco c.* 23. *pag.* 283. KIRCHERUS *in Musurg. cap.* 23. *pag.* 283. refert, maniacum convulsum interiisse ex haustu decocti ellebori albi: Adeò tragicum & generosum, simulque periculosum, est remedium Elleborus albus. Et digna sunt lectu, quæ habet MATTHIOLUS *in Comment. Dioscoridis*, quod Hispani ex Elleboro albo pararint præsentaneum venenum, quo illitæ sagittæ incontinenti enecant bestias: id quod se expertum esse dicit in gallis gallinaceis, quos tali sagitta læsit, ubi statim interempti sunt, utut interiùs sine noxa assumpserint. Ex quo multum inclarescit virtus, quâ operantur venena: & dicunt Hispani, non posse talia venena corrigi, nisi per succum cydoniorum, vel per mala cotonea aliquot devorata ab illis; cuidam tamen, cui elleborus albus per fraudem propinatus, castoreum ad ℈ij. pro Alexipharmaco fuit: vid. THONERUS *pag.* 227. Quod si ergò gravia eorundem symptomata sequatur, maturè à ℈j. ad ℈ij. cum Theriaca propinetur. *Forestus* L. 8. Obs. 44. pulvis florum nympheæ albæ proprium radicis hujus Ellebori albi esse dicit remedium; quod tamen minus probabile mihi videtur, sed potius castoreum peculiare alexipharmacum existimo cum THONERO *loco allegato*.

Externè sternutatoria solet ingredi, quæ reddit satis fortia. Mitius est HELMONTII, quod fit ex ana *sacchari & radicis ellebori nigri*: vid. *pag.* 298. *in Tract. Tussis & Asthma*, quodque in affectibus cerebri commendatur à RIVERIO *Lib.* 1. *Prax. cap.* 1. *pag.* 16. Utut autem usu interno radix sit adeò potens laxans, externè tamen cingulum ex foliis ellebori albi applicatum abdomini & circa regionem renum est experimentum singulare ad hæmorrhagias uteri & ani sistendas, uti hoc refert LINDANUS *in Praxi*, & HARTMANNUS *Praxi chymiatr. ubi de Hæmorrhagiis.*

Ut autem internè pro pluribus affectibus exhiberi queat, malignitas ejus cicuretur, aut corrigatur: quod fieri potest non tantummodo per acida, de quo vid. MYNSICHTIUS, sed etiam decoctione, & cautâ infusione cum vino. Modos videbitis *in Autore*. Præ cæteris tamen, ut tutus sit ejus usus in furiosis & maniacis, in quibus vitiosos, viscidos ac tenaces humores potenter revellit, sicut inde aliquot prostant exempla feliciter adhibiti ellebori albi in confirmatis Melancholicis & Maniacis affectibus, corrigitur hoc modo:

♃. *Radices ellebori albi, nigrore ratione à radice separato*:

Incisa in taleolas infundatur in *succum rosarum* tribus vicibus, semper iterum exsiccando; sic per succum rosarum elicitur maxima virulentiæ pars, ut ita à ʒj. vel ʒiß. ad ʒij. vel ʒiij. pro infuso in vino albo usurpari possit, quod dosi cochlear. j. per inferiora tantum purgat sine recremento.

Quin & cum sale essentiali tartari, seu sale tartari cum aceto impraegnato, corrigitur, quod infusum blandè evacuat supra & infrà. Lindanus præparat ita:

♃. *Rad. elleb. albi* ʒß. ad ʒj.

Coquit in vino, donec mollescat: radix ubi cocta est eximatur & abjiciatur vinum, quia nimis venenosum: radix in aliud vinum calidum infunditur, & relinquitur per noctem; secundâ autem vice coqui non debet, sed relinqui tantùm in loco calido: Tunc mane illud vinum vel sine expressione, si minus validum illud velimus; vel cum levi aut forti expressione, prout validissimum intendimus, adhibeatur.

Dosis hujus vini summa est ʒi.

Cum hoc repetitis vicibus mirè cicurati & mites redduntur maniaci.

Vinum Vomitorium HEURNII fuit expertum remedium in asthmate convulsivo & catarrho suffocativo, modò iterum in usum revocaretur. Nam in tali casu mirè convenit tale vomitorium. GESNERUS *Epist. pag.* 12. dicit, quod dederit suæ ancillæ cochlearia duo vini Malvatici, in quo radix ellebori albi cum aliis iam diu fuit macerata: unde illa post tres horas per vomitum plurimum materiæ excrementitiæ reiecit, cum perfrictione quadam extremorum quam sensit; aliàs satis tamen benè tulit, ut habet GESNERUS. Pertinet hoc infusum Ellebori albi in vino pro curandis Maniacis & quasi dæmoniacis, quod videbitis in Append. *M. A. N. C. ann.* 4. *pag.* 42.

EPITHYMUM.

Epithymum, Germ. *Thiem-Seyde*, est *cuscutæ* quædam *species* super Thymum crescens, de quo *supra*, ubi *de Cuscuta* egi.

Veteres inter blandè laxantia & diuretica retulerunt, & quando nitrosæ naturæ esse dicitur ab HOFFMANNO, vi abstersivâ cum aliis commodè usurpari potest, præsertim verò in chronicis morbis, ab acido vitioso natis, seu, ut veteres vocarunt, ab humore Melancholico natis affectibus, in usu esse solet. Raro tamen usurpatur hodierno tempore, & ferè in infuso, integra planta contusa cum aliis, & propterea est ordinarium ingrediens nodulorum purgantium vino infundendorum, ab ʒß. ad ʒvj. in affectibus hypochondriacis, splenecticis, & cutaneis scabiosis. Tantum præscribitur pro leni laxante in infuso: Nam non sustinet decoctionem, quia vis eius multâ decoctione avolat; & propterea quoque raro vel planè non est præscribenda in syrupis & apozematibus, quemadmodum rectè hoc monet FORESTUS *L.* 3. *Obs.* 32. In insania, epilepticis & vertiginosis affectibus, imprimis qui oriuntur per consensum splenis & hypochondriorum, est expertum remedium.

Præparatur ex hoc *syrupus*, qui tamen valdè est compositus; vid. *POTERIUS. spag. L.* 3. *pag.* 559.

ESULA.

Esula generale nomen & omnium Tithymalorum, qui inter plantas venenatas referri solent. Continent in se succum lacteum, qui inspissatus concretum simillimum scammonio præbet, ut etiam loco scammonii eo uti possimus, unde sæpè pro ipso scammonio venditari & adulterari solet. Malè quidam discrimen faciunt inter Tithymalum & esulam, cùm diversitate tantum patriæ vel loci differant. Est enim *Tithymalus Cupressinus*, vel *foliis pini*, vel *foliis linariæ*: item *major & minor*; quæ iterum *foliis oblongis & rotundis*: *Esula rotunda minor*, *Peplus* dicitur, ad differentiam Peplis, quæ duo inter se non cõfundenda. Vis earum consistit in acrimonia planè caustica, aut sale volatili penetrante adurente & quasi piperino, in quo omnes Esulæ conveniunt.

Radix

Radix, & præprimis *cortex radicis*, in officinis usitatus admodum acris est, & vehementer ac violenter purgat; unde magis rusticis, quàm dominis & aliis subtilis texturæ hominibus inservit; quare AUTOR, causticam virtutem describens & confirmans, *Rusticorum Rhabarbarum* vocat, utut cum Rhababaro non conveniat. Noxias ejus describit *Gabelchoverus* Cent. 1. cap. 37. & vidit ex ejus usu inordinato ardentem febrim excitatam; sicut & SCHENCKIUS *L. 3. Obs. de Cachexia* similiter meminit febris ardentis, ex usu esulæ præpostero, nisi vis caustica probè corrigatur; quia purgat per superiora & inferiora, simulque liquida corporis viscidiora plus minus chylosa incidit & colliquat, eaque sub forma liquaminum serosorum evacuat; quâ ratione inter hydragoga & phlegmagoga vulgò solet referri. Usurpatur internè in succis viscidis, ex esu lactis in ventriculo coagulati ortis, ac LINDANO fuit in usu, quando nautæ Belgæ biberunt lac, illique postmodum cerevisiam dulcem superinfuderunt, atque ita tales humores cumularunt. Et D. MICHAELIS puerulum cujusdam mercatoris, desperatâ alvi obstructione laborantem, curavit per esulam, postquam nihil profecerat etiam fortissimis purgantibus: dedit nimirum illi esulæ radicem pulverisatam, & successit exoptatissima alvi apertio, & æger fuit salvatus.

Dum autem est maligna, cautè est præparanda & corrigenda. More aliorum purgantium castratur per acida, corrigitur per Alcalia: Inter acida sunt succus citri, aurantiorum acidorum, & cydoniorum; in quibus radicis cortex per diem & noctem in aceto maceratur, exprimitur, & exsiccatur. Cortex hoc modo præparatus à ʒij. ad ʒiij. (plus minus tamen, quò plus vel minus correctus fuerit) vulgò vino infunditur. In infuso tamen cum vino, ubi paulò fortiùs agendum est, commodiùs cortex radicis non præparatus usurpari potest. Optima Correctio fit per alcalia, speciatim sal tartari: hinc sive in forma sicca, sive liquida usurpanda veniat, nunquam sine sale tartari propinanda: qui usus vid. in WILLISII *Pharm. Ration. P. 2. Sect. 2. cap. 3.* Rarò tamen usurpatur propter vehementiorem operandi modum; nec nisi intestinis durioribus ac alvo pertinaciori, præsertim in substantia, convenit. Nec usupatur nisi cum vel post usum ellebori frustraneum: Nam helleborus niger quod non attingit, ad illud accedit esula; sicut ubi Jalappa in Hydragogis non sufficit, ad Elaterium confugimus.

Optimum *Extractum* paratur, quod habet FREITAGIUS, si cortex per diem & noctem cum aceto, aut succo vel cydoniorum, vel aurantiorum, aut citri maceratus exprimatur, post exsiccatus cum aqua menthæ, cardui benedicti, vel absinthii, vel aliis, cum oleo tartari per deliquium vel sale tartari acuatis, immergatur, quæ postmodum inspissatur ad consistentiam mellis spissioris: sic optimum habemus Extractum purgans ex esula.

Sunt qui *Conservam* parant è floribus & foliis esulæ cum Saccharo; sed violentum est remedium: nisi enim addantur Corrigentia, nunquam tutò in usum est vocanda.

Fundunt esulæ lac causticum & acerrimum, quod tibiis affrictum easdem solet exulcerare, adeò ut impudentium etiam Mendicorum fraudi inserviat, qui hocce succo cutem sibimet exulcerant scabritiei specie; uti etiam videbitis in AUTORE *pag. 239.*

Lac hocce esulinum, seu Tithymali, leni calore inspissatum in quamplurimis refert faciem & essentiam scammonii, ut eric de hoc uberior dicendi occasio *sub scammonio*; quippe quod nihil aliud est, quàm tale lac inspissatum: unde lac cujusvis esulæ legitimè præparatum in locum scamnonii commodè substitui, & simile exinde purgans elici potest; quatenus cum spiritu vini extrahi, & cum aqua simplici emulsio laxativa fieri, & de cætero pariter atque scammonium tractari potest, saltem quod ferocior paulum, quia acrior, talis succus inspissatus erit.

Aliàs succus hic ob suam acrimoniam internè nullum habet usum, nisi quod externè pro scopo ulcerandi, utut rarò, exhibeatur.

FRANGULA.

FRangula aliàs dicitur *Alnus nigro baccifera*; cujus *Cortex interior* seu *liber* tantùm usurpatur. *Duplicem* enim habet *corticem*: *crassiorem*, & *teneriorem* seu *interiorem*: sed posterior tantum adhibetur, qui valdè purgat imprimis liquamina serosa, nunc per alvum, nunc per vomitum: si recens est, vomitum movet, & simul purgat per alvum; si siccatus, tantùm per alvum solet purgare. In hydrope autem imprimis usurpatur à robustioribus subjectis, in nodulis purgantibus vino infusis, à ʒiij. ad ʒvj. & ne noceat ventriculo, solent addere aromata, quæ noxas ejus emendant. Quidam corticem exsiccatum in substantia à ʒß. vel ʒj. ad ʒij. vel iij. exhibent. *Correctio* tamen fit commodissimè in aceto, acuato cum terra foliata tartari, ex quo Extractum fieri potest.

GRATIOLA.

GRatiola seu Gratia Dei, Germanis *Wild-Aurin*, confunditur sæpius cum *Lysimachia galericulata*. *Plantula* est *foliis acutis centaurio minori similis*, ad cujus species potiùs referenda videtur; unde *Centauroides* dicta.

Hæc ipsa etiam inter Purgantia hydragoga sic dicta refertur, & non sine ratione: ejus enim folia sapore suo amarissimo insignem habent vim abstergendi primas vias, & evacuandi quæcunque excrementa in corpore stabulantia, per inferiora; in dispositis tamen, etiam supra: unde & hydropicis imprimis commendatur, quibus serum ac lympham, à quibus oriuntur tumores dicti serosi & œdematosi, aliaque liquamina aquosa, copiosè satis educit: cujus rei exemplum nobis suministrat FREITAGIUS *in Aurora Medicorum*, quendam hydropicum ex scorbuto cum pulvere hujus gratiolæ curatum fuisse validâ per vomitum evacuatione. Sed non adeò violentum est purgans, neque correctione multâ indiget. *Utendi modus* est in infuso à ℥j. vel ℥ij. ad ℥iij. vel ʒß. Præter vim purgantem simul est alterativa, & specificè quoque exhibetur pro lumbricis enecandis, & ex intestinis, & ventriculo expellendis, formâ pulveris à ℈j. ad summum ʒß. rarò ad ʒj. adhibita. Commendat JOEL contra venena & febres.

Cæterum cùm gratiola, uti reliqua purgantia, inimica sit stomacho, & varia interdum symptomata inducere soleat; propterea sunt, qui pro correctione macerant in aceto, & exsiccant, hinc infundunt in lac, denique siccant, & in pulverem redigunt: quem à ℈j. ad ℈iv. propinant: sed vis purgans per acetum castratur, unde in tanta mole magis est nauseosa.

Conserva inde paratur cum sufficienti quantitate sacchari, quæ est vomitiva, & pro dictis affectibus usurpatur: vid. GRULING. *in Florileg. Dosis* variat, prout plus vel minus sacchari additur: nam ubi plus sacchari est admistum, augenda dosis; ubi minus, imminuatur, quod quilibet facilè videt. Imprimis tamen à ʒij. vel ʒiij. ad ℥ß. vel ʒvj. usque ad ℥j. usurpari potest pro scopo vomitorio. *Succus inspissatus*, quem habet AUTOR, à ℈j. ad ʒß. vel ʒj. vomitorium est insigne, & in febribus intermittentibus chronicis convenit, tàm vi alterante & correctivâ fermenti peregrini, quàm contenta præternaturalia primarum viarum evacuativâ.

Sunt qui faciunt *Extractum* cum spiritu vini: sed meliùs & rectiùs facit, qui extrahit cum vino Malvatico, vel sero lactis, vel cum aqua agrimoniæ. Fieri adhuc potest ex Gratiola *Magisterium* per præcipitationem: si scilicet recipiatur aqua fontana, acuatur oleo tartari per deliquium, & huic aquæ infundatur planta exsiccata & incisa, idque in loco calido, ut fiat extractio: Quod si jam sufficienter impregnata, cujus testis erit color, filtretur: filtrata aqua cum aqua solutionis aluminis calida præcipitetur: tandem decantetur aqua, & sic remanet magisterium gratiolæ. Quem modum parandi magisteria ex Vegetabilibus quibuscunque cum aqua aluminis per præcipitationem, invenit MYNSICHT, sicut hunc postea imitati sunt ROLFINCIUS & ZWELFFERUS. Verùm magisteria hæc parum valent; quia terrâ aluminis simul pricipitatâ adulterata sunt; quod probè notandum.

Quibusdam etiam *sal gratiolæ fixum* cineritium commendatur in hydrope, utut virtute purgativâ sit spoliatum.

H.

HERMODACTYLUS.

HErmodactylus verus seu *Colchici Ægyptiaci radix*, rarò prostat: *nostrates* autem loco ejusdem exhibent *Cholchici radicem albam* non venenatam: sunt enim *duæ* Colchicorum *species*, *malignum* unum, alterum *benignum*. Ad *Colchica maligna* pertinet *Colchicum vulgare autumnale flore albo*, ac *purpureo*, tam *simplici*, quàm *pleno*, Germanis *Zeitlose*. Dicitur Colchicum, quod in Cholchide reperiatur. Mirè hæc planta ratione temporis variat: verno enim tempore protrudit folia, æstivo tempore succedit fructus, autumno fert flores nudos absque foliis, unde & nonnullis Germanis *Nackede Magd*, id est, *nuda virgo* dicitur; & tandem hyeme per radicis multiplicationem se diffundit.

Ipsa planta & flos non sunt in usu; radix tamen ejus in Officinis hactenus fuit recepta, sed malè; à veteribus enim radix hæc inter venenatas radices relata fuit. Differentia tamen aliqua est malignitatis; quædam enim magis, quædam minus sunt venenatæ: Hujus autem Colchici vulgaris radix non caret venenositate. Datur tamen *Colchicum benignum*, seu *radice alba non venenata*, quæ sub nomine radicis Hermodactyli, ad emungendum mucum in articulis, officinis recepta. Lis est inter Botanographos: *quid sit veterum Hermodactylus*, de quo tàm multa reperiuntur? *& quidnam loco Hermodactyli vero propriè sit recipiendum*? De hoc obsevandum venit, quod dicit MANARDES *in Annot. in Mesuen pag. 389.* dum inquit: *Ut notissima radix numero ea est, quam officinæ Hermodactylum vocant, ita ignotum est, quo nomine sit apud veteres usitata, & quam rem ipsi voluerint Hermodactyli voce significare.* Nostri Hermodactyli vires vix possunt conferri cum istis laudibus, quas Veteres suo Hermodactylo tribuerunt; Vocatur enim *Anima Articulorum*, & ab AVICENNA *Theriaca Articulorum dolentium*; sicut Rhabarbarû *Anima Hepatis*, & Aloe *Anima stomachi* vocatur: quia pituitam viscidam & acidam, uti etiam lympham acidam, ex articulis & remotioribus partibus tertiâ corporis regione in alvû trahere putatur; unde speciatim in omnibus articulorum pathematis & doloribus, dolore ischiadico & similibus, in paralyticis affectibus, in affectibus nervorum & tremoribus, in genere in affectibus arthriticis, ubi opus est evacuatione, maximè commendatur. Videbitis quoque,

quod omnium purgationum Arthriticarum basis ordinariò soleat esse radix Hermodactyli, propter vim egregiam articulis dicatam: imò & à quibusdam in cura luis venereæ potionibus hydragogis seu sudoriferis permiscetur, ut sensim sensimque acidam pituitam in lue venerea peccantem, per alvum evacuet. Sed laudes hæ apud nos eviluerunt, cùm de vero ac *genuino Hermodactylo* non constet, utut quidam affirment, fuisse *radicem iridis bulbosæ*, ex Indiis allatam; unde loco ejus Officinæ recipiunt *radicem Colchici albam* & *benignam*, qualem commendat AUTOR; quæ tamen neutiquam vera est Hermodactyli radix.

Usus ergò radicis Hermodactyli, cùm de ejus genuina essentia nobis non constet, est rarus: quę nobis usitata, est effœta, quia ex diversis oris affertur, & ob ariditatem ferè nullius usus; unde securius est planè ab eo abstinere, presertim, quin non est ea radix, quam in articularibus morbis tantopere veteres commendarunt. De cætero radix colchici alba recens satis solet hypochondria infestare ac turbare, alvumque eo modo laxare, uti observatum fuit à LUDOVICI *in Phar. p.* 141. Imò tormina & affectus intestinorum excitat, & gravia symptomata infert; unde rarissimi usus est. Corrigi ideò solet, & quidem impostoriè, per aromata; commodè tamen permiscetur cum re acri, ut scylla & succo raphani, ut ratione acrimoniæ salinæ horum & augmentetur vis purgativa, & facilitetur operatio. Augmentatur, quoniam talia acria sunt instar stimuli; facilitatur operatio, quoniam talia acria incidunt & resolvunt phlegmata crassa & acida, per Hermodactylos expurganda.

Dosis est à ℈j. ad ʒj. Infusum ex ea non potest fieri, quia est resinosa nimis, nisi extrahatur cum spiritu anisi, iuniperi, cinnamomi, & similibus.

Quidam in superiore peste radice hâc Colchici albâ, superstitione quadam inducti, loco Amuleti usi sunt.

Inter *Præparata* prostant *Pilulæ de Hermodactylo*, quæ veteribus usitatæ fuerunt in doloribus articulorum arthriticis & paralyticis affectibus, similibusque aliis &c. nobis verò rarissimi usus sunt.

PARACELSUS veterum laudibus persuasus habuit *Pulverem Arthriticum* seu *podagricum purgantem*, è radice Colchici alba, uti & turbith; qui vid. in HARTMANNI *Praxi Chymiatr. C.* 230. *§.* 17. *seqq.* sed jam ferè in desuetudinem abiit. Ex hoc *pulvere Paracelsi* enatum est famosum *Electuarium Marocostinum*, cujus AUTOR est MINDERERUS, pro præservanda & curanda arthritide, cujus etiam basis est radix hermodactyli. Ita POTERIO usitatum purgans in affectibus articulorum fuit Extractum Ellebori nigri, mistum cum extracto hermodactyli albi; & verum est, quòd Extractum Ellebori nigri per se est elegans pro purgandis & evacuandis arthriticis.

JALAPPA.

Jalappa radix est exotica ex Indiis Occidentalibus allata, & nihil aliud est, quàm *Bryonia Mexicana*, vel *Peruviana*: similis est Mechoacannæ; unde aliàs vocatur *Mechoacanna nigra*. Non tamen ex Indiis ad nos affertur, sed etiam in hortis nostris crescit, estque reverà radix plantæ istius, quæ *Flos Mirabilis Peruvianus*, vel *Mexicanus* dicitur à CAROLO CLUSIO *in libro suo de Plantis Exoticis*, & HOEFERO *in Herc. Med. p.* 386 ideò quod ex Insula Perù ad nos sit allata. Hæc interim deprehenditur differentia, quod illa exotica fortiùs purget, quàm nostras. Datur *flore luteo, albo, & purpureo*, qui vespertino tantùm tempore floret, matutino verò florem claudit. *Planta* aliàs est *heteroclita*, id est quæ ad certam aliquam classem revocari nequit; unde incerti sunt Botanographi, ad quamnam potissimum classem eandem referant? Sunt inter modernos, ut JOH. BAUHINUS *in Hist. plant. Tom.* 2. qui inter Jasmina referunt, vocatque rectiùs modò nominatus JOH. BAUHINUS *Jasminum Peruvianum*. Alii inter solana referunt, vocantque *Solanum Indicum*, item *Mexicanum*. Rectè autem dicit MORISSONIUS, quod *planta* sit *heteroclita*. Sed quęritur, cujus sit usus? Nimirum hæc est planta illa, cujus radix hìc dicitur Jalappa, famosissimum illud & decantatissimum purgans, quod tamdiu fuit incognitum, non secus ac Mechoacanna alba.

Radix ista ingens & crassa in taleolas dissecta & exsiccata in usu est, est admodum resinosa, vel in resina ejus vis purgandi materialiter residet: quod in ejus extractione cum spiritu vini manifestum est, & ulterius conferri potest WILLISIUS *in Pharm. Rat. Vol.* 1. *pag.* 115. quare perennat in hortis: Radix nimirum recens succo scatet lacteo, qui sub exsiccatione in resinam concrescit. Hujus cognitio & proba; an sit genuina? est, si scilicet igni, vel carbonibus aut propè candelam admoveatur, inflammabitur.

Satis sufficienter purgat, quæcunque invenit, sicuti reliqua purgantia, imprimis sub forma liquaminum copiosorum aqueosorum & serosorum flavescentium; unde & inter hydragoga vulgò refertur, & hydropicis aliisque colluvie serosâ abundantibus imprimis confert. In specie prodesse Melancholicis & hypochondriacis dicitur, ac cōtra lumbricos est appropriata Medicina. In omnibus casibus, etiam infantibus, tutò potest usurpari, cum non sit purgans malignum.

Modus usurpandi est vel in substantia sub forma pulveris, vel resinæ, vel infusi seu essentiæ. In substantia adulto datur à ℈ß. ad ℈j. in adultis fortioribus tamen ad g. xxiv. vel ʒß. adhibetur; infantibus verò datur pro ratione annorum commodè cū tartaro vel cum cremore tartari, g. j. vel altero numerum annorum transcendendo: v. g. infanti sex annorum propinantur jalappæ & cremoris tartari an. gr. vij. vel viij. sic sufficienter laxabitur; & sic consequenter cum aliis quoque; puero ad gr. vij. ultra dictam dosin ascendere vix licet; satis enim fortiter purgat: & refert BARTHOLINUS *C.* 5. *Hist.* 69. quod quidam, qui ʒj. radicis Jalappæ usurpavit, 60. habuerit sedes, adeò ut vitam agere voluerit ex purgatione nimia; utut eadem dosis in alio nihil omnino profecerit, teste eodem BARTHOLINO *L.* 3. *pag.* 130. & 133. Sed observetur differentia; nam si est recens, purgat valdè, & ultra ℈j. non debet assumi; quod si verò sit antiqua & cariosa, substantia resinosa erit imminuta, & tunc adsumi poterit ultra ℈j.

Notandum autem, quod Jalappa, uti omnia purgantia resinosa, intestinis adhærendo excitet tormina & hypercatharsin; quæ impediuntur, si addatur stimulus salinus ex nitro, vel sale tartari, vel cremore tartari, item tartaro vitriolato, sale digestivo hypochondriaco, arcano duplicato Myns. & tartaro nitrato; & sic resinâ dissolutâ in minori dosi efficaciùs, & sine insigni molestia, operatur. Ut res fiat clarior, sit e. g. *Pulvis purgans*:

℞. *Rad. Jalapp. pulv.* gr. xv. ad ℈j.
Nitri puriss. ℈ß.
Scamm. sulphurat. gr. j. vel ij.
Olei destillati anisi gutt. ij.
M. f. *Pulvis* pro dosi:

qui sufficienter purgat sine torminibus & insigni alteratione. Basis est Jalappa, stimulans scammonium, Juvans & Abstergens nitrum.

℞. *Rad. Jalapp. pulveris.* gr. xv. vel xvj.
Crem. tartari, vel *tartari vitriolat.* ℈ß. vel gr. xij. ad ℈j.
Extr. troch. alband. vel scamm. sulphurat. (pro stimulo) gr. j.
Olei destillat. Cinnam. vel *anisi* (pro odore & sapore) gtt. j. vel ij.
M. f. *Pulvis*.

sumatur in vehiculo calido: propter tartarum egregiè purgat.

Jalappa nostra dissecta & exsiccata eūdem saporem, & colorem habet cum Jalappa Officinali, ita ut Jalappa Indica officinalis ordinariò ad ℈j. vel ʒß. illa verò (radix scilicet floris nostratis mirabilis Peruviani) in duplo, scilicet à ʒß. ad ℈ij. vel ʒj. propinata, insignem sit efficaciæ; sicut & succus foliorū hujus floris Peruviani inspissatus adultos & infantes optimè purgare compertum est. Ratio verò, cur ista *Indica Jalappa* ad ℈j. & ʒ. tantum detur, est, quod magis resinosa; hæc verò *nostra minus* talis sit, unde in paulò majori dosi propinanda.

In forma liquida à quibusdam fiunt Infusa, dum Jalappam, vel solam vel cum aliis, aquæ incoquunt, aut vino infundunt: sed male; aqua enim ex illa nullam vim exhaurit, propterea, quia aqua est inconveniens menstruum pro extrahendis resinosis, resina verò in Jalappa tantum purgat; unde per spiritum vini debet extrahi: & si vel ℔j. Jalappę infundatur per noctem in aqua, alterâ die poterit hauriri aqua absque omni laxatione. Verè ergo errant ij. qui radicem Jalappę solent prescribere in nodulis, aquę vel vino infundendis. Nam, uti dixi, talia resinosa requirunt menstrua sulphurea spirituosa, quale est spiritus vini; non aquosa: quæ verò sunt mucilaginosa, vel quorum vis consistit in mucilagine, vel principio salino, requirunt menstruum aquosum & vinosum: sic *ex Aloe* quando volumus habere *Extractum purgans*, extrahimus cum aqua, sicuti plantas; si verò ex hac volumus *Extractum resinosum alterans*, extrahimus *resinam* cum spiritu vini, & sic nō purgat. Observetur igitur, quod semper in hoc passu requiratur legitimum menstruum, aliàs nihil perficitur: sicut si radix Jalappæ hoc modo per spiritum vini extrahatur, remanet corpus iners, vi suâ purgante spoliatum.

Essentia ergò ex radice *Jalappę* paratur per spiritum vini rectificatum, ita ut ad hujus ʒß. sumantur ℈ij. Jalappę. Gratioris saporis erit, si hęc essentia aliquot guttis Olei destillati anisi, vel corticum citri aromatisetur; vel radix Jalappæ pro meliori correctione, & saporis gratiâ, cum corticibus citri, vel aurantiorum infundatur, & sic fit suave & egregium *Elixyr Citri purgans*, cum præsertim adjunctorum corticum vis aromatica intestinorum pathemata arcere soleat: in lue venerea, podagra, hydrope, & aliis ex serosa colluvie provenientibus affectibus suavissimè, & sine nausea evacuat per alvum: qualem *Essentiam Jalappæ laxativam* videbitis BARTHOLINO, *L.* 3. *Epist. p.* 33.

Dosis à cochl. j. ad ij. vel ʒij. ad ʒß. prout plus vel minus spiritu vini imprægnata, vel prout magis aut minus spiritus vini fuerit phlegmaticus. Si spiritus vini probè rectificatus, sufficit ʒj. ad ʒij. v. g.

℞. Hujus *Essent.* ʒiij.
Misceatur cum
Syrupo rosarum, & habetur syrupus suavissimus, optimè laxans in affectibus hydropicis.

Ex hoc fundamento paratum fuit *Elixyr purgans D. Michaelis*, cui alia catholica purgantia fuerunt admista.

Ex hac deinde *Essentia* cum spiritu vini extracta facilè etiam præcipitatur *resina Jalappæ*, si huic infundatur aqua communis; sic cùm phlegmate extruduntur particulæ resinosæ, liquor primùm lactescit, post resina, quæ etiam vocatur *Magisterium*, cadit in fundum, & blandè exsiccata in forma sicca potest usurpari tanquam specificum purgans in hydrope: ℔j Jalappæ ℥iij. resinæ exhibet; vid. WEDELIUS *Pharm. pag.* 168. & 242.

Dosis est ad gr. xij. vel xv. ultra quæ rarò est adscendendum; quoniam

niam est quasi nucleus Jalappæ. Verùm, quod notandum, hujusmodi resinæ in forma sicca pro more concretorum resinosorum intestinis facilè adhærent, & adhærendo glutinositate suâ inducunt interdum tormina & hypercatharses: Hæc ut præcaveantur, & resinæ meliùs operentur, cum stimulo salino abstergente, v.g. sale tartari, cremore tartari, item tartaro vitriolato, sale digestivo nitrato, &c. præscribantur, atque sic facilè abstergunt & minùs adhærent, atque vellicatio impeditur: e.g.

℞ *Aloes succoter.* gr. xv.
Mag. vel *res. Jalapp.* gr. iij.
Arcan. dupl. Myns. ℈ß.
Ess. citri gtt. iij. vel iv.
M. D. S.
Pulvis purgans.

Aut pro syrupo suaviter purgante.

℞ *Resin.* seu *Magist. Jalapp.* gr. vij. vel ix.
Sal. tartari gr. iv. v. vel vij.
Syrup. appropr. v.g. *ros. solut.* ℥ß. vel q. s.

Mista sumantur in vehiculo quocunque, & eleganter atque optimè purgabunt.

Nec inconvenienter ex resinis possunt fieri emulsiones cum seminibus oleosis ad imitationem *TIMÆI in Epistol. pag.* 184. & 219, & ita cum vehiculis aquosis propinari: e.g.

℞ *Sem. melon.* ℥ß. ad ℥j.
Res. Jalapp. gr. viij. vel ix. vel ℈ß. ad gr. xv.

cum s. q. *aquæ menthæ* vel *flor. samb.* f. *Emulsio* (quâ oleositas melonum absorbet resinam Jalappæ) adde

Aquæ Cinamom. ℥j.

edulcoretur cum pauco *sacchari*,

D. S.
Lac purgans.

Emulsio hæc vel sola datur & usurpatur, vel additur pro stimulo

Scammon. Sulphurat. à gr. j. ad gr. ij.

Optimè cum vitello ovi dissolvitur & propinatur:

℞ *Res. Jalappæ* gr. ix.

Solvatur in s. q. *vitelli ovi*: adde

Aquæ menthæ ℥iij.
M. D. S.
Potio laxativa.

Hæ & similes cautelæ observentur, ne fiat error & infamia in Praxi.

M.

MECHOACANNA.

Mechoacanna est radix alba, & *species* pariter *Bryoniæ exoticæ*: vid. *MONARDES*: quæ in taleolas incisa ad nos adportatur. Dicitur aliàs *Rhabarbarum* album ad differentiam Rhabarbari lutei, propter convenientiam, quam habet cum hoc. Ex Insula Indiæ Occidentalis, Provincia Hispaniæ nova, Mechoacanna dicta, ad nos adfertur, & ita à loco natali denominatur.

Quoad *Vires*, egregium purgans est, & unum ex mitissimis, quod sine gravium symptomatum concursu blandè evacuat è corpore quæcunque heterogenea, imprimis liquamina serosa flavescentia, & mucilaginosa, & hinc pituitam ex primis viis, capite, & partibus nervosis, ac pectore, purgare dicitur. In genere ad affectus phlegmaticos & serosos catarrhales multùm convenit. In specie autem iis convenit, qui tertianis nothis laborant, & succis copiosis viscidis scatent. Sed rarò in adultis usurpatur, frequentiùs & commodiùs pro infantibus, vermibus laborantibus, & quorum ventriculi & intestina sunt referta copioso muco viscido, & cruditatibus, tàm ex pulte & lactis grumis, quàm ex addiphagia congestis, quia cum minima molestia purgat, & nec gustui nec odoratui molesta, utut ferè à modernis Jalappa loco hujus undique substituatur. Plures laudes qui de Mechoacanna desiderat, *GABELCHOVERUM* consulat *C.* 1. *Observ.* 13. *in Scholio*, ubi plura egregia de usu ejus videbit.

Dosis pro infante est à ℈ß. ad ℈j. in lacte nutricis vel pulte: *pro robustioribus paulò* ad ℥j. adscendere licet: *adultis* autem ordinariè ad ℥ij. datur in substantia in forma pulveris. Interim & aquis appropriatis cum sale tartari acuatis infunditur, ubi ℥ß. ad ℥vj. sumatur, & infusum in loco frigido relinquatur, filtrando sub usu. *Electuarium* quoque purgans non inelegans *ex Mechoacanna* potest fieri, si extrahatur cum *vino Canariensi generoso*, cui instillentur aliquot guttæ *Olei tartari per deliquium*: Vinum hoc per levem evaporationem insensibiliter inspissatum, addendo saccharum, donec syrupi consistentiam acquirat, habet vim evacuativam, & hoc modo, ratione salis tartari, convenit. Alio modo potest fieri *Electuarium compositum D. MICHAELIS* in formula hâc:

℞ *Fol. senn. sine stip.* ℥iß.
Rad. polypod. ℥j.

Decoquit in sufficienti quantitate *aquæ simplicis* ad ℔j. circa finem addendo

Herb. epithymi ℥j.
Vini cydoniorum ℔ß.
Colaturæ addantur
Pulv. sant. albi,
Pulp. cydon. an. ℥v.
Pul. mechoac. ℥iß.

& cum sufficienti quantitate *mellis* vel *sacchari* fiat *Electuarium purgans* non inelegans.

Quidam etiam ex Mechoacanna parant *Morsulos purgantes* hoc modo:

℞ *Pulv. Mechoacan.* ℥j. vel ij. ad ℥iij.
Diagryd. ℥j.
Lapill. Cancror. prep. ℥iß.
Coralrub. præpar. ℥j.
Sacchar albiss. in aqua Cinn. & rosar. sol. ℔iß.
Olei Cinnam.
Caryophyll. an. gtt. xij.

M. f. l. a. *Morsuli purgantes*: quorum dosis ℥iß. ad ℥vj.

Rotulæ etiam inde ex ℥j. fieri possunt cum sufficienti quantitate *sacchari in aqua rosarum soluti*; Vel harum loco *Panis Martius* exinde ita paretur;

℞ *Amygd. dulc. excort.* q. s. v. g. ℥ß.

Ex his cum *aqua rosarum* contusis cum *sacchar*o f. l a. *Panis Martius*: cui addatur Mechoacanna pulverisata, vel sola, vel cum granis aliquot *scammonii præparati* acuata. Hic, quoniam albus, non prodit fraudem, & ab infantibus faciliùs assumitur.

FABER in Myrothec. l. 2. *cap.* 28. habet Quintam Essentiam ex Mechoacanna, quam asserit egregium purgans quæcunque Massæ sanguineæ excrementa, eamque multis laudibus effert.

Extractum Mechoacannæ cum spiritu vini, quod habet *AUTOR noster*, malum est, & de nihilo, adeò ut ℥j ejus vix tantum operetur, quàm ℥j. in substantia: vis enim ejus laxativa latet in mucilagine gummosa: si ergò cum spiritu vini extrahitur, gummi intactum relinquitur; quod tamen ejus nucleus purgans est: unde loco spiritus vini potiùs cum vino Rhenano aut etiam cum aqua quadam destillata, si priùs cum oleo tartari per deliquium acuata, extrahitur, & in Extractum, menstrui evaporatione, redigitur. *Extractum* verò *Mechoacannæ compositum* satis clarum est, & elegantis compositionis, quæ notetur, ut de aliis meliùs judicare queatis.

MEZEREUM, LAUREOLA, seu DAPHNOIDES.

Mezereum seu *Laureola*, Germanis *Kellers-Hals*, unde *semen Coccognidii*, frutex seu arbuscula est elegans, crescens in hortis, primo vere producens flores: Vocatur etiam *Thimelæa*, & *Chamelæa*. Flore est purpureo, fructu rubro. In usu est Mezerei radicis cortex & folia; rarò verò baccæ. Corticis sapor causticus & erodens est, ad naturam Euphorbii & cataputiæ accedens; quia abundat acerrimo sale volatili. Cum impetu autem varia liquamina liquidissima & serosa, atque hydropicos sursum & deorsum expurgat: propter causticam tamen vim, &, uti *AUTOR* dicit, nimiam malignitatem, rarissimè usurpatur, nisi cum aceto probè castratum fuerit. Corrigi ergò potest hæc vis caustica salina volatilis, & inde nata impetuosa & effrenis virulentia, per succum cydoniorum immaturorum, vel acetosæ: vel & aceto infundendo, acerrimum ejus sal destrui potest; liquor tamen non decantandus, sed cortex & folia sunt per evaporationem lentam exsiccanda, aliàs nullius usus evaderent.

Dosis corticis & foliorum est à gr. vj. vel viij. ad ℈ß, quæ sufficiunt, adeò ut propter horrenda symptomata ultra gr. xij. aut xv. adscendere summa religio sit. Hoc interim observandum est, quod folia Mezerei in vino decocta menses cieant singulari efficaciâ sine laxatione: vid. M. A. N. C. *Ann.* 4. *Append. pag.* 34.

Cœterùm, utut internus usus sit rarus; externo tamen usu frequentiùs radix Mezerei loco setacei adhiberi potest in affectibus oculorum, in quibus particulæ ejus orbiculares aliquantisper in aceto, vel lixivio acri, vel aqua, in qua nitrum solutum fuit, maceratæ, auriculis perforatis inseruntur; sic enim fit, ut instar cujusdam fonticuli copiosissimum eliciat serum, & hoc modo inflammationibus oculorum, doloribus oculorum, suffusioni, adeòque ipsi cæcitati & catarrhalibus quàmplurimisque oculorum affectibus mirificè confert, & miranda præstat: Medicamentum fuit D. *SCHEGELII*. Videbitis quoque ejus effectus adhuc observatos à *RIVERIO*, vel quicunque est Autor, in *C.* 4. *Obs.* 100, *TIMÆO in Epist. pag.* 52.

Inter *Præparata* in Officinis exinde prostant *Pilulæ*, quæ rarissimi sunt usus.

MYROBALANI.

Myrobalanorum quinque *species* usitatæ sunt in officinis, quas *AUTOR noster* recenset cum synonymis & eligendi modo: est tamen adhuc *sexta species*, quæ in India instar condimenti solet adhiberi. Sunt fructus parvi, & revera *Pruneola exotica*, quæ nomen habent à figura externa.

Adferuntur autem nobis exsiccata, & saporem habent acidulum, non-

nonnihil adstrictorium. Evacuant, simulquè etiam adstringunt. Ratione pulpæ succulentæ more nostrorum prunorum nonnihil laxant, fermentando succos corporis; quæ vis laxativa in infuso & blando decocto saltem se exerit: Ratione corticis autem, & reliquæ substantiæ ipsius pulpæ, validè adstringunt; quæ vis adstrictoria fortiori coctione etiam elicitur. Quare, quia parum laxant, & magis adstringunt, rarò usurpantur, nisi in alvi fluxibus, principio imprimis diarrhœarum, dysenteriarum, fluxu hepatico &c, ut abstergant sordes, & post blandam laxationem sapore suo & vi stypticâ tonum fibrarum denuo firmant, & ita blandam adstrictionem post se relinquunt: & in dysenteria usitatè permiscentur cum Rhabarbaro. Quin & fermentationes & effervescentias blandè temperant sapore suo acidulo, easquè mitigant. Aliàs rariùs usurpantur.

Quoad utendi modum: in substantia ferè nihil laxant, magis autem in infuso; & quidem sine adstrictione, ubi mediante aquâ succulenta ejus pulpa magis resolvitur, unde plùs præstare solent. Infunduntur autem commodè pro sola purgatione in sero lactis; sin verò in substantia adhibeantur, aut etiam fortiter coquantur, tunc simul cum purgatione adstringunt. Quò autem plus decoquuntur, eò magis adstringunt: sin priùs pulverisatę aliquantisper pertorreantur, tunc assumptę solent adstringere, non purgare: adeo mutant vires pro varietate præparationum. Nam, uti dixi, in iis, quod est gummosum, est id, quod purgat: cortex verò est saporis acris, & adstringit. Unde etiam illud Myrobalanorum genus feliciùs uberiùsquè purgat, in quo gummosum hoc copiosius reperitur, ut in Myrobalanis chebulinis, quæ ipsæ magis gummosæ sunt, & magis purgativæ. Cœterum istud effatum, quod evacuent certam materiam, nihil est.

Parari solent *ex Myrobalanis syrupi*, qui commendantur contra dysenteriam: In usu inde est *Syrupus de Myrobalanis Sennerti* ad diarrhœas, dysenterias, & alios fluxus. Sic quoque habemus *Syrupum compositum Mynsichti*, cujus non ultimum ingrediens sunt Myrobalani. Aliàs verò Myrobalani rarò usurpantur; & his quoque facilè carere possumus.

P.

POLYPODIUM.

Polypodium dicitur ita à figura radicis, quæ variis scirrhis seu polypis hinc inde est circumsepta; Germanis *Engel-Süss*, ob dulcedinem radicis admodum suavem. *Species* est *Filicis*, ac semina sua itidem in dorso gerit. Crescit circa radices arborum, quercus, abietis, fagi, coryli, &c. Optimum autem est Polypodium, quod crescit ex radice quercus, quia de acrimonia quercina vitriolacea nonnihil participat; unde à Practicis in formulis præscribitur Polypodium quercinum.

In usu est *Radix*, quæ innocenter refertur inter purgantia, cùm & hunc in finem nunquam præscribatur; saltem vi aliquali abstersivâ promovet purgantium operationem. Splenetica dicitur, & in affectibus hypochondriacis & spleneticis, tàm ex splene ortis quàm falsò eidem adscriptis, valdè convenit; ejusdem enim est naturæ cum filipendula, filice &c; unde inter Melancholiam evacuantia, & inde natos chronicos affectus curantia, hoc est, aperientia vulgo dicta, refertur. Præter vim suam anti-Melancholicam vi quoque suaviter laxativâ, ac primas vias è muco acido depurativâ pollet, quæ se imprimis in polypodio quercino exerit. Per se rarò aut nunquam usurpatur, saltim aliis additur; hinc etiam Infusum ejus, vel potius Decoctum, cum foliis sennæ pro laxandi scopo in Melancholia est egregium: vel cum aliis appropriatis, nodulis alterantibus, & laxantibus, ab ℥j. vel ℥iß. ad ℥ij. præterpropter vino vel aquæ infundi, vel cum purgantibus appropriatis Decoctis ejusmodi incoqui potest, uti etiam habet AUTOR. Et quidem, ut ex hujusmodi purgantibus vis alterans & purgans meliùs & feliciùs possit extrahi, adduntur aliquot unciæ vel cremoris tartari, vel salis tartari fixi, vel alia corpora salina: hujusmodi enim sal acuit menstruum, ut extrahantur virtutes talium simplicium eò convenientiùs.

Externè pro usu dentifricio *FREITAGIUS in Aur. Med. pag.* 253. vino permiscet spiritum sulphuris ut leviter acescat: Huic misturæ infundit radiculas polypodii per 24. horas: radiculas postmodum siccat, & iisdem utitur pro dentifriciis, quas valdoperè & ceu singulare mundificativum & dealbativum dentium commendat. Loco radicis polypodii posset assumi radix bistortæ, quæ est major, vel radix aristolochiæ rotundæ, cyperi &c. & cum his ita imprægnatis fricari dentes.

Prostat in officinis *syrupus de polypodio*, quem videbitis in *POTERII Pharm. spagyr. p.* 559. & *ZWELFFERO in Notis ad Pharm. Augustanam.*

PSYLLIUM.

Psyllium habetur *majus* & *minus*: Planta est glabra, nobis exotica, in Italia crescit, cujus semen ad nos pervenit.

Semen psyllii majoris solet evacuare recrementa, simulque habet vim mitigandi humores, eosque obtundendi, & convenire solet in dysenteria & diarrhœa, ut simul abstergat, & etiam acrimoniam humorum temperet, quando opus est laxatione alvi & attemperatione humorum. Usurpatur in Infuso à ℥iij. ad ℥vj. Usus tamen ejus rarus est.

Semen psyllii minoris communiter refertur inter alterantia: nobis autem inusitatum est, nisi quod parilem mucilaginem suggerat, ac semen cydoniorum, in affectibus faucium ardentibus, angina, ardore & siccitate linguæ, estque ejusdem usus cum mucilagine cydoniorum, nisi quod magis conveniat in ambustis cum saccharo saturni, camphora, succo cancrorum fluviatilium, &c.

R.

RHABARBARUM.

Rha est vox Geographica, ita dicta à fluvio Sarmatiæ principali Rha seu Wolga, Regnum Moscoviticum profluente, in cujus confiniis Rha uberrimè crescit. *Duplex est Rha: Barbarum & Ponticum: Rha Barbarum rursus in duplici differentia*; vel enim est *verum Moscoviticum*, & *Sinicum seu Orientale*; vel, quod ignorantes Monachi huic substituere, *Rhabarbarum Monachorum*, quod reverâ *Hippolapathi nostri sativi majoris* radix est. Prius autem, *Sinense*, reverâ *Lapathi sui generis species* est, uti hoc ostendit *MORISONIUS in Horto Blesensi pag.* 340. & in *Dialogo NEUHOFFII in legatione in Chinam*. Copiosissimè ex India Orientali, imprimis ex regione Chinæ & similibus, uti & ex Septentrione, Moscovia, adfertur; & radices magnæ, flavæ, succulentæ, & dulcis saporis sunt, quæ in umbra exsiccantur: nam in sole si exsiccarentur, vis purgans exhaurireturà calore solis. Moscoviticum nullius est pretii; id verò quod habemus ex Oriente, tantùm est usitatum. Dubium tamen est: *An hoc nostrum Rhabarbarum idem sit cum Rhabarbaro veterum?* vid. pluribus *PANAROLLUS & SALMUTH Comment. in eum. L.* 2. *Tit.* 4. *pag.* 122. Interim loco Rhabarbari veri commodè Rhabarbarum Monachorum substitui potest, modò in dupla, modò in tripla dosi sumatur. Semine gaudet triquetro, seu tribus angulis constante: hinc concludo, esse ex Lapathorum genere, quippè quæ omnia semen continent triquetrum.

Quod *usum Rhabarbari*, mitioribus ac optimis purgantibus jure accenseri debet, quia evacuat leniter corpus, & postquam evacuavit, adstringit, & solùm inter purgantia dicitur carere malignitate, cum aloe. Sed præter vim laxativam ratione salis acris, habet vim alterativam, bilis vitiosæ correctivam; cachexias, & similes affectus chronicos multum emendat, & ceu appropriatum in calculo, hydrope, & ictero, aliisque affectibus hepatis à vitiosa bile oriundis, uti dicitur, seu in massæ sanguineæ dyscrasia; & in quibus morbis sal volatile urinosum est depravatum, aut nimis oleosum, commodè cum aliis usurpatur, magis alterandi, quàm laxandi scopo. Adeòque à *CRATONE anima hepatis* vocatur; sordes enim suâ tincturâ, scilicet flavedine, intensè inquinat: imò sudor luteus à Rhabarbari usu observatus est; unde bilem ab illo evacuari, vulgo æstimant. Præscribi potest pro *purgatione* & pro *alteratione*, & propinari *in affectibus cachecticis* cum passulis minoribus, rob passularum, vel infuso passularum, medicamentis tartareis, martialibus &c. Si misceatur cum gummi guttæ & resina jalappæ, est specificum purgans *Hydropicorum*, dum etiam ex massa sanguinea serum evacuat, ac expurgat.

Vis autem *Rhabarbari laxativa* superficialis est, & *in substantia mucilaginosa, menstruo aqueo præsertim extrahibili, residet, cujus subtiliores & volatiliores particulæ laxant*, quæ levi coctione vel tostione exhalant; quibus separatis *reliqua Rhabarbari substantia, quasi terrea, stypticum & adstrictorium est* maxima ex parte Rhabarbarum enim, præter vim laxandi, etiam habet vim adstringendi & alvum cohibendi; hinc dicimus: laxat & adstringit simul. Rarò ergò in substantia & solitarium datur pro scopo laxationis & purgationis, cum sic ad ʒj. usurpandum foret; nisi in diarrhœis, dysenteriis &c. ubi laxandi & simul adstringendi, causamque simul morbosam, intestinorum scilicet acre, à quo fluxus alvi oriri solet, corrigendi animus est; sic enim à ℈j. ad ʒß. propinari potest. Quodsi magis adstringere, quàm laxare velimus, torreri potest, ut vis laxativa exhalet: hoc enim Rhabarbarum tostum adeò ferè adstringit, ut terra sigillata, & in fluxibus alvi, ubi opus est adstrictione, commodè cum nuce moschata, laudano opiato & similibus præscribitur; propter quam virtutem adstrictivam etiam in hæmorrhagiis quibuscunque commendari solet: *conf. PECHLINUS de Purgant. pag.* 233. & *BORRICHIUS in Apolog. contra Conringium*. Rhabarbarum quoque *PARACELSO* dicitur, habere in se vim & arcanum arenas & calculum pellendi, si laxativa ejus vis ei auferatur. Novi hìc virum, calculo aliàs obnoxium, qui omni septimanâ ℥j. Rhabarbari pulverisati accipit; idque ex eo commodi habet, ut parciorem calculorum sentiat progeniem; Plura qui cupit de virtutibus egregiis Rhabarbari in roborando corpore videre potest *SCHOLZIUM Epist.* 15., qui ejus continuato usu hydropem curavit, & vulnus in capite periculosum. Pro scopo autem purgativo infusio Rhabarbari in aqua frequenti in usu est: infuso enim Rhabarbaro in aquam appropriatam, v. g. Cent. minoris, absinthii &c, aculeatam cum oleo tartari

tari per deliquium, vel sale aut cremore tartari, quæ saporem ejus nauseosum corrigunt, vis purgans abit in aquam, & residuum in substantia tantum adstringit. Commodè etiam infunditur in serum lactis, quod Infusum valdè convenit in febribus intermittentibus, tertianis sic dictis biliosis, & quartanis scorbuticis, in quibus hæc infusio est elegans & egregia. Modus infundendi talis est:

℞. *Rhabarb. opt.* ℥ij. vel ℥iij.
Sal. tartari ℈j. vel *crem. tartari* ℈j. vel ʒß. ad ʒj.
Infundantur in
Aquæ simpl. ℥iij.
Stent in loco calido: colaturæ adde
Syr. de cich. solut. ℥j.
M. pro *Haustu purgante*.

Si cremor tartari recipiatur, ebulliat parum ad tartari dissolutionem, procedendo deinde, ut in priori. Optimè etiam cum senna infunditur; per decoctionem enim vis ejus volatilis laxativa perit, & adstrictoria tantùm permanet.

Syrupus de cichorio cum Rhabarbaro, quem Germani *das Rhebarber-Saffigen*, id est Succum Rhabarbari vocant, solet permisceri cum infusis & decoctis alvum modicè purgantibus seu laxantibus. In specie infantibus convenit recens natis, quos præservat à superventu Epilepsiæ, evacuando meconium ex eorum intestinis.

Extractum de Rhabarbaro propinatur ad ℈j. in vehiculo quodam dissolutum; potest etiam redigi in pilulas. Extrahitur cum aqua alterante, cum oleo tartari per deliquium acuata; in febribus tertianis & sic dictis biliosis mirè convenit. Hac ratione WEDELIUS *in Tr. de sale volatili plant. pag.* 270. & *in App. ad Ann.* 4. & 5. *M. A. N. C. Animam Rhabarbari* extrahit:

℞. *Rhabarb.* ʒj.
Sal. tartari ʒij ad ʒß.
Aquæ hepat. nob. ℥x.

& dicit medicamentum esse longè nobilissimum & reverà polychrestum.

Extractum autem *juxta* WECKERUM *cum spiritu vini* paratum, nil valet, minùs purgat quàm ipsa substantia.

PARACELSUS *Tr. de Tartaro* ex Rhabarbaro *Tincturam* habet in arena vel vesica, in qua vim solutivam auferendam esse dicit, quod facit sal tartari. Hæc citò ad vias urinarias dilabitur, & calculosis succurrit: Nam propter amaritiem destruit acidum, & promptè vergit ad vias urinarias.

Ex infusione Rhabarbari fit *Magisterium* eodem modo, atque dixi *sub Gratiola*, si scilicet infundatur aqua aluminis; quod Magisterium magis laudatur vi laxativâ, quàm ipsum Rhabarbarum per se usurpatum. Sed præ Rhabarbaro crudo vix prærogativam obtinebit, præsertim cùm sub præcipitatione cum terra aluminis adulteretur.

RHABARBARUM MONACHORUM.

Iam dictum fuit, *Rhabarbarum verum esse Lapathorum speciem*; unipsius defectu olim Monachi, MESUES *commentatores*, aliam Lapathi speciem substituerunt. Nempè *duo Lapatha* imprimis sunt in usu Medico: *Angustifolium*, quod aliàs oxylapathum dicitur, & *latifolium* seu *Hippolapathum*, quod est Rhabarbarum Monachorum.

Radix hujus conspirat nonnihil cum viribus Rhabarbari genuini, cum in dupla dosi non solùm laxet, sed etiam amaricante sapore vim Rhabarbari alterativam, adeòquè, ut dicunt, hepaticam, id est, bilis correctivam, & toni hepatis conservativam, æmuletur. Usus saltem est in Infusis & decoctis cum aliis hujus generis alterantibus.

RICINUS.

Ricinus ita dicitur, quod grana ejus figuram animalis Ricini, Germanis *Hunds-Mucken*, pone aures eorum sedentium, repræsentent: Dicitur alias *Cataputia major*, & πενταδάκτυλος, quod folia ejus quinque digitos quasi repræsentent. Ordinariè dicitur *planta Christi*, Germanis *Wunder-Baum*, quod speciosè ac ferè sine pari crescat.

Duplex est: vel vulgaris minor, vel major seu americans. Differentia cognitu est facilis, præter magnitudinem, quâ grana minoris sunt minora, majoris verò majora: majora sunt nigra, nec adeò eleganter sunt picta atque colorata quàm minora. Ricinus minor non nisi semina in capsulis hirsutis contenta nobis suppeditat.

Famosa sunt *semina* hæc vi emetica: Matura enim num. vj. viij. ix. vel x. ad xij. juxta AUTOREM assumpta, mirè turbant corpus, quoniam nimis potenter, fortiter ac violenter purgant, & cum impetu ἄνω & κάτω, quicquid inveniunt, ejiciunt; hinc rarissimi, nisi apud Agyrtas, solet esse usus. Hungari verò, qui fortiora aliàs medicamenta facilè ferre possunt, gr. xxx. absque noxa assumunt, quemadmodum & iidem cantharides internè sine noxa usurpant: vid. *M. A. N. C. Ann.* 1. *Append. pag.* 32. Sunt qui ex seminibus his cum lacte terendo parant Emulsionem catharticam satis potentem, quo vis ejus purgans aliquatenus temperatur. Notandum tamen, non totum granum esse, quod purget, sed dividitur granum in duas partes, in quarum medio membrana est duplicata, seu tunica bipartita, in qua vis ista cathartica residet. Verùm propter virulentiam ejus, & cùm remedia alia mitiora prostent, non adhibetur. In Persia planta hæc seritur in agris, ac exinde oleum fit dulce & elegans, quo in cibis præparandis utuntur: Vid. OLEARII *Itinerar. Persic. l.* 5. *c.* 7. *pag.* 566.

RICINUS AMERICANUS.

Ricini majoris seu *Americani grana nigra*, dicuntur *Granatiglia*, & inclusa sunt capsulis glabris.

Hæc decorticata & deglutita purgant valdè admodum, suprà & infrà; hinc ratissimi, nisi apud agyrtas, usus esse solent. Rusticis robustioribus gr. j. aliis verò quarta pars grani sufficit; propter nimiam enim virulentiam vix unum vel alterum assumi potest. Dixit tamen mihi quidam Empiricus, quod unum granum assumtum sit expertissimum remedium ad vermes; & dixit, se illo aliquando evacuasse vermem cucurbitalem ingentis magnitudinis, & quod citò operetur, utut non ita tutò. Integrum iterum secedit, peractâ tamen operatione.

Exprimitur inde *Oleum*, cujus gutt. j. vel ij. in jusculo carnis, vel unà cum saccharo propinatæ sufficienter purgant: vid. VELSCHIUS *Hecatost.* 2. *p.* 13. BORELLUS *c.* 3. *Obs.* 29. ubi facilem ostendit purgationem cum oleo seminis ricini Americani, quod etiam vocat *nucleum pineum Indicum*. In hoc oleo singulare quid contra epilepsiam infantum latet, si cum pinguedine erinacea in linimentum redigatur, cujus guttæ quædam umbilico illitæ, mira faciunt.

Ex remanente post oleum expressum corpore sunt, qui *Extractum purgans* beneficio Tincturæ tartari fieri existimant.

SENNA.

Senna genuina officinalis debet esse *Alexandrina* seu *Orientalis*. *Italica* vulgò substituitur, sed non tantæ est efficaciæ ac usus: *affinis* est *Coluteæ Vesicariæ* quoad folia, imò & quoad effectus; unde solet à quibusdam etiam haberi pro *sennæ succedaneo*, ubi tamen coluteæ folia in dupla dosi assumenda: idque non sine experientia, qualem videbitis in BARTHOLINI *Historiis Anatomicis C.* 5. *Anatom. Hist.* 60.

In usu sunt solùm *Folia*, *Folliculi* rarò, imò nunquam.

Folia usurpantur sine stipitibus seu cauliculis, quibus adhærent, propterea, quoniam adstringunt; quæ vis adstrictoria est contraria laxativæ virtuti sennæ.

Purgat autem sufficienter, quicquid adoritur; unde ridiculum est, quod ad humores adustos & melancholicos, biliosos, & pituitosos commendetur. In febribus tamen diuturnis, affectibus hypochondriacis, melancholicis, quartana, scorbuto, aliisque morbis chronicis, in affectibus mulierum, & similibus aliis, ubi fomes morbosus in lento ac viscido humore radicatur, unum est ex mediocribus & usitatissimis purgantibus, cui multa encomia hinc inde tribuuntur, quoniam est valdè moderata, & sine graviorum symptomatum concursu, turbulentia & agitatione massæ sanguineæ, blandè solet elicere & purgare excrementa viscida atque serosa, plus minùs flavedine tincta, ex primis viis & massa sanguinea, & ad catholica purgantia imprimis referenda. Blandè dico: nec quemquam impediat, quod excitet interdum tormina; nam hæc faciet mucilago viscida in senna, quæ adhærescendo intestinis tales cruciatus causatur. Vis ejus laxativa in volatilioribus resinosis particulis consistit, quæ mucilagine non nihil viscidâ sunt involutæ; hinc coctione prolixiori virtutem laxativam amittit, & potiùs ingentia tormina ciere assolet, profectò sic mucilaginosâ ejus substantiâ, quæ intestinis tenaciùs adhæret. Cùm ergò & ventriculo non parum adversa ac nauseosa sit, & tormina excitet; propterea sine adjectione stimuli Salini tartarei nunquam est propinanda, utpotè quæ talem mucilaginem incidunt, & excretionem promovent; & hoc observandum, sive propinetur senna in substantia, sive in Infuso. Et talis mucilago in senna probari potest ex eo; si enim decoquatur per se, decoctum fit crassum & mucilaginosum, quod solum potum tormina excitat, & nihil operatur; si verò addantur tartarea, fit decoctum egregiè purgans sine torminibus; quod de pulvere ipso etiam intelligendum: sicut dicit CARDANUS, se vidisse virginem vestalem seu monialem, quæ ex ℥j. Decocti sennæ bibita, veneni symptomata passa sit.

Dosis in substantia est à ℈j. ad ʒß. cum socio tartareo; in qua tamen rarò & nunquam usurpatur, nisi quod quandoquè pulvis sennæ Montagnanæ à ℈j. vel ʒß. ad ʒj. præscribatur. In forma autem liquida frequentiùs usurpatur; idque in infuso magis, quàm in decocto, à ʒj. ad ℥iij. quia si paulo diuturnior fit coctio, vis sennæ laxativa maximam partem perire solet.

Menstrua aut sunt vinum, unde RULANDUS utitur sennâ in vino infusa, vid. *Thesaurus pag.* 249; vel menstruum aquosum, & quidem semper cum tartareis acuendum, sive sal sit, vel ejus oleum per deliquium, sive tartari cremor aut crystalli tartari, quæ mucilaginem viscidam nonnihil resolvunt, & simul eandem, intestinis aliàs adhærentem, & tormina inferentem, abstergunt; & sic dicta dosis valdè sufficiens est ad laxationem, imò integram purgationem. Hinc cum sale tartari si præparetur, sufficit Infusum; si verò cremor tartari addatur, necessaria est ejus aliqua decoctio. Aliàs in affectibus hypochondriacis commodè recipi potest succus pomorum suaviter

redo-

redolentium, seu pomorum Borsdorffianorum depuratus, vel solus, vel cum aliquot guttis olei tartari per deliquium acuatus, cum quo loco aquæ simplicis, infundatur senna; estque egregium Infusum purgans in malo hypochondriaco: sit verbi gratiâ pro adulto sequens Infusio:

℞. *Fol. sennæ* ℥ij. vel ℥iij.
Rad. Rhabarb. el. vel hujus loco *rad. belleb. nigr.* ℥j.
Zingib. (pro resolvendis flatibus) ℥ß.
Sal tart. ad ʒß.

Infundatur in s. q. *aquæ fumar.* (loco ejus etiam sufficit *aqua simplex*) stent in loco tepido per noctem: manè

℞. *Colat. rubic.* ℥iiß. ad ℥iij. etiam ℥iv, prout plus vel minus purgare velimus,
adde
Aquæ Cinnam. ʒj. ad ʒiij.
M. D. S.
Pociuncula laxativa pro una dosi.

Edulcorari potest cum *saccharo*, vel *syrupo de pomis Reg. Sab.* vel *Rosat.* ℥ß.

Potio est rubra non ingrati saporis, quæ sine nausea & torminibus quinque vel sex vicibus optimè purgat: imprimis in morbis chronicis, pro sordibus viscidis in primis viis eliminandis, in usu est: Vel

℞. *Fol. senn. sine stip.* ℥ij. vel ℥iij, pro varietate circumstantiarum.
Rhabarb. el.
Sem. anisi an. ℈j.
Cinnam. ℈ß.
Sal. tart. crystal. tartari à ʒß. ad ʒj.

Infunduntur in sufficienti quantitate *aquæ fumariæ*, si est affectus chronicus vel frigidus; sin calidus, infunduntur in *serum lactis*, vel *simplex* vel *serum lactis destillatum*; (quod infusum sennæ etiam est elegans in scorbuto; vel in scorbuto fiat infusio *aquam scorbuticam Dorncreilii*)

Stent per noctem in loco calido, manè coletur: Colaturæ addantur
Syr. de cicb. cum Rhabarb. ℥vj. præter propter:
& quando specificare volumus, additur pro scorbuto
Spiritus Cochlear. ℈j. (pro malo hypochondriaco
Spiritus Sal. ammon. gtt. x. vel xij.)
M. D. S.
Potio purgans.

Hic est modus optimus infundendi; & in affectibus, in quibus adhibetur senna, adhibetur etiam Rhabarbarum: Item

℞. *Fol. senn.* ʒß.
Crem. tartari ʒj.

Infunditur in sufficiente quantitate *aquæ*, & ebulliant leniter ad dissolutionem tartari: Colat.

℞. ℥iij. vel iv, adde syr. cujusdam q. s. fiat *Potio* pro dosi.

RULANDUS in *Curationib.* pro scopo sudorifero in febribus adhibuit sequens:

℞. *Fol. senn.* q. s.

Decoxit in *vino*, & cum *aquæ card. benedicti* exhibuit.

Huc pertinet infusum passulatum pro continuando usu sennæ, in affectibus hypochondriacis, Melancholicis & scorbuticis, in quibus alvus aperta continuò requiritur, per quàm proficuum: vid. *supra de passulis*.

Aliud infusum pro pluribus dosibus ad febres quartanas contumaces, & cachecticos evacuandos, ita præscribi potest:

℞. *Fol. senn.* ℥vj. ad ℥j.
Rad. helleb. nigr. ℥ij. vel iij.
Sal. tartari ʒiij. vel ℥ß.

Infunditur in sufficienti quantitate *aquæ simplicis*, stent in loco calido per noctem: mane

℞. *Colat.* ℔iß. ad ℔ij.
edulcoretur cum *Julapio* aut *syrupo rosar. sol.*
D. S.
Potio laxativa pro aliquot dosibus.

Capiat æger haustulum ad ℥ij. vel iij. in morbis chronicis per epicrasin eliminandis: est remedium multi usus. Conferatur hîc *Infusum sennæ laxat. Mannagettæ*, quod parat ex senna, sale tartari & semine coriandri, uti videbitis in ZWELFFERI *Pharm. Reg. pag.* 31. & 42: Augustanis & Viennensibus adhuc usitatum est.

Sic etiam fit eadem decoctio cum sero lactis caprilli, quod saporem acrem in scorbuto peccantem specificè temperat, si infundatur aut in eo blandissimè senna ebulliat. Tandem & sub Infuso in nodulis laxativis vino infundendis senna ordinatur; nam & hoc ipso illa extrahi potest.

Sennæ defectu Colutea vesicaria succedanea est, quæ tamen in dosi dupla, respectu sennæ, iisdem formulis & modis adhibenda est.

Præparata sennæ quod attinet; ad ea pertinet *pulvis sennæ Montagnanæ*, qui paratur ex foliis sennæ, cremore tartari, & aliis; cujus dosis est à ℈j. vel ʒß. ad ʒj. & ʒiß; nec non *Pulvis tartari crystallini solutivus compositus* ZWELFFERI *in Animadr. Pharm. August.* Sed utut convenienter purgent, propter dosin tamen nimiam & nauseam rarò præscribi solent: Conf. *LUDOVICI Pharm. pag.* 152.

Syrupus de pomis Regis Sab. adhibetur in affectibus hypochondriacis & Melancholicis.

Quidam cum senna præparant Electuarium purgans polychrestum hoc modo:

Ponunt ad ignem *Syrupum rosarum solutivum* ad ℥ij: huic leniter calenti injiciunt:

Sacch. Cantbi rubri pulver. ℥iß.
quo soluto addunt:
Fol. senn. ℥iß.
Crem. tartari ad ʒiij.
Zingib. ʒj.
Sem. Anisi ʒß.

Misc. cum spatula, removeatur ab igne, donec frigescat: hinc iterum aliquid *Syrupi rosati solutivi* injiciunt & miscent.

Dosis est instar nucis juglandis pro eleganti evacuativo.

Extractum sennæ rarò prostat, & est suspectum; quia metus est, ne sub inspissatione vis laxativa evaporaverit.

Tinctura sennæ, ut & *Rhabarbari*, est mirabilis: cum spiritu vini, utut dephlegmato, fieri nequit; sed potiùs recipiatur solutio salis essentialis tartari, cui Rhabarbarum vel senna infunditur, & habebitur Tinctura egregia laxans.

SOLDANELLA.

Soldanella dicitur etiam *Brassica marina*, Germanis *Meer-Kohl*, & *Meer-Winde*; nil tamen affinitatis habet cum brassicis. *Meer-Winde* autem dicitur, quoniam in locis marinis instar volvuli hinc inde serpat, & flores habeat instar volvuli. Ubertim crescit in Italia & Provinciis Gallicis, inde etiam folia exsiccata ad nos adferuntur.

Planta est rari usus; copiosissimas aquas purgat, unde in evacuando sero scorbutico, & similibus affectibus, à serosa colluvie natis, speciatim in hydrope, Officium suum egregiè facit; adeò ut *ERASTUS* eam nunquam in curatione hydropiseos omittendam asserat; quo in casu præsertim cum Rhabarbaro jungenda venit, utpotè cum quo optimè hydropicis porrigitur. Caret malignitate, quam velare alia purgantia nesciunt.

Dosis foliorum pulverisatorum est ʒß. vel ʒj. ad ʒij: pro decocto verò ʒß. ad ℥vj vel ℥j, e.g.

℞. *Fol. soldanell.* M. j. ad M. iß.
Coquitur in *aqua appropriata* vel *simplici* &c.

Quibusdam succus ad ʒß. in usu est, qui inspissatus ultra ʒiß. aut ʒj. dari non debet.

SPINA INFECTORIA.

Spina infectoria, *spina cervina*, *spina alba*, *Rhamnus Catharticus* seu *solutivus*, Germanis *Wegedorn*, crescit juxta sepe, in sylvis, etiam cultura provenit in hortis nostris.

Floret Majo, fructus fert autumno.

Pro usu purgandi suggerit *baccas rubras* in fine septembris aut initio octobris colligendas, quæ pro Medicina domestica laxativa inserviunt: sufficienter purgant varia liquamina sero involuta; unde convenire valdè dicitur in affectibus cachecticis, chronicis, hydrope, arthritide, & similibus, ubi abundat colluvies serosa, præservativè & curativè. Rarò præscribuntur in substantia; sed in usu inde est *syrupus de spina infectoria* seu de *spina cervina* ex succo baccarum paratus, *domesticus* aliàs dictus, quia *IMPERATORI MAXIMILIANO* tanquàm medicina domestica in podagra frequentis usus fuit. Præparationem videbitis in *SOLENANDRO Cons.* 20. & *ZWELFFERO*, etiam in *AUTORE*, qui loco sacchari rectè mel sub sole, aut per se depuratum, substituit. Solus potest præscribi ab ℥j. ad ℥iß; quoniam eleganter purgat. Præprimis autem competit infantibus tenellis à ʒij. ad ʒiij, pro quibus laxandis mihi perquam est usitatus. Fęces quidem virore inficit, easdem tamen perquam commodè laxare solet. Datur in cochleari vel solus, vel cum pauco lapillorum cancrorum mistus, nec non cum Syrupo de cichorio cum Rhabarbaro mistus: v.g.

℞. *Aquæ Cinnam.* ℥ij.
Lapill. Cancr. præpar. ʒß.
Syr. de spina cervin. ℥ß.
M.

Dosis cochl. j. Infantes certè libenter assumunt, & sufficienter laxat.

Ad hujus imitationem *syrupum compositum* videbitis in ZWELFFERI *Pharmac. Reg. pag.* 32.

Inter reliqua præparata num. 3. *Extractum Rhamni* habet *AUTOR*, quod elegans; cum vis Tithymali caustica aceto rosarum destruatur: plus minùs aceti addatur; quo plus minùs acre est & validius. Ad hunc modum non incommodè etiam parari possunt *Extracta de Esula*, *Tithymalo* & aliis purgantibus, cum in iis per acetum & nitrum corrigatur vis maligna purgativa: adeoquè non est inelegans modus. Ob nitrum autem in calcinatione acquiritur alcali fixum, quod dum extrahitur cum aceto, habetur *Tartarus regeneratus*, hoc est, *sal essentiale tartari*, ex aceto rosarum & nitro ortum, & compositum. Solutio cum aqua rosarum superflua est.

STAPHIS-

STAPHISAGRIA.

De *staphisagria suprà inter Alterantia secundaria* dixi, quia malè inter purgantia refertur, cùm pro hoc scopo nunquam usurpetur.

T.

TURPETHUM.

Turpethum Vegetabile hìc intelligitur ad differentiam mineralis, quod ex Mercurio præparatur. Alio nomine dicitur *Turbith*, quodqualis sit radix? & quodnam Veterum Turpethum fuerit? utrumque nos latet; quoniam ex peregrinis locis solet afferri. Hinc & dosis ejus, unà & usus, suspectus & controversus est; & quia validum nimis purgans, raro usurpatur.

Quatuor rebus nomen *Turpethi* imponi docet *MONARDES in Annot. in Mesuen l. Epist. annexis pag.* 386. quas inter

1. Est *Radix Tripolii Dioscoridis*, quæ est *Turbith Serapionis*.
2. *Radix Piliosæ*, quæ est *Turbith Dioscoridis*; *&* putatur esse *Tithymalus folijs pini seu Cypressinus*: vid. *TABERNÆMONTANUS pag.* 990. *&* 991.
3. Est *Radix Tithymali fœminæ*, *Myrthites* vocatæ, quâ nunc passim sub *Turpethi* nomine utuntur Medici.
4. Quod *folio ferulæ* constare dixit *Mesue*, cum quo *Mesues Turpetho* videtur convenire Thapsia, quæ in Gasconia Galliæ, item in Sicilia & Montibus Apuliæ reperitur, quod multi istud Turpethum esse putant, quo nos utimur.

Ab his omnibus distinctum adhuc est *Turpethum Indicum Garziæ*, de quo vid. *DODONÆUS Tr. de Purgantibus pag.* 174. *&* 175.

Quicquid sit hæc *Radix Turpethi seu Indica Garziæ seu Thapsia*, quæ in Officinis à medulla lignosa separata observatur, potenter satis operatur, & omne, quod attingit, sub forma mucilaginis crassæ & viscidæ evacuare solet, eamquè non tantùm ex primis viis, sed beneficio sanguinis circuli ex aliis etiam partibus; hinc inter pituitam evacuantia, & phlegmagoga ferè numeratur. *Unde* Regula; *Quicquid Agaricus non attingit, Turpethum promovet: & quod Turpethum negligit, colocynthis attingit*. Et hic est progressus majoris & minoris efficaciæ. Imprimis solet commisceri cum aliis: in affectibus atthriticis cum hermodactylis constituit *Pulverem purgantem Paracelsi*. In morbis chronicis & diuturnis specificè convenit. Dosis est à ℈j. ad ʒß. vel ℈ij. raro ad ʒj. per se: aut infuso à ʒij. ad ʒiij. Parari autem debet in infuso, non cum liquore vinoso aut aquoso, quoniam est resinosa radix, & hinc non communicat virtutes purgativas tali menstruo vinoso vel aquoso; sed cũ menstruo seu liquore spirituoso; Egregium ergò est vel in substantia, vel forma Essentiæ, vel Extracti cum spiritu vini parati, utut totum remedium rari sit usus. Aliàs & in usu sunt *species dia-Turbith cum Rhabarbaro*, quæ dantur quoad summam dosin à ʒß. ad ʒj. Et quidem in minori dosi valdè conveniunt pueris vermiculantibus, uti etiam adultis: Nam post Mercurium nihil fortiùs exturbat vermiculos, quàm species diaturbith. Unde specificum sunt medicamentum tam adultis, quàm infantibus; quibus dantur cum saccharo sub forma morsulorum vel tabellarum, ut sic decepti vermium ejaculationem sustinere queant. *HORSTIUS in Obs.* refert, se ex rustico speciebus dia-Turbith cum Rhabarbaro bufones evacuasse.

Tinctura aurea inde elicitur cum spiritu vini tartarisato, quæ egregium est remedium, ubi validiore evacuatione opus est. Resina elicita cum spiritu vini valdè purgat, & in deturbandis vermibus & animalibus, tàm in adultis quàm infantibus, adhibetur. *FABER Lib. 2. Myrothec. Spagyr. cap.* 24. habet *Quintam Essentiam Turbith*, paratam cum spiritu roris Majalis elegantem, quæ *citato loco* videri potest.

TAMARINDI.

Tamarindi revera sunt *Siliquæ Arabicæ*, congeneres Cassiæ solutivæ; qui vocantur etiam *Dactyli Acidi* crescunt in arboribus proceris, & fistulis siliquosis membranaceis per longitudinem inclusi; quæ contusæ, & cum quibusdam nucleis duris fuscis splendentibus commistæ, ad nos deferuntur. Arbor *species est Palmæ Indicę*: vid. *PROSPER ALPINUS de plantis Ægyptiacis*.

Fructus iste succosus seu *pulpa* nigra suavem habet saporem acidulum, qui est vinosus; hinc in temperanda bile confert, id est blando acore fervorem & orgasmum bilis reprimit, agitationes massæ sanguineæ inhibet, nimiam acrimoniam humorum temperat, horumquè fervorem & sitim compescit, & nimios ardores ac incalescentias corporis sapore acidulo suavi inhibet. Propter aliqualem nitrositatem cruditates nidorosas abstergit blandè & laxat, seu potiùs saltem alvum apertam conservat. Vulgò Tamarindos inter Cholagoga referunt. In febribus tertianis biliosis, & continuis ardentibus, benignis & malignis, & imprimis scorbuticis, egregiè conferunt, ubi acido volatili blando agitationes febriles egregiè alterant, æstum temperant, & alvum apertam servant, humoresque turgentes blandè evacuant. Item scorbuticis, quibus subinde phlogoses vagæ aut amaror oritur, aliaquè similia pathemata molesta sunt, his Tamarindi optimè conveniunt.

Usitatiùs recipitur *pulpa Tamarindorum* saccharo condita, ut asservari possit; cujus dosis est ʒß. vel ʒj. ad ʒiß. vel ʒij: sed melius est, si loco sacchari pulpa Tamarindorum cum succo passularum addito inspissetur, & ita ad tempus asservetur. Commendatur valdè soluta in cerevisia aut potu ordinario, vel in decocto hordei, aut aliis liquoribus appropriatis, qui fiunt instar Iuleborum; quoniam liquores acescunt, & colorem rubicundum acquirunt; id quod etiam facit *decoctum Tamarindorum tam simplex* ex tempore parandum, quàm *compositum* cum passulis: pro quo ʒiij. vel iv. coquantur in sero lactis vel aquâ in affectibus biliosis, febrilibus, tertianis ardentibus & malignis, in quibus necessum est, ut alvus sit aperta; suavissimi est usus, blandè enim laxat, sitim compescit, & æstum non nihil mitigat, effervescentiam humorum blandè compescit, & moderato coagulo sanguinis agitationem sistit; & nullum laxativum est aliud, quod æquè tutò in his possimus propinare, quàm Decoctum Tamarindorum, dum prætereà laboranti stomacho optimè succurrit: quin & stomacho ad cruditatem nidorosam proclivi benè admodum conducunt Tamarindi, eumque blandè constringunt, & nauseam ejus ac inappetentiam corrigunt.

Utendi modus est speciatim in forma liquida, e. g. in Tertiana continua, ubi alvus obstructa:

℞. *Tamarind.* ʒiv.

Coquitur in *aqua simplici*, vel pro scorbuticis meliùs in *sero lactis*; sic acidum Tamarindorum præcipitat omnia recrementa in sero lactis: Decocti colati

℞. ℔j. vel ℔iß.

adde

Tincturæ flor. bellid. ʒij. vel ʒiij.
Syr. acetos. citri ʒiß.

M. D. S.

Iulapium alterans & laxativum.

Item

℞. *Decocti Tamarind.* vel *cum pass.* vel *simpl.* ℔j.
Syrup. rubi idæi ʒj.

M. D. pro Iulebo.

Vel præscribitur ita:

℞. *Decoct. hord.*
Tamarind. an. ʒv. vj. vel viij.

M. D. pro usu.

Item v. g. in scorbutico:

℞. *Pulp. Tamarind.* ʒj.
Dissolvitur in sufficienti quantitate *seri lactis*: Colatur

D. S.

Potiuncula laxativa.

℞. *Pulp. Tamarind.* ʒij.
Pulveris Rhabarb. ℈j.
Scammon. pp. gr. iij.

M. f. Bolus

D. S.

Bolus laxativus pro una dosi.

Porrò ex Tamarindis etiam *sal essentiale* seu *Tartarus* parari potest ad legem, quam præscribit *SALA*. De cœtero ex iisdem Tamarindis cum sero lactis infusis, aliâ ratione tartarum parare docet *BARTHOLINUS C. 5. Hist.* 21. quæ est lectu digna; tartarus tamen hic nil peculiare habet.

Hæc sunt *primaria Purgantia*, ex quibus sufficere possent sequentia: Nempè

1. *Senna*, tanquam polychresta.
2. *Rhabarbarum*.
3. *Elleborus niger*.
4. *Jalappa*, &
5. Ubi validiùs agendum, *Colocynthis*.

His quinque satis armati sumus pro scopo purgatorio, modò legitimè adhibeantur. Sequamur tamen *AUTORIS nostri* ductum, & jam Purgantia secundaria adhuc perlustremus, quæ nihil aliud sunt, quàm varia Vegetabilium producta.

CLASSIS IV. DE PURGANTIBUS SECUNDARIIS.

A.

ALOE.

ALoe, uti notum, *succus* est *gummeo-resinosus* amarus, ad myrrhæ odorem ferè inclinans, ex planta ejusdem nominis, quæ etiam *Sempervivum Marinum* dicitur, expressus, & leni calore inspissatus: ac in *quadruplici* habetur *differentia*, quatenus ratione puritatis & fæculentiæ admodum differt:

1. Enim impurissima dicitur *Caballina*, quia Caballis seu equis inservit curandis, & crassamentum ignobilius est, quisquiliis & heterogeneis particulis refertum.

Hâc purior est

2. *Hepatica*, ita dicta, quod hepatis colorem habeat: Hinc
3. *Succoterina*, quod ex Sucotra, Insula Orientis, in qua copiosissimè crescit, apportari soleat. Hæc ex incisis foliis suâ sponte stillans, & Solis calore condensata, optima est, & ulterius purgata, rubenti colore splendet; Unde
4. *Aloe lucida* exsurgit, quæ omnium optima est, internè assumpta.

Virtutes hujus succoterinæ & lucidæ quod attinet, blandè admodum evacuat, & purgat simul excrementa flava, liquida & acria; unde vulgò inter cholagoga seu bilem evacuantia, refertur: sed malè. Suâ enim Tincturâ internè flavâ fæces ita tingit, quæ antea in corpore flavæ non fuerunt: sicut aloe pulverisata pulverem exhibet omninò flavescentem.

Præter vim purgantem, obtinet vim adstringentem, & in majori dosi minùs purgat, quàm in minori. Duæ enim in Aloe substantiæ sunt:

1. *Substantia mucilaginosa* aquosa.
2. Viscida *resinosa* instar cujusdam colophoniæ.

Hæc in spiritu vini solubilis, in aqua insolubilis est: Illa verò in menstruo aqueo; sub cujus tegmine subtilis & acris quædam resina laxativa delitescit, *& in hac sola substantia consistit vis* purgans atque *laxans*. Unde *Pilulæ Glassianæ & Francofurtenses*, quas adeo magnifaciunt, & maximam partem aloe sunt, cum succo violarum extracta, ad novem vel undecim assumptæ pluspurgant, quàm Aloe in maxima dosi; quoniam in tali dosi aloes vis purgans non potest se exerere propter vim adstrictoriam, quæ purganti quasi præponderat. In altera verò substantia, fibras stomachi, & intestinorum firmando, vis styptica latet. Unde, ubi purgatione solâ opus est, aloe integra non omnibus convenit, sed prior substantia mucilaginosa speciatim requiritur: ubi autem opus est, ut substantia illa resinosa & balsamica retineatur, selecta saltem lucida aloe, non lota, usurpetur (nam æquè suaviter laxat) aut in forma pulveris, addendo grana aliquot tartari vitriolati; aut in forma pilularum, cui etiam Gummi ammoniacum interdum additur, ad imitationem Tilemanni, qui

> ℞. *Aloes lucid.* ʒß.
> *Gum. ammon. cum aceto sol. & inspiss.* ʒj.
> *Tartari vitriolat.* ʒß.

Cum *Essentia Martis liquida* fit *Massa pilularum*.

Dosis fit à pilulis v. viij. ix. vel x. in morbis chronicis. Aloe hæc, præter vim laxativam in mucilagine fundatam, ratione resinæ suæ habet quoque vim egregiam præservandi à putredine, humorum corruptelas plus minùs præcavendo & corrigendo; unde etiam Lumbricis & ascaridibus inimica est, quos præservat, & genitos fugat & expellit, sive internè assumatur cum aliis, sive externè applicetur instar unguenti. Observetur tamen, quando dantur ejusmodi amara per os, ut dulcia per anum injiciantur, quo possimus per amara vermes fugare, & per dulcia allicere, sicque ex intestinis exturbare: Unde quando internè porrigitur aloe, semper Clyster cum melle vel potiùs lacte est injiciendus.

Præterea stomacho est amica, cui specificè succurrit: abstergit mucum crassum & viscidum in stomacho hærentem; unde dicitur *Lætitia stomachi*, & *Amarum in ore, Sanum in stomacho*: & exinde in Hiera Picra Galeni & similibus, quorum omnium basis est aloe, aloe convenit in affectibus stomachi; hinc in pilulis de Hiera cum agarico in detergendo ventriculo & intestinis non melius habemus remedium. Juxta hæc aloe vi alterativâ, à putredine præservativâ, & primarum viarum abstersivâ, à quorumcunque gravium morborum insultibus præservat, si crebrò ea usurpetur: vid. MINDERERUS, qui fusè de Aloe agit *in Aloedario*, uti etiam FREITAGIUS in *Aurora Medicorum*. Hinc quibusdam dicitur quasi *Fel Naturæ* (est enim amarissima) quo noxia deterguntur & absterguntur; item *Naturæ Balsamus* & *Vermium specifica Antidotus*, dum conservat corpora à putredine, & nihil in vivo homine vivere permittit, quod non pertinet ad ejus essentiam & constitutionem vitalem: vis enim basamica egregia est in aloe, in qua ipsa non cedit Myrrhæ vel Myrrhatis. Hinc inter omnia Purgantia aloe & Rhabarbarum habentur innocua; cùm reliqua de virulentia & venenositate, corpori inimica, plus minùs participent.

Cùm verò aloe succus medius sit inter resinas & gummata, ratione substantiæ resinosæ præpollentis facilè potest inhærere extremitati ani seu intestino recto, ubi sunt venæ hæmorrhoidales, & continuâ sic irritatione provocare dolorem & fluxum hæmorrhoidum: Unde ii, qui sunt dispositi ad hæmorrhoidum fluxum, ex assumptione frequenti aloeticorum eundem solent incurrere, quod observandum; unde cautè iis exhibenda aloe. Id quod tamen aloe soli non convenit, quin etiam alia laxativa idem, sed in dispositis, præstare solent: Confer. hic MONARDES *in Epist. Medicin. Lib.* 12. *Epist.* 3. *pag.* 226, qui in Rhabarbaro eundem stimulum observavit; item SCULTETUS *in Arm. Chirurg. Obs.* 68. à Scammoniatis.

Ex dictis facilè patet, quare aloe & remedia aloetica post laxationem alvi obstructionem ejus relinquant: Cujus ratione etiam hypochondriacis, Melancholicis, nec iis, qui sunt constitutionis siccioris, vel naturâ alvi pertinacioris, remedia ex aloe minùs conveniunt; quoniam ab eadem potiùs læduntur; Unde ulteriùs patet, quare aloe in minori dosi subinde meliùs operetur quàm in majori: Mulieribus itidem gravidis non convenit, quoniam solet proritare menses, & pellere fœtum: & quod dicitur de Aloe, dicitur de Elixyre proprietatis, cujus ingrediens primarium constituit aloe.

Externè ob vim balsamicam in usu est Chirurgico: propterea pro mundificandis vulneribus externis, quæ in ulcera solent degenerare, magni est usus; sive decoquatur in vino cum aristolochia, cum Nicotiana & myrrha, & adhibeatur pro eluendis ulceribus sordidis; sive misceatur cum emplastris & unguentis appropriatis, myrrha, thure & similibus: pro quo scopo sufficit aloe hepatica, vel caballina, Nam ita detergit sordes & putredinem. Imprimis si sint vermes in ulceribus, iis potenter resistit. Vulneribus recentibus inspersa aloe, tam integra, quàm resina separata, omnis vulnerum progressus præcavetur, & putredini resistit. Præterea propter vim mundificativam & adstrictivam detergit, & consolidat vulnera, arcendo degenerationem & corruptionem nutrimenti, & cicatricem ad constrictionem conducit; adeoque vulneraria est insignis.

In vermibus intestinorum potest fieri tale *Unguentum*:

> ℞. *Aloes hepat.* ℥j.
> *Fellis tauri insp.* ʒß.
> *Olei diacolocynth. Querc.* q. s.

M. fiat *Unguentum* aut *linimentum*.

Quod super partem vesicæ extendatur, & umbilico applicetur: quod ipsum, si adsunt vermes, non facilè decidit, donec sint rectè expulsi; quando verò nulli adsunt, solet decidere; quod est docimasia præsentiæ vermium in hoc Unguento.

In curandis pediculis, irritationibus intercutaneis, ejus ℥j. solvatur in ℔j. aquæ graminis: quâ aquâ TIMÆUS *in Cas. & Epist.* frequenter usus est; sicut etiam in scabie usum suum præstat.

Inter *Preparata* primo loco se offert *Aloe depurata* seu *lota*, quando vulgò lavatur aloe, ut magis purificetur à sordibus. Sed malè præscribitur aloe hæc lota, propterea, quoniam vis purgans consistit in parte mucilaginosa, quæ facilè per aquam separatur; vis verò adstringens in parte resinosa, aquæ reluctante, remanet. Quando ergò lavatur aloe, hoc ipso eadem mucilagine & vi purgativâ spoliatur & castratur, & tantùm remanet pars viscida styptica, hæmorrhoides excitans, rectèque dicitur castrata Aloe: vid. ZWELFERUS *Animadv. in Pharm. Aug. pag.* 107. & 404. Hoc ne fiat, aloe pura, vel saltim superficialiter à sordibus depurata, est assumenda, nullo modo verò lota.

Pro scopo igitur *laxandi* & *purgandi extrahatur Aloe cum aqua simplici*, vel *fumariæ*, vel *alia appropriata*, aut *rore Majali sale tartari vel oleo tartari per deliquium guttis aliquot acuato; quo mediante mucilaginosa substantia laxativa elicitur, relicta resinosa inutili, quæ in aqua non solubilis est*: Hinc omnis postmodum tinctura, facta evaporatione phlegmatis, successivè inspissata dat Extractum catharticum, in pilulas formandum, à gr. iij. iv. v. ad vj. egregiè laxans, vel ad ℈j. fortiter purgans. Interim non nimium salis tartari addatur, aliàs vim purgandi omninò destruit; cum alcalibus enim in sufficienti quantitate spiritus vini digesta, amarorem & vim catharticam insigniter deponit.

Pilulæ hæ vel solæ ita usurpandæ sunt, vel additis gummatibus, salibus, aliisque, diversimodè specificari, & præsertim in morbis chronicis aliquot horis ante cœnam loco usualium pilularum capi possunt: Conf. LUDOVICI *loco allegato p.* 135. 183. item *de sale tartari pag.* 76. *&* 81. Wedelius Opiol. *pag.* 52. pro *pilulis suis aloeticis* parandis menstrui loco phlegmate aceti, sub præparatione terræ foliatæ abstracto, utitur.

Occasione hujus Extracti exortæ sunt *Pilulæ Glasciana*, *& Francofurtenses*; quæ posteriores nihil aliud sunt, quàm aloe cum succo aut infuso violarum extracta, & in pilularem consistentiam redacta: cujus ℔j. si addatur ℥j. Extracti gemmarum sambuci contusarum, cum aqua simplici parati, habentur *pilulæ Francofurtenses*.

Quidam cum spiritu vini parant tincturam, sed tantum viscosam acquirunt, sine ulla purgatione. Aloes interim segnitiem aut caryophyllorum aut rorismarini oleo egregiè excitari PECHLINUS *de Purgant. pag.* 144. *asserit.*

Balsamus seu *Extractum aloes*, quod habet AUTOR, est adstrictorium & roborans, non purgans; per spiritum enim vini acquiritur pars resinosa purgativæ contraria.

Sequuntur *Aloes insuccatæ*, quâ Aloe succis rosarum, violarum, verbasci, liliorum convallium, & aliarum plantarum, imprægnatur & exsiccatur, ubi insuccatio aliquoties repetenda: Interim hæc superflua est, modò ritè præparetur Extractum. Fit hoc scilicet eum in finem, ut non nihil temperetur, corrigatur & acuatur resina viscosa aloes: Nam non melius præparari putarunt aloen, quàm per imprægnationem succorum: qui præparandi modus vulgò aloes *insuccatio* dicitur; unde oritur *Aloe violata & rosata Hieronymi ab Aquapendente*. Harum pilularum compositio in familia Zschorschanorum est abscondita. Dantur à gr. xv. ad ℈j. Sic aloe, ne hæmorrhoides irritet, solet solvi & imprægnari cum succo verbasci, quod verbascum resistit, ne possit proritare hæmorrhoides: In hepate calido, seu in quibus massæ sanguineæ crasis corrupta, in iis præparatur per succum cichorii, endiviæ, taraxaci, & similibus plantis hepaticis, crasin sanguinis corrigentibus: In impuritate sanguinis insuccatur cum succo fumariæ, quod etiam facit FREITAGIUS in affectibus Melancholicis. Aliàs *Oleum purgans* ex aloe destillatur, quod umbilico illitum vermes necat.

TIMÆUS *aquam* habet *aloeticam* contra morbos externos non inconcinnam, quæ ita se habet:

℞. *Aquæ Absinth.* ℔j.

Dissolvuntur in ea *aloes* ℥ij. terendo probè & subigendo.

Hâc fricanda & abluenda sunt corpora puerorum in balneo, pro enecandis pediculis, crinonibus seu dracunculis & sironibus, aliisque similibus cutaneis affectibus: vid. TIMÆUS *l.* 5. *Cas.* 23. In capillorum quoque defluvio commendatissima est, si eâ crines laventur.

ELATERIUM.

Elaterium nihil aliud est, quàm *succus* lacteus expressus & inspissatus *ex cucumere sylvestri asinino*. Genuinum colligitur ex ipso fructu, qui colligendus, quando flavescere & maturare incipit. Quidam tamen etiam recipiunt radicem, quidam totam plantam contusam, & succum exprimunt, inspissant, & sub nomine Elaterii venditant, quod perinde est; siquidem tota planta inter purgantia fortiora excellit, utut ex fructu sit omnino violentius illo, quod ex reliqua planta desumitur. Radix saporis est acris amarissimi, ingrati & nauseabundi, odoris nullius. Constat particulis Salinis acribus seu aculeatis irritantibus; & ex acrimonia sua caustica vim habet simul succos corporis nostri colliquefaciendi, partesque fibrarum sensiles irritandi: ex quo utroque effectus purgans imprimis dependet; succus enim iste est acerrimus, & etiam non leviter causticus, ita ut quidam Medici sint, qui eundem ante triennium in usum non trahant. Radix hæc pro scopo purgandi in taleolas discindenda, quæ filo connexæ in Aere umbroso ponantur, & exsiccentur; atque dehinc arefactæ ad annos 10. durant. Fructus maturus attactus, capitulum suo impetu elastico pandit, succumque in faciem ac oculos adstantium ejaculatur, ridiculo spectaculo: Germanis dicitur *Esels-Kurbs*. Cucumis hic pater est famosi illius succi, qui dicitur *Elaterium*. Ex cucumere hoc asinino omnia purgant, ut rectè asserit CASPAR HOFMANNUS *pag.* 28. speciatim purgans est admodum violentum, efficaciter ac copiosè exterminans; unde in hydrope, imprimis ascite, ubi liquamina ista serosa ac aquosa veniunt educenda, specificè convenit, cum etiam, teste experientiâ, ex cavitate abdominis soleat evacuare serum vel lympham hydropicorum: aliàs in reliquis seri & lymphæ abundantiis usurpatur hoc Elaterium; nam potenter & fortiter evacuat. In hydrope tamen & affectibus serosis omnibus præferendum, extra quorum usum vix adhiberi solet: Sicut & empirici duas vel tres pilulas ciceris magnitudine, ex farina triticea & succo cucumeris asinini efformatas, hydropicis exhibere, & copiosas aquas expurgare solent.

Extractum autem hujus tantùm usurpatur, rarò aut nunquam in substantia propter amarissimam acrimoniam, & hinc violentam operationem. Optimum autem est, quod paratur juxta MORELLUM *in Tr. de Materia Med. pag.* 322. cum *spiritu vini*, (aut cum *Tinctura Tartari*, ut docet WILLISIUS *Pharm. Rational. Part.* 2. *pag.* 312. quâ acrimonia ejus meliùs corrigitur) addendo in fine inspissationis *oleum destillatum macis & Cinnamomi*.

Dosis ejus est ad gr. xv. vel ℈j. vel solitariè, quod rarò tamen fit, vel cum Mercurio dulci: *Essentia* verò cum tinctura tartari parata datur ad ℨj. Non facilè corrumpitur, ita ut CARDANUS asserat, durare potest ad centum annos; dicitque, quod quò vetustius fit, eò efficacius deprehendatur, & melius. Mirum est, ut dicit BORELLUS, quod purget aquas ex cavitate abdominis: experientiâ tamen confirmatum, quod post assumptum manè Elaterium, hydrope ascite laborantis abdomen, admoto cingulo, fuit repertum sensibiliter imminutum post meridiem: sicut & retulit mihi D. MICHAELIS, se aliquando in aliquot gravidis, quæ ob serum abundans in tunicis, fœtum ambientibus, fœtus motiones animadvertere nequiverint, beneficio suæ Essentiæ Elaterii effecisse, ut denuò sentirentur.

Porrò ipsa radix cucumeris asinini in taleolas dissecta legitimè exsiccata, cum spiritu vini tartarisato vel tinctura tartari suppeditat *Essentiam* fortissimè purgantem; unde & Medicis quibusdam eadem in quovis ferè hydrope est in usu; in specie in hydrope uteri D. MICHAELIS habuit expertissimam, addendo simul aromata & appropriata; inter quæ est oleum Cinnammomi & similia; vel macis simul infunditur. Dosis ℨj. ad ℨij.

Essentia hæc abstractione spiritus vini inspissari potest in debitam consistentiam *Extracti*, addendo ejus ℥j. olei destillati cinnamomi & macis ℈ß. & ita hydropicis dosi ℈j. feliciter exhibuit. Quidam & in gravidis usurpare non dubitant, sed cautè hìc agendum. FREITAGIUS imprimis Essentiæ vel Extracto, quæ fiunt cum spiritu vini, præfert hanc compositionem: si scilicet cum spiritu vini extractum factum, vel parata Essentia, permisceretur cum succo cydoniorum, vel berberum, vel pomorum, & hæc ad consistentiam Electuarii coquerentur.

Aliàs & per acida & per fermentationem quoque corrigi potest, si nempè Elaterium solvatur in succo violarum, cydoniorum, pomorum, vel aliis succis, pro specifica morborum varietate, & post fermentationem & residentiam partis impurioris inspissetur.

Denique succus cucumeris asinini recens ad cochlear unum propinatus fortiter purgat; id quod hortulani nostri optimè norunt. Præter virtutem purgativam succus cucumeris asinini recens multum facit externo usu in tumoribus duris emolliendis, & scirrhis discutiendis, uti & scrophulis ac strumis emolliendis; sicque externè ingreditur usitatè unguenta & cataplasmata ad scirrhos lienis & infarctus destinata, uti & ad quoscunque tumores duros, & difficulter denuò solubiles. Item in scrophulis ac strumis est egregius succus cucumeris asinini, non minus etiam cataplasma ex foliis cucumeris asinini contusis: de cujus efficacia in scrophulis vid. RIVERIUS *in Observationibus communicatis*.

EUPHORBIUM.

Euphorbium succus acerrimus est ex sauciata planta ejusdem nominis exstillans, Veteribus cognitus. Cœterum ista planta: an sit arbor? an frutex? an ferula? discrepant Autores; quoniam incognita est omnibus Botanicis. Ejus tamen formam subministrat DODONÆUS, quam figuram omnes imitantur, utut monstrum magis, quàm plantam referat. Hoc certum est, nostrũ distinctissimũ esse à veteribus, quod nobis incognitũ. HOFFMANNUS, Scriptor accuratissimus, *de Medicam. Officin. pag.* 35. rectè dicit: Illud, quod sub Euphorbii nomine ex Asia ad nos adfertur, esse succum Indicum Tithymalinum inspissatum, acrem & fortiter purgantem; Vis enim ejus caustica, & acrimonia convenit cum succo esulæ: unde quæ *de Esula dicta*, hìc applicari poterunt. De denominatione vid. ROLFINCIUS *de Purgantib. p.* 180. *seqq.*

Validissimè expurgat pituitam ac serum cum gravissimis symptomatibus, & quicquid invenerit, promiscuè evacuat: estque malignum satis, quoniam bonum cum malo, & malum cum bono, colliquefacit & expurgat, & propter virulentiam & violentiam non tam ex massa sanguinea, sed ex toto corpore, evacuat potenter; unde & in desuetudinem ejus usus abiit. Hinc propter sui causticam acrimoniam, & potentè operandi vim, ob quam veteres pituitam ab Euphorbio validissimè trahi ab articulorum commissuris compaginumque cavitatibus, à cerebro & nervoso genere, asseruerunt, scilicet in Apoplexia, comare, Lethargo, & similibus affectibus soporosis, uti etiam in tremore & nervorum resolutionibus, ceu præstans remedium à quibusdam solet laudari; non tamen pro scopo purgandi apud nos amplius operatur, nec nisi à robustioribus tentari debet, quia est validum remedium, & in substantia, uti dicit AUTOR, vix ad ℈ß. assumitur. Vidit tamen FREITAGIUS ejus usum satis innoxiè frequentatum à rusticis, robustisque corporibus, qui pulverem ejus ad ℈j. pondus cum evidenti successu adhibuerunt, cœteris medicamentis nihil proficientibus. Belgæ cuidam contra quartanam felici cum successu dedit in pilulis ad ℈j. & ultra: conf. PECHLINUS *de Purgantibus pag.* 240. quod tamen non facilè imitandum suaderem, nisi optimè correctum fuerit.

Electionem & eligendi modum videbitis apud AUTOREM nostrum.

Externè autem pro usu chirurgico frequentiùs & latiùs adhibetur, quàm

quàm in carie ossium, quando acidum fermentum ulcerum omnia corrodere incipit, ubi nihil expertius & melius, quàm si pulverisatum adspergatur ossibus cariosis, cujus acrimonia, à sale volatili dependens, absumit acidum corrosivum in carie ossis, quo absumpto etiã cessat caries. Inspergitur vel solum, vel permistum cum ana radicis Iridis Florentinæ, vel Aristolochiæ rotundæ, vel cum aliis similibus, & cum spiritu vini irroratis: nam spiritus vini solus egregius est in carie temperanda & abigenda: De qua virtute Euphorbii in carie ossium, & ulceribus cariosis, meretur quod vid. HELIDÆUS de PADUANIS, & HILDANUS *Cent.2. Obs.92. pag.159. Cent.4. Obs.21. & 96.* nec non *Cent.5. Obs.22.* item FALLOPIUS *l. de Vlcerib.C.271.* qui illud his in casibus magnificant: uti etiam RIVERIUS *C.2. Obs.66.* cum quibus conferatur KESLERUS *Cent.5. Processu 42.* Ulterius Euphorbium convenit in punctura nervi, si nimirum ineptâ venæ sectione, quod sæpè fit, pungatur nervus, quam puncturam multa magna & drastica sequuntur symptomata: in tali casu est egregium remedium *unguentum Sculteti in Armament. Chirurg. Obs.64.* quod parat ex

Euphorbii optimi ℈j.
Terebinth. ℥ß.
Ceræ parum.

Extendit super linteum, & applicat calidè loco puncturæ nervi: quæ ipsa compositio jam ex *Galeni Scholis* est derivata: vid. SENNERTUS *l.4. Prax. capite de vulneribus nervorum pag.471.* id quod etiam observavit HELIDÆUS PADUANUS *in Obs. pag.310.* qui cuidam, qui magnum dolorem brachii sentiebat, ex venæ sectione ablæsum nervum jussit applicare Euphorbium, quo applicato cessavit dolor. Ab hemicrania quoque contumaciori fœminam WEDELIUS curavit solo euphorbio.

Præterea & in usu sternutatorio naribus applicatum validissimum est, adeò ut ob hæmorrhagiam nimiam vim ejus observare debeamus, cùm tragicos casus hoc modo excitare possit; hæmorrhagia enim lethalis subsecuta est: vid. KERKRINGIUS *Spicil. Anatom. Obs.57. pag.109.* Eo ergò non utamur, nisi ℈j. ejus cum ℥ß. aut ʒj. pulveris Iridis Florentinæ misceatur; sic mucum lymphaticum è naribus extrahit. In forma liquida pro sternutatorio tutiùs usurpatur:

℞. *Euphorb.* ʒj.
Coquunt in
Aquæ simplicis, vel *lil. convall.* ℔j.

Transcolata, & guttæ aliquot naribus indantur, & satis validum ac potens erit sternutatorium: *Conf.* LUDOVICI *in Pharm. pag. 147.*

Tandem externè Linimentis & Unguentis pro acriori stimulo additur contra atrophiam, paralysin & similes artuum nervorumque affectus.

Quando internè debet adhiberi, quod tamen rarò fit est, corrigendum, ut effrenis vis dematur: sed correctiones communes utplurimum sunt ridiculæ. Quidam, ut aliquantisper imminuatur acrimonia, corrigunt per absumptionem & exhalationem salis volatilis acris. Vix usurpatur, nisi quod priùs anni unius superat ætatem: nam sic imminuitur acrimonia ejus caustica, & virulentia mitigatur. Annosum est recipiendum, nec quidem tutò, nisi cum aceto, succo citri, aut aliis succis acidis, optimè correctum fuerit: Per acida enim vim ejus alcalinam causticam castrare poterimus. Nec contemnenda est coctio cum pomo citreo aut cydonio in clibano.

Trituratio cum oleo amygdalarum dulcium est insufficiens. Tutissima est, quæ fit cum spiritu vitrioli. Peruviani in correctione Euphorbii usurpare solent Antieuphorbium, quo utuntur ad noxas ab Euphorbio impressas tollendas & sanandas. Hoc cum destituamur, nihilominus tamen ipsi possumus substituere portulacam, monente FREITAGIO, ex eo quòd Antieuphorbium maximè æmuletur cum virtutibus portulacæ, & cum ea conveniat: & propterea rectiùs cum succo portulacæ inspissato, quàm cum re quacunque alia, posset exhiberi aut corrigi.

Altenburgenses non inconcinnè præparant vel corrigunt hoc modo:

℞. *Euphorb. sel.* ʒiij.
Pulverisato affundunt
Aquæ Cinnam. opt. ʒiv.

Detinent in patella vitrea ad calorem fornacis tantisper, donec arefactum sit: cui demum affundunt

Succi Grannat. acidor. ʒiv.
Spiritus vitrioli ℥ß.

Et procedunt, ut priùs: tandem profundunt unà cum *aqua destillata cydoniorum* ad ʒiv, & priorem observant processum: Resiccatum denique terunt affusâ guttâ unâ vel alterâ olei amygdalarum dulcium.

Inter *Præparata* prostat oleum Euphorbij commune, cujus præparationem habet AUTOR, & prodest in affectibus frigidis nervorum, in specie in catarrhis & Lethargo, uti etiam in curanda atrophia, & hæc omnia externo usu. Confert etiam ad generationem capillorum, in casibus scilicet, ubi aliud nihil juvat.

G.

GUTTA JEMOU.

Gutta *Jemou* seu *gummi gottæ*, uti vocatur vulgariter, vel *Gutta Gamandræ*, est succus concretus gummeo-resinosus flavorubescens, saporis in recessu acris, veteribus incognitus, sed modernis tantùm in usu: Planta verò & fructus, unde derivatur, certò ignoratur. Quidam putant, quod sit succus vel lac coagulatum ex planta lactifera, quales sunt Esula, Tithymalus, & similes, quod horum succus lacteus inspissatus etiam flavescat, & causticus sit; unde vocatur modò succus, modò Gummi: videatur CASTELLUS *de Gutta Cambodia vel succo Cambodio*, MERRETTUS *in Notis in Art. vitrar.* NEERII *pag.460.* BONTIUS *de Medic. Indorum lib.2. cap.9. p.150.* Revera tamen succus esse videtur ex Ricino Indico collectus & coagulatus. Gummi scilicet quoddam est è caudice Ricini, circa radicem vulnerato, destillans, & croco Inalico tinctum: videatur ROSENBERGIUS *in Rhodologia P.2. cap.22. pag.2.* & BAUHINUS *lib.12. sect.6. Pinac.* HORSTIUS *lib 7. Observat.37. pag.388.* Ex semine item Ricini Indici expressum & inspissatum esse eundem putat HOFFMANNUS *de Medicament. Officinal. pag.27.* Potens est remedium Vomitus & secessus movens cum violentia & gravissimis symptomatibus, massam sanguineam colliquefacit, cum partibus inutilibus ejus utiles unà cum serosis humoribus evacuat; unde cauti simus in ejus usu, cum interdum non sine periculo usurpetur, teste HORSTIO *in Obs. pag.233.* Cùm autem promiscua liquamina evacuet, præsertim sub seri facie, contra hydropicos affectus imprimis, & à colluvie serosa natos, usurpatur. Præstantissimam tamen operandi facultatem conciliari illi ajunt, si permisceatur cum sale fraxini, vel cum sale absinthii, & specificum purgans hydropicorum habetur à multis, idque imprimis à THONERO *in Obs. pag.151.* & HOECHSTETTERO *Dec.3. cas.1. & in Epist. Decadi 6. annexa pag.746. seqq.* qui multum commendat in hydrope: Nemo interim inter Practicos est, qui eo adeò frequenter utitur, quàm LOTICHIUS atque FABER. Probabile est, hoc esse gummi contra Podagram, cujus MONARDES *in Epist.* mentionem facit.

Quoad *dosin*, non potest adeò certa præscribi, sed, uti rectè monet FREITAGIUS, in usu deprehenditur, quod modò remissiores, modò intensiores habeat virtutes in diversis partibus: propterea differentia quoad operationem subest certa. Præscribitur adultis à gr. iij. v. vel vij. ad ℈ß. vel gr. xv. utur rarò, cum non sine conturbatione corporis soleat operari, cum tartari vitriolati vel cremoris tartari ℈j.

Corrigatur autem necesse, sive per alcalia, sive per acida. Utrumque [illegible] AUTOR habet. Quoad *correctionem per acida*, corrigitur à MYNSICHTIO *sub Titulo, Gummi de Peru rosatum*, cum spiritu Vitrioli; sed pessimè: vid. ZWELFFERUS *in Animadvers. in Pharmacop. August. pag.461.* Optimum est THONERI judicium *lib.3. Obs.3.* qui dicit: *si conjectura est, quod in ventriculo & primis viis hæreat viscosus humor, qui ægrè medicamento purganti cedat, & per remedium averruncandus sit, se non præparatum commendare cum spiritu vitrioli, propterea quia spiritus vitrioli adimit vim vomitoriam, & vomitum tantâ violentiâ non movet more aliorum vomitoriorum.* Spiritus enim vitrioli acidus illud non tam corrigit, quàm castrat. Pro scopo purgandi per anum, corrigatur necesse est per alcalia fixa, præsertim sal tartari, cum quo tàm in forma sicca, quàm liquida: quos præscribendi modos videbitis in WILLISII *Pharmac. Rational. P.2. Sect.2. C.3.*

Vulgo *Magisterium Gummi guttæ* in usu est, & ad aliquot grana stimuli loco aliis purgantibus appropriatis admiscetur in cura hydropis, uti etiam in affectibus arthriticis. Præparationem habet AUTOR *num.2.* ubi tamen melior est illa, cui oleum tartari vel spiritus vini tartarisatus adhibetur, & cum aqua simplici præcipitatur: quin & *Essentia* aurea cum Tinctura tartari inde dicitur.

M.

MANNA.

De *Manna* apud veteres pauca prostant, unde disceptant autores, *quid sit? & quomodo generetur?* Quidam *rorem cœlestem inspissatum*, & in granula coagmentatum esse dicunt: vid. FEBURE *Chym. p.170.* Quidam verò succum subpinguem ex vegetabilibus ipsis, speciatim arboribus, quibus innascitur, destillantem; quod & veritati consentaneum videtur. Qui plura curiosa & elegantissima de ea desiderat, adeat MAGNENUM, Professorem Ticinensem, qui *de Manna* imprimis eruditum ac elegantem aureumque ferè librum scripsit. Præter hunc videre potestis & alios, imprimis CLAUDII SALMASII *de Manna & Sacchаro* Commentarium, SENNERTUM *Lib.3. Prax. pag.88.* CORTESIUM *in Miscellan. Decad.8. Tr.5.* qui ventilavit controversiam: *num.* uti nostratibus, ita & *veteribus cognita fuerit Manna*: de qua controversia MONARDES *L.4. Epist.41. & Lib.1. pag.6.*

Quod

Quod igitur attinet Mannam, revera nihil aliud est, quàm glutinosior succus, ex quibusdam arboribus per corticem transudans qui vespertino tempore, remittente æstu, nonnihil condensatus, cum rore deciduo incorporatur, & hinc noctis temperato frigore condensatur & granulatus, adeoque tam in trunco, quàm surculis arborum, item in foliis reperitur, postquam calore diurno aquosa pars absumitur. Experientia nam testatur, quod adhærescens quarundam & certarum arborum foliis & cortici reperiatur manna, adeò ut etiam ex arbore vespertino tempore cortice leviter sauciato, matutino circa ulcusculum illa reperta fuerit. Confirmat hoc BARTHOLINUS *C. 1. Epistola 54. pag. 231.* qui ceu testis occulatus docet, quod in Calabria ex incisa arbore fraxino & orno per transudationem fiat & colligatur manna, eodem modo, quo ex pino resina, vel ex ceraso gummi: cum quo conferendus simul HOFFMANNUS *de Med. Officinal. pag. 50.* Id quod etiam testatur THONERUS *Epist. 16. pag. 315.* qui refert, quod in Syria in montibus, qui scatent arboribus resiniferis, & plantis pingui succo dotatis, singulis annis, sed æstate tantum fervidiore, etiam copiosè reperiatur adhærescens arborum foliis; quod ipsum propria confirmat experientia.

In insula Ceylonensi albissimam & dulcissimam à formicis parari, & arborum ramis imponi, testatur HELBIGIUS in M.A.N.C. *Ann. 9. & 10 Obs. 194. pag. 459.* Manna quoque in foliis borraginis in hortis reperitur, de qua etiam videri potest HOEFERUS *in Hercule Medico.* Jam verò licet manna etiam reperiatur in ipso campo, lapidibus & similibus locis vicinis, non tamen putandum, quod sit ros coagulatus in lapidibus & similibus locis, sed arboribus descendat.

Si ergo quæratur, *cujus naturæ sit Manna?* sanè nec ad gummata, nec ad resinas commodè referri poterit, sed potius ad succum quendam subtilem roridum, cum rore mistum & condensatum. Orientalis Syriaca autem optima est, sed rarissimè ad nos perveniens minùs usitata est. Occidentalis autem hodierno tempore usitata quæ in Calabria, Italiæ Provincia, ex arbore fraxini & orni copiosè, ut & ritè colligitur. Post hanc optima est Laricea, quæ ex Larice arbore colligitur, teste SYLVIO. Manna autem Calabrina rursus duplex est, vel *Manna foliorum*, vel *Manna corporis*: *Illa ex foliis orni & fraxini*; *hæc ex trunco & ramo sauciato colligitur.* Sub collectione rorida ferè est substantia, quæ Martem in rubiginem rodere valet; unde cum lapideis & ligneis cultris colligitur, ne nigrescat. SYLVIUS variare, inquit, Mannæ virtutem, pro varietate scilicet plantarum, ex quibus colligitur, & rectè. Observetur ergò, ut colligatur ex plantis odoratis, & homini salubribus.

Cæterùm substantia est dulcis, & liquescens in ore & dulcedine sua palato blandiens. Eligenda autem est recens: nam vetusta abit, quod dicunt, in bilem, seu acquirit saporem nidorosum.

Quod attinet virtutes Mannæ, notum est, quod sit elegans, suave, & temperatum laxativum, quod sine impetu, & graviorem symptomatum concursu aliquoties evacuando corpus blandè expurgat. Vis ejus laxativa consistit in motu fermentativo, quo laxat & abstergit sordes, quas in liquamina flavescentia mutat; unde inter cholagoga vulgò refertur. Proinde in promiscuo est usus tenellis ac adultis, & gravidis & non gravidis: sed magis infantibus videtur convenire quàm adultis: istis cum pulte propinata, vel sub lactis vehiculo, suaviter admodum, & pro ratione doseos, sufficienter laxat.

Quoad *dosin*, infantibus à ℥ij. ad ℥ß. adultis verò ab ℥j. vel ℥iß. ad ℥ij. pro aperienda alvo commodè datur.

Utendi modus est, quod infantibus in pulte, adultis verò in jusculis detur, & hæc omnium optimè convenit pro laxatione mulierum prægnantium: videatur FORESTUS *L. 2. Obs. 28. de morbis mulierum.* Interim caveamus propter dulcedinem, & hinc facilem fermentescentiam, & consequenter acescentiam, ne hystericis illam, hypochondriacis, scorbuticis, febricitantibus, debili stomacho laborantibus, biliosis, & ad diabeten dispositis, propinemus, quibus minus convenire solet: quo in casu potiùs optimum gravidarum laxans erit Rob passularum, quod etiam sensim leniter, ac moderatè eas laxat, si commisceatur cum cremore tartari vel sale. Aliàs verò in asperitate faucium lenienda, & ariditate earum humectanda convenit.

Quoad *præparata*, Quidam *Electuarium laxativum* parant ex prunis, passulis & manna. Alii verò cum nitro aquam purgantem & simul sudoriferam inde destillare volunt per vesicam: de quo videatur HOEFERUS *Herc. Med. p. 385.* Sed aqua hæc nihil valet: Manna cum nitro in fundo remanet, vix tantillum spirituositatis adscendit, quod etiam purgandi vim habet.

Sequitur *Manna tartarisata*, quæ apud nos in usu, & elegans remedium est, cùm propter tartarum minus fermentativum sit: *Dosis* ℥j. ad ℥ij. Prostat etiam *Manna composita*, additione Jalapæ.

Huc pertinet Manna Julebata, quæ fit hoc modo:

℞. *Mann. Elect.* & non adeò pingu. ℥iij. vel iv.
Crem. tartari ℥iij.
Aquæ simpl. vel *scabios.* vel *alius pectoral.* ℥v.
bulliant leni igne ad dissolutionem tartari: & coletur.

Hauriri potest in quibuscunque affectibus pro laxativo alvi, & abstersivo primarum viarum.

Præter hæc observetur in Manna, quatenus de rore participat, singulare *sal essentiale nitrosum*, quod parare docet LUDOVICI *in Pharm. pag. 186.*

Spiritus Mannæ duplex parari potest, vel per præmissam fermentationem, vel eadem omissa per nudam igne aperto vel arenæ destillationem. Per fermentationem acquiritur spiritus sulphureus inflammabilis; sine ea autem vel per se, ut vult AUTOR, cum addito duplo arenæ vel boli ad ebullitionem nimiam inhibendam, igne arenæ prodit *spiritus acidulus*, adeoque non insipidus, ut communiter tradunt, cum oleo empyreumatico, qui sudoriferum est egregium, & singulare quid in recessu habet: Item destillari potest Manna admisto capite mortuo, post destillationem salis communis relicto: videatur WEDELIUS *Pharm. pag. 28.*

Quoad *fermentationem*, fermentatur Manna eadem ratione ac mel: scilicet dissolvitur *Manna* in sufficienti quantitate *aquæ simplicis*, vel *pluvialis*, ipsique additur aliquid *fæcum cerevisiæ non lupulatæ*, vel *fermenti communis*: hinc fermentatione peractâ destillatur per vesicam, & rectificatur spiritus sulphureus inflammabilis per vesicam, aut cucurbitam ex arena vel balneo Mariæ, lento igne.

Spiritus, qui num. 6. ab AUTORE describitur, vocatur aliàs *Mercurius Mannæ*, cui multa tribuunt in præparationibus remediorũ ex metallis; sicut singularissimum menstruum est pro extrahendo sulphure solari, & reliquorum metallorum, ut & gemmarum. Manna enim hæc turget Rore Majali, sale igneo hermetico impregnato; unde Mercurium seu spiritum planè singularem dat, qui multa habet in recessu.

Hinc ex rore & Manna, matri simili sobole, salem saccharinum sunt qui conficiunt, idque duplici modo:

1. Manna simul cum rore putrescat, sicque procedatur, ut AUTOR docet *de Rore lib. 3. cap. 3. pag 315.* sub nomine *Tartari Philosophici*.
2. Grana Mannæ electiora albaque, superaffuso spiritu vini rectificatissimo, extrahuntur.

Certum enim est, mannam præter Roris fructum de resina fraxini quoque ac aliarum arborum, in quibus colligitur, participare, quæ mediante spiritu vini extrahenda est. Extractio fit tamdiu, quàm videmus eum tinctum resinosa Mannæ pinguedine, quæ abstracto spiritu vini instar butyri se habet. Quando spiritus vini non amplius tingitur, residuum cum rore depurato mistum solutumque, institutâ leni digestione ac succedaneâ euaporatione, Crystallos tandem instar sacchari subdulces præbet.

O.

OPOPANAX.

De *Opopanace superius in Classe secunda de ælterantibus secundariis* dixi.

SCAMMONIUM.

Scammonium alio nomine etiam dicitur *scammonea*, ἀπὸ τοῦ σκάπτειν, *à fodiendo*, vel *cavando caule*, pro colligendo succo. De hoc observetur, quod sit concretum gummeo-resinosum polychrestum, valdoperè purgans, unde & in menstruo aqueo dissolvi, & etiam resina ejus, speciatim cum spiritu vini extrahi potest. Virtute multum differt à scammonio veterum: Hoc namque ex *herba* quadam *de convolvulorum genere* colligebatur, è cujus radice benè matura excavata succus repertus inspissabatur; hocque est *verum* & *veterum scammonium* in Palæstina & Syria natum, benignius nostrate, adeò ut AUTORE MESUE, & ejus asseclis aliis, ad ℥j. potuerit propinari absq; ullo periculo; quod ipsum de nostro scammonio nullo modo potest dici. Deinde tamen spe lucri variè fuit adulteratum, ita ut integram plantam cum radice contusam expresserint & inspissarint, ut rectè docet MORISSONIUS *in Horto Blesensi p. 339.* & *in Dial. pag. 473.*

Hoc veterum scammonium exulat ex Officinis nostris, & adulterinum illi substituitur, acre satis & causticum, morsicans & malignum, quod nihil aliud est, quàm *succus lacteus esulæ*, vel *Tithymali inspissatus* & coagulatus. Notum enim est, quod omnes esularum & Tithymalorum species fundant succum lacteum, qui inspissatus fit nigricans, & vocantur *scammonium*, toto differens cœlo à scammonio Veterũ: videatur FALLOPIUS *in Tr. de simplicibus purgantibus*, ubi egregia habet de scammonio veterum & modernorum. In convolvulo tamen sylvestri, si idem succus lacteus inspissatus fuerit, illi similis acquiritur. Præter hoc, quod nostras est distinctum à scammonio veterum, multas sustinet adulterationes, dum variæ quisquiliæ, heterogeneæ partes & sordes, illi permiscentur, adeò ut accuratâ depuratione ac præparatione opus sit, antequam in usum Medicum adhibeatur.

Nostras autem indifferenter & validissimè purgat, quicquid adoritur, sub sordium serosarum flavescentium, & fœtidarum facie exterm-

terminat, unde vulgò Cholagogum seu bilem evacuans reputatur; quod tamen falsum est. Excreta enim ab assumpto scammonio non à bile veniunt, succi corporis laudabiles à scammonio corrumpuntur, sicque expurgat tam sanos, quàm ægros. Exinde per se rarò præscribitur, sed loco stimuli saltem aliis purgantibus sæpè additur, quorum efficaciam solet augere & exaltare, sive addatur melanagogis, sive phlegmagogis, sive aliis, &c. Sic cum Hiera Galeni sociatum dicitur *Appropriatum specificum* pro expurgandis iis, qui laborant morbo regio vel ictero flavo. Habemus enim duo, quæ instar stimuli addimus: colocynthidem, & scammonium: Colocynthis additur vel sub forma trochiscorum, vel sub forma Extracti; scammonium verò in forma varia, pro varietate humorum expurgandorum. Et sicut colocynthis rarò per se, propter virulentiam, præscribitur, sed semper, uti dixi, stimuli loco additur, si non sufficiens putatur scammonii stimulus; ita quoque scammonium rarò per se, sed semper pro stimulo reliquorum purgantium præscibitur, in dosi à gr. ij. ad iij. rarò ultra gr. v. Per se si deberet assumi, præscribendum esset à ℈ß. ad gr. xij. vel xv. cum abstergentibus salibus permistum; si tamen ritè sit preparatum, egregiè purgat, & blandè, & per se non inconveniens omni conditioni est remedium. Quod usum scammonii attinet, adhibetur vel in forma sicca, pulvere nimirum & pilulis, vel humida, si subigatur cum aqua appropriata, ubi fit, ut instar lactis scammonium albescat, v. g. si

℞. *Scamm. pulveris.* gr. xij. vel xv.

Quibus affundatur *aqua simplex*, vel *rosarum*, vel *cerasorum nigrorum*, vel *alia destillata* ℥ß. vel q. s.

Benè agitantur in mortario vitreo, vel lapideo, cum vitreo pistillo, & sic fit liquor lacteus; id quod restat, denuo affusâ aquâ potest subigi, ut, uti antea, lactescat aqua, addendo & *aquæ Cinnamomi* ℥j. remanet substantia resinosa pice tenacior, & nigricans, ac crassa, quæ omnes turbas illas dat, quas in scammonio observamus, & ideò abjicienda: tale lac assumptum evacuat & purgat sine torminibus, & sine graviorum symptomatum concursu. Conferatur SYLVIUS *in Praxi lib.* 1. *cap.* 2. §. 43.

Vel ubi animus est scammonium non nihil corrigere:

℞. *Scamm.* ℈ß. vel gr. xij. ad gr. xv.
Sacch. candi ℥j. ad ℥iij.

Omnia permista benè pulverisant exactissimè: huic pulveri addunt
Succi citri ℥iij ad ℥j.

Omnia benè miscent in mortario, vel vitreo vel marmoreo vel lapideo, & fit liquor lacteus, à fæcibus decantandus, qui suaviter purgat.

Habet & hoc beneficii, quod per succum citri simul corrigatur malignitas scammonii, ut postmodum faciliùs purget.

Sed malignum est, uti dixi, scammonium; propterea neq; gravidis, neque infantibus & pueris commodè propinatur: nihilominus apud modernos, imprimis Belgas, obtinuit, ut ejus gr. ij. vel iij. cum liquore appropriato, v. g. lacte, pro eorum laxatione adhibeantur.

Commodè hoc potest fieri, si priùs sit præparatum, & in præparatione ista correctum. Instituuntur autem *Correctiones* variæ, è quorum 1. est *Diagrydium* veterum, factum cum *cydonio*, nec est adeò inelegans: fitque duplici modo: vel immittendo *Scammonium* in *pomum cotoneum*, vel solvendo illud in *succo cydoniorum*, vel *pomorum Borsdorffianorum*, & ad consistentiam extracti inspissando; quas præparationes habet AUTOR *num.* 1. & 2. Multi sunt, qui succum rosarum & cydoniorum habent pro generalibus corrigentibus omnium purgantium; quod tamen magis valet de succo cydoniorum, utpote stomachico, quàm de succo rosarum, qui non adeò est correctivus & stomachicus.

Quercetanus parat cum succo limonum, ad cujus imitationem PETRUS JOHANNES FABER *in Myrothec. spagyr. lib.* 2. *cap.* 25. parat Quintam Essentiam, seu extrahit Extractum scammonii cum succo limonum, per spiritum vitrioli acuato.

Modus ab AUTORE *Nota* 3. descriptus, elegans est, & ex BRENDELIO desumptus, quem habet *in Chymia in artis formam* REDACTA. Cum enim resina seu Magisterium scammonii paulò acrius sit, nec adeò commodè in omnibus formulis usurpari queat, & præparationes ejus cum fumo sulphuris, aut etiam cum spiritu vitrioli aliisque, castrationes ferè, aut incertæ admodum sint doseos; propterea optima præparandi ratio est (quæ tam in forma sicca, quàm in humida potest dispensari) modus hic BRENDELII, qui etiam videri potest in ROLFINCII *Chym. lib.* 5. *Sect.* 2. *cap.* 17. *pag.* 332. Relinquitur nempè sic picea resina, torminum, subversionis stomachi & aliorum malorum Autor: Emulsio verò inspissata scammonium optimè depuratum relinquit. Quod si ulterius corrigere est animus, emulsioni ita factæ oleum tartari per deliquium instillari potest, ad ℥iß. emulsionis ad ℥j. vel ℥iß. olei præterpropter.

Magisterium vel *Resina scammonii* per spiritum vini, vocatur aliàs *Pulvis Syrius*, quæ ad ℈ß. usurpari potest: stimuli autem loco gr. ij. vel iij. sufficiunt: Spiritus enim vini exaltat resinas purgantium, ut in pauca dosi operentur: & quod dixi de reliquis resinis purgantibus, de hac quoque est intelligendum & observandum, quod nunquam sit præscribendum solum, sed admisto stimulo salino, ne adhæreat intestinis. In forma humida etiam in emulsionem redigitur; v. g.

℞. *Res. scamm.* ℈ß. vel gr. xij.
Sacch. Candi ℥iij.
Misc. probè & adde
Succi citri ℥j. M.

Sic fit *emulsio* gratissima gustui, quæ citra omnem vim purgat.

Præparent quidam ex scammonio medicamentum quod vocant *Rubinum vegetabilem*, ex scammonio nimirum crudo, eodem modo atque resinam scammonii parant, & precipitant cum succo rosarum rubrarum provincialium: post præcipitationem resinæ in fundum, moderatè separatur succus rosarum per inclinationem, & denique cum tinctura rosarum resinæ superinfusa, colorabitur eadem resina rubicundo colore elegantissimo: tandem exsiccatur, pulverisatur, vocatur *Rubinus vegetabilis*.

Scammonium etiam ob acrimoniam causticam ulterius glycyrrhizâ optimè depuratur juxta modum num. v. descriptum, quæ stimulos acerbos & volatiles scammonii inviscat, & cicurat. Dixi enim superiùs, quòd glycyrrhiza temperet acrimoniam humorum & succorum in nostro corpore; ergò & medicamentorum assumptorum acrimoniam infringet: Dum igitur ita in scammonio illa corrigitur, impeditur, quò minus succos utiles in corpore colliquefaciat, nec exulcerationem in intestinis, nec dysenteriam inducat.

Pilulæ scammoniatæ compendiosiùs parantur, si resina cum succo rosarum blandè inspissatur.

Præparatio per acida validiora, e. g. cum spiritu vitrioli, quam habet AUTOR, nil valet: non est vera præparatio, sed potiùs Castratio; figunt enim talia acida sal acre in scammonio purgans, sicque non corrigunt, sed castrant: id quod patet ex eo, quod scammonium vitriolatum possit propinari ad gr. xxv. quod nullo modo fit in crudo; castrata ergo fuit ejus vis per spiritum vitrioli. Et hoc etiam verum est de alio modo, quo fit *Magisterium Scammonii vitriolatum*; quando scilicet scammonio pulverisato affundunt spiritum vitrioli rectificatum, solvunt, extrahunt & Extractum præcipitant cum oleo tartari, & procedunt ut in Magisterio coralliorum, abluendo illud; cujus dosis est à ℈j. ad ℈iv. Sed apparet ex magna dosi, quod non sit correctio, sed potius castratio; adeo ut tales præparationes potiùs sint irridendæ & ridiculæ, quàm amplectendæ.

Quò & præparatio scammonii cum sulphure pertinet; unde *scammonium sulphuratum*; quod fit per imbibitionem cum fumo sulphureo. Fundamentum hujus præparationis est hoc, quod fumus sulphuris accensi imprægnat scammonium: Jam verò, cum fumus sulphureus acidus & spiritus vitrioli sint ejusdem naturæ & ejusdem essentiæ, patet, quod sit castratio, non verò genuina præparatio: imò dosis incerta redditur, cum pars quædam minus suffumigetur, & ita corrigatur. Aliàs hoc scammonium ritè sulphuratum generalius & potentius est, quàm diagrydium, & commodiùs loco stimuli adhibetur scammonium sulphuratum, quàm diagrydium.

Dosis pro stimulo addendo sunt gr. ij. vel iij.

℞. *Tartari emet.* gr. ij.
Scamm. sulphurat. gr. iij.
Sacch. gr. v.

Misce, fiat *pulvis* supra & infra purgans. Vel

℞. *Tartari vitriolati aut Arcani dupl. Myns.* gr. xij.
Scamm. præp. gr. viij.
Misce fiat Pulvis.

Item

℞. *Tartari vitriolati* gr. xv.
Scamm. sulphurat. gr. iij.
Extr. troch. alband gr. ij.
M. f. *Pulvis.*

Pertinet huc quoque *Cerberus triceps*, vel *pulvis Comitis de Warwick*, qui aliàs paratur ex *cremore tartari*, *antimonio diaphoretico*, & *scammonio sulphurato*; rectiùs tamen ex *magisterio scammonii*.

Per se autem scammonium sulphuratum ad gr. xv. ad summum ℈j. potest usurpari: v. g.

℞. *Scamm. sulphurat.* ℈ß. ad gr. xij.

cum *aquæ fumar.* sufficienti quantitate subigatur, ut fiat *Emulsio*, quæ cum *Syrupo de Nymphæa* edulcorata, gustui grata est. Possunt & *semina melonum*, & *resina jalappæ* addi.

Quidam, cùm scammonium assumptum sit ingratum propter amaritiem, & nauseabundum saporem,

℞. *Scammon. sulphurat.* gr. xij.
Permiscent cum
Sacch. Candi ℥iij.
Subigunt cum
Mucil. tragac. facta cum
aqua rosar. q. s.

& exinde faciunt orbiculos, quos illinunt oleo stillatitio ligni rhodii; sicque fiunt *Orbiculi* elegante*r purgantes*.

Corrigitur scammonium etiam *per alcalia*, ubi sal tartari eminet: hinc lixivio salis tartari injiciatur scammonium, & emerget *tinctura rubicunda*, quæ inspissata, & cum spiritu vini extracta, dat *Essentiam laxati-*

laxativam. Cum hoc tartari sale invertitur sapor & odor ejus nauseosus. *ZAPATA in Clave Med.* Essentiæ scammonii cum spiritu vini extractæ & filtratæ addit saccharum cum aqua appropriata solutum, quam vocat *aquam Rubineam solutivam.*

Fit etiam *sal scammoniatum purgans*, scilicet

℞. *Scamm.* ℔j.
Solvatur in spiritus vini q. s.
Postmodum
℞. *Sal commune*;
quod solvitur in *aqua fontana*:

Ambæ solutiones permiscentur invicem, & evaporantur sensim sensimque, & in fundo residebit sal, quod sine sapore nauseabundo purgat leniter.

Datur à ℈ß. ad ℈j. estque nihil aliud, quàm sal commune impregnatum scammonio.

Denique pro correctione scammonii cum dixerim, quod succus cydoniorum sit optimus, Diagrydium solet permisceri cum Gelatina cydoniorum; unde fit gelatina scammoniata laxativa, vocaturque Diacydonium laxativum. Præparationes videbitis *in AUTORE nostro*: & quidem de gelatina cydoniorum supra egi *in classe 1. sub cydoniis.* Ad eorum imitationem, imprimis ad secundæ præparationis, quæ est optima, & fit cum succo cydoniorum, potest fieri cum succo ribium, berberum, rubi idæi, & succis aliis, diaribium laxativum, diaberberum laxativum, & sic porrò.

Huc referendus *Syrupus citri scammoniatus*, vel *diagrydiatus*, qui fit hoc modo:

℞. *Scamm. crudi* vel *sulphurati* ℥j.
cui super fundatur
Succi citri depur. rec. expressi ℔ß. vel ℔j.

Terantur invicem: stent in vitro benè obturato in digestione per tres dies & noctes in loco calido, sæpius agitando & movendo, atque ultimo die permittatur sine agitatione, ut clarescat: Hinc solutio clara decantanda & transcolanda per linteum. In colatura clara dissolvuntur *Sacchari* ℔ij. vel iij. & blando igne rediguntur in consistentiam Syrupi: cujus dosis est cochlear.

Et hæc quoque dicta sint de Purgantibus secundariis. Cæterum ex hisce duo sufficere possunt: Aloe nimirum, & scammonium; adeò ut cæteris facilè supersedere possemus. Unde ex omnibus purgantibus septem sufficerent ex primariis, & duo ex secundariis. Ex primariis Rhabarbarum, Helleborus niger, Jalapa, Colocynthis & Senna; ex secundariis Aloe & Scammonium. His si rectè utamur, citra incommodum ægros purgare, cumque summa existimatione finem nobis propositum assequi poterimus.

Quibus jam concludo *Regnum Vegetabile*, & ad *Animale* pergo.

SCHROEDERI DILVCIDATI PARTIS I. SECTIO II. DE ZOOLOGIA *seu* REGNO ANIMALI.

ABsoluta in præcedentibus *Phytologia* seu *Regno vegetabili*, ordo nunc nos ducit *ad Animalia*, quæ omnia, quoad structuram, ferè conveniunt, & quidem imprimis terrestria & volatilia: ubi, quæ habet AUTOR in *Prolegomenis de Resuscitatione Animalium* ex cineribus in genere, sunt lectu dignissima, & prostant de his multa exempla, quæ hinc inde videri possunt.

Quod attinet *Animalia*, quæ in usum Medicum adhibentur, eligenda sunt ea, quæ adhuc sunt viventia, vel violentâ morte interempta: quę enim spontè vel morbo vel senio interierunt, sunt planè inepta; quoniam maxima eorum vis, quæ residet in sale volatili, impregnato spiritu vitali insito, quod propter senium, deficiens fermentum, & longum morbum exhaustum est, deficit & deest. Et propterea assumenda sunt vel animalia viventia, si sint minora; vel partes animalium violentâ morte interemptorum, si sint majora. Quod non tantum in usu pharmacevtico observatur, sed etiā in culinari, in quo rejiciuntur animalia inveterata & mortua, propterea, quoniam vis eorum est exhausta & imminuta: id quod eo magis observandum in usu Pharmacevtico, & pro scopo, ut exindè preparentur medicamēta.

Partes animalium distinguuntur in *duras* & *molles*: *Duræ* sunt *ossa*, *cornua*, *ungulę*, & qui huc pariter referri possunt, *Dentes*. Hę ipsę partes usui Medico conveniunt, quatenus acidum quodcunque absorbent, & sudorem movent. Acidum autem absorbent non sine insigni effervescentiæ motu, quia sale volatili alcalino turgent. Dum autem acidum absorbent, & sanguinem fluidiorem reddunt, eo ipso in simul sudoriferæ sunt.

Compositionem & Resolutionem animalium spagyricam quod attinet: omnia, quæcunque sint animalia, impregnata sunt copioso sale volatili. Hoc ipsum tamen, dum adhuc sunt in suo Esse animalia, est salsum, seu est acidum volatile urinosum: quæ duo per fermentationem combinata, dant sal volatile salsum, demonstrante sufficienter TACHENIO in *Hipp. Chym.* & *Clave* &c. Hoc sal salsum volatile, dum destillatur, mutat naturam, & sub ignis examine rigoroso sal volatile urinosum prodit, & adhæret lateribus alembici; sal verò acidum volatile arripit partem salis volatilis, & cum illo, mediante pingui conjunctum, sub forma olei crassi fœtidi, & turbulenti una abit & transit. Nam oleum tale non reperitur in iisdem, sed fit tandem in ignis examine. Vulcano ergo Chymico si subjiciuntur quæcunque animalia, destillatione rigorosâ subministrant:

1. *Phlegma* aqueum per retortam.
2. Paulò post sub forma nebulæ prodit *spiritus* volatilis Mercurialis, non tamen salinus præcisè, aut sulphureus, sed mediæ quasi naturæ.
3. Copiosum *sal volatile* se elevat, quod adhæret lateribus alembici, & repræsentat formam sui simplicis: v. g. cornu cervi sal volatile in cornu cervi forma, sal volatile è viperarum in forma viperarum &c. adhærent alembici lateribus.
4. Interea temporis, quando exhalat sal volatile, acidum arripit partem salis volatilis urinosi, & colliquefactum transit sub forma *Olei* crassi, & empyreumate contracto, *fœtidi* & turbulenti; quod nihil aliud est, quàm salia concentrata, dum sal volatile urinosum & acidum pingue se uniunt, & quando pars salis volatilis avolavit, transeunt & exstillant.
5. Id quod remanet in retorta post principia destillata, est *Caput mortuum* insipidum, & omni virtute medicâ destitutum, quod ut plurimum solet esse nigricans.

Phlegma est naturæ simpliciter elementaris, & parum habet in recessu.

Spiritus penetrantissimus est & volatilis & potenter sudoriferus, non tamen precisè sulphureus, quia minus inflammabilis; nec salinus, sed mediæ naturæ: qui si unitur cum sale volatili, vocatur *spiritus essentificatus*; v. g. spiritus cornu cervi si misceatur cum sale cornu cervi, vocatur *spiritus essentificatus cornu cervi*; & sic porrò. Spiritus hic essentificatus, vel sal volatile rectificatum, egregiè penetrat, quodcunque acidum in corpore absumit, temperat & corrigit, sal volatile massæ sanguineæ augmentat, sanguinem coagulatum & congrumatum dissolvit, sanguinis stagnationem impedit, ejusque motum propter auctam fluiditatem promovet, sudorem ac urinam potenter ciet, quascunq; obstructiones partium, imprimis in capite ex sanguine stagnante, reserat & resolvit, & quę sunt alię virtutes taliū Preparatorū.

Oleum destillatum ad aliquot guttas interiùs assumptum in hystericis affectibus & colica summum pariter remedium est, & excedit virtutes salium volatilium, dum revera sunt salia volatilia concentrata; sed propter insuavitatem saporis & fœtorem vix tolerabile: si tamen super caput mortuum rectificetur per retortam, habetur oleum aurei coloris & instar ignis penetrantissimum, & efficacissimum, sudorem ciet, acidum quodcunque simul destruendo, utut rarò usurpetur. *Externè* etiam propter odorem ingratum, ex empyreumate contractum, usurpatur rarò; nihilominus podagrę, artubus paralysi ac tremore affectis, item qui laborant paresi, illitum optimè convenit. Preterea in bubonibus & carbunculis pestilentialibus maturādis & extrahendis olea destillata ex animalibus sunt egregia, & tumores duros emolliunt, eosque emollitos, uti & alios, imprimis sanguineos, tumores discutiunt & attenuant, quo minus suppurare & in abscessum degenerare queant.

Sequitur denique *Caput mortuum*, post destillationem residuum, quod est instar carbonis nigrum, sed si in aperto vase calcinetur, prorsus albescit. Dicitur terra usta seu calcinata, fitque v. g. cornu cervi ustum, vel ossa humana usta. Hęc ossa ita combusta nihil aliud sunt, quàm Terra mortua, omni activa vi & sale fixo spoliata, adstringunt tamen, quia acidum imbibunt; unde in dysenteriis admodum conveniunt, ut & in febribus intermittentibus cum specifico febrifugo Strobelbergeri, dosi ℨj. ante paroxysmum. Dum etiam humiditates quascunque imbibunt, exsiccare & partes laxas corroborare dicuntur: Nam uti ori admota adstringunt & salivam imbibunt, ita quoque in corpore apparenter operantur. Preterea acidum in primis viis imbibunt; id quod patet exinde: si enim illis instilletur spiritus acidus, illum, ut nihil acidi supersit, absumunt & imbibunt: unde simili modo, si reperiunt acidū preternaturale in stomacho, intestinis & primis viis, imbibunt illud, ut acrimoniā & corrosivitatē deperdat. Et propterea possumus adhibere in fluxibus alvi, & hęmorrhagiis habitualibus usque scorbuticis, ut serum acidum imbibant & incrassent.

Quæritur hic de partibus hisce duris: *an in capite mortuo remaneat sal fixum*, sicut in vegetabilibus? Notum enim est, quod ex cineribus vegetabilium eliciatur *sal fixum* urinosum, quod quidem non est naturale, sed artificiale, & fit per ignis colliquationem. Multi hoc negant in animalium partibus duris, utpotè in quibus ob continuam aeris inspirationem, & fermentationem nil fixi reperiatur in corpore humano, & omne per urinam & excrementa abeat; quicquid enim est in animalium hisce partibus duris, vel sub forma salis volatilis & olei transit, vel sub forma calcis seu terrę insipidę remanet. Alii contrà affirmant, cum partes duræ vitrificari possint; unde suspicio non levis sit, sal fixum quoque occultatum in iis contineri: negantes verò regerunt, quod silices sine alcali vitrificari possint.

Cæterum hæ ipsę partes duriores blandâ cum aqua simplici coctione dimittunt ex se *Gelatinam*, in qua ros seu succus glutinosus nutritivus cum sale volatili copioso impręgnatus continetur, istis ossibus, ex quibus Gelatinę sunt extractę, hoc est, quę sunt calcinata sine igne, non tantum salis volatilis hinc continentibus, quàm si crudè adhibeantur; interim tamen, quoniam participant adhuc de sale volatili & oleo, meritò calcibus istis post destillationem residuis præferuntur.

Partes animalium *molles* quod attinet, sunt hæ vel *pingues*, vel *non pingues*.

Non pingues sunt solidæ, liquidæve. Solidæ sunt viscera carnosa, v. g. caro, cerebrum, secundina, hepar, uti etiam pili, lana, corium, &c. quæ turgent succo pingui & salso blando. Hæc omnia cum igne examinata eadem suggerunt Producta pharmaceutica, quæ partes durę; minus tamen salis volatilis, utut penetrantissimi, quod reverà nihil aliud est, quàm sal volatile copiosum, à pingui acido concentratum. Spiritus equidem & sal volatile difficulter eliciuntur ex partibus mollibus; ubi autem dissectæ hæ partes ad putrefactionem aliqualem separantur, copiosius longè & penetrantius sal volatile & spiritum suggerunt, parcius verò oleum. Per se alius destillatæ copiosius oleum fœtidum suggerunt, atque terram mortuam & siccam relinquunt; Nullum verò in hisce salis fixi vestigium deprehendere datur: Quod itidem de lumbricis v. g. observandum, qui putrefacti longè copiosius, & penetrantius sal volatile ac spiritum suggerunt. Formicæ etiam quæ uti acidum spirant, ita per se spiritum acidum suggerunt; putrefactæ tamen spiritum & sal volatile urinosum subministrant. Sunt tamen qui putrefactionis tædia per additum alcali fixum prævenire, & ita dicta subjecta tractare satagunt.

Partes

Partes liquidæ quales sunt sanguis, urina, eadem producta suggerunt, ut modò dictæ partes, sed copiosiora salia volatilia & penetrantiora, si præcedente aliquali putredine reclusa fuerint: Caput mortuum horum sal fixum relinquit: Sic ex sanguine bubulo sal fixum, sed sui generis, ferè instar salis communis, & salsi saporis, in aere tamen diffluens, obtinetur, quod in urinis animalium etiam per se manifestum est.

Ex dictis patet, animalia eorumque partes quoddam sal volatile urinosum continere. Sed accidentalis subinde differentia est observanda, quatenus salia hæc volatilia animalium pro varietate animalium multum variant: copiosius enim & penetrantius est in sylvestribus, quàm in domesticis; deinde acrius & volatilius in maribus, quàm in fœmellis; ulteriùs penetrantius & volatilius est in maribus non castratis, quàm in castratis, in quibus omninò est temperatum propter fermentationem non adeò acrem & fortem, ex defectu fermenti testiculorum, quod massæ sanguineæ in non castratis inspiratur, atque sanguinis fermentationem acriorem & celeriorem reddit. Insecta imprimis constant subtili sale salso magis, seu acido sulphureo volatili & urinoso fortiter conjunctis, adeò ut juncta subministrent spiritum acrem volatilem & penetrantem, qui respectu aliorum longè est volatilior ac penetrantior, ac in animalibus majoribus; qualia insecta sunt millepedes, lumbrici, scarabæi & formicæ, quæ acriori & penetrantiori sale volatili, adeoque imprimis diuretico, constant. In Marinis, cancris, piscibus, &c. temperatum magis est & subtilius; in animalibus verò majoribus terrestribus acrius ferè & uniusmodi elicitur.

Cum igitur omnia animalia putrefacta suggerant sal volatile; alia verò salia aliis pro ratione partium temperatoria sint, quæritur: *an ejusdem naturæ, usus, & efficaciæ sint salia volatilia*? Affirmatur. Conveniunt omnia in genere, quod salia acida destruant, & sudorifera sint; attamen & specificas simul dotes habent sic: v.g. sal volatile sanguinis humani est epilepticum; sal volatile lumbricorum in arthritide vaga & fixa convenit; sal volatile cancrorum fluviatilium est diureticum; sal volatile bufonum antihydropicum: ita ut & in his quædam quasi respublica detur.

Pinguiores partes, ut sevum, axungiæ, &c. in piscibus pinguedo marinarum belluarum, Germanicè dicta *der Thran*, in hoc conveniunt, quod constent parte sulphureâ, quæ in recessu ab acido occulto concentratur: hinc cum alcalibus in sapones abeunt, quod & olea vegetabilium faciunt, quæ cum lixivio mista, instar butyri fiunt; non secus ac sulphura mineralium in recessu habent acidum, temperatum à pinguedine: sicut & olea vegetabilium quæcunque expressa habent in recessu acidum, pinguedine sulphureâ obvolutum. Omnes hinc pinguedines animalium propter sulphur temperatum vim habent relaxandi & emolliendi crassa, dolores sistendi, attenuandi, & plus minus anodyna sunt.

Stercora animalium certè abundant sale volatili salso quasi ammoniaco, ex acido stomachi fermentativo, ipsorumque alimentorum fermentando acescentium cum horum alcali debitè unito natum: quæ ipsa dum de oleo bilis plus minus participant, ad naturam nitrosam ferè accedunt; unde sudorem movent, sanguinis grumos dissolvunt, & vi diaphoretica ac diuretica in dysenteria, pleuritide, angina, &c. commodè usurpari possunt. In specie ad affectus chronicos, hypochondriacos pro corrigendis vitiosis saporibus, speciatim acidis, pro abstergendis primarum viarum sordibus, & hinc pro cienda urina, egregii sunt usus. Pro hoc scopo inter animalia terrestria excellunt stercora, caninum, lupinum, & muscerda.

Cæterùm varia AUTOR noster hoc in loco congessit, quæ nullius sunt prætii, nulliusque usus. Saltem ergo ductum ejus sequamur, dum totam Zoologiam in quatuor classes distinxit: 1. Terrestria animalia, 2. Volatilia, 3. Aquatica, & 4. Insecta continet.

CLASSIS I.

DE ANIMALIBUS TERRESTRIBUS PERFECTIORIBUS.

A.

AGNUS.

De *Agno* nihil prostat in Officinis.

Quibusdam in usum venit *Pulmo*, qui uti & pulmo vulpis commendatur specificè in phthisi & affectibus pulmonum, imprimis in vulneribus pulmonum; quod an verum sit, digladiantur inter se Autores. Instar omnium vobis sit KIRCHERUS *in Arte Magnet. Lib. 2. Part. 3. cap. 6.* qui tanquam pro aris & focis pugnat, quod partes animalium prosint partibus in homine, quibus respondent, vel quod partes humanæ prosint partibus, cum quibus symbolizant, vel similitudinem gerunt; adeò ut pulmo agni, vulpis, & cervi, conveniant in affectibus pulmonum. Hos tamen non immeritò irridet HELMONTIUS, SCHRADERUS *in dissertat. de Facultat. Medicamentosis*, & alii, quod post mortem ejusmodi partes amittant hanc analogiam, appropriationem & symbolizationem. Quod jam dico de pulmone, valet etiam de aliis partibus; & semel pro semper hoc observandum, egoq; ipse his non multum tribuo.

Dicit AUTOR, quod *Ossa calcinata* vulnera, etiam quæ difficilioris sunt consolidationis, consolident. Hoc non tantum de ossibus agni calcinatis, sed de omnibus aliis verum est; quoniam sunt instar terræ mortuæ, quæ absumit acidum, quod consolidationem vulnerum aliàs impedire solet: vid. ALEXANDER BENEDICTUS *l. 3. Prax. pag. 110.*

Sequitur *Coagulum*. Mirum est, quod coagulum agni, hædi, vaccinum, & similia lacticinia, præstant in lacte coagulato, assumpta, dissolvendo; unde tale coagulum animalium solent præscribere mulieribus pro solvendo lacte in mammis congrumato, & experientiam dicunt hoc ipsum confirmare; utut mihi, ut verum fatear, res videatur suspecta.

Prostat quoque in Officinis *Oesypus*, quæ nihil aliud est, quàm pinguedo lanarum succidarum. Commendatur à Vulgo in luxatorum doloribus, & tumoribus colli leniendis, hisque emolliendis: sed hujus loco Butyrum Majale vel alia pinguedo anodyna sufficere potest; sicut & ZWELFFERUS *in Animadv. ad Pharmacop. August. p. 415.* ex Officinis planè rejicit.

ALCES.

Alces est Animal de genere cervorum, cujus elegantem descriptionem nobis communicavit WORMIUS *in Museo l. 3. cap. 24.* sicut & integros *Tractatus* scripserunt ANDREAS BACCIUS *de Magna bestia Alce*, & WIGANDUS *de Alce Borussica*.

In *usum* medicum accersuntur *cornua*, *ungulæ*, & *nervi*.

Cornua, quæ non amplius sunt rara, specificè commendantur in Epilepsia, tremoribus, spasmo, convulsionibus, ac similibus affectibus; & in his ipsis longè præferri solent cervinis cornubus, in quo ipso tamen meritò consulenda uberior experientia: vid. HOFFMANNI *Clavis p. 641.*

De *Alcis Ungulis* notum est, quod contra epilepsiam, spasmum ac convulsiones commendentur, experimentis jam à multis annis confirmatis: & quidem non solum internè, si scilicet ejusdem rasura mox propinetur cum aqua liliorum convallium, vel cum aqua lavendulæ; sed & externè pro usu amuletico appensa aut annulo inclusa & digito gestata: de quo videatur SCHENCKIUS, dum solo contactu epilepticos restituit: quod à LEVINO *Lemnio in Tr. de Occult. naturæ mirac. lib. 2. cap. 3. Historiâ*, uti etiam SCHENCKIO *Observatione de Epilepsia*, confirmatur. Quæritur jam, *qua ratione vim epilepticam exerant*? Respondetur: non tantum ob vim absorbendi acidum, sed & aliam secretiorem causam ab extrà. Alces nimirum bestia est admodum meticulosa, & à strepitu etiam arboris in fugam pellitur: hic metus in totum corpus transfertur, præprimis in ungulas, & quidem posteriores; unde vis hæc dependet. Illud autem falsum est, quod quidam inde vim hanc ei tribuant, quod animal Epilepsiâ tactum, aurem ungulâ pedis posterioris dextri scalpat, & in eandem inferat; utut etiam HEINRICUS à BRAHE *de Medicamentis epilepticis* referat se habere expertum, quod portiuncula in sinistram aurem immissa, veluti scalpendo mota, Epilepticos resuscitarit; sicut MIZALDUS hoc ipsum pariter pro miraculo refert. Verùm nugas esse CRATO *in Epist. 49. pag. 60.* dicit. Præter hoc etiam, quod sit rasa specificum remedium in epilepsia, etiam in vertigine ac tremore, tàm partium externarum, quàm internarum, nec non palpitatione cordis. Item in suffocatione uterina specificè commendatur; sive scrobs, sive præparata ungula, aliaque ejus præparata, propinentur. Sed reverâ vix existimo tantum tribuendum esse huic ungulæ, quin alia parabiliora & præstantiora antepileptica prostent.

De nervis observetur, quod AUTOR habet, & non absonum videtur; id quod non tantum de hoc verum est, sed etiam de nervis ex hominibus & cervis.

Inter Præparationes est Ungula præparata, quæ fit lege communi.

Ungula calcinata & *Magisterium* nil valent. De Magisteriis tamen obiter noto, quod ex cornubus animalium, ossibus, Ungulis, & similibus partibus duris, sint difficilis præparationis, propterea, quoniam

niam inest mucilago glutinosa seu gelatina, quæ impedit quò minus possit solvi à menstruo. Ut ergò fiat dissolutio, priùs coquenda sunt in aqua, ut prodeat mucilago, & quasi gelatina: hinc facilè corrodi possunt per spiritum acidum, sive acetum destillatum, vel spiritum salis, vel aliud quoddam menstruum, & sic soluta per oleum tartari per deliquium, vel alium liquorem, præcipitari in Magisterium. Hoc observetur quoad encheirises, ne fiat error.

Cæterum cornu alcis eodem modo præparari & usurpari potest, ut cornu cervi, tàm in pulveribus, quàm potionibus, dosi ℈j. ad ʒß. imò ignis beneficio *spiritum* & *sal volatile* suggerit contra epilepsiam, tremores, spasmos, contra convulsiones, & similes nervorum affectus: Vid. FINCKIUS *in Encheirid. c.* 6. Contra venena & morbos malignos laudat PANAROLLUS *Pentec.* 3. *Observat.* 30.

FABER parat egregiam *Quintam Essentiam antepilepticam* ex hoc cornu.

Ex cerebro etiam *Aqua* & *spiritus* cum *sale volatili* per retortam igne aperto destillari potest.

APER.

QVæ de *apro* habet AUTOR, non declaro, nec opus est, saltim privato studio illa legantur.

Nil nobis in usu est, nisi *Genitale*, atque *Dentes*. *Adeps* interdum ad pleuritidem externè usurpatur.

Dentes imprimis in usu sunt, & contra pleuritides, anginas, & alias inflammationes partium internarum febri junctarum optimum sunt specificum ad ʒj. in forma pulveris propinati. Coagulatum sanguinem resolvunt, absorbent acidum, quo absorpto sudor sequitur. In angina, & omnibus speciebus ejus specificè expertus est VALERIOLA *lib.* 2. *Obs.* 11. qui dat rasuram dentis apri ad ʒj. cum oleo amygdalarum dulcium & saccharo cando, & dicit, quod mistura, uti in pleuritide, ita & in angina, sit expertissimum remedium. Hæc rasura dentis apri commendatur permista decoctis antipleuriticis, quoniam in decoctis mista cum plantis appropriatis, & decocta subministrat Gelatinam.

Testiculi apri sunt specifici in sterilitate mulierum, & commendantur quoque ad stimulandam Venerem. Aliàs quoque notum est, quod sanguis galli valdè stimulet.

Quod de *stercore* in sanguine sistendo habet AUTOR *noster*, de stercore potius suis seu porci domestici, (de quo *inferiùs*, ubi *de sue*) non de apri seu suis sylvestris, intelligatur.

Fel strumas discutit; Genitalibus verò illitum, Venerem stimulat.

In folliculo felleo *lapilli* interdum reperiuntur, qui in ictero & nephritide specificè laudantur: vid. UNZERUS *de Nephrit. pag.* 124. SCHENCKIUS *in Lithogen. p.* 94. & TULPIUS *l.* 4. *Observat.* 51.

Vrina apri in vesica collecta valdè laudatur ad comminuendum calculum vesicæ & renum. Comendatur etiam lectimingis. Ipsa *vesica* in furno exsiccata epilepticis commendatur ab HEINRICO ab HEER *in Spadacrene p.* 276.

Dens apri sine igne præparatus propinatur à ʒß. ad ʒj. in angina & pleuritide in aqua florum acaciæ, in Decocto florum papaveris rhœados, vel in Decocto card. benedicti, vel horum aquis destillatis. Unde ordinariò cum maxilla lucii piscis etiam dens apri præparatus ordinariè solet propinari. Gelatina paratur (Præparationem hanc docet WEDELIUS *in M. A. N. C. Ann.* 3. *Obs.* 72. coquendo scil. per aliquot dies cum aqua simplici in vesica cuprea, & hinc ad fornacem reponendo, ut findantur; quod signum legitimæ præparationis) ut Gelatina cornu cervi, quæ nihil est aliud, quàm sal volatile, sub forma mucilaginis sese sistens, & elicitum. Hæc ipsa ergò in potu pleuritico egregium remedium est, & idem præstat in pleuritide, quod dens in substantia assumptus; quod de Decocto cornu cervi & aliis similibus semel pro semper sit dictum. Quodque talis mucilago nil aliud sit, quàm sal volatile, patet ex eo, quod talia ossa, ubi elicita est gelatina, postmodum in distillatione vel nullum, vel parum dant salis volatilis. Aliàs dens apri destillatus dat *sal volatile* admodum elegans & penetrans.

Magisterium nihil valet.

Ex testiculis cum aliis paratur *Essentia*, præsertim cum spiritu sanguinis galli, quæ non tam mulieribus in sterilitate, quàm viris in impotentia, adhibetur. Magnates quidam utuntur Essentiâ testiculorum apri ad promovendam Venerem.

De *sanguine*, quæ habet AUTOR *noster*, quod destillatus in aquam conveniat in hectica, intelligendum potius est de porcellis seu suillis, Nefrendibus, item non tantum de porcellis sylvestribus, sed etiam de porcellis domesticis.

ASINUS.

ASinus inter omnia animalia pilosa hoc habet privilegium, quod careat pediculis, quod observatu dignum est.

Vngula ejus solet ungulæ alcis esse vicaria in morbo comitiali, uti rectè dicit AUTOR *noster*.

Imprimis *sanguinem* suggerit, qui propè aures extractus contra maniam & furores maniacos laudatur. Modum propinandi & eliciendi invenietis in HARTMANNI *Praxi Chymiatrica*, ubi *de Mania*: Tempore verno scilicet (diem & mensem videbitis in HARTMANNO *loco citato*) instituatur venæ sectio propè aures ejus, & sanguis linteo novo excipiatur atque exsiccetur. Sunt, qui in camino exsiccant, ut de spiritu seu sale volatili lignorum participet, magisque sudoriferus sit. Asservatur per integrum annum citra virium debilitatem. Sub usu recipitur hujus lintei frustulum, longitudine unius digiti, & latitudine palmæ, injicitur in aquam destillatam hyperici, item anagallidis flore phœniceo, vel in decoctum horum, vel in potum, usque dum sanguis omnis extractus sit: dehinc bibat æger, & expectetur sudor. Præmissis certè præmittendis specificum est egregium: Id quod non tantum expertus est HARTMANNUS; sed MICHAELIS etiam in aula Altenburgensi, & in multis aliis locis, hoc ipso curavit multos maniacos. Nam sanguis hic infusus solet ciere sudorem & Urinam, cujus sudoris beneficio eosdem curat. Idem potus etiam commendatur ad morbos ab incantatione oriundos. Fundamentum curæ consistit in ideis: Nam corporis & timoris idea in asino contraria est ideæ furoris in maniaco, quam contrarietate suâ delet.

Ex sanguine asinino præparatur aliàs *Essentia*, quæ præservare dicitur ab Epilepsia.

Sordes aurium ex asino illinuntur temporibus, & solent conciliare somnum, imprimis in febribus malignis: sed non adeò frequenter usurpanda inunctio, ne nimis profundus excitetur somnus.

Lac Asininum potû potenter nutrit; unde usus hujus frequens est in Italia contra phthisin, hecticam, & exulcerationem partium internarum. Quia enim asinus est bestia sana & longæva, hoc ipso lac ejus salubrius est præ cæteris, & in atrophia & ariduris maximè confert; laxat simul alvum, & vi nitrosâ urinas pomovet, & preterea præfertur lacti bubulo in cura phthiseos, & nephritide præservanda. Modus utendi est, ut præter propter ægrotus cibis dulcioribus per tres, quatuor & quinque dies probè nutriatur: post tempore matutino ab ℥vi. vel vij. ad ℔j. propinetur de lacte asini tepido, cui ℥j. sacchari candi vel albi addi debet, ne tam facilè coaguletur. Hinc tempore vespertino duobus vel tribus horis ante cœnam eodem modo, eâdemque dosi propinetur, & ad tempus continuetur. Cibus interea dulcis sit, & minus acidus, aliàs potius augetur malum, quàm imminuitur.

Lotium asini contra fœtorem narium commendatur, per illas attractum.

Stercus porrò *asininum*, in Majo collectum, singulare remedium est contra quasvis hæmorrhagias, quocunque in loco erumpentes, & cum stercore suillo remedium hoc in regno est celeberrimum; sive propinetur in substantia stercus ad ʒj. vel plures; sive ex infuso in aqua appropriata exprimatur succus, & assumatur; sive etiam fiat Syrupus. Hinc

♃. *Aquæ plantag.* ℥j.
Succ. sterc. asinin. ʒß. ad ʒj. vel ʒiß.
Syr. myrtill. ad ʒj. M.

Hæc potio manè insciis ægrotantibus assumpta, & per aliquot dies noctesque continuata, expertum est remedium in hæmorrhagia narium impedienda, item in hæmorrhagia intestinorum aliarumque partium, in specie in hæmorrhagia uteri nimia seu nimio mensium & lochiorum fluxu, nec non fluore uteri albo, præmissis tamen universalibus, teste SOLENANDRO *Consil.* 8. *Sect.* 4.

Similes virtutes stercori asinino habet stercus caninum, si pulvis ejus propinetur, quod expertum fuit hîc in muliere quadam, ex nimio fluxu uteri ferè exanimata, aliis omnibus nihil juvantibus.

Externè stercus asininum solum naribus applicatum sistit hæmorrhagiam; vel cum aceto subactum, & naribus intrusum, idem præstat: Quidam & stercus pulverisatum naribus insufflant, idque feliciter & non sine commodo: Sic

♃. *Sterc. Asin.* ℥vj.
Musc. querc. ℥iij.

Miscent, & ad solem vel in loco quodam calido siccant, exindeque faciunt pulverem, qui per nares attractus subitò illarum hæmorrhagias compescit: & quidem non solùm attrahitur per nares, sed etiam suffitus stercoris asinini expertus in tali casu.

Renes pulverisati arefacti, & cum melle misti, ac potu assumpti stranguriosis efficaciter medentur.

Ut crescant pili, secretum habetur lichen asininus, qui est verruca dura circa genua asini crescens, quæ tantum facit ad pilos gignendos, ut sint, qui dum barbam fœmellis comparare volunt, curant ut fricentur eâdem partes.

B.

BOS.

BOs, cujus fœmina communi nomine vocatur *Vacca*, ut multa subministrat culinaria, ita non mediocria exhibet Officinalia. Et quidem ut sequamur ordinem AUTORIS, primo loco se offerunt Cornua.

Hæc quod attinet, de iis contra impotentiam non nihil deraditur, dum bos cum vacca in coitu versatur, quod ad stimulandam & excitandam Venerem, non secus ac cerebrum passeris in coitu trans-

transfossi specificè laudatur, & singulare secretum fuit *Comitis à* PAPPENHEIM Jovis bellici, tam in Martis, quàm Veneris bello strenui pro stimulanda & augenda Venere. Rasura hæc cornu taurini probatum fuit secretum cujusdam carnificis, qui multos impotentes eâdem restituit. Sunt etiam, qui putant, omnia omnium animalium cornua habere vim alexipharmacam: id quod utut verum sit de cornu cervi, non tamen de omnibus affirmare possum. Cornu bovis itidem usurpatur ad suffumigia in tempore pestis.

Fel bubulum præ reliquis est acrius, volatilius, penetrantius, & hinc usitatius in clysmatibus, ubi stimulat & proritat alvum, aliàs contumacem, & hæmorrhoides: Sicuti etiam cum aloe emplastri vel unguenti formâ umbilico applicatur contra lumbricos infantum & adultorum: quod, ubi strictè adhæret, certo adsunt lumbrici. Addi etiam solet myrrha & oleum colocynthidos, & sic simul quoque laxat. Ulteriùs sicuti fella animalium omnia in genere, ita etiam bubulum, non minoris usus est in affectibus oculorum, detersione opus habentibus, ungulâ, nebulâ, albugine, &c. item in aurium affectibus, in discutiendo tinnitu, in surditate & hebetudine auditus, cum bombace auribus inditum.

Aqua fellis destillata ungues, maculas, nebulas & cicatrices oculorum delet, & acrimoniâ volatili clarificat visum: nec minoris usus est in aurium tinnitu, hebetudine auditus, & surditate, aliisque affectibus aurium. *Essentia* autem *fellis bovis inspissati*, cum spiritu vini extracta, præter usum cosmeticum propter alcali volatile fellis, egregia est in affectibus oculorum, & tinnitu aurium cum bombace illita.

Fel tauri inspissatum magni est usus pro stimulanda alvo, si scilicet ad ʒj. clysteribus permisceatur; potenter stimulat alvum obstructam & duram.

Sequitur Jecur & splen. Jecur in Nyctalopia prodest: vid. M. A. N. C. *Ann.* 3. *Obs.* 133. *pag.* 208.

Splen bovis valdè laudatur in affectibus lienis contra ejus duritiem, inflammationem, dolorem & tumorem, unde solet ingredi *Essentias spleneticas* compositas. Idem splen bovis est experimentum singulare PARACELSI contra mensium suppressionem, & inde ortam cachexiam virginum, si minutim concisus in aqua decoquatur. Vulgò usurpatur *Decoctum splenis bovis Quercetani, Crollii*, aut *Hartmanni*: sed hoc non est durabile, & facilè corrumpitur: imò addita plus præstant, quàm ipse splen. CROLLIUS habuit *Essentiam ex splene*, quam videbitis in AUTORE. Cum spiritu melissæ præparata laudatur in obstructionibus mensium, & inde nata cachexia virginum. Commodè potest misceri cum Essentia martis liquida, ut magis reddatur appropriata in talibus casibus, præprimis ad quoscunque partium internarum, imprimis mesenterii, infarctus & obstructiones reserandas. D. MICHAELIS habuit *splenis essentiam compositam*, cum essentia Martis mistam, ad mensium fluxum impeditum & dolorosum. Quidam & ad promovendum appetitum laudant. Præparandi modi sunt varii, & videri possunt apud HARTMANNUM *in Pr. chymiatrica ubi de mensibus obstructis*. Lien bovis si destilletur cum spiritu vini, commendari solet ad quasvis stomachi debilitates; sed vanum est.

Sanguis vix in usu est, nisi in eo casu, ubi post graviores vulnerationes artuum & articulorum atrophia sequitur, debilitas membri & articulorum dolores; ubi membrum in sanguinem bovis vel canis modò mactati recentem & calidum immittatur: sic mirè confortabuntur membra antè ad motum inepta.

Medulla vitulina in affectibus nervorum usus est frequentis, uti videre potestis in AUTORE.

Sevum bubulum liquefactum in stranguria, umbilico illitum, propter consensum vesicæ cum umblico ratione urachi, satis potens est remedium. Conficitur ex *sevo bubulino, alcali* & aqua, in massam coactis, *Sapo*; quibus & in Belgio fuligo additur. Optimus est *Sapo Venetus*, specificum in ictero.

Oleum ex hoc cum cineribus clavellatis *destillatum* in podagra laudatur, aliisque articulorum & juncturarum doloribus; vel per se, vel cum spiritibus urinosis, unguentis nervinis, &c. mistum & illitum.

Urinæ Vaccæ mense Majo collectę pedes aliquandium immittuntur: dein Emplastrum Norimbergense imponitur, & si curatur podagra. De *urina tauri* vid. HELMONTIUS *de Lith. c.* 7.

De *stercore vaccino* refert AUTOR, quod plebei in colico dolore succum ex stercore expressum propinent; quod verum est: & non solùm in colica, sed etiam in pleuritide præsentaneum est remedium, & curat per sudorem certo experimento. *Externè* singularem vim anodynam habet, & partibus dolentibus, inflammationibus partium externarum, & imminente gangrænâ, ut & locis ambustis, ne exulcerentur, instar cataplasmatis recens impositum, optimum est remedium; inflammationes enim imminuit, dolores sedat, & gangrænam arcet. Speciatim verò in dolore podagrico multum confert; cum lumbricis terrestribus contusum, & impositum ad dolores arthriticos vagos mitigandos mirè convenit. Abdomini applicatum singulare est remedium in curanda colica, & dissipandis flatibus. Applicatur etiam abdomini in hydrope ascite, in forma cataplasmatis pro imminuendo tumore, & discutienda aqua; post stercus enim humanum stercus bubulum in tali casu est optimum. Vulgò & contra suppressionem urinæ laudatur; sicut etiam ZACUTUS LUSITANUS *in Lib.* 2. *Praxos admirandæ Obs.* 65. beneficio stercoris vaccini recentissimi, pectini & regione pubis impositi, Ischuriam ex grummoso sanguine curavit. In tumoribus partium œdematosis applicatum valdoperè conducit.

Ex hoc ipso stercore, eodem modo atque ex stercore humano, per digestionem & sublimationem repetitam potest præparari *Zibethum Occidentale*, sic dictum à Paracelso, quoniam suavem spirat odorem instar Zibethi. Quidam loco musci siccatum sole, omni odore exutum, & aquâ rosarum aliisque impregnatum, pro *Pulvere Cyprio* sumunt.

Per destillationem suggerit *aquam*, quæ vocatur *Aqua omnium florum*; quia bos innumeris floribus vescitur, & internè valdè convenit in nephritide, ad ciendum calculum & urinam, propter sal volatile nitrosum, quod adscendit per alembicum; unde in hunc finem valdè commendatur à POTERIO. *Externè* singulare est in usu cosmetico ad delendos nævos & maculas faciei, atque ruborem, post variolas relictas. FOPPIUS *in Tract. de Hydrope* dicit: quod aqua hæc, cum rore majali destillata, tumoribus aquosis & hydropicis applicata, eos certò discutiat.

Reperiuntur in bovibus non rarò *lapilli*, & quidem interdum non exiguæ quantitatis: qui duplices; vel *in ventriculo secundo*, vel in *folliculo fellis*.

Priores constant ex pilis invicem convolutis, & mucilagine quadam obductis, qui non singularis usus: Posteriores verò sale volatili alcalino, ab acido præternaturali coagulato, constantes, reverà *bezoardici*, & multi usus sunt, in larga nempè dosi assumpti; de quorum generatione videatur WORMIUS *in Museo*. Cum vino vel aceto sumpti ad sanguinem congrumatum, imprimis ex casu ab alto, resolvendum egregii sunt; item in subluxatione spinæ dorsi, imò contra icterum flavum & nigrum, valdè laudantur, dosi ʒj; ita enim per urinam & sudorem, præmissis præmittendis, feliciter curant. Præterea in nephritico dolore scorbutico, tàm vero, quàm notho, egregii sunt, & subitò dolorem sistunt. Venena pellere, eademque per sudorem discutere, & epilepticos insultus arcere dicitur. Dicit AUTOR, quod pulvis hujus lapidis Errhinum præbeat egregium, quod verum est: & magis fit convenientius adhuc, si cum succo betæ illinatur naribus; mox enim sternutationem movere solet.

Sequitur *Lac*. In lacte tria sunt observanda:

1. *Generatio lactis* mirabilis ex gramine & fœno.
2. Triplices distinctæ *ejus partes*; &
3. Singularum *Usus*.

Quoad 1. Lac est substantia pinguis, butyrosa & oleosa, adeoque mirum, qua ratione ex fœno tam elegans possit generari liquor; Unde apparet, quantum valeat & vis menstrua fermenti digestivi, in stomacho resolvens gramina & herbas, ex iisque particulas pingues oleosas tam singulariter eliciens.

Quoad 2. Partes lactis sunt tres:

1. *Substantia* prima est *butyrosa*, oleosa, & pinguis sulphurea.
2. *Caseosa* salina, viscida & terrestris.
3. Vehiculum horum, seu *serum*.

Quoad usum: lac in genere est succus temperatus, dulcis, anodynus in doloribus scorbuticis, & egregiè nutritivus; hinc contra tabem, atrophiam, phthisin, hecticam, uti etiam ad similes morbos, præmissis præmittendis, nil melius est quàm lac, quoniam optimum est alimentum medicamentosum, adeoque potenter nutrit. Cum autem multam habeat partem oleosam pinguem & butyrosam, quodcunque fluidum tenuius incrassat, & egregiè insimul temperat quamlibet corporis nostri acrimoniam: unde scobuticis specificè convenit, adeò ut in illo curando nihil sit melius, imò divinum & præsentissimum remedium, ratione casei & butyri mirè temperans eorum acidum, & ratione seri istud temperatum per urinam evacuans; uti & iis qui hepatis, renum vesicæque, & similibus partium internarum exulcerationibus, laborant; ratione enim partis serosæ simul adjuvat consolidationem ulcerum; unde in tonsillis exulceratis gargarismata cum lacte coquuntur. Sic in affectibus urinariis ex nimia seri acrimonia & corrosivitate, v. g. in mictu cruento, dysuria seu ardore urinæ, stranguria & similibus; uti & in dysenteria, frequens lactis usus est: & quidem in dysenteria convenit istud lac, in quo aliquoties ferrum vel chalybs ignitus fuit extinctus, & vocatur *Lac chalybeatum*; modò assumitur per os; modò sub forma clysteris injicitur per anum. Pro temperanda acrimonia cantharidum, esulæ, & arsenici assumpti, egregium est: Item si qui antimonialibus, vel Mercurialibus occupati sunt præparationibus, hi usu lactis, item usu largiori butyri, præservantur, ne acida mineralia ista, eorumque effluvia, nocere queant. Epilepsiam hypochondriacam usu lactis, in quo semper ʒß. *Saponis Hispanici* soluta, quotidie ad ℥iij. hausti, curatam videbitis in M. A. N. C. *ann.* 1. *Obs.* 83. *p.* 202: quod etiam SYLVIUS *in Praxi l.* 1. *cap.* 46. ictericis commendat. Flores sambuci in lacte decocti & ita assumpti, præservant egregiè ab erysipelate: quod idem decoctum etiam lactis ubertatem nutricibus suggerit.

Hæc de *usu interno*.

Externè notum est, quod sit egregium anodynum, & dolores sistat atque compescat, excoriationes leniat, & mitiget, item tumores ad suppurationem tendentes temperet; unde etiam externè flores sambuci cum lacte cocti subministrant egregium discutiens inflammationum,

tionum, uti etiam ipsum lac incoctionis florum sambuci erysipelata discutit, salia suppuratione effervescentia suaviter maturat; hinc rectè dicitur AUTORI, quod dysenteriæ, tenesmo, renum & vesicæ exulcerationibus, sit optimum. In dolore atrocissimo abdominis ex acido & arthritide, clysteres ex lacte in scorbuticis doloribus ventris insigniter laudantur, non secus ac in dysenteria utrâque faciunt paginam. Cataplasma quoque ex floribus sambuci & foliis hyoscyami in lacte coctis mirè commendatur, si abdomini insternatur. Aliàs balnea ex lacte solent usurpari, ubi est nimius squalor, & nimia exsiccatio partium in tabe & atrophia: humectat enim leniter, & blandè partes aptas reddit ad recipiendam nutritionem.

Pro ratione autem sanitatis ipsius bestiæ & pasturæ pecorum admodum variat. Sic in genere bonitas lactis, *Autore* HELMONTIO, non ex propriis qualitatibus, sed ex sanitate & longævitate bestiæ, distinguiturò quo enim longævior & sanior illa est, eò salubrius est lac: hinc quoque pro ratione pastus variat; & quo salubriores magis appropriatas animalia comedunt herbas, eò salubrius fit lac. Unde si vaccæ herbis antiscorbuticis, quales sunt nasturtium, beccabunga, cochlearia, nummularia, &c. vescantur, lac eò magis scorbuticis proderit; si pro usu hectico & vulnerario herbis vulnerariis, in specie hedera terrestri, vescantur, transplantatur vis plantarum in lac, & magis appropriatum erit, nunc pro cura scorbuti, nunc pro cura phthiseos, & ulcerum partium internarum.

In usu autem lactis probè observetur, quod debeant vitari omnia acida ne coaguletur; unde cum lacte permiscetur aliquid sacchari, vel aliquid de spiritu urinoso, v. g. salis ammoniaci, vel simili: Hæc enim potenter impediunt coagulationem; & si injiciatur tantillum sacchari in lac, non potest præparari exinde vel butyrum, vel caseus. Pessima namque omnium est lactis corruptio, quando coagulatur; sic enim inducit colica tormina, choleram, infarctus mesenterii, chachexiam, & alia vitia.

Diæta lactis & lacticiniorum, quando est instituenda, fit hoc modo: jejuno stomacho assumitur bonus haustus lactis simplicis, vel medicati; in scorbuto cum Essentia cochleariæ, in phthisi cum Essentia hederæ terrestris, vel Essentia vulneraria: Post haustum instituitur moderatus motus, & per tres horas imperatur jejunium: post prandium tribus horis ante cœnam denuò assumitur eodem modo ac manè, & jejunium iterum imperatur, ut fiat distributio. Et hæc est methodus usurpandi lac in diæta ordinanda pro cura morborum; & in hac omninò exulare debent acida, tam in potu, quàm victu, & in aliis assumptis.

Porrò in diæta lactea observetur, quod debeat assumi recens emulctum, & adhuc calidum; quò citiùs enim post emulctionem ex bestia hauritur, eò est melius; quoniam potest facilè alterari ab aere, aut etiam spontè suâ alteratum ad coagulationem disponitur: unde natura mammis papillas apposuit, ut harum suctu immediatè in fœtum nutriendum lac transeat.

Hujusmodi lactis alteratio patet ex eo:

1. Quod facilè acescat.
2. Quod pauco, postquam emulctum est, interjecto tempore in verminosam convertatur progeniem, & copiosos exhibeat vermiculos, si lac tantillo temporis aeri fuerit expositum.
3. Quod lac sit quasi magnes venenorum, adeò ut tempore infectionis vel pestilentialis miasmatis lac contrahat vitium ex aere, adeò ut quasi cœrulescat & livescat, qui livor est signum certum contracti vitii ex aere: videatur KIRCHERUS *in scrut. Pestis:* Hinc tempore pestis in omni conclavi vas lacte calido seponere solent; quia pestem tali se insinuasse, observatum est.
4. Ulterius patet, quod corona serpentina, seu lapis serpentinus (quod modernorum est Inventum, & de quo *inferiùs*) si injiciatur in lac, deponat in illo omne venenum, quod ex animalium vulneribus venenatis hausit; adeò ut extractus ex lacte nullum amplius possideat.

Ne ergò corrumpatur, aut vitium contrahat lac, optimum est, ut bibatur calidum adhuc, & simul atque fuit emulctum.

Cæterùm in legitimo usu ejus attendendum, ne corrumpatur in stomacho primisque viis, id est, ne vel cruditate acidâ præcipitetur præmaturè, & ita ratione casei & butyri pituitam acidam, tenacem & viscidam, in primis viis relinquat, unde morbi chronici tam oriri, quàm notabiliter exasperari assolent; vel cruditate nidorosâ disponatur ad putrefactionem, adeoque in liquamen amarescens, flavescens, nauseosum, & quasi biliosum abeat: quod metuendum est in iis, qui laborant febribus, tam continuis, quàm intermittentibus quibuscunque, & aliis acutis, propter facilem alterationem; quoniam uti dicunt, bilescit, auget humorum agitationem, & facit acriorem & acerbiorem. Hoc autem intelligendum est de febribus intermittentibus & acutis vulgaribus: nam in febre intermittente scorbutica assumitur bonus haustus lactis in die intercalari, vel etiam septem vel octo horis ante paroxysmum prodest. Deinde in hypochondriacis, seu, ut AUTOR vocat, spleneticis, comitialibus, affectibus capitis in cephalalgia, vertigine, epilepsia & similibus, non est conveniens lactis usus: nam per præmaturam à cruditate acida præcipitationem in caseum, solet inducere dolorem capitis: nihilominus si sit ex scorbuto, usitatissimè usurpatur internè haustum, vel externè fomenti loco capiti applicatum. In affectibus stomachi, nausea, vomitu, diarrhœa, & cholera est inconveniens lac; nihilominus si ex irritatione stomachi propter acrimoniam salis scorbutici oriantur, in tali casu optimè conducit lac; in corrigenda enim acrimonia & corrosivitate salis scorbutici est egregium. Iis, qui laborant tumoribus hepatis vel lienis, aut etiam infarctibus mesenterii, non convenit lac, quoniam facilè corrumpitur, & nisi inveniat patulas vias, subsistit, & obstructiones auget: propterea priùs aperiendæ viæ & istiusmodi obstructiones, referandi meatus discutiendo tumores, antequam fiat progressus ad diætam lacteam: uno nomine: uti lac ritè digestum optimum nutrimentum, & subinde suavissimum medicamentum solet existere; sic hoc ipsum in stomacho quocunque modo corruptum pessimi veneni naturam assumit.

Hæc de lacte in genere: sequuntur nunc partes lactis, inter quas est serum seu aqua lactis.

Serum fit vel per se, dum per occultam fermentationem sensim sensimque acescit, & separatur pars butyracea & caseosa à reliqua substantia; vel fit adjectione tertii, instillatione succi limonum vel citri, spiritus acidi, vel acido quocunque admisto, dum illa constringunt poros, ut illis constrictis fiat separatio & secessus casei ad fundum, & serum blando sapore gratius reddatur. Vt citissimè fiat hoc serum lactis, v. g.

℞. *Lactis* ℔j.

Hoc bulliat super ignem, &, dum ita bullit, injiciatur *alumen pulverisatum* quantitate avellanæ unius, & ex hoc coagulabitur in momento, & supernatabit serum, quod à lacte coagulato separetur, & super igne clarificetur.

Idem facit etiam *spiritus vitrioli*.

De hoc sero observetur, quod sit aqua impregnata sale volatili nitroso alcalino, non nihil oleoso, & quasi sale volatili de natura ammoniacali; unde non modò spontè suâ acorem contrahit, sed & propter copiam salis volatilis urinosi, cum acido nitroso juncto, habet vim laxandi moderatè alvum, & abstergendi sordes in primis viis sine noxa, & ratione substantiæ salinæ stimulat. Unde gravidis potest serum lactis propinari sine noxa pro laxanda alvo, quando est obstructa. Ratione salis nitrosi etiam refrigerat commodè, & ebullitionem massæ sanguineæ moderatè compescit: propterea solet propinari convenienter serum lactis in febribus biliosis ardentibus, uti etiam in specie in febribus malignis, sive solum, sive modicè acidulatum cum succo citri, vel ribium, & similibus. Vlterius notetur, quod utut lac noceat hypochondriacis, & quorum viscera non benè constituta, iis tamen valdè proficuum est serum lactis, quòd sale nitroso temperet acidum in primis viis, & reseret infarctus viscerum. Vnde etiam in hypochondriacis, scorbuticis, alvo duriore molestatis, indeque etiam post usum pilularum laxativarum conveniens est haustus seri lactis, ut pilulæ dissolvantur, & earum operatio faciliùs secedat. In nimio hepatis fervore prodesse dicunt, nimiaque seri sanguinis acrimonia; adeoque pro tali scopo tempore æstivo jejuno stomacho horis aliquot ante cibum bonus haustus assumi debet: cui simul possunt infundi vel diuretica, vel purgantia, vel aperientia, aliaque alterantia pro vario scopo; præsertim in scorbuto, & sic eò magis erit conveniens. Si decoctum vel essentia fumariæ sero lactis instilletur, convenit in purificatione sanguinis, in scabie, & scabie siccâ molestatis, præsertim contumaciori, in ardore urinæ & sputo sanguinis ab acrimonia humorum salsa, exedente vascula, ortis: unde etiam ii, qui sunt pruriginosi, Germ. *denen die haut iucket*, commendatum sibi habeant serum lactis, egregiè enim temperat acidum pruriginosum. Serum lactis cum succis antiscorbuticis haustum est egregium. Non tamen adeò conveniens est serum lactis senibus; sed potiùs in vegeta ętate aut adolescentia constitutis. Prętereà serum lactis diligenter destillatum per balneum, præbet egregium menstruum pro infusione medicamentorum alterantium & purgantium in scorbuto, malo hypochondriaco, & similibus affectibus: urinam pellit, vias urinarias abstergit, primas vias, & imprimis scorbuticos, egregiè per urinam purificat.

Dixi suprà, quod serum lactis habeat in se sal volatile nitrosum: unde BARTHOLETUS præparat ex sero lactis remedium, quod vocat *Mannam seu Nitrum seri lactis*, uti videbitis in *Encyclop. p.* 400. Præparatio est hæc: Destillatur in Mariæ balneo calore leni *serum lactis*, donec in fundo butyracea fęx subsideat, cui adhærebit, & quasi super instrata erit salina quędam substantia subalbida, quam curiosè separat; est enim, uti dicit, sal seri essentiale, seu ejus nitrum, cujus causa serum nitrosum dicitur, & huic tota alterandi & abstergendi vis seri inest: solvit hanc substantiam separatim in aqua appropriata & coagulat; opus repetit, donec seri cremorem habeat, sapore omnino Mannam referentem. Suavis est saporis, cujus ℥j. largiùs operatur, quàm Mannæ Vulgaris ℥iij. diciturque ab eodem *Manna seri*.

Sequitur *Butyrum*, quod est altera pars lactis pinguis & oleosa, nucleus nutritivus ipsius lactis: ubi primò mirari subit vim fermenti stomachici, quod ex plantis, succis, gramine & fœno efficit substantiam pinguem & oleosam, quam nemo artificum ex illis elicere potest, quamque nemo in illis quæsivisset. Hæc autem est vis fermenti stomachici, ut ita ex alimentis assumptis eliciat *Quintam Essentiam*, in intestinis postmodum à chylo separandam; unde butyrum rectè ab HELMONTIO vocatur *Herbarum Magisterium*, estque

estque nihil aliud, quàm copiosum sal volatile, sufficiente oleo, mediante hujus occulto acido, condensatum, & ita in consistentiam olei spissiorem, pinguedine molliorem, redactum. Ratione substantiæ pinguis & oleosæ temperat omnem acrimoniam, acidum imprimis venenorum mineralium, quales sunt: fumi acidi metallici, antimonii, Mercurii, & similium metallorum: propterea ii, qui in his laborant, debent mane assumere frustum panis illitum copioso butyro, ut temperetur acidum corrosivum fumorum ab unctuosa pinguedine butyri, quo minùs possit inducere noxas, corrodendo partes.

Prostat in Officinis quibusdam butyrum purgativum, ex butyro majali, cui laxantia infusa, paratum: uti enim inter omnia lacticinia apud nos lac Majale est optimum, ita butyrum Majale interno vel externo usu omnibus palmam præripit.

Quidam butyrum non salitum miscent cum cancris fluviatilibus contusis, hæc invicem exprimunt, & ad absumptionem humiditatis inspissant, fitque *Butyrum Cancrinum*, Germ. *Krebs-Butter*, quod contra phthisin est singulare remedium; uti & contra casum ab alto: est enim egregium vulnerarium ratione cancrorum, in Specie in exulcerationibus renum & partium urinariarum, & aliarum internarum; quibus potenter medetur.

Oleum ex butyro destillatur per retortam ex arena, miscendo cum lateribus, cineribus & similibus, etiam cum alcali fixo.

Caseus sequitur, tertia pars lactis, qui sunt crassiores & quasi terrestriores fæculentiæ, copioso tamen alcali, moderato oleo, sociatæ. Demonstrari hoc potest facilè, si recipiatur caseus vetus, adeoque fœtens, quiquè ad putredinis alterationem plus minùs vergit. Talis enim, cum pauco alcali fixo vel calce viva addita, destillatus spiritum & sal volatile urinosum perfectè suggerit. Meritò ex culinis debet exulare, quia pessimè nutrit partes; hinc nullius est usus in corpore humano: videatur JOHANNES PETRUS LOTICHIUS, qui *de casei nequitia seu malitia* peculiarem & elegantem satis scripsit *Tractatum*. Nam interno usu homines disponit ad infarctum viscerum, arthritidem & nephritidem, nisi stomachum offendat, qui illum ritè subigat, & in chylum debitum convertere queat. *Externè* verò caseus vetustus ratione salis volatilis urinosi contra podagram, ex acido volatili ortam, temperando istud sistens, valde commendatur, si illinatur parti ex podagra dolenti: idque jam ab experientia GALENI notum est, imprimis in podagra nodosa: nam successu temporis caseus vetustus instar pomi putridi acquirit vim anodynam absorbendi & temperandi acidum; unde facilè patet quare mitiget & compescat podagricorum dolores.

Vbera vaccæ juvenculæ cocta, indurata & pulverisata, cum aliis appropriatis misceri solent pro augendo nutricibus lacte: videatur ZWELFFERUS.

Priapus tauri, tam in pulveris forma ad ℥j. usurpatus, quàm decoctum ex rasura assumptum, in dysenteria specificè prodest, uti etiam in pleuritide: quos affectus certò curat, estque unum ex secretis antipleuriticis HELMONTII.

BUBULUS.

BVbulus Germ. *der Buffel*, animal est sylvestre. Hic repetenda, quæ dixi de differentia sylvestrium & domesticorum; adeo ut quæ dicta sunt de bove, intelligenda quoque veniant de bubulo, in gradu tamen excellentiori; quoniam in usu Medico sylvestria sunt domesticis meliora.

BUFO.

BVfo animal est satis notum, uti ex antipathia, quam fovet cum aranea, satis cognita, contra quam se munit usu plantaginis: de quo *plura sub Plantagine* dixi: unde sunt, qui volunt, quod *lapis Butleri* præparetur ex araneis & bufonibus, quod tamen est ridiculum. Historiam bufonis habebitis in WORMII *Museo lib.* 3. *pag.* 265.

Bufones hi inter omnia animalia venenata principatum tenent: siquidem singulare de modo intoxicandi cibos per salem, veneno bufonum impragnatum, experimentum DEODATUS *in Valetud. pag.* 79. refert, cujus fides sit penes Autorem. Sed venenositas hæc bufonum non videtur in alio consistere, quàm vel in eorum furore, vel in eorum excrementis, speciatim urina acri, caustico volatili sale impregnata, quam acrimoniam obtinere videtur ex alimentis, nempè minutulis istis scarabæis, qui in eorum ventriculo & colo reperiuntur. Quod si autem quis læsus fuerit à bufone, huic læsioni seu veneno resistere dicuntur cancri fluviatiles, saliva humana, cornu cervi, terra sigillata, smaragdus, & in specie flores vitis; cum his enim ingentem inimicitiam gerunt bufones, uti *superius dixi*, ubi *de vite*. Ipse quoque bufo loco læso applicatus, brevi sanat. Conf. *Acta Haffn. pag.* 265. *Volum.* 2. Cæterum experimentum etiam præbent contra morsum viperæ, aliorumque serpentum venenatorum; si nempè læsioni à vipera factæ applicetur mox bufo vivus contusus, certò exinde evadunt læsi. Ipsis bufonibus maximè adversatur pix liquida, quæ eos interficit: Conferatur *Paulli in sua* Παρενθέσει *de Febribus malignis*, item BORRICHIUS *in Hermet. Sapientia*. Observavi etiam, quod bufones attactu olei tartari per deliquium, si paucis saltem guttis externa eorum pellis in dorso tangatur, miris gesticulationibus dolorem prodant, tandem brevi post moriantur.

Bufo tamen mortuus omni caret veneno, & interno & externo usu multum facit in Medicina.

Vsum quod attinet bufonum internum medicum: exsiccantur, pulverisantur, ac propinantur internè pro cienda urina: ratione enim dictorum scarabæorum minutissimorum pulvis bufonum egregium diaphoreticum & diureticum esse videtur, quo ipso & hydropicos curare satagunt. Inter diaphoretica etiam refert WILLISIUS *Pharm. Rat. P.* 1. *pag.* 200., dosi à ℈ß. ad ℈j. Nempè in peste ultima Londinensi hujusmodi pulvis crebriùs usurpatus fuit. Quoad vim diureticam & hinc hydropis curativam, experientia hujus prima facta est casu: de quo videatur PETRÆUS *Diss.* 35. *Textu* 54. HILDANUS *in Epist.* 69. *C.* 1. *pag.* 1028. SOLENANDER *Consil.* 15. *Sect.* 5. *Marcellus Donatus Histor. Mirabil.* KYPERUS, & alii. Vt autem certiorem præstent effectum, recipiantur bufones Mense Julio transfossi, exsiccentur in umbra, & abscissis capitibus, & exemptis intestinis, subtilissimè pulverisentur, quorum ℈ß. vel gr. xij. ad summum gr. xv. hydropicis tribus vel quatuor vicibus propinata, egregiè agunt: ita tamen, ut tres vel quartor dies post assumptionem interponantur, ne debilitetur æger. Secretum fuit KYPERI, *Medici Lugdunensis Batav.*, qui cum ana sacchari patienti propinavit, & mirabilem exinde habuit effectum: Videatur HELMONTIUS *in Tum. Pestis*, FABER & KIRCHERUS *in Scrutin. Pestis*. Alii contra febres intermittentes propinant ante paroxysmum. Sunt qui recipiunt bufones vivos, eosque extinguunt in spiritu vini vel vino Malvatico, posteà eximunt, totos in retortam immittunt, & per gradus igne aperto pellunt *sal volatile*, egregium sudoriferum & dureticum; spiritus verò vini vel vinum, quo extincti fuere bufones, habetur expertissimum & egregium alexipharmacum internè haustum.

Externè bufo vivus contusus, & renibus instar cataplasmatis applicatus, in hydrope laudatur: vid. HELMONTIUS *Tract. Ignotus Hydrops* §. 36., ubi bufonem recentem per medium sectum, & renum regioni adaptatum commendat; item RIVERIUS *in Praxi l.* 11. *C.* 6. Quin & externè contra malignitatem pestilentialem adhibetur, adeò ut utrumque, pestis curatio & præservatio, certò sit in bufonibus, unde magnopere commendantur: hinc non solùm bubonibus & carbunculis pestilentialibus bufones exsiccati applicati, omnem malignitatem certò extrahunt, & ita curant ægrum, sed in specie etiam ex ejus pulvere cum aliis emplastris pro bubonibus pestilentialibus felici cum successu parat HILDANUS *loco suprà citato*. Sic integrum bufonem arefactum appendi posse pro amuleto seu xeneachtho in peste, videbitis tàm in *Hildano loco citato*, quàm *Zwelffer in Pharm. Reg. pag.* 140., ubi in specie per experientiam confirmatur efficacia xenechthi bufonini HELMONTII, quod describit *in Tumulo Pestis Tit. Zenechthum p. m.* 76., quod nempè parat ex bufonibus, pedibus suspensis, donec moribundi terram & vermiculos antea deglutitos in patellam ceream evomant: ceram hanc cum materia vomitu ejecta ipsis bufonibus probè subactam in Trochiscos redigit pro amuleto. Sed observandum est, quod bufones suspensi haud adeò facilè evomant vermiculos: Ergo cerâ sunt suffumigandi, vel suffumigentur pauco sulphure; sic enim evomunt faciliùs. HELMONTIUS jubet, ut suspendantur propè focum, forsan focum istum pro more Belgarum paravit ex turfis, sulphureum scilicet gas semper eructantibus, & hac ratione promovit eorum vomitum.

Quæritur autem hac occasione, *an datur remedium antipestilentiale?* Negant multi; quia variat pestis: Sed respondeo, pestem non variare quoad ortum seu virulentiam, quæ in omni peste adest; sed tantum quoad magis & minus, quatenus symptomata vel intensiora vel remissiora adsunt: Dari igitur posse remedium tale, imò in bufonibus illud latere, mihi persuadeo. Ulteriùs bufo arefactus de collo suspensus, vel in scrobiculo cordis, vel admotus axillis, vel saltim detentus in manu, quamcunque hæmorrhagiam, sive sit narium, sive uteri, mensium vel lochiorum &c. præsertim in febribus malignis contingentem, v. g. variolis, febribus pestilentialibus & similibus, quàm certissimè sistit & curat: vid. *Dissert. de Morsu Viperæ*, & BIERLINGIUS *in Adversar. Append. C.* 1. *pag.* 152. Bufo coctus & cataplasmatis instar appositus in angina commendatur à MIZALDO *C.* 8. *pag.* 2. Pulvis bufonum, vel exsiccatorum vel calcinatorum, in nodulo appensus circa scrobiculum cordis, singulare quid contra incontinentiam urinæ obtinet, imprimis puerperarum, quando in partu ex inepta tractatione obstetricis vesica laceratur, ut non possint post partum continere urinam, & perpetuò madeant: id quod monet per experientiam edoctus HEINRICUS ab HEER *Obs. Oppido-rar.* 14. (qui hunc pulverem virtute anodynâ pollere, & in involuntario profluvio urinæ, à sectione calculi inducto, de collo suspensum optimum fuisse, asserit;) & idem etiam experti sunt nuperrimè Angli. In cura cancri, præsertim mammarum, exulcerati multum faciunt bufones, sive solus bufo calcinatus in olla, sive exsiccatus adspergatur cancro exulcerato, sive permisceatur priùs pulvis exsiccati bufonis cum auripigmento, & cum fuligine simul, & cum petia salivâ madida applicetur cancro exulcerato: Conf. JONSTONUS *l.* 4. *de Quadruped. cap.* 1. *Part.* 1. *p.* 188. Notandum aliàs, bufones comburendo eructare flammam fusco-cœruleam; unde suspi-

suspicor, in iis latere principium sulphureum animale.

Ossiculum bufonis ex brachio vel femore desumptum, propinatum internè mira facit in epilepsia. Externè applicatum denti dolenti odontalgiam curat experientiâ HELMONTII *Tract. Buttler. p. m.* 503. & HEURNII. Amicus quidam curiosus retulit, se per literas ab experto quodam Medico practico certiorem fuisse factum, quod nempè mater quædam perterrita, brevi post infanti lactanti præbuerit mammas, unde brevi post infans horrendâ correptus epilepsiâ fuerit: sed cum tantùm ossiculum bufonis pulsibus carpi applicatum fuisset, quod mox paroxysmus sedatus fuerit: Intermittentem etiam febrem eodem modo applicatum, in virgine nobili aliquando fugavit.

Necesse autem est, ut præsente homine bufo exspiret, ut idea timoris, in quo tum temporis bestia versatur, toti illius imprimatur corpori ad operationes, quibus destinatur, rite peragendas.

Sal bufonum volatile penetrans & egregium est diureticum & hydropicum.

Descriptionem *Olei bufonum* ad scrophulas, ejusque usum, videatur in BORELLI *Cent.* 4. *Obs.* 38. *pag. m.* 305. In hydrope commendant FORESTUS *l.* 19. *Observat.* 35. & RIVERIUS *Prax. l.* 6. *c.* 6. in lepra cutisque impuritatibus HARTMANNUS *in Praxi Chymiatr.* Sic quidam præparare volunt *Oleum anodynum catholicum* ex infusione bufonum in oleo communi. Paratur quoque oleum tale catholicum anodynum, si scilicet bufones vivi extinguuntur in aqua, in quâ sal marinum vel commune est dissolutum: Colantur; postmodù instituunt coagulationem liquoris; bufones verò calcinant cum sale, & fundunt cum calce, post fusionem solvenda est calx in aqua, ut abeant fæces, & hinc denuo cum oleo amygdalarum dulcium miscenda est; quod oleum inunctum tumoribus & doloribus quibuscunque eosdem mirabiliter lenit.

Fundamentum hujus virtutis omnis bufonum subministrat HELMONTIUS, dum deducit ex idea pavoris & terroris, quam acquirit dum moritur; quæ idea contraria est ideæ archei humani. Qui fusiùs hæc cupit explicata, videre potest HELMONTIUM & ZWELFFERUM.

Lapis bufonum, an revera sit ex bufone? res nondum est certa, utut sint, qui dicunt, oriri illum ex bufonum capitibus: sed merum figmentum & mendacium esse credo: Attamen substantiam quandam testaceam seu cranium bufonum senilium vel grandævorum illum esse, quidam credunt. Reverà autem vel ad lapides stellares reducendus, vel instar fungorum in saxis & petris, non verò bufonum in capitibus, oriri solet: Conferatur HOFFMANNUS *in Cl. Schrœd. pag.* 191. Alii bufonios dentes molares piscis lupi esse asserunt: vid. *Acta Societ. Reg. Anglic. Vol.* 1. *pag.* 301.

Quoad usum Medicum, in peste insignis efficaciæ illum esse, dicit AUTOR. Ad renum dolores mitigandos & tollendos, ad calculi generationem prohibendam, similiter celebratur hic bufonites, qui ipse etiam specificus dicitur ad hydropem, uti videri potest in HILDANO *suprà citato loco*. Commendatur itidem admotus externè ad tumores, & inflationes venenatas ab animalium puncturis vel morsicationibus illatas, quas crebro contactu discutere dicitur. STARICIUS quoque in libro, qui vocatur *Helden-Schatze*, *pag.* 29. dicit: quod lapis bufonum, ubi adsunt venena tam intra quàm extra hominem, lachrymans quasi guttas sudoris emittat, & mutet colorem. Cùm autem lapides hi minimè pro parentibus agnoscant bufones, facilè patet, quid de eorundem usu, isti hypothesi superstructo, habendum sit?

C.

CANIS.

De *Cane* dicit AUTOR, quod vivus impositus abdomini in dolore colico, illum mitiget: quod verum esse non tantum confirmat RONSSEUS *in suis Epistolis*, sed etiã in specie idem confirmatum videbitis in BOYLE *usefulness of Experim. Philos. P.* 2. vid. etiam BORELLUS *C.* 3. *Obs.* 28. & BARTHOLINUS *C.* 3. *Obs.* 66. & *C.* 6. *Obs.* 53. ubi quædam de transplantatione morborum in bestias habent: & catellos podagricorum pedibus applicatos non tantùm claudicasse, sed etiam colica tormina, item odontalgiam in hos, loco affecto impositos, transplantata referunt: quales curationes etiam reperiuntur in RHUMELII *scriptis Germ. in cura Magnet. Herniar. C.* 5.

Pulvis Ossis Canis mistus cum pulvere pyrio in ejus præparatione, impedit, quò minus audiatur sonitus: vid. STARICIUS *in Helden-Schatze pag.* 160.

Cerebrum canis commendatur ad maniam, dum quidam Maniacus curatus dicitur usurpato in victu cerebro canis assato vel cocto: alii commendant cerebrum catellorum destillatum cum spiritu vitrioli in cura maniæ.

Item *aqua destillata fellis ex catulo canis* in spiritu liliorum convallium lunâ crescente propinata specificum dicitur in epilepsia.

Axungia canina ob vim penetrantem vulnerariam præ cæteris laudatur. Multi in aceto, vel illitam pani, vel etiam permixtam alimentis, contra phthisin & epilepsiam laudant. Alii assant canem & pinguedinem destillatam in phthisi propinant cum egregio successu.

Stercus honestiore nomine Album Græcum appellatur in officinis. In hoc legitimè ex canibus, præsertim ossibus solis cum nullo vel pauco potu, nutritis, collecto, vis Medica haud vulgaris est recondita, & multum habet in recessu; gaudet enim sale ammoniacali, uti reliqua stercora animalium, sudorem movet, sanguinis grumos dissolvit, acidum primarum viarum destruit, & hinc in pleuritide mirè convenit. Egregium experimentum est in nimio fluore mensium, & sicut etiam ante dictum de stercore asini, quod sit appropriatum ad compescendam hæmorrhagiam uteri; item in dysenteria, passione hysterica, & colica ex acido austero orta: hinc *Decoctum carminativum* egregium ex Albo græco cum hordeo in vino malvatico FIENUS habet, quod videbitis in HOEFERI *Herc. Med. pag.* 13. & 14. Ad hæc quantum hoc stercus in anginæ medela conferat tonsillarum inflammationibus, notum est: siquidem internè propinatus pulvis, sicuti etiam in aliis faucium & partium internarum inflammationibus, uti reliqua stercora, eas per sudorem curat. Vulnerarium pariter insigne est; unde in decoctis Vulnerariis haud rarum est in consolidandis vulneribus; quale decoctum fit e.g. sequenti modo:

℞. *Herb. veron.*
Pyrol.
Sanic.
Consol. sarac.
Nicot. ana M. viij.
Albigræci ℥vj.
Misc. pro *decocto*.

Quod non tantum potum prodest in vulneribus, sed etiam externè instar lavamenti seu lotionis applicatur iisdem, & illa citò, tutò, & jucundè sanat.

Pro his facultatibus exaltandis præprimis colligendum est stercus hoc mense Julio, quando canicula, scilicet sidus, adscendit. MYNSICHTIUS habet etiam, quomodo sit colligendum pro cura anginæ in *Armam. Chym. pag.* 824.

Imò *externè* in angina faucium jam à GALENI temporibus usitatum est; sive pulvis insuffletur gutturi, sive idem stercus cum melle subactum dictis locis illinatur, aut cataplasmatis & unguentis, tam ad discussionem, quàm maturationem destinatis misceatur: abscessum discutit, maturat, & rumpit, & parat viam ad puris excretionem: ulcera etiam faucium sine nota curat, dicto modo illitum. Et nullum est cataplasma aut unguentum in angina, quod non ingrediatur nidus hirundinis cum stercore canino; quod ipsum ratione salis nitrosi virtute incisivâ & penetrativâ dissolvit tumorem, acidum coagulans & inflammationes causans temperat & corrigit, & sic inflammationi medetur, abscessumque discutiendo præcavet.

Plura qui cupit de miris stercoris canini facultatibus ad curationem anginæ, dysenteriæ ac vulnerum, vid. ZACUT. LUSITAN. *Medic. Princip. Cent.* 1. *Cur.* 86.

CAPER, CAPRA.

Caper & *Capra* animalia satis sunt cognita.

Et quidem quod attinet *Cornu capri*, usitatè illud adhibetur in suffitibus pro excitandis mulieribus hystericis, item pro exsuscitandis epilepticis.

In usu imprimis est *sanguis* ex capro, ruta muraria aliisque balsamicis blandis nutrito; de cujus modo colligendi multa habet HELMONTIUS *Tract. Pleura furens pag.* 322. & *Tract. sextupl. Digest. alimenti* §. 75. *pag.* 224. RIVERIUS *in Praxi cap. de Pleuritide*, ZWELFFERUS *in Animadver. in Pharm. Aug. pag.* 419. PETRÆUS *Nosolog. Diss.* 40. VIDIUS *l.* 10. *cap.* 20. ARCULARIUS, HEURNIUS, SANCTORIUS *lib.* 15. *cap.* 4. RONDELETIUS *in Consil.* CRATO *Cons.* 150. LÆLIUS à FONTE *in Consult.* 84. CÆSALPINUS *l.* 3. *cap.* 29. *Prax.* FORESTUS *in Schol. ad Obs.* 28. *libr.* 24. PASCHALIUS *lib.* 1. *Meth. cur.* 47. BORELLUS *C.* 2. *obs.* 88. KIRCHERUS *lib.* 3. *de Magnet.*, KYPERUS *in Institut. Phys.* & alii quam plurimi.

Sed non adeò necessarium est, ut hircus juxta modum HELMONTII, præcisè cornubus suspendatur. Sanguis hic non solùm ex abscissis aut vulneratis genitalibus, uti vult HELMONTIUS *Tract. Sextuplex Digest.*, sed etiam è collo stillans, unà cum sero suo, colligatur; qui juxta modum LUDOVICI *in Pharmac. p.* 167. in Vaporis Balneo probè, & citra combustionem, exsiccatus, præ aliis animalium sanguinibus acidorum volatilium est destructivus. Hinc experimentum egregium est Helmontii contra pleuritidem & alias inflammationes, junctus imprimis cum dente hippopotami, apri, cinnabarinis, &c: vid. HELMONTIUS *Tract. Pleura Furens*. In casu ab alto, vulneribus & contusionibus, sanguinem grumosum dissolvit, & in aceto sumptus potentissimè urinam pellit, imò & egregium sudoriferum, atque hinc secundariò diureticum est. Quidam eo contra calculum vesicæ ac renum utuntur, & inde quoque balsamum antipodagricum parant: Conferatur GABELCHOVERUS *in libro, qui voc.* Wurtenbergisch Artzeney-Buchen, & SCALIGER *Exerc.* 344. *num.* 8. qui dicit; sanguinem hircinum in renibus ac vesica lapidem frangere, tàm verum esse, quàm solem meridie lucere. Hinc pro usu lithontriptico hircus seu capra herbis antiscorbuticis nutritur:

Ad Calculum frangendum

tur: vid. HELMONTIUS *Tr. Sextuplex Digest. pag.* 74. Sic etiam *arcanum sanguinis hircini* contra calculum compositum videbitis in M. A. N. C. *Ann.* 6. *Append. pag.* 128.

Dein destillatus *sanguinis hirci*, dat *spiritum & Oleum*; sicuti & aliorum animalium partes. *Oleum* hoc sanguinis hirci in podagra, membris contractis & dolentibus egregiè prodest.

Caro hædina prodest in acuendo visu.

Sevum hircinum usitatissimum est in dysenteriis, & tenesmo, si dissolvatur in decocto vulnerario, & pro clystere injiciatur; ubi tam consolidativâ, quàm anodynâ vi confert; potenter enim exulcerationes intestinorum purificat & consolidat: à ℥ß. ad ℥j. usurpatur, nunc in aqua appropriata, v. g. florum acaciæ, nunc in vehiculo aceti non destillati; sic probè tecto ægro sudorem fortiter prolicit. Nunquam oleum admiscendum, aliàs nimis coagulatur. Quin & euporiston inde contra stranguriam paratur, si recipiatur sevum hircinum è candelis, hocque virga & umbilicus inungatur, & stranguriam brevi sedat: sed hoc multos spe suâ fefellit; si verò addatur oleum destillatum corticum aurantiorum, magis juvabit.

Lac Caprinum præ aliis lactis speciebus turget sero nitroso & nitro volatiliori, indeque magis abstersivum ac diureticum est, omnes vires in gradu eminentiori obtinet, quæ sero lactis vaccini adscribuntur. In specie autem pro usu antiscorbutico & æstu compescendo lac & serum lactis caprilli commendatur, uti & in cura podagræ, imprimis si capra nutriatur herbis articularibus, podagræ curæ destinatis; tunc enim mirè commendatur, si hauriatur methodo dictâ. Lac capræ pastæ purgantibus, moderatè, & simul tamen egregiè, purgat infantes per nutricem, si propinetur nutrici. Omnibus præstat lac capræ propter copiam seri & nitri volatilis; quoniam spirituosum & agile est animal, & hinc parum dat lac, quod minus, præ aliorum animalium lacte, in se continet materiæ caseosæ. Nam in lacte, quò minus est talis substantia caseosa, eò elegantius & efficacius est in cura morborum, quia omnes noxæ à serosa materia proveniūt.

Stercus rarioris usus est; quia tamen nitrosius reliquis est, hinc externè adhibitum vi resolutivâ, & tumorum duriorum discussivâ valet; unde in podagra & œdemate cum urina ægri subactum, & instar cataplasmatis applicatum, egregiè juvat.

Urina hædi vi diureticâ laudatur in calculo pellendo, eodemque præservando, eaque calida adhibenda. Urinam hirci HARTMANNUS præfert omnibus aliis diureticis: Conferatur HELMONTIUS *de Lith. C.* 7.

Vesica urinaria ad urinæ incontinentiam prodest certissimè.

Ungula capræ, vel etiam *Vesica*, imprimis hæc in olla concremata seu combusta & ex posca sumpta, medetur iis qui noctu stragula permingunt, si assumatur sub ingressum lecti.

CAPRA ALPINA seu RUPICAPRA.

Capreola seu *Rupicapra*, Germ. *die Gembse*, est ista species caprarum sylvestrium, quæ altissima montium adscendunt sine vertigine, & sine ulla noxa.

Medicinalia quæ subministrat, sunt quidem illa plurima, sed tamen rari usus: e. g. *sanguis*, quem ROCHAS *de Aquis Mineral. l.* 1. in vertigine hauriendum commendat, hic locorum haberi nō potest.

Ex animali ergo hoc, tanquam in his regionibus raro, nil nisi lapis sic dictus in usum Medicum venit, quem in ventriculo continet, propter quem animalia hæc imprimis venantur, & iste est Medicinalis, vocaturque aliàs *Ægagropila*; de qua videatur *Georgius* HIERONYMUS VELSCHIUS, *Medicus Augustanus*, *Differt. de Ægagropilis*. In ventriculo nimirum secundo ipsius damæ hi lapilli generantur; bruta enim ruminantia solent habere quatuor ventriculos. Malè tamen ad lapides referuntur, cum basis seu fundamentum eorum sint saltem compages filamentorum, ac fibrarum duriorum vegetabilium, quibus rupicapræ vescuntur, in specie doronici, quæ difficilis digestionis sunt: circa quę coagmētatur durior & viscosior chyli pars, & tandem beneficio fermenti coagulatur in lapillum; cujus signum est istud, quod reperiantur instar pellicularum conglobatarum, ita ut appareant similes ceparum pelliculis, & una super alteram appareat, sicuti in cepis conspicitur: vid. BORELLUS *C.* 1. *Obs.* 5. *p.* 10. HARDERUS *Apiar. Observat.* 14. *p.* 57. & SACHSIUS *in Gammarologia*. Vocantur quibusdam *Bezoar Germanicum*, quâ ratione enim generantur hi lapilli, eâdem generantur lapilli in capris Indiæ tam Orientalis, quàm Occidentalis, dicti Bezoar: de quo *paulò post*. Et quidem omnes lapilli, qui reperiuntur in animalibus, in homine, in bobus &c. beneficio fermenti acidi volatilis coagulantur; ficut etiam illi, qui fiunt in vesicula fellis, etiam ex acido exorbitante fiunt, quando scilicet coagulat se in calculum beneficio alcali salini in bile.

Differunt Ægagropilæ seu lapides magnitudine imprimis: odorem habent jucundum, & pondere sunt leves. Multi usus in Medicina.

Quæritur autem, *unde habeant suas virtutes*. Respondetur. Habent suas virtutes ex duplici fonte: virtutem præcipitantem & diaphoreticam ex sale nitroso; virtutem verò alexipharmacam vel specificam à plantis, quibus vescuntur, è quarum fibris in ventriculo relictis coagmentantur. Unde etiam non omnes lapides, in quibuscunque animalibus reperti, statim sunt alexipharmaci & bezoardici, sed obtinent aliam suam virtutem ex plantis & alimentis, quibus vescuntur. Cum verò rupicapræ vescantur imprimis doronico & aliis alexipharmacis, Ægagropilæ etiam sunt alexipharmacæ, & malignitati resistentes; & quia doronicum est specificum contra vertiginem, Ægagropilæ etiam ex doronico nascentes vertigini resistunt: Unde funambuli adscensuri funem, solent se præmunire doronico, ne decidant, & risum spectatoribus moveant.

Quoad vires ipsas, pilæ hæ vi sudoriferâ pollent in pleuritide, variolis, & præ cæteris in partu difficili, fœtu & secundinis expellendis, ubi ad ℈j. exhibentur. Dn. D. MICHAELIS in partu difficili Principissæ Altenburgensis egregium inde effectum aliquoties observavit. Longè tamen præstantior in partu difficili est *lapis albescens in rupicapris ex peculiari capsula circa hepar* extractus, extus albicans, intus albidior, è succo chyloso concretus; cujus *dosis* est à gr. v. ad vj. Epilepsiæ quoque medentur. In dysenteria sunt singulare remedium, cujus fluxum sanguineum coercent. In quartana conveniunt, si præmissis universalibus propinentur ante paroxysmum; absorbent enim acidum, & subsequente sudore quartanam curant. In lipothymia & palpitatione cordis ex malo hypochondriaco; uti & in vertigine per consensum cum hypochondriaco malo, latet egregium remedium in hoc rupicapræ lapide: & dum est alexipharmacus, podest in affectibus epidemicis; v. g. ratione virtutis alexipharmacæ convenit præter dysenteriam simplicem, etiam in dysenteria epidemica maligna, quæ sæpius populariter grassatur.

Cæterum cùm alia prostent remedia magis familiaria ejusdem efficaciæ, propterea rarò adhibetur concrementum hocce. Specialia qui cupit, adeat VELSCHIUM *loco allegato*.

CAPRICERVA ORIENTALIS à qua LAPIS BEZOAR ORIENTALIS.

CapriCerva ita dicitur, quoniam animal est inter capras cervasque quasi medium; similitudinem enim habet ferè partim cum cerva ratione figuræ, partim cum capra nostra Europæa ratione magnitudinis & proprietatum, nisi quod Capricerva longiora & erecta gerat cornua, ac quædam earum pelle versicolore, tygridum instar, indutæ sint. Hæ capricervæ tàm in India Orientali in provincia ac vicinia Persiæ, Ægypto & China, quàm Occidentali inveniuntur. Conferatur MARGGRAVIUS.

In usu præprimis est *lapis* ejus durus, variæ magnitudinis, splendidus foris & quasi lęvigatus, coloris ut plurimum atrovirentis, è plurimis lamellis sibi invicem incumbentibus coagmentatus, qui linguâ Persicâ vocatur *Bezabar* seu *Bezoar*, hoc est venenis resistens. Ad hujus imitationem & nos omnia remedia, quæ resistunt venenis potenter, vocamus Bezoardica, v. g. Tinctura bezoardica D. Michaelis, Essentia Bezoardica, & sic porrò; non ratione lapidis Bezoar, quoniam horum nullum ingreditur, sed ob virtutem similem diaphoreticam & resistendi venenis.

Lapis hic *Bezoar* invenitur in anteriori seu primo ventriculo, qui vocatur Omasus, utut interdum, si sit major, etiam in reliquis ventriculis reperiatur. Modus generandi est idem, atque *superiùs dixi de Rupicapris*.

Quæritur: *quid de his lapidibus sit statuendum?* notus enim usus eorum decantatissimus, cujus tamen insignes sint fallaciæ propter crebriora adulteria seu sophistications; & hinc est, quod sæpius irrito usu sit præscriptus lapis Bezoar, adeò ut Guarinonius, *Medicus Italus*, *in Conf.* 216. dicat, se nunquam vidisse, quod lapis Bezoar aliquid laudari dignum præstiterit. Imò HILDANUS *C.* 6. *Obs.* 89. dicit, quod hic lapis frequenter usurpatus maximè soleat nocere; & habet *Obs.* 88. exemplum, quod ex intempestivo lapidis Bezoar usu fuerit producta quartana & mors. Artificium ergò consistit in eo, ut falsus à vero cognoscatur & discernatur. Cæterùm hoc est difficultatis maximæ in cognitione & electione; id quod clarè deducit HILDANUS *C.* 4. *Obs.* 14. Hinc AUTOR *noster* octo bonitatis notas apposuit, quibus & nona ex PHILIPPO BALDE *in Descript. Indiæ Orientalis* addi posset, quæ hæc est: recipiatur lapis Bezoar, exactissimè ponderetur, post injiciatur in aquam simplicem per viginti quatuor horas, hinc exemptus si exactum rursus pondus habeat, quod habuit, antequam erat injectus, genuinum dicunt; sin verò pondere est auctus aut imminutus, ceu falsus est rejiciendus, cùm verus lapis adeò compactus & solidus sit, ut humorem nullum imbibere queat. *Plura de Notis bonitatis* videbitis apud BAUHINUM *cap.* 26. WORMIUM, CLUSIUM, & BARTHOLINUM *in Actis Haffniens.*

Quoad virtutes lapidis Bezoar, longus in decantandis his est ZACUTUS LUSITANUS *L.* 1. *Med. Princip. Hist.* 21. & verum est, decantatissimum sunt genuini lapides, ut dixi, remedium, quatenus tanquam concretum alcalinum (nam destillati sal volatile suggerunt) acida vitiosa, sive sint benignę sive malignæ conditionis lapillorum cancrorum instar, absorbent: (de quo conferatur BARTHOLINUS l. a. & TACHENIUS *Hipp. Chym. pag.* 166.) & in morbis venenatis, peste, & febribus malignis, vi sudoriferâ seu alexipharmacâ singulari pollent, in quibus horum efficaciam commendat HILDANUS *C.* 5. *Obs.* 29. & SENNER-

NERTUS in Paralipom. pag. 184. socians imprimis cum pulvere pannonico rubeo, pulvere Bezoardico Sennerti aut Ludovici, antimonio diaphoretico, & similibus: Unde polychrestus horum usus est: sicut & in syncope post purgationes nimias, in palpitatione cordis, & ubicunque vel Acidum absorbendum, vel acrimonia temperanda, vel humores resolvendi, convenit. Testatur *ZACUTUS LUSITANUS*, in Melancholia hypochondriaca aliisque conducere, in debita tamen quantitate præscribendus. Sed dubium est: *an vi propria sint alexipharmaci? an verò virtute succorum vegetabilium assumptorum, qui unà corpus ejus constituunt*; cum ultra sphæram Bezoardicorum non operentur, adeoquè solis in febribus malignis non fidendum sit Sic *DIEMERBROECK Tract. de Peste pag.* 205. Bezoar optimum Orientale ad ℥ß. imò ℈iv, frustra se adhibuisse testatur; sicut & *CRATO in Tract. de peste* cervinis & antimonialibus postponit.

Utut ergò Bezoar valdè commendetur in pellendis venenis, nihilominus ejus usus est rarus & ferè exoletus apud Anglos, & omnes ferè modernos, ut propter creberrimam adulterationem vel rarò, vel nunquam utamur lapide Bezoar, quia inter mille apud nos vix unus genuinus reperitur: quod imprimis patet ex eo, quoniam longè copiosiores sunt apud nos in Germania, & viliori etiam constant pretio, quàm in ipsa India Orientali, vicinaque Persia, utut suo loco natali, utpotè in quibus ratiores sunt & cariores, quàm apud nos. imò magnatibus tantùm dantur, & vix unus ad Mercatores pervenit genuinus. Et licet omnes genuini sint, non tamen omnes vim habebunt Alexipharmacam & sudoriferam, sed isti tantùm, uti rectè dicit *WORMIUS in Museo*, qui ex animalibus montanis desumpti sunt, & ex plantis salubribus victitant: sicut vix datur cervorum damarumque genus, in cujus ventriculo aliâve parte internâ non generentur tales lapides, qui tantùm ex depascentia herbarum salubrium bezoardici seu alexipharmaci fiunt, & pro lapide Bezoar venditantur: non omnes enim lapides Bezoar sunt alexipharmaci, sed ii tantùm, quorum animalia vescuntur herbis alexipharmacis; unde lapis Bezoar præstantissimus habetur Persicus, quoniam in Persia contrayerva copiosè crescit, quam depascit capricerva. Quoniam verò est nimis pretiosus, experientia etiam ejusdem effectus pauca est aut nulla, quoniam in tam pauca & parva dosi, ad grana nempè v. vel vj. ad summum, præscribitur, sub qua nihil operatur & rarò solus; ita ut de ejus vi specifica parum vel nihil certi concludi queat. Conferatur *ZWELFFERUS in Append. ad Animadv. pag.* 65. Semper enim à ℈ß. vel gr. xv. ad ℈j. vel ℥ß. dari debet, teste *WILLISIO Pharm. Rat. Volum.* 1. *pag.* 200. Propter nimiam tamen caritatem & adulterationem lapidum Bezoardicorum sufficiat *Lapis Bezoar Artificialis alexipharmacus*, naturali simillimus, Cnœffelii, quem videbitis in M. A. N. C. *Ann.* 6. *Append. pag.* 28. Nos utimur Bezoardico minerali, vel antimonio diaphoretico, vel etiam medicamentis ex cornu cervi paratis: sicut etiam *RULANDUS in Tractatu de morbo Hung. pag.* 147. apertè testatur, quod cornu cervi nobilius sit lapide Bezoardico. Succedanei igitur loco nobis sufficit calculus humanus, & lapis fellis bubuli, qui longè meliores sunt bezoar, & egregii in pellenda urina, ciendo sudore, & etiam vi alexipharmacâ in curanda peste: id quod de calculo humano expertum fuit modernorum Anglorum experientiâ in ultima peste Londinensi; sicut & arbitror, quod lapides in nostrorum animalium ventriculis reperti earundem futuri sint virium.

Plura qui cupit, videat *PHILIBERTI SARAZENI Epistolam de Notis Bezoar, MANLII Epist. ad Cratonem, HYEBLE Tractat. de Lapide Bezoar, CATELANUM, ENCELIUM de Reb. Metall. l.* 3. *C.* 49. *CLUSIUM in Exotic. BAUHINUM* qui integrum & exactissimum *Tractatum* habet *de hoc lapide, PRIMEROSIUM de error. Vulgi lib.* 2. *cap.* 36. *ZWELFFERUM loco allegato pag.* 17. & 65. *ac in Pharm. Reg. HORSTIUM in Disp. pag.* 242. *Guibertum in Medico Officioso, Tractatulo de peste pag.* 511., qui non ineleganser, & usum Bezoar propter fallaciam rejicit; & denique *WORMIUM in suo Museo*, item *HILDANUM C.* 5. *Obs.* 29. *C.* 6. *Obs.* 89.

Quoniam ergò minùs tutus est usus lapidis Bezoar tàm Orientalis, quàm Occidentalis, propterea rarò prostant ex eo *Præparata*. In *MYNSICHTII* tamen *Armament. Chym. pag.* 29. habetur *Bezoar Potabile*, per resolutionem & extractionem lapidis Bezoar; & *pag.* 34. prostat *Magisterium lapidis Bezoar*. Qui tamen habet lapidem humanum, minerale Bezoardicum, antimonium diaphoreticum, vel cornu cervi, securus est de lapide Bezoar.

CAPRICERVA OCCIDENTALIS.

De hac videatur. *MARGGRAVIUS*. Lapis fractu est difficilior, minùs splendens, superficie scabrâ, & Orientali major, ita ut *BARTHOLINUS in Epist.* 79. *Cent.* 2. *ad* 6 ¾. libras mercatorias, id est, ℔ix, se vidisse referat.

Quæ dixi de lapide Bezoar Orientali, de Occidenrali quoque sunt intelligenda; nam de similibus idem est judicium. Observatum tamen est, quod lapis Bezoar Occidentalis in dupla dosi vix præstet, quod Orientalis, in simplici. Ut ergò tales præstet effectus lapis Bezoar occidentalis in dupla dosi est præscribendus. Reperitur etiam, uti in capricerva orientali dixi, in cervis nostratibus lapis non minoris efficaciæ quàm lapis Bezoar; sicut & lapis fellis bubuli ad ℥j. propinatus idem præstabit, ac lapis Bezoar occidentalis; aut si quædam est differentia, saltem est in herbis, quibus vescuntur; aliàs in virtute absorbendi & sudorem movendi, idem sunt cum lapide Bezoar: nam vis hæc consistit in sale volatili salso alcalico.

Lapidem Bezoardicum Artificialem parare docet *PRÆVOTIUS Hort. Med. pag.* 33.

CAPREOLUS, CAPREA.

Capreoli & *Capreolæ* seu *Capreæ* forma satis est incognita, de quo non memini, me aliquid legisse præscriptum in specie.

Virtutes quas habet vel *fel*, vel *stercus*, vel *Coagulum*, quoniam conveniunt cum felle, stercoribus, &c. aliorum animalium, non opus est, ut de hoc multa dicam.

CASTOR.

Castor, Germ. *der Bieber*, est animal, uti notum, amphibion, quod partim in aquis degit, partim in terra vivit, decantatus ratione liquaminis oleosi, quod *Castoreum* dicitur.

Quoad *Castoris Partes Officinales*, has inter se offerunt *Dentes*, quos *AUTOR noster* quidem omisit. Constant Sale volatili, gelatinâ temperato; unde acrimoniam temperant, & cum dente hippopotami easdem vires obtinent.

Axungia Castoris in usu quoque est in affectibus cerebri, paralysi, & inde orta Atrophia, in tremore artuum, & similibus, aliisque affectibus nervinis dolorosis, externè inuncta; hinc in convulsionibus quibuscunque, colica, affectibus hystericis, & torminibus post partum laudatur, abdomini inuncta. Fel *Castoris* ad stimulandam Venerem adhibetur.

Ipsum verò *Castoreum* vulgo nihil aliud, quàm quod testes castoris esse creditur, uti etiam habet Autor, quia pelliculâ continetur rugosâ: sed falsissimum hoc est, & mera fabula; quia in fœmellis etiam reperitur. Longè enim differunt à testiculis hi folliculi ad inguina siti, in quibus peculiare genus cujusdam humoris pinguis & oleosi colligitur. Castor nempè prope testiculos habet certos folliculos hirsutos, cute insculptos, in quibus colligitur castoreum. Siti sunt folliculi inter testiculos & inter anum, statim sub cute, in quibus eodem modo colligitur ac Zibethum, de quo postmodum. Et quidem abundantiùs colligitur in maribus, parciùs in fœmellis. Nam, uti dixi, propè inguina castor habet duos tumores magnitudine ovi anserini. Uterque folliculus membranâ propriâ est conclusus, & inter hos folliculos eminet pudendum, quod tamen nullo meatu ad hos tumores pertingit vel pervenit, adeò ut nihil commercii habeat cum membro genitali, vel cum testiculis. Liquor in his folliculis contentus est oleosus, pinguis & serosus, fortiter penetrans, & sale volatili aromatico imprægnatus, qui continuò stillans à castore sæpiùs lingendus: postmodum in folliculis condensatus & exsiccatus friabilis redditur, & castoreum constituit, ad resinam propiùs accedens, saporis acris & ferientis. Similis certè liquor non reperitur in regno animali. Per ductum autem appropriatum deducitur in folliculos membranâ tectos, & per fermentationem partim ex sudore, partim aliunde, transmutatur in talem liquorem, sicque lympha crassior alterata videtur. Undè facilè patet, quid habendum de Adulterationibus, quas habet *AUTOR noster*, ut neque ipsum sit verum, in quo testiculi seu etiam renes reperiantur; adeòque gravis in hos *AUTORIS* error fit, quando dicit: Castoreum castoris esse testiculos.

Plura qui cupit *de Historia Castoris*, & *Castorei Generatione*, videre potest *ALDROVANDUM, WORMIUM in Museo l.* 3. *cap.* 23. *pag.* 320. *CHARAS de Composit. Theriacæ c.* 70. *pag.* 98. *CHIOCCUM in Museo Calceol. Sect.* 1. *pag* 93 *RONDELETIUM de Piscibus, JONSTONIUM in Hist. Animalium, ÆLIANUM & BARTHOLINUM C.* 1. *Epist.* 9 *pag.* 27. & 28. item *CASTELLUM de Hyæna odorifera pag.* 49. uti etiam *Obs. Schraderi pag.* 212. speciatim *Anatome Castoris Parisiensis*.

Vis ejus fundata est in sale volatili admodum oleoso, acri & penetrante, & sensus graviter afficiente. Unde imprimis ad affectus nervinos dolorosos & capitis multum valet, ubi sensuum hebetatio adest, quos fortiter ferit: spiritus enim animales torpidos excitat; indequè in lethargo, paralysi, Apoplexia, epilepsia & quibusvis affectibus convulsivis, tàm internis quàm externis, aphonia, vertigine, castoreum frequentissimi & egregii usus est, quocunque modo adhibitum: imò nobilissimum est remedium carminativum, & flatuum discussivum; unde in affectibus intestinorum & abdominis torminosis & flatuosis, inflatione stomachi, v. g. colica flatulenta, passionibus hystericis, suffocatione hypochondriaca, &c. sacra anchora est, sive externè appensum, sive internè propinatum, acidum in primis viis, præprimis ex pancreate; & quòcunque in corpore humano corrigit, motusque convulsivos potenter sistit & compescit. Ulteriùs in aurium tinnitu, asthmate convulsiuo, epilepsia uterina, alijsque morbis uteri, in specie pro usu pellendi fœtum & secundinas, ciendi menses suppressos, & cum difficultate ac variis abdominis pathematis fluentes, sistendi mulierum dolores post partum, & promovendis lochiis, aperto consilio datur, & cum myrrha sociatur. Miror-

ror interea, cum adeo ſit decantatum, ZWELFFERUM, quod in *Pharm. Reg. pag.* 65. omnem uſum caſtorei in morbis uteri rejiciat, & addicat, minimè eſſe conſultum quod præſcribatur in affectibus mulierum; & hoc pacto contradicit omnibus Medicis: cujus tamen aſſerti nullas video rationes: ſaltem rejicit ex præconcepta opinione, ut patet *loco allegato*; omnes tamen mulieres caſtoreum, uti alia fœtida & graveolentia, ferre non poſſunt, quod *ſuperiùs* dixi *ſub aſa fœtida*. Porrò in affectibus ſomnolentis & ſoporoſis notum eſt, quod ſolum caſtoreum ſingulariter corrigat virulentiam opii, & ſomnolentiam ab opio inductam; unde etiam in Lethargo, coma te, cataphora, caro & ſimilibus affectibus, ex gas liquorum fermentescentium ortis, nil melius quàm caſtoreum, præmiſſo priùs vomitu, aut cum appropriatis purgantibus aſſumptum. In prædictis affectibus hinc cum ſcammonio ſæpè propinatur, ut alterando ſimul laxet: vid. ZACUTUS LUSITANUS *l.* 1. *de Med. Princ. Hiſtor.* 16. ac FORESTUS *l.* 10. *Obſervat* 33. qui per pilulas cochias & caſtoreum ſoporoſum excitavit: ſic TRALLIANUS in cura Lethargi commendat caſtoreum, junctum cum ſcammonio pro purgante: id quod moderni imitantur; uti etiam BORELLUS *C.* 1. *Obſ.* 52. quædam de caſtoreo ejuſque facultatibus contra lethargum habet experimenta: imprimis refert de ſene quodam 55. annorum, qui poſt frigus nimium, in itinere perpeſſum, in lethargum incidens periculoſiſſimum, poſt multa fruſtrà adhibita medicamenta à TRALLIANO ex caſtorei ℈ij. cum ſcammonii ℈j. pro duabus doſibus in oxymelite propinatis, optimè tandem curatus fuit. In variolis & morbillis aliiſque exanthematibus expellendis, imò præſervandis, caſtoreum ſingulare quid obtinet. Vermes enecat, teſte *Zacuto Luſitano Praxeos Admir. Obſerv.* 133. qui ad ℈j. ter in lacte cum euphoria propinavit. Præterea corrigit ellebori albi malignitatem & virulentiam, uti videri poteſt in THONERI *Obſ.* 227. *pag.* 224.

Externè caſtoreum in aceto ſolutum, & cum ſpongia naribus applicatum, Lethargicos excitat; uti etiam refocillat, qui ex vaporibus narcoticis ex carbonibus, cellis cereviſiariis, vinariis vel ſimilibus, ſomnolenti ſunt. In paralyſi, affectibus abdominis torminoſis & flatuloſis, colica v. g., paſſionibus hyſtericis &c. frequentiſſimi uſus eſt, externè appenſum. Hinc etiam in affectibus apoplecticis, epilepticis, ubi graviter ſtimulantes revellenteſque præſcribuntur clyſteres, iis addi ſolet. In tinnitu aurium, & ſimilibus affectibus aurium, egregium eſt bombaci involutum, & auribus applicatum. Ii qui caſtoreum ſecum geſtant, in aqua facilè ſuffocantur & ſubmerguntur, quod, utut mirum videatur, nihilominus experientiam adducit BARTHOLINUS *C.* 2. *Hiſt.* 17. *Obſ.* 16. ubi mira habet de caſtorei vi in ſubmergendo ſub aquas.

Cautelam circa uſum caſtorei HOECHSTETTERUS inſinuare vult *Dec.* 4. *Caſ.* 2. *pag.* 369. Nēpè ubi habitus bilioſus, humores attenuati & tenues, ſpiritus ſubtiles ac mobiles ipſius uſum vix convenire; benè autem in corporibus humidis & pituitoſis. Videbitis *plura loco citato*. Vix tamen univerſalem hic ponendam legē experientia docet.

Quoad *Præparata*, proſtant in officinis *Aqua hirundinum cum caſtoreo*, & *Aqua vitæ mulierum cum caſtoreo*; quæ medentur colicæ paſſioni, ut & paſſionibus hyſtericis: imprimis ſi epilepſia conjuncta ſit cum paſſione hyſterica, aut in epilepſia per conſenſum uteri, aqua hirundinum cum caſtoreo conducit.

Oleum caſtorei infuſi frequenti uſu uſurpatur in paralyſi & tremore artuum inunctione externa: ante paroxyſmum febrilem inungitur ſpinæ dorſi, in ſpecie in quartana, ad imminuendū rigorem febrilem.

Oleum caſtorei deſtillatum rarum, & propter empyreuma horridum eſt: quod ſi tamen non tàm per retortam, quàm potiùs per veſicam cum ſufficiente quantitate aquæ deſtilletur, habebitur oleum minùs fœtidum & efficaciſſimum, quod in amiſſa loquela propter paralyſin linguæ inſtillatur non ſine fructu & ſucceſſu. Multi parant Extractum; verùm ſic multum de ſubſtantia volatiliore exhalat. Medetur paſſionibus colicis & hyſtericis, in quibus commodè permiſcetur clyſteribus; ſicut etiam in clyſteribus ſtimulantibus & revellentibus pro affectibus apoplecticis & epilepticis præſcribi ſolet.

Frequentiùs autem ſub forma *Eſſentiæ* adhibetur, quæ potens eſt remedium in omnibus prædictis affectibus nervinis, imprimis in cardialgia colica convulſiva & paſſionibus hyſtericis. In apoplexia & epilepſia cum aqua liliorum convallium, vel aqua ſalviæ & ſimilibus ſolet præſcribi. Variolas tam præſervat quàm curat Eſſentia caſtorei, expellendo malignitatem, & per diaphoreſin diſcutiendo; unde hanc Eſſentiam quilibet ſibi habeat commendatam, quando in morbis malignis acidum nervos irritat, ut in variolis cum Epilepſia obſervatur, doſis eſt ℈j. ad ʒß. vel ſola, vel cum aliis appropriatis: e. g. eſſentia myrrhæ, ſuccini, ſpiritu Cornu Cervi rectificato, & ſuccinato, & ſimilibus ſociata. Eadem Eſſentia & *externè* convenit in difficili auditu, tinnitu aurium, & murmuratione earum, ſimilibuſque affectibus aurium, ubi à guttulaij ad j, auribus priùs purgatis, inſtilletur, vel cum bombace indatur: idque eò meliùs, ſi cum Eſſentia caſtorei permiſceatur ſpiritus formicarum, mirum eſt, quantum faciat in affectibus aurium, tinnitum arcet, & fortiter diſcutit: nam ſpiritus formicarum per ſe eſt ſpecificus in aurium affectibus. Sic applicatur abdomini & umbilico in colica & paſſione hyſterica cum linteis. Partus tempore vix præſentius datur remedium, quàm Eſſentia caſtorei, quatenus fœtum promovet, & dolores poſt partum præcavet. Pariter & in aphonia ſeu loquela amiſſa frequentiùs confert, & egregium experimentum eſt in affectibus apoplecticis & ſimilibus. Fluorem album alterat, cum eſſentia ſuccini in aqua hyſterica vel vino generoſo. Optimus Eſſentiam hanc parandi modus eſt cum ſpiritu vini probè tartariſato, vel cum tinctura tartari ipſa, vel cum ſale tartari, vel ſpiritu vini, vel ſpiritu formicarum, vel alio quodam appropriato: Conferatur LUDOVICI *Pharm. pag.* 644. & 645. Acidis præparandum non eſt caſtoreum, quia ab acidis invertitur non nihil textura ejus ſalina volatilis Oleoſa, & ita quaſi caſtratur. Pro affectibus nervinis etiam cum ſpiritu ſalis ammoniaci vinoſo extrahi poteſt.

In ZWELFFERI *Pharmacopœia Regia pag.* 67. proſtat *Eſſentia caſtorei compoſita*, quam inter alia commendat ad expellendas variolas & exanthemata alia: & B. D. LANGIUS *ex caſtoreo* & *aſa fœtida Eſſentiā* parabat anodynā dictam, cum *ſpiritu vini tartariſato aut tinctura tartari*. Hanc propinabat non ſaltem in affectibus uterinis & hyſtericis, ſed ſpeciatim præſervandis variolis ac morbillis, & ne foveæ remanerent. Si verò tempeſtivè ante febrim adhiberi poſſet, variolas omninò præcavet: præſente autem jam febre, expellendæ ſunt, & demum adhibenda hæc Eſſentia. Proſtat etiam in Officinis ex caſtoreo, tanquā baſi, Elixyr Uterinum Crollij: ad cujus imitationem Elixyr extemporaneum ex Eſſentia myrrhæ, galbano, ſuccino, caſtoreo, camphora, aliiſque.

Pellis Caſtoris combuſta hæmorrhagiam ſiſtit.

CATUS DOMESTICUS.

C*Atus domeſticus* animal eſt iracundū, & exinde in ira rabidum, venenoſum & virulentū: qua de virulentia & malignitate felium videatur KIRCHERUS *in ſcrutinio Peſt. pag.* 406. ubi habet exemplum de rabida fele interfecta, atque hoſpitibus in cœna appoſita, iiſque exinde in furorem & rabiem actis: imò quod halitus etiam ſanarum ſit venenatus, & diſponat ad phthiſin, tabem & atrophiam.

Rari autem uſus eſt Catus domeſticus.

Mulo-Medici ſeu Veterinarii *ex eo* volunt præparare *Medicinam Catholicam pro cura vaccarum, equorum*, &c. hoc modo:

Felem vivam coquunt in aqua, donec caro contabeſcat, & ab oſſibus ſecedat: decoctum refrigeratum infundunt beſtiis ægrotantibus, quā hauſtā aquā decoctionis catti, denuo curantur.

Axungia eſt imprimis in uſu Medico contra epilepſiam, habitā ſexus ratione: vid. SCHMUCK *in Curat. Medico-Magicis*. In cujus tamen defectu præfertur Axungia cati ſylveſtris.

Aliàs felibus pro cura Epilepſiæ tertiam caudæ partem abſcindunt, & ex illo erumpentes tres guttas ſanguinis propinant ægro calidas in aqua florum tiliæ, & dicu nt, expertum eſſe remedium ad ſuſcitandos Epilepticos, in paroxyſmo propinatum, obſervato ſaltem ſexu: vid. HILDESHEIM *in Spicileg* 7, *p.* 609. In Eryſipelate feli vel cato nigro auricula vulneratur, atque exinde exſtillans cruor parti Eryſipelaceæ inungitur ſuper impoſito linteo ſicco, illicò eryſipelas dicitur curare, aliàs eryſipelas recedere ſolet: id quod teſtatur LOTICHIUS *Obſ.* 97.

CATUS SYLVESTRIS.

C*Atus Sylveſtris* frequentiùs in uſum venit Medicum, cujus axungia efficaciſſimū dicitur remedium in colica, in cujus paroxyſmo graviori guttæ quædam liquefactæ, & umbilico inſtillatæ, egregiæ ſunt: ſexus tamen ratio habeatur, ita ut recipiatur maſculus pro mare, & fæmella cati pro fœmina, uti refert HILDESHEIM *Spicil.* 7. *pag.* 609. In Epilepſia, præter ea, quæ habet AUTOR, pariter eſt certiſſimum remedium abdomini illita. Refert namque BRUNNERUS, quod ex felis ſylveſtris fœmella inuncta axungia umbilico fœminæ epilepſiam curet: ſin ex fele ſylveſtri maſculo, ſanet epilepſiam maſculi; & hoc confirmat SCHMUCK *in Curat. Magico-Magnet. pag.* 9. & dicit ſtrenuè: *Res mira! axungiam felis, habita ſexus ratione, ſtatim inunctam Umbilico epileptici, ſi curabilis ſit epilepſia, illam poſt ejus uſum brevi ceſſare; ſin verò ſit gravis, ita ut exinde mors ſuperveniat, brevi poſt Epilepticos interire*. Quod an verum ſit, experiundum. Tandem contra atrophiam axungia cati ſylveſtris reliquis pinguedinibus præfertur externè illita, quoniam impedit, ne membra ulterius contabeſcant, ſed potiùs illorum nutritionem adjuvat.

CATUS ZIBETHINUS.

C*Atus Zibethinus*, Germ. *Zibeth-Katze*, eſt animal peregrinum, quod reperitur in Inſula Ceylano, eſtquè illorum pleniſſima; de quorum ſtatura & figura videantur rerum exoticarum Orientalium Scriptores.

Animal hoc multū expoſtulatur, imprimis propter liquorem juxta teſticulos ſitum, qui dicitur *Zibethum*; quod ipſum itidē non eſt ex teſticulis beſtiæ, ſed omninò ſunt diſtincti teſticuli à vaſculo Zibethico. Nam *veſicula Zibethi* eſt membrana vel folliculus membranaceus cuti intus impactus, hiſpidus & hirſutus, in medio habens rimam, ita ut primo adſpectu fœmineum genitale videatur: Et quidē ſita eſt inter teſtes & penem in maribus, ſic tamen, ut æquè ac caſtoreum, nullū habeat commercium cum membro & teſtibus: Intrinſecùs continet cavitatem, cujus parietes glanduloſa ſubſtantia incruſtat, durior ipſis teſtibus; per quas glandulas tranſudat iſtiuſmodi liquor ab iis elaboratus, quem nos vocamus Zibethum, quod in cavitate follicul i ita

ita elaboratum & rectificatum, per cochlear parvum, vel per instrumentum etiam, eximitur, & pro usu ad nos transfertur.

Plura qui cupit, videat Jonstonium in uberrima Historia Animalium, & Castellum, qui de hoc integrum Tractatum conscripsit, de Hyæna Odorifera inscriptum; ubi habet ejusmodi Anatomen & alia, quæ huc pertinent. Deinde etiam plura videri possunt in Bartholino, qui habet de magnitudine, statura & figura Cati Zibethini C. 4. Hist. 1. & Cent. 5. Hist. 49.

Zibethum ipsum per se est liquor fœtidus, tantillum tamen adeò illitum fortem & suavem spirat odorem. Internè propter odoris fragrantiam, in parva nempè dosi, solet misceri spiritibus odoriferis, aquisque analepticis: In magna dosi revera fœtet instar stercoris, sed in minima dosi spirituosis & oleosis additum, mirè odores intendit. De vi autem confortativâ multum adhuc digladiantur autores, & irrident illos, qui pro tali scopo adhibent: Nam propter istam odoris penetrantiam non ab omnibus æquè ferri potest. Sunt enim quædam mulieres hystericæ & hypochondriaci mares, qui vix odorem ejus ferre possunt, non secus ac nonnullæ mulieres à castoreo abhorrent: Propter raram enim spirituum animalium texturam nimis commoventur hi ipsi à talibus odoribus, adeoque in inordinatos motus abrepti, facilè spasmos viscerum internorum excitare valent. Aliàs hæc ipsa subjecta optimè ferunt Zibethum: Nam hystericis mulieribus cum aliis odoriferis aromaticis & carminantibus, item cum castoreo, optimè intro propinari potest in passione hysterica, utut raro internè usurpetur: Maribus verò umbilico illitum in colica convulsiva, specificum singulare fuit PARACELSI, qui vel solum, vel cum oleo nucis moschatæ inunxit; tormina enim quæcunque abdominis, etiam cum oleo laurino mixtû, insigniter alleviat. Eorum imò sunt, qui ex Zibetho, moscho, oleo macis & similibus remedium parant, quod usurpatum mulieres hystericas diu à paroxysmis præservat, modò non nares nimium feriat; unde mulierculæ, dum passionibus hystericis corripiuntur, Zibethum inungunt vulvæ: dicunt enim valdoperè delectari vulvam odoriferis: & dicunt insuper, Zibethum si inungatur naribus, passiones hystericas inducere; sin verò inungatur vulvæ, easdem curare. Porrò externè etiam pro exercitiis Venereis roborandis cum oleo majoranæ vel spicæ, aliisque appropriatis laudatur. Imò sunt, qui Zibethum cum balsamo apoplectico glandi penis illitum pro fœcundatione laudant, præprimis iis, qui frigidioris sunt naturæ. Zibetho si inungantur indusia, omnes fugantur pediculi: sed unguentum pro tali usu nimis est pretiosum.

CERVUS.

Cervi *Historiam* fusè describit GRABA *in Elaphographia*, GEORGIUS AGRICOLA *de Usu Cervi*, CASPAR HOFMANNUS *in Paralipomenis*, & WORMIUS *in Museo l.* 24. Totus meritò alexipharmacus & diaphoreticus dicitur, & omnia ex eodẽ parata easdẽ virtutes alexipharmacas & sudoriferas & obtinent, & potenter etiam exserunt.

Specialissimè in usu est *Cornu*, idque quodvis. Cornu hoc reverà est concretum medium in animali & vegetabili regno: nam est revera truncus è cervo crescens: & perplacet eorum opinio, qui renovationem in cornibus cervinis inde fieri dicunt, quod plantis novellis utantur cervi pro victu. Curiosum nempè est, quò cervus non castratus quotannis nova generet cornua, atque tunc quando cornua sunt dura & perfecta, cervus veneri inhiare soleat; Contra in cervo castrato nunquam cornua decidere certum est, sed ea perpetuò conservat. BURRHUS & alii mutationem cornuum singulis annis ex eo fieri dicunt, quod cervi serpentibus vescantur, qui & ipsi exuvias deponere solent. Optimè autem hæc ipsa, uti & historiam, quomodo cornua cervi renascantur & decidant, habet RHEDI *in Experim. circa res ex India allatas*, item SACHSIUS *Gammarol. pag.* 182. & 462.

Cæterum cornua hæc sunt vel tenella, quæ surculum arboreum referunt, cortice suo non nihil hirsuto vestitum, suntque humidiuscula & rore sanguinolento respersa; vel indurata, ubi adoleverint, quæ, ut arbores, arida fiunt; hinc ad perfectionem proventa, decidunt spontè, quia non ampliùs aluntur à succo nutritivo. Unde ex ipsis cervis colligi debent, quando in summo perfectionis statu sunt, scilicet tempore verno, quando cervus recentibus plantis vescitur, decidua, vel intra duos dies fœmineos, i. e. 15. Augusti & Septembris: tunc enim sunt maturiora & ponderosiora, interiùs magis compacta, magis dura & magis albicantia, ac spiritu & sale volatili oleoque copiosissimo imprægnata; quod etiam de spiritu dicitur: efficacior enim ex talibus cornibus destillatur: contrario modo sese habet cum cornu cervi immaturo, quod non adeò est ponderosum; siquidem magis porosum, & in medio lituras & vestigia sanguinis exhibet.

Quoad *utendi modum*, cornu cervi rarò crudum & saltem raspatum aut pulverisatum usurpatur, quoniam est duriusculum & difficilis digestionis, utut etiam interdum sub tali usu in mortario probè tritum propinari possit in affectibus, ubi acidum in primis viis est obtundendum, & blandâ diaphoresi opus est: sic revera aliis dentibus vel cornibus, v. g. Unicornu marino, aut ebori, æquipollet: imò debito tempore collectum, ab HORSTIO ipsi lapidi Bezoar præfertur, & meritò: sed ejus loco præparatum potius, & ita in molliorem consistentiam redactum, usurpatur.

Præparatur autem cornu cervi pro usu alexipharmaco, sudorifero & expulsivo veneni, nunc *sine igne*, nunc *cum igne*.

Id quod cum igne præparatur, est cornu cervi ustum, & est id quod remanet post destillationem spiritus, olei, & salis volatilis, & postmodum ad albedinem calcinatur. Est pura terra mortua, seu cornu omni virtute activâ privatũ, nullumq; amplius habet usum in scopo diaphoretico & alexipharmaco, nisi per accidens seu privativè, acida nempè quælibet primarum viarum potentissimè & avidissimè imbibendo, & ea insipida reddendo aut alterando, atque ita activitatem ejus in alias corporis partes impediendo: utut

1. Mirè in diarrhœis & laxitate intestinorum humidum absorbendo adstringat; adeoque in morbis acutis cum fluxibus alvi, hæmorrhagiis, vomitu, cholera, &c. commodissimè propinari potest: vid. HORSTIUS *in Problemat. Decur.* 1.
2. Ubi est acidum abundans in intestinis, potest propinari: nam & acidum, & varios hinc inde succos acres, potenter absorbet.
3. Ubi sunt lumbrici in intestinis; potest propinari, quoniam illos pellit, præcipuè infantum, teste experientiâ.

D. MICHAELIS *cornu cervi* cum antimonio, ana, lævigata, in crucibulo calcinavit pro *pulvere antidysenterico*: cujus compositionem videbitis in HOFMANNI *Clave Schrœder. lib.* 2. C. 77. Cornu cervi hoc cum antimonio calcinatum HARTMANNO in frequenti usu fuit in dysenteria epidemica: addit simul aurum, & vocavit *Antimonium solare cum fructibus Calvariæ*.

Eligatur potius pro usu alexipharmaco *Cornu cervi sine igne* seu *Philosophicè calcinatum*, coquendo scilicet leviter cum aqua simplici, vel appropriatis, donec mollescat, & fiat friabile aliquantisper; vel suspendendo frustula cornu cervi in alembicum, quando destillantur aquæ ex plantis, adeò ut adscendens vapor penetret partes suspensas, & exinde fiant molles & friabiles; quæ præparatio dicitur *Calcinatio vaporosa*. Utroque modo extrahitur cornu cervi gluten roridum nutritivum mucilaginosum, quod levi frigore in gelatinam condensatur. Hoc cornu cervi ita præparatum, de sale volatili & oleo quidem, ceu principiis activis, sub gelatinæ forma jacturam patitur, magnam tamen salis volatilis & olei partem adhuc retinet, ratione cujus à ℈j. ad ʒß. prodest ad temperandum Acidum primarum viarum; sicut & egregium est diaphoreticum in morbis malignis, & elegans alexipharmacum, atque malignitatem expellit, ardores & æstuationes nimias in corpore sedat, junctum cum unicornu vero, & fossili, terra sigillata, Lemnia, bolo Armena, succino, corallils, Antimonio diaphoretico, camphora, salibus volatilibus, & laudano opiato in refracta dosi: uti videbitis in Sennerti Praxi, LUDOVICI *Pharmac. p.* 147. & WEDELII scriptis. Atque hoc verum esse, patet ex eo, quo cornu cervi philosophicè præparatum, si indatur retortæ, præbeat spiritum, sal volatile, & oleum, utut non in tanta copia, ac si destilletur cornu cervi crudum. Adeoque in morbis acutis, benignis & malignis, pro scopo alexipharmaco & expulsione sudorifera, planè polychrestum est remedium, meritò cornu cervi usto præferendum: Videatur HELMONTIUS *in scriptis pag.* 373. & HORSTIUS *in Dispens. pag.* 239. Hinc unà cum aliis varii ex hoc *Pulveres bezoardici & diaphoretici* componuntur, e. g. *Sennerti*, *Michaelis*, *Ludovici*, &c.

Magisteria cornu cervi per præcipitationem nil valent; Calces enim sunt planè inertes. Istud quod per abstractionem cum spiritu nitri fit, tolerabilius est, ut ex spiritu nitri sal volatile nonnihil infractum sit; unde fit remedium salsum tertium, malignitatis non ineptum correctivum: de quo videatur LUDOVICI *Pharm. pag.* 294.

Gelatina coquendo elicita nihil aliud est, quàm ros ille nutritivus, quo cum nutritur, & quasi Quinta Essentia cervi, & alexipharmacæ æquè ac antifebriles vires in ea sunt reconditæ, si ejus ℥ß. vel ʒvj ad ℥j. in cerevisiæ vel potus ordinarii mensura dimidia aut integra dissolvatur; ita contra æstum & malignitatem febrium aliorumque morborum, & pro expulsione, optimum est euporiston. Sed temperata magis est, magis analeptica, & temperando quæcunque acria in corpore, atque inde natas effervescentias sedando, caloris naturalis mitigativa: hinc in febribus continuis usitatius nihil est Gelatina cornu cervi, tàm in Julebis alterantibus & alexipharmacis, quàm potu ordinario, dosi largiori propinata, uti jam dictum. Nam ista Gelatina est nihil aliud, quàm sal volatile concentratum à mucilagine spermatica. Prostat vel simplex, pro hecticis, phthisicis, scopo expulsivo in variolis, purpura, febribus petechialibus; vel aceto destillato irrigata, vel succo citri acidulata, & ubi est ardor & ebullitio massæ sanguineæ nimia, est magis conveniens.

Ex gelatina cornu cervi paratur aliàs egregia *Essentia* seu *Extractum* cum spiritu Sambuci aut Juniperi per fermentationem ex baccis præparato; cui essentiæ si addatur postmodum sal proprium volatile cornu cervi, erit essentia elegantissima alexipharmaca & sudorifera.

Ulteriùs ex cornu cervi, uti etiam ex aliis partibus, spiritus volatilis destillatur; vel cum vel sine oleo. Cornu cervi per se destillatum ex retorta, dat primò *phlegma spirituosum*; deinde *sale volatile*; & tandem *Oleum empyrevmaticum* (Ex ℔. viij. cornu cervi spiritus rectificati ℔ij. eliciuntur.) Remanet *cornu cervi ustum* instar carbonis nigrum, quod reiteratâ in vase aperto calcinatione ad albedinem redigendum.

Absque Oleo destillatur cornu cervi per retortam cum nitro: nempè ex cornu cervi raspato, & cum duplo nitri permisto, per retortam destillatur, quemadmodum aliàs clyssi destillari & parari solent. Prodit spiritus cum sale volatili, parum verò admodum Olei.

Alii non ineptè simul addunt partim ad odoris gratiam, partim ad melio-

meliorem pro genere nervoſo appropriationem, ſuccini albi debitam quantitatem, & appellatur *ſpiritus cornu cervi ſuccinatus*. Doſis huius ſpiritus per ſe rectificati ad movendum ſudorem eſt ʒß. ad ℈ij. Videtur hanc deſtillationem ſubinnuere *GRABA in Elaphogra. pag.* 209. dum ſpiritum talem additione ſalis infernalis parare docet.

Quomodo ſpiritus cornu cervi rectificandus, docet *LUDOVICI Pharm. pag.* 293. Aliàs uſitatiſſimus eſt in cura febrium, ac morborum acutorum malignorum pro excitando ſudore, non minùs quàm in cura epilepſiæ, in qua ſpiritus hic volatilis ſalinus poteſt eſſe ſuccedaneum ſpiritus cranii humani, qui ipſe eſt ſpecificus in Epilepſia. In ſpiritu enim & ſale volatili cornu cervi ritè rectificato anima & quaſi Eſſentia ipſius cornu cervi reſidet. Penetrat totum corpus, vi alexipharmacâ malignitatem corrigit, per ſudorem eandem expellit, acida vitioſa corrigit, & puſtulas, maculas, variolas, petechias &c. expellit; paucis: polychreſton eſt remedium. Certè in incremento morborum malignorum nihil melius eſt; nam in ſtatu ferè fixioribus uti opus eſt.

Quidam *ſal volatile figere* tentant beneficio acidorum, aceto, ſpiritu ſalis, &c. ſed malè agunt; quia acida vim ejus potius deſtruunt. Potius igitur per ſe uſurpetur, cujus doſis eſt ℈j. in liquore proprio, hoc eſt, in forma ſpiritus ſale volatili imprægnati, ad ʒß. Rarum eſt, quod refert *MOEBIUS Diſſert. de Vomitoriis*, quod ſal volatile cornu cervi ritè exhibitum præter ſudorem etiam ſolet vomitum ciere, de quo nullus alius aliquid monet.

Spiritus cornu cervi rectificatus, ſeu *cum ſale ſuo volatili* probè *impregnatus*, addito modico camphoræ, excellens eſt ſudoriferum in febribus & morbis malignis. Sic aliis etiam addi poteſt hic *ſpiritus eſſentificatus*, & ita pro pluribus uſibus parari remedium. Hac ratione poſſumus etiam pervenire ad exaltationem Olei peſtilentialis Heiniſii, de *quo ſuperius*, ubi *de camphora*.

Pertinet huc imprimis *liquor cornu cervi ſuccinatus*, qui elegantiſſima Medicina eſt:

♃. *Sal. vol. ſuccini* probè *rectif. aciduli*,
Cornu Cervi optimè depur. an. part. æqual.

Diſſolvuntur in *ſpiritu cornu cervi rectificato*, aut *eſſentificato*, q. ſ. ad fortem ſaturationem. Ceſſante efferveſcentiâ hac deſtillentur & rectificentur; ſic ſalia volatilia cum ſpiritu adſcendunt, & liquorem hunc conſtituunt, pro uſu admodum multiplici.

Ejuſdem cum ſpiritu & ſale volatili naturæ & eſſentiæ, ſed quaſi concentratæ, eſt *Oleum deſtillatum*; quod à cornu cervi uſto, vel etiam à ſale tartari aliquoties rectificatum, fit aurei coloris, & cujus aliquot guttæ, vj. viij. vel x. ad xij. idem præſtant, quod ſalis volatilis ℈j. ſed ſimul ardorem corporis & æſtus inſignes concitat. In paſſionibus hyſtericis & colica convulſiva ſingulare eſt remedium: nam hoc oleum nihil aliud eſt, quàm ſal volatile cornu cervi concentratum; quod probatur ex eo, quod mediante ſale tartari probè ſubactum & digeſtum, dimittat tandem ſpiritum urinoſum volatilem, & ſal volatile, *de quo videatur BARNERUS in Prodr. Vindiciarum Lit. B.* Encheiriſes ſunt obſervandæ hæ: duplæ ſumantur partes *ſal. tartari*, ad p. j. *olei*; vel ſumatur tantum *ſalis tartari*, donec mutuâ triturâ in grumos quaſi abeat. Factâ digeſtione diuturna deſtillentur per retortam vitream in arena, & prodibit liquor obſcurus: cui additur *ſpiritus vini*, & ita in phiola alta igne arenæ ſublimatur ſal volatile.

Ulteriùs efficax poteſt fieri *Eſſentia cornu cervi*: Nempè oleum cornu cervi fœtidum, affuſâ paucâ aquâ, rectificatur, donec aureum acquirat colorem: hinc oleum illud conjungitur cum ſale volatili proprio interventu ſpiritus vini, & ita eſſentiam conſtituit; nam ſal volatile, oleum & ſpiritus, nequeunt jungi, niſi interventu ſpiritus vini. Conferatur TacKius in Phaſi 2. pag. 118.

Salis fixi nihil ex cervo obtineri poteſt.

Etiam præter cornu cervi maturum colliguntur *tenella cornua cervi*, quæ etiam vocatur *Typhæ cervinæ*, item *cornua cervina novella*, Germ. *die Hirſch-Kolben*, quæ ſimiliter uſurpantur in uſu Medico.

Deſtillata ſuggerunt *Aquam ſpirituoſam*, paucum autē vel nullum *ſal volatile*: quod ſi verò putrefiant, *ſal volatile* facilè dant. Dicta aqua è typhis cornu cervi, vulgò Germ. *Hirſch-Kolben-Waſſer*, eſt egregia contra palpitationem cordis, & egregium vehiculum pueris & infantibus, etiam adultis, pro remediis alexipharmacis in morbis & febribus malignis, & expellendis variolis & morbillis, item in epilepſiis, tàm per ſe, quàm aliis remediis appropriatis permiſta. Sic & puerperæ in purpura hâc aquâ utuntur feliciter; item in nimio fluxu lochiorum, dyſenteria & ſcorbuto. Præparationem habet *AVTOR*.

Sequitur *corium*, quod dat *cingulum* pro mulieribus cujus uſum habet *AVTOR*. An verò peculiare quid obtineat? diſputare nolo: ligaturam aliquid efficere credo. *BVRRHVS* tamen illud valdè commendat contra podagram, ſi ex eo ritè præparato caligæ fiant; qui ipſe parari curabat veſtem ex corio cervino Principi cuidam: nihilominus non credo, quod res ſucceſſerit feliciter. *SCHMVCKIVS in ſcriptis pag.* 29. partum certò promovere teſtatur lumbis applicatum.

Os de corde cervi nihil aliud eſt, quàm tendines muſculorum cordis circa arteriæ magnæ exortum, qui ætate indurati, in ſubſtantiam cartilagineam, & tandem oſſeam degenerant: Videatur *BOYLE de Firmit. & Fluid. Sect.* 70. Quod & in aliis animalibus videre eſt. Tale enim os non tantùm eſt in cervo, ſed etiam in bobus obſervatum fuit, in quibus tendines cordis ſæpius reperti fuerunt oſſei: Imò, teſtantibus Anatomicis, in ſenioribus hominibus ſimilia oſſa in corde fuere reperta; ſicut & ipſa arteria magna circa cor in cartilaginem mutata, obſervata fuit. Unde *PLEMPIVS* errat, qui oſſa hyoidea pro oſſibus cordis cervi venditat. Os hoc vulgò præ cæteris dicatum eſſe cordi putant: unde etiam Confectionem Alchermes ingreditur. Sunt tamen qui negant, ſunt qui affirmant. Contra abortum, tanquam ſpecificū, cum granis Chermes, & cum convenienti vehiculo, mirè ſolet commedari; utut, præter lenem vim temperandi acidum, parum valeat: vid. *CRATO Tomo 2. Epiſt.* 160. & *CHIOCCUS in Muſ. Calceolarii Sect.* 6. *pag.* 697. Quidam dicunt, quod propinatum doſi debitâ os cordis cervi puellæ laſcivæ, ſi ſuſpicio eſt impregnationis, poſſe hoc pacto perveniri in certitudinem rei. Sed vana ſunt iſta ſingularia attibuta, quæ huic oſſi adſcribuntur, nata ex præconcepta hypotheſi de cordis eminentia præ cæteris partibus, & de radice vitæ in corde fundata. Nil enim certè peculiare præ aliis oſſibus habet. Conf. *LVDOVICI in Pharmacia*.

Priapus cervi eſt multi uſus. Attendendum autem, ut colligatur & transfodiatur cervus eo tempore, quo in coitu reperitur; ita enim maximi uſus eſt in ſtimulanda Venere in forma pulveris ad ℥j aſſumptus cum ovo ſorbili & pauco Vini generoſi, & multum confert ad ſtimulandam Venerem, teſte *SOLENANDRO*, *Sect.* 4. *Conf.* 69. Dyſentericus verò uſus nullus eſt, dum hiat in venerem, ubi potius damnum infert: videatur *HELMONTIUS Tract. Pleura Furens.* Alio verò tempore, quocunque etiam, ſi cervus transfoſſus fuerit, & priapus inde collectus, optimum & ſingulare euporiſton eſt contra dyſenteriam & pleuritidem; ſicut dixi de priapo tauri ſeu bovis, & ceti. Et quæ valent de his priapis, ea κατ' ἐξοχὴν dicit poſſunt in cura dyſenteriæ & pleuritidis de hoc priapo cervi; ſive ſub pulvere aut raſura à ʒß. ad ʒj. in aqua appropriata, e. g. in aqua plantaginis, menthæ, &c. pro dyſentericis; vel in aqua cardui benedicti, & tuſſilaginis pro pleuriticis, addendo parum laudani opiati, aſſumatur; ſive recipiatur raſura hujus priapi, & coquatur, & decoctum exhibeatur ægro; aut decoctione inde paretur gelatina, expectando ſudorem: in quibus affectibus repetito uſu ſunt egregii, utut quidam priapum ceti hiſce præferant. Commodè etiam Electuariis antidyſentericis raſura hæc additur. Præterea contra colicam paſſionem & affectus hyſtericos egregiè convenit hic priapus, confirmāte *BARTHOLINO Cent.* 6. *Hiſt.* 50. Externè priapus pulveriſatus, & cum vino teſtibus inunctus, ſingulariter ſtimulat Venerem, teſte *BARTHOLINO citato loco*; concubitum etiam voluptuoſiorem excitat: debet tamen, ut jam dixi, eſſe ſub tempore coitus abſciſſus cum teſticulis, quando hiat in Venerem, quod non habet *AVTOR noſter*.

Teſticuli cervini optimi ſunt ad ſtimulandam Venerem, ſi à cervo ſub Veneris æſtu occiſo exſciſſi exſiccentur, & pulveriſati aſſerventur pro uſu.

Sanguis & viſcera ſanguinea, non ſecus ac cornua, vi diaphoreticâ quoque decantatiſſima ſunt. Unde *HARTMANNUS in Praxi Chymiatr.* Sanguinem cervi, Sole & Luna in Ariete exiſtentibus, pone aures extrahit, & linteaminibus excipit; quæ vino infundit, & ſudorem ſic provocat. Specificum dicitur contra propinata venena, dolores artuum, & alvum ſiſtendam: vid. *WORMIUS in Muſeo l. c.* Quidam pro ſtimulanda Venere commendant ſanguinem collectum ex cervo transfoſſo, dum hiat in Venerem: cui adhuc calido admiſcent:

♃. *Pulv. tragacanth.* ℥ij.
Nuc. moſchatæ,
Caryopybill.
Cinnamomi ana ʒß.
Camph.
Moſchi,
Ambræ ana ʒj.

Hæc invicem in ſ. q. *ſanguinis adhuc calidi* miſcentur, ut fiat Maſſa, ex qua formantur globuli, qui exſiccati, & in manu dextra detenti, potenter incitant in Venerem. Ex ſanguine cervi, vel ex aliis viſceribus ſanguineis, ſpiritus volatilis, & ſal volatile, deſtillari poſſunt, quæ in morbis malignis & epilepſia uſitatiſſimè adhibentur.

Oleum ſanguinis cervi commendatur in podagra.

Lacbrymæ, quæ colliguntur circa oculorum angulos in cervo, fuerunt ſordes concretæ circa angulos oculorum in iis, dicuntur lapis Bezoar Arabum, qui pro ſcopo alexipharmaco commendant; quod tamen falſum & fabuloſum eſt: vid. *LUDOVICI in Pharm.* nihil enim valent, & nullus eorum uſus eſt, quicquid etiam in hoc puncto aſſeratur à *ZACUTO LUSITANO Lib.* 5. *Med. Princ. Hiſt.* 29. Reliqua quæ habet *AUTOR* de pellendo fœtu mortuo, videri poſſunt *apud eundem*.

Sevum cervinum optimum eſt in excoriationibus ſuperficialibus remedium conſolidans. In procidentia ani hic calidè eo inungatur, & blandè intrudatur, quod remedium familiariſſimum eſt. Quin & contra intertriginem, uti & fiſſuras manuum & pedum ex frigore; penetrat enim admodum, & præ aliis pinguedinibus eſt reſolutivum, & ſic optimum dat levamen. *D. NESTER* recepit guttam ſevi cervini unam, immiſit in urinam periculoſè decumbentis; unde hanc habebat obſervationem: ſi gutta ſubſidebat in urina, deſperationem; ſi verò ſupernatabat, ſalutem futuram deprædicabat.

Aſtragulus in deyſenteria laudatur.

Lapis

Lapis in corde, ventriculo, vel intestinis repertus, æquiparandus omninò, si non præferendus, lapidi Bezoar, & compositus est ex acido & alcali urinoso, ita tamen, ut alcali prævaleat.

COCHLEA.

Cochleæ testaceæ imprimis in usu sunt, & quidem majores, quæ juxta vites reperiuntur, uti & eæ quæ dicuntur *Limaces*, Germ. *die rothe Wege Schnecken*, quæ sunt sine testis.

Usurpantur vel totæ, vel ejus partes.

Limaces, in genere quidem omnes cochleæ, valdè commendantur pro hectica & phthisi, modò ritè stomacho digerantur; suggerunt enim gelatinam, copioso sale volatili admodum temperato, quale habetur in plantis refrigerantibus, imprægnatam. Unde præparatæ ad esum, imprimis si antè nutriantur cum saccharo, egregium nutrimentum pro partium spermaticarum seu nervearum sustantatione suggerunt, adeoque ad febres hecticas, ardores corporis lentè emaciantes, & inde natas atrophias, non incommodè usurpari possunt. Ita Itali cujusdam singulare remedium fuere, qui exhibuit limaces montanos hoc modo præparatos: Per aliquot dies non pascebantur, sed tantum saccharo & farinâ satiabantur duobus vel tribus diebus, posteà in aqua & pauco aceto coquebantur leniter, postmodum verò jure optimo gallinæ vel arietis. Hac ratione præparati & propinati egregiè conveniunt in hectica; humectant enim, bonumque sanguinem generant, nec sunt difficilis adeò digestionis. Sic *AMATUS LUSITANUS* C. 3. *Cur.* 53. curavit quendam hecticum per cibum pullorum gallinarum, testudinibus nemoralibus saginatorum, unà cum potu lactis asinini. *RIVERIUS* C. 1. *Obs.* 92. singulare refert exemplum de hectica marasmode desperata, curata tamen à rustico per decoctum limacum rubrorum agrestium. Par ferè ratio est ostrearum, utut cochleæ sint densioris consistentiæ; hinc etiam ab *AUTORE* refrigerare, incrassare, lenire, nervis conducere, &c. dicuntur rectè.

Externè podagram, & similes dolores, ab acido obortos, curant & sistunt, propterea quoniam sale volatili alcali occulto constant; quod simile est ranarum vel spermatis ranarum alcali occulto, ratione cujus absorbet acidum podagricum, & sic solamen doloribus affert. Limaces enim, seu cochleæ contusæ, suggerunt succum aquosum, nonnihil viscidum, qui simillimus est spermati ranarum, in recessu habens alcali temperatum; adeò ut in affectibus podagricis & erysipelaceis egregiè conveniat. Cum testis contusæ, & in consistentiam cataplasmatis redactæ, atque parti tumenti impositæ, speciatim prosunt in resolvendis & discutiendis tumoribus aquosis & serosis. *Petrus à Castro* tanquam secretum in ascite commendat, abdomini impositum. Præterea etiam in aliis hydropis speciebus particularibus, quales hydrocele, hydrocephalus, crura arthriticorum serosa, ubi opus est resolutione aquarum, egregiè conveniunt; imprimis si iis contusis inspergatur pulvis fimi caprilli, & addatur semen carvi; sic enim Cataplasma fortiùs resolvens evadit. Loco horum à quibusdam etiam cancri fluviatiles substitui solent. Imò cosmeticæ sunt, si liquor ex cochleis contusis sale tartari conspersis paretur.

Limaces vivi appositi prosunt ad procidentiam ani, in nimio tumore ac ardore hæmorrhoidum.

Sunt porrò, qui ex ipsis cochleis benè priùs ablutis per balneum Mariæ destillant phlegma seu aquam pro usu diuretico, ut & cosmetico in vitiis cutis, manuum & faciei, instar aquæ spermatis ranarum, quæ sit instar exemplaris; quoniam sale volatili occulto constant: de quo videatur *TACHENIUS in Hippocrate Chymico*.

Liquor tamen per deliquium meritò aquæ destillatæ præfertur, tam secundùm *AUTORIS* manuductionem ex cochleis contusis, & sale communi, vel meliùs cum sale tartari conspersis in loco frigidiusculo, ubi in liquorem egregiè cosmeticum defluunt, quàm simpliciter ex cochleis vel limacibus acubus pertusis spontè suâ effluens: uterque liquor sale volatili alcali temperato, id est minùs oleoso, imprægnatus est; ratione cujus in ardoribus & doloribus, ex acido viscido oriundis, in specie in podagra, egregiè anodynus & refrigerans est egregium.

Testæ cochleaceæ congeneres sunt testis cancrorum fluviatilium; hinc usus pariter diureticus est. Unde adeò decantatæ sunt in cura hydropiseos per urinam curandæ. Usurpandi modus est, ut tantum exsiccentur & pulverisentur. Tempore hyberno opercula habent, quo se contra hyemem defendunt; hæc benè abluta, & pulverisata, pariter per urinam curant hydropem, si singulis manè & vespertino tempore sumantur in convenienti vehiculo, quantum cultelli cuspis capit. Alii recipiunt dicta opercula, resolvunt in spiritum salis, resoluta per abstractionem menstrui coagulant, & per deliquium fluere faciunt. Talis liquor diureticus egregius est in hydrope. Loco spiritus salis in vino acidulo, vel aceto, solvantur, & idem erit.

CUNICULUS.

De *Cuniculo* nihil habeo, quod dicere possum.

E.

ELEPHAS.

Elephas est animal satis cognitum, cùm hinc inde transportetur raritatis gratiâ.

Officinis nil suggerit nisi *dentes*, *Ebur* dictos, qui ex maxillis prodeunt, & foras prominent: interdum sunt ingentis satis magnitudinis, adeo ut in India Orientali, & in regione magni Mogol, inveniantur tantæ magnitudinis, ut in utroque possit insidere homo sine gravatione & molestia Elephantis.

Ebur hoc, pro more dentium, firmioris & compactioris est consistentiæ, & sale volatili magis concentrato imprægnatum. In medicina est magni usus, vix autem nobilius est cornu cervi nostrate, imò ferè inferius, minus de virtute alexipharmaca obtinens, utut structurâ suâ ferè coincidat; unde & omnia remedia, quæ ex cornu cervi parari possunt, inde habentur. Præ ossibus dentes, & speciatim Ebur, acriora & magis corrosiva acida potentiùs imbibere, ab istis excitatas effervescentias compescere, phlogoses vagas reprimere, speciatim post iræ excandescentiam varia metuenda mala præcavere, item contra abortum præservativè convenire, & fluorem album nonnihil reprimere solet.

Eodem modo tractari potest ac cornu cervi, eadem quoque producta suggerit: imprimis præparatur tàm sine igne seu Philosophicè, quam cum igne, uti dixi de cornu cervi. Præ cæteris tamen usitatissimum est Ebur philosophicè præparatum, quod pro scopo temperandi acidum oberrans in corpore humano, & compescendi phlogoses ac febriles ebullitiones eminet; dumque ebullitiones febriles sistit, valdè commendatur in febribus ardentibus, item malignis propinatum nunc solitariè, nunc cum antimonialibus diaphoreticis, nunc cum coralliatis absorbentibus, nunc cum salinis abstergentibus, nunc cum aliis præscribitur. Valdè roborare dicitur hepar, seu convenire in massæ sanguineæ deficiente crasi corrigenda, & hinc cum Hepatico rubro Dresdensium, aliisque remediis hepaticis miscetur. Beato D. *MICHAELIS* in usu erat *Pulvis hepaticus compositus*, qui constabat ex ana Eboris sine igne, & hepatici rubri: quem frequenter usurpabat post potum nimium, item in phlogosi vaga scorbuticorum, anorexia &c. Ratione acidi, quod compescit, commendari solet in fluxu mulierum albo, sicuti aliàs est remedium quod valdè convenit mulieribus: imprimis commendatur iis, quæ acido abundant: specialissimè autem illud contra abortum laudant quidam, in quo præcavendo vel solum, vel cum Magisterio coralliorum, præparato cum succo citri, frequens adhibetur, imprimis ubi is metuendus est ob symptomata abdominis: Loco ejus tamen cornu cervi substituatur. Prætereà in lumbricis solet propinari infantibus, ubi usus non est frustranei. In passionibus hystericis datum ebur sine igne cum appropriatis est utile remedium. Contra iracundiam tandem valet, ad quod tamen & cornu cervi sine igne quoq; competit. Dosis est à ℈j. ad ʒß. vel ℈ij.

Ebur ustum est cornu seu terra mortua, omni virtute & efficaciâ activâ spoliata, unde usus interni est nullius aut rarioris: vulgariter in officinis dicitur *spodium ex ebore*, ad differentiam spodii mineralis. Adhibetur externè in collyriis, & in exsiccandis vulneribus.

Spiritus qui ex ebore destillatur, mitior est spiritu Cornu Cervi.

EQVVS.

Equus terrestris est animal satis notum.

De hoc observetur, quod exinde quidam volunt conficere singularem Medicinam ex pullis equorum in epilepsia: nimirum *in lingua pulli* recens editi reperitur *caro rubicunda glandulosa*, *Coagulum* seu *Hippomanes* dicta, spithamæ longitudine, quæ & eximenda, antequam aerem hauriat pullus, aliàs devorat illam: ex qua parte carnosa siccata & pulverisata præparant singularem medicinam pro epilepticis, & quidem ex pullo mare pro masculo, & pullo fœmina pro fœmella. *AUTOR noster* cœliacis & dysentericis commendat.

Lac equinum præprimis commendatur in phthisi & atrophia.

Stercus equi recens est medicina magni & multi usus, cujus vires sunt singularissimæ, imprimis ex mare non castrato, verùm admissario forti; quod internè non tantùm in sanguine compescendo adhibetur, si succus ex stercore recenti exprimatur, sed etiam præterea ad colicam convulsivam, passionem hystericam, pleuritidem, icterum, morbillos, & variolas egregium est remedium, utut multis nauseosum. In colica experimentum est certissimum, si recipiatur stercus equinum maris non castrati recens, subigatur cum haustu vini vel cerevisiæ, vel quocunque liquore, benè exprimatur succus, coletur per linteum, & haustum egregium erit remedium expectando sudorem. Unde etiam sunt, qui dicunt, quod ex hoc stercore sit paratus *Syrupus Lutheri*, qui est singularis in colica: In hysterica passione idem ejus usus est, & vix habetur præsentaneum magis remedium, quàm stercus equinum. Angli illud dicto modo præparatum ceu euporiston usitatissimum, adhibent in pleuritide, quam curat per sudorem citò, tutò, & jucundè, si mox in principio ejus adhibeatur, imprimis si sit stercus equi maris non castrati,

strati; id quod præ aliis commendatur in pleuritide. Quod autem de pleuritide dicitur, de omnibus inflammationibus partium internarum est intelligendum. Nec vulgaris est usus in angina idem stercus, quod imprimis convenit, si sit pastum animal avenâ; ab hoc ipso enim obtinet virtutem discussivam & per sudorem curat: in angina certè stercus equinum non cedit stercori hirundinum & canis. In peste laudatur à *du Hamel de Affect. Corpor. pag.* 321. In variolis usus obtinet, ut infantibus æquè ac adultis infundatur nodulus stercoris equini in cerevisiam vel potum ordinarium, ut eruptio variolarum promoveatur, & fauces ab iis defendantur, quod aliàs, si affligantur variolis, solet esse casus periculosissimus. Bina tamen stercora sunt, quæ huic in quibusdam casibus præferuntur: in variolis nempè stercus ovillum, tritum cum haustu potus ordinarii, colatum & propinatum; in morbillis optimum est caprillum. Equinum interim non minùs laudatur propter vim nitrosam volatilem. Hinc in ictero flavo pro corrigenda bilis nimia pinguedine, & acuenda eadem admodum commendatur. In stranguria notum est remedium, quod subitò etiam externè contumacissimam curat.

Externè adhibetur in hæmorrhagiis, si ex illo fiat cataplasma cum aceto, & applicetur parti, ubi effluit sanguis: Alii volunt, quod stercus equinum siccetur, siccatum pulverisetur, & pulverisatum adspergatur sanguini effluenti; sic enim instar pulveris sympathetici sanguinem sistere dicunt. Valdè confert in discutienda inflammatione faucium vel partium oris.

Post stercus est *sudor*, qui quidem non solet adhiberi: nihilominus si potetur à muliere prægnante cum vino, fœtum ejicere, & abortum producere solet. Equorum sudores noctu lucere, videbitis in BORELLI *Obs. Cent.* 1. *Obs.* 3. *pag.* 6.

Lichenes equorum sunt ingentes istæ Verrucæ, quæ adnascuntur pedibus equorum, & quas interdum dejiciunt suâ spontè in stabulis. Hi lichenes multum cōmendantur in curanda passione hysterica sub forma pulveris. Aliqui etiam horū rasuram cōmendant ad quemcunque ferè morsum. *Externè* instar suffitus recipiatur in vulvam; hoc ipso enim mirè passiones hystericas compesci asserunt; unde puluis præsentissimus in suffocatione uterina est hic *Paracelsi*:

♃. *Verruc. equor.* ℥j.
Asæ fœt. ℨj.
Vng. capr. ℨij.
M. f. Puluis:

Cujus ℈j. accendatur, & fiat suffitus per tubum ad uterum, de quo dicit FONSECA *l.* 1. *Conf.* 31. nullam esse suffocatam, quæ ab illo non excitetur. Pulverisati & naribus inflati hæmorrhagias sistunt: uid. du HAMEL *de Affect. Corpor. pag.* 317.

Essentia etiam horum *lichenum* ualdopere conuenit in curanda passione hysterica, qualem *Essentiam* præparare docet *Agricola Comm. in Poppium*: sicut & HARTMANNUS & CROLLIUS *Extractum lichenum* ad idem malum adhibere solent.

Sequuntur *Testes equini* per castrationem exempti. Hi priùs discindantur, & post temperato igne exsiccati cum Essentia myrrhæ irrorentur, ut diutiùs durent: sic pulverisati mirè commendantur in compescenda colica, & eorum usum hinc rectè commendat ZACUTUS LUSITANUS, FONSECA *in Conf.* 59. *Lib.* 1. aliique. *Dosis* ℨß. ad ℨij. vel ℨj. Propinatur pulvis, vel solus, vel cum semine anisi, vel cum priapo tauri aut cervi, cùm priapus tauri & cervi per se non sint ultimum remedium in eadem. ZWELFFERI certè experimentum fuit, pulverem horum cum aqua florum liliorum alborum ad pellendum partum difficilem, fœtum mortuum, secundinam, lochia, & si quid in partu, vel post partum remansit in utero, ita ut sint unum ex primariis pro partu difficili specificis: vid. GESNERUS *l.* 1. *Epist. p.* 27. sicut quoque HEINRICUS *ab* HEER *in Obs.* 14. notabilem observationem habet de fœtu mortuo, mediante pulvere testiculi equini ejecto. Hinc quidam hunc pulverem, ex schola HELIDÆI PADUANI profectum, laudant:

♃. *Testic. equin. d. m. pulveris.* ℨj.
Borrac. Venet. ℨß. ad ℨj.
Croci ℈j.

Misce pro duabus vel tribus dosibus æqualibus, successivè in aqua liliorum alborum sumendis, & maximè prosunt in partu difficili, fœtu mortuo, & secundina expellendis.

Plura qui cupit de virtute horum testiculorum in pellendo fœtu insigni, videre potest GESNERUM *Lib.* 1. *Epistolarum pag.* 27. item FONSECAM *in Consult.* 89. & denique HORATIUM AUGENIUM, cujus speciale fuit secretum *P.* 1. *Lib.* 7. *Epist.* 8.

Vngula equi est etiā officinalis contra passiones hystericas, & sūt qui exinde parant *Extractum* pro usu interno. Partes istæ *Vngulæ equinæ*, quæ abscinduntur, quando nova imponenda est solea, pulverisatæ & exsiccatæ, adeoque ℨj. assumptæ, valdè conveniunt in diarrhœa & dysenteria, uti affirmat AGERIUS *in Tr. de dysent. pag.* 26. & eadem ungula frixa cum butyro & assumpta, fuit secretum HELMONTII in cura dysenteriæ. Observetur autem, quod non debeat desumi ex equo lasciviente, aliàs magis erit nociva quàm proficua: videatur HELMONTIUS *in suis scriptis*, speciatim *in Tractatu, Pylorus Rector*; qui, quæ habet in Practicis, meretur fidem maximam, testantibus omnibus, utut in Theoria interdum à vero abludat. Suffitus ejus genitalibus exceptus menses retentos & fœtum mortuum promovet.

In peste quoque commendari solet.

Res mira est quā quidam referunt, certa tamen, quod soleæ equinæ ex ferro, quo alius fuit interfectus, fabricatæ equos, licet tardos, reddant celeres cursu, & frænum seu capistrum ex eodē ferro eosdem equos, utut ferocientes, admodū placidos tamen ac tractabiles efficiat.

Saliva equorum spumescentium recens detracta & cum oleo rosarum vel amygdalarum amararum subacta, in aurium tinnitu, earumque doloribus, nec non verrucis delendis, commendatur.

Hippolithus, ut rectè dicit AUTOR, uti structurâ, ita & usu coincidit cū lapide Bezoar Occidentali. Plura *de hoc Hippolitho* videbitis in M. A. N. C. *Ann.* 3. *Obs.* 246. *Ann.* 4. & 5. *Obs.* 167. *p.* 215. *seqq*

EQVVS MARINVS.

EQuus marinus, qui vocatur *Hippopotamus*, potiùs autem & genuino vocabulo *Rosmarus*, Germ. *Wallroß* dictus, à modernis tantum est inventus, cujus varias qualitates & facultates videbitis in CHIOCCI *Museo Calceolarii Sect.* 6. *pag.* 694. *Museo* WORMII, & MARTENS *Spitzbergische Reisebeschreibung*.

Ex hoc Hippopotamo imprimis usitati sunt *dentes* magni; quorum unus, qui utroque latere oris reperitur, eminet in maxillis, qui deorsum versus reflectitur, reliquis omnibus sursum vergentibus. Hic dens hippopotami præparatus est specifica medicina contra quascunque hæmorrhagias assumptus, quod præter MINDERERUM *in Medic. Milit. pag.* 169. confirmat etiam experientia D. MICHAELIS, qui pulveris horum dentium fœminam, desperato fluxu hæmorrhoidum gravatam, unica dosi ab eo liberavit. In terrore etiam, & contra alterationes corporis à terrore inductas, propinari solet, ne noceat. Nempè pro more aliorum hujusmodi concretorum potenter vitiosa acida absorbet, & hinc mille natis malis confert. Præstereà quoque ad morbos convulsivos quoscunque, speciatim ad spasmos, expertus est, unde etiam quidam annulos exinde fabricari faciunt ex hoc dente, quos digitis vel manuum vel pedum applicant contra spasmum, imprimis flatulentum.

Priapus hippopotami, osseus ferè est, & rotundus, crassus, ponderosus, crassissimus verò propè glandem. Hic, ejusque imprimis ossiculum, pellit calculum, & etiam promovet partum & secundinas. Pars hujus anterior mollis pulverisata curat stranguriam.

Plura qui cupit de penis & dentium ejus usu, vid. *citatum locum ex* WORMII *Museo*, uti & BARTHOLINI *Cent.* 2. *Hist. anat.* 43. & *in C.* 3. *Epistolarum ejus pag.* 290.

ERINACEUS.

ERinaceus, Germ. *der Igel*, est animal satis cognitum, imprimis ratione aculeorum in dorso, quos pro lubitu potest erigere & deponere beneficio musculi, cui per cutem inhærent, protensi à capite usque ad caudam & talem erinacei anatomen memini me legisse in COLUMBI *Anatomia*, & RONDELETIO *de Piscib. Sect. ult. c.* 19.

Distinctas habet *vires* pro ratione præparationis. *Erinaceus coctus* & comestus, vel ejus decoctum in jusculo usurpatum, diureticum egregium constituit, & hinc in cachexia, & in hydrope convenit: vid. *Act. Med. Haffn. Vol.* 1. *p.* 49.

Hujus *hepar cum felle*, non secus ac aliorum quorundam animalium hepata vel fella, contra epilepsiam laudantur.

Erinaceus calcinatus seu *combustus* dat *cinerem* seu *caput mortuum*, quod contra mictum involuntarium seu incontinentiam urinæ egregium specificum est, sive stragula permingantur à dormientibus, sive vigilantibus. Frequenti & experto etiam in usu fuit D. D. MICHAELIS, cui Medicus quidam retulit, quod per viginti annos fuerit affectus mictu involuntario, tandem tamen assumpto pulvere erinacei combusti à ℈j. ad ℨj. curatus. Unde medicamentum elegans, & *in mictu involuntario* valdopere commendandum est, *Pulvis Montagnanæ*, qui fit hoc modo:

♃. *Erinac. combusti* ℥iij.
Tunic. interior. carnos. stomachi gallin. ℨß.
Agrimon. ℨj.
M. f. Pulvis.
Dosis ad ℨj cum jure.

Alia compositio non minus experta est hæc:

♃. *Ciner. erinac.*
Gutturis galli tosti & triti (laudatur valdè à SOLENANDRO & HARTMANNO: & quidem HOEFERUS dicit, quod conveniat, si sit incontinentia à partu difficili, quod probè notandum) an. ℨj.
Medullæ lapidum (qua quidam fuit curatus præter spem à desperata mictione) ℨij.
M. f. Pulvis.
Dosis ℨj.

Similem ferè pulverem habet BARTHOLETUS *in Encyclop. pag.* 164. qui pulveris erinacei combusti partes iij. miscet cum gutturis galli calcinati parte j. & propinat.

Axungiam Erinacei contra hernias commendat AUTOR, & rectè. In enterocele enim & omphalocele lumbis inungitur, ut ejus medio faciliùs reponantur & quasi retrahantur intestina, atque etiam meliùs

lius firmentur, ne facilè rursus excidere possint; sive sola, sive mista cum axungia leporina, vel, quod melius est, cum axungia ursina, quæ etiam loco pinguedinis erinacei substitui potest. Linimentum etiam contra epilepsiam infantum ex hujus pinguedinis partib. iv. & olei sem. ricini majoris expressi parte j. fieri solet.

HOMO.

Consideratur nunc *Homo*, sive mas sive fœmina. Ante omnia hic observandum, tam multa de homine esse dicenda, ut, si omnia annotare vellemus, in integrum discursus noster excresceret Tractatum. Propterea ut rationem habeamus & methodi, & AUTORIS *nostri*, potiora & selectiora solùm recensebo, de reliquis verò, ne quid deficere videatur, lectorem remissum volo ad HELVETII *Diribitorium*, & BECKERI *Medicum Microcosmicum*, ubi tractat eleganter & prolixè *de Homine*, omniaque medicamenta, quę ex illo, vel spagyrico, vel Galenico, vel alio modo, possunt præparari, accuratè explicat. Totum autem hominis corpus in usum medicum ferè trahitur; quamuis enim nefas ducant alii, ex corpore humano remedia parare, ludicrum tamen hoc esse BECKERUS & HELVETIUS dudum ostendere.

Partes humanæ, quæ ex homine, sive interfecto, sive vivo, desumuntur, sunt primo loco *Halitus*: de quo notandum, quod ex illo possint fieri *Crystalli*, quas multum commendat BARTHOLETUS, per instrumentum vitreum, cujus forma videri potest in *Tract. de Dyspn. p.* 391. item MAYOWIUS *Tract. de Chirurg. Infusor. p.* 275. Item in hominis anhelitu sulphur seu oleũ inflammabile habet BORRICHIUS *de ortu & Progr. Chym. p.* 9. Idem halitus, imprimis hominis jejuni, ad sistendam Ophthalmiam, & discutiendas oculorum inflammationes, prodest, referente BURRHO *in Epist. ad Bartholinum*: item ad clarificandos oculos infantum, si nutrix jejuna mane masticet semen fœniculi, & post masticationem exhalet halitum in oculos infantis.

Capilli reverà sunt Vegetabile quoddam, naturæ tamen quodammodo corneæ, poris gaudent instar avium pennarum; per microscopium enim notum est, quod sint concavi, quidam rotundi, quidam triangulari, vel alia forma prædití: videatur PLEMPIUS *Fundam. Medicinæ & de Capillor. & unguium Vitiis c.* 1. SENGWERDUS *Exercit. Physiol.* 8. Duplices sunt: aut congeniti, ut in capite, palpebris, & superciliis; aut post geniti, ut in mento & pube. Communiter disputari solet, *an sint partes corporis viventis?* quam dubitandi occasionem suggerit FERNELIUS, quod præcisè pili omnes etiam in decrepita ætate recrescant; atque hecticis & tabidis, quibus reliquum corpus aliàs contabescit, & extenuatur, imò cadaveribus quoque regenerentur. Verùm hos propriè ac verè vivere atque nutriri, probabile, quia in canitie pilorum radices ante horum extremitates non albescunt, sed omnes eorum partes simul canescunt; sicut in pueris, quibus capilli flavi in dies magis nigrescunt, coloris mutatio simul æquè ac horum apices & radices afficit. Accedit & hoc, quod nonnullis, testantibus observationibus, ex affectu animi vehementissimo celerrimè, & intra aliquot horas cani redditi fuerint. Conferatur PLEMPIUS *Fund. Med. Lib.* 2. *Sect.* 5. *c.* 1. & *de affect. Capillor. & ungu. cap.* 1. item EUSTACHIUS *Colleg. anatom. Disp.* 2. *quæst.* 16. Non ergò sunt, uti veteres voluerunt, tertiæ coctionis vel aliud corporis excrementum; sed eodem modo ac alię corporis partes nutriũtur: vid. HIPPOCRATES *de Alim. T.* 4. quia morbi, qui massam sanguineam turbant & corrumpunt, pilorum defluvium producunt.

Pro *usu medico* usurpantur *pulverisati & destillati*. Pili pulverisati singulares dicuntur in sistendis narium hęmorrhagiis, observante hoc HEINRICO *ab* HEER *l.* 1. *Obs.* 3. sed quantum valeant, fides sit penes experientiam. Notum etiam est, quod mulieribus in paroxysmo hysterico & epileptico soleant vellicari pili pubis, ut citiùs, & feliciùs ad se redeant: exempla quædam videbitis in HOEFERO.

Capilli per se ex retorta destillati dant *phlegma, spiritum urinosum, sal volatile, & oleum* admodum copiosum: & hoc de omnibus animalium pilis intelligendum. Spiritum cum melle mixtum, & capiti illitum, ad crines augendos commendat *le* FEBURE *in Chym. P.* 2. *l.* 2. *cap.* 8. *p.* 181. Oleum destillatum ad generandos capillos in alopecia multum laudatur, si loco calvo illinatur: videatur HEINRICUS *ab Heer*. Lichenes certissimè extirpare cum sacchаro saturni mixtum, habet *le* FEBURE *l. a.* Beneficio capillorum solutorum in spiritu nitri vult GLAUBERUS extrahere animam nitri, medicamentum ipsi singulare, uti videre est in scriptis chymicis.

Ungues sunt tendinum appendices, undè inane illud, an sint partes corporis viventis? litigium; præsertim cum & nervi atque vasa sanguifera iisdem simul inserantur. Quæ vasa utut exilissima sint, distincta tamen satis, ac mirificâ arte disposita, ope microscopii detexit FRANCISCUS FONTANUS, teste *Plempio de affect. capillorum & unguium c.* 3. Quò etiam referendum, quod in ungulis brutorum, ungui humano analogis, deprehendit MALPIGHIUS *Tract. de Tactus Org.* §. 55. In manibus apprehensioni, pedibus verò ambulationi inserviunt.

In *usu* sunt vomitorio. *Modus utendi* prostat in AUTORE: In pulvere scilicet assumpti, vel infusi in vinum, modo occulto potentissimè vomitum & secessus movent; quod experimentum est castrense extemporaneum celeberrimi in Polonia Medici CNOEFELII, qui, dum in castris ibi versaretur, propinavit pro vomitorio & purgante militibus ungues proprios infusos per noctem in vinum calidum: videatur HEINRICUS *ab Heer Obs.* 29. & HELVETIUS *in diribitorio* 110. Quam vim purgandi exerere dicuntur imprimis in sero hydropicorum v. g.

> ℞. *Rasur. ungu. hum.* ℥j. infundatur in
> *Vini Rhen.* ℔j.

digeratur, & rasura ferè tota in mucilaginem dissolvitur: Filtraturæ addatur spiritus vini ℥j.

Et de vino hoc emetico ℥ij. ad ℥ß. propinata fortiter supra & infra operatur. Plura videbitis in BECHERI *Med. Microcosmico pag.* 14. *seqq.*

Multæ etiam instituuntur curationes Magico-Magneticæ naturales per ungues, imprimis ad curandas febres chronicas. Modum habet AUTOR, qui videri potest. Et certum est hoc, cum sciam ex experientia, nuperrimè tali modo febrem chronicam curatam fuisse: scilicet abscinduntur ungues manuum & pedum, alligantur dorso cancri viventis, & cancer istis unguibus oneratus, immittitur in flumen retro faciem, redeundo sine loquela, donec in domum facta fuerit reversio. Simile exemplum videbitis in M. A. N. C. *Ann.* 3. *Obs.* 89. Instituuntur quoque Curę transplantatoriæ pro viribus recuperãdis per ungues: sic MARCUS MARCI *in Philosophia Veterum Restit.* refert, quod segmenta unguium in quercum perforatam immissa & conclusa, podagram & curent & pręservent, ne tam crebrò recurrat.

Saliva jejuni hominis spiritu acidulo salso quasi ammoniacali turget, ratione cujus vulnera mundificat, & singularem vim discutiendi & resolvendi tumores habet; cosmetica est, & contra serpigines, licheues, jejunè illita, imò contra maculas à variolis relictas valet: unde etiam granum hordei masticatum & saliuâ humectatum, si imponatur hordeolo in oculo, solet curare idẽ, ratione saliuę maturãtis, aperientis, & discutientis. Vulgus contra vulnera à viperis aliisque animalibus illita utitur, in quibus etiam laudat ZACUTUS LUSITANUS *lib.* 1. *Praxeos Hist.* 32. Ubi notandum, quod morsus hominis iracundi adeò venenosus sit, ac venenati animalis, adeò ut gangrena facilè superuenit, ut HILDANUS refert. Hinc HELMONTIUS venena animalium in certo animi pathemate latere putat, & rectè.

Aurium sordes, quæ speciali nomine vocantur *Cerumina*, sunt mucus quidam viscosus, & instar ceruminis flavus & amarus, & instar medullæ ossium inflammabilis, quo meatus auditorius & membrana tympani oblinuntur. Ab Aristotele bilis quædam species statuitur, ex arteriolis cerebri ad auriculæ aluearium transudans: quod refutat PLACENUINUS *de Aurium struct. cap.* 16. & 18. Neoterici verò, in specie CHARLETON *Pathol. Exerc.* 19. & MOLINETTUS *Dissert. Anatomico-Pathol. c.* 9. pro excremento tertiæ coctionis partium illarum, ex quibus Auditus organon præprimis cartilagineum componitur, habent: quod si exsuperat, crassius aut acrius euaserit, audituì damnum infert, quatenus vel meatum auditorium obstruit, vel tympani membranam erodit.

Contra colicã specificè valent, in potu assumpta, ut rectè AUTOR habet; & Vulnerarium constituunt singulare & egregium, vel sola, vel cum sulphuris balsamo vel de Peru illita vulneribus, in specie nervorum recentibus punctim læsis, quę sunt periculosissima propter inflammationem, dolorem & gangrænam. Est secretum HELMONTII, uti videri potest *Tract. Alimenta Tartari Insontia p.* 252. §. 24. quod etiam ab aliis usu confirmatum fuit. Fit etiam balsamum vulnerarium ex cerumine hoc, si coquatur cum oleo juglandium expresso, quod balsamum simplex valdè commendat in cura vulnerum recentium. AGRICOLA *in Chirurg. Parva* habet unguentum, quod predicat efficacissimum, quo mirabilia breui tempore in inflammationibus, synouiis & suppurationibus præstitit. Compositio hæc est:

> ℞. *Cerum. aur.* ℥iij.
> *Sacch. saturni* ℥ij.
> *Olei expr. avellan.* q. s. M.

Quod si debeat esse consistentiæ crassioris, super ignem inspissari potest.

De *Sudore* curiosa sunt, quæ habet HELVETIUS *loco citato pag.* 118. quod linteum sani hominis sudore madefactum vulneribus impositum, his balsamum mumialem sanandi inferat: Dum contrà morientium sudor linteo exceptus non tantum hęmorrhagias dolentes & tumentes discutiat, sed & excrescentias præternaturales deleat; quod aliud quoque notum.

Lac humanum cum aliis lactis speciebus convenit, maximè tamen appropriatum est hominibus alimentum. In usu est speciatim phthisicis, hecticis & emaciatis, imprimis quidem, si æger ipsemet exsugat mammas fœminæ, cujus felicem experientiam præmissis præmittendis observavit D. MICHAELIS: sicuti quoque refert FORESTUS *Lib.* 4. *Obs.* 19. quod aliquando juvenis quidam phthisi & tabe desperatâ laborans fuit curatus per lac humanum, dum necesse habuit, ut sibi conduceret nutricem, ex qua singulis matutinis & vespertinis horis exhauriret lac, unde factum est, quod non tantum fuit restitutus à tabe, sed etiam nutricem postmodum impregnavit. Interdum tamen etiam fallit lac humanum in phthisi: ergo aliæ sunt pensitandæ circumstantiæ: Ita mulier Cizensis tabida ex lacte nullum habuit usum in phthisi, sed postmodum pulmone vituli & ostreis fuit restituta. In specie Venereum quoque est lac mulierum, & contra impotentiam laudatur; unde pro fortificandis viribus in Venereo actu, hauriatur,

vel

vel potius ex ipsis mammis sugatur. Sicut & *LUDOVICI in Pharm.* observavit, Lacticinia à Venere imprimis & vini ingurgitatione macescentes & tussientes juvenes quandoque restituisse. Pariter ad somnum conciliandum extrinsecùs fit epithema ex lacte muliebri cum semine papaveris, quod instar emulsionis vel etiam cataplasmatis fronti ac temporibus applicatur. Ad ruborem faciei commendat *le FEBURE l. a. p.* 183.

Sanguis menstruus, seu *Zenith Iuvencularum* à *PARACELSO* dictum, multa & mirabilia habet recondita, non semper revelanda, in specie primus virginis impollutæ: figmenta tamen de eo relinquo: ut autem in sanis sanus per se, sic in vitiatis vitiatus est: hic verò ab œconomia vitali proscribitur, & cadaveris indolem induit.

Quæritur in specie: *an sanguis menstruus tutò internè propinari possit?* Affirmatur. Recipiatur sanguis menstruus, excipiatur linteo: linteum probè tinctum exsiccetur, & sub usu cum aceto scillitico, vel vino Rhenano extrahatur è linteo tinctura, quod acetum vel vinum internè commodè Epilepticis, & ad promovendum menstruum fluxum propinari potest. Conf. *M. A. N. C. Anno 9. & 10. Obs. 35. p.* 101. Guttas ejus iij. in cochleari vini assumptas mox menses producere dicit *HELVETIUS loco citato*; cui tamen contrarium asserere videtur *HELNONTIUS Tract. Lunare Tributum*, propè finem *pag. m.* 735. Externè indusium alterius recens menstruatum & gestatum laudat *HOFFMANUS in Clave l. 5. Sect. 1. p.* 662. Linteum cruore menstruo tinctum & exsiccatum, hinc denuò humectatum, & erysipelati applicatum, omnique parti dolorosæ, in continenti evanescere facit tumorem & dolorem: in specie verò pedi podagrici applicatum, mirum quantum podagricos dolores sistit. Quinimo febris tertiana curata est beneficio hujus menstrualis lintei collo tantum appensi. In morphæa sanguinem menstruum virginis, vel alius juvenculæ boni habitus, tanquam specificum laudat *HARTMANNUS Prax. Chym. pag.* 215. In affectibus ab incantationibus & veneficiis oriundis multa præstat sanguis menstruus: nam & ipse sanguis menstruus ad veneficia adhibetur, & sunt puellæ ac mulieres, quæ beneficio sui menstrui philtra sua parant. Tale exemplum videmus in *BORELLO Centur. 1. Observat.* 65. de quodam, qui ex philtro, facto ex sanguine menstruo cum sanguine leporis, in maniam incidit, & patrem occidit; cujus remedium fuere Margaritæ præparatæ. Optimè autem secundina humana præparata contrariatur, præmissis universalibus, in specie vomitorio, eoque validiore; hinc non contemnendæ sunt secundinæ, quæ plus in recessu habent, quàm vulgò putatur. Hoc ipso sanguine primitus erumpente impenetrabilitatem ab armis etiam sibi quidam volunt conciliare: sanè novi, qui linteo hujusmodi sanguine primitus erumpente imbuto, Amuleti instar appensi, ifi sunt. In delendo quoque incendio adhibetur: sed exinde mulierem, cujus est sanguis, non parum cruciari, sunt qui asserunt. Plura studio reticeo, cum vel superstitionem, vel artes illicitas sapiant.

Secundina humana sequitur, quæ dum hospitium hominis amplius esse nequit, plurimis morbis depellendis conducit; in hac enim multa latitant arcana; adeo ut Chymici quidam celeberrimi nostro tempore panaceam exinde voluerint parare: unde non est frustraneum, quando omnia ferè bruta mox à partu secundinas suas egressas avidè devorent: quod ipsum naturæ peculiari instinctu peculiarem ad usum negari non potest: & hanc secundinam ab equis fuisse Veterum Hippomanes, qui hoc ipso multa præstitisse in veneficiis & philtris, sunt qui statuerunt. Secundinæ igitur à matre prodeuntes vel concremandæ, vel in aquam abjiciendæ: si enim putrescunt, aut easdem minus profundè defossas animalia viva devoraverint, & fœtus & matri gravia symptomata conciliant.

Quoad *usum Medicum*, miram vim habent in epilepsia (de qua vi antepileptica conf. *du Hamel de affect. Corpor. pag.* 444.) secundinis pellendis, in doloribus post partum, in fœtu mortuo ejiciendo, in abortu causando, & in partu difficili, ubi reliquis remediis palmam eripiunt. Quin etiam in philtris proficuus admodum earundem habetur usus.

Vtendi modus est vel in forma sicca pulveris, vel liquida spiritus, vel aquæ destillatæ spirituosæ. Pulvis fit, si secundinæ minutim concisæ blandè exsiccentur & pulverisentur; quod tamen citra jacturam partium volatilium haud facilè fit, unde secundinæ incisæ potius balnei calore destillentur ad siccitatem, hinc remanens substantia pulverisetur, remotis membranis: Pulvis oleo destillato caryophyllorum, aliove simili, imbuatur, ut conservetur à corruptione; rarò tamen ultra annum conservari potest, quin tandem vermiculos generet. Dosis ℥ß. ad ℈ij. in præfatis affectibus.

In forma liquida:

℞. *Secundinæ mulieris sanæ unà cum reliquis in partu prodeuntibus:*

Quæ incisa in cucurbita vitrea capaci (aliàs frangitur) probè clausa, in loco leniter calido ad putrescendum reponatur; ita enim tota secundina convertitur & resolvitur in liquorem aqueum perfectè limpidum, non obstante, quod hepar ante repræsentarit superstitibus membranis. Limpidus hic liquor horrendum fœtorem habet, nullum tamen vermem generat, utpotè qui in vase clauso produci non solet, ad annum autem dimidium ferè debent stare in digestione. Hic in balneo Mariæ si destilletur, dat phlegma & spiritum urinosum volatilem; phlegma abjicitur, spiritus verò est rarissimi & prodigiosi effectus in morbis mulierum, & ad ʒß. promptissimè pellit fœtum, ciet urinam, menses & alia accidentia. In philtris curandis pulvis & spiritus secundinæ mirabilia faciunt: sic ex. gr. contra philtra sequens laudatur:

℞. *Secund. præpar.*
Rutæ murar.
Hortens.
Theriac. ana p. æqual.

Tosta in cepa dentur patienti, vel bibat cum lacte muliebri, vel cum vino caryophyllorum, vel cum aqua magnanimitatis, quod secretissimum B. H.

In Epilepsia, tam juniorum, quàm adultorum, pulvis & spiritus dictus mirabilis est, adeo ut & contra Epilepsiam hæreditariam commendetur, quo spiritu ab epilepsia curatus dicitur Rex Poloniæ à suo Medico Aulico *CNOEFFELIO*. Eodem etiam multæ mulieres sanitati restitutæ sunt, quæ per 6. annos nihil per menstrua excreverunt. Mediante hoc spiritu *D. MICHAELIS* paravit Essentiam è vegetabilibus contra partum. Aqua ex putrefacta secundina, si nimirum humectetur linteum eâdem, & injiciatur in incendium, mox incendium compescere dicitur. *A le FEBURE in Chym. p.* 184. inter Cosmetica refertur.

Alii hoc modo procedunt:

℞. *Secundinam primiparæ:*

Concisam destillant per alembicum, & quod prodit, cohobatur septies à capite mortuo.

Curata fuit hoc ipso mulier, quæ 12. annos epilepsiâ laboravit: propinatur ante paroxysmum. Sunt etiam qui anodynum antipodagricum ex secundina faciunt. Secundina per 6. menses in cella asservatur, sic resolvitur in liquorem; qui externè applicatus, omnes dolores podagricos illicò lenit.

Maculas maternas aliàs cruentis adhuc secundinis tangendo & lavando curare solent: vid. *SEPTALIUS in Animadversionibus*: quod idem etiam facit, si sanguis, qui cum secundina prodit, illinatur; & abstergit mirificè maculas in scabie etiam volatica, quæ est pessima scabiei species, expertum remedium, si secundina & sanguis illinantur: Videatur *AGRICOLÆ Comment. in Popp cap. de taur. pag.* 289. *& Praxis Chymiatrica HARTMANNI*, ubi de scabie volatica.

Vrina sequitur, quæ nunc cruda, nunc præparata in usu est. De urina cruda notum est, quod conveniat in veneno viperarum arcendo: Prostant namque observationes, quod ab urina, ad aliquot uncias assumpta, nonnulli à viperarum morsibus fuerint curati, teste *ZACUTO LUSITANO Lib. 3. Praxeos Admirandæ, & in specie in Obs.* 96. Potus urinæ propriæ laudatur in præservanda & curanda peste. In cura icteri, hydropis, cachexiæ & similium affectuum, ex sanguinis crasi ortorum, in specie quidem in scirrhis lienis, multum valet. Mariti urina hausta à mulieribus parturientibus partum facilitat, quod verum, & mulicularum experientiâ notum est: vid. *le FEBURE l. c. p.* 186. In tympanitide vrina, in qua cocta semina dauci, fœniculi, cumini, &c. pota, valdè conducit.

Externè urina in se est egregium anodynum, doloribus partium nervosarum applicata. In podagra pediluvia inde parata summum levamen adferunt: & dolorem podagricum non ita pridem hic loci curatum fuisse percepi. Imò Cosmetica est, si scabiosi se lavent urinâ; hinc & maculæ post variolas & morbillos illâ laventur, ut citiùs evanescant. In fissuris quoque manuum, labiorum & pedum à frigore conducit. Exulcerationes aurium, ut dicit *AUTOR*, sanat, quod verum est: mundificat vulnera & ulcera; & contra gangrænam stercore vaccino & urinâ humanâ nil melius. In clysmatibus quoque urina humana egregia est, imprimis pueri impolluti, si in flatulentiis copiosis abdominis & tympanitide nec non in hydrope, vel sola, vel cum abrotano, chamomilla & aliis plantis carminativis cocta applicetur, uti videri potest in *VALLERIOLA Lib. 1. Obs. 2.* vel etiam in *SENNERTO Lib. 3. Praxeos pag.* 734. Plura *CONRADUS KUNRATH in Medulla Destillatoria* eleganti, eleganter tractat *de effectibus variis urinæ in Medull. 1. Tract.* 4. Quicquid tamen præstat, hoc imprimis ratione salis volatilis abundantis, & in sapore salso prædominantis, perficit, ratione cujus etiam refrigerare dicitur, & æstuationes sistit; hinc præstans est contra inflammationes Epithema sequens:

℞. *Aquæ comm.* ℔. viij.
Vrinæ hum. ℔ij.
Aceti ℥iv. vel v.

Invicem coquantur in olla vitreata (quia in vitrificatione semper stannum additur) parum cerussæ vel nihili addendo, ad medietatis absumptionem. Liquor residuus usu externo egregius & in refrigerandis & resistendis inflammationibus, partim propter stannum, partim propter alcali urinæ blandè discutiens.

Tandem urina recens excreta vim habet magneticam in cura morborum Magica, propter consensum mumialem ex toto. Modi sunt varii: celebriores duo sunt:

1. Quando in una urina ægri ter ebullit lardum, vel potius caro porcina; hæc verò postmodum cani esurienti vel porco, unà cum jusculo propinatur: sic enim fit, ut quam plurimi morbi curentur per transplantationem in animalia, quæ devorant carnem & urinam: videatur *PARACELSUS*: sicut & mediante hac trans-

transplantatione dolores podagricos nuper hic Lipsiæ curatos novi.

2. Quando ovum in urina ægri coquitur, post nonnihil apertum in acervum formicarum sepelitur, sic, hoc absumpto, atrophia laborantes, & mariti per incantationem fascinati, curantur: videatur HARTMANNUS in Praxi Chymiatrica, ubi de atrophia, & BOYLE in Phil. experimentali, qui hoc etiam mihi ipsi oretenus confirmavit.

Sic & ex urina ægri cum farina placentulæ formantur, & cani pro transplantatione morborum deglutiendæ offeruntur: Fabri cujusdam minister hic Lipsiæ in urina podagrici carnem suillam coquebat, quam cani devorandam dabat; unde podagræ paroxysmus cessabat. Plura de Curationibus Magneticis cum urina habet BARTHOLINUS *in Hist. Anat. C. 3. hist. 66. Marcus Marci in* PHILOSOPHIA *Vet. Restit.* HELMONTIUS, & WILLISIUS *in Pharmac. Ration. p. 2. Sect. 2.*

Quoad *Præparata* ejus, destillatur inde *sal volatile*, & *spiritus urinosus*, qui imprimis duplici ratione paratur:

1. Per simplicem *destillationem*, vel
2. Per præviam *fermentationem*, aut *putrefactionem*.

In utroque casu prodit spiritus volatilis urinosus, valdoperè penetrans, & nihil est aliud, quàm sal volatile salsum urinæ.

Primo modo prodit phlegma, quod etiam aliàs plurimi per crudam ad crassitiem mellis coctionem separant. Urina hæc inspissata vel caput mortuum in mellis consistentia, vel simpliciter destillatur per arenam; primò phlegma, deinde sal volatile urinæ salsum, & spiritus, obtinetur: qui, si non perfectè alcalinus sit, super calce viva rectificetur. Quibus verò suspecta est calx viva, super cineres vel salem tartari rectificationem instituere poterunt, & spiritum & sal volatile urinæ habebunt purè urinosum; vel cum quodam alcali, vel cum cineribus urina inspissata mista, destillatione ulteriore suggerit spiritum & sal volatile purè urinosum. Nempè additur alcali, ut liberentur particulæ urinosæ ab acidis & occultis easdem ligantibus; urina enim composita est ex acido & alcalibus volatilibus, ita tamen ut hoc præponderet. Quidam spiritum urinæ mediante calce viva, sine tamen igne, destillant sequenti modo: Cucurbitæ immittunt *Calcis vivæ* s. q. cui superfundunt

Urinam, vel *recentem*, vel *ad tertiam partem lentè evaporatam*: mox imponunt alembicum cum receptaculo, & sic subtilem & volatilem urinæ spiritum brevi tempore acquirunt. Meliùs destillatio hæc per retortam institui potest. Curiosum est, quod hoc modo primo loco spiritus prodeat; idque cum hac differentia, quod spiritus urinæ hoc modo paratus, cum spiritu vini mistus, eundem non soleat coagulare in offam albam, quod tamen aliis urinæ spiritibus commune est: quod ostendit, vel mutari certo modo à calce viva texturam salis & spiritus urinæ; vel ex ipsa etiam calce viva aliquam substantiam volatilem exsurgere simul. Spiritus hic urinæ hoc modo cum spiritu vini destillatus mirè fit volatilis, & mirè penetrans.

Tertius tamē *modus* AUTORIS per putrefactionem melior est, ubi spiritus & sal volatile mox primo loco ante phlegma & oleum prodit, & volatilissimus est: quatenus in quavis putrefactione plus minus perfecta resolvitur textura & mistio urinę, acidum infringitur & enervatur, & attenuatur oleum; unde alcali volatilis emersio & exaltatio fit; quod quotidiana rerum putrescentium confirmat observatio; & sic spiritus & sal volatile mox primò prodeunt: rectificetur per phiolam ex arena, sic partim acquiritur sal volatile, partim spiritus. De utraque pręparatione, videatur AUTOR, ZWelfferus *in append. ad animadvers. p. 72. item* Willisius *Pharm. Rat. Vol. 1. p. 160.* Conferatur etiam GLAUBERUS *Parte 2. p. 133.* qui spiritum urinæ in copia per fermentationem super fimum equinum parare docet.

Coagulat hic spiritus urinæ spiritum vini in offam albam; oleum autem in saponem liquidiorem coagulat. Sicut enim alcalia fixa cum oleis vegetabilium expressis constituunt saponem; sic hic spiritus urinæ per fermentationem paratus pariter coagulat olea destillata, quatenus sal volatile urinæ se unit cum sale volatili, quod est in oleo. Conferatur BARNERUS *Tract. spiritus vini absque acido*; item WEDELIUS *in Pharm. pag. 202.* BOYLE *in hist. Fluid. & Firmit. p. 101. & 102.* qui tamen errat, dum spiritum urinæ sine fermentatione paratum spiritum vini non coagulare asserit.

Si autem destillata urina est hoc modo, remanet ingens copia salis fixi in capite mortuo cum aqua elixiviandum.

Quæritur: cujus naturæ sit sal boc fixum, cum aliàs, uti notum & supra dictum, nullum sal fixum in animalibus reperiatur? Non est de natura urinosa, sed est alius naturæ, instar salis communis, nempè sal salsum; & additione argillę vel boli part. iij. si destilletur, dat spiritum acidum, similem spiritui salis communis, quod aliàs nulla faciunt salia fixa; sicque revera nihil est aliud, quàm sal commune esculentum, quod cum alimentis sumitur, quodque suâ antiquâ formâ partim cum urina, partim cum fęcibus alvi, prodit. Unde obiter moneo, quod ii, qui faciunt nitrum in locis, ubi exponitur stercus & urina hominum ex terra tali sale impręgnata, necesse habent, ut refinent nitrum à sale fixo esculento, quod assumptum cum stercore & urina denuò excernitur, quod in nitri generatione ex stercoribus adhuc est fixum, ideoque separandum, quoniam illud reddit impurū.

Ex urina humana, ad consistentiam mellis aut syrupi spissioris seu extracti mollioris inspissata & putrefacta, hinc cum duplo, vel triplo arenæ permista, successivis aperti ignis gradibus usque ad summum ejus rigorem destillata, reperitur in summitate retortæ materia, cæteris prioribus ponderosior, quæ est *Phosphorus* aut *Noctilucia aerea*.

Commodissimè ac celeberrimè *spiritus urinæ* paratur ex sale ammoniaco, qui nihil aliud est, quàm alcali urinæ ab acido fixatum: si enim sali ammoniaco debita additur alcali fixi (v. g. *tartari*) portio, & ex retorta vitrea levi calore ambo unita destillentur blando calore, alcali fixum conjungit se cum acido figente, & sal urinæ albissimum quia fugax est & volatile, dimidiæ horæ spatio alembicum petit: videatur TACHENIUS *Morbor. Princip. pag. 174.* & WEDELIUS *Pharm. pag. 23.* Ad hujus imitationem quidam urinam, additis cineribus vel alio alcali fixo, destillant; sic enim alcali coniungit se cum acido urinę, & spiritus urinę volatilis per Alembicum ascendit: vid. TACHENIUS *loco citato*. Verùm, postquam spiritus salis ammoniaci innotuit, spiritus ex urina immediatè paratus non amplius est in usu.

Quoad usum, phlegma urinæ in ulceribus aurium est egregium: si est debilius, aliquid de spiritu urinæ addendum.

Spiritus & sal volatile urinæ est medicina excellentissima, corrigit & destruit quodcunque acidum in corpore humano, potens est sudoriferum, potenter penetrat viscidum, incidit, & meatus obstructos potenter reserat, urinam & calculum fortiter pellit, & in ischuria vitio renum egregius est; unde quidam spiritum urinæ à silicibus nigris calcinatis aliquoties cohobando spiritum cœruleum acquirunt, & in ischuria à calculo maximè laudant; qui tamen effectus omnis à solo spiritu urinæ est. Præterea convenit in omnibus inflammationibus, quatenus vi sudoriferâ alcalinâ sanguinem dissoluit, ejusque circulum restituit. Catholica febrium intermittentium est medicina ante paroxysmum pręmissis universalibus. In scorbuto & malo hypochondriaco est specificum remedium, imprimis si misceatur cum spiritu cochleariæ per fermentationem parato. In cachexia virginum, pręmisso vomitorio, est expertus; mediante quo in Hollandia tres virgines curabantur: unde & tympanitico & hydropico sic inservire potest. In specie solent spiritum urinæ commendare in podagra, similibusque morbis, qui dicuntur tartarei, ex massa acida, cruda & viscida constantes; unde etiam hic spiritus specificum est antiquartium, & dicitur propterea *spiritus antiquartius* D. MICHAELIS, dum à tali tartarea materia, ut audit PARACELSO, ortam Quartanam curat. In Epilepsia, morbisque soporosis, potenter succurrit. *Externè* anodynum est contra dolores colicos, & quoscunque alios ab acido vitioso oriundos, externâ sui applicatione utile. Epilepticos, morbisque soporosis obnoxios, potenter excitat, naribus applicatus; quoniam est penetrantissimus. Ut taceam usum in operationibus metallicis pro penetrandis & eliciendis metallorum tincturis.

Ex Urina & vitriolo destillatur *spiritus* efficacissimus *volatilis*, qui contra Epilepsiam, albuginem & cataractam oculorum est egregius: de quo aliquando, ubi *de vitriolo*. Spiritus salis ammoniaci à vitriolo Martis cohobatus, fermentationis abolitę, tam stomachi quàm massæ sanguineæ, dicitur Restaurator.

Sunt qui recipiunt urinam, eamque inspissant in consistentiam mellagineam, huic addunt rasuram cornu cervi & succini, & hæc conjuncta destillant per retortam in arena, proditque sic spiritus compositus admodum urinosus, adhærente lateribus recipientis sale copioso volatili, ex his tribus substantiis exactè concreto.

Pertinet huc *lapis animalis*, seu, ut aliàs vocatur, *Mercurialis*, paratus ex spiritu vini & spiritu urinæ, seipsum multiplicativus: Conferatur BECHERUS *in Experim. pag. 329* item DIGBII *Liber*, qui vocatur *vor Auser lesene. Recept. Vol. 2. p. 406.*

Stercus humanum sequitur, quod vocatur à PARACELSO *sulphur Occidentale*, idque non immeritò: dicit namque GLAUBERUS *de Natura salium p. 554.* quod in stercore humano sit sulphur, omnino simile sulphuri communi minerali. Subjectum est oleosum, & hinc anodynum; unde singulares obtinet usus in Medicina. Ut taceam usū internum singularem alexipharmacum in cura morsus animaliū venenatorum ac rabidorum; de qua virtute alexipharmaca videri potest ZACUTUS LUSITANUS *Lib. 3. Praxeos admir. Obs. 89.* MATTHIOLUS *Comment. in Dioscor. l. 2. cap. 73. Riverius hinc inde in Obs. communicat. & morbor. infrequent.* in specie *Dissert. mea* pro Licentia *de Morsu Viperæ*. Napellus in suo loco natali est venenatus; unde si assumatur, homo intra quatuor horas moriturus, nullo alio remedio curari potest, quàm stercore humano, quod vel recens, vel aridum debet assumi in liquore. In peste curanda & pręservanda singularium est virtutum stercus humanum, ad magnitudinem avellanæ matutino tempore assumptum. In usu externo pro tumoribus & inflammationibus quibuscunque emolliendis, suppurandis, ęquè ac maturādis etiā dolorosissimis, item pro ardore temperando, nil melius cataplasmate ex stercore humano, vel ipso stercore calidè superimposito: idq; in tumoribus tam benignis, quàm malignis. Conferatur HELVETIUS *in Diribitor. p. 112. & 158.* Sic in carbunculis & bubonibus pestilentialibus egregium remediū est stercus proprium adhibitum; uti enim compescit dolorem, ita corrigit & elicit venenum, suppurat, & ad maturationē citò perducit; quod hic probatum fuit in peste ante 40. annos grassante, uti mihi nuperrimè narratū. Stercus vaccinū in doloribus articulorū valere suprà dictū, quod tamē hic à stercore humano, propter vim oleo-

oleosam anodynam, salium acidorum correctivam; in ejus oleoso sulphure fundatam, superatur; hoc enim recens impositum parti ex podagra dolenti valdè imminuit dolorem. Temperat acidum in inflammationibus, & cum allii capitibus morsibus venenatis impositum certum levamen adfert. Sic etiam *SAAR in Itinerario in Militia Indiæ Orientalis* refert, quod in India Orientali reperiatur serpens, cujus morsus certò sit venenatissimus, ut exindè homo sauciatus, nisi intra 8. horarum spatium stercus proprium possit imponi, cùm hoc illius veneni sit alexipharmacum, moriatur. Ulterius sphacelosa loca & membra restituit, & ab ulteriore progressu conservat; quoniam vim obtinet, quatenus stercus humanum spiritum, qui totus sal volatile oleosum est, continet. Conferatur *BECHERUS Phys. subterran. lib. 1. pag. 314.* Commendatur etiam ad curationem morborum Magico-Magneticam, ut videri potest in *ZACUTO LUSITANO*, & *Schmuchio Thes. 1. pag. 3. in Proœmio*: nam ibi hujus rei habet exemplum *TENZELIUS in Medic. diast. pag. 70. & 174.* Utitur stercore humano instar magnetis pro elicienda mumia microcosmi spirituosa, beneficio cujus postmodum fiunt transplantationes morborum in plantas. In veneficio arcendo notum est, quod stercus humanum sit magni usus, si scilicet parti dolenti ex veneficio applicetur stercus humanum, vel solum, vel cum allio, vel asa fætida; sic enim fit, ut illi, qui perpetravit veneficium, sapiant omnia stercus humanum & allium, adeò ut necessum habeat solvere veneficium. Alii stercus proprium impositum, ubi aliquandiu jacuerit, in vesica istud suspendunt, & ita veneficam veneficium solvere cogunt.

Si tandem destilletur, prodit *aqua* & *oleum fœtidum*. Destillatur, autem per retortam.

Aqua ex hoc stercore destillata, sale volatili oleoso nonnihil impregnata, internè, præter vim diureticam, ad calculum, hydropem & epilepsiam conducit: imprimis curat morsus canis rabidi, si intrinsecùs propinetur: externè eadem valdè convenit in affectibus oculorum, imprimis quidem, si sit stercus humanum ejus, qui vescitur tantummodo pane, & bibit solummodo vinũ, *FERDINANDUS in hist. Mirab. 25.* laudat collyrium ad suffusionem incipientem ex aqua stercoris humani destillata, in qua fel mustelæ piscis mistum est: paronychias quoque, cancros, carbunculos & inflammationes externo usu sanat.

Oleum in vulneribus & ulceribus cancrosis & cavis fistulosis mammarum, & in ipso cancro exulcerato, summum est remedium; si enim oleum hoc illinitur, ulterior progressus præcaveri solet. Sic pariter convenit doloribus & abscessibus ab incantatione ortis.

Ex *stercore* hoc humano *PARACELSUS* vult præparare *Ambram Occidentalem*, quæ à quibusdam vocatur *Zibethum Occidentale*. Notum enim est, quod moschus recens, si non sufficienter oleat, à Mercatoribus in latrinis suspendatur, sicque odor ejus intendatur; vel cum urina humana subigunt, ubi pariter odorem gratum induit: vid. *BOYLE in Philosophia Experimentali P. 2.* Pari ratione stercori, si affundatur aquæ quantitas sufficiens, misceatur in pultem spissiorem, ponatur in balneo Mariæ, vel balneo vaporoso, beneficio diuturnæ digestionis & fermentationis fetor exibit, & suavem spirabit odorem instar ambræ vel moschi: videatur. *HOFFMANNUS Clave Pharm. Schrœderian. L. 2. cap. 75. pag. 106. & 107.* Quod ipsum etiam fit beneficio reiteratæ sublimationis; sic enim fit elegans *Pulvis Cyprius*, inspergendus capillis. Nihilominus *ROSENCREUZERUS in Astronom. infer. pag. 252.* dicit, quod Zibethum humanum sit pinguedo, quæ reperitur circa testes maris, quæ si illinatur parti genitali mulieris, fœmina attrahat fœtum, & præcaveatur abortus.

De *Genitura* nihil dico, utut *PARACELSUS* inde parare voluerit suum *homuncionem*.

Succedit jam *sanguis humanus*, qui recens contra epilepsiam hauritur, & colligitur ex homine vivo, eoque sano. Pro epileptico autem usu colligatur ex homine violentâ morte interempto, imprimis decollato, quod inculcat *LINDANUS*, cùm alius sanguis vix talem efficaciam habeat. Sunt tamen, qui sanguinem cervi humano præferunt, potissimùm, si vitæ prolongandæ gratiâ exhibeatur. Si guttæ aliquot sanguinis exstillantis internè propinentur, cessat hæmorrhagia. In scabie laudatur ab *HARTMANNO in Praxi Chymiatrica*.

Notum enim est, quod sanguini insit vis sympathetica, dum adspergitur pulveri sympathetico: item si linteum, sanguine ex utero vel naribus &c. madidum injiciatur in ignem, fit, ut omnis cesset hæmorrhagia; quod imprimis de sanguine ex utero fluente verum est. Similiter sanguinis in ferrum candens exstillantis fumus naribus susceptus, earum hæmorrhagias sistit.

In destillatione ejus acquiritur *spiritus salinus volatilis*, & *sal volatile*. Encheirises operationum sunt hæ: sanguis recens grumosus quidem destillatus suggerit phlegma, & oleum, paucum verò spiritus & salis volatilis; sin verò evaporato nonnihil phlegmate reponatur ad aliquot septimanas, ut ad putredinem nonnihil declinet, & situm contrahat, sal volatile elegans copiosum cum spiritu & phlegmate dabit. Experimentum feci cum sanguine bubulo: hic putrefactus duplo plus salis volatilis suggessit, quàm idem sanguis non putrefactus destillatus. Quod si sanguini recenti destillando addatur alcali fixum, plus salis volatilis destillando suggerere solet, teste *MAYOWIO de nitro pag. 160.* An verò sit differentia quædam spiritus & salis volatilis ex sanguine recenti eliciti, ab iisdem ex putrefacto paratis, sunt, qui dubitant, utut affirmativam sententiam defendat *HOFFMANNUS loco allegato pag. 44.*

Spiritus & *sal volatile sanguinis* non saltem potentissimum est sudoriferum, sed habetur speciale remedium apoplexiæ & epilepsiæ: in quibus casibus non tantum feliciter eos expertus est *B.D. MICHAELIS*, sed & confirmatur à *BOYLE in Experim. circa sanguinem humanum*, & *HELMOTIO Tr. Spiritus vitæ*, ubi inquit, hæreditariam se curasse epilepsiam hoc spiritu & sale. Imò in apoplexia remedium non contemnendum est, & in aliis morbis subitaneis quoque confert, in quibus omnibus aliis præfertur; imprimis quidem si misceatur spiritus salinus sanguinis humani cum spiritu vitrioli, vel cum spiritu vitrioli cephalico, & fit mistura cœrulea vel potius viridis, expertissimi usus in epilepsia. Datur contra epilepsiam, imprimis tempore novilunii, & tempore plenilunii, quoniam eo tempore præprimis solet excitari epilepsia. Cum igitur spiritus sãguinis humani adeo conferat ad epilepsiam, hinc inde parati fuere spiritus epileptici compositi. Si ad spiritum sanguinis humani castoreum, aut camphora, aut opium, & alia affundantur, spiritum antepilepticum, & hystericum egregium habebimus: videatur *BILLICHIUS in Parad. & Obs. Chym. pag. 115.*

Oleum autem super caput mortuum *rectificatum*, egregium est anodynum, ita ut propter luxurians principium sulphureum quoscunque sistat dolores; unde in doloribus partium nervosarum, à vitioso acido oriundis, optimum est remedium. *BECKERUS in supracitato Tractatu* habet oleum sanguinis humani secretum, quod cum Luna crescit ac decrescit.

Quin & *Quinta Essentia* seu *lapis Animalis* inde paratur eodem modo, ac *supra de cornu cervi insinuatum*, pro concilianda amicitia inter amicos: videatur *BEGUINUS in Tyrocin. Chym. pag. 352. seqq.* & *BECKERUS in Microcosmo*: scilicet si spiritus cum sale & oleo proprio in digestionem ponantur, & reperitâ cohobatione & præparatione certâ, uniantur in liquorem rubicundum, qui quasi nucleus totius sanguinis humani est, & vocatur aliàs *lapis Animalis*.

Sanguinis humani Elixyre hydropicos bis curavit desperatos & conclamatos, intra tres dies, ℥ß. qualibet vice propinando per tres vices, *BORELLUS Cent. 3. Obs. 16. pag. 290.* quod parare solent ex sanguinis crassamento per spiritum nitri dulcem in tincturam rubineam extracto.

Mumia vitæ alexiteria ab *AUTORE Num 6.* descripta, nihil aliud est, quàm sanguis à corruptione præservatus. Sanguis irroratur cum spiritu vini, acuato cum spiritu salis & myrrha; & ejusdem est materiæ, usus & efficaciæ ac reliquæ mumiarum species.

De *Calculo humano infra de lapidibus in regno Minerali* agetur, quæ huc conferantur.

Mumia antiquâ appellatione est nihil aliud, quàm corpus balsamo conditum & exsiccatum, quæ corpora apud veteres fuerunt vel Regum vel Principum in Oriente. Quæ apud nos in Officinis prostat, parum in recessu habet, ex eo, quod saltem sit liquamen, quod effluit ex cadaveribus, quibuscunque morbis defunctis, aloe, myrrha, bitumine & similibus conditis. Hæc autem nullo modo potest habere vires Mumiæ veræ Orientalis Principum ac Regum: de qua videatur *WORMIUS in Mus. l. 3. cap. 36. pag. 344. CHIOCCUS in Mus. Calceolarii Sect. 6. pag. 696. le FEBURE in Chymia, ERASMUS FRANCISCI in Spec. Artium, & Morum varior. exteror. l. 6. de Sepultur. & Honorib. Sepulcbral. pag. 480. JOHANN. JACOB. CHIFLETIUS de Crisi Historica de lint. Sepulchral. Christi C. 1. & 2. NARDII Commentar. in Lucret. p. 635. LIBAVIUS Singular. p. 3. l. 7. cap. 6. STRUPPIUS Consensu celebrior. Medicor. super Exoticis medicam. GRYPHIUS Mum. Vratislav. HORSTIUS in Disp. pag. 332. CLAUDERUS de Balsamat. Corporum c. 4. GASSENDUS in vita Peiresck 4. p. 153. MATTHIOLUS in Dioscor. l. 1. cap. 85. & in Epistol. Medic. l. 5. pag. 647. CASPAR HOFMANNUS, & KIRCHERUS in Oedipo Ægyptiaco.* Unde propter ejusdem minùs fidum usum Mumiæ tam Orientali, quàm hodiernæ, meritò præfertur *Artificialis*, quam vocamus *Mumiam patibuli*, præparatam ex corporibus strangulatis, quæ fumo suspensa siccantur, & cum Aloe, Myrrha, Croco, Cinnamomo, Opobalsamo, Camphora, &c. condiuntur: vid. Paracelsus T. 9. Oper. Tract. 3.

Modum condiendi, quem primus dedit *PARACELSUS*, Differentiam itidem, ac Adulterationem, videbitis in *AUTORE*. Nam certum est, quod Orientalis non deferatur ad nos absque adulteratione.

Ipsa autem Mumiæ vox imprimis è *PARACELSI* schola nata est, qui præter species ejus, ab *AUTORE nostro* recensitas, duas adhuc habet: corporalem unam, alteram verò spiritualem. *Corporalem* quod attinet, ejus nomine intelligit partes corporis violenter mortui solidas, quæ concentratæ in se continent Mumiam illam &c. Per *spiritualem* verò intelligit substantiam subtilissimam unicuique concreto inditam, vel spiritum vitalem, qui in sanguine fluctuat, qui vocatur *Mumia spiritualis*; & in hoc fundamentum consistit omnium actionum Magneticarum & sympatheticarum.

Mumia de Pisasphalto Not. 3. in *AUTORE*, aliàs etiam dicitur *nativa*, & magis nociva est, quàm sana.

Nota 4. est *Mumia sine Mumia*; solum corpus non balsamatum, sed æstu solis sub arena exsiccatum, & induratum.

Juxta *Notam* 5. autem *pag.* 294. paratur elegans *Mumia*, si sumatur caro hominis suspensi, aut rotâ confracti, & incisa impregnetur Myrrhâ, exsiccetur successivè, & in fumum suspendatur, qui fiat è ligno & baccis juniperi, utpotè quæ loco mumiæ genuinæ ad quosvis usus & quocunque modo usurpari potest. Hæc Mumia propter remanentiam spiritus vitalis mumialis singularium est virium in affectibus capitis frigidis, paralysi, epilepsia, & vertigine; in specie preter vim alexipharmacam in dissolvendo sanguine congrumato, & sic in casu ab alto, in vehiculo appropriato, expectando sudorem, item in mensibus promovendis: dos. ℈j. Propter eundem spiritum fermentatum plus habet in recessu in internis viscerum corruptelis, & vi balsamicâ restituere pollet corpora. *Externè* verò nullum ferè paratur unguentum & emplastrum in graviori vulnere consolidando sine admistione Mumiæ præparatæ artificialis: videatur WORMIUS *Mus. pag.* 31.

Aliàs de Corporum Condituris cum euisceratione scripsit SEBIZIUS *in Disputat. de Condit. Cadaverum*, TIMÆUS *à Gulden Klee, l.* 6. *Epist.* 10. PHILIPPUS GUIBERTUS, HORSTIUS, HOEFERUS *in Herc. Med. l.* 5. *cap.* 2. ROLFINCIUS *de Purgantibus Vegetab. Sect.* 1. *Artic.* 2. *cap.* 24. VELSCHIUS *in Observat. Reusn. Observ.* 102. *pag.* 105. Corporum verò Condituras sine euisceratione videbitis in JESSENII *à* JESSEN *Append. Institut. Chirurg. p.* 105. & CLAUDERI *Meth. balsam. Corpora*.

Extractum seu *tinctura Mumiæ* cum spiritu Terebinthinę *Quercetani* internè confert ad præservandam putredinem internam, & vi balsamicâ ad ulcera.

Alii recipiunt frustula, & cum aloe & Myrrha inspergunt, imbibunt aliquoties cum spiritu salis, postea exsiccant frustula humida; deinde cum spiritu vini, vel, quod melius est, cum spiritu baccarum juniperi, extrahunt *Tincturam* seu *Essentiam Mumiæ* elegantem, quę ad casum ab alto & sanguinem congrumatum, magni usus remedium est: Unde CLAUDERUS *Tr. de Balsamat. Corp. pag.* 195. *tincturam Mumiæ* paravit per extractionem cum cineribus clavellatis in aqua destillata quadam solutis, sub nomine *Essentiæ Purificantis*.

Oleum olivarum mumiatum revera est optimum *Balsamum vulnerarium*.

Reliqua de Mumia videnda sunt in AUTORE *nostro*.

Cutis, & exinde paratum *Cingulum*, frequenti in usu est ad passiones hystericas, uti etiam ad pellendum fœtum mortuum, item ad partum difficilem: de cujus præparandi modo videatur BARTHOLINUS *C.* 3. *Hist.* 87. ubi effectus & præparandi modum cingulum ex corio humano, habet. Sed hujus loco LUDOVICI *in Pharm. Corium cervinum* substituit.

Pinguedo humana præ reliquis nobis convenientissima est, & inter pinguedines temperatas primatum obtinet vi anodynâ & emolliente; unde conducit in affectibus Paralyticis & trementibus, relaxatione tendinum, fibris contractis & induratis, tendinumque subitanea contractura ac induratione, quæ sequitur contracturam in paralysi & tremore, permista cum balsamo Peruviano & oleo lavendulæ; penetrat egregiè & emollit. Convenit etiam pinguedo hæc in atrophia & aridura, mixta cum Arcani aluminis Wurzii debita dosi in formam linimenti: *Conf.* BACO *de* VERULAMIO *Sylva Sylvar. C.* 1. §. 58.

Linimentum Autoris cum spiritu vitrioli est egregium in Ariduris, quoniam est valdè penetrans.

Pinguedo mista cum cinerum vitis vel vulgar. part. ij. vel iij. & per arenam destillata, suggerit *Oleum empyreumaticum*, sed volatile admodum & penetrantissimum, oleo philosophorum simillimum, & singulare in dolore artuum chronico, paralysi. Conferatur BORRICHIUS *Tr. Sapient. Ægypt. pag.* 331. Potest destillari & rectificari ab ossibus humanis calcinatis; proderit sic in contracturis partium, tophis podagricis, luxationibus articulorum, aridura, fractura ossium pro consolidationis promotione, aliisque similibus malis. In aridura miscetur cum oleo Philosophorum, & Arcano aluminis: Nempè sal volatile copiosum concentratum in hoc oleo, vires hujusmodi resolutivas, & acidi dolorifici correctivas, exserit; quodque recens odorem instar salis cujusdam volatilis reddit. Si ipsi spiritus vitrioli instilletur occultè, sed cum æstu, & fumi albi eructatione effervescit, adeoque naturę insigniter alcalinæ erit; quod pariter de aliis pinguedinibus asserendum videtur.

Ossa humana considerantur, vel in genere, vel in specie *ossa cranii humani*. *Ossa humana* autem, vel cum ebore, vel cornu cervi, vel cum aliis animalium partibus durioribus, colludunt, similemque præparationem habent. Et licet quidem omnia reliqua ossa vi absorbendi acidum similiter conveniant; interim tamen & vim suam specificam quoque habent. Cum enim Acida varient, ita ut aliud in vulneribus, aliud in podagra peccet; ita & remedia illa absorbentia diversa sunt: unde lapilli cancrorum acidum in vulneribus & ulceribus peccans absorbent; lumbrici acidum arthriticum in arthritide vaga destruunt & invertunt; & ita porrò: sic ossa humana pariter in dysenteria & in doloribus artuum specificè conveniunt, & reliquis omnibus efficaciora solent esse. Sed *an in his præ aliis aliorum animalium ossibus singulare quid obtineant?* meritò dubitari potest. Beneficio ossis humani integri potest fieri purgatio artificialis tanta, quantam volumus: si recipiatur os ex pede, vel brachio, vel femore hominis, violentâ morte interempti, & hoc, exemptâ medullâ, impletur cum stercore alicujus hominis, foramina obturantur cum cera, & sic in aquam calidam immititur, hoc quamdiu jacet in aqua calida, tamdiu expurgatur iste, cujus stercus fuit inclusum, adeò ut sic aliquem usque ad mortem purgare possimus. Potest etiam fieri alio modo, ut quis omni nocte lectum suum maculet, sed est ludicrum.

Præparantur vel cum igne, vel sine igne: Cum igne præparata, vel parum, vel nihil præstant: potius sine igne seu Philosophicè præparata adhibentur, & hęc dicuntur vim habere laxativam AUTORE PARACELSO & CROLLIO. Propterea CROLLIUS & PARACELSUS illa cũ medicamentis purgantibus antipodagricis sẽper permiscuere, cũ in arthritide per se à ℈j. vel ʒß. ad ℈ij. pro alvo laxanda adhiberi possint. In dysenteria etiam cum aliis prosunt singulariter: In paralysi & tremore artuum commendantur permista cum specifico cephalico & cinnabari antimonii, quos affectus per sudorem, præmissis universalibus, certò curant, & fuerunt experimentum D. MICHAELIS. Formulam habuit hanc:

℞. *Oss. microsm. sine igne præp.* ℈j. vel ʒß.
Cinn. antimonij ritè præp. ℈ß. vel gr. xv.
M. D. S.
Pulvis sudoriferus pro una dosi.

qui pulvis est egregius in paralysi. Nam cura paralyseos consistit in sudore uno vel altero; unde quando sudabit æger, statim meliùs sese habebit.

Dicunt, quod si costa ex suspensis pulverisetur & assumatur, singulariter prosit in dysenteria: de quo vid. STARICIUS *in Helden-Schatze, pag.* 122.

Externè ossa calcinata in pede vulnerato & malè curato commendantur à *le* FEBURE *p.* 2. *l.* 2. *pag.* 206.

Ossa humana destillata dant *spiritum* & *sal volatile*, quę valdè conveniunt in doloribus artuum & dysenteria pro sudore.

Sub destillatione simul prodit *Oleum*, quod convenit in tophis & gummatis Venereis in specie; hinc in podagra & affectibus aliis articulorum externè illitum. In fracturis tanquam singulare remedium laudatur ab Agricola in Chirurg. pag. 329. Ulcera serpentia, præmissis præmittendis, cum tantillo colcotharis mixtum, mundificat, & sanat, teste *le* FEBURE *in Chym. pag.* 307.

Ossibus similes sunt *Dentes*, qui ipsi ex homine, imprimis violentâ morte interempto, commendantur in impotentia & morbis per veneficium, si nimirum ex illis fiat suffitus. Dens hominis longâ tabe interfecti, si applicetur denti poroso & carioso, exinde fit, ut iste spontè decidat.

Pro cæteris autem *Ossa cranii humani* in frequenti usu sunt. Eligendum est Cranium, quod ex homine violentâ morte interempto reperitur, vel ex patibulo, vel ex rota, imprimis si ad aliquot annos sub dio vel cœlo jacuerit, & sit nitidum & purgatum ab omni sorde; hoc enim præfertur ei, quod ex cœmeteriis ex hominibus naturali morte mortuis desumitur, quod parum vel nihil effectuum eorum habet qui tribuuntur illi. Hujus ossa tantum rosa, aut pro more ossium præparata & assumpta, in frequenti usu sunt in dysenteria, affectibus arthriticis, & epilepsia: sic novi hîc rusticum, qui multos epilepticos, juvenes & adultos, feliciter hoc ipso curavit & præservavit ab epilepsia. In pavore nocturno, qui solet esse prodromus epilepsiæ, est expertissima rasura cranii humani, & instar baseos cum succinatis, cinnabari antimonii, salibus volatilibus, &c. in quam plurimis pulveribus epilepticis præscribi solet, modò legitimũ habeatur. Encomia pro Cura membrorum convulsionibus affectorum videbitis in BORRICHIO *loco citato pag.* 335. Potus haustus ex cranio humano taliter collecto, est expertum remedium in scrophulis, fuitque secretum HARTMANNI; & usu comprobatum à D. MICHAELIS, qui fœminam scrophulis laborantem hausto potu ex cranio humano observavit liberatam. Milites putant, si quis ex cranio humano hauriat potum, fore ut sit immunis ab insultibus armorum. Imprimis ex cranio commendatur *os triquetrum*, quod fit ex concursu suturæ bifidæ seu sagittalis cum osse lambdoideo, præ reliquis specificum in epilepsia vid. HILDANUS *C.* 1. *Epist.* 95.

Præparari solet *Cranium humanum* cum aqua spirituosa liliorum convallium, est & potens specificum antepilepticum.

Per retortam destillatum suggerit *sal volatile* & *spiritum urinosum*, qui à capite mortuo rectificetur. Sunt specifica in affectibus capitis, in apoplexia, &c. in specie in epilepsia.

Galreda similis ex cranio humano paratur, ac ex cornu cervi, quę in apoplexia, epilepsia, aliisque affectibus capitis commendatur.

Extractum Galredæ Theophrasti est potens antepilepticum. Simili modo *ex cornu cervi* cũ spiritu hyperici *Galreda* paratur contra vermes infantum, ex unicornu cum spiritu melissę contra morbos malignos, uti ex ebore cum spiritu melissæ contra mulierum pathemata.

Sunt, qui præparant *Essentiam cranii humani ex gelatina* hoc modo:

℞. *Rasur. Cranii humani:*

Affundunt acetum destillatum ad supereminentiam trium digitorũ, hoc relinquunt in digestione, deinde exprimunt, & accipiunt *Gelatinam*: Gelatinę inspissatę affundunt *spiritum vini*, digerunt, in fundo subsidet oleum coloris aurei, quod separandum est per inclinationem, & hæc est revera *Essentia Cranii humani*, quæ ad epilepsiam singulariter commendatur.

Usnea

Usnea cranii humani, seu *muscus*, qui crescit in craniis hominum violentâ morte interemptorum, aeri expositus, est singularissima plantula, ut rectè inquit HELMONTIUS *in Tractatu Magnet. vulner. curat.* Similiter crescit in aliis ossibus muscus: sed non est adeò elegans, & potens in talibus affectibus, quibus cranii. Seminium habet ex aere, & succum nutritivum ex cranii liquore: unde propter Vegetationem singulare quid obtinet. Rarò autem reperitur, nisi in capitibus per longam annorum seriem aeri expositis.

Hæc Usnea est multi usus: notum namque est quod quascunque hæmorrhagias quocunque in loco obortas, tam intrò adhibita, quàm solâ applicatione, statim soleat coercere & curare, quàm in manibus saltem detenta: videatur SENNERTUS *in Praxi l.* 1. *P.* 3. *Sect.* 4. *cap.* 8. *p.* 934. BOYLE *in Philosoph. Experiment.* Et si fieret digestio usneæ cum tinctura sulphuris vitrioli, sanè possent fieri miracula in compescenda hæmorrhagia, & esset medicamētum stupendum. Quin & KIRCHERUS *in Regno naturæ sympathetico* etiam externè contra infantum epilepsiam multum prodesse scribit. Contra penetrabilitatem armorum verò laudatur ab HELMONTIO *loco citato* §. 45. 57. *seqq. pag. m.* 757. & 758. & STARICIO *Tr.* qui inscribitur Germ. *Helden-Schatz, pag.* 98. Aliàs basin unguenti armarii & sympathetici constituit, & hinc propter hanc vim telis illitum in vulnerum ab ipsis inflictorum curatione est efficax. Descriptio, cujus primarius Inventor est PARACELSUS, est hæc:

> ℞. *Usn. cran. hum.* ℥ij.
> *Mum. veræ* (in defectu hujus *Mum. patibuli*) ℥ß.
> *Boli Armenæ*,
> *Olei rosar.* an. ℥j.
> *Lini* ℥j.
> M. f. unguentum.

Sunt, qui non sine ratione & effectu addunt *pinguedinem ursinam & aprinam*.

Rationem singularium virium usneæ sufficientem subministrat HELMONTIUS *in scriptis*, in specie *loco suprà citato pag.* 602. §. 44. 45. Conferantur etiam M. A. N. C. *Ann.* 2. *Obs.* 53. *pag.* 98. *seqq.* ubi multa de usneæ cranii humani virtutibus, & largiore comparatione: Sed quoniam rara est talis usnea, & non nisi ex craniis diu aeri expositis, eaque parca colligitur, hinc sunt, qui loco hujus usneæ arte faciunt muscum hunc Vegetatum:

Recipiunt muscum è lapidibus grandioribus pratorum, eumque mense Aprili collectum, & leviter exsiccatum, pulverisant grosso modo in mortario vitreo, irrorando cum vino Malvatico vel Petri Simonis, ut consistentiam pultis crassioris acquirat: postmodum hanc pultem cum cultro illinunt cranio rotâ fracti cadaveris admodum subtiliter; ubi sensim exaruerit, denuò repetunt: ponunt sub dio seu cœlo aperto radiis solaribus; quoties verò pluviæ superveniunt, dimovent à loco: aliquoties hæc reiterando, usque dum efflorescat, & postmodum usneam inde colligunt, quæ non est inferior usneâ ex cranio spontè proveniente: videatur HILDANUS *C. Epist.* 27.

Aliàs in usneæ cranii humani defectu quidam etiam substituunt muscum ex tegula, quem in hæmorrhagia narium aceto imbutum vertici imponunt: vid. BARTHOLINUS *in Histor. Anatom. Cent.* 5. *Obs.* 97.

Cerebrum humanum est certissimum specificum in Apoplexia, uti etiam in Epilepsia.

Per destillationem suggerit *aquam copiosam & oleum*. Quia autem empyrevma olet, si destilletur per retortam, melius est, ut priùs destilletur in balneo Mariæ, & eliciatur aqua, post ex reliqua massa exprimatur oleum, quod egregium est antepilepticum. Aqua hæc à BARTHOLETO contra memoriam amissam, eamque confortandam, maximè laudatur; vis enim egregia cephalica in ea latet; imò & vis anodyna: quare & contracturis tendinum & nervorum aqua cum oleo illita egregium est remedium. Melior erit hæc aqua, si cum aromaticis & floribus cephalicis aliquoties destilletur, v. g. floribus liliorum convallium, lavendulæ, cardamomo, caryophyllis, &c. Aliàs de substantia cerebri oleosa, deque oleo ejusdem pingui, aliisque productis, optimè potest videri BURRHUS *in Epist. ad Bartholinum de Cerebro Epist.* 1. *pag.* 15. ubi sunt singularia & lectu digna.

Per se parum *spiritus* suggerere solet; si verò aliquandiu in frustula incisum seponatur, ut inchoato putredinis motu ejusdem oleum resolvatur, & hinc affuso spiritu liliorum convallium destilletur ac rectificetur, haberi potest *spiritus urinosus* oleosus ad capitis affectus, ad epilepsiam, & secundum quosdam ad deperditam memoriam, planè singularis.

Fel humanum destillatum subministrat *aquam* insignem *ophthalmicam*, quæ maculas, suffusiones, ungues, & pannos oculorum, certò detergit & abstergit. Burrhus ad delendum unguem oculorum solet adhibere fel humanum, destillatū in cucurbita cum alembico cæco.

Fel humanum inspissatum cum spiritu vini digeratur, & extrahitur *Essentia*, per filtrum separanda. Talis Essentia tanquam singulare specificum in curanda surditate & tollendis aurium affectibus, commendari solet.

Appendicis loco consideranda venit controversia: *An remedia ex corpore humano desumpta peculiarem habeant prærogativam præ aliis remediis congeneribus, ex aliis animalibus desumptis?*

Hic primò *duo consideranda*:

1. *Textura partium animalis materialis.*
2. *Participatio earundum de radice vitæ*, seu *spiritu influo & insito*, vel inde derivanda quadam efficacia formali.

Quoad *prius*, *materialiter* nempè *consideratæ partes humanæ*, hìc iterum considerandæ sunt sub *duplici statu*; vel

(α) Quatenus sibi relictæ saltem superficiali triturâ, exsiccatione, aliovè crudiore modo, paratæ sunt: &

(β) Quatenus ignis ope, vel per putrefactionem, vel aliâ ratione texturam concreti multum immutante sunt elaboratæ.

Ratione prioris nullum dubium est, quin ex superficiali sui compositione & textura à semine nata, speciales suas, plus minus ab aliis animalium partibus differentes, proprietates obtineant. Nam sicuti ebur, cornu cervi, pulvis viperinus, sanguis hircinus, lapis cancrorum &c. speciatim à se invicem differunt; ita etiam ab his ipsis cranium pulverisatum, aut secundinæ pulvis, aut lac aliave differre & viribus, admodum probabile est.

Ratione posterioris verò, & quoad præparationem vel per ignem, vel per putrefactionem, vel alios modos, texturam concreti admodum invertentes, arbitror, inter præparata hinc remedia paucam, vel nullam ratione virium præ aliis his congeneribus esse differentiam; adeo ut dubitare fas sit, *an sal volatile sanguinis humani*, urinæ humanæ, secundinæ, cranii hnmani, cornu vervi, viperarum, sanguinis porcini, &c. per putrefactionem parata ullam etiam minimo effectu medico sensibilem inter se habeant differentiam. Nam utut secundùm aliqualem olei participationem specialiùs nonnihil differre videri possint; differentia tamen ex inde emergens exilis adeò erit, ut in usu Medico nullam ferè mereatur considerationem.

Quoad *posterius*, nempè quoad *efficaciam* quandam *formalem*, quam ex participatione radicis vitæ, nempè spiritus, habere debeant, discrepantes de hoc sunt Practicorum sententiæ. Quidam nempè affirmant partes ab animali vel vivente, vel violenter mortuo, desumptas multùm differre ab iisdem, quæ ab animali specificè & spontè mortuo petuntur; quatenus nempè illæ de mumiæ totius vitali spiritu, nempè primario insito, hinc & influo participent, indeque speciales agendi virtutes possideant, quas ab ideis passionum sive affectuum in spiritibus istis sigillatis derivant HELMONTIUS & MARCUS MARCI; qui posterior multum interesse scribit ad hominis sanitatē cōservandam, qua morte pereat animal quod ad esum paratur.

Adeoque & sanguinem pro spiritu destillando, vel ex homine sano emissum, vel ex decollato collectum, recipere jubent. Unde etiam cranium violenter interempti vi epilepticâ longè superare dicitur aliud, ex spontè mortuo collectum; adeoque ex illo saltem usnea, non ex hoc, colligenda sit.

Quoad hoc negotium satis spinosum, Responsio triplici observatâ circumstantiâ est limitanda:

1. Omnis præparatio, quæ vel per ignis vim, vel per putrefactionem, vel per solutiones per menstrua corrosiva, vel aliis modis perficitur, destruit tam texturam materialem concreti ex semine priùs natam, quàm efficaciam formalem à spiritu mumiali dependentem. Destruitur enim sic & invertitur concretum, fatiscit, &, ut sic dicam, annihilatur Mumia vitalis; adeoque sic nulla ab aliis congeneribus, etiam aliorum animalium, præparatis erit differentia.
2. Remedia, quæ immediatè vel multum de spiritu participant, & proximè & sine magna interjecta temporis mora pro usu administrantur, reverâ, ratione spiritus influi præsertim, omni efficaciâ formali, à principio vitali dependente, non destituta sunt. Conferatur hìc v. g. sanguis recens in pulvere sympathetico, item sudoris viventium & morientium differentia, item sanguinis leporini secundùm HELMONTIUM diversitas.
3. Remedia ex corpore humano desumpta, parum de spiritu participantia, aut etiam diutiùs asservata, præsertim partes solidæ, minus de speciali & formali agendi proprietate participare videntur.

Hìc dubitatur meritò: *an cranium hominis violenter interempti specialem habeat prærogativam antiepilepticam præ cranio hominis successivè mortui?* vel etiam *præ aliis ossibus, tam humanis, quàm leporinis?* Sic pariter nec pulmo vulpis commodè phthisicis propinatur, ut meritò ridet hoc HELMONTIUS; quin in talibus, si quæ vis adest mumialis in violenter interemptis partibus, hæc aut adeò exilis erit, ut vix specialis differentia inde suspicanda sit, vel brevi temporis morâ pedetentim adeò evanescet, ut nihil amplius superesse queat. Usneam interim non rejiciendam puto, utpotè quæ ex cranii & cerebri resoluto nutritivo humore simul nutritur & vegetatur.

LEPUS.

Lepus est animal congener homini, & satis cognitum.

Exhibet *Cinerem*, qui eodem modo, atque vult AUTOR, collectus & paratus, vi diureticâ valdè commendatur in promovendo calculo, si interiùs assumatur: videatur SOLENANDER *Sect.* 1. *Cons.* 5. & FORESTUS *L.* 24.

Oculi leporis vertici applicati, pellere fœtum, dicit AUTOR: cujus rei experientiam primus manifestavit HARTMANNUS, & ceu certum ac expertum commendavit: Idem tamen videtur confirmatum à MAJO.

MAJORE in Tract. de Inunctione Vert. §. 6. uti etiam in RIVERIO lib. 15. Praxeos cap. 18. & mirandum, quod oculus leporis applicatus vertici pellat fœtum & secundinas.

Plura de oculis leporis videbitis in MACASII Promptuario Medico.

Sanguis leporinus est egregium experimentum in curanda dysenteria, ex lepore probè in venatione agitato, adeoque in summo pavore mortis constituto: tunc per juguli incisionem colligatur sanguis, & ita linteis mundis excipiatur & exsiccetur. Sic sanguis exsiccatus & pulverisatus, ac dosi ʒj. in aqua appropriata assumptus, contra epilepsiam internam, dysenteriam & erysipelata, singulare est remedium: Videatur HELMONTII Tract. Potest. Medicam. pag. m. 476. ubi eleganter de hoc sanguine discurrit, quod idea pavoris, sanguini in fuga impressa, curet dysenteriam: videatur etiam MINDERERUS in Medicina Militari, pag. 42. Capiatur tempore verno aut mense Martio. Pro usu sumatur linteum cruore leporis tinctum, infundatur in haustum vini, vel aquam appropriatam, donec omnis color extractus: postmodum vinum infusionis hauriatur, & remedium erit planè singulare in dictis affectibus, imprimis dysenteria, uti D. MICHAELIS hoc ipsum propriâ experientiâ edoctus confirmavit; & à SCHMUCKIO quoque laudatur in Thesaur. 2. Secret. Med. 10. Ubi tamen sanguis his defecerit, sanguis agninus, si benè priùs agitaretur, & in terrore ac pavore interficeretur, substitui posset pro usu dysenterico. *Externè* linteum sanguine leporino impraegnatum imponatur quoque erysipelati, locisque podagricis, & noctu dolentibus, qui brevi post sublevantur; sistendo enim dolorem, evanescere solet tumor.

Porrò *Cerebrum leporinum* ad difficilem dentium proventum in infantibus, æquè ac sanguis ex crista galli incisa, adhibetur, quod, ut citò appareant dentes, gingivis illinatur. Sed observetur, esse forte admodum remedium, & non nisi aliis extraneis & frustraneis adhibendum.

Cor, tanquam certum experimentum ad quartanam commendatur. Sumatur scilicet Cor leporis in fuga dicto modo capti, probè discindatur, exsiccetur lentè, pulverisetur, & dividatur in tres, vel quatuor partes; quarum una semper sumatur in quartana ante paroxysmum: videatur SENNERTUS in Praxi p. 313. de febribus, & adhuc fuit confirmatum ab experientia: sic Doctor Tobias Tornerus multis hominibus propinavit hunc pulverem in quartanis, id quod videbitis in HORSTII Obs. lib. 4. p. 234. ubi in Epistolis Medicis, quas ad eum scribit, pulverem cordis leporis mirè in quartana laudat. Sed hoc non semper succedit, nisi priùs in fugam actus lepus interficiatur, dum adhuc versatur in pavore: de illo, qui est ex improviso & casu interemptus, non semper prosper expectandus eventus.

Uterus leporinus commendatur valdè in hydrope uteri, & ad impediendam sterilitatem mulierum, si siccetur, & propinetur, aut assetur & commedatur; imprimis si fiat Essentia ex matrice leporis & secundina mulieris fœcundæ, & propinetur internè, mulieres steriles conceptioni idoneas reddit: loco matricis leporinæ matrix suilla, vel cervina potest usurpari. Aliàs in *sterilitate* fuerunt *Hartmanni secretum* testiculi cervæ, vel ex istis præparata Essentia.

Quod dicitur de matrice leporina, valet de *Coagulo leporis*, si propinetur mulieribus finito fluxu mensium, quod in sterilitate mirè etiam commendatur.

Ossiculum Tali, Germ. *der Hasensprung*, commendatur in inflatione stomachi, & in colica.

Axungia leporina præ cæteris pinguedinibus in usu est chirurgico pro aperiendis abscessibus suppuratis, in specie vetus axungia illinitur loco affecto. Præter dictam vim etiam optima est pro eliciendis spiculis, frustis lignorum, globulis, aliisque partibus heterogeneis ex vulneribus partium, ubi vel illinatur, vel cum duplo emplastri de betonica, aut solum, aut cum lapillor. cancrorum pulvere mistum, applicetur. Tandem in herniosis applicatur axungia leporina, illita corio, spinæ dorsi, vel sola vel mista cum axungia ursina, & sic adjuvat retentionem & repositionem intestinorum prolapsorum. In Enterocele, uti dico, seu hernia intestinali, valdè solet convenire.

Pili, dicit AUTOR, linimentis sanguinem sistentibus misceantur; hinc adeò fuit famosum *Galeni unguentum* ex aloe, myrrha, thure & pilis leporinis combustis ana: quod in specie commendatur ad hæmorrhagiam in Arteritomia, quæ aliter difficulter potest sisti propter sanguinis impetuosum nimis affluxum.

LUPUS.

LUpus pauca suggerit Medicinæ usitata.

Mulierculę *dentes*, uti notum est, argento inclusos dant infantibus pro fricandis gingivis, ut faciliter eruptio: videatur AUTOR: sed nil valent.

Hepar lupi ad ʒj. in aqua appropriata propinatum, commendatur in scirrho lienis. Ex eodem fit *Electuarium Neapolitanum* ad curationem morbi Gallici, cujus descriptionem habet *Bartholetus in Encyclop.* pag. 167. quod laudatur post morbum Gallicum ad excitandam appetentiam & corroborandum ventriculum.

Intestinis vis ad colicam tribuitur: videatur RIVERIUS in Obs. 2. *Pachequo communicata*. Et sunt qui faciunt ex intestinis lorum seu cingulum, quo circumdant abdomen & lumbos pro cura colicæ: sed falsum est. Interdum stercoris loco usurpantur in colica.

Stercus enim revera est decantatum & expertum remedium contra dolores colicos, in quibus unum est est optimis experimentis, universali autorum consensu; de quo videatur SENNERTUS lib. 3. Praxeos p. 260. uti & HARTMANNUS in Pr. Chymiatr. p. 154. & hoc confirmat per experientiam FORESTUS Lib. 21. Obs. 15. uti etiam AMATUS LUSITANUS C. 3. Cur. 12. item RIVERIUS C. 1. Obs. 89. & 86. In specie PANAROLLUS Pent. 3. Ob. 46. ad quamcunque colicam, ex quacunque causa universaliter obortam, ceu singulare & rarò fallens experimentum, mirè commendat, & reliquis præferendum suadet, dicendo, se quosdam etiam desperatos colicos stercore hoc curasse. Datur ad ʒj. in vehiculo calido.

Sæpius fit, ut in stercore lupino reperiantur ossicula, quæ propter duritiem subterfugiunt ventriculi digestionem: hujusmodi ossicula pulverisata cum successu in colica propinantur & commendantur. Dicunt quoque; si stercus lupi inferatur ovili, quod exinde admodum trepident oves.

Pellis lupi ad dolorem colicum multùm commendatur ab Autoribus. Dicunt etiam quod lupi pellis pro veste gestata procreet audacem animum; de quo videatur BRUSSUS in Operibus Med. Epist. 24. FABER in Myrothec. Spagyr. habet Quintam Essentiam lupi, quam multum commendat externè in ulceribus malignis.

LYNX.

LYnx rarò vel nunquam præscribitur: propterea nihil habeo, quod de illo dicam.

MOSCHIUS, seu MOSCHI CAPREOLUS.

MOschius aliàs dicitur *Cazella Indica*, *Capra Moschifera*, *Asiatica*, & DORCAS, seu *Cervus Odoratus*: vid. KLOBIUS de Ambra p. 66. Est animal instar cujusdam capræ, quod suggerit liquorem odoriferum, scilicet Moschum, cujus animalis iconem & descriptionem videbitis in M. A. N. C. *Ann.* 6. *pag.* 171.

Quæritur de Origine, Collectione & Natura Moschi: apud omnes enim Autores confusa est ejus relatio. Vulgò refertur, quod Moschi capreolus circa umbilicum gestet vomicam vel abscessum, in quo certo tempore aperto per corruptionem generetur liquor pretiosus, quem dicimus Moschum. Hæc est vulgaris & communis, sed falsa traditio. Sunt alii, qui Moschum esse testiculos animalis existimant, quod vero quoque non respondet: vid. M. A. N. C. *Ann.* 4. *Obs.* 205. *pag.* 287. & *ann.* 9. & 10. *Obs.* 38. *pag.* 107. Mihi verò magis arridet plurimorum experientia, veritati magis conveniens, qui dicunt; Moschum propriè ita dictum colligi in folliculo appropriato, ceu determinata parte, generationi & secretioni Moschi destinata, non secus ac Zibethum aut castoreum: Colligitur scilicet in capsulis supra genitalia in ventre sitis haud procul umbilicum. Atque hoc modo genuinus ex suo receptaculo colligitur Moschus.

Præterea totum animal est Moschus seu Moschiferum: Nempè non tantum ex testiculis animalium horum potest colligi præstantissimum Moschi genus; sed præterea etiam datur Moschus adulterinus, ob veri moschi pretium, raritatem & caritatem. Adulteria hæc multiplicia sunt. Familiarissimum est illud: capellam Indicam, Moschiferam scilicet à canibus venaticis agitatam, venatores fustibus miserè contundunt & lacerant, ut in toto corpore tubera congrumata oriantur, ex quibus verberibus animali mortuo enatos tumores ex sanguine grumoso filo constringunt, & sic ad aliqualem putrefactionem asservant, tumque Moschi parum addunt; unde exsiccatum intensum odorem moschi spirat.

Et hic est Moschus adulteratus, qui ad nos solet adferri pro legitimo; cum tamen ille sit legitimus, qui ex folliculo ad umbilicum sito colligitur; de cujus Ortu & Generatione vid. MANDELSLOH in Itinerario, BARTHOLINUS in Actis Medicis, CASTELLUS de Hyæna odorifera pag. 52. JONSTON. in Hist. animalium cap. 7. de Castore pag. 126. & 225. HIGHMORUS de Aff. hypochondr. c. 6. SCHROECKIUS de Moscho, BELLONIUS l. 2. Observat. 14. & 15. CHIOCCUS in Mus. Calceolarii, SALOMON ALBERTUS Orat. de Moscho, MACCABÆUS de Confect. Al-Cherúses, à Strobelbergero Anno 1627. latinitati donatus, p. 11. & EICHSTACHIUS Tr. de Conf. Alcherm. cap. 13.

Unde solet interdum adulterari & multiplicari Moschus cum sanguine humano & columbino additis quibusdam aromatibus. Facit huc; quod Moschus longo tempore amittat odorem suum, quem tamen recuperat, si irroretur cum urina pueri, vel si suspendatur in latrina humana. Asservatur igitur in vasculis plumbeis, ut odor & vis dissipabilis metallo quasi vincta teneatur: vid. SCHROECKIUS Histor. Moschi cap. 7. pag. 27.

Quæritur: *Unde nam oriatur odor Moschi?* Ad hoc dicunt oriri ex plantis suaveolentibus & odoriferis, quibus vescuntur animalia. Dictus autem odor haud adeò rarus est, cum & per putredinem intendatur æquè ac producatur. Sic præter Moschium animal, sunt etiam animalia, quæ rejiciunt excrementa Moschi odorem spirantia. RHODIUS C. 3. Obs. 98. refert, quod reperiantur interdum recrementa quorundam serpentum, quę & ipsa Moschi odorem fundant. De odore Moschato recrementorum crocodili, piscium quorundam,

dam, imò hominum, videatur CASTELLUS *loco citato*, & BARTHOLINUS *in Hist. Anat. 52. Cent. 6.* sicut & *Hist. 86.* refert nonnulla de odore Moschato uri (*des Ur-Ochsens*) pilorum.

Quoad Usum: eadem, quæ *de Zibetho* dicta, etiam hic applicari possunt; siquidem notum est, quod sit subjectum odoratissimum, spiritus animales mirè afficiens; unde prodest interdum iis præsertim interno usu, qui nocere aliàs creditur: Conferatur LUDOVICI *Pharm. pag. 646. & 647.* Aliàs Odores in genere distinguuntur in graveolentes, ut odor asæ fœtidæ, galbani, pilorum, & pennarum animalium accensorum; & suaveolentes, qui spiritus animales blandè afficiunt, ut moschus, & olea destillata aromatica penetrantissima. Talia suavia odorifera omnia & gravia conveniunt, quod volatili suâ penetrantiâ mirè afficiant Spiritus animales, eorumque intendant vim, eosquè agiliores, volatiliores, ac mobiliores reddant; unde torpidos excitant, deficientes nonnihil restaurant, & virium imbecillitatem odore saltem corrigunt. Hunc in finem additur Moschus & Zibethum, quæ tamen in iis, ubi spiritus animales agiliores & volatiliores sunt, ut & in iis, qui gravioribus meditationibus, imò qui nimio studio indulgent, cautè usurpentur: Ratio est, quia in majores & diffusiores impetus aguntur; spiritus enim non nihil subtiles nimisque volatiles dissipant, quinimo simul inebriantem seu caput turbantem vim habent. Hinc, qui pro confortanda memoria iis nimiùm utuntur, tandem spirituum defectum inde sentiunt, ob nimiam volatilitatem; legitimè verò usurpata in affectibus capitis summa medicina sunt. Notum etiam est, quod mulieres plurimæ non ferant Moschi odorem: Nam observetur, quod mulieribus, si sint epilepticæ cum passione hysterica, graveolentia noceant; suaveolentia verò conducant: si contrario modo, contrarium. Sanè quanta sit ejus penetrantia, innotescit ex RIVERIO *C. 4. Obs. 35.* qui ex assumptione Moschi pro curatione Quartanæ, post paroxysmum sudorem, moschi odorem spirantem, refert. Vulgo commendatur Moschus, quod ejus odor conveniat in arcenda peste: de quo imprimis videatur ZACUTUS LUSITANUS *Lib. 1. Med. Princip. Epist. 10.* uti etiam TERENTIUS *de Rebus Indicis Mexicanis*: Et similiter omnes fere Autores consentiunt, quod moschus egregiarum sit facultatum ac virtutum in malignis. Huic tamen non sine ratione contradicit GUIBERTUS *in Medico Officioso pag. 212.* qui tanquam pro aris & focis pugnat, quod non conveniat in peste: cui & ipse subscribendum & asserendum esse censeo.

Ut verò moschus & ambra potentiùs operentur, instituatur *Depuratio eorum*, & in consistentiam *olei* redigantur: Binæ scilicet cucurbitæ orificiis conjungantur, uti aliàs per descensum destillare solemus: in medio internè ponatur subtile linteum; in suprema autem cucurbita contineatur *Moschus*: postmodum collutentur dictæ cucurbitæ, & in diebus canicularibus per aliquot dies radiis solaribus exponantur; sic moschus successivè liquescit, liquefactum deorsum destillat descendendo in inferiorem cucurbitam per linteum, & sic habetur *Oleum* admodum penetrans.

Alii *Essentiam Moschi* præparant, quæ fit nunc simpliciter per nudam cum spiritu vini infusionem, nunc artificiosè magis: qui *modus* & cum *Zibetho* optimè instituì potest: de quo videatur FABER *in Myrothec. spagyr. cap. 26. lib. 1.* scilicet: Misceatur *Moschus* vel *Zibethum* cum *oleo amygdalarum dulcium*, donec omnis vis odorifera planè exhausta: tunc oleo huic affundatur *spiritus vini rectificatus*, digerantur in balneo Mariæ, & destillentur; sic *spiritus vini* arripit secum per alembicum substantiam odorabilem & medicinalem Moschi vel Zibethi, crudo & inerti corpore in fundo relicto.

MULUS, MULA.

Sanguinem muli, seu *mulæ* potiùs, quidam illinunt ad tollendas verrucas; & *Lichenes* Muli in vino infusi, & vinum infusionis potum, ad epilepsiam commendantur.

Urina cum luto suo pedum clavos curare, dicit AUTOR: imò hoc ipsum in pedum podagra seu articulari morbo mirè convenit.

Ulterius *spuma oris mulæ* collecta, & in vino calido propinata, asthmaticos curare dicitur.

Aliàs nil suggerit pro usu Medico.

MUS.

Mures elixi in cibo, & pro cibo dati infantibus, impediunt, quò minùs noctu stragula permingant.

Cinis etiam murium internè commendatur ad mictionem involuntariam: *Capita muris usta seu calcinata*, cum melle mista, & partibus glabris & calvis illita, solent curare alopeciam.

Muscerda seu *muris stercus*, aliàs Officinis dicitur *Album nigrum*: mirabiliter alvum laxat, & experimentum est muliercularum, à RULANDO *in Curationib.* notificatum, pro purgandis infantibus. Sumitur gr. j. vel alterum ad gr. iij. Muscerdæ, & usurpantur vel per se pulverisatæ cum pulmento, vel grana hujus iv. v. vel vj. cum lacte trita, & per linteum trajecta, infantes leniter & eleganter laxant; gr. vij. vel viij. in infantibus adultis fortiùs laxant; potentiùs stimulant quàm clysteres: Unde etiam adultis vij. murium stercora in morbo iliaco pro reseranda alvo multum laudantur; sicut Muscerda in suppositoriis ex melle frequentissimè adhibetur; quæ dicuntur acuta, quoniam valdè stimulant: unde permiscetur etiam clysteribus pro stimulanda alvo & intestinis.

MUS ALPINUS.

Mus Alpinus seu *Murmentum*, in montibus alpinis reperibile, pinguedinem suppeditat, quæ mirè conducit in pleuritide, in qua sistenda fuit *secretum Paracelsi*, cujus unguenti pleuritici, quod hunc in modum parat, basin constituit:

> ♃. *Pingu. muris mont.* ℥j.
> *Olei. amygd. dulc.* ℥ß.
> *Chamomill.*
> *Rosar. an.* ℥j.
> Misce fiat *unguentum*.

In MYNSICHTII *Armamentar. Medico-Chym. pag. 188.* habetur oleum seu Unguentum contra pleuritidem, cujus fundamentum seu basis etiam est axungia muris alpini.

OVIS.

Pauca prostant in officinis de hoc animali.

Quod habet AUTOR de cerebro arietis, quod prosit in arcendo somno immoderato in morbis epidemicis, videbitis imprimis in BURGGRAVIO *de Morbo Ungar. cap. 9. pag. 52.* Cerebrum ovis, sicuti etiam arietis, commendatur illitum gingivis ad facilitandam dentitionem.

Quæ habet AUTOR *de Felle*, quod soleat in specie commendari ad cancrum exulceratum, gangrænamque, si illinatur ad similitudinem linimenti vel unguenti, incerta videntur.

Vulgo *Oesypum* parant, de quo in Autore; quem autem ZWELFERUS valdè ridet.

Pulmones & alia carnosa capiti prodesse, dicit AUTOR. In phrenitide recipitur pulmo vel ex ove, vel agno, vel vervece, & circumdatur seu applicatur capiti raso calidè, sicque mirè commendatur ab Autoribus: id quod etiam fit, si gallina nigra discindatur per medium dorsum, & calidè applicetur capiti, quemadmodum multùm laudat LINDANUS *in Colleg. super Hartmannum*. De carne vervecina, noctu instar multarum lampyridum lucente, videbitis in *C. 1. Obs. 3.* BORELLI *pag. 6.*

Omentum adhuc calidum ex ove extractum, & applicatum abdomini in colica & dysenteria, certum est remedium, & comprobatum hoc habuit AMATUS LUSITANUS *in Curationibus*.

Stercus commendatur ab AUTORE in Angina seu ictero flavo. Cœterum omnia stercora curant icterum, in specie tamen stercus anserinum juniorum.

Vesica Ovis & vesica capræ sunt specificum in mictu involuntario. Dantur ad ℨj. & valdè laudantur: videatur *Praxis Chymiatr.* HARTMANNI *P. 1. pag. 252.* Et quidem plurimis vesicis hæ vires sunt communes, adeò ut, præter vesicam ovillam & caprinam, etiam conveniat in mictu involuntario vesica suis, vesica apri, item vesica tauri.

RANUNCULUS VIRIDIS.

Ut ut omnes *Ranæ* sint Officinales, præ cœteris tamen est officinalis *Ranunculus viridis*, Germ. *der Laub-Frosch*.

Quæcunque *rana pulverisata* internè convenit in sistendo sanguine; unde vel appensa solet interdum substitui bufoni in sistendo & compescendo sanguine.

Sunt qui præcipiunt, ut *ranunculus viridis* totus *calcinetur*, & de pulvere, quantum cultelli cuspide capi potest, in lacte muliebri propinetur infanti statim post partum, antequam lac vel alium cibum assumat; sic enim fieri dicunt, quod præservetur infans ab epilepsia.

De ranis Aquaticis habebimus, ubi *de Piscibus*.

RHINOCEROS.

Rhinoceros est animal ingens, taurum magnitudine æquans, nimis robustum: de quo videantur *Exoticarum rerum Scriptores*, qui omnes de hoc agunt. Sanè dum in hoc solo subinde Unicornu animalis fit mentio, hoc ipso nihil aliud, quàm Rhinocerotem insinuari asserit DEUSINGIUS *in suis Exercit. Miscell.*

De hoc ex India Orientali afferuntur *Cornua* prægrandia, quæ gestant in extremitatibus narium.

Commendantur vi alexipharmacâ in morbis malignis seu venenatis, & exinde in specie in febribus malignis: unde etiam substitui solet unicornu in iisdem, uti videri potest in ZACUTO LUSITANO *L. 4. Medic. Princip. Hist. 51.* Dosis est à ℈ß. ad ℈j. Ad eosdem enim commendatur affectus, ad quos vel unicornu aliaque similia. Sunt, qui tornari curant exinde pocula, ex quibus hauriunt vinum vel alium potum. Præservare enim à veneni potu, & impediri quò minùs possit intoxicari, dicunt; quod tamen hyperbolem sapit. Interim cùm cornu cervi, unicornu, vel ebur, nobis sufficiat, cornu Rhi-

nu Rhinocerotis commodè carere possumus.

In *FABRI Myrothec. Spagyr. Lib.1. cap.29.* habetur *Quinta Essentia* Rhinocerotis; uti etiam in *BARTHOLETO de Respirat. pag.416. aqua destillata* cornu Rhinocerotis, cui ipse multum tribuit in morbis malignis.

SERPENS.

De *Serpentibus* vulgo dicitur, quod sint venenati, sed nihil est: nec ipsæ viperæ sunt venenosæ, nisi sint iracundæ: ut taceam, reperiri plures magnos serpentes, qui non sunt venenati, & nullo modo possunt ad iram promoveri, sed omninò sunt placidi: Exempla hinc inde prostant.

Colligendi sunt tempore verno, statim postquam deposuere exuvias, & è latebris fuerunt egressi, atque plantis vernalibus & tenellis vesci incipiunt; tunc enim præ cœteris sunt in usu. Serpentum *vernationem & ovorum exclusionem* videbitis in M. A. N. C *Ann. 1. pag 18.* item *serpentum ex ovis generationem* in Act. Med. Hafniens. vol.2. pag.15.

Officinalia quod attinet, *serpens* loco viperæ convenienter potest substitui, cum totus sit diaphoreticus & alexipharmacus, & multorum morborum saluberrima Medicina; unde est, quod pulvis eorum vocetur *Bezoardicum Animale*.

Cœterum observetur, quod *AUTOR* commendet *serpentes* integros *combustos*, qui modus præparandi est rejiciendus; quoniam in combustione vis egregia, quæ consistit in sale volatili & spiritu, exhalat: potiùs exsiccandi sunt serpentes, pulverisandi, & pulvis cum spiritu vini camphorato irrigandus, ut exaltetur pulveris vis alexipharmaca. In febribus malignis, purpura, in febribus petechialibus, in peste, & ubi est malignitatis suspicio, datur à ℈j. ad ʒß. cietque sudorem. Sanguinem quoque mundificat, affectus cutaneos curat, & imprimis in cura luis venereæ mirè convenit, in quacunque forma, sive decoctum, sive sal volatile, sive Essentia, aut aliud quid, exhibeatur.

Præterea *serpentum caro* comesta, vel pastus caponum aut gallinarum cum serpentibus factus, mirè convenit in firmanda sanitate & prolonganda vita: *LOTICHIUS* namque *Obs. pag 426.* habet Observationem vegetæ productæ senectutis ex comestione carnis serpentinæ. Ulterius valdopere prosunt serpentes aut viperæ pro arcenda sterilitate virorum, si edantur: Sic Dux Bavariæ habuit gallos cristatos, quos cibavit serpentibus, & usurpavit pro cibo, quo factus fuit fœcundus.

De pastu hoc gallinarum cum viperis aut serpentibus videatur *ZWELFFERUS Pharm.* ubi de Trochiscis & salibus viperinis. Ipsæ gallinæ cum serpentibus saginatæ non saltem salaciores evadunt, sed etiam fœcundæ; quod singulare robur in spiritibus & massa sanguinea testatur.

Singulare dicunt esse experimentum, si serpentibus suspensis evellatur *lingua*, carbunculis pestilentialibus imponatur; quod venenum mirè attrahere soleat.

Exuviæ serpentum imprimis sunt Officinales, quas tempore verno semper deponunt: pro rejuvenescentia verò nihil in recessu habent; aliàs aranearum, lumbricorum, cancrorum, &c. hoc pariter præstarent, quia cutim similiter deponunt. Internè commendantur contra icterum: Sic *Tilemanni pulvis antiictericus* constat ex part. ij. lap. ceraunii præpar. & altera parte exuviæ serpentum pulverisatæ; qui etiam *Agricolæ* & Dn. D. *MICHAELIS* experimentum fuit. Dosis ℈j. ad ʒß. Aliàs & internè conveniunt insigniter. Hinc nata opinio, quod lumbis applicatæ pellant aquas hydropicorum, easque expurgare per urinam. Decoctum exuviarum serpentum valdè commendatur in cura morbi pedicularis. Notandum autem, quod spolia seu exuviæ serpentum imprimis sint, quæ serpentes spontè exuunt; nam quæ aliàs detrahuntur, alias habent virtutes.

Externè pariter ad facilitandum partum lumbis & ventri circumligatæ conducunt, antecedente priùs linimento ex cancris fluviatilibus, lumbricis terrestribus, & exuviis serpentum, cum axungiæ vulpinæ & leporinæ sufficienti quantitate. De hac vi exuviarum in facilitando partu, qui plura cupit, videat *KUNRATH in Medulla Destillat. Lib.1. Tract.5.* ubi etiam dictum reperitur unguentum; & *SCHMUCKIUM Curat. Magico-Magnet pag 30.* Ulterius Exuviæ mirè commendantur ab *HORSTIO in Dispens. ad Alopeciam*, ut crescant pili. Exuviæ serpentum pulverisatæ, mistæ cum pulvere cancrorum fluviatilium, mirè conveniunt in vulneribus nervorum: quod si quis fuerit dissectus, insperso pulvere, subitò concrescit, & consolidatur; quod etiam de tendinibus & aliis verum est. Idem pulvis est expertum in vulneribus oculorum, quæ citò sanat. Item, si pulvis exuviarum inspergatur in vulnus recens, intra triduum illud curare dicitur.

Præter hæc etiam datur *Lapis serpentinus magneticus*, seu *venenorum magnes*; de quo videantur Moderni, *KIRCHERUS in Regno Naturæ Magnet.* & alii. Hic lapis serpentinus est substantiæ lapideæ seu potiùs osseæ, ex India Orientali, Regno magni Mogul, primitùs allatus, & ex serpentibus pileatis à Brachmannis partim elaboratus, partim erutus; qui hanc habet virtutem, ut applicatus morsui venenato, mox adhæreat, & quidem tam diu, donec exhauserit omne venenum; postmodum ubi turgidus fuerit, decidat; hinc lacti impositus, venenum haustum illi communicet, & ita lac ex livido cœrulescat. Lapis postea exemptus, rursus applicatur morsui, & si aliquid adhuc veneni sit reliquum, denuo adhæret vulneri; idque quamdiu aliquid superfuerit veneni: sin verò nihil reperit, sponte decidit: & hac ratione quævis ab animatis illatæ læsiones curantur. Conferatur *KIRCHERUS in Regno Naturæ Magn. cap.5. pag 58.* item *RHEDI Experim. circa Res naturales*, ubi lapidi huic non paucum existimationis detractum videbitis. Et curavit nuperrimè D. Tachenius canem quendam à vipera demorsum hoc lapide serpentino, quem veneno imprægnatum injecit in lac, illudque ita intoxicavit, ut propinatum alteri cani fuerit veneni instar lethale.

Cùm autem lapis hic, ejusque efficacia, adhuc controversa sit, *lapis serpentinus seu Magnes venenorum artificialis*, naturali illi simillimus, confectus fuit à *GNOEFFELIO*: vid. M. A. N. C. *Ann.6. Append. pag.29.*

Quoad coronas serpentum, multa de his circumferuntur, dum maxima de nihilo fit fabula: Nam totum negotium est fictitium. Nempè *duplices substantiæ candidæ osseæ* nomine Coronarum circumferuntur. *Quædam* sunt *dentes molares* maxillæ inferioris, aut porcellorum ablactatorum, aut pullorum equinorum (nam hi ex alveolis suis exempti, & paululum mundati, à circumforaneis pro Coronis secretissimè venduntur) aliorumvè similium animalium: Conf. M. A. N. C. *Anno 3. Observat.128. pag.205. Quædam* verò sunt *Chelæ squillæ marinæ*, quæ dentatæ ab uno latere ebore quovis nitidiores, & speciosè pro coronis serpentum venditantur: videatur *HOFFMANNUS in Schrœd. pag.185.* Unde, quod nugæ sint, quicquid de hujusmodi serpentum coronis circumferunt, planum est. Sed quod serpentes pileatos attinet, longè alia eorum ratio est, de quibus vulgo lapides circumferuntur; videatur *citati KIRCHERI Regn. Naturæ Magneticum*; hi enim artificiale quid sunt.

Pulvis serpentum, uti dixi, vocatur *Bezoardicum Animale*, & convenit in morbis malignis, in specie in cutaneis, lue Venerea, &c. Præparationes pulveris simplicis & compositi habet *AUTOR*, qui tamen per calcinationem parandi non sunt; quin potius

♃. *Serpentes*:

discissi in frustala, immittuntur in Balneum Mariæ, & per abstractionem phlegmatis lentè exsiccantur. Hi pulverisati suo adhuc constant sale volatili; quibus myrrha pro lubitu, camphora, & elæosacchara Vegetabilium addi possunt.

Pulvis hic basis est plurimorum medicamentorum.

Dosis ʒj. plus minus, pro varia compositionis ratione. Observetur, quod, ubi assumpto pulvere Bezoardico animali ex serpentibus, altero die velimus purgare, difficiliùs sequatur purgatio; quoniam pulvis Bezoardicus vegetabilis resistit veneno, & malignitati purgantium.

Sal volatile, spiritus & Essentia mirè conveniunt in morbis malignis & cura luis Venereæ.

SUS.

Sus vel *porcus* animal est homini simillimum, quoad partes internas, ut simia quoad externas; sicut etiam sanguis & caro ad sanguinem & carnem humanam quàm proximè accedunt.

Sunt qui *aquas destillatas* laudant *ex porcellis* junioribus, aut *carne suilla* contra phthisin, atrophiam, hecticam, & alios ad atrophiam tendentes morbos. Sed nihil valent.

Fel prodest in affectibus aurium & oculorum; & certam convenientiam habent animalia, habito tamen delectu, quo unum altero vel plus vel minus in hoc affectu convenit.

Hepar ad affectus hepatis solet usurpari, si scilicet admoveatur.

De *Pulmonibus* quæ habet *AUTOR* sunt legitima.

Pinguedo suilla est temperata, & valdè convenit in emolliendis tumoribus, & leniendis doloribus ex incandescentia & inflammatione obortis, cataplasmatis admixtum: imprimis in angina tumorem maturat seu emollit, quia salium effervescentiam temperat, & ita facit, ut meliùs in salsum tertium coeant. Pinguedo porci bulliens, guttatim super lauri foliis projecta, & hoc oleo ambustus locus inunctus, ille intra tres dies curatur quasi quodam incantamento, licet pars ambusta maximè & quovis modo ambusta fuerit: videatur *BORELLUS Cent 1. Obs 76. pag 81.* Porro contra tussim nimiam & vehementem inveteratam, ac imprimis nocturno tempore ingruentem, sunt qui commendant hoc remedium:

♃. *Axung. porcin.* q. s.
miscеatur cum
Allii capitib. No iij.

Contunduntur optimè, ut acquirant linimenti vel unguenti formam.

Tali unguento vesperi ante lecti ingressum prope ignem plantæ pedum, & aliquantulum spina dorsi, inunguntur, per tres dies continuetur, & ita tussim vehementissimam curari asserunt, sive noctu sive vesperi affligentem; sicut & in tussi infantum pinguedo lucii piscis eodem modo conducit.

Dicit *AUTOR Nota secunda* quod quidam solâ axungiâ verris vice

vice ſympathetici Unguenti utantur, &c. qui modus eſt hic: Recipiunt telum, quo inflictum fuit vulnus; iſtudque immittunt cruentum adhuc in pinguedinem porcinam vel lardum, & ita ægrum in diſtans curari agunt ceu ab unguento armario: Videatur SCHMUCK *in Curat. Magico-Magnet. pag.* 45.

Lardum temperatum eſt & nobis conveniens; emollit enim & reſolvit. Hoc areſactum quidam loco unguenti armarii ſeu ſympathetici adhibent, eodem modo, ac de pinguedine dixi: In lardo enim vis quædam magnetica reſidere dicitur, ratione cujus lardum commendatur in curandis vulneribus, vel potius verrucis: Dicunt enim, ſi imponatur lardum, vel potius corium lardi, verrucis ut incaleſcat, & poſtmodum ſuſpendatur in camino furni, vel in fimo equino ſepeliatur, fieri, ut ſicut exſiccatur in fumo, vel putreſcit in fimo lardum, ita exſiccetur, & putreſcat verruca, ſicque abſumatur. In odontalgia quoque recipiunt fruſtulum ligni acutum, fricant eo dentem dolentem ſeu gingivas, poſt verò lardo infigunt: ſic brevi poſt evaneſcit dolor. In angina cum inflammatione linguæ, quando lingua eſt arida, combuſta & exſucca, conducit lardum. Notum eſt, quod ſuperiùs aliquoties commendatus fuerit ſuccus ſempervivi cum ſale ammoniaco pro gargariſmate, vel abſterſivo linguæ: quod ſi non ſufficiat hoc ſedum, ita ut lingua ſit quaſi combuſta, nigrefacta, arida atque exſiccata, in tali affectu commendatur præ cœteris fruſtum lardi, & imprimis corium lardi admotum linguæ, & ad tempus relictum linguæ impoſitum: ſic enim fieri dicunt, ut durities linguæ emolliatur, ut inſtar corii detrahi poſſit materia exſiccata, eſſeque remedium ſæpius probatum: videantur AGRICOLA *in Chirurg. Parva pag.* 804. & MINDERERUS *in Medicina militari pag.* 209.

Stercus ſeu *ſuccerda* ſequitur. Jam aliquoties dixi de ſtercore aſinino, canino &c. quod valdè conveniant in ſiſtendis hæmorrhagiis quibuſcunque. Cæterum hæc omnia ſtercora ſuperantur à ſtercore ſeu fimo porcino, quod in quibuſcunque hæmorrhagiis, in ſpecie narium, omnium reliqua ſtercora longo intervallo poſt ſe relinquit; ſive ex ſtercore recenti exprimatur ſuccus, & propinetur internè, aut applicetur fronti ac naribus externè; ſive ex hoc ſucco, miſcendo cum vino atque ſaccharo, fiat *Syrupus* internè aſſumendus: videantur PRÆVOTIUS & JOEL *in Praxi*; ſive ſtercus aridum naribus injiciatur, aut cum aqua appropriata, vel ſucco plantaginis teratur & ſubigatur, pro uſu interno & externo; ſive ſtercus recens adhuc calidum circumligetur fronti ac temporibus, vel etiam naribus tantùm adhibeatur; aut fiat ſuffitus naribus excipiendus; vel etiam ſiccum inſtar turundæ naribus injiciatur, quocunque uſu mirabilia præſtat ſtercus porcinum. Sic quidam

℞. *Sterc. porcin. exſicc.* ℥iij.
addunt
Pulv. roſar. ℨß. pro corrigendo fœtore.

Hos pulveres miſcent cum ſucco plantaginis, & in hoc intingunt bombacem, naribus immittendum.

Melius eſt, ſi loco ſucci plantaginis miſceatur cum ſucco urticæ, quippe qui magis eſt appropriatus: de quo videbitis RODERICUM à CASTRO *Lib.* 1. *de morbis mulierum*, RIVERIUM *Lib.* 4. *Prax. cap.* 8. qualem uſum, & mirabilem & inſignem vim, etiam deprædicat ZACUTUS LUSITANUS *lib. ultimo Praxeos*.

Quæ verò de veſica habet AUTOR, potius de membro genitali, in ſpecie de vulva, intelligantur. Contra incontinentiam ſcilicet urinæ quamcunque diurnam & nocturnam, ſiccetur, pulveriſetur, & exinde farcimen paretur, vel calcinata in forma pulveris propinetur, & certum eſt levamen: & hac ipsâ dicitur quidam curatus, qui à primo ortu urinæ incontinentiâ laboraverat. D. MICHAELIS aliquoties felici cum ſucceſſu adhibuit. Ex hac vulva quidam Medicus præparat ſpecificum remedium ad partum.

Matrix porcæ in fumo exſiccata, & ad ℨß. exhibita, ſingulare dicitur remedium in epilepſia.

Eſt etiam *Lapis porci*, qui dicitur reperiri in ſtomachis porcellorum Indicorum: alii dicunt in veſica eorum fellea. Quicquid ſit, multum commendatur hic lapis, & paratur exinde Panacea in morbis acutis malignis, & peſtilentialibus, in affectibus mulierum, apoplexia, epilepſia, in genere contra quoſcunque affectus difficiles curatu: ita quidem, ut in aquam vel cereviſiam injiciatur per unum vel alterum quadrantem horæ, & liquor bibatur; exinde enim dicunt, habere ſingularem effectum. Cæterum meritò irridet hunc TACHENIUS *in Hipp. Chymico*, & non tantum eſſe inutilem, ſed etiam ridiculum, utut magni æſtimetur lapis, niſi in ſubſtantia exhibeatur, in tali caſu nihil præſtare: Propterea BARBETTE *Tract. de Peſte pag.* 21. dicit, quod conſtet, eſſe lapidem in veſicula fellea hominis repertum certè, quoniam hic in veſicula humana non rarò reperitur, propterea dicit, illum poſſe ſubſtitui lapidi porcino, majori cum fructu & ſucceſſu.

TALPA.

Talpa pauca ſuggerit, niſi quæ habet AUTOR. An verò vera ſint? in medio relinquo.

Vinum decoctionis talpæ prodeſt iis inſigniter, qui laborant ſcrophulis & ſtrumis.

Sub forma *Calcis*, dum talpa aduritur & calcinatur, in lepra uſurpatur, & ſingulariter in ſcorbuto prodeſt; ſicut internè in ulceribus cancroſis & ſcorbuticis.

Cor contra herniam laudatur ab AUTORE, & HARTMANNO: fides ſit penes experientiam.

Sanguis talpæ, præter id, quod curet alopeciam, ut habet AUTOR, peculiariter contra gangrænam & ſphacelum laudatur, ſi papyro illitus exſiccetur papyrus, poſtmodum ſub uſu humectetur aquâ & imponatur, ſic brevi poſt ſiſtit affectum. *Contra paronychiam* ſanguis & pellis talpæ applicata, eſt *experimentum* certum *Helmontii*.

Sic & in eryſipelate, imprimis mammarum, & cancro, ſive exulcerato ſive non exulcerato, manus impoſita, in qua talpa mortua, ſingulare quid confert & ſubitò ceſſare facit: videatur AUTOR, uti & SCHMUCK *in Curationibus Magico-Magneticis*, & HORSTIUS.

In gangrænoſis mamillarum affectibus præ cæteris conducunt *Dentes* ex talpis vivis exſciſſi: mirè etiam conveniunt in dentium affectibus, unde etiam in dentitione infantum adhibiti mirè convenire dicuntur, uti etiam in Odontalgiis.

TAXUS.

De Taxo pauca sunt, quæ ſolent præſcribi & proſtare in officinis.

Tantummodo *Adeps* adhibetur propter vim quam habet aliquantiſper fortiùs penetrantem, quàm alii adipes quicunque: in ſpecie convenit cum adipe ſuillo, niſi quod calidior ſit & penetrantior: Unde applicatur renibus in nephritide, vel cum unguento dialthææ, quando volumus compeſcere dolorem, vel cum oleo ſcorpionum ſimplici, quando volumus pellere urinam & calculum.

VIPERA.

Vipera dicitur quaſi vivipara, cùm cæteri ſerpentes ſoleant eſſe ovipari: inter omnes ſerpentes venenata præprimis æſtimatur, ſummum nihilominus alexipharmacum, & multorum morborum ſaluberrima medicina.

De venenis autem animalium magna lis eſt. Quæritur igitur, *in quonam conſiſtat venenum*? Veteres hoc in puncto nil certi habent: quæ enim dicunt de felle, dentibus, lingua, capite, & cauda, hæc omnia ſunt convicta falſitatis: videatur ZWELFFERUS *in Animadverſ. ad Pharmac. Auguſt.* Si verò modernos Medicos conſulamus, dicunt, quod uti venenoſitas viperarum, ita quorumcunque animalium, conſiſtat tantum in Ideâ quadam furoris, indignationis & excandeſcentiæ, unde fiat, ut tantum morſus ſint venenati; cum totius beſtiæ partes poſt mortem ſint aliàs ſalubres, & elegantiſſima offerant medicamenta; per morſum autem tantum per ſalivam ideæ communicatæ & transplantatæ archeum inficiant. Imprimis offert ſe HELMONTIUS, qui ratione & experientiâ fretus, venenum non tàm in formali, quàm ideali & imaginativa, imò & in vipera à furore percita conſiſtere dicit: videatur MARCUS MARCI, POTERIUS, & ZWELFFERUS, ubi *de Theriaca, Trochiſcis*, item *de ſale volatili viperarum* agit. Patet hoc ex omnibus animalium morſibus, quorum ſaliva eſt innoxia, ſi ſint placida; ſimul ac verò furore & irâ fuerint percita, fit venenum: id quod notum eſt de canibus, felibus, & ſimilibus aliis. Imò morſus hominis placidi non eſt nocivus; ſimul ac verò furibundus, iratus, & iracundiâ percitus alium momorderit, morſus non minus eſt venenatus, quàm morſus viperæ, vel canis rabidi, & aliorum animalium. In SALMUTH & PANAROLLO, & aliis, qui ſcripſerunt Obſervationes, proſtant exempla mortis obortæ ex morſibus hominum iracundorum, qualem obſervationem etiam habet HILDANUS *in Obſ. Medico-Chirurgicis*.

Ex his ſimilibuſve aliis Obſervationibus concluſerunt, quod venena animalium oriantur tantum ex affectibus, perturbatione, ex ira, furore, incandeſcentia, odio, & ſimilibus aliis, qui affectus & iræ animalium communicatæ ſuſcitent Tragœdias haſce.

Hanc verò ſententiam ſatis probabilem aliquantiſper videtur labefactare obſervatio iſta accuratiſſima & elegantiſſima, quæ facta eſt *Florentiæ* juſſu DUCIS HETRURIÆ per Dn. RHEDI, virum in Rebus naturalibus experientiſſimum, qui etiam *edidit de hoc Tractatum* Italico ſermone conſcriptum *de viperarum anatomia*, in qua omnes experientias & obſervationes in viperis, ex agro Neapolitano allatis, factas, accuratè deſcribit: & dicit, ſe repeririſſe, quod, quocunque modo tractentur viperæ, uel comedantur, uel alio modo aſſumantur, nullo modo ſint uenenatæ. Oſtendit autem liquorem ſalinum gingiuis uiperarum, in duabus ueſiculis, dentes ipſarum contegentibus, inhærentem, & per ductus quoſdam ſaliuales ad ueſiculas haſce deriuatum; quem tamen per multiplicem experientiam modò in canibus, modò in pullis, aliiſque animalibus, non niſi in uulneribus nocere aſſerit; & hinc liquorem illum pro ueneno habet. Fecit nempè experimentum in canibus, quos leuiter ſauciauit, & ex uipera uiua deſumpſit ſaliuam, quam inſtillauit, & mortui ſunt: Gallinas uulnerauit in pedibus, ſicuti gallos in criſtris, & fuit illis uenenum, ſubitòque interierunt, immiſsâ ſaliuâ:

aliaque

aliaque plura fecit experimenta, sive liquor salivalis fuerit ex vipera viva, sive mortua desumptus, sive ex irata, sive placida, idem præstiterit: adeò ut ex hoc inferat, quod viperæ & ejusmodi partes omnes assumptæ non habeant vim malignam propter vim succorum in stomacho ex primis viis, compescentium venenum ejusmodi. Cæterum si extrinsecùs sit tantillum vulnusculum, cui illinatur tantillum de liquore salivali viperino, internecioni hominem & alia animalia tradat; & propterea etiam morsus viperæ sit lethalis, propter vulnusculum, cui instillatum sit tantillum salivæ. Ex hoc judicandum de veterum Psyllis, qui haurire omne venenum potuerunt sine noxa, adeò ut illis dicatur esse naturale, cùm iis non fuerit lethale: verùm simul ac applicantur leviter in ore vulnerati, vulnus est lethale. Omnia propterea, dicit, animalium venena intrinsecùs sumpta non esse lethalia: imò dicit præterea, quod de hoc ipso liquore salivali, sive vivæ sive demortuæ viperæ, possint intoxicari tela Plura videbitis in *RHEDI. Observationibus circa Viperam, pag.* 38. 49 50. & 65. Adeò ut observationes hæ, si veræ sint, repugnent sententiis Helmontianis, & ejus asseclarum.

Posset tamen quis de hoc dubitare, cùm fel viperinum, ex quo venenum prodit, neutiquam noceat: Huic opponitur, quod etsi animalia quædam interno usu non sint lethalia, externè tamen nocere possint, & contra. Cùm autem sint venenata in vulneribus, dicendum, quod solùm liquor gingivarum in viperis vulneri immissus sit venenatus. Interim *CHARAS*, Scriptor Gallicus novissimus, refutat dictum *RHEDI*, & verissimam *HELMONTII* sententiam esse dicit; quod nempè viperæ nullum prorsus venenum habeant, nisi furore percitæ: quin putarem ego, nec in plagis infligendis venenosum esse animal, nisi furore percitum, utut non sine liquoris per morsum communicatione venenositatem suam exerceant, utpotè qui liquor per affectus animales, imprimis per furorem, venenosus denuo redditur. Internè certè vipera nociva non est, quin potiùs per se est salutifera, & dicata usibus pro morbis malignis & venenatis: quibus viperis, in defectu earum, possunt substitui alii quicunque serpentes, teste *ZWELFFERO in Pharm. Reg. pag.* 150. *editionis penultimæ*. Frustraneus ergò earum est metus, & muliebris, qui putant, quod caput, fel, & cauda, sint venenata.

Plura de Viperis qui legere cupit, adeat *MARCUM AURELIUM SEVERINI*, qui elegans & accuratus Scriptor est, *in suo Tractatu de Vipera Pythia*, *FABIUM PAULINUM*, *Utinensem, de Viperis in Trochiscis præparatis*, *ABBATIUM de Admirab. Vip. Nat. & mirific. ejus Facultatibus*, *LANGELLOTTUM*, & *HARDERUM in Apiario*.

Colligendæ sunt imprimis viperæ verno tempore, imprimis circa finem Maij, & principium Junii, quando exuvias deposuere, & denuo incipiunt vesci plantis vernalibus & tenellis; tunc enim præ cæteris sunt in usu.

Quod *virtutes* attinet, in genere non vipera saltem, sed revera quilibet serpentes promiscuè nobis in usum Medicum possunt inservire. Pollent mirabiliter vi alexipharmacâ, sudoriferâ, virium restaurativâ, malignitatis expulsivâ, variolarum, purpuræ, etiam scabiei retropulsæ, & tàm benignæ quàm ferinæ seu malignæ expulsivâ & vi balsamicâ ad vitam sanam. Præterea in lue venerea mirè conducunt viperæ: sic decoctum viperarum commendat *TACHENIUS* pro cura morbi Gallici *in Hipp. Chym. pag.* 65. quod confirmat experientia D. *MICHAELIS*, qui aliquando restituit Gallicum beneficio viperarum, cui ita læsum pericranium, ut fermè decideret propter corrosionem factam à veneno Gallico. In Elephantiasi & lepra non efficaciora habentur & magis appropriata remedia, quàm ex viperis. Nota namque est historia à *GALENO Lib.* 1. *de Med. Simpl. cap.* 1. commemorata de Elephantiasi desperata, vino, in quo extinctæ fuerunt viperæ, curata: videatur etiam *BORELLUS C.* 2. *Observat.* 37. & *ZWELFFERUS*. In scabie continua maligna nihil melius est interno usu viperis; valdè enim Massam sanguineam renovant, & vitale balsamum quasi quoddam rejuvenescentiâ inducunt: vid. *CHARAS Remed. è Vip. c.* 2. Hinc ad pulchritudinem conferunt: vid. *RHEDI Observat. pag.* 32. annex. M. A. N. C. *Ann.* 1. *in Append.* In ulceribus inveteratis viperina remedia primatum ducunt. In sterilitate mulierum quoque valdè laudantur; uti etiam infœcundis maritis. Sic refert *HELIDÆUS PADUANUS in Obs* rarissimam historiam, se beneficio Decocti viperini mulierem leprâ laborantem curasse, quæ cum anteà fuerit sterilis, postmodum fœcunda facta, aliquoties peperit. Unde quidam Principes solent pascere gallos carnibus viperarum, ex quorum esu sibi conciliant fœcundum matrimonium; & quidem modum, quo debent nutriri capones & galli, describit elegantem *ZWELFFERUS pag.* 215. *Pharm. Regiæ*. Porrò contra venena, morbos malignos ac venenatos quoscunque, tàm in febribus malignis & pestilentialibus, quàm in specie quando jam usque eo res devenit, ut pulsus videatur deficere, vi alexipharmacâ sunt usitatissima; unde *ANDROMACHUS* & *GALENUS* Trochiscos de vipera in Theriacam recepere. *Remedium* autem *contra morsus viperarum* curativum & præservativum *Paracelsi* est camphora in petroleo dissoluta & inuncta, teste *CONRADO KUNHRAD in Med. Destillat. l.* 1. *Tract.* 5. Sic & bufo aridus aquâ appropriatâ humectatus, vel bufo vivus contusus, instar cataplasmatis applicatus, morsum sanat, & ab omni periculo tutos reddit: Videatur *Dissertatio de Morsu viperæ*: *BOYLE* ferrum candens propiùs morsui applicat, ut non urat, sed saltim calefaciat, & venenum extrahit, ita ut symptomata omnia remittant: & non datur melius remedium: *RHEDI l. a. p.* 29. Morsum Viperæ curat cucurbitulis & hirudinibus, & *p.* 147. usu citri: *WEDELIUS de Facultat. Medicam p.* 168. pinguedine viperarum. Totam aliàs Curationem videbitis in *WORMII Mus. l.* 3. *cap.* 9. Cœterum etiam viperæ sunt egregium cosmeticum interno usu; propterea fœmellis Italis & Anglis in usu sunt vina viperina pro concilianda faciei elegantia, & nitore. Præterea *in* strumis & scrophulis nihil est melius medicamentis viperinis interno & externo usu. Filum rubrum setaceum, quo strangulata fuit vipera, si circumdatur collo anginâ laborantium, item ipsum viperæ caput collo appensum, eandem curare dicitur propter ideam strangulationis & suffocationis: videatur *BARTHOLINUS in Tract. de angina Puerorum*, tum *in c.* 4. *Hist. Anat.* 73. *WORMIUS in Mus. l.* 3. *cap.* 8. & *CHARAS Remed. è Viperâ cap.* 3. Quoad reliquas partes viperinas, *Hepar* & *Cor*, quidam habent, ut sint tuti à morsu viperarum; quod tamen nihil est *Cor* & *Hepar* cum carne in forma Electuarii Hippocratis Antidotum fuit in peste; in qua tamen parum valet. In dysenteria autem, præsertim epidemica seu maligna, egregium est hepar; pulverisatur enim & à ℈ß. ad ℈j tanquam singularissimum remedium laudatur, si nempè misceatur cum coraliis, unicornu fossili, vel ℈ß. crystalli, & cum laudano opiato. In partu difficili hepar viperinum pro Arcano habet *HELMONTIUS*.

Pinguedo viperarum internè ad ʒj. assumpta contra scabiem laudatur à *BORELLO C.* 2. *Observat.* 37. In strumis & scrophulis incipientibus egregia medicina est, earumque incrementum præcavet. Cosmetica est, & faciei illita, maculas delet; unde vel sola applicatur, vel misceri poterit cum Balsamo Peruviano, & sic vetulis contra rugas faciei elegans est remedium. Quin & calidè vel externè palpebris cum penna illita, vel in ipsum oculum bis & ter in die quoad unam & alteram guttam immissa, nobile est ophthalmicum & egregiè confert pro acuendo visu, tàm juvenum quàm senum: vid. M. A. N. C. *Ann.* 2. *Obs.* 207. *pag.* 206. & *LUDOVICI in Pharmac. p.* 159. ubi præfert Mixturis ex antimonio ejusque croco, quæ aliàs tam in nebula, panno, ophthalmiis, quàm in cataracta excellunt; item *WEDELIUS de Composit. Medicam. l.* 1. *Sect.* 3. *cap.* 1. *p.* 84. Bonitas ejus æstimanda, si vel leni carbonum igne diffluxerit, & liquida permanserit: videatur *WEDELIUS Pharm. pag.* 18. Hujus defectu pinguedo mustelæ piscis substituitur: vid. *LUDOVICI Pharmac. Dissert.* 1. *p.* 300. & quidem rectiùs, quàm pinguedo serpentis.

Oleum viperarum coctum in strumis & scrophulis in magno usu est.

Destillatæ Viperæ eadem quidem suggerunt, quæ cornu cervi, vel alia animalia; in specifica tamen vi per ignem multùm destructa & plus minus castrata sunt, sicque specialem præ aliis differentiam vix videntur habere.

Oleum destillatum & rectificatum est sudoriferum & alexipharmacum.

De artificio Veterum parandi *sal theriacale* cum sale communi, vid. Tachenius in Hipp. Chym.

Sal Theriacale modernorum est sal volatile viperarum & serpentum, quod paratur per retortam more consueto igne aperto in vas recipiens capax; cum quo sale simul prodit *spiritus* & *oleum destillatum*. Hoc rectificatum cum spiritu suo, dat liquorem sudoriferum & alexipharmacum.

Sal volatile est magni usus & efficaciæ in morbis malignis & venenatis à gr. v. vel vj. ad ℈ß. vel solum, vel addito grano Camphoræ in aqua appropriata, ubi summa viget malignitas: videatur *ZWELFFERUS Anim. in Pharm. August. pag.* 212. & *seqq.* ubi *de vipera*. Cum verò vis specifica ab igne multum destruatur, sufficiat nobis *sal volatile* & spiritus cornu cervi. Sunt qui volunt figere sal viperarum per acida; sed parant exinde crudum sal ammoniacale. Est potius sal volatile sub forma salis volatilis asservandum, quàm frustrà figendum per Acidum. Nàm omnis fixatio salium volatilium, nulla est, uti declaratum dedi *in Dissertatione suprà citata de Morsu Viperæ*.

Sunt qui parant ex viperis medicamentum, quod vocant *Astrum MICROCOSMI*.

Recip. *Viperas*, vel *serpentes recens contusos*: Abstrahunt in Balneo phlegma, quod denuo affundunt, & addunt dimidium *spiritus vini*, putrefaciunt in fimo vel Balneo Mariæ per quatuor septimanas: sublimant posteà, & ascendit *Astrum crystallinum*, quod in calore se coagulat, in frigore verò se in oleum resolvit.

Est remedium prædicatum contra pestem, venena, & morbum Gallicum.

Trochiscos viperarum sufficienter perstringit *ZWELFFERUS loco allegato* tanquam maximè inutiles; quia sint tantùm massa panis cum paucis viperarum reliquiis permista; sicut & in peste non semper cum fructu exhibitos notat *DIEMERBROECK de Peste*. Propterea à mordernis in compositione Theriacæ assumitur loco trochiscorum pulvis bezoardicus animalis.

Vina viperina Italis & Anglis sunt in frequenti usu pro lue venerea & concilianda faciei elegantia & nitore; quorum præparationem sufficienter demonstrat & declarat *ZWELFFERUS loco allegato*, & *Pharm. Regia pag.* 150. eumque examinat *SCHROECKIUS in Pharmacop.*

macop. Reſt. p. 195. & *le FEBVRE in Chym.* ubi de viperis: Immittunt ſcilicet *viperas vivas conciſas* in certam *vini* portionem, poſt in vaſe clauſo tepido loco exponuntur, ut ebulliant, & ſic hauriunt pro dictis uſibus.

Deinde fiunt *Pulveres viperini*, qui aliàs *Bezoardici Animalis* nomine veniunt; quorum variæ hinc inde apud Autores proſtant Præparationes. Per calcinationem tamen parandi non ſunt: quin potius recipiantur viperæ recentes exenteratæ; exſiccentur per fumum baccarum juniperi, ſcilicet per baccas juniperi fiat ſuffimentum; quæ exſiccatæ poſſunt pulveriſari:

♃. *Hujus pulveris ſicci* part. iij.
cui miſceantur
Flor. ſulphuris,
myrrhæ pulveriſ. an. part. j. vel ß.

& adſpergantur poſtmodum aliquot guttis *olei cinnamomi & ligni rhodii*, & erit egregius *Pulvis bezoardicus animalis*. Alii.

Recipiunt *Viperas*: easque benè lotas in *Vino Malvatico*, miſcent cum *ſale prunellæ* ſeu *nitro fixo*, & exſiccant Viperas in loco calido, ut redigi poſſint in pulverem, abſterſo tamen prius ſale prunellæ: & huic pulveri addunt *corda & hepata propria pulveriſata*, ſimiliter & irrorant *ſpiritu vini*, ſicquè pro uſu reponunt.

Plures qui vult Compoſitiones Pulverum bezoardicorum viperinorum ſelectas, videat CNOEFFELIUM *in Appendice Ann.* 6. *M. A. N. C. pag.* 25. & ZWELFFERUM *in Pharm. Reg. pag.* 150. *ſeqq.* Veriſſima enim eſt VELSCHII epicriſis Hecatoſt. 2. *pag.* 25. dicentis: pulverem illum, quò ſimpliciorem, eò meliorem eſſe; & cum facilè ad putredinem ruat, proin condiendum ſuadent quidam oleis deſtillatis, floribus ſalis ammoniaci, de qua præparatione videbitis MARCUM AURELIUM SEVERINUM. Cœterum modum optimum Pulverem hunc præparandi docet *Charas Tract. de Viperis*: Nempè

Truncentur viperæ optimè, hinc *pelle detracta* (vel & ea cum cauda integra ſervata, utpotè ſal volatile copioſum continente) viſcera iiſdem eximantur, inteſtinis ſaltem abjectis, hinc in aliquot fruſtula diſciſſæ immittantur in amplam patellam vel cucurbitam, & in blando balnei Mariæ calore per evaporationem ſeu abſtractionem phlegmatis exſiccentur, uel & in loco umbroſo calido pro exſiccatione exacta ſuppeditantur. Hæ unà cum uiſceribus exſiccatis pulueriſatæ genuinum conſtituunt *Bezoardicum Animale*, & ſuo adhuc conſtant ſale volatili: quibus myrrha pro lubitu, camphora & elæoſacchara vegetabilium addi poſſunt; vel ſub pulveriſatione crebriùs irrorentur cum ſpiritu myrrhæ probè imprægnato, vel, quod melius, ſpiritu camphorato, ſimulque adſpergendo aliquot guttas olei deſtillati caryophyllorum, & ita in vaſe probè clauſo omnia aſſerventur, ita ab omni corruptione verminoſa immunis erit ejuſmodi Pulvis.

Baſis eſt plurimorum medicamentorum: Doſis à ʒß. ad ʒj. plus minùs, pro varia compoſitionis ratione, utut levior ſit, & conſequenter quantitas ejus inſignior ſit: tamen ſi aliquid proficuum inde ſperare volumus, neceſſe eſt, ut in tanta doſi propinetur.

Pulveri hujuſmodi *ſimplici varia* pro vario ſcopo *addi poſſunt*, v. g. *flores ſulphuris*, *myrrha*, *camphora*, &c. olea deſtillata tutæ, *zedoariæ*, *ſuccini*, *corticis citri*, &c. ſicque mille modis reddi *compoſitus* pro cujuſuis arbitrio. Item pulveri hujuſmodi viperino, *pulvis cordium & hepatum viperinorum ſiccatorum* ſeorſim poteſt addi, quo remedium ſic magis perfectum evadat.

Quidam *Eſſentiam è viperis* parant, idque multipliciter, vel cum acidis, vel cum *ſpiritu vini*. *Eſſentiæ cum ſpiritu vini* paratæ ſunt fruſtraneæ, quia parum eliciunt: Quidam roborant ſpiritum vini ſalis volatilis additione, qui quidem colorem acquirit rubicundum, & ratione ſalis volatilis multum valet, ſed ſufficit ſpiritus cum ſale volatili. *Eſſentiæ cum menſtruis acidis* nil valent; deſtruunt enim ſal volatile. *B.* tamen D. MICHAELIS paravit ſuam *Eſſentiam viperinam*, recipiendo *viperas exenteratas conciſas exſiccatas*, iiſque affudit *ſpiritum æruginis rectificatum*; quo ipſo mediante diuturna digeſtione totæ ferè viperæ, pauciſſimis exuviis relictis, ſolvi ſolent: Menſtruum abſtraxit ejuſdem ferè ſaporis acidi, quo affuſum erat (omnem enim ejus aciditatem iterum redire vix credendum:) Extracto reſtitanti affudit *ſpiritum vini rectificatum* vel *theriacalem*, & ſic mediante digeſtione egregiam eſſentiam acquirebat pro purificando ſanguine, & cura affectuum cutaneorum.

Cum hac eſſentia curavit aliquando quendam Gallicum, ita ut poſt curam cuticula de toto corpore potuerit detrahi eodem modo, quo deponunt viperæ exuvias. *Doſis* ʒß. ad ℈ij.

VITULUS.

Ex *Vitulo* uſurpantur tantùm *Pinguedo*, & *Medulla* ex oſſibus extracta.

Vitulina pinguedo, cui etiam ſubſtitui ſuilla vel humana poteſt, externo uſu emollit, laxat, temperat moderatè abſque inſigniori acrimonia. Cœteræ pinguedines ex animalibus calidioribus deſumptæ, v. g. caninæ, felinæ, &c. acriores & magis penetrantes exiſtunt, indeque minus quidem anodynæ, ſed magis reſolventes & diſcutientes exiſtunt.

Pinguedo vitulina deſtillata cum abditis cineribus, dat *Oleum* empyreumaticum, ſed volatile admodum & penetrans, quodque recens odorem inſtar ſalis cujuſdam volatilis reddit. Si inſtilletur ipſi ſpiritus nitri occultè, cum æſtu & fumi albi eructatione, efferveſcit; adeoque inſigniter alcalinæ erit naturæ: quod pariter de aliis pinguedinibus aſſerendum videtur.

Ejuſdem ferè, ſed magis temperatæ naturæ, eſt *Medulla Vitulina*, quæ poſt cervinam eſt optima, & quidem cum ſit temperatiſſima, præter communem uſum cum reliquis medullis leniendi, blandè humectandi, emolliendi, digerendi, & abſceſſus maturandi, egregium eſt evporiſton in agrypnia vel ſomni defectu, quando non poſſunt anodyna & narcotica adhiberi, ubi tantillum temporibus inunctum vigilias arcet, & ſuavem ſomnum inducit. Sic in febribus malignis, & febrè puerperarum, ubi deficit ſomnus, bis vel ter in die inungantur tempora; uti & iis qui meditationibus nocturnis ſunt intenti, optimè conducit.

UNICORNU.

Unicornu jactatur *duplex*: *Vnicornu terreſtre* fictitium, & *Vnicornu marinum* verum.

De unicoru Veterum, quidnam & an ſit? multum adhuc inter ſe diſputant Autores; quidam negant, quidam affirmant: Verùm Unicornu terreſtre quadrupes, inſtar tauri, &c. uti illud deſcribunt, eſt non, ens, & nunquàm in rerum natura repertum fuit utut mordicus illud quidam defendant, quos inter eſt BARTHOLINUS *in Tract. de Vnicornu*, qui affirmat dari adhuc. Loca verò Sacræ Scripturæ quod attinet, ubi Unicornu fit mentio, de Rhinocerote ſunt intelligenda, animali maximè ferino, & hactenus indomabili: videatur DEUSINGIUS *in Tract. de unicornu*, qui hæc dilucidè deducit.

Omnia autem iſta concreta oſſea, oblonga, dura, ſtriata, quæ in aulis principum viſuntur, ſunt ex piſcium cetaceorum quadam ſpecie, malè Unicornu dicta: Nimirum juxta Grœnlandiam capiuntur piſces cetacei, qui Vnicornu hoc in ſuperiori maxilla ſiniſtra pro dente habent, ſæpiùs trium ulnarum & ultra longitudine, ſive ſpontè deponantur, ſive ex impetuoſo curſu cum illo in ſaxa frangantur, ibi copioſè reperiuntur, atque ad nos tranſportantur. Figuram hujus piſcis, & dentis ſeu cornu delineationem & hiſtoriam uidebitis in WORMII *Muſeo l.* 3. *cap.* 40. KIRCHERI *Mundo ſubterraneo Tom.* 2. *pag* 64 SACHSIO *Monocer.* BARTHOLINO *de Vnicornu*, in *Hiſt. Anat. C.* 4. *hiſt.* 4. & *Epiſtolis C.* 1. *Ep.* 21. atque *C.* 2. *Ep.* 53. CALCEOLARIO *in Muſ. Sect.* 6 *pag.* 687. uti & *Tulpio in Obſerv. Lib.* 4. *cap.* 55. *pag.* 395. ubi ſceleton & capitis figuram delineat, & piſcium genus cetaceum, quod dentem contortum & concauum intus obtinet. Reuera Vnicornu hoc marinum per quàm appoſitè *Rhinoceros marinum* ſeu *glaciale* uocatur à VELSCHIO *Hecatoſt.* 1. *pag.* 25.

Hic dens ejuſdem uſus cum cornu cerui & ebore dicitur VERULAMIO *in Hiſt. vitæ & mortis pag.* 85. unde etiam eaſdem Præparationes, quas uel cornu cerui, uel elephantis dens ſubit, pati poteſt, eadem producta ſuggerens. Hinc decantatus eſt contra epilepſiam juniorum, item contra tormina, quæ minantur convulſiones, contra venena, morbos malignos, peſtem, morbillos & variolas, ſimileſque alios morbos malignos. *Doſis* eſt à ℈ß. ad ℈j uel ʒß. Propinatur non ſine fructu; alexipharmacum enim eſt, & ſudorem egregiè mouet, uti notum eſt apud omnes. Certè in epilepſia non rejicio ejus uſum, quando acidum in primis uiis in cauſa eſt, quod uellicat ſyſtema neruoſum, ut infantes inde fiant epileptici quatenus acidum in primis uiis infantum ab objecto adeò duro, ejuſque raſura, abſorbetur, quo minùs neruoſum genus afficere ac tormina ac epilepſiam excitare ualeat.

Probam hujus unicornu hanc eſſe uolunt, ut poſt uſum hujus, arſenicum & Mercurius ſublimatus internè propinatus, non noceant, qui ſe hoc munierit. Interim exiſtimo cornu cerui crudum & raſpatum eodem ſucceſſu poſſe uſurpari, ac unicornu marinum.

Ex hoc Vnicornu, ſicuti ex aliis dentibus, poteſt præparari per coctionem *Gelatina*, per deſtillationem *ſal volatile* & *ſpiritus*, & alia ſimilia, quæ ex oſſibus uel dentibus poſſunt præparari.

URSUS.

Ursus eſt animal ſatis cognitum, quod ſubminiſtrat in officinas *Pinguedinem* imprimis, ſeu *Axungiam*, de qua obſeruatum eſt, quod, quando urſi tempore hyberno pingueſcunt, ipſa augeatur & creſcat in capſula. Hæc cum cinere muris illita ad alopeciam, ſeu defectum crinium uel capillorum, eſt egregium remedium. In tumoribus diſcutiendis & reſoluendis multum commendatur. In hernia inteſtinali egregiè conuenit, ſi regioni oſſis ſacri illinatur ſeu emplaſtri modo applicetur; ut quaſi retrahat inteſtina: poſt repoſitionem autem inteſtinorum in locum naturalem, impedit quò minus poſſint denuo excidere, & fuit ſecretum D. SULZBERGERI, *Patris*: unde etiam SCHOLZIUS *Conſil.* 203. hernioſos inungit cum medulla ceruina, ubi eſt ruptio, locum uerò oppoſitum in dorſo & lumbis cum pinguedine urſina, admiſtà anſerina; imò quando applicantur circa rupturam emplaſtra attrahentia, ſemper in regione dorſi applicatur pinguedo urſina. Similiter contra prolapſum ſinus pudoris

tis summum est levamen: unde etiam ossi coccygis simili ratione applicata in prolapsu ani egregia est. Instante partu obstetrices manus pinguedine ursinâ inungunt, quę abdomen mulieris deorsum versus premunt, aut abdominis partem tumentem, & latera lumbaria inungunt, & inferiora versus cogunt. In dolore podagrico compescendo pedes pinguedine hac, priùs in aqua spermatis ranarum lota, inungi solent. Ulterius axungiam ursæ albæ ingens esse cosmeticum cuti illitum, sunt qui affirmant.

Fel exsiccatum commendatur ad epilepsiam, & hinc icterum, illosque morbos, ad quos reliqua fella, & est quoddam sal volatile acre, quod convenit in iis morbis, ubi necessum est tale sal acre. Non proinde mirum videri potest, quod rustici in Finnlandia eo feliciter in multis affectibus utuntur; egregiè enim penetrat, acidum absorbet, crassa incidit, & sic ad quamplurimos affectus conducit.

VULPES.

PInguedo Vulpis multum in usu est contra affectus nervorum, tremores & paralyticos affectus, nec non contracturas, & indurationes nervorum ac tendinum, externè illita.

Pulmo mirè laudatur contra phthisin, aliosque affectus pulmonum, in specie quidem ad eorum vulnera & ulcera vi consolidativâ & conservativâ. Ita D. SCHNEIDERUS ægrotum quendam, cui pulmo ingenti globulo tormentario fuit transfossus, quiquè cum frequenti sanguinis expuitione frusta carnosa pulmonis simul rejecit, egregiè curavit per remedium ex pulmone vulpis recenti ac cruento, qui modò ex vulpe exemptus in aqua appropriata leviter coctus fuit; deinde minutim conciso fuit admista conserva radicis symphyti, florum symphyti, amylum, & imprimis sarcocolla purgata, lota, & lacte muliebri nutrita: quo remedio felici successu se usum affirmat: Sed reverà dubito, an huic vulpis pulmoni tantum tribuendum: quin leviori in malo selecta Vulneraria huic præferrem; in graviori verò hunc pulmonem etiam inefficacem existimarem.

Fel, sicuti reliqua fella, oculis convenit.

Sangis Vulpinus ad calculum commendatur, uel in uesica, uel ejus canali morantem, si internè propinetur, & externè inungatur regio uesicæ; rumpere illum dicunt calculum, uti etiam pellere adhuc in uesica stabulantem. Sed non est, ut mereatur commendationem.

Si quid ex vulpe utendum, *lingua* ejus usurpanda pro extrahendis partibus heterogeneis è vulneribus: si scilicet Mense Martio ex vulpe vivo vel modo mortuo exscindatur, & exsiccetur. Sub usus tempore aut maceretur in vino Rhenano aut Malvatico, & sic calidè imponatur vulneri; sic omnia heterogenea etiam ex profundis partibus prorumpunt, àque multis chirurgis pro maximo secreto habetur. Interim tamen etiam de illa videri potest SCHENCKIUS in Obs. lib. 5. de Vulneribus. Aliàs in simili casu Unguentum ex betonica cum pinguedine leporis est expertum: quæ eadem leporis pinguedo cum pulvere cancrorum fluviatilium non minùs est elegans pro extrahendis ex vulneribus alienis rebus.

Totus Vulpes contra phthisin valdè prodesse dicitur, si caro vel assata, vel elixata, comedatur.

Oleum Vulpinum per decoctionem factum, de quo *videre potestis Dispensatoria*, in affectibus nervorum valdè convenit. Discutit potenter, anodynum est, & in Atrophia, contracturis & indurationibus nervorum ac tendinum externo illitu confert.

Loob de Vulpis pulmone in asthmate & tussi, aliisquè pulmonum vitiis, communis usus esse solet. Verùm tabidis magis officere, testatur LUDOVICI *in Pharmacia*.

CLASSIS II. DE AVIBUS.

AVes paucæ sunt in usu. Excrementa earum præ reliquis animalium excrementis acria magis & salsa, sicque admodum nitrosa sunt; Perfectum enim nitrum crystallinum inde efflorescit, si stercus aquæ immittitur: id quod imprimis in stercore columbino videre est, quod aqua impregnatum, & aeri expositum, crystallos reddit: unde in specie ad affectus chronicos hypochondriacos pro corrigendis vitiosis saporibus, speciatim acidis, pro abstergendis primarum viarum sordibus, & hinc pro urina cienda, usus egregii sunt. Excellunt pro hoc scopo speciatim stercora gallinaceum, anserculorum juniorum, & hirundinum.

ACCIPITER.

EX *Accipitro*, Germ. *der Habicht*, sicuti ex reliquis omnibus ferè avibus, pauca admodum adhibentur in officinis.

Sunt qui commendant *Excrementa accipitris* ad partum promovendum, sicuti etiam ad retentas secundinas: vel etiam sub pessi forma ℥j. ejusdem fimi supponitur: utroque modo secundinæ excretionem promovet.

Nonnulli commendant *Vngues accipitris* in pulverem redactos adversus dysenteriam; dicuntque hoc ipsum esse per experimentum cognitum. Cœterum de hoc parum mihi constat. Hoc interim verum est, quod *superiùs de Vngulis equinis* dixi.

ALAUDA.

ALauda magis est culinaris & alimentaris, quàm officinalis.

Ad colicam nihilominus commendantur alaudæ; unde ij, qui laborant colicâ, sibi illas commendatas habeant. Hujus caro urinam, sabulum & calculum proritat: id quod HOEFERUS in *Hercule Med. pag.* 172. experientiâ propriâ confirmat, qui ex usu alaudarum evitavit nephritidem; unde ad calculum dispositis possumus commendare carnem alaudarum.

De *sanguine alaudæ* dicitur, quod calculum curet.

ANAS.

ANas Culinaris & officinalis est. Et quidem virtutes officinales acquirit ex eo, quod vescatur ranis & bufonibus; unde dicunt, quod ad duritiem sive cocta sive assata, ut pulverisari possit, si pulvis inspergatur in lacum, exinde innumeræ ranæ & bufones procreentur: id quod etiam fieri dicunt in fimo, ubi putrescit; copiosi nimirum bufones & ranæ progenerantur ex cadavere anatis putrefacto.

De Anate viva dicit AUTOR, quod si circa posteriora deplumata ventriculo imponatur, sedet colicam; quod verum est: sed tamen sedato dolore & finitâ colicâ anas moritur. Et mirum est, quod podices avium, in specie gallinarum, applicati anthracibus & bubonibus pestilentialibus, item morsibus venenatis, adeò egregiè conveniant in extrahendo veneno & miasmate maligno, & post applicationem moriantur: id quod, uti dixi, facit imprimis gallina denudata circa posteriora; extrahit enim potenter, & postmodum moritur.

Sanguis ratione ranarum & bufonum inter alexipharmaca refertur; qua vi in specie magni æstimat PARACELSUS, unde etiam ingreditur *Antidotum Paracelsi ex sanguinibus*; quæ compositio videri potest in CROLLII *Basilica Chymica*. Et quidem quò magis vescuntur bufonibus, eò magis fiunt alexipharmacæ, & venenis resistentes: imprimis commendantur anates tales, quæ in sanguine proprio seu unâ in alterius sanguine, suffocantur.

Quidam sanguinem anatis destillant, & parant spiritum, quem rectificatum sale volatili impragnant, & ad ʒiß. vel ʒij. propinant pro medela adversus venena. Calculum itidem renum & vesicæ valdè pellere dicitur.

ANSER.

ANser dictus fuit à Veteribus *Ganza*.

De hoc se offert *Pinguedo*, quæ est multi usus; est enim præ reliquis speciebus subtilior, volatilior, & penetrantior, adeoque admodum resolutiva & discussiva existit. Internè cum pomo assato assumpta valde convenit in emolliendâ alvo nimis obstructa.

Externè ad alvum infantum nimis constipatam purgandam quidam recipiunt testam nucis juglandis mediam, eamque implent cum pinguedine anserina, & applicant umbilico, simulque abdomen illinunt eâ pinguedine, & tunc post paucas horas alvus etiam contumacissima egregiè solvitur.

Item

℞. *Pomum assatum*:

Subigatur cum *pinguedine anserina*, & in forma *linimenti* crassioris abdomen hisce illinatur, & alvum reserabunt.

Confert in specie ad rimas & fissuras labiorum. Porrò quia subtilis est hæc pinguedo, pedibus & manibus inuncta has partes præservat contra frigus externum, præsertim si frigori expositæ eâ illinantur, uti vult STARICIUS in *Helden-Schatz pag.* 126. In affectibus nervorum paralyticis, in spasmo, nervisque rigidis ac contractis multi usus est; unde fotus vel vapor ex pinguedine anserina receptus in paralysi scorbutica, Westphalorum est experimentum, qui sæpius tali corripiuntur: coquunt illam benè cum aqua & fotum seu

...ta tibi pon[atur] Anas, sed pectore tantum, et Cervice sapit, cetera redde Coquo

seu vaporem recipiunt cum membro paralytico ex scorbuto; penetrat enim potenter, & ita tollit scorbuticam paralysin. Unguentum paralyticum mediante assatura ex ansere, simplicibus nervinis infarcto, paratum habet BARTHOLETUS *in sua Encyclop. pag.* 165. qualia linimenta hinc inde etiam videbitis apud Practicos, ubi de *Paralysi*, imprimis in RIVERII & SENNERTI *Prax.* Modus parandi hic est:

℞. *Anser mactatus.*

Exenteretur abdomen, repleatur plantis nervinis usualibus, Unguentis & medullis appropriatis, & assetur: sub assatione defluit pinguedo virtute plantarum impregnata, quæ præmissis præmittendis, ceu expertum nervinum, illinitur membris paralyticis cum successu, uti prostant exempla in SENNERTO & RIVERIO *loco allegato*, & POTERIO, ubi *de Paralysi*.

Pinguedo anserina probè purgata vicem unguenti armarii in curandis vulneribus subire potest, uti vult SCHMUCK *in Curat. Magico-Magnet. p.* 43 id quod etiam *superiùs de pinguedine suilla dictum fuit.*

Stercus Anserinum est nitrosum valdoperè, multo sulphure refertum, unde valdè penetrat, & multi est usus, quod, ejusque utendi modum ac præparationem pro morbis chronicis, videbitis in AUTORE. In specie exsiccatum hoc stercus, pulverisatum, & ad ʒj. exhibitum; quo tanquam egregio remedio contra icterum specifico antiicterico, utitur BARTHOLETUS *in Encyclop. p.* 165. sive sit stercus anserum adultorum, sive etiam anserculorum juniorum. Vi nitrosâ sulphureâ mirè commendatur, & bilem corrigit, in specie verno tempore, Mense præprimis Majo collectum: conferatur *Deodatus in Panth. Hygiast. lib.* 1. *pag.* 363. Efficacius autem erit, si anseres priùs vescantur herbis antiictericis, ut Chelidonio majore, anserina, ita dicta, quia illius esu valdè delectantur anseres, &c. Non verò ad icterum solum, sed & ad scorbutum, optimum est remedium, in vino frequentiùs haustum, vel sub forma pulveris, vel decocti; tali enim decocto scorbuticus ferè desperatus aliquando fuit curatus. Hoc stercus anserinum ulterius per urinam valdè pellit aquas, unde hydropem curare ob vim nitrosam facilè credo: nam omnia stercora, imprimis anserinum, abundat sale volatili salso nitroso, constante ex urinoso pingui & acido volatilibus. Acidum volatile habet ex succo pancreatico, urinosum verò pingue ex bile; unde potest sublimari sal volatile in forma sicca ex stercoribus animalium, quod est elegans, & magni usus in Medicina. Reliqua quæ habet AUTOR *de stercore*, videantur.

Quercetanus in sua Pharmacopœia Trageam habet *stercorariam* seu *pulverem stercorarium*, quem inter alia stercora etiam ingreditur stercus anserinum.

Juniorum anserum stercus recens Mense Aprilis & Maji collectum, destillatum per alembicum suggerit aquam egregiam, quæ vocatur *Aqua ophthalmica Imperatoris Maximiliani* contra quoscunque oculorum affectus, nebulas, suffusiones, discutiendas, dolores, visus imbecillitatem, lippitudinem, &c. commendata; clarificat enim visum, ejusque aciem acuit &c. uti videre potestis apud LIPSIUM *in Tractatu eleganti Germanico de Variolis.* Hæc aqua potest etiam specificari in specificis affectibus pro re nata, secundùm intelligentiam Medici. Modum destillandi *aquam ex stercoribus* videbitis in POTERIO *in Pharmacop. Spagyr. Lib.* I. *Sect.* 4.

Lingua anserina stranguriam & difficultatem urinæ ex peculiari quadam proprietate curat, si siccetur, & exhibeatur; sicuti eadem recens comesta involuntariam mictionem corrigere dicitur.

ARDEA.

De *Ardea* non memini me legisse; idcirco nihil habeo, quod addam. Pergo ergo ad

CICONIAM.

Quod dixi de anate, dici potest de *ciconia*, quę habetur alexipharmaca, quia ordinarium nutrimentum ejus bufones, ranæ, quin & serpentes, sunt: & sicut cervus est alexipharmacus inter animalia quadrupeda, ita non mirum est, quod inter volucres ciconia à victis assumptis aliquali vi alexipharmacâ imbuatur, indeque contra venena morbosque malignos laudetur. Unde in specie *ciconiæ sanguis* multum commendatur in dictis affectibus, qui etiam tanquam basis ingreditur *Antidotum de sanguine Paracelsi*, *Electuarium alexipharmacum de ciconia* dictum, contra venena omnia laudatum, unà cum radice anthoræ, mumia, Bezoar, Theriaca, &c. Præparandi modum videbitis in AUTORE *lib.* 2. *c.* 51. *pag.* 181. HARTMANNO *Comm. in Crollium*, & ipsius CROLLI *Basil. Chym.* qui etiã Essentiam sanguinis ciconię contra venena in usu habuit: de cujus effectu videatur FEHR *de Scorz. pag.* 145. Dosis ejus est à ʒß. ad ℈ij. Hinc etiam BURGGRAVIUS *in Biolychn.* ex sanguine ciconię parari posse remedium contra omnia venena asseverat: nam subministrat sal volatile copiosum; & sal cordis ciconiæ, & sal cordis pavonis, contra omnia venena mirificè commendantur. Preterea ciconia habet usum non inelegantem in podagra, in qua ciconia calcinata commendatur à ℈ß. ad ℈j.

Stercus ciconiæ laudatur in epilepsia curanda, in qua, uti stercus pavonis, vel in substantia, vel in infuso assumitur, vel etiam pro stimulo appropriato clysteribus permiscetur: cum sebo cervino, vel axungia anatis, vel suilla illinitur sub forma linimenti podagræ tanquam singulare remedium. Reverà tamen huic stercori ciconiæ non cedit stercus cervinum pàrili ratione applicatum.

Axungiam pariter ad podagram commendant; unde ex pelle, uti notum est, tibialia faciunt, quibus incedant, pro cura podagræ.

Sal volatile non foret frustraneum, si ut sal volatile cornu cervi, & sal volatile serpentum, pro usu sudorifero & alexipharmaco adhibeatur.

Fit etiam ex ciconia *oleum per coctionem* in oleo communi, quod oleũ ciconiæ eundem habere dicitur usum in paralysi cum oleo viperino.

COLUMBA.

Columba per medium dissecta, uti habet AUTOR, & hoc modo applicata capiti, in phrenitide medicamentum fuit apud superiores Practicos multum commendatum, utut à modernis, sed minus rectè, negligatur. Eodem modo applicatur plantis pedum in febribus malignis cum phrenitide, & in talibus febribus malignis cum phrenitide magni adhuc facit LINDANUS.

Quæ de hujus *sanguine* habet AUTOR, non tanti sunt pretii, cùm oculis instillatus mox grumescat, & malum exasperet.

Fimus columbinus præ aliis insigniter nitrosus est, sale falso seu ammoniacali egregiè refertus, hinc pre reliquis diureticus, & contra hydropem utilis est: videatur FORESTUS *lib.* 23. *Obs.* 25. Leviter autem est calcinandus, vel potius in vino, vel aqua simplici macerandus, dehinc cum vino aut aqua extrahendum est sal nitrosum seu lixivium summè diureticum, quod intrinsecùs haustum, mirum quãtum expellit hydropicorum aquas per urinam: addunt alii cineres stipitum fabarum, sarmentorum vitis, absinthii, & tartarum calcinatum. In pleuritide stercoris columbini ʒj. in vehiculo convenienti usurpatur. Acetum affusum fimo columbino, percolatum, cum pauco melle mistum, in calculi paroxysmo egregium est. Alii, ceu singulare remedium pro pellendis mensibus commendant hunc fimum calcinatum: Nempè

℞. *Fim. columb. calc.* ʒj.
Pulv. croci ℈ß.

Misce pro dosi, pro cienda urina. Conferatur Herftodt. in Crocol. *pag.* 216. qui etiam ipse *pag.* 117. parat aquam anticolicam ex basi stercoris columbini cum aliis hunc in modum:

℞. *Fimi columb.*
Sem. anisi an. M. ij.
Flaved. cort. aur. rec. ℥ij.
Croc. Austriac. ʒß.

Affunde *V. M.* & destilla pro *aqua anticolica* egregii & commendatissimi usus, suspendendo in rostro alembici
Croci ℈ß.
&, si lubet,
Moschi gr. v.

Externè usitatus quoque est propter vim leviter causticam & vesicatoriam, unde & inter psilothra communiter refertur, propter acrimoniam salinam. Usurpatur vel per se aquâ humectatum, vel cum semine sinapi, nasturtii, aut simili tritum, humectatum cum aqua simplici, & impositum. In morbis chronicis eosdem præstat effectus, quos sal volatile acre nasturtii & sinapi. In hydrope & pedibus œdematosis stercus columbinum bulliat in aqua, vel cum aqua calcis vivæ probè subigatur instar cataplasmatis liquidi, & cum aliis applicetur tumoribus œdematosis ac serosis, imprimis si immineat pedibus œdematosis gangræna. Lixivio stercoris columbini si lavantur manus pedesque, ab omni frigore hæ partes ad temp us erunt immunes: & chirothecæ ac tibialia linea hoc lixivio madefacta per quatuordecim dies præservant manus & pedes à frigore; uti vult STARICIUS *in Helden Schatz*, *pag.* 116. Quibus usibus aliàs conferat, videatur apud AUTOREM. Plura qui cupit de usibus stercoris columbini, videre potest ZACUTUM LUSITANUM *lib.* II. *Med. Princ. pag.* 17. & 117.

CORVUS.

In *pullis Corvorum* recentibus verno tempore ex nido exemptis, antequam vestiantur plumis, ex ore exsumitur caro, quæ hepar pullorum corvorum, & specificè epilepsiam curare dicitur.

Pulli corvorum, uti dicit AUTOR, incinerati commendantur ad morbum comitialem; si scilicet pulli corvorum nigrorum ex nido calcinentur, specificum & probatum remedium dicuntur contra epilepsiam, quæ exinde nunquam amplius redire dicitur.

Cor corvi gestatum arcere dicitur somnum, & putatur efficax remedium huic incommodo, nempè nimiæ somnolentiæ.

COTURNIX.

Pinguedinem *coturnicis* cum pulvere ellebori nigri, vel radicis pyrethri in formam linimenti quidam redigunt, & in impotentia virili radici penis, vel glãdi illinunt: quibus subiungẽda balnea nervina.

De-

De *Excrementis* observetur, quod habet AUTOR, quod credo, quia enim elleboro, tam albo quàm nigro, citra ullam alterationem vescuntur, & ex superioribus constet, quantum elleborus niger valeat in contumacioribus affectibus, hinc antepilepticum haud contemnendum esse, probabile est: videatur HOEFERUS *in Herc. Med. pag.* 12. ubi ceu singulare antepilepticum commendat *Ova coturnicis*, si exsiccata & pulverisata ad ʒß. adhibentur. Unde alii dicunt, quod cerebrum coturnicis cum unguento myrtino admistum, & faciei epilepsiâ correpti inunctum, mirabile sit auxilium; statim enim tunc resurgere ægrum asserunt. Sequitur

CUCULUS, & FICEDULA.

De quibus nihil est, quod dicam.

GALLUS, GALLINA.

De *Gallina* per medium dissecta, uti habet AUTOR, eadem dici possunt, quæ de columba. In phrenitide graviori per medium dissectæ & cruentæ capiti raso imponuntur, quod è schola GALENI ad nos dimanavit: interim si tantum per quadrantem horæ in capite relinquantur, horrendum fœtent. Item gallinæ integræ, quando vivæ deplumantur juxta podicem, tumoribus malignis, morsibus venenatis, bubonibus & carbunculis pestilentialibus imponuntur pro extrahendo veneno, quod certum est, & ab experientia confirmatum: sicut etiam gallinæ his impositæ brevi post moriuntur. Repetantur igitur harum applicationes, donec nullæ amplius moriantur, & res erit in vado: ZACUTUS LUSITANUS à vipera demorsum ita restituit.

Ex Gallo, vel gallis contusis parant Decoctum, seu Jus consummatum, in atrophia, hectica, & phthisi, uti & pro iis, qui reconvalescunt ex morbis chronicis: sed credo horum omnium usum esse nullum, quia stomachus debilis ea digerere non potest; unde cruditatem nidorosam contrahunt. Maximè ergo ii errant, qui ægris ex gravioribus malis convalescentibus ejusmodi juscula propinant; corpora enim impura quò magis nutriuntur, eò magis læduntur. Laudantur etiam in promovendis lochiis, imò ad fortificandam parturientem post partum, verùm cum puerperarum corpora pariter impura sint, iis subinde nociva erunt, & horum loco cerevisia calida cum cumino cocta optimè post partum adhibetur, cum satis feliciter promoveat lochia.

Huc pertinet Jus Galli Veteris, quod à Veteribus laudatur contra Asthmata & dyspnœias: videatur AMATUS LUSITANUS C. 2. *Cur.* 81. *in Schol.* qui historiam habet huc optimè quadrantem: valdè tamen exagitatur ab HELMONTIO, & quidem non sine causa.

Sanguis galli valdè prodest ad stimulandam Venerem, si scilicet ex hoc sanguine destilletur spiritus urinosus, & rectificetur. D. MICHAELIS certè frequentissimè eo usus in ægris suis, affectu hocce laborantibus. Potest cum remediis ex formicis paratis misceri, & virtus ejus magis exaltabitur: Unde etiam spiritus, paratus ex sanguine & testiculis gallinaceis, valdè commendatur in stimulanda Venere, item spiritus ex testiculis & sanguine pavonis seu gallo pavi, *qui & Indicus, Afer, & Numidicus vocatur*, si in his spiritibus dissolvatur unum, vel alterum granum ambræ, mirum evadit medicamentum aphrodisiacum.

Cerebrum Gallinæ nigræ ad confortandam memoriam & in deliriis commendatur: vid. LEO *l.* 1. *de Art. Med.*

Tunica ventriculi interior siccatur & pulverisatur, ut compescat vomitum, præcaveat abortum, in specie si metuendus sit ex nimio vomitu: de qua tamen virtute non immeritò dubitat HELMONTIUS *Tr. de Lith. c.* 3. §. 28. Laudatur etiam ad incontinentiam urinæ; Unde ex hac tunica cum pulvere erinacei BARTHOLETUS *in Encyclop. p.* 164. habet pulverem specificum ad mictionem involuntariam, cui DEODATUS *in Panth. Hygiast. Lib.* 1. *pag.* 361. simul addit cristam galli exsiccatam; nam hæc mictum involuntarium, vel per se sumpta curare dicitur: sed mera est fabula. Quidam in sale causam quærunt, quos inter est RIVERIUS *in Praxi l.* 9. *c.* 5. ubi dicit, quod valdè prosit & conducat in conterendo calculo & arenis comminuendis: Verùm, quale illud sal? vanitas vanitatum! Ad menses potenter ciendos à ℈j. ad ʒß. laudatur, imprimis in aqua cinamomi vel simili si propinetur: verùm si quid operatur, fit ratione aquæ cinamomi.

De virtutibus *testiculorum* ad stimulandam venerem videatur AMATUS LUSITANUS *in Curat.* & ex eo SCHENCKIUS *Obs. de Rebus Venereis*, ubi habet historiam mariti, testiculis galli saginati, & deinde mirè in Venerem stimulati, ut & maritâ & ancillas duas subegerit.

Pinguedo gallinæ est moderata & temperata præ cæteris omnibus; adeoque blandè & moderatè emollit, maturat, & indurata attenuat; hinc cataplasmata & Unguenta pro tali usu solet ingredi.

Quod aliàs dicunt de crista & tunica ventriculi interiore galli & gallinarum in mictione involuntaria, convenit majori jure *Gutturi galli*: Hoc enim tostum, pulverisatum, & cum vino potum, est SOLENANDRI experimentum contra mictionem involuntariam, quod primitus docuit *Sect.* 4. *Consil.* 11. & Autore HARTMANNO *Prax. Chymiatrica pag.* 250. Mictum involuntarium juvat, tam diurnum, quàm nocturnum; in quo casu etiam usus est D. MICHAELIS, idemque convenit in mictione involuntaria, etiamsi illa sit ex partu difficili, quæ aliàs est malum difficillimum curatu, Autore HOEFERO *in Herc. Med. pag.* 343. Aliàs in mictione involuntaria post partum difficilem ex laceratione vesicæ, experimentum specificum est pulvis bufonis calcinati collo appensi, de quo HEINRICUS ab HEER *Obs.* 14. & expertum hoc est ab Anglis, quod verum sit.

Hîc obiter tria notentur remedia præstantissima contra incontinentiam urinæ, ex regno animali desumpta:

1. Est *Erinaceus combustus*.
2. *Vulva suilla*: &
3. *Guttur galli*.

quæ omnibus palmam eripiunt.

Stercus omnia ea præstat, quæ columbinum: Sed non adeò est potens. Egregium ad icterum remedium paratur ex albo seu gilvo pullorum gallinaceorum, ex quo etiam *Deodatus in Panth. Hygiast. Lib.* 1. *p.* 361. *& sequentibus* summum Arcanum parari dicit ad calculum, idque, uti dicit *citatus Autor*, ob vim nitro-sulsphuream, cujus dosis sit à ʒß. ad ʒj.

Ova reverâ sunt fructus gallinarum. De his multa dicuntur superstitiosa, inter quæ quoque puto hoc esse, quod dicunt: Ova die viridium exclusa, & fota postmodum à gallina, prodere gallinas, quæ singulis annis pennas mutent: id quod propriâ experientiâ se expertum esse dicit SCHMUCK *in Curat. Magico-Magnet.* Fides sit penes Autores.

Offerunt Ova nobis

1. *Testas*,
2. *Albumen*, &
3. *Vitellum*.

Ovorum Testæ sunt concretum quasi hermaphroditicum; simul enim de regno minerali & animali participant. Materiam nanciscuntur ex lapillis seu calculis, quos gallinæ devorant, quorum particulæ subtiliores in ventriculo sub mucilagine sua glutinosa in substantiam testarum agglutinantur. Patet hoc, quod si gallinæ inclusæ sine lapidibus, vel arena nutriantur, ova sine testis excludantur; lapilli enim hi dissoluti in concretum testarum postmodum abeunt.

Aliàs testæ ovorum destillatæ per retortam, ratione substantiæ animalis, dant *spiritum urinosum* & *sal volatile* satis copiosum, simul cum oleo fœtido: Contra, quatenus de natura minerali participant, relinquunt caput mortuum, quod igne aperto ulterius calcinatum facessit in calcem albam, tenerrimam & subtilissimam, attactu aquæ insigniter effervescentem, & ebullientem instar calcis vivæ.

Quoad *Usum medicum*, ejusdem naturæ sunt cum lapillis cancrorum fluviatilium; quare tam pulverisatæ, quàm calcinatæ, egregiè absorbent vitiosa acida primarum viarum, cumque iis in concretum nitrosum egregiè diureticum & nephriticum abeunt. Imprimis autem pro usu diuretico conducunt testæ ovorum, ex quibus per incubatum pulli modò exclusi sunt; mediante fotu enim certam simul alterationem patiuntur. Hæ pulverisatæ, & in vino propinatæ, urinam satis fortiter proliciunt: quin etiam à quibusdam nomine Præservativi singularis calculosis commendantur ad calculorum genesin, & paroxysmos nephriticos inhibendos: videatur BARTHOLINUS *C.* 4. *Hist. Anat.* 23. *pag.* 281. RIVERIUS *Pr. l.* 11. *C.* 1. BARBETTE *Pr. l.* 4. *c.* 8. item HARVEUS *de Generatione Animal. pag.* 90. & 92. ubi dicit, quod exterior cortex non sit in ovo intra ovarium, sed fit ab urina vel crassiore sedimento urinæ gallinæ: in urina verò multum salis volatilis est, quod aptum est ad urinam movendam.

Contenta in testa sunt *Albumen* & *Vitellum*, quæ insignem habent vim nutritivam, & restaurativam virium deperditarum; unde in defectu virium ex nimio coitu, vel corporis exercitiis frequentioribus, commendatur ovum recens immissum in vinum Malvaticum aut Rhenanum, addito uno vel altero grano ambræ, quod ex tempore vires amissas restaurare dicitur.

Ovum ad duritiem coctum & aceto impregnatum, est expertum remedium in diarrhœa compescenda: Contra verò ovum sorbile quosdam solet purgare; cujus rei exemplum refert HOEFERUS *in Herc. Medico*, quod quidam, quandocunque voluit, sibi potuerit excitare diarrhœam; unde commendatur in nimia alvi obstructione, quoniam laxat alvum.

Integra ova destillata videbitis in BARTHOLINI *Act. Haffniens. Vol.* 2. *pag.* 192.

Ex albumine fit *pullus*, qui nutrimentum, quando adhuc est in ovo, habet ex vitello; sicut & post exclusionem abdomini adhæret aliquid, de quo etiam per aliquot dies nutrimentum habet, uti notum est iis, qui legerunt elegantissimè hac de re disserentem HARVEUM.

Albumen ovi per se externè pro scopo refrigerandi adhibetur, & copiosum & temperatissimum alcali volatile in se reconditum habet, & quasi cum spermate ranarum videtur conspirare; unde imprimis refrigerare dicitur: Hinc etiam adstringere, glutinare &c. adeoque ad inflammationes quascunque, imprimis oculorum, commendatur, benè agitatum usquequò liquefcat, spumescat; & in liquorem abeat; sicut & vulnera oculorum consolidare dicit GRULIN-

LINGIUS in *Curat.* 1. *Observat.* 15. *Cent.* 7. ubi & Saccharum Saturni ei addi poterit, pro meliori operatione.

Potest parari ex albumine ovi *aqua* & *oleum*: Nempè albumen ad duritiem coctum & contusum in patina super igne paulum intensiore continuò agitando fatiscit in oleum nigricans, quod ulterius per retortam in arena potest rectificari, & erit oleum instar solis fulgens, egregium vulnerarium & dolorum hæmorrhoidalium sedativum. Prodest etiam contra ambusta. Item albumen ovi probè conquassatum, cum bolo mistum, destillando dat aquam quodammodo ingravem, omnibus istis affectibus, quibus albumen confert, convenientem.

Vitellum ovi pingue magis, magisque oleosum est præ albumine, unde plus nutrit, quàm albumen, vimque habet dolores sedativam, anodynam, temperativam, emollitivam, suppurativam, unde ratione utriusque ingreditur clysteres pro relaxanda alvo, & stimulandis intestinis; hinc etiam in alvi duritie infantum applicantur pro eorundem alvo stimulanda cum aliquot granis, vel guttis fellis tauri. Contrà, vitellum ovi ad duritiem coctum, & cum pauco aceto rosaceo subactum contra diarrhœam remedium est excellens HELMONTII *Tr. Pylorus Rector*: addidi ego rasuram nucis moschatæ, & binâ vice feliciter exhibui.

Si coquantur ova ad duritiem, & acubus longis perforentur, exstillabit in frigore liquor albus & limpidus, qui est egregium cosmeticum, imprimis si aliquot grana camphoræ in eodem solvantur, & vel ita usurpetur, vel postmodum per alembicum aliquoties destilletur & asservetur.

Multi commendant hunc fucum compositum:

℞. *Succi agrestæ destillat.* part. ij.
Liqu. cryſtall.
Olei album. ovor. an. part. j.
Salis nitri parum. M.

& in usu dissolvantur in aqua sigilli Salomonis.

Ex vitellis ovorum per expressionem paratur *Oleum*: Modum parandi videbitis in *Dispens. Augustano*. Purificetur autem ita:

Oleum scilicet *liquefactum* sponte per linteum colandum, post imponatur patellæ stanneæ, & addatur aliquid de *cera*; hinc cum *aqua pura fontana* lavetur, agitando cum spatula lignea, ut aqua eluat impuritates. Dehinc exponatur Soli ad aliquot dies & noctes, ut fæces in fundum secedant, & oleum supernatet, cujus usus est egregius vulnerarius contra ambusta & imprimis contra herniam.

Quidam etiam adhibent ad implendas foveas, relictas post variolas & morbillos, nec non ad fissuras, vel labiorum, vel papillarum, vel manuum ac pedum, uti etiam ani: item ad dolores à causa externa obortos; dolores enim sistit, & anodynum simul est; quin & cosmeticum est elegans, si priùs facies abluatur cum aqua simplici, in qua Borrax soluta, post hocce oleo facies illinatur. Quod si remanentiæ post expressionem olei hujus per retortam destillentur, acquiritur *spiritus urinosus* & *sal volatile elegans*, copiosum satis & admodum subtile, cum copioso *oleo* destillato *fœtido* empyreumatico. Et ratione talis salis volatilis oleosi videtur vitellum ovi solvere terebinthinam, Balsamum Peruvianum, resinas vegetabilium, olea destillata, &c.

HIRVNDO.

INtelligitur hic imprimis *Hirundo domestica*, non verò hirundo sylvestris: nihilominus tamen in genere quæcunque hirundines & earum nidi in casu necessitatis possunt usurpari. In genere hirundines integræ, presertim juniores, valdè commendantur ad epilepsiam & morbos convulsivos, sive exsiccentur & sub forma pulveris propinentur, sive instar amuleti extrinsecùs appendantur: Alii addunt, ut efficacius reddant remedium, pulveri juniorum hirundinum ana Castorei, & ita bibunt, hocque tanquam expertum in epilepsia quacunque. Sed præterea quoque specificè laudatur in passione hysterica, sive cum epilepsia partium externarum sit conjuncta, sive non. Observetur enim, quod convulsiones epilepticæ sint duplicis generis, latè loquendo; quædam enim est convulsio partium externarum, & est in specie dicta epilepsia; quædam est convulsio partium internarum mesenterii, intestinorum, stomachi, diaphragmatis, & musculorum respirationi inservientium, quæ à mulierculis nostratibus dicitur Epilepsia in corpore: Ex talis est, quando propter calculum renum convelluntur intestina, & fit dolor colicus, propter convulsionem per consensum: item quando convellitur ventriculus, & fit vomitus, uti contingit in nephritide. Jam passio hysterica est similis convulsio partium internarum abdominis, & ex ista fit sensus globi, quem ignorantes putant esse uterum. Dum ergò passio hysterica est convulsio epileptica, quæ etiam interdum prorumpit ad partes externas, patet, quare hirundines conveniant in epilepsia propriè sic dicta? & etiam in passionibus hystericis, & quidem aqua hirundinum cum castoreo? aliàs Germ. *Weiber Schlag-Wasser*; ubi tamen plus facit castoreum, quàm hirundines, cum illud, uti ex superioribus notum, per se sit specificum in epilepsia.

Verùm cum præparatio vulgaris aquæ hirundinum cum castoreo sit valdè rudis, propterea doctiorem docet ZWELFFERUS *in Animadvers. ad Pharm. Augustanam Editionis Vltimæ*, quæ est concinnior & elegantior.

Eadem aqua multiplicis usus esse solet in passionibus hystericis, vertigine, epilepsia, apoplexia, & similibus capitis affectibus, item in colica & palpitatione cordis, tam interno, quàm externo usu.

Certum est, in quorumcunque pullorum ventriculis reperiri parvos *lapillos*; verùm hi lapilli ipsis communicantur à parentibus cum nutrimento. Vocantur *lapides chelidonii*, & contra affectus oculorum & epilepsiam, imprimis puerorum, sunt commendatissimi: de quo videatur BARTHOLINUS *Cent.* 2. *Epist.* 11. *Med. pag.* 438. Sed nihil habent in recessu. Accedit & hoc, quod valdè sint rari, & rarò inveniantur, & propterea sint multi, qui falsum illi substituunt, & ita defraudant Patientes. Propterea de lapide chelidonio tam falso, qui species est Opali, quàm genuino, in ventriculo, item hepatibus pullorum reperibili, videatur VELSCHIVS *Hecatost.* 1. *pag.* 74.

Nidus hirundinum unà cum excrementis est specificum & usitatissimum remedium contra anginam & inflammationem tonsillarum. Verùm & nidus nil valet, sed excrementa maximè salsa, nitrosa, quæ illic reperiuntur, vi hac nitrosa inflammationes discutiunt, ardorem compescunt, & hinc maturationem & suppurationem promovent. In iisdem igitur factum Cataplasma ex nido hirundinum est expertissimum Chirurgis. Præparatio est hæc:

℞. *Nidus* sicuti sub tectis est (si adsunt pulli, est eò melius) Contunditur, & coquitur, & per setaceum trajicitur, fitque Cataplasma, quod applicatum externè circa regionem inflammationis tonsillarum vel anginæ, est expertum.

Hoc Cataplasma ex nido hirundinum partim applicatur simpliciter additis tantum aliquot oleis, partim admistis aliis quibusdam specificis, ut fiat efficacius: videatur AMATVS LVSITANVS *in Praxi*, & *Observationibus*, qui quamplurimas anginas curavit hoc Cataplasmate. Huc spectat Cataplasma MYNSICHTI compositum in Armament. Chymico, quod etiam conficitur ex nido hirundinum, & est egregium in angina. Formula talis cataplasmatis posset esse hæc:

℞. *Nidos hirund. integr.* nu. ij.

Contusis affundatur sufficiens quantitas *aquæ simplicis*: conquantur & per setaceum trajiciantur: trajectæ pulpæ adde

Olei chamomill.
Lil. albor. ana ℥j.
Vitell. ov. nu. j.

fiat *Cataplasma* applicandum extrinsecùs.

Magis compositum Cataplasma in inflammatione tonsillarum & angina est hoc:

℞. *Nid. hirund. cum sterc.* nu. j.
Flor. samb. M. iij.

Conscindantur, contundantur & coquantur vel in *lacte* vel *aqua simplici*: Decoctum ad mollitiem subigatur cum oleo chamæmelino, fiat l. a. *Catalpsama*, quod regioni tonsillarum applicetur. Quibus, ubi pertinacior fuerit tumor, etiam *cepæ sub cineribus cocta* num. iij. possunt addi. Vel

℞. *Nid. hirund.* num. ij.
Albi Greci,
Rad. alth.
Lil. alb.
(quoniam emolliunt & suppurationem promovent) ana ℥j.
Flor. chamom.
Melil.
Malvæ ana M. j.
Ficuum pingu. num. ix.
Cepar. (quæ ratione salis volatilis penetrant egregiè, discutiunt, & sic post discussionem suppurationem promovent)
℥vj. ad ℥j.

Contusa coquantur in sufficienti quantitare *aquæ prunellæ* & *sempervivi*: trajiciantur per setaceum: pulpæ trajectæ adde

Pulu. hirund. vel *noctuæ combust.* (nam hæc facit celerem ruptionem, uti postmodum audietis) ʒij. vel ʒiij.
Olei liliorum albor. q. s. pro coctione Cataplasmatis

Quod applicatum faucibus, gutturi, aut tonsillis inflammatis, est egregium remedium.

Ipse *Pulvis* etiam *hirundinum*, & in specie *stercus* earum, mista cum melle, & illitum internè in angina vel inflammatione tonsillarum, est egregium remedium, quod partim discutit, partim, ubi iam facta est suppuratio, rupturam & apertionem abscessus promovet: sicuti idem illitum in uvulæ inflammatione, egregiè conducit.

Quod attinet *stercus hirundinum*, hoc est de natura salis nitrosi volatilis seu ammoniacalis, potenter penetrat, incidit, attenuat, & obstructionem ex sanguine restagnante, indeque ortam inflammationem removet; quia sanguinem jam congrumatum resolvit & dissolvit, & sic inflammationem imminuit. Quod si non potest tollere inflammationem, juvat internam fermentationem in sanguine, beneficio cujus sanguis sensim sensimque in pus abit, & ita faciliùs suppuratur. In angina, ut dixi, est celebre, & loco nidi & hirundinum potest commodè substitui: & sicut in gargarismatis pro discussione & suppuratione commodè additur Album Grecum; ita commodiùs longè potest addi stercus hirundinum, quod melius adhuc est in discutiendo & suppurando.

MILVUS, MILVIUS.

De hoc nihil est, quod dicam, cum non memini, me vidisse aliquando præscriptum.

NOCTUA.

Ex *noctua* imprimis in usum venit *cinis seu noctua combusta*, quæ cum melle subacta & faucibus illita, mirabiliter apostema tonsillarum, & anginam suppuratam, maturat, teste HARTMANNO *in Praxi Chymiatr. pag.* 133. Eadem *Noctua combusta* faucibus per cannulam inspirata anginam rumpere facit. Nam sæpe fit, ut apostema maturum non rumpatur, sed æger tandem suffocetur: in tali casu noctua combusta dicto modo inflata, est egregia. Omnem interim cinerem hoc facere credo, cum melle subactum.

OLOR.

Pellis *Oloris* colicos juvat, uti habet AUTOR, & ipse vidi; unde regioni stomachi applicant: sed fomentationem calidam hic magis agere, quàm specialem quandam vim, probabile est. Aliàs olor est in pauco usu.

PALUMBUS, & PARUS.

In pauco usu sunt.

PASSER VULGARIS.

In usu est non tantum *Passer Vulgaris seu Communis*, sed in specie *Passer Troglotites*, Germ. *der Zaun-Konig*.

1. Quod attinet *passerem vulgarem seu communem*, de illo noto, quod sicut est animal salacissimum, ita ad stimulandam Venerem solet usurpari: in quo usu præ aliis convenit sanguis & cerebrum passeris, & quidem desumitur ex passere in actu venereo transfosso. Et hic sanguis & cerebrum passeris in coitu transfossi fuit secretum *Comitis* à PAPPENHEIM, non minus clari in exercitiis Martis, quàm Veneris. Dicunt quidem, quod passeres, quoniam laborant epilepsiâ, etiam homines reddant epilepticos: sed contrariatur experientia, ubi ex illorum esu nulla secuta est epilepsia: sin verò epilepsia ipsum supervenerit, factum id potius est ex usu veneris nimio, concitato à cerebro passeris.

Quod *superius dixi* de murium stercore in stimulanda alvo infantum, id etiam verum est de *stercore passerum*, quod pulverisatum & propinatum infantibus, non minus egregiè eorum alvum subducit.

Sequitur

II. PASSER TROGLOTITES.

Passer *Troglotites* aliàs etiam vocatur *Regulus*, & specificè in affectibus nephriticis & calculosis adhibetur; si enim assatus comedatur, sive calcinati cinis adhibeatur, est præservativum calculi; sicuti etiam pulverisatus, & pulvis in doloribus nephriticis assumptus mirè calculum ex renibus & vesica exturbat, & eorum motum promovet: de quo plura qui vult, videre potest AMATUM LUSITANUM C. 6. *Cur.* 93. uti etiam CHARLETON *in Tract. de Spiritu Gorgonico p.* 161. nec non ZACUTUM LUSITANUM *Lib.* 2. *Med. Princ. Hist.* 129. Valdè commendatur ab omnibus. Præter virtutem promovendi calculum renum, non minus commendatur in promovenda urina suppressa, in qua eodem modo usurpatus valdè convenit, adeò ut quidam dicant, quod urinæ suppressionem desperatam Regulus hic calcinatus certo experimento promoveat, etiamsi abdomen insigniter jam intumuerit, & etiam à calculo vesicæ oriatur: sicut & Gorlicenses habent *Essentiam Reguli*, quæ est conveniens in tali casu; videatur de hac vi contra Ischuriam HOEFERUS *in Herc. Med. p.* 180. Novi quendam, qui in paroxysmo calculi ac Ischuriæ assato troglotite in cibo comesto convaluit.

PAVO.

Ex *Pavone* imprimis in usu est *Stercus*, quod reverà egregium experimentum est contra vertiginem, & epilepsiam juniorum: Videatur imprimis HEINRICUS à BRAHE *de Medic. contra epilepsiam*, uti etiam BORELLUS C. 3. *Obs.* 15. Usus est ut ℨj. tam in forma pulveris cum pauco pulvere caryophyllorum & sacchari mistum, vel etiam in forma liquida in hausti vini maceretur, exprimatur, & ita adhibeatur: Alii

Recipiunt stercus pavonis ad M. j. (observando differentiam sexus, ita ut stercus pavonis maris sumatur pro cura epilepsiæ & vertiginis in mare; stercus fœmellæ, si sit curanda fœmella: sed tamen non est de necessitate)

Macerant in vini sufficienti quantitate, colant per linteum, & vinum transcolatum dividunt in tres partes æquales.

Primam dosin propinant post paroxysmum vertiginis, & ante novilunium, expectando sudorem; secundam dosin postridie; tertiam imminente novilunio, ita ut subsequatur, benè contecto ægro, sudor. Fuit experimentum *Comitissæ* à WALDECK.

Alii, & quidem quædam matrona, sic sanavit quosdam epilepticos: Accepit *acetum florum tunicæ*, & huic *fæces pavonis recentissimas* infudit, postea per linteum trajecit, sicque novem continuis diebus mane propinavit. Imprimis elegans est historia, quæ satis confirmat usum stercoris pavonis, in QUERCETANI *Diæt. polyhist. Sect.* 2. *Tract.* 1. Unde non est inepta conjectura BARTHOLETI, quod si stercus adeò sit efficax in vertigine, cerebrum futurum sit longè efficacius; cum & ipse dicat, quod pavonis caro comesta sit optima, iis imprimis, qui laborant vertigine. Simul tamen, uti rectè monet AUTOR, danda à novilunio ad plenilunium: observetur enim, quod in cura affectuum capitis, epilepsiæ, apoplexiæ, vertiginis, &c. semper sit inspicienda luna, & danda prophylactica ante plenilunium & novilunium. Propterea cura vertiginis inchoanda est à novilunio, & finienda circa plenilunium; vel si tardiùs absolvatur cura, una dosis est propinanda in novilunio, & altera in plenilunio: superiùs namque observavi, quod magna sit vis lunæ hac in parte, & nisi cautus est Medicus in curatione epilepticorũ, quod attinet motũ lunę, plus officit, quàm quod prosit. Commodè etiã additur clysteribus in epilepsia usitatis pro stimulo, ubi commodè additur ad ℥ß. vel ℥j egregiè stimulat, simulq; specificè prodest, si oriatur epilepsia per consensũ partiũ inferiorũ, si habeat nidũ in pãcreate vel mesenterio, vel aliis inferioribus partibus.

Pennæ, quę speculum referunt, incisæ, & in cerevisia vel aqua appropriata assumptæ, singulariter conferunt contra erysipelata, & inflammationem mammarum juxta vulgum. Ratio est, quod habeat signaturam mammæ pendentis; videatur HARTMANNUS *in Praxi Chymiatrica pag.* 157. Quæ habet AUTOR de pennis in passione hysterica, sunt certa.

PERDIX.

Quidam *pennas perdicis* incendunt & suffumigant mulieres hystericâ passione laborantes: aliàs non solent usurpari.

PICA.

Pica assata aut elixata atque comesta singulariter prodest iis, qui per maleficium sunt ligati, & ad venerem impotentes.

Item *Cinis picarum* cum aqua fœniculi benè subactus, & oculis applicatus, mirabiliter in iis confortandis convenit.

STRUTHIO.

De *Struthione* imprimis in usu sunt *Testę Ovorum*, egregiè diureticæ & lithontripticæ; unde liquores nephriticos & pulveres nephriticos, nec non *pulverem Volckamerianum*, ingrediuntur. Sed an prę testis ovorum gallinaceorũ singularem habeant prærogativã? meritò dubitatur. FORESTUS *l.* 20. *Obs.* 2. in Arthritide vaga laudat.

TURTUR.

Turtur egregium remedium est FORESTI, cum mastiche assatus, tostus, & pulverisatus, contra nimiam hæmorrhagiam uterinam; imò in dysenteria, uti videri potest in SENNERTO *lib.* 4. *Praxeos capite de nimio mensium fluxu p.* 175. Et hunc pulverem turturis, quem commendat simul HARTMANNUS *in Praxi Chym.* ceu expertum à se ipso, in muliere nimio mensium fluxu laborante, laudat LINDANUS in *Colleg. super Hartmannum*. Confirmat hoc HILDANUS, qui refert: se hoc medicamento aliis irritis curasse dysenteriam citra spem. Dosis est à ℨß. ad ℨj.

VESPERTILIO.

Vespertilio neglecta est ab AUTORE; nihilominus sanguis vespertilionis illitus hypochondriis, mirabiliter convenit pro compescendo dolore in morbo ileo, vel Miserere mei, uti videri potest in JOELIS, *Practici Pomerani, prax. p.* 175. & FORESTI *Obs. l.* 21. *Obs.* 23. qui ceu singulare commendant experimentum: & quidem non tantum illitus hypochondriis sedat dolorem ilei, sed etiam, si sanguis discerpti vespertilionis illinatur ventriculo, eundem sistere dicitur. Aliàs, quod obiter noto, exuviæ serpentum in oleo rosarum decoctæ, & ventriculo applicatæ, ceu singulare in ileo commendantur remedium. Observetur interim hoc, quoniam in ileo est dolor intolerabilis; unde, si illito sanguine vespertilionis potest sedari, est eò melius remedium.

UPUPA.

Upupa non est magni usus; neque etiam

VULTUR.

Hæc de Volatilibus.

CLASSIS

CLASSIS III. DE PISCIBVS.

Pisces pauca suggerunt, nisi substantias testaceas & lapideas: Interdum tamen & ex partibus mollibus aliquid in usum Medicum venit. Primum autem se offert

ANGVILLA.

Anguillæ pinguedinem pro restituendo auditu commendari asserit AUTOR; & rectè. Modus hic est: Ex anguilla, dum assatur, exstillat pinguedo, quę ipsa excipiatur foliis lauri, & tepidè instilletur auribus, post obturandis; idque, vel solum, vel additis olei destillati anisi aliquot guttis.

Imprimis quoque *pinguedo Anguillæ* ad progenerandos capillos illita capiti. Præterea quoque mista cum oleo momordicæ commendatur valdè in compescendo dolore hæmorrhoidum.

Porrò *Jecur* ejus in usu est, quod satis grande. Perforatum nimirum, blando igne exsiccandum, & remedium specificum singulare & optimum suggerit in partu difficili, dosi ℥ß. imò HELMONTIUS *Tract. Ius DuumVirat.* §. 46. *pag.* 247. BOYLE, LUDOVICI *in Pharmac. pag.* 578. aliique plures incomparabile id remedium esse, asserunt. Exsiccetur autem unà cum felle, & pulverisetur ad usum. Juxta hepar anguillæ, quod obiter moneo, jecur seu hepar serpentis non minoris est usus, & ejusdem ferè efficacię cum hepate anguillæ. In Nyctalopia etiam anguillæ hepar laudatur in M. A. N. C. *Anno* 3. *Observat.* 133. *p.* 208. ex PANAROLLO *Pentec.* 3. *Obs.* 49.

Pellis seu *Cutis anguillæ*, sive recens, sive salita, elegans & mirabile remedium suggerit in procidentia uteri, seu in prolapsu sinus pudoris, ubi suffitus inde instituatur, ut prolapsus ita repositus meliùs firmetur, & in loco suo retineatur; quo Dn. D. MICHAELIS felicissimè usus: Id quod etiam confirmat SENNERTUS *Lib.* 4. *Praxeos pag.* 96. & 97. Videri etiam potest FERDINANDUS *Hist. Med.* 39. Aliàs, quod notetur, in tali prolapsu uteri suffitus, factus ex ovo putrido & corrupto, est experimentum melius, si scilicet ovum putridum & corruptum integrum imponatur carbonibus; sic enim fit, ut rumpatur cum impetu & crepitu, à quo perterrefacta ægra unà cum odore gravi & exhalante curatur; nam terror per se in tali casu prodest. Cæterum observetur, me loqui jam secundùm communem stylum: nunquam enim fieri potest talis uteri prolapsus, nisi fiat omnimoda ruptura fasciculorum uteri; sed id quod propendet, est tantum vagina uteri aut ejus rugæ nimis laxatæ: videatur BARBETTE *Praxis c.* 10. & *Chirurg. P.* 1. *c.* 8.

AUTOR dicit, quod vinum, in quo viva perierit anguilla, homines vinum per vitæ spatium abhorrere faciat, & abstemios reddat. Hoc dicunt, sed experientia docuit, quod sit falsum: ne decipiamur: videatur SALMUTH. *C.* 3. *Hist.* 12.

BARBO.

De *Barbone videatur*, quæ habet AUTOR. TIMÆUS cholaeram morbum excitatum esse observat ex esu & usu ovorum barbi, quam beneficio alexipharmacorum & Bezoardicorum curavit. Utut igitur cibum satis laudabilem & nobis convenientem suppeditent barbi, cauti tamen simus in eorum ovorum usu.

BLATTA BIZANTIA.

Blatta Bizantia species concharum est, quare *de conchis* suo loco ejus mentio fiet.

CANCER.

Cancer imprimis duplex in usum venit: vulgaris seu *fluviatilis*, propriè *Gammarus*, qui in lacubus & ubique in nostris regionibus reperitur; & *Astacus*, qui rotundus & rarus est apud nos, in locis autem maritimis reperitur, & nostratibus oblongioribus præferri solet.

Quod attinet *Usum*, notum est, quod Cancri sint egregium alimentum, vel potius alimentum medicamentosum, quàm simplex alimentum, & optimè solent conducere iis, qui laborant febre hectica, & qui inclinant ad phthisin, tabem, aut vel pulmonum, vel renum aut aliarum partium exulcerationes: Unde in hectica, similibusque casibus ac affectibus, *Butyrum Cancrinum* paratur: de quo *superiùs* locutus sum *sub Bove*, ubi dedi ejus Præparationem; quale etiam videbitis in SACHSII *Gammar. pag.* 313. & 828. Egregiam etiam obtinent vim diureticam ciendi urinam ac pellendi ratione salis volatilis urinosi, temperati à pauco acido: Propterea, quoniam totus cancer, quantus est, vulnerarius est, quæ vis vulneraria, in singulari eorum alcali fundata, magnifacienda est. Sicut in regno tam vegetabili quàm animali observare est, multa diuretica esse simul egregia vulneraria: videantur *scripta* HELMONTII. Propterea, & quoniam sunt toti vulnerarii, non immeritò optimo cum successu ingrediuntur *Potiones Vulnerarias* unà cum vulnerariis vegetabilibus aliis; id quod primus docuit POTERIUS *in Pharm. Spagyr. Lib.* 1. *cap.* 2. *Sect.* 1. *pag.* 320. qui describit *Decoctum vulnerarium*, cujus miras virtutes non potest satis deprædicare; cujus hæc est *Compositio* non inelegans:

℞. *Astac. fluviat.* num. xx.
Rad. aristot. rot. ℥ß.
Symph. maj. ℥j.
Fol. bugulæ,
Alchimillæ,
Sanic.
Agrimon.
Betonic. an. M. j.

Bulliant in sufficienti quantitate *aquæ communis & vini*, fiatque *Decoctum*.

Hoc partim extrinsecùs, partim verò intrinsecùs, hauriatur ad ℥vj. bis in die, quatuor horis ante pastum: cui addit POTERIUS ℥j. *syrupi capillorum veneris*, &, si sitis adsit, totidem *syrupi limonum*. Extrinsecùs si ulcus sit cruentum, addit *salis communis* part. j. item *myrrhæ* aliquando ℥ß. & alia, pro ratione symptomatum vulneribus supervenientium. Valdè itaque commendat POTERIUS, dum dicit quod mira sit ejus vis etiam in vulneribus deploratis internè & externè: In præcisis & dissectis nervis, tendinibus ac ossibus, quæ sunt vulnera, peritum requirentia chirurgum; & propterea meritò notandum hoc Decoctum.

Cancri ulterius conveniunt in præcavendo abortu, sive propinetur mulieri gravidæ succus cancrorum cum bono vino expressus, uti vult HARTMANNUS *in Praxi chymiatrica pag.* 28. sive Cancri fluviatiles cum jusculo pullorum contusi propinentur, uti vult JOEL *in Pr. pag.* 289. sive ipse solùm pulverisatus propinetur. Porrò commendantur ad malignos serpentum morsus à WORMIO *in Museo l.* 2. *cap.* 4. *pag.* 248. Pulverisandi modus est talis:

℞. *Cancri fluviatiles* in plenilunio capti:

(quoniam plenilunium est legitimum tempus colligendi cancros; observatum enim est, quod crescente lunâ etiam contenta in cancris crescant, decrescente verò lunâ denuò & illa decrescant:) ponantur in vase terreo non vitreato ad os furni, ut exsiccentur paulatim, & non crementur: exsiccati cancri pulverisentur in mortario lapideo; qui pulvis internè est *specificum* POTERII *in præservando abortu* à ℥ß. ad ℥j. Cum sale quodam fixo vegetabili, & aqua appropriata, intermittentes curat per sudorem.

Præter hos & alios usus pulvis hic confert egregiè vi diureticâ, mirè curat ulcera renum & vesicæ, & præferendus est longè cineribus cancrorum, utpote qui sunt pura puta calx: item ad sanguinem congrumatum resolvendum multùm etiam confert.

Brodium, seu *jusculum decoctionis Cancrorum*, alvum solvit, assumptum. Item ad scorpionum & viperarum morsum è vino per se bibuntur cancri; qui etiam cum crusta triti & plagæ impositi seu adhibiti, auxiliantur morsui viperæ.

Extrinsecùs magni sunt usus cancri, si scilicet contundantur, & vel soli, vel cum aliis, instar cataplasmatis applicentur, vel ex contusis succus expressus seu instar fomenti admoveatur: & ita succus cancrorum expressus, vel solus vel cum aliis, egregium præbet medicamentum in cephalalgiis febrium ardentium & malignarum, imprimis si simul adsit metus delirii aut phrenitidis: sic enim RULANDUS *in Thes. Medico Practico* habet egregium frontale, quod ipse in graviori capitis dolore & delirantibus semper cum felicissimo successu adhibuit, cujus hæc est descriptio:

℞. *Cancr. fluviat. viv.* num. xx.
Aceti rosac. ℥v.

Contundantur in mortario & fiat *Epithema*.

Similiter felici cum successu usurpatur in phrenitide & insania, superveniente febribus malignis: addi potest, pro varietate circumstantiarum, aliquid de opio, croco & camphora, & tale Epithema compositum potest fieri hoc modo:

℞. *Aquæ sperm. ranar.* ℥viij.
Succ. cancr. fluv. ℥ij.
Croci ʒj.
Opii Aceto correcti ʒß.
Campb. ℈j.

Misce pro *Epithemate*: Quod in phrenitide febribus malignis arden-

ardentibus, item in cephalalgia similium febrium, est elegans expertum remedium.

Item in ardoribus, doloribus & spasmis renum undecunque natis, in nephritide & calculo, vix melius est remedium ipsis cancris fluviatilibus contusis & applicatis. Præterea quoque externè quascunque inflammationes sistunt cancri & succus ex iis expressus, quoniam in omni inflammatione est acidum coagulans sanguinem, & efficiens ut stagnet, & sic inflammationem inducat. Hoc acidum ob sal volatile urinosum temperatum, ratione cujus refrigerare, item dolorem sistere dicuntur, corrigunt & refrænant cancri fluviatiles & succus expressus; hinc non potest non fieri, ut sublatâ causâ tollatur effectus. In angina, quod sit expertissimum remedium succus cancrorum fluviatilium cum succo sedi expræssus, & pro gargarismate usurpatus, *dixi de sedo*; de quo etiam videre potestis hinc inde apud Autores. In ambustis & combustionibus vix melius habetur succo cancrorum fluviatilium recenter expresso. Sicut & in faciei rubore GRULINGIUS sequens Unguentum commendat;

♃. *Cancr. fluviat.* num. xv.
quibus contusis adde
Olei amygd. amar. ℥ij.
Vitell. ovor. ℥iiß.

Bulliant ad humiditatis consumptionem, post coletur: vid. *Praxis ejus Med. p.* 3. Ex eodem fundamento, uti *superius innui*, in ulceribus sordidis & fistulis succus cancrorum fluviatilium cum succo nicotianæ infusus vel injectus est elegans remedium, de quo *dixi sub Nicotiana.* Hinc clysmata ex decoctis cancrorum, item eorum succo in dysenteria, ubi intestina crassa, aut etiam rectum, læsa fuerint, optimo cum consilio injiciuntur,

Lapilli cancrorum communiter *Oculi cancrorum*, sed falsò, dicti, multum differunt ab oculis veris nigris in capite repositis, cum hi super stomachum potius concrescant. Nam de oculis veris nigris in capite repositis noto, quod si quis ʒß. vel ℈j. illorum in pulverem redigat, & assumat, habebit pulverem egregiè purgantem, Autore DEODATO *in Panth. Hygiast. l.* 1. *cap.* 44. De lapillis verò cancrorum alia est ratio: nam hi in primo exortu nihil aliud sunt, quàm liquor lacteus, seu liquor tenuis aquosus lacti haud absimilis. Hic liquor, dum mense Julio, Junio & Majo ægrotant cancri, obdurescit in substantiam lapideam, & siti sunt super stomachum: videatur HELMONTIUS *de Lith. cap.* 7. §. 32. *pag. mihi* 67. ubi eorum naturam & crescendi modum optimè tradit. Reperiuntur hi lapilli, quando deponunt antiquam crustam, & dictis mensibus novam induunt: nova hæc testa ex cuticula illa, quâ involuti reperiuntur lapilli, renascitur, unde testa recens est omninò mollis, quæ tamen beneficio acidi subtilis occulti sensim sensimque induratur. Rarum est, quod habet PLATERUS *Obs. Lib.* 2. *pag.* 63. quod in lingua humana repertus fuerit calculus, similis lapillis cancrorum. Utraque, & testa & lapilli, turgent sale volatili alcalino, minus tamen acri, sed acido subtili temperato.

Hi lapilli cancrorum magnum habent effectum absorbendi quodvis acidum vitiosum in corpore stabulans, imbibunt hoc promptè, insimulque coeunt cum eo in saporem salsum tertium. Unde ratione prioris virtutem habent refrigerandi, & in pluribus morbis conveniunt, in corrigenda soda v. g. seu ardore stomachi, ab effervescentia acida oriunda, colica, aliisque torminibus alvi; passione hysterica, & similibus affectibus ab acido oriundis, in pleuritide, angina, erysipelate, & similibus affectibus ab acido natis; ubi vel soli sufficiunt pro cura destruendi acidum, sanguinem coagulans, quia dissolvunt sanguinem quemcunque congrumatum, illumque per sudorem & urinam expellunt. Porrò contra febres intermittentes quascunque, præmisso vomitu, ante paroxysmum optima sunt medicamenta, in specie in quartanis, sive crudi pulverisati & propinati, sive calcinati, imprimis ubi nimium frigus excedit, ubi pro cura sufficiunt, impediunt enim agitationem massæ sanguineæ, & virtute absorptivâ potenter sistunt. Unde novi continuo usu quartanam lapillis cancrorum in dosi à ʒß ad ʒj. curatam: qui pulvis, si videatur debilior, optimè permiscetur cum sacchаro Saturni, & hoc medicamentum est arcanum in quartana, & quidem imprimis, si affectus simul sit splen. Contumacissima certè quartana per lapillos hos, cum Saturni sacchаro junctos, curata est, aliis verò in febribus optimo consilio conjungitur cum tartaro vitriolato. Præterea, dum cum acido in primis viis coeunt in tertium salsum, sunt abstersivi, resolutivi, insigniter diuretici, &c unde etiam in stranguria, dysuria, suppressione urinæ quacunque, & in calculo, optimum curativum & præservativum sunt; absorbent enim acidum, arenulas & alia mucilaginosa in calculum coagulans: unde LUDOVICI *in Pharm. p.* 448. pulverem nephriticum componit ex lapillis cancrorum, cinnabari nativa, & pulvere anodyno: Quando autem vis diuretica in calculo pellendo intendenda, miscentur optimè cũ sale volatili succini, v. g.

♃. *Lapill. canc. præp.* ʒß.
Salis vol. succini ℈ß. M.

Conf. WEDELII *Pharmac. p.* 7. ubi simul *sperma ceti* addit. Aliàs vel crudi à ʒ. dantur pro scopo nephritico, diuretico, & sanguinis coagulati resolutivo, vel vino infusi, vel cum cochleari aceti sumpti. In casu ab alto remedium sunt expertissimum, imprimis quando coagulatus est sanguis ab acido. Præterea cum medicamentis in casu ab alto admiscenda sunt vel purgantia vel diuretica, ut sanguis coagulatus dissolutus per convenientes vias evacuetur; in tali casu præscribuntur lapilli cancrorum, quippe qui, præter vim vulnerariam, quoque habent vim diureticam. Illustre hujus rei exemplum refert LINDANUS *in Coll. Pract.* de fabro quodam lignario, ob casum ex alto, & duas costas fractas, copiosissimum sanguinem exspuente, quem cum Decocto herbarum vulnerariarum in die bis hausto feliciter curavit; cui lapillos simul cancrorum addiderat in aceto solutos. Sic brevi post sanguinem grumosum per urinam ejecit, & convaluit cum omnium miraculo. Lapilli hi mirè conveniunt pro usu vulnerario & ulcerario, in febribus vulneribus supervenientibus, aliisque symptomatis horum præcavendis; quoniam arcent acidum in primis viis, ne ex ejus abundantia & corrupta Massa Sanguinea augeatur corrosio in ulceribus & vulneribus. Et quidem propinantur vel cum vino acidiusculo, vel cum Aqua appropriata, cui addendum est tantillum aceti destillati: sic affuso vino vel aceto invicem effervescunt & ebulliunt, propter luctam acidi in aceto, & principii alcalini in lapillis. In his menstruis in totum ferè dissolvuntur, ita, ut acetum vel vinum lixiviosum gustum acquirant; & licet corrodantur ab acido vel vini vel aceti, non tamen nocet, sed propter saporem lixiviosum potius juvat, ut similiter & fortiùs possint operari in corpore humano, teste SYLVIO *in Praxi* & HELMONTIO, qui inter alia lapillos cancrorum valdè commendat. Objiciat quis: vinum nocere vulneribus, & ubi propter inflammationem erysipelas supervenerit, majorem inferre dolorem. Respondeo: lapillos hos destruere aciditatem vini, & ita destructo hoc in sua virtute exaltari: hinc & bibacibus, arthritidi aut nephritidi obnoxiis lapilli hi ad ʒj. propinati optimum prophylacticum constituunt, per diuresin acidum vini evacuando; hinc & in stranguria, dysuria & gonorrhœa, ab exulceratione oriundis, optimum sunt remedium. In synovia articulorum, internè usurpati, & externè inspersi, multum conducunt. In exulceratione renum & vesicæ, nec non pulmonum in phthisi pariter sunt sacra anchora cum vino assumpti, pro expugnanda & expurganda acrimonia, seu fermento corruptivo acido.

Usurpantur vel per se sub forma pulveris, vel cum aliis; v. g. fit *absorbens pulvis catholicus*:

♃. *Lapill. cancr. præp.* ʒj.
Corallor. rub. præpar. ℈ß.
Salis absinth. ℈j. Misce pro 4. dosibus.

Vel in forma liquida, in quo casu optimè cum pauco aceto miscentur, v. g. contra casum ab alto, vel affectum quendam diureticum:

♃. *Aquæ Cherefol.* ℥iij.
Aceti vini ℥iij.
Lapill. cancr. pulveris. ʒj.
Laudan. opiat. gr. j.
Syrup. scabios. ℥ß.

Misce f. Potio pro duabus dosibus cum regimine.

Plura de horum virtute videbitis in HELMONTIO *Tr. Blasbum. p.* 53. item *Tr. à sede animæ ad Morb.* §. 20.

Usitatè etiam Pulveres dentifricios in scorbuto ingrediuntur, sive usti, sive aliter præparati: nam acidum scorbuticum absorbent ac imbibunt, & inde gingivas ac dentes roborant & firmant.

Putamina seu *Testæ*, imprimis *Chelę*, Germ. *die Scheren*, sunt ejusdem naturæ & usus atque lapilli, quoniam habent eandem originem, & pulvis earum eundem habet usum atque lapilli pulverisati. In Anglia certè *pulvis febrilis* expertus in usu est, quem testæ chelarum & lapilli ingrediuntur, cujus compositio est sequens:

♃. *Pulv. ex apicibus nigris chelar. cancr.* ℥iij.
Lapill. cancr. prepar.
Margarit. præpar.
Succini albi præpar.
Cornu cervi usti prepar.
Lap. bezoard. ana ʒß. M. F. Pulvis.

Aliam Compositionem D. CHARAS *in Pharm. Reg. Galen. cap.* 19. habet;

♃. *Extremit. nigrar. pedum major. cancrorum mar.* ℥iv.
Lapillor. cancr. prep.
Margarit. Orient. prep.
Corall. rubr. prep. ana ℥j.
Succin. alb. prep.
Radic. contrayerv. Virgin. an. ʒvj.
Bezoar Orient. ʒij
Ossis de corde cervi ℈iv.
Croci ℈ij.

Omnia subtiliter pulverisata irrorentur spiritu mellis ʒß. deinde excipiantur *gelatina viperina*, & fiant *Trochisci* in umbra siccandi, & usus tempore pulverisandi.

Præterea Cancrorum Putamina *Pulveres* quoque *dentifricios* ingrediuntur. Ex *cancris fluviatilibus* fit per calcinationem pulvis candidus, saporis & odoris urinosi instar salis fixi, seu potius instar calcis vivæ, egregium absorbens & calculi præservativum. Contra morsum canis habitus ceu expertus jam ab antiquis temporibus commendatur, si assumatur cum radice Gentianæ, & quidem jam GALENUS illum laudavit, & ad nostra tempora ejusdem salva perstitit laus. In cinere verò,

verò, cum nihil ferè supersit de sale volatili, sed sit instar calcis vivæ, quoniam sal volatile avolat in calcinatione, huic in dicto affectu præfertur sola cancrorum pulverisatio.

AUTOR præscribit modum destillandi *Aquam ex cancris per* Balneum Mariæ vel cineres; melior tamen est, quæ ex cancris putrefactis elicitur. Hæc aqua præter virtutes ab AUTORE descriptas est mirabilis in quibuscunq; inflammationibus sedandis; adeo ut nullo modo cedat aquæ spermatis ranarum in usu externo. Urinam pellit, & præterea in rabidorum canum morsibus est expertum remedium à D. MICHAELE, si misceatur cum tinctura Bezoardica: & multum commendatur à POTERIO in tali casu. Multū etiam in vulneribus & ulceribus partium internarum, in specie pulmonum & pectoris, conducit, continuò sumpta: Conf. interim FABER *in Myrothec. spag. l.1.c.21.* sub nomine Quintę Essentię; itē oculis inflammatis & similibus medetur: ipsi *cancri* post destillatam aquam remanentes *exsiccati* & pulverisati conferunt internè egregiè vidiuretica contra ulcera renum & vesicę, contra abortum, & ad sanguinem congrumatum resolvendū.

Aqua Quercetani cum aqua sempervivi est elegantissima & expertissima in usu externo, & præferenda succo expresso. Destillari etiam vulgo solent *ex Cancris Aquæ Analepticæ* ad hecticam usitatæ, quarum compositiones uidebitis in AUTORE *nostro, l.2.c.38.* & SACHSII *Gammarol. p.683. seqq.* Sed nihil valent.

Ex cancris putrefactis uel sine putrefactione cum alcali destillatis acquiritur *spiritus urinosus & sal volatile*; de quibus tamen dubito, an magnam præ similibus volatilibus habeant præeminentiam.

Phlegma autem hujus in æstu inflammatorio oculorum sedando egregium est, propter sal urinosum paucum, quod phlegmati adhuc inest, in forma epithematis

Lapilli per retortam destillati dant *phlegma, spiritum urinosum,* & *sal volatile*, non tamen adeò copiosum: prodit simul *oleum* admodum *fætidum*: caput mortuum aquæ affusione instar calcis vivæ effervescit, presertim recens, quod omniū marinorum in hoc puncto propriū est.

Liquor lapillorum cancrorum per deliquium, uti habet AUTOR, est egregius in calculo & suppressione urinæ; renes abstergit; exturbat enim arenulas & calculum, cietque potenter urinam. Modus plures collectos videbitis in SACHSII *Gammarol. p.625. seqq.* & BAUSCHIO *Tr. de Ætite p.58.*

Item sunt, qui præparant ex lapillis cancrorum *Essentiam*, quæ præparationes sunt variæ; quidam cum aceto, quidam cum terebinthina, & spiritu vini: vid. BOETIUS à BOOT *de Gemm. cap.178.* WORMIUS *in Museo p.60.* & SAGHSIUS *l.a.*

Qui plura de cancris desiderat, adeat JOHANNIS-DANIELIS MAJORIS, *Kiliensis Professoris, Dissert. Epistol. de Serpentib. & Cancris Petrefactis*, & PHILIPPUM JACOBUM SACHS à LBEWENHEIM qui integrum *de Cancris Tractatum* scripsit, & quæ alibi sparsim reperiuntur, omnia in unum congessit.

CARPIO vel CARPO.

Carpionis fel, uti reliquorum piscium omnium, in specie lucii piscis, in affectibus oculorum commedatur; & quidem, ubi affectus oculorum detergendi, v. g. nubeculæ, ungues, & pelliculæ, adhuc sunt in fieri, nec adeò confirmati, conveniunt fella piscium, utpotè temperata, & non nimis acria; ubi verò sunt confirmati, v. g. ungues perfecti &c. requiruntur fella animalium terrestrium, imprimis sylvestrium, utpotè quæ tam respectu fellium piscium, quàm animaliū domesticorum, sunt acriora & volatiliora, & penetrantiora. Hoc observato, de omnibus fellibus potest dari judicium. Aliàs carpionis fel est egregium specificum, & certissimum omnium remedium, contra erysipelata, cùm alcali ejus temperatum destruat acidum erysipelatis: vid. ZWELFERUS *contra Tachenium*.

Lapilli, qui reperiuntur in carpionum capitibus propè maxillas, sunt congeneres cum lapillis cancrorum & percarum; talium enim textura, compositio & usus, in destruendo acido, & cienda urina inter se conveniunt: Unde ipse lapis carpionis triangularis vadolperè convenit ad compescendas hæmorrhagias teste Willughbæio in Ichthyol, & contra erysipelata, uti etiam ad curandam epilepsiam, in qua à multis pro arcano habetur.

Præter lapillos magnos in capite sunt *duo parvi lapilli lunari forma* supra oculos siti, qui præferuntur illis in cura epilepsiæ, de quo vid. FINCKIUS *in Med. Dogmatico-Hermet. p.39.*

CETUS & MANATI.

Cetum seu *Balænam* describit CLUSIUS *de Exotic. l.6.cap.17.* De *Manati* verò præ cæteris videndus est WORMIUS *in Musæo p.58.* Sed *Lapis Manati* dictus contra calculum usurpatur, ubi tamen sufficiunt lapilli cancrorum.

CONCHA.

Conchæ sunt *pisciculi minuti*, seu *parvi vermiformes*, qui habitant in testaceis domiciliis, à quibus testę habent nomen, ut vocentur Conchæ; & omnes pisces, qui habent tales testas, dicuntur Conchæ; quarum variæ sunt species, vel nobiles, vel ignobiles. *Nobiles* dictæ sunt *margaritiferæ*, quæ præ aliis sunt usitatæ, utut sub harum defectu etiam cochlerum nostrarum majorum domunculi, præsertim earum opercula, commodè substitui possint. Pertinent huc ostreæ, entali, dentali &c. quæ omnia sunt certa concharum species.

Omnes autem Conchæ naturæ congeneris sunt cum lapillis cancrorum fluviatilium, nisi quod margaritiferæ constent sale volatili magis digesto, & in casu necessitatis commodè & non sine ratione possunt substitui. Testæ præparatæ pro natura Marinorum acidum invertunt & destruunt, præsertim in primis viis, cum quibus in saporem salsum, nunc diaphoreticum, nunc diureticum abeunt; unde inter præcipitantia & febrifuga testæ hæ usitatissimæ sunt. Margaritiferæ cōveniunt cū perlis ipsis, de quibus in regno minerali dicetur.

Præter hoc, quod testæ concharum ita crudè propinentur, etiam *calcinari* solent, quæ igne aperto calcinatæ postmodùm aquæ affusione ferè instar calcis vivæ effervescunt, & sapore acri urinoso seu alcalino præditæ sunt. *Calx* hæc inversiva, absorptiva est, & hinc potenter diaphoretica, & speciatim febrium intermittentium curativa. Hinc ex concharum testis oblongis calcinatis paratur *specificum antifebrile* tertianarum, cujus descriptionem, quam primùs invenit CROLLIUS, videbitis in AUTORE.

Notetur autem de hoc *specifico Crollii*:

1. Quod ultra tres vices non usurpetur, quin febris cesset
2. Quod semper præmittenda sint in Cura febrium intermittentium Universalia: nā si solū, & nullis aliis premissis usurpatur duplicatur, imò triplicatur febris, cujus multas habeo observationes, preprimis ab iis, qui nimis preproperè ruunt in Praxin.

Uti ex his parat suū specificum CROLLIUS *in Basil. Chymica*; ita ex conchis margaritiferis calcinatis STROBELBERGERUS parat suum *specificum antifebrile*, in tertianis unâ alterâve horâ ante paroxysmum assumendum, dosi ℨj. de quo videatur *Tractatus de Curat. Febrium* Loco horum possunt substitui ostrearum, imò etiam cochlearum testæ.

Caro, & omnes Conchæ, ad quas etiam pertinent ostreæ, commendantur in phthisi & hectica, in atrophia & tabe, si oriatur ex stomacho & putrida in eodem corruptione, in qua optimæ sunt; sicut & LINDANUS *in Colleg. Pract.* refert, quod per ostreas, conchas, & testudines, utut hæ sint difficilioris aliquantum digestionis, plures Hecticas curaverit. Ostreæ in specie turgent succo rorulento alcalino, quod in atrophia, phthisi, lue Venerea &c. convenit.

DENTALIUM & ENTALIUM.

Dentalium & *Entalium* sunt species concharum, de quibus, quæ in genere dicuntur de conchis, valent in specie, & qui habet lapillos cancrorum, non opus habet neque perlis, neque testis, neque entalio, neque dentalio. Externè ingrediuntur *Unguentum Citrinum*.

HALEC.

Per usum *halecis* sine omni potu quidam hydropem curant, quale exemplum in *Paralipomenis habet* SENNERTUS *p.149.* Integrū halec salitum plantis pedum applicatum in febribus ardentibus refrigerat potenter; & adhibetur pro impediendo imminente delirio disruptum per medium halec, & inversè dorso applicatum, ita ut, caput sit in parte inferiore, cauda verò in parte superiore; dicitur expertū in febribus intermittentibus. PALMARIUS *in Tr. de Peste & morbis contagiosis c.18.p.470.* tradit, certissimâ experientiâ constare, quod cū prima halecia nō salita à piscatoribus in copia in maritimos locos deferantur, subitò venenū pestilentiale evanescat, licet ignoretur causa.

Halecum muria est quasi sal ammoniacale, ex acido salis communis cum sale volatili halecum: Hæc usurpari solet pro clysmate extemporaneo, & sufficienter purgat. Muriæ verò hujus loco alii brassicę decoctum sumunt. In hydropè certè copiosè evacuat aquas in clysmate cum passulis usurpata: in resistendo gangrænæ confert, & pro secreto habetur: egregium quoque est remedium pro partibus à frigore læsis, si abluantur cum illa: item pro eluendis ulceribus cancrosis, aliisque partibus ulcerosis valdè commendatur.

HUSO & ICHTHYOCOLLA.

De Husonibus, Ger. *von denen hausen*, nihil in usu est, nisi Gluten eius, Ichthyocolla dictum. Paratur ex ossibus & partibus mollioribus ejus cum aqua, instar aliarum gelatinarum, & pro conglutinatione & consolidatione usurpatur. JOEL paravit ex Ichthyocolla remedium ad sputum sanguinis: item Nicolaus Myrepsus facit ex inde pastillos seu trochiscos contra eandem sanguinis excretionem. Propter hanc vim glutinativam & unitivam usitatissimè ingreditur emplastra & unguenta sarcotica seu carnem generantia.

LUCIUS.

Lucius piscis, Ger. *der Hecht*, suggerit *fel*, quod oculorū albugini, maculis, nebulis, ungui, aliisq; affectibus egregiè inservit, vel in spiritu vini vel in spermate ranarum, vel in aqua exinde destillata, de qua vid. HARTMANNUS *Praxi Chym. p.99.* & eadē de hoc valent, quæ dixi de aliis pisciū fellibus. Fella enim in genere usu externo inserviunt affectibus oculorū & auriū. Ubi autē opus est stimulis acrioribus, fellibus animaliū volatilibus utimur, ut perdicis, bovis, hominis:

ubi temperatis, piscium fella sufficiunt, in affectibus scilicet oculorum & aurium, ubi subtili detersione & abstersione opus est. Fel hoc potentissimum habet sal volatile, ideò resolvit, attenuat, & vitia oculorum mitigat. *Duo* tamen *incommoda* habet:

1. Quod nonnihil viscidum sit & glutinosum, adeoque oculis nimium adhæreat.
2. Quod nimiam habeat acrimoniam.

Quod si igitur metuatur, aut acrimonia hæc rosiva inflammationes inferat, temperetur cum aqua spermatis ranarum.

Porrò non solum *mandibulæ* sed & *capitis ossa* quælibet utut maxillæ usitatiores sint, vim habent singularem absorbendi & temperandi acidum vitiosum, indeque sudorem & urinam ciendi, ac ejus excretionem promovendi. Nempè sicut corallia & cancrina, absorbendo acidum viarum primarum, concretū salsum diureticum fiunt; sic hæ partes absorbendo pariter illud ipsum acidum, fiunt diaphoreticæ. Hanc autem prærogativam habent marina præ aliis, quod sale volatili satis temperato, nec adeò acri & igneo, constent, quo animalia terrestria; cum non odeò oleum concentratum obtineant. Hinc ossa hæc capitis egregiè commendantur in usu antipleuritico, angina, & aliis erysipelaceis inflammationibus, in quibus sunt specificum, pulverisata & propinata; vi enim sudorifera alcalina, potenter absorbendo acidum vitiosum coagulans congrumatum sanguinem dissolvunt, ejusque circulum restituunt; unde pulveres pleuriticos compositos, ceu basis, ingrediuntur. Dosis pulveris est ʒß. ʒj. & propinantur, vel sola, vel cum dentibus apri præparatis mista, in aqua appropriata, v. g. papaveris rheados, florum acaciæ, sambuci, &c. Ex iisdem causis conveniunt etiam in gonorrhœa marium benigna, sicuti etiam specificè gonorrhœa mulierum, quæ fluor albus audit, & similibus affectibus ab acido natis. Calculum & urinas nonnihil promovent, & efficaciter etiam renes detergunt.

Quod de pinguedine habet AUTOR, verum est; pedum enim plantis tempore vespertino illita sufficit contra tussim infantum catarrhalem & agrypnias, ut possint dormire sine tussi & molestia.

Quoad *Præparata ejus*: quidam parare volunt *Magisterium*; quod tamen nullius est usus: potius hujus loco propinandus est pulvis. *Ossa* hæc *destillata* copiosum admodum & elegans *sal volatile* suggerunt, singulare sudoriferum & Antipleuriticum.

Ex felle destillatur *Aqua*, quę tutius instillatur oculis, quam ipsum fel, ob rationes jam dictas: vel beneficio spiritus vini *Essentia* elicitur; ita enim sal extrahitur, & egregium est experimentum in dictis oculorum affectibus. Modum videbitis in HARTMANNI *Praxi Chymiatrica.*

MATER PERLARUM.

Mater perlarum nihil est aliud, nisi concha, in qua reperiuntur Perlæ, & est idem quod Perlæ; Observetur enim, quod concha exspuat salivam seu liquorem limpidum, roscidum perspicuum, qui si intra spatiola carnis retineatur, ibi sensim semsimque coaguletur, abit in perlas, cujus perlæ sensim augentur per pelliculas: Nam si hæc fuerit coagulat, accedente novo humores, qui eam incrustrat, coagulatur denuò, & sic incrementa sua habent perlæ. Quod si hæc saliva exspuatur extra concham, coagulatur & concrescit in testam conchæ, quæ vocatur *Mater perlarum*, quoniam est receptaculum conchæ, in quo fiunt perlæ. Est ergò una eademque materia, nisi quod perlæ sint magis depuratæ atque defæcatæ, quam mater perlarum, quæ impurior. Nam dum remanet materia in conchæ corpore, degenerat in perlas; si verò evomatur à concha, concrescit, & convertitur in testam. Simile videmus in testudinibus & cochleis omnibus, quarum testæ fiunt ex liquore quasi salivali bestiolæ, qui, utut liquidus persentificatur; coagulatur tamen ex principiis salinis & secundum laborem naturæ: nam omnes habent easdem facultates atque testæ cancrorum à sale volatili alcali cum pauco acido, quæ coagulando mutuo in talem substantiam concrescunt: & quod dicitur de testudinibus conchis & cochleis, de omnibus ostrearum speciebus verum est. Et hæc est natura perlarum: & sicut se res habet cum lapillis cancrorum eodem modo se habet cum perlis, quæ eandem habent naturam cum conchis: Ergo eandem virtutem quam habent perlæ, habebit eam mater perlarum, & contra.

Quod attinet *vires*, internè habet easdem, quas lapilli cancrorum. Absorbet acidum, urinam movet, & vulnerarium est, utut pro tali scopo raro adhibeatur. Audacter tamen dico: ad quos usus conveniunt perlæ & mater perlarum, ad eosdem convenire lapillos cancrorum: nam vis cordialis illis adscripta est ridicula.

Superius dixi, quod STROBELBERGERUS ex matre perlarum præparet specificum in tertianis, quod etiam parari potest ex perlis: unde rectè dicit DEODATUS:

Qualis erat mater, filia talis erit.

Plura qui cupit, videre potest *Dissertationem* elegantissimam D. ROLFINCII *de perlis.*

MUSTELA.

Mustela piscis, Ger. *die Aal-Raupe*, est celebris propter epar, qui liquescit in liquorem oleaginosum pro usu ophthalmico; quando scilicet epar hoc in vitrum clausum suspenditur, & exponitur leni Solis calori. Unde æstivo magis, quam hyberno tempore, parari debet; hyemali enim tempore, dum mustelæ ova generant, & fœcundantur, hepar non liquescit, sed frustrà tentatur processus.

Liquor est oleosus & clarus obscure flavescens, in quem totum hepar resolvitur, exceptis quibusdam membranulis & cuticula. Omnia certè piscium hepata mirè oleaginosa sunt. Cæterum liquor modo dictus igneæ & penetrantissimæ est naturæ, & singulare specificum in deficiente visu, vel in debilitate visus, nubeculis, albugine, panno, suffusionibus, omnibusque oculorum affectibus, quę hebetudinem visus inferunt, & detersione atque mundificatione opus habent, adeò, ut difficulter reperiatur remedium, quod huic liquori ex epate mustelæ piscis sit par. Duplici autem modo adhibetur: vel primo saltem illinitur palpebris cavendo, ne in oculum penetret hujus ignea vis; secundo ipsi oculo tantillum illinitur, ubi fortius agendum. Singularissimum & expertum usum ejus primus celebrem reddidit FORESTUS *l. 11 Obs. 38.* ubi refert visum, qui fuit omnino depravatus propter acres humores, oculorum nervos occupantes, fuisse restitutum ex liquore hoc illito palpebris oculorum: videatur etiam *l. 10.* Multum etiam commendatur ab HARTMANNO *in Praxi Chymiatr p. 95.* quem secutus est LINDANUS *in Praxin hanc Chymiatricam.* Nam in frequenti & felici usu est apud Belgas, in specie in defectu visus & lucis oculorum, Loco hujus jecoris mustelæ piscis, possunt substitui ejusdem intestina, si eodem modo per insolationem in calore solis convertuntur in liquorem oleaginosum; & deinde etiam intestina lampetræ: vid. BORELLUS *C. 3. Obs. 91.* ubi habet experimentum quoddam horum liquorum ex mustelæ piscis & lampræte intestinis, in affectibus oculorum.

Ulterius tota mustela cocta & comesta adhiberi solet contra caducum seu epilepsiam puerorum.

Spina mustelæ piscis pulverisata per alio modo præparata, ordinario usurpari solent contra epilepsiam, affectusque convulsivos: specifica quoque est contra pleuritidem, & solet misceri cum pulveribus pleuriticis non sine ratione.

OSTREA.

Dixi *superius*, quod ostreæ & cancri prosint in phthisi & hectica, ad quem usum imprimis soelnt convenire ostreæ. Ritè enim digestæ non ineptum nutrimentum pro partium spermaticarum seu nervearum sustentatione suggerunt, quin etiam suggerunt, gelatinam copioso alcali vntili temperato impragnatam, similem illi, qualis in spermate ranarum deprehenditur; cujus ratione ad febres hecticas, ardores corporis lente emaciantes, & inde natas atrophias non incommodè usurpari potest: cujus rei exemplum habet LINDANUS *in Collegio super Hartmanni Prax. Chymiatr.* qui refert curatam febrem hecticam ex ulcere pulmonum per copiosum ostrearum usum. Quidam etiam ex Ostreis distillant *aquam* in cura hecticæ.

Testa Ostrearum optimè possunt substitui conchis margaritiferis in usu Medico, & his conchis omnibus lapilli cancrorum; sicut omnia ea, quæ *de chonchis supra* fuerunt *dicta*, eadem & ostrearum testis & matri perletum, item dentali & en tali applicari possunt; imò etiam esculentis nostris cochleis, earumque testis. Scilicet omnia hæc concreta testacea in nullo videntur differre, nisi, vel majoris, vel minoris materiæ puritatis ratione: unde puriores sunt matres perlarum, quæ revera idem præstant, quod ipsæ perlæ; ejusdemque etiam sunt usus: Impurioris materiæ sunt domunculi cochlearum nostrarum, sic plus minus in aliis. Sive ergo conchas, sive ostrearum testas, sive perlarum matrem recipiamus, perinde est; Nempè omnia hæc Ostracoperma acida potenter absorbent, cum iisdem saporem salsum acquirunt, & hinc potenter diuretica sunt.

Calcinata igne aperto in calcis vivæ naturam abeunt, alcali sapiunt, cum acido non nihil effervescunt; potenter sudores cient. Cum acidis, v. g. spiritu salis, solutę, abstracto menstruo in loco frigido liquescunt per deliquium in liquorem salsum diureticum lithontripticum.

Ex iisdem etiam eodem modo specifica febrilia parari possunt, atde *de conchis supra insinuatum.*

PERCA.

Perca, Ger. *der Persich*, est culinaris: sed hujus lapis in capite juxta spinam dorsi repertus, est in usu in affectibus diureticis & renibus detergendis, à ℈j. ad ʒß. & facilius solubilis, quam lapilli cancrorum, meliusque acidum destruit in iis dysuriis; quæ ex esu & usu acidorum oriuntur. Præterea in dolore pleuritico non minus commendatur, ac lapis luci piscis. Ab *Eichstadio* in *Tract. de Confectione Alchermes* hic lapis cum cardiacis adhibitus efficax habetur, quoniam signaturam quasi habent.

RANA AQUATICA.

De *ranunculo viridi* habui *superiùs*: hoc loco intelliguntur *ranæ aquaticæ*, & quidem illæ in fluviis fontibus salubribus & puris degunt, utpote quæ præferuntur reliquis; quæ enim in aquis degunt stagnantibus, palustribus & fracidis, ceu malignæ sunt rejiciendæ.

Sunt

Sunt qui vescuntur ranis bene pastis & coctis vel assatis, imprimis earum coxis, in hectica vel phthisi, aut etiam in atrophia, in quibus morbis alimentum præbent conveniens, & singulares sunt Italis.

Bertrutius sanè ranas commendat tanquam remedium, quod absque dubio sanet epilepsiam.

Rana pulverisata convenit in sistendo sanguine. Quin? quod integra rana quocunque modo præparata & applicata mirè refrigerat, dolores sistit, inflammationes coercet; quatenus nempè insigniter sale volatili blando sine vestigio quasi acidi turgent, unde istiusmodi etiam affectus ab acido natos mirè levant. Hinc & Rana à frigore in mucilaginem resoluta egregium cancri est remedium. Conferatur HELMONTIUS *Form. Ortus* §. 25. Vnde rana exsiccata & pulverisata commendatur in ulceribus malignis inflammatis & aliis, uti etiam in cancro exulcerato: vid. HOEFERUS *in Herc. Medico*, *pag.* 66. & *in scriptis* HILDANI. Sed ranarum loco earundem sperma usitatius est. Aliàs rana exsiccata & appensa solet interdum substitui bufoni in sistendo & compescendo sanguine. In peste ranæ singulare sunt remedium. PARACELSUS scilicet tria habet pestis genera:

1. Est *pestis bubonaria*, quæ primariò in inguinibus residet, & ex terra orta: Huic bufones conducunt.
2. Est *pestis carbunculis*, sub axillis erumpentibus, *infesta*, quæ ex aquæ inquinamento ortum trahit: Huic ranas pro cura adscribit.
3. Est illa *pestis*, quæ *ex inquinamento aeris* oritur: cui aranea dicata est pro Cura.

Hæc PARACELSUS.

Ex *ranis combustis* fit *cinis*, qui est expertus in hæmorrhagiis quibuscunque. Deinde confert etiam in curando cancro exulcerato, si ei inspergatur, imprimis quidem, si antea cancro exulcerato applicetur cancer vivus, ligatis chelis, donec moriatur; qui applicandus tamdiu, usque dum non amplius intereat; & quando non amplius moritur, signum est quasi interfecti cancri: tunc inspergendus pulvis, vel ex bufone calcinato, vel ex rana calcinata cum sacharo Saturni, & similes pulveres alii; nam quando non amplius moritur cancer, indicium est, cancrum morbum esse exanimatum.

Aliàs ex ranis per tres dies in aquis limpidis reservatis, destillatur *aqua* ejusdem virtutis cum spermate ranarum, quæ & internè contra hæmorrhagiam uteri ad ℥ij. est egregia, & in fluore mulierum albo, æquè ac gonorrhœa, optimè conducit.

Oleum ranarum ex iisdem in oleo rosarum decoctis similis ferè usus est ac spermatis ranarum. Præ cæteris anodynum est, & in gutturis inflammationibus confert. Confer, quoad alium modum *Oleum anodynum* parandi, *du* HAMEL *Aff. Corp. pag.* 420.

Præ cæteris *Hepar ranarum* exsiccatum & pulverisatum ceu singulare specificum commendatur ad epilepsiam infantum: sed observetur præparatio, quam, ut habeat usum in epilepsia, videbitis apud HARTMANNUM *in Praxi Chymiatr. pag.* 66. & SENNERTUM *l.* 1. *Prax. cap. de Epilepf. p.* 607. Et scio, cum fructu tenellis subinde fuisse usurpatum: interdum fallit; singulare tamen est sudoriferum, teste VELSCHIO *Hecatost.* 2. *pag.* 27.

Sperma ranarum tempore verno super aquas natans imprimis est ex usu, quod nihil aliud est, quàm ova ranarum, mucilagine quadam aquea, tanquam eorum ventriculo & nutrimento involuta, ne tàm facilè corrumpantur; ex his enim ovulis in tepido calore generantur Ranunculi. Sperma hoc ranarum, & ipsa etiam ova, copiosum admodum sal volatile macrum seu non oleosum habent, ut pluribus ostendit TACHENIUS *Hippocr. Chym. p.* 131.

Vsus spermatis hujus atque ovorum est tam in forma sicca, quàm humida.

In humida forma pro usu Medico, mense Martio ante novilunium, colligatur saltem liquor viscidus, & ovula eximantur. Hic ne corrumpatur, indatur in loco frigido per saccum lineum rarum, porosum, suspendatur in loco frigido; sic abit in liquorem seu liquamen, in quo solvitur tantillum aluminis aut etiam nitri (utut imprægnatio hæc, præsertim cum alumine, non in omnibus quadret) & sic postmodum ponitur in solem, & ad longum tempus durabile erit sperma hoc. Ratione sui copiosi alcali blandè corrigit quasvis aciditates subtiles & volatiles, unde refrigerare, dolorem mitigare, &c. assolet, & ad multos usus præscribi potest, tam solitariè, quàm cum aliis additum. Quascunque hæmorrhagias feliciter sistit, sive narium, sive uteri in specie aut hæmorrhoidum: nam applicatum cum aceto rosaceo in spongia, in nimio fluxu hæmorrhoidum, mensium, item lochiorum, expertum est remedium; v. g.

℞. *Spermat. ranar.* vel *aquæ ejus* ℥iv. adde
Aceti rosacei ℥iß. M.

Et in forma Epithematis applicetur regioni pubis, aut lumbis, aut regioni ossis sacri.

Sic in ambustionibus, in ophthalmius, ulceribus dolorosis & inflammatis, ulceribus cancrosis eluendis, &c. remedium est optimum & coercet nimium æstum & calorem; unde & quascunque inflammationes potenter sistit, cum linteis duplicatis adhibitum, adeo, ut in cura erysipelatis nihil sit efficacius, sicut etiam in ardore & inflammatione hepatis nimia singulare est; unde elegans *Epithema* est *Bartholeti ad intemperiem hepatis calidam*, seu ad ejus nimiam inflāmationē, quo multū præstitit *in Tract. de Resp. p.* 492. Cōpositio est talis:

℞. *Aquæ hyoscyami,*
Nymphææ,
Plantag. ana ℥iß.
Spermatis ranar. ℥iij.
Sacch. Saturni,
Camph. in spiritu vini solut. ana ℈j.
Salis prunellæ ℨß.

M. pro Epithemate jecori applicando.

Ad eandem rationem cum Epithematis pro aliis partibus, appropriata possunt permisceri.

Intentissimos dolores sedat, idque ratione copiosi salis volatilis blandi, demonstrante TACHENIO per encheiresin Mechanicam *in Hippocrate Chymico*, quod probabile est satis, & ego credo. Convenit ergo in compescendis doloribus ab acido oriundis; unde applicata articulis podagricis, tam manuum, quàm pedum, aliisque arthriticis doloribus, nisi ab acido intensiore oriantur, suave solamen affert, egregiè *testante* TACHENIO & quàm plurimis Practicis, qui hujus rei habent experientiam, præprimis, si in hac aqua pauxillum camphoræ fuerit dissolutum, quod ipsemet compertum habeo. In dolore capitis nimio instar epithematis applicatum est egregium. Deinde egregium est Cosmeticum sperma ranarum, abstergit sordes, maculas, & similia mala ab acido orta, hoc enervando detergit, si misceatur cum tantillo camphoræ: imprimis in gutta rosacea, rubore faciei &c. tantummodo cum alumine asservatum sperma ranarum, est egregium: in paronychia, herpete, & panaritio seu verme sub digito, linteum madefactum sanat in continenti istius dolorem; quando quidem applicatur, intensissimos excitat dolores, subitò tamen postmodum cessantes. Nec est de nihilo, quod hoc sperma ranarum ad morsum viperarum laudetur à BASILIO *in Curru Triumphali Antimonii*.

Quin & *ex spermate* aqua destillatur: ubi tamen observetur, ut mense Martio vel Aprili colligatur in plenilunio; in novilunio enim sperma collectum dat aquam, quæ semper fœtet, licet centies destilletur. Aqua hæc partum promovere, doloresque ante partum cessantes denuò excitare, mihi, ceu sæpius expertum, retulit mihi hic mulier fide digna. Cosmeticum est egregium, sordes & maculas abstergit, cum tantillo camphoræ mistum: imò ad omnia valet, ad quæ ipsum sperma, teste TACHENIO, modò legitimè & cautè destillatum. Destillatur autem per alembicum plumbeum, non vitreum, vel in Balneo Mariæ, vel Balneo Vaporis lento igne; tunc enim sal volatile & alcali occultum secum rapit, & ad omnes affectus est utilis, ad quos ipsum sperma. Conferatur etiam, quoad destillandi modum, WEDELIUS *Pharm. l.* 2. *S.* 1. *c.* 4. *p.* 74. & Nota 1. AUTORIS.

In sicca forma usurpatur sperma & simul contenta ova, si levi phlegmatis exhalatione restitans materia mucilaginosa exsiccetur, & hinc in pulveris forma asservetur: quod ipsum, & alia plura egregia ex spermate ranarum remedia Cnoffeliana videbitis in M. A. N. C. *Ann.* 6. *in Append. p.* 182. & *seqq.* Conferatur simul ZWELFERUS *Animadvers. p.* 140. item *le* FEBURE *in sua Chymia*. Alia ratione etiam in forma sicca hoc sperma, si linteum spermate hoc pluries madefactum & siccatum, pro usu asservetur. Hac enim ratione evaporante phlegmate inutili, substantia mucilaginosa alcalina linteo inhæret, & ita linteum tale usurpatum idem præstat, quod ipsum sperma. Quò etiam facit *Pannus lineus crocatus Myns. p.* 525. Quod enim phlegmate evaporato inutili, substantia medicamentosa alcalina resideat, docet mechanica Chymica *Act. Med. Hafniens. Vol.* 2. *p.* 191.

Ex relicta sub aquæ destillatione mucagine, aliis additis, præsertim Saturninis, fiat Emplastrum. De linteis & Emplastris spermatis ranarum decantatis, conferantur quoad usum & præparationem M. A. N. C. *Ann.* 6. & 7. *in Append.* ubi remedia aliquot CNOEFFELII, Medici tempore suo incomparabilis, habentur.

Pulverem sperniolæ compositum habebimus, ubi de pulveribus. Encheiresis, quam habet AUTOR *l.* 2. est notatu digna.

SEPIA.

Ex *sepia*, Germ. *vondem Black-Fische*, usurpatur imprimis *Os molhus* & *friabilius*, quod convenit cum reliquis testaceis.

Egregium est simplex absorptivum quorumvis acidorum, ex quo facilè polychrestus ejus innotescit usus in affectibus primarum viarum, & partium urinariarum; unde fuit pulvis præcipitans Dn. D. LANGII, aliorumque; ac idem præstat, quod Ostrearum testæ concharumque, ipsa etiam perlarum mater, efficere valet; promptiori tamen ope imbibit acida, eaque in salsa transmutat. Præcipuè specificum habetur optimum ad sistendam benignam gonorrhœam virorum & mulierum, quam continuato usu sistit & refrænat, acidumque genituræ corrigit. Dosis ℈j. ad ℈ij. vel solum sub conserva rosarum ac forma boli propinetur, aut sub forma pulveris cum crystallo præparata, aut antimonio diaphoretico & succino præparato; vel cum emulsione seminis agni casti usurpetur. Externè in affectibus oculorum, lippitudine, ophthalmia & similibus affectibus est magni usus pulvis ossis sepiæ in collyriis, sive in forma sicca fufflatus, sive cum unguento appropriato instar linimenti applicatus.

Idem *os sepiæ calcinatum* commendatur ad vitia gingivarum; unde

unde ingreditur pulveres dentifricios cum aliis, vel cum melle sub forma linimenti. Quod si hoc irroretur cum succo cochleariæ, vel spiritu ejus, fit specificum appropriatum in scorbuto oris.

TESTUDO.

TEstudo, Germ. *die Schildkrote*, quibusdam in locis est esculenta. Tribuitur illi singularis vis contra phthisin.

Crura commendantur à *SOLENANDRO* contra podagram: scilicet locis dolentibus imponantur dicta crura ex testudine viva amputata, & retineantur illic, donec putrescere incipiant: dehinc sepeliantur in locum, ubi facilè possunt corrumpi, & hæc est methodus curandi magnetica. *Periapton* simile ex cruribus testudinis in podagra habet *AUTOR*, aliique Autores, qui scripserunt *de Testudine*.

Paratur etiam *Syrupus ex Testudine*, qui commendatur hecticis & phthisicis, imprimis, si eorum affectus oriantur ex vitio culinę communis, stomachi; ratione autem sacchari plus nocet, quàm prodest.

Quidam habent *Aquam ex ostreis, testudinibus & cancris*, quam commendant iis, qui laborant phthisi vel atrophiâ.

Sunt etiam, qui singulari artificio parant *Magisterium ex testudinibus* pro tabidis.

THYMALLUS.

THymallus, vel usitatiùs *Aschia*, *Axungiam* suppeditat, quæ in vitro clauso exponatur soli, sic liquescit & depuratur, datque liquorem oleaginosum elegantem rubicundum instar rubini; idque eò magis, si misceatur cum melle, & hinc assequitur egregiam vim abstersivam, qui remedium est singulare contra maculas oculorum, & ad eorum ungues abstergendos; foveas variolarum, & contra cicatrices earum & vulnerum, iis hinc, dum coeunt, illinendus. Imò his ita parata axungia instillata consolidat citra cicatricem, & id eò magis, si permisceatur cum tantillo balsami Peruviani, quippè qui per se prodest in tali casu. Unde in variolis, quando jam deciderunt crustæ, illinitur commodè pro delendis maculis & replendis foveis: id quod fuit secretum Foresti in curandis variolis. Loco pinguedinis aschiæ piscis potest substitui pinguedo anguillarum, & multò magis pinguedo, vel axungia serpentum. Ubi opus est majore abstersione, permisceatur cum melle; ubi verò nudâ saltim sine cicatrice consolidatione, permisceatur cum Balsamo Peruviano.

TINEA.

TInea, Ger. *die Schleye*, vi curandi icterum imprimis commendatur, viva scilicet extrinsecùs applicata. Applicandi ratio est diversa. Quidam imponunt umbilico, donec moriatur; alii plantis pedũ; alii eandem applicant regioni splenis: sed B. Dn. D. *MOEBIUS* umbilico & hepatis regioni applicabat; unde per noctem relicta tumescit & flavescit eo in loco, ubi applicatur, & ita certò sanare icterum inquiunt: vid. *FONSECA l.2. Cas.34.* Aliàs verò nullius est usus.

TRUTTA.

TRuttæ, Ger. *die forelle*, *pinguedo* imprimis est in usu pro illinendis fissuris quarumcunque partium, imprimis ani.

Dentes ejus simpliciter præparati etiam in usu esse solent antiepileptico.

Quidam recipiunt dentes truttæ, comburunt, & præparant cum aqua petroselini in calculo, cujus dosis est à ℈j. ad ℨiij. in aqua alkekengi vel petroselini, dicuntque esse remedium in calculo probatum.

CLASSIS IV. DE INSECTIS.

INsecta multa habent in recessu. Totus enim illorum exercitius præ reliquis animalibus turget sale volatili acerrimò; ubi aquatilia, temperatissimum habent sal volatile; terrestria verò sal volatile acre, oleo tamen nonnihil temperatum. Ex insectis his primatum obtinent sequentia.

APES.

APes dicuntur sterilitatem ad tempus inducere; res tamen adhuc est dubia. *Exsiccatæ* aut *calcinatæ*, & contritæ contra alopeciam laudantur, si misceantur cum melle, & locis calvis inungantur.

Aliàs apes in suo labore duas nobis subministrant substantias valdè proficuas: *Mel* concretum musteum, sacchаro quasi aut saltem mannæ affine; & *Ceram*: quæ fiunt ita. Apes nimirum succum gummeoresinosum vegetabilium, quem hinc inde exsugunt ex floribus, unà cum subtiliore & volatiliore rore nocturno subactum, colligunt per linguam, & sub lingua in vesicula quadam magnitudine grani milii seponunt, eumque tandem per fermentationem maturatum iterum evomunt, & in foveis cereis recondunt, ubi sensim sensimque deinde fermentando tandem in temperatum mel perfectum abit: Cera autem non est in corpore, sed crassiorem & viscidiorem hanc substantiam ad pedes ultimos secernunt.

Plura de natura ac generatione mellis & ceræ, aliisque huc pertinentibus, habet *MAGNENUS* in elegantissimo *Tract. de Manna*, ubi quędam sunt valdè curiosa, & laude lectuque digna de vi apum mellifica; cum quo conferatur *BORELLUS Cent. 1. Obs. 10.* & *HELMONTIUS Tract. Nutritio Fœtus in utero*, qui Mel rectè vocat *Gloriam roris*, in quo collecta sit Quinta Essentia plantarum. Est enim nihil aliud, nisi Extractum seu balsamum florum, unà cum subtiliori & volatiliori roris substantia; resinam enim florum cum sale roris universali apes suggunt pro materia mellis; unde *QUERCETANUS* sæpius mel *Rorem & Cibum Cœlestem* dixit. Substantia autem roris resinam, quæ ex floribus exhalat, coercet: ratione igitur roris mel turget sale hermetico seu universali. Hinc tanta vis latet in melle, ut menstruum pro resolutione metallorum, etiam nobiliorum, constituat: Ex rore & Manna enim destillatur Mercurius universalis, de quo mel participat. Cercè propter rorem singulare quid latet in melle, qui exaltatur partim in apibus, partim in favis per fermentationem.

Cæterum Mel hoc varium est pro locorum, item pro apum, diversitate: prout vegetabilia, & iis insidens ros, variat, etiam varium mel exindè concrescit; unde optimum est, quod ex locis frugiferis & fœcundis colligitur: hinc in quibusdam Tartariæ locis dicunt reperiri mel, saporem dulcem & elegantem habens instar sacchari, collectum è cannis, è quibus Veteres collegerunt saccharum. Mel ergo, utut corpus dulce instar sacchari, vel musti, in recessu obtinet duo salia, acidum & alcali, & simul copiosum oleum, easdemque patitur affectiones & alterationes, atque *supra de Sacchаro dictum*. Acidum enim se manifestat, quando destillatur; prodit enim *Phlegma acidulum*, & si fermentetur, dat *Acetum* acerrimum. Propter hæc duo principia, atque sulphur, affusâ aquâ instar cujusdam musti fermentat facilè, & suggerit potum vinosum seu *Mulsum*, quod degenerat in acetum. Mulsum hoc habet vim inebriandi instar vini, & senibus optimè convenit: exinde possumus destillare spiritum fortem seu ardentem instar spiritus vini: si verò crudum mel destillatur, acquiritur *spiritus acidus* subtilis, valdè corrosivus, quia propter defectum fermentationis nondum ita exaltatæ sunt particulæ acidæ cum volatilibus. In melle est hoc mirabile, quod si in magnum cadum panis secalini tantillum injiciatur, totus abeat in copiosissimas formicas, uti videri potest in *CONRADI KUNRATS Medulla destillatoria, Tr. de Melle*. Præterea, utut compositione, usu & effectu mel in plurimis conveniat cum saccharo; semper tamen vis quædam singulariter penetrans, abstergens, & quasi menstrualis in eodem consideranda venit, quę nempè ex rore & sale universali, melli commisto, originem ducit.

Ratione autem hujus salis universalis mel vim habet conservativam totius corporis, & internè præservat omnes putredines, mirificè vim vitalem senum resuscitat, quoniam, ceu facilè fermentescibile, deficientem fermentationem in Massa sanguinea denuò restaurat. Hinc propter vim conservativam & corpora defunctorum quibusdam in locis melle oblininuntur.

Quoad *usum*, uti saccharum, ita & Mel, in se considerata, quatenus sunt concreta temperata oleosa, quamlibet in corpore contentorum acrimoniam temperare, partes læsas internas indeque dolentes demulcere, simulque egregiè nutrire, & sordes quascunque, ac viscositates primarum viarum, potentiâ salinâ latente abstergere & resolvere valet, tam internè intra corpus assumptum, quàm externè vulneribus & ulceribus applicatum: Unde convenit in ventriculo, copiosâ, crassâ, ac viscidâ pituitâ nimis onerato, ubi potiones mellitæ conveniunt, quoniam liquefaciunt & abstergunt talem materiam viscidam; imprimis autem convenit pectori ac pulmonibus, unde in tussi, asthmate, & similibus affectibus, à materia viscida in pulmonum bronchiis & vasis stabulante, mirè convenit mel, & usitatissimè fiunt potiones mellitæ, hydromelita & oxymelita cum herbis pectoralibus, ut possit per tussim ejici crassa materia; beneficio enim mellis potenter incidunt & attenuant humores in pectore stabulantes; de cujus virtutibus in affectibus pectoris vid. *ZACUTUS l. 2. Med. Princip. Hist. 2.* Convenit quoque renibus propter vim balsamicam, cujus intuitu in horum, aliisque urinariis affectibus, ubi vitia renum adsunt, Mellita optimè conducunt, & urinam promovent;

vent; in opificio enim transcolationis urinæ renibus subvenit. Præceteris convenit senibus & subjectis pituitosis, uti vocant; biliosis verò, melancholicis & pueris nocet.

Externo usu in malo hypochondriaco contumaci, id est, cum copiosis flatibus juncto, mel depuratum ad aliquot uncias clysteribus cum lixivio dilutis additur; quale clysma mirè abstergit intestina, in specie si crasso muco sint obfuscata. In Chirurgia egregiè mundificat vulnera & ulcera, putredinemque arcet; unde usitatissimum est inter unguenta digestiva Chirurgis dicta, item inter unguenta pro detergendis sordibus & delendo fermento ulcerum corruptivo: uno nomine, ut vocant, mundificat vel solum, vel cum camphora, vel balsamo de Peru. Ita quoque simplicia Digestiva fiunt ex vitello ovi cum melle: nunc quidam permiscent crudum vitellum solum cum melle: nunc quidam unguenta faciunt ex vitello ovi ad duritiem cocto cum ℥j. mellis; quæ subigunt, donec ad consistentiam mediam redigantur, & colorem rubicundum acquirant, & huic unguento multum attribuunt, quod omnia vulnera & ulcera, tam recentia quàm antiqua & inveterata, phagedænica & maligna depuret, adeò, ut etiam à gangræna præservet; quidam addunt tartarum vini, & ad consistentiam coquunt, & sic fit propter tartarum vini magis appropriatum in facultate abstersiva: videatur HAFENREFFERUS *de morbis externis l.2. cap.2.* BORELLUS *Cent.1. Obs.96.* Mel solum cum terebinthina permistum elegans est pro digestivo contra fermentum corrosivum ulcerum; unde quidam practici spiritum mellis cum spiritu terebinthinæ ana permiscent, & per retortam destillant igne arenæ, & acquirunt potentissimum abstersivum in ulceribus cacoetheis &c., & hanc vim obtinet ratione salium, acidi & urinosi, volatilium.

Quando autem Mel internè usurpatur, observetur cautela, ne fermentando corrumpatur in stomacho: dum enim fermentat in corpore, nunc facilè acescit, nunc ex opposito sub cruditate nidorosa facilè amarescit seu bilescit, & ita cætera corporis contenta liquida multipliciter turbare, & massam sanguineam in fermentationes inordinatas & ebullitiones febriles concitare potest. In febribus igitur, & junioribus, biliosis, & melancholicis, minus confert. Eo ipso quoque, quod facilè fermentet, nocet infantibus & similibus, adultis hypochondriacis, scorbuticis, hystericis mulieribus & aliis, in quibus sæpiùs murmurant intestina: rugitus, effervescentias, tormina, & similia symptomata alia excitat in intestinis, succos acidos fermentando: & id quod *suprà dixi de sacchara*, potest applicari ad mel. AUTOR dicit, quod mel crudum alvum inflet, idque, uti dixi, propter vim fermentativam, & sic juvenilia corpora facilè disponit ad diarrhœas & febres. Plura qui cupit de usu & noxa mellis, vid. GABELCHOVERUM *Cent.3. Curat.34. in Scholio*, uti etiam ZACUTUM *l.2. Med. Princip. Hist.62.*

Quoad *Præparationes*, inter has sese offert Mel depuratum. Cæterum depuratio ista, quæ fit cum aqua simplici, qua mellis spiritus copiosè exhalant volatiles, meritò venit improbanda cum *citato* CONRADO KUNRATH & ZWELFERO *in Pharm. Reg. pag.24.* Ergò altera Præparatio per manicam Hippocratis præferenda est priori.

Mulsum sequitur. Mel enim fermentari solet, si recipiatur ejusdem pars j, aquæ communis vel pluvialis partes viij: hinc despumantur, & ad tertiæ usque partis remanentiam, seu donec ovum solutioni supernatet, incoquantur: quo facto, cum tantillo fecum cerevisiæ, vel fermenti in aqua tepida soluti, reponantur in fermentationem in vase aliquo modo clauso, & in loco calido per 40. dies & noctes, aut donec non ampliùs ebulliat; & fit potus, quem vocamus *Mulsum*, quod valdè est usitatum in regionibus septentrionalibus, Lithuania & Moscovia, ubi deest Vinum, & abundat Mel.

Dicitur *liquor vinosus*, quia vini instar habet vim inebriandi fortissimam, ut quis vix dimidium mensuræ possit haurire. Fermenti loco quidam immergunt sacculum sinapi semine repletum: alii singulis ℔iv. addunt salis tartari ʒj, & tincturæ tartari ʒij, atque hac ratione ex fermentato melle, si per vesicam destilletur, copiosus etiam elicitur Spiritus ardens instar spiritus vini, ex Balneo Mariæ rectificandus, cum ex crudo melle fiat saltem Spiritus acidus. Si sal tartari, vel aliud sal fixum addatur melli, hoc exinde instar sanguinis rubescit. Hujusmodi *mulsa* possunt fieri *medicata*, quando cum melle & aqua permiscentur plantæ, (pro affectibus pulmonum & pectoris,) pectorales & pulmoniacæ, &c. ut curetur morbus, & simul sustentetur corpus beneficio hujus mulsi.

Etiam in officinis prostat *Hydromel usitatum* in affectibus pectoris & pulmonum, dum plantæ pectorales decoquuntur in aqua & melle, & nunc est simplex, alterans in tussi, vel consolidans in ulcere pulmonum, vel purgans, additis plantis alterantibus, consolidantibus & laxantibus, v. g. foliis sennæ, vel agarico.

Qui vult uberiorem modum parandi *spiritum mellis*, *melicrata*, *hydromelita*, & *liquores vinosos*, videat DEODATUM *Panth. Hygiast. l.2.c.19.* ubi aliquot præscribit modos. Potest etiam videri CONRAD KUNRATH *in Medulla destillat. ubi de Melle.*

Mel destillando *duplicem* dat *aquam*: *albam* & *flavam*. *Prima* est mitior, *secunda* acris. Conveniunt in affectibus oculorum, in albugine, pannis, & unguibus, item in delendis maculis & cicatricibus, & vulneribus oculorum relictis: In affectibus incipientibus aqua prima est optima, in gravioribus autem sumatur secunda, quæ interdum cum pauco spiritu miscetur: loco cujus etiam usurpari potest *aqua mellis composita Cent.5. Curat.53.* ubi nubecula gravis discutienda. Post aquas has seu phlegmata prodit *spiritus acidus volatilis* corrosivus, & *oleum* crassum empyrevmaticum, non satis clarum. Ut verò spiritus melior habeatur, & sit magis penetrans, putrescat ad tempus mel; si verò fermentando acescit, suggerit spiritum instar aceti destillati. Spiritus autem acidulus cum phlegmate unitus & circulatus, suggerit menstruum singulare magnarum virium, quia in illo latet sal.

Observetur, quod mel sub destillatione facilè ebulliat, & per alembicum adscendat; pro evitanda igitur ebullitione ipsi quædam admisceantur, v.g. arenæ triplum, aut laterum, aut silicum, similiumque, quæ impediunt ejus impetuosum motum & ebullitionem, retortaque ad medietatem saltem repleatur: hoc enim modo mel destillatum dat *phlegma* subtile, hinc *spiritum* acidum instar aceti destillati, & *oleum* empyrevmaticum. Ex caputite mortuo incinerato *sal* elixiviari potest.

Spiritus hic acidus commendatur contra calculum, & ad pellendam urinam. Externè hoc ipso spiritu sunt, qui parare volunt *tincturam Coraliorum*; solvit enim coralia ac perlas: sed an vera tinctura ex corallis & perlis possit parari, videbitis in *Dissertatione de tinctura Coralliorum.*

Oleum mellis, quod instar aquæ vitæ ardet, *cum spiritu vini circulatum*, cujus meminit AUTOR *No.1. sub fine*, multum etiam conducit in usu Chirurgico, tam in læsionibus partium recentibus, quàm ulceribus; purificat & mundificat ulcera maligna & phagedænica, uti rectè habet AUTOR; vel solum, vel cum camphora aut aut balsamo de Perù mistũ. *Tinctura ex hoc oleo* cum spiritu vini parata commendatur internè in curanda phthisi & ulceribus pulmonum.

Oleum mellis compositum, quod habent AUTOR *No.2.* fuit *Balsamum podagricum Hartmanni*, eique in magno usu pro leniendo dolore podagrico: sed nil valet.

Ex melle potest fieri *acetum* in continenti cum semine erucæ: nam sicuti ex generosis vinis generosa eliciuntur Aceta; ita ex melle, quod valde generosa habet principia. Usus ejus est in Chymicis pro solvendis lapidibus, gemmis, perlis, & aliis metallis.

Quidam *tincturam ex melle* cum spiritu vini tartarisato, aut spiritu mellis inflammabili per fermentationem parato, extrahunt, ejusque dimidium abstrahunt, quàm pro humore viscido in pulmonibus resolvendo, ac per urinam & sordes expellendo, maximè laudant.

Aliàs *mellis Præparata* sunt varia, quæ tamen omnia eò recidunt, ut habeatur sal istud roris concentratum cum balsamo florum.

Ex melle etiam potest extrahi *sal*, quod commendatur imprimis ad curandam carunculam penis, si cum cera viridi redigatur in unguenti formam, uti asserit BARTHOLETUS, quod etiam credo.

Cera est crassior & pinguior pars mellis, quæ disponitur in ordinem ab apibus; qui ordines dicuntur favi, & in his asservatur mel. Subjectum est resinosum, quod summa quoque corrosiva non attingunt, & in aqua obduratur magis, quàm ut liquescat. Ingreditur Emplastra ad consistentiam debitam. Interno usu non nisi *oleum ceræ* suggerit, cujus optima præparatio est, si ceræ ℔j. misceatur cum *ossium calcinatorum* ℔ij: sic enim hæc retinent spiritum acidum ceræ, ut solum oleum instar butyri crassi prodeat, quod naturæ alcalinæ est. Oleum autem hoc à phlegmate separatum, cum ℔iij. *vini*, & *sal. tartari* ℥iij. denuo rectificetur, & prodit clarum atque penetrantissimum. Aliàs eodem modo destillatur, ut Oleum Philosophorum: Nempè cera liquefacta à lateribus ignitis imbibitur, & sic destillatur.

Egregiè convenit, & ab HARTMANNO & CROLLIO commendatur internè pro usu diuretico ad gr. iij. vel iv, & aqua petroselini: item in procidentia ani, cujus crebriorem prolapsum præcavet: præterea quoque valdopere penetrat, incidit & reserat, & propterea in affectibus urinariis & renum est egregium: in arenulis renum promovendis & urina cienda est expertum, utut parciùs sit adhibendum propter vim nimiam pellendi urinas; unde in doloribus nephriticis potest assumi, factâ illinitione externâ cum oleo scorpionum & philosophico, in loco dolente. Externè egregium est in fissuris mamillarum: vid. ALDROVANDUS *de Insect. l.1. cap.3.* Vulnerarium præterea est; unde *Balsamum Vulnerarium Mindereri* ingreditur: Nempè

♃. *Terebinth.* ℥ß.
Olei hyper. ℥j.
Gum. elemi ʒij.
Olei ceræ ʒj.
M.

Resolvit & attennat tumores contumaciores frigidos ex lympha vitiosa ortos; item gummata podagrica, ac nodos, tophos, & gummata Venerea; potenter enim resistit veneno corrosivo. In scirrho, sive oriatur per se sive ex accidente, sive malè curatâ inflammatione, ubi emollientia & mucilaginosa applicantur, curat sine metu cancri & exulcerationis. Tollit præterea dysuriam & stranguriam, si umbilico illinatur: vid. FABER *in Panchym.* Sic & contra nephriticos affectus miscetur cum oleo scorpionum & oleo philosophorum: contra ambusta verò & læsiones ab igne acuatur cum pauco

olei

olei ovorum: in convulsionibus ex punctura nervi est optimum: vid. SYLVIUS in Pr. lib. 2.

Præparatio *Magisterii* est satis clara.

Propolis, quæ usitatè vocatur *Cera virginea*, est materia crassa, & usurpatur externè in Emplastris & Cataplasmatis; in principio vulnerum applicandis, pro extrahendis alienis, & præcavendis sordibus supervenientibus: est elegans cicatrizans & incarnans, quod ulcera curata carne replet, & cicatrice obducit.

ARANEUS.

ARaneæ omnes conveniunt, quarum viventium vis maligna nota, mortuarum verò innocens est in febribus intermittentibus vario usu. Utut enim rariùs internè usurpentur; rusticus tamen quidam hìc loci araneas mortuas exsiccatas & pulverisatas ægris febre intermittente laborantibus quàm plurimis à ℈j. ad ʒß. felici cum successu propinavit. Qui *internus usus* an elegantior sit externo? in medio relinquo. Nam omnia talia insecta abundant sale volatili urinoso & acri, unde internè sumpta ratione salis volatilis urinosi pellunt urinam, & arenas movent.

Externus earum *usus* in febribus intermittentibus magis frequens est, dum quidam vel solum, vel cum aliis applicant pulsibus metacarpi: alii araneam vivam majorem includunt nuci juglandi, & appendunt de collo, imprimis in Quartanis, & dicunt, se esse expertos ejus usum.

Si concluduntur araneæ in vase quodam, se mutuis puncturis interficiunt, & post mutantur in liquorem fœdum, qui destillatus dat *spiritum* copiosum, & *sal volatile* urinosum.

Ex araneis, ceu basi, & earum telis, conficitur decantatum *emplastrum febrifugum Strobelbergeri* contra Quartanas, de quo vid. *Tractatus de curatione febrium*, ubi habet egregias & singulares Observationes quartanarum curatarum hoc emplastro. Descriptionem habet AUTOR *in Parte anteriore*: sed ea non est in omnibus legitima & genuina.

Ex araneis majoribus fit *Oleum aranearum simplex* per infusionem, quod pulsibus illitum contra febres experimentum est: vid. STROBELBERGERUS *de Remediis contra febres intermittentes*.

Paratur etiam ex istis per infusionem *Oleum aranearum compositum*, cujus elegantem Descriptionem MINDERERUS habet. Hujus usus est pro malaxandis Emplastris & unguentis, applicandis anthracibus & bubonibus pestilentialibus, aliisque ulceribus malignis & cacoetheis adhibetur; sicut usitatum similiter est in febribus malignis, pestilentibus, petechialibus aliisque similibus affectibus, ut carpis manuum, temporibus, & regioni stomachi & aliis partibus externo impetui expositis, illinatur, imprimis ubi ex inquinamentis aeris pestis est contracta, ut *suprà dictum*, sive solum, sive permistum cum oleo scorpionum composito MATTHIOLI, vel oleo succini, camphoræ, carbunculi, & similibus.

Telæ araneorum sunt communiter mulierum experimentum pro conglutinandis vulneribus recentibus, quas cum mica panis bene masticata permiscent, & applicant.

ASELLI.

ASelli usitatiùs vocantur *Millepedes* seu *Onisci*: insecta sunt vilissima, in Medicina tamen utilissima. Colligendi sunt, qui reperiuntur in locis saxosis, & intra fissuras lapidum murorum antiquorum; hinc copioso sale nitroso volatili, admodum acri, scatent, simili, quo lumbrici impregnati sunt, acriori tamen in his. Abundant autem hoc sale ex nutrimenti ratione, quod est uligo intra rimas parietum reperibilis, mediante qua solutum sal nitrosum in calce viva, qua murorum parietes construuntur, imbibunt, & digestione volatilisant; adeoque, quoniam nitrum in se continent, hujus intuitu remedium insigniter diureticum sunt; unde & remedium contra calculum vesicæ, tam præcavendo quàm curando, inde paratur: Si igitur horum leniter exsiccatorum pulvis cum floribus nitri MYNSICHTI misceatur, habetur pulvis diureticus ad ciendam urinam egregii usus: Sic notum est experimentum HORATII AUGENII & WILHELMI LAUREMBERGII, dum pulvis asellorum propinatus fuit in decocto cicerum rubrorum, quo calculus vesicæ, jam exscindendus, fuit dissolutus & excretus. Historiam habet LAUREMBERGIUS de calculo vesicæ, in qua refert, se liberasse hoc aliquot calculo vesicæ laborantes. Alio tempore facta est similis experientia Romæ in Monacho, ab AUGENIO curato: item in ANGLIA duabus mulieribus calculo vesicæ cum fructu potus hic fuit propinatus, eo modo, quem habuit SENNERTUS Prax. l. 3. p 8. c. 2. de Calculo Vesicæ p. 847. ubi habet modum utendi, & id quod scribit AUGENIUS. Unde in Anglia infundunt in cerevisiam fermentandam, & faciunt potum pro præservando calculo vesicæ. LINDANUS etiam refert, se binâ vice curasse calculosos eâ methodo, quam descripsit SENNERTUS, cum pulvere millepedum. Quin & ratione salis volatilis urinosi in incidendo, penetrando & resolvendo muco acido, viscido, tenaci, ubicunque hæreat, valent; unde in affectibus splenis & hypochondriacis sunt magni usus; hinc in resolvenda mucilagine, implente & farciente pulmones, non habetur potentius remedium, quocunque modo præparentur & propinentur: propinati in mediocri dosi sunt expertissimi in asthmate, sive cum aceto & vino propinentur à gr. v. usque ad ℈j, sive in petia ligati infundantur vino, & hoc post expressionem hauriatur, ad infarctus pulmonum mirè conducit, & egregiè convenit: alii faciunt Electuarium ex Millepedibus præparatis, melle permistis, addito gummi ammoniaco, quod pro curando asthmate, & similibus pulmonum affectibus, est expertissimum & potentissimum. A modernis contra arthritidem vagam, & dolores artuum scorbuticos adhibentur, quod quidam ex signatura, qua se movent & contrahunt, deducere conantur: vid. MOELLENBROCCIUS Tractatu de Varis p. 133. Notandum præterea, quod Insecta hæc atque alia præ reliquis primatum obtineant in affectibus dolorosis & morbis convulsivis partium internarum scorbuticorum & hypochondriacorum; unde etiam in asthmate convulsivo, curatu aliàs difficillimo, præferuntur omnibus reliquis remediis vino infusi: Videantur imprimis ea, quæ habet WILLIS in *Pathologia cerebri*, in *Tractatu de Affectu hypochondriaco & suffocatione uterina*, ubi medicamenta ex asellis laudantur; it. Hertodit. in Crocolog. c. 13. pag. 129. Laudantur porro in fluxu albo, teste BARTHOLINO C. 5. H. 97.

Denique interno usu in vulneribus, fistulis, & aliis ulceribus pastium corporis inveteratis & desperatis, ut & recentibus, miram vim habent chirurgicam aselli. Angli utuntur pro curandis ulceribus malignis & phagedænicis; sicut de ulceribus mammarum mirabilia recenset BOYLE *in Philosophia Experimentali*; & ex eo refert BARTHOLINUS *Cent. 4. Epistol. 92. p. 522.* Similiter & egregium experimentum videbitis in RIVERIO *Cap. 2. Obs. 89.* ubi elegans prostat Observatio gravis ulceris aliquando curati per internum usum pulveris millepedum.

Quomodo interno usu administrentur & præscribantur, optimè docet WILLISIUS *Pharm. Rat. P. 2. p. 250. 268. 283. & 341.* Nempè vel pulverisati adhibentur in convenienti quodam vehiculo; vel eorundem 50. 60. &c. infunduntur in aquam appropriatam, vel in vinum, teruntur probè, transcolantur, & ita infusum bibitur. Quidam cum vino vel Rhenano, vel Malvatico ter infundunt, & toties lento calore exsiccant & pulverisant: vid. Quercetanus in Pharmac. Dogm. Restituta: Alii cum spiritu salis, aut nitri, aut vitrioli, millepedes hos impregnant, vel solvunt, & ita remedia ex ipsis parare solent; sed male; Vereor enim, ne castretur potiùs earundem vis medicamentosa.

Modum in copia colligendi habet MOELLENBROCCIUS *de Varis p. 238.*

Putrefacti in liquamen abeunt, relictis saltim exuviis liquori innatantibus, ex quo *spiritus urinosus volatilis* fortiter diureticus & potens satis destillatur.

Aselli plures invicem coacervati, ut nonnihil putrescere incipiant, destillati dant elegans *phlegma volatile*, quasi nitrosum, summum remedium in affectibus nephriticis & calculosis, tàm renum quàm vesicæ; item partes iij. lumbricorum cum p. j. asellorum mistæ, & institutâ digestione in liquorem simul abeunt potenter diureticum. *Tincturam millepedum* cum tinctura tartari parare jubet WILLISIUS *de Scorbuto*.

Externè Millepedes in oleo olivarum, vel oleo lini, infusi & cocti, oleum constituunt anodynum, imprimis specificum contra dolorem hæmorrhoidalem, quem optimè curat & sanat: de quo conferatur RIVERIUS. Singulariter enim anodyni sunt millepedes.

BOMBYX.

BOmbyx rari est usus in Medicina, nisi, quod quidam bombyces exsiccatos adspergant capiti pro arcenda vertigine & lethargo: quod an verum sit? nescio. Præ aliis in usu est *filum sericum Carmesinum*, sive cocco sive granis Kermes tinctum, de cujus usu in erysipelate & podagra, dum eo ligatur articulus podagrâ afflictus, & habetur pro secreto: idem de simili usu vid. in EICHSTADIO *de Confectione Alkermes*.

CANTHARIDES.

CAntharides præferuntur versicolores. Mediocris magnitudinis in frumento inventæ, & imprimis ejus species, quæ vulgo *Muscæ Hispanicæ* dicuntur, quæ in alis transversas lineas habent; nam variæ admodum illarum sunt species.

Omnes autem cantharidum species turgent sale volatili acerrimo morsicante, quod in tantum stimulare solet urinam, ut etiam vesicam exulcerare & erodere soleat; idque non saltem usu interno, sed & externè applicatæ cantharides pro scopo vesicam excitandi, colliquefaciendo acrimoniâ suâ succum corporis nutritivum, subinde Ischuriam, & aliqualem vesicæ erosionem, excitare solent: propterea Majores nostri inter venena numerarunt, & internè non, sed tantùm pulsui externo, adhibuere. Internè cantharides præ omnibus remediis reliquis contra suppressionem urinæ desperatam laudantur: vid. ZACUTUS *l. 1. Prax. admir.* ubi ad Ischuriam cum oleo amygdalarum dulcium commendat; item ad pellendas aquas in

in hydrope commendat ZACUTUS *l.* 2. *Hist. Medic. Dub.* 67. usu, etiam sunt egregii ad Gonorrhœam virulentam, ac ad promovendum calculum ac sabulum vid. *Fallopius de Composit. Medicament. cap.* 3.

Modus utendi est in Infuso cum vino, inquit ARTHOLINUS *Cent.* 4. *Epist.* 54. *p.* 346. Cantharidum usum in Gonorrhœa virulenta & Ischuria non semel felici cum successu expertus sum Notandum verò, ne noceant cantharides (pro interno usu) integras esse sumendas; quia extrema, quæ resecantur, sunt alexipharmacum ventris. In gonorrhœa præprimis virulenta Practicum quendam Lugduni Batavorum solis Cantharidibus multos feliciter curasse, quæ in vino fuerint maceratæ, addendo adhuc aliam Infusionem temperatam refert MATTHIADES *in Epist. ad Bartholinum*: Vid. BARTHOLINI *Epist. Med. Cent.* 4. *Epist.* 53. *p.* 343. item *Epist.* 21. *p.* 93. & *Epist.* 65. *p.* 400. nec non in *Histor. Anatom. Cent.* 5. *Histor.* 82. & GALENUS, *l.* 2. *de Antidotis*, e. g.

℞. *Pulv. cantharid.* ℈j.
infund. in
Vini Rhen. ℥iij. vel iv.

Infusum stet per aliquot dies, & noctem in loco tepido: post filtretur liquor, ne substantiæ aliquid transeat, & sub usu misceantur cochl. vj. vij. vel viij. cum cantharo vini; sic totum vinum imprægnatur, ita, ut cochlearij sufficiat (adscendendo tamen in dies) ad pellendam urinam & calculum.

Fundamentum consistit in eo, ut vis salis volatilis caustici temperetur ab acido vini (vel etiam aceti) & abeat in salsum temperatum, non adeo corrosivum. Effectus, quos hoc modo præstant, videbitis *citato loco*: & tutius adhiberi hoc Infusum, quam in pulvere, censet VELSCHIUS *Schol. in Obs.* 89. *Riimleri pag.* 53. vel sumatur de hoc Infuso cochlear parvum in jusculo galli, vel cerevisia tepida tempore matutino, & est egregium in dictis affectibus remedium.

Sunt, qui cantharides cum s. q. vini præparatas internè propinant in arthritide, quoniam sal urinosum volatile cantharidum acidum arthriticum præcipitat, & abit in salsum volatile insipidum, sicque per urinam eliminatur; unde quidam Empiricus in Gallia habuit pulverem ex cantharidibus in urinæ retentione desperata, hydropе & arthritide. Meretrices & scorta utuntur cantharidibus pro expellendo fœtu, interdum tamen fausto cum successu. Pulvere eorundem cantharidum sunt, qui stimulare volunt Venerem, internè adhibito: sed male res cedere solet, dum præterea, quod stimulas Venerem, etiam mictum cruentum inducit. Item SALMUTH historiam habet de sene, qui juvenculam duxerat, cui ut placeret, accepit medicamentum, cui adjunctæ fuerunt cantharides; exinde factum, ut altero die nuptiarum fuerit mortuus, pene rigido permanente post mortem: ita quoque vidit: D. MICHAELIS, quod quædam meretrix cuidam pro stimulanda venere pulverem cantharidum propinavit, ex quo pulvere fuit mortuus; quoniam fuit crude & sine præparatione propinatus. Crollii enim experientia docuit, quod corrodant ac ulcerent vesicam, & inde inducant mictum cruentum; adeo, ut non tantum interno usu, sed etiam vesicatoria ex iis parata & cervici applicata, ardorem urinæ & mictum cruentum induxerint: vid. BORELLUS *Cent.* 2. *Obs.* 58. *pag.* 158. & *Observ.* 98. *pag.* 192. Hæc vis, ut corrigatur, quo tutius possint interius assumi, & non sequatur exulceratio, sed provocetur urina in hydrope & affectibus aliis, elegantissimè præparatur cum aceto, oleo vel vino, ut modo dictum: si tamen extrema cantharidum sumantur pro infuso diuretico, hoc legitimo modo mistum, nunquam cruciatum vel vesicæ exulcerationem provocat, ut nec pinguioribus abstergentibus, aliisque corrigentibus, opus fuerit.

Rarum est, quod Hungari, dum cantharidum pulverisatarum 10. una vice assumunt, exinde largum sudorem, & copiosum urinæ fluxum, observent citra dolorem: Conf. M. A. N. C. *Ann.* 1. *pag.* 296.

Remedium noxæ, à cantharidibus vesicæ inductæ, consistit in temperatura particularum istarum acerrimarum, quam optimè præstat uberior haustus lactis, præcipuè cum sale tartari vel cum saccharo, quod commendat BOYLE *in Philosophia Experimentali*. Item Emulsio ex amygdalis dulcibus & melonum semine; item fœniculi semen cantharidum alexipharmacum observatum fuit. Conf. M. A. N. C. *Ann.* 2. *pag.* 179. nec non pulegium ex SENNERTI *Praxi l.* 6. *p.* 8 *c.* 16. quo etiam referri potest semen ammeos, vid. JOHANNES-BAPTISTA SITONUS *in Misc. p.* 105.

Usus interim vesicatoriorum adhuc frequens est, in quibus cantharides semper basin constituunt: & quidem non ratione spinarum, aculeis suis glandulas & fibrillas subcutaneas pungentium atque irritatium quas innumeras microscopii ope observavit BORRICHIUS *in* BARTHOLINI *Actis Hafniens. Volum.* 4. *Observat.* 80. *p.* 186. & *Volum.* 5. *Observat.* 89. *p.* 217. cum hæ in Cantharidibus pulverisatis non amplius adsint; sed potius ratione salis volatilis acris. Sub usu autem corpus tantum eligitur, abjectis alis, pedibus & capitibus, quæ non, quod noceant, sed ut benigniora & inutilia, rejiciuntur; nisi enim observetur, quod sint præscribendæ abscissis alis & capitibus, Medicus risui se exponit Pharmacopœorum: pulvis deinde cum fermento acri & pauco aceto in formam cataplasmatis redigitur, & applicando vesicas excitat. Usitate, e. g.

℞. *Cantharid. ablatis alis & capitibus* numero v. ad vj.
Fermenti ℥j. vel ℥iß. M.

Irroratur cum aceto, & applicatur.

Vel

℞. *Cantharid.* numero iij. v. ad vj.
Fermenti, ℥ij.
Pulpæ ficuum ℥ß.

cum aceti s. q. irroretur, ut fiat Cataplasma vesicatorium.

Verum hic modus, quod rectè HOEFERUS *in Herc. Med. p.* 158. urget, taxatur ob acidum fermenti & aceti; infringit enim nonnihil sal volatile cantharidum causticum: unde quantum aceti vel fermenti additur, in tantum castrant vim vesicantem in cantharidibus, adeòquè tunc non adeo potenter vesicas excitant; nec procedit hic modus, nisi, ubi mitius agendum: id quod notandum de Sinapismis cum adjectione aceti, qui sic fiunt viliores, & eorum impeditur efficacia, uti audietis in *Collegio Formularum, ubi de Vesicatoriis*. Quidam verò recipiunt solas cantharides à ℥ß. ad ℥j. plus minus pro varietate circumstantiarum, permiscent cum medulla panis secalini, irrorant cum aqua appropriata, & ita applicant pro excitandis vesicis: Sin verò potentius agere velimus, subigantur cantharides cum pulpa ficuum, recipiendo ficuum pinguium ab ℥ß. ad ℥j. pulv. cantharidum à ℥iß ad ℥ij. plus minus pro re nata, & hæc sub forma cataplasmatis imponantur nuchæ pro excitanda vesica, ubi pro lubitu stercus caprinum aut semen sinapi, simul addi possunt. Optimus tamen modus sit sub emplastri potiùs, quam cataplasmatis forma, laudo igitur potiùs *Emplastrum vesicatorium in Dispensatorio Augustano*, aut etiam, quod habet AUTOR *l.* 2. *cap.* 53. *num.* 20. & LUDOVICI *Pharm. p.* 419. hujusmodi enim Emplastrum applicatum egregiè vesicam excitat; Vel

℞. *Terebinthinam*:

Misce cum *cera* liquefacta: His sub refrigeratione *pulvis cantharidum* inspergatur: ut fiat Emplastrum, quod magnitudine Thaleri applicetur.

Modus est elegans: si placuerit, unguentum de Althea addi poterit in robustioribus; in infantibus verò misceatur cum emplastri citrini ana, aut hujus parte dimidia.

Sunt etiam, qui præparant *Vesicatoria indolentia* ex cantharidibus, addita *myrrha*, *mastiche*, & similibus egregia certè & elegans compositio.

Quod si animus est diutius manantes conservare vesicas, tunc Emplastro de spermate ranarum, vel emplastro albo camphorato vesicæ incisæ applicatæ parum pulveris cantharidum additur. Hac enim ratione diutius apertæ servari possunt vesicæ, id quod observavit LUDOVICI *in Pharm pag.* 420

Hic usus externus cantharidum saltem hactenus cognitus fuit; attamen is satis polychrestus, compluribus affectibus, præsertim partium nervosarum dolorosis, aliisque ex lymphæ vitio natis multum conferunt vesicatoria: vid. CRATO *Consil.* 21. *p.* 40. potissimum in febribus malignis plantis pedum felicissimo cum successu applicantur: vid. PAULI *in Digress. de Febrib. malignis*, in malo ischiadico & artuum doloribus: vid. GASSERUS *in Observationibus*; in hydrope vid. REUSNERUS *in Observ.* 18. in peste CUMANUS *Observ.* 99. in bubonibus Venereis laudantur à FELICE WURZIO, Hippocrates verò cantharides etiam commendat in pesso ad expurgandum fluorem album *libr. de superfœtat. Edit. Lind T.* II. *p.* 660. XXIII.

Quidam Magisterium diureticum cum spiritus nitrum parant, quod cum oleo tartari præcipitatur: sed potiùs pervertitur vis diuretica: vid. LUDOVICI *Pharmac. pag.* 419. Hinc potiùs laudatur *Essentia diuretica ex cantharidibus* per tincturam tartari parata: vid. WILLISIUS *in Pharmat. Rationali P.* 1. *S.* 4. *c.* 2. Vel

℞. *Cantharid.* ℥ß.
Salis tartari ℥vj.

Irrorentur cum s. q. *aqua*, & in formam pultis dilutioris seponantur in locum tepidum, aliquandiu irrorationem continuando, si sint exsiccatæ si igitur per dies, & noctem 8. vel 10. steterint, affundatur pulveri *spiritus tartarisatus*, & eliciatur tinctura, quæ propter coloris gratiam *pulvere vermium cochinillæ*, qui similiter species cantharidum sunt, & egregiè diuretici, tingi potest, sic *Essentia* gratissimi coloris evadit.

Oleum cantharidum fit per infusionem pro usu venereo; si enim hoc inungatur penis vel testiculi, stimulare venerem, & promovere erectionem penis, dicitur.

CICADA, & CICINDELA.

De *Cicada & Cicindela*, nihil est, quod dicam.

CIMEX.

Cimices cum successu adhibentur pro expellendo fœtu & secundina, aliàs non usurpantur in officinis. Motum est, quod habet AUTOR de quartanatiis, quod videlicet, si immittantur in penem,

Preservatio Cantharidum

penem, valdopore proliciant urinam, & titillando faciant, ut retentio urinæ curetur.

FORMICA.

Formicæ sunt animalia, quæ non habent sibi subjectum simile in toto Regno animali: sunt vel alatæ vel non alatæ, vel naturales, uel artificiales; & quidem, quæ in usum Medicum ueniunt, sunt uel majores uel minores. In genere autem istæ sunt optimæ, quæ aliàs acquiruntur & reperiuntur in syluis, ubi arbores resiniferæ crescunt, & copiosæ etiam betulæ: hæ enim præ cæteris abundant spiritu copioso salino subacido, spirantque odorem acidum. Hinc observatum est à Botanicis, quod flores cœrulei, cyani, borraginis, &c. colorem cœruleum cum rubore commutent, parili modo ac si spiritu minerali essent illiti. Nempè formicæ liquorem talem acidum fundunt, qui dubio procul causa est illius pruritus, quem suo contactu nobis inferunt: Acidum hunc esse liquorem, præter odorem experientiâ probatur. Nam formicæ vivæ aquæ injectæ, & baculo agitatæ atque irritatæ, liquorem quendam deponunt, qui totam aquam acetosam reddit, ut etiam aqua hæc acida ferrum & saturnum rodere queat. Post has & artificiales ex melle sunt colligendæ. Parandi modus hic est:

Melli admiscetur *panis secalinus*; sic per fermentationem generantur formicæ, quæ alatæ avolant.

Naturales pro usu Medico colligantur, speciatim mense Junio & Julio, die sereno imprimis, luna crescente, hoc modo: Accipiatur *cucurbita*, in cujus fundum *frustum casei* sit repositum, quæ immittatur acervo formicarum; ita casei odore allectæ omnes cucurbitam intrant, quarum si copia pro spiritu destillando acquisita fuerit, baculo acuto eximatur *caseus*, & superaffundatur spiritus vini ad superemimentiam trium digitorum: cum plantis autem aromaticis imbutus sit *spiritus vini*, si potest haberi, & procedatur destillando l. a. spiritui destillato novæ formicæ addantur, digerantur, & iterum destillentur lege artis, sic sæpiùs cohobando spiritus efficacior, atque aciditate volatili sat fortiter imprægnatus erit. Imprimis autem censetur commodum tempus Lunæ incrementum, quia lunæ vires formicæ sentiunt: nam in interlunio quiescunt, novo lumine totis etiam noctibus operantur.

Formicæ mirè sunt confortativæ, ita, ut spiritus animales deficientes, exhaustos aut destitutos, mirè recreent, unde formicarum spiritus analepticum est egregium omnium sensuum, & vi memoriam confortandi insigni pollet: magnanimos reddit, Venerem egregiè stimulat, & in exercitio validos ac robustos reddit viros. Idem omnibus *aquis apoplecticis & analepticis* præferatur; valdè enim convenit pro corroborando corpore humano, & viribus attritis; & quidem in affectibus capitis, apoplexia, vertigine, paralysi, & in specie in morbis senum: contra sterilitatem utriusque sexus inter remedia alia non ultimum est, catarrhis potenter resistit, dum lympham superabundantem per urinam educit; diureticus enim valdoperè est spiritus: valdè commendatur in catarrho suffocativo & similibus præcavendis & curandis.

Externè Formicæ mirabiliter nervis conveniunt, eorumque dolorem, paralysin, tremorem, &c. curant, item doloribus resolutum & læsum tonum restituunt & firmant, dolorem sistunt, paralysin tollunt: ad mulierum quoque sterilitatem egregiæ sunt: vid. CONRADUS KUNRAD *in Medulla Destillatoria*. Unde externè spiritus formicarum additur aquis articularibus, antiparalyticis, & contra partium dolores usitatis. Vel etiam ipsis speciebus articularibus formicæ adduntur, & hinc affuso spiritu vini aquæ articulares parantur ad paralyticos imprimis affectus, aliosque morbos partium nervosarum, penetrando, attenuando, & imprimis resolvendo, sicque tonum pristinum partibus restituendo, quatenus penetrantiâ suâ volatili quosvis meatus insigniter reserat, acidum viscidum nervis infensum incidit, dissolvit, mobile facit, ita, ut non corrigendo, sed dissolvendo & removendo fomitem, saltem conferre videatur. Cæterum spiritus formicarum externè in affectibus aurium conducit; in difficili enim auditu & in tinnitu egregiè confert; unde *spiritus acouisticus Mindereri* pro basi agnoscit formicas: sicut egregia mistura ad auditum fit, si misceatur spiritus formicarum cum Essentia Castorei, & cum bombace auri indatur, vel etiam instilletur, auditum mirè promovet & roborat. Spiritum formicarum & lumbricorum terrestrium ana auribus etiam indunt cum bombace pro eodem usu. Præterea externo usu spiritus lumbricorum terrestrium & formicarum valdè convenit in arthritide & affectibus articulorum; volatile enim sal penetrans acidum arthriticum absorbet & corrigit. Id quòd etiam verum est de malo Ischiadico & similibus affectibus; in specie in arthritide non tantum communi & fixa, sed etiam vaga scorbutica, egregiè convenit, & multum conducit: in paralysi & tremore artuum externè inungi solet spiritus lumbricorum terrestrium & formicarum, vel solus, vel mistus cum aqua cephalica, seu spiritu cephalico ad extra: hi spiritus inunguntur post frictionem lenem pro restituendo sensu & motu: in dolore partium ex lympha acri, seu in rheumatismo, & defluxionibus acribus, in quibus occupat lympha partes & interstitia musculorum, vel ipsos musculos, spiritus hic inunctus est egregius. Observetur autem, quod spiritus formicarum in his casibus ut plurimum, si non semper, misceatur cum spiritu lumbricorum terrestrium.

Omnes hujus spiritus vires in excellentiore gradu sunt in *aqua magnanimitatis Laurembergii*, quæ ex basi formicarum destillatur, beneficio spiritus vini compositi cum plantis specificis: de qua, præter *ejus Autorem*, videatur etiam STARIZIUS *in Helden-Schatze p. 86. & superiùs*, ubi *de Anacardio*. Facultatem animalem recreat, & speciatim Veneris vigorem restaurat, & sterilitati mulierum egregiè succurrit, si sæpiùs adhibeatur. Usurpatur cochleatim. Adhuc egregia est ad debilitatem ingenii, & memoriæ conservationem; roborat caput, ab apoplexia præservat, &c.

Cæterùm mirabilis est earum odor acidus; nam si formicæ per se destillantur, suggerunt spiritum acidissimum, qui & martem corrodit in vitriolum, & saturnum in saccharum, ita tamen, ut denuo acidus possit abstrahi, pariter atque spiritus viridis æris præ aliis acidis corrosivis hoc obtinere solet, ut immutatis quasi viribus denuo destillando abstrahi queat. Probabile etiam est aliis insectis, præsertim pungentibus, similem aciditatem quandam inesse, in qua per aculeum communicata pathemata solita superveniunt.

Spiritus hic formicarum acidus corpus, odore saltem perceptus mirificè restaurat. Quin & spiritus urinosus paratur è formicis vel per se, vel cum calce viva: Per se formicæ invicem congestæ aquâ simplici nonnihil humectatæ, vel contusæ asservantur in cella, & seponuntur ad putredinem; hinc enim brevi post situm contrahunt, & sic destillatæ suggerunt spiritum urinosum, & sal volatile elegantissimum: Cum calce viva si formicæ misceantur, & affundatur aqua, submittanturque blando igni cinerum sic effervescunt, resolvuntur, & suggerunt spiritum blandè urinosum, calcem vivam tamen spirantem: hujus ratio est, quod aciditas omnis à calce viva sit absorpta. Hic spiritus urinosus cum sale volatili proprio acuatus remedium in cerebri affectibus nobilissimum est, quod vel odore solo partium nervosarum dolores & lancinationes, tremores, & similia sistit: vid. WEDELIUS *in specim. de sale volat. Plantar. c. 3. p. 225. in App. M. A. N. C. Anni 4. & 5.* Egregium diureticum est, pellens urinam, purificans renes, & specialiùs scorbuto atque hydropi convenit. Usurpantur spiritus hi guttatim dosi gutt. xxx. vel xl. in aqua lavendulæ, menthæ, aliave aromatica. Externè quoque aquis articularibus additus in doloribus partium nervosarum, in malo ischiadico, doloribus artuum & scorbuticis vagis ex acido natis, item arthriticis illitum summum & mirabile est remedium; inde in paralysi & tremore aliis remediis omninò est præferendus, simili ratione, atque de lumbricis infrà dicetur. ANGELUS SALA habet aquam formicarum, quam propinat loco Vomitorii.

Tandem & *Oleum* prodit, dum destillatur spiritus per se; *Oleum* scilicet *empyreumaticum*, quod rectificatum ophthalmicum est contra ungues oculorum, & visum fortificat blandissimè illitum.

Sic & *oleum per infusionem* in usu est; scilicet formicæ oleo communi infunduntur: quod non secus ac oleum lumbricorum affricatur externè in affectibus nervorum & artuum; item inungitur iisdem scrotum ad promovendam generationem & genituram; item si inungitur eodem penis in sua radice, ubi musculi sunt, suâ contractione ad erectionem ejus facientes, armat in venerem: quem in finem & scroto & testibus illinitur; præfertur tamen spiritus. Egregium est in acuendo auditu, bombace auribus inditum, vel solum, vel cum ana olei lumbricorum; unde *Oleum acuisticum Mynsichti* pro basi agnoscit formicas: item in ulceribus phagedænicis serpentibus & malignis suo illitu valdè convenit.

Aliàs oleum destillatum, quod in destillatione spiritus simul prodit, insigniter prodest contra ungulas oculorum, cum aqua rosarum applicatum.

Liquor, uti habet AUTOR, tàm parari potest ex formicis, quàm ex earum ovis, per digestionem in clibano, uti de lumbricis dicetur; qui valdè convenit in suffusione & aliis affectibus oculorum; item aurium, auditu gravi, & similibus aurium morbis.

Ova formicarum ad ʒj. si assumantur, excitant ructus & flatus immodicos, quod mirabile: instar moschatæ olere solent, unde cum pulvere nucis moschatæ possunt propinari lusus gratiâ ad generandos flatus. Internè aliàs non sunt in usu; externè in affectibus aurium conducunt; & ex illis paratum *oleum* multi usus est ad gravitatem auditus, quàm potenter & securè corrigit.

Acervus formicarum externo usu multum usurpatur, idque in specie pro usu balneorum siccorum vel humidorum, in partibus nervosis & musculosis roborandis: Nempè totus colligitur, & cum sacco aquæ simplici incoquitur, ex quo decocto in conopœo excipitur vapor vel toto corpore, vel saltem quibusdam partibus. Eximiè prodest in sistendis doloribus lancinantibus; item vagis artuum, & mediante sudore copioso prolicito; vel decocto tali immergitur corpus vel membrum affectum pro balneo humido, in malo ischiadico, & contractura artuum scorbutica; requirit enim scorbutus talia subtilia penetrantia: item in affectibus artheticis & paralyticis, tàm veris, quàm nothis seu Paresi; & quidem arthritide tam vaga, quàm fixa; in tremore & similibus affectibus articulorum & nervorum: imò & similia balnea egregiè conveniunt sterilibus mulieribus, aut crebriùs abortientibus, sive nudè, sive cum formicis & ovis incoqua-

coquatur, perinde eſt; vid. CONRADUS CUNRAD *in Medulla deſtillatoria*.

Præſtant hoc formicæ tam penetrando, & quævis corporis contenta diſſolvendo, & per ſudorem largiſſimè evacuando, pororum infarctum aperiendo, & fomitem acidi peccantis diſſolvendo & removendo operentur; quæ, qua data porta, vel per ſudorem, vel diapnoen erumpunt.

HIRUDO.

Hirudines internè non ſunt in uſu, ſaltem externè adhibentur, ut exſugant ſanguinem, adeòque in quibuſdam locis ſolent eſſe vicariæ ſcarificationis, cucurbitularum, & ſimilium aliarum operationum Chirurgicarum. Applicantur autem in nimiis & chronicis cephalalgiis temporibus: item in venis pedum juxta ſuras, & brachiis, pro evacuatione lenta: in affectibus hæmorrhojdalibus, nimirum tumentibus, vel etiam ſuppreſſis, uſitatiſſimè applicantur hirudines, ut aperiantur hæmorrhoides cæcæ: vid. BORELLUS *Obſ. Cent. 1. Obſ. 63. pag. 66.* Interdum etiam vulvæ applicantur in menſium ſuppreſſione, vel quando non ſufficienter fluunt lochia.

Præparandi & applicandi modus, quem etiam habet AUTOR, eſt hic; aſſerventur priùs in aqua pura, addendo ſaccharum, ut nutriantur & purificentur; poſt admoveantur loco, ubi adhærere debent: ſi pertinaciter nimis adhæreant, adſpergatur aliquid ſalis, & ſic ſubitò decidunt; non enim abrumpantur, aliàs relinquuntur capita, & exinde oriuntur ulcera ſordida. Quod ſi fiat, ut applicatæ ano illum ingrediantur, & metuenda ſit exulceratio inteſtinorum, injiciatur clyſter ex aqua ſalina; tunc enim iterum egrediuntur, quoniam non poſſunt ferre acredinem ſalis.

LACERTUS.

Lacertus vel Lacerta eſt animal ſatis & ubique cognitum: male inter inſecta referuntur, cum revera ſint quadrupedes.

In affectibus dentium in uſu ſunt: ſi ſcilicet pulvis lacertarum aquaticarum applicetur denti, facilè illum evelli poſſe dicunt: imò, ſi ſanguis lacertæ in dentem cavum immittatur, dentem ſponte ſua decidere volunt. Sed rarò uſurpantur. Varios uſus videbitis in AUTORE. Præ cæteris tamen binis in caſibus ſunt in uſu:

1. *Internè contra ſtrumas*, ubi

♃. *Lacerti*;

infundantur *aceto*, poſt exſiccentur, ut corrigatur in iis, ſi quæ ſubeſt, malignitas: dehinc exſiccati pulveriſantur: Jam

♃. *Lacert. pulveriſ.* ℥j.

Mellu ℥iv.

Miſceantur invicem in conſiſtentiam Electuarii, cujus ʒij. vel iij. omni mane ſumptæ, & per aliquot ſeptimanas continuatæ, pro ſtrumis curandis laudantur.

2. *Externè contra hernias* commendatur *Oleum lacertarum* infuſum, quod tamen ad AUTORIS modum minùs rectè paratur. Potiùs ſumantur *Lacertæ* numero. xxx, infundantur *oleo communi antiquo*, cum inſperſione *thuris*, *myrrhæ*, *maſtichis*, *ſarcocollæ*; & *reſinæ pini*: videbitis in FONSECA *lib. 2. Conſ.* 36 ubi tanquam ſingulare ſecretum cõmendat pro externa inunctione in loco diſruptionis in Hernia. Inſignem hujus olei uſum ZWELFERUS commendat in *Pharmac. Regia Edit. ult. p. 266.* ubi inquit; eſſe ſecretum pro Principibus, nec cuidam vulgari revelandum propter mirabilem virtutem. Idem ferè dicitur de Oleo formicarũ, ſi ſcilicet liquor formicarum majuſcularum omni manè illinatur, vel etiam interdum aliquid iſtius liquoris aſſumatur.

LUMBRICI TERRENI.

Ex *Lumbricis* præſtant ii, qui habent annulum flaveſcentem circa collum. Horum *captio & modus colligendi*, optimè videri poteſt in *ſcriptis* GLAUBERI *P. 1. p. 57.* & DRAWIZIO *de Scorbuto*, in ſpecie *Sect. 1.* ubi *de arthritide vaga ſcorbutica*: Obſervetur nempè tempus pluvioſum tempore veſpertino, & dum ex terra copioſè ſuper plantas perrepunt, facilè capi poſſunt. Alii eodem tempore perfodiunt terram baculo, quem hinc inde agitant, ſic lumbrici, talpas metuendo, copioſè prorepunt, & ſic capi poſſunt.

Sed in ſpecie, antequam adhibentur, priùs purificandi ſunt: Nempè miſceantur priùs cum terra pura & muſco terreſtri, vel quercino, ut ita hinc inde repedo intra dictas ſubſtantias ſe ipſos purificent, & ita uſui Medico interno aptiores fiant: vid. NEANDER *Tabacolog.* ubi dicit; quod muſcus quercinus eos diſponat ad vomitum plurium excrementorum.

Quoad *vires*, in lumbricis his multa latent arcana Medica: imprimis diaphoretici & ſummè diuretici ſunt. Ineſt enim iis ſal volatile, inſigniter tamen nitroſum; unde egregium medicamentum eſt in quibuſvis affectibus chronicis, cachecticis & hydropicis, aliiſque quamplurimis morbis tam hypochondriacis quàm ſcorbuticis, in quibus idem præſtant, quod vegetabilia amaricantia, alterando materiam peccantem occaſionalem, ſi ſubigantur, vel infundantur, vel coquantur in vino cum vegetabilibus appropriatis alterantibus, Aperientibus vulgo dictis, & menſes cientibus, propter vim penetrantem, reſerantem & diureticam; & exinde in morbis ſplenis mirè conducunt. Nam notum, quod in ſplenis affectibus medicamenta, quæ ſimul movent urinam, ſint optima. Non minùs etiam convenit tale decoctum in hydrope aſcite, quoniam per urinam ejecit aquam, diſtendentem abdomen; in quo aſcite Decoctum lumbricorum terreſtrium cum radice fœniculi & petroſelini ſolet commendari; vel etiam recentes conquaſſantur cum vino, exprimitur ſuccus & hauritur: item omnia ex lumbricis parata medicamenta in eodẽ hydrope conveniunt, quoniam cient potenter urinam: imò ſummum ſunt anodynum ad omnes affectus doloroſos, præſertim ex acido volatili ſcorbutico ortos, tàm partium internarum, quàm externarum ſeu artuum, mirè conducũt ratione ſalis volatilis urinoſi, quod abſorbet & corrigit acidum earum. In cienda urina, ad dolores vagos in arthritide ſcorbutica, nihil melius habetur hiſce, à qua & ad fixam traducti ſunt: vid. WIERUS *in Obſervat.* MOELLENBROCCIUS *de Variis ſeu Arthritide vaga ſcorbutica*, WEDELIUS *in Opiologia p. 83.* & DRAWIZIUS *de Scorbuto l. a.* In aliis etiam artuum doloribus, ex quacunque fiant cauſa interna, uſurpantur; præprimis in affectibus nervorum conferunt; hi enim, cum ex acido ſubtili, iiſdem infenſiſſimo, originem ducant, mirè hìc lumbrici præparati ſuccurrunt. Veteribus in cura icteri frequens eorum uſus fuit, ubi & adhuc ſunt admodum celebres, ſi dicto modo infundantur vel coquantur, aut pulveriſati adhibeantur, vel ſoli, vel cum aliis appropriatis permiſti; nam diuretica in Ictero flavo valde conveniunt. Propterea valde ſunt convenientes in Ictero *Pilulæ Lotichii*, quarum hæc eſt Compoſitio:

♃. *Pulv. lumbric. terreſtr. prap* ℈j.

Gum. guttæ lax. gr. ix,

Olei ſuccini,

Terebinth. ana gtt. iv.

Cum ſyr. byzant. fiant *pilulæ*.

Idem pulvis lumbricorum cum ſale tartari vel tartaro vitriolato miſtus eſt ſpecificum ſingulare; item decoctũ lumbricorum terreſtrium cum chelidonio majori eſt appropriatum in eodem affectu, imprimis ſi addantur grana juniperi, quæ vim diureticam lumbricorum magis promovent. Contra affectus doloroſos ſcorbuticos, præſertim vagos, Veteres lumbricos cum lacte ſubegerunt, quod per linteum expreſſum propinarunt feliciter, & mirabile ſunt remedium. In dyſenteria Decoctum lumbricorum valde commendatur à SENNERTO *in l. 3. Prax. pag. 381.* quod etiam verum eſt, & ratio non eſt obſcura. Ulterius pulvis lumbricorum multum convenit in augendo lacte mulierum, ſi præparati lumbrici propinentur ad ʒj, imprimis cum lacte lunæ, vel cum ſemine fœniculi, aut ſi fuerit Decoctum lumbricorum cum radice & herba fœniculi: id quod fuit *ſecretum* HELIDÆI PADUANI, uti proſtat *in Obſ. p. 83.*

Externè in convulſionibus, ſpaſmis & contracturis ſcorbuticis, ac paronychiis, præſentaneum ſunt remedium lumbrici, ſive contuſi, inſtar cataplaſmatis, ſive lumbrici vivi applicentur loco ex arthritide vaga dolenti & tumido, tamdiu, quamdiu moriantur; & ſic dolor ceſſat, quaſi malignitatem doloroſam extrahant. Vel ex lumbricis fiunt balnea, inſeſſus, &c. in quibus balneentur membra arthritide vagâ, vel contracturâ ſcorbuticâ affecta, quæ balnea valde proſunt: conf MOELLENBROCCIUS & DRAWIZIUS *locis alleg.* In morbis arthriticis, non ſolum ſcorbuticis ſed etiam in aliis, externè applicatum fomentum ex eorum decocto, vel ſuccus applicatus. Contra panaritium nil melius lumbrico vivo impoſito, vel ſub forma cataplaſmatis contuſis & applicatis, qui ſubitò atrocem iſtum dolorem ſedant, uti teſtantur omnes AUTORES, in ſpecie verò SCHMUCKIUS *in Curat. Magico Magnet.* In vulneribus & contuſionibus nervorum multum conducunt lumbrici; unde ad nervos penitus conciſos conducit pulvis lumbricorum lavatorum & benè exſiccatorum, cum aliquali proportione terebinthinæ miſtus, qui per dies 20. ſuper vulnus poſitus iſtud ſanat, & nervos denuo unire facit: idem faciunt ipſi lumbrici ſoli, ſi pulvis horum miſceatur cum oleo proprio lumbricorum. Et in genere omnibus medicamentis, puncturis nervorum ac tendinum applicandis, permiſcendus eſt pulvis lumbricorum terreſtrium, in ſpecie ſi admiſceatur parum pulveris lapillorum cancrorum, & ſic erit appropriatus pro conglutinatione & curatione vulnerum partium nervoſarum harumque præcavendis ſymptomatis. Vi anodyna ſeu dolorum ſiſtitiva, quatenus acidum, doloris cauſam, corrigunt, externè mirè conveniunt.

Quoad *Præparata*, hæc inter eſt *aqua Lumbricorum terreſtrium* in balneo, Mariæ deſtillata, de qua vid. CROLLIUS *in Baſilica Chym. Hartmannianæ Edit. p. 349.* Parum differt à phlegmate ſimplici, nihilominus non tantum prodeſt in hydrope, ſed & tanquam vehiculum convenit pro remediis ad provocandos menſes, & reſerandas obſtructiones uteri, alioſque morbos chronicos. In vulnerum affectibus commodè permiſcetur potionibus vulnerariis aqua lumbricorum terreſtrium: id quod ſæpius fecit POTERIUS, uti videre eſt in *Pharmacopœa*. Aquæ tamen huic præferendus eſt ſpiritus, & quæcunque dicuntur de aqua, efficaciùs præſtat Spiritus.

Deſtillentur autem in *ſpiritum urinoſum* maximè polychreſtrum, vel per putrefactionem, vel per ſimplicem cum alcali deſtillationem; non cum ſpiritu vini, uti vulgo eſt in uſu; ſic enim virtus lumbricorum remanet in fundo. Prior modus ita procedit:

♃. Lum-

℞. *Lumbrici loti* :
Includantur in cucurbitam amplam, vel aliud vas vitreum capax probe clausum, ut parum vel nihil exhalare queat: exponatur in digestionem, vel balneo Mariæ vel ardori solis, tempore æstivo, vel alio in loco moderatè calido, ut putrefiant & fermentent, quæ fermentatio interdum adeo est impetuosa, ut si calor sit tantillum major, disrumpat vitra fermentando; liquescunt in liquorem liquidum aurei coloris: peracta fermentatione & putrefactione terra copiosa nigra remanet in fundo, exuviæ verò inanitæ liquori flavo supernatant: liquor hic filtretur & destilletur per alembicum, sic prodit *spiritus urinosus volatilis* penetrantissimus.

Hic habet crasin lumbricorum, & omnibus usibus convenit, ad quos lumbricos commendavi. Dosis est ʒß, si ritè rectificatus fuerit, ad ʒj. in quocunque vehiculo pro scopo diuretico & sudorifero. In scorbuto arthritide vaga scorbutica, aliisque affectibus scorbuticis, non habetur melius remedium; unde D. MICHAELIS cum *spiritus lumbric.* part. j. & *spiritus cornu Cervi cum sale volat.* part. ij. tanquam menstruo, ex vegetabilibus artheticis paravit *Essentiam* suam *compositam contra arthritidem vagam*, in cujus cura, mediante hac Essentia, fecit miracula. In contracturis scorbuticis & spasmo scorbutico singulares præstat effectus internè & externè; externè quidem mistus cum spiritu formicarum; Quod enim dictum de spiritu formicarum, valet quoque de spiritu lumbricorum terrestrium, quoniam subministrant spiritum penetrantissimum & volatilissimum salinum. In affectibus dolorosis, mistus cum duplo aquæ arthriticæ ad extra, & illitus, majora præstat, quàm spiritus sal. ammoniaci. In curanda paralysi & tremore, convulsionibus & morbis arthriticis, non solùm scorbuticis, sed etiam in aliis, est egregius.

Terra illa seu caput mortuum, à spiritu relictum, unà cum exuviis, si in prata aut agros abjiciatur, denique copiosissimos producunt lumbricos: sicuti MOELLENBROCKIUS *l. a. cap.* 15. refert exemplum lumbricorum regeneratorum in vasculo solutionis, factæ per spiritum nitri cum spiritu vini conjunctum.

Quoad posteriorem modum, ex non putrefactis per simplicem destillationem, addito sale fixo, vel calce viva, prodit *spiritus urinosus*; paucus tamen, nec adeo penetrans & volatilis, quàm iste per putrefactionem: vid. WEDELIUS *Pharm. p.* 83.

Oleum lumbricorum per infusionem paratur cum oleo communi, quod in conquassationibus & contusionibus applicatum valdè commendatur. In quibuscunque nervorum vulneribus & puncturis, nec non vulneribus articulorum, vel per se, vel mistum cum oleo destillato lavendulæ, est expertum à BARBETTE. Hinc *Oleum nervinum Carpi* à FORESTO commendatur, quod fit ex

Flor. hyperici Mj.
Olei commun. ℔iv.
Infundantur & digerantur; post add.
Terebinth. ℔j.
Lumbricor. terrestr. pulveris. ℥iij.
Croci parum.

Medicamentum egregium est in vulneribus & puncturis nervorũ.

Convenit etiam oleum lumbricorum in dolore aurium, quarum inflammationem discutit & mitigat: optimè quoque prodest in convulsionibus à causa externa. Ab HILDANO *Cent.* 4. *Obs.* 27. laudatur ad lac augendum.

Liquor per digestionem in sole & putrefactionem probè filtratus & inspissatus ad tertias, atque in loco frigidiore positus, crystallos generat inflammabiles instar nitri, Autore BECHERO *Physica subterr. l.* 1. *p.* 329. Liquor verò AUTORIS per linteum densum transcolatus convenit in arthritide vaga scorbutica, in artubus contractis paralyticis, & omnibus affectibus nervorum, & ad atrophiam, aliaque symptomata convulsiva præcavenda, internè & externè; uti & liquor formicarum externo usu non solùm in paralysi & tremore, sed etiam in vulneribus articulorum, & contracturis scorbuticis, in specie in sedando dolore arthritico cum aliquot granis camphoræ est egregius. Liquor lumbricorum cum tantillo camphoræ acuatus, blandissimè oculis illitus, in gutta serena maximè laudatur.

Pulvis lumbricorum in clibano exsiccatorum nil valet, sed est terra mortua, sine effectu & usu, quia omne sal volatile per tostionem evolavit: potius moderato igne exsiccentur, vel post phlegmatis in Balneo Mariæ destillationem residui, sale volatili turgentes, pulverisentur.

LUMBRICI INTESTINORUM.

De his refert AUTOR, quod soleant propinari internè ad lumbricos enecandos. Cæterum imposturam detexit TABERNÆMONTANUS: nam dant potius novos in intestinis lumbricos, quàm quod illos arceant, de quò *superius*, ubi *de Santonico*. Unde etiam agyrtæ non prius propinant suos pulveres vermes expellentes, quàm quando pulverem lumbricorum adhibuerunt.

MUSCA.

Muscæ contritæ, & ex iis liquor expressus commendatur in alopecia & calvitie curanda: sicuti etiam *ex muscis* destillanda *aqua* commendatur valdè in affectibus oculorum,

PEDICULUS.

Pediculi rarò usurpantur, nisi quod soleant quandoque devorari à rusticis contra Icterum, si in specie vivi deglutiantur: & quidem, quod sint egregium experimentum in curando Ictero, confirmat ZACUTUS LUSITANUS *libro ultimo Prax. Admir. cap.* 2. *Obs.* 7. ubi habet exemplum icteri esu pediculorum curati: id quod de pediculis his, valet de cimicis. Dum dicit AUTOR, quod urinam cieant, verum est; undeetiam usitatè pediculorum numero iij. vel v. immittuntur in canalem penis, & sic suo motu & titillatione faciunt, ut urina facile sequatur in ejus suppressione: Videatur ZACUTUS LUSITANUS.

SCARABÆI.

In *scarabæis*, sicut in omnibus ejusmodi insectulis, reperitur abundans sal volatile urinosum, & multum præstant in usu Medico, imprimis in affectibus externis membrorum ex lympha admodum acri, propterea optimè succurrimus istis medicamentis, ex insectis paratis, quæ constant sale volat. urinoso, ut contrarium in contrario emendetur. Quod dicitur de Asellis, lumbricis, formicis, &c. quod abundent eorum sale volatili urinoso, certissimum est de scarabæis, & omnibus eorum speciebus. Triplices autem scarabæi species in usu sunt:

1. Enim sunt scarabæi cornuti;
2. Pilularii; &
3. Unctuosi, Italis Cantarelli dicti, Germ. *Meyen-Würme*, qui in usu sunt apud Italos in quamplurimis affectibus.

SCARABÆUS CORNUTUS.

Scarabæos primos, nempè *cornutos*, quod attinet; usus ille ob signaturam ab AUTORE additus, rarus est. Internè insigniter & potenter cient urinam, adeoque in morbis, ubi opus est, ut promoveatur urina & serum in affectibus nephriticis & arthriticis, mirè conveniunt, & quidem in arthritide externè & internè. Internè cient urinam, & per eandem educunt acidum arthriticum; unde fit, ut quando pellunt acidum arthriticum, oriatur stranguria. Deinde in præservando calculo multum conducunt scarabæi quicunque.

Pulverisata cornua contra partum difficilem laudantur.

Aqua ex scarabæis parata ad præservandum calculum & arthritidem commendatur.

Oleum cornutorum horum per infusionem factum, externè inunctum succedaneum est olei scorpionum in cienda urina & promovendo calculo, mirè convenit in affectibus nervorum, in specie contracturis & paralysi: auribus instillatum, sicut oleum formicarum, in doloribus quibuscunque aurium, item in defectu auditus optimè convenit. Aliàs convenit oleum scorpionum & scarabæorum conjunctim contra convulsiones epilepticas infantum, item in mulieribus in partu difficili. Notandum hìc, uti habet HOEFERUS *in Herc. Med. p.* 38. quod tali oleo per infusionẽ parato, & pulsibus illito, producatur febris quædam artificialis, simulans ephemeram seu synochum putridam.

SCARABÆUS PILULARIUS.

Scarabæus pilularius cum oleo lini infusus & coctus in usu est; talẽ enim *oleum* singularissimum & expertissimum est anodynum in doloribus & tumoribus hæmorrhoidalibus cæcis, qui sunt valde insani & gravissimi. Oleum hoc Principissa quædam Italiæ pro singulari habuit secreto; unde etiam omnes Practici hoc oleum commendant: videatur BORELLUS *in Observationibus*, & RIVERIUS *in scriptis*; & quidem BORELLUS *Cent.* 1. *Observ.* 63. FONSECA *l.* 1. *Consiliorum*. Loco hujus ex scarabæis potest usurpari *oleum violaceum* ad ℥ij, cui mixta est ℥j. *asellorum contusorum*: sed qui habent oleum scarabæorum pilulariorum, habent remedium magis expertum. Scarabæi etiam pilularii bulliant in oleo mastichis, & hoc oleum inungatur anis prolapsis, in specie si procidentia ani contingat post hæmorrhoidum inflammationem, qui casus est satis periculosus: videatur RIVERIUS *Obs.* 27. *Morborum Infrequentium*.

Cinis scarabæorum pilulariorum si inspergatur intestino recto seu ano prolapso impedit, quò minùs post factam repositionem possit denuo prolabi, & est expertum in tali casu remedium.

SCARABÆUS UNCTUOSUS, *seu* VERMIS MAJALIS.

Scarabæus Unctuosus ita dicitur, quia, si mense Majo capitur, & aliquantisper teratur, emittere solet liquorẽ viscosum unctuosum & subflavũ, de quo conferatur BORELLUS *Cent* 4. *Obs.* 7. Hic liquor in se habet alcali volatile acre, ratione cujus cantharidum naturam imitantur, ut rectè dicit AUTOR noster; potenter enĩ urinã pellunt, & acidum vitiosum, hoc est, tartarũ salinum in affectibus nephriticis & podagricis, aliisque, per eam copiosissimè evacuant; unde mirè commendatur ad præservandum calculum, præservandam arthritidem singu-

singularis enim est in calculo & arthritide vaga scorbutica, & fixa; sive internè assumatur pulvis, sive artificio chymico alia exinde præparentur remedia. Paratur igitur remedium antipodagricum exinde, hoc modo:

℞. antur *scarabæi unctuosi*
mense Martio, Majo, vel medio Junii, in locis pratensibus & arenosis capti, & absque attactu manus in scatula collecti:

Suffocentur in spiritu vini, & ita suffocati blandè exsiccentur: exsiccati discindantur, & in eorum medio reperitur istud *liquidum viscosum*, quod exprimitur, & asservatur in vitro.

Dehinc ipsum corpus blandè exsiccum & pulverisatum misceatur cum proprio liquore unctuoso, ut acquirat consistentiam debitam: Post

℞. hujus *balſ.* ℥j
Olei destillat. anis,
Caryophyll. ana gtt. iij.
M. f. *Pilulæ.*

Harum pilularum recip. grana ij. & propinentur artheticis, scorbuticis & nephriticis (qui aliàs nullam læsionem habent, & ubi morbus solummodo est podagricus & tartareus) mane, jejuno stomacho in aqua florum sambuci vel rosarum vel cum pauca quantitate conservæ rosarum: moderatè vivat æger in diæta, & jejunet usque in meridiem. Tunc largius prandium potumve cerevisiæ aut mulsi poterit sumere; abstineat tamen à vino: circa meridiem excitabitur dysuria & stranguria, quæ ferè per 3. dies durabit: imminentibus verò his symptomatibus, ægro potus concedendus est vel largissimus; hoc enim indicium est, tartarum ad vias urinarias tendere; si autem ex esu primæ doseos superveniat stranguria, reiteretur secundo die, & optatus erit eventus in curando calculo; si verò operationem exerit prima dosis non reiteretur, antequam integra operatio sit finita; aliàs si nihil primo die operetur, detur altera pilula altero die; & quidem à gr. ij. ad iij. donec diuresis sequatur.

Colligitur urina omnis in terreo vase, post evaporet ad siccitatem, sic in fundo remanebit mucilago tartarea, unde cognosci poterit materia podagræ vel calculi. Effectu pilularum obtento, & dolore, in excernenda urina, cessante, omni manè repetatur dosis, ægerque tota die domi se contineat, & cibis aromatisatis abstineat. Pilulæ tàm diu continuentur, donec materia tartarea in urina ampliùs non conspiciatur, utpote quæ post 7. vel 8. septimanas plerumque cessare solet. In principio, sicut & deinde singulis 10. aut 12. septimanis, æger sequenti pulvere evacuetur:

℞. *Spec. caryocost.*
Pulv. tartar. crystall. solut. an. ʒß.
Tartari vitriolat. ℈ß.
Ost. microcosm. calcinat. ℈j.
Diagryd. sulpurat. gr. v.
M. f. Pulvis.

Detur in jusculo carnis 6. horas ante prandium.

Sub usu pilularum in urina apparent guttulæ sanguineæ, quod non terreat, quia est ab acrimonia humorum.

Aliàs diuretica ex his scarabæis ad rabiei præservationem conducunt: remedium est Avicennæ hactenus apud Practicos sepultum; cujus tamen mentionem videbitis in Append. M. A. N. C. ad *Annum* 1. *pag.* 31. utut ejus dosis *c. l.* consignata jam non imitanda; quoniam Hungari fortioris sunt idiosyncrasiæ: Conf. eadem M. A. N. C. *Anno* 3. *p.* 225. & SENNERTUS in Praxi, ubi de Rabie.

Succedaneus est hic scarabæus scorpionum, ut rectè hoc insinuat HOEFERVS *Herc. Med. p.* 110. unde oleum horum scarabæorum in iisdem affectibus, in quibus oleum scorpionum, usurpatur.

SCINCUS.

SCincus Marinus est pisciculorum, vel juxta LUDOVICI *in Pharmac. pag.* 727. lacertarum exoticarum genus, quod in Italia satis frequens.

Quoad *Vires*, ab Italis solet commendari ad stimulandam Venerem, & promovendam penis erectionem; qua ratione *rotulas & morsulos aphrodisiacos* ingrediuntur: vid. LANGIUS *in Epist. Med.* 66. *p.* 363. Præterea dicuntur Alexipharmaci & venenis resistentes, unde etiam *Theriacam* ingrediuntur. Verùm Scinci hi marini, qui Venetiis venduntur, & in officinis nostris monstrantur, parum aut nihil in stimulanda Venere & Venenis resistendis faciunt: & qui Venerem stimulant, sunt *Scinci terrestres*, species Crocodili, qui Autore FORESTO *l.* 26. *Obs.* 26. ad nos non feruntur.

Plura de Scincis videbitis in RONDELETIO *l. de Amphib. cap.* 4. MATTHIOLO *in Dioscor. l.* 21. *c.* 60. IMPERATO *in Histor. Natural. l.* 28. *p.* 739. & WORMIO *in Museo.*

SCORPIO.

SCorpiones abundant copioso sale volatili acri, uti reliqua insecta; unde sunt egregiè diuretici, utut propter veneni suspicionem internus eorum usus olim non fuerit observatus. Moderni tantùm in *electuario Orvietano* scorpiones siccos pro alexipharmaco adhibent: Conf. BARTHOLINI *Acta Med. Hafniens. Volum.* 2. *pag.* 265. Alii scorpiones pulverisatos dosi gr. j. ad gr. v. cum aliis remediis internè propinant pro scopo ciendi urinam; non minùs quàm lumbrici & scarabæi unctuosi possunt interno usu adhiberi: vid. HOEFERVS *in Herc. Med. pag.* 110. & RIVERIUS *Prax. l.* 14. *c. l.* Dum enim urinam cient, simul egregiè abstergunt, & sabulum in renibus & vesica, nec non calculum, promovent. Raró tamen internè adhibentur, sed potiùs externè oleum, tàm compositum quàm simplex, usurpatur.

Oleum simplex paratur per infusionem & insolationem cum oleo communi, cujus egregia vis est in acrimonia admodùm volatili consistens; cujus intuitu & internè diureticum habetur in promovendo calculo & suppressione urinæ. Externè regioni renum, item regioni pubis vel vesicæ illitum, idque aut solum, aut cum unguento dialthææ, vel addito petroleo, vel oleo terebinthinæ, juniperi, ceræ, &c. aut cum cataplasmatis ex cepis, seu ex parietaria, & similibus aliis remediis. Si cum eorum oleo inungatur membrum virile, habetur arcanum in obstructione viarum urinariarum: sunt qui etiam oleum hoc ad aliquot guttas intro propinare suadent ad calculi & urinæ excretionem. Habet & vim anodynam, unde in dolore aurium plane est singulare, si scilicet una vel altera gutta calidè instilletur auri dolenti, aut cum bombace indatur, vel solum vel mixtum cum dimidio olei amygdalarum dulcium: videatur SCHMUCK *Curat.* 2. *secreto Med.* 11. In quo dolore aurium conveniunt similiter aselli contriti aut bulliti in oleo nymphææ, vel præprimis violarum, in specie, si sit dolor aurium ex inflammatione, in quo tàm oleum scorpionum, quàm asellorum, est egregium. Aliàs etiam pro usu alexipharmaco & antipestilentiali, nec non ad præservationem contra morbos epidemicos, illinitur pulsibus, regioni cordis, atque aliis membris.

Olea scorpionum composita pro scopo alexipharmaco plurimis modis variant, & pro lubitu cujusvis Practici facilè præparari possunt. *Oleum compositum Matthioli*, *oleum Caravatinum* à GEORGIO CARAVITA aliàs dictum & descriptum, qualem compositionem videbitis *in Pharmacop. August. cum* ZWELFERI *Animad. p.* 325. 326. & 332. commendatur usu externo pro illinitione pulsuum in peste, aliisque affectibus malignis; in bubonibus pro malaxandis emplastris & unguentis; in morsibus venenatis cum aliis remediis, de qua virtute videatur GABELCHOVERVS *Cent.* 3. *p.* 226. cum oleo citri & oleo camphoræ mistum dat *Balsamum antipestilentiale*, quod applicatur pulsibus, temporibus, & aliis locis aeri expositis: in febribus malignis & petechialibus eodem balsamo similiter solet fieri inunctio. Aliàs compositionem magis egregiam his ipsa MATTHIOLI habet ZWELFERVS *in Pharm. Reg. p.* 269.

Oleum scorpionum sanguineum, quod habet AUTOR, est elegans, & inde probè observanda compositio: est egregium in affectibus renum, vesicæ, & aliis. Aliàs ANGELUS SALA *in Tractatu*, quem vocat *Anatomen vegetabilium*, *pag.* 55. parat *Essentiam scorpionū* egregiā.

TEREDO.

DE *Teredine* nihil est, quod dicam.

Ex libr. Hieronymi [illegible] M. D. [illegible] Calasanzi

COL-

COLLEGII SCHROEDERIANI MINERALOGIA,

sive

REGNUM MINERALE.

Cui harmonicè connexa est

DEMONSTRATIO MINERALIUM

In Horto Medico Lipsiensi Anno 1682., absoluta Botanica, habita.

PErgendum nunc est ad *Regnum Minerale*, quod studio ad locum ultimum relegavi, quoniam est difficillimum omnium, & non potest ritè intelligi absque Chymiæ prægustu, utpotè quæ est quasi simia naturæ, & nobis demonstrat quæ natura facit in suis cryptis subterraneis, adeo ut, quæ sit metallorum utilitas, facilè possit ex Chymia cognosci, utut nonnulli sint, qui rem de medicamentis ex metallis reddant dubiam, dum quidam eadem ceu inutilia rejiciunt metalla, quidam commendant. Verùm res tota consistit in præparatione eorum chymica legitima, in qua operatione etiam venena crudelissima abeunt in medicamenta saluberrima, alexipharmaca & sudorifera: uti videre est in antimonio, quod nudum ac crudum propinatum secundùm nonnullos homini est venenum, atque, quamdiu vomitum & sedes movet, *Autore* HELMONTIO non dicitur viri boni remedium; quando verò figitur, ut ejus malignitas, in sulphure volatili consistens, corrigatur & temperetur, evadit Alexipharmacum, per sudorem malignitatem expellens. Quod dictum de antimonio, verum quoque est de arsenico, quod fixatum non solùm externè ulcera maligna cacoethea, putrida & corrosiva, corrigit; sed præterea quoque internè evadit alexipharmacum, elegansque sudoriferum, uti *suo loco* audietis. Hæc omnia in progressu latiùs patebunt: & quia hæc controversia satis apud autores est agitata, pergo potiùs ad

CAPUT I. DE MINERALIBUS IN GENERE, EORUMQUE PRINCIPIIS.

MIneralia tribus Principiis materialibus constant, *sale*, *sulphure*, & *Mercurio*: quæ ita dicuntur propter analogiam, quam cum corporibus vulgo ita dictis habent. *Sulphur* autem dicitur ideò, quod cum natura sulphuris mineralis, hoc est in pinguedine, maximè conveniat. Dicitur *Mercurius*, quia hoc principium luxuriat in Mercurio vivo, & mutabilitatem ac corruptibilitatem faciliùs in igne subministrat, quæ proprietates conveniunt cum dicto Mercurio. *Sal* verò propter fixitatem ita vocari solet; assimilatur enim principio Minerali, quia sunt naturæ alcalinæ, & contrariantur acidis.

Tria hæc principia regno minerali non sunt propria, sed in omnibus tribus regnis reperiuntur. Per *sulphur* enim nihil aliud *intelligitur*, quàm *substantia pinguis*, eaque in recessu *acida*, qua omnia constant; vel per sulphur intelliguntur tales particulæ materiales, quæ in mineralibus & metallis hoc præstant, ut facilè in igne calorem & candescentiam concipiant. Ab hoc principio pingui dependet ignitio & varietas colorum, quos nunc in igne, nunc in menstruis, concipiunt mineralia.

Per *Mercurium* intelligunt *humiditatem metallorum radicalem*, seu *tales particulas*, *quæ reliquis interextæ mobiles sunt*, & in igne *fluiditatem corporibus conciliant*; unde etiam liquefactio & ductilitas oritur. Istud principium, cum in lapidibus deficiat, illi difficiliùs fluunt.

Per *sal* intelligunt *substantiam fixiorem terream naturæ alcalinæ*. Hoc principium salinum quasi suggerit fundamentum, aut corpus aut matricem reliquorum duorum principiorum; unde istud principium salinum fixius nimiam fluiditatem coercet, simulque facilem sulphuris cremabilitatem cohibet. *Sulphur* equidem *principium metallorum activum*, *sal verò principium passivum est*. Inter hæc duo *medium quoddam tertium Mercurius* est, qui quasi vinculum conjungit acidum & Alcali. Mercurius & sal agunt in terram, quam subigendo aptam reddunt, ut in se recipiat principium sulphureum.

Alii tria principia materialia vocarunt *Animam*, *Corpus*, & *Spiritum*: ubi per animam sulphur, per corpus sal, & per spiritum medians principium Mercuriale intelligunt. Quò magis abundat corpus metallicum Mercurio, eò ipsius corpus est plus vel minùs ponderosum. Principium sulphureum ex corporibus compositis luxuriat in Marte ratione quantitatis; efficax autem est in Sole ratione qualitatis. Mercuriale luxuriat in stanno & luna, quod & copiosissimum reperitur in sole à sulphure fixatum. Terreum salinum principium in corporibus lapideis reperitur & in quantitate & qualitate.

Hæc autem dicta tria principia non *sunt prima principia metallorum*, sed *revera principiata producta ex aqua*, & quidem *effectivè à semine metallorum*. Nam uti in vegetabilibus nil obstat, quin possim dicere, vegetabilia in se habere oleum pingue, cum revera immediatè constent ex aqua, transplantata ex semine vegetabilium; sic revera metalla constant ex aqua conjuncto semine, sive ex astris petito, sive sit sal Hermetis.

Principia autem hæc in terræ visceribus se repræsentant sub forma *halituum & fumorum*: *salinum verò principium* sub nomine *concrementi crystallini*, quod Metallurgis Germanicis dicitur *Quartz*. Istud sal alcalinum matrix est recipiens sulphur & Mercurium Metallorum.

Hæc tria principia, pinguedo scilicet sulphuris acida, sub vehiculo fluidissimæ aquæ Mercurialis coercita, in sale terreo, constituunt omnia metalla, quæ tamen ratione majoris vel minoris fixitatis differunt, secundùm proportionem in mutua mistione. Quò enim magis sunt cocta, eò magis sunt fixa; quò magis cruda, eò magis volatilia, quæ in sulphure avolant: v. g. quando principia coeunt in certa proportione, ut sulphur acidum terram salinam saturet, & sic exactè congrediatur cum Mercurio, constituitur corpus perfectum, nempè sol; ubi verò conveniunt, & coeunt principia cruda & non ritè permista, scilicet ut unum non imbibat alterum, fiunt corpora mineralia imperfecta, scilicet ubi sulphur luxuriat, ut in antimonio. Principium verò sulphureum & Mercuriale dependent ab astris; sulphureum etenim principium ex Sole derivatur, ita ut revera sulphur solare concentratum in metallis habeatur.

CAPUT II. DE TERRIS, EARUMQUE DIFFERENTIIS.

QVid sit *Terra Vulgaris*? notum est omnibus, & qualis sit substantia? Simplex hæc ut nullibi reperitur, ita nec illa in usum venit, sed diversimode mista, adeoque variorum colorum, consistentiæ, saporum, indeque multiplicium proprietatum. Terras omnes pro mistionis ratione non incommodè *in tres classes dividit* BECHERUS *in Phys. subterr. Lib. I. pag. 529.* Ex quibus pingues quasi argillaceæ ac *lutosæ terræ imprimis sunt*, quæ ad usum medicum veniunt, adeòque sulphureo principio seu pingui occultè acido insigniter impregnatæ sunt, atque exinde Medicatæ dicuntur; quia obtinent vires multiplices corpori humano, usu tam externo quàm interno, utiles, pro conservanda & restituenda sanitate. Unde cum sufficienter constet, quod non sint terræ simplices, sed compositæ quædam mineræ, quæstio est, cujus naturæ sint terræ medicatæ? & *unde obtineant suas vires* hæc corpora terrea mineralia? Respondeo: si exactè consideramus opera naturæ, & quid faciat Chymia? statuendum est, quod pinguis ista substantia, terras imprægnans, mineralis, ac præsertim metallica, sit rudimentum sulphureum metalli cujusdam, cum particulis quibusdam metallicis plus minùs perfectis; unde *terræ Martiales*, *Solares*, *Saturninæ*, &c. exinde emergunt; hinc etiam est, quod ex limis lutisque subinde varia metalla parabilia sint, in quo ipso excellit *Experim.* BECHERI *in suo supplem. I. p. 36 qui mediante limo & oleo lini ferrum conficere nititur.* Sed revera non est nova ferri generatio, sed saltem ferri ex limo per præcipitationem manifestatio: Limus enim iste, seu lutum, Martialis est, sed simul continet spiritum acidulum; quando enim destillatur talis limus, spiritus acidus rodit Martem, indeque in crocum eundem transmutat, hinc color iste ex flavo rubens laterum. Ast si additur oleum lini, hujus alcali, quod in omni reperitur oleo, absorbet & destruit

destruit acidum limi, quo absorpto ferrum non destruitur in crocum, sed conservatur, & ex limo quasi præcipitatur; hincque lotione postmodum elicitur. *Quod si limo & oleo lini addatur arsenicum, ac isto modo tractentur, loco ferri produci dicitur Cuprum*; sicut amicus *quidam ex ochra & oleo lini substantiam quasi cupream præparasse* asseruit. Quod res ita se habeat cum isto limo, confirmatur experientiâ, quæ habetur in *Destillatoria Curiosa* ELSHOLTII *pag.* 93. ubi mediante capite mortuo post destillationem salis ammoniaci lateribus istis omnis color ruber extrahitur, ut sal colore flavo elevetur, capite mortuo candido relicto: id quod fit, quatenus Martiales particulæ quasi caput mortuum vitrioli, rubicundæ mediantibus salibus eliciantur ex terra ista lateritia, ac ita separentur. *Sic terram mineralem Americanam* refert BOYLE *in Chym. scept. propè finem*, auro egregiè ditem. Pertinet huc *mirabilis illa terra*, *successivè* multiplicia metalla producens, de qua refert BORRICHIUS *de ortu & Progr. Chym. pag.* 150. Adeoque *terræ quæcunque lutosæ pingues minerales*, præsertim *medicatę*, *nihil sunt aliud*, *quàm terra sulphure metallico immaturo impregnata*; vel sunt prima rudimenta metallica, seu venæ quædam metallicæ, partim simplices, partim compositæ, pro varietate locorum, & quidem impuræ ac immaturæ & imperfectæ. Dico impuræ: quod multum admistum habeant quisquiliarum: immaturæ & imperfectæ, quoniam nondum debitam acquisiverunt consistentiam & duritiem metalli: constat quidem sulphure metallico, in debita matrice terra suscepto; quod tamen defectu debitæ maturitatis & principii Mercurialis in perfectum metallum non coaluit, sed partim exhalavit, partim aliquid sui vestigii in terris istis plus minus reliquit.

Cõstant ergo *Terræ Medicatæ* terrâ alcalinâ, fumis seu exhalationibus sulphureis impregnatâ, quæ manserunt tamen in sua volatilitate, & maximè ideò exhalant: *unde & aurum in terram sigillatam reduxisse* JOHANNEM MONTANUM, refert BECHERUS *in Phys. subterr. pag.* 198. *Montani artificium* hoc fuit: Cum Antimonium possit discontinuare corpus auri, sæpius addendo & usurpando, adeo, ut amplius in corpus reduci non possit; idcircò Montanus hoc modo præparavit terram sigillatam, quam quidem auro ipso preferre non erubuit. *Item mineram Martis, in aere spontè in limum solutam*, idem observavit BECHERUS *supplem.* 1. *pag.* 49. Præsuppono enim, quod in generatione metallorum fiat *progressus à volatilitate ad fixitatem*, ita *ut principia metallica sint originaliter volatilia*, & effluviorum vel fumorum specie per terræ meatus hinc inde vagentur, indeque per aerem & ignem facilè sint dissipabilia; post quam verò concreverint in metalla, acquirant fixitatem, vimque igni resistendi. Metalla ergo differunt gradu volatilitatis & fixitatis; unde etiam *metallum*, *quo est fixius*, *eò etiam est nobilius*, *ut patet in auro*; & quò metallum volatilius, eò ignobilius.

Dico *ergo*, *quod terræ tales medicatæ sint originaliter*, *seu in primo ortu*, *tales venæ metallicæ*, *sed impuræ*, *immaturæ*, *& imperfectæ*; *quæ de sulphure metallico plus minus quidem obtinent & participant*, sed crudo & immaturo, nec ad debitam fixitatem & consistentiam concreto, & si de metallo corporali quid contineant, parum omnino erit. Talis vena metallica impura & immatura calcinatione humidâ in cavernis & cryptis, seu mineris terræ, abit in substantiam terream. Dico calcinatione humida: quæ fit per vapores aquosos & calidos, à locis vicinis metallicis, elevatos, qui vapores calidi & aquosi acuati sunt sale terræ centrali, seu, ut alii vocant, sale naturæ Hermetico. Tales vapores calidi, humidi, & salini mediocriter, dum inveniunt venam metallicam & immaturam, eandem rodunt, corrodunt, solvunt, & ita permeando in talem substantiam terream friabilem mutant. Exemplum præbet Calcinatio cornuum Philosophica, seu sine igne: Nam sicut cornu cervi, vel ossa humana, calcinantur sine igne Philosophicè per vapores aqueos, elevatos in alembicum, sensim sensimque penetrantes ossa, ut fiant friabilia & conteribilia; simili modo & ratione fit Calcinatio humida in terra, dum vapores humidi aquei salini mediocriter corrodunt venam metallicam impuram, & ita in talem substantiam friabilem & terream commutant.

Dixi, quod vapores calidi & humidi sint conjuncti cum sale terræ centrali, sive sale naturæ Hermetico: Nam præsuppono, quod in regno subterraneo, sive mineris terrę, sit sal universale subacidum volatile, quod in generatione omnium metallorum est presens, quodque in operationibus subterraneis ferè utramque solet facere paginam. Dicitur ergo sal centrale terrę, quoniam quasi in centro terrę habitat, vel sal Hermeticum naturę, quoniam est naturæ quasi architectus. Dicitur *Hermeticum ab* HERMETE, Chymico incomparabili: apud HELMONTIUM *in Parad. de font. Spadanis* vocatur sal acidum esurinum sulphuris embryonati: item *sal naturæ centrale* quoque vocatur *Nitrum Philosophorum*, ab aliis Philosophis alio nomine insignitur. Quando ergo ab igne subterraneo, fit quodcunque sit, elevantur humores tales seu vapores aquosi temperati sale hocce, corroduntur tales venæ, & in corrosione ista in substantiam terream transmutantur.

Hoc negotium, quod ita sese habeat & quod fiat Calcinatio humida venarum metallicarum in terrę gremio & talis in terram conversio, demonstrat effectus terræ, & patet exinde: quod si enim recipiatur terra sigillata, & injiciatur in aquam, vel vinum, vel aliud quoddam, videtur levis oriri effervescentia, quod proprium est rebus calcinatis, & valdè exsiccatis: v. g. si recipiatur cornu cervi ustum, similem ferè habebimus effervescentiam, unde à similitudine effectus ad similitudinem causæ venit argumentandum.

Hinc etiam est, quod terræ nostræ medicatæ circa fodinas metallicas ut plurimum oriantur; unde & istorum metallorum vim ac virtutem possident, prout de illis plus minus participant. Hinc terra sigillata participat nunc de sulphure solari, nunc de sulphure lunari; *terra Strigoniensis naturæ solaris*; *rubrica fabrilis* & bolus communis *de natura Martis*; *creta naturæ quasi saturninæ*, & quasi saccharum metallicum saturni seu naturale, *esse solet*; gypsus participat de stanno; ochra de Marte, & Venere; hinc etiam terræ è mineris Martis erutæ similes vires atque Mars ipse possident: terræ istæ solares, quæ ex aurifodinis Hungariæ fodiuntur, vi auri egregiè pollent, quia participant de primo ente solis, quod primum ens est quasi seminarium quoddam auri, seu rudimentum auri nondum perfectum: & hæc sunt prima entia, atq; sic porrò de aliis. Ex quibus patet, quod terræ medicatæ reverà sint venæ metallicæ immaturę, deficiente principio Mercuriali. Unde facilè potest deduci *usus terrarum Medicus*, qui *est vel generalis*, *vel specialis* & proprius cuicunque speciei: *Ille* ex ratione texturæ materialis omnibus communis emergit: Unde

1. Tanquam corpora exsucca, arida & porosa, omnes humidum potenter absorbent, seu absumunt, unde vulgò Exsiccare dicuntur.
2. Acidum omne potenter absorbent, ita ut, imbibita ab his terris, suam acrimoniam amittant.
3. Eo ipso quo imbibunt acida, simul junctim abeunt in texturam quasi aluminosam, fiuntque potenter adstringentes atque constipantes.
4. Dum de sulphure minerali participant, hoc ipso temperant, simulque figunt fermenta morborum malignorum volatilia nimis acria; Unde
5. In morbis malignis, præsertim cũ præternaturalibus fluoribus, vel alvi, v. g. diarrhœa, dysenteria, &c. vel narium, vel hæmorrhoidum, aliisque hæmorrhagiis, omnibusque morbis, ubi constipatione opus, optimo successu usurpantur: Hinc
6. Per accidens sudorifera plus minus confortativa existunt; & quæ sunt virtutes aliæ.

Hæ sunt Virtutes Generales, quas obtinent à dicta Calcinatione.

Usus specialis ex permistis variis mineralium effluviis & metallicis corpusculis, præsertim sulphureis, oritur. Per se enim terra, & quatenus talis non est in usu, sed medicata & metallica, seu quæ à metallis vires suas acquisivit; hinc *terræ solares*, ex fodinis auri erutę, vi alexipharmacâ, speciatim vi auri analepticâ, pollere observantur: sic *terra Martialis* eundem usum habet in morbis chronicis, quem ipse Mars, & crocus Martis, in acido absorbendo, mensibus stimulandis, &c. sic *terra illa Martialis*, à loco natali *Norvegica* dicta, nobile specificum est ad malum hypochondriacum & scorbutum, quæ à Martialibus aliàs curantur.

Hæ virtutes specificæ oriuntur ex vena, seu ex proprietate metallorum, dum vires metallicæ in istis terris adhuc primatum obtinent.

Antequam autem ad terrarum species descendat AUTOR, præmittit earundem Preparationes, quas nunc considerabimus. Inter has

1. Est *lotio*, qua purificatur terra ab adhærentibus sordibus & quisquiliis crassioribus. Sed *hæc lotio nullius est usus*, quoniam aqua lavando arripit secum simul utiliores atque efficaciores partes terrarum metallicas, à sale centrali per vapores calcinatas, uti rectè dicit Autor. Ergo loco hujus substituitur commodè *Imbibitio* seu *Impregnatio terrarum*, dum irrigantur liquore appropriato, qui liquor imbibitur à terra & hoc modo ejusdem virtutibus impregnatur. Hæc *irrigatio* aliquoties repetitur, donec sit saturata terra, ut nihil amplius possit imbibere: sic si vellemus appropriatam reddere terram Martialem pro ciendis mensibus, illam adspergimus cum aqua artemisiæ, vel cum aqua sabinæ, item cum essentia sabinæ: si terram sigillatam lunarem vellem magis appropriatam pro usu cephalico reddere, irriganda terra cum spiritu vel aqua liliorum convallium, vel cum aqua & spiritu salviæ. Et sic lotioni meritò substituenda est Imbibitio.

Præparantur etiam *Magisteria* ex terris hoc modo: Solvantur terrę in spiritu appropriato acido, & ista solutio præcipitatur, vel cum quodam alcali, vel cum aqua simplici, & id quod præcipitatur, vocatur *Magisterium terræ*. Solutio fit per spiritum acidum, qualis est vel spiritus salis nitri, vel vitrioli, aut aliorum spirituum, v. g viridis æris &c.; hi enim spiritus acidi facilè solvunt terras, corrodendo illas: Præcipitatio fit per alcalia, oleum tartari per deliquium, vel cum aqua communi (rarò tamen:) ratio est, quoniam menstrua acida resolutis particulis acidis, quibus se jungunt, ingrediuntur terrestres corrodendo: quando ergo superinspergitur alcali quoddam, sal etiam alcali sese unit cum acido, & sic unione ista exturbantur particulæ terrestres acido inhærentes, quæ perturbatæ & motæ gravitate in fundum secedunt. Idem facit aqua communis infusa, quæ cùm sese unit proximè cum partibus acidis menstrui, per unionem partes terrestres separantur & disjunguntur, quę separatę non possunt amplius continere particulas terrestres graviores, hinc istæ in fundum secedunt, & fit Magisterium. Magisteria autem hæc nil valent; saturantur enim terræ ab acido, & remanet calx nullarum virium.

Destillatio terrarum hujusmodi lutosarum plus minus medicatarum fit per retortam, uti moris est: videatur AUTOR: ubi omnes phlegma dant

dant acidulum, prout plus minus pingues, i. e. sulphure plus minus impraegnatæ fuerint, & *spiritum singularum virtutum*, salque volatile: de quibus multi multa promittunt, tam pro vegetabilibus, & hominibus, quàm metallis. Dicunt enim, si spiritus destilletur ex terra solari, quod exinde acquiratur menstruum pro solvendo auro: imò sunt quidam, qui ex nuda terra nostrate vulgari vernali tempore destillatione volunt elicere menstruum pro solvendis metallis, imprimis auro solvendo aptissimum. Ex rubro limo spiritum, solem solventem, destillare docet BECHERUS *suppl* 1. *pag*. 78. De spiritu luti fontanei cœrulei mirabilium virium videatur BECHERUS *Phys. Subterr. lib*. 1. *pag*. 87. *&* *suppl*. 1. *pag*. 148. Alium spiritum cum sale volatili ex argilla flava in Fionia, in malignis affectibus utilem, & lunam inaurantem, videbitis in BARTHOLINI *Act. Med. Hafniens. Vol*. 1. *pag*. 36. *Ob id & spiritus hujusmodi singulares lutorum ac terrarum pinguium ad præparationem tincturę Philosophicę, & solvendo omnia corpora in tribus regnis reperibilia, pro menstruo suo Philosophico seu universali sunt qui recipere volunt, existimantes* hujusmodi terras pingues, sulphureo mineralium principio divites, magneticâ quasi vi spiritum universi Mercurialem ex astris, præsertim sole, in regionem lunarem affusum allicere, quod iisdem confermentando plus minus, *sal terrę centrale* à sublimioribus vocatur Chymicis. Ex tali ergo prosapia oriundum lutorum *spiritum*, præsertim si roris simul accedat crebriùs irrorati beneficium, etiam universales dotes tàm pro metallis perficiendis, quàm hominibus conservandis obtineri asserunt; ac præsertim clementi cœlo, fermentante aere, sole in ariete existente, astralibus dotibus prægnantissimas istas terras lutosas annotant.

Omnes autem pro hoc opere istas laudes habent, quæ ad ortum solis, i. e. ex loco nativitatis solis effossæ sunt; unde & terra Adamica ob rubicundum plus minus colorem à quibusdam dici solet: Conferatur in specie RHUMELIUS *in Antidot. Chym. pag*. 162. item CRAMERUS *in Dissert. de Transmutat. Metallor. cap*. 3. §. 14. *&* 15.

Spiritus terræ alcalisatus, id est, alcali fixo conjunctus spiritus, de quo videatur AUTOR, valdoperè commendatur ad præparationem tincturæ solis, imprimis ex minera: dicit namque AGRICOLA *in Comment. in Poppium*, quod in hoc spiritu terræ alcalisato caput mortuum liquescat tanquam cera, & postmodum instar butyri ad fundum secedat. Idem AGRICOLA *citato loco*, imprimis *Tract. de venere p*. 277. refert de Philosopho Coloniensi, qui paravit ex terra vulgari spiritum, & ex hoc spiritu rursus præparavit terram aliquam, ex qua varia postmodum & vegetabilia & animalia fuerunt subnata pro probãdo *Panspermia*, seu seminũ congerie in terra vulgari & naturali.

Hæc de *Terris in genere*: Consideremus potius in specie *Terras medicatas* magis usitatas, quas inter excellunt

I. TERRÆ ARGILLACEÆ SEU SIGILLATÆ,

quibus nempè impressum est sigillum; & se offert jam

I. TERRA SIGILLATA TURCICA seu LEMNIA.

T*Erra Lemnia*, quæ ex Insula Lemno adfertur, & Galeni tempore fuit valdè famosa: signo capræ insigniebatur, & hoc ideò, quia Insula Lemnos Dianæ fuit consecrata; Dianæ autem capra addicta fuit. Aliàs quoque literis Arabicis insignitur. Nos eâ caremus, quia Turcæ, cognoscentes virtutes terræ Lemniæ, eandem valdè custodiunt, adeo ut saltem Magnates terræ Lemniæ fiant participes: videatur KIRCHERUS *in Mundo Subterraneo Tom*. 1. *pag*. 338. ubi habet simul modum, quo eruitur. AMATUS quidem LUSITANUS *C*. 1. *Curat*. 92. vult, quod *Bolus Armena Officinarum* sit vera *Terra Lemnia Galeni*: Cæterum in hoc ipso errat, uti contrarium propriè observatione confirmat VESLINGIUS *in suis Epistolis & Obs. pag*. 113. JOACHIMUS CAMERARIUS *in Observat. de Bolo Armena & Terra Lemnia*. CALCEOLARIUS *in Mus. pag*. 3. *Wormius in Museo cap*. 4. *pag*. 2. POTERIUS *in Pharmacop. Spagyr. l*. 2. *c*. 4. & HOFFMANNUS *Clav. pag*. 130. Sed quoniam apud nos rara & cara est, loco ejus sufficiat Terra sigillata Silesiaca. Aliàs hæc terra Lemnia valdè commendata fuit pro resistendis venenis, ad quem usum etiam hodiernum apud Turcas solet adhiberi.

II. TERRA MELITEA.

T*Erra Melitea* vel *Melitensis*, quæ aliàs dicitur *Terra S. Pauli*, in Insula Melita seu Maltha effoditur, & ad nos adfertur, signata sigillo D. PAULI ex una parte, ex altera autem parte sigillo crucis; terra est albissima instar cretę, & facilè friabilis, reperitur in cryptis Insulę Melitę, & solet exinde fieri vasa, tabellę, & alia utësilia artificiosa.

Quoad *usum medicum*, vi alexipharmacâ venenis resistere prę aliis dicitur, ex eo, quod D. PAULUS, cum hybernaret in Insula Melita, in illo specu solitus fuerit versari, & exinde vim alexipharmacam illi conciliaverit.

Prę̨ter hanc terram reperiuntur in hac Insula Melita lapilli, qui vocantur *Linguæ* & *Oculi serpentum*, propter similitudinem oculi, sunt coloris lutei, uti oculi serpentum: *Linguæ* verò sunt fuscę & cineritię, & ubertim reperiuntur in tota Insula, & dicunt, quod D. Paulus omnibus serpentibus in Melita abstulerit venenum; quoniam non datur serpens in illa venenatus, & exinde talem vim alexipharmacam terrę tribuerit: & certum est, quod terra, oculi, & linguę sic dictę, habeant virtutem morsus venenatos non tantum prę̨servandi, sed & curandi, & in multis morbis, in quibus suspecta est venenositas, conveniant. Usurpantur oculi instar amuleti in annulis, ita quidem, ut dum portantur in annulo, tangant cutem. Lingua appenditur collo & brachio instar amuleti, terra imbibitur liquore appropriato, & assumitur contra venena, ubi beneficio sudoris malignitatem expellit. Qui plura de his desiderat, adeat *Museum* OLAI WORMII *pag*. 7. & BARTHOLINUM *Cent*. 1. *Epist*. 53. item *Cent*. 6. *Hist. Anati* nec non STENO *de Solido intra solidum*, item *inspecim. Myolog*. Sed propter raritatem & caritatem terrę Melitę & dictis lapillis substituitur Terra Silesiaca. Sequuntur

III. TERRÆ SIGILLATÆ GERMANICÆ.

T*Erra Silesiaca sigillata* est in duplici differentia, tam *Strigensis*, quàm *Lignicensis*. *Strigensis* ab oppido *Striga* nomen habet, & vocatur *Axungia solis*; quia naturæ solaris est. Autor hujus est JOHANNES MONTANUS, qui *in suo Tract.* dicit, terram hanc nihil aliud esse, quàm aurum ita præparatum, ut quod antea non potuit usurpari, nunc exhiberi possit: sed ruinoso nititur fundamento; potius oritur ex minera solis immaturą, & habet in se principium sulphureum solare, estque veluti extractum solis in visceribus terræ, ut rectè hoc asserit SCHWENCKFELD *in Catal. Fossilium Silesiæ pag*. 395. qui omnium optimè de hac ipsa terra agit. Negare tamen vult SENNERTUS, quia hæc terra non tam spiritu salis, ut aurum, solvatur, quàm spiritu vitrioli: quilibet tamen mineralium spiritus hujusmodi terras promptè solvunt. *Lignicensis* verò dicitur *Axungia lunæ*, quia lunaris naturæ habetur, constans nempè principio sulphureo lunari, sed immaturo & indigesto. Ubique inveniuntur tales terræ medicatæ, quæ si signentur sigillo, vocantur Terræ sigillatæ.

Terræ hæ Silesiacæ sunt frequentis & proficui *usus* in resistendo malignitati, & venenis curandis. In specie *terra Strigensis* solaris convenit in malignitate, occupante massam sanguineam & spiritus vitales; *Terra Lignicensis* in malignitate, quæ affligit caput, seu spiritus animales & systema nervosum: & hoc ex eo, quod sol sanguini & cordi, luna verò capiti, est dicata. Hinc etiam in morbis & febribus epidemicis malignis ac pestilentialibus, cum diarrhœa aut sanguinis effluviis conjunctis, item in dysenteria epidemica, egregiè prodest. In petechiis, purpura, variolis & morbillis, in quibus nil periculosius, ac si diarrhœa vel dysenteria superveniat, optimè hæ terræ conveniunt. Certè in his & similibus malignis morbis, item in morsibus venenatorum animalium dum anxietates præcordiorum urgent, optimè quadrant, dum sudorem simul promovent. In hæmorrhagiis malignis internè assumitur quoque, utpotè in quibus non securus est usus Epithematum externorum, quoniam repellunt malignitatem. In tali autem casu terræ hæ sunt expertæ vel solæ, vel cum aliis mistæ, in dosi à ℈j. ad ʒß. præter propter. Refert SCHWENCKFELD *in Libro de Silesia*, quod terra sigillata Strigensis si mox post philtrum assumptum assumatur, illud per vomitum rejicere faciat; tempore verò interjecto per corpus malignitate dispersâ per sudorem illam expellat & curet. Et exemplum refert AGRICOLA *in Poppium de auro pag*. 40. de quodam Croato, qui virtute terræ solaris sigillatæ admodum prolongavit vitam, ita ut ad 136. annos excreverit. Pro usu adstrictorio autem propinetur semper addito aceto destillato, vel spiritu nitri; sic acquirit vim aluminosam, & vis adstrictoria intenditur.

Extrinsecùs terra sigillata valdè convenit in ulceribus malignis, cancrosis, & similibus purificandis, & etiam consolidandis. Pluribus usum harum terrarum, & satis concinnè, expressit SCHWENCKFELD *loco citato*. Sub generali terrarum usu monitum fuit, quod absorbeant acida quæcunque, exsiccent, atque adstringant: unde patet: quid habendum sit de Præparationibus earum cum spiritu vitrioli aut nitri, & parato inde liquore styptico vel auro potabili pauperum, descripto à BARTHOLETO *Tract. de Respir. pag*. 685. PRÆVOTIO *de Medic. pag*. 41. HOFFMANNO *in Clave pag*. 133. Nempè emergunt exinde liquores adstringentes quasi aluminosi, sed dum corpus iam acido saturatum est, minus in corpore efficaces esse, necessariò sequitur; unde pro usu alexipharmaco & acidum absorptivo minus hujusmodi liquores laudare possum. In diarrhœa autem, dysenteria, vomitu, hæmorrhagiis, aliisque similibus fluxibus nimis excedentibus, expertissimi sunt.

Modus præparandi talis est: Imbibitur scilicet terra sigillata cum spiritu nitri vel cum spiritu vitrioli, donec pultis consistentiam acquirat: postea puls hæc exsiccatur in lapideam duritiem. Hic lapis tritus super porphyrite vel mortario marmoreo in sacculum, vel vesicam fundo perforato, vel in patellam ponitur, & in locum frigidum vel cellam suspenditur: ita liquescit in liquorem insigniter adstrictorium, saporis aluminosi.

Alii liquorem hunc subigunt cum spiritus cerasorum nigrorum (qui temperat aciditatem nimiam stypticam) ana, digerunt, donec exactissimè uniantur; sic fit remedium quasi temperatum.

Dosis hujus liquoris compositi est ℈j. *liquoris autem per se* guttæ xij. xv. ad xx. & xxx.

Lavari aliàs solent terræ sigillatæ: sed per se satis puræ existunt, ita ut non opus sit, easdem lavare; cum per lotionem obliteretur pars earum laudatissima, & usui medico maximè habilis.

Par

Par ratio est de *Magisteriis* harum terrarum; dum enim terrę hę in menstruo acido solutę, & ita imbibitę, pręcipitantur per sal tartari, cadit sic calx iners, de acido & alcali simul, utut insensibiliter, participans, adeoque nullarum virium.

Destillatæ hę *terræ* per retortam igne aperto, suggerunt *spiritum acidum*, sed paucum; maximo tamen acore inquinatum: quod si ulterius urgeatur ignis, aliquid saliforme tandem sublimatur, quod cum spiritu suo potest uniri.

Spiritus hic ab HORSTIO PATRE, aliisque, multum laudatur in febribus malignis, pro temperando æstu & malignitate sistenda, Julepis ad ℥ij. vel iij. additus: videatur HORSTIUS *Cent. Problem. Therapeut. Dec.* 1. *de febr. Quest.* 5. *pag.* 11. Sed cum sit adeo parcus, non videtur mereri operę pretium.

Terra restitans aliquo modo castrata deprehenditur; linguę enim non ampliùs adhęrescit, nec salivâ humectata bullas elevat.

Rhumelius in suo Antidotar. pag. 114. adhibet *spiritum terrę sigillatæ Strigensis* pro menstruo solvendi aurum, & parandi aurum potabile. Quod autem solvat aurum, revera sub judice adhuc lis est; & ipsa talis solutio, an multum pręstitura sit pręe aliis similibus solutionibus? meritò dubitatur.

Oleum, quod habet AUTOR per retortam destillatum valdè laudatur in peste & morbis venenatis, item in morsu canis rabidi, in dysenteria maligna & contagiosa.

II. BOLVS.

Bolus est vel *Communis*, vel *Armena*. In genere bolares terræ ex pallido plus minus rubentes, Martialis naturę esse solent; unde dant solutionem quasi viridem, qualem dat Mars, quando solvitur in quodam acido. Has inter excellit *Bolus Armena*, ita dicta, quoniam in Armenię regione effoditur, quam AMATVS LVSITANVS putavit esse genuinam terram Lemniam, sed cum id falsum sit, jamdudum refutatum est.

Modum faciendi & etiam *colligendi* subministrat WORMIVS *in Museo*. Sed rara & cara est apud nos; unde litigia de hujus existentia Autorum nostra non facimus: interdum enim ab Imperatore Turcarum mittitur Germanorum Imperatori tanquam donum, & nisi ita in Germaniam adferreretur, planè illâ carerent officinę, quoniam ipsis Turcis est singularis in morbis venenatis. Interim tamen in Hungaria reperitur *Bolus Toccaviensis*, ita dicta à regione; quæ non inferior est in virtutibus Bolo Armenę, sed eędem similis, adeo ut easdem obtineat virtutes, partim in adstringendo, partim in resistendo catarrhis, partim etiam in movendo sudore, & arcenda malignitate. Si quis ergo vult usurpare Bolum, loco Armenę usurpet Toccaviensem, quam similem Armenę statuit OLAUS WORMIVS *in Museo*, eamque naturę solaris esse Sachs. asserit in Ampelogr. pag. 431. uti & *Wurtembergensem*, quę de Marte participat, unde solutiones cum spiritu salis viridescunt: Toccaviensis autem participat de Marte & auro simul.

Vi martiali ordinariò absorbet acidum, & adstringit, vitiosas cruditates absumit, sanguinem coagulatum dissolvit, dehinc vi sudorifera & antidysentericâ est celebrior, unde in morbis malignis pręsertim ac venenosis est utilis; hinc & in catarrhis, abstergendo salsos humores, in sputo cruento, phthisi & similibus, ab acidiore lympha natis affectibus, cum conserva rosarum assumpta, & addito uno vel altero grano laudani opiati, egregiè confert.

Externè in usu Chirurgico convenit ulceribus difficilis curationis, & ingreditur emplastra styptica, defensiva, & vulgò dicta Germ. *Durrbande*. In hęmorrhagiis pro adstrictione vasorum sanguifluorum solet adhiberi: in hęmorrhagia etiam narium cum aceto subacta bolus, & instar cataplasmatis fronti applicata, fluxum narium etiam desperatum compescit.

Optimè præparatur cum aqua spermatis ranarum. Lotio autem ejus planè est inutilis.

Bolus Armena destillata dat Phlegma quoddam acidum, quod revera est ab humido salino vapore, quod corrosit mineram Martis in terram hanc, quæ vocatur Bolus: quod si hoc phlegma ter à Bolo minutissimè pulverisata in balneo abstrahatur, convertitur Bolus in oleum pingue. Hoc oleum ex lenissimo igne siccari, in & pulverem redigi potest, ad prohibendum sanguinem undecunque prorumpentem aptissimum; item ad conglutinanda vulnera, in quibus est singularis.

Reliqua de Bolo facilè possunt legi apud *Autores*, in specie JOACHIMVM CAMERARIVM *in Observat. de Bolo Armena & Terra Lemnia*, nec nõ POTERIVM *in Pharmac. Spagyr. c.* 4. & 5. Sequitur

III. CRETA.

Terra hæc candida *Creta* dicitur, ab Insula Creta seu Candia, in qua copiosè reperitur, utut in aliis quoque regionibus ferè quibuscunque inveniatur: ratione suæ nativitatis de natura saturnina nonnihil participare videtur, ex eo, quod per spiritum salis vel nitri tractata, concretum adstringens dulce, ferę instar stanni, repræsentet, & est quasi cerussa terrestris, sicut cum spiritu sulphuris soluta, & in frigore crystallisata, dat perfectum alumen. Hinc alumen nihil aliud est, quàm terra saturnina spiritu sulphuris, in naturam aluminis redacta; unde etiam *Creta* dicitur *Minera saturni immatura*, confecta per corrosionem ab humido & vaporibus aquosis salinis: Unde facilè patet, quis ejus sit usus, tàm internus, quàm externus. Internè in succo acido imbibendo & adstringendo, cum reliquis convenit; unde speciatim commendatur ad absorbendum acidum in ardore stomachi seu soda, ubi præsentaneum remedium constituit dosi ʒß. ad ʒj. cum aqua vel succo portulacæ assumpta. Præsentissimus est *Pulvis* sequens:

♃. *Cretæ præp.* ʒj.
Nuc. mosch. ℈ß.
Croci gr. vj.
M. f. *Pulvis.*

Qui repetitis vicibus propinatur; sicut & in forma potionis cum aqua & syrupo portulacæ, vel morsulorum propinari potest, quales videbitis in MYNSICHTI *Armament. Chymico.* Imò juratus lumbricorum hostis est, ad ʒj. in vino vel lacte caprillo usurpata.

Externè inservit inspersa creta ulceribus malignis corrodentibus, vulneribus, pustulis, & ichoribus manantibus, intertrigini cum excoriationibus partium & similibus affectibus, item erysipelati; membris itidem ex podagra dolentibus & rubentibus à quibusdam feliciter applicare vidi, acidum nempè volatile in his affectibus peccans absorbendo.

IV. TERRA JAPPONICA.

Terra *Japponica* seu *Catechu* sic dicta, quid sit? & unde afferatur? adhuc nondum certè constat. Vulgo tanquam aliquod compositum artificiale in Indiis paratum habetur, ex glycyrrhizæ extracto, mastiche, sanguine draconis, gummi Arabico, succo Arecæ, & similibus. Nihilominus SCHROECKIVS in M. A. N. C. *Ann.* 8. *Obs.* 44. *pag.* 88. & HELBIGIUS *loco alleg. Ann.* 9. & 10. *Obs.* 194. *pag.* 463. item HORSTIVS *in Disp. pag.* 208. contrarium probant. Integrum quoque & doctum de ea *Tractatum* scripsit HAGENDORN, ubi de ejusdem natalibus, variis exinde præparatis medicinalibus, eorumque usu, Lector copiosè instruitur. AUTOR *pag* 516. commendat ad exsiccandos catarrhos, quod facilè ipsi potest largiri: nam adstringens est stypticum, quodque in ore detentum copiosa sputa prolicere solet, indeque ad corrigendam Lympham acidam, aliosque affectus catarrhales à quibusdam adhibetur. In affectibus oculorum commendatam videbitis in M. A. N. C. *Ann.* 9. & 10. *Obs.* 74. *pag.* 203. Pro usu adstrictorio tincturam inde paravit WEDELIUS, de qua conferantur M. A. N. C. *Ann.* 2. *pag.* 209. *seqq.*

V. MARGA.

Marga, aliàs, in specie ab AGRICOLA, *Medulla saxorum* dicta, duplex est: vel durior & incarnata, vel mollior candida ac friabilis, parum de sulphure participans; quæ posterior speciatim *Lac lunæ*; à quibusdam, propter aliqualem similitudinem cum agarico vegetabili, *Agaricus mineralis* dicitur: vid. FERDINANDVS IMPERATVS *l.* 5. *c.* 41. hujusque in Helvetia magnus proventus est.

De hac, utut pauca prostent, primus tamen qui eam in usum Medicum vocavit, est GESNERVS vir præ aliis eruditus, *Tract. de Fossilibus*: post hunc eleganteam de ea & lectu dignissimam dissertationem conscripsit JOHANNES DANIEL MAJOR Professor Chiloniensis, ubi demonstrat, quod marga nihil sit aliud, quàm exhalationes metallicæ, quæ unitæ circa saxum abeant in talem substantiam tenuem & friabilem, quã nos vocamus *lac lunę*, à calore & teneritudine.

Quoad *usum*, saxorum medulla est egregia *internè* in soda & ructu nidoroso, in grumis sanguinis dissolvendis, casu ab alto, contorsione vertebrarum, tam solitariè, quàm cum lapillis cancrorum usurpata; item in incontinentia urinæ, ad ʒß. assumpta aliisque urinæ affectibus, ab ejus acrimonia acida natis, speciatim stranguria, egregia existit: Quin etiam ad dysenteriam à quibusdam non sine ratione usurpatur.

Lac lunæ verò in specie ad lac mammarum augendum adhibetur, privativè scilicet operando, removendo vitiosum acidum impediens lactis fluxum, nunc solum in cerevisia calida, nunc addita crystallo preparata, semine fœniculi, aliisque appropriatis: e. g. potest fieri talis *Pulvis*:

♃. *Lact. lunæ* ℈j.
Cryst all. præp. gr. xvj. ad ℈j.
Olei destillat. fœnic. gutt. ix.
M. f. *Pulvis* pro duabus dosibus. Vel
♃. *Lact. lunæ*, *Crystall. præp.* an. ʒj.
Sem. nigell
Card. benedict. an. ʒß.
Olei destillat. fœnic. gutt. v vel vj.

Misce fiat *Pulvis*, bis de die à ʒß. ad ℈ij à nutricibus assumendus pro augmentando lacte.

Sunt etiam, qui commendant margam in passione nephritica, item in passione colica; id quod etiam verum esse arbitror. OLAVS WORMIUS *in Museo dicit*, quod etiam quasvis hæmorrhagias compescat, & quod hoc præstet ratione virtutis anodynę.

Externè hæc marga seu lac lunę egregiè in chirurgia confert ad absumendum acidum occultum ulcerum, solummodo inspersa, additis, si lubet, paucis granis myrrhę, aloes &c. Mirum quantùm pu-

rificet ulcera sordida, eaq; imprimis tibialia, consolidet, vulnera conglutinet, & cicatricem inducat, & eosdem fermè habet usus magis tamen præsentaneos, atque supra de creta dictum; in specie pulverem balsamicum pro inspergendis ulceribus malignis imprimis tibiarum videbitis apud D. JOHANN. DANIELEM MAJOR. *in Tractatu citato*. BOOT. dicit, quod si collo gestet infans, salivam moveat, & sic in eorundem morbis sit proficuum.

VI. OCHRA.

OChra seu *terra flava* est species terræ, Venereę & Martialis naturę, qualis ex solutione vitrioli Martis & Veneris instillando pręcipitatur; unde usus internus rarissimus: urinam provocare sunt qui volunt.

Externè usurpatur in casibus chirurgicis, ubi opus est adstrictione, in emplastris & cataplasmatis adstringentibus & conglutinantibus; sed rarò usurpatur.

VII. RUBRICA.

RVbricæ differentiam optimè recenset HOFFMANNUS *in Clave p.* 137. Sed apud nos saltem cognita est *Rubrica fabrilis*, concretum terreum Marte turgidum, hæmatiti suo modo cognatum; unde etiam in affectibus, tàm externis quàm internis, conspirant. Solvi potest in spiritu salis; unde extrahitur totum concretum Martiale, & remanet limus instar argillæ communis. In forma nativa requiritur pro usu, ut vocant, aperitivo; pro scopo adstrictorio cum acidis propinetur; unde in dysenteria pauperum egregia est.

Externè iisdem usibus commendatur, quibus crocus Martis adstringens, sistendi sanguinis fluxus, & curandi ulcera difficilis consolidationis.

VIII. TRIPOLIS.

TRipolis *species est ochræ*, & terra principiis Martis vacua, & planè exhausta. Ergo nil valet.

Pertinet huc etiam

TERRA SOLARIS,

quæ est terra quædam rubicunda, quæ reperitur in Hungaria circa mineras auri, id est, eo in loco, ubi solet generari aurum: de quo videatur BARTHOLINUS *C.* 4. *Epist.* 62. *pag.* 284. Egregium est Alexipharmacum, unde convenit in febribus petechialibus cum hæmorrhagia, dysenteria aut diarrhœa conjunctis, aliisque morbis malignis. In defectu hujus substituimus terram sigillatam Strigensem. Beatus Dn. D. MICHAELIS à quodam amico accepit aliquando talem terram solarem rubicundam ex aurifodinis Hungariæ, quæ in se continebant aurum immaturum: hanc cùm in spiritu salis, vel simplici, vel composito, facto ex nitro, sale vel alumine, solvisset, injecto pauco tempore visa sunt perfecta folia auri in solutione hac flavescente innatare, adeò ut aurum antea immaturum in solutione fuerit maturatum. Ex hac solutione præparavit tincturam cordialem, dum extractum, vel solutionem in spiritu salis factam, filtravit, & menstruum denuò abstraxit: abstracto menstruo postmodum cum spiritu cordiali ex remanentia extraxit tincturam eleganter rubicundam, quæ tinctura terræ solaris propinata ad guttas x. xv. vel xx. dicitur egregium analepticum. Potenter adstringit, & in fluxibus alvi, uti etiam sanguinis, malignis & epidemicis, est excellens remedium: Videatur HOFFMANNUS *in Clave pag.* 133.

Post terram solarem sequitur

TERRA MARTIALIS,

ex obscuro nigricans seu rubescens, sulphure immaturo imprægnata, quæ in fodinis mineræ Martis seu ferri reperitur. Exsiccat valdoperè, & pulverisata eadem quantitate, ordine & formâ, in iis præscribi solet, in quibus aliàs ferrum & ejus crocus solet usurpari. Experta enim est hæc terra in absorbendo acido, stimulandis mensibus, reserandis meatuum obstructionibus, & in genere in omnibus affectibus hypochondriacis, cachecticis, &c. in quibus commendant ZACUTUS LUSITANUS *Lib.* 3. *Prax. Hist.* 10. *Obs.* 3. & PETRUS à CASTRO Medicus Italus. Imò dicunt, quod etiam credo, quod Martialis terra in suo effectu sit mirabilior & excellentior, quàm præparata ex Marte, ex eo, quod Mars ratione sui entis, seu principii seminalis, in minera Martis sit magis vincibilis, & sic feliciùs subigi possit à natura, quàm quando in perfectum abiit ferrum.

Nec retinenda est

TERRA NORWEGICA,

à loco natali ita dicta: effoditur enim in Norwegia propè Bergas & aliàs etiam ab effectu *Antiscorbutica* dicitur. Est terra Martialis subnigricans, scorbutum per sudorem curans, dosi ʒß. ad ʒj. assumpta; sicut & hypochondriacis egregium solamen affert: de qua videatur PETRÆI *Dissertatio Harmoniaca P.* 2. *Exerc.* 38. BARTHOLINUS *Cent.* 1. *Ep.* 89. WORMIUS *in Mus. c.* 4. *pag.* 16. & HOFFMANNUS *Clav. pag.* 138. Hæc terra scorbutica apud nos est rarior, & credo, quod participet de Marte, utporè qui ipse etiam in scorbuto est egregii usus, adeoque ipsi potest substitui nostras Terra Martialis, imbibita cum succo aut spiritu cochleariæ; vel potest substitui Bolus bene depurata, & eodem succo vel spiritu imprægnata.

Pertinet huc

TERRA HYBERNICA,

quam vidi in Anglia: est terra subnigricans, levis, & raræ texturæ, ex Hybernia deportata. Anglis valdè est usitata in casu ab alto, & ad resolvendum sanguinem congrumatum.

Quibusdam in locis etiam usitata est

TERRA ILFANA,

ex insula Ilfa propè Livoniam in mari mediterraneo, & solet commendari in febribus malignis, mista cum succo limonum: item in vermibus puerorum destruendis, in compescendis cruciatibus abdominis mira præstat; nec non in morbis convulsivis & convulsionibus, quibus non rarò tentantur graviter pueri.

Terra etiam est, quæ vocatur

TERRA CIMOLIA,

ab Insula Cimolo, una ex cycladibus, & præter vires communes, in aceto dissoluta valdè digerit: Parotides & alia tubercula discutit; ambustis illita mox dolorem sedat & curat; nitro & aceto destillato mista tumores pedum tollit; item testium discutit tumores, si ceræ Cypriæ permisceatur. Illitu externo immodicos sudores tollit, quo externo usu etiam ulcera capitis removet.

Est etiam Terra, quæ vocatur

TERRA DAMASCENA *seu* ADAMEA,

dicuntque reperiri in agro Damascenico in Assyria. Est terra subrubea, ex qua fabricatum fuit, dicũt, Adamum, unde vocant Adameam. Hæc terra instar Amuleti accõmodata, arcere dicitur quævis incommoda obvenientia. Imprimis videatur de hac terra Damascena NIERENBERGIUS *in Tr. de natura Rer. cap.* 17. *pag.* 65.

Possunt huc referri aliæ plures Terrę medicatæ, minus tamen usitatæ, uti sunt *Terra Crytbrea*, *Terra Samia*, *Terra Julana*, pluresque aliæ similes, quas videbitis in HOFFMANNO *loco citato*, item in *Museo VVormii & Calciolarii*.

Hisce terris medicatis etiam venit associandus

LAPIS BEZOARDICUS MINERALIS,

de quo sufficienter agit BACO *in Obs. Naturalibus pag.* 225. Nempè apud Veteres, præsertim Arabes, subinde facta mentio est lapidis Mineralis, quem nemo tamen explicare potuit. Hactenus tamen hinc inde variis in locis, præsertim in Sicilia, reperti sunt hujusmodi lapides fossiles albi, qui propter virtutes, & propter texturæ similitudinem, lapides Bezoardici, sed minerales, appellati fuerunt. Figura est rotunda, interdum oblonga, maximi eorum non superant ovum Gallinæ, colorem habet albicantem, interdum nonnihil cinereum: sapor est instar boli Armenæ, vel terræ Lemniæ: Compositio est instar lapidis bezoardici animalis, dum squamati sunt, ac pellicula una super alteram quasi ducta est, & in centro parum sabuli, super quod istæ crustæ coaluerunt, reperitur.

Pelliculæ istæ vel crustæ quatuor, quinque, vel sex, subinde observantur. Usus est idem, qui lapidis Bezoardici animalis, saltim quod duplicata in dosi usurpentur. Plura vid. *in loco citato*.

Habuimus hactenus Terras Medicatas: Nunc sequitur

TERRA VULGARIS,

quæ non destituta est usu in medicina: Nam, ut nihil dicam de *Terra Philosophica*, parata ex aqua pluviali, quæ instar Magnetis solet attrahere aquam & spiritum in aere, uti videri potest *in* TACKII *Chrysogon. p.* 56. Sed in specie odor nitrosus recentis terræ valdè compescit fervorem spirituum, & valdè confortat, ita ut talis odor ad longævitatem corpus nostrum disponat; videatur BACO *de Verulam. Tr. Hist. Vitæ & Mortis pag.* 104. & 105. ubi inter alia dicit: novi virum nobilem longævum, qui statim à somno apponi curavit sub naribus recentem terræ globum, & hoc quotidie facit, ut attraheret ejus odorem nitrosum.

CAP.

CAP. III.
DE
AQUIS.

Aquæ κατ' ἐξοχὴν dividuntur in supra-terreas seu aereas, vel sub-terreas: Istæ sunt *pluvia*, *nix*, *Ros*: Hæ iterum sunt vel *communes* seu *culinares*, ut *aqua fontana*, *fluvialis*, *putealis*, & *medicatæ* quales sunt *fontes soterii*, inter quas excellunt *Acidulę* & *Thermę*: Species aquarum sub-terranearum sunt variæ, pro varietate locorum natalium: nam aquæ semper aliquid deportant ex locis, per quæ fluunt, quod imprimis sunt particulæ salinæ, & sulphureæ metallicæ, quibus gaudent ista loca, & horum ratione virtute alterandi in corpore humano pollent. Aliàs notum, quod aqua, quà aqua, non nutriat corpus, sed appetatur saltim, ut sit loco vehiculi alimentis, quo eò meliùs possit trajici per minimos intestinorum poros; & hic usus est, quare potulenta & aquosa assumantur. Ergò etiam aqua, ut talis, pro tali usu non debet esse medicata, & quò est purior, eò est convenientior pro conservando corpore. Cæterum cum rarò aut nunquam detur aqua pura simplex, sed omnis habeat particulas heterogeneas alterantes corpori admistas, modò plus modò minus pro varietate locorum & originum, idcirco consideranda venit

I. AQUA FONTANA.

Aqua *fontana*, uti omnium est purissima, ita omnium est usitatissima. Origo ejus, uti omnium aquarum subterranearum, est ex Oceano per transcolationem: non autem apertè transeunt aquę ad montes aut vias suas, sed imbibuntur à terra, tanquam à spongia; terra intus calet, sicquè evaporat aqua, & relicto sale seu terra fixiori fiunt *aquæ dulces*, donec tandem alicubi erumpant. Transcolatione enim ista per poros terræ fit, ut aqua aliàs salsa, uti est in mari, deponat suam acredinem; cujus rei experientia est, si in certos locos, cretaceos vel arenosos, infundatur aqua salsa, fit, ut acredinem reliquam marini salis amittat, & transeat pura & insipida, depositâ salinâ acrimoniâ: videantur KIRCHERUS & BACO.

In omnium autem fontium scaturigine est

1. Liquor viscosus, obscurus. Hic constituit tegmen, in quo concentrantur fumi, ubi dehinc in guttas abeunt, è quibus tandem fiunt *Aquæ manantes*.
2. Ubique in fontibus reperitur arena, quæ vocatur *Arena Virginea*, & ad magnam profunditatem se extendit.

Variant autem aquæ non ex se; Omnes enim sunt ejusdem naturæ: sed in transcursu alterantur, quatenus loca nitrosa, sulphurea, &c. transcurrunt atque lambunt, adeoque novas adhuc in terræ visceribus à succis variis mineralibus, metallicis, aliisque aliàs acquirunt vires exoticas, unde etiam una alterâ est salubrior. Imprimis autem illi fontes, qui (α) per loca saxea manant, præ reliquis sunt salubres & medicati; turgent enim non solùm nitro, aut principio salino nitroso non absimili; sed & aqua horum in locis saxeis est purissima, & nullis particulis heterogeneis & inimicis referta, sordibusque terrestribus inquinata. (β) Salubris est ea, quæ est clara & pura; quia intermista perspicuitatem non parum turbant: quò enim clarior est, eò est purior; quò purior, eò salubrior. (γ) Salubris est aqua, quæ non exposita est ventis nocivis; sunt enim interdum venti, qui non rarò, uti alterant aquas, ita imprimunt vires suas aquis; quod & in aliis rebus faciunt: Hinc elegantes sunt aquæ præ reliquis, quæ ventis non sunt expositæ. Unde & in genere omnes istæ aquæ, si pro potu sint adhibendæ, corrigendæ priùs sunt, uti rectè monet AUTOR, pane tosto priùs injecto: quoniam omnes aquæ haustæ interiùs laxant fibras intestinorum & ventriculi, quâ laxatione partes fiunt flaccidæ, & amittunt tonum suum, ut antiqua expellere nequeant, nec continere possint recens assumpta. Jam verò panis tostus adstringit, & sic resarcit tonum fibrarum laxatarum, eumque restaurat: id quod fit eò magis & meliùs, si scilicet fricetur panis nuce moschata: qualis potus etiam commodè in diarrhœa & dysenteria potest propinari.

Dignum notatu est, quod BECHERUS habet, aquam ex ipso fonte recens destillatam, & ore detentam, non nihil spiritus sensibilis in caput mittere.

De *sale aquæ* elegantissima habet TACKIUS *in Theosophia*, item HELMONTIUS *in Parad.* 3. ubi de ente primo salium insipido, quod in aquis, præcipuè fontana, est, agit.

Aquæ fontanæ affinis est

AQUA PUTEALIS,

Quæ ex puteis profundis hauritur; cujus variæ & multæ sunt differentiæ, ejusque bonitas & malignitas dependet ab eo: quatenus scilicet scaturigo viva est in illo puteo, aqua est melior, & convenientior, vel quatenus ab aliis locis fluit & derivatur, præprimis si fit motus lentus, ubi periculum est, ne sordibus fermentativis & particulis alterantibus imprægnetur.

AQUA FLUVIALIS.

Non solet esse adeo usitata, quoniam fluxu suo continuo terrestres partes imbibit & sibi permiscet, unde magis est crassa ac turbulenta, ac feculenta in magnis fluminibus, quàm in minoribus & reliquis aquis, propter partes, quas abripit ex ripis, eòque rarò usurpatur vel in Medicina, vel in culina.

AQUA PALUSTRIS,

Quæ stagnat in loco quodam, pessima omnium est, putrescens facilè, quoniam multa inquinamenta recipit, & nihil eorum relinquit: recipit multa ex nivibus liquefactis; recipit multa, dum derivantur ex torrentibus ex variis locis, ex montibus, ex pluvia & nive, &c: Hæc omnia quoniam in se recipiunt, & nihil denuo deponunt, non possunt esse puræ aquæ in paludibus. Accedit, quod solis calor tempore verno & æstivo sublimet partes subtiliores, hinc fit, ut reliquæ remanentes sint impuræ & insalubres, & usui iuterno ineptæ.

Præter aquas Culinares, ex terra tamen scaturientes, dantur etiam aquæ medicatę, quales sunt variæ minerales, fontes soterii, speciatim acidulę & Thermę: de quibus paulo post in specie. Medicatum harum aquarum energia, seu vis medicamentosa, dependet speciatim à contentis mineralibus ac metallicis effluviis. Ante omnia ergò considerandum venit? quâ ratione contenta possint probari, Probanda venit autem tam

1. *Contentorum quantitas*, quàm
2. *Contentorum qualitas*.

I. *Quantitatem* addiscimus partim mediante instrumento, dicto Germ. *die Wasser spindel*, id est fusus aquę, partì mediante ponderatione: Illud quidē, quò magis mergitur, eò tenuiorem ac paucioribus contentis saturatam innnuit aquam; quò verò magis eminet, eò copiosiora contenta aquę inesse ostendit. Ponderationis medio cognoscitur, si vas, cui certum pondus aquę communi infusum sit, postmodum aquę medicatę infusione ponderetur; quò gravior enim ista est, eò copiosiora contenta in recessu habet seu fovet.

II. *Qualitatem* seu *substantiam contentorū* in aquis medicatis cognoscere possumus, vel in genere, nempè odore, sapore, effectu & similibus: ubi obiter notandum, plures aquas medicatas sulphureum exspirare odorem, non quod semper de sulphure participent, sed quod spiritus mineralium acidi, dum agunt in subjecta metallica, solvendo & rodendo, odorem sulphureum spirare solent: v. g. aqua fortis, dum rodit lunam; spiritus salis dum solvit Martem, &c. sulphureum odorem exhalant.

In specie verò cognoscimus contenta tribus modis:

1. *Evaporando* seu *destillando*, & consequenter contenta *coagulando*; sic enim remanentiæ sapor, calor, figura, &c. ipsa contenta manifestabunt. Nam sic salia, in specie blandâ evaporatione coagulata, speciales figuras exhibent: Sal commune cubicam aut pyramidalem cum basi quadrata; nitrum figuram oblongam striatam cum crepitatione in igne; alumen figuram octoedricam cum sapore adstringente exhibebunt.
2. *Præcipitando*: idque variis modis, prout variant subjecta pręcipitanda in aqua medicata soluta. Nempè mediante decocto Gallarum soluta, fit pręcipitatio aquę medicatę, quę nigrescit, si de vitriolo participat: mediante oleo tartari per deliquium etiam, dum aqua medicata vitriolica præcipitatur, sedimentum viride obscurè nigricans in fundum dimittit; vel si medicata aqua sit aluminosa, cadit pulvis albicans, qui in igne examintus in copiosas bullas attollitur. Mediante aceto destillato, si de sulphure participet; hoc enim sulphureas quasvis solutiones in formas lacteas præcipitare solet, ut in lacte sulphuris notum: mediante solutione lunæ in aqua forti, si aqua medicata de sale communi participet; pars enim huius aquæ solutioni dictæ instillata, eandem lacteam reddit, lunamque præcipitat: id quod aliàs sal commune præstat.
3. *Terras vicinas in & circa fontes*, vel *scaturiginem examinando*, quæ & qualia metalla contineant? de quibus mineralibus participent? nam hæ ipsæ semper ramenta sua medicatis fontibus communicare solent. Confertur quoad huiusmodi probationem aquarum medicatarum AUGUSTI *Hauptmanns* scriptum de Fonte Hornhusiano.

Hisce modis addatur & *præcipitatio* ista aquarum *mediante Coccionella*: si enim sumantur aquæ fontis puræ ℥iii. quarum quælibet peculiariter imprægnata sit vitriolo vel nitro & alumine, quælibet harum, injecto saltem unico Coccionellæ grano, diversam statim acquirit faciem: Vitriolaceæ ex nigro rubescentem, nitrosæ rubicundiorem, aluminosæ incarnatum exhibebunt colorem. Hoc ipsum cum aquis fluentibus vel fontanis tentatum quoque continget, unde facilè contenta judicabuntur.

Pro cognoscendis his contentis aquarum, nulli horum modorum soli fidendum est, sed omnes simul adhibendi, quoniam facillimè tam

tam evaporando ipsa contenta inter se, quàm præcipitando ipsa contenta cum medio præcipitante, novam texturam componunt, & ita vel nova contenta mentiuntur, vel vera contenta variè larvant. Imò omnes hæ probæ non adeò exactæ sunt, cùm per variam contentorum in aquis medicatis proportionem, cohæsionem, texturæ mutationem &c. plura hujusmodi fontium contenta minus exactè cognosci queant: Conf. BECHERUS *Phys. subter. lib. 1. pag. 192.*

Aquæ speciales medicatæ sunt Acidulæ & Thermæ.

ACIDULÆ,

Quod ergo attinet *Acidulas*: constant hæ vitriolo Martis, hoc est minerâ martiali à spiritu acido sulphuris embryonati, (h. e. sulphuris, quod est adhuc in fieri seu generari) arrosa, & mediante aquâ dissoluta. Probatur hoc tam *à priori*, quàm *posteriori*. *A priori* per experimentum ROCHAS, Scriptoris Gallici, Tr. *Scrutinium Aquarum Mineralium c. 2.* qui simul in *Vol. 4. Theatri Chymici* habetur. Nempè hic ita acidulas perscrutatus est, fodiendo usque ad scaturiginem fontis acidi, reperit tandem, quod aqua quædam simplex ac insipida, currendo per terram mineralem, evaserit salsa, ac, ut ipse loquitur, sale Hermetico imprægnata: hæc cursu suo tandem venam Martis penetrans, eamque corrodendo & exsorbendo tandem acidulas constituat, quod etiam egregiè confirmatum videmus ab HELMONTIO *in Paradoxis de Fontibus Spadanis*, ubi huic sulphuri embryonato adscribit: videatur item, qui Helmontii vestigiis insistit, TACHENIUS *in Hippoc. Chym.* *A posteriori* probatur per præcipitationem, dum Infuso aut Decocto gallarum acidulæ permistæ *Atramentum* constituunt; quod confirmat, eas de Marte participare: item per ochram, quam hinc inde deponunt acidulæ, quæ est minera Martis in substantiam croceam soluta; item per saporem, qui est acido dulcis vitriolicus quasi: item per effectus in animalibus, dum acidulæ potatæ excrementa nigra dejici faciunt, non secus ac solutiones Martis artificiales vitriolaceæ efficere solent. Quidam etiam probant per destillationem & evaporationem, sed fallax est;

1. Quia in destillatione multum de volatili substantia transit per alembicum, aut evanescit, sicque aliam acquirit naturam.
2. Remanentia mediante igne alteratur, & nova constituit concreta, adeòque contenta sic confusa & colliquata aliam acquirunt texturam ob violentiam ignis: si tamen acidulæ de alumine quid continent, optimè evaporatione cognosci potest; sic enim corpus aluminis in fundo octoedricâ figurâ concrescit. Alia quoque proba est, quando infunditur aqua salsa, seu in qua sal commune dissolutum; si enim aliquid nitri in acidulis continetur, turbantur, & quasi lactescunt.

Generantur ergò hoc modo Acidulæ per acidum, sive acidum illud aquas per cryptas & meatus subterraneos transcolatas imprægnet ante solutionem mineræ, sive post solutionem mineræ, sive post solutionem factam aquæ præterfluentes lixivium quasi Martiale vitriolicum exsorbeant. Sunt enim venæ seu mineræ Martis non maturæ, sub maturatione tamen constitutæ, in quibus semper reperitur sulphur, quod pariter nondum est perfectum, sed adhuc in rudimentis constitutum, facilè hinc eructat suum spiritum acidum, probabiliter salis universalis ex aere sobolem, & imprægnat aquam. Quod autem una aqua acidula alterâ sit magis acida, id fit, quando vel major vel minor copia vitrioli Martialis ipsi inest, à quo saporem habet subausterum & acido dulcem.

Hæc sunt essentialia ingredientia acidularum: verùm cùm Vitriola rarò reperiantur pura, quin ut plurimum Venere permixta sint, quidam disputant: annon & acidulę simul de Veneris vitriolo participent? Impossibilitatem duabus rationibus evincere conantur.

1. Quod Mars & Venus sint incompatibilia. Dum enim solvitur vitriolum Veneris in aqua, solutio oritur perspicua; cui indita limatura Martis, Venerem omnem pręcipitat seu separat, ut instar crustę supernatet: quia nimirum acidum sulphureum libentiùs aggreditur Martem, quàm Venerem, hinc ex solutionibus Veneris per bacillos Martis omne acidum elici potest: Sic ergo si conjuncta reperiantur Mars & Venus, hanc per pręcipitationem mox cadere putant.
2. Quod omnis solutio, ubi tantillum Veneris adest, vomitum excitet; Acidulę verò nunquam vim emeticam exerant, nisi excessivè in dosi majori assumantur. Sed rationes hę experientię non contrariantur: Vitriolum enim mixtę naturę mediante aquâ solutionem pariter dat perspicuam, ex qua Venus sine limaturę Martis injectione non separatur: sicut & acidulas per accidens interdum de Venere participare, & vomitorias observari ROCHAS *loco citato* testatur. De alumine etiam interdum participant, cùm vitriolum & alumen sępiùs ex eadem minera generentur: item de nitro plus minùs, qua ratione acidulę Egranę etiam nitrum continent: videatur LANGIUS *Diss. de usu Acidularum Egranarum.*

Ex his patet, *quis sit usus acidularum*? Nempè ratione subtilis acidi sulphuris volatilis embryonati sunt incisivę, blandè abstersivę & resolutivæ, primarum viarum & Massæ sanguineæ mundificativæ quarumvis sordium remotione, singulariter diureticæ, & viarū urinarium purificativæ; ratione Martis corrosi autem salia vitiosa, imprimis acida austera, aut alio modo corpori nociva, errato digestionis primægenita, primas vias & hinc massam sanguineam occupantia, absorbent, & per alvum evacuant. *Nempè bibitæ hę aquę ab alcali in toto corpore præsente*, mox *præcipitantur*, hinc pergunt per primas vias, reserant & eluunt quosvis meatus, & instar aquæ limpidæ copioso urinæ fluxu, quidem eadem, quâ haustæ sunt, copiâ, sine stranguria denuò excernuntur. Mars verò cum præcipitatur, imbibit vitiosa ista tartarea acida, & quæcunque salia vitiosa, eaque secum sub forma stercorum nigrorum per inferiora abripit, quod signum est acidularum ritè operantium: Id quod similiter fieri solet post usum medicamentorum Martialium, sive sit crocus acido non saturatus, sive tinctura, sive aliud quoddam ex Marte paratum remedium.

Conveniunt ergò acidulæ in quibusvis Chronicis malis, vitio digestionis primæ in ventriculo, aut hujus perfectionis in intestinis, à vitioso sapore acido, radicato in subjecto viscido, ortis; adeoque in affectibus hypochondriacis quibusvis, scorbuticis, spleneticis, ictericis, & icteri dispositione, (unde crebriorem recidivam optimè curant acidulæ,) affectibus nephriticis, eluendo vias urinarias, & fermentum renum vitiosum, lotii putrefactivum, cujus occasione generantur calculi, abstergendo & removendo, febribus intermittentibus chronicis, speciatim quartanis affectis, conducunt.

Dubium autem est: *An conveniant hydropicis? Scrupulum movet* PLATERUS *in suis obs. pag. 572.* cum aquæ acidæ augeant morbum, & in hydrope mortuis ventre aperto aqua acida sero commista deprehensa fuit. Contrarium tamen experientiâ ostendit LANGIUS *Diss. de usu acidul. Egranarum Thes. 10. §. 29.* item M. A. N. C. *Ann. 2. pag. 319.* Sanè cum potenter sint diureticæ Acidulæ, nec melior sit modus curandi hydropicos, quàm per copiosum urinæ fluxum, patet, acidulas non esse nocivas hydropicis. Observetur tamen, ne bibantur malo nimis jam confirmato, & in quo viscera interna jam ad corruptionem tendūt. Deinde conveniunt maximè in illo hydrope, qui ex febribus intermittentibus Chronicis, præsertim quartanis, ictero, vitiis mensiū & simili occasione genitus est.

Controvertitur: *An Epilepticis conducant?* Distinguatur in Epilepsiam per essentiam, & per consensum viscerum, præsertim abdominis, splenis, mesenterii, uteri, ut in affectibus gravioribus hystericis: In talibus enim optimè conducunt acidulæ; item si ex terrore similivè graviori animi pathemate sit genita?

Quæritur etiam: *an conveniant in Arthritide?* Distinguendum: in arthritide adventitia pro fomite ejus ex primis viis eliciendo optimè conferunt, utut articulis affectis minus ferant levaminis, quod Thermis saltem concessum. *An in paralysi conveniant?* Distinguendum est hic: In paralysi ex Colica, paralysi scorbutica, &c. Conveniunt; in aliis paralyticis affectibus ex cerebro vel nervoso genere primariò affecto minus videntur conferre. *Quid de lue venerea?* Non arbitror, quod hic aliquid prosint, præsertim cùm nullo experimento hactenus sit confirmatum SYDENHAM *op. 395.* dissuadet aquarum mineralium potum in gonorrhœa virulenta, quippe per quem omnia in pejus ruant; si tamen lue Venereâ affecti corripiuntur morbo, qui requirit acidulas pro sui medela, sine scrupulo iisdem possunt uti.

Nocent autem acidulæ Phthisicis, etiam iis, qui jam ad hanc declinant, adeoque debili pulmone & crebrioribus catarrhis obnoxio præditis. Contrarium quidem defendere satagit HOECHSTEDTERUS *Dec. 3. Cas. 10. Schol.* Non tamen satisfacit. Non enim ferunt tales acidum Gas, quod acidulæ spirant, quin corrugentur partim, partim perfectè erodantur pulmones, adeò ut noverim exempla juvenum literatorum, aliquantisper ad phthisin dispositorum, qui haustu acidularum perfecti phthisici redditi, hydropici redierunt. Item qui constitutionis magis macilentæ sunt, idque ex constitutione plus minus hectica, iis minus conveniunt acidulæ; qui verò ex acido austero macriores existunt, ut sunt scorbutici, hypochondriaci, splenetici, &c. talibus optimè conducunt Acidulæ: cum post earum usum habitiores reddantur. An lactantes bibere debeant affirmat HORSTIUS *Tract. de acdulis Swalbacensibus pag. 10. & 11.*

Quoad *utendi modum*, observandum venit *tempus bibendi, quantitas*, ac reliquæ *cautelæ*.

Tempus optimum est vernum & æstivum, Mensis præsertim Aprilis, Majus, & Junius; Autumnali enim & hyberno tempore turbidæ, minus efficaces, ac minus salubres observantur.

Quantitatem docet natura affectus plus minus confirmati, constitutio ægri plus minus robusta, euphoria major vel minor. *Bibendi modus* est, ut adscendatur gradatim, & fiat progressus à parva dosi ad mediam, tandem ad maximam. Naturę enim omne nimium inimicum est, & omnis subitanea mutatio corpori noxia est: persistatur in summa dosi aliquandiu, ad decem vel quindecim dies scilicet, ac post denuò gradatim descendatur. Nam ii, qui mox in principio in maxima dosi incipiunt, in ea longè persistunt, & in eadem desinunt, id non fit sine gravi noxa: v. g. die primo bibantur vitra tria, secundo die quinque, tertio vitra septem, quarto vitra novem, quinto vitra undecim, usque ad summam dosin, & usque eò, donec stomachus nihil amplius capere possit, & nauseam

ſcam percipiat, per unam alteramve ſeptimanam, diutiùs ſi ſaltem ſemel, minus diu, ſi bis in die bibatur, continuetur: tandem iisdem gradibus denuò deſcendatur, minuendo ſcilicet omni die vitra 2. ita ut ſi ſumma doſis fuerint vitra 13. altero die ſumantur 11. hinc 9. & ſic usque ad minimam. Bibunt quidam ſemel in die, manè ſaltem; quidam etiam bis, manè & à meridie: & quidam bis bibunt eandem doſin utroque tempore; quidam verò dimidiatam ſaltem à meridie doſin potus antemeridiani aſſumunt.

Cautelæ in uſu harum obſervandæ ſunt ſequentes.

I. Non bibantur acidulæ niſi probè præmiſſa ſint univerſalia, univerſum corpus, præſertim primas vias mundificantia, ut his impedimentis remotis eò feliciùs & meliùs poſſint exerere ſuas virtutes acidulæ. Quandoque in conſuetis præmittitur venæ ſectio parca.

II. Viſcera ejus, qui bibere vult, ſint integra & robuſta, præſertim ventriculus, & pulmones; quia omnibus, qui ad phthiſin pulmonalem inclinant, acidulæ infenſiſſimus hoſtis ſunt, propter vitriolum, quod pulmonibus eſt inimicum.

III. Emunctoria corporis ſemper ſint aperta & fluida, & ad minimum bis in die, ne Mars præcipitetur in primis viis: hinc alvus obſtructa nunc pilulis uſualibus aloeticis, nunc clyſmatibus irritetur; Accidit enim interdum, ut pedes quibusdam intumeſcant, niſi alvum ſervent apertam beneficio clyſmatis. Urina etiam copioſè fluat, tantum ſaltem ejus excernatur, quantum acidularum bibitur: quod quidem rarò fit primis 8. diebus, quin ſub his ferè per alvum laxare ſoleant, ſed poſt aliquot dierum uſum copioſior diureſis ſupervenire ſolet.

Ut itaque melius reſpondeat alvus, interdum tertiâ vel quartâ qualibet die pilulæ, aut infuſum quoddam ſennatum bibatur, idque vel una alterave hora ante acidularum hauſtum; promovebitur enim ſic mirabiliter operatio acidularum & tranſitus: vel potiùs à meridie bihorium ante cœnam capiatur laxativum; ſic enim ſequente mane acidulæ meliùs alvum aperient; vel aſſumpto tali laxativo matutinus potus intermittatur, & pomeridianus ſumatur: Nam ſi purgatio intermittitur, plerumq; plus mali quàm commodi ſentitur. Clyſmata etiam commodè uſurpantur, tam manè ante potum, quàm veſperi poſt potum. Ut urinæ conſervetur fluxus, interdum tinctura tartari acris, tinctura nephritica, ſpiritus carminativus, vel aliud ſimile remedium, in uſum vocetur.

IV. Blanda deambulatione, aut leni corporis motu, promoveatur promptior acidularum operatio; quoniam ſic faciliùs deſcendunt per alvum (quod primis diebus difficulter fit) ac motu aperiuntur corporis pori, copioſiorque promovetur diaphoreſis. Sudor tamen in acidularum uſu non æquè eſt conveniens.

V. Diæta ſit moderata, potiùs quàm nimia, ne alimentorum onere impediatur acidularum operatio: in iis, qui bis bibunt quotidiè, prandium parcius, liberalior cœna, concedatur, nec unquam absque notabilibus appetitus ſtimulis à menſa ſecedatur.

VI. Non bibantur acidulæ, niſi vacuo exactè ſtomacho, aliàs vel fruſtrà, vel non absque inſignioribus turbis, bibi poterunt.

VII. Sub uſu acidularum remedia aromatica ſtomachica ſimul adhibeantur, hinc hauſtulus vini in cœna, zinziber in India conditum veſperi aſſumptum, eſſentia piperis, aut Elixyr proprietatis manè horâ 1. ante acidularum potum, interdum in pauco vehiculo calido, aſſumatur.

VIII. Poſt abſolutum acidularum potum, laxativa abſtergentia blandè purgantia non omittantur, ut reſiduæ acidularum Martiales particulæ, quæ ſubinde plures Menſes in corpore deliteſcunt, horum ope penitus eliminentur.

IX. Poſt acidulas hauſtas optimo conſilio ingrediuntur Thermas, partim ut viſcera abdominis horum medio ad debitum tonum denuò redigantur, & remotis internis impedimentis externarum partium mala à Thermis meliùs removeantur.

Plura qui cupit de genuino acidularum bibendi modo, videat D. LANGIUM *in Diſſertatione hujus argumenti*, quæ eſt ſatis copioſa, & ſatis elegans conſcripta.

Dubium eſt, *An etiam Acidulæ extra locum naturalem aliorſum tranſvehi, & cum fructu uſurpari queant*? vel *an neceſſe ſit, ut in loco ſcaturiginis hauriantur*? Diſtinctione res poteſt decidi: Nempe acidulæ quædam ſunt acido eſurino ditiores; aliæ contra magis imprægnatæ ſunt minerâ Martiali. Jam notum eſt, quod acidulæ in lagenis aliquamdiù reſervatæ deponant ſubſtantiam terreo-flavam; uno nomine, Ochram Martialem, quæ nil aliud eſt, quàm minera Martialis, ab acido eroſa, quæ ubi penitus imbiberit acidum ſolvens, hoc ſecum coagulat, & ita tandem acidum in minera coagulatum ad fundum præcipitatur, ſupernatante phlegmate inutili parum acidulo, tantillum ſulphuris ſpirante. Iſtæ ergò aquæ, quæ pauperiores ſunt acido iſto eſurino, & reſpectivè magis Martiales, in loco natali neceſſe eſt bibantur; quia aliàs acidum à Minera abſorptum fundum petit, & aquam vi medicatâ maximam partem orbatam relinquit.

Nec eſt, quod objici poſſit, acidulas tales in vaſe clauſo aſſervatas adhuc ſpiritu turgere, ita ut ſi paulum relaxetur operculum, hic cum impetu erumpat: nam hic non ſunt ſemper ſpiritus minerales in aqua præſentes; quia notum eſt, quod omne acidum ſolvens quandam Mineram Metallicam ſub roſione & ſolutione Gas ejus elaſticum ſeu flatuoſum emittat, quod ſpatii defectu ſubinde vaſa disjiciat in acidulis. Ergò dum urget adhuc actio acidi rodentis in mineram, etiam ſimile Gas excitatum ſimiles affectus producit. Quod ſi verò ditiores ſint acido acidulæ, & quidem diutiùs operationem in mineras exerceat, nec tam citò cum hoc coagulatum fundum in forma ochræ petat, tales acidulæ aliorſum poſſunt transvehi; non tamen nimis diu aſſervantur, quoniam aliàs non levem etiam virium jacturam patiuntur.

Cum itaque acidulæ fiant ex roſione ſalis quaſi univerſalis in venam metallicam, dubium oriri poſſet: *Cur non incaleſcant quandoque acidulæ, cum actio talis vix ſine efferveſcentiæ motu & exæſtuatione fieri poſſe videatur*? Sed reſpondetur: dilutum eſt acidum aquâ, & ipſa vena metallica proprio acido jam plus minus ſaturata, unde minori impetu & blandiore roſionis actu acidularum fit generatio. Obſervavit etiam acidulas calentes in Carinthia PARACELSUS *in chronico Carinthiæ*.

Facit huc etiam fons iſte mirabilis Paderborniæ deſcriptus *in Ephemeridib. Erud. Ann.* 1666. *die* 22. *Martii pag.* 254. & 255. ubi ex uno fonte tres diſtincti rivi exeunt, quorum primus aquam tepidam & ebullientem vehit, ne de ſalibus & mineralibus participare dicitur: alter vehit aquam frigidam, turbidam & albicantem: tertius ex utrisque apparenter compoſitus calidus eſt.

Debiliores aut metallo pauperiores ſubinde tùm obſervantur acidulæ, artificialibus propterea acidulis fortificandæ. Varia harum acidularum artificialium eſt compoſitio, quæ tamen facilis eſt, modò naturæ ductum ſequamur: nam quod quidam ſpiritum ex antimonio, nitro & ſulphure ſeu clyſſum mineralem acidum pro acidulis artificialibus ſubſtituunt, nihil eſt, cùm Martis minera deficiat.

Optimè ergò acidulas naturales imitatur, & conſequenter artificiales conſtituit *liquor Martis ſolaris* dictus, ex minera Martis ſulphurea paratus, ſeu, ut vulgò dicunt, ex Marcaſita ferrea, de qua *infrà*, ubi *de mineris*.

THERMÆ.

Thermæ ſunt aquæ Medicæ naturales calidæ. Harum generationem variam habemus: Adſcribitur vulgò ſæpius calori, vel igni cuidam ſubterraneo, à quo iſtæ tam inſigniter incaleſcant: virtus verò medica earum ſalibus & mineris, quas alluunt: videatur KIRCHERUS *in Mundo ſubterran.* Verùm ignis talis ſubterraneus eſt Non-ens, cùm nullibi poſſit eſſe ignis, ubi non continuus conceditur aeris affluxus & refluxus; quinimo ut aere mediante poſſit incendi ignis quidam ſubterraneus, neceſſe eſt, ut præcedat priùs motus citatus particularum ſulphurearum, quo mediante aeris acceſſu, hujusque omnimoda reſolutione ignem poſſit formaliter conſtituere. Quod de montibus ignivomis hîc proferunt, quaſi ſint ſpiracula ignis ſubterranei, nihil ad rem facit: non enim putandum in terræ viſceribus longè ab eruptione illarum flammarum ignem actualem ardere; ſed ſaltem efferveſcentes & ebullientes mutuò mineræ, plus minus metallicæ ac ſulphureæ, cum ſalibus mineralibus eructant copioſos fumos, qui tandem per terræ ſuperficiem ex aeris occurſu flammam concipiunt, & formalem ignem efficiunt. Illuſtro rem experimento ſimili, cujus etiam fit mentio in BARTHOLINI *Act. Haffn. Vol.* 1. *pag.* 133. ſi nempè oleum vitrioli & oleum terebinthinæ recentia in cucurbita etiam longa invicem confundendo miſcentur, efferveſcendo intenſiſſimum ardorem concipiunt, copioſos fumos eructant, qui citò cucurbitæ orificium tranſcendunt, & in perfectam flammam abeunt.

Oriuntur ergò Thermæ *probabiliùs ab efferveſcentia acidi ſulphuris embryonati, rodentis* mineras & marcaſitas, naturæ terreo-urinoſæ ſeu quaſi alcalino-ſulphureæ, ſeu, ut loquitur HELMONTIUS *de febr. c.* 9. *§.* 25. ſale acido fontium in marcaſitarum lixivialem materiam primam agente. Marcaſitæ Arabibus, Pyrites Græcis, *ein Kies* Germanis, ſunt unum idemque, fodiuntur in omnium ferè metallorum fodinis, genere & colore diverſæ, ſunt materia metallica immatura tot ſpecierum, quot ſolidorum metallorum; propriiſſimè tamen Pyrites eroſa, unde æs conflatur, ſeu Marcaſita cuprea Arabibus hoc nomine venit; unde & BECHERUS *Phyſ. ſubterr. pag.* 537. hanc ſolam ſub Marcaſitæ nomine deſcribit.

Actione ergò acidi embryonati ſulphuris in materiam lixivialem ſulphuream oritur talis efferveſcentiæ motus, & ex hoc tam inſignis æſtuatio, unde calor Thermarum primariò emergit; ſimili nempè ratione atque calx viva acido ſimulque ſubſtantiâ alcalino-terrea dives, aquæ affuſione intenſè incaleſcit, agente nempè acido in adjunctum corpus terreo-alcalinum. Idem obſervatur in calce lota, vel lapillis cancrorum, vel oſſe ſepiæ, à ſpiritu ſalis acido ſolutis, quæ ipſa, abſtracto ſolvente, ſemper caput mortuum album relinquunt, cui affuſa aqua ſimplex mox intenſiſſimum æſtum producit: vel ſicut aqua quædam ſalina cuidam metallo, imprimis Marti, affuſa facit efferveſcentiam, ita ſimili ratione in viſceribus terræ fiunt efferveſcentiæ aquarum, beneficio acidi ſulphuris embryonati in mineras metallicas ſulphureas, vel alcalino-terreas alcali-

alcalinas. Quidam dicunt, ab æstu minerarum, seu calore solis refracto in montibus, lapides calcarios quasi calcinari: sed hoc quoque falsum est; quia vis calida solis non ultra binas ulnas per terræ crustam se extendit, præprimis in montibus & locis saxosis. Ergò calor formaliter consistit in certo motu intensissimo materialium in acido, confertim agente in concreta terreo alcalina.

Confirmo hanc genesin Thermarum & effervescentia, tam à priori quàm posteriori. *A priori* ab experimento ROCHAS *in Scrutin. Aquar. Mineral. c. 1.* qui in montibus alpinis Helveticæ scaturiginem fervidam seu Thermas usque ad sui principium persecutus est, & observavit aquam originaliter insipidam frigidam transudatione per certam terram, sal quoddam minerale, ipsi universale seu thermeticum dictum, imbibere, quæ aqua postmodum, ubi attingit mineram seu marcasitam sulphuream, mox intensam ebullitionem & effervescentiam, indeque spumam & intensum æstum producere, eodem modo quo solet fieri in Chymicis ex duobus salibus, & ita Thermas constituere.

A posteriori item illustratur à crusta, simili lixivio calcis vivæ supernatare solita, quæ subinde in Thermis observatur: Conf. BECHERUS *Phys. subterran. L. 1. pag. 100. & seqq.* Crusta talis in calce viva imprimis ab acido est: Nam si aquæ solutionis calcis vivæ, parum solutionis alcali fixi infundatur, aqua nullam crustam postmodum superinducet alcali lixivii superaddito, acidum, crustam aliàs coagulans, enervante: item confirmatur per terram calcis vivæ, sed denuò coagulatæ, vel compactæ, similem circa Thermas frequenter reperibilem. Tandem experimenta & asserta MAYOW *Tr. de spiritu nitri aereo pag. 247. & seqq.* idem confirmant: Efficienter igitur conveniunt cum acidulis Thermæ; in primo nempè Ente salium seu spiritu acido esurino: objecto saltem differunt, quod in acidulis est minera Martis, vel Veneris, in Thermis Marcasitæ metallicæ, naturæ quasi lixivialis plus minus sulphureæ, cum acido illo effervescentis, atque perinde sive aqua illa acido fontium ebria, currendo per terræ meandros obvios, habuerit tales Marcasitas, quas roserit, & ita cum iis ebullierit, sive marcasitæ quædam utrumque in se jam tum contineant, nempè sal universale aut immediatum ejus productum, acidum embryonatum, & terram lixivialem; quale quid in mediis mineralibus de calcis vivę natura facilè evenire potest, quæ accursu aquæ fontanæ subterraneæ dissoluta in se agere, & hinc effervescendo Thermas producere valent.

Pro illustratione hujus curiosa est Epistola, quam Medicus D. ETMUNDUS MEARA *ad D. Bruyam de aquis Batoviensibus* in Anglia scripsit, & reperitur in Histor. singural. naturali Angliæ & Scotiæ, Anglicè priùs conscriptis à Domino CHILDRAY, sed à Domino BRYOTT in Gallicum sermonem translatis. Verba Epistolæ sunt hæc: *Cùm nudius tertius non procul ab urbe obequitaret, casu offendit cretam quandam nivei coloris sparsim è terra, in exiguis colliculis emergente, ad instar terræ à talpis egestæ: hujus portionem bonam attulit, mihique ostendit. Friabilis est, spontè ferè in scobem levissimam abit, saporem exhibet manifestè acidum sine adstrictione, sed paulatim mordicat, ac inflammatoriam strangulationem in faucibus parit, ut non dubitem, illam multo chalcantho vel vitriolo abundare, nec esse omninò sale expertem. In frigidam effusa confertim ebullitionem vehementem excitavit, non secus ac si Calx viva esset, & pedetentim aqua tam insignem calorem concepit, ut ovis citò coquendis par esset: Cum hæc creta in Thermarum vicinia reperiatur, verisimile existimo, aquam Thermarum hoc igne calescere.* Locus, ubi hoc fossile fuit repertum, terra est spongiæ instar porosa, ut facilè appareat, illud florem esse, seu apocrysin mineralium fermentantium unam, ceu fermentativis spiritibus sursum eluctantem.

De *sulphure* dubium est, *annon hoc* etiam *Thermas ingrediatur?* Certè plura ejus in omnibus Thermis sunt vestigia: ut taceam enim odorem sulphureum ex mutua actione salium in Marcasitis plus minus sulphureis emergentem, deprehenditur sulphur in Thermis partim crudum seu corporaliter, partim, idque frequentiùs, volatile seu spiritualiter de Gas sulphureo ac sulphure volatili thermas impregnante: videatur BECHERUS *Phys. subterran. pag. 701.* sub quo merentur conferri ea, quę habet WILLIAM SIMSON *in Cimol. Physica*, hoc est, *Disc. Philosoph. de Ferment. p. 10. & 11.* sententia ejus ex Anglico in Latinum translata ita se habet: *Eruditus tamen Brovvne in suis itineribus nobis refert has observationes: sulphur quod est in magna abundantia in pluribus thermis, continuò efflat, nec in iis reperitur, si aquam thermarum evaporaveris. Propterea putabam magis rationale, extra aquas quàm intra aquas inspicere: Nam pluribus in locis qui erant super thermas, & qui recipiebant vapores thermarum, vidi sulphur adhærere, & pro satisfacienda curiositate canalem, per quem thermalis aqua continuò fluebat, aperiri curavi Budæ in Hungaria, & meis manibus ex superiori canalis parte extraxi substantiam, vix à floribus sulphuris distinguibilem, qua plures capsulas replere potui.* Idem AUTOR refert, quod aliquando ambulans in inferioribus Thermis Budæ & inclinans redinio, (*an die lehne:*) observarit, quod ejusdem globuli argentei in colorem flavum, tanquam aureum, fuerint mutati, utut aliquo usque ab aqua distaret: Unde fecit experimentum, suspendit monetam argenteam ad pedis altitudinem supra thermas, & reperiebat illam coloratam intra minuti temporis spatium.

Varietas Thermarum pro ingredientium Marcasitarum ac junctorum varietate multiplex est, quatenus simul præter acidum & Marcasitæ sulphureo-lixivialem substantiam, & de sulphure corporali vel nitro vel alumine participant. Interdum & Martiales esse solent: Sic enim Carolinæ Thermæ, præter principium salinum minerale, & de vena Martis, & calce viva undique nato topho seu calce ferruginosa participat, teste LANGIO *de Therm. Carolinis cap. 3. Teplicenses Thermæ* sale, alumine & nitro turgent. Hinc SIMSON *in Cimol. Phys.* rectè differentiam Thermarum primariò procedere asserit de differentia & magna varietate sulphurum ac corporum mineralium, per quæ transeunt, aut cum quibus sunt impregnatę, unà cum aliis mineralibus particulis, quas vel in loco fermentationis, vel in aliis locis, per quæ transeunt, arripiunt. Hinc est, quod quędam harum thermarum possunt pro cura morborum bibi internè, quædam verò non. Istę, quę potu hauriri possunt, in genere talia erunt, quorum sulphura aut à sulphure communi, aut antimonii, aut de Marcasitis vel pyrite his cognatis participant; sed aliæ thermæ, quæ non possunt commodè internè usurpari, sunt, quæ impregnatæ sunt sulphure aut minera bituminosa, arsenico, vel ad minimum ex talibus Marcasitis originem ducunt, quæ de hujusmodi sulphuribus participant.

Usus Thermarum in genere ex eorum sulphure volatili, & hinc ex textura & sapore earum styptico, est judicandus, in specie verò ex ingredientibus, iisque subinde variis, determinandus venit. Conveniunt ergò Thermæ in genere in affectibus præsertim nervorum, horum nempè atonia seu resolutione fibrarum partium nervosarum, item in doloribus earum quibusvis, tam fixis, quàm vagis; hinc in specie in paralysi & stupore parciũ, metu apoplexiæ, &c. egregiè conferunt: item in doloribus brachiorum, crurum, & capitis chronicis & periodicis, morbisque convulsivis partium externarum, subinde sunt admodum utiles; sanè colicas convulsiones, & inde artuum pareses, quàm contracturas, mirificè Thermæ lenire solent.

Penetrat nempè illarum sulphur, unà cum subtilioribus mineralium salibus, ac resolvunt quasvis partium sordes nervoso generi inimicas, easque per sudorem evocant, ac simul sapore qua styptico firmant, ac densant resolutas partes nerveas, corrigunt simul acidum partium nervosarum, & per sudorem feliciter eliminant. Porrò in doloribus nephriticis egregiæ sunt, anasarcam hydropem optimè curant, tumores partium flatulentos, & inde factas inflammationes quasvis auspicato tollunt. Sterilibus mulieribus, istis præsertim, quarum uterus nerveus atoniâ laborat, & hinc variis sordibus scatet, hunc ad concipiendum feliciter disponunt; permaneant in Thermis usque ad regionem lumbarem, ut purgetur uterus. In fluore mulierum albo egregios Thermarum novi effectus.

De *arthritide*, *Podagra*, *malo Ischiadico*, &c. res dubia est, *an & hic conferant?* TIMÆUS refert *in Epistolis pag. 812.* se non vidisse Podagricum, cui Thermæ conduxerint, quin potius rigidos & contractos reddiderint. Distinctione videtur res expediri, nempè Podagricis confirmatis, & in quibus acidum podagricum fortiùs locis articularibus infixum est, adeoque qui jam ad nodos nonnihil dispositi sunt, his arbitror Thermas vi styptica & adstrictoria, simulque roridi succi potenter resolutiva nocere, & eosdem ad præfatas contracturas disponi. Isti contra, qui nondum adeò confirmati sunt, his thermæ propter vim resolvendi, discutiendi, ac partes nerveas roborandi, multum conferre existimo; saltim roboratis articulis, à paroxysmo minus frequenter recidivam pati solent.

In lue Venerea quæritur, *quid propriè conferant?* Equidem lues Venerea usu earum non curatur, redeunt, prout ingressi sunt, ægri. Sed ubi methodo consueta curata jam est lues Venerea, vel ex toto, vel maxima ex parte, pro partibus externis præsertim nervosis, isto morbo admodum debilitatis, speciatim si Mercurio curata fuerit ægritudo, roborandis ac in debitum vigorem restituendis, adeoque morbosis reliquis penitus eradicandis, multum conferunt. Externos affectus cutaneos, ulcera inveterata & pessimi moris, serpigines, scabies contumaces & ferinas, lepram ipsam, nisi nimis sit excessiva, impetigines & lentigines, tumores pedum œdematosos, & similia alia cutanea vitia propter sulphur curare solent feliciter Thermæ, quomodocunque usurpatæ, resolvendo succos, & abstergendo ulcera.

Nocent autem è contrà *Thermę* tabidis, atrophiâ correptis, ad hecticam dispositis; in his enim sudores colliquativos ferè excitant: unde qui raræ nimis texturæ sunt, cautè adhibeant earum usum; item qui salsioribus & acrioribus humoribus nimis abundant, cautiùs iisdem utantur. Interdum cum impetu superiùs & inferiùs purgant, quod periculosum: Imò, quibus viscera imbecilliora, ad hydropem disponunt, quoniam utplurimum certum sabulum aut substantiam saxeam, aliasque partes terrestres, secum vehunt, quę transfluxu thermarum tandem coguntur in tophaceam materiam, quæ copiosè reperitur in alveis, per quas fluunt Thermæ: harum particulæ affiguntur visceribus & lateribus in stomacho, & pertinaces inferunt dolores. Omnium optimè obesis succulentis, phlegmaticis item affectibus à causa frigida, vel humore viscido natis, apprime conveniunt.

Utendi Thermas *modus* est duplex, vel externus solùm, vel externus & internus simul. Experientia hìc optima est Magistra: Cùm enim à priori nequeamus semper præcisè scire, quę Thermarum

ingre-

ingredientia sint? quâ proportione mista? & quæ textura inde emergat? an temperantia medicamentosa? an verò acria venenosa? ob id experientiæ totum negotium meritò committitur.

Potandarum Thermarum par ferè ac acidularum est ratio; bibantur manè, quàm calide fieri potest, cum motu corporis debito, idque gradatim ascendendo, observando ut simul largiter ac copiosè evacuent. Usus externus vel in earum insessu vel balneatione, vel lutorum thermalium applicatione, consistit. Balneandi modus est, ut bis quotidie, manè à solis ortu, & vesperi bihorio præter propter ante cœnam, intrent. Balnea non sint nimis fervida, ob facilem aliàs spirituum exsolutionem, & subitam nimis humorum seu partium solidarum alterationem; sed potiùs moderata, adeoque expectetur, dum vel intepuerint, vel frigidæ admistione moderata sint. Usurpantur utiliùs verno & autumnali tempore, minùs ardente Sirio. Insident balneis quidam diutiùs, quidam breviùs, pro circumstantiarum tam ægri quàm balnei ratione. Luta thermalia interdum meliori cum fructu, quàm ipsæ thermæ, admoventur; calida humectantur, & aliquandiu in loco affecto relinquuntur, idque quotidiè repetitur pro dolorum lenitione, ulcerum sanatione, &c.

Pro legitimo thermarum utendi modo sequentes *cautelæ* probè observandæ.

I. *Præmissa* debent esse *Universalia*, nempe primas vias abstergentia, humores evacuantia, & hinc volatilia incidentia, & blandè diaphoretica, quo liberrimus omnium contentorum fieri queat circulus. Aliàs ex inepto Thermarum usu aut pessimè febricitantes, aut scabie male fœdati redeunt ægri.

II. Thermæ optimè succedunt acidulis, ut rectificato primò corpore interno, externè prosperiùs adhibeantur. Neglectis enim acidulis, quidam magis læsi, quàm sani exeunt, utut non semper necessariò: nempè in chronicis quibusdam affectibus, item iis, quibus continuato acidularum potu ventriculus & intestina aliqualem atoniam acceperunt; item qui renes exinde laxiores habent; item qui articulorum & artuum dolores, aut imbecillitates gravativas, sentiunt; item qui ad stuporem vel membrorum spasmum inclinant.

III. Sub Balnei usurpatione alvus, quæ aliàs facilè adstringitur soluta esse debet: Hinc vel pilulæ blandiores abstergentes una aliave hora ante prandium, aut potius cœnam, assumptæ, vel clysmata injecta, conveniunt.

IV. Vivamus secundùm naturam in Thermis, quoad diætam, id est, contenti paucis, & concoctu facilibus, vires sublevemus & recreemus, non oneremus.

V. Balnea ingressuri, jejuno sint stomacho.

VI. Thermas ingressuri diaphoreticis ac sudoriferis simul se muniant, & naturæ motum sic promoveant: v. g. antimonium diaphoreticum cum Rob sambuci, item cornu cervi sine igne, Bezoardicum minerale, &c. adhiberi possunt. In scabiosis & lue Venerea affectis decocta lignorum sunt convenientissima.

VII. Ab egressu è Thermis æger sudorem in lecto ulterius svaviter, & quantum vires valent, cieat, ut ita universa corporis peripheria ab omni humorum saburra conservetur tuta, aut saltem frigido se non exponat æger, sed vel in lecto vel hypocausto calidosè conservet.

VIII. Ab egressu è balneo non statim frigidis potionibus se ingurgitent ægri, ne viscera hinc labefactentur, aut humores subitò nimis alterentur.

Cùm autem Thermarum calor successivè exhalet, necesse est, ut in loco natali hauriantur. Quæritur ergo: *An & artificiales Thermæ dentur ex nitro & sulphure?* Respondetur: Sulphur quidem hoc præstare: verùm nitrum non valet, quia habet in se sal illud jam concentratum. Ut igitur imitemur naturam, mineram nitrosam sumamus, quod optimè præstat calx viva propter ebullitionem; non verò nitrum ipsum, quod hîc nil valet: & sic non inconcinnè ex calcè vivâ & sulphure cum aqua communi decoctis parantur; tunc enim successivè dissolvitur sulphur. Modus est sequens:

♃. *Calcis vivæ* s. q.

Misce cum sulphure vivo, vel loco ejus cum sulphure communi: Mistis his affundatur aqua, servetur in vase clauso, & dum effervescunt, illis insideat æger: vid. ZWELFFERUS *Mantissa spagyr. pag.* 401. & GREISELIUS *de Cura lactis in Arthrit. Artic* 8. *pag.* 150.

Aliàs pro Thermis naturalibus in alium locum transportandis, quidam

♃. *Terram propè Thermas*, & ebullire faciunt in *aqua*: Isti decocto æger insidet.

Hic modus interdum proficuus iisdem, qui laborant cruribus.

Plura qui vult *de Thermis* videatur *Tractatus* D. LANGII *de Thermis Carolinis*, qui est elegans & valdè accuratus.

Hæ fuerunt Aquæ ex terra profluentes: Sequuntur nunc *Aquæ aereæ*, quales sunt *Aqua pluvialis*, *nivealis*, atque *Ros*.

AQUA PLUVIALIS.

Aqua pluvialis, & *nivea*, & *Ros*, conveniunt omnes in eo, quod sint Meteora, quæ ex effluviis terræ ac corporum quorumvis, vehiculo aqueo unitis, deorsum versus denuo ferantur: sed singulares earum vires, quas ab aqua communi distinctas habent, imprimis considerandæ sunt. Ante omnia putredini ac corruptioni minimè obnoxiæ sunt hæ aquæ, præsertim aqua pluvialis Martia, ac Ros Majalis, quin potius præ aqua communi vim specialem fœcundandi omnia vegetabilia obtinent, imprimis Ros. Ergò probabile est, certum principium balsamicum contineri in aquis pluvialibus. Aquæ autem pluviales pro varietate temporum anni multum variant: Optimæ enim sunt, quæ tempore vernali, Mense Martij, Aprili atque Majo cadunt. Hi enim tres Menses vocantur Menses balsamici; quo tempore aquæ pluviales largiter imprægnatæ sunt copiosis virtutibus siderum & seminalibus plantarum aliarumque rerum terrestrium. Præterea quoque acuatæ sunt copioso sale volatili exhalante & prodeunte ex rebus terrestribus, & imprimis ex vegetabilibus, propter vim progerminativam: ratione hujus salis & virtutis seminalis fit, ut aquæ pluviales non putrescant, modò adserventur in loco frigido; benè verò possunt adigi ad fermentationem propter principia activa & fermentativa: propterea quando fermentatur & destillatur aqua talismodi, dat menstruum elegans pro extrahendis virtutibus vegetabilium.

Habet aqua pluvialis virtutem saponariam & abstersivam, unde in morbis externis & cutaneis à nonnullis solet adhiberi & commendari.

Pluviales hæ aquæ subinde ad præcipitandas solutiones adhibentur: de quo conf. KUNCKELIUS *Obs. Chymic. P.* 2. *pag.* 123. & ex hoc concilianda venit manifesta illa HOFFMANNI contradictio, quam habet in *Clave pag.* 140 & *pag.* 218, dum nempè aqua pluvialis, quæ nitrosa est, solutum argentum ex aqua forti non præcipitat; è contrà putealis & fluvialis, sal magis urinosum ac minùs nitrosum continens, promptè illud præcipitat. Illustrat hoc imprimis KUNCKELIUS *Experimento*, ubi duplicem aquæ nivalis observat differentiam: dum nempè nix, quæ mitiori tempestate cadit, adeòquè statim liquescit, lunam aquâ forti solutum non præcipitat; quæ verò frigidiori tempore cadit, & non liquescit, promptè solutionem illam præcipitando lacteam reddit: unde *frigus hybernum ex alcali oriri* idem suspicatur: videantur ejus *Obs. P.* 2. *pag.* 122. Nam ut ut HOFFMANNUS *loco allegato pag.* 141. audacter pronunciet, in hyeme ac flante borea sal aeris acidum esse, æstate verò alcalisatum, tamen nullum fide dignum experimentum pro hoc asserto profert. Quomodocunque enim agat, uniformiter nitrosum elicies, nisi heterogeneæ particulæ subinde admixtæ sint.

Sunt qui ex hac aqua pluviali vernali, in specie Martia, volunt præparare *Menstruum universale*, pro universis metallis solvendis & extrahendis, inter quos imprimis est BURRHUS, sublimis notitiæ Philosophus, qui non solùm menstruum universale, sed etiam lapidem Philosophicum, voluit præparare, ex eo, quod sit imprægnata influxu astrali, & fœta spiritu mundi universali. Cæterùm successus non respondit, sed accepit loco menstrui universalis Menstruum salsum, quo tamen solvere potuit aurum; non tamen tale, quale genuini Philosophi volunt, in quo nempè aurum tanquam glacies in aqua tepida sine strepitu liquescat & dissolvatur. Alii loco menstrui universalis volunt præparare medicinam universalem ex aqua pluviali, inter quos est D. DIENHEIM, qui scripsit Tractatum de aqua pluviali, uti videri de tali medicina potest in ROSENCREUZERI *Astron. Inferiorum pag.* 405.

Modum ex pluvia parandi sal videbitis apud RHUMELIUM *in Antid. Chym. pag.* 145. cujus salis volatilis pluviæ non inelegantem facit mentionem PAULI *in Dissert. de Febr. malign. pag.* 55.

Ad aquam pluvialem pertinet

AQUA TONITRUALIS.

Aqua Tonitrualis magni æstimatur, virtute siderum largiter, uti & sulphure & nitro non nihil, imprægnata. Nam *tonitru nil aliud est, quàm sonitus pulveris pyrii naturalis, seu sulphuris & nitri volatilium, in nubibus per motum incensorum.* Aqua hæc tonitrualis vix ad solidum frigus redit, sed semper aliquid teporis aut empyreumatis habet. Non autem putandum, tegmen illud flavescens seu pulverem flavum, subinde cum tonitruali aqua, pluviali etiam, deciduum, esse sulphur quoddam genuinum; nam revera nihil est, quàm pulvisculus iste flavus, qualem muscus terrestris clavatus, item pini, ac similes arbores resiniferæ in julis & strobilis copiosè excludunt; de quo videbitis M. A. N. C. *Ann.* 6. *pag.* 122. item BECMANNUM *Disp. de Prodig. sangv. c.* 1 §. 6.

In usu Medico habet virtutes nullas noxias, & externo usu dicunt, quod in capite producat pediculos.

Si recipiatur aqua tonitrualis copiosa, inspissetur ad consistentiam mellis, atque tunc destilletur, prodit spiritus, sal volatile oleosum, & tandem in capite mortuo sal quoddam fixum remanet. Sub destillatione spiritus variæ habentur figuræ in receptaculo.

Sequitur

AQUA NIVEA.

Nix seu aqua nivis in recessu habet sal singulare, beneficio cujus à quibusdam tinctura Coralliorum singularis paratur. Vulgò nivem nitro abundare asserunt, contrarium tamen defendunt multi Medici, im-

ei, imprimis eruditus BORRICHIUS, quod videbitis in BARTHOLINO C. 3. *Epist.* 97. *pag.* 424. ubi potius oleum seu sulphur fœcundans in nive observat: Conferatur *de Ortu & Progr. Chym. p.* 4. & BARTHOLINUS *Tr. de Nivis usu Medico*. Unde nix, quæ diutiùs terræ inhæret, propter sal urinosum & adjunctum oleum tantoperè agros fœcundat, sicuti à FABRO vocatur *Alimentum terræ hybernum*, quo conserventur subterranea, in specie vegetabilia; adeoque hyemem, copiosam suggerentem nivem, sequitur fœcundissimus annus. Unde etiam aqua nivea sudorifera ab AUTORE dicitur; sicut destillata nivis aqua, ad ℥j. assumpta, vi laxativâ ac diureticâ pollet; & SMETIUS *in Misc.* commendat usum aquæ nivis in febribus ardentibus, apparente concoctione.

♃. *Nix*: Coquatur tamdiu, donec sæpius repetita affusione materia alba instar picis in fundum secedat, ex qua destillatur *Oleum pingue*.

Quod valet de nive, valet verè etiam de *glacie*, in qua est sal, quod imprimis cum frigore solet coagulare aquam. DUX MANTUANUS superioribus annis dicitur habuisse pulverem quendam secretum, quo pulvere aquas subitò, etiam in media æstate, in glaciem commutare potuit.

Sequitur

ROS.

ROs mirabile ens est, de quo in genere notum, quod reliquis omnibus subtilior sit & penetrantior. Rationem hujus subministrat Autor noster, quoniam constet ex liquore volatili salino acri penetrante. Mense imprimis Majo, aut Junii principio, collectus fertilissimus asseritur, cujus *Anatomiam* optimè suggerit LUDOVICI *Pharm. p.* 118. dum ex rore ac pluviis ordinariâ destillandi ratione, ab AUTORE nostro etiam insinuatâ, partem spirituosam elicuit; ex digestis verò, aut in doliolis quasi putrefactis, spiritum striatum sulphureo odore acquisivit: residuum magma tempore vernali spontè fermentare cœpit, & ejus substantia sulphurea lunam pertinaci aureâ tincturâ imprægnat; de quo conf. M. A. N. C. *Ann.* 3. *p.* 452 ac tandem sal cubicum subamaricans penetrans adeoque de natura salis communis nonnihil nitrosi, suggessit, quod RHUMELIUS *in Antidotar. Chym. pag.* 145. contra Epilepsiam ceu singulare commendat. In Rore sanè sal volatile nitrosum latere asserit MAZETTA & DIGBY *Tr. de Vegetat. Plantar.* Unde etiam mirabilis ejus omnia vegetabilia fœcundandi vis; sicut stercora in agros projecta operantur ratione nitri, exinde producti; cujus intuitu vires habet agros fœcundandi. Curiosam Roris observationem subministrant *Acta Societ. Reg. Vol.* 1. *pag.* 26. dum in Rore, non nisi in vase ligneo putrescibili, fungum natum, culices genitos, millepedes copiosos pronatos, muscas productas, & tandem sal volatile nitrosum ex Rore paratum, observarunt.

In Rore ergo hoc, ejusque sale volatili nitroso, menstruum latet admodum conveniens pro corrigendis vegetabilibus & extrahendis eorum essentiis. Hinc est, quod in melle lateat singulare menstruum, scilicet quod ex floribus & Rore est extractum; quinimò etiam pro auro solvendo singulare menstruum in Rore esse docet BORELLUS C 1. *Observ.* 6. Hinc & ex Rore, exque Manna, *menstruum* singulare, *Cœleste* dictum, vel *Mannæ Mercurius* appellatum, pro radicali auri solutione, ejusque in Essentiam potabilem reductione, parare nituntur: ex isto nempè, qui lunâ crescente, tempore sereno ante solis ortum, verno tempore, adeoque balsamicis mensibus per linteum, imprimis super triticum, collectus est, qui præ aliis præfertur ad usum Medicum: Linteum illo imprægnatum exprimitur in alembicum, & denuò expanditur.

Ros Majalis solet solvere alvum, ratione salis volatilis nitrosi stimulantis; hinc est *commune rusticorum purgans*: venenatorum etiam animalium vim hebetat. Præter vires, quas habet in genere Ros Majalis, etiam destillatus dat *spiritum*, qui tamen potius est phlegma salinum, quod est egregium menstruum pro extrahendis Essentiis vegetabilium, & præfertur non nunquam spiritui vini, cujus caliditas & inflammabile sulphur multis est suspectum; cum spiritus Roris majalis ratione salis nitrosi egregiè penetret & extrahat; unde etiam vires herbarum solet secum auferre. Nam qui in plantis ophthalmicis, euphragia & fœniculo, reperitur & colligitur, egregius habetur ophthalmicus: Rosæ collectæ, dum imprægnatæ sunt Rore Majali, habent elegantiorem vim purgantem, quàm siccæ, propter sal stimulans Roris majalis.

Processus, quem habet AUTOR de Rore, multum habet in recessu. Certè multa secreta possunt exinde parari.

Ex hactenus dictis patet equidem, *sal* volatile plus minus nitrosum hæc meteora obtinere: sed *universale* hoc esse, seu *spiritum mundi* appellatum, *radicale Auri* aliorumque corporum *solvens*, non statim sequitur; utut suas vires in Vegetabilia & animalia eidem non denegemus: Conf. de his judicium MORHOFFII *in Epist. de Transmutat. Metallorum pag* 38. & 40. unde etiam Medicinam suam Universalem ex Rore paravit DIENHEIM, non secus ac BECHERUS *sal* suum *Cœleste* ex Rore & pluvia pro gravissimis curandis morbis parat; conf. *Phys. subterran. L.* 1. *pag.* 182. & 186. Ipse HELMONTIUS per ignem Philosophus, se in Rore salem saccharinum, magnorum morborum remedium, observasse dicit. Nempè ex dictis aquis, in specie ex Rore Majali, vel *Menstruum universale*, vel ipsum etiam Philosophorum lapidem parare multi voluerunt, quia impræguatæ sint Mercurio seu sale universali: suo sulphure tincto hæc exaltata & fixata, & auro fermentata, omne negotium absolvere dicunt.

Ratio hujus hypotheseos est, quod in aere reperiri ajunt *sal naturæ universalis*, seu *Mundi genuinum spiritum*, *Aviculam Hermetis*, *Mercurium* Universalem, *verum scilicet naturæ solvens*, simulque *Agens catholicum*, beneficio cujus crescant & vegetentur vegetabilia, vivant per respirationem animalia, & multiplicentur mineralia, esse Universale Agens, qui actuet omnia rerum semina. Hoc invisibile per se & à priori, nullo corpore speciali vestitum, insensibiliter saltem cum meteoris istis aqueis descendit, & sal terræ centrale constituit. Quod si corpore visibili se vestiat, hoc imprimis nitrum est, quod plurimum de sale nempè visibili ex aere hoc universali participat: Nam sine aere nunquam nitrum producitur aut regeneratur: Conferatur LANGELOTTI *Præfat. super Experimenta Tilemanni*. In aere enim est occultum vitæ nutrimentum. Sal igitur hoc per se non descendit, sed in vehiculo. Vehiculum autem, quo se vestit, dicitur Nitrum. Nitrum hoc reverà scatet sale isto aereo, modò legitimè ab acido elementari possit separari. Nunquam ex animalium excrementis generabitur nitrum, nisi quasi ex aere fermentum suscipiat: Sic si terra nitri exhausta aeri exponatur, iterum generatur perfectum nitrum: sic si & caput mortuum vitrioli exponatur aeri, in novum vitriolum regeneratur; non tamen perfectum vitriolum, sed magis nitrosum. In aere sal Universale est agens & dissolvens, generaliter ex astris, specialissimè ex sale: videatur TACHENIUS *in Hipp. Chymico*. Pro capiendo sale hoc aereo totus Philosophorum labor est occupatus. Magnetes seu claves primarii sunt nitrum fixum vel Ros Majalis concentratus, vel nix concentrata. Tempore vernali si destillentur terræ pingues argillosæ, sub destillatione varia repræsentant schemata fluminum, herbarum, plantarum, animalium, &c. quæ schemata oriuntur ex sale aereo: videatur BORRICHIUS *in Dissertatione de Progressu Chymiæ*, & BARTHOLINUS *C.* 2. *Epist.* 42. *pag.* 531. Medium, quo sal aereum parare volunt, est nitrum: videatur BORELLUS *Cent.* 1. *Obs.* 6. Conf. etiam TACKIUS *in Chrysog. anim. atque miner. pag.* 56.

De hoc sale Universali intelligendum esse monent *Tabulam Hermetis Smaragdinam*, quatenus hoc sit illud superius, quod à sole & luna, tempore præsertim verno, ad inferiora natura demissum, ibidem in particularibus corporibus constituat inferius; intermedium aerem præsertim impræguat, unde ventos illum in utero gestare, Solem patrem, Lunam matrem esse, dicta Tabula asserit. Uno nomine: Spiritum hujusmodi universalem ex astris, præsertim Sole & Luna, ad nos radiare, qui ceu influus undique in rerum seminibus exceptus insitum constituat, quibus fatiscentibus hic ipse denuo in antiquum redeat Chaos.

CAP. IV.

DE LAPIDIBUS IN GENERE.

LApides adhuc hodie generantur, à principio nempè suo seminali, materiam debitè transmutante. In genere sunt vel pretiosi, qui vocantur *Gemmę*, vel minus pretiosi. Triplex imprimis eorum est differentia è BECHERO *in Phys. subterran. pag.* 136. insinuata: dum nempè

1. Alii fluunt in igne; adeoque fusiles, & tandem vitrescibiles sunt.
2. Alii non fluunt; sed saltem in calcem vivam forti igne rediguntur.
3. Alii denique in igne nec fluunt, nec in calcem rediguntur, sed in igne etiam fortissimo incolumes persistunt, ut Amianthus, Osteocolla, Talcum.

Horum rursus alii candescentes persistunt, frigefacti verò rumpuntur, & pereunt: alii verò candescunt & frigescunt, quoties lubet, nunquam alterabiles: id quod in rubino, granato, adamante, &c. evenit.

Differentias has, si ad instrumenta naturæ mechanica applicemus, non improbabili hypothesi texturam lapidum materialem, & inde dependentes proprietates varias, explicare poterimus, dicendo: In lapidibus materialiter dominari substantiam terreo-alcalinam, cum acido sulphureo debito saturatam; hac tamen differentia, quod quidam abundent alcali, nec plus acidi sulphuris coagulantis obtineant, quàm ad debitam ejusmodi saturationem sufficit, & tales sunt lapides primæ differentiæ, in igne fusiles & vitrescibiles: Alii copiosiùs de sulphureo principio participant, adeòque non sunt fusiles, sed in igne calcinantur in calcem vivam, quatenùs acidum sulphuris post pinguedinis in igne absumptionem, ceu fixum remanens, in terræ solutione actuatum seu in motum concitatum, cum alcali coit & effervescit; & hæc est secunda lapidum Classis: Alii denique, in quibus

bus acidum seminale seu specificum cum puriore & defæcatiore sulphure, cum alcali debita proportione & exacta symmetria, & mutuo invicem firmo coagulo coaluerunt, tertiam differentiam, & quidem concretum anomalon, constituant, v. g. Amianthus, Osteocolla, Talcum. Hi neque fluunt in igne, neque in calcem vivam vertuntur, sed si probè candefacti extinguantur in aqua, tandem fatiscunt, & pulverisari possunt. Occultum habent acidum, quod tamen non sufficit tali corpori fundendo: forsan tamen & in horum quibusdam, alcali vestigia deprehendere possumus, iis scilicet, qui ignescentes in igne, sed postmodùm frigefacti, aut aquâ extincti, fatiscunt; videtur enim hoc fieri, quasi insinuatione aquearum particularum alcali ab acido quodammodò secedat, indequè concreti compages dissolvatur.

Rem ita se habere illustrat Mechanica Chymiæ, præsertim in arte vitraria, per experimenta, qualia videbitis in TACHENII *Hipp. Chymico*, aliisque *Autoribus*, qui *de Arte Vitraria* scripserunt. Nempè arena, silex, crystallus, aliique lapides, in quibus est copiosum sulphur, non possunt calcinari: verùm si misceantur cum ana alcali, e. g. Salis tartari, ut principium alcalinum præponderet sulphureo, & forti igne calcinentur, facilè liquescunt, & promptè in vitrum splendidum abeunt, ex quo ipso postmodùm additione particularum metallicarum gemmæ artificiales parari solent, naturalibus ut ovum ovo similes, interdum præstantiores, solâ duritie exceptâ; conferatur DYGBY *in Medic. Experiment. Vol. 2. pag.* 458. & 489. Nempè acidum illud fixum, quod suo corpori alcali terreo saturatum, tanquam principium seminale seu forma constituit lapidem, ita ut ex utriusque arcto & convenienti coalitu fiat corpus fixum in igne constans, hoc ipsum alcali addito se insinuat, illius quantum potest, simul informat, & cum eodem lapidem artificialem, nempè vitrum, sed ob mutatum particularum situm, perspicuum, & ob alcali copiam in igne ductibilem, & ob acidum dilatatum, minùs concentrans alcalinum terreum faciliùs fragilem, ob acidum sulphuris fixum, fortiter coagulans, in igne fixum constituit: Hinc si plus alcali additum fuerit, nimis enervato acido facilè vitrum in loco humido fatiscit per deliquium in *liquorem silicum* dictum, cum quo solito, sed vano, conatu tanta mirabilia præstare nititur GLAUBERUS *P. 2. pag.* 121. ex quo per aquam fortem silicum pulvis ex alcali denuò præcipitari poterit: Conf. HELMONTIUS *Tractatu i Terra* §. 16.

Est nempè *Vitrum crystallus artificialis* ex alcali suo acido saturato constans, saltem mollius est crystallo, quia acidum illud, quod anteà paucius alcali informabat, adeòquè potentiùs illud concentrabat, hincque duritiem tribuerat, additi alcali occasione copiosioris, minùs potens factum, minùs firmiter hoc coagulat: & his quidem modis perspicui fieri videntur lapides: qui opaci sunt ex alcali impuriore, cui scilicet plus particularum terrearum adhæret, & simul in coaguli consortium rapiuntur, generantur: Utut moles eorum etiam multum ad majorem opacitatis apparentiam conferat, non secus ac vitrum crassius ex perspicuo opacum magis videtur: siquidem arena, ex qua plures opaci lapides constare videntur, communis alba vel leviter flavescens, utut corpuscula opaca videantur, per microscopium tamen lustrata perspicuum ferè exhibent corpus, frusta nempe glaciei aut crystalli, aut purioris aluminis repræsentare videntur.

Fundamentum ergò lapidum perspicuorum, adeòquè *gemmarum* omnium, nil aliud videtur, quàm crystallus; *Fundamentum* verò *lapidum opacorum* propriè sic dictorum (ad differentiam lapidum semimetallicorum, seu potiùs ad mineras metallorum reducibilium, quales sunt Magnes, lapis Lazuli) videtur lapis candidus, adeòquè & in radice perspicuus, quia albus color ex perspicui confusione oritur:

Multiplices *tincturæ gemmarum*, & *Colores opacorum lapidum*, ex metallico principio oriuntur: nempè vel ex particulis metallicis in cryptis subterraneis solutis, materiæ lapidum, ex quo coagulantur, permistis; vel ex effluviis & exhalationibus metallorum, dum sunt in fieri, hinc inde dispersis, & ejusmodi liquori seu materiæ lapidum permistis; & sic fiunt gemmæ, quales sunt Topasius, Agathus, &c. utut quædam gemmæ crescant etiam in ipsis mineris: Sic Rubinus in mineris solaribus reperitur, ibique succo solari tinctus rubicundum refert colorem

Optimè ergò VELSCHIUS *Hecatost.* 1. *Obs.* 38. *pag.* 51. Gemmas omnes ex crystallo, & fluore metallico tingente, generari asserit: videatur PARACELSUS *Tract. de transmut. Rerum*, & *Tr. de sulphure*. Idquod præter argumenta & experimenta illius loci confirmat: Nam

1. Amethystus & Smaragdus Bohemicus, qui ex corpore crystallino & superinducta substantia tingente, dum in minera, considerantur, constare observantur ex corpore, nempè metallico, partim tincto, partim adhuc crystallino: Conf. MERRETTUS *in Notis ad Artem vitrariam Neeri pag.* 380 In *arena flava* dicitur principium solare latere: Sic gemmæ rutilantes, ut *Rubini*, &c. obtinent suam tincturam ex principio auri, quoniam plerumque reperiuntur iis in locis, ubi sulphur solare adest: *Sapphirus* habet tincturam & colorem ex argento, quod solet in se fovere colorem cœruleum: *Topasius*, *Chrysolithus*, *Hyacinthus*, & *Granatus*, subrubicundum colorem instar croci obtinent ex minera à principio Martis, qui habet colorem flavescentem & rubescentem: *Adamanthi* participant de Jove: *Chrysolithus*, uti *Smaragdus*, ex Marte & Jove habet colorem: *Lapis Armenus* & *Lazuli* de Venere participant; internus enim Veneris color cœruleus est: & sic porrò judicandum de omnibus lapidibus & gemmis, quæ habent suos colores ex principio metallico.

2. Quod ex gemmis quibusdam colores separabiles sint. Nam Sapphiro v. g. cœruleo aliàs, facilè omnis color demi potest; nempè mediante calcinatione sæpiùs repetita, aut cæmentatione cum pumice, & aliis; ita ut planè decolor & perspicuus pro crystallo habeatur, de novo poliendus, & nitidissimè præparandus: Dicuntur *Sapphiri albi*. Granati Orientales fortiori in igne liquescunt, & instar vitri coagulantur, simulque colorem perdunt; Bohemici verò duriores servant eum, nisi fornacis vitrariæ calor intensior eum absumat; ut innuit MERRETTUS *citato loco pag.* 393. Smaragdo etiam mediante igne fortiori virorem exui posse, peritus talium rerum Gemmarius mihi retulit; sed sub esse periculum fracturæ, cùm granati & Sapphiri sine ruptione flammam tolerent. Hoc idem testatur experimentum BECHERI cum Jaspide. *Phys. subterran. Lib.* 1. *pag.* 171. cum quibus conferatur MORHOFF *Epist. de Transmut. pag.* 69.

3. Ars, quæ naturam non nisi imitari potest, idem ostendit in gemmarum artificialium præparatione, dum vitro Crystallino per metalla addita pulveris formâ tincturam inducit: Conf. DIGBY *loco citato pag.* 458. & 489. item GLAUBERUS *pag.* 243. & KESLERUS *Cent.* 5. *Proc.* 79. *pag.* 64. ubi monstrat modum præparandi Gemmas artificiales, & ubi occasione præparationis gemmarum artificialis postmodum colligit colorem ex principio metallico Gemmarum naturalium; utut in Gemmarum artificialium præparatione magnus lusus substantiæ metallicæ tingentis observetur: vel quod manifestiùs negotium declarat, dum crystallus naturalis per subjecta mineralia sulphurea in igne, mediantibus expulsis effluviis, eleganter & diversimodè tingitur: Conf. NEERI *c.* 75. *pag* 137 & MERRETTUS *loco allegato pag.* 379. Sic ex minio & crystallo Gemmæ artificiales fieri possunt. Potest etiam tinctura crystallorum institui beneficio olei sulphuris dicti hepar sulphuris, quod fit beneficio olei lini.

Quoad opacos verò & ignobiliores lapides, idem assertum probari potest:

(1.) Ex lapide Lazuli & Armeno, quorum Cyaneus color non, nisi ex Venerea est prosapia; cujus ratione & laxativâ ac emeticâ vi nonnihil instructi sunt.

(2) Silices non rarò de metallo ipso aliquid continent; ut nihil dicam de silicibus solaribus, de quibus videndus, utut non semper approbandus, GLAUBERUS. Certè lunam ex silicibus cum aqua forti non absque lucro quendam elicuisse, refert *Commentator in Erckeri libro Probatorio pag.* 76. aliàs de silicibus solaribus, item Martialibus, videatur HOFFMANNUS *in Clav. pag.* 186.

(3) De Talco notum est commune Chymicorum assertum; rubrum de auro aliquid continere: quod penitus non vanum esse, sed interdum in quibusdam Talci speciebus aurum reperiri; vid. BOYLE *Tentam pag.* 75 item BECCHERUS *L.* 1. *Phys. subterran. pag.* 14. Ut

(4) Nihil jam dicam de magnete & hæmatite, qui ad minerarum Martiarum naturam propiùs accedunt: Saltem rubedo ista hæmatitis ex Marte est, cum facilè Martialia quævis rubedinem, item flavedinem, exhibeant. Compacta autem utut sint corpora lapides, ex fluido tamen originem ducunt, cùm iisdem influore potiùs constitutis, quàm jam coagulatis, tincturas permisceri, probabile videatur. Confirmantur etiam

1. Quod reperiantur crystalli plurimæ herbis virentibus, palis, gramine, pilis, ligneis frustulis, naturaliter intus refertæ: vid. *Museum Septalianum* e. g. in quo ipse vidi crystallum, in cujus medio inclusa aquæ guttula, eaque fluida erat; quæ omnia à fluida crystalli materia includi ante sui coagulationem ostendunt; quod non in crystallis solùm, sed aliis quoque lapidibus, fieri probat BOYLE *in Historia Fluid. & Firmit. pag.* 148.

2. Quin etiam genesis crystallorum horum ostendit, quæ sæpiùs ex durissimo saxo & marmore quasi transudando genita, observantur; quale elegans specimen *in prædicto Museo* observatur.

3. Curiosum est experimentum, quo ex aqua simplici sola, absque ignis adjumento, saltem pulveris cujusdam injectione, gemmæ artificiales factæ referunt, quod refert GEORGIUS DANIEL MORHOFF *Epist. de Sypho vitreo pag.* 5. item *Epist. de Transmut. pag.* 21. Huc pertinent etiam crystalli, vulgo Germ. *Quartz* seu *Drusen* dictæ, quæ in omnibus ferè fodinis reperiuntur, & sunt aquæ suæ speciei

ciei salina coagulata: uno nomine, sunt *Crystalli*. In eo verò differunt Crystalli à *Quartz* isto, quod in crystallis materia magis sit pura; in his verò, nimirum *Quartz*, magis impura.

Manu nos ducunt hæc ipsa ad illam Hypothesin Chymicorum, quæ ex sola aqua omnes lapides genitos affirmat. Ista aqua si clara est, dat lapides perspicuos seu gemmas; si non est adeò clara, nec defœcata, sed perturbata, & terreis particulis sordibusque quibusdam immista, corpus opacum generat; unde etiam lapides hi non sunt adeò perspicui, sunt consistentiæ crassioris, & etiam sunt magis ponderosi. Hoc confirmat Crystallus, quæ in nulla re differt à glacie, nisi duritie. Quemadmodum enim se habet aqua ad glaciem, sic glacies ad crystallum. Unde Adamas & Crystallus non differunt inter se, nisi claritate & duritie. Arena alba revera est crystallus, ut per microscopium videre est. Et quidem hypothesin hanc, quod gemmæ & lapides ex principio aquoso certò coagulentur, primus docuit HELMONTIUS *in Tract. Mistionis Figmentum*, ubi monstrat, quod omnes lapides, vitra, & gemmæ, artificialiter possint reduci in aquam simplicem elementarem; quod & prolixiùs *peculiari scripto* confirmare aggressus est CHIRTAGIUS *Tract. de lapidibus*. Nec abludunt illæ observationes aquarum immediatè lapidescentium, tàm quæ ipsæ in lapides immediatè abeunt, quàm quæ alia injecta petrificant, seu sui in porulos eorum insinuatione, & ibidem in lapidem coagulatione, seu simplici incrustatione; sicut visi sunt Crystalli, in quorum medio guttulæ aqueæ fuerunt nondum condensatæ. Ex iis, quæ immediatè in lapides abeunt, eminet ista, quæ in spelunca Baumanniana ex montibus destillat per rimas & fissuras petræ, & deinde in lapidem tophaceum abit, qui concrescit in magnas statuas, talisque est consistentiæ, quasi sit fabrefactus ex silice; & quæ sunt alia experimenta confirmantia, quod lapides fiant ex aqua: Confer. CONRADUS *Conradi in Medulla Destillat. L.1. Tr.10.* VELSCHIUS *Hecatost. 1. pag. 86.* BOYLE *hist. Firm. & fluid. pag. 157.* du HAMEL *de affect. Corpor. pag. 176.*

Interim tamen ex aqua immediatè coalescere lapides, minùs probabile est; quin potiùs mediatè ex eadem, à principio lapidum seminali variè immutata, & in aliam texturam redacta, generari eosdem nil repugnare videtur; cùm non pura pellucida sit ista aqua, quæ in lapidem abire observatur, sed naturali crassior, ponderosior, interdum lactescens. Talis ergò aqua particularis, partim jam ad lapidescentiam dispositis particulis imprægnata, partim adhuc disponenda, abire in lapides posse, verosimile existimo, præsertim si aeris adjumentum accedat: conferatur MORHOFF *Epist. de Transmut. pag. 17.* Vnde etiam famosa ista per Alcahest reductio lapidum in aquam non immediatè, sed mediante saliformi corpore, in quod lapides abeant, peragitur.

Quoad *usum* in genere, Præparationes lapidum horum varias suggerit Autor: Et quidem

1. Certum est, quod lapides, tam propriè sic dicti, ut gemmæ, quàm in genere, qui sunt ex regno Minerali, non verò qui ex animali, seu crudi usurpentur, aut etiam sub forma pulverum, interno usu parum aut nihil efficiant. Durities enim eorum resistit, quò minùs à menstruis corporis nostri operantibus possint dissolvi, sed sub forma pulveris, qua fuerunt assumpti, denuò excernuntur per alvum; quod tàm de lapidibus, quàm gemmis verùm est. Præthereà, dum pulverisantur, & præparantur, fit istud imprimis lævigatione super porphyritem, vel etiam trituratione in mortario lapideo. Cœterùm in his pulverisandi modis simul propter duritiem lapidum vel gemmarum abraditur aliquid de porphyrite vel de mortario, tàm in trituratione, quàm etiam in lævigatione, adeò ut non sint sinceri & puri pulveres gemmarum vel lapidum, sed permisti cum particulis heterogeneis.
2. *Calcinantur* lapides, ut reseretur earum compages, quo meliùs possint tractari in artificio Chymico. *Calcinatio* autem est duplex, vel *sicca* vel *humida*: *Sicca est*, quando cum igne actuali, vel solo, vel, quod sæpiùs fit, additis quibusdam sicciorıbus, in calcem rediguntur: *Humida*, si beneficio liquorum, qui vocantur menstrua, dissolvuntur in pulveres calciformes.

Calcinatio sicca vel solo igne, vel adjecto corpore salino, fit eum in finem, ut particulæ igneæ aut corpora salina, ut nitrum aut sulphur, se insinuent in compagem lapidis, sicque aperiatur per calcinationem, quo postmodum eò meliùs per menstrua possint solvi; tàm exactè enim clausi sunt pori lapidum, ut menstrua etiam acutissima vix possint eadem penetrare sine præcedente Calcinatione. Calcinatos ita lapides ut plurimum extinguunt in vino & aceto, dum adhuc sunt igniti, ut meliùs penetrent liquores salini.

Humida Calcinatio fit per menstrua solutiva varia, pro varietate lapidum solvendorum: nunc est spiritus aluminis, nunc spiritus nitri, nunc vitrioli Philosophicus, nunc spiritus salis rectificatus, &c. Imprimis pro solutione lapidum menstruum optimum est spiritus salis compositus, qui paratur è sale communi, præcipuè marino, & nitro. Molles lapides, quales sunt perlæ & Corallia (quæ tamen malè inter lapides referuntur) possunt solvi cum succo citri, berberum, & limonum, &c.

Quacunque autem ratione calcinentur lapides, mutationem subeunt, ratione cujus à naturali textura deficiunt, simulque virtute nativâ. Ex menstruo enim iis semper aliquid adhæret, & nunquam perfectè separari possunt salia, sive laventur, sive præcipitentur.

Quando calcinati & soluti sunt lapides, tunc aut præcipitantur in *Magisteria*, vel beneficio spirituum acidorum, vel beneficio salium alcalium; aut postmodum ulterius exaltantur, quatenus quidam volunt ex iis elicere *tincturam*, imprimis ex gemmis, beneficio menstrui appropriati, abstracto menstruo corrosivo.

Quod *salia lapidum* horum attinet, ut sal coralliorum, &c. impropriè talia sunt, cum nil aliud sint, quàm concretum novum adhærens corpori lapideo, ex spiritu acido menstrui & corpore corroso.

Alii volunt dicto modo præparatos lapides aut gemmas ulteriùs volatilisare beneficio digestionis cum spiritu vini in fimo equino vel balneo vaporoso, vel etiam alio modo: Verùm Volatilisatio hæc & Extractio illorum insulsus labor est. Equidem spiritus vini certò aliquid secum rapit, sed de menstruo, non de corpore.

Cæterùm ex AUTORE notum est, fieri *Syrupum Coralliorum & lapidum*, dum soluti cum saccharo rediguntur in consistentiam Syrupi. Descriptiones satis claras habet AUTOR, sicuti etiam modum calcinationis & solutionis per menstrua, ut non opus habeam multa ulterius disserendi.

Quæ de lapidibus in genere dicta sunt, etiam valent de gemmis in specie. Quoad usum earum, tam internum, quàm externum, ante omnia duo consideranda sunt:

1. Ipsum corpus gemmæ crystallinum.
2. Superinducta huic tinctura sulphuris metallica.

Tinctura hæc in corpore adhuc clauso nullius esse potest pro interno usu efficaciæ, nisi ab illius carceribus solvatur; unde duo principalia emergunt gemmarum Præparata, nempe earum Pulverisatio & Præparatio, & hinc tincturæ Extractio.

Pulverisatio & Præparatio illarum partim in mortario lapideo, partim super porphyritidem, nil pro usu medico adjumenti affert; quin potius crystallus, quantum præstare potest, loco omnium gemmarum sufficiet. Duriora enim cùm sint corpora gemmæ, quàm ipsa crystallus ipsumve vitrum, aut arena, patet facilè, quod minùs adhuc, quàm vitrum pulverisatum, operari queant, cùm indomabiles sint à fermento stomachi instar vitrorum. *Adeò insulsa sunt fragmenta quinque lapidum pretiosorum*, aut *species de gemmis!* adeò *ut affirmare ausim, tantum, si non plus, vitrum minutim pulverisatum*, quàm *ipsas gemmas*, operari posse: unde nulla gemmarum interno usu erit efficacia, & *solummodo in solamen pharmacopolarum præscribuntur*, quicquid in contrarium nitatur BORRIGIUS *de Herm. Sap. pag. 322. & 328.* Quod si in mortario æneo ista fiat Trituratio seu Præparatio, ramenta mortarii admista non leviter adulterabunt gemmarum pulverem, adeò ut ob id ZACUTUS LUSITANUS præparationes gemmarum pistillo morrarioque aureis vel argenteis perfici debere asserat.

Tincturarum Extractiones ex gemmis quod attinet, multi sunt operosi in extrahendis his tincturis gemmarum. Quæritur autem de his: *An vera substantiæ gemmarum tingentis extractio detur*, & *quæ non sit simplex corporis illarum integri dissolutio?* Denique si dantur: *An non potiùs sint solutiones metallicæ, à quibus nempè tinguntur gemmæ, adeò, ut consequenter virtus earum ultra potentiam solutionum metallicarum extolli queat?* Nempè duplici operationi innititur tincturarum ex gemmis Extractio: vel est corporis totius Solutio, vel ex hoc soluto Extractio tincturæ.

Equidem 1. Compactissimum gemmarum, idquè exactè homogeneum, observatur corpus, adeò, ut quælibet metalla fixitate & in igne constantia superent. Nam & aurum longè Adamas superat: hinc difficillimè earundem existunt solutiones, nec nisi mediante ignitione, & in menstruis corrosivis extinctione, aut cum subjectis solventibus, v. g. Sulphure aut nitro, simultaneâ calcinatione solvi possunt: nec facilè adhuc trituræ gemmarum, quantum quidem facit BORRICHIUS *de Herm. Lapid.* tribuere velim.

2. Solutis postmodum particulis totius concreti sibi invicem homogeneis tam pertinaciter salia menstruorum corrosiva adhærent, ut vix separabilia novum cum illis concretum constituant; unde & novę vires ex utrisque emergant: Nempè hęc ita sibi relicta evaporata dant salia gemmarum non propria: Ergò ex concreto gemmarum quasi salso firmissimæ compagis, nullum salinum corpus, per se in aqua solubile, haberi potest; adeòquè & eadem salia impropria per deliquium in liquorem resoluta, malè oleum gemmarum dicuntur; quod si solutio illa cum alcali aut alio medio simili præcipitetur, cadit Magisterium gemmarum, nudus nempè harum pulvis, ejusdem, si non deterioris, cum gemmis pulverisatis seu præparatis, conditionis.

Tincturæ in gemmis, etiam coloratissimis, summa est paucitas, quia substantiæ metallicæ tingentis incredibilis est extensibilitas: unde & perspicuæ sunt gemmæ, cùm opacę necessariò essent, si copiosior tinctura plenariè illas imprægnaret; & in artificialium gemmarum præparationibus aliquot grana tingentis ponderosi metallici corporis, plures uncias vitri levioris inficit: Conf. NEER. *de Arte Vitrar. cap. 77. pag. 144. cap. 78. pag. 147. cap. 82. pag. 50.* item GLAUBERUS *P. 2. pag. 243.* Quantum ergo requireretur Granatorum pro

tin-

ctura rubra, Smaragdorum pro tinctura viridi eliciendis? Hinc

4. Quævis hactenus notæ tincturæ gemmarum, quæ ab agyrtis hinc inde circumferuntur, non sunt veræ tincturæ harum gemmarum; usu enim interno non aliter operantur, quàm virtute menstrui: Sed aut nudæ solutiones totius gemmei corporis, aut nudæ colorationes menstruorum, & meræ imposturæ fuerunt: cujus exemplum v. g. sit tinctura Smaragdi vulgarissima ab AUTORE nostro descripta, quæ est nil aliud, quàm solutio tincta, composita ex spiritu vini, spiritu urinæ & ramentis ferreo-æneis mortarii, in quo fit pulverisatio, ne tantillum quidem de Smaragdo eâdem participante: Sic sulphur granatorum argentum in aurum tingens quidam ita parare volunt:

℞. *Aquæ fortis Mens.* j.
Aceti destillati Mens. ß.
Salis comm. ℥ij.

Destillentur igne forti: In liquore destillato solvantur
Sal. ammon. ℥ij.

Menstruum hoc affundatur Granatis pulverisatis, ut extrahatur sulphur, decantetur, & menstruum novum affundatur, &c. Extractiones conjunctæ, abstracto liquore corrodente, ab ℥jv. *Granatorum* ℥j. *sulphuris in fundo relinquunt, quod verum sulphur solare est.*

Chymicus quidam Torgaviensis Granatos cum aqua forti extraxit, Menstruum solvens abstraxit, & reliquum cum Luna conjunxit (*reliquum in Lunam contulit*) quò major sulphuris granatorum portio fuit, eò major auri quantitas rediit. Sed nil minus est, quàm sulphuris Granatorum extractio, rudis nempè particularum superficialium solutio: Lunæ in Aurum transmutationem hoc medio factam tamdiu falsam credo, donec veritatem ipse inspexero: præprimis, cum experimento BOYLE sulphur Granatorum non solare, sed Martiale sit.

Idem Judicium valet de gemmarum præparationibus mediante sale ammoniaco per sublimationem factis, quod sal ammoniacum, teste BASILIO VALENTINO, sit appropriatum pro volatilisatione sulphuris metallici, & eo ipso, quod tinctura gemmarum proveniat à tinctura sulphuris metallici, beneficio ejus extrahere illarum tincturam contendunt. Nempè

℞. e. g. Rubinum, Smaragdum, &c.

miscent cum *sale ammoniaco*, & probè sublimant per alembicum: prodeunt flores tincti colore additi lapidis.

Cæterum hoc est ridiculum: nam licet calcinentur gemmæ, sal tamen ammoniacum non potest aliquid extrahere: quantum enim gemmarum ab acido salis communis, adjumento ignis, solvi potest, tantum sal ammoniacum secum rapit, adeoque ad superficiales solutiones totius in suas minutas particulas, non verò genuinas extractiones hoc, utut magni æstimetur, pertinet. Nec spiritus affusus aliquid extrahit, nisi in quantum phlegmatica ejus substantia solvendo particulas salis ammoniaci simul harum medio particulas gemmarum imbiberit.

Multi promittunt extrahere tincturas gemmarum cum spiritu urinæ subtili; sed hi ipsi hallucinantur, quoniam spiritus urinæ se colorat pro varietate salium, quibus affunditur; Unde pro varietate menstruorum, quibus solvuntur gemmæ, varios mentiuntur colores, & tincturas gemmarum.

Plura qui cupit de præparandis gemmarum tincturis, Extractis, Magisteriis, &c. videat FABRUM *in Myrothec. spagyr. Lib.* 5. ubi operosus est in tincturis & Essentiis gemmarum; item CONRADUS KUNRATH *in Medulla destillatoria Tr. de gemmis*, uti etiam BOOTIUM *Tr. de Gemmis & lapidibus*, & qui sunt alii Autores, qui de hac materia multa satis crudè & crassè scripserunt. Præterea cautus esse debet Chymiater, ne à Pseudo-Chymicis decipiatur, & saltim solutio pro tinctura gemmarum obtrudatur.

Non equidem tanquàm impossibiles tincturarum extractiones ex gemmis negare volo: multa sanè adhuc in natura latent abscondita, suo tempore manifestanda; eo ipso enim; quo ignis vi color Sapphiro & Smaragdo potest exui, hoc ipso possibilitas separationis tincturæ ex corpore gemmeo elucescit: genuinas tamen istas & præparatione difficillimas, & quantitate paucas, & usu non adeò singulares existimo.

5. Hinc & posito extrahi posse tingentes particulas gemmarum, ex superioribus clarum tamen est, metallicæ eas esse prosapiæ. Quidni ergò potiùs ipsis ex metallis hæ ipsæ eliciantur, ubi nempè concentratæ, quàm tanto labore eruentur ex gemmis, in quibus dispersæ, dum v. g. Granatus & Rubinus ex auro colores suos participare dicuntur, Sapphirus ex luna, nempè Veneri sociata, Smaragdus ex Venere. Chrysolithus, Topasius & Hyacinthus ex croco Martis. Conferatur KESLERUS REDIVIVUS *loco allegato*.

Superest ergò consideremus, quid *externo usu* valeant gemmæ instar *Amuletorum*, nempè appensæ vel applicatæ. Sanè plures singulares annotatæ hoc in puncto leguntur historiæ, quas omnes vel casui, vel imaginationi ac superstitioni attribuere haud facilè possumus. *Rubinus* gestatus opacus redditur, mortis index est, quod ex BACKIO refert HOFFMANNUS *in Clave pag* 115. *Sapphirus* anthraci pestilentiali circumductus virus omne magneticè elicit: Confer. HARTMANNUS *in Praxi Chym.* ubi *de peste*; item MARCUS MARCI *Phil. Veter. Restit. de Magnetismo Sapphiri*. *Smaragdus* annulo exiliens, illi, cui appropinquat, mortem communicat: Confer. TIMÆUS *in Cas. pag.* 79. *Jaspis viridis*, hinc inde *maculis rubicundis interspersus*, hæmorrhagiam narium in manu detentus cohibet. *Turcois* secum gestatus casuum graviorum pericula avertit: videatur BOOT *de gemmis*, item SCHMUCKIUS *in Curat. Magico-Magnet. pag.* 17. Ut nihil dicam de nephritico aut hæmatite lapidibus. Imò quàm plurimæ gemmæ, si in corpore impuro minimèque sano gestantur, mutant colorem, & fiunt pallidæ, vel alium obscurum nanciscuntur colorem: quod non tantùm verum est de Coralliis, sed de quàm plurimis gemmis. Hujus experientiæ quædam prostant exempla in Conrado Kunrath Med. destillatoria: Quod videtur fieri ex exhalatione quadam maligna, obducente gemmas, vel ex certo consensu spiritus insiti cum sulphure metallico gemmarum, ita ut his in statu naturali constitutis, in eodem se invicem conservent; simulac verò patiuntur spiritus insiti ecclipsin, simul spiritus metallicus deperdat suum nitorem, & fiat obscurus ac turbidus, teste BOOTIO *de gemmis pag.* 188. Sanè effluvia nostra, quin multum valeant subtilitate suâ se insinuando, & hinc alterando plùs minùs gemmas, nullum dubium, ut res hæc pluribus adhuc experimentis illustranda veniat: Conf. HELMONTIUS *Tract. Potest. Medicam. pag.* 62.

Vera ergò videtur ejus sententia, quod gemmæ interiùs assumptæ, parum aut nihil præstent, sed saltim extrinsecùs in annulis gestatæ per diffusionem radiosam sulphuris metallici, à quo tincturam & colorem habent, operentur, & excitent spiritus insitos & influos. Unde quæ dicturus sum de gemmarum virtutibus, ex relatione aliorum afferam potiùs, quàm quod fidem iis adhibeam.

CAP. V.

DE GEMMIS.

I. ADAMAS.

De *Adamante*, dubium est, an interno usu dysenteriam inducat? Confer. SENNERTUS *in Paralipom. pag.* 130. Multi affirmant: quibus tamen contrariatur WORMIUS *in Museo* qui dicit, quod pulverisatus assumptus dysenteriam curet potiùs, quàm quod inducat. Pro conciliatione dico: si non sit exactissimè pulverisatus, ita ut adhuc eminentias quasdam acutas obtineat, & pungat intestina, possit inferre dysenteriam; si verò lævigatur & pulverisatur minutissimè, nil mali inferat, & dysenteriam potiùs curet, quoniam absorbet acidum. SPIGELIUS *Lib.* 3. *de semitertiana cap.* 13 dicit: quod *in Austria Vir quidam maximè Illustris, natura & temperamento prorsus Melancholicus, & capite admodum calidus, ac ad maniam propensus, longo tempore sine insomniis turbulentis perpetuis somnum capere non potuerit; Solo autem Adamante plano & lato, duorum vix granorum pondere, auro incluso, sinistroque brachio suprà cubitum, quo loco fonticuli inuruntur, alligato in forma armillæ, ita, ut Adamas tangeret semper nudam carnem, ab hisce molestiis plurimum liberatus fuerit.* Ratione cujus etiam Dæmonem fugare dicitur, uti videre est in WORMII *Musæo*. Docimasiam fidelitatis uxoris volunt quidam habere ex Adamante, dicuntque, si Adamas capiti mulieris dormientis ac insciæ imponatur, si fidelis sit, illam in somno in amplexus viri ruere, quod videre est in STOECKERI *Praxi Aurea*: & utut à quamplurimis pro vero habeatur, nihil minùs multi sunt, qui pro fabuloso agnoscunt.

II. AMETHYSTUS.

Amethystus gestatus ebrietatem arcere dicitur; item malas cogitationes prohibere, & etiam felix ingenium, vigilantiam & industriam inferre creditur.

III. CHRYSOLITHOS.

Chrysolithum imprægnatum esse sulphure solari multi putant, unde internè solent dare, ut instar auri sit fomentum facultatis vitalis; sicut & à fascinationibus tueri dicitur. Sed falsò: potiùs Chrysolithi color est partim à croco seu sulphure Martiali, partim Joviali.

Usus ejus est contra Melancholiam & affectus melancholicos, internè et externè applicatus: sicut etiam CARDANUS refert, chrysolithi 15. grana auxilio esse præsenti Melancholicis, sequè octo dierum spatio desperatum Melancholicum ejus pulvere liberasse.

IV. GRANATUS.

Granatus refertur ad Carbunculos. Tinctura hujus auro tribuitur, sed falsò: Potiùs participat de sulphure Martiali, uti patet ex experimento BOYLE *de Gemmis Sect.* 1. quod adeò firmiter adhæret, ut vix ac ne vix quidem possit ab iis separari: unde frustrà labo-

laborant ij, qui tincturam Granati parare volunt beneficio sublimationis cum sale ammoniaco. Quæstio alias est: *An Bohemici seu Occidentales Granati sint præstantiores? an verò Indici seu Orientales?* Respondetur: Bohemicos esse præstantiores Indicis seu Orientalibus, propterea, quoniam Orientales Granati vi fortis ignis liquescunt, & instar vitri coagulantur; Bohemici è contrà ignem fortissimum sustinent, à quo neque colorem, neque pondus mutant, sed solidi ex ipsis flammis emergunt.

Propter sulphur Martiale ejusdem Granatorum effectus est cum Coralliis in cordis palpitatione, affectibus Melancholicis, lipothymiis, hypocondriacis, & scorbuticis, terrore, &c. quod ipsum etiam tam interno, quàm externo usu præstare solent, vel appensæ, aut quacunque ratione admotæ. *Magisterium* nil valet.

Tinctura Granatorum pro viribus roborandis multum commendatur, & fit duplici modo: vel mediante sale ammoniaco, sublimatione, & cum spiritu vini extractione: vel calcinant Granatos, solvunt in spiritu nitri, spiritum abstrahunt, calcem relictam edulcorant, postea reverberant, & sic recipit pulvis colorem antiquum, quem cum spiritu vini extrahere volunt in tincturam. Sed tincturæ hæ sunt Sophisticæ, de quibus capite antecedente jam dixi; utut valdè commendetur in cura dysenteriæ, cujus rei fides sit penes Autores.

V. HYACINTHUS.

HYacinthus & Rubinus, qui etiam vocati fuere carbunculi, Gemmæ dicuntur congeneres; Invicem enim de sulphure solari participare putantur? hinc pectori admoventur in morbis malignis, lipothymia, palpitatione cordis & abigendis venenis: Unde prostat in officinis Electuarium, quod vocant confectio de Hyacintho, multi usus contra febres malignas, cordisque affectus. Verùm color Hyacinthi non est à sulphure Solari, sed Martiali.

Pulvis hujus gemmæ, vel etiam exinde paratum *Magisterium*, quod describit AUTOR, commendatur etiam in quibuscunque convulsionibus, & spasmo; sed nihil valent.

Affecto corde hæc gemma gestata colorem mutare dicitur: Videatur GESNERUS *Lib.* 1. *Epistol. pag.* 4.

VI. JASPIS.

JAspis in hæmorrhagiis quibuscunque sistendis, in manu detenta, ut incalescat, vel argento inclusa & naribus adducta, certum est remedium: pro quo usu eligenda est ista Jaspis, quæ hinc inde sanguineis maculis viridibus intermistis est colorata; non verò multis albis aut obscuris est respersa; videatur TENZELIUS *in suo de re Medica Tractatu* & HILDANUS *Q.* 3. *Obs.* 3. Et quidem gestanda est in ea manu, ex cujus latere nasi sanguis effluit. Hoc enim modo aliquando fuit sublata desperata hæmorrhagia, quæ tribus celeberrimis Medicis non potuit curari: videatur *in Curat. Magico-Magnet. pag.* 16. & BOOT *de Gemmis Lib.* 1. *cap.* 102. Præter virtutem contra hæmorrhagiam narium, uti etiam contra abortum, femori alligata, fœtum pellere creditur.

VII. LAPIS NEPHRITICUS.

LApis Nephriticus ex nova Hispania adfertur, ex cæruleo ad viridescentem colorem inclinat, & in superficie semper pinguis & oleosus apparet: ratione virescentis coloris ad Smaragdos refert BECHERUS *in Phys. subterran. Lib.* 1. *pag.* 547. Species est Jaspidis exoticæ, unde rarum est, quod etiam observatus fuerit lapis nephriticus albus, de quo vid. M. A. N. C. *Ann.* 3. *Observat.* 30. *pag.* 46. Ita dicitur ab effectu, quod nempè Amuleti loco de collo suspensus, aut coxendici appensus, aut etiam armillæ aliaque ex hoc confecta, nephriticos dolores demulcere, & calculi excretionem promovere, observatus fuerit; quod etiam non est de nihilo: nam non tantum arenam calculosam pellit, ac à calculo præservat, sed etiam eundem curat; & quidem argento inclusus, majoris efficaciæ esse putatur. Has vires existimo obtinere nephriticas, vi spasmorum ac motuum convulsivorum sedativâ, quibus etiam ureteribus ac locis membranosis finitimis remittentibus, &c. dolores nephritici abeunt, & calculi spontè promoveri solent. Unde etiam, præter vim calculum promovendi, mirificè in doloribus coli, suppressione urinæ, dolore capitis vehementiori, & affectibus catarrhalibus, laudari solet. Hoc ipsum docet, quo jure interno usu tanquam diureticum & lithontripticum usurpetur, unde & D. MICHAELIS aliique *liquorem nephriticum*, item *Magisterium nephriticum*, solvendo in spiritu salis composito, ex hoc lapide preparare satagunt. Modos præparandi videbitis in HOFFMANNI *Clave p.* 154. Nempè utut vi amuleticâ spasmos sedando aliquid adjumenti adferat, tamen interno usu non statim eundem effectum non præstabit, multo minùs si salium sub præparatione additione, textura ejus plus minus invertatur, & alteretur. Confer. WORMIUS *in Museo*, & in specie integer *Tractatus de hoc lapide editus à* CASPARO BARTHOLINO.

VIII. RUBINUS.

UTi supra dixi, Rubinum vulgò inter Carbunculos referri, ideò, quod horum tinctura ex auro præsupponatur; quod quidem verum est de Rubino, non verò de reliquis dictis Carbunculis, Granato & Hyacintho, uti suprà dixi. Sulphur solare in Rubino confirmatur præter alia ex eo, quod hic frequenter in locis, ubi aurum adest, inveniatur, teste MERRETTO *de arte Vitrar. pag.* 419. sicut & Rubinorum generationem eleganter describit AUTOR noster. Hinc & crystallus calcinando præparata, per aurum in aqua Regia solutum, & in pulverem redactum, in Carbunculum quasi mutatur: videatur NEER. *de arte vitrar. cap.* 129. De *Rubinis albis* vid. VELSCHIUS *Hecatost.* 1. *pag.* 68.

In febribus, aliisque malignis & venenatis morbis, lipothymia, palpitatione cordis, &c. efficax remedium putatur Rubinus; unde ceu principale ingrediens est in *Electuario de gemmis*, quod à multis magni fit in morbis malignis venenatis pestilentialibus, &c.

Externo usu vi amuleticâ commendatur, arcet Melancholicas imaginationes, & insomnia turbulenta, si instar armillæ appendatur collo. De mutatione coloris videatur AUTOR, & illud quidem latiùs diductum in BOOTIO. *Lib.* 4. *cap.* 14. *pag.* 146

FABER *in Myrothec. spagyr.* commendat Quintam Essentiam *Rubini*, quam tamen non puto esse magni ponderis.

IX. SAPPHIRUS.

SApphirus ordinariè est cærulea; dantur tamen etiam albæ naturales: de quibus videatur VELSCHIUS *Hecatost.* 1. *pag.* 67. Color ejus cœruleus dependet ex sulphure Veneris, utpotè quod sulphur est à primo ente lunæ, cum mutaretur in metallum, & à principio aquoso conglutinatum. Nam omnes gemmæ conveniunt in radice, differunt in sulphure.

Famosissimus ejus usus est in carbunculis pestilentialibus, quasi magneticè curandis, in circulum nempè aliquoties circumdatus. Nam brevi post circulus livescit & nigrescit, & postmodum carbo integer à parte sana separatus excidit. De hoc Sapphiri Magnetismo videantur MARCUS MARCI *in Philos. Veter. Restitut.* Ophthalmicus etiam habetur Sapphirus; Unde ejus usus quibusdam multus solet esse in Ophthalmiis, & nimia oculorum lippitudine, si circulus ducatur circa oculum; unde remedium egregium est in variolis & morbillis, ad præservandos ab his oculos, si nempè circulus crebriùs circa palpebras & oculorum bulbos ducatur cum Sapphiro. Commendatur etiam ad roborandum & restituendum visum. Si pulvisculum aliquod in oculum incidat, dicit Autor noster, quod conveniat, si in orbiculum redigatur pisi magnitudine, ac per polita oculis imponatur. Cæterum tutiùs applicantur perlæ hoc modo.

Sal & liquorem Sapphiri, de quibus videatur AUTOR, commendat CLAUDIUS DEODATUS in cordis affectibus omnibus, in quibus mira faciat.

Præparatur quoque *Magisterium ex Sapphiro*: post duplicem nempè calcinationem factam solvitur Sapphirus in spiritu nitri cum aceto destillato, & soluta præcipitatur cum oleo tartari. Prima solutio fit viridis, subsequentes simul albæ. Ratio diversitatis consistit in sulphure lunæ, quo impregnatus est sapphirus, quod in prima solutione sese exhibet in colore viridi; in reliquis solutionibus non amplius est præsens, unde in albicante sese exhibet. Sycophantæ & Agyrtæ habent *oleum purpureum* seu *viride* elegans, quod dicunt esse *oleum Sapphiri* verum: sed est impostura, estque nihil aliud, quàm oleum ex terebinthina & chamomilla destillatum. *Oleum* hoc habet AUTOR in Regno Vegetabili, ubi *de chamomilla*.

X. SMARAGDUS.

SMaragdus est gemma viridi colore, mollioris consistentiæ, & facilioris solutionis, quàm reliquæ gemmæ. Viror ejus est ex Marte, ut suprà dictum: Mars enim duplicē dat colorem; per se rubrum; & si attingatur acido, viridem. Observantur tamen etiam Smaragdi albæ, *teste* VELSCHIO *loco citato*.

Solo intuitu visum & oculos recreare dicitur, & quidem, quò viridior, eò utilior ad quoscunque affectus censetur. Amuleti instar appendi solent infantibus contra pavores nocturnos, terrores subitaneos, morbosque convulsivos & epilepticos. Sed propterea non statim etiam interno usu pro iisdem affectibus conferre præsumendum est, utut Smaragdus præparata à quibusdam pro talibus scopis, item pro hæmorrhagiis ex acrimonia sanguinis, pro alvi fluxibus, præsertim dysentericis, adhibeatur; sive dysenteria sit simplex, sive quæ subsequitur interdum philtrum: videatur de hoc *Zacutus Lusitanus Lib.* 1. *Medic. Princ. pag.* 22. *item in Deodati Panth. Hygiast. pag.* 124. Et quidem virtutes has in cura epilepsiæ & dysenteriæ habet ratione sulphuris Martis, quod in sistenda epilepsia & dysenteria potens est. In ephialte specificum est, tàm in infantibus quàm adultis, nec non in pulsu intercepto, viribusque reficiendis. In specie in terrore nocturno infantum, sæpius epilepsiæ prodromo, usitatissimus fuit MICHAELIS non sine successu. Verùm in dysenteriis Smaragdo præferantur

rerantur corallia, in pavore nocturno anisum, &c. In quibusdam locis usitatus est *Syrupus de Smaragdo*, qui fit, si solvatur Smaragdus in spiritu nitri, abstrahitur postmodum menstruum, & cum aqua rosarum & saccharo fit *Syrupus*, qui laudatur ad dysenteriam.

ZACUTUS LUSITANUS habet *Theriacam Smaragdinam*, quæ fuit ejusdem secretum in epilepsia, conjuncta cum febribus malignis.

Tinctura Smaragdi, quam AUTOR cum spiritu urinæ parare docet, est Martialis. Paratur hoc modo:

Smaragdus pulverisatur in mortario ferreo, tum superinfunditur spiritus urinæ.

Quando igitur in Mortario ferreo pulverisatur Smaragdus, propter duritiem aliquid pulveris ex mortario ferreo secum abducit per frequentem tusionem, qui pulvis Martialis mistus cum pulvere Smaragdi, aliàs per se de Martiali sulphure participantis, per spiritum urinæ faciliùs extrahitur in colorem cæruleum & viridem, & est tantùm solutio superficialis particularum Martis & Smaragdi, non verò tinctura. Hoc patet exinde, si scilicet silices eodem modo pulverisentur, & extrahantur cum spiritu urinæ, eandem dant tincturam, quam dat Smaragdus ita pulverisatus: Nam spiritus urinæ super Marte fusus inducit similem colorem viridem. Est ergò ingens impostura hæc præparatio, quæ tamen tinctura ratione Martis contra fluores dysentericos non ineptè commendatur.

Notetur, ex minera Smaragdina fieri posse Phosphorum Smaragdinum.

XI. TURCOIS.

TUrcois Orientalis verus si gestetur, præservat ab omni periculoso casu ab alto; quod si verò casus homini immineat periculosus, contingit, ut ipse lapis frangatur & rumpatur, quasi ruinam patiatur: id quod non tantum propriâ experientiâ confirmat BOOT *de gemmis*, sed etiam SCHMUCK *in Curis Magico-Magnet. pag.* 17. ubi simul affirmat, quod Turcois in manu gestatus, quoties ipse SCHMUCK præternaturaliter aut malè affectus fuerit, toties aliquot maculas Turcois iste contraxerit. Unde Turcis in usu est, Turcoide ornare pedes equorum, item soleas equinas, ne periculosè cadant, sed sint à casu sic magis præmuniti.

CAP. VI.
DE
CORALLIIS.

DE *Coralliis* notum, quod sint fructus marini, seu quod adferantur ad nos ex mari. Copiosus est eorum proventus in mari Tyrrheno seu mediterraneo, prope Hetruriam, seu in illa parte ubi alluit Italiam: maxima est illorum copia in mari rubro, in cujus fundo integræ quasi sylvæ Coralliorum reperiuntur: vid. BOYLE. Et quidem notum est, quod Corallia crescant sub mari instar arbusculorum ex pusillo principio, imò in ramulos & arbores sæpè abeant.

Concretum sunt petrosum seu lapideum, adeoque reverà ad mineralia pertinent, prout nempè ceu genitum consideratur. Quoad sui verò generationem, *res dubia est, utrum magis ad vegetabilem* vel *mineralem naturam inclinent*, cum triplex, quoad hanc controversiam, sit Physicorum hypothesis?

1. Dum quidam asserunt, corallium ex succo lapidescente sui generis successivè generari, & per extrapositionem augmentari.
2. Alii existimant, esse reverà fruticem seu plantulam sui generis, quæ factâ vegetatione successivè, partim spontaneo naturæ motu, partim aquæ marinæ salsæ adjumento, in lapidem induretur.
3. Sunt, qui existimant, corallium esse vegetabile, successivè à penetrante humido petroso sui generis induratum, & ita petrificatum.

Mediam qui sustinent sententiam, *Lithodendron* seu *Arborem lapideum* corallia appellare solent, adeoque mediam inter vegetabilia & mineralia naturam ipsis tribuunt: uti hoc facit SALA *Lib.* 1. *Aphor.* 4. Interim controversiam hanc non facio meam, cum longior observatio & experientia rem decidat. Præ cæteris videatur KIRCHERUS *in Mundo subterran. Tom.* 2. *de Coralliis*, ubi omnia sufficienter diducit, TENZELIUS *in Exeg. Chymiatr.* ubi *de tinctura Coralliorum*, BACO *in suis Inquisit. & Observ. Naturalibus pag.* 1. *seqq.* item GANSIUS *in Tract. de Coralliis*, qui præteritis nundinis de novo excusus prodiit; & imprimis DEUSINGII, brevis quidem, sed accuratus *Tractatus*, qui vocatur, *Vindiciæ fœtus extra uterum geniti*, *Sect.* 8. Item *Diss. mea de tinctura Coralliorum*.

Dubium etiam est; *an mollia an verò dura deprehendantur sub aquis Corallia*? Duplici distinctione videtur hoc expediri, distinguendo

1. Inter Corallia matura & immatura: Illa revera sub aquis dura sunt: Hæc aliqualem mollitiem habent usque ad perfectam maturitatem. Præsertim cortex quasi tartareus, seu crusta non nihil subinde mollis, sub unda facilè detrahibilis observatur, quæ tamen leviaeris attactu subitò induratur.

2. Distinguendum inter ipsum corpus coralliorum, & inter capitula coralliorum succo lacteo turgida. Ista sunt dura; hæc verò nonnihil molliora, & ipse, quem continent, succus lacteus de facili in duritiem tendit.

Sperma enim Coralliorum est succus ille lacteus, & quasi mucilaginosus, ex quo, per mediam Coralliorum cavitatem sensim sensimque propulso, tanquam nutrimento, vegetationis more incrementum capiunt corallia. Quod si verò fiat, ut ex iis emanet succus ille, & in aliud subjectum incidat, hoc ipso succo, tanquam spermate, novum corallium enascitur & frutescit; hinc quandoque extractum fuit cranium hominis è mari, in quo fuerunt Corallia: videatur KIRCHERUS *loco allegato*. Hic succus est mollis, tenuis & glutinosus, ex quo teneriora corallia aliquantisper sunt mollia, & facilè flexilia; dum verò adolescunt, & in mari diutiùs morantur, eandem lapideam induunt duritiem. Id quod similiter fit, si corallia teneriora evellantur ex mari, & aeri exponantur; simul ac enim ab aere fuit exhausta humiditas aquosa, indurescunt corallia, & in lapideum fruticem abeunt.

Notabilis est duplex eorum differentia, dum nempe *rubra* & *alba* reperiuntur; nigra enim corallia impropriè dicta talia sunt. Sed non videtur essentialis inter hæc duo corallia differentia, quin alba quasi immatura, rubra maturiora & nobilissima esse videantur, quod præter KIRCHERUM illustrat VELSCHIUS *Hecatost.* 1. *pag.* 108. qui possidet Corallii frustulum, infrà albicans, superiùs rutilum.

In Coralliis rubris pro usu Medico duo sunt consideranda:

1. Ipsum *concretum Corallinum terreum* quasi alcalinum, seu corpus integrum.
2. Eorum *rubedo*, seu *tinctura* rubicunda.

Concretum Corallinum pro lapidum natura est salino-terreum, de acido & alcali participans, seu est alcalino-terreum, debito suo seu mediocri acido concentratum, ac substantiâ tingente impræegnatum; adeò ut in compositione materiali per se terreum alcali præponderet; hinc facilè absorbet acida, eadem mediante effervescentiæ motu secum coagulat, & hinc calcinata corallia corpus calci vivæ simile relinquunt, quod affusâ aquâ effervescit. Corallia enim per se per retortam destillata suggerunt phlegma acidum, quod probat acidum Corallinum: Vid. *Diss. de tinctura Corall.*

Quoad *Rubedinem* seu *Tincturam*, hanc solaris naturæ esse, ac de sulphure solari originem immaturo & embryonato ducere, sunt qui existimant, ratione cujus virtutis solaris Coralliis tribuunt vim roborandi corpus nostrum, depurandi massam sangvineam, resistendi malignitati, epilepsiæ, & sic porrò. Sed hujus asserti rationem, aut experientiam solidam, hactenus audire nullam contigit: quin potiùs Martialis naturæ videtur substantia tingens, & suo modo de natura, substantia, & particulis martialibus sulphureis participare, cum Mars facillimè per acida blanda rubedinem exerat, ipsâ coralliorum virtute blandè adstrictoriâ, hæmorrhagiam sedativâ, affectuum hypochondriacorum & Melancholicorum correctivâ, aliisque Martis proprietatibus idem confirmantibus, adeò ut non videam, quid obstet, quo minùs Marti tincturam istam adscribamus.

Quoad *usum eorum* consideretur vel ipsius concreti usus internus & externus, & deinde tincturæ ejusdem adeo decantatæ usus. Quoad *usum internum*, ipsa Corallia absorbent & invertunt quælibet vitiosa acida, plus minus manifesta, in primis viis oberrantia, & compescunt inde enatas effervescentias; id quod etiam mechanica Chymica cum quibusvis acidis ostendit, dum coralliis affusum acetum, vel alius quicunque spiritus acidus, eadem promptè solvit, & in solutione ista omnem amittit acrimoniam acidam & corrosivitatem utut non absque effervescentia & ebullitione fiat. Hinc absorbendo eadem mutatione texturæ saporem & vim styptico-adstrictoriam pro Martialium quasi natura acquirit; unde in cruditate primarum viarum acida, & inde natis exæstuationibus corporis vagis, phlogosi scorbuticis perquàm familiaribus, in soda, ructibus acidis, febribus intermittentibus, malo hypochondriaco, ac Melancholia, & affectibus Chronicis, quorum fons ab acido manifestiore est, infantibus item, torminibus afflictis, perquàm egregia sunt. Cum aceto propinata corallia acquirunt naturam adstrictoriam, unde contra nimium mensium fluxum, & hæmorrhagias quascunque, imprimis si sint à nimia sangvinis acrimonia scorbutica, contra dysenteriam, quoniam acidum dysentericum exulcerans absorbent, & in se recipiunt, contra sudores nimios, &c. cum laudano opiato, & in affectibus, ubi opus est aliquali adstrictione, sangvinis condensatione, in gonorrhœa tam virorum quàm mulierum, vi purificandi sangvinem sunt decantatissima. Si tamen sint quædam obstructiones, v.g. mensium ex abundante acido, ibi per accidens oritur apertio, dum absorbent acidum, causam obstructionum: de quo plura dicam, ubi de Marte. Præter dicta, palpitationes cordis, epilepsiam infantum, quæ à Meconio retento oritur, similesque morbos convulsivos, ab acido plùs minùs differenti natos, præservant, partim ac curant: vid. ARNOLDUS *de* VILLANOVA, & CAMILLUS LEONARDUS, qui dicunt, quod per totam vitam infantes reddant immunes

munes ab epilepsia: uno nomine: vis coralliorum consistit in occulto alcalisato, ut rectè loquitur HOFFMANNUS *in Clave pag.* 162.

Externus concreti coralliorum *usus* est, ut appensa exhibeant Amuletum celebre contra fascinationes & incantationes, ita ut etiam fugare dæmonem dicantur: id quod, præter assertum PARACELSI, propriâ experientiâ confirmat HELMONTIUS *in Tract. In jaculatorum Modus Intrandi, &c.* Ubi inter alia refert, quod corallium rubrum, & ejusdem tinctura multum solaminis det in morbis ab incantatione ortis: Item alibi refert, armillam ab his applicatam spontè disruptam fuisse in quadam à dæmone obsessa, propterea quoniam diabolus non possit ferre corallia. Unde etiam contra veneficia, & contra ligationes maritorum, valdoperè laudari solent corallia: de quo videatur præsertim GANSIUS *de Coralliis*, qui contra veneficia huncce commendat pulverem:

℞. *Corall. rubr.*
Alb.
Dent. hom. mortui cont. an. ʒj.
Herb. & sem. antirrh. ʒij.
M. F. *Pulvis*.

Huic pulveri subjicit hanc *Potionem* in veneficiis expertam:

℞. *Corall.* ℥iij.
Visci querc.
Hyperic. an. ℥iv.
Styrac. calam.
Ladani an. ℥iß.
Urinæ destillat. ℔. ij.

Digerantur clauso vase per diem & noctem, & destillentur.

Ulteriùs corallia appensa amuletum contra terriculamenta, & contra imaginationes nocturnas haberi solent, contra quæ CLAUDIUS DEODATUS habet Amuletum ex coralliis, quod ita se habet:

℞. *Corall. rubr.*
Lap. Melecbit. an. ℥ß.
Cum succo chelidon. & mucil. tragac.
F. Amuletum.

Prætereà fulmina arcere, & ab iisdem tàm ædificia quàm agros præservare, à PARACELSO assertum fuit, ab aliis etiam affirmatum: id quod laudat imprimis STARICIUS, per experientiam expertus *pag.* 30 quod in agris hinc inde dispersa corallia vim fulminis avertant, & arceant; quod tamen tanquam paradoxon in medio relinquo.

In genere ergo frequens coralliorum usus est, internè æquè ac externè sub Amuletorum forma.

Præparationes, quibus Corallia subjiciuntur, sunt variæ & multæ. Duo autem generalia Præparata Medica suggerunt corallia:

1. *Pulverem Coralliorum* simplicem, dosi ℈ß. ℈j. usque ad ʒj. solitariò exhibendum, aut etiam aliis permiscendum.
2. *Tincturam Coralliorum*, determinato guttarum numero usurpandam.

Quoad *Pulverem Coralliorum*, sanè hinc simpliciter in porphyritide præparatus, aut exactè pulverisatus, aliis præparandi modis est præferendus, adeò ut cæteras, præter hanc Autoris, præparationes, destructiones potiùs coralliorum rectè appellat HOFFMANNUS *in Clave pag.* 162. In specie habeatur ratio, ne extra corpus acidis nimiis saturetur; aliàs enim absque efficacia intrò propinatur. Interim tamen cum blandè acidis simul mista propinari possunt, quando scopum adstrictionis simul intendimus, quia cum blande acidis corallia acidiusculam & adstringentem acquirunt naturam. Hinc SYLVIUS corallia cum pauco aceto destillato, & à nobis cum succo citri, in misturis propinantur. Sufficiat ergò nobis simplex pulvis præ aliis AUTORIS præparationibus, eò deterioribus, quò magis acido corallia saturantur: quales sunt quælibet Calcinationes coralliorum, sive viâ siccâ, sive humidâ instituantur: Viâ siccâ enim calcinata corallia acidum ignis copiosè arripiunt, hinc saturata eodem, in suo pondere augentur. Ratio est, quia acidum ignis adhæret coralliis. Notum enim, quod in omnibus lignis & carbonibus insit acidum: Sub incensione autem acidum exhalat & adhæret coralliis; e. g. Coralliorum ℥x. vel xij. post aliquot dies & noctes ponderant ℥xiij. Idem observatur in Marte & stanno calcinato. Hinc frustrà fere intrò propinantur, utut calcinatione istâ sint apta reddita ad deponendam suam tincturam per menstruum vitriolicum, de quo videatur TACHENIUS *Hippocr. Chym. c.* 27. & *in Clave pag.* 172. Nam utut Calcinata sic rubra corallia omnia penitus albescant, hoc tamen fit non propter jacturam tincturæ, sed propter acidum ignis, rodens corallia, & hinc texturam nonnihil immutans. Jactura igitur hæc coloris est saltem apparens, non enim nudo igne expelli potest, sed firmiùs iis inhæret.

Fortiter calcinata corallia corpus instar calcis vivæ repræsentant, dum aquæ affusione effervescit; ex quo verò labore nonnulli sal quoddam elicere cum Autore gestiunt: sed nihil est, cum nunquam sal extrahatur in forma nativa, & levis saltem cremor salinus fit, qualis etiam decocto calcis vivæ supernatat, temperatus à sulphure in elixiviatione, quod de multis & saltem non de omnibus lapidibus calcariis intelligendum est. *Rectè ergo sentiunt* cum ZWELFFERO qui *negant, dari verum sal coralliorum*. Salia reliqua sunt nihil aliud, quàm solutiones coagulatæ & inspissatæ, & habent formam salium à menstruis, cum quibus facta fuit solutio: Ipsa enim coralliorum corpora dura non dant sal, neque lixiviale neque aliud, sed solùm sunt solutiones coralliorum. Unde patet, quod in calcinatione ignitionis extinctoriâ non fiat sal verum coralliorum, sed nihil aliud, quàm novum compositum ex acido aceti destillati, quod resolvit corallia, & cum iis in corpus saliniforme concrevit, quod facilè in loco frigido resolvi potest. De hoc liquore mirabile est, quantum ei tribuatur in febribus, v. g. malignis & ardentibus, instillando guttas xxx. vel XL. in ℔. potus ordinarii: sed est abusus, & meritò corrigendus.

Calcinationes cum adjectis salibus, nitro, sulphure, aliisque, eum in finem præmittuntur, ut ex coralliis, per acidum horum sub calcinatione rosis, faciliùs eliciatur tinctura: sed corallia ab hoc acido in sulphure saturata inermia redduntur, unde nullius erunt usus.

Quod enim acidum horum coralliis adhæreat, ex eo patet, quod eadem cum sulphure calcinata in aqua simplici solvi possint, propter acidum sulphuris coralliis adhærens. Hìc, ubi fit mentio calcinationis cum sulphure, observetur, quod quidam parent medicinam, quam vocant *Cremorem coralliorum hoc modo*:

℞. Scilicet *Corallia*, eademque calcinant cum sulphure, coquunt in vino, & hinc infundunt in amplam & latam patellam, sicque ponunt in cellam frigidam, atque sic sensim sensimque supernatare incipit substantia quædam similis cremori lactis, quæ substantia vocatur Cremor Coralliorum, quæ sensim sensimque aufertur à liquore, exsiccatur, & tandem pulverisatur.

Calcinatio cum pumice est impostoria & nugatoria, quam videb. in *Tenzelio loco* ab AUTORE *citato*. *Calcinationes in via humida*, seu *solutiones* quod attinet, quælibet acida quidem, sive vegetabilia sive mineralia, Corallia facilè rodunt ac dissolvunt, & quidem, quò acriora illa sunt, eò majores ebullitiones & effervescentias excitant & turbant: Præprimis quando acidum est minerale, tunc majores turbæ & effervescentiæ excitantur; unde non ineptè collegerunt nonnulli, esse abundans alcali in coralliis, hinc ut alcalina eadem valere. Et quidem inter leviora vegetabilium menstrua sunt succi acidi omnes, ut succus acetosæ, citri, ribium, berberum, Spiritus acidi volatiles ex lignis destillati, quales sunt spiritus ligni quercini, Gvajaci, sassafras, lignorum compositus, &c. Acetum destillatum, & similia. Inter acida mineralia sunt spiritus acidi volatiles nitri, salis, vitrioli, sulphuris, & sic porrò, quæ corallia facilè solvunt, & resoluta imbibunt. Ast spiritus aluminis, spiritus è pane, spiritus roris, spiritus è nive, non tàm solvunt, quàm extrahunt sulphur coralliorum: sed corallia hac ipsa solutione plus minus pro usu interno inepta redduntur; abstractis acidis, concretum nihilominus saliniforme ex corpore coralliorum & particulis acidis in eodem concentratis restitat, quod malè sal coralliorum dicitur, cum nullâ arte genuinum sal ex coralliis elici queat, sed saltem hæc sunt concreta saliformia ex additis acidis nata: Non secus ac salia hæc per deliquium soluta, male oleum vel liquor Coralliorum appellantur, cum nudæ & superficiales sint eorum solutiones.

Ad Calcinationes humidas seu solutiones pertinet etiam Coralliorum sublimatio cum sale ammoniaco, de quo *infrà suo loco*.

Par ratio est *Coralliorum cum tartaro tractatorum*, & hinc destillatorum, qui spiritus prodiens ridiculè spiritus coralliorum dicitur à GLAUBERO *P.* 2. *pag.* 119. cum spiritus saltem sit tartari, acido tartari à coralliis corrosis in fundo vasis restitante. Solutiones Coralliorum cum spiritu viridis æris factæ, equidem hoc privilegii habent, quod menstruum eodem ferè sapore à virtute separetur: sed nisi cautè paratus sit spiritus, Coralliorum hinc facta tinctura aut sal ferè Venerei quid sapit. Si quæ Coralliorum solutiones & inde coagulata salia in usum vocanda sint, sint eadem facta per acida blanda vegetabilium, v. g. ribium aut Citri; taliter enim soluta corallia aut per spontaneam subsidentiam, aut hinc *nata Coralliorum Magisteria, in corpore nostro adhuc solubilia existunt*, nec absque usu omni propinantur. Quævis tamen coralliorum solutiones seu calcinationes humidæ longè inferiores sunt coralliis crudis, nisi forsan magis stypticæ fuerint.

Pulvis coralliorum vitriolatus saltim subjectum aluminosum erit, & pro scopo adstrictorio in usu.

Sal Coralliorum num. III. pag. 335. nihil valet; sed est nil aliud, quàm novum concretum, uti dixi; solutio nempè coralliorum inspissata: nam quando solutiones inspissantur, acquirunt talem formam salinam. Modò dixi, nullum sal ex coralliis elici posse; id quod verum est, quicquid etiam dicat BORRICHIUS, qui sal coralliorum, eorumque tinctura, post debitum tritum per solam aquam destillatam decoquendo elicere fatagit: videatur BORRICHIUS *Hermet. Sapient. pag.* 329. Sed observandum, quod Coralliis de sale marino simul coagulato semper aliquid adhæreat; unde suspicandum, quod *sal* illud *Coralliorum Borrichii* inde proveniat, præsertim cum asserat BORRICHIUS, figuræ cubicæ salem sic ex coralliis factum fuisse, qualis est salis marini.

Sal dulce Coralliorum habet aliquid in recessu propter rorem Majalem, qui subtilius sulphur ex iis elicit. Sed

1. Calcinatio consideretur, quæ non multum valet.
2. Solutio in aceto, quæ cõcedi potest, quia ros majalis additur.

Opti-

Optimè fit cum spiritu salis, quæ solutio in balneo Mariæ ad siccitatem abstrahenda; sal relictum in aqua simplici resolvendum, inspissandum, & denuò coagulandum; idque toties, donec menstrui sapor cesset.

Magisteria sequuntur, quæ nullius sunt valoris, sive sint communia, per præcipitationem coralliorum in acido menstruo solutorum, mediante alcali vel spiritu alcalico factam, sive sint butyracea seu farinacea, aliàs dicta solubilia. Nam priora ista communia sunt calces planè inutiles, ex corpore coralliorum cum particulis acidis & alcalinis coagmentato constantes, nullius planè usus interni, cùm salia hæc nullo modo possint separari. Unde aliquando observatum fuit, quod post nimium usum coralliorum Magisterii fuerit repertus ventriculus corrosus propter acrimoniam acidam menstrui; quale exemplum videre licet in HOFFMANNO *de Medic. Chym.* Itaque, quoniam sunt saturata corallia à menstruo acido, in corpore nostro nullo modo possunt absorbere acidum, & potius, sicut assumpta denuò egerunt, nullo usu, nullo fructu. Ergò magisteriis his longè præferenda sunt corallia nudè præparata.

Magisteria butyracea, ita dicta, quoniam instar butyri in lingua liquescunt, fiunt, quando corallia in aceto destillato solvuntur, & per spiritum sulphuris vel vitrioli præcipitantur. Dicuntur etiam *Magisteria plumacea*, quod licet sint adeò dura & cruda corallia, Magisteria tamen hæc instar plumæ sint levia, & instar salis resolvantur in lingua. Optimus modus horum est hic, qui fit cum spiritu vitrioli Philosophico; solutio filtrata præcipitatur cum spiritu vitrioli rectificato, Magisterium edulcoratur & usurpatur. Sed observetur, quod spiritus vitrioli Philosophicus benè debeat esse rectificatus; aliàs enim propter particulas tales, ex Mercurio vitæ aut butyro antimonii residuas, Magisterium possit excitare vomitus. Sed quia jam acido sunt saturata hæc Magisteria (nam impossibile est, etiam mille edulcorationibus acidum penitus separare) intra corpus nihil usus obtinebunt. Præfertur his *Magisterium cum succo citri*, quando corallia solvuntur in hoc succo, & præcipitatur sponte pulvis in fundo: Nam acidum citri saltem infringit corallia, non autem corrodit.

Huc pertinet *Magisterium secundùm* ZWELFFERUM cum spiritu viridis æris, quæ commendanda. Hic spiritus utut contemnatur à TACHENIO, certum tamen est, quod contineat in se acidum salsum volatile, unde menstruum est non contemnendum. Hic spiritus solvit Corallia, ita tamen, ut in solutione coralliorum parum immutetur, sed denuò abstrahatur cum aciditate, ac denuò possint solvi illo nova Corallia, quod non æquè in aliis procedit. Non autem viribus integris instar liquoris alcahest à concreto soluto abstrahitur, ut vult ZWELFFERUS, qui spiritus hujus in solutione coralliorum & Magisterii plumacei præparatione fuit primus AUTOR, sed semper aliquid aciditatis in concreto relinquit.

Quod dictum de Magisteriis, idem valet de *sale & oleo seu liquore corallorum*: nam sive coaguletur solutio in sale, sive præcipitetur in pulverem, perinde est; utrumque enim horum est saturatum acido, unde, sicut corallia in hoc liquore fuerunt assumpta, ejiciuntur foras, neque adstringunt, neque acidum absorbent. Et *qui dicunt*, quod *liquores coralliorum & perlarum sint cordiales*, *sunt nugæ*.

Pergimus ad *Essentiam seu Tincturam coralliorum*, quarum sunt præparationes variæ, & tot ferè modi, quot capita Chymicorum, adeò ut 300. fuerunt numeratæ à quodam Autore, & quilibet vult habere Arcanum in præparanda tinctura coralliorum, quarum tamen una tantum, quantum altera valet. Rarissima enim avis est tinctura vera Coralliorum; unde ZWINGERUS Tincturam Coralliorum veram semel tantùm, CROLLIUS verò nunquam, se vidisse fatetur: quam equidem ceu non-ens cum SALA aliisque rejicere penitus nolo, saltem hactenus nullam genuinam me observasse, fateri cogor. *Vera enim debet esse*, in qua solum *principium sulphureum* legitimo menstruo sit *extractum*, relictis coralliis integris, quod remedium est celebre, tanquam summum analepticum spirituum quorumvis, ac speciatim cordis confortativum, summum sanguinis purificativum, ejiciens per diaphoresin quælibet fermenta heterogenea, corrigit sapores & alterationes præternaturales contentorum in primis viis, à quibus sanguinis textura plus minus vitiatur, ejusque crasis & fermentatio pervertitur: hæmorrhagias quasvis cohibet; in palpitatione ac syncope febrium, item febribus malignis, mirabilis est, cachexiam etiam virginum curat, ictericis & scorbuticis summè proficua est. Confer. BORRICHIUS. *Hermet. Sapient. pag.* 326. Menstruum autem intimè se conjungit cum Coralliis, ut dehinc non possit separari aut præcipitari à se invicem. In tinctura ergò hac ritè præparanda ac præparata examinanda, observetur:

1. Coralliorum concretum durissimum esse, & cui texturæ firmioris substantia tingens intimè coagulata inhæret; unde mox difficillimæ & non cuivis obviæ præparationis erit tinctura. Nam utut in particulas minutas solvantur, hæ integrales totius sunt, nec ad naturam eorum essentialem pertinent.
2. Tincturæ paucitas in coralliis rubris, siquidem cum LAUREMBERGIO *Aphor. contra Salam* hîc facio, ℔j. Coralliorum vix ℨß. tincturæ inesse; unde pulvis Coralliorum minus rubet, sed magis ad albedinem inclinat. Hinc
3. Famosiores etiam tincturæ coralliorum non tantum sunt genuinæ eorum extractiones, quam subtiles solutiones corporis eorum integri soluti, vix, nisi consistentiâ, à ritè pulverisatis ac præparatis coralliis differentes; quoniam per menstrua fiunt nimis corrosiva, adeoque solutiones potius subtiliores, quàm separatæ propriè dictæ tincturæ sunt, ut patet per inductionem plurimorum, quæ hinc inde prostant processuum.
4. Tincturæ Coralliorum sæpè sunt vel nudæ solutiones concreti, vel saltem ipsorum menstruorum colorationes, quæ vel ipsæ simpliciter, vel occasione mutatæ cum coralliis texturæ ad istam rubedinem, mediante digestione induendam, disponuntur, interdum nihil penitus de coralliorum substantia obtinentes: id quod facilè patet exinde, quod quàm plurimi processus tincturæ coralliorum eliciendi ex rubris, procedant etiam ex coralliis albis, eodem modo tractatis; ex quibus impossibile est, ut eliciatur tinctura rubicunda, adeo ut possit facilè hinc detegi impostura: id quod sufficienter videri potest declaratum in *Dissert.* mea, quam voco *Examen tincturæ coralliorum*.
5. Dubium est, an non tinctura quædam concinnior Martis idem præstare queat, quod ipsa coralliorum tinctura? annon effectus tincturæ non penitus subinde ab additis, partim ex se medicamentosis, partim propter novam cum coralliis emergentem texturam medicamentosis factis, emergant, quàm ex ipsis coralliis? Id quod in solutionibus & compositionibus corporum non rarum est.

Hæ circumstantiæ probè consideranda sunt, quarum tamen minus genuinarum intuitu non semper usus & effectus tincturarum rejiciendus est, etsi pro tincturis genuinis & propriè dictis non habendæ sint.

In genere Præparationes omnes collimant eo, ut primò solvantur corallia, ex solutis postmodum, abstracto menstruo, cum convenienti liquore extrahatur tinctura, adeo ut solutio præcedanea coralliorum sit tantum præparatio, ut faciliùs subministrent tincturam subsequenti extrahenti liquori. Δοκιμασία *seu Proba veræ coralliorum tincturæ est ea, ut scilicet non possit ampliùs præcipitari seu separari ex menstruo*, cum quo fuit extracta. *Optima tinctura* elicitur ex spiritu vel sale aereo, qui ex spiritu roris vel nivis fit, secundùm modum QUERCETANI. Non pauci mediante rore, aut aqua nivea, vel pluvia, parare nituntur: Sed ut ex superioribus notum est, sal nitrosum in hisce meteoris deprehenditur, unà cum adjuncta pinguedine seu substantia oleosa; facilè itaque ab istis salibus arrodi corallia, & hinc ex magmate isto composito, mediante spiritu vini tinctura parari, parum tamen de substantia coralliorum participans, & quæ etiam ad subtiles saltem coralliorum solutiones pertinet. Alii corallia per roris majalis aut aquæ nivalis continuam & diutinam evaporationem ita tandem emolliunt, ut tincturam suam per se in destillatione sub forma olei fundant.

Tinctura Hartmanni est saltem Extractum salis corallinum.

Quod attinet tincturam per acetum coralliorum parandam, BORRICHIUS *de Hermet. Sap. pag.* 227. Corallia retortæ inclusa, & igne aperto simpliciter destillata, aquam seu spiritum coralliorum acidum, qui vocatur etiam *Acetum Coralliorum*, & oleum empyreumaticum, utut paucum, largiri asserit, ex quo oleo mediante spiritu vini ulterius tincturam Coralliorum perficit. Quoad hunc laborem observandum est, fixa corpora esse corallia, & quæ de substantia sua petrosa nihil destillando dimittere valeant. Quantum ergò sub forma olei illius pauci, & phlegmatis nonnihil aciduli suggerunt, hoc reverà ex substantia vegetabili lignosa coralliorum oriri videtur.

Tinctura Coralliorum Holsatica non planè contemnenda est, sed est præparatio præ aliis satis commoda, modò omnes adhibeantur encheirises: sed facillimè se præcipitat. Encheirises autem consistunt in hoc, quod scilicet menstruum non sit abstrahendum ad omnimodam siccitatem, sed tantum ad mellaginem; Aliàs enim non procedit processus. Pharmacopœus Londinensis simili modo, sed elegantiori præparat tincturam coralliorum, qui solvit primò corallia in spiritu, parato ex tartaro & vitriolo, sicut habemus in hac tinctura Holsatica: factâ solutione abstrahitur spiritus in consistentiam mellagineam: Huic Extracto mellagineo affunditur spiritus Veneris volatilis, seu spiritus aluminis volatilis, qui valdè egregiam tincturam coralliorum ferè in momento extrahitur: hanc extractionem denuò ad consistentiam mellaginis abstrahit, & tandem cum spiritu vini benè rectificato remanentiam extrahit in elegantem tincturam.

Quidam etiam Oleis destillatis mediantibus tincturam elicere satagunt, sive cum AUTORE *oleum Citri*, sive cum LANGELOTTE *Epist. ad Nat. Cur. pag.* 28. *oleum destillatum anisi* recipiatur. Certè olea Vegetabilium aromaticorum successivè ratione occulti acidi de coralliis aliquid abradunt, & hinc particularum talium contactu texturam mutando rubedinem contrahunt. GLAUBERUS & alii mediante sale tartari corallia calcinant, & cum spiritu vini tincturam extrahunt; de quo infrà.

Cæterum utut tinctura coralliorum vera sit rara avis, nihilominus sunt elegantiores solutiones, quæ substitui loco tincturæ possunt. Res ut pateat, in specie modos quosdam præparandi consideremus: Nam reliquos, uti & jam examinatos, quos AUTOR habet, sufficienter

cienter excussit Ludovici pag. 737. ac speciatim HOFFMANNUS *in Clave*, ubi *de coralliis*. Pro præparandis ergo tincturis duæ potissimum operationes in usu sunt:

1. Ipsius corallini corporis apertio.
2. Substantiæ tingentis separatio, sive hæc fiat addito spiritu, aliove, sive simplici destillatione, sive aliis modis.

Pro aperiendo corpore media menstrua sunt, primò acida mineralia, & hinc acida vegetabilia, tàm nativa, ut succus ribium, citri, acetum, quàm artefacta, ut spiritus lignorum, spiritus panis, spiritus mellis, mannæ, &c. Equidem tincturæ, quæ fiunt ex *coralliis per acida mineralia corrosis*, vix præterquam subtiles coralliorum solutiones erunt, utut modus TACHENII *suprà citatus* altius quid in recessu habeat. Corallia per acida vegetabilia soluta, hinc spiritu vini extracta, sunt etiam subtiles saltem solutiones, dum spiritus vini resinosam succorum substantiam imbibendo, simul particulas coralliorum in iis concentratas arripit. Non inelegans est tinctura coralliorum, v. g. Sassafrata D. MICHAELIS, quæ fit; quando solvuntur *Corallia* in sextuplo vel octuplo *succi citri depurati*, qui solvit tantum ex coralliis subtiliores & elegantiores partes, relictis crassioribus & terrestrioribus in fundo: factâ solutione decantatur, & inspissatur in mellaginem seu consistentiam mellis: hinc affundatur spiritus ligni sassafras, & extrahatur tinctura rubicunda contra luem Veneream. Simili modo etiam paratur cum spiritu cochleariæ *tinctura Coralliorum, cum spiritu cordis cervi*, item *sanguinis cervi*, in palpitatione cordis, lipothymia, melancholia, & scorbuto.

Acida Vegetibilium arte facta sunt spiritus lignorum, panis secalini, etiam ab oleo separatus, & super panem bis coctum rectificatus. Quando hæc citrà ignem etiam tincturam coralliorum eliciunt, sunt subtiles Coralliorum solutiones; Color verò est à menstruis. Si enim hi spiritus, præsertim panis, arenæ vel coralliis affundatur, etiam rubra tinctura emergit. Nempè hi Vegetabilium spiritus compositi sunt ex acido volatili ac simul spiritu oleoso inflammabili: qui ipsi vel simplici digestione vel corporis terreo-alcalini attactu, spontè rubedinem contrahunt. Facilis hæc res est probatu: si enim coralliis v. g. spiritus lignorum affundatur, & factâ solutione abstrahatur, acidum in coralliis concentratum manet, spiritus sulphureus & volatilis saltem redire solet; non secus atque Coralliis acetum affusum, & hinc in corpus saliforme concentratum; si destillatur hoc salinum coagulum, spiritus volatilis ardens prodit, quem vulgò spiritum coralliorum ardentem vocant, cum tamen sit spiritus vini ex aceto revivificatus: id quod observetur contra Autorem lib. 3. pag. 340. sub titulo, *Spiritus seu oleum Coralliorum.* Dixi autem superiùs, quod acetum fiat, quando ab acido vini spiritus salini volatiles figantur & deprimantur. Est ergò spiritus vini in aceto adhuc integer, dum ex solutione coralliorum cum aceto acidum adhæret coralliis; Unde spiritus vini, qui antea in aceto fuit fixatus, fit sui juris per ignem & prodit per retortam denuò. Idque etiam verum est Saturno, ut suo loco constabit. Spiritus hic, v. g. lignorum compositus, coralliis loco succi citri affusus, digestus, & ad mellaginem inspissatus, dat pariter cum spiritibus appropriatis tincturam Coralliorum sassafratam, antiscorbuticam, &c.

Spiritus panis benè rectificatus, & ab omni phlegmate & empyrevmate legitimè separatus, citra ignem *extrahit tincturam Coralliorum*, corpore coralliorum manente integro. Menstruum autem meliùs paratur ex farinæ triticeæ part. iv. fermenti part. j. in clibano tostis: Hæ suggerunt spiritum empyrevmaticum, qui tamen coralliis affusus elicit tincturam spontè in loco frigido, ut corallia in fundo albicantia remaneant.

Per *Alcalia* etiam tractantur Corallia, ut suggerant tincturam. HELMONTIUS de sale volatili tartari, seu de sale tartari volatilisato dicit: quod sit succedaneum liquoris Alcahest, quo vera corallii tinctura extrahi potest. Memini me Londini apud Pharmacopœum Regium, Dn. FEBURE, vidisse talem egregiam tincturam, qui solutionem Coralliorum extraxit cum spiritu salis volatili tartari, hinc per retortam cum hoc spiritu extractam tincturam Coralliorum coloris obscuri & subrubicundi destillavit ejusdem odoris & saporis cum menstruo, in quàm plurimis morbis melancholicis, maniis, epilepticis, palpitatione cordis, scorbuto, & similibus affectibus, elegans remedium. Ast dubito: *Annon effectus hic magis spiritui salis tartari, quàm coralliis, sit tribuendus?* Boyle pariter in *Chym. scept. pag.* 137. affirmat, menstruum sibi cognitum esse, quod coralliorum tincturam nobilem etiam, in destillatione transducat.

Alii mediante sale tartari corallia calcinant: vel alii corallia cum nitri ana fluere sinunt in crucibulo, ut sic alcalisetur nitrum: Massæ huic recenti affusus spiritus vini rectificatus egregiam tincturam rubicundam extrahit, quæ tamen non est coralliorum tinctura, sed tantùm spiritus vini super Alcali spontè se tingentis, sicut in tinctura tartari notum.

Facit etiam mentionem *sublimationis* AUTOR noster *Processu* 14. & No. VIII. *in Floribus*, cum sale Ammoniaco in flores: Pulverisata nempè corallia rubra permiscentur cum sale ammoniaco similiter pulverisato, & postmodum igne cinerum in cucurbita instituitur sublimatio, hâc sal ammoniacum tantum unà secum rapit, quantum acidum salis ammoniaci rodere potest de corpore Coralliorum, adeò ut in alembicum descendant flores rubicundi, qui sunt nil aliud, quàm nuda subtilia coralliorum ramenta.

Ex hisce floribus PETRUS JOHANNES FABER *in Scriptis* beneficio spiritus vini benè rectificati nititur parare tincturam, quod & non absonum videtur. Processum videbitis in *mea dissertatione.*

Pertinet huc, quod *per triturationem cum sale marino* diutiùs continuatam ita disponantur corallia, ut tincturam oleosam rubicundissimam levissimo ignis gradu dimittant. Cum autem corallia fixa sint corpora, quæ de substantia suo petrosa nihil dimittere valeant: imò si verum est, ut non ineptè ratiocinatur TACHENIUS *loco suprà citato*, fixam esse coralliorum tincturam, & quæ etiam in igne subsistat; non video, quomodo eadem tàm facilè destillando prolici possit, nisi salina corpuscula, cum quibus coquendo aut triturando examinata fuerunt, sub destillatione non nihil elevata, partem substantiæ coralliorum secum rapiant.

Hi sunt famosiores modi tincturas coralliorum præparandi: cuilibet liberum est, modum eligere, qui magis placet, utut genuina tinctura coralliorum inter modò dictas præparationes, aut alias satis notas nondum comparuerit. Plura aliàs de tinctura coralliorum videbitis in GANSII *hist. Corall. pag.* 65. & 66. Agricola de corall. & in *Chirurg. parva pag.* 832. LAUREMBERGIO *in Aphor. Ang. Sale cap.* 13. & ARNOLDO SCHROEDERO *in Defensione Laurenb. Quæst.* 13.

Flores Coralliorum, præter sublimationem cum sale ammoniaco jam dictam, à quibusdam etiam parantur *sublimando Corallia cum sulphure*, & exinde fiunt *flores sulphuris rubicundi*, qui aliàs sunt flavi. Denique appellantur etiam flores coralliorum, quando in præcipitatione Magisteriorum in liquorem, in quo facta est præcipitatio, immittuntur baculi lignei, & mittuntur simul in locum frigidum; fit enim, ut baculis ligneis sensim sensimque adhærescat corpusculum coralliorum solutorum in forma floccorum nivis, & hi ipsi postmodum vocantur Flores coralliorum.

Oleum Coralliorum succinatum AUTORIS prodit quidem rubicundo colore; nihil tamen de coralliis participat, nisi quantum phlegma acidum spirituosum succini simul per retortam abripuerit.

Syrupus Coralliorum simplex & compositus, qui sunt solutionis coralliorum cum saccharo in syrupum redactio, in sistenda diarrhœa, dysenteria, & similibus, frequentis usus est. Loco succi berberum vel limonum potest etiam fieri solutio cum succo acetosellæ, cum quo erit convenientior in febribus malignis & ardentibus, in quibus acetosella egregia est. Quidam volunt præparare cum succo tormentillæ, & fit convenientior in dysenteriis, in quibus per se multi est usu; adstringit enim hic Syrupus, atque efflorescentiam Massæ sanguineæ corrigit. Non adeo tamen probandi sunt Syrupi coralliorum, quia succi vegetabiles fermentantes post fermentationem corallia denuò dimittere solent, ita ut parum de iis syrupus participet. Potiùs & ex tempore misturæ de talibus succis præscribantur, & saccharo edulcorentur.

CAP. VII.

DE

MARGARITIS.

Margaritæ seu Perlæ subjectum ferè sunt simillimum Coralliis, in radice tamen differunt. Corallia enim mediæ naturæ sunt inter Vegetabilia & Mineralia: perlæ autem sunt primo ex ortu animale quid, ex succo lacteo animali, sed tandem in naturam mineralem degenerant, quod præprimis ex earum calcinatione videre est. Calcinatæ enim perlæ relinqunt calcem vivam ex acido & urinoso, effervescentem in aqua, quod majus signum est naturæ mineralis, quàm animalis, cùm concretum ejusmodi calciforme nunquam ex animalibus eliciatur. Coagulum sunt ejusdem materiæ seu naturæ cum ipsis testis concharum, seu, ut vulgò dicunt, cum matre perlarum: estque commune omnibus concharum & ostrearum speciebus, ut margaritas certo tempore proferant: de quod conf. M. A. N. C. *Ann.* 3. *Obs.* 36. Perlæ enim genuinæ in ipso corpore concharum seu ostrearum deprehenduntur, ex quo postmodum successiuè excluduntur. Constant simpliciter ex pluribus pelliculis admodum subtilibus, sibi invicem ceparum instar superinductis, nulla aliâ materiâ inter eas contentâ: quem modum eleganter exprimit HELMONTIUS *Tract. de Febr. cap.* 8. §. 7. Deprehenduntur etiam perlæ minus perfectæ, quas ipsæ ostreæ excludunt ante debitam perfectionem, & unà cum pelliculis subtiliorem & molliorem substantiam quasi farinaceam interjectam habent. Hinc istæ priores eleganter splendidæ, & quasi perspicuæ, ordinariè rotundæ aut eleganter ovales spectantur: Hæ posteriores minus splendentes, magis albidæ, minusque opacæ sunt. Meretur quæ hic legatur *Dissertatio Rolfincii in Diss. de Margarit.* seu perlis, ubi demonstrat, quod idem sit testa seu mater perlarum cum perlis ipsis, & quod habeat eundem effectum: deinde, quod crescant pelliculatim in conchis, & per vomitum ejiciantur in testam, quando sunt maturæ: Videatur etiam HORSTIUS *in Dispens. pag.* 247. cum quo etiam conferatur BOETIUS *de Boot in Tr. de gemmis & lapidibus*, JOHANNES

WIT-

WITTICHIUS *de lapide Bezoard. pag.* 184. & FALLOPIUS *de Metallis & Fossilibus* Quasi gelatina lactea firmiter congelata, suoque sale volatili oleoso, appropriato acido suo concentrato, constant, quo ipso in consistentiam duram coagulantur, & dehinc abeunt in figuram rotundam; hinc sensim sensimque alius liquor succedit coagulatus, adeò ut per successivam coagulationem pellicularum augeantur perlæ.

Sunt quidam, qui putant, quod Mater perlarum non sit eadem cum perlis, sed longè vilior; nihilominus, cùm ex eodem liquore gelatinoso concrescat testa seu mater perlarum, ac ipsæ perlæ, ejusdem quoque erunt naturæ & efficaciæ.

Usus perlarum est vel *privativus* vel *positivus*. Usus *privativus* est, quod promptè absorbeant varia acida in corpore nostro, præsertim gravidis abortum minantia, & effervescentias (omne quippè acidum solvit perlas & dulcescit) ab acido inductas blandè restringunt & compescunt, crudæ saltem pulverisatæ assumptæ: Pro quo scopo mater perlarum longè commodiùs usurpatur: hinc rectè hoc respectu easdem habet vires. Imò alia etiam marina, cancrorum nempè aut percarum lapides & corallia ejusdem cum perlis erunt usus, teste HELMONTIO, FABRO & LUDOVICI *Pharm. pag.* 723. Etiam cancrorum testæ non inferioris erunt pretii, Autore *Verulamio Hist. Vitæ & Mortis pag.* 85. Quoad positivum usum: notum est, quod adscribitur ipsis magna vis cordialis; sed ignoratur, quid profertur. Ab omnibus nobilissimum confortativum prædicatur, quo balsamus vitæ conservetur, vires insigniter reficiantur & restaurentur, ac imprimis phthisicorum, hecticorum ac tabidorum corpora, tanquam rore quodam nutritivo appropriatissimo, humectentur & restaurentur.

Hos affectus qui assequi nititur, necesse est, perlas in primum suum lac & spermaticum liquorem, similem nempè isti, ex quo fuerunt concretæ, resolvere queat: Sub tali enim forma alcali volatile & oleum temperatissimum vires analepticas, æstuationes febriles hecticorum temperativas, ac tabescentium refectivas, & retardandi senectutem, exerunt; & quæ dicuntur de lacte perlarum, de isto possunt dici veriùs: verum quippe lac liquor iste est primordialis; quod non dici potest de perlis, uti in officinis prostant. Sed quàm paucis his concessum est adire Corinthum. Omni quidem conatu hoc contendunt Chymici, hincque variis solutionibus, coagulationibus, volatilisationibus, &c. torquent margaritas; sed inani conatu. Acida enim nil valent; per corrosionem enim destruunt potiùs perlas: urinosa etiam non attingunt eas; nec oleosa penetrant perlarum corpus. Forsan subtilior ac penetrantior substantia, aliqualem cum margaritis cognationem habens, & in quo menstruo citra vim corrosivam destructoriam blandè & amicè quasi liquescunt perlæ, hoc præstare poterit, quod vix meliùs, quàm in rore, nive vel aere, inveniri posse, probabiliter conjecturatur; præsertim si ipsæ ostreæ roris beneficio, ad genituram perlarum disponantur.

Patet ex prædictis, quid habendum sit de Præparationibus Autoris, tam perlarum solutionibus, quàm horum in Concretum salinum coagulationibus, & variis modis in Magisteria præcipitationibus. Nempè penitus pro usu Medico superficiales sunt. Perlæ enim semel extra corpus acido saturatæ, intra corpus instar calcis primas infestabunt. Unde potiùs crudæ saltem pulverisatæ aut in porphyritide præparatæ propinentur, & aliæ quævis solutiones & præparationes intermittantur, nisi quibus mediantibus in primigenium lac redigantur: conf. HELMONTIUS *Tr. Potestas Medicaminum*, item *de febribus cap.* 8. §. 7. cum quo conf. TACHENNII *Clav. pag.* 121.

Præparata AUTORIS in specie quod attinet: occurrit *Sal perlarum*, quod fit ex perlis in menstruis acidis solutis, sed infuso conatu: est enim novum compositum, in quo perlæ destructæ, & menstrui solventis vis adest. Quod si quis tamen velit impensas suscipere, & igne aperto destillare perlas, non dubito, quin acquiri possit sal volatile: sed remedium esset admodum pretiosum.

Magisterium perlarum, ut alia magisteria, nil valet: videatur HELMONTIUS *Tr. de febribus cap.* 8. §. 7. Insulsè assumitur ab hecticis & phthisicis; nam sicut assumptum fuit, ita denuò rejicitur. MYNSICHTIUS *in Armament. pag.* 39. remedium habet, quod vocat Margaritas trochiscatas, ex Magisterio margaritarum cum spiritu roris Majalis; ubi ego reciperem spiritum roris Majalis, & linquerem Magisterium, quia longè efficacior est, quàm omnes margaritæ.

Liquores perlarum, quos habet AUTOR, sunt ridiculi, & non habent vim cordialem, neque vim absorbendi, quia saturati sunt menstruo acido: solutionis pulvis in intestinis præcipitatur, & interdum plus nocet, quàm prodest.

Essentia, tinctura seu *Arcanum perlarum*, nihil aliud est, quàm perlæ in aceto destillato solutæ, & cum spiritu vini nonnihil postmodum in formam liquidam redactæ: sed parum valet.

Spiritus Guajaci extrahit ex perlis *tincturam rubicundam*, quæ vocatur *Arcanum per spiritum Guajaci*. Verùm impostura hìc patet, quia rubedo ex spiritu Guajaci est.

Tinctura perlarum cum spiritu salis est destructio perlarum, in qua perlæ cum menstruo saturantur & destruuntur.

CAP. VIII.
DE
LAPIDIBUS COETERIS MINUS PRETIOSIS.

Hos inter est

I. ÆTITES.

Ætites, de quo præter LAUREMBERGIUM, BANSCHIUS integrum edidit *Tractatum*, Germanis vocatur *der Adlerstein*, quoniam dicunt, tantum reperiri in nidis aquilarum: est lapis sui generis, mollis, facilè friabilis, qui leniter conquassando percussus sonitum edit, quoniam in medio est concavus, alia subjecta lapidea seu mineralia magis friabilia instar nuclei in se continens, & est lapis quasi prægnans: interdum lapis est, interdum terra reperitur, quin aquam in se continet; pro quorum contentorum varietate etiam nomen mutat; unde ille, qui lapidem continet, *Ætites* propriè talis dicitur; qui verò in se reconditam habet terram, *Geotes* dicitur; sicuti qui continet aquam, *Hydrotites* dicitur. Sunt etiam ætites, qui spirant odorem instar violarum, & vocantur *lapides violacei*. Falsum est, in aquilarum nidis deprehendi, à quibus nempè ad facilitandum partum colligantur. Nam in fluminibus propè ripas, rivos, agros, montes, saxorumque commissuras sæpissimè inveniuntur: sed qui ex nido aquilæ hunc abstulerit, nemo observatus fuit.

Decantatus est ejus usus ad partum promovendum, si femori alligetur; sicut eundem retardat, adeoque abortum præcavet, sub axilla vel circa præcordia gestatus: de quo ipso tamen nullibi, præterquam in *Valeriola L.* 1. *Obs.* 10. clarum exemplum observatum fuit. Quidam ejus pulverem ad ℥j. in aqua appropriata ad partum facilitandum, & lochia pellenda adhibent: Lac mulierum augere dicitur, si cum vino aut brodio propinetur, vel etiam tantùm intra mammas suspendatur. LUDOVICI autem *in Pharm.* cum sanioribus dicit: Hyberbolicas Lucinarum nostrarum persuasiones circa ętiten & geoten, etiam selectiorem, claudicare, & si quid conferre videatur, esse fallaciam causę non causę. Hęc de *ætite* propriè sic dicto.

Terra argillacea margę similis in eo contenta iisdem viribus gaudet, ac terra quędam sigillata; unde in morbis pestilentialibus & malignis commendatur, & etiam dysenterias curat. Hinc LAUREMBERGIUS Electuarium antipestiferum composuit, cujus basis fuit hęc terra argillacea è lapide ętite. Externè cum aceto subacta & mammis applicata optima est pro constringendis iisdem: pulverem hujus gossypio impositum membris à frigore lęsis felici experimento applicavit LAUREMBERGIUS *in Tr. de ætite*.

II. ALABASTRITES.

Alabastrum Marmoris species est, & quasi imperfectum marmor, quod cum reliquis speciebus Gypsi rariùs in usum venit, & pręter Unguentum de alabastro nil officinis suggerit, temporibus illinendum ad arcendum capitis dolorem quemcunque, experimento FORESTI; sicut & JOHANNES PETRUS LOTICHIUS usus est hoc unguento, fronti & temporibus illito, contra agrypnias, & pathemata in febribus ardentibus, idem contra dolorem capitis à contusione oriundum.

Si calcinetur forti igne alabastrum, calcis vivę proprietates acquirit; unde non mirum est, si aqua, in quam alabastrites calcinatus est ablutus, contra gangręnam laudetur; sicuti alabastrites calcinatus elotus instar calcis vivę lotę ulcera curat, oculorum lacrymas ac lippitudines corrigit.

Gypsum rusticorum est euporiston, ut cum lacte hauriant contra dysenteriam, & est remedium non contemnendum; corrosivum enim absorbet acidum in dysenteria.

III. AMIANTHUS.

Amianthus Gręcis ἄσβεστος, h. e. igne invincibilis, Germanis *Steinflachs*, *species* est *lapidis scissilis*, durissimum subjectum, reverà Talco cognatum, ad cujus naturam propiùs accedit, quàm ad naturam aluminis: utut alumen plumosum seu scissile etiam proximè ad Amianthi texturam accedat: unde confunduntur à quibusdam. Alumen enim plumosum adstringit, & non pungit; contrà Amianthus cuti applicatus, pungit & urit instar urticarum. Concretum est ignibus invincibile, & menstruis flammisque haud resolubile; alumen verò plumosum ocyùs potest destrui per menstrua acida & corrosiva. Hinc prioris ratione ellychnia incombustibilia, & linteamina quibusvis ignium flammis illæsa, ex Amiantho conficiunt; vid. KIRCHERI *Mundus Subterran. T.* 2. *l.* 8. *Sect.* 4. & CONRINGIUS *in Med. Herm.* Hinc marsupium ex iis confectum, pecunia licet in ea contentâ liquefactâ, non ardet; quale marsupium in *Museo Septaliano Mediolani* vidi, ab ipso Autore, Canoni-

co Mediolanensi jam mortuo, (qui artificium fila ex Amiantho conficere optimè novit) præparatum: cui injecit aliquot nummos aureos & argenteos, qui cum marsupio igni impositi sine Marsupii læsione liquefacti fuerunt. Et hic est Amianthus iste, ex quo veteres velamenta pararunt, in quibus corpora mortuorum, imprimis Regum & aliorum Magnatum, comburebantur, ut cineres eorum genuinos acquirerent. Sed modus præparandi & texendi occultus est: nam quem WORMIUS describit *in Museo*, non sufficit pro hoc scopo, nec est genuinus. Curiosum interim est, quod filum & Chordam artificiosè ex silice factam referat VELSCHIUS *Hecatost. pag.* 12.

Internè pulverisati ℈j. in haustu vini vel spiritu vini propinatur mulieribus fluxu albo laborantibus.

Externè cuti affrictus, Urticationis vices sustinet; hinc HARTMANNUS in Paralysi, & Tabe particulari seu Aridura commendat.

Preparata sunt rara, nisi quod BOETIUS à BOOT *de lapidibus pag.* 204. *Balsamum* habeat; & *linimentum ex Amiantho* ab AUTORE *nostro Lib.* 2. *cap. ultimo pag.* 306. descriptum, contra tineam capitis puerorum, uti etiam ad ulcera tibiarum inveterata, ceu euporiston certum commendatur, quia illud saturnina ingrediuntur: de Amiantho nil participat, sed saltem de Saturno constat. *Aldrovandus in Museo Med. p.* 664. *lib.* 4. habet *Unguentum ex Amiantho*, quo inunctæ manus tutò ignem tractari posse dicit. Præparatur hoc modo:

℞. *Pulv. Amianthi,*
Calcis vivæ exsicc.
Album. ovor.
Succini,
Alth.
Hyoscyami,
Seminis psyllii, an. part. equal.

Omnia permiscet in formam linimenti, quo inungendæ manus.

IV. LAPIS ARMENUS.

Lapis Armenus est lapis ex cæruleo viridescens, ejusdemque naturæ & usus cum lapide Lazuli, & non videntur inter se differre, nisi ratione majoris, vel minoris fixitatis & maturitatis: in lapide Lazuli maturius reperitur sulphur; in Armeno verò crudius. Dicitur *lapis Armenus*, quia olim allatus fuit ex Armenia, utut hodie etiam in Germania reperiatur. Pertinet autem ad marmora, ita tamen, ut sulphur habeat ex Venere, unde cupri seu Veneris, hujusque vitrioli naturam sapit, & in cupreis & vitriolaceis fodinis ordinariò reperitur, vimque suam ex Venere & vitriolo derivat; quod non sapore tantum prodit, sed etiam, non secus ac vitriolum veneris, supernè ac infernè, plus minus tamen, purget, ut rectè hoc innuit MINDERERUS *de Vitriolo cap.* 1. Imò si rectè res consideretur, *lapis Armenus* potiùs *minera* est *Veneris immatura*, non nihil de Sole simul participans. De Luna an aliquid contineat? revera dubium est, & nondum adeò clarum: potiùs ex Venere, hujusque facili vitriolascentia vis est laxativa hujus lapidis, plus minus tamen, prout magis vel minus de Venere participat: conf. VELSCHIUS *Hecatost.* 1. *p.* 97. præsertim creberrimè lotus hic lapis, minus purgare solet, vitriolo Venereo hoc ipso separato. Apud Arabes Medicos crebrò in usu fuit, tam pro scopo purgandi, quàm affectibus capitis medendi, dum ad Epilepsias, Melancholiam, eamque tam per consensum, quàm propriè sic dictam, imprimis manias, & alios similes affectus, hunc lapidem commendarunt: Unde ab istis temporibus mutuâ Autorum & Commentatorum subscriptione citra rationem ac citra experientiam ad nostra tempora idem assertum propagatum fuit: e.g. BOOTIUS *in Tr. de Gemmis & lapidibus* in purgando capite & morbis Melancholicis lapidem Armenum præfert elleboro: hinc in officinis prostant *pilulæ de lapide Armeno*, quæ utroque modo, tam sursum, quàm deorsum, solent purgare. GUAINERIUS in affectibus capitis & melancholicis lapidem Armenum exhibet in forma pulveris, cujus usu se nunquam deceptum affirmat:

Recepit nemp. *lap. Armen.* ℈ij.
Croci ℈ß.
Macis ℈j.

sumendo in *aqua saccharata* q. s. idque, si adhuc est crudus & nondum lavatus.

Sanè vis cephalica hujus lapidis, quoad dictos affectus, mihi semper fuit suspecta, cùm nullâ fide hujus rei experimenta apud Autores me observasse meminerim. Sunt, qui propterea huic lapidi hanc vim adscribunt propter lunaris substantię participationem quę tamen vel nulla est, utut hanc copiosam putarint, cœruleo colore decepti, qui tamen ex Luna nullo modo est, sed ex Venere.

Lotio est inconcinna atque ridicula.

Pilulæ de lapide Armeno adhibentur in affectibus Melancholicis, hypochondriacis & maniacis.

Magisterium nihil aliud est, quàm Venus, quæ sub forma pulveris in fundum secedit. Citra purgationem propinatur Maniacis & Melancholicis.

V. LAPIS CALCARIUS.

Lapis Calcarius est lapis admodum sulphureus, ex quo beneficio ignis fortiter calcinando præparatur calx viva; omnes enim lapides, qui habent sulphur copiosum, suggerunt calcem vivam: sub calcinatione lapis calcarius & sulphur spirat, & dimidium ferè ponderis amittit; unde propter sulphuris copiam, & hujus post calcinationem relictum salso-acidum, non vitrescibilis existit, acido sulphuris alcali vitrificans consumente: ut rectè loquitur HELMONTIUS *de Lith. pag.* 3. *§.* 28. & sulphur copiosum ex calce viva parari posse asserit BECHERUS *in Oedipo Chym. pag* 67. sed optarim, ut modum extrahendi sulphur docuisset, cum hactenus non constet modus sulphureitatem calcis vivæ, præterquam igne aperto calcinando, manifestandi, aut in apertum producendi: uti patet ex experimentis LUDOVICI, quæ videbitis in M. A. N. C. *Ann.* 6. *pag.* 368. circa quæ experimenta tamen pro sulphure eliciendo observandum, lapidem calcarium subjectum esse in concreto suo admodum concentratum, adeoque fixum, nec nisi forti igne, & in quo aeris accessus non penitus impeditus est, mutari, aut sulphuris ejus vestigia manifestari posse. Consumpto ergò sulphure, ejusque pinguedine, ceu glutine misti, & concretum lapidis fatiscit, & friabile fit, restitatque in lapide ita Calcinato acidum sulphuris cremati, simulque alcali sub ignis actione magis manifestum: hæc ipsa ab aqua soluta concitato motu in se invicem agendo & effervescendo calorem adeò sensibilem producunt; salia enim non agunt nisi dissoluta: tandem sub aqua cum terreis particulis coagulata firmum quasi lapideum coagulum constituunt.

Incalescentia illa fit, uti dixi, ab effervescentia, non verò ab igneis particulis sub calcinatione unà in calce fixatis. Confirmat hoc Mechanica Chymica: si enim calx viva lota spiritu salis solvatur, & post solutionem menstruum abstrahatur per retortam, relicto verò capiti mortuo aqua affundatur, mox intensissimus ardor excitatur: Acido nempè spiritus salis in particulis calcis lotæ alcalino-terreis, mediante aqua soluto, & cum istis ita effervescente: qualia phænomena ex calce lota simplici, intensiore licet igne tractata, non apparent.

Inesse autem acidum in calce viva, probatur:

1. Quia aqua calcis vivæ recens salia volatilia, quibus affunditur, destruit, eadem figit, & secum in terream substantiam transmutat.
2. Quia aqua calcis vivæ infusione lixivii salis tartari turbatur & præcipitatur, quatenus terreæ particulæ, acido in aqua calcis vivæ adhærentes, occasione alcali tartari, quod ab acido promptè absorbetur, extruduntur & dimittuntur.
3. Quia aqua calcis vivæ lacti infusa, brevi post, hoc ipsum coagulat, atque ad grumescentiam disponit.

Inesse etiam alcali in calce viva, probatur:

1. Quia aqua calcis vivæ sulphurea subjecta, sulphur commune, Antimonii, &c. extrahit: pariter atque lixivia salium alcalisatorum facere solent.
2. Quia sali ammoniaco addita, sal ejus volatile & spiritum eodem modo, ac alcalisata salia addita, prodire permittit.
3. Quia colorem infusionis ligni nephritici per acetum destructum infusa aqua calcis vivæ restituit alcalium more: Conf. BOYLE *de Color. pag.* 84.
4. Quia solutionem Mercurii sublimati in minii Colorem, utut tardè, præcipitat.

Aqua ergò seu lixivium, quod ex lotione & decoctione calcis vivæ emergit, constat utroque sale, adeoque quasi ammoniacale quid constituit, & sub copula hac aliquam petrosæ substantiæ partem quasi aluminiformem aliquandiu retinet; hinc enim crustæ vel supernatantis, vel post exhalationem restitantis, sapor subdulcis non nihil stypticus quasi aluminosus, acido cum alcali terreas simul particulas retinente; Unde etiam aquæ calcis vivæ alcali fixum si addatur, crusta nulla ampliùs coagulatur, vel quod acidum infringatur nimis, vel quod petrosa substantia præcipitata fuerit. Hinc & in perfectum corpus salinum coagulare, aut salium salsorum more crystallisare perfectè non potuerunt, ob impositas nempè lapidosas quasdam particulas, debitam unionem, & in situm crystallisationi convenientem redactionem, impedientes: adeò ut nullum sal propriè dictum ex calce viva ob id elici queat: Conf. ZWELFFERUS *Animadverſ. in Pharm. Aug pag.* 276. Aqueis autem vehiculis diluta salia agunt, non verò pinguibus; unde nec ab his, e. gr. Spiritu vini, oleo terebinthinæ &c. calcis vivæ fit effervescentia, utut spiritu affuso, hujus phlegmatis ratione, incalescentiæ non obscura post horas aliquot deprehendantur vestigia: Confer. M. A. N. C. *Ann.* 6. *pag.* 371.

Quoad *Usum Medicum*, lapis calcarius nullius est usus, nisi post ustionem, in qua occulta sui juris fiant salia, alcali & acidum; dum affusâ aquâ simplici in se agunt. In calce viva ergò particulæ sunt salso-acidæ, quæ nihilominus naturam alcalium fixorum sapiunt, sicut etiam alcalia fixa qualibet nihil aliud sunt. In genere particulæ sunt, quæ omnes effectus, alcalibus fixis attributos, acidum

acidum scilicet corrigendo intemperiem calidam sistere, exerere solent.

Calx viva autem non extincta, rarò usurpatur, sæpè tamen adhibetur tanquam causticum, vel additur salibus alcalibus causticis pro scopo exurendi cutem (*zu der Corrosiven*) ut excitentur fonticuli, aperiantur abscessus, &c. Quoniam verò meliora habemus, meritò illius usus negligitur.

Sunt quidam Chymici, qui calcem vivam adhibent pro fixatione salium volatilium; quod ipsum tamen rejicit ZWELFFERUS *in Animadvers. pag.* 276.

In usu medico *Calx lota* & mortua adhibetur, quæ fit ita: Affunditur *calci vivæ aqua simplex*; Unde fit effervescentia, qua eliciuntur principia salina cum principio sulphureo; post factam effervescentiam decantatur aqua, & nova affunditur tamdiu, donec remaneat calx mortua, acribus salibus saltem manifestioribus spoliata.

Hęc calx lota remedium polychrestum in Chirurgicis est; habet se instar corporis terrei vacui, & absorbet in se potentissimè quælibet acida corrosiva, quo inflammationes, excandescentię, &c. ut plurimum oriuntur: adstringit simul & poros firmat, unde exsiccare & refrigerare dicitur: Ulceribus Venereis aliisque antiquis malignis dysepuloticis & cacoetheis inspersa mirificè absorbet sordes & fermentum ulcerum acidum, eorumque progressum impedit, & hac ratione etiam consolidat, & cicatrisationem promovet: Imprimis autem ad ambustiones est optima; hinc de calce lota *Unguenta, linimenta & emplastra ad ambustiones* sunt usitatissima, quorum compositiones videri possunt in omnibus ferè Dispensatoriis: v. g.

℞. *Calx benè lota*:

Permisceatur cum *oleo rosarum*, seu *lini*, vel alio appropriato, & benè agitentur in mortario plumbeo ad consistentiam Vnguenti seu Linimenti, ad Ambusta & mala inde oriunda egregii.

In mortario plumbeo fit agitatio & mistio; hac ipsa enim abraduntur successivè particulę plumbeę, & uniuntur cum Vnguento; Unde id eò pręstantius evadit in ambustionibus, in quibus Saturnus per se est egregius.

Calx viva si cum aceto extinguatur, & ter lavetur, ac cum oleo rosarum ad linimenti formam redigatur, è vestigio solet curare ambusta absque vestigio cicatricis, nec bullas elevari permittit: Vel

℞. *Calcis vivæ*,
Tut. Alexandr. ana ℥ij.
Ceræ rec. ℥j.
Album. ovor. no. ij.

Misc. cum q. s. *olei rosarum*, & erit egregium *unguentum in ambustionibus*.

Ad ulcera quælibet etiam fit egregium polychrestum remedium ex calce lota:

℞. *Calcis vivæ* bis tervè lotæ, & ferè exsiccatæ, qu. v.
addatur

Oleum lini pro ratione: tingatur bolo electo ad carneum colorem, & confectum erit *Unguentum* egregium.

Habet præterea etiam alium usum calx viva; à ZWINGERO enim Calx viva extincta probè commendatur in Clysteribus dysentericorum.

Offert se porrò *Lixivium* seu ista *Aqua*, post Calcis vivæ extinctionem restitans, vocatur communiter *Aqua calcis vivæ*, & nunc simplex, nunc composita cum sulphureis aut salinis aut Mercurialibus subjectis in usum Medicum admittitur. *Aqua calcis vivæ simplex* usurpatur tàm internè, quàm externè. *Internè* pro acrimonia humorum salsa corrigenda laudat SYLVIUS *l.* 1. *Prax. cap.* 6. §. 14. & LOSIUS *l.* 1. *Observat.* 11. & *l.* 2. *Observat.* 9. unde convenit non tantummodo in pectoris affectibus (de quo conferatur WILLISIUS *Pharm. Ration. P.* 2. *pag.* 229.) speciatim in exulcerationibus aut abscessibus partium intra pectus sitarum, & inde oriunda phthisi; sed etiam in quarumvis partium abscessibus, post ruptionem mundificandis & abstergendis: item ad diabeten est egregia aqua hæc calcis vivæ: Conf. WILLISIUS *loco allegato P.* 1. ubi *de Diabete*.

Externè aqua calcis vivæ dicitur aliàs *Aqua pretiosa* seu *benedicta chirurgorum*, propterea, quod externè in omnibus affectibus Chirurgo obvenientibus, præsertim in tumoribus, & ulceribus antiquis pedum, & quibuscunque aliis, mirificè præstet: videatur WEDELIUS *Pharmac. pag.* 150. Dominantur enim in aqua calcis vivæ salia alcalisata, hinc particulæ terreæ seu petrosæ acido combinatæ, adeoque quasi aluminosæ: unde in ulceribus antiquis corrodentibus, ambustionibus, ulceribus Gallicis, item quibusvis aliis etiam gangrænam minitantibus, optima est hæc aqua; quascunque inflammationes arcet, sive per se, sive cum saccharo Saturni applicetur, sic enim evadit mistura lactea, quæ egregiè refrigerat, ardorem vulnerum & ulcerum temperat, & dolorem demulcet: Gangrænæ mirè resistit, eamque mirabiliter sanat, sed crebriùs applicata & renovata, imprimis si spiritus vini rectificatus myrrha, & camphoratus addatur; aut etiam aloe, myrrha, & scordium in aqua hac simul decoctum, adjungatur. In herpetibus & serpiginibus, tam ulceratis, quàm non exulceratis, aqua calcis vivæ imposita certè est expertum remedium, Arcanum HARTMANNI, & Chirurgis in frequenti usu, à quibusdam etiam ad cancrum commendatur: In omnibus nempè his absorbet acida, & blandè stringit poros ac firmat fibras: nam Chirurgus iste, qui rectè acida ac salia acidula ulcerum & tumorum temperare & mitigare novit in arte sua est egregius, inflammationem sic aufert, ut postmodum feliciùs sequatur sanatio & consolidatio. Aqua hæc egregia est in scabie, aliisque ulceribus mundificandis, si eâdem membra affecta laventur, & certè brevi post omnes pustulæ decident, sive sola, sive cum sulphure adhibeatur in scabie simplici, sive juxta Gallos permisceatur cum Mercurio sublimato vel dulci in scabie contumaci, exulcerata, maligna & Gallica: Et fit convenientior, si calx viva extinguatur in aqua appropriata: si in erysipelate scorbutica usurpanda, parari potest cum aqua florum sambuci; si ad vulnera vel ulcera, verminosa licet & putrida, in aqua vulneraria; si in compescenda gangræna, in aqua pomorum Borsdorffianorum, &c. In talibus affectibus externis cum aqua calcis vivæ tepida abluuntur vulnera & ulcera, humectatur linteum, applicatur, & sæpius sæpiusque renovatur, & sic egregios producit effectus.

Eadem aqua suggerit ad ambustiones & vulnera pręstantissimum remedium, præsertim si in decocto colato de novo extinguatur calx viva, vel hac ratione:

℞. *Calx viva recens*, quæ projiciatur in *aquam*, ut 4. vel 5. digitos aqua emineat, & ubi efferbuerit, coletur & filtretur: Huic aquæ affundatur oleum rosarum vel liliorum alborum per infusionem & decoctionem paratum, vel lini q. s. probè agitetur in mortario plumbeo, sic subitò utriusque mutatur consistentia, & ambo coalescunt in modum butyri, quo non habetur melius remedium in ambustionibus, & certò vesicas præcavebit. Ratio est curiosa: notum enim est, quod olea nunquam coeant cum aqua, multò minus coeant in butyrum cum aqua; quod hìc tamen fit, quoniam ex oleo misto cum aqua calcis vivæ, fit sapo. Sicuti igitur sapo fit ex lixivio acri, & pinguedinibus animalium, quæ acidum occultum in se habent; ita & res hìc sese habet: Hoc butyrum etiam prodest in vulneribus sclopeto inflictis (ubi certò empyreuma nitro-sulphureum remansit) ad vitandam putredinem: Conf. AGRICOLA *in Chirurg. parva p.* 383.

Huic aquæ calcis vivæ imposita crura optimum levamen percipiunt in eorundem doloribus lancinantibus.

Hæc fuit aqua simplex calcis vivæ.

Pręterea fiunt *Aquæ calcis vivæ compositæ*, pro varietate scoporum variantes. Sic aqua calcis vivę composita paratur cum sulphure contra pruritum, serpigines, scabiem, maculas & pustulas à scabie relictas egregia; v. g.

℞. *Calcis vivæ* ℥viij.
Sulphur. ℥ß.
coqu. in s. q. aquę ad ℔ iij.
Vel
℞. *Aquæ calcis vivæ* ℔ ij.
Sulphur. comm. pis. ʒvj. vel ℥j. ad ℥ij.

Ebulliant invicem: colatura detur pro usu externo, quo abluantur saltem articulationes corporis scabie infestatę, vel etiam hac ipsa aquâ eluantur Unguenta articulis contra scabiem affricta.

Meliori effectu in scabie crustosa:

℞. *Aquę calcis vivę* ℔j.
addatur
Scoriar. reguli Antimonii ℥iij. M.
& erit mistura usus externi egregii.

Permiscetur etiam cum saccharo Saturni, videlicet in inflammationibus quibuscunque, herpetibus & serpiginibus, tam ulceratis, quàm non ulceratis, erysipelate, ulceribus cum inflammatione junctis; v. g.

℞. *Calcis vivę* q. v.
Superfundatur
Roris Majalis q. s. ut leniter effervescant: Colat. Mens. j. add.
Sacchari Saturni ℥ß. ad ℥j. vel ℥iß. M.

Laventur hâc ipsa miscelâ ulcera antiqua, & linteola madefacta superimponantur; sic inflammationes & gangrænas minitantes compescet.

Miscetur hæc aqua calcis vivæ etiam cum Venere, dum nempè infunditur pelvi æneæ; exinde egregium sapphirinum colorem contrahit, estque egregium remedium contra pustulas & ulcera oculorum, horumque scabiem & pruritum, &c.

Tandem cum Mercurio, tàm dulci, quàm sublimato, etiam miscetur: Nempè si aquæ hujus Mens. j. addatur Mercurii dulcis ℥ß. ad ℥j., & aqua hæc mista suprà dictis affectibus, præsertim ulceribus contumacibus, cum linteolis madefactis tepidè applicetur, & fuit secretum CUNZII in ulceribus antiquis.

Pertinet huc *Aqua Phagadænica* Chirurgis in Galliis usitata, præsertim in principio gangrænæ, quando loca nervosa occupat, ut progressus inhibeatur. Arcanum hujus aquæ mirabilis consistit in hoc, ut permisceatur Mercurius sublimatus cum aqua calcis vivæ, eaque pro varietate circumstantiarum plus vel minus, ut nunc reddatur acrior, nunc mitior, prout volumus eandem magis corrodentem;

sive assumatur Mercurius sublimatus, sive dulcis, perinde est. Preparatur ita:

℞. *Aquę pluvial.* vel *comm.* ℔. xx.
Indantur in vas stanneum, & huic immittantur
Calcis vivæ ℔. jv. vel v.

Hęc permittantur, ut extinguantur lentè: cessante ebullitione addantur

Arsen. pulveris. ℥ij.
Mastich. el. & pulver. ℥j.

Hęc omnia permittantur ebullire, & benè agitentur cum spatula lignea, & relinquantur, donec calx viva in fundum, se pręcipitet. Tunc successivè decantanda est aqua supernatans clara, cui add.

Mercurii sublimati præcipit. vel *dulcis* ℥ij.
Spiritus vini probe rectif. ℥jv. v. vel vj. prout magis temperatam voluerimus,
Spiritus nitri ℥ij.
Misce & reserventur pro usu.

Aqua hęc revera usu est egregia contra ulcera putrida & gangręnosa. Virulentiam arsenici calx viva corrigit, non secus ac nitrum fixum.

Pręterea commodè huic aquę admiscentur aliquot Vncię spiritus benè dephlegmati: Nam spiritus vini additus

1. Aquam in gangrena reddit magis penetrantem.
2. Spiritus vini tanquam sulphureus temperat blandè nimiam & excessivam acrimoniam salium in Mercurio sublimato & spiritu nitri, & sic tutiùs usurpatur.

Si adhuc acrior videatur, ulteriùs temperari potest additione vel pluris spiritus vini, vel phlegmatis vitrioli, vel phlegmatis nitri, aluminis, &c. Confer. quoad hanc aquam BARBETTE *in Chirurgia*, FEBVRE *in sua Chymia*, item GLASSERVS *in Chymia*.

Modus utendi est, ut abluantur membra hâc aquâ, vel ulceribus ipsis linteamina adhibeantur in hac aqua madefacta. Magni pręterea est usus in vulneribus sclopetorum, ubi simul os est fractum, ubi ingens incalescentia & nimius dolor, modò in principio addatur succus 12. cancrorum fluviatilium, qui contundantur vivi, & adspergantur pauco phlegmate aluminis, & addatur hic succus isti aquę sicque erit magis appropriata in vulneribus talibus sclopetorum.

Novi exemplum, quòd in gangręna post usum hujus aquę externum subsecuta sit salivatio, & hoc in Gallo quodam ex addito Mercurio dulci oriebatur. Interim id neminem terreat, cum in nostris corporibus non statim eadem sequantur symptomata, quę in Gallis.

Tandem *Aqua calcis vivæ composita polychresta* ad tumores cum inflammatione, exulcerationes humidas, metum gangręnę, est sequens:

℞. *Aquæ calcis uiuæ* ℔. jv. vel v.
Aceti destillati ℔iß.
Olibani,
Myrrhę,
Mastich. ana ℥ß.
Camph. ℨj.

Coqu. simul, usque dum lithargyrum sit solutum; & calidè cum linteis applicatur bis vel ter in die.

Pertinent huc denique *Thermę Artificiales*, quas primus docuit ZWELFFERUS *in Mant. Hermet. p.* 401. dum cum calce viva miscet sulphur, super addito interdum etiam nitro, & huic misturę affundit aquam calidam; sic enim fit ut calx viva effervescendo cum aqua solvat sulphur & nitrum, eiusque virtutes eliciat; & ita easdem acquirit virtutes, quas Thermę obtinent naturales sulphureę, pro omnibus iis affectibus, ad quos adhibentur Thermę naturales, quę Thermę artificiales multum in recessu habent, & qui sciunt modum parandi, possunt etiam facilè judicare, ad quos usus adhiberi queant. Modus est elegans, nec unquam inventus, nisi ZWELFFERO.

In dicta aqua calcis vivæ crusta candida subpinguis supernatat, quæ vocatur *Calcis Cremor*: hæc labiis ulceris maligni cancrosi seu labiis cancri exulcerati, item in gangræna, inungitur, ut pars corrupta absumatur, remanente sanâ: destruit simul fermentum ulceris corrosivum, temperando istud, & successivè ad maturitatem producit. Eadem crusta cum bolo Armena est specificum in ozæna; ambustionibus mirè succurrit.

Ex superioribus notum est, fixa salia esse in calce viva. Unde curiosum est nihilominus & urinosum volatilem spiritum ex calce viva haberi posse; idque tribus modis:

1. Cum *spiritu salis*, qui affusus calci vivæ & subitò destillatus, urinosum & penetrantem spiritum suggerit: videatur LUDOVICI *de sale tartari pag.* 39.
2. Cum *spiritu vini*: Hic rectificatus calci vivæ recenti affusus, & abstractus forti igne, spiritum quasi tartarisatum producit, evidenter urinosum.

Quidam sequenti modo parant, quo & tophos podagræ & nodos resolvi ajunt:

℞. *Calcem vivam* fervidam adhuc prout ex furno calcinatorio jam extrahitur:

Superfundunt *spiritum vini aliquoties super salem tartari alcoolisatum*, digerunt, & postmodum igne forti in retorta ex arena destillant, prodit spiritus vini sapore urinoso præditus, qui accensus relinquit gelatinam instar cremoris. Iste spiritus bis vel ter de calce viva nova per retortam abstractus, & locis podagricis illitus, egregium remedium est ad istos nodos dissolvendos.

3. Ex *coagulo calcis vivæ* cum spiritu salis facto; cui additum sal tartari fixum destillando spiritum urinosum volatilem suggerit.

In hoc tamen volatili urinoso spiritu videtur BASILIUM VALENTINUM & KESLERUM quæsivisse calcis vivæ vim lithontripticam, atque nephriticam; unde spiritum calcis vivæ, utut occultè, parare docuit, quem plurimi imitati, paucissimi seu nulli assecuti fuerunt. Deficiunt encheirises, quæ studio reticuit: qui norunt, spiritum optimum & elegantissimum parare possunt.

Processus AUTORIS *nostri* nil valet. Alii ex calce viva & sale communi eundem parant, sed acquirunt saltem spiritum salis, ut TACHENIUS *in Hipp. Chymico*.

Vlterius calx viva habet vim antinephriticam promovendi & alterandi calculum; unde loco spiritus urinosi pro usu diuretico, & nephritico, cum tartaro ex calce viva *tincturam antinephriticam*, quæ nihil aliud est, quàm *tinctura tartari acris*, pararunt, cujus Autor est SULZBERGERUS *Parens*, & in frequenti usu fuit LANGIO, & facta fuit hoc modo:

℞. *Calcis vivæ* part. iv.
Tartari crudi part. j.

(alii recipiunt part. ij. *Tartari*, sed pars j magis convenit: HOFFMANNUS *in Clave Schrœd. pag.* 175. recipit *Calcis vivæ* p. x. *Tartari* p. ij.)

Coquuntur in olla cum *aqua fontana*, & sic fit motus insignis fermentativus: post solutionem & cocturam filtratur & coagulatur. Coagulationi superfunditur *spiritus vini rectificatissimus*, vel *spiritus* quidam *nephriticus compositus*, extrahitur; sic fit tinctura rubicundissima sapore urinoso, non contemnendum remedium pro scopo antinephritico, & urinam pellendi, in morbis tartareis.

Alii liquoris formâ usum calcis vivæ diureticum administrarunt; nempè spiritui salis, v. g. ℔j. injiciunt per vices particulas calcis vivæ nucis avellanæ magnitudine, donec desinat effervescere, & Calx viva spiritum salis totum imbiberit: stent per tres vel quatuor horas; calcinant igne carbonum in crucibulo, donec fluant; massa infundatur in mortarium, & fiet instar silicis duræ, pulverisatis affunditur *aqua calida*, extrahitur sal, filtratur per chartam, evaporant ad siccitatem: ponitur in concha satis ampla in locum frigidum, & liquescit in *oleum*, laudatum *contra nephritidem & arthritidem*. Cui tamen non videntur cedere liquores nephritici aliorum ex mollioribus lapidibus parati, mediante nempè spiritu salis: ingredientia vid. *in Clave* HOFFMANN. *pag.* 154.

Tandem in forma salis vim nephriticam ex calce viva alii ita eliciunt:

℞. *Sal. ammoniaci*,
Calcis vivæ ana part. æqual.

Fiat in crucibulo *stratum supra stratum*, ita ut ultimâ vice calx viva, eaque in majori quantitate, insternatur; clauso crucibulo, calcinetur probè igne diuturno, massa refrigerata solvitur in aqua, permittitur, ut ad crystallisationem usque evaporet, quæ crystalli sunt egregium diureticum: nempè acidum salis communis in sale ammoniaco se jungit alcali fixo calcis vivæ, particulæ verò urinosæ volatiles partim, eæque copiosiores avolant, partim ab acido calcis vivæ subiguntur, & unà concentrantur, emergit exinde sal ex urinoso salsum, &, ut dixi diureticum.

Plura de *calce viva* videbitis in TACHENII *Hippocr. Chym.* & *Clave*; hinc MAYOW *de nitro & spiritu aereo*, & tandem M. A. N. C. *Ann.* 6. & 7. *pag.* 365.

VI. LAPIS CALAMINARIS.

Lapis Calaminaris, qui aliàs vocatur *Cadmia fossilis* seu *lapidosa*, simillimus quidem videtur croco Martis: reverà tamen nihil aliud est, quàm concretum quoddam particulis Saturninis & Venereis permixtum, substantiæ mediæ inter terras & lapides: quod probat partim solutio ejus cum aceto, dum instar sacchari Saturni dulcescit, partim vis vomitoria & cathartica, quæ à Venere dependet. GLAUBERUS *pluribus in locis suorum scriptorum* jactitat, lapidem hunc sulphur solare in se habere; quod tamen non adeò planum est, & vix credendum.

Duplex aliàs hic est: *nativus* unus ex propria minera erutus, de quo *jam dixi*; & *factitius* ex minera Saturni, sub hujus calcinatione spontè exhalans & fornacibus adhærens: Conf. *Comment.* ERCKERI *pag.* 303.

Usurpatur vel pro *Usu Mechanico*, vel *Medico*. Pro *usu Mechanico* in usu est hic lapis, ut ex eodem cum cupro fiat *Orichalcum*: v. g.

℞. *Veneris seu cupri puri* p. c.
Lap. Calamin. p. xxx. vel xl.

Hæc igne fusionis permista constituunt orichalcum, quod naturam Veneris tantùm retinet: videatur *Comment.* ERKERI *citato loco*

pag.

pag. 260. item in MERRETTO *in Notis ad artem vitrariam Neeri pag.* 353.

Quoad *Usum medicum*, est saltem externus chirurgicus.

Crudus adstringit, pro quo scopo & externè in usu est, & croco Martis ferè præfertur; hinc adhibetur pro ulcerum & vulnerum cura, extersione, consolidatione, cicatrisatione, sive sub forma pulveris inspergatur, sive unguentis admisceatur; promptè scilicet tanquam subjectum sitibundum absorbet acida quæcunque ulcerum & Excoriationum, hinc saporem adstrictorium acquirit, quo poros partium stringit, ut facilis consolidatio sequatur. Potest vel solus usurpari, vel cum pinguedinibus appropriatis: si solus adhibetur, cicatrix fit subruba: sin verò cum pinguedinibus blandioribus, fit justo & blando colore. Quando infantes circa genitalia excoriantur, imò equitantibus aliisque sub brachiis, pedibus, &c. præsentaneum est remedium, si inspergatur.

GLAUBERUS mediante hoc lapide spiritus minerales acidos concentrare docet.

♃. Pulver. lapidis Calaminaris, cumque imbibit spiritu salis, nitri, &c. hinc fit, ut lapis imbibat omne acidum; sic enim abstractione primò prodit phlegma; post fortiori igne destillando per retortam prodit & acquiritur spiritus acidissimus, & maximè concentratus, utut spiritus aliquantulum remaneat in lapide calaminari. Spiritus hic, *Autore* GLAUBERO, multum confert in hydrope, quoniam fortiter pellit per urinam.

Præparatio lapidis calaminaris fit, quando extinguitur, incensus vel in aceto, vel aqua pluviali, vel in alia quadam aqua appropriata.

Emplastrum de lapide calaminari est egregium in supradictis casibus, malaxatum cum oleo Nicotianæ.

Magisterium lapidis calaminaris secundùm AUTORIS modum paratum, vel calcinando cum nitro, & hinc caput mortuum elixiviando ad imitationem GLAUBERI, paratum *Furn. P.* 2. *pag.* 93. inter remedia purgantia suprà & infrà non ultimum locum obtinet.

VII. CALCULUS HUMANUS.

Calculus humanus, vulgò *Ludus humanus* dictus, à PARACELSO, & hinc HELMONTIO *Duelech* proprio nomine dicitur, quia concretum est tertium salsum, magis tamen alcalinum, ex sale volatili seu spiritu urinoso urinæ, acido convenienti præternaturali saturato, coagulatum: Quando enim calculi hi destillantur, oleum, spiritum, atque sal volatile in notabili quantitate præbent, uti hoc illustrat anatome ejus Chymica, facta ab HELMONTIO *Tartar. Non in Potu* §. 7. & TACHENIO *Hipp. Chym. cap.* 14. *p.* 82. HELMONTIUS derivat ex spiritu urinæ inflammabili & sale volatili urinæ. Probabilior autem est prior sententia. An autem alcali hoc urinosum frustulis calculi, à destillatione relictis & friabilibus, planè denuò affusum iterum redeat, prout TACHENIUS *loco allegato p.* 93. perhibet, ejus asserti fides sit penes Autorem. Bezoar eodem modo coagulari, verum est.

Usus obtinet, quod hic Calculus pulverisatus urinam pellat, quod suo modo verum: interim huic accedit superstitio, quod proprios calculos, primùm ex homine nephritico prodeuntes, pulverisatos & assumptos per totam vitam præservare à calculo dicant. Vi quidem & textura urinosâ vitiosum acidum primarum viarum absorbent, hinc in salsum, tam diureticum, quàm egregiè sudoriferum, unà abeunt; sed curativè & præservativè ad calculum nil valent. Sanè calculus humanus per se dosi ℈j. in aqua Card. benedicti assumptus, vi sudoriferâ & antipestiferâ à non paucis lapidi Bezoardico æquiparatur; unde eundem vocabant *Bezoar Microcosmicum*, quoniam non minus resistit malignitati, nec minus convenit in febribus malignis & pestilentialibus, quàm lapis Bezoar Orientalis: imò in ipsa peste præfertur etiam lapidi Bezoar Orientali, uti videri potest id BONTII *Comment. in Garziam ab Horto*, TULPIO *L.* 3. *obs. cap.* 4. denique etiam BARBETTE *de peste pag.* 21. Et sicut urinæ propriæ haustum in constitutione epidemica multi, ceu egregium præservativum, extollunt; ita calculus humanus ex iisdem cum urinæ elementis compositus, haud inferioris erit pretii. Et sanè non saltem in nupera peste Anglica, in specie Londinensi, ubi uno die 10000. homines mortui sunt, aliquoties usus ejus antipestilentialis cum successu fuit observatus, ac à modernis maximè tentatum est, sed & jam olim in superiori seculo idem fuit observatum. Nempè CHRISTOPHORUS HIEBLE, PHYSICUS CONSTANTIENSIS, edidit anno 1589. & 1598. *Tractatum Germanicum* de lapidibus Bezoardicis, in quo *pag.* 22. vis bezoardica calculi humani tantùm non superare lapides Bezoardicos veros asserit: videatur etiam BONTIUS *de Medic. Indorum L.* 1. *cap.* 46. Præterea calculus humanus egregiū satis habetur remediū in curandis philtris assumptis, & morbis inde productis, imprimis si philtra ex perverso usu menstruorum fuerint, præmissis nempè universalibus, imprimis vomitorio, de quo elegantem videbitis Observationem HEINRICI *ab* HEER 13.

Tandem multi miserè torquent calculum humanum pro *oleo ludi Paracelsi* exinde parando, labore tamen vano, cùm alius longè sit Ludus Helmontii, nempè Crystalli mollioris species: Distinguitur etiam toto cœlo à *Lapide Ludi Helmontii AntWerpiano*, variis striis contexto: de quo meretur legi M. A. N. C. *Anno* 4. *pag.* 119. Certè si artificio Chymico in suum Ens primum urinosum & oleum resolveretur calculus humanus, summum esset remedium ad præservandam & curandam Lithiasin. PARACELSO hoc non fuit impossibile, mediante quo lapides in renibus & vesicâ coagulatos reduxit in liquorem & mucilaginem: sed reticuit; & sunt, qui non sine ratione putant, eandem fieri per liquorem alcahest. Ad ejus imitationem sunt multi, qui volunt parare *oleum calculi humani*, calcinando illum: Sed operam & oleum perdunt, quoniam nullam planè vim nephriticam, & calculi resolutivam exinde acquirunt. Solvitur hic calculus humanus in spiritu salis, & exsiccatur, postmodum in loco frigido resolvitur in liquorem, qui liquor ad guttas x. xv. & xx. propinatus, commendatur in pellendo, alterando & resolvendo Calculo. Verùm Calcinationes in acidis nil valent; destruunt enim vim dictam, eamque plus imminuunt, quàm promovent. Hoc modo ex aliis etiam lapidibus fiunt liquores nephritici, uti vocantur: Sic ex lapillis cancrorum, lapide Judaico, Lazuli, lyncis, spongiæ, aquilæ seu ætite, glaciei, &c. paratur, quorum pulvis, quantum placet, solvitur in oleo vel spiritu salis, & quod solutum est, abjectâ remanentiâ sordidâ, coagulatur leni calore, ut inspissetur: materia inspissata denuò pulverisanda est, & resolvenda in cella, iterum coagulanda, & cum humectatione aceti destillati pulverisanda, donec non ampliùs se coagulare permittat; qui liquor dictus nephriticus ad promovendum calculum per urinam & ceu magnum secretum, in eodem commendatur.

Quidam non tam operosè præparant, sed quando semel fuit solutus, recipiunt pro liquore nephritico: addunt etiam calculum humanum, ut magis fiat appropriatus, qui tamen in similibus liquoribus, quatenus promovent urinam, prædictis & convenientibus lapidibus nullam habet prærogativam.

VIII.

Angli hodie habent certum lapidem, qui vocatur

LAPIS CARMINATIVUS,

cujus hæc est vis, ut calefactus & impositus umbilico, omnes flatus in Colica flatulenta mirificè sedet, & expellat: Unde ratione virtutis hujus promovendi flatus vocatur lapis Carminativus. Infallibilis est ejus experientia, non tàm apud Anglos, sed etiam jam apud Belgas. Videatur habere convenientiam cum lapide serpentino, qui calefactus, & umbilico impositus, in affectibus colicis & uterinis egregiè convenit.

IX. LAPIS CERAUNIUS.

Lapis Ceraunius, Germ. *der Donnerkeil*, reverà de genere pyritum est, & scatet sulphure, unde levi collisione cum Marte scintillas promit, & sulphureum odorem spirat.

Quoad *usum*, somnum provocare dicitur; item herniam curare, & ab ea præservare, testante non tantùm BOOTIO *de gemmis & lapidibus pag.* 481. & ex eo WORMIO *in Museo*, sed etiam BORELLOC 6. *Obs.* 86. Preterea Ceraunius lapis, usus inter varios, tanquam singulare experimentum commendatur in cura icteri flavi, & hinc in cura hydropis, à ʒß. ad ʒj. TILEMANNUS, AGRICOLA, & MICHAELIS preparant inde pulverem contra icterum & hydropem: MICHAELIS lapidem ceraunii preparatum cum pulvere exuviarum serpentum, quas spontè deponunt, miscuit, & dosi ℈j. Ictericis & Hydropicis sepe cum felici successu propinavit.

X. CRYSTALLUS.

De Crystallo scripsit ERASMUS BARTHOLINUS. Est quasi gemma quędam vilior, & omnium mollissima, seu maximè solubilis; fuit tamen LULLIUS, qui crystallos mutavit in adamantes. Ut plurimum sub certę figurę determinatione coagulata est, id quod specifico suo debet acido; simili nempè ratione atque videmus salia crystallisatione sui ex determinata particularum minutissimarum configuratione & situatione & in certas figuras se disponere, unde & iis rebus, quas coagulant, eandem figuram imprimunt, eademque, nisi impediantur, insigniunt. Sic v. g. Sal commune semper in forma cubica concrescit, ac in forma octangulari, nitrum in forma striarum Conica rotunda, ac in forma striarum sexangularum, vitriolum in forma rhombi, & sic porrò: ita etiam crystallus in coagulatione seu unione in minera ad elegantem figuram sexangularem, subinde etiam octangularem, se disponit.

Est Crystallus lapis vitrescibilis, adeoque constituit corpus ejus primariò substantia alcalina, acido suo compari mediocri saturata. Ex qua crasi & constitutione fluit.

1. Usus ejus acidorum excessivorum & corrosivorum in primis corporis viis saturativus ac correctivus: Eo ipso enim quod prę aliis gemmis & lapidibus mollior existit, faciliùs ab acidis arroditur; hinc specificum habetur in dysenteria, & cholera morbo,

in quibus acidum peccat nimium, & tantùm non corrosivum, teste LANGIO *L. 1. Epist. 1.* & HEINRICO ab HEER *in Obs. 1. pag. 26.* in ista nempè, quæ à bile æruginosa ortum ducit, cujus speciale digestivum seu antidotum à FREITAGIO *in Auror. Med.* habetur: Quæ æruginosa bilis ex acido intensiore, bilem flavam in textura immutante, ortum ducit; hinc etiam infantibus, viridia cum intensioribus torminibus excernentibus, non immeritò cum aliis crystallus propinatur ad acidum istud corrigendum. Sistit vomitum æruginosum, quem vocant, seu viridescentem, quoniam in tali vomitu pariter peccat acidum intensius, præsertim ex pancreate; hinc etiam cum oleo amygdalarum dulcium usurpata crystallus pulverisata vel præparata, experimentum est pro iis, qui Mercurium sublimatum aut aquam fortem inconsideratè assumpserunt; cujus acrimonia corrosiva, corrodendo stomachum, dat cardialgiam, lipothymiam, intensissima tormina, & similia symptomata: vid. *Heinricus ab Heer in Spadacrene Observat. 16. pag. 210.* absorbet nempè acidum istud Mercurii sublimati crystallus, dum oleum amygdalarum dulcium vires intermedias ab acido læsas demulcet. Notabilis quoad hunc effectum est Observatio VALERIOLÆ *L. 1. Obs. 6.* propinavit nempè cuidam ex Mercurio sublimato inconsideratè sumpto hunc pulverem:

℞. *Crystalli mont. puriss.* ℥j.
Theriac. ℈ij.
Butyr. rec. ℥j.
Decocti hord. q. s.
Miscendo facta est *Potio.*

Confer. *Med. Hippocrat. Chymica c 7. Sect. 16.*

Aliàs in eodem casu etiam convenit oleum tartari per deliquium, quoniam ceu alcali fixum præcipitat acidum Mercurii sublimati, & acidum promptè se jungit cum alcali, fitque tertium salsum in ventriculo, sicque cessant tormina.

Ulterius etiam ad lac augendum interno usu adhibetur crystallus, vid. BOOT *de lapidibus & Gemmis*, imprimis si misceatur cum lacte Lunæ: non secus ac fluorem album mulierum suo modo solet compescere. In calculo quoque comminuendo à PARACELSO mirè laudatur, Unde multi suspicantur, quod cum ovis struthionis *pulverem nephriticum Volcameri* constituat. Præscribitur ut plurimum sub forma pulveris à ʒß. ad ℈ij. vel ʒj.

Sub lingua detenta Crystallus sitim fallit; uti etiam tergo applicata ex adverso mamillarum lac imminuere dicitur. Quidam crystallum collo appensam ceu amuletum contra cardialgiam hypochondricam, vertiginem & lactis defectum, commendat: vid. LANGIUS *l. 3. Epist. 1. cap. 4.* In cancro oris infantum pulvis crystallorum valdè laudatur, uti etiam in putredine gingivarum, & in dealbandis dentibus adultorum, imprimis si fiat *pulvis compositus* ex *pulvere crystallorum* p. iß. & huic addantur tres partes *piperis pulverisati*: Hic pulvis in putredine gingivarum, & dealbandis dentibus est egregius.

2. Ratione texturæ illius materialis cum acidis quibusvis, præsertim mineralium, in salsum commutata crystallus, acquirit vim diureticam, & hinc suo modo nephriticam: hinc crystallus forti igne usta & calcinata, optimo consilio in vino extinguitur, quæ extinctio aliquoties repetitur, emergit sic vinum egregium diureticum. Item crystallus hæc in spiritu salis extingui, & ita vel in forma liquida, vel etiam formâ pulveris probè trita, pro scopo diuretico potest propinari.

Eò etiam res recidit, si cum sulphure vel nitro crystallus calcinetur; utroque enim in casu acidum additorum subjectorum rodit, non solvit, crystallum, & ita concretum quasi salsum diureticum constituit: nam si calcinatur, saltem superficietenus immutatur.

Non secus atque si in via humida crystallus candefacta, in aqua destillata appropriata, spiritu vitrioli vel sulphuris acidulata, extinguatur: nempè res semper eò recurrit, & vel liquor, vel illius evaporatione sal quasi salsum, hujus verò per deliquium solutione liquor, obtineri potest pro usu diuretico & nephritico: qui liquor prætereà valdè commendatur in albo fluxu mulierum, item in cœliaco fluxu: vel compendiosè crystallus candefacta in spiritu vitrioli extincta in pulverem redigatur pro usu diuretico: Confer. M. A. N. C. *Ann. 6. append. pag. 120.*

Quando dicit AUTOR, quod loco aceti destillati quidam addant aquam destillatam urticæ minoris, & hoc modo præparent Syrupum crystallorum: in qua, quò sæpius, eò meliùs extinguunt crystallum calcinatam seu ignitam, & cum s. q. Sacchari coquunt in consistentiam Syrupi, qui est egregius in exturbando calculo, promovenda urina, arenulis, in stranguria, & similibus affectibus urinariis.

Eadem præparationis & præparati est ratio, si cum triplo salis ammoniaci misceatur crystallus, & post destillationem mutuam ex capite mortuo vel per deliquium fiat liquor, vel præcipitetur exinde pulvis. Acidum nempè salis communis in sale ammoniaco se sociat crystallo hìc in via sicca, quod aliàs facit spiritus salis in via humida. Liquor hic ad nutricum lac augendum commendatur; & si exhibeatur in oleo amygdalarum dulcium, in dysenteria & fluxu mulierum albo, singularis creditur.

AUTOR *N. 7. pag. 351.* habet cremorem crystalli, & reverà tota hæc præparatio cù liquore silicum Glauberiano coincidit, adeoque pro usu medico exilis pretii est: videatur HOFFMANNUS *in Clave pag. 178.*

XI. GALACTITES.

Lapis *Galactites* coalescit ex aqua limpida, è summitate fornicum stillante: reperitur in *Baumanns-Hole.*

Usum Medicum non habet.

XII. HÆMATITES.

Lapis *Hæmatites*, Germ. *der Blutstein*, dicitur ita partim à colore rubicundo, partim ab effectu in sanguine sistendo. Reverà nihil aliud est, quàm subjectum Martiale, & genuina ferri minera, multo Marte imprægnata, adeoque mediæ quasi naturæ inter terram, lapidem, & metalla esse rectè dicitur. Participat in specie de Marte, & etiam de Saturno. Quod participet de Marte, patet ex eo quod saltem in ferri fodinis reperiatur: deinde quod etiam in quibusdam locis elegans Mars ex eo per fusionem sub tortura ignis violenta copiosè elici possit; Unde etiam flos ferri quibusdam audit: quinimò quod ferrum instar magnetis, sed obscurè, trahere animadvertatur à BAUSCHIO, sicut etiam ex magnete usto ferrum sæpiùs confieri solet. Quod participet de Saturno, in specie potest probari, quod arte Chymicâ lapis similis artificialis, colore, natura & usu, ex saccharo Saturni & vitriolo Martis probè mistis, & per retortam sublimatis parari solet, à quibusdam Hæmatites artificialis dictus, & in secretis habitus, prostat tamen descriptio in M. A. N. C. *ann. 2. pag. 227.* atque etiam eodem modo potest præparari, sublimari, &c. sicut hæmatites naturalis.

Reperitur in variis Germaniæ locis inter fodinas ferri & rubricas; quandoque etiam in propriis venis: omnibus tamen Hispanicus in Medicina præstare dicitur.

Usus Medicus hujus lapidis est ad omnia ea, ad quæ usurpatur Mars; præprimis autem inservit pro scopo aperiendi & adstringendi. In sistendis quibusvis hæmorrhagiis planè excellens est, ex quocunque loco effluat sanguis, sive ex naribus, sive ex partibus muliebribus, sive alio ex loco, per anum in dysenteria, hæmorrhoidibus, &c. in substantia assumptus in vehiculo acido: idque vi Martiali absorbente acida, sangvinis preternaturales effusiones occasionaliter subinde excitantia, & cum his in naturam stypticam abeunte; unde etiam *pulverem stypticum Wedelii* ingreditur, & in hæmoptysi, aliisque sangvinis fluxibus exhibetur: sicut ipse hæmatites ad hæmoptysin commendatur à WORMIO & ZACUTO LUSITANO *Lib. 2. Hist. 105.* Præ cæteris videatur BAUSCIUS *in Tr. de hæmatite*, qui copiosa experimenta hinc inde collegit, quibus demonstrat ejus vim in omnibus sanguinis excretionibus, tàm naturalibus, narium, &c. quàm præternaturalibus, in phthisi, in ulceribus renum & vesicæ, uti etiam aliarum partium internarum ulceribus & affectibus, & sat prolixus est in iisdem declarandis.

Omnium optimè ipse crudus in subtilissimum pollinem redactus propinatur, irrorari potest cum aliquot guttis olei destillati Moschatæ, & additis aliquot granis extracti croci, lenissimo calore exsiccari; estque hic pulvis pro usu medicinali optimus, de quo vid. HOFFMANNUS *in Clave pag. 179.* Sit autem hæmatites nondum ignis expertus, sed ex minera tantùm extractus. Vim suam exerit tam usu interno, quàm etiam externo, utut non omnis æquè efficax usu interno vel appensus vel manu detentus observetur. Elegans tamen est observatio de singulari efficacia hæmatitis cujusdam appensi in sanguinis effluxu compescendo, quam refert BOYLE *Tr. de Gemmis pag. 198.* Manu detentus vel fronti applicatus tanquam certum experimentum ad hæmorrhagiam narium confirmat GABELCHOVERUS.

Cęterùm pro aliis scopis pręparatur variè.

Hęmatites destillatus dat phlegma spirituosum & acidum, simile isti, quod ex vitriolo elicitur.

Inter cętera pręparata eminet speciatim ejus cum sale Ammoniaco *sublimatio*: scilicet;

℞. *Hęmatit.* part. j.
Sal. ammon. ana part. j. vel part. ij.

Probè pulverisata & commista sublimantur in arena, & in principio prodibit aliqua pars spiritus salis ammoniaci; deinde flores adscendunt Salini, coccinei seu aurei Coloris, vel instar pomorum aurantiorum, & instar Croci Vegetabilis spirant odorem, quamvis non adeo fortem. Pariter quoque Mars, si tractetur cum salibus urinosis volatilibus, acquirere solet odorem croci, aut perfectè spirat odorem calendulę.

Ratio autem sublimationis cum sale ammoniaco est, quod sal ammoniacum sit corpus compositum ex acido salis communis & sale volatili urinę; sic ergò fit, ut sal acidum rodat, & dissolvat corpus durum, & cum sale volatili se associet sulphur corporis ab acido corrosi: & quamvis copiosum satis & corporale sal ammoniacum simul adscendat, & elevetur, sulphur tamen istud extraversum est ex corpore corroso, quod magni in medicina usus est.

Flores isti *hæmatitis* sunt anodyni, & egregium remedium diaphoreticum, quod mirè purificat sanguinem, atque catholicum & febrifugum in febribus intermittentibus, præsertim in quartanis; egregium etiam est digestivum quasi Martiale in Morbis chronicis utile; quin & in cachexia, hydrope, &c. mirè conveniunt: ingens vis stomachica illis attribuitur in rectificando & confortando stomacho, &c. absorbentibus annumerantur, & valdè quoque conveniunt in scorbuto, uti etiam solent commendari, & quidem experientiâ certâ, in Plica Polonica, dum quidam Medicus Polonus multa in illa præstitit iisdem.

Ex his cum spiritu vini paratur *tinctura hæmatitis*, & hæc est optima.

Modum sublimandi & extrahendi videbitis apud BASILIUM VALENTINUM, POLEMANNUM *Tract. de sulphure Philosophor.* Scriptum est Germanicum, sed cautè & cum grano salis legendum; vix enim dimidia ejus pars credenda: Londini collocutus sum cum hoc POLEMANNO; Item ZWELFFERUM *Mant. spagyr. p.* 338. ubi elegantem processum habet sub nomine *Aroph Paracelsi*, qui benè succedit, ubi simul monstrat modos parandi elegantia medicamenta alia, imprimis præter Aroph Paracelsi, *anodynum quoddam metallicum*, & *sulphur anodynum Martiale*; quod potest esse quasi sulphur anodynum vitrioli Veneris, adeò laudati apud Autores; Item GRIMMIUM *in Laborat. Ceylonensi. Aroph* dictum *Paracelsi* seu *Aroma Philosophorum*, est sal illud rutilantis coloris, quod à dictis ex hæmatite floribus paratum post spiritus vini ex balneo Mariæ ad siccitatem usque abstractionem remanet.

Ex capite mortuo hujus sublimationis recenti, adhuc non nihil calido, mediante spiritu vini extrahi potest elegans *tinctura Martis*, pro subjecti conditione adstrictoria & aperitiva. Idem caput mortuum in aere frigido vel cella per deliquium solutum, liquorem dat aurei coloris, quod *Anima Martis* dicitur, mediante quo Mercurium vivum simplici mistione coagulari gestiunt; sed superficialis saltem est, & Mercurialium particularum incrustatio. Tinctura hæc, uti ex floribus parata, Martialis est prosapiæ, indeque blandè adstrictoria: nihilominus etiam in morbis, quos autores ex obstructionibus viscerum derivant, est egregiè alterativa, imprimis cachexiis & mensibus mulierum. Aliàs facili viâ mediante spiritu salis aut nitri *tinctura* verè *styptica & adstringens* parari potest ex hæmatite: ejus descriptionem videbitis in HOFFMANNI *Clave pag.* 180. Concinnior & usu efficacior fit hæc ipsa *tinctura*, si loco hæmatitis crocus Martis ex vitriolo præcipitatus adhibeatur.

Dixi supra, mineram Martis hæmatiten, unde non sine ratione sunt, qui sulphur naturæ solaris, saporis subdulcis, sed adhuc immaturius, nec debitè fixum, in hæmatite quærunt. Nempè internè in sulphureo principio conspirant Mars & Sol; hinc quidam sunt operosi in hoc sulphure ex Marte, mediante quo, eoque in oleum redacto, caput mortuum subigi, & hoc illius medio ita exaltari posse, ad peragendas metallorum transmutationes putant. *Sulphura* autem *nihil melius quàm alcalia possunt elicere*; quare *sulphur* ex hæmatite ita elicere gestiunt. Parant nempè lixivium forte ex calce viva & sale tartari, priùs cum spiritu vini leviter humectatis, quo ipso sulphur facilè sensim sensimque solvi & extrahi queat, ita ut eo ipso per destillationem in formam olei possit redigi. Et hoc sulphur sine dubio Medicina elegantissima est proficua corpori, & certâ ratione pro metallis inservit.

Propter has virtutes metallicas tanti fit hæmatites à multis, ut Panaceam exinde præparare contendant; sic fuit Hamburgi quidam, qui cum stupore adstantium talem Panacæam ægroto porrexit.

Præparationes qui vult plures *ex hæmatite*, *Tincturas*, *flores*, *Magisterium*, *oleum*, &c. videat BAUSCHIUM *de Hæmat. & Ætite*; ex omnibus enim Autoribus eadem sufficienter congessit, cujus Tractatus anno 1664. fuit editus.

XIII. LAPIS JUDAICUS.

Lapis Judaicus ita dicitur, quod olim in Syria & Judæa repertus fuerit: species est silicis sui generis. Est reverâ hic lapis in usu pro scopo nephritico diuretico; nam in se ipso in urinæ difficultate & calculis non contemnendum est remedium: id quod confirmat BORRICHIUS *Hermet. Sap. pag.* 319. Unde præparatur ex eo pro hoc usu sal & liquor sequenti modo: Nimirum solvitur hic lapis pulverisatus in spiritu salis, parato ex sale probè decrepitato, & rectificato: solutio hinc facta inspissatur leni calore in cineribus: coagulum pulverisatum per deliquium in cella vel alio loco frigido fluit, qui liquor denuò coagulandus, & adhuc semel per deliquium fluere permittendus. Hunc liquorem etiam lapilli cancrorum, lapis lyncis, osteocolla, lapis spongiæ, testæ ovorum struthionis, lapis specularis, &c. ingredi solent, & sic habetur *liquor Nephriticus compositus*. Sed nihil peculiare præ crystallis hoc modo præparatis obtinet.

XIV. LAPIS LAZULI.

De *lapide Lazuli* suprà dixi, quod magnam habeat convenientiam cum lapide Armeno; participat enim uterque de cupro, indequè vitriolaceam sapiunt naturam, atque virtutes suas maximè à Venere ejusque vitriolo derivant. Uno nomine: sunt minera veneris immatura, quæ non potuit coalescere: hinc est, quod in vitriolaceis & cupreis fodinis ordinariò inveniatur. Lapis est durus, & vix calcinari potest. Venus etiam maturior cum pauco sale commista in lapide Lazuli reperitur; hinc est, quod hic lapis Lazuli suprà & infrà purget; lapis verò Armenus minùs. Quod de sole simul non nihil participet, loquuntur punctula & striæ in corpus per superficiem disperse, adeo ut nõnulli per Mercurium vivum solem extrahere nitantur: videatur BOOTIUS *de Gemm. & Lapid. c.* 39. *p* 290. Veteres persuasi sunt, colorem lapidis Lazuli cœruleum esse à luna, quod & jam defendit EUSTACHIUS *de Conf. Alchermes*, quoniam similis color cœruleus ad pingendum aptus, & colori illi pretioso ultramarino cœruleo respondens, ex hoc lapide, equè ac ex luna, possit confici: sed falsò; cum color iste cœruleus & ultramarinus, quem ex hoc lapide conficiũt (conficiendi modũ docent *Commentarii in Erckeri Libro Probatorio p.* 91.) hoc ipsi convenit, quatenus Venereę naturę, & ex luna nullus cœruleus liquor produci possit, nisi Venere adulterata sit. Unde etiam lapis Lazuli propter admistam Venerem, hujusque facilem vitriolescentiam, vomitum ciere, & per inferiora purgare solet. Conjectura ergò hęc de luna in Lapide Lazuli nulla est, cùm color illius cœruleus sit impostorius; Venus enim & luna facillimè sunt miscibiles, & ita coeunt, difficillimè verò, nec per saturnum, separari possunt. Manifestat etiam se Venus, quando fit solutio lapidis Lazuli in spiritu salis, vel simili acido seu acetoso spiritu; saporem enim acquirit perfectè vitriolaceum instar vitrioli ex Venere: adeò ut ex sufficienter constet, lapidem Lazuli participare de Venere, & aliquantulo auri.

Est aliàs lapis Lazuli duplex, *Orientalis*, & *Occidentalis*. *Orientalis* est fixior, magisque subsistit in ignis tortura; & exinde ejus principia metallica, Venus & Sol, sunt aliquantisper perfectiora & maturiora: propterea ex hoc paratus *Color ultramarinus* est constantissimus, & non facilè alterabilis. Contrarium videmus in *Occidentali*, qui est mollior, & non adeò fixus, & cujus Venus non est adeò matura, nec adeò perfecta, & minus participat de Sole, quàm Orientalis: propterea etiam Occidentalis color cœruleus cum tempore viridentem acquirit, quod signum est minus maturæ Veneris.

Quoad *Vires*, convenit cum lapide Armeno. Apud Veteres Arabes crebrò in usu fuit, tam pro scopo purgandi, quàm affectibus capitis medendi, dum propter vim suppositam lunarem ipsum egregiè conferre in epilepsiis essentialibus, & consensualibus inferiorum partium, phrenitide ac Melancholiis hypochondriacis, imprimis maniis, & similibus Melancholicis deliriis, item confortare memoriam autumarunt: Unde ab istis temporibus, mutuâ Autorum & Commentariorum subscriptione citra rationem ac citra experientiam ad nostra tempora idem assertum propagatum, & lapis hic Confectioni alchermes permistus fuit: sed falsò: Sanè vis cephalica hujus lapidis quoad istos effectus mihi semper suspecta fuit, cùm nulla fida hujus rei experimenta apud Autores me observasse meminerim. Sunt qui propterea huic lapidi vim hanc, propter substantiæ lunaris participationem, adscribunt; quæ tamen exigua est & nulla, utut hanc copiosam putarint, colore cœruleo decepti. Confirmant hoc dubium Præparationes lapidis Lazuli, tam in AUTORE, quàm in HOFFMANNO observandæ, mediante sale ammoniaco aut spiritus aut sale volatili Urinæ prolatæ, hæ enim Tincturæ cœruleæ simpliciter sunt nauseosæ & Venereæ: Conf. *Act. Haffn. Vol.* 1. *pag.* 129. Cùm ergò & hæ ipsæ Tincturæ ad affectus capitis laudentur, & tamen reverà ex cupro sint, facilè patet, totum hoc negotium de usu cephalico hujus lapidis ejusque præparatis ruinoso inniti fundamento.

Inter *Præparata* officinalia prostat *lapis pulverisatus* multoties *lotus*, quæ lotio in eum usum adhibetur, quoniam, uti dixi sub lapide Armeno, ejus beneficio effera purgandi vis in lapide Lazuli tollitur, & benigna operatio relinquitur. Datur à ℈ß. ad ℈j. Sed lotio hæc est inconcinna atque ridicula, & nullius usus: videatur ZWELFFERUS *Animadvers. in Pharm. Aug. pag* 414.

Virtutem hanc purgandi aufert etiam *Ustio* seu *Calcinatio*: ratio est, quoniam beneficio Ustionis separantur partes volatiles Venereæ, & vitriolaceæ, quæ sunt Autores purgationis, & ceu lethiferæ & malignæ potius nocere solent.

Magisterium quod habet AUTOR cum spiritu salis & aceto destillato, nihil aliud est, quàm Venus, quæ sub forma pulveris in fundum secedit, unde saporem adhuc habet nauseabundum, æruginosum & vitriolaceum, ex principio venereo difficulter immutabilem, dosi tamen ℈j. citra purgationem propinatur Maniacis, & Melancholicis.

De *Oleo* seu *liquore*, quem habet AUTOR, vult FIEROVANTA, quod somnum & requiem conciliare debeat, & si idem capiti & ventriculo inungatur, visum mirum in modum corroborare.

In *Tinctura* & *Essentia* paranda multi occupati sunt, pro qua acquirenda-

renda varia adhibent menstrua. Quidam parant cum spiritu vitioli, & dosi ʒj. propinant: sed acida non conveniunt, quia rodendo ramenta Venerea saporem æruginosum & vitriolaceum acquirunt. Alii verò recipiunt spiritum urinæ, alii spiritum Salis Ammoniaci volatilem, alii spiritum vini &c. Solent procedere hoc modo: Recipiunt *sal volatile*, vel *flores salis ammoniaci* in destillatione spiritus vini adscendentes, conjungunt cum *spiritu vini rectificato*, & tanquam menstruum affundunt *lapidi Lazuli* subtiliter *pulverisato*, ponunt in digestionem leni igne, & mox tingetur colore cœruleo; qualem tincturam etiam *spiritus tartari*, & omnis spiritus urinosus extrahit. Sed impostura est; est enim saltem tinctura ex Venere lapidis Lazuli extracta.

Dosis est ℈ß. vel gr. XV. ad ℈j. & in quartana, affectibus Melancholicis & maniacis, similibusque deliriis, maximè commendatur; ubi tamen spiritus salis ammoniaci plus facit, quàm lapis Lazuli. Ex hac tinctura parant quidam Magisterium lapidis lazuli hoc modo: Huic scilicet Tincturæ tantum affundunt spiritum vitrioli, donec non ampliùs effervescat, & tinctura mutata sit in aquam viridem; hanc super modicum calorem ponunt, ut spiritus & aquositas exhalet, pulvis verò Magisterialis in fundo resideat.

Hoc medicamento, nempè Magisterio, AUTOR ejusdem delirantem ex philtro per tres Menses quinquies repetitâ hujus medicamenti exhibitione curavit. Dosis est ℈j. In calore fluit hoc Magisterium instar ceræ, in frigore verò instar butyri concrescit.

BARTHOLETUS *in Tractatu de Respiratione* facit mentionem *tincturæ lapidis Lazuli* à se præparatæ coloris cœlestini, & odoris violacei, quam multum deprædicat, & miscet cum Confectione Alchermes, cujus aliàs ordinarium ingrediens lapis Lazuli hic: Exinde, dicit, quod ʒj hujus medicamenti plus operetur in corde cerebroque roborando & exhilarando, quàm ʒj. vulgaris: vid. *pag.* 418. sicuti postmodum *pag* 430. dicit, se præparasse flores ex lapide Lazuli violacei odoris; quæ medicamenta egregia, tamen sunt suppressa ab eorum Autore.

Quidam *flores* sublimant cum sale ammoniaco: & utut lapis non solutus in fundo maneat, tamen rapiuntur particulæ Venereæ & sulphureæ subtiliores in sublime, ex quibus postmodum facilè potest præparari Tinctura.

Pilulæ de lapide Lazuli adhibentur in affectibus Melancholicis, hypochondriacis, & Maniacis.

XV. LAPIS LYNCIS.

Lapis Lyncis, *Belemnites* putatus, *Lyncurius Veterum*, German. *Luchstein*, quia antiquitas putavit, ex urina lyncis generari; item *Schoßstein*, (fabula orta est, quod unà cum tonitru decidat,) est lapis durus, non adeò magnus, apud nos rarus. Reverà subjectum est sulphureum: Nam cum sale tartari in igne fusionis fluit, inque vitrum redigi potest, ex quo, addito Cobalto, fit fluor cœruleus. Interim aceto destillato infusus solvitur nonnihil unà cum bullularum copiosarum elevatione; solutio facilè per volatilia præcipitari potest.

Peculiare hic lapis præ lapide Iudaico vel Crystallo obtinet. Nam & crudus diureticus & nephriticus est, & per acida præparatus concretum salsum ejusdem efficaciæ constituit: Unde ingredi solet liquores nephriticos, & etiam solet esse ingrediens Magisterii Nephritici D. MICHAELIS. Multum aliàs hic valet lapis in absconditis acidis fixioribus corrigendis, & hinc à quibusdam ceu singulare specificum in febribus, præsertim intermittentibus, laudatur; imprimis si cum salibus fixis alcalisatis ante paroxysmum in forma pulveris, vel cum aceto destillato in forma potionis, propinetur: Item contra pleuritidem laudatur, de quo conf. HOFFMANNUS *Clave pag.* 182. Reliquos usus habet AUTOR, qui videantur apud eundem.

XVI. MAGNES.

Magnes est subjectum purè Martiale, & reverà nihil aliud, quàm minera Martis sui generis & immatura, multum terræ Martialis, parum Mercurii in se habens; unde etiam non nisi circa ferri fodinas reperitur; sicut etiam interdum perfectum ferrum ex eo elici potest. Conservatur in limatura Martis. Florentiæ Magnetem vidi magnitudine suâ mensam rotundam æquantem, ubi Helvetii hastas suas appendunt.

Notæ sunt virtutes ejus tres speciales, nimirum

1. *Verticitas*, dum se constanter ad binos suos polos, nimirum australem, & borealem, correspondentes polis terræ (non Cæli) vertit.
2. *Vis* ejus *attractoria* qua Martem, uti dicitur, ad se trahit.
3. *Vis ferri alterativa*, quâ ferro vim ad polos se vertentem tribuit.

Quoad *Verticitatem*, notandum: hanc non adeò esse determinatam, quin interdum à suis polis declinet. *Vis attractoria*, ut vocatur, non ab intrinseca virtute, sed conformatione & textura ejus externa dependet: videatur KIRCHERUS *de arte Magn. Lib. 3 cap.* 2. Qui Magnetis phænomena & theoriam succinctam ac perspicuam expetit, adeat ROHAULTUM *in Tr. Physico*, ubi omnia Magnetis phænomena breviter & accuratè pertractat. Quæ enim de Magnete habent WORMIUS, KIRCHERUS *in integro Tractatu*, DIGBÆUS *de immortalitate animæ*, du HAMEL *de Magnetismo*, &c. hæc omnia transeant, solusquè sufficiat ROHAULTUS.

Usum Medicum quod attinet, Magnes præ Marte vel hæmatite specialem usum habet nullum, sed in genere pulvis Magnetis, non secus ac ipse Mars ejusque crocus & lapis hæmatites, in morbis chronicis, & contra hæmorrhagias, commodè potest usurpari. Abusus potiùs taxandus est, dum nempè PARÆUS Magneti vim quoque attractricem in corpore nostro tribuit: hinc *in herniis* parat *Emplastrum* cum pulvere magnetis; internè verò limaturam Martis propinat, sicque putat, Magnetem exteriùs in emplastro applicatum, ferrum interiùs propinatum, ad se tracturum esse, ut ita talium beneficio eò meliùs consolidatio acceleretur: quod tamen falsum est; simul ac enim Magnes pulverisatur, poli ejus meridionales & septentrionales invicem confunduntur; hinc cessat omninò vis ejus attractrix, ita ut exindè omnis vis Magnetica in emplastro tali attractu sperata sit ridicula, & inanis: conferatur KIRCHERUS *Tr. de Magnetismo*. Item PARÆUS habet emplastrum cum pulvere Magnetis, quo lumbis applicato abortum præcavere studet; quod tamen falsum. Est aliàs aliud emplastrum, quod valdè commendatur à quibusdam ad restituendum prolapsum uteri, ut vocant, seu prolapsum sinus pudoris, (nam uterus nunquam prolabitur) cujus hæc est compositio:

♃. *Lap. Magnet.* ℔ij.
Calcis vivæ ℔j.

Subiguntur & præparantur cum *aceto destillato*, affunditur *spiritus vini*, qui rubescit; affusio repetatur, quamdiù tinctura appareat: evaporatur tandem, & remanet liquor, qui *cum pinguedine ursina* redigitur in *emplastri consistentiam*, & dorso in regione ossis applicatur, & mox attrahere uterum dicunt.

Compositionem habet ROSENCREUZERUS *in Astronom. Inferior. pag.* 80. nihilominùs credo, quod plus operetur pinguedo ursina, quàm magnes in Emplastro.

Prostat etiam *Emplastrum Magneticum Angeli Salæ*, sic dictum, quod non confundendum est cum istis, de quibus loquor; utpotè quod non ingreditur magnes, sed fit ex arsenico, sulphure, & nitro, uti alibi habebimus; ut non putetur, quod statim in isto emplastro sit magnes. Aliàs modò sobriè fiat, non rejiciendus est penitus usus Magnetis externus in emplastris: Nam Magnes quatenus est de natura ferri, idem atque Mars aut ejusdem crocus efficere judicatur, modò vis ejus attractiva non simul intendatur.

Dicit AUTOR, quod habeat communes virtutes cum hæmatite, quod verum est ratione principii Martialis; unde ad eosdem usus, ad quos adhibetur Mars, potest adhiberi hæmatites & magnes. Sed quod dicunt de virtute magnetica, nego; unde frustraneæ sunt omnes laboriosæ præparationes, quas habet FABER *Lib* 3. *cap.* 20. *Myrothec. spagyr.* ubi habet Quintam Essentiam sive medicamentum magneticum, in sistendo fluxu quocunque mirabile.

Præterea Magnes externè vi amuleticâ non est contemnendus: nam contra spasmos & dolores nervorum & abortum appensus, manuque detentus, ad partum accelerandum laudatur: vid. BORELLUS *c.* 3. *Obser.* 80. Idem lapis per amuletum præservat mulieres à suffocatione, quod testatur BORELLUS *loco allegato*.

Nota AUTORIS nihil est; Magnes enim in igne amittit vim sic dictam attractivam: attamen si dehinc aeri libero exponitur, iterum vim suam recuperat.

XVII.

Est lapis qui vocatur

LAPIS MALACHITES,

Aliàs *Lapis Pavonius*. Hic dicitur singulare arcanum in abscessu ventriculi, & in rumpenda ejusdem vomica, cujus pulvis ad ʒj. datus pus ex vomica ventriculi per vomitum & alvum certò exturbat, uti monstrat BARTHOLETTS *Tr. de Respiratione lib.* 5. *pag.* 561. Nam hic lapis vim habere purgandi instar antimonii, & simul tamen ventriculum roborare, dicitur. Ex hoc & Coralliis parat RHUMELIUS *in suo Antidotar.* Amuletum contra imaginationem tempore pestis: & SCHMUCK *in Curat. Magico-Magnet. pag.* 31. vult, quod Malachites applicatus umbilico, infantem in utero mirificè corroboret; sed applicatus femori, mirabiliter fœtum extrahat.

XIIX. MARMOR, ET EJUS SPECIES OPHITES.

Marmoris varia sunt genera; *Marmor album* vocatur *Alabastrites*, *Rubrum Porphyrites*, & sic porrò.

Non est in usu, nisi probè calcinatus: dat calcem instar calcis vivæ. Hinc lixivium affusâ aquâ exinde factum commendatur in gangræna ceu singularissimum, & *Unguentum* ex eo contra ulcera gangrænosa, ceu secretum, laudatur.

XIIX.

XIIX. OSTEOCOLLA.

OSteocolla seu potiùs concrementum calciforme concretum est album lapideum, in medio sui rotundum, reperiturque in tractu Hildesiensi: à nonnullis *lapis calcarius* vocatur; longo namque tractu in locis arenosis circa radices arborum se diffundit, ibique sponte successivè concrescit. Nam quando arbores intereunt, reperitur crusta quædam calcosa, quæ in lapideam duritiem se stringit, & hanc osteocollam constituit: sicuti præter figuram externam hæc osteocollæ genesis in *Act. Societ Reg. Vol. 1. pag. 664.* pluribus & eleganter describitur. In HELMONTII *Tr. de Lithiasi* sæpiùs mentio fit *Lapidis Ludi*, ex quo suum arcanum parat, qui reperitur in Barbantia propè Antwerpiam ad littora Scheldæ, ac *species* est *Lapidis* hujus *calcarii*. Dicitur verò *Osteocolla* exinde, *quod ossa fracta* quasi *conglutinet*, ac calli generationem promoveat. Durus & fixus est lapis, nec calcinabilis igne: Menstrua etiam acida non sine difficultate ac insigni effervescentia eundem adoriuntur. Nihilominùs tamen utut Chymicis tamen præparationibus reluctetur, mirabilis ejus est effectus in conglutinandis fracturis ossium; in talibus enim casibus internè assumptus mirè promovet calli in loco fracto generationem, & consequenter ossium fractorum consolidationem & unionem, uti videri potest in HILDANO *c. 1. Obs. 91. & c. 3. Obs. 90.* atque *Schenckio lib. 5. Obs. de Fracturis*, ubi similiter virtutes hujus lapidis multum commendantur, quod citò, tutò & jucundè in fracturis callum generet & ossa fracta consolidet; removet nempè imprimis sapores acidos in viis primis, à quibus calli generatio impeditur. Nam quod substantialiter ad partem affectam transeat, meritò dubitatur. Propinatur internè cum pulvere cinnamomi & pauco sacchari in haustu vini vel aceto, aut etiam utiliùs accipitur in vehiculo decoctionis vincæ pervincæ, dosi ℨj. Interim tamen internus usus in ossium fracturis non sit nimius, quia observatum est, qnod nimis copiosè assumta callum nimis magnum & deformem fecerit, qui postmodum ebullientibus, & discutientibus imminuendus; de quo videbitis exemplum in HILDANO *loco allegato*. Prætereà in fluore muliebri egregium est remedium, ac singulare in hoc affectu est specificum, sicut TIMÆUS à *Gulden Klee* contra hunc fluorem pulverem compositum in usu habuit, cujus basin constituit Osteocolla: vid. *lib. 4. Cas. 15.* Confert etiam in casu ab alto, in grumoso sanguine, si pulverisata à ℈j. aut ℨß. ad ℨi. cum aceti vehiculo, expectando blandum sudorem, propinetur. Retulit mihi Tachenius, se beneficio hujus lapidis curasse nautam Venetiis, qui ex summitate antennæ in navem decidit, binasque costas fregit, idquè solo usu hujus lapidis, ejusque Magisterii. Idem retulit, se opinari, quod ex hoc lapide medicamentum catholicum febrifugum contra quasvis febres intermittentes parari possit.

In officinis *præparari & lavigari* solet hic lapis cum aqua appropriata, e. g. pro usu vulnerario vel cum aqua symphyti, vel cum aqua geranii Robertiani, &c.

Magisterium Osteocollæ ceu specificum ad calculum commendat ROSENCREUZERUS *in Astronom. Inferiorum cap. de sole pag. 250.*

XIX. PUMEX.

PUmex non tàm lapis est, quàm lapis quasi calcinando destructus, satis est cognitus, quoniam etiam in Germania solet provenire. Participat de Venere, quod patet ex pumice calcinato, qui ex affusione aceti destillati tincturam viridiusculam suggerit, quæ signum manifestum est principii Venerei in pumice latentis.

Quoad *Usum*, Bibaces hunc lapidem pulverisatum commendant pro arcenda ebrietate: sed potiùs mera superstitio est, quàm verum remedium, quasi Pumex debeat absorbere potum. In *cura strumarum & scrophularum* misceatur cum arcano duplicato Mynf. seu sale Holsatico, & multum valet, imprimis si attendatur motus lunæ legitimus, quoniam medicamenta contra strumas debent propinari in lunæ decremento.

Usus ejus externus chirurgicus satis notus est & cognitus, dum pulvis vulneribus inspergitur. Prætereà usus ejus egregius est in dentifriciis; nam acida scorbutica, gingivas corrodentia, absorbet. Quoad *utendi modum*, pumex ustus in lacte aliquoties extinguatur: bini deinde lapides affricti in pulverem subtilem abeunt, qui est basis *pulverum dentifriciorum*; imò solus pumex sufficit pro dentifricio: interdum simul adduntur silices calcinati. Notum aliàs est, quod quidam pumicis usti medio sulphur seu tincturas ex coralliis, Gemmis, & similibus aliis lapidibus, præparare volunt: sed processus hic est sophisticus, utut enim tinctura detur; ex Venere tamen saltem est in pumice contenta, uti LAUREMBERGIUS *contra Salam pag. 9. §. 13.* rectè demonstrat.

XX. LAPIS SPECULARIS.

LApidem Specularem AUTOR solùm commendat ad mulierum faciem dealbandam, & rugas depellendas. Prætereà tamen quoque adhibetur à mulieribus in partu difficili, in quo ipso succurrere prægnantibus creditur. Aliàs nullum aut rarum usum habet in Medicina.

XXI. SILEX.

SIlex est lapis durus, sed tamen vitrescibilis; unde adhibetur à sycophantis ceu corpus pro præparandis gemmis artificialibus. Modum subministrat KESLERUS *C. 3. Proc. 85.* Est naturæ diversæ à pyritibus: aliud enim est *pyrites*, aliud *silex*. *Pyrites* in locis pinguibus argillosis reperiuntur; *silex* verò in locis humidis, & juxta ripas: Ergo confunduntur. Sulphure sunt imprægnati non pauco, quia mutuo affrictu odorem sulphureum spirant: Verùm horum sulphur variæ est naturæ; ideò & ipsi variant pro varietate nempè tincturarum metallicarum. Ut plurimum sunt naturæ Martialis vel Solaris. Quidam enim eleganter flavescentes dicuntur naturæ solaris, & solent reperiri juxta aurifodinas: in specie Salfeldiæ silices, luteis venis, striis & maculis confertæ, omnes ferè sunt solares, è quibus GLAUBERUS voluit extrahere aurum, aut saltem ex iisdem tincturam quandam auream, quæ etiam debuisset solvere Mercurium. Alii silices, imprimis obscuriores & duriores, creduntur participare de Marte, & reperiuntur juxta mineras ferri. Dantur etiam *silices lunares*, ex quibus calcinatis cum aqua forti potest elici luna corporalis.

Quoad *Usum medicum*, per se ac nativâ formâ, etiam pulverisatus, frustrà usurpatur; nullum enim usum in corpore exercere potest, utpotè qui à nullo acido corroditur, nisi ritè priùs præparatus. Rationem videbitis in TACHENII *Claue pag. 169.* adeò, ut rarum sit experimentum, cujus mentionem facit DAVID VON DER BECKE *in Experim circa Rerum naturalium Principia pag. 19.* quod silex per certum menstruum ab eo separabile in aqua solubilis reddi queat.

Præparationes ejus respiciunt imprimis usum ejus diureticum, idquè parili ex ratione, iisdem etiam præparationibus, atque suprà de Crystallo dictum fuit: imprimis ignitus, & hinc in vino extinctus silex aliquoties, vinum istud egregiè diureticum reddit in promovenda urina, & calculo: Vinum enim blandè rodit silicem calcinatum, & commutatur in salsum, & sic fit diureticum & antinephriticum; quod commendat HARTMANNUS *in Praxi chymiatr. pag. 28.* In subtilissimum Alcohol redactus, in spiritu salis solubilis existit, & hinc *Oleum Ludi nephriticum* exinde parari potest; de quo vid. M. A. N. C. *Anno 4. pag. 120.*

Si destillentur silices, revera tantum liquoris, quantum pumex, suggerunt, licet etiam in retorta igne fortissimo vexentur. Unde dubito, an purum phlegma acidulum, quod ex silice prolicuit LUDOVICI *in* M. A. N. C. *Anno 6. pag. 366.* ni potiùs ex vasis, luto, vel alia quadam circumstantia, quàm ex silicibus, originem duxerit. Patet etiam, quod frustrà silices, & speciatim solares, addantur *Tincturæ nephriticæ Ammelungii*, utpotè quam ex ana Antimonii, nitri, tartari, & silicum solarium, per retortam igne aperto destillando, præparat: Item propter fixam suam naturam cum sale tartari, aut etiam nitro, destillatus per similem retortam, nil revera liquidi suggerit; sed quicquid tunc spiritus urinosi obtinetur, hoc omne ex additis subjectis salinis originem ducit; de quo conf. GLAUBERUS *Oper. l. 2. cap. 55. & 59.*

Benè tamen silices pulverisati, aut etiam in majuscula frustula contriti, cum ana salis tartari, vel cinerum clavellatorum, aut alius alcali additi, igne forti liquescunt in vitrum. Istud vitrum in loco humido spontè fluit in liquorem, qui, dictus *liquor silicum*, est igneus, & externè in vehiculo quodam elegans est cosmeticum pro abstergendis crassioribus sordibus, manuum & faciei. Internè datur à ℈j. ad ℨß. pro promovendo calculo & urina. GLAUBERUS *in scriptis*, in specie *lib. 2. Furnor. pag. 79.* eo utitur pro scopo extrahendi sulphura metallorum, & imprimis pro parando auro potabili seu sulphure solis ex solaribus silicibus. Mira etiam de liquore silicum videri possunt *cap. 85.* ubi egregiam vim hujus liquoris silicum prædicat in deducendis metallis ad frutescendum: confer. etiam BALDUINUS *de Regermin. argenti in* M. A. N. C. *Anno 4. & 5. append. pag. 96. & 97.* Certè propter vim alcalinam intensam egregius est liquor pro sulphuribus metallorum eliciendis. Cum isto liquore silicum coincidit ferè *oleum silicum* cum nitro factum, vinum in calciforme corpus in momento coagulans: de quo vid. TACKIUS *in Chrysogen. pag. 54. & 55.*

Ex hoc liquore, vel potiùs vitro pulverisato, mediante spiritu vini facilè *tinctura rubra* potest parari, quæ vocatur *tinctura nephritica*: magis tamen videtur esse *tinctura tartari*, quàm silicum, magisque est diuretica, quàm vulgaris tartari tinctura.

Par ferè judicium est ferendum de ista *tinctura nephritica*, quæ ex silice igniario parare docetur in M. A. N. C. *Anno 4. pag. 122.* quæ ipsa tamen fortean etiam de sulphure lapidum aliquid participare potest, quia in specie lapides isti sulphurei eliguntur.

Ad hujus imitationem alii habent *Tincturam silicum antimoniatam*, quæ sic paratur:

℞. nempè *Antimon.* ℥iv.
Silic. calcin. ℥ij. ad ℥iv.
Sal. tartari ℥x.

Miscentur & funduntur in crucibulo igne forti: sic alcali tartari ex antimonio elicit sulphur, & exinde fit Mistura rubicundissima: refrigerata & pulverisata extrahitur cum *spiritu vini rectificatissimo*, sic fit Tinctura optima, & ratione antimonii sanguinis mundificativa.

Cre-

Cremor silicum & Crystalli, uti & *Præparata* quælibet *silicum*, ad scopum diureticum sunt directa: de quibus idem judicium, atque suprà de similibus ex Crystallo præparatis.

XXII. LAPIS SPONGIÆ.

SPongiæ mediæ quasi sunt naturæ inter vegetabilem & mineralem: Quatenus tamen destillatæ spongiæ suggerunt spiritum urinosum, sal volatile, & oleum empyreumaticum, quæ sunt similia productis animalium, facilè patet, quod magis ad animalem quàm vegetabilem naturam inclinent: & sunt medicina contra scrophulas; sicut & spongia calcinata convenit contra strumas.

Lapis in his spongiis inventus, tàm crudus quàm calcinatus, egregii usus est in scrophulis & strumis, quas absumit & insensibiliter resolvit; internè sub lunæ decrementis usurpatus, sive solitarius, sive cum arcano duplicato Mynſ. mistus propinetur. Unà cum aliis lapidibus ingreditur *liquores nephriticos* in affectibus nephriticis & promovendo calculo, & solvitur facilè in spiritu salis.

XXIII. TALCUM.

TAlcum est *species* quædam *lapidis specularis*, substantia mineralis lapidosa sui generis, lamellatim & squammatim concreta, adeòque reverà ex corpore fluido orta, ut pluribus declarat MORHOFF *in Epist. de Transmut. metallorum pag.* 22. & 47. Sub ista fluida sui consistentia facilè de metallicis particulis aliquid imbibere, hisque impraegnari potest; unde pro varietate sulphuris metallici differentia Talci, quoad colores, oritur, dum nempè est *candidum*, *flavum*, & *rubrum*; item exinde est, quod in quibusdam Talci speciebus aurum deprehendatur: Confer. BOYLE *in Tentam. pag.* 73. In BECHERI *Phys. subterran. lib.* 1. *pag.* 140. quod Talcum, ut plurimum rubrum, aquâ forti tractatum aliqualem solutionem & extractionem patiatur, ut in fundo album remaneat verum Talcum: videatur LAUREMBERGIUS *in Comment. in Salæ Aphorismos Chymicos*; quoniam aqua Regia, tanquàm menstruum appropriatum solis, Talcum ipsum dimittit intactum, extractâ Tincturâ solis: ex qua solutione etiam *Pulvis diaphoreticus* parari potest, autore LUDOVICI *Pharm. pag.* 21. Unde ex Talco rubicundo sunt qui facere volunt Medicinam ad tingendum & figendum Mercurium; ad tingendum, ut sit coloris rubicundi, ad figendum, ut sit fixus instar metalli colore aureo.

Nullius hactenus *usus* est *interni*, utut sulphure Talci, ceu singulari remedio, plures morbi curari queant: de quo confer. HOFFMANNI *Clavis pag.* 188. Quidam Talcum pulverisatum contra dysenteriam, sputum sanguinis, hæmorrhoidum fluxus, &c. commendant: sed temerariè. Saltem *usui externo* hactenus Talcum inservit nempè quoniam consistentiæ est quasi unctuosæ, propterea speciatim *oleum* pro usu Cosmetico exinde elaborare ausi fuerunt Chymici: sed hactenus conatus fuit vanus. Nam ut Talcum iterum redigatur in formam liquidam, hoc opus, hic labor est.

Pro hoc scopo, nempè pro *oleo Talci* parando, quod tamen genuinum non ens existimo, variis modis tractatum fuit Talcum, nunc *via sicca*, nunc *humida*. *Via sicca* calcinando diutissimè igne reverberii, frustrà tamen, laboratur; cùm Talci substantia sit adeò fixa & durissima, ac immutabilis maneat, & cùm humidum ejus paucissimum per calcinationem fuerit inversum, tantum corpus calciforme acquisiverunt, utut intra dimidiæ horæ spatium levi igne tractatum in optimum pulverem possit redigi: Conf. MORHOFF *de Transmut. Metall. pag.* 47. Equidem Borrax ipsi in duplo permistus forti igne tandem in fluorem redigit, qui tamen labor scopo Medico cosmetico planè non inservit. Acida, si cum iisdem in *via humida* tractetur, parum valent, adeòque alcalia potiùs eundem domabunt.

Alii cum sale ammoniaco parant, quod & LAUREMBERGIUS *contra Salam* §. 16. facit, qui Talcum cum sale ammoniaco, quantum fieri potest, minutissimè tritum sublimat, sublimatum solvit in aqua vulgari, & solutum cum oleo tartari præcipitat: Præcipitatum protinus cum aceto destillato solvit: solutionem inspissatam in loco humido per deliquium fluere sinit. Hic liquor cum certa portione camphoræ temperatus, cosmeticum est elegans. Verùm non est genuinum oleum Talci, & operatur tantum ratione camphoræ.

Alii cum spiritu Vitrioli Philosophico Talcum tritum solvendum esse suadent; dehinc solutionem evaporant ad remanentiam partis tertiæ, & tunc in loco frigido instar Vitrioli crystallisant: Crystallos has destillant per retortam, & fit spiritus acidus. Hìc Talcum remanet in fundo, & alienus spiritus destillatur. Ergo intractabile est Talcum.

Si enim præparationes, tàm quas habet AUTOR vel LAUREMBERGIUS *contra Salam*, vel WORMIUS *in Museo pag* 57. item KESLERUS, aliique Chymici, consideremus, quarum tot sunt, quot capita, plurimæ non succedunt, & quæ succedunt, reverà inanes sunt labores, ne pulverem Talci genuinum, multò minus oleum, suggerentes: sunt saltem producta nova, quæ tantum larvam habent hujus rei.

Nil enim aliud, præter liquor salinus, acquiritur, nil præstans aliud, quàm commune oleum tartari per deliquium. Optimè cum sale tartari mediante ignis concursu calcinatur, ut tandem aliquantulum de ejus substantia in cosmetico usu possit haberi. In defectu olei Talci sunt, qui inter pretiosa cosmetica hoc commendant: scilicet cochleas nigri coloris pascunt Talco, ex quibus cochleis hoc modo pastis per deliquium destillatur aqua mirandi usus, & singulare cosmeticum.

Plura qui cupit de liquore, seu oleo talci vero, an detur? vid. LAUREMBERGIUM *contra Salam* §. 16. SALA negat; cui se opponit LAUREMBERGIUS, & affirmat contrà SALAM, quod detur. Negat etiam SENNERTUS *l. V. de oleo*. Nam non negandus est liquor Talci, quando paratur cum salibus, quæ resoluta in humorem, secum rapiunt partes Talci: sed hic liquor non est vera & nativa pinguedo, seu oleum Talci. Quæstio saltem est: *an detur verum oleum Talci sine his?* quod à multis valdè commendatur inter cosmetica, utut à nullo possideatur: de quo tamen LEMMERY in Galliis multa jactat.

Præ cœteris elegans Præparatio est Talci Veneti in pulverem subtilissimum, cosmetico usui inservientem, per fumum sulphuris: conf. M. A. N. C. *Anno* 6. *Append.* 168. Moderni ergo tritum hìc adhibuerunt, speciatim LANGELOTT, qui Talcum facilè tritu suo friabile, & hinc ferè unctile reddit, usui cosmetico conveniens. Sola enim contusione pulverisari non valet; unde alii limâ terendum volunt, alii cum pumice pulverisationem instituunt: sed frustrà.

Cosmetica Talci vis in duobus consistere videtur.

1. Quod subtilia & vitiosa ista acida intercutanea, nævos ac pustulas excitantia, plus minus in se recipiat, & quasi absorbeat.
2. Quod extrinsecùs quasi incrustatus colorem candidum & eleganter nitidum conciliet.

XXIV. UNICORNU FOSSILE.

DIstinguendum hìc est ante omnia, ne fiat confusio, *Unicornu fossile* genuinum à spurio. Hoc *spurium* exactè ossa animalium repræsentat legitimâ figurâ ac magnitudine, leve, porosum, & friabile est, quodque linguæ admotum fortiter hæret, & ab eadem non potest facilè evelli. Uno verbo: repræsentat exactè ossa animalia Philosophicè, fortiter tamen, calcinata. *Unicornu Verum* reverà ad Mineralia pertinet, ac id nominis accepit, quia sæpiùs sub forma cornu cujusdam oblongi striati, instar veri unicornu marini, nisi quod grandius ac vastius sit, effodiatur, interdum sub forma dentis elephantis aut eboris. Imò repræsentat hoc unicornu fossile aliorum animalium partes, modò cornua, modò dentes ingentes, modò ossa fracta, modo crania, &c. Reperitur circa Stolbergum.

Sed duplex hujus deprehenditur substantia: una substantia est perfectè dura, & aliquando dura instar eboris: altera substantia in prioris interstitiis contenta est, friabilis, sicca, linguæ adhærens instar margæ cujusdam. Utraque hæc substantia nihil aliud est, quàm *marga quædam mineralis* friabilis, & levis, hinc inde coacervata, seu *species medullæ saxorum*, & pertinet ad terras medicatas, cujus quædam partes ex interfluente fluido sui generis induratæ ac consolidatæ, ac in osseam aut lapideam quasi substantiam ferruminatæ fuerunt: quæ substantia lapidosa aut ossea pro varietate pororum & meatuum, vel ipsius margæ, vel loci, in quo invenitur, aliorumvè, varia animalium exhibet membra, casu ita, nulla naturæ lege, figurata; nunc dentes magnos, qui dicuntur esse dentes gigantum, nunc manum, nunc brachium: vid. *Acta Eruditorum Lipsiens. Anno* 1682. *pag.* 150. & *Kircherus Mundo subterran. Sect.* 2. *lib.* 8. *cap.* 4. ubi de cryptis Siculis, plura ejusmodi concreta continentibus; quæ magnam affundere possunt lucem iis, quæ dicta sunt. In integris frustis reperitur cum certis interstitiis, prout aut in lapideam aut in osseam duritiem transmutata fuit hæc marga.

Non ergò sunt animalium partes in terram petrificatæ, nec ligna & radices arborum in terram petrificatæ, prout quidam statuunt: vid. WEBERUS *Tract. Ars Discurrendi de quavis materia pag mihi* 26. & *seqq.*

Usus hujusmodi Unicornu fossilis in multis coincidit cum ossibus calcinatis, ebore usto, cornu cervi usto, vel etiam terra sigillata: magis tamen convenire observavi in dysenteria, gonorrhœa, petechiis, variolis & morbillis, & quàm plurimis morbis acutis ac malignis, pro sudorifico & expulsivo, vel solitariè, vel cum aliis junctum. Commendo id præ omni terra sigillata, in specie ubi diarrhœa & fluxus alvi, vel similes affectus superveniunt. Aliàs usu absorbendi acidi, figendi inde ortas effervescentias, hincque ex mutata textura adstringendi, cum multis aliis concretis terreis convenit. In epilepsia & morbis ab acrimonia lymphæ ortis, cum cinnabari antimonii vel nativa, succino præparato, cornu cervi cum & sine igne præparato, castoreo, salibus volatilibus convenit: vid. THEODATUS *Valetud. pag.* 34. & 237. Unde ingreditur *Pulverem epilepticum* & *Bezoarticum Ludovici* & *Wedelii*. In usu solùm est friabile & porosum; durum & lapidosum non debet adhiberi, quoniam est nimis durum, nisi priùs aliquantisper fuerit præparatum, & quasi Philosophicè calcinatum.

XXV.
Ad lapides pertinet etiam
LIGNUM PETREFACTUM.

QVale est e. gr. *lignum betulinum petrefactum* præsens: id quod per fluidi intra poros ligni susceptionem petrefactum; quod fluidum, si coalescit in lapidem, commutat ipsum lignum.

CAPUT IX.

Continet
DEMONSTRATIONEM ALIQUOT MINERARUM, in Horto Medico Lipsiensi Anno 1682. absolutâ Botanicâ, habitum.

REperiuntur interdum in mineris *liquores metallici*, qui si aptam invenirent matricem, perfectum fierent metallum: si autem justum non invenerint locum, non ad maturitatem perveniunt, sed degenerant in corpus album, *Gur* dictum, ac metallum saxeum; hinc fortè HELMONTIUS nomen suum, quod vocat Burr, mutuatus est. Innuit hoc fluidum esse primogeneum, ex quo immediatè fit metallum. In forma sua fluida instar lactis fluit, & in fluore in ipsa minera reperitur, sed statim simul congelascit, & aere accedente, coalescit in ejusmodi corpus; conf. de his MATTHESIUS in Sarepta sua Theologica.

I. MINERA ARGENTEA.

IN *Minera Argentea*, & quidem cujus mentionem facit BECHERUS L. 1. *Phys. subterraneæ*, vocatque *saxum molle*, id est *matricem metallicam*, German. *Quart* dictam, immediatè effloreſcit Argentum. Vt enim halituum formâ penetraverit, excrescit tamen spontè in purissimum Argentum, quod aliàs non nisi ignis ope eliciendum foret. Est itaque hæc tanquam matrix metallorum, in qua halitus ac fumi sulphurei figuntur, & ita in purissimum metallum transeunt.

II.

Sub mineris argenteis (non saltem sub luna puriore, sed etiam mineris sulphureis) effloreſcit *minera obscurè rubescens lunæ*, quæ aliàs dicitur Germ. *roth gulden Ertz*, ac revera est minera lunæ ex saxo suo efflorescens. Nonnulli eam vocant *die Ungerische Gold-Bluhme*, id est flos aureus ungaricus. Dives est argento, copioso verò arsenico scatens, quod argentum, nisi cautè igne tractetur, unà cum arsenico in auras avolat. Arsenicum verò esse permixtum, probo: quia si

℞. *Lunæ* p. j.
Lap. magnet. arsenic. (id est compositi ex arsenico, antimonio, & sulphure: de quo vid. Angelus Sala) p. iß.

ac invicem fundantur, emergit exactissimè hæc minera lunæ.

Sunt qui singulariter hanc commendant, cùm luna non adeò fixa hic sit: sed nondum res hæc certò constat: interim compositio artificialis docet, lunam ex se nullam unquam exhibere colorem cœruleum, quod imprimis contra tincturas lunæ notandum; quotquot enim lunæ tincturæ sunt cœruleæ, merè sunt supposititiæ, quod fit, quoniam luna cum Venere admodum conspirat, ita ut vix unum sine altero reperiatur. Genuina igitur tinctura lunæ obscurè est rubescens, etiam per urinosa præparata; quæ rubedo à particulis sulphureis dependet.

III.

Huic opponitur alia *lunæ minera*, *alba*, quæ Germ. dicitur *Weis gulden Ertz*. Hæc à priori differt in eo, quod illa, scilicet obscurè rubescens, minera magis sit arsenicalis: hæc magis salina, accedens ad naturam mineræ, Germ. *Glass-Ertz* dicta, in qua etiam luna reperitur, quæque arte fieri potest; si

℞. *Luna*, *sulphur*, & parum *salis communis*:

Hæc si invicem fundantur, fit inde minera ejusmodi *Glass-Ertz* dicta, genuinæ ferè similis: sed opus est, ut additamenti loco scorias plumbi, vel silices, qui sulphur absorbent, misceamus; aliàs particulæ sulphuris & salis in lunam agunt.

IV.

Possideo porrò *mineram compositam* præsentem ex *Glas Silber-Ertz*, & *roth gulden Ertz* (fulvum, quod in hac minera invenitur, est minera sulphuris, quæ simul est advolata.) Dives est auro juxta probationem Metallurgorum, qui secundùm grana numerant. Sequitur

V. MINERA VENERIS NONDUM MATURA,

& prout est in primo suo ente, id est, quæ successu temporis perfectum ac maturum fieret cuprum.

VI. MINERA VENERIS PERFECTA.

ELegantissimo colore tincta est; nulla enim minera elegantiores habet colores, quàm Venerea (quæ si admodum sint elegantes, Germ. *Kupffer Blumen*, id est *Cupri flores* à Metallurgis appellantur.) Interdum etiam mineræ ejusdem Iridis faciem repræsentant.

Ad has mineras pertinet etiam

VII. LAPIS SCISSILIS.

IN *Lapide scissili*, Germ. *Schiefferstein*, variæ nonnunquam reperiuntur figuræ: sic in hoc figura piscis squamosi, Islebiæ inventi, ac halecem quodammodò repræsentantis, reperiebatur: Aliàs etiam imago sæpiùs B. *Virginis* MARIÆ, aut alia, in ea repræsentari solet. Minera hæc seu lapis scissilis reverà est *Minera cupri*. Piscis figura in hoc lapide tantùm per accidens talis est; squamæ verò in eo apparentes sunt concretum de natura cupri: figura squamarum non est rotunda, nec quadrata, sed rhomboidea, quæ propria est cupri figura.

Quoad Usum Medicum, notetur, quævis Venerea vi suâ vomitoria ventriculo admodum esse noxia; utut sulphur ejus fixum ex vitriolo summum sit anodynum, plurima symptomata mitigans, mirè post PARACELSUM ab HELMONTIO laudatum: de quo etiam POLEMANNUS scripsit. Et sanè res est possibilis. Vti enim in metallicis quibuscunque aliquod est anodynum, ita etiam in Venere est aliquid anodyni, quod somnum inducere valet. Sic ex vitriolo Hungarico cum urina tractato (ex quo *Drief*, *Helmontii* fit) ac postmodum ex capite mortuo ejus cum sale tartari examinato, emergit etiam *sulphur vitrioli fixum anodynum*, si non plane idem, parum tamen absimile ei, quod ex Venere fit.

VIII. MINERA FERRI.

MInera ferri, quam vocant Germani *Glass-Knopffe*, pro basi habet lapidem rubrum, ac striatim crescit instar lapidis hæmatitis. Dantur etiam *Mineræ Martis basi flava*, quæ verò non tàm Marte abundant, quàm istæ priores basi rubrâ. Datur etiam *minera Martis colore cineritio; non absimilis est illi, quæ vocatur* Gallmey, *scilicet Cadmia; habet tamen poros, & invenitur in marchesatu Barreutho*. Hę mineræ Martis reperiuntur interdum eleganti facie tinctæ, ac vitreatæ quasi (Germ. *obenher glasuret*) nonnunquam apparent. Prætereà variè etiam ludit natura in efformando Marte: Reperiuntur enim mineræ nonnullæ, præsertim in Bohemicis montibus, figurâ exactè rhomboideâ, qualem nullus Geometra tàm exactè depingere poterit ac formare. (*est ferè purum putum ferrum, cui parum deficit.*)

Hæ mineræ Martis, quando sub hac forma & in locis argillosis ac pinguibus reperiuntur, Germ. *fette letten* dicuntur: item *Eisen-Nieren*, propter figuram externam, quâ quasi animalium renes repræsentant, ac Marte sunt divites.

Ad has Mineras pertinet etiam

IX. MINERA MARTIS SOLARIS.

EX qua paratur *liquor Martis solaris*: quæquè præsens est talis, qualis ex Hassia ad nos adfertur, non ita vitriolica ac sulphurea, aliàs in aere flueret. Mineræ istæ non solùm propè Casellam in Hassia, sed & Salfeldi in Thuringia, nec non in Misnia, & pluribus in aliis locis, reperibiles, in terris pinguibus argillaceis ferè reperiuntur, & constant sulphure & Marte, utut Hassiacæ interdum etiam de Venere simul participent. Datur prætereà etiam alia *Minera Martis solaris in forma lapidum parvorum griseorum* (*magnitudine ovi columbini, canisque excremento non absimilis est* &c: vocantur *Ova Philosophica*: non tamen sunt confundenda cum instrumento Chymico dicto) quæ Numburgi & Hassiæ reperitur, ac sulphure dives est; purum enim sulphur in medio conspicitur. Effloreſcit ut lanugo elegantissima, striasquè habet flavas. Minera Martis solaris dicitur, tàm quoniam copioso Marte abundat, tàm quoniam Solem in recessu habet; est enim in Marte primum Ens solis, non statim Sol perfectus, ut quidam sibi persuadent. Igitur minera hæc ex Marte, cùm intertexto copioso sulphure, constat; quò enim sulphure est ditior, eò melior: si autem Mars copiosior adsit, non fatiscit in Vitriolum in aere.

Quod autem minera hæc Martis solaris ex Marte & sulphure constet, probo: si enim recipiatur minera recens collecta, & per retortam destilletur igne aperto, perfectum & copiosissimum exinde elicitur sulphur, quod in forma sicca collo retortæ adnascitur. Caput mortuum, quod restitat, est nigrum & durum, & quod magnes, si ei admoveatur, copiosè ad se trahit, certo indicio, totam Martialem ferè esse hanc mineram. Sulphure dicto modo exhausto, nihil ampliùs vitriolacei suggerit: aeri verò exposita recens minera, tempore verno & autumnali effloreſcit in copiosam lanuginem crystallinam, quæ tandem aquâ communi elicita perfectum vitriolum, ex albo viridescens instar vitrioli Martis, constituit, ejusdem non solùm saporis, sed ex quo etiam perfectus elicitur spiritus vitrioli, simillimus spiritui vitrioli Martis, & ne vestigium quidem sulphuris adest.

Cùm

Cùm enim vitriolum omne constet parte sulphuris acidâ, cum metallo, Marte vel Venere, corroso, sequitur etiam hic sulphuris substantiam in aere resolutam mediante suo spiritu rodere mineram Martis adjunctam, & ita amborum combinatione efflorescere in vitriolum simile, & in minera vitriolisata nihil sulphuris ampliùs reperitur; sin ejus aliquid remaneat, tandem in aere etiam in vitriolum abit.

Resolutio hæc sulphuris fit ab aere, non quatenus calido; nam omni anni tempore hoc non æquè succedit; imò æstate minùs ferè efflorescentia illa vitriolica apparere solet: non quatenus humida; nam minera recens aquæ communi infusa & decocta, etiam longo tempore, nullam alterationem patitur: sed quatenus vim habet dissolvendi sulphuta, tam mineralia quàm alia quæcunque, quæ vis fundata est in sale quodam singulari in aere reperibili, quatenus, ut rectè dicit HOOCK *in Microgr. in aere est menstruum pro solvendis corporibus sulphureis*, ratione cujus etiam absque aere nullus ignis esse potest.

Operatio hæc nos manu ducit ad explicandam Acidularum naturalium ex parte naturam, illarum nempè, quæ ex simplici minera vitriolica, ab aqua subterranea præterflua soluta, originem ducunt.

Modus verò parandi liquorem Martis solaris hic est: Ponitur scilicet minera contusa in locum humidum aereum, tum eadem solvitur, pinguis sulphuris materia in halitus abit, acidum verò sulphuris rodit Martem, & sic fit Vitriolum. Cùm itaque in Vitriolum abierit, immittitur ollæ non vitreatæ, seponiturque in cellam, aliave loca subterranea, vel humida; sic per ollam vitriolum purius instar lanuginis transudat, & texturâ quasi lixiviali illarum partim præcipitatur ex isto vitriolo, quicquid crassius, acidius, aut impurius fuerit, partim in olla remanet; lanugo verò vitriolacea cum penna de olla abradatur, ac in rore Majali solvatur, fitquè exinde liquor Martis solaris, qui optimas Acidulas artificiales constituit.

Exstat equidem *Disputatio de liquore Martis solaris* Wittebergæ anno 1682. sub Iohanne Thile habita; Verùm in ea non fit mentio transudationis. Igitur fortè, an genuinam hujus liquoris præparationem ignoravit autor? dubitatur: nam per transudationem separatur tunc Mars, & in olla remanet.

Usus hujus liquoris Martis solaris est, quod sit genuinum *succedaneum acidularum naturalium*, iisdemquè scopis exactè inservire queat. Prodesse enim observatur insigniter in malo hypochondriaco, scorbuto, cachexia, hæmorrhagiis nimiis quibusvis, etiam mensium; cum tamen mensium defectum etiam curet. Sed requirit ventriculum robustum, & minùs sensibilem, gradatim quoque propinari potest numerando guttas.

X. MINERA JOVIS.

Minera Jovis Germanis dicitur Zwitter, *Zinn-Graupen* (*quod ibi splendet, est stannum.*) *Hæc Minera Jovis in igne coalescit, & fit stannum.* Subjectum est sulphureum; in igne enim avolat sulphur, ac stannum perfectum remanet. (NB. *Non habet aliam faciem ac si Granatis esset ornatum, crescit etiam sicut Granata Bohemicæ.*) *Lapis Jovis, der Zinnstein* dicitur Germ. Zwitter. Notandum autem, quod ex lapide hoc nigricante fiat *Stannum album.*

XI. MINERA SATURNI.

Sequitur *Minera saturni*, tùm nostra tùm Hungarica, Germanis *der Bley-Glantz*. sed non omne, quod splendet, plumbum est: Datur etiam *minera saturni scriptoria*, Germ. *Wasser-Bley: quo utimur ad scribendum, est aliquantum mollius.* Ad has etiam pertinet alia minera Saturno dives, sed copioso sulphure mixta: sulphur autem hoc copiosum Saturnum facilè secum in auras rapere potest. Præterea etiam datur Germ. *Gros spiesig, & Klein spiesig Glantz*; ex quibus copiosum plumbum elici potest: Reperiuntur Freibergæ.

XII. MINERA SULPHURIS.

Minera *sulphuris* vulgò dicitur Germ. *Schweffel-Kiss*. In hac quod aureo apparet colore, est sulphur: quæ mineræ igni expositæ suum amittunt splendorem. Ex hac, modò igne sublimando, modò per de, censum quasi destillando, *sulphur minerale commune* elicitur. Huic opponitur sulphur ἄπυρον, Germ. *gediegen Schwefel*, quod ignem nondum est expertum, & à quibusdam multum æstimatur, internè pro pulmonibus, visceribus aliis, plùs minùs apostematibus correptis.

XIII. MINERA VITRIOLI.

Sequitur *Minera Vitrioli*, quæ propè Freibergam & Altenburgum reperitur, *est instar terræ nigræ*. Ex hac coquendo elicitur *Vitriolum* elegans: quod si Metallurgi paulo tardiùs accesserint, quando scilicet jam vitriolum è Minera exhalavit, matricem saltem inveniunt inflammabilem relictam (*est absque vitriolo & ardet postea sicut candela*, adeòque est quasi bitumen in forma sicca.) Reperitur etiam ejusmodi minera vitriolo exhausta sub forma ligni putridi, quod reverà est bitumen terrestre. Invenitur hoc lignum bituminosum Rudelstadii, scripsitque de hoc PILLINGIUS, *Physicus Altenburgensis*.

XIV. MINERA ALUMINIS.

Minera *Aluminis* est lapis quidam scissilis, Germanis vocatur *der Schieferstein*, & Salfeldiæ reperitur. Elicitur verò alumen ex minera ista sequenti modo:

♃. scilicet *lapis scissilis contusus*: Hunc in certos cumulos divisum aeri exponunt; sic alumen aere humidiore resolutum efflorescit: post mineram hanc in lebete coquunt, decoctoque huic copiosam urinam humanam infundunt. Sine urina humana enim vix parari alumen potest. Sic sublimantur multæ particulæ vitriolicæ, ac alumen in albas Crystallos fatiscit: hinc e. g. alumen cum sale tartari destillatum subministrat spiritum urinosum, qui non est ab alumine, sed ab urina, quod multos decepit Chymicos.

Possideo quoque præsentem *Mineram aluminis Martialem*, quæ cum aqua destillata perfectum suggerit aurum.

CAPUT X.
DE
METALLIS.

Metalla sunt corpora mista, sed tamen homogenea. Mista esse ex eo patet, quod ex metallis separari possint partes, quæ non ampliùs possint reduci in perfecta: metalla v. g. *crocus Martis* legitimè paratus, per calcinationem vaporosam super aqua forti; remanet enim terra perfectè instar lapidis scissilis, qui crocus dehinc non potest ampliùs in Martem reduci. Item ex Saturno separari potest substantia inflammabilis, ut postmodum vitrum Saturni succedat, quod vitrum quidem in Saturnum reduci potest, cum maximæ tamen partis jactura.

Non sunt perpetua seu æterna corpora Metalla, sed communes corporum particularium hujus Geocosmi mutabilitatis leges subeunt, adeòquè generabilia in terræ visceribus, & successivè augmentabilia, atque etiam ibidem corruptibilia existunt.

Quoad *Generationem*, experientia docet: Mineras metallicas semel exhaustas, interjecto certo annorum numero denuo imprægnari, & metallis impleri. Decantatissima est maris Tyrrheni Insula circuitu suo 20. milliaria Italica complectens, ex qua non per plurima secula tantùm Mars fuit erutus, sed etiamnum hodiè copiosè adeò eruitur, ut semel eductum ferrum à 20. annis denuò renascatur: testibus omnibus *Mineralium Scriptoribus*. Conferatur TACHENIUS *Clave pag.* 41. In Cornubia, Britanniæ magna Provincia, ob Jovis fodinas celebri, per experientiam observatum, fodinas Jovis exhaustas, terrâ desuper injectâ impletas, post 30. annos denuo apertas, novum stannum copiosè regeneratum reddidisse. De plumbo res nota, quàm copiosè è Mineris suis regenerari soleat. Aurum in Hungaria insignium filamentorum forma externa quasi exarescere, ac surculis tenellis vineisquè non rarò implicari testantur Observationes: Conf. M. A. N. C. *Anno* 1. *pag.* 290. & *Anno* 2. *pag.* 188. non secus ac luna graminis modo ex mineris suis saxeis crispâ eleganti formâ in Misnia progenerari, triviale est. Unde & experti Metallurgi interdum ante debitam metalli perfectionem per cuniculos subterraneos venam ejus se nudasse conqueruntur, sicut è contrà interdum se tardiùs ac serò nimis post metalli geniti denuo factam consumptionem, & ab effluviis subterraneis resolutionem, se advenisse conqueruntur: conf. BECHERUS *Phys. subterran.* 1. *pag.* 107. item *pag.* 292. & 337.

Compacta autem utut sint corpora metalla, ex fluido tamen originem suam ducere, non ex eo solùm fit probabile, *quod Mercurius currens arte in perfectum metallum durum, tantillæ substantiæ tingentis adjumento, fuerit mutatus*; sed etiam quod ipsa metalla intra saxa durissimasque petras reperiantur ut plurimum inspersa, quo non, nisi subtilis fluidi instar, aut fumorum aut effluviorum hinc inde dispersorum formâ priùs deferri, & se ibidem ceu debita in matrice insinuare poterit eorum materia; quos etiam fumos metallicos, eorumque motus, (Germ. *die Witterungen*) ceu venarum metallicarum primos Autores, probè observare solent Metallurgi.

Hi fumi sulphureo-unctuosi, seu sulphurei Mercuriales, ubi ita in visceribus terræ agitantur, si inveniant materiam aptam, seu sal terreo-alcalinum, in eo, tanquam in matrice, defiguntur, & concentrantur, sicque mutuâ unione, actione & reactione, concentratione & susceptione, in metalla perfecta abeunt. Prout ergò fumi hinc inde vagantur, & suscipiuntur à terra salina, oriuntur venæ metallicæ. Isti enim fumi metallici, quando sub suo motu suscipiuntur ab aqua in locis subterraneis, istam aquam imprægnant, & hæc repræsentat naturam lactis, seu liquoris lactei, sub qua forma dicti fumi coagulati vera metalla secum ferunt: videatur MATTHESIUS *Sarepta de Generat. Metallorum.*

Liquoris hujus fluidi in mineris, & intra saxorum cavitates observati, plures prostant historiæ, licet consistentiæ sit crassioris, nunc albidi, nunc ex albido virescentis, qui est Germ. *eine Gubr*, item *Berg-Gubr*, ut vocant Metallurgi; HELMONTIUS verò Bur, qui brevi post sua sponte coagulatus, totus perfectum metallum, nunc plumbum nunc argentum, exhibuit.

De hoc liquore Metallico hoc observarunt Metallurgi Freibergenses: *Gubr der Metallen finden sich unterschiedlicher Farben: Weis, roth, gelbe; und Wo sie gefunden Werden, da ist Kubulich zu verssehern, dass ein Anbruch da sey. Wo ein Pfirsich-Blut-farbender Gubr gefunden Worden, ist ein geWiss Zeichen, dass Cobald-Ertz oder blave Farbe da breche. Diese Gubr, Wenn sie in die Lufft Kommet, gestehet sie, und Wird bald hart; Wenn sie aber noch in der Minera, in eine cucurbitam, mit einem Alembico Wohl vermacht, gethan, Wird, Kan man sie auch ausser der fodina eine Zeit liquidam, erhalten. Dieser Gubr ist seminium oder Materia proxima metallorum, Welche aber noch nicht Zur rechten Matutitat Kommen ist, also, dass eine solche Gubr, Wenn sie probieret Wird, gar viel last davon fliegen, Weil sie noch nicht fix, sondern gar Zu volatilisch ist.* (Exterorum, linguæ Teutonicæ ignarorum, in gratiam hactenus dicta Latino idiomate sequenti modo exprimere lubet. Dantur flores metallici certis coloribus diversi: alii nempè albi, alii rubri, alii denique lutei: quibus apparentibus, non dubitandum, quin certarum venarum metallicarum ibi latentium sint indicium. Fluor hic si erit puniceus, mineram vel cobalti, vel smaltum, certò indicat. Fluor hic in aere libero coagulatur, & mox indurescit. Intra minerarum verò cavitates adhuc latens, & cum illis cucurbitæ, alembico probè munitæ, inclusus extra quoque fodinam in statu fluido ad tempus asservari potest. Fluor hic metallicus seminium aut materia proxima est metallorum: maturitatem verò nondum adeptus, & docimasiæ subjectus de eo multum avolat; cùm nimis adhuc volatilis fixitatis gradum nondum attigerit.)

Notetur in genere: Metalla sua habere tempora, id est successivè crescere, hinc subsistere, ac denique decrescere. Nam cùm fumi sulphurei halituum formâ crescere incipiant, debitisque matricibus excipiantur, vocantur Germ. *ein Wittrendes Metall*; cùm perfectum est genitum, vocant *einen stein*; cum verò denique suo Metallo successivè spoliatur, dicitur *ein ausWitterendes Metall*, ex quo omne Metallum halituum formâ absumptum; cujus matrix metallo suo spoliata lignum exsiccatum exactè refert.

Non autem aqueum est fluidum hoc aut fumosum, ex quo metalla generantur proximè, (nisi remotè tandem hoc ex aqua, ceu materia prima, oriri cum modernis, cum HELMONTII asseclis, dicere velimus,) sed, ut loquuntur Chymici ex ALBERTO MAGNO: *Prima materia Metallorum*, id est, semen Metallorum, *est humidum unctuosum subtile, quod est incorporatum Terrestri subtili fortiter commisto* (conf. BECHERUS *suppl.* 1. *pag.* 32.) seu est humiditas non madefaciens manus, adeoque nec propriè est humida seu terrea, sed viscosa ac mercurialis.

Materia autem hæc proxima, ex qua coagulantur Metalla, Veteribus ex Mercurio & Sulphure constare asserta fuit: quibus BASILIUS & PARACELSUS sal quoque addiderunt: non quod ista sint vulgaria corpora, quæ hoc nomine aliàs appellantur; sed per Mercurium intelligunt humiditatem metallorum radicalem, seu fluorem quendam viscosum, quæ abundat maximè in Saturno, vel etiam in Jove; unde facilis eorum ductilitas. Per sulphur nihil aliud hoc loco intelligitur, quàm substantia acido-pinguis, imprimis tamen acida, cogens & coagulans illud humidum in corpus; unde omne ferè metallum subdulcem aciditatem in recessu habere dicitur, adeo, ut Aurum & ipsum tali acido copioso gaudeat. Conf. HAUPTMANNUS *in scripto Coll. pag.* 87. Acidum namque metallicum temperatur à reliquis principiis componentibus, ne exerat suam acetositatem fortem, sed potius temperetur in subdulcem acrimoniam, & acetositatem perdat. Hæc duo, debitâ matrice saxeâ excepta, cum hæc ex parte arrepta quoque sal vocetur, in perfectum metallum abeunt: Adeoque Mercurius est alimentum seu materia, sulphur est fermentum digerens seu forma, & sal est commune utriusque receptaculum, in quo firmo nexu coeunt, & de quo plus minus in coaguli consortium rapiunt.

Mercurialis hæc substantia copiosè in Mercurio vulgi reperitur; unde hujus volatilitas, fluiditas, mobilitas, &c. oritur; sed quæ non pura existit, sed jam sulphure quodam minerali inquinata est; pariter ac sulphuris substantia in sulphure vulgari inest, ast volatilis adhuc, nec maturata debitè. Mercurius saltem est liquor metallicus, non metallum ipsum, seu est Amalgama naturale metallorum, ut rectè BECHERUS habet: convenit etiam omnibus metallis; hinc exinde amalgamata fiunt ad omnia metalla. Nam in omni Mercurio aliquid subest, vel de Saturno, vel Luna. Hinc sicut ex his duobus jam perfectis mineralibus, sulphure & Mercurio, arte fit corpus tertium quasi metallicum, v. g. in Cinnabari; ita ex his principiis puris, hoc est, à principio metallorum seminali exaltatis, humiditate Mercuriali & pinguedine sulphurea, debitâ matricè exceptis, fit corpus perfectè mixtum, metallum. Matrix ista in lapidibus vitrescibilibus uberiùs deprehenditur, indeque alcalinoterra fixa est.

Aliis Chymicis Animæ, Spiritus & Corporis appellationes Sulphuri, Mercurio, & Sali, imponere consuetum est. Principiorum horum materialium non obscura, etiam in concretis jam & intimâ colliquatione ex Mineris suis extractis metallis, deprehendimus vestigia, imprimis in Marte, & Venere: v. g. *sulphur in Marte manifestum evadit in croco Martis cachectico Zwelfferi, Mant. Spagyr. pag.* 337. sub cujus præparatione nitrum fusum, injectione Martis saturatum, successivè & ab hujus sulphure inflammatur & alcalisatur non secus ac si sulphure communi hoc factum fuisset. Stannum utut Mercuriale videatur metallum, tamen cum duplo nitri mistum, in moderato igne tandem ingente flammâ cœruleâ detonat, & nitrum alcalisatum relinquit. *Mercurialis substantia* v. g. *in Saturno*, evidens est, qui immediatè *Mercurius vivus coagulatus* videtur: Unde etiam Saturno fuso, aliquandiu ab igne remoto, injectus Mercurius vivus promptè coagulatur ab illius effluviis in massam Saturni æmulam, etiam malleabilem. In sole & luna, ceu perfectissimè mistis metallis, & quorum principia intimè subacta, & confermentatione arctissimâ colligata sunt, minùs manifesta deprehendere possumus principiorum illorum vestigia; tamen facillima cum Mercurio vulgari sub amalgamatione sociabilitas, & mutua unio, facillima etiam à sulphure communi accenso horum alteratio & volatilisatio, radicalem inter hæc conspirationem persuadet. Matrices denique istæ saxeæ, in quibus metalla reperiuntur, Germ. *in Welchen die Metallen brechen*, omnes vitrescibiles sunt, tàm immediatè, quàm mediante addito alcali; unde scoriæ à metallorum fusione relictæ vitra tincta repræsentant.

Hæc si ad Instrumenta naturæ & artis mechanica applicemus, etiam in sulphure acidum pingue seu coagulans, in Mercurio verò Alcali, nempè suo acido nonnihil saturatum, pro habitaculo quasi inservit. Hinc ut à sensibilibus ordiar, in Marte & Venere, sulphureis metallis, acidi dominantis manifesta vestigia apparent ex rosione proprii corporis in rubiginem aut crocum Martis, vel æruginem, modò aeri humido expositum, vel tantillo aqueo actuatum fuerit. In Jove similiter copiosum est acidum; id quod probat calcinatio & fusio in igne cum antimonio; quoniam tunc exhalat flammam sulphuream: hoc sulphur si non separatur à Jovialibus medicamentis, habet vim catharticam per superiora & inferiora, propter præsentiam acidi. Imo ipsum aurum copioso constat acido; id quod probatur: quod si in aurum igne fusum & liquatum immittatur bacillus ferreus, & extrahatur ferrum, apparebit corrosum & in rubiginem transmutatum, non secus ac si in sulphur commune fusum fuisset injectum, in quo sulphuris acidum corrodit: ut inde facilè pateat, unde talis corrosio in auro? nempè ab ejus acido. Saturnus verò Mercurialis naturæ, adeòque alcalino principio volatili dives, quævis acida promptissimè absorbet, cumque iis in corpus salsum dulce coit. *Sulphur* quod attinet: hoc in toto regno minerali luxuriat, & *anima* quasi *metallica* appellatur; unde nulla minera, & nulla metallorum vena reperitur, cui non copiosissimum adhæreat sulphur; quod ideò PARACELSUS triplex statuit: minerale, quale est nostrum vulgare; embryonatum, quo, tanquam cortice nuces, metalla vestiuntur immediatè; & metallicum, quod metallorum substantiam constituit.

Hæc tria sulphura rectè solâ modificatione differre dicuntur: Minerale & embryonatum manifestè acida sunt, quod & sui deflagratione spirant: unde & de metallico, quoad acidum hoc, dubitandum non erit. *Mercurius* verò etiam vulgaris, qui quasi *spurius* aut *leprosus filius est Mercurii metallici*, adeòque in radice unus idemque, nihil aliud est, quàm alcali volatile, quippè omnes alcali proprietates possidet, ab acido sulphuris nondum penetratum & elaboratum. Et sicuti vulgò alcalia fixa ex acido sulphuris, & sale volatili plantarum producuntur, & notabilem fixitatem acquirunt; ita metallorum eodem ferè modo se habet genesis. Materia enim sulphurea acida cum alcali Mercuriali abit in metalla, idque longâ annorum serie transcolata per infinitos terræ poros: & Mercurium vivum cum alcali si quis ad punctum saturationis perfectè usque acido repetere sciret, tam fixum eum redderet, quam aurum: quod & olim tentare aggressus est PARACELSUS, dum Aurum Horizontale præparavit. Hinc etiam Mercurius vivus à nullo alio, præterquam ab acidis, in textura alterari & coagulari solet, alcalibus nullum jus in eum obtinentibus, uti per mechanicam Chymicam patet: Conferatur. pluribus TACHENIUS *de Mercurio*, alcali metallicum repræsentante, *Hipp. Chym. cap.* 25. Hinc etiam *Mercuriale metallorum principium* de natura salium volatilium urinosorum esse asserit BECHERUS *Suppl.* 2. *pag.* 111. qualibus salibus & spiritibus urinosis metalla perfecta mirè emolliri, & longè fluidiora reddi, adeoque ad Mercurii vivi texturam disponi, idem ibidem curioso exemplo monstrat; adeò ut Mercuriale metallorum principium per alterum sulphureum, quasi alcali per acidum, in metallum coagmentari sic constet.

Atque ex hactenus jactis fundamentis facile est, & proprietates metallorum in genere & specie, eorumque differentias explicari. Proprietates metallorum sunt *Ponderositas*, *Malleabilitas* seu sub malleo *Ductilitas*, & *Fusibilitas*; quas inter primatum ducit ductilitas, omnibus & solis propriè dictis metallis competens. Quibus & suo modo Fixitas addenda. Proprietates hæ ab uno alteroque principio seorsim haud deducendæ: non considerentur hæ in concreto, quatenus ex principiorum materialium textura fluunt, ut ut respectu unius alteriusve principii radicaliter magis attributum quoddam metallo acidum conveniat.

Ductilitas ergò ex firmo sulphuris & Mercurii sibi mutuò suffi-

sufficientium nexu, adeoque tenaci in concreti consistentia, originem ducit: hinc aurum maximè omnium ductile pondus habet ex Mercuriali imprimis principio: hinc quò plus Mercurii habent metalla, eò graviora; quò minus, eò leviora sunt. Propterea aurum omnium est ponderosissimum, & copiosissimum habet Mercurium, sufficienti sulphuri arctissimè sociatum; & quidem solum in Mercurio vivo submergitur, & propter suam compactionem minus est sonorum. Cætera omnia leviora sunt, & quæ Mercurio plus minùs supernatant, leviora sunt, multum Martis & Veneris, parum de Mercuriali principio obtinentia: levissimum est stannum ob sulphur volatile, nec benè cum Mercuriali substantia cohærentem, copiam, luna & saturnus ferè pondere coincidunt.

Ignescibilitas ex sulphureo principio oritur particulas igneas recipiente, & concentrante.

Fusibilitas à Mercuriali, cum salino probè unito, oritur principio: quò plus enim continent Mercurii, eò faciliùs funduntur; quò plus verò sulphuris, eò difficiliùs; hinc quò plus Mercurii iis additur, eò molliora & ad fusionem aptiora redduntur. Hinc metallorum per se habet differentia, quatenus *omnium materia est Mercurius*, cujus varia coctio, varia dat metalla. *Forma* eorum *miscens*, & Mercurium subigens seu coquens, est *sulphur*; unde pro hujus diversitate diversa corpora metallica in matricibus salinis & ipsis plus minus durioribus. Metalla enim quædam sunt *perfecta*, quædam *imperfecta*. *Perfectionis* nomine intelligo debitam coctionem seu maturationem, ut probè depurata & digesta ad fixitatem sint deducta, quæ in igne subsistunt, & non possunt consumi: sin metallum minus est maturatum, emergit non fixum & consumabile in igne, in quo potest facilè destrui: Unde quò purius, maturius & fixius est metallum, eò est nobilius; quò impurius, immaturius & minus perfectum, eò est minus fixum & ignobilius: Unde patet graduatio metallorum, quod aurum sit omnium perfectissimum, quoniam est fixissimum propter exactam mistionem, adeoque densissimum, gravissimum, maximèque ductile. Hinc ignis nunquam aliquid de auro absumit, minimèque scorias inesse efficit, propter duritiem: è contra reliqua omnia sunt impura & imperfecta; quoniam facilè linquantur. Proxima quidem à sole habetur luna, quod diu duret in igne; nihilominus tamen non ita diu atque sol, sed successu temporis etiam sui patitur jacturam; Mars contrà & reliqua facilè patiuntur alterationem & mutationem, in igne in scorias abeunt, & corroduntur. *Perfecta omnium* sunt *sol & luna*, ex sulphure fixo, potenti, puro &c. substantiâ Mercuriali purissimâ & perfectissimâ, fortiter & intimè concentratis, & exactè ac æqualiter subactis, genita in terra seu sale admodum fixo & puro, sed pauco: magis tamen hæc soli, minus lunæ, conveniunt; Unde & ex firma talium unione fixum adeo concretum, & cum quo ceteræ proprietates metallicæ imprimis conveniunt, emergit.

Fixitas præ aliis metallis his propria, absoluta quidem in auro, respectiva est in argento: id quod experimentum GASTONIS CLAVEI *in Apolog.* ostendit, qui auri & argenti ana ℥j, per duorum mensium spatium in fornace vitraria in continuo igne & fluore asservavit, & hinc auro nil, argento verò duodecimam ponderis sui jacturam decessisse, observavit.

Imperfectiora & immatura metalla sunt *Mars*, *Venus*, *Saturnus*, & *Jupiter*; & hæc iterum sunt duplicia: vel duriora, vel mollia. Differentia est ratione sulphuris & Mercurii. *Mollia*, *Saturnus* & *Jupiter* sunt, quæ facilè funduntur ac fluunt in igne, & postmodum ob deficiens sulphur demum ignem concipiunt, & candescunt: id quod ex prædominante principio Mercuriali cum sale plus minus obtinent, pauciore verò minusque fixo sulphure. Nam utut Jupiter sulphureum sit subjectum, volatile tamen adeo ejus sulphur, & minus ceteris unitum seu confermentatum existit, ut facilem fluxum impedire nequeat; utut propter hanc rationem in fluxu proprium corpus insigniter alteret. Econtrà duriora sunt ea, quæ difficulter funduntur in igne, sed potius candescunt, ex sulphure forti & pauco Mercurio cum salino principio copiosiore, ut Mars & Venus.

In radice ergò & essentia omninò inter se conveniunt metalla, maturitate verò aliisque accidentibus saltem differunt, quæ ex principiorum componentium puritate & bonitate, horumque variè proportionatâ miscelâ originem ducunt; unde & mutuò transmutabilia existunt; vid. HELVETIUS *de Vitulo aureo*, & MORHOFF *in Epist. de transmut. Metallorum*: qui MORHOFF non est Physicus aut Medicus, sed Doct. Juris, vir eruditus, & multiplicis tùm eruditionis tùm lectionis: quædam tamen habet in hoc tractatu, quę impingunt in Experimenta & rationes chymicas.

In Transmutationis negotio primatum tenet sulphur; hinc sulphur subjectum est quasi transmutationis, suscipiens sulphur seu Tincturam. Ex. gratiâ ipsa luna si figitur, evadit aurum album; cui si superindatur tinctura seu sulphur auri, erit perfectum aurum, modò sulphur hoc habeat debitam maturitatem & perfectionem: sicuti è contrà auro potest detrahi rubedo, ut corpus remaneat album, quod *luna fixa* appellatur: & hæc non amplius solvi potest aquâ Regiâ, sed tantùm aquâ forti: spiritus nitri bezoardicus extrahit auro rubedinem, & remanet *luna fixa*, quæ denuò tingi, & aurum antiquum haberi potest. Et propter hanc convenientiam in radice est, quod metalla nunquam aut rarissimè sola inveniantur in suis mineris & venis metallicis, quin ut plurimum aliquot metalla sociata deprehendantur, ita, ut ubi sunt aurifodinæ, ibi semper reperitur Jupiter vel aliud metallum; ubi fodinæ argenti, ibi Venus reperitur, propter cognationem metallorum, & sic porrò. Quinimò pauca sunt metalla, quæ non de alio etiam plus minus participent, e. gr. rarissimus est Saturnus, qui de luna non participet in suo corpore, & quàm difficulter separari potest luna à Venere, pertinaciter corpori lunari inhærente: Aurum ipsum lunæ particulas ordinariè continere solet, post solutionem ejus cum aqua regis residuas: Venus rara est, quæ non de sole aliquantum participet: Mars ratione sui sulphuris convenit cum sole; unde particulares Tincturę cum sulphure Martis parantur; quod arguit convenientiam metallorum & vicinitatem: & huc facit imprimis curiosa ista *terra Borrichii de Ortu & Progr. Chym. pag.* 149. quæ aeri exposita, & pluviâ irrorata, varia metalla ac mineralia successivè genuit.

Ut autem diversimodè mista ex mineris eruuntur metalla, ita etiam hæc ipsa non pura, & omnibus numeris absoluta, id est Germ. *gediegen*, nisi rarissimè, in mineris suis observantur. Unde priùs ignis vi per modum liquefactionis ex mineris suis elicienda sunt. Nociva autem admodum sunt metallis adjuncta ista sulphurea mineralia, seu sulphur commune, arsenicum, antimonium, cobaltum, &c. Dum enim igne fusionis hæc sulphura, quatenus adhuc volatilia, deflagrant, acidum eorum volatile rodit junctum metallum, & hoc secum partim unà volatilisatum in auras abripit, quod vocant Germ. *Rauben*, ut, præter experientiam quotidianam in furnis fusorijs, de quibus vid. *Erker in libro probatorio*, manifestâ mechanicâ Chymicâ demonstrat TACHENIUS *Hipp. Chym. cap.* 8. partim etiam acidi talis sulphuris adhæsione minus liquefactile & fluxile metallum redditur, vocant Germ. *sprode*. Ut ergò fusilitas promoveatur, & acida talia sulphurea coerceantur vel separentur, mineris fundendis alcalia, v. g. Germ. *Der schnelle Fluss*, item saturnina, verbi gratiâ lithargyrium, de quibus vid. *Ercker in libro Probatorio pag.* 84. adduntur, ut horum medio metalla pura per fusionem haberi queant. Artificium enim liquandi metalla in eo consistit, ut semper aliquid additamenti ipsis addatur, quod sulphur illud arsenicale figat, acidumque ejus infringat & absorbeat, ne ita in metalla agere, aut unà secum in auras rapere queat. Alcalia scilicet dissolvunt sulphur, eorumque acida absorbent; hinc reducunt metalla, & fusilia eadem reddunt.

Saturnus etiam omne acidum sulphureum promptè absorbet, & hâc ratione etiam ignobiliora metalla, Martem, Venerem, & Jovem, ob sulphuris horum acidi cruditatem, imbibendo quasi, à nobilioribus metallis, Sole & Luna, separat: quibus paucis fundamentis totum artificium, tàm artis metallorum & mineralium fusoriæ, quàm artis probatoriæ, Solis & Lunæ in capella, Germanis *in der Probier Scheibe*, unicè innititur: de quibus vid. *Erckers Aula subterran. pag.* 32. 55. 56. & 65. Saturnus enim copioso abundans alcali volatili, cupit saturari: cùm autem sint inepta & nimis compacta corpora Sol & Luna, absorbet metalla dicta ignobiliora, ceu magis terrestria, quibus absorptis Solem & Lunam in fundo testæ probatoriæ relinquit intacta. Ut nihil dicam de magis sulphureis mineris metallicis, quibus aliquali *Tostione*, Germ. *durch das Rosten*, sulphur phlogiston priùs separandum venit, antequam furnis fusorijs immittantur: conf. *Martinus Lobneyssen vom BergWerck pag.* 76. quia aliàs in furnis fusoriis si sulphur cum minera maneret, de minera corroderet, & absumeret.

Generantur autem metalla omnia ex proprio suo semine, in convenientе materia se multiplicante. *Seminale principium est præsertim in sulphure*, quod uti vocant Maris, Galidi Innati, Acidi, &c. obtinet; Mercurius verò fœminæ, humidi radicalis, alcali &c. & perficiuntur in debitis excepta matricibus. Sed pro ut potentius est sulphur, & prout purior ipsi occurrit Mercurius & defæcatius est receptaculum, eò nobiliora aut ignobiliora generantur metalla, eòque diversa, vel metallica corpora perfectis corporibus plus minus affinia, ut Antimonium, Zincum, Cobaltum, Bismuthum; adeoque rectè ex una radice surgere, & singulari virtute convenire dicuntur metalla.

Materia illa proxima, à principio seminali sui multiplicativo alterata, nunc fumi vel vaporis specie hinc inde oberrans, matricibus petrosis appropriatis se insinuat, nunc liquidæ substantiæ, Germ. *Gubr* dictæ, formâ, nunc aliâ facie deprehenditur: *seminale* verò *metallorum principium* sulphureum à prima creatione terræ visceribus concreditum non cessat appropriatam materiam (sive illa aqua fuerit simplex, sive eadem plùs minus alterata) ad Mercurialem liquiditatem disponere, & in eadem se multiplicare.

Conservatur vis ista seminalis Universi spiritu, qui uti omnibus seminibus se applicat, & ejus beneficio per inspirationem vivunt animalia, & eodem cum pluviis, rore, alioque vehiculo communicato vegetantur vegetabilia, ita ejus ope certis terris, & mineris copiosiùs ob meliorem sui receptionem se insinuans, vim seminalem, mineralem & metallicam, fovet, augmentat, & in vigore suo conservat.

Patet exinde quod astra ad metallorum generationem nihil faciant:

faciant: causæ enim universales cum hæc sint, speciali modo ad metalla generanda conspirare, aut unicuique planetæ suum metallum subesse, ejusque influxu generari & foveri, dici non poterit. Antiqui quidem Philosophi, qui magnifecerunt harmoniam microcosmi cum macrocosmo mutuam, considerantes septem planetas principales, & considerantes septem metalla, annumerando simul Mercurium, eadem ad corpus humanum, ejusque partes principaliores, iisdem nominibus insigniendo, applicarunt; unde factum, quod eo nomine, quo sunt insignita metalla, & septem planetæ, etiam fuerint insignitæ partes corporis humani, quas dixerunt planetas microcosmi: ita ut & Sol macrocosmi habeat correspondentiam cum auro & cum corde; Luna cum argento, & cerebro, & sic porrò. Sed asserti talis evidens fundamentum est nullum; quia potiùs existimandum, quod sicut ad animalium & vegetabilium faciliorem statum sub influxu (qualiscunque demum sit) promovendum multùm conferunt, id quod vel tempestatum anniversaria mutatio ostendit; ita & suo modo ad metallorum genesin concurrere, & promovere eandem, haud equidem dubitarem: Sed generalis seu universalis saltem est hic concursus, specialem dispositionem seminalem, & ordinationem omninò præsupponens; utut ipsa ex antiquitate etiam constet planetarum nomina metallis fuisse attributa; de quo vid. BORRICHIUS *de Ortu & Progr. Chym. pag.* 29. unde & signa eadem metalla & planetæ habent, quæ tamen metallorum signatura ex alio fundamento derivanda venit.

Signa metallorum quod attinet: auro circulus cum puncto centrali, seu perfectissimo, absolutissima tribuitur figura: argento verò ejus dimidium venit: Metalla rubea ac aurea ab auro signum mutuantur, sine centrali tamen puncto; ac pro diversitate imperfectionis suæ, diverso etiam in loco signum ejus exhibent; sed imperfectionis nota signo crucis reliquis metallis appenditur. Antimonium omnium difficilimè ab imperfectione immune reddi potest, hinc in fronte crucem gerit. Omnium facillimum venus est, adeoque quasi caudæ loco signum hoc habet: medio modo se habet ferè Mars, unde à latere simili ferè signo notatur. Ab argento reliqua alba metalla sua signa habent, ut Saturnus & Jupiter: Mercurius verò seu argentum vivum, cùm radicem solis & lunæ constituat, expressum est solis lunæque signis combinatis; propter adhærens tamen sulphur impurum, nec metallicum fixum, crucem etiam gerit.

Considerandus jam venit *metallorum Usus*, qui triplex: *Medicus*, vel *Chymicus*, vel *Mechanicus*.

Mechanicus est in quamplurimis artibus manualibus, v. g. aurifabraria, ferri & cuprifabraria.

Usus Chymicus est perficere metalla, & ex ignobilioribus nobiliora per transmutationem facere: Unde patet, qui habendum sit de mysterio lapidis Philosophici? an detur tale remedium, ut ita dicam, quod imperfectum aurum seu metallum non tantùm, sed etiam ipsum Mercurium, permutare valeat in perfectum aurum? stante hypothesi, quod metalla non differant nisi gradu fixitatis, & mollitiei, maturitatis & immaturitatis, &c. facilè potest judicari, quod beneficio perfectionis seminii metallici metalla immatura possint maturari &c.; de quo ipso, cùm non sit hujus loci, videatur præ cæteris perspicuus BECHERUS *in suppl.* 2. item PHILALETHA *in Introitu aperto ad Regis Palatium*. Nam *lapis Philosophicus* est tantum Medicina ad metalla aperienda, eorumque imperfectionem morbosam corrigendam, & eadem ad perfectionis sanitatem deducenda: unde falsum est, quod debeat etiam ad conservandum corpus adhiberi: & rectè dicit HELMONTIUS, quod Possessores hujus lapidis non sint longævi, quod & inductione exemplorum probari posset, sicut etiam PARACELSUS anno 45. ætatis est mortuus.

Fundamentum totius tincturæ Philosophicæ est principium Mercuriale purum, vel humida vel sicca in forma, sulphure metallico fixo, ex se adhuc indeterminato, probè digesto, probè impraegnandum, & plusquam saturandum. His pro fermento determinante aurum addendum, ut fiat aurum plusquàm perfectum. Ex his paratus pulvis omnibus metallis facillimè ob fluxum Mercurialem copiosum se insinuat, & ratione adjuncti sulphuris tingentis eorum Mercurium perficit, & in aurum figit.

Fundamentales operationes sunt: *Solve & coagula*. Nempè Mercuriali principio subjecta, sulphure solari impraegnata, sunt subigenda, & horum sulphur cum illis coagulatione mediante concentrandum. Unde autem sulphur istud sumatur? quæritur. Quidam in auro quærunt. Verùm aurum vulgi est caput mortuum, & aurum non potest plus tingere, quàm habet sulphur ex corpore extracto. Operatio fit in Athanore seu furno Philosophico igne digestionis, qui non nimis, sed successivè intendendus: vas seu phiola vocatur Ovum Philosophicum.

Quoad *Medicum usum*, imprimis considerandum venit: an etiam *metalla cruda integra & nativa, sub sua constitutione & in pulverem tantùm redacta, in corpore nostro aliquid valeant*? an verò saltem *præparata*, & *in certam medicamenti consistentiam redacta*? Quod attinet prius, ac cruda; de his nullus dubitat. Et certum quidem est, quod effectum activum metallis, eorumque particulis integris, tribuere non possimus; tam clausa enim & solida sunt corpora, ut nullam nobiscum communicationem habere queant, sed tantùm pulveris instar, aut arenarum, sicut fuerunt ingesta, denuò prodeant. Nullam dico attribui posse metallis activitatem in corpus; exinde tamen non sequitur, quod assumpta nullam habeant utilitatem: quin acidi sapores in contentis corporis nostri, præsertim primarum viarum, erodendo eadem, absorpti, per accidens, & privativum metallorum integrorum usum nobis insinuant. Passivè ergò conveniunt, quatenus patiuntur: sic v. g. Mars crudus vel pulverisatus, licèt assumatur, activè nullam vim exeret in corpore, & frustrà quasi erit assumptus; nihilominus omnia acida, præsertim in primis viis, absorbet & perfectè edulcorat, atque hac ratione absorpta, per intestina secum abripiendo, morborum chronicorum accidentarius existit domitor. In specie limatura Martis cruda in affectibus hypochondriacis convenit: ratio: quia acidum in corpore rodit Martem, quâ corrosione acrimoniam suam perdit, & sic usum medicum utique præstat, sed passivum. De Venere pariter notum est, quod arrosa ab acido primarum viarum, in vitriolum degeneret, cujus consequens est stomachi subversio seu vomitus. Lunam pulveretenus assumptam memoriæ conciliasse robur asserit TACHENIUS *Hipp. Chym.* Aurum ab acido Melancholico hypochondriacorum cum horum fructu absumitur, teste MOEGLINO *de Vellere aur. pag.* 9. Saturnus hypochondriacis parili cum fructu propinatur: Unde quando Saturnus & remedia ex plumbo dicuntur quarta Columna Chirurgiæ, quatenus applicata curant ulcera cancrosa, & similia, illud non fit activè, sed quatenus Saturnus omnia acida absorbet, & perfectè edulcorat; & hoc remedium dum corroditur in corpore, absorbendo acida, prodest. Sic Jovis limaturam quidam hystericis mulieribus pro acido specifico, nervis adeò infenso, propinare assolent. Idem omnino de metallis candefactis in aqua simplici extinctis asserendum, quorum ramenta aquæ communicata, plus minus vitriolica, dictâ ex ratione privativè corpori conducunt. De aqua ferrariorum Martiali res nota est: aqua extinctionis Saturni alvum laxat: vinum in quo pluries aurum extinctum, icterum curat, teste POTERIO *Pharm. spagyr.* ubi *de Decoctis*: eadem aqua extinctionis auri paronychiæ dolorem sedat; vid. M. A. N. C. *Anno* 4. *Append. pag.* 41. Pluribus aquæ ejusmodi auratæ usum deprædicantem, BURRHUM videbitis in Epist. ad BARTHOLINUM *de Oculis pag.* 44.

Quæritur ulterius: *An & aurum hac ratione in corpore sit dissolubile?* Affirmatur; cùm & de luna notum sit, quod dissolvatur in corpore. Hinc rasura solis pulverisata confert in passione hysterica mulierum pro destruendo acido vitioso. Ideòque, ut dixi, metalla agunt passivè, non activè, sed ipsa alterantur, adeòque usum passivum habent in usu medico, & sub hac ratione conveniunt destruendo acidum.

Interim si quæratur; *an nullam prorsus efficaciam habeant metalla in corpore humano*? Respondetur, aliquo, sed sano sensu, concedi quoque posse. Vis autem hæc medicinalis activa consistit in sulphure eorum, foras tamen extracto: Omnia ergo sulphura metallorum extracta & fixata hac ratione conveniunt: Hæc enim vim habent anodynam, seu, ut HELMONTIUS loquitur, vi furorem Archei sedativâ pollent & gaudent: exempli loco sit sulphur antimonii, sulphur vitrioli anodynum, &c. Unumquodque autem sulphur metallicum, specialem habet naturam, ex natura metalli sui radicalis, & simili vi anodynâ gaudet, uti dicit ZWELFFERUS. Sulphur certè solare præ aliis vi sanguinis purificativâ gaudet; adeòque certum est, quod in intimis metallorum sint varia inclusa, quæ habent activitatem; sed quoniam latent sub duro cortice, & sulphura absque adhesione aliarum particularum commodè extrahi nequeunt, propterea variæ institutæ sunt Præparationes, de quibus adhuc paucis agendum.

Præparata quod attinet *Metallorum*, eorumque usum, imprimis circa sulphura metallorum fixa, horum extractiones & inde paratas tincturas, occupati sunt Chymici; inescati nempè effatis HELMONTII *Tr. In Herbis, Verbis & Lapidibus*, & POLEMANNI *de sulphure Philosophico*, inter alia sulphura, vitrioli Veneris extollentes, propter vim anodynam, ceu Archei ferocientis sedativum, quo, cessante ejus orgasmo præternaturales, ejusque robore vitali sic restaurato, ipse vegetior insurgat in causas occasionales morborum: quibus & alii vim temperativam horum sulphurum cujusvis acris in corpore, adeòque præter naturam effervescentias contentorum & irritationes solidarum partium excitantis, adducunt: adeò ut sulphura hujusmodi metallica genuinas Panaceas omnino constituant, sive ex corporibus metallicis perfectis, sive imperfectis, istis tamen cognatis, v. g. antimonio, &c. eliciantur. Pertinent adeòque huc omnes tincturæ solares, aura potabilia, tincturę lunares, Essentię vitrioli Veneris. Pro hoc ergò, tincturas & sulphura metallorum præparandi scopo, metalla in primam suam materiam reducere, hinc sulphura tingentia eorum separare, & ita metallica corpora, ob animæ nempè separationem, destruere gestiunt: sed de hoc ipso accuratiores & circumspectiores Chymici omninò dubitant, pernegantes, ex metallis solutionem partium essentialium, vel

vel minimam fieri posse, ob homogeneam eorum & fortissimam mixtionem, utut per addita multipliciter larvari possint, sub integritate tamen essentiæ: adeo sicut per se metallum quoddam potabile reddere impossibile sit, sed additum liquidum requiratur, quo redigatur in consistentiam liquidam, ut sub forma liquida possit assumi; ita etiam sulphura, olea & Tincturas ex metallis elicere, æquè impossibile esse, utut per præparationum varietatem, additorum multiplicitatem, & varias hinc omnes factas combinationes, nunc sulphuris, olei, tincturæ, &c. faciem præferre queant, ipso metallo integro seu corporaliter adhuc præsente. Non enim sufficit, ut metalla sint potabilia, & sub forma liquida assumi queant; sed ita debent esse potabilia, ut non amplius possint reduci in antiquam consistentiam metallicam: simul atque enim metallicum medicamentum denuò potest reduci in antiquum suum corpus durum & metallicum, non est perfecta potabilis medicina ex metallo, sed est solùm solutio corporis homogenei in partes homogeneas; sin verò ita resolvantur, ut tota compages resolvatur, & vinculum mistionis omninò dissolvatur, ut non ampliùs possit reduci, metallum est verè potabile & stupendos edit effectus.

Redactis ita in liquorem & factis potabilibus metallis, qua ratione virtutes in apricum extrahantur, quæstio est: *quomodo operentur, an per virtutem irradiantem & spiritualem? an per contactum corporalem?* Quoad prius, cùm operentur sub minutissima dosi, hactenus à plurimis conclusum fuit, quod operentur per virtutem irradiantem, quâ dirigant Archeum, excitent, & certas ac amicabiles ideas exsuscitent; quæ si fuerint labefactatæ, ut operentur ad conservandam ac restituendam sanitatem in corpore humano ad earum ductum. Et quidem hanc *vim radiativam metallorum consistere in eorum sulphure*, seu pinguedine sulphurea metallorum, dicunt, inter quæ sulphura metallica *primatum obtinet sulphur Veneris*, quod ex vitriolo Veneris elicitur, & ab HELMONTIO *Primum Ens Veneris* vocatur. Verùm cùm remedia jam dicta mediatè, & per accidens succos in primis viis alterando, effectus suos edant, nec vitrum antimonii vino infusum, & Mercurius vivus in aqua coctus, sine ponderis imminutione remanentes, ab alteratione immunes sint, quin acidum vini vel aceti à vitro vel regulo antimonii subtilissima ramenta abradat, & horum poris se insinuando horum defectum suppleat; omninò hæc per contactum corporalem, radices fixiores morborum chronicorum corrigendo, operabuntur; adeoque ad vim radiativam confugere, opus non erit; præsertim cùm ex metallis parata remedia sub sulphurum vel Tincturarum forma nobis cognita, subtiles saltem solutiones coloratæ sint, & corrosiones corporis totius in partes minutissimas, unde etiam facilè reduci possunt. Sanè possunt inflammabilia reddi metalla; possunt volatilisari, ut facilè auras petant; possunt ita apparenter destrui, ut etiam modis hactenùs cognitis reduci nequeant; integrum metallum interim in minima sui redactum, & aliorum plus minus homogeneorum additione variè incrustatum, semper præsens erit. Venus cum sale ammoniaco facilè inflammabilis reddi potest; quod & BOYLE observavit *in Hist. Fluid. & Firm. pag.* 32. & *Chym. scept. pag.* 3.; ipsa tamen Venus in suo concreto manet integra. Quis autem non existimaret, Veneris sic sulphur haberi, aut corpus ejus saltem totum destructum esse? Luna cornea adeò volatilis vel ita destructa est in suo concreto, ut nullâ ratione, nisi per Saturnum, & hoc etiam cum damno, reduci queat. Quis ergò corpus lunæ ex parte destructum esse non existimet? nisi integram reductionem modò docuisset KUNKELIUS *in Obs. Lit. G. No.* 5.? Curiosum est experimentum, quod habet BECHERUS *suppl.* 2. *pag.* 29 ubi mediante lunâ certo modo præparatâ Mercurii vivi partem in lunam transmutat. Quis hic non asserat, lunæ animam seu sulphur tingens extractum esse, quod in Mercurio verò corpus induat, & hunc ita in lunam animet? cùm tamen ex processu clarum sit, integram semper lunam absque ejus vel corporis destructione, vel partis cujusdam essentialis separatione, permansisse. Porrò aurum non solvitur in spiritu salis communis, etiam rectificatissimo; sin verò auro etiam purissimo absque ulla lunæ miscela affundatur spiritus vel oleum salis, pedetentim leni digestionis igne spiritus elegantem citrino-aureum acquirit colorem, quem ex auro extraxit, ipso auro in fundo albo remanente. Aurum hoc album nullo modo nec borrace, nec alcalibus in aurum reducibile est. Quis ergò non dicat, auro suum sulphur extractum esse? nisi antimonium fraudem ostenderet, cum quo aurum fusum denuò in pristinum splendorem redit; quem utut ab antimonio superaddi auro asserunt, nondum tamen hoc probatum est. Et res hæc altiores est indaginis: nempè spiritus salis aliquantulum ex superficialibus auri particulis quasi abrasit; quod patet, quia Mercurio ipsi injectus auri particulas in fundum præcipitat; simul verò etiam particulæ quædam spiritus salis auro in fundo tantum pertinaciter adhæserunt, ut nullâ ferè arte separabiles sint, hinc apparens albus ille corporis color. Idem aurum, dum in auro fulminante occursu nitri, non secus ac sulphur in pulvere pyrio, selopetat hoc sulphuris sui ratione facere à quibusdam asseritur; quod quàm falsum sit, ex eo apparet, quod aurum istud in forma pulveris purpurei post fulminationem remanere soleat: ideo verum est Philosophorum effatum: *Facilius est, aurum construere, quàm destruere*. Cupri quodnam genuinum sulphur, aut quæ conveniens ejus Tinctura, quatenus cum aqua forti cœruleum, cum spiritu urinæ cyaneum, cum spiritu salis viridem colorem exhibet? Quot præparationes Tincturarum ex luna hactenus innotuerunt, plures earum etiam pro genuinis fuerunt habitæ cœruleo colore conspicuæ; quas omnes tamen falsas fuisse, & Veneris tantùm in luna hospitantis fructus, modernorum probat industria. Sanè cùm colores metallorum (qui sulphuris petuntur effectus, & cujus extractione fiant Tincturæ similis coloris, remanente corpore Mercuriali albo) oriantur proximè à specifica uniuscujusque metalli textura, quæ ex sulphure & Mercurio firmissimè in sale confermentatis & ita ab his omnibus junctis dependet, facilè apparet, quod fundamento ruinoso ista sulphuris tingentis extractio & metalli potabilis præparatio innitatur, ita ut videantur non tàm extractiones, quàm per addita in sulphur & Tincturas mutationes.

Equidem contrarium asserunt non ineptè, viis hactenus cognitis modisque ordinariis, nudis nempè solutionibus per menstrua vulgaria corrosiva, fieri hoc neutiquam per se concedunt; sed sublimiora requiri media, nempè vel secundùm SENDIVOGIUM *in Novo Lum.* quærendam & comparandam talem humiditatem, quæ aurum sine violentia seu strepitu solvit, imò ita suaviter & naturaliter, sicut glacies aquæ calidæ beneficio liquescit, vel secundùm HELMONTIUM investigandum est universale illud menstruum liquor alcahest, de quo idem dicit, Aurum radicaliter in partes heterogeneas, sal scilicet, sulphur, & Mercurium, per se sequestrari se non pati, nisi per unicum liquorem constructivum; quo ipso hunc innuit. Sed quamdiu nobis deficit talis liquor, haud nisi adeptis concessus, nec judicare de Præparatis ejusmodi remediis metallicis, nec an reverà illius ope essentialis partium fiat separatio, aut externi saltem sulphuris extractio, affirmare possumus: utut & hoc in puncto strenuè se illis opponat BECHERUS *Phys. subterran. pag.* 483. *seqq.*

Sublimior ergò requiritur metallorum Præparatio; omnes autem solutiones vulgares sunt corrosiones superficiales corporis totius in partes minutissimas, unde etiam facilè possunt reduci ita corrosa metalla. Est enim *solutio* vel *superficialis*, vel *radicalis*, & ratione modi vel *violenta* vel *amica*. *Superficialis* est, quando saltem integrum corpus metallicum in suas minutissimas particulas dissolvitur, quæ sunt ejusdem naturæ cum toto. *Radicalis*, quando concretum in sua natura & radice resolvitur, ita ut ad eorum principia descendamus: v. g. ut sulphur Mercuriale à suo principio terreo-salino separetur. *Solutio* autem *violenta* est, quæ fit per menstrua corrosiva acida, quæ cum impetu & strepitu totum concrementum metallicum corrodunt & alterant, quæ nonnunquam est destructiva. *Amica* denique est, quando citra talia menstrua, & sine corrosione insigni, metallum injectum blandè dissolvitur & liquescit, quemadmodum glacies in aqua tepida. Genuinæ ergò solutiones pro parandis sulphuribus metallorum debent esse radicales, amicæ, & naturæ metallicæ convenientes; sic enim aperiuntur metalla, & eorum sulphur extravertitur, ut postmodum ex his possit fieri Extractio sulphuris.

Quod de sulphuribus metallicis, & hinc paratis tincturis liquidis, hactenus dictum, idem de *salibus ex metallicis asserendum*; *genuina talia hactenus parata fuisse nulla*, utut ex additorum ratione, præsertim menstruorum, corpora saliformia, in quibus tamen vis metallorum minimè delituit, producta fuerint: verbi gratiâ ex metallis sal fixum à se paratum refert KUNKELIUS *P.* 1. *Obs. Lit. B. No.* 3. *P.* 2. *pag.* 168. quod Mercurium in lunam transmutavit: quæ vis transmutatoria nunc ostendit, non genuinum aut propriè dictum sal fuisse, sed de integra metalli natura, scilicet de eius sulphure, simul participasse. Utut autem reductio metallorum in primam materiam, ac sulphuris ac Tincturæ hujus medio præparatio, sit ardua; tamen etiam absque tali reductione utilia medicamenta, eaque varia ex metallis fieri possunt anodyna & analeptica, plus minus polychresta, quæ & ipsa more hactenus recepto sulphura & Tincturæ, scilicet latiori sensu secundùm hactenus dicta, vocari possunt. Non secus enim ac cinnabaris nativa vel antimonii optima sunt remedia, defectui sulphuris antimonialis fixi, ejusque Tincturæ elegantioris à BASILIO VALENTINO descriptæ, suo modo substituenda; ita etiam de aliis præparationibus metallicis hoc ipsum affirmandum.

Observandum autem: hic duplices esse remediorum hujusmodi operandi rationes; dum quædam vi propriâ operentur, quædam ex textura nova, quæ cum aliis sub præparatione additis emergit, alienas novas potentias acquirunt; quâ ratione v. g. Mercurius vivus assumptus brevi innoxius transit, qui per sublimationem acidis combinatus corrosivus ac venenosus evadit. Sub his metallorum præparationibus, ut utilia medicamenta ex iis sub sulphurum vel Tincturarum forma eliciamus, quæ tanquam subtiles saltem

saltem & plus minus artificiosæ ac coloratæ solutiones erunt, opera danda, ut ita præparentur metallica corpora, quo textura eorum in minimus ita alteretur, ut quasi non nihil aperiatur, atque substantia eorum sulphurea quasi extravertatur, quæ aliàs in concreto intimè clausa delitescit. Rem totam ut exemplo intelligibilem reddam, consideremus Mercurium vivum: Hic per se præcipitatus sulphur suum externum (de quo conf. *Hipp. Chymicus* TACHENII *cap.* 24.) extravertit, & hujus medio mutat texturam, ac pulvis rubicundus evadit texturæ fixioris, virtutis diaphoreticæ, & hinc febrifugæ, utut in majori dosi & repetito usu etiam salivatorius sit; istæ tamen virtutes in eodem vivo non deprehenduntur: tamen facilè iterum reducibilis est in antiquum Mercurium vivum, in quo istud sulphur quasi obrutum delitescit, & qui aliàs etiam proprietates obtinet. Vel sicut Regulus antimonii cum acidis tractatus dat Mercurium vitæ emeticum, cum alcalibus verò salibus fusus abit in substantiam similem scoriis reguli, quatenus in hac præparatione sulphurea ejus substantia, mutato magis minimorum situ, extraposita est, quæ in regulo aliàs intus quasi delitescit, unde etiam ex hoc ipso ita præparato, sulphure reguli antimonii vulgò dicto, per reductionem idem regulus denuò acquiri potest, in quo sulphur istud denuò intus occludatur, ex quo tamen antea extraverso cum spiritu vini non concinna Tinctura pro usu medico analeptico diaphoretica fieri potuit, qualem ex ipso regulo obtinere non possumus.

Pro his ergò & similibus elegantioribus metallorum Præparationibus præliminaris corporis metallici in minutiores sui particulas requiritur reclusio seu solutio; actio quę duabus saltem fieri potest modis: per *acida* nempè, & per *Mercurium*: quibus & tertius, si placet, addi potest: *Tritus*.

Per *acida* fiunt ordinariò solutiones, sive viâ siccâ, sive humidâ fiant. Viâ siccâ solvit metalla acidum ignis fundendo seu liquefaciendo, item acidum salinum aut sulphuris, sub cementatione metallis additum, item volatilisatio cum sale ammoniaco. Viâ verò humidâ solvunt liquores acidi non sine strepitu & effervescentia plus minus, tàm minerales, quàm vegetabiles. Inter illos aqua fortis & aqua regia primatum ducunt: inter hos verò acetum; quibus addi possunt menstrua ex rore & pluvia præparata, nisi & hæc ad acida mineralia suo modo referre velimus, cùm non nisi sub forma salis communis nitrosi operari soleant; ac perinde est, sive immergantur metalla menstruo, sive hujus halitui & corpori saltem exponantur: Sed hac ratione sulphur nunquam purum extrahitur. Solutio enim hæc est saltem superficialis totius, & in partes minutissimas corrosio; unde facilè etiam metalla ita corrosa reduci possunt.

Reductio hæc metallorum in antiquum corpus consistit in particularum acidarum menstrui corrosivi à partibus metallicis separatione, sive fiat per simplicem in igne excandescentiam, sive fiat per adjuncta simul salia alcalia, volatilia, fixa, inter quæ eminet Borrax Venetus, & hinc sal tartari, sal volatile fuliginis &c., quibus mediantibus propter acidi, metallo adhærentis, factam absorptionem metalla à compedibus corrosivi acidi dimittuntur, & per levem fusionem in crucibulo in antiquum suum corpus reducuntur: vid. in specie ERCKER *in Aula subterran. pag.* 164.

Mercurius solvit metalla amalgamando, eaque sola, nulla alia mineralia, nisi ad metallorum naturam plus minus accedant, uti est v. g. regulus antimonii. Ratio est: quod in radice cum illis conspiret, cum & illa de principio Mercuriali, quale in Mercurio vivo, sed jam inquinato, abundat, participant: Unde facilè hic illorum concretum ingredi, eaque penetrare, & in minima sui discerpere valet: idque eò promptiùs ac faciliùs, quò plus de hoc ipso participant, ut Sol, Luna, & Saturnus; difficiliùs verò & tardiùs illa, quæ minus de eo participant, ut Venus, Mars, & Antimonium. Venus quidem difficulter; Mars verò & antimonium per se ob Mercurii paucitatem, sulphuris verò respectivam abundantiam & cruditatem, minimè cum Mercurio amalgamabilia sunt: Hinc etiam calces metallorum, v. g. aurum fulminans, luna cornea, &c. cum Mercurio difficillimè amalgamabilia existunt, ob sulphur acidum menstruorum solventium, pertinaciùs ipsis adhærens. Modum amalgamationis describit ZWELFFERUS *Mant. spagyrica pag.* 320 Fundamentum verò amalgamationis, ostendit BECHERUS *Phys. subterran. l.* 1. *pag.* 445. & *suppl.* 2. *pag.* 3 Metallorum hæcce per amalgamationem solutio saltem in minimas sui particulas discerpit metallum: nam post Mercurii separationem pulvis seu calx relicta per se facilè in metallum reducibilis est. Separatio autem Mercurii optimè fit per retortam, amalgama blandè destillando, & ita Mercurium vivum denuò acquirendo: conf. de hac Mercurii, atque etiam metallorum post amalgamationem reductione, ERCKER *pag* 199. *Tract. superiùs citato*. Alcalia ergo in metalla nil operantur, sed acida & Mercurius, ni hunc ad solvens alcalinum non ineptè referre velimus, qui ut in metallo constituendo alcali vices respectu sulphuris obit, ac Mercurius vivus alcali metallici rationem repræsentat; ita Mercurius vivus per illa, quæ alcalinæ naturæ sunt, fortificari potest, ut potentiùs amalgamando solvat: de quo vid. BECHERUS *suppl.* 2. *P.* 3.

In metallis verò, jam solutione prævià in minima sua redactis, alcalia, præsertim volatilia, non penitùs inefficacia observantur, penetrando nempè intimiùs eorum texturam, & extravertendo nonnihil eorum sulphur; unde non inconsultò spiritus vini cum spiritu aut sale volatili urinæ sociata, à quibusdam pro extractione tincturarum metallicarum, præmissis præviis illorum calcinationibus seu solutionibus, adhibentur. Quinimo pertinet huc effatum BASILII *de Sale ammoniaco*: Sal ammoniacum non est minima clavis ad reseranda metalla, unde etiam ab antiquis comparatur avi volatili. Potest etiam educere colores & tincturas Mineralium, & similium metallorum, velocibus suis pennis supra montes niveos, vid. BASILII VALENTINI *Wiederholung des Grossen Steins, p.* 93. *von Salmiac*.

Sed observandum tamen simul, quod salia alcalia eo ipso, quo agunt in sulphura metallica, primariò inserviant ad Mercurificationem metallorum, seu ad Mercurios corporum ex metallis parandos. Scilicet salia hæc sunt transmutativa metallorum in tale corpus fluidum, seu resuscitativa dicta, partim alcalina, partim alcalibus vicina; v. gr. Sal tartari, quod dicitur TACHENIO sal privilegiatum, quoniam potentiùs extrahit Mercurium; cineres clavellati, sal urinæ, urina humana, & cum hoc preparatum sal ammoniacum; item spiritus fuliginis; & ejus sal volatile, borrax, acetum, & suo modo sal commune, non quod ex metallis parandum Mercurium resuscitent, eumque vivum sistant, qui cum sulphure concretum metallicum anteà constituerat (qualis etiam Mercurius vivus metallis non inest;) sed quod agendo in acidum sulphuris, hujus vim enervent ita, ut coagulum metallicum talium additione & interpositione mollius, & hinc fluidius tandem perfecti Mercurii vivi schema repræsentet: parili ratione, ut rem simili aliquo illustrem, atque lapides vitrescibiles aut silices alcali additione in vitrum facilè fusile abeunt; qui etiam uberioris alcali additione per deliquium liquores reddunt, saltim quatenus alcali enervat acidum lapidis, quod hinc latiùs dilatatum aut diffusum, firmam talem coagulationem facere nequit, quin vel vitrum molle, vel etiam per deliquium liquorem suggerat. Ita & salia ista Mercurium ex Metallis non separant, sed ex iis novâ texturæ mutatione faciant: quod ipsum tamen in perfectis metallis absque simultanea Mercurii vivi additione fieri nequit, propter intimiorem sulphuris cum Mercurio colliquationem quasi & concentrationem, ad quam vix præterquam maximè homogeneum penetrare valet agens. Non ergò talis Mercurius præexistit in metallis tanquam pars componens; sed est novum productum artificiale, in quo metallum latet adhuc integrum, & suo modo reductibile.

Rarissimæ aliàs sunt aves hujusmodi Mercurii corporum, à ROLFINCIO propterea, multisque aliis etiam, inter non-entia relati; non tamen omnino negandi sunt, quoniam experientia confirmat, utut difficilioris sint acquisitionis. Sic ex luna facilè Mercurius currens & fluidus paratur, ut oretenus hoc affirmavit Dn. BOYLE, quem sæpiùs alios præparare docuerit: & Dn. D. MICHAELIS refert de *Generali* ARNHEIMIO, quod habuerit Mercurium vivum solis, cujus hæc fuit nota, quod in loco obscuro & tempore nocturno scintillas igneas visus fuerit emittere, agitatus & motus. Mercurius Jovis & Saturni facilis est præparatu, & dixit mihi expertus quidam Chymicus, se casu incidisse in Mercurium Saturni; scilicet quidam solvit aliquando Saturnum in spiritu nitri, & spiritum nitri postmodum abstraxit, hinc remanserunt crystalli in fundo, quæ crystalli agitatæ cum spatula ferrea, & ita repositæ, tempore quodam interjecto granula Mercurii vivi dederunt adhærentia spatulæ ferreæ.

Proba Mercurii corporis metallici, quâ à Mercurio currente vulgi distinguitur, est hæc: quod talis Mercurius corporum in vola manus detentus promptè cum quodam fervore aurum injectum perfectè & radicaliter solvat, ita ut ex calore & fervore, quo in istud solare corpus agit, vix in manu detineri queat. Deinde talem Mercurium corporum in corpore humano nullam salivationem efficere ajunt, sicut solet facere Mercurius vulgi vivus.

Sed cùm hæc Mercurificatio ferè instituatur eum in finem, ut Philosophico lapidi seu Tincturæ Physicæ labori in via sicca inserviat, de hac verò nostri instituti non sit dicere; ob id de his materiis consulendus præ cæteris hoc in puncto perspicuus BECHERUS *Phys. subterran. lib.* 1. & hujus *suppl.* 2. Istis duobus modis in minimas integri sui corporis particulas nempè integrales, rediguntur metalla, ultra quem effectum, an aliquid amplius præstet Tritus? equidem haud adeò constat, utut sal aeris universale imprimis huc efficaciter concurrere, & corporis reclusionem efficere intimiorem asserat LANGELOTT *in Epistola* præfixa *Experim. Tilemanni*; de quo tamen uberior consulenda venit experientia.

Hactenus de metallis in genere: sequuntur jam species eorum, & primò quidem nobiliorum, quas inter omnium oculos perstringit

AURUM.

AVrum metallum nobilissimum in universo regno Minerali Rex est, quoniam est solidissimum, & diutissimè persistit in igne.

igne. Notatur signo Solis, quia respondere cordi in microcosmo creditur. Ex accuratiorum Chymicorum scrutinio sulphure pauco, sed maximè potente in qualitate, hoc est, sulphure maximè fixo & inde potentissimè tingente, sed potente Mercuriali principio multo, utroque depuratissimo, principio autem salino-terreo puro omnium minimo exceptis, contextum dicitur. Hinc dicunt Philosophi, quod aurum nihil aliud sit, quàm purissimus Mercurius coagulatus à fixissimo sulphure. Ex hoc firmo coagulo dependent omnes auri proprietates: ex copia Mercurii mira ejus ductilitas, item ex copia Mercurii coagulati oritur & ponderositas; ex sulphure verò, quod per se admodum fixum est, oritur auri indestructibilitas, ut nullo igne possit imminui, sed illibatum persistat.

Variat autem aurum, nec omnia ejus individua inter se conveniunt; sed unum altero pro varietate loci natalis, nunc durius, nunc mollius, magis vel minus tinctum erit. Sic *Aurum Hungaricum*, præ cæteris hoc tempore nobile, primatum obtinet, & fixissimæ naturæ est: ex Insula Madagascar est aurum Hungarico mollius, & instar Saturni fusile facilè, pallidius item, atque quasi immaturius reperitur: Conf. BORRICHIUS *Ortu & Progr. pag.* 50. item BOYLE *Tentam. pag.* 65.

Quæritur autem: *an corpus adeo fixum & densissimum, quod & in fortissimo igne ne tantillum ammittat, aliquam in corpore habeat efficaciam*? Negatur: Nempè aurum crudum, vel foliatum, vel limatum, vel minutissimi sub forma pulveris, cum pulveribus vel syrupis, &c. frequenter permixtum, nihil operatur in corpore: nam sine omni activitate excernitur, nisi quod aliquid patiatur ab acidis. Addunt quidam in destillatione aquarum pretiosarum, addunt jusculis consummatis, &c. sed simili usu insano; quoniam, quamdiu manet in corpore, nullam potest exerere efficaciam. Sunt alii, qui applicant aurum pulsibus, & expectant ab illo confortationem corporis: sed similiter decipiuntur, Nam si vel 100. annos relinquerent in pulsibus aurum, nullo tamen modo hoc pacto perciperent exinde confortationem. Nec usus auri sub forma potabili mediante sui candefactione & extinctione in aqua appropriata, contra icterum flavum, affectus chronicos, pro scopo confortativo, & resistenda malignitate, &c. non adeò insignis est, nec tanti ponderis: de quo jam suprà monitum, & præterea conf. HOFFMANNUS *Clav. pag.* 200. Quò sæpiùs quidem extinguitur, eò magis de pondere amittit aurum. liquor hic extinctionis solis evaporetur aliquantisper, magna ex parte remanet flava & aurea: sed si ad siccitatem evaporetur, facilè denuò sub forma pulveris aut calcis albicantis subsidet in fundo, quæ facilè potest reduci fusione in aurum fuscum. Nullam ergò efficaciam in corpore humano habet aurum per se, utut BURRHUS *in Epist. ad Barthol.* scriptis, & LOCATELLUS *in Theatro de arcan. Chym. Arcano V. pag.* 36. de hisce aliter sentiant, & frustrà laudent.

Aliàs laudatur *Aurum apyron*, quod est aurum perfectum ex fodinis extractum, quod nullum ignis examen percepit; & hoc aurum apyrum odorem suaveolentem de se spirat, & singulare prædicatur cordiale: videatur HAUPTMANNUS *in scripto collisivo pag.* 86. hocque aurum à multis commendatur pro usu medico; cæterùm non semper tuto, quonam in ejus minera reperitur semper aliquid de excrementis Veneris & Lunæ, & sic redditur malignum & venenatum; si verò haberi possit apyron purum, non dubito, quod ex eodem possit parati elegans medicina, quoniam in igne partes primo enti auri viciniores, & volatiliores exhalant, ex quibus unà possit fieri elegans aurum potabile. Sunt, qui dicunt, quod aurum habeat vim purgandi: sed si hoc facit, facit tantùm per accidens.

Observandum igitur, ut, si aurum vires quasdam, ab Autoribus sibi adscriptas, & habere & exercere debet in corpore humano, necesse sit, ut eliciatur ejus principium sulphureum, ex quo in forma liquida paratur Tinctura seu aurum potabile. In ejusdem enim sulphure seu Tinctura vim cordialem analepticam, morborum præsertim acutorum Panaceam, inesse Autores ostendunt. Nec deneganda est remediis solaribus egregia sua in morbis acutis efficacia, acris cujusvis insigniter correctiva, & spiritus vitalis corroborativa; Unde quoscunque affectus citò, tutò, & jucundè curare poterimus beneficio hujus sulphuris: post quod nihil melius, quàm sulphur vitrioli Veneris. Proba sulphuris ex auro extracti est, ut reliquum corpus remaneat destructum, nec amplius reduci possit in antiquum corpus metallicum rubeum.

Aurum autem corpus est compactissimum & solidissimum, exinde impedit ignis vim. Per menstrua corrosiva notum est, quod destruatur: sed semper denuo potest in suum antiquum corpus redigi: Nam hactenus inconcussus stat Chymicorum excellentissimorum canon: quod *facilius sit aurum construere, quàm destruere*: & propter hoc ipsum seu firmissimam hanc unionem vocatum fuit aurum à veteribus *Fortitudo fortitudinis fortissima*. Et ex hac ipsa difficultate destruendi aurum, dum semper ferè potest reduci per salia fixa, patet, quid habendum sit de præparationibus vulgaribus auri? quod sint tantùm superficiales corporis integri in minutissimas particulas separationes; non verò radicales ejusdem solutiones. Nam in summa: auri perfecta vera & legitima præparatio consistit in solutione radicali: sed hoc opus, hic labor.

Patet ergo, quid habendum sit de *vulgari calcinatione*, *solutione & Tincturis*? quod scil. sint simplices solutiones, parvi aut nullius usus in medicina; à nullo enim dissolvitur radicaliter, & nullus etiam habet verum aurum potabile. Unde præparata ex sole remedia, eorumque vires, accuratè priùs perpendendæ sunt; adeoque in judicio de remediis genuinis ex sole parandis tria probè observanda sunt:

1. An *corpus solare magis vel minus reclusum* sit? Optimè enim Paracelsus pro auro potabili parando primum gradum statuit, ut fiat volatile, nec amplius possit reduci.
2. *Quale & quomodo adhibitum sit menstruum*? pro hujus enim indole, & inde sæpius nata, apparenter saltem, tinctura, diversas facultates viresque acquirunt solaria remedia.
3. *Ipsorum menstruorum* cum *corpore solis* considerentur probè *congressus*, exque his nata nova textura, & novum emergens concretum, subinde stypticum, interdum laxativum: Unde etiam variæ novæque vires præcisè solares originem suam nanciscuntur.

Meretur hic considerationem effatum VERULAMII *Tr. de Hist. Vit. & Mort. pag.* 84. §. 84. dum inquit: *Existimamus, spirtus salinos, per quos fit dissolutio, virtutem illam, quæ reperitur, largiri potius, quàm ipsum aurum*. Quod si aperiri possit absque corrosionibus, aut per corrosiva bene posteà abluta, rem non inutilem fore arbitror. Nam ut rectè loquitur Poterius *in l.* 2. *Pharmacop. Spagyr. pag.* 452. *summarum auri præparatio in dissolutione consistit: Hæc verò procuranda est sine corrosivis; secus non medicamentum, sed venenum, conficitur. At sunt corrosiva ea omnia, quæ è salinis spiritibus educuntur*: & sunt tantùm solutiones superficiales, & reductibiles in antiquum corpus. Nam reduci possunt vel per salia alcalia, vel per Mercurium vivum, vel per laminam Jovis. Potius igitur blanda & insipida menstrua, citra rosionem aurum liquefacientia & citra sensum manifestum solventia, requirantur.

Ad Præparationes vulgares aliàs pertinet *Depuratio Auri* à sordibus superficialibus, partim ab imperfectis metallis ipsi adhærentibus. Metalla, quæ adhærere solent, sunt imprimis Luna, item Venus, ex quibus præsertim Venus difficilioris separationis existit. Luna convenientissimè separatur per aquam fortem, item per aquam Regiam: qua ratione etiam Venus potest separari; hæc tamen specialiùs mediante Saturno elicitur: utraque tam mediante antimonio, quàm mediante cementatione, separatur. Per aquam fortem depuratur convenientissimè aurum per repetitas ejus recentis affusiones & extractiones; hæc enim Lunam & Venerem cæteraque metalla saltem extrahit, aurum verò extractum relinquit: calx relicta probè dulcorata aurum purum existit: Conf. ERCKERUS *in Aula subterran. pag.* 185. Per aquam Regiam depuratur aurum, quatenus hæc solùm aurum solvit, lunam verò intactam relinquit; solutio præcipitata calcem auri purissimam optimèque tinctam suggerit: Conf. ERCKERUS *loco citato pag.* 195. & 196 Sed convenit saltem, quando aurum lunæ permistum est; si enim Venus adsit, hæc ab aqua Regia simul solvitur. Et huc pertinet *Purificatio solis per quartationem*, quâ aurum depuratur ab omni luna permista, & separatur:

℞. *Auri vulg.* p. j.
Lunæ p. iij.

(Inde nomen quartationis.) Hæc invicem miscent & fundunt. Misturam fusam tundunt in lamellas, postmodum his lamellis superinfundunt *aquam fortem*, quæ saltim lunam absorbet & dissolvit, & aurum in forma lamellarum integrum relinquit in fundo.

Mirum hic est, quod, si in ista mistura plus de auro, quàm præcisè quarta pars sumatur, aqua fortis misturam non attingat; sin minus, tùm aqua fortis ita misturam solvit, ut aurum non tam in forma lamellarum, sed in forma pulveris nigri subsideat.

Depuratur etiam *aurum cum Saturno*, modo quem docet AUTOR *cap.* 2. *pag.* 374. Nempè concretum Saturni Mercuriale imbibit omnia ignobilia metalla, & sic etiam venerem, quatenus horum acidum isto Mercuriali concreto saturatur, & ita absorbetur; sed lunam cum auro relinquit: hinc etiam est, quod aurum purum cum Saturno tractatum ac capellatum, interdum pallidius factum fuerit: nempè propter lunam, cujus semper aliquantum in Saturno reperitur. Conferatur BOYLE *de Orig. Formar. pag.* 264. item *in Tentam. pag.* 484.

Omnium optimus *purificandi auri modus* est per fusionem *cum antimonio*: Nam Saturnus saltem imperfecta metalla recipit, & lunam in sole relinquit: interdum etiam de eo aliquantusum absumit; unde scoriæ dicuntur *lithargyrium aureum*.

So-

Solum *antimonium* est; quod tanquam *lupus* ratione sulphuris sui copiosi acidi, cætera metalla rodit & absumit, solemque optimè purificatum relinquit. Nempè post reguli solis triplicem fusionem, quam videbitis in AUTORE *pag.* 429. relictus regulus solis in igne fusus mediante follis flatu ab adhærente antimonio purificatur, & ita aurum purissimum obtinetur: Conferatur ERCKERUS *in Aula subterran. pag.* 191. item *pag.* 209. E. g.

♃. *Solis* p. j.
Antimonij p. iij.

Fundantur in crucibulo igne forti, & tertia vice repetatur in testa probatoria: dehinc regulus fundatur igne fortissimo, sic abit sulphur antimonii cum aliis metallis auro admistis, & omnia metalla ignobiliora in scorias separat.

Interim antimonium sæpè retinet aliquid auri secum, ut observatum fuit. Separetur ergò, modò misturæ huic antimoniali addatur aliquid Martis: Mars enim corpus esuriens, & allicit ad se sulphur antimoniale, quod rodit Martem, & sic aurum cadit in fundum in forma reguli elegantis. *Reductionem metallorum* cæterorum, præsertim lunæ, post solis cum antimonio fusionem; videbitis *loco citato pag.* 191. & 192. Quidam auro hoc modo depurando tertiam, vel quartam Veneris partem addunt, eum in finem, ut aurum hinc accipiatur elegantiùs tinctum; Venus autem soli addita colorem ejus rubicundiorem non nihil facere solet, hoc est aurum gradare: Conf. ERCKERUS *pag.* 185. & 207.

Depuratio per Cementationem fit saltem in istis casibus, quando aurum multùm superat reliqua metalla addita. Nempè laminis auri, vel frustulis depurandis additur cementum regale, paratum ex salibus quibusdam, v. g. ex nitro, sale gemmæ &c., cum duplo, vel triplo farinæ laterum, fit stratum supra stratum in pyxide terrea proba & firma, aut crucibulo; sicque debito ignis gradu calcinantur. Stratum supra stratum est, quando primò ponitur stratum pulveris in pyxide cementatoria, vel in crucibulo, deinde injiciuntur laminæ solis, & denuò pulvis, denuò aurum, & sic fit stratum supra stratum. Salia addita lunam & Venerem absumunt, sicque aurum intactum, purum, & ab omni sorde defæcatum relinquunt; quâ ratione etiam luna ab auro Rhenano vel coronato separari potest: videatur ROLFINCIUS *in Chym. pag.* 87. Farina laterum eum saltem in finem additur, ne metalla aurumve fluere possit; item ut inserviat simul pro commodo receptaculo metallorum ex auro separandorum: & hæc est cementatio. Salia ista quasi essentialia sunt, sal commune, & vitriolum ad rubedinem calcinatum; quæ in omni cemento requiruntur: Addi etiam solet interdum sal ammoniacum, quod mirè cementationem promovet, & celeriùs absolvi facit; sed tum necesse est, addatur simul nitrum, ut coerceat nonnihil salis ammoniaci fugacitatem: Viride æs à quibusdam etiam quandoque additur, quod ubi pauló validiùs aut citiùs agendum est, convenit: adeoque optima ingredientium pro *Cemento regali* proportio est,

Recipiendo *Salis comm.*
Vitrioli calcin. an. p. j.
Farin. later. p. ij. M.

Plus enim farinæ si additum fuerit, debilitantur salia, quò minus operari queant.

Compositiones talium pulverum habet Autor. Hisce etiam quidam addere amant æs ustum, hæmatiten, crocum Martis, tutiam, &c. eo fine, ut graduetur aurum pro elegantiori colore: sed frustra hoc fit; aut enim parum vel nihil elegantiæ sic auro accedit, vel superficiale saltem est, quod sic contrahit: Conferatur ERCKERI *Aula subterran. pag.* 77. &c. Non autem de nihilo est, auro colorem per cementa posse intendi; id quod experimentis non levis momenti ostendit MORHOFF *de Transm. Metallorum pag.* 76. & 84. An verò mediantibus hujusmodi cementis aurum simul augeri possit ut pondere notabiliter excrescat, in medio relinquo. Modum hujus rei, sed adhùc dubium, videbitis in ERCKERO *l. a. pag.* 204.

Calcinatio seu solutio auri, sive fiat *in via humida* sive *in via sicca*, pluribus modis tentata fuit per menstrua notiora, nunc per menstrua vel sublimiora vel secretiora, semper tamen per acida, ita ut à quibusdam pro non ente habeatur Auri, absque acidis plus minus corrosivis, per alcalia solutio. Unde etiam cognitæ hactenus auri solutiones, corporis solaris impetuosâ corrosione, hincque natâ effervescentiâ ac strepitu, peractæ fuerunt: Unde semper omni studio ad menstruum suaviter ac sine strepitu aurum solvens, & quasi liquefaciens, intenti fuerunt Chymici: hocque imprimis in spiritu mundi & sale universali in pluvia, rore item in tritu; alii per menstrua ex mineris appropriatis; alii aliis mediis, tentarunt.

Ordinarium menstruum pro vulgaribus auri solutionibus est ex nitro & sale spiritus, *Aqua Regia* dictus, quoniam solvere potest *Regem metallicum*, nempè *aurum*: Nunquam aurum potest dissolvi per menstrua acida corrosiva, nisi semper aliquid adsit de sale, seu de spiritu salis: Spiritus nitri solvit aurum, sed cum consortio salis, vel communis, vel salis ammoniaci, vel salis urinæ, seu spiritus urinæ: Solus spiritus nitri utut rectificatissimus, seu aqua fortis ex nitro & vitriolo parata, omnia reliqua metalla solvens, aurum non attingunt: Sicuti è contrà salia quælibet, aut spiritus salis, per se non solvunt aurum, nempè aurum corporale, sine societate nitri aut ejus spiritus: Nam calcinatum anteà aut aliis modis priùs præparatum aurum, spiritus salis solvere valet. Et spiritus nitri promptè solvit lunam, non verò aurum; si autem addatur aliquid de sale ammoniaco seu spiritu salis, tunc iste spiritus nitri seu aqua fortis à salibus acuata, non amplius solvit lunam, sed dissolvit promptissimè aurum. Ratio est, quia aurum totum ferè Mercurius coagulatus est; in sale verò communi est terra ista Mercurificans; unde propter hanc convenientiam in radice sal commune solvit aurum, addito tamen spiritu nitri. Hinc aqua fortis, si ejus tribus vel quatuor uncijs addatur ℥j. spiritus salis ammoniaci, vel salis communis, vel spiritus salis, fit optima *Aqua Regia*, quæ aliàs simpliciter ex nitro, addito sale communi, destillando igne aperto parari solet. Aliàs spiritus nitri sali communi affusus, & hinc abstractus, fit *Aqua Regia*, & loco salis communis perfectum *Nitrum* relinquitur. Par ratio est, si aqua fortis aut spiritus nitri bis ab æquali portione nitri crudi abstrahatur: nam & sic in *Aquam Regiam* degenerant: vid. *Acta Haffniens. Volum.* 1. *pag.* 146. Ratio est, quia nitrum omne semper adjunctum habet aliquantum salis communis, quod vocant Germanicè *den Schalck*: hinc incumbit Chymico labor resinandi nitrum, id est abstrahendi sal à nitro, cujus salis spiritus simul elevati ratione ex nitro hæc Aqua Regia emergit. Pertinent nempè huc *salia mirabilia* GLAUBERI, scilicet

♃. *Salis comm.* ℔j.
solvatur in

Aquæ communis q. s. Solutio filtretur, tunc in retorta vitrea vel terrea affundatur spiritus vitrioli cum suo oleo, etiam ℔j. & ex arena gradatim, tandem fortissimo igne, pellatur; prodit primò phlegma insipidum, tandem spiritus salis optimus: quod in fundo remanet, aquâ communi solvatur, filtretur, & evaporetur ad cuticulam, & ad crystallisationem in loco frigido reponatur, quæ ferè in forma salis nitrosa apparent.

Sal hoc mirabile, quod figit & solvit, usurpatur præcipuè ad solvendum aurum & subjecta sulphurea, tam in minerali, quàm vegetabili & animali regno. Idem præstat spiritus & oleum sulphuris, si loco spiritus vitrioli eodem pondere sumatur. Si loco salis communis sumatur nitrum purificatum, & jam dicto modo tractetur, prodit spiritus nitri, & quidem remanet sal mirabile ad medicamenta ex luna paranda utile. Observandum autem, quod sal illud mirabile ulteriùs præparandum sit pro auro solvendo: nempè sali huic in crucibulo fuso injiciantur subinde carbones, quos dissolvit, idque tamdiu, donec intensum rubrum colorem acquirat; hinc demum injici solet aurum, & promptè dissolvetur: solutio hæc viridiuscula apparet; sed ubi digitis adhærescit, maculam purpuream relinquit. Ex dicta solutione beneficio Mercurii denuò haberi potest aurum ipsum: Quod si dicta solutio, præsertim adjecto sale ammoniaco, destilletur, guttæ elegantes flavescentes per alembicum transeunt, quas putavit GLAUBERUS esse ex sole, *suumque Aurum potabile vocavit*: quod falsum; sunt enim saltem sulphur carbonum.

Ex dictis patet; oleum antimonii glaciale seu butyrum antimonii aurum corporale non solvere, quoniam saltem de spiritu salis participat; benè autem ex hoc spiritus nitri additione paratus spiritus nitri bezoardicus, in præparatione Bezoardici mineralis abstractus, promptè aurum solvit, & menstruum per-acutum BOYLEO constituit; cujus beneficio aliquando aurum adeò extraxit, ut corpus album instar lunæ fixæ remanserit.

Perinde autem est, sive in spiritus, sive suos fluores redacta aut resoluta sint salia, sive eadem in aqua soluta auro addantur: solvunt etenim sic aurum in crocum purpureum, cujus descriptionem videbitis in ZWELFFERO *Animadvers. in Pharm. Aug. pag.* 466. & *Mant. spagyricâ pag.* 319. item in M. A. N. C. *Anno* 6. & 7. *Append. p.* 85. Qui Crocus ulteriùs in sulpur solis seu aurum diaphoreticum potest redigi, si nempè ex hoc croco ZWELFFERI mediante sale ammoniaco addito (sed qui prius tertia vice à sale communi fuit sublimatus) ritè sublimato post edulcorationem acquiritur pulvis coloris elegantis instar purpurei, qui ulteriùs cum spiritu vini tartarisato circulari, atque in tincturam solis exaltari potest. Eadem solutio auri melius adhuc in forma sicca fieri potest, si nempè eadem proportione salia ista cum auri foliis mista absque aqua cucurbitæ imponantur, & optimè sigillentur, lentoque igne per aliquot horas digerantur; sic alumen bulliendo salia & auri folia solvit, & quasi Philosophicè vase clauso calcinat: materia fit quasi auri lutea, quæ soluta cum aqua communi, præcipitatur cum oleo tartari per deliquium facto; sic crocus decidit, præmissâ edulcoratione lento igne reverberandus. Et ex hoc croco varia fieri possunt,

ſunt, cùm corroſiva ſalium corpuſcula facilè elici poſſint, quod in aqua regia non æquè ſuccedit: nam corroſivorum iſtorum menſtruorum particulæ tenaciſſimè adhærent calcibus ſolutis, indeque interdum non levem noxam iſtis conciliant.

Ut autem *ſalia aquæ fortis corroſiva à calce ſolis ſeparentur*, curioſus *modus eſt hic*:

℞. *Pulveris auri per aquam regiam in calcem redacti*, & *quantum poſſibile, jam edulcorati*,
Mercurii dulc. an. p. æqu.

Miſta probè ſublimantur mutuò; ſic enim Mercurius quamvis acrimoniam in ſe recipit, & calx auri inſtar lanuginis ſubtilis ac blandæ remanet, ita uti longè commodiùs tinctura ex eo elici poſſit.

Præter hæc menſtrua corroſiva mitiora, alia elaborare ſatagerunt ſublimiores Philoſophi & Chymici, ex nive nempè, rore, pluvia, ſaccharo, melle, manna, &c. Ac ſanè ex his ſubjectis præparari poſſunt menſtrua aurum ſolventia: non enim ſaltem ros majalis auri folia univerſa ſucceſſivè diſſolvit, uti patet in Vellere Beguini in Tyrocin. pag. 408.; ſed etiam ſimilem curioſam per *menſtrui ex rore parati* ſolutionem auri docet BORELLUS. C.I. *obſerv.* 6. *pag.* 12. Ineſt enim his ipſis meteoris ſubſtantia ſalina ex textura nitroſa ad naturam ſalis univerſalis aëris accedens; unde non impoſſibile eſt, ex horum præparatis menſtruum ſolare acquirere. In *Saccharo* eſt ſpiritus, qui poteſt ſolvere aurum; ſicut & aurum ſolvi poteſt cum *melle* & *ſpiritu mellis*, ex qua ſolutione poſtmodum cum aqua vitis deſtillata quidam parare volunt aquam, vel aurum potabile, non tamen perfectè potabile. Sed non videtur hujuſmodi ſolutio adeo multùm differens à communiter notis auri ſolutionibus, cum & ipſum aurum in minutiſſimas ſui particulas redigatur, ſaltem quod propter ſolventis ſubtilitatem ſubtilior etiam & elegantior calx auri acquiratur: Conf. MORHOFF *de Tranſm. Metallorum pag.* 37.

Ex eodem fundamento, nempè ex ſale naturæ univerſali, aurum ſolvente & penetrante idque ſuaviter, procedit etiam *Tritus Langelotti*. Sed quoniam effectus iſte ſpeciatim ex ſale aëris derivatur, potiùs per hujus debitum magnetem, ſive ſint alcalia, ſive nitrum certo modo præparatum, ſive ſint alia ex aëre extracta, & hinc ejus medio auri ſolutio inſtituenda erit: cum ſummo nempè laboris compendio tractandus eſſet liquor iſte ex auri tritu provectus, quid ſi cum eodem & Mercurio vivo fieret? an ſcilicet corporale aurum exinde acquiri queat? an verò Aurum ita fluidum cum Mercurio ſe commiſceret? revera enim magnum naturæ ſecretum eſt ſine corroſivis auri corpus habere fluidum. Exiſtimo itaque, quod talis Tritus potiùs prædiſponat aurum ad concinniorem & faciliorem ex eo remediorum præparationem.

Præter dicta menſtrua etiam ex mineris quibuſdam deſtillando profecti ſpiritus ad auri ſolutiones adhibentur, qualis eſt ſpiritus Marcaſitæ ſolis, de quo vid. M.A.N.C. *anno* 4. *pag.* 115. & 116. Faciunt huc aquæ quædam plus minus ſolares, ex quibus etiam profecti ſpiritus vim auri ſolutivam ſabinde obtinere dicuntur: tale nempè menſtruum videtur, uti MOEGLINUS in præparatione auri potabilis, *Tr. Vellus Aurum*. Præter dicta menſtrua Autor etiam alia recenſet, ut ſpiritus ſalis, ſpiritus & oleum Saturni, acetum alcaliſatum, ſpiritus vini alcaliſatus: Sed hæc ipſa aurum non ſolent ſolvere, niſi priùs recluſum ſit; adeoque hæc & ſimilia menſtrua potiùs ad extractiones, quàm integri corporis ſolutionem, conveniunt.

Diſſolutio auri cum menſtruo aqueo inſipido rectè ceu *vix poſſibilis ab Autore aſſeritur*, ſaltem tale nondum obſervatum fuit. Adeptorum iſtud, in quo aurum ſuaviter liqueſcendo ſolvitur, quid & quale ſit? nemini, præterquam ipſis ſolis, notum eſt. Balſamum ſalis dulcem, quem AUTOR inſinuat pro Auri ſolutione, hujus uberiorem explicationem videbitis in HOFFMANNI *Clave pag.* 202.

Præcipitationes ſolutionum ſolarium fiunt vel medio, quod afficit menſtruum, vel quod afficit aurum ſolutum. *Menſtruum* afficiunt quælibet ſalia menſtruo contraria: & cùm menſtrua hæc plus minus ſint corroſiva acida, etiam alcalia, tàm fixa quàm volatilia, præcipitabunt aurum, quod etiam facere ſolet Saturnus, cum ſolutio auri plumbeæ patinæ infuſa aurum dimittat, quatenus Saturnum rodit. Par ferè ratio eſt, cum GLAUBERUS in *P.* 4. *Teutſchlandes Wohl-farth*, auri in ſpiritu ſalis ſolutionem cum lamina Jovis præcipitat. *Medium præcipitationis*, quod *aurum ſolutum* immediatè *afficit*, eſt Mercurius vivus: hic injectus, auro ſe aſſociat, & idem ferè ſecum ad fundum rapit; hincque in auri loco menſtruum ferè imprægnat.

Poſt præcipitationem per alcalia factam emergit *Aurum fulminans* ſeu *ſclopetans*, quod habet AUTOR: nempè ſolutum aurum in aqua regia præcipitatur cum ſale tartari; unde cadit pulvis, qui ſi in mediocri calore accendatur, edit fragorem inſtar pulveris pyrii. In hoc tria conſideranda:

1. *Menſtruum ſolvens.*
2. *Alcali præcipitans.*
3. *Paratum inde Magiſterium fulminans.*

Menſtruum ſolvens neceſſe eſt, ut participet de ſpiritu nitri, & hinc de ſale volatili urinoſo; alterum ubi deficit, non acquiritur aurum fulminans: hinc optimè ſuccedit negotium per ſpiritum nitri, ipſique addatur aliquantulum ſalis volatilis urinæ, & ſic obtinetur menſtruum huic rei aptum: Conf. KUNCKELIUS *Obſerv.* I. *F. num.* 1. Vel aqua Regia ſit parata cum ſale ammoniaco: quia ſal ammoniacum participat de alcali volatili urinæ. E contrà aurum cum ſpiritu ſalis ſolutum, & alcali tartari præcipitatum, non fulminat, defectu nempè nitri, ut obſervat TACHENIUS *in Hipp. Chym. pag.* 33. qui vocat aliàs *Ceraunochryſon*: non ſecus ac aurum in *Aqua Regia*, ex ſpiritu nitri & ſpiritu ſalis parata, ſolutum, & cum alcali tartari præcipitatum, non fulminat, ut obſervat HOFFMANNUS *Clave pag.* 204. defectu nempè ſalis volatilis urinoſi: Adeoque *curioſa & notatu digna eſt præparatio auri fulminantis Euſtadii*, quam habet *Tract. de Confect. Alcherm.* §. 20. ubi præparat aurum fulminans mediante ſpiritu nitri, in quo aurum, quantum capere poteſt, ſolutum fuit; ſolutionem hanc præcipitat cum lixivio ſalis tartari, & acquirit *Aurum fulminans*, utut nihil ſalis volatilis ammoniaci acceſſerit; in quo ipſo revera contrariatur omnibus, præſertim WILLISIO *de Fermentat. pag.* 77. ubi de auro fulminante, qui neceſſariò ſal ammoniacum ſimul requirit. Certum enim eſt, quod ſpiritus nitri proprio ſale imprægnatus aurum ſolvat: ſaltem fulminis ratio ex ſalis volatilis defectu non adeo manifeſta eſt; niſi dicere velimus, in nitro ordinariò aliquid reperiri ſimul de ſale communi, & ipſum nitrum ratione generationis ſuæ ex urina & ſtercoribus animalium, ſal etiam in ſe continere, ita ut ex his in dicto menſtruo miſtura quaſi ammoniacalis, licet occulta, reſultet.

Quoad Præcipitans, requiruntur ſimplicia ſalia volatilia; aliis enim modis, Mercurio v. gr. aut Saturno, præcipitatum aurum non fulminat. Perinde aurum eſt, ſive ſal fixum ſive ſal volatile recipiatur. Sal fixum, v. gr. ſal tartari, oleum tartari per deliquium, ſal ex ſarmentis vitium calcinatis, item alia ſalia alcalia ſufficiunt, ubi jam in menſtruo ſal ammoniacum, vel ſal quoddam volatile fuerit. Sal volatile requiritur, quando nullum tale in menſtruo præexiſtit. Pro uſu medico præferenda eſt Præcipitatio cum ſale volatili, v. gr. ſpiritu ſalis ammoniaci aut urinæ. *In præcipitatione* hac *obſervetur exactiſſimè punctum ſaturationis*, id eſt, ut nihil de menſtruo præponderet; ſi enim nimis injiciatur de oleo tartari, ceſſat vis fulminandi, & omninò perit.

Quod tandem aurum fulminans attinet, conſideretur

1. *Ratio fulminis.*
2. Ejus *uſus*, tàm *Medicus* quàm *Pharmaceuticus*.

Fulmen quod attinet, hoc quidam derivare volunt ex ſulphure auri, quod cum nitro, ex menſtruo per præcipitationem regenerato, inſtar pulveris pyrii per inflammationem ad deflagrationem fulminet: Conf. WEDELIUS *Pharmac. lib.* 2. *Sect.* 4. *cap.* 2. Sed hoc falſum eſt: in pulvere enim pyrio conſiſtit vis fragrans in nitro & ſulphure tam communi, quàm carbonum tiliaceorum; in auro è contra deflagrabile ſulphur non deprehenditur, quia fixum eſt. Prætereà poſt fulminationem factam aurum integrum denuò deprehenditur; quod fieri non poſſet, ſi inflammationem paſſum fuiſſet. Eſt ergò *fulmen hoc nihil aliud, quàm diſpoſitio quædam ex particularum ſalinarum* ab auri corpore, cui firmiſſimè adhærent, *diſſociatione & diſgregatione nata*, ita ut aurum nihil conferat, præterquam quod ſubjectum ſit, cui tam firmiter ſalia adhærere apta nata ſunt, & quorum, mediante igne, quaſi efferveſcentium ſubitaneâ ac violentâ diſſilitione & ſonitus & impetus naſcuntur.

Rem ita ſe habere patet ex eo, quod aurum fulminans *ſæpiſſimè edulcoratum*, & quantum poſſibile à ſalibus ſeparatum, *vim fulminantem amittat*: deinde, quod in præcipitatione ſal fixum copioſiùs paulò additum etiam fulminationem impediat, figens ſcilicet nimis particulas acidas, earumque motum impediens, quominus cum volatilibus ſalinis particulis efferveſcere & diſplodi queant; reſtituitur tamen hoc modo perdita vis fulminandi cum irroratione ſpiritus vini vel ſalis ammoniaci. Tandem hoc confirmant etiam acida, quæ fulminationis impetum facilè cicurant, ſive viâ ſiccâ ſive humidâ adhibeantur.

Nempè

℞. *Auri fulminant.* p. ij.
Flor. ſulphur. part. j.

Subigantur hæc invicem, & ſucceſſivè ponantur in crucibulo; calx fulminandi vim amittit.

Item ſpiritus ſulphuris, ſalis, vitrioli, &c. vim fulminantem peſſundant; non ſecus ac aurum fulminans in aceto, vel ſolo vel cum ſpiritu vitrioli acuato, coctum vim fulminandi facilè amittit; quatenus nempè acida hæc particularum ſalinarum, præcipuè volatilium, texturam plus minus invertunt, & ita diſploſivum impetum impediunt.

Interim notabile eſt, dum quidam referunt, quod aurum fulminans, ſi ignis ſuperiùs admoveatur, (ſed ita tamen, ut ignis ſit ſuper pulverem, modò non contingat,) non fulminet aut ſclope-

sclopetet, nec accendatur, sed leni & parvo strepitu avolet; cùm ignis infernè admotus aurum fundi faciat, ac bullula quasi desuper emergat, unde sclopetatio. Cautè ergò in igne tractandum, ne testa ignem concipiat, & ingenti fragore deorsum omnia disjiciat. Par ferè est ratio pulveris sclopetantis, qui fit ex

Nitri part. iij.
Sal. Tartar. part. ij.
Sulphur. part. j.

quæ pulverisata miscentur: vid. ROLFINCII *Chymia p.* 341. & WEDELIUS *loco allegato*.

Hic pulvis infra adjuncto igne fulmen edit, qui superiùs admoto igne leni sibilo dissilit; maximus impetus sub fulmine deorsum tendit, sed non solùm, quin potius in orbem diffundatur, teste WILLISIO *de Ferment. pag.* 78. Ratio verò probabilis, propter quàm impetus fulminis ferè deorsum fertur, videtur, quod sic auri pondus & gravitas, cui juncta salia sub displosionis actu deorsum quam sursùm ferri videntur: accedit & hoc, quod aurum fulminans non sit inflammabile, sed solùm fumum emittat: Contrarium videmus in pulvere pyrio, qui facilè est inflammabilis, deorsum tendit, & omnia discutit. Potest etiam fieri *Mars fulminans*, sed aliâ methodo; item *Saturnus fulminans*, sed aliâ præparatione; & certum est, quod in præparatione Sacchari Saturni interdum repertus fuerit Saturnus fulminans instar auri fulminantis, qui omnia discussit & dissipavit.

Aurum fulminans usum habet alvum laxandi, item usum diaphoreticum: minus exactè edulcoratum alvum stimulat ob acrimoniam salinam; exactiùs edulcoratum amittit vim laxativam, & diaphoreticum malignitati resistens ac carminativum egregium esse solet; potenter enim discutit flatus, & in specie tamen puerorum: quinimò etiam in adultorum flatulentiis dissipandis est magni usus. Pro usu laxandi ritè præparatum à gr. iij. iv. v. vj. ad Əß. propinatur, cujus effectum illustri exemplo declarat ROLFINCIUS *in Chymia in artis formam redacta*. Hinc quidam Əß. auri fulminatis cum sufficienti quantitate Extracti Ellebori nigri in pilulas redigunt, quod egregiè contumacissimam alvum solvit, & feces omnes nigredine tingit: Observatur interdum aurum fulmanans parere vomitus aliaque pathemata, ut syncopem, cardialgiam, palpitationem cordis &c., & hoc fit per accidens; si nempè aqua regia non ritè præparata est, vel aurum non benè depuratum à Venere, pertinaciter aliàs auro adhærente, nec solutum rectè per alcali volatile præcipitatum.

Recipiendum ergò potiùs aurum purum, Saturno vel aquâ forti, & postmodum antimonio probè purgatum: hoc in Aqua Regia, tùm communi, quàm quæ fit cum sale ammoniaco, probè rectificata solutum, præcipitandum est cum spiritu urinæ, vel salis ammoniaci, & probè edulcorandum. Melius enim operatur, quàm si cum alcali quodam fixo præcipitetur: cujus gr. v. vel vj. ad vij. ac Əß. ordinariò porrigi possunt adulto; sic per inferiora tantùm laxat, vias primas abstergendo; & in infantibus nequidem, nisi in casu variolarum & morbillorum, vomitus movet. Liquor à præcipitato residuus dat egregium nitrum post aliqualem evaporationem, aliis usibus proficuum, & quod in motu ardenti febricitantium, cum angina vel pleuritide correptorum, dissolutum, est egregium. Infantibus tam lactantibus, quàm ablactatis libenter propinare aurum fulminans hoc soleo in catarrhis suffocativis & quibuscunque affectibus, præsertim imminente epilepsiâ; mirum quantum acidum, & quale viscidum evacuetur. Quod si igitur vel ex his, vel ex dentitione epilepsia superveniat, aurum fulminans anchora sacra est, ut scybala hæc elijminentur: v. g.

♃. *Unic. ver. præp.* Əß.
Auri fulm. gr. ij.

Mista propinabam infanti ferè bienni; ab hujus usu post duas vel tras horas aliquot vomitus, & postmodum unum alterumvè horribilis materiæ secessum provocavit præsentaneo levamine; qui inquietus & in somno horrescens in proximo ad epilepsiam erat confinio.

Cum lactantur adhuc infantes, & sunt adhuc teneriores, granum j. vix transcendo, & quod leniter operatur, temperatum & impeditum à grumo lactis in stomacho; dum verò sunt robustiores paulò, & quidem infantibus unius anni adhuc lactantibus, etiam ad gr. ii. commodè adscendi potest: ablactatis ad gr. iß. sufficit, & ultrà, pro numero nempè annorum; fomitem enim epilepticum infantum ex hypochondriis & primis viis eliminat, & acidum epilepticum attactu solaris hujus solutionis hebescit. Præter vim enim purgantem, quæ simpliciter fit vi primarum viarum abstersivâ, & dissolutivâ visciditatum ibidem hærentium, habet unà vim singularem corrigendi acidum contumax, fermentum primæ digestionis vitians; unde non nisi in gravioribus morbis adultis, & pro eorum radice evellenda, convenit, adeoque contra febres diuturnas, quartanam, podagram, &c. commodè etiam usurpatur, à gr. v. vel vj. unà cum aliis ante paroxysmum propinando. Sed in ditioribus hæc tantum præscribenda veniunt; pro pauperibus enim Mercurialia sufficiunt.

Inservit hoc aurum fulminaus etiam aliis exinde parandis remediis; sic enim ex eo paratur aurum diaphoreticum Poterii, maximè commendandum remedium, cujus descriptionem videbitis in Append. ad Pharmac. spagyricam.

Vel

♃. *Flor. sulphuris* p. ij.
Auri fulm. p. j.

Subigantur hæc invicem.

Inservit etiam *Tincturæ solis* exinde parandæ mediante spiritu & sale volatili cornu cervi ac spiritu vini, qui modus fuit usitatus ANGELO SALÆ, cujus *processus de auro potabili pag.* 226. Inservit etiam parandis exinde per detonationem pluribus, & ex his parandæ Tincturæ. Optimus modus est, si in retorta tubulata benè calefacta, aut cucurbita cuprea vel argentea tubulo à latere instructa, aurum fulminans à gr. ij. successivè injiciatur; hoc enim cum strepitu valido recipiens vas, aut alembicum candescit, ejusque parietibus sub pulveris subtilissimi & purpurei specie adhærescit, à salibus per explosionem liberatum.

Flores isti cum spiritu vini, cum sale volatili urinæ acuato, elegantem auri tincturam suggerunt. Alius modus parandi hos flores per deflagrationem cum spiritu vini, ab omni phlegmate depurato, in campana vitrea, uti fieri solet in destillatione olei sulphuris, videatur in BEGUINI *Tyrocin. Chym. pag.* 356. ex quibus floribus cùm tinctura tartari extrahi potest elegans tinctura, egregiè sudorifera & alexipharmaca, relinquens corpus album in aurum irreducibile. Alium modum per retortulam cupream parandi *flores solis* ex hoc auro fulminante, videbitis in GLAUBERO *Part.* 2. *Furnor. Philosoph. cap.* 26.

In *Calcinatione vaporosa*, quam AUTOR describit ex PARACELSI *Tract. de Morte Rerum*, qui hoc modo vitriolum & sulphur vitrioli solare parat, *genuina videtur Epicrisis* HOFFMANNI *in Clave pag.* 204 crocum istum ex auro efflorescentem potiùs esse Veneris filium, quàm auri prolem.

Calcinatio amalgamatoria est, quando aurum liquefactum miscetur cum Mercurio, quo ipso coeunt in consistentiam pultis seu butyri in crucibulo, quod in omnibus metallis potest fieri, excepto Marte, in quo difficillimè fit ob paucitatem Mercurii; & sic aurum in minutissima redigitur. Calcinatio hæc, & diversi ejus modi ab Autore consignati, non est rejicienda, cum fiat per menstruum auri corpori admodum homogeneum, ipsique amicum, & inservit calx solis hoc modo parata aliis remediis parandis. Amalgama tale solare eleganter per se præcipitari potest in pulverem rubicundum, quem videbitis in ZWELFFERI *Mantissa Spagyr. pag.* 32. Idem amalgama per exhalationem à Mercurio liberatum, & cum sulphure calcinatum, dat crocum auri admodum elegantem, quem videbitis in ZWELFFERO *citato loco pag.* 320. Hunc crocum solis ulteriùs BASILIUS extrahit cum spiritu salis per spiritum vini dulcificatum, & hoc est, quod factâ menstrui abstractione, Germ. *den Purgier-Mantel* appellat.

Observandum autem, quod pro feliciori usu Medico crebriùs amalgamandum sit, ut hac ratione in subtiliorem redigatur pulverem, ad imitationem nempè modi, descripti *in Processibus de Auro Poterii, Salæ pag.* 284. Ad ℨij. *Solis* requiritur *Mercurii vivi purgati* ℥j. vid. WEDELII *Pharm. pag.* 242.

Facit huc elegans *Crocus Auri* ex ejus amalgamate restitans, postquam Mercurius per aquam fortem denuò fuerit separatus, ac describitur *in Tumba* SEMIRAMIDIS *cap.* 5.

Quoad *Calcinationem cementatoriam*, hæc cum sulphure & auro crudo simpliciter non procedit, benè autem potest procurari hic labor ex auro primitus calcinato, uti docet hunc modum ZWELFFERUS *Mant. Spagyr. pag.* 320. Quoad *Cementationem cum sale communi*, quatenus aurum à spiritibus salis adjectis solvitur in subtilem pulverem, prout videbitis in ANGELI SALÆ *Chrysol. pag.* 225.

Aurum cum cornu cervi usto frustra tentatur; benè autem *calcinatio cum cornu cervi crudo*, ab AUTORE ex AGRICOLA *Artic. de auro pag.* 27. descripta; Unde *Cornu cervi solare*, vel etiam *Cornu cervi cum Auro calcinatum*; qua subtiles auri laminæ cum cornu cervi recente in taleolas inciso, aut ejus rasura, faciendo stratum super stratum, in pulverem purpureum, in medicina admodum proficuum, redigi potest. Nempè in pyxide quasi cementatoria seu crucibulo fiat stratum rasuræ cornu cervi, cui imponatur lamella tenuis auri, & sic pergatur usque ad summitatem vasis, quod exactè clausum primò igne blando arenæ, successivè magis magisque intendendo, tractetur, dein eximatur, simpliciter temeratur, iterum calcinetur, donec colorem eleganter purpureum acquirat. Etenim perfecta auri calcinatio dici nequit; non enim à sale volatili cornu cervi, aliisque volatilibus & urinosis, crudum aurum solvi potest: saltem se insinuat in auri poros, idque eò faciliùs, quò tenuiores sunt lamellæ, & penetrando leviter istud facilè cum reliquo corpore cornu cervi miscibile reddunt, ac inde à sole acquirit colorem purpureum. Interim etiam cornu cervi hoc solare usum habet non contemnendum in dysenteria, præsertim epidemica, febribus malignis, petechialibus, pestilentialibus, purpura puerperarum, aliis-

aliisque, ubi opus est expulsione &c., cum fluxibus alvi & similibus; auro nempè ita non nihil alterato promptissimè absorbente acida ista ac corrosiva fermenta, unde dicti affectus oriuntur.

Volatilisatio auri, hoc est minutissimarum ejusdem particularum mediante menstruo acriori per retortam vel alembicum destillatio, variis modis fieri potest: Præ cæteris *spiritus nitri bezoardicus* ex butyro antimonii cum spiritu nitri præcipitato & abstracto, hic efficax est, qui singulariter solvit non solùm aurum, ut possit extrahi tinctura, sed prætereà quoque idem secum rapit per retortam, ut in forma crystallorum rubicundarum hinc inde in alembico vel retorta adhæreat: Conf. BOYLE *de orig. Form. p.* 260. item HOFFMANNUS *clave pag.* 206. Beneficio salis volatilis urinæ potest aurum in flores sublimari: Sic HELMONTIUS *Tract. Progymnasma Meteor.* §. 6. etiam habet egregium modum, aurum in forma olei punicei per retortam destillandi. Curiosus etiam est labori, quo aurum peculiari menstruo solutum in corpus rubini instar, seu aurum transparens, per retortam sublimatur; vid. M. A. N. C. *anno* 6. *Append. pag.* 94. Facit huc, quod refert BOYLE *in Chym. scept. tom.* 2. *p.* 4. quod nempè ex regulo antimonii stellato, cum auro mixto, destillari possit, mediante Mercurio sublimato, *regulum solarem* rodente, butyrum antimoniale, quo ipso simul magna pars auri rapiatur per Retortam. Aliàs docet ZWELFFERUS *in Mant. Hermet. pag.* 331. destillare spiritum ex auro nativo seu apyro pro auri ipsius solutione per destillationem igne forti per retortam, quo solvere aurum & volatilisare, seu in salem volatilem transferre intendit. Ad volatilisationem pertinet quodammodo *sublimatio auri*, cujus procedendi modus & compositio est hæc:

℞. *Auri benè depur.*
Reguli Antimonij, ana part. æqual.

Sublima cum *sale ammoniaco* bis vel ter, semper sublimatam materiam fęcibus adjiciendo: tandem pulverem subdulcifica seu lava in aqua vulgari, & remanet pulvis subrubeus.

Dosis sunt gr. ij. vel iij. in vino: movet egregiè sudorem.

Sed omnes hæ volatilisationes sunt Præparationes superficiales, quia crudam auri calcem, integrum nempè corpus in minutissima sui corpuscula redactum, adhuc continent, quæ per salia alcalia reduci possunt in aurum corporale.

Auri soluti in minima sua corpuscula genuina extractio volatilisationi vicina, dat *Essentiam seu tincturam solis*, quæ aurum potabile ordinariò dicitur; de quo multæ sunt concertationes, quoniam non nudæ solutiones pro auro potabili habendæ, quæ per salia alcalia sunt reducibiles, sed potiùs talis requiritur auri solutio, ut tota compositio mistionis sit resoluta, & aurum perfectè in sua principia sit redactum. Normam præscribit PARACELSUS, qui dicit; quod in Auro potabili parando primus gradus sit, ut Aurum fiat volatile, ut non amplius possit reduci: hoc facto postmodum cum spiritu vini facilè potest elici vera tinctura auri; vix enim sine spiritu vini verum Aurum potabile præparari potest; quod hoc non tantum HAUPTMANNUS *in scripto Collisivo*, sed in specie TACKIUS *de Consangv. auri, sacchari, & vini*, sufficienter confirmat. Sed genuinam & rigorosam talem tincturam, seu sulphuris solaris extractionem, videre hactenus non contigit apud ullum vel scriptorem vel Chymiatrum; adeoque quæ hactenus hoc nomine venerunt, sunt saltem vel subtiliores & elegantiores, plus minus profundę auri solutiones & exaltationes, vel menstruorum colorationes, non verò extractiones.

Causa difficultatis genuinæ auri tincturæ est, quod ad negotium hoc requiratur destructio ipsius solaris corporis, quod tamen facilius est construere quàm destruere, omnibus Chymicis; sulphure enim solis seu substantiâ tingente extractâ, auri corpus integrum esse nequit. Nam quod de destructione sulphuris metallorum interni & externi ex Helmontio plures asserunt, hactenus à paucissimis intellectum, à nullo realiter demonstratum fuit. Jam verò cum ex cæteris ignobilioribus metallis hactenus nullo artificio sulphur tingens extrahi potuit, quid de auro putandum erit, omnium concentratissimo? ad hæc Tincturæ solares omnes solent esse rubicundæ admodum, & scarlatinæ, Germ. *Scharlach-roth*; rubedo autem omnis concentrata flavedo est: Quantum ergo solis in se intensè flavi pro concentratione sui in rubicundam Tincturam requireretur? quæ tamen adeò facilis & copiosè vulgò acquiritur. Ad hæc omnes illæ, quæ per menstrua corrosiva fiunt, suspectę sunt, ex eo, quod menstrua talia ex parte tenacissimè auro adhæreant, & vix ullâ arte separabiles sunt; & si separantur tandem, ut in auro fulminante post sui detonationem fit, nil nisi integri auri pulvis restitat, ulteriùs dissolvendus & extrahendus.

In parando ergo Auro potabili prima cura debet esse in vero menstruo, quo solvendum & volatilisandum est aurum; ubi ante omnia notetur quorundam phantasia, qui voluerunt parare Aurum potabile per excrementa aurium; alii per fimum columbinum; alii per aerem fatuum captum; & sic porrò, uti recenset AGRICOLA *in Poppium in Tract. de auro.* Sed relinquo hæc, cùm ad verum aurum potabile parandum alia, quàm hactenus nota, requirantur menstrua, vel talia, quæ sine corrosivitate, & sine acrimonia salina, aurum non tàm violenter solvunt, quàm suaviter colliquefaciunt, & ejusdem corpus penetrando, ejusdem compagem exactè solvunt. Talis menstrui facit mentionem AGRICOLA *citato loco pag.* 22. & dicit, se vidisse menstruum insipidum nullo modo corrosivum, quod aurum in Colorem rubicundissimum digerendo solvit, quo abstracto alembicum quasi lamellis aureis obductum apparuit; & MEIERUS *in scripto Chymico pag.* 385. de Americanis refert, quod per menstruum quoddam insipidum aurum ita mollefacere possint, ut instar cerę digitis tractare, & ita lacunas imprimere queant, gemmasque ita inserere, obfirmatis undique labris & oris; Et quidem quod hoc menstruum non possit esse ex corrosivis, patet ex eo, quoniam aliàs non posset tractari aurum cum digitis: MICHAELIS armillam ex hujusmodi auro hoc modo preparatam vidisse dicebat: LAUREMBERGIUS *contra Salam Aphor.* 5. similiter affirmat, se vidisse talem aquam insipidam, in qua aurum sine omni corrosivitate liquescat instar glaciei in aqua calida: Chymicus Archiepiscopi Lovicensis habet aquam colore albicante, sapore parum ad vitriolicam naturam inclinante, in qua aqua aurum spatio sex horarum instar sanguinis rubescit, & aurum exactè resolvitur: hujus aquę sole imprægnatę in omnibus ferè morbis aliquid dat ęgris cum felici admodum successu; quod si abstrahatur menstruum hoc, remanebit in fundo liquor crassus, & quasi oleosus, saporis subdulcis, & in igne coagulabilis. BARTHOLETUS *l.* 5. *de Respirat. cap.* 3 *pag.* 413. parare conatur aurum potabile cum menstruo insipido ex lapide Lazuli, utpotè in quo primum Ens auri latere putat. Quę habet AUTOR noster de *Oleo auri rubicundo*, videbitis apud eundem: ZWELFFERUS *in Mant. Hermet. pag.* 331. similiter destillat ex Marcasita auri liquamen ferè insipidum, quo ipso similiter aurum solvere, & potabile reddere intendit. Sed hęc ipsa cum ipsa phęnice certant.

Considerandum porrò & hoc; paucissimum sulphur esse in auro, Mercurio integram corporis molem constituente. Dubitare ergò meritò quispiam possit, an aurum integrum exactè volatilisatum, & adeò in corpus irreducibile, sed summè penetrabile redactum, (quale est illud BECHERI *in Phys. subterran. pag* 484.) non idem prestare possit? aut etiam ampliùs quid certis in casibus, quàm nudum ejus sulphur? cum ex Mercuriali principio parata remedia vi correctivâ vitiosorum corporis saporum sint appropriatissima, ut ex Mercurio vulgi notum est. Tincturę ergò solares hactenus cognitę & originem suam & efficaciam Medicam habent, vel ex menstruis vulgi sub multiplici preparatione adhibitis, & hinc variam Tincturam & effectum medicum obtinentibus, vel ex eorum cum solis calce seu croco certa & nova textura, indequè novis acquisitis qualitatibus, ut sic sub solutione sive sub precipitatione, & repetita solutione; sive exaltatione, textura ista emergat: parili nempè ratione atque luna in aqua forti soluta, prout diversimodè precipitatur, etiam diversas qualitates & vires acquirit: conf. BECHERUS *Phys. subterran. l.* 1. *pag.* 407 Vtplurimum etiam Tincturę ejusmodi non tam positivè, quàm privativè acida morbosa subtilia ac acutissima figendo, & potenter corrigendo, operantur: forsan etiam ratione corporis quasi aperti, & sulphuris plus minus extraversi, vim anodynam & confortativam exerunt, utut hęc operandi ratio admodum intricata sit: unde hyperbolicę istę laudes & pręsentanei effectus Tincturis hujusmodi tributę non priùs admittantur, quàm morbi ejusque causarum exacta ratio, ipsius pręparationis, & inde nati remedii accurata consideratio, & omnis concurrentium circumstantiarum circumspecta trutinatio sit instituta. Facillimè decipitur, qui facilè credit; nec satisfacit ad genuinę Tincturę solis legitimationem, tam relicti corporis, quàm ipsius Tincturę, irreducibilitas. Nam utut hęc omnia omninò requirantur, tamen integrum auri corpus ita vel attenuari, vel volatilisari, vel per menstruorum adhesiones iterum mutari potest, ut modis hactenus cognitis reduci nequeat; interim tamen integrum auri corpus permaneat (conf. BECHERUS *Phys. subterran. pag.* 480.) non secus ac luna cornea olim reduci tota non potuit, quę tamen per artificium à KUNCKELIO *monstratum Obs. P.* 1. *Lit. G. n.* 5 hodie omnis reduci potest.

Patet ex his etiam, quid de *luna fixa*, seu corpore post auri solutiones vel extractiones residuo pallido vel albo, sed fixo in igne, ponderoso, & aquæ forti resistenti, adeo ut nil nisi Tinctura seu flavedo solis deficiat, habendum sit? Nempè paucissimi pro vero, sed potius pro non-Ente, & fallacia saltem Chymica habent, dum corpus solis ita appareat; quia quędam salia tam intimè se cum eo conjungunt, ut etiam fusionem patiantur; quę si posteà cum antimonio, vel cum Marte, auferantur, rursus splendescit aurum. Id quod patet ulterius; quod istæ Tincturę ita paratę dent aurum per reductionem, quod non fecisset solum sulphur solis extractum, & aurum post recuperatum splendorem levius reperiri solet, quia abscesserunt salia: Conf. BECHERUS *Lib.* 1. *pag.* 485. Equidem curiosum est, quod HAUPTMANNUS *in suo scripto collisivo contra Dethardingium*, præter modò dictam lunam fixam ordinariò sic dictam, ex corpore auri extracto residuam, adhuc alius lunæ fixæ naturalis ex mineris quibusdã parabilis mentionem faciat p. 81. quę ipsa primitus aurum fuerit, sed cujus Tinctura successivè denuò exhalarit, restitante saltem corpore albo fixo: sed non immeritò suspicari possit,

sit, probas non exactè adeò forsan fuisse institutas, cum in hac arte ex mineris eliciendi metalla plures defectus adhuc observentur, quæ impediunt, quominus exactè adeò metalla ex iis haberi queant.

Præterea etiam lunam fixam ex luna vulgari arte paratam, à Venere postmodum in aurum tingendam, insinuat *pag.* 17. sed cùm occultarit parandi modum, de hoc certi quid determinari non poterit. Ex quibus etiam patet, quanti pretii sit solis anima? quam elicere gestiunt quidam, & quæ vel Mercurium, vel Argentum in aurum tingat. Sanè si aliam, præter lapidem philosophorum, tingentem substantiam seu animam ex sole elicere gestiunt, hi ab homonea & firmissima auri textura omninò eluduntur; quicquid etiam dicat MORHOFF *Transmut. pag.* 70. *&* 74. Nam historia, quam ibidem refert, potiùs vim tingentem in aqua forti fuisse, ostendit copiosior lunæ transmutatio, quàm ipsum aurum fuerit, cui animam extraxisse putabant: Huic parallelam historiam videbitis in BECHERI *Phys. subterran. lib.* 1. *pag.* 61. Adeoque sub genuinæ Tincturæ solis defectu saltem elegantiores auri solutiones, & subtilisationes pro usu subinde non inefficaces, comparare studet AUTOR, & quarum epicrisin videbitis in HOFFMANNI *Clave*: pro quarum extractione convenientissima menstrua videntur *spiritus vini microcosmicus*, seu sale volatili urinæ acuatus; & hinc etiam *aqua temperata Basilii Valentini*, seu spiritus salis dulcis. Similis farinæ est *Tinctura Auri Clauderi*, quam *Tr. de Balsamat. corp. pag.* 204. parare docet per Tritum cum fuligine, calcinationem, & spiritum salis ammoniaci.

In specie quod attinet *primum modum* AUTORIS *nostri*, qui fit cum spiritu vini, sale urinæ aliàs acuato, color potius est à menstruo (quod tamen subtiliores solis particulas imbibit) quàm à sole.

Rectè AUTOR menstruum hoc lenissimo balnei Mariæ calore ad olei rubicundissimi consistentiam separare jubet: errat è contrà, ubi solutionem per cucurbitam ex arena ad terram nigram spongiosam destillare injungit; de sole enim cum hoc menstruo nihil per retortam vel cucurbitam prodit. Tinctura igitur extracta potius asservanda, quàm destillanda.

Sunt non pauci, & inter hos BORELLUS *C.* 1. *obs. Medico-phys.* 6. qui Tincturam solis seu Aurum potabile parare intendunt per spiritum roris majalis, & illi attribuunt magnas & multas virtutes. Præparandi modus est talis.

♃. *Mineram Solarem Ungaricam* in silice repertam, in crucibulo priùs ignitam, & in Spiritu Vini extinctam; quod aliquoties repetunt, pulverisant, *& sequens menstruum* affundunt:

Roris majalis ex tritico collecti quantitatem, ponunt in digestionem, vel putrefactionem in fimo equi per quatuor septimanas, filtrant, & destillant per balneum Mariæ: phlegma in fundo remanens est liquor salinus rubicundus, qui per retortam pellitur, igne aperto: hinc adscendit (1.) spiritus seorsim colligendus, (2.) oleum & sal volatile: spiritus hic à Tinctura auri iterum abstrahatur, remanente Essentiâ liquidâ, cujus dosis sunt guttæ vj. ad x.

Oleum acre & sal volatile roris majalis corpus solis pariter corrodunt & solvunt.

Potest etiam parari Aurum potabile per spiritum nivis, idque ex tempore, tempore hyberno in Museo, quod Aurum potabile magnarum prædicatur virtutum: vid. de hoc BARTHOLINUS *Cent.* 3. *Epistolarum pag.* 256. & hoc ad eum scribit LANGELOTT, *Archiater Gottorpiensis*, BECHERUS *in Medico Microcosmico pag.* 67. *Editionis Londinensis in* 12. vel sub nomine *Panaceæ solaris pag.* 97. præscribit modum parandi *Aurum potabile* non inelegantem, & qui habet aliquid in recessu. Descriptionem videbitis in *citato* AUTORE. Et certè si accipiatur terra solaris Ungarica, de quo in præcedentibus locutus sum, credo, quod meliùs adhuc procedet operatio.

In modo 2. notabile est, quod Tincturæ solares cum spiritu salis, nitri, aut aliis salinis corrosivis, paratæ, aliquot guttularum dosi assumptæ, omnia excrementa alvi nigerrimo tingere soleant colore, factâ scilicet calcis auri præcipitatione, & à menstruis in intestinis separatione. Aliàs liquorem solis cum spiritu salis ejusque hyperbolicas laudes, videbitis in GLAUBERO, *P.* 2. *pag.* 20.

In modo 4. observandum, quod non omne butyrum Antimonii, aut inde paratus spiritus vitrioli philosophicus, aurum solvere soleat: si enim cum Mercurio sublimato vulgari præparetur butyrum Antimonii, neque hoc, neque exinde paratus spiritus vitrioli philosophicus, aurum nullo modo solvunt; si verò Mercurius vivus solvatur in spiritu nitri, hic præcipitetur cum sale communi q. s. & exinde abstrahendo menstruum ita intendatur ignis, ut acquiratur sublimatum crystallinum, hinc Mercurius sublimatus pro præparatione butyri Antimonii usurpatus dat butyrum, quod solvit aurum, uti etiam exinde paratus spiritus vitrioli philosophicus.

Sextus AUTORIS *modus* per spiritum nitri Bez. elegans est; si enim ritè procedatur, per repetitas cohobationes aurum cum spiritu nitri ex parte transire solet: Conf. HOFFMANNI *Clavis pag.* 206. Corpus album fixum remanet, quod ab alia aqua Regia non amplius attingitur, propter salia intimè conjuncta, ut supra dictum.

Quoad *modum* septimum: miror, propter quem finem oleum Saturni tam crebrò adhibetur ad tincturarum solis extractiones, cum reverà hoc sit ex aceto, parum vel nihil de Saturno participans.

Quoad *modum* 8. Meliorationem processus hujus cum spiritu salis, & inde non inelegantem tincturam, videbitis in ZWELFFERO *Mant. spagyr.* 2. *pag.* 322.

Quod attinet modum 11. cum spiritu Mannæ: in Manna certum est, quod latitet spiritus extrahens, beneficio cujus etiam extrahi potest tinctura coralliorum, & ita etiam ex croco auri, vel calce auri rubicunda potest extrahi tinctura, vel, sicut AUTOR dicit, ex calce auri fulminante in flores redacto; qui processus aliquid habet in recessu. Sanè Manna, præsertim cum spiritu roris Majalis, sereno cœlo collecta, legitimè præparato spiritui juncta, suggerit menstruum ac sal volatile, quod *Mannæ Mercurium* vocant, pro extrahendis mineralium tincturis egregium, & magis præsentaneum. Nec inelegans est hic auri hujus tinctus liquor seu *Aurum potabile cum Mannæ spiritu*:

♃. *Mannæ rec.* q. s. v. g. ℔ij.

Imponatur cucurbitæ vitreæ, & vel igne ex arena destilletur; prodibit spiritus cum oleo junctus: oleum separetur per tritorium à spiritu; semper denuò immittatur in retortam parvam, & igne lento cinerum proliciatur spiritus, & si videantur aliquot guttæ supernatare olei, separentur, & tertiâ vice ponatur in retortam, iterumque lento igne destilletur. Jam porrò

♃. *Auri limati* p. j.
Mercurij vivi p. ij.

Fiat amalgama, quod affundatur in aquam calidam, & hinc per corium trajiciatur, remanente amalgamate in corio instar coaguli, Jam

♃. *Hujus amalgam.* p. j.
Flor. sulphuris p. iij.

Simul commixta imponantur crucibulo, ad ignem lentum continuò agitando spatulâ ligneâ, ne sulphur accendatur. Deinde, quando observatur, sulphur totaliter abiisse, augeatur ignis, ita ut aurum igniatur, ignitum stet per mediam horam, & invenietur aurum, quod nonnihil intumuerit,

♃. *Auri hujus* p. j.
Spiritus Mannæ p. iij.

Imponantur simul in Phiola in cineres calidos per 8. dies: quibus elapsis erit spiritus rubicundus, qui per inclinationem decantetur, alius affundatur, stet per alios 8. dies & noctes, iterum separetur, & hic labor toties repetatur, donec aurum album instar lunæ in fundo existat: liquores tincti abstrahantur per cucurbitam ad consistentiam debitam.

Modo 12. conf. *Tartaro-mastix Moroviæ* JOHANNIS FERDINANDI HERTHOII, qui *P.* 2. *pag.* 257. per spiritum vini & sal tartari volatile invicem juncta, adeoque per *Valentini Mercurium vivi*, item ad imitationem RAYMUNDI LULLII, nobilem tincturam solis præparat, ubi per lunarem intelligit vinum. Potest etiam pro majori dilucidatione conferri BENZON *in Farrag. Philos. pag.* 13. item ejus *Hand-Griffe Lullii*, ubi ejus præparatio etiam clarè ostenditur.

Dum AUTOR in *Nota* ad hoc aurum potabile, sublimationis cum sale ammoniaco mentionem facit, conf. HOFFMANNI *Clav. pag.* 313. ubi habetur elegans encheirisis ad sublimandum crocum solis.

AUTOR *modo* 13. habet *Aurum potabile Francisci Antonii*, quod aliàs etiam vocatur *Aurum potabile Londinense*, quo ipso magni effectus sunt præstiti, & propterea in magno habitum fuit pretio. Decantatissimæ hujus tincturæ loco multæ prostant, ut sic dicam, descriptiones: quænam autem vera sit? nescitur: magis tamen genuina hæc Autoris videtur, utut satis cruda, quoniam nondum perfectè est cognita descriptio ANTONII. Defensionem hujus auri potabilis Londinensis videbitis in BORRICHIO *Hermet. sap. pag.* 290. Aliam descriptionem habat satis elegantem SALA *in Chrysolog. P.* 2. *pag.* 223. B. MICHAELIS ita parare solebat hoc *Aurum potabile Londinense*.

Aurum solvebat *in Aqua Regia*, cum sale ammoniaco facta; solutionem per retortam abstrahebat & cohobabat toties observando, & seorsim colligendo ultimas guttulas intensè tinctas, & admodum graves, donec omne aurum in forma olei crassi rubri cum aqua forti prolectum fuerit; quod intensè tinctum observatur: nam & collo & summitati retortæ adhærere observatur oleum ruberrimum, quod tamen, simulatque post separationem vasorum aere adspiratur, colorem flavum nanciscitur: Liquor iste ruber blando calore inspissatur: quod remanet cum floribus sulphuris aliquoties reverberatur seu candescit; sic auri corpus habetur pristinum, sed admodum molle. Huic auri calci affunditur oleum Saturni rubrum vel flavum, ponuntur invicem in digestionem, donec hâc aliquandiu continuatâ Tinctura perfecta elicita fuerit.

De mo-

De modo 18. conf. propter quasdam encheirises SALA *de auro potabili pag.* 227. item HOFFMANNUS *clav. pag.* 214.

Modo 20. habet AUTOR *Unicornu solare* seu *Mannam solarem*, cujus præparationis Autor est MYNSYCHTIUS *p.* 7. Hic menstrui solaris mentio fit ab AUTORE, de quo videatur ZWELFFERUS, qui marcasitam habet solarem, ex quo destillat menstruum insipidum.

Mentionem quoque facit AUTOR *Tincturæ solis* beneficio oleorum aromaticorum præparatæ. Inter hos pariter est MYNSYCHTIUS, qui habet *Tincturam auri cum oleo* destillato *cinnamomi*, qualem & GANZLANDT, *Medicus Dresdensis*, habuit magnarum virium; in qua aurum beneficio salis dissolutum erat: vid. ZWELFFERUS, ubi præscribit modum præparandi crocum solis beneficio salis gemmæ, communis, nitri, &c. Præparatio est non inelegans, & multum habet in recessu. De his autem Tincturis, an sint veræ? genuina est Autoris censura. Pertinet huc *Balsamum solis* similiter cum oleis destillatis aromaticis factum instar balsami sulphuris, de quo ZWELFFERUS *in Mant. spagyr. pag.* 330.

Hinc inde plures prostant Tincturæ solis. Cæterum utplurimum sunt falsæ, aut certè nudæ solutiones, quæ tamen, utut non sint genuinæ, tamen suo modo non sunt contemnendæ, sed habent vim analepticam, restaurativam, quæ plus minus tamen variat, prout de sulphure solis, aut menstrui virtute analeptica plus minus participant. Plura qui de Tincturis & extractionibus solis cupit, adeat TILEMANNUM, *ejusque processus circa solis extractiones*; item ANGELUM *Salam in Chrysol.* item *de Auro potabili*: *Vid.* etiam ORTELIUS *in Comment. in novum Lumen Chym. Sendivog. pag.* 452. *&* 453. *Vol.* 6. *Theatro Chymico*; non secus ac eodem *volum. pag.* 460. item TACKIUS *Tr. de Consanguin. auri, sacchari, & spiritus vini*, utut KUNCKELIUS *in obs. P.* 2. *pag.* 127. *Aurum potabile cum saccharo paratum*, non auri, sed *sacchari Tincturam* esse rectè asserat.

Salificatio auri est nulla, utut per corpora & menstrua salina addita in corpus saliforme aurum possit redigi.

Mercurificatio auri est per quàm difficilis, unde multi dubitant, an detur verus Mercurius metallicus seu corporum? Præparationem tamen Mercurii solis non inelegantem videb. in *Libavio in syntagm. de Herm. lib.* 7. *c.* 14. & *Theatri chymici Tom.* 2. *pag.* 137. Sanè, quod detur Mercurius solis, testatur experientia: siquidem *Generalissimus* ARNHEIM habuit talem Mercurium solarem, cujus δοκιμασία fuit, uti supra dixi, quod noctu agitatus scintillas igneas reddiderit, & de se sparserit. Hic si posset haberi, certum est, quod plura præstet in Transmutatione metallorum, quàm Mercurius vulgaris: imprimis quidem in lue Gallica præsentissimum erit remedium, quia sine salivationis noxa jucundè & tutò peragit peragenda; cùm aliàs Mercurius sit alexipharmacum luis venereæ. Confirmat P. TREMELLIUS *Comiti* MONTECUCOLI à consiliis sacris, qui affirmavit D. Herbenio, vidisse se suis oculis propriis instrumentum, cujus beneficio ex Auro Ungarico currentem Mercurium ferè momento & in instanti elicuerit. Inventor hujus fuit Græcus, ait idem Pater: quod si nimis violenter & nimio motu tractetur instrumentum hoc, statim reverberari in pulverem, atque nimio motu incalesceret. Sic EDWARDUS KELLAEUS *Scotus*, egregius chymicus, in auro leviter fuso foramen usque ad centrum molis fecit, in quo *pulverem album* inclusit, & massam hanc simul in vase fictili adaptavit, & circumfuso *spiritu vini* igni admovit; ex calefacta mole omne ferè aurum in Mercurium currentem fuit conversum. Quæsitum fuit: *qualis nam pulvis fuerit injectus?* PENOTUS innuit, Mercuriale medicamentum fuisse, quoniam unica & sola res sit in mundo, quæ firmitatem auri, igni etiam validissimo resistentem, domare posset; quæ res nihil aliud sit, quàm *pulvis ex crystallino sublimato* in aqua regia soluto, addito sale tartari, quod est Restitutor vitæ congelati Mercurii.

CAPUT XI.
DE
LUNA seu ARGENTO.

LUna seu *Argentum*, Planetarum terrestrium secundus, respondens cum secundo inter cœlestes, metallum, excepto sole, est perfectissimum & nobilissimum, ob sulphuris figentis, minus tamen quàm in sole copiosi, potentiam, & Mercurii depuratissimi in copiosa terra salina perfectam & exactam mistionem. Cum auro in radice convenit & magnam convenientiam habet, *adeo ut etiam luna rectè dicatur Aurum imperfectum, cui tantùm fixitas & tinctura desit. Revera* enim est nihil aliud, quàm Aurum nondum perfectè maturatum, quia scilicet sulphur ejus nondum debitum fixitatis gradum acquisivit, & hinc candidum mansit. Hinc etiam in luna certè semper aliquid solis reperitur, & si tota deflagret, in fundo aliquot grana auri perfecti reperiuntur. Est igitur corpus Mercuriale coagulatum à sulphure admodum puro, nondum sufficienter fixatum: nam modò luna fixetur ita, ut resistat igni instar auri, tunc facilè ipsi anima auri vel Tinctura potest communicari; quod vel per cuprum, vel per antimonium, in quibus sulphur solis immaturum esse creditur, præstare conantur: videatur HAUPTMANNUS *in scripto collis. pag.* 139.

Mineræ, ex quibus eruitur, sunt multiplices: ad quas etiam pertinet *minera argenti rudis rubra*, seu ut vocant Germ. *roth gulden Ertz*, item minera dicta *Glaß-Ertz*. Nam *roth gulden Ertz* est minera copioso arsenico juncta, de quo vid. ZWELFFERUS *Mant. spagyr. pag.* 332. sicuti idem per Mechanicam potest probari: si enim recipiuntur *lapidis magnetis arsenicalis* p. ij. *lunæ* p. j. & invicem fusionis igne commisceantur, *tum exinde fit verum roht gulden-Ertz*. Minera verò *Glaß-Ertz* dicta, constat, ut hoc mechanica docet, ex sulphure & luna; ex luna enim, sulphure & pauco sale communi fusis, *fit verum genuinum Glaß-Ertz*.

Luna in mineris suis etiam aliis ignobilioribus metallicis juncta est: nam uti rara est luna, quæ non etiam aliquid solis contineat; ita ordinariè cum Venere juncta est, exceptâ eâ, quæ instar capillorum ex sua minera crescens, luna capillaris, Germ. *haaricht oder gediegen Silber* appellatur; quo nomine etiam apud Gesnerum in peculiari scripto Latino Veteri venit: hoc enim purum est, uti per experientiam edoctus mihi asseruit supremus minerarum Præfectus, *Dominus à Schonberg*, vir in Metallurgia & Chymia experientissimus; qui simul observavit, quod rasura hujus lunæ capillaceæ à gr. vij. ad ℈ß. sub forma pulveris exhibita, partum difficilem auspicatò facilitaverit; cujus tamen rei experientiam non habeo.

In Misnia, Annæbergæ scilicet & Freibergæ, aliisque locis, sponte suâ, solâ naturæ ope, impetu quasi facto prorumpit & penetrat. Luna hæc capillacea arte quoque fieri potest: consistit autem artificium in eo, ut lunæ fusæ successivè parum superinjiciamus sulphuris; sic enim sulphur, quoad partem pinguem deflagrando, relictâ parte acidâ agit in lunam, & dum particulæ lunares avolare nituntur compedibus sulphuris impeditæ in ejusmodi efflorescunt capillos. Vel solvatur luna in aqua forti, coaguletur ad consistentiam salis: hoc forti igni admotum in pilos tenues excrescere incipit. *Scripsit de luna capillacea artificiali* KUNCKELIUS *in suis Observ.* ac in specie BALDUINUS *de Germinatione Argenti*. Mentio apud hunc quoque occurrit *Germinationis philosophicæ*, quando ex luna & Mercurio in aqua forti solutis, conficitur ejusmodi *Arbor argentea, philosophica*: qualis etiam ex terra antimoniali certâ lege cum parvis malis seu pilulis aureis fieri potest, quamque habuit WENDLINGES. *De Philosophica* hac *Germinatione* scripsit prolixiùs FABRICIUS BARTHOLETTUS (Autor rarus & bonus ARCHIATER MANTUANUS, Italus eruditus, quique Galenicos cum Chymicis conciliare voluit) in sua *Encyclop. Medica*.

Propter dictum cum Venere commercium dependet diversitas operationis remediorum lunarium; nam ea multum adhuc de Venere participant, unde insignes nauseas & vomitus movere solent: Conf. BOYLE *Tentam. p.* 83. Cum è contrà ex luna pura remedia laxativa admodum debilia esse soleant, ut observavit LUDOVICI *in Pharmac. pag.* 229. adeòquè vis laxativa aut vomitoria lunæ à Venere primariò dependet; id quod etiam confirmat calx & luna potabilis, quæ à Venere separata absq; evacuatione, simplici alteratione operatur: Conf. *Kunckelius Obs. P.* 1. *Lit. G. num.* 6. *P.* 2. *pag.* 13. Ergò ex luna saltem remedia alterantia habemus, earumquè omnium consensu cephalica, apoplecticis, Melancholicis, Maniacis, Memoriæ defectum patientibus, vertiginosis, & similibus aliis capitis affectibus dicata, utut eorum immediata operatio ultra primas vias non videatur extendi.

Ut ad *Usum Medicum* adhibeatur, ante omnia purificanda erit, quæ purificatio propriè consistit in separatione ab ignobilioribus metallis, speciatim Venere, quæ difficillimè separatur. Purgatio fit vel 1. per calcinationem immersivam cum aqua fortis, quæ est spiritus mineralis acris, destillatus ex vitriolo & nitro, pro separanda luna à Sole; vel fit 2. per fusionem cum Saturno, pro separandis reliquis metallis, quemadmodum AUTOR sufficienter præscribit. Verum est, Saturnus multum hic potest; nam, uti dixi, ratione Alcali volatilis absorbet metalla reliqua relictâ lunâ intactâ, & in hoc consistit fundamentum totius artis probatoriæ. Sed necesse est, ut quintuplum vel sextuplum Saturni pro luna purificanda recipiatur. Interim tamen purificationes hæ, sive aquâ forti, sive Saturno instituantur, non sufficiunt, quia lunæ semper tantillum Veneris difficillimè separabilis adhæret, ita ut necesse sit, lunam purificandam in testa probatoria fundere, & in illa tractare, donec nihil Veneris remaneat. Sed res est difficilis; quinimo Saturnus, dum interdum Venereus est, cum luna cupellatus Venerem denuò lunæ affricat. Ergo luna per fusionem cum nitro & borrace depuranda venit, modo, quem primus docuit KUNCKELIUS *Obs. Lit. G. Num.* 4. Sin verò luna cum Marte & Iove commista sit, optimè antimonio vel nitro depuratur: nam Mars cum Saturno non benè liquatur, ab antimonii verò sulphure addito exeditur; sicut & Jupiter statim abit in scorias, quæ cum sint crassiores, cupellam vel cineritium non ingrediuntur, ac præterea de Sole & luna subinde deprædantur: Hic ergò cum addito nitro deflagrando consumitur.

Calcinatione immersivâ seu *solutione* mediante, in calcem redigitur luna. Menstruum appropriatum est aqua fortis, vel ipse spiritus nitri benè rectificatus & concentratus, emergit solutio amarissima: quod idem de luna cum spiritu sulphuris tractata observas

HEL-

HELMONTIUS *Tract. Ignota Actio Regim.* §. 11. Curiosum tamen est, quod aqua fortis à Regulo antimonii Martiali abstracta, lunam amplius non solvat: conf. *Acta Med. Haffn. Vol.* 2. *pag.* 189. Ergò solutione hac per evaporationem blandam *crystalli* vel *vitriolum*; per præcipitationem verò cum sale aut ejus spiritu *luna cornea*, habetur. *Crystalli hæ* suggerunt duplex remedium; & quidem pro usu Interno *pilulas fortiter purgantes*; pro usu verò externo *lapidem infernalem*, seu optimum causticum potentiale.

Quod usum internum attinet, crystalli hæ lunares benè exsiccatæ cum mica panis, vel succo liquiritiæ, vel extracto quodam hydragogo subactæ, & in pilulas amarissimas redactæ, sunt optimum & appropriatissimum purgans hydropicorum; dosi enim gr. ij. in Hydrope ascite fortissimè evacuant aquas per inferiora, & his ipsis Anglus hydropicus fuit curatus aliquando. Misceri etiam possunt cum conserva florum persicorum, vel cum rob sambuci, vel juniperi in forma boli. Mirè laudantur à BOYLE *in Philosophia Experimentali*, & parantur saltem ex luna, Saturno purgata; aliàs, ratione nimiæ adjunctæ veneris, crystalli excitant vomitum: quarum descriptionem succinctam videbitis in *du* HAMEL *de Affect. Corpor. pag.* 395. Crystalli nempè pulverisatæ igne arenæ continuo agitando tamdiu calcinantur, donec major spirituum fœtidorum pars exhalarit: hinc additur ana nitri, quæ aquâ soluta & filtrata ad siccitatem abstrahantur: Massa remanens vase aperto sine fusione blandè calcinetur, donec nullus amplius fœtor nitrosus exhalet: postea soluta & filtrata crystallisetur. Laudantur etiam in affectibus capitis. Quod si solutioni huic ante evaporationem debita quantitas Mercurii addatur, acquiruntur post evaporationem crystalli magis efficaces, & minus nauseosæ. Confer. GLAUBERUS *Oper. P.* 2. *cap.* 29. *pag.* 74. *Ex his Crystallis*, cum nitro super carbones candentes injectis, *Flores lunares* sublimare docet GLAUBERUS *loco citato cap.* 30., sed parum de luna participantes; hæc enim maximam partem à nitro per carbones alcalisato reducitur. Ex iisdem Crystallis cum spiritu salis ammoniaci ac spiritu vini Tincturam parare docet lunarem *citato loco cap.* 31. *pag.* 75. TACKIUS *in Chrysogon. pag.* 37. singularem habet præparationem *crystallorum viridium* ex luna beneficio nitri, facti ex calce viva & sale communi; quæ præparatio est singularis, & non vulgaris, benè observanda. Crystalli fiunt virides: Nam licet luna habeat colorem albicantem extrinseca in facie; interim tamen color ejus intimus reverà subrubicundus; Color autem cœruleus seu sapphrinus est supposititius.

Quoad Lapidem Infernalem, à Gallis ita vocatum, genuina ejus præparatio est hæc:

℞. *Lunæ limat.* ℥ij.
Spiritus nitri vel *aquæ fortis duplum* vel *triplum*.

Solutio in cucurbita abstrahatur per arenam ad medietatem, & loco frigido crystallisetur; seu abstrahatur donec luna in forma solis remaneat. Hoc ipsum immittatur in crucibulum igni blando, donec ebullitiones cessaverint: hinc augmentetur ignis, ut materia instar olei in fundo crucibuli fluat, quæ infundatur in conum fusorium calefactum, *quod Germani vocant in einen Warmen Einguß*;) & materia instar lapidis reperietur indurata.

Lapis hic quantitate pisi non solùm optimus est pro parandis fonticulis & aperiendis abscessibus, sed etiam carnem superfluam luxuriantem simplici attactu, sine vehementia, sine molestia, mortificat: omnis iste effectus ab acido aquæ fortis, cum luna concentrato, originem ducit; unde idem fieri posset cum Marte vel Venere iisdem mediis, sed hi lapides caustici ex his parati facillimè in aere per deliquium diffluunt.

Ad hanc lunæ in aqua forti solutionem pertinet etiam *Inquartatio*, seu solis impuri, ac lunæ plus minus permistæ, ab hac separatio, ita quidem, ut hujusmodi *solis* parti j. *lunæ* p. iij. invicem colliquefacta uniantur: de qua *suprà*, ubi *de Auro*, sufficienter dixi. Aqua fortis ergò omnem lunam in se continet, quæ decantetur. Observetur hìc præcipitationis varius processus: Nam solutioni huic claræ, si immittantur laminæ Veneris, has immediatè rodit aqua fortis, ita ut omnis luna soluta exinde sub forma pulveris albi circa lamellas præcipitetur: Quod si verò huic solutioni auri immittatur bacillus ferreus, tunc Venus soluta iterum se præcipitabit, & intereà Mars ab aqua forti dissolvitur: Hæc Martis solutio præcipitari potest per Zincum, vel lapidem calaminarem, vel aliud corpus metallicum terrestrius; mox enim aqua fortis arripiet hoc corpus, & omnis Mars anteà solutus in fundum sub forma pulveris præcipitabitur: Et tandem si instilletur nitri fixi liquor, vel oleum tartari per deliquium, vel aliud alcali fixum, hoc præcipitabit omnia mineralia anteà soluta.

Cum quo subjecto metallico talia menstrua habent majorem convenientiam, illud solet aggredi, & alterum relinquere. Convenientia consistit in textura mechanica menstrui solventis & subjecti solvendi; quatenus scilicet convenientiam habent pori subjecti solvendi cum liquore solvente: Sic, ut crassum saltem dem exemplum: aqua fortis solvit lunam, nullo verò modo ceram; quoniam nimirum est differentia inter poros lunæ oblongos, & ceræ rotundos; unde aqua non ingreditur ceram. Hæc magnum habent usum in Chymia & solutionibus Chymicis, & sæpiùs occurrunt.

Superstes hic liquor si blandè evaporetur, recuperabitur perfectum *Nitrum regeneratum*, ex quo novam aquam fortem destillare poterunt.

Solutio hæc lunæ cum aqua forti parata, si præcipitetur cum sale communi, vel aqua, in qua Sal commune solutum fuit, vel spiritu salis, cadit pulvis lunæ solutæ, & vocatur, propter consistentiam tenacem, facilem tamen fusibilitatem, (quia instar cornu igni admotum fluit & liquescit) & aliqualem volatilitatem, *Luna cornea*. Eadem præcipitatio etiam cum oleo vitrioli fieri potest, sed parata inde *luna cornea* minus tenacioris est consistentiæ. Curiosum est, simplici istâ præcipitatione fixum lunæ corpus ad talem volatilitatem esse redactum, ita ut etiam in proximo sit gradu ad Mercurificationem: Vide BECHERUS *Phys. Subterran. P.* 2. *pag.* 115. Hæc ipsa enim luna cornea pro usu Alchymistico in corporibus metallicis mutandis maximi est usus, & cum spiritu quovis urinoso dat Essentiam seu tincturam lunarem non inconcinnam. Propter sui autem volatilitatem admodum difficulter reducibilis est; sal tartari hìc nil valet, sed Saturnus, teste TACHENIO *Hippocr. Chymico pag.* 46. Interim tamen nec hoc sine damno fit: Genuina ergò reductio est ista, quæ fit super injecto sebo vel oleo olivarum, AUTORE *Kunckelio Observ. Lit. num.* 4.

Ad *Calcinationem amalgamatoriam* pertinet suo modo *Arbor Philosophica* dicta.

℞. *Lunæ cupellat.* ℥ß.
Aquæ fortis ℥j.

solvantur: Hinc

℞. *Mercurii vivi* ℥j.
Aquæ fortis ℥ij.

Solvantur. Misceantur hæ solutiones, quo facto superadd.

Mercurii vivi ℥iij.
Aquæ fontan. ℥viß.

Indantur omnia in vitrum oblongum, & reponantur in locum moderatæ temperiei.

Aliàs curiosa est Germinatio lunæ cum sulphure, de qua videatur BALDUINUS *Tr. hujus nominis*, item *Kunckelius Obs. pag.* 9. Sed hoc ad calcinationem cementatoriam pertinet.

In *Calcinatione cementatoria* per tartarum vitriolatum remanet pulvis viridiusculus, qui in affectibus cephalicis usurpari solet.

Quod luna cum Mercurio sublimato tractata resinam relinquit, illustrat ulteriùs BOYLE *in Orig. Formar. pag.* 222., cum hac ratione etiam inflammabilis reddatur: imo luna, à qua sæpiùs Mercurius sublimatus abstractus fuit, quod per retortam fieri potest, instar ceræ, fluxilis fieri solet.

Sequitur *Calcinatio cementatoria* cum sulphure, quæ etiam absque sale fieri potest: aperitur sic corpus lunæ non nihil, ut usui medico fiat aptior.

℞. *Lunæ cupellatæ* p. j.
Flor. sulphuris aut *sulphuris tantùm triti* p. ij.

Ex luna in bracteolas redacta fiat cum sulphure stratum supra stratum in crucibulo, atque tum igne crucibulo supposito deflagrat sulphur, acida tamen ejus salia lunæ plus minus adhærere solent. Repetitur hæc Operatio bis vel ter, donec *luna* perfectè sit *calcinata*.

In commistione proportio lunæ & sulphuris est attendenda: si enim plus de sulphure sumitur, luna comburitur quasi; si minus de sulphure, luna non sufficienter calcinatur.

Ex luna hoc modo calcinata non saltem *concinna* tinctura, seu *luna* suo modo *potabilis* per spiritus urinosos potest parari; sed etiam lunæ ita calcinatæ adhuc calenti affundantur aquæ cephalicæ, vel simplices vel compositæ, v. g. in debilitate memoriæ affundenda aqua sophorum Crollii, vel aqua quædam simplex pro confortanda memoria, usitata, in epilepsia aqua cerebri humani vel liliorum convallium, in Mania aqua hyperici, anagallidis &c., & exinde habebitur aqua medicamentosa, quæ vocatur *aqua lunæ*. Hæc miri dicitur effectus, & mirè prædicatur pro usu cephalico, in specie in confortanda memoria, contra vertiginem, epilepsiam, &c. Potest postmodum edulcorari cum syrupis appropriatis, v. g. per syrupum florum betonicæ, tunicæ &c., & depurata hinc mistura cochl. j. vel alterum propinari pro circumstantiarum ratione: conf. HOFFMANNUS *Clav. pag.* 218. & 219. Retulit sanè sæpiùs Dn. MICHAELIS, virum esse magnæ æstimationis, qui hujus aquæ beneficio pristinum memoriæ vigorem restituerit, cùm anteà ferè tota amissa fuerit. Quæ vires, an huic aquæ, in qua crudum tantùm corpus lunæ extinctum fuit, tribuendæ sint? equidem hæreo: forsan sulphur & particulæ sulphureæ acidæ adhærentes, alterabunt vires animales. Eadem aqua pota simul alvum laxare solet, vi nempè aliqualis Venerei contagii.

Inter præparationes lunæ, non secus ac Auri, sunt ejus præprimis extractiones, & fit *Luna potabilis*. *Tinctura autem lunæ genuina non datur*; sed quæ vulgò hoc nomine veniunt, sunt saltem simplices plus minus subtiles lunæ corporalis saltem solutiones: siquidem ex iisdem non saltem luna omnis reducibilis denuò est, sed etiam omnes Tincturæ sapphirinæ aut cœruleæ existunt, propter quem Colorem omnes tincturæ lunæ vulgares solent commendari; reverà tamen saltem suppositititiæ & fallaces sunt, quia etiam ex capite mortuo nova Tinctura educi potest, cùm lunæ intimus color revera subrubicundus sit seu Germ. *DuncKel-roth*. Ergò quælibet vulgares lunæ Tincturæ cœruleæ hunc colorem semper habent à Venere, lunæ permista, cujus ratione semper sunt vomitoriæ; unde non solùm ad extra-

extractionem earum sal volatile oleosum simul accipitur, quod cum venere semper cæruleum seu sapphireum colorem dat, sed etiam si tali Tincturæ cœruleæ dicto modo paratæ affundatur spiritus vitrioli, mutatur color cœruleus in viridem, cùm particulæ cupreæ ab acido arreptæ quasi vitriolum quoddam constituant.

Tincturæ igitur *lunæ*, si *genuinæ debent esse* (1) in antiquum suum corpus affusione salium alcalium non sint reducibiles: (2) necesse est, ut non sint colore sapphirino, aut cœruleo: Ergo etiam quælibet AUTORIS Tincturæ cum cœruleæ sint, parvi pretii erunt. Communis præparationum ratio ferè in his duobus consistit; quod luna *primò* acidis per calcinationem cementatoriam cum sulphure tractari soleat, hinc spiritus urinosus volatilis, urinæ, salis ammoniaci, cornu cervi, vel solitarius, vel spiritu vini maritatus, &c. pro Tincturæ extractione adhibeatur: quantum enim acidi lunæ adhuc adhæreſcit, tantum etiam de hac luna ab isto spiritu volatili urinoso ratione acidi absorbetur, & hæc est luna vel Tinctura ejus potabilis. Aliàs quæcumque salia volatilia urinosa, si cum limatura lunæ crudæ misceantur, & in vase clauso unà asserventur, brevi post luna efflorescit in flores cœruleos: verùm hoc nihil est, sal volatile enim urinæ extrahit tincturam veneris. Quod si verò luna pura adhibeatur, & ab omni contagio Venereo ritè depurata, nullus talis cœruleus color emergere solet. Sufficiat ergò pro luna potabili remedium solare in forma liquida illud, quod describit KUNKELIUS *obs. P. 1. Lit. 3. nu. 17.*, & quod fit ex luna purissima cum sulphure cementata, & hinc spiritu salis ammoniaci in formam liquidam redacta, quæ ita ad Maniam & alios affectus cephalicos convenienter admodum usurpari potest; sicuti abstracto menstruo urinoso remanet corpus saliforme, ex quo spiritum lunarem destillare docet *idem obs. P. 2. pag. 13.*; sicut aliàs luna in spiritu nitri soluta, hinc in vitriolum coagulata, & spiritu vini imbibita, ex parte destillabilis evadit. PECHLINUS *de purgantibus pag. 280* Tincturam lunæ cum spiritu salis ammoniaci paratam commodissimum hydragogum appellat.

Deinde non inelegans est *Tinctura lunæ Neudœrfferi*, utut non sit Tinctura vera, elegans tamen præparatio, quæ est hæc: Lunæ solutio in *aqua regia* præcipitatur cum *sale & laminis Veneris*: pulvis præcipitatus cum ana *sulphuris* calcinatus, sublimatur cum ana *salis ammoniaci depurati*: sublimato affunditur spiritus salis ammoniaci cum spiritu vini & calce viva paratus, & extrahitur Tinctura viridiuscula: Menstruum ad consistentiam mellis abstrahitur, post affunditur aqua vulgaris, & quartâ destillatione eliciuntur salia menstrui, & remanet Lasurium lunæ in fundo, ex quo affuso spiritu vini extrahitur Tinctura lunæ, cujus dosis sunt guttæ x. ad xx. ter in die, mane, post pastum, & vesperi in affectibus capitis.

Tinctura Basiliana extrahenda est cum spiritu vini, acuato cum sale naturæ, uti dicit AUTOR. Spiritus vini aliàs potest acuari cum sale tartari volatili, cum sale volatili urinæ, vel cornu, aut cranii humani; item cum sale volatili sanguinis cervi, humani, ut convenientior fiat Tinctura in affectibus capitis subitaneis, apoplexia, epilepsia, & similibus. Nam spiritus vini simplex non extrahit Tincturam, nisi sit acuatus.

Habetur etiam *Magisterium lunæ*, cujus præparatio videri potest in *Chymia Rolfincij*: vel

℞. Luna purissima:

Solvatur in *aqua forti*: præcipitetur cum *aqua salsa*, edulcoretur leniter, & extrahatur calx cum *spiritu salis ammoniaci*, qui ubi saturatus fuerit, denuò abstrahatur: corpus remanens abstrahatur aliquoties cum *spiritu vini*, quo denuò abstracto, remanet *pulvis*, *quem Comes Walderanus Danus pulverem suum stultorum vocat, quia eo sanavit delirantem suum buccinatorem.*

Pertinet huc etiam Luna sublimata, eaque *duplici modo*: partim mediante *regulo antimonij*, partim sale ammoniaco.

Primo modo:

℞. *Lunæ puræ* ℥iij.
Reg. antimonij ℥iij. ad jv.

Fundantur, pulverisentur, & sublimentur horis 12. secundùm artem, ita tota luna cum antimonii regulo abit in flores; cujus dosis sunt grana jv. ad ix. in epilepsia, philtris, & similibus.

Altero verò *modo*, cùm *sale ammoniaco*, fit lunæ sublimatio secundùm methodum, quam docet ZWELFFERUS *Manud. spagyr. pag. 233.*, quò etiam facit liquor Glauberi, qui fit ex *luna in aqua forti* soluta, & cum *spiritu salis ammoniaci* præcipitata: habetur sic pulvis, & ex hoc per deliquium Liquor elegans: qui videatur *in ejusdem sperit. German. L. 4. pag. 69.* Ad prædictas lunæ sublimationes pertinet etiam labor, quo luna in sulphur ac cinnabarin redigi potest:

℞. *Lunæ finæ laminatæ*, & cum *sale ammoniaco pulverisato* in cucurbita in stratum supra stratum redactæ, & quater sublimatæ remanentiam, quæ edulcorata instar alius cujusdam sulphuris penitus deflagrat: lunare hoc corpus ita alteratum cum Mercurio vivo probè terendo mistum, & sublimatum dat cinnabarin.

Observandum tamen, quod cum luna priùs calcinata feliciùs succedat negotium, quàm cum luna simpliciter laminata.

Usus medicamentorum ex luna paratorum est in cephalalgiis, & omnibus affectibus facultatis animalis, contra Epilepsiam, Maniam, melancholiam, &c. tàm purgando, quàm confortando. Pro confortanda item memoria laudantur: quæ tamen vires, an in iis reverà contineantur, adhuc hæreo.

Salificatio est non-ens: non enim dantur salia ex luna & aliis metallis, sed sunt undæ solutiones cum menstruis salinis: de quibus, uti & similibus in AUTORE processibus, conf. HOFFMANNI *Clavis.*

Spiritus lunaris Clossæi est nil aliud, quàm spiritus vitrioli mediante quo luna in vitriolum corrosa, qui simul particulas quasdam Venereas, vel lunares haud immutatas, secum rapit, ratione quarum in sapore & effectu mutatur.

Quoad *Mercurium lunæ*: adhuc est quæstio, an detur verus *Mercurius lunæ*? utut certò affirment, qui volunt parare Mercurium metallicum, quod ex nullo promtiùs & faciliùs eliciatur, quàm ex luna. Quidam ex tempore volunt conficere Mercurium lunæ beneficio salis tartari & salis ammoniaci. Præparationes videri possunt in FABRI *Tract. de sapient. Universali*: Fit ex soluta *luna* cum *aqua forti*, beneficio *olei tartari*, *salis ammoniaci*, & *spiritus vini*; & sic tandem volunt elicere Mercurium. Præ aliis autem notandus venit *Processus* BEGUINI, quem habet *in suo Tyrocin. pag. 307.* & quem magni æstimat BECHERUS *Phys. subterran. l. 1. pag. 459.* Integrum de luna Tractatum scripsit ROLFINCIUS.

CAPUT XII.

DE

MARTE seu FERRO.

HAbuimus solem & lunam; sequuntur nunc *Mars* & *Venus*, metalla, quæ suam duritiem & deficientem liquabilitatem obtinent à copioso principio salino, sicuti etiam ab eodem obtinent duritiem, ut non possint facilè solvi in igne. *Jam de Marte.*

Mars seu *ferrum* vulgatissimum est metallum, & omnium metallorum tractabilissimum, utpote cujus universalis est diffusio per universam saltem terræ superficiem, à polo ad polum; siquidem omnis limus ac lutum, terraque pinguis, Martem vel actualem, vel potentialem, hoc est, ab aliis agentibus, præsertim acidis, plus minus solutum, & in vitriolicam naturam redactum, continent: unde & Belgæ ex cespitibus suis bituminosis venerem & Martem nonnunquam eruunt; & lateres cocti Martiali croceo colore infecti observantur; unde etiam lateres quidam cocti inveniuntur, qui æquè ac Mars vim magneticam directricem concipere solent. Et hinc sanè terræ illa verticitas seu situs magnetis polaris, quo in fluido æthereo fluctuans, æqualem tamen & æquabilem instar magnetis ad polos verticitatem obtinet & conservat, probabiliter dependere videtur. Hanc ipsam quoque Martis, substantiæque Martialis, universitatem comprobat ulteriùs experimentum BECHERI *suppl. 11. pag. 37. & 51.*, de quo suprà.

Duplex est: *nativum*, quod statim purum in fodinis reperitur, vel granulorum formâ, vel instar massæ: deinde *excoctum*, quod ex minera in officinis ferrariis excoquitur.

Constat Mars in mistura sua materiali primariò copiosâ terrâ quasi alcalinâ, seu principio salino; sulphure forti seu potenti, & admodum acido, sed pauco, non-nihil fixo, rubro quidem, & propter fixitatem aliquam solari vicino, indigesto tamen, & immaturo; & Mercurio, seu fluido alcalino volatili, adhuc pauciori, tantum, quantum sufficit, pro conjungendo sulphure cum sale.

Ex his sequitur difficultas seu durities resistens fluxui, ejusque in igne resistentia; ob terræ copiam malleabilitas difficilis, color fuscus; difficillima amalgamatio ob Mercurii defectum; ob sulphuris verò istius paucitatem, indequè debitæ mistionis defectum, aliqua misti apparens salium heterogeneitas, friabilitas, durities, & per ignem alteratio ac prompta incensio. Nam & limatura Martis in ipso per candelam accensam transitu ignescit, & ipsæ scintillæ ex chalybe per silicis attritum excussæ, per microscopium consideratæ, globuli Martis vitrificati ab intenso calore & incensione esse solent, quibus aliæ partes chalybis nondum fusæ adhæreſcunt: Conf. HOCK *in Micrograph. pag. 45.* & ex eo du HAMEL *in affectibus Corpor. pag. 174.*

Sulphur præterea Marti inesse, ex præparatione Martis cachectici patet; vid. ZWELFFERUS *Mant. Hermet.* quæ præparatio est legitima, & acquiritur *crocus Martis* levissimus. Unum omisit ZWELFFERUS in hac detonatione; quando nempè Mars cum nitro simul adscendunt, qui, si fit methodo ZWELFFERI, in auras avolant; si verò instituitur operatio in retorta, possunt colligi flores, in qua destillatione se monstrat principium sulphureum. Sulphur autem Martis tria habet attributa:

1. Ut ratione pinguedinis inflammetur.
2. Ut ratione occultati acidi hoc ipsum manifestùm rodat corpora metallica.
3. Ratione pinguedinis nitrum figat in perfectum alcali fixum.

In hac præparatione, ubi nitrum cum limatura Martis mistum est, cùm in fluore nitrum excandescit, Martis fit incensio & detonatio: post hanc incensionem relinquitur nitrum fixum, quod à nullo, quàm à sulphure figitur. Hæc sufficienter docent, esse in Marte sulphur pingue, quod figat nitrum.

Ab hujus sulphuris aciditate occulta, est facillima Martis à quo-vis-

vis humido aqueo in crocum seu rubiginem eroso, quatenus debito socio alcalino seu Mercuriali non saturatum, facilè medio aqueo solutum, datâ sic occasione propriam terram alcalinam rodit, eamque in terram commutat: conf. TACHENII *Clavis cap.* 8. *p.* 175. Aqua enim per se nullum rodit metallum, nec aer, sed habeant acidum, necesse est. Si verò rosionem Martis volumus prohibere, temperatur acidum Martis occultum, & non facilè rubiginem contrahet: hinc etiam pinguia, v. g. sevum Marti illitum, item oleum olivarum, cui aliquandiu limatura saturni fuit infusa, Martem optimè à rubigine præservant; obstruunt enim poros, atque ne acidum suum corpus rodere possit; quia pingue cum aqueo misceri nequit, acidumque obtundit. Idem quoque præstant salia alcalina: lixivia nempè alcalina limaturæ Martis affusa, hæc erit illibata, quamvis servetur per integrum annum.

Est aliàs sulphur Martis acidum maximæ apud omnes Chymicos considerationis, cùm omnes affirment, nullum metallum reperiri, nec nullum minerale, cujus sulphur potentius & sulphuri solari vicinius, adeòquè universalius sit, quàm hoc Martis; unde hoc sulphure solis embryonato Mercurium vel vivum vel corporum animare gestiunt pro Mercurio Philosophico præparando, tanquam subjecto lapidis in via sicca: sicut & pro tingenda luna fixa, & pro maturandis & tingendis metallis imperfectis, recipitur Mars, ut beneficio sulphuris solaris embryonati istiusmodi subjectis concilietur Tinctura solis.

Marti vicinus admodum est *Chalybs*, & conspirat mutuò; perfectione saltem differunt, hoc est, gradualiter, dum acidum Martis aliquali substantiâ Mercuriali non nihil saturatum, adeòquè quasi perfectius mistum, tenacius ac firmius evadit. Fit hoc per alcalia fixa imprimis: v. g. rasuram cornuum tauri, aliorumque animalium sale volatili constantium, carbones, præsertim ligni fagini, urinam humanam, sal tartari &c., stratificando, quatenus horum alcali plus minùs volatile dicto modo, seu principio Mercuriali analogum, poris Martis se insinuando, acidum sulphuris concentrat, Martemquè alterat: conf. WEDELLII *Pharm. pag.* 55., quoad nempè modum chalybem parandi. E contrà unctuosa, v. g. si chalybs ignitus cerâ, oleo, sevo, &c. in ungatur, Martem molliorem reddunt. Ipsa aqua communis aliquantum de alcali participans duriorem Martem reddere solet. Quod si verò chalybs istis pinguibus emollitus iterum igni aliquoties tradatur, & in aqua extinguatur, cataphractis, quæ ictibus sclopetariis resistunt, conficiendis aptissimus iudicatur. Item fiat massa ex calce viva & oleo olivarum, inque hac involvatur Mars, & ponatur sub carbonibus, usque dum igne totaliter accendatur Mars, postea extrahatur, & à pasta separetur, & Mars adeo erit mollefactus, ut instar lunæ tractabilis sit: è contrà si fiat aqua destillata ex vermibus terrestribus & radice raphani, & in his anatica seu æquali proportione mistis extinguatur Mars ignitus, mirabilem duritiem acquirit; salia enim volatilia, quæ istas aquas imprægnant, se insinuant in Martem candescentem, & acidum hujus sulphuris concentrando, duritiem conciliant. Hinc fabri ferrarii sæpiùs ferrum candens admovent cornubus animalium, ut, dum beneficio igniti Martis liquescunt cornua, sal volatile eorum se insinuet in Martem candentem, & saturetur ejus acidum, fiatque materia durior, quàm aliàs est Mars. Idem artificium ex ferro parandi chalybem, sed minus perfectè, per ignem clausum fieri potest: Conferatur BECHERUS *Phys. subterran. L.* 1. *pag.* 510. Est ergò differentia tantum accidentalis inter Martem & Chalybem; cum utrumque sit familiæ ferreæ: magis defæcatum, depuratum, & durius, atque exinde etiam stabilius est corpus chalybs, quàm ferrum.

Quoad *Usum* Martialium: est ille ratione principii terrei alcalini absorbere quæcunque acida primarum viarum vitiosa ac præternaturalia, quæ partim dulcescunt attactu Martis, partim acorem contrahant, propter occursum acidi cum principio terreo alcalino: Si Mars miscetur cum salinis, e. g. nitrum cum Marte, effervescit; sedatâ autem effervescentiâ acida acorem amittunt: Sic spiritus salis dulcescit super Marte. Acidorum horum occasione non saltem negotium digestionis primæ hujusque perfectionis turbatur, sed etiam ab illo ipso partes nerveæ ac membranosæ in istis locis malè affectæ fibras contrahunt; unde omnia tensa, adeòque quasi infarcta & obstructa videntur, à quo ipso etiam sangvinis turgescentia menstrua impediatur: istis autem acidis absorptis, & remittit tensio fibrarum, cessat strictura pororum, sanguini restituitur debita fermentatio, & sic venæ uteri ac vasa menstrua denuò reserantur, atque menstruorum fluxus debito modo redit: unde talibus in casibus Mars ex effectu aperire dicitur. *Duplicem enim substantiam in Marte esse* dicunt Autores: unam subtiliorem, *aperientem*; alteram terrestriorem, crassiorem & fixiorem, *adstringentem*. Sed notandum est, Martem nihil operari, quàm ut in corpore nostro destruat acidum vitiosum, austerum, vitriolaceum &c., unde morbi chronici, non verò ab imaginariis obstructionibus, dependent. Potiùs Mars per se ex texturæ terreæ ratione ab acidis quibuslibet saporem & vim adstrictoriam acquirit, sive crudus, sive præparatus, sive sub forma liquida, sive sub forma consistente. Quod si interdum laxaverit, fit hoc, quatenus ab acido corrosus in corpore Mars in vitriolum abeat; unde Mars candefactus in vino extinctus, istud vinum quasi laxativum reddit, quia vinum absorbet ramenta Martis, & fit quasi vitriolum. Per se nempe & in se semper adstringit, per accidens verò, absorbendo acidum primarum viarum, aperire dicitur, idque nempe ex falsa hypothesi, quasi obstructiones tot morborum sint causæ.

Pro acidi igitur, quod absorbet, varietate, ejusdemque partium vel solidarum, vel fluidarum, contentarum diversitate varii Martis effectus sunt, ut nunc aperire, nunc obstruere dicatur. Aliquoties sanè observavi, idem Martiale remedium nunc sistere Menses, quos aliâ occasione provocat: v. g. Tinctura vitrioli Martis Zwelfferi in tenerioribus Menses reserat, quâ tamen in Mensium quoque fluxu mimio feliciter usus fui: in robustioribus item liquor terræ Martis solaris menses potenter movet, quo tamen etiam itidem usus fui pro iisdem in aliis subjectis sistendis: Conf. TACHENIUS *Hippocr. Chym. cap.* 18. & *in Clave cap.* 8. Nempè pro ut acidum variat, & massam sangvineam magis minusque affligit, ejusque crasin vitiando, & ad spissitudinem disponendo, vel prout venas uterinas plus minus rodendo afficit, inde diversi effectus supervenire dicuntur: Per se ergò Mars, vel extra corpus acidis impræguatus, fit concretum quasi aluminosum, & adstringit; unde vomitus & alvi fluxus quosvis, etiam dysentericos cohibet; item quasvis hæmorrhagias, tàm intestinorum, quàm mensium, vesicæ, narium &c., hinc scorbuticorum hæmorrhagias præ aliis atroces Martialia sistunt, acre illud, quod vasa rodit, absorbendo & corrigendo, gonorrhœas item & fluores muliebres supprimit. Per accidens verò, optimo tamen successu, succurrit Malo hypochondriaco, scorbutico, Melancholiæ hypochondriacæ, cachexiis, ictero, mensibus, aut deficientibus aut inordinatis, affectibus spasmodicis, v. g. suffocationi hypochondriacæ, paresi, hydropi, & aliis ex cruditate primarum viarum acida natis chronicis malis, quæ dicuntur oriri ab humore Melancholico: quò etiam febres quartanæ imprimis pertinent, quatenus absorbet & destruit salia acida sylvestria & facilè coagulativa, à quibus solent induci obstructiones & indurationes excrementorum, eorumque coagulationes, absorptaque foras eliminat. Evacuatis sic acidis salibus coagulativis & obstructivis, per accidens sequitur apertio; remotâ enim causâ removetur effectus, & ita per accidens reobstruuntur pori & reserantur. Hinc dicunt veteres, quod Mars prosit in corrigendo, digerendo & præparando humore Melancholico (qui humor Melancholicus modernis, uti notum est ex Pathologicis, nihil est aliud quàm succus acidus) quod sit optimum digestivum Melancholiæ, quod sit, uti vocat ZACUTUS LUSITANUS, Alexipharmacum mali hypochondriaci, item Panacea cachexiarum, quatenus absorbeat Melancholiam, & excrementa colore nigro tingat: nam Melancholia est succus acidus, uti dixi. Absorbendo ergò acidum, quod dissolvere conatur Martem, corrigit illius corrosivitatem & acrimoniam, sicque digerit Melancholiam, & ita affectus ex hoc acido oriundos corrigit: id quod in malo hypochondriaco, scorbuto & similibus verum est, & fundamentum quoque est præparationum medicamentorum Martialium. Unde quando dicitur, quod Mars reseret obstructiones lienis, jecoris, vesiculæ felleæ &c., conducat in morbis Melancholicis, & sit frequentissimi usus, item quod ingrediatur pulveres cachecticos, & quasi eorum basis sit in Cachexia, tàm simplici quàm Cachexia virginum usitatos, &c. hoc præstat, quatenus Mars absorbet acidum sylvestre coagulativum, quo absorpto sequitur medela. (Mars semel saturatus ab acido, aliud postmodum non ampliùs imbibit.) Hinc est, quod aqua fabrorum ferrariorum (Germ. *Losch Wasser*) sit tanti usus, & commendetur pro potu in diarrhœis & dysenteriis, morbisque chronicis, pro usu adstrictorio; uti & pro clysmatibus commendatur in dysenteria, & usurpetur in malo hypochondriaco pro apertione. Nam per se aqua particulis Martialibus imprægnata adstringit, per accidens verò acidum absorbet. Hinc etiam est, quod dicitur, canes ferrariorum carere splene; non quod omninò deficiat iis splen, sed quod sit admodum parvus, quoniam dum canes bibunt aquam ferrariorum, assumunt simul particulas Martiales, quæ impediunt inflationem & tumorem lienis, quoniam absorbent acidum coagulativum, quod dat scirrhos & lienis inflationes: & confirmant hoc acidulæ vi martiali imprimis proficuæ, de quibus superiùs, ubi de aquis, sufficienter dictum. Sed probè observandum est, ut hoc fiat cum cautione, cum in morbis chronicis, cum scirrho viscerum junctis, periculum sit ne magis noceat Mars, scirrhum contumaciorem reddendo quàm prosit, ut rectè hoc TACHENIUS *in Clave pag.* 87. monet.

Ex dictis patet, suo modo verum esse, quod dicit TACHENIUS; perinde esse, quocunque modo præparetur, quia per se adstringat, per accidens verò aperiat. Pro concinniori tamen praxi proficuum videtur, nonnullarum præparationum habere rationem. In genere notandum de Marte & aliis metallis, ut vel nullis, vel acidis blandioribus potius & temperatis, præparentur, quæ tàm non dissolvant Martem, quàm potiùs rodant. Nam quò minùs saturatur Mars acidis extra corpus eò magis suo modo aperitivus est intra corpus: quò magis imprægnatur acidis, præsertim nitrosis intimè compenetrantibus, tantò minus acidi in ipso corpore absorbere poterit, sed potius in ventriculo & intestinis hærendo, instar calcis mortuæ jacebit; cùm vixaliter operetur, quàm acidum nimium destruendo, eoque magis saporem & texturam stypticam acquirit: item quò magis textura ejus non nihil invertitur, & in substantiam terream quasi mutatur, eò magis ab acidis absorptis in aluminis quasi naturam

turam degenerando, fortem vim adstrictoriam acquirit.

Ex plurimis ergò Martialibus remediis sufficiant nobis in Praxi: I. Quidem pro scopo aperiendi, ut vocant, in forma liquida, in robustioribus seu valido stomacho præditis, & fortiori acido donatis, *liquor Martis solaris*, tanquam vitriolum Martis purius, à guttis xv. ad xx. cum aliquali motu corporis assumptus; in debilioribus verò solutio Martis cum succo pomorum Borsdorffianorum, ad præcavendum situm mediocriter inspissata, à guttis xx. ad xxx. usurpata. Medio in casu sit *tinctura vitrioli Martis ZWelfferi*, quam describit *Mant. spagyr. pag.* 337. vel loco hujus *tinctura Martis tartarisata Ludovici*, ex *vitriolo Martis* & *cremore tartari*: quæ vid. in M. A. N. C. *anno* 3. *pag.* 454., aut saltem cum duplo *tartari* probè teritur, & cum s. q. *aquæ simplicis* in loco calido solutio paratur: Dosis gutt. 30. ad 40. Quò etiam pertinet *tinctura Martis cum arcano tartari Wedelii in Pharm. pag.* 113. *&* 232.

In forma verò solida pro scopo alterandi seu aperiendi robustioribus, quorum fermentum ventriculi est præter naturam acidum, ut solvere possit Martem, vel quibus succus pancreaticus est nimis acidus, & in quorum intestinis est acidum corrosivum, limatura Martis crudè pulverisata & trita in porphyritide, irrorata cum oleo destillato appropriato, ne facilè alterari, & ab humiditate aeris in rubiginem tam citò converti possit, commodè propinatur: in subjectis enim tenerioribus non potest commodè propinari, quoniam periculum est, ne Mars in fundo ventriculi subsideat. Aliàs Itali non rarò præscribunt Martem in substantia in Cachexiis virginum cum conserva quadam, aut pulpa passularum in electuarium redactum, ut faciliùs assumatur: quorum tamen abusum satis perstringit PANAROLLUS *Pentec.* 5. *Obs.* 32. In debilioribus verò in forma sicca propinatur sal Martis compositum, ex iisdem ingredientibus quibus tinctura ZWelfferi, paratum, saltem phlegmatis attracti evaporatione ad consistentiam pulveris rubicundi redactum: Dosis gr. xv. ad ℈j. Vel hujus loco etiam paratur *Pulvis cachecticus Cnoeffelii*, ex limatura Martis, cum sale tartari vel absinthii, in aceto destillato soluto & saturato irrorata, & repetitis vicibus ita ad pulveris formam redacta, & remedium pro morbis chronicis egregium habebitur: Conf. M. A. N. C. *Anno* 6. *append. pag.* 111. Aut saltem simpliciter fiat Crocus Martis aperitivus ex vitriolo Martis probè depurato per simplicem ad rubedinem calcinationem factus: vid. *citato loco pag.* 105. Dosis ℈ß. ad gr. xv.

Crocus vocatur à Chymicis, quoniam est Coloris subrubicundi & subflavi, sicuti pulvis ex auro puro flavescens dicitur Crocus. Vulgò dividitur in obstructivum seu adstrictivum & aperitivum: Cæterùm rectè dicit TACHENIUS, quod omnis Crocus sit pro adstrictione per se, per accidens pro apertione: vid. circa finem ferè Hippocrates Chymicus, ubi sufficienter hoc explicat.

Pro scopo adstrictivo fit in forma quidem sicca terra vitrioli Martis dulcis, post vitrioli Martis destillationem, & exactam edulcorationem restitans; aut hujus loco crocus Martis per præcipitationem cum lixivio salis tartari ex vitriolo Martis paratus: Dosis ℈ß. ad gr. xv. In forma verò liquida fit *tinctura Martis adstringens*, quam malè *tincturam sulphuris vitrioli* vocant, & paratur ex prædicta terra vitrioli Martis, vel croco Martis præcipitato ex vitriolo Martis, in spiritu nitri, vel simplici, vel, quod melius, in spiritu nitri, à sale communi abstracto, soluto; posterior enim hic spiritus, ad naturam aquæ regiæ accedens, potentiùs adoritur & penetrat Martem tanquam subjectum solare, quàm spiritus nitri simplex aut aqua fortis: Solutio hæc filtrata abstrahitur per retortam ad consistentiam pultis spissioris: cui affundatur spiritus vini rectificatissimus, ac obtinebitur post debitam digestionem elegans tinctura styptica coloris rubicundi: Dosis gutt. 20. ad 30. usque, usurpanda in sputo sanguinis, diarrhœa, dysenteria, &c.

Hæc ipsa facilè ostendunt fundamentum medicamentorum Martialium quorumvis, quæ sunt factæ solutiones plus minus subtiles, quas non faciunt alcalia, tam fixa quàm volatilia, sed acida. Nam licèt Mars cum lixivio salis tartari, vel salis absinthii, artemisiæ, card. benedicti irroratus, tandem fatiscat in crocum flavescentem, quem vocant *Crocum Martis aperitivum cum salibus* (vid. ex QUERCETANO *Mylius cap.* 2.) tamen non videtur, quod alcalia agant in Martem, cùm rubiginem magis tollant, ut suprà dictum; sed potiùs phlegma alcali diluens, actuando acidum Martis, Martem in crocum seu rubiginem rodit. Deinde dubito, an hic crocus multum prosit in Medicina: nam dum sulphur Martis acidum quoddam in se habet, sub præparatione alcalia huic acido se associant, & ita se mutuò imbibendo firmiter cohærent, unde fit calx terreo-salsa, quasi magisterium quoddam, non adeò in primis viis solubile vel alterabile. MICHAELIS præparavit crocum hunc ex lixivio cinerum herbarum dictarum aperitivarum, qui fuit basis *Pulveris sui Cachectici*, cujus sequens est compositio:

℞. *Croc. Martis hujus aperit.* ℥ij.
Cinnam. acutiss. ℥ß.
Rad. ari præp. ʒiij.
Sacchari parum,

Misce, fiat *Pulvis Cachecticus*, quem dosi ℈ß. ad ʒj. maximè laudavit in Cachexiis, & malo hypochondriaco, scorbuto, &c.

Si verò loco hujus Croci Martis sumatur *sal Martis compositum*, habebitis elegans anticachecticum, & remedium maximè potens in malo hypochondriaco, elegansque digestivum in scorbuto, & similibus, tempore matutino in jusculo assumptum, alvumque laxabit; quod ipsum maximum est beneficium in malo hypochondriaco.

Quod si limaturæ Martis affundatur alcali volatile, spiritus nempè salis ammoniaci urinosus, aut sal volatile & spiritus cujusdam animalis, Mars cum alcali quidem brevi post turgescit, & quasi fermentando attollitur, & in calcem subtilem insipidam cinereo flavescentem redigitur, odorem instar veri croci vel floris Calendulæ spirantem; sed idem de hoc atque priori videtur judicium. Hinc etiam Mercurius ceu alcalinum subjectum non agit in Martem, sed superficiale est *Amalgama Borrichii*, quod prostat *Vol.* I. *in act. Haffniensibus pag.* 148., & observatio ista Mercurii agentis in Martem, ulteriorem sui considerationem meretur. Quomodo enim ex Marte & Mercurio, adjecto tantum vitriolo cæruleo & aceto acerrimo, fieri queat genuinum amalgama, docet POTERIUS *in Pharm. spag. ubi de Mercurio.* Utut autem in via humida nullam actionem alcalia edant in Martem, dubium tamen est, annon in via sicca antecedente ignis motu penetrare, & plus minus solvere possint? Etenim quidam sal tartari cum calce viva calcinatum, & ita acuatum, cum Marte vel crudo, vel priùs in calcem redacto, calcinando subigunt; unde alcali acerrimum & ferè igneum, sulphure Martis quasi animatum, acquirere volunt. Facit huc *tinctura sulphuris vitrioli* quorundam, qui vitriolo Martis affundunt liquorem silicum Glauberi, incoquunt mutuò forti igne, ut massa fluat; mixturam hanc ponunt in cellam, irrorando paucâ aquâ, ut ita aliquali deliquio fiat instar pultis: postmodum huic pulti inspissato superfundunt spiritum vini optimum, digerunt in balneo Mariæ per 8. vel 10. dies, & extrahunt tincturam, quam filtrant, & aliquali menstrui abstractione exaltant: Saporis est haud ingrati & magnarum virium, participans de sulphure Martis anodyno. Sunt qui simili ratione recipiunt liquorem nitri fixi seu alcali nitri fixum, dissolutum in liquorem, quem infundunt vitriolo Martis, & ex hoc extrahunt tincturam. Hujus guttæ x. vel xx. mira in malo hypochondriaco faciunt, etiam absque extractione cum spiritu vini: habet vim laxandi, & est omnis saporis ac odoris expers.

Aliàs ordinario modo acidis saltem tractatur, unde emergunt concreta vitriolica, tàm propriè, quàm impropriè dicta. Propriè, si cum sulphure aut spiritu vitrioli tractetur Mars; Impropriè, si cum aliis acidis in concretum quasi vitriolicum redigatur. Acida hæc, quibus Mars pro usu Medico præparatur, sunt vel interna, vel externa: Interna, dum v. g. facili humoris attactu in rubiginem abit, vel quando Mars crebriùs in aqua extinguitur; Unde aquæ Martiatæ non incongrui usus pro pauperibus oriuntur. Acidum enim Martis, acido ignis adventitio acuatum, aquâ plus minus solutum, proprium corpus rodit, & arrosas vitriolicas particulas ex parte in aqua extinctionis relinquit. Spectat huc, dum quidam *aquam Cotis* recipiunt, quæ defluxit ex Cote, dum acuuntur enses aut alia instrumenta ferrea; & chalybem ignitum multoties in ea extinguunt, quam pauperibus in morbis ferè omnibus chronicis, v. g in malo hypochondriaco, scorbuto, mensibus suppressis, alvi obstructione, lienis tumore, in ictero flavo & nigro, in cachexia, & omnibus his similibus affectibus, egregiè succurrit. Pertinet huc *modus Poterii parandi Crocum Martis*, quem habet *Pharm. spagyr. pag.* 17 dum limaturam Martis subtilissimè tritam solâ aquâ communi irroratam diebus Canicularibus solis radiis exponit, hocque aliquoties repetit, unde mira Martis incalescentia, & facilis ejus intra paucos dies in Crocum conversio. Modus, quo Mars transferatur in Crocum per aquæ simplicis affusionem, est hic: Dixi superiùs, quod in Marte sit copiosum acidum: hoc ergò, insinuante sese aquâ, accedente tepore solis, solutum & excitatum aggreditur proprium corpus, istudque solvit & corrodit in talem Crocum, qui est maximè absorptivus aut aperitivus; quoniam nihil externi acidi accessit, aut eundem saturavit. Nec abludit modus PANAROLLI *Pent.* 5. *Obs.* 32. qui limaturam Martis irrorat cum succo Cichorii; unde successivè in sole fervente abit in Crocum aperitivum dictum, ex quo cum spiritu vini Tinctura extrahitur.

Acido verò *externo* præparatur Mars vel in *via sicca*, vel in *via humida*. In *via sicca* se offert primò, acidum ignis, dum Mars diutiùs igne forti tractatus in pulverem subrubicundum redigitur, qui dicitur crocus Martis obstructivus, estque *primus modus* in AUTORE consignatus. Ubi hoc notabile est, quod Mars in calcinatione augeatur in pondere, cùm acidum ex carbonibus se insinuet in Martem, & inde augmentatio pulveris accedit. Perinde enim videtur, sive spiritu lignorum acido Mars solvatur, & solutio intensiore calore in crocum siccum redigatur, sive ipsæ lamellæ aut bacilli ferrei diu igni expositi in crocum abeant. Aliàs promptiùs similis potest fieri *Crocus Martis*, si recipiantur ferramenta furnorum Chymicorum, ubi per longum tempus laboratum, quibus adhæret pulvis rubicans, qui cum pede leporino abstersus, est verus crocus Martis; quoniam paratus est diuturnâ præparatione in furno chymico, & remedium constituet optimè adstrictivum in quibuscunque fluxibus, tam sangvinis, quàm aliorum excrementorum in dysenteria, diarrhœa & similibus, item in hæmorrhagiis omnibus, unde ingredi quoque solet pulverem stypticum Crollii. Omnes autem croci Martis

tis diutiùs usurpati nimium quantum gravant ventriculum, ejusque tonum laxant; hinc observavi, crebriorem continuatumque hujus usum in puero quadrimulo excitasse lienteriam. Emplastra quoque vulneraria & styptica Chirurgorum & Oppodeldoch ingreditur. Loco hujus autem excellit iste ex vitriolo Martis in aqua soluto, & cum oleo tartari aut alio alcali præcipitatus, qui admodum conducit externè in vulneribus, ulceribus, & præprimis manantibus, tùm mundificandis tum consolidandis, quia acidum ingreditur & absorbet, corrosivitatem eorum emendat, & sic vis ulceris valdè impeditur.

Post *Calcinationem reverberatoriam*, unde jam dictus crocus Martis obstructivus, cum sulphure ejusque acido, per pingvedinis deflagrationem separato, Mars in crocum vertitur; idque duplici modo; vel *Calcinatione fusoria*, ab AUTORE *num*. 2. descripta, vel *Calcinatione Cementatoria*, in AUTORE *num*. 3. tradita.

Fusoria in calcinatione Crocus Martis aperitivus, quibusdam in specie *Crocus Martis saccharinus*, ab aliis *Crocus Martis niger* dictus, præparatur ab AUTORE, qui virtute obstructiones reserandi, & acidum, obstructionum Autorem, corrigendi & absorbendi, pollere dicitur. Modi sunt varii, sed ex *supra dictis* facilè potest colligi, quinam sint optimi? Sed præsens AUTORIS *præparatio* non adeò concinna videtur, propter rationes in GLAUBERO *Oper. P. 2. pag.* 17. adductas, dum crocum sic paratum in tale concretum abire asserit, quod nullo acido, ne spiritu nitri quidem aut aquâ forti solvi possit; quia vitrescunt quasi particulæ Martis. Fundamentum consistit in eo, dum magdaleones sulphuris ferro probè ignito superiùs admoventur, hoc liquefacit sulphur, & cum eo successivè instar ceræ defluunt particulæ Martiales in terram, & simul spiritus acidus corrodit Martem, qui Mars à sulphure acido corrosus nihil potest efficere, sed jam est saturatus, & ventriculum onerat; unde nec ulterius ab ullo acido corrodi potest: Quod observetur, namà multis Practicis videmus hoc modo præscriptum, ne incidamus in eandem caveam. Cùm enim crocus Martis absorbendo acidum dicatur Aperitivus, præsens jam semel saturatus ab acido, non ampliùs illud absorbere potest: hinc patet, quod crocus Martis aperitivus non sit præparandus cum nimis forti, sed paucissimo acido. Nam in quantum acidum abundat, & in præparatione ejus accedit, in tantum impeditur vis absorptiva in corpore humano, & per consequens aperitiva. Crocum Martis aperitivum, ut meliùs operetur, quidam miscent cum pulvere lumbricorum terrestrium, non incommodè; sic enim eleganter operari inquit FREITAGIUS.

Calcinatione Cementatoria acquiritur genuinum *Martis Vitriolum. Vitriolum* hoc *Martis* paratur duplici modo, vel cementando cum sulphure crudo; vel solvendo cum spiritu sulphuris, spiritu vitrioli, &c. *Prior modus* est AUTORIS, ejusque sequentes sunt encheireses: nempè limatura vel laminæ Martis stratificantur & cementantur cum sulphuris pulverisati duplo vel triplo in crucibulo, igne paulatim adhibito, donec sulphur accensum sit: Materia exempta pulverisata calcinetur iterum per se, fine tamen motu, ne nimis citò avolet sulphur; sic enim pingvedine sulphuris absumptâ, acidum ejus intimiùs penetrat, & resolvit Martem. Jam

℞. *Hujus Calcinati* ℔j.
Sulphuris ℥iß.

Misceantur exactè, & calcinetur iterum per horæ quadrantem; qui labor repetatur quinquies & pluries, & materia in crucibulo remanens in aqua calida extinguatur; unde ista aqua acquirit saporem vitriolaceum. Quod in hac non dissolvitur, denuò cum sulphure novo fiat stratum supra stratum, donec omnis Mars solvatur: Aqua ista, quæ fit exinde viridis, filtretur, & sensim sensimque evaporet ad apparentiam cuticulæ, & sic in cella vel alio loco frigido concrescunt crystalli virides vitriolaceæ, adeoque revera sunt genuinum Martis Vitriolum viâ siccâ. *Secundum modum* habet AUTOR sub nomine *Magisterii Chalybis Vitriolati*, de quo *suo loco*.

Præparatur etiam Mars in via sicca cum acido salis communis, vel, quod perinde, cum acido salis ammoniaci, dum Mars pulverisatus cum ana vel duplo salis ammoniaci sublimatur in elegantes flores Croceos, & remanet simul caput mortuum, de quo *infra*.

Pertinet huc, quando Mars tractatur cum Mercurio sublimato, nempè:

℞. *Scor. reguli Martial. sine salibus parat.*
Mercurij sublimati, ana part. æqual.

Mixta destillentur per retortam igne fortissimo; unde Mercurio vivo redeunte acidum salis communis ex Mercurio sublimato arctissimè adhærens Marti, partim in forma butyri transit, partim cum eo in capite mortuo remanet, quod ratione adjuncti acidi, sed nondum sufficienter saturati, facilè per deliquium fluit ac solvitur.

In via sicca etiam tractatur Mars cum acido nitri detonando, nempè secundùm rationem, quam describit ZWELFFERUS *Mantissa spagyr. pag.* 377. sub nomine *Croci Martis cachectici*. Notabile est in præparatione, quod nitrum fluens Marte sufficienter saturatum, tandem incendatur, & detonetur, sicque in perfectum alcali abeat cum pulvere rubro Martiali, minime cachectico seu aperitivo, sed potiùs pulvere inerti, aut saltem adstrictivo, cum aqua communi ab alcali separando. Observabile tamen est, quod in hac deflagratione & detonatione flores Martis & nitri simul adscendant, qui si poterint colligi, elegans habebitis remedium, quod fieri potest, si in retorta operatio instituatur. Huc pertinet etiam modus parandi regulum ex Marte:

℞. *Tartari*,
Antimonij,
Sulphuris an. ℥ij.
Limat. Martis ℥jv.

(vel aliâ proportione fit ex tartari, nitri & antimonij an. ℥ij, & lim. Martis ℥iiß.)

Hæc invicem funduntur, & effusa in conum fusorium præcipitant regulum.

Præparatur etiam Mars acidis internis in via humida eundem solvendo, vel *per immersionem*, vel per *evaporationem*, vel *illinitionem*.

Per solutionem immersivam quælibet acida Martem facilè corrodere solent, uti sunt quælibet vegetabilium succi acidi; quò etiam pertinet *Extractum Martis* seu *Magisterium Martis liquidum Mynsichtii*, mediante succo acetosæ ac decocto Tamarindorum paratum; item Vinum suo modo solvit Martem; Unde Vina extinctionis Martis, qualia referuntur ab AUTORE sub nomine *tincturarum*. Limatura Martis candefacta in vino Rhenano aliquoties extinguatur, donec sufficienter imprægnetur: post eidem vino ad tempus immittatur, ita fiet sapor vitriolaceus, & *Vinum* egregium *Martiale*. Hoc in morbis chronicis misceatur cum aqua cinnamomi spirituosa, & remedium erit anticachecticum egregium, ante pastum sumendum. Qui plura de eo cupit, videre potest PANAROLLUM *citato loco*. Alii in vinum infundunt limaturam Martis, & ponunt in locum calidum, sicque fit *Vinum anticachecticum* & *antihypochondriacum*; vel ad imitationem PRÆVOTII;

℞. *Limat. Martis* ℥vj.
Vini albi ℔j.

Macerentur per 24. horas in loco calido; Colatura bulliat & despumetur, in vitro evaporet ad formam *Extracti*, cujus dosis est ʒß.

SALA *de Marte pag. num.* 203. habet *Vinum Martiale compositum* non inelegans ex vino, succo Cydoniorum, limatura Martis, & herbis appropriatis.

Item acetum quocunque modo applicatum solvit Martem: Ex quavis solutione inspissata cum spiritu vini Essentia seu Tinctura parari potest, quam videbitis in AUTORE *de tincturis num.* 2.

Pariter per blanda ejusmodi acida *Crocus Martis aperitivus* paratur, quæ, quò sunt mitiora, eò convenientiora, quia nimis acida, ut sæpiùs dictum, Martem saturant. Primatum hic obtinet tartarus, quo, ratione ejus acidi, Mars commodè solvitur:

℞. *Tartari depur.* & *Martis*. ana Mista fluant in igne:
Limat. Martis ana part. æqu.

Mista fluant in igne.

Alii verò ita:

℞. *Limat. Martis* ℔j.
Tartari albi ℥xxxij. vel ℔. iij.
Aquæ fervent. ℔. xij.

Ebulliant invicem per horas 12. vel ultrà, affundendo semper *aquam recentem*, quantum evaporaverit, crebriùsque movendo: filtretur liquor niger, qui haustus cochleatim, optimum est remedium in morbis chronicis; vel evaporetur pro lubitu, v. g. ad consistentiam *Syrupi dulcis Martialis tartarisati*.

Pertinent huc quædam aliæ Præparationes mediante tartaro. Sic cum Marte aliquando fit *Tartarus Martialis*, quæ præparatio non est inelegans; dum nempè in solutionem tartari infunditur Martis limatura, & secum absorbet acidum, postmodum filtratur & evaporatur: quando concrescit in crystallos, recenter imprægnatur Marte, & sic evadit *Tartarus Martialis*, egregius in morbis chronicis. Sic fiunt *Noduli*, vel *Infusa Martis cum tartaro*: nempè cum herbis appropriatis miscetur limatura ferri cum crystallis tartari, vel cum tartaro crudo, & fit *Nodulus*: Huic affunditur vel aqua communis simplex, vel vinum, vel cerevisia tenuis, relinquitur in loco calido, ubi vinum corrodit & solvit Martem, & sic fit potus Martis medicatus, seu Infusum tartareo-martiale, egregium in morbis chronicis.

Imò spiritus viridis æris, genuinus aceti privignus, etiam Martem solvit in tincturam: circa quam miror inconstantiam tam ZWELFFERI quàm HOFFMANNI, dum ille in *Append. ad animadv. pag.* 61. solutionem cum hoc spiritu paratam ceu tincturam adstringentem commendat, qui in *Mant. spagyr. pag.* 337. mediante hoc spiritu ex croco Martis cachectico *Tincturam Martis anticachecticam*, & consequenter aperitivam, parare vult; HOFFMANNI verò in hoc puncto inconstantia & contradictio *in Clave pag.* 230. & 232. videnda est. Potest etiam fieri Crocus Martis odoris violacei, per solutionem scilicet Martis cum urina, in qua urina soluta sint sal commune & sal ammoniacum: post affusionem subsequitur Reverberatio seu Calcinatio, & fit *Crocus Martis Violaceus*, uti eundem præscribit MYLIUS *in Basil. cap.* 2. Imò quilibet spiritus mineralis promptissimè Martem solvit: sic Martem in aqua forti solvit, abstrahit, calcinat, sicque crocum suum adstringentem parat SALA. Præ cæteris spiritus sulphuris, &, qui ferè idem, spiritus vitrioli, Martem

tem solvunt, quarum solutionem inspissatione genuinum habetur *Vitriolum*, uti videbitis in AUTORE, ubi de Calcinatione Immersiva. Sed observandum: quod spiritus vitrioli aut sulphuris fortiter rectificatus Marti affusus eum non solvat, propter nimiam particularum acidarum solventium concentrationem; unde requiritur, ut duplo, vel phlegmatis proprii, vel aquæ communis diluatur spiritus vitrioli, sic enim promptè corrodit & solvit Martem, & evaporatione abit in crystallos seu *Magisterium Chalybis vitriolatum*, hoc est, genuinum *Vitriolum*. Nam in spiritu vitrioli, vel sulphuris rectificato particulæ acidæ adeò concentratæ uno impetu irruunt in Martem, unde se invicem impediunt, ut non possint una post alteram in poros Martis se insinuare, in aqua verò particulæ hæ dilutæ faciliùs in poros se insinuant, & sic corrodunt Martem.

Pertinet huc *Vitriolum Martis*, qui loco phlegmatis assumit spiritum vini: nimirum

Recipit *Olei seu spiritus vitrioli rectif.* p. i.
Spiritus vini p. ij.

Infundit invicem in lebetem seu catinum ferreum; sic oleum vitrioli dulcificatum rodit Martem, ac successivè subsidebit & adhærebit lateribus vasis elegans *Vitriolum Martis*; quod exsiccatum & pulverisatum servetur: Nam pro scopo alterativo non est contemnendum.

Pertinet huc *Magisterium* quorundam *Martis albissimum* ad affectus hypochondriorum, icterum:

♃. *Limat. Martis pura* s. q.

Calcinetur igne reverberii ad summam rubedinem, tum bis terve irroretur aceto destillato fortissimo, & exsiccetur, demum extractio fiat cum aceto, pauco spiritu vitrioli acuato, & præcipitetur cum spiritu vitrioli vel oleo vitrioli, & habebitur Magisterium candidum, absque edulcoratione in vitro probè munito reservandum.

Dosis ℈ß. ad ℈j.

Observandum autem inter vitriola hæc artificialia hanc esse differentiam, quod Vitriolum factum cum sulphure sit melior eo, quod fit cum spiritu vitrioli, quia est purior: licèt enim spiritus sulphuris & vitrioli nullâ notabili differentiâ discrepent, sulphur tamen acutissimis flammarum stimulis adactum in corpora metallica citiùs faciliùsque penetrat, & consequenter particulas eorundem exactiùs dissolvit.

Aliàs habetur *Vitriolum*, quod vocatur *Hermophroditicum*, quia constat ex Marte & Venere, tanquam mare & fœmina; valdè commendatur ad affectus uterinos. Compositio est hæc:

♃. *Min. Veneris* ℔iij.
Lim. Martis ℔j.
Vitrioli comm. ℥xiij.

Pulverisatis minutissimè affundatur *aqua simplex*, stent per diem & noctem in digestione, & colorabitur aqua, quæ decantetur, novaque affundatur, idque tamdiu, donec aqua non ampliùs tingatur. In aqua hac ad cuticulam evaporata concrescunt crystalli (Germ. *anschiessen*, concrescere significat, quod observetur in lectione Autorum Germanicorum) quæ vocantur *Vitriolum Hermaphroditicum*, & Dosi gr. j. cum aliis, vel etiam cum solo saccharo, in vehiculo appropriato exhibentur, aliquandiu continuando: videatur *Lazarus Mercker*.

Verùm fraus magna exinde apparet, quia est tantum Vitriolum Martis, cum Mars nunquam patiatur consortium sulphuris: Accipiatur nempè vitriolum Veneris, solvatur in aqua, infunditur limatura Martis, & Venus præcipitata partim supernatabit solutioni, partimque ad fundum descendet, & sic omne Cuprum extruditur, & hoc quoque hìc fit.

Calcinationis Vaporosæ modum describit AUTOR *Num.* 5. At cum quibusvis hactenus consideratis acidis etiam succedit: sed sub omnibus his præparationibus saltem Mars integer, cum salibus solventibus plus minus fortiter sociatus, faciem saltem variam & multiformem ludit, & quò minùs saturatur acidis extra corpus, eò conducibilior est usus intra corpus. Ex quibus facilè patet, *quid de tincturis Martis, quæ non nisi præviis hujusmodi solutionibus parantur, habendum sit?*

Crocus Martis saccharinus, per Calcinationem illinitionis juxta modum 6. in AUTORE parandus, est pessimæ præparationis, uti *superiùs monui*.

Ad hujusmodi Martis solutiones pertinet etiam *Mars fulminans*: Nempè quia Mars subjectum est sulphureum, quæritur: annon exinde Mars sclopetans & fulminans parari possit? Sed dum notum, quantum incalescat & effervescat Mars cum spiritu nitri, dum solvitur, præsertim si simul aliquid alcali tartari addatur, & si consideretur experimentum BECHERI circa globum ferreum parvum inclusi spiritus nitri ope displosum, facilè patet: non impossibile esse Martem fulminantem, utut pro ejus præparatione encheirises debitæ nondum æquè sint obviæ. Nam nisi exactissimè observetur punctum saturationis in præcipitatione, omnis spes fulminandi cessat. Modum tamen Martis fulminantis describit SACHSIUS *Ampelogr. pag.* 590 Difficultas parandi Martem fulminantem est, quod sub solutione Martis in aqua forti vel spiritu nitri substantia volatilis & Gas quasi fulminans soleat in auras evanescere; quod patet experimento Becheri allegato: Si enim globus ferreus immittatur in vitrum parvum cum spiritu nitri, & globus hinc inde volvatur, sic spiritus nitri rodit Martem, & excitat Gas, & spiritus globulum ferreum cum impetu diffringit. Multi quidem hinc inde Martis fulminantis prostant processus, sed ut plurimum incerti sunt. Quidam præparant, solvendo chalybem in aqua regia, solutum cum oleo tartari per deliquium præcipitant, ac præcipitatum seu calcem Chalybis exsiccant, & hunc volunt esse chalybem fulminantem. Alii præparant chalybem, solvendo in aqua forti, parata ex sale ammoniaco & nitro; & postmodum præcipitant cum oleo tartari per deliquium. Sed observandæ sunt hæ encheirises, ne ex nimia ebullitione, quam aqua fortis super Chalybe fusa causatur, spes vestra fallatur, & Gas fulminans & effrene in auras evanescat.

Alii *tertio modo* hoc modo præparant:

♃. Limat. Martis per crebras ebullitiones repurgatam, quam irrorant cum oleo tartari per deliquium, terunt, iterumque imbibunt; quem laborem toties repetunt, donec in pulverem redeat chalybs: hunc pulverem aceto destillato imprægnant, denuò exsiccant, mox hunc pulverem in aquam fortem injiciunt, unde in bullas attolletur, & effervescet: cùm totum sic solutum erit, destillando abstrahatur menstruum, & calcem in laminas ferreas vel patinas distribuunt, & reverberant horis 24. qui Crocus concepto igne tonare dicitur, si rectè paratus sit: vid. de hoc AUTOR *in Tract. de Vitriolo*.

Quæstio nunc est: *Unde oriatur vis fulminans?* Autores vulgò deducunt hâc vim ex sulphure solari, quo chalybs gaudet, à sale ammoniaco extraverso & nitro accenso: Allegant sulphur in pulvere pyrio cum nitro concurrens, quod uti dat fragorem, ita Martem cum salibus admistis ex aqua regia dare strepitum & fulminationem dicunt. Verùm cum nec in ipso auro sulphur deflagrabile deprehendatur, nec hoc in Marte quæri potest: Conf. quæ suo loco de Auro fulminante dixi.

Quoad *Volatilisationem ac Destillationem*, AUTOR describit *aquam Martis*: sed quæ parum valet. Concinnior potiùs est præ hac, aqua Martis ophthalmica sine igne per alembicum destillati, quam habet BURRHUS *in Literis ad Bartholinum pag.* 47. Nempè aqua simplex Marti affusa, dum in cucurbita vel vase clauso fimo equino vel loco moderatè tepido asservatur, acidum Martis agendo in proprium corpus effervescentiam quidem minùs sensibilem, cum sensili tamen calore junctam, excitat, cujus beneficio aqueæ particulæ, Gas Martis imprægnatæ, per alembicum transeunt, cui multum attribuitur in affectibus oculorum; vid. citatus locus.

Juxta hanc notabilis est *Num.* 3. *solutio Martis cum spiritu salis*, utpotè cujus abstractione & particulæ martiales simul transeunt, & in fine etiam destillationis simul flores Martis elevantur: Conf. HOFFMANNUS *Clave pag.* 227. Sed hoc præsertim notabile est, ut si Marti ejusque puræ limaturæ affundatur spiritus salis, ut fiat solutio in vase clauso, quod sub rosione blandissimo igne spiritus Martis volatilis, seu Gas quoddam Martiale, per alembicum instar fumi transeat in receptaculum, & tandem coalescat, de quo intelligendus BECHERUS *Phys. subterran. pag.* 407. Idem cum spiritu nitri fieri potest; sed periculosum est, quia spiritus hic facilè affringit vasa & facillimè inflammatur.

Oleum Martis ab AUTORE *num.* 6. præscriptum, nil aliud est, quàm præparatio quædam vitrioli Martis.

Numero 7. AUTOR *tandem* præscribit destillationem vitrioli Martis, quam exactè traditam videbitis in ZWELFFERO *Mant. spagyr. pag.* 337. Circa quam observetur, quod spiritus vitrioli Martis vel Veneris non sint simplices spiritus acidi, sed simul etiam participent aliquid de substantia ferri aut cupri, utpotè quorum tenues & subtiles quasdam particulas secum arctè junctas simul abradunt & evehunt: id quod patet non tantùm in spiritus viridis æris præparatione, quem sub rigorosiore igne viridiusculum interdum prodire observavi, propter admistum cuprum; sed etiam per alcali cujuscunque injectionem subtilissimus quidam pulvis aut crocus ex illis spiritibus præcipitari potest: Aut si spiritus hujusmodi per alembicum pellatur, in fundo quasi pulverem metallicum relinquit; unde etiam in spiritu vitrioli pulveris vis quædam vomitoria interdum observatur.

Simili modo ex vitriolo dicto Hermaphroditico etiam destillatur *spiritus vitrioli hermaphroditicus*. Alio modo tamen etiam præparatur hic spiritus: nempè si assumatur vitriolum Martis & vitriolum Veneris, & hæc anatica seu æquali proportione mista destillentur igne aperto, uti moris est. Hic spiritus aliquoties cohobatus à D. MICHAELIS dicitur spirare odorem Moschi: Nam hoc est certum, quod etiam metalla habeant suavem & elegantem odorem: Sicuti non tantum HAUPTMANNUS *in Scripto Collisivo* mineræ auri simpliciter suaveolentem odorem attribuit; sed præterea quoque aliquando quidem laboravit quædam in Saturno, quem in præparatione admovit cum catino igni: fortè verò fuit ab opere avocatus, postmodum redux factus, suum visitavit Saturnum, & aperto instrumento odorem suavissimum in Saturno invenit: ita ut etiam metallis sint sui odores.

Sequitur *Extractio*, unde fiunt ratione coloris tincturæ, seu ratione ex-

ne extractionis *Essentię*. Potissimùm in forma liquida tincturarum nomine venit Mars pro scopo tam adstringendi, quàm aperiendi. Nihil aliud sunt, quàm subtiles solutiones, adeòque liquores occultè vitriolici.

Duplex verò labor in earum præparatione observabilis est:

1. Corporis Martialis per acidum solutio.
2. Subtilissimarum particularum per spiritum vini ex solutione Martis extractio.

Omnes in genere tincturæ vel Extracta fiunt, quando solvitur Mars, solutio inspissatur, & inspissata extrahitur cum spiritu vini. Menstrua Martem solventia sunt varia, ipsi etiam succi vegetabilium Tincturis & Extractis Martialibus inserviunt; si scilicet limaturæ Martis affundatur succus pomorum Borsdorffianorum pro malo hypochondriaco; vel succus cydoniorum pro affectibus stomachi; vel succus acetosæ, item Decoctum Tamarindorum, & similes alii succi subacidi vegetabilium; hi enim promptè solvunt Martem. Quò minus acidus liquor est, cum quo extrahitur Mars, eò melior præparatio. Quando ad tempus stetit in loco calido, transcolatur, colatura inspissatur in crassitiem mellis, mellago extrahitur cum spiritu vini, & erit *Essentia* vel *tinctura Martis*: quæ tinctura, utut habeat saporem subadstringentem, uti omnes aliæ ex Marte; nihilominus tamen sunt simul insigniter aperitivæ. Præparationes similes videbitis in ROLFINCII *Chymia*.

Spiritus vini per se non agit in Martem, benè autem & facilè se jungit acidis. Quantum enim de solutione Martis acidi imbibet, tantum simul de Marte adhærente participabit, adeoque subtiles vitrioli partes seu liquores erunt. Potest etiam fieri *tinctura Martis beneficio musti*, si affundatur & procedatur jam dicto modo: Ubi venit monendum, quod limaturæ Martis mustum affusum non soleat fermentare. Rationem facilè norunt ii, quibus cognita est doctrina fermentationis, quod scilicet oriatur ex conflictu salis acidi & urinosi, in quo aliæ simul particulæ coercentur in motum & effervescentiam: Jam verò in affuso musto super Marte hic imbibit musti acidum, & ab acido corroditur; hinc acidum non potest agere in partes alcalinas seu urinosas. Obiter hæc.

Redeo ad tincturas alterativas seu aperitivas. Elegantissima, si quæ alia, est *tinctura vitrioli Martis Zwelfferi*, quæ præparatur ex *terra foliata tartari & vitriolo Martis* genuino. De hac terra foliata tartari & tinctura sufficienter locutus sum, ubi *de tartaro*. Dicitur terra foliata tartari, quoniam instar foliorum argenti apparet; aliàs etiam vocatur *sal essentiale Vini*. Hæc invicem ambo pulverisata & mista subitò se invicem aggrediuntur: Mistura hæc aeri frigidiori exposita humida fit, & intensè rubicunda; imò defluit in liquorem rubicundissimum, qui vel per se sine spiritu vini, vel cum spiritu vini mixtus & filtratus, in quamplurimis morbis à ℈ß. ad ℈j. propinari potest. Hæc tinctura & præparatio ejus videri potest in ROLFINCII *Chymia*, præprimis in *Dissertatione de Marte & Venere*, quæ Dissertationes sunt elegantes & lectu dignæ. Ad Tincturas has pertinet sequens *tinctura seu Essentia Martialis*:

℞. *Antimonij puri* ℔j.

Fluat in crucibulo igne forti: injiciatur

Limat. Chalyb. ℔ß.

Fluant aliquandiu: massa contundatur, addatur iterum limatura Chalybis, & procedatur ut antea factum. His scoriis, harum ℔ij. affund. guttatim

Spiritus salis ℔jv.

Ponantur in digestionem ruditer agitando, postea extrahatur aquâ communi vitriolum, & coaguletur:

℞. *Concreti hujus vitriolacei antimonialis* q. v.

Destilletur ex arena, & acquiritur spiritus; tandem fortissimo igne adscendet sublimatum in altum, quod solvatur *spiritu vini*, & servetur tanquam melior Martis Essentia.

Hæ Tincturæ omnes sunt aperitivæ. Inter adstrictivas non inelegans est *tinctura Chalybis anticachectica* cum spiritu Veneris seu cum spiritu viridis æris, quam ZWELFFERUS *in Mant. Hermet. pag.* 337. habet.

Huc referatur *tinctura ex croco Martis Quercetani numero* 3. ubi notanda in isto croco certa encheirisis: Ex ejusmodi enim croco per aquam fortem parato, cum aceto destillato elicitur adhuc crocus, qui cum Mercurio præcipitato tandem lunam in solem tingit.

Loco *tinctura Basilii Num.* 5. longè melior videtur ea tinctura Martis adstringens, quę vulgò *tinctura sulphuris vitrioli* dicitur, & à quibusdam parari soleat ex capite mortuo vitrioli Martis, post destillationem remanente, sed malè: rarò enim Mars solus reperitur in vitriolo, sed & Venus simul admista. Optimum præparandi modum dedi supra.

Elegans etiam est ista *præparatio ex scoriis reguli cum aceto destillato num.* 6. quæ extractio inspissata postmodum cum spiritu vini dat *tincturam adstrictivam*.

Sublimationis Martis *negotium* cum sale ammoniaco faciendum, atque exinde parandam *tincturam, spiritum salis Martialem, sulphur vitrioli martiale anodynum*, omnium optimè & exactissimè describit ZWELFFERUS *Mant. spagyr. pag.* 338. & 339. & HOFFMANNUS *in Clav. pag.* 228. Processus est legitimus, & omnes encheirises adsunt. Flores sublimati colorem acquirunt aurantiorum, & sanè perquam egregii sunt in nonnullis morbis cachecticis & chronicis loco digestivi usurpati, imprimis febrifugi sunt. Ipse *spiritus salis Martialis* acidularum loco usurpari & usu diuretico commodè adhiberi potest. *Sulphur vitrioli anodynum*, quod ZWELFFERUS exinde parat, suspectum est: an præter vim præcipitatoriam simul vi anodynâ polleat? Retulit tamen amicus, se egregiam vim, si non perfectè anodynam, saltem demulcendi & quietos servandi ægros, observasse.

Sal Martis genuinum haberi nequit. Sal Martis subdulce autem concretum novum & Compositum est, ex acido aceti corrodente Martem. Quidam ut præparent sal Martis, solvunt vitriolum Martis in aqua, quod præcipitant oleo tartari, præcipitatum volunt esse sal Martis, quod habet vim purgandi: sed reverà est *crocus Martis* ex vitriolo præcipitatus, & est nugatoria præparatio.

Ex Marte præparantur *Pilulæ spadanæ*, propter egregium usum satis laudatæ. Dicuntur spadanæ, quoniam acidularum spadanarum virtutes æmulantur, & sequuntur; principale earum ingrediens est sal Martis, & sal ammoniacum.

Superiùs fuit facta mentio *reguli Martis*, ex quo volunt non nulli parare Mercurium martis vivum, quem tantum auri possidere dicunt, quantum quis Mercurii huius habeat; ex eo, quod in hoc Mercurio lateat spiritus solis, qui aptus natus sit exaltare lunam in solem. Modum parandi hujusmodi Mercurium, qui tamen non videtur genuinus, videbitis in AGRICOLÆ *Commentario in Poppium*, ubi *de Marte*. Sed difficilis admodum est Mercurificatio hæc, quia utut Mercurius, cum omnibus metallis amicitiam habeat, & amalgamata constituat, tamen cum Marte hoc non procedit. Ratio est defectus principii Mercurialis in Marte.

De *Usu Martialium* adhuc noto *primò*: quod post usurpationem Martialium, ut feliciùs operentur, & imprimis usu limaturæ Martis, blandus ab assumptione corporis motus imperetur: *deinde* semper, rectè monente SENNERTO, ἐκκοπρωτικὰ & lubricitantia sint administranda, ne particulæ Martiales adhæreant nimis plicis ventriculi & intestinorum, & sic corpori non leves possint inferre turbas. Ratio texturæ ventriculi in ægro habeatur, quæ nunc sensibilior & magis delicata, nunc firmior, robustior, & minus sensibilis est. In illis ex fibrarum textura subtili minus in substantia, sed potiùs, quantum possibile, in minima sui redacta propinentur; in his verò, ubi fibræ densiores, robustiores, aut duriores sic quasi sunt, etiam in consistentia paulò crassiori propinari possunt: in prioribus enim subtilibus non rarò à Martialibus vitriolicis durioribus dolores, tumores ventriculi gravativi, apepsiæ, cardialgiæ, &c. supervenire solent; in posterioribus verò post eorum usum periculum tale nullum est.

CAP. XIII.

DE

VENERE seu CUPRO.

VEnus seu *Cuprum*, alterum ex ignobilioribus & durioribus metallis, est mixtum in suo concreto materiali, Marti in multis simile, copiosâ terrâ quasi alcalinâ seu salino principio constans, meliùs & intimiùs principio Mercuriali puriori combinatum, cum sulphure forti acido rubescente, mediocriter omnia miscente. Hinc Cuprum magis quàm ferrum malleabile, extensile & fusile evadit; unde etiam soli & lunæ sine eo, ut horum metallorum impediat ductilitatem & fusibilitatem, commodè misceri potest: Contrarium fit in Marte, qui non potest misceri cum istis, quia liquefactionem, solutionem & ductilitatem eorum impedit. Propter hanc mistionem cum luna fit, ut rara avis sit genuina tinctura lunæ. Reperitur in mineris terrę, nunc pura, nunc, idq; sępiùs, lunę sociata, cui etiam pertinacissimè adhæret ejus sulphur; difficilis enim separationis est. Saturnus quidem in testa probatoria separat Venerem; attamen semper aliquid adhæret lunę de Venere. Propter hanc pariter mistionem inter quosdam sublimiores Chymicos admodum nobile habetur appropriatum, nempè pro albis metallis tingendis, adeò ut VOLENTINUS *de lapide* asserat, Venerem maximam partem esse solis tincturam: hinc etiam lunam fixam Venere mediante, non secus atque cum antimonio, in solem tingere volunt. Cuprum enim per se est substantię lunaris, magnam habens convenientiam cum luna: scilicet sulphur Veneris in recessu habet intensam rubedinem & convenientiam cum sulphure solis. Est tamen quodammodo heterogeneum, ex parte impurum & volatilius, & ex parte fixum: cujus ratione lunam colore rubeo tingere volunt, modo legitimam impressionem habeant in lunam. De hoc intelligendi sunt antiqui versus BASILII VALENTINI:

Von innen blau, von aussen Weis,
Wenn ich erlang den Fixen Preis;
So Kleidet mich Venus zur Hand,
In Scharlach und in Purpur G'Wand.

In Venere ergò consideretur sulphur & Mercurius. Propter vicinitatem Veneris & Martis illa quoque in hunc, & hic in illam, mutari

tari potest, cùm in radice conveniant. Si enim Marti detrahatur aliquid de principio salino, venereæ erit naturæ; si autem in Venere principium salinum coagmentatur, erit Mars.

Ex dicto mistionis modo etiam in signis ista colorum varietas emergit, cum non tantùm mineræ cupreæ præ aliis insigniter ac diversimodè coloratæ appareant, sed etiam nullum minerale est, quod præter Venerem tàm varios colores producat: idque tam mediante solutione complurium menstruorum ope, quàm mediante præcipitatione; omnes tamen illi intra limites ex viridi cæruleo, & cæruleo viridi ferè comprehendi solent: conferatur BECHERUS *Phys. subterran. pag.* 389, item KUNCKELIUS *Obs. P.* 2. *pag.* 61. Sic venus cum urinosis tractata cæruleum seu sapphirinum; cum acidis, aceto aut sale communi viridem; cum aqua forti aut etiam aqua regia cæruleum; cum spiritu vitrioli & sulphuris in forma liquida viridescentem, in forma coagulata cæruleum colorem, repræsentat.

Quoad *usum Cupri seu Veneris* in Medicina, sæpè tam crudè usurpata, quàm quocunque hactenus modo præparata, propter sulphuris volatilitatem est noxia ob nauseas, vomitus enormes, insignes stomachi subversiones, etiam per plures dies durabiles, supervenientes, ac inde gravia ac deteriora illata Symptomata; adeò ut nesciam nauseosa magis, stomachoque horridiora subjecta, quàm ex Venere. Unde ZWELFFERUS Pharmacopoeos rectè monet, ut in remediorum acriorum & acidorum præparatione circumspecti sint, ne in mortariis & vasis æneis tractentur. Miror ergò, cur renibus, utero, ac partibus genitalibus remedia Venerea conferre dicantur, nisi forsan assertum hoc præconceptæ innitatur hypothesi, quasi Venus partibus Veneri inservientibus etiam dicata sit vi analogiæ macro & microcosmi, quod satis futile. Hinc potiùs externo saltem usui, eoque chirurgico, inservit Venus, quatenus pro texturæ suæ ratione acida quælibet absorbet, ac simul hinc saporem ac texturam stypticam seu adstringentem, ac detersivam & mundificativam, acquirit. Unde in ulceribus mũdificandis, consolidandis, in abscessibus putridis purificandis, in gangræna arcenda, usitatissima sunt Venerea, & præ cæteris in usu sunt æs ustum, hinc viride æris, & post hujus destillationem caput mortuum seu *Crocus Veneris* remanens. Hæc Chirurgis usitatiora magisque polychresta emplastrorum & unguentorum contra ulcera & gangrænas sunt Ingredientia. Cæterùm, si legitimè præparata Venus, sententiâ AUTORIS præ omnibus metallis saluberrimam spirat auram, salubremque dat medicinam, imprimis si sulphur ejus volatile, aut pars sulphurea fixior, inde eliciatur; unde sulphur vitrioli Veneris fixum adeò nobile dicitur medicamentum. Necesse igitur est, ut corrigatur ejusmodi sulphur volatile & invertatur, ut fiat fixum, si internè remedia ex Venere volumus usurpare.

Quoad *Præparata*, coincidunt hæc reverà cum Præparatis Martialibus, & eadem ferè producta, mutatis saltim nominibus, exhibent.

Purificatio nota est. Quidam volunt purificare Venerem, si in lixivio calcis vivæ cum sale acuato extinguatur post ignitionem: item per extinctionem in aceto, cum sale & tartaro acuato.

Calcinationes sunt variæ: Primò enim solo igne calcinatur, & fit quasi Crocus rubicundus, ejusdem valoris externè cum croco Martis constringente, pro ulcerum acido mortificando. Sicuti enim quicunque pulveres ex Marte sunt rubicundi, & vocantur Crocus Martis; ita quicunque ex Venere flavescentes & rubescentes vocantur *Crocus Veneris*; si sint virides, vocantur *viride æs*. Sæpius etiam fit mentio æris usti, quod est nihil aliud, quàm Cuprum calcinatum.

Calcinationes humidæ in Venere sunt vel *immersivæ*, vel *vaporosæ*.

Quoad *Solutionem immersivam seu corrosivam*: alcalia non majus jus in Venerem, quàm Martem, habere videntur; unde acidis potiùs, iisque quibusvis, solubilis existit: Hæc inter sunt Aqua regia, quæ Venerem solvendo lunam ipsi permistam synceram exhibet: Conf. ERCKERI *aula subterran. pag.* 88. Aqua fortis promptissimè solvit Venerem, sed sub dissolutionis actu, concitato intensissimæ effervescentiæ æstu, Gas Venereum singulare adscendit; de quo, ut & aliis circa hujusmodi solutionem Phænomenis, videatur BOYLE *Chymista scept. pag.* 53. Cum spiritu vitrioli aut sulphuris soluta redditur Vitriolum Veneris cæruleum, ex quo in aqua soluto cum oleo tartari per deliquium præcipitatur *calx veneris* sub nomine *florum vitrioli veneris*; quæ Dosi granorum aliquot non nihil laxat per inferiora, & præsentaneum est remedium in lumbricis: Conf. ZWELFFERUS *Mantissa Spagyr. pag.* 344. & TIMÆUS *in Epist. pag.* 393. Injectio Martis præcipitat Cuprum sub colore albo: non quod tota Veneris Tinctura sit extracta, sed quod Veneri semper adhæreant particulæ menstrui corrosivi, quæ obfuscant colorem cæruleum. Cæterùm potest reduci, si scilicet talis pulvis cum tartaro seu borrace fundatur in crucibulo, tunc enim perfectum acquirit colorem cupri.

Calcinatio Vaporosa est, quando laminæ veneris suspenduntur super menstruum quoddam acidum; sic enim vapores acidi & corrodentes lambunt Venerem suspensam in alto, ac sensim sensimque corrodunt, unde fit Crocus omninò viridis, & quidem *ærugo* seu *viride æs* vocatus; cujus generalis appellatio quemcunque crocum seu vitriolescentem substantiam, ex Venere efflorescentem, denotat. Sic vapori aceti expositæ lamellæ veneris, vel si immergantur aceto vel spiritui vitrioli, & suspendantur in aere, vel cementatæ cum sulphure & sale (hic enim est pulvis cementatorius) exponantur aeri, ex omnibus his *flos viridis* excrescens, seu subtile *Vitriolum veneris* viridis æris nomine venire solet.

Fundamentum consistit in eo, dum laminæ veneris aut aceto immerguntur, aut per cementationem calcinantur invicem, acidum aceti vel spiritus vitrioli aut sulphuris adhæret Veneri, & illam corrodit in talem crocum viridem. Speciatim tamen illud corpus vitriolaceum solet esse, quod parant Galli, & apud nos in officinis est usitatum, qui lamellas Veneris stratificant cum vinaceis recentibus, seu reliquiis istis remanentibus post expressionem succi ex uvis, usque dum integrum dolium plenum fiat: hujusmodi stratificationi unam partem aceti, & tres vel quatuor partes urinæ puerorum affundunt, idque subinde repetunt: permittuntur hoc modo ad tempus in loco calido, unde Vinaceæ successivè incalescunt & eructant spiritum suum volatilem, atque successivè sic laminæ Veneris penitus in rubiginem erodunter, quæ in massam compactæ ordinarium viride æs constituunt. Uberiorem qui cupit descriptionem hujus Viridis æris, & quomodo præparetur in Gallia, conferat ZWELFFERI *Apol. contra Tachenium pag.* 203. Solutio hæc & præparatio est planè singularis; quoniam, uti dico, ex vinaceis potest destillari spiritus acidus volatilis, uti demonstrat RESLERUS *in Processibus* modum destillandi *spiritum* acido-sulphureum *ex vinaceis*, ut spiritus vinaceorum partim participet de sale tartari volatili, partim de spiritu vini; Unde spiritus planè est singularis. Et hic spiritus in Vinaceis adhuc residens solvit corpora substrata seu addita, non per solutionem violentam & corrosivam, sed per solutionem amicabilem naturæ & fermentativam: id quod etiam fit in solutione cupri in viride æs. Aliàs etiam alio modo paratur Viride æs: scilicet si immergantur laminæ Veneris in aqua, in qua soluta fuerunt tartarus & sal commune. Ex orichalco similiter potest fieri Viride æs, sed est lividius, non adeò pulchrè viride, aliquantisper nigrescit, & non suavem adeò habet colorem. Omnes hæ viridis æris præparationes & solutiones facili negotio possunt reduci in Venerem, scilicet si solvatur viride æs in aqua simplici, solutio præcipitetur cum sale tartari, & sic præcipitatur pulvis albus, qui facili negotio in crucibulo fusus abit in Venerem. Hæcque est reductio, quando metallum in substantiam pristinam reducitur.

In Calcinatione Cementatoria, quam AUTOR habet No. 5. adhuc notandum: quod laminæ Veneris cementatæ si exponantur aeri, uti dictum superiùs, efflorescat viride æs; si verò ex AUTORIS manuductione coquantur, & aqua reponatur, subsidet Crocus rubicundus.

Usus viridis æris internus per se est nullus; externè egregius in ulceribus putridis, & gangrænescentibus mundificandis & curandis; Venus enim in usu Chirurgico præ omnibus metallis optima est; Basin unde constituit Unguenti Apostolorum, item Unguenti Ægyptiaci, contra gangrænas & ulcera putrida usitatissimorum. Certè in in usu chirurgico viride æs est medicina elegantissima, imprimis inde paratæ aquæ virides in ulceribus putridis Venereis, & gingivarum putredine egregia. Solvatur scilicet viride æs in aceto destillato vel aqua ebulliat, & adhibeatur.

Ex hoc ipso viridi æris, præter dictum usu chirurgicum, in specie est *destillatus spiritus*, qui vel per se, vel cum aceto, vel cum sulphure destillari solet.

Per se quidem viride æs ritè paratum permiscetur cum ana aut duplo arenæ, & destillatur, sic prodit per retortam igne aperto, vel arenæ forti, spiritus acidus volatilis penetrans, reverà singularis: quòd si rigorosiori igni exponatur, viridis acquiritur spiritus, propter hanc causam, quod particulæ volatiles Venerem secum rapiant.

Secundo modo ærugo solvitur in sextuplo aceti destillati, solutio abstrahitur ad siccitatem: remanentia solvitur in aqua fontana destillata, filtratur & ad tertias seu ad cuticulam evaporatur, & in loco frigido concrescent elegantes crystalli virides, quæ per se igne forti destillantur per retortem, donec nigredo appareat: habetur sic spiritus acidus volatilis, viridis plus minus, prout ignis intensior fuerit, à quibusdam pro singulari *Antiepileptico Valentini* habitus. Crystallisatione hac seu cum aceto imprægnatione Venus aliquantulum magis magisque recluditur, ac similiter in particulas exhalabiles redigitur; Unde non tantum viridiusculus plus minus prodit spiritus, sed etiam, si spiritus hoc modo paratus leni abstractione in fecem redigatur, ex hac ipsa cum spiritu urinæ tinctura cærulea elicitur; Veneris tamen potior pars in capite mortuo remanet. Pro usu medico spiritus hic rectificandus est, & omnis Venus, quantum possibile, separanda, & *menstruum* erit ZWELFFERI penetrantius, quàm acetum destillatum.

Faciliori encheirisi Viride æris calefactum cum aceto destillato, saltem irroratur; pro illius ℔j. sufficiunt hujus ℔ij. sic non minus Venus aperitur, & commodè postmodum destillabilis evadit.

Caput mortuum veneris, post spiritum ex viridi æris destillatione restans, superfuso spiritu salis ammoniaci, dat elegantem tincturam sapphirinam, quæ leviter exhalans dat crystallos cœruleas in Mania per quàm proficuas, ut quidam affirmant: saltim id præstabit hæc tinctura, quod decantatæ lunares tincturæ promittere solent.

Jam quoad spiritus hos viridis æris, tam simplicem, quàm cum aceto

aceto destillatum, lis est non levis inter TACHENIUM, & ZWELFFERUM; quorum Hic in *Mantissa Hermet.* tantum non pro succedaneo liquoris Alcahest hunc spiritum venditat; Ille verò nullo modo à communi aceto destillato differre asserit: Verùm, utut in multis coincidant mutuò spiritus viridis æris ac aceti destillati, tamen prior hic penetrantior, & magis concentratus est, unde solvendo corpora, v. g. Corallia, perlas, viperas, & alia subjecta, idem ferè spiritus acidus post solutionem denuò abstrahi, & pro novis solutionibus sæpiùs adhiberi potest, ita ut parum ejus cum corporibus solutis jam tum maneat, cum è contrà acetum destillatum ferè integrum cum concretis solutis, Coralliis, perlis, lapillis concrorum, &c. remaneat. ZWELFFERUS quidem vult, quod omninò sine amissione virum operetur, quod tamen impossibile est; semper enim de acido adhæret aliquid subjecto corroso. Adhuc participat spiritus viridis æris de sulphure Venereo, in quo Venereo odore non levis virtus medica quærenda est, ista saltem, quam adeò deprædicat BASILIUS VALENTINUS *cap.* 15. *de Rebus Naturalibus*. Uno nomine: essentialiter ferè idem sunt, accidentalibus quibusdam proprietatibus, & inde dependentibus in operationibus varietate plus minus discriminantur: Confert hujusmodi viridis æris destillatus spiritus præsertim pro præparandis aliis remediis Chymicis, tanquam conveniens menstruum, ita ut loco aceti destillati longè commodiùs in usum vocari queat: vid. ROLFINCIUS, tàm in Tr. de Venere & Marte, quàm etiam *in Chymia*.

Aliàs spiritus hic, qui per se, egregius est in incidenda quacunque mucilagine, in secernenda quacunque visciditate, sive in ventriculo, sive in pectore, sive in pulmonibus stabuletur: si in pulmonibus, valdè convenit in aqua hyssopi à gutt. x. ad xv. in lethargo in aqua quadam epileptica, aqua liliorum convallium, florum tiliæ, salviæ; & cum aqua epileptica composita, in eadem Dosi, in cephalalgiis, partim ex cerebro, partim ex stomacho obortis, præsentissima est medicina. Plura qui vult de virtute spiritus viridis æris, conferat ZWELFFERUM *in Apolog. contra Tachen. pag.* 205. item HOFFMANNUM *Clave pag.* 240.

Ex hoc viridi æris paratur etiam spiritus acidus compositus cum gummi ammoniaco, & dicitur vel *spiritus viridis æris cum gummi ammoniaco*, vel *spiritus gummi ammoniaci cum viridi æris*: nempè

♃. *Viridis æris part.* jß.
Gummi ammoniaci part. j.

Misceantur invicem, & destillentur per retortam igne arenæ, & prodit spiritus acidus admodum volatilis, unà cum oleo quodam crasso & fœtido, quæ rectificatione invicem separantur, & fit fortiter penetrans, adservetur pro usu.

Hic spiritus mirus est in affectibus pulmonum, quales sunt asthma ex mucilagine crassa, Tussis ex materia crassa & viscida in catarrhis, quos vocant suffocativos: Nam revera tales catarrhi suffocativi sunt suffusiones sanguinis in vasis pulmonum majoribus, & similibus affectibus pulmonum. Item mirabilis est in affectibus stomachi, quando est oneratus copiosâ crassâ & viscidâ pituitâ ac mucilagine: Hanc enim potenter incidit, & volatili aciditate fermentum stomachi labefactatum eleganter restituit: miscetur in affectibus pectoris cum *Elixyre pectorali Doct. Michaelis*, in affectibus stomachi cum elixyre stomachali ejusdem. In defectu horum compositorum alia substituuntur, quod facile erit iis, qui cognitionem habent simplicium.

Cum sulphure tandem etiam ex viride æris destillatur spiritus reverà singularis, cujus præparationem accuratam ex *sulphuris communis seu crudi* p. j. *viridis æris* p. iij. videbitis in M. A. N. C *anno* 6. & 7. *Append.* 54. Spiritus hic acidior & fixior est, quàm iste, qui destillatur cum gummi ammoniaco, rectificandus denuò, & tunc facilè accedit ad vires superioris, utut non sit adeo volatilis, sed acidior.

Aliàs ex his tribus in usu est *spiritus asthmaticus* dictus *Doct. Michaelis*, cujus primus Autor est LANGELOTT, quem multi habent pro secreto. Ingredientia sunt eadem, saltim variant proportione: nempè

♃. *Viridis æris* ℥iv.
Gum. ammoniaci ℥ij.
Sulphur. flavi vel *inflammabil.* ℥j. ad ℥iß.

Mista destillentur per arenam in receptaculum amplum, & prodit spiritus flatuosus, ac tandem oleum empyreumaticum. Spiritus accuratè per retortam rectificetur, quo ab empyrevmate liberatus, subtilis ac penetrans, & in incidendo muco viscido, bronchia obsidente, aliisque affectibus pectoris & pulmonum, efficacissimus evadit. Sed in his destillationibus exactum observandum est ignis regimen, adscendendo nempè per gradus; nisi enim hoc observetur, violentia spiritus omnia disrumpit.

Redeo ad Calcinationem Cementatoriam, cujus beneficio Venus mutatur, nunc in crocum nunc in vitriolum. Fit eodem modo, quo calcinatur ferrum. Cum sale aut nitro instituta, est nullius usus: per stratificationem aut cum sulphure instituta, totum cuprum in crocum redigitur, qui repetitâ aquæ affusione in Vitriolum veneris Cæruleum crystallisari potest. Crocus autem cum aqua edulcoratus, est corpus saturatum, nihil valens. Cum spiritu nitri etiam fit perfectum Vitriolum cæruleum, per se horridum hoc in Medicina, propter vim subversivam stomachi & in micam pulmonibus. Observandum tamen, quod beneficio hujus vitrioli paretur *sulphur* illud *Veneris fixum*, quod HELMONTIUS vocat *ignem Veneris*, & ex hoc sulphure paratum oleum, *Oleum ignis Veneris* dictum. Certè inter sulphura metallica vi anodyna præfertur reliquis. Est scilicet sulphur istud, quod virtute radicativâ dicitur placare quoscunque furores & excandescentias Archei, ipsique conciliare ideam placabilem: vid. hinc inde in *Tr. de Herbis, Verbis, & Lapidibus*, item *in Tr. Buttler.* Ex omnibus metallis parari potest *sulphur Philosophorum benedictum*, cæterum citiùs ac promtiùs ex Venere: vid. POLEMANNUS *in Tr.* eleganti *Germ. de sulph. Philosophorum*; ubi satis fidelis est in suis præparationibus, utut multa promittat, quæ non potest præstare, & sic est deceptor: cujus Theoria quidem vera; Praxis autem in fine tantummodò fallax est.

Hoc Vitriolum Veneris singularem Sympathiam cum morbis habet, unde & hujus sulphure, ceu fundamento, oriuntur Curationes Sympatheticæ cum *pulvere Sympathetico Digby*, qui paratur ex *vitriolo Veneris*, juxta tempus caniculare *calcinato* (videatur *Theatr. Sympathet.*) ulcera renum & vesicæ curans, hæmorrhagias sistens. Loco hujus pulveris sufficit solum vitriolum Veneris, cui, aut capiti mortuo hujus si immitantur excrementa, ratione virtutis Sympatheticæ in sulphure Veneris non nihil fixiori fundatæ: de quo suo loco fusiùs.

Succedaneum sulphuris vitrioli Veneris fixi ita parari potest, si spiritus vitrioli vel sulphuris misceatur cum oleo terebinthinæ, ut effervescant: Mixtura hæc postmodum destillatur, & remanet corpus sulphureum inflammabile, insignem vim anodynam habens.

Ad calcinationem pertinet etiam, quando ex venere cum lapide calaminari fit *Oricalcum*, cujus compositionem dedi superiùs.

Porrò ad Veneris destillata, quæ inter non ineleganter pertinet ille labor, dum ex Venere, cum sublimato destillata, *spiritum viridem* elegantem parare docet ZWELFFERUS *Mant. spagyr. pag.* 344. sicuti etiam hoc facit spiritus vitrioli veneris destillatio de ramentis venereis simul per retortam plus minus secum rapiens, unde & nauseosus existit, nisi exactè rectificatus sit. Commendatur in affectibus ventriculi, in anorexia, ubi appetitus est dejectus, & epilepsia, ubi digestio est abolita.

Quæritur: *an spiritus vitrioli Veneris habeat prærogativam quandam præ spiritu vitrioli Martis*? PARACELSUS, & ex eo FABER, vocat spiritum esurinum, quia stomachum robustum reddat, ut acquirat vires struthiocameli in digerendo ferro, quæ verba quidem sapiant hyperbolem, & non tam de spiritu vitrioli vulgari, quàm volatili intelligenda sunt, cui Paracelsus perfectam attribuit curam epilepsiæ: Sed tamen videtur, quod spiritus vitrioli Martis præferendus sit, quia est mitior. Caput mortuum autem hujus spiritus probè edulcoratus est crocus Veneris adstringens: sicuti caput mortuum ex destillatione spiritus vitrioli Martis, si legitimè destilletur forti igne, est crocus Martis adstringens, uti videre est in ZWELFFERO *loco allegato p.* 343. Egregium est remedium stypticum absorbens, usu externo Chirurgis admodum conveniens.

Extractiones sequuntur, unde prodeunt *tinctura venereæ*, quæ tamen rarissimi sunt usus propter hostilem, quam stomacho faciunt, impressionem: vulgari enim modo præparatæ insigniter sunt vomitivæ; sicut & lunares, quas AUTOR habet *cap. de luna* omnes sunt *tinctura venereæ*: quare cautè usurpentur, quia subinde vomitus excitant. Loco illarum sufficiat tinctura ex viride æris, cujus præparationem videbitis in AUTORE, aut ex hujus post destillationem restitante capite mortuo per menstruum urinosum paratæ; vel extrahitur viride æris spiritu urinæ, sic enim exsurgit tinctura cærulea valdè elegans. BOYLE *de Specific. & simpl. pag.* 137. tincturam ex limatura Veneris extrahit cum oleo terebinthinæ. Genuinæ autem tincturæ venereæ sunt, si sulphur Veneris fixum legitimè extractum fuerit. Commendatur valdè ad affectus capitis, non minus quàm tinctura lunæ, ex eo, quod Venus & Luna sint naturâ ferè congeneres, & Venus est Luna immatura cujus tamen veneris sulphur solare quasi, utut immaturũ, commodè potest usurpari in affectibus capitis.

Ad extractionem pertinet quoque *Balsamus Veneris*, tàm *primus*, quàm *secundus*, qui sunt egregii in mundificandis ulceribus cocoethis, quæ aliàs non facilè possunt consolidari: hinc balsamus AUTORIS non est inelegans pro tali cura. Nam observetur, quod viride æris sit egregium simplex in ulceribus malignis & cacoetheis; item in ulceribus corrosivis & gangrænosis. Viride enim æs, seu cuprum in viridi æris, nondum est saturatum volatili acido aceti seu vinaceorum, sed tantùm est apertum aliquantisper; unde ratione Veneris in ulceribus abundantem & putrefacientem aciditatem absorbet, & ita putredinem & corrosivitatem ulcerum potenter cohibet; sicut viride æris est basis unguenti Ægyptiaci & Purpurei in ulceribus cacoetheis, aliisque periculosioribus usitati. Præparationem hujus unguenti videb. in Dispensatoriis, imprimis in *Pharmacop. August.* 1. & ZWELFFERI *Pharmacop. Regia.*

Quoad *salificationem*, genuina salia ex nullis metallis, præprimis ex Marte & Venere, possunt haberi; sunt tantùm corpora saliniformia per acida corrosa: videantur, quæ *supra de salibus* hisce *dicta* sunt.

Sal Veneris vitriolatum est reverâ *Vitriolum veneris* : nam variis modis fiunt vitriola veneris: vid. POTERIUS *in Pharmac. pag.* 499. item MILIUS *l.* 3. *Basil. Chym. Part.* 3. *pag.* 280.

Sequitur *sublimatio* ; sed *processus Autoris* non succedit , & est tantùm impostura , dum ipse AUTOR fuit deceptus. Quidam flores Veneris cum sale ammoniaco sublimant, sed remedium vomitorium constituunt. Huc pertinet *Primum Ens Veneris*, quod nihil aliud est, quàm caput mortuum Vitrioli veneris cum sale ammoniaco sublimatum. Si paretur ex vitriolo Martis, habet dotes, quas ZWELFFERUS ei adscribit, anodynas & stomachales.

Oleum illud *viride* viridis æris *causticum Autoris* non negligendum est, propter detonationem istam nitri à venere factam, quâ alcalisatur nitrum, non secus atque à sulphure vulgari fieri assolet.

Inter Curiositates Chymicas refertur etiam , *Venus alba* , quam ipsam quidam in lunam , sed impostoriè, mutare volunt: vid. MAROTTE *in Philosoph. Triplici pag.* 128. Modi sunt varii; nempè Venus ignita aliquoties, si in solutione salis ammoniaci cum aqua communi extinguatur , crustam acquirit albam æmulam argento , sed sublatâ eâ Venus pristinum vultum acquirit. Item Mercurius vivus cum sale ammoniaco subactus & sublimatus per deliquiū solutus, Venerem impositam elegantem & quasi argenteam reddit: conf. WILLISIUS *de Ferm. pag.* 88. Speciatim tamen arsenicum, vel simpliciter depuratum sublimãdo, vel addito sevo aut alcali in corpus quasi metallicum sublimatum, eleganter Venerem argenteo colore tingit , & quasi in perfectum argentum transmutat , quatenus Veneris acidum arsenicum , tanquam mercuriale subjectum , promptissimè arripit , ac secum unit , indeque concretum quasi argenteum emergit: KUNCKELIUS *P.* 1. *Lit. G. Num.* 1. & *P.* 2. *pag.* 42. Jam verò sicuti arsenico in lunam quasi mutatur Venus , ita hodie quidam mediante Zincko Venerem palliare valent , ut nummi aurei seu Ducati inde parentur , qui etiam in lapide lydio subsistunt , & in omnibus aurum referunt , saltem Saturnus in cupella fraudem detegit.

De *Mercurio Veneris* multi sunt qui dubitant ; interim non dubitandum , quoniam sunt , qui viderunt , licet non omnes. Facile è Venere quàm Marte elicitur , idque beneficio salium alcalium fixorum. MYLIUS admodum hunc commendat in cura luis venereæ , adeò ut nihil sit elegantius ; utut dubitem , an MYLIUS unquam viderit talem Mercurium D. MICHAELIS vidit Mercurium Veneris apud Mercatorem , quem accepit à Monacho quodam , & dixit , hunc Mercurium fuisse egregium diaphoreticum , & elegans antipestilentiale. Sunt qui præparant Mercurium Veneris diaphoreticum additione Mercurii sublimati hoc modo ;

℞. *Limat. veneris* ℥j.
Mercurij sublimati ℥ij.

Pulverisata misceantur, indatur mixtura cucurbitæ angustæ in balneo Mariæ , & procedatur sensim cum igne , donec liquescant , ut cera; deinde fracto vitro eximatur, & materia frigefacta pulverisetur, & superfundatur spiritus sulphuris aut vitrioli in retortam minorem, in arena per diem naturalem , seu per 24. horas , digeratur , & tandem spiritus vitrioli vel sulphuris abstrahatur ad siccitatem ; materia restitans aqua cordiali quadam edulcoretur.

Hoc dicitur superare vires Bezoardici mineralis in iis , qui laborant febre malignâ. Dosis sunt gr. iij.

CAP. XIV.

DE SATURNO seu PLUMBO.

POst duriora sequuntur *molliora metalla* , & ut illa sulphureo-terrea , ita hæc Mercurialia magis sunt. Primarius horum est Saturnus , totus Mercurialis , quatenus plurimum Mercurii crudi non fixi , & valdè volatilis, modicum sulphuris coagulantis , & omnium minimum terræ salinæ habet , unde facilè funditur Saturnus absque ignitione ; nam reliqua metalla non funduntur , nisi igniantur , adeoque nulla metalla minus de sale participant , quàm Sol & Saturnus , hincque prima est substantia metallica post Mercurium currentem. Ex eo, quoad reliquas proprietates mechanicas , oritur ponderositas , ductilitas , & aptitudo alia metalla viliora , propter horum sulphur acidum , quo saturatur Saturnus, imbibendi omnes terrestreitates salinas omnium reliquorum metallorum , eorumque peregrina sulphura absorbendi. Hoc ex fundamento instituitur in cupella beneficio Saturni purificatio solis & lunæ. Quando etiam ipsa metalla sunt intractabilia , miscentur cum Saturno & funduntur, sic separat omnia sulphura; item quando Saturnus funditur cum compositis mineralibus , tunc saturatur à parte salino-terrea Veneris & Martis, imò Jovis , & sic transmutat mineralia hæc in perfecta metalla. Vocatur Saturnus ex eo, quoniam dicitur respondere Saturno microcosmi seu spleni, quoniam medicamenta Saturnina præ reliquis dicata sunt spleni.

Quoad *proprietates Medicas* , concretum quasi alcalinum constituit , minimum acidi nativi obtinens ; unde quovis alio acido extraneo saturari appetit , illudque promptissimè imbibit , & cum eo texturam non nihil stypticam constituit, ut Mechanica chymica quorumvis acidorum cum Saturno ostendit. Hinc & acidum ignis promptissimè appetit , & cum eo pondere crescit : de quo pondere conf. HOFFMANNI *Clav. pag.* 245. *seqq.* Idem fieri etiam solet cum Marte , coralliis aliisque , acidum ignis appetentibus. Sed tamen , dum subjecta quædam in igne crescunt pondere , hoc non universaliter ex acido ignis derivandum ; nam à quibusdam corporibus pondus in igne ex subsidentia particularum , indeque textura arctiore & densiore , v. g. in regulo antimonii , contingit : de quo conf. KUNCKELIUS *Obs. P.* 2. *pag.* 33. Dubium autem : an uti suo modo ex igne , ita etiam *ex aqua vel aere accrescat ac ponderosior fiat Saturnus* ? De aqua prostat effatum *Commentarii in Erckeri Aulam subterraneam p.* 224. Cuprum in aqua decrescere , Saturnum verò accrescere , quod tamen à sordibus occulto-acidis Saturno adhærentibus dependere magis videtur, quàm ex propria vi Saturni multiplicativa sui. Quoad aeris vim , res altioris videtur indaginis ; testantur enim plurimi , de quo etiam videatur HOEFFERI *Herc. Med. pag.* 398. quod Saturnus reverâ augeatur , si sub dio conservetur, ut pluviam vel aerem suscipere possit , & si matrice suâ , id est terræ cavernis , destituatur ; sicut etiam in tectis aeri expositis per multos annos , fit ponderosior. Sanè relatum mihi est Freibergæ à summo fodinarum Præfecto , quod in fodina dicta , Germ. *die Halsbrucke* , scoriæ Saturni semel exhaustæ , aeri expositæ , per triennii præter propter spatium de novo animentur , novoque Saturno impraegnentur , ut denuò metallum largiantur ; quod tamen non alibi. Forsan ergò , dum copiosæ plumbi mineræ quotidie in dicto loco funduntur , exhalantes volatiliores dictarum minerarum particulæ exhaustis his mineris se insinuant , & à dictis Scoriis quasi magneticè attrahuntur , quæ exinde aptæ redduntur novo fundendo metallo.

Communissimum aliàs metallum , & in quibusvis ferè mineris , plus minus tamen , reperitur : sæpiùs purus in vena sua invenitur, ut plurimum tamen de luna simul participat , ita ut nullus ferè detur Saturnus sine luna commercio : conf. ERCKERI *in Aula subterranea pag.* 33. Hinc enim est , quod in testa probatoria calcinatus semper ferè relinquat aliquid de luna perfecta , adeò ut in se adhuc contineat primum ens lunæ. Imò dicunt : si fiat talis Calcinatio Saturni in radiis solaribus beneficio vitri lenticularis , quod loco granulorum lunæ semper remaneant aliquot granula solis , quod scilicet beneficio radiorum solarium luna ista transmutata sit in perfectum solem. Interdum Saturni mineræ simul etiam de antimonio participant , utpotè in radice cum Saturno quodammodo conveniens : Unde etiam corpus antimonii , minerale licet , tamen sulphure metallico Saturnino constare dicitur , propter convenientiam , quam habet cum Saturno. Facilè tamen ab antimonii contagio depuratur , si Saturno fuso Mars adjiciatur ; ferrum enim promptè roditur ab antimonio sulphureo , quod à Marte absorptum, plumbum ita purum dimittit : Conf. ERCKERUS *pag.* 57. & 272.

Cæterùm plumbum non solùm crudum & perfectum , sed etiam ejus minera , vocatur in usum Medicum. Fertilior plumbi minera speciatim Germ. *Glantz-Ertzt* dicitur, Latinis Galena , quæ idem est cum Veterum plumbagine seu molybdæna , utut & plumbum scriptorium , speciatim molybdites, quibusdam dicatur. Minera hæc Saturni eligenda est in vere vel Canicularibus scilicet diebus , etiam sole in Leone existente & lunâ plenâ , vel paulò ante est effodienda ; sic enim præ cæteris possidere dicitur virtutes nobiliores.

Valdè etiam Saturnus cognatus est Jovi ; differunt tamen

1. Ratione munditiei. Nam Saturnus magis mundus est ; è contrà Jupiter immundus.
2. Differunt difficultate Calcinationis , dum Saturnus difficiliùs, Jupiter faciliùs calcinatur , propter copiam sulphuris superficialis. Hinc
3. Sulphur Saturni Mercurio ejus pertinaciùs conjunctum est , hincque in igne respectivè constantius ; quod non fit in Jove , in quo copiosius sulphur luxuriat , minus Mercurialis substantiæ commistum , indeque in igne dissipabilius.

In hoc tamen utrique conveniunt , quod Mercurium vivum facilè cogant ac coagulent in consistens corpus ; si scilicet plumbo fuso & leniter denuò coagulato in foveam factam immittatur Mercurius vivus , qui coagulatur in massam duram , quem coagulationis modum docet BOYLE *Histor. Fluid. & Firm. pag.* 115. Idem experimentum cum regulo antimonii succedere primus docuit WEDELIUS *Pharm. pag.* 173. Nempè exspirare aliquid in Saturni hac fusione & calcinatione , extra dubium est ; unde & tali , licet insensili , fumo Saturni Mercurius quodammodo figitur. Sunt etiam , qui affirmant , & laminas Talci antimoniali fumo calcinari posse , ut in Venerem redigi queant. Dubium tamen videri possit : an integrum , & non immutatum metallum , hac ratione in auras redigatur ? utut reverâ nil adsit , quod separationem quandam partium in Saturno facere possit : hinc & talis Saturni fumus halitu haustus supra & infra purgat ; conf. BOYLE *citato loco p.* 116. Mirabile est in plumbo , quod in catinis ex Saturno paratis soleat coqui muria in fontibus salinis , ut evaporatione phlegmatis coaguletur sal;

vas

vas tamen plambeum non liquescat: quod etiam miratur HOEFFERUS *in Herc. Med. pag. 398.* uti hoc Halæ Saxonum & Luneburgi conspicitur; nec non Salfeldi, ubi pro alumine & vitriolo coquendis & conficiendis vasa plumbea adhibentur.

Porrò, licet plumbum sit Mercuriale metallum, per addita tamen quodammodo inflammari potest, si nempè granulatus misceatur cum ana sulphuris, & hoc inflammetur; apparebit sic flamma potentior longè & acutior, quàm ex Venere vulgari: repetitur hoc aliquoties, idque tamdiu, donec non amplius flagret Saturnus. Hoc modo alteratus Saturnus promptâ fusione *abit in vitrum*, dum præcedente deflagratione propriè dictæ ac puriores Saturni partes absumptæ sunt. Vitra enim ut omnia, sic & omnium metallorum, fiunt ex alcali colliquescente cum terra.

Aliàs facilè *Vitrum Saturni* fieri potest, si Minii part. ij. cum pulvere silicum fluviatil. calcin. p. j. in crucibulo forti igne fundantur, & hinc in vitrum effundantur, quod iterum in perfectum Saturnum reduci denuò potest, pondere tamen & quantitate diminutum. Vitrum hoc habetur nunc nigrum, nunc rubrum, nunc flavum, prout ex Saturno plus minus calcinato fuerit factum: si enim vitrum hoc paratur cum pulvere silicum, habetur vitrum smaragdinum, Germ. *ein grün Glas*, cum calce viva rubrum.

Usus vitri Saturni per se facti est, quod habeat vim non nihil laxativam, quam in fusione in aqua de se fundit, ut vitrum antimonii; & ita vinum laxativum facere solet.

Ex supra dictis patet *Usus medicus*, quod nempè externè & internè imprimis valeat in absorbendis acidis, præsertim fixis plus minus manifestis, cum quibus se associat; hinc concretum dulce & quasi urinosum emergit. Unde cùm interni dolores, ardores, rubores, &c. ex acido oriantur, hoc vero usu Saturni absorbeatur, vulgò etiam Refrigerare ab effectu dicitur; dum hæc refrigeratio non consistit in frigoris efficacia, sed textura sua materiali, qua acidum absorbet, & hinc ex mutata sui textura vim adstrictoriam aliqualem acquirit. Propter vim acidorum absorptivam præfertur adhuc Marti; cùm Martialia Acida tantùm fixa, Saturnina verò Acida quælibet, etiam subtilissima, sibi affigunt. Internè ergo in acidis hypochondriacis, scorbuticis, spleneticis, præsertim Melancholicis & Maniacis, item, uti vulgò vocant, atrabilariis absorbendis & edulcorandis, singulare est remedium Saturni. Sanè exempla novi malo hypochondriaco confirmato correptorum, item Melancholia hypochondriaca graviter afflictorum, Saccharo Saturni curatorum. In colica biliosa dicta, item phthisi ex acido acri corrodente, egregius est Saturnus. Ac sanè in omnibus dictis affectibus chronicis singularis est ejusdem usus. Hoc mali ipsi affricare solent, quod Saturnina remedia nempè Venerem extinguant, maresque impotentes reddant, quod tamen traditio est vulgaris, & commentum debito experimento aut solidâ observatione nondum stabilitum. *Externo usu* rectè à PARACELSO dicitur quarta Columna Chirurgiæ, quatenus & inflammationes, ardores, rubores, dolores, tumorum, abscessuum, omnium ulcerum, & similes omnes externarum partium affectus, omnium optimè curat Saturnus, absorbendo nempè & destruendo in se volatile & subtile illud corrosivum plus minus acidum, quod partes molles depascit in ulceribus, in specie malignis, inveteratis, cancrosis, & cacoetheis &c., & effervescendo in locis intercutaneis ardores, & pungendo fibrillas nerveas intensissimos dolores concitat; adeò ut istud fermentum corruptivum acidum imbibitum à Saturno dulcescat, uti *infra patebit de Sacchаro Saturni*. Hinc ordinariè Unguenta & emplastra chirurgorum cerussa, lithargyrium, minium, plumbum ustum, Saccharum Saturni, ac similia ingrediuntur, ceu primariæ bases: imò ipsæ Saturni laminæ ulceribus manantibus impositæ seu applicatæ, egregiè conferunt. Præterea ambustis mirificè confert, in quo casu excellit butyrum Saturni dictum, ex Saturno in aceto soluto, & hinc cum oleo rosaceo vel oleo raparum in butyri consistentiam per agitationem in mortario plumbeo redacto, ambustis egregium remedium, præsertim recentibus suppeditat.

Cosmeticus præterea est Saturnus, quatenus acidum illud subtile, quod in gutta rosacea, in pustulis scabiosis, in tuberibus, varis, ac faciei pustulis inest, corrigit: qua ratione etiam oculorum malis, his præsertim, quæ ab acriori lympha & acidiore oriuntur medetur.

Ut Saturnus commodè possit usurpari, præcedant in specie Præparationes, inter quas convenit

I. PURIFICATIO.

AUTORIS hic modus est genuinus; optimè tamen fit sequenti modo:

℞. *Plumbum*:

Fundatur in crucibulo, & sic in fluore per horæ quadrantem relinquitur: dehinc iniiciatur parum *salis ammoniaci*, & agitetur paulisper spatulâ ferreâ, donec sal ammoniacum in auras abierit; tunc impuritates supernatantes abjiciantur, & habebitur plumbum instar lunæ splendens & candidum, qui depurandi modus etiam valet in Jove depurando.

Etiam alio modo fit *Depuratio Saturni*, à feculentia seu sulphureitate denigrante, idque compositione *amalgamatis Saturni* cum quarta parte Mercurii, amalgama hoc pistetur in Marmore, & misceatur cum ana salis gemmæ & salis communis, & pistantur, donec sal evadat nigrum; tunc cum aceto forti lavetur salsedo, iterum pistetur cum sale, & lavetur salsedo cum aceto, idque toties repetatur, donec nihil appareat nigredinis; pulverisetur iterum, & misceatur cum ana salis dicti, & ebulliat in aqua, sic tota exibit nigredo; tum cum aqua ebulliente sæpè separetur ab eo salsedo, & plumbum album instar lunæ evadet.

Amalgama hoc Saturni cum Mercurio in usu externo est pro ulcerum rebellium acido corruptivo infringendo: sic in AUTORE *l. 2. c. 53. No. 12.* ex communicatione *Clossæi Emplastrum* prostat, cujus ingrediens amalgama tale est, ad cujus imitationem plura alia facilè concinnari possunt, in eundem usum chirurgicum adhibendo.

Post purgationem sequitur

II. CALCINATIO, quæ est

1. *Incineratoria* quando plumbum fusum continua agitatione in calcem cineream convertitur: vid. AUTOR.

Hinc sequitur 2. Reverberatoria, quando plumbum jam calcinatum continua reverberatione in ochram plumbariam factitiam (Germ. *Bleygelb*) flavescit, tandem rubescit, & in pulverem cinnabarinum Minium dictum convertitur: quò diutiùs agitatur, eò rubicundiorem acquiritit colorem.

In hac calcinatione duo sunt consideranda:

1. Quod in ista calcinatione Saturni Minium augeatur pondere.
2. Quod Minio, utut rubicundo, facilè omnis rubedo demi possit.

Quoad I. ℔j. Saturni augmentatur pondere ℥j. hujus ratio est in igne, cujus particulæ acidæ plumbo adhærent, & ita ejus pondus augent; partim in particularum arctiore & densiore textura. Patet exinde, quia cum alcalibus minium reducitur in plumbum ejusdem ponderis, quo primò fuit.

Quoad II. Fit beneficio salis ammoniaci: Nempè mistum minium cum sale ammoniaco, & aliquoties ab eo sublimatum, illud in forma calcis gryseæ in fundo subsistit.

3. *Calcinatio Cementatoria* fit beneficio strati super strati cum sulphure, uti habet AUTOR: sic enim fit, ut sulphur accensum beneficio spiritus acidi corrodat plumbum: & hoc est *Plumbum ustum* officinarum.

Ad Calcinationem Cementatoriam pertinet etiam elegans operatio: scilicet *Granulatio Saturni*, item *Jovis*, quæ fit cum calce viva: Nempè Plumbum vel Stannum ducantur in minutissima, quantum fieri potest, filamenta, cum quibus & calce viva fiat stratum super stratum in crucibulo, observando cautè, ne filamenta ista se mutuò contingant: Adhibeatur successivè ignis, donec hic in tantum increscat, ut sufficiat fundendo plumbo, sed non amplius: quo facto, refrigerata materia cum aqua simplici probè elota subtilissimè granulatum plumbum & Jovem emittit.

Alio modo, fuso plumbo vel Jovi sal immiscetur, ita ut particulatim injiciatur, & sedulò agitetur, subigaturque cum spatula: loco salis etiam mistura & ex sale & nitro sumi potest. Cum in minima discessit mistura agitatione ista, refrigerata massa sal aqua affusa solvitur & eluitur, restitante postmodum metallo sub forma granulorum.

Calcinatio Immersiva seu solutio fit ordinariò per acida quælibet. Notabile tamen est etiam, quod & lixivialia jus habeant solvendi plumbum, uti patet in lixivio decoctionis lithargyrii, pro tingendis ad nigredinem pilis usitato, de quo conf. TACHENIUS *Hipp. pag. 44.* Dubito tamen, an idem jus sit lixivii in plumbum crudum, cùm alcalia in eundem non agunt, nisi priùs calcinando cum igne in lithargyrium redactum, adeoque acido ignis jam ante imprægnatum sit. Acida verò facillimè solvunt plumbum, & ab eo dulcedinem acquirunt, quæ solutio filtrata & blando igne non nihil evaporata, in loco frigido concrescit in crystallos, *Sal*, *Saccharum*, & *Vitriolum Saturni* appellatas. Communiter fit cum aceto, secundùm normam ab AUTORE præscriptam Minium in eo solvendo. Loco minii potest etiam lithargyrium sumi. Interim tamen cum aceto destillato, cum nitro acuato, similes & elegantiores & meliores crystalli in usu medico fieri possunt, quales valde commendantur à Crugnero in putredine oris *cap. 2.* in lib. Chymischer Fruling: item cum spiritu viridis æris dulces & elegantes admodum crystallos suggerit. Imò cum tartaro etiam Saturnus tractatus paria ac cum aceto habet producta.

Saccharum hoc *Saturni* mediocris depurationis & exaltationis gratiâ aliquoties cum aceto destillato denuò solvatur, hocque ad crystallisationem usque avocetur; Imò tandem, si cum spiritu vini dissolvantur hæ crystalli, post spiritus illius sufficientem abstractionem in crystallos purissimas concrescent. Notabile etiam est, quod idem saccharum cum spiritu formicarum si destilletur, spiritum planè acidum fundat, eò quod in aciditate illa spiritus formicarum

nihil aut aurum sulphurei latitet: unde vel sponte patet, quod iste, qui ex Saccharo Saturni communi destillatur spiritus & oleum, non Saturni, sed aceti sint proles.

Usum hujus *Sacchari Saturni* quod attinet: est medicamentum polychreston, & multi usus; Nam utut corrosio fiat plumbi beneficio aceti vel alius acidi pro Saccharo Saturni, Saturni tamen corpus ab acidis istis apertum, non verò perfectè saturatum est; hinc vim habet absorbendi quæcunque acida vitiosa, & compescendi effervescentias & phlogoses subitaneas ex vitioso acido in intestinis effervescente natas. Vulgò refertur Saccharum Saturni inter remedia splenetica primaria in omnibus affectibus ab acido oriundis atque contumacioribus; & ob id in specie in affectu hypochondriaco, & Melancholia hypochondriaca, est singulare remedium, ubi præmissis vomitoriis solum saccharum Saturni sufficit, beneficio cujus aliquot curatos à Melancholia hypochondriaca novi. In scorbuto quoque egregiè prodest; unde in erysipelate scorbutico, cum vitio splenis pronato, singulare experimentum est. Quidam aliquando laborabat erysipelate splenetico, qui aliis nullis cessit remediis, nisi sale seu saccharo Saturni assumpto, ex cujus usu interno omninò nigricans ex corpore facta fuit excretio cum reconvalescentia ægri. In Colica egregium est remedium, imprimis si sit à bile, quam vocant æruginosam, de qua notum est, quod ibi abundet acidum. Præterea sal seu saccharum Saturni à quibusdam multum commendatur ad curam pestis ex eo, quoniam scilicet malignæ influentiæ Saturni pestem inducant; unde etiam medicamenta Saturnina eandem curent: certè tamen per se maximi fit à multis in peste curanda, uti etiam in quibusdam febribus ardentibus & malignis multum commendatur ex eo, quod mirificè sanguinem edulcoret. In diuturniore & contumaciore quartana, cum splene affecto, Saccharum Saturni cum lapillis cancrorum conjunctum, aliis irritis maximè proficuum est remedium, si præmissis universalibus ante paroxysmum propinetur; v. g.

℞. *Lapill. cancr. præp.* ʒß. ad ℈ij,
Sacch. saturni ℈ß. ad gr. xv.
M. f. Pulv. ante paroxysmum propinandus.

Præstantissimum etiam dicitur cordiale sal Saturni, si misceatur cum pulveribus Bezoardicis, & ita usurpetur; Sed hoc subinde acida corporis nimis figit, & sic vel morbus tantum palliatur, vel in recidivam ejusdem, si non atrociorem, degenerat. Quidam ejus usum mulieribus sterilitatem, & maritis impotentiam, inferre credunt. Verùm hoc est falsum, cum, ceu supra dixi, nulla prostent sufficientia experimenta, quæ hoc persuadeant: Nata hæc opinio exinde est, quod Saturnus à Medicis vulgò frigidus censeatur; quod tamen nihil est, & metus inanis. Ex hujus *Sacchari Saturni* part. ij. & *vitrioli Martis* p. j. invicem mistis, probèque tritis emergit mistura facilè liquescens & rubescens, quæ cum spiritu tractata *tincturam* elegantem, vulgo *antiphthisicam* dictam, constituit, & maximam partem de Saturno, parum de Marte participat, omnibus usibus, quibus Saturnus conducit, internè conferens: Conf. HOFFMANNI *Clav. pag.* 247. & WEDELIUS *Pharm. pag.* 231. Valdè simul adstringit, cum invertatur sapor plus minus austerus, & post præcipitationem in viis primis factam acidum plus minus corrigat & absorbeat: Unde & ingens habetur secretum in consolidandis pulmonibus exulceratis, & in consolidandis aliarum partium exulcerationibus.

Externè saccharum Saturni valdè convenit in quacunque inflammatione aut ardore cujuscunque partis, dum mirificè omnes inflammationes, ardores, & ipsa erysipelata sistit, indeque valdè refrigerare dicitur Saturnus. Unde in inflammatione oculorum Saccharum Saturni mistum cum aqua rosarum, plantaginis, euphrasiæ, &c. applicatum, valdè inflammationes compescit; Unde etiam in variolis ad præservandos oculos eodem modo adhibetur, in quo casu optimo consilio unum alterumvè granum camphoræ additur. Similiter mistum cum oleo rosatum dat *Unguentum* elegans, *quod ambustiones curat*, sicuti omnia reliqua ex plumbo parata remedia. In cancro, in ulceribus quibuscunque malignis & rebellibus, &c. item cum inflammatione conjunctis, Saccharum Saturni est optimum; in inflammationibus & excoriationibus partium, & similibus affectibus aliis, valdè convenit Saturnus & saccharum Saturni. Unde etiam tot sunt unguenta & emplastra in officinis, ut emplastrum album coctum, de spermate ranarum camphoratum, Emplastrum nigrum Helmontii, Emplastrum Norimbergense, Emplastrum mirabile seu ex alcalibus *Tachenii in Morbor. Princip p.* 177. in podagra egregium, quod fit

Recipiendo *Ol. rosati*, vel etiam *Olivar.* ℔j.
calefiat in sartagine, adde
Sapon. Ven. rasi ℥iv.
liquefacto sapone adde
Cerussæ,
Minii ana ℥iv.
Coqu. lentissimo, ac lampadis quasi igne, continuò movendo pistillo ligneo, ut F. emplastrum coloris incarnati aut albicantis.

Huic refrigerato ferè, aut circa finem, si lubet aut necesse, *camphoræ cum spiritu vini solutæ* ℥j item pro vulneribus & ulceribus *alumen ustum*, addi potest. Unguentum item de cerussa, unguentum de minio, &c. quorum omnium basis est Saturnus, & etiam inter alia Saccharum Saturni. Et quidem pro tali externo usu Saccharum Saturni dissolvitur in aqua appropriata; alii verò sal seu Saccharum Saturni reponunt in cellam vel locum frigidum, ut liquescat, & abeat in liquorem, qui liquor vocatur *oleum Saturni per deliquium*; quod oleum ad omnia ea modò dicta valdè est proficuum. Convenienter potest misceri cum aqua Calcis vivæ pro usu externo in quamplurimis affectibus: Unde ex hoc liquore & beneficio hujus liquoris fit *Balsamum Saturni*, linimentum magni momenti in morbis; si scilicet recipiatur *Calx viva*, & simul *Saturnus* in aceto destillato solvatur: Hæc duo invicem misceantur cum oleo appropriato, & agitando abeunt in consistentiam butyri & unguenti, valdè convenientis in morbis externis superius dictis. Saturnus ulteriùs est elegans cosmeticum; Unde in pustulis faciei, in gutta rosacea, item in scabie & similibus affectibus aliis, summum est cosmeticum Saccharum Saturni.

Simili ratione, atque ex plumbo, ex minera ejus cum spiritu nitri præparari possunt crystalli & Saccharum Saturni: Scilicet solvitur *minera Saturni*, vel per *acetum destillatum cum spiritu nitri acuatum*, vel *spiritum nitri* solum: Solutio filtrata & leniter evaporata in loco frigido concrescit in crystallos, quæ crystalli præferuntur iis, quæ parantur ex Saturno jam fuso & calcinato: laxant leniter, & alterant egregiè: tamen in malo hypochondriaco, in mania, & similibus affectibus valdè sunt utiles & proficuæ, adeò ut etiam desperatos in tali casu curent.

Ad hanc Sacchari Saturni præparationem pertinet etiam *Saturnus fulminans*: nempè si solutio cum aceto destillato facta ad siccitatem usque abstrahatur, facillimè, si tantillum ignis fuerit intensior, instar auri fulminantis fulminare solet, omniaque disjicere: id quod etiam fit, si Saccharum Saturni paretur cum aceto destillato, cum spiritu nitri acuato; nam & sic sub exsiccatione nimia fulminare solet.

Ex solutione Saturni per acida facta denuò præcipitari potest Saturnus; id quod præstant tàm alcalia, v. g. Oleum tartari per deliquium, uti insinuat AUTOR sub Tit. *Magisterium Saturni*, quàm etiam spiritus salis vel spiritus vitrioli; qui spiritus solutionem hanc in Magisterium candidissimum præcipitant, quod tamen nihil valet. Præfertur potiùs saccharum Saturni, quoniam Magisteria hæc, cùm duplici sale constent, non sunt adeò proficua. Tutiùs autem & magis efficax est *Magisterium cum spiritu urinoso præcipitatum*; pulvis sic elegans candidus emergit, & præ aliis remediis Saturninis in forma sicca satis conveniens.

Pertinet huc *Saturnus corneus* ex solutione cum spiritu salis præcipitando paratus, facilè liquescibilis, ac promptè in Mercurium vivum redigibilis: de quo conf. BECHERUS *Phys. subterran. pag.* 461. Idem ferè obtinetur à præcipitatione solutionis istius cum muria seu solutione salis communis in aqua; cadit enim sic *Magisterium Saturni volatile*, ac additis convenientibus sublimabile, quod AUTOR sub nomine salis Saturni volatilis insinuat. Nempè in metallicis sal commune & nitrum effectus habent ferè contrarios; dum nitrum figit, sal commune volatilisat, ut in luna cornea, Saturno corneo, butyro antimonii, quod figitur per nitrum, ceu hoc manifestum est. Imò Saturnus in aqua forti solutus, & spiritu urinæ præcipitatus, planè ampliùs reducibilis non est.

Calcinatione Vaporosâ paratur Cerussa, modo ab AUTORE insinuato, ubi acetum corrodit lamellas Saturni suspensas in pulverem album, simili modo, ac calcinatione vaporosâ ex laminis Veneris oritur ærugo seu viride æs; estque Cerussa reverà nil aliud, quàm subtilius Saturni saccharum seu sal. Et quidem pro usu medico fieri solet saltem cum aceto modo vulgari; pro usu verò Alchymistico convenienter fit cum aceto destillato, in quo aliquantum salis ammoniaci solutum sit, sic enim pulcherrima & subtilissima habebitur Cerussa.

Quidam recipiunt laminas Saturni, quas immergunt spiritu vitrioli acri, & suspendunt in aere, donec Cerussa sensim sensimque efflorescat.

Usus Cerussæ imprimis externus Chirurgicus, & ad eosdem usus potest adhiberi, ad quos externè adhibetur saccharum Saturni, imprimis in usu cosmetico, intertrigine infantum, cancro occulto, & gangræna incipiente, inflammationibus quibuscunque, v. g. erysipelate, cum myrrha, farina secalina, & tantillo camphoræ; in ardoribus hæmorrhoidum, & ambustionibus, e. g.

℞. *Ceruss.* q. v.
Misc. cum *oleo rosac.* in *mortario saturnino*, & fit unguentum optimum.

Cæterum antequam externè adhibeatur, depuranda est bene, & abluenda cum aqua calida simplici. Nam nisi hoc fiat, cerussa hæc, quam mulieres exoptant ad faciem dealbandam, dentes earum reddit nigros, corrosos, & inducit fœtorem oris: quod aliquantisper potest præcaveri, si bene abluatur, & moderatè usurpetur.

Sequitur

III.

III. DESTILLATIO

Saturni ex Saccharo: Nempè

♃. *Saccharum Saturni*, & destilletur per retortam: sic acquiritur spiritus ardens.

Processus autem totus AUTORIS, aliàs adeò famosus, est nugatorius: Quicquid enim liquidi inde habetur, reverà nihil aliud est, quàm proles destillati aceti, seu spiritus vini ex aceto destillato regeneratus. Oleum etiam flavum & rubrum est acetum concentratum, sub forma olei prodiens, nullo modo ex Saturno. Dixi enim supra, ubi de coralliis, in aceto esse inclusum spiritum vini: quod si vel in solutione Saturni partes acidæ obstinatè adhæreant Saturno, ex ista adhæsione harum partium in destillatione volatiliores fiunt sui juris, & leni igne prodeunt. Unde omnes facultates, quas adscribunt huic spiritui vel oleo Saturni, sunt nugæ, & nullas alias obtinent, nisi quas habet spiritus vini: & eò meliùs succedit hæc destillatio, si saccharum Saturni, ne tam citò in corpus redeat, pro discontinuatione sui cum triplo aluminis usti destilletur. Nam quod spiritus & olea hæc non sint ex Saturno, patet

1. Quia alia menstrua, si adhibita fuerint, ut suprà de formicarum spiritu dictum, idem effectus ac destillationis productum non acquiratur.
2. Quia in coralliis cum aceto destillato solutis eadem ferè producta destillando acquirantur.
3. Quia caput mortuum ex destillatione olei & spiritus ardentis facillimè sive spontè, vel alcali resuscitativo, v. g. sale tartari, vel cum borrace, vel alio alcali fixo addito, in crucibulo fusum facilè in antiquum plumbum reducibile existit, quod accipi potest pro præparatione sacchari Saturni: Conf. BECHERUS *Phys. subterran. l.* 1. *pag.* 412. & 427. item HOFFMANNI *Clav. pag.* 250.

Utut autem falsò appellatus spiritus iste Saturni nihil de Saturno participet, oleum tamen quædam ramenta Saturni secum rapere haud impossibile est, dum sub oleo reconditum acidum pertinacius particulis Saturni adhæserit, & ita quasdam earum secum per retortam rapuerit. Veram autem destillationem habebitis *paulò inferiùs*.

Num. 4. habet AUTOR *oleum Saturni balsamicum*, quæ destillatio est nugatoria. Ex saccharo Saturni & oleo destillato terebinthinæ, mutuâ unione fit *Balsamus Saturni terebinthinatus*, quem describit ZWELFFERUS *Mantissa spagyr. pag* 348 item HOFFMANNUS *Clav. pag.* 251. nobilissimum est remedium in gonorrhœa virulenta, & quibuscunque partium internarum exulcerationibus, imprimis si addatur camphora. Sed non æquè succedit præparatio. Encheirises quædam latent non omnibus cognitæ: Suspicor tamen meliùs successurum negotium, si saccharum Saturni pulverisatum lenissimo igne calcinatur, ut quasi incipiat fumum emittere, atque ita saccharum hoc calidum immittatur oleo pro parando exinde *Balsamo rubicundo*, quæ rubedo tamen non est Saturni, sed tantùm ex unione spiritus terebinthinæ cum saccharo Saturni. Quod Balsamum, dum AUTOR destillare satagit, frustrà laborat; nihil enim aliud etiam præterquam nudum spiritum & oleum terebinthinæ recidit, parum de particulis Saturni participans. Huc pertinet *oleum Saturni rubrum* in oculorum vulneribus & inflammationibus mirabile: Videatur *Agricola in Chirurg. parva pag.* 152.

Ad hæc Destillata pertinet etiam non inelegans & curiosa *Destillatio sacchari Saturni cum spiritu vitrioli*, quam videbitis in HOFFMANNI *Clave pag.* 250. Ipse processum communicatum accepit à Doct. MICHAELIS, & bonâ fide consignavit: sed in fine mancus est. Unde qui curiositatis gratiâ eum elaborare voluerint, ita pergant, quando nempè eò proventum est, donec post cohobationes per iteratas destillationes totaliter uniantur, postremò igne valido in arena aut cineribus iterum destillent, ponant in phiola in digestionem fimi equini, diligentissimè claudendo sigillo Hermetico, ultimò destillent per phiolam in balneo Mariæ fervente: destillatum illum liquorem servent tanquam præstantissimum thesaurum & panaceam Medicam, quæ calcibus metallicis, Philosophicè præparatis, solvendis, & in liquorem potabilem reducendis, sufficit. Estque omnium morborum, etiam qui fixas radices egere, salutaris Medicina.

Destillatio autem, de qua jam suprà dictum, etiam instituitur cum Mercurio sublimato, mediante quo ex minera Saturni parari potest destillando liquor gummosus instar butyri antimonii. Modus non inelegans est hic:

♃. *Mercurii sublimati*,
Mineræ saturni, v. g. an. ℔ß.

(sed necesse est, ut sit minera Saturni paulò volatilior, minùs fixa, Ger. *einfluchtiges Bley-Ertz*: nam cum minera Freibergensi non succedit) Mistura hæc destilletur per retortam in modum butyri antimonii, & sic obtinetur *Butyrum Saturni*. Rectificetur hoc butyrum Saturni; uti & cinnabaris Saturni, quæ simul adhæret collo retortæ, est rectificanda. In hac destillatione obtinetur etiam simul Mercurius currens, sed non est Mercurius Saturni, sed tantum Mercurius vulgi in minera delitescens. Si abstrahatur hic liquor à Saccharo Saturni, fit liquor rubeus admodum dulcis, egregii usus externi in ulceribus corrosivis & depascentibus: sin verò butyrum antimonii recens, vel butyrum Saturni rectificatum mineræ Saturni affundatur, & denuò per retortam destilletur, acquiritur tandem genuinus Saturni Mercurius: nam prior Mercurius ex sublimato revivificatus se sublimavit: si ergò denuò recenti mineræ misceatur, genuinus Mercurius Saturni prodit.

Ex hoc Butyro Saturni *Bezoardicum Saturninum* præparari potest more consueto cum spiritu nitri, eâdem ratione atque fit ex butyro antimonii *Bezoardicum minerale*, quod Bezoardicum Saturninum singulare remedium est in peste, quæ per similia fixa & Saturnina remedia optimè curatur, scorbuto, malo hypochondriaco, melancholia hypochondriaca, pleuritide, &c. Sudoriferum enim est egregium. Idem butyrum cum aqua, eodem modo atque butyrum antimonii, præcipitatur in pulverem album instar Mercurii vitæ; qui pulvis etiam est blandè purgans per inferiora, conveniens in purgandis morbis Melancholicis & spleneticis; ac cum spiritu nitri in Bezoardicum Saturninum figi potest.

Pulvis hic, ac Bezoardicum Saturninum in Chirurgia sunt egregia, ulcera cacoethea, & à causis internis nata, interno usu, causam occasionalem corrigendo & removendo, curantia. Idem labor etiam cum minera Jovis fieri potest; eodem enim modo potest præparari Butyrum Joviale, Bezoardicum Joviale, & pulvis albus, sicuti de minera Saturni. Bezoardicum hoc ex Jove hoc modo præparatum, remedium utile exhibet in quibusvis sanguinis impuritatibus, morbis uterinis, & similibus aliis: Videatur HOFFMANNUS *loco allegato pag.* 286.

Pertinent huc etiam *Flores Saturni ex Saturno* cum *sulphure* cementato, & hinc cum ana *salis communis* & duplo *boli vulgaris*, mediante folle per retortam parato: qui labor etiam similiter cum Jove procedit, quo de conf. ZWELFFERUS *Mantiss. spagyr. pag.* 349.

Tinctura Saturni genuinæ sunt nullæ; quod semel pro semper observetur. Rem si exactè consideremus, aliud nihil acquirimus, quàm menstruorum aliorumvè additorum colorationes, plus minus de Saturni saccharo participantes: Unde loco horum sufficiat, vel tinctura illa antiphthisica supra insinuata, vel simplex crystallorum seu Sacchari Saturni cum spiritu vini solutio & extractio, quam AUTOR *sub tinctura* 3. insinuat. Nam *Sulphur Saturni* ab AUTORE *num.* 1. insinuatum, reverà nil, præterquam oleum aceti esse videtur, minimum vel nihil de Saturno participans. Mannæ Saturni confectionem pro hoc labore, videbitis in HOFFMANNI *l. a. pag.* 281.

Tinctura cum oleo juniperi Autoris num. 2. coincidit cum oleo Saturni balsamico, estque color saltem ex oleo, de *quo suprà*. Ex saccharo quidem Saturni dictum oleum colorem rubrum contrahit; quæ tamen genuina tinctura non est, sed oleum ex digestione colorem acquirit.

Tinctura elaboratior num. 4. est saltem Saccharum Saturni cum spiritu mellis subtilisatum, & hinc ulteriùs cum spiritu tartarisato tractatum.

Quoad *Mercurificationem*, seu *Resuscitationem Mercurii vivi ex Saturno*, cujus magna dicitur esse convenientia cum Mercurio vulgari, & dicitur esse tantùm Mercurius vivus perfectus, & coagulatus, plures hujus hinc inde referuntur modi, quorum fides sit penes experientiam. Quidam scilicet beneficio aquæ fortis, vel aquæ Regis Saturnum trasmutant in perfectum Mercurium vivum; affundunt mineræ Saturni, & digerunt per aliquot dies noctesque, & sic tandem sensim sensimque acquirere volunt Mercurium vivum. Hunc Mercurium vivum cum auro mistum & digestum, ut probè uniantur, tandem per retortam destillant, ex quo Mercurio cum sole conjuncto egregium præcipitatum parant. Alii tentant negotium Mercurificationis optimè salium resuscitativorum beneficio, scilicet salis tartari & salis ammoniaci, uti etiam beneficio calcis vivæ: His enim mistus Saturnus præparatur, ponitur in cella in digestionem, & destillatur, & ita prodire dicunt perfectum Mercurium. Probatissimum videtur *assertum* ZWelfferi, ex floribus istis facillimè parari posse Mercurium corporis Saturni.

CAP. XV.

DE

JOVE seu STANNO.

JUpiter seu *Stannum* est alterum ex metallis mollioribus & ignobilioribus: nobilius tamen est in suo genere, quàm ipse Saturnus seu plumbum. Apud veteres duplex plumbi est differentia: *albi* & *nigri*; quibus & moderni tertium, nempè *Cinereum*, addunt, utut neutrum alteris adeò affine sit, cum quasi specie differant. *Plumbum nigrum* est istud in vulgus notum: *Veterum plumbum album* est illud, quod hodiè vocamus *Jovem*: *Cinereum* est *Bismuthum*. Veteres verò alio modo hæc ipsa explicarunt: nempè *Jupiter illorum* non idem est cum *nostro* seu *plumbo candido*; sed stanni nomine vel *Bismuthum* intellexerunt,

gerunt, ut suspicatur WORMIUS *in Mus. pag.* 124., vel *mistura plumbi nigri & lunæ* veteribus *Jupiter* dicta fuit, ut vult JUNGIUS *in Doxosc. pag.* 170.; sicut mistura solis & lunæ iisdem *Electrum*, hodiè verò nobis *mistura æris & plumbi*, *Glocken - speise*, Italis *Bronzo*.

Jupiter in sua textura materiali constat copiosa terra candida cum substantia Mercuriali mediocri puriore, molliore tamen & fugaciore, quàm est Mercurius in metallis duris, stabiliore etiam & magis excocta, quàm in Saturno, sulphure verò acri impuro minùs maturo seu fixo, unde concretum minùs exactè mistum, & facilè ac multis modis alterabile, simulque aliis metallis commiscibile evadit. Propter paucitatem Mercurii, minusque firmam mistionem, sed majorem porositatem, omnium levissimum est metallorum, minus etiam ductile, & sub malleo facilè frangibile est: sulphur in eo imprimis activum observatur, cùm nitro instar pulveris pyrii incenditur, & undique dispergitur, parte nitri in alcali fixum immutatâ: nitrum enim per se non accenditur, sed accedat sulphur inflammabile, necesse est: flammam cœruleam sic exhibet, unde & Jovialia remedia quælibet, v. g. Bezoardicum Joviale, Antihecticum Poterii, & sudoriferum magnum Fabri, subcœruleo colore conspicua esse solent; adeoque & solutio Jovis calcinati, cum oleo tartari per deliquium commista, cœrulea evadit, Autore WILLISIO *de Ferment. pag.* 88. Unde remedia Jovialia vomitus ciere solent, cum tamen debent esse sudorifera, & absorbentia.

Interim tamen & sub calcinatione ignis citrinum & rubrum reddi potest stannum; idque ex eo, quoniam est aliquid in Jove de primo ente solari, adeò ut in Jove semper aliquid reperiatur auri, sicuti in Saturno aliquid lunæ. Hinc etiam sunt quidam, qui volunt, quod Jupiter sit quasi medium quid inter Lunam & inter Saturnum; Indeque vocatur à Veteribus Plumbum album, & quod quasi certa proportione in matrice participet de utrisque: adeò, ut quicquid lividi subest, id Saturno acceptum ferendum; quicquid verò puri seu splendoris, lunæ attribuendum. Propter sulphur hoc luxurians omnia reliqua metalla, præter Saturnum (cui omnia facillimè & optimè commiscentur, sed tamen etiam hoc nomine mitiori saltem ignis gradu) maximè fusilem friabilia reddit, & minus fusilia, minusque malleabilia, (Germ. *ungeschmeidig*,) hinc etiam reliquorum *metallorum Diabolus* audit, utpotè quorum texturam metallicam maximè immutat, & à quibus propter glutinositatem Mercurialem maximo etiam labore separari potest. Sunt qui ex herba Genistæ volunt parare Jovem, adeò quidem, ut in calcinatione genistæ repertum sit perfectum stannum: de quo videatur ROSENCREUZERUS, & superiùs quæ dixi de genista.

Quoad *Usum*: hepati ac utero ordinariò commendari solet Jupiter: sed nescio, quo fundamento? Passiones namque hystericæ, ad quas commendatur, ex utero non sunt; nec hepatis mala, quibus conferat, æquè nota sunt: quin potiùs primis in viis acida quædam vitiosa specifica absorbere, eadem temperare, & inde nata pathemata hysterica, vel *hepatica* vulgò dicta, corrigere poterit, & hinc vi diaphoretica imprimis prodesse observatur. Aliàs Jupiter adhuc crudus duas habet Vires:

1. Contra lumbricos; &
2. Contra affectus oculorum.

Sic contra lumbricos:

℞ *Aqua hyperici*, in qua sæpè *candens fluidum stannum* extinguatur, & pueris contra lumbricos propinetur.

Contra affectus oculorum decantatum remedium LINDANI est sequens saccharum Joviale: nempè teratur *saccharum* cum *limatura* aut *capite mortuo Jovis* super porphyritide, ut forti isto tritu aliquandiu saccharum imprægnetur ramentis Jovis; & hocce saccharum in aqua solutum valet contra quoscunque affectus oculorum, LINDANO in continuo usu.

Purgatio, quam habet AUTOR, satis est clara. Alius est modus purgandi vasa stannea, si recipiatur *sal commune*, *sal ammoniacum*, & *sal gemmæ*, item *alumen rochæ*; misceantur cum *aceto albo*, in quo bullienda sunt stannea vasa, & extergenda cum panno lineo; sic enim fiunt elegantia instar lunæ.

Præparationes Jovis quod attinet: quamplurimæ, eæque in pluribus cum Saturni præparatis coincidunt. Hæc saltim differentia intercedit, quod propter luxurians sulphur Jupiter minus possit solvi ab acidis, quàm Saturnus. Solutio ejus quidem in quovis fieri potest acido; sed hæc in uno faciliùs, quàm in altero procedit. Unde pro facilitanda solutione Jupiter vel reverberando in calcem redactus vel probè priùs eodem modo, ac Saturnus, granulatus, vel cum nitro in flores mutatus, recipiendus est.

Quoad *Reverberationem*, ex Jove eodem modo potest fieri *minium*, atque ex Saturno. Granulatio pariter potest fieri, sicuti dixi de Saturno. In aqua forti solutus Jupiter, hâc abstractâ, difficillimè fusilis, nec ampliùs perfectè reducibilis est. Solutio simplex evaporata dat crystallos, sive sal, sive saccharum, sive vitriolum Jovis; præcipitata verò dat Magisteria.

Salis Jovis præparatio fit ordinariò cum aceto destillato: sed necesse est

1. Ut Jupiter optimè reverberando sit Calcinatus; aliàs parùm efficimus. Modum hujusmodi Calcinationis reverberatoriæ videbitis in ZWELFFERO *Mant. spagyr. p.* 345. vel in HOFFMANNI *Clave pag.* 253.
2. Necesse est, ut acetum destillatum sit fortissimum, aut cum nitrosis, præsertim spiritu nitri, nonnihil acuatum.

Crystalli hæ *Jovis* seu *Sal* admodum laudatur in hectica, pro usu purificandi sanguinem; quia remedia Jovialia propter sulphur sunt sudorifera, & in affectibus uteri, in specie in passione hysterica, tàm interno, quàm externo usu. Externè quidem si per deliquium solutum hoc saccharum calidè umbilico inungatur in eadem passione hysterica, uti etiam hinc in colica, & flatulentis intestinorum morbis: sed utut usum internum pro his affectibus in medio relinquam, quid externus hic usus valeat? equidem perspicere non possum, nec sal hoc ampliùs in usu est.

Ad has solutiones pertinent etiam *Crystalli mineræ Jovis*, quæ eadem ferè ratione, atque dictum de minera Saturni, possunt parari: Nempè

℞ *Min. Jovis* elegant. (quam metallurgi vocant Germ. *die Zien-Graupen*) pulverif. ℥i.

Affundatur

Spiritus vitrioli exactè vel septies *rectific.* ℥j.

Digerantur aliquandiu in balneo Mariæ; postea affundatur

Aquæ simpl. ℥ij.

Mista benè invicem filtrentur, dum adhuc calet (nam cùm refrigerata filtrantur, in filtro concrescunt crystalli) & in loco frigido concrescent elegantes crystalli, aquâ edulcorandæ & pulverisandæ. Crystalli hæ Dosi gran. j. ij. ad iij. pollent insigni vi laxandi, conducunt internè speciatim in affectibus scorbuticis, hydrope &c., Hydropicorum enim aquas leniter per alvum exturbant: externè in fistulis desperatis cum melle rosato applicantur: conf. HOFFMANNI *Clav. pag.* 256.

Quoad *Magisteria* præcipitata, parari hæc possunt præcipitando vel per urinosa, tàm fixa, ut oleum tartari per deliquium, quàm volatilia, ut urinam &c. vel per acida, ut v. g. per spiritum vitrioli, hinc Magisterium Jovis Mynsichtii, quod videbitis in *ejusdem Armament. pag.* 22. quin etiam cum spiritu salis, idque ferè tutiùs, quàm cum spiritu vitrioli, potest fieri præcipitatio. Imò fieri potest experimentum, an non Jupiter in aceto destillato vel aqua forti solutus, cum muria aut spiritu salis præcipitatus, singulares proprietates instar lunæ corneæ, vel Saturni Cornei, acquirat?

Per *Calcinationem vaporosam* ex Jove fit *Cerussa*, non secus ac ex Saturno, vel per vaporem aceti, vel per simplicem lamellarum Jovialium in spiritu vitrioli vel aqua forti factam intinctionem, & hinc in aere libero factam suspensionem, ut ita successivè efflorescant in subtile Vitriolum seu Cerussam.

Sequitur

DESTILLATIO,

Ubi AUTOR tradit *Diaphoreticum Beguini*, seu *Magisterium Joviale Diaphoreticum*, ex Butyro Jovis, cum Mercurio sublimato destillato, cum aqua præcipitatum: quod optimè succedit, & in pleuritide & hystericis affectibus utile est. Loco hujus melius est, si butyrum hoc Joviale cum spiritu nitri trinâ abstractione, atque spiritus vini deflagratione, figatur in elegans *Bezoardicum Joviale*, ad imitationem ZWELFFERI *Mant. spagyr. pag.* 345. & habebitur sudoriferum elegantissimum in purificando sanguine, febribus ardentibus, & morbis malignis, imprimis in febribus petechialibus, & purpura puerperarum, Germ. *in der Friesel der Weiber*, nimia hæmorrhagia uteri, sive post partum, sive tempore partus.

Pertinet huc etiam *sudoriferum maximum Fabri*, quod videbitis in *ejusdem Pathol.* & *Myrothec.* factum simili ferè modo destillando ex amalgamate Joviali cum Mercurio sublimato. Hoc Dn. D. Langius felicissimè semper in usu habuit. Amalgamatis Jovis parandi rationem optimam docet GLAUBERUS *P.* 1. *pag.* 345. Nam sicut Mercurius vivus vapore Jovis liquefacti facilè coagulatur, ita ana Mercurii & Jovis facillimè in amalgama transeunt. Sed ex amalgamate hoc *sudoriferi* istius *descriptionem accuratam* videbitis in HOFFMANNI *Clave pag.* 254. concisiorem verò & *concinniorem* videbitis in *M. A. N. C. anno* 4. *pag.* 286. vel LUDOVICI *Pharmac. pag.* 354. Est egregium remedium, & mirificè prodest, ubi opus est purificatione sanguinis per sudorem. Ex Mercurio coagulato per spiritum vini POTERIUS vult parare remedium diaphoreticum: vid. *Pharm. spagyr. cap.* 18.

Hæc præparata Jovialia beneficio nitri, nos manuducunt ad *Antihecticum Poterii*, seu *Antimonium diaphoreticum Joviale*, quod nihil est aliud, quàm regulus antimonii & Jovis compositus, cum nitro perfectè fixatus. Poteriana præparatio non est adeò obscura, si modò observentur termini; sed legitima est hæc:

℞ *Jovis selest.* part. v.
Reg. Antimonij part. iv.

Hæc ipsa fusa in *Regulum compositum Jovialem*, more consueto cum triplo nitri sunt detonanda, uti more communi constat.

Sed in hac fusione observetur: ut nempè post eandem, ut & nitri ebullitionem, habeatur pulvis albus, non cœruleus: Nam remedia cœrulea Jovialia habent secum sulphur volatile Jovis, deflagrabile adhuc,

adhuc. Si ergò hoc non separetur, facit vomitus, quos nescit legitimè præparatum atque album, utut triplam ejus dosin adhibeamus. Unde sub fusione mistura agitetur cum bacillo è ligno duriore; sic habetur pulvis candidus, interdum flavus, si diutiùs in igne fuerit. Dosis aliàs ordinaria est à gr. xv. ad ℈j.

Hoc Antihecticum Poterii famosum quidem in hectica, sed expectationi sæpè insufficiens est. Valdè aliàs convenit in quibuscunque febribus ardentibus, benignis & malignis, purpura mulierum; in quibus cum antimonio diaphoretico coincidit; in chronicis verò hæmorrhagia uteri nimia, sive post partum sive tempore partus, & ubi blandâ diaphoresi opus est, in febribus lentis & tabidis, eidem præferendum est: in diabete, quando urgent febres, item ardores in regione lumborum, sistit optimè: adhibetur quoque in affectibus variis uteri.

FABER etiam vult usurpare remedia Jovialia ad affectus cerebri, ex eo, quoniam Jupiter æmulatur proprietates lunæ, cùm Mercurius Jovis, & etiam ejus sulphur, puritatem saltim, si non fixitatem, habeant eandem cum sulphure & Mercurio lunæ, unde ratione hujus fundamenti convenire æquè in affectibus cerebri, ac ipsa luna, præsupponit.

Sal istud Jovis, de quo *superiùs* dixi, si resolvatur in cella vel in loco frigido in liquorem, iste liquor Jovis est cosmeticum, & convenit in usu Chirurgico, imprimis maculas faciei pellit, & in tinea capitis à quibusdam habetur pro secreto.

Sublimatio, prout AUTOR vult, vix adeò commodè videtur succedere, potiùs cum addito nitro detonando optimè labor procedit: Nempè

♃. *Nitri* part. ij,
Jovis p. j.
(vel etiam utriusque ana part. æqual.)

Mista in cucurbitam tubulatam injiciantur & detonentur; sic enim flores copiosi exsurgunt, & repetitos sibi invicem super impositos alembicos hinc inde replent, remanente in fundo cucurbitæ alcali nitri fixo, cum parte quadam Jovis: qui flores optimi sunt ad præparanda remedia reliqua ex Jove; sicuti è contrà ex floribus ita sublimatis Mercurium vivum ex Jove parare docet KESLERUS *in Process. Cent.* 1. *Proc.* 22. *pag.* 30. Idem labor etiam per retortam potest institui.

Ad detonationem hanc Jovis cum nitro pertinet etiam *fulmen Glauberi ex Jove* metalla destruens, quod describit *Part* 1. *pag.* 244; sed revera ex pelvi fulmen hoc videtur, de quo vid. LUDOVICI *Pharm. pag.* 357.

Fieri etiam potest sublimatio Jovis cum sale ammoniaco:

♃. *Hujus* p. ij.
Jovis p. j.

Miscentur, & l. a. successivè probè priùs trita forti igne sublimentur.

Qui cupit uberiorem florum Jovis descriptionem, videre potest MYLIUM *in Basil. l.* 1. *P.* 1. *c.* 2.

Quoad *tincturas Jovis*, de his idem, ac supra de tincturis Saturni, sit judicium. *Tinctura Basiliana*, quam describit AUTOR, nihil aliud est, quàm subtilis calx, quam ex laminis Jovis acidum ignis extraxit; ex quo cum aceto destillato, *sal* seu *saccharum Jovis paratur*, quod cum *spiritu vini* circulatur, digeritur, tandem filtratur.

CAP. XVI.
DE
MERCURIO.

Mercurius in genere optimè definitur, quod sit Vapor mineralis unctuosus, viscidus, crassus, in terræ poris in liquorem albicantem homogeneum indivisibilem congelatus. Constituit hic ipse humidum radicale metallorum, quod ab igne seu calido eorum innato, nempè sulphure plus minus maturo, coagulatur & fixatur in corpus metallicum, plus minus mobile. Dicitur *Mercurius*, quia ratione mobilitatis respondere videtur Mercurio cœlesti: *Argentum vivum* etiam dicitur; argentum quidem, quia instar lunæ albus; vivum verò, quia summè volatilis est; ututsint, qui dicunt: quod Mercurius magnam habeat convenientiam cum luna; quidam verò cum Saturno: Cùm luna adeo, ut ipse Mercurius sit verum argentum, modò sit fixatus: quidam verò Mercurium vocant *Plumbum dissolutum*, & *Plumbum* vocant *Mercurium coagulatum*, propter cognationem, quam putant subesse inter Mercurium & Saturnum.

Triplex aliàs Mercurii acceptio est:

1. Est *Mercurius Philosophorum*,
2. *Mercurius corporum*,
3. *Mercurius vulgi* seu *Mercurius vivus*.

Mercurius Philosophorum dicitur etiam *Mercurius duplicatus*, qui debet esse *materia menstrui Philosophici*; item materia veri *Lapidis Philosophorum*. Nullo modo participat de Mercurio vulgi, nec desumi debet ex regno vegetabili, nec ex regno animali; sed in specie ex regno minerali, & quidem ex principio metallico seu primo ente metallico elaborari debet, non verò ex metallis perfectis. Nihil igitur aliud est, quàm principium metallorum Mercuriale universale, sulphure suo saturatum.

Mercurius corporum est, qui oritur ex metallis perfectis, quando nempe corpora metallorum transmutantur in Mercurium currentem. Dicitur etiam *Mercurius resuscitatus*, item *metallicus*. Quod attinet *Mercurium vulgi*, Genesis ejus prima optimè videtur statui posse ex aqua, ob simplicissimam sui homogeneitatem, sed immutatâ hac ipsâ, & à principio seminali proprio, naturæ mineralis, essentiæ acido-sulphureæ, in talem substantiam transmutata, in certis nempe terræ visceribus, debitis scilicet talis seminij matricibus; & hoc est, quod alii dicunt, generari Mercurium ex aqua & acido universali: quod seminale sulphureum agens aliàs etiam sulphur Mercurii internum essentiale dicitur.

Aliàs Mercurius Subjectum est alcalinum volatile penetrans, de *quo suprà*, ubi *de metallis in genere*; indeque facilè cuique sulphuri acido se sociat, eoque plus minus saturatur, in se aliàs immutabile, nec ullo igne alterabile, saltem per suum compar, hoc est sulphur fixum metallicum perfectè subigitur, & in fixam naturam transmutatur; ex hoc ipso verò, & quasi primogenio, & suo modo Philosophico Mercurio, fit Mercurius communis seu vulgi, seu argentum vivum, per novam decompositionem, quatenus hic constat ex substantia sulphurea acida arsenicali vitiosa, cum vero illo Mercurio juncta. Dicitur sulphur hoc externum seu accidentale, quod per artem separare omni conatu laborant Chymici sublimiores, ut ita tandem sine veste Dianam acquirant, seu, ut alii dicunt, Mercurium de Mercurio haberent. Ratione hujus pertinacissimè adhærentis sulphuris variè, superficietenus & externâ facie mutabilis est Mercurius communis, varias larvas induit, etiam per se leni igne præcipitabilis est, undeetiam quocunque modo tractatus, denuò resuscitabilis est in vivum Mercurium. Hujus quoque medio & aliis sulphuribus ac salibus corrosivis sulphureis sociabilis existit; unde & tàm facilè cum sulphure Cinnabaris; cum sale communi verò sublimatus, arsenici formam ludit.

Patet ex his differentia Mercurii vivi & Mercurii corporum, dum nempè principium illud Mercuriale loco sulphuris crudi arsenicalis metallicum corpus assumpserit, penetraverit, & in statum currentem deduxerit: Mercurius enim corporum metallicorum dissolvit aurum cum insigni æstu in vola manus detentus, ut non possit contineri in ea; quod & Mercurius antimonii facit. Hoc non facit Mercurius vulgi, quia secum junctum habet sulphur quoddam metallicum externum & impurum, quod impedit illam metallorum solutionem: si istud sulphur non adesset, cum aurum facilè solveret. Quod autem Mercurius vulgi sulphur secum habeat, patet exinde, quod Mercurius vulgi, licèt optimè purificatus, in recessu habeat acidum: vid. BORRICHIUS. Experimentum ejus est legitimum: si enim lamella Martis immittatur in Mercurium vivum purissimum in vase clauso, brevi post tota lamella in rubiginem corrosa reperitur; quod evidentissimum signum est Acidi metallici occulti in Mercurio vivo. Nam præterquam, quod Mercurius Corporum non salivet, Mercurius vulgi ratione hujus sulphuris acidi vim salivatoriam habet, quæ per acida salia sulphurea mineralium, v. g. spiritum nitri vel vitrioli, & alia, magis adhuc intenditur; arripit enim Mercurius secum de sale sulphureo acido horum spirituum, inde Mercurii præcipitati ℈ß. gr. xi. xii. ad xv. vel ℈j. internè successivè usurpata (nempè gr. j. vel ij. pro una vice) majorem excitant salivationem, quàm tota Vncia Mercurii vivi. Vnde patet, quod acidum ejusmodi sulphureum secum rapuerit. Cùmque Mercurius vivus de principio Mercuriali metallorum tam multum participet, spontè patet, unde tam facilis ejus cum metallis, præsertim Mercurialibus seu mollioribus, unio & in amalgama reductio: quin imò forsan nullus Mercurius vivus reperitur, qui non simul amalgamatis instar aliquod metallum intimè admistum & dissolutum gestet, unde major ejus ponderositas, & facilior in sphæras formatio, ex parte dependet, ita, ut etiam omnem Mercurium vulgi, fluidum sive liquidum quoddam amalgama, sive metallum principio Mercuriali subactum, vocare soleat BECHERUS *Phys. subterran. l.* 1. *pag.* 445. & *seqq.* 468. *seqq.*, cujus tamen planiora, negotium hoc dilucidiùs explicantia, expectamus experimenta *lib.* 2. proponenda, sine quibus assertum hocce in medio relinquo: Saltem nigredo illa, quæ ab expressione Mercurii per corium superesse solet, à plumbo commisto oritur; laminæ enim tenuissimè Saturni sphæram Mercurii facilè obducunt, & tunc ille obscurior & nigrior redditur: hinc & aceto abluitur Mercurius vivus & purificatur, hoc enim modo substantia ex parte demitur.

Ex omnibus autem metallis summa Mercurii vivi cum auro est amicitia, utut proprietates habeant planè contrarias. Nam sicut sol seu aurum est fixissimum & durissimum, ita Mercurius è contra est volatilissimus & mollissimus; nihilominùs tamen se promptè uniunt, ut vel levi contactu Mercurii intimè in substantiam auri se insinuet, illudque dealbet. Hinc est, quod ii, qui gerunt in Marsupio Mercurium vivum, si retineant in manu nummum aureum, ille evadit argenteus; item si geratur Mercurius in manu altera, & nummus aureus in manu altera, vel etiam in ore, brevi post apparebit nummus aureus omninò inargentatus; sic penetrantius

tius est atque subtilis! & hac ratione possumus aliquantisper corrigere damna à Mercurio vivo illata, v.g. post inunctiones Mercuriales in lue venerea. Cùm enim Mercurius vivus inimicissimus sit nervis, propterea ii, qui tali inunctione pro salivatione usi fuerunt, laborare sæpius solent gravioribus nervorum affectibus, in specie tremuli, epileptici, vel apoplectici fiunt, à residentibus hinc inde Mercurii particulis; qui tamen optimè cum auro corriguntur: Unde ZACUTUS LUSITANUS Unguentum habet ex auro, cujus illinitione ex toto corpore Mercurius extrahitur; quia Mercurius promptè se insinuat in aurum. Sic RIVERIUS observat post curationem luis Venereæ Mercurialem, Cephalalgiam ferè intolerabilem ex remanentia Mercurii in capite, curatam beneficio nummi aurei in ore detenti; huic enim se insinuavit Mercurius, moneta aurea albescit, & ita extractus est Mercurius, & subitò postmodum sedata fuit Cephalalgia.

Plura de Mercurii natura, tum in genere, quàm de vivo in specie, vid. in BECHERI *Phys. subterran.* ejusque *suppl. utroque*; item in HELMONTII *Tract. Progymn. Meteor*, & hinc in TACHENII *Hipp. Chymico*, qui hujus vestigio insistit *c.25. & 26.*

Mercurius autem Vulgi reperitur sub duplici consistentia & forma:

1. Nempè in propriis suis mineris fluens seu vivus.
2. Reperitur quoquè concretus in forma aut minera Cinnabarina.

Mercurius iste vivus in mineris repertus, aliàs Mercurius Virgineus dicitur, nullo scilicet igne hactenus alteratus, quales mineræ multæ in Carinthia reperiuntur, ubi fossores, qui laborant in his mineris, per tres vel quatuor Menses non possunt subsistere. Ratio est, quia Mercurius halituum formâ penetrat eorum corpora, & cùm infensissimus sit nervis, tremulos & paralyticos homines reddit, & quæ tales laboratores attingunt, inargentant quasi: nihilominus dentibus sunt firmis, nullo modo vacillantibus, aut gingivis denudatis, aut exulceratis; id quod alias fit in iis, qui externè utuntur inunctionibus Mercurialibus. Mercurius vivus ex cinnabari nativa quoque elicitur, quæ reperitur copiosè in aurifodinis, & lunæ fodinis Hungariæ, & quidem in terra Hungarica dicta. Talis Cinnabaris est composita ex sulphure & Mercurio vivo, quæ duo coaluerunt in cinnabarin: Unde & Mercurius ex cinnabari vi ignis per retortam beneficio salis cujusdam alcalici vel limaturæ Martis revivificatur & extorquetur, quia acidum sulphuris cohibent, quò minùs possit complexu suo detinere Mercurium vivum; unde in forma fluida profluit: vid. KIRCHERUS *Mundo Subterran. pag. 330.* & *Ephemer. Gall. Erudit. T.1. Ephem.14. p.276. seqq.* Hic *Mercurius* dicitur *resuscitatus*, & est optimus pro laboribus Chymicis, quoniam ab omnibus sordibus est purificatus.

Sunt qui ex sangvine humano volunt præparare Mercurium vivum, cujus rei experimentum producit KERNERUS Cæterum observetur impostura: nam utut in aurifabrorum sangvine hoc interdum verum sit; quoniam hi ipsi, cum sæpiùs versentur cum Mercurio in deaurandis vasis, inspirando hauriunt fumos Mercuriales, qui collecti dant Mercurium vivum, ut exinde possit ex sanguine extrahi; non tamen in aliis subjectis simile quid sperandum, & nullo modo Mercurius vivus ex omnium sanguine elicitur.

Differentiam Mercurii, quod nempe virgineus secum Aurum volatilis et, videbitis in *Act. Societ. Reg. P.1. pag.17.* item BECHERI *Supplem.1. pag 83.* Sed an hoc adeò proprium sit Mecurii virginei? fere dubito, cum aliàs Mercurius quicunque, iteratâ sublimatione, aurum ferè secum attollere soleat, hocque *Heslingii Azoth* fuit. Dicitur aliàs Mercurius vivus *Herus fugitivus Chymicorum*, quoniam ex se, licet variis modis tractatus, nullo modo est coercibilis; quin, ubi optimè alligatus putatur, promptissimè insalutato hospite denuò aufugit; tanti nempè laboris est genuina ejus fixatio. Sic erat BARTOLUS Astrologus magnæ famæ, qui Mercurium ad tantam elevavit fixitatem, ut jam in eo esset, quomodo convenienti illum includeret vasculo: sed nescio quò moratus, fortissimo subdito igne, inopinato ipso, mæstus Mercurium evadere vidit. Hinc arduum est Mercurium reddere fixum: utut cum vitriolo, alumine, & similibus in corpus mediocriter fixum redigi possit: Conf. ROLFINCIUS *Chym. pag. 385.*

Sed observetur *distinctio inter Mercurium coagulatum, & inter Mercurium fixatum. Coagulatus* est, qui non ampliùs apparet in forma fluida, sed quasi in corpus durum metallicum est redactus. *Coagulatio* est res trivialis, & fit per halitum Jovis & Saturni. Modus est, ut Jovi vel Saturno liquefacto, dum jam iterum coagulari vult, imprimatur fovea, & in foveam immittatur Mercurius vivus; sic statim coagulatur: quod fit propter halitum Saturni & Jovis, & sic etiam potest pulverisari. Eodem modo cum regulo antimonii quoque coagulatur: vid. WEDELIUS *Pharm. pag. 173.*

Mercurius à Saturno coagulatus, & plùs minùs malleabilis factus, in tumoribus externis cancrosis pro cura palliativa impositus, est optimus inhibendo, ne fermentum latiùs serpat.

Mercurius autem *fixatus* est, qui instar metalli subsistit in igne, ut non avolet, sed ignis torturam patienter perfert. Fixatio hæc Mercurii genuina nondum innotuit, utut in hanc, frustraneo tamen conamine, omni studio allaborarint longo tempore spagyrici: non potest figi, nisi per sulphur metallorum, quod facilè sese unit cum Mercurio, & ipsi volatilissimam fixitatem tribuit, & ita figit. Et utut eò redigatur Mercurius, ut aliquot horas fortiorem ignis torturam patiatur, nihilominus tamen vel spontè denuò caput exerit, vel facili labore in vivam formam resuscitatur, per alcalia nempe fixa, ut cineres clavellatos, sal tartari, vel alia fixa, item per limaturam Martis. Ratio est, quia Mercurius vivus saltem ab acidis, nullo modo ab alcalibus, ligari non nihil aut coerceri potest; Unde talium additione acidum absorbentium facillimè reducitur.

Pro *Usu Medico* aliqualis ejus selectus instituendus: *Hispanicus*, & hinc *Hungaricus*, item qui *ex India Orientali* adportatur, rectè censentur optimi. Præterea tamen, cum interdum cum antimonio, Saturno, aliisque partibus metallicis & admixtus & adulteratus sit, probandus est; idque tribus modis:

1. Si per retortam destillatus parum vel nihil recrementi post se relinquat.
2. In Cochleari argenteo super prunas evaporet: quod si relinquat maculam flavam aut albicantem, de sole aut luna participare dicitur, & utilis pro medicina censetur: si verò remaneat macula nigricans, vel livescens, nocivus est, minùsque utilis; hujusmodi enim macula adulterium Saturni, vel nativum vel artificiale, ostendit; dum Saturninis, bismuthinis, antimonialibus, arsenicalibus, aliisque heterogeneitatibus mineralibus, admistis, plus minùs inquinatus est.
3. Si à carbone candente quietus effumet; non autem cum strepitu fugam moliatur, & hinc inde agitetur; secus enim signum est, participare de metallis imperfectis: ubi minùs in igne subsultat, plus de Saturno habet; ubi magis, Jovis quid continet. De hoc conf. BARTHOLINI *Acta Med. Haffniens. Volum 1. Obs. 67. pag. 148.*
4. Si cum tartaro calcinato & calce viva aliquoties destillatus, splendorem magis crystallinum acquirat.

Quoad *usum Mercurii vivi* in medicina, ad duo semper respiciendum:

1. Ad ipsum corpus Mercurii vivi volatile & penetrans.
2. Ad adhærens ipsi acido & corrosivum sulphur, naturæ quasi arsenicalis.

Ratione illius repræsentat quasi alcali metallicum, acidis quibusvis saturandum, quatenus ab adhærente sulphure isto nondum sufficienter saturatus est. Hinc enim & acidum sulphur, occultum licèt, tamen facilè arripit, & cum eo in cinnabarin sublimatur; hinc & spiritibus acidis tàm facilè alteratur, quatenus horum ope sulphur externum actuatur magis & extravertitur, magisque ita ab his acuitur; cum quibus acidis junctis etiam concretum salsum tertium constituit, uti in Mercurio sublimato, item Mercurio dulci, manifestum est: conf. TACHENIUS *Hippocr. Chym. cap.25.* item SYLVIUS *in Pr. l.4. de Hydrope §. 228.* item *de lue Venerea §. 160. & seqq.* Hinc sub hac consideratione Mercurius vivus acida vitiosa corporis arripit, & eadem simul secum extra corpus eliminat, & hac ratione genuinum luis venereæ alexipharmacum, fixum hujus nervosis partibus pernitiosissimum Acidum absorbens, & salivationis modo extra corpus rapiens.

Ratione verò posterioris Mercurius acris, acidus, corrosivus & colliquativus existit, indeque roris nutritivi partium solidarum attenuativus, adeòquè evacuativus ac salivatorius, item septicus & rodens, plus minus tamen, prout arte magis vel minus acuitur acidum ejus sulphur, & exaltatur hinc ejus vis colliquativa per acida sulphurea mineralia.

Ex quibus facile est concludere: *An sit venenum Mercurius vivus?* Per se equidem, quatenus corpus Mercuriale est, innoxius est, intimè penetrativus, & acidi vitiosi absorptivus; ratione verò sulphuris externi acidi erodentis & colliquefacientis, pessimum est venenum, nervosis partibus inimicissimum, & gravissimorum nervosi generis pathematum fœcundus parens. Licet enim Mercurius vivus propinatus sine ullius nocumenti vestigio citò transeat, fit tamen hoc saltem propter parvam, quam in corpore nectit, moram; aliàs enim si diutiùs in corpore subsisteret, æquè virulentiam suam proderet per subsequentem salivationem, atque si extra corpus, licet vivus, inunctus fuisset.

Quod ergo attinet *usum Medicum*, variat equidem hic pro varietate præparationum & applicationum. Laudatur tamen propriè ceu proprium alexipharmacum luis venereæ, quæ confirmata & inveterata vix aliter curari poterit, nisi per medicamenta Mercurialia, tàm purgando quàm salivationem movendo, sive internè assumpta sub forma pulverum, sive externè inuncta, sub forma suffituum aut unguentorum; & sic solet excitare copiosum fluxum salivæ, quod vocatur *Salivatio*: quæ salivatio continuanda est tam diu, donec contagium Venereum omninò salivando seu per salivam sit expulsum. Modus hic per salivationem curandi luem veneream, est usitatus Gallis. Interdum loco salivationis solent subsequi in lue venerea copiosæ dejectiones alvi; ubi interdum observatum fuit, quod dejectiones alvi fuerunt nigræ instar atramenti. Raro insensibiliter operatur Mercurius, ita ut neque per alvum per dejectiones, neque per salivationes curet; utut HORSTIUS *lib.14. Obs. prope finem* habeat

beat observationem operationis Mercurialis insensibilis. Sed necessum est, ut pro talibus inunctionibus sit benè depuratus & purificatus, miscetur cum pingvedine porcina, donec occultetur. Hoc unguento composito inunguntur articulationes genuum & cubitorum, idque aliquoties in loco tepido, donec succedat salivatio; si hæc minùs procedat, fit inunctio spinæ dorsi secundùm longitudinem: alii non ineptè inungunt plantas pedum; sic enim totum corpus perreptat Mercurius, & tandem salivando miros exserit effectus.

In obstructionibus contumacissimis alvi, & consequenter in morbo iliaco, sacra anchora est; si scilicet successivè assumatur in substantia usque ad ℔j. vel ℔ij, imò ad ℔. iij, vel in globulis cereis in forma pilularum, qui modus est RIVERII *in obs. comm.* 1. quia mobilitate suâ sine ullo periculo transit per intestina, & per alvum secernitur. Notabilis est historia, quam de simili cura per literas transmisit Doctori MICHAELIS Doct. ERBENIUS, *Archiater Regis Poloniæ*, qui refert de quodam contumacissimis alvi obstructione laborante, cui, aliis medicamentis irritis omnibus, propinavit ℔. iij. argenti vivi, & his nihil operantibus, illum imposuit currui, & veloci motu agitavit: cumque reversus domum de nocte somnum habuerit quietum, manè lectum stercore maculatum, & argento vivo inargentatum reperit. Certum sanè Mercurius est remedium in tali casu, de quo jam HELMONTIUS facit mentionem *Tr. de Flatibus*. In morbo Iliaco, si Mercurius non juvat, res est desperata. Lumbricorum præterea juratus est hostis; Mercurius enim dulcis ad aliquot grana datus quoscunque lumbricos expellit & exturbat. Hoc etiam fit per *aquam Hermeticam* contra lumbricos *Augenii & Helmontii Tract. In Verbis, Herbis & lapidibus Magna Virtus*:

Nempè

♃. *Mercurii probè purif.* ad ℥jv.
cui super affundatur
Aqua hyperici, vel *ulmar.* vel *flor. persic.* vel *portulac.* vel *aquæ simpl.* vel
Graminis ad ℔. iij.

Ebulliat leniter in ea Mercurius, aut agitetur in loco calido sine coctione; dehinc, ubi subsederit Mercurius, decantetur, & ad ℥j. vel ij. pro dosi detur, sicque omnes lumbricos certissimè expellit.

In forma sicca Mercurium cum succo quodam certo pulverisare & exhibere jubet AUTOR; ipso innuit saccharum, cum cujus duplo vel triplo facilè in pulverem gryseum in mortario lapideo vel ligneo redigitur: cujus dosis est à ℈j. ad ʒß. vel ʒj.

Assumatur autem in cochleari ligneo: nam si assumitur in cochlearibus metallicis, in specie in cochlearibus aureis vel argenteis, nihil ferè Mercurii in corpus venit, quoniam adhæret metallo: quod observandum quoque est de aliis medicamentis Mercurialibus; cum omnibus enim metallis se miscet Mercurius, eademque etiam corrodit.

Ulteriùs dicit AUTOR, quod difficilem promoveat partum; quod & à MATTHIOLO *lib.* 4. *Epist. Med.* & in *Comment. l.* 5. *Dioscorid. cap.* 70. ʒß. pondere observatum fuit: Conf. HOFFMANNUS *Clav. l.* 3. *c.* 15. *§.* 10. *pag.* 260. Porrò scabiem etiam ferinam optimè curat interno & externo usu, ubi aliàs omnia irrita. Hinc nempè famosum est *Cingulum sapientiæ* seu *Mercuriale Rulandi*, quod est pannus lineus cum ungvento ejusmodi illitus; de quo vid. BARTHOLINUS *in Cent.* 3. *Hist. Anat.* 79 quod lumbis applicatum proficuum est remedium, & pediculos celerrimè fugat. Sed sub genuino ejus usu observetur:

1. Ut præmissa sint convenientia universalia.
2. Bene sit depurata Massa sangvinea.
3. Cum applicatione cinguli, aliorumque similium Mercurialium, interna blandè diaphoretica antimonialia, aliaque adhibeantur.
4. Æger in loco calido aut tepido versetur; &
5. Blandè interdum corpus moveatur; sic dabitur facilis operatio cinguli Mercurialis.

Loco hujus Cinguli in usu sunt Ungventa Mercurialia, quæ uti & cingulum Mercuriale jam Veteribus in cura scabiei fuerunt usitata, uti hoc demonstrat AMELUNGIUS *loco citato c.*6.

An lepram, elephantiasin, & similes affectus curet Mercurius per salivationem? tentatum fuit aliquoties: sed parvo, quantum novi, cum successu: conf. WILLISIUS *Pharm. Rational. Volum.* 2. *ubi de lepra.* Aliàs etiam ad tineam capitis pertinaciorem Mercurialia Unguenta usurpantur: sed non caret periculo propter varia nervosi generis symptomata, quæ inde facilè superveniunt. Ulcera maligna phagedenica, putrida & similia, aliis irritis mirabiliter curat Mercurius in unguentum redactus; Gallica præsertim, aliaque contumaciora, quæ sine Mercurio, vel dulci vel præcipitato, curare difficillimum erit. Tumores tandem duros, nodos Gallicos, uti etiam scirrhosos in partibus carnosis, & strumosos in partibus glandulosis, ex viscida materia ab acido coagulante, mirificè emollit Mercurius vivus cum linimentis applicatus; unde & emplastrum de ranis Vigonis cum Mercurio (interdum cum duplo Mercurio) adeò crebri usus est: quos etiam lamina plumbea Mercurio vivo illita, vel Mercurius à plumbo coagulatus in laminam redactus, applicatione sui discutit & resolvit, doloresque junctos corrigendo dolorosum acidum mitigat; quæ etiam in gangliis & nodis, similibusque tutissimè admovetur, & ita citò, tutò, & jucunde illa curantur. Pediculos quoscunque, sive sint majores, *inguinales*, sive alii, modò in marsupio gestatus, vel cum ungventis, imprimis ungvento de nicotiana, subactus, & locis, ubi tales sunt hospites, inunctus, subitò necat. Cosmeticus denique existit, præsertim Mercurius dulcis, aut alio modo præparatus, quocunque modo applicatus varos, lentigenes, & alias faciei maculas, pustulas, ac rubores, aliis irritis tollit, serpigines etiam aliaque cutanea vitia, mirabiliter tollit. Nempè penetrando, & acidum peccans sub cute latens corrigit, & simul humorem peccantem excrementitium resolvit & colliquat, sicque in aliud concretum mutat. Modus parandi hic est:

♃. *Mercur. vivi q. s.*

Subigatur cum succo limonum, & cum pingvedine quadam redigatur in formam linimenti

Sed observetur in usu Mercurii cosmetico, ne sit nimius. Nam Cosmetica Mercurialia duo habent incommoda:

1. Inimicissima sunt gingivis, tonsillis, dentibus & partibus circa palatum existentibus: Unde, utut aliquandiu elegantem cutis & faciei colorem Mercurius reddat, tamen successivè ulcera oris & fœtorem, imò cariem, nigredinem, hinc casum dentium & capillorum facit; hincque est, quod istæ mulieres, quæ in juventute usæ sunt fucis Mercurialibus, in senectute sint edentulæ, aut habeant halitum fœtidum propter putredinem, inductam gingivis & earum dentibus.
2. Etiam cutim tandem scabram, rugosam & citiùs, quàm ætatis fert ratio, senilem reddunt; unde juvenculæ per aliquod tempus usæ fucis Mercurialibus, fiunt ante senectutem vetulæ.

Cæterùm Mercurius etiam *Amuleti instar*, vel in avellana, vel in penna inclusus, ad lac generandum (vid. SENNERTUS *de febrib. lib* 4. *cap.* 5.) contra pestem, fascinationes & ligaturas, de collo gestari solet; uti *dedi talem formulam superiùs*, ubi *de Antirrhino*: quod utut suspectum videatur GUIBERTO *in Medico officios. Tractatulo de peste*, & DIEMERBROCCIO *de Peste*; nihilominùs tali usu externo est valdè proficuus.

Sed benè sit præparatus Mercurius pro quocunque usu, imprimis externo, aliàs inducit varias noxas, casum dentium & capillorum, tremorem, paralysin, contracturas, & similes alias graves & periculosas noxas ex perverso Mercurii vitiosi usu posse oriri certum est: de quibus vid. HOFFMANNUS *de Medic. Chym. pag.* 36. AMMELUNGIUS *de Chym. cap* 6. *pag.* 226. Fernelius lib. 2. de Curat. Morbi Gallici cap. 1. & UNZERUS *in ejusd. Tr. de Mercurio.* In scorbuto speciatim usus Mercurialium cautissimus esse debet. Cùm enim per se Mercurius sit infestus gingivis, & etiam in scorbuto dentes sint corrosi; propterea facilè cum Mercurio malum exasperatur. Unde in nostris regionibus septentrionalibus non solùm insuitatum, sed etiam periculosum est, curare luem Veneream per Mercurium, propter metum scorbuti. Et quidem tam promptus est Mercurius ad salivationem, uti iis, qui habent gangrænam in pede, applicatus facilè excitet ptyalismum, utut in minima dosi & remotissimo loco fuerit applicatus: id quod observetur in curandis ulceribus scorbuticis, ne applicetur cum noxa.

Ad usum autem Medicum *purgetur Mercurius*, & quidem eum in finem, ut fæces, aut potiùs adhærentia concreta Saturnina, bismuthina, arsenicalia, &c. separentur; talia enim aliàs præparationes Mercuriales usui Medico minùs aptas reddunt. *Communiter purgatur expressione per corium*, deinde lavatur cum aceto, sale, &c. vid. AUTOR. Cæterùm optimus purgandi modus est *Destillatio*, si scilicèt Mercurius vel crudus, vel, quod melius est, ex sublimato aut cinnabari revivificatus, cum salibus, sale communi, sale tartari, calce viva & similibus aliis, bis vel ter destillatur per retortam; sic enim evadit purissimus. Quidam idem non ineptè præstant cum spiritu vini, uti habet AUTOR. Quidam miscent cum terra sigillata, & destillant per retortam non incommodè. Nec contemnenda est purificatio Mercurii, si fit amalgama ex eodem cum metallis, & postmodum hoc amalgama per retortam destillatur; revivificatur enim sic Mercurius, qui potest tutò adhiberi internè.

Quod attinet Mercurii Præparationes, & ex eo elicita medicamenta, observetur; quod rectè dicat HELMONTIUS: quod Mercurius nunquam ullâ ratione sit divisibilis, adeò ut sit impossibile, per artem & naturam exinde sal aut sulphur extrahere. Unde rectè HELMONTIUS omnia liquida ex Mercurio per se præparata, ut oleum, spiritus, essentias, &c. Mercurii, vocat non-entia & imposturas pseudochymicorum. Nam licèt Mercurius propter adjuncta salia vel alia simplicia suscipiat larvas varii generis; nihilominùs tamen non sunt, nisi oculorum imposturæ: Quippè semper ex iisdem Mercurius denuò vivus potest resuscitari, uti rectè loquitur HELMONTIUS.

Quod igitur reliqua *Præparata* ex Mercurio attinet, eadem omnia sunt saltem *Magisteria*, hoc est cum salibus variæ concretiones. Magisteria autem hæc sunt vel in forma fluida, vel in forma sicca: Illa, nempè fluida, ab his siccis demum originem habent.

Præparata sicca sunt vel *Præcipitata*, vel *Sublimata*.

Præcipitata fiunt vel

1. Per

1. Per se vi ignis; vel
2. Per spiritus salinos abstrahendo.
3. Propriè dicta præcipitata cum oleo tartari, vel alio alcali fixo in aqua soluto, præcipitando solutiones Mercurii per acida factas.

Et hæc præcipitata rursus sunt vel simplicia, vel cum aliis metallis composita. Hæc de Præcipitatis.

Sublimata sunt vel cum sulphure vel cum salibus: Illa dant Cinnabarin; hæc verò pro variis accidentibus varias denominationes obtinent.

Hæc est quasi sciagraphia omnium Præparatorum Mercurialium.

CALCINATIO & PRÆCIPITATIO.

Quoad Mercurii simplices præparationes, eminet *Præcipitatio*, quæ quidem, uti rectè monet AUTOR noster, non est vera præcipitatio, sed Mercurii per digestionem in pulverem rubicundum mutatio. Observetur nihilominùs, quod Mercurius in pulverem redactus, vocetur præcipitatus, sive cum, sive sine menstruo: item vocatur *Turbith minerale*, ad differentiam Turbith Vegetabilis; quoniam sicut Turbith vegetabile est purgans vehemens, ita & præcipitatus Mercurius. Inter Mercurii præcipitationes eminet hic *Mercurius per se præcipitatus sine ullo addito*, sed solo igne per digestionem lentam in pulverem rubicundum mutatus, in vase specialiter ad id elaborato. Hoc autem in Mercurio corporum non fit, sed saltem in Mercurio vulgi. Phiolæ ad hunc laborem necessariæ conformatio variat: nunc enim fit in cucurbita fundi plani, qualem describit ZWELFFERUS *Mant. spagyr. P.1. cap.7. pag.353.* nunc in duplici vase, quasi duobus urinalibus ad clepsidræ formam sibi applicatis, qualem describit WILLISIUS *in Pharm. Rat. P.1. Sect.2. cap.2. pag.42.* Sed non opus erit curiosis instrumentis, modò observetur encheirisis à non nomine observata; nempè ut ignis suppressionis adhibeatur, id est ut carbones supra vas, in quo Mercurius continetur, arenâ contectum ponantur; hoc modo nempè & citiùs & tutiùs figitur seu in pulverem cinnabarinum præcipitatur. Dubium enim est: quomodo corpus album fluidum volatile Mercurii vivi per se sine addito, solius caloris beneficio, in pulverem nonnihil fixum rubrum convertatur. Sunt qui existimant, simplicem texturæ in Mercurio mutationem esse causam, ut HOFFMANNUS *Clave pag.265.* alii calorem externum, ut SYLVIUS *de Hydr. §.272.* Optima in hoc puncto est TACHENII sententia, proprium Mercurii sulphur externum hoc modo præcipitare Mercurium: vid. TACHENII *Hippocrat. Chym. cap.25.* ubi *de Mercurio*. Nempè sicuti à sulphure, Mercurio addito, rubificatur Mercurius in Cinnabarin; ita parili ex ratione sulphur Mercurii externum, igne mediante actuatum, & quasi extraversum, & tingit, & etiam ita nonnihil figit Mercurium. Vna ex optimis præparationibus Mercurialibus hæc est: Nam ritè paratus bonum est remedium diaphoreticum, resolvens, mundificans, plurium chronicorum morborum, ex impuritate contentorum acida plus minus fixa natorum, remedium, uti sunt Lues Venerea, scabies, podagra, febres diuturnæ, aliaque similia; nempè consideratè adhibitus. Aliàs, si non ritè sit fixatus, aut inconsideratius exhibeatur, etiam vomitus & secessus movet; imò continuato usu ad salivationem tandem disponit. Minùs enim præcipitatio hæc sufficiens est pro Mercurio ita figendo, ut vel per diaphoresin saltem operetur, vel ad pristinam volatilitatem & fluiditatem reduci nequeat; ubi tamen nimis rigorosus est HELMONTIUS, quando dicit: *Vix boni viri remedium esse Mercurium, quamdiu adhuc resuscitari potest.*

Nobilis hic Mercurius præcipitatus per se magis nobilitatur, si amalgama cum solis per antimonium depurati, vel lunæ ℥ß. & Mercurii vivi depurati ℥iv. hoc modo præparetur, & in pulverem purpureum, *Aurum Vitæ* aliàs dictum, redigatur, in quo ipso imprimis consulatur ZWELFFERUS *Mant. spagyr. pag.321. & 353.* non secus atque POTERIUS, qui nobilius suum Aurum diaphoreticum ex Mercurio antimonii cum auro amalgamato, & ita per se præcipitato recipit, ut *propè finem* ejusdem *Pharm. spagyr.* videre est. Quò etiam facit *Panacæa ista de la Vigne*, quam videbitis in HOFFMANNI *Clave pag.266.* qua ratione etiam Mercurius cum aliis metallis amalgamari, & sine menstruo acido corrosivo per se præcipitari potest.

Sed utut pro usu Medico nobile sic evadet remedium, ut non solùm aliis præparationibus apprimè inserviat, sed & pro sublimioribus laboribus spagyricis recipi queat; interim tamen non nimis excedamus in ejusdem laudibus, ejusque usum Alchymisticum non nimis extendamus, in quo ipso peccasse videtur ZWELFFERUS *citato loco pag.354.* Nam Mercurius corpus auri, ut in illud quodam quasi amplexu feratur, adeò exactè non dissolvit: ab iterata ex regulo antimonii & lunæ scobe sublimatione, an Mercurius novas vires acquirat? dubium est; nisi forsan ex regulo sulphur externè adhærens Mercurio accedat. Adeòque ambigitur: an sine interventu Medii alterius seu clavis, sola digestione, sublimando aut præcipitando aurum cum Mercurio, adeò amicabiliter ac intima unione commisceri possit? quod quamdiu non fit, voto transmutationis excidimus. Tentandum etiam est: an non digestum & præcipitatum hujusmodi amalgama in pristinum auri corpus denuò reduci, possit avolante Mercurio? & sic præcipitata illa cum auro, luna, Mercurio, & putatitia omnis generis Azoth, se habere videntur. Vires tamen Medicæ præcipitato simplici adscriptæ, eidem ac sanè nobiliori hujusmodi composito adscribendæ erunt.

Mercurii præcipitati per silices in AUTORE *processus no.2.* est legitimus. Modum habet HARTMANNUS *in Croll. p.41.* & KESLERUS *C.1. Process.50.* Coincidit hæc præparatio cum priori, saltem quod moles silicum adjectorum impediant motum & sublimationem Mercurii, unde quasi vi coercitus Mercurius faciliùs præcipitatur. Putant quidam, quod per ignem arenæ successivè sulphur silicum exaltetur, ratione cujus sulphuris silicum, sulphur Mercurii externum excitetur: unde silices recipiunt solares, de sulphure solis participantes, quales interdum inveniuntur & se produnt colore flavescente & rubescente, ut Mercurius cum iis ratione principii solaris promptissimè se jungat. Verùm an silices ratione sui sulphuris aliquid conferant? haud videtur vero simile. De *Mercurio fixato* seu *Panacæa nu.3.* genuinum est LUDOVICI judicium *Pharm. pag.117.* esse nempè Cinnabarinæ naturæ, quatenus ex vivo Mercurio & sulphure communi revera concretum salinum emergat; unde effectus ejus præ cinnabari nativa vel antimoniali haud dabit singulariores.

Sequuntur *præcipitati Mercurii in via humida*, nempè *nu.4. & 5.6. & 9.* per spiritus acidos, ut oleum sulphuris, spiritum vitrioli, spiritum nitri &c. affundendo aliquoties & abstrahendo, & sic in fundo Mercurius remanet sub forma pulveris, varii coloris pro ratione spirituum. Succedit in omnibus negotium, utut diversimodè; omnium optimè per spiritum nitri, qui & solvit Mercurium, & exinde abstractus præcipitatum intensè rubrum relinquit: spiritus sulphuris verò, spiritus & oleum vitrioli, non solvunt Mercurium, ut eundem facilè in pulveris formam alterent, qui abstractis spiritibus saltem flavus aut citrinus remanet: qui pulveres cum spiritu vini digeruntur &c. uti habet AUTOR & CROLLIUS *in sua Basil. Chym. cum notis* imprimis HARTMANNI.

In his Præcipitationibus duo considerentur:

1. Color ruber, qui non nisi à spiritu nitri conciliatur: nam spiritus sulphuris & vitrioli vel Mercurium præcipitatum flavum aut citrinum saltem, relinquit. Color hic oritur ab ipso Mercurii sulphure externo, sicut *supra de Mercurio per se præcipitato monitum fuit*. Quia enim spiritus nitri & ipse sulphureus agit in hoc ipsum sulphur, hoc ipsum extraversum colore tali Mercurium tingit. Spiritus sulphuris verò & vitrioli propter symbolum, quod habent, agunt quidem nonnihil in sulphur Mercurii, sed debiliter, unde tantum flavescit.
2. De spiritibus acidis post debitam edulcorationem cum aqua, & deflagrationem cum spiritu vini, nihil ferè aut minimum saltem cum Mercurio præcipitato remanet; quod testatur: quia Mercurius ita præcipitatus non crescit pondere; unde nec vim corrosivam Mercurio addunt, sed quicquid mutationis Mercurio accidit, saltem ratione proprii sulphuris acidi, in quod ista acida mineralium sulphurea agunt, evenit: Conf. TACHENII *Hippocrates cap.25.* Nam ut in medio relinquam, quod HELMONTIUS hinc inde asserit, Mercurium sulphure externo spoliatum, esse immutabilem; aut quod TACHENIUS affirmat, Mercurium corporum nec præcipitari per se, nec per spiritus acidos posse, quia caret illo sulphure externo adhærente: saltem pro hoc negotio notabile est Mercurium cum spiritu nitri præcipitatum rubescere, non secus ac si sublimatus communis cum oleo tartari per deliquium præcipitatur, qui etiam rubeus cadit, prout nempè alcali fixum agit in sulphur Mercurii externum, hoc sufficit, extravertit, & ita colorem rubrum infert. Alcalia è contra volatilia Mercurium talem album præcipitant, quatenus hæc debiliùs agunt in sulphura mineralia, quàm alcalia fixa: Conf. hic TACHENII *Hippocrates cap.7.*

Præcipitatorum Vsus.

Præcipitata hæc magis inserviunt usui interno, minùs tamen tuta sunt, licèt etiam spiritus vini desuper deflagratus sit; cum impetu enim vomitus & secessus movent, prout magis volatilia vel fixa. Quò enim sunt volatiliora, eò magis vomitus cient; quò magis erunt fixata, eò promptiùs per inferiora purgant: imò si grana iij tantùm usurpentur, horrida symptomata causantur. Nam per spiritus acidos, v. g. nitri, vitrioli, &c. extravertitur sulphur Mercurii & exaltatur; unde gr. xv. Mercurii præcipitati per oleum sulphuris (ad gr. ij. vel iij. pro una vice) potentiorem salivationem excitant, quem ℨj. Mercurii crudi externè adhibiti.

Turpethum minerale cū oleo seu spiritu sulphuris per campanā paratū in specie quod attinet; in se quidem satis tutū, & in affectibus chronicis conveniens remedium est. Dosis gr. v. vel vj. in forma pilularum vel boli; aliàs impressionem Vitriolicam in faucibus relinquit, ægris molestam: hinc cum Theriaca, Extr. Ellebori nigri vel succo liquiritiæ mistum, commodè propinatur. Ordinariè verò cum nausea per inferiora tantum purgat, utut in delicatis & tenerioribus præsertim, vomitus interdum moveat, quin & repetito usu in dosi minori

nori salivationem cieat: hincque non nisi in morbis chronicis evacuandi aut alterandi causâ adhibitum locum habet; & quidem pro scopo salivatorio, primo die gr. j. ij. vel iij. post ad jv. sicque quotidie continuando, donec doses quinque assumptæ, & salivationis futuræ indicia superveniant.

Mercurius præcipitatus cum oleo vitrioli AUTORIS *nu.* 5. revocat in mentem asserta HELMONTII *Tr. Ignota actio Regim.* §. 11. & *sextupl. Dig.* §. 29. quod oleum vitrioli solo attactu Mercurii transeat in alumen. Res anno ferè ab hinc comprobata, aut exemplo illustrata, ita se habet:

℞. *Mercurij* ℥j.
Olei vitrioli ℥iv.

Digerantur mutuò, & post solutionem plus minus factam, ac phlegmatis evaporationem, & subsequentem destillationem, remanet Mercurius albus præcipitatus; qui edulcoratus probè suggerit pulverem citrinum, mediante destillatione à cineribus clavellatis in idem Mercurii currentis pondus revivificabilem: aqua verò ista edulcorationis sale vitriolico impregnata, ebulliendo evaporata, reddit genuinum alumen. Res curiosa.

Mercurius præcipitatus per spiritum nitri *nu.* 6. seu Mercurius coralliatus, optimè describitur ab HARTMANNO *in Croll. pag.* 63. fit hoc modo;

℞. *Mercurii vivi probè depur.* qv. v.

Abstrahatur ab eo spiritus nitri ritè rectificatus tribus vicibus; sic evadit pulvis egregie rubeus ferè instar cinnabaris. Sed notandum est, Mercurium hunc præcipitatum post ternam spiritus nitri abstractionem & subsequentem sub tegula aut in crucibulo levem calcinationem, donec non ampliùs fumet, & spiritus nitri concentratus maximam partem avolet, ulterius cum spiritu vini ter esse deflagrandum, ut omnis acor corrosivus tollatur: sic enim tutiùs, & etiam auctâ nonnihil dosi, cautè tamen, internè usurpari potest. Vocatur à quibusdam, imprimis HARTMANNO & CROLLIO, etiam *Arcanum corallinum*, quia post præcipitationem remanet pulvis rubicundissimus instar coralliorum.

Sed duplex hìc error deprehenditur:

1. Quia ob solum colorem ita vocarunt, & cum PARACELSI *arcano corallino*, quod etiam à colore sanguineo *Mercurium hæmatinum*, item *Aquilam hæmatinam*; ab usu verò in Archidox. *Mercurium vitæ* vocavit, non convenit, quo vult purgare & uno impetu curare febres intermittentes & podagram, ratione cujus etiam ab HELMONTIO *Purgatio diaceltatesson Paracelsi* vocatur: Conf. *de hoc Mercurio vitæ Paracelsi* CNOEFFELIUS *Tr. Meth. Med. febres epidem. pag.* 75. & 85.
2. Quod hic *Mercurius hæmatinus Paracelsi*, seu *Arcanum corallinum*, fuerit nihil aliud, quàm Mercurius vivus per menstruum universale fixatus in pulverem rubeum, blandè diaphoreticum & solutivum, & per aquam ovorum edulcoratus, quo vulnera & ulcera vesicæ, faucium & œsophagi curentur, uti HELMONTIUS hoc ostendit *Tr. de febr. c.* 14. §. 10. item *Tr. Arcan. Paracelsi*. Hinc ortus est error ille in præparatione Mercurii, dum quidam cum spiritu nitri in rubedinem præcipitatum putarunt esse eandem rubedinem cum Paracelsi. Cùm è contra Arcanum Corallinum Paracelsi terra fuerit Balsamica dulcissima; Autoris verò Arcanum corrosivum, quoniam corrosivitas menstrui nunquam elui potest ex præcipitatis.

Inservit tamen usui interno pro leni purgante, sed cautè: interdum enim etiam per superiora purgat. Dosis gr. iv. vel v. Sed Mercurialia hæc non nisi in malis contumacioribus coveniunt, & saltem in iis, ubi acidum tale peccat, quod vix, præterquam à Mercurio, corrigibile existit. In morbis enim difficillimis, v.g. quartana inveterata, lue venerea confirmata, podagra &c., Mercurialia prærogativam singularem præ aliis habent, adeò ut aliis irritis (modò viscera ægri utcunque adhuc robusta sint) intentioni Medici satisfaciant. Sic *Aurum vitæ Cnoffelii* antipodagricum fuit, & nihil aliud, quàm Mercurius per certum oleum vitrioli, laboriosè licet, fixatus. Oleum enim vitrioli probè rectificatum jus habet præ acidis aliis singulare in Mercurium: & ututeum perfectè figere non possit, vim tamen singularem præ aliis mineralium acidis in illum exserit, volatilitatem ejus multum coercet, si post factam solutionem & abstractionem tandem fortissimo, quantum fieri potest, igne, quicquid de oleo vitrioli supersit exhalet. Mercurius hic fixatus assumptus nunquam salivatorius est, nisi per accidens, in lue Venerea egregius. In lue Venerea confirmata sine Mercurio sanè nihil perficere possumus: imò affectus etiam longè remotos in extremis artuum Mercurialia corrigunt, radicem ex primis viis evellendo, & fermentum peregrinum simpliciter corrigendo. In ulceribus manantibus crurum, aliis irritis, pilulæ factæ ex cinnabari, arcano corallino, & theriaca, usu repetito aliquoties assumptæ, per inferiora purgant; & sine remedio alio singulari sponte ita exsiccari faciunt ulcera, quod remedia alia vix aut non, nisi post tempus diuturnum, præstare possent, idque non semper. Unde in gravioribus morbis singulare quid obtinent. Pro scopo salivatorio datur cum Theriaca, vel succo glycyrrhizæ in forma pilularum ad gr. ij. vel iij. alterâ vice seu die sequente gr. iv. hinc die tertio gr. v. & sic donec omnes doses simul gr. xv. vel xviij. compleverint; tunc desinamus: sequitur enim salivatio; rarò plus requiritur. Externè commodè permiscetur cum unguentis contra scabiem; sicut quoque emplastris additum valet egregiè in quibuscunque ulceribus etiam rebellibus, fœtidis & malignis. Nam in Mercurio est Arcanum contra ulcera maligna & fœtidissima; sicuti etiam Mercurius dulcis est egregium remedium.

Sequitur *Mercurius per aquam ovorum præcipitatus num.* 7. Circa quem observetur: in Paracelsi scriptis occurrere subinde Mercurium corallatum, item arcanum corallinum, quo nomine non Mercurium communem cum nitro paratum, aut præcipitatum Autoris intelligit, sed, uti jam suprà dixi, est Mercurius vivus per liquorem alcahest fixatus, & per aquam albuminum ovorum edulcoratus: sed occultavit modum, & hunc substituerunt impostores. *Paracelsum* ergo malè communiter intellectum *pessimè semper imitati sunt*: id quod etiam ostendit hic Mercurius præcipitatus per aquam ovorum ad Paracelsi imitationem institutus: sed prout ab AUTORE præscribitur, nullo modo succedit. Potius conf. M. A. N. C. *Anno* 4. *pag.* 90 ubi aquæ albuminis ovorum genuina, CNOEFFELIO olim usitata, habetur descriptio. Ac sanè ibidem descriptus labor Mercurialis asseritur, quod fuerit genuinum remedium CNOEFFELII, quo podagram curaverit, de qua cura non saltem publicè prostat *Epist.* hujus argumenti, & propter elegantem Theoriam conf. *Consilia & Apologiæ* CNOEFFELII *in* M. A. N. C. *Anno* 4. *pag.* 148. & 152.

Vicinum huic est *Aurum Horizontale*, quod est Mercurius vulgaris præcipitatus cum aqua forti, imbutus sulphure Veneris fixo, à quo postmodum spiritus abstrahitur, & remanet pulvis fixus dulcis, remedium diaphoreticum, optimum contra scabiem, luem Veneream. Externè contra scabiem & ulcera fœtida cum unguentis usurpatur.

Mercurius præcipitatus per tincturam smiridis nu 8. *Præcipitatus miraculosus* dictus, nihil valet. Nempè copiosus Mars est in Smiride, & inde beneficio aceti destillati principium Mercuriale extrahitur, quali tincturâ superficialiter alteratur Mercurius; unde præcipitatus hic non est fixus, sed dum candescit in crucibulo, Mercurius evaporat; pulvis verò ruber remanens est à Smiride, & nihil aliud, quàm aliquis crocus Martis, qui tanquam fixus sustinet ignem.

Mercurius præcipitatus communis nu. 9. præparatur per solutionem cum aqua forti, & præcipitationem cum aqua salsa, & sic albescit ob salinas volatiles particulas adhærentes, quæ solæ Mercurio paulo exactiùs combinabiles sunt: quando autem aqua fortis abstrahitur sine præcipitatione; acquirit colorem rubeum. Pro usu externo usitatissimus est chirurgis Italis, & apud nos in Emplastris, unguentis, &c. pro ulceribus Venereis callosis, aliisque cacoethicis ac difficilioris curationis: Nempè corrosivum est & simul malignum acidum illud ulcerum, quod Mercurius absorbet; hinc remediis aliis in dosi etiam parva additus, ut in ulceribus luis venereæ cacoetheis &c. notabiliter ea levat, labia horum rubicunda fiunt, loco saniei fluit pus album, & ulcus integrum brevi consolidatur. In ulceribus cancrosis commendatur à POTERIO, intra per inferiora saltem purgare eidem dicitur; quod tamen minus vero simile videtur. Nam omnia hæc modò enumerata Præcipitata in forma liquida ratione sulphuris acidissimi nervosas partes insigniter stimulant, contenta verò corporis colliquant; unde vomitus, salivationes ac [illegible] movent, & quidem magis illa hæc faciunt, quæ minùs fixa sunt; minus hæc faciunt, quæ magis fixa, adeò ut hæc ad diaphoreticam naturam proximè accedant, saltem alvum tantum stimulant. Hinc fixissimus est Mercurius per se præcipitatus, præsertim cum auro sociatus, post hunc cum spiritu nitri paratus.

Cætera omnia minùs fixa sunt, præsertim *cum aquæ salsa præcipitatus*; hinc enim facili encheirisi, post phlegmatis nempè saltem evaporationem, sublimari, & in perfectum Mercurium sublimatum corrosivum venenosum mutari potest: id quod confirmat Mercurii istas sub præcipitatione alterationes magis ab acido sulphure externo, plus minus actuato, quàm ab ipsis spiritibus acidis dependere: utut hi ipsi agendo in sulphur acidum illud, vim ejus intendant, & ita præcipitationi Mercurii, ejusque plus minùs fixationi, occasionem præbeant: quo sensu explicanda etiam sunt asserta SYLVII *Tr. de Hydrope* §. 228. & *sequentibus*, item *de lue Venerea* §. 160. & *seqq.*

Sequitur *nu.* 10. *pag.* 402. *Præcipitatus albus Clossæi*. Arridet hic labor HOFFMANNO: sed nescio quare? habetur enim nihil aliud, quàm præcipitatum quoddam seu *Turbith minerale*, haud adeò multum differens ab alio simili præcipitato, per alcali fixum ex Mercurio sublimato parato: loco quorum omnium sufficiat Turbith minerale MYNSICHTI *pag.* 118.

Mercurius præcipitatus dulcis nu. 11. simplex fucus est: nempè Mercurii vivi interpositione separantur, minusque unitæ sunt, particulæ præcipitatæ, unde in eadem dosi mitiùs operatur.

Præcipitata quæ jam dixi cum sint maligna & venenosa, propterea sequuntur jam in AUTORE eorum correctiones. Correctiones horum præcipitatorum in eo consistunt, ut corrigatur nimia eorum acrimonia vel per spiritum vitrioli, vel oleum tartari, unde fit remedium magis benignum. Attamen cauti simus in usu interno; nam pro varietate alcalium etiam variat Mercurius præcipitatus in acrimonia. Si enim cum alcalibus volatilibus præcipitatus fuerit, ad rubedinem vel

vel colorem incarnatum; si per alcalia fixa, ad albedinem vergit: vid. TACHENIUS.

Mercurius præcipitatus incarnatus, & *Mercurius præcipitatus luteus nu.* 12. & 13. per alcalia parati ex solutione cum acidis cum aqua forti facta, reverâ re ipsâ coincidunt, ac easdem vires obtinent cum supra dictis præcipitatis per acida factis, mitiora tamen paulò sunt medicamenta minusque vehementia, quatenus nonnihil fixiora: sanè rarioris usus sunt in medicina interna præcipitata Mercurialia per acida facta, quin tutiora ferè prostent evacuantia, nisi forsan in chronicis difficulter eradicabilibus aliisque similibus affectibus; unde frequentissimè in lue Venerea internè & externè adhiberi solent. *Præcipitatus luteus* cum oleo tartari vel spiritu urinæ paratus, à FINCKIO contra icterum tanquam summum remedium insigniter commendatur: sed nihil est. Tutius est uti Rhabarbaro vel aloe, &c., quàm Mercuriis præcipitatis, quoniam sunt maligni per se & menstrua corrosiva adhærent.

Eodem modo potest fieri *Mercurius præcipitatus vulgaris*, si

℞. *Mercurius sublimatus vulgaris*:

Solvatur in aqua communi, & solutus præcipitetur per *oleum tartari per deliq.*

Observetur hic modus solvendi & cum sale fixo præcipitandi, quoniam quædam magna habet in recessu; & qui hoc non sciunt, non possunt intelligere BOYLEUM *de Coloribus*, & TACHENIUM *in Hipp. Chymico*.

MERCURIUS PRÆCIPITATUS VITRIOLATUS.

Processus hic *nu.* 14. ex KESLERO petitus mancus est: potiùs imitemur CNOEFFELIUM, qui ita remedium hoc paravit:

℞. *Mercurij vivi* ℔j.

Aquæ fortis ex nitro & vitriolo ℔ij.

Misceatur in cucurbita, abstrahatur per alembicum & cohobetur quatuor vicibus, quintâ vice *recens aqua fortis* affundatur, & tribus vicibus cohobetur; sic enim acquiritur *Mercurius præcipitatus* suavissimè *rubicundus*: Huic affundatur *spiritus vitrioli* ℔j. Abstrahatur per retortam, & cohobetur quatuor vicibus, tandem *spiritus vini rectificatus* exindè bis vel ter destilletur, ac tandem cum *aqua borraginis* vel *buglossæ* edulcoretur; habebitur sic elegans *Mercurius vitriolatus dulcis*, & suo modo fixus præcipitatus, qui in morbo Gallico, item morbis contumacioribus quibusvis, ulceribus chronicis ac diuturnis, multum præstare valet.

MERCURII PRÆCIPITATI CUM METALLIS.

Post Mercurios præcipitatos simplices sequuntur *compositi cum metallis*, ubi non Mercurius solus, sed simul cum metallis, imprimis cum luna & sole, in formam pulveris per solutionem & abstractionem, redigitur. Præcipitata hæc metallica essentialiter non differunt à simplicibus, saltem ob adjuncta metallica, præsertim solem, hujusque beneficio mutatam texturam, & mitificatum sulphur Mercuriale, mitior forsan erit eorum operatio. Hæc inter se offert

Numero 1. PRÆCIPITATUS SOLARIS, qui aliàs quoque AURUM VITÆ dicitur.

Ratio præparationis est, quod aurum per digestionem societ se cum Mercurio, & ita Mercurius, ejusque sulphur externum, nonnihil figitur, ut mitiùs & naturæ convenientiùs virtutes exercere valeat: Hinc FREITAGIUS *in Aur. Med. cap.* 2. *vel* 4. dicit: *Aurum optimè corrigit malitiam Mercurii, ejusque noxiam coercet naturam, & diaphoreticam ei conciliat.* Hoc ipsum tamen non ita absolutè accipiendum est, cum subinde supra & infra plus minus purgare, & continuatâ in minore pondere dosi etiam salivationes ciere possit, nempè major vel minor fixitas Mercurii semper hìc attendenda est. Aurum tamen hoc vitæ in purificando sanguine ab inquinamentis leprosis, Venereis, scabie contumacissima, &c. est optimum remedium. Aliam præparationem sine vitro antimonii descripsit partim WILLISIUS *in Pharm. Rat. P.* 1. *cap.* 2. *de Vomitor. Formul.*, partim ZWELFERUS *in Mant. spag. ubi de Mercurio*. Hic ritè præparatus omnium mitissimus est, per inferiora suaviter purgat; quibusdam etiam diaphoresin aliqualem movet. Nempè sulphur acre externum, quod in Mercurio præsertim laxationis & salivationis Autor est, hoc associatione solis correctum & temperatum mitius fit, & per inferiora tantum purgat: rariùs hic Præcipitatus solaris per se salivationem aliqualem stimulat aut movet: quod etiam valet de amalgamate solari per præcipitationem spontaneam parato. Interim longissimè absunt hæc Præcipitata, etiam metallica, ab auro Horizontali seu Mercurio diaphoretico Helmontii, universali isto remedio, & quod perficit, quicquid Chirurgus & Medicus possint optare sanando: vid. *Tract. Arcana Paracelsi*, item *Tr. de Lith. c.* 8. item *tractatus de Febr. cap.* 14. & hujus non obscura prostant vestigia in *Paracelso Tr. de Morte Rerum*.

Descriptio *Præcipitati solaris regulini*, quæ habetur in AUTORE *nu.* 2. *pag.* 403. est manca. Deficit in hac primarium ingrediens, nempè Mercurius vivus, cujus ℥iv. etiam solvantur simul in aqua forti. Tres solutiones hæ conjungendæ sunt, & modo ab AUTORE præscripto postmodum procedendum. Spiritus vini autem deflagret, non destilletur.

Est *Febrifugum antiquartium*, & commendatur in lue venerea circa finem, si conjungatur cum Extracto fumariæ vel cum extracto lignorum.

HERCULES BOVII
Numero 3.

BOVIUS fuit Medicus Italus, qui magnifecit hunc Herculem, quo ipso etiam desperatos morbos curavit: Conf. de appellationis ratione HOFFMANNUS *Clave pag.* 270. Sicuti pro dilucidanda præparatione conf. WILLISIUS *Pharm. Rat. P.* 1. *pag.* 72. Sunt qui commendant in febribus petechialibus internè, & adhuc hodie in Italia magnifit.

AURUM VITÆ HARTMANNI
Numero 4.

Meliùs perfici potest hoc remedium, si secundùm CNOEFFELII modum postquam ex arena per alembicum in aqua forti destillata fuerit, ut denuo affundatur, & ita quinque vicibus in igne quodammodo fixius præcipitatur, postmodum secundùm AUTORIS descriptionem procedatur. KEGLERUS habet *Aurum vitæ*, quod videbitis in *Tract. de Peste*, & SENNERTUS *Instit. pag.* 1443. quo ipso sese bina vice à philtro liberavit, dum propinato hoc auro vitæ denuo illud rejecit vomitu. Nempè

℞. *Mercurij vivi* ℥v.

Auri laminat. ℥ß.

Fiat *amalgama solis cum Mercurio*, quod solvitur cum *aqua forti*, quæ aqua solvit solum Mercurium, non verò aurum: abstrahitur aqua per destillationem, sic remanet pulvis rubeus, sub tegula calcinandus.

PRÆCIPITATUS VIRIDIS seu VENEREUS.
Numero 7.

Fit quando Venus & Mercurius conjunguntur. B. D. MICHAELIS & HARTMANNUS utebantur in gonorrhœa Venerea, quam optimè per urinas expurgat & omnibus aliis irritis curat. Processus AUTORIS est justus. Observandum autem & hoc in usu ejus, quod gonorrhœa primitus videatur augeri, continuato verò usu certissimè illam refrænat, quoniam cum impetu evacuat virulentiam restitantem, & sponte postmodum cessat: adeò ut non sit, ut Tyro expavescat quando tale quid videt. Commodè etiam cum *Extracto Catholico Andernaci*, vel cum *panchymagogo Crollii* potest dari in forma pilularum, cum oleo camphoræ iis, qui lue venereâ laborant.

VITRUM MERCURII LUNARE.
Numero 8.

Vitrum Mercurii lunare re ipsâ nihil de Mercurio participat; hic enim in fusione avolat, luna interim fusa non abit in perfectum vitrum, sed ferè quoque sal ammoniacum ad naturam lunæ corneæ declinat.

VITRUM EX MERCURIO VITÆ, *sive* SUCCINUM ANTIMONII. Observandum, quod Mercurius vitæ sit regulus antimonii in pulverem præcipitatus, ex quo fit elegans vitrum flavum instar succini, unde rectiùs quibusdam *succinum antimonii* dicitur. Hoc melius operatur, quàm commune vitrum antimonii, utpotè cujus respectu copiosiùs per inferiora purgat, quàm per superiora. Interim quando vomitus movet, leniùs hos provocat, quàm Mercurius vitæ communis. Interim observanda est encheirisis Autoris; nempè abstrahendum esse per retortam partes minus fixas, aliàs sub fusione cum fumo Mercurii vitæ maximam partem evolat: Nempè adhærent adhuc acidæ butyri antimonii particulæ Mercurio vitæ, cum quibus evolat.

SUBLIMATIO.

Mercurius sublimatus est vel corrosivus, vel non corrosivus: Ille quocunque modo præparatus nihil est aliud, nisi Mercurius vivus qui se conjunxit cum salibus corrosivis admistis, & beneficio ignis fortioris secum sublimavit; salia hæc acore suo rodunt Mercurium, & cum eodem se uniunt unde dum Mercurius avolat in igne, sublimando simul rapit sal commune in altum, & cum eodem in substantiam crystallinam concrescit. Modos videbitis in AUTORE *nu.* 1. 2. & 3.

Mercurius sublimatus non corrosivus fit sine sale communi solo vitriolo & nitro, ac aliàs à Crollio, vel propter coloris elegantiam, vel propter

pter malè intellectum Paracelsum, *Arcanum corallinum* dicitur, ab AUTORE *num.* 8. 9. & 11. descriptus. Ille pondere augetur, hic verò edulcoratus & ablutus nullum accessorium habet pondus: unde, utut Mercurius sublimatus corrosivus fiat cum vitriolo, sale communi & nitro, nihilominus corrosivitas hæc & pondus saltem est à sale communi; non verò à nitro & vitriolo, utpotè quæ nihil materiale de acido suo seu corrosivo, Mercurio addunt, quia solo sale communi, sine vitriolo & aliis, optimè etiam parari potest, uti sufficienter docet TACHENIUS *in Hippocr. Chym. cap* 24. ubi etiam genuina Mercurium sublimatum parandi docetur ratio Hoc observandum simul, quod dum nitrum additum agit in sulphur vitrioli, hocque simul nonnihil elevat, hoc ipsum in Mercurii sulphur externum simul agere, adeò ut Mercurius sublimatus corrosivus non de acido nitri aut vitrioli, bene autem de hujus sulphure participet; unde etiam illa differentia butyri antimonii, dum quoddam butyrum antimonii, exque eo paratus spiritus vitrioli philosophicus aurum solvat, aliud verò aurum non solvat. Nempè quod paratur ex Mercurio cum vitriolo simul sublimato, non solvit aurum, propter sulphur ejus solutionem impediens; quod verò paratur ex Mercurio sublimato sine vitriolo, aurum solvit: Ille verò Mercurius sublimatus, qui sine sale cōmuni fit, nihil de nitro vel vitriolo Acidi vel Corrosivi adsciscit unde etiam Mercurius sublimatus rubeus non corrosivus vocatur, quin facilè omne, quod adhæret, edulcorando eluitur, sed tantum spiritus nitri sulphureus, qui simul elevat sulphur vitrioli, agit in Mercurii sulphur externum, ratione cujus extraversi assurgit Mercurius sublimatus ruber, non corrosivus: dum verò addito sale communi profundiùs Mercurius dissolvitur, *sublimatus albus corrosivus* adscendit.

Est hic palliatus Mercurius, quoniam denuò potest reviviscì, si scilicet solvatur in aqua communi in sartagine ferrea; sic enim ferro inhæret acidum sal, & Mercurius spontè in fundo recipitur. Exsuscitari etiam potest cum fermento panis, uti docet ZWELFFERUS *pag.* 160. *in Apol. contra Tachenium*.

Mercurius hicce sublimatus totus corrosivus est, vixque locum invenit in Medicina propter nimiam corrosionem, quam de spiritu salis concentrato accepit, saporem habet instar aluminis adstrictorium. Hujus *Mercurii sublimati* assumpti *alexipharmacum* est lac, oleum amygdalarum dulcium, butyrum, &c. quæ acrimoniam illam corrosivam & virulentam obtundunt & demulcent; vel alcalia, ut oleum tartari per deliquium, nitrum fixum, &c. quæ acidum corrosivum immutant, vel quæ absorbent, crystallus præparata.

Externè vix habet usum, nisi cosmeticum, in quo tamen cautissimè adhibeatur. ZAPATA, natione *Hispanus, Medicus Italus, in Clave medicinę* (quod scriptum ex Italica in Germanicam linguam translatum est) habet, quod *Vnguentum Æsculapii* vocat, & nihil aliud est, quàm butyrum recens non salitum, cum Mercurio sublimat o pauco acuatum: quo ipso ulcera cacoethea maximè rebellia sanari & curari putat;

Recipit e. g. *Butyri non saliti* ℥ß. ad ℥j.
Mercurii sublimati ʒj. M.

Adulteratur sæpè Mercurius sublimatus per arsenicum admistum: Verùm fraus facillimè per oleum tartari per deliquium aperitur; si enim guttæ quædam hujus olei inspersę Mercurio sublimato fuerint, maculam nigricantem relinquet, si arsenici quid adfuerit, unde fraus patet; si vero Mercurius sublimatus est genuinus, maculam flavam vel rubicundam contrahit locus, ubi instillatum est oleum tartari per deliquium.

Ex isto corrosivo Mercurio sublimato additione Mercurii vivi, quo mitigatur corrosivitas, fit *Mercurius dulcis vulgaris*, ab AUTORE *Nro.* 4. præscriptus. Modus hic est: *Mercurius sublimatus* misceatur cum *Mercurii vivi* ana, vel meliùs juxta AUTOREM hujus p. iij. & illius p. iv. terantur probè invicem in mortario lapideo, & sublimantur deinde, donec purus & sine fęcum residentia appareat; sic vis corrosiva in novum suppeditatum Mercurium vivum abit, & vis ejus corrosiva mitigatur. Dicitur *dulcis*, quoniam liberatur ab omni corrosivitate. Nempè acidum illud salis communis concentratum in Mercurio sublimato, additione novi Mercurii vivi diluitur, & ita agendo simul in Mercurium vivum additum, multum in acrimonia minuitur, & sic fit insipidum medicamentum.

Quoad encherises præparationis: variat

1. Proportio ingredientium. Prout enim magis corrosivus est Mercurius sublimatus, eò plus Mercurii vivi addendum, & contra.
2. Mercurius sublimatus, ac ipsi additus Mercurius vivus si fuerint puriores, sufficit unica sublimatio, uti etiam rectè censet WEDELIUS *Pharm. p.* 9. & 138. præsertim si exactâ triturâ priùs subacta fuerint: sin verò impuriores fuerint ita ut copiosa fuligo atra sublimiora sublimatorii loca occupet, instar arsenici, uti etiam sordes nigricantes in fundo remaneant, reiteranda sublimatio, donec purus fiat.
3. Quò magis intenditur in Mercurio dulci scopus laxativus, eò minùs repetenda venit ejus sublimatio; quando verò parciorem laxandi vim volumus, crebrior reiteranda sublimatio: sin tandem quindecies aut vicesies sic factum fuerit, tandem diaphoreticus evadit Mercurius dulcis: Siquidem UNZERUS *lib.* 2. *cap.* 2. de Mercurio refert, quod Mercurius sublimatus corrosivus per se quinquagesies sublimatus, & refinatus, reddatur reverâ dulcis, ut nemini noceat, sed tutiùs infra purget. Aliàs compendiosè paratur Mercurius dulcis simplex.

♃. *Mercurii sublimati* ℔j.
Mercurii vivi ℥x.

Hinc conjungantur & terantur, & affundatur aqua, & decantetur tamdiu, donec nulla in ea percipiatur acredo.

Purgat saltem per inferiora: dosi gr. vj. ad ℈ß. De innoxio hujus Mercurii dulcis usu videatur DAVISSONUS *Philosoph. Pyrotechn. P.* 4. *cap.* 27. *pag.* 178.

Quoad *usum Mercurii dulcis*, mitissimum & perquàm egregium est remedium laxativum, multis encomiis dignum, quod magis alterando, quàm præcisè eliminando, succos viscidos & glutinosos reddit fluxiles, tumores resolvit, & partes glandulosas à saburra liberat. Unde proficuum & in morbo Gallico, scabie ferina, lepra, item Gonorrhœa Virulenta, sicut & in aliis & firmiter radicatis morbis, in epilepsia confirmata, in hemicania inveterata, hemiplegiis, febribus intermittentibus chronicis, aliisque chronicis virulentis morbis, in quibus internè commodè sub forma pilularum cum extracto quodam vegetabili specifico, v. g. hellebori nigri, vel extracto catholico Andernaci, panchymagogo Crollii, datur ad gr. xv., addendo pro stimulo extr. trochiscorum alhand. gr. j. vel ij. &c.; aliàs non purgat: hinc & non immeritò vocatur *Panchymagogum Mercuriale*, quoniam catholicum est evacuans. Tutissimè pariter & sine noxa propinatur in vermibus infantum, imò gravidis, in quibus sæpè expertus sum, tutò cum aliis propinatur. In infantibus quidem salivationem non movet, quamvis etiam per se laxando non operetur. Convenit insigniter in ascite, hydrope uteri, aliisque affectibus hydropicis, & similibus à colluvie serosa natis.

Dosis Mercurii dulcis cum dictis extractis vel aliis purgantibus est à ℈ß ad gr. xv., habito respectu subjecti. Tardiùs quidem, sed eleganter & blandè, operatur, & sudorem movet in somno elegantem; nec solitariè ferè pro scopo purgandi usurpandus, & quidem sub forma pilulari, ne adhærescendo dentibus inducat cariem aut vacillationem: E. g. in hydrope ascite & uteri:

♃. *Mercurij dulc.*
Extr. elater. ana gr. xv.
Absinth. ℈ß.
Troch. alband. gr. ij. vel iij.
Cum ess. absinth. f. pilulæ.

Infantibus, quibus imminent variolæ, in primo morbi principio datus habitâ ætatis ratione, per vomitum & per alvum mirè succurrit, & variolarum proventum multò facilitat, adeo ut paucæ vel nullæ efflorescant. Mitius purgans est quàm Jalappa, cum partim nec quoad sensum ægri ita partes in abdomine alteret, partim autopsia anatomica doceat, minus ab eo rubere seu inflammatas esse, adeoque minus quàm à Jalappa ventriculum & intestina affecta esse. Sed quoniam mitiùs & tardiùs in quibusdam operatur, ordinariè purgantibus vegetabilibus, imprimis scammonio sulphurato, sociatur: sic ab hoc, alterando, dum vegetabilia tantum purgando operantur, sequitur longè felicior effectus.

Probè aliàs notandum: Mercurium hunc dulcem, non secus ac alia *Mercurialia medicamenta, non adeo commodè convenire corporibus biliosis ac aridioribus, in quibus acidum volatile turget*, quia respectu sulphuris externi adhærentis, bilis mala exasperantur, & symptomata atrocia sequuntur: cum è contra *optimè conducant* phlegmaticis atque sanguineis, sicuti antimonialia laxativa conveniunt cholericis; quibus sub forma salivæ viscidioris nutrimentum partium spermaticarum evacuant. Observatum enim fuit, quod quidam Medicus cuidam Canonico propinavit in quartana Mercurium dulcem, in continenti ejus vires fuerunt exhaustæ, & Canonicus ad ultima redactus propterea, quoniam fuit biliosus, & constitutionis juvenilis.

Scrupulus quidem movetur ab HARTMANNO: an Mercurius dulcis scorbuticis tutò propinari possit, cùm Mercurialium usu in hisce ulcera oris, gingivarum & faucium inducantur? Sed tutò propinatur, modò cautior sit Medicus, ut faciliùs salivationem in scorbuticis, quàm in aliis moveat. Si igitur ex Mercurio dulci propinato effectus sufficiens non sequatur, pulvis ex cremore tartari cum pauxil jalappæ in vehiculo calido, pro solutione juvanda, superbibatur; sic metus omnes salivationis, quæ quartâ aliàs die supervenit, maturè præcaveri potest.

Mercurio dulci huic, si misceatur Mercurius vitæ, qui est propago antimonii, evadit egregium vomitorium catharticum simul, in Melancholia & affectibus chronicis, aliàs non eradicabilibus: vid. HARTMANNUS *Prax. l.* 1. *cap.* 4. §. 1. V. g.

♃. *Mercurij dulc.* p. viij.
Vitæ p. j.

Diutissimè terantur in marmore seu super porphyritem. Dois gr. viij. ad gr. xv. Et ex hoc fundamento procedit Antiquartium febrifugum Riverii, cujus genuinam, aut genuinæ proximam descriptionem arbitror, quam habet HOFFMANNUS *in Clave pag.* 275. siquidem RIVERIUS crebriùs usus fuit Mercurio dulci pro purgatione, & istum cum scammonio miscere solitus fuit,

Recipiendo *Mercurij dulc.* ℈j.
Scammon. præp. ℈ß.

Ex quibus cum mucil. Tragacanthi pilulas fecit, easque tecto nomine

ne Calomelanos Turqueti vocavit: Conf. *Cent.* 1. *Obſ.* 26. & ſpeciatim *C.* 4. *Obſ.* 33. & 97. Qui tamen in doſi nimis eſt exceſſivus, cum ſcammonii gr. v. abundè ſufficiant.

Præter vim hanc ſolutivam, alterativam quoque habet, quæ in eo conſiſtit, ut

1. Potentiſſimè attenuet & diſſolvat quælibet viſcida glutinoſa, tam vias primas obſidentia, quàm maſſam ſanguineam inficientia.
2. Hinc ſapore ſuo ſalſo, qui ex proſapia Mercuriali naturæ quaſi alcalinæ eſt, temperat quævis acida, præprimis fixa, difficulter tam à natura quàm arte corrigibilia; quo in ſcopo majoris illam facio, quàm pro laxativo ſeu purgante. Hinc Mercurius dulcis crebriùs repetitus in morbis chronicis egregiè convenit.

Externè hic Mercurius dulcis commodè unguenta contra ſcabiem, aliaſque ſimiles corporis ſordes, item Aquas coſmeticas ingreditur; unde & celebre eſt adeò decoctum calcis vivæ cum Mercurio dulci, quod videb. in AUTORE *nu.* 5. *pag.* 407. & ſuperius ubi de lapide calcario. Mirè prodeſt in lue Venerea, purificat ulcera Gallica, aliaque maligna & cacoethea, in ſpecie in Gangræna, eaque mundificat, ſcabiem quamvis ferinam, ſerpigines, &c. optimè curat. Si calor, ardor, & inflammationes adſint, aliquantum ſacchari ſaturni ſimul addi poteſt, quod corrigit inflammationem, cui interdum etiam admiſcetur ſpiritus vini.

LANUGO PERLATA, ſeu FLORES ARGENTEI:

Ex communicatione

SAMUELIS GLOSSÆI,

Numero 7. pag. 407.

Hæc præparatio non eſt admodum legitima. Si rem exactè conſideremus, eſt miſcela Mercurii, partim ſublimati ratione ſpiritus ſalis in menſtruo, & alcali tartari in ſpiritu vini tartariſato. Hæc duo cum aceto deſtillato in floccos contrahuntur, Mercuriale corpus ſalibus iſtis plus minùs larvatum, & nonnihil fixatum continentes; unde & vis laxativa. Illa, quam HOFFMANNUS *pag.* 277. hujus loco ſuggerit & à Doct. MICHAELIS habet, idem eſt, atque ſi Mercurius ſublimatus corroſivus cum oleo tartari præcipitatus, mediante aceto deſtillato in aliam faciem mutaretur. Negotium uno nomine parvi ponderis eſt, cui commune quoddam Turbith accuratiùs paulò paratum æquari valet.

MANNA MERCURII ſeu MERCURIUS DULCIS SOLARIS:

Numero 8. pag. 408.

An Mercurius cum aliis metallis ſublimari, æquè ac præcipitari poſſit? dubium videtur: Teſtatur autem BOYLE *in Chym. ſcept. pag.* 5. ſe aliquando vidiſſe regulum antimonii & lunam cum Mercurio ſublimari: quod confirmat experientia AUTORIS noſtri per ſublimationem Mercurii dulcis cum luna foliata. ZWELFERUS *in Mant. Spagyr. pag.* 355. Crocum Solis Mercurii dulcis partib. quatuor addit, & ita eundem digerendo exaltare intendit. Verùm vis laxativa infringitur.

Ad Mercurium ſublimatum pertinet

CINNABARIS OFFICINARUM ARTIFICIALIS:

Numero 12. pag. 409.

Quæ fit, quando ſulphur & Mercurius benè trita, miſta & ſubacta invicem, ſublimantur in altum. Omnis enim cinnabaris conſtat Mercurio vivo & ſulphure Minerali: & utut ſulphur commune ſit flavum, & Mercurius albus, nihilominùs hæc duo ſublimata mutuâ adhæſione conſtituunt concretum intensè rubrum tertium, *Cinnabarim.* Fundamentum hujus rei eſt, quod ſulphur ratione acidi ſui promptè Mercurio alcalino, ejuſque ſulphuri externo, ſociatur; unde & additione vel Martis, vel ſalis tartari & calcis vivæ, mediante deſtillatione Mercurius denuò à ſulphure ſeparatus ac reviviſicatus prodit, quatenus hæc ſulphur promptiùs arripiunt & firmiùs ſibi jungunt. Ex hoc etiam fundamento fit Cinnabaris antimonii, quoniam Mercurius ſimiliter in deſtillatione butyri antimonii reviviſicatus ſe conjungit cum ſulphure antimonii, & ſe mutuò ſublimant in Cinnabarim, quam vocamus cinnabarim Antimonii. Perinde enim eſt, ſive ſulphur minerale vulgare Mercurio addatur per artem, ut in cinnabari artificiali, ſive per naturam, ut in cinnabari nativa, ubi ſulphur commune, reperiens in loco aliquo Mercurium vivum, cum hoc concreſcit & mutatur in cinnabarim, ſive ſumatur ſulphur minerale in antimonio reperibile, ut in cinnabaris antimonii præparatione.

Cinnabaris Artificialis fit vel in via ſicca vel humida. In ſicca prout præſcribit AUTOR *noſter*: in via humida, prout docet ERCKER. *in Aula ſubterran. p.* 301. Interea tamen cinnabaris vulgi ſeu artificialis non adeò commodè uſurpatur internè; frequentiùs utimur cinnabari antimonii, quoniam eſt ex ſulphure antimonii, in quo eſt verus Magnes epilepſiæ, uti habebimus ſuo loco. Si rectificetur cinnabaris, & denuo redigatur in Mercurium vivum, erit Mercurius optimè rectificatus & purificatus, ut ex eo poſſit fieri *Arbor Philoſophica*, quæ imprimis admiſtione antimonii fert poma aurea: qualem arborem habuit WENDLINUS.

PANACEA MERCURII PURGANS:

Numero 13.

Si non adeò exactè edulcoretur Mercurius vitæ, & ei jungatur Mercurius vivus, ambo coeunt, & acidum adhærens Mercurio vitæ jungit ſecum Mercurium vivum, ut ita cogantur in Panaceam Mercurii purgantem.

Sublimationem ſequitur

DESTILLATIO.

Quæ beneficio Mercurii ſublimati, additione antimonii in dimidia vel anatica proportione, liquorem acrem & craſſum fundit, qui ratione conſiſtentiæ dicitur *Butyrum antimonii* & *Oleum antimonii glaciale*, item *ſpuma duorum draconum venenatorum*, quoniam ſunt quaſi duo dracones, qui miſti, exſpuunt hunc liquorem. Præparationem ſubminiſtrat AUTOR hic in Mercurio; ſed falſus eſt: Nam Butyrum Antimonii nihil aliud eſt, quàm concretum fluidum, quod fit ex acido ſalis communis, in Mercurio ſublimato hærentis: hoc mediante igne in motum concitatum rodit regulum antimonii, & cum hoc ſolutus in formam ſpiſſi ſeu gummoſi, aut butyracei, & in frigore coagulabilis liquoris per retortam tranſit. Dum verò acidum Mercurii ſublimati regulum antimonii rodit, Mercurius hinc ex ejus compedibus liberatus, reviviſicatus, & ita partim in viva forma cum butyro prodit, partim cum ſulphure antimonii, à regulo diſſoluto ſeparato, ſe unit ac ſublimat in collum retortæ in cinnabarim. Hoc eſt totum, tam butyri antimonii ſimplicis, quàm compoſiti, negotium. Liquor qui prodit, infuſione aquæ ſimplicis turbatur, lacteſcit, & præcipitatur in pulverem album, qui propter errores Autorum, qui dicunt eſſe productum Mercuriale, malè vocatur *Mercurius vitæ*, cùm genuina antimonii ſit proles, adeòquè rectiùs *Magiſterium antimonii emeticum* vocatur.

Ipſa autem Mercurii vitæ appellatio eſt deducta ex PARACELSO. Cæterùm ſic dictus Mercurius vitæ vulgaris non eſt idem cum *Mercurio vitæ Paracelſi*. Nam Paracelſi ſcilicet paratus eſt ex Mercurio vivo, per menſtruum fixum in diaphoreſin, vel lenem alvi ſolutionem fixato, & probè per aquam ovorum edulcorato. Noſter Mercurius vitæ eſt regulus antimonii à ſpiritu acido Mercurii ſublimati ſolutus, ſed à menſtruo per aquam ſimplicem ſeparatus, dum particulæ ſalinæ ſe promptè uniunt cum phlegmate (id quod omnia ſalina faciunt;) ex iſta unione cum aqua dimittunt ex ſuis compedibus ligatas particulas antimoniales, quæ cum à partibus menſtrui corroſivi acidis non amplius contineantur, gravitate ſuâ ad fundum ſecedunt: nam regulus, ſeu metallica Mercurialis antimonii pars, copioſo adhuc gaudet ſulphure, quo ſaturatus minùs ſtrictè cohæret externis acidis, quin aquæ affuſione facilè ſeparetur.

Aqua hæc præcipitando pulverem album, recipit ſpiritum iſtum acidum ſolventem, unde rectificata relinquit ſpiritum acidum, *ſpiritum vitrioli Philoſophicum* dictum, reverà *ſpiritum ſalis rectificatum*, ex Mercurio ſublimato reſuſcitatum, quia Mercurius corroſivus non niſi de acido ſalis communis participat.

Dictum fuit, butyrum antimonii eſſe regulum antimonii ſolutum, adeoque non eſſe productum Mercuriale; Cinnabarim verò conſtare ex Mercurio reviviſicato & ſulphure antimonii. Proba eſt facilis, quia ex antimonio non etiam cum ſalibus, vel ſpiritu ſalis ſolo, ſine Mercurio, fieri poteſt ſimile *butyrum antimonii*; & deinde etiam *Mercurius vitæ* præcipitatus ex butyro antimonii hocce, denuò poteſt fundi in *regulum antimonialem*, quod impoſſibile eſt ex Mercurio. Sit v. g. *Butyrum antimonii* ſine Mercurio in via ſicca:

℞. *Antimonij,*
Salis comm. ana p. ij.
Vitrioli ad albed. calc. p. iij.

Pulveriſata deſtillentur per retortam probè loricatam igne aperto, & tranſibit oleum ſeu butyrum antimonii.

In via humida:

℞. *Reg. antimonij* qv. v.

Trajiciatur per cribrum ſubtiliſſimum, ſolvatur in ſ. q. *ſpiritus ſalis*: ſolutio hæc rectificata deſtillando dat genuinum *butyrum antimonii*, aquæ affuſione in pulverem album emeticum præcipitandum.

In his autem modis nulla obtinetur cinnabaris, propter Mercurii defectum; ſicuti è contra, ſi *butyrum antimonii* deſtilletur cum Mercurio ſublimato ex antimonio calcinato, regulo antimonii, antimonio diaphoretico, ex vitro antimonii, &c. Sed nulla obtinetur cinnabaris pro-

propter defectum sulphuris antimonii volatilioris, quod fusione in regulum vel calcinatione in antimonium diaphoreticum, omnino exhalavit. Revera ergò est *butyrum antimonii* liquor compositus ex partibus antimonii, per spiritum salinum Mercurii sublimati corrosis: cinnabaris verò nihil aliud, nisi compositum ex sulphure antimonii, quod se conjungit cum Mercurio sublimato revivificato.

Prout itaque magis vel butyrum antimonii vel cinnabarim desideramus, observandæ sunt encheirises: nempè si antimonium & Mercurius sublimatus invicem mista priùs aliquandiu in cella reposita fuerint, copiosius butyrum acquiritur, è contra si species siccæ probe mistæ mox destillentur ex retorta cum collo oblongiori, & quidem maturè paulo ignis suppressionis adhibeatur, citiùs & copiosiùs Cinnabaris acquiritur. In genere proportio ingredientiū sit, ut Mercurii sublimati duplum respectu antimonii sumatur, sic totum antimonium transit in butyrum & cinnabarim: si nulla desideretur cinnabaris, loco antimonii crudi recipitur regulus antimonii, & butyrum æquè ac Mercurius vitæ tútiora erunt & benigniora. Porrò si loco reguli antimonii simplicis sumatur regulus compositus, & majoris usus erit in Medicina.

Quando destillatur butyrum antimonii, vel etiam quando præcipitatur Mercurius vitæ, simul solet progredi Mercurius revivificatus ex sublimato antimonio addito: hic oriundus ex butyro, si leniter evaporetur in igne, solet post se relinquere aliquot granula solis, quæ granula solis Mercurius ex antimonio ad se attraxit, quoniam, uti habemus, in antimonio latet primum ens solis.

Butyrum antimonii rectificandum est aliquoties, ut mitescat ejus ferocia & rectificatione aliquantisper figatur. Quod attinet ejus *usum*: quibusdam internus laudatur, sed rarus est, utut ad gtt. ij. in vehiculo largo dilutum intro propinatum maximè purget, sed prostant meliora. *Externus* verò *usus* crebrior est; propter vim acidam & corrosivam concentratam est remedium pro parandis fonticulis: Nempe recipiatur calamus scriptorius, abscinditur particula, cujus cavitas impletur una vel altera gutta butyri antimonii, & applicatur cuti, ubi excitanda est Fontanella, commodèque & convenienter deligatur: sic enim butyrum antimonii coercitum non potest extravagari, sed sensim sensimque cutim subjectam corrodit, & fit escharam, & hac separata foraminulum pro fonticulo excitat: vid. M. A. N. C. *Ann.* 9. *Observ.* 153. *p.* 336. Sed præstant pro hoc scopo crystalli Lunæ. Est quoque remedium pro aperiendis abscessibus, in specie malignis, ut sunt bubones & Carbunculi pestilentiales; si enim his maturatis gutta una vel altera illinatur, eundem aperiri facit. In locis etiam gangrænâ vel potius sphacelo correptis est egregii usus; si in sphacelo pars sit emortua; similiter in carbunculis pestilentialibus, pro separanda parte mortua à sana, illinuntur confinia partis sanæ cum confinibus partis mortuæ cum butyro antimonii, aut circumdatur circulus, & sic hujus beneficio pars mortua secedet à parte sana, & sponte excidet: Item impedit, quò minùs venenum pestilentiale potest regredi ad interiora, sed potius retinet, ut possit eò meliùs tractari carbunculus. Rationes videbitis in AGRICOLÆ *Comment. in Poppium*.

Præter hoc butyrum simplex paratur & cum aliis metallis compositum, v.g. sole & luna; quò facit modus PETRI JOHANNIS FABRI, quo in *Pathol. cap* 12 *§.* 2. ita procedit:

℞. *Regul. antimonii* ℔j.
liquefiat in crucibulo: hinc adde
Auri opt. ʒß. *Lunæ opt.* ʒj.

M. invicem, frigescant, & in pulverem subtilissimum redacta, misceantur exactè cum Mercurio, & ita loco allegato destillentur: quod enim etiam de sole & luna simul cum butyro plus minus transeat, præter alios testatur BOYLE *Chym. scept. p.m.* 132.

Quod attinet *Magisterium antimonii emeticum* ex butyro aliquoties rectificato præcipitatum, seu *Mercurium vitæ, Pulvis dictus Algorethi*, natione Itali, qui in frequenti usu habuit: hic probè edulcoratus, est remedium satis validum, ἄνω καὶ κάτω purgans, dosi gr. ij. vel iij. in substantia, ut ut raro; vel in infuso cum vino ad gr. v. vel vj. Unde convenit in omnibus affectibus, ubi opus est vomitione & purgatione per inferiora, imprimis in principio febrium, in quibus vel in infuso, vel in substantia adhibitus, est egregium purgans. Hic Mercurius vitæ præterea est egregius in facilitando partu difficili, ubi aliis medicamentis irritis res videtur desperata; ita enim, excitato vomitu, cum impetu fœtus excluditur; de quo vid. BILLICHIUS *in Obs. & Paræd. Chym. p.* 161. ubi sunt egregia de Mercurio vitæ iis, qui intelligere volunt naturam Mercurii vitæ maximè legenda. Observandum: quod post assumptionem ejus semper sapor vitriolaceus instar pulveris in ore percipiatur. Rectè dicit AUTOR *pag.* 410. *Nota* 1. quod vis Mercurii vitæ non exhauriatur, ex eo, cum adhibitus in infuso, & denuo exsiccatus, centies possit infundi eâdem efficaciâ & vomendi virtute: quod de omnibus antimonialibus verum, quia semper de illa substantia sine insigni alteratione aliquid roditur. Et hac ratione medicamenta antimonialia sunt inexhaustæ virtutis in purgando & vomitum ciendo. Sed observetur, quod, si propinetur hydropico, non purget per superiora, sed per inferiora tantum: vid POPPIUS *in Basil. Antimon. pag.* 33. & HOEFERUS *Herc. Med. T.* 1. *pag.* 129. Ratio est, quoniam serositates acido-salsæ hydropicorum corrigunt Mercurium vitæ, eumque figunt, & vim ejusdem vomitivam tollunt, ut tantum purget per inferiora. Nam sicut sal commune optimum corrigens est Mercurii vitæ, adeò, ut etiam postmodum audietis ex AUTORE *nostro*, ut si ad aliquod tempus teratur Mercurius vitæ benè cum sale communi, exinde ex vomitorio evadat blandum *purgans per inferiora*; ita serositates hydropicorum acido-salsæ corrigunt Mercurium vitæ, ut tantum purget per inferiora. Quod si in apoplexia circa paroxysmum opus sit vomitorio, (quæ utramque faciunt paginam,) & propter gulæ resolutionem non possit deglutiri, unum vel alterum granum Mercurii vitæ impositum linguæ circa fauces lenem & jucundum promovere vomitum, per experientiam est confirmatum; quatenus statim per salivam vis vomitoria tribuitur stomacho.

Cæterum observetur de Mercurio vitæ & omnibus medicamentis antimonialibus, quod tutiùs adhibeantur in infuso, quàm in substantia: Ratio, quoniam in substantia si propinentur sine permistione medicamentorum, possunt facilè adhærere plicis ventriculi vel muco intestinorum, unde ex irritatione continua continuæ & horrendæ superveniunt vomitiones, & miserandæ hypercatharses. Hoc ne fiat, commodè datur in Infuso, in quo beneficio filtrationis substantia remanet, virtute per filtrum tantum transeunte. Quod si fiat Mercurius vitæ, præcipitando butyrum reguli antimonii Martialis ac postmodum spiritum vini desuper deflagrando, ut volatiliores acrioresque particulæ ita exhalent, tunc minore cum vehementia purgat, vim vomitivam omnem ferè amittit, propterea, quoniam eadem ipsa beneficio additionis Martis, ejusque sulphuris fixioris, est correcta.

Quidam vocant hunc etiam pulverem *Rosam vitæ mineralem Angeli Salæ*, quæ nihil est aliud, quàm Mercurius vitæ, sed beneficio urinæ calidæ præcipitatus; mitior etiam hic est in operatione, quàm qui fit simplici præcipitatione cōmuni, quatenus ad alcali urinæ acrimonia quasi vitriolica non nihil corrigitur; quod ipsum, dum agit sulphur ejus, roseum pulveri colorem inducit. Essentiam autem nihil aliud, quàm antimonii regulum esse, patet ex ejus eductione, quia Mercurius vitæ, fusione cum sulphure, denuo in regulum abit.

Cæterum dixi: quod vis Mercurii vitæ sit violenta, & quod non sine impetu operetur, & exserat, quæ suarum sunt partium. Propterea addit AUTOR *pag.* 411. correctionem, & monstrat, quomodo corrigendus sit Mercurius vitæ? Correctiones sunt variæ: ex omnibus autem tres prostant:

1. Cum *sale communi*,
2. Cum *sale tartari*,
3. Verò cum *nitro*.

I. Prima cum sale communi fit, terendo invicem probè ad longum tempus; ita enim, uti dixi, figitur aliquantulum vis ejus vomitiva, hinc aquâ affusâ edulcoratur, & purgabit solum per inferiora.

II. Alii concinniùs corrigunt cum sale tartari: cum enim sal alcali urinæ corrigit ita Mercurium vitæ, ut per inferiora saltem purget, longe magis hoc faciet sal tartari. Hinc sunt qui

℞. *Butyr. antimonii* part. iij.
Sal tartari p. j.

Miscent, & per triduum digerunt, hinc aquâ affusâ; edulcorant; cujus pulveris gr. j. purgat saltem per inferiora.

Alii concinniùs

Recipiunt butyr. antimonij rectificatum:

Huic calido, loco aquæ communis, guttatim instillant *oleum tartari per deliquium calidum*, ad punctum saturationis, ac præcipitationem omnimodam, quod accuratè observandum: Hoc facto ad tempus digeratur cum liquore, postea cum aqua communi fervida aliquoties eluatur pulvis præcipitatus, filtretur & exsiccetur, & si adhuc nauseosus sapore observetur, spiritus vini super illum accensus deflagretur; sic evadit salsus, qui antea erat acido-austerus vitriolicus, ac revera habetur *Mercurius vitæ* seu *Antimonium per inferiora saltem purgans*, sine vomitu; cujus in infuso gr. v. vini Rhen. ℥ij. post digestionem & filtrationem usurpantur.

Fundamentum operationis est, quod ab alcali salis tartari acidum, regulo antimonii pertinaciùs adhærescens, destruatur, & dum in præcipitatione se sociat cum sale tartari, fit ita concretum salsum tertium, quod rarò, nisi in tenerioribus, per nauseam & vomitus, sæpius per inferiora tantum purgat. Acidum aliàs cum Mercurio junctum sub textura vitriolica, per analogiam quasi resinosa, vomitus ciet. Generosior tamen est *Rosa mineralis Angeli Salæ*.

III. *Corrigitur* etiam *Mercurius vitæ cum nitro*. Sicut enim nitrum omnia sulphura mineralia corrigit, ita & nitrum figit etiam hunc sulphureum antimonialem pulverem; & prout magis & minùs de nitro acquirit, eò magis vel minus figitur; unde nunc fit catharticum, num diureticum.

Aliàs plures sunt modi, quibus Mercurius vitæ corrigitur. Ab autore recensetur *num.* 1. *pag.* 411.

MERCURIUS VITÆ CORRECTUS.

Scilicet Mercurius vitæ probè edulcoratus, si per mensem in arena vel cineribus lento igne incalescat & digeratur, vel in patella non vitreata teratur sub igne carbonum, donec in pulverem gryseum abeat, & fumum nullum emittat; sic successivè exhalant, præsertim si sub-

si subinde agitetur (ne in grumos abeat, aut spiritus salis particulæ concentrentur, quæ tamen effumare debebant, & hinc aliàs vomitum movere solent) volatiliores particulæ Mercurii vitæ quasi arsenicales; unde postmodum spiritus vini tartarisatus quinquies vel sexies ab eo abstractus ac digestus, optimè eum corrigit, & sic rectè præparatus est *Mercurius per inferiora purgans Riverii*, quem tutò ad gr. iv. vel v. ad vj. adhibuit: Confer. HOFFMANNI *Clav. pag.* 275.

Fundamentum præparationis & operationis est, ut acidum salis communis evaporetur & separetur, ac parum saltem de eo restitet, quò minùs ventriculum irritare, sed ab eo subactum potius per inferiora laxare queat.

MERCURIUS VITÆ CATHARTICUS
nro. 2.

Hujus Modus 1. priori Riverii contrarius est: Nempè Mercurius vitæ aliquoties tantum teritur cum sale communi diu, & de novo sæpius abluitur. Fundamentum itidem est, ut in superioribus erat, acidum volatile salis communis, quod cum parte antimonii regulina coiverat, & vim emeticam constituerat, separare; sic hoc cicuratur, ut penitus fatiscat, & ex contrario, sale communi addito, acidum volatile quasi figatur. In sale enim communi, uti substantia duplex est, acida sulphurea volatilis, & fixa alcalina terrea, sicut ex spiritu salis & sale tartari idem sal commune regeneratur; ita sub tritura in vase calido particulæ volatiliores & acriores exhalant & substantia fixa restitat; quas volatiliores in Mercurio vitæ restitantes sal commune lotione istâ plus imbibit & abripit, ita, ut sic *Mercurius vitæ* per sal commune admodum cicuratus remaneat, & etiam *per inferiora purgans* tutissimum evadat.

Quoad Modum: Mercurius vitæ fusus cum nitro in crucibulo figitur & corrigitur plus minus, quò plus vel minus nitri assumitur; & sic, quò plus requiritur nitri, & quò diutiùs cum eo funditur, eò magis evadit diaphoreticus & fixus, quò minus accipitur nitri, & quò breviori tempore fluit, eò minus fixum accipitur, & citiùs purgans.

LAXATIVUM MINERALE
nro. 3.

Acidum nitri figit Mercurium vitæ, adeo, ut quò plus de nitro additur, eò magis diaphoreticus fiat; quò minus, eò magis catharticus remaneat: v. g. in via sicca, si unciis duabus nitri, ℥j. *Mercurii vitæ* successivè ingeratur, nec ita diu in fusione relinquantur, habetur *purgans per inferiora* elegans; si verò nitri triplum vel quadruplum, & una pars mercurii vitæ accipiatur, hocque diutiùs in igne relinquitur, post ebullitionem acquiritur *pulvis diaphoreticus* & fixus; uno nomine: genuinum *antimonium diaphoreticum*. Nam nitrum figit omnia antimonialia, & fixatione transmutat in diaphoretica. Par ratio est in via humida, quando spiritus nitri sextuplum à Mercurio vitæ abstractum & cohobatum *Bezoardicum Minerale* sudoriferum relinquit.

Dosis Mercurii vitæ correcti est à gr. iv. ad v. prout magis & minus est fixus.

Ex hoc fundamento oriuntur

BEZOARDICA MINERALIA.

Ita dicta propter vim alexipharmacam, quoniam instar lapidis Bezoar venenis resistunt, malignitatem per sudorem eliciunt.

Communis præparandi modus est, ut butyro antimonii cum cucurbita, in vas aquâ frigidâ plenum imposita, instilletur spiritus nitri rectificatus tamdiu, donec cesset omnis effervescentia, quæ aliàs insignis est, cum copiosorum fumorum rutilantium ejectione & insigni cucurbitæ incalescentia. Spiritus nitri aliàs blandè spiritui salis seu spiritui vitrioli philosophico commiscibilis est: hìc verò effervescentia oritur, quatenus dictus spiritus intimiùs penetrat in particulas regulinas antimonii butyri, quas ceu alcalinæ naturæ dissolvit, sed insigni cum effervescentia. Quod si spiritus nitri fuerit fortior, solvit antimonium, & ita sine præcipitatione miscentur. Hoc facto per retortam in arena fiat abstractio usque ad siccitatem: Spiritus, qui prodit, vocatur *spiritus nitri Bezoardicus*, compositus nempè ex spiritu nitri & spiritu salis butyri antimonii, adeoque generosior aquâ Regiâ, BOYLEO sic dictum *Menstruum peracutum* constituit. Menstruum abstractum denuò affunditur, & cum ℥j. spiritus nitri acuitur (si nempè butyri saltem ℥iij. vel ℥iv. fuerint; si verò plus hujus sumptum fuerit, etiam copiosiore spiritu nitri acuendus erit) abstrahitur denuò, idque etiam tertiâ vice, semper cum addita spiritus nitri nova portione acuendus. Pulvis relictus albus pulverisatus calcinatur seu ignitur in patella ferè candefacta terrea, ut copiosiores & acriores adhærentes spiritus nitrosi ita exhalent (quod patet, si non amplius fumet) quo facto cum spiritu vini bene agitetur in mortario, qui adhuc semel desuper digerendus & deflagrãdus est quod in omnibus Bezoardicis observetur, & ita *Bezoardicum minerale* erit præparatum. Nempè acidum nitri figit sulphureo-Mercuriales reguli antimonii particulas, & ita cum iis in concretum salsum abit, quod postmodum spiritus sub calcinatione & effumatione concretum sulphureo-alcalinũ cõstituit, dum & sulphur nitri simul in eodem nonnihil concentratur; adeoq; magnum est alexiterium, ut rectè dicit AUTOR, idq; non immeritò, quoniam ipsi potius deferendus principatus Bezoardicus, quàm lapidi Bezoar, ex eo, quoniam lapis Bezoar sine adulteratione ad nos vix transfertur. Hoc Bezoardicum, non minus quàm antimonium diaphoreticum, nobile est remedium in febribus ardentibus, præsertim quibusvis malignis & venenosis, petechialibus, variolis & morbillis, lue Venerea, & impuritatibus sanguinis aliis per sudorem eliciendis, fermentum febrile acidum malignum figendo, effervescentiam hanc concitatam sedando, & mediante sudore massam sanguineam purificando, sicut & Neapoli grassante peste in frequenti usu fuit. ROSENCREUZERUS *in Astron. Inferior. p.* 40 refert, se curasse hydropicum propinato Bezoardico minerali simplici in aqua ulmariæ, cardui benedicti & cinnamomi, & ex usu hujus remedii propinati araneas sex vivas cum urina reddidisse hydropicum.

Dosis est à ℈ß. ad summum ℈j. Hanc præ antimonio diaphoretico prærogativam habet, quod de sulphure nitri simul fixato, uti aliqui suspicantur, etiam aliquid participet; quod tamen in medio relinquo. Si autem spiritus nitri non optimæ notæ fuerit, vomitus facilè excitare potest; quod post sudorem observavit LUDOVICI *in Pharmacia*.

Facili modo paratur à quibusdam, si *spiritus nitri* part. vj. cum *butyri antimonii* p. i. misceantur: sic enim unicâ & simplici abstractione idem obtinetur, quod aliàs triplici aut multiplici cohobatione vix peragitur. Varios quoque & simul succinctos Bezoardicum Minerale præparandi modos videbitis in LUDOVICI *Pharm. pag.* 326. *seqq.* CNOEFFELIO *M. M. de febr. pag.* 83. WEDELII *Pharm. pag.* 38.

Præter hoc Bezoardicum simplex etiam cum quovis metallo fiunt Bezoardica mineralia composita, quæ inter eminet *solare*, seu *antimonii cum auro compositum*. Tres modi hujus ab Autore *pag.* 412. & 413 enumerantur, quorum *primus nro.* 2. *Nota* 1. est insignis. Nam ex butyro antimonii, cinnabari antimonii, ac auro fit præstantissimum remedium in morbis acutis singulare; hinc vocatur quibusdam *Bezoardicum solare cinnabarinum*, de quo pluribus agit GREIFFIUS *Tr. de Ther. cœl. pag.* 63. Observandum saltem pro præparatione *Bezoardici solaris* aurum probè à venere, & omni alio metallo minus nobili, depuratum sumendum esse; quia aliàs non esset perfectè diaphoreticũ, sed ratione veneris admistæ potius vomitus ciet.

In præparatione Bezoardici solaris compositi etiam adhibetur *sublimatio coralliorum*, quam habet AUTOR *Nota* 2. & quidem sublimantur corallia beneficio salis ammoniaci, & in hac sublimatione adscendunt flores rubicundi, seu subtilia coralliorum ramenta, unà cum sale volatili salis ammoniaci, & relicta corallia ab acido salis ammoniaci corroduntur, adeoque in corpus lsaliforme abeunt, quod in cella positum, solvitur in liquorem: quam solutionem quidam inter arcana referunt, & laborant omnes lapides ita dissolvere: sed nihil valet.

Nro 3. *pag.* 413. habet AUTOR *Bezoardicum solare Crollianum seu commune*, quæ præparatio est optima. Solvere jubet AUTOR aurum in aqua Regia. Sed observetur, commodiùs solvi aurum in *spiritu nitri Bezoardico* (id est spiritu nitri qui abstrahitur à butyro antimonii) & ita solutionem hanc misceri cum butyro antimonii, addendo ulterius spiritum nitri q. s. & modo supra dicto procedendo; hæc enim solutio solis simul præcipitat butyrum antimonii: tunc in forti destillatione volatilisatur aurum, & prodit in forma rubicunda cum menstruo, remanet pulvis luteus in spiritu vini solvendus, quo deflagrato remanet pulvis purpureus, in parvis catinis terreis candentibus aliquandiu movendus, ut avolent spiritus acidi nitrosi, restante pulvere purpureo. Aurum ad butyrum antimonii debet habere proportionem subquadruplam, ita ut ad butyri antimonii ℥iv. sumatur auri in spiritu nitri Bezoardico solvendi ℥j.

Nro. 4. loco auri corporalis eligit AUTOR Aurum in spiritualem substantiam exaltatum, hoc est, quacunque ratione volatile factum. Optimus modus, qui præsenti negotio inservit, fit cum spiritu nitri Bezoardico, in quo solutum aurum toties cohobetur, donec volatile fiat, & per retortam transeat: Hoc affunditur remanenti pulveri antimoniali, à quo spiritus nitri Bezoardicus fuit destillatus, & tertiâ aut quartâ vice tandem ad omnimodam siccitatem abstrahitur. Pulvis remanens cum spiritu vini ex fecibus parato probè irroretur, & hinc in catinis parvis candentibus leniter calcinetur, donec nempè spiritus combusti sunt.

Usus Bezoardici solaris non cedit lapidi Bezoar Orientali: in febribus pestilentialibus, dysenteria epidemica, epilepsia puerorum, imprimis si eadem oriatur à morbillis & variolis ante eruptionem, egregium est remedium; tollit enim simul epilepsiam, & expellit variolas: quem usum similiter, quando resistendum epilepsiæ, & expellendæ variolæ, præstat cinnabaris antimonii legitimè præparata, quæ cum sit basis specifici cephalici D. MICHAELIS, propter hanc specificum cephalicum commodè propinatur in principio variolarum & morbillorum, in quibus ipsis, uti & febribus petechialibus, & his omnibus cognatis affectibus, nobilis est medicina.

Dosis ℈ß. ad gr. xv.

BEZO-

BEZOARDICA LUNARIA.

Nro. 5. 6. 7. & 8. *pag.* 413. & 414. ab AUTORE explicata parum valent, ob defectum veræ tincturæ lunæ ac genuina est de his HOFFMANNI *censura pag.* 284. Bezoardica lunaria omnia propter Venerem, à qua fictitia ista lunæ est tinctura suspecta esse, adeoque potius lunam probè depuratam & cupellatam in spiritu nitri solutam butyro antimonii pro parando Bezoardico addendam esse. Namea, quæ non cupellata, sed adhuc participat de venere, uti habet saporem vitriolaceum, ita etiam adhuc obtinet vim vomitoriam.

Hoc Bezoardicum lunare imprimis convenit in morbis malignis, qui caput affligunt, & dolorem ac similia symptomata inducunt; sed necesse est, ut sit ritè præparatum. Ergo, ut simus securi, loco Bezoardici lunaris potest misceri Bezoardico minerali simplici luna cornea, aliudve conveniens lunæ magisterium, *de quo superius*. Aliàs Bezoardicum lunare ritè paratum in lue gallica, gonorrhœa virulenta, in renum & partium genitalium exulcerationibus, non est contemnendum.

BEZOARDICUM VENEREUM.

Nro. 9. Suspectum est, ob vim vomitoriam unde nemini usum ejus suadere possum.

Sequitur

BEZOARDICUM MARTIALE.

Bezoardicum Martiale ab AUTORE *nro.* 10. descriptum non est rejiciendum, & facilè succedit: Nempè butyrum antimonii guttatim instillatur vel croco Martis reverberato, vel limaturæ ejus, & in momento elicit tincturam, quoniam solvit Martem & hinc more consueto procedendum. Sed *concinnior præparatio* est, si bene *candefactis clavis equinis*, ex soleis equi nimirum extractis, in crucibulo superinjicitur ana vel duplum *antimonii pulverisati*, & ita funduntur simul continuò agitando, & sic in scorias ambo abeunt: Harum *scoriarum compositarum* pars j. miscetur cum *Mercurii sublimati* part. ij. & sic destillantur per retortam in *Butyrum antimonii Martiale* rubrum, remanente capite mortuo friabili variegati coloris. *Butyrum* præcipitatur cum *spiritu nitri*; & figitur cum eodem consueto modo, hinc cum *spiritu vini* deflagratur, & fit Diaphoreticum singulare antifebrile & anticachecticum. Postmodum *caput mortuum*, quod remanet post destillationem butyri, elixiviatur cum *aqua communi*, per residentiam depuratur & filtratur, & liquor, qui filtrum transit acidulus, inservit loco acidularum artificialium, & si evaporetur in loco frigido, dat crystallos. Forsan etiam ex spiritu seu oleo Mercurii rubro *infra* ab AUTORE *nro.* 3. *pag.* 415. descripto, utpotè quod nihil de Mercurio, sed saltem de Marte participat, dictâ ratione *Bezoardicum Martiale* parari poterit.

Bezoardicum Martiale est egregium in quibusvis febribus, præsertim intermittentibus, item cum hæmorrhagia aut fluxu quovis cruento symptomatico conjunctis. Commendatur itidem in ictero, cachexia, cura hydropiseos, (quorum aliquot hac ratione fuerunt curati) & similibus morbis chronicis; nec non in fluxibus ventris, imprimis epidemicis, quales sunt dysenteriæ & diarrhϾ epidemicæ malignæ; resistit enim malignitati, & simul compescit fluxus.

Post Bezoardicum Martiale sequitur

BEZOARDICUM JOVIALE.

Bezoardicum Joviale nro. 11. commodè potest præparari ad Autoris præscriptum ex butyro reguli antimonii Jovialis cum Mercurio sublimato, & deinde præcipitando cum spritu nitri. Commodior tamen ac elegantior est ille modus ex solo Jove cum Mercurio sublimato, quem supra de Jove explicavi, & pluribus prostat declaratus in ZWELFFERO *Mant. Spagyr. pag.* 344. sicut etiam Bezoardicum Joviale parari potest ex Scoriis Antimonii & Jove simul mistis, non antea facto regulo ex iis.

Usus Bezoardici Jovialis egregius est in affectibus uterinis, propinatum cum aliis, in specie in febribus malignis, purpura puerperarum alba, & petechialibus. Convenit præterea in epilepsia ab utero & similibus, & in iis, qui sæpius hæmorrhagiâ narium laborant, ex qua metuenda cachexia & hydrops, ad gr. vj & viij. aliquoties repetendo. In hecticis commodè potest substitui Antihectico Poterii & sudorifero magno Fabri, cum quibus easdem obtinet virtutes. Mulieribus, morbis mamillarum laborantibus, imprimis induratione mamillarum, est egregium, potestque etiam tutò propinari prægnantibus. Mercurium quoque vivum secum rapit, si quis est dispersus per corpus, adeo ut exinde excrementa alvi appareant alba, quoniam Mercurium secum per fęces expurgat.

BEZOARDICUM SATURNINUM.

nro. 12.

Nil valet descriptio AUTORIS, quin potius ex butyro saturni *supra de Saturno descripto*, cum spiritu nitri Bezoardicum Saturninum fieri potest: Vel hoc labore fiat processus quibusdam in secretis reservatus.

Solve *Saturni laminati* part. ij.
Huic instilletur
Butyri antimonii absque Mercurio sublimato par. part. j.
Et præcipitabitur mox pulvis albissimus, cui infunditur
Aqua communis, ad eminentiam 4. digitorum:
Optimè agitetur & filtretur quod in filtro remanet, leniter exsiccetur, & habebitur *Saturnus antimoniatus laxativus*, qui servetur.

Leniter purgat, æstuationes corporis temperat, viscerum ardores ac inflammationes, præsertim renum ac lienis, curat.

Dosis est pro ratione ætatis & circumstantiarum à gr. i j. ad viij.

Quod si cum solutione hac & butyro antimonii, more cum Bezoardicis recepto procedatur, habebitur *Bezoardicum Saturninum*.

BEZOARDICUM MERCURIALE.

Bezoardicum Mercuriale nro. 13. est non-ens, & nihil aliud, quàm purum putum *Bezoardicum antimoniale*. Paratur enim de Mercurio vitæ; Mercurius autem vitæ est antimonii soboles; unde nihil peculiare habebit præ Bezoardico Minerali simplici.

Sunt qui parare volunt *Bezoardicum septastrum*, idque ex omnibus septem metallis, uti videre est in POPPIO *Tr. de antimonio*: Sed non opus est tali remedio, sufficiunt namque simplicia.

Sequuntur in AUTORE plures *spiritus*, *olea*, ac *salia Mercurialia*; uno nomine: Magna non-entia: Omnia enim hæc vel nihil de Mercurio participant, & saltem salium sunt variæ mutationes; vel Mercurium larvatum sub salibus diversimodè absconditum, adeoque nunc ad sublimati, nunc ad præcipitati naturam propius accedentem, continent. Mercurius per se non dat liquorem, cum salibus autem permistus pro varietate illorum varias induit larvas.

OLEUM MERCURII ALBUM.

Nro. 2. *pag.* 415. Quod RHENANUS *in chymiotechn.* describit non est productum Mercurii genuinum, sed nihil aliud, quàm spiritus quidam salinus.

SPIRITUS seu OLEUM MERCURII RUBRUM.

Nro. 3. Quod HARTMANNUS *in Praxi* describit, est tantum solutio Martis cum Mercurio sublimato, & tamen ab AUTORE vocatur *Oleum rubrum*, & sic porro

OLEUM MERCURII DIAPHORETICUM DULCE.

nro. 4.

Hoc describit KESLERUS, & est tantum resolutio Mercurii sublimati, non verò perfectum Mercurii oleum. Aliàs omnia hæc olea Mercurii in genere conveniunt valdè in ulceribus inveteratis dysepuloticis & cancrosis, & etiam in iis, qui volunt vergere ad gangrænam. Usum internum habent ferè nullum; externus verò aliis tutioribus, aut saltem Mercurio præcipitato communi vel Mercurio dulci, facilè suppleri potest: quanta quanta enim sunt tantum solutiones Mercurii sublimati sunt.

OLEUM MERCURII DIAPHORETICUM FRAGRANS.

nro. 6. *pag.* 416.

Hoc oleum QUERCETANUS præparare docet cum sale ammoniaco fixo: sed hic processus falsus est. Nam impossibile est, ut sal ammoniacum cum calce viva figatur, demonstrante ZWELFFERO *in Animadv. ad Pharm. Reg.* Deinde Mercurius sublimatus non potest figi cum sale ammoniaco hoc modo fixo, licet vel centies sublimetur, uti videri potest in UNZERO *de Mercurio l.* 2. *cap.* 6.

OLEUM MERCURII SACCHARATUM.

Num. 7. habetur *oleum Mercurii saccharatum*. Revera hoc oleum non procedit de Mercurio, sed est tantum oleum à spiritu acido sacchari & salibus corrosivis. Necesse est, ut cautè & lento igne destilletur, ne saccharum ebulliat. Alii alio modo præparant oleum hoc: scilicet

♃. *Mercurii sublimati*,
Sacchari,

Limat. martis ana part. æqu.
Atque destillant mutuo.

Hanc præparationem habet LOCATELLI *in Theatro secretor. pag.* 122. Ratione hujus olei Mercurii saccharati mentio facienda est *Olei Magnetici* seu ANTIDOTI LYSOPYRETI D. COESTERI, & præparatur ita:

℞. *Mercurij dulc. puriss. & cryst all.*
Sacch. candi albiss. ana ℥iij.

Destillantur per retortam vitream, & oleum exstillans rectificatur, & optimè in vitro servatur:

℞. *Olei rectificati* ℥ß.
adde
Aloës cum aqua endiv. prap. ℥ß.
Conf. bryon. ℥ij.
M. & usui servetur.

Hoc facto, quotiescunque volueris:

℞. *Conf. bugloss.* ℥j.
cui admisc. *prædicta mist.* ℈ß. pro prima dosi, pro secunda ℈j. tertia gr. xxv.

Exhibeatur corpore optimè purgato & ab omnibus obstructionibus liberato, ipso die, quo paroxysmus invadere solet, sex horas ante, jejuno stomacho: obambulet, si vires ferant; sin minus, lecto se committat, & tota die à cibis abstineat, uti etiam à potu; & omnino variè operatur, nunc per urinam, nunc per vomitum, nunc per alvum: si lubet poterit patiens propinatâ dosi medicamenti assumere haustum absinthiaci, quo sapor medicamenti ex faucibus eluatur. Medicamentum est non inconveniens, sed quod parum aut nihil participat de Mercurio.

Superest adhuc curiosum negotium, *Mercurii nempè vivi in simplicem elementarem aquam, virtutis tamē plus minus alcahestica, redactio*, quem processum video in AGRICOLÆ *Chirurg. parv. pag.* 146. & ZWELFFERO *in Mant. Spagyr. pag.* 359. ubi prostant figuræ, quomodo instituenda destillatio: adeo ut ZWELFFERUS hanc aquam esse alcahestinam, & solvere metalla dicat; sicut etiam hunc modum videtur insinuasse hinc inde Dn. BOYLE *in Chym. sceptico*, ubi Mercurii in aquam simplicem ex parte redacti mentionem facit. Sed quicquid sit, hujus rei laborem meritò ceu falsum rejicit HOFFMANNUS *pag.* 290. ac ipsa natura Mercurii etiam fortissimis ignibus & quibusvis laboribus immutabilis, sui simplici modo in aquam redactioni reluctari videtur. Potius ergo est impostura, quàm destillata vera, & potest fieri ex aere circumstante.

Reliqua meritò à nobis sico pede relinquuntur.

CAPUT XVII.
DE
CINNABARI.

QUid sit *cinnabaris nativa*, est notum ex artificiali. *Duplex* namque est *cinnabaris*, vel *nativa*, vel *factitia*. *Hac* est vel *communis*, quæ nihil aliud est, quàm novum quoddam compositum ex sulphure & Mercurio vivo; vel *antimonii*, cum sulphure antimonali præparata in destillatione butyri antimonii. Hæc duo, nempè Mercurii pars j. & sulphuris part. ij. trita probè & subacta, beneficio ignis adscendunt in altum, & constituunt novum concretum rubicundissimi coloris, quod vocamus cinnabarim; & licet non habeat constitutiva principia rubra, nihilominus mutuâ connexione & cohæsione, quam imitatur figura & textura particularum, talem recipit vim refringendi radios solares, ut ex nigro colore fiat rubicundus. Connexio ista consistit in eo, quoniam Mercurius se conjungit cum acidis. Nam salia alcalia nihil operantur in Mercurium, sed reducunt potius: id quod similiter verum est de reliquis metallis, quæ alterantur ab acidis, & reducuntur ab alcalibus. Hæc obiter. Quando ergo Mercurius arripitur ab acido sulphuris, fit ut ratione acidi Mercurius adhæreat sulphuri, & invicem conjuncta sublimentur in altum. Observandum hic, sulphur flavum commune convenire cum omnibus metallis rubicundis, in radicem, sicut arsenicum cum albicantibus.

Hæc cinnabaris artificialis, quæ perfectè similis est nativæ, monstrat nobis quid sit nativa? scilicet non secus, ac dictæ artificiales, decompositum minerale est, coalescens ex sulphure minerali & Mercurio vivo in visceribus terræ concretum: simili modo ac sulphur & Mercurius beneficio ignis chymici concrescunt in substantiam istam cinnabarinam, unde etiam facilè ex eadem Mercurius vivus revificari potest per limaturam Martis aut salia alcalia, quibus sulphur ejus acidum promptiùs quàm Mercurio adhæret, modo, quem docet ZWELFFERUS *Mant. spagyr. pag.* 359. WEDELIUS *Pharm. pag.* 56. & ERCKERUS *Aula subterr. pag.* 301.

Cinnabaris ergo nativa ejusdem naturæ est cum artificiali, & in eo saltem ab hac differt, quod partem saxeam secum vehat, & variat pro varietate minerarum, in quibus concrescit. Reperitur imprimis in Hungaria, ubi copiosissima & præstantissima eruitur. Hujus triplicem ostendit differentiam.

1. *Vulgarem viliorem.*
2. *Rubeam præstantiorem*; ac denique
3. Præstantissimam, sed per quàm raram, quæ scilicet hauritur ex mineris auri Hungarici, ubi sulphur fixius & nobilius est, & de sole participat.

Sunt qui parant cinnabarim colore cœruleo:

℞. *Sulphuris comm.* p. ij.
Mercurij vivi p. iij.
Sal. ammoniaci p. j.

Hæc probè mista sublimant, & acquirunt sublimatum coloris cœrulei, quod tamen præ vulgari nullas habet prærogativas.

De cinnabari quædam non inelegantia habet GREIFFIUS *in Tr. intitulato Theriaca cœlestis*; qui habet cinnabarim factitiam solarem ex amalgamate Mercurii cum auro & sulphure, quam cinnabarim valdè commendat in peste. Cinnabarim parare vult etiam ex calce viva & Mercurio HORSTIUS *in Judic. super Chirurg. Infusor. pag.* 97.

Pro usu medico cinnabaris nativa non semper æquè tuta existit ex eo, quod de sulphure volatile arsenicali summè nocivo subinde plus minus participet; unde priùs depuranda venit.

Depuratur autem, si minera cinnabaris fuerit selectior aut purior, saltem vel coctione secundùm HOFFMANNUM *Clav. lib.* 3. *cap.* 16. *pag.* 291. coquendo cinnabarim optimè pulverisatam cum aqua in sigillo vitreato, ut fumus metallicus (dicitur Germ. *der Schwaden*,) qui cavendus, separetur: coctio hæc sæpius repetenda, & deinde subtilissima pars supernatans separanda accuratissimè à scoriis reliquis. Hæc inditur in vas argenteum, vel argento obductum, affunditur sæpius spiritus vini, & accenditur. Vel depuratur cinnabaris lotione secundùm WEDELIUM *Pharm. pag.* 8. LUDOVICI *in M. A. N. C. Anno* 9. & 10. *Obs.* 15. *pag.* 340. & BOYLE *de specif. pag.* 160. Si verò impurior fuerit minera, sublimationis crebrioris beneficio cinnabaris exinde eruenda est, sub sublimatione prima sublimatum nigricans fere adscendit, quod repetitis sublimationibus in elegantem cinnabarim abit.

Depurata talis cinnabaris dubitandi ansam præbet, an vilior sit cinnabari antimoniali? ac sanè non tanta mihi videtur subesse differentia, quin una alteri commodè substitui possit, imo cinnabaris nativa purior etiam antimoniali interdum præfertur. Sanè in genere cinnabaris hæc nativa, non secus ac antimonialis, est anodyna, & diaphoretica in febribus malignis, petechialibus, morbo Ungarico, in variolis & morbillis cum epilepsia conjunctis, egregia, & in adultis speciatim laudatur, & propterea fuit specificum antipestilentiale Poterii. Nervina etiam est insigniter, indeque affectibus convulsivis, ac ipsi quoque epilepsiæ, sive infantibus sive adultis propinata, specialiter dicata; unde propter vim suam antiepilepticam ulterius in contracturis atque doloribus articulorum, aliisque affectibus nervorum dolorosis, spasmodicis, scorbuticis, multum confert, adeoque rectè à CRATONE *Magnes epilepsiæ* dicitur; quod certe multo magis de cinnabari antimonii dicatur. Hinc sociatur commodissimè aliis vel præcipitantibus seu absorbentibus, unicornu marino, ebori sine igne, corallis, Martialibus, vel diaphoreticis antimonialibus, ut antimonio diaphoretico, Bezoardico minerali, aut solari, & salibus volatilibus; uti enim hæc colorem in cinnabari magis exaltant, sic & vires ejus nervinas magis roborant, ac appropriatas reddunt: seu propinetur cum anodynis, ut laudano opiato &c., qui usus cinnabaris locupletissimus explicatus est uberiùs passim à LUDOVICI *in sua Pharm.* speciatim *pag.* 351. Convenit etiam insigniter in lue Venerea, scabie ferina, uti etiam arthritide, ubi sulphur antimonii, in specie cinnabaris, semper remediis appropriatis, in specie sudoriferis, admiscenda sunt. Præterea etiam in sanguinis purificatione valet. Vis analeptica ob sulphur solare illi quoque adscribitur, cujus intuitu in omnibus morbis desperatis adhibetur.

Externè Cinnabaris nativa selectior appensa amuleti instar, in morbis malignis, scabie ferina, &c. laudatur, quod credo: epilepsias infantum præservat, quin quod & eadem carpis manuum applicata conducat, quod refert HOFFMANNUS *Clave pag.* 294.

Cum itaque tam egregium remedium sit cinnabaris nativa, non opus erit pluribus præparationibus reformare naturæ institutum, ne dicam infringere; quin, quomodo à natura datur, convenientissimè usurpetur. *Bezoardicum solare cinnabarinum*, de quo supra, suam meretur laudem, sub nomine Panaceæ solaris à GNOFFELIO olim parato, de quo videbitis M. A. N. C. *Anno* 6. *append. pag.* 88.

Quidam figunt Cinnabarim beneficio spiritus nitri vel butyri antimonii, quod remedium summum dicunt diaphoreticum in morbis malignis, nulli alii remedio comparandum.

Tinctura cinnabaris etiam à quibusdam paratur:

℞. *Min. Cinnab. Ungar. pulv.* q. v.

Affundatur *spiritus terebinth.* Stent in leni calore & extrahet sulphur, quod supernatabit. Hoc effundatur, affundatur *spiritus vini* ad extrahendum, & tinctura abstrahatur ad oleositatem.

Dosis guttæ ix. vel x. in variis morbis, in specie in phthisi. Forsan hic est ille labor, quem insinuat BECHERUS *suppl.* 2. *pag.* 79.

AUTOR suggerit ex hac cinnabari *Præcipitatū diaphoreticum Hartmanni*. Sed bonum concretum nativū laborioso hoc artificio deteriora-

ciratur, nec majores virtutes obtinet, quàm cinnabaris nativa selecta, & alio etiam nomine *Astrum Mercurii* vocatur, de quo HOFFMANNUS *Clave pag.* 287. & 294.

Dubium interim est: unde concretum hoc compositum, nempè Cinnabaris nativa, vires adeo polychrestas possideat? Sed licet ventriculi digestioni minimè pareat, neque in corporis nostri œconomia recipi possit, tamen assumpta, quamdiu hæret in stomacho, archeum seu spiritum alterando variè mirèque afficit, & sulphuri antimoniali vim singularem diaphoreticam acceptam refert, argentū autem vivū compedibus sulphureis liberatum, illustres illas dotes obtinet, quibus contagiosis epidemicisque morbis, ipsi pesti etiam, exteriùs appensum singulari virtute resistit. Ab utroque, sulphure nimirum antimonii & Mercurio, vim anodynam & specificam veneni epileptici domatricem possidet. Taceo quoque, quod horum singula in morbo Gallico, scabieque maligna conferant, quæ ab iis junctis longè uberiùs expectanda.

CAPUT XVIII.
DE
ANTIMONIO.

ANtimonium est simplex, quo non datur aliud par in tota Medicina: siquidem ex illo tot parantur medicamenta, qualia ex nullo alio simplici possunt haberi: & ratione formarum variarum varias habet virtutes, nunc purgat, nunc vomitum movet, nunc sudorem movet, adeò ut solo Antimonio Pharmacopœia possit repleri, & post Mercurium non habetur simile Antimonio. Concretum est metallicum maximè sulphureum, ipsis metallis cognatum, sed propter improportionatam mistionem sulphuris non potuit abire in perfectum metallum, unde rectè dicitur esse *semimetallum*.

In specie antimonium maximè affine est ipsi saturno, unde chymici sublimiores regulum antimonii in perfectum saturnum redigere conantur, addendo sufficientem quantitatem salis: vid. ROGERIUS *Baco in Antimonio*. Igitur in antimonio metallum residet imperfectum, quod vel *Virgineum* est, vel *factitium ex mineris*.

Est autem in antimonio *duplex* ejus consideranda *substantia*: nempè

1. *Superabundans sulphur*; &
2. Contradistinctus *Regulus antimonii*, in recessu saturninus.

Regulus enim, seu substantia Mercurialis, propriè est id, cujus ratione ad metallica, & speciatim saturninam naturam propiùs accedit: propterea & JUNGIUS *in Doxosc. pag.* 170. regulum propriè antimonium esse, reliquum vero corpus antimonii venam, asserit. Sulphur vero propriè ad antimonii concretum nil facit, sed est tantum quasi cortex antimonii, simile ferè est sulphuri communi in omnibus qualitatibus & proprietatibus, odore, sapore, inflammabilitate &c., nisi quod istud, scilicet sulphur antimonii, non nihil sit viridiusculum. Sulphur istud arte separatur per salia alcalisata, vel menstrua oleosa; sed male; nam planè exinde rubescit, & fit aliud planè concretum. Ergo potius sulphur sequenti modo separandum.

Solvuntur scilicet *frustula majuscula antimonii* in *aqua forti* vel *spiritu vitrioli*; sic spiritus rodit regulum, ac sulphur viride supernatat; quod idem est cum sulphure communi, colore & sapore: Conf. TACHENIUS *in Hippocr. Chym. pag.* 182. BOYLE *in Chym. scept.* WILLISIUS *Pharm. Rat. P.* 1. *pag.* 64. item *de Ferm. pag.* 74. SALA *in suis scriptis pag.* 319. MAYOW *de nitro pag.* 236. Constat hic regulus Mercurio metallico, sulphure sui generis paulò fixiore coagulato, respectu cujus *sulphur* illud superius minerale ipsi adhærens, *externum* dici potest. Duplex enim sulphur in antimonio reperitur; crudum unum, alterum verò in terra magis excoctum. Substantia hæc metallica ad Saturni naturam proximè accedit, omnibus testantibus Philosophis; unde & *Saturnus Philosophorum Regulus* hic quibusdam dici solet, indeque *antimonium* rectè *naturæ hermaphroditicæ* esse, dicitur POPPIO *Tr. de antimonio*, quatenus in se copiosum sulphur minerale & Mercurium metallicum contineat. Et certè corpus ejus est semiplumbeum, adeo est ipsi vicinum.

Sulphur illud *externum*, quod informat Mercurium in regulo, naturæ fixioris paulò & purioris est, indeque ad solis naturam proximè accedere dicitur: & hoc est, quod sub tincturis antimonialibus, tanto labore, licet ut plurimum frustraneo, elicere satagunt chymiatri; sicuti non pauci per antimonium ex metallis imperfectis perfectum extrahere volunt, uti videri potest in *scriptis* GLAUBERI.

De *sale* manifesta in antimonio non deprehenduntur vestigia, utut in regulo, tanquam concreto metallico, subjectum terreum, in quo substantia Mercurialis & sulphurea invicem coagulata sunt, adeoque, quod sal aliàs dicitur, deesse nequeat: & istius substantiæ Mercurialis ratione per acida solvi & tractari solet antimonium.

Distincta sunt hæc duo in radice: *regulus antimonii*, & ipsi adhærens *copiosum sulphur* minerale externum. Quatenus tamen utraque sub naturali sui concretione invicem, utut non adeo intimè, coaluerunt, fit, ut etiam tam exactè separari à se ipsis non semper queant; quin & alcalia, dum agunt in sulphura, etiam simul regulum illorum medio solvunt; sicut acida, dum in regulum agunt, etiam sulphura simul alterant. Hinc & ex sulphuribus antimonii, v. g. sulphure aurato, etiam antimonium reducibile est; non secus ac alcalia sub fusionis igne, dum antimonii sulphur absorbent, si diutiùs stent in fluxu, etiam regulum simul sulphuris beneficio abripiunt: è contra tinctura ista TACHENII *cap.* 23. Hippocratis chymici, si diutiùs in solutione relinquatur, etiam præter regulum hujus medio sulphur simul adoritur. Quomodo aliàs tria ista chymica principia, sulphur, Mercurius & sal, seorsim ex antimonio præparari possint, vid. ERCKERUS *aula subterran. pag.* 300.

Aliàs inter tot Autores, qui de antimonio scripserunt, præstantissimus est BASILIUS VALENTINUS *in Curru Triumph. antimonii*, præsertim *cum notis Kerchringii*, item ALEXANDER SUCHTHENIUS in *Mysteriis Antimonii cum Comment. Tholdii*, & PETRUS JOHANNES FABER, qui tamen quædam habet, quæ minus quadrant.

Synonyma antimonii ab autore recensita sunt plura. *Lupus* speciatim dicitur, quia scilicet instar lupi omnia metalla sulphure suo copioso acido, cum proprio corpore non saturato, imbibit & absorbet, præter aurum, quod solum purius in cupella relinquit; & sic rapacius est saturno, ex eo, quoniam saturnus absorbet ignobiliora metalla, excepto tantum sole & luna. Dicitur etiam *Protheus*, quia omnes colores assumit id quod patet ex floribus sive per se, sive cum sale ammoniaco sublimentur flores albi, rubri, flavi, & qui sunt alii. *Saturnus Philosophorum* vocatur *abusivè*: nam *verus Saturnus Philosophorum* est *materia mysterii Philosophici* seu *lapidis*: Cæterum antimonium non sufficiens est, ut sit materia lapidis Philosophici, propter cruditatem & deficientem fixitatem.

Delectus fit, ut non præcisè Ungaricum & Transylvanum recipiatur, sed & quod alibi in mineris auriferis reperitur. Habeatur tamen & ratio, ut eligatur antimonium purum, & quod non sit saturno inquinatum, quod strias habet elegantes, & longiores, splendentes, & quidem coloris argentei, quibus intermixta sunt puncta rutilantia, quæ notant abundantiam sulphuris solaris; sicuti striæ argenteæ abundantem Mercurium & abundantiam reguli: Conferatur WILLISIUS *in Pharm. Rat. P.* 1. *Sect.* 2. *cap.* 2. *pag.* 38. Istud antimonium est reiiciendum, cujus subfuscis striis intertexta sunt puncta nigra, quoniam parum habet sulphuris, & nullum subministrat regulum. Elegans quoque est *purum putum antimonium*, *quomodo sua spontè crescit in Minera*, quale vobis jam ostensum fuit.

Quoad *Usum*, *subjectum mirabilitatis* rectè dicitur *antimonium*, utpotè ex quo solo, ceu dixi, integrum Pharmacopolium potest repleri, ita ut quicquid intendit Medicus vel Chirurgus, deprehendere queamus in Antimonio. In genere tamen rectè dicitur, quod antimonium idem præstet in corpore, quod in metallis, nempè in sole, eundem purificando. Nam sicuti dixi, quod sol valdè immundus, suâ tincturâ spoliatus, fusus cum Antimonio denuò purificetur; item quod aliis metallis conspurcatus & adulteratus, ab illis denuò in fusione cum antimonio liberetur; ita etiam homo impurus & sordibus digestionum inquinatus, optimè purificatur ab antimonio, omnesque ejusdem sordes absterguntur, uti hoc eleganter declarat BASILIUS VALENTINUS in Curru Triumphali & SUCHTHENIUS *de antimonio*.

Plura qui cupit, vid. THOLDIUM *in Comment. ad Suchtenium*, STENGELII *Aspergin. in Antimonium*, quibus TOXITES *Spong. Stibii* opposuit, & quamplurimos alios Autores, item POPPIUM *de Antimonio*: adeò ut in genere nihil dicam de ejus virtutibus, sed in specie in singulis medicamentis easdem recensebo, quia eædem pro varietate præparationis variant. Interim crudum, mixtione naturali & coalescentiâ integrâ manente, in forma pulveris potest assumi, infundi, aut decoqui sine ullo nocumento, quia nullam operationem nec vomitu nec secessu exserit in homine, utut crudi ejus aliquot grana contra epilepsiã à quibusdam adhiberi soleant: Conf. LUDOVICI *Pharm. pag.* 203. item WEDELIUS *Opiolog. pag.* 94. Exactissimè tamen cum stimulo salino in pollinem super porphyritidem redactum, emeticum omnino est. Relatum enim mihi fuit, quendam Medicum recepisse *antimonii crudi* & *nitri* ana part. æqual. quæ duo super porphyritidem blandè humectando, & exactè terendo in pulverem subtilissimum redegerit sub nomine *Pulveris catholici*, qui sub granis aliquot supra & infrà egregiè purgasset. Sed non tutum est hoc Emeticum.

Pertinet huc antimonium cum sale communi præparatum, quod debile est purgans, nisi in dosi majori præparetur:

♃. *Salis communis,*
Antimonii ana part. æqual.

Mixta fundantur in crucibulo diu satis, dein in conum fusorium effundantur; sic regulus inferiùs, secedit superiùs sub forma scoriarum sal commune fusum substantiâ sulphureâ antimoniali plus minus impræegnatum residet. Pulvis scoriarum harum à ʒß. ad ʒj. propinatur, sed in vehiculo calido; vix enim sine nausea adsumitur.

Brutis è contra antimonium crudum optimè convenit: sanè porcis propinatum non tantum pingues & crassos eos reddit, sed & sanat; quod de equo aliisque animalibus aliquoties observatum fuit: vid

Act. Societ. Reg. Vol. 1. *pag.* 647. item BASILIUS VALENTINUS *de antimonio pag.* 187. item *Ephem. Gallic. Eruditor. Anno* 1668. Interim à quibusdam antimonium crudum, uti etiam Mercurius vivus, Decoctis lignorum sudoriferis contra luem Veneream non absque effectu simul misceri & incoqui solet; quale Decoctum in lue Venerea ex radice sarsæ parillæ & antimonij pulverisati, sed nodulo inclusi an. ℔ß. BORELLUS, uti etiam ZWELFFERUS, habent. Quod si verò ignem expertum fuerit antimonium, & particulæ ejus liberiores factæ, & quasi magis extraversæ, præsertim simul alcaliû salium adjumento reseratum, tunc exserere vim suam & malitiam turbantem manifestare, & pro varietate præparationum vel vomitivum, vel catharticum, vel sudoriferum, fieri solet. Sic enim simpliciter per ignem nudum sublimati flores adhuc in antimonium reducibiles, satis violenti sunt; non secus ac vel per nitri detonationem, vel cum ejus alcali in aqua soluti ebullitionem reseratur antimonium, ut fiat Crocus admodum vehemens. Imò ipse vapor seu fumus antimonii, halitu haustus, vomitus excitare corpusque purgare assolet: vid. M. A. N. C. *Anno* 3. *Obs.* 131. *pag.* 241. Nempè acidum, partes nerveas insigniter vellicans, in concreto antimonii latitat, à quo istæ primarum viarum turbationes, & pro quo temperando operatores cum antimonio panem butyro largiter illitum edere solent. Vis hæc antimonii cathartico-emetica non præcisè in ejus sulphure, nec in substantia Mercuriali seu regulina consistit; sed utrisque simul combinatis; hinc enim talem texturam constituunt, quæ acrimonia suâ, linguæ licet insensibili, sub mole etiam minima stomachum tamen sufficienter vellicare, & hinc in spasmos ac vomitus ciere potest. Probatur ex eo:

1. Quod cinnabaris antimonii, & ex ea separatum sulphur illud TACHENII, ritè parata nihil participent de regulo antimonii, & pura sulphura sint; unde vi laxativâ penitus spoliata: è contra de iis observatum fuit egregiè nimias hæmorrhagias uteri sistere dosi ℈j. sicut & substantia Mercurialis in antimonio diaphoretico ex regulo parata, vel in Bezoardico minerali, quatenus fixata est, item in Mercurio vitæ benè effumato, insons observatur; quæ propriè fundatæ sunt in ejusdem sulphure fixiori naturæ solaris, in regulo saltè aut exinde parato vitro reperibili; unde vis est analeptica & sudorifera, depurativa, & confortativa.
2. Mercurius vitæ purè regulinus est, seu regulus in spiritu salis concentrato solutus. Participat tamen aliquantulum de sulphure, & potens est emeticum.
3. Vitrum antimonii spoliatum est per calcinationem maximam parte sulphure externo, & ferè simpliciter ex regulo constat cum sulphure interno, potissimum tamen est emeticum. Hinc
4. Acida nitrata figendo texturam antimonialem invertunt, ut vi emeticâ inversâ diaphoretica fiant. Jam verò nitrata in sulphur non agunt, sed simpliciter in regulum ejus, quem rodunt, alterant, & hujus medio sulphur plus minus simul invertunt.

Antimonium etiam est odoriferum, uti testatur D. MICHAELIS ex relatione D. FINCKII. Nam hic FINCKIUS, qui scripsit *Enchiridium Dogmatico-Hermeticum*, præparavit flores antimonii elegantes moschum spirantes, exhibuitque in Mania felici cum successu; quoniam sunt vomitivi.

Ad præparationes antimoniales dubium est: an specialis astrorum influxus, & tempus constellationis subinde sit observandum. Affirmat KERCKRINGIUS *de Antimonio pag.* 241. & PANTHALEON *in Tumulo Hermet. pag.* 24. medicamenta ex antimonio, ut sunt regulus, antimonium diaphoreticum, vitrum & similia, optimo cum successu parari sole & luna existente in aquario & piscibus. Id quod non esse falsum, probant ex eo quod vitrum antimonii si fundatur tempore sereno, aere placido absque pluvia ventis & turbulentia, oriatur perspicuum & pellucidum: si obscuro tempore, flatulento, &c. simile vitrum vel centies fundatur, semper esse obscurum & opacum. Ulterius si fundatur regulus tempore sereno, habere in superficie plana figuram stellæ; sin verò tempore opaco, obscuro aut nebuloso fundatur regulus, ne vestigium quidem illius stellæ apparere: In sublimatione & rectificatione cinnabaris antimonii, si tempus sit serenum, & vitrum sit clarum & perspicuum, cinnabarim elegantissimi acquiri coloris; cæterum si tempus sit obscurum, cinnabarim esse obscurioris coloris: Negant è contra WEDELIUS *in Pharm. pag.* 171. HOFFMANNUS *Clave pag.* 295. BOYLE *in Tentam. pag.* 70. Nihil hìc decidere volo; res facti est, per experientiam illustranda. Interim Universaliores hæ causæ ad specialissimos hos effectus minus strictè alligandæ videntur.

Inter Præparata antimonii primum locum habet Calcinatio, quando nempè Antimonium calcinatur pro fundendo vitro.

VITRUM ANTIMONII.

Vitrum antimonii fit per sulphuris mineralis abundantis exhalationem, & hinc per reguli seu Mercurialis substantiæ cum reliquo sulphure restitante mutuam colliquationem, ac ita mutuâ unione in corpus vitriforme coalitionem. Probat hoc non saltem mutua vitri in regulum, & denuò hujus in vitrum mutatio, quam docet KUNCKELIUS *Obs. P.* 2. *pag.* 31. sed & vitri antimonialis reductio in regulum, quod fit: si

♃. *Antimonij* q. pl.

Addatur illi in crucibulo pars *olei olivarum*, crucibulo probè clauso imponuntur anemio, ut fundantur; sic enim deprehenditur postmodum regulus antimonii, qui novâ calcinatione denuò in vitrum redigi potest.

Modus autem calcinationis est hic:

In Patellam latam sternitur antimonii selecti striati pulvis grossus, & immittitur igni carbonum, donec incipiat effumare antimonium, ut sulphur minerale sub hac calcinatione exhalando separetur. Ubi tamen observandum, ne antimonium fluat in igne, hinc semper bacillo ferreo agitetur: hoc si non fiat, concrescit in globulos, Germ. *es fliesset zusammen*; sin verò agitetur, in pulverem gryseum calcinatur: dehinc antimonio semel calcinato semper nova injiciatur antimonii portio etiam calcinandi, quæ encheirisis imprimis pro vitro parando conducit: Calcinatio aliquoties hoc modo cum additione novi antimonii pulverisati reiteretur; sic enim unum alterum impedit, ne possit liquescere, quin calcinatum non liquescit propter præsentiam antimonii crudi & hoc sine fusionis metu facilè calcinabitur, adeout non opus sit ulteriori agitatione, nec metuenda concretio in globulos: copiosius interim exhalat fumus, qui in florum albicantium forma potest coerceri, si summitatibus furni applicantur alembici terrei; tunc enim in istis colliguntur, & hi sunt flores antimonii sulphurei, & nihil aliud, nisi antimonii sulphur acidum resolutum, ex se corrosivum & sordibus arsenicalibus inquinatum: Unde in hac, & omnibus aliis antimonii calcinationibus, laboratores evitent fumum, & se præmuniant beneficio rerum pinguium, quæ obtundunt acrimoniam sulphuris arsenicalis: quod si enim fumus hic inspiretur, periculum, est ne fiat phthisis, aridura & exulceratio pulmonum, ex ejus corrosione. Unde in præservatione primatum obtinet butyrum, quod temperat acrimoniam fumi sulphurei, & oblinendo impedit corrosivitatem; ideo panis butyro illitus assumendus, quando instituitur antimonii calcinatio. Id quod non tantum de antimonio & Mercurio, sed de omnibus metallis, spiritus corrosivos exspirantibus, observandum est.

Et quidem calcinatio antimonii pro parando vitro tamdiu continuanda est, donec ferro ignito impositum, nullum amplius volatilitatis signum edat, neque martis inficiendo, neque fumum vel odorem de se spirando, vel si ardentibus carbonibus impositum, nullum amplius fumum de se emittat, quod signum est perfectæ calcitionis. Quod remanet, est calx antimonii, id est sulphur internum antimonii.

Calx hæc antimonii postmodum in crucibulo forti igne funditur, donec tota pura appareat. Proba hujus vitri est, si bacillum ferreum in massam fluidam immittatur, illudque, quod ipsi adhæret, sit perspicuum ac clarum, tunc vitrum est optimum; si non, ulterius continuetur fusio. Post calcinationem crucibulum eximatur, hincque super porphyritem aut in patellam effundatur, & ita concrescit in loco frigido in perfectum vitrum hyacinthinum. Sub hac fusione observandum, ut sub ista aliquantulum sulphuris communis desuper injiciatur loco antimonii crudi, uti AUTOR vult; hoc enim sulphur deflagrando simul antimonii sulphur minerale combustibile absumit. Quidam sub antimonii fusione tegunt crucibulum cum orbe radicis bryoniæ, magnitudinis thaleri, vel quantæ est crucibulum, & radicem omne venenum antimonii ad se attrahere, & si radix nigrum colorem acquirat, desistunt; quod arcanum dicitur PARACELSI. Cæteras encheirises optimè videbitis notatas in ZWELFFERI *Animadv. pag.* 459. item ERCKERO *pag.* 298.

Pluribus modis parantur vitra; optimum tamen ex his pro usu quidem pharmaceutico, & inde paranda tinctura, est vitrum antimonii hyacinthinum. Ratio est, quod contineat sulphur fixius antimonii, non tamen solum, sed adhuc aliquid de sulphure volatili adhæret. Pro usu autem Medico emetico-cathartico vitrum succineum ex Mercurio vitæ, aut saltem vitrum regulinum ab AUTORE *nro.* 8. descriptum. Notabile est, quod ex capite mortuo butyri antimonii vitrum antimonii album, non emeticum, præparari asserat WILLISIUS *Pharm. P.* 1. *pag.* 62. Paratur etiam per addita vitrum antimonii, speciatim cum borrace, pro cujus additi quantitate, & præparationis modo nunc album, nunc rubicundum, nunc viride obtinetur vitrum antimonii: Conf. AUTOR *nro.* 5. *p.* 423. KERCKRINGIUS *de antimonio pag.* 145. & 169. Sunt qui sal antimonii ex vitro sibi promittunt, delusi communi vitro; nam in illius analysi, præter sulphur deflagrans, & regulum, in antimonii vitro nihil deprehenditur: à sulphure rubedo est, & ferè vomitoria vis; reguli verò particulæ metallicæ colliquatione simul extensæ vitrum formant. Hinc enim ut eò procedat meliùs vitrificatio, sunt qui borracem ex alcalium nempè genere addunt.

Quod attinet *usum vitri antimonii*: in se ipso est virulentum remedium, non absque insigni violentia supra & infra purgans, utut

de

de cætero accommodatissimum sit præparatum pro tinctura sulphuris fixi antimonialis elicienda. Unde in medicina non nisi pro generoso purgante, supra & infra laxante, adhiberi solet; adeoque in substantia non concedendum est, sed saltem infusum ejus in vino Rhenano ab ℥ß. ad ℥j. robustioribus personis vehementis emetici cathartici loco datur. In quem finem parantur *Pocula vomitoria* ejus medio, qualis est *Calix Vomitorius Rulandi*, cujus præparatio hæc fuit: Formando poculum ex *stipite ligni juniperini* vel alius ad capacitatem sufficientem, v. g. ℥j. quod intus picatur cum *liquida pice*, cui liquefactæ tenuissimi pulveris vitri antimonii ℥ß. vel plus immixtum sit, in poculum Medicum priùs calefactum infundendo, & per totam capacitatem interiorem vasculi æqualiter distribuendo, ut mistura antimonii nullibi appareat. In hoc poculum infunde vinum, vel merum vel aquâ mistum, aut alios liquores, qui ex antimonii vitro eliciant vim purgantem, linquendo per noctem, si frigidè, vel saltim per quadrantem horæ, si liquor semel ebullitus in calicem infusus fuerit; sic in infinitos usus calix ille sufficiet, nec nisi post longas digestiones deficiet, novâ tamen picatione virtutem recuperabit.

Nro. 3. Vinum, vinosaque quæcunque, item hydromel & aquas destillatas spirituosas facilè imbibere vim medicatam poculi &c. quò verò minus spirituosa, ut aquam simplicem, cerevisiam, aliasque aquas communiter destillatas, aut vino mistas, semper ferventes esse adhibendas, & deinde pro ratione temporis & morbi, in infusione relinquendas.

Similem ferè præparationem etiam habet GLAUBERUS *in scriptis*.

Præterea ex ipso antimonii vitro potest fieri simpliciter Vitrum seu Poculum vomitorium, ad imitationem ERCKERI *pag.* 299. Fieri quoque possunt ex vitro *globuli*, qui perpetuis pro suppositoriis inserviunt. Nam quidam conficiunt ex vitro vel regulo parvum globulum perforatum, eumque filo alligant, & altè in rectum intestinum pro glande immittunt; sic enim proritatur alvus, & globulus abstersus vel pro mille vicibus sufficiet: Dicitur fuisse secretum Castrense GNOEFFELII: Vel integros globulos ex regulo aut vitro deglutiendos præscribunt, & asserunt horum potentiorem esse usum, quàm pulverum, & tantum alterare formaliter & spiritualiter. Alii faciunt gemmam ex vitro antimonii, eamque solido ex auro annulo ita includunt, ut ab utraque parte emineat; vel plures gemmas per circulum auro infigunt; vel etiam ex vitro purgantem annulum vel aliam massam conficiunt. Hæc quando usurpari debent, per noctem vino vel aquæ immittantur, & manè liquor potandus exhibeatur. Pro usu talium annulorum vitrum antimonii debet fundi cum borrace in formam ex creta.

Quando AUTOR *pag.* 423. dicit: quod quoque resistat venenis in peste, observetur de usu vomitoriorum in peste & aliorum malignorum cum exanthematibus in genere, quod imprimis antimonialia sub initium statim, & ante eruptionem bubonum seu carbunculorum, debeant administrari; sic enim exhausto maturè veneno per vomitum ex primis viis, bubones aut tumores vix erumpunt; atque ita æger protinus affectu liberatur: Si vero jam efflorescant carbunculi & bubones, periculum est, ne per vomitorium retrahatur venenum, & æger in discrimen vitæ reducatur. Si nihilominus opus sit in peste vomitu eruptis jam bubonibus & carbunculis, his tumoribus emplastra applicantur fortiter attractiva, ut *Emplastrum magneticum arsenicale Angeli Salæ* (quod non esse ex magnete supra sub magnete demonstravi) & ita applicato hoc emplastro tutiùs potest propinari vomitorium.

Sed antimonialia vomitiva & cathartica sunt violenta: unde rectè certo modo dicit HELMONTIUS, quod *Mercurius & antimonium quamdiu movent vomitus, non sint boni viri remedia*. Hinc de usu purgantium antimoniatorum benè observanda sunt ea, quæ habet RAIGUS *de podagra pag.* 46. dum inquit: *Cautiones hæ etiam atque etiam observandæ sunt; nempè ut ventriculus sit vegetus, robur solidum, nullum principale viscus læsum, neque venæsecta, aut paulo post secandas, quas præterea circumstantias jubet observare* HIPPOCRATES *in veratro, Sect.* 4. *Aphor.* 13. *seqq. Tandem ne propinentur illa antimonialia purgantia statim post usum spiritus vitrioli aut aciditates sulphuris. Hi quippe spiritus (præsertim acida mineralia) omnium purgantium vim inhibent ita, ut purgantium antimoniatorum postridie haustorum vim inde imminutam evidentissimè senserim. De vitro antimonii hoc moneo, pergit idem, quod non sit vera medicina: in vitrificatione namque antimonium terreum minerale magis commiscetur, forma metallica verò, quæ non debuit separari, sed à centro ad superficiem educi, in fumum abit. Relinquitur ergo in vitro antimonii τὸ minerale venenatum, postquam forma metallica, in qua inhæret ignis vivus purgans, exspiravit. Rejicienda ergo est horum opinio, qui vitrum antimonii tam audacter exhibent, utut latibulum possint quærere in scyphis ex vitro à* RULANDO & QUERCETANO *fusis.*

Prostant præterea etiam vitra composita cum aliis metallis, uti AUTOR habet *nro.* 9. item *nro.* 10. *pag.* 424.

VITRUM ANTIMONII SOLARE, *idque* TRANSPARENS.

Sed secundùm modum AUTORIS non est sol transparens, sed tantum vitrum antimonii, partes verò solis opacitatem potius inducunt. Unde concinnior magisque accuratus est HOFFMANNI *Processus*, quem videbitis *pag.* 198.

AUTOR etiam facit mentionem *Antimonii cum fructibus caluariæ calcinati*, ut loquitur POPPIUS, id est, cum cornu cervi. Valdè commendatur à quam plurimis, in specie à BARTHOLETO *in Dysen. l.* 5. *cap.* 4. Egregium esse dicitur sudoriferum; unde præterea quoque in dysenteria epidemica & similibus morbis hocce vitrum antimonii cum cornu cervi usto & præparato, feliciter usurpatur. Cæterum loco cornu cervi usti potius antimonium simpliciter cum rasura cornu cervi miscetur, & ita ad summam albedinem calcinentur, & antimonium sic præparatum idem ferè valere dicunt, quàm antimonium fixum cum nitro sæpius detonatum. Sed necesse est, ut diu atque exactà fiat ista calcinatio, ne vis emetica redeat.

Sequuntur *Correctiones vitri antimonii*: propter nimiam enim virulentiam vix præterquam correctum adhibetur vitrum antimonii, ut mitiùs per superiora, & si possibile, saltem per inferiora, purget in morbis chronicis firmiùs radicatis, in specie melancholicis, ubi purgantia antimonialia primatum obtinent. Est autem unum ex difficilioribus præparatis remedium antimoniale per inferiora purgans. Non potest hoc fieri, nisi aliquali substantiæ antimonialis fixatione: Sed in tali inchoata fixatione & correctione, qua & acrimonia nimia ex illius textura, hinc & volatilitas excessiva admodum penetrans corrigitur, vix tam exactè punctum illud medium potest obtineri, quin in defectu adhuc vomitivum, in excessu verò correctionis diaphoreticum evadat. Accedit & hoc, quod rigidiores particulæ antimoniales medicamentosæ vix tam tractabiles sint in ægrorum stomacho, ac sunt vegetabilium; hinc vix sine insigniori irritationis molestia operationem absolvunt, adeoque vix absque vomitu. Ratio, quare desideretur tanto studio antimonium per inferiora purgans, est, quod non tantâ virulentiâ colliquativâ operetur ac vegetabilia, sed saltem acrimoniâ vellicante. Deinde accedit & hoc, quod sulphure suo singulariter temperante corrigat simul sordes vitiosas evacuandas.

Quoad *Correctionem* ergo vitri antimonii; hæc optimè fit per salia, sive alcalia sive acida. Inter alcalia primatum tenet oleum tartari: inter acida acetum destillatum, spiritus salis, &c. quò & nitrum pertinet. Ubi tamen observandum: quod, si à nitro nimis figatur, Diaphoreticum perfectum evadat, uti apparet in antimonio diaphoretico, in Bezoardico-minerali, in sudorifero magno Fabri: si autem non sufficienter nitro saturatum figitur, manet vomitorium horrendum. Medium ergo tenendum est; sed hoc opus hic labor. Plures correctiones ab AUTORE sunt recensitæ, quas inter Nro. 1. se offert cum aceto destillato, sed manca est. Concinna admodum ex eodem fundamento est sequens *vitri antimonii Correctio*:

℞. *Vitr. antimonij pulverisatum.*

Affundatur *acetum destillatum*, donec eleganter rubescat: Hæc tinctura ad remanentiam pulveris abstrahitur in balneo Mariæ: pulveri affundatur *spiritus vini*, & post diuturnam trituram aut agitationem accendatur, & desuper deflagretur, & habetur *Pulvis per inferiora* tantum & quidem efficacissimè *purgans*.

Dosis sunt gr. ij. iij. vel iv.

Præ cæteris mentionem meretur *Correctio secunda* cum spiritu salis. Acida enim, qualia sunt *acetum destillatum*, & imprimis *spiritus salis*, uti purgantium in genere, ita in specie antimonii vim catharticam sopiunt & imminuunt. Modus est hic:

℞. *Vitri antimonij polluc.* ℥ij.
Spiritus salis ℥viij.

Stent in infuso in retorta vitrea per diem & noctem, post destilletur per arenam; sic remanet quasi butyrum, quod præcipitetur cum aqua calida, siccetur, & erit Magisterium album, uno nomine, Mercurius vitæ, dosi ad gr. ij. vel iij. porrigendus, & modis supra cognitis amplius corrigendus.

Correctio tertia per oleũ tartari per deliquiũ nihil est aliud, nisi *tartarus vitriolatus antimoniatus*: Nam hic cum oleo tartari conjunctus est pulvis ex vitro antimonii. Aliàs si sal tartari cum antimonii vitro probè subigatur, & ad tempus digeratur, ita vim vomitoriam maxima ex parte perdit, & saltim per inferiora purgat: Oleum tartari enim corrigit virulentiam, & abeunt per præcipitationem in *tartarum vitriolatum antimonialem*, qui ritè paratus est remedium per inferiora purgans. Melior modus est, ut phlegma vitrioli cum spiritu proprio acidulatum affundatur vitro, digeratur aliquandiu, & postmodum extractio decantata præcipitetur cum oleo tartari per deliquium. Simili modo fieri quoque potest *Tartarus antimonii fixus diaphoreticus*: e.g.

℞. *Vitri antimonij pulv.* ℥j.
Olei tartari per deliq. ℥viij.

Infundantur & digerantur per Menses aliquot loco calido, ponantur in cellam per 14. dies noctesque, hinc oleum tartari filtretur per chartam, & cum olei vitrioli ℥vj. præcipitetur, præcipitatum exsiccetur, nonnihil edulcoretur, & usui reservetur.

Operatur per sudorem dosi ℈ß. in aqua cardui benedicti.

Correctiones cæteræ AUTORIS cum spiritu vitrioli vel sulphuris, antimonii vitrum pulverisatum figendo hoc coercent & mitius reddunt, ut dimittat vim emeticam, & fit exinde per inferiora purgans, hydropi potenter resistens.

Ad *Correctionem sextam* addatur & hoc, quod post digestionem & abstractionem à phlegmate per retortam, etiam remanentia alba & sicca solvenda per deliquiũ in loco frigido, & sic acquiritur *oleum purgans per inferiora* & per urinam.

Dosis est ad duas guttas.

Optimus ex his modis est *Tartarus vitriolatus purgans*, quem etiam insinuat AUTOR *nro.* 6. *N.* 2. sed concinniorem præparationem videbitis in HOFFMANNI *Clave pag.* 299. ubi vitrum antimonii priùs fusione cum nitro correctum, postmodum sale tartari extrahitur, hinc cum spiritu vitrioli in sal tertium præcipitatur. Eleganter etiam fiunt vitri antimonii Correctiones tam cum spiritu vini, quàm cum borrace factæ, à KERCKRINGIO *in Basil. pag.* 143. & 169. descriptæ. Sic du HAMEL *de affect. corp. pag.* 397. cum ana salis tartari fundit vitrum antimonii, & ex hoc ipso *antimonium per inferiora* saltem *purgans* parare docet.

Sequitur

CROCUS METALLORUM,

Per quem non intelligitur Crocus metallorum *Helmontii*, *Paracelsi*, *Poterii*, tanquam singulare analepticum, sed qui in officinis usitatus, & nihil aliud est, quàm antimonium per ignem & alcali fixum reseratum, & in pulverem quendam flavescentem mutatum. Dicitur *Crocus* propter colorem flavum *metallorum*, quorum pulveres flavi omnes dicuntur Croci: nam antimonium à quibusdam radix metallorum dicitur.

Dicitur & *Hepar antimonii*, quia integra massa ante salium elixiviationem obscuram epatis rubedinem refert. Res omnis huc recidit, ut per alcali ignis medio ita recludatur corpus, ut ejus sulphur, & hinc simul regulus seu Mercurialis pars extravertantur, sive salia addita à sulphure antimoniali unâ operâ sub croci præparatione simul calcinentur, sive salia jam ante alcalisata assumantur, hocque posterius tam viâ siccâ, quàm humidâ.

Totius præparationis fundamentum est, ut alcali fixum solvat antimonii sulphur externum, sub quo actu continuato & simul regulus antimonii unà dissolvitur, postmodum per aquam simplicem separantur salia, & restitat pulvis croceus.

Modus præparandi triplex est:

I. Quando salia antimonio addita, hujus sulphuris medio alcalisantur sub detonatione, quæ postmodum agunt in junctum Antimonii corpus, illudque in crocum solvunt: fitque vel cum nitro, vel cum tartaro seorsim vel cum utroque simul.

Modus cum nitro est hic;

℞. *Antimonij*,
Nitri ana part. æqual.

Invicem mista detonentur in crucibulo, aliquandiu invicem fluant, hinc affusâ eluentur aquâ, pulvis obscurè flavescens in filtro restans est crocus metallorum.

LOCATELLI *in Theatro Arcanor. pag.* 151. Crocum hoc modo paratum sine edulcoratione pulverisatum permiscet cum spiritu vini, & hunc deflagrare permittit, idque tribus vicibus repetit, & ita eum non parum corrigit, & à ℈ß. vel gr. xij. ad xv. vel ℈j. propinat.

Ex aqua elota alcali nitri, subtilioris sulphuris antimonii particulas retinente, impregnata, inspersione aceti præcipitatur sulphur subtilius, aliàs *sulphur auratum* dictum.

In aqua etiam solutionis post debitam evaporationem in loco frigido concrescit, uti in præparatione antimonii diaphoretici, *nitrum antimoniatum*, cujus usus in febribus ardentibus, benignis & malignis, elegans est: nam nihil magis agitationem massæ sanguineæ, & æstum febrium ardentium potest compescere, quàm nitrum & remedia nitrosa; adeoque dicitur *Refrigerare*. Dosis est ʒß. ad ʒj. In potus verò ordinarii Mens. j. dissolvitur ℥ß. pro scopo refrigeratorio in febribus continuis & ardentibus, &c. Usurpatur etiam loco stimuli vel etiam Digestivi cum pulveribus purgantibus: Nam hujus ʒj. commodè permiscetur clysteribus in febribus ardentibus & similibus pro stimulo.

Hic modus est communis præparandi crocum metallorum.

Cum tartaro similis ferè labor est; cum ana *antimonii* nempè invicem funduntur in crucibulo, donec *tartarus* abeat in alcali, à quo ipso dissolvitur antimonium in crocum: Conf. BASILIUS VALENTINUS *pag.* 213.

Cum tartaro & nitro simul idem est Processus: nempè

℞. *Tartari*,
Nitri,
Antimonij ana part. æqual.

Detonando calcinantur in crucibulo, sicque acquiritur *Crocus metallorum*, & elegans vomitivo-catharticus; nitrum enim à sulphure antimonii inflammatur, non secus atque à sulphure injecto fieri solet: sub inflammatione unà cum tartaro abit in alcali, mediante quo antimonium vertitur in *Crocum*.

Observandum hic, quoniam sub detonationibus hisce spiritus nitrosi, item tartarei, avolant, commodè hic labor in retorta potest institui, ut ita evolantes spiritus nitri vel nitro-tartarei possint in receptaculo capi.

Observandum etiam nitri & antimonii ana saltem sumendum esse; plus enim si sumatur, figitur nonnihil Crocus, & loco crocei coloris flavescentem acquirit. Conf. WILLISIUS *Pharm. Rat. P.* 1. *pag.* 63.

II. Modus fit per additum alcali, & quidem (α) in via sicca; hac nempè ratione ex ana *antimonii* & *salis absinthii* invicem fusis fit *crocus metallorum absinthiacus Mynsichti in Armam. pag.* 12.

Sed nihil interest hoc in negotio, an sal absinthii aliudve fixum sumatur? cum de vi seminali absinthii nullus effectus sperandus. Ergò Recipiatur *sal tartari*, & cum eo fundatur *antimonii* ana in crucibulo, ubi probè fusa & in fluxu steterint, effundantur, & in aqua solvantur: solutione factâ, & agitatione blandâ decantetur liquor, ut post salis ablutionem remaneat crocus metallorum vel sulphur antimonii emeticum intensè flavescens, vel si ritè paretur, rubescens, usus tutioris: de quo conferatur WILLISIUS *Pharm. Rat. P.* 1. *pag.* 64. Dosis gr. v. vj. vij. ad viij. cum cremore tartari in vehiculo calido propinandus, blandè nec laboriosè operatur, vomitus egregiè movens. Ex ipsa massa adhuc calidè pulverisata cum spiritu vini elegans tinctura analeptica parari potest, ut docet WILLISIUS *loco citato*, & conferri potest BASILIUS VALENTINUS *de antimonio pag.* 212. & 234. & KERCKRINGIUS.

III. Modus fit per additum alcali; idque (β) *in via humida*: quando nempè sal tartari aliudque alcali per simplicem aquam in lixivium redactum affunditur antimonio crudo probè pulverisato, ana respectu alcali, & igne arenæ bene bulliant invicem, aquam novam calidam loco evaporatæ jugiter affundendo per horas tres vel quatuor, donec antimonium probè solutum sit. Quo facto, ubi omnia refrixerint, copiosa aqua affunditur, invicem agitantur, & hinc liquor spissamento saltem supernatans flavus blandè decantetur, & per filtrum transcoletur. Pulvis qui remanet in filtro, aquâ calidâ edulcoratus, est crocus seu sulphur antimonii, ulterius pro lubitu corrigendus, & eodem modo usurpandus.

Usus horum Crocorum in genere est emeticus, supra & infra purgans; unde robustioribus in substantia, delicatioribus saltem in infuso propinantur. In substantia si usurpantur, optimum est, ut cum tartaro redigantur in tartarum emeticum, in via tam sicca, quàm humida.

In via sicca:

℞. Respectu croci hujus, cremor. tartari ana duplum vel triplum, quæ diutiùs & exactiùs trita usurpentur.

Sin in humida;

℞. *Decoctum fervens*, *in quo tartarus dissolutus*, cui infundatur *crocus metallorum*, idque secundùm MYNSICHTUM *in Armam. pag.* 13. vel compendiosiore modo secundùm LUDOVICI *de sale tartari pag.* 75. ebulliant aliquandiu, filtrentur hinc fervidè, & crystalli concrescunt, quæ dosi gr. ij. vel iij. ad iv. vel vj. satis commodum ac elegans sunt vomitorium.

Commodè etiam loco croci metallorum ex Mercurio vitæ paratur. Melior est, qui beneficio ebullitionis, quàm ope trituræ fit; solvuntur enim & miscentur exactiùs. Præscribitur cum tantillo sacchari, ut sine nausea assumatur: si volumus, ut supra & infra purget, addatur scammonium sulphuratum. Fit etiam purgans ex croco metallorum cum sale communi; acquiritur enim sal tale purgans, interdum satis forte, nec adeo debile, ac illud est ex antimonio crudo.

De *Croco Metallorum Rulandi*, quis & qualis fuerit? à multis fuit controversum, & multi dubitant an sit habenda vera præparatio? & etiam certum est, quod ea, quam habet AUTOR, non sit genuina. FREITAGIUS *in Aur. Med. pag.* 619. aliam fovet opinionem de croco metallorum Rulandi. Sed non tanti est laboris: Conferatur *Medic.* RULANDI, vel KERCKRINGIUS *in Basil. pag.* 227. Hic, qui describitur in AUTORE, est mitior reliquis crocis, & quosdam solummodo per inferiora purgat.

Croci metallorum ex regulo paratus, prout describitur ab AUTORE *pag.* 427. sub nomine *Croci antimonii regulati*, mitior observatur, quàm Crocus ex antimonio crudo; sicuti etiam, si spiritus vini deflagret super croco, mitior itidem & correctior observari solet.

BARTHOLETUS *Tract. de Respir. pag.* 329. aliquod singulare habet: scilicet commendat tanquam secretum in melancholia stibii crocum sublimatione paratum, moschi odorem referentem, qui in tartari spiritu radicabiliter solutus, ℈j. quantitate sine vomitu purgat. Nam & crocus metallorum vulgaris si maceretur cum aceto destillato, non amplius adeo violenter per vomitum, sed tantum per secessum purgat.

Usurpantur Croci pro infusis antimonialibus cum Vino Rhenano, quæ communi nomine aliàs, ad imitationem Rulandi, Aquæ benedictæ appellari solent: & præter usum internum etiam externè clysteribus commodè pro fortiori stimulo miscentur, si nempè Decocti croci metallorum cum vino Rhenano ℥iij. vel iv. pro lubitu permiscen-

miscentur clysteribus, & ita Iliacis colicis, ac similibus ægris infunduntur.

Sequitur

3. ANTIMONIUM DIAPHORETICUM,

Quod cum croco metallorum ejusdem præparationis est. Hoc & Bezoardicum minerale est unum idemque remedium, saltem duplici viâ: illud siccâ, nitro crudo; hoc humidâ & paulò operosiore, spiritu nitri, paratum; quicquid etiam in contrarium dicat WILLISIUS *Pharm. Rat. P. I pag.* 209. cujus contrarium sufficienter asserunt LUDOVICI *in Pharm. pag.* 326. & WEDELIUS *in Pharm. pag.* 38. 90 *atque* 91. Sunt nempè nihil aliud, quàm regulus antimonii ab acido nitri solutus, & hujus adhæsione fixatus; unde ex regulo Mercuriali alcalino quasi, & acido nitri, emergit tertium salsum fixum diaphoreticum, in recessu sulphureum: quod tamen salium acidorum vel evaporatione, vel sedulâ edulcoratione, & ita separatione, in calcem terreo-alcalinam sulphuream redactum fuit. Præparatio est, ut *antimonii* p. j. misceatur cum triplo *nitri puri*, & in crucibulo candente detonentur, ac omnia liquescant: quo facto dum omnia per dimidiam præter propter horam in liquidiore consistentia steterint, successivè aquæ calidæ ingerantur & crebriùs ebulliant, ut ita pulvis antimonialis fixus hujus beneficio, quantum fieri potest, ab adhærente nitro separetur; ita pulvis, qui subsidet, probè cum aquis calidis semper recentibus, per ebullitionem fortem, edulcoratus pro usu conservatur. Non opus est ternâ istâ detonatione, uti vult AUTOR, sed una cum triplo nitri detonatio sufficit. Quidam recipiunt *antimonii* p. j. *nitri* verò part. viij, & procedunt communi modo, quod à gr. vj. ad viij. propinant. Aqua verò ista edulcorationis successivè evaporata coalescit in crystallos seu *nitrum antimoniatum*, uti ex præparatione croci metallorum notum est, restitante liquore lixiviali non coagulabili, ex quo, uti ex ipsa, cum qua edulcoratum fuit antimonium diaphoreticum, mediante aceto destillato *Magisterium antimonii diaphoretici*, seu secundùm AUTOREM nu. 2. *Flores antimonii fixi*, possunt obtineri. Nempè sub præparatione hac nitri aliquantula pars à sulphure antimonii sub principio ingestionis in crucibulum candefactum, subigitur & alcalisatur, sed parum est, & lixivium illud post nitrum antimoniatum superstes constituit: quin potiùs cum antimonio, à triplo nitri addito, subigatur, ut nulla detonatio aut deflagratio fieri queat, nitri acidum, quod aliàs deflagrando in forma flammæ exhalat, agit in junctum antimonium, solvit regulum, & huic sociatum sulphur externum, invertit texturam, figit, & ita immutat, ut post debitam præparationem calx terreæ naturæ quasi alcalino-sulphureæ restitet: unde etiam post fixæ hujus substantiæ separationem nitri major pars in forma debita recuperatur.

Flamma, quæ in præparatione antimonii diaphoretici sub detonatione cum copioso fumo exhalat, nihil aliud est, quàm spiritus nitri acidus, erumpens cum sulphure antimonii volatiliori, dum intereà nitrum fixum aggreditur antimonii corpus, seque cum ejus sulphure acido unit, & istâ unione ac perdurante ad tempus calcinatione ac fusione abeunt mutuò in corpus fixum de natura alcalium: Nam antimonium diaphoreticum est quasi quoddam alcali. Ut verò hic acquiratur spiritus nitri aliàs avolans, detonatio per retortam fieri potest: ita in vas recipiens propellitur spiritus nitri; antimonium verò diaphoreticum remanet in fundo retortæ, quod abluatur aquâ simplici, & ita lucrum sine damno potest parari.

Quia verò sulphur antimonii simul roditur, non verò perfectè ab acido nitri imbibitur, hinc fit, ut facilè textura sulphuris cum regulina substantia denuò emergat, & quasi revivificetur, indeque antimonium diaphoreticum interjectâ aliquâ temporis morâ denuò emeticum evadat: vid. LUDOVICI *Pharm. pag.* 324. & 325. ac WEDELIUS *Pharm. pag.* 91.

Quod ne fiat, tres encheirises observandæ sunt in hujus præparatione:

1. Ex regulo præparetur, præsertim Martiali: nam nihil hic de Marte participat, sed purior saltem antimonii pars est.
2. Cùm triplo nitri exactè mistus diutiùs non nihil in fusione relinquatur.
3. Edulcoratum licèt antimonium ita paratum, in aqua communi tamen ebulliendo probè coquatur, ut ita ab omni nitro, quantum fieri potest, separetur (nam omni contagio spoliare impossibile est) & spiritus vini tartarisatus desuper digeratur, & accendatur; sic nunquam alterabilis vix vim emeticam induit, sed suave diaphoreticum existit.

Parabile quoque est hoc *Antimonium diaphoreticum* ex omnibus antimonialibus simili viâ, nempe ex minera antimonii, croco metallorum, item ipso vitro & sulphure aurato, Mercurio vitæ, regulo antimonii, capite mortuo clyssi antimonii, *capite mortuo cinnabaris antimonii*, quod ipsum nihil aliud est, quàm antimonium, & de similibus: Videatur WEDELIUS *Pharm. pag.* 91. Quod si ex croco metallorum per ternam cum nitro calcinationem fiat diaphoreticum, & in furno athanore, quem descriptum videbitis in SENNERTI *Instit*, figatur, vel reverberetur per quinque dies, fit *Bezoardicum metallicum* ad colorem calendulæ vel boli armenæ accedens. Nam suprà dictum, quod antimonium, quod magis fixatur, fit diaphoreticum; sin minùs, catharticum; si leviter, vomitivum.

Alias, & quidem genuinas encheirises, circa hujus antimonii diaphoretici usum observabiles, videbitis in WEDELIO *Pharm. pag.* 38. 91. & 92. item in M. A. N. C. *Anno* 3. *Obs.* 72. *pag.* 121.

Præter modò dictas præparandi rationes, & aliæ subinde sunt non minùs concinnæ compositiones, v. g. cum nitro & tartaro, variatâ tamen proportione, antimonium Diaphoreticum parat ZWELFERUS, de quo vid. HOFFMANNI *clavis pag.* 301. TACHENIUS simplici in igne fixatione, item decoctione & aceto præcipitatione antimonium hoc diaphoreticum parat: vid. *Hipp. chym. cap.* 27. Sed de hujusmodi antimonii diaphoretici cum aceto præcipitandi præparatione meritò cum ZWELFERO dubitatur, annon potiùs cadat simpliciter calx mortua, alcali & acido saturata, quàm genuinum absorbens antimonium diaphoreticum? de quo tamen ulterior consulenda experientia.

Facit huc ulterius *Antimonium diaphoreticum* HELMONTII, MARGGRAVIO ita dictum:

℞. *Flor. antimonii rubr. cum Sale ammoniaco parat.* & *edulc.* ℥j.
Nitri puriss. ℥ij.

Terantur omnia minutissimè, fiatque in crucibulo detonatio; & relinquitur pulvis albus, qui aquâ frigidâ aliquoties edulcoratus, post cum alcohol vini in retorta vitrea destilletur ad siccitatem, & relinquitur albus pulvis vel subflavus egregiè diaphoreticus.

Hisce modis fit antimonium diaphoreticum simplex, quod omni acri temperando, fermento acido maligno imbibendo, & sudorem excitando inservit: exinde valdè convenit in febribus malignis, pleuritide, erysipelate, aliisque inflammationibus partium internarum & externarum; sudoriferum enim est catholicum. Præterea convenit hoc antimonium diaphoreticum in morbis chronicis ab acido oriundis; nam compescit egregiè effervescentias ab acido ortas; pro qua acidorum correctione commodè permiscetur cum lapillis cancrorum. Convenit præterea in sanguine congrumato, item in casu ab alto; verbo: ubicunque resolvendi sunt humores. Permiscetur quoque pulveribus & salibus digestivis antè purgationem, imò ipsis purgantibus; unde ℈ß. v. g. Jalappæ, sociatus cum paucis antimonii diaphoretici granis, plus operabitur, quàm aliàs Jalappæ ℈j. ad ʒß; quod etiam patet in Pulvere Cornachini. Commendatur similiter in morbis mulierum, in specie in deficientibus mensibus, permistum cum aqua & Syrupo artemisiæ composito. In ulceribus & scabie etiam convenit antimonium diaphoreticum, imprimis cum cornu cervi calcinatum, uti habuimus; & quidem omnia talia blanda & lenia diaphoretica in scabie, imprimis capitis, lue Venerea, lepra, omnibusque impuritatibus sanguinis, & affectibus cutaneis, ulceribus, & vulneribus, quando applicantur emplastra & unguenta, continuanda sunt, mista cum lapillis cancrorum: sicut & ulcera rebellia solo sic Antimonio diaphoretico, internè propinato, SENNERTUS curavit. Infantibus commodè datur in variolis, quoniam sine sapore iisdem cum pulticula potest propinari. In febribus quibusvis intermittentibus cum aqua quadam febrifuga ante paroxysmum propinatur. Sic facit hic Medicus quidam, qui beneficio antimonii diaphoretici, præmissis universalibus, omnes intermittentes curavit, & propterea vocavit pulverem suum febrifugum.

Nitrum, quod per edulcorationem separatur ab antimonio diaphoretico, denuo potest misceri cum novo antimonio, & cum eo præparari novum antimonium diaphoreticum: sed observetur, quod, quando tunc temporis injicitur mistura in crucibulum candens, quod tunc nullus fiat strepitus, & nulla erumpat flamma propter defectum spiritus nitri. Quoad *usum Medicum*, egregiè compescit ebullitionem massæ sanguineæ; unde egregium remedium est in febribus ardentibus, & præterea ratione particularum antimonialium admistarum fixarum disponit corpus ad lenem diaphoresin, de quo satis dictum in præparatione croci metallorum.

Sunt, qui *nitrum ex antimonio diaphoretico non separant*, neque edulcorant, sed saltem diutiùs in candescentia relinquunt, & hoc est secretum RUDBECKII SVECI. Concretum hoc nitrosum antimoniale in febribus malignis & ardentibus laudant pro scopo alterativo & diaphoretico, quod simul alvum suaviter laxet. Immittitur scilicet in Mens. ß. Germ. *in ein Nössel*, potus ʒß. vel ʒvj, modò absit alvi fluxus.

Solet etiam fieri *Antimonium diaphoreticum compositum*, additis aliis metallis. Nempè *Antimonium diaphoreticum Joviale* est id quod vocant *Antihecticum Poterii*, paratum nempe methodo explicatâ cum triplo *nitri*, & p. j. *reguli antimonii Jovialis*, hoc est, compositi ex p. iv. *Jovis*, & p. v. *Antimonii*: Conf. POTERIUS *in Pharmacop. Spagyr. cap.* 18. & C. 3. Item *Antimonium diaphoreticum Martiale* seu *Pulvis Cachecticus antimonialis Ludovici*, cujus clara satis descriptio prostat in *Pharm. pag.* 330. & *Tract.* de *sale tartari pag.* 72. nec non in *M. A. N. C. Anno* 8. *Observ.* 65. *p.* 108. vid. etiam WEDELIUS *in Pharm. pag.* 408. Convenit in scabie, Arthritide, malo hypochondriaco, &c. cum Cinnabari nativa vel antimonii, lapillis cancrorum, arcano duplicato, &c. Pertinet huc *antimonium diaphoreticum*

sola-

solare, sociatum cum calce solis, & modo suprà dicto elaboratum, de quo vid. M. A. N. C. *Ann.* 6. *Append. pag.* 23. & ZWELFERUS *Mant. spagyr. pag.* 366.

Ad præcipitata tandem pertinet etiam

REGULUS ANTIMONII.

Reguli in genere vocantur partes metallicæ, separatæ ex mineris à sulphuribus suis superfluis, & combustibilibus aliavè fæce quacunque. In specie autem ex antimonio vel ejus minera nucleus ejus seu pars metallica præparata vocatur Regulus; adeòquè *regulus Antimonii est nucleus* seu *plumbum antimonii*, hoc est, pura & metallica ejus pars constans Mercurio metallico de natura ferè saturnina, sulphure proprio interno paulo fixiori coagulata unde antimonium ut plurimum tertiam aut quartam saltem sui partem in regulum dimittit: vid. WEDELIUS *Pharm. pag.* 170. & KUNCKELIUS *Tr.* 2. *pag.* 29. Fundamentum adeòquè præparationis reguli consistit in sulphuris mineralis superflui seu externi ab antimonio separatione. Separant ergo vel alcalia, quæ illud solvunt vel pinguia, quæ imbibendo quasi illud absumunt; vel Martialia, quæ dum ab isto sulphure acido roduntur, mutuò se jungunt, ut regulus sensim separabilis fiat: utut etiam per se post superflui sulphuris ex antimonio per calcinationem separationem relicta substantia fusionis igne in regulum abeat, qualis *modus* est AUTORIS *tertius pag.* 428.

Quod itaque attinet *modum separandi sulphur à regulo per alcalia*: ordinariò *tartari*, *nitri* & *antimonii* ana detonatione invicem funduntur in crucibulo, & postmodum effunduntur in conum fusorium, mediante quo probè moto subsidere permittitur regulus. Nempè tartarus & nitrum detonatione istâ in sal alcalisatum abeunt, quod agit in antimonium sulphureum, atque invicem crocum metallorum seu hepar antimonii constituunt: dum verò fusionis igni committuntur sal alcalisatum intimiùs penetrat sulphur antimonii, illudque extrahit, ut ita pars metallica ab amplexu ejus fiat libera, quæ, quia ponderosior, utpote Mercurialis naturæ, in fundo secedit, supernatantibus scoriis: & talis purior substantia dicitur *Regulus*.

Modus hic est quidem vulgaris parandi regulum sed melius est, si prius seorsim detonetur tartarus & nitrum, ac ita cum iis alcalisatis ex addito antimonio fiat Regulus. Conf. HOFFMANNUS *Clav. pag.* 397.

Idem fundamentum est præparationis AUTORIS *in modo secundo* Tartarus enim cum antimonio calcinatus & fusus suggerit alcali fixum, quod agit in sulphur unde separatur Regulus.

Par ratio est pulveris carbonum, mediante quo solo ex Antimonio solo copiosiorem regulum parat ZWELFERUS *Mant. Spagyr. pag.* 365. Nam carbones & ipsi in Alcali fixum abeunt, dum intereà sulphur antimonii cum carbonibus incensis successivè exhalat & absumitur, unde reliquum sulphur & alcali sociatum à regulo separatur. Ex hac ratione etiam quidam admiscent cum nitro & tartaro pulverem carbonum, & præparant regulum antimonii, idque propterea ne scilicet salia alcalisata nitri & tartari nimis promptè arripiant sulphur antimonii, sed arripiant simul sulphur carbonum, ne nimis penetrent in regulum, quo ita consequenter in majori copia regulus (non tamen purus) acquiratur. Imò solo sale tartari, cum antimonii ana, eodem ex fundamento paratur regulus modo à BASILIO VALENTINO edocto *pag.* 234.

Sed observetur: quod quò diutiùs relinquitur mistura in crucibulo eò minus acquiratur reguli; quò verò promptius effunditur, eò major reguli accipitur copia. Non nimis ergo diu alcalia permittantur cum antimonio fluere, ne & hæc nimis penetrent in antimonii regulum, & dum in sulphur exactiùs agant, simul de antimonii regulo deprædentur, ac totum ferè Antimonium abeat in scorias.

Cæterum *scoriæ*, quæ unà cum regulo in fusione separantur, non sunt contemnendæ; quia nihil aliud sunt, quàm sal fixum ex tartaro & nitro, sulphure antimonii externo largiter imprægnatum; unde etiam hæ scoriæ usu externo egregiæ sunt in scabie, & in similibus manuum affectibus, ulceribus malignis & manantibus, præsertim tibiarum, exedentibus, aliisque casibus chirurgicis, si lixivio solutionis scoriarum eluantur modicè partes affectæ. In locis pariter gangrænâ affectis, egregium est hoc lixivium, purificans ulcera desperata & cacoethea gangrænosa, si huic immergatur pars affecta ex singulis diebus horâ unâ in eodem detinendo, tunc extrahitur materia crassa & viscida, quæ ligno abstergenda ex parte ulcerata, & ulcus vel locus exulceratus unguento est deligandus. Nam salia hæc alcalia imbibunt acidum ulceris corrosivum, quod, uti dixi, sub forma istius spumæ, & crassæ ac viscidæ materiæ, apparet. Quin & suffitus scoriarum harum cum superinfusa urina factus, per infundibulum inferioribus exceptus, pro remorantibus mensibus pellendis est egregius; vel silices aut lateres igniti in lixivium ex aqua simplici parum injiciantur cujus fumus per infundibulum excipiatur: Videatur de hoc HARTMANNUS *in Prax. Chym. pag.* 222. & 226. item CORBEUS *de morbis mulierum*; & in genere omnes *Autores* hunc commendant suffitum in desperatissima mensium suppressione. Ex his scoriis cum triplo nitri *Antimonium diaphoreticum* fieri potest: Ex iisdem in aqua simplici solutis instillatione subtilis acidi, v. g. aceti destillati pulvis croceus, *sulphur antimonii auratum* dictus, præcipitatur, catharticus & vomitorius. In *prima præcipitatione* cum aceto destillato cadit *sulphur catharticum*; in *secunda* verò *præcipitatione* præcipitatur *sulphur rubicundius* quod est *diaphoreticum* seu sudoriferum; denique si liquor tertia vice cum aceto destillato & urina humana vel spiritu salis ammoniaci simul, non tamen mixtim, præcipitetur, *sulphur fixum cadet*, *egregium antepilepticum*, *vim habens simul anodynam & blandè soporiferam*. Observandum tamen, quod & in iis ubi aliquid evacuandum invenit, insimul expurget. Ex his sulphuribus cum spiritu vini quidam *tincturam antimonii* parare volunt: sed nihil extrahitur. Ex iisdem quoque scoriis cum sale ammoniaco sublimando *flores* fieri possunt de quibus vid. M. A. N. C. *Ann.* 6. & 7. *Append. pag.* 87.

Modus parandi regulum antimonii per pinguia, v. g. colophoniam, picem, &c. ita se habet:

℞. *Antimonii*,
Colophon. an. part. æqual.
(Vel *antimonii* p. iij, & *coloph.* p. ij.)

Contrita & mista fundantur in crucibulo; hac enim ratione dimidio plùs reguli accipimus, quàm aliàs. Ratio est, quia sulphur antimonii impedit separationem reguli sui Mercurialis, & hunc plùs minùs secum retinet; sub hac verò præparatione aggreditur colophoniam tanquam analogum, eoque regulum permittit citiùs, & copiosiùs separari.

Vel

℞. *Antimonij*.
Nitri.
Picis vel ceræ an. ℔ß.

Suggerunt multum reguli, & ipse Mercurius volatilis in regulo aliquantisper figitur.

Verùm periculosa est præparatio reguli antimonii cum pice; unde cavendum ne incendantur ædes: (*facilè enim id exinde fieri potest*:)

Tandem *per Martialia separatur etiam regulus*, idque duplici modo: aut enim *primò* limaturæ Martis candefactæ, vel clavis ferreis in crucibulo priùs benè candescentibus (antimonium enim promptè funditur, Mars verò tardè, unde injiciantur priùs clavi ferrei vel limatura Martis in crucibulum) adjicitur ana antimonii crudi, ut per se fluant; sic enim acidum antimonii sulphuris agit in Martem, hunc rodit, unde regulus à sulphure secedens, facilè obtineri potest: idque eò promptiùs, si parum nitri in fine addatur; hoc enim alcalisatum in sulphur antimonii potentiùs simul agit, ut exactiùs separetur regulus. Vel *secundo modo* Antimonio fuso immergatur bacillus ferreus candescens, & mox apparebit actio antimonii rodentis & absumentis Martem quod reiteretur tamdiu, donec nulla ampliùs actio antimonii in Marte sit observabilis; Quo facto massa effusa in conum fusorium, suggerit *regulum*.

In hoc sic dicto regulo antimonii Martiali observandum est:

1. Quod ritè paratus, nec nimis celeriter effusus, parum vel nihil de Marte participet, dum hìc omnis in scoriis delitescat, utut regulus sic purissimus & elegantissimus cadat.
2. Sulphur interim Martis agit in sulphur reguli antimonii, illudque magis extollit ac perficit, ac tinctura sua fixiori suo modo nobilius reddit.

Regulum antimonii Martialem optimè examinatum videbitis in PANTALEONIS *Tumulo Hermet. pag.* 23. Hic regulus antimonii Martialis cum Mercurio sublimato dat egregium butyrum, de quo suprà. Unum adhuc observandum: quod regulus antimonii Martialis tanquam subjectum Mercuriale, adeòquè cujusvis acidi facilè appetens, calcinando in igne pondere crescat: de quo conf. BARTHOLINI *Acta Med. Hafn. Vol.* 2. *pag.* 190.

Curiosum est, quod ex antimonio vel destillato, vel in aqua extincto nullus regulus parari possit, sed totum antimonii corpus in scorias abeat. Nam in antimonio, & omnibus ejus præparatis, si tractatur per alcalia, augmentatur ejus substantia sulphurea si vero per acida perit ejus substantia regulina Mercurialis: & ita per destillationem vel extinctionem detracto spiritu sulphuris acido, imminuitur pars Mercurialis.

Porrò in regulo antimonii his modis parato subinde in basi *stella* observari solet, quam quidem in solo regulo Martiali apparere quidam ajunt unde & *regulum stellatum* ex antimonio & Marte ritè parare exactè & operosè docet BASILIUS VALENTINUS *pag.* 295. sicut adhuc à multis signum perfectionis reguli habetur. Sed modò ritè peracta fuerit operatio, etiam alius regulus, modò purior fuerit, reverà stellam repræsentabit, in quocunque etiam temporis articulo fusio fiat. *Stella reguli* est merus positus striarum metallicarum ex antimonii corpore quasi fortuitus: etenim striæ illæ particulæ metallicæ sunt, quæ separatæ à sulphure, proprio impetu ex minutarum particularum figuratione ita locantur; unde quò magis sulphureus est regulus, adeòquè purior, eò elegantior stella; quò impurior, eò levior vel nulla apparebit: Unde etiam, quò magis striatum antimonium fuerit, eò plus reguli præbet, & stellam quoque elegantiorem: Conf. WEDELIUS *Pharm. pag.* 169. & 170.

Usus reguli antimonii Medicus specialis nullus est, nisi in quantum ceu substantia antimonialis proprissimè dicta, ejusque nucleus, seu nobilior antimonii pars defæcata, aut iis remediis exinde parandis, v. g.

v. g. butyro, floribus, vitro, &c. cæterisque remediis antimonialibus inservit: sicut etiam egregium antimonium diaphoreticum sub nomine *cerussæ antimonialis* ex eo parari potest, cum triplo nitri illud figendo, methodo ab *Autore nu.8. pag.429.* descripta; quæ ipsa postmodùm cum spiritu vini aliquoties deflagrata eò præstantioris erit usus.

De hac *antimonii cerussa* observatum fuit aliquando, quod instar Mercurii moverit salivam: quod rarum & observatu dignum est, aliàs Mercurio soli proprium.

Inservit etiam regulus antimonii, ut fiant globuli, qui vel deglutiti, vel vino infusi per noctem, purgant; de quibus superiùs locutus sum. Regulus verò antimonii Martialis, quia participat aliquid de sulphure fixiori Martis, pro scopo etiam diaphoretico præfertur reliquis in morbis chronicis, cachecticis, ictericis, &c. Stannarii regulum antimonii pro vasis stanneis indurandis usurpant, ad Jovis ℔j. reguli ℥ij. ad ℥ß. vel ℥j. sumendo; sic enim vasa duriora, sonora, & firmiora evadere testatur WEDELIUS *loco allegato pag.173.*

Reguli Jovialis præparatio in AUTORE clara est, uti etiam apparet in præparatione antihectici Poterii.

Quoad *Regulum solarem*, hic simpliciter ex auro constat, cui antimonium scoriarum instar supernatat; eodem enim modo depuratur aurum per antimonium, fundendo cum hoc in regulum, aut si aliquid antimonii auro adhæserit, hoc facilè flatu cum folle in fusione crucibulo applicato poterit separari, mediante quo antimonium abit, aurum verò residet: Sicuti si in scoriis hisce forsan aliquid corporis solis delituerit, facilè limaturæ Martis additione, in quam promptè agit antimonium, & ita solem dimittit, hinc præcipitari ac separari poterit: Et hæc est depuratio auri omnium optima.

Cerussa antimonii solaris AUTOR. *pag.* 430. cum auro corporali non adeò benè succedit. Ergò potiùs calx solis recipiatur, ac procedatur eo modo, ac in antimonio diaphoretico solari monitum.

In fine regulorum facit etiam AUTOR mentionem *Calcinationis antimonii per ignem cœlestem seu radios solares* mediantè speculo ustorio, & quidem ferreo concentratos. Res optimè succedit prout descripta & delineata à FEBURE *Vol.2. Chym.* Est operatio, quæ multum habet in recessu: nam antimonium dum ita calcinatur per radios solares, copiosum reddit fumum in auras, & perfectè fixatur, ut remaneat sola vis diaphoretica: Nihilominùs post calcinationem augetur pondere, utut in calcinatione copiosus fumus exhalarit. Magnifacit hoc modo calcinatum BARTHOLETUS *de Resp. l.* 4. *cap.* 4. & vocat *Antimonium diaphoreticum solari calcinatione paratum*; sicut & est optimum pro scopo diaphoretico. Dicitur quoque ab eodem *Bezoardicum suspiciendæ facultatis*, & etiam longè plura tribuit illi, quàm vulgari antimonio diaphoretico; quoniam scilicet singulares hauserit vires per communionem cum radiis solaribus.

Circa hancce *antimonii calcinationem solarem* consideretur:

1. *Ponderis augmentum* sub tanta fumorum exhalatione.
2. Antimonio *superinducta fixatio*, & *effectus* inde emergens *diaphoreticus*.

Prius ex condensatione partium antimonii præsertim Mercurialium seu regulinarum, & arctiori earundem subsidentia emergit, evaporatis subtilioribus, volatilioribus, in æqualem ac porosiorem corporis texturam magis condensantibus. Posterius difficile est explicatu, nisi ex sale nitro aereo, alterante & figente regulum sulphureum & in calcinatione hac in concretum fixum pro usu diaphoretico redigente, hoc explicare velimus cum MAYOWIO *Tr. de sale nitri Aereo.*

Habuimus Calcinationes & solutiones antimoniales per alcalia, quæ speciatim ejusdem sulphur externum attigerunt:

Sequuntur

PRÆCIPITATA ANTIMONIALIA,

Vel rectiùs *solutiones per acida*, quæ præsertim in partem ejus Mercurialem regulinam agunt. Nempè, quod *superiùs monui de præcipitatione ex Mercurio*, idem dici potest de antimonio, quod scilicet præcipitatio non sit vera, sed solummodo calcinatio humida, qua scilicet antimonium affuso liquore corrodente calcinatur, & ita in pulverem abit, uti videbitis in Autore.

Menstruum acidum, solvendo antimonio ejusque regulo accommodatum, non est spiritus nitri, nec aqua fortis. Figunt hæc equidem superficiali plùs minùs attactu antimonii regulum; non verò penetrant vel solvunt, nisi per sal commune quacunque formâ additum redigantur in aquam fortem, solvendo antimonii regulo accommodatam: v. g. *Antimonium fixum* seu *præcipitatum in via humida* est *Bezoardicum minerale*; vel *Antimonium diaphoreticum* fixum *in via humida* ita paratur:

♃. *Antimonii calcin.* qv. v.

Ab hoc aliquoties abstrahatur aqua fortis vel spiritus nitri, ad minimum ter: hinc spiritus vini rectificatissimus accensus super antimonium flagret quater, unde superest antimonium diaphoreticum per præcipitationem paratum.

Idem labor secundùm *modum* AUTORIS *num.*1. fieri potest, modo crebriùs abstrahatur aqua regia, hinc aliquali ignitione spiritus separentur, & spiritus vini desuper deflagret: utut propter sal commune additum non adeò fixus evadat pulvis, quàm si simplici aquæ fortis vel spiritus nitri præcipitatione fuisset instituta; sed purgans propter aciditatem tamen menstrui non adeò vehemens, uti antimonium crudum, aut in igne præparatum.

Aqua regia ergo saltem est, quæ solvit antimonium; sed hoc saltem respectu ejusdem reguli unde sulphur antimonii externum separatum spontè secedit ac supernatat, sulphuri communi minerali simile: Conf. AUTOR *num.*2. *Nota.*2. *pag.* 431. Imprimis autem videatur TACHENII *Hippocr. chym. pag.*23.

Præcipitatum antimonii diaphoreticum AUTORIS *num* 3. nihil aliud est, quàm *Bezoardicum minerale* ex croco metallorum paratum, & beneficio spiritus nitri fixatum; Jam perinde est, sivè assumatur Mercurius vitæ, sivè crocus metallorum, cum spiritu nitri digerendo & abstrahendo, deinde eundem figendo, adeò ut Bezoardicum minerale & hoc Præcipitatum diaphoreticum unum pro altero convenienter substitui possit.

Idem ferè judicium esto de AUTORIS *Præcipitato regulo Martiali nu* 4.

Post calcinationes & solutiones antimoniales sequuntur ejusdem

SUBLIMATIONES.

In Flores & Cinnabarim. Quicquid enim in altum adscendit instar fuliginis, & adhæret in forma sicca vocatur sublimatio unde Flores: è contra quicquid in altum adscendit sub forma humida, vocatur *Destillatio*.

Flores antimonii nihil aliud sunt, quàm ipsum antimonii corpus in altum vi ignis subitanei elevatum: est enim antimonium concretum admodum volatile, ob sulphuris, hujusque volatilioris, copiam. Nam & regulus in flores sublimari potest: sicut etiam ex crudo Antimonio flores elevati cum tartaro, nitro & borrace in vitrum & regulum reduci possunt; unde palliativa tantùm præparatio est. Dubium interim est: *an totum antimonii corpus per se in flores sublimari possit, ita ut nullum caput mortuum relinquatur?*

Præparantur Flores ex antimonio vel per se, vel per addita. Per se fiunt vel ex antimonio crudo, vel ex eodem parato etiam regulo; quin & ex vitro antimonii pulverisato, & omnibus artificialiter ex eo paratis, Flores elevari possunt. Nam uti antimonium sub sui calcinatione ad vitrificationem sub forma fumi in copiosos flores elevatur, ita quò diutiùs continuatur calcinatio, eò copiosiores flores exsurgunt, nisi mediante fusione in vitrum præcaveantur.

Fient autem per se ex antimonialibus per varia instrumenta, vel in cucurbita tubulata, uno vel aliquot alembicis instructa, vel in retorta rostrata cum adaptato folle, vel in fumo cum quàm plurimis alembicis sibi invicem impositis, qui vocantur *aludel*, ad modum GLAUBERI *Furnor. P.*1. *cap.*40. *pag.*41. vel in crucibulis tribus in fundo perforatis sibiinvicem superimpositis, alii crucibulo, in quo est antimonium, impositis.

Modus cum folle est hic: Retorta, quæ ex utroque latere habet canalem & longum tubulum, in furno quodam clauditur, ita ut ex utraque furni parte emineat tubulus: uni tubulo apponitur vas recipiens altum, alteri tubulo applicatur follis, & ipsi retortæ inest antimonium quod ipsum ab igne fusum & calcinatum, beneficio flatus per follem immissi copiosissimi flores adiguntur in vas recipiens. Necessum etiam est, ut foraminulum sit in vase recipiente, ut exeant flatus per follem immissi. Simili ferè encheirisi ZWELFERUS *in Mant. Hermet* vult parare flores ex Jove, beneficio follis adigentis flores ex fuso Jove in vas recipiens.

Elegantiorem modum parandi flores habet FINCKIUS *in Enchirid. dogmatico-Hermetico*, quando eosdem sublimat ad latus, quos flores valdopere commendat in cura maniæ & affectibus Melancholicis.

Quoad *modum* GLAUBERI, habet ille vas quoddam ferreum cum tubulo instructum, cui aliquot ollas vel alembicos ferreos imponit: quò sunt plures, eò est meliùs. In hoc vas candefactum injicitur antimonium pulverisatum, vel regulus, vel aliud quid ex antimonio paratum, quod in vase candente subitò elevatur in flores, qui copiosè adhærent istis alembicis.

Sed omnium *optimus* videtur *modus*, qui per cucurbitam tubulatam, cujus fundus ignem tangat, & cujus supremus alembicus sit rostratus, aut saltim in summitate perforatus, quo aeri detur accessus, atque Gas & phlegma subacidum, *acetum antimonii* dictum, convenienter possit exhalare, ne diffringantur vasa, & frustretur negotium: vid. WEDELIUS *Pharm. pag.* 135. estque hic *modus* AUTORIS *nu.*1. Id quod etiam necessum est, ut fiat in sublimatione florum sulphuris. In talem cucurbitam calefactam, si successivè injiciatur antimonium crudum, vel regulus, &c. acquiruntur meliores flores sine tam stricto ignis regimine, & sic ferè totum antimonium in flores abit.

In cucurbita verò non tubulata observandum est exactissimum ignis

ignis regimen: nisi enim hoc observetur, antimonium in fundo liquatur, & funditur, nullosque flores suggerit. Tutiùs itidem succedit negotium, si subjecta in flores sublimanda antimonialia cum arena permisceantur, ne fundantur & fluant. Habentur hoc modo ex antimonio per se, & quidem si exactè legitimum observetur ignis regimen, *triplices flores* colore, & majoris minorisve fixitatis ratione distincti, *rubri*, *flavi*, & *albi*, rubri in alembico infimo, flavi in medio. *Rubri* fixiores sunt, & ultimo igne adscendunt, hincque cæteris tutiores habentur, quia participant saltem de sulphure fixiori maxima ex parte; *albi* sunt periculosiores, quoniam sunt volatiliores, & primo igne sublimantur; *flavi* sunt intermedii.

Per addita sublimantur flores ex antimonio præsertim per salammoniacum quod in hoc negotio primatum ducit ac certè *Aquila alba* est, quæ eleganter sublimat antimonium, & in sulphur ejus fixum penetrat. Nempè

℞. *Antimon. crudi* vel præsertim *min. antimonii*,
Sal ammoniaci ana part. æqual.

Minutissimè trita blando igne sublimentur: & triplices elevantur flores, si legitimè sit operatum (requiritur singulare instrumentum) eàdem colorum differentiâ distincti, ex quibus rubicundi à sale ammoniaco per aquæ communis edulcorationem probè separati seligendi & asservandi sunt. Ritè enim si procedatur, pulvis coloris aurantii leniter diaphoreticus & antepilepticus erit, fortiter sanguinis purificativus, in febribus malignis & quàm plurimis affectibus summè proficuus, simulque anodynus, nisi in dosi excedamus, quæ est à gr. v. vel vj. ad ℈ß. & vocatur à GRAMMANNO, *Medico Hallensi*, *tinctura antimonii sicca*, de qua etiam conf. HARTMANNUS & HOFFMANNI *Clavis pag.* 311. & 312. Nam in hoc loco non de nihilo est ejusdem *encheirisis*, *nitrum in terram per sulphur antimonii convertendi*: vid. AUTOR nu 3. & 4. item nu. 6.

Habet AUTOR *in Not.* 2. *ad flores antimonii cum sale ammoniaco nu.* 3. Quod si cum Mercurio dulci juncti, sine vomitu per secessum operentur: Hoc etiam procedit cum Mercurio vitæ, qui benè contritus cum Mercurio dulci, amittit vim purgantem per superiora: id quod de omnibus pulveribus antimonialibus, crocis, & omnibus Præparatis emeticis, verum est. Modò sæpiùs cum sale communi terantur, vel modò subigantur cum Mercurio dulci, evadunt cathartica per inferiora, depositâ virulentiâ cum violentia emetica; quoniam sal in Mercurio dulci figit sulphur vomitivum antimonialium, & virulentiam corrigit.

Flores antimonii vitriolati sublimantur cum floribus sulphuris, & capite mortuo vitrioli, vel colcothare. Hos flores vitriolatos sæpè præscribit QVERCETANUS in febribus, potissimùm quidem in quartana. BASILIUS VALENTINUS non addit sulphur, sed solos flores antimonii cum colcothare sublimat: quos ita sublimatos extrabit cum spiritu vini, fæces remanentes separat, cum spiritu vini ad siccitatem per balneum Mariæ destillat, & sunt hi flores eleganter correcti: vel spiritus extractione imprægnatus decantetur ac destilletur, & remanebit oleum. Commendantur etiam hoc loco flores sulphuris, sublimati cum regulo antimonii Martiali stellato; nam hi participant simul de antimonio, Marte, & sulphure.

Usus florum antimonii est, quod quidam sint emetici, quidam verò diaphoretici, ac anodyni simul. Hi sunt fixiores, illi verò volatiliores. Fixiores isti in tinctura sic dicta antimonii sicca imprimis se exerunt; volatiliores verò in cæteris ferè floribus, tam per se quàm cum sale ammoniaco paratis, quo volatilissimæ & subtilissimæ antimonii crudi partes liberantur ex compedibus partium terrestrium, & indè ita fortiter operantur & violenter. Quoniam ergò utplurimùm vehementi admodùm hypercatharsi graviter turbant ægros, propterea corrigendi sunt.

Correctio consistit in sulphuris volatilioris, ejusque acrimoniæ quasi arsenicalis fixatione & attemperatione. Aliquot corrigendi modos præscribit AUTOR beneficio salis tartari & spiritus vini.

Et quidem *Correctio* 1. *pag.* 433. utut sit laboriosa, omnium est optima nempè sicut sal tartari, aut cum eodem paratum sal essentiale tartari, est universalis Corrector quorumvis venenorum vegetabilium, ita etiam flores antimonii optimè corriget; figit enim nimis antimonii sulphur, & sic fit remedium tutum & mitius. Sal essentiale autem tartari est sal tartari cum aceto destillato saturatum.

Correctio 2. fit cum *spiritu vini mellito*, qui optimè corrigit purgantia, & proptereà FINCKIUS cum spiritu vini mellito solet corrigere suos flores, quos, uti dixi, egregio effectu usurpat in Maniacis. Distinguendum autem hìc est inter flores per se mitiores, & inter hos maligniores: Dum scilicet albi plurem habeant malignitatem arsenicalem & Mercurialem; citrini verò & flores rubri plus participant de sulphure antimonii fixiori: unde etiam isti adhuc sunt maligniores ipsis floribus rubris & citrinis. Mitiores isti corriguntur simpliciter phlegmate mellis spirituoso cum spiritu vini juncto, prout innuit HOFFMANNUS *pag* 313. hoc enim modo flores in sole, & alio loco calido, per mensem circulati, menstruo abstracto asserventur; sic enim violentia florum antimonii, quæ à cruditate quasi erat, beneficio hujus menstrui erit concocta & sublata, ut tantùm sedes moveant; sin verò fortioris fuerint operationis hi flores, simul spiritus mellis acidus proliciendus, ac cum spiritu vini jungendus, ut eò certiùs figantur. Breviùs & compendiosiùs possunt corrigi, si scilicet antimonium calcinetur, sublimetur, & à floribus aliquoties spiritus vini abstrahatur, qui ultimâ vice cum iis probe permistus efflagrare permittatur; sic enim à gran. x. ad xx. per inferiora purgant, & non, nisi in valdè dispositis, vomitum cient. Quod si prætereà acetum destillatum aliquoties abstrahatur, fiunt hi flores diaphoretici.

Correctio 3. & *Fixatio per se* est egregia; sicuti & suprà Mercurius vitæ parili ferè ratione correctus fuit. Coincidit hæc quoad rem ipsam cum correctione TACHENII *Hippocr. Chym. cap.* 27. dum reguli flores acidum ignis corrigit & figit: nempè acetum destillatum uti antimonialia quælibet figit & coercet, ita & acidum lignorum vel carbonum in igne elevatum; eandem vim habere, manifestum est. Idem labor est BASILII VALENTINI *pag.* 245. saltem quod circumstantiæ variant, & pulvis candidus ex processu TACHENII emergat, qui in cœteris ruber est.

Correctio 4. *pag.* 434. fit, si flores antimonii conterantur cum *sale communi*, & loco hujus cum Mercurio sublimato. Idem ferè cum Mercurio vitæ suprà insinuatum fuit, & coincidit cum ipso labore, quando vel Mercurius vitæ Mercurio dulci, vel etiam flores antimonii per sal ammoniacum sublimati & eloti, cum eodem Mercurio dulci permiscentur, prout docet AUTOR *de floribus antimonii nu.* 3. *Nota* 2. *pag.* 432. Nam acidum salis communis est, quod virulentiam florum coercet: id quod manifestum est in via humida quando nempè LOCATELLI *in Theatro arcanor.* arcano 29. *pag.* 157. flores antimonii per inferiora purgantes præparat, abstrahendo à floribus communi modo præparatis duplex pondus spiritus salis quatuor vicibus, & postmodum ab edulcoratis probè spiritus vini ter deflagretur, sic enim moderatè cathartici tantùm evadunt flores.

Quoad *flores antimonii diaphoreticos nu.* 7. non benè succedit hic labor. Potiùs ergò usurpanda præparatio BASILII VALENTINI cum colcothare vitrioli *pag.* 199.

Num. 8. Habentur *Flores cheiri Theophrasti Paracelsi*, quos hoc nomine appellat propter similitudinem coloris. Cæterùm quomodo sint parandi? res est adhuc dubia; quoniam nulli facilè detexit sua arcana PARACELSUS. Observetur enim, flores Paracelsi esse fixos, moventes diaphoresin, & egregiè purificantes Massam sanguineam. Quando solvuntur hi flores in cella per deliquium, vocatur à Paracelso *oleum dulce pro fistulis*; quoniam sit arcanum & egregium remedium contra fistulas. *Descripto in* AUTORE est falsa, cum purgent per inferiora: Coincidit tamen AUTORIS *modus* cum modo BASILII VALENTINI, quem modum, quare HOFFMANNUS rejiciat, non video.

Subnectit AUTOR *fixationem florum antimonii cum calce viva*, quæ præparatio intricata est & difficilis: corrigenda ergo per præparationem HOFFMANNI *pag.* 314. Estque hæc fixatio calcis vivæ nihil aliud, quàm sulphuris antimonii, mediante alcali calcis vivæ extractio in via sicca, & extracti cum aceto destillato præcipitatio. Coincidit reverà hic labor cum præparatione sulphuris antimonii in via humida, quam habet AUTOR, ubi *de sulphure antimonii num.* 1.

Ex floribus antimonii Rotulæ purgantes fieri solent, dum affunditur Vinum generosum, & ad tempus digeruntur, & postmodum ex vino additione sacchari *Rotulæ purgantes* formantur.

Cinnabaris antimonii num. 9. Constat ex sulphure antimonii, cum Mercurio vulgi conjuncto, revivificato ex Mercurio sublimato in destillatione butyri antimonii. Et quidem, dum sulphur se sublimat, simul sublimantur quædam particulæ antimoniales: quæ dum in fusione rursus abeunt in antimonium verum antiquum, imposuisse dicuntur quibusdam, ut crederent, quod tota cinnabaris sit antimonium, non verò simul sulphur; sed cinnabaris hæc antimonii de sulphure ejus externo saltem participat, non de interno; cum ex regulo parari non queat: ob id cinnabaris nativa huic antimoniali præstantiæ palmam ferè facit dubiam.

In Præparatione hujus

1. Necessum est, ut collum retortæ sit satis amplum: nam si non amplum, non facilè adhæret; aut si adhæret, retortam diffringit, & sic sulphur antimonii, quod in flores abit, per rimulas exhalat.
2. Urgenda est destillatio butyri antimonii & cinnabaris sublimatio mox satis forti igne, ut junctim sulphur cum Mercurio eò citiùs adscendat: aliàs Mercurius fugitivus avolat, & relictum antimonii corpus seu sulphur comburitur.
3. Jubetur observari proportio, ut ad part. j. antimonii, part. ij. *Mercurii sublimati recipiantur*.
4. Ne mistura ante destillationem exponatur aeri humido; aliàs enim liquescit in butyrum, & non abit in cinnabarim.

Plura de Cinnabaris antimonii præparatione & natura videbitis in M. A. N. C. *Anno* 3. *Obs.* 105. *pag.* 172. & KUNCKELIO *in Tr.* 2. *pag.* 27.

Usus ejus est diaphoreticus, anodynus, in malignis alexipharmacus, & in affectibus generis nervosi antiepilepticus; Unde basin con-

constituit pulveris cephalici D. HARTMANNI, uti etiam *specifici cephalici* D. MICHAELIS: sicut & mediante cinnabari hac curavit D. MICHAELIS in aula Altenburgica Principissæ quandam virginem desperatâ epilepsiâ laborantem. In specie autem cinnabaris sociata cum salibus volatilibus, remedium egregium est in morbis malignis, systema nervosum simul affligentibus. In affectibus senum catarrhalibus datur cum sale volatili succini. Gravidis quoque datur, ut fœtum ab epilepsia præservet. Plura de cinnabaris antimonii usu *suprà*, ubi *de cinnabari nativa*, fuerunt insinuata.

Saltem probè purificetur cinnabaris antimonii, antequam interiùs sumatur, repetitis aliquot sublimationibus, tribus, quatuor vel quinque, nunc pluribus, nunc paucioribus vicibus, tamdiu nempè, donec pura adscendat, nec sublimatum quasi arsenicale in cucurbitula sublimatoria supra cinnabarim appareat; aliàs adhuc vomitus movet. In qua sublimatione observentur encheirises suprà dictæ, & ratione regiminis ignis & ratione instrumenti, ne comburatur: si enim comburatur, nec acquirat scarletinum colorem, sed rubescentem, & quasi nigrescat, inepta est pro usu Medico interno.

Sequitur jam

DESTILLATIO

Antimonii, cujus modos aliquot habet AUTOR.

Num. 1. docet *acetum antimonii* ex minera antimonii, quæ ex retorta per lenem ignem destillata, suggerit parum liquoris volatilis acris, idque saporis non admodum acidi. De hoc ipso aceto genuinum videtur judicium BECHERI *Phys. subt. pag.* 431. Illud nempè adscribendum esse sulphuri minerali combustibili, hujusque acido mineræ commisto, adeòquè spiritui sulphuris maximè cognatum est; unde & non nisi ex minera destillando prolicitur, cum istud acetum in fusione antimonii maximam partem exhalavit: sicut è contra antimonium jam fusum plures subministrat flores, quàm minera. Quin imò Basilius Valentinus per campanam instar spiritus sulphuris præparare docet hoc ipsum acetum, circa quam præparationem probè notandæ encheirises, quas annectit KERCKRINGIUS *in Comment. pag.* 290. sicuti pro uberiore aceti hujus acquirenda copia, minera lævigata priùs aliquandiu in aqua pluviali, aut Majali, aut tonitruali, in fimo equino vel alio loco tepido, per aliquot dies & noctes digerenda est, & quasi fermentanda, ut ita successivè acidum illud sulphureum embryonatum, in minera delitescens, resolvatur meliùs, ac destillabile evadat: & sic exinde volunt parare menstruum, cujus hoc sit proprium, ut optimè propriam antimonii solvat substantiam. Adhæc repetitâ semel aceti spiritus super novam mineram affusione, digestione, & destillatione, major ejus copia acquiritur. Dicitur aliàs etiam *Aqua antimonii vitriolata* hoc acetum.

Multum quidem pro usu Præparationum antimonialium huic aceto tribuit BASILIUS VALENTINUS, sed quoad *Usum Medicum*, dubito ferè an adeò multum discrepet à spiritu sulphuris communi? unde & usus ejus per se patescit. Est enim reverà sulphur antimonii resolutum: unde in febribus malignis permistum potui ordinario, non contemnendum est remedium.

Quoad *Olea antimonii*, ea citiùs ex pumice genuina, quàm ex antimonio eliciuntur, suntque nihil aliud, quàm concreta fluida crassa, ponderosa &c., ex acido additi corporis salini, cum particulis regulinis antimonialibus coalescente, enata. Addita ista corpora salina, quæ sub tali liquoris forma larvant antimonium, sunt frequentissimè vel saccharum, vel sal commune: Cum saccharo vel simpliciter addito antimonio crudo, vel huic cum aceto destillato plùs minùs imprægnato, prodit destillando liquor acidus sulphureus plùs minùs empyreumaticus, qui reverà est ex saccharo, sed cui particulæ antimoniales regulinæ plùs minùs permistæ sunt.

Fundamentum destillationis consistit in eo: quod in igne saccharum solùm prodat suum spiritum acidum instar aceti: quando ergò permiscetur cum antimonio, spiritus hic sacchari acidus aggreditur antimonium, hoc rodit & secum jungit, atque sub forma olei prodeunt. Sed sunt tantummodo superficiales larvæ antimonii; unde eorundem usus internus est nullus, sed saltem externè in fistulis, ulceribus, &c. usurpatur.

Variæ hujus Olei sunt præparationes. Loco omnium ab AUTORE recensitorum modorum sit v. g. *Oleum* illud *antimonii saccharatum Hoffmanni pag.* 315. Oleum tale antimonii saccharatum accuratiùs paulò paratum internè solet esse bonum sudoriferum; sicuti externè pro mundificandis ulceribus sordidis ac cacoetheis laudari solet.

Ex *Oleo saccharato num.* 5. *pag.* 435. SENNERTUS facit pilulas contra quartanam.

Oleum Antimonii saccharatum BASILII VALENTINI, ex ana *sacchari* & *antimonii* destillatum, commendatur à quibusdam in morbo caduco, uti etiam in affectibus cerebri. AGRICOLA destillat *oleum antimonii saccharatum* ex *sulphure antimonii vero*, ex cinnabari ejusdem separato, & *sacchari candi*, ana: addit aliquantulum aceti destillati, & post digestionem per retortam destillat liquorem, ex quo per *spiritum vini* extrahit Tincturam: abstracto postmodum spiritu vini ad mellaginem, destillatur ex retorta oleum, cujus guttæ 8. purgant.

Par ratio est *olei antimonii melliti* ab AUTORE *num.* 9. descripti: sub ista nempè ebullitione & destillatione prodiens spiritus acidus mellis rodit antimonium, & aliquantulum ejus destillando secum rapit; unde emergit tale compositum, usu externo chirurgico pro ulcerum cura celebre.

Olea antimonii, quæ *cum sale communi* fiunt, sive siccâ sive humidâ viâ, ab AUTORE insinuantur *nu.* 10. 12. 19. 14. 15. 17.

Num. 10. reverà obtinetur simpliciter *butyrum antimonii*, ex quo *Mercurius vitæ seu Magisterium antimonii* præcipitatur. Qui legit processum, facilè hoc persentiscet.

Num. 12. *pag.* 418. ex regulo antimonii stellato cum Mercurio sublimato, ipso AUTORE fatente, obtinetur saltem *butyrum antimonii*. Unde quoniam superiùs locuti sumus de butyro antimonii, non est ut jam multis dicam. Post destillationem antimonii, si capiti mortuo affundatur spiritus vini, & fiat extractio, & per retortam destilletur, prodit

1. *Spiritus vini*,
2. *Liquor flavus*, &
3. *Liquor rubicundus*, quem valdè commendant in colica & morbis tartareis.

Aqua fortis pro oleo Antimonii crystallino num. 13. adhibita, reverà est *spiritus salis*; unde cum floribus antimonii destillatus dat liquorem butyrosum, ex quo etiam præcipitatur *Mercurius vitæ* duplex ab Autore: nempè vehementior iste cum aqua communi præcipitando, vel correctior alter, cum oleo tartari per deliquium corrigendus.

Num. 14. habetur compositum *antimonii oleum ad vulnera*; cujus occasione considerabimus modum POLEMANNI parandi *Balsamum sulphuris, Tr. de sulphure Philos. pag.* 13. & 31. scilicet loco sulphuris communis sumit sulphur auratum antimonii, hoc solvit ac extrahit cum spiritu terebinthinæ, & facit balsamum sulphuris antimoniale, quod præfertur balsamo sulphuris communi, in morbis externis curandis.

Num. 15. sunt liquores salini acido-sulphurei ad imitationem butyri antimonialis, adeòquè cautè usurpandi.

Num. 16. *pag.* 439. est reverà balsamum sulphuris Martialis: Nam nitrum cum antimonio mistum deflagrando alcalisatur, adeòquè cum sale tartari junctis viribus agit in sulphur antimonii, quibus suas suppetias addit calx viva: Sulphuri antimoniali per alcalia extraverso, affunditur spiritus seu oleum terebinthinæ, & sic obtinetur genuinum *balsamum sulphuris antimonii*. Destillatio, quam injungit AUTOR, est superflua; dubito enim, an de antimoniali concreto aliquid per retortam transeat? Faciliori viâ ex sulphure antimonii aurato parari potest hujusmodi *balsamum sulphuris*, oleo quovis, vel destillato vel expresso, ad imitationem POLEMANNI *jam citatis* sicut etiam facilior modus insinuatus est à ZWELFERO *Mant. Spagyr. pag.* 381. Verum est, sanè nobilissima sunt hæc balsama sulphuris antimonialia usu chirurgico externo, tàm pro consolidandis vulneribus, quàm mundificandis ulceribus.

Processum *spiritus ex regulo num* 18. non puto esse genuinum.

Num. 19. *destillatur crocus metallorum cum pane*, ubi prodit saltem *spiritus acidus panis* cum oleo, parum vel nihil de sulphure antimonii participans; ex quo patet, quid habendum sit de usu ejus antepileptico? Aliàs si rectè hæc instituitur præparatio seu destillatio, aliquid habet in recessu, quoniam multum præstat in eliciendis Tincturis metallorum.

Clyssos antimoniales quod attinet: Clyssi nomine nil aliud insinuant, quàm spiritus minerales compositos; unde pro ingredientium varietate multiformiter variant, omnes tamen ferè per retortam tubulatam destillari solent. AUTOR *noster* duplicem habet Clyssum: vel acidum, vel urinosum. Ille paratur à sulphuribus, per deflagrationem sui acidum spiritum suggerentibus. Hic ab iisdem, antimonio cum tartaro & nitro misto.

In *aqua* ergò *Stimmi sulphurea num.* 20. *pag.* 440. ex antimonio, nitro & sulphure parata, fundamentum operationis consistit, quod hæc ipsa ingredientia in retortam in fundo benè candefactam sensim sensimque cochleatim ingesta flammam concipiant, sub qua cum impetu spiritum acidum in receptaculum eructant, in quo propterea sit aliquid aquæ communis, ut citiùs se uniat, & condensetur. Interea nitrum deflagrans ex parte alcalisatur sub sui deflagratione cum sulphure, atque agit in antimonii sulphur, quod subitaneam inflammationem subterfugit, atquè cum eo caput mortuum, instar croci metallorum, constituit. Spiritus cum summo impetu prodeunt; unde inter receptaculum & rerortam parvum foraminulum sit apertum cum suo ligneo obturamento ad prohibendam ruptelam: simul quoque collo receptaculi adhærere solent flores subrubicundi & pallidi: & quidem, ut eò citiùs spiritus impetuosi condensentur in receptaculo, convenienter applicatur eidem linteum aquâ frigidâ madidum. Proportio Ingredientium Autoris non videtur adeò concinna propter copiam sulphuris; namque tàm in sulphure communi, quàm antimonio, nitrum non potest convenienter deflagrare. Parum igitur Clyssi habetur: unde potius cum GLAUBERO

hanc

hanc proportionem assumamus: Nempè

℞. *Antimonii* ℔j.
Nitri ℔ ij.
Sulphuris ℥iij.

& destillentur more præscripto, & acquiritur hac viâ spiritus acidus volatilis, simulque *flores antimonii incarnati* elevantur.

Vel ad imitationem CNOEFFELII:

℞. *Nitri* p. ij.
Sulphuris crudi,
Reguli antimonii ana p. j.

Hæc invicem mixta destillentur; quod observetur contra HOFFMANNUM *Clave p.* 317.

Spiritus qui prodit acidus volatilis sulphureus, est egregium alterativum in morbis acutis, Julepis permistus: sicuti etiam loco acidularum artificialium potui potest instillari: valdè convenit etiam in inflammationibus & infarctionibus viscerum, quod reserat. Sudoriferus simul est, & etiam sanguinem ab inquinamentis variis non incommodè depurat. Præferendus ergo quibuscunque spiritibus mineralibus pro usu interno; vi enim diureticâ singulari pollet.

Loco aquæ communis, in receptaculo contentæ, sunt, qui liquorem seu aquam betulæ recipiunt bono cum consilio: Accipiunt enim sic liquorem in depurando sanguine, & per poros expellendis illius impuritatibus, mirabilem.

In genere solent hi Clyssi vocari *spiritus pro acidulis artificialibus*, adeò, ut liquores potulenti impræegnati his clyssis soleant substitui à quibusdam, sed malè, loco acidularum naturalium, & ob id vocantur Acidulæ artificiales. Quidam nitro, antimonio & sulphuri in debita proportione mistis, admiscent simul terram sigillatam seu bolum optimam, & ita destillant per retortam simplicem sine tubulis, sed optimè loricatam, priùsque irrorant phlegmate vitrioli, & receptaculo immittunt rorem majalem vel aquam destillatam compositam appropriatam.

Aqua Stimmi tartarea num. 21. fit ex antimonio, tartaro, & nitro. Nam attactu sulphuris antimonii ac tartari nitrum cum istis insignem flammam concipit, sub qua oleum tartari copiosum abit in spiritum urinosum, qui interdum etiam sub forma salis volatilis se concentrat, & de sulphure antimoniali plùs minùs participat. Ritè enim paratus, obscurum rubicundum colorem possidet: sub ista autem deflagratione nitrum alcalisatum cum aliquali salis fixi tartari parte agit in adjunctum antimonium, & cum eodem crocum metallorum constituunt in capite mortuo. Unde ex capite mortuo adhuc regulus antimonii parari potest, & ex hujus scoriis sulphur auratum antimonii, vel ex integro capite mortuo cum triplo nitri antimonium diaphoreticum obtinetur.

Spiritus qui prodit urinosus volatilis sulphureus, est *spiritus tartari*, egregium diureticum, diaphoreticum, & nephriticum, carminativum, acidi correctivum, in genere plurimorum affectuum chronicorum, sub scorbuti aut mali hypochondriaci nomine familiarium, mitigativum, tum per se tum super proprium caput mortuum rectificatus. Eodem modo parat GLAUBERUS *spiritum antimonii tartarisatum*, ex *antimonii præp.* part. iij, & *tartari crudi* p. xij. vel xv. Coquit in aqua ad solutionem tartari, & antimonii: solutionem decantatam exhalat, & pulv. destillat per suum furnum secundum (cui potest substitui retorta) in spiritum, cum quo simul etiam prodit oleum.

Pertinet etiam huc Tinctura famosa *Nephritica Ammelungi*, quæ simili modo per retortam ex ana *tartari*, *nitri*, *antimonii aut mineræ hujus*, ac *silicum solarium* paratur. Quoad modum: pulverisantur omnia, præter nitrum, pulveres probè miscentur: mistis nitrum in aqua calida solutum superfunditur, ac probè invicem subiguntur, hinc in cellam per aliquot dies & noctes reponuntur, ac tandem per retortam tubulatam destillantur; & prodit spiritus rubicundus egregius, multi usus in scorbuto, cachexia, affectu hypochondriaco, &c. Imprimis autem nephritidis atque calculi solamen est: Videatur CLAUDERUS *de tinctura universali cap* 6. *pag.* 268. & 269.

Ejusdem naturæ est dictus *spiritus carminativus de tribus*, qui ex *tartaro & nitro* destillatur in receptaculum, in quo sit aliquantulum *spiritus vini tartarisati*.

Quoad *liquationem*: scoriæ reguli per se diffluunt in aere humido, & liquor filtratione depuratus erit egregius in chirurgia, uti habet *Autor pag.* 441.

EXTRACTIO.

In forma sicca *sulphura*, in liquida verò *Tincturas* suggerit.

Sulphur, uti notum est, copiosissimum reperitur in antimonio, & quidem simillimum sulphuri communi: quod ipsum tamen pro varietate additorum varios induit colores. Extrahitur autem ex antimonio vel *directè*, vel *indirectè*. *Directè* per *alcalia fixa*, quos modos docet AUTOR; item per *oleosa*, tam destillata, quàm expressa, ut in *Balsamis sulphuris antimonialibus*, de *quibus suprà*. *Indirectè* verò extrahitur per acida, v. g. per *aquam fortem*, vel per *aquam regiam*. Hæc ipsa enim dum agunt in regulum antimonii immediatè, per accidens faciunt, ut sulphur separetur à regulo, adeòque per se haberi possit: qualis est modus TACHENII *in Hipp. chymico*, quem etiam habet ZWELFERUS *Mant. Spagyr. pag.* 381.

Sulphura AUTORIS *per alcalia extracta* in plurimis coincidunt cum croco metallorum, saltem quod hic in via sicca ferè præparetur: interim tamen etiam sulphura antimonialia, tam per alcalia soluta, seu ex iis parata lixivia, adeòque in via humida, quàm non soluta in via sicca, parari possunt. In via humida per liquores lixiviales, vel ex calce viva vel sale tartari, extrahit sulphur ex antimonio AUTOR *num.* 1. & 2. per digestionem: quò & *liquor silicum Glauberi* pertinet, cum quo fusum antimonium sulphur emittit: Ratio, quoniam salia hæc alcalia se promptè uniunt cum sulphure antimonii, quod in suo recessu est acidum: Sulphur extractum per acetum destillatum facili modo præcipitat; hoc enim se sociando cum alcali, extrudit antea imbibitum sulphur.

In *via sicca sulphur antimonii* parat WILLISIUS *Pharm. Rat. P.* 1. *pag.* 64.

Vel

℞. *Antimonii* ℔ ß.
Calcis vivæ ℔. ij.

Mista probè calcinentur per 2. horas, & elixivientur: lixivio instilletur *acetum destillatum*, & flores seu sulphur antimonii, elegantissimi ac crocei coloris, præcipitabitur, ex quo cum *spiritu vini tartarisato* Tinctura elici potest. Sed utut his modis facilè & promptè sulphura ex antimonio extrahamus tamen nec sic quidem à regulino consortio penitus immunia videntur, cum totum ferè antimonium per alcalia ita rubefieri & sulphurari queat.

In *secundo modo* beneficio hujusmodi sulphuris antimonii, conjuncti cum sulphure communi & nitro, quidam volunt transmutare lunam in solem, ut videri potest in SCHMUCKIO, *Thesauro* 2. *Secreto Chym.* 12.

Sulphura haccè antimonialia in pulverem fixum diaphoreticum redigere docet AUTOR *pag.* 442. *Tit. Nix diaphoretica*. Ac sanè succedit negotium cum oleo vitrioli (ex AUTORE modo præscripto. Sed tutiùs ac pro usu medico concinniùs fit *pulvis diaphoreticus*, si cum sextuplo spiritus nitri fixatio instituatur.

In præparatione *sulphuris ex antimonio calcinato num.* 3. tartarus alcalisatus agit in sulphur antimonii, unde postmodum sal tartari, impregnatum sulphure antimonii, solvitur in aqua, ex qua solutione beneficio acidi præcipitatur sulphur, quoniam acidum se conjungit cum sale alcali tartari. Sed necesse est, ut diu ac probè in igne subsistant, aliàs cum AUTORE frustra laboramus. Par ratio est *sulphuris num.* 6. *insinuati*.

Pertinet huc *Tartarus tartarisatus Antimoniatus*. Recipiuntur scilicet *scoriæ reguli antimonii*, parati ex tartari, nitri & antimonii ana: solvuntur in *aqua simplici*, & filtrantur: ex aqua filtrata beneficio *solutionis crystallorum tartari* præcipitatur *sulphur*, & hoc sulphur præcipitatum beneficio filtri separatur: aqua relictâ sale fixo tartari & nitri, item crystallis tartari solutis impræegnata, post lenem evaporationem coagulatur in crystallos, quæ vocantur Tartarus tartarisatus antimonii, & convenit in febribus intermittentibus, præmissis imprimis universalibus.

Modus Autoris cum Marte separandi sulphur antimonii quod minùs procedat, asserit HOFFMANNUS *l. a. pag.* 319. Sed ipse non probavit, sicuti plura alia ab eo sine propria experientia posita arbitror. Interim non impossibile est negotium: nempè sulphur antimonii adoritur Martem, qui, dum ab aceto destillato fortiori seu manifestiori acido roditur, sulphur illud dimittit.

Juxta *modum num.* 4. fit *regulus antimonialis*, ex cujus scoriis facilè sulphur extrahi & præcipitari potest.

Num. 5. & 8. ab alcali nitri in hepate antimonii, acuato ab alcalibus lixivii, elicitur sulphur, acidi instillatione facilè præcipitabile.

Num. 7. *pag.* 443 ex scoriis reguli *sulphur auratum triplex* habetur: quod *primò* præcipitatur, est *vehementissimum*, & quasi crocus metallorum, supra & infra purgans: quod verò *secunda vice* cadit, *mitius* est: *mitissimum*, quia fixissimum, quod *ultima præcipitatione* separatur. Potest etiam sub hac ipsa ultima præcipitatione artificiosâ encheirisi præcipitari *pulvis antepilepticus* quorundam *anodynus*, singularis revera somniferus, cujus usu repetito observavi, quod primâ vice ordinariè vomitus faciat, post horas aliquot, vomitu & vi emeticâ cessante, somnum inferat, quo tamen ægri sudore frigido ferè diffluunt: sed parum suggerit. Remedium polychrestum est in casibus multis propter vim diaphoreticam & anodynam.

Dosis in adultis gr. ij. vel iij, infante respectu virium, v. g unius anni gr. j. ß. ad ii. pro duabus dosibus; interea quoque gr. i. pro duabus dosibus sufficit. Loco aceti quidam cum tartaro hocce sulphur præcipitare, & inde universale purgans per inferiora parare satagunt: Nempè

℞. *Antimonii crudi*,
Tartari,
Nitri ana part. æqual.

Seorsim pulverisata misceantur exactè, detonentur in crucibulo, & fluant; separetur inde regulus quod si necesse videatur, separatio reguli etiam secundâ vice fieri potest. Jam

℞. *Scoriæ*: paretur exinde cum *aqua simplici* solutio, præ-

cipi-

cipitetur pedetentim cum *aqua calida*, in qua *tartarus albus* probè *pulverisatus* solutus sit: *sulphur* præcipitatum edulcoretur postmodum probè.

Dosis est adultis à gr. i. ad v. infanti gr. i. arbitror mitius ac tutius futurum remedium, si *spiritus vini* desuper deflagretur.

Ipsum lixivium solutionis scoriarum reguli antimonii prodest in ulceribus malignis, uti *superiùs dictum*.

Modus num. 9. non multum abludit à modo WILLISII, quia alcali tartari solvit sulphur & extrahit, acido aquæ regiæ cum substantia regulina conjuncto manente.

Num. 19. AUTOR vult habere *sulphur ex cinnabari antimonii*, quod acquiritur cum lixivio salis tartari vel cinerum clavellatorum; sic præcipitatur in fundum lixivii Mercurius vivus, & sulphur in cinnabari cum Mercurio antea conjunctum, cum lixivio decantari potest. Sed non est consultum; Mercurius enim sulphuri antimoniali conjunctus, non deprimit ejus naturam, sed magis sulphur hoc extravertit, & sic bonum medicamentum per sui destructionem enervatur. Fundamentum separationis sulphuris antimonii à Mercurio consistit in hoc: quoniam alcalia solvunt sulphur, & dum hujus acidum magis ab illis saturatur, quàm à Mercurio, hic dimittitur. Verum quidem est, antimoniale sulphur, externum tamen, hoc ipso modo obtineri, ipso Mercurio revivificato pro remediis Mercurialibus parandis, propter sui puritatem aptissimo. Variat interim separandi hoc sulphur modus: dum quidam cinnabarim in lixivio coctam præcipitant cum aceto destillato in sulphur grumosum, fundum petens, inflammabile: quod si digeratur cum spiritu vini, & destilletur per retortam, prodit primò menstruum, nempè spiritus vini, deinde sanguis oleosus dulcissimus elicitur, qui optimum est medicamentum in depurando sanguine, & quàm plurimis affectibus, ut dicit POPPIUS *Tr. de antim. pag.* 45. Vel sulphur antimonii acquiritur cum limatura Martis: e. g.

℞. *Cinn. antimonii* p. ij.
Limat. Martis p. j.

Pellantur per retortam in *aquam frigidam*, & acquiritur *Mercurius vivus*: Acidum enim sulphuris rodendo Martem, mercurium dimittit vivum. Corpus in fundo remanens, & quod revera continet in se sulphur auratum antimonii, sublimetur cum *sale ammoniaco*, flores solvantur in aqua, & præcipitentur cum aceto destillato, & habebitur medicamentum nobile ex Marte & antimonio.

Paratur ex hoc sulphure *Panacea sulphuris antimonii*, quæ mirè commendatur in massa sanguinea depuranda cum leni diaphoresi; imprimis cum antimonium per se totum corpus mirificè purificet, uti superiùs dixi, quod uti aurum, ita & corpus humanum à sordibus liberet. In epilepsia quoque mire laudatur hæc Panacæa, item in dysenteria maligna. Loco autem Panaceæ ex hocce sulphure cinnabarino, magis consultum videtur consilium HOFFMANNI, substituendum esse Bezoardicum solare cum cinnabari antimoniali mistum.

Mercurius ex cinnabari revivificatus est depuratissimus, & propterea commodè potest usurpari in corpore humano, item commodè assumitur pro paranda *Arbore Hermetica*.

Hisce quidem modis per alcalia fixa eliciunt antimonii sulphura: observandum autem, non tantùm per salia alcalia fixa hoc fieri posse, sed & alcalia volatilia suum jus exercere in concretum antimoniale, & sulphura ejus elicere: sicuti hoc ipsum actu fit in sublimatione florum cum sale ammoniaco. Acidum enim hujus salis dum agit in regulum, alcali volatile agit in sulphur, & ita ex his omnibus junctis assurgunt *flores inflammabiles*, qui tamen à sale ammoniaco eloti, *sulphur inflammabile* repræsentant: Conf. BASILIUS VALENTINUS *pag.* 283. Quoniam tamen de integro antimoniali corpore participant, ferè vomitorii existunt. Quidam ergo cautiùs per sal ammoniacum sulphur antimonii sic præparant; sed benè observandæ sunt encheirises: scilicet

℞. *Miner. antimonii Hungar. aut antimonii crudi minutiss. pulver.* ℥vj.
Sal. ammoniaci sublimando depur. ℥iv.

Quidam ana recipere amant.

Terantur probè in marmore subtilissimè ac citissimè per trihorium; quò citiùs, eò melius: hinc in cucurbita sublimatoria, vel etiam vase sublimatorio plani fundi, speciatim ad hoc constructo, fiat sublimatio lenissimo igne cinerum vel arenæ per duos dies. Sed observetur simul hoc, quod unâ vice ultra ℥viij. misturæ vasi sublimatorio non debeant ingeri: *deinde* blandus, sed æqualis ignis gradus, per duos dies & noctes continuetur; Ascendit enim sic subtile admodum *sulphur colore aurantio*, quod assumptum in quàm plurimis morbis egregiè convenit, insensibiliter operando: edulcoratur cum aqua pluviali destillata aliquoties, ut omnis acrimonia salina eluatur, & exsiccetur. Sed probè attendatur ignis gradus: si enim in hoc erremus, impuritas quædam Mercurialis elevatur, unde remedium emetico catharticum evadit. Quod si ulterius remedium hoc perficere velimus, pulvis exsiccatus ponatur in phiolam in lento igne per dies & noctes octo, tunc fit rubicundissimus, eximatur, & habebimus veram antimonii essentiam volatilem, quæ meretur nomen *sulphuris solaris* ob virtutes eximias. Edulcoratum sal ammoniacum evaporet ad dimidiam partem, stet in loco leniter calido, tunc præcipitabit se pulvis rubeus elegantioris coloris, quàm primus; exsiccatus instar sulphuris ardet, & in febribus plurima facit.

Non minor ergo alcalium volatilium vis & potestas est in antimonii sulphur, quàm alcalium fixorum; quod patet etiam ex spiritu urinæ, quo si crebriùs irroretur minera antimonii & probè impastetur, fit mistura nigricans; aeri verò exposita, brevi post colore aureo undique fulgebit, ac instar sulphuris aurati antimonii colorabitur. Id quod persuadet etiam, hac ratione sulphur quoddam antimoniale parabile esse.

TINCTURÆ ANTIMONII.

Sequuntur Tincturæ: *Quid sit Tinctura?* optimè loquitur AUTOR, qui videatur. *Tinctura antimoniales* vix prostant genuinæ, hoc est, de intrinseco nobiliore & fixiore ejus sulphure participantes quod sulphur intimè in regulo concentratum naturæ solaris dicitur ab omnibus chymiatris: adeòque genuinæ Tincturæ antimonii non minoris æstimandæ sunt, quàm ipsæ solares Tincturæ; & talis Tincturæ antimonialis præparationem non minùs difficilem paratu esse arbitror, quàm metallorum perfectorum Tincturas, de quibus *suprà prolixiùs actum*.

Unde hactenus cognitæ antimoniales Tincturæ extractiones saltem & secretiones sunt sulphuris antimonii externi: interim tamen non penitus propterea contemnendæ ac rejiciendæ, quin cautè & artificiosè paratæ usui Medico subinde egregiè inserviunt. Patet difficultas genuinæ Tincturæ præparationis, quia postquàm quocunque modo per antimonii correctionem, per extractionem cum alcalibus, aliisque viis sulphur illud externum fuerit separatum; regulus tamen ejusdem ponderis ac ante operationes has vel non immutatus remanet, vel apparenter larvatus licet, facilè reductibilis est: Hinc est, quod imprimis pro genuinis magis, aut huic vicinioribus, Tincturis parandis vitrum antimonii hyacinthinum seligere soleant chymiatri; quia hoc sulphur volatile externum in calcinatione maximam partem amisit. Sed & hìc dubium est: *Annon rubedo seu hyacinthinus vitri color à sulphuris externi aliquantillo ejus relicto dependeat* quia, postquam ex tali vitro omnis Tinctura per spiritum viridi æris fuerit extracta, relictum hujus caput mortuum in verum regulum abire solet; adeòque sulphur illud internum solare illibatum retinet. Adhuc ex capite mortuo butyri antimonii, ritè parati, vitrum elicitur, sulphure externo propter cinnabarim sublimatam carens, indeque vitrum album exhibens, ex quo si non parari possunt æquè Tincturæ, atque ex illo vulgari hyacinthino, manifestum evadit, quod istæ magis de sulphure externo vitri hyacinthini quàm interno participent, adeòque, rigorosè loquendo, adeò genuinæ non sunt. De vera & legitima antimonii Tinct. refertur, quod scilicet ejus ℈ß. Lunæ ℥xx. debeat tingere in solem; quia sulphur antimonii dicitur esse de natura solari.

Cap 17 philosoph

Præparationes autem Tincturarum sunt quamplurimæ, & tot, quot capita: AUTOR *noster* habet *modos* 32, quos inter nulla Tinctura est genuina. Interim certum est, quod si genuina quædam, vel huic proxima, Tinctura paranda veniat, ea ex vitro antimonii elicienda. Optimus hìc est Dux, BASILIUS VALENTINUS *in Curru Triumphali*, cujus vestigiis adeo laudabiliter insistit KERCKRINGIUS *pag.* 149. Sanè hoc loco descripta & explicata Tinctura inter hactenus cognitas palmam omnibus præripere videtur, & si quæ Tinctura antimonii usum præstare valet, qui esse dicitur, quod antimonium æquè corpus humanum purificare, atque aurum purissimum reddere soleat, hoc sanè hæc ipsa Tinctura præstare poterit. Hujus nonnihil laboriosioris loco fit quasi vicaria illa, quæ ex vitro pariter per spiritum vini ammoniacalem, qui vim singularem in vitrum antimonii pro extrahendo & extravertendo sulphure fixiori habet, parare, docetur à KERCKRINGIO *pag.* 145. quale sulphur antimonii fixum vim habet egregiam anodynam, & vi totius corporis purificativâ pollet: vel fit elegans illa ZWELFERI *in Mant. spag. pag.* 381. & 382. atque BOYLE *Philos. Experimental. P.* 2. *pag.* 14. ex vitro antimonii, aut antimonio crudo, cum spiritu viridis æris legitimè parato elaborata: Extractio igne arenæ ad syrupi consistentiam evaporet, ex quo cum *spiritu vini* Tinctura extrahenda, moderato igne ad debitam consistentiam abstrahenda. Hæc etiam aliquo modo laxat, & præterea sanguinem purificat, quod proprium est omnibus Tincturis antimonii.

Objiciat quis: Vitrum antimonii esse carthartico-vomitivum! Verum est: sed vis hæc ab acido ita figitur, ut habeatur Medicina insons.

Vulgarium aliàs, & aliàs cognitarum Tincturarum, tam ab AUTORE, quàm aliis descriptarum, fundamentum est sulphuris externi extraversio, sive per alcalia sive per acida fiant. Unde quæ ordinariè prostant, saltem extraversi hujus sulphuris cum spiritu vini imbibitiones, adeoque nunc plus minus subtiles esse solent. Sic per lixivia alcalia extraversum sulphur cum spiritu vini Tincturam constituit, quando ex *scoriis reguli antimonii* paratur Tinctura; (vid. KERCKRINGIUS *pag.* 234.) vel quando ex *antimonio*, cum duplo *alcali tartari* colliquato, mediante *spiritu vini rectificato* fit *Tinctura antimonii analeptica* WILLISII *in Pharm. Rat. P.* 1. *pag.* 64.; vel quando ex *antimonio* & *tartaro* invicem colliquatis cum *spiritu vini* fit *Tinctura*, ut

ra, ut illa AUTORIS *num.* 12. *pag.* 447. Beato MICHAELIS olim in frequenti usu: vel etiam quando ex *croco metallorum* eadem mediante *spiritu vini* elicitur, qui modus est AUTORIS *num.* 10. *pag.* 446. Quando verò rosione reguli per acida, per accidens sulphur externum manifestius factum, postmodum cum spiritu vini elicitur, aut mediantibus illis acidis antimoniales particulæ solutæ cum spiritu vini in Tincturam unibiles reddantur, illud fit speciatim per præviam cum aceto destillato aut spiritu viridis æris solutionem & extractionem; qualis v. g. ista ZWELFERI *loco citato*, vel HOFFMANNI *Clav. pag.* 321. ex vitro antimonii solari: vel ista AUTORIS *ex eodem vitro num.* 8. vel ex *antimonio fixo* AUTORIS *num.* 16. *pag.* 448. item *ex floribus Autoris num.* 23. & 24. *pag.* 450. Ad has classes tantum non omnes aliàs cognitæ & usitatæ Tincturæ facilè redigi possunt.

Tincturam Antimonii cum spiritu vitrioli Philosoph. nu. 1. *pag.* 444. parant quidam, affundendo hunc mineræ antimonii dictum spiritum, aliquoties cohobant, & ita postmodum elegantes crystallos acquirunt, ex remanentia verò Tincturam extrahunt. Modus est hic:

℞. Mineræ antimonii ℔. ij.
Pulverisatæ superfundunt
Spiritum vitrioli philosophicum ad eminentiam trium digitorum:

Et in aliquot diebus & noctibus solvitur in viscositatem rubicundam, reiterantque, donec omnis rubedo extracta: Extractum destillant ad mellaginem, quæ mellago cochlear argenteum inaurare dicitur: Hanc mellaginem extrahunt cum *spiritu vini*, & est elegans Tinctura; vel abstrahunt spiritum vini destillando, & aucto igne prodit *oleum antimonii rubeum*. Caput mortuum calcinatur, & cum aceto destillato extrahitur, sal purificatur, & cum oleo prædicto digeritur, & aliquoties destillatur, donec omnia transeant, qui est liquor magnæ commendationis.

In *tinctura ex antimonio crudo cum aceto antimonii nu.* 3. ut legitimè procedatur, præprimis attendenda encheirisis, quam descripsit THOLDIUS *Comm. in Suchten. de antim. pag.* 339. & hinc vocatur ab HILDESHEIM, *pag.* 435. *de affectibus cerebri*, hoc *oleum antimonii melle dulcius*, & in transitu per alembicum miros & aspectu suaves colores repræsentare dicitur. *Tinctura ista ex vitro antimonii nu.* 5. *pag.* 445. est nobilis, quam parare BASILIUS VALENTINUS docet, & genuinam encheirisin insinuat KERCKRINGIUS *pag.* 149.

Tinctura ex vitro antimonii solari num. 7. *pag* 446. non succedit, nisi priùs mediante spiritu viridis æris particulę antimoniales solutæ fiant aptæ, quin à spiritu vini solvantur.

Loco *tincturæ ex antimonio tartarisato num.* 12. *pag.* 447. assumi possunt scoriæ reguli antimonii, affundendo spiritum vini, & ita fit *tinctura antimonii tartarisata*. Quidam parant tincturam antimonii cum liquore silicum GLAUBERI: de quo superiùs sub silice: Mistus liquor silicum cum antimonio crudo fluat in igne, affundatur, & irroretur postmodum cum spiritu vini, & ita fiat extractio.

Observetur: quod sæpiùs in ejusmodi tincturis, quæ fiunt cum salibus alcalibus, Tinctura sit solius spiritus vini affusi, non antimonii: Nam spiritus vini infusus super salia alcalia promptè se tingit colore rubro, quem habet solummodo ex digestione, non verò ex antimonio.

Num. 13. habetur liquor quasi butyrum antimoniale, unde minus commodè succedit Autoris præparatio, quam propterea correctiorem dedit HOFFMANNUS *pag.* 322.

Balsamus Reguli num. 14. est *Balsamus sulphuris antimonialis terebinthinatus*: oleum enim terebinthinæ ex antimonio etiam crudo Tincturam extrahit: videatur BOYLE *in specif. & simpl. pag.* 137. & WILLISIUS *in Tr. de Ferment. cap.* 9. ubi etiam pro hoc scopo oleum lini commendat. Ex Balsamo hoc post olei abstractionem cum spiritu vini paratur Tinctura balsamica.

PARACELSUS habet præparationem antimonii, & quidem certum modum flores ejus fixandi; quibus fixatis extrahit Tincturam, quam vocat *Tincturam Lilii*.

De hac est concertatio inter Autores, quoniam est occulta, uti quàm plurima Paracelsi arcana. Duas præparationes habet AUTOR *num.* 17. & 19. *pag.* 448. & 449. & varii variè præparare nituntur nihilominus omnes hallucinantur, quoniam non est clarum, quomodo præparavit PARACELSUS. Ferè omnes in hoc conveniunt, quod sit paranda Tinctura ex antimonio per se sublimato, & cum se ipso in colorem rubeum digesto: sed hoc opus, hic labor: & hinc postmodum cum spiritu vini Tincturam extrahunt. Altioris enim est indaginis, uti docetur ab HELMONTIO, *optimo* PARACELSI *interprete Tr. Arcan. Paracelsi*. AUTOR *num.* 17. *ex floribus antimonii*, cum sale ammoniaco sublimatis, & edulcoratis, cum *spiritu vini* Tincturam extrahit: Verùm etiam ex floribus per se factis & fixatis sine sale ammoniaco cum spiritu vini parabilis est Tinctura: vid. ZWELFERUS *Mant. spag. pag.* 363. Vires ejus videbitis apud AUTOREM. Aliàs *Tincturæ num.* 17. 18. 19. 20. 21. & 23. coincidunt, quod sint simpliciter florum antimonialium plùs minùs fixatorum mediante spiritu vini in subtilem tinctam solutionem extractio.

Tinctura ex sulphuribus antimonii num. 21. *pag.* 450. hoc modo vix succedit; rara enim & subtilis textura spiritus vini non valet imbibere aut solvere sulphur antimoniale ita ruditer paratum, nisi præviis quibusdam præparationibus magis subtilisetur.

Tincturam ex sulphure antimonii aurato sub num. 28. *pag.* 451. non potui parare unquam: & sunt hæ tantum ab Autore exscriptæ; nunquam verò probatæ. Et sanè loco quarumvis Tincturarum ex sulphuribus antimonii, nempè externis, sufficiat sive citata *Willisiana*, sive *ex scoriis reguli Kerckringii*.

Lapis ignis Basilii num. 32. non tam levi paratur negotio, unde etiam tectè ab eodem descriptus fuit. Est nempè sulphur antimonii internum fixum, quod uti Mercurium figit particulariter in aurum, ita sub forma Tincturæ summum est humani corporis medicamentum.

Quoad vires Tincturarum antimonii vid. AUTOR: aliàs Tincturæ antimonii veræ admirandas virtutes multum deprædicat SUCHTENIUS *pag.* 196. & 308. *in Tract. de Antimonio*.

INFUSIO.

Infunditur antimonium vel crudum, vel quod in igne præparationem accepit. Ex pluribus autem Infusis antimonialibus pauca sufficiunt. Omnia enim ad idem coincidunt, & usu interno emetico-cathartica sunt, externè verò clysmatibus inserviunt, & oculorum affectibus.

Infusio antimonii crudi nullius ferè amplius est usus. Nam quod supra & infra purget juxta AUTORIS assertum, vix respondet experientiæ. Interim infusum tale antimonii crudi ad icterum, item decoctum antimonii crudi pro mistione cum clysmatis, videbitis in M. A. N. C. *Anno* 4. *Append. pag.* 38.

Cætera infusa vitri antimonii, croci metallorum, Mercurii vitæ &c. & quæ fiunt menstruis plus minus acidis, v. g. vino, succo citri, ribium, aceto aut similibus, horum acidum, etiam vini, utut dulce nonnihil, quicquam extrahit ex istis præparatis antimonialibus, sed ipsas abradit particulas vitri, quæ adeoque in infuso copiosiore aliquandiu asservata juxta fundum secedunt: id quod speciatim manifestum est ex aceto, quod sensibiliter rodit particulas antimoniales minimas. Hinc non opus est, ut infusi copiam in promptu habeamus, cùm aliàs particulæ plures secedant, nisi in talem redigantur consistentiam, quæ apta sunt nata sustinendis &, ut sic dicam, fulciendis illis particulis: ob id etiam dulcia vina Hispanicum, Malvaticum, &c. minus pro ejusmodi infusionibus parandis conducunt. Hinc & rectè, WALÆO Autore, in ejusmodi infusis magis quantitas menstrui, quàm antimonii infundendi, consideranda; cum illud subtilissima quædam effluvia antimonialia absorbeat & imbibat: unde quo plus menstrui, eò plus etiam imbibere aptum natum est; v. g. vitri antimonii vel croci metallorum ℈j. tam potenter imprægnare potest ℔ß. vini, imo integram mensuram, quàm unam vel alteram unciam. Rectè nempè vis antimonii inexhausta dicitur, ita, ut unum idemque antimoniale 1000. infusis novis parandis aptum sit; cùm minimum sit, quod ex vitro antimonii vel croco metallorum &c. liquores eliciunt, adeòque nec ponderis sensilis differentia post infusionem supersit: ac etiamsi tandem post frequentiores Infusiones debilitatum non-nihil videatur antimonium, saltem novâ fusione vel incandescentiâ factâ iisdem usibus denuò inservit.

Quoad modum infundendi: inter Vina emetica quasi extemporanea optimum est, quod habet KERKRINGIUS *pag.* 169. e. g.

℞. *Vitri antimonii*, vel *Croci metall.* gr. vj. vel q. v.
Infund. in *Vinum Rhen.* vel aliud generos. per noctem in loco calido.
Manè filtretur, & propinetur ad ℥j. add.
Aquæ Cinnam ʒj. M.

Infusio hæc egregium & optimum est catharticum & vomitivum, quæ longè meliùs & efficaciùs purgat per vomitum, quàm omnia Vegetabilia vomitiva.

Pro dosi autem sufficit ℥j. pro adulto, & robustioribus ℥iß. ad summum; puero verò ultra ʒß. vix datur.

Quod dictum est de vitro & croco, etiam potest intelligi de *Mercurio vitæ*, qui est fœtus antimonii, & æquè potest infundi, atque illa: Et, uti *superiùs dixi*, quod BILLICHIUS *in Parad. & Observ. Chym.* commendat Mercurium vitæ in partu difficili pro Vomitivo, quando omnia reliqua sunt irrita; ita etiam Infusum croci metallorum vel ipsius Mercurii vitæ infusum, in facilitando partu sunt egregia.

Pertinet huc *Calix Vomitorius Rulandi*, cui in picatione fuerunt inspersa frustula vitri antimonii: huic calici infusus liquor imprægnatur ab antimonio, & fit vomitivus. Vel

℞. Vitrum antimonii hyacinthinum; & paretur Vitreum poculum parvum; huic infund. pro lubitu Vinum Rhenanum: permittatur per noctem, manè hauriatur.

Calix hic 1000 annos durabit eadem virtute.

Pro usu externo loco horum Infusorum liquidorum in forma sicca instar omnium sit Tartarus emeticus.

Pro usu externo, speciatim pro usu clysmatico, sufficiat vel solutio scoriarum reguli antimonii, harum ʒß. ad ℥vj. in Decocto clysmatico incocta; vel addatur clysmati Vinum decoctionis croci metallo-

tallo-

tallorum, in pertinacissimis alvi obstructionibus, passione iliaca ex colica contumacissima: qualem clysterem aliquoties, ℥i. vel ℥iß. talis infusi antimoniati admistis, adhibitum fuisse, non sine insigni fructu observavit RIVERIUS

Ulteriùs etiam pro usu ophthalmico externo Infusiones ejusmodi adhibentur. Pro tali aqua ophthalmica,

℞. *Croc. metall.* vel *Vitr. antimonii minutiss. pulver.*

Infund. in *aquæ chelidon. maj. fœnic. euphras. flor. cyani, calcatrippæ*, &c. q. s.

Permittantur in loco calido, non nihil ebulliant. & exactè filtrentur; & ita postmodum crebriùs oculis, in ophthalmiis, metu suffusionis, sugillationibus, nebulis, albugine, cataractis, in ungue oculorum, omnibusque oculorum affectibus, tanquam optimum remedium instilletur: vid. *Tesaurus* RULANDI, ubi omia oculorum & visus vitia recenset curata cum aqua sua benedicta.

Et curiosum est, quod observavit SCHROEDERUS *obs. pag.* 232. aquam ejusmodi ophthlamicam ex croco, interdum per alvum ægros laxare. Interim minus valere pro oculorum medela asserit KESLERUS *in suis Process. pag.* 443. adeoque potiùs simile infusum, sed ex vitro paratum, pro oculis laborantibus conducit.

Loco croci metallorum vel vitri antimonii *omnium optima* est ea *aqua ophthalmica*, quæ fit ex capite mortuo butyri antimonii exactè destillati, cum aqua euphrasiæ, vel alia appropriata extracta. Ex hoc enim, præter vim antimonialem, simul salis subdulcis aliquid extrahitur, quod valdè convenit in oculorum affectibus.

Usus est; quando supinus jacet æger in lecto, instillentur aliquot guttæ in oculos.

Ex infuso vitri antimonii cum vino fit syrupus vomitivus, vel etiam cum aceto *Oxysaccharum Vomitivum Angeli Salæ. Instar omnium sit præparatio Ludovici Pharm. pag.* 212. Nempe

℞. *Croci Metallor.* ʒii. ℈ii.
Aceti ℥x.

Infund. per triduum in loco calido, sæpius agitando: Liquor filtretur; cui add.

Sacch. albi ℥x.

Vitro clauso in aqua calida detineatur ad dissolutionem sacchari & consistentiam syrupi; qui tingatur pro lubitu cum *Tinctur. flor. papav. erratici*.

Nec inelegans est *syrupus* iste *vomitivus* CHICOTII *in Diss.* & Epist. Medicis:

℞. *Vitri antimonij* qv. v., e. g. ℥jv.
Affund. huic
Succ. limon. vel *cydon.* ad eminentiam
3. vel 4. digitor.

Digerantur calore leni per quatriduum, postmodum filtretur liquor, qui cum *sacchari* ana inspissetur in consistentiam syrupi, cujus dosis à ʒij. ad ʒß.

Potens est Emeticum.

Vel pro selectu inserviat *Rob* seu *sapa vomitoria Sylvij*, huic scopo idonea:

℞. *Vitri antimonij in pollin. redact.* ℥j.
affundatur
Succi cujusd. vegetab. v. g. succi rubi idæi, cydonior. pomor. Bordorff. Musti recent. &c. ℔j.

Digerantur per triduum in Balneo Mariæ vel alio loco calido, probe agitando subinde: liquor filtretur & lento igne evaporetur ad consistentiam arbitrariam, vel ad consistentiam mellis; cujus dosis est quantitas pisi majori, vel gr. ij. ad iij.

Optimum est vomitorium sine nocumento, præferendum omnibus vomitoriis syrupis & infusis: vid. TILEMANNUS *de Mat. Med. pag.* 192.

SALIFICATIO.

Sunt qui volunt ex antimonio parare sal. Cœterum genuinum sal ex antimonio rarissima est avis & propterea etiam parum aut nihil ex eo potest elici seu extrahi.

AUTORIS *modus nu.* 2. *pag.* 454. plus in recessu habet, & ex Basilio VALENTINO desumptus est, modò revera ita succedat. Interim pro facilitando labore observentur encheirises ERKERI *pag.* 306.

Cœteræ descriptiones AUTORIS *num.* 1. & 3. sunt concreta saliformia composita, addito acido aceti, aut spiritu vitrioli parata, adeòque non genuina; *Verum enim sal nondum apparuit in mundo.* Quod si antimonium per calcinationem cum sulphure ad istam salificationem disponatur, ut AUTOR *num.* 1. *nota* 2. insinuat, Vitriolum antimoniale acquiri potest.

MERCURIFICATIO.

In nullo minerali sunt occupati magis spagyrici pro parando Mercurio, quàm in Antimonio, propter summos usus, quos sperant in negotio transmutationis lunæ in solem. Tot autem Mercurii antimonialis sunt descriptiones, quot capita; paucæ tamen succedunt. In genere, qui Mercurii parantur ex minera antimonii, suspecti sunt; cùm mineris crudis subinde aliquantum Mercurii vivi virginei inesse soleat. Omnes SCHROEDERI *processus* ex voto non respondent. LANGELOTTI *modus in Epist. ad Naturæ curiosos* tentatus fuit, sed non æquè respondet successus: fortè encheirisis quædam non ritè observata fefellit negotium. *Fundamentum Mercurificationis* consistit in eo, ut ex regulo per salia resuscitativa, quæ sunt salia alcalia, tàm fixa quàm volatilia, recluso præparetur Mercurius: quâ ratione D. D. MICHAELIS fassus fuit, se ex antimonio crudo cum capite mortuo tartari, sale aut oleo tartari in digestione acquisivisse Mercurium antimonii; sicut & POTERIUS Mercurium ex antimonio optimè parat. Qui vult habere modum genuinum sulphuris antimonii, Mercurii antimonii &c., is adeat LAZARI Germ. ERCHERS *Probier-Buch*, ultimæ Editionis.

CAPUT XIX.

DE RECREMENTIS METALLICIS NATURALIBUS.

Recrementa metallica naturalia sunt, quæ in metalli fodinis in generatione metallorum sese sistunt, & quasi per accidens producuntur. Differunt, ab artificialibus, quòd hæc in fusione, liquatione aut depuratione metallorum soleant fieri & provenire, seu potiùs separari. Quoad naturalia, non adeò recrementa sunt metallica, quin potiùs mineralia quasi semimetallica, & ferè decomposita metalla, quæ scilicet participant de natura & materia metallica, & in generatione metallorum quasi segregantur fermentando à reliquis metallis perfectioribus; unde proprio metallo spoliata sunt: vid. *de fermentatione in generatione metallorum* MAJOR *de Lactæ luna.* Talia inter est

I. COBALTUM,

Unde *Color cœruleus*, Germ. *die blave Farbe*, paratur. Vulgò *MucKen-Pulver, id est, Pulvis contra muscas*, dicitur, cùm muscæ ejus gustu mox interficiantur: imò intus haustum in dosi excessiva, certò quæcunque animata solet interimere, uti dicit AUTOR. Subjectum est summè arsenicale, ex quo etiam propter abundantiam arsenici, tanquam fumi metallici volatilissimi, parum aut nihil genuini metalli potest elici. Sunt qui in Cobalto, cum arsenico juncto, lunam semper contineri asserunt: unde nonnulli beneficio artis maturare & in perfectam lunam trasmutare volunt, & ita maturam lunam ex Cobalto cum lucro producere. Imprimis SCHMUCK *Thes.* 1. *Secreto Chym.* 12. ex cobalto cum cinnabari nativa parare docet Mercurium, qui cum luna fusus, & ipse abeat in lunam: sed falsò; parum enim vel nihil lunæ cobaltum continet, adeoque, quando arte docimastica luna ex eo elicitur, fit hoc tantùm per accidens: utut mineram cobalti possideam, quam vobis jam ostendam, parum de luna participantem. Possideo quoque, & ostendam vobis, aliam mineram, cobalto perquam divitem, *quæ valdè est cœrulea, & parum, dum excoquitur, deperdit.* Alii mineram hanc cobalti Venere divitem esse credunt: sed decepti sunt colore ejus cœruleo lasurino & sapphirino: Nam Jupiter etiam colore cœruleo tingit, ut notum est in præparatione remediorum Jovialium, nec tamen venerem habet admixtam: undè BECHERUS: Cobalti mineram compositum quid esse ex arsenico, Marte, & Jove, statuit. Uno nomine: nil aliud est, quàm minera arsenici, non tamen debitam maturitatem assecuti, & cui imperfectum metallum, id est Joviale, associatum.

Cobaltum verò ex sua minera sequenti modo elicitur: Nimirum

℞. *Mineram cobalti*:

Hanc contusam crebriùs ac iteratim lavant, lotam terunt, ac denuò lavant teruntque, hinc calcinant: (fumus, qui in calcinatione hujus cobalti evolat, genuinum est arsenicum.) Grave istud, quod post calcinationem remanet, est *Cobaltum*.

Usum Medicum habet nullum, quia in se ipso est corrosivum, & chartam, in qua per aliquot horas asservatur, arrodit; unde propter arsenicum suum volatile, venenum est summè nocivum; quævis enim animalia necat. UNZERUS *de sale cap.* 26. habet modum, quo cobaltum cum sale & nitro omni venenatâ suâ qualitate possit exui, si scilicet cum hoc cobalto, sale, nitro & argilla fiant seu formentur globuli, qui candescant in igne, & aquâ affusâ, postmodum denuo separentur. Nam ita sal, & nitrum figunt in ignis examine volatilitatem arsenicalem cobalti, quod fixatum exuit venenositatem: & hoc modo ipsum arsenicum figi potest. Facilè aliàs in aqua forti solubile existit, suntque, qui medicamentum contra epilepsiam exinde parare nituntur: sed necessum est, ut cautè procedatur, ne loco medicamenti confortativi cephalici acquiratur venenum narcoticum. Interim cùm tutiora prostant, potiùs negligitur, adeòque cobaltum usui Medico nondum inservit.

Mechanicum tamen obtinet *Usum*, parant enim exinde, uti dixi, colo-

colorem cœruleum, Germ. *die blawe Starcke*. Cobaltum nimirum lavatur, teritur, ac tandem cum certa portione cinerum clavellatorum, & arenæ aut silicum vitrescibilium, fundunt in vitrum, colore cœruleum, quod suppeditat *colorem seu amylum cœruleum, quod latè longèque vehitur*. Sub fusione hujus vitri solet residere regulus quasi metallicus, qui externè appensus quibusdam loco amuleti contra pestem inservit; sicuti revera ulceribus externè alligatus, vi eadem amuleticâ restituendi ac curandi pollet. Quidam cum eo Venerem in lunam tingere satagunt, sed labor est inanis.

CHALCITIS MISY & SORY: *quibus adhuc jungitur* MELANTERIA.

Post cobaltum sunt inter concreta mineralia naturalia hæc quatuor, quæ revera species vitriolorum sunt veteribus cognitæ, & propterea commodè possunt vocari *Vitriola immatura cruda & impura*, quæ deprehenduntur subinde in terræ visceribus, Germanis *Atrament-Stein* dicta, eaque multipliciter discrepantia. *Pyrites* enim *ærosi* & *atramentosi* tales, cùm metallo, sulphure, lapide, aliisque simul concretis constent, non mirum vitriolorum crudorum & impurorum species varias oriri. Nam revera inter ipsa Vitriola non possunt referri; vitriolum enim est corpus saliforme, quod non potest dici de Chalciti, de Misy, & Sory, quoniam nec pellucent, nec tota etiam in aqua liquantur. Germani hæc ipsa coloribus discernunt, & nigrum, cinereum, luteum, & rubrum atramentum, id est, *schwartz, blau, gelb, und roth* atramentum, dividunt. Et quidem, quod sint de natura vitriolacea, patet ex eo, quod chalcitin suggerat nobis minera Vitriolacea Brunsvicensis; & ex sory etiam, melanteria, & Chalcitide, vitriolum excoqui possit, uti refert GEORGIUS AGRICOLA *in suo de Fossil. Opere*: sicut etiam ex Melanteria nigra apud Juliacenses (Juliaci) Vitriolum conficitur. Aliàs inter se differunt non valdoperè, quoniam sæpius unum fit ex altero, uti rectè habet AUTOR *pag* 456. *in Nota ad hunc locum*. Ex Sory fit Chalcitis, ex Chalcitide fit Misy. Interdum corpus vel flos Misy similis suâ sponte super vitriolum aeri expositum excrescit, unde tandem successu temporis in Sory abit. Estque Misy chalcanthi ac vitrioli quædam efflorescentia, eique circumquaque lanuginis modo adhærens. Aliàs, qui plura cupit de his, conferat *Jungium in Doxoscop. pag.* 1160. & seqq. ENCELIUM *de re metallica*, & hinc CANEPARIUM *in Tract. consummato de Atramentis*, idque occasione Theriacæ; quoniam Chalcitis constituit ejus ingrediens. Hujusmodi mineralia semivitriolacea non sunt amplius in usu: & cùm veteres Chalcitim Theriacæ addiderint, adhuc autem lis sit, annon habeamus veram veterum Chalcitidem? propterea moderni loco ejus Colcothar vitrioli depuratum & elixiviatum bene, Theriacæ addere solent. Rari aliàs usus sunt in officinis.

Misy Mechanicis pro tingendis lanis inservit.

MARCASITA *seu* BISMUTHUM.

Bismuthum vulgò etiam inter excrementa metallica referunt, natum in generatione metalli, & instar scoriarum secretum ab iisdem. Sed revera est concretum metallicum sui generis, unde & quibusdam non ineptè *stannum cinereum* vocatur, ex certa minera cobalti per tostionem igne flammeo in copia exstillat in forma guttarum, quæ guttæ dein liquantur & funduntur in corpus orbiculare. PARACELSUS ad Antimonium refert, unde paradoxo vocabulo vocat *Antimonium album*; Nam antimonium facit duplex:

1. *Commune nigrum*, de natura Saturni.
2. *Album*, de natura Jovis dictum.

Bismuthum aliàs ab Autore *Marcasita* dicitur, & quidem in specie *Marcasita argentea*: Nam hoc ipsum Bismuthum Jovi additum, hoc elegantius, longè fusilius, argentum ferè reddit: est enim fluidissimum omnium metallorum in igne: Conf. M. A. N. C. *Ann.* 2. *Obs.* 78. *pag.* 148. Regulus tamen antimonii hìc à quibusdam præfertur: sicutiè contra *Zincum* vocatur *Marcasita aurea*, quia Cuprum instar auri tingit & in Aurichalcum commutat. Hic facit ZWELFFERUS mentionem *Marcasitæ solaris*, ex qua parare intendit menstruum ferè insipidum pro solutione auri; videatur *Mant. Spagyr. pag.* 330. Nostrates vocant Germ. *Roth gulden Ertz*. Bismuthum dicitur, quasi Germ. *bis gutes Muths*, nam ubi invenitur minera Bismuthi, certè indicium est non longè absentis lunæ, quæ mediante nitro ex Bismutho separari potest citra Bismuthi detrimentum, *methodo* GLAUBERI *P.* 1. *pag.* 182. Hinc alii *mineram Bismuthi esse lunæ mineram nondum ad perfectam*, & debitam *maturitatem redactam*, statuerunt. Unde etiam Metallariis *Tectum argenti dicitur*; quod frequentissimè circa lunæ mineras reperiatur, non secus atque cobaltum, fixius tamen est cobaltum; sed sæpissimè spe falsâ expectantes lactat: simul tamen & de venere participat, cum ex eo color cœrulens, *Zaphyra* dictus, parari soleat, utut quidam etiam tantùm de Saturno immaturo participare Bismuthum dicant. Sunt qui putant esse *stannum Veterum*; Veteres enim *plumbum* diviserunt in *album & nigrum*. *Album veterum plumbum*, est id, quod nos vocamus *stannum*: *nigrum* verò genuinum *nostrum est plumbum*. Quid vero *stannum Veterum* fuerit? dubium adhuc est. Sunt, qui dicunt, *plumbum cum luna fusum* fuisse *veterum stannum*: alii *Bismuthum* fuisse *veterum stannum* putant.

Bismuthum est aliàs in se subjectum Mercuriale, ponderosum, fluidissimum, stanno ferè simillimum. Prætereà aliam possideo, & vobis jam ostendo Bismuthi mineram, Germ. *Wind-Bismuth* dictam, quòd candelæ admota instar granulorum (*sicut minutæ uniones*) de se præbeat: Porrò aliam mineram compositam, *in qua simul cobaltum & Bismuthum reperitur*: *est aliquomodo rubicundum*; Bismuthum enim vel sponte, vel arte resolutum, ad colorem rubescentem declinat: Denique aliam Bismuthi mineram possideo, & vobis ostendo, *quæ multum bismuthi habet, & quæ, quando inveterascit, pulchrum dat colorem*.

Bismuthum, præter usum Mechanicum, obtinet quoque *usum Medicum*, internum & externum. In specie verò *Magisterium Bismuthi* prostat, sub nomine *Magisterii Marcasitæ*, tàm pro usu interno, quàm externo. Modus parandi pro usu interno hic est:

♃. *Bismuthi* qv. v.

Soluatur in s. q. spiritus nitri rectificati: evadit tunc insignis strepitus ac intensissima effervescentia, fumorumque sulphureorum longè latèque se dispergentium copiosissima effumatio: Solutio ipsa filtrata & perspicua infusione aquæ simplicis communis (non fontanæ, quæ eam reddit turbidam) præcipitatur in pulverem candidissimum, qui crebris ablutionibus cum aqua communi calida edulcoratus & debitè exsiccatus, instar Mercurii vitæ asservetur usui.

Pulvis hic internè tanquam secretum habetur ad contracturas, &, præmisso vomitorio, febres intermittentes, continentes, & ardentes mox in tempore adhibitus: item ad epilepsiam infantum & adultorum, dosi, infanti à ℈ß. ad gr. xij. adulto ʒß. cujus tamen rei experimentum hactenus non tentavi. Quantum ad alios affectus, speciatim contracturam, valeat, conf. *scriptum German. Tæda trifida Chym. pag.* 261. ubi plura de Bismutho.

Aliàs usu externo *Magisterium Bismuthi* secundùm AUTORIS manuductionem ex BEGUINO paratum est usitatissimum cosmeticum in lichenibus, scabie, impetigine, si nempe ʒj. cum ℥ij. vel iij. ad ℥iv. aquæ florum fabarum, radicis sigilli Salomonis, liliorum alborum, &c. misceantur, & ita mutuâ agitatione factâ applicentur; vel cum ʒj. uugu. pomati in *Linimentum* redigatur. DECKERUS *in Barbette Praxin* laudat in intertrigine infantum.

Alii solutionem, cum spiritu nitri rectificato factam, præcipitant cum oleo tartari per deliquium, vocantque *Cosmeticum Clavii*, (qui primus fuit Autor,) remedium aliàs haud contemnendum. D. MICHAELIS cum aquis cosmeticis dictâ proportione permiscebat, & pro abstergendis faciei sordibus, & albedine eidem concilianda, hic sæpius distribuebat. Est optimum eorum, quæ hodiernum haberi possunt, inter Cosmetica.

Quando destillatur Marcasita per retortam, prodit *primò* liquor, *deinde* sal & flores adhærent collo retortæ; qui usu tantùm externo & Chirurgico adhibentur.

Potest etiam exinde præparari *liquor*, qui tanquam menstruum universale quælibet corpora solvere possit, sicut & SCHOTTUS *in Techn. Curiosa l.* 11. *cap* 19 vult parare aquam mirabilem, per quam plantas emortuas vult resuscitare, & quidem, ut jam aridæ & exsiccatæ, si semel in aquam, paratam ex Bismutho, immergantur, quasi incipiant iterum efflorescere & reiuuenescere; quod tamen non est, & ab AUTORE rectè in dubium vocatur. *Magisterium* tamen *purgans* exinde elici potest Hydropicis perquam utile.

Extracta Marcasitæ ad AUTORE nu. 1. & 2. *pag.* 357. descripta, ceu purgantia serum hydropicorum satis fortia ab eodem prædicantur, à nemine tamen adhuc Medicorum, quod sciam, in usum tracta.

Infusum cum vino dicitur tantùm purgans.

Fieri etiam possūt *Flores & Vitrum* ex Marcasita, imprimis ad modum vitri antimonii; quæ infusa in liquorem purgare dicuntur instar infusi antimoniati.

Sed cùm alia tutiora ac commodiora prostent, facilè hisce carere possumus; sicut & quæ de oleo, & sequentibus aliis habet AUTOR, tanquam incerta in medio relinquo.

ZINCUM.

Zincum, seu Germ. *Spiauter*, est compositum seu concretum ferè metallicum Mercuriale Saturninum, sed immaturum admodum, & adhuc volatile, indequè facili igne in flores sublimabile. Cum Jove permistum in pulchritudine & candore eum multùm exaltat; cum Venere verò concretum aurichalci facit; quod cùm etiam faciat lapis calaminaris, tam iste, qui cum Saturno in eadem minera generatur, & sublimando ab illa separatur, ut Goslariæ fieri solet, quàm qui per se fossilis eruitur, non improbabile est, in radice suo modo Zincum cum lapide calaminari convenire, saltem, quod illud fusile in igne, hoc verò non sit.

Præparata ejus hactenus cognita sunt Flores, tàm per se, quàm cum addito parari. Per se Zincum sub calcinatione copiosos flores suggerit. sed si parum picis desuper injiciatur, reddit regulum.

Flores

Flores hi multum laudantur ad oculorum affectus ex acrimonia lymphæ natos, item ad ulcera & pustulas oculorum, &c.; his enim in affectibus peccans specificum acidum mirè temperant, & infringunt cum aqua quadam ophthalmica permisti, & oculis applicati. Deinde cum addito nitro etiam fiunt Flores, si Zinci part. ij. & nitri pars j. destillentur per retortam; dant copiosos flores unà cum spiritu.

Flores hoc modo parati sudoriferi sunt, interdum vomitum, & secessus movent. Dosis gr. ij. Externè mundificant, & consolidant ulcera manantia, sive per se, sive unguentis applicati.

Dubium est: *annon pro acido hypochondriaco corrigendo ex Zinco remedium parari possit, cùm hoc quælibet acida promptè absorbeat, & propterea solutiones quasvis metallicas præcipitet? Tincturam ex Zinco* crudo extrahit oleum terebinthinæ: vid. BOYLE *de specif. & simplic. pag.* 137.

Sequitur

CAPUT XX.

DE

RECREMENTIS METALLORUM ARTIFICIALIBUS,

Quæ scilicet in fusione aut liquatione metallorum solent subnasci. Inter hæc est

CADMIA FACTITIA.

Cadmia factitia nihil est aliud, nisi fuligo æris, quæ in fusione metalli fornacibus adhæret; vid. *Autor*: & quidem pro varietate formarum, secundùm quas concrescit hæc fuligo, varias sortitur appellationes, quas videbitis apud AUTOREM nostrum.

Has inter species usitatissima est *Cadmia Botrites*, quæ est substantia metallica ponderosa, in formam corticis concreta, intus lævis, ex flavo cinerea; extus verò tuberculis nemorosis exasperata, botrorum uvarum speciem in superficie gerit; unde etiam *Cadmia Botrites* vocatur. Ordinariò Cadmia hæc in Officinis pharmaceuticis cum Tutia confunditur: Nam genuina Tutia est idem cum Pompholyge, & videtur esse *Cadmia Capnites*; *Officinarum* verò *Tutia præparata. Alexandrina* dicta est *Cadmia Botrites ignita, in aqua extincta, &* super porphyrite *lævigata*; sicut pariter Officinæ sub nomine *Nibili Pompbolygen* seu *genuinam Tutiam* exprimunt, utut hæc ipsa suo modo ad Cadmias referri queat; uti id ipsum AUTOR *pag.* 458. sub Cadmia Capnite, item *pag.* 359. sub Tutia præparata ostendit. Conf. simul quoad hodiernam Cadmiam & Pompholygen, MERETTUS *in Not. ad artem vitrariam Neerii pag.* 358.

Cadmia hæc *factitia*, Tutia Alexandrina Officinis dicta, *usum* imprimis *habet externum* chirurgicum, quoniam valdè convenit in ulceribus fistulosis aliisque inveteratis, cacoetheis & fluentibus seu manantibus: His enim inspersa Cadmia hæc seu tutia præparata Officinarum multum solet conferre in exsiccando, & absumendo fermento corruptivo ulcerum; unde etiam postmodum incarnationem & cicatrisationem promovet per consensum. Valdè quoque convenit in affectibus oculorum, sive sub forma pulveris insuffletur per canalem in ophthalmiis, aut ulcere vel pure sub cornea laborantibus; sive fiat exinde *Unguentum*, quod dicitur Collyrium album Galeni, item *Unguentum de Tutia Nicolai*, quod in officinis prostat; quæ sunt usitata in affectibus oculorum: quibus non incommodè permiscetur unum alterumve granum camphoræ aut croci, &c.

Emplastrum de lapide calaminari in cicatrisatione est optimum.

LITHARGYRIUM.

Litbargyrium nihil est aliud, nisi saturnus genuinus ex lunæ solisque purificatione residuus. Dixi enim superiùs, quod depurentur sol & luna à reliquis metallis, si fundantur cum saturno, qui absorbet reliqua omnia metalla viliora, & sub forma scoriarum absumit; sol verò & luna resident pura ac nitida: ab his saturnus impregnatus & transmutatus dicitur Lithargyrium; unde nunc *Litbargyrium argenteum*, nunc *aureum* dicitur. Differunt quippe coctione ac puritate: *Aureum* est purius, & à depurato auro desumitur; *Argenteum* impurum, & à luna desumitur. Germanis vocatur *Glett*.

Quoad *usum*; salsos humores imbibit & corrigit, unde laudatur ad intertrigines, ulcera chronica, & omnes inflammationes. LUDOVICI Cosmeticis miscet, & Lac Virginis inde parat, quod in pustulis faciei rubris conducit.

Præparationibus penitus cum Saturno coincidit, ut *Sal, Magisterium*, & *Balsamum* &c. ostendunt.

Beneficio aceti destillati fit *sal litbargyrii*, quod à Saturno vocatur *saccbarum saturni*, & cum hoc omninò unum idemque est. Unde etiam tàm interno quàm externo usu potest adhiberi: internè in affectibus splenis, malo hypochondriaco, dysenteria ac diarrhœa; externè in cosmeticis, erysipelate, vulneribus & ardoribus partium, ambustis, &c. In genere, quæ dixi de saccharo saturni, ea omnia hìc applicari possunt.

Magisterium, quod fit, si solvatur Lithargyrium in aceto, & præcipitetur cum oleo tartari, imprimis solet adhiberi pro usu externo. Aliàs fit Magisterium per solutionem Lithargyrii in aceto destillato factam, quæ præcipitatur cum spiritu vitrioli, quod adhiberi solet pro usu externo. Valdopere refrigerare dicitur, & insigniter laudatur in peste: est subacidi saporis. Pro interno tamen usu ordinariò remediis ex *saturno purificato*, hoc est, quantum possibile *à Venere liberato*, utimur: sicut pro externis remediis Lithargyrium usitatiùs recipimus.

Extractum seu tinctura *Litbargyrii terebintbinata* est nil aliud, nisi blasamum Lithargyrii terebinthinatum: sicuti balsamum saturni terebinthinatum fit immiscendo sal saturni, ita etiam sal lithargyrii permiscetur cum terebinthina.

Est egregium in chirurgicis casibus, in purificandis ulceribus nimis dolorosis, & cum inflammatione conjunctis, uti & in vulneribus, imprimis cum camphora, uti rectè habet AUTOR *pag.* 460.

Ex hoc balsamo potest fieri tinctura cum spiritu vini. Videantur suprà, quæ *de saturno*.

Aliàs potest *ex litbargyrio* fieri *Unguentum* egregium multi usus in morbis externis, quod fit hoc modo:

♃. *Litbargy. triti* ℥j.

Affuso aceto fortissimo ad Mens. j. coqu. ad consumpt. medietatis: filtretur per manicam Hippocratis, vel etiam saltem per filtrum commune, & servetur; postmodum

♃. *Aquæ rosar.* ℥x.
Alumin.
Olei tartari per deliquium an. ℥j.
Borrac. ℥ß.

Coquantur hæc invicem cum priori solutione, & coletur.

Usum habet externum in lentigine, serpigine, impetigine, &c.

MOLYBDÆNA *seu* PLUMBAGO.

Plumbago est minera impura plumbi, si est nativa: sin verò est factitia, nihil est aliud, nisi plumbum calcinatum in fusione metallorum, de qua *superiùs* locutus sum. Adhæret fundo furni, in quo facta est Depuratio; unde reverà est eadem plumbago cum lithargyrio, nisi quod sit magis calcinata, & exinde eadem remedia & usus dabit, quæ lithargyrium.

TUTIA *seu* POMPHOLYX, & SPODIUM.

Pompbolyx est nil aliud, quàm fuligo æris; quando scilicet minera Veneris excoquitur, exhalat tenuissima favilla participans de venere, & quidem superiori adhæret fornacum parti. Arabibus dicitur Tutia; in officinis vocatur Nil vel Nihil, Germ. *Augennicbt*, *Weisse nicbt*.

Tutia hæc seu *Pompbolyx* habet usum extenum in chirurgia, & quæ dici possunt de Tutia Alexandrina seu cadmia factitia, valent de Pompholyge. Oculis, imprimis acrioribus lachrymis perfusis, inflammatis, ulceratis, vulneratis, aliisque oculorum affectibus, apprimè confert; unde usurpatur in collyriis tam humidis, quàm siccis, item in unguentis, nihilque habetur melius in officinis ad oculorum affectus, quàm hæc Tutia. In ulceribus sordidis manantibus, pustulis sordidis, item intertrigine, inspersa, egregiè confert; absorbet nempè potentiùs peccantia hìc acida, imbibit uliginem, & sic texturam modicè adstringentem acquirit.

Unguentum diapompbolygos est egregium in scabie, in pustulis cutaneis, item in vitiis & lachrymis oculorum, in lippitudine, & ophthalmia &c. *Spodium Græcorum* est eadem res atque Tutia seu Pompholyx, nisi quod sit gravior, & propter gravitatem non adhæreat superiori fornacum parti, sed in terram decidat. Dicitur spodium Græcorum: nam *spodium Arabum* nihil aliud est, nisi *Ebur ustum* nostras, aut saltim *Ebur nostras* est *spodium Arabum*. Sunt tamen etiam qui putant, quod *spodium Arabum* verum sit *Tabazir*, seu succus lacteus expressus ex arundine, seu *saccbarum*.

Missis jam Metallis, pergimus ad

CAPUT XXI.

DE

SALIBUS IN GENERE.

Salia Mineralia dicuntur *sal commune, gemmæ, nitrum, alumen, sal ammoniacum*, & *vitriolum*. In genere quod attinet salia: notum est, quod omnia tria regna subministrent sua salia. Regnum vegetabile salia volatilia & fixa: animale solum salia volatilia, quia in anima-

animalibus nulla sunt fixa: Regnum autem minerale subministrat imprimis salia, quæ propriissimè sic dicta salia sunt, quæque in prima sua origine & natura sunt acida. Et hæc sala mineralia imprimis originem ducunt ex radice salis naturæ universalis, quod aliàs vocatur *sal terræ centrale*; & de hujus viribus participant reliqua salia omnia: nihilominus pro diversa natura matricis diversas formas induit & indoles; unde pro varietate concretionum naturalium salia suas specificas sortiuntur differentias. Et quidem salia mineralia magis sapiunt originem nativam: Unde sali universali acidum suum debent omnia vitriola, sulphura, nitrum, sal commune, &c. quæ ex una radice salis universalis oriuntur, & hinc certam inter se proportionem, & quandam cognationem, ratione centri seu originis, habent; utut differant ratione matricum. Sunt magis naturalia, cùm è contrà vegetabilia salia sapiant artem. Aliàs in genere, qui non ineleganter vult discursum & scrutinium salium, vid. ZWELFFERUM *in Append. ad animadv. in Pharm. Augustanam*, & postmodum TACHENIUM, qui elegantissimè salia pertractavit in *Hippocrate Chymico*.

In genere hoc singulare est, quod sal habeat magnam convenientiam cum aqua & liquoribus aquosis & succulentis, & in illa liquescat facilè; unde diffluit in aere humido, & promptissimè dissolvitur in aqua. Et quidem insinuat sese in poros aquæ diversissimè; ita si solvatur in aqua communi sal commune, quantum possit dissolvi, & huic aquæ injiciatur sal petræ, tunc magna etiam pars salis petræ dissolvitur, donec sit saturata aqua; si adhuc injiciatur de vitriolo, & etiam post vitriolum de alumine, certa portio de vitriolo, & alumine solvitur, prout pororum sufficit quantitas, ut absorbeant salia. Est experimentum hoc Gassendi. Jam quò majorem convenientiam habent salia cum aqua, eò majorem inimicitiam gerunt cum oleis & sulphuribus, ut propterea nullum sal possit solvi in spiritu vini, si sit rectificatus. Unde & ipsum saccharum, quod est naturæ salinæ, non potest solvi in spiritu vini, nisi habeat copiosum phlegma; nullo modo, si spiritus vini sit benè dephlegmatus.

Omnia salia subministrant spiritum acidum, plùs minùs varium, pro varietate salium. Quæstio est: *unde sit, cum talia salia indantur retortæ sicca*, v. g. sal commune & nitrum, *quod prodeat spiritus aquosus seu humidus*? Respondeo: Istam humiditatem nihil aliud esse, quàm ipsa salia vi ignis resoluta: Atomi enim salinæ, per ignis torturam à se invicem discerptæ, segregatæ & dispersæ, dum cum impetu ruunt in vas recipiens, se uniunt cum phlegmate priùs propulso, ex qua unione fit liquor, quem nos vocamus spiritum salis, vel spiritum nitri, &c. Et quidem cùm salia soleant fluere igne, & sub tali forma dum fluunt & liquescunt, nullas ex se dimittunt particulas, ut exin fiat spiritus: Hoc ut præcaveamus, propterea solemus permiscere in destillatione corpora terrestria, bolum & argillam, lutum calcinatum, &c ut impediatur fluor, sive ne fluant & liquescant; sed potiùs, ut dimittant suas particulas salinas, sive salia sine fluiditate: id quod non necessum habemus in destillatione spiritus vitrioli & aluminis. Nam vitriolum habet adhuc permistas partes metallicas; alumen partes saxosas. Destillantur spiritus salium per retortam vulgarem, vel per retortam tubulatam, cujus figuram habet AUTOR *pag.* 463. sed est minus concinna.

CAPUT XXII.

DE

SALE COMMUNI.

Sal *commune* concretum est minerale salsum, constans acido embryonato sulphuris mineralis, seu ut alii dicunt, acido universali, jam ad mineralem naturam per specialia corum semina determinato. Quod uti cum pingui substantia sulphur minerale; cum metallicis Veneris vel Martis venis vitriolum constituit: ita cum substantia subtili terrea, facilè fusili & vitrescibili, in concretum tale coalescit, quod sal commune constituit. Scilicet non improbabilis videtur sententia SIMSONIS *in Hydrol. Chymica*, quam hinc inde profert, scilicet salia tam chymica quàm salina mineralia, ut sal marinum, nitrum, alumen, vitriolum, &c. esse saltem distinctas & speciales concretiones primi entis salium, ita ut specialis differentia eorum dependeat ab his tribus: nempe *sulphureo acido* seu esurino spiritu, *aqua*, & *gleba minerali*; à quorum variis solutionibus & mixturis oriatur varietas saliū mineralium in visceribus terreis. Assertum, ut dico, non improbabile, ulteriori tamen experimentali scrutinio omninò subjiciendum. Esse tale concretum salsum, docet Mechanica chymica synthetica, dum non saltem acidum fixum silicis imbibendo alcali, cum eo in sal commune concrescit, teste TACHENIO *Hipp. Cymic. cap.* 5. sed & spiritus acidus ex sale communi elicitus, cum alcali fixo quovis abit in sal commune verum & genuinum, cubiforme, & cujus cubi mutuā impositione ad pyramidale fastigium tandem adscendunt: id quod tàm in via humida, dū spiritus salis & oleum tartari per deliquium miscentur, manifestum evadit, quàm in via sicca, dum sal ammoniacum cum sale tartari pro destillatione spiritus salis ammoniaci sociantur, remanet sic in capite mortuo sal duplicatum, sali communi simillimum: ita tamen alcali fixum cum spiritu acido salis communis coit, ut plures particulæ terræ figentes in alcali unà colliquatæ separentur, ut primariò cum salinis particulis, in se reverà volatilibus, licèt mediante igne colliquatis, immediatam societatem ineat. Nihilominus tamen sal hoc commune artificiale præ naturali fixius longè observatur, cùm nec in spiritum tàm facile destillari, nec in flores sublimari queat, ut sal naturale; quod & in crucibulo fusum in flores salinos albissimos se elevare solet: quod manifestum evadit, si objectum quoddam supra crucibulum teneatur: ita ut in se ipso consideratum sal commune, concretum minerale minùs seu haud adeo fixum videatur, quin medium sit inter fixum & volatile, inter acidum & alcali, inter salsum & sulphureum, & ad omnem hunc statum dispositum, ut rectè asserit BECHERUS *supplem.* 2. *pag.* 68. Unde & tàm sociabile exstit alcali tàm fixo quàm volatili præ aliis, ut *citato loco* BECCHERUS confirmat, tàm in smegmatis resolutione, quàm salis ammoniaci compositione; adeò ut sal commune tam ad fixorum quàm volatilium salium statum tendat. Nam præter acidum spiritum in vulgus notum, & substantiā terreo alcalinam, ex quibus coalescit, reverà de volatiliori adhuc substantia participat, quam *spiritum halituosum* vocat HELMONTIUS *de Lith. cap.* 3 *§.* 31. & *cap.* 4 *§.* 161. ratione cujus corpora metallica præcipitata volatiliora reddit, ut in luna ac Saturno corneis manifestum, eaque ad Mercurialem fluxilitatem disponit: hinc & *substantiam Mercurialem metallorum in sale communi inesse* BECHERUS asserit *Phys. subterr. lib.* 1. *p* 450.

Præterea quoque & de sulphure sal commune participat, dum spiritus ejus non saltē manifestò sulphur spirat, sed & in destillatione ejus non nihil sulphuris flavi facilè inflammabilis in receptaculo hinc inde, & retortæ collo, adhærere observetur. Nec est, quod vel ex argilla, vel bolo, cum quibus destillatur sal commune, subjectis nempe pinguibus, sulphur talo quidam derivare velint, quod cum spiritu salis simul rapiatur ac elevetur: Nam & cum alumine usto instituta salis destillatio paria dat phænomena.

Triplex salis communis est differentia: dum est vel *fontanum*, in aqua nempe communi solutum; vel *montanum*, seu *gemmæ* seu *fossile nativum*; vel *marinum*. *Gemmeum à fontano differt*, quod hoc plus, illud minus, substantiæ terreæ contineat; *marinum* verò *à fontano*, quod illud magis bituminosum & sulphureum sit.

De sale gemmæ dicetur *cap. sequenti*. Sal marinum pro varietate locorum vario modo præparatur: In Galliæ provinciis fit sponte, si nempe in foveis juxta mare per æstum marinum colligantur aquæ, & per calorem solis in sal siccum maturentur. In Sicilia conficiunt sal ex aqua marina, idque superinjectione aquæ dulcis, quem modum videbitis in BARTHOLINO *Cent.* 1. *Epist.* 54. In aliis regionibus alius esse solet modus.

In *salis fontani* verò *præparatione* observandum est, quod in ejus confectione semper aliquid de felle bubulo soleat injici, propterea, quia sic faciliùs granulatur, & in majora abeat granula. Constat enim fel hoc sale volatili oleoso subtili, quod se jungit cum acido salis communis; unde hoc faciliùs in talia granula se coagulat Quidam loco fellis bubuli aliquid de sanguine bovis injiciunt ex eadem ratione.

Usus salis Communis est vel *Culinarius*, vel *Medicus*, vel *Chymicus*.

Culinarius est ad conciliandam saporis gratiam alimentis, ad condiendas carnes, ne tàm citò putrescant; sub quo ipso sal volatile ex carnibus solet imbibere, ut TACHENIUS ostendit: Hinc in esu salis communi nimius ejus usus noxius. Utut enim in corpore indissolubilis sit, & ultra primas vias non pergat, sed cum excrementis & urina iterum excernatur; dum tamen crebriori usu sal volatile corporis nostri nimis imbibit, facilè tali occasione acidi dominium & nocumenta in corpore ex nimio usu augentur.

Usus Medicus est imprimis internè diureticus ac nephriticus, speciatim ejus spiritus. Externè sal decrepitatum in discussione ac resolutione, tam flatuum quàm humorum serosorum, crebriùs usurpari solet. Hinc v. g. sacculus ex milio tosto & sale decrepitato imponitur ventriculo & abdomini in Colica flatulenta; capiti ad arcendam cephalalgiam à causa frigida, & scorbuticam, & ubi opus est discussione vel resolutione.

Usus Chymicus se exserit in specie in volatili sandis metallis, & disponendis iisdem ad Mercurialem, fluxum item in solvendo auro antimonii regulo, ac penetrando Mercurio. Nempe curiosum est, ad quasvis auri solutione, item reguli antimonii, hactenus cognitas, sal commune semper requiri, atque quod ex additis Mercurio sublimato, vitriolo, nitro & sale communi saltem salis communis acidum penetret Mercurium. Huic si sociatur in sublimatione, eundem corrosivum reddit.

Imprimis *sal marinum ad usum medicum & alchymisticum est optimum*. Hinc spagyrici, quando volunt hieroglyphicè seu recto nomine innuere sal marinum, solent illud vocare *optimum condimentum, quo nemo carere potest*. Ex hoc optimus fit spiritus, egregiè lithontripticus, & quidem valdè commendat HELMONTIUS *contra lithiasin*, *in Tr. Lithiasis inscripto*. Et sunt qui putant, quod sal marinum magis participet de sale centrali, sitque magis excoctum à calore radiorum solarium.

PURI-

PURIFICATIO.

Repetitâ purificatione per fusionem, in aquæ solutionem, ac Crystallisationem, sal commune tandem in calcem seu terram insipidam converti potest, teste BORRICHIO *de Ortu & Progr. Chym. pag.* 82.

CALCINATIO DECREPITATORIA.

Antequam sal commune in usum Chymicum adhibeatur, necesse est, ut decrepitetur. Quando enim sal calcinatur, aliquantisper crepitare sentitur, & dicitur hoc inde *sal decrepitatum*. Observandum autem est, quod sal marinum longè magis crepitare soleat, quàm sal commune fontanum. Decrepitationem hanc HAUPTMANNUS *in acidulis Horn-Husianis*, attribuit pauco nitro, sali communi adhærenti: cùm notum sit, quod nitrum quovis calore, præsertim igneo, crepitare, &, si vehementiùs tractatur, dissilire soleat. Aliàs etiam crepitatio hæc ex particulis aqueis, in salis communis crystallisatione concentratis, ignis actione erumpentibus, & claustra granulorum dissilire facientibus, derivari potest.

CALCINATIO FUSORIA.

Sal sic fusum si post refrigerationem per deliquium fluat, constituit sal illud solutum, seu *aquam salis Paracelsi*, qua in diversis præparationibus Chymicis, speciatim Quintis Essentiis vegetabilium, parandis utitur: Confer. FEBURE *Chym. ubi de Quinta Essentia Vegetabilium*.

ALITER CUM CALCE VIVA.

Ex sale communi, æquè ac ex nitro, per calcinationem cum sulphure, aut carbonibus, aut cum calce viva, producitur alcali fixum. V. g. cum carbonibus: sali communi, dum in fusione est, carbonum fragmenta adjiciuntur, quæ cum sale flammam concipiunt & detonantur: Hæc carbonum adjectio tamdiu continuanda, usque dum materia non amplius strideat, & ferè alcalisata fuerit. Calcinatio hæc salis cum calce viva revocat in mentem spiritum illum volatilem urinosum reverà singularem, qui elicitur destillando ex spiritu salis acido, calci vivæ affuso: Conf. LUDOVICI *Pharm. pag.* 445. item *de sale tartari pag.* 39.

DESTILLATIO.

Per se sal commmune destillari nequit, quicquid dicat Autor: sub intensiore enim igne fluit, quo fluore implicatæ particulæ nullum faciunt secessum à se invicem, quin potiùs perforant vasa terrea, & ita sal perditur. Ergò sal commune, vel mediante adjectione subjecti terrei fluorem impedientis peragitur, vel mediante flatu, vel per retortam tubulatâ mediante instillatione guttularum aquæ simplicis: qui duo posteriores modi etiam quandoque conjunguntur.

Addenda ista sali communi sub destillatione, sunt vel Boli communes, aut argillæ non-nihil calcinatæ, aut terræ sigillatæ part. iij. estque *modus* AUTORIS *no.* 1. *pag.* 465. vel alumen ustum, vel laterum fragmenta, ut ita his separentur à se invicem particulæ salinæ, ne in igne possint confluere. Vulgariter sic præparatur spiritus salis. Nec est quod AUTOR *Nota* 4. existimat, spiritum salis cum alumine usto destillatum vim maximam ab alumine obtinere; cùm in alumine usto seu calcinato nil ampliùs supersit.

In genere spiritus salis communis ritè paratus, & qui usui tam Chymico, quàm Medico inservit, sit

1. *Rectificatus*, tàm à phlegmate, quàm à substantia stypticoterrea, ut striatus prodeat: vid. WEDELIUS *Pharm. pag.* 198.
2. *Odoris non injucundi*.
3. *Coloris ex flavo viridescentis*.

Quas optimè expressit conditiones BOYLE *Tr. de infido Experimentor. successu pag.* 60.

Usus Medicus hujus *spiritus* est, quod sit egregiè diureticus ac lithontripticus, tartareamque mucilaginem, ut dicit AUTOR *pag.* 466. potenter resolvat; quod, utut suo modo de spiritu salis communis etiam intelligendum sit, tamen in specie de spiritu salis marini ultimo reverberii igne destillato, & qui non purè acidus, sed quodammodo salsus existit, ut dicit TACHENIUS *Hipp. Chym. pag.* 97. hoc interpretandum est. Imprimis spiritus salis convenit in hydrope, partim quod Urinam blandè moveat, & ita aquam hydropicorum per diuresin eliciat, partim & quod sitim eorum egregiè extinguat, si cum potulentis permisceatur. Cum itaque egregium habeat usum diureticum, ulteriùs hunc intendit RHUMELIUS *in scriptis pag.* 171. dum *spiritus salis communis* part. iij. addit *salis volatilis succini* part j. mista hæc per digestionem unire invicem, hinc per filtrationem depurare, sicque spiritum hunc sub nomine *spiritus salis succinati* pro scopo diuretico & antihydropico asservare solet, cùm sal volatile succini sit diureticorum apex. Utut etiam spiritus salis sit admodum acidus, affusus tamen concretis duris marinis, v. g. testis concharum, lapillis Cancrorum, vel aliis testaceis, in specie testis ovorum struthionis, post factam effervescentiam & solutionem, acrimoniam suam acidam amittit, & saporem salsum acrem pungentem, quasi lixivialem, acquirit, qui abstractus per deliquium suggerit liquorem salsissimi saporis, sed planè singularem, qui in affectibus diureticis, & diuresi opus habentibus urinam potenter provocat, nephriticis in casibus admodum utilem; utut solutio hæc in recessu adhuc habeat acorem suum satis intensum, cùm instillatione salis tartari, vel alius alcali fixi, possit præcipitari. *Sic*, si solvatur lapis nephriticus in spiritu salis, & ita fiat liquor, erit egregius liquor in calculo: qualium liquorum nephriticorum descriptionem dedi *superiùs*, ubi *de calce viva*. Porrò spiritus salis in peste, pluribusque aliis affectibus, mirè solet commendari: & propterea etiam conficiunt quidam *Elixyr proprietatis* cum spiritu salis loco spiritus vitrioli vel sulphuris, seu, quod idem est, loco *spiritus vitrioli philosophici*, qui etiam nihil aliud *est*, nisi *spiritus salis rectificatus*, uti superiùs *monui*. Egregium quoque est stomachicum, omnia salia volatilia urinosa seu alcalia corporis nostri præcipitat & temperat, unde Refrigerare dicitur.

Quoad *usum Chymicum* dubium est; *an spiritus salis ritè paratus, solus & per se queat solvere aurum, absque nempè nitri consortio?* Affirmare videtur ZWELFFERUS *in Mant. Hermet. pag.* 322. & 324. quod & per experientiam singularem comprobat BOYLE *loco citato pag.* 129 item TACHENIUS *citato loco*, & *Morb. Princ. pag.* 124. ubi splendorem priùs per ignitionem ab auro detergere monet. Conf. AUTOR *no.* 10. *pag.* 468. Non videtur res simpliciter neganda, quin totum negotium in artificiosa spiritus salis præparatione & concentratione consistere videtur; & quidem spiritus salis potest concentrari, seu à phlegmate denuò separari, ut acquiratur spiritus salis acidissimus. *Modus est hic*: si scilicet in *spiritum salis* injiciatur *lapis calaminaris*, qui imbibit omnem spiritum salinum, & relinquit phlegma: Lapis Calaminaris ita impregnatus, destillatur per retortam fortissimo igne, & ita prodit *spiritus salis rectificatissimus*, & ab omni phlegmate separatus, qui dicitur *spiritus salis concentratus* à GLAUBERO, qui spiritum hoc modo paratum commendat in solvendis metallis, imprimis auro, sine additione. Interim nullo modo potest solvi aurum per menstrua corrosiva, nisi participent de sale communi, quo posito promptè solvitur aurum: & quidem non solum solvit aurum spiritus salis ritè paratus & rectificatus, sed etiam simul secum per retortam vehit: vid. ZWELFFERUS *loco allegato*: sicut abstractus spiritus nitri seu aqua fortis à sale communi reddit spiritum salis aurum solventem, *sale mirabili nitroso Glauberi* in fundo remanente: imò & sal commune aceto destillato sæpiùs impregnatum, spiritum auri solutivum suggerere affirmat HOFFMANNUS *in clav. Lib.* 3. *cap.* 9 *pag.* 202. §. 15.

Cæterum de spiritu salis ejusque oleo, quomodo auro potabili accommodari possit, vid. *in Epist.* PLAUNI *ad Matth.* quæ reperitur *in Theatro chym. vol.* 6. *pag.* 465.

AUTOR *no.* 2. *pag.* 466. *spiritum salis compositum* habet ex nitro & sale. Verùm hic maximâ ex parte est *spiritus nitri*, participat tamen aliquid de spiritu halituoso sulphureo salis.

Spiritus salis communis viridis ab AUTORE *no.* 3. insinuatus, faciliùs parari potest, si lateres candefacti in solutione salis communis extinguantur, ac posteà destilletur. Sed minus hic obtinebitur spiritus, acido ejus laterum substantiam rodente, & ita in eadem coagulato. Præterea nec color hic viridis per se est talis, sed virorem habet ab adjunctis lateribus, quæ sub destillatione solvuntur à spiritu salis.

AUTOR *no.* 4. insinuat *spiritum salis corallatum*; sed parum sic obtinetur, coralliis acidum imbibentibus.

Spiritus salis dulcis & *crystalli dulces* fiunt duobus modis; vel per se diuturnâ digestione, vel per addita. Per *addita*, v. g. cum spiritu vini probè rectificato in duplo addito, secundùm *modum* AUTORIS *no.* 5. 6. & 7. quatenus nempè mediante longâ digestione & cohobatione obtunditur & diluitur acidus salis sapor, & ita mitior redditur, ut fiat blandus & suavis gustu, quod usu communi dulcificari dicitur. Pro excitando appetitu est egregius dosi gutt. x. ad xx. vel xxx.

Hunc spiritum salis dulcem vocant quidam *Aquam temperatam Basilii Valentini*, & nituntur ex croco *solis* cum eodem elicere *Tincturam*. *Sed* non est iste, quem chymici postulant. Potest interdum loco spiritus vini recipi spiritus appropriatus, v. g. spiritus theriacalis, & fit *spiritus salis dulcis theriacalis*, egregium pestilentiale. Promptiùs quidam parant spiritum salis dulcem, scilicet in spiritum infundunt priùs radicem liquiritiæ, & hunc infundunt spiritui salis; sic enim tantùm ternâ destillatione opus esse dicunt, donec spiritus salis dulcescat. Quidam compendiosiùs parare volunt *spiritum salis dulcem* hoc modo: sali communi addunt spiritû vini, hæc cum argilla miscent, & unâ vice destillant spiritum salis dulcem. Cæterum cohobatio est melior.

Observanda autem hìc est crebrior ista, quam AUTOR *Num.* 6. *pag.* 467. insinuat, solutio & crystallisatio, de *quo processu* relatum fuit. Ex *salis* ℔. iij. post crebriores solutiones & crystalli-

sationes vix ℥v. vel ℥vj. crystallorum dulcium remanent; quæ cum spiritu vini digestæ suavem huic saporem & odorem conciliant. Sal hoc dulcificatum cum calce aut foliis solis mixtum, & leni igne fusum, instar sanguinis rubescit, & pro *medicina Universali* & summo cordiali commendatur.

Dulcificatur quoque seu mitior redditur *spiritus salis* per alcalia addita, & infringitur, & in sal commune redit, & spirituosum phlegma volatile acidum suggerit.

Multi nituntur *parare spiritum salis dulcem per se*, sine adjectione tertii, per diuturnas digestiones; sed res est frustranea: magis *in forma sicca crystalli salis dulces obtineri* possunt, quàm spiritus dulcis in forma liquida: imò sine vel cum addito acidum infringente, vel ultimo ignis examine, quo spiritus acido-salsus ferè prodire dicitur, *non arbitror spiritum salis dulcem per se haberi posse.*

In *destillatione spiritus salis vitriolati diuretici* de spiritu vitrioli nil prodit, nisi forsan sulphuris ejus volatilioris aliquantulum assurgat; est enim ponderosior vitrioli spiritus, quàm ut tam facilè adscendere queat.

In destillatione *spiritus salis essentialis* nil aliud prodit, quàm spiritus salis concentratus, seu rectificatissimus: sub cujus destillatione adhuc bolus addenda venit, ut rectè monet HOFFMANNUS *in Clave pag.* 138.

Modum destillandi instillatione guttarum aquæ communis in sal fusum describit AUTOR *no.* 11. & conferri etiam potest KESLERUS *in Process. c.* 3. *n.* 21. *&* 23. ubi simul modus destillandi spiritum salis per retortam cum folle, adeoque mediante flatu. Dum destillatur spiritus cum guttis aquæ simplicis simul crystalli obtineri solent, quæ dicuntur *Terra Mercurificans Becheri*, quæ hoc modo adhæret lateribus; nil tamen aliud esse videntur, quàm ipsa salis ex guttarum frigidarum instillatione desilientis substantia ac particulæ, parum à sale communi, nisi subtilitate, differentes, ac puritate. Par ratio *illorum* videtur, qui *per flatum follis* elevantur.

GLAUBERI *Destillatio*, quam habet in *Furno Philos. P.* 1. *pag.* 11. dum carbones candentes in aqua solutionis salis communis extinguit, & postmodum ita destillat, furno nudo, suo receptaculo instructo, nil valet: nam parum suggerit spiritus, qui etiam est adulteratus, & fuliginibus carbonum permistus.

In destillatione spiritus solent se quoque sublimare *Flores salis*, sed in minutissima quantitate, & parum sub iis est.

CAPUT XXIII.

DE

SALE FOSSILI *seu* SALE GEMMÆ, ET INDO.

Sal *fossile* sive *gemmæ* est illud, quod foditur ex terra, imprimis in Polonia. Essentialiter idem est cum sale communi, quoad effectus; consistentiâ imprimis differens. Interim notabile est, quod sal gemmæ Polonicum in suis mineris & levius sit ac mollius, quod etiam, postquam aeri fuerit expositum, tum & gravius & solidius evadit, adeò ut massa, quam unus homo potuit portare in fodina, per aliquot dies & noctes aeri exposita, vix à quinque viris possit auferri. Id quod valet tantùm de sale gemmæ Polonico: Conf. M. A. N. C. *Anno* 2. *Observ.* 78. *pag.* 153. *&* 396. Parili ratione sal gemmæ in fodinis Calabriæ est mollius, ita ut variæ figuræ ipsi imprimi queant, quod aeri expositum valdè indurescit, teste BARTHOLINO *Cent.* I. *Epist. Anat.* 54. *pag.* 231.

De cætero *vires*, *usus* & *præparata* salis communis & salis gemmæ reverà coincidunt, eandemque habent vim diureticam: unde si fiat mixtura ex *sale communi* seu *sale gemmæ* & *sale volatili succini* cum *aqua* aut *vino*, erit potus admodum diureticus, quique formaliter pellit calculum & arenas, renum & vesicæ. Aliàs rari usus est in Medicina, nisi quod valdè conveniat in incidenda & abstergenda mucilagine crassa & viscida intestinorum, unde commendatur ab AUTORE in Clysteribus loco stimuli ad ℨj. in colica pituitosa. Unde in alvo abstructa Clyster ex decocto vel jusculo cum sale gemmæ acuatus est omnium optimus; sicut & stercora dura & fortiter coagulata dissolvit: item si suppositoria adspergantur cum sale gemmæ valdopere hoc acuantur, ut potentissimè stimulent.

Aliàs non habet peculiarem usum, præter Balsamum salis gemmæ interiùs assumendum & illinendum contra hernias; de quo observandum, mancam esse in AUTOR descriptionem, quæ talis est: Si sal gemmæ eousque redactum est, ut ad candelam tam promptè liquescat, affundatur spiritus seu oleum terebinthinæ ad eminentiam trium digitorum, digerantur aliquandiu, hinc spiritus seu oleum terebinthinæ abstrahatur crebriùs à sale gemmæ, donec hoc rubescat: oleum rubrum abstrahatur ad consistentiam aliqualem, donec elegans balsamum in fundo remaneat, cujus dosis & usus apud AUTOREM *pag.* 471. & HARTMANNUM *Praxi Chymiatrica*, ubi *de bern.* prostat.

ZWELFFERUS *in Mant. Hermetica pag.* 430. habet *oleum seu spiritum salis gemmæ Martialem*, ex Marte cum sale gemmæ per destillationem paratum: est remedium non inconveniens.

Apud Veteres fit sæpè mentio *salis Indi*. Quæstio est apud modernos, *quid sit?* & valdè inter se digladiantur; probabilissima est opinio eorum, qui dicunt, quod sit species salis fossilis veteribus nata, nobis ignota.

CAPUT XXIV.

DE

NITRO.

Nitrum ita dicitur ab oppido Ægypti, ubi in magna copia olim confectum fuit. Observetur autem hìc ante omnia *differentia*, quæ est inter *Nitrum veterum* atque *nostrum*. *Nitrum* enim, quod *veteribus olim* fuit *cognitum*, *nobis* ferè est *ignotum*. *Nostrum* autem non est nitrum verum, sed sal petræ saltem, quod aliàs etiam, sed falsò, dicitur Nitrum; *Colligitur* artificialiter ex locis pinguibus probè stercoratis & muris antiquis, & sæpiùs spontè ex petris sub forma lanuginis effloresciт, vel in forma striarum concrescendo adhæret. Dicitur Sal petræ genuino vocabulo, promiscuè, abusivè & communiter vocatur sal nitri, non verò confundendum est cum nitro veterum.

Veterum ergò *nitrum* genuinum, quantum ex illorum scriptis colligitur, erat sal quoddam nativum, ex natura salis ammoniaci, rubicundum, amaricans, & abstersivum, naturæ saponariæ, in igne non exiliens, sicuti alumen, & forsan fixum atque fusibile. Colligebatur partim è vallibus siccitate efflorescens, partim verò calore solis excoquebatur ex lacubus & fodinis nitrariis seu lacubus arte factis; quales erant crebri propè Nilum in Ægypto, cujus aquæ admodum sunt nitrosæ. Et quidem verum ac genuinum sal nitri veteres imprimis petebant ex Ægypto, ubi adhuc colligitur post Nili exundationem: vid. *de la* CHAMBRE: & post Ægyptiacum postmodum *Macedonicum sal nitri*, quod vocabant *alumen Galasterium*, fuit in usu: ob id moderni falsò vocant sal petræ sal nitri. Rectè enim BALLONIUS *in Observat. lib.* 2. *cap.* 71. in Europa veri salis nitri ne micam existere asserit, in Ægyptia verò rem esse vulgatissimam propter Nilum: permigravit enim BALLONIUS Ægyptiam; qui de nitro simul refert, quod calcinatum copiosos relinquat cineres; sal petræ verò nostras nullos omninò. A nitro suam appellationem habet *Aphro-nitrum*, alio nomine dictum *Flos nitri*, quod ejusdem ferè est consistentiæ, sicut ipsum nitrum; sed est tantùm spuma nitri acrior seu istud tenuissimum nitrum, quod in Nitrariis in summa superficie solet concrescere. Salis nitri ergò veri succedanea esse possunt ista salia, quæ sunt amara, lubricantia, & abstersiva, qualia sunt sal faginum, sal quercinum, item borrax Venetus & similia, idque in defectu veri nitri, quo nos destituimur.

Apud nos aliud est nitrum, concretum salsum penetrantissimæ & volatilissimæ naturæ, saporis amaricantis, ex acido spiritu cum alcali sociato constans; quibus & copiosæ particulæ sulphureæ seu pingues intertextæ sunt. Assertum hoc per Mechanicam Chymiam manifestum evadit: Nempè spiritus nitri acidus, ex nitro per destillationem elicitus, affusus alcali fixo, v. g. tartari, ad saturationis punctum usque, cessante effervescentiâ, & phlegmatis superflui exhalatione, in perfectum regneratur nitrum, quasvis hujus proprietates obtinens. Sed observandum: quod non totum alcali, sed saltem salinæ ejus particulæ, naturâ suâ volatiles, cum acido nitri concrescant, terreis fixioribus particulis maximam partem per præcipitationem sub effervescentiæ motu succedentibus. Hinc & ex spiritu salis ammoniaci, vel alcali volatili cujusvis animalis, cum spiritu nitri etiam regeneratur perfectum nitrum in strias, licèt subtiliores, quasvis tamen nitri proprietates, & quidem potentiores præ communi, pro scopo diuretico obtinens.

Sulphureas particulas simul inesse nitro (ut ut à quibusdam negetur, cùm in catino vel crucibulo fusum pondere non diminuatur, inque igne perstet) ex eo fit evidens:

1. Quod tam facilè deflagret, utut ad sui incensionem aliquantulum extranei requiratur sulphuris, quo concentratæ ejus pingues particulæ promptiùs à salium compedibus liberentur. Sulphur enim aut pruna si ipsi injiciantur, subitò flammam concipit, & spumans quasi ignibus reluctans, subitò in auras dispergitur. Unde & observatu digna sunt, quæ de nitri compositione habet LINZERUS *Tr. de Sale ex Quercetano*, quod nempè nitrum inter se contineat duas partes volatiles, *primam* sulphuream, & *alteram* Mercurialem acidam; & duplex etiam sal, *fixum* & *volatile*; hoc vel *sulphureum* flammam concipiens, vel *Mercuriale* acidum.
2. Quod generetur non nisi in terris pinguibus, aut ex vegetabilibus oleosis, aut recrementis & partibus animalium pinguibus & sulphureis, &c.
3. Spiritus ejusdem destillatus non solùm ignis instar rutilat intensè, quod sulphuri dissoluto cum volatili acido, ab igne vehe-

vehementer agitato, tribuo; quod & in omni igne evenire solet: sed idem recens destillatus insignem vim penetrandi, flavedine tingendi, &c. obtinet, v. gr. pennam intrusam croceo constanti colore inquinat; item cuti & unguibus digitorum illitus flavam insignem maculam relinquit; dum ab horum alcali, in quod agit acidum, præcipitatur quasi reconditum sulphur, in spiritu magis, quàm integro nitri corpore resolutum: sicut, idem spiritus per rectificationem in liquorem limpidum abit, & terram spongiosam & flavam post se relinquit, quæ igni tradita sulphureum spirat fœtorem. Ad hæc exinde *Phosphorus iste seu lapis luminaris Balduini*, vim luciferam obtinet, dum creta solvitur in nitri spiritu, solutio filtrata per retortam destillatur, & vel ultimo ignis rigore tandem penitùs in retorta quasi exuritur, vel abstracto spiritu materia restitans candida sub tegula in furno probatorio ultimis ignis gradibus exponitur. Relinquitur sic substantia terrea hinc inde intensè flava, quæ eousque, quo flavedine tincta conspicitur, igni admota lucem rapit, & hinc igneum eundem splendorem in loco tenebricoso aliquandiu adhuc spargit, cœteris partibus non flaventibus, etiam non lucentibus. Flavedo hæc nihil aliud est, quàm sulphur ex nitri spiritu in creta per acidi in cretam actionem præcipitatum, & sub ignis tortura post acidi abstractionem firmiùs in creta colliquatum.

4. In nitro ex accensione hujus in flammam, ostendit BALDUINUS *Tract. Venus aurea pag.* 52. & 53. experimento quidem curioso, sed multis modis explicabili.

Plura argumenta suppeditat WILLISIUS *de Fermentat. cap.* 10.

Origo horum principiorum ulteriùs investiganda. Materiale seu alcali nitri ex locis & subjectis, ex quibus elicitur, oritur, ita, ut ubicunque substantia alcalina pinguis deprehendatur, facilè ex eadem aeri exposita nitrum emergat: hinc ex subjectis omnium trium regnorum copiosè nitrum parabile existit.

Quoad *animale regnum*: ex locis, recrementis & urinâ animalium eorumque partibus abjectis largiter impregnatis, putrefactis, nitrum oritur: hinc ex terra antiqua pingui stabulorum copiosum nitrum per cocturam elicitur, & quasi elixiviatur; quæ coctura si est nimis pinguis, trajicitur & irroratur priùs aliquo lixivio, ut coerceatur aliquatenus materia pinguis: sic ex sanguinibus animalium, per putrefactionem resolutis, nitrum generari potest, teste GLAUBERO *Op. Part.* 2. *pag.* 387. non secus ac ex partibus animalium putrefactis geniti vermes, & ipsi putrefacti, tandem nitrum suggerunt, teste *eodem* c. l., sicut ex lumbricis putrefactis nitrum tandem fieri, ostendit BECHERUS *Physic. subterr. l.* 2. *pag.* 329.

Quoad *vegetabile regnum* non succus saltem, aut decoctum plantarum quarundam sal essentiale, quod perfectum nitrum suggerit, ut fumaria, absinthium, carduus benedictus, Mercurialis, Borrago; sed & ex cineribus pinguibus antiquis, item coriariorum & saponariorum quisquiliis, aliisque cineribus ad confectionem saponis utilibus, in terram abjectis, & ita aeri expositis, nitrum fieri solet: ERCKERUS *Aul. subterran. pag.* 306. & 325. item GLAUBERUS *citato loco*: Vt taceam *Glauberi modum* per furnum suum pressorium ex lignis spiritum acidum eliciendi, huncque sali fixo liquorum affundendi, ex quibus aeri expositis tandem verum nitrum concrescat; vid. *Oper. P.* 1. *pag.* 207.

Minerale denique *regnum* non terras tantum nitrosus, pingues, nitri feraces interdum longo tractu suggerit, sed in muris antiquis calcariis, cellarum parietibus &c. nitrum copiosum crescere solet, ubi sal calcis vivæ animatur ab aere, & effloreſcit in nitrum elegans, quod elixiviando elicitur. Hinc POTERIUS *in Pharmac. l.* 1. *cap.* 7. rectè inquit: quod *nitrum spontè erumpens, & quod citra artificis operam habetur, de natura salis ammoniaci participet*. Datur quoque sal petræ, quod scopulis & rupibus spontè exhalando adhæreſcit & effloreſcit: rarius est reliquis & non adeo vulgati usus. Quin & arte parabile nitrum est, si calcis vivæ part. iij. & salis communis pars j. calcinentur probè, & postmodum aeri exponantur, effloreſcent successivè in nitrum elegantissimum, ita ut materiale, alcali, cum juncta substantia sulphurea non nisi matricibus, in quibus generatur nitrum, adscribendum videatur. Sunt quidam, qui ex vitriolo etiam præparare volunt nitrum.

♃. scilicet *vitriolum pulverisatum*, quod solvunt in *spiritu vini*, parato ex vino vel tartaro seu fæcibus vini, destillatum in cineribus lento igne ad dimidium, & ultra, in loco frigido concreſcit in crystallos vel strias oblongas virides, quas abluunt cum aqua, & cum aere extrahunt virorem hinc albeſcunt instar nitri purificati, quæ tamen nihil aliud erunt, quàm vitriolum crystallisatione purificatum.

De *acido* questio, quod in spiritu adeò mirabili formâ prodit ex nitro, *unde hoc originem habeat*? Optima hic videtur sententia illorum, qui partim ex subjectis, in quibus nitrum generatur, partim ex aere illud derivant, & ita quasi duplicatum faciunt; in quo ipso negotio præ aliis consulendus MAYOW *Tract. de nitro*

Cap. 1. 2. 3. Scilicet absque aeris adjumento nullibi nitrum generari potest, nec solet; & terræ nitrosæ semel exhaustæ, aeri iterum expositæ, nouo nitro imprægnantur, & hoc tamdiu, quamdiu pinguedinem habeant, quod post quinquennium rursus excoquitur: & caput mortuum vitrioli expositum, resolutione salis vitriolacei, concentrati in capite mortuo, novum in vitriolum effloreſcere solet, non tamen purum, sed nitrosæ omninò prosapiæ, ut annotavit ZWELFFERUS *in Animadv. pag.* 384. & 408. & *in Append. p.* 71. Sed totus spiritus nitri ab aere nullo modo procedit, quin propter pondus, fixitatem, intensam acrimoniam, &c. maximam partem ex subjectis oritur ab aere solutis, in quibus generatur.

Nitrum ergò illud, quod ex terris nitrosis oritur, spiritum fumantem habet ex sale terræ centrali dicto, sali communi simili: nempè acidum universale in terræ visceribus, ut per seminalia principia determinatum ad naturam acidi sulphuris embryonati mineralium, ita cum terra confermentatum seu unitum, *sal centrale* dicitur. Hoc, ut aliâ modificatione sal commune constituit, ita idem, dum cum alcalinis oleosis subjectis, ab aere resolutis, novâ fermentatione sociatum, & ab aeris universali sale immediatè quasi animatum, nitrum constituit, quod destillationis beneficio unà cum substantia aerea & resoluto sulphure evocatum, spiritum nitri, concretum sanè mirabile, constituit. Unde nitrum nihil aliud, quàm aerem coagulatum esse, quidam asserunt: hinc nitrum vel sal petræ in magna æstimatione semper fuit alchymistis, utpote cùm quidam menstruum universale parare velint ex nitro, quò non obscurè inclinat GLAUBERUS; & rectè, si modò norint sulphur nitri à spiritu aereo separare. Et qui noscunt separare spiritum hunc corrosivum sulphureum, crystallos nitri dulces volatiles acquirunt non deflagrabiles, qui in febribus ardentibus summa sunt medicina. Alii putant in nitri ratione substantiæ aereæ residere materiam lapidis Philosophici: alii alia in nitro quærunt; & sanè in usu Medico magni est pretii.

Propter sal terræ centrale sal commune, quod certâ modificatione constituit, & nitrum eleganter conspirare mutuò, non solùm ex suprà dicta mechanica patet; sed & cum omni nitro plus minus sal commune reperiri solet, Refinatoribus communi vocabulo Germ. *der Schalk* dictum: quod, utut quidam ex urinis & stercoribus humanis aliorumque animalium derivent, & ex sale esculentò, quod est invincibile à nostro corpore, oriri asserant, tamen altiorem habere originem non immeritò asserit ERCKERUS *pag.* 326. & 330. Illud potiùs, unà cum nitro, ex sale illo terræ centrali generari suspicatur; unde & *fermentum salsificum Hoffmanni* ex sale communi, urina &c. constat.

In vegetabilibus verò & animalibus, quæ subinde absque confermentatione cum terra suggerunt nitrum, acidum illud, quod ab aere animatum, cum alcali nitrum constituit, jam inest. Nam & spiritus acidus liquorum cum eorum alcali aut lapide calcario in nitrum concreſcit; & quælibet plantæ nitrosæ, item animalium urina & stercora, acido plus minus occulto, oleoso tegmine investito, ceu concreti vinculo, constant, quod putrefactione resolutum, & à sale aereo juncto subactum, alteratum & immutatum, cum alcali in nitrum concreſcit: ut delicatius & parcius fit hoc modo, quod acquiritur nitrum, quàm si terræ committantur subjecta alia.

Ex aere nitro accedit substantia illa, cujus ratione tam insigniter inflammationem rerum promovet nitrum, ita, ut ejus adjumento res sulphureæ promptissimo deflagrationis auxilio subitò detonationem faciant: adeo, ut *dubium sit*, *an absque ullo nitrosi cujusdam salis*, seu substantiæ adjumento, *ignitio seu incensio actualis fieri possit*? sive substantia talis sit concentrata in nitro, adeoque corporalis facta, sive resoluta in aere fluctuet? Hinc in vase clauso, cui nullius aeris patet accessus, nec carbo accenditur, nec candela ardet, nec sulphur flagrat, sed nitro addito incensio cum speculo ustorio succedit; quin etiam sub aquis deflagratio durat: ita ut aeris & nitri æqualis sit necessitas ad rerum incensionem faciendam; potentior tamen sit vis nitri, eo, quod vim illam aereæ substantiæ concentratam continet, unde etiam substantia ista volatilis pinguium resolutiva, incensionem faciens, nitro & aeri communis non ineptè, defectu etymi melioris, particulæ seu spiritus nitro-aereus appellari solet: sed ne prolixior sim, consulendus est de his MAYOW *loco citato*.

Inter *synonyma*, quæ habentur apud AUTOREM; vocatur *Nitrum* à BASILIO VALENTINO, quod rarissimè vocat nomine proprio, *serpens terrenus*, & sal *Hermaphroditicum*, quoniam participat de sale volatili & fixo, rodit corpora cum summo ardore & effervescentia.

Proba nitri, an sit bonum & purum? instituitur, uti habet AUTOR *pag.* 472. deflagratione: Nam si totum nitrum super igne deflagret, est signum bonitatis & puritatis in nitro: sin verò aliquid salis albi & caustici remaneat post inflammationem, est signum impuritatis, nec benè sulphur est refinatum.

Quod attinet *Qualitates* salis hujus nitri, est simplex polychreston, sanguinis coagulationi resistit, eundem fluidum & mobilem con-

conservat, æstuationem ejus mirè refrigerat; unde in cura febrium quarumcunque ardentium commodè adhibetur; imprimis in febribus malignis, & in specie in febribus Ungaricis primatum obtinet, dissolutum in potu, & ita haustum; modò ventriculi tonus debilior, & alvus justo laxior, serumque nimis acre & fluxile, nitri usum non contraindicet. Certè nil magis coercet effervescentiam salis volatilis & sulphuris Microcosmi, quàm nitrum. Hinc in febribus vulnerariis, & ardore vulnerum à sclopeto inflictorum superveniente, item post combustiones artuum, &c. optimum est remedium: sitim compescit, inflammationem partium internarum, ut sunt pleuritis, hepatites, angina &c. egregiè curat, adeoque rectè à BACONE *in Hist. Vitæ & Mort. pag.* 105. *Aroma frigidum* vocatur. Carminativum est egregium, quod flatus intestinorum potenter discutit. Unde est basis in diaspolitico Galeni, quod commendatur ceu expertissimum à BARTHOLETO in Malo hypochondriaco valdè flatulento. Spiritus quoque ferocientes figit, eosque fixatos coercet, unde in hæmorrhagiis sistendis laudat AGRICOLA *in Chirurg. Parva pag.* 190. ubi in casu necessitatis ad ℥iij. propinat: sicut etiam in nimia salacitate Venerea summum & unicum est remedium: vid. TIMÆUS *lib.* 3. *Cons.* 52. *pag.* 197. In spiritus vini abusu cum santalo rubro laudat SIMON PAULI *in Digress. de Febrib. Malign. pag.* 53. Diureticum quoque est, primas vias & renes abstergit, arenam & sabulum per urinam pellit, calculumque præservat & promovet, hinc & suppressioni urinæ succurrit: pro quo scopo nitrum artificiale potentius præ vulgari observatur.

Utendi modus optimus est, ut dissolvatur in potu ordinario ℥j. nitri, in mensura dimidia dissolvendo & ita propinando. Commodè etiam permiscetur vel cum pulvere millepedum, vel sale volatili succini ritè parato, pro *pulvere diuretico* potenti.

Præ cœteris autem confert *nitrum antimoniatum*, antimonialibus particulis imprægnatum, & optimè per alcali, in quod ex parte abiit, depuratum. Nempè si nitro fuso in crucibulo adjiciantur carbones, incenditur nitrum, & repetitis vicibus post spiritus sub ista incensione dissipationem perfectum alcali fixum remanet: Quod si verò recipiatur regulus antimonii, & cum triplo nitri paretur *antimonium diaphoreticum*, non deflagrat nitrum ob sulphuris, respectu nitri, defectum, sed saltem mutuò liquescunt, utut nihilominus quædam ejus pars in alcali abeat. Hinc post edulcorationem denuò concrescit nitrum in strias purissimum, à partibus alcalisatis optimè depuratum, in febribus ardentibus æquè ac malignis, aliisque morbis acutis efficacissimum. Et hoc vocatur *Nitrum antimoniatum*, seu *Anodynum minerale*; quod à sulphure antimonii habeat vim somnum inducendi, & partium internarum dolores compescendi.

Dosis ʒß. ad ʒj.

Externè est egregium in tumoribus faucium; in specie in inflammatione faucium & angina permiscetur cum gargarismatis, atque ita applicatur. Epithematis instar refrigerat partes; speciatim Epithema ex eodem cum aceto & succo sempervivi testibus applicatum, ardorem corporis insigniter mitigat, ebrietatem discutit; hepati item admotum ad hæmorrhagias, ab æstuante sanguine concitatas, sistendas confert.

Antequam verò in usum Medicum vel Alchymisticum veniat, necesse est, ut purificetur à sale communi: quin & *à pinguedine sulphurea purgandum est nitrum*, quod fit mediante sale ammoniaco:

℞. *Nitri* v. g. ℔j.
In *aqua tepida* soluto add.
Sali ammoniaci ℥ij. vel iij.
Sic superfluum sulphur separatur.

ut nitrum purum denuò possit crystallisari: vid. THEODATUS *l.* 1. *Panth. Hyg. pag.* 147. Conf. etiam M. A. N. C. *Anno.* 2. *Observ.* 196. & 298.

Alius *nitrum depurandi* optimus *modus* est KESLERI C. 1. *Proc.* 61. per alcalia fixa. Ebulliat nitrum in lixivio acri, coquatur donec gutta lixivii extracta ferro frigido immissa instar sevi adhæreat, tunc removeatur mistura ab igne, & sic loco frigido purissimæ concrescunt crystalli, ut rectè docet TACHENIUS *in Hipp. Chym.* quæ in ebullitionibus febrilibus, in specie malignis, compescendis & præcipitandis, est egregium pro siti mitiganda; item pro inflammatione faucium in angina &c., utut soleat aliquantisper laxare stomachum, & inducere nauseam.

Clossæi Depuratio nil habet in recessu.

Sequitur

CALCINATIO.

Quando calcinatur nitrum cum sulphure, unde fit *lapis prunellæ*, seu *nitrum cum sulphure fixatum*. Quando enim nitro fuso adjiciatur sulphur commune, & ita fundatur in tabulas & rotulas, cum sulphure deflagrante & detonante acidum sulphureum ex nitro avolat, sulphuris verò acidum cum alcali nitri se jungit, ita ut lapis prunellæ communis seu Crystallum minerale sit tertium salsum fixum nullius, pretii remedium in istis affectibus, qui ipsi vulgò attribuuntur.

Ex dictis patet, *lapidem prunellæ seu nitrum cum sulphure præparatum*, non adeò valere; & quidem quò plus sulphuris adjicitur, eò magis salsum fixum evadit. Lapis prunellæ dicitur propter virtutes, quas habere dicitur in prunella, Germ. *in der Braune*, in inflammatione ac ardore faucium. Vocatur nitrum fixum, quoniam nitrum deflagrando cum sulphure, parte ejusdem volatili, quæ in calcinatione avolavit, destituitur. Alii cum *Doct.* ERBENIO nitrum in crucibulo probè fluere permittunt, hinc in *aquam bullientem* effundunt, & denuò coagulari permittunt, idque magis quinque vicibus repetunt; sic enim nitrum dulce & insipidum ferè factum esse ajunt, istis usibus, quibus nitrum destinatur, imprimis pro cura febrium periculosarum, probè accommodatum. Et *hic lapis prunellæ Erbenianus* ab eodem dicitur *Magnes, omnes Calores in corpore præternaturam exortos extrahens*, & indignatum archeum coercens, urinamque retentam ad miraculum usque promovens. Dos. gr. xv. ad ℈j. vel gr. xxv. Est elegans præparatio & nitro sulphurato longè præferenda.

Dixi per sulphuris adjectiones sub hujus deflagratione simul spiritus nitri evolare. Res clara est; si enim hujusmodi fiant præparationes cum sulphure communi per retortam, spiritus nitri acidus in receptaculo obtineri potest.

Habet AUTOR *no.* 2. *Nitrum fixum aliud*; & si ex hujus præscripto procedatur, nitrum satis purum, ab alcali calcis vivæ depuratum, acquiritur; sin verò elixiviatum denuò cum dimidio calcis vivæ calcinetur, in perfectum tandem alcali abit.

Præparatio 3. *cum spiritu urinæ* non est inelegans, quoniam valdè convenit in affectibus calculosis, & ubi opus est diuresi, urinam quippe ciet, & calculo præcavendo, & promovendo confert, & ratione ejus volatilitatis à spiritu urinæ in usu Alchymistico laudatur.

Nitrum saccharatum vocatur, quando lapis prunellæ subigitur cum saccharo, quod *saccharum prunellæ* vocatur à BARTHOLETO. WURZIO quidem in Chirurgia mirè commendatur contra febrim, quæ insequitur vulnera sclopetorum; item contra febres, quæ superveniunt vulneribus, Germ. *Wieder die Wundfieber*; sed ut suprà de lapide prunellæ dixi, nil valet; potiùs usurpetur Nitrum antimoniatum.

Nitrum perlatum corralliatum, & *saturnisatum* AUTORIS &c. non adeò multum valent, quin simplex corporum istorum præparatorum cum nitro conjunctio abundè sufficiat. *Nitrum* aliàs *saturnisatum* in peste & morbis pestilentialibus & febribus malignis aliis, cum nimio ardore conjunctis, maximè laudari solet. Nitrum per se est album, possumus tamen ipsi addere Tincturam vel rosarum, violarum, vel tunicæ, vel santali, &c. quæ permiscentur cum aquis certis, in quibus aquis solvitur nitrum depuratum, & post lenem evaporationem crystallisatur, & sic de sapore & colore Tincturarum participat; Quoad vires autem à nitro communi parum vel nil differt. Quod dixi de nitro, idem fieri potest cum tartaro vitriolato, ut hoc in transitu moneam, qui similiter cum Tincturis misceri & coagulari potest. ZWELFFERUS *in Mant. pag.* 406. nitrum succo aliquali vegetabili, acetosæ, acetosellæ, rosarum, vel etiam cum succis purgantibus solvit, sicque nitrum coagulando aliquoties imprægnat, quod pro scopo morborum laudatur, tanquam magis specificum.

Draco fortificatus Autoris pag. 474. nil aliud est, nisi nitrum concentratum cum spiritu proprio, nec multum differt à nitro communi.

Terra foliata nitri Sam. Clossæi idem est cum terra foliata tartari; siquidem perinde est, sive alcali nitri, sive alcali tartari cum aceto destillato in imprægnetur, & spiritu vini solvatur: idem nempè productum emergit. Certè est præparatio, quæ multa sub se habet, in qua imprimis observandæ sunt omnes encheirises. Pro usu Medico est egregia, & multa habet in recessu, imprimis convenit in morbis chronicis & scorbuto.

Sic & *Bartholeti Tartarus nitratus* cum spiritu nitri paratur: scilicet

℞. *Spiritus nitri*;

Superfundatur *oleo tartari per deliquium*, sicuti aliàs fit in tartaro vitriolato, & quidem guttatim, usque ad punctum saturationis: sedatâ effervescentiâ, & superfluo liquore evaporato, acquiritur sal quoddam novum, *Tartarus nitratus* dictum, quod à BARTHOLETO *Lib.* 5. *cap.* 1. *in Tr. de diff. Resp. pag.* 44. singulare Digestivum in febribus, tam intermittentibus quàm continuis, nec non in morbis cachecticis, aliisque Chronicis, item in malo hypochondriaco, multum laudatur. Verum nihil aliud est, quàm *nitrum regeneratum*.

Nitrum vitriolatum seu sal Ducis Holsatiæ seu arcanum duplicatum Mynsichtii, est vel propriè dictum Nitrum vitriolatum, vel impropriè. Illud vel immediatè ex nitro & vitriolo, vel mediatè ex capite mortuo aquæ fortis paratur. Impropriè ita dictum fit simpliciter ex spiritu vitrioli nitro affuso & exinde abstracto; prodit enim sic spiritus nitri & sal duplicatum, ex acido vitrioli & alcali nitri restitans. Imò paratur à quibusdam simpliciter

ex

ex nitro cum carbonibus alcalisato, cui spiritus vitrioli ad saturitatem usque affunditur; sal inde emergens compositum, fusionis igne tractatum, Nitrum Vitriolatum constituit, sed non est adeo bonum. Propriè autem dictum nitrum vitriolatum fit simpliciter ex nitro & vitriolo, vel proportione anatica, vel parte j. vitrioli, & part. ij. nitri mistis: Ex hac mistura vel per retortam destillatur spiritus, & prodit aqua fortis, vel saltem calcinantur mutuò in crucibulo, donec omnis fumus cesset. Ex capite mortuo elixiviatur sal vitriolicum nauseosi saporis: Quod ne faciat vomitus, denuò in crucibulo fundendum, in aqua simplici solvendum, filtrandum, coagulandum, denuò fundendum atque solvendum; sicque dicto modo procedendum tamdiu, donec sal perfectè candidum seu crystallinum, ex insipido amarescens absque ullo vitriolacei saporis vestigio, acquiratur.

Hoc modo ritè paratum non metuit epicrises WEDELII *in Pharm. pag.* 51. & ZWELFFERI, quas hic habet in *Mant. Herm. pag.* 437. cùm in eo hallucinetur, quod repetitas fusiones & solutiones negligit, quibus mediantibus omnes particulæ metallicæ penitus separantur.

Tot autem solutionum tædio supersedere si velimus, faciliori labore metallicæ particulæ per alcali nitri præcipitari possunt, secundùm LUDOVICI *Pharm. pag.* 427. Nempè

♃. *Vitriol. Mart.*

Solvatur in aqua: solutio præcipitetur ab alcali quodam fixo, oleo v. g. tartari per deliquium seu alcali nitri: sic præcipitatur Mars, & alcali se sociat cum acido spiritu nitri, quæ coeunt in tertium salsum, & liquor filtratus in loco frigido in crystallos concrescit elegantes.

Constat adeòque hoc Arcanum duplicatum ex alcali nitri & acido vitrioli mutuò colliquatis, sub qua colliquatione probabile admodum est, alcali nitri simul agere in sulphur vitrioli anodynum, ita ut sal hoc aliquali ejus contagio simul infectum sit: emergit exinde sal admodum polychrestum, egregium febrifugum omnium intermittentium, tam loco digestivi die intermissionis, quàm horâ ante paroxysmum usurpatum, speciatim in febribus scorbuticis & intermittentibus ardentibus, ubi nullum frigus præcessit, in quibus nobile remedium, sive solum propinetur ad ℈j, vel cum hoc permisceatur lapillorum cancrorum præparatorum ℈ß; qui pulvis aliquoties reiteratus nunquam fallet, & materiam febrilem per urinam pellet: nam pulvis cancrorum per se est singularis medicina in scorbuto, uti etiam in malo hypochondriaco, in specie, quando malum affligit ægros cum phlogosi & æstu, aliisque affectibus chronicis. Multum confert Arcanum duplicatum in calculo; blandè enim movet urinam, & sabulum ex renibus. Præterea in cardialgia cum lapillis cancrorum feliciter adhibetur, nec non in affectibus muliebribus mirè conducit, & à LANGIO *in Coll. Pathol.* commendatur, stimulat menses deficientes, præservat à suffocatione hysterica, melancholiis hypochondriacis, & quamplurimis uterinis morbis, cùm in specie ægros ad aliqualem somnum disponat. Delirantes certè utplurimum carent somno. Quod si igitur Medicus ægros ejusmodi Melancholicos ad somnum disponere possit, non desperet de salute. Si camphora addatur, fit quasi specificum ad affectus Melancholicos: fiunt enim sic placidi, & ad somnum successivè inclinant. Vis somnifera oritur partim ex proprio nitri sulphure, partim à sulphure vitrioli. Hæmorrhagias sanguinis ab orgasmo ortas sedat, stagnans serum liquat, & temperat: hinc in inflammationibus internis cum fructu exhibetur. Item ad præservandam epilepsiam & apoplexiam est singulare, & loco digestivi non solùm præmittitur medicamentis purgantibus, sed ipsis etiam commodè admiscetur, quia eorum vim actuat. Paucis: tanquam arcanum recommendatum esse debet, quoniam est remedium planè polychreston, modò rectè sit præparatum. Candidum debet esse, insipidum cum pauca amaritie. *Dosis* est ℈j. Ab aliis vocatur *Panacæa Holsatica*; quoniam in Holsatia est inventum, & ibidem ejus usus frequentissimus.

Sal Cachecticum Chalybeatum pag 475. est Arcanum duplicatum, tinctum tamen per crocum Martis.

Sequitur

SUBLIMATIO.

Flores nitri in AUTORE sunt nihil aliud, nisi sal duplicatum ex sale & nitro, dum sub aliquali detonationis actu utriusque particulæ salinæ quasi exilientes sursum attolluntur, utut non sit vera sublimatio. Alios *flores nitri* habet MYNSICHTIUS *in Armament. Chym. pag.* 26. per transudationem per ollam factam: solutio nitri præparati nonnihil inspissata per ollam non vitreatam in loco frigido instar lanuginis transsudat, quam lanuginem vocat flores nitri. Sed nihil peculiare obtinet: loco horum sufficiat *Nitrum vitriolatum*, reverà polychreston in Medicina.

Pertinet huc *Volatilisatio* ZWELFFERI *in Pharm. Reg. pag.* 240. beneficio continuæ deliquescentiæ vel reiterati deliquii in aere humido: nam sic sensim sensimque liquescit ab aere, ut possit nitrum destillari per alembicum. Sed res est ridicula, cùm nitrum hoc modo fatiscat in aquam elementarem. Multa quidem habet de hoc ZWELFFERUS *loco allegato*; non tamen omnia credenda quæ dicit ZWELFFERUS.

Sequitur jam usus nitri in forma liquida, & hinc

DESTILLATIO

Se offert, ubi in spiritum abit.

Destillatur ex nitro *spiritus*, vel per se, vel cum addito; & hoc est vel argilla, vel alumen ustum, vel vitriolum; idque tàm in forma sicca, quàm humida.

Per se ex retorta, secundùm modum AUTORIS *nu.* 2. *pag.* 476. insinuatum, destillari solet: Sed necesse est, sit ferrea, aliàs nitrum fusum quaslibet retortas perfringit & perforat.

Cum addito bolo vel argilla paratur secundùm *modum primum* AUTORIS, estquè *modus ordinarius*. Nempè

♃. *Nitri* p. j.
Boli vel argillæ p. iij.

Permista & destillata hæc per retortam, dant spiritum acidum, qui prodit colore ignito, fulgido & flammeo, & tandem se coagulat in liquorem albicantem acidissimum.

Additus nempè bolus vel argilla fluorem nitri impedit, unde particulæ acidæ vi ignis ægitatæ prodeunt, & spiritum nitri constituunt. Par ratio, quando alumen ustum additur. Cùm alumine crudo cæterisque præfert LUDOVICI *in Pharm. pag.* 430. Quidam etiam addunt arenam.

Destillatio fiat per retortam ampli colli, aliàs repercussi spiritus se figunt in capite mortuo proprio. Observandum quoque, quamdiu retorta calet, tamdiu receptaculum est coloris rutilantis; quia spiritus iste rutilans est sulphur nitri: sed si est refrigeratum, cessat iste color. Vas ergò recipiens amoveatur, dum adhuc omnia calent, licet fumus sit maximè nocivus, aliàs ubi refrigerata fuerint, remeat spiritus maximè volatilis in caput mortuum. Encheirisis ergò notetur, quod scilicet receptaculum sit immergendum aquæ frigidæ, vel linteo madefacto involvendum, ut faciliùs subsideant spiritus.

Potest etiam hic spiritus parari per retortam, igniendo nitrum cum carbonibus, vel antimonio, vel sulphure; quatenus subjecta hæc deflagratione sui, nitrique incensione, spiritum ejus sub forma flammæ prodire cogunt, qui in receptaculo apposito colligitur, restitante nitro fixo in retorta: conf. ERCKERUS *l. a. pag.* 210. Sed dum figitur pars quædam nitri in alcali, parum prodit in spiritum: è contrà cum argilla aut bolo destillatum nitrum, totum abit in spiritum.

Quoad usum medicum, usurpatur *spiritus nitri* tàm simplex quàm *dulcificatus*, hoc est, cum duplo vel triplo spiritus vini mixtus, & cessante fortissima effervescentia digestus, mutuò destillatus, & aliquoties cohobatus; ex quo ipso spiritu nitri dulci blandâ abstractione *crystalli nitri dulces* elegantes haberi possunt: de quo HOFMANNUS *Clavep.* 346. Observandum tamen in mistione, quod cauto opus sit: nam spiritus vini cum spiritu nitri mistus effervescentiam facit incredibilem, imò in flammas eructat, & vasa disrumpit: vid. DRAWIZIUS *Tract. de Scorb. pag.* 339. ubi simul quædam egregia de hac mistura habet. Guttatim igitur misceatur cum spiritu vini, ut successivè & blandè effervescant; sic enim spiritus nitri prodibit dulcificatus.

Spiritus nitri simplex egregius admodum est in compescenda effervescentia febrili nimia quarumcunque febrium, præsertim malignarum, & ex iracundia nimia ortarum, ubi magis est appropriatus & tutior, quàm spiritus salis & vitrioli, figit simul effervescentes humores, & inde effervescentiam eorum sistit & compescit. Sic & in febribus malignis pestilentialibus, ubi virus arsenicale peccat, spiritus nitri est egregius, qui figit arsenicum, & ejusdem malignitatem tollit. Ad hæc singulare est carminativum, flatuum curativum, unde in colica flatulenta, biliosa, & scorbutica, aliisque ejusmodi affectibus, egregius. In toto certè regno minerali similis non reperitur, & in Tympanitide, & in inflatione uteri, omnibusque flatulentis corporis humani affectibus, non habet par remedium. Usurpatur commodè ad guttas 20. vel 30. dilutus in essentia absinthii & elixyr proprietatis, vel alio conveniente vehiculo. Rectificatione non indiget, cùm per se satis sit activus, annotante WEDELIO *in Pharm. pag.* 35. Convenientior tamen est pro usu medico *Spiritus nitri dulcis*, qui aliàs vocatur κατ' ἐξοχὴν *spiritus carminativus*, item *spiritus anticolicus*; obtinet enim singularem vim in colica flatulenta, & similibus affectibus flatuosis, nec non in phlogosi vaga, appetitu dejecto &c., simulquè diureticus est, & lithontripticus, ita ut etiam calculum renum, si in unam molem non coagulatus sit, comminuere dicatur; in illum verò, qui instar silicis jam coagulatus est, nullum jus habet: unde potenter pellit urinam, exturbat sabulum, & longè præfertur spiritui salis. Præterea in morbis acutis, urinæ provocationem postulantibus, admodum proficuus est. Appropriatus magis redditur spiritus nitri dulcis pluribus affectibus, si spiritus vini dulcificans abstrahatur priùs speciebus appropriatis; v. g. spiritus vini à plantis aromaticis & carminantibus, ut sunt chamomilla Romana, flores sambuci, zedoaria, cortices aurantiorum, mentha, fœniculum & similia, abstractus, & cohobatus, postmodum cum spiritu nitri unitus constituit egregium *spiritum carminantem*, & *anticolicum*. Quod si dictus spiritus vini abstrahatur à speciebus antipleuriticis, & conjungatur cum spiritu nitri, fit *spiritus*

ritus antipleuriticus D. Michaelis, qui est egregius in pleuritide, ad ℈j. in aqua cardui benedicti assumptus; imò in angina, aliisque similibus partium internarum inflammationibus, cum febribus ardentibus conjunctis: Nam has febres curat citò, tutò & jucundè, beneficio sudoris, vel etiam per diuresin. Si permisceatur spiritus nitri cum spiritu theriacali camphorato, erit egregius in peste, & febribus malignis. Julepis præterea, Potionibus hinc inde cochleatim assumendis, &c. commodè permiscetur; aut fiat extemporanea mistura, v. g. in colica flatulenta hoc modo:

℞. *Aquæ appropr. v. g. menthæ*, &c. ℥j.
Spiritus vini rect. ℥j.
Spiritus Nitri ℈ß.

Edulcorentur cum pauco syrupo fœnic. ad ℥ß.
M. D. pro dosi.

In *usu alchymistico* spiritus nitri eadem ferè præstat, quæ omnes aquæ fortes; solvit enim lunam instar aquæ fortis. Unde spiritus nitri etiam separat lunam à sole: sic si permista sunt sol & luna, & affundatur misturæ spiritus nitri, solvit hic lunam, & solem linquit intactum, ut ita à se invicem possint separari; quod benè observetur: si verò spiritus nitri à sale communi abstrahatur, acquirit vim solvendi aurum, & fit *Aqua regia*; in fundo autem, quod remanet de sale communi, est concretum novum, quod facillimè in nitrum perfectum abit.

Quidam volunt separare spiritum nitri flammeum à spiritu albo: dicunt enim, quod flammeus prosit ad medicinam; spiritus verò albus propter corrosivitatem ad usum alchymisticum sit usurpandus. Modum docet AGRICOLA *in Poppium* beneficio cujusdam instrumentij, dum uni retortæ apponunt Recipientes duos, unum super alterum, qui tamen abeant in unum canalem; sic enim fit, ut spiritus flammeus seu volatilis superiorem ingrediatur recipientem, cùm è contrà albi seu graviores subeant inferius receptaculum. Quod si etiam spiritum nitri totum rubrum seu flavum habere velimus, injici potest in collum retortæ aliquid camphoræ, & sic coagulatur in colorem flavum vel rubrum.

Spiritus nitri Bezoardicus, quem habet AUTOR, est iste spiritus nitri, qui affunditur butyro antimonii; sic enim fit præcipitatio butyri in *Bezoardicum minerale*, & à pulvere præcipitato abstrahitur spiritus nitri cum spiritu sic dicto vitrioli philosophico, qui conjuncti dant spiritum nitri Bezoardicum. Hic spiritus salis nitri bezoardicus optimum menstruum est pro solvendo auro & aliis metallis, quod particulas solares secum rapit ex retorta, & corpus albicans instar lunæ relinquit, cum antimonio tamen reducibile.

Paratur quoque spiritus nitri cùm vitriolo addito; vel quando spiritus affunditur modo supra insinuato; cum enim longè ponderosior fit spiritus vitrioli in abstractione, hic se insinuat alcali nitri, & spiritus volatilior ex nitro sic prodit. Quod si in forma sicca misceantur & destillentur, prodit spiritus nitri, quem ordinariè vocant *Aquam fortem*, ab AUTORE *num.* 7. insinuatam; quales omnes præparantur ex nitro, ceu basi, addito vitriolo; si verò addatur sal commune vel sal ammoniacum, fit *AQUA regia*. Aqua fortis solvit omnia metalla præter aurum; aqua regia autem aurum solvit, regem metallorum. *Modi destillandi* sunt varii, uti habet AUTOR *pag.* 477. Reverà autem hęc aqua fortis cum vitriolo constat simpliciter ex spiritu nitri fortificato & rectificato, quod omnes operationes ostendunt.

Dubium est; *an* aliquid etiam *de vitriolo participet*? Hoc ex suprà dictis negandum videtur, quia ponderosius & fixius est vitriolum calcinatum, quàm quod spiritum suum simul cum nitro possit fundere: quin ex hoc spiritu vitrioli cum alcali nitri *Nitrum vitriolatum* emergat.

Sed observandum; *differentiam non levem intercedere inter aquam fortem & spiritum nitri simplicem*:

1. Quia pannorum Tinctores spiritum nitri non ęquè commodum observant; sed necesse est, aquam fortem habeant ex ana *nitri & vitrioli* paratam.
2. Item metallorum purgatores observant, aquam fortem cum vitriolo Anglico factam, quod est Martiale, sordes suas solutioni communicare; unde color lutulentus redditur. Unde pro tali aqua forti bona facienda cum nitro & alumine illud faciunt.
3. Conferatur hìc curiosa *Observatio* BECHERI *Phys. subterr. L.* 1. *pag.* 160.
4. Spiritum nitri in aqua forti secum rapere aliquid de vitriolo, probatur hoc experimento:

℞. *Aqua fortis*:
Superimponatur igni, ut exhalet fumus, & desuper imponatur lamina ferrea, tinget eam colore Venereo

Ergò pro decisione notandum: de spiritu vitrioli nihil prodire cum aqua forti junctum; benè autem de volatiliore & sulphureo spiritu, seu vulgò dicto spiritu vitrioli volatili, aquam fortem plùs minùs impręgnari, ratione cujus differentia ista aquæ fortis & spiritus nitri emergunt.

Aqua fortis ordinariè expetitur pro solutione lunæ, quam solam sole intacto solvit; sed pro hoc usu non adhibeatur crudè, sed potiùs depurata, hoc est, ut vulgò vocant, *gefallet* aqua forti, id est à substantia salina, sali communi quasi æmula, cum spiritu nitri adscendente per præcipitationem separata: Conf. ERKERUS *pag.* 151. *item* 158. in quo ipso *pag.* 136. simul hoc notabile occurrit, aquam fortem in vasis ferreis paratam, solem ex luna per solutionem separatum elegantiùs reddere propter Martis sulphur, quod occultè intra se abscondit.

Aquæ forti cognata est *Aqua Regia*, *stygia* vel *Chrysulca*, quæ ordinariè fit, si *aquæ forti* addatur *sal commune*, vel *sal ammoniacum*. *Modum* videbitis in ZWELFFERO *Append. ad animadv. & Pharmac. Reg. p.* 54. item AGRICOLA *in Poppium*: quin & spiritus nitri à sale communi abstractus, *aqua regia* evadit; non secus ac spiritus vitrioli bezoardicus genuinam aquam regiam constituit.

Nitrum & sal ammoniacum aliàs in se invicem incompatibilia sunt, ita ut invicem mista igni exposita impetuosissimè detonando quælibet vasa Gas suo flatuoso diffringant: unde ex nitro & sale ammoniaco aquam regiam destillare ferè impossibile est, nisi per retortam, secundùm modum à Basilio insinuatum *in der Offenbahrung der verborgenen Hand griffe* Lit. D. Propterea sal ammoniacum saltem spiritui nitri aut aquæ forti additur pro menstruo auri; v. g.

℞. *Spiritus nitri* ℔j.
in quo solvantur
Salis ammoniaci ℥ij. vel iij.

Scilicet cum vel sine destillatione evadet *Aqua regia*, quæ longè fortiùs penetrat in solutione auri, & in quibusdam præparationibus singularis est.

CAPUT XXV.
DE
ALUMINE.

ALumen & *Vitriolum* sunt valdè inter se congeneris naturæ; & quidem Alumen nostras rupeum, simile ferè cum vitriolo corpus, ex spiritu acido sulphuris mineralis universalis embryonati, & corpore aliquo petroso subtiliore, ab illo spiritu soluto & coagulato constat: quæ duo coalita abeunt in tertium aliquod concretum dulco-acidum, nimirum alumen, quod eleganter in crystallos hexagonas & octagonas efformatur. Probatur hoc, tàm per syncrisim quàm diacrisim chymicam: Nam si alumini in aqua simplici soluto, instilletur lixivium quoddam alcalinum, v. g. oleum tartari per deliquium, alcali se jungit acido, & præcipitatur substantia candida igne non liquescibilis, sed repræsentat calcem lapideam mineralis prosapiæ: Item creta in spiritu seu oleo sulphuris, vel etiam spiritu vitrioli acido soluta & coagulata, concretum instar aluminis refert; ubi creta locum obtinet corporis petrosi, & spiritus sulphuris vel vitrioli est corrodens. Corpus illud petrosum, quod ita in coagulum aluminis abit, naturæ Saturninæ esse non ineptè dicitur. Efficiente ergò convenit cum vitriolo, ceu spiritu aluminis, vitrioli, sulphuris &c., qui reverà unus idemque sunt spiritus; materiâ verò differunt: & sicut pro varietate metallorum, Veneris seu Martis, spiritus sulphuris varia conficit vitriola; ita pro diversitate saxorum seu lapidum diversas etiam aluminis species, colore aliisque proprietatibus differentes, producere probabile est. Cùm verò post destillationem spiritus, aut præcipitationem, lapidis pulveres fundi aut reduci haud adeò facilè queant, atque metallorum in vitriolis; hinc etiam species lapideorum ejusmodi corporum, quæ alumina ingrediuntur, hactenus non adeò rectè exploratæ sunt. Ideòque in igne alumen constans atque fixum est: Calcinatione enim in bullas, in flatum, in calcem quasi quandam vel cinerem redigitur. Unde etiam spiritus acidus, qui ab eo per ignem excernitur destillando, substitui potest spiritui vitrioli: spiritus nimirum aluminis, vitrioli & sulphuris, unus idemque est spiritus; saltim quod idem sulphuris spiritus nunc corrodit metallum, unde oriuntur vitriola, nunc verò corrodit corpora saxea, anteà leviter in terra calcinata (quod tamen non semper in terra contingit) & tunc concrescunt in alumen. Nam ipsum alumen interdum reperitur nativum, ut possit ex terra effodi. Propter dictas rationes sæpissimè unà ac in iisdem locis & mineris nitrum & alumen deprehendi solent. *Usitatissimum hodiè alumen rupeum* seu *alumen rochas* seu glaciale, ita dictum propter figuram externam, item propter locum natalem, frequentissimè ex sua minera saxea seu pyrite sui generis, Germ. *ausetnen Kiese*, paratur, idque variis encheirisibus pro mineræ ipsius varietate. Quibusdam in locis minera aluminis ex saxis seu venis propriis eruta torretur, hinc aquæ beneficio elixiviatur, & inspissando in alumen cogitur; sicut vitriolum ex pyrite elicitur: Conf. KIRCHERUS *in Mundo subterran. T.* 1. *c. de Alum. p.* 314. SCHWENCKFELD. *de Fossil. lib. pag.* 362. & AGRICOLA *de Re Metall. l.* 2. Unde idem pyrites sæpè & vitrioli & aluminis materia est; ratione enim substantiæ metallicæ in vitriolum; ratione lapideæ in alumen vertitur, dum ex acido sulphuris mineralis universalis in terrę penetralibus corroditur. Nostras vero alumen paratur, dum minera ejus seu pyrites ab artificibus coquitur & calcinatur: calcinatione istâ sulphur inflammatum prodit suum spiritum accidum, qui spiritus acidus adjunctum

ctum corpus petrosum corrodit: Calcinatus ita pyrites aluminosus aliquandiu aeri exponitur, donec hinc inde alumen efflorescere incipiat, quo facto superfusâ copiosâ aquâ elixiviatur, & urinæ affusione à variis sordibus, præsertim adhærente vitriolo, per præcipitationem depuratur, & evaporando in aluminis frusta redigitur; hinc sal urinosum illud volatile exsurgit, quod ex alumine cum sale tartari destillato subinde obtinetur, & quibusdam pro sale volatili tartari imponit: sicuti etiam, si calcis vivæ recentis ana, vel etiam minùs, cum alumine subitò misceatur, & per retortam in arena destilletur, penetrans spiritus urinosus prodit: vid. LUDOVICI *Pharm. pag.* 445. Ex naturali hoc rupeo alumine fit per artificialem misturam *alumen saccharinum* dictum.

Nostras hoc alumen rupeum veteribus ob pyrotechniæ ignorantiam fuit incognitum, quorum nativa alumina minùs sincera fuerunt. Habuerunt *alumen liquidum* seu potiùs *molle*, utpotè in pilulas redigibile, quod nobis est ignotum, illius tamen meminit MATTHIOLUS: item habuerunt alumen concretum, quod vocant *Alumen scissile*, quia in filamenta ductile; item *rotundum alumen*, quod in corpuscula globoso-hiulca coaluit: Confer. JUNGIUS *in Doxoscopiis pag.* 182. Refertur huc etiam à quibusdam *alumen plumeum* seu *plumosum* dictum: sed nullo modo ad alumina pertinet. Concretum est sui generis, lapidi speculari aut Amiantho cognatum, splendidum, plurimis lanuginosis quasi fibris sibi invicem incumbentibus, facilè tamen separabilibus; adeòque cum Amiantho non penitus est idem, potiùs pertinet ad corpora talcosa. Unde confunditur à quam plurimis lapis amianthi cum alumine plumoso; nihilominùs differunt in eo:

1. Quod alumen plumosum, sicuti reliqua omnia alumina, fortiter adstringat; amianthus verò non adstringit, sed tantùm linguam pungit.
2. Quod Amianthus omni igni resistat, & ab illo non possit lædi, uti monui superiùs suo loco: Contrarium fit in alumine plumoso, quod diuturnis expositum flammis, tandem patitur labem.

Alumen Catinum apud Veteres fuit, quod apud nos est sal alcali fixum, ex herba Kali, & cineres clavellati, adeòque minùs refertur inter aluminum species.

Aluminis terra seu matrix semel exhausta, si in cumulos subdiales seu soli expositos congeratur, alumine novo imprægnatur, quod rursus post aliquot annos elicitur; id quod *infrà*, ubi *de vitriolo regenerato, patebit*.

Concretum aluminis ratione suæ texturæ materialis constituit substantiam respectu nostri corporis potenter adstringentem, exsiccantem, humores figentem & quasi coagulantem, sive sit crudum, sive ustum seu calcinatum. Nam spiritus sulphuris per se non adstringit nec ipsum corpus petrosum adstrictione ullâ conspicuum est: id quod probant omnes terræ medicatæ, terra sigillata, bolus Armena, creta &c. quæ per se non adstringunt; cum spiritu tamen acido impregnatæ similem gustum adstringentem ac stypticum repræsentant, cujus acidi ratione talem obtinent figuram, & compositionem, ut contrahant ac adstringant facilè fibras. Unde alumen interno usu quoscumque fluores præternaturales corporis potenter coercet & compescit; hinc in dysenteriis & diarrhœis sistendis, in nimio mensium fluxu, &c. à quibusdam tanquam egregium remedium adhibetur; sicut & febrifugis remediis additum, vi concentrandi & condensandi eorum vim solet intendere; de quo usu febrifugo vid. ANGELUS SALA *in suis operibus Chym. pag.* 664. RHUMELIUS *in Iatro-Chym. pag.* 409. ROLFINCII *Chym.* ubi habet alumen tinctum, HARTMANNUS *in Praxi Chymiatr.* & MYNSICHTIUS *in Armament. Chymico*.

Externus usus est insigniter adstrictorius, unde permiscetur lotionibus ulcerariis pro jucunda eorum consolidatione & incarnatione: propterea quidam chirurgi omnes fascias intingunt aquâ solutionis aluminis, & has fascias exsiccatas postmodùm applicant membris involvendis: quibus mirè postmodùm sistuntur hæmorrhagiæ vulnerum, uti & narium: vid. *Borellus C.* 3. *Observ.* 50. & M. A. N. C. *Anno* 1. *Obs.* 24. *p.* 90. Item ejus usus in restituendis virginibus corruptis, scilicèt in sophisticatione virginum, quæ uti solent balneis aluminosis: id quod similiter fit puerperis post puerperii tempus, quæ ejusmodi balnea instituunt, ut gratiores fiant maritis; uti videri potest in RODERICO *à* CASTRO *de Morbis* mulierum, qui habent modum adstringendi pudenda in mulieribus. In affectibus faucium, angina, uvulæ flacciditate & laxatione, putredine gingivarum, &c. gargarismis, linimentis aut unguentis convenienter additur. In odontalgia BARTHOLINUS *C.* 5. *Histor.* 54 laudat. Item albumen ovi cum frustulo aluminis probè agitatum, additâ paucâ aquâ rosaceâ, dat misturam candidam instar lactis aut mucilaginis, egregiam in inflammationibus oculorum erysipelate, & similibus affectibus. Fœtorem etiam pedum in scorbuticis corrigit. Porrò suggerit egregia *suppositoria*, quorum inventor est *Angelus Sala in suis scriptis Chymiatricis*, quæ possunt intrudi, extrahi, & sæpiùs usurpari; adstringunt quidem, sed simul acore egregiè stimulant intestinum rectum, alvumque sic provocant: Vid. etiam *Sylvius Prax. l.* 1. *cap.* 10.

Inter Præparationes est

PURIFICATIO.

Quæ fit per solutionem in aqua simplici & crystallisationem, uti habet AUTOR *pag.* 478. Cœterùm est præparatio seu purificatio superficiaria: Quando enim alumen inspissatur per coctionem, pinguedinem quandam sulphuris excrementitiam habet secum, aut corpus vitriolicum: Quod si ergò ab alumine non separentur, nunquam concrescit, sed massa densa remanet. Ut ergò purificetur, optimum est, si sub coctione urina humana copiosa injiciatur; sic separatur omnis ista pinguedo, ut possit instar spumæ despumari, & tandem in fundo præcipitatur inutile corpus vitriolicum, unde alumen purum successivè coagulari potest.

CALCINATIO.

Alumen vulgò uritur, & sic bullas agit copiosas, & phlegma & spiritus foras exhalant; qui spiritus tamen seorsim per retortam in recipientem vix colligi possunt. Habeatur enim ratio ad bina aluminis ingredientia; nempe ad spiritum sulphuris acidum, & ad substantiam solutam terream. Spiritus iste firmissimè adhæret alumini, nec phlegma acidum, illudque non copiosum, ex alumine elici potest; secus ac ex vitriolo ex quo spiritus intensè acidus potest destillari. Ratio est, quod in vitriolo mineræ metallicæ solutæ proprio suo sulphure acido quodammodo saturatæ sint, inde acidum sulphuris externum non tàm potenter in iis concentratur, quin accedente ignis motu denuò separabile fiat. In alumine verò acidum illud intimè se coagulavit cum petrosis particulis, & cum iisdem forti adeo nexu coaluit, ut nullâ arte totum separabile sit, quin multum ejus cum iisdem remaneat. Unde destillando alumen intumescit, & insigniter ebullit, ac phlegma & spiritum paucum acidum suggerit: quod superest aluminis, propter acidum concentratum in particulis terreis *alumen ustum* constituit; ubi perfectæ calcinationis signum est, si bullas non emittat: vid. ZWELFFERUS *in Animadvers. in Pharmacop. Augustan. pag.* 404.

Cœterum superius dixi, quod spiritus aluminis sit idem cum spiritu vitrioli & sulphuris; quod etiam ita sese habet: nihilominùs tamen non levis differentia inter spiritum sulphuris, vitrioli, & aluminis deprehenditur, ratione ferè omnium proprietatum; quæ differentiæ dependent ex alteratione, quam recipit spiritus sulphuris acidus ex subjecto patiente, quod corrodit: mutatur etiam exinde in substantiam patientis spiritus sulphuris, ejusque textura mechanica, ut postmodum per destillationem denuò separatus non parum appareat immutatus. Id quod probo alio experimento: Fiat enim cum spiritu sulphuris infusum super terram vitrioli Martis, uti superiùs monui: deinde cum eodem spiritu sulphuris imbibatur quædam terra, sigillata vel alia, ut concrescat in corpus quasi aluminosum; destilletur postmodum hoc corpus aluminosum, & etiam vitriolum, & spiritus ex his duobus subjectis denuo evocati erunt valdè distincti, utut anteà unus idemque fuerint spiritus sulphuris, idque propter alterationem, quam receperunt in subjecto, quod corroserunt.

Alumen ustum usitatissimum est remedium in absumenda carne excrescente, & nimis luxuriante (Germ. *im Abetzen*) fonticulorum, ulcerum, &c. in vulneribus sordidis, labiis vulnerum callosis, & similibus affectibus. In ipsis fonticulis excitandis usurpatur alumen ustum cum felici successu: item in pulveribus dentifriciis, in laxitate, flacciditate & putredine gingivarum, reverâ egregium est. Unde est quoque ingrediens tincturæ laccæ decantatissimæ contra scorbutum oris. Quidam recipiunt alumen calcinatum contra atrophias, & ariduras partium, quæ oriuntur post partium nervosarum vulnera: sed subest fallacia; Intelligendum namque est alumen plumosum certo modo calcinatum cum sale communi. Hunc modum suggerit FELIX WURTZ, uti etiam AGRICOLA, sed loquuntur in genere: intelligendum est enim alumen plumosum.

Phlegma ac *spiritus ejus* specialem adeò usum non obtinent, quin conveniant in omnibus cum phlegmate vitrioli acidulo, usu tàm interno contra æstum, sitim & affectus diureticos, quàm externo abstergendis ulceribus oris & excrescentiis tollendis, in hæmorrhagiis vulnerum, si nempè imponatur cum linteis vel fasciis intinctis parti vulneratæ, hæmorrhagiam patienti; item convenit applicando fronti contra cephalalgiam & Agrypnias, uti commendatur ab AGRICOLA, item contra ambustiones. Spiritus acidus per se valdè prodest ad dealbandos dentes, utut in pauca acquiratur quantitate: unde si aliquot guttæ medicamentis contra scorbutum oris instillentur, mirè proderunt.

Parant etiam quidam *oleum aluminis*; dum scilicet recipiunt aluminis crudi & silicum pulverisatorum ana part. æquales, pellunt per retortam; unde primò prodit *phlegma*, posteà *oleum*, quod separandum est à phlegmate, & hujus olei usus est externus.

Magisterium seu *spiritus aluminis Magisteriatus*, quem AUTOR ex alumine, in liquorem solvendo & per alembicum destillando, docet, non procedit.

Suprà quoque insinuata est vis aluminis febrifuga, quæ in sale ejus dulci, hoc est, subtiliori substantia terrea, proprio acido non adeo

satura-

saturatâ, consistit; quæ hinc imbibit, & promptè exsorbet fermenta febrium acida: hinc & pro ardentium æquè ac hecticarum cura tantoperè expetitur *Manna aluminis*, *saccharum aluminis*, *primum ens dulce aluminis*, & quæ alia sunt ejus synonyma. Ad hecticas quidem & ardentes febres magis confert saccharum aluminis AUTORIS *Num.4. pag.479.* sed præparatio hæc manca. Genuinam videbitis in DARIOTTI *Guldenen Schatz-Kustlein cap.24. pag.245.* sed liber rarus est. In defectu hujus consulatur POTERIUS *in Pharm. spagyr. lib.2. cap.9.* ubi habet legitimam præparationem contra febres ardentes. Præparatio est hæc:

Alumen duplicem habet substantiam; unam, quæ frigori exposita coagulatur; alteram, quæ calore condensatur. Ad hanc igitur præparationem conficiendam, omnes ejus substantiæ sunt coercendæ, ut aqua suam aquam non reddat. Hoc potest fieri ad modum AUTORIS frequenti cohobatione *phlegmatis aluminis* super *caput mortuum*, ita alumen absumit in se totum phlegma. Tunc quando ita per cohobationem alumen imbibit phlegma, secundùm modum Poterii est pergendum, & habetur Febrifugum.

Concinnior adhuc est *Præparatio*, quam habet HOFFMANNUS *in Autore pag.349.* ipsi à D. MICHAELIS communicata. Encheirises hujus processus sunt sequentes: *Alumen*, à quo phlegma abstractum fuit, solvatur in *phlegmate proprio*, phlegmatis tamen quantitas major recipienda, quàm ex alumine purificato destillato acquiri potuit: filtretur per filtrum Philosophicum, & sic acida terra aluminis ab ignea terra tartari imbibitur, & saltem dulcis transit filtrum cum proprio phlegmate, quæ rursus coaguletur, abstrahendo phlegma per destillationem, & terra aluminis dulcis magis magisque se manifestabit. Aluminis hujus calcinati solutio cum phlegmate proprio repetatur, & per terram tartari rursus elota & denuò calcinata filtretur, atque tertiâ vice coaguletur, donec aluminis terra adstringens per phlegma præcipitetur, & sic tandem primum Ens aluminis in frigore in crystallos dulces saccharinas concrescit. Ex ℔ß. aluminis colliguntur crystallorum dulcium seu aluminis sacchari ni ℥iij.

Hoc saccharum aluminis, sive hæc dulcedo aluminis saccharina, est specificum in dysenteria, & postmodùm etiam est medicamentum specificum contra hecticam, cujus febris hecticæ primarium corrigens, & primaria cura consistit in hac dulcedine aluminis: vid. POTERIUS *in Pharmacop. Spagyr. lib.2. cap.6.* & SACHSIUS *in Gammarol. pag.695.*

Fundamentum curæ consistit in hoc, quod febris hectica consistat in dyscrasia sanguinis nimis acido-salsa & acri, quæ acrimonia acido salsa rorem nutritium vitiat, & ad nutriendas partes ineptum reddit: Unde vitiosa oritur fermentatio, quâ inducitur calor non nihil auctus quidem, non tamen intensus, sed tantùm acris non nihil ac lentus, quo sensim sensimque colliquatur nutrimentum partium, & eædem ad ariduram deducuntur. Adhibetur ergò pro cura dulcedo aluminis saccharina, quæ uti in dysenteria promptissimè absorbet acidum intestina exulcerans & corrodens; ita etiam in hectica temperat acrimoniam sanguinis & lymphæ acidam salsam, cujus visciditate plùs minùs opprimitur sanguinis fermentatio, quâ acrimoniâ correctâ & temperatâ, vel sponte postmodum hectica cessat.

Extractum aluminis aut *Magisterium aluminis* AUTORIS in febribus intermittentibus ante paroxysmum assumptum optimum remedium est. Processus est legitimus. Ejusdem ferè descriptionis præparatio aluminis pro medicamento antifebrili est talis:

♃. *Alum. crudi* ℔j.

Indatur ollæ, & more solito calcinetur, satis calcinatum & candens adhuc solvatur cum aceto destillato, menstruum per chartam bibulam filtretur, & humiditas seu phlegma per alembicum abstrahatur ad bonam quantitatem: residuum in alembico concrescit in crystallos egregiè splendentes; quas si lubet colore rubro inficere, succo baccarum sambuci id fieri potest.

Harum *dosis* est à ℈j. ad ℈ij. in aqua cardui benedicti vel alia appropriata horis duabus ante paroxysmum, idque tribus vicibus fiat, & sudor, si fieri potest, provocatur. Fæces autem post crystallisationem restitantes & albicantes, aquâ fontanâ bis vel ter abluuntur, & ad purificanda vulnera reservantur.

In ipsis febribus etiam est egregium remedium *Tartarus aluminosus* ex ana crystallorum vel cremoris tartari & aluminis; quæ solvantur & coagulentur: vid. ROLFINCIUS *Chym. pag.289.* Figit effervescentes succos, & sic febres curat: sed palliativè, nec adeò tutò, quin facilè recidivent. Unde potiùs alcalia fixa & terrea loco aluminis & tartari aluminosi sufficere poterunt.

Salis singularis abstersivi & laxativi mentionem facit HOFFMANNUS *in Clave pag.348.* quod nihil aliud est, quàm solutio aluminis cum s. q. lixivii salis tartari præcipitata: Acidum enim & alcali se mutuò jungunt, & post filtrationem in crystallos salinas filtratione coeunt. Sal hoc dosi ʒj. ad ʒij egregiè laxat, abstergendo primas vias, sed dosis est nimis ingrata: in febribus autem speciatim confert.

Qui præcipitatur pulvis fixus, seu terra aluminis, probè edulcorata pro ulceribus exsiccandis, & ad cicatrisationem producendis convenit.

Quod *alumen plumeum* attinet: hoc externo usu singulariter convenit contra ariduras, atrophias membrorum; tàm crudum unguentis aut linimentis additum, in quo casu etiam in paralyticis affectibus non incongruum est; quàm cum sale communi præparatum secundùm præscriptionem FELICIS WURZII *in sua Chirurgia* quæ talis:

♃. *Alum plumos.*
Salis fusi an. part. æqual.

Fundantur denuò in crucibulo ad lapidem seu ad consistentiam lapideam; affundatur postmodùm *aqua fontana*, & sal se resolvet, alumine plumoso ad fundum subsistente.

Remedium est egregium in dictis affectibus, præsertim secundùm laudati Autoris modum usurpatum. Paratur nempè cum hoc *Unguentum ad ariduras in Chirurgia parva pag.317.*

♃. *Olei pingued. hum. vel Ursinæ*, ex pinguedine cum cinere sarmentor. vitis destill. ℥iv. *Laterin.* ℥iß.

Destillentur unà per retortam: destillato oleo add. alum. plumos. præp. ℥iij. M.

Est arcanum unguentum contra ariduras membrorum post vulnera, quo debent inungi membra ariduâ correpta, quando priùs fuerant fota decocto hepatis, pulmonum, &c: vid. AGRICOLA *loco cit: p.315.*

WURZIUS affundit huic alumini plumoso præparato aquam vitæ ad eminentiam duorum digitorum, & ita ad usum reservat ad omnes atrophias & ariduras, commodè miscendo cum unguentis & linimentis convenientibus.

CAPUT XXVI.
DE
SALE AMMONIACO.

Duplex est *sal ammoniacum*, aliud *veterum*, aliud *recentiorum*. Veterum sal ammoniacum, hodiè penitus incognitum, sub arenis Lybicis in Africa collectum, nativum fuit, imprimis circa templum Jovis Hammonis, de quo Curtius; unde Veteribus vocatum fuit sal Ammoniacum à Jove Hammone. Vocatum etiam fuit *arenaceum*, quoniam sub arenis repertum fuit: unde templum Ammonis nomen duxit; Ammos enim seu Psammus sabulum significat. Item *sal Cyreneum* à regione, quæ etiam appellata fuit regio Cyrenia, in qua sal ammoniacum copiosè fuit erutum: vid WORMIUS *in Museo*, & KIRCHERUS *in Mundo subterraneo*, & alii scriptores. Nobis quod in usu, est saltem *artificiale*, per cocturam scilicèt ex sale communi, fuligine furni seu camini, & urina humana paratum. Conficiendi modos allegat AUTOR *p.480.* ex LIBAVIO & UNZERO: ratione proportionis ingredientium variat modus; genuinus hic est, quem habet HOFFMANNUS *in Clav. l.3. cap.15. pag.349.* nempè

♃. *Urinæ humanæ* part. v.
Salis comm. part. j.
Fulig. part. ß. ad summum.

Hæc coquendo inspissantur, & tandem sublimantur in sal ammoniacum crystallinum, amaricantis & pungentis saporis.

Hac in compositione fit, ut salis communis acidum arripiat sal volatile urinæ, & etiam sal volatile fuliginis: quæ salia in mutuo consortio juncta post cocturam & sublimationem, sufficienter refrigerato vase, concrescunt in tale sal salsum candicans, quod vocatur, propter similitudinem cum Veterum sale ammoniaco nativo, etiam sal ammoniacum: ita ut hoc nostras sit sal duplicatum, ex sale volatili urinoso fuliginis atque urinæ, & acido salis communis, constans. Siquidem & spiritus salis acidus cum urinæ & quibusvis salibus volatilibus in genuinum sal ammoniacum concrescit, non secus ac acidum vitrioli cum salibus volatilibus in simile ferè concretum abit; de quo vid. TACHENIUS & ZWELFFERUS *in Refut. Tacheniana pag 85.* nec non LUDOVICI *in Pharm. pag.558.* sicuti etiam in destillatione *spiritus vitrioli epileptici Quercetani* ex vitriolo Ungarico & urina humana tandem sub rigorosiore ignis examine adscendit in collum retortæ sal, sali ammoniaco simillimum, utut magis sulphureum.

Inter synonyma Autori est, quod vocatur sal ammoniacum, & à BASILIO VALENTINO *Aquila Cœlestis*, propterea, quia sal ammoniacum est unum ex optimis illis mediis, corpora metallica & sulphura mineralium sublimando instar aquilæ in altum secum rapiens.

Usus sali ammoniaci est multiplex, tàm Medicus, quàm Chymicus.

Medicus est, quod sit egregium digestivum, potens incisivum, & simul abstersivum primarum viarum, nobile quarumcunque intermittentium, remedium, præmissis scilicet præmittendis à ℈j vel ʒß, vel die intermissionis, vel ante paroxysmum febrilem, usurpatum præsertim in quartana, cujus perfecta cura consistit in sale ammoniaco, ubi vel solum, vel cum dimidio lapillorum cancrorum, vel simili corpore terreo mistum, adhibetur: imò, ubi abstersione fortiori opus est, cum pulvere jalappæ, sic suaviter simul & sine torminibus purgat. *Cum salibus* verò *alcalibus fixis* hoc *non miscendum*, *ne pars volatilis exspiret*. Singulare est *stomachicum*, & sordium ejus resolutivum, in stomacho visciditatibus infarcto, & cruditati-

ditatibus obsito, dosi ℈j in vehiculo vini absinthitis: unde aliquando *ægrotum, syncope stomachali affectum* curavi, propinato sale ammoniaco cum speciebus diatrion pipereon, & cubebis, cinnamomo aliisque aromaticis: hinc in morbis chronicis, cachexiis, malo hypochondriaco, & in infarctu viscerum, crebrior ejus est usus, appetitum prostratum reddit, & coctionem promovet, refrigeratque singulariter æstuationes sanguinis, imprimis cum nitro vel nitratis conjunctum. *Sudoriferum* quoque est, cum custodia assumptum, ita ut æger se probè tegat. Imprimis verò potens est diureticum, ac alcali proventum præcavet, in Ischuria, item à causa quacunque optimum.

Externè sal ammoniacum egregium est in faucium affectibus, v. g. in Angina incipiente, mistum cum succo semper-vivi majoris expresso, & vel ita gargarisatum, vel priùs cum eo destillatum, ad modum HOFFMANNI *loco citato pag.* 350. usurpatum, vel cum alio gargarismo jusculis mixtum: in tonsillarum tumoribus & inflammationibus, quas solvit & dissipat, gargarismis convenienter admodum additur; pro quibus præservandis, nec non in ulceribus faucium & laxitate uvulæ, egregium est remedium, si sal ammoniacum misceatur cum jusculis avenaceis. Idem efficit in prunella febrili cum succo semper-vivi majoris vel succo cancrorum fluviatilium mixtum, & instar gargarismi pro collutione oris feliciùs usurpatur, quàm nitrum. In aqua spermatis ranarum solutum podagricis cum levamine tepidè applicatur: oculorum affectibus medetur, quatenùs in aqua rosarum vel euphrasiæ solutum ad levissimum saporem, non solùm oculorum nebulas & pannos seu ungues abstergit, & resolvit, sed & pelvi æneæ infusa dicta solutio *aquam sapphiriam* chirurgorum constituit, ad ulcera & pustulas oculorum egregiam. Deinde etiam sal ammoniacum est singularis usus ad refrigerandam aquam tempore æstivo: si enim recipiatur nitrum, solvatur in aqua, & injiciatur in eandem sal ammoniacum pulverisatum, & celeri manu agitetur, magna refrigeratio orietur in aqua, & erit frigidissima; unde tum temporis potus potest commodè in ea refrigerari. Modus Anglis usitatus est. Cæterum non diu durat ista refrigeratio, si tamen de novo injiciatur sal ammoniacum, & agitetur denuò, iterum evadet frigidissima.

Quoad *Usum Chymicum*: notum est, quod multum valeat in sublimationibus corporum metallicorum, & sulphurum mineralium in quo puncto mirè laudatur à BASILIO VALENTINO. Modus imprimis consistit in debita proportione miscendi sal ammoniacum cum præparato metallo: hinc BASILIUS VALENTINUS eleganter ita loquitur de sale ammoniaco *in Tract.* Germ. *Salmiac*: *Non est minima clavis ad reseranda metalla, quapropter etiam à veteribus comparatur avi volubili: potest educere colorem & tincturam mineralium & quorundam metallorum, suis scilicet pennis usque ad montes Hyperboreos*, sive ad suam volatilitatem. Hinc est, quod superiùs dixi, quod beneficio salis ammoniaci sublimentur corallia, & ex iis eliciantur *flores rubicundi*; item beneficio salis ammoniaci, uti superiùs monui, parantur *flores* eleganter rubentes *ex hæmatite*: unde solutionem & sublimationem auri mediante ejusmodi sale ammoniaco artificiali docet ZWELFFERUS *Mant. Spagyr. pag.* 324. qui etiam Martem, & inde sic dictum sulphur Martis anodynum, mediante hoc sublimat *pag.* 339. Observandum saltem: *quomodo corpora sublimata ac sulphura à sale ammoniaco denuò sint separanda*. Nempè miscenda sunt cum aqua fervente, & hinc subitò aqua frigidissima infundenda; sic enim separatur sulphur vel substantia sublimata à vinculis salium ad fundum; id quod vel tertia vice repeti potest.

Inter præparata est

DEPURATIO,

Tàm per simplicem crystallisationem, quàm repetitam sublimationem, peracta. Equidem pro usu medico sufficit reiterata crystallisatio. Purius qui volunt, cum limatura Martis illud superficialiter miscere, & ita ab eodem sublimare possunt: quò exactiùs invicem terendo miscentur, eò magis acidum salis ammoniaci agit in Martem, ejusque partes quasquam simul sublimat, unà cum aliquali spiritus urinosi proventu, qui flores egregii sunt in morbis chronicis, & in febribus intermittentibus.

Calcinatio & Fixatio sunt præparationes frustraneæ. Non enim possunt perfectè fieri sine frustratione & depauperatione salis volatilis.

DESTILLATIO.

Sal ammoniacum duplices suggerit spiritus: unum urinosum, alterum acidum.

Spiritus urinosus est nihil aliud, quàm *spiritus urinæ* depuratus, & fit simpliciter per addita alcalia fixa, aut etiam concreta acidum absorbentia, in duplo vel triplo addita: vid. WEDELIUS *Pharm. pag.* 29. quibus compositio salis ammoniaci dissolvitur. Inter alcalia sunt v. g. cineres AUTORIS *modo nu.* 1. *pag.* 481. sal tartari vel cineres clavellati, AUTORIS *modo sub Titulo spiritus salis ammoniaci urinosi pag.* 482. item calx viva AUTORIS *modo ultimo*. Potest & idem parari spiritus addito lapide calaminari, hæmatite, Minio seu saturno calcinato, Marte &c. in paulo majore copia additis & aquâ communi perfusis. Omnibus his modis acidum salis communis in sale ammoniaco se jungit cum dictis corporibus alcalinis, unde infringitur, & liberatum alcali volatile urinosum in forma vel spiritus humidi, vel salis volatilis sicci, adscendit per alembicum; ubi observandum, quod magna inter hos spiritus differentia sit. Nam cum salibus fixis alcalibus, cineribus clavellatis, &c. destillatum sal ammoniacum, copiosum sal volatile suggerit, nisi nimis humectetur; cum calce vivâ verò destillatum nihil sicci suggerit, sed saltem in forma liquida, subtilissimi spiritus forma prodit: ubi & hoc observandum, quod hic cum calce viva paratus spiritus spiritum vini coagulare nesciat; quod tamen quilibet alius addito alcali præparatus & benè rectificatus præstat. Consistentiam hanc crystallinam alcali volatile, quâ tale, per se non habet: Ergò adsit necesse est occultum acidum coagulans, quod simul adscendit. Canon enim chymicus est: *Nunquam acidum coagulatur sine alcali, & nunquam alcali sine acido*. Ob id cum calce viva destillatum sal ammoniacum nullâ ratione sal in forma sicca subministrat, sed simpliciter in liquida, quocunque modo tractetur, prostat. Ratio est, quod salia alcalia fixa retinent quidem secum sal acidum salis communis, non verò figunt simul acidum volatile fuliginis, quod simul adscendit; sed dum hoc exaltatur eò ipso coagulatur spiritus in crystallos. In calce viva autem hoc non fit: nam calx viva est alcali quoddam sine pari; Arripit enim hoc non tantùm spiritum acidum salis communis, & fuliginis. Si igitur cum calce viva destillatur, nunquam coagulatur. Quod si verò spiritui huic dicto modo parato addatur oleum quoddam destillatum, v. g. oleum baccarum juniperi, & ita blando igne rectificetur, præter spiritum liquidum, & sal volatile crystallinum adscendit; quam consistentiam forsan ex oleo destillato subtile Acidum tribuit. Sic cum sulphuris proportione anatica sal ammon. mixtum, hinc calce vivâ addita, spiritus urinosus flavus acquiritur, sulphur tamen mox in aqua præcipitatur.

Usus spiritus salis ammoniaci urinosi cum sale tartari, vel salis volatilis, planè polychrestus est; cùm enim nihil aliud sit, quàm fœtus urinæ, ad omnia ea se extendit, ad quæ suprà spiritum urinæ aliavè salia volatilia animalium laudavi. In genere activissimæ est penetrationis, & quodvis acidum in corpore nostro hostile, tàm internis quàm externis in partibus, destruit & corrigit plùs minùs, & in salsum convertit: speciatim vinosa acida post spiritum tartari volatilem optimè cicurare potest, cùm & per urinam æquè ac sudorem operetur, hinc etiam nephriticum optimum in calculo præservando audit. Dosis à ʒß. ad ʒj. prout magis vel minùs volatilis est: ita blandè sudorem ciet, ut sine ullo ægri detrimento procedat. Vi sudorifera hâc Febrifugum intermittentium est catholicum, etiam quartanarum, si dicta, dosi, præmissis tamen vomitoriis, antè paroxysmum hora una promovendo sudorem usurpatur; ita enim certò febres curat, Unde etiam B. Doct. MICHAELIS κατ᾽ ἐξοχὴν *spiritus antiquartius* appellabatur. Interdum specificari potest addendo oleum destillatum caryophyllorum, si frigus adest; vel si citiùs curare velimus, quandoque bis vel ter addatur laudani opiati gr. j. ad ij. Ab aliis vocatur *spiritus anti hypochondriacus*, quòd in malo hypochondriaco, uti & scorbuto, cachexia, & aliis affectibus chronicis, etiam egregius est, imprimis si oleosus fuerit redditus: quod fit, quando spiritus salis ammoniaci cum spiritu vini paratus affunditur aromatibus, e. g. nuci moschatæ, maci, cinnamomo, croco, aliisque aromatibus. A RHUMELIO vocatur *Panacæa anti-tartarea*, quod scilicet in morbis Paracelsi tartareis omnibus sit egregius: unde valdè convenit in apoplexia, epilepsia, lethargo & affectibus capitis similibus. Egregiè dissolvit massam sanguineam, & reddit floridam & tenuem: hinc quoscunque ejus grumos, & accelerando sanguinis motum, sistit quascunque stagnationes sanguinis & inflammationes partium internarum; unde in pleuritide, & inflammatione mammarum spiritus salis ammoniaci est optimus. Dixi, quod absorbeat acidum, & propterea ejus usus familiaris est in podagra, dolore ischiadico, affectibus vagis articulorum, aut simili affectu generis nervosi doloroso, ab acidis oriundo; sic enim destruitur acidum, & sub forma saporis salsi eliminatur. Ad hæc in passione hysterica, colica, cum essentia castorei mixtus; in ciendis mensibus & lochiis retentis & similibus aliis, cum essentia myrrhæ est egregius; cum myrrha & succino optimum inde medicamentum in catarrhis fieri potest. In affectibus verò melancholicis, scorbuticis, & hypochondriacis, spiritus salis ammoniaci miscetur cum spiritibus appropriatis, in specie tinctura tartari acri; vel cum terra foliata tartari, & fit liquor elegans salsus volatilis: v. g.

℞. *Spiritus sal ammoniaci* ℥iij.
Liqu. terræ fol. tart. ℥ß. M.

Dosis gutt. xx. xxx. ad L. in vehiculo.

Beneficio conjunctionis horum salium possumus facere quædam egregia in Chymia & Alchymia: & certum est, quod Dn. DIGBY beneficio *spiritus salis ammoniaci* cum tartaro foliato juncti, præparavit *Elixyr proprietatis*. Si spiritus salis ammoniaci, vel solitarius vel cum terra foliata tartari mistus, affundatur limaturæ Martis, & ponatur in lenem digestionem, postmodum verò leviter destilletur, prodit spiritus sine sapore suo urinoso & nauseabundo; limatura verò hoc sale imprægnata in loco frigido seu cella liquescet in liquorem egre-

egregiè rubicundum, magnarum virium in morbis chronicis; quoniam melior est omnibus reliquis tincturis Martialibus.

Externè naribus in apoplexia, epilepsia, lethargo, & affectibus capitis similibus, propter fragrantiam & penetrantem subtilitatem valdoperè commendatur. GLAUBERUS *in Furnis Chym.* hinc instrumento singulari languescentes vel deficientes menses promovit, genitalibus hunc applicando. Dolores partium ab acido natos, etiam podagricos, ischiadicos, affectus vagos articulorum, aut similes affectus generis nervosi dolorosos, ab acido oriundos, cũ spiritu vini junctus mitigare solet. In podagra, si inflammatio adsit, optimè miscetur cum camphora: vel misturæ ex calce viva & sale ammoniaco affundatur spiritus vini, destilletur, & huic destillato addatur camphora, sic fit *spiritus salis ammoniaci camphoratus*, qui erit specificum in inflammationibus podagræ, omnibus remediis externis præferendum, si externè partibus dolentibus applicetur.

Capita mortua non negligenda sunt, quin quod superest ex destillatione cum calce viva, dat *sal ammoniacum fixum*, quale AUTOR habet inter Præparata *no.* 111. cum aqua solvitur, filtratur, & ad salis candicantis consistentiam evaporatur, quod vel in forma sicca asservatur, vel per deliquium fluat *in liquorem nephriticum*, ad ℈j. in aqua appropriata solutum, vel gtt. xxx. In callositatibus & clavis pedum exstirpandis, & ulceribus sordidis, magnarum quoque est virium, & vulnerarium optimum: si pulverisato calido affundatur spiritus vini, *Tincturam* extrahit *nephriticam & diureticam* egregiam: Illud verò ex, quod addito sale tartari vel alio quodã fixo remanet, solutionibus in aqua calida, filtrationibus, & coagulationibus repetitis depuratum, sal salsum præbet, quod est sal *Digestivum Sylvii*, præmittendum purgantibus in morbis chronicis & similibus aliis affectibus, primarum viarum abstersivum, egregiè diureticum, febrifugum, & dictum aliàs *sal hypochondriacum*. Huic si affundatur spiritus vini, extrahit substantiam salinam, quæ additione spiritus vitrioli præcipitata dat coagulum salinum, elegans Digestivum, æmulum suo modo tartaro vitriolato subtiliori. Hoc ipso capite mortuo ex lateribus color ruber Martialis sublimando elici potest: de quo conferatur ELSHOLZ *Destillat. Curios. pag.* 92. *Ludovici Phar. pag.* 308. & *Tr. de sale tartari pag.* 35. ubi varii processus ex capite mortuo post destillationem spiritus ammoniaci residuo resultantes, habentur.

Præter dictos spiritus salis ammoniaci AUTOR adhuc mentionem facit alius modi *nu.* 2. mendiantibus lateribus ignis. De hoc relatum est, quod per retortam benè lutatam igne aperto propulsus suggerat spiritum, qui facilè aurum dissolvat, & egregiè conveniat in podagra, calculo, aliisque similibus morbis tartareis.

Processus n. 3. nihil aliud est, quàm spiritus vini particulis salis ammoniaci imprægnatus. Nempè quantum phlegmatis adhuc obtinet spiritus vini, tantum de particulis salis ammoniaci imbibit: quæ destillando unà elevantur, & sic hunc spiritum constituunt; de quo etiam conf. KERKRINGIUS *Comment. in* BASILIUM *Valentin. pag.* 145.

Num. 4. parum spiritus urinosi acquiritur, quin maxima salis ammoniaci pars in forma florum hoc modo elevari soleat.

Præter dictos spiritus urinosos etiam quidam occupati sunt ex sale ammoniaco elicere spiritum acidum; qui tamen labor non meretur operæ pretium, cum non possit haberi per se, & si acquiritur, nihil aliud fit, quàm spiritus salis communis. ZWELFFERUS *in Appendice Animadv. in Pharm. August. pag.* 54. mediante frumento tritici, sale ammoniaco additi, hunc spiritum acidum parare contendit; sed phlegma acidulum fœtidum acquirit, frumenti additi prolem; nullo modo spiritus acidus ex sale ammoniaco, quoniam non est valdè acidus & corrosivus.

Meliùs procedit negotium ex *capite mortuo spiritus urinosi, cum addito sale fixo parati*; hoc enim si cum triplo *boli* permistum destilletur, suggerit *spiritum acidum*, qui spiritu salis communis concentratior est, & præ hoc nullam ferè prærogativam habet, nisi, quod in auro solvendo præferatur: vel ad imitationem GLAUBERI in præparatione salium mirabilium, capiti mortuo hiuc affundatur spiritus vitrioli, sic destillando prodit spiritus salis acidus ex sale ammoniaco, modo, quem docet LUDOVICI *de sale tartari pag.* 35. THOMSON *Epilog. Chym. pag.* 77. commendat spiritum, qui ex oleo vitrioli subrubicundo, & sale ammoniaco bis vel ter à sale decrepitato elevato, in spiritum vini optimum demersis, simul probè conquassatis, fragrantissimus destillat; quem tamen nihil aliud, quàm *spiritum salis dulcem* esse existimo, nisi forsan sulphureas quosdam ex oleo vitrioli particulas simul adscendisse crediderim.

CAPUT XXVII.
DE
VITRIOLO.

Vitriolum est sal minerale metallis proximum, habet appellationem à vitro, quoniam vitriolum Martis & Veneris est perspicuum quasi vitrum. Et quidem in specie solutiones & concretiones crystallinæ ex Marte & Venere dicuntur Vitriolum propriè: nihilominus tamen etiam abusivè & impropriè aliorum metallorum solutiones, & denuò factæ coagulationes, dicuntur Vitriola. Saccharum Saturni dicitur *vitriolum Saturni*; sic vitriolum solis, vitriolum lunæ, & similes coagulationes; sed, ut dixi, abusivè.

Vitriolum propriè loquendo reverà *nihil aliud est, quàm concretum compositum ex spiritu acido sulphuris* embryonati, quod rosit mineram plus minus maturam Martis & Veneris, sicquè coeunt intercedente aqua in sal compositum crystallinum, juxta canonem: *menstrua acida corrosiva dum solvunt, cum solutis coagulantur*. Nullum ergo dubium est de genesi vitrioli, quod propriè dicitur de Venere & Marte. Hinc etiam est, quod frequentissimè sulphur & vitriolum ex iisdem mineris eruantur; non secus atque in Suecia lapis mineralis deprehenditur, ex quo sulphur, Vitriolum, alumen, & tandem minium, successivè eruuntur: Conf. *Acta societ. Reg. Angl. Volum.* 1. *pag.* 310. item *pag.* 34.

Confirmat hoc Mechanica chymica, 1. per *syncrisin*, quã possumus producere verum ac genuinum vitriolum eodem modo atque reperitur in terræ visceribus vel mineris vitrioli. Vel *in via sicca* cum sulphure stratificando, & calcinando Martem vel Venerem, ut *suprà* AUTOR *de Marte* in calcinatione ejus cementatoria, item *in Venere* ostendit; sic enim calcinatione ista sulphur inflammatum prodit spiritum suum acidum, unde spiritus acidus sulphuris corrodit adjectum Martem vel adjectam Venerem. Factã hac calcinatione materia calcinata infunditur in aquam simplicem, & solutio fit viridis: hæc aqua imprægnata filtratur, filtrata aqua pelliculam exhalare permittitur, & in loco frigido concrescunt crystalli, quæ sunt elegantissimum vitriolum; & quidem si ex minera Martis, vitriolum viride, si ex Venere, cœruleum. Hoc vitriolum artificiale adeò est simile naturali seu nativo, ut ovum ovo non sit similius. Vel in via humida cum spiritu sulphuris vel vitrioli, diluto s. q. aquæ simplicis, Martem & Venerem solvendo, & hinc per crystallisationem in genuinum vitriolum redigendo, ejusdem naturæ, & usus cum vitriolo nativo.

Quæritur hic: an præcisè spiritus sulphuris aut vitrioli, & an non alii spiritus acidi possint rodere metallum, & vitriolum constituere? Affirmatur: Nam spiritus vitrioli cum Venere concrescit in perfectum vitriolum, quod destillatum dat fumum rubentem, qui fumus solet esse proprius nitri, quando præparatur: vid. HORSTIUS *in suo judic. de Chir. Infus. pag.* 86. Attamen adeò non facilis labor est; licet enim nitrum affundatur vel Marti vel Veneri, non solet facilè abire in vitriolum, sed ferè semper instar fæcum in vasis fundo hæret. Necesse ergò est, ut concurrant quædam encheirises in ejus præparatione, imprimis autem observetur rectum saturationis punctum, aliàs saltem fit coagulum.

Probat hanc sententiam *diacrisis*, seu resolutio vitrioli nativi mechanica, quia ex hoc vitriolo artificiali possunt præparari calcinando, destillando, &c. omnia ea medicamenta, quæ ex vitriolo nativo possunt haberi: ita ut hæc encheirisis sufficienter probet materiam vitrioli, & quomodo fiat in mineris terræ. Nam si destilletur vitriolum nativum, acquiritur spiritus acidus, qui est reverà ejusdem naturæ atque spiritus sulphuris acidi communis; & caput mortuum, quod remanet, est nihil aliud, quèm minera metallica vel Martis vel Veneris corrosa; quoniam beneficio fusionis possumus acquirere novum metallum, sive sit Mars, sive Venus: ita ut caput mortuum partim convertatur in metallum, partim restet sub forma terræ.

Propriè ergò *duo sunt vitrioli Genera, Martis, & Veneris*, & quod ex utroque plus minus est compositum, quorum intuitu variant vitriola. *Venereum cœruleum est*, quale nativum optimè in cupro deprehenditur; de quo conferatur TACHENIUS *Hipp. Chymico*; sicuti *Ungaricum*, quod præfertur omnibus reliquis, multum *de Venere participat*. *Martiale ex albo viridi pallescit*, quale imprimis *Romanum* (ex agro Romano, quo in vicinia, ubi foditur, oriuntur aciduIæ,) & *Anglicum* est, & sic cœteris paribus, variat ejus coloratio.

Præter vitriolum viride & cœruleum ex Marte & Venere, reperitur & *Vitriolum album*, omnium infimum, quod ejusdem est naturæ, saltem quod minus de mineris metallicis, iisque adhuc immaturis, participet. Sunt, qui volunt, quod tale vitriolum album etiam participet de Saturno; quod valdè est probabile.

Reperitur autem *Vitriolum nativum* duplici in forma:

1. Similiter in mineris suis, ex quibus per elixiviationem & decoctionem separatur; v. g. *Goslariense*, quod maximè *Martiale*, minimèque Venereum est; Vel
2. Delitescit in marcasitis atque pyrite Vitriolaceis, qui admodum sulphurei sunt, & simul de Venere & Marte participant.

I. Quod *primum* attinet, nunquam reperitur nativum vitriolum, nisi in istiusmodi locis, ubi mineræ Martis & Veneris adsint, ut possit rodi à spiritu sulphuris Mars vel Venus, quando nimirum substantia pinguis separatur ab acido. Pinguedinem enim hanc quidam ab igne subterraneo dissolvi credunt; quod tamen nihil est: potiùs in terra mineram sulphuris, beneficio menstrui universalis seu salis aerei, dissolvi puto, adeòque acidum ejus quadantenus liberari, ut Martem & Venerem in Vitriolo corrodere queat.

II. Marcasitæ & pyritides Vitriolaceæ vel cum vel sine prævia tostione aeri expositæ fatiscunt, & in vitriolum sensim sensimque efflorescunt,

resçunt, ex quibus illud postmodum elixiviatur, & evaporando cryſtalliſatur.

Iſtud vitriolum, quod ex pyrite cum toſtione paratur, ſequenti fit modo. Pyrites ſcilicet contunditur, & calcinatur in igne forti, ſub qua calcinatione fit friabilis: pinguedo ſulphurea contenta in eo accenditur, & abſumitur, & adjunctum acidum ſulphureum pyritem rodit: Calcinatus itaque aeri exponitur, ſic ſucceſſivè in vitriolum effloreſcit; humiditas enim aeris ſale Hermetico impregnata ſucceſſivè reſolvit ſpiritum acidum, rodentem venam; aeris humiditas ſe jungit cum acido ſulphuris, & ita ſenſim ſenſimque effloreſcit in vitriolum, quod affuſione, aquæ ſolutione & cryſtalliſatione in vitriolum cogitur.

Adeo clara eſt hæc mechanica, ut calcinatione lapidis effluat ſulphur liquefactum ſub forma aquæ ſeu ſulphuris nativi, non verò accendatur. Rectè ergò dicunt omnes Autores, quod vitriolum conſtet ex aqua ſeu phlegmate, ſpiritu ſulphuris acido, & parte mineræ vel Martis vel Veneris corroſæ: quod ipſum pluribus eleganter deductum videri poteſt in ANGELO SALA *Tr. de Vitriolo*, in KIRCHERI *Mundo Subterran. Tom. 1. cap. de Vitriolo*, qui omnia, quæ SALA *de Vitriolo* habet, eleganter, diligenter & fideliſſimè, ſuppreſſo Autoris nomine, exſcripſit; item in CAMILLI GORI *de Chalcantho ejuſque oleo*, MINDERERO *Diſquiſit. de Chalcantho ſive Vitriolo*, CRUGNERO in Vere Chymico *Tr. de Venere & Marte*, & denique in HELMONTIO *in ejuſdem Parad. & Fontibus Spadanis*, quæ merentur ut legantur, imprimis in hoc puncto de vitriolo, & ejus natura. Hoc modo, uti dixi, ex pyrite paratur Vitriolum Goslarienſe, quod ſatis eſt notum.

Adhuc ſine Toſtione quoq; ex Marcaſitis Vitriolaceis elixiviatur Vitriolum, uti in minera Martis ſolari v. g. notum eſt, de quo *ſuprà* ſufficienter *dictum*.

Et hi ſunt duo modi cognoſcendi & percipiendi Vitriolum nativum. Hæc autem inter vitriola diverſa formalis nulla eſt differentia, niſi in quantum ex materiæ mineralis metallicæ varietate plus minus diſtincta ſunt, & nudè & æqualiter uſui tàm Medico, quàm Chymico inſerviunt.

Uſus Vitriolorum planè eſt multiplex, pro noſtro ſcopo tàm Chymicus, quàm Medicus. *Chymicus* ad iſtos pertinet, qui Mercurium ceu menſtruo Philoſophorum, pro parando lapide Philoſophorum in via humida exinde elicere ſatagunt, ſecundùm *verſum* per conſiderationem literarum Vitrioli caballiſticam vulgò *notum*:

Viſitabis Interiora Terræ Rectificando, Invenies
Optatum Lapidem Veram Medicinam.

Sed hæc eſt hypotheſis ſeu compoſitio Chymiatri cujuſdam otioſi, utut multi adhuc laborent in vitriolo, & dicant; eſſe in eo lapidem Philoſophicum: & ſanè ipſe *Mynſichtius in Teſtamento Hadrianæo* non obſcurè inſinuat in Vitriolo ſe laboraſſe. Certè moderni ferè omnes vel nitriſtæ ſunt, vel vitrioliſtæ; quam tamen controverſiam non facio meam. Quoad *Electionem vitrioli*, ad operationes Chymicas præfertur ſmaragdino ſive vireſcenti album, in defectu utriusque Vitrioli cœruleum ſive ſapphirinum commodè adhibetur.

Quod attinet *Uſum Medicum* & effectum diſtincta remedia diſtinctos habent uſus, ut in genere nihil de vitriolo poſſit dici: ſufficit, quod dixit PARACELSUS, quod ſit quarta columna Pharmacopœæ, adeò ut quarta iſtius pars poſſit repleri medicamentis ex vitriolo paratis. Vitrioli tamen crudi uſus eſt ſaltem externus, præſertim chirurgicus: ſiquidem non ſaltem ſimplici ſuo contactu egregium eſt remedium vulnerarium & ulcerarium, de quo conf. BECHERUS *Phyſ. ſubterr. pag.* 115. item TACHENIUS *Hipp. Chym. Edit. ſecundæ pag.* 120. ſed etiam nota eſt vis ejus vitrioli, præſertim Venerei, ſympathetica pro cura vulnerum & hæmorrhagiarum; ſicuti etiam vitriolum in aqua ſimplici ſolutum, addito imprimis alumine, quaſvis hæmorrhagias applicatum mirabiliter ſiſtit. In ulceribus ſcorbuticis, gingivis putridis, & carie oſſium præſtantiſſimum eſt remedium, ſi ſolvatur in aqua, & tantillum ſpiritus ſalis ammoniaci inſtilletur. Errhinum quoque eſt egregium, ſi vitrioli ad albedinem calcinati gr. jv. vel v. ſolvantur in ſ. q. aquæ liliorum convallium, v. g. ℥j. & ita naribus attrahantur, egregiè aperit & reſolvit itidem hærentem mucum. Ophthalmicum quoque eſt, & in ophthalmiis, unguibus, &c. oculorum in aqua appropriata dilutum & applicatum confert.

Uſum vitrioli albi quod attinet, pariter remedium ophthalmicum eſt, & in lippitudine omnibusq; affectibus oculorum, apprimè convenit: vid. BINNINGERUS *C. 5. Obſervat.* 100. & WEDELIUS *de Facultat. Medicam. pag.* 85. Diſſolvitur autem in aqua appropriata ophthalmica, hac proportione, ut ad ℥j. aquæ gr. iij. jv. ad ſummum v. vitrioli albi ſumantur, unde ex tali aqua fit collyrium oculis applicandum mirifica cum virtute, in lippitudine & aliis eorum affectibus.

Pro uſu Medico interno præparatur variè, in quem finem præmittitur

DEPURATIO.

Depuratio eſt vel abſoluta à ſordibus vel reſpectiva à Venere. Abſolutè purificatur Vitriolum à ſordibus adhærentibus, à ſulphure ſuperfluo, minera, &c. vel ad modum BASILII VALENTINI, ſimpliciter ſolvendo in magna quantitate aquæ tepidæ, digerendo ad tempus in loco calido, & quidem tempore æſtivo exponatur ſoli, vel tempore hyberno ſeu hyemali fornaci; ſic enim in leni calore ſponte ſulphur, ſeu terra flava ſeparatur à vitriolo, & in fundo ſecedit; unde poſt factam filtrationem ſolutio clarificata evaporanda ad pelliculam, in loco frigido facilè denuò in vitriolum cryſtalliſari poteſt; hocque toties repetatur, usque dum nihil amplius ſedimenti appareat, & ſic habetur vitriolum puriſſimum, quod vomitorii loco uſurpatum fuit.

Elegantiùs purificatur, ſi ſolvatur in aqua vitriolum, & huic ſolutioni aliquid ſalis communis injiciatur; ſic enim impuritates ad fundum præcipitantur. Vel, quæ *concinnior* eſt *depurandi ratio*, Vitriolum pulveriſatum in cucurbita clauſa balneo Mariæ immergitur, & in calore moderato, eoque conſtante, per tres, quatuor vel quinque dies & noctes detinetur; ſic enim vitriolū, absque ullo liquore alieno affuſo, à propriâ humiditate fluidum evadit, ita, ut ejus terra metallica ac ſulphur craſſius in fundo vaſis ſubſideant, ipſo puriore vitriolo ſupereminente: liquor nempè decantatus cryſtalliſetur, idque bis vel ter repetatur; ſic ſpiritus per arenam facili negotio deſtillatur, remanente capite mortuo albicante & ſpongioſo inſtar aluminis uſti: Vel curioſiſſimè depuratur per efflorеſcentiam in aere libero in vaſe terreo, modo inſinuato à KUNKELIO *Obſ. P.* 1. *cap.* 6. redditur hoc modo vitriolum album, & ſeparatum à ſubſtantia minerali ſuperflua, facili modo etiam ex arena deſtillabile redditur, & ſi rectè procedatur, caput mortuum paucum, illudque album, relinquit.

Depuratio reſpectiva inſtituitur in vitriolo Martis ab adhærente Venere ſeparando, quod fit: ſi vitriolo in aqua ſimplici ſoluto ſuper ignem efferveſcenti intrudantur bacilli ferrei, quibus copioſè adhæret venus; vel infundatur parum de limatura Martis pura, & agitentur mutuò; mox enim Venus adhæret, non ſecus ac ſi cupro incruſtatæ eſſet: & ita poſſumus probare, quantum ſit cupri in vitriolo.

Mechanica hæc docet: quid habendum ſit de converſione Martis in Venerem per aquas vitriolaceas minerarum, de qua ipſa plura hinc inde reperiuntur. Nempè eſt ſaltem converſio imaginaria, quæ fit ſolâ præcipitatione, dum aquæ tales vitriolaceæ, vitriolo veneris turgidæ, injectum Martem rodunt, ſub quo roſionis actu particulæ Venereæ in locum particularum Martialium ſurrogantur, quatenus ſub Martialium ſolutione præcipitantur; unde tunc Mars in cuprum transmutatus videtur. Ex injecto etiam in ſolutionem vitrioli zinco, ita à partibus metallicis liberari vitriolum aſſerit, ut depuratum hac ratione mediocri ignis gradu in deſtillatione ſpiritus prodeat.

Depuratum ita Vitriolum pro uſu Medico diverſimode præparatur; quæ præparationes omnes, ſive reſpiciunt ſubſtantiam vitrioli acidam eſurinam, vel ſubſtantiam ejus mineralem metallicam: hinc *ex vitriolo habetur per deſtillationem phlegma, ſpiritus, & oleum*; ex reſtitante verò *capite mortuo* ſeu colcothare *ſal, & terra vitrioli*; & *ex hoc* vel ſublimando *flores*, vel extrahendo *ſulphur anodynum, & Tinctura anodynæ* vitrioli.

Autor imprimis pag. 484. docet parare vitriola vomitoria per repetitas ſolutiones, filtrationes, & concretiones ſeu coagulationes; quæ tamen omnia in deſuetudinem abiere, quia talium nullus eſt uſus, nec ſuadere cuiquam poſſum vitriolorum vomitoriorum uſum, pulmonibus & ſtomacho ſummè hoſtilium, tonumque ejus mirè invertentium, ſi tantillum ei horum propinetur. Transeant ergò, & non niſi robuſtioribus tantùm propinentur. Quidam commendant hoc vitriolum vomitivum in cura paroxyſmi apoplectici: ſed eſt nimis violentum remedium, quod rectè à POTERIO *cap.* 10 *pag.* 459. *in Pharm.* vocatur *Purgans Ruſticorum. Omnis vis vomitoria in vitriolo eſt ex Venere*, quæ ſemper vomitus excitat; idque probo, quoniam pulvis viridis, per oleum tartari deliquati præcipitatur ex ſolutione Vitrioli Venerei in aqua ſimplici, & nihil aliud eſt, quàm particulæ venereæ præcipitatæ & ſeparatæ à ſpiritu corroſivo ſulphuris, habet vim talem vomitivam, & ratione harum particularum venerearum vitriolum vomitus movet; quos tamen ſuperſtes liquor non excitat, ſed hic beneficio nitri à pulvere ſeparatus, à frigore concreſcit in cryſtallos, quæ cryſtalli vocantur *Tartarus Vitriolatus*, quoniam ſpiritus acidi ſe conjungunt cum tartaro, & ſic habetur Tartarus Vitriolatus.

Sequitur *no.* 2. aliud *Vitriolum emetico-purgans in* AUTORE, cujus præparatio eſt nuda depuratio, quod tamen in deſuetudinem abiit propter nimiam violentiam & vehementiam, quam per ſuperiora & inferiora exſerit purgando.

Poſt vitriola vomitiva AUTOR *pag.* 485. inſinuat

CALCINATIONEM VITRIOLI,

Quæ duplex eſt:

1. *Aperta.*
2. *Clauſa.*

Calcinatio aperta fit igne aperto, ubi prodit vitriolum in colore albo, deinde

deinde alio (nigrescit vel viridescit) item rubicundo; quod Vitriolum intenso rubore calcinatum dicitur Colcothar, sive calcinetur igne aperto, sive alio quocunque modo. Sed quoniam calcinatio hæc fit cum phlegmatis & spiritus jactura, rarò per se instituitur, cum sub destillatione Vitrioli caput mortuum calcinatum remaneat.

Huc quoque pertinere videtur *Calcinatio in radiis solaribus*, unde *Pulvis sympatheticus*; qui nihil est aliud, quàm Vitriolum Veneris, præmissa solutione in aqua, filtratione & crystallisatione in diebus canicularibus calcinatum ad albedinem, vel incipientem flavedinem: nam vitriolum quodcunque, v. g. Venereum, cùm sit cæruleum instar lunæ, si exponatur calori, primo albescit, hinc flavescit, denique rubescit, & ultimo omninò ad obscuritatem prunneam vergit, pro varietate graduum ignis. Quando ergo in diebus Canicularibus Vitriolum venereum exponitur radiis solaribus, & calcinatur ad albedinem, defendendo à pluvia & aere humido, nec spatulâ ferreâ sed ligneâ potiùs agitando, revera est *Pulvis sympatheticus* pro cura dysenteriæ, pro cura ulcerum, vesicæ cum mictu sanguinis, pro cura hæmoptyseos, hæmorrhagiis & similibus affectibus satis celebris: Videbitis præparationes in Autoribus, qui de hoc scripserunt, imprimis in POPPIO, item in *Tractatu* DYGBÆI *de Sympathia*, RATTRAY *de pulvere sympathetico & Unguento Armario*, ubi multa, quæ scripserunt alii, sunt in unum congesta. Modus applicandi est, ut pulvis hic excipiatur linteo, magnitudini vulnerum respondente, & applicetur; vel linteum sanguine adhuc calente madefactum, pulvere sympathetico in aqua plantaginis soluto imbuatur & suspendatur.

Fundamentum Curæ consistit in sulphure vitrioli, imprimis in sulphure Veneris: Unde si non habeatur verum ac genuinum vitriolum Veneris, optimum est, si præparetur artificialis & fiat pulvis sympatheticus.

Nam Mars non est adeo aptus atque Venus, quoniam sulphur ejus non est adeò perfectum, atque sulphur in Venere. MARCUS MARCI *in Philosophia veterum rest. Sect. de Magnetismo Vitrioli* singularem refert vitrioli calcinationem in colorem aureum, quam fortè tutiorem esse dicit pro pulvere sympathetico, quàm vulgarem: *Videatur locus citatus*, qui est lectu dignus: & quidem casu in illam incidit quidam Monachus.

Quod attinet *Calcinationem Vitrioli* in vase Hermeticè clauso in rubedinem usque, plus habet in recessu: Nam hìc nihil phlegmatis abit, sed per digestionem tandem concentrantur omnia in vitriolum & invertuntur, ut suam rubedinem prodat. Observetur encheirisis in hac calcinatione, *ne crassior evadat, quàm medium dorsum cultri, aliàs non procedit.* Conf. *de hac Calcin.* KUNCKELIUS *Obs. P. I. cap.* 6. Commendatur hoc vitriolum ita calcinatum pro parando spiritu volatili.

Post Calcinationem se offert

DESTILLATIO.

Vitriolum per retortam igne aperto destillatum dat phlegma, spiritum & oleum. *Spiritus* est, vel *vulgaris*, vel *volatilis*: *Vulgaris acidus*, vel *dulcis*: *acidus* vel *primus*, vel *regeneratus*: Spiritus *volatilis* est vel *simplex*, vel *compositus*. *Phlegma* est nunc *insipidum*, sed plus minus sulphureum, nunc *acidulum*. Eliciuntur facili igne, guttatim produnt; nam si spiritus sequatur, sub nebularum forma se exhibere solet.

Phlegma subtile *insipidum* sulphureum, quod vocatur *Ros* vel *aqua vitrioli*, AUTOR *no.* 1. & 2. describit: *Acidum* verò, vel etiam phlegma vitrioli κατ᾽ ἐξοχὴν ita dictum, *no.* 3. *pag.* 486. Totum artificium consistit in ignis regimine. Non sunt autem de nihilo hæc phlegmata; non enim simplex sunt humiditas elementalis, sed habent plus in recessu, quia participant simul de sulphure puriori Vitrioli, sub quo & acidi esurini sulphurei aliquantum simul secum rapiunt: hinc vires egregias obtinent internè in febribus ardentibus & acutis, ac quibusvis corporis ardoribus & æstuationibus, item in hectica ex viscerum inflammationibus & corruptelis, febribus lentis, quæ tabem & phthisin conjunctam habent: in inflammationibus partium internarum & phlogosibus quoque copiosior eorum usus mirè convenit. Externè dolores ex combustione podagricos, item cephalalgiam sedant, quam vim obtinent imprimis vi sulphuris vitriolacei volatilioris nonnihil anodyni. Phlegmata hæc ad omnia hæc potentiora evadunt, si super novum vitriolum subinde digeruntur & cohobantur, ut scilicet spiritu ejus sulphureo volatiliori magis impraegnentur.

In specie *Phlegma vitrioli acidum no.* 3. apud AUTOREM reperibile, usurpatur ad extrahendas tincturas Vegetabilium: Cæterùm observetur, quod hoc phlegma acidum vitrioli debeat aliquoties esse rectificatum, aliàs non adeo commodè fieri possunt cum illo Tincturæ. Hoc phlegma vitrioli acidum præterea valdè commendatur in scorbuto oris, ac in putredine gingivarum: conf. de virtute & usu phlegmatis vitrioli MARCI *in Phil. Veterum Rest. pag.* 551. ubi BASILIUS explicatur, qui multum æstimat hæc phlegmata, & nomine *Aqua Cœlestis* insignit: Item M. A. N. C. *Anno* 6. *Append. pag.* 55.

Ad phlegmata hæc pertinet etiam *Aqua ambram redolens* ex vitriolo destillata, cujus primam mentionem facit PARACELSUS *l. Archidox. de Specif.* & hujus descriptio clara per Cnœffelium parata, hinc prostat in HOFFMANNI *Clave pag.* 356. sequenti modo:

℞. *Vitrioli Ungar.* ℔j.
Sal. ammoniaci per sal sublimati ℥iv.

Omnia probè mista vitroque indita colloca in balneum Mariæ, destilla humiditatem lento igne, & aqua hæc ultra modum fragrantem reddit odorem; cohoba sæpiùs à capite mortuo; ita pergit *Autor*, nempè CNOEFFELIUS, ex propria vitrioli Tinctura odor instar rosæ elici potest; sed vitriolum necesse est, ut sit defæcatissimum.

Retulit mihi egregius quidam Chymicus, se aliquando laborasse in Vitriolo, & post longam destillationem spiritus vitrioli super caput mortuum, tandem rectificasse eundem, & acquisivisse spiritum odoris violacei: id quod confirmant ea, quæ superiùs aliquoties monui, quod etiam mineræ metallicæ in suis matricibus habeant odorem suaveolentem & confortantem; utut hic sub tegmine crassioris corporis sit contentus, & sub adjunctorum concrementorum cortice sepultus. Qui ergò novit clausa tegmina aperire, & eorum odorem arcanum potest elicere, & in lucem protrahere, felix est salutandus.

Post phlegma pulverisetur denuò vitriolum, & novæ retortæ indatur; sic prodit *spiritus Vitrioli* sub forma nebularum copiosarum, forti igne per plures, quandoque ad 14. dies & noctes destillandus, quæ nebulæ coagulantur tandem in liquorem sapore acidissimo. In præparatione enim ejus phlegma priùs à vitriolo separetur, aliàs vix sine fractura retortæ, spirituumque jactura, fieri potest destillatio. Modum docet AUTOR *no.* 6. *pag.* 487.

Egressis & subsidentibus his nebulis, sub ultimo ignis conatu, loco nebularum pedetentim exstillat liquor crassus obscurus, quem *Oleum vitrioli* appellant. Post destillationem olei vitrioli KUNCKELIUS *Tract.* 2. *pag.* 96. monet, ne vas recipiens nimis citò à retorta abstrahatur; aliàs impetuosissimè irruens aer laboratorem cum recipiente prosternat.

Quod attinet spiritum Vitrioli, nihil aliud est, quàm spiritus sulphuris seu acidum sulphuris, quod antea rasit corpus metallicum, & in nullo differunt, nisi quod sub igne Vitriolum aliquid rapiat per retortam ab substantia metallica antea rosa, ideo solet rectificari. Hanc rectificationem & separationem spiritus ab oleo & phlegmate non vult approbare, sed rejicit ZWELFFERUS *in Mant. Hermet. pag.* 336. & 390. *ultimæ editionis*, ex eo, quoniam cum phlegmate Vitriolum dum separatur, simul adscendat spiritus vitrioli volatilis sulphureus, quo ablato, reliquus vitrioli spiritus maximâ virtutum suarum portione defraudetur. Ergò distinguendi sunt spiritus vitrioli, dum alius volatilis, alius est fixus: spiritus fixus est, qui in officinis reperitur sæpiùs adulteratus. Hic si steterit ad aliquod tempus, propter liquamen metallicum colorem obscurum acquirit, quia substantia metallica sensim sensimque præcipitatur sponte, & spiritum tingit. Idem fieri *dixi suprà* in acidulis, quod nempè, si ad tempus steterint, soleant deponere terram rubicundam & aliquantisper obscuram, quoniam minera ferri sensim sensimque præcipitatur, & colorem antiquum repetit. Cæterùm si vitriolum reiteratis vicibus solvendo & coagulando probè depuretur, ut deponat crassiores mineræ metallicæ partes, elicitur exinde spiritus & oleum vitrioli album per retortam. Ut igitur separetur spiritus purus sulphureus ab hoc liquamine metallico, beneficio lenis caloris denuò rectificandus venit per retortam vitream in capella vacua, sine arena aut cineribus, aliàs vasa diffringuntur.

Spiritus hic Vitroli idem est cum spiritu sulphuris essentialiter: vid. KUNCKELIUS *Tr.* 1. *pag.* 6. 7. & 62. Id quod etiam docet Mechanica: Nam

1. Ex Vitriolo artificiali, per cementationem cum sulphure parato, similis omninò spiritus elici solet.
2. Quod ex spiritu vitrioli & oleo destillato terebinth. mistis, & per rertortam destillatis genuinum sulphur sublimari soleat; quam mechanicam docet BOYLE *in Chym. sceptico.*

Spiritus vitrioli rectificatus acidus & fixus, ut aliquid de *virtutibus* moneam, præter usum Chymicum in parandis remediis, egregius est vi stomachicâ & diureticâ. Cùm enim de acido esurino sulphuris embryonati participet, cujus ratione stomacho gratus est, styptico non nihil sapore tonum stomachi firmat; unde in appetitu dejecto datus cum spiritu menthæ est egregius: æstuantibus blandum refrigerium conciliat, & primas vias per urinas mundificat, bilem valdopere temperat, ut vocant veteres, seu sal volatile oleosum massæ sanguineæ nimis ebulliens corrigit, unde dicitur refrigerium, sitim compescens: hinc usitatissimus est in morbis acutis, febribus benignis ardentibus, & sic dictis biliosis pro temperando æstu Julepis permistus; sicuti è contrà in febribus malignis Julepis spiritus nitri commodè permiscetur. Præterea spritus vitrioli egregiè etiam convenit pro usu diuretico & nephritico in urina suppressa, & calculi renum, cum aliis usurpatus, ubi admodum laudatur à PANAROLLO. Interim tamen observetur, ne usus ejus sit nimius, &

ad

ad subtilissimum tantùm acorem misceantur aliis remediis; aliàs enim nimio acore corrosivo pulmonibus, iisque qui ad phthisin & hecticam inclinant, item asthmate & aliis pulmonum affectibus, minus convenit, quia lædit vesiculas spongiosas pulmonum, eosque facilè corrodit; sicut & propter vim adstrictoriam pori pulmonum constringuntur, ut pro aeris irruptione non sufficienter expandi possint. Unde & acidularum usus nocivus est, adeò ut quidam phthisici per usum acidularum reversi sint hydropici; imò non nulli planè interierunt. Sic pariter testibus nocet, & eorum vim spermaticam imminuit, adeò ut novis maritis sit fugiendus eiusdem usus: sicuti etiam D. LANGIUS *in Coll. super Fabrum* de spiritu Vitrioli refert, quendam quotidie hujus gutt. jv. pro stomacho confortando & appetitu excitando sumpsisse, unde testes illius ad instar pisi sensim sensimque decreverint, cùm alias habuerint magnitudinem naturalem; qui, ubi æger intermisisset demum spiritus vitrioli usum, & cibis euchymis fuisset nutritus, iterum aucti, & ad Veneris bellum armati fuerint. Cæterùm, quod dicit AUTOR *pag.* 488. quod conveniat in obstructionibus viscerum, mesenterii, hepatis & lienis, falsum est, quoniam potiùs coagulat quàm aperit; id quod non sine ratione rejicit FRACASSATUS *in suis Epist. de quo suo loco.* AUTOR etiam ad odontalgiam commendat; sicuti & quidem cum melle, vel simplici vel rosato, ad subtilem aciditatem miscent in linimentum pro scorbuto oris, putredine gingivarum, exulceratione oris scorbutica, uti etiam in ulceribus oris Gallicis. Sed abstineamus ab ejus usu in dentium affectibus; hos enim nigros reddit: Videbitis rationes in TACHENII *Hippocrate Chymico.* BARTHOLETUS *in Tr. suo de respirat. lib.* 5. *cap.* 5. *pag.* 431. facit mentionem *spiritus vitrioli lunaris*, ex lunæ scilicet magisterio plurimæ cohobationis beneficio abstractus, qui valdè prosit in affectibus capitis; de qua vi cephalica *supra, ubi de lapide Lazuli*, sufficienter dixi.

Superest in retorta post spiritus & olei destillationem *caput mortuum* seu *Colcothar* perfectè calcinatum, quod adhuc constat sale vitrioli emetico, quod elixiviando cum aqua simplici separatur, & restat post elixiviationem substantia quædam atro-rubescens, quæ vocatur *Terra vitrioli dulcis*. Hæc terra potest cementari cum sulphure denuò, & sic ex ista terra cementata novus spiritus vitrioli potest parari, quem acquisivit ex sulphure per cementationem. Hoc verò dictum esto de capite mortuo atro-rubescente: si enim ad nigredinem calcinatum fuerit Vitriolum, nullum ex capite mortuo habetur sal, nullusque spiritus regeneratus, de *quo jam dicendum.*

Caput mortuum, nempè prunneum, à destillato hoc spiritu aeri exponitur libero, in loco à pluvia & solis radiis tuto: hinc aliquandiu ita expositum, per annuum spatium plus minus &c. (quo longiùs, eò meliùs & potentiùs impprægnatur) denuò destillari aptum natum redditur, ac novum suggerit spiritum, qui proptereà *spiritus vitrioli regeneratus* dicitur. Hoc non tantùm fit in capite mortuo vitrioli; sed etiam obtinet in alumine & nitro; quæ terra, spiritu per ignem exhausto, deinde aeri exposita solet de novo imprægnari, & efflorescere vel nitrum novum, vel vitriolum novum. Sed observetur: quod non omni tempore imprægnetur Vitrioli caput mortuum, sed tantùm tempore verno in Martio, Aprili & Majo, & mensibus autumnalibus, Septembri, Octobri & Novembri, intermediis verò mensibus æstivis & hybernis non imprægnatur.

Dubium est: unde ejus origo, dum quidam ex aere in vitrioli capite mortuo concentrato huncce spiritum derivant, sed malè: nam saltem ex nuda phlegmatis in aere insinuatione, & acidi in capite mortuo residui, sed nimis concentrati, resolutione & huius in partes metallicas actione, novum hocce exsurgit vitriolum. dicto modo denuò destillandum: vid. WEDELIUS *in* M. A. N. C. *Anno* 6. & 7. *Obs.* 123. *pag.* 161. & *de Medic. Facultat. pag.* 160.

Id quod probatur:

1. Quod si caput mortuum tale ultimâ ignis actione penitus fuerit exhaustum, ita ut nihil de sale aut acido concentrato remaneat, nullo modo spiritu tali novo imprægnari soleat.
2. Quod capiti mortuo tali vitrioli per aerem regenerabili affusa aqua idem præstet, quod aer, ita ut brevi post spiritus putatus regeneratus haberi queat.

Hinc

3. Si diutiùs aeri exponatur, non nisi unâ vice regeneratio fit; totum enim sic resolutum sal vitriolaceum, indeque destillatum, novum spiritum suggerere nequit.

Interim spiritus vitrioli regeneratus non est planè ejusdem naturæ cum spiritu primitus destillato, sed potiùs habet naturam differentem ab eodem; quia sub hac ipsa aerea resolutione, & hinc vitrioli regeneratione, non levem alterationem acquirit vitriolum sic regeneratum; cùm regeneratum hoc vitriolum non adeò simpliciter sit tale, quin de nitrosa natura multum participare videatur, ratione salis aerij nonnihil concentrati sub isto vitriolo regenerato; unde in tali spiritu, in vitro adservato, subinde concrescere solent crystalli, quasi crystalli nitrosæ; de quo vid. ZWELFFERUS *in Animadv. pag.* 384. & 407. item in *Append. pag.* 71. item *in Mant. spagyr. pag.* 336. & 343. Hinc etiam volatilioris ferè naturæ habetur hic regeneratus spiritus, indequè ad epilepsiam à quibusdam præ vulgari laudatur.

Hactenus recensiti spiritus sunt acidi insigniter: non pauca hinc inde occurrunt in scriptoribus *de spiritu & oleo vitrioli dulci*, quale *propriè loquendo* ex vitriolo *est non-Ens*: Ex acido enim esurino & minera metallica cum coaluerit vitriolum, per se & propriè dictum spiritum dulcem aut oleum habere non poterit: Sed vel substantiæ Martialis simultanea præsentia aliqualem dulcorem repræsentat, qui est modus ZWELFFERI *Mant. spagyr. pag.* 392. Vel cum ana *spiritus vini* bene *rectificati* facta dilutio & attemperatio mediantibus repetitis digestionibus & cohobationibus *spiritum vitrioli dulcem* suggerit; de quo vid. HOFFMANNUS *pag.* 359. & FABER *Myrothec. spagyr.* 2. *cap.* 9. *lib.* 1. Vel à capite mortuo vitrioli spiritus vitrioli affusi ob acidum imbibitum facta quasi castratio, mitiorem seu dulcificatum reddit, modo AUTORIS *num.* 8. Vel mitior saltem aciditas cum aceto destillato procurata, modo AUTORIS *num.* 7. *spiritus vitrioli dulcis* appellari à quibusdam solet. Videbitis plura in ZWELFFERO *loc. citato.* Nam alia est ratio sulphuris vitrioli dulcis ex spiritu ejus viridi præparandi HELMONTII, *Tract. Duum-virat.* §. 9. de *quo suo loco.*

Cæterùm in omnibus hactenus dictis destillationibus spiritus vitrioli, qui prodit, non est purus, seu non est genuinum illud & naturale acidum sulphuris embryonati, quale v. g. in acidulis deprehenditur, & ex cujus in mineram actione vitriolum tandem concrescit; sed sub destillatione acidum illud simul mineræ particulas sulphureas immaturas metallicas secum rapit, unde austerus & corrosivus, stomacho subinde nauseosus; cùm ita plus minus hostilis evadit, adeoque quilibet communis spiritus vitrioli plus minus de metalli liquamine continet, unde etiam obscurum colorem tandem adsciscit ex saturato successivè liquamine, eoque non nihil præcipitato. Unde eò annituntur Medici sedulò, ut acidum illud esurinum volatile salubre nobisque gratissimum, per se acquirere valeant, adeoque tantoperè in præparatione spiritus vitrioli volatilis, ut vulgò vocant, vel *spiritus vitrioli albi Basilii Valentini*, de quo vid. TACHENIUS *Clave cap.* 6. *pag.* 97. desudant, pro egregio epileptico, & apoplectico, cephalico, stomachico, quorumvis sordium in quibusvis corporis culinis abstersivo, antipyretico; inescati præsertim PARACELSI monitis, absolutam epilepsiæ curam in tali spiritu vitrioli volatili consistere: id quod vulgares chymici & nugivenduli applicant ad vulgarem spiritum vitrioli: sed falsum est.

Genuinus hujusmodi spiritus volatilis altioris est indaginis, uti etiam altioris efficaciæ. AUTOR noster aliquot subministrat Præparationes, utut non adeò magni ponderis; poterunt tamen perlegi, & apud alios Autores elegantiores indagari. Sed ut in genere moneam, *per alembicum striatim prodire debet*, ac *penetrantem sulphureum spirare odorem*: quæ striæ uti sunt propriæ spiritui vini, & reliquis spiritibus volatilibus vegetabilium sulphureis, qui sine dubio sunt maximè volatiles, ita spiritus vitrioli volatilis iisdem striis in alembico se manifestat; unde etiam spiritus vitrioli vulgaris, dum difficulter per cucurbitam humilem destillatur, sed potiùs per retortam; spiritus è contrà volatilis ex cucurbita per alembicum facilè adscendit, & per rostrum descendit. Deinde spiritus vitrioli communis olfactus parum nares ferit; ast volatilis sulphureus & penetrantissimus est, & altè intrat nares instar spiritus cujusdam volatilis. Præparatio ejus est difficilis, & in secretis admodum habetur à Chymicis sublimioribus, utut maximus in eo resideat & latitet thesaurus in curandis morbis supra dictis; unde pro hoc assequendo vario conatu laborant Chymici, vel per simplicem in vase alto rectificationem, quemadmodum docet AUTOR *Num.* 4. *Not.* 1. *p.* 486. quò etiam pertinet modus HORSTII *in Problematibus pag.* 65. PARACELSUS usque ad nonum alembicum destillationem spiritus vitrioli pro caduco morbo peragendum iubet, cuius sensum videbitis explicatum à CNOEFFELIO *in* M. A. N. C. *Anno* 6. *Append. pag.* 57. estque modus, quem insinuat AUTOR *num.* 17. *pag.* 491. Nempè per toties reiteratam phlegmatis super suum Colcothar cohobationem. Et sanè plures Autores per huiusmodi phlegmatis, item spiritus, super suum caput mortuum cohobationem, spiritus hujusmodi volatiles vitrioli parare gestiunt; ut videri potest in HOFFMANNI *Clave pag.* 357. & 359. In præparatione observetur: ut imprimis removeantur vasa, dum omnia adhuc intensè caleant, aliàs redit in caput mortuum. Facit huc non minùs concinnus modus parandi spiritum vitrioli volatilem D. Mœbii, cujus genuina hæc est descriptio:

℞. *Vitriol. Goslar.* vel *Ungaricum.*

Abstrahe phlegma ex cucurbita terrea probè loricata per alembicum vitreum igne aperto in excipulum terreum ad siccitatem usque, quò facto novum vitriolum cucurbitæ immitte, & phlegma abstrahe, repetendo tamdiu, donec cucurbita vitriolo penitus repleta fuerit: Tractâ cucurbitâ Vitriolum calcinatum pulverisa, & per retortam Waldenburgensem igne aperto destilla, & qui-

& quidem tribus diebus igne leni, hunc tamen singulis diebus & noctibus per gradus augendo. Præstat pro hac operatione retortam procurare ex argilla pura, omni arena libera, arena enim spiritus volatiles transmittit, quorum verò transitus per retortas dicto modo confectas impeditur. Receptaculum remove & spiritum volatilem penetrantissimum, nares maximè ferientem, tanquam summum cephalicum usui asserva. Receptaculum retortæ iterum admove, infundendo priùs aquæ simplicis debitam quantitatem pro spirituum condensatione, urge igne & destilla, donec oleum rubicundum prodeat: quo apparente, receptaculum remove, & spiritum egressum (qui est communis vitrioli spiritus) rectifica per arenam ex retorta vitrea, & usui serva. Apposito iterum receptaculo ignem ulterius urge, donec nihil ampliùs prodeat. Refrigeratis omnibus spiritum volatilem oleo affunde, & simul rectifica; sic enim magis volatilisatur.

Quin & ipse HELMONTIUS cohobationem talem certam adhibet in curiosissimo *Processu destillandi spiritum vitrioli volatilem* quem habet *Tractatu de Lith. cap.* 8. §. 19. ob multiplices encheirises perquàm notabili, sed laborioso & tædioso: hâc autem methodo acquiritur spiritus vitrioli admodum volatilis in forma aurea.

Alii per effervescentiam, & consequenter præcipitationem, spiritus vitrioli communis seu vulgaris admodum rectificati negotium hoc tentant per *salium fixorum* vel corporum terrestrium, copiosum acidum absorbentium, *adjectionem*; ut inter salia est v. g. sal tartari fixum; inter terrestria cornu cervi ustum, vel lapilli cancrorum, ut scilicet alliciant spiritum vitrioli acidum fixum, & dimittat spiritum vitrioli volatilem, vinculis & compedibus spiritus vitrioli fixi antea ligatum: unde injectis hisce, subitò admovent alembicum, ne spiritus vitrioli volatilis avolet; quò etiam processus AUTORIS *num.* 13. *pag.* 49. pertinet. Sed parum spiritus, maximam phlegmatis saltem partem accipiunt, utut AUTOR fide dignus VERBEZIUS *contra Castellum* asserat.

Alii *cum addito tartaro* spiritum subtiliorem & volatiliorem vitrioli parare satagunt simili ex fundamento, ut AUTOR *num.* 10. & 11. *pag.* 489. insinuat.

Alii hoc modo procedunt:

Vitriolum Hungaricum in aqua solutum præcipitatur injecto alcali fixo, hinc filtratur, filtratus liquor seponitur aliquandiu, digeritur, hinc pulvere laterum addito miscetur, & acquiritur destillatione spiritus volatilis elegans, sed paucus.

Consultiùs faciunt, qui vitriolo affundunt spiritum salis ammoniaci, seu quemvis alium volatilem urinosum, relinquuntur hæc tamdiu, quamdiu modus fermentativus conspicuus est, hinc decantatur, cum lateribus miscetur & destillando acquiritur spiritus volatilis penetrantissimus. Posterior hic modus congruit ferè cum spiritu vitrioli epileptico Hartmanni, ex vitriolo cum urina humana parato, & describitur ab AUTORE *num.* 14. *pag.* 490. Verùm volatilitas hìc potiùs sali volatili addito, quàm vitriolo, debetur, utut simul elevatum sulphur volatile acidulum suggerat spiritum copiosum, revera perquàm elegantem in epilepsia. Aliàs communissimus modus est cum spiritu vini addito spiritum vitrioli nonnihil volatilem parare eo modo, quem AUTOR insinuat *in Notis sub num.* 4. *pag.* 486. & hac ratione D. MICHAELIS *spiritum* suum *vitrioli cephalicum & epilepticum* parare solitus fuit: scilicet

℞. *Vitriolum Martis ad albedinem calcinatum*, vel *Vitriolum cœruleum Ungar. dephlegmat.* vel *hujus & vitrioli in aura regener.* ana part. æqual.

His pulverisatis irrorando addidit *spiritum vini rectificatissimum, & à speciebus cephalicis & nervinis vel epilepticis digestum* & ad iisdem *abstractum*, idque quinquies vel sexies; postmodum destillavit ex retorta per arenam blando igne, & prodit spiritus vinosus penetrantissimus, probè custodiendus: Hinc sequitur phlegma, quod seorsim separandum est. Reliquum vitrioli more communi igne aperto destillatur & rectificatur: *cujus* pars j. cum part. iv. *liquoris prioris* vase clauso per aliquot dies digeruntur, & postmodum destillantur: sic habetur spiritus penetrantissimus & maximè volatilis, magni usus in affectibus capitis contumacioribus, quales sunt hemicrania, paralysis, apoplexia, epilepsia, & in similibus affectibus nervinis. Nam beneficio spiritus vini fixitas spirtus vitrioli volatilisatur, & aciditas temperatur, & diluitur: qui tamen spiritus non sunt adeò penetrantes, uti spiritus vitrioli volatilis.

Hic spiritus in digestione superimposito alembico, vel si saltem per se stet in loco frigido, abit in corpus saliniforme blandè acidulum & volatile, quod egregium est stomachicum, & in affectibus nervorum convulsivis egregium remedium.

Alii pro spiritu vitrioli cephalico & epileptico obtinendo affundunt aliquoties spiritum vini, vel simpliciter rectificatum, vel à plantis abstractum, vel vitriolo in aura regenerato, vel vitriolo Cyprio, rursusque inde abstrahunt: vid. WEDELIUS *Pharm. pag.* 37.

Spiritus Vitrioli Philosoph. num. 9. *pag.* 488. uti notum est, præparatur ex aqua, cum qua præcipitatum butyrum antimonii in Mercurio vitæ. Malè appellatur spiritus vitrioli, quoniam nihil de vitriolo participat; sed nihil aliud est, quàm *spiritus salis rectificatus*, oriundus ex Mercurio sublimato, cum quo destillatur antimonium in butyrum. In sublimatione enim Mercurii, utut conjungatur vitriolum, nitrum & sal; nihil tamen adscendit præter sal, quod in destillatione antimonij prodit sub forma spiritus, qui dilutus per aquam repetitâ destillatione, vocatur *spiritus vitrioli philosophicus*.

Est egregium stomachicum, propterea est ingrediens *Elixyr stomachalis D. Michaelis*. Cæterùm est probè rectificandus, quoniam interdum adhærent particulæ Mercurii vitæ, unde spiritus hic facilè potest excitare vomitus.

Num. 10. *pag.* 489. *sequitur spiritus vitrioli tartarisatus*, qui etiam vocatur *Manna vitrioli epileptica*. In hujus præparatione alcali tartari agit in vitriolum, & spiritum ejus præcipitat ac figit, unde etiam ex capite mortuo hujus *spiritus tartarus vitriolatus* elici potest; adeoquè parum saltem spiritus aciduli prodire solet.

Famosior hoc est *spiritus* vel *aqua aperitiva Penoti num.* 11. quo modo subtilis ac penetrans acquiritur spiritus, si ritè sit paratus & rectificatus: sed parcus admodum est, & præparatio admodum molesta & tædiosa, ut non videatur operæ pretium: tantum de vitriolo prodit spiritus, quantum acidi à silicibus calcinatis & alcali tartari additis non fuit saturatum: quod alcali cùm agat simul in sulphur immaturum metallicum, à quo spiritus vulgaris fixitas & austeritas imprimis dependet, non nihil subtilior & volatilior præ vulgari esse solet.

Interim tamen spiritus hic est egregium diureticum & optimum remedium in morbis chronicis, & obstructionibus, ex infarctu viscerum oriundis, in corrigendo acido corrupto & vitioso nostri corporis, quoniam est spiritus acidus volatilis; unde in scorbuti cura hujus usum immensum extollit MOELLENBROCCIUS *de Varis pag.* 139. Valdè commendatur ab HARTMANNO, mistus cum essentia absinthii, vel vincetoxici, cujus egregium usum expertus est D. MICHAELIS, qui semper eandem misturam felici cum successu adhibuit in hydrope.

Quidam in præparatione ingredientibus addunt aliquid terræ solaris, & in destillatione spiritus jucundissimos acquirit colores. Imo alii etiam loco silicum communium recipiunt silices, qui reperiunt circa aurifodinas, quia impregnati creduntur aliquo modo primo ente solari.

Ex capite mortuo hujus spiritus sal compositum, ex alcali salis tartari & acido vitrioli constans; & nihil aliud est, quàm *tartarus* quidam *vitriolatus*, egregium digestivum in frebribus intermittentibus, in malo hypochondriaco, scorbuto, & similibus affectibus Chronicis. Vocatur aliàs *sal digestivum hypochondriacum*.

Spiritus vitrioli diaphoreticus res mira est: Cornu cervi ustum, & sal tartari junguntur cum spiritu vitrioli; unde per destillationem nihil prodit, quàm phlegma quoddam spiritus vitrioli, & ideò destillatio hæc nihil valet.

SPIRITUS VITRIOLI ANTEPILEPTICI.

Spiritus vitrioli antepiletici sunt variarum compositionum, uti videre est in AUTORE *pag.* 490. *seqq.* nihilominus omnibus præferendus est *spiritus Vitrioli volatilis*, qui tamen est rarissima avis. Quicquid sit, videbimus tamen præparationes.

Spiritus vitrioli antepilepticus puerorum Hartmanni componitur ex vitriolo cum urina puerorum, qui certè multum habet in recessu. Vocatur *Ammoniacale Philosophorum*. Est optimum antepilepticum, quem TYCHO *de* BRAHE dicitur habuisse in arcanis, & hoc ipso B. D. MICHAELIS frequenter usus fuit pro usu anodyno & cura epilepsiæ in infantibus, licut & hoc mediante aliquot ferè desperatos epilepticos restituit. Acquiritur simul *duplex phlegma*: *Phlegma aquosum*, quod primum prodit, est anodynum: sed *phlegma, quod altera vice destillat*, constat ex phlegmate vitrioli & sale subtili Urinæ, est egregium ophthalmicum, imprimis in lippitudine & inflammatione oculorum; item in cataractis, suffusionibus, nebulis, albuginibus, ungue, &c. est multi usus, ubi opus attenuatione, incisione, resolutione, & detersione.

Spiritus antepilepticus Basilii nihil aliud est, quàm spiritus æruginis, uti patet ex descriptione, cujus vis adeo singularis hìc loci non est.

Occasione *spiritus antepileptici Quercetani*, seu *spiritus vitrioli viridis* dicti *num.* 16. moneo; quod multi jactare velint præparationem spiritus vitrioli viridis, qui vocatur à Chymiatris *Leo viridis*, cujus uti præparatio est in arcanis, ita paucissimi illum possident; unde adulteratum substituunt. Vidi tamen, quod spiritus vitrioli epilepticus, permistus cum spiritu sanguinis humani, talem acquirat colorem viridem. Pertinet huc etiam *spiritus vitrioli viridis*, cujus mentionem facit HELMONTIUS *Tract. Duum-Viratus*, & ex quo *sulphur vitrioli dulce* elaborare nititur. Viror spiritui non est genuinus, sed ortum habet à particulis Venereis sulphureis, quibus separatis *sulphur vitrioli dulce anodynum* ex iisdem elaborat HELMONTIUS. Scripsit de hoc ipso negotio POLEMANNUS *de Sulphure Phylosophico*, qui itidē & spiritū vitrioli viridē parare, & ex eodem *sulphur vitrioli anodynum* obtinere nititur. Curiosum est scriptū, & lectu dignū: nō tamen

men ubique veritatem sequitur, plus scilicet promittendo, quàm ipse unquam præstitit.

Tandem *spiritum vitrioli* etiam *coagulare* quidam satagunt; id quod fit vel per terrea absorbentia, vel per alcalia, spiritum crystallisantia: *Per terrea*, v.g. terram sigillatam, qui modus ab AUTORE *no.* 19. *pag.* 491. insinuatus; acquiritur hoc ipso tandem liquor stypticus *alibi notatus*, *ubi de terra sigillata*; in quo saltem moneo, quod cum spiritu nitri meliùs, quam spiritu vitrioli, paretur: Quoad *alcalia*, ab alcalibus fixis, v.g. alcali nitri, sale tartari fixo, &c. spiritus vitrioli in consistentiam tartari vitriolati cogitur, à volatilibus verò, v.g. sale volatili urinæ, sanguinis humani, cornu cervi, &c. in consistentiam instar salis ammoniaci coit.

Par ratio est coagulationis ejus cum nitro, cujus modum docet AUTOR *no.* 29. *pag.* 492. Nempè hoc ipso *Nitrum Vitriolatum* tandem obtinetur:

Vel

♃. *Crystall. nitri opt.* ℥jv.
Spiritus uitrioli,
Olei uitrioli an. ℥ij.

Misceantur, indantur cucurbitæ, & permittantur ut evaporent, donec aut fumum amittant, vel appareat in superiori parte pellicula, in loco frigido coagulentur in pulverem seu duritiem lapideam, quæ asservetur pro usu. Si spiritus vitrioli à nitro abstrahatur, acquiritur sptritus nitri perfectus.

Est egregium Febrifugum, & quod potenter refrigerat. Conf. etiam LUDOVICI *Pharmac. pag.* 559. *seqq.*

Pertinet huc *Pulvis hepaticus rubeus*, qui fit cum *spiritu vitrioli* & *crystallis tartari*, adjuncta *tinctura santali*, egregii usus in compescendo æstu massæ sanguineæ, tàm à calore æstivo, quàm à bile, & nimia vini generosi ingurgitatione. Videbitis hujus descriptionem in ROLFINCII *Chymia*.

Ad spiritus hosce coagulatos omnia *salia Mirabilia Glauberi* pertinent; de quibus in scriptis multæ reperiuntur verborum ampullæ, quemadmodum eadem etiam magni facit hìc D. SULZBERGERUS. Paratur *sal mirabile* ex ipso *spiritu vitrioli*: injicitur *sal commune* spiritui vitrioli, & destillatur per alembicum vel retortam vitream, & prodit ita loco spiritus vitrioli spiritus salis perfectus & genuinus, & remanet in fundo sal quoddam album crystallinum, quod in aqua solvendum & coagulandum; sic in loco frigido striatim concrescit. Saporis est blandè salsi non inelegantis, quod vocatur à *Glaubero sal Murale*, quia solvit, & coagulat simul: Vocat Germ. *den Scheide-Schwefel*, *id est sulphur separativum*. Quicquid sit, non sit nimis credulus, qui GLAUBERUM legit: est sal tertium, compositum ex sale communi & spiritu vitrioli. Horum salium vestigia, jam in AGRICOLÆ *Commentario in Poppium p.* 330. inveniuntur, qui dicit: oleum vitrioli corrosivum super sale mitescit, si rectificetur, adeò ut intra corpus sumi possit, & hoc ipsum est, quod etiam dicit GLAUBERUS. Sal hoc fusum cum auro, solvit aurum, & potest vix denuò aurum separari ab hoc ipso, nisi beneficio Mercurii vivi. Superius sal, seu *spiritus vitrioli cum nitro coagulatus*, conveniens est pro remediis lunaribus pro solvenda luna, & pro aliis subjectis non sulphureis.

Quoad *Usum Medicum*, salia hæc contra scorbutum valent loco digestivi hypochondriaci in scorbutis affectibus, imprimis superius cum nitro. Nam in aqua soluta salia hæc contra scorbutum oris exulcerationes & putredines gingivarum, faucium, & similia maximè laudantur.

OLEA VITRIOLI.

Post spiritum sequitur *Vitrioli oleum* in destillationis ordine, propter consistentiam & apparentem unctuositatem ita dictum. Revera à spiritu nil differt, sed sunt una eademque res. Oleum enim concentratus est saltem spiritus; Hic verò resolutum & dilutum est oleum, mistus copiosiore aqua seu phlegmate vitrioli; oleum verò vitrioli est magis concentratum, pauciore permistum phlegmate. Nempè spiritus vitrioli facilè per altiora vasa lenissimo igne evaporatione aut rectificatione in oleum rubens acerrimum convertitur, ejusdem acrimoniæ & consistentiæ, atque est oleum vitrioli; sicut oleum corrosivum per sufficientem aquam simplicem additam, & hinc factam destillationem, facilè in spiritum redigitur. Est tamen spiritus vitrioli propriè sic dictus aliquantisper volatilior, quàm oleum: sicuti oleum est aliquantisper fixius, & propterea hic spiritus vitrioli sub forma nebulæ prodit, è contrà oleum vitrioli sub forma liquoris crassi subnigri solet destillari: quam crassitiem & obscurum colorem obtinet à particulis mineræ metallicæ unà abrasis, & per retortam transportatis: Ab his ergò habet crassitiem & colorem obscurum. *Est itaque Oleum vitrioli nil aliud, quàm acidum esurinum sulphuris per adhærentes particulas* mineralium *metallicas concentratum*, & in tale concretum redactum.

De oleis vitrioli Autoris, quæ nil valent, conferatur epicrisis HOFFMANNI *in isto loco*.

SUBLIMATIO.

Per sublimationem ex capite mortuo, restitante post destillationem spiritus & olei, & extractionem salis, seu terra vitrioli bene dulcificata, cum ana salis ammoniaci optimè parantur *flores* coloris aurantii: Conf. AUTOR, ubi *de sublimatione vitrioli no.* 1. *pag.* 493. Sublimationi hujusmodi multum tribuit Nobilissimus BOYLE, *in sua Philosophia experimentali Primum ens veneris* vocat, & huic ad pauca grana usurpato singularem vim anodynam, febrifugam, in specie antiquartiam, antiscorbuticam &c. tribuit. Scilicet hoc in passu imitari satagit HELMONTIUM, qui in locum *lapidis Buttleri* suum *Drif* substituit, quod parare eum ex *vitriolo Volatilisato*, idque mediante *sale ammoniaco*, plures autumant; conferatur MARCI *in Philosophia Veterum Restit. pag.* 545. qui hoc modo per *sal ammoniacum* parare hoc remedium ipse in *Epist.* ad B. D. MICHAELIS fassus est. Conf. M. A. N. C. *Ann.* 4. & 5. *pag.* 91. & *anno* 6. & 7. *Append. pag.* 70. Sed verum ut fatear, nondum tam singulares effectus ex hoc remedio videre vel observare licuit; unde vel *aliud fuit Drif Helmontii*, *vel malè substitutum miraculoso illi lapidi Buttleriano*. Potiùs vitriolum veneris dat flores vomitorios: ex vitriolo autem Martis sublimari possunt *Flores anodyni antiquartii & stomachales*. Quidam cum sale ammoniaco tantùm sulphur vitrioli adscendere volunt; sed minus rectè; sublimantur tantùm particulæ metallicæ: nam si eliciantur & eluantur cum aqua communi hi flores, & fundantur cum sale tartari, abeunt in metallum.

PRÆCIPITATIO.

Ex vitriolo tandem & *sulphur dulce anodynum*, & ex hoc *Tincturam* plures parare gestiunt; quale sulphur vitriolum obtinet ratione mineræ suæ metallicæ Martialis & venereæ. Post PARACELSUM & HELMONTIUS hoc ipsum imprimis extollit, qui *Ignem Veneris*, & inde paratam *Tincturam oleum sulphuris Veneris* appellat, cujus vestigiis insistere nititur POLEMANNUS. Sulphur ab HELMONTIO vocatur, quia est inflammabile, antequam figatur: *dulce*, quia sapore admodum dulci debet esse instar sacchari: anodynum propter vires, quas debet habere, anodynas, dolores & furorem Archei sedativas.

Ratione corporis metallici hoc sulphur parari debet ex Venere: utut enim omnia sulphura vi anodyna conveniant, quam vim sulphur antimonii fixum etiam habet; interim tamen specialiter ex Venere elicitur sulphur hoc, partim quia facillimè præ aliis metallis ex Venere elicitur, partim quia est nobilissimum pro vi anodyna sulphuris fixi metallici. Martiale est terrestrius, Jovis verò nimis est volatile. Quando ergò Venus corroditur per spiritum sulphuris, solvitur compages in vitriolum, & sulphur Veneris extravertitur, quod patet ex colore cœruleo.

Præparationes AUTORIS, quę ridiculè à quibusdam pro sulphure vitrioli anodyno habentur, sunt multæ: Nam *sulphur num.* 2. & 3. sunt nihil aliud, quàm præcipitationes metalli in vitriolo contenti, antea corrosi à spiritu sulphuris embryonati, unde loco virtutis narcoticæ interdum solet excitare vomitus. *Sulphur num.* 3. simul est purgans per superiora & inferiora. Illud sulphur fixum, quod Autor habet *num.* 4. *pag.* 494. à multis decantatur, idque desumptum ex HARTMANNO *in ejusdem Tract. de opio Theorem.* 7. 8. & 9. & cui genuina est descriptio ZWELFFERI *in Mant. spagyr. pag.* 395. & KESLERO, nil reverà valent. Si enim *Processus* hos consideremus, nil aliud acquiritur, quàm portio substantiæ metallicæ à Vitriolo separatæ & præcipitatæ, ut rectè ostendit HOFFMANNUS *in Clave pag.* 364. & reverà nil valet, unde etiam in præparatione & usu ejus cautè procedendum, cùm interdum vomitus excitet, teste D. MICHAELIS.

Maximè tamen laudatur sulphur Vitrioli dulce & Anodynum Robelii:

♃. *Vitrioli opt.* ℔jv.

Solvatur in *aqua calida*, filtretur, & cum *lixiv. ciner. faginor.* præcipitetur: liquore claro decantato pulvis præcipitatus, probè edulcoretur cum aqua, & exsiccetur: cui affundatur *spiritus vini*, digeratur per aliquot dies & noctes in calore leni: spiritus tinctus decantetur, & ad mellis consistentiam, aut ad siccitatem abstratur.

Dosis gr. j. iij vj. ad ix.

Quidam sulphur hoc præcipitatum in aqua Calcis vivæ iterum solvunt, cum aceto destillato præcipitant, & cum *aqua calida* edulcorant.

Quæritur ergò: *quâ ratione sulphur ex vitriolo Venereo extraversum acquiratur*. Resp. Fundamenta, quibus HELMONTIUS innititur, & præparandi ejus ratio ferè in his consistit, quantum quidem ex ejus scriptis hinc inde sparsim colligere licet. Nempè (1) accipit Vitriolum veneris, quia in hoc per solutionem spiritus sulphuris embryonati apertum est nonnihil corpus Veneris, & ejus principium sulphureum quasi extraversum, ut faciliùs hinc separari queat. (2) Sulphur hoc extraversum sublimando sepa-

randum est à suo concreto: quod HELMONTIUS nunc per sal volatile urinæ facere nititur; nunc arcano modo destillando vitriolum in spiritum viridem. (3) Volatilisatum ita sulphur perfectè extrahendum est per medium sibi amicum & proportionatum, ut sunt salia alcalia, quia ex fundamento sulphureo oriuntur, in specie fixa volatilisata; hinc salis tartari volatilisati tanta in hoc puncto est præeminentia. (4) Extracta sic sulphura per spiritum vini facilè exaltari possunt in tincturas.

Confirmat hoc HELMONTIUS *Tr. Buttlerus* & *Starckey*, qui modum docet eliciendi sulphur Veneris ex terra vitrioli Veneris dulci, bulliendo eandem cum sale tartari fixo: huc & POLEMANNUS *Tr. de sulphure Philosoph. Veneris*: sic ex spiritu vitrioli Veneris elicit sulphur mediante sale tartari.

Interim cum plura hic requirantur & præsupponantur, non à quibusvis acquirenda, v. g. spiritus vitrioli viridis, item volatilisatum sal tartari, hinc alii per sal ammoniacum terram vitrioli dulcem sublimando, & hinc ulteriùs vel præcipitando & extrahendo parare analogum remedium sedativum annituntur: conf. CNOEFFELIUS *M. A. N. C. Append. pag.* 36. & 70. Quò pariter suo modo pertinet *sedativum Archei Zvvelfferi, Mantiss. spagyr. pag.* 339.

Alij

℞. *Oleum vitrioli Veneris*,
addunt,
Spiritum vini rectificatum:

Digerunt, post lentè spiritum vini abstrahunt, ut spiritus vini secum rapiat sulphur vitrioli ex oleo vitrioli: sed hoc nihil est.

Alii ex vitriolo mediante oleo absinthij per digestionem extrahere nituntur talem vim anodynam, de quo vid. BARTHOLINUS *Cent.* 4. *Epist. pag.* 344. quo acquiritur quidem remedium anodynum ac sudoriferum, nullo modo tamen cum sulphure fixo chymicorum comparandum. Alii ex oleo vitrioli & oleo terebinth. idem conficere tentant: vid. HEERTODT *Tr. in Tartaro-Mastige Moraviæ pag.* 20.

Extracto sale per repetitam cum aqua calida elixiviationem, quod remanet *Colcothar*, aliàs *Terra Vitrioli dulcis* dicitur: quæ uti ordinariò post calcinationem vel destillationem remanet, ita similis omnino substantia etiam per præcipitationem mediantibus alcalibus obtineri potest, & tunc quidam *sulphur vitrioli anodynum* esse, ridiculè credunt; uti ex AUTORE *pag.* 493. ubi *de præcipitatione vitrioli*, & *supra dictis* patet: quod tamen nihil aliud est, quàm crocus Martis vel Veneris. Est scilicet pars mineræ metallicæ residua post separationem spiritus sulphurei, à cujus corrosione transmutatum fuit metallum in Vitriolum; separato ergò spiritu remanet minera à spiritu corosa, & vocatur Crocus Martis vel Veneris.

Hæc terra usum habet internum & externum. *Internè* ea saltem recipienda, quæ ex vitriolo Martiali residua est: ex Vitriolo enim Veneris admodum emetica esse solet, cùm ista ex vitriolo Martiali, ceu optimus crocus Martis adstringens, aut terra quædam quasi sigillata, in dysenteria & diarrhœa commodè adhiberi queat. *Externè* in chyrurgia est egregium remedium, quod absorbeat ulcerum & vulnerum fermentum acidum, indequè ad consolidationem perducat. Nempè, ut docet HELMONTIUS *Tract. scab.* & *Ulcer. Schol.* §. 35. & 36. quod pro ulcerum medela sit usus colcotharis diversimodè juxta ulceris differentiam, sive cum eodem in vino macerato ulcus abluatur, sivè pulvis ejus inspergatur, sivè cum oleo lini aut hyperici in linimenti consistentiam redigatur. Unde ingreditur *Balsama Vulneraria*, *emplastrum stypticum Crollii*, *Emplastrum opodeldoch Paracelsi*, & *emplastrum consolidans Ludovici*, & *Unguentum purpureum Felicis Wurzij*: sicut & D. LANGIUS habuit *Balsamum vulnerarium* ex hac terra vitrioli dulci, magnarum virium. Caput mortuum seu terra vitrioli, si imponatur matulæ, & deponatur feces alvinæ in illam, est egregium experimentum in dysenteria, & fuit *secretum* CNOEFFELII.

SALIFICATIO.

Superest post Olea *caput mortuum* seu Colcothar perfectè calcinatum, quod adhuc constat de sale vitrioli emetico, quod cum aqua simplici elixiviando separatur, restante tunc terrâ vitrioli dulci. Sed observetur encheirisis in elixiviatione salis, & in destillatione spiritus vitrioli ignis regimen: nam si forti igne urgeatur oleum ex vitriolo, adeò ut caput mortuum sit nigrum, nihil salis poterit elici ex eodem; sin moderatiori igne urgeatur, & remaneat prunnei vel purpurei coloris, elixiviari potest ex eodem *sal vomitivum*. Sal vitrioli etiam simplici vitrioli calcinatione, sub qua spiritus & oleum exhalant, facilè parari solet modo ab AUTORE insinuato. *Sal hoc vitrioli est saltem vitriolum quoddam summè depuratum & concentratum*, quod propter defectum humiditatis non potuit in spiritum abire, observante hoc ZWELFFERO *in Animadvers. in Pharmac. August. pag.* 409. & *in Mant. spagyr. pag.* 336. ubi sufficienter demonstrat, id, quod elixiviatur, non esse sal fixum, sed tantum Vitriolum. In hoc substantia Acidum solvens actiùs colliquata minus de substantia minerali participat, tantum tamen hujus retinet, quantum pro consistentia crystallina ipsi adeo necessarium est; & ab ipsa minerali metallica Venerea substantia vis ejus emetica oritur. Unde interdum si aliqualis aeri ad hoc sal pateat accessus, viridescere denuò, & nativam vitrioli formam exhibere incipit, nisi benè sit præparatum. Ex hoc, nempè sale resoluto ab aere, oritur spiritus iste Vitrioli regeneratus, de *quo suprà dictum*.

Usus ejus est *simpliciter vomitorius*, in quem finem mirè extollitur ab ANGELO SALA, qui illud *in Ternar. Vomitoriorum Mannam Vomitoriam* appellat, ut dosi ℈j. longè præferat aliis. Sed quia nauseosissimum est hoc remedium, & quod usurpatum non solùm tamdiu, quamdiu vomitus durat, sed etiam diuturna, per aliquot dies & noctes, imò septimanas, sui vestigia nauseosa in stomacho relinquit, hinc & pulmonibus inimicum est propter Venerem, pectus valdoperè stringit, ventriculi tonum prosternit, appetitum hebescit, continuum fœtorem in ore excitat, &c. cum & tutiora omninò vomitoria antimonialia prostent; hinc nemini AUTOR sum, ut hoc utatur sale pro vomitorio: utut ANGELUS SALA, MOEBIUS & alii ceu optimum vomitorium adhibeant, item LANGIUS & FABER in paroxysmo apoplectico præscribant; sed non sine periculo & nocumento. Potiùs admitterem ejus *Usum externum* in ulceribus cacoetheis, in sinubus & fistulis purgandis; sicut in ulceribus malignis commodè permiscetur cum emplastris & unguentis, & applicatur membro affecto, ubi præsenti est remedio. Ptarmicum & sternutatorium non inconveniens est, si vel sal vitrioli, vel ipsum vitriolum purificatum ad albedinem calcinatum, vel terra vitrioli, sale suo adhuc imprægnata, tantillum naribus hauriatur, aut formâ pulveris, cui admixta aliquot vegetabilia suaveolentia, aut in aqua liliorum convallium, aut alia appropriata, solutum; scilicet in aquæ cujusdam ℔j. solvendo salis ℈j. Aqua hæc naribus hausta excitat phlegma ex iis, & harum obstructionem mirificè aperit.

EXTRACTIO.

Sulphur vitrioli anodynum in liquida Tincturæ forma præparari à quibusdam solet, idque etiam variis modis, non tamen vel adeo singularibus vel singulare adeo anodynum largientibus. Cum spiritu vini ex vitriolo talem *Tincturam* parare vult HOFFMANNUS *Clav. pag.* 364. item AUTOR *num.* 1. *pag* 495. Alii ex Colcothare mediante spiritu vini eliciunt; de quo vid. TACHENIUS *Hipp. Chym. Edit.* 2. *pag.* 120. Alij seqq. procedunt modis:

℞. *Vitrioli* p. ij.
Tartari p. j.

Destilletur *spiritus*; *cujus* & *spiritus vini rectificati ana* part. æqu. per cohobationem uniantur pro menstruo. Iam

℞. *Terræ Vitrioli per ol. tartari præcipit.* ℥i.
affundantur
Liquoris illius ℥iij.

Fiat in vase exactissimè clauso digestio calore blandissimo & balneo vaporoso, usque dum menstruum rubidine intensiori tinctum conspiciatur: quæ Tinctura decantandæ, filtranda, & tertia vel media menstrui pars abstrahenda, & pro usu servanda.

Alij

℞. *Terræ vitrioli dulc.* ℔ß.
Sal. Tartari puriss. ℥iij.

Mista in retorta, committuntur igni aperto, quo successivè aucto fiat destillatio, & tunc guttatim prodit *oleum rubicundum*, quo tempore ignis augendus, imò suppressionis per 4. vel 5. horas dandus. Oleo huic instilletur *acetum destillatū* & sic præcipitetur sulphur vitrioli in pulverem rubicundum, è quo edulcorato exsiccato, cum spiritu vini rectificatissimo, interveniente digestione trium septimanarum Tinctura extrahitur, quæ sub forma olei spiritui vini supernatat, per tritorium separanda.

Sed quævis hæ & aliæ hactenus cognitæ hujusmodi sulphurum & Tincturarum præparationes nullo modo attingunt encomia, quæ suo sulphuri Veneri attribuit Helmontius, unde & longiùs ab ejus excellentia abesse, manifestum est.

Tincturę AUTORIS nihil aut parum valent. Ex terra vitrioli dulci paratur *Tinctura adstringens*, quam habet SENNERTUS *in Institut.* Vulgò in Officinis Tinctura sulphuris vitrioli vocatur, sed male, cùm propriè loquendo nil aliud sit, quàm Tinctura Martis adstringens. Fit hoc modo:

Recipitur nempè *terra hac Vitrioli dulc. Martialis* (nam *Vitriolum Veneris* semper vomitus excitat;)
affunditur huic
Spirit. salis vel nitri, vel, quod meliùs est, *Spiritus Salis compositus* (paratus ex *sale marino*, *nitro*, & *alumine*, addito duplo *boli*)

& solvitur: solutio filtrata per Retortam abstrahitur ad consistentiam mellis seu pultis, cui affunditur,
Spiritus vini rectificatus:

Digeruntur aliquandiu, Tinctura egregiè rubens filtratur, & usui adser-

adservatur. Potest & abstractione spiritus vini ad medietatem concentrari.

Egregii usus est in quibusvis hæmorrhagiis compescendis, imprimis scorbuticorum, item uteri. Conducit etiam in vomitu nimio, diarrhœa, dysenteria, sive interiùs à gutt. x. ad xx. assumatur, sive in hæmorrhagiis externè cum aliis applicetur, aut etiam naribus indatur cum linteolo, &c.

CAPUT XXVIII.
DE
ARSENICO.

ARsenicum revera est concretum quoddam simpliciter minerale maximè sulphureum, sed simul corrosivum, volatile tamen & ponderosum, ex corpore metallico Mercuriali & substantia sulphurea acida volatili, hac solvente, illo soluto, invicem sociatis: ita quidem, ut in substantia sulphurea volatili acidum magis extraversum sit, quod solvat, & solutam simulque concentratam substantiam metallicam secum elevet; omnia enim subjecta mineralia sulphurea in recessu habent acidum. Uno nomine: *Arsenicum propriè dictum ex cobalto extractum, fit pro acido sulphuris, rodente corpus metallicum minerale, plus minus impurum ac perfectum*: Cobaltum enim igni subjectum ac calcinatum, fumos copiosos de se spargit, quod ædificiorum tectis sub forma florum albissimorum exceptum, perfectissimum præbet Arsenicum. Dum itaque acidum sulphuris rodit metallum, arctè cum eo sociatur, & hinc in concretum volatile & inflammabile ponderosum, in se corrosivum abeunt. Summè volatile fit propter abundantiam sulphuris; in corpus inflammabile fatiscit propter particulas oleosas sulphuris; ponderosum est propter metallum; corrosivum verò propter particulas sulphuris acidas magis extractas.

Probantur hæc:

1. A pondere arsenici singulari, quale ferè metallicis aut Mercurialibus corporibus convenit.
2. Luna cornea dicitur arsenicale concretum, ex quo facilè arsenicum lunæ parabile (de quo videatur BECHERUS *supplem. 2. pag. 74.*) propter acidum volatile sulphureum ex sale communi illi adhærens, & secum in arsenico volatilisans: nimirum si luna solvatur in aqua forti, & præcipitetur cum sale communi.
3. Hinc etiam metalla, v. g. luna, item aurum per sulphur tractata, volatilia redduntur, & *arsenica artificialia* constituunt; videatur TACHENIUS *Hipp. Chym. pag. 8.* non secus ac sulphura arsenicalia ex mineris metallicis quibusvis essumare, & de metallo simul volatilisare solent, quod vocant Germ. *rauben*; idque tam in solaribus, quàm lunaribus mineris, teste ERCKERO *in Bergbuch p. 302.* Unde & arsenicum *fumus metallorum* dici solet, sicut etiam rectè ab AUTORE *nostro pag. 498. fuligo quædam mineralis pinguis & inflammabilis* vocatur.
4. Mercurius Vitæ propter dictas rationes etiam arsenicale concretum dicitur à BECHERO, & Mercurius sublimatus non ineptè quasi *arsenicum* habetur *artificiale*, saltem ob terrestrium particularum, in arsenico aliàs copiosiorum, defectum acrius.

Probat hoc etiam

5. Mechanica: Si enim cum alcali quodam fixo sulphur ejusdem corrigatur, obtinetur pars ejusdem metallica ponderosa, quasi concretum semi-saturninum: vel cum alcali quodam fixo, aut hujus loco cum sevo, pinguedine humana vel oleo, aut utroque composito, smegmate imprimis Veneto, similibusque, quæ acidum sulphuris infringunt, arsenicum misceatur, & ita per retortam destilletur, quo nempè corrosivi spiritus in arsenico saturentur, in collum retortæ sublimare se assolet: Vel quod alij faciunt:

   ℞. *Arsenici* ℔. j.
   Cin. clavellat. ℔ß.

   Incorporentur cum ℔j. saponis, & calcinentur in crucibulo; sic regulum metallicum relinquunt: qui Veneri additus, facillimè huic se commiscet, seu, ut vocant, illam ingreditur, & dealbat instar lunæ, sed fugaciter; quatenus abundant sulphure Veneris, cujus acidum saturatur Mercuriali hoc concreto reguli arsenicalis, dum sub illa tractatione per alcalia, vel olea sub deflagratione alcalisata, spiritus arsenici corrosivi saturantur, vel imbibuntur ab horum alcali, ut concretum metallicum sic separetur.

Simili ferè ratione etiam arsenicum sublimatum lunam colore lurido tingit. Acidum sanè in arsenico manifestè, præter dicta, se exhibet in summa ejus corrosivitate, cujus ratione quorumvis animalium existit venenum, & speciatim in homine tormina, vomitus, dejectiones, &c. sui intra corpus usu excitantur. Acidum hoc coincidit cum acido sulphuris embryonati, in sulphure tamen communi, pinguedini seu bitumini terræ commistum, concretum volatilius, indeque promptiùs inflammabile constituit. Arsenicum è contra minus pinguedinis obtinet, magis acidum ejus cum metallico Mercuriali concreto coaluit, undè respectivè minus, quàm sulphur commune, inflammabile aut volatile esse solet. Mercuriale verò corpus metallicum & ipsum ex metallis, dum ferè adhuc sunt in fieri, oriri videtur, adeoque & *cobaltum luna immatura, sed maturum arsenicum, rectè dici solet*: hinc etiam minera lunæ, quæ vocatur Germ. *Rothgulden Ertzt*, de copiosa luna, simulque arsenico, participat, ita, ut sub fusione evolet arsenicum.

Commune ergò & ordinarium *arsenicum* est, quod fumi instar ex cobalto, ejusque mineris sub horum tostione aut fusione exhalat, & in forma candida nonnihil flavescente, furnorum & caminorum summitatibus subinde adhæret florum instar; unde rectè vocatur arsenicũ ab AUTORE *fuligo quædam mineralis pinguis & inflammabilis.* Ex hoc, quod vocant Ger. *Arsenicalisch-Mehl*, cum salis communis additione & trina sublimatione fit arsenicum albũ, quasi crystallinum.

Quod, si verò istius arsenici albi, non salini, sed è cobalto desumpti, part. C. addantur part. X. sulphuris communis, & sublimentur, evadit *arsenicum flavum* seu *luteum*, cui cognatum est auri pigmentum, vulgò *operment*, concretum arsenicale nativum, quodque in suis venis & mineris deprehenditur, & similiter ex arsenico & sulphure communi unà coalescente constat, & ex hoc cum sale communi sublimando aliquoties *arsenicum album* crystallinum obtineri potest.

Denique est *arsenicum rubrum*, *sandaracha* dictum, quod vel nativum, cognatum auripigmento, exque variis mineris ferè præparatur, constans ex sulphure communi & arsenico propriè sic dicto; vel est artificiale ex communi illo arsenico, sulphure, & minera singulari, cobalto admodum cognata, quam vocant Germ. *Kupffernickel*, addita confectum.

Ex quibus facile est, differentias arsenicorum, & varias ac multiplices eorum appellationes conciliare: v. g. veteres Græci (respectu Chymicorum hodiernorum Germanorum, juxta Helmontium alphabetarii in metallorum cognitione dicti) unicam tantùm arsenici speciem, & quidem solum nativum ex mineris suis erutum, cognitum habuerunt; idque vel flavum, quod ab eleganti aureo, quem habet, colore Latini sub nomine *auripigmenti*, Græci *arsenici* denotarunt; vel *rubrum*, quod Græci sandaracham vocarunt, ita ut *Sandaracha Græcorum* nil aliud sit, quàm auripigmentum rubescens: *Sandaracha* verò *Arabum* est gummi juniperinum: quod benè observetur, ne fiat confusio, & loco gummi juniperini assumatur arsenicum.

Ad horum similitudinem subjecta mineralium sulphurea cognata ferè iisdem nominibus appellarunt. Nam ex omnibus metallicis & mineralibus glebis, dum funduntur, exhalat sulphurea fuligo, eaque adhæret caminorum spatiis colore plus minus flavo citrinovè, quæ propriè *Realgar*, Italis *Risigallo*, vocatur. Ex hoc cum sale communi per sublimationem fit Realgar album vel crystallinum, sicut per eundem ex ignis artificio fit rubrum. Cum verò arsenicum nativum constet hoc Realgare & sulphure, & colore sit flavo, ob id auripigmentum, reliqua ferè omnia arsenica appellantur.

Fusè aliàs SPERLINGIUS *Historiam de Arsenico in peculiari Dissertat.* tradidit.

Quoad *usum arsenici*: notum est, quod arsenicum interno usu sit venenum corrosivissimum, unde cardialgias, vomitus ac tormina, diarrhœas, ac 1000. similia mala soleat inducere. Hinc ab usu internó erosiones latæ & profundæ in ventriculo observantur, teste HELMONTIO *in Tum. Pestis*, & HEINRICO *ab* HEER *in Spadacr. p. 209.* Veteres qui commendarunt contra asthmata, vel in substantia in forma pulveris, permisti cum aliis, sub forma suffitus, qui ab asthmaticis haustus fuit. Hos imitatur *Autor Morborum infrequentium, Riverii obs. 2. Morbor. infrequ.* ubi etiam refert, *phthisicum quendam desperatum per suffitum trochiscorum ex auripigmento factum, quem horrenda quidem subsecuta sunt symptomata, nihilominus per reiteratum usum restitutum*: Et sanè moderni quidam per suffitum cum tubulo nicotianæ permistum phthisicis ordinare volunt. Ipsemet experimentum feci, & phthisico cuidam pulveri nicotianæ immiscui gradatim adscendendo tandem 15. grana una vice per tubulum, idque per plures dies haurire jussi, idque sine ullo vel minimo nocumento, utut etiam sine emolumento. Hoc saltem dicebat: ex usu hujus fumi dentes quasi stupescere, qui affectus est ab acido arsenici oriũdus. Quidam Medicus, D. MYRTHINUS, habuit pulverem asthmaticum, cui in substantia permiscuit tantillum arsenici, & valdè commendavit in asthmate: Non tamen imitandus hic mos; gravi enim periculo non caret, utut veteres in gravissimo asthmate ad ℨß. adhibuerint: videantur LANGII *Epistolæ*.

Quoad *usum externum*: est quod amuleti instar à quibusdam subinde appendi jubeatur contra pestem bono consilio, modò crudum hoc in regione stomachali periculosa symptomata non inferat: sicuti BORELLUS *Cent. 3. Obs. 36.* malum ischiadicum ex arsenici gestatione observavit; exulcerationem pectoris CRATO *Epist. 1*[illegible]*8.* & DIEMMERBROCCIUS *de peste p. 175.* mortem. Potiùs ergò laudaverim *Magnetem arsenicalem Angeli Salæ*, amuleti instar appensum atq; proficuum. Ulteriùs potentissimũ est Psilothrum, ubicunq; sub linimenti forma applicetur, pilos eradicans. In clavis pedum extirpan-

dis, & absumendis callis laudaturà LEMERI *in Cursu Chymico.* Præterea in affectibus Chirurgicis, speciatim vulneribus & ulceribus malignis ac putridis, plus minus cancrosis, serpentibus, Noli me tangere dictis, lepræ & scabiei malignæ, item in glandularum ulceribus ordinariò periculosis, nec non in fistulis, lupis & similibus Chirurgorum torturis, singulariter confert arsenicum, præsertim priùs præparatum: hinc PARACELSUS commendat *Balsamum fuliginis*, qui nihil aliud est, quàm arsenicum. Hinc vndique notus est ex HARTMANNI *Pr. Chymiatr.* & *Epist.* SCHULZII *Pulvis iste benedictus ad cancrum exulceratum ex arsenico, radice ari & fuligine compositus*, labiis cancri exulcerati, cautè tamen applicandus, qui pulvis jamdudum à FALLOPIO descriptus est.

Cum ergò venenum corrosivum sit arsenicum, hinc ejus medela consistet in iis, quæ acidum ejus corrosivum vel obtundunt, vel absorbent; unde, si fortè incautiùs assumptum fuerit, præmisso (si adhuc in primis viis hæret) vomitorio, convenit aqua tepida largiter hausta; vid. SENNERTUS *l. 4 Prax. p.* 266. lac copiosiùs assumptum; vid. SCHENCKIUS *Observat. Med. pag.* 845. item butyrum: de cujus usu vid. BARTHOLINUS *in Act. Hafniens. p.* 254. bolus rubra; vid. BIERLINGIUS *Observ.* 3. *pag.* 15. unicornu; vid. TIMÆUS à *GuldenKlee l. 7. Cas. Medic. p.* 318. sal tartari & oleum tartari per deliquium; LEMERI *in Chymia*; item crystallus mineralis cum lacte bubulo vel emulsione pinearum assumpta; vid. TIMÆUS à *GuldenKlee l. c.*: cui oleum tartari per deliquium aliquando interponendum est.

Ex his facilè patet, quomodo venenum arsenici corrigendum veniat, ut medicina utilis evadat. Nempè corrosivitas ejus acida vel separanda vel immutanda; ut prioris quidem ratione substantia Mercurialis metallica restitet, quæ acida quælibet vitiosa tam primarum viarum absorbere, quàm ulcerum corrigere valeat, unde vis singularis ad ulcera caçoethea: posterioris ratione salsum tertium cum corpore metallico plus minus junctum abstersivum, & simul non nihil absorptivum resultet.

Inter Præparata describit AUTOR *no.* 1. *Arsenicum dulce*, non tamen perfectè tale, quia de volatili corrosivitate plus minus adhuc retinens vim laxativam exserit, quod in cancro purgando, uti & in ulceribus malignis & apostematibus purgandis solet adhiberi: nihilominus cautione opus est. Dicit Autor: Arsenicum dulce perfectè cognosci ex eo, quod metallis injectum candorem illis conciliet: quod ita se habet: Nam hìc etiam quidam ex Venere volunt parare lunam beneficio arsenici dulcis: & certè negari non potest, quod in Venere semper aliquid detur de luna.

Sub *Rubini arsenici diaphoretici* præparatione partim volatilius corrosivũ separatur, partim addito sulphure juncta arsenici aut auripigmenti substantia ita quasi diluitur, ut minus acre ac corrosivũ evadat.

Potest etiam *arsenicum sublimari in flores rubicundos*, seu *flores rubino-cœruleos*, si permisceatur cum limaturæ Martis & antimonii ana.

Sequitur *arsenicum fixum cum nitro præparatum*, qua præparatione sub fumo tollitur corrosivum acidum sulphureum, & corpus metallicum, quod superest, cum nitro alcalisato se jungit, & concretũ tertiũ fixum exinde evadit. Fit dupliciter: vel in forma sicca, vel humida.

In *forma sicca* parari potest secundùm præscriptum AUTORIS, quæ tamen præparatio tædiosa nimis est. Optimè miscetur arsenicũ cum ana vel cum triplo nitri: *Illo*, si pro usu saltem externo; *hoc* si pro usu interno expetatur: Subiguntur & unà vice detonantur in crucibulo, tunc corpus metallicum, imò maxima arsenici pars sub fumo avolat, habeturque arsenicum perfectè fixum, quod aquâ simplici à nitro separatur. In hac fixatione observetur: ne Chymicus hauriat fumum, quoniam est malignus, & valdè venenatus.

Loco *nitri* alii cum *tartaro* præparare amant:

♃. *Arsenici albi* ℔j.
Tartari albi ℔ij.

Pulverisata misc. & per retortam igne aperto destillentur: in collo retortæ se sublimat arsenicum. Hoc cum ana salis urinę quater sublimetur, & in cella *per deliquium solvatur* pro cura ulcerum.

Alii recip. *tartari* & *calcis vivæ* duplum, addunt *arsenico*, & ita in crucibulo hoc figunt.

Arsenicum cum nitro ritè paratum & fixatum interno usu est diaphoreticum, & radiis antipestilentialibus non immeritò à quibusdam annumeratur: sicuti etiam in psora prodesse solet: hinc *arsenicum fixum sudoriferum no.* 2. *pag.* 500. exinde AUTOR parare solet, imbibendo pulverem arsenici fixi cum oleo tartari per deliquium, quod valdè commendatur in cura philtrorum, quorum malignitem per sudorem promptè & tutò expellit.

Externè arsenicum singulariter convenit, & est remedium præsentaneum ulceribus pessimæ notæ, Venereis, pestilentialibus, cancrosis in specie mammarum & similibus: Siue ad imitationem WURZII *in fine chirurg.* per deliquium fluere permittatur in *oleum arsenici fixi*, quod præcipitetur cum acido; pulvis qui cadit albus, seu *magisterium arsenici*, aquâ calidâ aliquoties probè edulcoratum & exsiccatum, commodè linimentis & emplastris contra dicta ulcera addi potest: ab arsenico hoc fixo deflagretur, aut saltem abstrahatur aliquoties spiritus vini; sic enim evadet remedium eò nobilius pro ulcerum cura: Sive arsenicũ hoc fixum vino Malvatico infundatur, hincque ad consistentiam syrupi abstrahatur, tutiùs sic longè & meliùs ulcerum curæ adhiberi poterit. Conf. *du* HAMEL *de Affect. corp. p.* 429. item THOMSON *in Epilog. Chym. p.* 79. Quod enim antimonialia non præstant in dosi eorũ aucta, ab hoc magisterio, dosi licet parvâ, expectari potest. Quod etiam jam olim PARACELSUS insinuavit, qui *Realgar* hoc in ulceribus omnibus sanandis prę aliis commendat. Arsenicum enim in se quidem corrosivum, nõnihil cicuratum ratione suę compositionis & acrimonię corrosivæ, quælibet posteà, etiam fortissima, ulcerum acida corrigit & cicurat. Ex hoc ipso arsenico fixo cum spiritu salis ammoniaci etiam *Tinctura cærulea diaphoretica* potest extrahi: de quo vid. DIGBY *Experim. Tom.* 2. *pag.* 455.

In forma humida figitur arsenicum, si misceatur cum spiritu nitri, qui ternâ vice cohobatur ab arsenico: sic sulphur arsenici fixum remanet; quod tamen subterfugiat usum internum.

Regulus arsenici, cujus AUTOR *no.* 3. mentionem facit, nihil aliud est, quàm metallica substantia ejus, ab acido per alcalia deflagrando separata, *ut suprà insinuatum fuit.*

Arsenicum fixum, sæpè ablutum cum aqua calida, in cellam vel alium locum frigidum reponitur, habetur liquor egregius, qui vocatur *oleum arsenici anodynum*, seu *Butyrum arsenici anodynum*, in ulceribus malis jam dictis: scilicet dissolvitur in aqua appropiata, cum qua postmodum eluitur ulcus; simul tamen addatur oleum myrrhæ, ut habet AUTOR.

Ultimò se offert *spiritus & butyrum arsenici*, secundùm AUTORIS descriptionem: prodit liquor crassus instar butyri antimonii, & sequitur tandem ipse Mercurius vivus. Nempè spiritus corrosivi dimittunt Mercurium & alligant se arsenico, unde butyrum arsenici, & Mercurius vivus emergit. Hinc loco Mercurii sublimati idem butyrum parari potest ex arsenico, addito sale communi & vitriolo; vid. DIGBY *Experim. P.* 2. 455. sicuti etiam spiritus salis fortis seu oleum salis communis arsenico affusum destillando coit cum eodem in *butyrum*. Spiritus salis equidem communis arsenicum, non secus ac talia subjecta sulphurea, solvere non potest, nisi priùs in flores sublimetur, & ita à superfluo sulphure separatur; si verò spiritus salis aut oleum salis rectificatum accipiatur, solutio utraque succedere solet.

CAP. XXIX.
DE SULPHURE.

Sulphur κατ' ἐξοχὴν sic dictum, aliàs commune, quod attinet: rectè dicit AUTOR, quod sit *Resina terræ*, *chalcantosa*, i. e. vitriolicâ *aciditate gravida*. Concretum enim est quoddam minerale, coalescens ex acido minerali universali, cui tegmen quasi ex particulis terreis & aqueis, speciem pinguedinis exhibentibus, superinductum: vid. UNZERUS *de sulphure*, & ROLFINCIUS *in pecul. Dissertatione*. Unde in sulphure communi duplex consideranda substantia: una volatilis acida corrosiva, facilèque in liquorem coagulabilis; & altera pinguis bituminosa, facilè inflammabilis: quæ duo coeundo constituunt concretum sulphuris tertium.

Concretum hocce confirmat Mechanica, tam per diacrisin, quàm per syncrisin. Per diacrisin enim substantia pinguis deflagrando absumitur, restitante parte acidâ in forma liquida, nares feriente, quod acidum idem est cum acido vitrioli. Nam in iis mineris invenitur, & ubi acidum istud invenit mineram Martialem, item Veneream, abit in vitriolum; ubi terram puriorem, in alumen; ubi terram cum aqua temperatam, sub forma pinguedinis uniuntur, & fit sulphur. Per *syncrisin* verò sulphur artificiale ex oleo vitrioli & oleum terebinth. parare gestit BOYLE *in Chym. scept. pag.* 133. quæ duo si invicem destillantur per retortam, sub hac destillatione in collo retortæ sublimatur sulphur verum perfectum, cujus natales sunt ex pinguedine olei terebinthinæ, & ex acido vitrioli.

Differentiæ sulphuris sunt: quod quoddam sit nativum seu ἄπυρον, ex suis mineris citra ignis adjumentum extractum, quod deprehenditur interdum adeò purum & pellucidum, ut instar gemmæ cujusdam flavescentis se habeat; vel instar succini depuratissimum, & elegantissimi coloris, quale etiam interdum ex India afferri solet; sed rarum, de quo conferatur VELSCHIUS *Hec.* 1. *p.* 44. item HOFFMANNUS *pag.* 368. Factitium est, quod ignis adjumento ex suis mineris concremando aut liquescendo elicitur: Quando enim mineræ torrentur, effluit sulphur vivum, quod in magdaleones deinde efformatur. Pertinet huc sulphur, quod in Suecia ex minera vitrioli, quando forti igne comburitur, effluit & liquescendo emanat, vel etiam ex AUTORE ex aquis sulphureis excoquitur. Notabile est, quod habet HAUPTMANNUS *de Thermis Wolckensteinensibus pag.* 9. de aqua limpida ex petra stillante, quæ in aere in sulphur perfectum abeat.

Sulphur est *ordinariè flavum*: observatur tamen & interdum *rubeum*, qui color ex particulis Martialibus adhærentibus oritur; siquidem sulphur per retortas ferreas destillatum, rubeum colorem acquirit; unde etiam sulphur rubrum nativum ejusdem esse naturæ manifestum est: conf. JUNGIUS *Doxoscop. pag.* 186.

Huc etiam spectat *sulphur caballinum*, quod nihil est aliud, quàm crudior

crudior & fæculentior sulphuris pars, additâ limaturâ Martis seu squama ferri: Hæc mixta in unam massam funduntur, quæ sulphure citrino obducitur. Ita vocatur, quoniam scabiem equorum sanare solet. Sulphur minerale concretum est sui generis, ut ex suprà dictis patet; quod, quà tale, metalla non ingreditur, utut analoga huic substantia, in iisdem sulphur dicta, eaque in imperfectis præsertim metallis duplex, combustibilis & incombustibilis, quod alii nomine *sulphuris externi & interni metallorum* innuere videntur, imò triplicem sulphuream substantiam in metallis asserit BECHERUS *suppl. 2. pag. 75. seqq.*

Porrò sulphur nunc inflammabile adhuc est, atque tunc *volatile* dicitur, nunc inflammabilitate destructa idem *fixum* existit. Fixitatem hanc per acida acquirit, de quo confer TACHENIUS *Hipp. Chym. Edit. 2. pag.* 181. sicuti etiam POLEMANNUS *de Sulphure Philosoph. pag.* 201. sulphur minerale simplici digestione figi & perfici, adeoque inflammabilitatem ejus tolli posse, asserit, & *præparationem loco citato* docet. Id quod in mentem revocat curiosum assertum *Commentatoris in* ERCKERI *Probier buch pag.* 267. & 328. quod sulphur igne solis per speculum ustorium non consumatur, sed potiùs non nihil figatur.

Quoad *selectum sulphuris*, ad usum Medicum vel Chymicum necessum est, ut semper sumatur sulphur purissimum, quale est illud, quod ex India afferri solet, vel ex vitrioli vena, dum excoquitur, destillare & emanare solet; hoc enim est satis purum & defæcatum: sin verò non habeamus hæc sulphura, necesse est ut purificetur; de *quo infra loco suo*.

Quoad *Usum*, rectè dicit AUTOR, quod pectori sit dicatum, unde etiam communiter *Balsamus Pulmonum* dicitur, ob egregias virtutes conservandi pulmones, & delendi quæcunque pulmonum vitia. Id quod intelligendum de parte ejus pingui seu bituminosa: nam respectu partis acidæ potiùs est pulmonibus venenum. Siquidem non solùm sulphur incensum odore suo pectus stringit, tussim & dyspnœam infert, sed & internè, ut quælibet acida, ita in specie acida sulphuris, vitrioli, &c. pectori hostilia & inimica sunt, & corrodendo pulmones, subtiliter homines disponunt ad phthisin: quare & acidularum usus nocet ad phthisin dispositis. Ratione ergò pinguedinis illius balsamicæ pulmonem conservat, & læsiones ex inspiratis inductis corrigit, affectus catarrhales pectus & pulmones infestantes mitigat, lympham nimis acrem vel acidam, unde tussis, febres catarrhales & alia vitia, temperando, & hinc constituit basin pulverum catarrhalium seu pectoralium; apostemata aut ulcera pulmonum & quarumcunque partium internarum mundificat, & quantum possibile, consolidat; hinc phthisicis, tussientibus, empyematicis, & omnibus pectoris affectibus, item pleuriticis, egregiè confert. Cæterùm observetur, quod tunc temporis verum balsamum pulmonum mereatur vocari, quando pinguedo balsamica separata est à parte acida corrosiva; tunc enim certè oleosa & balsamica pinguedo defendit pulmones contra omnes insultus aeris externi, & præservat illos à multis malis. Verùm cùm hoc sit difficillimum, & non omnibus contingat adire Corinthum, utut non sit impossibile, propterea, ut exaltetur vis oleosa, miscetur cum pinguedinibus seu oleis vegetabilium, v. g. cum oleo terebinthinæ, aut oleo lini; sic enim ab his oleis, in specie terebinthinæ, quasi obtunditur substantia acida sulphuris, & exaltatur vis balsamica pulmonum, ut promptiùs & efficaciùs operari possit. Et hoc est fundamentum præparationis balsami sulphuris, de quo postmodum suo loco. Vi autem balsamicâ sulphur egregiè resistit putredini; unde in peste & febribus pestilentialibus, aliisque malignis, tàm præservando quàm curando, internè & externè in suffitu multum præstat; solet enim producere sudorem, & resistere malignitati morborum & febrium. Hippocrates certè beneficio sulphuris & sulphuratarum potionum curavit pestem: ut enim vina à corruptione conservat, ita & massam sanguineam à putredine. HELMONTIUS *in Asthmate & Tussi*, GNOEFFELIUS verò *in febribus epidemicis*, potum habet sulphure impregnatum. Modus hic est:

℞. *Fila sulphurea*:

Hæc incendebat, *fumum excipiebat* in lagenam, & huic *infundebat potum*, & agitando probè propinabat ægris.

Præterea sulphur vermes enecat, mulieribus in partu difficili, fœtu mortuo, ac secundinis & mensibus retentis, similibusque mulierum affectibus, faustus & frequens ejus usus est: & certè sulphur & myrrha sufficiunt in partu difficili; unde cautus ejus in mulieribus gravidis sit usus. Adhæc sulphur est egregium antidotum contra Mercurium vivum, quocunque modo, internè vel externè, corpori applicatum. In colica passione, imprimis flatulenta & convulsiva sulphur ejusque flores ad ʒß. internè mirè laudantur; valdè enim absorbet & temperat acidos humores in corpore nostro, quoniam pinguedo balsamica à proprio acido nondum est saturata. Refert KIRCHERUS *in Mundo subterr. T. 9. cap. 1. sect. 3.* quod sulphur interiùs assumptum abdita quadam vi ita alteretur, ut excrementa eorum, qui eo frequentiùs utuntur, moschi odorem referre dicantur: de quo uberior experientia consulenda.

Usurpatur autem sulphur interiùs vel sub forma pulveris, qui modus est usitatissimus, vel solent etiam interdum fieri decocta & infusa ex sulphure. Sic POTERIUS *in Pharm. Spag. sect. 1. pag.* 324. refert, quod sulphur in simplici aqua coctum præstantissimum sit medicamentum, quod interiùs sumptum hepar refrigeret, & febres juvet; externè verò soleat sanare scabiem & erysipelata, & tollere ruborem faciei. Præterea notatu dignum est, quod *idem* refert *loco citato pag.* 333. quod sulphur sublimatum in doliis vini ad sufficientem quantitatem infusum, vinum reddat mirabile ad diversa morborum genera, imprimis adversus Mercuriales morbos: sic qui casu vel arte Mercurii fumum recipiunt, vel Mercuriali inunctione peruncti sunt, consimile vinum pro potu ordinario bibant: sicuti etiam pulmoniacis, asthmaticis, scabie infectis, & lue Venereâ contaminatis, mirificè conferre dicat. Interim meliùs conducent sulphurea remedia crassioribus & succi plenis corporibus, quàm macilentis, si nempè diutiùs eorum usus continuandus sit; unde etiam hecticis malè præscribitur.

Externè est egregium mundificans vulnerum; nempè corrigit & temperat acido-salsum acre, & simul, si quæ ex labe spiritus insiti putredo immineat, ab ea præservat, & maturè corrigit. Hinc ulceribus malignis ac putridis, cacoetheis, aliisque difficulter sanabilibus, sulphurata optimè conveniunt: quod sulphur præstat ratione partis suæ pinguis; acidum enim, quod in eo simul inest, ulcera non corrigit; hinc illud priùs, ut suprà dixi, infringendum, ut inde habeatur remedium balsamicum. Hinc Balsamum sulphuris, emplastrum diasulphuris, &c. sunt optima in casibus chirurgicis. Præterea quoque refertur inter Cosmetica, vel quæ faciei nitorem conciliant: sive infundatur in aquam frigidam sulphur, sive decoquatur, perinde est; utroque enim modo solet egregiè conferre. In scabie rarò fallit:

℞. *Oleum laurinum*:

Subigatur cum *sulphure*, & *sale tartari*, fiat linimentum, quod feliciter & citra periculum sanat.

Sic & in herpete, serpiginibus, in specie exulceratis, pruritu, aliisque similibus cutaneis affectibus mundificandis & curandis optimum, cum sale tartari & pinguedine suilla subactum: nec est periculum, quod vulgò metuitur, quod ab usu sulphuris externo affectus isti repellantur, & inducantur asthmata & febres. Est metus frustraneus, modò præmissis universalibus massa sanguinea sit depurata; imprimis si sub usu externo sulphuris internè simul propinentur blanda diaphoretica & massam sanguineam purificantia: inter quæ viperata & antimoniata cæteris palmam præripiunt; quod de omnibus morbis externis intellectum volo. Imò in erysipelate exulcerato unicum sulphuratum confert remedium.

Ut autem tutiùs in usum revocetur medicum, imprimis purius sulphur eligendum: quæ ejus

PURIFICATIO

Vel fit in *via humida*, idque optimè per ebullitionem in aqua calcis vivæ, quâ omnes ejus sordes eluuntur & abluuntur: de quo vid. ZWELFFERUS *Mant. Spagyr. pag.* 397. & 401. Juxta hunc est ea, quando in urina humana ebullit, & spuma supernatans removetur: quâ ratione & sulphur defæcatum satis habetur. Deinde cum cera purificatur, qua fœtor ac impuritas à sulphure separatur, & sulphur longè aptius fit ad medicinam: vid. ZWELFFERUS *loco allegato pag.* 397. Vel fit *Depuratio* sulphuris *in via sicca*, nempè per sublimationem, quo ipso acquirantur *Flores sulphuris dicti*.

SUBLIMATIO.

Sublimatio sulphuris in flores est nihil aliud, nisi *depuratio quædam superficiaria sulphuris*: Nam substantia ipsius tota adscendit in flores, & recrementa permanent in fundo. Sunt ergò tantum sulphur depuratum Flores sulphuris.

Pro horum sublimatione *cautelæ observandæ* sunt seqq.

1. Optimè in cucurbita terrea tubulata præparantur, in quam sulphur particulatim injicitur, parili ferè modo, atque suprà de floribus antimonii dictum. Cucurbitæ imponuntur alembici, vel terrei, vel vitrei, quorum superior debet esse perforatus parum, ut spiritus acidus, qui simul solet sublimari, habeat exitum.
2. Moderatum requiritur ignis regimen: nam si fuerit nimius, fluit sulphur, nec sublimatur.
3. Hinc quidam varia addunt sulphuri sublimando ad fluorem ejus impediendum, v. g. terram sigillatam, farinam laterum, alumen ustum, terram calcinatam, &c. Nempè tale addendum est subjectum, quod nec in sulphur agat, aut ejus texturam invertat, nec in quod sulphur agere queat, & ita florum proventum imminui.

Prioris ratione salia fixa rejiciuntur; posterioris ratione vitriolum calcinatum quibusdam suspectum est. Optimè ergo sal commune vel sal gemmæ addi potest: conf. Zwelfferus *Mant. Spagyr. p.* 398. Flores simplices sunt optimi, quales AUTOR *no. 1. pag.* 502. describit, & meritò præferuntur iis cum additione: sunt consistentiæ farinaceæ, & permiscentur aptissimè cum simplicibus, & cum iis varias constituunt formulas.

Sequitur modus parandi *flores sulphuris vitriolatos*, dum sulphuri

phuri vulgò additur vitriolum ustum, vel caput mortuum vitrioli: sed malè. Etenim vel planè exustum additur, vel colcothar: si prius, parum de floribus sulphuris adscendit, quia spiritus sulphuris acidus rodit vitriolum calcinatum, & spiritu novo impraegnat, unde pauci sublimantur flores: sin verò superficialiter saltem calcinatum seu colcothar adhibitum est, adscendunt flores impraegnati acido vitriolaceo, quos reverà corrosivos & nocuos esse, asserit BOYLE *de specif. & simpl. pag.* 113. imprimis in pulmonum affectibus, cùm vitriolum sit nocentissimum pulmonibus. Plus ergò nocebunt, quàm proderunt, nisi vitriolum sit omni aciditate spoliatum, seu nisi terra vitrioli sit perfectè dulcis, aliàs semper aliquam habebunt acredinem. Et quidem flores sulphuris qui parantur cum vitriolo Martis, vel viridescunt, hinc flavescunt, & tandem albescunt, dum semper aliquid de metallo sublimatur.

Quoad *Usum florum sulphuris*: quæ dixi de sulphure crudo, possunt quoque dici de floribus sulphuris. In catarrhis, præter ea, quæ superiùs dixi, flores sulphuris vel sulphur est egregium, quoniam temperant lympham, catarrhorum materiam, imprimis si misceantur cum succino, aut etiam benzoe, hæc enim est anima pulmonum, ut *superiùs monui*.

Dosis est à ℈ß ad ʒj. rarò ad ʒiß. adscendimus. Dicit AUTOR, permisceri commodè cum extracto enulæ, camphora, cum quo ex floribus sulphuris & saccharo, possunt fieri morsuli, rotulæ, & aliæ formulæ.

Flores sulphuris gummati num. 3. *pag.* 503 seu quibus myrrha, mastix, crocus, aloe ac thus adduntur, nil valent propter empyreuma, quod eiusmodi resinosa pinguia addita ordinariò imprimunt, & ex quibus combustis nil eleuari potest: imò flores hi sulphuris ab adhærentibus oleis empyrevmaticis nauseosi fiunt. Potiùs floribus ipsis Benzoe, aloe &c. addantur, qua ratione magis conveniunt, quàm si unà sublimantur.

Flores sulphuris sacchara ti num. 4. etiam nil valent, quoniam saccharum non sublimatur, sed comburitur propter ignem fortem, & fœtidum sulphuri dat odorem.

Flores sulphuris albi num. 5. descripti, sunt parvi momenti, & tantùm palliativi; dum enim sulphuri de nitro aliquid adhæret, fiunt albi. Possunt tamen etiam fieri *flores sulphuris albi, si sublimentur cum ana aluminis*. Cæterum *Flores sulphuris albi cum nitro Autoris* in aere frigido abeunt in liquorem: (notanter dico cum nitro Autoris, in aliis enim non procedit:) qui liquor specificè in erysipelate extrinsecùs prodest, & etiam in reliquis cutaneis affectibus.

Flores sulphuris corallati num. 6. nil valent; Nam reverà de corallijs nihil adscendit.

Quoad *flores sulphuris benzoinatos*, idem sentiendum, quod dixi de *sublimatione tertia & quarta*: nam benzoe naturæ est resinosæ, & facilè comburitur, unde empyrevmaticum odorem relinquit: Propterea frustra adjicitur. Longè meliùs permiscentur flores sulphuris cum Benzoe & similibus gummatibus, quàm quod invicem sublimentur.

Sequitur

PRÆCIPITATIO,

Mediante qua sulphur solutum præcipitatur in album pulverem, qui vocatur *lac sulphuris*.

Sulphuris hæc solutio non fit per acida; hæc enim figunt sulphur, in specie aqua fortis, sed absque solutione menstruum tamen peracutum flores sulphuris solvere, & in blando calore insignem vim elasticam exercere dicitur. Benè autem sulphur solui potest, tàm per alcalia, imprimis sal fixum, propter acidum in sulphure reconditum, ratione cujus in se invicem agunt, quàm per olea ratione similitudinis seu analogiæ in substantia pingui, qua oleum penetrat sulphur, & illud quasi liquescere cogit. Sed concretum minerale cùm sit sulphur, adeoque densioris & firmioris texturæ, etiam alcalia saltem fixa, non volatilia, illud solvere valent. Nec obstat experimentum BOYLE *de coloribus*, dum ex *calcis vivæ, salis ammoniaci & sulphuris vivi vel crudi* ana part. æqual. *spiritum volatilem urinosum, rubrum* instar sanguinis, per retortam vel alembicum destillat, quasi alcali volatile cum sulphure soluto hunc repræsentaret: Nam spiritus hic salis ammoniaci urinosus cum sulphure, propter attactum calcis vivæ corroso, in forma rubicunda prodit, cui affusa aqua simplex mox præcipitat sulphur in antiquam formam, ita ut nulla solutio, sed superficialis saltem particularum unio fuerit. Sic etiam olea saltem densiora, non verò in spiritus volatiles resoluta, ob eorum raritatem & subtilitatem in textura, quæ improportionata est, ut in sulphur agat, in hoc negotio requiruntur. Attamen spiritus tales volatiles vinosi extrahere sulphur & absorbere non nihil valent, quando nempè per alcali fixum priùs resolutum fuerit, ut in tincturæ præparatione infra patebit.

Solutio sulphuris per alcalia fit vel *in via sicca* vel *humida*. *Siccam* docet AUTOR *num.* 2. *pag.* 504. *Humidam num.* 1. & 3. Utraque ratione solutum sulphur, & hinc per acidum vini vel aceti præcipitatum, suggerit *lac sulphuris* dictum; quia mixtura albescit & lactescit, & sulphur sub forma pulveris candidi fundum petit: uti videbitis in AUTORE, ubi observandum, *cum calce viua factam sulphuris solutionem num.* 3. *pag.* 505. *per urinam esse præcipitandam*, nempè ob naturam ammoniacalem ipsius urinæ, quatenus scilicet alcali urinæ saturat acidum calcis vivæ, dum interea acidum urinæ præcipitat sulphur ex solutione. Interim notabile est, quod asserit BECHERUS *Phys. subterran. lib.* 1. *pag.* 370. Præcipitationem nempè solutionis hujus cum aqua forti factam, non lac sulphuris, sed terram tartari figentem, saltem præcipitare.

Quoad *usum*, multi quidem, quos inter etiam est LUDOVICI *in Pharm. pag.* 375. magnifaciunt hoc lac sulphuris, & sulphuri crudo ejusque floribus in bronchiorum infarctu longè præferunt, præsertim si *florum sulphuris* pars j. cum *salis tartari* part. iij. fundantur in crucibulo, & hinc soluta præcipitentur, acquiri nempè sic sulphur fixissimum, egregiè diaphoreticum, genuinum pulmonum Balsamum. Sed magis placet assertum ZWELFFERI *Mant. Spagyr. p.* 401. esse hoc lac sulphuris calcem inertem, propter acidi præcipitantis & alcali solventis summam adhæsionem, insolubilem, ac nullius usus, quæ neque ab acido, neque ab alcali ulteriùs solvi potest, adeò ut potiùs noceat, quàm prosit in pulmonum affectibus. Colorem album habet, utut sulphur vivum in eo lateat, quia particulæ salinæ id obfuscant, & colorem candidum induunt.

Vicina est præparationi lactis sulphuris præparatio ista, qua elicitur *ex sulphure oleum rubicundum*:

♃. *Sulphuris* ℔ij.
Tartari rubri ℔iij.

Quæ in olla probè perlutata ponuntur in ignem circuli per 24 horas: olla prunis probè obtecta per 8. horas permittatur, tunc materia refrigerata pulverisetur, superfundatur *acetum destillatum*, & extrahatur *tinctura rubra*: *acetum destillatum* per decantationem auferatur, vel etiam per lenem destillationem abstrahatur, & remanebit *oleum rubrum*. Est præparatio similis lacti sulphuris, & adhibendum hoc oleum tantùm usu externo; internè nihil valet.

Alio quoque modo *lac sulphuris* parari potest, si flores sulphuris cum spiritu salis benè imbibuntur, & per retortam destillantur non secus ac butyrum antimonii, & prodit liquor crassus lacteus, qui per se usurpatus commendatur in peste & hydrope: Verùm hanc virtutem à spiritu salis accepit. Hic liquor præcipitatus per alcali quoddam in pulverem album, deponit ad fundum *lac sulphuris*, sed nihil valens; unde huic potiùs sulphur crudum præferendum.

Qui ergo *magisterium sulphuris oleosum* seu *lac* tale *in forma sicca* desiderat, procedat *modo* CONERDINGII: nempè à solutione sulphuris, cum oleis destillatis facta, abstrahendo menstruum remanet sulphur in forma resinæ, facilè pulveribus commiscendum. Resina hæc, si in spiritu vini denuò solvatur, & vel hic ad priorem consistentiam abstrahatur, vel cum aqua communi præcipitatur, Extractum seu Magisterium, omnis fœtoris expers, comparabitur: cujus usus internus est, ut aciditates corporis putredinosas, viscerum incipientes læsiones, corrigat, ac consolidationem promoveat.

Ex his ipsis operationibus alcali in sulphur, etiam alia surgunt remedia; v. g. si

♃. *Salis tartari* part. j.
Flor. sulphuris part. ij.

ac infundantur in crucibulo, & postmodum solvantur in aqua, spontè concrescent crystalli, quæ sunt optimum purgans, præsertim in hydropicis.

Dos. ʒß.

Parili ratione & elegans liquor alexiterius compositus parari potest secundùm WILLISIUM *Pharm. Rat. P.* 1. *pag.* 258.

Sequitur

DESTILLATIO,

Qua liberatur pars sulphuris acida à parte ejusdem pingui bituminosa, & ista pars acida seorsim sensim collecta in liquorem, vocatur *spiritus sulphuris*.

Spiritus hic sulphuris est acidum illud, quod sub pinguedinis bituminosæ tegmine occultatum est, unde non nisi hac separata obtineri potest. Separatio alio modo fieri nequit, nisi per deflagrationem, sub qua pinguedo resoluta mediante sale aeris abit in gas aqueum, & fatiscit denuò in aquam simplicem; acidum verò seorsim collectum constituit spiritum.

Colligitur variis modis, nunc per campanam, nunc per alembicum amplum, nunc in vase aqua simplici pleno, nunc aliis similibus machinis, idque ex eo, quoniam parum admodum aciditatis ex eo potest acquiri: nam pinguedo præponderat acido, & quoniam non est saturata à proprio acido, propterea obscurioris est notæ. Res tamen omnis eodem recidit, modò debitè observentur encheirises ratione temporis ac modi. *Ratione temporis* instituatur præparatio aere humido ac pluvioso in loco vel conclavi aeri ubique pervio, sic enim propter aquearum particularum in aere abundantiam faciliùs colliguntur acidæ particulæ sulphuris, & in guttas coeunt, sicque copiosiorem dant spiritum, cum aliàs aere sereno difflaretur; sicuti etiam quidam suadent, ut in conclavi, in quo præparandus spiritus sulphuris, priùs aliquantulum nitri supra prunas deflagretur; sic enim copiosus spiritus sulphuris acidus acquiritur, aere per

nitrum

nitrum animato, & copiosius attrahente. *Ratione modi communiter fit per campanam*: Nempè quando inflammatur sulphur, super flammam interjecto spatio applicaturur vas amplum vitreum, quod dicitur campana, & quidem admovetur ita, ut vapores exhalantes ex sulphure incenso in hoc impingant; sic in flamma avolat substantia pinguis; fumus verò, qui ex sulphure exhalat, coercetur in campana, & sensim sensimque colligitur in guttas, quæ decidunt in subjectum vas, & abeunt in spiritum sulphuris acidum. Imprimis quoque necesse est, ut antea campana aliquot guttis aquæ humectetur, ut promptè se uniat pars acida cum parte aquosa, & abeat in spiritum acidum. Conferatur præter AUTOREM *num.* 1. & 2. BILLICHIUS *in suis Parad. Chym. pag.* 51. item KERKRINGIUS *in Comm. in Basil. p.* 279. item HOFFMANNUS *Clav. p.* 373.

Quoad naturam & usum huius spiritus; revera spiritus sulphuris essentialiter idem est cum spiritu vitrioli, sive Veneris sive Martis; quoniam omnes sunt ex una minera, dum spiritus sulphuris acidus corrodit mineram Martis vel Veneris, uti monui *superiùs*, ubi de spiritu vitrioli. Siquidem Mars & Venus hoc spiritu irroratus effloreſcit in perfectum vitriolum vel Martis vel Veneris, ex quo destillatur spiritus vitrioli. In eo saltem differunt, quod spiritus sulphuris purus sit, nec liquamine sulphureo metallico, prout vitrioli spiritus, inquinatus: spiritus enim vitrioli, sive Veneris sive Martis, propter coalitum in igne & fortissimam ignis torturam, rapit aliquid secum de minera, unde est stypticus & nauseosus, atque hac ratione stomacho hostilis est: in cæteris autem conveniunt, hinc iisdem usibus Medicis, quibus spiritus vitrioli inservit, commodè etiam spiritus sulphuris adhiberi potest. Ipse autem spiritus sulphuris est magis conveniens, imprimis ubi opus ut resoluantur mucilagines viscidæ: hinc & in asthmate cæteris remediis sæpè additur spiritus sulphuris ad gratum saporem; ubi tamen spiritui sulphuris rursus præferendum est gas sulphuris seu fumus in incensione exhalans, & in vitro captus, cui vinum infunditur: hoc *vinum sulphuratum* certè optimum est in asthmate. De usu spiritus sulphuris ad vitam longam videatur HELMONTIUS *Tr.* 2. *Arbor. vitæ, propè finem*.

Cæterùm hic spiritus sulphuris acidus tandem potest redigi in sal per evaporationem phlegmatis artificiosam, & subsequente coagulatione acidi in frigido, & hoc sal aluminosi dicitur esse saporis: hoc ipsum tamen postmodum ex aere libero attrahendo phlegma, abit denuò in spiritum. Quidam solent parare *spiritum sulphuris* acidum *sese multiplicativum*, qui scilicet per menstruum spatium quartâ sui parte semper accrescit. Modum præparandi subministrat POTERIUS *in Pharm. Spagyr. cap.* 11. *ubi de sulphure* in quo parat *oleum multiplicativum*:

> In fundo crucibuli pro ℔j. *sulphuris*, injiciuntur ℥ij. *crystalli calcinatæ*, & destillantur per campanam ordinario modo: sic enim fit liquor multiplicativus; cui, si quartam partem singulis mensibus demimus, nequaquam tamen altero mense decrevisse experieris, idque beneficio crystalli calcinati.

Crystallus pro hoc usu calcinatur, si ignita, in aqua frigida extinguatur, quod bis vel ter reiterandum, donec abeat in pulverem: & hoc modo præparatur spiritus multiplicativus, cujus ℥iv. intra mensem aliam dabit unciam.

Beneficio spiritus acidi sulphuris ænopolæ solent conservare vina, ne fiant pendula. Et quidem hic ipse spiritus sulphuris acidus, quando ita sub forma fuliginis injicitur vino, vocatur ab HELMONTIO *gas sulphureum*; quoniam non est spiritus acidus, sed constat ex parte sulphuris oleosa. Hoc gas monstrat nobis apertè, quod singulari polleat vi in arcenda putredine in corpore humano, ex eo, quoniam vinum præservat, quod aliàs facilè corrumpitur. Hinc non sine causa CNOEFFELIUS *in Tract.* 2. *de Curat. Febr. Epidemicarum*, habet modum combinandi hoc gas sulphuris acidum cum potu ægrotantium in febribus malignis, cùm sit singulare remedium in cura earundem: & beneficio hujus liquoris quidam Medicus in peste ultima Londinensi multas egregias perfecit curas. Item potum hoc modo imprægnatum miris modis commendat HELMONTIUS in curando asthmate ac tussi, similibusque pectoris affectibus.

Spiritus Autoris num. 3. *pag.* 506. vix videtur genuinus, quia multum de nitro participare credendum: sulphur commune calci vivæ mixtum & destillatum dat spiritum urinosum volatilem: vid. CRAMERUS *Disput. de Transm. metallorum*.

Oleum sulphuris linatum num. 7. fit, quando *sulphur cum oleo lini* solvitur, quo abit in concretum, quod HELMONTIUS vocat *hepar sulphuris*, & mirè commendat pro tingendis gemmis, & parandis tincturis: hoc destillatur per retortam in igne arenæ, sed magno cum periculo; quoniam omnia interdum dissipantur; prodit enim sic oleum rubicundissimum instar sanguinis, ex quo singularis medicina pectoralis parari potest. Fuit CNOEFFELII secretum, qui pro excellenti balsamo vulnerario usus fuit. Et observetur, quod preparatio AUTORIS suscepta fuerit hìc ab egregio Chymico, sed frustraneo cum successu, & spes eum fefellit de hoc oleo: genuinam autem descriptionem vid. in M. A. N. C. *Anno* 6. *append. pag.* 78.

Ex his laboribus obtinetur ulteriùs *oleum sulphuris* verum per destillationem: vid. AUTOR *num.* 11. *pag.* 507. sic enim post olei terebinthinæ separationem restitans concretum quasi resinosum in oleum crassum destillabile est, quod multum de sulphure participat.

Pertinet huc *liquor sulphuris quorundam secretus*, qui fit ex *pulvere florum sulphuris*, à quibus *spiritus vini* quater cohobatus fit: hinc impregnatur remanentia pulveris florum sulphuris cum *oleo iuniperino*, ex quibus destillatione paratur *liquor lacteus*, qui à multis in secretis habetur. Hic rectificatus probè ab aloe, myrrha, theriaca & croco, adhibetur postmodum tàm pro usu interno quàm externo in quam plurimis morbis.

Sequitur

INFUSIO,

Quæ Balsama sulphuris suppeditat. Solutio nempè ista, quæ fit per olea, dat Balsamum sulphuris, quale est *Balsamum sulphuris terebinthinatum Autoris num.* 1. vel *compositum num.* 2. quales compositiones ex resinosis subiectis additis 1000. modis variari possunt.

D. KORNERUS præparat Balsamum sulphuris compositum per destillationem cum croco, aloe, myrrha, oleo iuniperino, terebinthinæ, &c. de quo *integrum scripsit Tractatum*. Inter alia mirè commendat in curanda peste.

Quoad *usum*, reverà *polychrestum remedium est balsamum sulphuris*: *speciatim terebinthinatum* egregium est in abscessibus & ulceribus partium internarum; hæc enim mundificat, purulentias abstergit, & ulteriorem puris proventum cohibet. Hinc in empyemate & vomica pulmonum, ulceribus renum & vesicæ, mictu cruento, &c. egregium est hoc balsamum; unde in phthisi convenientissimè iungitur cum antimonio diaphoretico, saccharo Saturni, & balsamo Peruviano; exque his fiunt convenientes pilulæ antiphthisicæ, quæ in pulmonibus collectum pus per urinam evacuant. Appetitum etiam provocat, corruptelam aut putredinem quamvis humorum præcavet. Prætereà diureticum est, & in fluore albo, mensium suppressione, calculo renum & vesicæ est conveniens. In dysenteriis etiam epidemicis est egregium: sic novi ex vicinia rusticum, qui se à dysenteria epidemica balsamo sulphuris, sæpiùs & copiosiùs assumpto, curavit. Sed nimiùs præcavendus videtur abusus, ne febres causet, & speciatim aridiora & emaciata subiecta, & ad hecticam disponat; corporibus enim succulentis seu pituitosis convenientius est. In specie *de usu & abusu Balsami sulphuris* vid. HOECHSTEDTERUS *in Dec.* 3. *obs.* 10.

Paratur etiam à quibusdam *Balsamum sulphuris cum oleo succini*, *anisi*, *bacc. juniperi*, &c. loco olei terebinthinæ, quæ sulphur pariter solvunt in *Balsamum* rubicundum pro usu interno diaphoretico: sicut *anisatum* in affectibus pectoris, & *succinatum* in affectibus capitis & catharrosis, usurpantur & adhibentur. Quidam addunt camphoram, & sic fit *Balsamum sulphuris terebinthinatum camphoratum*.

Externè nobilissimum est vulnerarium balsamum sulphuris, vulnera recentia promptè & per primam intentionem consolidat, inveterata verò, & quæ ad ulceris naturam degenerant, mundificando optimè sanat, vel per se vel mistum cum balsamo Peruviano. In abscessibus aperiendis, mundificandis & consolidandis, in ulceribus præcipuè sinuosis, mammarum, aliarumque partium glandulosarum, uti etiam bubonibus & carbunculis suppuratis, egregiè etiam convenit. Emplastrum sticticum Crollii convenienter malaxatur cum balsamo sulphuris.

Balsama cum oleis expressis sunt *vel simplicia* AUTORIS *num.* 3. *pag.* 508. vel *composita*, eaque pro usu præsertim vulnerario multiplicia. Præparatio hujusmodi Balsami sulphuris fit per simplicem saltem sulphuris in olei infusionem ac digestionem, methodo AUTORIS; vel, quod melius est, per prævium cum dimidio, aut vel duplo salis tartari fusionem, & hinc oleorum affusionem, Balsama nobiliora & usui medico aptiora fiunt: *conf.* ZWELFFERUS *in Animadv. pag.* 446. HOFFMANNUS *Clav. pag.* 374. & ROLFINCIUS *Chym. pag.* 224. Hac enim ratione acidum sulphuris ab alcali salis tartari fixo multum infringitur & quasi absorbetur, & exaltatur ejus pinguedo, quam sal tartari aptiorem reddit, ut imbibatur ab oleo destillato, vel pro usu externo ab oleo quodam expresso affuso. *Inter olea quælibet petroleum*, quod *optimè & intimè magis sulphur dissolvendo illud in balsamum redigit*: sicut loco sulphuris communis sulphura antimonialia adhiberi possunt. Sic scoriæ reguli antimonii, in quibus plus minus acidum ab alcalibus correctum & infractum est, vel sulphur auratum antimonii, quod habetur pro præcipitatione scoriarum reguli antimonii cum oleo succini aut terebinthinæ, nobilissimum dat *Balsamum Traumaticum*, teste POLEMANNO *Tract.* 2. *de Sulphure Philos. pag.* 31. sicut pro usu interno sulphur ex cinnabari antimonii, vel flores sulphuris antimoniati, qui sub clyssi præparatione sublimantur, recipitur; vel sulphur fixum Polemanni, ex quibus cum oleo anisi insigne balsamum conficit: *conf.* WEDELIUS *Pharm. pag.* 33.

Balsamum sulphuris Rulandi, fit cum *oleo raparum*: quidam volunt cum *oleo ex semine* papaveris. Quicquid sit, utroque modo, præter usus superiùs dictos, in quibuscunque ulceribus & abscessibus

sibus aperiendis, mundificandis & consolidandis, in abscessibus precipuè mammarum, item in panaritio seu verme sub ungue, egregium est: conf. RULANDUS *in suis Curat. Empir.* Vnde *emplastrum ex balsamo sulphuris* vulgari, antimonii sulphure, cum terebinthina, colophonia & cera commendat THOMSONIUS *Epilog. Chymic. pag.* 79.

RULANDUS pariter describit *emplastrum diasulphuris*; cujus loco ad LUDOVICI imitationem *extemporaneum* fieri potest ex *sulphure pulverisato & myrrha*, cum pice sutoria exceptis: quod in doloribus ischiadicis non sine fructu applicari potest.

Fieri etiam potest *Balsamum sulphuris compositum ex sulphure & terra vitrioli dulci*:

℞. *Olei hyperici* ℔j.
Flor. sulphuris ℥j. *seu marsæ sulphuris d. m. par.* ℥iij.

Ebulliendo ad solutionem seu extractionem sulphuris, ut fiat oleum spissius & intensiùs tinctum: vel adde

Ceræ ℥iij.
Terebinth. ℥ij.
Thuris,
Myrrhæ an. ℥iij.
Pulv. aristol. rot.
Nicot. an. ℨj.

M. exactè, & sub forma unguenti mollioris.

Aut copiâ maiori, cerâ additâ, in formam Emplastri non adeò duri redigatur, multi usus in affectibus externis undecunque natis.

Sulphuri cum sale tartari dicto modo recluso, si affundatur spiritus vini, elegans habebitur *tinctura sulphuris*, vel *simplex*, qualis est ista ZWELFFERI *Mant. Spagyr. pag.* 402. & cui non absimilis est *tinctura sulphuris Autoris num.* 5. vel *composita* Willisii *Pharm. Rat. P.* 1. *p.* 377. Nempè sal tartari tunc penetrat ac dissolvit sulphur illud: hoc ipso disponit, ut unà cum particulis salinis à spiritu vini imbibi, & ita in tincturam exaltari queant, quæ spiritus vini ad medietatem abstractione ulteriùs perficienda: abstracto spiritu vini remanet pulvis insignis pectoralis, cum saccharo miscendus & propinandus. Aliàs etiam ex lacte sulphuris, cum vino vel aceto præcipitato, *tinctura* elegans parari potest, si nempè lac illud probè edulcoretur aqua pluviali; pulvis verò candidus exponatur digestioni, donec successivè rubicundum colorem contrahat. Hic pulvis cum *spiritu vini* commodè extrahi, & in elegantem *tincturam* exaltari potest. Digestio ista fit in capela cum arena: tinctura extracta abstractione spiritus vini seu menstrui ad medietatem usque concentrari, & tunc ad gutt. vj. vel x. pulmoniacis feliciter propinari solet.

Sal Sulphuris parare conantur ex capite mortuo spiritus campanarii: sed est carum & rarum, utut sint, qui volunt valdè laudare in asthmate; item asserere, quod possit solvere aurum.

CAPUT XXX.
DE
BITUMINE & AMBRA.

B*Itumen* nomen generale est, comprehendens omnes spiritus mineralium pingues & fluidos: hinc & ambra huc pertinet.

Hæc utut sit elegantissimum & efficacissimum simplex; nihilominus de ejus natura & origine nondum res decisa est, cùm variæ de hac sint Autorum sententiæ: speciatim KLOBIUS *Tractatum Germanicum* scripsit de *Ambra*, ubi 18. congessit opiniones diversas de ambræ natura & origine: concludit tandem, quod sit fimus avis cujusdam singularis in insulis Orientalibus, speciatim in Insula Madagascar. Alii partim vegetabile, partim animale esse volunt, ut VELSCHIUS *Hecatost.* 1. *pag.* 122. sicuti moderni Angli dicunt, quod in balenæ reperiatur intestinis, sicut sperma ceti, ut vocamus, in illius capite. Alii ex melle & cera compositum eam putant: Conf. FRANCISCI *Schaububne P.* 2. *pag.* 610. Alii dicunt, quod piscetur ex mari, & sicuti succinum ejiciatur ad littora maris Borussici, ita ambram similiter colligi ex mari in India Orientali & Africa, seu ex mari in Bengala, in Pegu, item in Monzambiq atque Caboverde, in Insula Madagascar & Sumatra: viscum esse, quod in fundo maris eodem modo, quo pix marina crescit, statuitur in M. A. N. C. *Anno* 9. & 10. *obs.* 194. *pag.* 459. De *Ambra Augustana insolentioris ponderis* vid. M. A. N. C. *Anno* 3. *obs.* 300. *pag* 520. & *Anno* 4. & 5. *pag.* 304.

Triplex aliàs datur *ambra*: *Grisea seu Cinerea*, quæ etiam Orientalis dicitur; *alba*, quæ præter raritatem carior est; & *nigra*, quæ factitia est; constans *ladano, moscho, styrace & ligno aloes*.

Ob caritatem & raritatem ambra vera sæpiùs adulteratur variè, & loco hujus factitia substituitur; legitima tamen ita cognoscitur:

℞. *Frustum ambræ griseæ*:

Huic intrudatur acus candens; quod si fiat, ut transudet substantia pinguis, signum est Ambræ legitimæ.

Alii probant hoc modo: si quis unguibus frustum ex massa decerpat, & hinc in manu calida probè agitet, & malaxet, liquescit, & instar ceræ mollescit ambra, sic est genuina; adulterata verò non benè cohæret, sed abit in frustula.

Quoad *usum ambræ griseæ* attinet: ab omnibus prædicatur ceu nobile analepticum, virium tam vitalium, quàm animalium confortativum, hacque ratione majorem habilitatem spiritibus conciliat, unde etiam ad vitam longam non immeritò laudatur à BACONE *de* VERULAMIO *pag.* 100. sicut & *basin confect. alchermes* constituit. Nemini nocere, nec fœminis, in quibus partum, lochia & secundinas promovet, nec hystericis & aliis mulierum malis nocet, modò non percipiant odorem: Melancholicis & hypochondriacis prodest, spiritus animales quasi reserando, quorum nimium impetum etiam sistit, & vi aliquali stupefactivâ, quasi inebriativâ, eosdem afficit: unde usus ejus conferre solet aliquandiu in sensuum externorum & internorum, speciatim memoriæ & ingenii functionibus: sed diuturno usu eosdem spiritus alterat, & vi quasi inebriativâ stupidos tandem reddit usurpantes, & sensus internos anteà restauratos eò citiùs immunì facit, teste HOEFERO *in Herc. Med. T.* 1. *pag.* 277. Conf. GARCIAS *ab* HORTO *in Mant. Aromat. l.* 1. *cap.* 1. Nempè primitus ferè igneos & volatiliores spiritus reddit, successu verò temporis fixati quasi vappescunt; unde cautus sit ejusdem usus pro roborandis facultatibus animalibus. Nocet quoque iis, qui ad hæmorrhagias & febres continuas dispositi sunt. Magis ergò senibus convenit, quàm juvenibus, per quam causam his plus nocet, quàm juvat; hinc etiam in spiritus genitales potenter agit, & Venerem egregiè stimulat, eandemque excitat, &, si quid aliud, cæteris paribus, maritos steriles ad fœcunditatem disponere solet. Egregium prætereà etiam est stomachicum, & in apepsia, nausea, stomacho crebriùs eructanti, vomitu, aliisque ejus affectibus, confert: hinc syrupus ad stomachi vitia cum ambra descriptus prostat in FEHR. T. 2. *de Absinth. pag.* 103. qualis etiam Gallis in frequenti usu est.

Usurpatur vel in forma sicca, vel liquida. In forma sicca pulvis ejus usurpatur. Pulverisari autem commodè non potest, quia multum adhæret mortario; bene autem per se pulveris formæ cum seminibus oleosis subigi potest: conf. ZWELFFERUS *Pharm. Reg. pag.* 122. item cum duplo sacchari commista promptè etiam pulverisabilis existit: cui saccharo postmodum oleum cinnamomi vel alia destillata addita dant *pulverem analepticum* elegantissimum, senibus præsertim exhaustis pro viribus restaurandis, & spirituum tam animalium, quàm vitalium supplemento conducens: Conf. M. A. N. C. *Anno* 6. *append. p.* 92. ubi *de ambra moschata*.

Licèt autem dicto modo ambra commodè usurpari queat, nihilominus tamen usurpatur etiam in liquida forma, dum paratur ex eadem essentia:

(1.) Ut sic faciliùs operetur.
(2.) Quia ambra aliarum naturalium quisquiliis variè adulteratur.
(3.) Quia propter glutinositatem in substantia non æquè commodè usurpatur; &
(4.) Ut essentia commodiùs aliis misceatur.

Et quidem cùm ambra sit quasi bituminosæ & oleaginosæ naturæ, non nisi oleosis & spirituosis solvi solet. *Omnia enim menstrua solventia debent esse homogenea cum resolvendis*, quod debet esse catholica nota. Contrarium videmus in moscho, quia est humidioris naturę, quàm ambra, unde humidis & liquidis facilè permiscetur. Ergò in confectione Pomambræ ambra seorsim est subigenda cum oleo amygdalarum dulcium, item moschus etiam seorsim.

Quod attinet essentiam, speciatim spiritus vini tartarisatus, optimè & ferè totam ambram dissolvit, modò legitimè procedatur; cujus loco etiam aqua spirituosa appropriata, vel spiritus quidam inflammabilis, ut spiritus rosarum per ferment. vel spiritus liliorum convallium, vel corticum citri vel melissæ, pro essentiæ Ambræ præparatione adhiberi potest. Item essentia citri per spiritum vini ex cortice per cohobationem parata, solvit ambram ferè totam in colorem egregium aureum, & tandem consistentiam quasi butyraceam acquirit. Quod si vegetabilibus fermentantibus, v. g. floribus rosarum, pro parando spiritu addatur aliquantulum ambræ, hæc ipsa fermentando simul reclusa, suggerit sub spiritus destillatione spiritum rosarum ambratum elegantissimum, qualis spiritus temperatus, & non adeò igneus est, & vim igneam ambræ additione amittit, dein ambra in essentiam nobilem maximarum virium pariter redigi potest, cujus spiritus & essentia ℈j. summum analepticum & confortativum est, perlis anteferendum.

Quoad *Ambram essentificatam Autoris*: fit loco ejus *essentias ambræ Tachenii*, quam habet HOFEMANNUS *in Clav. pag.* 391.

Hæc de Ambra. Jam ad Succinum me converto.

CAPUT XXXI.
DE
SUCCINO.

U*Ti succini* facies externa, & vis electrica nobilissima est, ita origo ejus & quid sit? obscurissimum adhuc est. In genere à FABRO aliisque pro vegetabili habetur, ab aliis pro minerali. Qui pro *vegetabili* habent, existimant, quod sit resina seu lachryma arborum

borum resiniferarum, quæ ex iisdem circa littora consitis successivè mediante solis calore descendat in mare, ibidem induretur, tandemque succini faciem repræsentet. Hinc sunt, qui affirmant, generari illud primitus in Suecia, ex arboribus resiniferis decidere, & tandem ad littora Borussiæ ejici. Quæ vegetabilis materia exinde probabilis est, quoniam ex succino ferè eadem præparari possunt, quæ ex terebinthina: & speciatim sal volatile succini, quale in toto regno minerali non reperitur, ad aliud regnum pertinere, videtur confirmare. Qui pro *minerali* habent succinum, ad bituminosa concreta referunt, quæ transudent ex terra, & tandem vehantur in mare, in quo succinum fluctuans ejiciatur ad littora Borussiæ, nec alibi reperitur, nisi in Borussia. Ipse PARACELSUS refert ad concreta bituminosa, quando petroleum & succinum ejusdem naturæ esse asserit, ita ut petroleum sit quasi resolutum carabe: hinc observatur etiam succinum fossile in locis mediterraneis in Moravia, & ipse Gagates nihil aliud est, quàm succinum, à Giliciæ flumine Gagates dictum: vid. HERTODT *in Tartaro-Mastige Moraviæ pag.* 31. HOFFMANNUS *in Clav. pag.* 381. & NOBIUS *de Ambra pag.* 27. Quicquid hujus sit, ex fluido in concretum densum abire succinum, ex eo patet: quia non rarò sunt ejus frustula, in quibus paleæ, lignorum particulæ, muscæ, vespæ, salamandræ, &c. reperiuntur: & succini frustuli, cui aqua fluida inclusa est, fit mentio in BARTHOLINI *Actis Med. Haffniens. Vol.* 2. *pag.* 208. Hæc ipsa succino, dum adhuc fluit, ab ipsius visciditate facilè irretiri, & per subsequentem indurationem ita incarcerari potuerunt. Plura qui cupit de origine succini, videat DOERINGIUM *de Balsamis*, MORRHOFF *de Transmut. metallorum pag.* 51. *Bartholini Acta Med. Haffniens. Volum.* 1. *pag.* 110. & *Volum.* 2. *pag.* 308. 309. & 310. HARTMANNUM *in Scripto peculiari de succino Boruss. l.* 2. *cap.* 1. & 2. & JOHANNEM WIGANDUM *de Succino*.

Reperitur ordinariò *album* & *flavum*. Quæritur jam: Quidnam horum alteri præstet? *Communiter album præfertur flavo*; quod tamen erroneum existimo, quoniam albus color in succino non est nativus, sed est tantum adventitius, & advenit succino, quando eidem adhuc liquido in mari fluctuanti intermiscet sese salsedo aquæ marinæ, quæ salsedo imprægnans succinum, tandem colorem albicantem ipsi attribuit: id quod patet ex encheirisi Autoris, qui docet modum, quo beneficio coctionis & digestionis in aqua salsa succinum flavum converti possit in album, non secus ac cera flava beneficio salis in albam mutari potest: Nam hæc liquefacta, & affusâ copiosâ aqua salinâ, exposita soli albescit. Id quod ulteriùs confirmat DOERINGIUS *de Balsamis*, ubi multa habet egregia de succino, & inquit: quod fallantur ii, qui succino albo præ flavo maiorem dignitatem attribuant, cùm flavum non solùm à maris salsedine in lacteum facilè converti possit, sed & artificialiter eò deducatur: id quod etiam communis experientia docet. Hinc etiam WIGANDUS *Tract.* 2. *de Succino pag.* 26. refert: se observasse globulos succini flavos, ætate & diuturno usu albescere & pallescere, ut appareat, flavum colorem esse succino quasi proprium. Undeetiam BOOTIUS dicit: *quod flavum succinum sit calidius succino albo*, ex eo, quoniam album non tantùm salis volatilis, neque olei in se contineat. Frustraneum ergò est, quando in electione succini pro usu medico communiter præfertur album flavo: nam potiùs flavum ceu genuinum pro usu medico eligendum.

Quod attinet usum succini: virtutes multæ sanè & egregiæ in eo latent. In specie pinguedinem oleosam balsamicam nervis convenientissimam obtinet, unde in capitis & cerebri affectibus, præsertim in apoplexia, lethargo, vertigine, epilepsia, omnibus morbis convulsivis, egregium est succinum. In affectibus catarrhalibus succinum specificum est remedium: febres catarrhales per succinum optimè curantur, imò perfecta cura affectuum catarrhalium, à lymphæ glandularumque vitiis ortorum, in eo latet. Porrò succinum in affectibus nephriticis & urinariis egregium est, unde in stranguria, dysuria, &c. succinata sunt commendatissima. In gonorrhœa quoque benigna & virulenta, tàm virorum, quàm mulierum, quæ aliàs dicitur fluxus albus, succinum est nobile specificum; hoc ipso enim quamplurimi fuerunt curati. Commodè cum *terebinthina* & *succino* fiunt pilulæ, quæ in gonorrhœa sunt egregiæ; quibus si addatur *Mercurius dulcis*, appropriatæ erunt in gonorrhœa virulenta seu Gallica: item potest misceri cum *ossi sepiæ* vel *antimonii diaphoretici* ana; qui pulvis datur à ℈j. ad ʒß. In gonorrhœa, in specie muliebri, commodè permiscetur cum lapide osteocollæ. Succinum etiam nobile est, ut vocant, uterinum, quod in mulierum affectibus uterinis multa præstat beneficia: Notum namque est, quod succinum egregiè promoveat partum: vid. BORELLUS *Cent.* 5. *Observat.* 52. Non rarò sunt affectus convulsivi utut hactenus valdè ignoti, partium internarum, quos vocant mulierculæ nostrates *epilepsiam in corpore*; suntque saltem spasmi intestinorum, mensenterii ac partium annexarum, familiares præsertim in hypochondriacis & scorbuto: in talibus egregiè confert succinum interno & externo usu. Adstringit prætereà leniter, & simul ad sanguinem congrumatum resolvendum, ac partes læsas in casu ab alto, ubi motus sanguinis effusi & congrumati restituendus, egregium est succinum. Hinc & in vulneribus nervorum, speciatim capitis, singulare quid præstat; in tali enim casu medicamenta ex cherefolio & betonica cum medicamentis ex succino propinari solent, quoniam simul caput respiciunt & sanguinem congrumatum dissolvunt: sicut etiam HELMONTIUS *Tam. Pest. pag.* 282. dissoluto in spiritu vini succino venenata aliàsque desperata vulnera curata refert. Hinc ulteriùs in sputo cruento, vomitu sanguinis, præstans est succinum cum aliis propinatum, & sanguinis excretionem reprimendo, & ejus grumos dissolvendo. Tandem in peste morbisque similibus epidemicis, optimum est succinum, omnibus attestantibus, qui in peste præservativè & curativè adhibent. Quò etiam facit, quod refert HELMONTIUS *loco allegato*, de chirurgo in cura pestis celebri, qui à contagio se præservavit, affricando succini frustulum septem pulsibus planetariis, idque quotidie semel, quâ affricatione à peste fuit præservatus. Sunt autem septem pulsus planetarii: 2. temporum, 2. corporum, 2. talorum, & tandem in scrobiculo cordis. Suffitus etiam succini in quibuscunque catarrhalibus capitis morbis, parte affecta crebriùs exceptus, est egregius: v. g. in prolapsu uvulæ, coryza, in principio tumoris & inflammationis tonsillarum, item in doloribus faucium ex catarrhis, & similibus affectibus catarrhalibus. KERKRINGIUM in succino abortivos fœtus condidisse, testatur WEDELIUS *in Pharm. pag.* 225.

Sequuntur Præparata è succino, quæ inter AUTOR *pag.* 511. describit *succinum præparatum* dictum, sub qua præparatione, ut eò meliùs propinetur diversis affectibus, appropriatis aquis oleosis vel essentiis præparandum seu lævigandum est: sic verbi gratia quando expetitur contra catarrhos subigendum & lævigandum est cum essentia serpilli, vel cum essentia catarrhali ex ligno sassafras & spiritu serpilli; & sic fit *succinum catarrhale D. Michaelis*: si contra epilepsiam, commodè præparatur cum essentia liliorum convallium, essentia castorei &c. in apoplexia & vertigine cum essentia chærefolii, castorei, &c. sicque magis erit appropiatum ad tales vel tales affectus, & sic de cæteris. Aliàs succinum præparatum commodè in suppressione urinæ, stranguria & dysuria, in sabulo & arenulis renum & similibus affectibus ordinatur. Dosis est à ℈j. ad ʒß.

Sequitur

SOLUTIO & PRÆCIPITATIO.

Hinc Essentia seu Tinctura & Magisterium succini resultat. Ubi in genere observetur, quod succinum, cum sit resinosum concretum, quod nec aquea nec acida illud attingant, & cum spiritu communi potiùs in magisterium illud præcipitetur. Saltem ergò spiritus vini rectificatissimus tincturam oleosam inde elicere valet; si enim tantillum adsit phlegmatis, non facilè extrahitur essentia vel tinctura. Meliùs autem procedit negotium, si acuetur spiritus vini per alcalia; sic enim *spiritus vini tartarisatus meliùs convenit*: vid. WEDELIUS *l. a. pag.* 224. vel spiritus salis ammoniaci vinosus, id est, ex sale tartari, sale ammoniaco cum spiritu vini superaddito paratus, extrahere valet succinum: non secus ac lixivium salis tartari vel lixivium nitri fixi, ridiculum illud alcahest Glauberi, liquefacit nonnihil succinum, ut post aquæ exhalationem per spiritum vini optimè tinctura extrahi possit.

Essentia hæc succini ad eosdem usus pollet, ad quos succinum, & ejus sal volatile: imprimis in vulneribus nervorum, speciatim capitis, singulare quid præstat. Et quidem, ut evidentiùs operetur, permiscetur cum essentia catarrhali in catarrhis: cum Elix. uterino Crollii, ut conveniat in suffocatione uterina; & sic porrò.

Quod si hanc solutionem seu essentiam velimus præcipitare, necesse est, ut spiritus vini abstrahatur ad medietatem, & tunc affusione aquæ simplicis facilè præcipitatur *Magisterium succini*.

Sequitur

DESTILLATIO.

Succinum retortæ inditum, & per arenam, aut etiam ignem apertum, destillatum suggerit

1. *Phlegma purum*.
2. Prodit *phlegma spirituosum* acidum paucum, quod vocatur *spiritus succini*, tum
3. Sequitur oleum; primò quidem *subtilius*, deinde verò *crassius*: illud albidum seu perspicuum & flavum, insignis & penetrantis odoris; hoc nonnihil ruffescens.
4. Cum oleo simul *sal volatile* acidulum prodit, collo retortæ & receptaculi lateribus se affigens in forma striarum, *spissigt*, instar salis ammoniaci.

In fundo verò retortæ

5. Remanet crassamentum spissum, picis instar nigrum, & *colophoniam* quandam repræsentans.

Destillatio nunc peragitur simpliciter sine addito, nunc verò silices contusi, nunc laterum pulvis, nunc cineres elixiviati adduntur, quæ impetum succini aliàs nimis ebullientis refrænent, & ita oleum subtilius & purius destillari faciunt. Separantur hæc invicem mediante tritorio, phlegma spirituosum ab oleo separatur.

Sal volatile esse solet admodum oleo plus minus imprægnatum, saporis acidi ingrati & nauseosi, quod ritè ab oleo separandum est, ut habeatur purum.

Depuratur autem *optimè*, si digeratur cum spiritu vini; sic enim multum olei cum spiritu vini remanet: postmodum sal volatile solvatur in aqua; sic enim quicquid adhuc superest olei, aquæ supernatabit, quod per filtrationem separetur, sale ipso ex aqua, in qua solutum fuit, per destillationem in balneo Mariæ institutam separabili, & in fundo cucurbitæ reperibili: vel evaporando leni igne, & denuò crystallisando, sal succini purum, candidum, & saporis specialiter acidi obtinetur, odore saltem succinum referens: Recipitur hoc sal volatile ita depuratum ad *liquorem cornu cervi succinatum*, *cujus & salis volatilis cornu cervi*, ana part. æqual. affunditur *spiritus cornu cervi rectific.* q.s. pro solutione, hinc facta digestione, & repetita cohobatione, habetur dictus liquor, expertissimus in epilepsia infantum, & hinc etiam in catarrhis & quibuscunq; morbis catarrhalibus.

Sal hoc volatile succini acido-salsum contra naturam salium volatilium *acidulum habet saporem*, idque ex consortio phlegmatis acidi cujus acor ipsi firmiter adhæret: hinc si misceatur cum cineribus aut sale fixo tartari, & ab eodem denuò sublimetur per retortam, acido ab alcali absorpto, sal volatile urinosi & penetrantissimi saporis candidissimum acquiritur, utut non semper æquè procedat hic labor. Modum facillimum destillandi vid. in *Iournal de Scavans T.* 8.

Oleum rectificandum venit: quod fit, si misceatur cum spiritu vini & ita per balneum Mariæ rectificetur: habebitur sic oleum penetrantissimum, & pro usu interno elegantissimum, in vitro, multiplici vesica munitio, asservandum; cera enim imposita facilè liquescit. Si verò ex arena vel cineribus oleum succini rectificare velimus, promptè nimis ebulliendo omnia effringit, ac facilè inflammat. Ergo arena vel cineres elixiviati ipsi miscendi sũt, quę coercent ejus impetum.

Usus horum productorum ex suprà dictis patet. Phlegma spirituosum, spiritus succini dictum, externè remedium ad aurium affectus est, quibus cum bombace aliquantulum indatur, & egregiè convenier in tinnitu, susurratione, & aliis aurum affectibus. Internè non usurpatur. Per retortam autem tubulatam spiritus ex succino pro usu interno destillari potest;

♃. *Nitri*,
Succini an. ℔j.
Calcis vivæ ad pondus omnium.

Destillando per retortam acquiritur spiritus ac sal volatile urinosum egregii usus, cum pauco admodum oleo. Loco calcis vivæ dimidium *cinerum clavellatorum vel salis tartari* sumi potest, ne sal volatile ab adjuncta calce viva nimis figatur.

Parili ratione cum sale ammoniaco sociari potest succinum:

♃. *Sal. ammoniaci* ℥vj.
Succini ℥iij.
Calcis vivæ ℔j.

Hæc omnia seorsim minutissimè trita commisceantur, affundendo *spiritus vini* præter propter ℔j. destillentur per retortã igne arenæ per gradus: liquor prolectus est coloris flavescentis, odoris & gustus penetrantissimi succinati, si quod superest olei succini, hoc in fũdo fluctuabit. *Spiritus* iste *affusus myrrhæ sanguineo colore tingitur*, & suggerit remedium elegans in affectibus mensium, item in affectibus catarrhalibus.

Sal volatile, tam communi modo per se, quàm urinosum per retortam cum nitro instar clyssi paratum, quasi nucleus est totius concreti, creberrimum remedium ad sanguinis renovationem, & supra dictos affectus: nobile est diureticum, & copiosè admodum urinam movet, præsertim cum nitro mistum; unde valdè prodest in affectibus nephriticis, ubi opus est, ut promoveatur calculus: lymphæ vitia imprimis corrigit, & sudorem optimè movet; hinc in catarrhalibus capitis & cerebri affectibus, præsertim apoplexia, lethargo, vertigine, epilepsia, aliisque morbis convulsivis, in arthritide vaga & podagra, egregiè conducit. Assumitur ad gr. v. vj. usque ad ℈ß. admistis pulveribus, aliisque appropriatis, in specie camphora. Præ cæteris in epilepsia infantum mirè convenit, & hinc etiam liquor cornu cervi succinatus ritè paratus in omnibus prædictis affectibus, adultis pariter ac infantibus, est mirabilis, imprimis epilepticis & catarrhalibus. Potenter partum promovet, unde tanquam certissimum experimentum olim celebri cuidam Medico in usu fuit contra partum difficilem; sicut & in pellendo fœtu mortuo & secundinis expertum habet effectum: In passione hysterica, mensenterii, aliisque convulsionibus partium internarum, item in malo hypochondriaco & scorbuto confirmatis, mirè conducit, si ad ℈ß. assumatur.

Oleum iisdem usibus inservit internè & externè: unde in capitis cerebri & nervorum affectibus, præsertim paralysi, apoplexia, epilepsia & aliis morbis convulsivis, egregium est. Quidam succino destillando addunt rasuram cranii humani, & putant se acquirere oleum efficacius contra apoplexiam & epilepsiam. In partu difficili singularia efficit: in pellendo fœtu mortuo & secundinis ad aliquot guttas propinatum expertum habet effectum: sicut & in passione hysterica mirè conducit, si tantùm una alterave gutta in aqua castorei & hirundinum propinetur. Tandem uno verbo ut utar: olei succini ritè rectificati internæ vires sunt admirandæ, ut propterea commodè Balsamum Europæorum vocetur, & loco veri balsami haberi potest: & quicquid virum petroleo tribuitur, multò magis huic tribui debet, uti rectè loquitur BOOTIUS *de Gemmis*. Unde à quibusdam *oleum sacratum* vocatur, propter singulares vires in propellendis morbis. *Externè* in catarrhalibus capitis affectibus, vertici & suturis illitum, mirè penetrat, & nervosi generis spasmos valdè coercet. Hac enim ratione imminentem præcavet epilepsiam & apoplexiam, nec non paralyses, & imprimis in ipsa apoplexia & epilepsia, item vertigine, hemicrania & cephalalgia senum pertinaciori, nec non affectibus soporosis, Germ. *in den Schlagflussen*, mirificum se præstat. Unde etiam emplastra cephalica pro cephalalgia, vertigine, & apoplexia senum curanda, malaxantur cum oleo succini, aut interdum cum eo ipso irrigantur. Quod si gravitas odoris quemquam offendat, commodè commiscetur cum eo Balsamum Peruvianum; in hoc passu sit egregium: scrobiculo cordis, umbilico & regioni pubis illitum non partum saltem promovet; sed etiam in passione hysterica mirè conducit: in convulsionibus partium internarum, & doloribus abdominis scorbuticis confirmatis, umbilico & abdomini applicatum, prętat mirifica auxilia. De huius olei virtutibus dictum sufficienter.

Cum hoc oleo præterea, & floribus sulphuris, *Balsamum sulphuris succinatum* fieri potest, polychrestum in nervorum affectibus, & omnibus iis, ad quos vel oleum simplex succini, vel balsamum sulphuris terebinthinatum, sed tamen in gradu longè excellentiori.

Noxas olei succini nimis largiter hausti vid. in M. A. N. C. *Anno* 8. *Obs.* 78. *pag.* 147.

Quoniam verò oleum succini & sal volatile quibusdam nauseosum est, horum loco egregiè confert liquor cornu cervi succinatus, qui partium nervosarum egregium solamen est.

Oleum succini nigrum ac impurum magni est usus in ulceribus serpentibus, item in gangræna & similibus.

Caput mortuum destillationis, instar colophoniæ remanens, commodè emplastris loco corporis addi potest, cùm nervis partibusque nervosis perquàm appropriatum sit.

Pilulæ de succino Cratonis valdè commendantur in affectibus senum, vertigine, lethargo & similibus: non valdè purgant, sed tantum alterant: possunt tamen acui cum grano uno vel altero scammonii præparati, item grano uno vel altero trochiscorum alhandal.

Trochisci de Carabe in officinis sunt experti in sputo sanguinis, & læsione vasorum internorum.

CAPUT XXXII.
DE
SPERMATE CETI.

Sperma Ceti ab Autore refertur inter genera bituminum; ac reverà ei nondum cognitum fuit, & ante paucos annos sperma ceti quid sit? innotuit. Aliud est *veterum*, aliud est *modernorum*. *Veterum* est nativum: *nostrum* verò artificiale. *Nostrum est species pinguedinis* animalis cujusdam cetacei majoris, quod caput habet cum gibbore prægrandi, & copiosè reperitur circa Gronlandiam, ex capite secreta transcolatione, ac cum lixivio depuratione parata: vid: BARTHOLINUS *Cent.* 4. *Histor. anat.* 24. *pag.* 276. item *Cent.* 3. *Epist. pag.* 291. & *Disput. mea de sperm. ceti*. Et vidi literas ex Hafsnia Pharmacopœo curioso transmissas, in quibus tota natura & origo spermatis ceti continebatur: quod nimirum in capitibus piscium cetaceorum copiosè reperiatur, & ex iisdem colligatur, ita ut integræ dolia ex uno capite hauriantur.

Hæc autem materia ex se cùm sit pinguis & quasi rancescens, hinc præparatur ut fiat alba & crystallina, hoc modo:

Materia ista, quam sperma ceti vocant, si adhæreat isti aliquid pinguedinis oleaginosæ, transcolatur per panum setaceum, ut alterum oleaginosum spermatis ceti recrementum separetur: Sin verò nulla talis pinguedo adhæreat, non opus est, ut hoc fiat. Portionem trajectam per pannum setaceum resolvunt in lixivio forti & acri, facto ex cineribus clavellatis, calce viva & similibus bene saturato; unde miscela hæc probè agitata sensim sensimque lactescit & spumescit, qua spuma separata depuratur sperma ceti: quod denuò separatum à lixivio forti in aere solo, non autem in sole, exsiccatur, & ita est nostrum usuale sperma ceti, quod nunquam apud Autores est descriptũ.

Quod attinet *Vires*: sperma ceti in quocunque sanguinis grumo dissolvendo est egregium remedium, quod par sibi non habet in hoc casu, in haustu cerevisiæ calidæ assumptum; unde in pleuritide, peripnevmonia, in casu ab alto, & similibus est elegans medicina: item valdè convenit in inflammationibus partium sistendis, quarum coagulatum sanguinem dissolvit sperma ceti: sicut & in tumore mamillarum à lacte coagulato cum lapillis cancrorum & myrrha egregiè convenit. In torminibus infantum, item in torminibus colicis adultorum mitigandis, valdè convenit, dissolutum in aqua appropriata. Præ cæteris tamen in affectibus pectoris est ex usu, in specie in asthmate, & imprimis in ejus paroxysmo graviori, mirè quoque convenit: sic & in catarrhis suffocativis, qui oriuntur ex sanguinis coagulatione & stagnatione in præcordiis, officium suum facit, si præmissa venæ sectione subitanea propinetur, dissolutum in aqua hyssopi cum syrupo de hyssopo, vel nicotianæ, vel cum aqua asthmatica Rudolphi: qualem potiunculam mirè commendat CRATO *de Catarrho suffocativo*, item RANCHINUS *de affectib. puerorum catarrhalib. & pectoris anxietatibus*. Nec minus in tussi sicca nocturna est egregium, temperando lympham acrem catarrhalem, & raucedinem inde ortam. Ulterius affectibus spasmodicis medetur, & in

cal

calculo cum lapillis cancrorum, succino præparato, cinnabari antimonij, & uno vel altero grano laudani opiati, præstantissimum est remedium. Dosis ℨj. Plura de usu ejus interno, utendi modo & dosi, vid. *in Disput. mea de Cerebro Orcæ*, *in specie §.* 13.

Externè in tumoribus & inflammationibus mamillarum & resolvendo lacte est egregium sperma ceti, vel per se, vel cum emplastro diachylon mixtum & applicatum: in quem usum habetur in MYNSICHTIO *Emplast. de spermate ceti*, quod est egregium in huiusmodi mamillarum affectibus. Præter aliàs nota speciatim attendatur ejus usus cosmeticus: si quidem cum oleo tartari vel alijs subactum, glabram & nitidam cutim reddit, ac speciatim maculas faciei tollit: Conf. M. A. N. C. *Anno* 6. *append. pag.* 192.

CAPUT XXXIII.

DE ASPHALTO, NAPHTHA, PETROLEO, *ac* OLEO TERRÆ.

ASPHALTUS.

Asphaltus, Germ. *das Judenpech*, bitumen naturale est, quod tamen rari est usus in medicina, nisi usu externo à quibusdam Balsamo apoplectico aliisque linimentis & unguentis addatur; idque tantùm propter colorem nigrum, quem inde acquirunt: sed meliùs faciunt, qui ejus loco ebur ustum dicto balsamo aliisque pro colore addunt.

PETROLEUM & NAPHTHA.

Veterum *Naphtha*, *Petroleum*, ac *Oleum* terræ reverà coincidunt; sunt enim nihil aliud, quàm bituminum liquidorum accidentales differentiæ: subtilius si fuerit, Naphtha dicitur: huic proximè est Petroleum; hinc oleum terræ; crassamentum horum est asphaltus.

Petroleum natiuum est, & in fontibus quibusdam deprehenditur aquæ supernatans, item ex montibus quibusdam spontè suâ sensim sensimque transudare obseruatur: Sic Petroleum, quod in agro Mutinensi spontè suâ destillat ex rimis montis, notum est: Fons petrolei in Alsatia reperitur: vid. *Acta soc. Reg. vol.* 1 *p* 101. item in Bavaria: vid. WELSCHIUS *in Hecatost.* 1. *p.* 78. Petroleum hoc esse naphthæ quandam speciem, patet ex eo, quod etiam in distans ignem rapiat, quod ipse expertus sum. Habetur duplex: *flavum siue candidum*, & *rubrum*.

Usus petrolei *internus* certissimè menses stimulat, si assumantur in vino gtt. x. ad xv. idque eò magis, si silex ignitus supponatur vulvæ & suffitus ex guttulis aliquot huius olei excipiatur: quod si inungatur simul regio pubis, est eò melius. Quartanas, aliasque febres intermittentes tollit, si guttulæ aliquot ante paroxysmum propinentur; minus tamen securè: qui nauseant eius usum internum, externè regioni stomachali illinant. Dentibus cum bombace inditum, odontalgiam sistit, & æquè efficax est ac oleum caryophyllorum vel origani.

Externè propter vim anodynam in affectibus partium neruosarum, præprimis dolorosis ac spasmodicis, egregiè conducit, sive solum, sive cum oleo succini iunctum sit: multum confert in affectibus neruorum, ut vocant, frigidis, paralyticis, apoplecticis &c. Illitum partibus externis tempore hyberno, eas certissimè præseruat à frigore; vel qui jam sunt læsi, illinant loca frigori exposita, & certissimum remedium habebunt. Si camphora in eo soluta sit, egregium est præservativum externum contra serpentes varii generis, autore PARACELSO: regioni renum vicinisque locis illitum, præstans est in doloribus & affectibus nephriticis: confer. PANAROLLUS *Pentec.* 2. *obs.* 2.

Destillari potest vel per se ex capella vacua, vel cum intermistis cineribus elixiviatis, & acquiritur oleum limpidissimum, longè penetrantius, & dictis in affectibus efficacius. Quando per se destillatur, post se in fundo retortæ picem seu colophoniam nigram relinquit.

OLEUM TERRÆ.

Species Petroleì est *oleum terræ*, ex India Orientali allatum, odoris tamen gratioris: est simplex nouiter demum inventum.

Usui externo ad omnia illa confert, ad quæ petroleum commendari solet, penetrantius tamen est: imprimis egregiè convenit in arthritide vaga scorbutica, ad quam AUTOR *pag.* 515. valdè commendat, & rectè; in hac enim illitum summum est remedium. Præterea etiam valdè conducit in relaxatione tendinum & ligamentorum circa articulos, & inde supervenientibus spontaneis quasi luxationibus, aut motuum impedimentis. Fit scilicet non rarò, ut laxa fiant ligamenta circa articulos ossium, ut ossa non ampliùs possint in articulationibus contineri, idque ex nimia humectatione; sive fiat à copia sinoviæ, sive à copia lymphæ, vel alius materiæ crassioris seu pituitosæ, quæ ligamenta laxa dant & luxationes spontaneas; uti hoc non rarò evenit in malo ischiadico. In tali casu præmissis universalibus, purgantibus & sudoriferis, hoc oleum terræ illitum experimentum est BARBETTE: firmat enim ligamenta, & resolvit lympham, aliosque humores nimis laxantes: sicut à BARBETTE *in Anatomia Practica cap.* 5. *pag.* 31. valdè commendatur sequens emplastrum:

♃. *Emplastr. stict. Croll.* ℨj.
Olei terræ,
Philosoph. ana ℨj.
Misce, f. *emplastrum*, extendendum super alutam, & applicandum loco affecto.

Idem affectus contingit non rarò neruis & tendinibus, ut iidem ab affluxu humoris aquosi aut pituitosi laxentur, aut flaccidi fiant; unde partis & sensus & motus perit: in tali casu præmissis uniuersalibus convenit valdopere hoc linimentum:

♃. *Pingu. human.*
Anserin. an. ℨj.
Olei terræ ʒiij.
M. f. *linimentum*.

Hoc ipso fricanda est pars affecta manè & vesperi, & postmodum applicandum emplastrum sticticum Crollii, de ladano, vel emplastrum diachylon cum gummis.

In paralyticis quoque morbis, debilitatione partium à podagra pro robore ac tono articulorum restituendo, oleum terræ egregiè confert. Plura videb. in TULPIO *lib.* 4. *observat. cap.* 48. HOFFMANNI *Clave pag.* 388. BONTIO *de Medicina Indor. pag.* 22.

CAPUT XXXIV.

DE CARBONE PETRÆ, & GAGATE.

CARBO PETRÆ.

Carbo petræ seu fossilis, vel *Anthrax*, Germ. *die Stein-Kohlen*, concretum est terreum, ex bitumine cum intermixto quasi lapide scissili: Estque quasi mater succini & petrolei; id quod confirmatur ex eo, quod anthraces per se igne aperto destillati dent phlegma acidum, & oleum in notabili quantitate, quod rectificatum fit instar petrolei, cum pauco sale volatili, sali succini simili. Unde non ineptè suspicatur AUTOR, oleum tale ad affectus neruosos & emolliendos tumores esse egregium. Sed cum sufficiat nobis petroleum, non opus est hoc artificiali.

GAGATES.

Gagates à quodam Ciliciæ flumine ita dictus, non secus ac lapis Thracius à flumine Thraciæ, vocatur quibusdam *succinum fossile* seu *nigrum*. Est autem saltem substantia bituminosa impura, quæ reuerà potiùs ad carbones petræ referenda videtur, quàm ad succina. BOOTIO autem *de Gemmis & Lapidibus* est quasi succinum quoddam nothum, & valdè adustum ac induratum, quoniam etiam ad instar succini calefacti paleas attrahat, & materia gagatis similis videatur capiti mortuo ex succini destillatione residuo. Hæc enim materia remanens, si diutiùs destilletur, splendet picis instar, ac tandem refrigerata in gagatem permutata videtur.

Usus internus est nullus: refertur tamen à BOOTIO, quod pulvis gagatis à virgine assumptus, virginitatis notas per urinam exhibeat certas: qui vult, potest consulere experientiam. *Externè* in quibusdam emplastris adhibetur.

Oleum, quod destillatur *ex gagate*, petroleo cognatum est, calidius tamen, adeoque promiscuè in usum potest vocari. Ad affectus nervorum frigidos, in specie ad podagram valdè commendatur. Sunt, qui oleum hoc, & ex eo paratum emplastrum, mirè commendant ad affectus hystericos, umbilico illitum.

Et hucusque de Regno Minerali.

SOLI DEO GLORIA.

Hieronymus [illegible]

COM-

COMMENTARII SCHROEDERIANI PARS ALTERA. DE MEDICAMENTIS COMPOSITIS *seu* PHARMACEUTICIS.

UTut longè sit nobilius, & in medicinæ primordiis potissimùm consuetum fuerit, per simplicia curare, & HELMONTII sententia à veritatis scopo non abludat, dum, *pauca*, inquit, *Medicum nobilisant*; nempè nobiliora, generosiora & efficaciora remedia ritè præparata: Attamen, quia hęc simplicia cruda, vel in substantia solida assumi non facilè possunt, orta hinc est Medicamentorum Præparatio, quę maximam partem, si non omnis, in pulverisatione vel decoctione & in infusione consistebat. Tractu verò temporis, ubi unicum simplex omnibus indicationibus non satisfacere observarent, tentarunt per additionem alterius hunc vel illum defectum, vel non satis, ob mentis nostræ caliginem, exploratam virtutem supplere, tum etiam ut ægroti medicamenta, aliàs nauseabunda, faciliùs assumerent, de grata quoque eorum forma cogitarunt: hacque ratione medicamenta composita introduxerunt, quæ non semper sunt contemnenda. In quorum compositione, ut omnia ritè fierent, & debita forma proveniret, debitam proportionem observarunt, sicque compositionem medicamentorum in certam quasi artem seu methodum præscribendi formulas redegerunt: de qua arte seu methodo in peculiari Collegio Formulari mihi sermo erit. Jam verò necesse est, ut pro absolvendo Collegio Pharmacevtico ad remedia pharmacevtica, & quidem usitata composita, ab AUTORE *nostro lib.* 2. recensita, accedamus.

Triplex autem in hisce *scopus* est:

1. Ut remedia faciliùs usurpentur ab ægroto: sic v. g. absinthium crudum nemo facilè usurpare poterit: Eadem de ebore crudo raspato ratio est. Alia ergo sub præparatione hìc offerenda sunt.
2. Ut virtus medicamentosa simplicium educatur foras, & separetur à scorijs non medicamentosis. HELMONTIUS vocat: *sanguinem à cruore secernere*: v. g. Tota vis Cornu Cervi consistit in sale volatili maximâ parte, propterea destillatur, ut hoc habeatur seorsim sic v. g. spiritus cochleariæ destillatur, ut sal volatile antiscorbuticum habeatur, reliquo corpore minus efficaci relicto.
3. Ut corrigatur in simplici, si quid nocivum vel violentum vel virulentum adsit; varias enim dotes habent simplicia, & dum prosunt, etiam nocent, ut opiata. Purgantia omnia vim nocivam & virulentam secum habent: non tamen sunt castranda, ut opium à multis per acida; nec planè destruenda crasis, quin potiùs extrahatur integra, ut possit usurpari relictâ parte inutili.

Quoad ipsa Composita; vitentur porrò, quantum fieri potest, compositiones enormes, & contrahantur, ut fiant quasi tertium & efficaciores: v. g. Compositiones illæ theriacales pessimæ sunt.

Sub Præparatione verò simplicia variis torquentur operationibus, variaque inde resultant medicamina, ut videre est ex sequentibus.

Medicamenta hæc Pharmacevtica optimè aliàs dividuntur secundùm consistentiæ rationem in liquida, solida, ac mediæ consistentiæ.

Liquida sunt:

1. Destillata; aquæ, spiritus & olea.
2. Soluta & Extracta, uti sunt Essentiæ, Tincturæ, Elixyria, Infusa, Decocta, Olea per infusionem, Olea per decoctionem, Aceta medica, liquores, gelatinæ, emulsiones, vina medicata, ac aliæ infusorum & decoctorum speciales differentiæ; v. g. clysmata, cataplasmata, gargarismi.
3. Expressa: succi, item olea per expressionem.
4. Ex his diversimodè mista: Potiones, Balsama, Syrupi, Julepi, Linctus, Epithemata, Condita, Unguenta.

Solida sunt:

1. Contusa & pulverisata, nempè Præparata, Farinæ, Feculæ, & species seu pulveres compositi.
2. Sublimata; ut flores, salia volatilia, Mercurius sublimatus, &c.
3. Præcipitata; ut Magisteria, Mercurius præcipitatus, &c.
4. Calcinata; ut salia fixa, lapides medicamentosi, calces, usta, &c.
5. Mista; ut Morsuli, Rotulæ, Pilulæ, Poma ambræ, Sacculi, Suppositoria, Trochisci, Confectiones.

Mediæ consistentiæ, eaque ferè mista, sunt: Conservæ, Boli, Electuaria, Sapones, Emplastra.

De singulis seorsim, & quidem hàc vice secundùm seriem Autoris nostri; unde incipio.

CAPUT XXXVI. DE ACETIS.

ACeta medicata sunt vel per simplicem cum aceto vini infusionem, vel per artificiosam fermentationem; & hęc ipsa iterum vel volatiliora, vel fixiora.

Aceta medicata per infusionem convenientium vegetabilium simplicem paranda, potiùs cum aceto vini crudo, quàm destillato, præparanda. Nam utut ista cum destillato parata aceta diutiùs durent, tamen efficacitate cedunt hujusmodi acetis medicatis cum crudo paratis; ut rectè HOFFMANNUS habet *Clave pag.* 43. sicut etiam notum est, quando à Medico præscribitur acetum, intelligatur acetum vini, ceu ex omnibus optimum & convenientissimum. Hoc tempore quidem etiam ex melle fit acetum; non tamen ita commendatur hoc pro usu medico, quàm pro alchymistico, pro solutionibus metallorum, ac aliis operationibus Chymicis.

Quoad modum infundendi; observetur tempus, quo ingredientia durare debent in infusione, quod pro vegetabilium textura & constitutione est varium: quæ enim tenerioris sunt compositionis, v. g. flores rosarum, tunicæ, calendulæ, violarum, &c. vix per tres horæ quadrantes in aceto relinquendæ sunt, quibus exemptis novi flores infundendi, quod aliquoties repetendum: sic enim brevi morâ partes tantum volatiles & efficaciores ex floribus prolicientur, relictis partibus crassioribus & terrestrioribus, à quibus aliàs facilis corruptio, quæ observatâ hàc encheirisi præcaveri potest: quæ verò durioris sunt compagis, diutiùs etiam in infuso relinqui possunt.

Quoad *Aceta per fermentationem*: observandum est, dari etiam aceta plantarum volatilia, quæ striatim spiritus vini instar per alembicum pergunt, magni usus, & ipsis interdum spiritibus ardentibus præferendi: Nempè tum aromatica simplicia fermentatione recluduntur pro spiritu volatili impetrando: si paulò diutiùs in fermentatione steterint, acorem contrahunt, & perfectè in acetum abeunt. Sed dum sunt in fieri ad acetum, antequam hoc perfectum fit, destillanda sunt, & sic acetum vegetabilium elegans elicitur: hinc v. g. exactâ rosarum aut liliorum convallium fermentatione, si ultrò spiritum ardentem deprimi permittimus, ulteriùs, quàm par est, in fermentatione relinquendo: quamprimùm verò acidiusculus perfectus odor sese exerere incipit, destillatur, acetum volatile prodit, & instar spiritus vini strias efformat. Separato hoc aceto volatili, reliquum ex plantis abijci non debet; continet enim fixiores & terrestriores aceti particulas, additis vini fęcibus, vel etiam per se in acetum perfectum redigendas.

Facere huc videtur, quod refert MOELLENBROCCIUS *de Cochlear. pag.* 75. & 76. spiritum vini infusum super cochleariam, oblivioni traditum, repertum fuisse planè acidum, indeque generosissimum spiritum sulphureum fuisse prolicitum.

Hæc sunt aceta volatiliora per fermentationem.

Quoad *aceta quasi fixiora fermentata*, sit exempli loco *acetum diaphoreticum* elegans:

℞. *Ligni sancti* ℔ß.
Sassafras ℥ij.
Rad. sarsapar. ℥j.
Flor. sambuc. Mj.
Passul. mai. ℥j.

Incis. & contus. coq. in *aqua simpl. fontan.* q. s.

Colatura stet per aliquot dies in loco calido, acescit sponte; & potenter dosi cochl. j. ad ij. sudorem mouet.

Species etiam dictæ cum aceto fortissimo macerari & coqui possunt, donec rubini instar tingatur acetum, quod posteà filtretur, & usui seruetur.

Quoad *usum acetorum*: sunt vel simplicia, vel composita; quæ præter vim aceti generalem modificantur pro ingredientium diuersitate specifica.

Quoad *aceta simplicia*, est primò

ACETUM ANGELICÆ.

Quod fit ex infusione radicis. Commendatur contra pestem, cum enim aceta optimè prosint in peste, commodè talia aceta adhibentur ex infusione simplicium antipestilentialium.

ACETUM ANTHOSATUM

Ex infusione florum anthos, prodest in affectibus capitis, in specie in lethargo, & similibus affectibus soporosis & comatosis.

ACETUM CALENDULATUM

Ex floribus, prodest in syncope, lipothymia, & palpitatione cordis; & externè in affectibus hystericis.

ACETUM CORTICUM CITRI.

Specificatum est in stomachi affectibus, imprimis flatuosis, item in peste, in qua aliàs usurpantur aceta bezoardica: de quibus paulò pòst.

ACETUM LAVENDULÆ

E floribus, capiti conducit.

ACETUM MENTHÆ

Ex foliis, stomacho conducit, imprimis in apepsia & appetitu prostrato.

ACETUM RUBI IDÆI

E fructibus, conuenit in virium defectu.

ACETUM RUTACEUM

E foliis, est unum ex primarijs antipestilentialibus: uti etiam

ACETUM SAMBUCINUM

Ex floribus.

Quoad *aceta composita*: in usu sunt Aceta Bezoardica & prophilactica, quorum variæ & diuersæ prostant Descriptiones. Aliquot videbitis in AUTORE, qui diligenter est legendus pro repetitione materiæ medicæ, & pro meliori examine proportionis. Sanè loco tot ingentium compositorum, qualia hinc inde prostant, & AUTOR habet *num. 2. & 3. pag. 127.* Acetum infusionis theriacæ cum camphora sufficit, vel acetum infusionis baccarum juniperi cum myrrha, addendo camphoram.

Talia aceta diuersimodè usurpantur internè & externè.

Internè adhibentur pro præseruando à peste singulis horis matutinis cochlear j. vel alterum: in cura permiscentur conuenienter cum sudoriferis sulphureis volatilibus talia aceta, & ita hauriuntur non sine successu.

Externè in peste, in syncope & lipothymia, item quando ægri nimium sudant in febribus malignis & pestilentialibus. Applicatur cum linteis pulsibus & naribus; attracta enim vis aceti per nares sensim sensimque alterat massam sanguineam, eamque, quò minus venenum pestiferum possit suam ludere tragedIam. Confirmat hoc BARTHOLINUS *Cent. 4. Hist. 13.* dum refert: *per acetum rosaceum carpis & naribus admotum, per aliquot dies fugitiuæ vitę remoram iniectam fuisse*, se aliquoties vidisse.

His acetis Bezoardicis commodè pro temperamento, in iis imprimis, qui non possunt perferre aceta, ut sunt senes & mulieres hystericæ, potest addi spiritus iuniperinus, spiritus de baccis sambuci, spiritus corticum citri, &c. sic enim temperatur vis aceti, non tamen tollitur, sed, ne nocere possit corpori, temperatur à spiritu volatili, & magis fit appropriata.

CAPUT XXXVIII.
DE
AQUIS DESTILLATIS.

QUæ destillando in pharmacopœis præparantur, sunt *aquæ, olea destillata & spiritus*, &c. ubi ignis primarium artificium Chymicorum est, qui per motum operatur, & facit noua producta. Ignis enim aut separat volatiliora à fixis, idque sub operatione, quæ vocatur destillatio; quando nempè separantur duplici forma, vel liquida, vel sicca: In forma sicca est sublimatio, dans flores, de qua *suo loco*; in humida dat aquam, spiritus, olea, &c. Sunt hęc nihil aliud, quàm phlegma concreti essentiale, motu & impulsu caloris separatum, de viribus, hoc est, concreti particulis actiuis plus minus participans.

Circa has considerentur:

1. *Subiectum*, ex quo destillari possunt, quod sunt vegetabilia & animalia; mineralia enim destillando nihil aquæ suggerunt, nisi forsan phlegma vitrioli excipiatur, aut aqua destillata ex pluuia, niue, rore, &c. Reliquæ aquæ ex mineralibus destillatæ sunt pura phlegmata, ex salinis concretis orta; hinc parum vel nihil valent, excepto phlegmate vitrioli, quod hecticis ratione gas sulphurei maximè conuenit, & ab HELMONTIO habetur.

Quoad aquas verò destillatas, tam ex vegetabili, quàm animali regno, variat harum vis & efficacia, prout plus vel minus de concreto suo participant. Interim malè præferuntur à quibusdam Decoctis & Infusis, ex quorum numero est *Ammelungius in suo Tract. apologetico de Chym. cap. 1. p. 115.* ut etiam *Zuuingerus in Exam. Principiorum chymicor. p. 94. & p. 116.* cum hæc, præsertim in animali regno, multum de substantia simplicis participent; aquæ verò destillatę parum admodum; cum ob diacrisin partium impossibile sit, ut crasin totius retineant: quare ab *Helmontio* hinc inde, in specie in *Tract. de Febribus cap. 8. §. 1.* rectè vocantur *sudores inutiles plantarum, quem fundunt sub incalescentia ignis, ut nihil participent de crasi simplicium, omniq; efficacia & energia agendi destitutæ sint*: quò etiam inclinat CONRINGIUS *in Tract.* eleganti *de Medicament. Hermet. cap. 20. p. 262.* qui *parum illis virium inesse* dicit, imò *omnes eiusdem esse potentiæ & naturæ*, audacter asserit.

Medium tamen tenuere beati: unde rectè fecit ZWELFERUS *in animaduersionib.* item LAURENBERG. *in scriptis contra Schrœderum*, atque etiam in *Paralipomenis*, qui non sine ratione inter plantas distinguunt & diuersam earum pensitantes naturam alias efficaciores, alias minùs efficaces pronunciant.

Opposita sunt aliàs Destillatio & Decoctio simplicium: illa volatilioribus, hæc fixioribus debetur subiectis. Decoquimus animalium partes pro gelatina efficaci, quarum aquæ nil valent. Destillamus antiscorbutica & aromatica in spiritum, quorum decocta parum virtutis specificæ retinent, cum hæc in volatiliori consistat substantia, quæ decoquendo auolat: sic eæ plantæ, & earum vegetabilium partes, quarum vis in terrestreitate quadam pontica consistit, destillationi inepta sunt. Ergo vel infundenda, vel decoquenda sunt: utrumque tamen non sine iudicio. Primò enim soluitur concretum, & κρᾶσις salina beneficio coctionis elicitur. Attendatur ergo vegetabiliū natura: quæ destillanda? quę verò decoquēda sint? v. g. aqua destillata & decocta fol. quercus multis parasangis differunt: volatiliora destillanda, fixiora decoquenda sunt: sic aqua foliorum quercus nil valet; quia vis in terrestriori substantia consistit; hinc decoctum eius præferendum: sic alchimillæ pariter aqua destillata phlegma est insipidum & iners; decoctum verò eius est vulnerarium summum internum: sic cinnamomum vim omnem ferè per destillationem cum vino emittit, decoctum autem residuum iners in fundo relinquit nauseosi saporis & nullius usus.

Medio modo se habet infusum, quod nec volatilia separat, & fixa tamen imbibit: Dantur enim simplicia, quæ non possunt destillari, nec decoqui; ergo debent infundi: sic essentia croci per infusionem cum spirit. vini vel alio liquore spirituoso parata melior est, quàm inde abstractus spiritus, utpote in quo volatiliores saltem particulæ insunt, quibus separatis extractum remanet: essentia contrà, utrasque & volatiles & fixiores extracti partes in se retinet. Vegetabilia ergò, si rigoroso igne solùm per retortam destillentur, tam recentia quàm arida dant phlegma, spiritum acidum & oleum empyreumaticum, parili ratione atque ex lignis hæc obtineri solent: moderato verò igne tractata recentia cruda dant phlegma, item olea destillata, nempe aromatica, quæ fermentata oleorum loco spiritum volatilem, putrefacta verò spiritum urinosum suggerunt.

Considerandum iam venit, quænam vegetabilia apta sint, ut aquas usui medico conuenientes destillando suggerant? Sanè hic unumquodque vegetabile, & unaquaque eius pars, specialem ferè meretur considerationem; multa enim, quæ videntur similia, sub ignis examine, ob motum extrinsecùs inductum, & nouum hinc particularum coalitum, fiunt dissimilia. Sic v. g. piperitis, simplex antiscorbuticū accerrimum destil-

destillatione simplici aquam fundit, acrimoniam saporis exactè referentem; Arum è contra similis apparenter naturæ insipidam fundit aquam: Hepatica verò nobilis, apparenter mitis planta, ritè destillata acerrimam volatilem suggerit aquam: sic flores tiliæ, nisi probè obseruentur, aquam admodum mucilaginosam fundunt: herba saluiæ, & flores aquam odoriferam oleosam dant: flores rosarum aquam odoriferam non oleosam: flores iasmini aquam nullius odoris: sic ligna, succi vegetabilium acidi & aceta, v. g. succus citri, berberum, &c. nil nisi laticem elementarem insipidum suggerunt, sine virtute medica; aciditas enim vel à destillatione leniore sub forma extracti seu Rob in fundo vasis remanet, vel fortiore comburitur. Quibusdam in locis aquæ destillatæ ex succis vegetabilium expressis in usu sunt: verùm cum potissimæ virtutes in residuo expresso remaneant, aquæ imbecilles & inodoræ prodeunt.

In genere tamen concreta vegetabilia sunt vel fixiora, vel volatiliora. Illa sunt v. g. vulneraria, adstringentia, ligna, radices, v. g. pœoniæ, liquiritiæ, &c. semina non aromatica, e. g. lini, &c. item ea, quæ sunt dulcia, item consistentiæ viscidæ glutinosæ, ut resinæ, gummata, &c. Hæc aquas merè elementares sudant, salinis atque sulphureis partibus destitutas: unde ridiculi sunt & niuem præparant nigram, qui aquas adstringentes ex tormentilla, plantagine, portulaca, & similibus haurire volunt; quæ tamen vegetabilia aliàs per fortissimam coctionem tractari volunt: partes autem horum aquosæ per alembicum ascendentes, partibus terrestribus fixis adstringentibus relictis omnino contrariantur. Huc pertinent omnia splenetica propriè sic dicta, ut filix, ceterach, scolopendria, polypodium, & similia terrestria, & minus volatilia & spirituosa, uti vel gustu patet. Ex his destillatæ aquæ, vel cum vel sine vino, parum aut nihil de crasi ac efficacia simplicium secum transportant, adeò ut nulla vis ex his cum aqua destillata prodeat. Hinc patet error illorum, qui sub destillatione aquarum compositarum fixissima sæpè corpora admiscent, ut lapillos cancrorum, tragacantham, bolum Armenam, corallia, margaritas, lapides pretiosos, &c. ubi concreta hæc fixiora tota remanent. Pauca ligna aromatica sunt, v. g. sassafras, iuniperinum, &c. quorum aquæ de volatiliori substantia participant, & aliqualem vim medicamentosam obtinent. Ex saccharo, ficubus, passulis, aliisque fructibus nondum fermentatis, &c. aqua insipida & effœta habetur. Volatiliora quæ sunt rectè distillata aquas medicinales satis efficaces suppeditant, easque vel particulis volatilioribus sulphureis, ut v. g. absinthium, fœniculum, serpillum, rosæ, aliæque plantæ aromaticæ & neruinæ; vel salinis, iisque non acrioribus, ut piperitis, persicaria, hepatica nobilis, &c. vel mitioribus, ut farfara, intybus, endiuia (confer. TACHENIUS *Hippocr. Chym. cap.* 10.) quò etiam facit sperma ranarum; vel utrisque simul imprægnatis, ut anisum, mentha, saluia, &c. Vnde differentiæ talis respectu non incomodè in tres classes dirimuntur herbæ à ZWELFERO *Pharm. Reg. pag.* 215.

Quoad animalium partes destillandas: uno nomine hæ suggerunt nihil nisi phlegma inutile, plus minus empyrevmaticum; quod tam in partibus solidis, quàm fluidis verum est. Ex cruore recenti simplex phlegma iners destillatur, non secus atque ex cerebro. In cæteris partibus, præsertim carnosis & visceribus, consistit vis animalium in substantia gelatinosa, & extinctâ eorum vitâ hoc unicum beneficium expectandum. Atque sic se habent aquæ analepticæ, item antiphthisicæ, & impinguantes dictæ, ex sanguine porcelli vel vituli, cancris fluviatilibus, pulmonibus & hepatis animalium, carne suilla, ex caponibus &c. communiter præparatæ; nudum phlegma assurgit, & crasis substantialis remanet in fundo: unde *qui caponem balsamo embryonum, hirundines aquis antiepilepticis aliisque addunt, & ex capone aquam analeptic. singularem destillare volunt, ridendi sunt*; nam vis nutritiua in gelatinosa consistit substantia, cujus spiritus licèt aliquantulum destillatione simul eleuetur, unde & aquæ illæ, prout & aliæ ab amygdalis à symphyto maiore &c. elicitæ, successu temporis rancescũt, illud tamen ad nutritionem non æquè sufficit; unde gelatinæ animalium, decocta & iuscula harum partium longè præferendæ sunt eorum destillatis aquis: nam hæ ipsę partes sunt fixiores, quàm ut possint destillari per alembicum: de quo vid. *Sennertus in fin. de Decoctis, Zuvelfer. in Pharm. Aug. p.* 287. 289. & *in Pharm. Reg. p.* 200. & alij Authores. Eodem modo se habet res cum *aqua seri lactis* destillata inani phlegmate. Vnde animalium aquæ in genere paruæ vel nullius sunt efficaciæ, nisi excipere velimus insecta, copioso sale volatili imprægnata, ratione cuius cancri contusi, cochleæ contusæ, sperma ranarum & similia suggerunt aquas sale volatili imprægnatas non rejiciendas: sic ex cancris fluviatilibus vivis contusis, cum sempervivo & sale ammoniaco permistis, conveniens destillatur aqua pro angina, inflammatione, prunella, Germ. *die Braune*, & aliis affectibus faucium, morboque Hungarico: sic & aquæ formicarum suo non carent usu, cùm constent sale volatili sufficienti, eoque satis acri. Ex cornubus quidem non potest destillari aqua, sed spiritus; nouella verò ceruorum cornua, quæ *typhæ* vocantur, eaque teneriuscula & molliora, subministrant aquam satis elegantem in morbis malignis, in variolis & morbillis, in syncopticis affectibus, & similibus alijs: in nimio lochiorum fluxu singularis est, in quo permista cum osse de corde cerui pulverisato habetur specifica. Aquæ ex stercoribus animalium, ut hominum, vaccarum, &c. destillatæ, operationes suas quoque edunt. In cuiuscunque certè animalis stercore vermiculi nascuntur sui generis: vid. POTERIUS. Imprimis pro usu externo inter cosmetica & ophthalmica solent expeti, uti monui de stercore anserino, humano, columbino, vaccarum, ex quo destillatur *aqua omnium florum*.

Dubium saltem est: *annon ex partibus animalium adhuc viventium spirituosa illorum pars virtutem suam exerere valeat?* ita ut vivæ animalium partes aquis infundantur, & hinc destillentur; unde & *Zuvelferus* pro aquis apopleticis, item epilepticis destillandis hirundines viuas discerptas infundit. Sed reuera & hìc parum est, quod medicina exinde expectare valeat, cùm vita extincta superveniens ignis destruit vim spirituum vitalium, ita ut inutile phlegma prodeat.

II. Consideretur *modus destillationis*: hic in tribus consistit; vel in prędispositione subiecti destillandi; vel in instrumento destillationis; vel in addito destillando: quæ omnia eò collimant, ut copiosior & sincerior volatilium particularum substantia eleuetur.

Prædispositio subjecti in vegetabilibus consistit eorum maceratione, subiectorum præsertim duriorum, radicum, seminum aromaticorum, &c. aut fermentatione, vel inchoata saltim vel absoluta. Per *inchoatam fermentationem acquiruntur aquæ nonnihil spirituosiores* ac penetrantiores: per absolutam fermentationem verò aquæ, quæ suos insequuntur spiritus, & etiam plus de virtute plantæ suæ communicant, quàm aquæ communes, cùm oleum in ijs magis resolutum sit, à quo omnis earum virtus est. *Putrefactio* etiam huc facit, speciatim in fructibus, qui per se saltem phlegma simplex dimittunt; putrefacti verò plus minus sale volatili acuatum illud largiuntur, qua ratione ex pomis Borsdorffianis putridis egregia fit aqua chirurgica contra ulcera maligna & phagadænica, ambustiones, gangrænam, &c. In animalibus putrefactio aliqualis disponit earum partes, vt phlegmata spiritu ac sale volatili urinosis plus minus imprægnata dent; qua ratione cancri fluviatiles, lumbrici terrestres, &c. aliquantisper putrefacti aquas medicamentosas satis efficaces largiuntur. Quod attinet *instrumenta*: variant hę pro subiecti destillandi varietate. Pro vegetabilibus & animalibus Balneum Mariæ, & hinc vesica, sunt usitatissima, ut ut teneriora & volatilia subiecta etiã balneo vaporoso eliciantur; duriora aut fixiora etiam cinerum ignem requirant. Per vesicam destillandi modus est cognitus; commendo tamen imprimis modũ *Wedelij*, de quo vid. *Pharm. p.* 70. vel concinnum etiam est vas quasi cõpositum ex vesica & Balneo Mariæ *Zuvelferi in Phar. Reg. p.* 19. ita ut vesica non immediatè imponatur igni, sed potius in vas quoddam aquâ repletum: quod ipsum immediatè igni exponitur, & sic etiam fixiores particulæ sine ulla combustione & empyrevmate, simul eleuantur, cùm è contrà simplicis Balnei Mariæ calor nimis moderatus sit. Modum hunc destillandi subministrat etiam *Schenckius in ult. edit.* In defectu huius balnei *Zuvelferi* perplacet instrumentum Dni *Febure chym. p.* 1. quod est furnus quasi compositus ex vesica & igne cinerum vel arenę. Destillantur nempe vegetabilia igne aperto, carbonibus adaptando patinam terream, cineribus vel arenâ repletam: huic immittitur vesica vel vas, in quo vegetabilia destillanda; sic vi ignis fortis vel aquæ, vel arenæ, vel cinerum, calore lento & tepido sensim sensimq; admodum volatiles & efficaces sine empyreumate prodeunt aquæ, obseruatis his circumstantiis, ut sint volatilia subiecta sulphurea.

Vesica autem ista, per quam fit aquarum destillatio, sit stanno obducta interiùs, aliàs particulæ vegetabilium salinæ acriores abradunt nonnihil de cupro, licet per se insensitiuè; unde de hoc aquæ simul participantes, fiunt nauseosæ. Exemplum huius rei elegans subministrat *Tachenius in Hippocr. Chym.* cum aqua rosarum, quæ destillata per tale vas cupreum, postmodum infusione olei tartari aut spiritus salis ammoniaci præcipitat pulverem viridiusculum, qui fusione abit in perfectum cuprum. Notetur etiam de instrumentis plumbeis, quod malè hæc conueniant: nam si destillantur in jis acida vel facilè acesentia, vel plantę salinę acriores, transitu suo abradunt particulas plumbi, & aquas nauseosas & interdum vomitorias constituunt: sin verò expetantur pro applicatione externa in morbis externis, v. g. in erysipelate, in inflammationibus, item omnes aquæ cosmeticæ, & omnes tales aquæ, quæ pro usu externo expetuntur, possunt commodè destillari per cucurbitas plumbeas; cum notum sit, quod Saturnus sit quarta columna chirurgiæ, & quod particulæ plumbeæ conveniant tàm in cosmeticis, dissolutæ in aqua conuenienti, quàm omnibus alijs externis affectibus in ulcerum, & vulnerum cura: sicut aliàs aquis vulnerarijs externè applicandis permiscetur pro maiori efficacia saccharum Saturni, quâ permistione non indigent aquæ destillatione per vasa plumbea.

In specie pro usu interno optimè destillantur plantæ per vasa vitrea, vel vitreata, monente hoc ipsum Poterio; unde efficaces aquæ per retortam in vaporoso balneo, v. g. è carduo benedicto, maiorana, &c. elici possunt, secundùm modum BORRICHII *in Ægypt. Sap. pag.* 372.

III. Tandem quoad addita rebus destillandis, vulgò aqua communis affunditur, ne materia destillanda empyreuma contrahat aut comburatur, atque in hoc satis sunt liberales Pharmacopœi, ut plus aquarum acquirant. Malè autem destillatio cum aqua instituitur, nisi in sicciorbus aut aridioribus, v. g. seminibus, radicibus & lignis, cùm sic maxima pars prodiens sit aqua simplex adjecta, unde parum medicamen-

camentosæ substantiæ in aqua copiosa diffunditur, ut in medicina parum valeant. Potiùs plantæ succulentæ & recentes, & hæ ipsæ sub optima sua vegetatione constitutæ, per se destillentur ex balneo vel instrumento ZWelfferi, licet acquiratur minor quantitas aquæ (sin minus succulenta, possunt irrorari cum s. q. aquæ, ne fiant fœtidæ aut empyrevmaticæ) & hinc aqua destillata propria super recentem plantam denuò affusa iterum destilletur, & sic persæpiùs repetitam cohobationem, quò sæpiùs eò meliùs, meliorentur. In quem finem imprimis convenit, si colligantur vegetabilia tempore matutino rore madida, cujus menstrua vis promovet utilium particularum separationem. Herbis aromaticis, item iis, quæ solent dare in destillatione cum sua aqua simul oleum, v. g. absinthio, salvia, &c. his commodè possumus addere pauxillum fæcum cerevisiæ recentium & per tempus digerere, ut quasi fermentare incipiant; sic recluditur compages & concretum misti & aquæ fiunt meliores, æquè ac efficaciores; cum fæces cerevisiæ attenuent, penetrent, incidant, & resolvant subtiliores plantarum partes salino-sulphureas. Vinum quibusdam affundi solet aut adspergi, imprimis plantis aromaticis, ut nempè à spirituositate ejus firmiùs absconditæ particulæ volatiles oleosæ solvantur ac imbibantur, & sub ejus vehiculo copiosiùs sursum rapiantur, & ipsa etiam concreta à vini aciditate magis incidantur & penetrentur; & tales sunt aquæ plantarum destillatæ spirituosæ: sic v. g. destillantur flores liliorum convallium, semen anisi, cinnamomum, &c. sic & quando aromatica arida destillanda sunt, macerentur in vino, & post dicto modo cohobando aliquoties destillentur. Spiritus vini etiam quibusdam affunditur, ut ejus medio resolvantur & eleventur particulæ oleosæ aromaticæ; unde aquæ cum & sine vino destillatæ, item aquæ vitæ compositæ, quales sunt apoplecticæ, epilepticæ, asthmaticæ, &c. hinc inde magno numero prostrare solent; sicut & ab AUTORE *nostro* statim in principio *cap.* 38. *pag.* 128. dividuntur aquæ destillatæ in aquas simpliciter sic dictas, & in spirituosas, quæ aliquid participant de natura spiritus volatilis facilè inflammabilis; qualis est v. g. spiritus vini.

Rarum est, & verè secretum, quod refert BARTHOLINUS *Cent.* 3. *Epist. pag.* 434. de virgine satis docta & erudita in chymia, *quæ potuit destillare aquas quovis anni tempore valdè efficaces, sine aqua, sine igne, sine glacie, & sine nive*. Dixi sine nive, & sine glacie; quoniam, uti habebimus suo loco, cum nive & glacie potest rectificari spiritus vini.

Sunt *aquæ destillatæ* porrò vel *simplices* vel *compositæ*; & hæ vel destillatione simultanea, vel successiva mistione. Exemplum sit aqua vitæ suavissima, si

♃. *Spiritus anisi,*
Baccar. junip. an. part. æqual.

Exactè rectificentur, & loco proprij phlegmatis aqua rosar. fragrans, cum tantillo aquæ cinnamomi mixta, addatur: decurrens per rostrum alembici spiritus ambram & crocum in nodulo permeet: tinctum hoc destillatum sacchar o aliquantulum edulcoretur.

Aquæ destillatæ quævis sunt porrò vel magis vel minus durabiles; nempè citiùs corruptibiles sunt, quò minùs oleosis particulis saturatæ; quò magis verò principiis activis turgidæ sunt, eò durabiliores; v. g. aqua salviæ & majoranæ magis durabilis est præ aqua acetosæ vel veronicæ.

Colorem quod attinet, qui destillando aquis destillatis debet conciliari, etiam in hoc passu sua specialis florum & plantarum est differentia; res tamen jucunda magis quàm proficua est: vid. ELSHOLH *in Destillator. Curios.* Lacteæ quædam observantur aquæ, præsertim ab aromaticis subjectis destillatæ, quod fit ob intermistas salino-oleosas particulas, à quibus, ceu aquis non probè commiscibilibus, lacteus talis liquor emergit, ut in aqua salviæ v. g. fieri solet. Non confundendus hîc color recentibus destillatis aquis familiaris, cum aquarum destillatar. matre, siue ut vocant Germ. *die Mutter*: hæc enim uno nomine est concretum quasi tartareum solutum, hoc est, particulæ salinæ volatiles & spirituosæ, oleosæ successivè se uniunt & figunt, & in sedimentum tale rarum & spissum coeunt; unde in his potius aquarum destillatarum vis & efficacia continetur, cætera aqua penitus inutili existente.

Usus aquarum destillatarum est vel generalis, vel specialis. *Generalis*, quatenus ceu vehiculum inserviunt aliis remediis propinandis; ubi observandum, quod crebrior earum usus nauseosus sit, quatenus substantiæ rarefactæ tonum stomachi nonnihil relaxant. *Specialis usus* est varius, prout nempe aquæ, quæ de virtute sui simplicis plus minus participant, etiam sub hac consideratione nunc huic nunc illi affectui magis appropriatæ sunt. Hinc simplices aquarum sudores, v. g. aqua plantaginis, portulacæ, tormentillæ &c. promiscuè usurpari possunt, è contra aqua menthæ in stomachi affectibus, aqua florum acaciæ in pectoris, aqua liliorum convallium in lipothymiis &c. magis appropriatæ sunt.

Cum ergò aquæ vegetabilium tam parum valeant, proinde quæritur: *qua ratione crasis medicamentosa possit habe i pura, citra admistionem fæculentorum recrementorum?* Hoc duplici modo absolvitur: vel per admistionem distinctorum productorum; ubi in eo hoc consistit, ut in aqua solvatur sal, & fiat extractum. *Zuvelferus* ejusmodi essentias parat, *qui videatur*: sed hæc non adeò defæcatæ sunt. Melius ergo præparantur, *quintæ essentiæ*, id est, novum concretum ex *spiritu volatili*, *sale simplicis volatili*, *& oleo ejus destillato*. Processus est elegans, modò in fermentatione & putrefactione spiritus & sal volatile imbibant oleum, quo mutantur in essentiam efficacissimam.

Hac occasione quæritur: *an dentur etiam aquæ destillatæ purgantes?* Sunt qui affirmant, sunt qui negant. Sed *rectiùs affirmari potest*; utut hoc assertum generaliter admitti nequeat, eò quod vis quàm plurimorum purgantium in resina consistat, quæ adeò volatilis non est, ut per alembicum ascendat; quorundam in substantia mucilaginosa, v. g. mechoacannæ &c., ex quibus nullæ vires & particulæ purgantes per destillationem adscendunt; ex quibusdam tamen, ut esula, helleboro nigro, &c. destillari possunt tales aquæ purgantes, acrimoniâ manifestâ imbutæ. Sic aqua nicotianæ ex succo destillata ab ℥j. ad ℥iß. vomitus movere observata fuit, quod etiam *Quercetanus in Pharm. Restit.* de aquis sem. sambuci & ebuli, it. de aquis ex dictis seminibus, aloe & scammonio paratis asserit; conf. etiam WEDELIUS *Pharm. p.* 75. & aquam purgantem ZWelferi compositam *in Pharm. Reg pag.* 206. videbitis. De *aqua hellebori nigri laxativa* vid. *Borrichius Sap. Hermetis pag.* 341. qui ex tota hellebori nigri substantia per Balneum Mariæ aquam copiosam admodum acrem destillavit, cujus 8. cochlearia adolescenti tormina graviora, 12. verò cani propinata, quatuor vomitus & duas sedes excitaverunt: Nam aqua hellebori nigri per alembicum secum rapit sal volatile plantæ, & vim obtinet purgantem. Item aqua ex floribus iridis nostratis cæruleæ destillata similiter purgat. Huc pertinet *aqua mannæ destillata*, *Hœferi in Herc. Med. lib.* 8. *p.* 340. quando *manna & nitri* ana part. æq. vesicæ bubulæ includuntur, quæ in aquam calidam suspenditur, donec in liquorem soluta, ex quo aqua quædam insipida destillatur, quæ tamen ab ℥ß. ad ℥j. propinata laxat.

Sic quæritur etiam: *an detur aqua destillata anodyna sive somnifera?* quod itidem affirmatur. Certum enim est, posse haberi ex papavere recenti destillando aqua blandè anodyna, magis tamen si fermentetur: sic & opium crudum cum aliis ritè destillatum det phlegma soporiferum. Hinc conf. *aqua anodyna Zuvelferi* modò citata, & pertinet huc *aqua hypnotica Reinesii*, qui

♃. *Fell. leporis,*
Sem. papav. alb.
Nigri an. ℥j.

Infundit in *spirit. vini* per quatriduum; & hinc destillat.

In specie plures aquæ simplices & compositæ in officinis prostant, quarum luxuria meritò reijcienda. Plures ab *Autore pag.* 130. *seqq.* enumeratæ inertes sunt, cùm parùm habeant de viribus concreti: paucæ sufficiunt, quarum sunt ritè parata aqua florum acaciæ, anethi, anisi, cort. aurantiorum, basilici, fœniculi, menthæ, cerasorum nigror. chamæmeli, chelidonii majoris, hepaticæ nobilis, lavendulæ seu spicæ, liliorum convallium, majoranæ, pœoniæ, præsertim ex succo radicis, persicariæ maculosæ, pulegii, rosarum rubrarum suaveolentium, flor. sambuci, salviæ, serpilli, taraxaci, spermatis ranarum, &c. quæ paucæ loco omnium abundè sufficiunt: Item aquæ spirituosæ cum vino, aut spiritu vini vel frumenti destillatæ, aqua cinnamomi spirituosa, melissæ cum vino, &c. suam merentur commendationem, & sunt reverà spiritus.

Quoad *compositas*, plures ab AUTORE *pag* 134. *seqq.* describuntur, paucæ aliquid valent; rectè *in Nota ante aquarum compositiones* monet, quod non admiscenda sint talia ingredientia, perlæ v. g. corallia, &c. quæ nullam destillando dant aquis efficaciam, quales sunt aquæ quàm plurimæ Mynsichtii, adeò ut meritò rigorosum ZWelferi examen postularunt.

Ex his compositis *num.* 1. *pag.* 134. est *Aqua Anhaltina*, quæ propter ingredientem terebinthinam est quidem penetrantissima interno & externo usu, sed saporis ingratioris, & efficax pro usu diuretico, & quèm plurimis affectibus nervinis, apoplecticis, vertiginosis, paralyticis. Externè commendatur contra paralysin, & arthritidem vagam.

Aqua aperitiva, dicata nempè affectibus iis, in quibus accusantur obstructiones viscerum, ut in cachecticis, scorbuticis, ictericis, &c. est compositio magistralis ingens, è contrà paucissima prodeunt, adeoque nullius pretij. Citri cortex quidem, thymus & lupulus aliquid conferunt, flores genistæ parum; plantæ & semina, reliquaque omnia fixiora sunt, & nil de se fundunt; uti examinanti ingredientia innotescet; quod facilè etiam potest intelligi, modò pensitentur vires ingredientium.

Num. 3. *&* 4. *pag.* 135. occurrit *aqua apoplectica*, potiùs *spiritus apoplecticus*, *Crollii & Sennerti*, quorum tot sunt compositiones, quot capita Practicorum; ubi tamen omnes sunt spiritu vini abstractæ ab aromatibus & vegetabilibus cephalico-aromaticis: quò sæpius abstrahuntur, eò magis potentes cephalicæ & apoplecticæ fiunt. In officinis nostris in usu est aqua apoplectica Kolreutoti, quæ elegans est in affectibus capitis, & ingredientibus aliis spirituosis non incongruè permiscetur.

In his autem præparandis notetur:

1. Quod vulgò vinum affundant, sed malè; copiosum enim phlegma secum habet, quod impedit, ne spiritus ex subjectis aromaticis oleum & salinam volatilem substantiam extrahere possit.
2. Omnibus aquis ejusmodi apoplecticis & analepticis meritò spiritus

ritus salini & salia volatilia, ut corni Cerui, succini, &c. addantur; vel simplici mistione, vel sub destillatione ipsa simul incorporentur: sic enim fiunt penetrantiores & efficaciores.

3. Semper castoreum addatur propter volatilissimam penetrantiam, quam in affectibus apoplecticis, epilepticis, paralyticis, uterinis & similibus neruinis habet.

Inter *aquas apoplecticas & analepticas* spirituosas, quas habet AVTOR *num.* 3. 4. 7. 10. 11. 13. 30. 37. 41. & 46. una alteravè abundè sufficit: v. g. vel *aqua apoplectica Crollij, num.* 3. vel *aqua contra terrorem num.* 41. *pag.* 149. Exempli loco, quod instar omnium sit, & ad cuius imitationem plures eiusmodi aquæ compositæ possunt concinnari, sit spiritus siue aqua apoplectica D. Mœbij:

℞. *Flor. lil. conval.* ℔vj.
Cinnam. ℔j.
Zedoar. ℔ß.
Croci ℥j.
Macis,
Caryophyl. ana ℥ß.

Dig. *in vino Petrosimonis vel vino Malvat.* per mensem, destilletur spiritus, qui seruetur. Tunc

℞. *Rad. angel. vel vincetox.*
Valerianæ,
Pæon. ana ℥ijß. ad ℥ij.
Fol. melissæ,
Roris marini,
Botryos vel *menthæ* an. M. iij.
Flor. tiliæ M. iij. ad vj.
Lauend.
Spicæ,
Saluiæ,
Thymi ana Mj. vel ij.

Macerentur in *spiritu superiore* per mensem clauso vase, & destillentur per vesicam: Tandem rectificetur in balneo super ambram, moschum, & camphoram pro usu virorum (pro usu mulierum sine ambra & moscho) & habebitur aqua composita egregia.

Aqua asthmatica n. 5. nihil aliud est, quàm spiritus aromaticus: absurdissimè mel, amygdalæ, ficus, passulæ, &c. destillationi committuntur; ex his namque destillando parum virtutis medicamentosæ extollitur; vid. ZWELFERVS *loc. alleg.* Potiùs ergò infusum usurpetur, cum vel sine ebullitione; sic elegantius erit, & conueniet in affectibus pectoris, in tussi, asthmate, & similibus, resoluendo crudiores mucos in primis viis.

Aqua carbunculi, Germ. *Hertz-Carfunckel Wasser*, est aqua ex aromaticis destillata, cum affusione vini Maluatici. Valdè internè conuenit in affectibus cordis ita dictis, & capitis, v. g. in imbecillitate virium, in lipothymia & syncope, in palpitatione cordis & vertigine, item epilepsia, tàm internè, quàm externè. Internè permiscetur cum alijs, & datur haurienda ægro; externè naribus & pulsibus applicatur.

Aqua ad desiccandos catarrhos num. 8. *pag.* 137. est aqua serpilli elegans, propter lignum sassafras infundendum: prolicitur hinc tinctura sassafras Mynsichti in affectibus catarrhalibus egregia; quoniam sassafras est appropriatum catarrhorum alexipharmacum.

Aqua carminatiua n. 9. est elegans, materia medica est selecta, & aromata sunt oleosa: sumitur solum vinum generosum, & omittatur aqua chamomillæ. Elegantem aquam carminatiuam videb. in HOEFERI *Hercule Medico.* Superius, ubi de aurantiis, dedi *aquam carminatiuam Mannagettæ*, quæ similiter est satis efficax.

Aqua cinnamomi cum vino maluatico valdè conuenit in affectibus stomachi, in syncope, lipothymia, in defectu spirituum animalium, in suffocatione uterina, in partu difficili, & similibus affectibus, ubi opus est corrobaratione.

Loco vini interdum cinnamomum infunditur in succum cydoniorum, & vocatur *aqua cinnamomi cydoniata*, quæ valdè conuenit in affectibus stomachi, vomitu, nausea, cholera, diarrhœa, & similibus affectibus stomachi, ubi roboratione eius opus est: In anorexia, apepsia, similibusque est egregia, cum aqua & spiritu menthæ permista.

Cinnamomum etiam interdum destillatur cum succo florum borraginis, & elicita aqua dicitur *aqua cinnamomi borraginata*, quæ ad omnia illa prodest, ad quæ aqua cinnamomi cum vino; Dosis est à cochl. j. ad ij.

Aqua cordialis Herculis Saxoniæ calida num. 13. *p.* 139. est elegans; saltem loco vini spiritus vini sumatur. Valdè conuenit in affectibus malignis & pestilentialibus, ubi opus est spirituum confortatione & virium refocillatione. Propinatur ad ℥j. cum aliis, interdum ℥jß. pro indigentia affectus.

Cæterùm *aqua cordialis frigida ejusd. num.* 14. descripta est ridicula, & nil valet; nil enim aliud acquiritur, quàm phlegma acetosum camphoratum. Omnes, succi ex quibus constat, suggerunt phlegma nudum insipidum, semina & terræ nihil communicant aquæ, uti monui. Ergo phlegma saltem aceti additi & camphora prodeunt. Idem iudicium est de *aqua cordiali restaurante num.* 15. *pag.* 140. de qua conf. HOFFMANNVS *Claue pag.* 48.

Insulsæ etiam *sunt sequentes aquæ*: *Cosmetica num.* 16. & *cosmetica pretiosa num.* 17. de quibus speciatim vid. ZWELFERVS *Pharm. Reg. p.* 249. Quod attinet *aquam cosmeticam n.* 16. horrida est compositio & cum priori ridicula; quoniam basin constituit cerussa alba, Germ. *das BleyWeis*, quæ fixum est corpus, & nihil communicat liquori per destillationem: succus limonum à cerussa destruitur, unde phlegma insipidum suggerit: albumen oui dat phlegma; borrax, myrrha & mastix nil. Sic & *aqua cosmetica pretiosa n.* 17. nil valet, & ne tantillum quidem ingredientia suggerunt: est simpliciter aqua rosata camphorata. Melius permiscetur borrax & alumen ustum, uti fit in *aqua cosmetica siue myrrhata Samuelis Closseji num.* 18. *p.* 141. Sic enim quandam possunt habere efficaciam. Pro iam dicta aqua cosmetica seu myrrhata longè melius esset oleum myrrhæ per deliquium.

Aqua diuretica ex nucleis num. 20. *pag.* 122. non est diu durabilis, propter facilem rancorem; semina enim ista oleosa aliquantum olei subtilioris per aquam transmittunt, à quo ista ranciditas.

Aqua antidysenterica n. 21. ridicula est compositio; ex adstringentibus enim fixissimis in Balneo Mariæ per alembicum velle habere aquam adstringentem, insulsissimum est. In decocto autem ingredientia hæc suam habent laudem; cum è contrà in destillatione nil suggerant, uti patet examinanti ingredientia; speciatim de hac aqua vid. ZWELFFERVS *l. a. pag.* 222.

Aquam Embryonum seu *Balsamum Puerorum* videbitis in *Pharm. Regia Zwelferi*: ita dicitur, quoniam usurpatur à pregnantibus ad confortandum fœtum, & præcauendum abortum. Internè sumitur singulis manè cochl. 1. externè applicatur cum crusta seu frustulo panis umbilico mulieris grauidæ imposito, pro fœtu corroborando, & abortu præcauendo. In nimio grauidarum vomitu, item in pica, in nausea &c. adhibetur externè stomacho cum crusta panis.

Aqua Epileptica Langij describitur *in Pharmac. Augustana*, & valdè est usitata apud nos in affectibus epilepticis, aliisque cephalicis.

Aqua ad gutturis affectus n. 24. nil valet; magis decocta prosunt quàm destillata in tali casu: unde si loco huius aquæ destillatæ recipiantur ingredientia & fiat decoctum, in quo dissoluatur mel rosaceũ & album græcum, longè est conuenientius, quàm totum hoc destillatum; vel loco talium aqua ex semperviuo maiore cum sale ammonico destillata usurpetur.

Ad Hecticam valdè etiam commendatur *aqua ex sanguine porcellorum* vel *vitulorum*, vel cancris fluviatilibus destillata. Item cum aqua pulmonum vituli cum succo plantarum pectoralium destillata similiter in phthisi & hectica magni fieri solet.

Aqua hirundinum cum castoreo valdè usurpatur in affectibus mulierum hystericis, item in affectibus hypochondriacis conuulsivis, & aliorum epilepticorum symptomatibus, tam quando interna viscera, quàm quando extrema membrorum conuelluntur: Descriptionem videbitis in *Pharm. August.* correcta.

Aqua hysterica Martini n. 28. *p.* 144. commendatur non tam in hysterica passione, sed etiam in affectibus melãcholicis & hypocondriacis; in quibus sæpiùs partes internæ, mesenterium, diaphragma &c. conuelluntur, per medicamenta epileptica curantur præmisso vomitorio; de quibus conuulsionibus optimè agit WILLISIVS *in Pathol. Cerebri. Epilepsia in corpore* vocatur à mulierculis, quæ hoc in passu Medicis superioris seculi sagaciores sunt.

Num. 31. *p.* 145. est *aqua magnanimitatis*, ex basi formicarum concinnata, quę multũ habet in recessu. Modum, quo formicæ sunt colligendæ, videb. in *Hoffmanni Claue p.* 50. Plures huius aquæ magnanimitatis hinc inde sunt descriptiones, quæ tamen non sunt genuinæ, sicut & *Authoris* compositiones non satisfaciunt. Concinna videtur sequens, quam habet *Lauremberg. in Mnemon. Ciceronis*, & videbitis in M. A. N. C. *Anno* 3. *p.* 605.

℞. *Spiritus vini maluat.* q. v. pro lubitu.
In eo per 14. dies macerentur
Herb. basil.
Maioranæ,
Salu.
Melissæ,
Puleg. ana M. j.
Flor. borrag.
Salv.
Primul. veris,
Anthos,
Lil. convall. ana p. I.

Digesta probè destillentur per alembicum, tunc circa solstitium æstivum lunâ decrescente die serenâ inuestigetur nidus formicarum: huius tumulus aperiatur, & habeatur ad manus cucurbita aperta, in qua sit quarta pars spiritus vini aromatici anteà præparati: immitatur istud vas in tumulum formicarum, & cateruatim irrepent in cucurbitam; fiat hoc tandiu, donec præter propter manip. jv. vel v. fuerint collectæ, post cum bacillo ligneo agitentur, ut omnes suffocentur, dehinc omnis quantitas spiritus vini affundatur, & vase Hermeticè clauso per 14. dies soli exponantur, hinc denuò spiritus destilletur: cui addatur

Conf. anacard.
Alcherm. ana ℥ß.
Croci ʒß.

Moschi

Moschi gr. xij.
Olæosacch. cinnam. ℥ß.
M. digerantur, & ad usum seruentur.

Nec sequens compositio D. K. contemnenda:

℞. *Spiritus vini super formic. q. s. rectif.* Mens. jv.
adde
Herbæ melissæ M. iij.
Flau. cort. citri ℥ß.
Cinnam. ʒvj.
Caryophyl. ℥ij.
Cardamomi,
Cubebar. ana ʒvj.
Zedoar. ℥ij.
Mastich.
Styr. calam.
Benzoes ana ℥jß.

Stent in digestione per 8. dies, & destillentur, rostro alembici imponendo Moschi ℈ß.

Egregia est hæc aqua spirituosa, spiritus animales & vitales recreans, & in vigore suo ac impetu elastico multum roborans; unde spiritus ita reficiendo quasi animum reddit hominibus, & sic nomen aquæ magnanimitatis acquisiuit. In affectibus capitis valdè conuenit, memoriæ succurrit, in impotentia virorum in Venerem armat, & atrophiâ correctis, (*euanescentia membrorum*,) senibus aut aliàs debilitatis egregiè conducit; siue internè assumatur, siue externè fricentur illâ partes, cùm etiam spiritus formicarum solus internè & externè soleat contra atrophiam commendari; & sicuti spiritus formicarum internè conducit in doloribus partium seu artuum vagis, uti etiam in articulorum fixis, ita etiam in ijsdem conuenit hæc aqua magnanimitatis. Imperator Maximilianus, qui valdè deditus fuit venationi damarum in rupibus Tyrolensibus, quoties se venationi accinxit, usus fuit hac aqua, ceu secreto pro refectione spirituum & contra vertiginem. Dosis est cochl. ß. ad cochl. j.

Externè in podagra illita, item in graui auditu, surditate, & aurium tinnitu, egregia est: Cum aqua hac inter destillandum simul ascendit oleositas, quæ est separanda & cautè asseruanda; mirifica enim est ad nebulas oculorum discutiendas & attenuandas illita: item habetur secreta in malo auditu, si guttulæ quædam exceptæ bombace indantur auribus.

Aqua Philosophorum ad omnes laudatur morbos calidos: quasi verò!

Aqua picarum num. 36. *pag.* 147. est egregia in epilepsia & apoplexia, & similibus affectibus convulsivis: in quo usu etiam convenit *num.* 37. *pag.* 148. descripta aqua salviæ composita, uti facilè patet examinanti ingredientia.

In *aqua splenetica* pauca de suo concreto dant ingredientia, exceptis seminibus. Reliqua nil valent. Quod prodit, est spiritus temperatus carminatiuus: videatur ZWELFERVS.

Aqua contra terrorem, Germ. *das Schreck Waser*, est aqua spirituosa aromatica cum vino præparata, & coincidit cum aquis apoplecticis vulgaribus. Commendatur in terrore imprimis in grauidis, quas disponit terror ad abortum, confortat fœtum: conuenit in senibus terriculosis & meticulosis.

Aqua seu potiùs *spiritus theriacalis camphoratus* est polychrestus, diaphoreticus in quam plurimis morbis malignis ac pestilentialibus, in purpura mulierum, &c. multi usus. Secum vehit camphoram & crocum, de myrrha verò minimum participat. Quod si tamen bene mista stent in digestione, myrrha etiam elevatur, & fit spiritus penetrantissimus. Melius forsan esset à speciebus theriacalibus recentibus spiritum abstrahere ad imitationem HOFFMANNI *in Claue p.* 53. cùm in theriaca mel vix quidquam ad rem conferat. Tamen & hoc notandum: factâ fermentatione theriaces particulas ingredientium oleosas & spirituosas meliùs resolutas esse, ut ita spiritui vini meliùs cedant; adeoque, siue theriaca, siue species recentes sumantur, parum aberrabimus.

Spiritus hic theriacalis est tertium ingrediens *misturæ de tribus* seu *simplicis*, quam habet AVTOR *num.* 44. *p.* 150. & ad huius imitationem paratæ tincturæ bezoardicæ, quæ reverà essentialiter inter se conueniunt; differunt tamen ratione coloris, aliàs ingredientia & componendi modus ferè est idem, unde commodè potest mistura simplex substitui tincturę bezoardicę: Primus autor huius mixturę de tribus est *Paracelsus*, qui sub nomine specifici antepileptici eandem misturam in morbis acutis & convulsiuis, & speciatim ad epilepsiam commendat. Nempe recipit ad ejus compositionem spiritum tartari perfectè urinosum rectificatum, item spiritum vitrioli per nonum alembicum seu volatilem, & tandem aquam istam theriacalem camphoratam. Ad huius imitationem composita est *tinctura bezoardica* dicta *D. Michaelis*: Hic nempè recipit spiritum tartari probè rectificatum urinosum, & spiritum vitrioli, & inuicem miscet: sub qua mistura efferuescunt mutuò: Hæc duo beneficio digestionis, & destillatione probè unita miscentur cum spiritu theriacali, digeruntur ac destillantur, & sic per retortam camphora liquori unita simul adscendit: Tingitur postmodum cum santalo rubeo in tincturam rubicundam, sicque est parata. Compositionem spiritus sui theriacalis videbit. in FEHR *de Seborzon. p.* 145. Sed quid prosunt tales rhapsodiæ pro spiritu theriacali parando? Pauca acriora & volatiliora simplicia, per spiritum vini rectificatum sæpius cohobando & destillando extracta, idem præstant. Siquidem basin huius tincturæ constituit camphora cum salso volatili diaphoretico ex alcali tartari & acido vitrioli nato. Non ergò spiritus vitrioli vulgaris fixus, nec tartari phlegmaticus, sed spiritus vitrioli volatilis igneus, & spiritus tartari perfectè urinosus, qui fit ex fecibus vini & optimè rectificatus. Exaltari potest ulteriùs hæc ipsa mixtura ac tinctura mediante opio, si essentiæ eius aliquantulum ipsi addatur. Loco laboriosioris huius per destillationes tincturæ bezoardicæ præparationis, sunt quibus simplices infusiones & hinc spirituum mistiones placent: vid. LUDOVICI in M. A. N. C. *Anno* 4. *p.* 288. item *in Pharmac. p.* 263. item HOFFMANNVS *Claue p.* 53.

Vsus misturę simplicis siue *tincturæ bezoardicę* ritè paratarum est à gutt. 40. vel 50. aut à ʒß. ad ʒj. in aqua appropriata, vel in haustu vini vel cereuisiæ, pro scopo sudorifero in quouis febrium genere, ardentibus, benignis & malignis, tam præseruando quàm curando, præsertim in principio, cùm in progressu, ubi iam caput occupatur, & ægri incipiunt delirare, usus illius non sit tutus propter spiritus volatiles; ac omnium optimè quadrat in febribus malignis, dysenteria ac diarrhœa epidemica. Potentissimum est sudoriferum; compescit ebullitiones, perturbatam sanguinis crasin rectificat, & si quæ subest malignitas, eam potenter per sudorem expellit; generale enim est sudoriferum, totum corpus permeat, & quicquid maligni offendit, eliminat, adeoque in quàm plurimis morbis commendatur. In affectibus subitaneis facultatis animalis, quales sunt paralysis, epilepsia, apoplexia, &c. summa est medicina, & remedium paucis comparandum. Præter dicta mala etiam conuenit in affectibus catarrhalibus: in pleuritide & febribus ardentibus cum inflammatione partium internarum coniunctis, ut & in erysipelate egregia est hęc mistura. Adhuc conuenit in scorbuto & malo hypochondriaco, ubi frequens palpitatio cordis, & opus est, ut proliciatur sudor; ũde in melancholia hypochõdriaca, nec nõ mulieribus hystericis, non incommodè propinatur, pro circumstantiarũ tamen ratione.

Aqua vitæ mulierum nihil aliud est, quàm aqua apoplectica, & propter aromaticum odorem est nimis grauis; si tamen usurpanda est, phlegmate suo vinoso est temperanda. Convenit in affectibus mulierum, imprimis grauidarum, in imbecillitate virium, &c.

Aqua vitæ mulierum camphorata non debet promiscuè omnibus mulieribus propinari; camphoram enim multi abhorrent, & mox incidunt in vomitus. Quæ verò ferre possunt camphoram, præsentaneum hinc remedium habent in passionibus hystericis.

Aqua vomitiua Plateri elegans est, & sufficientes vomitus facit sine torminibus. Dosis minima est ℥j. aliàs datur ad ℥jv.

In *aqua saturnina* seu *Æsculapii vomitoria* prodit acetum destillatum dulcificatum imprægnatum ramentis Saturninis, quod sufficienter vomitus facit. Interim nec saccharum Saturni nec cerussa vomitus facit; sed tantum acetum destillatum per plumbeum alembicum prodiens, quatenus cum Saturni subtilioribus partibus ad debitam quantitatem coit in concretum vitriolaceum seu saccharum Saturni; acetum enim destillatum alteratur per Saturnum, & dulcescit.

Similiter fiunt aquæ vomitoriæ, si per alembicum cupreum (si scilicet aqua tantillum participet de aceto) destillentur.

Sequitur

CAP. XXXIX.

DE

AQVIS RELIQVIS VSVI EXTERNO DICATIS.

Aquas ophthalmicas, quas habet AVTOR, laudo; sed aliàs præstantiores videbitis in M. A. N. C. *Ann.* 6. *Append. pag.* 73.

Aqua ophthalmica vitriolacea egregia est in affectibus catarrhalibus & inflammationibus oculorum, lippitudine, & ubi fibræ laxatæ stringantur necesse, ut in tonum rectum redigantur.

Aliis paratur hoc modo:

Recipiunt albumen oui ad duritiem coctum: ex quo per medium dissecto eximunt vitellum, loco huius vitriolum album puluerisatum imponunt, & claudunt iterum: ouum modicè perforatum in cella suspendunt; sic successivè liquescit in liquorem acriusculum; qui liquor pro usu cum aqua florum cyani miscetur & filtratur, ac applicatur oculo; sic est valdè elegans ophthalmicum remedium in unguibus & maculis, & jam dictis oculorum morbis. Remanens albumen exprimitur fortiter, sic prodit liquor stypticus acrimoniâ eius admodum temperatus, & superat eundem primum liquorem.

Quidam promptiùs recipiunt aquam ophthalmicam: scilicet

℞. *Aquæ chelidon. maj.*
Euphras. ana ℥jß.
Vitrioli pulver. ℈j.
(plus minus, prout æger potest vel faciliùs vel difficiliùs tolerare; variant enim ægri in talibus)

Filtrentur per chartam bibulam, vel per pannum rariorem, & ita f. collyrium detergens pro dictis affectibus.

Præ hoc tamen videtur melior liquor iam dictus vitrioli in oui albumine ad duritiem cocto resoluti.

Collyrium aloeticum Bruni num. 2. p. 152. est egregium. Pertinet huc aqua aloetica Mercurialis ZWelferi, quam videbitis in *Animaduers. in Pharm. August. pag. 301.*

Aqua ophthalmica Quercetani num. 3. fit ex croco metallorum: loco cuius tamen præfertur à quibusdam aqua infusionis Mercurij vitæ, vel vitri antimonii, vel capitis mortui ex butyro antimonij, in aquam quandam ophthalmicam appropriatam; e. g.

♃. *Vitri antimonij pul.* ℈ß.
Infundatur in
Aquæ fl. cyani,
Euphras.
Fœnic. an. ℥j.
Stent in loco calido per noctem, manè filtretur:
D. S.
Oculos confortans aqua.

Quicquid sit, omnes hæ aquæ infusionis antimonialium elegantes sunt in quamplurimis, & tantùm non omnibus, visus vitiis corrigendis, quæ fiunt sine partium continentium læsione, sed tantùm ex nimia cuticularum crassitie. In nyctalopia, visu deficiente, glaucomate ex vitio humoris aquei, gutta serena, suffusionibus & reliquis affectibus oculorum, nil melius est, quàm infusa antimoniata ex vitro, croco, & butyro antimonij: habent vim detersivam; participant enim de sale antimonij, unde simul detergunt externè tunicam corneam, eandemque lucidiorem reddunt.

His ipsis tamen infusis catholicis ferè possunt addi appropriata pro varietate oculorum affectuum variantia. Sic v. g. in rubedine, dolore, tumore & inflammatione oculorum, potest inter aquas infundendas recipi etiam aqua spermatis ranarum, quæ est egregia; item aqua fragorum ex baccis destillata in tali casu similiter multùm commendatur. Postmodum filtraturæ in hoc casu potest addi saccharum Saturni ad ℈j. ʒß. vel ʒj. subtilissimè puluerisatum; item potest addi camphora ad gr. iij. vel jv. item crocus ad aliquot grana, qui egregiè penetrat, & multum in oculorum affectibus confert. Sed talia acriuscula, qualia sunt camphora, aut etiam crocus, in parua dosi sunt admiscenda propter acutissimum sensum, quo membranulæ oculorum pollent, cùm sint productiones membranularum cerebri. Quod si fit v. g. unguis aut nebula oculi, siue excrescentia quædam super oculum, tunc commodissimè in his aquis appropriatis dissoluuntur penetrantia, & quæ absumere possunt concrementum membranaceum præternaturale.

Sunt qui commendant hanc *aquam ophthalmicam:*

♃. *Aquæ fœnic.*
Euphras. an. q. s.
Infundunt *radicem imperatoriæ concisam*, & ponunt in locum calidum, & colant: Colaturæ huic addunt grana quædam *camphoræ*, & grana quædam *sacchari Saturni*; & est aqua egregia in quamplurimis oculorum affectibus.

Pertinet huc *aqua ophthalmica Quercetani* alia, cuius hæc est descriptio:

♃. *Vrinæ pueri* ℔ß.
Vitrioli ℥iv.
Tutiæ ℥ij.
Succi chelidon. ℔ij.
Stent in digestione per aliquot dies, postmodum destillantur pro usu externo.

Aqua Sapphirea ad oculos nu. 5. p. 153. dicitur ita propter colorem sapphirinum, quem acquirit infusione in pelvim æneam. In hac aqua paranda loco aquæ fontanæ sumatur aqua quædam ophthalmica appropriata, sic erit præstantior. Est egregia & multi usus ad oculorum ulcera, etiam cancrosa, & quando post variolas læduntur oculi & ulcera contraxere, ad oculorum pustulas, excrescentias, nubeculas, albugines, ungues & similes affectus est incomparabilis hæc aqua. Sed prout acrior aut temperatior est hæc aqua, etiam circumspectè usurpetur; dilui tamen potest plus aut minus cum aqua appropriata, si fuerit nimis acris.

Pertinet huc alia *aqua Chirurgorum nobilis*, cuius hæc est compositio:

♃. *Calcis vivæ* ℔j. vel ℔ij.
Affunde
Aquæ cuiusd. appropr. feruent. Mens. v.
In colaturæ Mens. j. dissoluantur
Mercurij dulc. ʒij.
M. & reseruetur ad usum.

Nulla sunt ulcera oculorum, uti & aliarum partium, quæ non funditus curet, etiam antiquissima, licet summo ardore æstuent. Experimentum etiam est contra scabiem quamcunque.

Porrò huc pertinet *Aqua ophthalmica Angeli Salæ*, quæ fit, quando *laminæ Veneris* suspenduntur vel infunduntur in *vinum Maluaticum*, & ita ad tempus exponuntur radiis solaribus; sic successiuè fit tinctura cærulea, commendanda in procidentia oculi: vid. SALA *p. 293.* & BARTHOLINVS *in Actis Philosoph.*

Aquæ viridis plures exstant compositiones. Usum habet externum chirurgicum in ulceribus saniosis, ulceribus aurium, narium, oris, palati, faucium, &c. quę plorant continuam saniem, siue in forma spissa cum unguento Ægyptiaco, siue humida applicetur. Basis est viride æris, cui nunc additur *alumen*, vel *auripigmentum*. Simplicissima est AUTORIS compositio, sed efficacissima: vid. HARTMANNI *Prax. chymiatr. pag. 52. §. 5.* qui habet elegantem aquam viridem sine auripigmento, & PLATERUS qui similem habet aquam maximè commendatam in dictis affectibus.

Aquæ perlatæ nil valent.

Lac virginis num. 8. p. 154. à colore lacteo ita dicitur, quem habet ex præcipitatione plumbi, & quod ceu cosmeticum à virginibus frequenter expetatur. Est *solutio & mixtura* quædam *Saturnina*, nunc *cum* nunc *sine præcipitatione*. *Sine ea* habetur in AUTORE; *cum præcipitatione* simultanea, idque mediante alumine, habetur in ZWELFERI *Animaduers. in Pharm. August. pag. 299.* Aliud, quod præcipitatur cum sale tartari, est in WILLISII *Pharmac. Rational. Part. 1. pag. 471.*

Omnia hæc sunt egregia in ardoribus, inflammationibus, ruboribus faciei & aliarum partium sistendis, in lentiginibus & aliis maculis, serpiginibus & pustulis rubris, asperitate cutis ac scabie tollenda. Vi autem Saturninâ & camphoræ subtile acidum in dictis affectibus peccans absorbent, & aliquali adstrictione poros firmant, ne tam citò recurrat malum. Cum his aquis bene agitatis sese virgines sub introitum lecti lauant, manè quando evigilant, abstergunt faciem cum sero lactis, & sic acquirunt faciem albam, nitidam & elegantem.

Pertinent huc *Aquæ Mercuriales*, qualis est *aqua Freitagii* ad scabiem:

♃. *Mercurii,*
Aquæ fortis an. ℥j.
Aquæ plantag. ℔j.
Filtra.

Conuenit in scabie, verrucis & excrescentiis Gallicis, in pustulis & ficubus Gallicis, in ulceribus & fissuris Venereis &c.

Pertinet huc *aqua* ista quasi *miraculosa* siue *styptica Galli*, dicti *Vivient*, de qua videbit. in *Actis Med. Haff. Vol. 2. pag. 116. & pag. 349.* Descriptio eius genuina habetur hæc:

♃. *Colcothar. vitrioli rubri, post destillationem spiritus residui,*
Aluminis usti,
Sacchari candi an. ʒß.
Vrinę puer.
Aquæ rosar. an. ℥ß.
Plantag. ℥ij.
Misc. optimè in mortario, infundatur in phiolam, hinc per declinationem decantetur liquor, & usurpetur.

Monsieur la Faveur, qui genuinus huius aquæ vult esse autor, ita compendiosè præparat:

♃. *Vitrioli Martis,*
Veneris an. ℥j.
Spiritus vitrioli ℥iv.
Destillentur per retortam paruam usque ad siccitatem: eius quod restat in retorta ♃. ʒj. in qua dissolu. succi urticæ vel alius similis ℥ij. & applicetur.

COLLYRIA.

Occasione Collyriorum, quorum AUTOR *pag. 152. & 153.* mentionem facit, adhuc notandum: quod collyria in genere nihil aliud sint, quàm medicamenta, quæ applicantur oculis.

In *triplici* autem *forma* imprimis *solent applicari*:

1. *In forma liquida.*
2. *In forma unctuosa*, & denique
3. *In forma sicca puluerum aut trochiscorum.*

Ad liquida pertinet etiam *Collyrium vaporosum*, quando scilicet vapor ex medicamẽtis excitatus excipitur oculis pro oculorum affectibus. Vsum imprimis habet in discutiendis tumoribus oculorum, & in discutienda inflammatione & similibus affectibus.

Vsitatus est valdè halitus ex ore ieiuni in oculos immissus, imprimis sit talis halitus fit ex ore, qui manducauit semen fœniculi; hinc non rarò mulieribus mandatur, ut scilicet ieiunæ masticent semen fœniculi, & halitum istum subinde in oculos puerorum inflent, partim ad clarificandos oculos, partim ad curandos affectus oculorum: id quod etiam solet præcipi, quando pueruli laborant variolis, & nil melius est, ne variolæ occupent oculos, quàm dictus halitus.

Non rarò præscribitur medicamentum ex ophthalmicis attenuantibus, resoluentibus & discutientibus, quę decoquuntur vel in vino, vel in aqua, interdum etiam in urina pueri, ex quo decocto vapor exsurgens excipitur nudis oculis, vel immediatè, vel per infundibulum in oculos deriuatur. Exemplum talis decocti pro fomento oculorum sit hoc:

♃. *Herbæ euphras.* M. ij.
Summit. anethi,
Fœnic. an. M. j.
Flor. calcatr.
Cyani an. p. ij.
Sem. anisi,
Fœnic. an. ℥ß.

Infun-

Infund. in s. q. *aquæ simpl.* cum medietate *urinæ pueri*, coquantur, & ex decocto excipiatur vapor.

Excepto tali humido vapore, applicatur vel fotus humidus, vel collyrium liquidum, vel unctuosum, vel siccum: Nam hic vapor est quasi præparativum pro faciliori & meliori operatione sequentis collyrii.

Quod atinet *collyrium liquidum vel aquosum*, illud à variis variè præscribitur. Nunc sola sufficit aqua, verbi gratiâ euphrasiæ, florum cyani, calcatrippæ, fœniculi, chelidonii majoris, & similes.

Ad has aquas simplices pertinent etiam *Infusa*, quæ his aquis infunduntur pro collyriis, & pro varietate scopi sunt varia.

In genere pro meliori intellectu sequentium, noto de affectibus oculorum, quod oriantur imprimis vel ex humore lachrymali, seu lympha lachrymali nimis acida, & inde oriuntur ferè omnes affectus oculorum externi. De vasis his lachrymalibus, eorum cum glandulis connexione & excidente lympha pro oculorum humectatione, & pro lachrymarum in oculos deriuatione, potest videri STENO *in Tr. de Vasis oculorum*.

Cum verò omnis lympha sub se contineat subtilem quendam acorem detergentem & abstergentem; hinc fit, ut in naturali statu à lympha tali humectati sint facilè mobiles, semperque detersi ab omnibus sordibus: simul verò atq; hæc lympha lachrymalis fit nimis acida, tunc variæ oriuntur oculorum imbecillitates, & varia mala; imprimis quidem externa; scilicet oculorum corrosiones, lippitudines, oculorum rubedines, pustulæ, ulcera, scabies palpebrarum, fistulæ lachrymales, pruritus, & similia mala, quæ ferè oculi externum globum infestant.

Altera species affectuũ oculorum oritur imprimis ex humore aqueo, aut etiam ex reliquis humoribus nimis crassis, & exinde minus perspicuis. Quando enim crassescit humor aqueus, tunc ex pellucido & perspicuo fit opacus, & pro varietate crassitiei varios acquirit colores, nunc glaucum, nunc album, nunc alium; ita ut interdum pupillæ videatur quasi objecta nebula. Quod dico de humore aqueo, etiam intelligendum est de humore crystallino & vitreo.

Hi sunt primarii oculorum affectus, & ex his ferè omnes derivantur reliqui. Nam si lympha est nimis acris & corrodens, solet facere excrescentias oculorum, uti sunt ungues & pannus in externo oculi globo: quod si fiant corrosiones unguium, & membranæ ciliaris, tunc excrescentes fibræ interiùs contexuntur in membranulam, ut ita dent suffusionem. De reliquis vitiis huc non pertinentibus, ut de vario situ pupillæ, &c. nihil dico.

His consideratis, facilè erit invenire remedia pro talibus affectibus. Nam mala, quæ oriuntur ex lympha acida postulant ea, quæ acorem & aciditatem præternaturalem possunt corrigere; sive constent ex sale volatile acidum temperante, sive constent ex fixioribus acidum absorbentibus. Mala, quæ oriuntur ex crassitie aut depravatione coloris humorum, postulant subtilia, penetralia, & sale volatili subtiliter impregnata, in quibus excellunt in specie fella animalia, & sic porrò.

His præmissis, redeo ad Collyria composita ex infusione, quæ pro varietate scoporum sunt varia. Usitatissima sunt, quæ fiunt ex infusione antimoniali: ita enim QUERCETANUM parare suam *aquam ophthalmicam ex infusione croci metallorum in aquam quandam destillatam ophthalmicam*, ex AUTORE *num.* 3. *& supra dictis* constat.

In ungue aut nebula oculi, uti etiam clarificandis oculorum humoribus obscuratis, egregia esse dixi fella animalium; inter quæ fel lucii piscis est excellentissimum: v. g. formula potest esse talis:

℞. *Aqua levcoji bulbosi* ℥ij.
Fell. lucii pisc. ʒj.

Misce benè, stent in loco calido per noctem, manè filtrentur.

D. S.

Collyrium contra nebulas oculorum.

Quidam destillant hujusmodi fella, & aquam destillatam recipiunt, parum camphoræ addunt, & ita contra ungues & maculas oculorum commendant. *Secretum Burrhi* in tali casu est fel humanum, destillatum ex cucurbita vitrea per alembicum æneum sive cupreum: aqua enim, quæ prodit, cum aculeata sit sale volatili fellis, & impregnata particulis æris cuprosi, valdè conducit in talibus casibus.

Facit MORELLUS mentionem urinæ pueri impuberis, ubi imprimis notandum: quod aqua destillata ex vitriolo humectato & irrorato cum urina pueri, sit experta in albuginibus, nebulis & unguibus oculorum absumendis. Modum parandi docet Autor, ubi de Vitriolo.

Mella adduntur interdum aquis ophthalmicis, ubi opus est detersione in ulceribus, aut etiam vulneribus oculorum. Loco ejus mellis non rarò etiam recipitur saccharum candi pulverisatum, quod etiam abstergit & detergit sordes, & adiuvat consolidationem. Exemplum habet FORESTUS *lib.* 11. *observat.* 29. de puero, qui ex variolis incidit in pustulas oculorum, quæ fuerunt exulceratæ, & inde oborta est nebula oculorum; huic profuit remedium hoc modo præscribendum:

℞. *Aquæ fœnic.* ℥iij.
Fell. anguillæ à ʒj. ad ʒiß.
Sacchari candi subtiliter pulveris. ʒj.

Stent in loco calido, filtrentur: S.

Singulare collyrium.

Pro gratia coloris potest addi tantillium *croci*, antequam filtrentur.

Hic obiter noto: multos commendare *lac muliebre* pro collyrio in dolore oculorum, item inflammatione, in tumoribus calidis, ex lapsu ex alto v. g. & similibus; sed pessimo consilio: propterea quoniam omne lac, sive sit muliebre, sive alius alterius animalis, applicatum oculis, ipsis sit inimicissimum, ex eo, quoniam lac tale applicatum propè oculos, quando refrixerit, incipit acescere & leniter coagulari. Cum verò oculi sint exactissimi sensus, fit ut partim ex peregrino acido, licet subtili, partim ex peregrino coagulo, quo se oculus obducit, irritentur oculi, & ex irritatione horum dolores, tumores & affluxus sanguinis, similiavè multum augeantur; adeò ut plus mali quàm boni ex lacte muliebri expectandum veniat.

Nota de Lacte non conveniente [handwritten marginal note]

Zingiber, cujus inter collyria mentionem facit MORELLUS, valdè expertum est in oculorum affectibus dolorosis, penetratione & lymphæ acidæ correctione opus habentibus: id quod loquitur ista *aqua Hartmanni ex zingibere parata ejusdem Praxi chymiatr. cap.* 43. §. 3. *pag.* 104. Hanc aquam mirabiliter commendat LINDANUS, & dicit, esse *catholicum in omnibus oculorum affectibus*: Vocat *aquam divinam & benedictam*, & non potest sufficienter commendare, cujus beneficio aliquot suffusiones confirmatas se curasse gloriatur; quod credo, quoniam zingiber multum valet in affectibus oculorum, & præparatio etiam non est inelegans.

Assumuntur etiam interdum ad collyria *foliorum succi*; sicuti valdoperè commendatur à RIVERIO ad discutiendam albuginem succus fœniculi recenter extractus cum guttula balsami Peruviani permistus: item succus anagallidis cæruleæ instar collyrii adhibitus, sive applicatus, multum similiter commendatur ad albuginem oculorum, imprimis si ad ℥j. v. g. istius succi, addatur ʒj. præter propter mellis rosacei. Succus plantaginis, vel solus, vel cum albumine ovi applicatur in vulneribus oculorum cum inflammatione conjunctis, vel etiam in inflammationibus oculorum ab externa causa provenientibus. Item vel maximè huc pertinet *liquor vesicularum ulmi*: hic liquor est expertissimum remedium in oculorum vulneribus, instillatus, & cum linteis duplicatis in eo humectatis applicatus, mira facit in vulneribus, adeò ut etiam vulnera oculorum, in quibus humor aqueus omninò effluxerat, illo fuerint curata.

Pertinet huc *liquores præparati per digestionem* ex flore cyani, cichorii, calcatrippæ, &c. Horum liquorum exempla habet SENNERTUS *lib.* 1. *Prax. pag.* 786. qualis liquor similiter vel solus pro collyrio sufficit. Pertinet huc etiam *succus expressus ex ovis formicarum*, quæ similiter sunt egregia in affectibus oculorum: vid. HOEFERUS *in Herc. Medico pag.* 57. & ex ipsis formicis præparat certam aquam ophtahalmicam RULANDUS, quæ aqua fuit stupendorum effectuum.

Modus usurpandi formicas est duplex; nunc enim recipiuntur formicæ rubeæ, quæ habitant in arboribus, & ex iis exprimitur succus, qui oculo panno vel excrescentiâ membranaceâ affecto, instillatur; nunc formicæ lineo sacco inclusæ, exponuntur soli, ut ita quasi destillentur: liquor decidens inungitur oculo in similibus affectibus.

Veteres etiam Decocta abhibuerunt loco collyriorum: sed jam ferè obsoletum est, cùm meliora prostent: nihilominus tamen in variolis ingruentibus, ut defendantur oculi, solet præscribi decoctum cort. granatorum in aqua appropriata, ut oculorum pori & membranæ adstringantur, & adstrictione tali impediatur variolarum proventus. Formula potest esse talis:

℞. *Cort. granat.* ℥ij.
Infunde in s. q. *aquæ fœnic.*
Plantag. an. ʒvj. ad ℥j.

Ebulliant leviter & filtrentur: adde
Croci gr. ij. vel iij.
Camph. gr. j. vel ij.

D. S.

Collyrium præservans.

Eodem modo solet etiam sumi aqua decoctionis sumach, seu seminis & fol. sumach decoctum, quod etiam in præservandis variolis, uti etiam in tollendo pruritu oculorum, & in scabie palpebrarum convenienter applicatur.

Interdum pro his omnibus plura adhuc usurpantur sub *forma pulverum*, quæ simul faciunt ad scopum. Inter quos pulveres Tutia primatum obtinet, quæ est favilla quasi quædam ex ære, quæ promptè in se absorbet quodcunque, subtilissimum etiam, acidum excedens, corrigit acrimoniam lymphæ lachrymalis, & excrescentias absumit & deterget.

Post tutiam etiam est os sepiæ præparatum, quod similiter detergit & abstergit, uti etiam alia.

Quantitas pulverum respectu liquoris est determinanda ex majori vel minori eorum acrimonia: nam prout sunt acriores, eò minus est addendum; quò minus, contrà.

In genere, quoniam collyria ad ℥iij. jv. rarò ulteriùs solemus præscribere, tum sufficit, si pulveris ʒß. respondeat ℥j. collyrii: sin verò pulveres sint fortiores, tunc ʒj. pulveris ad ℥iij. erit sufficiens. Dabo exemplum:

℞. *Aquæ flor. calcatripp.*
Chelidon. ana ℥j.
Sacch. candi ʒj.
Tutiæ præpar. ʒß.
Oss. sepiæ præpar. ℈j.
Vitrioli alb. ℈ß.

Misceantur probè, & agitentur pro collyrio (beneficio cujus unguis oculi fuit curatus)

D. S.

Collyrium, benè circumagitandum.

Simile est ferè *collyrium Loticbii in observat. descriptum pag.* 208. qui unguem oculorum, Pterygium, secundùm motum lunæ nunc accrescens nunc decrescens, curavit:

℞. *Lap. hæmat.* ℈ß.
Vitrioli albi calcin. gr. xv.
Sacch. candi ℈j.
Myrrhæ,
Croci ana gr. v.
Aquæ appropriatæ ophtalm. ℥j. vel ʒiß.

M. f. *collyrium*, applicandum cum pluma, vitando pupillam.

Nam talia collyria, quæ ingrediuntur paulò acriuscula, non libenter applicantur pupillæ, nisi ipsa sit afflicta; propterea, quoniam pupilla membrana est admodum tenuis, & non patitur, ut applicentur talia acriuscula.

Hæc sunt collyria liquida, quæ fiunt vel ex infusione, vel ex decocto, &c.

Sequuntur *Collyria Unctuosa*, sive quæ sub forma unguenti vel linimenti solent applicari, aut etiam sub forma cataplasmatis, quæ tamen rara sunt, imprimis ea, quæ sub forma linimenti applicantur: nihilominus Veteres illa usurparunt, & prostat adhuc in officinis *Unguentum Nibili*, quod paratur ex pompholyge sive tutia, & est egregium in rubedine & dolore oculorum, si externè inungatur palpebris.

Interdum recipiuntur *mucilagines seminum*, v. g. cydoniorum, psylli, extracti cum aqua appropriata, & applicantur cum linteis in tumore, dolore & inflammatione oculorum. Denique *sub forma cataplasmatis* fiunt collyria: imprimis primatum obtinent cataplasmata ex pomis coctis sub cineribus. Dico sub cineribus: nam quidam etiam volunt coquere pomum in lacte; quod tamen propter rationes dictas est inconveniens propter vitia lactis. Quando præcipitur coquere micam panis in lacte, ut applicetur oculis, potius illa in aqua tepida est maceranda, & instar cataplasmatis applicanda; cui interdum miscentur mucilagines, v. g.

℞. *Medull. panis albi in aquæ euphras. coctæ* ℥j.
Mucil. sem. cydon. cum aqua euphras. extract.
Psyll. ana ʒij.

M. f. cataplasma,

D. S.

Cataplasma contra tumores oculorum.

Quidam in doloribus oculorum addunt opium: sed hoc est periculosum, quoniam opium inflammationes oculorum facit degenerare in sphacelum & gangrænam.

Ab hæc collyria pertinet modus secretus & valdè probatus, caro scil. recens: frustulum nimirum carnis nondum coctæ, sive sit caro bovina, sive vitulina, sive vervecina, magnitudine & crassitie thaleri, applicatur oculis sub introitum lecti: ad multa conducit; in tumore & rubedine oculorum à causa externa, item in contusione & lapsu; ulteriùs valdè etiam convenit in præservandis oculis à variolis, si applicetur & subinde removeatur. In doloribus oculorum valdè etiam conveniens est tale frustulum carnis applicatum eodem modo in pruritu & scabie oculorum insigniter etiam convenit; imò habetur à quibusdam pro magno arcano.

Denique *collyria sicca* sunt pulveres pro oculorum morbis destinati, qui pulveres minutissimi appellantur ab Arabibus *Sief*, & tali nomine sub trochiscorum forma etiam prostant in officinis pro oculorum usibus: de quibus *infra suo loco*.

CAP. XL.
DE
BALSAMIS ODORIFERIS.

BAlsami artificiales *sunt triplices*, ut rectè habet AUTOR: nempè *Balsami odoriferi*, *Balsami destillati*, & denique *Balsami unguentarii*.

Balsami *odoriferi* parantur vel pro *usu externo* frequentiori, vel pro usu *interno* rariori.

Quoad *usum externum*, ordinariò olea destillata aromatica subiguntur cum appropriato corpore in consistentiam crassiorem illiniri aptam: & quidem olea propterea conjunguntur cum corpore crassiore, ut ejus quasi irretita amplexu retineatur vis volatilis, nimis promptè exhalans, & ut hoc modo coercita sine virium jactura persistere queant.

Corpus illud pro balsamis varium est: Quidam *ceram* probè *depuratam* sumunt; sed malè; quia hæc ipsa balsama non rarò reddit duriora, & minus grata: alii *medullam vituli lotam* eligunt, sed & hoc malè, quia reddit balsama rancida & malè olentia: alii *mannam depuratam*, ut QUERCETANUS, recipiunt; sed hæc minus bene illiniri potest; & falsus est AUTOR, dum dicit: *Quercetanum intelligere per mannam depuratam ceram lotam & depuratam*; sed reverà intelligit *Mannam Calabrinam* benè lotam. BARTHOLETUS *Tract. de Dyspn. lib.* 5. *cap.* 12. pro corpore balsami recipit *mediam substantiam mellis* ab omni impuritate secretam, & quæ amplius non effervescit; sed & hæc pro illitione ineptum erit corpus. Optimum igitur corpus, quod hactenus per experientiam fuit cognitum, est oleum nucistæ expressum; quod ipsum quidem pro balsamo stomachali recipitur tale, quale est, seu suo odore & colore adhuc constans, quoniam per se est egregium stomachicum: sin verò accipitur tanquam corpus pro aliis balsamis, tunc necesse est, ut priùs mediante spiritu vini tartarisato, infuso ab omni sapore, colore & odore liberetur, & tanquam corpus album inane olea facilè possit recipere, neque eorum efficaciam suo colore aut gravi odore suffocare.

Hoc modo parantur balsama pro usu externo.

Quoad *usum internum*, rariora quidem sunt balsama. Parantur ex extractis, tincturis & oleis destillatis aromaticorum, cerâ vel mannâ exceptorum; ubi etiam salia simplicium, & ita tota quasi plantæ crasis, in balsamum cogitur, ut pro usu interno efficax habeatur remedium, utut rarioris sint usus.

Exemplum hujus sit *balsamum fœniculi*, quod describit HORSTIUS *lib.* 10. *Obs.* 22. scilicet manna optimè præparata, vel cera alba benè depurata, impregnatur s. q. essentiæ seu tincturæ fœniculi, ad consistentiam mellis: huic essentiæ oleum destillatum & sal fixum fœniculi adduntur & miscentur, modo sequenti;

℞. *Ess. fœnic.* ʒiij.
Mannæ opt. præpar. vel *ceræ albæ depurat.* ℥j.
Oleum fœniculi destillati ʒß.

Manna depurata, vel cera leniter rasa, leni ignis calore funditur; huic additur essentia cum spiritu vini facta, semper cochlear unum post alterum affundendo, & diligenter movendo, donec omni essentia adjecta, & ad debitam consistentiam redacta fuerint: postmodù additur oleum, & extra ignem agitando spatulâ ligneâ miscentur. Composito huic *sal fixum fœniculi* additur, ad singulas uncias ʒß. salis; & sic adservatur pro usu, & egregium habetur balsamum internum carminativum singulare & anticolicum, pro affectibus stomachi & intestinorum, & tantum præstat, quantum fœniculum, quoniam omnia ejus principia hìc sunt permista. Loco ceræ vel mannæ in talibus casibus etiam potest sumi oleum nucis moschatæ destillatum.

Vel juxta QUERCETANUM recipitur manna optimè depurata & percolata, quoties fieri potest: huic additur *extracti majoranæ* q. s. miscentur & agitantur multoties: si hoc fuerit imbibitum, additur oleum destillatum, stentque in lenissimo calore, tunc coagulantur in balsamum pro usu interno.

His balsamis hoc modo paratis, si singulis mensibus affunditur de novo proprium oleum, durabunt ad multos annos.

Balsama hæc sequuntur ingredientium & oleorum vires, suntque nunc simplicia, nunc composita. Balsama simplicia ab AUTORE recensentur. In specie

BALSAMUM ANGELICÆ

Externè applicatur abdomini in colica & passione hysterica. Commodè etiam potest permisceri balsamis antipestilentialibus, quibus tempore pestis muniuntur nares & tempora cum pulsibus.

BALSAMUM AURANTIORUM

In colica solet præscribi cum oleo vel balsamo anisi pro externo illitu, uti etiam in inflammatione stomachi,

BALSAMUM CITRI

Convenit in febribus malignis, pulsibus & regioni cordis applicatum.

BALSAMUM MAJORANÆ

In affectibus capitis catarrhalibus, in specie coryza & obstructione narium est elegans.

Inter Balsama composita est

BALSAMUM APOPLECTICUM
Num. 1. *pag.* 156.

Balsamorum apoplecticorum variæ prostant præscriptiones, inter quæ tamen ferè primatum obtinet CROLLII, præ quo gratior est Balsamum apoplecticum MICHAELIS, cujus hæc est compositio:

℞. *Olei destill. cinnam.* ʒij.
Caryophyll. ʒiij.
Ligni Rhod. ʒj. ad ʒij.

Bal-

Balsami Peruv. ℥ß.
Moschi,
Ambræ an. ʒi.
Olei expr. nuc. mosch. ʒii.
Asphalti q. s. pro colore nigro,
M. f. l. a. *Balsamus.*

Modus parandi est, ut Moschus & Ambra subtilissimè terantur cum oleis destillatis, & ita cum aliis in consistentiam debitam misceantur.

Usus est in affectibus capitis subitaneis, paralysi & apoplexia; cum notum sit, quod Balsamus Peruvianus conferat sensui & nervis. Prætereà commodè illinitur vulva in passione hysterica, modò observetur, ne odor penetret ad nares: talia enim fortiter olentia, uti per nares excitant passionem hystericam, ita vulvæ admota eandem compescunt; unde etiam quidam præcipiunt, ut in desperata passione hysterica mas inungat penem cum balsamo apopletico, & ita coeat cum hysterica; sic enim tutò & citò curatur. Imò hoc modo applicatum peni Balsamum apoplecticum coitum utrique sexui longè jucundiorem & elegantiorem facere dicunt.

BALSAMUS BEZOARDICUS PESTILENTIALIS,

Num. 3. est egregius: sed videtur ex errore typographi camphoræ nimia quantitas, cum ʒiij. imo ʒiß. camphoræ in substantia sufficiant, nisi oleum camphoræ, ex camphoræ in oleo amygdalarum dulcium solutione paratum, recipere velimus.

Hæc sunt *Balsama odorifera*, quæ partim externè, partim internè adhibentur.

Sequitur

CAP. XLI.
DE
BALSAMIS DESTILLATIS.

HÆc sunt vel *propriè talia*, vel Balsama *assata* seu per assaturam præparata. *Illa* sunt acriora, hæc temperatiora: illa sunt nihil aliud, quàm olea destillata composita spirituosa, indeque penetrantiora; quoniam res aromaticæ, item gummata ac resinæ & similia, permiscentur cum spiritu vini, & ita destillantur in corpus oleosum; cui postmodum convenientia olea vel alia adduntur, & ita fiunt balsama talia destillata, non semper, nec omnibus subjectis, nec omnibus in casibus convenientia, cum propter acrimoniam, rosionem, ardorem & hinc quibusdam epidermidis erosionem inducere soleant. Et sanè omnium ejusmodi Balsamorum destillatorum loco, quæ AUTOR describit, sufficiat unicum *Galbanetum Paracelsi* ritè paratum. Quoad *balsama per assaturam*, sunt olea blanda, substantiâ vegetabili imprægnata, quorum speciem exhibet AUTOR *num.* 5. *pag.* 159. *de quo suo loco.*

Inter Balsama destillata composita AUTORIS occurrit

BALSAMUS VITÆ, *num.* 1. & 2. *pag.* 157. & 158.

Cujus & in aliis autoribus variæ descriptiones prostant. In genere tamen nihil aliud prodit, quàm oleum aromaticum destillatum compositum igneum, cujus gutta iij. iv. vel v. sufficiunt, & instar fulminis penetrant corpus. Usurpantur imprimis usu externo pro illinitione, permista aliis oleis destillatis.

BALSAMUS NERUINUS.

Balsamo nervino AUTORIS *pag.* 159. præfertur *Galbanetum Paracelsi*, idque meritò.

BALSAMUS ANTIARTHRITICUS.

Balsamus hic est spirituosus volatilis, & ideò reliquis Balsamis seu linimentis arthriticis pinguibus præferendus, cum hæc omnes ferre non possint, & inde quibusdam magis exacerbatur dolor.

BALSAMUS ANTIPARALYTICUS.

Balsamus hic paralyticus fit per assaturam, dum anseres, vulpes, canes, aliaque similia animalia pinguia exenterata implentur similibus neruinis aromaticis ac similibus specificis; hinc denuò consuuntur, sicque assantur. Pingudeo enim animalis per assaturam liquefacta imprægnatur particulis medicamentosis simplicium infarctorum: hinc sub assatione illa destillans pinguedo medicata denuò aspergitur corpori assando, donec sufficienter & ad ariditatem usque sit assatum. Balsamo illo postmodum, qui in loco frigido in consistentiam balsami abit, partes ex podagra dolentes, paralyticæ, contractæ, rigidæ, stupidæ, &c. illinuntur frequentiùs, donec restituantur. Nimis tamen sunt unctuosa, & ea propter in paralysi vera non semper conveniunt, sed potius spirituosa & volatiliora prosunt.

Præparationes aliquot horum balsamorum vel linimentorum habentur in RIVERIO *cap. de Paralysi.* Facit huc *unguentum neuriticum* per assaturam ex cane probatum, quod videbitis in BARTHOLINI *Actis Med. Haffniens. Volum.* 1. *pag.* 44.

BALSAMUS SAPONIS

Est egregius, ubi opus est potenti discussione & maturatione: in colica flatulenta mirè commendatur, uti etiam in contusionibus, item in ardore articulorum podagrico certissimum est remedium; imprimis si permisceantur cum spiritu lumbricorum terrestrium per fermentationem parato. Balsamo huic præstat *Balsamum Podagricum è sapone Veneto*; cujus autor primus est RHUMELIUS *in suis Scriptis Chymiatricis.*

℞. *Coag. sulphuris animal. & alcali*, i. e. *saponis Veneti* part. ij.
Gum. mercurial. & sulphureæ naturæ, i. e. *campb* part. j.
Quintæ Essentiæ vegetabilium, seu Spiritus vini, q. s.

Hæc blandè digerendo in consistentiam liquidioris Balsami redigit.

Loco spiritus vini autem sumatur spiritus lumbricorum terrestrium per putrefactionem paratus, qui camphoram meliùs solvit, quàm spiritus vini; vel omissâ camphorâ *sapo Venetus* dissolvatur in ana *dicti spiritus*, & *spiritus vini camphorati*: Solutio filtretur, & liquor filtratus illinatur parti dolenti in arthritide; mira enim facit in eadem. Interdum parvas pustulas suscitat aquâ repletas, idque cum ægri levamine.

Balsami inunctorii tractantur *cap.* 87. *ubi de unguentis.*

CAPUT XLII.
DE
BOLIS.

BOlus est medicamentum instar pulpæ, quod præscribtiur unâ vice: ita dicitur, quoniam tantæ est magnitudinis, quanta bucca potest excipi. Non prostant in officinis parati, sed omnes sunt magistrales. Nempe pulveres si excipiuntur conserva pro una dosi, dant *Bolos*; sin verò pul veres pro pluribus dosibus excipiantur, emergunt exinde *electuaria*. Ventres unciatim præscribebant Bolos, quod adhuc in Italia & Gallia in usu est; apud nos verò propter delicatulos ægros inolevit hic mos. Ad summum igitur ʒj. pro dosi constare debent, quandoque tamen ʒij. conceduntur, modò ne nauseosi sint.

Fiunt ex conserva appropriata, cui ceu basi, seu quod dat consistentiam formulæ, admiscentur pulveres appropriati; ita tamen, ut ʒj. istius conservæ semper respondeat pulv. ℈j., ad summum ʒß., & postmodum cum syrupo appropriato rediguntur ad consistentiam Boli. Loco conservæ potest etiam substitui pulpa passularum & tamarindorum, item Rob & Theriaca.

CAP. XLIII.
DE
CALCIBUS seu CALCINATIS.

CAlces sunt nihil aliud, quàm res in pulverem calcinando redactæ. Calcinatio autem usu chymico sic dicta est vel *ignitionis* vel *corrosionis*: Illa, ignitionis scilicet, fit in igne, & in triplici regno locum obtinet, & in his vel simplex ustio seu calcinatio, vel intercedente aqua, ignis quasi modificatio, institui solet.

Prior modus in regno animali usta, ebur & cornu Cervi usta; in minerali crocum Martis adstrictivum, item crystallum calcinatam, silices aliosque lapides calcinatos; in vegetabili cineres suggerit: Posterior sine igne philosophicè calcinatas animalium duriores partes exhibet, ut cornu Cervi sine igne, &c. In priori modo observandum, quod animalium partes, ut cornua cervi, &c. in vase clauso calcinando nigrescant, in vase verò aperto exactè albescant, propter nigram fuliginem aeris adjumento sic separatam.

Quoad *Calcinationem Philosophicam*, vocatur hæc etiam *calcinatio vaporosa*, quia partes animalium duriores, ossa, cornu Cervi, &c. in alembico posita per vaporem appropriatum, ex cucurbita vel vesica elevatum, quasi calcinantur & friabilia ac pulverisabilia redduntur.

Liquor, qui adhibetur, potest esse aqua simplex destillata, vel alia appropriata; & rectè dicit AUTOR *noster*, quod vapor vi caloris elevatus cornua penetrando friabilia paulatim candidaque reddat: sic v. g. calcinatio cornu Cervi sine igne fit cum aqua quadam composita alexiteria, carnii humani cum aqua cephalica, liliorum convallium, cerasorum nigrorum aut aqua quadam antiepileptica alia.

Usta autem ista in genere sunt substantiæ terreæ, acidorum absorptivæ, hinc stypticæ & per accidens sudatoriæ. Conveniunt inter se omnia,

nia, sale nempè volatili & oleo destituta, adeò ut sunt nuda terra mortua, omnibus particulis activis destituta: in philosophicè calcinatis istis salis volatilis & olei aliquantulum superest; quod destillatione patet. Si enim cornu Cervi & ossa humana per vaporem calcinata per retortam consueto more destillentur, adhuc suggerunt spiritum, oleum, & sal volatile, utut non adeò copiosum, & vix quartam partem ac cruda: conf. ZWELFERUS *Animadvers. in Pharmac. Aug. pag.* 463. item *Pharm. Reg. pag.* 242. & 248.

Sunt equidem, qui etiam Cornu Cervi & alia ossa animalium minutissimè trita adhibent cruda in usum medicum; & certum est, quod præferenda sint calcinatis quibuscunque, siue igne actuali, siue calcinatione vaporosa & potentiali. Cæterùm requiritur stomachus validus, qui soluere atque digerere possit eadem; aliàs in debili stomacho instar cinerum & farinarum fluctuant, atque sine omni usu egeruntur, sicut fuerunt assumpta.

Huc pertinet, quando non rarò in locis subterraneis reperiuntur ossa varia variorum animalium, quæ & ipsa reperiuntur friabilia, & linguæ admota ipsi adhærent, & in genere omnes habent proprietates, quas habent ossa Philosophicè calcinata. Hęc revera à natura sunt calcinata Philosophicè per vapores calidos & humidos, elevatos ex locis subterraneis, à quibus sensim sensimque calcinantur, & friabilia redduntur; Nam eadem est ratio, sive ejusmodi ossa sint posita in alembico, & sensim per vapores aqueos friabilia reddantur, sive sint posita in locis subterraneis, & ab humoribus vel vaporibus elevatis, ita præparentur: & hæc ossa hoc modo præparata in terræ visceribus reperta, vulgò venditantur pro unicornu fossili; sed falsò: vid. quę dixi de unicornu fossili.

Vegetabilium calces cineres dicuntur, sale fixo alcalisato imprægnati, unde ex iis vini affusione parantur lixivia pro scopo diuretico antihydropico usitata; e. g.

♃. *Cin. stip. fabar.*
Genistæ,
Sarment. vitis,
Sterc. columb. calcin. an. ℥iij.
Cum s. q. *vini vel aquæ* f. *lixivium.*

D. S.

Lixiuium urinam promouens.

De lixivio hoc potantur singulis horis matutinis ℥iij. vel jv. pro provocanda urina hydropicorum. Si cum aqua simplici paratur, miscetur cum vino, interdum saporis gratiâ additur aliquantillum sacchari, quando nolumus miscere cum vino, aut syrupus appropriatus.

Pro incineratione autem vegetabilium conueniens est *furnus singularis à* GLAUBERO *inuentus*, qui habetur *in eius scriptis*, Germ. *der Press-ofen* dictus: in hunc furnum Glauberianum induntur vegetabilia, incenduntur, & ita incinerantur. Habet enim hoc beneficij, ut præter salè cineribus elixiuiandum, per canalem oblongum ex vegetabilibus spiritus acquiratur, qui alias in igne aperto avolat. Est modus singularis, & probè obseruandus. Sic D. MICHAELIS aliquando ex absinthio acquisiuit sal fixum, & spiritum per hunc furnum, qui spiritus fuit egregius admodum salinus urinosus, & diversæ naturæ à spiritu aliàs absinthij sulphureo, per ignem enim corpora maximè alterantur. Primarius artifex est ignis in Chymia, ut sine eo vix quicquam laude dignum præparari possit; non tamen adæquatus & sufficiens corporum analysta: vid. BOYLE *in chym. scep* Hinc producta chymica plus habent dotis artificialis per artem introductæ, quàm seminalis natiuæ; Ignis enim alterat corpora per motum. Nam utut in igne sit acidum, tamen hoc acidū non multum habet in recessu; motus potius obseruatur, qui nunc per σύγκρισιν, nunc per διάκρισιν alterat corpora. Per διάκρισιν separantur volatilia à fixis; salia volatilia scilicet & spiritus à capite mortuo: per σύγκρισιν verò fit, ut fiant nouæ societates particularum, & oriantur corpora aliena, v. g. in oleis destillatis salibus fixis, &c. In nullo enim corpore sunt olea destillata, qualia sunt extracta: nunquam in cornibus reperiuntur olea sub ea consistentia, qua eliciuntur foras. Sic per incinerationem elicitur sal fixum, quod formaliter non præexistit.

In legitima autem ignis administratione, quæ in decenti & proportionata eius quantitate consistit, consideranda sunt: 1. *ignis gradus*, quibus determinatur, prout minorem, vel maiorem actiuitatem habere debet. Hinc alius ignis est degestionis, destillationis, sublimationis, reuerberationis, &c. quod graduum regimen legitimum in tota pyrotechnia attendendum est; cùm & ignis regiminis potentiam MORHOFF *de Trasmut. Metall. p.* 30. 47. 48. & 53. diuersis obseruationibus deprædicet: *Vulgò octo gradus ignis numerantur*: verùm multò pluures sunt, si ad omnes encheirises attendere volumus. Corpora enim, quò magis compacta aut dura sunt, eò fortiorem requirunt ignis gradum: quò volatiliora verò, eò remissiorem ignis gradum exigunt. Sic remissiori ignis gradu ascendunt spiritus inflammabiles & salia, fortiori phlegmata & olea: sic nonnulla, quæ igni fortiori resistunt, mitiori interdum cedunt, e.g. Talcum: de quo MORHOFF *loco allegat.* refert, quod, licèt summo etiam igne ad diuturnum etiam tempus torreatur, huius tamen vim eludat; totum nihilominus intra dimidiæ horæ spatium igne paucissimo ita calcinatum fuisse, ut colore flavo deposito, substātia illius spongiosa facta sub digitis in pulverem minutissimum redigeretur: qualia phænomena plura in Chymia quotidie obseruantur. De igne probè dirigendo pro experimentorum felici successu vid. BOYLE *de Noctiluca Aerea pag.* 11.

2. *Materia ignis* consideranda est: *an operationes fiant aperto igne? an in arena, in cineribus, an in* Balneo Mariæ, *vel vaporis balneo, &c.* nam hæc materiæ differentia multum habet in recessu: v. g. unus idemque ignis gradus præcisè, qui est in balneo vaporis, Balneo Mariæ, cineribus, &c. propter diuersam materiam diuersa producta dabit. Sic igitur, quæ in Balneo Mariæ eliciuntur, non item rectè in cineribus destillantur; licet idem gradus obseruetur: scilicet salia volatilia in igne arenæ vel cinerum, spiritus verò in Balneo Mariæ destillentur. In Balneo Mariæ nunquam bullire possunt spiritus, licèt aqua insigniter efferuescat, secus verò in arena. Ergo Mariæ Balneum pro spiritibus egregium est. Intensiorem quoque reddunt ignem carbones fossiles; remissiorem verò vegetabiles. Sic alius digestionis gradus est in sole, alius in balneo vaporis, Mariæ balneo, fimo equino, &c. Solis ignis plus habet in recessu, siue ad digestionem, siue ad corporis solutionem; mediante enim speculo ustorio longè alius habetur ignis, quàm culinaris. In sulphuribus certè ab igne solari longè majorem alterationem acquirunt res naturales propter fixitatem, magis perficiuntur, &, uti *Ortelius in Sendiuog.* loquitur, austerâ & ferâ suâ cruditate exuuntur atque priuatur, atque ad suauissimam maturitatem deducuntur, quæ ab igne culinari magis volatilisantur. Contingere hoc videtur non saltem, quatenus solis calor interiorem & corporibus implantatam potentiam excitat & actuat; sed simul etiam virtus solaris luminis his imprimitur, ita ut pondus eorum notabiliter satis augeatur, & antimonii vis emetica & cathartica in diaphoreticam mutetur.

3. Denique *chymica tractantur vel in vase aperto, vel in clauso*: v. g. ferrum in vase aperto calcinatum abit in scorias; in vase verò clauso abit in chalybem: cornu cervi in vase clauso nigrescit, in aperto albescit.

Hæc incidenter de ignis œconomia.

Redeo ad cineres vegetabilium: Horum quatuor recensentur ab AUTHORE *p.* 174. qui in officinis usitati: nempè cinis absinthii, cinis stipitum fabarum, cinis genistæ, & cinis sarmentorum juniperi.

Ex his

CINIS SARMENTORUM JUNIPERI

Commendatur contra calculum, & hydropem, ut ut cinis ex fimo columbino ipsi præferatur in hydrope, non verò in calculo. Simile lixiuium adhibetur externè in tumoribus partium œdematosis post morbum acutum, &c. Nam lintea humectata ex hoc lixivio, & applicata pedibus sub ingressum lecti, tumorem sensim, sed feliciter discutiunt.

Inter cineres animalium sunt

CANCRI USTI,

Qui iam à Galeni temporibus commendantur singulariter contra morsum canis rabidi.

ERINACEUS USTUS

Confert specificè in incontinentia urinæ.

HIRUNDINES USTI

Ingrediuntur cataplasmata contra anginam & affectus faucium.

Sunt qui calcinant ciconias & coruos, & calces istas comendant egregiè contra epilepsiam.

Sequitur *Mineralium Calcinatio corrosiva*, quæ est, quando beneficio menstruorum acutorum corroduntur subiecta immersa; quâ ratione postmodum fiunt *Magisteria*. Liquores corrosiui sunt varii; Uaria enim subiecta varia etiam postulant menstrua, cum non omne menstrum soluere possit quodlibet subjectum. Nam propter hanc differentiam adeò sudant chymici, ut inueniant *menstruum uniuersale*, seu *liquorem Alcahest*, id est, tale menstruum, quod soluat omnia subiecta ex tribus regnis indiscriminatim, & quidem non superficialiter in partes integrantes, sed radicaliter & in suum liquorem seminalem: & hic est verus *liquor Alcahest*. Cæterùm, cum hic sit rara avis, necesse est, ut simus contenti menstruis particularibus, quæ sunt varia, pro varietate subiectorum soluendorum. AUTHOR *pag.* 163. recenset menstrua simplicia, quibus addendus est spiritus viridis æris: Composita sunt aqua fortis, aqua regia &c., item ex spiritibus salis & aluminis.

De Mineralium Calcinatis corrosiuis *infra* dicam.

CAPUT

CAPUT XLIV.
DE
CATAPLASMATIS.

Ataplasmata frequentis sunt usus in chirurgicis: sunt autem nihil aliud, nisi remedium in forma pultis crassioris, quæ applicantur externè partibus pro usu chirurgico imprimis.

Præscribuntur cataplasmata instar decoctorum, nisi quod in decoctis assumatur liquor, in cataplasmatis pulpa seu materia trajecta.

Quoad medium componendi talia cataplasmata: solent fieri ex decocto simplici; scilicet decoctiones fiunt tandiu, donec colliquescant vegetabilia in tantum, ut instar pultis tenuioris & mollioris fiant, atque per setaceum trajici possint: Trajectæ pulpæ adduntur varia, in specie olea conuenientia, pulueres, farinæ &c.

In omni igitur cataplasmate tria consideranda:

1. *Species decoquendæ.*
2. *Liquor, quo fit decoctio*; &
3. *Interdum addenda.*

Quoad I. nempè species: illæ variæ esse possunt pro diuersitate partium atque usus. Usitatissimè præparantur ex vegetabilibus & animalibus, præsertim horum stercore, quod efficacissimum est in pluribus casibus.

Quoad II. nempè liquorem: hic varius pariter est; interdum enim aqua, interdum vinum, lac, olea infusa, interdum & alia sumuntur; interdum pro conficiendis cataplasmatis loco liquoris recipitur acetum & vinum, vel posca, siue aqua cum aceto mista; sicuti dedi exemplum ubi de fabis, quando in tumore testium cum inflammatione fit cataplasma, ex aceto seu posca cum farina fabarum coctum: interdum pro liquore accipitur urina pueri, ubi adsunt flatulentia, & ubi opus est flatuum discussione: sic v.g. ex stercore caprillo, cocto in posca, vel etiam subacto cum urina pueri, fit potens cataplasma discussivum, pro discutiendis flatibus & resoluendis tumoribus. Pro discussione imprimis conueniunt cataplasmata ex stercoribus in tumoribus pedum œdematosis, in quibus stercora coquuntur in urina propria, & miscentur pro cataplasmate: item in tumoribus scroti, qui non sunt rari.

Quoad III. adduntur pulueres, qui sunt varii pro varietate scopi: nunc farina seminum, nunc puluis albi Græci, nunc stercora animalium, nunc alia: ita etiam pro oleis interdum adduntur succi, in specie ceparum, vel etiam olea, tam infusa, quàm expressa: quæ tamen non semper necessaria sunt, propterea quoniam oblinunt poros partium, eosque obducunt & infarciunt. Et ob id non rarò omittenda sunt olea; idque imprimis, ubi opus est discussione, in quo casu pori debent aperti esse & patuli: ubi verò opus est suppuratione & emollitione, ibi additur oleum; non verò in nimia quantitate, quoniam in inflammationibus emolliendis & suppurandis ex obstructione pororum nimia, per cataplasmara oleosa à chirurgis sæpius loco puris inducitur gangræna: quæ cautela summè est necessaria in correctione chirurgorum.

Proportio horum *ingredientium* definita est à MORELLO, ita quidem rectè, ut ad ℥x. vel ℔j. pulpæ aut materiæ trajectæ addantur pulueres ab ℥iß. ad ℥ij. vel ad summum ℥iij. quarta nimirum pars; & oleorum tantundem vel ℥iv. interdum saltem q.s. & ita vel decoctione vel solâ contusione coniunguntur in remedium liquidum cataplasmatis, quod calidum linteo exceptum admouetur parti; si verò olea destillata sumantur, pro ℔j. pulpæ ℥ij. vel ℥iij. sufficiunt.

Quantitas simplicium decoquendorum ad putrilaginem variat pro magnitudine partis, cui applicandum venit cataplasma; uti etiam pro crebriori usu ipsius cataplasmatis, quando vel rariùs vel frequentiùs est applicandũ: sic v.g. major requiritur quantitas pro cataplasmate contra anginam, & tonsillarum inflammationē singulis diebus bis applicando, quàm pro cataplasmate ad oculos, vel etiam ad digitum gangrænosum. Quantitas ergo definienda venit ex iudicio Medici. Rarò autem ℔j. excedat, vel ad summum ℥xv. pulpa cataplasmatis.

Non prostant in officinis, sed ordinantur à Medico, extemporaneè præparanda.

Usus horum est *multiplex*: usitatissimè pro scopo emolliendi, temperandi, ac maturandi & discutiendi tumores, atque dolores sistendi: pro resoluendo sanguine congrumato, in diarrhœa, dysenteria, &c. vel & pro scopo vesicatorio, adhibentur.

In horum usu obseruetur: ne nimis frequenter usurpentur, nec diu etiam sine renouatione imposita relinquantur, quia infrigerata horrorem cuti incutiunt, hinc clauduntur pori, prohibetur insensibilis transpiratio, sicque plus nocent quàm prosunt. Crebrius ergo renouanda, & calida repetitis vicibus imponenda.

Cataplasmatum varias formulas habebimus *in Collegio Formularum*: paucis adhuc cataplasmata magistralia ab *Authore nostro* descripta consideremus, ubi *n.* 1. CATAPLASMA RESOLUTIVUM FORESTI occurrit, egregium in tumoribus durioribus, scirrhosis & scrophulosis. Usus eius est, ut dissoluatur sanguis grumosus, & adstringendo major tumoris crescentia impediatur.

CATAPLASMA LAXATIVUM *num.* 3. *p.* 165.

Cataplasma hoc laxatiuum conuenit imprimis, ubi metus est de vermibus; ibi enim commodè potest applicari umbilico. Quidam recipiunt electuaria purgantia fortiora, subigunt cum unguento dialthææ, & instar cataplasmatis applicant plantis pedum, ut fiat purgatio alui. Hoc in memoriam reuocat, quendam olim confectionem Hamech & unguentum populeum miscuisse, plantis pedum illiniuisse, & sic ægros suos purgasse. Alii

♃. *Cataput. min.*
Tithymal.
Colocymb. an. ℨv.
Scammon. ℨiij.

Cum s. q. *mellis* subigunt in formam cataplasmatis, de quo gr. v. imponuntur umbilico pro laxatione per inferiora, imò ventriculo pro vomitu. Idem lumbis applicatum promouet urinæ fluxum.

Sic si *aloe hepatica* subigatur cum *felle tauri*, & vesicæ bubulæ illinatur, & tanquam cataplasma umbilico imponatur, euporiston optimum est pro pellendis lumbricis.

CATAPLASMA DE NIDO HIRUNDINIS *MYNSICHTII num.* 4.

Hujus species pro scopo anodyno, emollitivo & suppuratiuo in lacte coqui, & sic applicari possunt: reuera in angina, tonsillarum inflammatione, aliisque similibus affectibus, egregium est.

ANACOLLEMATA.

Anacollema Græcis idem est, atque Germanis *ein Dorband*, cataplasma nempè valdè adstringens, quod applicatur à chirurgis in principio luxationis & fracturarum. Nihilominus, uti Græci Anacollemata fracturis; ita eodem usu applicant etiam Germani fronti. Fiunt, quando nudi pulueres adstringentes excipiuntur albumine oui, & applicantur, ubi opus est, ut sistatur hæmorrhagia, ut impediatur nimius humorum affluxus, in recentibus vulneribus, rupturis, fracturis, &c. ubi solent chirurgi, perperam tamen, applicare tale cataplasma cum liquore acri, aceto, vino austero, vel etiam aqua simplici frigida; idque, uti dicunt, pro repulsione, ne nimis affluat sanguis, maledicta methodus!

AUTOR *n.* 6. habet exemplum *anacollematis frontalis*, quod solet esse in usu in hæmorrhagiis narium contumacibus, imprimis si subigatur cum aceto: imò bolus vulgaris subacta cum aceto, valdè etiam conuenit in desparata narium hæmorrhagia.

Sinapismi in desuetudinem abierunt, quos loco vesicatoriorum nostratium usurparunt Veteres. Ita dicuntur à basi, quæ fuit semen sinapi, quod permiscetur cum pulpa ficuum, & applicatur. Nam notum est, quod omnia simplicia, quæ constant sale valdè volatili & acri, uti est semen sinapi, ranunculus, flammula, pyrethrum, zingiber, euphorbium, &c. extrinsecus admota cuti soleant inducere, & excitare ingentem ruborem, & ita facere quasi quandam attractionem. Ubi ergò opus fuit hac attractione, Veteres applicarunt sinapismum. Egregium habent usum externum; nempè loco vesicatoriorum, ubi paulò mitiùs agendum est, commodè usurpari possunt: v. g. in oculorum affectibus nuchæ, in febribus carpis, imponi possunt. Præter modum Autoris *n.* 7.

♃. *Fermenti acerr.* M. j.
Sem. sinapi condit. ℨvj.
Erucæ ℨij.
Cum s. q. *Spiritus vini* f. *cataplasma*.

Potens est, & fortiter operatur.

VESICATORIUM *num.* 8.

Moderni loco sinapismorum adhibent *Vesicatoria*, quæ sunt fortiora, & fiunt ex basi cantharidum. Cuti applicata solent excitare successiuè vesicas, modò citiùs, modò tardiùs, prout vel copiosiores vel pauciores sunt cantharides; aut etiam prout vel magis vel minus sunt permistæ cantharides cum aliis ingredientibus.

Applicantur talia vesicatoria ad magnitudinem thaleri variis in locis, v. g. carpis manuum in statu febrium malignarum & ardentium apud Italos non sine successu felici, item tibiis, item temporibus ponè aures, ubi erumpere solent parotides ad promouendam expulsionem malignitatis; quoniam rarò usurpant sudorifera. In arthritide, malo ischiadico, & similibus morbis, à lympha acida oriundis, conducunt optimè pro evacuanda tali lympha, & impediendo motu ad articulos. In specie ad vertiginem & affectus capitis multùm conducunt tales vesiculæ, si nuchæ applicentur: uti & in affectibus oculorum, imprimis in inflammatione, lippitudine & aliis oculorum morbis, in lethargo, apoplexia & similibus affectibus soporosis; quoniam ibi opus est, ut concitetur dolor, & euigilet æger: sin verò vesicatoria in hoc casu sint lenia, & non excitentur vesi-

non applicant simul

vesicæ cum dolore, tunc sine fructu applicantur. Ulteriùs in tumoribus aperiendis, imprimis malignis, in bubonibus & anthracibus, commodissimè tales vesiculæ excitari solent, ut materia venenosa euacuetur. Applicata ita vesicatoria ex cantaridibus parata, penetrant sensim sensimque sale suo volatili, & partem quasi adurunt, ut eleuetur in vesicas aquâ limpidâ plenas. Quodsi in morbis periculosis ex applicatis his vesicatoriis nulla sequatur operatio, nullaque excitetur vesica, certissima expectanda est mors. Hinc etiam in corporibus mortuis etiam fortissima vesicatoria applicata vesicam nullam excitant: unde in ægro si non operentur, felicissima expectanda est ad mortem curatio.

Præscribuntur duplici modo: vel sub forma emplastri, vel sub forma cataplasmatis. Usitatiùs autem applicantur sub forma cataplasmatis, ita quidem, ut puluis cantharidum misceatur vel cum fermento, vel cum pulpa ficuum: cum fermento, ubi mitiùs agendum; cum pulpa ficuum, ubi fortiùs. Rationem dedi, ubi habui de cantharidibus: nempè quoniam acidum fermenti solet figere sal volatile acre cantharidum, propterea communiter dissuadetur fermentum. Quicquid sit, utroque modo præscribi possunt. Cum fermento commune est chirurgorum vesicatorium, quod secundùm *Autoris* præscriptum commodè usurpatur. His ipsis pro stimulo potest addi interdum pulvis euphorbij, vel sinapi, cum pauco aceto destillato. Modus præscribendi sit talis:

℞. *Fermenti veter.* ʒij. vel ℥ß. (*plus minus pro varietate scopi*)
Cantharid. ablatis alis & capit. nu. jv.
Semin. sinapi pulverisat. ʒj.
M. D. S.
Puls vesicatoria.

Applicatur in quantitate thaleri, compactum in pultem.
Vel
℞. *Fermenti acerr.* ℥ß.
Pulv. canthavid. ℈j.
Euphorbij gr. xij.
Castor. ℈j.
M. f. *cataplasma* in quantitate thaleri,
D. S.
Cataplasma vesicatorium.

Cum pulpa ficuum præscribitur hoc modo:
℞. *Pulpæ ficuum* ℥ß.
Cantharid. ablat. alis & capit. ʒß. vel ℈ij.
Malax. cum *Spiritu vini* vel *cum aceto.*
D. S.
Vt ante.

Quando applicatum est vesicatorium, tunc excitatur vesica, quæ excitata aperitur acu, ut euacuetur humor contentus; & ne citò denuò exsiccentur vesicæ, aut consolidentur, applicatur folium brassicæ rubræ leuiter torrefactum, & mirabile est, quantum soleat elicere continuò humorem; instar fontanellarum evacuant. Hæc folia brassicæ, quandiu manent applicata, vesica manet aperta; illis verò remotis, consolidatur. Neergo tam citò consolidetur, applicetur emplastrum irritans: de quo plura dicentur in Collegio Practico. Tales vesicæ sunt quasi succedaneum fontanellarum, & quasi fontanella parua, quoniam pura lympha seu serum exit. Præfero tamen cataplasmati emplastrum vesicatorium, de *quo infra suo loco.*

CAP. XLV.
DE
CLYSTERIBUS.

Enemata, *Clysmata* seu *Clysteres* communiter, & ut plurimum ex infusis aut Decoctis appropriatis parari solent, propterea de ijsdem nobis hac vice agendum erit.

In genere ergò quod attinet clysteres, à voce Græcâ Latinis *ablutio* dicitur *clyster*; uti etiam videri potest in MORELLO. Iniectiones tales clysmaticæ fiunt aut in cauitates naturales, uti sunt iniectiones in podicem, in uterum, in aures, os, palatum, &c. aut in cauitates præternaturales, quales sunt, abscessus, ulcera sinuosa, fistulæ, &c.

Clysmata ano injicienda sunt duplicia; ratione usus scilicet vel eluendi solùm intestina, eorumque defectibus succurrendi gratia injiciuntur; aut intestina stimulandi & purgandi.

In omni autem clysmate consideratur 1. *clysmatis corpus*, quod frequentissimè est Decoctum, pro varia intentione & scopo Medico varium: sic v. g. quando in colica adhibendi clysteres, hi ipsi fiunt ex decoctis carminantibus: quando in dysenteria adhibendi clysteres, hi ipsi fiunt ex medicamentis leniter adstringentibus, vel vulnerarijs consolidantibus: ubi adhibendi clysteres in alui obstructione & fæcibus induratis, fiunt Decocta ex emollientibus blandis, & fæces seu scybala indurata fluida facientibus, & similibus. Interdum etiam simplicior liquor sufficit: itaque v. g. pro leniter emolliendа aluo fiunt interdum clysteres ex iusculo pulli, ex iure carnis hœdinæ, vitulinæ, carnis pulli, carnis caponum, & similibus; interdum sumitur lac, vinum, urina, oleum, &c. Deinde non minùs liquoris quantitas varia est, pro varietate subiectorum: sic in infante unius vel duorum annorum ℥ij. vel iij. infanti trium vel quatuor mensium ℥j. vel ℥jß. puero adulto & staturæ iustæ ℥x. ad ℔ß. sufficiunt.

2. *Addenda & in corpore hoc dissoluenda*; quæ rursus sunt varia: Sic antiqui electuaria sua laxatiua, e. g. electuarium lenitiuum, &c. ab ℥j. ad ℥ij. addidere: Dissoluitur etiam in clysteribus unguentum clysmaticum, quod prostat in officinis, & abstergere, partim etiam consolidare solet intestina: usitatè etiam dissoluitur electuarium de baccis lauri ad ℥j. ad discutiendos flatus; saccharum item & mel; vel simplex, vel rutaceum, vel rosaceum, vel mercuriale, ab ℥j. ad ℥iß. Olea, tam commune, quàm appropriata, vel horum loco etiam butyrum, ab ℥ß. ad ℥j. olea destillata à ℈ß. ad ʒß. salia stimulantia à ℈j. ad ʒj. Denique & vitellum oui pro temperanda intestinorum lubricitate: de quibus omnibus *speciatim* agetur *in Collegio Formularum.*

Quoad *usum* clysmatum in genere, reijcit hæc ipsa HELMONTIUS *de Febribus*, sed ipsi satisfit ab HOFFMANNO *de Methodo Medendi, ubi de clysteribus*. Sanè polychrestum & multi usus est remediū clysma; plus enim præstant clysmata, quàm multa sæpè medicamenta; quæ licèt ultra colon pergere nequeant corporaliter propter valvulæ obstaculū, quæ est in principio coli ubi intestinum cæcum cohæret cum colo, nisi in desperatis casibus affectus iliaci seu miserere mei dicti, in quo cùm omnium intestinorum motus sit inuersus, deorsum sursum, etiam hæc valvula inuerso modo mouetur, & deorsum sursum potest admittere clysterem; sicut & in hoc affectu per os reddita observata sunt; nihilominus cùm clysteres, ceu aliquid extrinsecùm infusi irritent & stimulent tàm intestinum rectum, quàm in specie intestinum colon, & visciditatem in his contentam evacuent, tunc ex irritatione continua oritur contractio, & propter continuam substantiæ cohæsionem simul irritantur reliqua, qua irritatione intestina contracta contenta excrementa expellunt, inferiora versus detrudunt; sicut & per consensum pluribus alijs affectibus, etiam remotiora corporis loca affligentibus, conferre suo modo solent. Hinc & clysmata in passione hysterica, specialissimè autem in affectibus mesenterij spasmodicis, nephriticis, in vomitu, cholera, &c. frequentissimus eorum usus est in subleuando dolore, & demulcendo furore spirituum. In febribus intermittentibus ante paroxysmum iniecti, in asthmate & tussi, item in affectibus capitis, vertigine, epilepsia, per consensum abdominis, &c. egregium præstant leuamen: hypocondriacis non minus ac scorbuticis, felicissimus est usus: In apoplexia valdè conueniunt, in quibus fortiores & acutiores clysteres omninò sunt reijciendi. MICHAELIS curauit hic aliquando famulum mercatoris horrendo hydrocephalo laborantem, solùm beneficio clysteris ex hydragogis parati; Sic etiam ex clysmate ex vino, cum aromatibus præparato, delirium natum quasi ebriosum obseruat *Rhodius Cent. 1. Obs.* 38. item ex clysmate, cui ʒj. opij fuit addita, coma somnolentum obortum fuit, per clysterem ex vino Maluatico curatum, *teste* SALMUTH *Cent.* 3. *Obs.* 97. Memini me obseruasse clysma ex lacte bubulo, in quo terebinth. ʒij. cum vitellis ovorum solutæ continebantur, manè iniectum, & tota die retentum, vesperi urinam ægri odore sensibiliter infecisse. Sic ab opio cum clysmate injecto balbutiem secutam refert *Platerus Obs. p.* 136. Aliquando clysma ex nicotiana, prout communiter prostat in officinis mercatorijs, parari curaui per decoctionem in aqua simplici, pauco melle addito: hoc injecto æger mox anestisiam quandam cum summis præcordiorum anxietatibus, sudoremque extremum frigidum passus est; ita ut mox reijciendum fuerit. Potius ergo clysteres ex fumo tabaci adhibeantur: de quo vid. *Bartholinus Cent. 6. Hist. Anat.* 66. Sed de clysmatum usu proficuo legatur imprimis elegans *Dissertatio* MOEBII *de Clysteribus.*

Quæstio est: *an clysteres etiam confortent & nutriant?* Sanè est insulsissimum, quasi coli & oris sit par ratio; magis verò illud, quando vinum, iusculum gallinarum cum confectione alchermes ægro infundunt, ut nutriat & cōfortet: hinc & parum aut nihil subsidij ex illis expectandum & promittendum. Cùm enim nihil possit nutrire, nisi quod fuit subactum in stomacho, & à quo heterogenea, scilicet scybala, per præcipitationē in duodeno ex admisto succo pancreatico & bilioso fuerunt separata; facilè patet, quod tales clysteres, cum non ascendant ultra colon, non possint nutrire, multo minus confortare; sed ceu inania & ridicula figmenta anilia sint rejiciendi. *Instrumentum* pro debita applicatione, præter canalem ligneum, osseum, &c. aut vesica est, aut sipho, qui hic illi præferendus. Galli certè nesciunt vesicas, quia longè melius cum siphonibus res procedit, quibus cum impetu quasi infunditur clysma, & altiùs atq; latiùs se extendit. *Graffius* nouum præparauit instrumentum, quod videbimus in *Tr. eius de clysmatibus.* Quoniam verò intempestiua nullorum verecundia ordinaria hæc instrumenta vix admittit, de alijs, quibus mediantibus aut sibimet æger, aut unus ex adstantibus sine illius denudatione enema illi applicare valent, cogitare solent Practici: quò etiam pertinet instrumentum singulare, cuius delineationem & etiam modum fumum tabaci applicandi, describit *Bartholinus loc. all. Sim. Pauli Quadrip. Botan. p.* 462. *Paræus l.* 25. *c.* 25. (quod tamen instrumentum satis imperfectum, dum pyxidis saltem liquorem excipientis, instrumenti verò vibrantis siue impellentis

mentionem nullam facit) & *Hildanus Cent.* I. *obs.* 38. *Scultet. Armament. chirurg. Tab.* 13. & 42.

Quoad *Formulas Autoris*, hîc parum est monendum: *Num.* 1. notandum: quod urina pueri loco corporis in clysmatibus pro affectibus hydropicis, tam aquosis, quàm flatulentis, adhibeatur.

Num. 2. Solum oleum oliuarum integrum clysma constituit, ad leniendum aluum, & rectè; quia PRÆVOTIUS etiam quendam nobilem contumacissimæ alui denuò fluxilem fecit beneficio clysteris ex ℔j. olei communis confecti. In specie usurpatur oleum lini pro emolliendis fæcibus induratis in laxanda aluo nimis contumaciter obstructa, & RULANDUS curauit rusticum quendam, cuius aluus & abdomen ob scybala diutiùs retenta omnino dura & infarcta fuit, ita ut cum dispnœia, febre quotidiana & anorexia desperatus habitus fuerit, clysmare cum ℥v. olei lini, infundendo hoc oleum nunc solum, nunc simul ʒj. trochiscorum alhandal. Interdum recipitur cum *oleo lini* simul *olei raparum* ana: tali enim oleo ex semine raparum desperatam alui obstructionem curatam fuisse, obseruatum fuit. Hinc in contumaci alui obstructione ex induratione fæcum.

℞. *Olei lini*,
Rapar. ana ℥v.
Diacolocynth. Qu. ℥vj.

M. pro clysmate infundendo tepidè.

Cum talibus oleis expressis interdũ in flatulentiis possunt addi olea appropriata carminativa destillata, quæ potentiùs tunc possunt discutere flatus.

Non raro cum clysteribus injicitur aut dissoluitur sal gemmæ, quod est excellentissimum & omnibus præferendum, ubi intestinorum fæces ex nimia duritie non possunt excerni. Rectè autem monet AUTOR *noster in nota ad formulam tertiam*, quod dosis salis gemmæ imminuenda; potiùs ad ʒj. dissolutum mirificè commendatur à FORESTO, quod potenter emolliat fæces nimis duras, easque emollitas foras evocet.

Purgantium dosis in clysteribus semper in duplo sumenda est, in respectu scilicet dosis ordinariæ per os sumendæ, aliàs parum vel nihil operantur; & si stimulare animus sit, omittantur olea.

Post clysteres alvinos sequuntur clysteres uterini, qui pro varietate scopi etiam vel maximè variant: sic v. g. in nimio mensium fluore;

℞. *Herb. plantag.* Mj.
Rad. bistortæ,
Sterc. asinini,
Suill. rec. ana ℥vj.
Gall. contus. ℥ß.

Ebulliant in s. q. *aquæ simpl.* Colatur. ℞. ℥ix.

D. S.

Adstringens inspersio.

Excoriationibus & exulcerationibus uteri vel etiam ejus colli, tales injectiones non sine fructu instituuntur: imprimis quidem, ubi tales excoriationes fiunt ex acrimonia nimia humoris, in fluxu albo per istam vaginam transeuntis, tunc fiunt iniectiones ex aqua calcis viuæ, ubi est simul inflammatio, vel sola, vel cum ea ebulliant plantæ vulnerariæ, detergentes & consolidantes: ubi verò scopus est blandè detergendi & demulcendi humorum acrimoniam, plantæ vulnerariæ coquantur in decocto hordei. Imprimis autem in talibus decoctis vel aquis appropriatis destillatis dissoluitur succus Mercurialis, qui est appropriatus pro purificando & detergendo utero; item mel Mercurialis & syrupus ex Mercuriali paratus. In exulcerationibus uteri Gallicis in vagina uteri, conueniens est, ut cum decocto appropriato, plantaginis, mercurialis, ligni sassafras seu ligni sancti, admisceatur simul, unà cum melle Mercurialis, aliquantulum Mercurij dulcis, ceu medicamentum appropriatum contra exulcerationes Gallicas. In his & similibus iniectionibus interdum etiam appropriata dissoluuntur. Sic in inflammatione uteri, in inflammatione vaginæ uteri, quæ interdum solent fieri post partum laboriosum, aut ex stagnantibus in iisdem locis lochiis, commodè inijcitur decoctum florum chamomillæ, decoctum semperviui, florum sambuci, &c. in aqua appropriata: in quo decocto aliquantulum sacchari Saturni dissoluitur pro dissoluendo sanguine congrumato, & discutienda inflammatione istius partis, datis simul internè menses & lochia promouentibus. Vel in doloribus, inflammationibus & ulceribus uterinis cacoetheis:

℞. *Herbæ lactucæ*,
Nymph.
Plantag.
Scord. an. Mj.

Coque in s. q. *seri lactis* vel *lactis ipsius*: Colat.

D. S.

Lac inspergendum.

Lac sumitur, ubi scopus est sedandi dolorem; serum verò, ubi ardorem compescere voluerimus.

In prolapsu uteri, seu potius prolapsu sinus pudoris, (uterus enim vix prolabitur) commodè injicitur post repositionem iniectio adstringens, parata ex decocto radicis bistortæ, cum radice tormentillæ, folijs plantaginis, flor. balaustiorum, corticibus granatorum, semine Sumach, & myrtillis, in aqua ferrariorum seu extinctionis chalybis: quibus decoctis interdum aliquantulum aluminis potest addi cum syrupo de rosis siccis, & ita per vices, inijciantur.

Quantitas materiæ inijciendæ in uterum præscribitur ad ℔j. vel ℔ß. cuius singulis vicibus calefactæ ℥j. vel ℥iij. ad ℥iv. iniiciuntur, nunc sæpius, nunc rarius, prout necessitas urgebit.

Instrumentum pro injectione vocatur Metrenchita, cuius delineatio prostat apud Chirurgos, v. g. in SCULTETO *Tab.* 13.

Non omittendum, nec reticendum hîc est *singulare inuentum Glauberi*, qui habet *instrumentum quoddam ligneum*, quod est canalis quidam oblongus, interiùs cauus, in anteriore parte cum foramine angusto, ita ut possit in cauitatem uteri commodè immitti: huic canali applicatur corpus rotundum pomiforme, quod aperiri & claudi potest: quique tali instrumento in corpore anteriore rotundo intrudit spongiam plenam spiritu salis ammoniaci, vel in corpus rotundum indit misturam ex sale quodam alcalico, v. g. ex cineribus clavellatis cum sale ammoniaco, & ita applicat instrumentum ad uterum, ut beneficio salis volatilis, ex sale ammoniaco penetrantis, in uterum subtili suâ penetratione menses remoratos & subsidentes promoueat. Est inuentum Glaubero proprium, & illi multi usus in affectibus mulierum.

Inijci etiam possunt tales spiritus volatiles ex cornu Cerui, urina, vel etiam salia huiusmodi, ut odore tenus subintrent uterum, & menses prouocent.

Post clysmata uterina dantur & aliæ Injectiones, peni & uesicæ infundendæ, in vesicæ excoriatione, facta vel ab internis ab acrimonia urinæ acida, ut in stranguria; vel facta ab externis, qualia sunt applicatio cantharidum; siue enim hæ applicentur, siue assumantur, non raro solent inducere, aliis partibus illæsis, excoriationem uesicæ: item in gonorrhœa Gallica, & ubi incipit fieri in pene propè prostatas ulcus; vel quando meatus urinarius in incipiente Gonorrhœa excoriatur & exulceratur, ita vt metus sit, ne in tali exulceratione exedatur, & in medio perforatus meatus urinarius, vel etiam ex tali ulcere excrescat caruncula: In talibus casibus fiunt iniectiones in penem, quæ dolorem sopiunt, vesicam excoriatam consolidant, & detergunt, ulcus tam prostatarum, quàm meatus urinarii detergunt, uti etiam virulentiam veneni Gallici destruunt. Quæ dolorem leniunt, sunt imprimis lac vel propriè sic dictum, vel emulsiones ex papauere, & similibus, anodynis, & dolorem lenientibus; item decoctum hordei, commistum cum lacte, aut cum emulsionibus lacteis, commodè potest inijci. Ad consolidandum & detergendum inijciuntur decocta ex vulnerarijs, ex agrimonia, hedera terrestri, & summitatibus hyperici; quæ decoquenda sunt ab ℥viij. ad ℔j. Additur his vel mel rutaceum pro detersione, vel syrupus de symphyto Fernelij pro acrimoniæ attemperatione: & quidem in ℥viij. ad ℔j. dissoluitur talium ℥j. ad ℥ß. plus minus, prout sunt efficaces vel minus efficaces. Adduntur non raro trochisci de alkekengi cum opio, & sine opio: cum opio inijciuntur in dolore excedente, ubi opus est nudâ attemperatione acrimoniæ humorum, & detersione excorationum & exulcerationum. Commodè etiam potest institui Iniectio emulsionis ex terebinthina, vel etiam decoctum appropriatum cum aliquot guttis olei terebinthinæ destillati & optimè rectificati potest inijci: & ubi suspicio est inflammationis vesicæ concurrentis, etiam lacti vel sero lactis sacchari Saturni aliquantulum potest addi; item aqua ferrariorum se extinctionis chalybis, in qua radix symphyti, & myrrha, & aliquantulum aluminis, decocta fuerunt, commodissimè inijcitur.

Vt res pateat exemplo me declarabo: sit nempè *clysma abstersiuum peni iniiciendum in exulceratione vesicæ & mictu cruento:*

℞. *Fol. plantag.* M.j.
Rad. liquirit. ℥ij.
Cort. fabar. ℥j.
Sem. cicer. rub. p. ij.

F. decoctio in aqua *simplici*, addendo parum *lixiuii*, ne nimis f. acris, & in ℔j. decocti dissolv. *Terrebinth. laric. cũ vitello oui in mortar. dissol.* ℥ii. & adseruetur pro usu Iniectionis. Vel

℞. *Herbæ agrimon.*
Plantag. ana M. j.
Rad. liquirit. mund. ℥ß.

Coqv. in aqua *ferrariorum* q. s.

Colat. ℞ ℔ß. adde
Ess. myrrha cum spiritu vini tartaris. parat. ʒij.
Mell. rosati ℥j.

Misc. pro *Iniectione*, quæ fieri debet per syringam.

Quod si minus pateat via, per catheterem est amplianda & aperienda. Loco huius autem & sufficit clyster ex terebinthina. Sin ulcus sit contumax & inueteratum, aut etiam sordidum, simul in hoc decocto potest dissolui aliquantum de unguento Ægyptiaco, quod est acre, tantum scilicet, quantum ferre potest æger.

Post hoc clysma abstersiuum, sit hoc *consolidatiuum in ulceribus vesicæ:*

℞. *Ramul. equiseti*,
Summit. hyperic.
Fol. plantag. ana Mj.
Rad. bistortæ,
Consol. maj. ana ℥ß.
Cort. granat. ʒiij.

Coqv. in s. q. *aquæ ferratæ*: & in colat. ℔j. dissolv.
Trochisc. alb. Rhas. sine opio ℥ß.

Boli

Boli Armenæ ℥j.
M. pro *injectione consolidativa*.

Injectiones in gonorrhœa virulenta, meatus urinarij exulceratione, fiunt ex plantis vulnerariis, decoctis in aqua appropriata, in quo decocto dissoluuntur nonnulla appropriata, v. g. aloe, mel, &c. & quidem unâ vice ℥i. vel ℥iß. injecta sufficit (in vesicam inijciuntur ℥ij. vel iv.) vel fit Mistura ex succo plantaginis & aqua plantaginis, quibus additur aloe rosata, & dissolvitur aliquantulum Mercurij dulcis pro injectione in penem, etiam in prostatarum exulceratione in virulentia Gallica: qualem misturam habet SCULTETUS *in Obser. Chirugicis Observ.* 79. E. g. *in gonorrhœa maligna cum exulceratione glandis:*

℞. *Decocti plantag.* ℥iv.
Aquæ aloet. ℥ij.
Mercurii dulc. ℥ij.
Mell. rosac. ℥vj.
M. S.
Mixtura ad inspersionem.

Ubi periculum est exulcerationis, aut malignum est ulcus, loco mercurii dulcis capi potest Mercurius præcipitatus, item Mercurius sublimatus, qui est acrior & magis corrosivus, quàm Mercurius dulcis: sed in parva dosi miscendo cum decoctis: ubi tamen aqua destillata potius quàm decoctum plantaginis conveniret; quia aliàs se præcipitaret Mercurius sublimatus.

Aliud clysma pro pene in gonorrhœa benigna exulcerata:

℞. *Lact. muliebr.* ℥iv.
adde
Tut. præpar. ℥ij.
Aloes hepat. ℥j.
Sacch. candi ℥ß.

Pulveres subtilissimè triti subigantur cum lacte, & injiciantur cum syringa, pro una vice ℥ß. ad ℥vj. aliquandiu retineatur pene compresso.

CAPUT XLVI.
DE
CONDITIS.

Condita officinalia nihil aliud sunt, quàm partes vegetabilium succulentæ cum saccharo dissoluto & clarificato, coquendo in talem consistentiam redactæ, sub qua non facilè situm contrahere aut putrescere possunt: v. g. radices succulentæ non commodè asservantur, nisi cum saccharo præparentur. *Modum* videbitis *in Autore nostro*.

Sic prostat in officinis

RADIX CICHORII CONDITA,

Quæ usurpatur vulgò in affectibus biliosis, in corrigenda sanguinis dyscrasia, in affectibus chronicis, &c.

RADIX CALAMI AROMATICI CONDITA,

Est egregium stomachicum.

In quibusdam officinis, non in omnibus, reperitur etiam

RADIX CONSOLIDÆ MAJORIS CONDITA,

Quæ præscribitur iis, qui sunt vulnerati, qui laborant herniâ, & similibus affectibus.

RADIX ENULÆ CONDITA.

Prodest in affectibus stomachi & pectoris.

RADIX ERYNGII CONDITA.

Præscribitur in Electuariis aphrodisiacis seu venerem concilantibus: id quod etiam intelligendum est de

RADICE SATYRII CONDITA,

Quæ similiter ad Venerem torpidos stimulat maritos.

RADIX ZINGIBERIS IN CHINA seu INDIA CONDITA.

(Ita enim præscribitur) Est egregia in affectibus capitis & stomachi, in quibus abundantia est flatulentiarum.

Cortices eodem modo *condiuntur* atque radices, imprimis cortices aurantiorum & citri.

CORTICES AURANTIORUM CONDITI.

Conducunt stomacho & stranguria, similibusque affectibus medentur.

CORTICES CITRI CONDITI.

Usurpantur in præservandis contagiis malignis, & in Electuariis in morbis malignis præscribuntur.

Caules etiam condiuntur; sed pauci sunt talium conditorum. Imprimis

LACTUCÆ CAULES

Condiuntur, & ferè ad eosdem usus præscribuntur, ad quos radix cichorii condita.

Fructus qui condiuntur, sunt vel duriores vel solidiores, vel molliores. Molliores, ut fructus berberum, ribium, cerasorum conditorum & similia; coquuntur scilicet, sed additione sacchari, & præscribuntur in Electuariis ad temperandos æstus febriles, quoniam sunt subacidi: sin fructus sint solidiores, coquuntur prius s. q. aquæ ad mollitiem mediocrem, & tunc cum saccharo condiuntur. Sic fiunt

CYDONIA CONDITA.

Quæ conducunt in stomachi vitiis, vomitu, nausea, ructibus, colica, diarrhœa, & cholera.

POMA CITRIA CONDITA.

In affectibus malignis curandis, in cardialgia, & affectibus stomachi flatulentis præscribuntur.

PYRA MOSCHATELLINA CONDITA.

In usu sunt delicatulis pro purgatione. Nimirum recipiunt excavatum leviter pyrum Moschatellinum, & locus excavatus impletur quibusdam granis pulveris purgantis, & propinatur pro purgatione.

NUCES JUGLANDES CONDITÆ.

Ratione aromatum solent conferre in affectibus stomachi & capitis

NUCES MOSCHATÆ præscribuntur in India CONDITÆ.

Valdè conveniunt in stomachi, intestinorum & capitis affectibus, in vertigine & scotomia, & similibus, item in apepsia senum, in dysenteriis & diarrhœis.

Hæc dicto modo condiuntur cum saccharo: sed culinam sapiunt, & muliercularum laboriosas nugas. His ergo pro usu diætetico relinquantur, cum nobis in usu pharmacevtico minus necessaria sint, modò radicem Zingiberis conditam & nucem Moschatam ritè conditâ in officinis habeamus; cætera matres familias, etiam invitis Medicis, ægris obtrudunt; & præstat talia vel recentia sine saccharo adhibere, vel loco talium magis alimentariorum efficaciora medicamentosa substituere.

Sunt etiam quæ condiuntur cum sale & aceto. Sic sunt

CAPPARES CONDITI.

Qui laudantur in affectibus splenis, adeo ut comesti crebriùs, valde conveniant in infarctione splenis; item in dejecto appetitu, quem acuunt. Præterea quoque blandè solent stimulare & ciere urinam

CUCUMERES CONDITI.

Hic fructus omnibus est notus; sed ad culinam, non ad pharmacopœiam, pertinet.

OCULI GENISTÆ CONDITI.

Ad eosdem usus conferunt, ad quos cappares conditi, in affectibus splenis, item in stimulanda urina.

OLIVÆ CONDITÆ.

Sunt egregium diureticum, & impediunt ferè, ne ebrietas adeò celeriter occupet bibentes.

CAPUT XLVII.
DE
CONFECTIONIBUS SACCHARATIS.

Confectiones *saccharatæ*, sive *conditæ*, sunt, quando semina & alia incrustantur saccharo, & inserviunt potius bellariis, quàm usui Medico. Quidam pilulas saccharo incrustant, sed est lusus nullius pretii.

Modum conficiendi habet AUTOR, quæ præparatio vegetabilibus est propria: Sic habemus semen anisi confectum, coriandrum, cubebas pro capite & contra vertiginem; semen dauci pro cienda urina & aliis affectibus urinariis; semen fœniculi, carvi, cardamomi, &c. in flatibus ventriculi & intestinorum, cardialgia flatulenta &c. semen santonicum convenit infantibus vermiculantibus.

Saccharum rosaceum & *violaceum* fit, quando saccharum pulverisatum impregnatur succo rosarum aut violarum, & tunc vocatur Germ. *Rosen-Zucker*, & *Violen-Zucker*.

CAPUT XLVIII.
DE
CONSERVIS.

Conservæ nihil aliud sunt, quàm vegetabilia cum saccharo subacta, eum in finem inventæ, ut vegetabilia conserventur in suo vigore, & ne exsiccata vires perdant.

Modus est, ut folia, flores vel radices minutissimè concisa contundantur in mortario cum saccharo: ubi tria consideranda:

1. Mortarium, in quo contunduntur vel miscentur vegetabilia cum saccharo, non debere esse stanneum, aut æneum; imprimis si acidula sint vegetabilia conservisanda, sed lapideum cum pistillo ligneo aut lapideo, ne ramenta se permisceant cum conservis, & vim malignam & vomitivam ipsi concilient.
2. Sacchari non nimium capiendum, sed q. s. pro impastatione florum.
3. Hæ conservæ irrorentur oleo proprio; vel earum loco fiant *Elæosacchara* seu *Magisteria saccharata*, de quibus *supra dictum fuit*.

Quoad *vires*: easdem habent cum simplicibus.

Conservæ, quæ prostant in officinis, sunt in AUTORE descriptæ.

CONSERVA PULPÆ CITRI.

Fit elegans gustu, si recens subigatur cum saccharo: post recipitur corticum recentium flavedo, ex quâ contrita exprimitur succus oleosus, qui saccharo excipiatur, & addatur pulpæ suprà dictæ; irroretur aliquot guttis olei destillati corticum citri: sic in febribus aliisque morbis malignis post sudorem prolectum pro viribus refocillandis egregia erit Medicina.

Sunt qui parant etiam

CONSERVAM CORTICUM CITRI.

♃. *Cort. citri sine carne* ℥ij.

Contunduntur in mortario marmoreo, & additur

Sacchari ℔ß.

Coquuntur lento igne ad perfectionem, donec perveniant ad consistentiam debitam.

CONSERVA COCHLEARIÆ.

Non commodè paratur, quia sal volatile avolat in præparatione.

CONSERVA RADICIS CONSOLIDÆ MAJORIS.

Præscribi solet in vulneribus, in hernia, & similibus affectibus.

CONSERVA ROSARUM RUBRARUM VITRIOLATA.

Dicitur, quæ cum aliquot guttis olei vitrioli irroratur.

CAPUT XLIX.
DE
DECOTIS.

Intelliguntur hìc Extractiones & Solutiones, quæ menstruo imprimis fiunt aqueo, plus minus simplici, vel aliis, præsertim salinis particulis acuato; unde fiunt Gelatinæ, Emulsiones, Infusa, Decocta, Vina Medicata, & pro usu externo etiam Clysmata, Cataplasmata, Gargarismi.

In hujusmodi pharmaceuticis præparationibus habenda est ratio & *liquoris* tanquam menstrui, mediante quo fit extractio; & *materiæ medicæ* seu subjectorum, ex quibus fit talis extractio, & tandem utrorumque ad se invicem mutuus respectus, ut nempè ratione quantitatis & qualitatis sibi mutuò respondeant, hoc est, menstruum sit sufficiens & homogeneum rei infundendæ.

Nam ut à posteriori hìc incipiam, verum est axioma chymicum: Nullum menstruū sive liquor ultra modum receptivitatis suæ recipere posse, hoc est, tantum particularum medicamentosarum ex rebus infusis vel incoctis extrahere & imbibere, quantum particulis suis penetrando & dissolvendo à subjecto separare, ac hinc porulis suis recipere & continere valet: propterea requiritur certa proportio in quantitate menstrui ad rem extrahendam, ut tantum sumatur à liquore, quantum requiritur pro virtute materiæ infusæ elicienda, & quantum sufficit pro cura hujus vel illius affectus: V. g. si ego M. j. herbarum vellem affundere ℔j. liquoris pro extractione, esset nimium, & liquor non sufficienter impregnaretur; è contra verò, si ego vellem decem manipulis affundere ℥ij. liquoris, esset parum, propterea, quoniam non reciperent in se omnes simplicis virtutes, ex eo, quod si semel sint ejus pori repleti, tunc non possunt plus recipere, licet vel centies addantur nova simplicia: hinc quadruplum & sextuplum spiritus vini pro subiectis resinosis plenariè extrahendis, triplum autem, quadruplum aquæ fortis pro argento solvendo requiritur; & antimonialia infusa in vino non amplius, quàm capere valent, ex croco seu vitro infuso recipiunt. Unde cum aquea menstrua plerumque solitaria, nec salinis particulis acuata, debilissima sint, propterea communiter in eo ac sæpius erratur, quod simplicibus decoquendis ac infundendis tam parum aquei menstrui addatur, & quod vix sufficit penetrandis & quasi emolliendis rerum extrahendarum particulis: confer. ZWELFERUS *Animadvers. in Pharm. August. pag.* 146. & *Pharmac. Reg. pag.* 31. Cum enim nulla hìc sit proportio, fit tantummodo medicamentum pretiosum, & minus fructuosum: pretiosum propter copiam ingredientium; minus fructuosum, quoniam liquoris parcitas & paucitas non potest sufficienter absorbere & imbibere particulas rerum infusarum medicamentosas.

Ratione qualitatis, *supra dictum*, *quod liquor sit homogeneus subjecto infundendo*, h. e. ejusdem naturæ in fundamento, ne detur actio inanis vel contraria: V. g. aurum vel argentum, si vel per centum annos decoquantur in aqua vel spiritu vini, nil elicitur: si cera vel resinosa decoquantur in aqua regis, vel aqua forti, frustra erit, quia invicem contraria, nullus coalitus, nulla invicem actio aut reactio. Propterea talia ipsi liquori aquoso, aut menstruo sunt infundenda, aut in eodem decoquenda, cui possunt suas virtutes communicare; unde magis resinosa aut oleosa subjecta apta sunt, quæ aqueis tententur menstruis; qua ratione male à plurimis omnes radices, aut reliquarum plantarum partes resinosæ, e. g. jalappa, aut turpethum, aut agaricus, vino pro scopo laxativo infunduntur, aut pro eodem fine in aqua decoquuntur; quoniam, uti de Extractis monui, resinosa eliciuntur tantummodo per spirituosa volatilia seu menstrua sulphurea, nullo verò modo ab aquoso; quoniam inter oleosa (ex oleo enim & sulphure fit tertium resina) & sulphurea seu resinosa ad aquam nulla est proportio commistionis.

Liquor ergo & menstruum aquosum, mediante quo elicitur vis medicamentosa per infusionem vel decoctionem, est multiplex, pro varietate scopi à Medico intenti, plus minus simplex, nunc compositus: v. g. aqua quælibet fontana, pluvialis, ros Majalis, serum lactis destillatum, seu depuratum, vinum, acetum destillatum, mulsum, Posca, succus quidam liquidior depuratus, v. g. pomorum Bosdorffianorum, &c. Et est vel menstruum simplex, vel compositum, acuatum cum sale tartari. Liquor hic primò, quò simplicior, eò potentiùs imbibit: hinc non Decoctum jam factum, & aliis imbibitis particulis medicamentosis ebrium, est recipiendum; sed aqua vel vinum simplex; vel si in quibusdam circumstantiis recipiendum sit decoctum aut Infusum jam factum, hoc poris apertis, i. e. maximè dilutum, & aliis substantiis minus impregnatum esse debet, ut valeat recipere plures medicamentosas substantias. Vulgaris sanè error est, ut factis Decoctis adhuc varia infundantur, ex quibus tamen liquor amplius quid recipere nequit.

Utilissima est *aqua fontana pura* & nitida; in morbis tamen cachecticis, uti *superiùs dictum*, scorbuto, aliisque chronicis, usitatò assumitur aqua ferrata, seu extinctionis ferri; quâ etiam opus est, ubi est laxatus stomachus & intestina: ferrum enim, uti *sæpius monui* & ex TACHENIO indigitavi, nunc adstringit, nunc aperit: per se adstringit contra-

contrahendo fibras; aperit verò absorbendo acidum. Interdum accipitur aqua hordei, seu Decoctum hordei pro Infusione: Quidam accipiunt aquam tonitrualem, & plurimas huic vires adscribunt: vid. quæ *superiùs dixi de aquis*, ubi dedi quasdam Descriptiones. *Ros Majalis*, vel simplex vel alcalisatus, est egregium menstruum pro extrahendis vegetabilium & animalium virtutibus, uti *patet ex supra dictis*.

Serum lactis est conveniens liquor pro infusione simplicium; quoniam notum, quod serum lactis per se non habeat parum virtutis medicamentosæ; ratione imprimis salis nitrosi temperati egregium est remedium in multis affectibus, uti *superiùs monui de lacte*. Et cùm serum lactis per se sit egregium antiscorbuticum, & conveniat admodum, tam in scorbuto, quàm febre cum scorbuto conjuncta, propterea fieri possunt Decocta & Infusa in sero lactis in malo hypochondriaco, scorbuto, & similibus morbis. Convenientissimè infunduntur in serum lactis plantæ antiscorbuticæ, ex eo, quoniam serum lactis temperat saporem acrem. Præter id quod temperet saporem acrem, etiam adjuvat, ut plantæ antiscorbuticæ blandiùs operentur; solent enim interdum ratione salis volatilis acris inducere phlogoses, & effervescentias in corpore: has prævenit serum lactis, temperando salia acria, & sale nitroso temperato modicè refrigerando. In juvenibus ergo biliosis & in morbis calidis, uti potus seri lactis est conveniens, ita etiam in talibus Infusa & Decocta, tam alterantia, quàm purgantia, commode possunt cum sero lactis fieri.

De *vino* dubitari posset; *an hoc ratione copiosæ partis spirituosæ inter menstrua aquosa referri posset*: nihilominus tamen, quoniam spiritus vini ante sui separationem est in vino dispersus, & copiosâ aquâ aut phlegmate dilutus, propterea fit, ut omnino vinum minstrui aquosi rationem adhuc obtineat. Usurpatur imprimis pro Infusis, non verò pro Decoctis: ratio est, quoniam in decoctione, imprimis nonnihil diuturniore, ex vino evanescunt ejusdē partes spirituosæ, & exhauriuntur ejusdem spiritus, remanente tantummodo latice aquoso sub-acido, & quasi tartareo: propter hanc rationem commodius est vinum pro Infuso, quàm pro Decocto. Quod si verò vinum decocto sit addendum, vel pro augumentanda ejus virtute, vel pro concilianda eidem saporis gratia, tunc vel admiscetur vinum Decocto in fine decoctionis; vel, quod melius est, insisti debet *modo decoquendi Zvvelferiano*, qui in decoquendis subjectis volatilibus & spirituosis cum vino, recipit omnes species, unà cum menstruo, easque conjunctim includit cucurbitæ, cum suo alembico rostrato munitæ; in digestionem ponit in balneo Mariæ & instituit sic coctionem: sic enim fit, ut partes volatiles & spirituosæ in decoctione eleventur in alembicum, ibique coagulatæ in guttulas per ejusdem rostrum decidant: quem liquorem destillatum, in coctione prolectum, Decocti colaturæ depuratæ denuò addit, & ita Decoctum efficacius ac gratius acquirit. *Modum* videbitis hinc inde *in Animadv. Pharm. Aug.* qui est elegans, & meritò observandus à nostris Pharmacopœis negligentibus.

Interdum in *Mulso* decoquuntur simplicia, pro suo scopo convenienté ac debito.

Sunt etiam, qui recipiunt *succos recenter expressos*, per subsidentiam & repetitam colationem depuratos; iisque infundunt simplicia vegetabilia, vel alterantia vel purgantia. Ita v. g. succi cochleariæ depurati & sero lactis misti ana partibus æqualibus commodè infunduntur simplicia, quæ in morbis chronicis usurpantur, & convenienter aperitiva appellantur.

Porrò cum sæpius liquoris seu menstrui aquosi virtus extractiva sit nimis, languida, longè commodiùs procedit negotium pluribus in casibus, si menstruum acuatum fuerit salino stimulo pro facilitanda extractione; pro quo scopo, item pro correctione ingredientium quorundam subjectorum, addatur cremor vel crystalli tartari in decoctis, vel sal tartari in Infusis; item terra foliata tartari; sicut jam hoc ipsum *superius monui, ubi de senna*, quod nunquam infundenda sit fine stimulo. Sal tartari promptè liquescit, & acuit menstruū, ut nempè partim meliùs dissolvatur subjectum, partim ut corrigatur malignitas nobis hostilis, si quæ subest in subjecto. Sed observandum, quod cremor tartari, licet coctione dissolutus, refrigerato liquore mox crystallisetur denuò. Ergo si tartarum simul solutum volumus, parum salis tartari etiam tunc addi potest; hoc enim in liquore crystallisationem impedit: v. g. ad ℥ij. vel ℥iij. cremoris addatur salis tartari ℈j. ad ℈iß. Imò alia interdum adduntur stimulantia pro varietate circumstantiarum.: nunc species infundendæ vel decoquendæ adsperguntur arcano tartari, quod est salinum, ut facilior fiat extractio, sicque virtutes medicamentosæ communicentur liquori; nunc additur tartarus vitriolatus, vel sal fixum aliud, tam simplex quàm compositum: sic v. g. in Infuso purgante antiscorbutico commodè adsperguntur ingredientia cum quodam spiritu antiscorbutico, v. g. cochleariæ, armoraciæ, &c. in Infuso anticachectico commodè infundenda adspergimus cum spiritu aperitivo Penoti, item cum spiritu volatili aut tinctura tartari (loquor de Infusis; in decoctis enim spiritus tartari: volatilis, spiritus cochleariæ, &c. exhalando pereunt.)

Subjectum verò menstruis aqueis extrahendum, ex omnibus tribus regnis desumitur: sed potissimùm ex vegetabili, hinc & animali regno; sicut rectè dicit AUTOR *pag.* 173. quod fieri possint Decocta ex rebus omnibus, ut elixatione vires brodio suo communicent: vid. quæ habet AUTOR, qui est satis clarus, & non valdè prolixus.

Verùm hoc ipso, præter *supra monita*, ratio habeatur:

1. Conditionis materiæ infundendæ: *an volatilioris, an fixioris fuerit naturę*? & ipsum concretum texturæ firmioris vel rarioris? Nam illa, v. g. ligna, radices, cortices, plantæ adstringentes, item quæ vocantur in specie splenеticæ, uti etiam quàm plurimæ vulnerariæ, cornua, aliæque animalium partes, uti & mineralia, vix sine diuturna in aqua maceratione, & accedente insuper decoctione: hæc verò, v. g. aromata & aromatica, antiscorbutica dulcia, &c. quorum vis consistit in sale volatili facilè exhalante, inepta sunt Decoctionibus, & simplici Infusione & digestione aut destillatione præparantur; quoniam coquendo maximè eorum virtus exhalat; fixiora è contra inepta infusionibus, cum non sufficienter extrahantur. Infusa enim media sunt inter decocta & destillata; unde tam præscribuntur ad Infusionem, ut in loco tepido macerata sine sui exhalatione blandè deponant virtutes medicamentosas in menstruum. Sic plantæ aromaticæ dictæ, odore penetrante & volatili prædītæ, uti etiam ipsa in specie sic appellata aromata, difficulter admodum ferunt decoctionem, propter partes spirituosas volatiles, leni in igne dissipabiles; sed potius pro sola tantummodo infusione cum liquore appropriato præscribuntur, ut menstruum penetrando in poros extrahat materiam solubilem: sic crocum si decoquimus, non fit sine volatilium virium jactura: si vero ligna infundimus, minima pars medicamentosa extrahitur: si cinnamomum, cardamomum, aut sinapi decoquantur, certè multum de viribus perdunt. Quod si verò sint decoquenda cum aliis, aut propter intendendas virtutes medicamenti, aut propter gratiam saporis & odoris, præscribuntur tantum in fine decoctionis adjicienda, quando coctio jam ferè est absoluta; aut certè in decoctionem adhuc calidam, & modò ab igne remotam, infunduntur. Quod ipsum similiter intelligendum venit de simplicibus purgantibus, quorum virtus coctione dispergitur & perit, qualia sunt imprimis epithymum, item senna, quæ levi coctione egregium purgans, longiore verò coctione difficile & mucilaginosum torminans producit Decoctum.

Hæc ergo & similia commodiùs infunduntur, quàm decoquuntur, cum in decoctione castretur potius quàm augeatur eorum vis: ut nihil jam dicam, quadam simplicia prout infunduntur vel decoquuntur, virtutes suas immutare; uti *monui de Asaro*, quod infusione in aquam dat medicamentum vomitivo-catharticum, decoctione verò dat medicamentum deoppilativo-diureticum; id quod similiter in aliis usu veniere observabit is, qui diligens est simplicium scrutator.

2. Requiritur, ut probè attendatur: *an subjectum extrahendum & solvendum, sit sulphureæ, aut salinę, aut aqueę naturę*? hoc est, in concreto vel resinoso vel mucilaginoso hæreat, pro instituendo aliquali menstrui selectu. Salia enim acida pro subjectis mineralium; sulphurea, nempè spiritus vini, pro subjectis pinguibus, resinosis & oleosis; aquea pro salinis adhibentur. Observandum ergo: ne resinosa in aquam, mineralia in spiritum vini infundantur; hinc quidam male agaricum in hydromel infundunt. Ex hoc fundamento facilè patebit, quod turbith, jalappa, item hermodactylus, gummi guttæ, scammoniata & similia resinosa, non nisi frustra infundantur cum aliis purgantibus, quoniam hæc & alia sine effectu, ceu resinosa, permiscentur reliquis.

3. *An subjectum extrahendum & resolvendum generosius vel potentius altero sit simplex, seu plus suggerat de vi medicamentosa? an sit debilius, & minus se exserat in menstruo, pro legitimo quanto, dosique ritè ejus determinanda?* Aromatica enim plus suggerunt menstruo, quàm fixiora; sic v. g. cinnamomi ℥j. plus valet, quàm absinthii M. x.

Plura, quæ huc spectant, videbitis in ZWELFERI *Animadvers. in Pharm. August. pag.* 146. & *Pharm. Reg. pag.* 31. & 84. item in HOFFMANNI *Clave pag.* 61. & 87.

Ex dictis vel spontè patet: quod principalis in his negotiis labor sit infusio cum digestione, & hinc decoctio, cui ministraliter inserviunt tam specierum incisio, contusio, mistio, &c. quàm factæ jam extractionis & solutionis transcolatio, & interdum depuratio, clarificatio, & præsertim sub dispensatione edulcoratio. Species nempè mistæ, cum liquore simul conjunctæ, committantur digestioni, plus in decoctis & fixis, minus in infusis & volatilibus: mediante enim Infusione, tepore & calore, penetrat magis menstruum in corpora. Purgantia, quò diutiùs digeruntur, eò mitiora fiunt, & vim suam purgantem magis exserunt, penetrando scilicet mista. Digesta vel decocta trāscolentur, ut fiat separatio liquoris imprægnati à fæculentis remanentiis: Infusa autem antimonialia per chartam filtrentur, ne aliquid de substantia antimoniali hauriatur, & ita noxam adferat in corpore. Quoad edulcorationem: opus est in decoctis & infusis amaricantibus & nauseosis pro gratia saporis & odoris, ne nauseam pariant.

Quoad subjecta extrahenda, & pręsertim decoquenda: primum est regnum minerale; ubi quæritur: *an scilicet ex iisdem virtus medicamentosa decoctione in aqua vel vino commodè possit elici*? Nihilominus tamen pro nobis tantum stat LOCATELLI; sed in specie elegans hac in parte est POTERIUS *in Pharmac. Spagyr. lib.* 1. *cap.* 1. 2. & *reliquis capitibus se invicem subsequentibus*: sicut & multiplici experientiâ stat, multas vires ex mineralibus elici. Sic notum est, quod *ferrum* commodè possit infundi, nunc in aquam simplicem, nunc in vinum, contra morbos cachecticos, chronicos, & malum hypochondriacum, &c. in quibus, uti notum est, vinum chalybeatum est elegans. Imprimis verò ferrum vinō infusum commendatur in talibus casibus,

casibus, cum subtilis vini aciditas solvat subtiliorem Martis crocum, & exinde virtutes contra morbos chronicos elegantes eliciat. Hac ratione fiunt vina anticachectica ex mineralibus, unà cum cinnamomo & caryophyllis vino infusis. Præterea huc etiam pertinet, quando chalybs ignitus extinguitur in aqua simplici, & fit *aqua chalybeata*, vel *aqua ferrariorum*, quæ aqua extinctionis ferri est conveniens potus in morbis cachecticis & spleneticis: hinc etiam dicunt, quod canes fabrorum ferrariorum careant splene, aut certè habeant admodum imminutum, ex eo, quod bibant aquam ferrariorum, quæ aqua hoc augmentum præternaturale splenis præveniat & præcaveat. Talis chalybs vel ferrum ignitum, vel in aqua vel in lacte extinctum, egregium præbet liquorem, tam pro potu dysentericorum, quàm etiam pro infusione instar clysmatis in iisdem. POTERIUS refert, *virum ictericum epoto vino, in quo pluries aurum candefactum extinctum fuerit, perfectè reconvaluisse*: & quidem hoc aurum in restinctum suo ratiocinio comprobat BURRHUS *in Epist. ad Bartholin. de restituendis humoribus oculorum scriptis*. *Stannum calcinatum* & vino infusum laudatur ad affectus uterinos. *Aqua, in qua plumbum extinctum*, ventrem & artus refrigerat, alvumque laxat; calcinatum aceto infusum, cuicunque inflammationi citò succurrit & ophthalmiæ medetur. De *antimonio superiùs dixi*, quod à modernis permisceatur decoctis & infusis antivenereis cum lignis sudoriferis; sicut etiam antimonium crudum subtilissimè tritum ad ℥ß. si maceratur per noctem in tribus vel quatuor unciis aquæ vel vini, supra & infra purgabit. Sic præparatum antimonium infusione sui pluribus dotibus imprægnat. *Infusum vel decoctum Mercurii vivi*, bene à Mercurio vivo separatum, non tantum constituit *aquam Hermeticam Augenii*, quæ contra vermes puerorum internè, & contra scabiem externè cognita est, si nempè aliquot ejus drachmæ in aqua fumariæ vel communi ebulliant, & aqua ista à Mercurio subsidente decantata usurpetur; sed præterea quoque idem Mercurius decoquitur & infunditur in istiusmodi decoctis & Infusis antivenereis sicuti ipsum antimonium. *Aqua calcis vivæ seu ejus decoctum* polychrestum remedium est internè & externè. *Decoctum sulphuris* valdopere commendatur à POTERIO, si nempè decoquitur sulphur in aqua vel in vinum fuerit infusum; in aqua pro remedio alexipyreto seu febrifugo, quod scilicet febres pellat, hepatis ardores compescat, & etiam quod erysipelati & scabiei usu interno medeatur: externo verò usu idem decoctum sulphuris vel infusum quamcunque inflammationem sistit, erysipelati succurrit, scabiem sanat, ac rubores faciei tollit. Prostat etiam *decoctum scoriarum reguli antimonii* pro scabie, ulceribus, &c. De Mercurio sublimato, vitriolo, alumine, &c. ut nihil dicam. Ex omnibus his ramenta medicamentosa plus minus communicantur aquæ, præsertim in decoctione, unde potus medicamentosus fit.

Ex animalibus, eorumque partibus, e. g. priapo cervi, cornu Cervi &c. decoquendo cum aqua simplici elicitur substantia mucilaginosa, frigore facilè in gelatinam concrescens; utut etiam ex vegetabilibus quibusdam similis gelatinosa substantia elici queat, v. g. ex jusculo avenaceo, cydoniis, pyris, &c. & quod gelatinæ sunt in animalibus, hoc esse videntur mucilagines seminum vegetabilium, v. g. seminis cydoniorum, milii, psyllii, &c. Citra gelatinæ præparationem partes animalium tam duræ, quàm molles commodè decocta ingrediuntur; hinc habentur Decocta cornu Cervi, radicis scorzoneræ cum cornu Cervi, decoctum priapi cervi, splenis bovis, quod in cachexia & mensium defectu laudatur; quò etiam pertinet decoctum hepatis suilli; quæ commendari solent iis, qui laborant fluxu hepatico sanguineo: qualia animalia nunc sola, nunc cum aliis vegetabilibus infunduntur. Item huc pertinent etiam jus cula consummata, & similia, *de quibus suo loco*.

Quoad *vegetabilia*, semina quædam, lactea quasi oleosa substantia turgida, imprimis cum aquis terendo solvuntur, quo oleosa substantia nuclei eliciatur, & ita in corpus lacti æmulum, *Emulsionem* dictam, rediguntur, quæ tamen potius magistrales, quàm officinales esse solent, de *quibus infra*.

Ulteriùs aqua ex seminibus quibusdam liquefaciendo elicit mucilaginosam substantiam, qua extracta incrustantur quasi semina; ut cydoniorum mucilago ad faucium affectus; psyllii, sclateæ, milii, &c. simplici infusione ac in aqua maceratione parabilia.

Decocta autem & Infusa in specie sunt vel pro usu interno, vel externo. Pro usu interno vel scopo alterandi, vel laxandi, vel utrique scopo satisfaciunt simul. Decoctum purgans nihil habet singulare præ alterante, nisi quod exacta requiratur supputatio dosium purgantium ingredientium; quæ cum sint vegetabilia, talia infundenda vel decoquenda sunt, quæ virtutes suas possunt communicare menstruo aquoso seu quæ non sunt resinosa, ut plurimum quæ cum aliis purgantibus frustra infunduntur. Et certè is, qui novit legitimè infundere vel decoquere sennam, rhabarbarum & helleborum, vix opus habet reliquis: ut taceam Decocta purgantia propter nauseosum saporem, & propter horrendum gustum, nunc non esse amplius in usu adeo, atque fuerunt tempore Majorum: aut si adhuc præscribitur Infusum aut decoctum tale ex senna, pro una saltim dosi præscribitur.

Quod ergo attinet ingredientia: radices, cortices, ligna, item baccæ duriores, ut juniperi exsiccatæ, &c. firmioris cum sint compagis, ut plurimum mediante decoctione extrahuntur aquosis aut vinosis menstruis, ita quidem, ut menstrui sextuplum, octuplum, aut duodecuplum, ut plurimum recipiatur, ut diuturnæ macerationi in loco calido, & decoctioni, nunc ad mediæ, nunc ad tertiæ partis remanentiam instituendæ sufficiant. Cum verò quædam eorum sint volatilioris ex parte texturæ, ut sassafras, juniperinum lignum, &c. decoctio talis instituitur in cucurbita suo alembico munita, quo ita simultaneâ destillatione colligatur id, quod aliàs evanesceret in auras, quodque vel decocto ipsi, aut saltem Bocheto seu Decocto secundario possit addi, ut rectè observat ZWELFERUS *Pharm. Reg. pag.* 87.

Herbæ & flores, semina itē aromatica, nunc simplici Infusione, nunc simultanea decoctione, cum menstruis aquosis aut vinosis tractantur; idque iterum vel simplici decoctione, vel juncta simul destillatione. Simplici Infusione illa, quæ volatilioris & rarioris sunt texturæ, v. g. senna, rhabarbarum, item flores acaciæ in sero lactis, herbæ recentes aromaticæ: simultanea vero decoctione tractantur ea, quæ firmioris sunt texturæ, ut diuretica plurima, vulneraria, adstringentia, pectoralia, &c. tandem Decoctione & Destillatione simul, quæ mediæ sunt constitutionis, & de volatiliori facilè exhalabili substantia participant, & simul fixioris coalitus moleculas seu corpuscula obtinent, & quæ non nisi rigorosi ignis examini auscultant, dum ista volatiliora per alembicum avolarent. Talia sunt aromatica, cephalica & stomachica, v. g. mentha, rosmarinus, salvia, &c. unde coctio sæpè in diplomate instituitur.

Diploma est vas duplex clausum, eum in finem, ne, quando fit decoctio, vires facilè exhalent; sed ut cum minori medicamentosarum virtutum jactura institui possit. Commodius tamen est inventum ZWELFERIANUM, dum cucurbitæ suus imponitur alembicus rostratus, uti *paulo ante dixi*. Speciatim plantæ antiscorbuticæ non bene ferunt decoctionem, ergo imitemur HORSTIUM *in Observ. pag.* 338, & succum exprimendo, & relictum decoquendo; v. g.

℞. *Herb. nummular.*
Nasturt. aquat.
Anagall. aquat.
Cochlear. an. M j.
Comar. absinth. vir.
Rutæ,
Sedi minor. an. M ß.

Incidantur & conterantur lapideo mortario, trajiciatur *succus* per pannum lineum, qui *in vase vitreo conservetur*:

℞. Porrò *herbas, ex quibus succus expressus*;

Coqv. in *sero lactis caprini depurato* leuiter, per pannum lineum exprimatur parum: Expressioni addatur

Succus prior;

Misc. & aromatisentur cum

Aquæ cinnam. ℥j.
Olei destill. macis,
Nuc. Mosch. an. gtt. iv. vel v.

Misc. pro Potione; cujus dosis sint ℥iij. iv. vel v.

Ordo ingredientium pro decoctis solet observari talis, ut primò quidem ponantur radices, hinc folia, utut ab aliis promiscuè modò folia primo loco, modò radices præscribantur, & nulla hac in re certa præscribi queat lex; postea flores, hinc semina: quò etiam pertinent fructus & aromata. Ad radices etiam pertinent cortices & ligna: denique adduntur aromata, partim ut corrigant ingredientia purgantia, quæ commodè ponuntur post radices & folia, partim ut concilietur gratia saporis & odoris.

Quod attinet animalium partes, si sint duriores, radicibus & foliis permiscentur & immiscentur; sin verò sint molliores, postmodum adduntur: sicut hæc ipsa sunt satis clara in MORELLO, ad quem lectorem remitto. Proportio hæc est: ut v. g. radicum ℥j. respondeat corticum & lignorum ℨij. ad summum ℥ß. herbarū Man. ij. florum ℨj. seu pug. 1. ad ij. seminum ℨj. vel iij. ad ℥ß. fructuum minor. paria 2. vel 4. fructuum majorum num. 1. vel 2. aromatum ℨj. Manipulus mediocris habetur pro ℥ß. Animalium & mineralium dosis variat, sicque proportionata non possunt dari. Proportio in liquore est, ut respondeat triplum: scilicet unciæ uni specierum, respondeant ℥iij. vel iv. liquoris, libræ uni infundendorum respondeant ℔iij. vel iv. liquoris: in durioribus autem & fixioribus respondeat sextuplum, octuplum, duodecuplum, uti videri potest in AUTORE, qui satis est fusus in docendo, quomodo parari debeat decoctum, vel infusum; sicut & hæc docet usus & lectio Autorum; impossibile enim est, omnia inculcare.

Observetur præterea, quod quando variæ vel multæ vegetabilium partes infunduntur aut decoquuntur, singula in minori describantur dosi, ne cumulus ingredientium coacervetur; item si præscribendæ tales partes, quod reliqua omittantur, reliqua in majori præscribantur dosi. Plantæ & radices, quæ sunt mucilaginosæ & viscidæ, ut radix althææ, symphyti majoris, & similes, non commodè & bene possunt infundi aut decoqui; quoniam mucilagines Decocta reddunt ingrata & nauseabunda.

Quod *quantitatem purgantium infundendorum & decoquendorum* pro dosi, satis est prolixus AUTOR; ne ergo excedamus, aut insulsè præscribamus, bene legendum *hoc caput de Infusis & Decoctis purgantibus in* MORELLO. *Cautelæ*, quas habet *in annotationibus*, legantur & observentur, quoniam sunt summè necessariæ, & summè elegantes: *circa finem* etiam habet *exemplum*, ubi *ordo ingredientium* satis est elegans, adeo, ut quia sunt satis clara, non opus sit multis exponere.

In spe-

In specie quoad *decocta Autoris officinalia*, offert se num. 1. pag. 175.

DECOCTUM ALTERANS.

In hoc rectè AUTOR monet: acuendum esse cum spiritu vitrioli; Ita Julepum dat extemporaneum in febribus continuis & malignis, & pluribus scopis satisfacit. Loco spiritus vitrioli sumatur spiritus nitri dulcis, & loco ligni santali rubri, quod prædicatur inter cordialia & hepatica, & etiam elegantem & suavem colorem attribuit tali decocto, lignum sassafras. A quibusdam loco decocti hujus Alterantis Decoctum radicis scorzoneræ cum cornu Cervi, pauco succo citri acidulatum, usurpatur; *non secus atque decoctum cornu Cervi cum ligno sassafras perquam egregium est pro corpore Juleporum, in hujusmodi malignis affectibus.*

DECOCTUM ANTIMONIALE.

nro. 2.

Decoctum antimoniale D. D. Hornigii paratur ex antimonio crudo & aliis ingredientibus; sed quantitas ejus nimis exigua est; ad minimum ℔ß. ad ℔j. sumatur. Modernis imprimis in usu est, antimonium, item mercurium, decoctis addere pro scopo sudorifero, sanguinisque alterativo. Egregium est in lue Venerea & similibus aliis. Ab AUTORE commendatur in affectibus catarrhalibus, in scabie impuriore, aliisque cutis impuritatibus, ratione ligni sassafras: Conf. quod decocta lignorum cum antimonio WILLIS *Pharm. Rational. Part.* 1. *pag.* 202. item HOFFMANNUS *Clave p.* 62. Sic non inelegans est *Decoctum lignorum diaphoreticorum antiscorbuticorum.*

♃. *Ras. ligni iuniperi* ℥ij.
Rad. chinæ in taleol. incisa ℥iß.
Bacc. junip.
Lauri,
Samb. an. ℥ß. ad ℥j.
Antimonij crudi in petia lig. ℥iv.

Infunde in *aquæ comm.* Mens. iv. seu ℔xij.

Macerentur in balneo Mariæ per 24 horas, hinc ebulliant ad consumpt. medietatis: Colatura detur & usurpetur.

Plures formas congeneres habebimus in *Collegio Formularum*, ubi *de diæta sudorifera.*

DECOCTUM CARMINATIVUM CLYSMATICUM.

Non usurpatur internè, tantum adhibetur loco baseos in clysteribus; de quo *supra, ubi de clysteribus.*

DECOCTUM HEPATIS VITULINI.

nro. 4.

Decoctum hepatis vituli, sive simplex sive cum aliis herbis pectoralibus, in affectibus hepatis, fluxu alvi hepatico, item in hydrope ex imminuta sanguinis fermentatione, uti etiam in hydrope ex nimia refrigeratione partium & similibus, dari solitum; sed nil valet; est enim decoctum nutritivum, non medicatum. Potius aquæ destillatæ eligendæ.

Idem judicandum de *Decoctis pulmonum vulpis, lupi, apri & similium,* cum plantis pectoralibus, quæ aliis valdè commendantur in phthisi & erosione pulmonum, asperitate faucium, & in specie in atrophia, ex pulmonum vitio oborta.

DECOCTUM FLORUM ET FRUCTUUM.

Solet præscribi & adhiberi partim loco digestivi ante purgantia, partim solet usurpari loco corporis pro dissolvendis Electuariis aut Extractis purgantibus, & habetur potens digestivo-laxativum.

DECOCTUM HYSTERICUM.

Decoctum hystericum, ab AUTORE *pag.* 176. descriptum, cui nam usui inserviat? ingredientia examinanti facilè patet.

DECOCTUM MAJALE.

Decoctum Majale duplici ratione ita vocatur:

1. Quia solet vernali potissimùm tempore usurpari, in specie Majali, præservandi gratiâ in morbis chronicis; unde ipsa constant ex crasin sanguinis corrigentibus, nunc cum quibusdam laxativo-purgantibus.
2. Quia loco menstrui quidam rorem Majalem usurpant. Talia possunt fieri frequenter pro purificando sanguine.

DECOCTUM PECTORALE.

Usitatum est in affectibus pectoris. Possunt dissolvi in eodem syrupi appropriati; item Electuaria appropriata, tam alterantia, quàm purgantia, pro scopo à Medico intento. Interdum ex decocto pectorali fit clysma pro temperanda acrimonia in alvi fluxibus.

DECOCTUM PURGANS PRO DELICATIS.

Elegans compositio est, & imprimis poma Borsdorffiana recipi possunt: imo, loco aquæ pomorum solo succo depurato pomorum horum folia Sennæ infusa suave laxativum præbent: post colaturam autem succo pomorum succus citri vel limonum præferri debet, qui corrigit mucilaginem torminosam sennæ, & suavissimum saporem conciliat.

DECOCTUM SPLENIS BOVIS.

Decoctum splenis bovis ultimo loco descriptum, quo frequenter usus est B. D. MICHAELIS in affectibus lienis, in ejusdem scirrho & infarctu, in scorbuto, & ictero, imprimis nigro, in affectibus mulierum, mensibus inordinatis ac planè suppressis, idque sæpè feliciter.

Præter hæc decocta in officinis etiam prostat

DECOCTUM HORDEI CUM CORNU CERVI.

Quod æstum & calorem massæ sanguineæ sedat, & ebullitionem temperat, ratione hordei. Præterea ratione cornu Cervi sensim sensimque disponit corpus ad lenem diaphoresin, quæ unicè expetitur in morbis malignis.

DECOCTUM CORNU CERVI CUM RADICIBUS SCORZONERÆ.

In febribus malignis solet præscribi.

DECOCTUM PRIAPI CERVI, & DECOCTUM PRIAPI TAURI.

In dysenteria non minus, quàm pleuritide, est usitatum. Miscetur commodè cum syrupo de coralliis Quercetani, item cum syrupo de rosis siccis; quoniam adstringunt, & acidum dysentericum corrigunt.

Non inelegans *Decoctum alexipharmacum de cornu Cervi* habet SIMON PAULLI, *Medicus Regis Daniæ*, in Παρεκβάσει seu *Digressione de Febribus malignis*, cujus hæc est descriptio:

♃. *Ras. cornu Cervi* ℥ß.
Rad. fœnic.
Contrayerv.
Scorzoner.
Carlinæ an. ℥ij.
Semin. aquileg.
Fœnic. an. ʒj.
Cibebar. exacinat. seu *passul. exacinat.* ℥ij.

Coq. in s. q. *decocti bordei*; sub finem coctionis add.

Conservæ ros. rub. ℥ij.
Borrag.
Buglossæ an. ℥j.

♃. *Hujus decocti colati* ℔j. adde
Syrupi rubi idæi ℥ij.

(parum additur, propterea, quoniam conservæ & passulæ dant gratum saporem)

Succi citri ℥i.
Spiritus salis ℈j. vel q. s.
M. D. S.
Decoctum cordiale pro aliquot vicibus.

Est elegans in febribus malignis & ardentibus, malignitatem sapientibus.

CAPUT L.
DE
ECLEGMATIS. LOHOCH.

Eclegmata non in tali amplius æstimatione sunt, in qua veteribus habita fuerunt: hi enim putarunt, Eclegmata hæc successivè lambendo assumpta, sicque pedetentim deglutita, penetrare etiam in asperam arteriam, sicque proximè malis pulmonum mederi: unde ne tam properè per gulam delabantur, sub spissiori tali consistentia eadem præpararunt. Sed vana est persuasio. Quicquid fauces ingreditur, ventriculum petit, ne tantillo, citra tussis incommodum aut suffoca-

suffocationis metum, sensibilissimum bronchum attingente; unde & eclegmatum putatitius usus vanitatis est convictus à SCHNEIDERO *de Catarrhis*, & ab HELMONTIO *Tr. Tussis & Asthma*. §. 6. Quicquid ergo commodi ex loch hujusmodi expectare possumus, hoc est, quod fauces, seu pharyngem asperiorem excoriatum, phlogosi rubentem, & hinc plus minus dolentem, blandè lubricare, delinire, & molesta illa pathemata ita nonnihil palliare queant. Sed in hunc finem non opus est tot ac tantis compositionibus, sufficit *Loch passulatum num. 2. pag. 178.* vel etiam ipsum *rob passularum minorum*, sive *syrupus diacodion Montani*, cum pauco syrupi scabiosæ permistus.

Quod si Eclegma compositum præscribere aut ordinare placeat, optimè fiunt ex mucilaginibus, v. g. radice althææ, semine cydoniorum, psyllii, &c. cum pauco saccharo permistis, & ita lambendo pro faucium delinitione assumptis.

CAPUT LI.

DE

ELECTUARIIS.

pag. 178.

Habuimus *cap. 42. Bolos ex conservis & pulveribus & syrupis appropriatis* paratos, quibus affinia valde sunt *Electuaria*: est siquidem Electuarium quædam compositio crassior, mollior tamen, in forma crassioris mellis, pro aliquot dosibus. Sunt autem Electuaria vel *mista simpliciter*, vel simul *fermentata*: *Illa*, quæ ex tempore miscenda in officina & præparanda ordinantur à Medico, vel etiam officinales quædam modernorum compositiones: *Fermentata* verò sunt jam à veteribus acquisitæ compositiones, quæ propter copiam ingredientium, & præparationis identitatem, *Compositiones theriacales*, item propter ingrediens simul opium, ceu basin, aliàs *opiata* dicuntur, uti etiam à MORELLO vocantur. Verùm usus horum opiatorum veteribus erat nimis strictus; usurpabant enim pro alexiterio sudorifero tantum: nunc verò inusitatum est nomen opiati, & retentum jam est nomen Electuarii, quæ prolixiùs & ad alios scopos alterandi, purgandi & laxandi extenduntur.

Constant duplici subjecto, nempè

1. *Ingredientibus pulverisatis*: &
2. *Excipiente*, quod imprimis mel est.

Miscebant nempè veteres, speciatim Arabes, artis pharmaceuticæ studiosissimi, ingredientia pulverisata cum triplo, quadruplo, &c. mellis: mista hæc & probè agitata in loco temperato asservabant, & ita ratione mellis fermentari permittebant; quâ sanè fermentatione ex tanta plurium ingredientium farragine, quasi tertium novum concretum medicamentosum emergebat. Exempli loco sit famosa illa Theriaca Andromachi, aut Mithridatii Damocratis compositio, ex quibus Theriaca juxta Arabes decem annos fermentare debet, antequam in usum Medicum recipiatur. Usus fermentationis, præter modò dicta, sufficienter se exerit in opii correctione, quod à quibusdam ceu basis Theriaces æstimatur. Hujus ratione Theriaca vetus minus anodyna, seu narcotica, recens è contra magis, observatur. Hinc dubitarunt quidam: *an infantibus tutò possit porrigi theriaca vel Mithridatium?* de quo *suo loco*.

Quod ad Electuaria ab AUTORE recensita, paucissimæ horum veterum compositiones in usu sunt; unde magis usitatas examinabo. A fronte sese offert.

ELECTUARIUM DIACORI,

Augustanorum.

Electuarium hoc describitur à MESUE, & valdè usitatum est in affectibus stomachi, & intestinorum flatulentis: item in digestione deficiente, seu vitiata sive imminuta, similibusve aliis stomachi affectibus.

ELECTUARIUM PSEUDO-ACORI STOMACHICUM.

num. 1. pag. 180.

Electuarium hoc non est contemnendum; constat enim ex radice acori adstringente & adjunctis simul aromaticis; unde egregium est in stomachi affectibus cum vomitu vel alvi fluxu coniunctis. Aliàs etiam acorus verus conditus manè assumptus in se elegans est stomachale, appetitum & digestionem promovens ac malignitatem insimul corrigens. Præsens verò pseudoacori Electuarium adstringit, & aromaticâ vi restaurat.

Pertinet huc etiam

ELECTUARIUM DIACORI

Altenburgensium.

♃. *Rad. acori in vino coctæ* ℔j.
Amygd. dulc. ℥vj.
Pinear. ℥ij.
Zingib. cond. ℥iij.
Calami arom. cond. ℥x.
Cinnamomi ℥j.
Galangæ,
Nuc. Moschatæ,
Caryophyll. ana ℥vj.
Cardamomi utr.
Macis ana ℥ß.
Sem. coriandri ℥iij.
Santali rubri in spiritu uini macer. ℥ß.
Sacchari clarif. ℔ivß.
M. pro *Electuario*.

ELECTUARIUM ALEXIPHARMACUM.

Electuarium alexipharmacum, quod describit AUTOR *num. 2.* est ingens compositio similis Theriacæ: nihilominus tamen non est inelegans. *Basin ejus* constituunt *nuces juglandes, Zingiber, & Theriaca Andromachi*, uti apparebit ex compositione. His reliqua adduntur, partim ut vires intendantur, partim emendant, ut fiat *Electuarium alexipharmacum*.

ELECTUARIUM ALEXIPHARMACUM DE CICONIA.

nro. 3. pag. 181.

Dixi *superiùs*, *ubi de ciconia*, quod exinde fiat Electuarium ex sanguinibus, à CROLLIO & PARACELSO valdè commendatum in morbis malignis & similibus. Huic ferè simile est *Electuarium alexipharmacum de ciconia*, cujus *basis* est *sanguis de ciconia* certo modo *præparatus*; cui adduntur reliqua pro meliori effectu, eodemque exaltando; & loco mellis pro consistentia fit *Electuarium* cum *oleo pini expresso*. Cæterum, utut ciconia bufonibus & serpentibus vescatur, à quibus vis alexipharmaca in ciconiam derivatur; cum tamen vis serpentum alexipharmaca in ciconiæ stomacho alteretur, ipsæ viperæ, & ex his parata remedia, ciconiæ præferendæ erunt. Quoad *Electuarii hujus præparationem* conf. HOFFMANNUS *Clave lib. 2. cap. 51. pag. 64. & 89.*

Pertinet huc ratione convenientiæ

ELECTUARIUM ALCHERMES seu CONFECTIO.

Confectio Alchermes ita dicitur, quoniam paratur ex succo granorum chermes, tanquam basi; qui tamen non adeo magni usus est in confectione hac; unde loco hujus, cum apud nos non prostet, quidam linteamina rubeo colore tincta solent assumere, qui color rubeus est ex granis chermes. De his granis expertum est à modernis, quod illorum rubedo consistat in minutissimis vermiculis, qui sub maturationis tempore generantur, unde postmodum tinctura rubicunda provenit, uti potest videri apud Botanicos, imprimis in *Theatro Botan. Baubini cap. 1. de Rhamno Infectoria*. Paratur vulgò Confectio alchermes vel cum Moscho & ambra pro viris; sine illis pro mulieribus, quibus talia ingredientia solent esse infesta & nociva, propter metum passionis hystericæ; sed cum basis ejus vera sit ambra, quæ sola vim analepticam absolvit, succus chermes è contra parum valeat, ideo & ipsa confectio alchermes sine Moscho & ambra parvi usus erit. Commendatur aliàs valdè in quàm plurimis affectibus, uti videri potest in *Tract. Eustachii*, Medici Dantiscani, *de Conf. Alchermes*. Imprimis summum commendatur cordiale, quodque valdè conducit in roborandis viribus & refocillandis spiritibus animalibus, in melancholicis affectibus, in tristitia & mœrore: usitatè præscribitur in febribus malignis, ubi est virium imbecillitas: in lipothymicis reficiendis insigniter commendatur.

Dosis est à ℈j. ad ʒj. Rarò præscribitur in substantia, si assumenda hæc Confectio; sed potius vel permiscetur Electuariis, vel, quod usitatius est, dissolvitur in potiunculis aut Misturis, & ita propinatur. Exemplum potiunculæ, quam ingreditur Confectio alchermes, sit sequens analeptica in febribus malignis:

♃. *Aquæ cinnamom. borrag.*
Lil. convall. cum vino,
Cordial. Herc. Sax. frig. an. ℥ß.
Ess. meliss. ʒi.
Confect. alcherm. ʒj ad ʒiß.
Syrupi rubi idai ʒiij.
M. f. Potio. S.
Potio confortans pro aliquot vicibus.

Cæterum his laudibus confectionis alchermes multum detrahunt moderni, à quibus non paucis ceu compositio inepta & ridicula solet perstringi: uti videre potestis in GUIBERTI *Medico officioso pag.* 529. Compositionem videbitis in *Pharmac. Augustana*, ubi habetur correcta à ZWELFERO. Hoc tempore confectio hæc solet præparari Monspelii, quoniam in agro Monspeliensi copiosa crescit Rhamnus infectoria.

ELECTUARIUM DE ALLIO.

Hujus basis sunt capita allii, quæ vocantur ab AUTORE digiti allii. Ingrata est compositio; si tamen examinentur ingredientia, apparebit facilè, quod sit egregia contra colicam & passionem hystericam, propter castoreum, allium, & sperma ceti: quæ vi anticolicâ & antihystericâ, uti & antinephriticâ, egregia sunt remedia; nephriticos enim affectus curat, & sabulum eliminando ac acidum corrigendo curat. AUTOR *noster* simul habet grana iuniperi in hoc Electuario, quæ mihi in mentem revocant *compositionem* PARACELSI contra affectus catharrales, quam habet *Tom. V.* ubi observandum, quod eius compositio non æquè succedat, nisi nimia quantitas sacchari addatur, quod tamen *supra rejeci*.

Istud autem Electuarium optimè præparatur hoc modo:

℞. *Bacc. juniperi contusar.*
Coque probè in aqua: Decoctum inspissatur usque ad consistentiam Rob seu Mellis crassioris: tunc

℞. *Rob* ℔ß.
Pulv. rad. zingib. ℥ß.
Acori veri,
Matis an. ʒij.
Cubebar. ʒj.

Et hæc cum f. q. *sacchari* redigantur in consistentiam debitam Electuarii, quod in vitro bene clauso exponatur soli pro ulteriori digestione, & erit optimum Electuarium stomachale, omni vespera post pastum assumendum.

Loco zingiberis crudi quidam addunt Zingiber conditum, sed maximam partem est enervatum; quia radix priùs coquitur in aquâ, quæ abjicitur.

Dosi ʒj. ad ʒij. egregium est apepsia & in senibus, qui carent digestione in stomacho.

ELECTUARIUM ANACARDINUM.

Confectio sive *Electuarium anacardinum* ex basi anacardio ita denominata est, vocatur etiam *confectio sapientum*, quia ab Arabibus tanquam cephalicum & ad memoriæ robur conciliandum laudatur, imprimis in senibus, & ad perficiendas operationes mentis. Sed compositio est cruda nimis, & propter ingredientia nimis aromatica cautè usurpetur, cum ab usu eius memoria penitus abolita, & fatuitas reddita fuerit; quin etiam incautè usurpata febriculas accersit, & senes labefactat. Conveniens ergo dosis est propinanda, & hęc convenienti subiecto.

ANTIDOTUS MATTHIOLI.

Est compositio theriacalis, quæ prostat in *Pharm. Augustana*, vel etiam in aliis *Dispensatoriis*. Usus est in peste, tam præservationis quàm curationis gratia, dosi ʒj. Pręservationis gratia permiscetur cum cochleari aceti, & ita hauritur; siste sit acetum simplex, sive florum tunicæ, sive acetum Zedoariæ, siue alia aceta bezoardica. In curatione permiscetur cum aqua theriacali & cum spiritu theriacali camphorato, & ita hauritur, expectato sudore.

ELECTUARIUM CAMPHORATUM KEGLERI.
num. 5. pag. 182.

Electuarii huius tanquam commendatissimi sudoriferi in febribus, allisque morbis malignis, variæ prostant compositiones: sed mancæ & confusæ. AUTOR duplicem habet compositionem, quarum *neutra est genuina: Magis legitima sequens* habetur:

℞. *Vnic. veri* ʒj.
Rad. tormentillæ,
Dictamni albi,
Nuc. vomicæ,
Oss. de corde cervi an. ʒij.
Rad. pimpinellæ,
Ualerianæ,
Bacc. lauri,
Sem. erucæ,
Croci Orient. an. ʒiß.
Zingib. ℥ij.
Camph.
Sacch. penidiati vel *candi* (quod omitti potest) ℥j.
Olei destillati bacc. junip. ʒij.
Theriacæ Androm. ℥iiß.

Misce in mortario lapideo calido ad consistentiam debitam.

Compositio admodum est elegans, cuius *basis est Zingiber & camphora*; ratione quorum dosi ʒj. convenit in morbis malignis pro scopo sudorifero alexipharmaco.

ELECTUARIUM CHALYBEATUM AUGUSTANORUM, AUGENII.
num. 6.
&
ARCULARII.
num. 7.

Electuaria chalybeata ratione chalybis in malo hypochondriaco, morbis cachecticis, aliisque affectibus mulierum & virorum chronicis, egregia sunt. Compositiones pro lubitu & ratione Medici parantur. In Electuariis tamen Augustanorum & Augenii loco crocorum Martis usurpantur Extracta Martialia, seu vitriola Martis liquida, imprimis cum succis vegetabilium, optimè cum succo pomorum Borsdorffianorum, parata. Hinc Electuarium chalybeatum Arcularii præferrem reliquis, tanquam simplicissimum quoddam nihilominus elegantissimum & efficacissimum; est enim revera solutio Martis cum succo pomorum Borsdorffianorum inspissata, hinc convenienter pro corpore aliorum Electuariorum inservire poterit: e. g.

℞. *Elect. huius Martialis*, seu *Rob & Extracti Mart. cum succo pomor. inspiss.* ℥j.
Rob junip. ʒij. ad ʒß.
Zingib. in India condit. ʒij. vel ʒiij.
Cardamomi,
Caryophyll. an. ʒj.
Croci ℈j.

Cum. *syr. fumar.* q. s. f. *Electuarium chalybeatum*, quasi *anticachecticum*.

Crocus levis est, multum facit in pondere & potens est remedium; unde respectu reliquorum ℈j. satis est sufficiens.

ELECTUARIUM CORROBORANS SPECIFICUM CROLLII.
num. 8.

Usitatum est pro juvandis viribus, & iisdem roborandis, tam in juvenibus quàm senibus: sed horrenda & planè insulsa est compositio, in aqua mista sunt acida cum alcalibus, rotunda cum quadratis, adeoque penitus in desuetudinem abiit: spiritus enim vitrioli cum Magisterio cranii humani se invicem destruunt; olea succini, cinnamomi, & macis cum salibus impossibiliter cohærent. Miror ergo Crollium huius compositionis Autorem esse, qui aliàs satis eruditus Chymicus est.

ELECTUARIUM DE CROCO.
num. 10. pag. 183.

Electuarium de croco constat paucis ingredientibus, sed efficacibus, saltem camphoræ quantitas non nihil augenda est. Potens est sudoriferum alexipharmacum, dosi ʒj. vel ʒij. in vehiculo aceti, vel simplicis vel destillati usurpandum, ut corrigatur acrimonia volatilis sem. erucæ, atque curando febres malignas egregia Medicina est.

ELECTUARIUM DIACODION.

Electuarium seu potiùs *syrupus diacodion*, & speciatim *syrupus de foliquis Montani*, egregius est in tussi à lympha acida salsa, indeque nata faucium excoriatione, phlogosi, dolore, difficili exspuitione, &c.

ELECTUARIUM HYSTERICUM.
num. 12. pag. 184.

Quid opus est tanta ingredientium farragine ac rapsodia, in specie cum dosis sint grana iv. unde queritur: *quid ex tot ingredientibus de quovis habeatur in dosi?* Loco huius ergo *Laudanum hystericum supra insinuatum* sufficit, vel ut delectum faciamus, concentretur Autoris descriptio ita:

℞. *Opii ferment.*
Extr. castor. an. ʒß.
Zedoar. ʒj.
Croci ℈j.
Flor. sulphuris ℈ij. ad ʒi.
Myrrh. el. ʒß.

Cum *oleo destillato succini* f. *Massa*, quæ in forma pilularum sub nomine *laudani antihysterici & anticolici* ad ℈ß. vel gr. xij. convenientissimè usurpatur, vel hac dosi diluitur in vehiculo appropriato.

ELECTUARIUM DE BACCIS LAURI.

Electuarium hoc videbitis in *Pharm. Augustana*. Non ampliùs in substantia, nisi in clysteribus, pro usu carminativo adhibetur, in quibus dissolvitur pro adultis ab ℥ß. ad ℥j. nam egregiè flatus dispellit & eosdem discutit, & in clysteribus in colica, passione hysterica & similibus torminibus ventris, solet præ aliis convenire.

MITHRI-

MITHRIDATIUM.

Nota est compositio Mithridatii & Theriacæ.

Mithridatium quod attinet: nomen obtinet à Mithridate, Rege Ponti, quæ compositio fuit facta ex nucibus juglandibus, ficubus pinguibus, & foliis rutæ. Hæc constituerunt Mithridatium, quo se præservavit Rex Ponti, MITHRIDATES, contra omnia venena, etiam clanculum illi propinata. Ab hac compositione simplicissima, facta est illa laboriosissima Officinarum. Est hæc mistura salino-volatilis oleosa, anodyna & sudorifera; unde magnam habet convenientiam cum Theriaca, nisi quod ingredientia sint penetrantiora & calidiora. Ergo necessum est, ut in ejus usu simus cautiores, quàm in usu Theriacæ. Equidem incondita est farrago in ingredientibus Mithridatii; unde etiam ZWELFERUS *in suis Animadvers.* & POTERIUS *in Pharm. Spagyr. chymicam Mithridatii correctionem laudabili conatu instituerunt.* Aliàs in peste, aliisque febribus malignis, solet usurpari, imprimis in affectibus stomachi & intestinorum, diarrhœa, vomitu, cholera, & dysenteria, similibusque morbis convenit; quia ratione opii admissi spirituum influentium impetum sistit, & propter ingredientia aromatica & gummata sudores movet. Hisce accedit mel, quod fermentativa turgescentia non saltem corrigit suo modo opium, sed etiam cæterorum ingredientium particulæ oleosæ & resinosæ dissolutæ, hincque penetrantiores, magisque activæ evadunt. Pro quibus scopis similiter obtinendis, facilè concinnior compositio potest effingi. Præscribitur interdum in forma boli ad ℨj. interdum permiscetur cum quibusdam conservis in formam Electuarii; interdum dissolvitur in liquoribus appropriatis ut fiat Potus aut Mistura.

ELECTUARIUM ORVIETANUM.
num. 13.

Electuarium hoc ab Orvieto, urbe Italiæ, ita dictum est, quia ibi primò fuit præparatum, & à Medicis inventum, quibus in magno fuit usu contra pestem & febres malignas. Sunt qui hoc, si non præferunt, tamen æquiparant Theriacæ Andromachi; & verum est quod ingredientia sint pauciora, & magis selecta, quàm Theriacæ. Credo interim, quod Theriacæ eadem efficacia futura sit, quàm hujus Electuarii.

ELECTUARIUM NUCUM.
num. 14.

Electuarium nucum aliter vocatur *Antidotus Mithridatis*: & est remedium idem, de *quo supra*, quo se præservavit à venenis, & præparatur ex ficubus, ruta, & nucibus; hinc etiam contra phthisin prodest. Inter alexipharmaca aliàs refertur: sed prostant remedia elegantiora & tutiora.

ELECTUARIUM DE OVO.

Electuarium de ovo, Germ. *Gulden-Ey, id est, ovum aureum*, ita dicitur, quoniam ingrediuntur ova dura, & quoniam compingitur in formam ovorum deauratorum. Compositio est theriacalis; unde commendatur in morbis malignis & pestilentialibus. Verùm *est* medicamentum *admodum acre, & propter croci copiam stupefactivum sudoriferum, adeoque rari usus*. Nam, ut hoc obiter moneam:

1. Hujusmodi Electuaria theriacalia constant ex farragine multorum simplicium ingredientium, sæpius sibi invicem contrariorum.
2. Ingredientia sunt sæpè aromata, volatili sale admodum imprægnata.
3. Excipiuntur melle, succo admodum fermentativo.

Nam propter has tres rationes cautus ejus usus sit in morbis malignis cum febribus malignis ardentibus, ubi sunt ebullitiones, deliria, incandescentiæ, & phlogoses corporis. Ne ergo hujusmodi ebullitiones aliaque symptomata immoderato horum usu intendantur, sunt qui suadent, quod nunquam debeant usurpari sine acido. Ulteriùs habetur in iis opium, quod agnoscitur pro eorum basi: de quo vid. *Methodus Medendi* WALÆI. Ergò non propinanda sunt iis, quibus nocere possunt opiata, imprimis gravidis. Istud, quod dixi de acido, probè est observandum; quoniam acidum effervescentiam & ebullitionem compescit, & opium corrigit; quod non omittendum est, si medicus velit consulere suis ægris.

Correctiorem Electuarii de ovo compositionem concinnavit GNOEFELIUS, quam videb. in M. A. N. C. *Ann.* 6. *Append. pag.* 29.

PHILONIUM MESUÆ PERSICUM, ROMANUM, & THARSENSE.

Hæc omnia *Philonia* pro basi agnoscunt opium, uti & partim semen papaveris, partim semen hyoscyami, & à veteribus dosi ℨß. ad ℨiß. fuerunt usurpata ubi nos laudanum opiatum. Et quidem *Philonium Persicum* tantum est in usu, & reliquis præfertur. Adhibitum fuit à veteribus in vigiliis nimiis, in doloribus partium, imprimis capitis, item in deliriis & similibus. Præterea internè propinatur in hæmorrhagiis quarumcunque partium, in quibus, ceu ad ultimum asylum, confugiunt ad Philonium. Exemplum curatæ hæmorrhagiæ à Philonio Persico videb. in VALLERIOLÆ *lib.* 4. *Observ.* 6. Rari hodie Philonia sunt usus, cùm talium loco concinna ex opio parata, aut ipsum laudanum opiatum à gr. j. ad ij. sufficiant. Interim componendi eorum rationem ex opio & acribus aromatib. explicatam videb. à WILLISIO *Pharm. Rat. Vol.* 1. *Sect.* 7. *cap.* 3.

ELECTUARIUM CONTRA PHTHISIN.
num. 15. *pag.* 185.

Omnia ejus Ingredientia huc collimant, ut temperent & demulceant acrimoniam seri & lymphæ, qua aliàs corroduntur pulmones.

ELECTUARIUM REGUM.
num. 16.

Vi analeptica convenit propter basin ambræ & Moschi.

ELECTUARIUM DIASATYRII.

Ad ciendam Venerem usurpatur; cujus descriptio prostat *in Phar. Augustana*. Pertinet huc *Electuarium ad coitum Comitis à* WALLENSTEIN, cujus compositio hæc est:

℞. *Sem. erucæ*,
Urticæ,
Saturejæ, ana ℨj.
Cerebri columb. & passer. in coitu transfossis,
Priapi cervi in coitu occis.
Tauri ana ℨij.
Scinci mar. ℨiß.
Ambræ gris. ℨj.
Moschi ℈j.
Cum s. q. *Mellis despum.* f. *Electuarium.*

Dosis est quantitas nucis juglandis, manè & vesperi.

ELECTUARIUM SCORBUTICUM.
num. 18.

Compositio est elegans antiscorbutica, & valdè conveniens in scorbuto: potest tamen adhuc intendi, si vel addatur Electuarium chalybeatum Arcularii, vel crocus Martis aperitivus, aut Extractum aliquod aperitivum. Usurpatur magnitudine nucis juglandis, quo tempore semper adspergendum aliquot guttulis spiritus cochleariæ, ut potentiùs operetur.

ELECTUARIUM DIASCORDII FRACASTORII.

Compositum est ex sudoriferis alexipharmacis adstringentibus, atque paucis aromaticis, cujus basin constituit opium, atque propterea egregium est in febribus aliisque morbis malignis, & pestilentialibus, cum fluxu imprimis humorum quorumcunque colliquativo, vel hæmorrhagiis quibuscunque & similibus symptomatis conjunctis, non secus ac in diarrhœis, dysenteriisque malignis: sicut ego in nuperrima dysenteria epidemica maligna grassante felicem ejus usum sæpius expertus sum, & commodè potest propinari in iis locis & conditionibus, ubi theriaca & Mithridatium non sine periculo aut sine metu noxæ potest propinari. Aliàs maximè afficit præpostera fluxus sedatio, quando malignitas adhuc inhæret corpori, unde oriuntur deliria & postmodum mors; unde scio, quod nuperrimè quidam ex tali immatura adstrictione alvi inciderit in febrem ardentem lethalem. Electuarium ergo hoc diascordii sit instar regulæ curandi omnes fluxiones. Dosis est ℨj. Modus utendi est, ut in febribus cum succo citri, aceto destillato, vel aliis appropriatis usurpetur, addito antimonio diaphoretico: e.g.

℞. *Aquæ rad. scorzon.* ℥ij.
Tenell. cornu Cervi ℨj.
Aceti vini simpl. vel *destill.* vel *succi citri*, ℨvj.
Elect. diascord. Frac. ℨij.
Antimonii diaphor. ℨß.
Syr. rubi idei ℨiß.
M. f. Potio pro tribus dosibus.

Quæ in diarrhœa, dysenteria, hæmorrhagiis, febribus malignis, &c. frequentis usus & euporiston est; pellit enim sudorem, & per sudorem malignitatem, & adstringendo sistit fluxus, quod non nocet, quoniam jam malignitas per sudorem est expulsa.

Præscribitur etiam sub forma boli; vel dissolvitur in julepis, aut etiam potu. Equidem FRACASTORIUS & alii dicunt, compositionem diascordii tutiorē esse in gravidis Theriaca, quæ tamen etiam in gra-

in gravidis, nec non in pueris, adhiberi potest: sed rudis est electuarii diascordii compositio, unde correctiorem chymicam compositionem vid. *in Sylvii* PRAXI *lib.* 1. *cap. ultimo.*

Sequuntur Theriacæ, inter quas

THERIACA ANDROMACHI

Seu *Veneta* palmam obtinet. Ita dicta ἀπὸ τῦ θηρὸς, quod viperam, item deleterium venenum significat, quibus ceu appropriatum alexipharmacum Theriaca fuerit opposita. Suos natales habuit sub *Imperatore* NERONE, sub quo vixit ANDROMACHUS Græcus, NERONIS Medicus. Corrasit & congessit illuc, quicquid potuit, & ipsi unquam de simplicibus notum fuit. GALENUS tamen, qui tempore ANTONINI vixit, eandem adhuc auxit & ulterius quædam addidit, unde adhuc dum usitata fuit. Verumtamen à plurimis lacerata & discerpta fuit: vel (1) qua multa sunt nullius usus in hac compositione, v. g. agaricus, æs ustum, &c. vel (2) quia plurima veteribus illic usitata nobis desunt, ut opobalsamum verum, quo nunc temporis destituimur; unde succedanea, loco opobalsami v. g. oleum cinnamomi, substituuntur. Et sic partim manca, in aliam formam etiam redacta, reperitur: vid. ZWELFERUS *in Pharm. Regia.*

Dubium ergo est: *an apud nos dispensari queat, cum genuinæ Italorum deficiant viperæ*; siquidem Trochisci viperini à quibusdam absque ratione basis Theriaces æstimantur. Sed cum Trochisci viperini revera parum valeant, ac parum de viperis iis insit, de quo vid. ZWELFERUS *Animadvers. ubi de Trochiscis viperinis*; Propterea longè meliori consilio à Norimbergensibus pulvis viperarum legitimè præparatus, vel serpentes nostri præparati, sive eorundem pulveres ad imitationem pulverum viperinorum aut Bezoardicorum animalium usurpantur, & iisdem substituuntur. *De basi ergo Theriacæ valdè discrepant Autores*, & meretur hîc ut legatur ZWELFERUS: ab aliis chalcitis habetur pro basi. *Basis autem genuina est opium*, cujus gr. ij. ingrediuntur Theriacæ ℥j. Unde differentia oritur inter Theriacam veterem & recentem; ratione enim opii Theriaca vetus minus anodyna seu narcotica, adeoque magis sudorifera, magis calida & in vi opiata per fermentationem correcta magis temperata: recens è contrà magis crudior & narcotica, propter opium non ita correctum, observatur. Totum interim compositum est aromatico-opiatum. Quando ergo opus est opio, præscribitur recens theriaca; quando verò alexipharmacum postulamus, præscribimus Theriacam veterem, & quidem in majori dosi: unde etiam Theriaca recens est utilis ad omnes usus illos, ad quos aliàs solet commendari opium. Hinc quidam dubitarunt: *an infantibus tutò adhiberi possit Theriaca, Mithridatium?* quod affirmatur: Nempè loco opiatorum commodissimè infantum remediis tantillum Theriacæ admiscetur. Incondita quidem est farrago in ingredientibus Theriaces & Mithridatii, aliarumque similium compositionum, v. g. in Electuario Orvietano, Diascordii Fracastorii, & similibus; unde etiam plures corrigere, ac correctiorem, simulque efficaciorem compositionem & præparationem suggerere laudabili conatu instituerunt. Sic præterea, quæ habet ZWELFERUS prolixè satis *in suis Animadvers.* chymicam Theriacæ correctionem videb. in POTERII *Pharm. Spag.* item CNOEFELII *correctionem*; correctarum theriacalium compositionem CNOEFELII descriptiones videb. in M. A. N. C. *Anni* 6. *&* 7. *Append. pag.* 31. *& seqq.* quò etiam pertinet *methodus* SYLVII *corrigendi el. diascordii Fracastorii*, quæ vid. *in Pr. lib.* 1. *cap. ult.* ad cujus imitationem commodè & aliæ compositiones theriacales reformari poterunt.

Pro imitanda ergo in succinctiore & selectiore formâ theriaca veterum observetur, quod theriaca illa (par ratio est Mithridatii, elect. diascordii Fracastorii, Orvietani) duplici modo & scopo operationem suam perfecerit:

1. Spirituum influentium vim sistendo,
2. Sudores movendo.

Prius obtinet ab admisto opio; posterius ab ingredientibus, primariò aromaticis, amaricantibus & gummatibus. Hisce accedit mel, quod fermentativâ turgescentiâ non saltem corrigit suo modo opium; sed etiam ingredientium reliquorum particulæ oleosæ & resinosæ dissolutæ, hincque penetrantiores & magis activæ evadunt.

Pro quibus scopis similiter obtinendis facilè concinnior compositio effingi potest. Est scilicet theriaca mistura salino-volatilis oleosa, anodyna & sudorifera: unde v. g. spiritus cornu Cervi suo sale volatili probè acuatus, nec in totum ab oleo suo liberatus, cum opio ejusve essentia sociatus in larga dosi tantum præstabit, quantum theriaca sub larga sui compositione. Quod si itaque succinctiorem, sed selectam theriaces compositionem velimus instituere tunc ad imitationem LUDOVICI *in Pharm. pag.* 271. *& seqq.* posset fieri *compositio theriacalis*:

℞. *Pulv.* aut potius *extracti rad. Angel.*
Torment. ana ℥iß.
Gentianæ,
Zedoar. an. ℥j.
Serpent. ritè parat. ℥iij.
Terræ sigillatæ ℥ij.
Myrrhæ elect.
Flor. sulphuris an. ℥j.
Cinnam. ℥ß.
Croci ℨiij.
Caryophyll. ℨij.
Opii in aceto destillato, vel succo citri soluti & inspiss. ℨiij. ad ℥ß.

Cum triplo *mellis & rob junip.* an. part. æqual. subigantur probè, & debitam in consistentiam redigantur, exactè terendo & agitando, hinc ad perfectam fermentationem seponendo.

Dosis ℨj. ad ℨij.

Conferatur hîc aliquo modo Theriaca Germanorum, vid. HORSTIUS *in Disp. pag.* 319. Addi possunt sub mistionis actu dictæ compositioni oleo destillata bacc. iunip. & citri à ℨj. ad ℨiß. vel dum usurpatur, guttæ aliquot instillentur. Propinari potest vel in aceto, vel in conserva citri, & præterea usus tempore addi potest. Ubi opus est, ut cieatur sudor, simpliciter convenit theriaca; tantas tamen vires, quas adscribunt veteres, nullo modo obtinet, cùm hîc antimonium diaphoreticum & Bezoardicum minerale similiaque propinentur longè utiliùs: e. g.

℞. *Antimonij diaphor* aut *Bez. miner.* ℈j.
Campb. gr. iii. vel iv. M.

Ac sanè dictis modis multæ veterum compositiones corrigi & concinniori usui adaptari poterunt. Scilicet occasio tot compositionum theriacalium, & ex compositis quingentarũ decompositionum, fuit:

1. Ignorantia venenorum, tam distinctorum, eorumque læsionis modi; quibus universale quoddam alexipharmacum opponere fuit animus.
2. Non perspecta satis natura & efficacia simplicium, aut ex illis resultantium compositionum.

Hinc quicquid in morbo maligno, venenoso, aliave simili calamitate aliquando profuisse observatum fuit, sive per se, sive per accidens profuerit, hoc omne, licet etiam vulgi saltem famâ increbuerit, in theriaces corpus convasatum fuit. Eædem penitus causæ postmodum & 1000. varietates, novasque compositiones induxerunt; quoties novum quoddam simplex cognitum, aut nonnihil approbatum inventum fuit, mox nova emersit compositio, ut plurimum tamen de Theriaca simul addita, plus minus participans.

Sed ut revertar ad usitatiorem Andromachi Theriacam, huius usus est imprimis in morbis febribusque malignis, plus minus pestilentialibus, morsu canis rabidi, &c. præservativè, uti & curativè, in vehiculo aceti; idque imprimis, ubi æstus intensior, aut graviora capitis symptomata urgent; idque tam in forma sicca, quàm in forma humida, addito sale absinthii, antimonio diaphoretico, vel Bezoardico minerali, aliove simili: v. g.

℞. *Theriacæ Androm.* ℨi.
Salis absinth. ℈i. ad ℨß.

Mista capiantur in haustu vini aciduli, vel cochleari aceti: potentissimè sudorem movet.

Vel

℞. *Theriacæ* ℨi.
Antimonii diaph. ℈i.
M. f. *Bolus.*

Usurpetur simili ratione.

In forma liquida:

℞. *Aquæ flor. samb.* ℥ii.
Aceti sambuci ℨiii. ad ℥ß.
Theriacæ Androm. ℨii.
Antimonii diaphor. ℨß. ad ℈ii.
Camphoræ gr. iv.
Syr. card. bened. ℨii.
M. pro duabus dosibus.

Potentissimè sudores movet.

Observetur probè: quod Theriaca non sit propinanda die critico, quoniam ratione opii naturæ cursum impedit.

Præterea in quibusvis symptomatibus, indeque natis doloribus, egregia est Theriaca propter opium, quod basin theriaces vocat WALÆUS *Tr. de Methodo Medendi*, utpote sine quo ne sudoriferam vim obtineat Theriaca; hinc in vomitu, diarrhœa, cholera quacunque, hypercatharsi, cardialgia, colica, hysterica passione, non secus ac aliis quamplurimis ventriculi primarumque viarum affectibus, à causa frigida & mucilagine acida obortis, Theriaca ad ℨi. unum ex familiarissimis & optimis est remedium, modò tamen alvus sit aperta: temperat & destruit acidum, dolorē sistit, & vi sudoriferâ morbum curat. In affectibus stomachi & intestinorum acidis, & inde in anorexia, appetitu depravato seu pica, &c. Theriaca reverà evporiston est remedium in vino assumpta. Sic & in hæmorrhagiis quibuscunque propter opium commendatur. In febribus pariter intermittentibus curandis, imprimis quartana, præmissis præmittendis egregiè admodum est ante paroxysmum in aceto destillato usurpata: Nam ratione opii rigores tollit, miasmata febrilia expellit, ac paroxysmos sufflaminat. Infantibus quoque feliciter propinatur gr. i. pro dosi, ubi tormina habent, & agrypniâ vexantur. Si lac à vitioso acido coagulatur, Theriaca in ipso lacte si propinetur, remedium erit optimum.

De cætero biliosioris qui sunt constitutionis, ut vocant, seu calidiores aridiores minusque succulenti, talibus frequentior Theriacæ usus noci-

nocivus est, ad atrophiam aut hecticam, propter nimiam caliditatem aromaticam, disponens: unde rectè MAJOR *de Chirurg. Infus.* dicit: quod *Theriaca illegitimo usu facessat in venenum.* Magis è contra convenit pituitosis & phlegmaticis quorum morbos corrigit, & iis potenter auxiliatur. Et hæc de Mithridatio quoque intelligantur. Interim tamen cum hæ compositiones omnibus affectibus, imprimis in principio & incremento febrium malignarum, in quibus est ingens sanguinis ebullitio, nō æquè conveniant, hinc earum loco Elect. diascordii Fracastorii, propter vim constrictivam & sanguinis effervescentiam sedativam, longè tutiùs adhibetur.

Externè in amissa loquela cum Theriaca si fricetur lingua & palatum, imprimis si adspergatur cum spiritu cerasorum nigrorum, cum oleo destillato anisi & similibus, expertum est remedium. Si inungatur ventriculo, sistit vomitus & choleram; si illinatur umbilico, sistit tormina, diarrhœas & hypercatharses.

THERIACA DIATESSARON.

Theriaca diatessaron ita dicitur, quoniam ex quatuor ingredientibus, gentiana, bacc. lauri, myrrha, & aristolochia rotunda componitur. Describitur à MESUE, & reperitur in *Pharm. Augustana.* Erit ejusdem & forsan melioris præsentaneique usus, quàm ingens compositio Theriacæ & Mithridatii, modò opium sociatum sit, ut granum ejus integrum dosin ordinariam ingrediatur; & in majori copia præparetur, quò mellis motus fermentativus intendatur. Natura enim opii est, ut excretiones omnes sistat, præter sudorem. Dosis est ʒj.

ELECTUARIA PURGANTIA.

Electuaria purgantia Veterum internè non amplius sunt in usu apud nos, quoniam sunt nauseabunda, adeoque non sine horrore possunt assumi, utut Galli & Itali internum usum adhuc retineant, sub forma boli ab ʒß. eorum ad ʒvj. vel ℥j. imò ad ℥ij. nauseantibus ægris obtrudentes, propter quos AUTOR etiam apposuit dosin. Nos verò si volumus tale quid præscribere, præscribimus bolos purgantes, qui in minori dosi possunt assumi; de quibus *Collegio Formularum*: aut utimur pilulis usualibus. In potionibus nunquam aut rarissimè præscribuntur; saltim in clysteribus dissolvuntur & quidem pro stimulo; in quem finem Electuarium lenitiuum Florenzolæ, & Electuarium benedictum laxativum: item de Hiera cum agarico, ad ℥j. instar omnium pro stimulo clysmatum sufficiunt.

In specie

ELECTUARIUM HIERÆ PICRÆ GALENI SIMPLEX.

Dissolvitur in clysteribus cum agarico ab ℥j. ad ℥iß., ubi acribus stimulare volumus alvum in apoplexia & epilepsia.

TRYPHERA PERSICA.

Adhibetur in clysteribus ad ℥j. in febribus petechialibus, pestilentialibus, deliriis, &c.

ELECTUARIUM DIASARI FERNELII.

Pro scopo vomitorio quibusdam in usu est, cujusque dosis est ad summum ℥j., & satis efficax est. Postquam verò antimonialia innotuere, non opus habemus hoc Electuario.

ELECTUARIUM ANTIMONIALE CROLLII.

Ob ingredientia antimonialia præferendum præcedenti.

ELECTUARIUM BENEDICTUM LAXATIVUM.

Est usitatum ingrediens pro clysteribus, acidum intestinorum detergentibus, ad ℥j. Adhibetur in colica, alvi obstructione, fæcibus induratis, & similibus aliis.

ELECTUARIUM DIACARTHAMI.

Præscribitur in clysteribus, ubi opus est stimulo, & quidem ubi opus est, ut evacuetur pituita crassa aut viscida intestinorum. In clysteribus potest adhiberi ad ℥iß., sicuti in substantia tantum ad ʒvj.

ELECTUARIUM SEU CONFECTIO HAMECH MAJOR.

Veteribus in scabie, melancholica hypochondriaca, mania, aliisque affectibus melancholicis, nec non lue venerea, in usu fuit: sed apud nos non amplius usurpatur, utut aliàs Itali cum nausea propinent ægris.

ELECTUARIUM HIERÆ COMPOSITUM.

Ingreditur clysteres stimulantes; & quidem ubi opus est, ut fortiter è remotioribus partibus evacuetur in paralysi, tremore & similibus affectibus; item propter castoreum, quod ingreditur, est egregium in affectibus cephalicis, in apoplexia, epilepsia, lethargo, & cephalalgiis; item in passione hysterica graviori, mensibus suppressis & similibus mulierum affectibus usurpatur.

Ad Electuaria laxativa pertinent etiam

PASSULÆ LAXATIVÆ.

Harum aliquot compositiones dedi, ubi de passulis. Internè commodè possunt assumi.

Pertinet huc Purgans Mindereri, cujus gran. j. solet eleganter purgare:

> ♃. *Succi rec. expr. elleb. nigri* ℥iß.
> *Cucum. asin.* ℥iij.
> *Violar.* ℥j.
> *Iulor. sambuci* ℥iij.
> *Rad. bryon.* ℥ß.

Mista & filtrata indantur cucurbitæ cum alembico & parvo recipiente, digerantur in fimo equino per sex septimanas: sic enim humiditas destillatur spontè, quam massæ remanenti affunde, solve & filtra: adde

> *Vini Malvat.* ℥ij.
> *Olei Macis* ℈ß.

Evapora ad consistentiam massæ; cujus dosis gran. j. cum conveniente vehiculo, 6. vel 8. movebit sedes.

CAPUT LII. DE ELIXYRIIS.

Elixyria hoc capite ab AUTORE considerata, cognata sunt Essentiis & Extractis: Nempè Elixyria nihil aliud sunt, nisi Essentiæ magis compositæ & re ipsa conveniunt, non nisi accidentariò, & promiscua appellandi ratione differunt, dum Essentiæ communiter dicuntur Extractiones liquidæ unius vel plurium subjectorum, & Extracta κατ᾽ ἐξοχὴν, à quibus menstruum ad rob seu pilularum consistentiam abstractum. Ut plurimum ex variis ingredientibus aromaticis mediante spiritu vini, vel alio liquore spirituoso composita pro intentionis ratione diversis encheirisibus, uti patet ex AUTORE, in quibus & præterea liquida dissolvuntur non nulla ad augmentandas vires medicamenti: vid. M. A. N. C. *Anno 6. & 7. Append. pag.* 100.

Vox est origine Arabica, cujus derivationem ministrat D. LANGIUS *in Dissert. de Elix. Proprietatis.*

AUTOR recenset seqv. famosiores & officinales, quales sunt Elixyr citri, Elixyr menthæ, febrile MYNSICHTI, camphoræ, proprietatis, &c.

ELIXYR ALLIATUM. *nro.* 1.

Elixyr alliatum paratur ex duobus egregiis antipestilentialibus, ex camphora, & ex capitibus alliorum, abstrahendo per alembicum. Maximi facio: certus enim sum, hoc si ritè camphora imprægnetur, nobile esse antipestilentiale in præservatione & cura morborum malignorum, ubi summa urget maliginitas, & quidem sine magno calore. In præservatione tamen pestis & pestilentialium morborum huic Elixyri debet addi s. q aceti, vel ana vel duplum, & ita ceu acetum bezoardicum potest assumi. Talia enim volatilia & calidiora contra AUTOREM nunquam solent præservare à peste, potius in ipsis peste correptis, testante experientia, ubi talia præservationis loco fuerunt adhibita, subsecuta sunt gravia, & periculosissima deliria; cum acida è contra utramque faciant paginam. Præterea etiam est egregium remedium carminativum, anticolicum & antihystericum, præviis clysmatibus valdè proficuum. Præter dictas vires multum etiam convenit in calculo præservando, imprimis si originem ducat ex acido coagulante: convenit etiam in pellendis lumbricis & vermibus, tam in intestinis, quàm aliis locis stabulantibus.

In præparatione aliàs hujusmodi elixyrium observetur: quod, quando virtus medicamenti in extractionibus destillando potest transcendere alembicum, tunc præter digestionem nudam etiam fiat destillatio; sin verò periculum sit, ne magna Essentiæ pars, aut melius ejusdem Extractum, remaneat in fundo, tunc per nudam Extractionem & digestionem sine destillatione parantur Essentiæ, & Elixyria. Jam verò notum est, quod ex allio partes volatiles extractæ facilè adscendant per alembicum: ergo optimè paratur per destillationem.

ELIXYR CITRI.
num. 2.

Compositio hæc est legitima, modò ſucci citri pro ratione ægri plus minus addatur, ut fiat acidulum; nec inelegans Elixyr citri erit, ſi ſpiritus vini ſemel à corticibus abſtractus denuò novis corticibus affundatur, & digerantur, & poſt filtrationem cum ſucco citri miſceatur. Uſus eſt analepticus in febribus malignis, & in ſumma imbecillitate virium, & quando ægri poſt nimium ſudorem nimis proſtrati ſunt viribus; potenter enim reſtaurat: conducit valdoperè ſtomacho, cujus tonum laxatum corrigit, ejuſque apepſiam emendat. In colica ſimiliter valdè convenit, quoniam potenter flatus diſcutit, & in genere, quæ ſuperiùs dicta ſunt de citro, poſſunt dici de hoc *Elixyri*.

Doſis eſt *cochlear* ß. pro varietate præparationum.

Ad hunc Elixyris citri modum etiam à quibuſdam ſolet præparari

ELIXYR MENTHÆ.

Fit ſcilicet hoc per ſpiritum ex mentha paratum, qui poſtmodum herbæ menthæ exſiccatæ denuò affunditur; ſic enim in digeſtione viridem acquirit colorem: poſt ſeparationem per filtrum, parum edulcoratur pro gratia ſaporis, & fit elegans medicamentum ſtomachicum; imprimis ſi addatur aliquantulum ſpiritus vitrioli philoſophici. Dico aliquantulum: ut ſcilicet parum aut nullo modo percipiatur ejuſdem ſapor.

Paratur etiam à D. MICHAELIS *Elixyr ſtomachale* aliud ex ſimplicibus medicamentis aromaticis ſtomachicis cum ſpiritu menthæ, acidulato cum ſpiritu vitrioli Philoſophico, & poſtmodum diſſolvitur in eodem Extractum ſtomachale, ſeu ſucci expreſſi & inſpiſſati ex ſimplicibus ſtomachicis & aromatibus in tantum quantum capere poteſt.

Similibus Elixyriis commodè poteſt addi opium, & ſimilia opiata ad conciliandam virtutem anodynam ſedativam dolorum & ſpirituum: Sic præparavit D. MICHAELIS *Elixyr diureticum anodynum*, quod prolicit urinam, & dolorem compeſcit: Sic habemus *Eſſentiam anodynam*, in qua ſpeciebus per ſpiritum theriacalem extractis additur opium, & habetur egregium Elixyr in malignis, in agrypnia, & ſimilibus opio indigentibus.

ELIXYR CAMPHORÆ.
num. 3. *pag.* 188.

Elixyr camphoræ, ſeu, ut alias dicitur, *ſpiritus vini camphoratus Hartmanni*, optimè fit, ſi *ſpiritus vini rectificatiſſimus* acuatur cum *ſpiritu ſalis ammoniaci*. Scilicet ut ſimul deſtillentur; ſic enim promptè ſolvitur camphora, quam ſpiritus vini ſecum rapit per alembicum. Eſt nobile remedium curativum & præſervativum in peſte, morbiſque malignis, & quam plurimis aliis affectibus, potenter movendo ſudorem. In præſervatione commodè permiſcetur cum liquore acido.

Præter hoc, quod movet ſudorem interno uſu, externè uſurpatur in Eryſipelate, & arthritide calida, conjuncta cum tumore eryſipelaceo, vel ſolus, vel miſtus ſali ammoniaco, vel ſpiritui ſalis ammoniaci, ſi ſcilicet admoveatur cum linteis calidis; diſcutit enim tumorem, & unà omnem diſſolvit tumorem. In gangræna & incipiente ſphacelo partium externarum, ulceribuſque putridis gangrænam minantibus, eſt egregius pariter, ſive externè cum linteis duplicatis admoveatur pro fotu; facilè etiam partes non penitus emortuas reſuſcitat, & modò ſit à cauſa externa, gangrænam tutò ſolet amovere. In Cephalalgia febrium malignarum ſeu continuarum ſpiritus vini camphoratus crocatus circumligatus fronti, epithema optimum eſt; item in cholera externè ſtomacho applicatum. Quod ſi loco ſpiritus vini capiatur ſpiritus theriacalis, & combinetur hic cum camphora, erit remedium eò potentius & præſtantius: Item tempore hyberno, ſi gelu conſtringit & labefactat membra, præſens remedium adfert hoc Elixyr.

ELIXYR HYSTERICUM & ANTIEPILEPTICUM.
num. 4.

Hic moneo: quod menſtruum pro extractione ſit ſpiritus ſanguinis humani, & ſpiritus vitrioli volatilis. Si ergo ſpiritus vitrioli rectè paratus ſit, coit in ſalſum tertium volatile: Verum, ſi vulgari modo acidus eſt, deſtruit dicta ſalia urinoſa; & ſic minus conveniens fit Elixyr. Compendioſiorem & concinniorem præparationem docet HOFFMANNUS *Clave lib.* 2. *cap.* 52 *pag.* 67. Nempè ſpiritus vitrioli antiepilepticus Hartmanni commodè ſumi poteſt, & ſpeciebus affundi, digerendo & extrahendo procedi ulterius. Longè melius & convenientius eſt BILLICHII ELIXYR CEPHALICUM ET EPILEPTICUM, recipiendo *caſtoreum, myrrham*, & affundendo *ſpiritum ſalis ammoniaci vinoſum*, ſeu *ſpiritum deſtillatum è calce viva ſale ammoniaco, & tantillo ſuccini*, cum ſpiritu vini prodit ſpiritus volatilis oleoſus, qui elicit *eſſentiam antihyſtericam & antiepilepticam*.

ELIXYR EPILEPTICUM D.D. FREYEN.
num. 5.

Præſtat hujus loco ſimpliciter liquorem cornu Cervi ſuccinatum adhibere; vel ad hujus imitationem ex ſale volatili cranii humani & ſuccini cum ſpiritu ſanguinis vel cranii humani liquor talis epilepticus: ſpiritus nempè ſanguinis vel cranii humani ſuccinatus, concinnari poteſt, ſi ſcilicet adhuc ſpecialis ſtatuenda eſt differentia ſalium, & ſpirituum horum volatilium.

ELIXYR EPILEPTICUM CROLLII.
num. 6.

Præparatio non eſt adeo commoda, propterea melius eſt ſi recipiatur ſpiritus vitrioli volatilis, uti illum exhibet AUTOR, vel uti ſuperiùs præparationem ſuppeditavi, & miſceatur cum ſpiritu ſanguinis humani, aut etiam cum ſpiritu cranii humani; quæ miſtura tunc acquirit colorem viridem, & valdè convenit in cura Epilepſiæ cujuſcunque.

ELIXYR ANTIEPILEPTICUM CRATONIS.
num. 7. *pag.* 189.

Obſervandum: tria hæc calcinata, cineres nempè turturis, cornicis, & cranium humanum calcinatum, beneficio ſpiritus vini nil ſuggerere. Per grana verò tiliæ quid intelligat AUTOR, multi dubitant: Ego certè hæc grana tiliæ è Ricino majori eſſe credo.

ELIXYR PESTILENTIALE.
num. 8.

Elixyr peſtilentiale Crollii in magno ſolet eſſe uſu in curandis peſtilentialibus & ſimilibus morbis contagioſis. Pro præſervatione datur à ℈j. ad ℈ij. ſi oleum camphoræ, aut etiam oleum citri addatur, erit eò præſtantius. Elegans *Elixyr peſtilentiale*, tam curativum, quàm præſervativum, deſcribit BARTHOLINUS *Cent.* 2. *Epiſt.* 44. ex compoſitione Dni D. JOELIS LANGELOTTI.

ELIXYR PROPRIETATIS.
num. 10.

Sequitur decantatum iſtud *Elixyr proprietatis*, uti vocant, de quo elegantiſſimam ſcripſit *Diſputationem B. Doctor* LANGIUS. Hic obſervandum: quod Elixyr ſit vox, ut dictum Arabica, & nihil aliud notet, quàm Eſſentiam ſeu vim ſubſtantiæ extractam. Duplex autem ejus vocis acceptio eſt: Jubetur enim

1. *Elixyr Univerſale*; &
2. *Particulare*.

Sub nomine *Elixyris Univerſalis* intelligitur Elixyr Philoſophorum, ſeu lapis Philoſophorum, per quem omnia metalla ignobiliora in aurum tranſmutantur, & totum corpus humanum reſtauratur. Ad hujus ſimilitudinem particularia dicuntur, quæ vel tingunt particulariter quædam metalla, vel vi balſamicâ corpus noſtrum conſervant. Ex his in ſpecie Elixyr Proprietatis in uſu eſt, polychreſtum & decantatiſſimum remedium. *Prima* hujus origo debetur PARACELSO, qui in *Arch. l.* 8. *de Elixyriis* ſuum Elixyr Proprietatis valdoperè commendat ad quàm plurimos uſus, & ita deſcribit:

℞ *Aloes exotic.*
Myrrhæ,
Croci, ana vel *Vierling*.

Fac aſcendat in Pelicano cum arena placidiſſimè per duos menſes, ſic reſolvuntur ſucceſſivè miſta in formam olei volatilis; *poſtea ſepara oleum per Alembicum à fæcibus ſine aduſtione, & digere oleum per unum menſem cum circulato Magno in æquali pondere, & ſic conſerva illud*.

Deſcriptio hæc pluribus nauſeam movit, præſertim, cum, quoad Circulatum, diſcrepent AUTORES. Clavem ſuggerit HELMONT *in ſuis ſcriptis* hinc inde, qui PARACELSUM mediante ſuo menſtruo univerſali ſeu liquore Alcaheſt hoc ipſum Elixyr præparaſſe aſſerit; adeò ut nullum ſit dubium, quin propter radicalem ſolutionem ingredientium Elixyr Paracelſi longè præferendum ſit Elixyr noſtro communi.

Verùm cum liquoris Alcaheſt poſſeſſio non niſi adeptis conceſſa ſit, propterea multi negant, hoc Elixyr parari poſſe, niſi habeatur Alcaheſt. HELMONTIUS tamen mediam hoc præparãdi Elixyr viam, ex veſtigiis PARACELSI deſumptam, ſuggerit *Tr. Quæ ſequuntur ſunt liquida aut imperfecta*; Ibi ſcilicet ex iiſdem ingredientibus mediatè digeſtione & circulatione acquirit *Elixyr album*, quod nihil aliud eſt, quàm oleum trium illarum ſpecierum, phlegmate ſuo commixtum, cui HELMONT multa tribuit, & præterea ceu ſuccedaneum PARACELSI ſubſtituit. Encheiriſes ejus præſcribit HELMONTIUS, pro quarũ illuſtratione obſervãdũ: totius rei cardinẽ in hoc cõſiſtere, ut ignis exactiſſimè per integrũ menſẽ, vel etiã per duos menſes rega-

regatur, idque speciatim in balneo vaporoso, ut nempè cum calore blandissimo digerantur, ita ut semper æqualis maneat: nisi enim hoc exactissimè observetur, & ubi vel leviter excedamus in gradu, aut ignis sit nimius, alembicus frangitur, & omnia contenta pereunt; sin verò calor nimis exilis fuerit, frustra laborabimus. Hoc observato, donec species per se in picem confluant, & liquor oleosus in lateribus vasis se conspiciendum præbeat, species eximantur ne comburantur à calore fortiori: quo facto cum *aqua cinnamomi spirituosa* per mensem adhuc circulantur, sic demum destillantur, & elicitur oleum volatilisatum. Parum quidem subministrat hæc præparatio, cùm ℥ij. ingredientium vix 50. vel 60. guttas suggerant.

Utut pauca sint ingredientia, magna tamen & capacia requiruntur vasa, ut spiritus rectè circulari queant, quia aliàs sub circulatione vitra franguntur. Conf. HELMONTIUS *Tr. Arbor vitæ*.

Dosis est à gutta j. ad ij. vel iij. & plus faciunt quàm nostrates guttæ xx.

Cum itaque paucis concessum fuerit adire Corinthum, hinc loco circulati illius Paracelsi, spiritus vini pro parando Elixyr accipitur; cuique pro meliori specierum solutione & extractione nunc *per acidum*, nunc *per alcali* suppetiæ feruntur.

Per acidum quidem, dum spiritus vini rectificatus cum moderata quantitate spiritus sulphuris per campanam impprægnatus, affunditur speciebus, vel conjunctim vel separatim, modo quem docet AUTOR *pag.* 190. vel etiam HOFFMANNUS *l. a. pag.* 69. *Acidulandi* verò *modi* sunt varii: quidam per spiritum salis, alii per spiritum vitrioli, alii per spiritum sulphuris per campanam id efficiunt. Ego, si acidulandus sit, præfero spiritum sulphuris per campanam, qui optimè extrahit. Observandum tamen in aloe, ut si simul laxare debet, hæc primitus extrahatur cum aqua, aut alio menstruo aqueo, non verò cum spiritu vini; hinc aloe reliqua cum aliis speciebus misceatur, quæ spiritu vini novo acidulato extrahantur: tandem binæ extractiones misceantur. Beneficio enim aquæ ex aloe elicitur mucilago ejusdem purgans; per spiritum vini verò ex aloe tantum elicitur resina adstringens. Pro varietate ergo scopi, variè extrahitur aloe: vid. quæ *de aloe superiùs*.

Sunt, qui volunt præparare Elixyr proprietatis sine amaritudine hoc modo:

♃. *Myrrhæ Alexandr.*
Aloes succotr. ana ℥iv.
Croci Orient. ℥iij.

Has species invicem probè mistas indunt vitro, & irrorant *spiritu vini*, donec bene sint humidæ: hinc affundunt *spiritum vini non rectificatum* ad supereminentiam 4. digitorum, hinc digerunt ad aliquot dies debili calore & postmodum affunditur *oleum sulphuris per campanam* tantum, quantum fuit spiritus vini, digerantur aliquot dies, hinc decantetur clarum à residentia, & abstrahatur spiritus vini; qui ubi omnis fuerit abstractus, singulatim capiendum est phlegma, grati saporis & odoris, donec incipiat acescere: Huic phlegmati reaffundatur spiritus vini abstractus, ponantur in digestionem aliquantum, hinc filtrentur, & sic habetur *Elixyr sine amaritudine*.

Sine acido moderni parant id per alcalia, eaque vel per alcalia fixa, vel per volatilia.

Dum per alcalia fixa promovetur extractio:

♃. *Sal tartari* (vel *tartari & nitri* ana part. æqual. ex quibus per detonationem in crucibulo paratur alcali fixum.)

Hujus cum aqua paratum *lixivium* speciebus pro Elixyr proprietatis affundunt ad consistentiam pultis, digerunt, & affusionem repetunt. Ubi omnia ad siccitatem exhalarint, *spiritus vini probè rectificatus* vel *tartarisatus* affunditur, qui intactum relinquit sal alcali fixum, & substantiam ab eo sale solutam, seu balsamicam resinosam essentiam elicit; sicque fit elegans *Elixyr proprietatis*, grati saporis & convenientissimi usus mulieribus & infantibus in cruditatibus acidis.

Sunt qui etiam terram foliatam, idque non inconsultò, speciebus extrahendis addunt, & hinc cum spiritu vini Elixyr non inconcinnum præparant (confer LUDOVICI *Pharm. pag.* 484.) vel ipsum terræ foliatæ tartari liquorem speciebus affundunt, qui extrahit omnia quàm optimè: post filtraturam asservant Elixyr proprietatis tartarisatum. Alii

♃. *Nitri cum tartato* alcalis. q. v.

Lixivio exinde parato inspergunt *tartari crudi pulverisati* tantum, donec non amplius fermentent, & liquor rubicundus inde emergat; quo LANGELOTT utitur ad vegetabilium, & animalium præparandas Essentias, & Extractiones: quod incommodum etiam non menstruum est pro Elixyr proprietatis parando, dum species hoc ipso digestæ, & extractæ, ad siccitatem blandè evaporatæ, cum spiritu vini affuso elegans Elixyr constituunt.

Quod modum *per alcalia volatilia*:

♃. *Spiritus sal. cum spiritus. vini parat.*
affunditur
Aloes,
Myrrhæ,
Croci, ana partib. æqual. q. s.

Hic ipse, ubi primò seorsim unumquodque ingredientium extractum abstrahitur in Extractum debitæ consistentiæ, quæ invicem permista denuò cum spiritu vini ammoniacali extrahuntur, & sic erit summa Medicina in cruditatibus acidis & viscidis. Dicatum est sexui sequiori. Dosis gutt. xxx.

Observandum: quod Elixyr proprietatis cum alcalibus præparatum se misceat vino, & aqueis sine præcipitatione. Ut autem magis specificetur, & quasi Elixyr proprietatis specificum fiat, loco spiritus vini simplicis sumatur spiritus appropriatus.

Aliis, qui volunt, quod spiritus vini terebinthinatus genuinum fuerit PARACELSI *menstruum*, placet eum pro menstruo Elix. propr. parando seligere; qui tamen nihilominus errant, quoniam multum abest à liquore alcahest. Alii speciebus Elixyr proprietatis affundunt oleum destillatum terebinthinæ seu spiritum, & procedunt digerendo & extrahendo, lenissimo tamen ignis gradu, eo modo atque fit in præparatione Balsami sulphuris; atque ita Elixyr proprietatis verissimum, singularissimum, reverà balsamicum, non tamen in omnibus casibus conveniens, acquirunt.

Elegans quoque est *præparatio* CNOEFELII, qui recipit *crocum* & *myrrham*, & hæc pulverisata insuit nodulo lineo, quem suspendit in cucurbita, in cujus fundo est aloe cum *menstruo extrahente*, & hanc cucurbitam bene clausam imprimis superimpositâ aliâ parvâ cucurbitâ, ponit in digestionem arenæ: sic enim, dum beneficio circulationis spiritus menstrui in vase incipiunt sese insinuare in nodulum, & imprægnare species in nodulo, eas extrahunt, & denuò è nodulo guttatim decidunt; sicque sensim sensimque essentiam elegantem & admodum potentem extrahunt: quo negotio ad longum tempus peracto spiritus vini est abstrahendus, donec remaneat essentia in fundo instar mellis tenuioris, quæ est egregia medicina: spiritus verò vini hic abstractus, totus est volatilis, & mirè balsamicus.

Ex hoc Elixyr proprietatis quasi simpliciori plures aliæ compositiones magistrales fuerunt enatæ, quarum descriptiones videbitis in ROLFINCII *Chym.* & in aliis scriptoribus. Hinc Elixyr proprietatis purgans, seu cum rhabarbaro, vulgò usurpatur. Concinniora tamen sũt Elixyria proprietatis purgantia, solida & liquida CNOEFFELII, quæ videb. *in Append. Anno* 6. & 7. M.A.N.C. *pag.* 18. & 19.

Polychrestum aliàs est remedium hoc elixyr, stomacho ac primis viis conveniens, sordes imprimis acidas à digestione prima relictas abstergens, appetitum provocans, bilem acriorem blandè temperans, lumbricos ex putredine funesta ortos tam præservans, quàm enecans, & menses provocans. In retentione secundinæ post partum, ne eadem putrescat, est egregium remedium, præservat putredinem, & pellit secundinam ratione croci & myrrhæ; unde etiam mulieribus valdè convenit in certis casibus, non verò gravidis propter dictas rationes. In affectibus pectoris valdè convenit: nam in pleuritide & peripnevmonia suppurata impedit, quò minus degenerare possit in phthisin, purificando & consolidando ulcera pulmonum, si sumatur cum decocto vulnerario, imprimis hederæ terrestris, cujus felicem usum imprimis expertus sum. Convenit in tussi à mucilagine crassa, si hæret in bronchiis pulmonum, & expectorationem promovet. Scorbuto resistit, in quem finem egregium est *Elixyr proprietatis antiscorbuticum D. Michaelis*, qui recipit pro menstruo *spiritum cochleariæ*, vel *spiritum antiscorbuticum compositum*, acuatum cum *spiritu aperitivo Penoti*. In vertigine & imbecillitate visus ortis ex stomacho, hoc elixyr est egregium. In ulceribus & vulneribus partium internarum & externarum valdè convenit hoc elixyr; unde etiam à quibusdam externo usu applicatur ambustis & combustis ab igne, ubi æstum & calorem mitigare dicitur: imò externo usu in ulceribus, & vulneribus sordidis & putridis instillatur, aut cum unguentis applicatur.

ELIXYR SYNCOPTICUM SAM. CLOSSÆI.

num. 11.

Elixyr syncopticum est Mistura analeptica, parum habens in recessu.

ELIXYR UTERINUM.

num. 12.

Longè meliùs extrahuntur species per spiritum vini, cum spiritu urinæ vel spiritu salis ammoniaci acuatum, ad imitationem nempè Infusi illius, quod habet BARBETTE *in Praxi cap.* 1. *de Epilepsia*; & faciliùs se conjungit cum oleis destillatis, in magna copia additis.

Est multi usus in passione hysterica dosi ℈j. ad ʒß. Deinde feliciter convenit in mensibus remoratis, aut lochiis obstructis: valdè enim has ipsas excretiones promovet, & convenit in omnibus morbis has suppressas insequentibus.

ELIXYR VITÆ MAJUS & MINUS QVERCETANI.

Elixyria hæc laboriosæ sunt præparationis, & habetur tantum essentia spirituosa aromatica composita

CAPUT LIII.
DE
EMPLASTRIS, CERATIS, & DROPACIBUS.

De modo horum parandi, & ingredientium proportione, *infra cap.* 81. ubi *de unguentis*, *dabo*.

Inter *Cerata officinalia* & alia ab autore descripta se primò prodit

CERATUM EX BETONICA.

Malè ita dicitur, cum parum de Betonica participet; sed olibanum, mastix & mumia caput rei sunt. Commodiùs fit ex succo Betonicæ cum melle & balsamo Peruviano, sic optimè convenit in affectibus catarrhalibus, vulneribus & contusionibus capitis; sicut & in omnibus capitis vulnerationibus cum balsamo Peruviano emplastra malaxanda sunt.

CEROTUM CAPITALE.

Cerotum capitale, quod etiam appellatur *Cerotum pro Bregmate*, valdè convenit in affectibus capitis senum.

Cerata hæc, si misceantur cum Emplastro de Ranis Vigonis cum Mercurio, mirabilia præstant in contumacissima cephalæa quacunque; sive sit ex lue Gallica, in quo casu commendatur à BARTHOLINO, sive etiam oriantur ex aliis quibuscunque causis tales cephalææ contumaces, uti videri potest in *Observ.* PLATERI, qui aliquot habet exempla. Imò D. MICHAELIS curavit aliquando Principissam, cui ex nimia & diuturna cephalalgia & capitis dolore suturæ capitis à se invicem discesserant, idque cum strepitu, uti referebat: Talem suturarum discessum cum horrendo capitis dolore curavit beneficio horum Emplastrorum ita præscribendo:

℞. *Emplastri de ran. cum mercurio*,
Cerati de beton. ana ℥iß.
Pro bregm. usit. ℥vj.

Malaxentur invicem *unguento alabastrino*: massa inducatur super *alutam*, & obducatur *sindone rubra*, postmodum adspergatur cum *oleo destillato succini*.

D. S.
Emplastrum Cephalicum.

Commodè etiam Emplastris capitalibus seu cerato pro bregmate usitato misceri potest gummi Tacamahaca, & hæc invicem malaxari cum oleo succini, sic valdopere conveniunt in affectibus capitis catarrhalibus, imprimis senum.

CEROTUM DIACHALCITEOS.

Est etiam in officinis usitatum *Emplastrum diachalciteos*, quod etiam, quia ejus mistura cum baculo ex palma agitatur, *diapalma* dicitur. Vocatur aliàs Germ. *Emplastrum Fontanellæ*; Italis enim, præter alios usus, in usu est fonticulis imponere, ut eadem munda, & à putredine aut corruptione, aliisque symptomati, libera asserventur, singulis diebus post purificationem in forma thaleri applicatum. Inservit etiam ad vesicas excitatas diu apertas tenendas.

Hunc pertinet Emplastrum diaquercus Quercetani, quod ejus vicem subire potest

CEROTUM DE GALBANO.

Cerotum de Galbano externè umbilico applicatum in affectibus abdominis spasmodicis, uti etiam in specie in passionibus hystericis, & colica, egregium est, si malaxetur cum oleo castorei, cum oleo succini vel spicæ, & balsamo Peruviano. Vel optimum magistrale emplastrum est, quando

℞. *Galbanum liquef.* qu. v.
addatur
Castoreum.

Hæc invicem mixta cum *oleo succini* malaxentur & satis efficax erit remedium pro hystericis.

CEROTUM PRO HERNIOSIS.

Notandum; quod in Hernia duplex medendi scopus sit:

1. *Locum relaxatum adstringendi*.
2. *Locum læsum relaxandi quasi*, ut facilitetur intestinorum ingressus in abdomen.

Pro priori scopo adstrictorio emplastra resinosa applicantur, quæ veteres sparadraporum formâ adhibebant; quæ nihil aliud erant, quàm linteum in misturam Emplastri liquefacti intinctum, ut ex utraque parte obductum fuerit, hinc binâ vice applicari poterant, idque in herniis, fracturis & luxationibus.

CEROTUM STOMACHALE.

Nobis in usu est *Cerotum de Ladano Cratonis*, quod est insigniter stomachale, & valdè convenit in affectibus stomachi, si malaxetur cum oleo stomachico composito Cratonis, & ita applicetur uti moris est. Optimum etiam est, si permisceatur cum ana Tacamahacæ, & invicem malaxentur cum balsamo Peruviano, fiatque Emplastrum seu scutum stomachale, irrorandum pro ditioribus cum oleo caryophyllorum, mastichino, item macis, postquam scilicet jam sindone est obductum.

EMPLASTRUM ALBUM COCTUM.

Loco hujus, & omnium reliquorum emplastrorum, quorum basis est saturnus, ut sunt de cerussa, de minio, lithargyrio, &c. commendo *Emplastrum Mirabile* seu *Miraculosum*, cujus descriptio est in M. A. N. C. *Anno* 8. *Obs.* 16. *pag.* 23. adeò tumoribus sanguineis, inflammationibus, abscessibus, ardoribus, doloribus mitigandis, acidis talium causis absorbendis, & suppurationi promovendæ, imprimis conducit. Pertinet huc etiam *Emplastrum de alcalibus* TACHENII *in Morbor. Princ. p.* 177. & ex eo enatum *Emplastrum Mirabile Mecibomii*, quod *supra* dedi, ubi *de Plumbo*.

EMPLASTRUM E LAPIDE CALAMINARI,
Germ. *Zelten-pflaster*.

Ad ulcera dysepulotica, & difficulter in cicatricem coeuntia claudenda, est optimum. Pro incarnatione autem cum terebinthina minus rectè paratur.

EMPLASTUM DIACHYLON.

Emplastrum diachylon, tam *simplex*, quàm *compositum cum gummatibus*, in frequenti usu est chirurgis in tumoribus recentibus, abscessibus, scirrhis, strumis, grumis resolvendis, emolliendis, & tumoribus maturandis, ut facilè abeant in pus, & promptè sub cute aperiantur. Descriptiones omnium videb. *in Pharm. Augustana*.

EMPLASTRUM CITRINUM.

Convenit in furunculis ad suppurationem & maturitatem perducendis.

EMPLASTRUM DE CRUSTA PANIS.

Emplastrum de crusta panis, juxta ZWELFERI correctionem paratum, in affectibus stomachi, imprimis in vomitu, item in dysenteria, valet; applicatur etiam commodè gravidis, ubi vomitus eas infestat, ut metus sit subsecuturi abortus, malaxatum cum balsamo Peruviano; juxta Augustanorum descriptionem nil valet.

EMPLASTUM DIAPHORETICUM.
num. 3.

Est egregium emplastrum, quod MYNSICHTIUS *pag.* 185. cum oleo destillato fœtido tartari applicat in Podagra, ischiadicis doloribus; item in artuum & crurum profundis lancinationibus perquàm est egregium.

EMPLASTRUM FEBRIFUGUM STROBELBERGERI.
num. 2.

Descriptionem quidem habet AUTOR quæ tamen non in omnibus est perfecta; STROBELBERGERUS enim *in Tract. de febr.* ita *describit*:

℞. *Ignis*,
Aer,
Aqua,
Terra,
M. f. *Emplastrum*.

Araneæ, quæ adduntur, non sunt illæ, quæ reperiuntur in hypocaustis, sed sunt majores degentes in cellis & certum est quod in araneis sit magna vis febrifuga.

Usus ejus est, ut in forma thaleri applicetur pulsibus, in quibuscunque febribus chronicis, ubi signum non infaustum est, si æger puncturas quasdam ab applicatione ejus sentiat, atque pars rubescat; paulò enim post febres cessant. Rationes videbitis in WILLIS *de Febribus*. Si per novem dies relictum fuerit, eâdem horâ, qua fuit applicatum, denuò resolvatur, postmodum defodiatur, vel incendatur: nam si quis alius id emplastrum contingat, is ipse extemplo febre quartanâ laborare incipiet.

Quidam solent commendare idem emplastrum in febribus malignis.

Huc & referri potest emplastrum febrile Dni D. MICHAELIS, à se

à se expertum contra quascunque febres, in specie quartanam; sicut tali aliquando virum 80. annorum curavit sine ullius medicamenti adhibitione, id quod mirabile est. Compositio est hæc:

℞. *fulig. furni splend.* (Germ. *Spiegel-Ruß*) ℥vj. ad ℥iß.
Terebinth. ℥vj.
Telar. aranear. ℥j.
Camph. ℈ij.
Olei aranear. q. s.
M. f. *Emplastrum*:

Quod applicatur pulsibus ad magnitudinem thaleri in febribus ardentibus continuis & intermittentibus.

Basis sunt fuligo & araneæ.

EMPLASTRVM AD FONTICULOS.

num. 5. *pag.* 196.

Egregium est ad fonticulorum symptomata præcavenda & arcanda.

EMPLASTRVM AD HERNIAM.

num. 7.

Malè recipiuntur exuviæ anguillarum, serpentum exuviæ esse debebant: coquuntur donec crassescant in formam emplastri; ita enim non in enterocele modò, sed & hydrocele, optimum est, & pro arcano habetur.

EMPLASTRVM AD HYDROPEM AUGUSTANORVM.

In usu est, ut applicetur abdomini pro expellendis aquis per alvum. Quidam usitatiùs in tali casu applicant cataplasmata, facta ex stercore caprillo cum aqua & aliis; qualia cataplasmata imprimis conveniunt in tumore scroti ex nimia aquarum coacervatione.

EMPLASTRVM DE BACCIS LAURI.

Egregium est contra flatus & tormina abdominis, præsertim infantum; item contra inflationem ventriculi. Miscetur etiam interdum emplastro contra hydropem, ubi simul adsunt flatus; & malaxari potest cum oleo chamomillæ destillato, & baccarum lauri, vel solis, vel adduntur his simul aliquot guttæ olei macis destillati.

EMPLASTRVM MAGNETICVM.

num. 8.

Emplastrum magneticum ita propter Magnetem arsenicalem dicitur, quem *habuimus supra*. Quin & propter usum dicitur Magneticum emplastrum illud, dum curandis bubonibus pestilentialibus inservit. Et sanè melius & præstantius hoc non datur in tumoribus malignis pestilentialibus, anthracibus, bubonibus, parotidibus malignis seu pestilentialibus. Usum ejus in dictis casibus videbitis imprimis in BARBETTE *Descriptione Pestis*, ubi per experientiam propriam confirmat, quod valeat hoc emplastrum in peste; hinc etiam in ANGELO SALA, & *ejus scriptis*. De cætero etiam in quartana regioni lienis admotum convenit; item ad restituendas hernias scrotales egregium est lumbis admotum; sic sensibiliter percipiunt ægri intestina retrahi: videatur HOFFMANNVS *in Methodo Medendi*. Egregium porrò est in tumoribus cancrosis, & ulceribus malignis, in quibus melius hoc non habetur.

EMPLASTRVM DE MELILOTO.

Inservit emolliendis, resolvendis, discutiendis, &c. tumoribus tonsillarum, aliarumque partium glandulosarum inflammationem minitantibus; sicut inflammationes factas maturare & ad suppurationem perducere juvat. Qui accuratam ejus præparationem desiderant, adeant SIMONEM PAULI *Quadrip. Botan.* ubi de Meliloto. Certè haud inconcinna est descriptio.

EMPLASTRVM DE MINIO.

Usurpatur ad ulcera antiqua & corrosiva, imprimis tibiarum & partium nervosarum.

EMPLASTRVM NERVINVM.

Adhibetur in affectibus nervorum & partium nervosarum, à sic dictis catarrhis oriundis: quin in imbecillitate artuum, affectibus paralyticis nothis, & tremore dorso calidè imponatur: malaxatur cum oleo nervino composito.

EMPLASTRVM OPPODELDOCH.

num. 11. *pag.* 179.

Primus author fuit PARACELSVS. Compositum catholicum ad vulnera vel ulcera antiqua curanda & consolidanda intelligit AUTOR, ubi tamen Emplastrum diasulphuris Rulandi præstat. Descriptio Emplastri Oppodeldoch non adeò concinna, correcta fuit à D. ROLFINCIO ita:

℞. *Ceræ virg.* ℔ij.
Terebinth. ℔j.
Balsami sulphuris Rulandi ℥vj.
Liquefiant: postea adde
Ess. caryophyll.
Veronicæ,
Alchymillæ,
Flor. papav. errat.
Hyperici an. ℥ij.
Gumm. opopanac.
Galbani,
Serapini,
Ammoniaci,
Hederæ,
Bdellii an. ℥j.
Ebulliant: facta mistione ab igne removeatur, & add.
Succini pulver. ℥ß.
Aloes hepat. ℥iij.
Colophon. ℥j.
Sarcocollæ,
Myrrhæ Alex. an. ℥ij.
Thuris,
Mastich. an. ℥ß.
Rad. aristoloch. long.
Rotundæ an. ℥j.
Cum parum refrixerint, adde
Magnet. in oleo antimonij dulc. extincti,
Hæmatit. præp.
Corall. rubr. præp. an. ℥iij.
Mumiæ,
Sangv. draconis an. ℥ß.
Boli arm. Orient.
Croci metall.
Croci martis,
Veneris an. ℥ß.
Sub fine adde
Lap. calam. præp. ℥x.
Lithargyr. aur.
Argent. an. ℥ij.
Cum ferè refrixerint, immisce
Terræ vitrioli dulc. q. s. ad rubeum colorem.

EMPLASRTM DE RANIS VIGONIS.

Emplastrum hoc habetur duplex: *cum & sine Mercurio*. Quod est cum Mercurio, usitatissimum est in symptomatibus Gallicis partium externarum contumacioribus, nodis, ulceribus, doloribus, imprimis tibiarum & capitis, tumoribus seu gummatibus Gallicis, item in tumoribus duris scirrhosis discutiendis & resolvendis, & in omnibus ex acido viscido oriundis pathematibus; hinc contra tumores quoscunque duros resolvendos in partibus nerveis, contra scrophulas, ganglia, scirrhos, scrophulas mammarum, &c. citra salivationem optimum est. In cephalæa antiqua, imprimis in hemicrania, mirabile est: vid. BOOTIVS *de Affectibus omissis*.

EMPLASTRVM SATVRNINVM.

num. 12. *pag.* 198.

Notanter observandū est in hoc Emplastro amalgama Mercurii & Saturni, polychrestum in usu chirurgico, quodque in gravissimis etiam ulceribus, tumoribus ac doloribus singulare est. Saturnus fluat, & ubi adhuc nonnihil fluidus est, immittatur Mercurius pro ulteriori amalgamatione. Ratione hujus Emplastrum hoc, post arsenicale, est elegantissimum, & certè polychrestum emolliens tumores nerveos cōtumacissimos scrophulosos. Conf. hîc DECKERS *in comm. in Praxin Barbette pag.* 61. Multi usus est in casibus etiam desperatis ulceribus callosis, aut labia fistulosa habentibus, quæ resolvit, & emollit potentissimè.

Facit huc etiam Mercurius coagulatus à Saturno, quem videb. in *Hoffmanni Clave pag.* 261. qui exostosibus nodisque ossium duris, vel strumis applicatus, est egregius.

Pertinet huc mistura plumbi antimonii cum Mercurio ita coagulata: de qua vid. KERCKRINGIUS *de Antim. pag.* 303.

POTERIVS *in suis centuriis* hinc inde facit mētionē *Mumiæ mineralis*, mediāte qua mirabilia præstitit in affectibus chirurgicis externis. Forsan non multū abfuit hæc ipsa mumia ab hujusmodi amalgamate.

EMPLA-

EMPLASTRUM AD SCIRRHOS S. CLOSSÆI.

Compositio hæc non contemnenda, est. Per aquilam albam intelligit Mercurium dulcem, vel potius Mercurium vivum, pro emolliendi scopo optimum. ZWELFERUS equidem taxat Mercurium vivum, sed malè, additque Mercurium sublimatū, sed pessimè.

EMPLASTRUM SPLENETICUM DE CICUTA.

Est spleneticum optimum. Variæ ejus sunt compositiones; præ cæteris tamen duo primaria solent esse ejus Ingredientia, gummi nempè ammoniacum in aceto solutum, & hinc succi simplicium narcotici, v.g. de cicuta, nicotiana, hyoscyamo, &c.

EMPLASTRUM DIASULPHURIS RULANDI.

num. 17. pag. 200.

Pro usu quotidiano nobile ac polychrestum admodum est emplastrum, multis usibus, speciatim partium glandulosarum, adeoque & mammatum ulceribus, conveniens. Compositio est concinna, modò rectè liquescat myrrha. Quod si loco sulphuris vulgaris sulphur antimonii recipiatur, eò præstantius erit compositum.

Tria hæc sufficiant chirurgo: Balsamus Peruvianus pro vulneribus, Emplastrum diasulphuris pro tumoribus, & Balsamum sulphuris pro abscessibus mundificandis & consolidandis.

EMPLASTRUM STOMACHICUM DE TACAMAHACA.

num. 18. pag. 201.

Est emplastrum pro stomacho elegans, multis usibus, præsertim cardialgiæ, singulariter conveniens. De anxietatibus cordis certè ægri maximè & frequenter conqueruntur, quæ plerumque sunt ex stomacho. Ergo Tacamahaca contra eas convenit.

EMPLASTRUM AD TOPHOS & GUMMATA VENEREA CLOSSÆI.

Pro basi habet cinnabarim vulgarem vel antimonii: quare propter Mercurium vivum, qui reperitur in cinnabari. Loco eius ergo Mercurius vivus admisceatur.

EMPLASTRUM VESICATORIUM.

num. 20.

Maximè attollo hoc vesicatorium, quod egregiè operatur & leniter cum pauco admodum dolore; reliqua è contra vesicatoria sunt dolorifica: saltem propter asam fœtidam est ingratum. Descriptio pro meliori consistentia sequenti modo mutari potest:

♃. *Ceræ* ℥ij.
Terebinth.
Butyri an. ℥j.
Olei rosati ℥ß.
Cantharid. ℥ß.
Pulv. asæ fœtidæ,
Mastichis,
Myrrhæ,
Camphoræ an. gr. xv.

F. *Emplastrum molle*: excipiatur alutâ & ad magnitudinem thaleri applicetur aut manibus aut pedibus, &c. Sin debet esse fortius vel mitius, augmentanda vel imminuenda est dosis cantharidum, pro constitutione ægri: Sicuti etiam asa fœtida, si eius odor sit molestus, omitti potest.

Quod si tale Emplastrum non prostet in officinis, tunc extempore recipitur aliud Emplastrum, in specie Emplastrum ex mucilaginibus, quod est emollitivum & attractivum per se; hinc additur pulvis cantharidum ad ℈j pro singula ℥j. Emplastri: malaxentur invicem cum terebinthina, & applicentur sub forma thaleri: Vel pro usu vulgari:

♃. *Cantharid. pulveris.*
Ceræ, *Pingued. lepor.* an. part. æqual.
addatur paucum terebinthinæ:

Hæc in *Emplastrum vesicatorium* concinnum satis coeunt.

Quia autem vesicæ non diu apertæ manent, hinc cum tribus vel quatuor partibus emplastri cujusdam, v. g. de spermate ranarum stimulando vesicans misceatur, & sic, quam diu placuerit, vesicas apertas tenere poterimus: vid. HORTIUS *in Obs.* I. qui ceu utilissimum hoc vesicatorium commendat. Extemporaneum quoque Emplastrum vesicatorium unà cum artificio diutiùs vesicas apertas servandi, vid. in LUDOVICI *Pharm. pag.* 420.

DE DROPACE.

Dropaces non sunt ampliùs in usu.

Fuit autem Dropax seu picale Emplastrum, paratum ex pice ceu basi: cui postmodum addiderunt olea, quæ fuerunt essentialia ingredientia uniuscuiusque Dropacis. His tamen interdum additur pulvis ex pipere, pyrethro, zingibere &c., quibus moderni addunt semen sinapi, stercora, &c.

Usus fuit, ut applicatus Dropax parti bene incalescat, ut partes marcidæ languidæ, & atrophiâ correptæ, denuò nutriantur, & attracto nutrimento denuò fiant auctæ & crassæ. Præterea usurparunt pro attenuandis, resolvendis, & ex alto derivandis humoribus frigidis & serosis.

Modum ususpandi videb. in AUTORE, cum non ampliùs apud nos sint in usu.

Nihilominus ut pateat formula, sit *dropax contra atrophiam* ex modernorum præscripto:

♃. *Pulv. pyrethri* ℥iß.
Sem. sinapi ℥j.
Euphorb. ℈j.
Castor. ℈ß.
Picis naval. cum oleo costin. q. s.

F. l. a. *Dropax* applicandus calidè brachiis, vel etiam pedibus in eorum atrophia.

Sed, uti dico, usus apud nos omnino exolevit.

His addo *Ceram Catholicam Burrhi*, de qua multi multa fabulantur, dum laudatur ab hoc, culpatur ab illo. Duplicem quidem ceram habuit Burrhus in frequenti usu: *Ceram anti-diabolicam*, & *ceram catholicam*. *Descriptio ceræ Catholicæ* est talis:

♃. *Opopanac.* ℥ij.
Bdellii,
Gumm. animæ,
Carannæ,
Hederæ,
Elemi,
Tacamahacæ,
Sagapeni,
Thuris an. ℥iv.
Balsami Peruv. ℥iij.
Terebinth. ℥v.
Ceræ ad pondus omnium.

Liquefacta invicem leni igne Misc. cum *cera*, & f. Mistura in forma ceræ.

Hac usus est internè & externè. Internè sub forma pilularum valde convenit stomacho: externè stomacho applicata egregia est in appetitu prostrato, & aliis stomachi affectibus. Imò externè genis in forma thaleri applicata odontalgiam optimè curat, quem in finem & pilularum formâ denti inseri potest. In podagra pariter internè & externè, præservativè & curativè, adhibita fuit à BURRHO.

CAPUT LIV.

DE EMULSIONIBUS.

Emulsiones sunt lactiformes potiones, ex seminibus lacteis & oleosis cum aquis appropriatis elicitæ, quæ simul etiam, quantum fieri potest, debent æmulari gratiam lactis in sapore; unde rarissimè vel nunquam res tetræ & nauseabundæ sunt miscendæ. Tales utut olim pro scopo temperandi atque roborandi usurparę sint, hodie tamen in alios fines adhibentur. Has autem tria primaria ingredientia constituunt.

I. *Semina lactea & oleosa*, item fructus quasi seminales, nuclei v. g. pinearum & pistaciorum. In hisce tamen seminibus notandum: quod talia in recessu habeant succum oleosum aquosum, utut sint sine sapore & odore insigniori, ut sunt amygdalæ dulces, pistacia & pineæ, semina quatuor frigida majora & minora, papaveris albi, portulacæ, lactucæ, cardui Mariæ, cardui benedicti, cannabis, violarum, napi, aquilegiæ, sem. citri, nuclei pœoniæ, persicorum nuclei, &c.

AMYGDALÆ DULCES.

Ex his fiunt Emulsiones, quando opus est vel roboratione, vel nutritione, aut in refectione ægri adduntur nuclei pistaciorum & pinearum, quoniam sunt nutritivi & conveniunt in hectica, in phthisi, febre cum tussi, & affectibus pectoris.

SEMINA QUATUOR FRIGIDA MAJORA.

Præscribuntur usitatè in temperando ardore corporis, & commodè permiscentur cum semine papaveris albi, ut leniter sopiatur dolor, ut in pleuritide; vel quando opus est leni somno, in agrypnia, virium prostratione, & jectigatione corporis.

SEMEN PORTULACÆ ET LACTUCÆ

Etiam ardorem temperant.

SEMEN CARDUI MARIÆ ET CARDUI BENEDICTI.

Præscribuntur in Emulsionibus antipleuriticis, & simul adduntur pulveres appropriati antiplevritici.

SEMEN CANNABIS.

Ex hoc fit elegans Emulsio in gonorrhœa, item in furore uterino mulierum: potest addi antimonium diaphoreticum, os sepiæ præparatum, succinum preparatum, &c. & erit Emulsio admodum elegans in gonorrhœa.

SEMEN VIOLARUM.

Valdè convenit, ubi est suppressio urinæ, item in affectibus nephriticis; pellit enim urinam, & simul solet per inferius guttur laxare: ad ʒß. pro duabus vel tribus dosibus præscribitur.

SEMEN NAPI, AQUILEGIÆ, CITRI, &c.

Præscribuntur in Emulsionibus alexipharmacis, in febribus malignis, in variolis & morbillis, in febribus petechialibus: sed observetur, quod semen citri sit amariusculum, & propterea non in æquali dosi præscribitur cum aliis seminibus, sed in minori, ne gratia saporis pereat.

NUCLEI POEONIÆ.

Ex his fiunt emulsiones, quando metus est epilepsiæ in puerorum variolis; propterea commodè cum seminibus expellentibus permiscetur semen pœoniæ, & sic fit Emulsio antiepileptica expulsiva, & dissolvitur in ea una cum aliis pulveribus pulvis Marchionis, qui est coloris albi.

NUCLEI PERSICORUM.

Ex his fit emulsio antinephritica, urinam ciens, & calculum leniter movens: propterea etiam aliqualem vim habet somnum inducendi.

Requiritur ad emulsionem *Liquor*, qui est varius pro varietate scopi, ut aquæ appropriatæ destillatæ, decocta tam simplicia, quàm composita; v. g. in morbis malignis præscribitur aqua borraginis, galegæ, ulmariæ: pro scopo analeptico aqua cinnamomi, melissæ, liliorum convallium cum vino, cerasorum nigrorum, rosarum, &c. quibus etiam pro eodem scopo addantur aquæ carbunculi aliquot drachmæ: in dysenteria conveniens est decoctum priapi cervi vel ceti: in dysuria seu acrimonia urinæ Decoctum malvæ: in Emulsionibus antiplevriticis conveniens est decoctum radicis glycyrrhizæ, quoniam dulcis est saporis, lenit asperitatem faucium, & expectorationem promovet: in emulsionibus viis urinariis destinatis, v. g. semen violarum conveniens est: decoctum ciceris rubri pro abstergenda mucilagine & promovenda urina: in affectibus malignis fiunt emulsiones cum decocto cornu Cervi vel simplici vel cum radice scorzoneræ, quod vim habet expulsivam vel sudoriferam. Cum liquore appropriato semina teruntur & agitantur in mortario, donec fiat liquor lacteus per colatorium depurandus; id quod remanet in colatorio, sunt cortices seminum.

Hinc est simplicissimus modus parandi Emulsionem; cui pro ratione scopi, propter quem præscribitur emulsio, ʒ. admiscentur Pulveres candidi; tali proportione, ut aquæ unciæ uni respondeat ʒj. vel ℈iv., & ℥j. seminum ℥viiij. vel ℥x. emulsionis.

Pro dosi supputandum est ℥iß. aut ℥ij. vel ℥iij. Præterea alio modo etiam præscribuntur cochleatim assumendæ, singulis horarum vel etiam semihorarum spatiis tria vel quatuor cochlearia: ad horas octo ℥v. vel ℥vj. pro tribus dosibus, vel etiam pro quatuor ad summum ℥ix.

Dissolvitur in his emulsionibus pro gratia saporis aut saccharum, vel quidam Syrupus appropriatus. MORELLUS commendat syrupum violarum aut capillorum Veneris: sed malè; nam emulsio debet esse coloris lactei, hi verò syrupi sunt coloris nigricantis & obscuri. Potiùs syrupus de Nymphæa, syrupus papaveris, &c. si enim rectè sint præparati, sunt coloris albi, & possunt præscribi in emulsionibus. Aliquando in illis solvuntur rotulæ manus Christi perlatæ pro gratia saporis, q. s. V. g. sit *emulsio antipleuritica*:

♃. *Sem. card. bened.*
Mar. an. ʒij.
Cum *Aquæ flor. papav. errat.* ℥iv.
F. *emulsio*: adde
Dent. apri præp.
Maxill. lucii pisc. an. ʒß. edulcor. cum
Rot. manus Christi simpl.
D. S.
Emulsio contra Pleuritim.

Quod attinet *amygdalata* seu *Emulsiones amygdalarum dulcium*, Germ. *die mandel-milch*, usus eorum est in phthisi, hectica, atrophia curanda, &c. Non sunt distinctæ ab emulsionibus formulæ, sed tantum ita vocantur, quia basin earum constituunt amygdalæ: loco earum tamen hodie emulsiones medicatæ præscribuntur: e. g.

♃. *Amygd. dulc. Ambros.* ℥j.
Sem. papav. albi ʒij.
Aquæ portulacæ q. s.
F. l. a. Emulsio spissior ad ℔ß edulcoranda pauco saccharo.
D. S.
Emulsio confortativa ad quietem.

Usus talium Emulsionum est vel generalis vel specialis.

Generalis est, quod temperent acrimoniam salium mutuò effervescentium; amygdala enim admodum temperata sunt: *Specialis*, quod amygdala sint nutritiva; semina quatuor frigida, diuretica; semen cardui benedicti & cardui Mariæ antiplevritica, &c.

Abusus illarum pariter notetur, dum frequentissimè sine judicio usurpantur, & summo cum ægri detrimento adhibentur: cum enim oleosæ sint, fit ut relaxent tonum stomachi; & ita in genere omnes stomachum debilitant; quid quod succum stomachi fermentativum hebetent, prosternant appetitum, nauseam inferant, &c. Hujusmodi emulsiones etiam facilè insuper rancescunt, id est, abeunt in copiosam vermiculorum progeniem, atque tunc fœtorem & pravum saporem contrahunt: hinc rancore suo impediunt legitimum concursum bilis & succi pancreatici, acrimoniam insimul magis sensibilem acquirunt & acescunt. Rarissimus igitur sit emulsionum usus, quia

1. In majori quantitate præscriptæ, propter oleositatem facilè rancescunt, & corrumpuntur, rancorem in stomacho febrientium fervido multo magis contrahunt.
2. Excretiones in stomacho impediunt.
3. Stomachi digestionem turbant.
4. In morbis calidis acescunt facilè, & stomachum prostratum relinquunt, & hinc
5. Malum sæpius contumacius reddunt, & propterea in minori dosi, nec magis una vice, solet præscribi, quàm pro tribus dosibus.

Emulsio nephro-cathartica ex semine violarum, quam AUTOR pag. 203. habet, in urina & alvo suppressa est optimum remedium: addantur *semin. milii solis* ʒiij. & cum *aqua alkekengi* seu *veronicæ* F. *Emulsio*.

Emulsio expulsiva in variolis est utilissima, præprimis ubi tempus ebullitionis adhuc durat, hoc est, primis quatuor diebus. Sequenti modo optimè præscribitur:

♃. *Sem. aquileg.*
Napi an. ʒiij.
(quod si adsit vel jectigatio corporis, vel agrypnia, uti fit in primis diebus ante eruptionem variolarum, additur commodè *sem. papav. albi* ʒiß.)
Cum s. q. *aquæ ulmar.* (e. g. ℥vj. vel hujus *aquæ galegæ*, & *aquileg.* an. ℥ij.) f. Emulsio: adde
Cornu Cervi sine igne,
Antimonii diaphoret. an. ʒß.
Bez. mineral. gr. xij.
Edulc. cum *rot. manus Christi perlat.*
D. S.
Emulsio expellens, bene circumagitanda.

Plures variandi modos Emulsionum, & formulas dabo in *Coll. Formularum*.

CAPUT LV. DE ERRHINIS.

HÆc ipsa *Errhina* sunt in duplici differentia: quædam dicuntur in specie Errhina, quædam Ptarmica. Differunt tantum, quoad maius & minus, quod nempè *Errhina* sint temperatiora, è contra verò *Ptarmica* sint acriora & fortiora. Dicuntur etiam aliàs caputpurgia, quoniam usu Errhinorum imitamur consuetudinem naturæ; quæ ipsa, uti ordinariò humectando nares, præterea tamen superfluam lympham sub forma muci eliminat, unde sordes narium;

rium; ita per Errhina & Ptarmica imitatur naturæ modus, dũ irritando & stimulando nares adiuvamus, ut fortior & celerior, & etiam copiosior lymphæ & muci per nares sequatur derivatio. Vias, per quas derivatur ista lympha, & mucus per nares, quarum quædam sunt in confiniis oculorum, quædam sunt in naribus, descripsit STENO *de Vasis oculorum & narium*. Quando ergo per talia Errhina & Ptarmica irritatur membrana interior succingens, & beneficio istius irritationis simul concitatur acrimonia subtilis & penetrans medicamenti Errhini, tunc fit, ut incidatur mucus crassus & viscidus, & præterea ex irritatione hic incisus copiosiùs effluat, & ita per nares expurgetur. Quod si talia stimulantia sint moderata, ut sine sternutatione proliciant mucum, tunc vocantur *Errhina*; sin verò sint fortiora, ut propter fortiorem irritationem etiam ad sternutationem concitent nares, de qua irritatione scripsit eleganter SCHOOCKIUS, vocantur *Ptarmica* seu *Sternutatoria*.

Quod attinet modum usurpandi ac præscribendi Errhina; illa sunt vel liquida, vel consistentiâ pulveris.

Liquida quod attinet: ea sunt ordinariè succi ex ptarmicis expressi, ex vola manus in nares extrahendi. Talis succus est v. g. succus anagallidis purpureæ, qui valdoperè conveniens est, & præ aliis omnibus commendatur: item succus expressus ex beta rubra; item succus cyclaminis, qui est paulò acrior; succus etiam cucumeris asinini: sunt etiam, qui usurpant succum radicis Ireos nostratis; sed hic ipse, quia paulò est acrior, rarò usurpandus venit. Hos omnes succos, quando volumus acriores, permiscetur oleum nicotianæ, maioranæ, pulvis euphorbii, aut tantillum de pulvere liliorum convallium, & ita *humida Errhina* fiunt acriora & fortiora in stimulando. Nam diversitas est in naribus pro ratione tenuitatis vel crassitiei membranæ nares succingentis: in quibus est tenuis, à levissimis Errhinis facilè irritantur: in quibus est crassa, spissa, humida & flaccida, in iis acriora & fortiora fiant sternutatoria. Huc etiam facit consuetudo: sic enim qui assueti sunt sternutatoriis, vel qui quotidie utuntur fumo tabaci, non facile à levi stimulantur Errhino. Sic Itali semper utuntur sternutatoriis, & inde non facilè etiam à fortissimo Ptarmico irritantur, quia à continua humectatione membrana omnem sensum amittit, ut pulvis haustus ne irritet quidem. Hac diversitate narium observatâ, præscribenda sunt Errhina, vel acria vel minus acria.

Loco succorum humidorum dictorũ sunt, qui adhibent Decoctũ, utut rariùs, ex cephalicis, betonica, maiorana, nicotiana, &c. quod decoctum cum vino paratum ex vola manus attrahunt in nares, & pro Errhino usurpant. Quod si volumus decoctum Errhinum acrius & fortius, radicis pyrethri ℥j. simul incoquitur, quæ valdè stimulat. Quando ergo utimur talibus Errhinis humidis, impletur os aquâ, & tunc ex vola manus hauritur liquor, propterea ne Errhinum illabens in fauces inferat noxam; dum enim Errhinum labitur in os, imbibit aqua, & ita temperatur.

Præter Errhina humida usitata sunt *Errhina ex pulveribus*: ita enim recipiuntur *Ptarmica simplicia*, pulverisantur, & in forma pulverum applicantur. Talia simplicia ubique prostant, & debent esse cognita ex superioribus. Præscribendi modus est idem atque reliquorum pulverum à ℨij. ad ℨß. vel ℨj. & hauritur tantillum in nares: Exemplum sit v. g.

℞. *Pulv. fol. hyssopi*,
Maior.
Nicot. an. ℨß.
Castor. gr. xv.
Caryophyll.
Zingib.
Elaterij an. gr. v. M.

Irrorentur cum aliquot guttis olei maioranæ destillati:

S.

Pulvis ad nares, Germ. *Nasen-pulver*.

Non signentur *Niese, pulver*, idest, *pulvis ptarmicus*, quia non debent concitare sternutationem.

Quod si talis quidam pulvis excipiatur cum oleo quodam appropriato, v. g. cum oleo maioranæ, irino, & quantum sufficit ceræ, tunc redigitur *in formam linimenti*, quod linimentum naribus illitum, stimulat similiter, & mucum ac pituitam elicit: v. g. tale *linimentum* sit hoc:

℞. *Pulv. thymi*,
Nuc. mosch.
Rad. acori an. ℈j.
Pyrethri,
Zingib.
Elater. an. gr. v.

Cum s. q. *olei Maior.* & *ceræ* f. linimentum,

D. S.

Linimentum nasale.

Quod si his pulveribus addantur succi & mel, vel potiùs si melli cum succis inspissato addantur pulveres hi, tunc fit consistentia Electuarii, cuius particula in nares est intrudenda pro eliciendo muco.

Quod si talis pulvis ex Errhinis excipiatur cum mucilagine Tragacanthi, addita vel omissa *terebinthina*, & formantur in trochiscos pyramidales naribus intrudendos, tunc vocantur *Nasalia*, quæ oleo appropriato illita induntur naribus, pro stimulandis iisdem & pro eliciendo muco. Dabo exemplum, utut rariùs præscribantur talia, sed ferè in forma pulveris subsistatur:

℞. *Caryophyll.*
Macis,
Nuc. moschata,
Fol. Nicot. an. ℨj.
Hyssopi,
Maioranæ ℈j.
Rad. pyrethri ℈ß.
Elleb. albi,
Elater. an. gr. v.

Ex pulverisatis cum s. q. *mucilag. Trag.* cum *aquæ Maior.* solut. f. *Nasalia* seu *Trochisci pyramidales* pro Nasalibus; illinantur *oleo destill. maior. & anisi*.

D. S.

Trochisci nasales.

Eodem modo atque sunt præscripta Errhina, etiam præscribuntur Ptarmica seu sternutatoria, utut sternutatoria ut plurimum tantum in forma pulverum præscribantur; in quibus pulvis maioranæ & pulvis nigellæ cum pulvere nicotianæ, & denique liliorum convallium, utramque faciunt paginam: nam hæc quatuor præ cæteris solent usurpari. Sic v. g. sit *pulvis sternutatorius* præscribendus hoc modo:

℞. *Pulv. fol. maior.*
Nicot.
Flor. lilior. convall. an. ℨj.
Rad. elleb. albi ℈j.
Castor. ℈ß.
Olei destill. maior. gtt. iv.

M. D. S.

Pulvis ptarmicus.

Hic flores liliorum convallium sunt elegantes: loco eorum interdum etiam sumi potest radix liliorum convallium, quæ est acrior & fortior, quàm flores & folia nicotianæ. Pro gratia odoris in ditioribus solent addi suaveolentia talibus pulveribus ex ambra, moscho, & similibus. Talis pulvis sit hic:

℞. *Pulv. Tabaci Ind.* seu *nicot.* ℨß.
Maior. ℨß.
Olei destillati roris marini,
Salv. an. ℈ß.
Caryophyll. gt. vj.
Moschi gr. iv.
Ambræ gr. iij.

M. D. S.

Pulvis ptarmicus cephalicus.

Alio modo pulvis hic potest reddi odoratus sine talibus impensis, si addatur odoris gratiâ pulvis rad. Ireos Florent. in tali formula:

℞. *Pulv. rad. Ireos Florent.* ℨij.
Euphorb. ℈ß. ad ℈j.
Lil. convall. ℈j.
Olei destillati caryophyll. gtt. v.

M. D. S.

Pulvis ptarmicus suaveolens.

Nam sternutatoria rarò præscribuntur in alia consistentia, quàm pulveris.

Quod attinet usum Errhinorum & Ptarmicorum: facilè patet, quod tantum usurpentur, primariò quidem ad eliciendum mucum & derivandam lympham ex naribus, & ita, dum derivatur lympha ex naribus, tunc vicina loca ab ea onerata solent liberari, & quæ antea quasi erant inundata, sic denuò exsiccantur.

Quæstio nihilominus est: *an etiam conveniant in affectibus oculorum*; ita quidem, ut in lippitudine, item in defluxionibus oculorum, item in suffusione notha & similibus commodè possint usurpari? Affirmat BARTHOLINUS *Cent. 4. Epist.* & STENO, ubi apertè affirmat BARTHOLINUS, quod *ex pulvere sternutatorio usurpato, mediocriter tamen, suos oculos, aliàs imbecilles, fortes fieri senserit*. Affirmat etiam STENO; hic enim dicit, quod *quadam viæ, quæ derivant lympham in nares, oriantur ex oculorum glandulis, ita ut dum per istas vias derivatur lympha in nares, etiam hoc modo superfluitates eliciantur ex oculis*. Cæterum dum è contrario consideramus experientias & observationes ac exempla ab HILDANO *in Hist. & Observ. Chirurgicis* recensita de sternutatoriorum infaustissimo usu & successu, ita ut non rarò totalis cæcitas post sternutatoria fuerit insecuta, sententia hæc admodum adhuc videtur dubia, adeo ut potiùs in negativam declinem, quæ prohibet, ut talia in affectibus oculorum usurpentur, quàm ut ægri proximi oculis noxam conciliem: videatur HILDANUS. Ubi tamen sunt usurpanda sternutatoria in oculorum malis:

1. Malum sit in principio, non inveteratum.
2. Oculi sint robusti, non imbecilles.
3. Æger sit iunior.

Aliàs nunquam usurpanda sternutatoria: & certè vidi Italos ferè in juventute uti perspicillis, seu vitris specularis, ex abusu nimio sternutatoriorũ. Usurpantur imprimis talia ptarmica & errhina matutino tempore, & conveniunt iis, qui laborant sæpiùs coryzâ, aut qui

qui obnoxii sunt aliis affectibus catarrhalibus. Præterea quoque conveniunt senibus, & qui vertigini vel apoplexiæ sunt obnoxii; præcavent enim partim hos affectus, partim præmissis universalibus eosdem curant.

Præterea in paroxysmis epilepticis, hystericis, apoplecticis & soporosis conveniunt eadem sternutatoria, aliis præmissis; quoniam forti irritatione excitant ægros, & à paroxysmo liberant. Mulieribus difficili partu laborantibus similiter conveniunt; forti enim isto nisu, & abdominis per diapharagma compressione, enititur fœtus & promovetur partus.

Ex hactenus dictis apparet, quod sternutatoria & errhina conveniant tantum pro expurgandis naribus. Nihilominus tamen, uti habet MORELLUS, interdum tantummodo applicantur pro alterando: id quod fieri solet imprimis in affectibus narium, in specie quidem in earum ulceribus, quæ vocantur ozænæ, pro detersione & consolidatione; in polypo narium pro absumptione; in fœtore narium pro istius correctione, pro amisso olfactu restituendo, & similibus aliis affectibus.

Talia medicamenta pro appropriatis affectibus præparantur eodem modo, uti dicta Errhina & Ptarmica, interdum in forma liquida, interdum in forma sicca. Sic in forma liquida in ulceribus narium valdè conveniens est succus sclareæ seu hormini sylvestris, quoniam egregiè mundificat ulcera; interdum huic permiscetur mel rosaceum, ut fiat linimentum, quo illinuntur nares in ulceribus. Præterea in forma liquida solent præscribi & usurpari decocta ex manibus haurienda; v. g. Decoctum hormini sylvestris, vel solum vel cum melle: item decoctum veronicæ & agrimoniæ cum myrrha & olibano. Pertinet huc etiam urina pueri, quæ instar Errhini in nares attracta egregia est pro purificandis narium ulceribus. Alii aliud Errhinum liquidum parant; scilicet

℞. *Herbæ agrim.*
Marrub. an. M. ß.
Flor. rosar. rubr.
Hordei integri an. p. j.

Hæc ebullire sinunt in hydromelite, & colaturæ ℔ß. recipiunt *pro Errhino*.

Sub *forma unguenti* si usurpanda talia, recipiuntur usitatè, idque in phlegmone & inflammatione narium, unguentum de cerussa camphoratum, vel unguentum nutritum; in abscessibus & ulceribus narium recipitur unguentum de nicotiana, cui permisceatur myrrha, aloe, & saccharum Saturni in ulcere benigno; in ulcere maligno & Gallico permisceatur ipsi Mercurii præcipitati aut etiam Mercurii dulcis q. s. ut sine acrimonia operari queat. Sub forma pulverum etiam usurpantur alterantia Errhina, si fiat pulvis ex nicotiana, quæ consolidat; ex olibano & gummi Arabico, ex terra sigillata, &c. quæ exsiccant & consolidant: sed sub unguentorum forma sunt usitatiora. Sub forma turundæ imprimis alterantia possunt usurpari Errhina, si recipiatur pulvis adstringens, excipiatur ovi albumine, vel succo idoneo, aut etiam melle, quibus adjiciuntur pili leporini conscisi, ut turundæ fortiùs cohæreant.

CAPUT LVI.
DE
EPITHEMATIS.

Externè in usu sunt misturæ, *Epithemata* dictæ, quorum compositio tamen pro varietate usus atque partium varianda, adeò quidem, ut certis legibus vix coerceri possint. Ob hanc igitur varietatem Medici judicium primatum obtinet.

Ex vi nominis in genere significant quæcunque remedia externè applicata, & ita latissimè se extendit vox Epithematis; unde diversa nomina sortiuntur pro diversitate locorum, quibus applicantur; e. g. quæ fronti applicantur, *Frontalia*; quæ oculis, *Collyria*; quæ naribus *Errhina*, &c. dicuntur. Nihilominus hodierno, & quidem specialiori usu Epithema tantum appellatur, quod sub forma liquida & aquosa partibus nobilioribus vel ad alterandum, vel, uti vocant, ad corroborandum, adhibetur: & hac re excluduntur epithemata, quæ vocantur sicca vel solida; quoniam hæc ad alias formulas pertinent, uti *suo loco habebimus*. Propriè ergo epithemata de liquidis quæ fiunt dicenda sunt.

Quod igitur attinet formulam epithematis: in eâ consideranda est imprimis *materia* seu *liquor*, qui scilicet cum linteis est applicandus parti affectæ: nam epithema consistit in hoc, ut cum linteis applicetur ceu fomentum humidum, nisi quod usu & frequentiori applicatione differant.

Materia sunt decocta liquidissima, seu quæ ingrediuntur pauca vegetabilia: usitatiùs aqua destillata adhibetur, tam simplex, quàm composita, tam una, quàm plures, parti affectæ accommodatæ. Interdum his ipsis additur etiam vinum, ubi opus est aliquali refocillatione & restauratione; uti etiam aquæ spirituosæ pro eodem scopo: Interdum pro penetratione meliori additur etiam acetum; sed tantum istud in epithematis, quæ capiti sunt applicanda, in moderata dosi debet misceri, propterea, quoniam odor aceti solet inducere agrypniam & arcere somnum; Unde notum est, quod in lethargo & nimiis somnolentiis applicetur acetum naribus ad arcendum nimium somnum: Interdum recipiuntur etiam alii succi, v. g. succus cancrorum fluviatilium expressus, qui imprimis applicatur fronti in febribus ardentibus, ubi adsunt nimiæ vigiliæ; item ubi adsunt deliria; ubi adsunt cephalalgiæ, & similia mala febrium ardentium malignarum; qui succus non rarò aliis permiscetur: Item non rarò recipitur succus sempervivi majoris contusione expressus, qui similiter pro refrigeratione & compescendo æstu, ac exinde ortis affectibus, commodè usurpatur. Lac muliebre non rarò loco epithematis inservit, sive sit demulcenda cephalalgia scorbutica, sive sit inducendus somnus in agrypniis nimis pertinacibus.

Proportio & quantitas epithematis est in AUTORE *nostro*. Cæterum liquori ceu basi epithematis non rarò adduntur quædam sicciora, pulveres & alia, quæ facilè possunt coniungi cum liquore. Epithemata hæc ex tēpore præparanda ordinantur: circa quæ observetur:

1. Rariorem esse eorum usum, nisi quæ fronti in capitis affectibus, & hinc stomacho in eiusdem malis applicantur; sicuti & regioni uteri admoventur: Sed in febribus præsertim malignis, seu cum expellenda malignitate coniunctis, v. g. in variolis & morbillis, in febribus petechialibus, imò ipsa peste, cautus admodum sit eorum usus, ne scilicet admotione eorum nimis crebrò deterreatur corpus, aut etiam refrigerata cutem offendant, cuius exinde stringuntur pori, & consequenter insensibilis transpiratio & cum hac fermenti maligni exitus, multum impeditur; sicut & ea, quæ pulsibus applicantur, & saltim ratione odoris operantur, in eiusmodi febribus sæpè suspecta sunt.

2. Pro circumstantiarum ratione nunc frigida, ut regioni pubis in nimia uteri hæmorrhagia; ut plurimum calida, applicantur, v. g. in stomachi affectibus.

3. Epithemata hepati interdum applicantur in narium hæmorrhagiis, quorum usus diarrhœa interdum inducitur: conf. HORSTIVS *lib. 4. Observ. pag. 230.*

4. Malè pulveres adduntur epithematibus, cum in hac applicatione externa talium pulverum fixorum, durorum, &c. vis & potestas penetrare nequeat, & sic nullum commodum atque usum habere poterunt. Ita quidem Practici sæpiùs in usu habent, epithematis hepaticis addere corallia rubra pulverisata, cortices citri, cortices aurantiorum, lignum aloes, & similia; quæ ipsa tamen sunt sine successu; & sine fructu externè applicari, per se patet: Sic quidam applicant cordi perlas, corallia præparata, aquam buglossæ, &c. ut fermenta maligna eliminentur, quæ prorsus frustranea sunt, & sine usu saltim cuti adhærent: quin potiùs penetrantia, subtilia ac volatilia, v. g. vinum generosum, acetum, camphora, quæ potenter penetrant, & utilitèr permiscentur epithematis quarumcunque partium, ubi opus est refrigeratione, discussione, & ut resistatur malignitati; item crocus, qui & ipse est penetrans & valdè volatilis, non sine successu iisdem addenda erunt: sicuti etiam opium, ubi opus est lenire dolorem & ut inducatur somnus, cōmodè permiscetur cum epithematis, quæ pulsui aut cordi applicantur in febribus malignis; convenientius tamen est, ut recipiatur spiritus theriacalis camphoratus, vel essentia theriacæ, quoniam sunt penetrantiores quam theriaca ipsa, nisi febris ardens obstiterit: aut si recipiatur theriaca, vel confectio alchermes, non inconvenienter additur acetum, ut inserviat loco vehiculi ratione penetrationis, ut promptiùs & meliùs operentur epithemata.

5. Sunt etiam, qui aquis istis & liquoribus addunt pulveres ex seminibus contusis paratos: Cæterum convenientior modus est iste, ut ex istis seminibus cum aqua appropriata fiat Emulsio admodum tenuis & fluida, & eadem postmodum instar epithematis applicetur. Talis ergo liquor applicatur, dum ipsi immergitur linteum duplicatum aut triplicatum, & ita frigidè aut saltim tepidè admovetur parti, idque subinde repetitur nunc singulis horis, nunc singulis dimidiis horis, nunc singulis duabus vel tribus horis, pro varietate circumstantiarum & urgentiæ.

Epithemata, quæ habet AUTOR, sunt parvi momenti.

EPITHEMA CORDIALE.
num. 1.

Quicquid habetur emolumenti, ex aquis in se inermibus, vino & croco obtinetur: Addita corallia, santala, cortex citri, &c. nil præstant, cùm medicamenta hìc efficaciora & penetrantiora requirantur; ut taceam epithemata cordialia parum prodesse; refrigerata enim propter pororum clausuram plus nocent quàm prosunt.

Ut autem ægris interdum satis faciamus, pro regione cordis præscribitur ex tempore hoc modo:

℞. *Aquæ borrag.*
Melissæ cum vino an. ℥ij.
Carbunc.
Cinnam. an ℥j.
Spiritus theriacal. camph. ʒij.
Confect. alcherm. ʒj. vel ʒiß.
Croci ℈j.
Camph. gr. v.

Misc. pro *Epithemate*.

D. S.
Epithema cordiale.

EPITHE-

EPITHEMA HEPATICUM.

num. 2. pag. 205.

Hic semen portulacæ, acetosæ, & trochisci de camphora nullum usum habent & sunt superflua. Loco hujus applicandum Epithema in nimio calore aut inflammatione hepatis, valdè commendatum à BARTHOLETO *Tract. de Respir. pag.* 294. hoc modo:

♃. *Aquæ Hyosc.*
Flor. nymph.
Lil. albor.
Plantag.
Rosar. rubr. an. ℥iß.
Sacch. saturni,
Campb. in spiritu vini solutæ an. ℈j.
Nitri fixi seu lap. prunellæ ℥ß.

M. & applicetur tepidè cum linteolo duplicato regioni hepatis, subinde repetendo.

Ad huius imitationem:

♃. *Sperm. ranar.* ℥iij.
Aquæ hyosc.
Nymph.
Plantag.
Rosar. an. ℥ß.
Nitri ℨj.
Campb. in spiritu vini solutę ℈j. M.

Et cum pannis multiplicatis tepidè regioni hepatis applicentur, repetendo, quoties opus fuerit.

Hoc Epithema in febribus ardentibus, deliriis, hæmorrhagiis à turgescentia sanguinis oriundis egregium est; utut interdum diarrœa exindè producta observata fuerit. Effectus est singularis, & ulteriori pensiculatione dignus, uti talia exempla habet HORSTIUS *lib. 4. Observ. pag.* 230.

EPITHEMA IN FEBRIBUS MALIGNIS.

Species diatrionsantalon nil valent; sed aqua florum sambuci cum camphora sufficit; vel acetum liliorum convallium; vel aqua carbunculi, permista cum aceto, vel vino; aut similia; vel epithema cordiale superiùs communicatum.

CAPUT LVII.

DE EXTRACTIS, ac MENSTRUIS.

Primarius nempè finis Chymiæ Pharmaceuticæ, prout nempè Chymiæ Physicæ seu Philosophicæ contradistinguitur, vel est purum ab impuro separare, ut genuina medicamenta hoc modo acquiri queant, unde & *Spagyria* apud PARACELSUM audit ἀπὸ τῦ σπᾶν καὶ ἀγείρειν, disgregare & congregare: quo nomine ipsa res etiam denotatur. In duobus enim illis, *syncrisi ac diacrisi*, cum *interveniente metastasi*, consistit Chymia; quò etiam antiquissimum illud Philosophorum; *solve & coagula*; suo modo pertinet.

Purum illud, ceu nucleum medicamentosum, ab impuro seu cortice aut capite mortuo separare, & vim è cadavere quasi elicere, imprimis docet per solutiones & extractiones; unde tincturæ, essentię, Quintæ essentiæ, elixyria & extracta, quæ in paucissimis à se invicem differunt, totam medicamentosam crasin simplicis, quantum possibile, possidentia, præparantur & eliciuntur: sic v. g. in jalappæ ℈j. sunt grana xij. resinæ, quæ vim exserunt; reliquum est iners: in cinnamomi ℨj. tantum guttæ quædam sunt medicamentosæ, reliquum nullius est ponderis, totum iners & terreum.

Modus autem essentias & extracta parandi consistit in eo, ut certo quodam liquore seu menstruo, ad duorum vel quatuor digitorum transversorum eminentiam, eliciatur vis simplicis medicamentosa, solvendo & extrahendo in vase clauso per aliquot dies. Quando subiectum extrahendum fixioris est substantiæ, coqui potest; sin verò volatilioris, partes volatiles sub coctura avolant. Potiùs ergo reponatur in locum calidum aut tepidum, v.g. balneum Mariæ, arenam, &c. donec menstruum satis tinctum sit, postea exprimendum & filtrandum.

Conveniunt scilicet & differunt solutio & extractio, quod omnis extractio sit solutio; sed non vice versa omnis solutio sit extractio: v.g. solutio auri per aquam regiam non est extractio, sed solutio: Ergo secundum magis & minus differunt. Solutio totum concretum respicit, eiusque in minima divisionem molitur: extractio certam duntaxat eius substantiam respicit, eamque à cæteris cohærentibus particulis separare gestit; hinc & illa solutio totius, hæc verò partis saltim dicitur; hinc etiam solutio magis in homogeneis, Extractio verò in heterogeneis locum habere solet. Nempè solutio totum mistum, aut potissimam ejus substantiam, pro obiecto cognoscit; extractio verò in illius saltim certas particulas agit & menstruo communicat: V. gr. solvo corallia in aceto destillato, hic tota corallia, quanta quanta sunt, in minutissimas particulas rediguntur & dissolvuntur; è contra solvo opium, v.g. cum aceto destillato non solvo, sed extraho; quoniam scilicet aceto destillato eliciuntur ex opio tantum partes quædam subtiliores & puriores, relictis crassioribus & impurioribus in fundo; & ita cum aceto destillato non datur solutio opii, sed tantum certarum ejusdem particularum extractio. Quæ extractio ita considerata est nihil aliud, nisi separatio certarum quarundam particularum ex quodam toto, relictis aliis partibus minus congruis; & quidem si adhuc sit in forma liquida, vocatur *Essentia*; si sit coloratum, vocatur *Tinctura*; si inspissatum ad consistentiam mellis, vocatur *Extractum*.

Solutio porrò in solutionem continui & solutionem totius dividitur, aut, ut alii loquuntur, in solutionem integralem & elementarem. *Continui solutio* est, qua totum in partes suas integrales dirimitur, & superficialis tantum esse solet, dum totum in plures sui integrantes aut quantitativas dividit partes; qua ratione aurum ab aqua regia in particulas sui integras dirimitur, quarum quælibet aurum est. *Solutio* verò *totius* est, quæ etiam *solutio radicalis*, ab aliis *in partes elementares* vocatur, quando corpus sic resolvitur, ut ejus forma & qualitas prorsus immutentur, adeoque in sua principia resolvatur, & speciatim in primam sui materiam seu substantiam seminalem reducatur: Conf. BECKERUS in *Oedipo Chym. pag.* 147. & WILLIS *de ferment. pag.* 63.

In omnibus autem his, tam solutionibus, quàm extractionibus, duo primaria consideranda sunt:

1. Ipsum *medium solutionis & extractionis mobile*, adeoque plus minus fluidum, quod *menstruum* aliàs dicitur.
2. Ipsum *corpus solvendum & extrahendum*: quibus & simul meritò addendus est *respectus mutuus* seu ratio, quare hoc menstruum in hoc vel illud, non aliud corpus, agere queat.

Menstrui appellatio ab antiquissimis Philosophis chymicis originem habet, qui in opere lapidis sui Philosophici sulphur tingens solare masculini, Mercurialem verò aquam seu Mercurium suum fœminini seminis locum habere, per analogiam ab animalibus desumptam, asseruere. Quæ fœminæ genitura, cum olim menstruus sanguis à menstruo periodi suæ termino putatus fuerit, etiam fœmininum hoc metallorum seu Mercuriale principium, menstruum dictum fuit: quæ appellatio postmodum satis abusivè ad quælibet solventia derivata fuit. Medium ergo fluidum solvens seu menstruum non quodvis agere in quælibet observatur, sed determinatum saltim in sui debitum obiectum: unde imprimis disquisitio instituta fuit de *menstruo universali*, quod in quælibet obiecta agere, eaque dissolvere, & in primam sui materiam redigere queat, quodque oppositum sit cæteris menstruis particularibus, non nisi in specialia quædam corpora operantibus. Equidem litigia illa, cum omnia adhuc pluribus videntur dubia, de universali menstruo, *an idem sit cum liquore alcabest? an* PARACELSUS *pariter universale solvens per hoc intellexerit?* atque fecit HELMONT, qui loco eius sal tartari fixum saltem volatilisare iubet, tanquam succedaneum alcahest: *ex quo regno?* & *quo subiecto? an ex Mercurio vivo præparandum? quo vase asservandum*, &c. mea non facio, tamdiu judicium de tanto arcano suspensurus, donec firmior experientia certius quid in hoc puncto determinaverit. Interea præter HELMONTIUM videri potest LUDOVICUS *de* COMITIBUS *Tract. de rebus artis & naturæ miraculis*, qui tamen Autoribus pluribus admodum suspectus est, BECHERUS *Physic. subterran. lib.* 1. *pag.* 175. TACHENIUS *in Echo ad vindic. p.* 5. & 33. MORHOF *da Transmut. pag.* 13. M. A. N. C. *Anno* 4. *p.* 112. & *Anno* 6. *Append. pag.* 194.

Particularia ergo menstrua quod attinet: dubium est, quale sit fundamentum, secundum quod saltem in determinata corpora agat, sive, ut alii loquuntur, an similitudo an verò contrarietas sit inter menstruum solvens & obiectum solvendum? Res decidi potest paucis. Observetur nempè:

1. Convenientia seu proportio formalis, id est, requiritur certa in textura minimarum particularum menstrui conformatio in figura, magnitudine, situ &c. cum poris, meatibus, & textura particularum corporis solvendi; à quibus, ut aliæ proprietates in consistentia, raritate & densitate, pondere, &c. dependent, ita & mutuus solventis cum solvendo respectus, & agendi mutuò ac patiendi ratio dependet; non secus ac clavis seram aperiendi vim, formaliter à proportionata sui cum structura seræ mechanica conformatione, obtinet: Nisi enim talis esset proportio, neque menstruum aggredi posset subiectum, neque subiectum posset adhærere poris menstrui. Vulgari me declarabo exemplo: Saccharum solvitur promptè in aqua simplici vel vino, nunquam verò, licet centum continuentur annos solutio, in oleis & spiritibus sulphureis, quia pori sacchari ita sunt formati, ut admittant particulas aqueas, non verò oleorum ac spirituum sulphureorum ramosas particulas idque propter convenientiam mutuam in eorum textura ac structura; atque sic particulæ aquæ vel vini in poros sacchari se insinuant, & pori sacchari particulas aqueas & vinosas absorbent & in se recipiunt; idque tamdiu, donec vel totum saccharum sit solutum, vel menstruum aquosum aut vinosum adeò sit impregnatum, ut porulos eos nihil ampliùs ex saccharo soluto subire queat: Spiritus vini è contra, utut longè sit subtilior, penetrantior

tior & volatilior, si sit rectè rectificatus, nunquam solvet saccharum, propter dissimilitudinem, quæ est inter texturam spiritus vini & sacchari, propter quam spiritus vini licet possit penetrare saccharum, ineptus tamen est, ut vel absorbeat quasdam eius particulas, vel easdem in se recipiat; id quod tamen facilè fit à spiritu vini, si modò diluatur cum s. q. aquæ, sic enim postmodum, ratione adiecti phlegmatis, facillimè saccharum solvet. Hinc quando aqua fortis lunam, aqua regia solvit solem, spiritus nitri solvit lunam, quia particulæ ejus acutissimæ se insinuant in lunam; si verò sal ammoniacum additur, mutatur eius textura, ut habeant introitum in auri corpus illæ particulæ.

2. Obseruatur etiam similitudo certa materialis menstrui solventis cum solvendo corpore, quatenus non quævis particulæ, sed certæ saltem, talem texturam habent, secundùm quam in aliis sibi similis concretionis agere possunt: Quâ ratione v. g. spiritus vini ceu oleum & resina resoluta, non verò aqua destillata aut alia similis substantia, tanquam menstruum homogeneum, vim habet extrahendi resinas vegetabilium, qualia sunt imprimis purgantia quamplurima, item plantæ aromaticæ & suaveolentes, aut agendi suo modo in alia simplicia corpora: salia fixa extrahunt sulphura, quia oriuntur ex colliquatione sulphuris concreti cum alcali: alia vegetabilia mucilaginosa aut viscosa requirunt menstruum aquosum, v. g. rorem Maialem, aquam tonitrualem, item aquam simplicem destillatam, alia requirunt menstruum aqueum acido-salinum, uti est aqua acida, aqua aceto impregnata, & sic porrò. Menstruũ ergo & subiectum solvendum debent esse homogenea: & quidem subiectum sulphureum & resinosum resolvitur à spiritu vini, similiter sulphureo: non resinosum à menstruo aqueo: alia subiecta alia postulant menstrua. Unde tanta est menstruorum, tam mineralium, quàm vegetabilium, necessitas; tam simplicium, quàm compositorum diversitas. In metallis nullum est menstruum, quod omnia solvat, sed quodlibet suum peculiare & appropriatum habet. Sic Mercurius vivus saltem metalla, non alia mineralia, & in specie ea, quæ magis sunt Mercurialia, minimè Martem & Venerem, quia magis sunt salina, dissolvit; secus ac non clavis ex cera vel ligno, quæ nullam etiam sub optima conformatione, sed ex ferro, & alio simili metallico corpore, vim habet reserandi seram: Hinc non ineptè BECHERUS *Physica subterran. l. 1. pag. 399. de solutionibus Metallicis* asserit, quod insit eiusmodi solventibus (dum v. g. aqua fortis saltem lunam, hæc cum sale saltem aurum solvere valet) quædam vis & seminalis mineralis potestas, quæ cum metallis maximum magnetismum & similitudinem habent: quod sanè & similiter de aliis exactioribus paulò & accuratioribus solutionibus & extractionibus asserendum omnino videtur.

Ex quibus spontè sua patet: *quid de menstruis insipidis habendum? & an etiam menstrua non corrosiva dentur, quæ firmissima, adeoque & metallorum corpora penetrare & dissolvere valeant?* Ridicula est quæstio: quòd enim acrius & penetrantius linguam, ceu gustus organum, feriat quoddam menstruum, hoc accidentarium esse ipsi videtur, habito nempè respectu ad operationem solutionis, sicut aqua regia & Mercurius vivus, quæ aurum in minima sui integralia discerpunt, accidentariò saltem respectu ad linguam se habent, quorum illa penetrantissimè linguam arrodit, hic ne levissimè quidem afficit: & aqua fortis æqualis, imò si bene fuerit rectificata, intensioris in gustum activitatis & corrosivitatis lunam saltem solvere, non verò attingere aurum valet: & speciatim perquàm curiosum est menstruum, quod docet TACHENIUS *Hippocr. Chym. pag. 23.* de extractione auri per certam aquam regiam, quæ postmodum etiam lunam solvit; sed non, nisi prius in aurum egerit, lunam dissolvere valeat. Sic corrosiva talis aqua regia, quæ quælibet extra aurum metalla solvere valet, ceræ aut pici affusa, hæc ne attingit quidem: acetum enim Saturnum rodit in concretum saccharinum, (Martem verò in vitriolicum; quæ moderatè linguam afficiunt, & novum saporem acquirunt, qui tamen ipsis respectu solutionis mutuę planè accidentarius est; sicut nec aqua fortis ratione aciditatis suæ linguam erodentis in lunam agit, nec emergens inde concretum amarissimum, ratione saporis talis, præcisè singulare quid obtinet. Sunt nempè hi ad organa sensuum nostrorum respectus in menstruis planè accidentarii, unde & solutionis ratione perinde est, sive linguam nostram feriat menstruum, sive non; & olea, tam expressa quàm destillata, quæ sulphur dissolvunt, ut mitius gustum afficiant, ęquè tamen ac urinosissima lixivialia vi solutiva pollent; & aqua, quę saccharum & salia concreta dissolvit, ex lignis verò & vegetabilibus ebulliendo varia extracta elicit, & ex animalibus gelatinas extrahit, non quatenus insipida, sed alia ratione id præstat. Nempè notanter loquitur KERCKRINGIUS *in Basil. Valent. pag. 174 de Tincturis rerum extrahendis: non sufficere ut corrosivitate careant, aut dulcia sint menstrua, sed oportet ut peculiaris sit iis amicitia, & convenientia cum Mercurio corporis, cui superfunduntur, ut verum & sincerum sulphure ex iis extrahant.*

Sed, si exactiùs consideremus negotium quoad menstrua dulcia vel insipida, non tam respectum ad gustatum vel linguam, quàm ad operandi modum habuerunt accuratiores chymici in solutionibus, præsertim metallicis & mineralibus. Cum enim hactenus cognita menstrua pleraque, & tantum non omnia, cum insigni strepitu & effervescentia adoriantur mineralium & metallorum corpora, eaque impetuosè discerpant atque corrodant, ac in partes saltem integrales dirimant, adeoque superficialiter tantum solvant, suique firma cum solutis adhæsione, & coagulatione eadem immutent, & novum concretum sic faciant, æquè simul, licet per accidens, penetranti mordacitate linguam feriant, propterea solliciti fuerunt Philosophi Chymici, ut mitiora menstrua acquirant, quæ sine tanta violenta corrosione, peregrinaque labiis impressione vel suaviter concreta aperiant, eaque plus minus radicaliter solvant; cuius specimẽ est ista solutio, qua aurum glaciei instar in aqua calida, liquescit, ut SENDIVOGIUS scribit: vel ex solutis priùs saltem substantiam determinatam extrahant, ut v. g. spiritus vini resinosam substantiam absque lucta ex vegetabilibus, liquefaciendo quasi eam, elicit. HOFFMANNUS *in Tract. de Medicam. chym. usu & abusu pag. 67.* facit mentionem, quod *beneficio certi cuiusdam instrumenti aer, ventus, & radii solares capi & couniri possint* pro menstruo quodã dissolvente omnia metalla in vola manus; quod esset singulare. Hoc certum est, quod quidam ex aere parant spiritum, quem vocant spiritum aeris in forma humida per certum instrumentum, & hic spiritus aeris in se est insipidus, & tamen multa admiranda præstat: conf. BALDUIN *Auro Aura.* Sic BORRICHIUS, egregius Chymicus Danus, hoc spiritu aeris insipido solvit corallia, & ex iis elicit elegantem tincturam, in fundo verò subsidet sal coralliorum in forma cubica, uti videri potest in BARTHOLINO hinc inde, imprimis in *lib. 3. Epist.* Blanda talia menstrua, & suaves hinc factas solutiones intelligunt imprimis Philosophi, dum insipidorum aut dulcium mentionem facere videntur, quæ si & gustus organon minus sensibiliter afficiant, eò magis talia dicenda erunt. In rei enim natura potest esse menstruum corrosivuum, quod non feriat linguam & alias partes, utut in corpora quædam sit maximè corrosivum: & revera menstrua dantur nobis insipida, quæ solvunt aurum; sicut & in se ipso nihil obstat, quò minus insipidum cum corrosivo strepitu in quoddam corpus agat, & gustu è contra acerrimũ mitissimè aliud afficiat.

Sed eo ipso, quo diuersarum texturarum & proprietatum ad solutiones & extractiones rerum subinde adhibentur menstrua, quę in se ipsis considerata non levem in corpus nostrum agendi potentiam obtineant, dubium emergit: *annon ex his ipsis cum substantiis solutis & extractis novum concretum, novarumque adeo virium respectu corporis nostri emergat, constans nempè ex facultatibus substantiæ extractæ & viribus menstrui, unà plus minus sociati, & potentiis novi concreti, huiusque ex amborum illorum coalitu novæ emergentis texturæ?* Ac sanè hoc punctum est, in quod non pauci impingunt, non attendentes, quàm diversimodè subinde, plus minus tamen, solutum & extractum à menstruo immutetur, & inde proprietates nunc novas, nunc ab antiquis diversas acquirat: Sic nempè aurum fulminans per solutionem cum aqua regia & præcipitationem cum oleo tartari, vim fulminantem acquirit; sicut & Lunæ & Saturni crystalli à menstruis, & solutis inde eorum metallis, generantur; ex aqua forti & argento amarissimæ crystalli concrescunt: Venus in aqua forti cęruleo, spiritu salis viridi, spiritu urinę cyaneo colore tingitur: & sacchari saturni dulcedo non nativa, sed ex concreto emergens nova, quin & novas vires Medicas obtineat, nemo dubitabit: elleborus niger, si cum phlegmate vitrioli acido extrahatur, extractum purgans non habebitur, quia per aciditatem vis purgans castratur: Conf. BECHERUS *Physica subterr. l. 1. p. 398. & 401.* Ac sanè exinde tot imposturæ circa tincturas præsertim exortæ fuerunt, dum plurimæ coralliorum, auri, antimonii, &c. tincturæ vel nudæ solutiones superficiales sint, vel si quas habent operandi facultates, respectu corporis nostri non ex se, sed ex novo concreto ex soluto & solvente oriundo, obtineant: Nempè huc pertinet effatum HELMONTII: *Omnis spiritus rodens eadem actione, qua corpus dissolvit, coagulatur.* De spiritibus corrosivis & acidis præcipuè hîc sermo est; nam aliàs, prout de liquore alcahest refertur, sunt & menstrua, quæ citra corporis sui diminútionem agunt; sunt & menstrua magnetica & Philosophica dicta, quę non tam coagulantur, quàm cum simili suo, quod solvunt, per totum ac radicaliter uniuntur; à corrosis verò particulę coagulatæ solventis iterum separari possunt: Potiùs etiam de acidis, minus de urinosis fixis, omninò minimè de urinosis volatilibus, intelligẽdũ axioma.

Castigandus hîc etiam venit illorum error, qui simpliciter asserunt: *Extracta cunctas totius mixti virtutes fovere*, & v. g. absinthii extractum in febribus intermittentibus curandis ęquè convenire, ac ipsam plantam huius integram substantiam: scilicet cum menstruorum forsan pauca sint, quę indifferenter & simul in omnes mixtorum partes agant, dum eorum potissima modò illorum sulphuream, modò salinam adoriantur; sanè extractum cum menstruo sulphureo paratum, quodque resinosam duntaxat concreti partem continet, parum de salinis eius virtutibus participabit, nisi in quantum hę in resinoso concreto simul plus minus erunt concentratę. Unde ex uno corpore duplex parari potest extractum, resinosum scilicet, ac salinum seu mucilaginosum, alia tamen non nisi unum exhibent.

Ex modò dictis & supra insinuatis facile patet, minus de formali menstruorum agendi ratione, ac cum solvendis corporibus similitudine, nobis constare: ob id de materiali horum proportione, ceu sensibus notiori, nobis saltem concessum est tractare, cuius respectu etiam in triplicem classem non incommodè *dividuntur Menstrua: in aquea, salina & sulphurea*; & *salina speciatim in acida & urinosa*; *sulphurea* verò *in volatilia seu subtiliora, ac minus talia*. Ex quibus omnibus postmodum pro scoporum & obiectorum varietate menstrua alia media seu composita subinde præparari solent: quò v. g. pertinet *menstruum anodynum Boylei*, cuius hinc inde, & præsertim *Tract. de*

Orig.

Orig. Form. mentionem facit, & ex *ærugine*, & *sale ammoniaco*, seu *horum spiritibus combinatis*, constat: sed hæc ipsa prolixiùs videbitis in WEDELII *Dissert. de menstruis, Pharmaciæ annexa*; quibus addatur & WILLIS *de Ferm. cap.* 9.

In genere *aqua* meritò à WILLISIO *Tr. de Ferm.* vocatur *magnum naturæ menstruum*, quoniam cum hoc ipso magnæ & mirandæ fiunt solutiones, idque imprimis, si stimuletur & exaltetur à motu ab aere ipsi impresso, qui vocatur *calor*. Obiter tamen hoc notetur: quod menstrua aquea sub solutione aut extractione agant saltim in particulas salinas, easque solvant & extrahant, & his mediantibus etiam alias ipsis junctas; nihil enim est, quod se faciliùs uniat cum iis, quàm sunt salina & aquosa; adeo ut notum sit, quod salia aeri exposita sæpe insensibiles portiones aqueas imbibant, ut fluida liquescant. Deinde aqua convenienter adhibetur pro solvendis & extrahendis vegetabilibus quibuscunque, modò non sint resinosa; cum enim resinæ sint de natura oleosorum & sulphureorum, propterea non possunt se unire cum aquosis. Imprimis convenit aqua pro extractione & solutione vegetabilium, si acuetur per sal tartari, aut ejus cremorem; sic enim conveniens admodum præbet menstruum pro vegetabilibus, tam alterantibus quàm purgantibus non resinosis: quod observetur pro parandis Decoctis, Infusis, & extractis similibus.

Hinc

1. Infusa aut Decocta mixtorum parum salis, plurimum verò sulphuris aut resinæ obtinentium, nullius efficaciæ sunt.
2. Concreta, ex quibus Decocta aut Infusa jam parata sunt, minorem quantitatem salis fixi per incinerationem suppeditant, quàm si integra comburantur.

Id quod confirmat elegans KESLERI modus *Proc.* 86. *C.* 1. ubi duplex substantia ex lignis separatur; nempè liquor rubicundus salsus, unà cum supernatante viscosa seu resinosa substantia. Ratione enim hujus salis præponderantis contingit, ut gummata mucilaginosæ ac glutinosæ substantiæ ab aqua sola optimè dissolvantur & extrahantur; unde adhibetur etiam ad paranda extracta mucilaginosa, ex radicibus v. g. althææ & symphyti, & similibus mucilaginosis: nam has mucilagines alia menstrua præter aquea non attingunt. Ulterius aqua simplex usurpatur pro extractione animalium, imprimis accedente coctura; hinc enim fiunt omnia juscula animalium & partium animalium: hinc fiunt gelatinæ ex cornubus, ex ossibus, beneficio coctionis in aqua. Hinc fit calcinatio Philosophica seu sine igne cornuum & ossium, quando aqua ossa & cornua in supremitate alembici posita penetrat, solvit, & friabilia reddit: nempè quod in animalibus est gelatina, & gluten ex horum partibus elicitum, illud in vegetabilibus mucilagines & gummata: quorum illæ uti maximam partem ex sale constare, resolutio chymica destillatoria docet; ita hæc ejusdem hoc in passu naturæ existere probabile fit.

In metallica corpora aquæ nullum est jus, quoniam eorum compages est nimis dura & fortiter conclusa, ut aqua non possit penetrare aut eadem subire, nisi priùs ignita fuerint: sic calcinantur, si igni silices, crystallus, lapis calcarius & similia injiciantur, & ignita in aqua extinguantur, quatenus beneficio *ignis*, alterius *magni solventis*, uti vocatur à WILLISIO, in motum excitatis particulis, ista mista componentibus, illorum quædam pars corrosa & in vitriolum redacta aquæ poros subintrat: Sic notum est, quod aurum igniatur & extinguatur in aqua pro usu medico: sic notum est, quod quidam id tentant de argento eodem successu: & licet aqua affusa Marti videatur eundem corrodere in crocum, hoc ipsum tamen non fit ratione & beneficio aquæ, sed beneficio acidi in ipso Marte latitantis & abundantis, qui acor per aquam affusam aliquantisper solutus (nam salia nisi solvantur, non agunt) incipit agere in proprium corpus metallicum, istudque solvit in crocum.

Est ergo aqua simpliciter tantum adjumentum externum, non verò menstruum; sin verò aqua acuetur bene salibus, vel acidis vel fixis lixivialibus, tunc aliquam jurisdictionem obtinet pro corporum solvendorum varietate: sic aqua acuata cum sale urinoso, nitro fixato, vel sale tartari, ut fiat lixivium forte, aliqualiter solvit sulphura metallica, ex compage crassioris corporis separata. Notum namque est ex superioribus: quod tali lixivio forti solvatur similiter sulphur commune, uti notum est iis, qui legerunt præparationem lactis sulphuris. Cæterum hoc non habet aqua ex sua natura, sed beneficio salium alcalium fixorum, quibus impraegnata est.

Quæ dicta sunt de aqua, intelligenda etiam sunt de sero lactis, rore Maiali & similibus. Ros enim & nix suggerunt spiritum & menstruum pro multorum corporum extractione, quia propiùs accedunt ad Mercurium aereum.

Sequuntur *menstrua acida*, quæ agunt in partes animalium duras, & imprimis in mineralia atque metallica; rigidioribus enim & magis acuminatis menstruis corpora hæc debent discindi & dissolvi: non tamen excludenda alcalia. Intercedit autem hæc differentia, quod alcalia magis in sulphur, acida magis in Mercurium agere videantur, utut præter mineralia, etiam alia subiecta, quæ de alcali multum participant, rodant, v. g. corallia, lapilli cancrorum, &c. Et quidem acida agunt in corpora eadem vel solvendo tota, vel ex parte: Tota quidem, si sulphuris parum, v. g. corallia, lapides percarum, &c. habeant, aut hoc firmiùs coagulatum possideant, ut metalla; reliquam verò, præter sulphuream partem, substantiam solvunt, si hæc ob laxiorem compagem facilè à reliqua separabilis existat, ut in antimonio: unde constat, quare mistorum paucissima, quæ à menstruis acidis roduntur, non in partes elementares, sed saltem integrales, redigantur.

Inter Menstrua hæc quædam sunt mitiora, quædam fortiora.

Inter Menstrua acida mitiora mitissimum est vinum, acetum, acetum destillatum, &c. quod acetum est aciditas volatilis, & non adeo fortiter penetrans, cujus beneficio partes osseæ, metalla, corallia, lapilli cancrorum, & similia subjecta dura, possunt solvi. Imò etiam, si in spiritu aceti aut aceto destillato, calcinata extinguantur mineralia, satis profundè solet penetrare, eaq; interdum in saliformia corpora transmutare, ut sunt sal coralliorum, perlarum & similia.

Aceto vulgari potentior est *spiritus viridis æris*, ex ejus crystallis per acetum destillatus. Hic ipse menstruum est singulare, & operationes excellentiores exserit, imprimis in solvendis metallis durioribus Martis & Veneris, & rebus seu subjectis his cognatis, & in pluribus aliis etiam exaltat vires aceti simplicis, imprimis in eo quod conveniens sit menstruum pro parandis Magisteriis è durioribus animalium partibus, & pro solutione metallorum duriorum: Hinc etiam habet hoc singulare, quod post factam solutionem æquè ferè acidus abstrahi possit, uti *superiùs* monui, quod nullum aliud facit menstruum, ita ut parum ejus cum corporibus solutis remaneat, adeoque sine notabili virium destructione operetur. Inter menstrua acida mitiora est *Aqua temperata Basilii num.* 3. *pag.* 207. quæ dicitur *spiritus salis dulcis*, i. e. *spiritus vini cum spiritu salis destillando mistus*, unde egregium acquirit odorem, nec inelegans menstruum est. Simili modo elegans menstruum parari potest ex spiritu nitri & spiritu vini, convenienter per digestionem & cohobationem unitis. Alii alia habent menstrua. Multi multa garriunt de aceto Philosophorum, & nesciunt quid sit? QUERCETANUS loco illius substituit spiritum mellis, uti videri potest in AUTORE *num.* 4.

Menstrua acida fortiora ac generosiora sunt ea, quæ fiunt ex salibus mineralium, v. g. sale communi, ex vitriolo, ex nitro, sale gemmæ, &c. hisque vel simplicibus, vel aqua regia aut aqua forti mistis. Hæc ipsa menstrua acida fortiora & generosa, aliis rebus intactis, solvunt metallorum & mineralium corpora dura. Nihilominus tamen etiam habendus est delectus in mineralium solventium menstruorum acidorum præparatione pro solutione mineralium: In præparatione horum assumitur nitrum & vitriolum, & fit aqua pro solvendis omnibus metallis, excepto auro: si acuatur cum sale, seu principio salino, sive sale communi, sive sale ammoniaco, fit menstruum appropriatum, quod solvit aurum, non verò argentum. Sunt qui faciunt talia menstrua composita pro metallis ex vitriolo & tartaro invicem destillando, quæ menstrua magni æstimantur à quibusdam. CNOEFFELIUS singulare habet menstruum ex aceto destillato & nitro paratum: scilicet destillando spiritum nitri, in recipiente habet certam quantitatem aceti destillati, & in hanc pellit spiritum nitri, rectificat postmodum spiritum unà, & ita egregium ac singulare acquirit menstruum. Alia taceo, quoniam satis erunt clara ex lectione chymicorum, imprimis eorum, quæ habet WILLISIUS *in Tract. de Aqua & Igne*, item *de Fermentatione*.

Menstrua urinosa, quia in radice sunt sulphurea, imprimis sulphura eliciunt; unde spiritus vini acuatus cum sale ammoniaco promptiùs solvit resinas, quàm solus: sic & sal tartari aliaque fixa salia conveniunt in metallis volatilisandis & potabilibus reddendis. Notum namque est, quod illorum lixivio forti solvatur sulphur commune & aliorum metallorum: ratio declaratur à POLEMANNO *Tr. de sulphure Philosophorum*, ubi dicit: quod *salia fixa sint corpora artificialia, facta in calcinatione corporum ex sale volatili & acido seu sulphure corporum*: Quæ duo invicem sub ignis tortura liquescendo abeunt in tale sal tertium seu fixum alcalicum, uti *infra patebit de salibus in genere*. Et propter hanc affinitatem, quâ salia fixa fiunt ab acido sulphureo, possunt solvere sulphura metallica; vid. *citatus* POLEMANNUS *in citato* parvo, elegāti tamen, & lectu digno Tractatu.

Inter *Menstrua spirituosa* valdè usitatus est spiritus vini, sive sit simplex tantummodo rectificatus, sive sit acuatus cum sale tartari, & vocatur *spiritus vini tartarisatus*. Hic spiritus vini, ceu subjectum naturæ oleosæ seu sulphureo-spirituosæ, aptus natus est solvere subjecta resinosa & ex iis extrahere Tincturas sulphureas & oleosas. Propterea resinæ & radices resinosæ, in specie vegetabilium purgantium, commodissimè extrahuntur per spiritum vini, imprimis tartarisatum, ceu optimum menstruum solutivum. Dabo exemplum: Radix jalappæ est talis radix resinosa, quæ si infunditur in aquam vel vinum, nullo modo infusa hæc purgant; quoniam vis purgans consistit in parte resinosa, quæ cum sit pinguis & sulphurea, non permittit se solvi à subjecto aquoso vel vinoso: è contra si infundatur in spiritum vini, dicto citiùs in leni calore extrahitur tinctura rubicunda ex radice jalappæ, ita quidem, ut omnem virtutem purgantem extrahat ex radice, & radix, quæ remanet post extractionem tincturæ vel essentiæ, omni virtute laxativâ est spoliata. Ista tinctura per spiritum vini facta, affusione aquæ simplicis præcipitatur in Magisterium, quod est perfecta resina jalappæ, ita ut spiritus, ut dixi, solvat tantum subjecta sulphurea ac resinosa, relinquat autem saccharum. Propterea adhibetur etiam spiritus vini pro extrahendis, & resolvendis aromatibus, aut plantis aromaticis, iis scilicet, quæ suaviter olent ac spirant, & saporem subtilem ac penetrantem obtinent, quales sunt omnes *cephalicæ*, & quamplurimæ tantum

non

non omnes *uterinæ* dictæ: Horum enim simplicium vis cum consistat in sale volatili oleoso, & ita quasi in subjecto sulphureo & urinoso, propterea commodum est menstruum spiritus vini pro eorum essentiis aut extractis parandis. Spiritus vini etiam extrahit ex animalibus quibuscunque, sicut ex mumia per spiritum vini extrahitur essentia mumiæ, utut rarò adhibeatur pro talibus operationibus spiritus vini, nisi antea per aliud menstruum fuerint corrosa & soluta, & ita præparata, ut à spiritu vini postmodum possint extrahi in quandam tincturam rubram: v. g. in tincturis metallorum, item *tinctura antimonii*, tandem recipitur spiritus vini: pro quo usu spiritus vini interdum acuatur cum sale volatili urinæ, & tunc vocant *spiritum vini microcosmicum*, egregium præbens menstruum tam pro vegetabilibus, quàm pro animalibus & mineralibus, uti fit imprimis in *tincturis solis*. Quidam faciunt menstruum compositum miræ laudis:

♃. *Spiritum roris Majalis*: Huic addunt
Spiritus vini optimè rectif. an. part. æqual.

Et cum spiritu urinæ hæc mutuò uniunt digerendo & cohobando; sic beneficio hujus possunt multa & varia extrahi.

Quod dico de spiritu vini, dictum quoque volo de spiritibus vegetabilium ardentibus, de spiritu baccarum juniperi, &c.

Adhuc loquendum de spiritu terebinthinæ, seu oleo rectificato terebinthinæ: Hoc ipsum, ceu naturæ sulphureo-oleosæ, vim habet non contemnendam in extrahendis & resolvendis sulphuribus mineralium, tam in sulphure communi, cum quo coit in *Balsamum sulphuris*, quàm etiam in sulphure antimonii, quod ipsum similiter potest extrahere vel resolvere. Jam in genere inter olea vegetabilium destillata, & inter sulphura mineralium, talis est amica convenientia, ut se mutuò ingrediantur, vel se mutuò blandè ac placidè solvant.

His ita de Menstruis, ceu solvendi & extrahendi mediis præmissis, consideremus ipsas exinde paratas solutiones & extractiones, sub nomine essentiarum, tincturarum, extractorum, elixyrium, &c. vulgò notas: utut longè latiùs campus earum sub consideratione Pharmaceutica se extendat, cum etiam Decocta, Infusa, Aceta medicata & alia plura sub se comprehendat; quia tamen remedia quædam, speciatim essentiarum & extractorum nomine veniunt, deque iis agere AUTORI placuit, etiam de iis ordiamur; præmonendo essentiam seu tincturam, & extractum, nonnisi consistentiæ ratione differre, ita ut liquidius si quid sit, & menstruo plus minus junctum, *Essentiæ*; si coloratum fuerit, *Tincturæ* nomine veniat; quod verò, separato maximam partem menstruo, in spissiore relinquitur consistentia, *Extractum* appellari solet, ab extrahendo, quod virtutem concreti extrahat, vel illam extractam contineat: nam *Essentiæ* sunt tantum *Extracta liquida*, & *Extracta* sunt *Essentiæ inspissatæ*.

Parantur essentiæ & extracta ex omnibus trium regnorum subjectis. *Mineralium Extracta* meræ sunt solutiones, de quibus in specie sub unoquoque simplici actum fuit.

Quoad regnum vegetabile: de parandis ex ejus subjectis essentiis & extractis satis accuratè agit AUTOR *pag.* 208. *seq.* ita ut pauca quædam ulterius monenda videantur. Interim tamen non quælibet vegetabilia ad extractionem apta sunt, nempè volatiliora, item magis aromatica. Attendendum igitur: *an vegetabile sit fixum? an volatile? an verò media naturæ?* Si est naturæ volatilioris, potiùs destillationi inservit; sin fixioris naturæ, magis Infusis, Decoctis, & Extractis; sin verò quasi mediæ naturæ est, Essentiæ inde parandæ convenientissima talia sunt. Sic e. g. cinnamomum inservit destillationi vel in oleum, vel mediante spiritu vini in spiritum cinnamomi, & relinquit caput mortuum: sic herbæ scorbuticæ, item aromata & herbæ aromaticæ, minus commodè pro extractis, meliùs pro essentiis inde parandis inserviunt: spiritus vini enim, cum quo communiter extrahuntur, substantiam oleosam volatilem, in qua omnis earum vis consistit, secum rapit sub inspissatione: conf. ZWELFERUS *Pharm. Reg.* 74. ubi talis modi extractis aliquot guttas olei destillati proprii addit. Plantæ diureticæ, vulnerariæ, &c. inserviunt decoctis & extractis; Castoreum autem & crocus in essentiam rectiùs rediguntur, quia abstractione potiùs, & extractione non levem virium jacturam patiuntur, destillatione verò tota crasis non exhauritur; hinc melior est eorum essentia.

Herbarum in genere notetur differentia, quod quædam sint magis resinosæ, vel magis mucilaginosæ ac succulentæ. Illæ commodè spiritu vini & spiritu proprio, priùs quasi tartarisato, extrahuntur: Hæ verò succos præbent inspissandos, quæ ferè Extractorum nomine veniunt, vel essentiarum: vid. ANGELUS SALA *Tract. de essent. vegetabilibus*. Sed *elegantior parandi hujusmodi Essentias vegetabilium succosas modus* est LUDOVICI, quem insinuat *Pharm. pag.* 246. scilicet additione alcali tartari, vel nitri alcalisati, penetratur substantia gummosa essentiæ extrahendæ, eaque postmodum quocunque modo ulterius præparata in quovis liquido solubilis redditur. Abstractio phlegmatis aut menstrui pro extracto spisso optimè instituitur in balneo Mariæ vel balneo vaporis, cum igne nudo facilè empyreuma contrahat, frequenter tamen in fine agitetur.

Quod si ex hujusmodi essentiis succosis vel extractis ulterius cum spiritu inflammabili essentia liquida paranda veniat, commodissimè spiritus proprius, sale alcalino fixo proprio acuatus, recipitur, ut remedium sic evadat eò efficacius: qua ratione *ex rob, seu succo sambuci* inspissato v. g. tanquam extracto baccarum, optimè cum spiritu florum sambuci, vel cum spiritu ex baccis fermentatis parato, *essentia* extrahitur, egregia diaphoretica, & contra erysipelata; quali ratione etiam *Malvaticum juniperinum* concinnatur: Sic ex succo inspissato per coctionem elicito ex strobilis pini per spiritum strobilorum proprium fit elegans essentia pini antiscorbutica, uti monui de abiete: Sic pro *essentia menthæ vel absinthii* recipiantur horum *succus in extractum redactus*, affundatur *spiritus menthæ vel absinthii* per fermentationem paratus, & à *sale suo fixo* aliquoties *cobobando abstractus*, ita hic essentiam egregiam extrahet: conf. *Zwelferus Pharmac. Reg. p.* 218. Certè spiritus talis à sale fixo proprio abstractus, & cohobatus, oleum proprium promptè absorbet & deglutit; quod aliàs spiritus talis simplex non facit. Imò ipsis vegetabilibus extrahendis, v. g. flor. lilior. convallium, affunditur spiritus proprius, qui modus est communissimus; & sic fiunt hodiernæ essentiæ per spiritum proprium, quæ sunt cæteris efficaciores & fortiores.

Vulgares essentiæ parum valent, quia non obtinent totam concreti κρᾶσιν medicamentosam, cum ab adjunctis vulgaribus menstruis plus minus sint alteratæ. v. g. vegetabilia purgantia cum spiritu vini extracta laudem merentur; aliæ tamen nocivæ virtutes intactæ relinquuntur: in aliis verò, ut salvia, &c. spiritus vini totam crasin non extrahit; salina enim intacta relinquitur.

Lignorum & corticum extracta rectè in *resinosa* & *viscosa seu mucilaginosa* dividit AUTOR *pag.* 210. *Viscosa* sunt naturæ aqueæ, & eliciuntur vel cum aqua simplici, vel cum aqua aceto acidulata: *Extracta* verò *resinosa* fiunt cum spiritu vini; ita ex uno subjecto possunt fieri duo extracta. Utriusque præparationem docet AUTOR, sed conf. hîc simul KESLERUS *supra citato loco*, ubi alius, isque concinnior, habetur modus: Sic fit *essentia lignorum ex ligno guajaco, sassafras, Rhodio & similibus*, per *spiritum fumariæ*; quæ essentia lignorum est egregia sudorifera, conveniens in catarrhis, in specie in lue Venerea, in scabie, & similibus affectibus. Observandum tamen, quod ex lignis istis, è quibus mediantibus menstruis elicita essentia, tinctura, extractum, &c. nihilominus ex capite mortuo commodè adhuc destilletur spiritus acidulus.

Aromatum quod attinet *extracta* cum spiritu vini parata hæc facilè affusione aquæ præcipitari possunt in magisterium seu resinam, seu substantiam, quæ nucleum aromatis continet, & quæ ulteriùs destillati olei proprii imbibitione in viribus suis exaltari potest.

Quoad *gummata*, itidem in duplicem, resinosam & mucilaginosam substantiam, distinguit AUTOR *p.* 211. & utriusque præparationem docet; quam tamen videbitis in SALA *c. l. pag.* 39. Interim obiter notetur, quod gummatum substantia medicamentosa pro usu interno in specie in resinosis particulis consistat; unde commodè v. g. ex gummi ammoniaco vel galbano, cum spiritu vini tartarisato, aut tinctura tartari, essentia elici potest: sicuti gummata talia resinosa pro usu externo meliùs solvuntur in terebinthina, quàm aceto; qua ratione tacamahaca v. g. facilè cum terebinthina subigi & sub emplastri forma applicari potest: conf. ZWELFERUS *Animadv. p.* 129. & 385. & *in Append. p.* 26. Gummata aliàs extrahuntur, & solvuntur per menstrua aquea blandè acida, ut vinum, acetum destillatum, &c.

QUINTÆ ESSENTIÆ.

In specie circa *Quintas Essentias* ex vegetabilibus & animalibus parandas solliciti sunt nonnulli, quo nomine aliàs conjunctio spiritus, olei, & salis fixi & volatilis, tanquam Mercurii, sulphuris, & salis, intelligi solet: Modus consistit in fermentatione & putrefactione. De hujusmodi quintis essentiis parandis vid. BARTHOLINUS *in Act. Medic. Haffniens. Volum.* 1. *Obs.* 134. *p.* 267. *seqq.* ubi simul curiosiora, quoad Antiscorbuticorū præparationem, videri poterunt; & ZWELFERUS *in Phar. Reg. p.* 217. utut hoc modo totū negotiū non absolvatur; cum ista quinta essentia sub sui in liquoribus aquosis solutione lactescat, & ita olei ac salis à spiritu separationem & præcipitationem ostendat, cum tamen genuinæ quintæ Essentiæ in quovis liquido solubiles & undique diffusibiles existant. Certè in vegetabilibus tota eorum crasis in oleo destillato consistit; unde ad hoc annitendum est, ut oleum cum spiritu proprio, mediante sale proprio ritè invicem uniantur, ut sine separatione promptissimè cuivis liquido miscibiles sint, sicque vim totius medicamentosam nobis promptissimè communicent. Nam utut olea destillata sufficere videantur, attamen concentrata eorundem textura reluctatur multum stomacho, unde ab eorum usu crebri ac diuturni ructus subsequuntur, adeoque nec diffusibilia undique, aut cum fluidis corporis nostri æquè miscibilia existunt. Potius ergo cum spiritu vini exactè tartarisato, aut cum tinctura tartari mediante digestione olea destillata ita dissolvenda, & invicem hæc ipsa unienda sunt, ut faciliùs nobis communicabilia reddantur. Quod si loco spiritus vini spiritus proprius, salque proprium ita cum oleo destillato ritè uniantur, non incommodè quintę essentię locum supplere suo modo poterunt. Spiritus probè rectificatus, si à sale vegetabili fixo probè alcalisato aliquoties abstrahatur, relinquit humidum in sale fixo, & sub forti destillatione hujus prodit aqua insipida: hæc asservata in superficie continet oleum, quod nihil aliud est, quàm spiritus inflammabilis in alcali fixo concentratus. Huic spiritui oleum destillatum addatur, & ob alcali exhaustum istud promptè absorbet, & in spiritum resolvit, qui novę plantę affusus quintam essentiam penetrantissimam constituit.

Circa animalium hujusmodi quintas essentias notandum, quod sicut oleum vegetabilis debitè elaboratum crasin mixti satis bene referat, ita sanè

sanè de simplici animalium gelatina hoc non minùs intelligendum venit, hæc nempè Essentiæ loco animalium habenda est.

In specie autem AVTOR *pag.* 212. varia extracta officinalia recenset, quæ omnia sunt cognita ex simplicibus: sed monenda quædam; scilicet extracta multa parantur inconvenienter, ut extractum acori, agallochi, &c. si enim inspissentur, magnam volatilium partium jacturam patiuntur. Potius igitur in essentias redigantur; quod & de aromaticis omnibus intelligendum, quo maneant in forma essentiæ.

Extractum aristolochiæ rotundæ radicis optimè cum spiritu vini paratur.

Extracta composita ab AVTORE recensita quod attinet, occurrit *extractum laudani opiati*, quod *supra habuimus ubi de opio*.

Extracti chalybeati magni num. 2. *pag.* 213. basis est limatura chalybis præparata, è qua spiritus vini nihil extrahet. Potius Extractum Martis cum succo pomorum Borsdorffianorum cætero extracto aromatico composito, cum spiritu vini extracto, sociandum venit, ut obtineatur scopus: vel extractum Martis succo pomorum cum succis vegetabilium subigi posset, sicque fiunt optimè extracta composita; qui labor melior esset, quàm AVTORIS: vel conf. *correctio* HOFFMANNI *in Clave pag.* 83.

Pro *Extracto hysterico num.* 3. Ingredientia rectiùs extrahuntur beneficio aquæ melissæ, cum sale tartari acuatæ, ubi sal hoc reserat claustra vegetabilium, & facit extractiones faciliores: post adduntur myrrha, crocus; & rectè, quia in substantia optimè conveniunt ad effectus menstruos.

In *Extracto matricali num.* 4. *pag.* 214. observandum, quod extractum croci non possit haberi citra iacturam: Fæcula bryoniæ nullius est usus: camphora cum spiritu vini sublimata nulla est, reviviscit enim iterum.

Extractum pestilentiale Tychonis de Brabe nil aliud est, quàm *balsamus sulphuris juniperinus*. Moneo autem hìc, quod malè omissa sit camphora, quæ in peste primariam habet considerationem. Dehinc hujusmodi extracta oleosa aromatica pro peste præservanda non æquè conveniunt, potiùs acida & paulò fixiora locum habent. Volatiliora autem in curatione optima sunt; in præservatione verò potius utuntur acidis fixioribus convenientibus.

Extractum pulmonum revera nil valet; sufficiant ergo sal volatile & oleum.

EXTRACTVM THERIACÆ SEV ESSENTIA, *num.* 9. *pag.* 215.

Quando theriaca beneficio spiritus vini in essentiam aut extractum redigitur, habetur uno nomine extractum aromatico-opiatum; quò & conferenda sunt ea, quæ supra de spiritu theriacali monui: sicut & rectè monet AVTOR, quod propter varietatem ingredientium spiritus vini affusus non possit ex omnibus extrahere virtutes, sed vix ex dimidia parte, reliquis relictis intactis. Paucioribus negotium potest expediri; species theriacales selectiores cum addito opio & debita proportione salis tartari, mediante spiritu vini extrahere in tincturam seu essentiam, quæ inspissatione promptè extractum suggerit. Quæ habet de fermentatione AVTOR, merentur, quæ legantur.

Vsus est anodynus sudoriferus; hinc in agrypniis, febribus malignis, dysenteriis malignis & epidemicis extractum hoc est egregium, & satis usitatum medicamentum; ubi tamen ejus loco & in substantia exhiberi potest theriaca.

THERIACA BENEDICTA QVERCETANI, *num.* 10. *pag.* 216.

Theriaca benedicta Quercetani propter varietatem ingredientium ita est dispensata, ut diversa ingredientia extrahantur à variis menstruis &c. Sed vix decima pars hìc quid suggerit: Volatilia sunt mixta fixioribus: imò pro dosi una vix hæc ingredientia omnia aliquid conferre poterunt de concretis suis. Loco ergo hujus theriaca diatessaron substituatur.

Hæc de Extractis alterantibus; sequuntur

EXTRACTA PVRGANTIA, *pag.* 220.

Quoad Extracta purgantia, in his omnibus attendendum:

1. *Subiectum extrahendum an sit resinosum? an mucilaginosum?* ubi resinosa, v. g. scammonium, colocynthis, &c. per spiritum vini aut alium sulphureum, sed mucilaginosa cum aqua vel menstruis homogeneis aqueis extrahenda sunt, v. g. Senna, rhabarbarum, elleborus niger, &c.
2. Vt semper vel menstruum acuetur cum sale tartari, aut nitrum alcalisatum est addendum, ut partim corrigat virulentiam & saporis nauseam in purgantibus, simulque penetret ac dissolvat concretum viscidum resinæ laxativæ, hypercatharseos Autorem. Vnde Extracta purgantia propter resinosam substantia non nihil suspecta sunt ZWELFERO *Pharm. Reg. pag.* 55.
3. Aloe, si ea pro scopo laxativo Extractis addenda, extrahatur menstruo aqueo, v. g. aqua cichorii cum sale tartari acuata; pro scopo verò vel stomachico cum spiritu vini tartarisato eliciatur.

Ex dictis patet, malè in subsequentibus Extractis AUTORIS plura, eaque diversa ingredientia, tam purgantia quàm alterantia, malè uno eodemque spiritu vini subinde extrahi, idque sine debita cum addito alcalisato correctela. Ritè autem parata meliora sunt, quàm crudæ pilulæ, inter quæ est extractum catholicum Andernaci, & extractum Panchymagogum Crollii. Hæc ex radicibus vegetabilium per spiritum vini parata propinantur ad ℈j. addito convenienti stimulo, & sic possunt propinari pro pilulis.

Vsus Extractorum est, ut

1. Ex iis fiant pilulæ pro scopo laxativo seu purgante.
2. Vi dissoluantur in liquoribus appropriatis, & ingrediantur potiones, misturas, &c.

EXTRACTVM BENEDICTVM.

Hìc error patet, quod nempè senna, agaricus, & rhabarbarum uno menstruo extrahi non possint: senna enim & rhabarbarum menstruum aqueum; agaricus verò menstruum spirituosum requirunt.

EXTRACTVM CATHOLICVM *Francofurtense.* *Num.* 2.

Malè hìc omnia cum spiritu vini extrahuntur, cum aloe hìc se offerat, quæ non cum spiritu vini, sed aqua tartarisata extrahi debet pro scopo purgatorio. Qui ergo voluerit tale extractum catholicum, scammonium, colocynthidem, & jalappam extrahat cum spiritu vini probè tartarisato: post radicem hellebori nigri recentem extrahat cum aqua destillata spirituosa anisi, acuata cum sale tartari: post conjungantur, & addito oleo anisi destillato in massam uniformem compingantur.

EXTRACTVM PANCHYMAGOGVM *Crollii.*

Rectè paratur compositio posterior, modò aloe & helleborus niger ritè extrahantur.

CAPUT LIX. DE FÆCVLIS.

FÆculæ ita sunt dictæ, quia sunt fęces seu residuum iners corporum. Planè nihil valent, unde etiam ferè in desuetudinem abierunt. Nam quæ præparantur ex subjectis acrioribus volatilibus, quorum agendi ratio speciatim in sale volatili consistit, ex horum fęculis nihil opis expectari potest; hinc fęcula ari, iridis nostratis, raphani marini, scyllæ, serpentariæ, &c. nullius penitus erunt usus.

Modum parandi habet AUTOR *noster*: Nempè

♃. *Radices* quædam quæ farinam absconditam gerunt: v. g. *ari*, *bryoniæ*, *Ireos nostratis*, &c.

Ex concisis illis minutissimè, & cum *aqua communi* contusis, exprimitur succus per linteum fortissimè: Quod verò per residentiam de succo decantato relinquitur, calore leni exsiccatur, pulvis in fundo remanens dicitur *Facula*, quæ sanè est fęculentum remedium.

Ex isto enim succo sal volatile (in quo tota radicis crasis consistit) in expressione & exsiccatione necessariò avolat, hinc fęcula est insipida, & omnis odoris & virtutis activæ expers, ita ut relicta ab expressione radix majoribus longè virtutibus adhuc polleat, quam tamen tanquam inutile caput mortuum communiter rejiciunt. Imò ipsa radix ari, sale alcali acerrimo prædita, si interga de filo in loco umbroso exsiccetur, parum retinet; unde colligi potest, quid de ejus fęcula sperandum sit? LUDOVICI quidem in *Pharm.* & SCHROECKIVS *in defens. Pharm. August. pag.* 502. docent: *non in universum omnes abjiciendas esse, nec succos suos adeo orbatos esse*; cum tamen earum ℔j. tantam vim non habet, quàm ℥j. radicis earundem crudæ; quicquid enim virium subest, evolat in auras, & cadauer mortuum inerme remanet.

Quoad cæteras fæculas, bryoniæ, ireos & pœoniæ, etiam fæcula ari, utut aliqua salis acris pars gustu perceptibilis remaneat, adeoque aliquantum de concreti crasi retineant, tamen revera pauxillum est; unde radicibus suis pulverisatis non præferendæ sunt, quasi illarum virtutem concentratam magis continerent, ut ideò in minori dosi præscribendæ essent, cum contrarium in fęcula bryonæ, vi cathartica spoliata, aliisque jam dictis manifestum sit. Nam radix bryoniæ purgat, & quando expressa est in fæculam, nihil operatur; propterea, quoniam partes volatiles activæ faciiè exhalant, & terra mortua residet in fundo: conf. hìc contra fæculas agens ZWELFERVS *in animadvers. in Pharm. August. pag.* 446. & in *Append. pag.* 64. & ANGELVS SALA *ubi de essent. vegetabilium*. Est ergo fæcula nullius usus, utut à multis Medicis præscribatur.

CAPUT LX.

DE

FLORIBUS.

Flores sunt nihil aliud, nisi sublimata in forma sicca; nam in operationibus chymicis, quando aliquid sublimatur, in forma humida dicitur destillatum; si in forma sicca, dicitur in specie *Flos*. Sunt ergò *Flores partes subtiliores, quæ igne lento separantur à crassioribus & terrestrioribus, & sublimantur*. Modus in singulis subjectis variat, & alio modo fiunt flores benzoes, alio flores sulphuris, alio aliis sublimantur, vel per se, uti videre est in floribus antimonii vel sulphuris, vel cum addito, v.g. sale communi, mediante quo etiam Mercurius sublimatur, & in specie cum sale ammoniaco. Sed *de his suis in locis*.

CAPUT LXI.

DE

GARGARISMATIS, DIACLYSMATIS, & DENTIFRICIIS LIQUIDIS.

Sequuntur nunc *Injectiones quæ in os infunduntur*: Et quidem, quæ vel simpliciter detinentur in ore, vocantur *Diaclysmata*; sin vero non simpliciter detineantur, sed beneficio aeris, ex aspera arteria exspirati, agitantur, & moveantur, & ita gargarisando usurpentur, tunc vocantur *Gargarismata*. Differentiæ hujus ratio est, quod in angina & similibus faucium inflammatoriis affectibus, gargarisationes non semper sint proficuæ, cum interdum periculosæ, ne scilicet per motum faucium inflammatio ex stagnante ibidem sanguine augeatur & intendatur. Convenientius ergo est, si possumus continere tale decoctum tepidè in ore corpore supino, & deinde exspuere, & interdum beneficio syringæ, aut per aliud instrumentum, instituere talem gargarisationem; non verò adeo frequenter.

Hæc rarò prostant officinalia, sed magistralia ordinantur à Medicis. Gingivarum & faucium affectibus sunt dicata, idque pro scopo vel adstringendi, vel mundificandi, vel consolidandi, vel resolvendi & attenuandi; frequentiùs ex decocto herbarum seu foliorum, radicum & seminum, rarò ex aliis mixturis conficiuntur. In inflammatione faucium & tonsillarum, & in principio anginæ, recipitur aqua prunellæ, sempervivi, plantaginis, & similes. Præter aquas interdum cum iis sumitur succus quidam, qui cum aquis dissolvitur, & ad os vel gargarisandum, vel simpliciter abluendum adhibetur: ut quando recipitur in inflammatione faucium, unà cum aqua prunellæ, succus cancrorum fluviatilium & sedi majoris, ita quidem, ut ad ℔ß. aquæ, ℥ij. vel ℥iv. succorum possint assumi; in scorbuto oris pro detergendis gingivis & dentibus, & curandis earundem exulcerationibus, & firmandis dentibus vacillantibus, recipiuntur aquæ antiscorbuticæ. Interdum etiam recipi solet lac pro gargarismate in eluẽdis oris ulceribus cum inflammatione conjunctis; item in scorbuto oris, qui aliàs frequens malum est, & cruentationes in specie vel exulcerationes gingivarum infert.

Talia decocta fiunt ex appropriatis, ut v.g. in principio & progressu anginæ & inflammatione tonsillarum ex resolventibus & discutientibus, in statu vel suppuratione anginæ, aut statu inflammationis tonsillarum, ex emollientibus & suppurantibus, in ulceribus oris & faucium, in ulceribus columellæ ex detergentibus & consolidantibus, & similibus aliis.

In his liquoribus, sive sint aquæ, sive succi, sive decocta, dissolvenda etiam veniunt appropriata: sic v.g. in inflammatione faucium convenienter dissolvitur vel nitrum antimoniatum, vel nitrum bene depuratum, ita quidem, ut in ℔j. Decocti vel liquoris dissolvatur ℥ß. ad ℥j. & rarò plus: sæpius etiam dissolvitur rob nucum & rob diamorum, uti superiùs monui, in ℥viij. vel ℔j. istorum liquorum, horum rob ℥j. ad ℥ij. interdum etiam dissolvitur alumen ustum in talibus liquoribus appropriatis, sed in parva admodum dosi, propter vim nimis adstrictoriam, ita ut ad ℔j. liquoris vix ultra ℈j. adsurgere liceat. In talibus liquoribus in inflammatione faucium & ariditate linguæ, & cum iisdem conjunctis febribus malignis, convenientiùs dissolvitur sal ammoniacum, ita tamen, ut ad ℔j. liquoris injiciendi vix ultra ℥j. adscendere liceat. Non rarò etiam mel solet dissolvi in talibus liquoribus, imprimis in exulceratione faucium, ubi opus est detersione ulceris, ut in aphthis & similibus: Hujus in ℔j. liquoris commodè ℥j. vel ℥ij. possunt dissolvi: cum melle interdum aliquot guttulæ spiritus salis sunt addendæ liquori in os injiciendo, idque imprimis in ulceribus oris & faucium scorbuticis.

Exempla talium Injectionum in os habebimus *in Colleg. Formular.* Præscriptiones in AUTORE non sunt inelegantes, sed satis clarè ac accuratè descriptæ, & merentur, quæ videantur.

Num. 1. & 2. Diaclysma apophlegmatizans habet, quod est egregium in dolore dentium; loco cujus

♃. *Fol. nicot.* Mj.

Herb. beton.
Majoranæ an. Mß.
Rad. pyrethri ℥ij.
Zedoar. ℥j.
Sem. sinapi ℥ß.

Coqu. in s. q. *aquæ & vini* in vase clauso; colatur. ℥ix. adde
Syrupi nicot. ℥ß.
M. D. S.
Gargarisma apophlegmatizans.

Dosis est tantum, quantum os capit, & in affectibus capitis à lympha oriundis egregiè convenit.

Habet etiam AUTOR *num. 2. Diaclysma refrigerans ex cancris vivis, & sedo majore*; quod est egregium in prunella, febrium ardore, & squalore faucium ac linguæ, & similibus in febribus acutis contingentibus pathematis: Exprimitur ex his succus, qui in ore detinetur & gargarisatur. Adhibere etiam possumus in inflammatione & exulceratione in febribus malignis.

Loco *Diaclysmatum ad gingivas num. 3. & 4.* expertum in putredine aut etiam gangræna incipiente gingivarum scorbutica est hoc, quod sequitur, factum ad imitationem *Tincturæ Laccæ Mynsichti*:

♃. *Lap. medicament. Croll.* ℥j.
Aquæ cochlear.
Sedi min. an. ℔j. ad ℔ß.
Coqu. & col. colaturæ infund.
Flor. aquileg. p. iij.
Gumm. lacca ℥ß.
Alum. usti ℈j.
Stent in infuso per 24. horas, postmodum filtrentur.
D. S.
Aqua in dolore dentium.

Commendatur valde, & singularis est effectus in affectibus gingivarum & dentium scorbuticis.

Loco *Diaclysmatis seu Gargarismi antiscorbutici Sam. Clossæi num. 5. pag. 225.* simplicius contra scorbutum oris potest fieri:

♃. *Aquæ cochlear.*
Nasturt.
Sedi minor. an. ℥iij.
Tincturæ laccæ ℥ß.
Flor. aquileg. ℥ij.
Syrupi flor. aquileg. ℥ij.
M. S.
Aqua contra scorbutum oris.

Hoc in casu etiam solum lac sufficere potest pro eluendo ore, ubi tamen & lac medicatum paratur: v. g.

♃. *Herbæ cochlear.*
Salv. an. M. iij.
Coqu. in s. q. *lactis* vel *seri lactis*: colat. ℔ij. adde
Succi cochlear. rec. ℥ij.
Syrupi flor. aquileg. ℥iv.
Misc. pro *gargarismate.*

Quod assumptum aliquandiu retineatur in ore.

Similes effectus habet nasturtium, si coquatur in vino, unà cum floribus ligustri, addito vel etiam admisto tantillo aluminis; tale enim decoctum dentes mirabiliter juvare dicitur.

In inflammatione faucium, item in aphthis faucium, in prolapsu & affectibus uvulæ, in incipientibus anginis & inflammationibus tonsillarum & ferè gangrænosis catholicum, si non in omnibus, tamen in quamplurimis affectibus faucium, potest esse tale:

♃. *Herba prunella,*
Salv.
Veronicæ,
Flor. rosar. rubr. an. M. ß.
Malvæ arbor. Mj.
Rad. polypod. querc.
Semin. sinapi cont. an. ℥ij.
Coqu. in
Aquæ simpl. ℔ijß.
Aceti vini ℔ß.
ad casum transversi pollicis: cola cum levi expressione:
Colat. adde
Sacch. vel mell. ℥iij.
vel horum loco,
Rob dianuc.
Diamor. ℥j. M.

Prodest in omnibus affectibus faucium, imò in ulceribus faucium & tonsillarum, ubi opus est consolidatione.

DIACLYSMA APOPHLEGMATIZANS. *num. 7.*

Apophlegmatismus est remedii formula, destinata ad derivanda phlegmata ex glandulis oris, aut certè iis, quę sese in os exonerant, unde in genere dicũtur *Apophlegmatismi*. Quando enim vel glãdulę palatinę

in summitate palati, vel glandulę sublinguales in radice & lateribus linguæ, vel etiam glandulæ parotides iuxta aures, succum salivalem non sufficienter in os infundunt, fit, ut lympha restagnans in partibus capiti vicinis, aut etiam in ipso capite corrumpatur variè, ac varios affectus inducat. Nec ergo vel talis lymphæ salivalis fiat stagnatio, vel ut lympha ista promptiùs & copiosiùs eliciatur, propterea inventa est remedii formula, quam vocant Apophlegmatismum; aliàs in specie ferè *Caputpurgium* vocari solet.

Hinc Apophlegmatismus in genere vel est siccus, vel liquidus. *Siccus* in specie vocatur *masticatorium*, de quo *iuxta ordinem* AUTORIS *capite peculiari suo loco* dicendum, & usurpatur, ubi ex partibus tantummodo oris elicienda est lympha. *Apophlegmatismus* verò *liquidus* seu *Gargarisma apophlegmatizans* est nil aliud, quàm decoctū seu gargarisma, paratum ex paulò acrioribus irritantibus, vellicantibus & stimulantibus palatum & partes vicinas; unde etiam adhibetur pro faucibus & uvulæ glandula (nam uvula est glandula membranâ obducta) vel in tonsillis aut vicinis glandulis expurgandis & irritandis. Vterque operatur, quatenus ingredientia sunt acria penetrantia, & ita irritantia: quando enim talia in ore detinentur, tunc fit, ut eorum sal volatile acre hinc inde palatum pungat, vellicet & irritet, aut etiam partes vicinas; vnde fit, ut ex tali irritatione copiosiùs lymphæ deriuetur affluxus ad os in fauces. Vnde iis, in quibus, caput fauces, aut etiam partes colli teneriores, in specie tonsillæ, sunt grauatæ copiosâ lymphâ crassâ ac spissâ, aut etiam alio quodam liquore aquoso & seroso, in iis conveniens est maximè apophlegmatismus ad derivandam in os humorem istum lymphaticum. Hinc non tantum præservant odontalgias, tonsillarum inflammationes, oris aut etiam uvulæ exulcerationes, sed præterea etiam valdè commendari solent in apoplexia præmissis vniversalibus, in affectibus senum catarrhalibus, & alijs.

Huc referendi sunt

LIQUORES FRICANDIS DENTIBUS GINGIVISQUE DESTINATI, seu DENTIFRICIA LIQUIDA.

nro. 7.

Pro dentifricijs in forma liquida sunt aquæ: Vsitatè accipitur aqua quædam appropriata, v. g. aqua ligustri & aqua cochleariæ, prunellæ, plantaginis, vel bursæ pastoris, &c. & talis aqua acidulatur cum sufficienti quantitate spiritus cuiusdam mineralis acidi, v. g. spiritus sulphuris, nitri, salis, &c. Quod si adhuc requiritur gratia coloris, tingenda est aqua cum tincturâ aquilegiæ, quæ in specie in scorbuto oris est appropriata, aut tincturâ rosarum. Tali aqua fricantur & abluuntur dentes, quæ fricatio & abluitio non tantum adiuuat ut sordes detergantur beneficio spiritus acidi detersivi, sed adhuc tales quoque aquæ acidulatæ adstringunt valdè ac firmant dentes, & eorum vacillationem aut casum præcauent. Quidam spiritum vitrioli commendant, sed cautè, imò rarissimè, est usurpandus, propterea, quoniam demonstrante TACHENIO *in Hipp. Chymico*, potius denigrat dentes quàm dealbat: ratio, quoniam in omni spiritu vitrioli est adhuc aliquantulum de metallo, quod tantillum percipiatur circa dentes, ubi admouetur, & ita denigrat illos. Subsistendum potiùs est in spiritu salis, quo acidulanda est aqua appropriata, quoniam valdè convenit; sed lenissimè necessè est, ut acidulentur tales, propterea quoniam nimio usu stuporem dentibus inducunt, aut etiam eos corrodere possunt. Pertinet huc etiam sal ammoniacum in tali aqua appropriata dissolutum pro dentifricio liquido, quæ aqua dissolutionis salis ammoniaci valdè confert in fœtore oris ex fœtore dentium, si tali aquâ dentes abluantur post cœnam & prandium, & est valdè egregium remedium.

Vlteriùs ad talia Dentifricia liquida pertinet imprimis *Tinctura Laccæ Mynsichti* expertissima contra scorbutum oris, etiam in gangrænâ degenerantem. Vbi non semper haberi potest talis tinctura, tantummodo recipiatur sal alcali, v.g. sal tartari, vel cineres clavellati, dissoluatur tale sal in aqua appropriata, & fiat instar lixivii liquidioris: in hoc lixivium debitè infundatur gum. Laccæ, & exinde lixivium apparebit eleganter rubicundum: addatur tantillum aluminis, & postmodū filtretur, qui liquor filtratus est elegantissimus in quàm plurimis dentium affectibus, in specie in scorbuto oris, in quo non habetur par ipsi remedium.

Non rarò etiam nudi succi vegetabilium expressi usurpantur pro Dentrificijs liquidis: sic v. g. usitatissimum est in scorbuto oris accipere succum nasturtii, & cochleariæ, & eosdem diluere cum succo beccabungæ; & his invicem mistis solent fricari & abstergi dentes.

Imò fiunt etiam destillata pro dentifriciis liquidis: v. g. ex saluia & floribus ligustri fit egregium dictum dentifricium, cui si adsit scorbutus, permiscendus est spiritus cochleariæ ad debilem acrimoniam: si adsunt ulcera oris & gingiuarum, miscendum aliquid mellis rosati pro detersione: si adsunt ulcera rebellia in ore, tunc dicto huic addenda veniunt folia plantaginis, & postmodum cum melle rosaceo dissolvendæ aliquot guttulæ spiritus vitrioli vel salis ad subtilissimam aciditatem: quoniam hæc valdè abstergunt, & detergunt ulcera, eademque mundificant.

Talia liquida Dentifricia etiam non rarò sunt acetum, scilicet non adeo acre, infusione herbarum appropriatarum imprægnatum: & sæpius usurpatur acetum tale in dolore dentium, si scilicet aceto infundatur radix bistortæ, lapathi acuti, iridis Florent. cum cypero aut floribus rosarum, cum persicaria & similibus. Acetum tale detinetur in ore, & fricantur dentes ad detergendas aut abstergendas sordes, & dolorem sedandum.

Phlegma aluminis vel solum vel affusione cujusdam liquoris appropriati imprægnatum, elegans est ad firmandos dentes vacillantes: Nasturtium decoctum in vino & gargari satum dentes vacillantes firmat, & etiam fœtorem corrigit: Ruta in vino cocta similiter conuenit contra cariem dentium, etiamsi ea sit ex scorbuto.

CAPUT LXII. DE GELATINIS.

Gelatinæ parantur vel ex *fructibus* non nimis succulentis, vel ex *partibus animalium durioribus*.

Quoad *prius*, fructuū nempè gelatinas: exprimitur succus, clarificatur & coquitur; quales sunt v. g. gelatina cydoniorum, pomorum, pyrorum, ribium, &c. & quæ per se sine sacchari additione non consistunt: reliquis fructibus non necessariò addendum est saccharum: si his addantur pulveres laxativi, fiunt *Gelatinæ laxativæ*.

Quoad *posterius*, ex partibus animalium durioribus, cornubus atque ossibus raspatis, substantia mucilaginosa cum aqua simplici decoquendo elicitur: quæ quia in loco frigido spontè congelascit, nomen Gelatinæ accepit: & hoc modo fit Gelatina cornu Cervi, cranii humani, priapi cervi, &c.

Duplex autem Gelatina in officinis prostat, vel simplex, vel acida. Posterioris ratio est, quod Gelatinæ per se facilè corrumpantur & mucescant: ne ergo hoc fiat, aceto imprægnant, vel in eodem ipso coquunt, vel liquor nunc in decoctione, nunc post colaturam imprægnatur s. q. spiritus vitrioli; sic enim gelatina acquirit saporem acidulum; sed malè, quia ratione acidi substantia ejus alteratur & invertitur, atque effectus impeditur. Usurpetur ergo Gelatina recens per se parata: Si tamen gelatinas acidas reddere placuerit, modus sequens est elegans. Sit v. g. *Gelatina cornu Cervi composita acida*:

℞. *Ras. cornu Cervi* ℔ß.
Sem. anisi ℨiij.
Cinnam. opt.
Macis,
Nuc. Moschatæ an. ℨij.
Cardamomi,
Caryophyll. an. ℨiß.

Contund. & misc. in mortario, indantur cucurbitæ alembico suo munitæ, affundendo
Aceti destillati,
Succi citri rec. dep. an. ℥j.

Coquantur ad quadrantem horæ: coletur per linteum & purgetur ab excrementis: post addantur
Sacchari albi ℥iv.

Colatura congelata erit *Gelatina acidula aromatica* suavis pro usu stomachico in febribus.

Huc etiam pertinet ZWELFERI *Gelatina caponis & antiphthisica*: de quibus vid. *Pharm. Reg. pag.* 86. & 239.

Interdum liquori post colaturam additur tinctura santali rubri, tornæ solis, tinctura florum bellidis, &c. & sic gelatina coagulata apparebit rubra, & dissecta in frustula imposita in scatulam ligneam, transparebit instar rubini.

Gelatinæ hæ animalium videntur maximam partem eadem substantia, quæ aliàs in destillatione sub forma larvata spiritus, salis volatilis, & olei prodit, quæ tunc coquendo in aqua soluta frigore denuò concrescunt in formam & consistentiam spissam. Constant adeoque gelatinæ rore seu succo glutinoso nutritivo, copioso sale volatili imprægnato; hinc sunt adeo analepticæ & nutritivæ. Unde etiam cum cineribus ossium vel cornu Cervi usto mistæ Gelatinæ per retortam destillatæ, sal volatile & oleum præbent: hinc etiam ossa & cornua, ex quibus gelatinæ fuerunt extractæ, si destillentur, parum vel nihil salis volatilis suppeditare dicuntur. Par ratio etiam est de cornu Cervi aliisque ossibus animalium, sine igne seu philosophicè calcinatis, quod multum de viribus amittant, quantum scilicet aqua elicere potuit; adeoque vix quartam partem salis volatilis, ac ante calcinationem, exhibere solent; unde optimè sub usu iisdem sal volatile cornu Cervi additur, ut quasi denuò animentur.

Quoad *usum Gelatinarum*, sanè sunt egregiè nutritivæ seu analepticæ, temperativæ acrium quorumvis humorum, & propter sal abundans volatile refrigerativæ. Diu asservari nequeunt, quin fœtidæ fiant, unde recentes usurpandæ, vel additione aceti plus minus à facili corruptione præservandæ, quæ tamen acidæ gelatinæ, ut supra dictum, minus valent.

Sub usu priùs in cochleari ad candelam distluat, ut ita liquefacta potui ordinario infundi possit pro suis operationibus, ad quas conferunt. Dosis est ab ℥j. ad ℥ij. vel ℥iij. Non rarò etiam solent permisceri Julepis & potionibus: E. g. sit *Julepus* præscribendus *in febre maligna cum convulsionibus*:

℞. De-

℞. *Decocti rad. scorzon.* ℥viij.
In quo dissolv.
Gelatinæ cran. humani ℥ß. vel ʒvj.
Tincturæ flor. pæon. ʒij.
(vel hujus & aquileg. ana ʒj.)
Spiritus vitrioli philosoph. (vel quod melius *Spiritus vitrioli volat.* seu *cephal.*) parum.

Misc. pro Julepo.
In specie

GELATINA CYDONIORUM

Convenit in affectibus intestinorum & stomachi: imprimis post pastum usurpata conveniens est ad roborandum stomachum, & impediendas phlogoses, quæ solent interdum suboriri, & faciem rubificare.

GELATINA POMORUM.

Convenit pro dissolutione in potu appropriato in affectibus melancholicis.

GELATINA PYRORUM.

Convenit ferè cum gelatina cydoniorum in affectibus ventriculi & intestinorum.

GELATINA CORNU CERVI.

Diaphoretica est; in febribus ardentibus, infantum præprimis, convenit, & morbis malignis, ubi opus est expulsione, & blandâ corporis ad diaphoresin dispositione. Præterea valdè convenit hæc gelatina in diarrhœa & dysenteria epidemica maligna, in poru dissoluta; imprimis in diarrhœa epidemica, in qua valdè conducit.

Post gelatinam cornu Cervi solet etiam prostare in officinis

GELATINA CRANII HUMANI,

Eodem modo præparata atque gelatina cornu Cervi. Hæc valdè convenit in febribus malignis cum convulsionibus epilepticis, aut ipsa epilepsia conjunctis, quales sunt variolæ in principio ante eruptionem. Convenit etiam in aliis capitis affectibus; in specie in dysenteria prodest, utpotè in qua rasura cranii humanis, violentâ morte interempti, singulare est experimentum ad sistendum fluxum dysentericum.

In quibusdam officinis solet prostare

GELATINA EBORIS,

Quæ convenit, ubi opus est corroboratione, & sanguinis craseos restitutione. Item dissolvitur in potu ordinario mulierum, fluxu albo laborantium, uti etiam dissolvitur in potu eorum, qui laborant fluxu sanguinis hepatico.

CAPUD LXIII. DE INFUSIONIBUS.

De his sufficienter *cap.* 49. egi: Nunc post decocta officinalia sequuntur Infusa officinalia, in quibus Infusis species infundendæ adsperguntur non rarò, uti superius monui, cum spiritu appropriato, item tinctura appropriata, pro affectu à Medico destinato.

Quoad *Infusa Autoris nostri*, parum monendum restat.

Num. 1. *pag.* 227. *Infusio Cholophlegmagoga* se offert, ubi agaricus male in aquis destillatis infunditur, quia substantia ejus est resinosa, quæ in spiritu vini, aut alio menstruo spirituoso, sale tartari acuato, infundenda est.

VINUM ARTHRITICUM.

Porrò *vinum arthriticum*, præter plantas appropriatas, lignum guajacum, & viscum quercinum continet, quæ certissimè per fermentationem vim exerunt: sic vinum infusionis guajaci in morbis venereis chronicis & vitiis lymphæ multum valet.

VINUM PURGANS.
Num. 5.
&
CLARETUM LAXATIVUM.
Num. 7. *pag.* 228.

Malè semen Carthami, jalappa, turpethum & mechoacanna, infunduntur cum aliis in vinum, ceu menstruum aquosum: quod ipsum ex his subjectis resinosis nihil extrahere solet.

Ad infusa hæc, sed mediæ quasi texturæ, inter Decocta & Infusa sunt Fermentata, cùm fermentationis motu penitus reseretur concretum illud, & quasi occultè decoquatur, absque tanta volatiliorum sulphurearum particularum jactura, unde & cerevisiæ & vina medicata exsurgunt. Parantur tunc species medicamentosæ, vel sumantur simplicia, quorum virtutibus volumus impregnare vinum, partim eadem incisa injiciuntur, partim in nodulo laxiore inclusa in mustum infunduntur, musto fermentanti, aut in nostris regionibus septentrionalibus cervisiæ, vel sub decoctione adduntur, vel eidem decoctæ, dum ad fermentationem se disponit, infunduntur, ut ita beneficio fermentationis, ipsorum simplicium mistionis vinculo soluto, eorum virtutes medicinales impregnent vinum, & cum eodem intimè & arctissimè se uniant, uti notum est in vino absinthite, in vino cochleariæ, & aliis vinis medicatis, tam simplicibus, quàm compositis.

Pro paranda cerevisia medicata convenientissimum est, ut unà cum lupulo recipiantur plantæ medicamentosæ, eæque lupulo commistæ unà coquantur: & ita postmodum istud decoctum per fermentationem, dum fit cerevisia, habebit simul ingredientium virtutes medicinales; sicut communis cerevisia in se complectitur virtutes lupuli. Quod si adhuc fortiorem volumus parare cerevisiam medicatam, præter talem decoctionem etiam tunc temporis, quando jam cerevisia incipit fermentare in cadis majoribus, vel quando jam cerevisia inclusa est suis vasis, possumus infundere adhuc vel simpliciter, vel nodulo ligatas species medicinales, dum fermentatur cerevisia, ut ita generosior & efficacior fiat *cerevisia medicata*.

Tales potus medicati sunt convenientissimi pro usu quotidiano in morbis chronicis contumacioribus; sic vinum absinthites & cerevisia absinthiaca conveniunt in scorbuto, cachexiis, malo hypochondriaco, & similibus affectibus, quorum radix solet esse in stomacho & primis viis; & observatum, vinum & cerevisiam absinthiacam simul blandum suavem inducere somnum.

Cerevisia rorismarinata convenit mulieribus in earum affectibus *Vinum florum acaciæ* valdè convenit in purificanda & depuranda massa sanguinea: *Vinum cochleariæ* convenit iis, qui laborant scorbuto, aut affectibus propius ad scorbutum accedentibus, quales sunt hypochondriaci: *Cerevisia scolopendriata*, Germ. *das Hirsch Zungen-bier* conducit morbis chronicis spleni vulgò attributis, quartana, ictero nigro, hypochondriaco affectus, & similibus aliis.

In hoc ipso negotio omnes reliquas nationes superant Angli in conficiendis cerevisiis medicatis: hi ipsi enim habent cerevisiam cochleariæ egregii saporis, & elegantem in scorbuto, quo aliàs eorum regio epidemicè est infecta: item habent cerevisiam paratam cum radice chinæ, quæ est potus usitatus iis, qui laborant lue venereâ & catarrhis, rationes ingredientis ligni sassafras: habent cerevisiam medicatam cum corticibus citri & limonum, quam usurpant in morbis malignis, & similibus, ubi vires sunt deperditæ, & prostratæ.

HELMONT in suis scriptis præcipit, ut fiat nodulus ex cinnabari antimonii vera, ista scilicet, quæ paratur ex vero sulphure antimonii (præparationem docet TACHENIUS *in Hipp. Chymico*) cum Mercurio vero antimoniali: Hæc nodulo inclusa si infundatur in cadum vini vel cerevisiæ, singularem virtutem & efficaciam medicinalem communicari illi ex iisdem asserit, uti *videri potest in scriptis*.

Faciunt huc & alia fermentata artificialia, in quibus speciatim excellit SALA *in Saccharol. pag.* 168. ubi speciatim liquores florum fermentati medicinales elegantes *P.* 1. *cap.* 7. 8. & 11. Sic pariter ex aliis vegetabilibus fermentando potus vinosi fieri possunt: Sic ex passulis & succo pomorum Borsdorffianorum invicem fermentatis fit elegans potus vinosus alterans instar vini Malvatici, ad compescendum æstum in febribus continuis.

℞. *Passul. min.* ℥xv.

Hæ ipsæ bene abluuntur, contunduntur, & infunduntur in *aqua fontana pura* ℔iv. adde *tartari albiss.* ℔ß.

In cucurb. vel vase terreo, vel stanneo immittuntur Balneo Mariæ, & per horas tres blandæ macerationi committuntur ad dissolutionem tartari, post removeantur ab igne, & in nodulo infundatur fermenti pistorii quantitas castaneæ in loco moderatè calido per diem & noctem, fermentet, & post exponatur in cellam, vel alium locum frigidum, & intra tres vel quatuor dies est potus gratus instar musti.

Usus est in febribus ardentibus, in æstu corporis alterando, tabidis & phthisicis, aliisque morbis chronicis & contumacioribus, uti dixi de succo pomorum Borsdorffianorum. Potio magis medicamentosa fit, si infunduntur sub fermentatione hydropi, phthisi, mensibus, aliisque affectibus mulierum magis specifica.

Sic ex passulis & saccharo affusâ s. q. aquæ per fermentationem fit suavissimum *Vinum instar Petri Simonis*.

Cæterum talia vina & tales cerevisiæ medicatæ non possunt fieri, nisi ab iis qui habent occasionem hæc ipsa parandi; propterea usitatum jam est, ut ex tempore fiant vina medicata, infundendo simplicia vegetabilia super vinum, ut per digestionem vinum imprægnetur his ex simplicibus, & ut quotidie semel vel bis accipiatur bonus haustus: de quibus *plura in Colleg. Form.*

CAPUT LXIV.

DE JULEBIS & MORETIS.

Sequuntur Julebi, quando scilicet Mistura dilutior rubicunda præscribitur pro usu continuando, in specie in febribus ardentibus, benignis & malignis. Scopus est temperandi sitim & æstum. Loco potus ordinarii sæpè præscribuntur; in alium tamen usum apud veteres. Cum enim in locis meridionalibus potus ordinarius sit vinum, in septentrionalibus cerevisia; uterque verò (1.) in malignis morbis sit fermentativus, & augeat ebullitiones, (2.) sit gravis stomacho, ut non facilè possit concoqui, & stomachi insuper vis debilitata, propterea loco potus ordinarij præscribitur Julepus adhæc, ut sitim compescat, ebullitiones sedet, & blandè refrigeret. Est itaque Julepus genus potionis, quod præscribi solet pro aliquot dosibus, ut non seu rarò mensuretur dosis certa, sed ad ℔j. vel ℔iß. præscribuntur, ut exinde hauriat æger quantum placet. Unde quoniam debet propinari ægris, ut exinde reficiantur, propterea nihil admiscendum est, quod sit ingratum gustui, sed ex gratioribus & suavioribus debet componi. *Exemplum* esto *Julepi in febribus malignis* pro temperando æstu atque siti:

℞. *Aquæ simpl.* ℔iß.
Vini Rhenani ℥ix.

Mistis his adde
Pomum citri dissect. & nonnihil expressum,
Gelatin. cornu Cervi rec. parat. ℥ij.

M. f. *Julepus.*

Observandum hic:
1. Vinum omnibus febricitantibus necessariò dari.
2. Gelatinam his per se misceri non posse, nisi super carbones in cochleari teneatur; ita enim dissolvi, & misturæ addi potest.

Talis Julepus servat corpus in diaphoresi, nec stomacho nocet propter vinum, & gelatina est appropriata.

Julepis autem pro corpore ordinario inservit aqua, vel vulgaris vel appropriata medicata, nunc decoctum vel alterans usitatum, vel decoctum hordei, vel simplex vel cum cornu Cervi, &c. His postmodum saporis & coloris gratiâ ordinariò adduntur dissolvẽda, ut syrupi & succi, nunc conjunctim, nunc verò separatim: deinde adduntur ratione coloris tincturæ officinales usitatæ, & in fine spiritus imprimis minerales, sive sit salis, sive nitri, sive vitrioli, dosi indeterminatâ, sed additur tantum q. s. pro grato acore vel sapore plus minus, prout jam dissoluta ingredientia fuerunt vel magis vel minus acida. Et hi spiritus interdum sumuntur absolutè acidi, interdum præscribuntur cum spiritu vini dulcificati, qui modus posterior præferendus priori; quoniam non excedunt tales spiritus dulces, sed sunt temperati, hique adduntur propter majorem alterationem. Proportio est talis, ut ℔j. corporis aquei respondeant syrupi ℥ij. & succorum ℥ij. tincturæ ℥ij. vel ad summum ℥iij. spiritus q. s. pro grato sapore; & hæc proportio valet, si conjunctim misceantur cum syrupo; sin verò seorsim, augeatur eorum dosis.

Ut rem declarem per exemplum: sit v. g. præscribendus Julepus in febre ardenti simplici hoc modo:

℞. *Aqua font.* vel etiam *Decocti alterant. usit.* (quodcunque libuerit) ℔j.
Succi berber.
Ribium an. ℥j.
Tincturæ flor. rosar.
Violar. an. ℥j.
Syrupi acetos. citri ℥ij.
Spiritus salis vel vitrioli q. s. pro grato acore.

M. D. S.

Iulepus refrigerans pro aliquot dosibus.

Aliud *exemplum Juleporum* præscribendorum *in febre maligna*, in qua corpus est disponendum ad lenem sudorem vel diaphoresin, & etiam interna malignitas appropriatis compescenda: v. g.

℞. *Decocti cornu Cervi* vel *simpl.* vel *cum rad. Scorz.* ℔j.
Succi citri rec. expr. ℥ij.
Syrupi rub. idæi,
Acetos. citri an. ℥vj.
Spiritus nitri dulc. q. s. pro grato sapore,

M. f. Julepus.

D. S.

Julepus confortans & evacuans pro aliquot dosibus.

Plures formulas, earumque pro varietate morborum variandi modos, vidibitis in *Colleg. Formular.*

Hoc loco examinandi veniunt Julebi AUTORIS, in quibus in genere parum monendum; saltim addendæ tincturæ florum, sic fiunt elegantiores, & magis grati.

In specie *num.* 1. Male decoctum cornu Cervi usti recipitur, cum ex hoc nil possit elici: potius rasuræ cornu Cervi decoctum sumatur, hoc enim gelatinâ ejus imprægnatum, egregium est corpus pro pluribus Julepis.

Num. 3. *Aqua* seu *Decoctum hordei* veteribus frequentissimo in usu, non adeo crebrò amplius adhibetur; propter sui enim cruditatem stomachum turbat, flatus generat, ejusque tonum non leviter laxat.

Prostant nonnunquam in officinis quidam *Julepi* extemporanei, qui vocantur *Julepus violaceus*, rosaceus, sambucinus, &c. qui sunt aquæ istorum simplicium s. q. sacchari edulcoratæ: & usurpantur tales Julepi in officinis prostantes loco edulcorationis aliarum potionum.

Quod attinet *Moretos pag.* 230. apud nos non sunt in usu, ut apud Francofurtenses *& in Suevia*. Sunt potus vinosi compositi, seu vinum, in quo pro basi dissolutum rob diamorum, cum vel sine saccharo paratum, cui & species aromaticæ solent addi. In usu sunt gravidis ad roborandum fœtum & uterum, ne abortus sequatur. Nos præscribimus vina aromatica.

CAPUT LXV.

DE LAPIDIBUS.

Lapidis vox plurium significationum est: in genere, quoad sensum chymicum, est omnis res fixa, sicca, non evaporabilis: sic excellit in specie lapis mineralis Philosphorum, ad cujus imitationem & aliæ particulares tincturæ lapides subinde dicuntur, ut v. g. *Lapis Ignis Basilii Valentini.*

Lapis vegetabilis clarè satis ab AUTORE est definitus: est nempè Quinta ejus Essentia in forma sicca. Par ratio est *lapidis animalis* ex principiis animalium in sicca forma conjunctis.

LAPIS CORROSIVUS.

num. 1. *pag.* 231.

Conficiuntur *lapides corrosivi* nunc ex alcalibus fixis, nunc ex acidis: Illa minus tuta sunt; diffluunt enim facilè ab humore per cutim transpirante dissoluta, ac ita inæqualiter corrodunt, nec semper in loco debito escharam inducunt. Acida ergo hodie sunt usitatiora, quæ inter excellit *Lapis Infernalis* dictus, ex luna nempè paratus.

LAPIS seu MAGNES ARSENICALIS.

num. 2.

Nobilis hic admodum est propter arsenici correctionem, ac nobilem ejus usum. *Primus* AUTOR est ANGELUS SALA *in Anat. Vitrioli pag.* 381.

℞. *Arsen. albi,*
Antimonii,
Sulphuris an. part. æqual.

Sulphur liquescat sponte in tigillo, cui addantur arsenicum & antimonij pulverisati & agitentur probè donec consistentiam instar terebinthinæ acquirant.

Sed observanda probè est encheirisis in ejus præparatione: ut nempè, ubi omnia liquefacta fuerint, paulò diutiùs in igne asserventur; sic enim elegantior & instar vitri tincti apparebit Magnes. Convenit egregiè in tumoribus malignis, bubonibus & anthracibus pestilentialibus, pro eliciendo veneno, adeò ut pars nigrescat, & crusta decidat, quo facto illius residuum facillimè consolidatur per balsamum sulphuris: hinc basin constituit nobilissimi *Emplastri magnetici arsenicalis* contra tumores pestilentiales ANGELI SALÆ, cujus usum per experientiam comprobatum videbitis in BARBETTE *Descriptione Pestis, ubi de Bubonibus.* Egregius pariter hic lapis pulverisatus est amuleti instar appensus in morbis contagiosis ac peste ipsa pro preservatione corporis: Sic pariter pro fonticulis absque dolore inurendis egregius est hic lapis. Hic scilicet solus, vel cum dimido terræ vitrioli dulcis, terebinthinâ exceptus, applicatur loco; sic escharam sine dolore excitabit. AUTOR est ANGELUS SALA: conf. etiam *Exegesis* TENZELII *super Salam pag.* 680. *num.* 3. 4. *seqq.* Idem Magnes Arsenicalis est mirabilis in sphacelo & gangræna in separanda parte putrida & corrupta à sana sine dolore & sine ferro & igne.

Sequuntur plures *lapides medicamentosi pag.* 131. *&* 132. Sed in omnibus ferè res eò recidit, saltim quod variata sit ingredientium proportio: Nempè basin constituunt *nitrum*, *alumen*, *cerussa*; quibus subinde alia adduntur: hinc compendiosam hujus lapidis medicamentosi præparationem vid. in LUDOVICI *Pharm. pag.* 793. Sed elegantem compositionem videbitis in *du* HAMEL *de Affect. Corporum pag.* 408.

Usus in genere est saltim chirurgicus, siquidem exsiccant & adstringunt validè; hinc in ulceribus manantibus, excoriationibus partium profun-

Profundioribus, in Erysipelate, serpiginibus, &c. applicatur pars talis lapidis in aqua communi soluta cum linteo multiplicato. Absorbet nempè acidum, talium pathematum autorem, firmat fibras, ut roboretur pars, adstringit poros, ut ita successivè curentur tales affectus.

CAPUT LXVI.
DE
LIQUORIBUS PER DELIQUIUM.

LIquores dicti in officinis, uti sunt *liquor* coralliorum, perlarum, crystallorum, &c. ex concretis terreis, & quasi alcalinis, in aceto solutis, evaporando ad siccitatem redactis, & hinc in aere frigido, & humido, v. g. cella, per deliquium in liquorem solutis parantur quali ratione dixi de terra sigillata, quod præparetur *liquor stypticus Pravotii*. Solent etiam à quibusdam vocari hi liquores olea per deliquium, quo nomine specialiter venit *oleum tartari per deliquium*, seu *sal fixum in liquorem dissolutum in loco frigido & humido*. Liquores coralliorum, perlarum, lapillorum cancrorum, &c. remedia sunt unius ejusdemque naturæ & essentiæ: unus valet tantum quantum valet alter; & tantum valet liquor lapillorum cancrorum, quantum valet liquor perlarum: Non ergo tanti sunt pretii, quin extemporaneâ mixturâ longè commodiùs præparentur ac dispensentur. Conveniunt aliàs in sanguine congrumato dissolvendo, unde conducunt in casu ab alto, & similibus. In specie liquor coralliorum valdè convenit pro compescenda ebullitione variolarum, & promovet earum expulsionem: pro quo usu hujus liquoris coralliorum guttæ 20. ad 30. propinantur infantibus in liquore appropriato, vel etiam instillatur s. q. hujus liquoris in potum infantum: in principio variolarum sedat ebullitionem, uti dixi, & etiam excretionem promovet.

LIQUOR ARSENICI.

Commendatur in cancro, & exulceratione imprimis mammarum, in qua ipsa tamen cautè necesse est, ut applicetur: in quo casu ipsi à quibusdam præfertur liquor calcis vivæ; qui liquor aliàs vocatur

LIQVOR AD ULCERA,

Et describitur ab AVTORE *nostro*.

Hic liquor ad ulcera egregiè convenit contra serpigines & contra lichenes. Potest priùs ante fusionem in cella elici spiritus salis ammoniaci volatilis, qui cum calce vivâ paratus admodum est elegans; ex capite mortuo postmodum potest extrahi sal, quod liquescit in cella in liquorem.

LIQVOR CRYSTALLORVM.

Commendatur in calculo, & morbis nephriticis & urinariis.

LIQVOR SATVRNI.

Est saccharum saturni resolutum, seu oleum Saturni. Convenit imprimis ad usus externos, tam ulcera inflammata, vel inflammationes ulcerum, quàm in usum cosmeticum pro tollendis nævis & maculis.

OLEVM TALCI.

De oleo Talci suo loco dixi, quod nondum verum sit repertum. Huc pertinet

LIQVOR LVMBRICORVM.

Ex lumbricis, longâ digestione in liquorem resolutis: tota enim substantia lumbricorum in liquorem dissolvitur, solis relictis pellibus vacuis, qui liquor destillatus dat egregium spiritum, uti *suo loco dixi*.

Pelles verò istæ, si dejiciantur in locum fœcundum in hortum vel pratum, in copiosos abeunt lumbricos.

LIQVOR MYRRHÆ.

Liquor myrrhatus fit ex myrrha, ovo elixato, exempto vitello, indita; sic enim liquescit in oleum in cella. Est egregium cosmeticum contra rugas seniles, item quod implet foveas post morbillos & variolas.

LIQVOR LITHONTRIPTICVS COMPOSITVS.

Liquores nephritici dicti non reijciendi, quin vi egregiâ polleant. Aliquot horum præparationes dedi superiùs, ubi de lapidibus non pretiosis. Præ aliis elegans & non minùs efficax fit oleum lithontripticum ex calce viva spiritu salis; sic enim fit liquor per deliquium: si nimirum liquefacta & coagulata in crucibulo igne forti ponantur in cellam: ibidem enim dissolvitur in liquorem magnæ laudis in calculo.

CAPUT LXVII.
DE
MAGISTERIIS.

MAgisterii vox multas habet significationes in alchymia: datur enim magisterium magni lapidis; sicut etiam *Quintæ Essentiæ* vocantur *Magisteria*: olim in magno habita fuerunt pretio, quæ hodie maximè eviluere, dum per Magisteria nil aliud insinuatur, quàm remedium in pulveris forma ex præmissa corrosione aut solutione, per subsequentem præcipitationem, aut alium similem modum, separatum denuò, in sicca consistentia usurpandum: V. g. ut vulgare dem exemplum: si recipiantur corallia & solvantur in quocunque liquore acido, solutum filtretur & præcipitetur injectione cujusdam alcali, v. g. olei tartari per deliq. vel injectione lixivii, tunc enim corallia à menstruo soluta præcipitantur in fundum, & pulves præcipitatus dicitur *Magisterium*; quod separatur per filtrum à liquor supernatante, & postmodum crebrioribus abluitionibus in aqua communi edulcoratur, & tandem exsiccatur. Magisteria ergo constant duplici præparatione:

1. *Solutione corporis*.
2. *Soluti corporis præcipitatione*.

Præcipitatio solutioni videtur contraria: nam sicut solutio est absorptio & imbibitio objecti solvendi, facta à menstruo solvente; ita præcipitatio est separatio particularum solutarum objecti soluti ex menstruo solvente: Et quoniam ista separatione partes separatæ imprimis cum impetu ad fundum secedunt, propterea vocatur Præcipitatio, & quidem Præcipitatio totalis: sin verò partes solutæ non separantur ad fundum, sed tantummodo aliquantisper extruduntur è porulis menstrui solventis, cujus signum est, quando liquor antea perspicuus fit opacus vel coloratus, tunc vocatur Præcipitatio particularis. Dabo exemplum: in solutione perlarum seu coralliorum cum aceto destillato, ex affusione vel spiritus vitrioli vel olei tartari per deliquium præcipitantur perlæ seu corallia ad fundum, & est perfecta seu totalis præcipitatio. Verùm si fiat solutio radicis jalappæ in spiritu vini, & affundatur aliquantulum aquæ simplicis, non verò sufficiens ejus quantitas; tunc liquor rubicundus & perspicuus subito pallescet & albescet, fitque opacus, quoniam fit præcipitatio aliqualis, non verò perfecta seu totalis, sed tantummodo partialis.

Fundamentum omnis *præcipitationis* consistit in duobus: nam præcipitatio fit, vel quoniam menstrui pori sunt nimis angusti, aut propter repletionem, aut propter constrictionem, ut non possint amplius continere particulas corporis soluti; vel secundo modo fit præcipitatio propter gravitatem particularum solutarum, quas non potest amplius in se continere liquor. De singulis dabo exempla: Nam scilicet v. g quædam sunt essentiæ vegetabilium, quæ in loco calido eleganter sunt perspicuæ, tenues ac coloratæ; sin verò exponantur aeri frigido, fiunt turbidæ, crassæ & opacæ: propterea, quoniam calor attenuaverat poros menstrui, ut perfectè in se absorpserat particulas soluti corporis: in frigore verò subit adstrictio pororum, quibus adstrictis, particulæ soluæ aliquantisper extruduntur, & sic fit *præcipitatio particularis*. Aliud exemplum quoad *repletionem pororum*: si solutioni veneris in spiritu nitri factæ injciatur lamina Martis, tunc præcipitabuntur particulæ venereæ ad fundum; propterea, quoniam spiritus nitri, dissolvens laminam Martis injectam, imbibit particulas ferri corrosas, quæ particulæ ferri corrosæ replent poros spiritus nitri, & ita istâ repletione extrudunt particulas veneris metallicas. *Propter gravitatem præcipitationis* dabo exemplum: si lacti injiciatur acetum, tunc ex subita coagulatione ad fundum secedit pars caseosa: ratio, quoniam acetum sese conjungit cum particulis caseosis, & facit, ut se invicem amplectantur, quo amplexu unitæ fiunt graviores, ut non amplius possint contineri in liquore antiquo, vel in lacte.

Hæc in genere de Præcipitatione. In specie solutio facta per aquam aut menstruum aquosum, rarò præcipitatur, nisi sponte fiat separatio per exhalationem menstrui aquosi.

Extractiones vel solutiones factæ per spiritus inflammabiles, v. g. spiritum vini, olea, præcipitantur imprimis per injecta aquosa; uniunt enim se promptè particulæ aquosæ cum spiritu vini, ut ex ista impletione pororum spiritus vini particulæ solutæ præcipitentur, sive totaliter sive partialiter. Multi addunt aquam, vel acetum, vel succum citri, vel aliquem liquorem certum acidum, ut promptiùs procedat talis præcipitatio solutionum per spiritum vini factarum, & fiunt præcipitata resinosa.

Possunt præterea solutiones per spiritum vini factæ præcipitari per spiritum urinosum, spiritum urinæ, spiritum salis ammoniaci, quoniam partes aquosæ horum spirituum se uniunt cum spiritu vini, & sic fit præcipitatio essentiæ.

Ea, quæ sunt *soluta per alcalia, præcipitantur per acida*: & contra omnia, quæ sunt *soluta per acida, præcipitantur per alcalia*, sive sint volatilia, sive fixa: V. g. esto solutio perlarum ex quocunque liquore acido, sive vegetabili, sive minerali ex vitriolo; Huic solutioni si instillentur quæcunque salia fixa, vel in aere dissolutum oleum tartari, sive instilletur spiritus urinæ, sive spiritus sanguinis humani, tunc promptè præcipitabitur solutio facta per acida: è contra si per lixivium forte extrahatur sulphur antimonii, vel solvatur commune sulphur in tali lixivio forti, tunc aspersione cujuscunque acidi promptè sulphur extractum & solutum præcipitatur ad fundum; Et quidem tales præcipitationes factæ ex acido, v. g. citri, &c. cum oleo tartari similibusque alcalicis, semper fiunt cum effervescentia, quoniam ista salia arctissimo amplexu se uniunt, & istâ unione fit extrusio particularum solutarum cum tali effervescentia.

Porrò istæ *solutiones factæ per acida debilia, præcipitantur per acida fortiora*; sic v. g. solutio lapillorum cancrorum facta cum succo citri, cum aceto, &c. præcipitabitur promptè per spiritum vitrioli, vel oleum sulphuris destillatum per campanam. Singularis est antipathia, quam habet sal commune cum nitro; omnia enim, quæ sunt soluta à nitro, præcipitabuntur à sale: sic v. g. si solvatur argentum in spiritu nitri rectificato, vel etiam in aqua forti, tunc in solutionem injiciatur sal commune, vel spiritus salis, confestim præcipitabitur ad fundum argentum. Idem è contra facit nitrum sali: Sic v. g. butyrum antimonii, quod est solutio antimonii cum spiritu salis, præcipitabitur infuso spiritu nitri in *Bezoardicum minerale*, sicque in similibus. Et nihilominus tamen hoc singulare est, quod spiritus nitri, si debeat solvere aurum, necesse sit, ut rectificetur à sale communi, ut fiat aqua regis: aliàs hic spiritus nitri nequaquam potest solvere aurum; & spiritus nitri ita fortificatus cum spiritu salis, ut solvat aurum, ineptus postmodum evadit ad solvendum argentum, cum tamen spiritus nitri, antequam permisceatur cum sale, optimè solvat argentum. Plura qui cupit, videat ROLFINCIUM & WILLISIUM.

Magisteria quod attinet: parantur ex trium regnorum subjectis, mineralis, vegetabilis, & animalis.

Ex mineralibus frequenter Magisteria in spiritu nitri, aqua forti, & aqua regia, aliove simili menstruo acido solutis, & alcali quodam contrario præcipitatis, conficiuntur, uti v. g. in auro fulminante evidens est; vel in spiritu salis solutis cum spiritu nitri præcipitantur, ut Bezoardicum minerale ex butyro antimonii edocet: vel in aceto destillato, aut spiritu viridis æris, aut spiritu salis solutis, cum spiritu vitrioli præcipitatis, ut in magisterio butyraceo plumoso vel resolubili coralliorum.

Sed circa hæc notandum;

(1.) Plurima eorum obtinere hinc vires suas medicamentosas multiplices; ut in auro fulminante, v. g. quoad epilepsiam puerorum; Bezoardico minerali, quoad vim alexiteriam, diaphoreticam &c. manifestum est.

(2.) Plura eorum ex cohæsione salium, tam solventium, quàm præcipitantium, cum corpore soluto, indeque nata nova textura, novas operandi vires acquirere, ut in auro fulminante apparet, cujus vis fulminandi simpliciter artis effectus est.

(3.) Quædam illorum effœta penitus, & ceu calces cum salibus compositæ, nil operativa existere, ut in magisteriis coralliorum, lapidum, nec non animalium magisteriis &c. evidens est: ratio est; quoniã pulveribus semper adhærent menstrua corrosiva, uti etiam liquores, cum quibus præcipitantur; adeò ut nunquam, etiam si centies repetatur edulcoratio, possint salia acida à magisteriis separari. Ab his in præparatione magisteriorum simplicia à menstruo omnino invertuntur, & aliam acquirunt naturam: v. g. si consideremus magisterium coralliorum, magisterium perlarum, ac in genere omnia mineralium ac animalium magisteria, tunc videbimus in præparatione, quod ex effervescentia menstrui acidi ingens excitetur ebullitio, & impetuosa effervescentia, eaque fit propterea, quod menstruum acidum concurrat cum particulis alcalibus, ac sale volatili simplicis solvendi: ex concursu menstrui cum simplici fit pulvis salsus, aut potius calx quædam remanet insipida: & ex concursu salium in omni liquore perfectè solutorum, conjungunt se fortiter acidum cum parte volatili simplicis, & abeunt in tertium salsum indigestibile, ac indissolubile in corpore humano; aut si solvantur, neque tamen absorbet, neque aliquid aliud operatur, propter combinationẽ menstrui cum simplici. Nec est, quod solubilibus aliquam hîc tribuere velimus prærogativam; saturata enim cum sint acido, adeoque sic solutum cum præcipitante in concretum quasi salsum tertium coaluerit, manifestum est, non adeo insignem medicam energiam exinde expectari posse.

(4.) *Magisteria solubilia abstractitia*, per spiritum æruginis parata, plus habent sub se & in recessu: sic spiritus æruginis solvit perlas, corallia, &c. sine insigni reactione & effervescentia, imprimis in perlis abstrahitur quoque spiritus hic in eodem acore & pondere à perlis, ac fuit affusus, & sic in fundo residebit Magisterium sine præcipitatione, quod postmodum edulcorandum: spiritus verò æruginis abstractus, denuò potest usurpari pro pluribus aliis solutionibus, quoniam parum aut nihil de ejus viribus solutivis perit: secus fit in omnibus aliis menstruis, quæ patiuntur jacturam, quoties aliquid solvunt. Ut tamen planè & in totum separatur menstruum, impossibile est; semper de acido, quod concreti naturam mutat, & alcali volatile saturat, aliquid adhæret. Quod verò pondus maneat, ratio est, quia de corpore solvente in tantum est absorptum, quantum acidi in eo remansit. Potest ergo hæc solutio certo modo tolerari; sicut & ea, quæ cum succo citri parantur Magisteria, aliqualem usum habent.

Quoad *vegetabile regnum*: duplicia hujus sunt Magisteria;

1. *Resinosa*, dum extractiones & solutiones cum spiritu vini, tanquam menstruo sulphureo, ex subjecto similiter sulphureo factæ & filtratæ, mediante aqua communi præcipitantur in pulverem: ratio est hæc, quod aqua diluat spiritum, & partes resinosæ cum sint oleosæ, incommiscibiles sunt cum aqua, eaque propter in fundum secedunt; qua ratione ex aromatibus, item benzoe, succino, jalappa, scammonio, aloe, & similibus Magisteria parabilia sunt, quæ nil aliud sunt, quàm resinæ subjectorum, adeoque olea quasi destillata in forma sicca; unde etiam concretorum suorum vires ferè æmulantur, ut in Jalappa, Benzoe, &c. manifestum est.

Quidam recipiunt aromatum resinas, imprægnant oleis destillatis propriis: v. g. Magisterium piperis oleo proprio piperino, Magisterium ex mace oleo destillato macis, &c. imprægnant, & Magisteria hæc possunt admitti in usu Medico.

Sed rariùs talium Magisteriorum apparatus & usus, cum commodiùs sub tincturæ seu essentiæ forma exhiberi soleant, quàm in forma resinæ. Nam longè plus operatur essentiæ jalappæ ʒj. quàm Magisterii jalappæ ʒj. olei cinnamomi gutta j. plus operatur, quàm Magisterii cinnamomi ℈j.

2. *Non resinosa*, ad imitationem *Magisterii petroselini Mynsichti pag.* 41. paranda ex rhabarbaro, gratiola, majorana, rore marino, petroselino, salvia, mentha, & similibus aliis vegetabilibus oleosis, & fortiter olentibus. Nempè in lixivio, facto ex sale tartari, herbæ leniter exsiccatæ infunduntur: post lixivium filtratum præcipitatur injectione aluminis pulverisati; alcali enim solvens in lixivo liquefacit resinosam vegetabilis substantiam, quæ ab acido aluminis cum alcali se jungente denuò extruditur, & in pulverem Magisterii præcipitatur. Modum quoque videbitis in ZWELFERI *Mantissa spagyr.* & ROLFINCII *Chymia*.

Sed hîc observetur: quod simul ab alcali ex alumine præcipitetur ejus terrea substantia, quæ cum Magisterio vegetabili se jungens, illud non levi adulterio inquinat. Adhæc, cùm vegetabila plurima inepta sint, ex quibus tale præparetur Magisterium, & si quid ex iis præparatum fuerit, hoc vix concreti crasin perfectè seu integrè contineat, quin eadem vel decoquendo, vel alio modo extrahendo meliùs obtineri queat; ob id nullius usus hactenus fuerunt hæc ipsa Magisteria.

Animalium Magisteria sunt vel *præcipitata* vel *abstractitia*: *Illa*, dum solutio per acida facta, præcipitatur vel alcali, sive fixo sive volatili, vel ab acido spiritu vtrioli. Sed utraque sunt calces terreæ; illa quidem subsalsæ; hæc verò stypticæ, nullius positivæ, talibus scilicet concretis in recessu alcalinis propriè convenientis, efficaciæ. Sub solutione enim animalium partes cum menstruo effervescunt, quod innuit pugnam acidi cum sale volatili, qua in aliam naturam mutatur & alteratur tota textura concreti; post additur alcali separatim junctum, hinc impossibile est, ut acidum solvens & alcali præcipitans exactè possint separari. Patet hoc ex pondere: plus enim ponderant Magisteria post edulcorationem, quàm primò ipsum corpus ante corrosionem: v. g. si recipiat quis ℥iv. Cornu Cervi, præparando exinde Magisterium, hoc tunc aliquot drachmarum pondere excedet ℥iv. idque propter salia tam menstrui solventis, quàm liquoris præcipitantis, Magisterio pertinacissimè adhærentia. Instar igitur calcis mortuæ sese habent Magisteria hoc modo præparata, quia corpus alcalinum saturatur ab acido, ac sub præcipitatione ex concursu acidi & alcali salsum tertium calciforme inde emergit, quod fermentum ventriculi non amplius potest dissolvere: propterea licet vel 100. ℔. assumantur Magisteriorum, sine omni tamen efficacia excernuntur, sicut fuerunt assumpta. Nec est, quod objicitur, posse ex ipsis magisteriis, cornu Cervi, ungulæ alcis, cranii humani, &c. denuò recuperari sal volatile; si scilicet magisterio tali cum spiritu vitrioli præcipitato & edulcorato addatur ana alcali cujusdam fixi, & destilletur per retortam: sic enim sub ignis concrematione alcali se jungit cum particulis menstrui acidis, & successivè adscendet sal volatile. Verùm paucum est salis volatilis, & vix decima pars, quàm ante solutionem & præcipitationem elici potuisset, cum reliqua ejus pars ab acido enervata atque fixata sit. Adhæc, utut arte hac ratione possit recuperari aliquantillum salis volatilis, requisita tamen ista, alcali fixum & ignis rigor, deficiunt in corpore nostro, unde nec effectus speratus inde sequitur.

Abstractitia Magisteria sunt ea, quæ minus propriè ita dicta: cum v. g. à cornu Cervi, dentibus apri, spiritu nitri solutis, idem spiritus simplici abstractione, & hinc sedula cum aqua communi edulcoratione, denuò separatur; conf. LUDOVICI *Pharm. pag.* 294. & 314.

& 314. vel quando spiritus æruginis affusus mandibulis lucii piscis, aut lapidibus marinorum corrosione factâ dimittit pulverem, ita ut spiritus decantatione, ac pulveris residui edulcoratione, obtineatur Magisterium. Sed ut taceam sub solutione ista ab acido crasin & texturam concreti ita immutatam esse, ut multum à natiua dote hinc necessariò deficiat; saltem impossibile est, penitus menstruum acidum soluens adeo separare, quin multum eius, insensibiliter licet, in concreto remaneat, ideque alienas vires acquirat, ut magis diaphoretica sint abstractitia hæc magisteria, quàm illa præcipitata.

Quibusvis ergo animalium Magisterijs longè anteferenda erunt præparata simplicia; sic dens apri præparatus potest in pleuritide præferri Magisterio dentis apri; cranium humanum nudè præparatum potest in epilepsia præferri magisterio cranii humani, & sic porro: uti hoc demonstrat GLAUBERUS *in scriptis*, & ZWELFERUS *in Append. ad Animadv. ad Pharm. Augustanam*.

CAPUT LXVIII.

DE MASTICATORIIS.

Masticatoria ita dicuntur, quoniam dentibus conteruntur, & quasi masticantur; vocantur etiam *Apophlegmatismi sicci*: quorum primarius usus est ex glandulis oris copiosam deriuare saliuam: quando enim glandulæ sublinguales in radice & lateribus linguæ, vel etiam glandulæ parotides iuxta aures, succum salivalem in os non sufficienter infundunt, fit ut lympha in partibus capiti vicinis, aut etiam in ipso capite restagnans, variè corrumpatur, ac effectus varios inducat.

Ne ergo lympha salivalis in vasis, & ductibus suis stagnet, pro promptiori & copiosiori eius evacuatione inventa sunt Masticatoria, quæ operantur, quatenus acrimoniâ suâ glandulas dictas irritant, unde copiosus lymphæ affluxus ad os & fauces derivatur; præprimis si concurrat motus oris masticatorius per affrictionem partium ad se invicem, quo per continuam agitationem glandularum parotidum per maxillas, ubi insferûtur, undè promouetur, & istius limphæ salivalis valdopere augetur affluxus. Monstrant hoc nobis mulierculæ, quæ linis dant operam: hæ enim ut prouentum habeant lymphæ, pro irrigatione leni filorum, solent masticare crustas panis bene induratas, quæ cum sint duriores & renitentes, & hinc necesse, sit ut voluantur in ore, beneficio istius motus copiosam solent promouere saliuam.

Componuntur triplici imprimis ratione ex Morello, uti etiam experientiâ, & consuetudine:

1. Ex radicibus paulò acrioribus, quales sunt v. g. radix pyrethri, quæ est primaria; radix angelicæ, acori, cyperorum, gentianæ, galangæ, Zingiberis; item cortices aurantiorum. Talis modi radicis frustulum præscribitur vel masticandum ad quadrantem vel dimidium horæ; vel præcipitur priùs, ut talis radix infundatur & maceretur in aceto, & ita macerata hoc modo masticetur pro augmentanda saliuatione. Ad has ipsas radices commodè potest referri nicotiana præparata eo modo, prout per tubulos solet hauriri: si enim frustulum tali modo præparatæ nicotianæ detineatur in ore, masticetur aut conteratur dentibus, mirum est, quantus soleat procedere affluxus, modò obseruetur, ne tantillum deglutiatur de saliua; quoniam aliàs propter nicotianam graues vomitus ac sedes concitat: & cum hæc nicotiana præterea, uti notum est, sit narcotica, & dolores potenter compescat, propterea in dolore dentium talis nicotianæ apophlegmatismus est valdè conueniens, quoniam elicit lympham acidam corrosivam, dentium dolorem inferentem, & præterea virtute stupefactivâ dolorem sedat. Alio modo sola Mastix præcipitur, ut agitetur in ore: hæc enim valdoperè convenit in elicienda tali pituita saliuali.

Hic usitatissimus est modus præscribendi & ordinandi Masticatoria.

Præterea tamen etiam

2. In usu est, ut res tales acriores modò nominatæ puluerisentur grosso modo, qui pulvis ad ℨiij. vel ℥ß. præscriptus, excipitur mastiche dissoluta in vase calido; vel excipitur cerâ, & fiunt pilulæ maiores, & globuli, aut etiam trochisci, magnitudine & pondere avellanæ: ex quibus unus præscribitur masticandus, in ore bene voluntandus, & saliua deinde exspuenda. Talis puluis etiam potest excipi conuenienter syrupo aut melle, & ita sub forma electuarij præscribi: de quo electuario contineatur in ore quantitas dimidia nucis castaneæ, subinde hinc inde volutando.

Vel denique

3. Tales *pulueres permisti cum puluere mastichis invicem includuntur in paruum nodulum*, qui nodulus masticandus postmodum venit, & istâ masticatione saliua promouenda.

Vt exemplis res fiat clarior, sit

1. Apophlegmatismus secundùm primum nodum:

℞. *Radic. pyrethri in aceto macer.* ℨj.

℞. *Radic. Zingib.* ℨj.

D. S.

Radix in os sumenda.

℞. *Cort. aurant.* ℨj.

S. dicto modo.

Sed hæc rarò ita præscribuntur, potius præcipitur à Medico, ut excipiantur eorum pulueres debito modo:

℞. *Rad. pyrethri* ℨj.
Lilior convall.
Sem. sinapi ana ℨß.
Cardamomi,
Cubebar. ana ℈ij.

Cum s. q. *mastich.* & *ceræ liquef.* f. Pastilli seu Trochisci mansiles;

S.

Trochisci mansiles.

Item

℞. *Mastich. el.* ℨij.
Rad. pyrethri ℨj.
Sem. sinapi,
Cardam.
Cubebar. ana ℈j.

Cum s. q. *rob. passul.* vel *mell. anthos.* vel *melis anacard.* (quod est valde acre) f. Electuar.

D. S.

Electuarium in ore tenendum pro aliquot vicibus.

Tertio denique modo:

℞. *Rad. angel.*
Pyrethri ana ℨj.
Cort. aurant. ℈ij.
Mastich. el. ℨß.
Galangæ,
Zingib. ana ℈j.

Excipiantur linteo forti, f. nodulus vel cum vel sine stylo.

D. S.

Nodulus ad masticandum.

CAPUT LXIX.

DE MORSULIS ET ROTULIS.

Morselli sunt *Electuaria solida*: recentiores vocant *Morsulos*; AVTOR cum veteribus *Tabulas*, quoniam species seu pulveres tanquam basis excipiuntur s. q. sacchari soluti & coctione inspissati, quod in figuram quadratam scinditur, ita ut quantitas morselli sit ℨj. vel ℨij.

Cæterum præter pulveres etiam alia ingredientia permiscentur, quæ in Electuariis præscripta fuerunt: sic adduntur etiam usitatè conservæ ac condita, uti etiam confectiones officinales appropriatæ. Commodè permiscentur amygdalæ dulces, item nuces pinearum, & pistaciorum: discinduntur minutim, & ita adduntur pro confortatione & nutritione in Morsulis analepticis.

Pro scopo Medici fiunt vel *alterantes*, vel *purgantes*; & quidem purgantia sunt supputanda secundùm doses, & propter hanc dosium rationem etiam præscribenda est quantitas sacchari. Obseruetur hîc *Nota prima* AVTORIS, ubi rectè præcipit, ut in purgantibus loco sacchari recipiatur manna, quæ per se saporem dulcem habet; unde meritò substituitur saccharo. Rarissimè autem præscribuntur Morsuli purgantes, quia non adeo tutus est eorum usus, propter pulveres laxantes non ita æqualiter diuisibiles, quin unus Morsulus plus, alter minus participet de ijsdem, adeoque diuersimodè operentur. Potius boli vel pilulæ pro iis adhibentur: interdum tamen coactus Medicus aliquid tentare potest.

In proportione, pulveris ℨj. respondet conservæ vel conditi ℨij. Proportio sacchari rarò aut nunquam præscribitur, sed tantum, quantum sufficit, innuitur: nihilominus tamen sacchari quadruplum aut sextuplum solet præscribi.

Post præparationem solent illini oleis, aut adspergi spiritibus & essentiis appropriatis, iuxta *notam quartam* AVTORIS; si enim hæc, ut & Moschus, in principio addantur, evaporat vis integra, unde saltem illinantur iis, vel ultimò permisceantur.

Inter *Morsulos Alterantes* in officinis usitati sunt

MORSELLI DE CITRO.

Quos describit AVTOR *pag.* 237. Elegans hæc compositio est, quæ propter gratum saporem & odorem omnino se commendat: possunt tamen his addi simul flores citri conditi, item oleum citri ritè destillatum, & cum Ambra & Moscho acuari; nam si magis confortatiui erunt, & oleum istud valdè confert in peste.

MOR-

MORSULI PECTORALES F. F.

Conveniunt in tussi ex lympha acri, in raucedine & asperitate faucium; item conveniunt in curandis tabidis & phthisicis.

MORSULI POST PASTUM.

Quos describunt *Augustani*, & *alia Dispensatoria*, in usu sunt, ut assumantur pro provocanda coctione, & etiam pro sistendis ructibus.

SACCHARUM ROSATUM TABULATUM.

Commisceri solet cum aliis pulveribus: ratione rosarum cor & ventriculum roborare, & appetitum excitare dicitur.

MORSULI DE DIAGRYDIO seu LAXATIVI.

num. 3.

Hîc repetenda, quæ *de Morsulis purgantibus supra dixi*. Præ cæteris tamen *compositio hæc* AUTORIS, quò simplicior, eò melior & concinnior. Augeatur cremor tartari ad ʒj. & cum reliquis debitè misceatur; AUTORIS enim dosis nimis exilis est in respectu reliquorum. Pro delicatulis egregij sunt, & satis efficaciter purgant.

MORSULI DE MECHOACA. F. F.

Conveniunt pro expurgandis humoribus crassis & pituitosis in ventriculo ac intestinis stabulantibus: supputanda est dosis ingredientium purgantium, & tunc facilè patebit, quantum sit de illis præscribendum.

Pertinet huc *Morsuli* satis famosi *Comitis* à PAPPENHEIM, qui valdè commendantur ad stimulandam venerem, qui sunt tales:

℞. *Sem. herniar.*
Urticæ,
Anisi,
Fænic.
Pastinacæ ana ℥ß.
Far. cicer. alb. ℥ß.
Nucl. pinear.
Amygd. dulc. ana ʒij.
Carn. scinci mar.
Cinnam.
Galangæ,
Caryophyll.
Cardamomi,
Croci,
Piperis ana ʒiß.
Moschi Alexandr.
Ambræ gris.
Troch. Galliæ moschatæ ana ʒj.
Diasatyr. ʒiß.
Sacch. albi in aqua rosar. soluti ℔ij.
F. l. a. Morsuli.

Dosis ʒj.

Rotulæ in specie sunt parvi orbiculi, & simpliciter præscribuntur ex pulveribus & extractis, interdum etiam ex solis oleis, saccharo, in aqua appropriato dissoluto & rursus inspissato. Vicinæ & cognatæ sunt morsulis, nec ab his differunt, nisi figurâ externâ; raò quoque grossiora ingredientia solent ingredi: unde rectè dicit AUTOR, quod pulveres pro morsulis sufficiant grossè pulverisati; pulveres verò pro rotulis subtilissimè sint pulverisandi.

Modus præscribendi hic est:

℞. *Pulv.* p. j.
Sacch. p. iij. vel iv.

Saccharum in aqua appropriata dissolutum inspissatur in consistentiam rotularum, hinc adduntur pulveres, & effunduntur in rotulas, post oleo appropriato irrorantur. Dissolvitur etiam in succis acidulis, pro rotulis e. g. berberum in succo berberum, vel in succo citri, vel ribium, & sic fiunt Rotulæ, vel morsuli subacidi, elegantis saporis & coloris: ubi observanda *nota* AUTORIS, quod saccharum cum succis acidulis non coquendum, sed proportionatâ mixtione blando calore dissolvendum.

Paucæ prostant in officinis, & parum habent in recessu.

ROTULÆ MANUS CRISTI

simplices & perlatæ.

Serviunt tantum pro edulcoratione iuleporum aut Potionum perlatarum: à quibusdam etiam solent permisceri inter pulveres pro conciliandа gratia saporis.

ROTULÆ DIATRAGACANTHI.

Commendantur contra tussim: sed necessum est, ut recentes sint præparatæ.

ROTULÆ SULPHURIS PECTORALES.

Quas describit AUTOR *pag.* 238. sunt egregiæ in affectibus pectoris. Commendantur etiam in peste, pro quo scopo possunt subigi cum Extracto angelicæ, oleo destillato angelicæ & zedoariæ, & ita fiunt Rotulæ pectorales antipestilentiales.

ROTULÆ INFANTILES LAXATIVÆ,

num. 2.

Egregia & elegans est compositio pro scopo purgandi ad affectus abdominis infantum, imprimis si lumbricis laborent iidem, ab acido corrumpente lac oriundis: imò pro stomacho confortando ob confectionem alchermes; in specie autē propter jalappam & Mercurium dulcem in verminatione conveniunt: & quoniam cum vermibus sepè conjuncta est epilepsia, additur cranium humanum, quod ab illa liberat: accedunt margaritæ præparatæ, quibus tamen optimè alia substituuntur, quæ acidum absorbent.

Rotulæ aliàs purgantes raò præscribuntur, quia sub distributione specierum variat dosis.

Pertinent huc *Rotulæ bibitoriæ Dodonæi*, ijs in usu, qui potu delectantur:

℞. *Piper. longi,*
Albi,
Nigri ana ℥ß.
Zingib.
Galangæ,
Cardamomi,
Cubeb. ana ℈ij.
Nuc. mosch.
Macis ana ʒj.
Cinnam.
Caryophyll.
Rad. ari,
Pimpinellæ ana ℈ij.
Sem. anisi,
Fænic.
Anethi,
Carui,
Petrosel. ana ʒij.
Coriandri ℥ß. ad ʒvj.
Cum f. q. *sacchari albi*, vel *candi in aqua carminat. Donzellij*, vel *aqua menth. solut.* q. s. f. *Rotulæ*.
D. S.
Rotulæ.

Quæ ante potum deglutiuntur: mirè acuunt sitim, & adiuvant hoc artificium, ut vomitus facilè excitari possit.

Monendū hìc est de formulis eiusmodi saccharatis, quod eædem nimis frequentes fuerint apud veteres sub tenebris ignorātię pyrotechnię. At verò suspectæ admodū hæ sunt propter abundantiam sacchari, cuius nimia quantitas ægris omnibus non æquè convenit: præprimis scorbuticis, cachecticis, hypochondriacis, hystericis, & colicis admodum hostile est. Ad hæc saccharum nocivum stomacho turbat digestionem & apepsiam infert. Cùm alia igitur elegantiora sint cognita, rariùs ejusmodi Rotulæ, Morselli, & alia saccharata præscribi solent. Præferamus igitur iis Tincturas, Essentias, & olea destillata, salia item tam volatilia quàm fixa, spiritus & similia, quæ sunt puriora, efficaciora, minus nauseosa & minus nociva: V. g. loco Morsellorum catarrhalium sumatur Elæosaccharum succini, vel Tinctura sassafrata, vel sal volatile è succino paratum: loco Morsulorum stomachalium recipiatur Elixyr proprietatis cum spiritu salis ammoniaci paratum: in affectibus catarrhalibus pilulæ cum opio è styrace, quæ meliùs in parva dosi operantur.

CAPUT LXX.

DE OLEIS DESTILLATIS.

Olea destillata cum & post phlegma prodire solent, subiecta, ex quibus eliciuntur, sunt singula tria regna, utut non sine varietate.

Regnum minerale suggerit pauca, uti sunt ex bituminum classe, v. g. succinum, carbo petræ, sulphur, & similia, quæ destillantur per arenam ex retorta; & hæc sunt propriè sic dicta olea, utut sulphur per addita saltem olea destillabile in oleum reddatur. Spiritus qui-

quidem vitrioli rectificatus, item spiritus sulphuris acidus per camp. etiam vocantur olea: sed impropriè & valdè abusivè talia, idque saltem ob aliqualem unctuositatis in digitis & consistentiæ rationem; cum olea non sint acida. Vberiora olea eliciuntur ex vegetabilibus, & animalibus.

Quod attinet *vegetabilia*: dant olea & per expressionem & per destillationem, suntque in genere nihil aliud quàm resina vegetabilium liquida, & à suo concreto separata. Vt à *destillatis* incipiamus, constant hæc ex resina vegetabilis; ita ut resina tota in oleum per ignis debitam applicationem abeat, & *oleum destillatum totum sit materialiter resina*. Patet hoc ex eo, quod si ex lignis, v. g. guajaco, cum spiritu vini essentia eliciatur, quæ menstrui abstractione resina est, tunc tale lignum destillatum nullum oleum suggerit, propter resinam per spiritum vini abstractam: hinc & olea destillata facilè in resinam coagulabilia sunt, mediante nempè spiritu vitrioli rectificato, aut oleo vitrioli. Fiat experimentum cum oleo destillato anisi, oleo pinguedinis humanæ rectificato recenti, cum oleo terebinthinæ, iuniperi destillato, &c. Omnia hæc, ut instillatione olei vitrioli impensè incalescunt; ita mox in resinam coagulantur; quæ ipsa tamen resina in consistentia, colore & alijs proprietatibus variat, prout ipsa olea destillata suas habent differenrias, pro concretorum, ex quibus eliciuntur, varietate multiplices.

Olea destillata sunt in duplici differentia: vel *subtilia seu volatiliora*, facili igne destillabilia, ut baccarum iuniperi, menthæ, salviæ &c., vel *crassiora*, & respectiuè *minus volatilia*, & quæ rigoroso saltem Vulcani auscultant examini, ut oleum tartari, ligni guajaci, &c. *Illa* omnia suo modo *suaueolentia*; *hæc fœtida & empyreumatica*. Differentia non essentialis, sed accidentalis intercedit: nempè ex resina, ab igne quidem liquefacta & resoluta, sed minus concentrata, & minus ab eodem vel per se remissiori, vel ob aquearum particularum interpositionem infracto, denuò colliquata, olea destillata priora: è contra si fiat, posteriora fiunt. Hinc lignum sassafras, item iuniperinum, ex vesica destillata, volatilia suaueolentia suggerunt olea; quæ per retortam destillata non, nisi empyreumatica suggerunt. Semen anisi vel fœniculi per vesicam l. a. destillatum egregia volatilia dant olea, quæ per retortam sub rigorosiori igne nonnisi empyreumatica exspirant.

Proximè ergo olea destillata sunt resinæ liquefactæ; remotè verò, cum sint penetrantissima, subtilissima, & valdè volatilia, sunt salia volatilia vegetabilium, ab acido pingui subtili concentrata, seu mutuò congregata. Modus videtur hic:

Si res talis, quæ dat oleum per destillationem, subijcitur Vulcano chymico, tunc salia volatilia incipiunt erumpere, sed sub isto motu accedunt partes acidæ subpingues, quæ partes salis volatilis amplectuntur, coarctant, & ita figunt, adeoque isto mutuo amplexu se uniunt, ut coniuncta in vas destillentur, atque in corpus oleiforme abeant.

Et hinc etiam divisione sui concreti per salia fixa, acidum imbibentia, salia volatilia ex illis elevari valent, ut non tantum de oleo tartari fœtido, vel etiam de oleo destillato cornu Cervi monitum fuit suo loco; sed & ex destillatis aromaticis: de quo vid. WEDELIUS *de sale volatili plantarum*, p. 235. & 258. item in *Pharm. pag.* 100. Mediante nempè digestione diuturna: in quo negotio imprimis observanda encheirisis, ut sal fixum duplum vel triplum probè calefactum, adeoque ab omni phlegmate liberatum, illis addatur. Vt taceam modum per acida, nempè per spiritum salis ex oleis destillatis sal volatile elicere, si scilicet priùs in concretum quasi ammoniacale redacta fuerint. Sunt nonnulli, qui volunt ex illis elicere salia volatilia modo sequenti:

Recipere jubent oleum destillatum, v. g. succini, vel oleum destillatum viperarum, aut oleum destillatum cornu Cervi quod cum spiritu unà prodit, & miscere cum aqua simplici, bene invicem agitare, & confundere: postmodum aquam istam celeri manu ab oleo supernatante separatam, per phiolam longam & altam destillare lentè; sic enim leni igne ascendere dicunt sal volatile, quod scilicet aqua absorpsit in agitatione cum oleo destillato. Sed res hæc adhuc per experientiam ulteriùs est examinanda.

Porrò, quod *olea destillata sint salia volatilia concentrata per subtile acidum pingue*, patet ex eo, quod vegetabilia v. g. in quibus parcum est tale acidum pingue, non soleant dare olea per destillationem; qualia sunt plantæ refrigerantes dictæ, lactuca, endivia, portulaca, sempervivum, &c. Hæc enim destillata non dant olea, propterea, quoniam constant tantum ex subtili sale volatili, eoque temperato & pauco, præsente paucissimo acido pingui, quod non est sufficiens, ut concentret sal volatile in oleum. E contra verò tales plantæ, in quibus est copiosum sal volatile acre, & simul acidum quoddam pingue, hæc levi destillatione copiosum dant oleum destillatum, propterea, quoniam sub ignis tortura acidum & salinum volatile se mutuò amplectuntur, & ita transeunt in corpus oleiforme: vnde etiam tales plantæ, quæ dant copiosum oleum destillatum, per fortiorem ignem & per fortiorem cremationem copiosa dant salia fixa, propterea quoniam, uti infra dicam, salia fixa cineritia fiunt per ignis vim ex colliquatione acidi cum alcali volatili. Et tales plantæ, quæ dant copiosum oleum, & etiam copiosa salia fixa, sunt, v. g. absinthium, salvia, rosmarinus, & similes plantæ acres & fortiter olentes, & quàm plurimæ aromaticæ, v. g. mentha, & similes.

Ut ulterius pateat metamorphosis chymica; observetur, quod hæ plantæ, imprægnatæ copioso sale volatili, & acido copioso pingui, si sine fermentatione præmissâ destillantur, dent oleum; & si concremantur, dent sal fixum; sin verò præmissâ fermentatione destillentur, tunc dent spiritum volatilem inflammabilem, paucum verò aut nullum oleum, & sal fixum.

Ex modò dictis sponte suâ patet ratio: quare substantia resinosa, quæ destillando in oleum abit, quod, uti dictum, sal volatile ab acido concentratum est, pro varia sui in textura mutatione, & quidem per fermentationem attenuata, & resoluta in spiritum volatilem sulphureum, seu inflammabilem, qualis est spiritus vini, absinthii, menthæ &c., per putrefactionem verò reserata in spiritus urinosos volatiles abeat; per colliquationem verò intimiorem per ignem primò carbonem, & tandem per hujus concremationem sal fixum largiatur; ita ut omnia hæc, oleum destillatum, spiritus inflammabilis, spiritus urinosus, carbo, & sal fixum, sint formaliter artificialia per ignem producta, materialiter sub corporis resinosi textura in mixto præexistentia.

Olea ergo destillata subtilia, quia sunt salia volatilia oleosa concentrata, in parva etiam dosi paucarum guttarum adeo efficacia sunt in Medicina, ac sub mole parva latissimè diffusa, dum extrinsecùs adhibita potenter penetrant, & interiùs sumpta acidum destruunt, istudque temperant. Equidem nec aquæ, nec spiritibus, nec aliis subjectis, probè uniri aut misceri possunt; si verò subigantur cum vitello oui, optimè cum quocunque potu dilui, sicque misceri possunt ut vis eorum diffusa planè mirabilis se exserat. Nempè vitellum ovi mediam quasi consistentiam obtinet inter oleosa & aquosa, adeoque & medium præbet quo interveniente resinas & olea cum aqua jungere possumus. Extenduntur autem ita hujus medio olea, ut guttæ x. olei destillati anisi, plus 15. libras aquæ colore & sapore imbuere possint: Spiritus item vini tartarisatus, vel tinctura tartari ratione alcali etiam dissolvit & secum unit olea destillata; & quoniam *spiritus inflammabiles* nihil aliud *sunt*, quàm *olea destillata rarefacta*, inde ob radicalem symbolizationem spiritus talis inflammabilis, sed rectificatissimi, ℔j. vel iij. olei destillati ℥vj. vel ℥j. facilè absorbent ac imbibunt.

Olea destillata empyreumatica sanè in se sunt efficacissima, in quo superant etiam olea destillata volatiliora, quoniam præ his illa magis sunt concentrata, utut sint ingratissima ob horrendum fœtorem, & saporem nauseosissimum. Sic oleum ligni guajaci est excellens sudoriferum in morbo Gallico, & etiam in ulceribus & tumoribus gallicis valde est conveniens, unde cum hoc oleo malaxatur emplastrum de ranis Vigonis cum Mercurio, & ita imponitur postmodum bubonibus & gummatis gallicis: Sic *oleum coryli destillatum est oleum Heraclinum Rulandi*, expertum remedium in epilepsia, partu difficili, in pellendis vermibus, & in sedando quocunque dolore, & in specie dentium; simile verò huic est oleum buxi. *Corriguntur ab empyreumate*, quod nihil aliud est, quàm sal volatile nimis colliquatum cum acido oleoso seu pingui, *non per spiritum salis modo Glauberano in suis scriptis*, quia hoc modo castrantur; sed per alcali, aut corpus huic analogum, aut simpliciter mediante aquâ communi: v. g. olea destillata animalium, quæ omnia sunt fœtida empyrevmatica, corriguntur cum spiritu vini tartarisato, rectificando ea cum hoc, vel à calce viva, aut, quod melius, à sale tartari abstrahendo; hinc enim triplex oleum, album, rubescens, & nigricans habebitur; vel à cornu Cervi usto, aut colcothare; sic enim etiam empyrevma seponunt: Sic spiritus & salia volatilia animalium, quæ empyrevma spirant fœtidum, ab hoc vix melius liberantur, quàm cum aqua communi miscendo, & illa cum hoc aliquoties rectificando per alembicum; sic enim semper materia fœtida spissa cum aqua remanet: sic etiam sal volatile succini optimè depuratur, extrahendo aliquoties cum spiritu vini, & aliquoties hinc soluendo, filtrando, & blando calore, euaporando & crystallisando.

Quoad destillandi modum: vegetabilia quælibet, eorumque partes & producta, igne aperto tractata olea suggerunt empyrevmatica, à crasi concreti multum remota; plura verò, præsertim quæ texturæ sunt mollioris, & resinas volatiliores, indeque ut plurimum bene olentes obtinent, ut herbæ & flores aromatici, ac semina, etiam mitiori igne destillabilia sunt in olea volatilia. Ligna, radices, & visca, item cortices lignosi, vel firmioris ac fixioris sunt texturæ, adeoque non nisi rigorosiori igni in retorta subijcienda, ut lignum quercinum, guajacinum, coryli, fraxini &c., non nisi spiritus acidos & postmodum empyrevmatica olea crassa & nigra suggerunt, sive ipsa cruda destillentur, sive extracta eorum resinosa destillentur, quæ ipsa cautè tractata etiam oleum volatile, & tandem empyrevmaticum stillant; quæ verò ex parte volatiliori ac puriori constant substantiâ, primò oleum volatile per vesicam suppeditant, ut sassafras, lignum Rhodium, quod verò superest fixioris coalitus, empyrevmaticum per retortam post spiritum prodit.

Encheirises in oleorum destillatione observandas, videbitis in AUTORE. His addo: *Herbas*, quarum olea expetuntur, *debito tempore esse colligendas*, dum maxime uigent, *adeoque balsamico suo tempore*, quod est v. g. in radice, dum adhuc succo turget, nec in plantam

aut

aut florem abiit; sic enim plus olei continet: in quibusdam plantis tempus hoc est, dum ad florem se disponunt; quibusdam, ubi iam deflorescunt, & earum vis in semina jam nonnihil concentrare se incipit, v. g. cochlearia, ex qua non alio, quàm hoc tempore, oleum elici potest.

Instrumentum pro oleis volatilioribus optimum est vesica cum affusa aqua, qua ratione herbæ, flores & semina, fructus item, radices, ac cortices aromatici, v. g. aurantiorum, citri &c. destillantur. Contusis nempè his simplicibus, affunditur s. q. aquæ, unà cum tantillo salis communis M. j. vel ij. & pluribus, pro quantitate herbarum destillandarum: alii addunt loco salis communis saccharum, sed minus aptè, propter fermentationem, qua oleum in spiritum resoluitur: alij addunt aliquantulum tartari contusi, & ita aliquandiu ponunt in locum calidum, ut beneficio macerationis ab aqua, & penetrationis ab adiuncto salino corpore, sensim sensimque resoluatur mistionis vinculum, quo postmodum facilior succedat olei destillatio: Hinc destillant per vesicam, uti dixi, & prodit oleum cum aqua, quod per gossypium, vel hypodeptium vitrum, ab aqua separant: in oleis enim volatilioribus & aquæ commistio in vesica, & intercedens refrigeratio ignis nimium impetum sistit, indeq; empyreuma acert. Ponunt, uti dixi, in digestionem, ut aperto magis vinculo in majori destilletur copia oleum: non tamen perfectæ fermentationi permittunt, quoniam tantum *spiritus fermentatione*, *paucum* verò *vel nullum oleum*, *habetur*.

In quibusdam tamen subiectis olea per infusionem volatilia, item per expressionem obtineri possunt: v. g. spiritus vini alcoholisatus affunditur semini anisi, vel corticibus aurantiorum, vel alij simili, stet in digestione, hinc decantetur, & post filtrationem aqua infusa seponatur, sic oleum extractum subtile separatum supernatabit. Vel

℞. *Flaved. cort. citri:*

Contundatur cum saccharo probè in mortario: sic saccharum cum succosis simul oleosas particulas imbibit: saccharum hoc aliquandiu asseruatum soluatur aquâ communi, & successu temporis oleum citri elegantissimum supernatabit.

Ex aromatibus commodè per vesicam, idque igne nunc intensiori, nunc remissiori, prout leviùs aut graviùs fuerit destillandum oleum: sed pro usu Medico optima videtur destillatio illa cum spiritu vini, quam habet DIGBY, idque per arenam: vid. *Experim. P. 2. pag. 349.* minus concentrata, sed subtiliora & penetrantiora sic fiunt olea, nec quæ adeò digestioni stomachi reluctantur. Possunt etiam igne arenæ destillari aromata pro parando sale volatili ex tali oleo, cum spiritu salis; sed modus curiosior nec omnibus cognitus est. In destillatione horum oleorum obseruetur: quod aromata, si subtilissimè pulverisentur, parum admodum soleant præbere olei destillati; plus verò, si crassè contusa cum tantillo salis misceantur, & postmodum l. a. destillentur. Vlterius quidam non sine ratione præcipiunt, quod *omnia aromata, in plenilunio debeant destillari*, ex eo, quoniam copiosiora tunc dent olea, & etiam aromata tunc temporis astralium quasi sint virtutum.

Vlterius destillantur *olea ex resinis*, quarum legitimam destillandi rationem supra exemplo terebinthinæ insinuaui: sic acquiritur oleum in duplici differentia seu consistentia: primo quidem per vesicam oleum clarius & subtilius, quod dicitur oleum destillatum, à quibusdam etiam dicitur spiritus: postmodum verò aucto igne, si destillentur per arenam, ex retorta, prodit oleum crassum & graveolens, quod vocatur tunc Balsamus. Resinæ tales sunt terebintina, resina pini, resina laricis, & similes.

Quod attinet *gummata: gummata omnia sicciora*, ut mastix, myrrha, & similia, destillantur, si priùs in aceto vel vino soluta & digesta, cum ana arenæ, vel silicum, aut laterum calcinatorum misceantur, & sic per retortam destillentur: arena & silices adduntur, ne nimis effervescant, vel vitra diffringantur, vel sub antiqua forma in receptaculum penetrent: oleum quod prodit, si est turbidum, rectificatur per retortam; vel iniectione pauxilli salis communis mox depuratur. Hæc sunt gummata sicciora. *Gummata* verò *liquidiora*, uti sunt styrax & reliqua similia, sine prævia solutione, adiectione solius arenæ vel sabuli destillantur, & dant triplex oleum, si rectè procedatur per legitimum ignis regimen, adscendendo sensim sensimque, 1. *album*, 2. *flavum*, & 3. *rubrum*.

Ex *animalium familia* similiter destillantur olea concentrata: quando enim animalia, vel partes animalium, v. g. sanguis, cornua, ossa &c. destillantur, *primò* prodit *spiritus phlegmaticus*, *secundò sal volatile*, tertiò *oleum crassum subnigrum*. Olea hæc omnia hactenus cognita sunt empyreumatica, & nonnisi rectificatione sedulâ ad gratiam cum sensibus nostris redeunt, & volatiliora fiunt. Destillandi modum docet AVTOR *noster*.

Olea hæc ex animalium partibus destillata propter fœtorem & graveolentiam non rarò, imò communiter, solent rejici; sed perperam, quoniam in his adhuc magna latitant arcana. Nam hæc olea destillata animalium, siue ossium, cornuum, cranij, &c. non minus quàm oleum tartari destillatum, sunt excellentissima sudorifera, quæ ad gutt. iij. vel iv. copiosissimum & fœtidissimum proliciunt sudorem. Deinde externè hæc olea imposita bubonibus & carbunculis pestilentialibus valdopere conueniunt pro maturatione, sicut etiam postmodum abscessus maturatos egregiè purificant, seu ulcera etiam maligna ac fœtida mundificant.

Adipes & pinguedines animalium *suggerunt oleum*, vel *per liquefactionem* successivam, vel *per destillationem* ordinariam. Quoad *liquefactionem*: includuntur adipes sacculo lineo raro, suspenduntur in alembicum & lenissimo igne destillantur in receptaculum: quæ tenuiores sunt, ad solem destillantur in receptaculum: vel possunt etiam tempore hyberno circa fornacem leniter ac blandè destillari adipes, sicque acquirunt colorem aureum, restitante crassamento turbido ac fœtido; item ad solem possunt destillari per infundibulum chartaceum in subiectum alembicum. Quoad *destillationem*: destillantur adipes, pinguedines & seua per retortam vitream, cū arenulis permista, vel optimè cum additis cineribus clavellatis, vel etiam cineribus ordinarijs, modo quem docet LVDOVICI *in Pharm. pag.* 104. & acquiritur oleum admodum fœtidum.

Pertinet huc *oleum saponis*, dum nempè *huius* p. ij. cum *arena* p. iij. mistæ, destillantur; quod prodit oleum à minio rectificari potest. Sic eodem modo ex *spermate ceti* p. i. & p. iij. *arenæ* mistis, oleum per retortam destillari potest.

Quod attinet vires oleorum destillatorum usitatorum.

Oleum absinthij destillatum est egregium stomachicum, si inungatur regioni stomachi & scrobiculo cordis.

Oleum anethi est egregium carminatiuum & flatus discutiens.

Oleum anisi est similiter carminativum, & in specie conuenit in affectibus pectoris, tussi, raucedine, asthmate & similibus: unde quidam balsamum sulphuris pro usu pectorali præparant beneficio olei destillati anisi, loco olei terebinthinæ.

Oleum destillatum aurantiorum est egregium in stranguria, quoniam mortificat acidum, quod urinam impregnat & dolorem producit: item egregium est in suffocatione uterina, & in colica interno usu.

Oleum carui est egregium in caldialgia seu dolore stomachi: item in inflatione stomachi, teste huius rei THONERO.

Oleum iuniperi ex baccis est singulare diureticum, quodque præstat mirabilia in præcavendo calculo; præterea balsamus sulphuris, paratus cum hoc oleo, egregius est in affectibus & ulceribus renum & vesicæ.

Oleum maioranæ destillatum valdè convenit in affectibus narium, coryza, olfactus læsione, obstructione narium, &c.

Oleum Mastichinum destillatum prodest in affectibus stomachi ex resoluto tono, in lienteria, cholera, & vomitu.

Oleum Melissæ extrinsecùs permistum oleo citri & rutæ, fit *Balsamus cum s. q. corporis* pro balsamo, qui illinitur scrobiculo cordis, pulsibus & temporibus in morbis malignis.

Oleum destillatum Origani Cretici est specificum summum in odontalgia.

Oleum Sabinæ est unum ex potentissimis menses cieutibus, & abortum procurantibus: assumuntur aliquot guttæ, vel fiunt exinde pilulæ.

Oleum Spicæ conuenit ad pellendos pediculos capitis, vel aliarum partium, sub alis vel regione pubis.

Obiter hic noto: quod olea destillata rarò sic possint usurpari nudè, quoniam difficulter permiscentur cum liquore. Propterea fiunt elæosacchara: scilicet olea destillata, vel quodcumque simplex vel compositum, cum sufficiente quantitate sacchari minutissimè pulverisati excipiuntur, ita quidem, ut gutt. ij. vel iij. olei, ℈j. sacchari subtiliter pulverisati respondeant: ut quando v. g. volo præscribere gtt. ij. vel iij. olei destillati, præscribo ℈ß. vel gran. xvij. ad ℈i. elæosacchari.

Optimè sanè conducunt & præferenda sunt gratitudine speciebus aromaticis.

Huc etiam pertinet

PVLVIS PECTORALIS BALSAMICVS D. ROLFINCII,

Æsculapii Jenensis.

℞. *Balſ. sulphuris cum oleo fænic. parati* ℥iij.
Sacch. candi albiss. ℔j.
Mis. super igne: adde
Olei destillati anisi ℈ij.
Incorporentur omnia.

Hic utut Bals. sulphuris sit liquidus, nihilominus reperit corpus in saccharo, & abit in elæosaccharum.

Dosis gran. xv. ad ℈j.

Ad hæc elæosacchara pertinent etiam *Magisteria sacccharata antiscorbutica*: v. g. Magisterium cochleariæ:

℞. *Succi cochlear. expr.*

Seruetur in vase clauso ad secessum fæcum: hic succus imbuatur *saccharo* super lapidem marmoreum posito, leniter exsiccetur, & iterum imbuatur, & hoc aliquoties, semper lenissimè exsiccando: Sic habetur viride saccharum, asservandum in phiola angusti colli, quod irroretur sæpè cum spiritu & oleo destillato cochleariæ: sic habetur Magisterium egregium.

Pro dosi cuspis cultelli in vino dissoluitur, inde fit haustus gratissimus antiscorbuticus: & hoc modo cum absinthio quoque & aliis procedendum est.

CAPVT

CAPUT LXXI.

DE

OLEIS EXPRESSIS.

Olea *expressa* ex seminibus vel nucleis mucilaginosis, oleosis & pinguibus, qualia sunt v. g. amygdalæ, nuclei persicorum, semen hyoscyami, avellanæ, semen lini, nux mosch. pineæ, &c. eliciuntur forti pressurâ: imò ipsum oleum commune nostrum olivarum ad hoc pertinet caput; expressum scilicet est ex fructibus oleæ.

Talia simplicia in mortario, vel *Mola olearia* benè contusa, postmodum cum torculari in sacculo exprimuntur, ut tandem suum concedant oleum.

Sunt olea hæc nihil aliud, quàm fluidior resina, & suo modo quasi mucilaginosior, parte aliquâ phlegmatis essentialis subactâ, & ita in fluidum corpus redacta: & sanè cum semina quælibet plus minus oleosa esse soleant, etiam ex acinis & arillis, v. gr. sambuci, uvarum, cynosbati, &c. olea, communi oliuarum oleo non dissimilia, exprimi possunt.

Constant olea hæc substantiâ pingui occultè acidâ, utut primâ fronte dulcedinem quandam repræsentent, alcali volatili secum concentrante, unde invicem in concretum tale oleosum coeunt: hinc rasuræ saturni infusione liberantur non tantum à superfluo acido, *ut supra de oleo oliuarum monitum*; sed & emulsiones oleosæ, ex illis seminibus vel nucleis paratæ, tam facilè acescunt, quod acidum tamen à pinguedine blanda aquosa palliatur, quò minus gustu percipiatur. Argumentum huius rei satis evidens est, quod oleum commune olivarum omnia metalla, excepto auro, corrodat, & ferrum in eo positum, vel oleum in vasculis argenteis adseruatum, sensim sensimque illud in rubiginem exedat. Hinc etiam est, quod serræ & claustra illita oleo communi, ut fiant tractatiora, progressu temporis nigredinem contrahant, quoniam acidum occultum olei corrodit ferrum in talem crocum subnigrum: & oleum istud nigricans à ferris desumptum, egregium est anodynum & dolorum sedativum: ratio, quoniam acido eius à Marte absumpto, pars superans pinguis temperata & forsan sale volatili alcali non destituta, temperat acrimoniam humorum, unde dolores solent oriri in corpore. Sed hæc TACHENIUS. Sunt tamen hæc olea unum plus, alterum minus acidum: oleum olivarum est satis acidum. Alias expressa talia olea de crasi eius concreti, & vi specificâ multum obtinent, simulque communi potestate leniendi, temperandi, emolliendi, lubricandi, &c. instructa sunt.

Oleum amygdalarum dulcium non adeò copiosum acidum habet, sed plus olei; quod tamen & hoc non sit destitutum simili acido, patet ex eo, quod emulsiones ex his seminibus paratæ tamen facilè acescant & in loco calido acorem contrahant.

Inter hæc olea expressa est etiam *oleum* Balaninum seu de been, cuius nucleo parantur per stratificationem olea quorundam florum odorifera, v. gr. *oleum Jasmini*, *oleum florum aurantiorum*, *oleum florum citri* &c. stratificando nempè flores cum fructibus been, donec fructus sufficienter imbiberunt atomos odoriferas istorum florum, postmodum fit expressio, & ita hoc modo oleum odoriferum ex fructibus been elicitur. *Modus* videri potest *in Horto Farnesiano* TOBIÆ ALDINI.

Oleum hyoscyami expressum ex semine est fortiter narcoticum, & hypnoticum: nihilominus tamen interdum urgente necessitate ad eius usum progrediendum est, in atrocissimis scorbuticis doloribus, cum vix sit aliud simplex, quod promptiùs compescat dolores scorbuticos.

Oleum seminis lini est egregium in combustionibus, si misceatur cum vitello ovi, vel si oleo lini expresso infundantur fructus momordicæ maturi; tunc enim fit *oleum* elegantissimum, vel *linimentum ad ambusta*.

Oleum nucis moschata est stomachicum,

CAPUT LXXII.

DE

OLEIS PER INFUSIONEM ET COCTIONEM,

&c.

Olea etiam pro menstruis inserviunt tam destillata, quàm expressa: Speciatim olea expressa inserviunt, in regno præsertim vegetabili, ad solutiones & extractiones, nunc mediante simplici digestione in subiectis rarioris texturæ, aut quorum particulæ volatiliores faciliùs exhalant, nunc accedente insuper intensiore coctione in subiectis texturæ firmioris; & dictis modis olea per infusionem & coctionem dicta communiter parari solent.

Olea inter, quæ pro hoc scopo recipiuntur, sunt in specie oleum olivarum, & hinc oleum lini: scilicet in oleo olivarum est occultum acidum, sed delitescens sub pinguedine sulphurea; hinc ratione illius acidi dissolvit & penetrat subiecta vegetabilia, & speciatim eorundem alcali se saturat, ut in tertium salsum cum eodem coeat; ratione verò substantiæ sulphureæ imprimis resinam dissoluit, sicque volatilem sulphureum odorem ex aromaticis imprimis rapit. Cum verò in huiusmodi oleis subinde humiditas quædam subsidere soleat, à qua à rancore præseruantur, huius præparandi rationem videbitis in ZWELFERI *Pharm. Reg. pag.* 259. Dictis modis imprimis sicciores plantæ, & hinc subiecta aromatica, vires suas etiam odoriferas deponunt in olea: sed quoad subiecta odorifera præcisè non aromatica, humidioris tamen texturæ, ut sunt flores iasmini, rosarum, &c. in hisce alius procedendi est modus; faciendo nempè stratum suprà stratum cum oleo expresso de been, aut etiam cum oleo expresso amygdalarum dulcium: conf. ZWELFERUS *Animadvers. pag.* 331. & speciatim ALDINUS *in Horto Farnesiano*.

Vires oleorum huiusmodi per decoctionem aut infusionem paratorum sequuntur simplicium dotes, quæ aliàs notæ. Vnde

OLEUM ABSINTHII

In affectibus stomachi, imprimis in vomitu & cholera confert: in quo casu commodè permiscetur cum oleo mastichino, vel etiam cum his oleis in tali casu subiguntur & malaxantur emplastra stomachica.

OLEUM ANETHI.

Est carminativum, & temporibus illitum ad somnum disponit.

OLEUM CHEIRINUM.

In usu est mulierculis cum oleo liliorum alborum, quibus illinunt abdomen & vulvam, pro facilitando partu futuro, & pro laxandis viis.

OLEUM MASTICHINUM.

Egregium est in dysenteria, diarrhœa, cholera, & vomitu externè illitum.

OLEUM MOMORDICÆ.

Excellens est vulnerarium, uti notum est, cuius vim superiùs fusiùs decantavi, ubi de momordica.

OLEUM MYRTINUM.

In fluxibus alui illinitur: mulieres solent illinire ad præcavendum abortum.

OLEUM POPULNEUM.

Inungitur temporibus pro temperando æstu in febribus, & sedanda hinc orta cephalalgia: moderatè etiam disponit ad somnum.

OLEUM SCORPIONUM SIMPLEX.

Ex infusione scorpionum vivorum in oleum commune, usurpatur pro pellenda urina remorata, si inungatur regioni pubis cum unguento dialthææ: item usurpatur cum cataplasmatis ex parietaria & cepis hoc oleum, contra eandem urinæ suppressionem: regioni renum illitum oleum scorpionum, promouet calculum.

OLEUM VERBASCI.

Anodynum est & dolores sedans: item est specificum in tenesmo.

OLEUM de CAPPARIBUS.

Vsurpatur pro malaxatione emplastrorum spleneticorum, item pro subigendis & malaxandis emplastris ad emolliendos scirrhos destinatis.

OLEUM CASTOREI.

Conuenienter illinitur externè in passione hysterica, in doloribus colicis, tam veris, quàm per consensũ, nephriticis, & etiam in alijs spasmodicis abdominis affectibus: Etiam solet commendari contra tremores, paralysin, & etiam convulsiones: in quibus tamen casibus potius spirituosa præferuntur, quàm talia olea spissa.

OLEUM

OLEUM LILIORUM ALBORUM.

Valdè est emollitivum & dolorum sedativum, præterea egregium est vulneratium, quod recentia vulnera ad promptam consolidationem disponit.

OLEUM STOMACHICUM
Cratonis.

Est egregium in quibuscunque affectibus stomachi, si malaxetur cum eo tacamahaca, & fit egregium stomachale.

OLEUM FEBRIFUGUM
Strobelbergeri.

Oleum hoc, quod habet AUTOR, non est inconveniens, imprimis si cum scorpionibus infundantur etiam araneæ, quarum vis antifebrilis est singularis, uti postmodum habebimus.

OLEUM HYPERICI COMPOSITUM
Ellenbergii.

Oleum hyperici compositum, quod habet AUTOR *noster num.* 3. *pag.* 246. est compositio theriacalis, & est dubio procul in multis affectibus proficuum; uti apparebit examinanti ingredientia, & legenti ea, quæ habet AUTOR *pag.* 247. *&* 248. Simile elegans ex hyperico oleum vulnerarium videbitis in HEINRICI *ab* HEER *Observat.* Sed paucis hujusmodi efficacissimum oleum, omnibus scopis vulnerariis & chirurgicis conveniens, parari potest ad imitationem Paracelsi in Herbario:

℞. *Oleum sem. hyperici expressum*;

Affunde *propriis floribus*, & ita digestione procedatur: Habetur nobile balsam. seu oleum additione pauci sulphuris, & cum hoc ebullitione in concinnum *Balsamum vulnerarium* exaltandum.

OLEUM ANTIPESTILENTIALE
Bonacursii.
Num. 4. *pag.* 248.

Pauca sufficiunt pro hoc scopo, nec opus est tantâ farragine: qua ratione oleum pestilentiale Heinisii idem præstat, si non elegantius est, atque hoc AUTORIS compositum; vel oleum pestilentiale Crollii minus compositum, quod valdè convenit, si vel solum, vel cum oleo succini illinatur carpis manuum, temporibus, & naribus.

OLEUM PURGANS COMPOSITUM
Clossæi.
Num. 5. *pag.* 249.

Sufficit simpliciter Ricini semen & cataputiæ minoris. Hæc duo expressa oleum suggerunt, quod sui ad umbilicum illitu alvum sufficienter stimulare solet.

CAPUT LXXIII.
DE PILULIS.

Pilulæ sunt ita dictæ à figura, qua repræsentant parvam pilam; Græcè dicuntur *Catapotia*; quæ duo nomina in pharmacopoliis sunt notissima. Omnibus nota est remedii hæc formula, estque nullus ferè Empiricus, qui non habeat suas pilulas: Sic D. GLASSIUS, D. H. Wilde-Gans, &c. habent suas pilulas.

Pro vario autem usu adhibentur, tam purgandi, quàm alterandi gratiâ, & sunt vel

1. Pilulæ Magistrales;

Vel

2. Officinales:

Uti rectè eas dividit MORELLUS.

Officinales semper prostant in officinis, & præscribuntur tantum; *Magistrales* sunt, quæ ex præscripto Medici ut parentur, præscribuntur: de quibus *in Colleg. Formular.*

Veterum compositiones pilulares officinales non æquè conveniunt, nec amplius aut rarò in usu sunt, partim propter inconditam illarum dosin, partim quod purgantia ingredientia earum ut plurimum cruda, & simpliciter tantum pulverisata, absque genuina vel præparatione vel correctione sunt permista, unde propter adjunctam malignitatem minus conveniunt: ut taceam, quod melle vel succo quodam inspissato communiter excipiantur, quod dosin earum adhuc magis adauget, adeò ut ad ʒj. vel ratione numeri ad 70. vel 80. sæpè extendantur pro una dosi. Rarò igitur vel nunquam hasce pilulas solas usurpamus, sed stimulum subinde addimus generosum, ut sub minori dosi optatus sequatur effectus, qui tamen non tam quantitate, quàm qualitate judicandus. Veteres enim purgantium vim secessuum numero determinarunt, propterea præscripserunt pilulas ad ʒj. vel ad ʒii. quod tamen impostura est; legitima enim purgatio ultra sex vices non purgabit; quod excedit, fit cum ægri detrimento. Pilulæ alterantes cum opio, v. g. de cynoglossa, de castoreo, &c. narcotica talia cruda itidem recipiunt. Ergo potiùs Extractis utimur pro pilulis purgantibus, in quibus per extractionem, digestionem & præparationem, purgantium cruditas & malignitas infringitur & temperatur, & ita corrigitur: unde etiam non talia tormina & symptomata sequuntur pilulas ex extractis paratas, qualia sequi solent eas, quæ fiunt ex Mass. Pilular. officinalium. Cum autem omnia ferè extracta purgantia sint resinosa, & in stomacho facilè præcipitentur, vel ejus vel intestinorum parietibus adhæreant, adeoque hypercatharses aliave gravia mala excitent, uti hoc rectè attendit ZWELFERUS *in Pharm. Reg. pag.* 85. quapropter horâ unâ vel alterâ post haustum pilularum purgantium ex Extractis, vel Extracti purgantis resinosi, commodè dabitur jusculum salitum, vel etiam jusculum avenaceum, item jusculum pisorum, quoniam hæc abstergunt intestina; vel assumitur cum jusculo quocunque aliquantulum cremoris tartari, qui simul stimulat, ut promptiùs postmodum fiat ægri purgatio. Et quid opus est tanta pilularum varietate? cum duæ vel tres compositiones omnino sufficiant, sive usuales sive propriè dictæ laxativæ fuerint.

Ut saccharo incrustentur, quod quidam facere solent pro saporis gratia, & faciliori assumptione, solvatur saccharum in aqua conveniente, admisceatur amylum, Ger. *das Krafft-Mehl*, ut fiat pasta mollis, ea obducantur pilulæ & soli exponantur, aut leni calore ad exsiccandum:

Vel

℞. *Sacchari* ℔ß.
Album. ovi nro. j.
Gum. Arabic. optimè in album. dissol. ʒj.

Subigantur, & hisce pilulæ obducantur.

Pilulæ, quæ in officinis prostant, ab AUTORE *nostro* consignatæ, jam porrò considerandæ sunt: ubi primo occurrunt *Pilulæ alterantes*, quæ partim continentur in ore, ut Pilulæ Bechicæ, partim deglutiuntur.

PILULÆ DE BDELLIO
Augustanorum.

Speciatim conveniunt in nimio hæmorrhoidum fluxu.

PILULÆ BECHICÆ.

Harum aliàs variæ sunt præparationes; in genere tamen subjecta continent mucilaginosa, hinc pro lubitu præscribi possunt. Aliàs sublinguales vocantur, quoniam ponuntur sub lingua, ut sensim sensimque liquescant, & liquefactæ per fauces cum lympha dilabantur, ut hujus acrimoniam temperent: unde conducunt in tussi, asperitate & raucedine faucium, similibusque faucium affectibus à lympha nimis acri obortis. Nihilominus hæ pilulæ non ampliùs in frequenti sunt usu.

PILULÆ DE CASTOREO.

Loco pilularum de Castoreo laudanum hystericum sufficit.

PILULÆ DE CYNOGLOSSA.

Pilulæ de Cynoglossa in tussi aut lympha acri, nocturno tempore affligente, veteres usurparunt; sed apud nos non ampliùs in usu sunt; crudis enim narcoticis constant. Loco harum igitur laudanum opiatum sufficit, permixtum cum succino, myrrha, & aliis pro catarrhis destinatis. Nihilominus tamen solent hæ pilulæ præscribi hoc tempore in Belgio, & ad gr. viij. vel x. assumuntur. BENEDICTUS FAVENTINUS habet pilulas in catarrhis, quas videmus descriptas in *Pharmac. Augustana.* Basis sunt *pilulæ de cynoglossa*, quibus additur succus glycyrrhizæ, & aloe. LINDANUS solet usurpare pilulas de cynoglossa in phthisi cum catarrhis salsis & acribus conjuncta, item in aliis affectibus catarrhalibus, tussi, asperitate faucium, & sæpè suffocationis metu tempore nocturno ingruente. Compositio est hæc:

℞. *Mass. Pilular. de cynoglossa* ʒj.
Laud. opiati gr. iij.
Succi liquirit. in aqua hyssopi solut. & inspis. ʒiij.
M. f. *pilulæ* magnitudine pisorum.

Sumuntur sub introitum lecti num. ij. usque ad iv. Valdè commendat in affectibus catarrhalibus, & dicit; quod soleat ex earum usu induci stranguria, certo experimento, quod expurgent lympham acrem ex sanguine, quæ delata ad vias urinarias acrimoniâ suâ concitet istam stranguriam.

PILU-

PILULÆ DIAPHORETICÆ.

pag. 251.

Hæc elegans est compositio, & propter cinnabarim antimonii in febribus malignis non contemnendæ.

PILULÆ DIURETICÆ.

Hìc observanda *nota Autoris*, quæ curiosa est.

PILULÆ ANTEPILEPTICÆ.

Hìc materia medica est selecta, sed compositio confusa. Eligatur cinnabaris antimonij cum castoreo, quæ sufficiunt.

PILULÆ DE STYRACE.

num. 6.

&

PILULÆ AD TUSSIM.

nro. 7.

Compositiones hæ sunt succinctæ, & perquàm conuenientes pro tussi nocturna ferina, ex lymphæ vitio phthisin minitante, aut ex inclementiori aere tempore hyberno excitata; incrassant enim, & ante cœnam assumptæ multum conferunt: propinari quoque possunt in tussi gravidarum sicca. Similem ferè compositionem habet SYLVIUS *lib. 1. Prax. c. 20. §. 36.* Loco harum usurpari possunt sequentes pilulæ:

℞. *Extr. Sulphuris pulueris.* gr. xij.
Myrrhæ gr. iv.
Laud. opiati gr. j.

Cum essent. myrrh. f. pilulæ pro una dosi, vesperi capiendæ.

Ad Pilulas alterantes pertinent etiam *Pilulæ Wildegansianę*, quas videb. in M. A. N. C. *Anno 3. Obseruat. 232. pag. 422.* Egregiè sunt sudoriferę: sed propter ingrediens opium cautè usurpandæ.

Quoad *pilulas officinarum purgantes*: hæ ob ingredientia cruda non ampliùs usurpantur, vel saltim in parva dosi addito stimulo præscribuntur: saltem pilulæ de hiera cum agarico inter antiquas compositiones in usu sunt dosi ℈j. cum debitis stimulis: nam pro purgandi scopo Extractum catholicum pluribus additis diversimodè determinandum sufficit: vel formentur *pilulæ Catholicę D. Mulleri, Archiatri Electoris Brandenburgici*:

℞. *Extracti Elleb. nigri,*
Panchym. Croll. ana ℈j.
Aloes ʒß.
Tartari vitriolati cryst all. ℈ij.
Mercurij vitæ ℈j.
Dulcis ℈ij.

Cum *Elixyr propriet.* f. *Massa Pilul.*

Dosis ℈ß. g. xv. vel ʒß. ad summum.

Singularis est descriptio, sicuti & *compositio pilularum Mercurialium D. Leonhardi Bauschii*: considerentur omnia bene:

℞. *Aquę vol. & fixę* (i. e. *Mercurij vivi*) ʒij.

Inijciatur in ferventissimum lixivium, ad labrum bene agitetur scopula, exempta diligentissimè super marmor solidum cum succo limonum aut aurantiorum eousque teratur, donec fixa agnoscatur: adde

Phlegmagogi & cholagogi benignissimi seu Philochori simpl. (i. e. *fol. sennæ*) ʒj.
Phlegmagogi arbor. præpar. (i. e. *agarici trochisc.*) ʒiß.
Hydragogi vegetab. fortiss. (i. e. Elaterii) ℈j.
Extr. Melanag. veget. primar. (i. e. *Elleb. nigri*) ℈ij.
Aureæ rad. Chinens. aut *Ormuzens.* (i. e. *Rhabarb.*) ʒiß.
Lunar. Ægyptiac. (*follicul. sennæ*) ℈j.
Lachrymæ rub. arbor. Ægyptiacæ aut *Arabic.* (*myrrhæ*)
Resinæ Melissinæ crystall. s. a. extr. (*Terebinth. Cyp.*) ana ʒß.
Rad. lact. & caust. (*rad. esulæ*) gr. xiij.
Cort. inter Zeilan. arbor. acuti (*cinnam.*) ℈j.
Ligni aromat. Ind. succoter. (i. e. *xyloaloes*) gr. xiij.
Sulphuris nat. fragr. ardent. (*ambrę*) gr. iij.
Excrem. famos. odorif. (*Moschi*) gr. viij.
Diagryd. ℈ß.
Anthophyll. ℈j.
Spiritus guaiaci,
Vitrioli ana ℈ß.
Fol. auri puriss. num. vj.

F. l. a. *Mass. Pilul.* cum *resina melissinæ crystallinæ*, cui aliquot gutt. *olei sulphuris* adduntur, aut *olei caryophyllorum*; ad usum servetur.

BARTOLETUS *in Tract. de respiratione lib. 5. cap. 8.* etiam describit elegantes *Pilulas Catholicas ex Extract. Ellebori glycyrrhizato*, ex *Mercurio dulci* Philosophicè ritè præparat. i. e. benè sublimato, & *Extracto colocynth.* cum *oleo nucis moschatæ*: vid. *in elegantissimis scriptis, quæ digna sunt, ut à quolibet legantur.*

Pro *Pilulis usualibus*, quæ aliàs vocantur Germ. *Haus-pillen*, abundè sufficiunt vel *Pilulæ Angelicę* seu *Francofurtenses*, quarum compositionem videbitis in HOFFMANNI *Clave pag. 105.* vel *pilulæ Glassianæ*, quæ itidem cit. loco videantur; vel *Pilulę Balsamicę universales Cnœffelii*, quas videb. in M. A. N. C. *Anno 6. pag. 19.* vel *Pilulæ aperientes Tilemanni*, quarum basis est aloe & gummi ammoniacum: aloe quidem pro scopo detergendi & evacuandi, & gummi ammoniacum pro scopo resolvendi mucum acidum viscidum & tenacem additur: quibus & pro stimulo tartarus vitriolatus iungitur. Compositio est sequens:

℞. *Aloes lucidæ,*
Gumm. ammoniaci in aceto squillit. soluti an. ℥j.
Tartari vitriolati ʒiij.

Cum Tinctura *tartari* f. *pilulę.*

Dosis gr. ix. xj. vel xiij. ita blandè laxant, stomachum evacuant, & fomitem successivè subtrahunt.

Elegantes quoque sunt *pilulę usuales Bartholeti*, quæ instar formulæ præ alijs esse possunt, quasque describit *in Encyclopædia*, & præscribit in latitudine sanitatis, seu statu conualescentiæ, ubi quidem non valdoperè quis ægrotat, interim tamen propter viscus aliquod læsum facilè labi potest in morbum. Pilulæ tales usuales sunt hæ:

℞. *Aloes lotę* ℥j.
Myrrhę electæ ℥j.
Mastich.
Croci ana ʒß.
Rosar. ℥j.
Santali rubri ʒij.

Cum f. q. *aquę endiuię* formentur in forma cicerum pilulæ usurpandæ omni tempore, quando necessitas postulat.

De his dicit BARTHOLETUS, quod hic, qui illis utatur, non sit visurus in corpore suo infirmitatem, quæ non sit facilè curabilis: item quod istæ pilulæ præservent hominem à pestilentia, item præservent eundem si versetur in locis uliginosis & corruptis. Imprimis quidem pro stomacho mundificando, & intestinis à superfluitatibus corruptis suaviter laxando conducunt: præservant itidem à doloribus arthriticis; item valent contra catarrhos, tam antiquos, quàm recentes; pectus itidem mundificant ratione croci & myrrhæ, & dolorem costarum removent, unde & asthmaticis conueniunt.

Sumuntur ut plurimum tres vna vice in haustu vini. Hæ sunt pilulæ, quæ conveniunt omnis sexus & generis personis, & possunt præscribi iis, qui dicuntur cachectici. Pro cachecticis & hypochondriacis BARTHOLETUS non inconvenienter addit gummi ammoniacum, utpotè cum huius vis sit experta in talibus affectibus. Sit ergo *formula pilularum usualium* iis, qui laborant malo hypochondriaco, item suffocatione hysterica, atque scorbuto, ita præscribenda:

℞. *Gum. ammoniaci aceto squill. sol.* ℥j.
Aloes succoter. ℥ß.
Myrrhę electę ʒij.
Extr. helleb. nigri ʒj.
Mastich.
Croci ana ℈ij.

Cum f. q. *Essent. fumar.* f. Pilulæ instar pisorum, quarum dosis num. vj. vel vij.

Vel

℞. *Gummi ammoniaci in aceto sol.* ℥ß.
Aloes luc. ʒij.
Mastich.
Myrrhę ana ℈ij.
Extracti troch. alband. gr. xv.

Cum *ess. absinth.* f. *pil. minores*:

Quæ dosi gr. xv. ad summum ℈j. usurpatæ, evacuant blandè sordes in primis viis stabulantes.

Si eas magis laxativas reddere voluerimus, imminuitur dosis gummi ammoniaci, & augetur aloe.

Hæ & similes pilulæ solent usurpari in morbis chronicis inveteratis, qui vix radicitus evelli possunt, & in stomacho vitiato sedem figunt in muco viscido, & plus minus acido. Ut ergo hicce successivè eliminetur, ea propter illæ in usu sunt, & singulis septimanis, vel singulis 14. diebus, vel singulis mensibus usurpantur, ita tamen, ut simul respiciatur ad motum lunæ uno aut altero die ante novilunium & plenilunium; tunc enim temporis morbi contumaciores in senibus ut plurimum solent evigilare; ita alvum laxant, sordes excrementitias exterminant, & loca pura sustinent, ne tales morbi chronici in graviores paroxysmos exacerbari possint, & corpus conservetur in statu sano & florido: quales v. g. sunt, qui torminibus colicis obnoxii, qui laborant malo hypocondriaco, cachexia, & inclinant ad hydropem. Pertinent huc senes, qui non raró laborant apepsia & bradypepsia aliisque stomachi affectibus; unde vocantur etiam ab alijs *pilulę stomachales*: nam sicut notum est, quod Elixyr proprietatis soleant ingredi ista tria, crocus, aloe, & myrrha, & adhiberi pro stomacho roborando; ita Elixyr proprietatis loco possunt assumi hæ pilulæ, vel loco pilularum Elixyr proprietatis pro lubitu.

Ad has pilulas pertinent Pilulæ, quæ ab alijs pro pilulis Glassianis, sed falsò, venduntur:

℞. *Extracti card. bened.*
Gummi ammoniaci ana ℥ij.
Mastich.
Succini albi ana ℥j.
Aloes succoter. ℥ß.
M. f. *Mass. Pilul.*

Cui tantillum de *antimonio per inferiora purgante* addi potest.

Convenientissimæ sanè sunt pro usu domestico in affectibus chronicis. Obseruetur tamen, quod si in maiori paulò dosi usurpentur, passiones hystericas causentur.

Dosis autem est à gr. vj. ad viij. vel ℈ß.

Pilulæ Riverii polychrestæ ad morbos deploratos:
℞. *Mass. Pilul. Ruffi,*
Antimonij diaph.
Gummi guaiaci an. ℥ß.
Cum *Bals. Peruu.* q. s. f. *Massa pro Pilulis.*

Dosis harum pilularum est ℈j. quibus pro ulteriori stimulo ad aluum soluendum, si lubet, addatur scammonium sulphuratum ad grana ij. Hæ continuentur per 30. dies, & alijs irritis in morbis desperatis summum erunt remedium.

Pilulæ Ruffi è *croco, myrrha* & *aloe* constant, & sunt quasi *Elixyr proprietatis siccum.*

Quoad *usum* ergo legitimum harum *pilularum usualium*: notetur, quod constent ex remediis efficacioribus, & propterea formantur pilulæ, ut remedia ingrata delicatis propinari possint. Cùm ergo aloe & reliqua ingredientia sint amarissima & ingrata, hinc sub forma pilularum propinantur: quò & id accedit, quod quæ aliàs, sub magna dosi propinantur, in pilulis parua potiùs satisfaciant: plerumque enim ad ℈ß. vel ad summum ℈j. rarissimè ad 30. grana pro una dosi dantur: hinc remedia illas efficaciora intrent, unde aloe ut plurimum est basis pilularum laxatiuarum, cui pro stimulo additur colocynthis vel scammonium.

Conueniunt autem *pilulæ*

1. *Subiectis* magis *succulentis*, siue phlegmaticis siue magis chylosis; *minus* verò conueniunt *subiectis siccis*, scilicet melancholicis, & biliosis: hos enim parum vel nihil laxant, qui è contra potionibus sufficienter mouentur: hinc in hypochondriacis, melancholicis, & quartanariis parum vel non conueniunt.
2. Pilulæ tempore verno potiùs & æstivo, minus verò hyberno & autumnali usurpandæ; cum hisce temporibus potiones potiùs conveniant: quibus succi evacuandi crudiores, illis pilulæ gravia inferunt symptomata.

Ratione temporis porrò quæritur, *an matutino* potiùs *quàm vespertino tempore pilulæ usurpandæ sint*? Dico: omnia laxativa & hinc pilulæ quoq; usurpentur manè jejuno stomacho: brevi post capiatur vehiculum calidum, ut non nihil diluatur remedium, & sic cum vehiculo calido adiuncto faciliùs operetur: subsequatur lenis deambulatio, quæ operationem promouet: cane verò peius & angue fugiatur grauior cura seu profundior meditatio, quia hæc operationem pilularum retardat, ut parum vel nihil operentur, quin potiùs sæpè blandus sudor sequatur.

Dictum de pilulis quæ assumi debeant jejuno stomacho: *Quid* verò de eorum sententia *dicendum*, *qui pilulas vel ante cœnam*, *vel post cœnam* vesperi ante introitum lecti, & quidem *numero impari sumendas censent*? Credunt enim haud pauci, pilulas in affectibus capitis, catarrhalibus præprimis, vesperi sumptas faciliùs operari, quatenus ægro dormiente sub media ciborum coctione halitus suos in caput emitterent, &c. Verùm hoc nihil est, & vana persuasio; secessus enim isti, qui manè pilulas subsequuntur, sunt liquamen chyli corrupti. Omnes ergo manè jejuno stomacho usurpentur, aut vesperi à cibo abstineatur, tumque sumantur pilulæ.

Inter pilulas purgantes officinales sunt

PILVLÆ DE AGARICO.

Hæ pilulæ conueniunt valdè in affectibus pectoris & pulmonum, quando pulmones infarcti sunt copiosa mucilagine viscida, & crassa, in tussi, asthmate & similibus, cum dixerim superiùs de agarico, quod sit appropriatum purgans in affectibus pectoris.

PILVLÆ AGGREGATIVÆ,
Maiores & Minores.

Hæ pilulæ præscribuntur tanquam catholicum seu universale purgans quoscunque humores.

PILVLÆ ALOEPHANGINÆ.

Pilulæ Aloephanginæ constant ex speciebus plurimis aromaticis, unde etiam vocantur *Pilulæ aromaticæ*, & in quibusdam scammonium sulphuratum habetur, in quibusdam verò non; & propterea præscribuntur:

℞. *Mass. Pilular. aloephang. cum scammon. seu diagrydio:*
&
℞. *Mass. Pilular. aloephang. sine scammon.*

Stomacho sunt dicatæ, cuius cruditates vi aromaticâ resoluunt, digerunt & absumunt, imprimis si ventriculus & intestina sint læsa ex frigore externo, ex potu crudo non ritè fermentato; item si sint obsessa materiâ viscidâ, imprimis pituitosâ acidâ, unde oriuntur dolores & tormina; in tali casu sunt optimæ; quando oritur colica à pituita tali, optimæ & instar secreti habendæ in hac forma:

℞. *Mass. Pilul. aloephang. sine scammon.* ℈j.
Laud. opiati gr. ij.
Cum s. *essent. cort. aurant.* f. *pilulæ*,
D. S.
Pilulæ dolorem sedantes.

Subitò leniunt dolores, & intra 4. horas leniter purgant per inferiora.

Similes sunt pilulæ ex hoc fundamento factæ contra arthritidem Rhumelii, de quibus supra dixi, quod vocitentur: *Veni amice surge & ambula.* Descriptio est hæc:

℞. *Mass. Pilul. aloephang.* ℥ij.
Laud. opiati ℥ß.
M. f. *pilulæ* pro 4. dosibus.

Hìc obiter noto: quod ℥ß. laudani opiati describatur pro quatuor dosibus, quoniam singularem habuit RHVMELIVS præparationem: pro varietate enim præparationum nunc præscribitur ad grana ij. iij. iv. nunc ℈ß. quod probè notandum.

Præterea sunt singulares hæ pilulæ aloephanginæ, si singulis mensibus ℈j. ad ℥ß. assumatur ad præseruando oculos: prosunt in suffusionibus in imbecillitate visus, in suffusione notha, & similibus alijs oculorũ affectibus per consensum stomachi: imò ad præseruandam ebrietatem egregiæ sunt, ubi necesse est, ut benè potemus, referente SALMVTH *in Obser. Med. Cent.* 3. *Observ.* 44. Sic enim dicit de his: *Quidam respuebat, amygdalas amaras, & aliquot pilulas de his deglutiebat, unde manè nequicquam molestiæ ex potu percipiebat.*

Dosis est ℥ß. pro ebrietate arcenda, vel ante post potum usurpantur: & observatum fuit, quod soleant stimulare Venerem, adeò ut post earum usum erectio membri fuerit secuta strenua.

PILVLÆ DE ALOE & MASTICHE.

Valdè conueniunt in affectibus capitis, alijsque, in specie in dolore capitis per consensum uteri valdè commendantur à FORESTO. *Descriptio* est in *Dispens. Augustano.* Valdoperè quoque in cruditate stomachi sunt egregiæ, cum mastix sit appropriatum stomachicum.

PILVLÆ DE AMMONIACO
Quercetani.

Hæ pilulæ egregiè conducunt in morbis chronicis quibusvis, quos ueteres dicunt oriri ex obstructione mesenterij & lienis: v. g. in affectibus hypocondriacis, scorbuticis, cachecticis & melancholicis, quartana, podagra, & similibus; quam podagram imprimis præservare dicuntur: blandè laxant, adeoque, quoniam non sunt nimis purgantes, stimulo scammonii & colocynthide subindè acuendæ. Possunt etiam subinde specificari cum debitis Extractis, v. g. cum extr. Martis ad malum hypochondriacum, cum extr. absinthij ad febres intermittentes: cum extract. croci ad morbos mulierum, cum extr. castorei ad passionem hystericam. *Dosis* est à ℈ß. ad. ℈j. cui gr. j. vel duo scammonij præparati, cum gr. ß. vel gr. j. Extracti alhandal. pro stimulo additur. Salia fraxini vel absinthij cautè addantur, aliàs liquescunt.

PILVLÆ ARTHETICÆ.

Ita dicuntur, quoniam in principio insultus paroxysmi podagrici solent conuenienter præscribi: item singulis 4. anni partibus pro præseruanda arthritide.

Concinniores sunt

PILVLÆ ARTHRITICÆ
Schefferi.

Quas habet AVTHOR *pag.* 253. quæ valdè commendantur in arthritide. Præter arthritidem commendantur in paralysi, in tremore, & similibus articulorum affectibus.

PILVLÆ AVREÆ
Nicolai.

Hæ sunt satis fortes, & solent præscribi in affectibus stomachi, & capitis invicem consentientium; in quo usu etiam pilulæ cochiæ solent præscribi: imò sæpius fit, ut pilulæ aureæ & pilulæ cochiæ præscribantur simul in talibus morbis, imprimis capitis contumacioribus.

PILV-

PILULÆ BENEDICTÆ.
nro. 3.

Pilulæ benedictæ egregiè sunt usuales, & in affectibus chronicis, item pro præservatione morborum imprimis putridorum, conducunt; quoniam aloe est basis & balsamum præservativum ab omni putredine ac corruptione. Huic additur gummi ammoniacum, cujus usus est satis cognitus in tono viscerum conservando, & obstructionibus præcavendis: quibus etiam accedit succus cardui benedicti, qui non minùs est elegans præservativum. Possunt singulis octo diebus 5. vel 6. vel 8. assumi, ut alvus bis vel ter deponatur, & ita corpus in vigore conservetur.

PILULÆ CHOLAGOGÆ
Quercetani.

In febribus dictis biliosis, in specie tertianis, conveniunt: sunt tamen rari usus, utut à QVERCETANO tanquam catholicum purgans soleant præscribi, & in affectibus tam chronicis, quàm acutis usurpari.

PILULÆ DE ESULA
Fernelii.

Sunt nimis validæ, & apud nos non ampliùs in usu.

PILULÆ DE EUPATORIO
Mesuæ.

Hæ magis corroborant & confortant, quàm quod purgent; unde stimuli paulò fortiores sunt admiscendi.

PILULÆ DE EUPHORBIO
Quercetani.
num. 7 pag. 254.

Pilulæ ex vitro antimonii præparato componuntur, & credo, quod propter vitrum antimonii conducant in febribus, cum certum sit, quod dicit POTERIUS; quod febrium chronicarum appropriatum purgans sit antimonium. Item erunt convenientes in affectibus melancholicis, in melancholia hypochondriaca, in mania, cùm affectuum melancholicorum appropriatum purgans sit antimonium.

PILULÆ FEBRILES
ad Quartanam Sennerti.
num. 8.

Quicquid operantur, habent ab aloe.

PILULÆ FOETIDÆ
Mesuæ.

Pilulæ hæ vocantur *fœtidæ* ratione odoris, quoniam constant ex castoreo, ex asa fœtida, & similibus: conducunt mulieribus uterinæ suffocationi obnoxiis, quibus commodè præscribuntur; item conveniunt, ubi menses sunt remorati, pro iis ciendis, quoniam ingredientia simul sunt emmenagoga.

PILULÆ DE FUMARIA.
Avicennæ.

Sunt *pilulæ catholicæ*, & valdè conducunt in affectibus melancholicis, & ubi opus est purificatione sanguinis, imprimis scabie aliisque affectibus cutaneis.

PILULÆ GUMMOSÆ.
nro. 10. pag. 255.

Pilulæ hæ pro usu medico tanquam usuales sunt optimæ, & valdè conveniunt in quamplurimis morbis; in specie quidem ratione gummi ammoniaci & galbani insigniter prosunt in affectibus intestinorum, è mucilagine vel pituita acida ortis; unde in colicis torminibus, ex eadem mucilagine vel pituita acida oriundis, insigniter conducunt. Deinde valdè conveniunt in affectibus stomachi, apepsia & bradipepsia, quos affectus corrigunt: in affectibus chronicis, quartana, cachexia, menstruorum vitiis & similibus insigniter conducunt, sicuti facilè patet examine ingredientium, & quæ postmodum de earum virtutibus subjicit AUTOR. Nam gummata, uti notum est, conveniunt specificè in evacunda pituita crassa ac viscida, unde etiam pilulæ de *sagapeno Quercetani* in hoc ipso conveniunt. Loco harum pilularum substitui etiam possunt *pilulæ aperientes Tilemanni supra descriptæ*, & *tartareæ Bontii*, item quas habet SYLVIUS *in Praxi Lib. 1. cap. 2. §. 34. cap. 7. §. 52. cap. 14. §. 50. cap. 30. §. 138. cap. 34. §. 110. & cap. 35. §. 16.*

PILULÆ DE HERMODACTYLIS.

Harum descriptio prostat in *Dispensatoriis Augustanorum, Cordi & Renodæi*: nam hoc significant literæ A. C. R. Usurpantur ab arthriticis; item in tumoribus pedum ac manuum œdematosis, qui sæpè subsequuntur morbos chronicos diuturnos: hodie verò raro præscribuntur.

PILULÆ DE HIERA PICRA.

Parantur ex aloe, myrrha, scammonio, & similibus: vid. *Dispens. Augustan.* Dispensantur vel cum vel sine agarico. Ex his priores cum agarico sunt in usu, ubi scilicet opus est, ut evacueutur sordes viscidiores, seu pituita acida, ex primis viis, uti etiam ex pectore: unde sufficere possunt ad pilulas catholicas præprimis in affectibus abdominis & pectoris. Pro meliori autem operatione variis modis possunt specificari: e. g. cum extracto absinthii, & sic fiunt appropriatæ pro affectibus ventriculi & intestinorum: cum extracto quodam pectorali ad affectus pectoris: cum gummi ammoniaco in affectibus splenis, mesenterii, hepatis: e. g. possunt esse *pilulæ hypochondriacæ* hoc modo:

♃. *Mass. Pilul. de hiera picra cum agar.* gr. xv. (raro ad ℈j præscribuntur)
Gummi ammoniaci in aceto vini vel squillit. sol. ʒß.
Extracti martis gr. v.
Troch. alband. gr. j. ad ij.
Cum *ess. fumar. vel tinct. tartari f. pilulæ* pro dosi:
S.
Pilulæ laxativæ.

Evacuant succos nidorosos, mucilaginem viscidam & similia alia excrementa.

PILULÆ HYDROTICÆ.

Ex tempore possunt fieri *pilulæ hydroticæ*, quæ serum & aquam expurgant: ex extracto elaterii, colocynthidis, gummi de Peru seu gummi guttæ, & similibus, quæ satis potenter evacuant serum, & aquas per inferius guttur.

Compositio v. g. potest esse talis:

♃. *Extr. elater.* ʒß.
Mag. de Peru gr. vj.
Extr. troch. alband. gr. ij.
Cum s. q. *essent. absinth.* vel *succi absinth. inspiss.*
F. *Pilulæ*: D. S.
Pilulæ purgantes.

Quæ conveniunt in hydrope, & similibus affectibus.

PILULÆ HYDROPICÆ BONTII.
nro. 11.

Sunt adhuc decantatæ. Basis est gummi guttæ, cujus loco substituitur resina ialappæ: stimulans est, diagrydium: & digerentia & præparantia sunt gummi ammoniacum & tartarus vitriolatus. Descriptio est elegans, & valdè conveniunt in hydrope; singulis septimanis semel sunt reiterandæ.

PILULÆ INDÆ HALY.

Rari sunt usus, nihilominùs tamen in scabie & tumoribus melancholicis conveniunt, uti etiam in quartana. Observetur hìc simul, quod superiùs dixi, pilulas nimirum in affectibus melancholicis non adeò esse convenientes, quoniam non ita solent operari, ut in reliquis subjectis. Cæterum corrigitur hic defectus, quando post pilulas hauritur haustus seri lactis, horâ unâ vel alterâ interjectâ; sic enim faciliùs dissolvuntur pilulæ, & distribuuntur in corpus, & feliciùs ac promptiùs purgantur Melancholici.

PILULÆ DE LADANO.
num. 13 pag. 256.

Compositio est satis simplex, nihilominus tamen potenter operantur. Conveniunt in colica & quibuscunque affectibus intestinorum, ab acido viscido oriundis; item ubi caput dolet per consensum ventriculi.

Ladanum est basis, trochisci alhandal sunt stimulans, mastix verò & Elect. de succo rosarum sunt corrigens virulentiam trochiscorum alhandal.

PILVLÆ LVCIS MAJORES *MESVÆ,* & PILVLÆ LVCIS MINORES *CORDI.*

Pilulę hæ vocantur *Lucis*, quia in affectibus oculorum olim adhibitæ sunt. Possunt specificari cum Extracto fœniculi, aut etiam oleo destillato. Verùm cautela hæc observetur, ne scammoniata aut alia purgantia acriora, oculis inimica, addantur; unde sunt qui rejiciunt has pilulas, & *mitiores* exoptant, faciendo *ex extracto cephalico cum oleo fœniculi.*

PILVLÆ MAROCOSTINÆ *MINDERERI.* *num.* 14.

Vetus est compositio, de qua MINDERERVS *integrum Tractatum* conscripsit, quem vocat *Aloedarium*, ubi ingredientia sunt examinata, vires exploratæ, & inuicem collatæ. In præseruando corpore à quibuscunque affectibus chronicis imminentibus instar purgantis catholici olim usitatæ erant. *Dosis* est à ℈ß. ad ℈j. Possunt describi & determinari ad varias partes, & varios affectus, additione Extractorum specificorum. Vires satis prolixè descriptas uidebitis in MINDERERO, & AVTORE *nostro pag.* 257.

PILVLÆ MASTICHINÆ.

Pilulæ hæ in affectibus stomachi & capitis, à frigida causa obortis, nec non in affectibus uteri, prosunt, imprimis quando ex stomachi vitio fluxus menstruus deest, uti in hoc passu eas valdè deprędicat FORESTVS *Lib.* 9. *Observat.*51. Dicit enim; *qui sępè iis utuntur, præservantur à doloribus stomachi, capitis & uteri: Mastix enim est simplex in quàm plurimis stomachi & uteri affectibus egregium. Conferunt tristibus & melancholicis.*

PILVLÆ MATRICALES *SCHEFFERI.* *num.* 15.

Prosunt in affectibus uteri & chronicis ex mensium vitiis obortis; facilè enim menses & lochia seu puerperium promovent, uti patet iis, qui ingredientia examinant, & cognitas habent vires simplicium.

PILVLÆ PANCHYMAGOGÆ *Quercetani.* *num.* 16.

Pilulæ hę dicuntur *Panchymagogę*, quod ex veterum hypothesi omnes humores indiscriminatim euacuent. Sunt lenes & non adeò potentes, satis tamen tutæ, & valdè conueniunt, ubi opus est catholica purgatione: preseruationis gratia tempore vernali & autumnali prescribendæ. Pro basi ad ℈j. sumi possunt, stimulo conuenienti addito.

PILVLÆ PESTILENTIALES *Avicennæ seu communes,* & PILVLÆ PESTILENTIALES *Ruffi.*

Pilulæ hę abusiuè dicuntur *pestilentiales*, cum vix illarum aliquis in peste usus sit, adhuc autem in usu sunt pro puerperis ad laxandam aluum, & promouendos menses, & lochiorum fluxum, ratione myrrhę & croci, quę simplicia hoc in passu satis sunt convenientia; sunt enim nil aliud, quàm quasi Elixyr proprietatis in forma sicca; sicut & eadem ferè habent ingredientia, quę Elixyr proprietatis, aloen scilicet, myrrham, & crocum. Interim etiam loco pilularum usualium possunt usurpari, ita ut singulis septimanis vel 14. diebus assumatur dosis, quoniam una tantum aut duabus vel tribus vicibus euacuant. Dosis gr. xij. ad xv.

PILVLÆ PESTILENTIALES *compositę.* *num.* 18.

Pilulæ hę melius ad alios affectus, quàm ipsam pestem conueniunt; & ad omnes, quos ipsis AUTOR *pag.*258. effectus tribuit, conducunt, non uerò ad pestem.

PILULÆ ANTIPODAGRICÆ *Doringii.*

Pilulæ hæ non sunt purgantes, sed alterantes tantum; nihilominus tamen iisdem DORINGIUS se præservauit à Podagra: vid. HORSTIVS *in loco ab Autore nostro citato*, ubi est *epistola* DORINGII *ad Horstium*, in qua testatur, quomodo se illis à podagra præseruauerit.

PILULÆ POLYCHRESTÆ. *num*19.

Elegans harum compositio est, cuius ℈j. blandè laxat.

PILVLÆ DE RHABARBARO.

Conveniunt pro euacuanda cruditate nidorosa, & ab hac deriuatis affectibus, febribus tertianis, & similibus.

PILVLÆ DE SAGAPENO.

Commendantur in quartana, malo hypochondriaco, & similibus: In quartana ante paroxysmum propinantur. Necesse autem est, ut præmissa sint convenientia digestiua, imprimis Martialia.

PILVLÆ SINE QVIBVS ESSE NOLO, *Nicolai.*

Pilulæ hæ sunt rari usus: nihilominus tamen pro purgatione catholica interdum præscribuntur.

PILVLÆ DE SVCCINO *Cratonis.* *num.* 21. *pag.* 259.

Conveniunt valdè in affectibus catarrhalibus, & ubi opus est purgatione seri: unde etiam vocantur *pilulæ catarrhales*; sicut etiam in affectibus capitis, & defluxionibus ad oculos, nares, & fauces, item pro purgandis senibus, affectibus catarrhalibus speciatim obnoxiis, sunt egregiæ.

Dosis ad ℈j. cum medioeri stimulo, vel ex scammonio, vel ex colocynthide, &c.

PILVLÆ TARTAREÆ seu MELANAGOGÆ *Quercetani.* *nro.* 20.

Dicuntur *Pilulæ Tartareæ*, quoniam adiuuans est cremor tartari. Laboriosa harum compositio est, & paucis parari posset. Valdè conueniunt in affectibus melancholicis, scorbuto, malo hypochondriaco, in quartana, in genere in omnibus affectibus chronicis, in specie in scorbuto valdè commendantur, sic in affectione hypochondriaca, cachexia, & aliis affectibus chronicis, potest præscribi talis formula;

♃. *Mass. pilul. tartarear. Querc.* ℈j.
Extr. martis aperit. cum succo pomor. Borsdorff.
parati ℈ß. vel gr. xii.
Trochis. alband. gr. iß.
Cum *tinctura antimonii* f. *pilulæ*: S.
Pilulæ laxatiuæ.

Interdum præscribuntur simul loco baseos mass. pilul. de ammoniaco & mass. pilul. tartarearum Quercetani hoc modo:

♃. *Mass. pilul. de ammon.*
Tartarear. Querc. an. ℈ß. &c.

In scorbuto possunt fieri cum spiritu cochleariæ, vel possunt irrorari cum oleo cochleariæ destillato, utut hoc fiat rariùs: nam extracta herbarum scorbuticarum non dantur propter sal volatile.

PILVLÆ TARTAREÆ *Bontii.* *num.* 23. *pag.* 260.

Compositio pilularum harum *tartarearum* est simplex, sed valdè elegans & non minùs potens, quàm pilulæ tartareæ Quercetani. Dicuntur ita, quoniam tartarus est stimulans. Sunt egregiæ in morbis chronicis, etiam magis pro scopo primas vias abstergendi, adeoque tanquam *pilulæ usuales*, quàm pro scopo fortiter purgandi conveniunt; quia leniter & suaviter purgant. Nam observetur in purgatione scorbuticorum, hypochondriacorum, melancholicorum, & affectione hysterica laborantium, quod nullo modo ferant fortiora pur-

purgantia: id quod etiam intelligendum est de aliis affectibus chronicis: nec una vice multum sed multis vicibus parum est evacuandum; nam materia est valdè crassa, & longam requirit moram ad coctionem. Potiùs singulis 14. diebus, vel singulis mensibus, semel talis instituenda lenis evacuatio, quæ fit per epicrasin, & quidem si una vice bis vel ter purgentur ægri, sufficit: nam propter concurrentia symptomata, & tormina ventris nimia, nullo modo possunt ferre purgantia vehementiora. Propterea tales pilulæ sunt cæteris præferendæ: id quod etiam intellectum volo de hystericis; vidi enim aliquot mulieres, quæ afflictæ scorbuto, propinatis pilulis paulisper fortioribus inciderunt in graves hystericas passiones; quod benè observetur, quoniam est magni momenti in praxi.

Hæ fuerunt Pilulæ purgantes ab AUTORE *nostro* descriptæ.

CAPUT LXXIV.

DE POTIONIBUS.

Potio frequentissima est præscribendi formula, & varia complectitur remedia. Præscribitur ex variis ingredientibus, tam liquidis, quàm siccis, certa proportione & dosi coordinatis, & inter se invicem mistis, nunc pro una, nunc pro pluribus dosibus, idque scopo vario, habita ratione odoris & saporis: propterea alio nomine etiam vocari solent *Misturæ* communiter.

In harum compositione duo attendenda; *Materiale*, & *Formale*.

Quoad *materiale* sunt vel liquida vel sicca, vel fixa vel volatilia, & sic porrò.

Formale verò quod concernit hic observetur primo dosis ingredientium tam generalis, quàm specialis. Hæc specialis scilicet variat, pro varietate remediorum simplicium: sic v. g. salia volatilia in forma sicca præscribuntur ad gra. xv. vel ℈j. jalappa ad ℈j. pulvis stomachalis ad ℈j. specificum febrile Crolii ad ʒj. Elixyr proprietatis ad ʒß.

Cæterum attendatur quoque dosis generalis, qua nempè ratione & proportione ingredientia Misturas debeant ingredi ut sequatur genuina proportio & elegans miscela, ut coniunctim tot doses efficiant, quot requiruntur.

Annotetur autem hic:

1. *Liquor constituens Misturam*; &
2. *Addenda & Dissolvenda* in liquore.

Liquor est multiplex: ordinariè est aqua quadam destillata, una vel plures sive simplex sive aqua quædam destillata composita. Interdum loco aquæ cuiusdam destillatæ assumitur decoctum aliquod simplex, vel etiam aliquantisper compositum. Loco decocti interdum assumitur Infusum, quoddam appropriatum in conveniente quantitate quod conciliat corpus ipsi Potioni.

Addenda reliqua sunt varia appropriata, ut aquæ appropriatæ spirituosæ (hæ enim, quoniam sunt nimis penetrantes, corpus non possunt substituere, & propterea in minori quantitate sunt præscribendæ) succi, spiritus vegetabilium & animalium essentificati, id est sale suo volatili acuati, olea destillata, salia, essentiæ, extracta, elixyr, Tincturæ, &c. dissolvuntur etiam non rarò confectiones item Electuaria quædam officinalia appropriata. Ulteriùs sæpiùs etiam adduntur pulveres affectui & scopo à Medico intento appropriati & denique propter gratiam saporis syrupus quidam appropriatus additur, ne nimium nauseosa sit Potio.

Hæc verò uniuscuiusque ingredientis præter propter portio esse debet, ut aquæ destillatæ sive alius liquoris *unciæ uni* addantur aquæ minùs spirituosæ ʒß. aquæ verò spirituosæ compositæ ʒij. ad ʒß. ex succis ʒij. vel iij. Elixyr ʒj. interdum ʒj. spirituum volatilium inflammabilium ʒi. spirituum salinorum volatilium, si sunt probè rectificati & acres ʒj. Electuarii ℈ij. vel ʒj. Confectionis cuiusdam analepticæ, e. g. alchermes, &c. ℈j. ad ʒß. Extracti ℈j. ad summum ʒß. pulverum ℈j. ad ʒß. essentiæ ʒj. præter propter; Tincturarum à ʒß. ad ʒj. ubi tamen notandum, quod essentiæ & Tincturæ rariùs misceantur cum aquis, quia præcipitantur; salium volatilium grana xv. ad summum ℈j. olei destillati gutt. v. vel vi. Syrupi ʒii. vel ʒiii. ad summum ℥ß. Rarò solemus progredi ad maiorem syruporum quantitatem, sicuti Veteribus fuit in usu ne saccharum inducat noxam, uti sæpiùs monui. Omnia autem ingredientia simul sumpta non excedant ℥v. & ad summum ℥vi.

Quoad *modum assumendi*: hauriuntur tales Potiones & Misturæ vel una vice, quando v. g. purgare aut sudorem mouere volumus, vel pluribus uicibus, quando scopus est indeterminatus & successiuè intentus: unde Misturæ tales, quę pro pluribus dosibus præscribuntur, uel determinantur quod uicibus assumi debeant: v. g. si præscribuntur pro 4. uicibus, tunc postulat Medicus & iubet, ut 4. uicibus assumatur, & diuidatur in quatuor partes æquales: uel indeterminatè ordinantur, ut scilicet æger singulis horis capiat cochl. j. uel ij. ad iij. pro ratione circumstantiarum: sapor & odor attendatur etiam ne sint nauseosæ & ingratæ tales Misturæ.

Differentiæ earum ratione affectus sunt quod aliæ sint *alterantes*, aliæ *purgantes*; item quod aliæ internè, aliæ externè applicentur; quæ cum multiformes sint, & saltim ordinentur à Medico, ut ex tempore præparentur, harum exempla habebimus *in Collegio Formularum*.

Superest ut examinemus Potiones quasdam quæ in AUTORE *nostro* occurrunt: quas inter est

POTIO PURGANS.
num. 1.

Potio hæc præparata ex Extractis, est horrida; loco huius commendo quoddam Extractum catholicum, dissolutum in aqua appropiata.

ALIA.
num. 2.

Potio hæc corrigenda est Epithymum & spica Celtica nihil valent sal tartari addi debuisset ad ʒß. melior enim sic operatio successisset Aliter ergò, & quidem sequenti modo, parari potest:

♃. *Fol. sennę* ʒiiß.
Rhabarb. electi ʒj.
Zingib. ℈ß.
Sal tartari ℈j. ad ʒß.
Infund. in s. q. *aquæ fumar.* per diem & nocte: in colat. dissolvatur
Syr. rosat. solut. ℥j. M.

Non opus est confectione Hamach.

POTIO SUDORIFERA.
num. 3.

Efficax admodum est hæc *Potio sudorifera*, quæ concinnius ita pręscribitur:

♃. *Aquæ card. bened.* ℥ij.
Clyssi ℥ij.
El. dias. Fr. ʒj.
Syr. card. bened. ℥ß.
M. S.
Potio sudorifera.

Vel

♃. *Aquę card. bened* ℥iß.
Clyssi, vel huius loco *aceti sambuc.* ℥ii.
El. diascord. Frac. ʒi.
Rob iunip. ℈j.
Extracti card. bened. ℈ß. M.

Vel

♃. *Aquę card. bened.* ℥ij.
Mell. juniperin. ℈j.
Extr. card. bened. gr. xv.
Syrupi card. bened. ℥ß. M.

ALIA SUDORIFERA.
num. 4.

Pro hac inconcinna Mistura, sufficit Mistura simplex ad ʒj. usurpata.

Potiones Vulnerariæ num. 5. & 6. pag. 262. sunt Decocta.

CAPUT LXXV.

DE POMIS AMBRÆ.

Pulveres ex subiectis, odorem suavem & penetrantem sine ignis ope ex se diffundentibus, cum mucilagine Tragacanthæ excepti, & in globulos rotundos formati, constituunt *Poma odorata*: quibus, si ad gratiam odoris, & non tam ad sanitatem, quàm voluptatem, addatur ambra, zibethum, Moschus, &c. tunc in specie vocantur *Poma ambrę*, quæ sæpiùs scilicet usurpantur pro voluptate non pro sanitate.

CAPUT LXXVI.

DE PRÆPARATIS.

Solidius concretum terendo, contundendo; aut alio modo in minutiores sui particulas redactum, constituit pulverem; qui pulvis exseminibus paratus, dicitur *Farina*. Sin verò, pręter simplicem contusionem, simplicia exactè terantur, durioris pręsertim substantiæ, ex mineralis & animali regno, v. g. lapilli cancrorum, cornu Cerui ustum, corallia, &c. super porphyrite, *Præparata* dicuntur; quę à pulueribus contundendo saltem paratis non diffe-

differunt, nisi quod per tritum illum accuratiorem in minutissimum alcohol redacta sunt. Catalogum horum Præparatorum, ut & modum præparandi, habet AUTOR.

Observandum autem; quod in præparatione communiter affundatur aqua appropriata spirituosa scopo conveniens, v. g. quando Tutia præparatur cum aqua euphrasiæ pro oculis, cinnabaris antimonii cum spiritu liliorum convalium pro capite; cranium humanum cum aqua florum tiliæ, cerasorum nigrorum aqua spirituosa liliorum conuallium in epilesia; lapides percarum cum aqua spirituosa alkekengi pro usu nephritico; succinum cum aqua spirituosa serpilli, &c. Verum, quia post exsiccationem spiritu auolant, parum virtutis ab præparatis accedit. Sufficit ergo aqua simplex aut loco spirituum Præparata iam exsiccata læuigando adhuc imbibantur cum essentiis appropriatis. Deinde Preparata non debere esse duriora ipsa lapide, super quem sit iste tritus, alias nimis de hoc simul abraditur. Denique animalium partes communiter vel Philosophicè vel communi modò calcinatas præparati; sed quoniam sub istis calcinationibus plus minus castrantur, aut enervantur ipsa concreta, ptopterea elegantior modus est præparandi ossa, & cornua cruda, quem usurpauit GNOEFELIUS & prostat *in Append.* M. A. N. C. *Ann.* 6. *pag.* 48.

Præparata hæc longè sunt præferenda Magisteriis; quoniam nude tantum prosunt simplicia, dum præparantur: ut ideò qui sciunt virtutes simplicium, etiam præparatorum usum non ignorent.

CAPUT LXXVII.

DE PULVERIBUS & SPECIEBUS.

PVlueres quid sint? notum est Vocantur interdum *alcohol*, *sief*, *Tragæa*, *Alcohol* duo significat: in scholis enim chymicorum primo notat spiritum vini rectificatissimum: deinde in pharmaceuticis eò intelligitur pulvis subtilissimus, qui ferè palpari, & magis attenuari non potest. *Sief* est vocabulum Arabicum, quo intelliguntur pulveres, qui oculis inflantur. In specie *Trageę* est pulvis non adeò exactè contritus, ut *Trageę stomachales*.

Compositi pulveres ex pluribus præsertim aromaticis ingredientibus dicuntur voce in pharmaceuticis receptâ species.

Pulvis aliàs est vel *officinalis*, vel *magistralis officinalis* est, qui semper reperitur in officinis, & in hoc differt à magistrali: si *pulvis officinalis* sunt species diagalangæ, item pulvis contra casum: *Magistralis* est, qui præscribitur à Medico pro usu necessario, v. g. in febre ex varis simplicibus febrifugis.

Pulveres in dosi sufficiunt à ℈j. ad ʒß. rarissimè ad ʒi. si sunt grati; aliàs enim nauseosi sunt. Sunt etiam quandoque solubiles in vehiculo, ubi excellunt salia.

Pulveres autem dispensantur vel pro usu interno, vel externo.

Pro interno usu est vel *pulvis purgans*, vel *alterans*: *Purgans* ex simplicibus catharcticis ex scammonio & aliis, tam ex regno vegetabili, quàm minerali desumptis, constat. Inter *pulueres alterantes* sunt acidum absorbentes fermentationem & efferuescentiam sanguinis compescentes, menses prouocantes, seu stomachici, seu alii pro varietate scopi intentione Medici. Externus puluerum usus pariter est varius; sic pulveres ulceribus insperguntur; pro dentifricis item, ut & pro suffitibus catarrhalibus adhibentur.

Cæterum plures *Pulueres officinales* an AUTORE recensentur: quos *litera A* consignauit, habentur in *Dispens. Augustano*, cuius corrector fuit ZWELFERUS: quos verò *numero* notavit, ab AUTORE describuntur.

Nota autem *prima* AUTORIS de aromaticis probè obseruanda est, ea scilicet non minutissimè esse pulverisanda, ne maxima, eaque volatilior pars, exhalet.

PULVIS ASARI.

Est vomitius.
Inter *Pulveres alterantes* usuales occurrit.

PULVIS CONTRA ABORTUM.

Cuius descriptio, prout in *Dispensatoriis* est, admitti potest; addatur tamen ebur sine igne, coralli a præparata, magisterium corallinum cum succo citri, &c. & ita ad ʒß. in iusculo vel haustu vini generosi dari potest. Confert sufficienter in imminente abortu; sed huius loco laudarem sequentem:

℞. *Pulv. cancr. in balneum Mariæ exsicc.* ʒij.
Cancr. calcin. ʒj.
Ebor. sine aquæ,
Corall. rub. præpar. an. ℈ii. M.

Dosis sit ℈j. ad ʒß. ad præcauendum abortum in vehiculo aquę liliorum alborum, uerbenę, alioue simili.

PULVIS ANONYMI contra PHTHISIN.

Puluis hic simillimus est *pulveri Haly contra* phthisin. Ingredientia sunt partim semina oleosa, partim gummata mucilaginosa, ut corrigant lympham nimis acrem, tussim ex eadem causa nocturnam, asperitatem faucium, & similia. Dosis ʒi. tempore uespertino solet pręscribi, partim per se, partim in Electuariis & rotulis contra dictos affectus; sit tamen recens pręparatus non rancidus.

PULVERES BEZOARDICI.

Puluerum Bezoardicorum tot prostant compositiones, quot capita. Instar omnium sufficit puluis fixus, ut antimonium diaphoreticum, uel Bezoadicum minerale; puluis uerò uolatilis instar omnium erit sal uolatile cornu cerui, uel sal uolatile uiperarum:

PULVIS CACHECTICUS QUERCETANI.

num. 4. pag. 268.

Huius basis est *crocus Martis saccharinus*, seu limatura chalybis cum sulphure calcinata, uel cum aqua simplici in crocum redacta. Pręparationes AUTOR nihil ualent; fit enim certè crocus indissolubilis; & potiùs pręferenda est cruda limatura, uel cum salibus pręparata. Loco huius.

℞. *Limat. Martis crud.*
Tartari an. *part.* æqual.

Affundatur *aqua fervida*, ut instar puluis fiat: tandem in puluerem subtilem obscuri coloris abit. Talis *crocus Martialis* requiritur pro basi puluerum cachecticorum: uel preparetur *crocus Martis aperitivus* ad manuductionem GNOEFELII: uid. M. A. N. C. *Anno* 6. *Append. pag.* 105 111. & 112.

Feculæ inibi nil ualent, sunt enim caput mortuum, & terra inanis: Magisteria pariter coralliorum & perlarum nil ualent. Potest addi ebur sine igne item salia fixa aperitiua, sal absinthii, sal artemisiæ, & sic porrò.

Vicinus pulueri huic cachectico est *Pulvis cachecticus D. Bezæ*, cuius hæc est compositio.

℞. *Crem. tartari* ℥ß.
Croci martis aperitivi,
Fl. sulphuris an. ʒj.
Rhabarb. el. ℈ij.
Mag. corall. ʒß.
Limaturæ martis præpar. ʒj.
Succini albi præpar.
Fœcula ari (potiùs *rad. ari præpar.*) an. ℈iiß.
Macis,
Cinnam.
Nucistę an. ʒj.
Sacchari rosati tabul. ʒiij.
Ambræ gris. gr. ii.
Sem. aquileg.
Nasturt.
Uiolar.
Cochlear. an. ʒß.

M. f. l. a. *pulvis*.

Sed potiùs loco horum puluerum cachecticorum sit talis:

℞. *Croci martis d. m. par.* ℥i.
Myrrhę el.
Corall. rubr. præpar. an. ʒij.
Ambræ gris. ʒß.
Olei sacch. cinnam.
Caryophyll. an. ʒj.

M. f. *Pulvis*.

Dosis ℈j. ad ʒß. ad summum ʒj.

Vel

℞. *Croci Martis aperitivi*, pręsertim GNOEFEL. vel huius loco *alius convenient prępar. martial.* ℥j.
Corall. rubr. prępar.
Matr. perlar. prępar. an. ʒj.
Caryophyll.
Cinnam.
Ambrę gris. an. ʒß.
Olei destill. macis gutt. xij.

M. f. *Pulvis*.

Dosis ʒß. ad ℈ij.

Egregium erit medicamentum manè assumptum jejuno stomacho pro usu in chylosi & sanguificatione imminuta, affectibus melancholicis, affectione hypochondriaca, cachexia virginum, aliisque morbis chronicis cachecticis.

In usu

In usu verò pulverum horum cachecticorum observetur, quod nunquam sint sumendi priùs sine præmisso purgante, ac leniter evacuante primas vias, hoc facto 10. vel 12. diebus pulveres cachectici continuato usu adhibentur, ex quorum usu excrementa sunt nigra propter Martem; interponendo omni septimana, imò post 3. vel 4. dies blandum laxativum, & simul post usum corpus movendo.

PULVIS AD CASUM
Augustanorum.

Pulverem hunc videbitis in *Dispensatorio Augustano*. Remedium est ubi sanguinis cōgrumati metus, exempli gratia in casu ab alto, sputo cruento, &c. Usurpari potest in vehiculo vini acidi, aut cochl. aceti vini, vel destillati, vel sambucini, misti cum aqua cherefolii, & expectari postmodum sudor. Sed loco compositi talis pulveris abundè sufficiunt lapilli cancrorum à ʒß. ad ℈ij. in vehiculo pauci aceti propinati.

PULVIS CATHÆRETICUS
pro ossibus S. Clossai.

Compositio genuina est, optimè conveniens in carie ossium, si nempè ipsis adspergatur pulvis; remedium est revera præstans: addatur oleum caryophyllorum; Galli enim chirurgi hisce oleum caryophyllorum inspergere solent, tanquam specificum.

PULVIS DE CYPERO.
num. 6. pag. 269.

Pulvis de Cypero odoriferus vocatur Germ. *puder*, & usurpatur externè, ut ille inspergatur vestimentis & capillis.

PULVIS DENTIFRICIUS.
num. 7.

Pulvis dentifricii sæpiùs præparantur ex pulveribus adstringentibus, acidum gingivas corrodens & flaccidas reddens absorbentibus, & destruentibus ulcera gingivarum. Horum pulverum basis sæpiùs est pumex & os sepiæ: quibus pro gratia additur pulvis rad. ireos Florent. & pro gratia coloris rubri, sub quo sæpiùs expetitur, permiscetur pulvis sanguinis Draconis, qui adstringit. Hæc tria ferè in omni pulvere dentifricio occurrunt: quibus adduntur reliqua à Medico præscripta & necessaria pro scopo.

Basis in pulvere AUTORIS est silex calcinatus; pumex est adiuvans; oleum ligni Rhodii additur ratione odoris. Pumex pro pulveribus dentifriciis aliquoties ignitur, & aliquoties extinguitur in vino rubro; sic tandem contunditur & benè teritur; alii benè calefactum pumicem extinguunt in lacte aliquoties, & postmodum benè contundendo pulverisant.

Ut autem pumex pro pulveribus dentifriciis rubescat, si non volumus addere santalum rubrum, vel sanguinem Draconis, tunc recipimus coccionellam, eamque solvimus in aqua aluminis, & tali rubinea solutione adspergimus pumices pulverisatos, vel ipsos pulveres dentifricios, & ita suaviter rubescunt.

Quidam mirificè commendant *hunc pulverem dentifricium* pro dealbandis & firmandis dentibus præstantissimum: scilicet recipiunt duos *pumices*, & mutuo attritu redigunt in pulverem, quem infundunt in *aquam*, *in qua santalum rubeum fuit infusum*: addunt aliquid *aluminis rochæ*, & pulvis omnino fiet ruber, qui postmodum exsiccetur, & adspergatur aliquot guttis *aquæ rosarum*, in qua fuit dissolutum tantillum *Zibethi*.

Meritò autem ex his pulveribus silices & pumices, ceu durioris texturæ lapides, & qui gingivas absumere valent, reiicit ZWELFERUS, qui alium *pulverem dentifricium tartareum* eius loco substituit *Pharm. Reg. pag.* 101.

Elegans quoque est *Pulvis dentifricius contra scorbutum oris*, quem describit BARTHOLINUS *Cent.* 6. *Histor. Anatom.* 54.

℞. *Fol. aquileg.*
Sem. cochlear.
Cort. rad. cappar. an. ʒß.
Rad. ireos Florent.
Alum. usti an. ʒiij.
Maxillæ luc. pisc.
Corall. alb.
Cornu Cervi usti an. ʒii.

Pulverisentur subtilissimè, & irrorentur cum *oleo caryophyllorum destillato*.

D. S.
Pulvis dentifricius.

Potest perfici hic pulvis, si irroretur aut imbibatur cum spiritu cochleariæ, ubi scorbutis oris est contumacior, aut certè periculosior. Pro ditioribus possunt addi aliquot grana Moschi vel ambræ pro gratia odoris.

Sic v. g. talis pulvis pro ditioribus est *Pulvis dentifricius Principissæ Altenburgensis*:

℞. *Oss. sepiæ*,
Cornu Cervi usti,
Pumic. an. ʒiij.
Mosch. ℈j.

M. f. *pulvis*: cui adspergatur
Spiritus rosar. ʒß.
& siccetur: Interim

℞. *Gran. chermes*,
Santali rub. an. ʒß.
Spiritus vini q. s. pro extrahenda tinctura:

Quâ irroretur aliquoties prædictus pulvis, & resiccetur.

D. S.
Pretiosus pulvis dentifricius.

Talibus pulveribus fricantur, uti notum est, dentes, & post frictionem absterguntur vel aqua simplici; vel quod meliùs, decocto vel aqua appropriata, seu post dentifricia sicca sæpiùs debent usurpari dentifricia humida.

Reliqua ingredientia, quæ solent permisceri his pulveribus, variantur pro varietate scopi: nam quando gingivæ sunt tumefactæ, sunt flaccidæ propter copiosam lympham acidam, quæ eas impregnat, undè etiam sæpiùs sunt cruentæ; tunc recipiuntur commodè talia, quæ imbibunt istam humiditatem, absorbent istud acidum, & blandè adstringunt: quæ inter primum locum obtinent calcinata, v. g. testæ ovorum calcinatę, farina virgninea MYNSICHTHI, lapilli cancrorum, osteocolla, alumen ustum, &c.

Tales pulveres postmodum, uti patet, permiscentur aliis dentifriciis liquidioribus: nam si talis pulvis excipiatur cum s. q. mellis rosati, vel anthosati, fiunt exinde linimenta valdè convenientia pro gingivis: ubi præterea est abstergendum & detergendum, & ubi necesse est, ut interdum dentifricium diutiùs hæreat in dentibus, talibus pulveribus cum melle aliquot guttæ olei ligni Rhodii vel caryophyllorum possunt addi, pro suavi activitate & conciliando suavanhelitu. Loco mellis non rarò sumitur rob diamorum vel dianus cum, utpotè quæ per se potenter adstringunt: quod si est affectu scorbuticus gravior, tunc cum pulveribus permiscetur oxymel vel simplex, vel scilliticum.

Imò vel solus cinis roris marini vel nicotianę, nisi adest scorbutus, paucis guttis olei destillati caryophyllorum irroratus, pulverem dentrificium constituit.

PULVIS DYSENTERICUS
CROLLII.
num. 9.

In hoc ipso duo primaria fortè specifica deficiunt: hepata nempè viperina, & priapus ceti, tauri, vel cervi. Aliàs pro cognitione materiæ Medicæ est admittendus. Sed quid opus est tanta farragine? præstat his ex paucioribus cōcinnatus *pulvis dysentericus D. Michaelis*, quem vid. in HOFFMANNI *Clave p.* 108. cui postmodum D. MICHAELIS pulverem hepatum serpentum addere consuevit. Certè in eiusmodi antidysentericis primaria ingredientia sunt corallia rubra præparata, terra sigillata, radix tormentillæ, hepata viperina, priapi, unicornu fossile, & unicornu verum; ex quibus pro circumstantiarum rationne 1000. compositiones fieri possunt, addito simul stomachi ratione vel oleo destillato macis, vel oleo destillato cort. citri, aliovè simili.

PULVIS EPILEPTICUS
Marchionis cum & sine unicornu A.

Ancora mulierum sacra est contra epilepsiam infantum. Ingredientia sunt, quæ absorbent acidum. In genere ergo vim habet absorbendi acidum infantum torminosum, quod inquinat lac, & pavores nocturnos causatur, dosi ℈ß. ad ℈j. irroratus aliquot guttis olei destillati anisi: unde cum cinnabari antimonii, vel specifico cephalico D. MICHAELIS, aliisque medicamentis antiepilepticis & alexipharmacis, infantibus antè eruptionem variolarum & morbillorum, ut succurrantur epilepsiæ, propinari solet. Sed non adeò concinna est præparatio; & potiùs eius loco pulverem puerilem in *Valetud. Infantili* & *Colleg. Practico*, ubi *de morbis infantum*, nec non *Idea Præscribendar. formular. præscriptum*, commendarem; vel præscriberem talem:

℞. *Corall. rubr. prap.* ʒij.
Margarit. præpar.
Unicorn. veri præparat.
Ebor. sine igne an. ʒj.
Sulphuris veget. ex corylle ʒiß.
Olei destill. anisi q. s. M.

Sub usus tempore pro circumstantiarum ratione nunc addita cinnabari nativa, vel addito sale volatili cornu Cervi ulteriùs specificari & exaltari poterit.

PULVIS ANTIEPILEPTICUS *de* SECUNDINIS.

num. 10. *pag.* 270.

Pulvis hic nimiam farraginem simplicium habet. Basis est secundina præparata, & cranium calcinatum, in quo tamen omnis vis activa evanuit. Moschus & ambra possunt omitti, si forsan mulieribus sint adversa. Si igitur delectus habeatur, prolixa hæc compositio in pauca hoc modo potest contrahi:

♃. *Pulv. secundun. ritè parati* ʒj.
Rasuræ cran. humani violenter interempti, vel *sine igne*, vel *supra insinuato modo præp.* ʒvj.
Castor. puri ʒj.
Sal. vol. succini ʒj. ad ʒij.
Cornu Cervi ʒß. ad ʒj.
Olæosacch. macis vel succini q. s. pro gratiâ,
M. f. *Pulvis.*

Hic pulvis habet materiam medicam selectam ex isto composito: quod si castoreum non æquè omnibus placeat, etiam omitti, & ejusdem loco succinum præparatum commodè substitui potest.

Pulvis hic est egregius, cum notum sit, quod secundina sit specificum singulare in quàm plurimis affectibus, in specie in omni epilepsia. Si ergo contingat mulieribus, ut ex secundina & lochiis retentis oriantur horrenda symptomata, præcipuè epilepsia, in tali casu hic pulvis valdè erit conveniens, præprimis cùm reliqua ingredientia, castoreum, &c. simul respondeant. Potest propinari in aqua liliorum convallium, in aqua secundinæ, in aqua hirundinum cum castoreo.

PULVIS ANTIEPILEPTICUS DIAPHORETICUS.

nro. 11.

Pulvis hic paratus ex cinnabari antimonii & magisteriis, *specificum* cephalicum est D. HARTMANNI, quod revera coincidit cum specifico cephalico D. D. MICHAELIS, saltim quod loco magisteriorum ab AUTORE allegatorum magisterium suum epilepticum & cordiale cum fæcula pæoniæ addat. Sed magisteria nil omnino valent, fæcula est effœta, adeoque quicquid ex hoc pulvere sperari potest, hoc simpliciter cinnabaris tanquam basis, præstat, quæ à CRATONE vocatur *Magnes Epilepsiæ*. Unde certè dictus pulvis ratione huius cinnabaris egregiè convenit in epilepsia infantum & adultorum, item in convulsionibus, iunctis cum variolis & morbillis, aliisque morbis malignis, contracturis artuum, apoplexia, &c. Loco Magisteriorum substituantur Præparata, & erit longè melius. Admiscetur ergo commodè sal volatile succini, quod est egregium cephalicum; unde si præparandus pulvis cephalicus, alium præpararem ita:

♃. *Cran. hum. violenter interempti sine igne,*
V nic. veri, vel *pulv. auriculæ ceti* ana ʒj.
Cinnabar. antimonij ʒj. ad ʒiß
Sal. volat. succini probè purif. gr. xxiv. vel ʒß. ad ℈ij.
M. f. *Pulvis*.

Pro aliquot dosibus.

Ad imitationem hujus possunt certè multi pulveres adhuc præparari, modò observetur basis, quæ est cinnabaris, in qua multa latitant arcana. Hæc si teratur cum salibus volatilibus, color ejus mirè intenditur, & emergit summè diaphoretica; ac sanè verum est, in epilepsia & morbis convulsivis, etiam febribus malignis, in quibus metus est, ne spiritus animales ac genus nervosum graviùs afficiantur, egregia est hæc cinnabaris; v. g.

♃. *Cinnab. el.* vel *cinnab. antimonij ritè parata* gr. xv.
Sal. volat. viperar.
Cornu Cervi ana gr. iv.
Campb. gr. ij. vel iij.
M. f. *pulvis.*

Cujus usum egregium & felicem in febribus malignis aliquoties expertus sum.

Loco salis volatilis viperarū & cornu cervi conveniunt sal volatile succini & sal volatile cranii humani. Ego cum sale volatili succini in epilepsia scorbutica pulverem ferè similem nuperrimè præscripsi cum successu, præmisso priùs clystere; quoniam erant convulsiones mesenterii & intestinorum, *Epilepsia in corpore*:

♃. *Cinnab. antimonij* gr. xv.
Sal. vol. succ. ℈ß.
Laud. opiati gr. ij.
Campb. gr. j.
M. f. *Pulvis.* s.
Pulvis cardiacus & cephalicus.

(non enim volunt interdum patientes, ut fiat mentio epilepsiæ;)

Hoc propinato semper ante paroxysmum, qui singulo triduo recurrere solebat, iste impediebatur, & æger perfectè curabatur.

PULVIS EPILEPTICUS

Arnoldi VVeikardi.

nro. 12.

Hic est farrago promiscua ingredientium, nec non adeo elegans; nihilominus tamen potest tolerari.

PULVIS FEBRILIS.

num. 13.

Propinatur à ℈j. ad ʒß. vel ℈ij. ante paroxysmum febrium intermittentium. Præterea in febribus malignis convenit tanquam diaphoreticum, propter cornu Cervi & antimonium diaphoreticum, quorum ratione pulvis hic potest tolerari, si adsit diarrhœa symptomatica, quoniam cornu Cervi adstringit: ubi autem hæc non presto est, non habet usum cornu Cervi ustum, quoniam est spoliatum suo spiritu, & omni sale volatili, à quo dependet vis diaphoretica: potiùs assumendum est cornu Cervi philosophicè calcinatum. Commodè etiam pulvis hic potest propinari in pleuritide, præmissa venæsectione, si opus est, ad ʒß. ad ʒj., quam per sudorem curat; in specie quoniam ingrediens quoque est semen cardui benedicti, &c. In febribus autem intermittentibus præ talibus pulveribus præstant salia fixa vegetabilium cum antimonio diaphoretico, præsertim Martiali, mista, quæ certiora quàm pulvis china chinæ; v. g.

♃. *Salis absinth.*
Card. bened.
Antimonij diaph. ana ℈j. vel gr. xxvj.
Olei destillati macis, vel *caryophyll.* gtt. vj.
M. f. *Pulvis*,
pro duab. dos.

Qui potentissimum est remedium febrifugum.

TRAGEA FORTIS.

nro. 14.

Tragea fortis nihil est aliud, quàm pulvis grosso modo paratus; & quidem Tragea hæc constat ex aromatibus, quę, uti *superiùs monui*, non debent valdè comminui propter partes volatiles oleosas facilè evanescibiles: quæ Tragea fortis usurpatur post pastum, & propinatur cachecticis, vel etiam senibus, hypochondriacis, & iis, qui apepsiâ & anorexiâ laborant.

TRAGEA GROSSA.

num. 15. *pag.* 271.

Cum priori ejusdem est usus, quia similiter constat ex aromatibus, similibusque carminantibus, estque pulvis stomachicus digestivus.

TRAGEA HEPATICA

Quercetani.

nro. 16.

In hoc pulvere est basis crocus Martis aperitivus, qui etiam est basis pulverum anticachecticorum. Jam verò, quoniam veteres cachexiam ab hepatis sanguificatione læsa derivarunt, vocarunt *Pulveres Hepaticos*. Moderni dicunt; convenire in temperando acido abundante, tam in stomacho & primis viis, quàm in massa sanguinea & hepate.

TRAGEA HYSTERICA

Quercetani.

nro. 17.

Pulvis hystericus seu *Tragea hysterica Quercetani* in passione hysterica est egregia; habet enim in se aromata carminantia, quæ acidum convulsivum temperant. Cum præterea notum sit, quod omnia anticolica, & quæ in stranguria conveniunt, stomachica item & carminantia, conveniant in passione hysterica, potest dare occasionem ulteriùs inquirendi in naturam passionis hystericæ ignorantibus. Præterea convenit Tragea Hysterica in fluore mulierum, cum fons & nidus istius sit in stomacho, quem confortat, & radix mali in utero; hinc additur semen agni casti, quod in absumendo semine laudatur: Ergo utrique scopo erit conveniens Tragea hæc.

PULVIS HYSTERICUS

A.

Alium *pulverem hystericum* officinis usitatum videbitis *in Phar. Reg. Zvvelferi*, & *Pharm. August.* qui datur mulieribus passione hysterica correptis.

TRA-

TRAGEA ANTINEPHRITICA
Quercetani.
num. 18.

Pulvis hic est elegans, cuius basis est desumpta ex gallinarum tunica ventriculi &c. unde hic pulvis erit conveniens in retentione urinæ. Præterea convenit in præservando calculo, ne scilicet generetur sabulum aut arenulæ. Præter hæc etiam ratione stercoris gallinarum convenit in colica passione, cum certum sit, quod omnia stercora curent colicam, imprimis tamen album græcum & stercus gallinaceum album. Ingreditur etiam herniaria, quæ utut sit specificum in hernia, præterea quoque est egregium diureticum, &, sicuti reliqua vulneraria, urinam pellit.

PULVIS PARTUM PROVOCANS,
&
HELIDÆI DE PADUANIS.

Pulvis partum provocans, tam prior, quàm *Helidæi Paduani*, profectò est egregius: præsertim PADUANI compositio propter borracem est efficacissima, quæ ulteriùs specificetur cum pulvere secundinæ; borrax enim per se partum & secundinas pellit. Alium quoque pulverem ad dystociam videbitis in *Pharmacopœa Augustana*, quem ingrediuntur Hypposorchides, qui sunt testiculi equi; de quibus notum est, quod specificè in pellendo fœtu prosint. Compositionem quoque elegantem videbitis in ZWELFERI *Pharm. Regia*, quæ egregium præstat usu. Non opus est compositionibus magnis officinalibus; sed contra qui notitiam habet virium simplicium, paucissimis possunt egregia præstare & efficere; quod etiam arcanum fuit HELIDÆI PADUANI.

PULVIS RUBEUS PANNONICUS
Aug.

Pulvis rubeus Pannonicus egregii usus est in febribus malignis, in specie in febre Ungarica & febribus puerperarum, cum fluxibus alvi & sanguinis colliquativis coniunctis; cum non solùm moveat sudorem, sed ingredientia simul quodammodo adstringant: unde & in dysenteria & diarrhœa epidemica maligna, cholera aliisque malignis optimè conducit. In curandis pueris, variolis & morbillis laborantibus, semper lenientia adstringentia appropriata misceantur, cùm diarrhœa his superveniens ut plurimum sit lethalis. Dosis est à ℈i. vel ʒß. ad ℈ii. & ʒi. cum syrupo limonum, vel aqua borraginis aut acetosæ. Sed quoniam compositio paulò rudior est, eandem sic corrigi posse arbitror:

℞. *Rad. tormentillæ* ℥viij. vel huius loco *extr. eius* ℥iv.
Terræ sigillatæ ℥iv.
Boli Arm.
Corall. rubr. præparat.
Cornu Cervi sine igne an. ʒii.
Unic. fossil.
Marg. præpar. an. ʒj.
Camph. ʒij.
Olei destill. cort. citri ʒj.
M. f. *pulvis.*
Asservandus pro usu.

PULVIS SAXONICUS.

Huius compositio quoque extat in *Dispensatorio Augustano*, & ex nudis simplicibus vegetabilibus componitur. Fuit in usu in Saxonia superioribus seculis grassante peste, & aliis morbis epidemicis malignis.

PULVIS SPERNIOLÆ COMPOSITUS
CROLLII.
num. 19. pag. 272.

Hic pulvis dicitur sperniola ratione spermatis.

Præstat, ut compositio hæc loco aquæ spermatis ranarum imprægnetur cum ipso spermate, & ita asservetur. Unum adhuc notandum: quod camphora ipsis ingredientibus primitus non sit immiscenda, aliàs evolat; tantū pulveri parato addatur, & tunc erit pulvis egregius, qui multos habet usus internè & externè. Internè summum remedium est contra hæmorrhagias quascunque, vel sub forma pulveris propinatus, vel sub forma potionis, aliis sanguinem sistentibus additus: sub forma pulveris hoc modo:

℞. *Boli Armenæ præpar.*
Hæmat. præpar. an. ℈ß.
Sperniolæ Croll. gr. vi.
Laud. opiati gr. i.
M. f. *pulvis*, S.
Pulvis adstringens.

In hæmorrhagia narium, uteri, pectoris & aliarum partium prodest.

Vel

℞. *Hæmat. præpar.* ʒß.
Sperniolæ Crollii gr. xv.
Laud. opiati gr. iij.
M. pro duab. dosib. in *aqua portulacæ*, subigenda cum proprio syrupo.

Item sub forma potionis hoc modo:

℞. *Aquæ bursæ pastor.*
Plantag.
Portulacæ an. ℥ß.
Sperniolæ Croll. ʒß.
Laud opiati gr. ij.
Syrup. portul. ʒiii.
M. D. S.
Potio contra hæmorrhagiam, benè circumagitanda, pro 2. vel 3. dosibus.

Non tamen æquè tutus sperniolæ videtur usus, ut rectè monet AUTOR *in Nota*, propter myrrham & crocum; quæ non uterinas tantum fluxiones promovent, sed speciatim etiam menses & lochia cient, & ad alias hæmorrhagias disponunt. Loco huius sperniolæ eleganter potest propinari tinctura sulphuris vitrioli, cuius descriptionem & præparationem communicavi in *capite de vitriolo*.

Externè itidem locum habet contra hæmorrhagias, pro quo usu dissolvitur in s. q. *spermatis ranarum*, & ita cum linteis applicatur in quibusvis hæmorrhagiis: confer. *Horstius Lib. 9. Observ. pag.* 430. 436. & 437. qui in hæmorrhagis narium externè applicavit temporibus ac fronti compositum hoc sperniolæ in aqua spermatis ranarum dissolutum instar epithematis, singulis horis repetendo. In iisdem hæmorrhagiis & ebullitione sanguinis nimia applicari solet regioni hepatis, dissolutum in aqua appropriata, pro compescenda ebullitione sanguinis, & orta inde hæmorrhagia. In hæmorrhagia uteri, mensium vel lochiorum nimia, dissolutum in aqua plantaginis vel portulacæ, addito aliquantulo aceti rosacei, cum spongia regioni pubis vel vulvæ applicatur, & ita hæmorrhagia compescitur. In specie utilis est in inepta venæ sectione, ubi arteria læditur; hic enim pulvis arteriam citra anevrisma consolidat, sicut etiam in ipso anevrismate valdè conveniens est, si scilicet aneurismatis tumori pulsatili applicatur, dissolutus in aqua conveniente. In ambustione partium externarum hæc sperniola Crollii est egregium remedium *forinsecus adhibita & applicata*. In erysipelate applicata cum aqua florum sambuci egregiè convenit, in qua AUTOR etiam rectè commendat: ubi tamen notandum, quod acetum sit suspectum, & loco eius cum spiritu vini, vel tantum cum vino calente, quò meliùs subigatur, paretur, & egregium erit remedium propter camphoram, myrrham & crocum. Sperniola si non sit in promptu, commodè potest substitui albumen ovi benè dissolutum, cum camphora permistum, & cum lixivio cinerum fagi loco erysipelate affecto applicari.

Vel

℞. *Olibani,*
Myrrhæ an. ʒß.
Camphoræ ʒij.
Croci ʒß.
Vini ℔i.
Coquantur in vase clauso. Decocto postmodum addatur
Spirit. vini ℔ß.

In hoc postmodum humectentur lintea, quæ applicentur Erysipelati, idque in defectu sperniolæ. In dolore podagrico dissoluta in aqua spermatis ranarum, & applicata parti dolenti confert.

PULVIS STOMACHICUS
Quercetani seu Birckmanni.
num. 20.

Pulvis hic est egregius illis, qui laborant apepsiâ ex cruditate acida, & pituitosa; idque propter basin radicis ari, quę egregiè abstergit ventriculum à crassa & viscida pituita, & propterea vocatur etiam Germ. *Zehr-Wurtzel*, idest, *radix consumens*, uti monui *superiùs* sub aro: unde etiam confert in vertigine per consensum ventriculi oborta, uti & in cachexia. Commodè permiscetur cum hoc pulvere pulvis rubeus hepaticus hoc modo:

℞. *Pulv. stomach. Querc.* ʒij.
Hepat. rub. ʒß.
M. f. *pulvis.*
divid. in 4. part. æqual.
S.
Pulvis stomachalis.

Compositionem autem pulveris stomachici corrigerem ita:

℞. *Rad. ari acris non præp.* ʒij.
Acori nostr. ʒvj.

Lapillor. cancr. præpar.
Extr. torment. an. ℥ß.
Cinnam. ʒiij.
Salis absinth. ʒiß.
M. f. *pulvis*.

Pertinent huc Trageæ aromaticæ, cuius delicatæ talis est compositio:

♃. *Cinnam.* p. iij.
Cardam p. ij.
Caryophyll. part. j. M.

Hæc addito saccharo dant Trageam perquam concinnam, variis rebus condimenti loco inspergendam.

PULVIS AD STRUMAM.

Pulvis contra strumas Villanovani prostat in *Pharm. August.* & utilis admodum est tam ad præservationem, quàm curationem strumarum in principio. *Dosis* est ʒß. ad ℈ij. vel ʒj. assumendo singulis matutinis horis jejuno stomacho, ut absumat materiam glutinosam, glandulas gutturis infarcientem. Ubi est suspicio scirrhorum in glandulis mesenterii, etiam est egregius. In specie autem ad strumas usurpatur, non neglectis externis: Vel

♃. *Huius pulv.* p. ij.
Arcani duplic. Mynf. p. j. M.

Dosis ℈j. ad ʒß. vel ℈ij. Sic quasi appropiatum est contra strumas.

PULVIS TRITHEMII.
num. 21.

Pulvis Trithemii planè aromaticus est, & à multis multum commendatur ad confortandam memoriam; spiritus enim animales volatiliores reddit. Modum assumendi cum aqua Magnanimitatis subministrat AUTOR. Convenit imprimis senibus, quoniam vertigini resistit senibus familiari, & apoplexiam præservat. In affectibus capitis & stomachi erit egregius, imprimis si sint senes, vel affectibus catarrhalibus obnoxii.

Post Pulveres sequuntur

SPECIES.

Quæ κατ' ἐξοχὴν sunt pulveres ex aromaticis compositi, ut species diagalangæ, diamoschi, &c. quæ semper denominantur à basi; sicuti pulveres grossi vocantur *Trageæ*; & *pulveres subtiles* vocantur *pulveres in specie sic dicti*. Omnes autem species conveniunt, quatenus sunt aromata, & aromatica pulverisata, quæ terendo in pulverem successivè abeunt. Præterea dantur etiam species ex seminibus oleosis, ut species diatragacanthi frigidæ & calidæ, &c. Jam quia hæ & similes sunt rancidæ, qui rancor est congeries copiosorum vermiculorum, inutiles ferè sunt, & si prescribendæ, præscribuntur ita:

♃. *Spec. diatragac. recent. dispens.*

SPECIES DIAMBRÆ
cum Ambra & Moscho.

Compositum videbitis *in Pharm. Augustana*. Valdè conveniunt in corroboranda memoria ac spiritibus animalibus & vitalibus; undè solent hæ ipsæ species ingredi Morsulos & Rotulas refectivas. Constant ex aromatibus: & quidem species diambræ cum Ambra & Moscho destinatæ sunt viris; sine illis usurpantur tantum pro mulieribus.

SPECIES DIANISI.

Prosunt in stomachi inflationibus & copiosis ructibus, item convenientes sunt in malo hypochondriaco ex stomacho oborto, & in genere ubi opus est carminatione, vel flatuum discussione.

SPECIES DIACURCUMÆ
seu
DIACROCU.

Conveniunt valdè in ictero, item ubi obstructio est vel lienis vel hepatis; unde etiam in cachexiis convenienter permiscentur cum medicamentis Martialibus, item, cum pulvere rhabarbari in ictero flavo vel nigro. In iis in genere conveniunt affectibus, quos veteres sanguificationi læsæ ex vitio hepatis; moderni sanguinis crasi turbatæ attribuunt.

SPECIES DIAGALANGÆ.

Conveniunt in affectibus stomachi, in quibus possunt usurpari loco digestivi pulveris.

SPECIES DIAIREOS.

Species dia-Ireos, tam *simplices* quàm *compositæ*, conveniunt in affectibus pectoris, in tussi, asperitate faucium & gulæ, in raucedine, & similibus pectoris affectibus à lympha acri; permiscentur cum Magisterio vel floribus bonzoes, item cum floribus sulphuris. Loco harum specierum possunt etiam commodè fieri pulveres pectorales, quibus tamen permiscentur Iris Florentina, quæ est basis.

SPECIES LÆTIFICANTES
Galeni.

Solent dari post affectus melancholicos, melancholiam hypochondriacam & uterinam. Constant ex aromatibus, quæ mobiles & vegetos reddunt spiritus, unde etiam dicuntur Lætificantes.

SPECIES LITHONTRIBON.

Dicuntur ita ob vim, quam habere putantur, pellendi calculum. Cæterum est insulsa ac miseranda compositio, & vix est miserabilior & insulsior in omnibus dispensatoriis; paucissima enim antinephritica adsunt.

SPECIES DIATRION PIPEREON.

Harum duæ compositiones *in Pharm. Augustana* prostant. Conveniunt in affectibus stomachi, in specie in cruditate acida, complicata cum copioso muco crasso ac viscido. Permiscentur cum radice ari præparata, hepatico rubro, cremore tartari & similibus, pro præcavenda & absumenda cruditate acida. Formula potest esse talis:

♃. *Spec. diatrion piper.*
Crem. tartari an. ʒiß.
Rad. ari prap.
Pulv. hepat. rub. an. ʒß.
M. f. *pulvis*,
div. in 7. vel 8. part. æquales. S.
Pulvis stomachalis.

Possunt irrorari aliquot guttis olei destillati anisi, vel misceri cum Elæosacch. anisi, huius assumendo ʒß.

SPECIES PRO ELECTUARIO RESUMPTIVO.

Compositionem harum specierum videbitis in *Pharm. August.* Conveniunt in hectica, tabe, atrophia, & similibus affectibus; vel cum saccharo, & fiunt Morsuli, vel cum melle Electuarium, vel tantum sub forma pulveris præscribuntur. Cæterum semper debent esse recenter dispensatæ propter admista semina, quæ facilè corrumpuntur. In catarrhis nimis salsis à lympha salsa obortis, in raucedine ab eadem causa oborta conveniunt.

SPECIES DIARRHODON
Abbatis, cum & sine Moscho,
&
SPECIES ROSATÆ NOVELLÆ.

Prostant Descriptiones in *Pharmacopœa Augustana*: & quidem solent præscribi post febres acutas in declinatione ad firmandam sanguinis crasin & misturam. Præscribuntur etiam post purgationes pro corrigendo sanguine, in purgatione nimis perturbato.

SPECIES DIASPOLITICON.

Species diaspoliticon Galeni parantur ex nitro & oleo destillato cumini, quæ egregium remedium in affectibus hypochondriacis, ubi nimii flatus & phlogoses adsunt: non melius tunc remedium, quàm hoc. *Dosis* à ʒß. ad ʒj.

SPECIES DIATRION SANTALON.

Species diatrion santalon videbitis in *Dispensatorio Augustano*. Conferunt in inflammatione hepatis, item in febribus, quas vocant biliosas. In febribus tertianis, & in febribus continuis permiscentur cum conservis acidulis, ut fiant exindè Electuaria. Permiscentur etiam commodè cum ebore sine igne, item cum pulvere hepatico rubeo in febribus tertianis: item in morbis post potum nimium, uti etiam ante potū, ne nimis generosum vinum possit nocere visceribus.

SPECIES DIATRAGACANTHI.

Species dia-Tragacanthi, tam *frigidæ* quàm *calidæ*, prostant in officinis, & usurpantur in tussi, raucedine, asperitate, & aliis affectibus fau-

faucium à lympha acri. Cum saccharo fiunt exinde Rotulæ, quæ sensim sensimque liquescunt in ore, ut corrigatur asperitas faucium.

Speciebus autem dictis compositis sanè longè præstant Elæosacchara ex oleis destillatis; vel simplici vel composito, & saccharo confecta: vel Quintæ Essentiæ ex oleis destillatis, cum spiritu vini tartarisato, aut tinctura tartari solutis, paratæ, & dispensatæ. Et cum in plurimis speciebus eadem ferè sint essentialiter ingredientia, variatâ saltim dosi & proportione, propterea ex pluribus pauca sufficiunt, v. gr. species dia-Cinnamomi Mesue, item diacumini Nicolai, vel species diatrion piperon, vel diagalangæ, vel species Imperatoris; item species dia-Ireos usitatæ, item species dia-Tragacanthi frigidæ. Priores istæ aromaticæ species, ventriculo & primis viis muco obsessis, flatulentiis & cruditatibus onustis, hincque vi & efficaciâ aromatibus communi, qua calefaciunt, sanguinem volatilisant, & bilem acuunt, hinc cephalica & uterina esse solent, sub usu Medico conducunt. Verùm propter dosin excessivam minimè sunt usurpanda, & in desuetudinem ferè abiere. Posteriores duæ affectibus faucium & pectoris catarrhalibus, pro temperanda lympha acri, & mitigando dolore partium dictarum plus minus excoriatarum, & hinc, ut vocant, pro incrassando catarrho, conducunt.

SAL PHILOSOPHORUM & SACERDOTALE.

num. 24. & 25. pag. 273.

Quibusdam in usu sunt, & usurpant talia salia in alimentis loco salis communis esculenti. Verùm non multum faciunt, saltim ratione aromatum agunt, quicquid agunt.

Sequuntur jam *pag. 274.*

PULVERES PURGANTES,

Inter quos est

num. 1.

PULVIS ARTHETICUS

Paracelsi.

In affectibus articulorum adhibetur dosi ℨß. ad ℨj. nam hermodactyli dicuntur *Anima articulorum*, quæ sunt basis. Ingredientia purgantia sunt cruda, & non nihil virulenta: ut tamen tutior & magis convenientior fiat, huic & sequentibus semper vel sal tartari addendum, vel species jam mistæ oleo tartari per deliquium sufficienti quantitate irrorandæ, & hinc exsiccandæ, iterumque irrorandæ: Sic destruitur nimia vis, & tollitur cruditas virulenta: Item addendum est oleum nucis moschatæ vel cinnamomi, quò minùs noceat stomacho & intestinis. Ossa humana ingrediuntur etiam hunce pulverem; nam ossa humana ad ℨß. adhibita, uti *superiùs* monui, solent interdum alvum laxare. Non addendum est tantum sacchari, quantum AUTOR adscribit, sed saltem paulum pro gratia saporis.

Ex hoc pulvere enatum est Electuarium Cariocostinum seu marocostinum, quod etiam singularis laudatur usus in præservanda & curanda podagra.

PULVIS CHOLAGOGUS QUERCETANI.

num. 2.

Datur ad ℨß. & valdè convenit in evacuandis humoribus nidorosis, ad bilis naturam accedentibus. Rhabarbarum excreta colore flavo tingit, unde patet fraus, qua veteres decepti, quod evacuetur bilis. Pro stimulo potest addi tartari cremor, vel hepaticum rubrum, vel tartarus vitriolatus, *in forma pulveris*: potest etiam misceri cum conserva florum cichorii, ut fiat *instar boli*.

PULVIS CORNACHINI.

num. 3.

Pulvis Cornachini, aliàs *Comitis de* WARWICK, & *Cerberus triceps febrifugus*, ex tribus constat: nempè *cremore tartari*, *scammonio præparato*, & *antimonio diaphoretico*; quæ miscentur sequenti proportione:

℞. *Crem. tartari* gr. xv.
Scamm. sulphurati ℈ß.
Antimonij diaph. gr. vj.
M. f. *pulvis* pro dosi.

Confer. ZWELFERUS, *Pharm. Regia pag. 96.* Observetur, quod vis purgans oriatur ex scammonio sulphurato: antimonium diaphoreticum & cremor tartari ceu digestiva adduntur; antimonium diaphoreticum ceu digerens & præparans acidum, cremor tartari ceu corrigens mucilaginem crassam & viscidam, intestinis adhærentem & vias obstruentem; & proinde meritò commendatur propter hos duos scopos; confer. ZWELFERUS *Pharm. Reg. pag. 96.* Dosis ℨß. ad ℨj. Ast concinnior longè fit præparatio, si loco antimonii diaphoretici simplicis recipiatur *antimonium diaphoreticum Martiale*:

℞. *Antimonii crudi pulveris.*
Nitri pulveris. an. ℔ß.
Lim. martis rec. ℥j.

Detonentur l. a. in mortario ferreo: massa exempta pulverisetur, & cum triplo nitri in crucibulo calcinetur, donec fundi incipiat: hinc successivè infundatur in aquam simplicem, edulcoretur probè & abluatur nitrum, & pulvis edulcoratus restitans flavus ex antimonio & Marte compositus recipiatur.

℞. *Huius pulv.*
Mag. scammon. an. gr. xv. ad ℈j.
Crem. tartari gr. vj. vel vij.
M. pro dosi una in quocunque vehiculo.

Sanè est nulla febris intermittens, quæ non hujus usu, imminente paroxysmo, cedere cogatur: item in pleuritide, cholera, obstructione mensium, variolis & similibus egregiè prodest.

PULVIS MELANAGOGUS QUERCETANI.

num. 4.

Pulvis hic convenit cum pulvere laxativo sennæ Montagnanæ. Basis est senna; & est egregius in affectibus Melancholicis, melancholia hypochondriaca, cachexia, & similibus affectibus. Pro ratione sacchari additi præscribitur nunc in majori, nunc minori dosi; non enim laudandum est, quod tantum ingrediatur sacchari; quò enim minus additur sacchari, eò minori in dosi est præscribendus.

PULVIS PANCHYMAGOGUS QUERCETANI.

Pulvis hic ita dicitur, quod omnes evacuet humores. In frequenti usu est, ubi opus est purgatione prophylactica seu præservatoria tempore vernali & autumnali.

PULVIS PASSAVANTICUS.

Pulvis Passavanticus est inusitatus: aliàs in moderata alvi solutione vel solum diagrydium sufficit, sive in præservandis sive curandis morbis, ad gr. vj. vel viij. v. g.

℞. *Diagryd.* gr. viij.
Crem. tartari ℈ß. vel ℈j.
M. pro dosi una.

Quidam commendant hunc pulverem purgantem, 4. vel 5. vicibus absque torminibus evacuantem:

℞. *Pulv. rad. jalappæ* ℈ß. vel gr. xv.
Nitri puriss. gr. vj.
M. f. *pulvis*, qui leniter & sine molestia purgat.

PULVIS SENNÆ PRÆPARAT. MONTAGNANÆ.

Potest præscribi à ℈j. ad ℨß. *Constat ex cremore tartari, coriandro, senna,* &c. Ex pulvere hoc natū est *Infusum elegans laxativum Mannagettæ* cujus formula prostat in *Phar. Reg.* ZWELFERI *p. 20.* Datur ab ℥j. ad ℥iß. Usitatum est valdoperè Augustæ Vindelicorum & Viennæ pro laxanda alvo. Ad hujus normam commodè possunt præscribi Infusa laxativa Sennæ elegantia & nitida.

PULVIS STERNUTATORIUS RULANDI.

num. 9.

Facit huc succincta, sed elegans, compositio sternutatorii Rolfincii:

℞. *Pulv. tabaci Ind.* ℨß.
Majoranæ ℨj.
Olei destill. majoranæ,
Rorismar. an. ℈ß.
Ambræ gr. iv.
Moschi gr. viij.
M. pro *pulvere*.

CAPUT LXXVIII.

DE SACCULIS.

Sacculi sunt nihil aliud, quàm vegetabilia contusa & concisa, in sacculos lineos conclusa, qui vel ita sicci applicantur parti affectæ, vel priùs humectati, aut decocti in liquore conveniente, applicantur convenienter.

Mate-

Materia, ex qua fiunt sacculi, sunt vegetabilia quæcunque: quæ incisa & contusa præscribuntur; & quidem quantitas vegetabilium pro quantitate sacculorum maiori vel minori variat.

Materia hæc inditur in sacculum interpassatum, seu interpastatum, sive, quod hic idem est, intersutum, ne species in sacculo mobiles hinc inde possint relabi, sed sit æqualiter repletus sacculus.

Sacculi hi variæ sunt figuræ, non tam in quantitate, quàm in figura. Quidam sacculi sunt quadrati, qui applicantur ano in tenesmo; quidam rotundi, qui applicantur abdomini in colica, dysenteria & aliis intestinorum affectibus; quidam triangulares in stomachi affectibus, & si pro aliis partibus applicandi.

Sacculi hi interpassari, & consuti applicantur vel *sicci* vel *humidi*: *sicci* applicantur fasciâ convenienti: *sacculi humidi* priùs irrorantur vel irrigantur in liquore appropriato, aut in aqua calida, ubi opus est, ut emolliatur & discutiatur; vel in aqua aceto mista, ubi opus est penetratione & adstrictione. Sacculi stomachales, antidysenterici, contra tenesmum &c. non rarò nudi in acetum immerguntur calidum, aut cum aceto coquuntur, ut ebulliat liquor, & ita sacculi applicantur calidè stomacho affecto. Non rarò sacculi nudè à calore ignis incalescunt, & sicci applicantur partibus affectis, uti fit in sacculo applicato capiti in cephalalgia.

Vsus sacculorum est varius; pro varietate enim ingredientium variat. In genere adhibentur pro usu calefaciendi partes, pro usu alterandi, resolvendi & dissipandi flatus; item ad robur parti conciliandum, ad leniendos dolores, & similes alios usus. Sacculi, qui applicantur capiti, convenientes sunt in affectibus catarrhalibus, in dolore capitis à causa frigida, imprimis in senibus; in inundatione cerebri à copiosa lympha, & inde orto torpore, & operationum animalium cessatione. Sic applicantur lateri pleuritide affecto sacculi emollientes & discutientes, & quantum fieri potest, sanguinem congrumatum resolventes. In affectibus flatulentis hypochondriacorum; item in colica & similibus morbis, convenientissimè applicantur. In dysenteria applicantur sacculi cum appropriatis adstringentibus, coctis in aceto; itē in tenesmo dysenterico frustuosè applicātur sacculi.

Quantitatem sacculi præscribit magnitudo partis, sicque quantitas sacculi quantitatem ingredientium: vid. MORELLVS.

Sacculi officinales pauci sunt, nisi sacculi ad pulsus: sed ut plurimum ex tempore præscribuntur, uti rectè monet MORELLVS.

SACCVLVS STOMACHALIS.

num. 1.

Sacculus hic non reiiciendus est, sive calidus siccus applicetur, sive in vino calido maceratus imponatur regioni stomachali: Vel

℞. *Com. absinth.*
Herbæ menthæ,
Flor. rosar. an. Mj.
Rad. acori veri,
Levist. an. ℥iij.
Cyperi rotundi,
Galangæ an. ℥j.
Caryophyll.
Macis,
Nuc. Mosch. an. ℈i.
Flav. cort. citri ℥ii.
Mastich ℥iij.

F. l. a. *facculus interpassatus* in forma triangulari vel obolonga.

Qui sacculus applicetur vel per se calidus, vel calefactus cum vino irroratur & applicatur in affectibus stomachi.

Sacculi hi pro faciliori operatione, quando sicci applicantur, possunt aspergi cum oleo destillato menthæ, oleo anisi, fœniculi, acori veri, &c.

Sed observandum: quod sacculis stomachicis etiam in vino q. s. ebullitis præferantur longè spiritus aromatici, applicati cum panno crasso vel linteis multiplicatis: v. g. spiritus menthæ & Elixyr menthæ, item spiritus iuniperi, spiritus vini camphoratus, calidè cum panno scarlatino vel linteo multiplicato applicantur in stomachi affectibus egregio cum successu.

SACCVLVS CORDIALIS.

Sacculi cordiales rari sunt: si qui in usu sunt, ad vulgi fit imitationem, cum cor ceu musculus rarissimè aliquid patiatur in morbis; ac loco talium olea destillata penetrantiora, citri, camphoræ, lavendulæ, & sic porrò longè meliùs illinuntur.

SACCVLVS NEPHRITICVS seu PAREGORICVS.

Sacculi nephritici usurpantur, quando æger nephriticus insidet semicupio, in quo sacculus antinephriticus, & benè calefactus, applicatur parti affectæ, ut unà cum balneo vis sacculi penetrans dolorem demulceat & compescat. Vel sacculus talis coquitur in lacte vel aqua simplici: tepidè semper applicetur in summitate ossis sacri vel regioni lumbari.

Huc pertinent

CVCVPHÆ,

Quæ sunt sacculi cephalici, in senibus præprimis usurpandi, qui facillimè à frigore læduntur & qui laborant vertigine, catarrhis, mentis & memoriæ hebetudine, & similibus affectibus senilibus. Mitris scilicet, quas capiti imponunt, aromatum species inserunt, non tantum ex vegetabilibus partibus, sed etiam effectis, gummatis nempè, resinis, similibusque, interdum apud ditiores Moscho & Ambra: quæ vocantur *Cucuphę.*

Proportionem ingredientium habet MORELLVS satis accuratam. Hæc omnia bene pulverisata excipiuntur cotone vel bombace, qui coton postmodum inditur panno serico rubro, & fit sacculus rotundus, intus paulisper concavus, ita ut totam capitis peripheriam ambiat. Interdum grosso modo pulverisata sola mitris seu capitiis includuntur, quæ interpassata continuò in capite gestantur. Quoad dosin, aliquot unciæ sufficiunt. Exemplum specierum pro cucupha habet AVTOR *pag.* 277. in quibus nil monendum censeo, nisi quod in doloribus capitis inveteratis addi possit Tacamahaca, quæ est valdè efficax & elegans: v. g.

℞. *Spec. pro cucuph* ℥ij.
Tacamahac. ℥ß.
Sandar. ℥ij.
Succini ℥iß. M.

Irrorentur cum *oleo Major.* excipiantur bombace, & cum panno sericeo f. *cucuphæ.*

Olea iis imprimis addantur, qui capitis debilioris sunt, quæ tamen plures ferre non possunt, & caput inde turbari sentiunt. Ipsæ etiam cucuphæ non solent præscribi iis, quibus caput est siccius, aut qui laborant agrypniâ, & quibus ob siccitatem cerebri memoria vacillat: saltem in affectibus capitis ex humiditate, in catarrhis, in memoriæ lapsu, ex inertia spirituum, ex abundantia seri: in quibus cucuphæ spiritus animales roborando satis elegantes & efficaces sunt.

CAPUT LXXIX.

DE SALIBVS PRÆPARATIS.

Salia constituunt ingrediens quoddam pulverum; de quibus in genere observetur, quod in officinis usitata sint vel *artificialia*, vel *nativa*. *Artificialia* sunt vel *simplicia*, vel *composita*. Smplicia sunt vel *acida*, vel *urinosa*; & *urinosa* vel *volatilia* vel *fixa*. *Volatilia* sunt opera naturæ; *fixa* autem sunt opera artis, & ignis producta.

Hæc duo salia, acida & alcalia, in omnibus regnis reperiuntur, & diversam scenam ludunt: mutuo concursu resoluta producunt effervescentiam, vel inducunt fortem & impetuosum motum, sub quo coeunt in concretum novum, nempè salsum tertium. *Motus* autem ille vel *sedatus* est & temperatus, vel *impetuosus.*

Sedatus est, quando salia additis aliis particulis coeunt, & vocatur fermentatio, quæ & putrefactionem sub se continet. Quæ *impetuosè* coeunt, sunt salia acria, & dicitur *Effervescentia.*

In regno minerali reperiuntur salia acida; sicut mediante acido ex metallis, mineralibus, eorumque cognatis, concreta saliformia, nova nempè decomposita, ad vitriolorum naturam plus minus accedentia, habentur, ut patet ex Saturno, & concretis vitriolaceis. Salia aliàs fixa propriè dicta, uti & volatilia, regni mineralis propriè dicta sunt nulla; quod enim succinum attinet, obscuri perquàm sunt eius natales.

Animale regnum promptè & copiosè suggerit salia volatilia, quæ ex solidis simplici rigorosiori paulò per retortam destillatione, igne nonnihil fortiori, eliciuntur; ex mollioribus verò & fluidis non nisi vel præviâ aliquali putrefactione, vel aliquali salis cuiusdam fixi absorbentis additione, vel nitri detonati commixtione. Rationes harum operationum infra, *ubi de spiritibus*, explicabuntur; hi quippe sunt salium saltim fluores.

Salia volatilia animalium ordinariò propter pertinaciorem olei empyrevmatici adhæsionem fœtida ac nauseosissima sunt. Depurantur autem optimè ab hoc contagio oleoso mediante spiritu vini. Scilicet postquam semel sal volatile post primam destillationem fuerit sublimatum, cum spiritu vini illud lavant, sicque potissimas & exteriùs magis adhærentes oleositates à spiritu vini imbibitas abluunt: Quo facto, alius affunditur spiritus vini, digeruntur per unum alterumve diem, hinc calore leni ex cucurbita vel vase altiori sublimantur, & adscendit sal volatile albissimum, remanente spiritu vini particulis oleosis impregnato Sal hoc ulterius exactè depurari potest, si porro in aqua communi solvatur, & aliquandiu digeratur, hinc sublimatur; sic enim eò purius obtinebitur illud. Salia hac volatilia animalium non depurantur saltem à spiritu vini, sed & aliqualiter ab eodem figuntur: v. g.

℞. Spir.

♃. *Spir. Vini tartarisatus, seu maximè rectificatus:* affundatur

sali volatili depurato.

Ponuntur in loco calido ad digestionem, & aliqualem unionem: hinc per aliquot dies ponuntur in loco frigido, & sic figuntur in crystallos, seu coagulantur.

Sed hæc potiùs salia sunt nonnihil coagulata, quàm fixata: in loco enim calido adhuc facilè evolant; non enim nisi per acida concentrari & figi possunt. Aliàs, ut salia volatilia absque fœtore & nigrore asserventur, spiritus vini tartarisatus affunditur; hic enim imbibit oleum, redditur rubicundus, & sal sine sensili alteratione ita subsistit.

An animalia etiam *sal fixum* obtineant cum copioso suo, quo instructa sunt, *sale volatili*? quæritur: E quidem paucum illud admodum est, ex iisdem quod elici valet, ex liquidis quidem partibus promptiùs, ex solidis difficiliùs & parciùs. Sic ex sanguine bubulo post destillationem calcinatoriam ex capite mortuo sal fixum præparavi, quod tamen revera magis salsum, indeque in cubicam figuram coagulabile erat, quàm alcalisatum, utut aeri libero expositum facilè diffluerct: conf. BARTHOLINI *Acta Med. Haffn. Volum.* 2. *pag.* 284. Quoad fixa talia ex partibus solidis, ossibus & cornubus ac carnibus, &c. equidem pauca horum deprehenduntur post dictarum harum partium calcinationem vestigia, obruta nempè & quasi infixa nimis terrearum particularum compedibus; experimentum tamen fieri potest per extinctionem, dum cornu Cervi ustum adhuc ignitum aliquoties in aqua extinctum salsedine aliquali imbuerit. Ratio quare in minima quantitate elici queant salia fixa ex animalibus, est, quia destituuntur acido: Cum namque plantarum alcalisata ex colliquatione acidi & alcali fiant, ut infra patebit, in animalibus verò principium istud coagulans acidum ferè deficiat, seu parcius sit, fixi proventus parcissimus erit. Vtut autem oleo constent animalia, in oleo verò occultum acidum sit, & alcali urinosum volatile adsit; tamen propter insufficientiam acidi coagulantis, quale in animalibus non est, prout in vegetabilibus, minus copiosum sal fixum producitur. Sic inter plantas etiam aquosiores, quibus cum partes ac humores nostri non ineptè conferri possunt, in minima quantitate sal fixum itidem elicitur. Non detentæ itaque animalium partes volatiles, ob acidi penuriam, copiosum phlegma nimis illud diluens, antequam igne colliquari aut uniri possunt, in auras abeunt.

In regno vegetabili sunt salia acida & urinosa: si enim fermentando tractantur vegetabilia, extravertitur sal acidum: imò res, quæ apparenter insipidæ sunt, fermentando acorem contrahunt, ut sunt flores cyani; in putrefactione è contra manifestat se sal alcali volatile: quod si recentia torturæ Vulcani committantur, se exerunt salia fixa in cineribus. Pro varia igitur tractatione, varia oriuntur salia.

In specie quoad vegetabilium salia in forma sicca parabilia, triplicem horum deprehendimus differentiam: sunt enim vel *volatilia*, vel *fixa*, vel *mediæ* quasi *naturæ essentialia* dicta, revera in sua crasi enixa seu salsa; eaque & volatilium & fixorum primæ matres.

Quoad *salia urinosa volatilia*: observandum ante omnia, quod reperiatur animale & vegetabile inter regna in puncto salium volatilium ex utrisque parabilium hæc differentia, quod vegetabilia per se, ignis etiam ope, nihil salis volatilis, multum verò salis fixi; animalium verò per se multum salis volatilis, parum fixi, & hujus non urinosi, sed salsi suggerunt. Ratio videtur esse, quod salia volatilia in vegetabilibus à sulphure eorum (in recessu magis acido quàm animalium) nimis concentrata sint, ita ut sub primo etiam ignis insultu colliquescant magis sulphura cum salibus, adeoque saltim oleum & sal fixum suggerunt. Quod insint salia volatilia vegetabilibus, testatur sapor acris penetrans & punctivus, uti testantur plantæ scorbuticæ; qui revera nihil est aliud, nisi eorum sal volatile: & quidem scio, quod ex pane quidam destillarit spiritum cum sale volatili; jam verò panis est ex farina vegetabilium: ita novi quendam, qui infundendo in spiritum vini rectificatum grana piperis contusa, longa digestione acquisivit sal volatile ex pipere in spiritu vini: item qui legitimè destillare norunt absinthium, cum spiritu possunt acquirere sal volatile absinthii amarissimi & penetrantissimi saporis: sicuti noster MATTHÆVS aliquando acquisivit hìc spiritum absinthii cum sale volatili in forma sicca; adeò ut non sit impossibile, habere sal volatile ex vegetabilibus.

Necesse est ergo pro acquirendis salibus volatilibus ex vegetabilibus, ut sulphuris ligantis textura dissolvatur, ut ita salia volatilia, quasi sui juris facta, possint resistere. Fit hoc tribus modis:

1. Per *putrefactionem*, quâ fatiscit sulphur, enervatur acidum, & magis magisque emergit sal volatile.
2. Per *concremationem*: hac enim pingue deflagrando maximam partem absumitur, & emergit sal volatile: v. g. in fuligine, quæ destillata sal volatile & spiritum urinosum, cum aliis productis ignis, simul fundit.
3. Per *digestionem* cum alcalisatis seu alcalibus fixis: his enim dissolvitur pinguedinis sulphureæ compages, destruitur plus minus acidum, adeoque emergit sal volatile liberum; uti fit, dum per salia fixa ex oleis destillatis intercedente digestione fiunt salia volatilia.

Ratio verò, quare in vegetabili regno tam firmiter coaluerint salia volatilia? esse videtur intensius acidum, quo vegetabilia eorumque sulphura pollent præ animalibus; unde & omnia fermentationis motu ad acescentiam disponi possunt: sicut ligna actu manifestum acidum possident. Hujus itaque præsentia, uti in vegetabilibus ligat & magis concentrat sal volatile, unde tam promptè arctiori colliquatione in salia fixa abeunt; ita ejus absentia in animalibus libera magis & sui juris esse quasi permittit salia volatilia.

Quoad *usum salium volatilium* ex animalibus: sanè omnia sunt penetrativa, viscidi attenuativa, glutinosi incisiva, acidi destructiva, diuretica, sudorifera, scorbuti, mali hypochondriaci, intermittentium ac similium morborum chronicorum curativa. Sed cum hæc sint proprietates, quæ ipsis, tanquam salibus volatilibus oleosis, omnibus & singulis aliqualiter competant, dubium emergit: *an salia volatilia vegetabilium inter se differant essentia? an verò non? adeoque de crasi specifica seminali aliquid aut nihil obtineant*? Res potest expediri distinctione: nempè vel plus minus de sulphure concreti nondum penitus destructo participant salia volatilia, vel de eodem penitus satiscente, nihil obtinent: si prius, aliqualis subest differentia; si posterius, revera inter se coincidunt. Quod si supra dictos præparationum modos consideremus, manifestum evadit: nullam singularem differentiam inter ea intercedere, quin experientiâ constet, salem volatilem non secus ac spiritum volatilem urinosum, fumariæ, chelidonii majoris, absinthii, menthæ, &c. nullam, ne minimam quidem sensibilem obtinere differentiam, ita ut revera promiscuus eorum videatur usus. Conf. SYLVIUS *lib* 3. *Prax. pag.* 136. BECKIVS *Exper. circa Rer. natural. Princip. pag* 148. BOYLE *Chymist. scept. pag.* 157. BARTHOLINUS *Act. Med. Haffn. Volum.* 2. *pag.* 177. Nec est, quod objiciatur singularis ista differentia, eaque multiplex, salium volatilium, cujus mentionem facit TACHENIUS *Hippocr. Chym. cap.* 19. Alia ratio est dictorum salium in naturali statu consideratorum, alia ratio est eorundem sub artificiali opera multipliciter alteratorum. Interim singulare quid obtinent quædam vegetabilia, v. g. destillata cum piperitide, item spiritus sinapi cum calce uiua, item spiritus ac sal uolatile absinthii, item cochleariæ, aliquantulum saltim & inchoatiuè putrefactorum, quæ integram concreti crasin reuerâ obtinent.

Vlteriùs quæritur: *an salia volatilia vegetabilium & animalium inter se differant*? Sanè ritè parata, probè depurata & rectificata, sibi invicem simillima sunt; ita tamen, ut vegetabilium salia volatilia subtiliora adeoque penetrantiora videantur, ac delicatiora animalium salibus; unde dum salia hæc à suis sulphuribus penitus ferè separata sunt, aut exile illud, quod participant de sulphureo contagio, nullam sensibilem alterationem efficere queat; propterea statuendum videtur, exilem inter salia intercedere differentiam.

Vlteriùs disquiritur, neque id immeritò, à modernis: *an salia hæc volatilia, tam animalium, quàm in specie vegetabilium, formaliter in concretis præexistant*? Revera de materiali præexistentia nullum est dubium: sed de formali multum disquiritur; idque ex eo, quoniam non nisi prævia insigni totius concreti alteratione, & plus minus destructione, adeoque in novam texturam particularum permutatione, salia volatilia hæc obtineri queant. Nam in animalibus, quicquid ex iis mitiori sub examine elicitur, gelatina est; ex vegetabilibus verò est succus, & in hoc sal essentiale; unde dubium emergit: *an secundùm quosdam ex pingui seu oleo oriantur, dum nempè acidum huius occultum cum particulis pinguibus in novum concretum contexatur*, quod sal volatile constituat? *an verò ex sale essentiali nascantur, acido huius volatili occulto subtilem terream substantiam arripiente*, & in tale sal volatile abeunte? Sanè omnia salia volatilia, quæ adhuc in forma sicca coagulabilia existunt, ab acido participant. Sed de iis, quæ non sunt coagulabilia, nempè quæ à calce viva fuerunt rectificata, de his res magis dubia videtur: *an & hæc de acido adhuc participare queant?*

Cæterum cum rara sit avis sal volatile in forma sicca ex plantis, propterea moderni sal volatile compositum vegetabilium beneficio spiritus vini; salis ammoniaci, & olei destillati, ex plantis eliciunt, & vocant *salia volatilia oleosa*, vel *spiritus salino-volatiles oleosos*. Superiùs enim monui: quod olea destillata vegetabilium nihil sint aliud, nisi sal volatile concentratum. Huc ergo respexerunt Autores, & voluerunt denuò separare, & in sal volatile sublimare: quoniam verò non processit, propterea adiunxerunt spiritum vini & salis ammoniaci, ut spiritus vini dissolvat oleum destillatum, & spiritus salis ammoniaci coniungatur cum spiritu vini: Hæc tria invicem mixta destillant in unum tertium sal volatile oleosum. Horum verò parandorum ferè 1000. modi sunt. Primus, qui hæc salia volatilia oleosa paravit, est BOYLE *in Phil. Experimentali P.* 2. *S.* 1. *p.* 382. Talis e. g. est, si spiritus vini rectificatissimus infusione supra subjecta oleosa, v. g. aromata, & digestione probè imprægnetur, & huic calx viva & sal ammoniacum, aut ipse spiritus salis ammoniaci, addatur, blando igne destilletur, & cohobetur, prodit *spiritus urinosus oleosus aromaticus*. Præprimis autem procedit hoc in caryophyllis & cinnamomo, sibi spiritus coloris aurei urinosus aromaticus habetur: item si spiritus urinæ per fermentationem, vel spiritus salis ammoniaci cum sale tartari, affundatur oleo destillato, cum eodem coit, &

ita

ita semet mutuò coagulant; sic istud coagulum destillatum prodit in forma salis volatilis elegantis: vel miscetur sal volatile animale cum oleo quodam vegetabili destillato, sic sublimando aliquoties certè sal volatile aliquid de oleo secum rapit, & in forma salis volatilis oleosi aromatici adscendet. Probari id proterit v. g. cum oleo ligni rhodii; vel mistura fiat ex calce viva, sale ammoniaco, & oleo destillato: affundatur spiritus vini rectificatissimus, stent diu in digestione, post destillentur per alembicum, & habebitur *sal volatile oleosum*, elegantis saporis & odoris: e. g.

♃. *Spiritus vini aromat.* cum *spiritu uini tartarisat. par.* p. iij.
Sal. ammon. sal. tartari seu *ciner. clavell. par.* p. j.
M. & destillentur lento igne.

Vel

♃. *Spiritus uini tartarisati* part. iij.
Olei destillati cujusd. aromat. quantum imbibere possit,
Spiritus sal. ammoniaci part. j.
M. destillentur lento igne.

Quod ad *salia fixa*: horum præsentiam manifestò quælibet cineres eorumque lixivia loquuntur: fiunt enim hæc, quando calcinantur vegetabilia, & rediguntur in cineres, è quibus post elixivationem & filtrationem per exhalationem in fundo remanent salia fixa, id est, talia salia, quæ igne fortissimo calcinata non mutant naturam, sed semper fixa permanent.

Quæstio de origine eorum prima oritur: *an materialiter tantum, an formaliter in plantis præexistant?* Dubium hoc paucis resolvendum: nempè de formali eorum nil deprehenditur in concretó, sed saltem materialiter. Sufficienter hoc declarat TACHENIUS *in Hippocr. Chym.* & HELMONTIUS *in Scriptis*, qui demonstrant sufficienter: quod salia hæc tantum sint artificalia, & per se in nullo vegetabili reperiantur; sed fiant de novo per *σύγκρισιν* ab igne factam sub calcinatione per colliquationem sulphuris, seu pinguedinis, in recessu acidæ, cum sale volatili: Dum enim ignis agit in concretum, colliquefacit pingue seu sulphur; in hoc per minima sui moto agit alcali in motum concitatum; agunt sic in se mutuò, & invicem coeunt in tertium primò salsum, tandem ulteriori in igne actione perfectiùs destruitur pingue, & cum alcali intimiùs unitum emergit fixum alcali; sub ista tamen societate & aliquas terreas particulas plus minus simul arripiunt. Hinc in salibus fixis ceu artefactis consideretur:

1. *Materia*, quæ sunt salia concreti volatilia.
2. *Efficiens*, quod est ignis.
3. *Modus fiendi*, qui est colliquatio eorum cum particulis terreis.
4. *Forma salis*, seu *specialis* novi concreti emergentis *textura*, quæ est, quod sint corpora instar calcis vivæ cujusdam salsioris.

Quod verò sint fixa hæc salia artificialia, patet ex eo: quod

1. E vegetabilius putrefactis non possit sal fixum præparari, quia deest sal, sub colliquatione figendum in sal fixum; non secus ac ligna cariosa calcinata nil ferè salis fixi suggerunt.
2. Quia parili ratione ex nitro, (concreto nempè ex sale urinoso volatili oleoso excrementorum animalium, quod cum acido aereo in nitrum, & hoc per se totum in ignem abit) cum subjectis sulphureis tractato, sal fixum alcali parari potest, quale propriè dictum in eo non habebitur.
3. Quia nullà aliâ vi nisi per ignem, & quidem apertum, obtineri possunt; nullum enim vegetabile in cinerem redigitur, nisi in igne nudo cum clauso vase in carbones abeat.
4. Si per fermentationem recludatur mistum, talia vegetabilia paucum admodum vel nullum suggerunt sal fixum post calcinationem, quia sub reclusione sal volatile evolavit.

HELMONTIUS dicit: quod fiant ex colliquatione sulphuris plantæ cum sale volatili; quod perinde est, ac si dicat cum TACHENIO, quod fiant ex acido plantæ cum sale volatili urinoso: nam sulphureum plantæ principium est acidum, & omnia sulphura acidum in se continent; adeoque sulphur & sal volatile sub concrematione colliquescendo partim avolant & condensantur in fuliginem, partim colliquefacta cum substantia terrea concrescunt in alcali fixum. Quò temperatiora sunt hæc salia, eò magis conducunt. Hæc salia fixa in principio sunt minus pura, interdum & obscura, & quasi nigricantia. *Purificantur* autem *vario modo*. *Modus optimus* est, qui fit per calcinationem in crucibulo, ut partes heterogeneæ comburantur, hinc per crebras solutiones in aqua simplici, & repetitas coagulationes. Quidam ex chymicis salia fixa alcalia depurare volunt beneficio sulphuris: nempè vel incendunt sulphur cum cineribus, vel miscent ipsa salia jam inspissata cum sulphuris ana, in ignem seponunt, ut sulphur inflammetur, & auqirunt sal elegans. Cæterum hæc purificatio est sophistica: Nam hæc salia fixa plantarum sunt de natura alcalium fixorum: Quando itaque inflammantur, deflagrat ex sulphure substantia pinguis, ejusdemque pars acida se jungit cum alcali fixo plantæ, & ita se uniunt; unde novum concretum & sal salsum tertium oritur, compositum ex acido sulphuris, & sale fixo alcalino plantæ. Meritò ergo à ZWELFERO *in Animadversione ad Pharm. August. pag.* 435. & quàm plurimis aliis, rejicitur hæc Depuratio.

Varia autem sunt *salia fixa* pro varietate vegetabilium & calcinationis, nunc *salsa*, nunc *urinosa*: v. g. in absinthio, si cautè & leni igne comburatur, invenitur sal salsum; sin verò cineres nimis diu calcinentur, abeunt in lixivialia & purè alcalia: Nam subiecta temperata, in quibus acidum pingue æquiponderat alcali volatili, in incineratione moderato igne tracta, abeunt in sal salsum. Forti ergo calcinatione acidum pingue abit in auras: unde ex salibus mediocriter calcinatis, adeoque quodammodo salsis, mistis cum bolo, adhuc spiritus subtilis acidulus per retortam, at in pauca quantitate destillari potest; sicut ex sale communi, qui ex salibus perfectè lixivialibus nullo modo acquiritur, quod notandum.

Usus & effectus salium huiusmodi *fixorum alcalinorum* in genere est:

1. Absorbere & destruere acida in corpore nostro.
2. Resolvere sordes, ac mucilaginem crassam & viscidam in ventriculo, intestinis, & abdominis meatibus stagnantem.
3. Per urinam, interdum per sudorem, excretiones movere.
4. Febres intermittentes curare.

In usu autem eorum observandum est:

1. Quod, dum exhibentur, debeant solvi in brodio carnis calente; sic enim maiorem vim habent: sin verò priùs non solvantur in vehiculo calente, lædunt ventriculum, facileque nauseam faciunt.
2. Omnia salia debent sumi jejuno stomacho, & hinc aliquot horarum jejunium institui.

Sed cùm modò recensiti effectus & proprietates sint communes iis omnibus, quæstio adhuc est: *annon & proprias habeant ex speciali concreti crasi oriundas? adeoque an omnia eadem sint essentia, & non differant inter se?* ita ut v. g. sal absinthii fixum differat à sale cardui benedicti; & hoc à sale plantaginis, vel artemisiæ, aut salviæ non differat. Quidam affirmant, quidam negant.

Ex geneseos illorum ratione res decidi facilè potest: scilicet in incineratione rerum vis earum seminalis perit, *adeoque specificè vix differunt salia*: nihilominus tamen in ipsa illa colliquatione salis volatilis & sulphuris aliquantum seminalis virtutis adhuc absconditur; adeoque tam ratione virtutis seminalis specificæ, quàm ratione constitutionis propriæ salium lixivialium, aliqualis eorum est differentia: & hæc habet originem solùm à partibus sui pinguibus, sulphure nempè, maiori denique & minori colliquatione. *Alcalisata* HELMONTIUS appellat *pinguia*, nec immeritò; quia ex pinguedinis & oleosæ partis colliquatione ortum habent: quò itaque plus eius colliquatum est, eò pinguius alcalisatum existit, ut in sale tartari, item in alcali tartari & nitri, quod ferè instar saponis existit evidens est. Nempè in calcinationis ratione res omnis sola est, prout vulgari modo præparata sunt, non differunt essentia, sed omnia inter se conveniunt, sicuti alia volatilia animalium. Nam hæc omnia, uti sunt eiusdem ferè naturæ, ut sal volatile urinæ; ita sal artemisiæ, salviæ, absinthii, tartari, cardui benedicti, &c. fixa prout communiter præparantur, non multum differunt. Si verò accuratè præparentur, ita ut pingue colliquefactum non destruatur penitus, nec adeo intimè concentretur, etiam essentialis ferè differentia in Medico foro concedenda erit: Confer. hìc BORRICHIUS *Herm. sap. pag.* 352. Omnibus hìc est Magister TACHENIUS *Hippocrate Chym. cap.* 21. & *Clav. cap.* 5. qui docet, qua ratione ritè calcinanda sint, ut alcalisata salia de vi seminali concreti plus minus participent; præprimis cum BORELLUS *Cent.* 2. *Observat.* 21. in lixiviis conglaciatis diversas vegetabilium figuras annotarit; quod & in urticarum lixivio QUERCETANUS, MULLERUS *in Mirac. chymicis* atque ROSENBERGIUS *in Rhodolog.* observarunt: Huc etiam facit, quod BORELLUS *Cent.* [illegible] *Obs.* 34. de cancrorum incineratorum revivificatione refert. Et exinde palingenesia vegetabilium ex eorum salibus fixis deducenda est, dum v. g. sal menthæ in mentham denuò in terra fœcunda excrevisse observavit curiosus quidam Medicus: Sic etiam notatu digna est observatio *le* FEBURE *in sua chymia*, qui ex cineribus fœniculi elixiviatis fimo damnatis & coniectis, subsequenti anno fœniculum uberrimè germinatum observavit; quod etiam de sale fixo urticæ terræ congruæ commisso ROCHAS *de aquis mineral.* testatur: videatur BORRICHIUS *in Herm. Sapient. Præfat.* Maximè ad salium fixorum alcalisatorum virtutes specificas probandas huc facit, quod BARNERUS in M. A. N. C. *Anno* 6. & 7. *Observat.* 199. testatur de cive Numburgensi, qui absinthium planè abhorrens, à sale absinthii inscié assumpto animi deliquium & vomitus incidit. Nempè quæ simpliciter saltim in salsa colliquata sunt illa salia, præsertim ex aromaticis parata, vim aliqualem seminalem omninò plus minus obtinere videntur; & ex hoc fundamento etiam spirituum acidorum ex salibus fixis destillatio expediri potest: de quibus *supra dixi*.

Interim utut alcalisata perfectè, vi specificâ seminali ad usum Medicum destinata orbata, non differant, quin tamen ex particularum colliquatarum ratione aliqualem in sua textura differentiam, & hinc in mechanicis proprietates non nihil distinctas obtinere valeant, negari non potest: e. g. si hisce salibus vitriola præcipitantur, fit ut unum sal hoc promptiùs, alterum autem tardiùs præcipitet;

tet; ſicut ſal tartari præ aliis prærogativam habet in reſuſcitando Mercurio; quod etiam illuſtrant experimenta præcipitatoria TACHENII *Hipp. Chym. cap. 7. & 16.* Virtutes ergo ſpecificæ ſuis ſimplicibus in ſalibus fixis ritè paratis abſolutè denegari non poſſunt.

Salia hæc vegetabilium præmittuntur crebro loco digeſtorum ante purgantia; item in febribus intermittentibus die remiſſionis aut etiam ante paroxyſmum pro ſudore & curationem febris. Tale *ſal digeſtivum* poteſt fieri hoc modo:

℞. *Tartari vitriolati* ℈ij.
Salis abſinth.
Cent. min.
Cichor. an. ℈j.
diu. in 4. part. æqv. ſ.
Sal digeſtivum pro aliquot vicibus.

Capitur diebus intermiſſionis in febribus intermittentibus, vel etiam ante paroxyſmum.

Quando volumus habere *ſal diureticum*, præſcribimus hoc modo:

℞. *Nirtum ſtip. fabar.*
Tartari an. ʒß.
Uol. ſucc. ℈i.
M. div. in 3. part. æqv. ſ.
Sal diureticum.

eſt egregium diureticum in calculo, nephritide, hydrope & ſimilibus affectibus.

Tangenda venit adhuc obiter *ſalium fixorum*, ſpeciatim *vegetabilium*, tantoperè deſiderata *volatiliſatio*, autore HELMONTIO primitus inſinuata, & hinc à poſterioribus chymicis tanto ſtudio proſecuta. Conſiſtit totum artificium in eo, ut ſaltem ſubſtantia ſeu calx figens ſeparetur ex conſortio colliquatarum particularum ſulphurearum & alcalium volatilium, quod impetrato, habebitur concretum ſalinum, quod in uſu Medico habet poteſtatem reſolutivam contumaciorum in corpore obſtructionum, abſterſivâ quarumvis ſordium, & penetrativam ad quartam uſque corporis digeſtionem; in uſu verò Alchymiſtico vim aperiendi coagulationem metallicam, & clauſtra adhærentis & figentis ſulphuris corporum metallicorum reſerandi, ſolvendi itidem in primum ſui liquorem duriora quædam concreta, ut perlas, lapillos cancrorum; adeò ut ceu *ſuccedaneum liquoris alcaheſt* hæc ipſa commendet HELMONTIUS *de Febr. cap. 15. §. 26.* Siquidem talia volatiliſata ſalia fixa præ vulgo notis ſalibus volatilibus, ob colliquationem particularum ſalinarum per ignis vim præviam magis ignea, acriora, penetrantioraque facta fuerint. Sed quanti laboris ſit ſalia fixa hæc volatiliſare, præ cæteris BECK. *in Experim. circa Rerum Natural. Princip. Epiſt. & Vindic.* BARNERI *in* BECKIUM, conſulendi ſunt; non minus quam BEKCHERUS *ſuppl. 2. pag. 81. ſeqq.* Sanè BECKII *Experimenta* hoc in puncto non ſufficiunt, ut præter BARNERUM *in Vindiciis*, ipſa præparationum ratio oſtendit. Quantum LUDOVICI in hoc puncto laboraverit, *ſcriptum ejus de ſale volatili tartari* docet. Res mihi adhuc intentata indeque intricata videtur; unde negotium hoc curioſioribus & felicioribus relinquo.

Reſtant adhuc *ſalia vegetabilium eſſentialia* ſeu ſucculenta, quæ ſunt concreta ſaliformia, ex ſuccis vegetabilium expreſſis, vel etiam ex plantis in ſ. q. aquæ coctis, & poſtmodum expreſſis enata; ſuntque vel propriè talia, vel impropriè. Hæc ſunt ſedimenta impura, bolaria, &c. qualia ex lupulo, carduo benedicto, ſalvia, &c. educuntur: propriè dicta *ſalia eſſentialia* ſunt vel *tartarea*, vel *nitroſa*. Parantur ex ſuccis vel ſimplici expreſſione, vel prævia cum aqua coctione, elicitis, depuratis, & ad ſyrupi conſiſtentiam ſenſim evaporatis, ubi ſpontanea coagulatione in frigido loco in cryſtallos concreſcunt, quæ vocantur *ſalia Eſſentialia*. *Tartarea* ex acidis aut his cognatis, acetoſa, ſucco citri, ribium, berberum, tamarindis, &c. præparantur. Revera autem nihil ſunt aliud, niſi tartarus plantarum: ſicut enim tartarus ex uvarum ſucco expreſſo & fermentato in loco frigido concreſcit; ita ſucci plantarum dant talem tartarum in loco frigido poſt fermentationem, qui eſt principium ſalinum cum ſucco ſuo in cryſtallos redactum. Elegantior eſt *modus* ZWELFERI parandi ſal eſſentiale vini, ex ſpiritu vini ſpiritu aceti & ſale tartari fixo, quæ iungit per modum terræ foliatæ in cryſtallos elegantes: cujus præparatio habet aliquid in receſſu, & videri poteſt in ZWELFERI *Apologia contra Tachenium*. Salia eſſentialia nitroſa verò, qualia ferè ex amaris fiunt, aut ſaltem quæ nec acida, nec amara ſunt, ſed ſaporis ex acerbo, acido & amaro mixti, atque nitri ſapori ſimiles ſunt; item ex borragine, bugloſſa, fumaria, abſinthio, Mercuriali, &c. præparari ſolent, hæc poſt primam ſui cryſtalliſationem pinguedine plus minus limoſa adhuc ſunt prægnata, unde ſalia hæc in aqua denuò ſolvantur, & bis vel ter ſuper cineres alcali fixo præditos colantur, colatura ad mediæ vel tertiæ partis abſumptionem evaporata cryſtalliſatur: Quod ſi nec ſic puræ ſatis videantur nitroſæ cryſtalli, funduntur in crucibulo, quo omnes heterogeneitates per ignem delentur, hinc in aqua ſolvuntur, & in loco frigido in prefectas cryſtallos nitroſas abeunt.

Obſervandum hic quod illa vegetabilia, quæ ſale nitroſo pollent ſi incinerationi exponantur, parum aut nihil ſalis fixi ſuppeditent, cujus defectus rationem videtur conſtituere deflagratio ſalis nitroſi una cum oleo; unde parum ſalis fixi poteſt reſtitare: non ſecus ac nitrum, ſi cum debito ſulphureo addito ſubiecto deflagret, parum alcali fixi ſuppeditat. Mediæ quaſi conſiſtentiæ & naturæ inter dicta eſſentialia ſalia ſunt illa, quæ dulci gaudent ſapore, v. g. saccharum: ſal in ſucco uvarum maturarum ſeu muſto concentrato ſpontè concreſcens, &c. Nam quod ſaccharum ſal tale ſit eſſentiale, quod & ſuum habet acidum quod cætera pinguia, oleum & alcali cogit in tales cryſtallos; item quod ſit ſuccus expreſſione ex cannis elicitus, ac lui inſpiſſatione in tale redactus, notum eſt.

Pertinet ad hæc ſalia etiam illud ſal eſſentile, quod alioquin etiam *vitriolum vegetabile* dicitur, & ex ſucco corticum iuglandium viridium paratur, *de quo ſupra*.

Conferatur, quoad hæc ſalis eſſentialia, SALA *in Tartarologia*, & etiam ROLFINCIUS *in ſua chymia*.

Hæc ſunt ſalia ſimplicia artificialia: ſequuntur

SALIA COMPOSITA ARTIFICIALIA.

Verbi gratia tartarus vitriolatus, Panacea Holſatica, &c. item talia ſalia compoſita artificialia, quæ eliciuntur ex capite mortuo ſpiritus aperitivi Penotti ex capite mortuo ſpiritus ſalis ammoniaci: & ſunt hæc ſalia fixa digeſtiva in cachexiis, in febribus ante purgationes, &c.

Sunt quidam, qui parant ſal quoddam purgans hoc modo: fides tamen ſit penes experientiam.

℞. *Pulv. ſennæ* ʒß.
Turbith ʒii.
Rhabarb. opt.
Hermodact. an. ʒi.
Agar. trochiſcati ℈iv.
Sal. tartari cryſtall.
Macis
Cinnam.
Galangæ an. ℈i.
Sacc. candi albiſſ. ʒi. vel ʒvi.
Salis comm.
Aceti roſac. an. ℔ß.
Aquæ abſinth.
Roſar. an. ℥iv. M.

digerantur in balno Mariæ per noctem & colentur: Ex colatura per exhalationem & evaporationem fiat ſal purgans: quod à gr. iij. vel v. ad viij. vel etiam ad plura pro ſtimulo permiſcetur aliis. Sic per ſe ſolet dari ad ℈ß. & gr. xv. ſed dubito, ex hac compoſitione poſſe fieri tale ſal purgans, quod in tam exili doſi alvum laxet.

Inter artificialia compoſita Autoris eſt.

SAL ALCALI.

num. 1. pag. 279.

Sal alcali in ſpecie ſic dictum, non habet uſum in Medicina: adhibetur tamen in laboribus metallicis, in ſeparatione metallorum à invicem.

SAL ALEMBROT.

num. 2.

Sal hoc tantum eſt in uſu Alchymiſtico pro calcinandis aut cementandis metallis.

Facit quoque AUTOR mentionem *ſalis Alembrot nativi*; ſed eſt rara avis, & non in uſu.

SAL ANATRON.

num. 3.

Hoc ſimiliter in uſu Medico non valet; ſed tantum in Alchymiſtico, in metallis purificandis & ſeparandis.

BORRAX.

num. 4. pag. 280.

AUTOR *noſter* aliis ſalibus quoque adſeruit *Borracem*, qui eſt vel *nativus*, vel *factitius*. *Nativus* in India Orientali reperitur, & adfertur exinde in Belgium, in quo, imprimis Amſtelodami, per alcalia purificatur: *Artificialis* eſt, qui deſcribitur ab AUTORE. Nobis in uſu eſt nativus, qui ſal elegans eſt, valdè urinoſum de natura alcalium, perſpicuum, atque candidum, & tum in Alchymia tum Medicina proficuum. In Alchymia pro fuſione & reductione metal-

metallorum in usu est. In Medicina prodest ad partum difficilem & secundinas promovendas, ubi fortissimum est remedium; hinc est *basis pulveris partum promoventis Helidai Paduani*. Præterea menses ciet insigniter, eosque potenter promovet. *Dosis* grana xv. ad ℈j. imò ad ʒß. & miscetur cum cinnamomo, myrrha: e. g. *Pulvis in partu difficili* potest esse talis:

℞. *Borrac. Veneti* ʒß.
Myrrhæ electæ ℈j.
Croci ℈ß.
M. pro duab. dosibus.

In mensibus promouendis:

℞. *Borrac.* ℈j.
Cinnam. ℈ß. M.
propinetur cum decocto pulegii uel rorismarini, uel simili.

Vel

℞. *Borrac.* ʒß.
Myrrha gr. xv.
Cinnam. ℈ß.
Misc. pro duab. dos.

Item:

℞. *Castor.*
Flo. sulphuris an. ʒß.
Borrac. ℈ß.
Myrrha el. gr. vj.
Cinnam.
Zedoar. an. gr. iv.
M. f. *puluis*.
diu. in 2. part. æq. s.

Puluis stimulans.

ad partum, secundinas & menses promovendos prodest.

Sunt qui Borracem ualdè commendant pro stimulanda Venere, pro quo usu sumuntur ejus aliquot grana in ouo sorbili. Egregium quoque est remedium ad stranguriam confirmatam. Quod si aut Borrax calcinetur instar aluminis, tunc remanet terra fixa adstrictoria, quæ menses & gonorrhœas sistit.

CAPUT LXXX.
DE
SAPONE ODORATO.

Sapo odoratus præparatur partim pro gratia odoris, partim pro gratia colores, manibus ac faciei concilianda. Ita saponi Veneto in aqua appropriata dissoluto adduntur pulueres odorati, v. g. benzoe, styrax, ladanum, & si lubet, etiam aliaquot grana ambræ, moschi & zibethi: exsiccantur postmodum lentè, & sapo Venetus inspissatus; & istis odoriferis imprægnatus, formetur in globulos saponiformes, fit sapo odoratus. Sapo elegans odoratus, qui simul nitidas reddit manus, fit per essentiam benzoes, si scilicet benzoi dissoluatur in spiritu uini rectificatissimo sicque emergit Tinctura rubicundissima: Huic Tincturæ infunditur sapo Venetus in aqua rosarum odorata dissolutus; sic enim fit ut ista tinctura benzoes subito lactescant, hoc facto benè inuicem miscentur hæ duæ solutiones, & leni euaporatione denuò (ne odor exhalet) inspissantur, & fit sapo odoratus: qui sub solutione & suauem benzoes odore spirat, & præterea cutim glabram albam & nitidam reddit.

CAPUT LXXXI.
DE
SPIRITIBUS.

Spiritus sunt liquores subtiles destillati, sapidi, volatile, cum aqua miscibiles, summè activi, & insigniter penetrantes. Usus namque obtinuit ut in tota Philosophia & Medicina id, quod est valdè volatile, penetrans, & statui volatilitatis proximum, vocetur spiritus: cum enim istæ partes in pharmacopœia sint volatiliores & subtiliores quam aquæ, propterea aptius vocabulum imponere nequiverunt, quam spiritus. Inertes sunt aquæ respectu spirituum, sicuti hi sunt liquores resoluti respectu oleorum: nam revera in vegetabili & animali regno resoluta olea & extraversa eorum salia, spiritus constituunt; & minerali in regno concentrati spiritus communiter olea, utut abusivè, dici solent. Ex quo patet: propriè spiritus dici vegetabilium per fermentationem elicitos; qui verò sunt fixioris naturæ, & per retortam igne fortiori destillantur ex mineralibus & animalibus, quique post phlegmata denuò solent adscendere sunt impropriè dicti spiritus: utut etiam communiter hoc nomine, appellari soleant. Hinc ex dictis, & ex eo simul, quod aquæ commiscibiles sint, constat: quod salium saltim sint larvæ, adeoque rectè spiritus omnes salium fluores dicuntur: vel solo fluore, quo phlegmatis ope soluti sunt, à salibus differunt.

In minerali regno hoc clarum est, spiritu nempè vitrioli vel nitri: acidum horum est in phlegmate ex aere arrepto solutum: Spiritus cornu Cervi ex sale volatili plus minus oleoso, in phlegmate soluto constat: spiritus verò urinosi vegetabilium sunt sal volatilein phlegmate dilutum; & spiritus vinosi seu inflammabiles eorum, cum sint olea destillata fermentando saltem attenuata & resoluta, illa verò in recessu sint salia volatilia oleosa, merito etiam eandem censuram subeunt.

Ex tribus ergo regnis, animali, minerali, atque vegetabili, eliciuntur spiritus. *Animalium spiritus* vel ex duris, vel ex mollibus eorum partibus elaborautur: Ex duris, v. g. cornubus, ossibus, ungulis, pilis, &c. spiritus urinosus in forma nebulæ cum sale volatili, fortiter adhærente lateribus recipientis, & oleum crassum & fœtidum, post phlegma spirituosum prodit; vel simplici destillatione per retortam igne aperto, aut intensiore arenæ: vel harum partium rasura, verbi gratia cornu Cervi cum ana seu duplo nitri, eleganti encheirisi per retortam candefactam detonationis beneficio in amplissimum receptaculum destillantur: in quo casu oleum maximam partem destructo pingui ignis beneficio, in spiritus urinosi & salis volatilis forma prodit. Rasuræ cornu Cerui sub destillatione addi potest aliquid de succino, & prodit spiritus cornu Cerui succinatus, qui à ʒß. imò ad ℈ij. etiam sine succino potenter sudorem movet: Caput mortuum in retorta remanens est calx nuda & terrea, omni virtute & potentia agendi destituta: coloris est nigri; quod tamen ulteriùs in igne aperto calcinatum evadit album quale est v. g. cornu Cerui ustum.

Ex partibus verò mollioribus, verbi gratia sanguine, carnibus, item animalia integra mollia, ut lumbrici, &c. similes spiritus & sal volatile suggerunt: vel prævia fermentatione aut putrefactione copiosiores & sale volatili saturatiores, eodem ignis regimine; vel absque putrefactione sui cum tartaro calcinato mistione, dicto ignis gradu proliciuntur, ut de lumbricis supra monitum: nam sine his enchirisibus dictæ animalium partes parum spiritus & salis volatilis, multum verò olei ampyreumatici reddunt. Nempè in partibus talibus mollioribus acidum est, occultum licet, quod adhuc salis volatilis & spiritus separationem impedit. Unde etiam ex sanguine animalium sal fixum parari poterit, secus ac ex durioribus illorum partibus, in quibus omne acidum vitale penitus saturatum, facilè sal & spiritum dimittit: hinc in istis mollioribus, vel putredinis inchoamento, vel salis fixi additamento, acidum istud plus minus infringendum, ut separentur volatiliores particulæ, & copiosior spiritus ac sal volatile, parcius è contrà, nec adeò desideratum, eliciatur oleum. *An etiam ex his animalium partibus mollioribus*, priùs ritè *exsiccatis, cum nitro detonando* per rotortam *possit elici spiritus?* nondum expertum est: de possibilitate sanè nullus dubitarem, siquidem sanguis bovinus siccus nitro in crucibulo additus cum insigni detonatione hoc figit, quo labore in retortam instituto spiritus & sal volatile & alias euolans obtineri possunt.

Illa tria ex animalium partibus producta beneficio rectificationis sunt separanda: primo quidem per filtrum, seu tritorium, ut vocant, separatur phlegma spirituosum ab oleo, quod semper supernatat; unde quando per filtri orificium transit phlegma spirituosum, oleum separatim potest abstergi. Phlegmate spirituoso separato remanet sal volatile, vel solum sub forma salis volatilis sicci, vel conjungatur cum phlegmate spirituoso, ut habeatur spiritus volatilis: fit spiritus cornu Cerui volatilis; sic fit spiritus sanguinis volatilis, &c. Phlegma spirituosum constat ex subtili acido volatili, temperato à particulis salinis volatilibus, oleum destillatum constat ex copiosis salibus uolatilibus, beneficio pinguendinis cujusdam acidæ concentratis: Ipsum sal uolatile primo constat ex sale uolatili urinoso, seu alcali quodam uolatili, cui tamen intimè admistum est subtilissimum quoddam volatile acidum. Sed parum.

Spiritus minerales pariter etiam salium acidorum fluores sunt, seu, ut magis propriè loquar, sulphura uolatilia, dum, pingui sulphuris embryonati quacunque ratione resoluto, acidum ejus, quod spiritus uocatur, phlegmate dilutum prodit: uerbi gratia spiritus salis sunt partes salis acidæ resolutæ & dissolutæ; spiritus nitri sunt partes acidæ nitri resolutæ & dissolutæ; in quod imprimis de simplicibus obtinet. Nam quod magis compositos attinet, *clyssos* dictos non nisi sulphuris ac nitri deflagratione atque detonatione parabiles, solent hi esse uel acidi uel urinosi: Illi ex mineralibus sulphureis solis, speciatim sulphure, antimonio & nitro hi ex addito tartaro cum nitro, aliisque pro lubitu; qui tamen reuera eo ipso, quo urinosi sunt, minus minerale regnum sapiunt, sed ad uegetabile potiùs pertinent, de tartaro maximam participantes: nam de nitri alcali volatili hoc modo separabili adhuc sub judice lis est. Retortis tubulatis multum tribuendum pro destillandis spiritibus mineralium, aliorumque subjectorum, quæ sine fulmine non possunt destillari; hinc & pulvis pyrius hac ratione etiam destillatur, si successivè ingeritur in cucurbitam terream tubulatam, vel retortam similem, prodit spiritus acidus nitrosus, & flores grisei sublimantur.

Spiri-

Spiritus autem minerales simplices ordinariè per retortam terream igne aperto destillantur: loco cuius quidam *furnum pressorium* GLAUBERI commendant, quem describit *de Furn. Philos. cap.* 1. ubi materia destillanda sine vase destillatorio immediatè supra prunas per ostiolum furni mox occludendum injicitur, cuius fumus seu vapor ab igne elevatus in rostris longis, lateri aut summitati furni infixis, & vasis recipientibus munitis, in liquorem sensim condensatur; quod etiam præstat furnus, quem *Londini apud* DREBBELIUM AUTOR *noster lib. 1. cap. 20. pag. 51.* se vidisse scribit. Sed nihil valet hic destillandi modus; nam

1. Fuligines carbonum sulphurei cum spiritu simul adscendunt, & spiritum inquinant.
2. Salia mineralia partim colliquescunt, partim alcalisantur, ut nitrum; & sic pauci acquiruntur spiritus.
3. Maxima spirituum pars à carbonum cineribus, lateribus & luto destruuntur.

Optimus ergo est modus, qui fit per retortam igne aperto, ubi prodit primò phlegma, deinde sequuntur spiritus acidi, pro varietate mineralium varii coloris & saporis. Retorta quò amplioris est colli, eò melius est; quoniam aliàs spiritus in retorta angustioris colli conclusi, cum non possint invenire exitum, & cum impetu propulsi, circulantur in retorta, & subeunt denuò caput suum mortuum, & cum eo figuntur, ut ita minus spiritus possit acquiri.

De spiritibus mineralium ipsis in genere notandum, pro diversitate materiæ eorum, simul & operationis varietate, diversimodè etiam se habere spiritus, vel in majore vel minore quantitate; vel fixi, vel volatiles magis sunt. Nam cum vitriolum Hungaricum minùs liquaminis metallici contineat, embryonatum verò acidum liberum contineat, plus etiam spiritus suppeditat, residuo manente capite mortuo satis levi. Cum sale communi itidem se res habet. Hispalense, quod Germanicè *das Meer-Saltz* dicimus, plus spiritus præbet: & in sale gemmæ simul distinctio observetur, quod plus vel minus de terrestreitate participet. Multum quoque interest, quomodo operatio instituenda? imprimis lentè festinandum; neque enim ignis unquam intermitti debet, neque intendi: Prius si fiat, in motu qui fuerunt spiritus, progredi desinunt, & expelli denuò difficulter possunt; posterius nisi attendatur, à fortiori igne colliquatur facilè materia, nec sal sic fluorem adeò præbet. Sic etiam, quò minus dictæ materiæ recipiatur, eò melius destillatio succedit: sufficiunt 4. 5. vel 6. libræ pro una retorta: nam si nimia fuerit materia colliquata, plus minus exitum spiritibus denegat. Consultum quoque est, ut finita destillatione, dum retorta adhuc candet, & omnia intensiùs calent, receptaculum removeatur, ne subtiliores spiritus suum caput mortuum repetant, & in eodem se denuò figant, & ita loco spiritus penetrantis remaneat tantum in recipiente phlegma quoddam spirituosum. Notandum quoque in spirituum horum destillatione, quod phlegma non separandum, sed proportionato ignis gradu totum cum spiritu evacuandum, à liquamine autem metallico vel particulis terrestribus per capellam vacuam rectificando liberandum. Nimia enim rectificatio magis obest quàm prodest, spiritus nimis corrosivi evadunt, & pro corporum solutione inepti, nisi prius cum aqua iterum solvantur: ut videre est in oleo vitrioli, quod nisi cum partib. ij. aquæ dilutum, Martem in vitriolum vix corrodit.

Et hic est ordinarius modus destillandi spiritus mineralium: Modum alium & artificialem, præter furnum pressorium supra allegatum, monstrat GLAUBERUS, dum destillat spiritus minerales igne aperto in vase candente ferreo, quem videbitis *loco alleg.* ubi sunt quædam lectu & notatu digna, quæ instruunt chymiæ solertem Medicum.

Spiritus minerales etiam *concentrare* quidam satagunt; quæ concentratio propriè dicta alia non datur, quàm quæ fit per crystallisationem, & dephlegmationem. Illa præsertim est spontanea illorum concentratio, in cuius locum succedit dephlegmatio; sic enim spiritus concentratur in oleum: sic oleum vitrioli sponte crystallisatum videb. in BOYLE *Histor. Fluid. & Firm. pag.* 126. Quæ per lapidem calaminarem fit *spirituum concentratio Glauberiana*, dum rodendo illum coagulantur cum eo particulæ salinæ, non est genuina, cum sine iactura elici denuò non possint.

Consideranda etiam venit *regeneratio spirituum* mineralium, quæ non solùm in capite mortuo vitrioli procedit, sed etiam alumen calcinatum, & spiritu suo orbatum, si aeri exponatur, illud reassumere eundem dicitur: Terra nitrosa aeri exposita denuò efflorescit, seu caput mortuum nitri, residua nempè à destillatione spiritus terra successu temporis & aeris beneficio in elegans nitrum efflorescit. Verùm sciendum est: necessarium esse in talibus corporibus quasi residuum magnetem, qui iterum attrahat ex aere, & de novo saturetur; qui magnes consistit in simili acido, sed per destillationem in capite mortuo concentrato, hujus præsertim ab aere facta resolutione regeneratio ista fieri videtur.

Post spiritus minerales sequuntur spiritus vegetabiles, & cùm jam ipsa vegetabilia sint distinctæ naturæ, & etiam vegetabilium partes heterogeneæ sint diversarum constitutionum, propterea etiam diversimodè eliciendi sunt spiritus ex regno vegetabili; hinc spiritus vegetabiles in triplici sunt differentia: vel oleosi, & sic inflammabiles; vel urinosi; vel acidi, adeoque non inflammabiles. Illi vel per fermentationem fiunt, vel per additionem spiritus vini. Spiritus oleosi autem seu inflammabiles per fermentationem prolecti, verbi gratia spiritus vini, menthæ, cochleariæ, anisi, &c. propriè spiritus sunt: hi verò per spiritum vini impropriè tales, & fiunt, quando volatilioribus subiectis non tam facilè fermentescibilibus, ut aromatis propriè dictis, radicibus & corticibus aromaticis, verbi gratia semini anisi, fœniculi, corticibus citri, absinthio, radici angelicæ, nuci moschatæ, &c. spiritus vini affunditur, & inde destillatur: suntque spiritus hi abstractitii nil aliud quàm spiritus vini, oleosis specierum infusarum partibus imprægnatus; adeoque non tam spiritus, quàm spiritus vini, verbi gratia anisatus, fœniculatus, &c. nominandi; vid. ZWELFERUS: hinc fit, ut quando propter insufficientem quantitatem spiritus vini oleum simplicis non totum absorbetur, ut oleum superfluum cum aqua lactescat, quod tamen à novo affuso spiritu vini cum illo jungitur.

Spiritus per fermentationem sunt nihil aliud, quàm oleum plantæ fermentatione mediante resolutum. Materialiter ergo spiritus inflammabilis est pars salino-oleosa aut resinosa, seu ipsum oleum plantæ volatilisatum & rarefactum, & in proprio suo phlegmate solutum, & in liquorem homogeneum unitum: sicut & spiritus ille inflammabilis, qui ex saccharo Saturni destillatur, non à Saturno, sed oleosa & pingui aceti substantia in saturno regenerato oritur. Efficienter fiunt per modum fermentationis, ita ut non præexistant formaliter in concreto ante fermentationem, sed huius saltem medio, aut simili ratione atque mustum, non nisi post fermentationem spiritum inflammabilem dat. Utut autem particulæ oleosæ aromaticorum simplicium attenuatæ & resolutæ ab igne, ac phlegmate aliquali dilutæ, mentiantur spiritus, de quo videbitis experientiam BORRICHII *in Sap. Herm. pag.* 370. conf. etiam simul WEDELIUS *de Sale volatili Plantarum pag.* 273. formaliter tamen adeò propriè spiritus dici non possunt. Fermentatione igitur producuntur spiritus ardentes inflammabiles seu sulphurei; unde omnes tales spiritus sunt productum artis, non naturæ; quod facilè per mechanicam probatur: Nam plantæ oleosæ aromaticæ, saporis amaricantis, & fortioris odoris, v. g. salvia, absinthium, rosmarinus & similes, recentes concisæ per se ex aqua cum sale communi destillatæ, dant aquam spirituosam cum supernatante oleo, in quo sanè magna pars concreti craseos consistit, nullus autem spiritus habetur: quod si fermententur eædem plantæ & destillentur, dant spiritum volatilem oleosum ardentem, cum pauco vel nullo planè oleo: Ratio enim, quia oleum hoc volatilisatum per fermentationem, dat spiritum: sic ex absinthio recenter expresso non habetur spiritus, sed phlegma; post fermentationem verò spiritus elegans inde destillatur. Hoc igitur factum est per artem: adeoque spiritus vegetabilium sunt olea fermentando volatilisata & rarefacta; sicut è contra olea eorum sunt spiritus inflammabiles condensati; unde eædem plantæ post olei abstractionem fermentatæ nullum spiritum ardentem fundunt: accedit & hoc, quod olea rebus fermentantibus in proportionata quantitate adjecta, simul in spiritu resolvantur, nec sub forma naturali sive pristina per destillationem prodeant.

Rursus planta recens calcinata dat sal fixum in cineribus; sin verò fermentetur, & destilletur spiritus, paucum vel nullum sal fixum post calcinationem relinquunt, cùm salia fixa fiant è colliquatione sulphuris. Sub tortura enim ignis, acidum volatile pingue coit cum alcali volatili, & ita simul coeunt vel in formam olei, vel in salia fixa; quæ antea fermentata abierunt in spiritus. Spiritus vini probè rectificatus, si juxta BASILII VALENTINI *Testam. pag.* 260. à sale tartari, cineribus clavellatis, aut à sale vegetabili fixo probè alcalisato, item à calce viva aliquoties abstrahatur, relinquit humidum in sale fixo: hoc sal si destillatur igne forti, prodit aqua insipida: hac asservata in superficie supernatat oleum, quod nihil est aliud, quàm spiritus inflammabilis in alcali fixo concentratus: isti spiritui si addatur parum olei destillati vegetabilis cujusdam, tunc spiritus iste ab alcali exhaustus promptè absorbet oleum, & resolvit in spiritum: è contra spiritus hic aeri diutiùs & frequentiùs expositus, oleum quasi præcipitatur & supernatat. Olei seu resinæ denique in spiritibus per fermentationem factis præsentiam, demonstrat experimentum HELMONTII *Tr. de Lithiasi*: quando nempè spiritus urinæ per fermentationem paratus injicitur spiritui vegetabili tali bene rectificato, quorum miscella fit coagulum crassum & quasi butyraceum. Phænomenon hoc quidem fieri putat per particulas spirituum vegetabilium subacidas, quæ cum partibus salinis volatilibus seu partibus alcalisatis spiritus urinæ conjungantur, & in talis crassioris consistentiæ corpus coagulentur; Verùm nihil est aliud, quàm pinguedinis seu resinæ ex spiritu inflammabili præcipitatio; phlegma enim spiritus urinæ statim assumit phlegma spiritus inflammabilis, unde vinculo laxato particulæ salino oleosæ coaguli butyriformis forma fundum petunt.

Quoad usum: disceptatur, an spiritus hi omnes sint ejusdem naturæ & essentiæ: Negatur: utut enim integram concreti crasin non possideant, sed plus minus saltem de eadem in olea rarefacta obtineant; tamen eo ipso, quo ex oleo destillato constant quasi materialiter, hæc verò essentialiter ab invicem differunt, etiam de spiritibus nullum dubium; hinc spiritum vini anisi, cochleariæ, liliorum convallium, rosarum, &c. multum differre, manifestum est. Conveniunt quidem omnes, quatenus augmentando nostros spiritus exaltant; tamen spiritus baccarum juniperi e. g. est huic affectui magis appropriatus, alter alii.

Fiunt ergo omnia originaliter per fermentationem vel immediatè, uel mediante abstractione cum spiritu per fermentationem jam parato; unde & illi spiritus fermentati, hi abstractitii dicuntur, de quibus supra dixi. Nam in his particulæ oleosæ sulphureæ simplices ab affuso spiritu sulphureo-salino absorbentur, & per destillationem intimè uniuntur. Hac ratione v. g. ex cochlearia, salvia, floribus liliorum convallium, tam fermentando spiritus, quàm abstrahendo cum spiritu vini & aliquoties cohobando, similes spiritus parari possunt; qua ratione spiritus compositi, aquæ compositæ apoplecticæ, &c. parari solent. Marcus Marci menstruo ex sale tartari cum sale ammoniaco parato, spiritus vegetabilium cephalicos, e. g. lavendulæ, liliorum convallium, &c. singulari artificio præparat, & etiam vegetabilia multum exaltat in vigore: de quod vid. SACHSIUS *in Ampel. p. 647.*

Parantur spiritus hujusmodi ex omnibus vegetabilium partibus, vel ex herbis succulentis recentibus contusis, vel si non succulentæ fuerint, aquâ moderatè calidâ ad eminentiam 3. vel 4. digitorum transversorum dilutis, floribus aromaticorum præsertim, fructibus maturis ac eorum succulentorum succis expressis, (qui per se & naturaliter fermentant, imò sæpè aliis rebus ad fermentationem ineptis, fermenti loco adduntur) vel ex seminibus subtilioribus, uti & cerealibus, propter reconditam pinguedinem, unde *vulgare vinum adustum sive aqua vitæ, quam unguentum vocant meretricum*, item ex illorum decoctis, v. g. cerevisia, fermentando spiritus parari possunt. Uno nomine: quæcunque vegetabilia vel per se, vel quacunque ratione fermentabilia existunt, fermentando spiritus suppeditant. Acetosa enim, semperuiuum, parietaria, beta, brassica, &c. nullum suggerunt spiritum propter defectum particularum sulphurearum: in fermentatione acescunt, & spiritus, si qui à nitro uolatilisato insint, figuntur.

Ex lignis non potest parari talis spiritus: utut sint qui uolunt, quod etiam ex ligno sassafras possit fieri fermentando spiritus; qui modus tamen non est adeò uulgaris.

Fermentatio instituitur in loco tepido, ut ibidem sensim sensimque fermentent, donec incipiant acidum spirare: hæc enim est norma sufficientis fermentationis, ita ut subitò atque percipitur acor subtilis odoratu, destillentur vegetabilia fermentata; quoniam aliàs loco spiritus acquiritur acetum.

Rebus his fermentandis, ut faciliùs fermententur, solent apponi quædam *fermenta:* ita sunt, qui admiscent *fæces vini recentes*, quæ non sine magna acceleratione fermentationis adiiciuntur, & maximè congruæ sunt huic usui; vel additur aliquid fæcis cerevisiæ minus lupulatæ, aut fermenti pistorii spiritu vini irrorati, quod in aquæ calidæ proportionata quantitate dissolvitur. Fermenta hæc quidem frequentissima sunt: illis tamen nonnunquam alia substituuntur, quorum particulæ salinæ jam in motu existunt, ut sunt mustum, saccharum, cum quo, ceu succo valdè fermentatiuo, optimè promouent successum fermentationis, mel, tartarus, &c. quæ rebus fermentandis addita, eas ad motum fermentativum conciant. Rejicit quidem GLAUBERUS *Furn. Philos. P. 3. cap. 14.* Saccharum & Mel, similiaque, tanquam ad fermentationem inepta: Verùm hoc refellit fermentatio theriaces & conservarum. Quidam vegetabilibus fermentandis addunt urinam, quæ fermentationem facilitare, & florum quoque colores cum aqua earum per alembicum transportare dicitur.

Hic est communis modus parandi spiritus ex vegetabilibus. Cum succis vegetabilium expressis eodem modo succedere, supra dixi: nam sic succi fermentantur instar vini, & sic adseruentur pro vinaceis: Sic est pomaceum, paratum ex succo pomorum expresso per fermentationem: Sic habemus vinum pyraceum, paratum ex succo pyrorum expresso per fermentationem, sicut fit propriè ex succo uuarum per fermentationem. Hi succi destillati dant spiritus.

Et quidem hæc *fermentatio* vegetabilium facilè *succedit in vase querno*, quod eam valdè promouet. Quando fermentatio est peracta, & fermentata incipiunt spirare acorem, includuntur vesicæ, & destillantur: liquor destillatus rectificatur semel aut bis, vel balneo Mariæ in cucurbita, vel vesica, modò observetur ignis regimen; sic *prodit spiritus*, qui adscendit per alembicum *sub forma striarum*; quæ *striæ* sunt *signum appropriatum spirituum:* quod *si cessent striæ, incipiunt apparere guttæ*, quæ *constituunt phlegma*. Rectificatio aliquoties non reiteranda: quidam unâ rectificatione possunt penetrantissimum efficere spiritum ex vesica, destillando eundem per canales ferreos in altum ad longitudinem erectos, quibus superimponitur alembicus: nam tales canales facilè possunt transcendere spiritus, relicto phlegmate à calore propulsi: vid. FEBURE *in sua Chymiª*, qui exhibet systema talium canalium, & vidi ego in *Laboratorio Reg.* del. *Londinensi*.

Quidam, ut spiritus ex succis vegetabilium copiosiores destillentur, ipsis expressis addunt aliquid spiritus vini bona fermenti quantitate; sic enim citiùs & copiosiùs adscendere dicuntur spiritus.

Cum igitur spiritus per fermentationem fiant, quæritur: *an simplicia antiscorbutica quoque fermentari debeant, ut exindè acquiratur spiritus inflammabilis?* Sunt qui affirmant, sunt qui negant. Hi qui negant, dicunt, quod in fermentatione plantarum antiscorbuticarum recludatur vinculum mistionis, & soleant exhalare copiosè salia volatilia earum, in quibus tamen optima earum virtus ac energia antiscorbutica resideat: Id quod satis loquitur experientia. Nam antiscorbuticarum plantarum, cum fermentantur, odor ad aliquot ædes potest percipi propter copiosa salia volatilia turmatim exhalantia. Et præterea, qui hoc asserunt, solent præparare spiritum ex vegetabilibus antiscorbuticis, affundendo spiritum vini benè rectificatum plantis antiscorbuticis, eumque sæpiùs cohobant à recentibus plantis, donec spiritus vini copiosè & fortiter sit imprægnatus salibus volatilibus istorum simplicium antiscorbuticorum. Sic quidam præparant spiritum cochleariæ, spiritum nasturtii, &c. qui spiritus non sunt inefficaces, nec segnes in operando.

Alii contradicunt priori opinioni, quoad antiscorbutica, & dicunt: si destilletur aqua, v. g. cochleariæ, in succo post destillationem residuo inspissato, aut succo eius expresso, percipi adhuc præsentiam copiosi salis eiusdem fixioris, aut certò talis, quod implicatum aliarum partium connexarum vinculo non potuerit sese extricare. Ne ergo huius salis cochleariæ appropriati fiat iactura, propterea optimum esse fermentando recludere mistum, & volatilisare ea, quæ paulò sunt fixiora, ut ita perfectus totus habeatur spiritus.

Et hanc posteriorem opinionem ego quoque veriorem arbitror, quod scilicet *plantæ antiscorbuticæ non inconcinnè possint subjici fermentationi:* Nam utut crasis earum consistat in anomalo quodam sale volatili penetranti, quod in superficie quasi hærere videtur; reverà tamen sunt concretum clausum, ut exindè vix sine fermentatione spiritus haberi possint. Nam.

1. Omnia antiscorbutica expressa inspissata relinquunt Extractum fortissimi odoris & acoris.
2. Omnia antiscorbutica, si assumantur cruda, diutissimè hærent in stomacho, & difficulter digeruntur.

Habent ergò antiscorbutica mistum firmum, in quo quidem volatilitas ludit; cui tamen fixissimum etiam corpus conjunctum est. Optimè igitur & per fermentationem tractantur; nam istud, quod aliàs exhalat, utut fortiter nares feriat, paucum tamen est, & admodum parvum; quoniam aqua destillata à crudis antiscorbuticis, quæ est phlegma imprægnata istis particulis adeo facilè exhalantibus, est admodum debilis, & non valdè potens, ita ut non magna sit jactura partium volatilium in fermentatione exhalantium. Ne tamen sal volatile exhalet, vel ejus jactura fiat, spiritus fermentando elicitus deinde recentibus herbis antiscorbuticis affundatur, & post digestionem aliquoties ab iis cohobetur. Sin verò quendam tædeat fermentationis labor, potest accipere spiritum vini antiscorbuticum appropriatum, eumque affundere recenti plantæ, & aliquoties cohobare; sic enim efficacissimum & penetrantissimum acquiret spiritum.

Hi sunt spiritus vegetabilium per fermentationem parati.

Spiritus vegetabilium urinosos quod attinet, & ex his parata salia volatilia: etiam hæc sunt productum artificiale per putredinis motum, in quo subjugatur acidum, & nova concreti textura emergit, adeò ut suspicer, etiam ex immutato oleoso seu resinoso salia volatilia hæc manifestari: Parantur ex omnibus vegetabilibus, & quibusvis horum partibus putrefactioni aptis. Sunt naturæ urinosæ, & omnes partes alcali volatilis explent; adeoque si per absolutam putrefactionem parati sint, de specifica virtute concreti nil retineant, & omnes eiusdem naturæ, usus, & operationis sunt: & si quid specialis virtutis obtineant, eam ab oleo adiuncto per putredinem nondum resoluto habent: vid. WEDELIUS *de Sale volatili Plantarum*.

Spiritus *vegetabilium subacidi* ex durioribus, radicibus, lignis, & corticibus destillabiles, post phlegma prodeunt, & per retortam igne aperto destillantur: v. g. visci, lignum iuniperinum, quercinum, guaiacum, sassafras, buxi, coryli, &c. nam istud, quod aliàs sub forma fumi in combustione lignorum adscendit, & instar fuliginis corpus adhæret camino, in hoc copia magna salis volatilis & olei penetrantis hæret, uti dixi, ubi de fuligine: ita hoc ipsum ex ligno retortæ incluso acquirimus in recipiente sub forma spiritus acidi volatilis. *Naturæ sunt duplicatæ*, compositi nimirum ex acido & volatili sulphureo, qui mediante infusione super corallia vel lapillos cancrorum, cornu Cervi ustum, &c. à se invicem separari possunt. Sic enim spiritus lignorum acidus si rodit corallia, vel similia concreta terrea, acidum destruitur, & per coagulationem cum iisdem concentratur: hinc absorpto acido, factâ levi abstractione, spiritus oleoso-subtilis inflammabilis instar cuiusdam spiritus

vini prodit, remanente parte acidula cum coralliis in fundo: quam encheirisin videbitis in BOYLE *Chym. sceptico*: & ita duplex natura istius spiritus est quasi divisa & separata.

Oleum autem illud, quod cum spiritu prodit, est horridum: super caput mortuum tamen aliquoties rectificatum, fit oleum penetrantissimum aurei coloris, & convenit cum oleo fœtido rectificato. Si tamen ex lignis per spiritum vini resina extrahatur, paucum vel nullum oleum per destillationem suggerunt, manifesto indicio, olea nihil aliud esse, quàm resinam dissolutam. Confirmat hoc NEHEMIAS GREW *Tract. de Mixt.* quando olea destillata appropriatis acidis in substantiam resinosam præcipitant, v. g. oleum anisi cum oleo vitrioli vel sulphuris per campanam.

Quoad *usum spirituum*, & quidem *ex partibus animalium*: hi in genere ratione copiosi salis volatilis sunt sudoriferi, dissolvunt massam sanguineam congrumatam, aut etiam coagulatam, eandemque fundunt; quoscunque meatus penetrabilitate suâ penetrant atque reserant, obstructiones feliciter resolvunt, urinam promovent, &c.

Spiritus mineralium acidi in genere quodcunque volatile urinosum in corpore nostro & massa sanguinea temperant, figunt, agitationes & ebullitiones immodicas Massæ sanguineæ sistunt, & hinc per accidens refrigerare dicuntur; spiritus ferocientes & nimis volatiles moderatè figunt & coercent, appetitum deperditum leniter revocant, & qui alii sunt effectus speciales: de quibus *superius sufficienter dictum*.

Spiritus verò *vegetabiles inflammabiles* in genere augent spiritus animales, temperant blandè acidum quodcunque, temperant etiam acrimoniam nimiam bilis, seu acidum ejus volatile excedens, flatus discutiunt, stomacho prosunt, affectibus capitis frigidis, quos vocant, conducunt, & qui alii speciales uniuscujusque sunt usus. Dosis eorum in potionibus est, ad aquæ ℥j. spiritus ʒj. v. g. spiritus rorismarini, salviæ, &c. præ reliquis sunt oleosi & pingues, cochleariæ est magis salinus.

Usus spirituum vegetabilium acidorum non saltem est mechanicus pro solutionibus & aliorum remediorum præparationibus, sed & Medicus: nam penetrant, incidunt, sudores movent, ac simul specificæ virtutis aliquid possident, in quantum de oleo adhuc aliquid participant.

Inter spiritus minerales, ab AUTORE tanquam usitatiores recensitos, in specie adhuc noto de *spiritus salis ammoniaci*, quod vocetur à quibusdam spiritus antiquartius ex eo, quod singulare sit specificum in cura quartanarum, & non tantum in quartana, sed in genere, legitimo usu, omnium febrium intermittentium certissimum est eradicativum, quod nunquam fallet, præmissis universalibus, si propinetur ante paroxysmum.

Spiritus Angelicæ commendatur valdè contra colicam, & elegantem admodum habet saporem.

Spiritus cardui benedicti commodè permiscetur cum spiritu nitri, observata proportione, & aliquoties cohobantur; & sic fit *spiritus nitri dulcis antipleuriticus*.

Spiritus ligni guajaci in usu est contra epilepsiam, contra morbum Gallicum, & similes.

Spiritus juniperinus convenit in colica, & imprimis in calculo.

Spiritus liliorum convallium contra epilepsiam convenit, item contra imbecillitatem memoriæ. Cum hoc spiritu quidam faciunt elegans sudoriferum hoc modo:

♃. *Spiritus lil. convall.* ℔ß.
Salis volat. cornu Cervi ℥iij.

Indantur phiolæ altæ, & alembico superimposito destillentur.

Dosis ℈ß. ad ℈j. in syrupo acetositatis citri: egregium est sudoriferum: cui si addatur camphora, erit eò meliùs & eò penetrantius.

Spiritus Melissæ est corrobativus cephalicus, & insigniter uterinus: uti etiam *spiritus rorismarini*.

Sequuntur nunc

SPIRITUS COMPOSITI.

Illi, qui vult parare tales spiritus beneficio affusionis spiritus vini, sit exempli loco

SPIRITUS ANTICOLICUS DRAWIZII.

Cujus hæc est compositio:

♃. *Rad. angel.*
Levist. an. ℥ij.
Cal arom. ʒß.
Herbæ menthæ M.iij.
Flor. chamomill. Rom. M.ix.
Cent. min. M.iij.
Flor. Sambuci M.ii.
Cort. aurant. ℥iiß.
Zedoar. ℥iß.
Galangæ ʒß.
Sem. fœnic.
Anisi,
Carvi an. ℥i.
Bacc. lauri ℥ii.
Cinnam. ℥iii. vel iv.
Castor. ℥i.

M. digerantur cum *spiritu vini*, & destill.

Pertinet huc *spiritus anodynus*, quem quidam hoc modo parant:

♃. *Spiritus vini opt.* ℥iv.
Opii spiritu vini solut. ℈ii.
Croci,
Styrac. liquid. an. ʒß.
Olei destill. spicæ ℈i.
Castorei ℈.

M. digerantur, & vel filtrata, vel destillata serventur ad usum.

CAPUT LXXXII.

DE SUCCIS.

SUcci sunt quasi aquæ à natura destillatæ. Hi autem facilè vel acescunt, vel putrescendo marcescunt: recentes igitur semper haberi debent pro usu medico. Ad hos eliciendos ipsa vegetabilia apta sunt:

1. *Flores*,
2. *Fructus*,
3. *Arbores* harum nempè *radices* & *ligna*; &
4. Etiam *herbæ*.

Ex mineralibus enim non possunt exprimi propter ineptitudinem eorum: sicuti succi ex animalibus propter facilem corruptionem non possunt adservari.

Nec omnia subiecta ex vegetabilibus sunt apta, ut subministrent succos; quæ enim sunt pinguia & oleosa, non dant succos, quoniam ratione olei fiunt acres, rancescunt, & vermium progeniem producunt.

Ex floribus eliciuntur succi, vel communi modo, quem habet AUTOR *num.* 1. *pag.* 284. ubi rectè monet, quod dicantur florum essentiæ, abusivè ab ANGELO SALA *in Anat. Essent. Vegetab.* ita dictæ; vel per deliquium, qui succis communi modo expressis præferendi. Isti nempè, qui fiunt per colliquefactionem caloris solis & furni pistorii ex floribus, accedente simul aliquali putrefactione; v.g. liquor florum cichorii, de quo vid. AUTOR *lib.*4. *pag.*46. ubi de cichorio, item HARTMANNUS *Praxi pag.* 67. liquor florum cyani pro oculorum affectibus, liquor florum verbasci, item sambuci pro doloribus, speciatim arthriticis. Quin etiam ex floribus tunicæ & aliis similes possint fieri liquores succosi, nullus dubito. Liquores tales non solùm crasin totius concreti specificam seu seminalem magnam partem adhuc continent; sed & alcali volatili pollere per putrefactionem exaltato, videntur; hinc & affectibus ab acido ortis egregiam conferunt operam.

Fructuum succi sunt, qui ex concisis & contusis fructibus succulentioribus eliciuntur, ac pro usu medico ita asservantur: idque tribus imprimis modis; vel affuso oleo olivarum, mediante quo à mucilagine quidem per tempus præservantur, sed hoc nihil est; vel post aliqualem phlegmatis exhalationem & despumationem, nempè ad quartam partis consumptionem, cum spiritu vini, addendo huius ℥ii. vel iij. ad ℔i. succi ita præparati & depurati; vel, qui modus omnium optimus, per residentiam spontaneam depurati succi, sulphuris halitu seu Gas à fermentatione aliisve alterationibus ad longum tempus sine corruptione adservantur: simili ratione œnopolæ sulphure incenso (Germ. *durch den Einschlag*) præservant vina ab alteratione. Occasionem subministrat HELMONTIUS, qui in quibusdam locis, obscurè tamen, conservationem succorum cum sulphure innuit.

Modus hic est:

♃. *Lagena* angusto orificio instructa:

Huic

Immittatur *tæda sulphurea incensa*, sic nebula alba totam lagenam implet: hoc fiat tamdiu, donec à fumo sulphuris extinguatur hinc *filtratus* immittatur *succus*, & probè claudatur vitrum; ita per longum temporis spatium commodè conservari possunt. Hoc procedit etiam in succis florum & plantarum.

Arborum pariter succi, aliàs prima entia dicti, commendantur; & sunt, qui ex arboribus denuò se ad germinationem disponentibus, verno vel declinante hyemali tempore colliguntur, & ex ar-

ex arboribus earumque radicibus, vel incisis vel terebratis, spontaneâ emanatione colliguntur, ut liquor sambuci, fraxini, coryli, &c. Sic de lachrymis vitis res nota est: de liquore betulæ vid. *Acta Societ. Reg. Volum.* 1. *pag.* 717. de liquore tiliæ ex trunco propè terram collecto vid. M. A. N. C. *Anno* 6. *append. pag.* 50. vel ex ipsa radice incisa effluente ceu nobili antiepileptico: conf. *Tilemann. in Appen. Mater. Med. pag.* 308. item succus radicis juglandis ad cephalalgiam laudatus vid. in BARTHOLINI *Cent.* 3. *Histor.* 97. Sic liquor salicis ex tenellis surculis defluens contra nimiam salacitatem mulierum egregius est. Asservandi horum succorum ratio est vel sulphuris fumus supra laudatus, vel caryophyllatæ radix, vel levis fermentatio: conf. *Acta Societ. Reg. pag.* 772. Diu certè asservari possunt, & planè mirabiles sunt aquæ pro usu Medico.

Herbarum succi vel simplici expressione, vel prævia cum aqua simplici coctione, & hinc facta expressione: Sine coctione exprimuntur, ubi sunt succulentæ: cum coctione ubi, necesse est, ut adjuventur quasi decoquendo, cum aliàs sint ineptæ, ut subministrent suos humores seu humiditates.

In officinis succi quidam inspissantur, qui Extracta aliàs dicuntur; ac sanè haud inferiores videntur Extractis cum spiritu vini paratis: conf. ANGELUS SALA *de Essent. vegetab. pag.* 8. & 9. Commodè ex hujusmodi succis inspissatis cum spiritu proprio Essentia extrahi potest, ad imitationem nempè *Essentiæ absinthii*, quam habet DRAWIZIUS *Tract. De scorbuto dolorifico pag.* 164. vel per spiritum proprium in essentiam extrahitur absinthium vel aliud vegetabile; cui Essentiæ extractæ postmodum addatur succi inspissati tantum, quantum potest essentia imbibere; sic enim fit potentior longè quàm communis, quæ postmodum filtretur.

Succi inspissati, si sint dulces, vocantur *Mella*, uti est mel juniperinum, passularum, &c. vid. AUTOR *pag.* 285. sin crassiores, vocantur *Sapæ* vel *Rob*, v. g. rob sambuci, &c.

Usus succorum inspissatorum est, partim ut ex iis certæ fiant pilulæ, quibus largiuntur corpus; partim solent usurpari, ut dissolvantur in liquoribus appropriatis, & ita fiant ex iis potiones.

In specie

SUCCUS ACACIÆ NOSTRATIS,

De quo supra dixi, convenit in dysenteria & fluxibus alvi similibus.

SUCCUS CYDONIORUM.

Valdè commendatur in dysenteria, vomitu, item ructibus, nausea, & similibus affectibus.

SUCCUS ENULÆ.

Convenit in affectibus pectoris, in purificando sanguine, item in scabie.

SUCCUS MERCURIALIS.

Non solet usurpari, nisi in pessariis, fœminis præscriptis, pro scopo purificando uterum, & eliciendi sordes ac mucilaginem eundem conspurcantes.

Ex SUCCO NICOTIANÆ

Solent fieri pilulæ contra dolorem dentium: aliàs non solet usurpari propter nimiam & generosam vim catharticam & vomitivam.

CAPUT LXXXIII. DE SUPPOSITORIIS & PESSIS.

Suppositoria quid sint? omnibus notum est. Est scilicet suppositorium medicamenti forma in acumen desinens, quę ano intruditur; Tale suppositorium pro quantitate subjecti recipientis debet esse diversæ magnitudinis: nam pueris parva conveniunt suppositoria; in adultis verò 3. vel 4 digitorum transversorum longitudinem attingunt: crassities quoque in adultis debet esse major, quàm in junioribus.

Usus horum est, ut applicentur intestino recto, quo mediante sui stimulo proritent excretionem alvi. Siquidem cùm continuus intestinorum sit tractus, facilè per consensum recto irritato, vellicatur & colon, & ita alvi retentio solvitur: propterea non rarò, quando clysteres applicantur irrito usu, v. g. in colica, in iliaca passione &c. & fit, ut unà cum fæcibus pertinaciter retineantur, lene vel fortiter stimulans post clysterem applicatur suppositorium: sic enim fit, ut clysma in superiori loco emolliat, suppositorium verò in inferiore viam aperiat, & motum concitet.

Quod dixi de clysteribus retentis, etiam valet de purgantibus, quæ quando operantur nimis tardè aut blandè, tunc ut anus irritetur, præter pulverem salinum stimulantem, v. g. ex tartaro, non rarò inferiùs applicantur suppositoria pro adjuvanda medicamenti purgantis evacuatione: Item quando clysteres non possunt admitti propter copiosos flatus distendentes colon, ejusque cellulas, quod sæpius fit, tunc commodè suppositoria intruduntur pro admonenda alvo sui officii. In genere est succedaneum suppositorium clysmatis, imprimis in iis, qui non libenter admittunt clysteres, ut sunt virgines nostrates & pueruli, qui subitò reijciunt clysteres, aut etiam alia subjecta, quæ clysmata non admittere volunt.

Præter has ipsas virtutes stimulandi alvum, interdum etiam in aliis conveniunt affectibus, præprimis ex irritatione alvi solent habere fructum in lethargo, catalepsi, comate &c. in quibus & similibus soporosis affectibus cum aliis medicamentis applicantur acria admodum suppositoria, ad stimulandam & excitandam ejus naturam, ut faciliùs se colligat; quod fieri solet in catarrho sic dicto suffocativo ad derivandum ad inferiora, item quando in malignis morbis non sine suspicione applicantur clysteres, in specie in variolis & morbillis, ubi urgente necessitate unum alterumve applicatur suppositorium, lenissimum tamen. Puerulis etiam convenientissima sunt suppositoria, cum non semper commodè possint purgari per inferiora.

Hi quidem sunt usus suppositoriorum. Cæterum gravidæ non sine ratione caveant sibi à suppositoriis, ne irritato ano, ipsi connexus uterus simul irritetur, & ita stimulus ad abortum injiciatur: id quod cautè & sedulò observandum est ab iis, qui obnoxii sunt tumori & dolori hemorrhoidum cæcarum similibusve, ut parciùs utantur suppositoriis, quoniam talia valdè solent irritare alvum, & prouocare ista mala.

Denique ii, qui sunt obnoxii procidentiæ ani, similiter sibi caueant à suppositoriis, cum periculum sit, ne aut anus irritatus foras elabatur & procidat.

Rectè dicit MORELLUS: quod *suppositoria* sint vel *simplicia*, vel *composita*.

Quoad simplicia: fiunt hæc ex variis rebus pro vario scopo, uti AUTOR insinuat: Recipitur radix vel caulis cujusdam plantæ emollientis, quæ ita intruditur ano, ut blandè laxet & emolliat alvum obstructam: quod si opus sit stimulo, adspergendus caulis vel radix, v. g. betæ, malvæ, althææ, &c. salis communis tantillo, quo stimuletur anus: si fortiori opus est stimulo, recipiatur sal gemmæ, quod ipsum satis stimulat. Ut autem sal meliùs hæreat, illiniri potest priùs radix oleo emollitivo aut discussivo.

Fiunt item suppositoria ex lardo, vel ex caseo Hollandico, contra ascarides in intestino recto, quæ ipsis adhærent, & sic extracto suppositorio, simul extrahuntur. Talia suppositoria ex lardo aut caseo Hollandico illinuntur interdum cum lacte, quod valdè allicit vermes; interdum melle, quoniam omnia dulcia vermibus sunt amica, atque ita applicatis vermes adhærent, ut unà foras extrahantur.

De lardo adhuc moneo: quod desumatur vel ex carne porcina salita, & fumo indurata, uel ex porco recenter mactato, & nondum sale adsperso. Si prius, cùm tale lardum imbiberit copiosum sal, necessum est, ut maceretur in aqua calida, quo salsedo extrahatur; nisi enim hoc fiat, periculum est, ne fortiùs stimulet, & non diu possit permanere in ano: imò periculum est, ne ascarides propter acrimoniam salis non adhæreant, sed remaneant in intestino recto: Posterius, si fit ex lardo nondum salito, seu sale permisto, possunt ex tali sine maceratione fieri suppositoria.

Sapo communis etiam extemporaneum dat suppositorium, quod mulieribus nostratibus ferè usitatum est, imprimis pro usu infantum pro emollienda aluo eorum: quod si debeat aliquantisper esse acrius tale suppositorium, potest illiniri oleum amygdalarum amararum, cui etiam pro uarietate circumstantiarum potest aliquid admisceri de oleo colocynthidis Quercetani, quod per se etiam potenter stimulant.

Aliàs ordinariò solum mel ad debitam consistentiam coctum, suppositorium simplex satis crassum & satis tenax, uti & corpus suppositoriorum compositorum, constituit; in ista enim coctione, cum mel contrahat empyreuma, simul acquirit aliqualem acredinem, qua talia suppositoria vel solo ex melle parata stimulant promptè anum.

Hæc sunt suppositoria simplicia: sequuntur Composita, quæ quoniam pro varietate scoporum etiā sunt varia, usitatissimè & ferè semper usurpatur suppositorium stimulandi alvi gratia: deinde pro usu consolidandi aut adstringendi.

Modus parandi suppositoria composita pro varietate scoporum variat: in genere tamen observetur imprimis corpus suppositorii, & ea, quæ adduntur. *Corpus suppositoriorum* constituit mel ad debitam crassitiem coctum, cui postmodum pulveres appropriati stimu-

stimulantes, plus minus acres, ex scammonio, helleboro, esula, &c. item muscerda, quæ est usitatissima, sal, &c. addi possunt; ita quidem ut ℥j. mellis ut plurimum sufficiat pro uno suppositorio, cui postmodum adduntur pulveres à ℈j. ad ʒj. plus minus, prout pulveres sunt fortiores, vel sunt debiliores, & ita prout vel fortiùs vel debiliùs agere debent: interdum mel istud miscetur cum succis appropriatis, v. g. cum succo Mercurialis, succo bryoniæ, succo althææ, &c. & invicem mista coquuntur ad spissitudinem mellis pro suppositoriis. Interdum etiam sumuntur pulveres purgantes & stimulantes, v. g. species hieræ, item pulvis agarici & sennæ: interdum in specie species diacolocynth. seu hieræ cum colocynth. aut etiam pulvis ipsius colocynthidis: quæ cum sint fortiora, vel sola, à ℈ß. ad ℈j. sufficiunt; item interdum additur pulvis hellebori albi, aut etiam pulvis hellebori nigri, aut etiam pulvis esulæ. Imò in affectibus soporosis, & ubi opus est fortis stimulo, nonnulli addunt aliquot grana scammonii.

Talia suppositoria semper prostant in officinis parata, tàm pro adultis, quàm pro infantibus: eaque duplicia, *lenia* & *acria*.

Quando ergo præscribuntur talia officinalia, præscribuntur hoc modo:

♃. *Suppos. commun.* num. II.
Illinantur *ol. lilior. albor.*
D. S.
Suppositoria lenia.

Si verò volumus præscribere suppositorium acrius, præscribimus hoc modo:

♃. *Suppos. acre* num. j.
Illinatur cum oleo diacolocynth. Querc.
D. S.
Suppositorium acre.

Talia suppositoria quando applicantur, necessum est, ut in parte ultima crassiore iis alligetur filum, quo filo foras propendente commodè possint extrahi; quoniam interdum ægri nimis profundè solent intrudere suppositoria, adeo ut sæpè sursum repant, ut non possint denuò eximi, imprimis si sint lenia: unde si postmodum volumus applicare clysma, hoc ipsum propter remanentiam suppositorii potiùs non tentandum; non enim immitti potest. Tale quidem contingit non rarò in contumaciori alvi obstructione, in colica, uti etiam in malo iliaco; in quo testatur experientia, quod non rarò ipsa suppositoria fuerint per os rejecta. Talia & majora mala ut præcaveantur, alligentur filo, quo ipso suppositorium, si diutiùs subsistat, potest extrahi.

Præscribuntur usitatè suppositoria num. ij. ut scilicet, si prius nimis citò rejiciatur, & nihil operatur, alterum possit applicari: id quod usu venit in casibus, ubi opus est forti stimulo, in specie in affectibus soporosis. Aliàs non opus est, ut sint duo.

Quidam in cuspide suppositoriorum addunt aliquot grana croci metallorum, aut etiam Mercurii vitæ pro forti stimulo. Cæterum observatum fuit, quod non rarò ex talibus antimonialibus cum suppositoriis applicatis concitatus fuerit gravis vomitus (quod etiam dicitur de elleboro albo, cujus pulvis in summitate suppositorii pro stimulo fortiori reconditus dedit vomitus) adeo ut talia etiam ano applicata, non possint oblivisci suam malignitatem vomitoriam.

Fel tauri inspissatum etiam suppositoria ingreditur, ex quo solo cum muscerda & s. q. mellis elegantia fiunt suppositoria. Nonnulli in contumacissimis alvi obstructionibus pro emolliendo & laxando faciunt linimentum ex butyro, sale & vitello ovorum, & hoc illinunt linteo in formam suppositorii complicato, & ita applicant.

Alumen item *rochæ*, rasione & incisione in debitam figuram redactum, dat suppositorium acre, pro pluribus vicibus sufficiens: post operationem foras extractum abluitur, & denuò potest in aliis subjectis usurpari: idque ad longum tempus: nam alumen tali intrusione non absumitur, de quo vid. ANGELUS SALA *in suis scriptis Chymiatr. pag.* 840.

Hæc sunt suppositoria stimulantia.

Sunt qui etiam *suppositoria anodyna* parare volunt, in tenesmo, dysenteriis, ulceribus ani, gravi dolore hæmorrhoidum, pruritu ani à charta piperata, & aliis rebus acrioribus, cum opio scilicet permista. Nam observetur in genere: quod anus propter acutum sensum; quem habet à musculo sphinctere, irrigato quamplurimis nervis, facillimè irritetur; adeò ut chartâ pulvere stimulante adspersâ si abstergatur anus, statim sentiatur stimulus ab irritatione: unde joci gratiâ chartæ adsperguntur pulvere piperis, ut abstergentes iis anum sentiant stimulum: quod etiam faciunt chartæ, si illinantur cum succo cucumeris asinini, & exsiccentur, hinc postmodum, quando illis detergitur anus, sentiuntur miræ passiones. Dum ergò anus est adeò sensilis orificii, ex hoc facilè patet, quæcunque suppositoria applicata semper stimulare alvum; unde etiam ea ipsa suppositoria, quæ tanquam consolidantia, abstergentia & anodyna applicantur, semper irritabunt. Nam utut opium dolorem sistat, præsentia tamen corporis inconsueti in podice sine irritatione esse nequit: præterea metus est, ne ex stupore, per opium sphincteri inducto, oriatur paralysis ani, & ita semper habeat os patulum, & nihil retinere aut etiam nihil excernere possit; quoniam laxatio & constrictio propter stuporem omnino impediretur; sic v. g. in tenesmo aut exulceratione ani solent applicari lintea illita cum balsamo sulphuris, quæ sunt egregia nihilominus tamen non intermittunt stimulationem. Quidam recipiunt emplastra consolidantia, eademque inducunt linteis in forma suppositorii, & applicant in talibus casibus.

Talia suppositoria ut faciliùs operentur, & ut aliquantisper leniamus intensionem, illinuntur cum oleis appopriatis; ubi volumus; emollire, cum oleo amygdalarum dulcium, oleo liliorum alborum, oleo chamomillæ, &c. ubi fortiùs agendum, cum oleo diacolocynthidis Quercetani, cum oleo amygdalarum amararum, & similibus.

PESSI.

Sequitur jam ex adversa parte in mulieribus applicandum *Pessarium*, in virginibus vero *Nascale*.

Pessarium est medicamenti forma, intrudenda vulvæ muliebri, unde fabricatur ferè ad imitationem membri virilis: Est scilicet *pessus seu pessarium medicamentum longum* ad 3. vel 4. digitos transversos, crassitie pollicis, quod obducitur sindone rubra, & immittitur sinui pudoris muliebris.

Pro variis uteri affectibus commendantur & destinantur.

Hujusmodi Pessaria apud nos rarioris sunt usus; applicant enim lubentiùs naturalia, quàm artificialia Pessaria. Nihilominus cum in quibusdam casibus sit necessum, ut præscribantur, notetur eorum compositio: Imprimis usurpantur pro purgatione, pro alteratione, pro aliis usibus quibuscunque, utut pro purgatione res sit rara.

Præparantur ferè ex pulveribus panno sericeo inclusis, vel excipiuntur pulveres bombace, & ita involuti applicantur vulvæ; vel etiam cum melle ad debitam consistentiam cocto, uti factum fuit in suppositoriis, rediguntur in formam pessi sindone obducendi: vel pulveres succo appopriato seu inspissato excepti in formam pessarii formantur; vel planta quædam recens contusa sindone inclusa in pessum formatur; vel bombax succo appopriato cum sindone in pessi formam redigitur.

Hæc sunt in genere pessariorum formulæ, in specie tamen variant.

Pulverum quantitas rarò excedit ʒß. plus tamen minus, pro quantitate in dosi; reliquum complent succi vel mel, quibus permiscentur: Interdum quando pulveres sunt mitiores, vel quando fortiùs agendum, tunc etiam pulveres ad ʒj. possunt præscribi.

Pessus AUTORIS *pag.* 287. *pro stimulandis mensibus* est egregius: nam in tali casu usitatè applicantur. Ratio, quoniam menses non exeunt per uterum, sed tantum per vaginam uteri, irritet oscula venarum, & promoveat mensium fluxum.

Vel

♃. *Aloes* ʒß.
Myrrhæ ℈ij.
Agar. albi,
Sem. nigellæ ana ʒß.
Trocb. de myrrh. ʒß.
Cum succo Mercurialis & melle, inspissando, miscendo & obducendo cum sindone rubra,
F. Pessarium cum filo,
S.
Singulare Pessarium.

Succus Mercurialis egregius est in uteri affectibus; unde ex solo succo, excepto cotone, fit pessus cum sindone, qui intruditur in vulvam pro purificando: & certè valdoperè commendatur in quibuscunque uteri affectibus, & à quibusdam habetur pro secreto. Interdum cum succo Mercurialis imprægnatur bombax, & sic fit pessus: interdum Mercurialis viridis contunditur, & ita cum sindone in formam pessi fingitur.

Dabo alium pessum in tali casu minus acrem, non tamen minus efficacem:

♃. *Herbæ puleg.*
Rad. gentianæ ana ℈ij.
Sem. nigellæ ℈j.
Pulpæ seu carnis ficuum q. s.
ad incorporationem,
& cum succo Mercurialis f. *Pessus*, obducendus sindone rubra cum filo, & applicandus.

Sic etiam ANGELUS SALA nodulum instar pessi ex radice hellebori nigri describit *pag.* 29. item *pag.* 579. qui perquàm est egregius ad stimulandos menses. Cæterum quoniam helleborus est acris, non diu relinquendus est in utero, quoniam metus est, ne inducantur exulcerationes & excoriationes uteri. Fit talis Pessus ex elleboro, primò quidem in substantia, quando elleborus niger pulverisatus ad ℈j. cum pauco cotone excipitur & applicatur utero; vel tantum fit nodulus ex ℈j. ellebori nigri, qui nodulus cum filo munitus intruditur in vulvam, & potenter admodum ac acriter stimulat vel fit pessus ex floribus persicorum & radice ellebori pulverisa-

risata, hi excipiantur cum gummi tragacanthi, soluto cum succo Mercurialis, & in pessum compinguntur, sindone rubra obducendum; vel denique Extractum hellebori nigri permiscetur cum melle & succo Mercurialis, & compinguntur in pessum elegantem in uterum. His pessis stimulantibus uterum convenienter additur crocus, qui singulariter in stimulando utero convenit: unde post Balneum emollitivum aut aperitivum valdoperè commendat HELIDÆUS PADUANUS Pessum ex ℨß. croci paratum pro mensibus ciendis hoc modo:

℞. *Fell. tauri insp.* ℨj.
Croci ℨß.
Misceantur & subigantur cum succo Mercurialis, in quo cocta fuit colocynthis, f. *Pessus*, obducendus sindone rubra cum filo, & applicandus.

Loco fellis bovini etiam usitatè admodum potest sumi *fel hircinum vel vaccinum*, & fit talis Pessus:

℞. *Fell. hircini* ℨiij. vel ℨß.
Rad. asari,
Agar.
Cinnam. ana ℨj.
Succi Mercurial. ℨj.
M. & inspiss. cum *mellis* s. q. & f.
Pessus.

De *Instrumento Glauberiano*, sicuti Pessus formato superiùs dixi; quod fit ex ligno confectum, & quod in superiori parte habeat aliquot foramina, ut possint exhalare salia volatilia in uterum: indico enim sal fixum & sal volatile, v g. sal tartari cum sale ammoniaco; ex quorum mutua actione exhalant salia volatilia ex parte, quæ intrant uterum. Adhiberi potest pro ciendis mensibus, purgando utero, & pro fœcundandis mulieribus.

Ex solo cotone cum pulveribus fit Pessus; sit v. g. supprimendus sanguis nimiùm fluens in nimio mensium fluxu, vel ante partum, vel post partum: tunc

℞. *Sterc. asinini*,
Suill ana ℨiij. vel q.s.
Pulv. sperniolæ Croll. ℈j.
Laud. opiati gr. ij.
M. f. *pulvis*

Qui excipiatur *cotone*, & obducatur *sindone rubra* pro *Pesso*, & applicetur.

Adhuc unum sit exemplum pessi in nimia uteri hæmorrhagia:

℞. *Sterc. asinini* ℨvj.
Succi acaciæ ℨiß.

Cum s. q. *mellis F. Pessus adstringens*, sindone obducendus & applicandus utero.

AUTOR habet *Pessum ex bursa pastoris* contusa, qui est elegantissimus in nimia hæmorrhagia uteri. In inflammatione uteri aut colli uteri post partum, aut etiam alia ex causa, applicantur Pessi ex succo semperviui, ex succo beccabungæ, &c. qui excipiuntur cotone, & ita applicantur: possunt etiam addi flores chamomillæ, vel succus ex floribus sambuci pro discussione. In *prolapsu uteri*, qui nihil aliud est, nisi nimia laxitas vaginæ uteri: in talia laxitate etiam convenienter applicatur pessus ex fortiter adstringentibus paratus, ex quibus vagina denuò adstricta non potest prolabi in sinum ex hypocistide, vel ex acacia, ex succo acaciæ nostratis immaturæ, ex radice bistortæ, quæ irrigantur, modicè tamen, aceto forti, & ita cum cotone excipiuntur, & fit Pessus.

In suffocatione uterina fiunt nudè tales pessi ex zibetho, vel Mosco, aut aliis suaveolentibus, exceptis nudè cotone & bombace: item potest coton imbui oleo suaveolenti destillato, v. g. oleo caryophyllorum, oleo ligni Rhodii, aut oleo macis, & unum alterumve granum zibethi addi, & excipi cotone, & applicari in forma pessi.

Hæc pessaria usurpantur tantum in mulieribus, in quibus via est aperta: in virginibus autem, quibus adhuc res est angusta domi, applicantur Nascalia. Sicuti enim pessus factus fuit in forma oblonga, ita Nascalia fiunt in rotunda, instar parvorum nodulorum, ut applicentur orificio vulvæ: & ad eosdem usus possunt præscribi Nascalia in virginibus, ad quos pessi in mulieribus. Fiunt ergo nascalia instar nodulorum hoc modo:

℞. *Rad. elleb. nigri pulveris.* ℈j.

Excipiatur *cotone*, irroretur *spiritu urinæ*, & cum sindone rubra f. *Nascale seu nodulus parvus*, applicandus ubi fores sint patulæ.

Vlteriùs in nimio fluxu mensium etiam fieri possunt nascalia ex adstringentibus, item in nimia laxitate vulvæ, ex succo symphyti majoris expresso cum cotone vel bombace in linteo rotundo & conglobato, & ita applicatur externè uti nascale in forma noduli.

Virginibus uterinæ suffocationi obnoxiis, præscribantur suaveolentia hoc modo:

℞. *Balsami apoplect.* q. s.

Excipiatur *cotone*, & f. cum *sindone rubra nascale, seu nodulus parvus*, applicandus vulvæ, sive extremitati uteri: vel aliquot granis zibethi aut Moschi imprægnatus talis coton, & cum sindone obductus applicatur externè utero.

Cæterum, uti dixi, rariùs applicare permittunt pessaria, & nascalia; nihilominus, ut pateat præscribendi modus, dicta observentur.

CAPUT LXXXIV.
DE
SYRUPIS, MELLIBUS, & ROBIS SYRUPISATIS.

QUod salia sunt in culinis, hoc saccharum est in officinis; Nempè quæ veteres conservare aptè sine fermentatione & corruptione non poterant, saccharo addito condiebant in liquidiori consistentia, & serapium appellabant: quod verò in solidiore paulò aut minus fluida consistentia miscere vel asservare studebant, cum melle miscebant, & ab opio ordinario ingrediente opiatum, moderni Electuarium vocant. Arabum hæc sunt inventa, qui magis quàm Græci rem pharmaceuticam, tam quoad simplicia, quàm composita, augere sategerunt, cum Græci vix ultra mel, indeque mulsum & hydromel, pervenerint; adeoque cum iis ignotæ fuerint elegantiores & efficaciores spagyricorum operationes, Essentiarum, Tincturarum, &c. & nihilominus tamen plantas non semper habuerint virides, & similiter in exsiccatis magnam jacturam virium deprehenderint, & ipsas, exsiccatas etiam non commodè diu ad potiones adhibuerint, succos, Decocta & Infusa, quæ asservare non poterant, saccharo seu sale imprægnabant, hinc humiditatis sufficienti evaporatione seu abstractione ad consistentiam non fermentescibilem, adeoque meliùs asservabilem, redigebant, & syrupum concinnabant.

Syrupi sunt vel *simplices*, vel *compositi*: *Simplices* sunt, qui constant ex uno vel duobus ingredientibus: *Compositi* qui ex pluribus ingredientibus fiunt. *Hi* sunt vel *alterantes* vel *purgantes*: uterque, officinalis, qui semper in officinis prostat; vel *Magistralis* qui extempore à Medico præscribitur: de quo in *Collrg. Formular.*

In omni autem syrupo duo sunt consideranda: *Liquor* in syrupi formam redigendus, & additum *saccharum*, quod coquendo dat consistentiam.

Liquor est vel decoctum, vel Infusum, vel aliquis succus, interdum horum unum solum, interdum hæc invicem mista; quando scilicet confusa cum aliis decoquuntur, antequam in succum rediguntur, qui ex additione sacchari fit syrupus.

Præscriptio syrupi ingredientium est eadem, quæ in Decoctis & Infusis solet usu venire: utut, quoniam syrupi pro longiore tempore præscribi solent, etiam major copia & liquoris & addendorum præscribenda sit. Differentiam magnam non habent: Sive recipiatur succus depuratus, sive Infusum, sive Decoctum, semper postmodum additur saccharum usque ad consistentiam syrupi: & quidem prout volunt vel crassiorem, vel fluidiorem syrupum, eò plus vel minus addimus sacchari: ordinariò proportio solet esse, ut dimidium sacchari recipiatur ad liquorem; v. g. si liquoris sint ℔iij. additur ℔iß. quæ invicem coquuntur ad spissitudinem Sacchari. Aliàs parandi sunt secundùm *correctionem Zvvelferianam*. Sacchari loco aut mel, aut rob quoddam, aliudque simile, substitui commodè potest. Signum sufficientis decoctionis habet Autor: si nempè guttula in tabulam frigidam effundatur, & habeat consistentiam debitam, ita ut non diffluat.

Quoad vires syruporum, imitantur hi suorum simplicium dotes: Sed in usu eorum observandum:

1. Suspectam esse facilem eorum in primis viis fermentescibilitatem, tam ex parte sacchari, quàm ex parte succi, aut Decocti adhuc crudi.
2. Hinc suspectum esse eorum usum iu morbis acutis, ne fermentationem & agitationem contentorum liquidorum plus minus intendant; adeoque in febribus meritò rejiciuntur à PANAROLLO & HEINRICO ab HEER.
3. In morbis chronicis, ex stomachi & hypochondriorum vitio natis, etiam minus conveniunt; cum dulcia talia & acidum intendat, & viscidum tenacius reddant, & bilem vitiosè alterent: hinc est, quod ne millesimus nostrum in nostro climate & sub nostra diæta ferre queat saccharata, &c. citra vel tormina vel borborygmos abdominis, vel hypochondriacas suffocationes, vel ructus, vel appetitus prostrationes, vel intumescentias & infarctus viscerum abdominis, &c.

Ob id

4. Meliores ac tutiores sunt syrupi, si non nimium sacchari additur:

Et

5. Hi ipsi syrupi propter saccharum copiosum non sint adeo magnarum virium, & si velimus, ut aliquid operentur, necessum sit, ut præscribantur ad ℨiv. v. vel vj pro una dosi; unde vix alius apud nos syruporum usus, quàm ad gratiam aliqualem potionibus aut misturis variis conciliandam; adeoque non in tanto usu solent apud nos usurpari, atque veteribus fuerunt; utut ab Italis adhuc interdum

soleant

soleant nimis excessivè præscribi, quibus tamen morem suum relinquimus.

Syrupos alterantes officinales simplices & compositos fusè enumerat Autor, è quibus

SYRUPUS DE ABSINTHIO.

Usitatus est in affectibus ventriculi & intestinorum. Descriptionem videbit. in *Pharm. Augustana*.

SYRUPUS ACETOSITATIS CITRI.

Ex succo citri cum saccharo paratus, frequenter adhibetur in Julepis, ad febres ardentes & malignas destinatis; sitim enim & ebullitiones humorum compescit, suavem habet acorem, cum succus citri unà resistet malignitati. In potionibus interdum vel decoctis solet admisceri pro gratia saporis.

SYRUPUS DE SUCCO ACETOSÆ & ACETOSELLÆ.

In febribus ardentibus benignis conveniunt. Præparationem videbitis in *Pharmac. Augustana*.

SYRUPUS ADIANTINUS
Fernelii.

Convenit in affectibus artheticis, pectoris & stomachi, ubi tam partes in pectore, quàm ipse stomachus sunt infarctæ & refertæ copiosa mucilagine crassa & viscida; hanc enim incidit & attenuat, & incisam expectorare vel expurgare facit. Sed possumus syrupo hoc tutò carere.

SYRUPUS DE ALTHÆA
Fernelii.

Paratur ex radice Althææ, & convenit valdè, ubi lenienda est acrimonia humorum, & temperanda eorum salsedo: unde hic syrupus de Althæa in affectibus urinariis est usitatissimus, v. g. in dysuria, in stranguria, in exulceratione aut etiam corrosione renum & vesicæ, item in mictu cruento, & similibus dolorificis partium urinariarum affectibus; potenter enim confert ad emendandam acrimoniam humorum, & pro tali usu convenienter miscetur cum oleo amygdalarum dulcium recenter expresso, item cum lapillis cancrorum præparatis; quoniam hi nimium acidum absorbent & præcipitant: Optimè hic potest propinari in decocto cicerum rubrorum, qui & diuretici sunt. Formula sit hæc:

♃. *Decocti cicer. rubri in aqua petrosel.* ℥iv.
Ol. amygd. dulc. rec. expressi ℥ß.
Lapill. cancr. præpar. ʒj.
Laud. opiati gr. ij.
Syr. de althææ Fernel. ℥iß. vel ij.

M. f. *Potio.*

Quæ & leniter abstergit vias urinarias, & temperat acrimoniam urinæ & humorum.

Convenienter Syrupus hic potest misceri cum emulsione ex terebinthina, & vitello ovi, de qua in *Colleg. Formularum*, ubi de Emulsionibus: corrigitur enim sic sapor terebinthinæ nauseabundus, & intenduntur vires.

SYRUPUS ANISI *cum* VINO
Quercetani.

Syrupus hic est gratus, & in affectibus pectoris in specie conveniens.

SYRUPUS ANTIEPILEPTICUS
Quercetani.
num. 2. pag. 291.

Examinanti ingredientia facilè patet, quod syrupus hic non sit inelegans in affectibus epilepticis; & quidem præparatio ejusdem singularis. Paratur beneficio spiritus vini vel baccarum juniperi priùs ex ingredientibus tinctura, quæ sacccharo pulverisato affusa & accensa deflagrando redigitur in consistentiam syrupi. Hic modus parandi syrupos singularis, uti dixi, & convenientior est reliquis syruporum præparationibus, & fit *oleum sacchari compositum* ad eundem modum, de quo *superiùs, ubi de saccharo*, habui.

SYRUPUS E SUCCO AURANTIORUM.

Syrupus hic non ubivis prostat: conveniens est in affectibus intestinorum colicis.

SYRUPUS AURANTIORUM E CORTICIBUS.

Convenit pro usu carminativo in colica flatulenta, aliisque intestinorum torminibus.

SYRUPUS DE ARTEMISIA FERNELII.
nro. 3.

Valdè commendatur in affectibus uteri, tam veris mensium vitiis, quàm putatitiis, & suffocatione uterina, utut inconcinna ejus sit præparatio, demonstrante ZWELFERO: nihilominus, si ex his ingredientibus fiat decoctum sine saccharo, non erit inconveniens.

SYRUPUS E SUCCO BETONICÆ.

Convenit in contusionibus, aliisque affectibus capitis, dissolutus in potionibus vulnerariis.

SYRUPUS DE SUCCO BERBERUM.

Est subacidus, & ingredi solet Julepos & potiones in febribus continuis & intermittentibus, etiam malignis, propter gratam aciditatem, quam obtinet.

SYRUPUS CAPILLORUM VENERIS.

Solet usitatè præscribi in affectibus pectoris & renum, ubi scilicet hæ partes sunt infarctæ mucilagine, & pituita crassa & viscida; hanc enim extergit & mollefacit, ut possit faciliùs expurgari: permiscetur commodè Potionibus & decoctis pectoralibus atque nephriticis.

SYRUPUS DE CARDUO BENEDICTO.

In pleuritide obtinet suum usum; uti etiam in febribus ardentibus.

SYRUPUS CORALLIORUM.

Syrupus coralliorum, tam *modo communi* præparatus, quàm *modo Zwelferiano* ex sale coralliorum, convenit ubi opus est adstrictione, & imprimis ubi adest hæmorrhagia cujusdam partis; v. g. in dysenteria, in fluxu hepatico, & uterino, non sine usu solet præscribi, imprimis si origo mali sit ex acido corrodente oscula vasorum, absorbendo acidum, & oscula adstringendo & claudendo: in dysenteria, diarrhœa, & aliis affectibus scorbuticis, valdè convenit.

SYRUPUS CYDONIORUM.

Est stomachicus, convenit in roborando stomachi tono, quoniam valdè adstringit, & tonum naturalem ventriculo restituit.

SYRUPUS DE ERYSIMO
Lobellii.
num. 5. pag. 292.

Aliàs *κατ' ἐξοχὴν contra raucedinem* dictus, ad affectus pectoris, in specie ad raucedinem, à materia viscidiore, fauces & arteriam asperam oblinente, in usu est & valdè convenit, imprimis si hauriatur cum decocto passularum & radicis glycyrrhizæ, cùm & hoc valdopere conveniat in raucedine: LOBELIUS dicit, se curasse puellam, quæ decem annos laboraverat raucedine, hoc ipso syrupo: convenit in asthmate & affectibus respirationis, item in tussi, & similibus pulmonum affectibus ex infarctu bronchiorum asperæ arteriæ, facto à materiam viscida ac tenaci; hanc enim attenuat, resolvit, & incidit ratione erysimi, quod abundat sale volatili acri, incidente, attenuante & resolvente ista mucilaginosa excrementa; quod ipsum etiam præstant reliqua ingredientia, capillus veneris, & stœchas Arabica. *Potest meliorari* hic syrupus, si scilicet decocto adhuc infundatur recens herba erysimi, & imprimis eius semen contusum, & huic infuso colato addatur succus erysimi saccharatus, & in cucurbita, suo alembico munita, decoquantur

tur ad consistentiam syrupi: qui syrupus potest convenienter in vehiculo istius aquæ, quæ in coctione per alembicum descendit, hauriri; quoniam erit impregnata succi & seminis erysimi sale volatili. Ubi opus est expectoratione, tam in tussi & asthmate, quàm in pleuritide exulcerata & empyemate, permiscetur cum *syrupo de nicotiana*, qui est expertus in tali casu, ut postmodum audietis.

SYRUPUS DE FARFARA seu TUSSILAGINE.

Similiter solet adhiberi in pectoris affectibus.

SYRUPUS GRANATORUM, tam dulcium, quàm in specie acidorum.

Usurpantur hi, ut diluantur in Julepis & potionibus ad gratiam saporis in febribus, & ubi stomachus est affectus; item in potionibus dictis cordialibus: impedit enim sanguinis effervescentiam, roborat stomachum, & nimiam illius dissolutionem corrigit.

SYRUPUS ANTIHECTICUS RIVERII. num. 6.

Syrupus hic ex *testudinibus*, *cancris*, & similibus non est inelegans in defectu meliorum remediorum; quoniam subministrant succum sale alcali occulto imprægnatum, cujus ratione absorbet subtile acidum, in hecticis prædominans.

SYRUPUS DE SUCCO HEDERÆ TERRESTRIS.

Est vulnerarius, valdè conveniens in potionibus travmaticis: in specie in affectibus pectoris & sputo sanguinis, in phthisi & ruptione vasculorum plumonum à nimio clamore, in casu ab alto, in pleuritide suppurata, & similibus convenit non minus, quàm in exulceratione renum & mictu cruento, in quibus affectibus hedera terrestris plantula nunquam satis laudanda.

SYRUPUS DE SUMMITATIBUS HYPERICI.

Est similiter vulnerarius & antinephriticus: propterea optimè possumus hos invicem permiscere in talibus casibus.

SYRUPUS DE HYSSOPO.

Convenit in incidenda crassa & viscida materia, qualis non rarò in stomacho & pectore stabulatur, imprimis cùm hyssopus sit planta pectoralis.

SYRUPUS DE JUJUBIS.

Solet dissolvi in liquoribus & potionibus, ubi opus est temperare urinæ & humorum salsedinem, interdum etiam aciditatem: in catarrhis salsis ad fauces & pectus ex glandulis decidentibus: ad excoriationem faucium, & aphthas, & affectus urinarios ex urinæ acrimonia ortos, & ad similes, ubi opus est temperare acrimoniam humorum.

SYRUPUS MYRTINUS.

Est adstrictivus, & solet præscribi, ubi opus est adstrictione, in vomitu, diarrhœa, dysenteria, cholera; item in hæmorrhagiis dissolvitur in potionibus contra hæmorrhagias partium.

SYRUPUS DE NICOTIANA SIMPLEX. num. 7. pag. 293.

Syrupus hic excellentissimus est in affectibus respirationem lædentibus, quoniam sal volatile nicotianæ mira facit in asthmate, & similibus affectibus. Cæterum quoniam notum est, quod nicotiana soleat inducere vomitum & non levem diarrhœam, propterea vis ejus emetica per exquisitam digestionem corrigatur, ut ad fundum secedant partes vomitoriæ, uti rectè dicit AUTOR *in Nota*: & ubi syrupus hic legitimâ digestione est præparatus, in asthmate certè, tussi, & similibus affectibus difficilis respirationis, planè singularis est. In empyemate, in specie post pleuritidem suppuratam, vomica item pulmonum, vix satis potest commendari ab EPIPHANIO FERDINANDO *in Consiliis*, qui in expurgando pure empyematicorum & quocunque alio, mira præstitit hoc ipso. Rectè igitur oxymel additur, quo vis ejus maligna corrigitur eò citiùs: si verò sal tartari adjiciatur, vis emetica remittit. In empyemate, præter hoc quod expurgat, etiam consolidat virtute vulnerariâ ulcus & abscessum pulmonum. Convenienter dissolvitur cum syrupo appropriato, vel solus in decocto hederæ terrestris, scabiosæ & similibus; & tale decoctum in expurgando pure empyematicorum & plevriticorum est egregium. Præterea in morbis infantum est egregius, in dispnœa & asthmate infantum, imprimis ubi metus est suffocationis in tenellis infantibus, item quando auditur sonitus in bronchiis pulmonum: in tali casu legitimè præparatus est omnibus reliquis præferendus.

SYRUPUS DE NICOTIANA COMPOSITUS. num. 8.

Quod jam dixi de syrupo simplici, etiam intelligendum est de composito. Feliciter infantibus propinatur in difficili respiratione: vix meliùs compositum officinale datur pro infantibus hoc in casu, quia interdum vomitus causatur, si non sufficienter resolvit mucum viscidum.

SYRUPUS DE PAPAVERE SIMPLEX.

Virtutem habet somniferam, anodynam & dolorum sedativam: unde loco laudani opiati ab ℥ß. ad ℥j. commodè potest dissolvi, tam in potionibus, quàm in Julepis in febribus, ubi adest agrypnia, vel in specie in cephalalgia. Nam in talibus casibus, quoniam disponit ad somnum, est egregius, & in febrium principio humorum ebullitionem compescit, & simul materiæ morbificæ coctionem adjuvat; & ubi præscribitur hic syrupus, non opus est, ut præscribatur laudanum opiatum, & contra.

SYRUPUS DE PAPAVERE ERRATICO EX INFUSIONE FLORUM.

Notum est, quod conveniat in pleuritide, sanguine congrumato, & similibus partium internarum & externarum affectibus, cum inflammationibus ersiypelaceis conjunctis.

SYRUPUS DE SUCCO PLANTAGINIS.

Est adstrictivus & vulnerarius.

SYRUPUS DE QUINQUE RADICIBUS APERIENTIBUS.

Convenit in affectibus chronicis, cachecticis & hypochondriacis. Cum autem *præparatio* communis sit ridicula, vid. *correctio in* ZWELFERI *Animadvers.* In digestivis medicamentis febrium intermittentium conducit, in cachexiis, scorbuto, & similibus morbis.

SYRUPUS DE ROSIS SICCIS.

Est adstrictivus, & convenit in sputo cruento, mictu cruento, dysenteria, & similibus.

SYRUPUS DE RUBO IDÆO.

Præscribitur usitatè in julepis contra febres malignas; in his enim præfertur gemmis & perlis omnibus à GESNERO in resistendo malignitati.

SYRUPUS DE SCABIOSA.

Syrupus hic travmaticus est, & in specie convenit in abscessibus & & ulceribus partium internarum pulmonum & renum: solet interdum adhiberi in inflammatione suppurata stomachi, pro rumpenda, abstergenda & consolidanda eadem. Convenit in variolis & morbillis, dum præservat, ne ex variolis in partibus internis oriatur abscessus & ulcus, in quibus etiam jam factis decoctum scabiosæ adhibetur; vel exinde paratus syrupus dissolvitur in eodem, vel usitatè dissolvitur in decocto ficuum vel milii.

SYRUPUS DE SUCCO SCORDII.

Resistit malignitati, venenis, & imprimis vermibus & lumbricis intestinorum.

SY-

SYRUPUS DE SUCCO SEMPERVIVI.

Convenit valdè in ardore faucium, in inflammatione faucium & linguæ, uti etiam in prunella, & principio anginæ: dissolvitur in aqua prunellæ, & additur aliquid nitri depurati; estque egregius in affectibus faucium.

SYRUPUS DE SYMPHYTO *Fernelii.*

De syrupo hoc notum est, quod sit vulnerarius, & conveniat egregiè in potionibus vulnerariis.

SYRUPUS FLORUM TUNICÆ.

Convenit in affectibus capitis; unde & permiscetur potionibus & Electuariis analepticis.

SYRUPUS DE SUCCO VERONICÆ.

Est vulnerarius.

Sequuntur *Syrupi* vel *succi melliti*. Hæc ipsa mella rarò usurpantur, nisi quod interdum loco syruporum in decoctis pectoralibus soleant dissolvi.

MEL MERCURIALE, RUTACEUM, & VIOLACEUM.

Solent dissolvi in clysteribus pro abstergendis intestinis: reliqua non item.

Oxymel est, si melli acetum addatur; quod non fit, nisi validiùs incidendum & attenuandum sit. Oxymelita hæc omnia, in specie scilliticum, conveniunt, ubi mucilago est crassa, ut in intestinis & ventriculo, unde solent permisceri cum potionibus vomitoriis ad incidendam pituitam, item in affectibus pectus infarcientibus, in quibus oxymel scilliticum est egregium.

Post syrupos alterantes sequuntur purgantes: è quibus est

SYRUPUS FLORUM ACACIÆ.

Syrupus hic egregius est in expurganda colluvie serosa, tam in morbis catarrhalibus, quàm hydrope, in depuranda massa sanguinea ab excrementis hinc inde collectis; unde in potionibus Majalibus seu præservativis non rarò solet præscribi.

SYRUPUS DE CARTHAMO.

Conveniunt in expurgando pectore à mucilagine crassa in eodem collecta & congesta, cum carthamum sit pectorale.

SYRUPUS DE CICHORIO CUM RHABARBARO.

Est blandum & lene purgans; unde in infantibus recens natis pro purgando meconio, ut præserventur ab epilepsia, præprimis convenit; in quo usu à quibusdam pro secreto habetur.

SYRUPUS DE FUMARIA COMPOSITUS seu MAJOR.

Pariter infantibus est dicatus, quando tinea & achoribus laborant: valdè etiam convenit in morbis melancholicis.

SYRUPUS HELLEBORATUS MINOR.

Valdè convenit pro expurgandis melancholia afflictis.

SYRUPUS FLORUM PERSICORUM.

Convenit pro expurgando sero abundante; item in lumbricis abigendis.

SYRUPUS VOMITIVUS.

Huc & *syrupi emetici* pertinent, qui optimi sunt: sed dosis eorum incerta est ex dupli causa, prout nempè vel cum aceto vel cum vino extrahuntur; cum hoc enim fortiores, cum illo debiliores sunt, quia acetum antimonii virtutem obtundit. Ut ergo ritè parentur, fiant modo sequenti:

♃. *Croci metallor.* ℈x.
Infunde in
Acetum vini ℔ß.

Post digestionem filtretur, & addatur
Sacchari ℔ß.

Sic blando calore sacch. dissolutum dat consistentiam syrupi.

Dosis ℨij. ad ℥ß. imò ad ℨvj. in infantibus autem gtt. v. ℈ß. ad ℨß. pro ætatis ratione: Dissolvitur in conveniente aqua simplici, v. g. hyssopi, centaurii minoris, &c.

Hic syrupus vomitivus, & Tartarus emeticus MYNSICHTI instar catholici vomitivi possunt inservire: nam uti notum est ex superioribus, vomitoria antimonialia omnibus reliquis sunt præferenda.

Tandem his *Oxymel Pectorale cum agarico Altenburgensium* annumero, in incidenda, attenuanda, & expurganda mucilagine crassa pituitosa egregium; cum notum sit, quod agaricus præ cæteris sit dicatus pectori.

Compositio est talis:

♃. *Herbæ hyssopi,*
Prassii,
Origani,
Card. bened.
Puleg.
Veron.
Scabiosæ ana Mj.
Rad. Ireos Florent. ℥j.
Agar. albi ℨx.
Zingib. ℨij.
Infund. in *aceti* ℔ij.
Aquæ veron.
Card. bened. ana ℔ß.

Digerantur per tres dies, tunc coquantur & exprimantur:
Colat.
♃. ℔ß. add.
Mell. despum. ℔i.

M. f. oxymell. cui injiciatur *Nodulus continens*
Pulv. cinnam.
Caryoph.
Calami arom. vel cubeb. ana ℈j.

CAPUT LXXXV.

DE TINCTURIS.

Tincturę nomen ab antiquitate speciatim arcano transmutationis metallicæ tributum fuit: hodie verò nihil aliud sunt, quàm essentiæ cum proprio rei colore extractæ: adeoque cognatæ sunt essentiis & elixyriis, & vix realiter inter se differunt, cum in genere quæcunque essentiæ vel quæcunque extractiones, si in operatione suavem & jucundum acquirunt colorem, imprimis rubeum, possunt vocari tincturæ. Hinc in mineralibus ac metallicis res manifesta est, quorum tincturæ genuinæ meritò hoc nominis obtinent; sunt enim tales tincturæ metallicæ *sulphura gloriosa* HELMONTIO dicta, & BASILIO VALENTINO notanter Germ. *guldische tincturen* appellantur, quas vitriolo, metallisque aliis æquè ac soli inesse asserit; vegetabilium verò tincturæ sūt corporum coloratæ particulæ, à subtiliore sulphure seu oleo simul dependentes. Sed hæ rarò sine vel alteratione sub præparatione, vel craseos immutatione, obtineri possunt. Ex animalibus, eorumque partibus, paucæ vel nullæ eliciuntur.

Tincturæ mineralium sunt vel siccæ vel humidæ: utrobique est substantia corporis metallici soluta: sic è croco Martis est tinctura Martis seu tinctura sulphuris vitrioli. Non rarò enim magna est sophisticatio in tincturis metallicis, dum scilicet colores non tam sunt ex re extracta, quàm potius ex menstruo, quod digestione longa super subjectum, non rarò solet mutare colorem, aliumque induere, cum imprimis omnia ferè menstrua, imprimis salina, diuturna coctione & digestione soleant fieri rubra.

Ex *fructibus & baccis*, v. g. ex baccis sambuci, granis coccionellæ, fragis, fructibus alKeKengi, &c. vel exsiccatis, vel ex earum Rob, *Tincturę* extrahi solent cum aqua appropriata, aut spiritu vini, parum tamen acidulatis: sic e. g ex rob sambuci secundùm AUTOREM cum *spiritu vini* fit *Tinctura*, quæ potius est *Essentia*: quod si loco spiritus vini accipiatur *spiritus flor. sambuci per fermentationem*, & beneficio hujus spiritus ex *rob sambuci* fiat *Essentia*, erit expertissimum remedium in erysipelate pro expulsione. Nobilius erit, si spiritus per fermentationem baccarum sambuci affundatur floribus sambuci, & cohobetur, qui spiritus postmodum rob affundantur, & ita fiat extractio *Essentię*.

Ex floribus vegetabilium aliàs frequenter eliciuntur *Tincturę*. Men-

Menstrua sunt varia: vel aqua communis, vel appropriata destillata, cum spiritu vel vitrioli, vel salis, vel quocunque acido acidulata: eligatur tamen loco aquosi liquoris phlegma vitrioli acidulum, quod ipsum non est medicina contemnenda, quo v. g. flores rosarum, violarum, tunicæ, &c. infunduntur, leni calore per aliquot horas digeruntur, donec menstruum tingatur, posteà exprimitur & filtratur.

Sunt autem tincturæ tales in usu, ut misceantur cum potionibus & Julepis pro colore & grato sapore; item præscribuntur instillandæ cerevisiæ ad aliquot guttas pro potu communi. Quod autem multum de crasi & vi vegetabilium participent, non est: certè flores tales parum habent in recessu; quicquid operantur, fit saltim beneficio menstrui. Ergo perinde est, sive tincturam florum bellidis, sive betonicæ, sive tunicæ, præscribam. Pro variis tamen affectibus variè specificari possunt, tam ratione florum, quàm menstruorum appropriatorum: sic v. g. pro expulsione in variolis commodè instillatur *Tinctura expulsiva* in mens. ß. cerevisiæ ad 50. guttulas, parata ex *floribus aquilegiæ, fumariæ & scabiosæ* cum *spiritu vitrioli regenerato*: in nimio æstu massæ sanguineæ tempore æstivo commodè instillatur potui *Tinctura hepatica*, uti vocant, parata ex *floribus bellidis, cichorii, papaveris rhœados, & hepaticæ nobilis* cum *spiritu vitrioli Martis*. Hæ tincturæ commodè etiam possunt usurpari post nimium potum liquorum spirituosorum aut generosorum. Vbi opus est provocatione urinæ, potest instillari potui vel Julepis *Tinctura nephritica*, parata ex *floribus calcatrippæ, cyani, & restæ bovis* beneficio *spiritus salis*.

Observetur etiam, quod colores tincturarum vegetabilium, præprimis menstruis acidis elicitarum, non semper sint genuini, sed ab his diversimodè immutentur: si enim floribus etiam cœruleis, exempli gratiâ borraginis, violarum, &c. affundatur spiritus acidus vel phlegma acidulum, tunc intensissimum colorem rubrum acquirunt: imò hoc fit, si aceto tantum irrorentur destillato, ut cœruleus color ab acidis mutetur in rubicundum, adeò ut tinctura florum cyani non minus sit rubra, quàm tincturæ florum bellidis & pœoniæ. Dehinc rubedo hæc ab alcali calcis vivæ, vel tartari, vel aliorum salium alcalium fixorum solutorum in aqua, attacta mutatur in viriditatem: sin verò his tincturis rubris cum acido paratis affundatur sal volatile, aut spiritus urinosus volatilis, verbi gratiâ spiritus salis ammoniaci, tum egregium cœruleum & purpureum colorem acquirunt: de quo videri potest BOYLE in elegantissimo *Tractatu de coloribus*.

Aliàs notissima est *Tinctura aperitiva* D. MOEBII secretissima, & nemini adhuc satis nota; suspicor tamen sequenti modo parari;

♃. *Spiritus salis*;

Qui quater rectificetur super caput mortuum proprium, & sic fit spiritus salis quodammodo volatilis: Hic spiritus bis vel ter cohobetur ab aphronitro; & post tingatur cum *torna salis*.

Spiritus hic ita tinctus vocatur *Tinctura aperitiva*, quæ est egregiè diuretica & stomachica in morbis chronicis, appetitu dejecto, suppressione urinæ, &c.

Aphronitrum sunt flores nitri, qui reperiuntur *Jenæ* in montibus, efflorescunt è lapidibus instar lanuginis.

Ex Saturno & Marte fit elegans *Tinctura antiphthisica*, antidysenterica, & in genere ubicunque opus est valida adstrictione & consolidatione. Modus est, ut solutio saturni in aceto (de qua *supra de saturno*) affundatur vitriolo Martis leniter calcinato; sic enim mox emergit Tinctura ruberrima, quæ vel simpliciter usurpanda, vel cum spiritu vini exaltanda, in quàm plurimis affectibus cum sanguinis excretione, exulceratione, &c. multùm proficua, etiam à multis in secretis habita.

Tinctura Paracelsi diaphoretica correcta à S. CLOSSÆO, est nihil aliud, quàm *Elixyr aromaticum compositum*.

Tinctura cathartica S. Clossæi, Archiatri Mediomatricum, nihil aliud est, quàm *Essentia catholica purgans*. Nempè beneficio spiritus vini ex purgantibus resinosis elicitur essentia rubra. Observetur autem, ut pro tali essentia recipiatur spiritus vini tartarisatus, eum in finem, ut corrigatur purgantium virulentia. Sic ex omnibus resinosis purgantibus cum spiritu vini extrahi potest tinctura.

Dosis ℨj. ad ℨij. in syrupi rosarum solutivi ℥ij. vel ℥iii. AUTOR cum spiritu vitrioli propinat, sed malè; quia omnis vis purgandi per acidum destruitur.

CAPUT LXXXVI.

DE TROCHISCIS.

Trochisci rarioris hodie sunt usus, qui apud Veteres frequentius usurpabantur. Conficiebantur ex pulveribus variis, mucilagine tragacanthi, aliave simili, exceptis, & ita in pastillos siccos sive Trochiscos formatis. Sic etiam pulveres dentifricii excipiuntur non rarò mucilagine tragacanthi, exinde fiunt Trochisci oblongi; quibus exsiccatis postmodum fricentur dentes & gingivæ; quæ formula tamen est rarior.

Inter compositiones, quæ in Dispensatoriis prostant, & ab AUTORE *pag.* 298. recensentur, usitatiores sunt.

TROCHISCI DE ALKEKENGI cum & sine opio

In affectibus urinariis, ardore & excoriatione & exulceratione partium urinariarum.

TROCHISCI DE CARABE seu SUCCINO.

Egregii sunt in temperando acri sero seu lympha, exulcerationibus & excoriationibus partium, item in hæmorrhagiis nimiis uteri, vomitu cruento, præsertim sputo cruento.

TROCHISCI PRO FUMO.

Fiunt ex simplicibus facilè combustibilibus, quæ dum comburuntur, exspirant suum odorem. Componuntur usitatissimè ex benzoe, styrace, succino, gummi iuniperino, thure, mastiche, &c. quorum pulveres si excipiantur mucilagine tragacanthi, exinde formantur Trochisci, irrorandi oleis appropriatis. Horum unus iniicitur in prunas, & ita excitatur suffitus. Loco tragacanthi etiam possunt fieri commodè cum tacamahaca dissoluta cum balsamo Peruviano in mortario calido.

TROCHISCI DE MYRRHA.

Prosunt in affectibus mulierum pro stimulandis mensibus, fœtu, secundinis, & lochiis. Dos. ℨß. ad ℨj.

TROCHISCI DE VIPERA.

Nil valent: sufficienter à ZWELFERO examinati sunt *Animadv. pag.* 209. loco quorum potius pulveres viperini usurpantur.

TROCHISCI OPHTHALMICI.

Trochisci ophthalmici sunt pulveres pro oculorum morbis destinati, qui pulveres minutissimi appellantur *Collyria sicca*, ab Arabibus *Sief*, & tali nomine prostant etiam in officinis pro oculorum usibus. Hi ipsi pulveres sæpius ex tutia ceu basi constant, quibus imprimis modò saccharum Saturni, modò tantillum camphoræ, modò aliquid vitrioli, &c. additur. Applicantur duplici ratione: vel enim sufflantur per calamum in oculum; vel tales pulveres permiscentur cum aqua appropriata, mutuò agitantur, & ita in oculos instillantur. Hi pulveres quocunque modo applicati necesse est, ut minutissimè sint triti, ne dolorem aut pruritum inducant oculis.

Ad hos pulveres etiam paratus pulvis ex lapillis cancrorum & exuviis serpentum pertinet, qui pulvis fuit *secretum* GNOEFELII *in oculorum vulneribus*: inflatur oculis, & postmodum cum linteis duplicatis vel succus vesicularum ulmi, vel aqua MYNSICTHI ophthalmica ex cancris destillata, aut cum aqua ovorum destillata cum succino, quam describit KESLERUS *in suis* 500. *Processibus*, quæ aqua similiter egregia est.

Hi pulveres in officinis prostantes solent formari in Trochiscos: excipiuntur nimirum mucilagine Tragacanthi, & ita formantur Trochisci, qui usus tempore dissolvuntur in aquis appropriatis, & applicantur.

CANDELÆ PRO FUMO.

Si pulveres pro Trochiscis pro fumo excipiuntur à carbonibus salicis, ladano &c. & misceantur cum mucilagine tragacanthi formantur exinde *candelæ pro fumo*.

Inter *Trochiscos purgantes* in usu sunt

TROCHISCI ALHANDAL, seu DE COLOCYNTHIDE.

Hi, horumque extractum, subinde tanquam stimulus purgantibus additur. Aliàs rari sunt usus.

CAPUT LXXXVII.

DE BALSAMIS INUNCTORIIS, LINIMENTIS, UNGUENTIS.

BAlsami tandem *inunctorii*, seu linimenta & unguenta quod attinet: *Linimenta* dicuntur *ab illinendo*, quoniam illinuntur parti, atque dum ita illinuntur, suo fotu aut illitu confortant aut alterant partem: hinc facilè patet, in quanam consistentia sint præscribenda. Ab his non admodum distincta sunt emplastra & cerota.

In his consideretur primò *corpus seu basis*, quod in unguento quidem formam unguinosam dat; estque non durum & spissum, sed fluidum & molle, nempè vel oleum, vel butyrum, vel pinguedo quædam, vel medulla animalium, vel mucilago, vel mel &c. & si etiam ex succis fiant vel decoctis inspissatis, non tamen absque olei vel pinguedinis cujusdam additione fieri possunt. Plurimis in casibus butyrum maiale non salitum præfertur ad linimenta & unguenta oleo aliisve similibus: tale enim butyrum concretum magis alcalinum est, subtilius itidem & penetrantius, atque pluribus affectibus externis, ex acido vitioso originem habentibus, conducibilius existit. Nihilominus ex oleis si parare linimenta animus sit, solet ipsis addi aliquid, quod det aliqualem consistentiam, atque ita in crassiorem aliquo modo linimenti consistentiam abeant. Id quod additur, sæpiùs solet esse parum ceræ, ita quidem, ut ad ℥j. oleorum addatur ʒj. ceræ, & hæc subacta dant medicamento consistentiam debitam, non nimis fluidam sicut oleum, non nimis crassam, ut emplastrorum; usitatè enim ita præscribuntur:

Cum s. q. ceræ f. Linimentum.

Hæc duo ingrediuntur linimenta: nam quando *sola olea præscribuntur*, tunc *vocantur olea*, & signantur:

Oleum externum.

Pro varietate autem oleorum nomina eorum rursus variant: Si enim olea sunt destillata, mutato nomine vocantur Balsama; sin decocta, vel infusa & expressa, vel oleis conformia, vocantur Linimenta.

Balsama hæc inunctoria rursus sunt duplicia: vel simplicia, vel composita; sive per mixtionem extemporaneam, sive destillationem invicem combinentur.

Quod si verò inunctionum consistentia media quasi sit inter ceram & oleum, uocantur *Unguenta*.

Cæterum in compositione Linimentorum pro maiori efficacia nonnunquam etiam aliquid pulverum, vel pulverisandorum solet admisceri: modò observetur, quod talia addenda in linimentis sint penetrantia & subtilia, quoniam linimenta debent penetrare, & propterea subtilia & penetrantia eorum debent esse ingredientia, ne infarciantur pori, atque sic impetus olei & eius penetratio impediatur: in tali enim casu ad ℥j. oleorum vix ʒß. pulverum potest admisceri.

Porrò cùm corpus Linimentorum sit oleum, uti dixi; oleorum verò non levis sit differentia, cum *triplicia* aliàs reperiantur olea;

1. *Olea decocta & infusa*, quæ maximè imbecillia.
2. *Olea expressa*, quæ mediæ quasi naturæ;

&

3. *Olea destillata*, quæ sunt efficacissima:

Adeoque horum oleorum in operando diversa admodum sit efficacia & ἐνέργεια, propterea etiam præscribendi modus quoad dosin in his oleis variat: hic tamen utplurimum habetur respectus, ut e. g. ℥j. olei per decoctionem, vel infusionem parati respondeat ʒß. vel ℈ii. olei expressi; horum verò proportio tripla vel quadrupla respondeat oleis destillatis.

Hoc autem observetur: quod interdum specialis olei alicuius dosis hanc proportionem observare prohibeat: sic v. g. in oleo hyoscyami expresso specialis omnium pensitanda est dosis, & sic in aliis.

In Emplastris verò corpus est cera, utplurimum cum resinoso quodam concreto, v.g. terebinthina plus minus commista, & cum oleo plus minus subacta, donec consistentia & textura talis spissior ac tenacior inde fiat; unde pro ceræ varia proportione nunc ad unguenta, nunc ad emplastra, nunc ad cerota, magis pertinent composita.

Corporibus his adduntur varia gummata, mineralia, vegetabilium pulveres pro intentione & scopo. Totum artificium componendi unguenta & emplastra consistit in effato HELMONTII *Tr. Dispens. Modern.* §. 57. *Nihil oleis, unguentis, vel emplastris miscendum esse, quod in iis nequeat per totum homogenealiter resolvi*, id est quæ non commodè tanquam soluens & solutum se mutuò ingredi, & ita novam quandam undique homogeneam texturam ac miscelam efficere queunt: unde in genere, quæ vel misceri nequeunt, ut aquosa & oleosa, vel quæ mista se invicem obtundunt, ut pulveres vegetabilium & mineralium, cera ac oleis vulgari modo subacti & inuiscati, frustra compinguntur, cùm ingredientia vires debitas exerere nequeant. Hinc sanè vulgaria unguenta & emplastra magna indigent correctione, utut non omnis efficacia iis denegánda sit: saltim non tantum præstant, quantum de iis putatur ex ingredientium ratione, vel quantum per se sola præstare valent ingredientia; unde etiam quædam simplicia minusuè composita præstant subinde in praxi maximè compositis, v. g. Balsamus Peruvianus, Balsamus sulphuris, emplastrum diasulphuris Rulandi, &c.

Corpus unguentorum, ceratorum, & Emplastrorum, tria primariò constituunt, oleum, mel, & cera.

Oleo respondet ceu congener, & miscibile est butyrum, pinguedines, medullæ, *terebinthina*; quæ usitatum est ingrediens emplastrorum vulnerariorum & ulcerariorum, quoniam est *balsamum quasi nostras*, quæ valdopere consolidat, & quamcunque corruptionem & alterationem arcet: post hanc oleo miscibiles sunt resinæ propriè dictæ, in specie molliores, item sapones. Olea destillata optimè sui generis oleis miscentur & subiguntur; interea reliquis substantiis jam liquefactis nonnihil, meliùs permiscentur: quin in his compositis primatum obtinent destillata olea ob penetrantiam suam volatilem.

Ceræ respondent omnia ea, quæ sunt eiusdem consistentiæ: uti sunt omnia gummata, galbanum, ammoniacum, bdellium, & resinæ spissiores, colophonia, pix, myrrha, mastix, benzoe, similia, &c. in quibus ipsis tamen non levis differentia, in specie in ferulaceis simul gummosis ac resinosis, unde hæc malè in aceto vel vino soluta permiscentur oleo; cum terebinthina verò subacta *methodo Zuvelferiana* commodiùs cum oleo misceri queunt. Quanto plus accipitur ceræ, tanto crassiorem habet consistentiam, & erit emplastrum vel cerotum: ubi verò minus accipitur ceræ, mistura erit mollior, instar unguenti.

Mel quasi corpus est medium, aquosum tamen, & ob id vegetabilium succis, eorumque productis, optimè miscibile: hinc ex vegetabilium succis, aut decoctis inspissatis, aut Extractis succosis, cum melle optima parantur balsama; minus cum oleo vel cera: Hinc HELMONT. citato loco in melle balsamos florum cogit. Ipsi tamen etiam cum terebinthina & gummatibus coeunt, quia vegetabilium vis in simili succo gummoso ferè fundatur.

Ex dictis patet, quod olea per infusionem vel decoctionem vegetabilium, tam recentium, quàm aridorum, parata minus valeant, cum oleum de aquosa substantia nihil, de aromatica parum capiat, adeoque mel potiùs cum eorum succo subigatur. Nam quæ destillando nil suggerunt oleosi, vix in oleum commune quicquam fundunt: verbi gratia cydonia infunduntur in oleum commune pro scopo adstrictorio, ridiculo conatu: Nam de cydoniorum substantia nihil ingreditur oleo, & olea semper laxant & emolliunt, unde impossibile est, eorum beneficio adstringentem virtutem applicare corpori. Chamomilla, aromaticum simplex, tantillum de suo odore particulisque resinosis fundit, de cætero nihil. Potiùs ergo præferenda olea destillata composita seu balsama, tam destillata quàm assata, vel mista composita olea cum corpore pro balsamo: hinc balsamum sulphuris est egregium, cum sulphur solubile sit in oleis: hinc oleum rosatum & aqua calcis vivæ mista dant *unguentum butyraceum*, egregium, *ad ambusta* alcali calcis vivæ & acido olei invicem coeuntibus naturali mistura in concretum homogeneum, quasi saponiforme.

Ex dictis etiam patet: quod ex pulveribus mineralium ac vegetabilium vulgari modo parata emplastra & unguenta parum valeant, cùm oleo, cera ac pinguedinibus inviscata & quasi mutuò conglutinata, parum vel nihil virtutis exerere valeant. Hinc v. gr. farinæ in cataplasmatum forma suo satisfaciunt scopo; quæ melle vel oleo alterata, ut cum cera inviscata, parum vel nihil in unguentis, minus in emplastris præstant: confer. MAJOR *Dissert. de lacte lunæ cap.* 12. §. 12. *seqq.* Hinc tutia, lapis calaminaris, cerussa, vel lithargyrium, ac similia frequentissima emplastrorum ingredientia obruta, minus activa existunt; quia difficulter & non benè invicem uniuntur, sed unum impedit alterum, pulveres impediunt oleosa, & oleosa impediunt efficaciam pulverum.

Observandum tamen 1. quod in unguentis & emplastris, quæ ingreditur Saturnus, non sine consilio iubeatur, ut priùs in oleo ebulliat Saturnus, & ita ab olei acido, quantum possibile, dissolvatur, atque sic cum oleo ex parte dissolutus coeat, ac ipsum simul oleum in texturam suam ita alteratum, correcto acido, alcalinum magis factum, meliùs casibus chirurgicis conveniant. Reliqua substantia inviscata nimis sub tegmine viscido ac glutinoso, parum vel nihil operantur, & leviter saltem, quantum in extima superficie emplastri hærent, acidum vitiosum exactè odoretenus sorbere & imbibere valent.

Observandum 2. quod acetum addatur subindè in unguentis & emplastris Saturninis, Martialibus, item Venereis, ut unguento Ægyptiaco, Apostolorum, &c. propterea, ut hæc nonnihil rodendo illa subiecta faciliùs huius medio reliquis succis, decoctis, aut melli uniantur; quin & ut ista rosione dulcorem aluminosum acquirant, porrò ab acido ulcerum saturandum. Confer. *Animadvers.* ZWELFERI. Superiùs enim dixi, quod *Saturnus* sit quasi *columna chirurgiæ*, ex eo, quod ulcera & vulnera, quæque subsunt manui chirurgi, peccent utplurimum subtili acido, quod subtile acidum absorbetur promptè à pulvere ex Saturno, aut ex Venere, cum notum sit, quod eadem promptè ad se alliciant acidum. Inter Saturnina

nina hec sunt Saturnus ustus, cerussa, minium, lithargyrium, &c. Ex venere sunt imprimis ærugo, æs ustum, crocus veneris, tutia, pompholyx &c.: unde unguentum Ægyptiacum, cuius basis est ærugo, commune est refugium chirurgorum in ulceribus cacoethicis, & imminente iam gangræna: quò pertinet etiam lapis calaminaris, qui lapis, & ex eo ritè paratum emplastrum, egregium est in consolidandis & incarnandis ulceribus, & vulneribus.

Emplastra ergò, quæ propter laudabilem sui compositionem merentur ut admittantur, sunt v. g. Emplastrum diasulphuris Rulandi, carminans Sylvii, diaphoreticum MYNSICHTI, unguentum Ischiadicum Poterii, unguentum aureum ZWELFERI: In specie unguenta ad hæmorroides *Zwelferi in Animaduers. & Pharm. Reg.* Linimentum Arcęi ad vulnera capitis, Balsamus vulnerarius Crollii, *Autoris num. 6. pag.* 304. Unguentum Ægyptiacum, Emplastrum Norimbergense, &c.

• Quoad ingredientium proportionem: in unguentis olei ℥j. adduntur cerę ʒij. & pulveris ʒj. quę coeunt in consistentiam unguenti. In Emplastris vel ceratis recipitur olei ℥i. pulv. ℥ß. ad ʒvj. & cerę ℥iß. ad ℥ii.

Non rarò etiam permiscent succos vegetabilium, sive expressione sive decoctione paratos; hos & miscent cum vino & terebinthina, lentè coquendo, donec exhalent humiditates superfluæ, & ita mutuò se iungunt partes succulentę cum pinguibus, & fiunt emplastra & unguenta valdè efficacia & penetrantia. Imò non pauci sunt, qui destillant res destillandas in oleum, & his oleis destillatis postmodum infundunt vegetabilia
 ficciora, digerunt, & tandem filtrant, post cum terebinthina redigunt in emplastra & unguenta, valdè convenientia in usu chirurgico in morbis externis; & tales misturę posteriores vocantur *Balsama unguentaria & vulneraria*. Nam quò magis & meliùs sese uniunt ingredientia emplastrorum & unguentorum, eò meliorem & efficaciorem habebunt usum.

Dabo exemplum unum alterumue emplastri pręparati cum succis: sit verbi gratia *Emplastrum* vel *unguentum spleneticum D. Niemanni*:

℞. *Fol. nicot. veræ* ℔iß.
Cicutæ M. ii.
Hyoscyami albi M. iß.

Infund. in s. q. *vini*, in quo *radix filicis & cortites frangulæ ferbuerint*, stent in infuso per 24. horas, coqv. ad consumptionem aquę vel vini: contusis & cribratis

adde
Ol. de capparib. ℥viii.
Amygdal. amar. ℥ii.
Irinę, in quo rad. ari bullivit, ℥iß.
Pingv. anserinę,
Gallin. an. ℥iß.
Succi depurati nicot. ℥iii.
Bryon.
Cyclamin.
Polypod.
Verbenæ an. ℥i.

coqv. iterum lento igne, add.
Gumm. ammoniaci ℥iii.
Galbani ℥ij.
Bdellii,
Opopanac. an. ℥i.
Pulv. rad. asari ʒß.
Sem. genistæ ʒii.
Vrticę ʒiß.
Cumini ʒi.
Rutæ,
Ceterach,
Tamarisci an. ʒii.

Cum s. q. *cerę* aut *terebinth.* f. *Emplastrum*.

In hoc Emplastro adsumitur pauca cera, quoniam adsunt gummata; & parum olei, quoniam adsunt succi: quando ex his volo unguentum, augeo dosin oleorum & succorum, & minuo dosin gummatum & cerę.

Emplastrum de Cicuta Sennerti ad scirrhos & tumores lieni est hoc:

℞. *Herb. acutę* M. ii.
Flor. genistę M. i.
Gummi ammoniaci ℔iß.

Subigantur in s. q. *aceti* tamdiu, donec *gum. ammoniacum* dissolutum sit: postmod. coletur: adde
Succi nicot. verę ℥vi.
Ebuli ℥iv.

Iterum bulliant: tandem adde
Resinæ pini,
Terebinth. an. ℥iii.
Styrac. calam. ʒvi.
Myrrhæ ℥iß.
Olei de cappar.
Cerę an. q. s.

Hoc Emplastrum Sennerti longè elegantius est priori. Artificium consistit in hoc, quod ingredientia optimè sese uniant: Nam acetum, uti solvit gum. ammoniacum, ita extrahit citutam & genistam, &c. his solutis facilè sese iungunt succi aquosi, & propter istam coniunctionem meliùs se apprehendunt, & ita meliùs in se invicem agunt.

Quoad operandi modum Unguentorum & Emplastrorum: operantur hæc vel mediatè, vel immediatè: *Ibi* per effluvia subtiliter penetrantia, seu, ut loquitur HELMONTIUS; per sui odores: *Hic* per sui contactum materialem. Ibi in affectibus internis, ubi volatilia, verbi gratia olea destillata, primatum ferunt; hìc in externis, ubi reliqua fixiora concreta non minus conducunt. Hinc prioribus in casibus iubet BURRHUS, quod Emplastra constare debeant ex materia volatili, quæ nempè tota intra cutis poros se insinuet: vid. BARTHOLINUS *Cent.* 3. *Epistolar. pag.* 387. Specimen talis volatilis unguenti videtur exhibere DECKERS *in Praxi Barbette pag.* 59. Sicuti etiam aliàs insinuavi, quod ex spiritu salis ammoniaci & terebinthina invicem mistis *Unguentum quasi emplasticum, volatile* tamen, fieri queat. Hinc obseruanda simul *encheirisis Helmontii* pro actuandis ungventis & Emplastris, quam insinuat *c. l. §. 58. cum delectu* scilicet *applicanda esse Unguenta & Emplastra* (nam horum eadem est ratio) *& destinguendum*, si fiat medicatio seu sanatio à centro foras, uti est in vulneribus, puncturis, contusionibus, fracturis & similibus, ut in talibus casibus tepidè applicetur Linimentum, Unguentum, Emplastrum, & similia. Cæterùm vbi affectus internus externum petit subsidium: v. g. dysenteria, Colica, Cardialgia, spasmi nephritici & similes, tunc unguenta, &c. applicare, & foras lapide calefacto, vel sacculo, arena calida pleno, fovere iubet; quoniam tali potenti lapidis vel arenæ calore super unguento posito symptomata eadem minuantur, uti dicit; ita malum foras eliminatur, impulsionesque symptomaticæ sistuntur. Dicit enim: later pellit, ut vires emplastri intrent, attrahitque foras, quæ aliàs pigriora hærent &c. vid. *citato loco*. Et hoc ipsum observetur in Praxi, & sæpiùs felix succedet successus, idque, si facienda medicatio foras, uti dixi, cum latere: sin verò à centro foras in vulneribus, fracturis, &c. tunc linimenta, unguenta, & emplastra sola sunt applicanda calida.

Necesse iam est, ut considerentur *Unguenta officinalia*, quæ ab AUTORE ordine alphabetico recensentur. His Unguentis affinia superiùs dixi *Balsama Unguentaria*, seu *Balsama inunctoria*, Germ. *die Wundbalsam*; Unde etiam de iis tractat AUTOR in hoc capite, & aliquot egregias subministrat formulas.

Fiunt hæc Balsama vulneraria duplici modo: vel ex destillato vel infuso. Uterque convenit in hoc, quod sint sub forma liquida vel fluida instar oleorum; ita ut possint applicari vulneribus, iisque instillari. Quæcunque vulnera sanant, & uniunt promptè citra suppurationem, citra dolorem & alia symptomata; idque brevi tempore & tutò: id quod vocat HELMONTIUS sanare vulnera per primam intentionem.

Communis aliàs chirurgorum lucrosa, quia diuturna, methodus est talis: ut

1. Applicent digestiva, quæ pus promovent.
2. Applicant abstergentia, quæ pus factum abstergunt & ulcus purificant.
3. Applicant incarnativa, quæ carnem generare faciunt.
4. Applicant cicatrisantia & fortiter consolidantia, quæ partem ad cicatricem perducunt.

Cæterùm qui habet Balsamum inunctorium, is mox in principio, post sedatam hæmorrhagiam, illud calidè applicat aut instillat, quod aliquoties repetit, & ita vulnera citò, tutò, & iucundè curat: interdum sine vestigio cicatricis, cùm labia promptè & subtiliter coeant.

Fiunt talia *balsama*, uti dixi, vel *destillando*, vel *per infusionem*: *Destillando*, quando recipiuntur gummata aut resinæ, eaquæ mista per destillationem dant oleum; huic oleo adduntur postmodum convenientes pulveres ex aloe, myrrha, mastiche, tutia, saccharo Saturni, & similibus, ac cum tantillo terebinthinæ vel olei terebinthinæ miscentur in formam liquidam balsami: Vel fiunt *per infusionem*, quando scilicet Vulneraria vegetabilia, in specie hypericum, eiusque summitates, infunduntur in oleum, post infusionem exprimantur, & novorum florum infusio denuò repetitur, idque aliquoties, donec oleum benè sit impræganatum: huic oleo postmodum adduntur pulveres appropriati, & post digestionem & lenem ebullitionem cum terebinthina coniunguntur in consistentiam balsami cuiusdam liquidi pro vulneribus curandis ex optatissimi.

Talium balsamorum aliquot habet Descriptiones AUTOR, quas inter primo loco est

BAL-

BALSAMUS BALSAMINÆ.

num. 1. pag. 302.

Paratur hic *Balsamus* ex *balsamina seu momordica* : est arcanum contra vulnera & ambusta, in specie, quod benè observetur, contra ulcera mammarum, quæ sunt corrosiva, & in cancrum abeunt: Anodynum est preterea Momordica, & propterea etiam balsamicam vim habet sistendi dolorem: sicut & sola poma momordicæ seu balsaminæ oleo lini infusa, dant *oleum vulnerarium*. Balsamum hoc ingreditur simul viscus ulmi: Ulmus nempè fert folliculos seu vesiculas, in quarum cavitatibus tempore æstivo inest liquor limpidus, leviter glutinosus, qui singularissimum est in omnibus recentibus vulneribus, ac præprimis mirabile est in oculorum vulneribus. Conf. Observat. HEINRICI ab HEER, ubi prostat exemplum cujusdam, cui ex læsione oculi totus humor aqueus effluxit, qui postmodum fuit restitutus applicatione hujus liquoris in vesiculis ulmi reperti.

BALSAMUS HYPERICI MAGISTRALIS, seu OLEUM HYPERICI MAGISTRALE.

Num. 3. pag. 303.

Succinctiùs præparatur tale balsamum ex oleo seminis hyperici expresso, propriis floribus infuso: confer. PARACELSI *Herbar. ubi de hyperico*; ibi enim aliquot balsamorum & oleorum descriptiones prostant.

BALSAMUS UTERINUS.

num. 5. pag. 304.

Compositio est egregia, subministrat emplastrum efficax in affectibus abdominis, hystericis, colicis, &c. convulsivis.

Ejus loco

℞. *Galbanum*:

Malaxetur cum dictis *oleis*, vel *oleo succini & spicæ*, & abdomini imponatur.

Balsama vulneraria externa varia prostant; eorum tamen loco simplicia quædam sufficiunt, v. g. Balsamus Peruvianus, oleum hyperici expressum, &c. In specie oleum hyperici ex semine expressum si affundatur comis florentibus hyperici, fit oleum rubicundum, optimè curans recentia vulnera. Quin & cerumen aurium nobilissimum est vulnerarium pro partibus nerveis æquè ac sanguineis: hinc

℞. *Cerum. aur.* ℥ß.

Misc. cum *oleo nucll. expresso*, adde tantillum *sacchari Saturni*, & habebitur optimum vulnerarium: vel cerumen aurium misceatur cum *Balsamo Peruviano & oleo sem. hyperici Agricolæ*.

BALSAMUM VULNERARIUM

Crollii.

Num. 6. pag. 304.

Compositio hæc *Crolliana* & præparatio est laude digna propter artificium compositionis; dum resinas vegetabilium cum terebinthina incorporare, & ita per homogeneorum unionem egregium balsamum parare docet.

BALSAMUS VULNERARIUS.

Num. 7.

Benè quidem succedit in principio: quia tamen balsamum hoc paulò acrius est, hinc non ubique convenit. Melius est, si gummata in aceto maceranda cum terebinthina malaxentur; melius sic unientur invicem ingredientia, & efficacior balsamus ac emplastrum exinde fieri poterit.

BALSAMUS VULNERARIUS SAMARITANUS.

Ita vocatur, quia ex oleo & vino est paratus.

Pertinet huc *Balsamum Vulnerarium Heinrici ab Heer in observ.* 10. quod mirè commendat tam ad ulcera, quàm ad vulnera; & habet observationem hæmorrhoidum ulceratarum hoc ipso curatarum.

Fit ex *Flor. verbasci*,
Hyperici,
Folior. prunellæ an. part. æqual.

Incoquuntur in oleo seminis hyperici expresso, & vini veter. an. part. æqualibus ad vini omnimodam exhalationem: quod si sæpius infundantur & coquantur novi flores, erit eò efficacius. His additur lapis calaminaris septies in vino, & demum in hoc oleo post ignitionem extinctus, & ita in balsamum vulnerarium miscetur.

Cæterum perfici potest ulteriùs hoc balsamum, si scilicet cum vino & oleo simul coquatur succus nicotianæ, millefolii, & bistortæ, & post talem decoctionem loco lapidis calaminaris potius terra vitrioli dulcis accipiatur; & etiam simul addatur pulvis aloes, myrrha, & cancri fluviatiles cum gummi elemi & terebinthina: quibus si simul addantur Balsamus Peruvianus & mucus aurium, erit *Balsamus Vulnerarius* magis efficax.

Quod attinet Linimenta, offert se

LINIMENTUM DE SATURNO.

Num. 11. pag. 305.

Extemporaneum hoc *Linimentum de Saturno* præstat tantum, quantum omnes veterum compositiones, quas Saturnus ingreditur. Apud nos non est in usu, cùm illi substitui possit Unguentum de cerussa, & quidem camphoratum. Convenit hoc valdè in vulneribus, & ulceribus cum inflammatione conjunctis, & cum dolore. Ratio est, quoniam omnia ulcera inflammata & valdè dolorifica oriuntur ex fermento subtili acido, quo fit, ut alimentum ulceris proprium degeneret in succum acidum & acrem, qui reddit ulcera dolorifica: deinde dum coagulat sanguinem parti læsæ vicinum, inducit inflammationem erysipelaceam. In tali casu optimum est hoc linimentum; quoniam Saturnina absorbent subtile acidum, & imbibunt, ut sic remoto fermento acido, citò & jucundè subsequatur curatio. Speciatim exaltari potest, si in fine mistionis addatur camphora in oleo illo rosato soluta: quin etiam pulvis oculorum spermatis ranarum proprio spermate insaccatorum addi, & ita simul Emplastrum de spermate ranarum fieri potest, ad imitationem nepè elegantis Emplastri spermatis ranarum, quod habet CNOEFFELIUS *in Append. ad* M. A. N. C. *Anno* 6. *pag.* 186.

LINIMENTUM COMPOSITUM, SEU LINIMENTUM DE AMIANTHO.

Primus, qui Linimentum hoc descripsit, fuit BOOTIUS *in Tr. de Gemm. & lapidibus*, & post hunc WORMIUS *in Museo*, ubi *de Amiantho*. Est egregium in tinea capitis puerorum, si misceatur cum oleo tartari per deliquium, & subigatur cum oleo nicotianæ. Nam oleum tartari per deliquium valdè conveniens est in ulceribus & morbis externis ex acido oriundis; quoniam est sal alcali tartari dissolutum. Expertum quoque est in ulceribus tibiarum, idque propter tutiam & Saturnum. De Amiantho autem nihil participat.

LINIMENTUM DENTIFRICIUM.

In scorbuto oris egregium est. Pro gratia autem odoris imprægnetur aliquot guttis olei destillati caryophyllorum, & facit ita, ut gratum halitum spirent ægri.

LINIMENTUM ERRHINUM.

Num. 14. pag. 306.

In quibusdam officinis est in Usu. Usus tempore potest misceri cum oleo iridis, & addi aliquot guttæ olei maioranæ destillati; Sic enim valdè convenit in affectibus narium.

Quod Unguenta officinalia ab AUTORE pariter recensita attinet, illa paucis adhuc considerabo.

UNGUENTUM ÆGYPTIACUM.

Describitur *in Pharm. Augustana*, de quo supra dixi, quod sit commune refugium chirurgorum in ulceribus & vulneribus malignis, putridis & sordidis, gangræna, sphacelo, &c. pro carne corrupta separanda; putredinem enim corrigit, & postmodum ulteriorem corruptionem inhibet.

UNGUENTUM ALABASTRINUM.

Unguentum hoc videbitis *in Pharm. Augustana.* Commendatur in affectibus capitis, speciatim ejus doloribus nimiis, in mobo Hungarico, qui ipse propter exquisitissimum dolorem vocatur Germ. *der hirn Wurm*, aliisq; morbis acutis: in quo puncto frequentissimo est in usu temporibus illitum. Malaxari potest pro varietate circumstantiarum cum oleo liliorum alborum, oleo papaveris expresso, oleo chamomillæ, oleo anethi, anisi, &c. partim discutientibus, partim anodynis ac dolorem sistentibus, seu sopientibus. Admodum laudatur à FORESTO singulariter in dolore dentium extrinsecùs applicatum: ad quoscunque dolores in specie ex contusione, compressione vel casu obortos, usurpat: *vid. lib.* 9. *Obs.* 33. & 61.

UNGUENTUM ALBUM CAMPHORATUM.

Paratur ex cerussa cum camphora, & prodest in inflammationibus: Nam Cerussa, & omnia ex Saturno parata remedia, dicuntur refrigerare. Rationem subministrat TACHENIUS, quoniam scilicet omnia ex plumbo absorbent acidum, omnium inflammationum AUTOREM. Camphora potenter penetrat, coagulata

gulata dissolvit & discutit. Post coctionem unguenti camphora aditur, vel tempore usus aliquot grana adduntur; quia est substantia volatilissima, adeoque sub præparatione multum deperditur. Cum camphora enim auctum est egregium in rubore, calore & ardore quocunque. Plura aliàs prostant Unguenta ex Saturno in officinis, ut de Cerussa, lithargyrio, Minio, &c. Omnia autem hæc essentiâ conveniunt, & basi Saturni superstructa sunt; Unde unicum selectius plurium loco sufficiat. *Unguentum album camphoratum* optimè sequenti modo parari posset:

♃. *Saturni calcin*, qv. v.
Coqv. in *aceto*: mistura subigatur cum *oleo amygd. dulcium*, terendo in mortario plumbeo ad consistentiam debitam, in fine addendo *campb*. q. s. & hoc omnibus reliquis præferendum.

Conferunt dicta Unguenta in pruritu, scabie, rubore, ardore, excoriatione &c. partium externarum, item contra ambustiones & pustulas: Saturnus nempè absorbet acidum in talibus casibus, in partium solidarum superficie peccans: e.g.

♃. *Ungu. albi campbor.* ℥vj.
Flor. sulphuris ℥ij.
Olei tartar. per deliq. ℥j.
Nicot. q. s.
M. pro *unguento*.
D. S.
Vnguentum contra scabiem.

Hoc obiter, quoad unguenta contra scabiem, noto: quod nempè oleum tartari per deliquium sit egregium in scabie, & aliis affectibus cutis, in serpiginibus, gutta rosacea & omnibus affectibus cutaneis. Deinde etiam Mercurius dulcis est egregius in scabie, contagiosa imprimis, & aliquo modo maligna, aut etiam si sapiat quodammodo naturam luis Venereæ.

Observetur autem, quod oleum tartari per deliquium & Mercurius dulcis non possint simul in uno eodemque unguento præscribi: ratio, quoniam se invicem præcipitant; nam cum Mercurius dulcis, vel etiam Mercurius sublimatus sit coagulatus à salibus acidis, fit, ut ex adjectione olei tartari per deliquium ista salia acida imbibant sal alcali lixiviale ex sale tartari, & ita dimittant Mercurium vivum. Hoc ne fiat, unum tantum sine altero est præscribendum.

VNGVENTVM ALTHÆÆ SIMPLEX ET COMPOSITVM.

In frequenti est usu leniendi, temperandi, emolliendi, dolorem sistendi; hinc usitatissimum est in affectibus Renum & vesicæ, dolore scilicet nephritico, suppressione urinæ, &c. Subigatur autem cum oleo scorpionum, & regioni renum vel pubis, & in perinæo applicetur. Ad dolorem pleuriticum in specie quoque fiat euporiston Rulandi: huius enim par. ij. cum olei amygd. dulc. parte miscet, & crebrius lateri dolenti illinit: quin & exaltari potest, si addatur oleum destillatum cumini cum Camphora.

VNGVENTVM ANODYNVM.

Vnguentum anodynum, in *Dispens. Cordi* obvium, prodest in doloribus podagricis Varii modi sunt: Cæterum meliùs substituitur huic *unguentum anodynum Mynsichtii*, cuius compositio est elegantior; vel potest ex tẽpore fieri *unguentũ anodynum* ex oleo verbasci, oleo hyoscyami & opio; vel sufficit solus liquor verbasci, vel liquor florum sambuci: cum quibus subactum sit opium, vel semen papaveris. Loco plurium talium sufficiat *Emplastr. & unguentum* polychrestum *ex hyoscyamo* LUDOVICI *in Pharm. pag.* 628. & 671.

VNGVENTVM APOSTOLICVM AVICENNÆ.

Unguentum Apostolorum convenit ad vulnera & ulcera sordida, etiam in casibus desperatis: Corrodit enim potenter, uti facit *unguentum Ægyptiacum* ex viride æris, in partibus sordidis & putridis.

VNGVENTVM ARTHANITÆ MAJVS & MINVS.

In usu est externo ad solutionẽ alvi, abdomini vel regioni umbilici illitum. In contumacioribus ergo alvi obstructionibus toti abdomini illinatur: item hydropicorum ventri tumenti subinde applicatur ad movendum alvum, & evacuandum serum ex alvo, imprimis, si malaxetur cum oleo sambuci & ebuli.

Talia *Unguenta* purgantia vocantur etiam *Opompbalica*, cuius non inelegans descriptio aliàs est hæc:

♃. *Aloes* ℥ij.
Fell. tauri ℥j.
Scamm. ℈j.
Butyri q. s. M.

Vmbilico imponitur ad laxandum alvum, imprimis quidem infantum.

Aliud *Unguentum purgans* fortius fit hoc:

♃. *Rad. helleb. albi*,
Nigri,
Aloes hepat.
Sem. cataput. min.
Colocynth. an. q. s.
Pulverisetur subtilissimè, & adde
Axung. porcinæ q. s.
M. f. *Unguentum*.

Si hoc inungantur manus, purgare dicunt per vomitum; si verò plantæ pedum, per secessum. Sit fides penes experientiam.

VNGVENTVM AVREVM.

Unguentum aureum dicitur ita à colore & effectu, vulnera recentia certè citò curat.

VNGVENTVM DE CALCE.

Calx viva equidem optimum est remedium: inviscatum tamen ab oleis nil valet. Quod si tamen unguentum aliquod exinde parare voluerimus, duplici fieri potest modo, vel ex aqua calcis vivæ cum oleo amygdalarum dulcium, vel alio appropriato, uti superiùs monui; vel etiam ex calce lota cum oleo appropriato, rosarum, vel amygdalarum dulcium nempè mixta. Quicquid sit, conducit hoc unguentum ex calce viva contra scabiem contumacissimam, item contra ambustiones, item contra carunculam penis. In talibus casibus, imprimis in scabie, malaxetur cum oleo nicotianæ, & valdè convenit. Optimè interim per se adspergitur; sic enim in Obs. contra caruncúlam penis expertissimum remedium dicitur.

VNGVENTVM de CERVSSA AVICENNÆ.

Quæ dicta sunt de ungvento albo camphorato, omnia dicenda veniunt de hoc: paratur enim illud ex cerussa.

VNGVENTVM CITRINVM.

Unguentum citrinum externè dicatum est furunculis, Germ. *den Schwaren*, pro extractione & maturatione.

VNGVENTVM CLYSMATICVM.

Ita dicitur, quia à veteribus clysteribus addebatur pro blanda alui reclusione: dissolvebant scilicet in Decocto appropriato, v.g. in Decocto emollitivo, ad blandè laxandam alvum. Hodie tamen minus in usu est, quia temperatum admodum, hinc non nisi in infantibus locum habet.

VNGVENTVM COMITISSÆ.

Constat ex infuso & Decocto variorum adstringentiũ, unde ad pręservationem abortus, nimium mensium fluxum, fluorem album, dysenteriam, &c. applicatur lumbis vel abdomini, mistum cum oleo mastichino, oleo cydoniorum, oleo nucistę & alio simili. Quidam ita pręscribunt:

♃. *Ungu. Comitissę* ℥j.
Croci martis adstring. ℥ij.
Cum *Oleo myrt.* f. *unguentum*.

Sed vano usu pręscribitur, cùm affectus adstrictorius inde speratus à pinguedinibus & oleis omnino impediatur: sicuti etiam croci martis usus externus nullus est.

VNGVENTVM CARDIACVM.

Unguentum Cardiacum parum valet; unde eius loco oleum destillatum cumini hypochondriis illini poterit.

VNGVENTVM CORDIALE LVDOVICI ab HORNIG.

Vnguentum hoc contra morbos malignos adhibetur; & addi posset oleum camphoræ, quod cum oleo amygdalarum dulcium paratum sit: ita enim omnibus aliis præstaret, acuatum cum oleo destillato cumini.

VNGUEN.

UNGUENTUM DE GLYCYRRHIZA.

Contra inflammationes, erysipelata, hæmorrhoides dolentes, &c. est usitatum.

UNGUENTUM ad HÆMORRHOIDES NORIMBERGENSE.

In tumoribus & doloribus hæmorrhoidum cæcarum in usu est, quorum symptomata mitigat: quod tamen præstat solum unguentum de linaria, cum butyro Majali non salito subacta: cui oleum momordicæ si adderetur, remedium magis specificum heberetur.

UNGUENTUM INFRIGIDANS *Galeni*.

Veteribus, & adhuc Italis & Gallis, in usu est, ad inunctionem dorsi in hectica, item in inflammationibus renum; additur oleum nympheæ, & tantillum sacchari Saturni.

UNGUENTUM JOVIS seu DE VERBENA.

Commendatur in inflammationibus & tumoribus calidis: aliàs commendatur succus verbenæ inspissatus, & cum oleo hyoscyami in parva quantitate in unguentum mistus: estque expertus in doloribus capitis contumacissimis, in specie scorbuticis.

UNGUENTUM DE LITHARGYRIO.

Convenit in scabie & pruritu, imprimis si cum floribus sulphuris misceatur, vel etiam cum unguento enulato; in quo casu & usu etiam contra serpigines commendari solet.

UNGUENTUM MERCURIALE.

Unguenta Mercurialia admodum variant: Quædam enim Mercurius vivus, quædam Mercurius dulcis, quædam Mercurius præcipitatus, non autem vulgaris, sed magis iste, qui ab AUTORE *nostro* arcanum Corallinum vocatur, seu Mercurius cum spiritu nitri fixatus, item Mercurius cum spiritu vitrioli fixatus. Prosunt in specie in symptomatis luis Venereæ partium externarum, unde etiam à quibusdam appellatur Unguentum Neapolitanum, in doloribus, ulceribus sordidis venereis, ac similibus: item in pustulis externis durioribus, item in scabie. Quæ verò cum Mercurio vivo parantur, ultimum ferè refugium sunt in tumoribus Gallicis Venereis emolliendis, item contra ganglia seu nodos, Germ. *die Oberbeine*, contra scirrhos, &c. V. g.

♃. *Pinguedo suilla*:

Cum oleo laurino & Mercurio vivo in mortario lapideo cum pistillo ligneo subigatur, donec fiat unguentum contra scrophulas resolvendas optimum.

Pertinent huc omnia unguenta ex Mercurio vivo parata, quæ extrinsecùs inunguntur vel articulis, vel etiam spinæ dorsi pro excitanda salivatione in cura luis Gallicæ. Sed observetur, quod semper debeant esse præmissa universalia seu talia, quæ servant corpus spirabile & poros apertos.

UNGUENTUM DE NICOTIANA.

Unguentum de Nicotiana ritè paratum multi usus est. In omnibus vulneribus mira præstat, quæ ipsa valdè consolidat. Nam notum est, quod solum Decoctum Nicotianæ vulneribus infusum, vel si cum eo vulnera fuerint abluta, valdè conveniat in eorum consolidatione: Optimum fit, si nicotiana coquatur cum ligno Guajaco, & Decoctum iterum de novo cum nicotiana coquatur. Tale Decoctum est valdè proficuum in fistulis: Contra tineam capitis & pediculos valdè prodest Unguentum hoc, in infantibus præprimis, ubi tamen cautè agendum est cum unguento pediculorum. Addatur autem hìc oleum spicæ: imò si radix gentianæ pulverisata cum oleo nicotianæ subigatur, & aliquot guttulæ olei spicæ addantur, mirè fugantur pediculi. Aliàs verò optimum est linteum illud, quo aurifabri vasa inaurata abstergunt, cui fricando pediculi adhærent vitâ privati.

UNGUENTUM NIHILI,

Convenit ad oculos, imprimis in eorum tumore & rubedine.

UNGUENTUM PECTORALE.

A quibusdam commendatur ad dolorem pectoris: item ad expectorationem, quam promovere dicitur: item in tussi sedanda: subigitur cum oleo lilior. alborum, & inungitur pectori.

UNGUENTUM PEDICULORUM.

Compositionem videbitis *in Pharm. Augustana*. Convenit ad abigendos pediculos. Aliàs, quod supra dixi, præstat hìc linteum vel pannus, quo aurifabri solent abstergere vasa argentea post inaurationem, quo panno probè fricentur capilli & caput.

UNGUENTUM ad PERNIONES.

Compositionem habet AUTOR *pag.* 308.

UNGUENTUM POMATUM

Dicitur ita, quod fiat ex pomis.

UNGUENTUM DIAPOMPHOLYGOS *seu* NIHILI *Nicolai*.

Ad consolidanda ulcera convenit.

UNGUENTUM POPULEUM.

Externè contra agrypnias adhibetur.

UNGENTUM POTABILE.

Unguentum potabile variè conficitur: optimum est, quod sperma ceti recipit. Dosis est ℥j. Præstat tamen sperma ceti crebriùs sumptum.

UNGUENTUM RESUMPTIVUM.

Ita dicitur, quoniam adjuvare dicitur corpus, ut resumat denuò carnem & crassescat. Propterea in usu est in atrophia, in hectica, item post febres, si eodem illinatur spina dorsi.

UNGUENTUM ad SCABIEM.

Unguenti hujus loco sufficit balsam. sulphuris.

UNGUENTUM SPLENETICUM.

De hoc unguento notum est, quod valdoperè commendet HILDANUS *in Observationibus* in scorbuto & affectibus splenis, ortis ex malo hypochondriaco. Miscendum est cum oleo cochleariæ.

UNGUENTUM SYMPATHETICUM *Crollii*.

Pro Basi agnoscit usneam cranii humani, & mumiam. Vocatur aliàs etiam *unguentum Armarium*. Descriptio potest videri in AUTORE *pag.* 309. conf. quoad compositionem HOFFMANNUS *Clav. pag.* 122. & quoad experimenta hujus unguenti vid. BARTHOLINI *acta Med. Haffn. volum.* 2. *pag.* 266.

UNGUENTUM TEREBINTHINÆ. *Num.* 28. *pag.* 310.

Hoc est quod vulgò vocant Germ. *unguentum digestivum*. Compositio simplex est, & optimè convenit loco digestivi pro suppuratione in vulneribus, abscessibus apertis & ulceribus, & mundificationem optimè promovet.

UNGUENTUM DE TUTIA.

Ad crura ulcerata inveterata, aliaque ulcera difficulter cicatrisantia, ad consolidationem perducenda, applicatum est egregium: de quo vid. GABELCHOVERUS *C.* 3. *Cur.* 69.

UNGUENTUM ad UERMES.

A me expertum est sequens:

♃. *Aloes hepat.* ℥ij.
Fell. tauri insp. ℨj.
Olei collocynth. ℈j.
Absinth. q. s.
M. f. unguentum.

Quod parti vesicæ magnitudinis palmæ illitum, applicatur umbilico. Si fortiùs adhæret, vermes adsunt; iis verò absentibus, non adhæret: & dum adhæret, relinquendum est tamdiu, donec decidat spontè, & interdum solet expellere vermes, interdum instar mucilaginis liquefacti vermes exeunt.

UNGUENTUM UIRIDE POTABILE seu BUTYRUM VIRIDE.

Convenit internè in casu ab alto, in sanguine congrumato, & similibus casibus.

FINIS.

Vide p. 174

MICHAELIS ETTMULLERI,

Philosophiæ & Medicinæ Doctoris,
& P. P. Lipsiensis,

COLLEGIUM PHARMACEUTICUM
in
DANIELIS LUDOVICI
PHARMACIAM
MODERNO SECULO APPLICANDAM.

PROLEGOMENA.

IN *Praxi communi seu ordinaria* laboramus partim generaliorum remediorum luxuriâ, partim specificorum penuriâ: Hinc illa specialibus in casibus non sufficiunt; sicut è contra specifica nobis incognita Medicos ferè deserunt: Unde etiam ratione generalium quàm plurimi conatus sunt varij & frustranei. Cæterùm sub specificorum nomine prodeunt arcana nominetenus talia, in recessu verò minimè arcana; unde utrumque defectum AUTOR resarcire satagit, quoad generaliora selectum concinniorem, & quoad specialia horum applicationem ad casus speciales monstraturus: Vid. *pag.* 25. Rem exemplo declarabimus: Vocatur Medicus ad ægrum epilepticum extra morbum malignum epilepsiâ affectum: sanè pro huius cura ex universalibus occurrunt aromatica nervina & cephalica, sicut ex specialibus cinnabaris nativa & antimonii, sulphurea, antimonialia, remedia ex Luna, tinctura lunæ, radix pœoniæ maris, viscus corylinus, castoreum & castorina, spiritus vitrioli volatilis, recrementa pavonum, &c. ex quibus omnibus selectum instituere, hinc ægrum curare, hoc opus hic labor. Sub remediorum igitur tanta farragine fluctuat Medicus, & dubitat, quid eligere debeat? Interim hanc fluctuationem renouemus selectu & genuino examine remediorum compositorum. Similiter vocatur Medicus ad hystericam, pro qua curanda partim generalia, partim specialia, ut castoreum, asa fœtida, sulphur, fuligo cum aceto assumpta, theriaca, Tinctura granorum actes, gentiana, elixir uterinum Crollii, succinum, sal & oleum succini, laudanum opiatum, &c. prostant: At verò ex his selectum instituere, & quod nam horum huic ægræ conveniat, turbat multos, Praxin difficilem reddit, & Medicum fluctuare facit.

TITULUS I.
DE
SELECTU REMEDIORUM IN GENERE.

TRia verò in *nostro* AUTORE *pag.* 32. sunt extollenda.

1. *Eiusdem ingenuitas & candor*: dum nullum Autorem nominat, ex eo, ne ex alicujus encomio sibi benevolentiam captare, è contra alterius vituperio laureoleum in mustaceo quærere videatur.
2. *Eiusdem in judicando libertas*: dum liberè suam sententiam rationibus munitam proponit.
3. *In selectu medicamentorum prudentia*: dum ex pluribus symbolizantibus selectum prudenter instituit.

Hoc adeoque Autoris instituto consulitur & Medico & ægro: Illi quidem, dum occasione succinctioris suppellectilis Materiæ Medicæ minus fluctuat in seligendis remediis, sicque ad solidiorem experientiam pertingit; Ad hæc longè pacatiore conscientiâ hoc modo suam Praxin exercere potest: Ægro verò consulitur, dum sumptibus ponitur modus, & crumenæ non adeò emulgentur; quinimò tutiùs & iucundiùs, utut non semper citiùs, sic curatur. Etenim putamus verissimum esse illud ARNOLDI VILLANOVANI: *dolum esse* (inquientis) *uti compositis, ubi simplicia sufficiunt*: Cui assentitur HELMONTIUS. Et sanè certum est signum vel ignorantis, vel animi fluctuantis in Medico, quando crebriùs in eodem morbo atque in eodem statu mutat remedia eaque plura subcontraria & contradictoria in qualitate ordinat: in quo casu ordinario sumus dubij in natura morborum, aut quoque remediorum efficacia. Etenim verum est: modò cognoscatur morbus, eiusque agendi modus, & perspectus sit remediorum vigor, facilè iudicabitis, an omnia sint rectè ordinata?

Exoticorum luxum perstringit AUTOR, & quorundam in his tenacitatem *pag.* 33. Et quidem *exoticorum usus suspectus est*:

(1.) Quia *plurima* eorum nobis *sunt penitus*, quoad originem, ignota; unde nec efficacia potest esse perspecta, nec usus tutus. Sic natura ambræ adhuc dum latet, quicquid & sentiat de hoc KLOBIUS: Pariter succini natales sunt obscuri, utut id probabiliùs ad vegetabilia pertineat: Similiter sperma ceti ignotum est quodammodo, quamvis curiositas quorundam eruat id ex capite balænarum elaborari. Sic lignum aloes alexipharmacis annumeratum quid sit? nescitur: Nescitur non secus contrajerva.

(2.) *Cautiùs usurpanda sunt exotica*; quia adulterata ferè omnia prostant. Ita namque scammonium genuinum rarum est, quod non succo vel tithymalino, vel esulino, adulteratum sit; ut dubium enascatur, an Mesues verum scammonium prostet alicubi? Par judicium esto de sanguine Draconis, sanguine hircino infecto; item de Meconico, quod loco Opii nobis protruditur. Similiter lapides Bezoar apud nos reperiuntur in maiore copia, quàm apud ipsos Indos; unde eorum æstimationem rectè perstringit ZWELFFERUS. Præterea caryophylli aromatici nunquam genuini nobis afferuntur, sed ex ipsis, in India priùs ebulliendo in aqua simplici, elicitur oleum, quo sic nobis spes propagandi hìc locorum præscindatur; vel ætate consumpti imbibitione vini decoctionis recentium caryophyllorum renovantur. Inter centum pondo Choccolatæ vix unum genuinum continetur, sed quæ in scatulis & placentis affertur, est adulterata à Batavis, *piper, anisum & saccharum* eidem addentibus; cum è contra vera ex Anglia aut Lusitania petenda sit.

(3.) Subinde *exotica* sunt *corrupta*: Etenim cogitemus spatia locorum dissitorum & tempestates, quibus illa sunt exposita, antequam ad nos transportantur; hinc etiam est, quod radix rhabarbari ferè cariosa, & radix chinæ instar ligni putridi omnia spoliata virtute deprehendantur: Item lignum Sassafras, catarrhorum remedium, suavi suo odore fœniculato se vix probat, sed exsuccum sæpè prostat.

(4.) *Exotica sunt suspecta*, *quæ nostratia subinde apparent* vel *æquè valida*, si non validiora, ad minimum nobis convenientiora. Unde loco balsami cuiuscunque, siue Peruviani sive Tolutani, sufficere potest pro interno usu oleum terebinthinæ nostras: sicut pro externo usu oleum hyperici, imprimis ex eius semine expressum, quolvis balsamos: Sic loco Ligni nephritici ex India Occidentali petendi præstat nostra betula, ejusque liquor seu aqua, præseruativa & curativa calculi: Item loco sassafras Iuniperus nostras, quæ melior. Pari ratione loco aromatum in usu culinario, quorum acrimonia caustica non omnibus interne æquè confert, tutiora sunt cumini, carvi & fœniculi semina; item plantæ aromaticæ, mentha, fœniculum: quod si acriora exoptantur, loco zingiberis esse potest noster acorus verus: sicut loco radicis chinæ nostra tormentilla, vi sudoriferâ & alexipharmacâ æquè insignita, cum extractum tormentillæ ex succo inspissato cum spiritu vini in resinam siccam redactum potens sit sudoriferum: Sic loco ligni Guaiaci præstat nobis lignum fraxini, quod in Decocto vel alio modo non cedit ligno Guajaco; cujus efficaciam vid. in AGRICOLÆ *Chirurgia parva*: Imò lignum buxi ex Italia transferendum, præstat longè exoticis lignis: dotatum est vi sudori-

dorifera, & specialiter anodyna; unde & oleum eius odontalgiam sistere solet: Non secus egregii usus est Lignum corylinum, & præstat omnibus his exoticis. Porrò laudatur tantoperè herba Thee ob vim stomachicam, nephriticam & cephalicam; loco tamen eius nobis convenientior est & sufficere potest rosmarinus, folia nempè huius, vel, quod Chinenses *testantibus Ephemerid. Gallorum* facere solent, folia salviæ similiter præparata.

(5.) *Suspecta sunt exotica, quia nostratia sunt nobis convenientiora*: siquidem notum est, quod pro ratione soli & climatum varient plantæ quod apparet exinde, quia nobis Septentrionalibus scorbuto affectis copiosè procrescit cochlearia, quæ tamen in Italia aliisque locis nullo culturæ artificio progerminare solet: Videantur plura apud AMMELUNGIUM *in Apologia pro Chymia cap. 2.*

Non tamen penitus AUTOR *pag. 34.* reiicit exotica, sed sugillare quadantenus videtur D. SIMONEM Pauli, hostem exoticorum infensissimum, hujusque *Commentarium de abusu Thee*; unde laudat inter Purgantia v. g. Jalappium, rhabarbarum, aloen, ceu quibus Esulina, & Tithymalina minus respondent, cùm minus temperata hæc sint: Sic eligit quoque ex aromatis cinnamomum pro vi cordiali seu analeptica, & corticem febrifugum Peruvianum pro quartanis fugandis.

Vernaculorum, ibid.) In Vernaculis varia consideranda & rectè: in Praxi enim selectiore observatur, quod inter vernacula tot symbolizantia inveniantur, cum tamen ex omnibus his pauca quædam sufficere queant: Sic inter mille carminantia vel sola chamomilla, vel cortices aurantiorum, vel semen anisi, vel castoreum usurpari potest: Atque inter Emollientia vel solum lac, vel ficus in aqua coctæ, & loco cataplasmatis impositæ; non secus ac inter vulneraria externè hypericum, internè verò hedera terrestris excellit.

Exoletum, ibidem.) Viribus tamen non destitutum dat radix ari cruda, quæ sale volatili acriore prædita est, & inter stomachica non ultimum locum obtinet: Sic & semen sinapi ob sal suum volatile egregium est: & acorus adulterinus quoque est inusitatus, cuius succus tamen cum sacchаro in Syrupum redactus liquorem dat adstrictorium & polychrestum.

Inefficacia p. 35.) Talia sunt in usu, v. g. stinci marini in Venere stimulanda, quorum vis nulla; non secus radix eryngii pro eodem usu, & cichorii conditura pro intemperatura viscerum, ut & ungula alcis ad epilepsiam; sed frustra: lepores Juniores mense Martio capti pro lithontriptico à SCHROEDERO commendantur, sed vanè: hirundines ad epilepsiam, sed frustrà: talus leporis ad colicam sistendam, & partum promovendum; sed frustrà & sine efficacia laudantur: imò nidus hirundinum ad anginam, cùm tamen stercus nitrosum saltem vires speratas obtineat.

Abominabilia) Talia sunt Syrupi veterum compositi, ad quorum aspectum labium tremit.

Specifica) Sic perlæ laudantur pro confortativo ex nulla ratione, cùm lapilli cancrorum idem præstent: Mater perlarum ad abortum pro roborando fœtu esse dicitur, ideò, quod perlas generet; uerùm frustrà, & illi substitui possunt lapilli cancrorum, & similia testacea, sed non eiusdem naturæ: Pari ratione cranium humanum, ceu specificum ad epilepsiam & affectus arthriticos extollitur, cùm tamen aliorum quoque animalium ossa, vi absorbendi acidum pariter arthritidi medeantur: Sic prostant in Officinis tot salia fixa, cardui benedicti, absynthii, &c. quæ tamen omnia sunt ejusdem naturæ: idem esto judicium de salibus volatilibus animalium.

Minutię) Talia sunt, quando v. g. plura usurpantur simplicia eiusdem naturæ, puta omnes piperum species, quarum tamen una sufficere potest, item omnes petroselini species, ex quibus tamen vulgaris excellit: Sic sufficit abrotanum unum, &c. gallina mediocris pro gallo decrepito, nec non ex gummatibus gummi ammoniacum.

Lota) Quomodo lotio, nutritio, &c. in genere fiat, vid. *Dispensat.* HORSTII. Cæterùm si lotio sit fordium superficialium ablatio, laudanda venit; contrà si concretum sæpius lavetur, lotio est nociva & frustranea. Sic Saturnus ustus, æs ustum, ossa calcinata, cerussa, &c. frustrà lavantur, quippe hâc ratione nihil aufertur de iis, sed ignis alterationem introductam non potest aqua eluere. Porrò nociva est lotio, quando aloe lavatur; quippe ita demitur vis eius laxativa in aqua solubilis. nec terram sigillatam lavandam iubeam, cum ea sale quodam concentrato seu nitroso imbuta sit, & sic castretur, & terra mortua remaneat; cùm dictum sal & vires cum liquore solvantur & decantentur.

Nutrita) Sunt frustranea: exindè enim nihil habetur, quàm quòd mucilaginosa quadam agglutinatione superficietenus incrustentur. Ita quidem nutritur aloe rosata & violata, qualis tamen nullam prærogativam præ aloe simplici habet: Sic *Sarcocollæ nutritio* cum lacte *frustranea*, cùm cruda vi glutinandi & incrassandi satisfaciat expectationi. Pariter *ungventum nutritum* Chirurgis dictum fit, quando lithargyrium teritur cum triplo aceti, & quintuplo olei, successivè affundendo; cùm tamen compendiosiùs procedatur, si solutioni Saturni usti in aceto factæ addatur oleum rapæ, & terantur invicem in mortario paulatim.

Usta) Animalium partes ustæ, ut cornua & ungula, sunt cadavera mortua omni sale & oleo destituta; adeoque sufficit unicum horum, nempè cornu Cervi ustum, pro mille talibus.

Macerata) Maceratio etiam subinde frustranea est, & liquor abiiciendus melior remanentia; unde radices 5. aperientes, coriandrum & cuminum præparata pro speciebus diacumini nullius usus sunt.

Ostracoderma p. 36.) Denotant Latinè testacea, qualia sunt conchylia, omnia testacea marina, ut cochleæ, ostreæ, cancri fluviatiles, horum lapilli, item Entali, dentali &c. Sic spectant huc lapilli percarum, carpionum, item testæ, putamina ovorum, tàm gallinarum quàm struthionum: quibus annumerantur corallia. Hæc omnia denotantur ab AUTORE *nostro* voce Ostracodermatis, eaque AUTOR præfert omnibus Magisteriis vulgaribus, & rectè quidem. Cæterùm inter allegata omnia sufficere possunt lapilli cancrorum, & corallia rubra, quæ & usitatissima sunt pro absorbendo acido primarum viarum, idque per vias urinarias abducendo. Equidem omnes animalium duræ partes absorbent acidum; interim marina præter hoc saporem urinosum acquirunt, atque ita evadunt insigniter diuretica, & sic simul & acidorum correctiva, & per diuresin evacuantia. Jam verò notum est, quod morbi hypochondriaci & chronici, ut plurimum qui obstructionibus dedicantur, oriantur ab acido vitrioso cruditatibus enato; unde pro eodem auferendo ostracodermata prostant, quæ acidum destruunt, & vi diureticâ per urinam evacuant. Contrà cornua animalium absorbent quoque id, sed tardiùs & non evadunt diuretica, idque ideò, quia in se continent copiosam gelatinam, quemadmodum in cornu Cervi videre est, impedientem, quò minùs id rodere queat acidum peccans. Aliàs Marina, ut lapilli cancrorum, vino Rhenano seu aceto infusi, sub sui solutione ebullitionem concitant, & postmodum quoque saporem urinosum contrahunt, hincque in sanguine congrumato prosunt: Sic aliquando experimentum feci cum concha majore in Plissa reperta (ex quibus potest fieri febrifugum) quam infundebam in spiritum salis acidissimum, qui tamen magna copia parum illius potuit arrodere, utut saporem instar urinæ acquireret; atque dicto modo fiunt *liquores* illi *nephritici* dicti ex lapide lyncis, calculo humano, lapide percarum, & quæ solvuntur in spiritu salis, vel simplici vel composito, hinc solutio abstrahitur, & sal liquatur in loco frigido: interim ex dicto liquore sufficere potest solutio concharum vel ostrearum in spiritu salis facta. Cæterùm ratio, quod ostracoderma invertendo acidum, mutent saporem, & fiant diuretica, est, quia illorum crustæ, dum calcinantur, relinquunt caput mortuum instar calcis vivæ (cum contrà animales partes instar cretæ post calcinationem se habeant) cui, si affunditur aqua, ebullit; acria nempè sunt in his marinis salia acida, & præprimis urinosa. Vocantur autem illa ab AUTORE *præcipitantia*, quia effervescentias in primis viis suâ miscelâ sistunt, absorbendo acidum, unde cessat effervescentia: pari ratione, quæ cerevisiæ acescenti, si additur creta, testæ ovorum, &c. Ita ab hujus præcipitationis similitudine denominatur illa, utut rectiùs ab AUTORE nostro vocentur *Inverꝺentia*: Nam invertunt acidum vel in insipidum, vel in urinosum. Aliàs & dicuntur *febrifuga*, ob vim absorbendi acida & ad vias urinarias deducendi. Hæc ergo marina vel pulverisata saltem sufficiunt, vel lævigata super porphyrite, qua ratione quidem aliquantulum de lapide iisdem accedit: Interim verò à mollioribus corporibus parum deteritur.

Lævigationes pag. 37.) Hæ cum aquis destillatis factæ sunt prodigæ, quia post exsiccari solent, adeoque aquæ illius oleosum avolat: vel affusâ aquâ agitatur liquor & lacteus redditur, per filtrum transcolatur, hinc demùm crassior pars remanens teri & elutriari potest: A quibusdam ejusmodi marina quoque calcinari solent, ad quem modum conficiunt quoque *specificum Antifebrile Strobelbergeri & Crollii*: verùm istæ calcinationes sunt superficiariæ, nec necessariæ. Præterea terræ quoque lævigantur sæpè & abluuntur: verùm labor is nocivus est, sicut & insuccatio earum cum Decocto cornu Cervi, vel irroratio cum succo appropriato frustranea est in Mixturis; quia in Praxi commodè succi addi possunt: hac enim ratione inviscantur, & in efficacia sua impediuntur: Nam cum Terræ illæ in corpore texturam aluminis acquirere debeant, hinc ex dicta insuccatione invertuntur: ideo ergo crudæ & puræ saltem in usum vocentur terræ.

Gemmę pag. 38.) Rectè hæ ab AUTORE rejiciuntur, & quidem in illis duo consideranda veniunt:

1. Corpus earum.
2. Corpori superveniens tinctura.

Quoad *corpus*: sunt eæ Crystallus, quæ prout variat ratione duritiei, & multiplicitate fluores metallici imbuta est, eatenus acquirit diversa gemmarum nomina. Jam ergo cum crystallus sit omnium Gemmarum mollissima, sola ea inter omnes gemmas sufficiet pro usu Practico: & usus quidem eiusdem est temperare quodvis acidum acrius, ratione cujus & *corrigens* audit *bilis æruginosæ*: adeoque in atrocibus infantum torminibus proficua est, non secus ac in pavoribus eorum nocturnis per consensum abdominis enatis. Reliquæ verò gemmæ, cum longè sint duriores,

riores, quàm ut alterationem in corpore nostro pati queant, hinc eàdem ferè, quâ ingeruntur, egrediuntur formâ: quinimò nisi exactè pulverisentur, metus est, ne ad instar pulveris adamantis, teste ZACUTO LUSITANO, vel pulverisati vitri, intestina rodendo & excoriando, ad cruenta & dolorosa pathemata abdominis disponant. Et ut ut iuxta BORRICHII mentem *pag.* 322. *Hermet. Ægypt. Sapient.* minutissima gemmarum tritura aliquid commodi promittat, ea tamen non sola sufficit.

Quoad colorem verò & tincturam gemmarum: originaliter is est à quodam metallo, seu, ut VELSCHIUS dicit, à fluore quodam metallico, qui ad corpus crystalli adhuc fluidum impingens gemmam coloratam dat, adque hæc tinctura gemmarum de sulphure metallorum participans tàm pauca est, ut vix mereatur nomen, & ℔j. gemmarum vix ʒß. tincturæ solaris contineat. Insuper fluor hic metallicus tam arctè combinatus est gemmis, ut non, nisi sublimiore Mechanicâ separari queat; Ut itaque species, pulveres & tincturæ gemmarum ex Praxi selectiore præscribi debeant: Conferatur interim *de tincturis gemmarum* BORRICHIUS *l. c. pag.* 322. qui eandem per *Helmontii Alcabest*, *acetum* nempè *radicatum*, paratam ex PARACELSO allegat. Interim ad hanc pertingere Phyllida paucis datur; hinc eius defectu exulant omnia remedia ex gemmis. Cæterùm de externo gemmarum usu: *an amuleti instar se habeant?* nihil de eo experti iudicium suspendimus. Adeoque AUTOR reiicit tincturam gemmarum, respiciendo tincturam Smaragdi, paratam ex Smaragdo, in mortario ferreo vel æneo contundendo, & per spiritū salis ammoniaci extrahendo viridiusculam, quia color viridis, quem deducūt à Smaragdo, est ab æneo vel mortario ferreo. Deinde & reiicit eas gemmas non tantum ob sui in ventriculo insolubilitatem, quia nisi calcinatę priùs fuerint, vix à fortissimo Menstruo solvi queunt, & quia parabiliora longè prostant, quæ vid. in AVTORE, v g. simplicia, corallia, conchæ, terra sigillata, cervina, martialia, opiata &c.

Faculæ p. 44.) Harum præparationem videb. in ZWELFFERI *Animadversion. pag.* 446. & in *Appendice pag.* 64. item *apud* ANGELVM SALAM *de Essentiis vegetabilium.* Scilicet dantur radices quædam, quarum succus farinam quandam absconditam gerant; quales sunt radix ari, serpentariæ, bryoniæ, iridis nostratis, pœoniæ &c. Harum succus exprimitur, qui euaporatione factâ relinquit pulverem candidum, fæculam dictum, quæ sanè est fæculentum remedium, cùm, quicquid virium habuerit succus, eæ omnes in fæculis euaporatione euanuerint: ac quidem radix ari sale volatili acerrimo prædita, hinc stomachica & scorbutica, integra filo in loco umbroso suspensa & exsiccata parum retinebit virium; Unde colligi potest, si hoc facit integra radix, quid sperandum sit de eius fæcula. Rectè ergo à ZWELFFERO fæculæ rejiciuntur, & miramur AUTOREM *nostrum* docere, non in uniuersum omnes esse effœtas & abiiciendas; cùm ex integra ℔j. fæculæ non tantum, quantum efficaciæ ex ℥j. radicis cuiusdam crudæ sperari queat; adeoque vel alia, vel pulveres radicis, vel succi eorundem, commodiùs longè fæculis substituuntur.

Magisteria) Quid sint? vid. in ROLFINCII *Chym. ubi de Magisteriis.* Hodie denotant formam remedii siccioris, nempè pulverem, factum per concreti solutionem, & soluti præcipitationem; atque talia Magisteria ex simplicibus omnium regnorum parari solent. Cæterùm Vegetabilium Magisteria iam consideranda. Quoad præparandi modum, sunt in duplici differentia: vel enim ea ex resinosis, vel ex non resinosis fiunt. *Ex resinosis* quidem, v. g. ex radice jalappæ, turpethi, scammonio, item ex aromatibus, cum spiritu vini; qui affusus tingitur à resina imbibita, hincque Tinctura illa affusâ aquâ simplici lactescit, & dimittit pulverem colligibilem in vasis fundo, *Magisterium Vegetabilium* dicendum. Hac ratione *ex ligno Guaiaci*, *ex caryophyllis*, *cinnamomo seu canella*, per spiritum vini Tinctura elicitur, & cum aqua simplici resinæ inde præcipitari solent: Conf. ROLFINCII *Chymia pag.* 329. & 330. Ratio fiendi hæc est: Nempè spiritus vini imbibit dictas resinas (quę sunt olea destillata concentrata, quod probatur: dum enim guaja cum, Sassafras, juniperus, &c. destillantur, suggerunt spiritum acidum & oleum empyreumaticum: quod si ramenta horum lignorum ante destillationem extrahantur, tunc destillata dant quidem Spiritum acidū, non verò oleum, ratio est quia materia olei jam à Spiritu vini est extracta) quæ confusæ cum aqua non sunt sociabiles, sed dimittuntur ad fundum vasis sub *Magisterii nomine*. *Altera classis Magisteriorum venit è Vegetabilibus non resinosis*, ut petroselino, nasturtio, granis chermes, senna, rhabarbaro: Nempè infunduntur hęc in lixivio salis tartari, vel lixivio cinerum clavellatorum: hinc lixivium filtratur, & præcipitatur beneficio solutionis aluminis in aqua simplici factæ, sicque cadit magisterium dictum. Modum talia præparandi Magisteria invenit MYNSICHTIVS; sicut posteà eundem descripsit quoque ROLFINCIVS *pag.* 319. 320. *in Chymia*, & ex simili ratione ZWELFFERVS *Magisterium ex granis chermes* ita parat, testante eiusdem *Pharmacopœa Reg. pag.* 119. Cæterùm ex his omnibus, resinarum purgantium vegetabilium Magisteria, quale est Jalapa, laudem merentur: reliqua autem ex Vegetabilibus non resinosis nil valent; parum enim virtutis concreti retinetur: Cui accedit, quod ea terræ aluminosæ non sint expertia; Nam aluminis concretum constat ex Spiritu sulphuris acido, rodente terram mineralem quasi cretaceam. Quando ergo solutioni vegetabilium per lixivium, instillatur solutio aluminis, alcali lixivii agit in acidum aluminis, hoc demittit ex se terram, quæ hìc unà in Magisteriis præcipitatur, adeoque eiusmodi Magisteria semper de terra aluminis participant, & ita adulterata sunt.

Pag. 45.) Porrò circa præparationem Magisteriorum ex vegetabilibus resinosis, cautelam monet AVTOR; nempè Vegetabilia cum spiritu vini simpliciter rectificato, non verò sale vel oleo tartari acuato, esse extrahenda: ubi quæritur quare? quia solus spiritus vini nihil assumit de sale tartari, quippe hoc aqueum quid poscit; hinc quicquid imbibit de spiritu vini, est præprimis phlegma: Unde quando spiritus vini sale tartari acuatur, non adeò benè resinæ (phlegma enim seu aqua non extrahit resinas) extrahuntur. Quoad modum usurpandi resinosorum Magisteriorum vegetabilium, is est duplex: nempè in sicca vel in humida forma. In sicca quidem, quando junguntur aliis salibus. Etenim cùm sint viscosa, adhærendo intestinis, facilè hypercatharses excitant, unde optimè eadem sociantur cremori tartari, aut tartaro uitriolato: v. g.

℞. *Tartari uitriolati* gr. vi. ad xii.
Resinę Jalappæ aut *Mag. scammon.* gr. vj. vel xii.
M. Dent. pro dosi:

Vel concinniùs exhibentur in forma Boli:

℞. *Conserv. rosar.* ℈j.
Resin. scammon. aut *jalappæ*, aut *turpethi* ℈ß.
Tartari vitriolati gr. vj.
M. pro *bolo* unius doseos.

Quod si verò in forma liquida usurpari debeant Magisteria hæc, tunc juxta AVTORIS monitum ea dilatanda sunt, hoc est, diluenda, & fluxibilia vel resolubilia & penetrantiora reddenda. Modus hic est: Propinantur nempè cum *vitello ovi*, vel cum alio subjecto oleoso, semine melonum, vel cum spiritu vini dissoluta ad ℈ß. ut si cum vitello ovi exhibeantur, adjectâ pauxillâ aquâ rosarum, duplo plus, quàm aliàs resinæ solę in antiqua sua forma, faciliùs operantur; unde si cum semine melonum oleoso, quod oleum dissolvit, combinare quis gestiat:

℞. *Sem. melon.* ℥j.
Resin. Jalappę vel *scammon.* ℈ß.
Cum s. q. aquæ menthæ fiat *Emulsio* leniter purgans:
Vel
℞. *Resin. scammon.* vel *Jalapp.* ℈ß.
Vitell. ovi q. s.
Cum *aqua rosarum* vel *cinnam.* fiat *Emulsio*.

Est gratissima & purgat valdè: Sic in ardente Spiritu ferè duplo plus operantur. Prætereà huc spectant omnes Essentiæ purgantes, quibus tamen omnibus præstat *Essentia Jalappæ*, extracta beneficio spiritus vini, additis Corticibus aurantiorum vel citri: ita prodit Essentia Jalappæ suavissima & egregii usus, sine ulla molestia operans; cùm præsertim adjunctorum corticum vis aromatica intestinorum pathemata arcere soleat: confer. BARTHOLINVS *Cent.* 3. *Epistol.* 36.

Quoad tamen aromatum Magisteria: iis carere possumus, ex eo, quod olea eorum destillata vel spiritus quoque meliora sint; sic enim gutta una vel iij. olei destillati caryophyllorum præstat ℥j. Magisterii eorum cum spiritu vini extractorum, & per aquam simplicem præcipitatorum. Adeò ergo nulla Vegetabilium Magisteria, nisi purgantium quorundam, in Praxi selectiore locum inveniunt.

Ad animatorum marinorumque Magisteria AVTOR pergit *pag.* 46. quæ triplici modo præparari solent: nempè solvuntur v. g. lapilli cancrorum, corallia, cornu Cervi, vel similium animalium ossa in aceto vel alio spiritu acido, vitrioli, salis, aluminis, &c. hęc solutio præcipitatur cum sale tartari. Etenim universale axioma Chymicum est: *Omnis solutio facta per acida præcipitatur per alcalia; ut sal tartari, nitrum fixatum, sal Ciner. clavellatorum*, & contrà. Factâ ergo tali modo præcipitatione, pulvis cadens edulcoratus dicitur Magisterium.

Secundus modus est, quando Magisteria animalium butyraceâ fiunt: de quibus conferatur ROLFINCIVS *pag.* 348. *Chym.* E. g. hæ dictæ animalium partes solvuntur in spiritu uitrioli Philosophico, remanente per abstractionem à præcipitatione butyri antimonij, vel & in spiritu salis communis, hincque præcipitantur cum spiritu uitrioli probè rectificato, ita cadit pulvis, qui edulcoratus cum aqua dat Magisterium candidum, facilè resolubile in aqua simplici.

Tertius modus est ZWELFFERI, & optimus in Magisteriis marinorum, parantis Magisteria perlarum & Corallorum per spiritum *æruginis*, ex crystallis æruginis cum aceto factis prodeuntem: nempè solvit is subiecta animalia in dicto spiritu, & postmodum abstrahit acorem proprium; ita quippe parum huius solutis adhæret: tunc ulterius aqua edulcoranda sunt: vid. ZWELFFERVS *pag.* 449. *Animadvers. & Append. pag.* 66.

Cæterùm *Magisteria primi modi* cum sale tartari pręcipitata nil valent; calces enim sunt inertes, corrosæ ab acido, & concentratę per alcali: sic namque emergit terra mortua insolubilis, & quę assumpta eàdem facie excernitur. Hoc probamus exinde: Nam Magisteria hęc

hæc suis simplicibus sunt ponderosiora, adeoque ita insolubilia, ut neque aqua fortis, neque aqua regia, denuò ea solvere possit; unde assumpta dealbant saltem stomachi parietes. Equidem dicit AUTOR *noster*: Magisteria hæc per oleum tartari præcipitata, licet non quidem ab acidis, in urinosis tamen spiritibus quadantenus esse solubilia: interim, dum dicit quadantenus, dubitat adhuc de facto; nos contra putamus, eadem nullo modo esse solubilia, sed potius calces inertes vocandas esse. *Secundæ verò classis Magisteria* per solutionem cum acido, præcipitationem cum spiritu uitrioli, utut non adeo sint intractabilia, v. g. quale est Magisterium perlarum, epilepticum, cordiale, nephriticum; & longè tamen ea à viribus simplicium suorum recedunt, & dum saturantur ab acidis extra corpus, non alterantur intra corpus assumpta. Equidem dicis: elici posse ex his Magisteriis per acida præcipitatis salia volatilia, commiscendo ea cum ana alcali fixi; ita namque sal volatile emergit, dum alcali absorbet acidum, quo absorpto sal volatile fit sui juris: interim hoc non procedit in corpore humano, in quo nullum alcali adeò fixum reperibile est. Porrò cum leviora sint ejusmodi Magisteria quoad pondus, adeoque in majori copia pro dosi una propinari debeant; proinde & hujus intuitu aliâ succedanea iisdem poterunt præferri. Ceterùm sunt, qui varia menstrua pro hisce Magisteriis conficiendis ex sale marino, adjecto bolo & alumine, destillant: sed & hæc minus quadrant, cùm talia magisteria vim suam invertendi amittant, per quæcunque salia acida solvantur: pariter in Magisteriis plumosis uitriolatis, emergit sapor ingratè stypticus, licet edulcorentur; non secus ac Magisteriis cum spiritu æruginis, vel simplici vel sulphurato, h. e. ex ærugine & sulphure parato, confectis, remanet post abstractionem menstrui sapor semivenereus: etenim dum solvuntur concreta ab acido, destruitur eorum sal volatile, ac quoque omni vi medicamentosa spoliantur penitus. Ut itaque Magisteria hæc animalium planè exulare debeant ex officinis, & potiùs, si volumus habere luxum, magisteria perlarum & coralliorum cum succo citri parata eligi, quippè succus rodit, non verò corrodit, simplicia, neque vim invertendi saturat: vel parentur Misturæ ex aqua appropriata & aceto, quibus addantur vel corallia, vel mater perlarum, vel lapilli cancrorum: sanè hæ misturæ plus præstant, quàm cara illa magisteria.

Mineralium & Metallorum Magisteria, pag. 48.) Sunt multiplicia pro multiplicitate ipsorum Concretorum, & solutione, itemque præcipitatione sua. Talia sunt quælibet Bezoardica mineralia, aurum fulminans, lac sulphuris, Magisterium saturni, cosmeticum ex bismutho, mercurius cum alcali præcipitatus, croci, & similia. In his AUTOR *noster* perstringit tantam & inutilem variationem, cum pauca eorum sufficiant, & omne punctum feriant; superflua verò eorundem est multitudo: scilicet variationes occurrunt in mille modis illa præparandi: Sic *auri fulminantis* conficiendi modum docet SCHROEDERUS, solvendo aurum in aqua regia, & cum sale tartari præcipitando, ita cadit aurum fulminans. Ejusdem auri fulminantis centum aliæ prostant præparationes, quæ tamen unicè in croco auri producendo conspirant. Hæ verò variationes rectè ab AUTORE taxantur, & optimus est auri fulminantis præparandi modus, quãdo aurũ in aqua regia solutum præcipitatur cum spiritu salis ammoniaci; (hìc namque exactè ferit sulphur auri, illudque etiam magis extravertit; sicut & in sulphura metallica potentiùs agit:) pulvis hic non adeò, præsertim rigorosè, sit edulcoratus, & nõ inegregius est in morbis infantum. Aliàs & solvitur aurum per salia in aqua simplici soluta, de quo vid. ZWELFFERUS *in Mantissa spagyrica*, hincque solutio hæc per sal gemmæ vel sal commune parata præcipitatur per sal tartari; item rediguntur salia in spiritum, hincque solutum per alcali præcipitatur: Omnes præparationes in unum recedunt. Par ratio est cum sale mirabili GLAUBERI, in quo solvitur aurum, & solutum præcipitatur cum mercurio vivo. Ex omnibus hisce præparationibus unica sufficit. Sic & in præparatione magisterii & sulphuris antimonii occurrunt mille modi: ita ex mercurio præcipitato & antimonio crudo conficitur butyrum, quod præcipitatum cum aqua dat *Magisterium, mercurius vitæ* dictum, *album*; vel loco aquæ communis præcipitatum cum urina humana dat *Magisterium flavum*, interdum *rubrum*: alii recipiunt regulum antimonii martialem, cum mercurio sublimato destillant butyrum, quod præcipitant cum aqua simplici; alii antimonium crudum solvunt in spiritu salis, hinc destillant butyrum, cui infusa aqua communis prodit Magisterium, quod est Mercurius vitæ: Sic alium adhuc modum SCHROEDERUS *no. x.* item *no. xij.* ex floribus antimonii habet: verùm emergit semper idem mercurius vitæ, adeoque ergo ex his mille præparationibus sufficiunt decem. Pari ratione multi dantur modi *sulphura epileptica* ex antimonio præparandi: verùm, sive scoriæ reguli antimonii præcipitentur per acetum, sive solutio earundem fiat in lixivio tartari, & præcipitetur cum aceto, sive antimonium solvatur in lixivio, & præcipitetur per acetum, seu alio modo procedatur, sanè idem sulphur antimonii catharticum prodit. Sic & huc facit antimonium illud *purgans per inferiora* pro arcano mihi ab amico commmunicatum: v. g.

♃. *Antimonii*,

Tartari,

Nitri an. part. æqual.

Detona in crucibulo, factâ detonatione separa regulum: scorias has solve in *aqua communi*, & præcipita cum *aqua calida*, *in qua cremor tartari solutus est*. Solutio hæc præcipitat sulphur antimonii, quod est antimonium purgans per inferiora. Dosis esto granum j. pro infante.

Verùm & hoc est sulphur auratum antimonii, sive cum aceto, sive cum cremore tartari præcipitatum sit.

Origo autem harum variationum est, quod superiores processuum Scriptores non habuerint cognitam naturam simplicium, & modum eorum agendi unius in alterum; quem si sciuissent, aliter sensissent: Unde rectè AUTOR exclamat: *pauca sufficere*.

Salia fixa Vegetabilium.) Salia Vegetabilium sunt in triplici differentia: Nempè vel fixa, vel volatilia, vel mediæ naturæ: Nempè concreta saliformia vel salia essentialia dicta. Respectu fixorum AUTOR eorum luxum perstringit, loco 30. duo sufficere docens. Horum productionis modus est artificialis per ignem; unde non præexistunt in concreto, sed fiunt demum sub calcinatione, in qua ab igne sulphur Vegetabilium, in occulto semper acido existens, colliquescit, hinc eidem liquefacto occurrit sal volatile in omnibus vegetabilibus copiosum; itemque sub hac colliquescentia simul aliquid terreæ substantiæ arripitur: adeòque ex his tribus novum concretum, nempè sal fixum, emergit, quod ipsum corpus instar calcis vivæ est, cum in hac præsto sit maior substantiæ terreæ abundantia.

Donec natura ignis clariùs detegatur.) Sanè ignis natura nõ est ampliùs ignota, cum sit motus concitatissimus & velocissimus particularum sulphurearum, ita etiam, ut materia ignis sit sulphur, vel substantia pinguis in recessu acida: forma verò est motus velocissimus substantiæ pinguis: efficiens est sal aeris nitrosum solvens pinguia: quæ solutio si fit, concitatior ignis adest: sicut flamma est ignis, cui multum aeris est interspersum. Conferatur MAJOW *de* spiritu nitri aereo, & HOOCKIUS *in Micrographia*, qui habet egregia de scintillis ex silice prolectis per microscopium observata. His præsuppositis quæritur: *An salia fixa Vegetabilium differant inter se, ita, ut coincidant cum suorum simplicium inter se differentibus viribus*, & v. g. absinthii habeat vim stomachicam, cardui benedicti sudoriferam, & sal fraxini habeat vim diureticam, fumariæ antiscorbuticam, plantaginis adstrictoriam? *Resp.* in salibus his communiter præparatis per intensiorem calcinationem, nullam esse essentialem differentiam, sed quoad vires coincidere, utut in accidentalibus proprietatibus differant, demonstrante hoc TACHENIO uitriolum & mercurium sublimatum in aqua simplici soluta diversimodè per diversa alcalia præcipitari; non secus ac WELSCHIUS *in Hecatost.* annotat, sal fixum centaurii minoris igni injectum crepitare instar nitri; item se habere salia fixa vegetabilium instar pulveris pyrii strepitum excitare; ac BOYLE sal fixum nicotianæ nitriforme esse scribit; cum tamen aliàs alcalia figuram cubicam habeant. Sub ista autem communi præparatione, ubi vis seminalis destruitur, omnia salia fixa conveniunt cum suis virtutibus medicamentosis: Unde tria illorum, nempè absynthii, cardui benedicti, & fumariæ, Pharmaciæ selectiori satisfacient, reliquis spretis.

Ac quidem usus horum universalis est, quo

1. Potentissimè absorbeant quæcunque acida.
2. Vi saponariâ instar lixivii viscidas mucagines & sordes in ventriculo primisque viis coacervatas resolvant.
3. Evadant in corpore salsa; quia acidum absorbent, & sic nunc diuretica, nunc sudorifera pro ambientis ratione: si corpus contegatur, sudorem concitant; sin minus, urinam.
4. Omnia alcalia fixa in cura intermittentium febrium & morborum chronicorum polychresta sunt.

Equidem virtutem horum specificorum OLAUS BORRICHIUS *Hermet. pag.* 349. indicare vult: sed hoc non sperandum de salibus vulgò præparatis, sed paulò accuratiùs præparentur ad modum TACHENII *in Clave*, quæ & spem palingenesias vegetabilium promittunt. Salia hoc modo præparata virtutem medicamentosam non inertem relinquunt, & virtutibus specialibus differunt: Nam ubi pingue acidum non penitus destruitur, aliquid de virtute seminali retinet, & sic ex iis Vegetabilia resuscitari possunt. Cæterùm loco horum salium fixorum communi modo præparatorum, sufficere etiam potest nitrum per pulverem carbonum in alcali fixatum: nam & hoc eiusdem cum illis naturæ est: aut in promptu etiam esse potest sal aliquod fixum catholicum, ex aliquot simplicibus calcinatis prolectum.

Fusiones, pag. 50.) Salia fixa hæc Vegetabilium à Pharmacopœis purificari solent dupliciter: nempè vel solvendo ea in aqua simplici sæpiùs, & denuò euaporando, usque fiat candidum; vel repetitis fusionibus in crucibulo, & hinc solutionibus itidem in aqua. Verùm iteratæ fusiones nil valent; quia, quò sæpiùs fun-

funduntur, toties vis seminalis (si quæ residua adhuc est) prorsus perit.

Liquabilitatem.) Dicta salia facilè liquescunt in aere; unde pro hac liquatione impedienda quidam sunt Autores, qui sub calcinatione inspergunt pulverem sulphuris; sic acquirunt sal minus liquabile: Verùm hoc sulphur inspersum sub deflagratione Spiritum suum acidum eructat, adeoque hinc emergit tertium salsum, non alcali, particulas aeris aqueas non ampliùs imbibens. Alii salia vegetabilia cum pulvere sulphuris miscendo denuò fundunt, de quo vid. *Basilica Chymica* CROLLII *Edit. Hartmanniana*: Verùm & hac ratione salia alcalia destruuntur, & sal salsum emergit. Unde quoque eiusmodi salia nec diuretica nec diaphoretica ampliùs sunt; Imò si solutioni salis ammoniaci adduntur, omnis reactio evanescit, adeoque etiam sal volatile urinosum non dimittitur.

Per sensibiliora additamenta.) Hæc salia fixa quibusdam videntur nimis generalia, unde illa acidorum additione, ut spiritu nitri, aquâ forti, quæ tutò adhiberi possunt, specificare solent; sicque in corpora saliformia seu salia tertia transmutare, adeò, ut & TACHENIUS dicat: perfectum nitrum hinc resuscitari posse, ex spiritu nitri nempè & nitro fixo. Interim aliqualis adhuc intercedit differentia inter verum nitrum & regeneratum eiusmodi: cùm nitrum verum in aqua solutum in vasis stanneis post evaporationem nullam iisdem affricat maculam; secus atque à nitro regenerato conspicitur, ubi macula solet remanere, & quidem nigra: Ratio diversi huius phenomeni est, quod in regenerato nitro adhuc aliquid terræ lateat, alcali adherescens, hincq; maculâ nigrâ relinquens; in nitro autem vulgari nullum est sal fixum, vel terra cum eodem coagulabilis.

Oxysalis, pag. 51.) ANGELUS SALA *in præparatione Essentiarum* OXYSAL *diaphoreticum* ex sale cardui benedicti & aceto destillato habet; verùm huius loco terra foliata tartari, vel eius liquor in frigido loco ex illa resolutus, sufficit.

Saturatio.) Saturari & à quibusdam alcalia fixa solent cum spiritu salis: sed ita simpliciter sal commune, aut idem ac sal antihypochondriacum accipitur; quod in destillatione spiritus salis ammoniaci & salis tartari, ubi alcali tartari agit in acidum salis ammoniaci, relinquitur.

Alcalia cum spiritu vitrioli.) Alcalia fixa cum spiritu nitri in salsum tertium, quale est tartarus vitriolatus, abeunt; loco cuius & *nitrum vitriolatum* sufficere potest iuxta LUDOVICI *Tract. de volatilitate salis tartari pag. 72.* ex solutione *vitrioli in aqua communi* facta, & cum *nitro verè* fixo præcipitata, factum, coagulando hinc liquorem filtratum in crystallos, quæ dant *arcanum duplicatum* eiusdem usus atq; *tartarus vitriolatus iuxta Tachenium* ex solo *vitriolo martis* cum *sale tartari* paratus & præcipitatus. Tandem loco huius nitri vitriolati commendat AUTOR *& pag. 52.* mixturam extemporaneam alterantem ex sale absinthii, spiritu vitrioli, & aqua destillata, quæ ipsa est *Mixtura febrifuga Crollii & Harmanni*, ubi agit *de Febre tertiana* reperienda; sicut eius quoque usus prostat in RIVERII *Observ.* Nempè

℞. *Aqua Cichor.* ℥i. ad ℥iii,
Sal. absynth. ℈i. ad ʒß.
Spiritus vitrioli gutt. vi. ad x.

Hæc mixta duas horas ante paroxysmum propinant, & sanè non contemnenda est hæc Mixtura.

Essentialia salia, pag. 52.) Hæc non sunt propriè dicta salia, sed saltem concreta saliniformia, & parantur ex Decoctis & succis Vegetabilium depuratis & nonnihil inspissatis; sic enim in loco frigido concrescunt hæc in sal; confer. ZWELFFERUS. Horum *parandi modum* proposuit primus ANGELUS SALA *in Tartalogia*; sicut post eum ROLFINCIUS *in Chymia*. Cæterum hæc *salia essentialia vegetabilium*, quę nonnullis volatilia, ad differentiam scilicet alcalisatorum, dicuntur, sunt vel *propriè* vel *impropriè sic dicta*; *Propriè dicta* sunt iterum vel *nitrosa*, vel *tartarea*: *Impropriè dicta* sunt saltem sedimenta impura & bolaria: parantur talia ex lupulo, carduo benedicto, salvia, &c. Unde his missis *propriè dicta salia essentialia* considerabimus, quæ ipsa, ut dixi, sunt *vel tartarea*, saporem acidum habentia, ex Vegetabilibus sapore acido præditis, uti est tartarus vini, succus acetosæ, & acetosellæ; item tamarindorum Decoctum; quæ omnia post blandam inspissationem coeunt in corpora eiusmodi saliniformia: *vel essentialia* nitrosa, qualia præparantur ex succis & Decoctis Vegetabilium amarorum, & amarore penetrante præditorum, ut absynthio, centaurio minore, &c. Hæc salia, si ex amaris ritè parata sint, & cum proprio alcali combinentur, fit inde *nitrum perfectum inflammabile*, instar nitri mineralis; quod mirandum sanè. Porrò inter hæc *mediæ* quasi *naturæ sunt salia Essentialia* dulci sapore prædita, uti est saccharum, itemque ex musto nonnihil inspissato concrescens, non secus ac ex passularum succo expresso proveniens. Jam ergo salia essentialia nitriformia & tartariformia non sunt adeò in Praxi selectiore necessaria; quippè loco nitrosorum vi detersivâ & sudoriferâ insignium, alia longè parabiliora prostant: tartarea verò nullam prærogativam habent præ tartaro communi; hinc & loco horum cremor tartari sufficere potest. *Impropriè* autem *dicta salia Essentialia* nil valent, sed, quia fæces sunt, aut parum aut nihil de vi medicata obtinent, nec aliquid bezoardicum inde sperandum.

Volatilia Vegetabilium salia, pag. 53.) Notum est, quod salia volatilia ex animalibus promptissimè & simplici destillatione parentur; jam verò, cum & vegetabilia turgeant salibus volatilibus, mirum est, quod illa non tam promptè, quàm quidem animalia, suggerant hæc. Cæterùm ratio difficultatis huius, quod nempè difficiliùs Vegetabilium salia acquirantur, consistit in eo, quod in animalibus adsit parum vel nullum acidum ligans sal volatile, sed hæc vel moderato adhibito igne spontè avolant; contra omnia Vegetabilia habent acidum plus minus manifestum seu occultatum, quod, dum incipiunt fermentari, se prodit sociatum semper sulphuri seu pinguedini plus minus abundanti: hoc ergo acidum pingue in vegetabilibus quasi ligat & figit eorum sal volatile.

Quæritur autem, qua ratione salia vegetabilium volatilia sint parabilia? Resp. Fundamentum præparationis consistit in eo, ut destruatur acidum illud plus minus pingue, sicque liberatum sal volatile sui iuris fiat, & blando igne comparabile est. Hoc fit triplici modo;

1. *Per putrefactionem*: nam dum putrescunt Vegetabilia, sub ipso actu sal volatile abit in sulphur seu pingue concreti in recessu semper acidum, quod ipsum destruit, hoc destructo fit illud sui iuris, sicque emergit sal volatile perfectè urinosum. Et hic modus est Wedelii.
2. *Per Combustionem* seu calcinationem: quia ipsa destruitur (nempè mediante igne) sulphuris textura, hincque salia volatilia libera fiunt, & cum parte sulphuris, ab igne intacti, avolant in fuliginem concrescentia; quæ fuligo destillata dat copiosum sal Volatile simile animalium sali volatili, quæ est saltem ex vegetabili sub combustione fumi formâ elevatum.
3. *Tertius modus* procedit *ex oleis Vegetabilium destillatis*, quę nihil aliud sunt, quàm salia volatilia concentrata à pinguedine in occulto acido: nam inesse oleis omnibus acidum, probatur ex eo, quod ea cum alcalibus fixis combinata, invicem coagulentur in corpus saponiforme; quia alcali assumpsit acidum: unde ex oleis destillatis fiunt salia volatilia, quando illis additur sal fixum, quod, intercedente blandâ digestione, imbibit eorum acidum, adeoque dissolvitur oleum seu pingue: quo dissoluto sal volatile in oleo contentum fit sui iuris, potestque inde destillari. Atque hac ratione HELMONTIUS ex oleo destillato cinnamomi sal volatile destillat: sicut itidem WEDELIUS ex oleo destillato terebinthinæ acquisivit; & ex oleo destillato tartari HOFFMANNUS *in Clave Pharmac.* qui processus est verus.

Jam quæritur: An salia vegetabilium sint distincta? An verò eiusdem naturæ & efficaciæ, ita, ut iuxta HELMONTIUM sal volatile sanguinis humani epilepsiæ, sal volatile cochleariæ scorbuto, & sal volatile absynthii stomacho conveniat? Resp. Quæ componuntur per putrefactionem, vel etiam calcinationem, omnia sunt eiusdem naturæ, neque pro usu Medico differunt; cùm per putrefactionem, pariter ac ignis vim, destructa sit textura vegetabilium seminalis, & sulphur concreti dissolutum, adeoque salia omnia uniformia emergunt: è contrà quæ ex oleis destillatis prodeunt salia volatilia, adhuc inter se differentiam aliqualem habent, & aliquantulum de sulphure concreti participant; interim & horum loco olea eorum destillata simplicium commodiùs usurpari poterunt, ceu in quibus crasis seminalis est concentrata. Hinc observavi, sal volatile ex putrefacta mentha à sale volatili absynthii & chelidonii maioris per putrefactionem parato, non fuisse distinctum.

Liquidos spiritus.) Spiritus vel meliùs salia volatilia vegetabilium in forma salini spiritus asservantur, cum ita non adeò facilè evanescant & promptiùs dispensari queant: ut taceam eadem in forma sicca asservata facilè liquescere pro natura alcalium omnium. Dicis: atque ea possunt coerceri fixatione, nempè per spiritum salis vel vitrioli? Ast quid inde aliud emergit, quàm sal commune ammoniacum? adeoque eiusdem cum hoc homogeneæ, detergentis puta & deobstruentis efficaciæ; Unde in aqua liquida spirituosa possunt asservari. Cæterùm monuimus, per putrefactionem & calcinationem facta salia volatilia vegetabilium esse eiusdem naturæ: ut verò crasin aliquam seminalem adhuc obtineant, alio modo præparanda sunt: nempè non penitus putrescant vegetabilia, sed sub medio putredinis sine motu, igne forti, destillentur; sic enim spiritus & sal volatile de oleo de participans, & crasin adhuc quandam obtinens, prodit, utut minus spiritus hac ratione acquiratur: V. g.

℞. *Absynthium*:

Quod leviter exsiccatum reponatur ad putredinem inchoantem; qua præsente exsiccetur iterum, & hinc in retorta terrea forti igne destilletur; sic sal volatile & spiritus urinosus prodit, odorem absynthii, vim & crasin referens simplicis.

Ad hunc modum præparat DOMINUS ZITTMANNUS. Conferatur etiam GLAUBERI *Preßofen.*

Præterea in semine sinapi singulare quid latere videtur, quandoquidem mistum illud cum calce viva, & destillatum, exhibet spiritum urinosum, saporem & odorem adeoq; & crasin sinapi referentem. Huc spectat, quod tentavi, spiritus piperitidis hortensis, saporis acerrimi; quæ viridis, vel solitariè vel cum spiritu vini, per arenam destillata dat spiritum adeò acrem, ut tota vis simplicis in eo latere videatur: atque hoc unicum ferè simplex novi, quod sal volatile tam promptè dimittat. Interim liquor hic, utut sit acerrimus, nullam solutionem per acida factam, neque ipsam solutionem Saturni cum aceto factam, quæ aliàs facilè à quocunque alio sale volatili alteratur, præcipitat, quod mirum.

Volatilia regni animalis salia.) Hæc facilè parantur; & rectè notat AUTOR, quod specificas virtutes Vulcanus præcidat vel alteret. Nam quæcunque salia volatilia, sive sanguinis humani, siue cranii ejusdem, siue sanguinis bubuli, revera sunt ejusdem naturæ & coincidunt, cum ab igne crasis specifica alteretur & pervertatur; unde unum, nempè spiritus aut sal volat. cornu Cervi vel urinæ, sufficiat pro contractiore Pharmacopœa & selectiore Praxi. Et hæc quidem salia volatilia asserventur potiùs in liquida, quàm solida forma: sublimata nempè ea & rectificata solvuntur in proprio spiritu, filtratione ab omni oleo separato, ita ad ʒß. vel ʒj. optimè poterunt propinari. Ceterùm additio spiritus vini, quam habet AVTOR, est frustranea, & sufficit proprius spiritus ab oleo separatus. Salia hæc volatilia animalium polychresta sunt, & non sæpius sublimentur ea; nam quò magis sublimantur, eò magis separata vi specifica (si quæ superest adhuc) castrantur. Equidem fœtent salia hæc, dum de oleo adhuc participant; interim fœtor hic non est contemnendus, quippè qui sudoriferarum, alexipharmacarum, & detersivarum virium est. Fixationes autem horum volatilium ex animalibus nihil valent; cum ea non sint figenda neque per spiritus salis, ut fecit ZWELFFERUS, neque uitrioli; secus enim inde emergit concretum instar salis ammoniaci, & præ hoc nullam prærogativam obtinens. Equidem possunt salia volatilia per acidos spiritus fixata, additione salis tartari, absorbentis acidum figentis, resuscitari, dum hac ratione sal volatile iterum prodit, qualem modum *le* FEBVRE suppeditat: ast labor hic inanis est, cum taliter non differant planè à spiritus salis ammoniaci: loco igitur talis salis resuscitati sal vol. salis ammoniaci in usum vocetur. Alii tandem figunt dicta salia animalium per acetum minerale, aut etiam acetum commune, verùm sic æquè castrantur. Alii spiritu æruginis figere ea tentant, sed par ratio subest; adeò ergo potiùs in forma nativa asservari debent. *Optimus* autem *rectificandi modus* est, ut salia volat. post primam destillationem, cum spiritu vini probè rectificato per aliquot dies & noctes digerantur; sic oleum fœtidum adhærens à spiritu vini dissolvitur & extrahitur, postmodum cum novo spiritu ex phiola altiore blando calore sublimetur, & ascendit sal volatile candidissimum, remanente in fundo spiritu vini particulis oleosis imprægnato.

Fixa animatorum salia.) Hic occurrunt parci proventus: hinc quidam negant, ea elici inde posse; ast malè: Interim commodiùs ex liquidis animalium partibus, v. g. sanguine bubulo, quàm ex durioribus istis, ut cornu Cervi, eliciuntur; ex quibus paucissimum, & tantillum salis fixi acquirere licet: ratio est, quia in animalibus parum acidi invenitur, à quo tamen intercedente pingui aliàs emergit sal fixum. Cæterũ cùm hæc salia fixa non observata sint singularis fuisse effectus, propterea ex Praxi selectiori eadem exclusa volumus.

Marinorum ac Mineralium quorundam cremores calciformes p. 55.) Monuimus supra, quod Ostracodermata post calcinationem abeunt in perfectam calcem, ex qua per decoctionem cremor calciformis colligi potest: par ratio est cum crystallo, ex qua calcinatione cremor elicitur: verùm hic cremor præ calcis vivæ cremore nullam prærogativam obtinet; unde in hoc cum AUTORE *nostro* quiescamus. Usus ejus est magis externus, utut & internè pro ulcerationibus partium internarum, phthisi &c. ordinari à nonnullis soleat. Porrò & aliæ dantur solutiones, Salium nomine venientes, quando nempè corallia, perlę, lapilli concrorum, &c. solvuntur in aceto, & post aliqualem menstrui abstractionem crystallisantur; quæ crystalli salia dicuntur: sed & hæ nullius sunt pretii, quin potius laudem merentur extemporaneæ istæ misturæ ex SYLVIO cognitæ ex his subjectis cum aceto & aqua appropriata; quarum intuitu illis carere possumus in Praxi selectiore. Tandem habet AUTOR *noster* hæc verba: *Solutiones marinorum & Ostracodermorum cum aceto destillato factas*; quibus ipsis insultare videtur ZWELFFERO, eas *in append. animadu.* contemnenti, ideò quod essent noxiæ & corrosivæ; verùm benè simul respondent, quod dictus ZWELFFERUS & solutiones cum spiritu uiridis æris factas & à se commendatas, noxias pronunciare debuisset.

Elæosacchara p. 56.) Elæosacchara sunt olea destillata cum s. q. sacchari mista, ut in forma solida ita dispensari queant, & proportio amborum est hæc:

℞. *Sacchari pulv.* ℈j.
Olei destillati aromat. gtt. ij. vel iij.
M. exactè.

Hic quidem obstat, quò minus olea destillata horum simplicium adhibere queamus, cum præsertim Elæosacchara pondus & molem augeant reliquis remediis addenda; sicut contra in forma liquida, si propinanda sint, dissoluto à liquore saccharo, oleum iterum supernatat.

Specierum & pulverum officinalium.) Horum ingens numerus (*composit. vid. in* ZWELFFERO) & commista sunt pretiosa vilissimis, adstrictoria & durabiliora fatiscentibus: sed cui bono? cum omnes ferè coincidant, constantes ex seminibus carminativis, additis aromatibus, e. g. Zinzibere, caryophyllis, mace, cinnamomo, galanga, & similibus, nisi quod in una alterave horum pulverum specie aliqualis sit differentia, unde potius consultum foret, ut specierum harum 8. vel 10. sine saccharo tamen & pinguium additione, asserventur, pro praxi concinniore: vel misceantur, quod melius est, aromata legitima compositione, cum sale ammoniaco, vel arcano duplicato Mynsichtii; ita enim mille usibus sufficere possunt; e. g.

℞. *Rad. ari in umbra siccatæ & pulveris.* ℥iv.
Arcani duplicati Myns. ℥ii.
Salis absynthii ℥i.
Rad. calami aromat. ℥iii.
Cinnam.
Caryophyll. an. ℥ii.
Mac.
Piper. longi
Zingib.
Cubeb.
Cardam.
Zedoar. an. ℥iß.

M. f. *pulvis*, qui 20., imò 30. vel 40. speciebus vulgaribus æquipollet, & sufficit; ubi loco salis absynthii, aut arcani dupl., sal ammoniacum recipi poterit.

Rotularum ac Tabularum pag. 58) Hæc ut plurimum palato saltem inserviunt; Unde ex omnibus illis AUTOR quasdam saltem, nempè arteriacas, pro faucium & pectoris affectu à lympha acri, ut tussi sicca, quò varietur formula, eligit, reliquas removendo, ideò, quia saccharum, quo copiosè ea condiri solent, ut plurimum nocivum est, & corrumpitur in stomacho: Adeò ergò nobis sufficere possunt species diatragacanthæ frigidæ, vel diaireos, quibus iij. vel jv. partes flor. sulphuris addantur, & cum saccharo in rotulas successivè deglutiendas cogantur. Vel ℞. simpliciter species diaireos usitatę, quibus cum saccharo in rotulas redactis aspergantur aliquot guttæ olei destillat. anisi aut citri.

Purgantibus.) Quibusdam in locis rotulæ & morsuli purgantes, delicatis ex speciebus cum resina scammonii mistis paratæ, in usu esse solent; Verùm hæc reiicere videtur drasticorum inæqualis mistio, quà uni rotulæ plus, quàm alii, de purgante accedit.

Anthelminticas.) Morsuli anthelmintici parantur ex semine cinæ contra lumbricos: Sic prostant & rotulæ ex Mercurio dulci & saccharo, pro eodem scopo exturbandi vermes. Interim in talibus cautela opus est: Nam (1.) Mercurialia sunt nocentissima gingivis, (2.) facilè eadem salivationem excitant, cum & per cosmetica ex Mercurio dentes fuerint nigri redditi. Inde, qui ad salivationem sunt dispositi, vel excoriationes in lingua habent, vitent Morsulorum usum cum Mercurio dulci paratorum; secus enim salivatio dolorosa eos vexabit: quin potius exhibeatur pro scopo eiiciendi vermes Mercurius dulcis cum pauco saccharo mistus in cochleari ligneo (in metallico enim Mercurius facilè adhæret) vel etiam in forma boli aut Conservæ pro infante, ita:

℞. *Conserv. flor. persic.* ℈ß.
Mercurio dulcif. gr. iij. vel iv. ad ℈ß. pro ætatis ratione (nam infantes ablactati non melius cum euphoria purgans inveniunt) M. f. *bolus* pro una dosi deglutiendus.

Vel loco tabellarum

℞. *Mercurium vivum*:

Qui terendo in mortario vitreo subigatur cum saccharo, donec pulvis gryseus emergat: de quo ℈j. ad ʒß propinari poterit.

Atque hac ratione omnibus morsulis anthelminticis carere possumus.

Aromaticæ.) Loco harum saccharum liquefactum & in iustam consistentiam redactum, addendo aliquot guttas olei destillati aromatum, quodcunque lubet, esse potest; redacta hinc invicem in morsulos vel rotulas: ita hæc tantum præstant, quantum aromata in substantia exhibita.

Confectiones communes pag. 59.) Omnes hæ prostant quidem pro bellariis, non autem pro medicamentis. Cæterum epiphonema AUTORIS *nostri* est notatu dignum.

Hecticis.) Scil. veteres hecticis amygdalata & pineata porrigebant, quando fauces siti affligebantur: interim dicta remedia hoc incommodi habent, ut muco viscido stomachum per se debilem onerent, appetitumque prosternant, rancorem contrahendo: quod & præstant emulsiones, quæ hecticis porriguntur. Ideoque rectius ad culinas relegentur.

Tragee grosse p. 69.) *Tragee grossæ*, Germ. *Pfaffenfutter*, sunt species grosso modo contusæ & ex aromaticis paratæ, dosi cochlearis,

ris; ab omni pastu usurpandæ. Fiunt ex seminibus carminativis & aromatibus. Usus harũ dicitur esse promovere digestionem primam in ægris stomacho frigido, h. e. cruditate eius acida, & hinc natis flatulentiis laborantibus. Verùm variæ sunt istæ trageæ, & parum vel nihil commodi habent: quandoquidem necesse est, ut vigor stomachi vim eorundem medicamentorum eliciat. Unde rectiùs SYLVIUS loco talium salia volatilia oleosa propinat in potu, quale & ipsæ in omni pastu solitus fuit assumere; exempl. gr. ℞. gutt. 30. vel 40. spiritus salis ammoniaci anisati vel caryophyllati vel cinnamomisati; qualis in fine pastus assumptus tantum præstabit, quantum integra scatula trageæ grossæ.

Moscardina.) Moscardina sunt trochisci cum ambra aut moscho parati, pro refocillatione capitis & spirituum animalium ac fœtore halitus inservientes, quorum compositionem vid. in SCHROEDERO *pag.* 703. Cæterùm loco horum res longè succinctiùs absolvi potest, si fortè topicum oris malum, adeoque halitus fœtidus palliandus sit: nempè formari potest globulus ex tragacantha, inungendus cum oleo aliquo destillato suaveolenti, aut cum vel sine moscho subacto.

Saponis.) Huius loco longè elegantior est Essentia Benzoes cum spiritu vini parata, de qua infundatur nonnihil in parum aquæ rosarum vel cinnamomi; ita lactescit, hinc abluatur eadem facies vel manus, præter nitorem egregium odorem relatura.

Poma ambræ.) His ipsis longè præstantiora sunt & efficaciora ex oleis destillatis aromaticis parata balsama.

Trochiscorum pag. 61.) In his nihil habetur, quàm nova textura: Nempè pulveres cum mucilagine tragacanthæ in novam trochiscorum consistentiam incrustantur; qui labor vanus est. Interim AUTOR excipit trochiscos sublinguales in peste iis proficuos, qui cum ægris talibus conversari necesse habent. Sublinguales hi trochisci aut, ceu ex anima, ex camphora, aut quibus hæc ingratior videtur, ex myrrha, tanquam ex primario ingrediente, componuntur; v. g. soluta in aceto myrrha incrustatur cum s. q. sacchari & mucilagine tragacanthi, hincque ex hac mixtura formentur trochisci sublinguales pro usu præservandi in conversatione cum ægris peste afflictis: vel imprægnetur saccharum cum succo citri acido; vel denique teratur saccharum cum corticibus citri vel aurantiorum tenuissimè incisis; sic illud sub tritura horum oleum imbibit: dehinc

℞. *Sacch. huius* ℥j.
adde
Myrrhæ ʒj.
Camph. ℈j.

Cum *mucilag. tragacanth.* formentur *pastilli*, qui irrorentur cum
Olei destillat. succ. gutt. x.
Citri gutt. vii.
Angel.
Zedoar. an. gutt. vi.

Pilularum massæ.) Harum mirabiles compositiones, prostant, numerum centesimum excedentes, crudis purgantibus parata, ac quoque in modernorum, puta ZWELFFERI *Pharmacop. Reg.* inveniendæ: Ex omnibus autem his duo vel tres sufficiant pro mille hominibus purgandis. Origo autem huius multiplicationis in compositionibus fuit, quod veteres supposuerint tot varios succos in corpore varia remedia purgantia requirentes, quibus addiderunt sua corrigentia: imò, quia humores nunc peccarent in capite, ut in apoplexia; nunc in pedibus, ut in podagra; nunc in pectore, ut asthmate & tussi; hinc addenda autumarunt specifica corrigentia, quorum beneficio veheretur purgans ad noxium humorem in parte. Ast in genere & sine selectu operantur purgantia, promiscuè colliquefaciendo, & noxium & utilem humorem evacuando; unde paucæ massæ sufficiant. Quod autem attinet *correctionem veneni purgantis*: ex non fit per addita aromatica; quin potiùs ita præparanda sunt purgantia, ut per se mitiora fiant: quod optimè fit per sal tartari & fermentationem cum succo quodam vegetabili, ad instar opii instituendam *modo* LANGELLOTTI. *Directio* tandem *purgantium* est planè frustranea; potiùs si ea fuerint debilia, non penetrabunt ultra primas vias; sin verò fortia, & totam Massam sanguineam irritent, etiam in remotis corporis locis colliquationem humorum inducent, sine ullis dirigentibus additis. Adeò ergo duæ pilularum compositiones sufficere poterunt: nempè ex antiquis massa pilularum de hiera cum agarico, ex modernis verò Extractum Panchymagogum Crollii. Hæ duæ generales compositiones specificari & acui possunt diversis cum stimulis, v. g. cum stimulo scammoneo, ut & eius resina, aut pro viscido humore expurgando cum Extracto trochisc. alhandal, aut denique pro seroso cum resina Jalappæ. Quinimò certis in casibus mercurius dulcis addi potest, & in quibus acidum viscidum peccat, gummi ammoniacum, ut in hypochodriacis & scorbuticis: Sic e. g.

℞. *Massæ pilular. de hiera cum agar.* vel *Extr. panchym. Croll.* gr. xv.
Gummi ammoniaci in aceto soluti ℈ß.
Extr. trochisc. alband. gr. j. vel ii.
Cum s. q. *Ess. martis F. pilulæ.*

Sic ponamus lue Venereâ correptum, ubi

℞. *Extr. panchym. Crollii,*
Mercurii dulc. an. gr. xv.
Resinæ Jalappæ gr. ij.
Cum s. q. *olei destillat. terebinth. pro dilatanda resina*, f. *pilulæ.*

Laxativis pag. 63.) Veteres pilulas laxativas usurparunt sine stimulorum additione, adeoque no. 50. vel 60. ad pisorum magnitudinem accedentes, & ʒß. pendentes: verùm moderni consultiùs stimulos illis addunt. Cæterum loco laxativarum pilularum paucæ sufficiunt: Scilicet aloeticæ, Classianæ, de quibus HOFFMANNUS *in Clave Pharmaceut.* harum unam vel alteram ante cœnam assumendo: vel etiam pilulæ de gummi ammoniaco Quercetani, vid. SCHROEDERUS, quæ à gr. xij. ad xv. vel ℈j. vespertino tempore deglutitæ, suaviter laxabunt: Vel, cui volupe est singularem compositionem obtinere, is imitetur TILEMANNUM, qui *pilulas aperientes sibi dictas* loco usualium præscripsit: v. g.

℞. *Aloes succotr. lucid.* ℥j.
Gummi ammon. in aceto scyll. soluti ℥ß.
Tartari vitriolati ʒij.
Cum q. s. *tincturæ martis* fiant *pilulæ minores*:

Quarum num. ix. vel x. xii. ad xxii. hora una ante cœnam in cursu morborum chronicorum sumendæ, & fomitem successivè extrahunt.

Alterantes.) Pilulæ Alterantes interdum etiam requiruntur, quando nempè patientes sunt delicatuli, & remedia ingratioris saporis respuunt. Cæterum hæ ex tempore possunt præparari, nec opus est, eas mox habere in procinctu. Sic si desiderentur pilulæ sudoriferæ, tunc

℞. *Extracti Cardui bén.* ℈i.
Theriacal. gr. v.
Cum s. q. *olei succini* fiant pilulæ.

Quarum effectus egregius, unà cum suavi somno.

Si martiales exoptentur pilulæ:

℞. *Extract. helleb. nigr.*
Vitriol. martis ritè præp. an. ℈ß.
Extract. trochisc. alb. gr. i.
Cum s. q. *syp. de pomis* fiant pilulæ.

Sin tandem hystericæ sint ordinandæ:

℞. *Extract. Castor.* ℈ß.
Asa fœtid. gr. iv.
Sal. volat. succin. gr. v.
Laudan opiat. gr. i.
Cum s. q. *olei destillat. chamomill. f. pilulæ hystericæ.*

Electuaria.) Horum seriem vid. *in Dispensat. Veterum.* Cæteroquin Electuaria purgantia sub forma bolorum ab ʒß. ad ʒi. porrigebant, quæ tamen apud nos exulare iubemus, & vix, nisi in clysteribus, eadem usurpamus. Contra inter alexipharmaca Electuaria pro Praxi contractiori commendo solam theriacam & electuarium diascordii Fracastorii, à SILVIO *lib.* 1. *Prax. cap. ult.* correctum, imò & theriacam diatessaron, cui tamen opium addendum suadeo. Tria hæc instar omnium pro alterantibus & alexipharmacis sufficiunt. Electuaria verò stomachica, pectoralia, &c. ex tempore meliùs fiunt, nempè ex conservis, tanquam corpore; quibus addantur pulveres & extracta pro lubitu: v. g. sit *Electuarium stomachale*:

℞. *Conserv. rosar. rubr.* ℥ii.
Menth. ℥i.
Rad. zingib. in ind. condit. ʒvi.
Acori veri condit. ʒiii.
Spec. diatr. piper. vel *diamosch* ʒiii. ad ʒß.
Cum. s. q. *Syrupi flor. tunicæ*, fiat *Electuarium stomachicum.*

Interim loco horum, tincturæ, & Essentiæ stomach. & alexipharm. sufficere possunt, & commodiores sunt.

Looch pag. 63.) *Looch* Arabibus, Græcis *Ecclegma*, Latinis *Linctus* audit, & ad affectus faucium & pectoris vulgò commendatur: Verùm faucibus eadem, pectori verò & asperæ arteriæ parum medentur, quippe ad quæ loca illorum per rimulam laryngis nullus est, sine tussis & doloris exasperatione, accessus; adeoque saltem pro faucium affectibus duplici scopo præscribi solent: Scilicet *primò* ut fauces lubricitent, & in iisdem aut phlogosin & inflammationem incipientem, vel conceptam excoriationem à lympha acri in affectibus catarrhalibus oriundam, aut denique dolorem harum partium, temperent & blandè corrigant: pro quo tamen scopo pauca looch sufficiunt, nempè ea, quæ fiunt ex papavere, quæ incrassare vulgò dicuntur; quibus si addantur passulæ vel liquiritia, res etiam proficua videbitur. Hinc sumendus erit Syrupus diacodion Montani, qui gratissimus, & looch passularum à SCHROEDERO *pag.* 178 *lib.* 2. descriptum, vel misceatur Syrupus scabiosæ cum syrupo diacodion: hique duo cum baculo liquiritiæ lambendo successivè deglutiantur. *Secundus scopus* verò looch præscriptorum est, ut interdum lympha mucilaginosa & viscidior in isthmo faucium hærens detergatur & abstergatur, hincque eius reiectio per sputum promoveatur; pro quo tamen scopo unum alte-

alterumve iterum sufficit, nempè looch de squilla, vel ex gummi ammoniaco ad imitat. RIVERII *Centur. 3. Observ. 21.* ita præscripti:

℞. *Gumm. ammoniaci in vino vel spiritu vini soluti* ℈iv.
Oxymel. squillit. ℥i.
Syrup. de marrub. vel *belen.* q. s. pro reductione in *loch consistentiam.*

M. D. S.

Succus pro aliquot vicibus.

Addi pro lubitu potest aqua hyssopi ℥iij. vel iv. ad imitationem Brunnemanni mixta, item sperm. ceti ℥ß. vel ultra:

℞. *Pulv. rad. ari exsicc.* ℥iii.
Extract. belen. ℥i.
Syrup. de marrub. q. s. pro reduct. in consist. Loch.

Adeò ergo rectè dicit AUTOR, nos neque in sano, neque in ægro indigere loch, cùm ex tempore linctus tales parari possint.

Conservæ pag. 64.) Parantur hæ mulierculis ex simplicium & horum florum foliis incisis, & cum saccharo contusis. Cæterùm cum huiusmodi conservæ nulli alii usui inserviant, quàm ut sint vehicula aliorum remediorum, propterea tantus eorundem cumulus non erit necessarius, sed pauca & pro usu aliquæ sufficient: sic v. g. ex omnium simplicium conservis, rosarum rubrarum, florum tunicæ, borraginis, buglossæ, anthos, hederæ terrestris asserventur, quæ reliquis omnibus abundè æquipollent.

Condita.) Condita, ut radices cichorii conditæ, lactucæ, eryngii radix condita, &c. effœta sunt; quia eorundem vis medicamentosa sub sui ebullitione maximam partem euanuerit, adeoque revera effœta sunt: quod si autem propriam muriam iis velimus superaddere, ingratum hinc emerget remedium amaricans; adeò, ut Condita omnia ex Praxi penitus relegari queant. *Par ratio est de Confectis*: In aqua radices ebullitæ & emollitæ saccharo obducuntur & asservantur.

Syruporum, Rob, Mivarum, mellium medicatorum pag. 65.) De his moneo: Formulas eorum saccharo infectas originem duxisse è *Schola* GALENI, nec in *Scriptis* HIPPOCRATIS contenti Decoctis & pulverisatis, tales reperibiles esse; dehinc ex *Schola* GALENI ad Arabes & Mauritanos derivasse, à quibus in immensum auctæ omnes veterum Compositiones saccharatæ prodierunt. Sicut ab his ad Europæos pervenerunt eædem, ita à *Renodæo*, QUERCETANO & RONDELETIO iterum ingens earum copia accessit, adeò ut hinc tandem eò vsque excreverit mdles Compositionum Galenicarum, ut ferè nesciamus, quam eligamus. Cæterum in specie huc *Syrupi* pertinent, eam in gratiam inventi, ut partim Decocta & succi Vegetabilium meliùs conservari, partim specioso sacchari titulo gustui consuli queat. Interim, quot hominum sunt hodie, qui ferre nequeunt dulcia saccharata? ut hypochondriaci, scorbutici, & cachectici, & qui morbis ex cruditate acida laborant, horrent mellita ceu flatulenta; non secus ac mulieribus saccharata nocent, ut plurimum passionem hystericam hinc incurrentibus. Similiter in febribus ardentibus, tàm acutis & malignis, quàm intermittentibus, ceu fermentescibilia nociva sunt. Et innuit HENRICUS *ab* HEER, ex hac causa febricitantes divites prę pauperibus citiùs interire: Imò rejicit Panarollus Syrupos saccharatos in morbis acutis consuetos, ceu peregrinum saporem contrahentes, & in febricitantibus ad putrilaginem tendentes. Insuper cùm ex Chymia hodie longè concinniora habeamus, proin Syrupi pro scopo aliqualis saltem misturarum edulcorationis, & præterea non, usurpantur, adeoque pauci eorum sufficiunt, e. g. Syrupus de succo acetosæ, de corticibus aurantiorum, rubo Idæo, de citro toto Sennerti, cydoniorum, flor. tunicæ, nicotianæ & violarum: Hi satisfaciunt abundè. Cæteroquin Decocta & succi longè melius in Pharmacia correcta asservari possunt, si nempè sulphuris Gas impregnentur; & hinc pro usu competenti cum saccharo misceantur. Aliàs & pro scopo laxandi infantes esse potest Syrupus de spina cervina, seu domesticus, & syrupus rosarum solutivus. Similiter ex mellibus & oxymellibus loco omnium prostare potest Oxymel simplex & squilliticum. Quod si autem propter saporis gratiam indigeamus Syrupis, tunc facilè erit Extracto & tincturâ impregnare ex tempore saccharum. Interim paucos excipit succos AUTOR *noster*, qui propter sui coloris facilè deperditionem in syruporum consistentiam redigi debent: eius generis sunt succus violarum & florum tunicæ, qui sub sui inspissatione colorem perdunt, & turpes redduntur; sicut & ipse succus fragorum & rubi idęi sub redactione in Extractum fermentari incipiunt: Unde hi cum saccharo condiantur in Syrupos: contra reliqui succi non debent syrupisari.

Extracta pag. 66.) In Extractis consideratur crasis medicamentosa & concreti simplex, seu separata à reliqua substantia corporis concreti, quâ antea, tanquam nucleus à reliquo corpore ceu cortice, involuta erat; sic e. g. si cinnamomum destillatur, *Oleum* eius in se continet crasin totius concreti, adeò, ut separato hoc oleo, Cortex omni medicamentosâ virtute sit exhaustus: similiter, quando ex eodem cinnamomo cum spiritu vini elicitur ista Resina, quæ aliàs sub destillatione sub forma olei prodit, tunc spiritus vini hinc rubicundus factus tinctura vocatur: quod si per spiritus vini aliqualem abstractionem ad consistentiam melliformem inspissetur, vocatur *Extractum*: imò, si eiusmodi Tincturæ & Essentiæ ex concretis plurimis simul eliciantur, nominari solent *Elixyr*.

Jam verò in Extractis his ritè parandis duo consideranda:

1. *Substantia extrahenda.*
2. *Medium extractionis.*

Substantia extrahenda est vis concreti medicamentosa, seu crasis tota pariter & nativa, h. e. quæ nullam à Menstruo vel etiam ab igne alterationem passa sit. *Medium* autem extractionis seu separationis, cuius beneficio crasis subiecti elicitur, aliàs vocatur *Menstruum*, cuius etymon natura est ex Philosophia sublimiore: scilicet Veteres sub elaboratione Elixyris Magni seu alkahest duo subiecta & operationes habuerunt, inter quæ *agens fuit sulphur* quoddam *solare*, & *patiens liquor mercurialis*, qui solvit sulphur istud; ita, ut liquor hinc fixatus in Elixyr transeat. Jam verò sulphur istud solare nomine maris, liquorem verò solventem mercurialem nomine fœminæ denominarunt, cujus hæc fuit ratio: Nempè dixerunt, quod quemadmodum in generatione animali requireretur congressus maris & fœminæ, ita quoque hoc in negotio sulphur masculinum cum semine fœminino esse conjungendum; & sicut mas suum semen conferret, ita fœmina suum menstruum, quod hìc esset liquor ille mercurialis, adeoque ex hac analogia liquorem illum mercurialem vocarunt menstruum, cujus usus est, ut solvat, & color inde nascatur, *caput corvi* dictus; atque sic factum, ut vox illa menstrui ad omnia solventia fuerit adaptata per abusum: Conf. BECHERUS *in Oedypo Chym. pag.* 132. Cęterum in menstruo maximum latet negotium extractionis, cum illud esse debeat appropriatum crasi extrahendæ, secus enim fallit negotium, h. e. particulis suis minimis subintrare debet menstruum particulas concreti, easdem penetrando; hinc crasin medicamentorum separare, ac in poros suos recipere; adeò ergo requiritur, ut menstruum sit simile rei extrahendæ: sic enim, quia vis Jalappæ consistit in substantia oleosa seu resinosa, propterea pro hac extrahenda requiritur spiritus vini, qui similiter est oleum resolutum: contra cum aqua res non procedit, cum hæc sit inepta, nec possit penetrare corpora oleosa; atque par est ratio in omnibus solutionibus. Jam porrò similitudo illa mutua consistit proximè in particularum menstrui & solvendi convenientia, ità, ut se invicem potuerint liquefacere: sicut remotè in densitate texturæ materialis, quæ intercedit menstruum, & rem extrahendam; etenim & similes particulas & particularum similem actionem probat hoc, quod oleum per spiritum vini, sulphur optimè per olea, contra mucilagines per aquosa, solvantur. Insuper contingit, ut unum subiectum pro diversitate particularum diversa requirat menstrua; sic enim lignum sassafras & Guaiacum duplicia menstrua poscit pro duplicitate suæ substantię, resinosa nempè spiritum vini, gummosa verò Decoctum cum aqua simplici; cùm ambæ hæ substantiæ sint distinctæ naturæ: Similem locum etiam invenit in colocynthide, de qua conf. ZWELFFERUS *Ph. Reg. p.* 75. Præterea in menstruis consideranda est debita quantitas, quæ sufficiat extractioni, & qualitas, quę debeat extrahere: quibus adde, ut menstruum debito modo ab Extracto separetur. Vegetabilium Extracta sunt mucilaginosa, sive gummea sive resinosa, quorum illa aqueo, hæc spirituoso eliciuntur menstruo: Animalium verò non dantur propriè dictę essentiæ, sed saltem gelatinę cum aqua extrahendę, suntque hæ instar essentiarum ex animalibus. Decoquuntur nempè in aqua, & reponuntur ad congelascendum. Tandem in mineralibus, cum se ut plurimum gratiâ coloris commendent, propterea tincturæ nomine hæc venire solent. Vegetabilium Extracta pauca sufficiunt: nempè ex omnibus Extractum absynthii, centaurii minoris, cardui benedicti, lignorum, &c. Vel instar omnium Extractum ex quibusdam compositum; quibus annumerandum & Extractum opii, vel laudanum opiatum, ac tandem extractum quoddam compositum purgans. Cæterum considerandum probè est, ne extracta sub menstrui abstractione substantiâ subtiliore nimis priventur; ideoque non benè volatilia extrahi possunt, quæ potiùs sub tincturæ seu Essentiæ titulo retineri debent, præsertim si in liquida forma ea dispensare animus sit: hinc pro Extractis sint subjecta fixiora. Porrò Extractis his addendum est saccharum, si ea scopo arteriaco inservire debeant; sine tamen saccharo etiam reponi possunt, si loco spiritus vini simplicis spiritus vini tartarisatus vel tinctura tartari sumatur, quâ ipsâ Essentiæ resinosæ elici debet: sic nēpè commodè in forma liquida dispensari & omnibus admisceri poterunt, quod sine salis tartari commercio aliàs fieri nequit: Porrò contingit interdū, ut compositis Extractis commisceantur quędam, quę tamen Extractis nihil communicant: Tale est *Extract. chalybis Schrœderi*, ubi limatura martis cum spiritu vini extrahitur; cū tamen si, vel tonna integra spiritus vini per annum chalybi infusa permittatur, nihil hęc illi communicatura sit. Par ratio valet, quando perlarū, coralliorum, &c. Magisteria pro extractione adduntur Elixyriis. Sic in Extractis purgantibus miscentur etiam Purgantia simplicium, quę diversa requirunt menstrua. Pertinet huc Extractum theriacale, in quo spiritus vini, propter ingredientium nimiam copiam, ne dimidiam quidem partem extrahit.

Repetitis pag. 67.) Vanus labor est, quando Essentiæ multoties cohobantur: Hinc Autor consultum putat, unâ vice q. s. menstrui rei extrahendæ affundere; unde erratum hac in parte videb. ZWELFFERI *in Pharm. Reg.*, ubi pro Essentia Castorei paranda toties hîc affundendum jubet menstruum, cum tamen negotium in instanti possit peragi.

Ex aqua extremè destillata pag. 68.) Sic vanus est labor, quando quidam aquas ex aromatibus compositas, aliquoties eas cohobando, cum vino destillant, ac ita aquas vitæ acquirunt; dehinc remanentiæ affundere jubent Spiritum vini; Ineptiæ! hæc enim remanentia maximam partem viribus suis exhausta est, quia sulphur concretorum volatile unà per alembicum ascendit.

Tartaro pag. 69.) Faciunt quidam Extractiones cum vino, sed malè; subinde namque Extractum sub sui inspissatione ab acido vini tartareo coagulato alteratur, adeoque novas vires acquirit.

Aceti.) Nonnulli extractiones instituunt cum aceto; sed iterum male: quod non quælibet simplicia, ut flores, sed duriora saltim, id ferre possint; unde si menstruum abstrahitur, tartarus aceti remanens immutat vires extracti.

Singularissimis.) Hîc intelligit AUTOR liquorem alkahest, qui est singularissimus, & universale menstruum, quælibet trium regnorum concreta solvens & extrahens; servata tamen vi eorum seminali & crasi integra, liquoreque sine ulla sua alteratione iterum separabili. Cæterùm hoc alcahest non introduxit PARACELSUS, sed hoc menstruum universale exprimit per *acetum radicatum*, item per circulatum majus; contrà HELMONTIUS vocabulo *alcahest* primùm usus fuit.

Ænigmata pag. 70.) Tangit hîc AUTOR *noster* HELMONTIUM, qui totam suam Praxin unico liquori alcahest superstruxit, nec tamen ejus præparationem manifestavit, ut possit intelligi.

Universalia alcahestina, Mercurius Philosophicus, salia mirabilia.) His verbis GLAUBERI perfidiam rectè insimulat AUTOR *noster*.

Circa roris.) Fatetur hîc AUTOR, se frustrà alcahest in rore quæsivisse. Scilicet varia prætendunt AUTORES subjecta pro menstruo universali conficiendo: Sic enim sunt, qui in sale aeris universali seu avicula Hermetis, & filio solis; alii in rore majali; alii in nive; alii in pluviis Martiatis; alii in nitro, ut GLAUBERUS & BALDUINUS, id quærunt; non secus atque alii hujus gratiâ bismuthi, Saturni & Antimonii mineras vexarunt, ubi tamen ex horum radice eruendum id foret.

Parallela pag. 71.) Hæc Epitheta alcahest desumpta sunt ex Helmontio; Occasione autem mentionis alcahest tria occurrunt investiganda: Nempe

1. *Ex quo subjecto ille præparari debeat?*
2. *Quomodo præparandus?*
3. *Quo pactus asservandus is sit? Cùm enim omnia solvat, dubitatur, in qua materia asservari possit?*

Quoad subjectum: AUTOR *noster* dicit, HELMONTIUM præcipere, ut deficienter liquore alcahest saltem discamus sal tartari volatilisare, illi substituendum; quod tamen scopum non ferit: quin potius ipsæ proprietates injungunt suspicionem ex Mercurio vivo alcahest præparari debere, quantumvis AUTOR *noster* adhuc dubitet, an HELMONTIUS eum ex Mercurio præparaverit? denique de superstite generoso filio, quem AUTOR *noster* ita nominat, hoc est de HELMONTIO *juniore*, nihil sperare hac in parte nobis licet, qui in Anglia degens Enthusiasistam agit, nec est eruditi Patri filius.

Terra Mercuriali p. 72.) Innuit hîc tectè BECHERUM AUTOR *noster*, hanc sententiam foventem: vid. ejus *Phys. subterran. ubi est spiritus ex terra Mercuriali*.

Mercurii vivi liquorem.) Modus insinuatur ab AGRICOLA *in Chirurgia parva pag. 146* & ZWELFFERO *in Mantissa Spag. ubi de Mercurio agit*: sed & hunc esse frustraneum AUTOR conqueritur; unde dubitat, *an ex Mercurio alcahest procedat*? Contrà tamen ego dibere: vid. TACHENIUS *in Scripto, Echo ad vindicias*, similiter Mercurium pro subjecto alcahest agnoscens.

Cum Jovis amalgamate collectus pag. 73.) Hac ratione acquiritur simpliciter spiritus uitrioli.

Multo minus arcani.) His ipsis ZWELFFERUM intelligit.

Nec ab altera parte.) GLAUBERUS alcali quoddam compositum commendat ex tartari nitrique detonatione, quod utut sit sal alcali non contemnendum, non tamen alchest titulum id sustinet. Pari ratione allegatus GLAUBERUS ex terra quadam pingui calcinata elicit sal nitriforme, quod in liquorem per deliquium solvitur: sed non sufficit.

Sal mirabile.) *Sal mirabile Glauberi* fit, quando oleum vel spiritus uitrioli affusus sali communi destillatur; sic prodit spiritus salis, ac in fundo manet *sal duplicatum*, facilè solubile & aurum solvens; pariter, si eidem spiritus nitri affundatur, prodit spiritus salis, remanentia verò conducunt pro resolvenda Luna.

Sale volatile urinæ p. 74.) *Sal ammoniacum secretum ex sale volatili urinæ & oleo uitrioli* GLAUBERUS parat, quod in sulphuribus metallicis eliciendis multum præstare gloriosè dicit, utut saltem in metalla calcinata efficaciam id habeat.

Spiritus fuliginis.) Hîc GLAUBERUS intelligitur *lib. 2. Furnor. Philosophicor. c. 202.*, recipiens fulignem furni: hanc coquit in aqua simplici tamdiu, donec aqua rubescat: deinde aquam hanc filtratam frigori rigorosissimo exponit, ita concentratur in medio ejus liquor salinus oleosus per coagulationem, ex hoc elicit spiritum & sal volatile fuliginis, quem putat singularem; qui tamen talis non est.

Succos pag. 75.) Hîc AUTOR considerat succos: In officinis *triplices* sunt *succi* inservientes usui Medico:

1. *Ex fructibus*, v. g. cydoniis expressis.
2. *Ex arboribus*: horum nempè ramulis incisis, vel radicibus perforatis exsudans; ut succus betulæ, radicis juglandis, tiliæ; de cujus efficacia contra Epilepsiam notanda habet TILEMANNUS *de Materia Medica*.
3. *Ex floribus liquefactis seu semiputrefactis*, extraverso scilicet eorum alcali confectis.

Succi ex floribus præter vim specificam simplicis, etiam alcali extraverso pollere solent, propter putrefactionem: succi vinosi vel saccharo vel passulis possunt meliùs ad fermentationem disponi.

Ad pristinum statum pag. 79.) In tincturis & Essentiis tria consideranda;

1. Ut tincturæ & Essentiæ *sint genuinæ*?
2. *An sint genuinæ Extractiones*, & non saltem superficiales corrosiones & solutiones?
3. *An crases & vires medicamentosas sui simplicis referant? & an non potiùs ratione Præparationis & Menstrui novas acquirant?*

Scilicet genuina metallorum tincturarum docimasia est, ut hæc, vel relictum caput mortuum, nullâ arte possint ampliùs in pristinum corpus reduci. Quando enim in pristinum corpus possunt reduci, vel ex tinctura, vel ex capite mortuo, est saltem fucus, non verò tinctura. Unde quando spiritus salis extrahit solê in tincturam aurei coloris, tunc quidem in fundo remanet corpus album omni colore spoliatum, neque per alcalia reducibile; interim fraudem latentem retegit antimonium, cum quo illud tractatum reddit aurum in eodem pondere & consistentia, ut adeoque spiritus salis saltem incrustaverit, & intactum reliquerit aurum: quod si verò spiritui illi salis addatur spiritus nitri, mox cum strepitu totum corpus auri solvitur, & à menstruo illo imbibitur.

Essentias Quintas pag. 81.) ♃. v. g. spiritum absynthii rectificatiss. quem supra sal proprium digerunt, & cohobant, postmodum associant oleum destillatum proprium: Sed hæc Quinta Essentia in liquore aqueo est præcipitabilis. Potiùs ergò genuinarum conficiendi modus hic est: ♃. alcali vegetabilium volatile per putrefactionem inchoatam paratum, hocque jungatur spiritui proprio inflammabili per fermentationem elicito; dein ambo cohobatione finita jungantur oleo destillato, sic emergit genuina Quinta Essentia nullo liquore præcipitabilis, & hujus gtt. ij. vel iij. integram mensuram cerevisię vel vini largiter impraegnant. Hæ Quintæ Essentiæ sunt genuinę, & integram crasin simplicis retinent.

Oleum vini, pag. 82.) Quidam operosè oleum vini volunt parare ex spiritu vini, mediantibus spiritibus acidis, v. g. spiritu uitrioli rectificato, &c. Sed hoc olemu tam singulare non est; vid. WILLISII *Pharm. Rat. p. 162.*

Infusorum pag. 84.) Loco horum nobis in usu sunt Noduli extemporanei.

Decoctor.) Si excipiamus unum vel alterum Decoctum vulnerarium, pectorale, lignorum, reliquis omnibus possumus carere, adhęc, quia varia ex tempore possunt parari.

Aquarum destillatarum pag. 85.) Vegetabilia vel constant substantia volatili sulphurea facilè exhalabili, vel fixiori: Priora sunt aromata, Mentha, Salvia, Rosmarinus, Absynthium: Posteriora Vulneraria, adstringentia, &c. Istę ergo aquę, quę ex volatilioribus eliciuntur, habebunt aliqualem efficaciam, ex posterioribus verò elicitę nuda sunt phlegmata. Et v. g. aqua menthę, salvię, fumarię, plantaginis, florum sambuci, &c. loco omnium sufficiunt. Inesse autem quibusdam aquis pauxillum virtutis, constat ex ipsa nubecula, quam tandem contrahunt, quę est quędam substantia tartarea volatilis, seu oleum à sale vol. resolutum, & in hac nubecula constat virtus, quę tamen admodum est exigua.

Ardentes Vegetabilium spiritus, pag. 91.) *Spiritus Vegetabilium inflammabiles* sunt olea Vegetabilium resoluta; olea verò hęc nunc intimiùs sunt concentrata in concreto, nunc verò non. Quando intimiùs sunt concentrata, fermentationis beneficio dissolvitur concretum; v. g. in absynthio, roremarino, &c. hujus enim medio dissolvitur oleum, & maritatur cum phlegmate, sicque abit in spiritum. In quibus verò oleum magis in superficie quasi hæret, v. g in mentha, spica, lil. convallium, &c. non opus est fermentatione; sed sufficit simplex abstractio spiritu ejusdem uinosi, qui olea hęc extrahit, imbibit, & secum per alembicum rapit. Vis spirituum essentialis eadem est, in accidentali verò virtute differunt: Omnes sunt olea resoluta, hinc olea sunt alterata in crasi nativa: & hinc spiritus non tam potentes sunt, quàm olea: pauci ergo sufficiunt. Spiritus autem summè rectificati parum valent;

quia

quia sic infringitur crasis specifica propter nimiam dissolutionem & rarefactionem olei, & sic magis ad generalem proprietatem spirituum redeunt. Ad hæc ita rectificati non possunt usurpari; sed necesse est, ut diluantur; hinc potiùs relinquitur aliquid phlegmatis pro eorum vehiculo. Omnia ligna & radices, tàm nostratia, quàm exotica, dant spiritum acidum, nonnihil empyreumaticum plus minus, pro regimine ignis; & non differunt hi spiritus: si quid specifici hauriri potest ex eiusmodi lignis per destillationem, hoc est ex oleo. Dicis: nihilominus spiritus ligni Saſſafras, fœniculi, &c. sapore differt à spiritu ligni Guajaci. Respondeo: his subinde tantillum adhæret de oleo, cuius ratione aliqualis specialis inest differentia; quæ tamen non diu durat; brevi enim post oleum supernatat, spiritus verò iners, & cum omnibus aliis communis, se manifestat.

Volatilium Spirituum mineralium pag. 94.) *Spiritus minerales* sunt vel *simplices*, vel *compositi*: *Simplices*, v. g. Spiritus uitrioli volatilis: *Compositi*, clyſſi; qui sunt vel *sulphurei*, vel *tartarei*, vel *tartareo-urinosi*. Quod attinet famosum illum spiritum vitrioli: reverà cohobatio spiritus uitrioli non dephlegmati à proprio capite mortuo ritè tractato, loco huius spiritus sufficit. Quoad *clyſſos*, ex his unicus, spiritus tartareo-urinosus, sufficiat.

Olea destillata pag. 101.) Nostra subiecta in morbis chronicis non ferunt eiusmodi olea destillata; præter enim tædia, ructus, & interdum anxietates præcordiales, ex ructibus retentis enatas, quandoque phlogoses excitant: loco horum ergo conveniunt *Essentiæ Vegetabilium* cum spiritu vini paratæ, quæ *sunt resinæ liquidæ* à spititu vini resolutæ. Resinæ autem sunt olea condensata; quemadmodum olea resinæ resolutæ. Pauca ergo olea abundè sufficiant. GLAUBERUS recipit spiritum salis, affundit aromatibus, post digestionem destillat, & dicit copiosiora acquiri olea: dicit olea esse nimis concentrata in subiectis his, spiritum salis verò dissolvere olea, & discontinuare; olea autem spiritui acido æquè non sunt commiscibilia, sed sic disperditur spiritus penitus; & rejicit AUTOR hûc modum *pag.* 101. Idem GLAUBERUS rectificat hæc olea, & adhæc spiritus salis jacturam patitur. Item GLAUBERUS rectificat olea super spiritum salis propter empyreuma, sed æquè sunt empyreumatica olea; & adhæc spiritus salis jacturam patitur; rectificentur potiùs cum arena, cineribus, cornu Cervi usto, &c. copiosis.

Discutientia pag. 108.) Unguenta discutientia conveniunt in tumoribus, item in doloribus ex sententia vulgi: sed cùm plerique sint scorbutici apud nos, hinc non conveniunt.

Unguenta pro oculis pag. 109.) His possumus carere, & potiùs liquida topica pro oculis conveniunt.

TITULUS II. DE UNIVERSALIBUS MEDICINIS.

De universalium pag. 111.) Concedit Autor tale totius naturæ Corroboratiuum & Mundificatiuum; quæ duo tamen distinguit.

Panaceis pag. 112.) Scilicet *panaceæ seu remedii universalis*, eorumque morborum, speciosum *nomen* passim ob vulgi ignorantiam, & ineptam applicationem sui, adeò malè audire solet, ut ad eius mentionem nunc pluribus risus moveatur; & quidem illorum plebeiorum ignorantia in panaceis extollendis exindè nata fuit, quod ipsi remediorum vires non adeò satis æstimantes, nec eorum naturam à priori perscrutantes, hinc effectibus eorum singularibus in admirationem rapti, mox eiusmodi remedium in universalium apicem, seu panacæarum laudem elevarint. Sicut pariter inepta panacearum applicatio inde nata fuit, quod vulgus, saltem audito panaceæ nomine, illam mox indistinctim quocunque tempore, sine ulla circumstantiarum consideratione & circumspectione, ad quosvis morbos adhibuerit; ideò non rarò plus noxæ quàm emolumenti concitarit. Vnde potiùs vox panaceæ sobriè interpretanda est, ita quidem, ut non dicamus, quasi eadem omnes morbosos corporis defectus valeat tollere, cùm vitia, quæ manuali indigent operatione, v. g. luxata, fracta, & vulnerata membra, male per panaceam curari præsumantur; quin potiùs remedium eiusmodi universale maximæ morborum parti subveniens, extendendum erit ad illos affectus, quos HIPPOCRATES hoc pronunciato: *Natura morborum medicatrix*: intelligit. Siquidem cuiusvis panaceæ effectus vel in roborandis naturæ viribus, vel in corrigendis causis morborum occasionalibus terminari solet; Vnde sequitur, morbis ab internis causis saltem natis succurrere posse universale remedium. Sic porrò, dum universalis remedii seu panaceæ in curatione fit mentio, non intelligendum venit id exclusivè, quasi cuiusvis remedii alius exhibitio excludatur, sed saltem inclusivè, ita quidem, ut præmittenda generalia seu universalia præmittantur, & regulæ diætæ quoque secundum 6. res non naturales, ritè observentur: imò ipsæ panaceæ seu universalia pro individui, ætatis, sexusque ratione, & additis particularibus subinde quasi specificentur. Tandem a mentionem remedii universalis non concipiendum sibi est, quasi ild lud necessariò omnes morbos curare debeat: quod ipsum nemo sanus dixerit, cum sic homo immortalis redderetur; quin potius panacearum efficacia intelligenda est ita, quod positis debitis requisitis & circumstantiis, iisque non infringentibus naturæ vires, nec remedii vim invertentibus, curet quosvis morbos: Non secus atque hoc testatur aliàs Jalappa purgans; quæ est purgans quidem certum, præsupponit tamen quædam requisita & certas circumstantias, quibus negatis erit illa sine effectu, & non semper purgabit. Ut adeoque, quoad specialem virtutem universalium, observandum sit, quod *morbus* omnis *gaudeat duplici causa: efficiente* scilicet *formali, & materiali seu occasionali*; quarum alterutrâ sublatâ, affectus seu morbus cessabit. Jam verò efficiens proximum quorumvis morborum sunt spiritus, seu principium illud vitale, tàm sanitatis quàm morborum prima & proxima origo: Nam ejusdem actionis est, quæ actiones sanas perficit, etiam vitiosas perficere. Hinc destructo principio vitali per mortem, & morbus & sanitas cessant, nec utriusque horum particeps dici poterit cadaver. Atque hoc principium vitale rectè constitutum, in œconomia animali bene constituta & ordinata, optimè omnia perficit; ast lacessitum & ex turbis œconomiæ corporis stimulatum ad præternaturales anomalias, morbosos insultus inducit. Pari ratione occasionalium morborum causam constituunt contentorum vitia, nempè acidum, amarum, dulce, acerbum, & 600. alia potestatum Hippocraticarum nomine venientia: quæ si temperata fuerint & permista, benè inde valet corpus; sin intemperata & seorsim inveniantur, œconomiam corporis variis turbis turbant. Ex quo observari licet, Panaceas seu universalia habito si respectu ad duplex hoc causarum genus, duplici modo operari solere: nempè vel sedando morbosos spirituum impetus, & roborando eosdem, sicque efficiendo, ut hi spontè suâ corrigant occasionales morborum causas, ut sine tumultu præternaturali in ordinem redeant, turbatæ functiones spirituum vigore instaurato corrigantur, & eliminentur causæ occasionales, redeatque pacatus œconomiæ status. Qualis effectus illustrari potest per opium, omnium symptomatum urgentium sedativum; quippe hujus debito usu, adeòque supervenientibus, superficialibus licet, halcyoniis, & roboratur subinde natura, & consequenter huius vigore cum sudore aut urina eliminatur nocivum: utut non sine noxa quadam stupefactiva, spiritibus suo modo inimica, operetur opium; hinc saltem palliatione solet tollere morbos; nihilominus tamen illustrat primum morbosarum causarum genus. Sic quoque huc spectat *virtus anodyna sulphuris uitrioli Veneris* & illarum *panacearum, quarum basis est cinnabaris*, vel nativa vel antimonii. Vel & Universalia operantur respectu causæ materialis temperando & corrigendo causas istas morborum occasionales, & mitigando istas Hippocraticas exorbitantias salinas & potentias excessivas, quæ quodvis acre temperando, præternaturales contentorum intestinorum motus, sicque præcipitationes, coagulationes, effervescentias removendo, omniumortorum morborum erunt solamina: idque eò magis, si simul fuerint diaphoretica vi instructa, utpotè cùm diaphoresis naturalissimum correctionum illarum genus esse soleat. Atque tale remedium universale ferè est sal istud volatile oleosum Sylvii, ab ipso maximè laudatum, ceu temperans quodcunque acre, & humorum corporis quosvis præternaturales motus compescens, blandaque diaphoresi corpus mundificans. Sic quoque eius generis sunt quælibet mercurialia fixata, & temperantia ratione sulphuris sui extraversi quodvis acre, & diaphoretica ratione naturæ fixioris suæ. Tandem huc spectant salia aeris universalia ex rore, nive, & pluvia parabilia. Quod si autem utræque vires in uno remedio reperiantur conjunctæ, tunc illud universalissimi nomen tuebitur: quale quid & sunt, ceu genuinæ panaceę, sulphura metallorum fixa, partim ratione sulphureæ naturæ temperantia potentias istas salinas, partim junctavi anodyna spirituum impetus & motus exorbitantes compescentia: item spectat huc *lapis ignis Basilii Valentini*, qui ratione virtutis suæ in cura morborum, & tingendis metallis, ad naturam lapidis Philosophorum proximè accedit.

Unicornu mineralis pag. 114.) Unicornu minerale paratur ex sale vitrioli Veneris, quod laudat AUTOR.

Arcanum uitrioli pag. 115.) Digestio, aliæque encheireses à Mynsychtio sunt occultatæ.

Alkabestino liquore) Liquor Helmontii nomine *salis circulati majoris* venit; contrà *Alcabest Paracelso* est hepatis restaurativum universale, sicut videre est in JONSONII *Lexico Chymico*.

Præcipitatus p. 116.) Mercurius per se quidem bonum est remedium; interim talis Mercurius cum auro fixatus diutiùs continuatus aliquali vi salivatoria similiter molestus est, & se infamem reddit.

Azoth pag. 117.) PARACELSO est technicus terminus, varia denotans: & quidem intelligit

1. *Mercurium metallicum*, ex perfecto nempè metallo resuscitatum.
2. *Mercurium Philosophorum duplicatum*, seu *Rebis* aliàs vocatum, sulphure auri & Mercurio universali constantem; de quo illud vulgare: ignis & *Azoth sufficiunt*.

3. Denotat quibusdam *remedium summum*, ex mercurio, sole & luna paratum.
4. *Mercurium fixum*, in igne non destructibilem: quo dato dicunt, quod proximus habeatur gradus ad Philosophicum, & fuisse tale suum Azoth, HESLINGIUS olim affirmavit: sed falsò; cum potiùs fuerit remedium mercuriale drasticum, supra & infra movens.
5. Tandem in sensu Paracelsistico Azoth denotat *summam Medicinam Paracelsi* in capulo ensis gestatam, ob omni particulari determinatione separatam, & vim omnium remediorum in se concentratam habentem, quod putarunt quidam constituisse ex mercurio ritè fixato.

Mercurio diaphoret.) Hunc HELMONTIUS parat mediante sulphure uitrioli ueneris fixo & mercurio præcipitato Vigonis: conf. *Tr. de Febr. cap.* 14. §. 9.

Famosum sub seculi initium) Intelligitur hìc *Panacea Waldina*, ex mercuriis metallorum procedens, postmodum verò adulterata est ex mercurio, Cinnab. & regulo antimonij, de cuius præparatione conf. *Welschius Hecat.* 2.

Ut plurimum nil nisi pag. 117.) Scilicet qualibet Panacea ordinariò præparatur nunc ex subiecto magis universali, v. g. ex rore, aqua pluviali, sale aereo; nunc ex subiecto minus universali, ut mercurio vel antimonio, vel huius medio ex sole.

E minerali &c.) Intelligit Panaceam Glauberi; est sulphur purum antimonii, & hoc non est contemnendum.

Panaceam solarem pag. 118.) Intelliguntur hìc *pilulæ Wildegansii*, constantes ex *opio*, & forsan *Cinnabari*, vel *mercurio per se fixato*: ab opio siquidem iisdem combinato, mulier asthmatica ab illarum usu suffocata videbatur: cautè ergo ob opium usurpentur: interim præter vim anodynam egregiè sunt sudoriferæ, & pluribus morbis conferunt: Vid. *Misc. N. C. anno* 3. *ubi aliqualis earum descriptio*.

Aviculæ Hermetis.) Hæc est *sal universale* iuxta SENDIVOGIUM ex rore præparatum & colligendum: conf. *Miscellanea N. C. an.* 3. *pag.* 452. Sic & novi ex nive singularia menstrua fuisse parata; ac BECHERUS sal suum *celeste* in curanda peste egregium inde habet; sicut videre est in eius *Physica subterranea, pag.* 182. Eandem agnoscit originem *Panacea* illa WOLFGANGI DINHEIMII. Et cùm ros & pluvia Martia nesciant putrescere, indicium est singularis salis inibi latentis. Aqua Martia putrescere nescit; aqua Thamisis successivè putrefacta in doliis in naturam spirituosam degeneravit in *Peregrin. Americanis*; vid. *Transact. Angelican. pag.* 401. Aquæ autem Martiæ circa æquinoctium vernum colligi debent: Nam talis aquæ magma post abstractionem phlegmatis & spiritus adhuc fermentavit, & ex hoc videtur aliqualis analogia cum turgescentia & fermentatione Vegetabilium: Hoc magma tinxit cochlear argenteum tincturâ purpureâ; vid. M. A. N. C *ann.* 3. *pag.* 542. Ex magmate potest colligi sal cubicum, non verò nitriforme, *pag.* 119. amaricans tamen.

In terræ quasi virgineæ p. 120.) Scilicet dicunt vulgò: sal aeris universale, subiectum spiritu(ni ipse sit) Mundi, nunc variè in aere fluctuare, nunc verò terræ porosæ visceribus se insinuare. Illa dicitur terra Virginea, nullo speciali semine adulterata seu inquinata, sed indifferenter pro matrice vel vegetabilis, vel mineralis, vel animalis, hanc terram fovendi, fœcundamque reddendi se habentis ut fiat mater omnium regnorum: atque tunc vocari *sal centrale terræ*, item *sal naturæ*: conferatur ORTHELII *Commentar. in Sendivog. in German. Idiomate seorsim prostans*; sicut in *Latino Theatro Chym. Argentinensi annexus*. Hic ORTHELIUS ex terra vult parare *sal pro mercurio duplicato*.

Terræ sumine.) Notat hìc AUTOR examina illius terræ pinguioris sibi relictæ, quæ destillata daret præter phlegma etiam sal volatile & oleum: Confer. præter JOANNEM GEORGIUM ROSENCREUZERUM *Anat. inferior.* (nempè quod talis terra pinguis sub destillatione varia schemata pratorum, florum, herbarum &c. repræsentat) LOESELIUS *de Podagra Edit. in* 12. *pag.* 262. atque huius originis est ille BECHERI *Spiritus*, cuius meminit *lib.* 1. *Phys. subt. pag.* 87. quod mire vegetat & fœcundat.

Magneticis subiectis.) Tale est terra illa *magnetica* ROCHAS quam habet *Cap.* 1. *Scrutinii sui aquar. mineral. Theatro Chym. annexi*; Sic quoque sal *aeris in nitro latet*, specificatum tamen ab huius semine, & quasi individuatum.

Phalaja pag. 121.) Huius meminit BASILIUS VALENTINUS, insinuat remedium contra quævis vitia interna.

Perlata materia pag. 121.) Huius AUTOR est CRUGNERUS *in Vere Chymico*, qui tamen reticet, quę & qualis illa sit? at ex amici ore habeo, præparare illum hanc ex lapide illo violaceo, ideo sic dicto quia calefactus spiret odorem violarum: est lapis gryseus, cui innascitur muscus subtilis, ex quo materia illa perlarum prodiit. Tractata in aceto relinquit corpus fixum reguli formę, hinc forsan etiam ex addito antimoniali subiecto simul constabit.

Electrum minerale immaturum.) Huius primus mentionem fecit PARACELSUS, & post hunc HELMONTIUS *Tract. Hæc quæ sequuntur, relinquit imperfecta*; item *Tract. Arcana* PARACELSI; parans inde tincturam Lili de Glaura: videatur AUGURELLUS. Cæterùm illius metalli masculi nomine varia intelligunt AUTORES, & alii mineram martis solarem, sed ineptè intelligunt digitatam, volunt: Alii, ut STARCKIUS, Zinckum sub nomine illo venditant; qui tamen rectè à WEINSLERO *in Metallographia* refutatur: Alii aliud intelligunt, nempè mineram Cinnabaris nativæ selectiorem in Hungaria reperibilem, & instar rubini translucidam & coloratam, & vocant Germ. *die Gold-Blume*, i. e. *florem aureum*: Sicut tandem moderni intelligunt sub Electri immaturi nomine *das Rothgelbige Ertz*, seu mineram argenti rubram, cuius ZWELFFERUS meminit *Mantiss. pag.* 331. quodque arte parari potest, miscendo certâ proportione Lunam & lapidem vel magnetem arsenicalem. Verùm, modò Idiotismum PARACELSI consideremus, qui *Electri immaturi vocabulo misturam metallorum certo pondere & mensura commixtorum* indigitavit, & electrum immaturum erit metallorum rudis species, prout in radice sua adhuc quasi confusa hæret; quæque aliàs *Saturnus Philosophorum* vocatur, & de hoc dicitur esse illud *parentem vulgaris Saturni seu plumbi*: ex quo dubium proin enascitur, an HELMONTIUS unquam cognoverit *Electrum hoc minerale immaturum*, quippè cùm eius descriptio mineræ cinabaris nativæ competat. Dicit tamen ea, quæ reliquit Autor imperfecta, constare ex mercurio & sulphure metallico, quæ conveniunt reverâ cinnabari, constanti ex mercurio & sulphure. Et dicit Autor, hanc Cinnabarin in Concreto nativo esse præstantiorem, quàm sulphur solitarium ex ea separatum, ex quo separato, cum mercurio etiam separato iterum coniunctis, diaphoreticum parat SCHROEDERUS.

TITULUS III. DE PURGANTIBUS VEGETABILIBUS.

Purgantia pag. 133.) Ex insigni Purgantium abundantia, quę Regnum Vegetabile subministrat, pauca quædam selectiora nobis sufficiant: qualia sunt *Aloe, rhabarbarum*; utpotè quæ duo sola ex Purgantibus insontia & absque malignitate esse judicantur; item *Jalappa, helleborus niger, senna, scammonium, & Colocynthis* Ex Regno Animali nulla prostant laxativa, nisi forsan sola *rasura unguium humanarum* hìc excellat.

In Regno Minerali præprimis excellit *mercurius dulcis* ritè paratus, & hinc *crystalli & pilulæ Lunares*: Imprimis antimonium est, quod uberrima suggerit Purgantia, magis tamen vomitu, quàm secessu operantia. Ex innumera varietate antimonialium huiusmodi purgantium pauca sufficiunt; v. g. sulphur quoddam *antimoniale* saltem cum sale tartari, ad imitationem Croci metallorum absynthiaci Mynsichtii paratum: Confer. WILLISIUS *Pharm. Rat. Volum.* 1. *pag.* 64. Et ex hoc sulphure facilè parari potest tartarus emeticus ad eiusdem Mynsichtii imitationem, quæ duo in forma sicca abundè sufficiunt. In forma liquida sufficiat *Syrupus emeticus* ad imitationem AUTORIS *pag.* 206. & 214. paratus; aut etiam *uinum emeticum* ex infusione vitri antimonii vel croci metallorum paratum, ad imitationem exercitatissimi KERKRINGII *in Commentar. super Currum Triumphalem antimonii Basilii Valentini pag.* 143. & 169. Quibus superpondii loco accedit *sapa* quædam *vomitoria* ex vitro antimonii pulverisato, ad imitationem SYLVII cum Musto vel succo cydoniorum, vel succo pomorum Borsdorffianorum extracto, & post filtrationem ad consistentiam Rob inspissato. Vitra antimonii pro hisce remediis vel præparantur ad imitationem KERKRINGII *cit. loco*; vel præparantur ex mercurio vitæ, unde obtinetur vitrum flavum, succinum antimonii dictum.

Porrò inter Præparata Pharmaceutica ex tot purgantium formulis sufficiunt:

1. *Infusum sennatum.*
2. *Essentia Jalappæ citrata.*
3. *Pulvis ex Jalappa seu scammonio*, cum salibus digestivis *Compositus*.
4. Inter tot pilularum varietatem pro pilulis usualibus *pilulę aloeticæ* sufficient: Pro purgantibus verò sufficiat *Extractum* quoddam *catholicum* ex istis selectis concinnatum: nunc cum mercurio dulci, nunc cum helleboro, nunc cum aliis, pro specialibus casibus appropriandum

Jam in specie consideremus purgantia, ubi in AUTORE *nostro* se primo loco offert *Jalappium*; quippè etiam inter hęc euporista purgantia pro selecta praxi excellit, utut huic à nonnullis mechoacanna, quæ tamen debilior, vel gummigotte, quod violentius, præponatur: interim nos Jalappæ meritò primas deferimus, utpotè non solùm vi purgandi, sed & sternutationem movendi præditæ: scilicet commune hoc est nonnullis acrioribus medicamentis, ut præter vim stimulandi intestina, & purgationem excitandi, exterius quoque nares vellicando pro errhino conducant. Jam ergò cum inter illa emineat Jalappium, non mirum est, id eundem quoque effectum præstare: Hinc Elaterii pulvis & hellebori nigri sternutatoria sunt. Præterea Jalappium nostris subiectis hypochondriacis, & omnibus morbis chronicis, præcipuè conveniens est, cùm acido viscidæ cruditati

ditati oppidò medeatur; imò nec sapore, nec odore, nec torminibus molestum sit.

Quoad modum utendi: sumitur vel in sicca vel in liquida forma: in sicca, dum radix pulverisata, vel ejus resina, vel Magisterium præbetur, ubi radix imprimis salino tartareo remedio, ut cremore tartari, vel tartaro uitriolato commodè combinari solet, ac in substantia per se ad ℈j. sed cum stimulo salino aut tartareo in minori dosi exhiberi potest: v. g.

- ℞. *Pulv. Jalapp.*
- *Tartari uitriolati* vel *crem. Tartari* an. gr. v.
- *Olei destillat. mac.* gtt. ij.

M. f. *pulvis* pro pluribus Subjectis appropriatus. Nam & infantes tutissimè per Jalappam purgantur, observando saltem seriem annorum, & præbendo ejus tot grana præterpropter, quod annorum infantes sunt: sic v. g.

- ℞. *Pulv. Jalapp.*
- *Crem. tartari* an. gr. vj. vel vij.

M. pro infante 5. vel 6. annorum in jusculo calido, ita sine ulla molestia purgat.

Quod si autem in minori dosi velimus Jalappam assumere, tunc

- ℞. *Pulv. Jalapp.* gr. xij.
- *Scammon. sulphurati* gr. iij.
- *Nitri puriss.* gr. vi. (hoc enim impedit flatuum potentiam)

M. detur pro dosi.

Deindè præter Jalappæ substantiam usurpatur quoque ejus *Magisterium seu resina* cum spiritu vini extracta, & aquâ simplici præcipitata: ac quidem Magisterium illud ex eo est usitatum, quia non paucis scammoniata sunt suspecta; unde horum loco pro stimulo in usum vocare solent resinam Jalappæ. *Modus utendi* est tam in sicca, quàm liquida forma: in sicca quidem ita:

- ℞. *Conserv. rosar.* ʒß.
- *Resin.* vel *magist. Jalapp.* ℈ß. ad gr. xij.
- *Tartari vitriolat.* vel *arcan. dupl.* gr. vj.

M. cum *Syrup. rosar.* fiat *Bolus*.

Hìc notanter additur tartarus uitriolatus, quia resina est oleosa, unde facilè parietibus intestinorum adhærescendo tormina, & in prædispositis hypercatharses potest inferre. In forma liquida resina illa Jalappæ cum vitello ovorum, aut semine melonum potest propinari; utut optimè succedat, si eadem resina liquida sub forma essentiæ citratæ, qualem habet BARTHOLINUS, propinetur.

Cæterùm dicta Jalappæ radix è locis quidem peregrinis huc defertur: interim quædam & illius species apud nos sub nomine *Jelsemini seumirabilis Peruviani* prostat, cujus radix similiter ac illa purgat, & hæc saltem illas intercedit differentia: quod peregrina magis sit resinosa, nostra verò minus, sed exotica domesticæ præponenda est, adeoque hujus ratione dosis non nihil augenda, ita, ut dum peregrina ad ℈j. nostra ad ʒß. vel ℈ij. præberi debeat, cum sit idem effectus expectandus. Porrò cum in resina Jalappæ hæreat vis purgans, propterea rara est radicis in vinum aut cerevisiam infusio, utpotè quibus liquoribus resina illa nihil suppeditat: Unde & dum quidam Modernorum nodulos laxativos, quos ingreditur Jalappa, ordinant, scopo purgandi, falluntur, quantumvis etiam vinum infusionis cum alcali tartari acuatum sit. BORELLUS *Cent. 2. Observ. 23.* ex hac arcanum contra hydropem habet, ubi beneficio aquæ vitæ & Jalappæ pulverisatæ nodulo inclusæ, ardoribus caniculæ extrahit substantiam purgantem, quod gummi, non verò Extractum est. Aqua vitæ calidè filtratur per chartam, in fundo relinquit gummi, quod ℈j. pilulari formâ propinatum miras facit evacuationes aquarum.

Post Jalappium se exhibet *Aloe pag. 134.* Succus est ex Aloe Indiæ Orientalis expressus & inspissatus. Jam ergò in hac substantiæ discriminandæ veniunt; nempè resinosa & pinguis, deinde gummosa: Utraque ratione Effectus & menstrui probè distinguenda. Etenim quoad effectum, in substantia gummea vis aloes, suaviter laxativa residet, sicut contra in resinosa ejus visciditate vis torminum concitatrix & hæmorrhoidum & dolorum excitatrix; quam jam olim Arabes observarunt, nempè hæmorrhoides excitare aloen: quod tamen non soli aloe proprium juxta FUCHSII & MANARDI sententiam, sed aliis & purgantibus, substantiâ viscidiore præditis; hincque in rhabarbaro & dictus MANARDUS, itemque in sennatis & scammoniatis observavit similem effectum SCULTUTUS *in Observ. Chirurg.* utut idem de aloe tantò magis observatum sit. Cæterùm in hac resinosa aloes substantia ejusdem vis balsamica consistit, & ejusdem ratione emplastris ea à Chirurgis admiscetur, cùm & pulverisata eadem vulneri recenti inspersa ad promovendam ejus consolidationem multùm faciat. Porrò intuitu Menstruorum vis laxativa gummosa aloes Menstrua requirit aquea, quippè in quibus gummi ejus dissolvitur & extrahitur, adeoque teratur illa cum aqua rosarum aut succo cydoniorum in mortario lapideo vel vitreo; ita liquor imbibit substantiam aloes gummeam, picea in fundo relicta, nec ulla aqua resolubili; quin potius resinosa hæc substantia requirit Menstrua spirituosa seu oleosa, ex quo colligi potest, male Extractis & Essentiis catholicis per spiritum vini extrahendis addi aloen, cùm sic vis ejus torminum concitatrix eliciatur. Pro *usu* autem *Medico* sufficit Aloe pura aut succotrina aut lucida; vel si depurata Aloe à resina torminosa sit, recipiatur, quæ cum aqua sive quolibet succo extracta blandè in balneo Mariæ inspissetur; ita habebitur aloe laxativa, relicta resina noxia, atque hoc ipsius gummi facilè per se, vel additis aliis in consistentiam pilularem redigi poterit: Conf. AUTOR *in Tr. de Volatilisatione salis tartari pag. 79.* ubi habet egregia ex Aloe parata. Sic ergò dicta gummea aloes substantia extrahi poterit vel cum aqua simplici, vel appropriata, acuata cum aliquot granis salis tartari aut guttis aliquot olei tartari per deliquium, ita namque magis dissolvitur illud gummi & activius, minusque torminosum redditur, quod ipsum in pilulas redigitur. Etenim, quia aloetica nauseosa amara sunt, hàc pilularum formâ eadem exhibenda erunt, ubi sufficere possunt gr. vj. vij. viij. aloes extractæ in forma pilularum pro usu domestico. Deinde & Extracto huic aloes addi potest vel tartarus vitriolatus, vel sal essentiale tartari, vel pulvis radicis ari in umbra siccatæ, vel aliud blandè stimulans & laxans: atque hoc modo aloe cum menstruo aqueo, acuato cum sale tartari extracta, præstat longè Veterum Compositionibus, quas hieras denominarunt; præferturque ab AUTORE Extractis aloes cum spiritu vini factis, cùm illa præsentioris sit, quàm hæc, auxilii. Pari ratione insuccationes aloes vulgares cum succo rosarum, ut aloe rosata, violarum in violata, &c. item cum succo fragorum in fragata, quam TIMÆUS habet, parum habent in recessu; est enim cruda aloe cum tantillo succi obducta, & quantum quæso succi illius adhærebit aloe, quoniam hæc ad gr. vj. vel vij. usurpatur? Tandem aloe ita extracta aliis purgantibus & extractis additur, licet propter saporem suum nauseosum rarissimè diluti forma adhibeatur.

Sennæ pag. 135.) *Colutheæ folia* perquàm similia sunt sennæ Alexandrinæ, unde subinde hæc illis adulteratur, præsertim cùm & coluthea vi laxativa sennam æmuletur, & in duplicata dosi idem præstat, quantum Senna in simplici, dicente BARTHOLINO *Cent. 5. Histor. 60. pag. 129.* Jam verò sennæ vis laxativa consistit in mucilagine quadam gummea, quâ separata à viscosa resina, senna sine torminibus intrò assumitur; adeòque pro extrahenda senna menstruum sit aut aqua, aut vinum sale tartareo imprægnatum. Et quidem aqua simplex, ut eò promptiùs extrahat, & sennæ vis torminum concitatrix castigetur, additur vel sal vel cremor tartari, nec unquam sine adjuncto stimulo tartareo senna præscribenda: adeò ut si in Infuso ea usurpanda, sal tartari sufficiat; contra, si cremor tartari ei combinetur, aliqualis Decoctio Infusi fiat, necesse est; secus enim cremor hic tartari non liquescit: interim utrumque stimulum tartareum sociatum sennæ videbitis in *Infuso Mannagetta*, Austriacis familiari, quod descriptum habet ZWELFFERUS *in Pharm. Reg. pag. 31.* Quod si autem ex tempore in Infuso sennam præscribere velimus, tunc

- ℞. *Fol. senn. sine stipit.* ʒiij. (non ℥j. quia menstruum non plus recipit, quàm recipere potest)
- *Salis tartari* ʒß.
- *Zingib.* (ceu appropriati stimuli) ℈j. ad ʒß. vel ʒj.

Infundatur in s. q. *aquæ simpl.*

- ℞. *Colaturæ* ʒij. vel iij. ad jv.

adde

- *Aqua Cinnam.* ʒij.

& si placet

- *Syr. de pomis* ʒiij. (alcali enim salis tartari jam corrigit saporem sennæ nauseosum)

Misc.

Est hæc potio suavis; quam si libuerit determinare, poterit & eidem priùs addi vel rhabarb. ʒj. vel rad. helleb. nigri ʒj. & hinc dicto modo procedere: e. g.

- ℞. *Decocti passul. min.* q. s.

Infund. in loco calido

- *Fol. senn. sine stipit.* ʒiij.
- *Helleb. nigri*,
- *Crem. tartari albiss.* an. ʒj.

Manè una ebullitione calefiat & exprimatur:

adde

- *Syrup. de pomis laxativ.* ʒß. vel ʒvj.
- *Aqua Cinnam. borrag.* ʒij.

M. D. S.

Potio purgans pro una vice.

In decoctis enim senna ut plurimum sociatur passulis, quibus & cremor tartari combinatur, sicque hypochondriacis convenit, quibus aliàs fortiora purgantia non satisfaciunt: v. g.

- ℞. *Pass. min. conquass.* ℥j.

Ebulliant in s. q. aquæ, sicque Colaturæ ferventi infundantur

- *Fol. senn. sine stipit.* ʒij. vel ʒiij.
- *Crem. tartari* ʒj.

Stent in loco tepido ad refrigerationem:

Colat. ℔j.

D. S.

Potio

Potio laxativa.

Dosis est haustulus ad uncias aliquot, suavissimè laxabit.

Tandem & sub Infuso in Nodulis laxativis vino infundendis ordinatur senna: Nam & hoc ipso illa extrahi potest. Contrà pulvis foliorum sennæ est rari usus, quia in magna dosi assumendus est; unde & pulvis Montagnanæ, cujus dosis ʒj. rariùs præscribi solet ob nauseam: similiter, quia sennæ Extractum parum operatur, propterea in ejusdem Decocto & Infuso acquiescendum est.

Scammonium pag. 136.) Nostras non idem est ac Veterum: horum quippè scammonium ad ʒj. potuit exhiberi; Contrà in nostro non licet ℈j. excedere. Unde FALLOPIUS rectè sentit: Scammonium esse rarò purum, sed ferè semper succo tithymalino aut esulino adulteratum hodie prostare. Nihilominus nec hoc contemnendum est, usurpaturque id tàm in forma sicca, quàm in liquida: præ cæteris excellit *pulvis polythrestus* dictus, egregius, cuius descriptio habetur in ROLFINCII *Chymia pag.* 334. estque scammonii Magisterium vel Resina, nisi quod sit cum santalo tinctum, adeoque pulvis hic rubineus (*Rubini Vegetabilis* nomine hinc veniens) dos. ℈ß. ad gr. xij. adiungendo eidem semper stimulum tartareum, & præsertim tartarum vitriolatum, aut nitrum vitriolatum,

♃. *Tartari vitriolat.* seu *arcani duplicat.* ℈ß. ad gr. xii.
Pulv. polychrest. vel *Res. scammon.* gr. iii. vel iv.
M. pro pulvere, qui septies præterpropter purgabit: Aut

♃. *Arcan. duplicati* gr. xii.
Scammon. sulphurati gr. ii.
Extr. trochisc. alb. gr. i. M.

Porrò scammonii utendi modum in forma liquida videb. in AUTORE. In forma Emulsionis autem vid. apud ROLFINCIUM *in Chym. pag.* 333. ad imitationem SYLVII *lib.* 1. *Prax. pag.* 27. V. g.

♃. *Scammon.* gr. x. xii. ad xv.

Affunde *aquæ menthæ* ℥i. vel ℥ii. vel pro lubitu, terantur in mortario lapideo, ita lactescit liquor, qui cum *aquæ cinnam.* s. q. propinetur, resina autem remanens abiiciatur.

Aliàs Magisterium Scammonii paratur extrahendo scammonium cum Spiritu vini, & cum aqua simplici præcipitando: sic & nonnulli id cum succo citri aut cydoniorum (unde diagrydium venit) solvunt & inspissant: sicut adhuc alii id cum sulphuris fumo castrant, destructa huius acida vi purgante: ast potius in forma emulsionis liquida scammonium usurpari potest. Imò quibus displicet scammonium, ex tithymalis aut esulis mitius genus eligant, & inspissent huius succum lacteum; sic illi certò habebunt remediũ non contemnendum. Tandem & scammonium cum succo cydoniorum ad modum LANGELOTTI *de opio* tractari felici cum successu poterit; quia dat etiam Purgans correctum.

Dauram p. 139.) Prædictis associat pro superpondio Autor Hellebor. nigr. qui sanè plus in recessu habet; etenim in morbis chronicis, hypochondriacis, melancholicis, & pathematibus ex defectu mensium pronatis, planè singularis est huius radix, non tantum pro scopo laxativo, sed & alterativo; quippe penetrante adeo sale volat. pollet, ut propterea salis fixi parum (notante hoc ZWELFFERO) in eius cineribus reperiatur: atque hoc sal volatile est insigne alterativum acidi specifici morborum chronicorum; unde & rectè à PARACELSO sub nomine *Dauræ*, & TACKIO PHASI II. laudatur. Cæterum modò sit genuinus helleborus, non saltem Styriensis expetatur, sed quoque sufficit communis radix. Et quidem *modus utendi* est tam in Infuso, quàm ex hoc parato Extracto; quin etiam pro forma sicca, nempè pro sternutatorio, inservit helleborus. Menstruum autem pro infusione & extractione hellebori non sit spiritus vini, quippe qui eum neque corrigit neque extrahit; sed extrahatur potius cum aqua simplici, vel aqua anisi, acuata aliquot granis salis tartari: His infundatur Helleborus in vase aperto, (quò fœtor hellebori exspiret,) hinc filtretur, liquorque post evaporationem aliqualem sub forma essentiæ liquidæ asservetur, cum syrupo rosarum edulcoretur, & ad ʒi. exhibeatur, vel etiam post totalem humiditatis evaporationem. Extractum sub forma pilularum dosi gr. xv. ad ℈i. exhibeatur; utut præferendum sit Infusum, ceu subiectis hypochondriacis longè melius appropriatum ob liquiditatem: ut taceã sub totali menstrui evaporatione & aliquid de sale hellebori volatili perire, præsertim cum & BORRICHIUS aquam hinc destillatam saporem acrem obtinuisse observarit: v. g.

♃. *Infusi belleb.* ℥i.
adde
Aqua cinnam. ʒii.
Syr. rosar. ʒiii.
M. pro proportione.

Vel in Extracto pro ægro epileptico confirmato:

♃. *Extracti belleb.* gr. xv.
Mercurii dulc. gr. xii.
adde stimulum, nempè
Trochisc. al-band. gr. i. vel gr. ii.
Cum s. q. *Essentiæ myrrbæ* fiant *pilulæ*.

Porrò iam istud Extractum cum aqua paratum non opus est, ut cum spiritu vini denuò extrahatur; secus namque eius modificatio fit, impediens operationem speratam. In febribus intermittentibus convenit; primas vias enim à sordibus inde latitantibus evacuat; sed mox ante paroxysmum propinetur. In affectibus apoplecticis ad præcavendam recidivam convenit cum mercurio dulci sub forma pilularum; quæ etiam in gonorrhœa virulenta præscribuntur.

Colocynthidem p. 140.) Vulgo dicitur: *quicquid non attingit agaricus, hoc petum attingit; & quicquid non petum, hoc colocynthis*: ac quidem præ cæteris in visciditate mucaginosa extenuanda & evacuanda Colocynthis prærogativam habet. Cæterùm Colocynthis, ut gustui patet, constat resina & viscidissima & amarissima, cujus ratione & tormina atrocissima causat, cum adhærescendo intestinis hæc in spasmos concitat. Non ergo solitariè danda est colocynthis, sed stimuli loco addenda, in casu, ubi viscida & glutinosa acida sunt fluxibilia facienda; in quo sanè illa par remedium non habet. Quin & vis illa torminosa corrigitur vel per sal tartari, vel nitrum cum carbonibus fixatum, vel & terram foliatam tartari: quæ omnia texturam resinæ, sicut alcalia omnia, dissolvendo, hac ratione eiusdem adhæsionem impediunt, & tormina præcavent; adeoque optimus parandi extractum modus est, si fiat Extractum cum aqua simplici sale tartari acuata, quæ post ebullitionem filtretur, & in extracti consistentiam inspissetur: ac sanè sal tartari optimè corrigit colocynthidem. Sic etiam observavi colocynthidem pulverisatam, ad gr. iij. vel jv. cum saccharo exhibitam, graviter purgasse, contra cum sale tartari mistam blandè. Similiter, si recipiatur lixivium salis tartari, & infundatur frustis pomorum colocynthidis, lixivium illud omnem horũ amarorẽ extrahit: dein lixivium inspissatum cum spiritu vini extrahatur, ita obtinebitur essentia aliqualiter laxativa. Interim sufficiat nobis Extractum colocynthidos, cum aqua simplici, sale tartari acuata, paratum, quod ad gr. ii. vel iii. aliis purgantibus pro stimulo addatur; saltem ubi visciditates morborum chronicorum expurgande: Contrà cum trochisci constent ex colocynthide cruda cum gummatibus combinata, exulent: hinc & *spiritus vitæ aureus Rulandi*, vel infusum trochiscorum alhandal in spiritu vini, vel vino Malvatico rariùs usurpari solet: similiter repetita extractio Colocynthidos cum spiritu vini ZWELFFERI est frustranea, quia tunc eius vis castratur. Porrò colocynthis externè clysmatibus incoquitur, iisque tam simpliciter pro irritatione intestinorum, quàm pro mortificandis vermibus adhiberi, & pro illo quidem scopo addi solet pulpa colocynthidos in petia ligata ad ℥i. sic subtilior eius pars elicitur, nec integra ramenta solvuntur. E contrà pro lumbricis exturbandis in lacte coquuntur: ita sapore lactis allecti ejusdem esu mortificantur, & unà cum clysmate eijciuntur. Hæc reverà nobis sufficiunt pro purgandis mille hominibus, quibus potest addi rhabarbarum.

Mechoacanna pag. 141.) *Mechoacanna alba* rariùs usurpatur, cùm sit languida, & à ʒß. ad ʒj. imò ʒij. necesse sit, propinetur, quod sanè tædiosum; unde nec infusa nec extracta quoque cum ingenti commodo adhibentur, nisi quod infantibus cum saccharo mista facili negotio adaptari queat; utut & his æquè feliciter aut ialappa aut mercurius dulcis propinari possit.

SCHROEDERUS *in Pharm. Medico-Chym. l.* 4. *Class.* 3. *pag.* 243. parat *Extractum* cum Spiritu vini: sed malè; dosis enim ʒi. vix purgabit, quatenus Mechoacannæ ʒi. quia latet vis aliqualis in mucilagine. Si extrahitur cum Spiritu vini, relinquit gummi, quod est nucleus purgans.

Hermodactyli) *Hermodactyli* veterum quid sint? è nesciunt Moderni; & hæc *radix* saltem *Hermodactylorum* est *radix* saltem *Colchici*, adeoque iisdem suspecta & reiecta. Veteres equidem *Theriacam articulorum* hermodactylos denominarunt: ast, cùm hodie, quid sint nesciatur; propterea negliguntur.

Turpethum pag. 142.) Turpethum Veterum latet: sunt, qui idem *Thlaspiam*, alii *Pithyusam* esse statuunt. Incertæ coniecturæ! propterea nos illud negligimus penitus. Cuius naturæ nostra radix? etiam latet. Usus radicis & dosis multis est controversa & suspecta; quia validum est purgans, quod rariùs solet usurpari. Est radix resinosa, & quicquid attingit, sub forma crassissimæ & viscidissimæ mucilaginis solet evacuare, & vulgò inter pituitam evocantia refertur. Correctionis ergò gratia quidam cum mastiche, Zingibere &c. miscent; sed hæc correctio per aromata est palliativa, id est, non tollit malignitatem simplicis, sed eius noxam solummodò vetat.

Agaricus) Agaricus Veteribus usitatior fuit: Modernis minus est; unde Extractum eius rarò, rariùs autem eius Infusum, aut decocta, pilulæ, & denique trochisci usurpantur: utut enim à Veteribus multis alexipharmacis fuerit admixtus agaricus, cùm tamen scopum huius non videamus, propterea eundem reiicimus.

Rhabarbarum pag. 143.) Propter tonum hepatis restaurativum, *anima* eius dictum, minus æstimat AUTOR *noster*: interim non planè reiiciendum illud est, cùm non solùm vis laxativa in eodem consideranda sit, sed & vis specifica alterativa, ratione cuius omninò magni ducenda: hinc & à PARACELSO laudatur, si nempè dematur eius vis laxativa: imò novi hîc Mercatorem, qui calculosus aliàs pulveris rhabarbari usu solet se à calculo præservare; non secus constat ex SCHOLZIO, usum eius-

ejusdem hydropicis contulisse: his ergo in casibus pulvis ejus commodè dosi ℈j. ad ʒj. in vehiculo quoque propinari poterit. Cæterùm, ut ut *Rhabarbarum exotica Chinæ radix* sit; nostrum tamen monachorum seu hippolapathum in duplicata dosi assumptum eidem potest substitui, & hac ratione tantum, quantum illa præstat. Insuper pulvis rhabarbari tosti solet quoque esse in usu, quem nec reijcio: cùm verum sit, quod laxativa rhabarbari vis consistat in volatili quadam substantia, levi calore dissipabili & pereunte; adeoque & Dococtum & Extractum rhabarbari sunt effœta & languida, quia sub decoctione, evaporatione, inspissationeque vis laxativa perit. Hincque ea hodie non sunt in usu; quin potiùs sumitur rhabarbarum in substantia cum cremore tartari, similique tartareo stimulo commodiùs. Sic & MANARDUS Emplastro, cujus descriptio extat in *Dispensatorio* HORSTII, rhabarbarum addidit, pro dissolvendis gummatibus Venereis conducenti: ast cùm meliora prostent, propterea etiam illo emplastro carere possumus.

Guttam Gambodiam pag. 144.) Hujus natales sunt penitus absconditi, ut ut HORSTIUS & HOFFMANNUS in Officinis putent, esse eam ex tithymalorum specie, succum coagulatum, quantumvis ea sit aurei coloris: & sanè omnia quidem attributa hujus conspirant cum succo tithymalino; est enim Gummigotte subjectum acre & erodens, adeoque præter laxandi vim, non rarò vomitus immensos excitat. De cætero nihil aliud esse videtur, quàm *succus Ricini Indici inspissatus*, è caudice Ricini circa radicem vulnerato destillans, & croco Indico tinctus, & easdem cum scammonio præparationes sustinet. Interim loco dicti Gummiguttæ tutiùs scammonio uti possumus. Propinatur aliàs variis modis: nunc quidem crudum, nunc verò præparatum; nec præparatione insigni opus est, nisi pro castigatione ejusdem; crudi autem dosis est ℈ß. sic namque THONERUS *in sua Praxi* loco vomitorii hoc exhibet, dum *illius* ℈ß. addit *Syrupi rosarum solutivi* ℥vj. *aquæ cinnam. borrag.* ℥j. sicque mixta pro una dosi propinat: hac ratione ejus usu & vomitus, & interdum quoque secessus excitari solent. Interim, cum existat acrius, propterea corrigi nonnihil solet, subigendo cum oleo amygdalarum dulcium; vel & eidem aliquot guttæ olei destillati adijciendo, pro acrimonia obtundenda: spiritu vitrioli impnægnant alii pulverem ejus; verùm sic castrant, non verò corrigunt Gummiguttæ. Optimè autem ea corrigitur sale tartari more CLOSSÆI, quem habet SCHROEDERUS *lib.* 4. *pag.* 256. Interim, cum operosus sit labor ille, propterea loco salis tartari sumatur spiritus vini probè tartarisatus, quo ipso Essentia aurea elicietur; sic namque Gummiguttæ correctum propinari potest. Etenim in universum sunt duo generalia fortiorum purgantium correctiva: nempè acida, & alcalisata; quorum illa sunt vel spiritus vitrioli, vel fumus sulphuris incensi: quæ ipsa mitigant quidem purgantia, dum ea castrant; interim & eorundem vim laxativam, figendo sal uolatile acre, plus minus demunt, in quo primariò vis laxativa recondita hæret, quo destructo hæc cessat. Longè autem melior est correctio purgantium per alcalisata, quæ inter præferentiam habet sal tartari, cujus in locum & nitrum cum carbonibus fixatum potest assumi: illud autem sal tartari eatenus purgantia corrigit, quatenus resinam vel gummi eorundè laxativum alterat, id est, texturam illorum pinguem resolvendo, eandem penetrantiorem, visciditatemque attenuando minus torminosam reddit: & hoc modo correctum præfertur gummi de Peru rosato, quippe quæ correctio est saltem superficialis ejusdem incrustatio. Tandem non incommodè ex Gummiguttæ cum *spiritu vini magisterium*, vel & *pulvis polychrestus Myns.* parari potest ad modum scammonii. Interim cùm iisdem viribus ferè polleat scammonium, ac adhuc fortioribus, imò & Jalappa, ut ut mitioribus, propterea non opus est, ut nobis tædia ex Gummigottæ paremus, quin potius eodem penitus carere possumus.

Eupborbium pag. 146.) *Euphorbium Veterum* quid sit? reverâ incognitum est: Interim sufficit succum istum inspissatum, quem nos *Eupborbium* vocamus, esse violentissimum & acerrimum; unde & in desuetudinem ejus usus abiit, quoquo etiam modo per acida corrosiva pervertatur idem, & in aliud esse convertatur; Etenim, quibus volupe est, euphorbium usurpare, solent id imbibere cum spiritu vitrioli aut aceto, sicque hac ratione penitus castrare. Cæterum nunquam illud externè usurpatur propter nimiam violentiam, sed saltem externè: Nempè vice sternutatoriorum id naribus fermis rusticorum inflatur, cum inter errhina sit primarium Veterum; & hoc propter acrimoniam, imprimis sub forma sicca, in desuetudinem venit; Ut taceam, quod talia acerrima sternutatoria perquàm sint nociva, quandoquidem referente KERKRINGIO *Observat.* 51. *Spicileg* helleborina, quæ tamen ab euphorbio longè superantur, periculum nimiæ hæmorrhagiæ intulerunt. Loco pulveris igitur Decoctum ejusdem in aqua simplici factum attrahatur à naribus, & iisdem illinatur pro sternutatorio. Interim quoque hujus loco bina nobis securiora prostant sternutatoria; quorum alterum siccum, alterum humidum est. *Siccum* commendat HELMONTIUS *Tr. Tussis & asthma*, & paratur ex ana *radicis bellebori nigri siccatæ* (non verò situ corruptæ) & *sacchari*; quæ minutissimè pulverisata irrorentur aliquot guttulis *olei destillati caryophyllor.* vel *majorana* aut *lavendulæ*, hinc serventur pro usu satis diuturno & effectu laudabili; est enim suave sternutatorium. Sicuti in forma humida loco omnium esse potest, si

♃. *Vitrioli albi* ʒj.
Solvatur in
Aquæ simpl. vel font. ℔j.

Hinc probè filtrati liquoris parum in nares cum cavo manus sufflетur; aut cum linteolo in forma turundæ iisdem intrudatur.

Hoc sternutatorium in usu fuit B. *Dn.* D. LANGIO, ac huius laudes descriptæ quoque sunt in MISCELL. NAT. CUR. *ann.* 3. *Observ.* 14.

Porrò præter dictum usum externum, euphorbium etiam locum habet in casibus chirurgicis, nempè in ulceribus profundis, cum carie incipiente affectis, quo in casu pulvis euphorbii vel solus, vel cum pulvere rad. Ireos Florentinæ mistus, vel & spiritu vini irroratus; cum contra in confirmata ossium carie vel ferro etiam radendo, vel igne urendo, in usum vocandum sit: atque dictum euphorbium per experientiam confirmatum videb. in HILDANI *Cent.* 2. & RIVERIO *Cent.* 2. *Observ.* 79. & KESLERO *Cent.* 2. *Proces.* 88. *pag.* 183.

Elaterium pag. 147.) Elaterium est succus cucumeris asinini expressus & inspissatus, violentumque remedium, & specificè imprimis hydropicorum ex cavo abdominis aquis evacuandis dicatus; siquidem cùm hortulano ascitico aliquando succum recens expressum ad cochl. j. commendarem, ille ab usu ejus copiosissimè purgatus fuit: Cæterum elaterium per se rarò in usum vocatur, quin potius, quibus placet pro leucophlegmatia & cognatis affectibus id usurpare, illi parent sibi essentiam & extractum ex radice cucumeris asinini, recipiendo radicis cucumeris asinini in umbra exsiccatæ q. v. cui superinfundat spiritum vini tartarisatum, eliciatque *essentiam*; quæ sub Extracti forma à ℈ß ad ℈j. violenter hydropicorum aquas expurgat. Interim, quia Jalappa, hujusque resina, in casu hydropicorum non minoris est efficaciæ, testante BORELLO *Cent.* 2. *Observ.* 23. proin non est, quod huic illud præferamus. Tandem memini, me ante aliquot annos succum cucumerum asininorum recens expressum fermentationi subjecisse, hincque potum vinosum aurei coloris accepisse, quem inspissatum in *extractum*, mirè purgans observavi. Tanta vis est fermentationis.

Esula.) Hujus radicis cortex in usu saltem est. Cæterum observatum refertur à quibusdam, quod pro ratione collectionis Vegetabilium purgantium nunc supra nunc infra purgent: ac de asaro narrant, quod folia eius & radix sursum avulsa vomitorium, deorsum verò simpliciter purgans fiant: Sic quoque de Julis Sambuci idem dicitur, nec non de aliis, & esula quoque. Aliàs cortex radicis esulæ propter igneam acrimoniam, quam linguæ occultat, sed faucibus piperis ad instar affricat, præparari solet; vel subigendo eam cum mucilagine tragacanthi, adeoque inviscando; vel per infusiones cum acidis, ut succo citri, cydoniorum; ubi dein cortex ita præparatus in Infuso aut extracto usurpari solet. Verùm meliùs adhuc cortex radicis esulæ recens infunditur in acetum vel succum citri, quò sic sal illius volatile mitigetur: dein fiat Extractio ejus cum aqua absinthii sale tartari acuata; ita enim Extractum hoc fortioribus subiectis, pro viscidis succis evacuandis, cōmodè ad imitationem RULANDI exhiberi poterit. Interim cum nobis Scammonium obtigerit, hoc quoque esulæ vices explebit, nec hæc locum habebit, nisi pro setaceo aut fonticulo in auris lobo ad modum radicis mezerii instituendo: de quo vid. RIVERIUS *Cent.* 4. *Observ.* 24. Parant quidam, ut WECKERUS, Conservam ex floribus & foliis esulæ cum saccharo; nisi verò addantur corrigentia, nunquam tutò in usum est vocanda.

Lathyridis ac Ricini.) Ricini, tàm *uulgaris* seu *cataputiæ maioris*, quàm *Americani semina*, *granatilli* vocata, bestiis quoque hostilia sunt, dum eius olei expressi gutta violentissimè evacuat: Hinc exulent ex Praxi; non secus ac pilulæ de Mezereo hydroticæ vitentur.

Mezerii grana, cortices ac folia.) *Mezereum* acre est purgans, ac, uti SCHROEDERUS dicit, propter malignitatem rarissimè in usum venit, nisi cum aceto probè castratum fuerit. Hoc interim observandum est, quod folia Mezerii in vino decocta menses cieant singulari efficaciâ sine laxatione: vid. M. A. N. C. *ann.* 4. *append. pag.* 34. *Extrinsecùs* ergò potius loco setacei usurpatur radix in aceto nonnihil macerata, & auribus perforatis indita in oculorum catarrhalibus, similibusque affectibus: Conferatur RIVERIUS *Cent.* 4. *Observ.* 100.

Succus radicis Ireos nostratis pag. 148.) Hic in hydrope curanda multum habet in recessu; ac in specie, si illi simul angustiis præcordiorum laborent, mirum leuamen percipiunt: in quo casu ex incisa hac radice exprimitur succus per residentiam depurandus, & cum Syrupi uiolarum ana: v. g. ℥vi. ad ℥j. propinandus; sic namque puræ aquæ educuntur: vel quod commodius adhuc est, radix eadem incisa coquatur uel in iusculo carnis uel gallinæ, dein iusculum pro lubitu propinetur ægro sine turbatione; in hydrope enim validum est remedium, & quasi singulari proprietate uberrimè

In hydr. pe [illegible]
#
#

rimè aquas hydropicorum educit: vel recens in succum exprimitur, vel infusi forma propinatur. Quidam destillant succum, & ad ℥iij. propinant pro scopo purgandi.

Bryoniæ.) Succus hic vel per se ad aliquot uncias, vel cum sacharo Syrupus paratus & usurpatus, convenit in hydrope; evacuat enim nimis abundans serum.

Corticum ebuli atque Sambuci.) Horum utrique interiores vino infusi conducunt pro sero hydropicorum evacuando: ast horum loco Jalappa sufficit. Aut quibus nostratium evporiston aliquod placet, ii tempore verno *recipiant flores acaciæ* nostratis recentes, quos cum ana absynthii mistos in forma noduli vino infundant: & sanè vinum hujus noduli infusi revera conducit cachecticis & scorbuticis tumido ventro præditis, sumendo ejus haustum manè.

Expressum acillarum oleum.) Nempè ex arillis sambuci baccarum conficitur oleum, violentum vomitorium existens, ad ʒj. in cerevisia assumptum.

Frangulæ cortex.) Hujus interior cortex rarò, præterquam in hydrope, præsertim in infuso à ʒiij. ad ʒvj. usurpatur: aliàs est rari usus.

Nicotianæ Infusum vel Decoctum.) Hoc efficaciter supernè & infernè purgat, præsertim cum notum sit, quod tabaci bibuli, fumi illius tantillum deglutientes, & vomant & cacent: sic quoque *Extractum* cum spiritu uini factum pro scopo apophlegmatisatorio inservit; si nempè illius pilula unica vel altera in ore detineatur, cavendo probè ejus deglutitionem; sic enim lympham salivalem copiosè elicit. Insuper, qui volunt habere purgans ex Nicotiana, imitentur Anglorum consuetudinem, sub forma clysmatis fumum intestinis immittentium: quod videb. in BARTHOLINO *Cent. 6 Histor. anat.* 66. prodest enim taliter in torminibus colicis, sedat dolores & provocat alvum. In uino vel aqua cocta dentium dolorem sistit, quidam coquunt in acetulo, sed malè, excitat enim acorem auget.

Effœta.) Talia rectè sunt myrobalani fructus exsiccati, & ab Arabibus commendati: Verùm adeò ij non æstimantur. Equidem dicuntur laxare, & stomachum post laxationem adstringendo confortare; hincque in praxi communi in principio dysenteriæ propinantur: ast si dysenteriæ per specifica & opiata occurrimus, myrobalanis non indigemus.

Carthami semen, pag. 149.) Hoc tritum exhibere fertur emulsionem purgantem, ast languidam.

Epithymum, cuscuta.) Hæc inter alterantia potiùs locum inveniunt.

Polypodium.) Commendatur præsertim ex radice querna enatum, ut de hujus succo nonnihil participet: felicissimè laxat, & inter Melancholiam evacuantia, & inde natos chronicos affectus curantia, hoc est, *Aperientia* vulgò dicta refertur. Per se rarò aut nunquam usurpatur, saltem aliis additur; cum quibus unà infundatur dosi ab ℥j ad ℥ij. præterpropter.

Exoleta: Soldanella.) Hanc Monspelii crescentem commendant in hydrope: Verùm alia prostant magis proficua.

Gummi Sarcocollam.) Hoc dosi ʒj. pro scopo purgandi à quibusdam præscribitur: verùm non amplius est in usu. Imò loco omnium gummatum purgantium duo sufficere possunt, nempè ammoniacum, & galbanum: ac quidem ammoniacum nobile est in incidendo, attenuando & resoluendo muco viscido in intestinis stabulante, pilulis sociatum, vel & per se in forma liquida usurpatum; quo in casu ructus quidem inducit, valdè tamen efficax est: Sic v. g.

♃. *Aquæ menth.* ℥j.
Gumm. ammoniaci in aceto vel vino solut. ℈j.
Tartari uitriolati ℈ß.
Scammon. prepar. gr. ij. vel iij.
Syrupi rosar. ʒij. M.

Et quidem hæc potio amaricans est; interim tamen miratus sum, quas ea sordes mucilaginosas & viscidas felicissimè evacuaverit, & quàm egregiè in dolore hypochondriaco lateris sinistri profuerit.

Sic quoque idem ammoniacum sine additis stimulantibus incidit: Interim pro scopo evacuandi eo non indigemus. Similiter gummi galbanum in abdominis doloribus, primariò convulsivis, ut colica, passione hypochondriaca, passione hysterica, itemque torminibus scorbuticis, emplastri formâ, vel & olei destillati, adeoque oleum galbani regioni umbilici illitum, egregium est, utut pro scopo laxandi minus id usitatum sit.

Compositis tot pilularum formulas.) Si inspicimus tot dispensatoria, prout quidem numerosissimis pulverum, specierum, & Electuariorum compositionibus sunt infecta, facilè observamus, basin illorum omnium esse scammonium & colocynthidem in pulveris forma crudè illis adjecta: quibus ceu columnis, varia sunt addita aromatica purgantia, variata saltem hinc inde dosi. Jam ergò optimè illis carere possumus, quia

1. Ingredientia sunt cruda.
2. Ita non ritè correcta torminosa.
3. Dosis illarum Compositionum inepta.

Unde rectè expunguntur omnes ab AUTORE *nostro*.

Oxymel belleboratum.) Propter ingredientium helleborum album superat omnem antimonialem vim: sic enim novi me nodulum præscripsisse mulieri cujusdam Materialistæ, quem ingrediebatur præter alia helleborus niger; nasutulus verò famulus illius credens, *album meliorem esse nigro*, album sumpsit, unde ex ejus usu patiens vomuit, cacavit, lipothymiam incidit, adeo, ut consilio hìc opus esset, quò eriperetur morti ægra.

Nec quid in domestico, p. 152.) Rejicit hìc AUTOR etiam Syrupum de Spina cervina; qui tamen in tenellis non negligendus, utut pro adultis minus sufficiens sit: nam illis non ablactatis blandè evacuat meconium, & si eidem pulveres acida absorbentes addantur, emendat tormina: v. g.

♃. *Syrup. de spin. cervin.* ℥j.
Rosar. ℥ij.
Lapill. cancr. præp. ʒß.
Corall. rub. præp. gr. xij.
Spirit. anisi parum M.

Propinetur cochlear aliquoties interdiu; hâc ratione blandè purgabitur infans, & si quæ tormina adfuerint, ea sistentur; ac cùm subinde fæces excretas colore viridi, aut ex viridi nigrescente tingat, hinc cavendum, ne hoc pharmaco decipiamur.

Pulueres.) Hìc tria AUTOR *noster* taxat:

1. *Communia Dispensatoria*, quæ pulveres purgantes, in *Pharm. Aug.* evolvendos, suadent sæpè ad ʒj. assumendos.
2. *Quercetanum*; &
3. ZWuelfferum antiquas compositiones novis nominibus subinde decorantem.

Pilularum officinalium, pag. 153.) Has vel scammonium vel colocynthis semper ingreditur; unde tantam earum coacervationem rejicit, nec amplius in usu sunt propter inconditam dosin.

Syrupi, pag. 156.) Hodie reliquis saltem adjiciuntur saporis gratia, non autem, ut olim, unciatim propinantur.

Gratiolam, pag. 159.) Ex hujus floribus & herba cum sacharo *Conserva* conficitur, cujus dosis ʒj. ad ʒij.: est vomitorium in febribus intermittentibus ante paroxysmum non inelegans; sed antimonialia præstant.

Aquas destillatas purgatrices.) Sunt qui dubitant, *an vis purgatrix per alembicum duci possit*? quam sententiam tamen affirmativè defendunt BORRICHIUS *de Hermet. Sapient.* & ZWELFFERUS: Verùm, quid opus, ut tantis acrioribus gulam exasperemus?

Odoramenta purgantia.) Exempla SCHNEIDERUS *de osse cribriformi* habet per odores purgatorum; & cùm ex tritura purgantis nonnulli mouerentur, proindè ad huius imitationem globulos naribus applicandos nonnulli introduxerunt. Cæterùm odorantia talia delicatioribus quidem satisfaciunt; ast pro certa & robusta purgatione omnia eorum sunt admodum dubia.

Catharticorum complura auro involvere, p. 161.) Hoc faciunt nonnulli pro scopo confortandi naturam, aut & stomachum roborandi: sed utrumque frustraneum; stante enim purgantis efficacia, hoc efficiet officium suum, & natura inde iuxta Hippocratis effatum subleuabitur.

Corallia.) Usu receptum est, ut subinde purgantibus digestiua præmittantur seu præcipitantia, ideò, ut impedimenta, quæ aliàs impediunt uel difficiliorem reddunt purgationem, remoueantur. Jam uerò impedimentorum illorum imprimis duo sunt genera:

1. *Succorum* per purgans euacuandorum *viscoditas & glutinositas*, cuius proprietatis ratione difficulter sunt mobiles.
2. *Eorum acrimonia nimis acida*, ui cuius rodendo & uellicando intestina, hæc plus minus euacuantur, indeque tormina & fluxus dysenterici superuenirent, quales in hystericis obseruauimus.

Ergo, ut hæc omnia præcaueamus, & intentio purgantis faciliteţur, præmittamus digestiua, aliàs præcipitantia, item abstergentia & incidentia dicta: nempè pro uiscoditate succorum euacuandorum corrigenda adhibeamus salina tartarea; sicut pro eorundem acrimonia temperanda Martialia, marina, uel terrea, acidum absorbentia & inuertentia. Hæc inter taxat illos, qui Margaritas, Bezoar, uel similia usurpant, cùm Corallia aut mater perlarum uel lapilli cancri sufficiant. Unde pro scopo uiscoditatis præparandæ loco digestiui esto:

♃. *Tartari uitriolati* gr. xv.
Salis absynth. vel *sal. tartar.* gr. vj.
M. Detur in duplo, S.
Emolliens puluis digestiuus.

Quarum una dosis sumatur vesperi in vehiculo frigido, altera in vehiculo calido manè.

Vel

♃. *Arcan. dupul. Myns.* gr. xv. ad ℈j.
Salis card. bened. gr. vi.
M. Detur in duplo: S. ut suprà.

Usurpatur dicto modo.

Sic pro scopo acrimoniæ acidæ præparandæ;

♃. *Lapill. cancr. præp.* ℈i.
Sal. tartari gr. vi.
M. d. in duplo.

Usurpetur dicto modo. Vel

♃. *Lap.*

℞. *Lap. cancr. præp.* ʒß.
Corall. rub. præp.
Croci martis aper. an. ℈ß.
M. D. in 2. partes S.
Pulvis obstruens vel supprimens.

Usurpetur dicto modo.
Nam & martialia in præparandis subjectis hypochondriacis, hystericis & melancholicis, suum locum merentur, ubi martialia digestiva præmittenda sunt; hinc tinctura vitrioli martis ZWELFERI & liquor martis solaris egregia sunt. Item utrisque impedimentis satisfacit hæc formula:

℞. *Lapill. cancr. præp. vel matr. perl. præp.* ʒß.
Arcani dulp. ℈j.
Salis absynth. ℈ß.
M. D. in duas partes, & usurpentur, uti dictum.

Oleum Cinnamomi.) Olea destillata ob sui fervorem & imminentem siticulositatem à purgantibus abesse docet. Interim quoque duobus in casibus iis rectè adiiciuntur; Nempè
1. Quando æger admodum cruciatur flatibus, ubi olea carminantia ad gutt ii. vel iii. adiicienda sunt purgantibus.
2. Quando purgantia sunt admodum resinosa, quo in casu etiam terendo iisdem aliquid olei destillati immiscendum est, quo sic dissolvatur resina laxativa & dilatetur; sic enim dilatata purgantia uberiùs longè & absque torminum molestia evacuabunt.

Supervacaneorum.) Inter hæc sunt compositiones vulgares, quarum tantùm, quia omnes ferè coincidunt, 10. vel 20. sufficere possunt; hinc & agaricus non trochiscatus cum spiritu vini, addito pauco Zingibere, in extractum redigi potest; non secus àc quoque Extractum colocynthidis sine prævia trochiscorum formatione.

Digestiva illa alcalina pag. 163.) Digestiva hìc reiicit AUTOR, sed cum respectu: Sc digestiva alcalina tartarea in debita proportione purgantibus adiecta suam laudem merentur; ast non improportionaliter, h. e. in excessu adiecta: v. g. sal tartari, nitrum fixum, &c. mitigant purgantia, ut hæc parum vel nihil operentur; quod idem & de salsis, e. g. de tartaro vitriolato, verum est. Similiter aloe per alcalina addita penitus invertitur, & vi purgandi spoliatur: Adeò ergò mediocriter illa, h. e. ad gr. i. alterumvè purgantia ingredi deberent; promovent enim sic mirè horum vim, ut & dimidiara dosis eorundem sufficiat, additis nempè cremore tartari, tartaro vitriolato, aut terra fol. tartari, gr. vi. vii. ad x. vel xii.

Felicius per Infusa laxativa pag. 164.) Dantur sc. subiecta, quæ non possunt laxari, præmissis licet digestivis, purgantibus, forma pilularum aut pulveris assumptis; qualia subiecta sunt hypochondriaca & melancholica: interim illa benè per Infusa sennata aut passulata moventur: Causa quidem huius rei est acidum austerum inprimis viis prævalens, à quo non tantùm purgativa remediorum vis figitur, sed & fibrarum stomachi & intestinorũ adest quasi vigor; adeò ut fortiori etiam stimulo renitantur, & minus irritari illa queant, sed saltem tormina excitentur, pauca verò vel nulla evacuatio. In tali casu dicimus blandiora humectantia & abstergentia esse optima, nempè serum lactis depuratum, lac ebutyratum, Infusum sennæ cum sale tartari, pulveres dicti cum tartaro vitriolato.

Formulæ pag. 165.) Pergit iam AUTOR selectum istorum purgantium explicaturus ad universam Praxin. Formulæ mille concinnari possunt, & quidem pulveres ita:

℞. *Pulv. Jalapp.* ℈iv.
Magist. scamm. ℈i.
Olei nucist. expr. ℈ß. (*aut pulu. nucist.* gr. xv.)
M. F. pulu. pro 5. uel 6. dosibus.
Vel
℞. *Jalapp. pulu.* gr. xii. ad xv.
Antimonii diaphor. non edulcorat. (quo sc. nitrij partem retineat) gr. vi. vii. viii.
Detur purgandis tertianariis. Aut
℞. *Tartari puriss.* (vel loco huius *crem. tartari*, uel *sal tartari vitriolat.*)
Pulv. Jalapp. an. ℈ß. ad gr. xii.
Polychrest. scamm gr. v.
M. f. *pulv.* pro una dosi.

Atque allegatæ formulæ sufficere possent loco *pulv. laxativi Vegetabilis* (qui constat ex an. *cremoris tartari & pulv. Jalappæ*) item loco *specierum diaialapp. Mynsichtii*, nec non loco *cerberi tricipitis* seu *pulveris Cornachini*, cuius Compositio est:

℞. *Resin. scamm.* part. iii.
Antimonii diaph. part. ii.
Crem. tartari part. i.
M. Dosis huius ℈i. ad ʒß.

Tandem & loco cathartici, cuius AUTOR est ZWELFFERUS *in Pharm. Reg. pag.* 96. quodque coincidit cum *pulvere Cornachini*.

Pilulas pag. 166.) Ex his selectis purgantibus secundùm manuductionem Autoris fiunt pilulæ: v. g.

℞. *Pulv. Jalapp.*
Polychrest. scamm. an. ʒß.

Cum s. q. Extracti seu Diluti aloes gummosæ cum aqua simpl. sale tartari acuata facti, fiat Massa pilularum:
Quarum dosis à ℈ß. ad ℈i. & grana xxv. sufficere possunt pro multis.
Aut si quis antiqua chorda oberrare gestiat; tunc
℞. *Pulv. Jalapp.*
Magist. Jalapp. aut *scamm.*
Extract. belleb. nigr. ritè parati an. ℈i.
Colocynth. cum spiritu vini tartarisat. fact. gr. xv.
M. f. M. P.

Cuius gr. xv. ad ℈i. abundè sufficerent quibuslibet ægris & succis euacuandis. Nam posito, esse euacuandos uarios succos, omnia habemus in hac formula; pro sero nempè Magisterium Jalappæ, pro pituita uerò uiscida colocynthidis. Vel

℞. *Magist. scammon.*
Jalapp. an. ℈i.
Extr. colocynth. ℈ß.
Cum s. q. *diluti seu extracti aloes gummosæ* f. *massa pilularum vel pilulæ*: quæ dosi gr. xv. ad gr. xviii. abundè aluum depurgabunt.
Vel
℞. *Extr. belleb. nigri* gr. xv. ad ℈i.
Pulv. polychresti ex scamm. gr. ii.
Extracti colocynth. gr. i.
Cum s. q. *Olei destillati anisi* fiant *pilulæ*.

Porrò his massis combinari quoque possent martialia, ut uitriolum martis, Extract. martis cum succo pomor. pro hypochondriacis; Castorina, ut Extractum castorei pro hystericis; tartarus uitriolatus pro aliis: non secus ac mercurialia pro venereis: v. g.

℞. *Mass. pilul. cathol. supradict.* gr. xii. ad xv.
Mercurii dulc. gr. xv.
Extract. colocynth. gr. i.
M. f. *pilulæ* in gonorrhæa virulenta.
Vel similiter pro hypochondriacis:
℞. *Mass. pilul. eiusdem* gr. xii.
Gumm. ammoniaci in acet. solut. ℈ß. ad gr. xiii. vel xv.
M. f. *pilulæ antihypochondriacæ*.

Morsulos pag. 169.) Confectio citri est elegans: vid. ZWELFFERUS: sed mulieres quia ut plurimum anisata ferre nequeunt, propterea loco Confectionis anisi tales præscribere possumus morsulos:

℞. *Magist. Jalapp.* uel *scamm.* ʒß.
Permisce probè cum *cort. citri recent.* in mortario ad pulpæ consistentiam *contusis* ad ℥i. essent.
adde
Essent. Citri saccharin. (cuius descriptionem habet ZWELFFERUS *in Pharm. Reg.*) ʒii.
Subige probè cum *amygdalis dulcibus excort.* (ut resina dissoluatur) & cum *sacchari albissimi* s. q. *succo citri soluti* ℥iii. redige in *morsulos*.
Vel
℞. *Mag. scammon.* ʒiii.
Subige probè cum *amygdalis dulcibus excorticatis & incis.* hinc cum *sacchara in succo citri solut.* ℥iv. redige in *morsulos*: quibus asperge *oleosum succum corticum citri* abundè; ita hi morsuli dosi ʒiii. ad ʒß. laxabunt ægrum abundè.

Vel denique ad imitationem morsuli dia-tartari:
℞. *Pulv. Jalapp.*
Crem. tartari an. ʒiii.
Mag. scamm. ʒi.
Cum *sacch. albi in aqu. rosar. soluti* ℥iv. vel ℥vi.
Fiant *morsuli*,
Irrorandi perfectè *oleoso succo cort. citri*.
Dosis ʒiii. ad ʒß.

Electuarium aut bolum pag. 170.) Sic *bolus purgans* esse potest: v. g.
℞. *Conserv. rosar.* ʒi.
Pulv. Jalapp. gr. xv.
Polychrest. ex scamm. gr. iii.
Cum s. q. *Syrupi rosar.* f. *Bolus*.
D. S.
Bolus purgans pro una vice.

Sic si placuerit cuipiam *Electuarium*:
℞. *Conserv flor. tunc.*
Rosar. an. ℥i.
Pulv. bepat. rubei ʒii.
Jalapp. ʒi.
Scammon. polychr.
Macis an. ℈i.
Caryoph.
Cinnamom. an. ℈ß.
Cum s. q. *Syrup. rosar.* F. Elect. pro 4. 5. vel 6. aut 7. dosibus. S.
Electuarium laxativum pro aliquot vicibus.

Eiusmodi ergo bolo vel Electuario instructi commodè aliis omnibus harum compositionum carere possumus.

Passulis laxativis siccis pag. 171) Has quidem reiicit AUTOR *noster* cum humidis. Interim tales passulæ laxativæ adhuc in usu sunt pro delicatioribus & hypochondriacis: Sic enim

℞. *Pas-*

♃. *Passul. minor.* qu. pl.
Easque, donec tumescant, coque; quo facto
♃. *Scamm. in vino albo solut. & exsiccat.* ℈i. vel ʒß.
Hocque passular. tumefactarum, dum adhuc calent, ℥i. asperge, hinc mistas radiis solaribus exsicca; ita purgabunt eædem pro 2. vel 3. dosibus, ubi & scammonio addi poterit tartarus vitriolatus, aut nitrum vitriolatum digestivi loco,

Vel etiam

♃. *Vinum blanda infusione sennę impraegnatum:*
Hocque filtratum teratur cum *scammonio*, ut lactescat mistura, infundenda passulis; quo facto hæ reponantur in locum calidum, ut blandissimè ebulliant: Sic enim intumescunt & impraegnantur vi purgante: dein exsiccentur in sole, & supra dicto modo propinentur.

Vel denique

Passulis ad tumescentiam ebullitis, & adhuc dùm calidis, inspergatur modò allegatus liquor lacteus ex scammonii tritura natus, hinc ad solem exsiccando, & repetendo hoc toties quoties placuerit.

Pulpa tamarindorum purgans pag. 177.) Prostat in officinis pulpa tamarindorum sacchari condita, ut asservari possit. Sed melius est, si loco sacchari pulpa tamarindorum cum succo passularum addito inspissetur, & ita ad tempus asservetur. Blandè laxat, seu potiùs saltem alvum apertam conservat. V. g. in scorbuto:

♃. *Pulp. tamarind.* ℥i.
Dissolve in s. q. *seri lactis*:
Colatura D. S.
Potiuncula laxativa.

Item in forma Boli:
♃. *Pulp. tamarind.* ʒii.
Pulv. rhab. ℈i.
Scamm. prepar. gr. iii.
M. f. *Bolus.* D. S.
Bolus laxativus pro una vice.

Liquor.) Si liquida purgandi forma expetatur, tunc
♃. *Magist. Jalapp.*
Scammon. an. gr. v. vel vi.
Dissolue hæc in s. q. v g. *spiritus vini* ʒiii.
Hinc adde solutioni
Syr. papav. errat. ʒi.
M. f. *Potiuncula* grata pro una dosi.
Vel, qui modus elegantior;
♃. *Cort. citr.* ʒß.
Pulv. Jalapp. ʒi.
Infunde in s. q. v. g. ℥viii. *spiritus vini*;
Stent in loco tepido ad extractionem tincturæ aureæ, hinc filtratus detur pro dosi ʒii. uel iii. pro conditione sc. ægri.

Huc pertinent & *Emulsiones cum uitello oui*, aut semine melonum, amygdalis dulcibus, &c. ex resinis aut magisteriis purgantium confectæ.

Jalapi i solitarii pag. 174.) v. g.
♃. *Aque rosar.* ℥i.
Ess. ribium uel *berber. saccharat.* (h. e. succorum horum depuratorum saccharoque impraegnator.) ʒiii.
Pulv. Jalapp. ℈i.
M. pro 1. dosi.

Sola quoque senna pag. 175.) Infusa liquida ex senna parandi modus est talis:
♃. *Herb. cochlear incis.* M.ß. ad M.i.
Fol senn. sine stipit. ʒvi.
Nitri fixat. cum carbon. uel *sal tartari* ℈j. ad gr. xxv.
Infunde in s. q. *vini alb. vel rubri* (sic huius acidum concurrendo cum sale fixo abit in concretum terræ foliatæ simile, corrigens sennæ) stent in loco tepido per noctem: manè
♃. *Colat.* ℔ß. ad ℥viii.
Aque Cinam. ʒvi. ad ℥i.
M. pro duabus uel tribus dosibus.
Potest etiam loco uini simplicis sumi uinum absynthiacum uel cardui benedicti.

Generalibus dosibus designationibus p. 176.) Has sc. doses purgantium AUTOR cum cautela administrandas uult. Nempè cùm purgantia indiscriminatim operentur, i. e. tàm sanos, quàm ægros eodem modo aut impetu afficiant (de quo conferatur KNOFFELIUS M. M. febr. epidem.) hinc fit, ut purgantia non simpliciter humores noxios euacuent, sed aliqualis in iis latet impostura, h. e. ut utiles & nutritiuos humores simul eliminent; adeoque si æger purgandus sit, non plures eidem procuramus secessus, quàm 4. aut 5. aut 6. quod autem superest, inutile est. Ex his infero: inter purgantia, qua purgantia, omnem selectum esse superuacaneum, ita ut non confugiendum sit ad melanagoga, phlegmagoga, &c. quandoquidem promiscuè purgant; adeoque quodlibet supra dictorum tutò assumi potest. Interim tamen quotidiana Praxis uarietatem expurgationis monstrat, propter quam omninò distinctio facienda in legitima purgationis administratione; idque duplici ex causa, tàm propter purgantium remediorum, quàm expurgandi subiecti varietatem, eiusdemque varias proprietates. Ac quidem in remedio purgante, præter vim laxativam & evacuativam, simul respiciendæ sunt eiusdem variæ proprietates alterantes, h. e. evacuandorum humorum noxiæ qualitates (nam omnia Vegetabilia purgantia, quoad venenum purgans, coincidunt.) Hinc siquidem helleborus niger & eius Extractum hypochondriacis, melancholicis, &c speciatim convenit, non quidem, quod contrarium humorem melancholicum euacuet, sed potiùs acidum peccans correctum exturbet. Pari ratione colocynthis propter suam acrimoniam insignem colliquantem & resolventem cruditatibus viscidis eliminandis dicata est; sicut contrà Jalappa iis, qui sunt succorum mobilium, conducit; & rhabarbarum magis illis, qui aliquali viscerum atonia laborant, confert, præscindendo; non quod hoc speciatim bilem evacuet. Atque hæc & similia si considerentur, etiam inter ista pauca hactenus recensita purgantia selectum instituere facilè erit.

Ratione verò subiecti expurgandi notandum est:

1. *An illud sit facilioris vel difficilioris solutionis?*
2. *An id iunctim aliis simul affectibus etiam sit obnoxium, qui vel irritantur, vel plus minus adhibitis purgantibus exasperantur?*

Quoad *prius*: sanè experientia constat, quædam subiecta faciliùs, quædam difficiliùs, laxari & purgari. Vbi *Ratio diversitatis ex triplici causa* deducenda. Quarum *Prima* est acidum stomachi esurinum plus minus validum; quò enim acidius vel vegetius illud extiterit, eò magis castrabit & alterabit purgantia, & vim eorum medicamentosam in alimentosam convertet. *Secunda causa* consistit in eo, quod succi corporis nostri nunc magis nunc minus fluxiles & resolubiles, & quasi liquabiles sint, fermentumque stomachi plus minus eosdem coagulet, hincque & plus minus evacuentur. *Tertia* est nervosarum partium in primis viis maior vel minor sensibilitas & irritabilitas; h. e. prout huius vel illius subiecti stomachus & intestina crassioris vel tenerioris sunt texturæ, eatenus & vel faciliùs vel difficiliùs, copiosiùs aut parciùs, laxari solent.

Quoad *posterius*: sanè probè advertendum est, an subiectum patiens etiam aliis morbis sit obnoxium? h. e. an purgandus homo mas ad colicam, aut fœmina ad hystericam sit disposita passionem? quod si sit, purgantium administratione facilè exasperari vel resuscitari pathemata illa poterunt.

Cæterùm ratio diuersitatis subiectorum purgandorum petenda quoque est remotè ex rebus 6. nonnaturalibus, quæ prout variant ratione diætæ, climatis, aeris, & diversam illis idiosyncrasiam imprimendo, eadem alterant.

TITULUS IV.
DE
LAXANTIBUS.

L*Axantia pag. 179.)* Hæc sunt, quæ non propriè sic dictæ catharsi conducunt, sed blandè laxare solent, quorumque vis ultra primas vias non extenditur. Talia sunt v. g.

♃. *Tartari uitriolati vel Crem. tartari* ℈ß.
Pulv. polych. scammon. gr. iii.

Mista propinentur ægro pro scopo laxandi, non autem purgandi.

Cæterùm studiosè addimus purgantibus sub minoratione doseos laxantia tartarea, pro meliore abstersione & vellicatione intestinorum.

Aloen selectam) Hìc extollit AUTOR pilulas aloeticas cū aqua simplici sale tartari acuata extractas, quorum granum in 4. pilulas formetur, hincque harum 5. 7. 9. 12. pro dosi exhibendæ. Vbi notamus: in morbis chronicis subinde contingere, ut, dum propter conditiones subiectorum patientium radices illorum evelli non possint; iidemque morbi ordinariò ex cruditate stomachi acida originem ducant, tuncà posteriori saltem maiora eorundem incrementa præcavere debeamus. Atque pro hoc scopo remedia laxativa, seu primas vias evacuantia, egregia sunt, quæ sub forma *pilularum domesticarum* capiuntur: quales sunt *aloeticæ*, *Francofurtenses*, *Glassianæ*, *&c.* quorum usus est, relictas à cruditatibus acidis fordes, à quibus foveri solent morborum chronicorum radices, euacuare, sicque progressum morbi præcauere. Vnde in malo hypochondriaco confirmato, omnibus 8. vel 14. diebus pilulæ Glassianæ; sicuti in scorbuto confirmato pilulæ Francofurtenses singulo 14. dierum spatio, vel & menstruo, capi poterunt.

Elixyrio proprietatis non acidulato.) Acidus enim sapor spiritus sulphuris castrat aloen; hinc loco eius Elixyr proprietatis sine acido cum alcali paratum prostat.

Brevi ante cœnam pag. 180.) Modus utendi laxitivis est, ut assumantur eadem vesperi horâ i. vel alterâ ante cœnam, subsequente manè desuper capiendo essentias vel tincturas appropriatas. Sic hypo chondriacus confirmatus pro scopo laxandi assumere potest vesperi

peri laxantes pilulas Francof. no. 15. aut Glassianas no. x. altero verò manè post tincturam martis cum succo pomorum; qua ratione corrigitur substantia per pilulas evacuanda: sicut similiter mulier hysterica, quæ assumit pilulas aloeticas, altero manè assumere potest Essentiam castorei vel myrrhæ. Manè autem non assumuntur allegata laxativa; quia tunc temporis alterantur maximè, & nihil operantur ob fermenti activitatem; quin potius deglutiuntur, ut dixi, ante cœnam, qua sequente stimulus jam intestinis impressus est promovendi eorum contenta; purgantia verò propriè sic dicta non ante cœnam sunt sumenda.

Angelicis.) Id est, Francofurtensibus. Dicta laxantia possunt acui vel cum tantillo scammonii vel Jalappæ, & specificari per castoreum pro mulieribus, & martialia pro viris hypochondriacis. Huiusmodi pilulæ erunt instar omnium, ut adeò non opus sit pilulis Francofurtensibus. Descriptionem harum videbitis in HORSTII *Dispensatorio*. Sunt autem pilulæ genuinæ nil aliud, quàm aloe infusa Vegetabilium succis, filtrata & inspissata: Extracto huic aloes gummoso certa portio Extracti gemmarum sambuci additur.

Sic *pilulæ allegatæ aloeticæ Autoris* loco pilularum ex ammoniaco & tartaro adhiberi possunt, utut etiam harum postremæ non inelegantes sint, in illis præsertim subjectis, qui facilis sunt solutionis, & qui morbis chronicis laborant; præsertim, ubi cum Extracto colocynthidos vel scammonii acuari possunt.

Aloe rosata.) Sunt acuandæ cum uno vel altero grano resinæ Jalappæ vel scammonii; sunt enim languidiores.

Aloephanginis, pag. 181.) Pilulæ aloephanginæ sunt aromaticæ potiùs, adeoque non laxant, sed magis stomachum roborant, quàm purgant: acuendæ ergò pro laxatione nunc cum scammonio, nunc cum trochiscis alhandal.

Etiam scyllæ.) Intelliguntur hìc pilulæ Glassianæ, quæ constant ex aloe extracta atque à resina sua soluta: cui sub extractione parum scyllę, nec non de aro aliquid adiici solet, quò nempè scylla, stimulando intestina, aloës virtutem excitet: Vid. HORSTIUS *l.c.*

Cardui benedicti.) Sunt qui loco Glassianarum sequentes extollunt in morbis chronicis:

℞. *Extract. card. bened.*
Gumm. ammon. an. ℥ij.
Mastich.
Succin. alb. an. ℥j.
Aloes succotr. ℥iß.

Pulverisata omnia infundantur ollæ, quæ Mensuram j. *aquæ* contineat: hinc blandissimo igne subinde agitando, ut ad debitam consistentiam fiat inspissatio, & ex hac massa *pilulæ* formari possint.

Interim horum loco sufficere possunt pilulæ aloeticæ nostræ superiùs datæ.

Pestilentialibus, pag. 182.) Sufficiunt autem loco pilularum pestilentialium ex aloes part. ii. myrrhę & croci part. i. Duplices sunt; vel *Avicennæ*, vel *Ruffi*; quarum has describit ZWELFFERUS *in Pharm. Regia*. *Avicennæ* sunt *elixyr proprietatis siccum*, & usurpantur pro puerperis laxandis à partu, dum alvi sunt contumaciores, dum simul lochia promovent: dantur à gr. x. ad xii. paulò post à partu. Quod si tamen myrrha, crocus, & ana mithridatii addatur, oriuntur *pilulæ Emanuelis*. Simplex aloe potest substitui.

Dilutum aloeticum, pag. 183.) Blandum in forma liquida laxans esto:

℞. *Extract. Aloes modo suprà dicto parati* gr. vi. ad ℈ß.
Sal. tartar. alcalisati, vel terræ foliatæ tartari, vel *salis essentialis tartari* gr. ii.

Dissolve in s. q. aquæ absynthii ad ℥ii. pro haustu laxativo aloetico, & potest esse loco Elixyr proprietatis purgantis, cum & sine rhabarbaro parati.

Esse potest loco apozematum laxantium in forma liquida.

Infusum sennæ, pag. 184.) Loco cujus etiam

℞. *Aquæ flor. acac.* vel *rosar.* an. ℥iii.
Syrup. vel *essent. saccharatæ rubi id.* ℥iß.
Pulv. polychr. scammon. gr. v.

M. f. potio blandè laxans pro una dosi:

Vel

℞. *Aquæ flor. acac.* ℥iii.
Sal. tartari essent. ℈i.
Jalapp. gr. iv.

M. pro potione pro una dosi:

Quę repetita si placet, pręferenda omnibus Decoctis purgantibus.

Cassiæ floribus, pag. 185.) Hanc in flores extracta excludit AUTOR *noster*, & sanè parum illa valet. Facit tormina & flatus, colicam & stranguriam, observante FALLOPIO, in dispositis: ob id non in usu interno est, nisi quod clysteribus nonnunquam addatur ad ℥iij. pro laxanda alvo.

Tamarindis.) Tamarindi sunt pulpa acidula suaviter laxans. Horum Decoctum imprimis in usu est, vel solitarium, vel cum passulis pro corpore Juleporum usurpandum. In febribus ardentibus prosunt, in specie si alvus fuerit obstructa, in quo casu Julep ex Decocto Tamarindorum cum passulis sunt suaves simul & alvum laxant; utut in majore dosi assumendi sint Tamarindi, cùm languidi existant. Vis eorundem in sale essentiali tartari consistit, cujus ratione sunt laxativum. Testante enim ANGELO SALA, concrescunt in sal essentiale tartareum, & cum sero lactis dant egregium laxativum: Vid. BARTHOLINUS *cent. V. Histor.* 22. Horum loco sufficere potest tartarus vini communis. Similiter, cùm mos quorundam sit, ut cum succo vel decocto ex tamarindis prodeunte solvant martem & corallia pro Magisteriis inde conficiendis: vid. ROLFINCCIUS: hinc puto, nec nos hoc quidem succo acido tamarindorum indigere, cùm præsertim alia æquipollentia prostent.

Mannam.) Manna vid. in SCHROEDERO. Non adeò in Praxi nostra utilis est, nisi pro infantibus ad ℥ii. vel iij. pulti admista laxandi scopo. Cæterùm origo mannæ est ex resina arborum, (præsertim orno & fraxino) seu gummeâ substantiâ imprægnatâ cum rore nocturno. Aliàs de hac videatur BARTHOLINUS *Cent. I. Epist.* 54. Unde, quia manna simul participat de rore majali, & in hoc sit aereum nitrosum, propterea Manna in laboribus chymicis non contemnenda est (utut illa nec mel superet: Nam & hoc prodit ex succis florum cum rore permistis, & ab apibus collectis) in spiritum destillata. Aliàs ex manna & rore Maiali, intercedente nunc putrefactione, nunc substantiæ resinosæ per spiritum vini ex mannæ separatione, nunc denique cum rore majali digestione, spiritus polychrestus pro solvendis metallis elicitur; & vocant Mercurium *mannæ*. Spiritus autem ex manna & sero lactis est frustraneus, potiùs manna in alembico est suspendenda, ita vapore aquæ in cucurbita ex arena dissolvenda, dat liquorem suavem, ad aliquot uncias blandissimè evacuantem.

Sale essentiali saccharino.) Sal hoc ex Syrupo quasi mannæ confectum, si in copia habeatur, egregium est pro scopo alterandi & laxandi.

Cum sero lactis, pag. 187.) Serum lactis ob nitrosum sal volatile abstergit, laxat, compescit quoque phlogoses hypochondriacas & scorbuticas: Cum succo citri commodissimè à concremento caseoso liberatur: v. g.

℞. *Herb. recent. fumar.*
Cochlear.
Nasturt. an. man. i.

Infunde in s. q. *seri lactis*: stent per noctem in loco tepido, manè haustulum unum sumendo; sic habent serum medicatum.

Hydromel simplex.) Hydromel simplex & tartarisatum ob flatulentiam reiiciendum est: tartarus non nisi in fervido liquore dissolvitur, & qui aliàs dissolutus, refrigescente liquore latera vasis petit.

De Terebinthina, pag. 189.) Quidam volunt ex hac substantiam laxativam secernere, & rectè: Parantur quippe ex hac integra cum succino vel rhabarbaro pilulæ &c. pro usu nephritico; nunc verò ex illa sola, blandâ volatilium evaporatione, in nephritide pariter non contemnenda; utut aliàs parum laxent.

Infantes.) Infantes hactenus dulcibus & saccharinis fuisse purgatos, dicit AUTOR: ubi tamen meritò designat, quod dulcor ille saccharinus subinde sit noxius, & facilè (cum dulcia omnia sint fermentescibilia) in amarorem aut acorem præternaturalem facessere queat, simulac eadem in stomacho acescunt, & sapore hoc præternaturali lac corrumpitur, & hinc epileptici insultus supervenient: ex adverso verò, dum non acescunt, sed in loco calido humido sub involucro lactis hærent, ad nidorosam cruditatem ruunt, & putrescendo ad diarrhœas & paroxysmos febriles infantes disponunt. Sic & intuitu infantium purgandorum inter infantes distinctio facienda, inter ablactatos scilicet, & adhuc lactantes: quorum recens nati si scatent adhuc meconio in intestinis, & lacte caseoso in ventriculo, hæc recrementa maturè averruncare debent; Secus enim mille nocumenta infantulo imminent. Atque pro scopo hoc propinant non nulli oleum amygdalarum recenter expressum, quod propinatum sordes dictas, partim infra, partim supra, evacuare solet: sic & præter HEURNII euporiston, dum dat recens natis pulverem seminis anisi ad ℈i. & iris Florentina pulverisata ad aliquot grana vomitum facit. Præter hæc tamen omnia *noster* AUTOR commendat pulverem sequentem:

℞. *Cornu Cervi sine igne* gr. xii.
Pulv. jalapp. gr. iii. vel v.
Olei anisi gutt. iv.

M. pro 3. & 4. dosibus ratione ætatis, ita, ut infanti unius vel duarum septimanarum sufficiat pro 3. dosibus. Sicut mihi in usu est, quando infantes torminibus afflicti sunt:

℞. *Lapill. cancr. prepar.* ℈j.
Crystall. prep. ℈ß.
Salis volat. cornu Cervi gr. iv. ad vi.
Pulv. jalappæ gr. iii.
Olei destillati anisi gtt. jv.

M. D. infantibus pro 3. vel 4. dosibus.

Sin

Sin autem saltem mucus viscidus & caseosus lactis sine insigniore stimulo incidendus, sufficiunt salia fixa loco purgantium: v. g.

♃. *Lap. cancr. præp.* ℥ß.
Sal. absinth. gr. vj. vel ix.
M. pro 2. vel 3. dosibus.

Horum beneficio mucus abstergitur, & acidum torminosum optimè corrigitur.

Insuper præter hæc AUTOR *noster* dimidiam vel unicam pilulam aloeticam pro tenellis purgandis laudat: ubi tamen vereor, ne illi advertentes amarorem aloes, pilulam hanc nauseent; quod si tamen citra nauseam accipi queat, propinari potest. Tandem nec dulcia suprà dicta lactantibus infantibus, penitus exulent, saltemque pro nocumentis præcavendis addantur lapilli cancrorum; hac enim ratione nullum ex iis periculum imminet. Hinc & pro tenellis laxandis ordinari solet syrupus de spina cervina (isque solus, vel cum syrupi rosarum solutivi mixtus ana part. æqualibus) ad ℥i. cum lapill. cancr. prepar. ʒß. ad ʒi. & sic successivè propinetur infanti recens nato, utut adhuc teneriori. Hæc enim sufficiunt pro purgandis infantibus. Hisce si viscidior mucus incidendus subsit, additur optimè syrupus de nicotiana, ceu egregius in viscido incidendo, & vomitum tenellis proficuum provocando. Denique & pro rei exigentia dictis convenit syrupus antimonialis combinatus, quem optimè ferunt tenelli, & ex voto purgantur, ita quippe, ut non opus habeamus rotulis, morsulis & conditis saccharatis. Plura *videb. in valetudinario infantili* sub hoc titulo.

Major pusionibus dosis, pag. 192.) Mirum est tenellos adhuc lactantes respectivè purgantia fortiora ferre posse. WEDELIUS hanc dat rationem *in opiologia pag.* 38. quia stomachus & intestina eorum lacte & pulte continuò incrustata quasi sint, & hujus respectu generosa illis non noceant: in ablactatis verò ob eorum voracitatem generatur utplurimum mucus viscidus acidus, hinc primariò respiciendum ad sordes has, ubi ad has eijciendas nil melius pulvere jalappæ cum cremoris tartari ana, vel mercurii dulcis; habita semper ratione ætatis & seriei annorum, v. g. ut annorum seriem nonnihil excedat numerus granorum jalappæ. Si ergo v. g. infans 4. annorum purgandus:

♃. *Pulv. jalapp.*
Crem. tartari an. gr. iv. vel v.
M. Detur in vehiculo calido.

Similiter pro puero 6. annorum:

♃. *Pulv. jalapp.*
Crem. tartari an. gr. vj. vij. ad viij. vel x.
Misc. pro dosi.

Mercurium tamen dulcem præfero; incidit enim hic potenter viscidum & evacuat, simulque lumbricis resistit, horumque nidos exturbat, & variolas & morbillos præcavere, eorumque fomitem corrigere dicitur. Datur v. g. dosi granorum cum serie annorum respondente: si puellæ annorum duorum dantur gr. ij. ejus; robustiori gr. iij. vel iv. vel v. à 4. annis; vegetioribus additur gran. j. jalappæ pro stimulo. Hac ratione utplurimum suprà & infrà purgatio succedit. Sic pro 3. annorum puero:

♃. *Mercurii dulc.* gr. iij.
Sacch. albiss. totidem.

In vehiculo liquido ex cochleari ligneo detur. Hoc modo sæpè miror mercurij effectum. Item in initio optimè confert ad præcavendas variolas. Similiter pro 5. annorum infante:

♃. *Mercurij dulc.* gr. jv. ad v.
(si robustior, additur pulver. jalappæ gr. j.)
Conservæ rosar. parum.
M. f. *Bolus* S.
Bolus purgans pro una dosi.

Hoc modo sæpè miratus sum mercurii effectum, cujus intuitu semper dedi eundem in principio variolarum, ceu laxans optimum; quia in hoc optimum corrigens variolarum consistit.

Prægnantes.) Prægnantes non sunt purgandæ:

1. Ne fœtus ex usu purgantis vim laxativam experiatur: etenim quemadmodum nutrices purgatæ, si breui post tenello mammam præbeant, hunc quoque laxari faciunt; pari ratione fœtus à grauidis purgatis commouebuntur.
2. Ne purgantium acrimoniâ concitentur nimis intestina, & ob spasmodicam contractionem uteri abortus fiat: ut taceam, quod cùm omnia purgantia sint uirulenta, eadem fœtui quoque sint nocentissima.

Potiùs ergò præcipitantia & anodyna prægnantibus propinentur, & illa quidem propter succos ex retentis mensibus in primis uiis præter naturam efferuescentes, hincque ad diarrhœam & tormina concitanda pronos. Cæterùm admissis anodynis uitentur narcotica, ceu fœtui inimicissima, & ad abortum disponentia; contrà hysterica, seu vi carminatiua prædita aromatica, utilissima sunt prægnantibus. Sin uerò purgandæ sint, tunc medicamenta sint temperata, præsertim in delicatioribus, adeoque jalappa cum cremore tartari, item Infusa sennata sufficiunt; item pilulæ aloeticæ; Dulcia uerò & scammoniata propter uirulentiam uitanda, item cassia: quæ uerò non purgandæ, illis danda incidentia & præcipitantia.

Puerperis, pag. 193.) Pro puerperis sufficiunt pilulæ pestilentiales Ruffi, vel elixyr proprietatis cum rhabarbaro.

Clysteres.) AUTOR hos facit duplices: emollientes & anodynos: nos addimus tertiam speciem, nempè pro scopo intestina fortiùs stimulandi; atque ob hos tres scopos præscribuntur: non rarò etiam clysmata vulneraria & consolidantia, propter excoriata intestina, nec non in dysenteria præscribuntur; itemque clysmata carminantia in flatuum impetu ordinantur.

Cæterùm pro scopo emolliendi possunt clysmata fieri ex *Decocto malvæ* in aqua simplici facto; addendo

Decocti ℥vij. vel ix.
Mellis colati ℥iß. vel ℥ij.
Hæc mista dentur pro *clystere*.

Vel

♃. *Olei olivar.* vel, quod melius est, *olei lini* aut *rapar.* ad ℥vi. ℥vii. ℥viii. vel ℥ix.

Infundantur pro clysmate emolliente & suaviter alvum subducente: cui, si stimulus placeat, addatur nonnil de *oleo colocynthidis Quercetani*.

Sic parabilius adhuc fit ex *aquę tepidæ* ℔i.
Salis comm. ℥iß.
Misc. pro clysmate.

Quod copiosè evacuare solet.

Præterea quoque serum lactis non incommodè cum melle combinari, & ita ceu *clysma emolliens* applicari poterit.

Pro *clysmate anodyno* seu dolores sedante sufficit instar omnium lac cum saccharo ingrediente applicandum, quale dolores sistet & alvum laxabit: vel

♃. *Lact.* in quo *flores chamom.* sunt *decocti* ℥viij. vel ix.
adde
Sacchari vel *mellis* ℥i. ad ℥ii. M.
& usurpetur pro clysmate.

Præ cæteris tamen inter *clysmata* anodyna excellunt *terebinthinata*, seu cum terebinthina, in vitello ovi dissoluta, imprægnata; & speciatim prosunt talia in doloribus abdominis convulsivis, sive ex nephritide, sive ex scorbuto, sive ex passione hysterica natis. Omnibus his in casibus clysmata terebinthinata sunt convenientissima: v. g.

♃. *Decoct. flor. sambuc.* ℥viij.
adde
Terebinth. in vitello ovi solut. ʒii. vel ʒiii. ad ʒß.
Mellis colat. ʒvi.
M. pro *clysmate*.

Sic terebinthina etiam hoc modo dissoluta cum lacte loco clysmatis iniici potest. Tandem & *clysmata* simpliciora *pro scopo anodyno ex syrup. papav.* ℥j. vel *opii* ℈ß ad ℈j. in liquore aliquo aqueo dissoluti, aut *theriacę* ʒij. ad ʒiii parari possunt.

Porrò loco clysmatum acriorum & stimulantium, qualia in usu sunt pro scopo revellendi, h. e. impetum succorum, caput pectusque occupantium, pro stimulo revocandi, duo concreta seu bases sufficiunt; nempè colocynthis, cui pro stimulo radix pyrethri addatur; & antimonium, & ex hoc paratæ aquæ benedictæ & syrupi, similiaque alia: v. g.

♃. *Bacc. juniper.* ʒi.
Rad. pyrethr. ʒii. vel ʒiii.
Pulpa colocynth. in pet. ligatæ ʒi.
Sal. tartari vel *cineris clavell.* ʒiß.
Coqu. in *aqua simpl.* q. s. Colaturæ ℥viii. add.
Mel. despumati ℥vi. M.

Vel

♃. *Spec. emollient.* M. i.
Rad. pyrethr. ʒß.
Pulp. colocynth ʒi.
Sal. ciner. clavell. ʒii.
Coque in aqua: colaturæ ℥x. ad ℔i. adde
Mellis parum, applica pro clysmate unâ vel duabus vicibus.

Sic ex antimonialibus parantur ita clysmata:

♃. *Decoct. flor. cham.* ℔ß.
Croci metall. ʒß. *infusi in vini benè colati* ℥i. ad ℥iii.
(RIVERIUS dat & ad ℥iv.)
Mellis ʒvi. ad ℥i.
M. pro *clysmate*.

Quæ clysmata antimonialia fortissimè stimulant.

Vel

♃. *Decoct. emollient.* ℥v.
Syrup. emet. Ang. Sal. ʒvi. ad ℥i.
Elect. lenitiv. ℥i. M.

Vel, qui modus optimus est, ex scoriis reguli antimonii paretur:

♃. *Spec. emollient. usit.* M. ii.
Scoriar. reg. antimonii ʒß. ad ʒvi.
Coqu. in s. q. aquæ.
Colaturæ ℥x. adde
Mellis ℥i. M.

Hisce,

Hisce, tanquam parabiliora & pluribus scopis inservientia, addere placet clysmata ex urina humana, sive fiant sine, sive cum melle: e. g.

℞. *Decoct. emollient.* ℥vj.
Vrinæ hum. ℥iii.
Mellis ℥j. M.
Vel
℞. *Baccar. laur.* ℥iß.
Coque in s. q. *vrinæ pueri*:
Colatur. ℥viii. adde
Mellis ℥i.
M. pro *clysmate*.

Suppositoria, pag. 195.) Fiunt vel domestica ex lardo, eaque duplici ratione; nunc pro scopo stimulandi ex lardo solido vulgari; nunc pro scopo eliciendi ascarides erucæformes; maceratur in aqua tepida, ut eliciatur salsedo, & hinc formatur & applicatur suppositorium, quod convenit ad ascarides seu vermes intestinum rectum infestantes; ita enim adoriuntur hoc, ut deinde facilè extrahi queant. Item ex sapone Veneto satis acria suppositoria fiunt: sicuti in officinis ordinariò ex melle ad consistentiam aliqualem inspissato, cui additur pulvis acriusculus pro stimulo, conficiuntur: v. g.

℞. *Pulv. jalapp.* ℈i. ad ʒß.
Sal. gemm. ℈ß.
Cum s. q. *mellis inspiss.* fiat *suppositorium*.

Tandem ex alumine quoque egregia fiunt, cuius primus inventor ANGELUS SALA, & post hunc laudatus SYLVIUS *in Praxi lib.* I. *cap.* II. *&* I2. est egregium, & creberrimis vicibus potest applicari.

De Arthanita, pag. 196.) Rejicit AVTOR *noster* unguenta externa purgantia, loco quorum Modernorum nonnulli utuntur oleis expressis ex ricini nostratis & Americani semine umbilico illitis: Idem & præstat oleum ex arillis sambuci expressum.

Odores.) Saltem per accidens & indirectè quosdam purgant; hinc Medicus illis non potest inhærere.

Infusorum.) Hic AVTOR meminit illius Chirurgiæ Infusoriæ, quâ per venas infundi solent liquores purgantes: plura exempla desiderat, & rectè. Vid. *Transact. Anglicana, pag.* 558. *&* 568. ubi prostant exempla, dum essentia purgans ad ʒii. venis infusa aliquoties alvum excitavit, & quod curiosum, vomitum simul movit.

Tabacinus Clyster.) Reiicitur ab AVTORE: interim bonum inventum est; dolores enim & tormina abdominis sistit, & alvum stimulat; ut taceam commodum, quod nobis ipsis eum applicare possimus.

TITULUS V.

DE VOMITORIIS.

Vomitoria Vegetabilium, pag. 179.) *Vomitoria Vegetabilia* sunt violenta & tædiosa; antimonialia verò tutissima & omnium optima: unde unum quoddam selectum sit ex antimonio.

Pusionibus.) Mirum est, quàm facilè hi ferant vomitoria antimonialia, & in maiori dosi: sic enim habui pridiè infantem 9. mensium, cui dedi syrupi emetici concentrati ℈j. ad ʒß. misti cum aqua menthæ; euacuatus fuit sufficienter sine tædio & molestia. *Propinandi vomitoria modus* est sequens:

℞. *Syrup. emet. concentr.* ℈j. ad ʒß.
Aquæ menth. ʒii. vel ʒiii. M.

Detur non quidem pro una vice, ut adultis; hoc enim esset potissimum: sed saltem in cochleari parum eius, deinde alterum, & si non supervenerit operatio, tertium. Ex his, si vomuerit sufficienter, abiiciatur reliquum; si verò non, repetatur cochlear unum & alterum, donec speratus vomitus sufficiens apparuerit. Hàc ratione non nocebimus infanti, in quibus mirandum est, quod lactantes maiorem dosin vomitoriorum ferre queant, quàm ablactati; idque ex eo, quod in illis semper copia lactis & pappæ in stomacho sit, obvoluentis visciditate suâ remedii stimulantis vim.

Iris Florentina pulverata.) Hanc ad gr. iii. vel iv. à nemine, nisi ab AUTORE *nostro*, qui & id repetit *pag.* 509. pro vomitorio infantis recens nati, aut aliquot septimanarum, commendari memini; in adultis datur frustra. Non metuamus in iunioribus syrupum emeticum, quem & ipse sæpiùs mox à partu propinaui.

Asarum.) Huius radix inter uegetabilia famosiora uomitoria excellere creditur, datum ad ʒi. in substantia: est laboriosum, & interdum non multum evacuat, nec tamen est inefficax, non secus & in infusione per folia nauseosum est remedium, ac extractum, quod habet ZWELFERVS *in Ph. Reg.* languidum est. Decoctum tandem, prout diversimodè præparatur, eatenus & ratione virtutum variat, quippè in aqua simpl. factum vim vomitoriam exuit, annotante HELMONTIO & ZWELFERO, & diureticum solùm euadit; in vino uerò decoctum uel infusum, vel quoque ex foliis recentibus asari cum vino succus expressus assumendo ʒiii. dat quidem uomitorium egregium, ast languidum. Pari ratione *electuarium diasarii Fernelii* (*compositionem* uidebitis *in Schrœdero*) ad ʒß. uel ʒvi. effœtum se exhibet. Reiicienda ergo omnia ex asaro composita remedia.

Helleborus albus virulentus, pag. 198.) Is reverâ est virulentus, & ualidissimum uomitorum, & superat reuera ui emeticâ ipsa antimonialia; hinc rectè in maniacis, (quorum curandorum cardo in ualidis uomitoriis consistit; quique antimonialibus non mouentur, ad helleborum album accedere necesse habent,) commendat LINDANVS *in Colleg. super Hartmanni Praxin.* Cæterùm corrigitur his modis: nempè infusione in acetum, quo ipso acrimonia ipsius uolatilis ab acido aceti transmutatur in salsum, sicque mitigatur. Extractum non adhibendum, siue simplex siue compositum; nimis enim uirulentum est. Sic nec ullum extractum specificum Mynsichtii emeticum est præscribendum, cùm sit uiolentissimum: corrigitur acrimonia huius salis uolatilis aceto.

Elixirio emetico.) Elixyr vegetabilium emeticum, & extractum emeticum ZWelfferi, rusticis propinetur.

Esula, & utroque Ricino.) Hæc omnia acerrima sunt, & vi causticâ æstum stomachi & ardorem faucium causant; hinc ea eliminamus unà cum speciebus diaesulæ, secundùm Mynsichtium, item catharticum vitæ.

Oxymel de peto simplex, pag. 199.) Syrupus hic non reiiciendus. Duæ enim sunt substantiæ in nicotiana:

1. Sal volatile acerrimum insigne, visciditatum resolutivum, cuius ratione & tabacum pro apophlegmatismo inservit.
2. Ejusdem oleum penetrantissimum, narcoticum & virulentum, in quo cum sale suo volat. juncta vis consistit emetica.

Omne sal volatile est expectorans, & ratione istius salis volatilis tabacum singulare quid præstat in affectibus faucium & pectoris, in asthmate & orthopnœa, raucedine à muco viscido ortis, item in empyemate & pleuritide suppurata, in quibus pus evacuandum est: sic ergo inter euporista expectorantia & viscidum incidentia locum invenire debet oxymel seu syrupus de peto compositus Quercetani, qui in dictis casibus reverà singulare quid præstat. Oxymel de peto videatur descriptum in HORSTII *Dispensatorio.* Composito autem oxymelle de peto optimè carere possumus; sicut & Decocto, Infuso, & Essentiâ eius, cum spiritu vini facta; quippè quæ omnia sunt violentissima, & cum impetu turbant.

Litus externi.) *Litus externi ex nicotiana* suprà & infrà purgant, dum nempè regioni umbilicali, quod curiosum est, externè illinuntur: sic Medicastri, dum ex nicotiana minutim incisa & permista cum butyro non salito, vel pinguedine anserina, pro tinea capitis & scabie unguentum suadent, obseruavi ex horum usu puellas 10. vel 12. annorum insignes præcordiorum anxietates, vomitus, & copiosos secessus incidisse; non secus ac eadem regioni umbilicali illita supra & infra alvum turbant. Itaque, quanquam validissimum, tamen semivenenosum est remedium nicotiana: tam potens est, quàm nullum alium vomitorium antimoniale; unde ob hanc causam eliminatur à nostro AUTORE.

Oleū arillarum sambuci.) *Oleum arillarum sambuci* est nimis potens, & fit ex arillis in baccis sambuci reperibilibus expressione, ad ʒj. datur.

Sambuci gemmas.) Hæ acetarii forma assumptæ nauseam solùm concitant, & in maiori dosi valdè movent vomitus admodum laboriosos.

Flores Sambuci.) Hos ex lacte coctos, & nutrici exhibitos pro augmento lactis, induxisse novi diarrhœam & nutrici & fœtui. Cæterùm ut œnopolæ vinis saporem moschatellinum concilient, duplici utuntur mangonio: nempè vel sclaream, vel flores sambuci, immittendo vino recenti.

Lenia, pag. 200.) Talia sunt aquæ sale communi impregnatæ, aut etiam cerevisia calida butyro largiter condita, quorum hæc potiùs vomendi conatum, quàm vomitum excitant.

Rasura unguium.) Vino infusa potentissimè vomitum movet, si per noctem steterit, manè infusum colando, & fuit euporiston CNOEFFELII, militibus in castris rasuræ propriorum unguium infusum propinantis: conf. BECHERUS *in Microcosmo Med.*

Ova formicarum.) Hæc recenset AUTOR *noster* inter Vomitoria, de quorum tamen effectu dubia res est. Interim & hoc certum, si eadem ad ʒj. sumantur, multos flatus concitari vix coercibiles, sed cum summo impetu prorumpentes.

Ova Barbi piscis.) Hæc copiosissimè nihilominus ingesta impunè vidit AUTOR. Contrarium tamen à TIMÆO in casibus observatum fuit, ex esu ovorum barbi choleram fortem fuisse excitatam.

Stercora.) Hæc inter eminet muscerda, cuius globuli 3. vel 4. infantibus propinati in lacte materno optimè eosdem laxant, nec contemnendum est hoc remedium in casu contumacioris alvi; delicati eorum 6. cum lacte subactos per linteum exprimunt, succum exhibendo.

Stercoris proprii.) Triplici modo per sympathiam mediante stercore proprio purgare possumus: nempè

1. Quod optimum est, proprium stercus calidum miscent cum cerevisiæ fermentantis fæce, & etiam flore vini itidem fermen-

fermentante adhuc; hinc seponunt misturam hanc in locum calidum, & dicunt: quamdiu hujus misturæ fermentatio durat, tamdiu & blandâ diarrhœâ homo, cujus stercus fermentatum, afficitur.

2. Recipitur os hominis mortui, ejusque orificium repletur stercore humano calido, & os ita repletum immittitur aquæ calidæ: sic dicunt, quamdiu ista aqua calida, tamdiu homo is diarrhœâ corripitur.

3. Stercus alicujus calidum linteo inditum suspendunt in flumine: in quo, quamdiu illud manet, tamdiu homo ille stragula conspurcat.

TITULUS VI. DE PURGANTIBUS MINERALIBUS.

Tamdiu boni viri Remedia, pag. 201.) Hisce notat AUTOR noster HELMONTIUM dicentem: quod quamdiu antimonium vomitus moveret, & mercurius in remedio vivificari queat, tamdiu non esse boni viri remedia.

Variationes.) Hîc sugillat illas superfluas processuum variationes, quæ tamen ad unum remedium coincidunt: id quod in vitro & floribus antimonii parandis conspicuum, quorum origo deducta ex ignorantia nostrorum prædecessorum chymicorum, & simplicium agentium in se invicem & patientium cognitione.

Antimonium, pag. 202.) Alludit hîc AUTOR ad facultatem Medicam Parisiensem, quæ ex 120. membris ignaris Chymiæ constans, anno 1566. publico Decreto sancivit: Infusa antimonialia in vino esse eliminanda, quia venenosa & corpori humano exitialia forent; atque hoc Decretum à Parlamento confirmandum curavit: post integrum seculum verò, anno 1666. mutavit iterum suam sententiam, dicendo: *Vina antimonialia esse tuta*: Vid. *Ephemer. Gall.*

Selectius.) Quoad selectum antimonii: duo consideranda sunt, nempè

1. Eligitur *antimonium rubrum*.
2. *Antimonium striatum*.

Antimonium striis notatum magis de substantia mercuriali saturnina participat; rubeum verò ex nigro promicans continet sulphur antimonii nobilius & fixius, de natura auri. Si ergo pro remedio sulphureo, v. g. pro croco & floribus, & sulphuribus solaribus, quæ omnia sunt producta sulphuris antimonii, inservire debet, eligendum rubrum; sin verò ex ejusdem parte Mercuriali parandum sit remedium, e. g. diaphoreticum, regulus, bezoardicum minerale, mercurius vitæ, &c. eligatur striatum: vitetur verò pro usu Medico antimonium illud, quod sibi plumbum admixtum habet; siquidem striæ allegatæ vel mercurialis antimonii pars saturninæ sunt naturæ; & reverà in antimonio nativo & ejus regulo interdum aliquid saturni reperitur, utut paucum, quod antimonio admistum adulterat remedia ex eodem parata, & vim ejusdem invertit: cujus δοκιμασία est, quod si antimonium cum nitro detonetur, in reguli forma saturnum perfectè dimittat; contrà, si illud totum abeat in crocum bonum, & magis sulphureum sit. Adeoque in antimonio duæ illæ allegatæ substantiæ sunt ejus partes, ex quibus solis antimonium constat, & mercurialis à sulphure separata aliàs regulus appellari solet. Jam verò, quod sulphuream antimonii substantiam attinet, luxuriat ea in antimonio, estque ferè duplex.

Primum enim est sulphur, sulphuri minerali simillimum, nisi quod ad viriditatem aliquantisper accedat.

Secundum est paulò fixius, & intimiùs nonnihil regulo suo associatum; quod rubicundum participat de natura solari. Unde, quando ex sulphurea antimonii substantia abundante parare volumus sulphurea remedia, necesse est ea per alcalia fixa, & hinc per oleosa tractemus, quippe quæ duo optimè sufficiunt solvendis & extrahendis mineralium sulphuribus: adeoque & sulphur antimonii per alcalia fixa, & hinc per olea extraverti & extrahi poterit.

Quoad alteram antimonii substantiam, puta mercurialem: hæc participat de natura saturni, utut volatilis adhuc, cùm, si fixata esset, perfectum esset plumbum, & parciùs eadem reperitur respectu sulphuris in antimonio, vultque præparandis his remediis per acida saltem tractari.

Porrò, cùm duæ hæ antimonii substantiæ sub naturali sua concretione invicem adeò intimè coaluerint, hinc non tàm facilè à se invicem separari possunt, quin potiùs, dum alcalia in substantiam sulphuream agunt, & simul regulum vel substantiam mercurialem solvunt; sicut è contrà, dum acida menstrua agunt in regulum seu mercurialem substantiam, eadem quoque solvunt & imbibunt unà cum regulo sulphur antimonii: unde ex hac ratione fit, ut subinde ex sulphure antimonii, sulphur v. g. auratum, &c. in integrum antimonium reducibile sit. Cæterùm in duabus his antimonii substantiis observare possumus duo illa mechanica naturæ instrumenta, nempè acidum & alcali: Etenim acidum residet in antimonii substantia sulphurea; alcali verò in ejusdem substantia mercuriali: unde sicut sulphurea antimonii substantia propter latens in recessu acidum per alcali tractari cupit; ita contrà mercurialis per acida menstrua subigenda venit.

Quod ulteriùs vim antimonii emeticam attinet, hæc non præcisè consistit in sulphure, sicut nec præcisè in mercuriali substantia, sed in ambabus junctim combinatis; cùm neutra harum sola purgare aut vomitum ciere soleat, sed utraque substantia combinata demum talem texturam constituit, quæ acrimonia sua linguæ quidem insensili, stomachum tamen & intestina pungere, vellicare, & ad spasmos disponere, contentorumque excretiones irritare potest. Cinabaris antimonii constans ex ejusdem sulphure solo cum mercurio vivo combinato, nec vomitus nec secessus movet, sed saltem diaphoreticum & anodynum est non secus ac sulphur; illud antimonii singulare & genuinum, quod habet TACHENIUS *in Hippocr. Chymico pag.* 182. cujus dosis, quamvis sit ℈j. nullos tamen vomitus movet, sed vi anodyna hæmorrhagias uteri sistit. Pari ratione mercurialis antimonii substantia per acida fixata nec vomitus nec secessus movet: quin potius utræque substantiæ, & sulphurea & mercurialis, antimonii texturam exhibent, cujus ratione secessus moventur; vis tamen cathartico-emetica magis in mercuriali, quàm sulphurea substantia subsistere videtur. Atque ex his observare licet elegantem quandam purgantium analogiam, nimirum inter purgantia vegetabilia & mineralia: nempè vegetabilium purgantia constant præprimis ex resina, h. e. sulphurea seu pingui substantia, sociata sali volatili acri, ex quorum amborum mutua textura in vegetabili emergunt particulæ illæ acres laxativæ: eadem ratione in antimonio particulæ sulphureæ, in recessu pingues & acidæ, cū mercurialibus seu alcali volatili coeūt in substantiā fortiùs ex eo purgantē, quoniam particulæ illæ antimonii rigidiores sunt, eædemque minus à natura alterabiles, quàm vegetabiles: Interim, sicut purgantia vegetabilia, corriguntur, vel per alcalia fixa, eorum oleum seu substantiam sulphuream liquefacientia; vel per acida, ut nitrum, spiritum nitri, respiciendo ejusdem mercurialem substantiam, ut in Bezoardicis conficiendis. Cæterùm de salina substantia ne micam continet antimonium, & quicquid dicunt de hoc autores, mendacia sunt & imposturę, nisi quod additis corporibus à menstruis salinis acceptum id ferendum sit, ceu à quibus antimonium facilè figuram saliformem atque texturam saliformem acquirere potest, utut antimonium per se ne granum quidem salis possideat. Objiciat quis: atqui ex minera antimonii destillata elicitur spiritus acidus seu acetum antimonii vulgò, sed falsò à quibusdam acetum Philosophorum dictum, sicut & ex antimonio ipso tale acetum, utut non in tanta copia, prodit! Verùm Resp. quod in omnibus mineris in fodinis adhærescat sulphur universale, seu sulphur embryonatum, quod beneficio ignis separatum sub forma aceti prodit, non autem id ex antimonio ipso procedit, nisi fortè tantillum contineat ex sulphure ejus combusto, à cujus acido manifesto reddito separari potest: adeoque dictum acetum antimonii est saltem progenies sulphuris, non verò illius propriè dicti salis.

Crudum, pag. 203.) *Crudum antimonium*, dicit AUTOR, non alterare infusa ac quoque Decocta, menstrua aquosa: interim tamen idem à modernis nō inconsultò Decoctis antivenereis admiscetur: imò, quemadmodum notum, quod cinab. antimonii specificum sit antepilepticum; ita non dubitandum, quin si habeatur antimonium selectum rubicundū, de sulphure fixiori participans, illud ipsum crudum & eâdem vi antepileptica quoque polleat. Cæterùm, utut crudum antimonium, coalescentia sua integra manēte, nullum effectum manifestum exhibeat, tamen equis ad ℥j. vel ij. datum eosdem ad sudores disponit, item per secessus purgat: adeoque pro usu Medico si inservire debeat, textura ejusdem materialis reseretur necesse est, ut ita exserat virtutem suam medicamentosam; sic enim apparet, quomodo ignem si fuerit expertum, mox catharticum & vomitorium evadat, cum sic particulæ eius magis extravertantur, & antimonii corpus rarius evadat propter texturā sulphuream. Imò per alcalia fixa in igne tractatum antimonium, sicque reseratum, mox vis emetico-cathartica violenter se solet exserere; non secus ac idem quoque effectus de antimonio per sal tartari, vel per nitrum, in igne tractato speratur & videtur; horum enim salium beneficio catharticum suprà & infrà exserit. Aliàs vomitoria ex antimonio variis modis fiunt: nempè tàm acidis præcipitando id, quàm solvendo. Solvitur verò id duplici modo: vel in via sicca, quando cum salibus additis tartari & nitri funditur vel liquescit in crucibulo; vel humida, quando idem per menstrua liquida, sive ea sint lixivia, sive spiritus acidus, diversimodè tractatur, ubi alcalia immediatè agunt in substantiam antimonii sulphuream, acida verò in mercurialem. His observatis AUTOR ex omnibus Præparatis antimonii pro scopo vomitorio & cathartico eligit imprimis crocum metallorum.

Vitrum.) Vitrum reiicit AUTOR, nempè fit vitrum per sulphuris superabundantis exhalationem, & hinc per reguli seu mercurialis substantiæ cum sulphure adhuc restitante mutuam colliquationem: quę ambæ substantiæ mutua sui coalitione corpus tale vitriforme constituunt. Nā quando igne calcinatorio abundans sulphur exhalat, restitans sulphur cum parte mercurii arctiùs colliquescit; adeoque omnia vitra antimonii constant ex sulphure paulò fixiori, colliquato cum substantia mercuriali; inde BASILIUS VALENTINUS rectè ex vitro antimonii tincturā suā antepilepticā & remediū quasi universale parare solitus est, ceu ex fixo antimonii sulphure, rejecto

rejecto sulphure volatili, quod anteà exhalavit. Conferantur ZWELFERUS, SCHROEDERUS & KERCKRINGIUS *Commentariis in Currum Triumphalem antimonii*. Cæterum parari potest vitrum tam rubrum, quàm ex addito ana borracis igne forti colliquefactis, puniceum rubini ad instar conspicuum; de quo vid. & KERCKRINGIUS *in Commentar. dictum p.* 141. *l. c.* Similiter etiam conficitur cum eodem borrace vitrum album, nec non viride.

Succineum.) Vitrum antimonii succineum fit ita: *Mercurius vitæ* (pulvis ille candidus ex butyro antimonii cum aqua simpl. præcipitatus, & primariò de substantia antimonii mercuriali, hinc sulphurea participans) *fusus* in crucibulo, abit in vitrũ instar succini flavum.

Cuncta.) Vera est AUTORIS *nostri* sententia. Non dantur in substantia, cùm & Infusa turbulenta admodum sint; potiùs loco horum cum AUTORE crocum metallorum substituimus.

Flores antimonii.) Flores in genere in Chymia nihil sunt aliud, quàm vapor quidã & halitus fumi formâ elevatus, & qui postmodum in fuliginem concrescit, quę in forma sicca *Flores* dicitur; & parantur ex sulphure, vel antimonio, vel ex aliis. Pari enim ratione, quando sulphur igne violento in vase clauso tractatur, flores sulphuris proveniunt: pari ratione in florum antimonii præparatione superfluum & volatilius antimonii sulphur separatur, & in altum sub forma sicca elevatur. Cæterùm Flores antimonii, utut primariò constent sulphure volatili, tamen nonnihil quoque de regulo seu Mercuriali substantia participant; hinc enim facilè secundùm Glauberi encheireses denuò ij in genuinum antimonium reduci possunt: ac quidem præparantur hi vel ex antimonio crudo, vel ex antimonii minera, &c. deinde præparantur vel modo vulgari, vel artificio singulari; vid. AUTOR. Tandem parantur iidem vel per se, vel additione aliorum concretorum, & in specie salis ammoniaci; ubi tamen ubique par ratio est, semper enim simplices antimonii flores acquiruntur. Interim dubium occurrit hoc, an, quantum quantum est, totum antimonium in flores abire possit, cùm præsertim in recessu habeat sulphur fixius naturæ solaris, sublimationi repugnans? Respond. Paulò nobilius antimonium non totum in flores elevari posse, sed potiorem partem ejus ex regulo & sulphure fixo conflatam manere; contrà vilius antimonium facilè totum in flores facessere, qui per cucurbitam tubulatam optimè parantur, de quo modo conficiendorum florum vid. GLAUBERUS, & ZWELFERUS *Mantiss.* ubi docet modum parandi flores Saturni: videatur Collegium Pharmaceuticum in Scrœderum *P.* 1. *S.* 1. *ubi de Antimonio.*

Fastigiatis vel folle solicitandis.) Res ita se habet: Flores antimonii variis encheirisibus parantur: nempè nunc per cucurbitam vitream aut terream, alembico cœco munitam: nunc mediante furno, pluribus aludel sibi invicem impositis adornato; de quo vid. GLAUBERUS; non secus atque loco furni, folle solicitandi, iidem flores componuntur per retortam, nempè ex antimonio fuso beneficio follis extorquendo flores illos. Conf. ZWELFERUS *Mantissa spagyrica*, ubi docet parare flores saturni, ad quem modum & flores antimonii fiunt.

Variisque coloribus.) Triplici colorum varietate apparent flores antimonii: nempe

1. Superiori in loco vasis conspiciuntur *albi*,
2. In medio *flavi*,
3. In imo *rubri*.

Ubi tamen omnes iidem flores sunt ejusdem naturæ; saltem quò magis illi colorati, eò fixiores sunt, & de nobiliore sulphure participant, adeoque flavi meliores sunt albis, sicut rubri flavis.

Cum sale ammoniaco.) Additur hoc præparandis floribus interdum antimonio, meliùs tamen mineræ; sic aquiruntur flores intensè rubri, qui in instrumento terreo rectè parati, quibusdam tinctura antimonii sicca audiunt, sine vomitu & secessibus, blandâ saltem diaphoresi, & vi antepileptica insignes: inde D. D. GAUZLAND, *Archiater Electoralis Saxonicus*, iis frequenter usus est.

Sub Croci vel Clyssi detonatione, pag. 204.) Id est, subinde destillari solet spiritus mineralis compositus ex nitro, antimonio & sulphure per retortam tubulatam, ubi prodit clyssus acidus volatilis in morbis acutis non contemnendus. Cæterùm sub detonatione in collo retortæ elevantur simul flores antimonii rubescentes saporis aciduli, qui edulcorati cum aqua simplici calida loco florum antimonii asservari poterunt.

Nullatenus mitiores.) Flores antimonii sunt suspecti, ut vitra; omnes enim flores sunt violenti, nec tutò in praxi adhibendi.

Mercurius vitæ.) Mercurius vitæ dicitur talis, quando nempè sumitur mercurius sublimatus, (qui constat ex mercurio vivo & spiritu salis acido) & cum ana antimonii destillantur invicem; sic prodit liquor crassus quasi gummeus (& consistentiæ ratione *butyrum antimonii* vocatur, & quibusdam *spumæ duorum draconum* nomine veniens) nunc candidus, nunc verò, si de sulphure antimonii participat, luteus est. Ut adeoque butyrum antimonii sit regulus ejusdem, unà cum parte aliqua sulphuris antimonii, à spiritu acido mercurii sublimati corrosus, & in substantiam talem fluidam crassiusculam redactus; atque huic, vel albo, vel luteo, si infunditur aqua communis, lactescit illud in momento, & dimittit album quidem butyrum, pulverem candidum, luteum vel flavescentem; hicque pulvis dicitur mercurius vitæ; quem majores nostri, minus in Theoria chymica versati, putarunt esse prolem mercurii sublimati, quod tamen falsum: est enim is potius antimonii regulino-sulphurea pars, à spiritu salis acido corrosa: siquidem dum aqua simplex affusa diluit spiritum istum acidum, hic infractus non potest ampliùs continere pulverem corrosum, sed dimittit eum sub mercurii vitæ nomine.

Santalinum colorem.) Mercurius vitę tali modo tinctus dicitur quoque aliàs *antimonium Algarethi*; quem SALA *Rosam mineralem* nominat, quia roseo quasi colore tinctus. Artificium ejus consistit in hoc: nempè butyrum antimonii, loco aquæ communis, pręcipitatur cum urina humana, ita cadit mercurius vitæ elegantis rosei seu rubei incarnati coloris: cujus rei ratio hęc est, quia sal volatile urinę sulphur antimonii, in hoc mercurio vitæ latens, extrahit, sicque color rubicundus evadit: contrà, quia AUTORES alii nesciverunt hanc rosam mineralem ita præparare, ideò assumpserunt spiritum vini santalo rubro tinctum, eoque imprægnarunt mercurium vitæ in colorem rubeum.

Bezoartici mineralis.) Hoc compendiosè fit ex mercurio vitæ luteo cum spiritu nitri, procedendo, uti aliàs solet, vel ex eodem Mercurio vitæ luteo, cum triplo nitri detonato.

Regulus denique in globulos.) Scilicet ex regulo antimonii formantur globuli, qui deglutiti suprà & infrà purgant, & adhibiti hinc formâ integrâ, iterum per alvum excreti sumuntur, & sic aliis propinantur. Usus horum est fastidiosus & suspectus, & operatio inæqualis; quippe prout acidum stomachi ex tali globulo plus vel minus extrahit & solvit, eatenus & effectus major minorvè sperandus. Rejicimus ergò hos quoque globulos.

Crocus metallorum.) Crocus metallorum fit, quando antimonium in pulverem flavescentem mutatur, quia quilibet pulvis, in forma plus minus lutea comparens in regno minerali, *crocus* vocatur; sic enim calx solis rubicunda vocatur crocus solaris, & calx martis rubicunda ejusdem crocus: ideò, quia veteres in alchymia potiùs quàm chymia versati & exercitati, putarunt antimonium esse radicem metallorum, unde & crocum antimonii nomine metallorum dignati sunt. Cæterùm hic crocus metallorum nihil est aliud, quàm antimonium per ignem & alcali fixum reseratum, quippe alcali hoc antimonio additum immediatè agit in ejus sulphur, indeque fit, ut ex actione alcali illius in sulphure, emergat color plus minus flaveo-rubescens. Ac quidem in multiplici illa crocorum præparatione res eò recedit, quod nempè per alcali mediante igne recludatur antimonii corpus, cujus sulphur cum mercuriali substantia extravertatur, quæ antea quasi in intimis antimonii reclusæ erant.

Jam verò præparatur hic crocus antimonii vel in forma sicca, vel humida. In sicca quidem

♃. *Antimonii*,
Nitri an. part. æqual.

Quæ crucibulo nclusa exponantur igne, sic strepitus insequitur, qui dicitur *Detonatio*: sub qua detonatione sulphur antimonii & nitrum incenduntur hinc: sub incẽsione nitrum transmutatur in alcali fixum, & hoc agit in sulphur antimonii in deflagratione adhuc superstes, illudque unà cum regulo reserat & extrahit, sicque mistura rubescens emergit, quæ aquâ calidâ abluta & filtrata relinquit pulverem, *crocum antimonii*, item hepar antimonii, ob colorem obscurè rubescentem, vocatum. In forma verò humida:

♃. *Lixiv.* vel *tartari* vel *nitri fixi*:

Immittatur *antimonium pulverisatum*, hinc in pyxide vel vase aperto exponitur igni arenæ, ut bulliant: agit ibi alcali fixum in antimonium, quod rodit, & extrahit hujus sulphur, simulque regulum: dehinc, ubi sufficienter ebullierint, removeatur, filtretur: sic prodit liquor aliquis tinctus, & pulvis remanens in filtro est *crocus metallorum*.

Terræ sanctæ.) Est etiam crocus metallorum vulgaris cum tartaro, nitro, & sale, quem Rulandus vocat *terram sanctam*; & sufficit, si solùm antimonii & nitri an. part. æqual. detonentur.

Absque sale communi.) Additione salis communis est labor inanis; sufficit nitrum & antimonium.

Tartaro.) Quidam

Recipiunt *tartari*,
nitri,
Antimonii an. part. æqu.
In crucibulo detonant.

Tartarum addunt, ut ille ratione olei copiosioris nitri promoveat accensionem, & ejus in alcali fixum transmutationem, ut magis agat in sulphur antimonii: sed inanis labor est; quia jam sat sulphuris est in antimonio, à quo incenditur, & figitur sufficienter nitrum in alcali fixum.

In Retorta perforata, pag. 205.) Quando inceditur verò tartarus, nitrum, & antimonium, fumus oritur, qui non est planè de nihilo; sed salia acquirimus volatilia ex tartaro & nitro: Est spiritus polychrestus, clyssus urinosus dictus, qui non parum pręstat in morbis chronicis, affectibus renalibus, calculo, remanente in retorta *croco metallorum*, qui à salibus edulcorandus, aut addito nitro in antimonium diaphoreticum figi potest.

Absinthiaci.) Est pompa inanis, res eodem recidit, sive sal nitri sive absinthii sumatur.

Nitri prius fixati.) Est inanis labor; nitrum enim sufficienter sub ipso labore figitur.

Arcani duplicati.) Nonnulli addunt loco nitri puri nitrum vitriolatum: ast sub tortura ignis alcali quidem nitri remanebit, acidum tamen sub flamma evolabit.

Appopriatum hic ferè nitrum.) Hoc est quando sub detonatione illa nitrum à sulphure antimonii figitur, tunc pars nitri abit in terream substantiam, croco metallorum adhærentem: de quo HELMONTIUS exclamat, felices esse eos, qui nitrum in terram insipidam possunt redigere.

Ophthalmicis.) Est præparatio aquarum ophthalmicarum infusione croci vel capitis mortui in aqua euphrasiæ, &c. Aqua hæc admodum egregia est, si oculis instilletur, utut caput mortuum butyri antimonii adhuc nobilius sit in tali aqua.

Tenerior ejus pulvis.) Quando scilicet crocus detonatione factus abluitur pro nitro fixo separando, & aquæ huic instillatur acetum destillatum, præcipitatur tunc pulvis aliquis antimonialis, *magisterium croci metallorum* dictus, qui ipse eundem habet usum ac crocus; nec enim cicuratior, nec correctior est.

Siccam formam, pag. 206.) Ratio in substantia, sed potiùs in infuso, propinatur crocus infundendo vino, ut sic substantia tenuissima se insinuando vomitorium evadat; quod si verò in forma sicca propinare velimus, imitandus MYNSICHTIUS additione tartari in præparatione tartari emetici, qui videatur. Hic tartarus emeticus potest esse loco vomitoriorum omnium in forma sicca.

Vitrum antimonii, pag. 207.) Solent (uti ex SCHROEDERO patet) corrigere aceto destillato, vel spiritu sulphuris, &c. ast AUTOR præfert tartarum emeticum.

Mercurius vitæ regulinus.) Hunc etiam vitro regulino, Mercurio vitæ, regulo cum sale communi trito præponit.

Cum sale communi tritus.) Nempè, quia ferocior est Mercurius vitæ, debet is corrigi; id quod fit duobus modis: vel per acetum, vel cum sale communi; cum quo in anatica quantitate diutiùs terendus, & fornaci calefactæ exponendus, ut acidum salis communis figat & mitiget Mercurium vitæ: videatur SCHROEDERUS. Ita præparatum Mercurium vitæ dicunt esse specificum ad curandum hydropem: ubi quidem verum est, Mercurium vitæ copiosas evacuare aquas; interim tamen is pro hoc scopo non est cum sale communi corrigendus, præsertim cùm vomitoria omnia utplurimùm in hydropicis rarò vomitum cieant, sed saltem per secessum utplurimum purgent, adeoque Mercurius vitæ ad grana ij. eum effectum post se relinquit in hydropicis, & alvum laxat.

Flores.) Flores antimonii corriguntur vel digestione, quò ita volatilior pars evaporet, vel cum aceto: vid. SCHROEDERUS. Verùm correctionibus his possumus carere.

Pulvis ex spiritu salis.) Spiritus salis affusus croco metallorum, vel vitro antimonii, extrahit regulum, cui spiritui affusa aqua simplici præcipitatur pulvis albus, *Mercurius vitæ* dicendus.

Ex Aqua Regis.) Hæc affusa vel antimonio crudo, vel mineræ, & præcipitata cum aqua simplici, dat Mercurium vitæ.

Antimonium crudum.) Sunt, qui hoc cum aceto, ex antimonio destillato prodeunte, figunt: ast inanis est labor.

Vitrum solare.) Hoc habet SCHROEDERUS, ast malè illud ita correctum.

Per nitrum in aqua calida.) Loco aquæ simplicis sumunt aquam calidam, quâ nitrum est solutum, cujus medio præcipitant Mercurium vitæ, reverà mitiorem & accuratiorem; item mitior fit, si instillatur guttatim oleum tartari per deliquium: sic namque Mercurius vitæ edulcoratus, & cum spiritus vini deflagratione correctus, mite existit nunc vomitorium, nunc elegans purgans.

Electricis Mixturis.) Inanis est labor, dum Chymici parant Electrum seu misturam plurium metallorum, unde quidam regulo antimonii simplici addunt nunc solem, nunc lunam, vel martem, saturnum, &c. & ita *butyrum antimonii compositum* habent. Dicit Autor *Electricas Mixturas*; quoniam *Electrum* in Chymia mixtura est plurium metallorum. Ast butyrum hoc cum aqua simplici præcipitatum dat æquè Mercurium vitæ, ac butyrum antimonii simplex.

Mercurio vitæ vel etiam vitro antimonii.) Virulentiam autem vitri antimonii & Mercurii vitæ corrigere tentant per nitrum; nempè sumunt nitri ana vel duplum respectu Mercurii vitæ, vel vitri antimonii, solvunt in crucibulo, fusum edulcorant, & pulvis inde acquisitus mitigatus observatur. Encheiresis hæc nullius est momenti, siquidem, si plùs, quàm ana nitri sumitur, vel diutiùs in aquæ detinetur, loco cathartici evadit medicamentum diaphoreticum: sin verò minus in igne detineatur cum ana nitri ingesto, minus corrigitur vitrum illud, aut ad minimum non sufficienter.

Tartaro vitriolato emetico.) Nonnulli infundunt vitro antimonii oleum vitrioli ad solutionem, hincque hanc cum sale tartari in tartarum *vitriolatum emeticum* præcipitant, participantem quidem de substantia antimonii; interim hic tartarus vitriolatus in larga dosi propinandus est, secus parum vel nihil operabitur.

Ex tempore domest. pulpis conservis, &c. pag. 209.) Scil. præscriptio tartari emetici in forma solida esto,

℞. *Tartari emet.* gr. iij.
Sacch. gr. v.
M. f. Pulvis.
Vel
℞. *Tartari emet.* gr. iij.
Conf. rosar. ʒß.
M. pro Bolo.

Præscripsi aliquando tartari emet. gr. v. cuidam melancholico, & validissimè purgavit.

Vel si purgare volumus suprà & infrà:

℞. *Tartari emet.* gr. ij.
Pulv. jalappæ gr. jv. vel v.
M. f. *pulv. pro dosi.*

Gillam, pag. 210.) Hæc ex vitriolo vulgari vel Venereo paratur: scilicet cùm vitriolum, uti notum est, corpus sit minerale, compositum ex spiritu sulphuris embryonato acido, & minera vel Martis vel Veneris in terram corrosa, constans, hinc & vitriolum est vel Martiale purum, vel Venereum purum, vel de utroque participans; & hoc est frequentissimum, cùm & Goslariense, & Salisburgense, & Romanum sunt mista ex Marte & Venere, atque ratione Veneris vitriolata sunt vomitoria, sed cum tanta nausea & stomachi subversione, ut non sine insigni noxa possint exhiberi. De Vitriolo videatur SCHROEDERUS, item de vitrioli sale AUTOR *noster*.

Benedictam Vomitoriorum Mannam.) SALA sibi habeat hanc Mannam, quæ est caput mortuum vitrioli elixiviatum; cum omnia vitriolacea ab AUTORE *nostro* dicantur abominabilia, & præter nauseam, quam pariunt, hoc habeant incommodi, quod rugis stomachi se insinuando, tonum ventriculi ad plurimas septimanas utplurimum pessundent.

Sal vitrioli.) Ex capite mortuo vitrioli elixiviatur purum putum vitriolum, multum de spiritu vitrioli, parum de minera participans; unde & in perfectum vitriolum progressu temporis regeneratur.

Laboriosiorum Arcanis, aliisque Visitationibus.) Alludit hìc AUTOR ad illud Alchymistarum: *Visitando Interiora Terræ, Rectificando Inveniens Optatum Lapidem, Veram Medicinam*: Veteres siquidem ad imitationem BASILII VALENTINI ex vitriolo, mediante spiritu universali, parandum lapidem Philosophorum putarunt, ut initiales literæ indicant.

Vitrioli Martis.) Hoc nunquam vomitum ciet, nisi per accidens in majori dosi sumptum propter molem fastidium generet; contra si in minori dosi assumptum fuerit; Quando enim vitriolacea sunt vomitoria, hoc ratione Veneris fit.

Lunaris crudioris, pag. 211.) Crystalli Lunæ ex Luna & aqua forti paratæ, saporis sunt amarissimi; Interim cum in omni Luna semper aliquid Veneris contineatur, hinc & illæ crystalli Venereæ & vomitoriæ erunt: Videatur BOYLE *in Phil. Experimentali.*

Saturnini coaguli.) Sunt crystalli quasi vitriolaceæ ex aceto & Saturno, seu saccharum Saturni dulcissimum, quod in majori dosi sumptum nauseam primò, in delicatulis vomitum excitat; sed hoc fit per accidens. Sic namque adhuc heri habui fœminam, quartana laborantem, cui cùm ante paroxysmum lapill. cancror. ℈j. sacchar. Saturni gran. xjv. præscripsissem, bene quidem illa se habuit, interim adhuc semper nauseabunda est propter saccharum Saturni.

Æris squamma.) Hanc quidam propinant; quidam verò ex vitriolo mediante aceto vomitoria parant. Quia autem & illa stomacho hostilia sunt, proinde potiùs ex omnibus vitriolicis pro scopo anticachectico sufficit nobis vitriolum Martiale.

Liquida.) Ex antimonio vomitoria quomodo haberi queant? proponit AUTOR in vulgaribus infusis & syrupis antimonialibus, taxando dosim incertam & inæqualem, propter evaporationem & abstractionem: adeoque hinc docet

Pag. 212. Oxysaccharum parare) sub dosi grata, quod omnibus his difficultatibus caret, cujus hic parandi modus: Nempè extrahit cum *aceto crocum antimonii*: hanc essentiam cum ana *sacchari* quadantenus inspissat, sine tamen evaporatione; ita dosis hujus ad ℥ij. vel iij. vel ℥ß. pro adultis esse potest.

Præscribendi modus est:

℞. *Aqua rubi idæi,*
Oxysacch. emet. ana ℥ij. ad ℥ß.
M. D. S.
Succus emeticus pro una dosi.

Hoc oxysaccharum, ad imitationem oxysacchari ANGELI SALÆ compositum, AUTOR præfert omnibus syrupis & oxysaccharis emeticis, sive simplicibus, sive compositis: Compositis, quia v. g. aromata addita impediunt vim vomendi; unde ceu minus convenientia ea omittenda sunt: Reliqua propter evaporationem extractionis minus certa sunt in dosi.

Aqua benedicta.) Aqua benedicta est infusum emeticum, quod mihi placet. Parari potest ex quocunque remedio antimoniali vomitorio, sive infundatur crocus metallorum, sive vitrum antimonii, sive Mercurius vitæ, perinde est. Modus præscribendi est:

℞. *Croci metall.* gr. jv. v. vel plures.
Infunde in *vino Rhenano* q. s. stent in loco calido per noctem,
Filtraturæ per chartam

℞. ℥j.

℞. ℥i. vel ℥iß.
D. S.
Vinum emeticum.

Minus autem figit vinum antimonii partem mercurialem, quàm acidum aceti. Loco infusorum moderni laudant sapas vomitorias cum succis vegetabilium acidulis paratas, (per acida enim solùm vis antimonii extrahi potest;) adeoque vel succum citri, limonum, vel cydoniorum recipiunt, & infundunt vitrum vel crocum antimonii; Infusum asservatur loco calido, successivè evaporando in consistentiam rob vel mellis inspissare permittunt; de quo datur gr. j. vel ij. vel iv. pro ratione subjectorum, & sic suaviter operatur, quæ instar omnium.

Cum spiritu vini.) Languida sunt vomitoria cum spiritu vini extracta & in largiori dosi exhibenda; Acida enim requiruntur; Unde & vinum malvaticum nil ex antimonio elicit, nisi in majore quantitate affusum ratione phlegmatis sui aliquid arripiat.

Vino vindemiæ.) Recipiunt quidam sulphur antimonii auratum ex scoriis paratum, idque infundunt musto recenti, defervere unà sinunt pro vino purgante; At dosis est incerta & vehemens: Quibus omnibus non immeritò oxysaccharum vel sapa præfertur.

Annulis nummisve vitreis.) Sic ex vitro antimonii annulos, nummos & pocula (ut Hamburgi) conficiunt, infundunt vinum ad ℥i. vel ℥iß. & pro vomitorio propinant: item calicem ligneum conficiunt, quem pice obducunt, & dum pix liquida est, frusta vitri hinc inde aspergunt, spiritum vini infundunt, quod haustum sufficienter purgat.

Essentiæ è floribus.) Sc. flores antimonii infunduntur cum tartaro vel sale essentiali tartari: ast quia hic emergit tartarus emeticus, proinde supervacaneus est hic labor.

Tincturæ, pag. 214.) Tincturæ variæ eliciuntur è vitro antimonii; sed res eodem recidit.

Aceta destillata.) Aceta vomitoria fiunt ita: nempè destillatur ex cucurbita vitrea per alembicum saturneum, ita ad ℥i. vel ii. propinatur pro vomitorio, ZAPATA *commendatore.*

Sapphirinam Gillam.) Sicut vitriola ratione ueneris sunt vomitoria; ita & hæc gilla: unde si caput mortuum vitrioli menstruo urinoso solvitur, acquiritur liquor perquàm emeticus coloris sapphirini, cùm contrà acida affusa colorem viridem præsentent, unico spiritu sulphuris excepto, qui vitriolo ueneris affusus itidem colorem cœruleum sistit.

Ad sola inferiora.) Quærit hìc AUTOR *noster*: *annon ex antimonio aliquid perpetuò per inferiora purgans parari queat?* Sanè Phyllida hanc multi ambierunt; interim negandum non est, quædam antimonialia interdum solùm per inferiora purgare: sed cùm hoc saltem in robustioribus subjectis eveniat; imò talia, quę nunc per secessus operantur antimonialia, tractu temporis denuò vomitoria fiant; hinc rectè certum per inferiora purgans antimoniale quærimus, vix autem captabimus. Etenim ut antimonium saltem per inferiora purget, consistit hujus rei momentum in aliquali saltem ejus correctione, & quasi inchota fixatione, qua acrimonia ejusdem nimia ex textura materiali nata, & volatilitas penetrantiaque corrigitur. Jam verò ratio, quare tantopere desideretur antimonium per inferiora purgans, insinuatur ab AUTORE *p. 214. dicente: cùm secessus Mineralia hæc vel per accidens nonnunquam subsecuti* &c. i. e. Purgantia ejusmodi antimonialia per inferiora operantia non comitantur secessus cum tanta violentia & diarrhœa colliquativa conjuncti, quales quidem ex vegetabilium purgantibus sperari solent, quæ ex sui textura salina volatili oleosa acerrima colliquant succos corporis nostri, eosque suo modo putrefaciunt; quod itidem non faciunt antimonialia per inferiora purgantia & vomitoria, utpotè quæ saltem in stomacho & intestinis acrimoniam suam exserentia, nunc secessus, nunc vomitus provocant. Cui accedit & hæc ratio: nempè in antimonialibus reperitur, præter sulphur volatile, & aliquid sulphur fixum naturæ solaris, ratione cujus pollent insigni vi temperativa & simul anodyna succorum; ut adeoque duplex habeamus commodum ab antimonialibus per inferiora purgantibus. Cæterùm, quomodo hæc vis per inferiora purgatrix conciliari possit antimonio? quæritur: Resp. Necesse est, fieri illud per acida, non verò per alcalia: per acida quidem, quatenus hæc magis agunt in vim catharticam antimonii, quàm alcalia: quod probamus ex eo, quia per acida vis antimonii emetica extrahitur, v. g. per vinum Rhenanum, non verò per spiritum vini, aut uinum Maluaticum: unde, colligimus, eadem acida quoque correctura esse antimonialia, adeò, ut inde euadant per inferora purgantia. Deinde acida quoque figunt & corripiunt uim antimonii catharticam: quod patet ex spiritu nitri acidissimo, & uitrioli quoque; quorum ille antimonii uim purgantem figit, & diaphoreticum facit; hic uerò uitrum antimonii uel iners & languidum admodum efficit.

Scopus ergò antimonii uim emeticam corrigendi esto hic: ut nempè figatur illud ex parte, non autem ex toto; sic enim hoc fit diaphoreticum: sin uerò ex parte figatur, purgans per inferiora euadit. Jam verò faciunt hoc acida, sulphuream partem antimonii ligantia: ubi tamen difficulter admodum medium reperitur inter totalem ejusdem fixationem, & aliqualem ligationem; idem enim semper antimonium manet vel diaphoreticum, vel emeticum. Cujus ratio hæc est, quod cùm particulæ antimoniales sint rigidiores, nec adeò tractabiles in stomacho ægrorum, quàm quidem vegetabilium purgantia, hinc vix illa sine molesta irritatione operationem suam absolvunt: quâ tamen positâ sequitur vomitus, sicut sudor supervenit, penitus fixata vi emeticâ. Hinc antimonium per inferiora solùm purgans vix habebimus, licèt non planè negandum.

Antimonialia paulò frequentiùs, pag. 215.) Scilicet contingit interdum, ut casu & per accidens sub varia antimonii tractatione inveniatur aliquid per inferiora purgans: interim tamen illud non est universale, sed hoc tempore hunc hominem per inferiora purgat, alio contrà supernè spontè operationem suam exserit.

Tincturas.) Circa tincturas antimonii conficiendas notandum: acida menstrua antimonium nimis figere, adeoque ne loco purgantium evadant eædem diaphoreticæ, parandę potiùs erunt per alcalia.

Spes decollavit semper, pag. 216.) Omnes speciales modi antimonium ad inferiora determinandi, eò recidunt, ut illud per acida figamus: sin verò deficiatur in fixatione, manet vomitorium; sin excedatur, diaphoreticum.

Mercurius vitæ.) Hic cum sale communi tritus interdum facessit, interdum nempè in hydropicis, in purgans per inferiora tantùm, attamen in aliis simul movet vomitum.

In Regulum.) Hoc est, mercurius vitæ beneficio salis tartari in regulum redactus, hincque in loco calido digestus, fit quidem mitior, interim æquè vomitorius manet.

Tartaro vitriolato.) Hoc est, mercurius vitæ vel cum ana, vel cum duplo tartari vitriolati tritus cicuratur quidem, acidum vitrioli nonnihil figit dictum Mercurium vitæ; sed tamen est labor is superficialis, cùm hic delicatis æquè uomitum cieat.

Crocus metallorum.) Cautelam MYNSICHTHIUS hanc habet: ut crocus metallorum absinthiacus infundatur pro scopo vomendi vino Rhenano, non verò Malvatico: è contra alii sibi ex eodem croco vino Malvatico infuso promittunt infusum antimoniale per inferiora purgans, sed frustra; si enim aliquid vinum Malvaticum extrahit, semper erit vomitorium.

Vitrum antimonii.) Hoc imbibitur vel aceto, vel spiritu uitrioli: verùm sic figitur, aut nisi exactè punctum saturationis acquiratur, manet uomitorium.

Salinum coagulum, pag. 217.) Butyro antimonii, si instilletur ana olei tartari per deliquium, mercurius vitæ præcipitatur, qui edulcoratus per inferiora purgat. Itaque ℞. butyrum antimonii & liquorem salis tartari, instilla ad punctum saturationis, tùm cadit mercurius uitæ, ex coagulato uerò liquore fit tartarus uitriolatus antimoniatus, per inferiora utplurimùm purgans.

Salia (ferè flocciformia) pag. 218.) Id est, crocus metallorum sepositus, vel & caput mortuum butyri antimonii sepositum, efflorescunt in sal nitrosum, quod itidem tanquam purgans per inferiora obtruditur: ast est deses illud, & parum uel nihil operatur.

Mercurius.) Hic triplex datur: Vulgi sc. corporum, & Philosophorum. Vulgi mercurius est omnibus notus: Corporum verò mercurius est ille, quem aliàs mercurium metallicum uocant, h. e. quando ex metallis perfectis, mediantibus resuscitatiuis, producitur mercurius uiuus: de quo corporum mercurio non dubitamus; & consistit fundamentum præparationis in eo, ut nempè mercurius, à sulphure coagulatus in metallum, ab isto sulphure liberetur; (Nam à sulphure mercurius in metallum coagulatur:) adeoque menstruo soluente sulphur, eoque resoluto, & sic cessante metalli coagulo, metallum solutum cum menstruo soluente in forma mercuriali liquida se sistit. Jam uerò sulphura illa metallorum sunt manifestè pinguia & occultè acidissima; hinc media resuscitandi seu redigendi metalla in mercurium uiuum, erunt salia alcalia, eaque tàm fixa, quàm uolatilia: ac inter illa quidem excellit sal tartari, tanquam priuilegiatum quasi; sicut inter uolatilia urina, sal ammoniacum, quod sal uolatile aliquid continet, & suo modo sal commune. Cùm itaque hæc agunt in sulphur metalli, & id soluunt, mutata ejus textura prodit liquidum aliquod corpus, mercurius corporum dicendus. Atque hunc mercurium corporum AUTOR *noster* reponit, dicendo: eundem sublimioribus arcanis inseruire; quia pro scopo purgandi sufficit Mercurius uiuus.

Cum vel unica, pag. 219.) Hic AUTOR Mercurii uulgaris depurationem superfluam taxat: nempè cum mercurius ille adhæsione substantiæ arsenicalis, & hinc saturninæ sit adulteratus, proinde ut hæ sordes ut separentur, lauatur Mercurius uiuus seu depuratur. Laboriosi hìc sunt Chymici, dum alii hoc faciunt cum sale, alii cum aceto, alii cum spiritu uini, alii aliter eundem lauant, ubi tamen hæc cum aceto lotio simplex optima est, sufficit abundè pro auferendo arsenico & saturno: siquidem saturnus mox ab aceto soluitur & nigrorem contrahit, unde & quamdiu nigrescit acetum, tamdiu continuanda est lotio cum aceto, pro saturninis sordibus demendis; quoniam tunc sordibus iis adhuc impræegnatum est.

Per corium.) Quidam ut depurent Mercurium, per corium eundem traijciunt, quod tamen pariter non sufficit: Mercurius enim secum rapit, quicquid sibi adhæresit.

Ab aliis metallicis.) Quidam cum metallicis corporibus depurant. Alii ad depurandum Mercurium vivum faciunt amalgama ex Mercurio vivo, Sole & Luna, hocque ita factum per retortam destillantes, putant sic prodire Mercurium vivum ab omnibus sordibus liberatum, & vocant Mercurium purificatum: sed labor est prolixior, sufficere potest compendiosior modus, qui est optimus; nempè recipitur Mercurius sublimatus ex spiritu salis acido & Mercurio vivo constans, qui cum limaturæ Martis ana mistus destillatur per retortam; sic enim Mars absorbet & imbibit Mercurii sublimati acidum, quo imbibito vi ignis prodit Mercurius vivus optimè depuratus: vel & recipitur caput mortuum butyri antimonii ex Mercurio sublimato & antimonio constans, quod miscetur cum sale tartari & limatura Martis, sic alcali destruet acidum Mercurii sublimati, & sulphuris antimonii, quo destructo prodit Mercurius vivus optimè purificatus.

Amalgamatis Iovialis pro sudorifero maximo.) FABER hoc parat ex amalgamate Iovis & Mercurii, figendo cum nitro. Jam si recipiatur hoc amalgama, & additione salis fixi destilletur, prodit Mercurius vivus purificatus. In metu imminentis ilei usurpatur sine noxa, utut diutiùs in corpore persistat, vel externè illitus soleat salivationes inducere.

Infidus ille servus, pag. 220.) Servus fugitivus Chymicorum aliàs dicitur Mercurius, ideò, quod, etsi Chymici putent eum ligasse, avolet tamen. Cæterùm quoad usum internum, Mercurius vivus egregio cum effectu usurpatur in ileo, estque simpliciter innoxius; potenter enim reserat obstructiones: diutiùs tamen intra corpus detentus, aut & externè illitus, pariter in ægris & sanis insignes salivationes excitat. Sic quoque mercurialia pro vomitoriis adhibita sunt nequam, cruciantia & infida, & plus minus operantia in hoc, quàm in alio: & posito fixatum eum esse, tamen nisi in administratione cautelæ adhibeantur, sed sæpiùs paulò sumatur Mercurius fixatus, salivationes itidem excitant. Tandem & intuitu mercurialium notandum: quod omnia ex Mercurio præparata nobis hactenus nota sint saltem præcipitata & sublimata, quorum ambo extrinsecùs saltem larvant Mercurium, utpote cùm per alcalia hic denuò facilè resuscitabilis sit; hinc omnia hæc ex Mercurio præparata eosdem penitus habent effectus, nempè suprà & infrà purgant, utut etiam subinde per salivationem, ac imprimis diutiùs continuata, operari soleant. Notanter interim dico: *hactenus Præparata*; qualia sunt potissimùm Magisteria; olea enim, spiritus, & Essentiæ Mercurii, quicquid & impostores promittant, nunquam sunt observata.

Magisteria autem illa sunt in forma liquida vel sicca: ubi omnia fluida ex siccis originem ducunt; sicca verò ista ex Mercurio sunt vel sublimata vel præcipitata: Fiunt vel

1. Per se, simpliciterque per ignem, superveniente digestione diuturnâ: vel
2. Per spiritus acidos salinos, horumque repetitam abstractionem: vel denique
3. Mediantibus salibus alcalibus præcipitantibus ea in acidis soluta.

Jam porrò omnia hæc præcipitata sunt vel solitaria, adeoque mercurialia simpliciter, vel simul sociata metallis nobilioribus, v. g. Præcipitata mercurialia Solaria, Lunaria, &c. Mercurialia autem sublimata sunt vel cum sulphure, vel cum salibus præparata: cum sulphure quidem, uti est cinnabaris quæcunque; cum salibus verò ordinaria sublimata sunt vel corrosiva, vel dulcia, aliaque similia. Atque his bene cognitis & consideratis, facilis erit de mercurialibus dicendorum intellectio. Cæterùm in omnibus his præparatis larvati dicimus Mercurium, ita, ut hic nequam, ubi maximè æstimatur vinctus, liberetur, & in forma nativa se sistat, idque imprimis si per alcalia tractatur: cujus rei ratio hæc subest, quod ipsemet Mercurius TACHENIO *in Hippocrat. Chymico* consentiente, repræsentet quasi alcali metallicum; inde vix per alcalia, sed saltem per acida tractari potest, cum quibus se sociando in compositum tertium salsum, quale est Mercurius sublimatus & Mercurius dulcis, abit: sic quoque idem Mercurius amalgamatur eatenus cum metallis, quatenus ille se horum sulphuri acido, à quo ipse saturari, & suam famem implere cupit, sociat. Vt itaque Mercurius modo hactenus cognito saltem per acida tractari & larvari possit, qui contrà aliàs per alcalia saltem resuscitari vult, utpote, quæ destruunt acida Mercurium ligantia, quibus destructis iterum sub ordinaria larva prodit Mercurius.

Corallatus secretior.) PARACELSUS *in scriptis suis* meminit Mercurii fixi, quem à colore arcanum corallinum vel corallatum majus vocat, quodque solùm per inferiora purgat & perfectè, experientia suffragante, hydropem, phthisin, podagram, &c. curavit, interim modum præparandi reticuit: HELMONTIUS quidem *Tract. de Febribus* manifestare voluit, fieri illum nempè abstractione liquoris alkahest: quippe ita fixatus deinde edulcorandus esset mediante aqua albuminis ovorum: sed deficit nobis lagenula alkahestica.

Vulgares verò.) Loco hujus arcani corallini Paracelsi CROLLIUS introduxit aliud arcanum corallinum, mediante spiritu nitri præparatum, de quo vid. SCHROEDERUS & HOFFMANNUS; quod à spiritu nitri rubricundum colorem acquirit. Præparatio inter varias huc recedit; nempè est illud Mercurius vivus, à quo aliquoties spiritus nitri est abstractus; hinc enim colorem rubicundum acquirit, cujus declarationem habet TACHENIUS *in Hippocr. Chym. circa finem*. Interim Mercurius ita paratus est adhuc catharticus, & salivationem movet & vomitus, nec differt à Mercurio præcipitato vulgari Fioravanti.

Mercurium dulcem, pag. 221.) Ex omnibus Mercurialibus eligit hic AUTOR Mercurium dulcem ex Mercurii sublimati & vivi ana sublimatione paratum; ita namque Mercurius vivus corrigit corrosivam acrimoniam Mercurii sublimati, evaditque hinc singulare & optimum purgans per inferiora pro morbis chronicis.

Cæterùm pro hoc scopo semel tantùm, vel bis ad summum, Mercurium sublimandum esse AUTOR monet, idque ideò, nam quò sæpius is sublimatur, eò etiam magis vi laxativa castratur, dum aliquo modo figi videtur per ignis vim, atque ideo Mercurius dulcis sæpiùs sublimatus amittendo vim purgantem, evadit diureticus. Rectè autem paratus Mercurius dulcis egregius est in dissolvendo & attenuando acido viscido, quale speciatim in lue Venerea peccat; hinc est, quod is ei specificè conducat; sic & hic Mercurius dulcis sufficit præ omnibus pro arcendo fermento acido ulcerum, convenitque pro scabiosis purgandis, ulcerosis, leprosis, &c. egregiè: non secus ac in morbis nervosi generis chronicis inveteratis ex viscido chylo & mucilaginoso oriundis, ut epilepsia, item hemicrania inveteratis, idem Mercurius dulcis omnium optimè inter purgantia simul requiritur: sicut tandem lumbricorum exercitum cujusque generis optimè enecat Mercurius dulcis, seu hostis est infensissimus vermium.

Venale sublimatum.) Mercurius sublimatus communis probatur, si eidem guttæ quædam olei tartari per deliquium affusæ sint; tunc enim Mercurius sublimatus aliàs candidus, si est legitimus, flavus fit; cùm contrà, si de arsenico is participet, fiat nigricans. Ergo eligendus est Mercurius sublimatus communis, qui ab oleo tartari redigitur in colorem flavescentem. Modum autem præparandi Mercurium sublimatum videb. in *Hippocr. Chymic.* TACHENII.

Speciosior modus per solas salis communis ac vitrioli particulas.) Modus speciosior cum sale communi, vitriolo, nitro & Mercurio vivo factus nihil singulare in recessu habet, cùm ascendente solùm sale communi vitriolum & nitrum in fundo vasis maneant: Interim curiosior est processus hic: recipitur Mercurius vivus, qui solvitur in spiritu nitri, hinc solutione per sal commune præcipitata, præcipitatum hoc sublimatur; sic namque Mercurius sublimatus nitidissimus acquiritur.

Adjecta nobiliorum metallorum particula.) Sunt nonnulli, inter quos & invenitur ZWELFERUS *in Pharm. Reg.* qui Mercurium dulcem cum auro miscent, & ita, nescio quo successu, illum exaltare satagunt; verùm scopus laxativus sic potiùs infringitur, unde illa exaltatio quoque est superflua quædam sapientia.

Nec opus habemus.) Dicere vult AUTOR: si Mercurium dulcem ritè adhibuerimus, nos non indigere variis mercurialibus. Nam omnia cognita hactenus mercurialia sunt vomitoria & cathartica, eaque satis molesta, sicut continuato usu salivatoria: hinc & rejicit arcani corallini per spiritum nitri parati usum: nam & sic internè usurpatus suprà & infrà movet, utut locum id habeat externè in scabie & nonnullis casibus chirugicis, ubi forsan Mercurio aliqualiter corrosivo opus habemus. Vnde rariùs intra usurpatur.

Flores Mercurii argenteos.) Vid. in SCHROEDERI *Parm.* sed non est legitima præparatio: si verò ritè præparetur, maximi usus esse deberet. Vocatur etiam *lanugo Mercurii perlata.*

Præcipitatum per se, pag. 223.) Hujus præparationem habet SCHROEDERUS, & ZWELFERUS *in Mantissa Herm.* fitque ea in phiola plana: encheiresis autem pro facilitanda Mercurii præcipitatione per se hæc est; nempè subministretur ignis quasi suppressionis, non saltem infra, sed & supra vas curcubitæ, cùm sic Mercurius faciliùs per se præcipitetur. Cæterùm utut hoc ZWELFERUS saltem per inferiora purgare dicat, tamen pariter supra & infrà purgat, quamvis & corrigatur per spiritum vini, spiritum vitrioli, aut aceti destillati abstractione.

Si jalappæ.) Modus usurpandi Mercurium dulcem varius est, & quidem per se datus non adeò fortè fit laxativus, indeque rarissimè solitariè nisi infantibus propinatur. Tutò in forma pilularum vel boli exhibeatur, ac proin societur is aliis purgantibus vegetabilibus, v. g. cum jalappa & stimulo scammonii sulphurati acuatur; ubi vulgò & in tabulas redigitur. Interim hoc non promiscuè faciendum est, idque ex eo, quod si dentibus teratur & ulcuscula in faucibus hæreant, periculum sit, ne ex mora Mercurii ingredientis exasperentur illa, insignisque salivatio excitetur; contrà optimè in forma pilulari una vice deglutienda, vel & in forma boli exhibeatur, cum aut sine aloeticis, aut cum jalappa acuendus.

Mercurius crudus & per se, pag. 224.) Mercurius crudus tutò in casu affectorum intestinorum, & lumbricis, potest exhiberi; interim pro scopo purgandis is languidior est.

Decoctum ejus.) Decoctum Mercurii crudi seu aqua hermetica

Auge-

Augenii inservit tàm usu interno pro lumbricis, decoquendo ℥i. mercurii viui in ℔i. aquæ graminis vel hyperici, quàm externè pro lauandis lentiginibus, Germ. *Sommer-sprossen*, scabiosisque manibus; nempè

♃. Huius *decocti* ℔i.

adde

Mercurii dulc. ʒiii. ad ʒß.

Hac misturà lauentur manus & pedes in scabie, aliis frustraneis.

Mistura denique.) Triplum sacchari cum una parte mercurii viui teritur in puluerem gryseum ad uermes; qui tamen non antecellit Mercurium dulcem.

Turbith illius, pag. 225.) Si tamen mercuriale uomitorium usurpandum sit, ex AUTORE usurpetur Turbith minerale, quod generali nomine uocatur *Præcipitatum catharticum minerale*, præsertim per alcalia. Ex mercurio paratum optimum est, & hic modus Autoris concinnior eligitur; solvitur nempè mercurius sublimatus in aqua calida, hincque solutio præcipitatur vel sale tartari, vel oleo tartari per deliquium in puluerem ex flauo obscurè rubescentem; qui edulcoratus probè à gr. v. vj. viij. ad x. suprà satis movet: si mitiorem velimus, post edulcorationem lento igne aliquandiu digeratur, sicque tutiùs propinatur. Atque ita paratum turpethum minerale omnium instar sufficere potest; cùm reliqua è contra præcipitata fiant vel per abstractionem acidorum spirituum, vel per præcipitationem ex his cum alcalibus factam.

Præcipitatum quoddam in usus chirurgicos.) Nempè in casibus, quando corpus à sordibus putridis & ulceribus emundandum, aut callus & caro luxurians absumenda, aut ulcera uenerea venenata curanda, præstat id, quod vulgo cum aqua forti præcipitatur; estque hoc Vigonis. Interim præfertur huic mercurius præcipitatus ex Mercurio sublimato & oleo tartari confectus; neque hoc pro usu externo cedit mercurio dulci ad extra dicto, qui est, si mercurius dulcis non est purus; tunc enim non internè, sed saltem externè usurpatur, & æquali passu cum præcipitato illo potest adhiberi: sic & loco olei tartari potest etiam mercurius sublimatus præcipitari cum liquore silicum (qui GLAUBERI est modus) & est hic sal tartari cum silicibus mediante igne fusionis impregnatum: quod ipsum in loco frigido repositum in liquorem fluit, præcipitantem mercurium sublimatum copiosiùs in turpethum minerale optimum; quod dicit AUTOR sufficere præ omnibus.

Diversis sub coloribus, pag. 226.) Quando mercurius vivus solvitur in acidis, tunc nunc cum vrina, nunc cum sale ammoniaco, nunc cum aqua salina, potest is præcipitari. Interim his & parabilitate & securitate præstat, si præcipitatur cum oleo tartari.

Præcipitatis abstractitiis.) Nempè affunditur Mercurio spiritus sulphuris vel nitri, vel similis; ligatur enim ab his mercurius, & ita fixus suo modo præcipitatus hæret: edulcoretur. Verùm hæc & similia Præcipitata non internè adhibentur, sed molesta sunt & periculosa.

Præcipitato denique.) Sunt qui Mercurium sublimatum parant solvendo Mercurium in aqua, forti hancque solutionem præcipitando cum oleo tartari; verùm hoc præciptatum deses est respectu illius, quod ex sublimato paratur.

Mercuriali consortio.) Ex tempore possumus habere emetico-catharticum ex mercurio & antimonio, recipiendo nempè mercurii sublimati dulcis gr. xii. ad xv. quibus addatur vel mercurii vitæ, vel croci metallorum, vel sulphuris aurati antimonii gr. ii. præter propter; hinc juncta ambo terantur in mortario lapideo diutiùs continuando; sic namque acidum mercurii dulcis sub hac trituratione, (quod est ex sale communi) aggreditur sulphur adiunctum antimoniale, quod figendo suâ aciditate vim emeticam nimiam nonnihil castrat, adeoque emetico-catharticum blandum emergit, in morbis chronicis & inveteratis appropriatum.

Num autem in reliquis Emeticis, p. 227.) Dubitat hic AUTOR, an præcipitata composita cum metallis aliquam præ vulgaribus prærogativam habeant, v. g. cum sole præcipitatum, *aurum vitæ* dictum, ex SCHROEDERO notum; item *Hercules Bovii* ex mercurio & auro; item Lapis Philosophorum Italorum (quasi esset primum rudimentum Lapidis Philosophici) & dubitat, an aurum his precipitatis additum aliquam vim vel correctionem tribuat, præsertim cum illa æquè suprà ac infrà moveant. Et quidem per præcipitatum solare simul antimoniatum insinuat *Febrifugum* decantatum *antiquartium Riverii*, quod constare multi putant ex auro in aqua regia soluto, & vitro antimonii hyacinthino in aqua forti soluto, & mercurio vivo itidem in aquæ fortis soluto; quæ omnia digesta & præcipitata dant aurum quoddam vitæ seu Mercurium præcipitatum solarem, suprà, & infrà movens: Sed vix credo, quod sit antiquartium Riverii, quia nimis est violentum; cùm contrà Riverii antiquartium benignum satis fuerit, uti ex RIVERII *Observationibus* constat. Interim & huius loco sufficere potest mercurius dulcis, & Turbith minerale. Ex regno ergo minerali pro scopo cathartico emetico AUTOR tria eligit: nempè tartarum emeticum ex suo croco, oxysaccharum emeticum, & mercurium dulcem: quibus superpondii loco certis in casibus addit turpethum minerale seu Mercurium per oleum tartari præcipitatum. Et hæc reverà sufficiunt.

Aurum fulminans, pag. 228.) Hoc diversimodè paratur: in genere tamen nullum parari potest, nisi participet de spiritu nitri, & hinc de sale volatili urinoso: alterum ubi deficit, non fulminat; hinc optimè succedit negotium per spiritum nitri, ipsique si addatur aliquantulum salis volatilis vrinæ, etiam obtinetur menstruum huic rei aptum: Conf. KUNCKELIUS *Obs. F. no.* 1. E contrà aurum cum spiritu salis solutum, & cum alcali tartari præcipitatum, non fulminat, defectu nempè nitri, ut observat TACHENIUS *Hipp. Chym. p.* 33. non secus ac aurum in aqua regia, ex spiritu nitri & spiritu salis parata, solutum cum alcali tartari præcipitatum non fulminat, ut observavit HOFFMANNUS *Clav. pag.* 204. defectu nempè salis volatilis urinosi: adeoque est curiosa & notatu digna præparatio auri fulminantis EICHSTADII, quam habet *Tract. de Confectione Alchermes* § 20. qui præparat aurum fulminans mediante spiritu nitri, in quo aurum, quantum capere potest, solutum fuit: solutionem hanc præcipitat cum lixivio salis tartari, acquirit aurum fulminans, utut nihil salis volatilis salis ammoniaci accesserit. In quo ipso reverà contrariatur omnibus, præsertim WILLISIO *de Fermentatione pag.* 77. qui necessariò sal ammoniacum simul requirit. Certum enim est, quod spiritus nitri sale proprio impregnatus aurum solvat, saltem fulminis ratio ex salis volatilis defectu non adeò manifesta est; nisi dicere velimus, in nitro ordinariè reperiri simul de sale communi, & ipsum nitrum ratione generationis suæ ex urina & stercoribus animalium confectum, sal volatile etiam in se continere, ita, ut ex his in dicto menstruo mistura quasi ammoniacalis, licet occulta, resultet. Falsum ergo est, quod quidam fulmen derivare volunt ex sulphure auri, quod cum nitro, ex menstruo per præcipitationem regenerato, instar pulveris pyrii per inflammationem ad deflagrationem fulminet. In auro enim deflagrabile sulphur non reperitur, sed potiùs fixum: accedit & hoc, quod post fulminationem factam aurum integrum denuò deprehendatur; quod fieri non posset, si inflammationem passum fuisset. Est ergò fulmen hoc nihil aliud, quàm displosio quædam ex particularum salinarum ab auri corpore, cui firmissimè adhærent, dissociatione & disgregatione nata, ita, ut aurum nihil conferat, præterquam, quod subjectum sit, cui tam firmiter salia adhærere apta nata sunt, & quorum mediante igne quasi effervescentium subitanea ac violenta dissolutione & sonitus & impetus nascuntur. Rem ita se habere, patet ex eo, quod aurum fulminans sæpissimè edulcoratum, & quantum possibile à salibus separatum, vim fulminantem amittat, & quod sub præcipitatione sal fixum copiosiùs paulò additum fulminationem etiam impediat, figens scilicet nimis particulas acidas, eorumque motum impediens, quò minus cum volatilibus salinis particulis effervescere & displodi queant: restituitur tamen hoc modo perdita vis fulminans cum irroratione spiritus vini vel salis ammoniaci. Cæterùm curiosa maximeque concinna est præparatio Glauberi, qui scilicet aurum depuratum solvit in aqua regia, hincque solutioni instillat pedetentim spiritum salis ammoniaci: ita namque cadit aurum fulminans flavi coloris, & in usu Medico præ aliis efficax. Dum verò aurum fulminans nunc plus, nunc minus edulcorare solent, sic etiam aut blandè laxat, aut sudorem movet, seposita vi laxativa: & curiosum est, quod ejus grana ii. iii. vel iv. ad v. excrementa nigro colore, quasi atramento, tingant. Idem aurum fulminans non adeò edulcoratum, utut pro purgandis hypochondriacis & tympaniticis, & flatuum impetu sistendo commendetur, tamen ibi est id languidum; contrà verò infantibus epilepsia per consensum abdominis correptis ad gran. i. vel ii. datum, teste experientia nostra, suprà & infrà mirabiliter movet, & speciatim epilepsiam, modò curabilis fuerit, sistit: Infantes autem frigidi & tanquam mortui post ejus usum jacuerunt. Aliàs in adultis pro scopo purgandi & sudorifero parum præstat, nisi quod in dispositis suaviter illud soleat laxare, in non dispositis minus. Porrò conficitur ex hoc auro fulminante auro Poterii diaphoreticum tàm in affecbus apoplectico-paralyticis, quàm morbis malignis proficuum: tamen idem quoque in muliere febre petechali laborante purgationem induxisse ad ℈ß. pro 2. dosibus præscriptum observavi. Tandem & aurum in spiritu salis solutum, & ad gutt. vii. viii. ad x. propinatum, solet ægris fæces nigerrimas inducere; interim pretiosiora hæc sunt.

Catharticum argenteum, pag. 229.) Luna rarò aut nunquam sine consortio cupri, vel natura vel arte, reperitur; Nam & vasa argentea participant de venere, & minera lunæ veneri sociata deprehenditur; hinc & à venere vulgares illæ tincturæ sunt cæruleæ, adeo, ut omnes ejusmodi tincturæ sint supposititiæ & veneris filię, non verò lunæ proles. Cæterùm ex luna in aqua forti soluta per abstractionem fiunt pilulæ amarissimæ, asciticorum aquas per inferiora efficacissimè expurgantes (quarum jam genuinam descriptionem vid. in BOYLEI *Philosoph. Exper.*) ad gr. ii. vel iii. ad iv. exhibitæ: unde miror AUTOREM illas nominare deses remedium. Nam in tantum evacuant, ut ęgri languescant, qui languor tamen per martialia corrigendus tunc est. Curiosum interim est, unde proveniat amaror ex luna in

aqua forti soluta, & in pilulas redacta. Omnia purgantia vitriolica & venerea sunt naturæ nostræ inimicissima, propter nauseam, quæ in ipsis essentialem partem videtur constituere: sic Venerea ejus limatura cum tartaro cocta præbet liquorem adeò nauseosum, ut nauseosior esse nequeat.

Lapidis calaminaris magisterium, pag. 230.) Hic est naturæ martialis, hincque præcipitatum ejus magisterium est admodum hebes. In paulo inconvenientiori dosi assumptum per accidens fit purgans, quod per se nunquam tale est.

Martis vitriolo.) Hoc solutum in aqua, & præcipitatum cum oleo tartari, dat crocum, quem HOFFMANNUS contra vermes commendat; sed deses est remedium hoc.

Sal Martis purgans.) Quando sal ammoniacum & limatura Martis sublimantur, tunc in fundo remanet materia quædam ex Marte & sale acido ammoniaci constans, vitriolaceæ naturæ, & parum præstat.

Lapis Armenus vel potior Lazuli.) Horum ille coloris ex cæruleo viridescentis; hic verò sapphirini aurescens prodit, primariò de Venere, secundariò de Luna participat: hinc & lapis Lazuli mediante oleo lini (quod copiosum alcali obtinet) colorem cæruleum ultramarinum reddit. Adeoque, quicquid virtutis purgativæ dicti lapides promittunt, eam omnem Veneri sociata, sive vitriolo Veneris debent. Ergò ob Venerem vel infausti sunt, vel nauseabundi.

TITULUS VII.
DE
DIAPHORETICIS UEGETABILIBUS.

D*iaphoretica, pag. 231.*) In his quoad Theoriam duo consideranda probè sunt; nempè

1. Vis generalis ipsa diaphoretica seu sudorifera, qua talia subjecta vegetabilia potenter sudores ciere solent.
2. Huic virtuti sudorificæ generalis adjuncta vis specifica medicamentosa, in singulis concretis penè singularis; ratione cujus & uni & alteri sapori morbos aut causæ morbosæ corrigendæ sufficiunt. Atque hoc modo sassafras, præter generalem vim diureticam, specialiter catarrhis dicatum: sicut buxus speciali vi anodynâ, antiscorbuticâ: & pinus ejusque strobuli speciatim scorbuto succurrunt, quantumvis eadem in genere quoque vi sudoriferâ potenti polleant: Rob juniperi simul est diureticum: rob sambucinum ad erysipelata existit: cornu Cervi, & viperæ malignitatem corrigunt: unicornu epilepsiæ medetur.

Consistit autem vis ac facultas operandi diaphoreticorum horum vegetabilium in substantia resinosa amara, eleganter aromatica, adeoque in sale volatili oleoso, temperato tamen, nec adeò acri; imò nec adeò colloquativo, nec virulento, quali aliàs pollent purgantia vegetabilia: unde conseqenter hæc vegetabilia diaphoretica ratione substantiæ suæ resinosæ fundantur in sale volatili oleoso concentrato consistente, ratione cujus, præter vim diaphoreticam, simul corrigunt & temperant acidum, incidunt & resolvunt viscidum, & lymphæ vitia varia emendant & corrigunt; quin imò tonum fibrosum viscerum & partium roborant & restaurant. Atque hoc ita se habere patet ex oleo destillato ligni guajaci vel tartari (quod itidem prolapiæ vegetabilis est) quæ ad gutt. vj. vij. vel jx. ad x. propinata, sunt potentissima sudorifera, & in tantillis guttis tantum præstant, ac decocta lignorum sudorifera in tot haustibus: ratio est; sunt enim illa olea salia volatilia concentrata seu resinæ liquidæ, quæ ex his subjectis destillata quasi concentratâ vi operantur tàm potenter per sudorem, unde dubium nullum est, ipsa simplicia in decoctorum forma propter sal volatile in dilutiore tamen forma vim suam exerere.

Pro selectu autem nostro sint sudorifera potiora ex *Regno Vegetabili* lignum guajacum cum cortice, cui tamen fraxinus æquipollere dicitur: lignum sassafras; ejus tamen succedaneum est lignum juniperi, cujus baccarum rob, non secus ac sambuci rob, egregium diaphoreticum existit: strobuli pini juniores & arboris hujus cortex; radix tormentillæ non ineptè loco radicis sarsæparillæ recipienda; item radix angelicæ non solùm Helvetica, sed etiam nostras; item enulæ, zedoariæ, chelidonium majus, item herba cardui benedicti, scordii, centaurii minoris; item myrrha, camphora; item semen sinapi, napi, aquilegiæ, nasturtii, &c. Hæc potiora sunt diaphoretica vegetabilia, quibus annumerantur etiam sequentia: radix chinæ, bardanæ, quinquefolii, milium, saponaria, lignum ebeni, buxi, corylinum, radix petasitidis, carlinæ, levistici, mei, imperatoriæ, valerianæ, seseli album, radix victorialis, ruta, china chinæ, radix contrayervæ, anthoræ, dictamni albæ, vincetoxici, scorzoneræ, galega, flores calendulæ, juglans, fuligo.

Secundò *Regnum Animale* potiora sudorifera suggerit in cervo, vipera, offibus lucii piscis, conchis oblongis, sanguine hircino, dente quodam vel eboris, vel unicornu, vel utroque. Hisce sufficientibus annumerantur & alia, nempè rhinoceros, lapides bezoardici, aranea, ciconia, homo, mater perlarum, testæ ostrearum, entali, dentali, blattæ byzantinæ, umbilicus marinus; loco quorum cochlearum nostrarum domunculi sufficiunt: hippopotami dens, aper, anas.

Tertiò *Regnum Minerale* suggerit potiora sudorifera, nempè antimonialia fixata, tàm sulphurea, quale est cinnabaris antimonii, quàm mercurialia ex regulo, uti in specie sunt Bezoardicum minerale, item antimonium Diaphoreticum Martiale, & hinc tinctura quædam antimonialis insignior, tàm cum acido, quàm cum alcali parata, item Mercurius fixus diaphoreticus adeò decantatus Helmontio; item diaphoreticum quodduam ex Iove, tam sodoriferum maximum Fabri, quàm commune; item pulvis quidem fixus solaris, & tinctura quædam auri concinnior. His addi potest unicornu fossile, & terra sigillata, item sulphur commune: quibus subjungatur quasi hermaphroditica soboles ex minerali & animali regno, sal ammoniacum.

Quoad *Composita & Præparata*, ex modò citatis simplicibus ceu potiora sufficiunt tinctura bezoardica selectior, hinc pulvis aliquis bezoardicus, tàm salinus quàm fixus; salinus v. g. ex sale absinthii, sale volatili cornu Cervi, bezoardico minerali; fixus verò ex cornu Cervi sine igne, maxilla lucii piscis, unicornu fossile; quibus alia, etiam opiata, sociari possunt: item spiritus quidam urinosus volatilis, vel simplex, v. g. spiritus salis ammoniaci, vel compositus, v. g. liquor cornu Cervi succinatus: Ex spiritibus verò volatilibus oleosis sufficiat spiritus theriacalis camphoratus. Porrò inter salia fixa simplicium diaphoreticorum unum alterumve, v. g. absintii, vel centaurii minoris, vel fumariæ, instar omnium sufficiant. Majoribus ex compositionibus sola theriaca, & electuarium diascordii Fracastorii, aut electuarium tale quoddam compositum, ad horum imitationem paulò concinniùs constructum, usurpetur. Plura inter aceta alexipharmaca & theriacalia unum compositum sufficit, quale v. g. est istud, quod ceu expertum describitur à KIRCHERO *in scrutinio Pestis*, vel acetum Theriacale Timæi. Accedat hic extractum quoddam compositum ex vegetabilibus paratum, facilè per ingredientia animalium ulterius perficiendum. Olea inter destillata alexipharmaca & sudorifera unicornu compositum, v. g *pestilentiale oleo Heinisii* ex *oleum destillato succini, citri, & camphoræ* paratum. Hisce omnibus pro vehiculo inserviat una alterave aqua destillata, v. g. aqua florum sambuci, cardui benedicti, vel fumariæ.

Diaphoretica Venerea.) Per hæc intelligit AUTOR ligna & radices pro cura hujus morbi requisita, circumscribitque illa quaternario numero, allegando lignum guajacum, ejusque corticem, sassafras, radices chinæ, & sarsaparillæ: quibus tamen moderni addunt alia simplicia plura, v. g. radicem periclymeni, bardanæ, ligna juniperi, buxi, fraxini & coryli: atque ex omnibus his selectum faciendo AUTOR guajacum cum cortice eligit. Interim tamen selectus hic mihi nimis angustus videtur; indeque pro Praxi liberaliori, utut selectiori, guajaci ligno & cortici addendum esse puto lignum sassafras, juniperi cum baccis, item strobilos pini & cortices hujus recentes: ut & tandem loco radicis sarsæparillæ radicem tormentillæ nostratis, quæ singularis effectus est in pluribus casibus. Et quamvis AUTOR *noster* hæc non æstimet ideò, quod non semper satisfaciant scopo, h. e. inveteratam luem Veneream curent; imò & antimonialia & Mercurialia in confirmato malo sæpè frustranea reperiantur, adeoque loco omnium unicum seligendum esse moneat: Interim tamen moderni laudem merentur in cura luis venereæ inveteratæ utramque conjungendo methodum, nempè Decoctis lignorum sudoriferis remedia salivatoria superaddendo, quo sic duplicatâ vi rebelle istud malum ejiciatur; adeoque præmissis appropriatis purgantibus & decoctis sudoriferis salivationem mercurialem nunc quidem externè, nunc verò per interna excitant, subjungentes huic denuò decoctorum sudoriferorum usum.

China, pag. 232.) Radix hæc ob vim suam aromaticam non inelegans est, & speciatim contra scorbutum valet: interim quoque verum est, quod huic chinæ pro scopo sudorifero, extra luem Veneream præsertim, alia æquipollentia præstent, nempè radix bardanæ & tormentillæ, item quoque milii Decoctum: & quidem Decoctum radicis bardanæ insigni vi sudoriferâ egregiè pollet, adeò, ut Practici nonnulli illam ad pleuritides per sudorem curandas propinent. Ejusdem effectus est decoctum radicis tormentillæ amarissimæ, sarsaparillæ radicis Decocto substituendum.

Ambrosiaco Decocto.) Non secus ipsum milii decoctum Ambrosiacum, egregiè sudoriferum, uti non tantùm in febribus intermittentibus curandis à vulgo adhibetur, sed & illud ANGELUS SALA ad variolas per sudorem curandas commendat.

Sassafras.) Hoc in puncto curandæ luis Venereæ non quidem adeò valet: interim tamen in catarrhalibus affectibus egregium tantoperè est, ut & alexipharmacon catarrhorum audiat, sive more Majorum jam in decocto, sive in tinctura aut Infuso exhibeatur. Et quidem paratur ex eo *essentia catarrhalis*, vel beneficio aquæ benedictæ serpilli, quam describit Mynsichtius, vel beneficio spiritus serpilli;

quæ

quæ assumpta ad cochlear unum egregia est. Taceo, singularem vim aromaticam stomachicam in esse sassafras, sapore fœniculato se prodeuntem, stomachoque gratam. Porrò paratur ex illo oleum duplici modo: oleum nempè aliud empyrevmaticum per retortam, & aliud per vesicam; idque gratissimum instar olei destillati fœniculi, internis usibus pro curandis catarrhis aptum. Similiter spiritus ex illo duplici modo elicitur; nempè vel per spiritus vini abstractionem, qui spiritus vini sassafratus audit; vel per ligni in retorta destillationem acidulus: horum ille non adeò pretiosus; posterior verò pretiosior, quippè is acido-volatilis existens rodit corallia, eaque solvit, ut hinc tinctura coralliorum sassafrata parari possit; vel & possunt solvi corallia in succo citri, deinde magma cum spiritu ligni sassafras ulteriùs extrahi in tincturam coralliorum sassafratam, cum spiritu lignorum paratam.

Optimè aliàs *Essentia ligni sassafras* parari potest sequenti modo: spiritus ligni sassafras acidulus rectificatus digeratur per aliquot dies & nocte cum ana spiritus vini sassafrati, iterumque ad siccitatem abstrahatur: qui vel rasuræ ligni sassafras superfusus egregiam constituit essentiam; vel solutio coralliorum ad mellaginem inspissata mediante hoc spiritu in *tincturam coralliorum sassafratam* extrahi potest.

Ebeni Decoctum, p. 233.) Commendatur Decoctum ebeni ab AMATO LUSITANO, religione Judæo; interim dicit AUTOR *noster*, non esse adeò exploratum ejus usum, sed lignum id pro asseribus aptissimum.

Saponaria.) Hæc à quibusdam decoctis venereis additur; sed vis ejus inanis est.

Buxo.) Buxus anodynâ & ferè narcoticâ vi se commendat; imò & Decoctum & oleum destillatum sudoriferâ vi quoque pollent; interim horrida sunt ea ob amarorem & empyrevma remedia.

Fraxino.) Fraxinum nonnulli substituunt ligno guajaco: sed res, fatente AUTORE, non est adeò experta.

Aliorum quoque morborum, p. 234.) Decocta sudorifera lignorum primariò ad luem Veneream usurpantur; à Modernis autem & ad cachexias mulierum, phthises incipientes & catarrhos ex lymphæ vitio natos, sunt usitata; nec adeò inconcinnè, v. g. quando sunt ex lymphæ affectibus: Hinc hæc ligna selecta dictis in affectibus adhiberi possunt.

Guajacum cum cortice.) Cortices lignorum, quia sunt magis resinosi, quàm ipsa ligna, adeoque & magis medicamentosi; hinc & mos est, ut in præscribendis lignorum decoctis p. ij. vel iij. ligni guajaci & pars j. corticis ejus sumantur, quò hujus additione sic stimuletur vis medicamentosa ligni. Ac quidem pro sudorifero forti præferimus Decoctum guajaci, quod magis penetrat, & plus de sale volatili lignorum participat, (cùm ejus essentia & extractum plus de oleo, & tandem spiritus saltem de sale participet,) inter hæc medium obtinet Decoctum in aqua simpl. paratum, quæ elicit sal & resinam sulphuream, ejusque modus præscribendi esto talis:

℞. *Rasur. lign. guajac.* vel *lign. juniperin.* ℥vj.
Cortic. lign. guajac. ℥ij.
Sassafr. ℥j.
Antimonii in pet. ligat.
Mercurii viv. in pet. ligat. an. ℔ß.

Coque in Mens. jv. vel v. h. e. ℔ij. vel xv. aquæ simpl. (ita ut ℥j. vel ℥jß. ingredientium respondeat semper ℔j. aquæ) coque vase clauso ad remanentiam tertiæ partis vel mediæ: Colat. D. S.

Potio sudorifera pro aliquot vicibus.

Etenim sassafras quoque in nostro selectu locum habet, sicut & juniperus est nobile simplex, in qua singularis vis balsamica latet, ratione cujus semper vegeta est, ac in ejus baccis resina continetur potenter sudorifera & alexipharmaca; unde & rob baccarum *theriaca Rusticorum* audit: imò & vis aromatica egregia in junipero latet, respectu cujus à TACKIO *in Chrys.* ligno cedri Helmontii, pro remedio ad vitam longam procurandam recommendato, substituitur; non secus ac quoque baccæ ac lignum juniperi non cedunt vi catarrhali ipsi ligno sassafras. Interim cùm lignum juniperi exilem habeat corticem, hinc loco corticum addantur eidem ejusdem baccæ, vel recentes, vel exsiccatæ; & recentes quidem contusæ adjiciantur decoctioni ad mediam ferè partem absolutæ, cùm aliàs dulcor earundem amarescat, baccæ verò aridæ unà cum ligno infundantur & decoquantur. Tandem & nos contra AUTOREM *nostrum* eligimus pinum, cujus strobili tenelluli adhuc glutinosi pingues, vi balsamicâ & antiscorbuticâ pollent, adeò ut rectè à quibusdam pinus *arbor antiscorbutica* vocitetur. Jam verò, cum scorbutus apud nos vernaculus morbus pathemata artuum diversimoda, paralyses, contracturas & dolores vagos excitet, proinde inter alia appropriata pini strobilos & corticem commendamus, recipiendo *strobil.* M. j. vel *cortic.* ℥ij. vel iij. quibus incisis affundatur mens. j. *cerevisiæ*, decoquendo hinc ad medias, vel etiam tertias, & propinando subinde hujus Decocti haustum.

Nec sarsa.) Loco radicis sarsæparillæ optimè sufficit radix tormentillæ nostratis, quæ vi diaphoreticâ & alexipharmacâ decantatissima est: pro quibus scopis etiam quibusvis compositis ordinari solet; unde non sarsaparillæ saltem radici, sed etiam chinæ radici substitui posse asserit AMMELUNGIUS *in Apolog. cap. 2. pag. 98.*

Aquis destillatis.) Aquæ destillatæ simplices & compositæ ex his lignis paratæ nil valent, sunt pura phlegmata; & cùm vix decoctione lignorum vis elici queat, quid sperandum est de phlegmatibus illis.

Extracto guajaci, p. 235.) Hinc quidam Extractum & Essentiam ex lignis per spiritum vini parant; namque hic resolvit eorum resinam, quæ aliàs sub destillatione prodit in oleum destillatum, nunc verò post extractionem essentiam constituit; sicut contrà si per evaporationem detrahatur spiritus vini, dicitur Extractum. Jam verò essentiæ illæ suo modo non sunt contemnendæ; utut enim in radicata lue Venerea & aliis malis radicatis minoris virtutis sint; tamen in cachexia muliebri ad anasarcam declinante, & ex sero crudiore nata nil melius est ejusmodi Extractis alterantibus, & simul evacuantibus, addendo iisdem baccas vel lignum juniperi, quò si concilietur vis diuretica.

Sal Guajaci fixum.) Guajacum suggerit parum salis fixi; Extractum verò ejusdem per decoctionem paratum copiosum sal fixum reddit; quod phænomenon sanè consideratu dignum est: interim nec hoc sal fixum ullam præ aliis prærogativam habet, cùm omni vi seminali per calcinationem exhaustum illud sit; unde & alia salia fixa eidem substitui possunt.

Spiritus ejus.) Nempè spiritus guajaci per retortam destillatus in lue Venerea minoris est efficaciæ, quàm quidem decoctum ejus ritè factum, quod magis laudatur.

Heraclino.) Spiritus & oleum Heraclinum sunt decantata Rulandi remedia, & paratum fuit oleum hoc reverà ex ligno corylino, sed certo tempore deciso, per descensum id destillando; egregium in epilepsia, in partu difficili & lumbricis: vid. *Curat. empir. Rulandi.*

E juglandium putaminibus, p. 236.) Harum viridia putamina dant spiritum acidum, & ex addito sale communi vitriolum vegetabile.

Quod autem quispiam.) Hîc quoad parenthesin *pag. 236.* insinuat AUTOR BOYLEUM, qui in *Chymista sceptico* hoc habet experimentum: nempè dum coralliis affudit spiritum lignorum acidum volatilem, solutionem blandè abstraxit, spiritum salino-volatilem acrem, quasi oleoso-alcalinum, acquisivit ipse, quod curiosum est; sicut ex spiritu mellis acido, aceti, mannæ, &c. simile obtinetur; ubi particulæ acidæ spirituum horum manserunt in corpore solutæ, & coagulantur in substantia corrosa; omnia enim corpora acida ex corpore corroso coagulantur, ac, dum hoc factum est, blando interveniente igne particulæ salinæ volatiles oleosæ abierunt in spiritum salino-volatilem acrem. Etenim spiritus lignorum, dum destillatur, suggerit phlegma, spiritum & oleum volatile: est spiritus hic acidus oleosus, in recessu nonnihil de sale volatili participans; atque hoc sub ignis tortura adhæsit spiritui prodeunt; maxima verò pars colliquata fuit in texturam olei, quando enim affunditur coralliis, acidum imbibunt. Hoc inde patet: Quando enim destillatur lignum in vase clauso prodit & spiritus & oleum; è contrà quando illud concrematur apertè, tunc acidum & oleum in forma fumi avolant, & flammam constituunt atque fuliginem, atque hæc destillata iterum dat sal volatile & oleum, non secus ac lignum per retortam destillatum, quæ antea erant in spiritu & oleo in retorta; hinc deflagrato pingui oleo, sal volatile sui juris factum in fuligine facilè in sale volatile transit.

Oleum verò Guajaci.) Oleum tartari & ligni sassafras empyrevmatica si rectificentur à cornu Cervi usto, prodeunt penetrantissima, summè sudorifera & carminativa, pathematibus hystericis & colicis, item febribus malignis dicata, utut loco omnium sufficere queat vel oleum destillatum tartari vel guajaci.

Diaphoretica simpliciter aut simul Alexipharmaca, p. 237.) Alexipharmacorum sudoriferorum legitimum usum hîc injungit AUTOR, quem & prosecutus jam est in *Tract. de volatilisatione salis tartari p. 86.* item PAULI *in Digressione de Febribus malignis.* Et quidem remedia hæc sudorifico-alexipharmaca in morbis acutis usitata, sunt duplicia; nempè vel fixa vel volatilia: Fixa, ut antimonium diaphor. Bezoardicum minerale, terra sigillata, & partes animalium duriores & osseæ, quæ ultra primas vias vix operantur, sed in substantia sua propria infernè redduntur: Alia verò volatilia ultra primas vias in Massa sanguinea & intimos corporis recessus penetrant, & sunt iterum duplicia: nempè vel de natura salina, ut spiritus cornu Cervi, salia volatilia vegetabilium & animalium; vel de natura sulphurea pingui participant, ut v. g. spiritus vinosi, Ess. & Extracta lignorum, extracta theriacalia camphorata, salia volatilia oleosa, ubi quidem spiritus illi salini semper aliquid de oleo admistum habent, & quò magis hoc habent, eò magis de vi concretorum specifica participant; sicut contrà & essentiæ sulphureæ aliquid salis volatilis adjunctum sibi habent: interim prout alterum horum vel magis vel minus extraversum est, eatenus nunc salis volatilis, nunc olei nomen acquirit.

Jam verò quoad usum diaphoretico-sudoriferorum, sufficiunt neque fixa sola, neque volatilia sola; sed utrorumque administrandorum rationem tribus cautelis denotat AUTOR; quarum

Prima est hæc: ne volatilioribus calidioribus atque fumosis mixturis atque liquoribus abutamur, h. e. ne ista volatilia, præsertim sulphurea & oleosa pinguia, in statu morborum

borum malignorum & febrium ardentium, sed saltem in principio & incremento acutorum adhibeamus; nam posteriori ratione vi suâ sudoriferâ alexipharmacâ quasi in prima morbi hora multum proficiunt, præsertim ubi pro circumstantiarum ratione vomitorium fuerit præmissum. Contrà si in statu morbi talia exhibeantur, mirum quantum vires ægrorum prosternunt, ac parum vel nihil sudoris movent; non secus ac eadem volatilia in statu morbi acuti maligni propinata, propter sui penetrationem, ex massa sanguinea agitata & nimis resoluta nouas corpori excitant turbas, scilicet vel cephalalgias vel deliria, præcipuè si camphora vel fortiter olentia addantur secundùm Autorem: quæ omnia tamen minus timenda sunt, si in principio morborum præbeantur: Ex adverso camphorata si dantur in statu morbi, apud subiecta literata raram spirituum animalium texturam habentia, & muliebria neruosam texturam delicatiorem obtinentia, vel solo odore lædunt.

Secunda *Cautela* est: ne in febrium malignarum, iterum pleuritidis aut febrium acutarum principio, & quoque augmento volatilia diaphoretica nimis fugiamus. Etenim, ubi tales ægri mox in principio fuerint anxii & æstuosi, præsertim in pleuritide maligna, tunc quidam Practici pestis instar ista volatilia horrent; interim his in casibus nec timidus solito, nec tumidus esto Medicus. Etenim in principio & augmento talium morborum, utut symptomata urgentia aliud videantur suadere, non negligenda sunt salia volatilia, quippè quæ in principio febrium malignarum, pleuritidum epidemicarum, & morborum acutorium, urgente malignitate pro scopo sudorifero commendanda sunt; subiungendo hisce blanda acida, Massam sanguineam nimis sub sudore dissolutam denuò condensantia, eiusque consistentiam restituentia, qualia sunt sulphurea, v. g. spiritus sulphuris, clyssus antimonii, & spiritus nitri dulcificatus, & similia. Hæc certè in malignorum principio multum obtinent, cùm contra fixiora sola rarò sufficiant; multò minus laxativa clysmata, venæ sectio, &c. conveniant, quia tempus medicandi solummodo hisce perditur.

Tertia est: sola fixiora pro scopo sudorifero hisce in casibus rarò sufficiunt, adeoque in morbis malignis non solis antimonialibus aut bezoardicis confidamus; quin potiùs, præmissis volatilibus, eiusmodi demum in statu morbi remediis fixioribus utamur. Hoc observavi in petechialibus, in quarum principio allegata fixa quidem cum sudore, in statu tamen sine eo operantur, & malignitatis vires non sufficienter expellunt: unde ne antimonialia in talibus casibus quasi ad naturam suam redire videantur, ac vomitus & secessus moveant cum ægri damno, cùm aliàs sæpè diarrhœis colliquativis & vomitu laborant; hinc ubi talia symptomata complicata, tincturam anodynam nostram cum mixtura simplici adhibeamus, & postmodum his præmissis in statu demum ad fixa antimonialia accedamus.

Camphoram, pag. 240.) Verum est, eam esse singulare concretum penetrantissimum, & cui simile in omnibus tribus regnis non reperiatur; odoretenus totum penetrat corpus, sudoriferum potentissimum: In morbis malignis & pestilentialibus, tam præservativè, quàm curativè, in effectu sibi non habet simile. Ac quidem camphoræ vis in malignis ex eo dependet, quod cùm ea penetrantissimo sui odore universum corpus pervadat, proximè quoque in imaginabili subtilitate spiritibus influis se associet, eosque tingat quasi & balsamo impprægnet quodam, atque hac ipsâ vi & præservando & curando tantum præstat in morbis malignis. Certè in morbis pestilentialibus & similibus remedium sine camphora est instar bellatoris sine gladio. Accedit, quod camphora sit purissima resina per se & inflammabilis sine heterogeneitate, commodè in substantia usurpanda, quæ tamen simul afflictissima; quippè cum sit concretum oleosum, hinc admodum inflammabile, ideò sedulò occupati fuerunt Chymici, ut illud in olei consistentiam redigerent. Est autem nihil aliud, quàm alcali volatile, à natura propriâ pinguedine sufficienter saturatum, ratione cuius texturæ contingit, ut camphora vegetabilibus acidis, sive ipsi congeneribus, & quorum respectu à simili pingui saturata est, nullo modo solvi possit; quin potiùs pro solutione sui fortiora acida, quæ acidum eius natiuum superant, requirat, adeoque saltem in aqua fortis, spiritu nitri, & oleo uitrioli saltem resolubilis existat. Interim præter hæc acida camphora & solubilis est per alcalia, speciatim volatilia: sic proprio didici exemplo, quod spiritus salis ammoniaci, additione spiritus vini paratus, quoque sufficienter penetrantiores resinas vegetabilium & animalium solvat, ut amaram, castoreum, opium, asam fœtidam, ut & speciatim camphoram, ita ut hæc in momento, quo iniecta camphora, deglutiatur. Verùm omnes hæ solutiones sunt saltem superficiales; quippè si iisdem inicitur aqua simplex, dictum factum camphora resuscitatur, & nativa in forma se sistet camphora in forma solida, quia adeò fugax est, hinc in forma liquida nulli permiscibilis; propterea semper annisi sunt Chymici, quomodo camphoram in oleum propriè sic dictum pingue, lucidum, nec per aquam resuscitabile, sed ipsi supernatans redigerent: ubi tamen difficile est negotium ex eo, quod sal volatile camphoræ, quod corpus eius constituit, copiosâ & debitâ pinguedine largiter impprægnatum sit; unde cum sal istud volatile undique turgeat pingui oleo, nullibi aquæ vel phlegmatis admittit consortium; (pinguia enim & acida sunt insociabilia;) sicut aliàs quoque nullum corpus resinosum potest redigi in consistentiam olei destillati, nisi attenuetur resina, & interpositione particularum terrearum fluorem aqueiformem acquirat: hinc cum & idem in camphora fieri nequeat, propterea & eadem difficulter in oleum est redigibilis; & utut viderim aliquando oleum camphoræ in nullo liquore resuscitabile, quod dicebatur paratum ex camphora cum terra sigillata & lacte, tamen hunc processum, quia non feci experientiam, pro vero obtrudere nolo. Ut ergò Veteres in substantia usurparunt camphoram, in pulveribus, trochiscis, electuariis, &c. in forma sicca; ita Moderni ex ea elicere gestiunt oleum; ubi tamen paucissimum acquiritur, quando camphora destillatur cum duplo boli; quod tamen affusione aquæ resuscitabile est: Camphoram etiam dissolvunt in oleo amygdalarum dulcium, quod debilius est: Denique *oleum compositum* conficitur *camphoræ*, solvendo nempè hanc in oleis destillatis & imbibendo; sic nempè illa his propter texturæ similitudinem associatur, & evadit *oleum camphoræ compositum*. Interim verum camphoræ oleum pellucidum, fluidum, & quod aquæ supernatat sine reductione, rara est avis; quando autem oleum per aquam resuscitari potest, saltem est laruatum, non genuinum: oleosa enim subiecta sunt vel expressa, vel destillata: inter expressa v. g. est illud oleum amygdalarum dulcium, quod solvit camphoram, & hoc oleum convenit in odontalgia & doloribus partium: pro interno usu potest esse oleum camphoræ destillatum, mixtum cum alio oleo destillato, v. g. recipiatur oleum destillatum vel juniperi vel succini, & horum alterutrum vel ana vel in duplo, mediante cohobatione per retortam cum camphora in oleum non inelegans pro pluribus externis scopis destillatur. Huc spectat *oleum antipestilentiale Heinisii, Medici Veronensis*, ex mixtura *olei destillati succini, olei destillati corticum citri*, & *olei destillati camphoræ*: cum bolo hæc omnia proportione anaticâ miscendo frequenter per retortam cohobavit in *oleum antipestilentiale compositum* sudoriferum in malignis insigne. Cæterum, utut camphora sæpiùs sit egregia in flatibus & flatulentis affectibus, item in hysterica passione; tamen non omnes æquè mulieres eandem ferre, propter subtilem & penetrantem odorem, possunt, cum & propter camphoram ingredientem mulieres tincturam bezoardicam abhorreant; ac in THONERI *Observationibus Practicis* prostat exemplum hystericæ per usum camphoræ mirè exasperatæ: unde habenda est ratio idiosyncrasiæ ægrorum, præsertim in sexu sequiori.

Cum spiritu ardente probè rectificato seu alcalisato, pag. 241.) Post hæc olea AUTOR docet parare *Essentiam camphoræ* cum spiritu vini tartarisato, & rectè; spiritus vini enim talis ratione salis alcali tartari, quod secum elevat, & ex parte volatilisat, egregiè solvit camphoram, & eandem largiter imbibit; unde & essentia talis camphoræ, seu spiritus vini camphoratus, internè prodest insigniter. Eadem essentia & variis tincturis facilè sociari potest, nec non misceri cum aliis subjectis spirituosis, theriacalibus, &c. tam pro interno, quàm externo usu.

Porrò, pag. 242.) Hic præmoneo, quoad selectum vegetabilium diaphoreticorum, quod lignis illis supra denominatis, ex insigni radicum diaphoretico-alexipharmacarum numero, hæ adjiciendæ sint: nempè radices angelicæ, quæ insigniter aromatica, enulæ, tormentillæ, carlinæ, zedoariæ, gentianæ; quibus etiam non inconvenienter sociari potest radix chelidonii majoris: Hæ pro selectu ex omnibus sufficere possunt: Similiter ex herbis & foliis inter sexcenta sufficiunt pro scopo sudorifero herba cardui benedicti, scordium, & quibus placet, centaurium minus: sic ex fructibus vegetabilium baccæ juniperi, & earum rob: Ex resinis camphora, myrrha, & opium; quod nobile sudoriferum: ex seminibus, quibus placet usurpare pro scopo sudorifero, utut hæc magis infantibus tenerioribus opem ferre soleant, accipiantur semen sinapi, napi, aquilegiæ, cardui benedicti & nasturtii, quæ commodè in formam emulsionis redigi possunt, & contra morbillos & variolas prosunt.

Radices quadam.) Considerat radices alexipharmacas. Harum AUTOR duas eligit, simul indicando, eas usurpari vel crudas vel præparatas: Crudas quidem in forma pulveris vel infusi, item decocti; Præparatas verò in forma extracti, cuius præparandi modum inferiùs docet idem.

Angelicam nostram.) Inter radices hanc eligit AUTOR præ reliquis, eamque præfert Helveticæ; ubi tamen hoc observandum, quod secundùm soli diversitatem plantæ varient maximè, ideoque *Helvetica* est odoratior, & resinosior; unde dubito, an huic nostra æquiparanda sit? Post angelicam allegat carlinæ & enulæ radices, quæ tamen non adeò necessariæ.

Ange-

Angelicæ semen, p. 243.) Ex angelicæ tàm radice quàm planta oleum destillatur, præter vim singularem carminativam etiam vi alexipharmacâ decantatum: interim dicit AUTOR, hujus loco tamen oleum destillatum succini vel rutæ nobis sufficere.

Balsamum eleosaccharumque angelicæ.) Hæc non necessaria rectè putat AUTOR, cùm ex tempore eadem sint parabilia.

Extracta.) Extractis radicum singulariorum præfert extractum aliquod compositum ex omnibus radicibus selectis, cum spiritu uini tartarisato præparatum, quale abstractione menstrui inspissatum extractum loco omnium seorsim dispensandorum sufficere potest: cui & alia, uti cornu Cervi sine igne, antimonium diaphoreticum, aut pulvis quidam selectus viperinus, itemque camphoræ q. s. suo tempore combinari poterunt.

Compositum Extractum, p. 254.) Extracta composita meritò hîc taxat AUTOR, utpotè quorum descriptionem videb. in HORSTII *Dispensatorio*, QUERCETANI, & SCHROEDERI *Pharmacia*; & rectè in his duo desiderat, nempè

1. Volatilium in tanta ingredientium farragine sub inspissatione factam dissipationem:
2. Fixorum non sufficientem extractionem.

Pauca itaque sufficiunt.

Theriacalia) Paratur & *theriacalium Extractum* ex theriaca; in quo considerandum:

1. Quod multa ingredientia in theriaca inveniantur, quæ à spiritu vini non possunt extrahi.
2. Quod theriaca multum mellis contineat, quippè à quo in consistentiam debitam redigitur; unde ex melle spiritus vini multum extrahet, ex aliis contra nihil.

Horum ergò intuitu potiùs theriaca in forma nativa usurpetur; loco autem extracti theriacalis illud extractum superiùs expositum substitui potest.

Aquæ.) Aquæ singularum radicum diaphoreticarum parum in recessu habent, aut si aliquid obtineant virtutis, habent eam à subtiliore oleo, ob huius imbibitionem parum de odore & sapore sui concreti participant.

Abstractitio Angelicæ spiritu, pag. 246.) Loquitur AUTOR de spiritu angelicæ abstractitio, quando spiritus vini sæpè abstrahitur ab angelica: sed taxat eundem AUTOR, & loco huius pro curativo scopo tincturas & essentias alexipharmacorum, sicut pro præseruatiuo infusa simplicium requisitorum vel in vino, vel macerata eadem in aceto, commendat; non secus, ac quoque theriaca, myrrha, & camphora, aceto infusa faciunt infusum alexipharmacum præ omnibus aliis in præservatione eligendum.

Aquis vitæ destillatis) Sicut tandem loco omnium aquarum vitæ esse poterit spiritus theriacalis camphoratus.

Essentia, pag. 247.) Insinuatur hîc modus elegans parandi *extractum angelicæ*, quod in vegetabilibus omnibus aliis, quæ aquâ tractari possunt, locum habebit: nempè

℞. *Aqua, nitri fixi, vel salis tartari, uncia j. v. g. impregnata*; quæ affunditur radicum angelicæ extrahendar. ℥viii. (adeoque respectu specierum infundendarum octaua pars salis fixi,) hinc infusa hęc successivè ebulliant ad extractionem; deinde extractione factâ & transcolatâ, inspissetur in balneo vaporis (nam in balneo Mariæ inspissatio nimis lentè procedit, sicut in alio igne periculum est, ne empyrevma contrahat) in extractum seu potiùs in magma quoddam, quod affusâ spiritus vini sextuplâ quantitate in formam essentiæ redigatur; sicut tandem hoc spiritus vini abstractione denuò in legitimum extractum inspissari poterit.

Atque ita, ut dixi, extracta ex omnibus subjectis vegetabilibus, quæ aqua tractari possunt, parari poterunt: è contra ex subjectis vegetabilibus resinosis, quæ cum aqua tractari nequeunt, fiunt Essentiæ & extracta beneficio spiritus vini tartarisati: cuius rei ratio est, quod substantia vegetabilium resinosa, adeoque oleosa & viscosa, & quę in stomacho præcipitata eiusdem rugis pertinaciter adhærescit, à sale fixo addito solvatur, eiusdemque textura sic aperiatur, quæ reserata à spiritu vini & imbibita dat Essentiam in quocunque aqueo vehiculo resolubilem & penetrantem sine præcipitatione, sale fixo & terrestreitate vegetabili à spiritu vini intactis relictis.

Nec è Ruta, pag. 248.) Ex omnibus Præparatis eligit AUTOR rectè oleum rutę destillatum, quippè in quo reverà crasis totius concreti concentrata hæret, tamque interno, quàm externo usui, loco quorumcunque remediorum ex ruta paratorum inservit. Herba autem rutæ exsiccata nobiliorem substantiæ suæ vim perdidit; sicut & recens seu viridis optima est, & ubique potest haberi. Aqua parum in recessu habet; imò ipsum eiusdem extractum propter oleosæ substantiæ euaporationem nihil valet. Sufficit ergo oleum. Interim recens ruta in infusis locum meretur. Reliquæ ex alexipharmacis nil prosunt.

Myrrha, pag. 249.) Myrrha post camphoram pro scopo alexipharmaco & diaphoretico est nobilissima; hinc in omnibus morbis malignis cum cutis excretionibus coniunctis, nempè febribus purpuratis, variolis & morbillis, petechiis, item passionibus hystericis, catarrhis, tàm præservativè, quàm curativè proficua; quæ ipsa selecta, flava, lucida, amara saltem usurpatur, *quęque pulchrè flauescit*: quæ non opus habet ullâ depuratione, quam aliàs tradit SCHROEDERUS; sed rectè rejicit ZWELFFERUS. Cæterùm datur myrrha vel in substantia, vel in forma liquida essentiæ: Jam verò, cum myrrha sit resina oleosa, propterea non tàm facilè solvi potest per spiritu vini, nisi cum rectificatissimo, qui tamen ipsam non solvit, sed saltem aliquid extrahit, utut fuerit rectificatissimus; sicuti contrà acetum destillatum eam taliter qualiter, sed turbidè, solvit, non secus ac spiritus vini cum spiritu salis acuatus idem præstat. Sed pro usu Medico optima est *essentia myrrhę* cùm alcali fixo parata: h. e. sumatur *myrrha*, eaque cum octava parte *alcali fixi* teratur, hinc infunditur in *spiritu vini rectificatissimum*: sic namque alcali illud solvit pinguedinem myrrhę, ut illa faciliùs à spiritu vini sit extrahibilis:

Vel

℞. *Spiritus vini tartaris.*, vel *spiritus vini sales tart. impregnatus*: isque affunditur *myrrhæ*; sic namque elicitur *essentia* rubicundissima, integram crasin myrrhæ optimè continens, & LANGIO *essentia salutis* dicta.

Et hæc essentia, tàm in forma liquida, quàm extracti, egregia est in morbis malignis, item in variolis & morbillis, tàm præservativè quàm curativè; item in passione hysterica, affectibus catarrhalibus & similibus, speciatim vi alexipharmacâ est insignis. Tandem fieri posset experimentum: annon, quemadmodum aliàs spiritus salis ammoniaci vinosus cum affusione spiritus vini factus extrahit *essentiam* elegantissimam polychrestam in puncto lochiorum & menstruorum; ita si misceatur an. salis ammoniaci & salis tartari & myrrhæ, & affundatur spiritus vini, hinc blandè destillentur per retortam, aliquid prodeat pro *spiritu myrrhato composito*; sicut aliàs itidem cum succino tentavi non sine successu.

Oleum nidorosum, p. 250.) Oleum myrrhæ destillatū non datur: elicitur quidem aliquid olei ex myrrha, sed empyreumaticum paucum & tædiosum, unde vix datur: Paratur verò exinde oleum per deliquium: sed quomodo? videte SCHROEDERUM. Nempè includitur albumini ovi indurato. Interim hoc oleum saltem inservit usui externo, non autem usui interno diaphoretico est conveniens.

Cardui benedicti pulvis.) Cardui benedicti pulvis pro dosi ʒj. ad ʒij. plebejis in usu existens, admodum tædiosus est, & in malignis parum præstat. Semen verò eius in infantibus locum invenit; sicut tandem decoctum eiusdem sudorem movet; ut & extractum, cuius ℈ß. cum granulo j. extracti opii dedi aliquando mulieri, ex cuius usu per totam noctem potenter sudavit; ut adeoque Decoctum cardui benedicti ad imitationem Rulandi, & eiusdem extractum supra dicto modo paratum, sit egregium. Oleum autem vix comprehensibile, non datur.

Scordium.) Scordium nostrum est egregium, nec semper eligatur Creticum, sed sufficiat nostrum. Usurpatur verò externè & internè: externè quidem in ulceribus putridis, & arcenda gangræna: pro quo scopo tamen & myrrha, vel alliaria secundùm AUTOREM in defectu scordii adhiberi potest. Interim tamen Extractum & Decoctum scordii satis sudorifica esse solent; aqua contrà eius parum præstat.

Conservas, pag 251.) Conservæ scordii & cardui benedicti similiumque subiectorum diaphoreticorum rarò sunt in usu; nec, nisi pro corpore electuariorum ex tempore præscribendorum in usum vocantur; sicut eorum syrupi inserviunt misturarum præscriptarum edulcorationi. Nitrum etiam succo scordii coagulatum, ex ZWELFFERO parum habet in recessu.

Diascordii communis.) Compositum frequentissimi adhuc usus est electuarium diascordii Fracastorii, idque nunc cum copiosa rosarum conserva, nunc sine ea paratum. Hoc ipsum dosi ʒj. in vehiculo acido pro scopo sudorifero in morbis malignis dari solet, & nos eiusdem usum laudamus: suadeo tamen, ut præparetur illud secundùm SYLVII correctionem, quam habet *Lib. I. Prax. cap. 11.* sic enim longè potentius erit, utut & loco huius theriaca vel mithridatium sufficiat. Equidem FRACASTORIUS & alii gravidis tutius theriacâ id esse autumant; sed monet AUTOR, nec theriacam his nocere.

Salia cardui, scordii.) Ex simplicibus diaphoreticis etiam salia fixa nonnullis in usum trahuntur, at sufficere potest loco omniū unū vel alterum sal fixum, quippè salia fixa in usu Medico nullam habent specialem differentiam, & utut etiam tantillum de sulphure concreti participent, tamen illud ita intraversum est, ut nullam mereatur considerationem: unde vel sal artimisiæ, vel millefolii, vel absinthii sufficit. Atque ita parari possunt dicta, vel sumpto alcalisato, vel etiam additione cuiusdam acidi, quod HARTMANNI inventum est in substantiam pro usu diaphoretico salsam mutando, & fit, quando sulphurantur cineres; vel deinde ad imitationem *salis febrilis Mynsichtii* (quod constat ex nitri & *salis ammoniaci* an. ℥j. & *salium fixorum* ℥iij. & nonnihil salsum hoc est) v. g.

℞. *Sal. absinth.* vel *artemis.* ʒiij.
Sal. ammoniac.
Nitri an. ʒj. ad ʒij M.

Detur pro dosi ʒß. vel ℈ij. ad ʒj. expectando sudorem.

Tandem alius adhuc modus superest, mutandi alcalisata in salsum saporem, nempè per spiritum uitrioli, nitri, vel etiam aquâ fortem, imò & vinum; hoc modo tamen illa ita mutantur, ut loco salis fixi emergat sal aut nitrum purum regeneratum, magis diureticum

quàm diaphoreticum existens. Ergo Decocta laudo vel Essentias pro salibus vegetabilium.

Essentiale è carduo solo, p. 252.) Sal essentiale cardui benedicti vel similium amaricantium duplicem modum præparandi agnoscit, quorum alter procedit ex succo ejus expresso & nonnihil inspissato; ast sic emergit saltem sedimentum bolare aut semitartareum nullius pretii: si verò sumatur ejus Decoctum, & inspissetur ad partes ij. vel iij. hinc in loco frigido reponatur, tunc crystalli nitriformes concrescunt, quæ sunt genuinum sal essentiale cardui benedicti, quod ipsum tamen nihil singulare in recessu habet, sed est labor potius curiosus.

Gentiana.) Gentiana est egregium diaphoreticum, & dicit Autor, tantum præstare, quantum chinam chinæ, seu *Antiquartium Peruvianum, febrifugum specificum Jesuiticum* &c. quippè quæ cara est & adulterata; unde illi substitui potest radix gentianæ, quæ vel in substantia à ℥j. ad ℥ij. vel in infuso in vino vel cerevisia usurpata idem operatur in febribus intermittentibus, in specie quartanis, quàm china chinæ; quæ etiam ab HOEFERO *Gentianæ Indicæ species* dicitur. Cum igitur amara nostra Chinæ æquipolleant ratione amaritiei, semper putamus gentianam huic substitui posse, tam in substantia, quàm in extracto, pro usu diaphoretico.

Contrayerva, p. 254.) Hanc rejicit AUTOR, & rectè; nescitur enim, qualis sit ea radix; unde minus quoque tuta erit: quin potiùs ejus loco substituit zedoariam, quæ egregium alexipharmacum, velut alii radicem caryophyllatæ nostratis non inconsultò substituunt.

Centaurii.) Hoc, minus nempè non adeò necessariũ est; interim tamen non rejiciendũ, nec inconveniens videtur propter amarorẽ: ejusdem extractum solitarie optimè in forma pilulari assumitur pro febribus intermittentibus, vi suâ diaphoretica curandis: Vel

♃. *Extr. gentianæ,*
Zedoar.
Absinth. an. gr. vj. vel viij.
M. F. *pilulæ*, dandæ bihorio ante paroxysmum.

Videb. eandem formulam præscriptam in *Colleg. Pharm. in Schrœderum.*

Hæc sufficienter rigorem febrilem tollunt & sudorem movebunt; utut æstum contrà intendant. Vel

♃. *Dictorum extractor.* part. æqu.
adde
Laud. opiati gr. ii.
M. in *formam pilularem.*

Tonsorum causa.) Globuli ex gentiana facti prostant pro conservandis fonticulis in fluxu, ubi fluere nolint; non secus quoque gentianæ radix comminuta calloso orificio fistularum absumendo convenit, instar turundæ intrusa; aliàs pro fonticulis apertis servandis optimè laudatur globulus ex ligno hederę perforatus, & in balsamo sulphuris maceratus.

Juniperi baccæ, p. 254.) Uti lignum hujus optimum est sudoriferum; ita & baccæ ejusdem inter alexipharmaca & diaphoretica laudem merentur. Cæterum hæ ipsæ crudæ rariùs, inter præparata verò Rob seu succus earum melleus ex recentibus baccis elicitus & inspissatus, & à ℥j. ad ii. in aceto assumptus potentissimè ciere solet sudorem, & in affectibus malignis & pestilentialibus egregiè succurrit; undè etiam vocatur Theriaca Rusticorum: sicut & rob juniperinum loco mellis compositionibus theriacalibus potest admisceri; quod mel aliàs partim pro corpore firmando, partim pro specierum ingredientium fermentatione promovenda additur; hinc *Arabes* dictitarunt, non nisi post decennium compositionem theriacalem stare venalem. Cùm verò theriaca vim fermentandi à melle habeat, hac fermentatione resolvuntur species aromaticæ, & ita resolutæ evadunt penetrantiores, sicque intenditur vis sudorifera theriacæ; hinc non solùm rob juniperinum ingreditur theriacam loco mellis, quia illud imbecillius per se in motu fermentativo, quin potiùs associatur idem melli, præsertim cùm sic respectu potentiæ diaphoreticæ & alexipharmacæ in triplo mel superet. Porrò ex baccis aut rob baccarum paratur essentia duplex; quarum altera est communis illa, *Malvaticum juniperinum*, ob colorem coccineum, nec non saporem & odorem, vinum Malvaticum repræsentantem, vocatum, quæque paratur ex *Rob juniperi cum spiritu baccarum proprio, per fermentationem* confecto. Egregiè hæc est in usu præservativo nephritidis, itemque in affectibus stomachi ex acido viscido enatis corrigendis, vi autem alexipharmaca non æquè insignis. Altera autem est magis *composita essentia & paratur ex spiritu proprio, oleo* destillato baccarum, & sale fixo ex capite mortuo extracto, redactis omnibus in quintam essentiam, quæ tamen omnia non adeò firmiter cohærent.

Spiritus.) Spiritus ex baccis juniperi dupliciter paratur: nunc per simplicem spiritus vini à baccis abstractionem, nunc verò ex iisdem baccis recentibus per fermentationem, quorum hic egregiè inservit tincturis & Essentiis alexipharmacis parandis.

Spiritum acidum, p. 255.) Ex ligno juniperino destillatur spiritus acidus volatilis rari usus, nisi quod ad solvenda corallia vocetur; pro quo tamen & alii spiritus ex vulgaribus lignis destillati sufficiunt.

Selectui nostro.) Sufficiat ergò in genere ex baccis paratus spiritus per fermentationem, & rob earundem.

Zedoariam.) Ex 5. his recensitis speciebus meritò AUTOR eligit hanc ceu æquiponderantem reliquis 4. nempè radici dictamni albi, vincetoxici, succisæ, ulmariæ, adeò ut eadem zedoaria loco cujusvis radicis anthoræ aut contrayervæ commodè substitui possit in quocunque remediorum genere. Sic præfert, & rectè, hanc dictamno albo, sive Creticus, sive nostras fuerit: parum tamen in usu est, unde qui eundem adhuc in affectibus mulierum, tàm parturientium, quàm non ritè menstruantium, commendant, non norunt vires pulegii dictamno exotico longè anteponendi, utpotè quod est egregium in non ritè menstruantibus & aliis affectibus mulierum, & parturientibus. Similiter nec vincetoxicum adeò singulare quid præstat pro scopo sudorifero, utut pro hydrope ascite & anasarca curanda non semper contemnendum sit; interim vincitur & illud à zedoaria, utpotè cujus pulvis in compositionibus theriacalibus frequentissimi usus, & spiritus ejus per abstractionem spiritus vini paratus egregiè fit diaphoreticus carminativus. Succisa tandem & ulmaria non adeò singulare quid pollicentur; unde his optimè carere possumus.

Magis temperatiora, pag. 256.) Scilicet AUTOR post lignorum considerationem videtur triplicem simplicium diaphoreticorum classem constituisse; quarum *Prima* tractat aromatica diaphoretica, ut valeriana, enula: *Secunda* amaricantia acria; qualia sunt gentiana, myrrha, zedoaria, centaurium minus: *Tertia*, temperata; ubi præmonet, quod præ superioribus temperatis longè præstent antimonialia, cervina, & terræ minerales alexipharmacæ; unde fixa antimonialia habentes carere his temperatis possumus, cùm ea saltem per traditiones adhuc in usu sint; atque talia sunt doronicum, uva inversa, scorzonera, galega, & sambucus.

Doronici, pag. 257.) De hoc monet, quod non adeò ampliùs sit in usu ob deficientem effectum alexipharmacum; sunt enim, qui putarunt, radicem doronici esse malignam & virulentam: interim malè, & conferatur VELSCHIUS *Dissertat.* 1. *de Ægagropilis*: contrà alii eam commendant pro vertigine, ut potè cum rupicapræ hâc ipsâ se à vertigine præmunire dicantur; unde & persuadetur funambulis, ut se præservent hâc ipsâ ab eodem morbo; ast frustraneus est ejus usus, cùm nec vi diaphoretica adeò polleat, proin exulet.

Uva inversa.) Uva inversa, seu herba Paris est ex solanorum speciebus, ac externè quidem eadem insigniter convenit in bubonibus pestilentialibus, non secus ac in cancro quoque exulcerato mitigando. Signatura aliàs baccarum refert capitula rotunda, aut & pupillam oculi; hinc quidem multa hariolantur. Attamen vi sudoriferâ parum instructæ sunt, ingrediuntur simpliciter pulverum Saxonicum, cujus descriptionem habet *Dispensatorium Augustanum*, ubi tamen hujus quoque pulveris vim ANGELUS SALA potissimùm deducit ex radice angelicæ. Si objicis huius ipsius solani vim anodynam, & huic rectè AUTOR hyoscyamum substituit.

Scorzonera etiam nostras.) Scorzonera Hispanica non est melior nostrate, nec tanta vi, quanta putatur, insignita. Nostra potest concedi, & est suo modo egregia, utut non singularis sit efficaciæ.

Galega, p. 258.) Huius vim alexipharmacam mirè deprædicat FORESTUS *Tract. de Incerto Urinar. Judicio*, ubi testatur, à morsu viperino se hâc ipsâ curare lacertam; interim tamen nec galega nec onobrichis ullâ hactenus vi diaphoreticâ insignita innotuerunt, quantumvis galegâ superstitiosè mulieres in epilepsia utantur.

Sambuci flores, p. 259.) Sambucum quod attinet; hæc plurima quidem suggerit remedia, interim tamen non adeò necessaria, utut flores ejusdem sicci in erysipelate, ubi non sunt contemnendi, itemque in quarumcunque partium inflammationibus, tam in forma pulveris, quàm decocti aut forma cataplasmatis, egregii sint. Præterea nonnulli ex floribus ejusdem recentibus cum sacharo conditum parant; sed nauseosum hoc est, & parvi usus. Rob ex baccis satis usitatum est plebejis pro scopo sudandi, quod pariter in suo pretio relinquimus, cùm penetrantioribus & volatilioribus salibus ex regno animali longè cedat. Porrò sese offert Tragea granorum actes contra dysenteriam, quæ est pulvis crassus ex succo baccarum, cum farina subacto, & in furno coquendo paratus; de quo vid. HARTMANNUS *in Prax. Chym. cap. de dysent.* Verùm cùm meliora specifica antidysenterica similiter prostent, ut priapus ceti & cervi, ceu nobiliora ea substitui commodè possunt trageæ.

Tinctura actes.) Hæc paratur ex baccis sambuci exsiccatis, cum spiritu earundem (de qua vid. CROLLIUS *in Basil. Chym.*) daturque ejus cochlear. j. ad ij. ceu specificum non contemnendum in passione hysterica per sudorem curanda: interim rectè negligit AUTOR, quia nobis alia prostant antihysterica, v. g. castoreum, &c. plus effectus habentia quàm hæc tinctura.

Spiritus è baccis.) Spiritus tàm ex floribus, quàm baccis sambuci, suo loco relinquitur; inservit non tàm sudori ciendo, quàm aliis simplicibus infundendis, atque Tincturis & Essentiis extrahendis.

Temperatior, p. 260.) Dicit hic AUTOR *noster*, aquas destillatas simplicium diaphoreticorum nullum usum habere, nisi quod loco vehiculi aliorum remediorum sudoriferorum inserviant; adeoque non opus aquarum tantarum farragine; sufficere ergò nobis unam vel alterã aquam destillat. flor. sãbuci, cardui benedicti & aquam fumariæ; quarum hanc eligit cum pauco spiritu vini destill. pro usu vehiculi loco omnium AUTOR. Etiam per se destillata usurpari potest

Spiri-

Spirituosas.) Considerat hic AUTOR aquas diaphoreticas, tam simplices, quàm compositas, & refert huc essentias, itemque elixyria alexipharmaca nota. Quoad horum autem præparationem, insulsum ZWELFFERI nisum ridet, quo hic per aquas & phlegmata succinum elicere in essentiam alexipharmacam intendit. Insuper circa essentias hac spirituosas alexipharmacas elicitas tria taxat, nempè

1. Earum superfluam copiam.
2. Earundem insufficientiam.
3. Ipsarum non semper tutum usum.

Quando vel sic sæpè prostat spiritus Zedoariæ, angelicæ, theriacalis simplex & camphoratus, aquę vitę antipestilentiales; quorũ omnium loco sufficere possent infusa quædam in spiritu ardenti, vel & spiritus theriacalis abstractitius ritè paratus, nempè ita:

♃. *Spiritum baccar. junip. per ferment. parat.* vel loco huius *Spiritum flor. sambuc.* vel *Spiritus Zedoar.* & *angelicæ*:

Hicque affundatur selectis quibusdam simplicibus diaphoreticis jamdum recensitis, nẽpè *Zedoariæ, radici angelicæ,* &c. & digerantur omnia probè: dein spiritus affusus per balneum Marię abstractus aliquoties cohobetur pro spiritu THERIACALI, qui solus sufficit. Vel

♃. *Idem Spiritus sine abstractione* per filtrationem saltem *separatus à simplicibus infusis*:

Hicque sub nomine ESSENTIÆ THERIACALIS, *alexipharmacæ* vel BEZOARDICÆ, &c. asservetur; & sanè sufficit. Vel & dicti spiritus, vel baccarum sambuci vel juniperi, affundantur theriacæ, myrrhę, croco & camphoræ in debita proportione; & hinc post digestionem debitam abstrahatur aliquoties spiritus theriacalis camphoratus in debita proportione; & hinc post digestionem debitam abstrahatur aliquoties; sic habetur *Theriacalis Camphoratus*, qui sanè itidem loco omnium esse poterit.

Quod II. insufficientiam spectat: certè in maiore malignitate parum præstant, nisi socientur cum salibus volatilibus animalium, urinæ, cornu Cervi, sale tartari; tunc enim demùm potenter fiunt diaphoretica, speciatim si præter dicta salia volatilia etiam aliquid de opio addatur. Tandem III. taxat spirituum horum ardentium non undiquaque tutum usum, cùm præsertim Praxis ostendat, quod interdum eiusmodi volatilia sulphurea, tàm præservativè, quàm curativè propinata, soleant excitare corporis æstuationes, & disponere ægros ad deliria, & anxietates præcordiorum intenderę; nam observatum fuit, & solam theriacam in constitutione pestilentiali crebriùs usurpatam in superveniente morbo reddidisse ægros admodum proclives ad deliria. Jam ergo si hoc facit theriaca, quid non de spiritu theriacali sperandum est? Adeoque igitur ex omnibus alter dictorum spirituum sufficit; qui tamen itidem cautè & in parca dosi cum aliis penetrantioribus sociandus est.

Mixturæ illius simplicis, pag. 263.) PARACELSUS *in Tr. de Arcanis* primus facit mentionem *specifici* cuiusdam *in peracutis & ad caducum*, MISTURA SIMPLEX vocati, inque peracutis morbis egregii, hocque parat ex 5. partibus *spiritus theriacalis camphorati*, 3. partibus spiritus tartari *volatilis*, & parte j. spiritus uitrioli, eiusque non vulgaris, sed itidem *volatilis*, adeò ut totus alembicum (verba eius sunt summã eius volatilitatem indicantia) adscendat. Jam ergò ex his tribus quàm nobilis medicina speranda sit, colligi potest: interim, etsi spiritus uitrioli volatilis sit rara avis, & nõ nisi à sublimioribus Philosophis expectari queat; nihilominus vulgares Chymiatri PARACELSUM imitaturi, miscuerunt invicem ac destillarunt saltem tres spiritus communi modo: & ex hac mistura simplici enata fuit illa TINCTURA BEZOARDICA dicta, ubi nempè loco spiritus theriacalis camphorati assumpsit *Dn. D.* MICHAELIS spiritus vegetabiles, *sambuci, saluiæ, melissæ, juniperi*, hosque affundendo *theriacę*, & pluribus simplicibus alexipharmacis, fecitque spiritum theriacalem; cuius 5. partes junxit cum 3. partibus spiritus tartari *rectificatiss.* & urinosi; ambobus addendo *spiritum uitrioli rectificatum*; quæ omnia destillavit per retortam & exactè univit, sub destillatione collo retortæ includendo aliquid camphoræ v. g. ʒj. ad ʒiß. spirituum: spiritum hunc camphoratum cum santalo tinxit in tincturam rubram, atque sic acquisiuit TINCTURAM BEZOARDICAM. Sequenti autem tempore, cum alii spiritum uitrioli certas ob circumstantias formidarent, sumpserunt loco eius spiritum nitri, & quidem laudabiliori ex instituto, & in dicta proportione hunc reliquis admiscuerunt; quã ratione etiam vel Misturam vel tincturam bezoardicam nobiliorem acquisiverunt: sicut & alii loco spiritus tartari rectificati urinosi assumpserunt spiritum & sal volat. cornu Cervi; alii spiritum & sal volatile viperarum, hæcque dicto modo cum spiritu nitri & spiritu theriacali miscuerunt pro tinctura bezoardica vel mixtura simplici nobiliore. Cæterùm AUTOR *noster* tribus his ingredientibus iungit adhuc opium & castoreum: & opium quidem iungit laudabili cum instituto in morbis malignis: Notum enim est, quod ægri in morbis malignis propter anxietates præcordiorum sint inquieti, jactitantes se in lecto difficulter ad sudorem disponere queant, constringentibus se propter anxietates fibris cutis, ut in poris illis absit sudor; unde hæc impedimenta ut præcaveantur, additur opium, cujus vi si non sistuntur, saltem sufflaminantur anxietates præcordiorum, hincque quieti facti ægri longè copiosiùs sudant, quàm si sudorifera sine opio propinentur. Addit & dictis ingredientibus AUTOR castoreum, partim pro mulieribus & imprimis camphoram horrentibus, partim quod vi singulari expulsiuã polleat in purpura mulierum, petechiis, variolis, aliisque morbis malignis, ubi excretio cutanea solet contingere. Jam ergo, ut mixturæ simplicis vel tincturæ bezoardicæ habeamus rationem componendi, recipiantur partes 3. spiritus tartari rectificatiss. seu urinosi istius volatilis, & spiritus uitrioli volatilis vel nitri vel uiridis æris pars j. effervescant mutuò commixti, quod signum est horum legitimè præparatorum; hinc ubi motus is cessaverit, destillentur invicem per retortam pro perfecta unione: Hinc spiritus ita compositus misceatur cum 5. partibus essentiæ theriacalis (non verò spiritus theriacalis; nam spiritui theriacali præfert Autor essentiam, resinã alexipharmaca simplicium volatili magis turgidam) paratæ vel modo supra allegato, vel simpliciter ad modum spiritus theriac. camph. per simplicem infusionem, digestionem & filtrationem: mista hæc omnia impręgnantur camphorã, addendo ℥iv. vel v. misturæ, camphorę ʒj. & sic ad digestionem seponenda pro meliore unione; ita emergit *mixtura simplex* seu *tinctura bezoardica*, pro variis usibus celebratissima: si opiatica desideretur, societur speciebus istis opiũ, loco essentię opii; sic enim erit *essentia* aut *mixtura simplex anodyna* vel *cum opio*: cui si *santalum* additur, *tincturæ bezoardicæ* nomen emanabit. Atque hęc dosi à ʒß. ad ʒj. polychresta est pro scopo sudatorio in genere; sicut in specie in quibusdam morbis malignis & in febribus continuis, presertim in horum principio, imò & intermittentibus, pręmisso vomitorio ante paroxysmum usurpata, optima est.

Non rectificati.) Spiritus tartari non rectificatus saltem est phlegma fœtidum, non urinosum, unde malè illum AUTOR *noster* assumere iubet; quin potiùs ille rectificatissimus basis est huius compositionis.

Clysso.) Loco spiritus uitrioli vel nitri in compositione misturę simplicis adhiberi quoque commodè potest clyssus ex antimonio, nitro & sulphure paratus, quippè tales spiritus sulphurei itidem in morbis malignis multum habent in recessu.

Liquore alexipharmaco, pag. 261.) Liquoris alexipharmaci descriptionem ex myrrha habet ZWELFFERUS *in Pharm. Reg.* egregius est (speciatim, quod sic myrrha cum amygdalis dulcibus in emulsionis formam redacta lactescat) in morbis malignis, cum excretione cutanea coniunctis. Elegans est compositio, ad cuius imitationem & alii similes pręscribi possent, utut saporis ratione ad strictè dictas emulsiones minus pertineat.

Elixyr pestilentiale.) Hoc CROLLIUM pro Autore habens, & oleosum existens, vix sine tędio capi potest, & correxit illud ZWELFFERUS *in Animadversionibus.*

Tartari verò spiritu, pag. 265.) Hic præmoneo: tartarum nihil aliud esse, quàm sal essentiale, natum ex acido vini rodente fęces eiusdem alcalinas, quas fęces dum rodit, coagulantur ambo in sal crystalliforme, Tartarus vocatum. Jam verò tartarus est manifestè acidus, & occultè urinosus, quippè fæces vini sunt alcalinæ, quę roduntur ab acido isto in tartarum. Interim, præter hæc duo principia, inest quoque tartaro copiosum pingue in acido vini & fęcibus luxurians; adeoque hæc tria vini tartarum constituunt. Utut autem acidum eius sit manifestum, tamen si per ignem, Professorem publicum dictum, examinetur, nullum aciditatis vestigium adest, sed prodit phlegma nauseosum, paucus urinosus spiritus, & oleum copiosum fœtidum, remanente terra nigra una cum sale fixo. Unde quæritur: cuius naturę sit prodiens spiritus tartari? item ubi manserit acidum tartari? Quoad prius: phlegma tartari destillans est saltem simplex aqua, olei nonnihil adiunctum habens; hinc amaricat instar olei tartari: spiritus autem paucus urinosus est, ac spiritus cornu Cervi vel etiam spiritus urinæ paucus est; nam maxima eius pars per rimulas & coagmentationes vasorum prodiit, difficulter coercibilis est; imò fugaciores in toto vegetabili regno non dantur spiritus, quàm spiritus & sal volatile tartari & fuliginis. Acidum ergo istud tartari partim colliquescendo cum alcali volatili abit in sal fixum, quod copiosum est in tartaro; partim illud ipsum quoque à pinguedine tartari fuit inversum, hinc copiosum sal volatile secum univit: quæ tria coeunt in corpus oleiforme, & constituunt oleum tartari empyreumaticum: estque hoc nihil aliud, quàm alcali volatile tartari, à pingui in occulto acido concentratum, & invicem colliquatum in oleiforme corpus; quod probamus ex eo: si enim huic oleo destillato additur sal tartari vel alcali fixum, tunc hoc imbibendo illius pingue, & destruendo acidum occultum, liberat sal volatile antea concentratum, sicque ex oleo tartari destillato copiosum sal tartari volatile elici potest: conf HOFFMANNI *Clavis, ubi de tartaro.* Ut acidum adeoque tartari, partim cum alcali volatili liquefactum, mutatum sit in sal fixum penetrans, partim à pinguedine occultatum, inversum, & in oleum concentratum; ita ut ex tartaro non, nisi spiritus urinosus & oleum empyreumaticum, elici possit. Spiritus ille maximè est volatilis urinosus penetrantissimus, sed difficulter coercibilis, hinc cautè est destillandus. Residere porrò in oleo tartari sal volatile, probatur ex hoc: quod si ex tartaro & nitro paretur clyssus per retortam tubulatam, tunc, quando ingeruntur, in momento materia à suo oleo & pinguedine inceditur, à pinguedine incensa figitur nitrum in sal fixum, & sal volatile tartari sui iuris fit, & in forma spiritus urinosi transit, ut sal

vola-

volatile antea sub oleo latitans sub deflagratione olei fiat sui juris, & copiosum sal volatile suggerat.

Jam ut genuinus spiritus tartari urinosus volatilis copiosiùs, quàm in communi destillatione fieri solet, acquiratur, tartarus tractari debet more aliorum vegetabilium, prout tractanda sunt, quando salia volatilia urinosa suggerere debent. Modi illi sunt triplices, uti dictum.

1. Contingit per putrefactionem, si nempè ad putredinem disponatur tartarus, sub cujus motu solvitur ejus corpus oleosum, infringitur successivè acidum, & liberatur urinosum, sicque copiosior spiritus ex tartaro elicitur. Ad putredinem quidem disponi potest tartarus, nunc cum simplici aqua coquendo & inspissando ad certum terminum, nunc cum musto, nunc cum urina humana; quorum hic posterior modus mihi maximè placet; utut enim sic spiritus copiosus mistus prodeat cum sale volatili urinæ infectus, tamen & hic concinnus est, imprimis, quando expetitur pro mixtura simplici conficienda, vel pro ingrediente aliorum remediorum.

2. Alter modus spiritum tartari urinosum acquirendi fit per concremationem, quâ ipsâ destruitur oleum pingue, in recessu acidum, ligans sal volatile urinosum, & cum eodem coiens in sal fixum alcalisatum; sic sal volatile fit sui juris: & quidem concrematur mediante nitro in retorta tubulata pro destillando spiritu tartari clyssiformi, addendo nitro & tartaro simul aliquantum salis fixi, nam sic copiosior spiritus prodit.

3. Tertius modus tandem peragitur mediante digestione olei tartari fœtidi cum sale tartari fixo; nam & ita sublimatur sal tartari volatile. Conf. HOFFMANNUS *in Clave Pharmacevt. Schrœderi.*

Non ardelionum isto venali.) His præsuppositis, AUTOR *noster* dicit, quod in usum vocandus sit spiritus tartari genuinus, i. e. volatilis acris urinosus, ferè instar spiritus salis ammoniaci; vulgaris enim spiritus tartari est phlegma amaricans saltem: Hæc saltem ambos hos intercedit differentia, quod spiritus tartari ob oleum tantillum admixtum, fœtorem nauseosum & empyrevmaticum præ se ferat, in spiritu salis ammoniaci non observabilem.

Fugientis volatilitatis conservatione.) Spiritus tartari sub destillatione tàm subtilissimum & volatile gas eructat, ut vix coerceri queat: Aut igitur rimas penetrat, aut vas illud disrumpit. Cæterùm modus coercendi consistit in eo, ut tartarus in debita proportione, respectu retortæ, simpliciter per retortam destilletur, apposito capacissimo recipiente, quantum haberi potest, aliquid aquæ communis (quidam infundunt spiritum vini tartarisatum) in se continente, & sub destillatione ignem successivè & graduatim dirigendo, quò nempè ex tartaro pedetentim, non verò impetuosa effervescentia liquescente, spiritus eliciatur: interim hisce omnibus benè observatis, neque hac ratione potest impediri, quin spiritus illius magna pars effumet per rimas, licet nobis insensibiles.

In retortiformi, desuper operculato & circumfluo plumbo nequicquam munito vase.) Prior modus in vase retortiformi cum plumbo videri potest in GLAUBERO *in Part. II. Furnor. Philos.*

Inque Retortis tubulatis vel inferiùs apertis.) Hoc modo copiosiùs acquiritur spiritus, quàm aliàs solet, ubi nitri & tartari ana destillantur, addito, ut urinosior evadat, pauxillo salis alcali fixi.

Per cucurbitam.) Hac ratione difficulter res succedit, subtiliori spiritus substantia ex rimulis evaporante, præter periculum fractionis metuendæ.

Foraminulum.) Scilicet, quando copiosior quantitas tartari una vice destillationi subjicitur, periculū est, ne is omnia diffringat; unde pro hoc evitando foraminulum inter retortam & recipientem relinquitur: interim hoc cum insigni jactura spiritus penetrantioris conjunctum, adeoque paucum tartari pro semel destillandum est.

Cum vitroli crudi ana vel dimidio, p. 266.) Sunt qui vel uitriolū crudum, vel colcothar ejus seu uitriolum calcinatum, cum ana tartari miscentes destillant; sicque compositum spiritum acquirunt: interim acida phlegmatica uitrioli substantia se associat spiritui tartari, hicque inde evadit spiritus salsus & minus diaphoreticus, non secus atque aliàs spiritus aperitivus Penoti prodit paucus acidus volatilis sine ullo saporis urinosi vestigio.

Cum ana aluminis crudi vel usti.) Sunt, qui cum additione ana aluminis spiritum tartari destillant, nunc crudi, nunc usti; ubi tamen ex alumne usto & tartaro crudo destillatus spiritus parum differt à vulgari spiritu tartari, nisi quod ille non æquè phlegmaticus, sed nonnihil acrior & penetrantior sit: qui verò cum crudo est destillatus, copiosior admodum est & penetrans, compositus tamen is ex spiritu tartari & spiritu urinæ; præsertim cùm ad aluminis confectionem addatur copiosa urina, qua ipsa uberior pinguedo mineralis separatur ab alumine, & hinc etiam promovetur aluminis crystallisatio in majores crystallos: sic nuper amicus quidam ex aluminis & salis tartari ana mixtis destillavit spiritum volatilem urinosum satis copiosum, putavitque se accepisse sal tartari volatile, cùm tamen id fit ex urina alumini addita; idque confirmabam, non credens, quod cineres clavellati additi eundem spiritum volatilem redderent. Adeoque alumen plus minusvè de urina participat, eatenus quoque plus vel minus hac ratione spiritus urinosi acquiritur.

Crudus saltem tartarus.) Pro spiritu tartari conficiendo vulgò recipitur tartarus depuratus, quod tamen superfluum: nam licèt depuratione ista communi separentur duæ substantiæ à tartaro crudo, nempè materia terrea bolaris, ex fæcibus vini nata, & frustula quædam assularum, ceu in quibus tartarus concrescit, adhæreant; tamen huic spiritui destillato nulla noxa affigitur, quin potius terra illa bolaris spiritum tartari augmentat; frustula verò tantillum phlegmatis acidi præbent, quod rectificando spiritum tartari, potest corrigi: Ut taceam, nullam deprehendi differentiam in spiritu ex tartaro crudo & tartaro depurato confecto; uterque siquidem æquè fœtet.

Spiritus simpliciter.) AUTOR *noster* exhibet pro usu spiritum tartari absque ulla rectificatione; quod tamen mihi non placet, sed potius eum rectificandum esse suadeo ab acido volatili, sive super proprios cineres, sive super sal tartari fixum, quò phlegma undique delitescens remaneat, & acidum volatile absorbeatur, si adhæreat, & sic spiritus urinosus transeat.

Infractionem fœtoris, p. 267.) Fœtor empyrevmaticus semper & rectificatissimo spiritui tartari adhæret, adeoque hunc dicit AUTOR corrigere quosdam per acidos spiritus, ut spiritum salis, qui coeunt cum alcali spiritus tartari; sic separatur oleum spiritus tartari cum phlegmate: ast hac ratione spiritus tartari reverà infringitur, quia specificus sapor destruitur; quin potius is per se aliquoties rectificatus à sale proprio adhibeatur pro usu Medico; quantumvis adhuc aliquantisper fœteat.

Spiritu fuliginis.) Quia spiritus tartari dicta ratione paratus est egregium diaphoreticum, propterea spiritu fuliginis (præ quo & ejusdem sale volatili, post tartari spiritum & sal volatile, fugacius subjectum non datur) optimè carere possumus.

Zemblicam.) Pro sale volatili fuliginis per retortam igne aperto destillando rectè adduntur cineres clavellati, quo eò magis horum activitate acidum in fuligine occultum enervetur, & sic spiritus & sal volatile penetrantiores acquirantur. De cætero GLAUBERUS alium modum præparandi spiritum & sal volatile fuliginis habet: nempè solvit fuliginem in aqua simplici, usque dum hæc rubedine tingatur: deinde coctum frigori intensissimo exponit, ut congeletur; sic liquor in centro spissior colligitur, ex quo evocat spiritum & sal volatile.

Cum alumine vel etiam spiritu vitriolico.) Quidam fuliginem cū alumine & uitriolo miscèt pro destillando illius spiritu: verùm sic acquiritur spiritus salsus duplicatus, qui beneficio salis fixi additi sal volatile fuliginis & spiritum suggerit; tamen hic spiritus non differt à spiritu salis ammoniaci.

Oleo, pag. 268.) Oleum istud fuliginis, quod cum spiritu ejusdem prodit, rectificatum est efficacissimum & penetrantissimum; hinc quidam ad aliquot guttas propinant agonizantibus, persuasi, si hi desuper sudent, eos evasuros; sin minus, morituros esse. Verùm dicimus potiùs, inservire illud egregiè hystericis mulierculis, & viris colicis, non æquè aliis excitandis. Præterea idem oleum externè ad affectus nervorum & partium nervosarum, ut contusiones, contorsiones, & luxationes, commendandum est, ceu quod penetrantissimum est, & sale volatili copioso concentrato constat, utut hujus loco sufficere queat oleum tartari volatile fœtidum secundùm AUTOREM; quod tamen rectificandum est per retortam, vel cineribus lignorum, vel cornu Cervi usto repletam; ita oleum hoc tartari omnia illa præstabit, quæ fulignis, aut alia similia propinata.

Aceta diaphoretica vel alexipharmaca.) De his vera est AUTORIS *nostri* epicrisis. Etenim si quid aliud præservativum in morbis malignis quibuscunque & pestilentialibus requiritur, illud esse potest acetum vini crudum, ceu unum ex optimis, cui magis, quàm omnibus compositionibus theriacalibus, possumus confidere; nam & SYLVIUS binas pestes Amstelodamenses perferens, simpliciter se præservavit hoc ipso aceto vini. Unde si hoc acetum vini impraegnetur substantia volatili quorundam alexipharmacorum simplicium aut diaphoreticorum, præsertimque myrrha & camphora, tunc habebitur acetum eò magis efficax, & tutum remedium. Cæterùm notanter dicit AUTOR *noster*, quod cùm hypochondriaci & hystericæ non æquè ferre possint ejusmodi acida (nam in his ordinariò peccat acidum plus minus austerum) minus talia aceta assumere valeant; proinde iisdem succus citri, & aliorum vegetabilium acida mediocria meliùs conveniunt. Porrò quoque proficuum est dictum acetum curativè; siquidem hinc est, quod remedia theriacalia mediante vehiculo aceti in malignis propinentur: nam hac ratione theriaca assumpta longè potentiùs sudorem movet, quàm si sine acido propinetur: quod de omnibus compositionibus theriacalibus verum est. Jam verò acetum vini commune longè melius est aceto destillato, ex eo, quod illud plus de substantia acida tartarea fixa participet: Interim, quia destillatum acetum durabilius est, propterea non destillatum recipiatur, si mox illud dispensandum sit; adeoque sufficiat unicum acetum per experientiam laudatum, illud nempè quod describit KIRCHERUS *Scrutin. Pest. p.* 346. & speciatim camphora impraegnatum; vel loco tanti apparatus recipiatur simpliciter acetum infusionis theriacæ, huicque post filtrationem addatur camphora minutim trita, & utut hæc non solvatur ab aceto, tamen eadem acetum aliquo modo impraegnabit.

℞. *Bacc. junip.* (exsicc. si acetum asservari debet, vel recentium, si id mox dispensandum sit) part. jv.
Myrrhæ part. j.

Hæc infundantur in aceto:
Hinc filtratum id impregnetur camphora, & usurpetur omni manè & vesperi cochlear j. vel ij. pro scopo præservativo; vel recipiatur pro scopo curationis theriaca in hoc aceto.

Tandem sunt etiam, qui *aceta artificialia* parant ex *decoctis lignorum* unà cum *passulis & floribus sambuci*; decoctumque in loco tepido acescere sinunt: verùm pompa hæc inanis est, & sufficere nobis potest acetum vini.

De oleorum, pag. 269.) Equidem efficacissima sunt oleosa alexipharmaca, præsertim camphorata; item oleum destillatum succini, juniperi, rutæ, &c. Interim, ubi complicitati sunt morbi maligni cum febre intensiore, aut speciatim cum symptomatibus capitis, deliriis, agrypniis, &c. In talibus casibus ardentia ista minus tuta sunt. Aliàs si requirantur talia, instar omnium, tàm simplicium, quàm compositorum oleorum, nobis sufficere possunt internè oleum *antipestilentiale Heinsii ex oleo destillato succini, citri, & camphoræ*, cum oleis per retortam destillatis facto, usurpatum; quippè quod ad gutt. viij. ad x. vj. vel per se, vel in vehiculo aceti assumptum, adeò potens est sudoriferum, ut sudor quoque camphoram redoleat. Pro externo autem scopo loco oleosorum omnium sufficit in subjectis delicatis balsamus apoplecticus cum camphora paulò copiosiùs impregnatus; vel oleum destillatum baccarum juniperi societur probè cum camphora, & ita illud illinatur temporibus, carpis manuum & scrobiculo cordis; sic habetur præservativum non contemnendum; non verò applicetur naribus, cùm camphora noceat olfactui, eumque hebetet. Vel etiam si placuerit:

℞. *Olei destillat. juniper.* ʒij. vel ʒiij.
Citri,
Succin. an. ʒj.
Camph. gr. xxjv.

Mixta, dicto modo externè usurpentur,

Vel

℞. *Olei destillat. rutæ*,
Citri,
Succin. an. ʒj.
Baccar. junipor. ʒij.
Camphor. ℈j.

Misc. pro *Balsamo externo*.

Pro olfactu externo tandem vel acetum blandè camphoratum, vel spiritus vini camphoratus, aut cum spongia aut linteolo naribus applicetur in casu locorum fœtentium, aut ob malignitatem suspectorum.

Electuarium seu Bolum diaphoreticum, p. 270.) Sanè si ullibi est luxus ingredientium, hic erit in electuariis diaphoreticis, quorum mater est theriaca Andromachi & Mithridatium. Cæterùm *origo* tantæ *farraginis ingredientium* pro compositis & ex his factorum decompositorum est *duplex*: Quarum *prima* existit *Autorum ignorantia de natura venenorum*, & horum nocendi modo, quæ themata hactenus usque torserunt Medicos theoreticos; hinc cùm neque eorundem varietas, neque modi læsionis facti sint perspicui, propterea universale aliquod alexipharmacũ introducere necesse habuerũt. *Altera* verò *occasio* fuit, quod non satis habuerunt perspectam naturam & efficaciam simplicium, & hinc prodeuntium compositorum Autores; quin potiùs, quicquid fallax experientia docuit, convenire in morbis malignis, in venenis, &c. sive casu, sive studio & certo invento institutum, hoc omne unà vice compilatum fuit in talem horridam compositionem, v. g. theriacæ; cujus basin, innuente licet etymo, non constituerunt trochisci viperini, quippe qui minimum de viperis participant.

Jam verò pro meliore intellectione horum electuariorum observandum: quod v. g. in theriaca, mithridatio, electuario de ovo, diascordii Fracastorii, & similibus, duæ primariæ operationes addendæ sint, à Veteribus suppositæ: harumque

1. Fuit, ut dicta composita, propter opium adjectum, impetum spirituum influentium consopiant.
2. Ut ob ingredientia aromatica, amaricantia imprimis, & hinc gummata, potenter sudorem excitent.

Ratione prioris conduxerunt omnia illa in agrypniis (NB. ubi opium ab initio & incremento, non in statu, adhibendum) doloribus capitis, vomitibus, dejectionibus alvi, anxietatibus præcordiorum, inquietudinibus, febrium malignarum ordinariis comitibus, & similibus affectibus; qui tamen effectus omnes simpliciter oriuntur ab opio, ita ut ad dosin unam theriacæ, quæ est v. g. ʒj. grana duo vel iij. opii semper correspondere soleant. Posterior verò effectus notus est ab ingredientibus reliquis primariò aromaticis & amaricantibus, & hinc gummatibus, quippè quorum vis in resina subtiliori, adeoque sale volatili oleoso, consistit, & hujus ratione illa sudores movent. Tandem his omnibus superadditum fuit mel, & hinc nata fuit fermentativa turgescentia totius compositi, cujus beneficio non saltem correctum fuit opium crudum, ut mitius & tutius id factum fuerit, sed & in specie reliquorum ingredientium particulæ oleosæ & resinosæ resolutæ, indeque penetrantiores & magis activæ factæ fuerint; adeoque ut ex dictis mithridatium & theriaca sint nihil aliud, quàm mistura salina, oleosa, volatilis, anodyna & sudorifera. Jam verò si loco theriacæ reciperetur spiritus cornu Cervi sale suo volatili oleoso non adeò rectificato turgidus, & impregnaretur gr. j. vel altero laudani opiati, vel tincturæ anodynæ gtt. x. sicque daretur à ʒß. ad ℈ij. vel ʒj. tunc sanè habebitur remedium ejusdem valoris, atque est integra illa multiformis compositio theriacalis. Interim eo ipso, dum theriacæ preparatio per tantam annorum seriem continuata est, cum successu, usque ad hæc nostra tempora, non rejiciendus est omninò ejusdem usus, utut ea correctione indigeat; quin potiùs adhibenda ea in morbis malignis & aliis casibus, sudore & vi anodyna opus habentibus, tàm præservativè, quàm curativè, & nunc cum aceto, nunc sine eo: cum aceto quidem vel acidis in morbis malignis & febribus acutis, quibus insignis æstus & symptomata capitis, aliaque conjuncta sunt; sine aceto verò in casu minoris æstus & minoris febris: contrà ubi majoris malignitatis ratio per sudorifera & anodyna eliminanda, insuper adduntur his pro necessitate camphora & antimonialia fixa, ita ut v. g. in febre ardente maligna sub forma liquida præscribatur:

℞. *Aqua fumar.* vel *flor. sambuc.* ℥ij. ad ℥iii.
Aceti vini simpl. aut *rutac.* aut *sambuc.* aut
Theriacal. ʒß. ad ʒvj.
Theriac. Androm. ʒi. ʒiß. ad ʒii.
Antimonii diaph. ʒß. ad ℈ii.
Camph. gr. iv.
Syrup. card. bened. ʒii.

M. F. Potio.

Detur pro duabus dosibus expectando largum sudorem. Vel in forma sicciori:

℞. *Conserv. pulp. citr. rec.* ℥ii.
Theriac. ʒß. ad ʒv.
Antimonii diaphor. ʒi. ad ℈iv.

Cum f. q. *succi citri* fiat *electuarium*, pro 4. vel 5. dosibus usurpandum.

Conserva citri est confortativum alexipharmacum. Interim cum theriaca sit compositio salina oleosa volatilis ex antea dictis, propterea in moborum malignorum & acutorum principio saltem & incremento, non verò in statu tutior est eius usus.

Porrò quoad correctiones compositionum theriacalium, & hinc factorum decompositorum ex mille compositionibus unum vel alterum AUTOR eligit, cuius vestigiis insistamus. Videntur nobis iam veteres Arabes harum inconcinnitatem respectu ingredientium prævidisse; hinc MESUES, ille Pharmacopœorum Primicerius, evulgavit suam *Theriacam diatessaron*, ex *gentiana*, *myrrha*, *aristolochia rotunda*, & *baccis lauri* ana, miscendo cum melle & subigendo: cui si adderetur opium in s. q. & reponerentur omnia ad fermentationem, tunc hæc compositio tantum valeret, quantum reliquæ omnes veterum.

Unicum tantum, p. 271.) Si Autoris nostri vestigiis insistere volumus, possumus nobis parare talem theriacam:

℞. *Rad. zedoar.*
Gentian. an. ʒj.
Tormentill.
Angelic. ʒjß.
Pulv. viperin. ℥iij.
Myrrh. elect. ℥j. ad ℥jß.
Terræ sigillat. select. ad ℥ij.
Flor. sulphuris ʒj.
Croci ʒß. vel ʒvi.
Cinnam. ʒvi. vel ʒj.
Caryoph. ʒiii.
Opii succo citr. express. & inspiss. ʒiij. ad ʒß. vel ʒvi.

Quæ omnia cum triplo *mellis* & *Rob juniperi* ana mista subigantur probè, & in debitam consistentiam redigantur, terendo & agitando; deinde ad aliqualem turgescentiam fermentativam seponantur. Ita hoc dosi à ʒj. ad ʒij. pari ratione atque alia theriaca capi potest, sufficitque loco omnium: atque similem ferè compositionem habet HORSTIUS *pag. 319. Dispens. sub titulo Theriaca Germanorum.*

In Veterum Theriaca est opobalsamum, sed hoc nos destituimur; cuius loco ad nostram sumimus oleum nucistæ expressum, sed loco hujus iuxta AUTOREM potest substitui oleum destillatum succini, rutæ, caryophyllorum, &c.

Viperæ, pag. 272.) Communis persuasio est, viperina remedia fœtum pellere; sed inanis metus hic est, & non adeò nocent gravidis, præsertim cum ℔i. trochiscorum de viperis genuinæ horum substantiæ vix aliquot drachmas contineat, sed plerumque ex pane constent.

Theriaca Diatessaron, pag. 273.) Hac carere possumus, utut illius adhuc usus esse possit, si cum opio animetur.

Electuario de ovo.) Aliàs bonum est, & unum ex penetrantissimis remediis; sed loco huius substituatur superius: nux vomica & crocus mulieribus sunt suspecta.

Orvietano, p. 273.) Huius electuarii nulla est certa compositio: interdum theriacæ simillima est. Ergo carere possumus.

Olea

Olea, pag. 274.) Quod si misturam theriacalem AVTORIS *pag.* 271. acuere gestiat quis per olea destillata, tunc vel sub mistura ejusdem addere potest olei destillati juniperi & citri ana ʒj. ad ʒjß. vel tempore dispensationis & usus dosi ejusdem etiam aliquot guttas ejusmodi oleorum adjicere: sicut pari ratione sub dispensatione camphora vel salia volatilia eidem combinari poterunt, adjicendo misturæ ʒß. ad ʒj. salis volat. cornu Cervi gr. vj. ad ℈ß. vel etiam eadem mistura cum antimonialibus misceri poterit, jungendo illius drachmæ uni antimonii diaph. vel bezoardici mineral. ℈j. & camph. gr. iij. vel jv. sicque vel in liquida vel in consistentiore forma propinari. Et sanè parata ita cum camphora vel volatilibus hæc mistura idem præstabit, quod Electuarium camphoratum Kegleri, & de croco dictum, aliàs præstant, in se scilicet satis efficacia.

Opium, pag. 276.) In febribus malignis saltem in principio & incremento propinetur, non autem in statu, ubi periculosissimum est, quia tunc cephalagiis & deliriis vexantur ægri: item quia fiunt crises, quas, excepto sudore & hæmorrhagiis narium, tollit. Compositiones theriacales recentes magis narcoticæ sunt, quàm veteres, quia per diuturnum tempus & fermentationem opii vis narcotica corrigitur.

Extracta antifebrilia pag. 275.) Extracta vegetabilium diaphoretica speciatim antifebrilia dicta, ut absinthii, cardui benedicti, centaurii minoris, gentianæ, & similium, eaque vel simpliciter cum spiritu vini, vel ad modum extractorum circa helenium suprà descriptorum parata, quibusdam in locis adhuc in usu sunt, specialiter pro cura febrium intermittentium horum unum vel alterum ante paroxysmum usurpando, in forma præsertim pilulari: v. g.

♃. *Extract. card. bened.*
Absinth.
Cent. minor. ana gr. vj.
Myrrh. elect. gr. jv.
Laud. opiat. gr. j.
M. f. *pilulæ.*

Jam verò de his Extractis monet AUTOR, unum alterumve horum sufficere, nempè extractum absinthii, aut loco hujus gentianæ, loco omnium aliorum, imò etiam loco ipsius Chinæ Chinæ famosæ seu antiquartii Peruviani hujusmodi extractum esse poterit. Cæterùm ejusmodi extracta antifebrilia commodiùs propinantur in casu, quando majus frigus & rigor urget, quippe quę symptomata hinc egregiè imminuuntur, non verò, quando æstus major existit; nam hic eorum usu intenditur, unde quoque rarò eadem usurpantur, & si usurpantur, tunc extractum absinthii vel gentianæ sufficit.

Morsulis.) Morsuli bezoardici non ampliùs sunt in usu.

Pulveres, pag. 279.) Pulveres diaphoreticos minus commodè ex vegetabilibus parari insinuat AUTOR, cùm illi drachmatim propinandi sint, & stomachus demùm eorum vim elicere debeat priùs: sicut nec magisteria animalium eosdem, sed mineralia potius, & ex animalibus desumpta efficaciora, constituere debent.

Affectibus, pag. 280.) Insinuat hìc tacitè AVTOR *noster* remedia:
1. In febribus continuis cunctis solitariis, tam benignis, quàm malignis.
2. In iisdem febribus cum inflammatione partium internatum conjunctis.
3. In febribus intermittentibus usitata.

Inter alia autem evporista allegat pulverem aliquem polychrestum diaphoreticum, cum aliis pro lubitu specificandum; estque talis compositio:

♃. *Cornu Cervi sine igne* ʒij.
Terræ sigill. Silesiac.
Vnicorn. fossil. ana ʒj. M.

Hujus dosis ʒß. esto in quocunque vehiculo expectando sudorem. Et potest hic pulvis pro circumstantiarnm varietate cum aliis sociari; v. g. cum volatilibus sic:

♃. *Pulv. hujus diaph.* ℈j. ad ʒß.
Sal. volat. cornu Cervi gr. vj. ad ℈ß.
Camphor. gr. j. M.

Vel etiam cum antimonialibus diaphoreticis ita:

♃. *Pulv. hujus diaph.* ℈j.
Bezoard. min. vel *antimonii diaph.* ℈ß.
Camph. gr. ij. vel iij.
M. Fiat *pulvis* in malignis egregius.

Sic si pulvis ille vi anodynâ impręgnandus est, tunc

♃. *Ejusdem pulv. diaphor.* ℈j.
Cinnabaris antimonii, vel *antimonii diaph.* vel *bezoard. min.* gr. xij.
Laudan. opiat. fermentat. gr. j.
M. f. *pulv.*

Atque hi ipsi pulveres in febribus continuis benignis & malignis sufficiunt: Præter quos etiam mihi alius pro sudore in frequenti usu est, nempè:

♃. *Cornu Cervi sine igne* ℈j.
Bez. min. ℈ß.
Sal. volat. cornu Cervi gr. v. vel vj. M.

Cui nunc aliquid de laud. opiato, nunc de camphora q. s. addo.

Pannonico rubeo, pag. 281.) Hic pulvis dosi ʒß. ad ℈ij. in morbo Hungarico, itemque in febribus malignis cum alvi fluxibus conjunctis præstabilis aliàs est.

Alexipharmacorum antipestilentialium, pag. 282.) Notat hìc AVTOR ZWELFERUM, pulveres introducentem hosce; quoad basin tamen eadem ingredientia habentes, quæ nimirum supra recensitum pulverem constituunt, saltem iisdem ZWELFERVS addit nitrum cum succo scordii crystallisatum: interim nitrum & nitrata, vel pura vel insuccata, in malignis cum diarrhęa vel vomitu conjunctis, non conveniunt, quippe hunc augent, & quoque aliàs ægros tales ad excretiones alvi proclives reddunt. Præfert ergo suum pulverem AUTOR *noster.*

Pulvis ille.) Suprà dictus pulvis tenellis ab AUTORE ad gr. j. vel ij. & grandioribus ad jv. in terroribus & caloribus vagis datur; interim dicimus nos, pulv. hanc dosin esse nimis exilem, ex eo, quod tenellorum ventriculi utplurimùm pappis seu pultibus viscidis sint repleti adeoque hæ, uti omnium remediorum, ita & alexipharmacorum horum vim obfuscent. Potius ergo tenelli quoad omnium remediorum usum, tanquam trimuli puelli tractandi sunt ob allegatam stomachorum obfuscationem, hincque pulveris illius gr. vj. viij. x. ad xij. iisdem exhiberi possunt in variolis, morbillis, diarrhœa, torminibus alvi, &c. Imò si idem pulvis associandus esset anodynis, tunc assumatur theriaca ad gr. j. vel alterum. Opium siquidem pro iis est nimis generosum, & solitariè datum pro infantibus suspectum. Aliàs pro puerulis, insultibus febrilibus vexatis, præscribitur hic pulvis polychrestus:

♃. *Cornu Cervi sine igne* ʒß.
Myrrh. elect. gr. vj. vel jx.
Sal. volat. cornu Cervi gr. vj.
Theriac. gr. iij. vel jv.
M. pro 4. vel 5. dosibus.

Sanè hic pulvis tàm in febribus malignis, quàm in insultibus epilepticis mitioribus, & torminibus sufficiet: cui, si minus urgeat febris, sed potius tormina ex acido lactis, addantur aliquot guttæ olei destillati anisi vel caryophyllor. v. g. pro ℈ß. vel gr. xij. illius, hujus gutt. j.

Ita porrò.) Adducit hìc AVTOR remedia pro febribus continuis comitatis, seu cum pleuritide aut reliquorum viscerum inflammatione conjunctis; pro quibus loco tot pulverum & specierum antipleuriticarum eligit hunc expertum pulverem:

♃. *Oss. cap. luc. pisc. pulver.* ʒij. (non solas maxillas)
Sangu. hircin. ritè præparat.
Fl. sulphuris ana ʒj. M.

Detur ℈j. ʒß ad ℈ij. in aqua cardui benedicti pro dosi. Pulvis hic tempore usus, præsertimque in principio harum febrium cum inflammatione alicujus partis internæ (namque ubique eadem valet methodus medendi) conjunctarum, dari potest cum aliquot gran. salis volatilis, v. g. cornu Cervi, magis specificè verò cum gran. jv. vel v. salis volatilis maxillarum lucii piscis, quæ copiosissimum sal suggerunt. Sic quoque exhiberi dictus pulvis potest cum gr. j. vel jß. laudani opiati, singulæ illius dosi, præsertim in principio morborum & extra statum addendo: Etenim singularis est encheiresis, hisce febribus mederi mox in principio per salia volatilia & opiata, æstu, quantumvis maximo, nihil obstante.

Ossium capitis, pag. 283.) Ordinariè aliàs in pleuriticis curandis præscribuntur maxillæ lucii piscis; verùm rectiùs integri capitis ossa in usum vocantur, nec enim ulla præ aliis ossibus capitis maxillis tribuenda est prærogativa.

Sanguinis hirci.) Sanguis hirci è pudendis sit emissus & exceptus.

Absque tribulorum, carduorum, &c.) Aliàs carduus benedictus, carduus Mariæ, papaver erraticum, sunt specifica antipleuritica: quorum tamen loco sufficit supra dictus pulvis, & sufficit loco omnis venæ sectionis, quæ aliàs frequentissimè adhibetur, sed malè, quia hic pulvis longè tutiùs curat.

Absque omni venę sectione.) Egregia sententia! Equidem vulgò inflammationes internæ febribus comitatę per venę sectionem tractantur, sed sic sine ratione debilitantur ægri; quin potius tutiùs per sudorem, quàm per venæ sectionem morbilli curantur: imò hoc certum est, quod si sine sudore per venæ sectionem iidem curentur, nihilo seciùs ad suppurationem iidem tendat; quæ tamen per sudorifera posset præcaveri.

Si pleuritis ferocior.) Scil. ita se habeat methodus medendi in pleuritide maligna, ubi principium curæ fiat à penetrante sudorifero volatili, v. g. mistura simplici, spiritu cornu Cervi, & sale volatili ejus vel maxillarum lucii piscis, maritato unà cum laudano opiato, plus minus ab initio sociando; quo facto pulvis supra dictus aliquoties reiteretur: Hinc tandem in declinatione morbi cancrina, & corallia præparata, item antimonium diaphoreticum & similia prosunt, & ita totam absolvunt curam. Et quidem in principio tutissimè opiata sociari debent, si speciatim inflammationes pectus occupent, quod etiam necessarium est; ita enim horum medio sistetur dolor & tussis, & inflammationes avertentur: contrà in incremento & statu morbi, quando tussiendo multa expectorantur, opiatorum exhibitio periculosa est; aliàs enim sisteretur tussis, & excretiones sufflaminarentur, excernendae diuturniori mora viscidiora redderentur. Cæterùm dictis remediis expectorantia interponantur; & in princi-

principio quidem & incremento temperantia pro incrassandi materiam scopo, quales sunt scabiosa, violæ, & papauer erraticum; quę sufficiunt pro incrassatione materiæ expectorandę: in statu verò, ubi expectoratio materiæ incrassatæ supervenit, usurpantur expectorantia, incidentia, nempè ex Nicotiana, hyssopo, & erysimo parata.

Febribus continuis & plerisque malignis.) Docet hìc AUTOR methodum curandi febres continuas ac ardentes, benignas pariter ac malignas, discursum illum, quem *pag. sup.* 237. & 239. habuit, magis applicando (has dicit sine venæ sectione vel laxatione esse curandas:) & quidem venæ sectio in febre ardente continua benigna raro in usu est; in maligna verò eadem periculosa est: ubi scilicet in benigna non adfuerit plethora ingens, aut æger sit juuenis, aut febris illa ex potuum generosiorum abusu fuerit nata, aut denique mulier ægra fuerit plethorica, & vitio vel obstructione mensium correpta; opus erit in eadem venæ sectione. Malignæ autem febres per ejusmodi deteriorantur, quod observaui imprimis, si talis febris ex contagio fuerit nata, quo in casu venæ sectio est pessima; quippè hac ratione contagio quasi porta aperitur, ut illud integram massa sanguineam afficiat, & spiritus depauperet, sicque vires prosternuntur, quæ aliàs in malignis debiles sunt. Sin verò febris illa sine contagio fuerit, tunc pariter venæ sectione labefactantur saltem vires, nec ullum commodum inde habetur; unde caveamus nobis in tali casu à venæ sectione. Sic nec clysterisationes, nec laxationes in tali casu requiruntur. E quidem non rarò in principio, tàm benignarum, quàm malignarum (etiam à contagio ortarum) febrium vomitoria adhibita, sunt tuta, imò & necessaria, eaque intermissa nociva, præsertim in juvenibus, aut quando à contagio extrinsecùs hausto natus fuerit morbus, affligente sic contagio regionem stomachi & primas vias, adeoque inquietudinem causante; in quo casu sanè nil melius est vomitorio, & quidem in principio primo adhibendo, à cuius usu quidem debilitantur ægri, sed cum euphoria, imò ægri per totum morbi cursum quieti sunt, quod sanè magnum juuamen Medicis curantibus præstat: deinde & mox in principio talium febrium precordiorum anxietates vel humorum motus iuxta hypochondria, vel iterum circa hypochondria turgescentia observatur, itemque in primo principio illarum febrium in usu sunt, quando æger talis erit nauseosus, vomiturit; his enim in casibus maturè imitemur naturam, & adiuvemus per blandum vomitorium; quo præmisso vel omisso, mox in principio ad sudoriferum aliquod volatile secundùm AUTOREM, v. g. tincturam bezoardicam, vel mixturam simplicem, vel spiritum cornu Cervi accedamus, adhibendo eadem vel solitaria, vel præsente vomitu symptomatico sociata opiatis; hinc sudore unâ alteràue vice continuato, aduocentur in usum paulò fixiora, v. g. puluis allegatus subinde uariandus: sicut juxta finem morbi exhibenda erunt cancrina, coralliata, &c. Cæterùm, quò magis ægri taliter constituti sudant, eò magis uires debilitantur; unde, ut uiribus prospiciamus, danda erunt intra & post sudorem blanda acida, præsertim cum potu ordinario, ita ut v. g. in mensf. ß. cereuisiæ instillentur guttæ 50. uel 60. clyssis antimonii, vel spiritus nitri dulcis, uel roris mineralis, quod est phlegma uitrioli acidulum, & commodè iulepis ex aqua fontana cum Infuso rosarum uel uiolarum uel tunicæ factis, ad gratum acorem instillatur; uel denique misceantur partes ii. *cerevisiæ secundariæ* cum part. j. vini, qui potus etiam potest sulphurari à sulphure accenso.

In anxietatibus, pag. 284.) Dixit etiam AUTOR, quod uolatilia sudorifera in principio propinanda sint, in malignarum uerò statu nunquam: limitat nunc, quando nempè anxietates præcordiorum adsunt, ubi pars tertia uel quarta doseos illius, quę aliàs datur, unà cum paulò fixioribus exhiberi necesse est, ne turbulentia nova excitetur; non secus ac quoque contra urgentia symptomata dicta ante & post statum cum anodynis, vel laudano opiato, acuari poterunt, in ipso tamen statu omittendo.

Antifebriles (intermittent.) pulveres, pag. 285.) Sunt, qui pro febrium intermittentium curatione usurpant ʒij. pulveris cardui benedicti; sed minus efficaces hi sunt, & nimis nauseabundi, quin potiùs loco horum à modernis diaphoretica & præcipitantia alcalia fixa usurpantur; quibus tamen nec ipsæ quartanæ cedunt: sed in his ad volatilia accedendum est, die intermissionis tractando patentes per martialia; adeoque præmisso vomitu, eoque interdum repetito (quippè sine quo quartanam curare impossibile est) die invasionis bihorio ante paroxysmum exhibeatur spiritus salis ammoniaci ritè paratus & fortificatus, à ʒß. ad ʒj. vel quibus hic ingratus est, illi accipiant pulverem lapillorum cancrorum, coralliorum, &c. cum sacchari saturni gr. xii. ad xv. loco huius spiritus. Atque hæc internè. Externè verò, quia in quartanis ferè semper subest aliquod vitium splenis, imponatur regioni splenis emplastrum de Nicotiana. Simili ratione pro tertiana & quartana curanda, præmisso vomitu, instante paroxysmo, & subsequentibus reliquis, exhibeatur puluis ex marinis & salibus fixis constans (utut & his præferendus sit spiritus salis ammoniaci ad ʒß. vel ʒi. utut maximè æstuent ægri:) e. g. pulvis concharum ex conchis probè lotis, vel iisdem calcinatis, vel matre perlarum compositus: v. g. ♃. *Test. conchr. præp. vel matr. perlar. prep.* gr. xxv. ad ʒß. *salis absynth.* gr. xii. ad xv. *Olei destillat. caryoph.* gtt. i. M. f. *pulvis*, horâ unâ vel alterâ ante paroxysmum propinandus. (Pulvis gentianæ idem præstat.) Vel

♃. *Lapil. cancr. præp.* ℈i. ad ʒß.
Antimonii Diaph.
Salis absynth. an. ℈ß. vel gr. xv.
Laudan. opiati (scilicet in febribus inveteratis, aliàs duplicatas eas reddit) gr. j.
M. f. *Pulvis*.

Vel si intensior æstus afflixerit in paroxysmo, & huius quoque respectus haberi debeat, ut in febribus intermittentibus scorbuticis, tunc

♃. *Arcani duplic.* (propter nitrum) ℈i.
Lapill. cancr. præp.
Salis absynth. ℈ß.

M. F. pulvis repetitis vicibus usurpandus, donec febris profligetur.

Arcanum duplicatum vix in intermittentibus usurpamus, nisi adsit æstus, vel febres intermittentes scorbuticæ.

Aluminis mitificati, pag. 286.) Ex alumine præcipitari solet terra aluminis, saccharum eius aliàs vocata, quæ figendo intermittentes curat, non secus ac quoque tartarus aluminosus Rolfincii id prestat: Interim minùs tuta hæc remedia puto; figunt siquidem & suspendunt paroxysmum, & si æger tantillum peccat, mox redit.

Olei Caryophyllorum.) Oleum caryophyllorum internè & externè in rigore est egregium; externè scrobiculo cordis illitum, tollit rigorem intermittentium; pro alio autem scopo illud non conducit.

TITULUS VIII.

DE DIAPHORETICIS ANIMALIBUS.

A*Nimale regnum, pag.* 287.) Hoc quemadmodum respectu purgantium est pauperrimum, ita quoad diaphoretica ditissimum. Ex tam larga luxurie AUTOR præmeditatè eligit Cervum & Viperam.

Cervo.) Ex cervo elegit AUTOR cornu Cervi sine igne, hinc eiusdem spiritum & sal volatile: Cum illo accidentariò quoque se offert nobis Gelatina: Sicut ex viperis pulverem illum viperarum, aliàs *bezoardicum animale* dictum, qui, quò simplicior, eò melior est. Rectè aliàs dicitur: quod totus cervus sit alexipharmacus, cum ex toto remedia parari queant.

Typhas.) Typhas cornu Cervi reiicit AUTOR, quæ in quibusdam locis sunt usuales; & quidem ex iisdem aquam tàm simplicem quàm compositam destillant, quarum illam sub nomine aquę typharum cornu Cervi commendant ad mensium & lochiorum fluxum nimium supprimendum, compositæ verò vires analepticas tribuunt. Verùm omnes ex animalium partibus destillatæ aquæ sunt nuda phlegmata, adeoque inertes, omnique virtute Medicâ spoliatæ, nisi fortè per accidens quasi juvent, dum de sale volatili animalium illorum participant; unde par judicium de aqua typhorum quoque formandum erit.

Immaturius cornu.) Quidam recipiunt cornu Cervi iam recens perfectum, cruentum tamen adhuc & sanguinolentum, quod in aqua destillant, atque in balneo Mariæ philosophicè calcinant in vase clauso: interim cum hoc ita recens nondum ad perfectionem debitam pervenerit, nec sale volatili sufficienter impręgnatum fuerit, propterea eidem meritò cornu Cervi perfectum præferendum, præsertim, cum immaturioris illius dosis ʒß. ad ʒi. magnam quidem molem referat, minus tamen efficaciæ promittat. Cæterùm cornu Cervi medium quid est inter animalia & vegetabilia concreta; quippè quod cum Vegetabilibus hoc commune habet, quod unà crescere incipiat tempore verno, successivè adolescat cum illis, & marscentibus illis etiam decidat tempore autumni. Ad hæc eorum structura perfectum lignum refert, tandem exsiccando corneam acquirens subsistentiam.

Nec sanguinem inde vel cor, pag. 288.) Scilicet sunt quidam, qui ex corde cerui aquam destillant ac spiritum; ubi aqua eisdem naturę cum aqua typharū est; spiritus ille verò minus nobilis spiritu cornu cerui, utut vana hominum persuasio imponat nobis, quasi vitalis vis cordi esset insita: sic neque spiritus cordis Cerui, & spiritus sanguinis cerui, ullam essentialem differentiam fouent, nisi quod ille sit dilutior, quàm spiritus cornu Cervi. Cęterùm circa spiritus & salia volatilia ex animalium partibus liquidis destillanda observetur hæc ench eiresis, quod v. g. sanguines & urinæ recentes præter copiosum phlegma parum spiritus & salis volatilis largiantur; è contrà verò putrefacta, seu per putrefactionem resoluta eadem, copiosum & acerrimum suggerunt spiritum & sal volatile (dicerem duplo plus quàm aliàs:) Atque eadem ratio valet de quibusdam solidis animalium partibus, speciatim in secundina humana, quæ recens parum, putrefacta autem copiosum spiritum & sal volatile suggerit.

Oleo fœtido.) Ex sanguine cerui, speciatim non putrefacto, preter spir. & sal volatile, copiosum oleum etiam elicitur, quod tamen vix prærogativam habet præ oleo sanguinis humani, aut cornu Cerui, aut fuliginis; Unde hæc promiscuè loco illius adhiberi poterunt.

Liquores & mixturas antipodagricas.) Ex oleo sanguinis cervi

cum spiritu & sale volatili mixturas has quidam Autores parant, ut SCHROEDERUS, & externè in podagra applicant: Verùm placet mihi hac in parte AUTORIS *epicrisis, p. 289.*) quia oleosa ista non proficua sunt ejusmodi ægris; scilicet in podagra nunc peccat acidum plus minus volatile & acre, nunc plus minus obtusum, vel moderatum & viscidum: si acre acidum subest, tumor erysipelatodes adjunctus est podagræ, & dicitur Germ. *die heisse Gicht*; sin verò id obtusum seu temperatum, adest tumor œdematosus, quem *die Kalte Gicht* tunc vocamus. Jam verò utroque in casu ab acido oriundo eidem opponenda sunt salia volatilia urinosa: interim in specie in priori convenit sperma ranarum sale temperato urinoso volatili constans, spiritus salis ammoniaci cum calce viva, addito speciatim spiritu vini, paratus, urinæ, spiritus lumbricorum terrestrium; imò quando tumor erysipelaceus adiunctus est, præter spiritum salis ammoniaci illum cum spiritu vini paratum, locum etiam habet camphora, ceu effective summum refrigerans existens: contra in altera podagræ specie, ubi acidum viscidum peccat, dictis spiritibus volatilibus subinde sunt jungenda oleosa quasi ferventia, v. g. olea destillata cum volatilibus illis combinanda, item interdum balsamus sulphuris; sicut & tandem, cujus in AUTORE *nostro p. 289.* mentio fit, balsamus cervinus antipodagricus interdum locum invenit, sed non semper.

Nec cerebrum, p. 289.) Cerebra animalium habent consistentiam aqueo-pinguem, hinc destillata copiosum phlegma, pauxillum contra spiritus, & minimum salis volatilis, exhibent, nec inde nobis singulare quid pro curanda epilepsia promittere possunt. Transeat ergò.

Os de corde cervi.) Est concursus tendinum circa arterias cordis observabilis, in annosis cervis, bobus, & etiam hominibus, temporis protractu cartilaginescentium, quæ cartilago tandem ossescit; similiter ac arteria magna in homine circa cor in cartilaginea forma observata fuit. Unde & dictum os de corde cervi malè pro alexipharmaco proclamatur, quin potius æquali cum cornu Cervi stat pretio.

Sordes è Canibus.) Veteribus pro lapide bezoar habitæ sunt, ast malè; cum illæ nihil valeant.

Selectui nostro, p. 290.) Eligit AUTOR præ aliis cornu Cervi, illudque spontè deciduum; Etenim autumno, quando illa cornua matura quasi sunt, spontè arescendo decidunt, suntque ea majora, duriora & ponderosiora, adeoque copiosiorem spiritum & sal volatile suggerunt. Quod si tamen illa cornua decidua habere nolimus, sumamus eadem paulò ante spontaneum casum, præprimis illa, quando cervi sunt in orgasmo, utpotè jam matura, quæ à sanguine non alterantur.

Cervini quoque cranii.) Hoc pro cornu ejusdem quidam substituunt, & res sanè perinde est. Ergo AUTOR seligit pro quibuslibet cornibus animalium.

Rhinocerotis cornu.) Hoc, quia carius & rarius, propterea & in usum Medicum tractum est, merâ vanitate licet. Non enim est alexipharmacum tale, quale venditant: Imò putant nonnulli in scyphis ex cornu hoc tornatis infusum vinum nullum ferre venenum; ast vana hæc est persuasio, cùm cornua illa sint ejusdem naturæ, quoad præparata Medica, cum nostro cornu Cervi.

Unicornu, pag. 291.) Unicornu marinum ex pisce cetaceo, cujus potiùs dens est, testante WORMIO & KIRCHERO *in Mundo subterraneo*, & TULPIO *in observat.* circa provinciam Grœnlandiam reperibile, & ex hujus maxilla superiore enascens, structuræ firmioris existens, desumitur; contrà unicornu ex quadrupede, terrestre dictum, est Non-Ens, nisi intellecta velimus cornua orygis asini Americani. Insuper datur & ebur per terram excavatum sub titulo *Unicornu*; sed hoc impostura est. Aliàs Unicornu illud marinum, æquè ac dens hippopotami per vim ignis dat eundem spiritum & sal volatile & oleum, ad morem cornu Cervi & similium. Horum tamen ratione non habent illa singularem præferentiam præ hoc, quippè in quo crudè raspato similiter vis antepileptica reperitur, non secus ac dicta marina, quæ quoad præparata quoque cum cornu Cervi conveniunt.

Rupicaprarum.) Rupicaprarū in montibus Tyrolensibus reperibilia cornua quoad usum Medicū eiusdem sunt cum cornu Cervi naturæ.

Mollificatum.) Seligit AUTOR cornu Cervi Philosophicè calcinatum: scilicet frustula majuscula cornu Cervi vel in aqua communi blandè ebulliunt, vel, quod alii curiosiùs faciunt, in alembicum, ex quibus aquas vegetabiles destillant, reponunt, ut ita successivè mollescant illa: ubi tamen melius est, si in aqua simplici successivè ebulliendo præparentur, sub nomine cornu Cervi sine igne (actuali scilicet igne) calcinati; hac enim ratione fit tenerum, ut nigra crusta exterior abradi, & medulla interior facilè separari possit. Cæterùm aqua illa decoctionis evaporata concrescit tandem in gelatinam in febribus malignis admodum proficuam, quæ cum per se diutiùs asservari nequeat, cùm putrescat, hinc vulgò, sed malè, cum spiritibus acidis solet condiri gelatina. Hæc scilicet est succus nutritius cornu Cervi sale volatili ac oleo turgidus; hinc cornu Cervi de vi activa perdit quantum gelatinæ impraegnatur, quod probatur; si gelatina illa destilletur, ubi reddit sal volatile & oleum, simillima oleo cornu Cervi & sali volatili; unde & cornu Cervi sine igne ebulliendo præparatum, vix dimidium suggerit salis volatilis & olei quātitatem, quàm quidem cornu Cervi recens destillatum.

At cùm cornu Cervi raspatum sit durioris consistentiæ, atque resolvendum priùs in stomacho, hinc illud præfertur. Huic interim cornu Cervi Philosophicè calcinato in malignarum principio pro impetu malignitatis refrenando præfertur sal volatile cornu Cervi, in progressu autem earundem cornu Cervi sine igne est optimum, utut gelatinâ sua sit defraudatum. Et quidem nobis in more positum est, nisi quid obstet, ut cornu Cervi sine igne cum sale ejusdem volatili combinemus, quò sic illud quasi acuetur, & concinnius operetur: v. g.

♃. *Cornu Cervi sine igne* ℈j.
Sal. volat. cornu Cervi gr. v. vel vj. M.

Ustum, p. 292.) Cornu Cervi ustum est adhuc satis diaphoreticum, & speciatim in fluxibus alvi, ut diarrhœa & dysenteria, locum habet; quo in casu adstringit imbibendo acorem præternaturalem, & simul diaphoresin ciet. Cæterùm reverà in cornu Cervi usto est aliquid salis fixi, de quo quidem AUTOR *noster* dubitat. Interim res est clara, & probatur, si cornu Cervi ustum ignitum aliquoties extinguatur in aqua simplici, tunc enim huic vestigia & saporem sui imprimit, adeoque paucum salis fixi illud obtinere, necesse erit. Interim idem cornu Cervi non est adeò diaphoreticum, quàm quidem cornu Cervi sine igne; contrà calcinata marina, ut conchæ calcinatæ, ex quibus constat specificum antifebrile Crollii & Strobelbergeri, habent se instar calcis vivæ; terrea verò, qualia sunt ossa calcinata animalium, non æquè sunt salina; unde & illa præ his magis sunt diaphoretica.

Dictus spiritus, p. 293.) Eligitur ab AUTORE ceu potentissimum & penetrantissimum sudoriferum, & consistit eius vis in sale volatili: quod nunc in forma sicca habetur, nunc in forma fluida, dilutum à phlegmate, sicque spiritus audit; nunc & in media consistentia, nempè oleo, quod est sal volatile ab acido pingui concentratum, ex quo oleo destillato, non secus ac ex oleo destillato tartari, per additionem salis alcali fixi, & intervenientem digestionem, elici potest sal volatile copiosum.

Siccæ, p. 294.) Utendi modus est, quod sal volatile non siccum per se usurpetur, quia avolat; sed in eiusdem spiritu. Cæterùm malè spiritus cornu Cervi cum spiritu vini ab AUTORE laudatur, qui hac in parte fallit, utut super alcali rectificatus; etenim illa ratione fit nimis pinguis, sicuti hoc modo ipso, sale volatili & oleo proprio adhærente privatur; quin potius, post separationem Olei crudioris per filtrum & chartam bibulam madefactam, spiritus per se ex cucurbita altiore rectificandus est; hac enim ratione post secundam vel tertiam rectificationem spiritus limpidus specifica adhuc vi sui Olei turgidus, ut & sal volatile nivis instar prodit. Spiritus dosis est à ℨß. ad ℨi. salis volatilis à gr. xii. vel ℈i. in febrium malignarum & epidemicarum principio, itemque in affectibus capitis justo tempore egregius omnino est.

Fixato.) Quidam sal volatile cornu Cervi cum spiritu salis acido vel alio figunt; Verùm emanat sic sal ammoniacum, ut etiam supra dictum; unde hoc sal additione salis fixi denuò reducitur in sal volatile, sed vi specifica destitutum. Fixatio ergo hæc est frustranea; unde potiùs sal illud cornu Cervi volatile, vel per se, vel eiusdem spiritus adhibendus est.

Oleum.) Oleum destill. cornu Cervi redigunt quidam in Essentiam cornu Cervi nempè quemadmodum spiritus vini rectificatissimus promptè imbibit, & sibi unit Olea destillata; ita & spiritus vini tartarisatus Oleo cornu Cervi rectificato, seu à cornu Cervi usto abstracto, affusus copiosum oleum & sal volatile imbibit: interim habetur sic tantùm sal volatili cornu Cervi oleosum, vulgò ESSENTIA cornu Cervi dictum.

Magisterium.) Magisterium cornu Cervi præparari debet non per spiritus salis ammoniaci præcipitationem, sed per abstractionem spiritus nitri, quod pro infantibus AUTOR *noster* commendat; scilicet solvitur cornu Cervi in spiritu nitri, hinc à solutione filtrata abstrahitur spiritus nitri ad dimidium, deinde diluitur reliquum aqua simplici; sic hac ratione præcipitatur Magisterium candidum, quod est spiritus cornu Cervi à spiritu nitri acido saturatus; sub qua saturatione cornu Cervi, & cum acido sese uniens, sal volatile cum spiritu nitri abit in nitrū volatile; adeoq; hoc est corpus salsum volatile, pluribus usibus in morbis malignis conveniens. Atque hoc Magisterium præfert AUTOR cornu Cervi tàm Philosophico, quàm usto vitriolatis, seu spiritu vitrioli impraegnatis; cùm hac ratione emergat quasi concretum semialuminosum; terrestris enim substantia in cornu Cervi usto imbibit spiritum acidum vitrioli ad satietatem, & fit tertium adstringens quasi aluminosum.

Cervina, p. 295.) Cervina remedia pro Diaphoretico scopo eligit tria; nempè cornu Cervi sine igne, spiritum, & sal volatile: Quibus tamen nos addimus gelatinam in febribus ardentibus vi analepticâ temperativâque magni usus. Nam est diaphoreticum blandè sudoriferum analepticum, maximè, si in aquis cordialibus propinatur: reverà scatet ipsa succo nutritivo cum sale volat. & oleo, cùm & vi diaphoretica simul corpus continuè in blando sudore conservet. Modus utendi est hic, ut ℨi. ad ℨiß. in cochleari super igne soluta iniiciatur potus ordinarii mensur. ß. Nam non potest longè asservari. Ubi tamen non paranda est gelatina cum aceto, nec addantur tincturæ florum cum spiritu aliquo acido paratæ; Nam, utut illa sic

diutiùs

simul castratur in vi sua, & figitur ab acido, hoc in sal tertium cum virium defraudatione transmutante.

Lapide bezoar, pag. 269.) Conferatur de ejus putatitia efficacia ZWELFERUS *in Pharmac. Aug.* flocci faciens lapidem Bezoar; idque

1. Cum maxima illorum pars sit adulterina, ut inter centum vix 2. genuini reperiantur.
2. Quod vulgò in tàm parva dosi, nempè gr. iv. ad ℈ß. detur, ut nil possit efficere, cùm tamen ad ʒj. præscribendus foret.

Cæterùm si velimus, inquit AUTOR, adhibere Bezoar, assumantur nostrates, & qui reperiuntur in ventriculis cervorum, quoad vires lapidi bezoar, sive occidentali sive orientali, æquipollentes; non secus ac Duelech humanum probatum satis in morbis malignis & ultima peste Londinensi, ubi in una die 1000. mortui sunt, dosi ℈ß. ad ʒj. assumptus; ut taceam ejusdem vires contra philtra: sic & aprugnus è vesica lapis est bezoardicus egregiè, utut rarior is sit.

Equinus.) Tandem & hippolithus, Bezoar Orientali simillimus, huic commodè potest substitui. Cæterùm cum omnes hi lapides per ignem examinati suggerant spiritum, salia volatilia & olea, similima iis, quæ ex aliis animalium partibus destillantur, proinde & hæc, in specie cornu Cervi, loco illorum sufficere poterunt.

Rupicaprarum glomi.) Hos describit VELSCHIUS *in binis Dissertationibus*, & solent magni æstimari à Tyrolensibus. Interim si iidem ritè considerentur, sunt nihil aliud, quàm filamenta tenaciora graminum, radicum, herbarum & fructuum, quibus vescuntur rupicapræ, inviscata muco quodam chyloso in ventriculo, hincque consistentiam lapidis mollem & friabilem repræsentantia. Cæterùm horum globulorum vires paucæ sunt, & parum habent in recessu nihilque valent, præsertim cùm & non rarò in nostrarum caprarum ventriculis reperiantur.

Magisterii, pag. 297.) Sunt, qui cum spiritu acido Magisterium ex lapide Bezoar conficiunt; ast sic destruuntur ejus vires per spiritus acidos in Magisterio illo.

Tincturæque.) Hanc aliqui cum spiritu nitri ex bezoar parant: cùm is crudus sufficiat, quid opus ejus præparatione?

Viperas nostrates & Colubros.) Utraque æquè bona sunt atque Apulejorum ac Lombardorum.

Bezoarticum illud animale.) Paratur ex viperis pulvis viperinus, bezoarticum animale aliàs vocatus. Nam spiritus, sal volatile, & oleum destillatum ex iisdem, nullam habent prærogativam præ illis, quæ ex reliquorum animalium partibus destillantur; cùm ignis virium specificarum sit destructor, & hujusmodi producta ejusdem naturæ ex omnibus animalibus reddat. Pulvis ergo viperinus tantùm in usum Medicum venit.

Præservatoriè.) Sunt qui pulverem viperinum præservatoriè commendant contra venenatorum animalium & viperarum morsum, sed malè; interim in morsu jam facto, itemque in febribus malignioribus & pestilentialibus, dosi à ʒß. ad ʒj. assumptus, reverà sat efficax est, utut in extremè malignis non sufficiat.

In inveterata Psora & leprosis dispositionibus, pag. 298.) Multi ex traditione veterum contra lepram & scabiem repulsam & ferinam pulverem viperarum laudant ex eo, quod jam GALENUS vina viperina & HELIDÆUS PADUANUS Decoctum viperinum leprosis commendaverit; quin & TACHENIUS luem Gallicam hoc ipso se curasse testatur. Et tanè verum est, viperina in scabie ferina & lepra Græcorum multa præstare; imò observavi egomet essentiam viperarum in casu retropulsæ scabiei per externa fuisse egregiam, utut aliàs viperina in perfectè leprosis vix sufficiant. Dicunt singulare quid esse in viperis, quia excoriant pellem; sed etiam cancri, & alia insecta, v. g. aranei, hoc faciunt.

Pulvis ille simplex pag. 299.) Hic cùm facilè ad putredinem ruat, hinc condiendum illum suadent quidam vel oleis destillatis, vel floribus salis ammoniaci; de qua præparatione videatur M. A. SEVERINUS *de Viperis*. Interim verissima est VELSCHII epicrisis dicentis, *pulverem* illum, *quò simplicior, eò meliorem esse*. Cæterùm optimum modum præparandi pulverem hunc docet CHARAS *Tr. de Viperis*. Nempè truncantur viperæ capite, hinc detractâ pelle (vel & ea cum cauda integrâ servatâ, utpote sal volatile copiosum continente) viscera eximuntur iisdem, abjectis saltem intestinis, hinc in aliquot frustula concisæ lenissimè in Balneo Mariæ ex cucurbitula exsiccentur; vel & in loco umbroso calido suspendantur pro exsiccatione exacta, sub quâ, avolante phlegmate, sal volatile, oleum, & similes partes essentiales medicamentosæ remanent: hinc eædem una cum visceribus exsiccatæ in mortario lapideo pulverisentur, irrorando easdem sub pulverisatione spiritu vini myrrhâ probè imprægnato (vel quod melius, spiritu vini camphorato, utut hæc mox avolet,) simulque aspergendo aliquot guttulas olei destillati caryophyllorum, & ita in vase probè clauso omnia asserventur sub pulveris viperini denominatione; sic hic ab omni corruptela verminosa immunis, dosi ʒß. ad ʒj. exhiberi poterit. Similiter & inter hæc viperina inveniuntur trochisci de viperis, veteribus pro basi theriacæ, sed falsò, habiti, cùm illi more veterum cum pane parati parum valeant, ac eos sufficienter culpaverit ZWELFERUS *in Animadversionibus*. Cæterùm, quibus placet trochiscos viperinos in usum vocare, illi præparent eos vel more ZWELFERI, vel Domini FEBURE *Pharmacopoei Regis Angliæ*, qui boni sunt, ita olim conficere mihi dicentis: nempè ex viperis coquendo eliciebat, ad modum cornu Cervi ac aliorum animalium partium duriorum & molliorum, gelatinam, cui, utut parum phlegmatis adsit, aspersit & immiscuit pulveris viperini q. s., & hinc trochiscos efficacissimos & integram crasin viperarum continentes paravit, quos successivè exsiccavit.

Essentia.) Hujus præparationem cum spiritu vini, sale volatili viperarum acuato, docet ZWELFERUS *in Animadversion.* Interim præter hanc ex inventione Dn. D MICHAELIS alii eam parant cum spiritu viridis æris, quem exsiccatis affundunt, hinc factâ eorum solutione menstruum in balneo Mariæ abstrahunt (quod adhuc acidum est, cùm nihil de aciditate perdat) deinde magma residuum extrahunt cum spiritu vini, & ita fit *essentia viperarum*, magni æstimanda in puncto scabiei retropulsæ expellendæ, aut aliis quoque affectibus cutaneis ritè curandis: Laudatur quoque ad morsum viperæ.

Cupedias.) Alludit AUTOR ad Italos, vescentes carnibus & jusculis viperarum pro scopo sanitatis & longæ vitæ, imò & pro scopo sterilitatis corrigendæ; quo in casu jura & pulli gallinacei viperis nutriti laudantur Italis magnatibus.

Salia theriacalia, pag. 300.) Ad salia theriacalia pergit AUTOR. De his salibus Veterum quidem omnium optimè agit TACHENIUS *in Hippocrate Chymico*, ostendens eadem fuisse de genere salis ammoniaci, constantia ex sale volatili viperarum, & sale acido Cyrenaico. Cæterùm hæc ipsa Veterum salia theriacalia in desuetudinem abierunt: loco hujus ergo in usu est sal volatile viperarum, vel spiritus viperinus; interim de his sincera quoque prostat AUTORIS epicrisis, quod nempè eadem cum sale volatili & spiritu cornu Cervi ejusdem sint naturæ, utut in radice sui essentialiter differant; dum enim ignis vi alterantur, specificam vim exuunt.

Figatur.) Quia sal volatile viperarum maximè volatile est, quidam nonnihil annixi fuerunt hoc figere: ubi tamen fixatio illa sine acidis planè impossibilis est; contra per acida facta sal volatile illud nonnihil castrat; Acida enim sal volatile figentia illud destruunt; proin consultius est, ut sal illud volatile in phlegma dilutum, h. e. in spiritum, assumatur.

In Essentiali.) TACHENIUS multum facit lucri cum sale volatili viperarum fixato, & quidem figit sal volatile viperarum cum sale essentiali seu terra foliata tartari; interim hæc imprægnata acido aceti imbibit ex parte sal istud volatile, adeòque nonnihil simul figit.

Pinguedinem.) Viperæ & serpentes habent copiosam pinguedinem: Hæc pinguedo viperarum separata, & in vitro inclusa, soli exponatur; depurata ita egregia est in affectibus partium nervosarum à causa externa inductis; v. g. contusionibus, vulneribus, puncturis, speciatim circa articulos: Adhæc eadem pinguedo nobilis est quoque in affectibus oculorum quàmplurimis, v. g. pustulis, vulneribus & ulceribus eorum, ac ophthalmia: quemadmodum hujus rei experimentum constat in Misc. A. N. C. *Ann. 2. Observ. 125.* Est autem ejus utendi modus, ut blandè illinatur oculo se malè habenti, sic sufficit loco omnium sief seu pulverum istorum subtilissimorum veterum ad oculos; quorum compositiones vid. in *Pharm. August. Præstat eadem*, inquit AUTOR, *quæ infusa antimonialia ex antimonio & ejus croco*, quæ in affectibus oculorum externis, nebula, cicatricula, panno, ophthalmia, imò & ipsa suffusione, cataracta, &c. aliàs à RULANDO commendata sunt: rem ego experientiæ relinquo, an pinguedo illa infusis his præferatur? quæ tàm ex croco, quàm præsertim ex vitro, & posthac ex capite mortuo butyri antimonii ritè parata, infusa & filtrata, nobilia fuisse expertus sum.

Infusis Veneris, pag. 301.) ANGELUS SALA, *in Septenario Planetarum terrestrium cap. de Venere*, habet remedium ophthalmicum ex infusione vini malvatici in pelvim æneam, quâ ratione acquirit ferè tincturam sapphirinam, ex acido vini rodente venerem emergentem: ac experimenti hujus exemplum non contemnendum prostat in BARTHOLINI *Tomo 3. Act. Haffn.* cui etiam AUTOR præfert pinguedinem viperarum.

Hepatis mustelæ.) Quod si non in promptu sit viperina pinguedo pro oculorum affectibus, poterit eidem substitui hepatis mustelarum liquor oleaginosus: scilicet tempore æstivo mustelæ hæ grandiora magis habent hepata præ hyberno, quo eadem ob imprægnationem exsiccata quasi sunt, quæ transfiguntur ligno, & in vitro radiis solaribus exponuntur, sic enim defluit illud in oleum, proficuum per experientiam FORESTI in panno, cicatrice post variolas relicta, in ægylope, & carne excrescente. Conf. HARTMANNUS *Praxi Chymiatr.*

Parturientium umbilico.) Illita umbilico pinguedo, & lingua viperis vivis evulsa, aut exuviæ earum coctæ, an conducant pro promovendo partu difficiliori? experientia consulenda erit.

Oleî viperinum simplex aut compositum, pag. 302.) Illud paratur incoquendo viperas in oleo olivarum, & laudatur vulgò contra morsus viperarum: interim, cùm morsus nostrorum serpentium sint minus noxii, & in viperæ morsu præsentiora adsint remedia, proinde his oleis carere possumus.

Scorpionum oleum, saltem simplex.) Hoc sit instar omnium, loco nempè olei viperarum, vel bufonum, vel aranearum; & quidem illud vetus, & per repetitam recentium scorpionum infusionem magis exaltatum.

Aranearum oleum.) In specie oleum aranearum commendatur vulgò ad curandas febres intermittentes chronicas, pulsibus die intermissionis illitum, non secus ac ex araneis majoribus parat antifebrile suum emplastrum STROBELBERGERVS; & ego novi rusticum febres intermittentes quasque curantem per pulverem aranearum contusarum propinatum. Cæterùm, si modum harum rerum operandi indagemus, patet ex oleo & emplastro Strobelbergeri, quod illud soleat post applicationem excitare maculam rubram, & continuato usu pustulas, ad instar debiliorum ex cantharidibus paratorum vesicatoriorum; unde missis illis ex araneis præparatis operosioribus omnibus, autor sum, ut pro curandis febribus chronicis intermittentibus die intermissionibus pulsibus applicetur simplex emplastrum vesicatorium; sic enim certò subsequens paroxysmus erit mitior. Hoc multoties expertus loquor, præsertim cùm & nuper adhuc febrem intermittentem cum ophthalmia conjunctam applicando nuchæ vesicatorium curaverim.

Bufoninum, pag. 303.) *Bufonum* oleum cum oleo olivarum paratum pro usu cosmetico laudat SCHROEDERVS.

De zenechto è rubeta.) Hoc commendat HELMONTIVS, *Tr. Tumulus pestis*, in pestilentiali constitutione, dum bufonem pedibus superioribus suspensum, & ad mortem usque ita cruciatum, pro zenechto habet: nec esse hoc de nihilo suspicor inde, quod iidem bufones sic tractati appensi, vel axillis subligati, in febribus malignis periculosas hæmorrhagias symptomaticas stitisse expertus sum; unde non dubito, quin & in pestilentiali constitutione insignes sint bufones, quorum tamen loco & lapis magneticus arsenicalis Angeli Salæ adhiberi poterit.

Caravitino scorpionum magno.) Oleum hujus scorpionum compositum, à GEORGIO CARAVITA ita dictum, descriptum videmus in MATTHIOLO: sicut magni illius *Ducis Hetruriæ in Pharmacopœa Augustana*; interim omnibus his præstat *oleum scorpionum simplex*.

Praecordiorum inunctiones, pag. 304.] Sunt etiam qui oleum viperinum per infusionem paratum externè præcordiis & carpo in constitutione pestilentiali illinunt: sed imbelle hoc est remedium. Alii verò eodem utuntur ad provocandas petechias febrium petechialium, idque AUTOR *noster* sufficere ait, testantibus BRUNNERO, TIMÆO & WITTICHIO, *in casu*, quando nolunt petechiæ istæ erumpere, fricando ægros cum eo. Vel hoc:

℞. *Olei chamom.*
Rut.
Scorp. an. ℥ß.
Nitri ʒij.

Mistisque hisce inungatur corpus largiter pro evocandis petechiis: vel substituatur huic composito simplex oleum scorpionum, utut ejusmodi litus in malignis ferè in desuetudinem abjerit.

Coronam viperinam.) De hac duplex impostura viget:

1. Nempè datur dens molaris maxillæ inferioris ex porcello juniori evulsus, politus ab Empiricis, loco hujus coronæ: de quo vid. M.A.N.C. *Ann.* 3. *obs.* 128. *in schol.*
2. Obtruditur pro corona viperina chelæ squillæ marinæ interioris combinatio. Interim fraus est & falsissimum, quicquid de hac corona circumfertur: Plura vid. apud AUTOREM p. 304.

Alexipharmacum de ciconia, pag. 305.) Hujus descriptionem habet SCHROEDERUS *cap. de Electuariis*, & paratur illud cum oleo pini. Cæterùm suspicionis alexipharmacæ in ciconia occasionem dedit hoc, quod eadem vescatur serpentibus: ubi tamen dico potiùs, cum serpentum vis specifica in stomacho alteretur, viperina remedia loco ciconiæ excellere.

De cervis.) Dicunt nonnulli, cervum habere vim alexipharmacam, ex eo, quod deglutiat serpentes: quod testatur AVTOR in M.A.N.C. *anno* 1. *obs.* 14. *pag.* 57. ubi allegatur serpens in ventriculo cervi putrefactus: ubi interim, cùm hoc fuerit potiùs concrementum lapideum anguis formam repræsentans, dico, vim alexipharmacam cervorum ex propria sua natura derivandam esse, non autem ex comestis serpentibus.

Ex homine in sanguine, pag. 306.) Sunt etiam in usu remedia ex sanguine humano, sed non præstant cervinis. Hic sanguis in usu est internè pro scopo antepileptico, & externè pro antipodagrico, at præstat spiritus cornu cervini.

Ossibus.) PARACELSUS habet pulverem artheticum purgantem, cujus descriptionem videb. in HARTMANNI *Praxi Chym. cap.* 2. *de arthrit.* huncque ingrediuntur ossa humana, sed vano consilio: cum enim illa saltem acidum arthriticum absorbendo juvent, idem facient ossa alia, adeoque non opus erit ossibus humanis.

Mumia.) Mumia exotica exulet. Nostras autem rariùs in substantia usurpatur, quæ aliàs artificialiter paratur, ut modum ex PARACELSO docet SCHROEDERVS, dum scilicet frusta carnis humanæ exsiccata spiritu vini, & aloe & myrrha irrorantur: vel quod melius, alii frusta illa exsiccata spiritu salis, aloe & myrrhâ condiunt.

Tincturæ istius.) Tincturâ mumiæ Crollii parum in recessu habet, & quidem paratur ea vel cum spiritu vini, quæ tamen nihil valet, nisi spiritus vini sit acuatus cum sale tartari; sic enim aliquid extrahet, utut maximum fuerit de myrrha, & de mumia parum participet. Vel & paratur dicta tinctura spiritu vini & spiritu terebinthinæ. Cæterùm cùm pro scopo vulnerario & casu ab alto sufficiant tam lapilli cancrorum cum aceto sumpti, sociatis iisdem plus minus alcalibus, quàm sanguis hircinus, proin. tincturâ mumiæ non habemus opus, neque speciebus diamumiæ.

Urinæ spiritus, pag. 307] Hunc pro scopo diaphoretico eligit AVTOR, & paratur is duplici modo; nempè vel ex urina in consistentiam magmatis inspissata, ex quo postmodum addito sale fixo elicitur sal volatile & spiritus: vel & urina putrefactioni exponitur, deinde ex ea sponte blando igne spiritus & sal volatile penetrantissimum elicitur; cùm contrà ex urina recenti antea phlegma saltem, quamvis inspissetur ad mellis consistentiam, prodiret: si verò additur sal fixum, sale volatile ascendit; putrefactâ illâ mistum urinæ dissolvitur, acidum ejus pingue fatiscit, & ante phlegma spiritus prodit. Conf. ZWELFERVS *in Animadvers. & Append.* Cæterùm præfert tædiosæ & laboriosæ huic præparationi spiritus urinæ humanæ AVTOR *noster* spiritum salis ammoniaci, qui pariter est spiritus urinæ humanæ, utut tantillum hic de sale & spiritu volatili fuliginis participet; nempè præsuppono, quod sal ammoniacum pateteur ex urinæ humanæ quintuplo, additis salis communis partibus ij, & fuliginis parte dimidia, quam videbitis in HOFFMANNI *Clave*, ebulliendo omnia; sub qua ebullitione acidum salis communis imbibit & absorbet primariò sal volatile urinæ, & secundariò fuliginis; hinc duo illa in loco frigido concrescunt in sal quoddam crystallinum, sal ammoniacum vocandum, compositum ex acido salis communis, & sale volatili urinæ, quod est sal salsum vel tertium, inter fixum & volatile consistentiæ mediæ. Iam ergò pro parando spiritu salis ammoniaci vel urinæ modo quodam succincto, addatur eidem aliquod fixum alcali, absorbens ejusdem acidum; quo enim absorpto, sal volatile urinæ sui fit juris, & abit in spiritum, ac quidem alcalinum: corpus illud, quod additur, est vel calx, vel alcali tartari, vel aliud; utroque enim modo imbibitur acidum, & liberatur spiritus urinæ diaphoreticus.

Simplicis spiritus vini, pag. 308.) Sunt, qui spiritum salis ammoniaci parare intendunt affusione spiritus vini, sed in vanum.

Zinckum.) Aliqui spiritum salis ammoniaci parare volunt, addendo Zinckum, vel lapideum calaminarem sali ammoniaco crudo, quæ concreta etiam absorbent acidum; interim non tam potenter, quàm alcalia fixa: nam illo modo adhuc aliquid acidi de sale ammoniaco in forma nativa simul elevatur. Imò si destillatur spiritus urinæ & salis ammoniaci cum additione salis tartari, aut alius alcali fixi, acquiritur spiritus & crystalli; sin verò cum calce viva destilletur, nihil in forma sicca conspicitur, sed omnia in liquida forma prodeunt: ac impossibile est, ex hoc spiritu cum calce destillato per se sal siccum conficere: interim si eidem oleum juniperi addatur, tunc crystallisabitur; quod sanè curiosum est; quoniam sic aliquid acidi ex oleum acquisivit pro consistentia.

Destillationes residuum.) Caput mortuum destillationis salis ammoniaci cum calce viva, si elixivietur, suggerit cremorem salinum egregium, qui fluit in liquorem lithontripticum, quem alii aliàs parant ex calcinatione calcis vivæ & salis ammoniaci: Contrà caput mortuum spiritus salis ammoniaci, ex ana salis tartari & salis ammoniaci parati, est instar salis communis, & in cubos pyramidales concrescit, nec differt ab hoc, nisi quod saltem illud saporis acrioris & magis diureticæ virtutis, adeòque loco digestivi hypochondriaci & antiquartii inserviat.

Acidum sublimatum, pag. 309.) Notandum, quod si sal ammoniacum pro spiritus destillatione debeat exactè exhauriri, illud requirat duplum salis fixi (non verò ana); sic enim caput mortuum illud non liquescet in loco frigido: contrà cum AVTOR saltem ana salis alcali fixi adjiciat, non mirum est, spiritum non penitus exhauriri, sed intensiore igne crystallos flocciformes, seu flores salis ammoniaci tantillum acidos elevari; sal ammoniacum depuratissimum, & egregium stomachale existentes. Quando autem sumitur duplum salis tartari, hic processus non procedit.

Præcipitatur coagulum acidulum.) Ratio hæc est: spiritus nempè vitrioli affusus imbibit alcali tartari, hinc cadit sal commune ammoniacale in forma solida: sic si capiti mortuo spiritus salis ammoniaci superfunditur spiritus vitrioli, & destillantur, acquiritur spiritus salis communis; spiritus enim vitrioli sociat se cum alcali tartari, hinc spiritus salis acidus volatilior, quàm spiritus vitrioli, prodit in forma pristina: par ratio est, quando sali communi affundimus spiritum vitrioli & destillamus, tunc enim accipimus spiritum salinum, & in fundo remanet *Sal mirabile Glauberi*.

Antiepileptico, pag. 310.) Notum est specificum illud Hartmanni contra epilepsiam: nempè spiritus vitrioli epilepticus volatilis, constans ex spiritu urinæ, quæ affusa vitriolo Veneris & digesta destillantur, acquiritur sic spiritus vitrioli volatilis; qui tamen spiritus para-

parabilior est juxta AUTOREM, si spiritus urinæ misceatur cum spiritu vitrioli: interim hunc processum AUTORIS non facilè verum esse puto, cum ille ex vrina vitriolo affusa per digestionem paratus altioris sit indaginis, ideò quod alcali volatile urinæ sub digestione cum vitriolo Veneris agit in huius sulphur vel vitrioli, quod rodendo ex parte dissolvit more alcalium, hinc urina mista cum vitriolo Veneris & destillata, sal volatile urinæ, dum in sulphur Veneris agit, & spiritus volatilis simul potenter sulphureus acquiritur, qualis ex miscela spiritus urinæ & spiritus vitrioli non habetur.

Tubuli illi uterini, pag. 311.) Hi singulis septimanis inditi mulieribus, proficui sunt in sterilitate & fluore albo mulierum, & diutina emansione mensium curandis: sic habui sub cura mulierem, post emansionem diutinam mensium capitis dolorem patientem, quæ tamen hunc tubulum cum spiritu salis ammoniaci omni septimanâ semel cum euphoria jam nunc sibi applicat cum bombace, & semper materiam copiosam viscidam evacuat cum leuamine capitis.

In aurium affectibus.) Sunt, qui in surditate, tinnitu, & obauditione spiritum Salis ammoniaci cum bombace auribus immitti suadent; sed quia maximè mordet, commodius est, si vitrello colli oblongioris indatur sal tartari, huic super affundatur sal ammoniacum in aqua solutum; sic enim ex ambobus in se agentibus eleuatur sal volatile in cauitatem auris: Vel etiam Spiritus salis ammoniaci vitro tali inclusus admoueri potest calori candelæ, ut sic eleuetur halitus & excipiatur auribus; qui etiam sic in phiola utero applicari potest.

Hypochondriacis.) Spiritus salis ammoniaci in morbis chronicis, febribus intermittentibus, & aliis egregius est.

Ebur.) Hoc cum eiusdem præparatis rejicit AUTOR, & quidem rectè: nam quæcunque ex his speramus, in cornu Cerui obtinemus omnia: & sanè ebur ustum, itemque sine igne, eiusdem est sanè cum cornu Cerui sic præparato naturæ & efficatiæ. In abortu tamen præcauendo ebur sine igne præstat.

Magisterium quoduis.) Magisterium Eboris, tam per præcipitationem, quàm per abstractionem, spiritu nitri paratum, æquè est segne, & non tantum præstat, quantum crudum.

Philosophicè calcinari cæptum, pag. 312.) Nonnulli speciatim hepaticis & uterinis affectibus dicare volunt: interim sine ratione & experientia; nam cancrina & ceruina remedia idem præstant.

Gelatinis intestina inuiscare.) Sanè contra AUTOREM gelatinæ non sunt contemnendæ: Gelatinam cornu Cerui supra laudaui, quæ loco gelatinæ eboris sufficit.

Hircino.) Alludit ad hoc, quod vulgò suffitus in passione hysterica leuanda instituatur, genitalibus, vel naribus suscipiendus, ex cornu hircino, ubi sanè vis illa consistit in sale volatili & oleo figente & corrigente per inspirationem acidum illud austerum, in passione hysterica peccans; quo tamen in puncto non est inter cornua differentia aliqua, sicut & pennæ & rasura succini eundem effectum hìc obtinent.

In Goa.) Subintelligit hìc AUTOR traditionem illam, qua putatur in urbe Lusitanorum Coloniæ in India Orientali cornua bouina radices agere; cum tamen effecta illa sit in maritos ut plurimum cornigeros.

Concharum.) Concharum uniuersum exercitum selegit AUTOR. Imò ostrearum & cochlearum nostrarum testas quoque huc refert, cùm omnia hæc testacea ratione effectus coincidant in usu Medico: Interim tamen nobis si concederetur electio, seligeremus ostreas, quarum rasura aut puluis singularissimum est præcipitans diaphoreticum, eaque vel cruda usurpata, vel in calcem usta multum valent; quin imò eadem B. Dn. D. LANGIO sub nomine *Præcipitantis magni* venerunt; & sanè pulvis hic & calx salina ostrearum in febribus intermittentibus corrigendo quodlibet acidum proficuus est, & sufficiunt loco matris perlarum, specificorumque febrifugorum Crollii & Strobelbergeri: & mirum est puluerem illum vino iniectum, acidum huius imbibendo, illud in saporem subsalsum mutare, diureticamque virtutem eidem conciliare.

Citra aceti accessum.) Præparantur vulgò conchæ ita: ut ablutæ in aqua simpl. infundantur in acetum, eliciens earum mucaginem gelatinosam: hinc istud, quod post mucilaginem ablatam superest vel pulverisant, vel superfluè calcinant: sed inanis est labor, quia simplex concharum pulverisatio melior est. Conferatur præter CROLLIUM MYNSICHTIUS.

Blattæ Bisantinæ, Entali, Dentali, pag. 313.) Omnes hæ species sunt ex concharum genere, neque aliquid illæ peculiare habent; imò & nostrates cochleæ eundem habent usum.

Perlato.) Dictum non differre concharum testas à perlis communi modo præparatis; sed si habemus rorem primogeneum lacteum perlarum, aut qui perlas possunt soluere in rorem lacteum, hi habent arcanum certissimum ad hecticos & phthisicos curandos; contrà, prout eædem vulgo prostant, vel præparatæ, vel calcinatæ, vel in magisterium redactæ, non habent prærogatiuam ullam præ conchis.

Lucii mandibulas.) Seligit Autor lucii ossa, eaque capitis propriè dicta: nam omnia eiusdem sunt cum maxillis naturæ: Seligit verò inter terrestria animalia cornu Cerui, inter aquatilia ossa lucii, quæ puluerisata commodè possunt in usum vocari: Sale quippe volatili, & ui diaphoretica acidi absorptiva, & antipleuritica speciali insignita, & satis laudata. Interim hisce lucii ossibus spinæ mustelæ ac lapidis percarum & carpionum quoque surrogantur.

Magisterio proprio sive præcipitato sive abstractitio nitroso, pag. 314.) Magisterium ossium capitis lucii piscis præferendus ossium illorum crudus puluis, utpotè ab acido non saturatus, adeoque acidi potenter absorptivus.

Suis leporisque talis.) Hi nihil singularis obtinent, quod non iam tum in cornu Cerui vel ossibus lucii piscis reperiatur.

Ceruis, bouisque priapis.) Hi aliàs vi antipleuriticâ & antidysentericâ diaphoreticâ laudantur, dando horum rasuram à ʒß. ad ʒj. Interim cum in pleuritide nobis hactenus suffecerint maxillæ lucii piscis, & ejus sal volatile, illis hoc in casu opus non habemus, utut in dysenteria non contemnenda sint.

Pene leuiathan.) Per hoc intelligit priapum ceti, qui in fluore albo, pleuritide, & dysenteria aliàs egregius est: In pleuritide tamen præstat maxilla lucii piscis.

Sartoria costa.) Sartoria costa est os cetaceum, Germ. *das Fischbein*, quod coctum dat copiosam mucilaginem. Interim materia illa non prodit de costa ceti, sed est firmamentum maxillæ ceti, ubi radicantur dentes: Conferatur GOTOFREDI *Mergens*, *Gronlandici itineris descriptio*. Cæterum os hoc maxillæ ceti est rarissimi usus.

Verris aut apri, castoris dentibus.) Nonnulli utuntur pro scopo antipleuritico, & diaphoretico: interim hi non cedunt maxillæ lucii piscis à ʒß ad ℈ij, quibus si combinetur maxillæ sal uolatille proprium, iuuabunt præsentaneè magis: cæteroquin castoris dentes specificè quoque pro alterandi scopo contra nimiam iracundiam perpessam laudantur.

Pavonum specula.) Nonnulli hæc in usum trahunt pro scopo diaphoretico, & curandis erysipelatibus & inflammationibus mamillarum: ast vano cum instituto; non secus ac ipse calamorum animæ.

Hircinus sanguis, pag. 315.) Sanguis hircinus prout vulgò prostat, est collectus per subsidentiam, & serum fuit abjectum, nobili suâ substantiâ defraudatus; hinc HELMONTIUS *Tr. Demens Idea*, item *Pleuritis Furens*, eum reijcit, & potiùs commendat sanguinem ex hirci pedibus posterioribus ad cornua retractis, abscissis testiculis, profectum, quem exsiccatum & pulverisatum pro usu asservat ad pleuritidem, & sanguinis grumos ex casu abalto genitos discutiendos. Cæterum monet AUTOR *noster* benè, quod, cùm HELMONTII modo parcus sanguis acquiratur, is ex collo iugulati hirci colligendus sit, & unà cum sero excipiendus, hincque in Balneo Vaporis exsiccandus: quo facto, si splendeat instar vitri puluerisati, bonus est, cum splendor ille dependeat à sero chyloso sanguini combinato. Iam ergò ita paratus datur à ʒß. ad ʒj. pro validissimo diaphoretico in pleuritide & febribus cum inflammationibus internis coniunctis, ac præfert hunc ipsum AUTOR reliquorum animalium sanguini. Etenim prostat Compositio quædam, à CROLLIO *antidotus de sanguinibus* vocata, ex sanguine ciconiæ, anatum, anseris rubetis vescenti &c. Interim hæc est nauseosa & horrida, potiùs huic sanguis hirci præferendus, nec non viperina & colubrina.

Columbinus.) Sunt qui dicunt, nihil melius esse pro sugillatione oculorum curanda, quàm sanguinem istum sub alis columbinis extractum: Verùm parum ille iuuat, quin potius loco illius sufficere nobis poterit unguentum Mynsichtii ad liuorem ex tragacantha, radice sigilli Salomonis, & camphora constans; quod externarum quoque partium leuioribus contusionibus medetur.

Asininus.) Alludit hìc AUTOR ad illud, quod communiter pro cura maniæ & furoris, philtri & epilepsiæ, sanguis asininus mense Martio ex incisa arteria asini propè aures collectus, & linteo exceptus, commendetur, de quo videatur HARTMANNUS *Cap. de Mania*: Laciniam quandam scilicet duos digitos longam sanguine impregnat, haustui cereuisiæ infundendo, & expectando sudorem desuper. Interim exclamat idem, vix drachmam j. illius aliquid præstitisse, utut in mania ex philtro aliquando desiderio satisfecerit.

Leporinus, pag. 316.) Sanguis ex lepore, præsertim à vertagis agitato, & sub pavoris momento versante (Germ. *eines gebetzten Hasen*) linteo exceptus, singulare quid juxta HELMONTIUM in pleuritide & dysenteria præstare dicitur: pro quo tamen scopo sanguis hircinus debitis adhibitis cautelis, seu sub pauore mortis exceptus, parem relinquit effectum, utut HELMONTIUS leporinum in specie sanguinem pro scopo diaphoretico (quem tamen & alia præstant) laudet. Aliàs observavi ego ipse sepiùs, linteum tali sanguine infectum conuenisse in erysipelate, applicatum parti illi obsessæ.

In dysenteria nil solide.) Non contulisse sanguinem leporinum in dysenteria, autumat AUTOR; ubi tamen reponimus, eum ceu spe-

specificum opiatis jungendum, quò sic valentioribus viribus illi morbo resistatur.

Ex paucis his selectis diaphoreticis regni animalis mille formulæ concinnari possunt: e. g. esto *sudoriferus pulvis* talis:

♃. *Cornu cervi sine igne* ℈j. ad ʒß.

Detur in vehiculo calido, stomacho vacuo, & exspectetur sudor.

Vel

♃. *Rob sambuci aut juniper.* ʒj. ad ʒß.
Cornu cervi sine igne ℈j. ad ʒß.
M. S.
Electuarium sudoriferum pro una vice.

Vel in forma liquida sic:

♃. *Aqua flor. sambuc.* ℥j.
Cornu cervi sine igne ʒß.
Sal. volat. cornu Cervi gr. v.
Syrup. flor. tunic. ʒij.
M. pro *potione sudorifera* unius doseos.

Sic esto præscribendus *pulvis sistens & sudoriferus in dysenteria benigna*:

♃. *Cornu cervi ust.* ʒß. ad ℈ij.
Laud. hyster. gr. v.
M. pro una dosi, & detur in vehiculo calido.

Porrò si præscribendus est spiritus & sal volatile pro scopo diaphoretico, tunc

♃. *Spiritus cornu Cervi rectif. & sale volat. acuati* ad ʒij.

Detur pro 2. dosibus, capiendis in conveniente vehiculo.

Vel

♃. *Aquæ fumar.* ℥j.
Spiritus cornu Cervi sale volat. acuat. ʒj.
Syrup. card. bened. ʒij.
M. pro potione unius doseos.

Ulteriùs, quibus composita etiam diaphoretica placent, v. g. in diarrhœa maligna hodie familiari:

♃. *Cornu cervi sine igne* ʒß.
Terræ sigill. ℈j.
Salis volat. cornu Cervi gr. vj.
M. *pro duabus dosibus* in vehiculo calido.

Vel

♃. *Cornu cervi sine igne* gr. xij.
Terræ sigill. ℈ß.
Extr. theriac. gr. iij.
M. pro una dosi.

Capiatur in vehiculo calido ad sistendum fluxum illum.

Vel in forma magis liquida, v. g. in febribus malignis:

♃. *Aquæ fumar.* ℥ij. vel ℥iij.
Cornu cervi sine igne ℈j.
Bezoard. min. ℈j. ad ʒß.
Extract. theriac. gr. vj.
Syrup. cortic. aurant. ʒiij.
M. pro 3. dosibus: S.
Potio sudorifera.

Vel

♃. *Aquæ flor. sambuc.* ℥ij. vel ℥iij.
Cornu cervi sine igne ʒß.
Cinnab. antimonii gr. xv.
Salis volat. cornu Cervi gr. ix. vel ℈ß.
(Salia enim volatilia cinnabarina illa exaltant.)
Syrup. fœnic. ʒiij.
M. pro 3. dosibus.

Vel in casu scabiei retropulsæ, pro scopo sudorifero;

♃. *Conserv. fumar.* ʒj.
Pulv. viperin. ʒß. ad ℈ii.

Cum s. q. *Syrup. rosar. simpl.* fiat *Bolus*. S.
Bolus sanguinem purificans.

Vel

♃. *Aquæ flor. sambuc.* ℥j.
Pulv. viperin. à ʒß. ad ℈ij.
Sal. volat. viperin. gr. vj.
Syrup. de fumar. ʒij.
M. pro una dosi.

Porrò pro scopo alterativo & diaphoretico in malo hypochondriaco;

♃. *Spirit. sal. ammoniaci* ʒß.

Dentur pro dosi guttæ 30. in vehiculo non acido.

Sic in casu passionis hystericæ;

♃. *Aquæ menth.*
Flor. sambuc. an. ℥iß.
Spiritus salis ammoniac. ʒiß.
Essent. opii cum alcal. parat. ʒß.
Syrup. cort. aurant ʒiij.
Misce: Detur cochleatim.

Vel in febribus intermittentibus bihorio ante Paroxysmum:

♃. *Aquæ fumar.* ℥j.
Spiritus salis ammoniaci ʒß. ad ʒj.
Laudan. opiat. gr. j. vel ij.
Syrup. card. bened. ʒij.
M. pro una dosi.

Vel in casu paroxysmi asthmatici convulsivi:

♃. *Aquæ hyssop.* ℥ii.
Asthmat. ʒß.
Spiritus sal. ammoniaci ʒß. ad ʒj.
Syrup. Nicot. vel loco hujus *de hyssopo* ʒiij. M.
Capiatur cochleatim.

Sic quibus placet spiritus conjungere, illi possunt formare talem:

♃. *Aquæ flor. sambuc.* ℥iij.
Spiritus sal ammoniaci ʒj.
Cornu Cervi probè rectif. ʒß.
Essent. opii gtt. xij.
Syrup. de artemis. ʒiij.
M. D. cochleatim in affectibus mulierum.

Ad hanc misturam pertinet liquor cornu Cervi succinatus, & spiritus salis ammoniaci anisatus.

Porrò sit ordinandus *pulvis præcipitans acidum primarum viarum.*

♃. *Pulv. testar. ostrear.* vel *conchar.* vel *cochlear.* ʒj. (quæ omnia in effectu coincidunt.)
Ossium lucii piscis pulveris. ʒß.
Olei destillat. caryophyll. gtt. vj.
M. pro 3. dosibus.

Sic si ordinandum est sudoriferum liquidum in casu pleuritidis:

♃. *Aquæ flor. sambuc.* vel *papau. rhœad.* ℥iij.
(Nam aquæ sunt aquæ)
Ossium lucii pisc. pulveris. ʒj.
Salis volat. oss. lucii pisc. gr. xii. ad xv.
Laud. opiat. gr. iß.
Syrup. cuiusdam v. g. flor. papau. rhœad. ʒiij. vel q. s. pro grato sapore.
M. pro 3. dosibus, expectando sudorem.

Vel in forma sicca pro eodem scopo:

♃. *Maxillar. luc. pisc. pulveris.* ℈ij.
Sangu. hirc. recenter collecti & pulv. ʒß.
Laud. opiat. gr. ij.
M. pro duabus dosibus expectando sudorem.

Porrò pulvis ad casum esto hic:

♃. *Lapill. canc. præpar.*
Sangu. hircin an. ʒß.
M. pro duabus dosibus, in aceto sumendis expectando sudorem.

Aut esto in forma liquida *Mistura dissoluens sanguinis grumos* hæc:

♃. *Aquæ papav. rhœad.* ℥ii.
Acet. vin. ʒvj.
Lapill. canc. præp.
Oss. luc. pisc. an. ʒß.
Syrup. rosar. simpl. ʒij.
M. pro duabus dosibus.

TITULUS IX.

DE DIAPHORETICIS ET ALEXIPHARMACIS MINERALIBUS.

Silesiacam Strigioniensem, pag. 317.) Scilicet cùm multiplices sint boli, terræ & margæ, sub metallorum generatione quasi per accidens natæ, hinc seligit AUTOR inter terras Silesiacam Strigensem, quam hoc in puncto præfert Lignicensi. Ast sunt dicta concreta sulphure metallico plus minus perfecto imprægnata, & quæ sunt ex nigro rubicunda, jam de Sole, jam verò de Marte participant; Et quidem bolus est Martialis, rubrica verò fabrilis est quædam terra Martialis ac lapis hæmatites immaturus: Sic terra Strigensis sulphureâ pinguedine auri ebria eruitur ex auri fodinis, notante BECHERO *Phys. subterran. pag.* 198. ubi dicit: TABERNÆMONTANUM *observasse in terram eiusmodi redigi posse ipsum solem, & se ipsum scire talem processum.* Ex quibus colligitur, terras illas habere suas vires à sulphuribus metallorum concentratis; nam in terrifodinis reperibiles terræ participant de natura Martiali, & sic porrò. Cæterum terra hæc Strigoniensis usurpanda est saltem simpliciter pulverisata, modò sit pura (nam ejus lotio est frustranea, imò spiritus acidi in illa latitantis depradatoria) ita absorbet quælibet acidæ inimica, & acquirendo hinc texturam quasi aluminis vim stypticam relinquit, privativèque sudores movet; imò ratione immaturæ pinguedinis solaris temperat quoque ea, quævis acria in corpore stabulantia, & in primis viis effervescentiam excitantia. Datur à ℈j. ad ʒß.

Rubram.) Quæcunque terra rubra aut participat de martiali aut de solari natura; quorum amborum metallorum sulphur, puta Solis & Martis, in radice coincidunt.

Cur aliàs.) Præsente terrâ Strigoniensi non opus habemus Turcicâ seu Lemniâ, plerumque apud nos edulteratâ; nec bolo Armenâ in media Germania sæpè natâ; nec Melitensi seu terrâ è Maltha candida illa instar cretæ, & pro alexipharmaco laudata;

nec

nec linguis serpentum: nec Samiâ, aliàs coloris cineritii.

Margæ, pag. 318.) Ad Margas & pertinet unicornu fossile; non præstant terrâ Strigensi.

Galactites.) Lapis Galactites cum aqua tritus, hanc colore lacteo inficit, non secus ac quoque lac Lunæ, quod laudatur aliàs pro augmentando lacte. Interim rectè dicit AVTOR, *eandem virtutem & in crystallo reperiri.*

Catechu.) Scil. non diu est, cùm foro Medico innotuit Catechu terræ Iapponicæ nomine, colorem ex obscuro rubescentem, & saporem ex dulci adstrictorium præ se ferens; quod artificiale concretum putatum fuit, compositum ex terra quadam atramentosa seu vitriolacea, unà cum liquiritia, & similibus. Natiuum autem quid esse, & quidem succum inspissatum fructus Arecæ, puluere corticis latè impastatum, adeoque Compositum minus artificiale, probant M. A. N. C. *Ann.* 8. *Obseru.* 44. *pag.* 88. & *Ann.* 9. & 10. *Obseru.* 194. Cæterum usurpatur internè tam pro scopo adstrictorio, quàm leuiter masticatorio: Imò WEDELIVS ex Cathecu parat essentiam stypticam in diabete, in mictu cruento, & hæmorrhagiis aluinis usitatam: de qua vid. M. A. N. C. *anno* 2. *Obs.* 130. quo in loco effectus huius tincturæ contra hæmoptysin deprædicatur.

Magisterium terræ sigillatæ.) Magisterium terræ sigillatæ per solutionem in menstruo acido, ut aceto, & præcipitationem factum, est deses, & nullius usus & efficaciæ; namque sulphur metallicum fuit habetatum, adulteratum, & terra absorbens saturata.

Ille spiritus.) Terra sigillata quæcunque destillata per retortam dat Spiritum acidulum, sed parcum; quem commendant multi in febribus malignis, nec inconcinnè: sed in tam parva quantitate & subtili acore non habet prærogatiuam præ Spiritibus acidis ex subjectis sulphureis mineralibus. Interim loco illius etiam sufficere potest spiritus sulphuris per campanam, aut ex similibus subiectis sulphureis mineralibus paratus, verbi gratiâ clyssus antimonii, ex sulphure, nitro & antimonio prodiens.

Tinctura terræ sigillatę.) Terra sigillata si per acida tractetur, texturam aluminis acquirit, quod patet ex illius tinctura & liquore: nempè tinctura eius fit, quando soluitur in spiritu salis, dein abstrahitur hic, & postmodum extractio illa celebratur cum spiritu vini; sic habetur tinctura adstringens. Non secus liquor terræ sigillatæ componitur cum spiritu vitrioli vel nitri, quibus à terra sigillata largiter imbibitis in loco humido, ut liquescat, seponitur, hinc liquor pro usu Medico asseruatur: quibusdam dicitur de sulphure aurato participare, unde & auri potabilis nomine venire solet. Liquor est stypticus, & maximè adstringens, quia texturam aluminis in se habet: Sed qui tincturam veram Martis adstringentem habent, aut miscent modò ex tempore terram sigillatam cum variis misturis acidulis, tunc ambobus illis, nempè liquore & tincturâ, non habebit opus. Datur terra à ℈j. ad ʒß. in haustu vini, vel liquore simili acidulo.

Vnicornu fossile.) Scilicet reperitur hinc inde in mineris concretum quasi osseum, quod nunc figuram cornu, nunc dentis, nunc ossium animalium, nunc manuum integrarum præ se fert, omnia tamen sub nomine unicornu fossilis venientia. Confer. KIRCHERVS *in Mundo subterran.* ubi habet historiam speluncæ Siculæ, in qua itidem ossa figuræ variæ sunt reperibilia. Cæterum hoc unicornu fossile nihil aliud est, quàm concretum paulo sulphureum seu marga, & à quodam succo salino in consistentiam osseam mutatum; adeoque primò margæ, hinc ossea sub consistentia, item ossea interstitia, conspiciuntur, ac in substantia quidem insipidum illud est. Interim cum aliis debitis combinatum, in febribus malignis diaphoresi opus habentibus, speciatim in variolis & morbillis cum ceruinis sociatum, egregium est: Vid. *modus præscribendi supra sub pag.* 191. ubi facta est pulueris cuiusdam sudoriferi mentio, quem puluerem si habemus, carere possumus alij sudoriferis.

Quoad residuas partes, p. 320.) Possidentes unicornu fossile carere possumus ochra, quæ est naturæ Martialis; item creta, naturæ saturninæ (quippe cum aceto combinata dulcescit ad modum Saturni) existente, utut aliàs ad ardorem stomachi hæc commendetur: sed terra sigillata seu unicornu fossile potest substitui.

Rubricam.) Rubrica fabrilis loco croci Martis adstringentis à quibusdam adhibetur, nec incongruè: item loco terræ vitrioli dulcis; quippe vi styptica marti omne illud in ulceribus & vulneribus præstat, quod illa remedia aliàs præstare solent.

E talco rubro.) Talcum rubrum est fluor Mercurialis metallicus, rubedinem à sulphure Solis, iuxta vulgarem, participans, cùm & genuinum aurum inde elici posse quidam dicant, nec incongruè; quippe infusa aqua regia eidem rubedinem omnem extrahit, & si hæc solutio præcipitetur, cadit puluis naturæ solaris, utut mediocriter diaphoreticus, à nonullis pro croco solis commendatus.

Ophiten, pag. 321.) Ophites, Germ. *der Serpentinstein*, reperitur interdum quasi squamosus, quem AVTOR imbricatum nominat, & datur à quibusdam internè, sed raro, pro absorbendo acido colico. Interim potius externè locum is inueniet, sub nomine Germ. *der Warmestein.*

Gemmæ.) In his considerandum, suprà monui, esse corpus, quod est crystallus, & tinctura, quæ dependet ex fluore seu sulphure metallico. Cæterùm in substantia eædem propinatæ æquè stomacho ac porphyrio reniti solent, adeoque in forma, qua assumuntur, iterum egrediuntur: Vnde si volumus per has destruere acida, sufficit instar omnium illarum crystallus præparata, quæ sufficiat pro acido præternaturali inuertendo. Quoad tincturam autem gemmarum, cum è silice in vitrum combusto, vel vitro huic, addendo saltem certa metalla, gemmæ artificiales parentur, hinc tinctura illa maximè ex ipsis metallis, non verò ex gemmis istis, quæ parum eius continent, petenda foret.

Speciebus de Gemmis, pag. 322.) Cùm his nonnunquam tantillum gemmarum ingrediatur, hinc effectus reliquis potiùs ingredientibus, quàm quidem illis, adscribendus erit.

Calcinationes.) Calcinationes Gemmarum cum sulphure vel nitro sunt calces saturatę, unde præter incrustationem stomachi iuuabunt nihil.

Sapphirus.) In tumoribus, speciatim carbunculis & anthracibus pestilentialibus, singularis est sapphiri vis, quippè circumducto iisdem hoc circulo eneruatur virus carbunculi, ut hic ultra vagari nequeat, sed breui post excidat, & omnes alios similiter excidere faciat: conferatur HARTMANNVS *de peste* & MARCVS MARCI *Phil. Veterum Restituta de magnetismo sapphiri.* Denique notandum, quod quò sæpius sapphirus usurpetur, eò magis is fortificetur in vi magnetica.

Succinum.) HELMONTIVS, *Tr. Tumulus Pestis*, annotat: succinum quotidie septem pulsibus planetariis affrictum præseruare à contagio pestifero; unde hoc loco sapphiri in usum trahatur.

Rubinus, pag. 323.) Est gemma coloris coccinei, de sulphure auri participans, & ita durus, ut eodem etiam adamantes poliri queant; Vnde hic unà cum auro intactus hactenus mansit, nisi quod eiusdem tincturam factâ calcinatione priùs cum spiritu æruginis, quanquam vanè, nonnulli extrahere anisi sint.

Smaragdus.) Smaragdus est gemma martialis naturæ, propterea que, sed malè, à quibusdam in dysenterijs commendatus. Insuper alij tincturam ex eo parare voluerunt, tundendo eundem in mortario æneo vel Martiali, & hinc puluerem cum spiritu urinæ extrahendo: ast cùm hæc tinctura supposititia sit, loco illius corallia vel Martialia surroganda erunt.

Antimonium diaphoreticum.) Quoad Antimonii diaphoretici, ut & bezoardici mineralis, quæ AVTOR pro scopo diaphoretico seligit, præparationis fundamentum, quædam monenda sunt: scilicet antimonium diaphoreticū & Bezoardicū minerale sunt in radice unum idemque saltem remedium, tantummodò in hoc distincta, quod duplici viâ præparentur eadem; nempè vel in forma sicca, ubi emergit antimonium diaphoreticum; contra ex humida Bezoardicum minerale, tam simplex, quàm compositum. Cæterum sunt ambo nil aliud, quàm regulus antimonij, seu substantia antimonii Mercurialis, ab acido nitri soluta, huiusque acidi adhæsione fixata, adeoque ex regulo antimonii Mercuriali, quasi subiecto alcalino, & acido nitri, emergit concretum salsum tertium fixum, indeque diaphoreticum, in recessu simul sulphureum; quippe dum acidum nitri rodit regulum antimonii, absorbet simul huic sociatum sulphur, idque figit, sicque emergit hinc illa antimonii diaphoretici & Bezoardici mineralis vis, quâ eadem inseruiunt

1. Temperando omni acri præternaturali in corpore, alcalino pariter ac acido.
2. Sudori expellendo.

Dicis: sed crocus metallorum catharticus etiam paratur cum nitro? Ast respondeo: sumi ibidem partem j. nitri; contrà pro antimonio diaphoretico conficiendo partes iij. istius: adeoque ratio effectus distincti amborum hæc est; nempè, quando pro Croco conficiendo pars una nitri sub detonatione à sulphure Antimonii incenditur, deflagrat sic illud & alcalisatur, hinc alcali illud nonnihil aperit antimonium, & vires eius catharticas antea latentes in apricum deducit; aliàs nihil abit: contrà, dum antimonium crudum tractatur cum triplo nitri, non potest tota nitri copia incendi, & deflagrari, sed integrum ex parte manens mediante acido sui spiritu rodit absorbetque sulphur, & ita coit in concretum tertium, nempè salsum fixum, in igne constans, temperatum & diaphoreticum. Atque hæc actio nitri manifesta est in præparatione Bezoardici mineralis cum Spiritu nitri facta, occulta verò in antimonii diaphoretici confectione, quod cum nitro integro tractatur: quæ si attenduntur, plures processus hic occurrentes optimè intelligi poterunt. Iam verò porrò Bezoardicum minerale ritè præparatum ad annos multos est immutabile: contrà antimonium diaphoreticum mutationi obnoxium obseruatur, dum post aliquot menses vel annos euadit denuò emetico-catharticum: cuius rei ratio hæc, quod in antimonii diaphoretici confectione triplum nitri societur integro antimonio, hinc fit, ut nitri acidum agat in regulum, alcali verò nitri in sulphur antimonij, sicque hæc omnia alterantur: ast postmodum successiuè facillimè sulphur antimonii denuò coit cum suo regulo, quia naturalem inter se habent cognationem; quęcumque enim corpora magis amant suam compositionem & texturam naturalem, quàm artificialem: unde quasi extruditur nitrum, & quasi efflorescendo separatur, sicque associante se sulphure antimonii jeiusdem regulo, emergit antimonium quasi renouatum, sicq; illud priùs

priùs diaphoreticum transit postmodum in emetico-catharticum. Interim pro hoc incommodo euitando, & ut magis durabile acquiratur antimonium diaphoreticum, notandæ erunt 3. sequentes encheireses: quarum

1. Est, ut nempè antimonium diaphoreticum durabile paretur ex regulo, tanquam puriore antimonii & mercuriali parte, à qua superfluum sulphur separatum fuit; hac enim ratione illud constantius emergit.
2. Fundatur regulus antimonii cum triplo nitri exactè inuicem mistis, hincque diutiùs in fusione ad horam quippe integram relinquendis.
3. Antimonium diaphoreticum ita præparatum, & cum aqua simplici probè edulcoratum & exsiccatum, misceatur & subigatur cum spiritu vini, ut hic accensus deflagret; deflagratio enim hæc contra AUTOREM maximè necessaria est, cùm sic, si quid substantiæ adhuc sulphureæ antimonii in antimonio diaphoretico restet, illud separetur, & hoc durabile magis reddatur.

Clyssi florumque, pag. 324.) Dum antimonium cum triplo nitri detonatur, magna pars spiritus nitri auolat cum antimonij parte, quod, ne, fiat, instituatur detonatio in retorta tubulata; sic enim acquiritur clyssus, qui est spiritus acidus nitri, & simul in collum retortæ sublimantur flores Antimonii aliàs auolantes.

Ni particulam.) Nitrum ex antimonio diaphoretico cum aqua simplici vel penitus eluitur, vel tantum aliqua ex parte; illic intenditur saltem scopus diaphoreticus antimonii: contrà relinquitur aliquid nitri, si scopus sit cum sudore aluum simul laxare, vel & miscere illud antimonium purgantibus aliis Vegetabilibus; quippe hac ratione idem iucundiùs operari solet.

Denuò candefactum.) Antimonium diaphoreticum denuò catharticum factum facilè corrigitur, si illud in crucibulo de nouo candefiat, aut quoque cum ana nitri de nouo fundatur; hac enim ratione obtinebitur puluis diaphoreticus insons.

Flores.) Quando non ritè miscetur antimonium cum nitro, tunc in lateribus crucibuli hinc inde flores comparere solent, qui si cum antimonio diaphoretico simul elutrientur, sunt iidem origo nauseæ & vomitus superuenientis: vel & casu particularum antimonii cum nitro non ritè mistarum interdum cadit regulus paruus sub detonatione, qui postmodum separandus est; si enim cum antimonio diaphoretico isunà pulueriseτur, euadit hoc simul vomitorium. Interim nunquam antimonium diaphoreticum migrabit in vomitorium, si illud vel per horam vel diutiùs in igne relinquatur, & hic modus præ aliis sufficit.

Tartarisatum, pag. 325.) Antimonium diaphoreticum tartarisatum prostat in SCHROEDERO, *l.3. pag. 428.* sub ipsa præparatione potest acquiri tartarus *vitriolatus Martialis*; recipitur enim

Antimonii pars j.
Tartari,
Nitri ana part. iij.

Cum coralliis Perlisque calcinatum.) Quidam cum coralliis & perlis calcinant: malè tamen perlæ destruuntur.

Cerussa Antimonii è Regulo.) Antimonium diaphoreticum ex regulo paratum vocatur etiam *Cerussa Antimonii* secundùm SCHROEDERUM.

Floribus Antimonii fixis.) Antimonium hoc diaphoreticum, aliàs Magisterii antimonii diaphoretici nomine veniens, (de quo vid. SCHROEDERVS) magni æstimat TACHENIVS) *in Hipp. Chymico.* Interim per placet mihi censura HOFFMANNI *in Claue pag.* 307. quo loco hoc Magisterium, ceu calcem inertem, meritò reijcit; quia enim sic saturatur antimonium diaphoreticum ab acido & alcali, reuerà inde calx irresolubilis emergit.

Floribus vulgaribus.) Nulla est differentia, siue è floribus, siue è vitro antimonii, siue ex croco metallorum, siue ex antimonio crudo paretur antimonium diaphoreticum, utut, quod ex regulo procedit, optimum sit.

Niue diaphoretica, pag. 326.) De Niue diaphoretica vid. SCHROEDERVS *pag.* 442. sicuti ibidem sulphur antimonii proponit, ita etiam ex floribus, regulo, &c. potest procedi; emergit enim saltem antimonium diaphoreticum.

Præcipitato.) Vid. SCHRODERVS *pag.* 430. & 431. est nihil aliud, quàm Bezoardicum minerale, cum aqua regia vel spiritu nitri paratum.

Cum cornu Cerui calcinato.) Inuentio hæc est primaria Poppii (in quem commentatus fuit AGRICOLA) vocauit *calcinationem cum cineribus fructus caluariæ*, h. e. cornu Cerui usto calcinationem Antimonii diaphoretici instituentis; nempè antimonium cum ana vel duplo cornu Cerui usti in crucibulo calcinatur. Interim hoc antimonium diaphoreticum cum cornu Cerui calcinatum non adeò est tutum, ut ut multum tribuat huic BARTHOLETVS *Tr. de Dyspnœa*, cum illud antimonium diaphoreticum cum nitro factum, sit tutius.

Bezoardicum simplex.) Bezoardicum Minerale est antimonium diaphoreticum in via humida paratum: Modum habet SCHROEDERVS, quando scilicet butyrum antimonii miscetur cum ana spiritus nitri, ita præcipitatur puluis flauescens: hinc abstrahi tur omnis liquor, deinde nouus affunditur spiritus nitri, demumque abstrahitur, & hoc tertiâ vice repetitur; puluis residuus edulcoratur cum aqua calida, & in crucibulo plano imponitur carbonibus candentibus, & ignitur, ut sic spiritus nitri penitus auolet, atque hac ratione spiritus nitri figit regulum antimonii in Bezoardicum minerale.

Spiritum vitrioli Philosophicum.) Notum est aliàs, quod ex butyro antimonii post præcipitationem mercurii vitæ acquiratur spiritus acidus, spiritus vitrioli Philosophorum dictus: Iam ergo, si ex butyro antimonii cum spiritu nitri paratur Bezoardicum minerale, abstractione elicitur quasi duplicatus spiritus, qui singulare Boylei menstruum est pro soluendo sole.

A mercurio vitæ communi.) Butyro antimonii infunditur aqua simplex, sic præcipitatur puluis candidus vel mercurius *vitæ*, qui cum sextuplo boni spiritus nitri (si enim hic non bonus sit, vomitus sequitur) soluitur, hinc per arenam abstrahitur, & remanet Bezoardicum minerale, quippe qui puluis restitans est; & tunc non amplius igniendum & edulcorandum esse AVTORIS *nostri* est sententia: Interim si spiritus affusus fortiter abstractus ab eo sit, potest AVTORIS sententia concedi; sin autem puluis remanens adhuc acidus & corrosiuus fuerit, is denuò edulcorandus & igniendus erit.

Cum croco metallorum, pag. 327.) Par hic ratio est, ac quæ cum mercurio vitæ: quippe crocus metallorum cum triplo nitri detonatus dat antimonium diaphoreticum; cum sextuplo autem spiritus nitri euadit Bezoardicum minerale.

Sulphur antimonii auratum.) Quælibet etiam sulphura antimonialia, speciatim sulphur antimonii auratum cũ spiritu nitri figi possunt in *Bezoardicum minerale*, addendo scilicet Spiritus illius nitri sextuplum, eumque hinc abstrahendo, sed est idem remedium: Non secus ac ex iisdem sulphuribus antimonii, præprimisque aurato, cum triplo nitri in crucibulo parari potest antimonium diaphoreticum: interim cùm sic dispendium fiat spiritus nitri; hinc in retorta tubulata detonatio instituatur.

Bezoartici tamen, pag. 328.) Quemdamodum antimonii diaphoretici dosis ℈j. ad ʒß. ita Bezoardici mineralis gr. xij. ad xv. Cæterùm his Bezoardicis fixis in morbis malignioribus non unicè semper fidendum est; sed his volatilia ex animali Regno, v. g. ceruina, &c. priùs præmittenda ad depellendam malignitatem, & hinc ad fixa hæc Bezoardica tutò accedendum est.

Vermiculos in sanguine.) Febrium malignarum causam supposuerunt olim KIRCHERUS *de Peste*, & HAUPTMANNVS *Tr. de Viua Mortis Imagine*; quam tamen sententiam castigauit MARCVS MARCI. Vtut enim vermiculi tales in eiusmodi febricitantium sanguine non negandi sint, tamen est controuersia solùm: an illi sint causa? an verò productum febrium malignarum superueniens miasmati maligno? quorum posterius ipse quoque affirmo, non autem formalem rationem febrium malignarum in vermiculis eiusmodi quæro aut concedo.

Solaris operationem cum simplici Bezoardico.) Bezoardicum minerale simplex vocatur ita ad differentiam compositorum, v. g. cum Sole, vel Luna, vel Ioue factorum: & quidem Solare fit, si Sol soluitur in aqua regia, & hinc solutio miscetur cum butyro antimonij, deinde porrò proceditur more consueto cum spiritu nitri; sic emergit Bezoardicum minerale compositum purpurei coloris. Interim quia aurum huic corporaliter est immixtum, quippe facilè illud quoque cum borrace, vel alcalibus educi potest; hinc Bezoardicum illud Solare prærogativam specialem præ simplici non habet.

Antimonium diaphoreticum Solare.) Conferatur SCHROEDERVS, sub nomine cerussæ antimonii Solaris Bezoardicum Solare describens, quod nihil habet energiæ ab Auro, cum corporale aurum insit.

Lunare.) Quemadmodum nusquam tuta fides; ita nec in Bezoardico Lunari, quippe quod sæpius nauseas & vomitus mouet ideò, quia ut plurimùm sibi sociatam habet Venerem: Vnde nisi Bezoardicum illud lunare ex Luna purissima paretur, vix tutum erit, nec & ulli AVTOR ero, ut hoc utatur; quin potius Magisterium Lunæ cum præcipitatione spiritus urinæ factum; vel utriusque loco cinnabaris tàm natiua, quàm præsertim antimonialis: quarum illam loco Solis aut Lunæ suadet antimonio diaphoretico vel bezoardico minerali simplici adijciendam AVTOR, & rectè; ita namque in malignis, ut & in conuulsiuis morbis, insigne anodynum & sudoriferum remedium obtinebitur.

Electris.) Electra vocantur compositiones metalicæ: Vnde quando miscetur antimonium cum Sole aut Luna, prodit Electrum maius; sicut minus, quando miscetur antimonium cum Ioue & Marte. Cæterùm loco harum compositionum eligit AVTOR *noster* Bezoardicum simplex, additâ cinnabari natiuâ.

Iouiale.) Iouiale Bezoardicum fit, quando componitur regulus ex antimonio & Ioue, hincque tractatur ille cum Spiritu nitri, & fit *Bezoardicum Iouiale*: vid. SCHROEDERVS *in Pharm. pag.* 414. Plura suo loco.

Venereum, pag. 330.) Bezoardicum Venereum, quod SCRHOEDERVS habet, est minùs tutum, sed vomitorium & periculosum.

Mercuriale) Bezoardici Mercurialis præparationem SCHROEDERVS *l. a. pag.* 414. habes: ubi tamen vana est illa persuasio, qua putant, Mercurium vitæ esse prolem Mercurii sublimati, quod falsum: potius is est ex regulo antimonii à spiritu acido Mercurii sublimati corrosus, nec differt à Bezoardico minerali simplici. Ex Bezoardicis sufficit simplex & Joviale.

E ferro.) Subnectit AVTOR *noster* remedium ex ferro & antimonio cum triplo nitri, scilicet Martem & antimonium cum triplo nitri in *antimonium diaphoreticum Martiale* figendo: processus hic est: primò in patella aperta seu crucibulo exponitur limatura Martis pura carbonibus, ut ea candescat exactè; huic successivè aspergitur antimonii minutim pulverisati ana, agitando semper materiam bacillo ferreo, ut ambo in scorias compositas ex antimonio & Marte abeant; aliàs enim si non agitetur cum baculo ferreo, sulphur antimonii rodit Martem, & ita ex antimonio regulus separatur: factis ita scoriis & pulverisatis, eædem cum triplo nitri calcinantur & figuntur ad modum antimonii diaphoretici; sic emergit pulvis obscurus, edulcorandus aquâ; & ex hac aqua prodit denuò nitrum antimoniatum Martiale, remedium itidem non inelegans.

Sulphur antimonii, pag. 331.) Aliquod alterativo-diaphoreticum, & ex hoc prodeuntem tincturam antimonialem diaphoreticam, eligit AVTOR; cujus tamen, ratione menstrui, duplex differentia occurrit: dum vel per menstruum alcalino-volatile, vel per menstruum acidum elicitur.

A regulino consortio.) Quando sulphur antimonii eliciendum est, fiat hoc per menstrua alcalia, quippe quæ sola sulphuri antimonii eliciendo sufficiunt, sicuti sola acida in eiusdem antimonii Mercurialem substantiam agere solent. Difficillimè autem habetur substantia sulphurea pura, quia semper sulphuri aliquid reguli adhæret; imò totum antimonium unà cum regulo in sulphuream rubramq; faciem converti potest: & utut sulphureæ & Mercuriales particulæ in antimonio naturali misturâ non adeò sint firmiter unitæ, nihilominus tamen eædem per artem difficulter à se invicem separari possunt; quin potius sulphuribus antimonii semper simul Mercurialis ejus substantia adhæret, sicut contrà cum Mercuriali parte sulphureę nonnihil quoq; separamus.

Ultimum.) Sulphura antimonii elicienda esse dixi per alcalia, ideoque vulgatissimè per præcipitationem ex scoriis reguli antimonii paratur sulphur illud antimonii. Cæterùm regulus antimonii fit, quando ana nitri, antimonii, & tartari funduntur in crucibulo & detonantur; ita sub hac detonatione, dum deflagrat sulphur illud antimonii, tartarus & nitrum mutantur in alcalia fixa, hæcque sub fusionis igne extrahunt sulphur antimonii; sicque pars ejus Mercurialis & reguli à sulphure separati fundum petit, & seorsim potest colligi: supra regulum autem reperiuntur salia ista alcalia unà cum sulphure; hæcque omnia tunc vocantur *scoriæ reguli antimonii*. Jam verò porro scoriæ hæ solutæ in aqua simplici dant liquorem lixivialem seu lixivium, quod ipsum per acida, v.g. acetum destillatum, vel spiritum vitrioli, præcipitatur in sulphur coloris aurei, indeque sulphur antimonii auratum dictum. Triplex sic acquiritur sulphur:

1. Primâ enim vice cadit sulphur crudius emeticum & catharticum:
2. Ubi autem liquore per filtrationem separato instillatur de novo acetum destillatum vel spiritus vitrioli, præcipitatur sulphur mitius & fixius, cathartico-diaphoreticum existens; Sicuti
3. Si tertiâ quoque vice filtratus liquor per acida allegata præcipitetur, aquiritur sulphur ferè diaphoreticum.

Interim si loco acidorum illorum per vrinam crudam (quod AVTOR vult) præcipitetur solutio scoriarum, negotium non succedit, sicuti ipsemet tentavi. Quod si autem ex liquoribus illis, ex quibus sulphur per acida aliàs præcipitatum est, cum spiritu vrinæ sulphur præcipitatur, tunc cadet hoc nobilissimi & singularis effectus, nec AVTORI *nostro* incognitum.

Liquor hinc collectus.) Quando solutio scoriarum reguli antimonii tertiùm præcipitata fuit per acida, tunc hæc acida se jungunt alcalibus, adeoque alcalia ista dimittunt sulphur antimonii: jam ergo si acidum hoc præcipitans fuerit spiritus vitrioli, tunc liquor separatus, ex acido vitrioli & alcali tartari constans, post evaporationem debitam in loco frigido concrescit in crystallos, puta *tartarum vitriolatum*: contra si præcipitatio solutionis scoriarum facta est cum acido aceti destillati, tunc liquor separatus in inspissatione concrescit in *terram foliatam tartari*, quæ in loco frigido fluet in *liquorem terræ foliatæ tartari*.

E vulgari tinctura antimonii, pag. 334.) Si præfatis scoriis reguli antimonii, vel croco metallorum nondum edulcorato, affunditur spiritus vini rectificatus, hic elicit tincturam sulphureo-vrinosam cócinnam.

Ex antimonio cum sale tartari.) Si antimonium cum sale tartari vel nitro fixo in crucibulo invicem colliquescant, & massa horum colliquata mox infunditur in spiritum vini rectificatum, tunc extrahit hic tincturam, absorbendo ex alcalibus sulphur antimonii. Ex hac AVTOR *noster* parat suum sulphur: nam potest tinctura hæc dari vel in forma liquida; vel eadem cum aceto vel spiritu vitrioli potest præcipitari in sulphur antimonii; ita enim habebitur hoc purum, fixum, & diaphoreticum. Atque hoc est illud ipsum sulphur, quod AVTOR ex aliis sulphuribus seligit, & hisce præfert.

E cinnabari antimonii.) Paratur quoque sulphur è cinnabari antimonii; etenim cinnabaris illa constat ex sulphure antimonii & Mercurio viuo; quæ duo sub destillatione butyri antimonii se sociant, & in cinnabarim elevant. Iam ergò ex eadem cinnabari quidam per sequestrationem Mercurii abea separant sulphur antimonii. Modus est: Cinnabarim antimonii ebullire cogunt in lixivio acri, sic hoc imbibit sulphur antimonii, & Mercurius vivus in fundo subsidet: dein lixivio, sulphure impregnato, instillant acetum destillatum, ita præcipitatur sulphur genuinum è cinnabari elicitum. Cæterùm cùm Cinnabaris antimonii sit optimum diaphoreticum & anodynum, indeque antiepilepticum: contrà sulphur ex cinnabari antimonii collectum non sit adeò nobile, quàm ipsa antimonii cinnabaris; proinde hacce præparatione possumus supersedere. Et putat AVTOR *noster* loco illius sulphuris aliud, & quidem ex tinctura antimonii vulgari præcipitatum esse eligendum; quippe quod ipsum purius est, quàm quod ex crudiore antimonio elicitur.

Lixivia saponaria.) Vulgari modo sulphura antimonii extrahuntur per lixivium: Salia nempè fixa soluta in aqua affunduntur antimonio; ebullire sinunt, & sic eliciunt sulphur: Interim, quia hæc minus solvunt Antimonium, & omnia sulphura illa, eò quod participent adhuc de regulo, sunt emetica.

Calcis vivæ quadruplo.) Nonnulli miscent cum quadruplo calcis vivæ antimonium, aquam affundunt, deinde coquunt, sicque extrahunt copiosum sulphur; quod tamen non est genuinum, sed participat adhuc multum de regulo Antimonii. Sunt enim in calce viva bina salia, quorum acidum adoritur regulum antimonii, acalia autem sulphur ejus; hinc hic pulvis sulphuri-formis est instar antimonii crudi, quem tractu temporis griseam vestem induere dicit AVTOR *noster*, hoc est, mutatur denuò in genuinum & perfectum antimonium.

Ex aqua regia.) Genuinum sulphur ex antimonio, idque nonnihil viridescens, per aquam regiam eliciendi modum docet TACHENIVS *in Hipp. Chym. cap.* 23. Habetur sic solitarium sulphur, quod quidem est nonnihil anodynum; interim vi diaphoreticâ ipsi æquale est supra allegatum AVTORIS ex tinctura Antimonii vulgari paratum sulphur.

Unica aceti destillati abstractione.) Quidam figere & exaltare intendunt sulphura antimonii aceti destillati abstractione; & sanè sic fixatum sulphur, imprimis AVTORIS *nostri*, sine nausea & vomitu est simpliciter diaphoreticum & sanguinis mundificativum, adeoque in cachexiis egregium. Nempè sulphura antimonii genuina hunc usum habent, ut singulari vi anodynâ, eâque sine narcosi (quibus aliàs opium) insignita, temperent quodcunque acre præternaturale; crasinque humorum corporis in debita symmetria conservent: sicque spontè naturâ sequestratur quodvis heterogeneum è sanguine, adeoque sulphur illud corpus animale purificat, sicut & idem sulphur aurum purum reddit à sordibus heterogeneis.

Panacea nonnullorum, pag. 333.) Hanc describit SCHROEDERVS *in Pharmacia pag.* 443. cui tamen AVTOR præfert suum sulphur antimonii.

Nuperæ cum nitro fixo.) Est hæc *Panacea Glauberi* tantum tale Sulphur Antimoniale, paratum calcinatione antimonii cum nitro fixo, ceu suo liquore alcahest, hinc hanc mixturam extrahendo cum spiritu vini: quo abstracto remanet pulvis rubicundus, qui est *Panacea* ista vomitoria diaphoretica. Cæterùm AVTOR *noster* in hoc acutus est, quod per acida præcipitet suum sulphur; ita namque illud diaphoreticum fit, adeoque absque abstractione spiritus vini suum parat sulphur; sic fit diaphoreticum, non verò vomitorium; quod notetur probè.

Tinctura.) Iam ergò ne fiat inter tincturas confusio, fundamentum earum proponemus: Nempè tincturæ antimoniales (sulphura antimonialia in consistentia liquida aliàs dicta) genuinæ, & quæ reverà ex sulphure antimonii constant, sunt in duplici differentia: nempè participant eædem vel in genere de sulphur quocunque antimoniali, vel in specie de fixiori antimonii, sulphure de natura auri: Illæ sunt communes istæ tincturæ antimonii, ex sulphure aurato ejusdem prodeuntes; item tinctura antimonii tartarisata; nec non ista supra dicta AVTORIS, ex qua præcipitat suum sulphur antimonii: Hæ verò tincturæ sunt altioris indaginis, & ejusmodi est BASILII VALENTINI ex vitro antimonii parata, quam habet *in Curru triumphali*, quamque indagant curiosiores Chymici. Porrò tincturæ antimoniales cùm sint sulphura antimonialia liquida, in genere duplici labore absolvuntur: quorum prior versatur in sulphuris tingentis extractione: posterior in sulphuris extracti exaltatione per spiritum vini facienda; in hoc enim ceu menstruo sulphureo extractum illud sulphur antimonii quasi liquescit, & ab eodem imbibitur, & sic tinctura paratur. Iam verò pro sulphuris tingentis extractione menstrua duplicis generis in usu sunt: nempè vel alcalica, quæ immediatè magis sulphura illa antimonii extrahunt; vel acida, quæ ipsa præsertim pro sulphure fixiori antimonii, in vitro aut regulo ejus colliquato, requiruntur: etenim dum illa rodunt regulum vel vitrum, fixius sulphur secedit, pro meliore tinctura acquirenda conducens. Porrò sulphura, quæ per alcalia extrahi solent, extrahuntur vel beneficio nitri aut tartari alcalisatorum, aut quoque aliusalis fixi, vel per salia volatilia, eaque tam ex tartaro, quàm ex vrina parata. Et quidem hìc alcalia, tam volatilia quàm fixa, solvunt

sulphur

sulphur antimoniale, & separant id à substantia Mercuriali: deinde salibus illis sulphuribus hisce impraegnatis affunditur spiritus vini, eliciens sulphuream tincturam: sicuti enim aliàs ex sulphure communi in igne intensiore cum sale tartari colliquato per spiritum vini extrahitur tinctura sulphuris communis, vel ex sulphure communi misto cum calce viva, addito sale ammoniaco, destillatur tinctura sulphuris, ita par est ratio in tincturis antimonialibus extrahendis, quae cum spiritu vini fieri nequeunt, nisi prius sulphur per alcalia fuerit extractum. E contra menstrua acida eliguntur, quando vel sulphur antimoniale fixius, vel tinctura fixior, eaque magis diaphoretica, desideratur, indeque saltem ex vitro aut regulo antimonii separabile illud est (ceu è quibus sulphur antimonii superfluum volatile jam extractum) quod postmodum cum spiritu vini in tincturam exaltant. Ex scoriis reguli cum spiritu vini extrahitur tinctura, quae in vinosis, item acidulis, facilè praecipitatur, quia priùs per alcali fixum fuit elicitum; Vnde acidum dum agit in alcali, praecipitatur in pulverem. Spiritus vini simplex ex quolibet sulphure volatili antimonii parum extrahit, nisi sulphura antimonialia sociata sint priùs, & tractata cum alcalibus.

Super retortulae rostrum, pag. 334.) Sunt, qui tincturas antimoniales mediante spiritu vini per retortam pellere nituntur, sed labor est frustraneus; quippe paucissimum est, quod prodit: ut taceam, quod eo ipso, quo sulphur antimonii fixius obtinere velimus, eò minus destillationi incumbere debeamus, cum mediante hac illud separare nequeamus.

Ex communi vitro floribusque.) Ambo haec vix dimittunt ex se aliquid sulphuris, nisi acidis menstruis tractata, quippe sulphur antimonii illud fortiùs cum suo regulo colliquatum est, adeoque ex his spiritus vini parum vel nihil, nisi post diuturnam digestionem, elicit: quibus verò placet, loco spiritus vini simplicis assumant spiritum vini cum sale ammoniaco acuatum; quem tincturam antimonii eliciendi modum videte in KERKRINGII *Commentario in Currum Triumph. Basilii Valentini*, pag. 141.

Solaria verò vitra.) Sunt, qui ex vitro antimonii solari cum spiritu vini tincturam elicere praesumunt, ast laterem hi lavant: interim processus duos vid. *in* SCHROEDERO, quibus tamen nihil singulare inest, praesertim cum antimoniale nihil in menstruum deponat.

Spiritus è coralliorum.) Loco spiritus vini quidam pro tinctura antimonii conficienda assumunt spiritum è saccharo Saturni & coralliorum sale prolectum: interim, quia & hic nihil aliud est, quàm spiritus vini simplex regeneratus, proinde illa quoque tinctura antimonii nihil habet in recessu prae communi.

Per terebinthinae parata spiritum.) Quidam tincturam antimonii eliciunt cum oleo terebinthinae seu spiritu ejus: Conf. WILLISIUS *de Ferm. pag.* 59. 60. & SCHROEDERUS *pag.* 447. Et verum est, elici hac ratione sulphur antimoniale; interim crudum, hincque pro balsamo sulphuris antimonii, Chirurgicis scopis inserviente, proficuus erit hic labor, praesertim cum balsamus ille taliter paratus nobilior multo sit illo, qui ex sulphure communi cum spiritu terebinthinae paratur.

Quasi à coelo, pag. 335.) Innuit hìc AUTOR tincturam illam antimonii Θεόπεμπτος dictam, quàm ex QUERCETANO habet SCHROEDERUS, itemque elicit tincturas ejusmodi splendidis titulis praeditas. Interim omnes hae tincturae non differunt à vulgaribus antimonii tincturis, sed praeter illas nil promittunt, & res est eadem.

Alcalium loco Antimonium cum Arcano duplicato fundunt.) Sunt qui loco nitri antimonium fundunt cum ana arcani duplicati Mynsichtii in corpus itidem nitrosum. Interim quando ambo illa concreta funduntur, tunc nitrosum corpus à sulphure antimonii incensum abit in alcali fixum, sicque itidem crocum metallorum acquirimus: Tinctura ergo haec quae deinde elicitur, non differt à tinctura, quae ex croco metallorum cum spiritu vini elicitur.

Urinosum sive lixiviosum aliquod conjunctum.) Vera est hìc AUTORIS epicrisis, dicentis: *si velimus tincturam antimonii nobiliorem parare*, *fiat hec* per menstruum vrinosum. Sic recipiatur spiritus ex sale volatili tartari, seu sale tartari volatilisato, cujus plures modos proponit *Dissert. de volatilisat. salis tartari*; sic enim egregiam tincturam antimonii accipimus: ubi & quidam loco spiritus salis tartari volatilis recipiunt spiritum tartari communem, hincque ex scoriis reguli tincturam parant: vid. AUTOR *loco citato*.

Lili.) Tinctura lili PARACELSO est tinctura antimonii beneficio liquoris alcahest parata, loco cujus AUTOR *noster* sumit sal tartari volatilisatum: ac labor hic ferè idem est, qui aliàs procedit, dum cum spiritu vrinae ex antimonio crudo evocatur sulphur, postmodum cum spiritu vini extrahendum: scilicet irroratur saltem cum spiritu vrinae pulverisatum antimonium, sic hoc adjuncto igne effloreścit in copiosum sulphur, quod item cum spiritu vini extrahi, & in convenientem tincturam antimonii exaltari potest.

Acidum quidpiam, pag. 336.) Pergit AUTOR ad tincturas antimonii, paratas per acida, ubi quippe vel sulphur auratum antimonii, vel crocum metallorum, infundit cum aceto vel spiritu viridis aeris, quae eliciunt sulphur antimonii: deinde abstracto menstruo, sulphur illud cum spiritu vini in tincturam exaltatur, pro selectu ab AUTORE *nostro commendatam*.

Cum acidis spiritibus, pag. 337.) Acida menstrua varia adhibent Autores; nunc nempè ex regulo floribusque antimonii vomitoriam tincturam; nunc eandem ex capite mortuo butyri antimonii vomitoriam tincturam; nunc eandem ex capite mortuo butyri antimonialis, affusione aceti, parantes: Verùm haec tinctura erit parca & vomitoria, nihil in recessu habens: sic dum loco aceti spiritum acidum ex minera antimonii destillatum; spiritum mellis, mannae vel Guajaci usurpant, nihil peculiare acquirunt, quod nonsimiliter per acetum destillatum & spiritum viridis aeris adhibitum potuisset obtineri.

Liquore quasi composito cum spiritu salis extrahitur.) Quando antimonio diaphoretico nondum edulcorato affunditur spiritus salis, prodit liquor compositus instar butyri antimonii, ex quo cum spiritu vini tincturam prolicere volunt, sed frustrà: in Mercurio sublimato est spiritus acidus salis communis, qui sub destillatione solvit antimonii regulum, & abit in butyrum.

Ex antimonio crudo ejusve regulo.) Quidam antimonio crudo, vel regulo antimonii, vel croco metallorum, vel sulphuri aurato affundunt spiritum salis; sic misturam hanc destillando acquirunt butyrum antimonii, cui addendo spiritum vini, elicere volunt tincturam: sed est labor inanis, cum lactescant mista aliis, & Mercurius vitae praecipitetur.

E butyro, pag. 338.) Hoc est è butyri antimonii capite mortuo per acida elicere volunt tincturam: contrà alii spiritum vini eidem capiti mortuo affundunt, saepiùs hunc abstrahunt, & per acida elicere volunt Tincturam: vid. SCHROEDERVS. Verùm & hic labor est duplicatus & rejiciendus.

Cum tartaro.) Tincturam taliter paratam describit SCHROEDERVS. Est crocus metallorum cum spiritu vini extractus. Sic apud multos labores multum fraudis.

Ex oleo saccharato.) De hoc itidem vid, SCHROEDERVS: nempè antimonium & saccharum destillata dant liquorem acidum corrosivum, cùm sacchari spiritus acidus rodat regulum antimonii.

Multas manifesto, pag. 339.) Scilicet plures inveniuntur tincturae antimonii; ast plurimae eorum sunt emeticae, non verò diaphoreticae.

Sali antimonii.) Sunt, qui in sale antimonii parando sunt negotiosi: Verùm non datur mica salis in antimonio; Imò si quid ejus acquiratur, erit illud ex spiritibus salinis acidis. Caeterùm loco talis salis jubet AVTOR Tincturam suam antimonii cum acido paratam inspissare.

Aceti destillati robore vel viridis aeris spiritu.) Qui haec menstrua non habent, hos monet AVTOR sumere acetum vini simplex, & affundere sulphuri aurato in duodecupla proportione, & abstractam massam Spiritu vini extrahere.

De potioribus, pag. 340.) Eligit adeoque AVTOR

1. Sulphur antimoniale ex tinctura praecipitatum.
2. Tincturam cum vrinosis menstruis: &
3. Tincturam cum acidis paratam.

Sulphur parat, antimonium fundendo cum sale tartari vel nitro misturam cum Spiritu vini extrahit, & tincturam cum aceto praecipitat. Quoad Tincturas verò, ex antimonio vel ejus sulphure *beneficio menstrui volatilis urinosi*, *cum acidis ex* sulphure aurato cum aceto destillato, menstruo abstracto elicit cum Spiritu vini.

Regulus verò.) AVTOR hìc obiter docet modum parandi regulum, qui est Mercurialis & metallica antimonii substantia, à superfluo ejusdem sulphure sequestrata; scilicet sequestratio haec fit, quando nitrum, tartarus & antimonium simul mista pro una vice detonantur, hac ratione tartarus & nitrum in salia alcalisata mutantur, extrahentia sulphur, adeoque regulum dimittunt. Compendiosiùs autem paratur, si Mercurius vitae fundatur in crucibulo, qui si liquescit, totus abit in regulum.

Tandem male componitur regulus ille, quando mistura successivè crucibulo ingeritur, cùm hac ratione multum de tartaro & nitro deperdatur, potius omnia simul detonentur.

Martialis.) Regulus antimonii Martialis ita fit: nempè Marti candefacto additur antimonium, sic hujus sulphur rodit Martem, unde regulus separatur. Huic regulo nonnulli spiritum vitrioli affundunt, extrahunt, & ita vitriolum Martiale postmodum acquirunt. Si volumus habere concinnius antimonium diaphoreticum, vel butyrum antimonii, loco antimonii crudi recipiatur regulus.

Stelliformium.) Nonnulli regulum stellatum accipiunt; id quod praeterpropter fit ex antimonio puriore: interim stella illa non absolutè necessaria est, cùm atque sine stella regulus adhiberi queat.

Acetosus ejus liquor.) Ex minera antimonii per retortam destillata prodit paucus spiritus acidus (minus commodus existens) non secus ac ex antimonio crudo jam fuso (ex hoc tamen parcior adhuc) qui est forsitan à sulphure antimonii superfluo incenso, non secus ac sulphura omnia incensa produnt acidum spiritum. Caeterùm loco hujus ex antimonio destillati spiritus aciduli clyssus antimonii, vel ros vitrioli, hoc est phlegma vitrioli acidulum, in usum vocetur; sic enim haec idem, atque illud antimonii acetum parcissimum, praestabunt.

Liquatio antimonii crudi, pag 342.) Nonnulli antimonio crudo addunt sal tartari, ut hoc superfluum ejus sulphur absorbeat, & acidum prodeat: sed aquam ex pumice quaerunt.

Crudum, aut ipsum crocum.) Sunt qui antimonium crudum aut quoque crocum metallorum cum crusta panis miscent & destillant; sic spiritum acidulum foetidum empyreumaticum acquirunt, *aqua*

ante-

antepileptica nomine: sed infidum hoc est remedium; nam panis per se destillatus dat spiritum acidum volatilem, qui vitro antimonii vel croco metallorum affusus exhibet Tincturam rubicundissimam: Interim & hoc imposturam sapit, præsertim cum idem spiritus panis arenæ affusus hanc colore rubro tingere soleat, & ferè quælibet corpora, si iis affundatur.

Vulgare butyrum.) Hujus essentiam enucleans dico: illud esse nihil aliud, quàm solutionem reguli antimonii cum suo suphure, factam per spiritus salis concentrationem mediante destillatione; hac ratione enim crassus & gummosus liquor prolicitur. Liquor hic gummosus antimonii vocatur *Butyrum antimonii* & spuma duorum draconum. Jam verò ingredientia pro butyro antimonii conficiendo sunt ana Mercurii sublimati & antimonii vel hujus reguli; Mercurius sublimatus est concretum salsum, ex Mercurio vivo & spiritu salis in eodem concentrato constans, qui coeundo cum Mercurio vivo formam albam crystallinam repræsentat, nempè Mercurium sublimatum. Equidem vulgò paratur Mercurius sublimatus ex *nitro*, *vitriolo*, *sale communi* & *Mercurio vivo*; at reverà nihil de illis salibus, præterquam de sale communi, assurgit, hincque de hoc saltem participabit Mercurius sublimatus. Unde quando Mercurius sublimatus destillatur cum antimonio, tunc sub tortura ignis spiritus salis rodit antimonium, & sulphur ejusdem, & ita invicem in concretum crassum, *butyrum antimonii* vocatum, abeunt.

Oleorum saccharatorum aut mellitorum.) Antimonium loco Mercurii sublimari solet, & cum melle saccharoque destillari in oleum saccharatum mellis, quâ ratione & spiritus acidus sacchari & mellis sub destillatione rodit regulum antimonii, & invicem in dilutum liquorem destillantur; Conferat. SCHROEDERUS. Interim omnia ejusmodi destillata sunt pariter acido-corrosiva, ejusdem ferè naturæ cum butyro antimonii, nisi quod hoc acidius, & magis concentratius sit.

A tumente carne.) Quando butyro antimonii vel oleo ejus instillatur liquor quidam aqueus, tunc pulvis albus, *Mercurii vitæ* nomine veniens, fundum petit: Par ratio est, si eorundem guttula j. vel altera cuti illita liquescit; nam & sic ab humido exhalante præcipitatur Mercurius vitæ cuti adhærens. Cæteroquin externè butyri antimonii usus in duobus casibus locum habet:

1. Nempè in curandis anthracibus pestilentialibus & carbunculis, hinc & in arcendo sphacelo.
2. In excitandis fonticulis.

Ac quidem pro cura sphaceli in confiniis sanæ partis & mortuæ circumducitur eo butyro antimonii circulus; sic enim separatur sponte & optimè sine ferro & igne sanum à mortuo, vivum à putrido. Par ratio subest in anthracibus, speciebus itidem sphaceli, nempè penna butyro antimonii tincta illinitur circulus, sic illi toti excidunt. Deinde pro excitandis fonticulis conducit butyrum antimonii hac ratione: nempè in calamo cavo tantillum butyri antimonii apponitur, parti in qua excitandæ fontanellæ; sic enim hoc coercetur, ne ultra locum destinatum operari queat, & excitatur feliciter fontanella.

Internus vero inusus, pag. 343.) Sunt, qui immediatè butyri antimonii gutt. ij. in aqueo vehiculo propinant, ita Mercurius vitæ præcipitatus in stomacho, nunc vomitus nunc secessus movet ad instar Mercurius vitæ per se assumpti; non secus ac quidam idem butyrum contra quartanam pro scopo laxativo adhibent: Verùm idem esset ac si Mercurius vitæ per se assumeretur, quippe parum spiritus vitrioli Philosophici in una alteraque guttula butyri antimonii reperitur.

Tot quasi parerga.) Sub destillatione butyri antimonii, dum acidum Mercurii sublimati rodit regulum, Mercurius tunc ab acido liberatus fit sui juris, hincque prodit is partim cum butyro antimonii in receptaculum, partim cum sulphure antimonii separato coeundo, cinnabarin constituit, in retortæ collo adhærentem, atque sic una vice & antimonium, & butyrum, & Mercurius ex sublimato revivificatus, acquiritur. Cæterùm butyro isti antimonii infusa aqua lactescit, caditque regulus corrosus sub nomine Mercurii vitæ; liquor autem hicce supernatans filtratus, qui intensè acidus est post rectificationem, dat spiritum vitrioli Philosophicum, seu spiritum salis rectificatum, ex Mercurio præcipitato denuò sequestratum. Tandem eligit AUTOR butyrum hoc Antimonii vulgari modo præparatum; nam & aliis modis id elici potest; interim sine cinnabari, si antimonio non additur Mercurius.

Quam renitentioribus.) Sunt, qui antimonium crudum miscent cum spiritu salis & aliis salibus, & destillant; qua tamen ratione acquiritur pariter butyrum antimonii, adeoque omnes ejusmodi sunt pomposi processus, quales habet SCHROEDERUS *in Pharm. l. 3. pag. 437. sub n. 10. e. g. sub nomine magisterii* antimonii, quod ipsum si ritè examineris, est nihil aliud, quàm butyrum antimonii, & Mercurius vitæ; sic *idem pag. sequente no. 13.* describit *oleum antimonii crystallinum* ex floribus paratum, quod tamen itidem est nil aliud, quàm butyrum antimonii; similiter *no. 14.* habet *oleum Compositum* antimonii ad vulnera, quod pariter est butyrum antimonii; non secus ac *no. 15.* iterum habetur *oleum ex antimonio cum spiritu salis imbibito*, itemque balsamus ille vulnerarius Basilii, est ipsum antimonii butyrum.

Loco cellariæ repositura.) Sunt, qui misturam Mercurii sublimati & antimonii, pro butyri antimonii feliciore destillatione, reponunt in cellam, ut sic Mercurius sublimatus imbibat aqueam cellæ humiditatem, solutaque sic in ea salia potentiùs agant in regulum antimonii: interim sufficit, si illa mistura irroretur aquâ simplici; nam & sic idem effectus obtinebitur.

Butyri formibus Croci metallorum vel sulphuris aurati solutionibus, pag. 334.) Par ratio est, sive ex croco metallorum, sive ex sulphure aurato antimonii, sive ejusdem floribus, sive regulo, spiritus salis interventu destilletur butyrum antimonii.

Rectificationis.) Rectificatione butyrum antimonii vulgare non indigere AUTOR autumat: interim ego regero, non inconsultam esse ejus rectificationem, cum sic purius, item tenuius liquidiusvè fiat, & salia magis sub rectificatione dissolvantur, imò tenerior Mercurius vitæ, & exactius Bezoardicum minerale acquiretur: Unde quò sæpiùs ejusdem instituetur rectificatio, eò melius est.

Spiritus vitrioli Philosophicus.) Hunc Veteres dixerunt ita ex eo, quod is se ex vitriolo in Mercurio sublimato repræsentaret: ast falsum hoc esse demonstrat TACHENIUS, & ascendere solum spiritum salis. Potiùs ergo est spiritus salis ex Mercurio sublimato in butyro antimonii vivificatus: quod probant solutiones & præcipitationes cum hoc spiritu vitrioli Philosophico factæ, ejusdem naturæ existentes, quàm quæ aliàs cum spiritu salis communis factæ; ut taceam, acidum antimonii parùm illi spiritui subesse, nihilque de acido vitrioli ceu nimis ponderoso ascendere posse, uti nec de nitro aliquid sperandum; quippe cujus acidum in sublimati Mercurii confectione per orificia vasorum aperta avolat.

Spiritus tartari antimonialis, pag. 345.] Hic fit, quando flores antimonii & tartarus in anatica portione miscentur, ebulliendo hinc misturam in aqua simplici, & crystallos inde factas per retortam destillando; Verùm hac ratione simplex tartari spiritus prodit, floribus antimonii in retorta sub reguli forma subsidentibus. Unde falsum est acquiri hoc modo spiritum tartari antimoniatum.

Mercuriale.) Ex omnibus Mercurialibus pro scopo diaphoretico sufficere ait AUTOR Cinnabarin, compositum illud nobile ex sulphure antimonii & Mercurio vivo, sive jã illud sit commune in cinnabari nativa & artificiali (quarum tamen hanc pictoribus relinquo) sive sulphur antimonii, in cinnabari antimoniali. Cæterum, dũ loquitur AUTOR noster de Mercurialibus, adhuc de Mercurio non nulla præmonenda: Et quidem eiusdem natura fuit in occulto posita, utut rectissimè dicant, qui putant, eum esse liquorem metallicum. Cùm enim ex metallicis subjectis, per se in forma liquida nonnihil deprehendatur; hinc Mercurius vivus ad eorum solutiones, & inde nata de composita metallica pertinet: constat quippe Mercurius vulgi ex vapore isto humido, qui ceu altera pars cum sulphure metalla componit, quique sibi relictus humidiusculus & unctuosus in illis mineris constituit illum vaporem montanum venenosum, vocatum Germ. *der Berg Sch-Weden*. Jam verò, dum vapor idem in mineris metallicis crudum aliquid dissolvit, cum hoc coeundo facit, ut liquidum hujusmodi, quale est Mercurius vivus, fluidum, & ratione metalli contenti ponderosum abeat, indeque amalgama quoddam liquidum emergat: de quo conf. *Phys. Subterr.* BECHERI, & TACHENIUS Mercurii natales egregiè scrutans. Porrò amalgama hoc liquidum, seu Mercurius vivus, cum metallo solutum, est corpus volatile, & vix ullâ arte coercibile, naturæ in recessu alcalinæ, ratione cujus cum acido sulphureo metallorum coit in miscellam horum perfectam, non secus atque aliàs arte Mercurius vivus cum sulphure ceu acido in concretum novum, puta cinnabarim transit: & sicuti sulphurea omnia alcalibus combinata rubescunt, ita & sulphur cum Mercurio conjunctum ruberrimam constituit cinnabarim; imò quemadmodum ab isto vapore Mercuriali metalla materialiter componuntur, ita etiam ab eodem superabundante illa denuò quoque dissolvi & amalgamari, h. e. comminui ulterius, possunt. Mercurius ergò hic uti coit cum sulphureis subjectis in cinnabarim ratione acidi, ita & idem cum aliis acidis mineralibus diversimodè congreditur, à quibus etiam alcalina Mercurii natura aliqualiter saturatur, inde apparenter figitur, sicut in Mercurio sublimato & præcipitato hoc patet. Hinc Mercurius sublimatus est concretum salsum tertium, ortum ex acido salis communis & alcali Mercurii, demonstrante hoc TACHENIO *in Hipp. Chym.* Jam ergò, cum Mercurius vivus sit subjectum alcalinæ naturæ, hinc est, quod in operibus artis acida eum saltem aggrediantur, non autem alcalia, & dum cum illis acidis vel in sublimatum & præcipitatum coit, ab alcalibus contrà denuò revivificatur, destructo his ipsis acido mercurium coagulante, ut inde ab hoc mercurius vivus apparenter saltem figatur: solus autem liquor alcahest adeptis dicitur figere mercurium; unde ab iis taliter fixatus aurũ Horizontale vocari solet. E contrà autem metalla sunt corpora composita, ex sulphure & mercuriali præfato vapore coagulata: si in iis dissolvatur sulphur cum salibus resuscitativis, qualia sunt alcalia urinæ, tartari, salis ammoniaci, &c. denuò prodit mercurius vivus, *Corporum* mercurius tunc vocatus. Etenim differentia Chymicis solennis est inter mercurium vulgi, & inter mercuriũ corporũ seu ex metallis resuscitatũ; quorum hic in se purus & defæcatissimus est; è contra vulgi seu vivus mercurius est corpus impurum, quippè huic in mineris sulphur quoddã vol. superficialiter se associat, quod sulphur in se est acidissimũ: & ab hoc sulphure peregrino in se acidissimo (*Helmontio*

labes

labes originalis Mercurii dicto) arsenicali, promanant nocumenta illa à Mercurialibus remediis in corpore producta, quæ non rarò à Mercurii vivi usu solent observari, nempè vomitus, secessus, salivationes, idque eò magis, quò magis per adjumenta Chymica sulphur illud adhærens in Mercurio vulgi extractum est, v. g. per spiritum salis & nitri sulphureum, extravertentem sulphur illud peregrinum, hincque in Mercurio præcipitato vulgari mala allegata inducentem. Mercurius autem metallorum resuscitatus defectu hujus peregrini sulphuris insons planè est, hincque non salivatorius esse dicitur: Conferatur TACHENIUS.

Citra vulgatiorum Mercurialium, pag. 346.) Scilicèt Præparata ex Mercurio vulgi sunt nihil aliud, quàm magisteria ejusdem, ex quibus tamen omnibus is resuscitabilis est: sic v. g. sublimata, olea, essentiæ, & præcipitata, sunt larvatus Mercurius in additis vivus, cùm sub igne socius ille fugitivus avolet, relictis additis. Jam verò larvæ illæ saltem inducuntur ab acidis, iisque nunc propriis, quale est illud sulphur extrinsecùs eidem adhærens, à quo & per simplicem digestionem extraverso per se Mercurius figitur in præcipitatum rubrum; nunc alienis: iisque iterum vel macribus, qualia sunt spiritus mineralium acidi, salis, vitrioli, nitri, sulphuris, &c. quæ omnia Mercurium ceu corpus alcalinum non saturatum minus tutum, sed semper ferè nocivum relinquunt; vel acidis pinguibus, qualia sunt sulphura, tàm vulgare quàm antimonii, redacta in formam cinnabaris; adeòque hæc cinnabaris est vel antimonii vel nativa, nata ex coitu sulphuris seu maris, & Mercurii seu fœminæ, quæ invicem generant fœtum rubellum hunc seu cinnabarim; adeòque hoc erit concretum temperatum, tertium salsum oleosum seu sulphureum, hinc resolutivum, anodynum, moderatè diaphoreticum, & cujusvis acris præternaturalis in corpore temperativum; sicque frequenter proficua eadem erit singulariter in epilepsia & aliis convulsivis morbis. Cæterùm cùm allegati cinnabaris effectus omnes dependeant ex textura ejus concreti, propterea eadem sub hac forma relinquenda est integra, prout nempè vel natura cinnabarim nativam, vel ars antimonialem suppeditavit in usum Medicum trahenda, nec sulphur nec Mercurius ex ea elicienda.

Post diuturniorem assationem.) Examinat hic AUTOR successivè producta Mercurialia, quæ vulgò ex Mercurio promittuntur tanquam diaphoretica, & rejicit ea, dicendo: quod quicquid & virtutis diaphoreticæ talia promittant, hæc tamen præstantiora non esse, quàm alia mineralia aut antimonialia diaphoretica; Adeoque non opus est, remedio minus tutò uti. Et posito, esse apparenter fixatum Mercurium, tamen reverà minus tuta sunt quælibet ex Mercurio remedia: posito enim in hoc vel altero subjecto desiderio satisfecisse, tamen in alio nauseas, aut saltem salivationes, variaque Symptomata secundùm AUTOREM excitare posset.

Aquilas illas, pag. 347.) Sugillat hic AUTOR SCHROEDERUM & ZWELFFERUM *in Mantissa Spag.* quorum ille *pag.* 415. 416. 417. aquilas, astra, spiritus, & olea habet; qui tamen omnes processus examinati relinquunt aut communem Mercurium præcipitatum; aut si aliquid per retortam prodeat, est illud spiritus acidus additis aliis acceptus ferendus, nihil verò de Mercurio participans.

Miraculosus è Smiride.) Tangit hic SCHROEDERUM *pag.* 401. qui Mercurium calcinat cum smiride, & habetur, (præsertim cùm smiris sit subjectum Martiale) aliquo modo fixus; interim tamen hoc ipso non perfectè coagulatur.

Aqua.) Hunc aquam destillandi modum unà cum instrumento exhibet ZWELFFERUS *in Mantissa pag.* 359. Parcissima acquiritur, Interim litigant inter se AUTORES: an liquor prodiens vasi? an aeri? an verò denique Mercurio in acceptis ferendus sit? vid. *pag.* 25. 26.

Pro Mercurialibus nihilominus.) Veteres scilicet, ut & BILLICHIUS *in Observat. Chym.* putat Mercurium vitæ esse prolem Mercurii sublimati: ast malè, cùm potius prodeat ex regulo antimonii.

Qui lenta continuaque, pag. 348.) Scilicet indicat hic AUTOR *noster* Mercurium per se præcipitatum, cujus modum docet ZWELFFERUS *Mantissa Spagyric. pag.* 353. quo loco habet simul instrumentum, in quo Mercurius figendus est. Cæterùm in illo processu hæc adhuc encheiresis notanda venit, ut nempè ignis suppressionis suprà illud instrumentum adhibeatur; sic enim Mercurius nunc per se, nunc addito antimonio vel etiam sole figitur, habeturque remedium non inelegans diaphoreticum, præsertim, si cum sole illud factum sit; ab hoc enim nonnihil figitur. Interim tamen præter tædiosam hanc fixationem semper tamen adhuc periculum subest, ne salivationes hic quoque Mercurius fixatus excitet; unde cùm alia præstantiora prostent, optimè eo carere possumus.

Præcipitato quorundam diaphoretico.) Est SCHROEDERI *pag.* 419.

Alcahestino.) Innuit hic AUTOR *Mercurium diaphoreticum Paracelsi atque Helmontii*, tanquam horum universale; ac sanè non figitur perfectè Mercurius, nisi à *liquore alcahestino*, h. e. *sale circulato majore Paracelsi*. Interim cùm hoc careamus, suadet AUTOR, tentemus aliquid cum ejusdem substituto, puta spiritu salis tartari, quod itidem facit ipse.

Veri Diaphoretici pag. 349.) Nempè Mercurius vivus à liquore alcahest solutus dat *pulverem diacelta tesson* vocatum, Mercurium scilicet diaphoreticum, & au ũ horizontale. Hic Mercurius *fixatus* est Arcanum corallinum Paracelsi; Mercurius verò diaphoreticus est, quem hinc inde jactitat HELMONTIUS, & dicit: quod operetur istud quodcunque aut Medicus aut Chirurgus desiderare ab eo valet, juxta HELMONTIUM. Dicit eum parari cum liquore alcahest, & postmodum cum igne Veneris dulci misceri.

Sulphur Veneris.) Insinuat Autor hìc illum HELMONTII *locum Tr. Lapis Butleri*, ubi in fine lap. Butleri Drieff suum substituit, parandum ex Capite mortuo vitrioli Veneris beneficio salis volatilis urinæ, à fœtore liberati: Conf. STARKEY. Cæterùm differt hoc Drieff à Mercurio diaphoretico, & oleo vitrioli Veneris dulci.

Sublimatione cum sale ammoniaco, pag. 350.) Hoc ipso innuit BOYLEUM, qui in sua *Philosophia Experiment.* proponit modum, quo beneficio sublimationis cum sale ammoniaco ex capite mortuo vitrioli Veneris succedaneum primi entis Veneris parari queat, nempè ex capite mortuo vitrioli Veneris cum floribus salis ammoniaci, faterturque se ipsum hoc remedio magna, speciatim in quartana, præstitisse. Cæterum paravi idem remedium aliquando, & successit; interim ejus non adeò insignes potui sperare effectus.

Solutione cum duplicato.) Intelligit hìc POLEMANNUM, impostorem illum, qui *in Tract. de sulphure Philos.* docet parare spiritum quendam duplicatum, hocque mediante solvere Venerem, & ex hac solutione cum sale volatili tartari spiritum elicere: Interim vereor, ne processus hic in Praxi offendatur mancus.

Tam dulce vitriolum.) Scilicet sal Martis purgans, quod in SCHROEDERI *Pharm. pag.* 384. Est mixtura acido styptica satis ingrata, indeque per ironiam AUTOR dulcem nominat.

Nec cum viridis æris spiritu.) Tentavit etiam AUTOR cum spiritu viridis æris, dum etiam imbibitur à Mercurio vitæ, alteratur, sed nil obtinuit.

Operæ pretia.) Quidam ex Mercurio parare volunt aurum Horizontale, loco olei Martis assumendo spiritum vitrioli penetrantissimum volatilem & rectificatum: Conf. HELMONTIUS *Tract. de Lithiasi pag.* 351.

Cinnabaris, pag. 351.) Cinnabaris tàm nativæ, quàm artificialis, ex Antimonio & Mercurio paratæ, usum hic præmittit AUTOR, dicendo: quod licet ea per se non sint diaphoretica, tamen aliis addita vim horum diaphoreticam exaltent & promoveant, hocque speciatim vi anodyna, qua ipsa cinnabaris impedimenta diaphoreseos arcet & sistit, ita, ut Bezoardicum minerale simplex cum cinnabari antimonii debita proportione unita (nempè *illius partes ii, hujus partem j.* sumendo) exhibeat compositum præstantius remedium, ipso Bezoardico solari artificiali, & rectè. Cum enim cinnabaris illa sit egregium temperativum, resolutivum, anodynum, & diaphoreticum, hinc ratione horum effectuum erit quoque ex specificis antepilepticis primarium remedium; adeòque tàm à modernis, quàm à Veteribus, cinnabarina fuerunt recommendata, non saltem specialiter in epilepsia, sed & in aliis morbis convulsivis, iisque tàm internis, v. g. colica virorum & passione hystericâ mulierum, quàm partium externarum, morbis spasmodicis. Dosis, si solitariè propinetur à ℈ß. ad gr. xv. Vel mista cum antimonialibus Bezoardicis fixis, vel tandem sociata aliis salibus volatilibus animalium, ceu à quibus illius cinnabaris color valdè exaltatur. Imò non tantùm cinnabarina internè adhibita prosunt, sed & juxta nonnullos cinnabaris ex fodinis auriferis eruta, de collo appensa, vel carpis manuum applicata, in convulsivis morbis & paroxysmis epilepticis proficuum observatum fuit: sicuti aliàs internè eadem in vertigine etiam, arthritide vaga, & quibusvis partium externarum doloribus est apta; item in morbillis ante sui eruptionem cum epilepsia conjunctis, in petechiis cum cervinis sociata, vi diaphoretica non est contemnenda: Confer. AUTOR *noster Dissert. de Volatilisat. tartari pag.* 70.

Nativa selectior.) Ab AUTORE hìc eligitur Cinnabaris nativa, & postmodum huic artificialis ex antimonio substituitur: Interim quoad nativam illam notandum, non semper æquè tutum esse illius usum, cum subinde nonnihil de sulphure volatili arsenicali eidem adhæreat, tetra non rarò symptomata inferente, testantibus *Actis Haffniens. Volum. I. pag.* 177. Unde depuretur illa prius, si in usum vocanda est; cujus depurandi modum optimum ostendit HOFFMANNUS *in Clave pag.* 29. Ita depurata cinnabaris nativa vix cedit cinnabari antimoniali.

Vix in stomacho, pag. 352.) Occurrit hìc AUTOR objectionibus illis, quibus constat, Cinnabarim non solùm infantibus tenellis, sed etiam adultioribus datam, eâdem, qua ingerebatur facie, egeri: ac observavi ipsemet, in malignis adultorum febribus post exhibitionem cinnabaris secessus illorum alvinos intenso rubore fuisse tinctos, eamque in substantia recedere. Interim & hoc concesso, non erit illa sine usu; cùm (ut nihil de vi irradiativa quorundam remediorum, quam introduxit HELMONTIUS, determinare queamus) non pauca sint remedia, quæ simpliciter in primis viis operationes suas exserunt, toti tamen corpori succurrunt: sic opium adhuc in stomacho existens, somnum inducere constet; item pilulæ purgan-

purgantes integræ non rarò excernuntur, subsequente tamen purgatione; ac acidulæ ultra primas vias non operantes, fæces nigras reddentes, usum nihilominus præstant.

Nec per nimiam curiositatem divelli vult.) Hoc est, sulphur & Mercurius in cinnabari coniuncta relinquantur, nec separetur sulphur: nam posito, nos hæc ex cinnabari posse separare, nempè per alcalia addita; sulphur tamen hoc solitarium id non præstabit, quod aliàs integra cinnabaris præstat.

Syndiacrisin.) Hisce innuit AVTOR *præcipitatum* illud *diaphoreticum Hartmanni & Crollii*, cuius præparatio extat in SCHROEDERO *pag.* 352. fitque per principiorum cinnabaris separationem, & novam iterum compositionem. Hoc ceu panacea ab HARTMANNO laudatur; interim non superat id cinnabarim nihil huiusmodi laboris passam.

Abstractione verò acidorum.) Sunt, qui ex natiua cinnabari tincturas parant, easque vel per oleosa, ut oleum terebinthinæ, ex quo fit balsamus sulphuris; nempè ex sulphure antimonii eiusdem naturæ existente ac qui ex sulphure communi pariter paratur: vel per acida, v. g. cum spiritu nitri aut butyro antimonii; verùm hac ratione pervertitur cinnabaris salsus sapor, & vi eius alteratiua corrumpitur, imò alias vires acquirit cinnabaris illa.

Cinnabaris antimonialis, pag. 353) Natiuam & antimonialem sociandam esse rectè hìc monet AVTOR, insinuando simul multiplices panaceas ex concursu Mercurii, antimonii, & sole paratas: quarum processus vid. in SCHROEDERO *pag.* 403. quæcunque tamen suo modo concreta cinnabarina sunt, quibus cinnabaris antimonii præferenda sufficienter. Et quidem origo cinnabaris huius antimonialis est, quod sub destillatione butyri antimonii acidum Mercurii sublimati rodat regulum, hincque Mercurius revivificetur, & sic agat in sulphur antimonii, liberatum à suo regulo ceu abacido salis corroso, inuicemque tandem abeant in cinnabarim talem Antimonii.

Ex antimonii crudi.) Docet hìc AVTOR encheiresin acquirendi cinnabarim antimonii in copia, nempè ex antimonii crudi & Mercurii sublimati ana ℔j. haberi posse dicit ℥iij. ad jv. cinnabaris rectificatæ; quod sanè multum est: Conf. AVTOR. Sic etiam acquiritur maior eius copia in retorta collo longiori prædita; si enim fuerit nimis breve illud, tota ferè cinnabaris in butyrum solvitur. Quoad regimen ignis, observetur, ne sit nimis intensus, sed saltem continuus, ut Mercurius agat conuenienter in sulphur; non sit intensus, aliàs butyrum & cinnabaris in vas recipiens prodeunt.

Circa capitis mortui.) Sunt, qui pro copiosiori cinnabari acquirenda (postquam semel partes ij. Mercurii sublimati, & partem j. antimonii crudi destillarunt, & butyrum cum cinnabari acquisiverunt,) postmodum caput mortuum butyri Antimonii sociant novo Mercurio sublimato, & inviçem de novo sublimando acquirunt copiosiorem cinnabarim: nam regulus antimonii maximam partem in butyrum est solutus, hincque, quod restat, omne est sulphurea antimonii substantia, quæ coeundo cum Mercurio constituit cinnabarim novam.

Sulphur antimonii cum argento vivo.) Accipitur scilicet saltem sulphur auratum antimonii, quod miscent cum ana Mercurii vivi, sublimatur crebriùs tam in vitro cum alembico, quàm in crucibulis inuersis, in cinnabarim sæpiùs rectificandam.

Iouiale, pag. 354.) Pergit nunc AVTOR ad Iouialia diaphoretica, & quia Iupiter est metallum luxurians copiosissimo sulphure, hincque ex eodem paulisper fixato salsa tertia egregia emergunt.

Sudoriferi maximi.) Eligit AVTOR *noster* sudoriferum maximum ex Iouialibus, cuius inuentor est P. I. FABER, Medicus Monspeliensis, qui *lib.* 3. *Vniversæ Sapientiæ cap. de febribus*, hoc Sudoriferum suum prolixiùs describit, coloris ex albo cœrulescentis existens, cuius tamen parandi succinctiorem modum AVTOR *noster* tradit: Nempè fiat amalgama ex ana *Iouis & Mercurii vivi*, quod pulverisatum misceatur cum Mercurii sublimati ana: hinc mistura hæc per retortam in blando arenæ igne destilletur in receptaculum, cui aqua sufficiens infusa sit; sic prodit liquor acidus nonnihil gummosus, qui affundatur denuò capiti mortuo in retorta relicto, hinc omnia digerantur aliquandiu, & postmodù liquor per filtrum separetur, hinc separatus & filtratus misceatur cum nitro, sumendo huius ʒß. respectu uniuscuiusque libræ j. Ingredientia destillantur omnia ex retorta, sic prodit spiritus compositus, seu nitri bezoardicus, ex spiritu salis & nitri constans; pulvis autem remanens à nitro illo fixatus fuit, in remedium diaphoreticum edulcorandum. Atque hoc est *Sudoriferum maximum Fabri*, cuius dosis est potest ℈ß. ad gr. xv. Iam de hoc & similibus AVTOR habet epicrises *pag.* 355.

Hyperbolicè, pag. 355.) Epicrisis hæc est AVTORIS, Sudoriferum illud Fabri esse quidem satis magnum, non tamen maximum diaphoreticum.

Bezoardico Iouiali.) Hoc SCHROEDERVS habet nomine Diaphoretici Beguini, estque, quando è Iove & Mercurio sublimato paratur butyrum Iouiale, è quo cum aqua simpl. præcipitatur pulvis candidus, quo ipso tamen est præstantius Sudoriferum Fabri.

Bezoardico minerali Iouiali.) Hoc duplex prostat, cum & sine antimonio; quorum illud procedit ex ana Iouis & reguli antimonii, quæ invicem colliquantur in regulum Iovialem, & destillantur in butyrum addito Mercurio sublimato; hincque hoc cum spiritu nitri in Bezoardicum minerale Iouiale fixandum est, quod habet SCHROEDERVS *pag.* 414. Sine antimonio paratur, quando supra dictum butyrum Ioviale cum spiritu nitri præcipitatur, & huius abstractione figitur quemadmodum facit hoc ZWELFFERVS *Mant. Spagyr. pag.* 346. Omnia hæc Bezoardica coincidunt.

Antihectico.) Intelligitur hìc *Antihecticum Poterii*, egregii Medici Bononiensis, quo post HELMONTIVM & PARACELSVM nobiliorem Pharmaceutam non habemus; atque hic Antihecticum suum præparat ex Iove, quod describit *in Pharmacopœa Spagyrica & Observ.* Remedium hocce est excellens in febribus continuis benignis, & hinc quoque in hecticis; non quidem pro scopo sudorifero, sed alterante saltem.

Cæterùm præparatio eius variat: interim genuina est, si

♃. *Iovis sel.* part. v.
Antimonii part. jv.

Quæ duo funduntur invicem in *regulum compositum* instar Lunæ; hinc hic cum triplo nitri more antimonii diaphoretici figatur.

Vbi tamen iterum notandum, non debere antihecticum paratum cæruleum colorem præ se ferre, quippe hoc est vomitorium, eò quod de Iovis sulphure volatili adhuc participet, quin potius, dum stat mistura in fusione, agitetur eadem bacillo ligneo, sic enim flammam eructat, & sub hac, sulphure Iouis superabundante avolante, candidum acquiritur antihecticum, tutum usurpatu sine omni periculo vomitionis.

Antihectici succedaneo, pag. 356.) Huius eadem præparatio est, ac antimonii diaphoretici Martialis; nempè amalgama Iouis & antimonii in scorias redacta, & cum triplo nitri in crucibulo candenti detonata. Horum antihecticorum dosis est à ℈ß. ad gr. xv. vel solitariè vel cum aliis mistorum.

Sal è genuina calce.) Sunt qui sal duplici modo ex Iove parare volunt: nunc quidem Iovem calcinatum cum aceto extrahendo & coagulando, nunc verò sal crystallisatione ex minera Iouis eliciendo, quam tamen acetum simplex non attingit, nisi id acuatum fuerit cum spiritu vitrioli; hac enim ratione solvitur minera Iovis, hinc blanda exhalatione solutio abit in sal crystalliforme, quod in loco frigido abit in liquorem. Iam verò de illo sale Iovis magna sed inanis fabula circumfertur, quod in hysterica passione sit egregium: Interim nullam id præ aliis antihystericis prærogativam habet. Sic quoque liquor ille ex saccharo umbilico mulierum hystericarum applicatur, sed in vanum: cùm castoreum longè melius sit cum suis præparatis. Reliqua ex Ioue præparata non adeò sunt necessaria.

Magisterium.) Sunt, qui solutionem jam allegatam Iovis cum aceto factam per spiritum nitri in magisterium præcipitant; ast hoc nullius est valoris.

Cum nitro crudo.) Scilicet pulvis ex Iove & cum nitri detonatione factus, adeoque ex nitro fixo & Ioue fixato constans, est deses. Etenim stanum est metallum admodum sulphureum, & cuijalíud quid, ratione sulphuris aperti, non æquatur, hincque stannum sociatum aliis metallis eadem irreducibilia aut admodum difficulter reducibilia facit, ac propterea *Diaboli metallorum* nomen assumit: imò ob hanc sulphuris proprii abundantiam cum nitro combinatum, æmulatur subinde virtutem pulveris pyrii, quippe dum Iovis & nitri ana detonantur, strepitus, fulgor & sibilus oritur: pulvis qui remanet, est partim nitrum fixum, partim stannum fixatum, rari usus. Quidam figunt cum nitri spiritu in *Bezoardicum minerale*, sed frustra.

Nec in Spiritu.) Sunt qui spiritum Iovis tartarisatum affectant, flores Iovis vel Iovem calcinatum in aqua cremoris tartari ebulliendo, & hinc crystallisando ac destillando; interim sic spiritus tartari acquiritur Iove ipso in fundo manente.

Solutionis nitrosæ, pag. 357.) Sunt qui Iovis cum nitro detonationem in retorta tubulata capacissima instituunt; Verùm sic acquiritur Spiritus clyssiformis nitratus acidulus, qui tamen parum de Iove participat; nec adeoque prærogativam quandam præ spiritu nitri habet.

Cygni.) Innuit hìc GLAVBERVM *in suo Miraculo Mundi* hunc hieroglyphicum processum habentem; quo in loco etiam figuram retortæ ferreæ cum duobus rostris describit: Interim destillatur ex illo amalgamate Mercuii & Iovis cum nitro ingrediente liquor, qui est spiritus nitri soboles; quod autem remanet corpus, huic hactenus fuit usus.

E sole pro sudatione, pag. 358.) Præpono; his ex sole paratis nos vix habere opus, potiùs si velimus habere remedia ex eodem activa, requiri ad hoc negotium, ut ipsum corpus Solare suo modo vel destruatur, ut acquiratur sulphur Solare, vel saltem sulphur eius firmissimè cum Mercurio suo sociatum paulò magis extravertatur, ut ita anodyna temperatiua & diaphoretica Solaris vis exerceri queat. Iam verò hoc opus hic labor! & facilius est aurum construere quàm destruere, eiusque sulphur extravertere; hinc inter mille præparata vix unicum alicuius est pretii.

Aurum fulminans, pag. 359.) Aurum fulminans probè edulcoratum

verò

verè diaphoreticum, minus verò edulcoratum laxativum existit: interim debitè tractatum tàm diaphoreticum non est.

Magis cicurati.) Cicuratur aurum fulminans per acida, quibus sic particularum salinarum, præcipuè volatilium textura, in Auro fulminante obtunditur, & plus minus invertitur, ita ut impetus displosivus particularum salinarum (in quarum displosione fulmen unicè consistit) impediatur, adeoque aurum fulminans non magis fulminare possit: indeque ab acidis cicuratum egregium diaphoreticum.

Solis cum cornu Cervi stratificati.) Sunt qui aurum foliatum cum cornu Cervi in taleolas inciso, faciendo stratum supra stratum igne fortiore per plures dies & noctes calcinant, donec pulvis quidam elegantissimè purpureus emergat: vid. SCHROEDERVS *pag.* 365. aurū nempè alteratum fuit à sale cornu Cervi. Et tale cornu Cervi cum sole calcinatum commendatur vi diaphoreticâ cordiali in febribus malignis, & speciatim in diarrhœa & dysenteria epidemica maligna. Interim quæstiò semper fuit: *an pulvis ille operetur magis ratione substantiæ cervinæ? an verò ratione auri in pulverem conversi?* Et adhuc sub judice lis est: an verum sit, solutionem istam solis esse radicalem? Conferantur lites inter AGRICOLAM & DETHARDINGIVM (cui spicula KIRSTENIVS fecit) hanc in rem habitæ, ex diversis scriptis petendæ. Ego puto, illum pulverem plus de cornu Cervi participare, præsertim cùm aurum corporale exin facilè reducibile sit; aurum enim pro usu Medico debet esse irreductibile, si rectè operare debet.

Cum sulphure.) Innuit hìc AVTOR ZWELFFERVM, qui in *Mantissa Spag. pag.* 310. hos habet processus, ex quibus emergit Basilii *Purpur-Mantel*, i. e. *Pallium purpureum*: nempè solvitur aurum in aqua regia, hinc solutio, menstruo abstracto, cum sulphure calcinatur repetitis vicibus, sic emergit pulvis purpureus; vel etiam amalgama Solis & Mercurii retortæ inditur, hincque separato Mercurio remanens pulvis solaris, qui cum sulphure calcinatus evadit purpureus: cui BASILIVS VALENTINVS superfundit spiritum salis dulcem, quem abstrahit, hinc spiritum vini desuper accendit; ita emergit pulvis levis, Ger. *der Purpuran Mantel* dictus. Cæterum commendat aurum ita præparatum inter diaphoretica, epileptica & antepileptica: interim hanc laudem AVTOR in medio relinquit, præsertim cùm remedium hoc rarò usurpetur, imò rideatur ab iis, qui aurum irreducibile pro usu Medico expetunt, quod est perfectæ ejus solutionis signum.

Solis quoque crocus, pag. 360.) Intelligit hìc AVTOR ZWELFFERVM *in Mant. Spagyr. pag.* 369. qui per solutionem salium, nempè nitri, salis, & aluminis, in aqua facit crocum solis: sed integrum corpus solis: Vel etiam eadem salia impastantur cum argilla & destillantur, sic prodit spiritus solvens aurum; quod solutum cum sale tartari in crocum sublimari potest: Vbi prior de terra aluminis participat; quando enim solutioni illi instillatur sal tartari, tunc hoc absorbendo acidum aluminis præcipitat ejusdem terram cum croco simul solis, sicque non habetur pulvis solis solitarius.

Tinctura antimonii.) Hunc processum habet ZWELFFERVS *l. c. pag.* 321. & est is, quando crocus solis cum tinctura antimonii crebriùs incoquitur, quod incerare vocant; interim talis crocus juvat potiùs ratione Tincturæ antimonii, non autem solis.

Bezoardico solari.) Vires suas obtinet non quidem à sole, sed ab antimonio: Vid. SCHROEDERVS *pag.* 412. *& seq.*

E scoriis.) Notum est ex aurifabrorum officinis, quod aurum corruptum purificetur per antimonium in igne fusionis, quod exprimunt subtiliores & sublimiores Philosophi per devorationem regis sive solis à lupo seu antimonio. Quod Germani ita efferunt: *der Wolff verschlingt den konig, und giebt ihn reiner von sich*, id est, *Lupus devorat regem, eumque puriorem postea de se reddit*: ita namque regulus solis purissimus in fundo crucibuli remanet; scoriæ autem relictæ dant antimonium solare, quod cum triplo nitri fixatum, exhibet antimonium diaphoreticum solare: interim nec hoc plus præstat, quàm vulgare antimonium.

Solis & antimonii.) Dubium oriri potest in sociatione antimonii & solis, an non cùm ambo de sulphure solari participent, unum aliud exaltet? Sed nil esse probat, quia antimonium diaphoreticum simplex idem præstat vid. ZWELFFERVS *Mantiss. Spagyr.*

Præcipitatus Solaris regulinus, pag. 361.) Hunc processum habet SCHROEDERVS *pag.* 403. sed mancum; potius ita procedendum est: Nempè

℞. *Reg. antimonii* ℥j.

Solve in aqua forti, vel aqua regia: Dein

℞. *Auri fini* ℨij.

Solve itidem in aqua regia: Tandem

℞. *Mercurii vivi* (quem omisit *Schrœderus*) ℥iv.

Itidem solve in aqua forti.

Tres has solutiones confunde, & cum hisce denique procede *more Schrœderiano.*

Mercurio dulci solari.) Hunc refert ZWELFFERVS *Mantiss. Spagyr. pag.* 355. ubi sociat cum Mercurio dulci crocum solis. Idem amalgama solare habet *pag.* 359. spontaneâ præcipitatione paratum.

Sed & absque Sole.) Omnia hæc citata remedia sunt quidem egregia, & speciatim vi diaphoreticâ insignita; quod verum est. Interim dicit Autor, eadem & absque sole viros se sistere: quasi diceret, horum exaltationem cum sole non esse necessariam; si modò sufficienter fixata & circumspectè exhibita sint, idem possunt præstare, cum Mercurius dulcis per se, pulvis præcipitatus regulinus fixus per se, Mercurius præcipitatus per nobilia sint, etiam absque sole.

In cerationes per propria.) Hoc ipso intelligit AVTOR *noster* unicornu solare Mynsichtii cum spiritu ex minera solis, utut parcissimo profecto paratum.

Lunarisvè.) ZWELFFERVS sc. ex lunæ minera parat spiritum solventem.

Volatilisatione, pag. 362.) Nonnulli & inter alia è Sole præparata illud volatilisare, adeoque non per retortam solùm, sed etiam per alembicum, mediantibus menstruis deducere voluerunt, promittentes hoc ipso oleum aliquod Solis. Interim rectè AVTOR notat SCHROEDERVM, allegantem oleum aliquod supernatans aquæ, dicendo: talia olea nihil aliud esse, quàm oleum spiritus vini; quod verissimum sanè est. Posito autem, posse aurum in corpus oleiforme redigi, illud tamen non esset adeò leve, ut supernatet aquæ, sed cum oleum cinnamomi & caryophyllorum quoque submergi aquæ combinatum videamus, multò minus oleum solis aquæ supernatare poterit. Potiùs ergo omnia ejusmodi olea Solis, aquæ supernatantia, erunt olea ex spiritu vini addito resoluta. Facilis hìc est encheiresis: etenim, si sumatur spiritus vini rectificatissimus, & hic infundatur aquæ simplici, tunc lactescit mistura propter spiritum vini oleosum, aquæ impermiscibilem; quinimò, si eadem mistura in loco tepido ad tempus steterit, tunc oleum paratum supernatare videbitur, genitum à spiritu vini, à consortio aquæ exclusum. Pari ratione dum liquida Solaria præparantur cum spiritus vini, emergit inde quoque corpus oleiforme aquæ supernatans, ubi certa esto suspicio, illud à spiritu vini, à phlegmate suo separato, non verò ex oleo Solis, originem habere.

Post reiteratas salinorum.) Talem processum habet SCHROEDERVS, sub nomine auri potabilis cum spiritu salis; ubi jubet solutionem affuso spiritu vini per alembicum abstrahi: Verùm ita prodit simpliciter spiritus vini paulò concentratior, sole & spiritu salis in fundo vasis remanentibus. Et ejusdem valoris est illa ZWelfferi correctio & processus Schrœderianus *pag.* 368. *Num.* 8. *in Mantissa Spagyr. pag.* 322. Sic alius & elegans modus volatilisandi aurum fit beneficio spiritus nitri bezoardici, hoc est illius, qui ex Bezoardico minerali ex spiritu nitri & spiritu salis constans abstrahitur, quo ipso solutum aurum per retortam posse destillari putatur, apparentibus hinc in ejusdem collo floribus in forma rubinorum & crystallorum elegantissimarum: quemadmodum processum hunc insinuat SCHROEDERVS *pag.* 367. *Num.* 6. At pleniùs habet BOYLE *Experim.* 7. *de origin. formarum & qualitat.* Vbi tamen rubini isti nihil aliud sunt, quàm aurum corporale, à menstruo impetu ignis per retortam raptum; hinc namque iidem quoque levi aeris attactu resolvuntur in liquorem salinum, cum quibus est compactum.

Florum forma.) Optimus modus est, si in vase argenteo, tubulo à latere instructo, aurum fulminans ad gr. ij. successivè injiciatur; hoc enim cum strepitu valido alembicum candescit, ejusque parietibus sub pulveris subtilissimi & purpurei specie adhærescit, à salibus per explosionem liberatum. Flores isti cum spiritu vini, cum sale volatili vrinæ acuato, elegantem auri tincturam suggerunt. Alium modum parandi hos flores per deflagrationem cum spiritu vini, videbitis in BEGVINI *Tyrocinio Chym. pag.* 356.; ex quibus floribus cum tinctura tartari extrahi potest elegans tinctura, relinquens corpus album in aurum irreducibile. Alium modum per retortulam cupream parandi flores solis ex hoc auro fulminante, vid. in GLAVBERO *P.* 2. *Furn. Philos. cap.* 26.

Gemma vitæ.) Gemma vitæ, quam describit MYNSICHTIVS *pag.* 25. maximâ sui parte constat ex sale; indeque dubium est, an illa salina vi? an vero solari, vim suam exserat?

Elixyr, per sacchari colliquamentum, pag. 363.) Intelligit hìc AVTOR *noster* illius *Anonymi*, qui TACKIVS est, *Scriptum de Consangv. solis, sacchari, & Spiritus vini*; ubi docet modum parandi aurum potabile, colliquescendo solem cum saccharo, & cum Spiritu vini extrahendo. Interim parum illud de sole participabit, utpotè cùm sacchari acidum non sufficiat croco solis solvendo.

Quærimus in auro temperatum quidpiam.) Scilicet remedia solaria non habent alium usum Medicum, nisi, ut blandâ diaphoresi ventilent liquida corporis nostri, aut quoque vi anodynâ spirituum impetus sistant: ubi generale attributum omnium sulphurum nobiliorum metallorum vi anodynâ excellere (quod itidem facit lapis Philosophorum in fluida adhuc constitutus forma) nec alium effectum positivum obtinere. Quod si ergo hac vi non insignita fuerint solaria, nihil erunt.

Cæterum justum judicium de solaribus ferre volens, tres conditiones ratione usus Medici probè consideret: quarum

1. Est, ut observet, an corpus solare magis vel minus sit reclusum? adeoque substantia ejus sulphurea sit magis extraversa?

versa? secus enim aurum in corporali substantia propter indissolubilitatem est sine efficacia, aut si eam habet, nulla erit alia, nisi ut saturet alia acida aurum se solventia, quod in corpore sanè non est impossibile, cùm hypochondriaco Melancholici observati sint (teste MOEGLINO *in Scripto suo Aureum Vellus intitulato*, in quo tincturam solarem ex terra solari parandam habet) qui aurum corporale optimè repetitis vicibus dissolverunt. Interim cùm eundem scopum, nempè saturandi acidum peregrinum, suppleant martialia parabiliora magisque præsentanea, præsertim martialia, hinc non opus erit ad solaria confugere. Adeò ergò genuina est PARACELSI epicrisis, primum, dicentis, gradum præparandi aurum potabile esse, ut aurum reddatur volatile, & irreducibile. Hinc & solutiones, quæ aurum magis discontinuant, sunt meliores.

2. Conditio observanda est, ut consideretur; quale menstruum? & quomodo id adhibitum in præparatione solis fuerit? pro indole namque menstrui, itemque pro apparenti sæpè hinc nata tinctura, præparationes & vires solarium insigniter variant, & tincturæ solares diversas vires acquirunt, quæ non tàm ex Sole, quàm ex menstruis, plerumque ex spiritu vrinæ, salis, &c. cum quibus, sed falsò, parantur, originem ducant. Tandem

3. Conditio consideretur, nempè ipsorum menstruorum, cum quibus Sol tractatur, congressus in corpus Solis, exque hoc emergens nova textura, novumque ex ambabus emergens concretum; quæ textura in causa est, ut Solaria subinde vires peculiares, distinctas à menstruorum pariter & Solis viribus, habeant, ut remedium sit activum saltem ratione texturæ. Alii per aquam regiam, per spiritum salis vel nitri Bezoardicum, Sol solvunt, quæ tantùm aurum rodunt, & in hoc coagulantur: hinc Præparata solaria, nunc in corpus aluminosum transeuntia, remedia interdum sunt styptica; interdum corrosiva; nunc ratione salium, cum quibus tractatum est aurum, laxantia, qualem & habet aurum fulminans, quod potestatem nunc laxativam acquirit, nunc sudoriferam, prout plus vel minus de menstruo participat.

Tartarum vitriolatum solarem.) Sic simpliciter fit per crudi auri cum tartaro vitriolato combinationem; Conf. HOFFMANNI *Clav. pag.* 610.

Rubinum solarem.) GLAUBERUS Solis crocum cum nitro fixo tractando in rubinum redigit, continentem tamen aurum crudum.

Vehementiores acores.) Sc. ordinaria menstrua pro Sole solvendo sunt aqua regia, spiritus nitri bezoardicus, &c. quæ dum rodunt aurum, coagulantur cum hoc; hincque aurum nunc stypticam, nunc corrosivam vim acquirit.

Oleosas insuper extractiones.) Talem Solis tincturam habet MYNSICHTIUS *pag.* [illegible] & B. Dn. D. GANZLAND, cum oleo destillato cinnamomi paratam; quæ ipsa aura potabilia egregia sunt propter oleum destillatum cinnamomi, quod est analepticum per se; color autem promanat ex oleo isto, coeunte cum sale Solis.

Ex carbonibus, pag. 364.) GLAUBERUM strigillat, qui cum nonnullis ex silicibus rubicundis, carbonibus, & similibus, tincturam solarem parare volunt, non secus ac BALDUINUS ex aura Solis capere gestit, habentque omnes pro fundamento hoc, quod omnia regna in radice conveniant, hinc sulphur carbonum esse ejusdem naturæ cum sulphure solari. Interim posito, sulphura ista in radice convenire, non tamen sequitur, eadem quoque in specie convenire; unde & relinquamus silices solares Salfeldianos GLAUBERO, tincturam solis ex iis prolicere conanti: Sic & AMMELUNGIUS tincturam suam vocat solarem, quæ transiret è silicibus istis dictis cum nitro; putat enim in hisce esse sulphur solare, quod per retortam simul transeat; ubi tamen iterum probetur, *an sulphur eorum sit solaris, an verò martialis naturæ.*

Mannam, rorem.) Hæc plus in recessu habent: Siquidem paratur ex his duobus spiritus seu menstruum, *mercurius mannæ* dictum, cujus beneficio quidam Chymici calcem solis in tincturæ corpus redigunt, propter participationem salis universalis; Conf. BORELLUS *Cent.* 1. *Obs.* 6.

Spiritus saturni.) Cum hoc paratur *aurum potabile Francisci Antonii* seu Londinense, de quo vid. BORRICHIUS *de Hermetica Ægyptiorum Sapientia pag.* 290. & HOFFMANNUS *pag.* 213. Interim, quia saturni spiritus non multum differt à spiritu vini, propterea nec tinctura ista tanti valoris est; Est tamen egregia, sed non propter spiritum saturni. In operatione sunt quædam encheireses non contemnendæ.

Spiritum Microcosmicum.) Hic constat ex spiritu urinæ, & Spiritu vini, imbibitque crocum solis.

Solis per Antimonium fusionem, pag. 366.) Solis fusionem cum triplo antimonii institutam pro purificatione Regis per lupum, putat AUTOR esse prodigalem, quæ tamen purificatio solis optima omnium est, cum antimonii copiosum sulphur sub igne rodat, absorbeat & imbibat quælibet heterogenea, tàm metallica, quàm non metallica, Soli admista. Idem fit, quando in cineritio beneficio saturni purificatur aurum; nam & hic saturninus quælibet alia metalla imbibit; & sic evadit aurum purum, utut luna adhuc permista maneat.

Ducati.) Optimi Ducati sunt Corvini, ex puro sole Hungarico confecti; qui si habeantur, non opus est purificatione solis. Etenim siquidem luna illis adhæret, hoc, dum Ducati solvuntur in aqua regia, spontè separatum fundum vasis petit.

Calcinationes.) Subinde bis tervè quidam menstruum cohobant à soluto sole, ut hoc eò magis dissolvatur; interim non opus est: sed hoc labore supersedere possumus, si sumamus pro triplici abstractione triplum menstrui, & solutio in diuturniore digestione servetur; sic hæc tantum præstabit, quantum frequens illa cohobatio, ut non opus sit repetità abstractione.

Sublimationes cum Ammoniaco sale.) Harum una cum triplo salis ammoniaci instituta sufficit.

Cum salis & urinæ spiritu.) GLAUBERUM *innuit*, qui sc. solvit aurum cum spiritu salis, & precipitat cum urinæ spiritu, & sublimat.

Usitatas reductiones, pag. 367.) Scilicet hoc vult AUTOR; quod quemadmodum proletariæ solis solutiones facilè sunt reducibiles, ita quoque secretiores reducantur tribus modis: nempè

1. Per *alcalica*, v. g. borracem, sal tartari, &c. cum quibus si fundatur præparatum ex sole, tunc post fusionem aurum corporale prodit, imbibentibus alcalibus sub igne illa acida, cum quibus tractatum est aurum.
2. Per saturnum, fundendo præparatum ex auro in capella; sic enim sitibundus saturnus quælibet acida absorbendo, aurum corporale sistit.
3. Tandem par ratio valet & cum *antimonio* ita procedendo, quælibet heterogenea auri adhærescentia absorbente: Unde si auro refinato affunditur spiritus salis rectificatus, hic extrahet colorem citrinum ex corpore solis, remanente in fundo corpore instar solis calcis. Solutio hæc tincta assumitur ad guttas aliquot intra corpus; tunc excrementa alvina nigerrimo colore inficientur, simili ratione atque ex remediorum martialium usu.

Jam porrò si pulvis ille in fundo sub lunæ fixæ nomine, huiusque tinctura extracta, tractatur cum borrace, aut aliis alcalibus fixis, irreducibilis manebit; sin verò is antimonio combinetur, antiquum prodibit aurum: Unde putant, sulphur antimonii Solare ingredi lunam fixam, & eandem tingere in solem. Ast res dubia est, & quæritur; an hoc fiat propter tincturam ex auro extractam, per antimonium verò denuò accedentem? an verò ob corpuscula salis intimiùs se illi jungentia & aurũ conspurcantia, ut adeò hujus nativus color hic conspici nequeat? Ex quo patet, quod posito, solutionem aliquam auri non posse per borracem reduci, tamen illud per antimonii regulum præstabitur, absorbentem spiritum salis, & ita aurum pristinum sistentem.

Reliqua, pag. 368.) Præmoneo hic circa lunam, eandem dicatam fuisse à Veteribus capiti ex vana hypothesi, ubi sc. tincturæ lunares cœruleæ ceu egregiæ contra vertiginem, apoplexiam, deliria, &c. iisdem fuerunt commendatæ, quæ tamen omnes sunt supposititiæ, & venereæ potius ex venere, latente in luna, prodeuntes. Et sanè, quamadmodum aliàs metalla inter se affinitatem habent, ita luna & venus in radice adeò cõvenire videntur, ut in rerũ natura vix ulla luna per se sine contagio veneris habeatur. Jã verò venus per alcalia ista volatilia tractata semper intensè cœrulescit, & *colorem istum ultramarinum* præ se fert, quem nunc ex luna, nunc ex lapide Lazuli productam esse putant; cum saltem productum sit Veneri, in luna vel lapide Lazuli latitantis. Et licet luna non semel, sed etiam bis & ter in capella cum saturno purificetur, nõ tamen hac ratione omnis venus ex luna solo saturno separari potest; hincque BOYLE *in Philos. Experiment.* fatetur, tincturam lunæ genuinam non esse cœruleam, sed albam: quinimò ego ipse à Chymiatro quodam audivi, se ita posse lunam à venere separare, ut illa cũ urinosis menstruis millies etiam tractata, neutiquam cœrulescat sed obscurè rubescentem tincturam sistat: cõf. *Volum. I. Act. Hafn. pag.* 132. Cum verò hæc remedia fuerint ad capitis affectus dicata, dubitatur, an luna adeò capiti conferat? uti vulgò dicitur.

Lapis Lazuli, pag. 369.) Hic & ejusdem frater nondum maturus, Lapis Armenus, imprimis participant de uitriolo veneris, de luna parum; imò sunt, qui & aurum è lapide Lazuli elici posse contendunt, quo de vid. BOETIUS *de Gemm.* Interim dubito hic, an iste sit verus Lapis Lazuli? Qui lapidem Lazuli in tincturam cogunt, hi nauseam illa ipsa concitantes, nihil efficaciæ ejusdem usu in Praxi Medica præstant.

Lunæ fina ex Aqua forti cum muria præcipitato Magisterio.) Sanè Magisterium lunæ nullius videtur pretii: posito tamen, non concesso, lunam usum habere in corpore humano, AUTOR bina selecta remedia ex eadem ponit: unum siccum, estque hoc Magisteriũ ex luna, cum aqua forti soluta; & cum muria præcipitata factum; muria enim

enim optimè precipitat ex aqua forti lunam puram: si cum alcalibus precipitetur, alcalia acido aquę fortis adhærent, & sic novum concretum emergit.

Tincturam quorundam siccam.) Hæc fit ita:

♃. *Sal. vol. urinæ*:

Hocque *pyxidi argenteæ* inde; sic illud successivè rodit pyxidem in colorem cœruleum: Hoc sal abluatur & extrahatur cum spiritu vini, ita dicunt prodire *essentiam lunæ Lazuriam*; cum tamen sit simpliciter ea tinctura ex venere.

Liquidum, *pag.* 370.) Vrinosa hìc allegata lunam puram non attingunt, sed si aliquid simili modo per urinosa volatilia ex luna eliciatur, erit illud simpliciter ex venere, non verò ex luna; qualis tinctura & hæc AUTORIS est. Imò observavi aliquando, cùm puero, sub omnibus lunę mutationibus epilepsiâ correpto, daretur tinctura lunę, hunc toties vomitum passum, quoties illam assumeret. Vis autem vomitoria saltem est ex venere.

E nitrosis lunæ crystallis.) Processum hunc vid. *l.* 2. *Furnor. Philosoph.* GLAUBERI, ubi crystallos lunæ cum aqua forti factas beneficio spiritus salis ammoniaci redigit in tincturam cœrulescentem.

Volatilisationibus.) ZWELFFERUS scil. Lunam in aqua forti solutam cũ sale ammoniaco sublimat in flores cœruleos, sed venereos; hosque cum Spiritu vini in tincturam reverâ veneream extrahit.

Extractionibus.) Extractiones lunares semper ferè sunt simul venereæ.

Aut Luna priùs, *pag.* 371.) Innuit hìc AVTOR vitriolum lunæ, quod SCHROEDERVS habet; estque, quando Luna cum floribus sulphuris calcinata solvitur cum aqua simpl. in solutum uitriolaceum cœruleum. Paratio est, si cum Mercurio calcinetur.

Per sulphur calcinationibus.) Per calcinationem cementatoriam cum sulphure, secundùm modum nempè POTERII, aperitur corpus lunæ nonnihil, ut usui Medico fiat aptior.

♃. *Lunæ cupellatæ* part. j.
Sulphuris triti part. ij.

Ex *Luna in bracteolas redacta* fiat stratum supra stratum in crucibulo, atque tum igne, supposito crucibulo, deflagrat sulphur; acida tamen ejus salia Lunæ plus minus adhærere solent: Repetitur hæc operatio bis vel ter, donec luna perfectè fit calcinata.

Florum inter nitrosorum crystallorum detonationes.) Innuit hìc GLAUBERUM, qui crystallos lunæ cum aqua forti paratas miscet cum ana nitri purissimi, deinde misturam carbonibus ardentibus injicit, sic transit spiritus nitri, ubi simul transcendere putat flores Lunæ, sed saltem spiritus nitri prodit, & si quid prodit, est luna corporalis.

Destillationem.) GLAVBERVS etiam crystallos Lunæ cum aqua forti paratas ebulliendo cum aqua & tartaro solvit, hincque; iterum crystallisatas destillat, ita prodit spiritus tartari volatilis, de luna nihil participans.

Vulgaris vitrioli lunaris.) Hoc fit, Lunam in aqua forti solutam in crystallos inspissando: minus autem vulgaŗe uitriolum lunæ paratur, solvendo Lunam cum spiritu nitri, & simul precipitando cum spiritu urinæ vel salis ammoniaci, juxta GLAVBERVM *Part.* 2. *Furn. Philos. cap.* 95. *pag.* 145.

Oleum è digestis, *pag.* 372.) Scilicet reuerà corpus oleiforme supernatans aquæ è solutionibus prolectum, est proles spiritus uini ni oleum redacti, ut in auro dictum.

Tartaro vitriolato lunari.) Tartarum uitriolatum lunarem vid. in HOFFMANNI *Clave*: solutioni cum aqua forti instillatur oleum tartari, præcipitatur calx lunæ, nullius effectus.

Sulphur.) In hoc duæ substantiæ excellunt: quarum

1. Est pinguis & oleosa; unde Balsamus.
2. Acida mineralis universalis.

Illud conflagrat, hoc ferit nares: Inter has pinguis proponderat, cui quasi pro corpore associatur acidum minerale primogenium.

Hinc porrò in præparandis ex sulphure remediis duo scopi attendendi sunt: uel enim ex eo efflagitatur substantia pinguis temperata, diaphoretica, eaque in specie balsamica existens (huius enim ratione quoque *sulphur Balsamum pulmonum* ordinariò uocari solet) cuius ratione ad febres malignas & pestilentiales expetita: Vel substantia eiusdem sulphuris acida, in febribus ardentibus & æstuationibus, item solutionibus & extractionibus Chymicis usitata. Atque hæ duę substantiæ sulphuris ad oculum patent in eiusdem incensione; ubi, quod flagrat, est pingue resinosum; quod verò nares ferit, est cruda saltem pars sulphuris, nempè acidum.

Crudum selectius.) Tale sulphur pro usu Medico eligit Autor, nempè purum illud, nec quisquiliis alienis mistum: Atque studio hoc facit, cùm notum sit, sulphur pro usu medico aliàs depurari, idque ideò, quod subindè sulphuri minerali communi quoddam uolatile arsenicale miasma & uenenum sulphureum adhæreat, pro cuius separatione uariè depuratur sulphur. Nihilominus tamen crudum sulphur præfert eiusdem floribus, eò, quòd equè sub huius sublimatione illud arsenicale sulphur ascendere queat.

Citra præparationem, *pag.* 373.) Hâc nempè triturâ sulphuris cum aqua non opus est, sicut nec extractione, nec inceratione, quas habet ZWELFFERVS *in Mantissa Hermet. pag.* 307. dum liquefactum suphur nunc in aqua calcis vivæ extinguit, nunc cum cera liquefaciendo illud depurare intendit: Conferatur THURNHEVSERVS *de Aquis mineral.* Verùm his præparationibus defraudatur magis sulphur suâ pinguedine, quæ tamen maximè desideratur.

Cum salis spiritu.) Hanc habet GLAVBERVS *part. I. Oper. p.* 105. præparationem, qua flores pariter ac sulphur ipsum purificare intendit; sicut & alii recipiunt sulphur crudum, huicque affundunt spiritum salis, ut instar pastæ concretum emergat, quæ destillata suggerit liquorem lacteum, constantem ex spiritu salis & sulphure, ac admodum laudatum ad hydropem.

Sublimationem.) Solent communiter pro purificando sulphure id in flores sublimare, quæ sublimatio à præsenti sulphure est superflua, cum, quicquid uolatile eidem adhæret, hac ratione non corrigatur. Cæterùm, quemadmodum si flores expetimus eiusdem, iidem ex sulphure crudo simplicissimè parati sunt optimi; ita, qui per addita uaria acida fiunt, ut plurimum sunt nullius pretii: quippè cum sale communi aut uitriolo calcinato sublimati flores sulphuris, corrosiuam uim acquirendo, magis sic castrantur, quàm exaltantur, & sulphur ipsum patitur iacturam, annotante HOFFMANNO *Clave pag.* 300. Par ratio ergo, si sublimatio florum sulphuris cum coralliis additis instituitur, quasi nempè aliquid sulphuris ex coralliis in sublime ueheretur: uana est persuasio; non secus ac inanis operatio, quando flores sulphuris unà cum gummatibus, v. g. myrrha, thure, mastiche, croco, &c. sublimantur, quippè sub sublimatione florum sulphuris, intensiorem ignem requirente, gummata illa addita comburuntur, & empyreuma contrahunt, inde flores sulphuris empyreumatici surgunt teterrimi saporis & odoris, imò & virtutis destructæ existentes.

Formulas, *pag.* 374.) Quia Sulphur crudum selectius & flores ejusdem possunt ex tempore aliis remediis admisceri, hinc non opus habemus compositionibus ex sulphure prælongis.

Pulverem, *pag.* 375.) Pectoralem polychrestum hìc intelligit AVTOR, constantem ex ana sulphuris puri, radicis ireos Florentinæ, & radicis aronis: quæ tria sunt pro pulvere pectorali aliis admiscendo. Prodest hic pulvis in affectibus pectoris à lympha salsa acri oriundis & si combinetur cum opio, medebitur tussi catarrhali; sicut cum Antihectico Poterii in metu hecticæ, & cum antimonio diaphoretico in metu pleuritidis suppuratæ aut quoque empyematis, egregius erit.

Lac sulphuris.) SYLVIUS *de Phthisi* §. 191. Sulphur crudum seu eius flores lacti sulphuris anteponit. Notetur autem circa hoc in genere: Sulphur ratione pinguedinis occultæ imprimis solvi per alcalia, operantia in pinguia acida; è contrà menstrua acida non agere in sulphur; indeque præparare Autores ex sulphure remedium, dum illud cum alcalibus, nunc quidem in forma sicca, nunc verò humida, diversimodè solvunt, & fieri solutionem rubram (nam alcalia cum sulphureis ex pinguibus combinata rubescunt) quæ ab acido præcipitatur in lac sulphuris ita vocatum. Cæterùm prout variant alcalia, & prout variant viæ siccæ & humidæ, ita multiplex datur modus parandi lac sulphuris. Et quidem in via humida recipi solet lixivium ex sale tartari, vel nitro fixo, vel calce viva paratum, quæ lixivia omnia solvunt sulphur in rubicundam tincturam, precipitandam per acida, atque urinam recentem; ita calx præcipitata vocatur Lac sulphuris.

Vel in via sicca:

♃. *Flor. sulphuris, seu sulphuris crudi,*
Sal. tartari an. part. æqu.

Hinc Sali in crucibulo fuso ingeratur sulphur, sic ambo coeunt in corpus rubrum excellenter fœtidum: dein concretum hoc solvatur in aqua, & præcipitetur per *acida*, ut *vinum*, vel *spiritum vitrioli*; sic cadit pulvis candidus.

Interim cùm hoc lac sulphuris per præcipitationem acidorum paratum participet simul de acido præcipitante & alcali solvente, hinc rectè ZWELFFERUS *in Mant. Spag. pag.* 400. & 401. hoc Lac sulphuris rejicit; imò ego nunquam hoc usu fui: per præcipitationem enim cum acido factam virtus sulphuris maximam partem destruitur, ut etiam indissolubile fiat, & vim ignis magis sustineat.

Florum extus albificatorum, *pag.* 376.) Sunt quidam ita operosi, ut sulphuris floribus per acida, nempè nitri vel salis spiritum, eosdem tractando, colorem albicantem concilient; ubi tamen loco ipsorum lac sulphuris sufficere potest.

Balsamicorum.) Balsamorum omnium fundamentum hoc est, quod præprimis olea destillata, & hinc expressa quoque, turgeant sale volatili urinoso, (cùm verissimum putem, olea destillata esse salia volatilia concentrata;) sicque eorum salia agant in pinguedinem sulphuris occultè acidam, hancque pro more omnium alcalium solvant, ut adeoque ab oleis isti suplhur solutum denominetur *Balsamum sulphuris*, interno pariter pro usu, quàm externo ichrurgico, egregium. Cæterùm præfert AUTOR Balsamum sulphuris terebinhinatum, qui in phthisi specificus est, itemque in nephritide, & speciatim in mulierum affectibus, obstructione mensium, & torminibus abdominis, ex acido viscido

scido natis; sicut loco olei terebinthinæ *cum oleo destillato fœniculi vel anisi paratus balsamus sulphuris* dicatus est pectori; item cum succini oleo pro affectibus neruosarum partium; & tandem cum iuniperi oleo pro renum affectibus: ac dosis omnium esto guttæ x. xv. ad summum xx.

Tincturis illis.) Sunt, qui ex sulphure crudo per Spiritum vini parant tincturam; interim tamen parum spiritus vini, nisi impraegnatus fuerit sale tartari, ex sulphure elicit: Aliià balsamo sulphuris terebinthinato abstrahunt spiritum vini, hincque ex magmate extrahere volunt tincturam; ubi tamen hæc parum de sulphure participat.

Vitæ Balsamo, pag. 377.) De hoc CORNERUS *Tractatum specialem ejusdem nominis* edidit; interim modò habeatur balsamus sulphuris, tunc is ex tempore cum myrrha misceri poterit.

Corallisato.) Ex coralliis taliter nihil extrahitur.

Antimoniato.) Hìc balsamus paratur more consueto, loco sulphuris communis sulphur antimonii auratum sumendo, & sanè egregius hic est pro usu externo: Conf. POLEMANNUS.

E crudo.) Si è Sulphure parandus est balsamus, vulgò ad part. j. sulphuris solvendi duplum olei solventis sumere præcipitur, cum tamen potius partes jv. vel vj. olei, uni parti sulphuris respondeant; & quidem non per digestionem diuturnam, sed simplicem ebullitionem procedendo in retorta, adhibendo paulò fortiorem ignem, sic intra horæ spatium fieri potest.

Sulphuris hepate.) Præparatio hepatis procedit viâ siccâ ita; nempè

℞. *Sulphuris,*
Sal. tartari an. part. æqu.

Liquefacta in crucibulo exhibent corpus rubrum, ejus *hepar* dictum: Huic adhuc calido affunditur spiritus vini, sic emergit tinctura Sulphuris elegans intensè saturata.

Vel & affunditur hepati illi oleum terebinthinæ internè; vel hyoscyami vel raparum pro usu externo: Sic genuinus paratur Balsamus sulphuris; quippè dum alcali illud fixum dissolvit pinguedinem sulphuris, hincque spiritus vini superfundatur, radicaliter fit ejusdem solutio, & elegans fit tinctura sulphuris.

Cum ammoniaci consimilive urinoso spiritu, p. 378.) Taliter parata tinctura sulphuris alius est usus, & conf. BOYLEUS *Tr. de Coloribus*, ubi docet hunc modum;

Nempè.

℞. *Calcis vivæ,*
Sal. ammoniaci an. part. æqv.
Sulphuris part. dimid.

Distillat per retortam, ita prodit spiritus rubicundissimus seu tincturalis sulphuris instar sanguinis rubra, à spiritu salis ammoniaci soluta.

Cæterùm hanc tincturam non adeò æstimamus, quippè si tantillum aquæ eidem adspergatur, crudum denuò Sulphur præcipitatur, vel etiam sic aliquandiu asservetur, spiritu volatili spontè exhalante, crudum sulphur in fundo subsidet.

Lunam.) Mineralia & Vegetabilia sulphura cum alcalibus soluta, si iisdem calidis intingatur Luna, hanc instar solis, sed superficietenus, rubificant: Sic solvi cineres in aqua & pulvere carbonum inspersa solutioni filtratæ fervidæ immissi monetam argenteam, quæ tincta fuit colore flavo.

Oleosus ille liquor.) Hunc SCHROEDERUS *pag.* 507. habet sub nomine *olei sulphuris Glossæi*; cujus processum tamen rectè hìc AUTOR corrigit.

Reliqui communes.) Præparationes sulphuris reliquæ cum pumice *pag.* 507. sub nomine *olei sulphuris aurati*, item cum colcothare factæ in SCHROEDERO & aliæ, sunt saltem lusus quidam.

Externum Balsamum, pag. 379.) Docet nunc AUTOR *noster* parare *Balsamos sulphuris ad extra* cum *oleo hyoscyami*, vel *papaverino*; quæ si deficiant, *oleum nucum expressum* assumi poterit: Talis Balsamus in mammarum affectibus, & omnibus recentibus vulneribus & ulceribus egregius est. Imò mihi consuetum, ut recipiam oleum *infusum florum hyperici*, cui addo sextam vel octavam partem *olei terebinthinæ*: dein in retorta vel cucurbita, addendo flores sulphuris, ebulliendo compono *Balsamum sulphuris vulnerarium ad extra*, quòd citò, tutò, & jucundè curat vulnera.

Amygdalino.) Cum hoc oleo paratur *Balsamum sulphuris externum Rulandi*, cujus descriptionem habet ROLFINCIUS *Chym. pag.* 224. Interim, cùm sal tartari nimis sit acre, potiùs solvatur sulphur in oleo illo, hincque addatur camphora, quæ constat alcali volatili oleoso; quod Balsamum in casu inflammationum, absorbendo acidum, est nobilissimum.

Consimile è Sutoria, pag. 380.) Emplastrum diasulphuris optimum fieri potest ita:

℞. *Pix Sutoria:*

Cui liquefactæ inspergatur *sulphur minutissimè pulverisatum*, vel *myrrha*, *cerussa*, & alia pro diversis intentionibus: hinc benè agitata redigantur in formam emplastri; quod extendendo super lintea pro emplastro diasulphuris Rulandi extemporaneo potest adhiberi.

Aqua calcis vivæ, sulphure saturata.) *Aqua calcis vivæ*, cui incoquatur sulphur, & addito parum spiritus vini, est remedium externum in scabie, abluendis ulceribus, erysipelate, &c. egregium: Aqua calcis vivæ, sulphur, & spiritus vini pro quibusvis indicationibus Chirurgicis sufficiunt.

Spiritus.) Acidum hujus sulphuris per se collectum dicitur spiritus: ubi tamen notandum, quod spiritus sulphuris & vitrioli sint unum & idem, cùm acidum sulphuris in mineris, venam martis & veneris rodendo, in vitriolum coeat, quod & destillatum exhibet spiritum. Hoc probatur: si enim recipiatur sulphur & limatura martis, & invicem calcinentur in crucibulo, tunc sulphuris spiritus acidus rodit martem; hinc mixtura extincta in aqua simplici & evaporata dabit *vitriolum* Martiale, quod destillatum dat spiritum vitrioli acidum, qui est spiritus sulphuris, quem priùs imbiberat mars sub calcinatione: Ut itaque præsente spiritu vitrioli rectificato, carere queamus spiritu sulphuris. Interim si non fuerit spiritus vitrioli rectificatus, & participet de substantia martis & veneris, (quæ simul sub ignis tortura per retortam transeunt, ubi tamen suspecta est substantia metallica) tunc melior est spiritus sulphuris: præsertim cùm ejusmodi spiritus vitrioli instar aquæ limpidus, post aliquot septimanas in vitro asservatus evadat obscurus; nempè substantia metallica spontè præcipitatur: contrà spiritus sulphuris semper manet immutabilis. Jam verò fundamentum spiritus sulphuris parandi consistit in hoc, ut pinguedo ejusdem à substantia acida separetur, adeoque seorsim habeatur spiritus sulphuris: Hoc autem optimè fit, si pinguedo inflammetur; sic enim acidum seorsim acquiritur, nec deflagrat illud contra BECKIUM.

E campanis, pag. 381.) Si paulò copiosum Spiritum per campanam habere velimus, incendatur in eodem conclavi, ubi est campana, nitrum; hac enim ratione acidum hoc nitri instar magnetis se habet, aeris acidum allicientis, adeoque sulphure incenso acidum ejus intendentis in se parcissimum. Sal ex capite mortuo spiritus sulphuris parat idem SCHROEDERUS; interim nisi illud denuò spiritu sulphuris irroretur, parum aut nihil accipietur.

Perfumationibus.) Aqua simplex sulphure acidulata prodest vel per se pro corpore Juleporum, vel rectificata pro spiritus sulphuris collectione.

Liquorem in florum confectione.) Scilicet dum sublimantur flores sulphuris, in supremo alembici foramen aliquod relinquendum est pro phlegmatis, vasa aliàs rumpentis, protectione, quod ejusdem naturæ est cum phlegmate vitrioli acido. Quidam apponunt recipiens.

Factitio sale ammoniaco.) Sal scil. ammoniacum est compositum quid ex minerali & animali regno.

Flores, pag. 382.) Nempè salis ammoniaci purificatio ita instituitur: Solvitur sal ammoniacum in aqua, hincque solutio immititur cucurbitæ altæ, supernâ sui parte angustæ (*non abruptæ*) evaporaturque per arenam, sic phlegmate evaporante sal ammoniacum purissimum lateribus vasis adhæret, quod sufficere potest internè pro scopo diaphoretico. Interim communissimus modus est sequens:

℞. *Sal. ammoniaci,*
Sal. tartari an. part. æqu.

Destillantur blando igne, ita prodit spiritus urinosus & volatilis; hinc caput mortuū in cucurbita alembico suo munita paulò intensiore igne urgendum est, ita ascendunt flores salis ammoniaci flocciformes & lanuginosi candidi, & egregii pro scopo diaphoretico & stomachico.

Corallia.) Sunt, qui miscent anaticam aut duplicem partem sal. ammoniaci cum j. part. coralliorum, hæcque probè trita sublimant; sic acquirunt flores salis ammoniaci nonnihil incarnati coloris, ex quibus quidam Tincturam Coralliorum, utut parcissimam, parare gestiunt; sicut ex adverso alii ex capite mortuo relicto eandem quærunt, at itidem parcissimam.

Martiales.) Ex sale ammoniaco cum limatura martis sublimato triplices acquiruntur flores: nempè in sublimiori vasis loco apparent candidi; in medio verò flores flavescentes, & sulphure martis aliquantulum impræguati; in fundo verò nigri. Cæterùm quemadmodum priores in affectibus hypochondriacis præ martialibus aliis nullam prærogativam habent, sed purum sal ammoniacum sunt; ita nigri flores sunt styptici, & in liquorem intensissimè stypticum, præ tinctura tamen vitrioli & martis nihil peculiare obtinentem, resolvuntur.

Subtile illud ammoniacum, pag. 383.) Si spiritus acidus quoque miscetur cum aliquo sale volatili, obtinetur inde sal ammoniacum quoddam medium, quod tamen nullam præ sale ammoniaco communi prærogativam habet.

E martiali.) Remanentia è sale ammoniaco & marte, aut hæmatite, in deliquium prona facilè in liquorem intensè stypticum fluit.

Salis martis purgantis.) Hoc non purgat, quin potius eidem meritò substitui potest vitriolum martis, idque præcipuè ex minera Martis solari paratum.

Ex sale ammoniaco acidis spiritibus, pag. 384.) Sunt, qui volunt ex sale ammoniaco acidum spiritum parare, præsertim cum huic combinatum Sal commune adhuc habeat suum spiritum acidum.

ZWELFFERUS parat talem, miscendo hoc sal ammoniacum cum farina: sed hoc modo prodit inde liquor acidulus quidem, qui tamen est ex farina, & non ex sale ammoniaco; sicut quem habet AUTOR *pag. præcedente* ex sale est, cujus spiritus acidus secum simul rapiendo particulas subtiliores martis flavescit, hincque aliquali sapore subdulci præditus est.

Non nemini nuper.) Zwelfferus sc. spiritum salis Martialem ex marte & sale ammoniaco parat, qui tamen prærogativam nullam præ spiritu salis communis habet.

Nitrum fixum ammoniacale, pag. 385.) Innuit hic AUTOR *fixationem* nitri cum sale ammoniaco factam, cujus modum docet WEDELIUS *anno 2. M. A. N. C. pag.* 298. qui partibus ij. vel iij. *nitri fluentis* in crucibulo, ingerit *part. j. salis ammoniaci*, sic inflammatur nitrum, & alcalisatur in nitrum fixum. Interim fixatio hæc non est adeò laudabilis, cum tardè inflammatio fiat, flammaque non continuetur, indeque acquiratur nitrum saltem semifixum, magnam partem ex nitro crudo & aliqua tantum nitri fixi parte constans. Potius ergo nitrum figatur per subjecta sulphurea.

TITULUS X.
DE
DIURETICIS VEGETABILIBUS.

Diuretica.) Selectiora ex *Regno Vegetabili* sunt: Rhaphani, tam orbicularis quàm rusticanus, alkekengi, parietaria genuina, pastinaca lutea, fœniculum, daucus, hedera terrestris, betula, cynosbatus, semen violarum, baccæ juniperi, terebinthina, & hinc balsamus de Capaive, tandem tartarus, & hujus ratione vinum & acetum: Quibus accensentur etiam apium, petroselinum, saxifragia, asparagus, fragaria, lithospermon, genista, bardana utraque, pimpinella, faba, tamariscus, item fraxinus, ruscus, filipendula, eryngium, mespilus, amygdalæ amaræ, sisarum, dipsacus, muscus clavatus. lignum nephriticum, allium, &c.

Ex *Regno Animali.*) Selectiora sunt: cancri, lumbrici, cantharides & cantharelli, aselli, scorpiones, testæ ovorum, stercus columbinum: Hisce annumerantur lapilli percarum, carpionum, tincæ, manati, ova struthionis, lepus, troglodites, scarabæi, bufones, &c.

Ex *Regno minerali: nitrum*, & hinc arcanū duplicatum Mynsichtii, Sal commune, hinc spiritus salis dulcis, spiritus nitri dulcis, calx viua, sal volatile succini.

Ex hisce *Præparata selecta* pauca, sed sufficientia, confici possunt, nempè: pulvis diureticus, simulque absorbens, & pro usu lithontriptico cinnabarinis vel opiatis plus minus mistis: Sal fimi columbini vel stipitum fabarum fit loco omnium aliorum: Extractum alkekengi succosum, item rob Juniperi fit loco omnium talium: Oleum destillatum terebinthinæ quibusvis cæteris oleis præstat: Betulæ liquor alia potulenta diuretica æquat: Tandem infusum ex raphano rusticano alia, utut magis celebria, æquat: Syrupus parietariæ, emulsio ex violis, &c. fit loco aliorum congenerum. Denique clyssus quidam, tàm acidus ex nitro, Sulphure, & antimonio, quàm urinosus ex tartaro & nitro, cum vel sine antimonio, tincturæ nephriticæ nomine aliàs veniens, instar plurium aliorum sufficiant.

Tartarus, pag. 386.) De huius nativitate & natura, indeque parandis remediis diaphoreticis, supra dixi; Unde hâc vice saltem considerabimus tartarum depuratum, & ex eo paratum sal fixum, dehinc tartarum vitriolatum, item tartarum tartarisatum, & Sal essentiale tartari, nec non Tartarum Martialem, quæ omnia sunt egregia remedia: sicut in forma liquida pro selectu sunt Tincturæ ex tartaro diureticæ, hæque ex tartaro tartarisato, æquè ac ex Tartaro cum calce viva subacto; & hinc spiritus volatilis tartari præsertim ex sale fixo elicitus; ac tandem oleum destillatum tartari hisce, utut aliis usibus conveniat, hoc quoque simul allegatum fit.

Selectior.) Si selectior & quasi per se crystallisatus fuerit, multis laboribus circa depurationem ejusdem requisitis supersedere possumus. Etenim per hanc subtilissima ejus pars tartaro solet subtrahi, posteaquam ordinariò observamus sub ebullitione Tartari acidum aliquod volatile nares ferire, ut taceam, separari hâc ratione saltem recrementa quædam ex tartaro lignea, vel subtiliorem quendam pulverem; quæ tamen in selectiore illo & per se crystallisato non inveniuntur, cujus crassiores arenositates hâc ratione cum aqua fervida ex Tartaro non separantur; cùm si acidum tartari potest solvere corallia, multò magis quoque solvere possit has arenulas. Diceret quis: atqui inest Tartaro terrei quid separandum! *Resp.* Fæcem illam terream esse sale volatili refertissimam, adeoque potius retinendam, utpotè à qua maxima virtutis diureticæ pars promanat. Si autem depurandus tartarus fuerit, semel tantùm id fiat; nam quò sæpius depuratur, eò magis castratur tartarus.

Cremoris ac Crystallorum.) Horum singuli non speciatim colliguntur, sed semel depuratus spontè crystallisari permittatur. Cæterum in crystallis non rarò impostura est, quippe grandiores illi præparari solent additione aluminis, cujus tamen usus abstersioni & detersioni repugnat.

Pulveris digestivi, pag. 387.) Notus est *Pulvis hepaticus rubens Dresdensis*, Germ. *das Sauff oder Leber-Pulver* dictus, constans ex *cremore tartari, tinctura santali, & spiritu vitrioli*: de quo confer. ROLFINCIUS, *Chym. pag.* 289. lenissimo verò calore exsiccandus est, quod notetur. Interim ille à cremore Tartari nil peculiare obtinet, nisi quod acidior sit propter spiritum vitrioli, adeoque stomacho magis amicus, minùs tamen abstersivus. Cæterum B. D. MICHAELIS ana *eboris sine igne & pulveris* hujus *hepatici* ægris phlogosibus ex primis viis laborantibus, item in casu ardoris à crapula & vini abusu, propinare fuit solitus pro scopo abstergendi; cui tamen cremor tartari commodè substitui potest: Usurpatur ante convivium, pellit urinam, excitat appetitum, & absumit cruditates.

Vegetabilium.) ZWELFFERUS *pag.* 401. *Mantis. Spag.* habet tartarum cum fragis insuccatum: reverà tamen parum de succis vel decoctis horum Vegetabilium ejusmodi tartari participant, sed est superficialis curiositas.

Tartarus aluminosus.) Hic pro febribus fugandis ex ROLFINCIO *pag* 289. constat; singulare enim in eo latere Febrifugum dicitur: Sed curant quidem eodem febres, ast palliativè, nec adeò tutò, quin facilè recidivent. Unde potiùs alcalia & terrea loco illius sufficere poterunt.

Chalybeatus.) Tartarus chalybeatus, compositus ex *Tartaro & marte*, præ cæteris in usu est, & in morbis chronicis, cachecticis, & hypochondriacis & spleneticis egregium est remedium. Præparationes autem variant, sicut videre est ex SCHROEDERO, & ZWELFFERO *Mantis. Spagyr. pag.* 412. paucis tamen fit: v. g.

℞. *Crem. tartari* part. ij.
Vitrioli martis ritè (& præprimis ex minera Martis solaris) *parati* part. j.

Huic solutioni vitrioli Martis calidæ immittatur Tartarus vel cremor ejus, ebulliendo invicem blando igne; hinc omnia soluta permittantur concrescere in loco frigido, aut saltem ebulliendo inspissantur in mellaginem, ut consistentiam duram acquirant; ita factus inde pulvis commodè dosi gr. xv. ad ℈j. & robustis ad ʒß. dari potest.

Vel & alio modo (quo emergit *tinctura vitrioli martis* ZWELFFERI *sicca*) parari potest *Tartarus chalybeatus* ita: nempè

℞. *Salis essent. tartari* (quod est reverà *tartarus regeneratus*) part. ij.
Vitrioli martis part. j.

Hæc trita in mortario lapideo liquescunt in pulpam rubicundam sub tritura, blando igne siccandam & pulverisandam; ita emergit pulvis obscurè rubeus seu *tartarus chalybeatus*, in morbis chronicis dosi gr. xv. ad ℈i. mihi usitatus.

Sal tartari.) Hoc eligit AUTOR: utut enim nulla specialis inter alcalisata intercedat differentia, indeque cinis clavellatus sæpiùs satisfaciat intentioni; tamen, quia sub destillatione spiritus tartari spontè sese offert sal illud, hoc commodè in usum adhiberi potest. Cæterùm loco huius ex tartaro eliciti, in locis, ubi vitis copiosiùs crescit, & sal sarmentitium subtilius & minus acre præ sale tartari communi esse potest.

Capite mortuo, etiam ulterius non calcinato, pag. 388.) Sunt qui caput mortuum tartari semel elixiviatum de novo calcinant, & iterum elixiviant; interim hoc labore opus non est.

Cum calce viva vel supra martem.) Sunt, qui pro acuendo Sale tartari fixo illud cum ana calcis vivæ in crucibulo fundunt, aut saltem calcinant, hincque elixiviant materiam; ita sal causticum acquirunt: quale itidem obtinetur, si sal tartari cum dimidio limaturæ martis calcinatur.

Citra figulorum.) Sunt, qui ex ignavia tartarum figulis calcinandum in sal concredunt; interim, quia hâc ratione spiritus tartari penitus evaporat & deperditur, propterea potius post destillationem eiusdem sal elixiviatur. Tandem aliqui sal tartari paratum denuò calcinat, usque dùm cæruleum colorem illud acquirat; interim nec hoc necessarium est, quippè hoc ratione diuturnioris calcinationis negotio sal tartari tandem in terream seu cineream fæculentiam abit, adeò, ut quantum per diuturniorem calcinationem quoad colorem cœruleum accedit, tantum idem in calcem terream ferè mutetur; quod cuncta & alia salia fixa toties calcinata experiuntur, accedentibus imprimis eorum in aqua extinctionibus.

Qui fixius tale quid de subito.) Hoc est, qui *sal tartari fixum* ex tempore facere vult, is recipiat ana *nitri & tartari*, hæcque in crucibulum candens injiciat, sic calcinando & detonando dant sal tartari fixum. Interim tamen id non est purum alcali, iuxta AUTOREM *nostrum*, sed de nitri acido semper aliquantulum participat, & occultè acidum manet. Hoc probari potest ex eo: quippe ante annum calcinavi antimonium crudum cum ana huius salis tartari, ex nitro & tartaro facti in via humida; ita alcali hoc compositum

positum solvebat antimonium in colorem croceum: huic lixivio filtrato instillabam acetum destillatum pro sulphure antimonii præcipitando; ast nihil cadebat, ex hac ratione, quod nitri acidum in alcali illo composito intensius esset, quàm acidum aceti destillati, unde nil potuit præcipitari: è contrà recipiebam & sal tartari solutum, idque permittebamus ebullire cum antimonio, lixivio facto instillabam acetum, & ecce! mox cadebat Sulphur Antimonii. Adeò ergò ad subtiliora producta chymica Sal Tartari purum, non verò hoc compositum fixum, recipiendum est.

Oleum tædiosè per deliquium, pag. 389.) Alcalisata quælibet, qualia suo modo, ut TACHENIUS loquitur, vacua sunt corpora, hinc facilè humiditatem ex aere attrahendo, in liquorem crassiusculum sulvuntur, *oleum Tartari per deliquium* vocatum, perinde ac si soluta essent cum aqua: ubi tamen, si solvatur sal tartari, v. g. in aqua, idem præstabit solutio, quod oleum tartari per deliquium.

Tartari vitriolati.) Sunt qui tartarum vitriolatum pro catholico digestivo commendant: ast malè; cum observaverim acrioribus suis salibus varia Symptomata in primis viis excitasse. Cæterùm paratur hoc ita:

♃. *Sal tartari in aqua solutum*:
Huic guttatim instilletur spiritus vitrioli usque ad punctum saturationis, ita cadit substantia terrea: liquor autem filtratus & evaporatus concrescere permittatur in crystallos, *Tartari vitriolati vulgaris* nomine venientes.

Vel etiam genuinior est modus TACHENII *in Clave sua*, non ex spiritu vitrioli, sed vitriolo martiali depurato, eum parantis; ita enim prodit pulvis salino-amarus polychrestus, cadente simul croco aliquo martis instar croci, internè usurpando pro tinctura martis adstringente, item externè pro ulceribus inserviente.

Elegantior adhuc.) Elegantior tartarus vitriolatus esse putatur ab AUTORE, si recipiatur tartari tartarisati solutio in aqua facta, huicque instilletur spiritus vitrioli, dein clarus ille liquor in locum frigidum ad crystallisandum reponatur; ita emergit tartarus vitriolatus majore acore præditus; loco cujus tamen tartarum uitriolatum ego commendo.

Alias noxas, pag. 390.) Si quæ noxæ è tartaro vitriolato surgunt, debent illæ spiritui vitrioli non debitè rectificato, adeoque de liquamine uenereo participanti, originem: nam hac ratione sæpius vomitus ejus usum insequitur, qui tamen non est è sale tartari, sed è spiritu vitrioli derivandus.

Succis concretus.) ZWELFFERUS *Mant. Spag. pag.* 417. Tartarum vitriolatum purgantem ex ingredientium vegetabilium catharticorum succis introduxit: interim tamen ille parum de vi purgante participat, cum hæc tàm ab acido quàm alcali adjunctis castrata sit.

Mineralibus.) Sunt, qui Tartarum vitriolatum cum mineralibus (sicut de antimoniali & martiali suprà dixi) & metallis impraegnant: interim tamen ille de his participat parum, cum sub sui coalitu maxima pars metalli excludatur. Potius ergò tartaro vitriolato ex tempore martialia vel antimonialia, alia metalla non addi poterunt.

Ex essentiali sale tartari.) Ex hoc instillatione Spiritus vitrioli, potest & Tartarus vitriolatus confici: interim idem est corpus.

Nitratus.) Tartarus nitratus describitur à MYNSICHTIO *pag.* 16. qui tamen parum de sale tartari participat.

In ultimo nitri.) Scilicet nitrum solvitur in aqua simplici, hinc additur olei tartari parum; ita ebulliendo nitrum oprimè depuratur: postmodum mixtura in loco frigido recondita concrescat in nitrum, & inspissatione redigatur in tartarum nitratum.

Tartarisatus Tartarus, pag. 391.) Tartarus Tartarisatus ita conficitur:

♃. *Sal. tartari* part. ʒß. vel ad summum part. ij.
Tartari crudi, vel semel depur. part. iij.
His mistis affundatur aqua fervida, inuicemque nonnihil in loco calido ebullire permittantur; sic alcali salis tartari agit in acidum tartari, & efferuescunt nonnihil; tandem efferuescentia cessante, filtratus liquor per phlegmatis euaporationem in tartarum tatarisatum redigatur; ita est egregium detersiuum & blandè laxatiuum: interim rarò per se tartarus ille tartarisatus potest asseruari, quin propter alcali copiam liquescat in loco humido: unde potiùs crystalli infundi solent in spiritus uini soluente eos, adeoque postmodum sub forma tincturæ diureticæ potest exhiberi. Simile est remedium ex tartaro modernorum fermentato, quando alii lixiuio salis tartari inspergunt tartarum crudum puluerisatum, continuando hoc, donec cesset efferuescentia, dein filtratum liquorem per phlegmatis euaporationem in crystallos laminiformes concrescere sinunt, quæ tamen itidem sunt tartarus *tartarisatus*, in spiritu uini solubilis.

Balsami Tartari.) AUTOR noster hic insinuat ZWELFFERUM *pag.* 417. *ex Mant. Spagyrica.*

Nephritica titulo.) Hujus tincturæ AUTOR est Dn. D. SULZBERGERUS *Archiater Saxonicus*, & sequenti modo paratur:

♃. *Calcis vivæ* part. ij.
Tartari crudi part. j.
Hæc perfundantur copiosâ aquâ frigidâ, probèq; ebulliant ad ignem; ita enim perfectè alcalisatur tartarus à calce viva: quo facto liquor filtratione separatus inspissetur in consistentiam salis, cui affundatur adhuc calido spiritus vini rectificatus, tincturam rubicundam saporis urinosi hinc extrahens.

Vulgata.) Tinctura tartari aliàs dicta & nota est: nempè

♃. *Sal tartari ritè paratum*:
Huic calenti adhuc affundatur Spiritus vini probè rectificatus, vaseque clauso in igne arenæ materia diu digeratur; hac enim ratione spiritus vini imbibit aliqualem alcali tartari partem, quod sapor urinosus docet, simulque sulphur vini texturâ suâ alteratum rubescit.

Dosis hujus est ℈j. ad ʒß. usque ad ʒj. egregiè solutiva existit, acidi destructiva & diuretica. Cæterùm perinde est, ex quocunque sale tartari hæc tinctura paretur: Utut enim verum sit, non multum salis tartari spiritum vini imbibere, aliquid tamen ejus imbibit, sapore testante. Interim hujus tincturæ loco & tartari tartarisati liquor usurpari poterit.

Spiritus vini rectificatior, pag. 392.) Spiritus vini sali tartari affusus, intercedente digestione longâ aliquam partem imbibit: vel etiam Spiritus vini adhuc phlegmaticus sali tartari affusus, ratione sulphuris sui hoc imbibit & solvit, parte illius spirituosa supernatante, & parum vel nihil de sale tartari participante.

E Sale Tartari cum silicibus liquato.) Glauberus multa pro more suo fabulatur de liquore silicum ceu subjectorum admodum sulphureorum; hinc & nonnulli, dum funditur in crucibulo sal tartari, adjiciendo pulverem silicum (alcali enim tartari agit in sulphur silicum) vitrum acquirunt, in loco frigido per deliquium facilè fluens: sicut alii tartaro crudo pulverisato affundunt spiritum salis ammoniaci urinosum in loco calido, & aliquid de acido imbibentem; ubi tamen loco tartari crudi potiùs sal essentiale tartari in spiritu salis ammoniaci solvendum est.

Arcanum illud seu sal essentiali tartari.) Scilicet terram foliatam tartari tradit ZWELFFERUS *in Mant. Spagyr* sicut eandem in lingua Italica describit LOCATELLI. Cæterùm constat ea ex sale tartari, acido aceti ad satietatem usque impraegnato, quæ soluta in spiritu vini, & abstracto hoc, exhibet sal instar foliorum, quod terræ foliatæ tartari nomine venit; quæ terra nihil est aliud, quàm *Tartarus regeneratus*, Etenim, quod in destillatione tartari crudo decedit, hoc sali tartari ex aceto redit; quod probatur: Si enim recipimus sal essentiale tartari, & destillamus per retortam, acquirimus spiritum, phlegma, & oleū, nullo modo à spiritu & oleo tartari communi differentia. Jam verò, quia sal hoc tartari essentiale facilè liquescit, proptereà solvitur illud cum spiritu vini in tincturam, in malo hypochondriaco & affectibus nephriticis egregiam. Interim, quando hunc liquorem terræ foliatæ tartari cum aliis remediis miscere desideremus, seligamus ea, quæ ferunt consortium alcalinum; secus enim præcipitatio accidit: quod patescit, si recipimus uitriolum martis, hujusque in aqua solutioni addatur liquor salis essentialis tartari, tùm emergit quidem essentia rubicundissima, quæ tamen mox ab alcali tartari, præcipitante martem, post unam vel alteram horam mutatur: Unde hoc circa coralliorum & alias solutiones cum aceto factas itidem observandum erit.

Longè compendiosius, pag. 393.) Vulgò in præparatione liquoris terræ foliatæ tartari iubetur, ut recipiatur salis tartari ℔ß. huic affusa ℔j. *aceti destillati*, phlegmatis fiat abstractio, affundendo remanentiæ novum acetum, abstrahendo & continuando hoc tamdiu, donec acetum destillatum eodem sapore, quo affundebatur, redeat. Verùm sumatur potiùs juxta Autorem duodecuplum vel sedecuplum aceti vini destillati respectu salis tartari, hæcque mediante digestione uniantur, deinde quoque unica similiter Spiritus vini abstractio administretur; sic bino labore confectum habebimus sal essentiale tartari.

Abstractus in illa salis tartari saturatione liquor, pag. 394.) Hoc est, quando ab aceto destillato saturatum est sal tartari, tunc prodit phlegma quoddam acidulum, quod instar Spiritus mellis vel Guajaci inservit solutionibus opij, & purgantium Vegetabilium, item marinorum, lapillorum cancrorum, & coralliorum.

Arcanum tartari sali viperino. (Illustrat hic AUTOR *locum illum suprà pag.* 300 obuium: nempè sunt, qui salia volatilia figere volunt vel per acida, vel per spiritum vini; ac quidem per illa fit TACHENII fixatio salis viperini per salis essentialis tartari ana vel duplum, ad part. unam salis volatilis; ita acidum tartari imbibit hoc, & apparenter figendo retinet. Cæterùm loco huius ex tempore salia volatilia cum eiusmodi salsis combinari poterunt, hinc fit remedium antihypochondriacum Zwelfferi: recipit sal. essentiale tartari, illudque in s. q. spiritus salis ammoniaci solutum, commendat in malo hypochondriaco: Sicut & ex tempore præscribere possimus loco digestiui in morbis chronicis:

♃. *Liquor. terræ foliatæ tartari* ʒii.
Spiritus salis ammoniac. ʒi.
Mista dentur ad gtt. xxx. x L. L.

Sal tartari volatile, sive spiritus salis tartari.) Nempè ex omnibus vegetabilibus diureticis vix meliora nobis, imprimis Europæis vino abutentibus, magis proficua diuretica prostant, quàm ex tartaro parata, utpotè quæ in radice cum vino symbolizantia acidum optimè corrigunt, & per urinam evacuant. Cæterùm fiunt hæc volatilia alcalia vel ex tartaro crudo, vel ex ejusdem sale fixo: De illis, cum jam suprà sub Diaphoreticorum titulo egerimus, proinde hac vice, quâ ratione sal volatile diureticum, illudque urinosum, præsertim ex sale ejusdem fixo, parandum sit, docebo, subjungendo huic deinde sal volatile, quoque acidum, ex & cum eodem sale tartari fixo proliciendum.

Salis tartari selectum, pag. 395.) Proponit AUTOR hìc dicendo: illud solum ex spiritus destillati capite mortuo assumendum esse, nec calcinationem ejus ad cærulitatem usque instituendam, utpotè oriundam ex concrematione salis istius, & in terream substantiam destructione; quin potius causticum illud seu acuatum, & per diuturniorem digestionem mediante mediocri calore in furno digestivo exaltatum, sumendum est, hocque pro parando spiritu volatili salis tartari eligit, aut quoque ex calcinatis vini siccis fæcibus illud evacuandum esse. Etenim notum est, quòd ex fæcibus vini post fermentationem relictis, perque vesicam destillatis, eliciatur copiosior spiritus vini: hoc ergò abstracto, fæces in libero loco exsiccatæ, postmodum destillatæ, exhibent spiritum & volatile sal tartari, quod in magna copia ad instar nivis alembico cucurbitæ adhæret: Pariter & ex hisce fæcibus destillatis ex cucurbita elicitur spiritus urinosus & sal volatile: caput mortuum harum fæcum, sale fixo urinosissimo etiam semivolatili ditissimum eligendum proin est pro salis tartari volatilis confectione juxta AUTOREM: Ergo contrà non conducit pro hoc scopo sal illud tartari fixum ex tartari & nitri detonatione paratum; quippe remanet in illo nitri quædam acida pars, impediens salis volatilis ascensionem.

Modos ipsos, pag. 396.) Si omnes ab AUTORE adductos modos volatilisandi sal tartari fixum in spiritum aut sal volatile urinosum consideremus, nil minus acquiri videmus, quàm sal volatile; potius processus illi omnes suggerunt vel nullum, vel illud saltem adulterinum, vel ex alio subjecto originaliter derivandum, vel denique sal volatile tartari communis, non autem id ex sale fixo desideratum; cum tamen scopus curiosorum sit sal tartari fixum volatilisandi, hoc est jam alcali volatile urinosum, jam verò acidum volatile pingue, ex eo separando, reliquâ terrâ figente illâ in fundo relictâ.

Cum bolo.) Sunt, qui sal tartari cum ana boli miscentes destillant pro spiritu salis tartari volatili acquirendo: ast prodit phlegma iners, odoris urinosi tantillum insignitum.

Cum silicibus.) GLAUBERUS liquorem silicum pro volatilisandis salibus fixis commendat: Verùm nec hac ratione, præter phlegma, aliquid acquiritur.

Post substrationes.) Hic ZWELFFERI modus est *Pharm. Reg. pag.* 247. de quo BECKIUS judicium rectè fert; nempè hac ratione salia fixa fatiscere in aquæ elementum: Vid. *Collegium Chymicum.*

Per vini.) Sunt, qui pro sale tartari volatilisando illud cum vino incerant: ast hac ratione acidum vini in sale illo fixo concentratum, dat regeneratum tartarum.

Ex Tartaro tartarisato.) Hisce petit AUTOR LANGELOTTI modum *in Epistol. ad curiosos* descriptum; quo tamen spiritus tartari simplex, nec aliud quid, prolicitur.

Spiritus vini incerationes super sal tartari, pag 397.) Sunt qui imbibitione salis tartari cum spiritu vini illud volatilisare intendunt, succedit negotium, ast tantillum ejus est, quod hac ratione prolicitur, ut labor ferè vanus sit.

Per digestiones.) Prodit se spiritus tartari rectificatus, de sale autem nihil ascendit, licet digeratur cum sale tartari.

E salis tartari, calcis vivæ, & salis ammoniaci mistura.) Nil de sale tartari participat.

Liquori, qui ex anatica salis tartari & aluminis crudi destillatione.) Sunt, qui destillant sal tartari fixum cum ana aluminis crudi, acquiruntq; spiritum urinosum copiosum; qui tamen spiritus urinæ humanæ ex alumine regeneratus est, quippe pro faciliore, pro aluminis ratione, crystallisatione, & pinguedinis vitriolicæ separatione, additur eidem urina humana. Sic si ustum alumen cum sale tartari destillemus, acquirimus, nisi alcalisata illa corpora alterata ab aere fuerint, nihil; aut si fuerint alterata, phlegma iners, tantillum urinosi præ se ferens.

Ex oleo Tartari nigro.) Id est oleum tartari fœtidū cum sale ejus fixo digestum abit in picem, quæ diuturnâ digestione absolutâ, destillata dat sal volatile tartari: Conf. HOFFMANNUS *Clave p.* 604. & *supra Tit.* 7. *ubi de Diaphor. Vegetabilibus.*

Ex anatico tartari crudi aluminisque pondere.) Hac ratione spiritus tartari simplex elicitur.

Fæcibus vini siccatis, pag. 398.) Hæ post spiritus vini abstractionem exsiccatæ, ut dictum, dant elegans sal volatile tartari & spiritum volatilem; sed quæ nil differunt à spiritu & sale volatili tartari crudi: Interim ex omnibus hactenus allegatis processibus hunc modum eligerem; vel etiam eos, qui spiritum tartari volatilem urinosum, & positivè diureticum optant, juberem, sibi pararent spiritum clyssiformem ex tartaro & nitro, primariò de tartaro, secundariò & parum de sale volatili tartari alcalino nitri participantem; nempè

℞. *Tartari,*
Nitri an. part. æqual.

Hæc additione alcali mista destillentur per retortam tubulatam, receptaculo nonnihil *spiritus vini tartarisati* includendo.

Atque sic paratum spiritum hunc carminativum de tribus præsero *tinctura Nephriticæ Ammelungii*, ex ana *tartari, nitri, mineræ antimonii, & silicum solarium Salfeldianorum* (*qui maculas flavas habent*) quasi obtinerent aliquid de auro, prodeunti; quippe hæc destillata per retortam tubulatam in clyssum, præ se ferunt odorem & saporem urinosum, coloremque aureo-rubescentem: ubi sapor & odor ille primariò dependet ex tartaro, secundariò ex nitro; color verò ex sulphure animonii ab alcali soluto, & simul in receptaculum recepto; hinc tinctura hæc non rectificanda est, aliàs sulphur antimoniale in fundo manet, & spiritus albidus per alembicum prodit. Atque ob hunc colorem tinctura hæc remedium hoc laudabile est in affectibus urinariis, in affetibus renum sc. & calculo tàm præservativè, quàm curativè, item scorbuticis, hypochōdriacis, & hystericis, dos. gutt. 20. 30. 40. ad ʒß. in vehiculo appropriato, nempè juxta Autorem in aqua fragorum propinando: sed elegantior est *spiritus carminativus de tribus ex tartaro & nitro*, per retortam *spiritu vini tartarisati* tantillo repletam destillatus.

In quadam cornu Cervi vel cum sale tartari volatilitatem.) AUTOR *noster* hìc parandū docet; præsertim postquā loco liquoris alcahest deficientis pro solutione margaritarum & coralliorum suadet, ut discamus salia fixa, in specie tartari, in acidam volatilitatem redigere, juxta HELMONTIUM.

Liquor è metallicis solutionibus.) Scil. ex sale coralliorum & sacchari saturni cum aceto destillato paratis, elicitur spiritus oleosus, vel liquor crassus; qui tamen est spiritus vini regeneratus ex aceto aut spiritu aceti rectificatus, singularem prærogativam præ aceto destillato non obtinens.

Arcanum tartari.) Sunt qui, postquam acetum destillatum crebriùs à sale tartari abstractum fuerit, hoc volatilisare intendunt: & verum est, si sal tartari saturatum est per terram foliatam, acquirunt phlegma acidulum, parum acrimoniæ urinosæ obtinens; quod tamen est tantillum, & peculiarem solvendi vim non obtinebit.

Liquore de Tartaro vitriolato communi, pag. 399.) Hac ratione phlegma vitrioli acidulum, nec aliud quid, acquiritur.

Alcali tartareum cum certo bolo.) Scil. quia terræ bolares per se destillatæ dant spiritum acidulum volatilem, hinc non mirum est, AUTOREM *nostrum*, sal tartari cum bolo destillantem, acquisivisse spiritum boli, & non spiritum tartari.

Spiritu è terra foliata.) Hic spiritus est phlegma acidulum, & prætereà nihil.

Oleum tartari nigrum.) Oleum tartari fœtidum est generosissimum remedium; rectificatum quippè cum ana cornu Cervi usti, istud prodit oleum aurei coloris minus fœtens; adeò, ut ad guttas aliquot propinatum potentissimum sit sudoriferum, anticolicum & antihystericum: gravis est odoris, hoc verum est; nihilominus tamen præter usum internum, externè reverà egregium est, pro malaxandis emplastris tumores durissimos discutientibus, ita v. g. ut in mammæ tumore duro, ex lacte coagulato nato, proficiat emplastrum de galbano crocatum Mynsichtii, malaxatum cum oleo tartari fœtido, quod impositum resolvit lactis grumos: Sic & prodest id oleum pro resolvendis bubonibus & aliis tumoribus Gallicis, cum emplastris.

Emplastrum, pag. 440.) Hoc fieri potest dissolvendo sulphur in oleo tartari fœtido, hinc cum aliis in emplastrum ad imitationem diasulphuris Rulandi compingendo.

Terebinthinæ.) Ex hac eligit AUTOR spiritum seu oleum subtilius pro interno usu; sicut pro externo usu magma post spiritum destillatum relictum colophoniæ instar apparens. Cæterùm rectè terebinthina à STARCKIO dicitur *Balsamum septentrionale* seu *occidentale*, cùm, quicquid in opobalsamo quæritur, hoc in puncto balsamationis cadaverum, testante SCHROEDERO, in nostra terebinthina inveniatur: equidem vulgò Cypria eligitur; ast malè; nostra siquidem è larice elicita ejusdem est pretii & valoris.

Absque lotione.) Cruda aliquando, utut rarò, internè usurpatur terebinthina, nisi sub forma emulsionis nephrocatharticæ, fermentum lithiaseos destruentis, cum semine violarum & aqua qualicunque, aut sub forma misturarum, addito vitello ovi in substantiam lacteam redigendo: v. g.

℞. *Terebinth. vulgar. purioris, aut Cypriæ* ℥ß.
Dissolve cum s. q. *vitelli ovi*: adde paulatim
Syr. de Alth. Fernel. ℥i. ad ℥iß.
Vini Malvat. ℥vi. M.
Detur pro dosi ℥i. ad ℥iß.

Ita laxando alvum & urinam movendo, in affectibus renum & vesicæ optimè convenit.

Cæterùm lavant aliqui priùs terebinthinam; ast hoc labore non opus

opus est, quin potius per colatorium simplex eam traijciendo sufficere potest.

Cocta.) Sunt, qui terebinthinam cum aqua igne blando coquunt, sicque in consistentiam candidam spissam pro pilulis redigunt; vel & aliis additis pilulas nephriticas compositas inde formant: ast hac ratione oleo volatili exhausta, quasi inanis redditur; Unde potius destillanda est terebinthina cum copiosa aqua in vesica; sic enim prodit

1. Parum *phlegmatis aciduli*;
2. *Spiritus seu oleum subtilius*; hinc
3. *Oleum flavum paulò crassius*; porrò
4. Oleum spissum & *nigricans*, *balsamum terebinthinæ* vocatum; & tandem
5. In fine crassamentum aliquod, *colophoniæ* instar remanet.

Myrmeciorum grumi, pag. 401.) In cubilibus formicarum acidum spirantium, & sylvas resiniferas inhabitantium, reperiuntur grana perspicua & acidulata, ipsarum sudore impraegnata; & comparantur à nonnullis mastichi, quæ tamen melior; itemque præferunt terebinthinæ.

Sine tot pilularum.) MYNSICHTIUS *occupatur* circa plura terebinthinæ composita remedia: sed his omnibus possumus carere. Interim ex tempore illa ex terebinthina cocta, addito scammonio, rhabarbaro & similibus, parantur.

Oleum flavum.) Loco olei terebinthinæ flavi sufficere potest oleum hyperici.

Templinum.) Ex pino destillatur oleum, quod vocant *oleum templinum*.

Abietum conis.) Coni abietum immaturi perquàm resinosi sunt, & ex iis potens oleum torculari exprimi potest: sed his præpollet spiritus terebinthinæ.

Spiritus terebinthinæ.) Hic nunc per cucurbitam ex arena, cum duplo vel triplo arenæ miscendo terebinthinam, destillatur, quâ ratione prodit oleum terebinthinæ; nunc per vesicam: ubi tamen, dum illa aqua imbibit multum salis volatilis terebinthinæ, oleum volatile terebinthinæ inertius ac minus generosum prodit; sin verò cum arena ex cucurbita destillatur, prodit oleum generosum sale volatili insigni turgidum. Cæterum datur oleum hoc à gutt. v. ad vi. manè in vehiculo calido pro scopo diuretico & præservatorio nephritidis, antihysterico & colico; imò & in scabie: sic & Balsamus sulphuris terebinthinatus egregiè prodest tam in vesicæ & renum, quàm pulmonum læsionibus, & aliarum partium, itemque in declinatione dysenteriæ pro scopo consolidandi, à gutt. 8. 10. ad 15. Magma autem residuum à spiritus destillatione externè ingredi potest emplastra loco colophoniæ & picis.

Aquam in spiritus terebinthinæ, pag. 402.) Phlegma terebinthinæ acidulum nonnulli pro solutione ostracodermorum commendant: Interim hoc nullam præ aceto communi prærogativam habet.

De Juniperinis.) Oleum destillatum baccarum Juniperi non cedit oleo terebinthinę in renum affectibus, nisi quod hoc magis Balsamicum sit, & corruptelæ renum magis resistere videatur.

Baccarum alkekengi.) Ipsa planta est ex Solanorum genere, adeòque non secus ac nicotiana, hyoscyamus, & solanum furiosum, vi anodynâ & vi narcoticâ pollent: Interim tamen fructus alkekengi sapore nitroso diuretico, & abstersivo constat; indeque Veteres ex iisdem trochiscos, cum & sine opio, pro affectibus urinariis, ardore urinæ, difficultate ejus, excoriatione aut exulcerationibus renum & vesicæ, ordinariò confecerunt: vid. ZWELFFERUS. Nos verò horum loco cum AUTORE *nostro* commendamus eorum Extractum, hoc est succum expressum, & post transcolationem blando igne in consistentiam mellis inspissatum, qui dosi ʒß. ad ʒj nunc solitariè, nunc cum aliis mistus, pro scopo diuretico & nephritico egregius est.

Hederæ terrestris Extractum, pag. 403.) Planta hæc est nobilissimum simplex, & magnum Dei donum: præter vires pectorales & antipleuriticas; in sputo sanguinis, phthisi, & tussi phthisica, Peripneumonia, &c. imprimis quoque diureticum habet usum, adeoque conducit tàm præservativè, quàm curativè pro scopo præservationis à calculo, in mictu cruento, itemque renum & vesicæ ulceribus: Sic habeo hìc mulierem, Professoris cuiusdam coniugem, quæ creberrimè calculo, passione hysterica, itemque mictu cruento, ictero, &c. laborans, usu hederæ terrestris decoctæ se curavit, & etiamnum præservat. Adeoque ergo duplex est hederæ terrestris usus; nempè vel in decocto, decoquendo cum aqua vel cerevisia (quo pacto saporem herbaceum refert, indeque melius est, si decoctio eius fiat cum ana cerevisiæ & aquæ condiendæ pauco melle) vel in Extracto, ebulliendo eam in aqua, seu in cerevisia exprimendo, & colatum inspissando & cum saccharo condiendo: contrà eius aqua iners est, sicut & Syrupus ob sacchari copiosioris ingressum.

Destillatæ.) Aquæ diureticorum simplicium pro scopo medicamentoso præstant id, quod aliàs aqua simul pro scopo alimentoso: nempè sunt vehicula saltem aliorum remediorum, indeque rectè eligit AUTOR *noster* aquam fragorum destillatam pro vehiculo, recipiendo fraga contusa, eaque addita aquâ, parcè spiritu vini acuatâ, per vesicam vel cucurbitam destillat; sic emergit aqua illa durabilior.

E persicorum, cerasorum, &c. pag. 404.) Nonnulli semina oleosa aquis diureticis destillandis addunt: sed iusta est ZWELFFERI censura; nempè talia parum virium suppeditare, quin potiùs ex iis emulsiones blandè diureticas parandas esse; quæ, si addatur semen violarum purpurearum, fiunt magis præsentaneæ.

Calidiores eiuscemodi aquæ.) Sunt, qui pro scopo præservativo in nephritide usurpant spiritum iuniperi, quod & bonum est; Sicut alii capita allii spiritu vini infundunt: interim tamen ejuscemodi remedia non semper æquè tuta sunt, cùm fumosa existentia ardores renum soleant intendere in illis, qui aliàs iisdem vexantur. Porrò, alii adhuc fraga recentia spiritui infundendo hunc subinde hauriunt pro scopo præservandi & curandi nephritidem: sed de hoc idem iudicium ferendum est, ac de aliis; nempè non semper euporiston hoc, præsertim in junioribus, locum habebit.

Fraga, pag. 405.) Copiosam hæc urinam fundi faciunt, & præterea phlogoses & æstuationes corporis blandâ temperaturâ solent sistere. Potest etiam ex fragis recentibus fieri elegans Julebus ad imitationem TIMÆI à *Gulden-Klee in suis Responsis pag. 16.* non secus ac ex rubo Idæo similis Iulebus elegans & suavis paratur: vid. *idem pag. 433.* Rarum est, quod singularem vim diaphoreticam in fragis observaverit BARTHOLINUS, *Cent. 3. Observat. 54.*

Ononidis sal fixum.) Sal fixum Ononidis, idque nunc simplex, nunc cum aliis compositum, elegit AUTOR. Et quidem *Ononis* triplex existit, nempè *alba, flavescens, & incarnato colore*. Quæcunque calcinatione copiosum sal fixum suggerit, juxta sal tartari pro scopo diuretico commendandum, modò non nimis illud calcinetur, annotante hoc TACHENIO *in Hipp. Chymico*. Etenim salia illa fixa ex diureticorum calcinatione facta non sunt simpliciter lixivialia, sed verè salsa, adeòque ex urinoso & acido sapore conflata; imò urtica, stipites fabarum & genista ritè calcinata fiunt moderatè salsa, absque quoque sulphuris aut spiritus vitrioli additione, dosi gr. xv. ad ℈j. imò ʒß. usurpanda.

Sulphuratum, aut vitriolatum.) Non opus est, ut salia dicta sulphurentur vel vitriolentur, quia hoc modo castrantur.

Saxifragiam albam, pag. 407.) Hæc in se rarò usurpata est, quia parum prodest, cùm pulvis ejusdem radicis minoris virtutis diureticæ sit. Cæterùm distincta est hæc Saxifragia à *pimpinella saxifraga*, quæ est *Tragoselinum* propriè dictum, utut & hujus radix vulgò ad diureticum usum trahatur: *Pimpinella* verò *sanguisorba* est euporiston in omni sanguine fluente.

Daucum.) Hujus semen præ cæteris nobilitavit HELMONTIUS *Tr. de Lithiasi*; in quo hinc inde ostendit, illud aquas petrosas sui incoctione corrigere, cerevisiasque contra lithiasin præservantes reddere, & rectè; cum & illud inter diuretica balsamica, quale quoque est terebinthina, non inconcinnè referendum sit, & fermenti renum corruptelam præcaveat & sistat. Cæterùm daucus est duplex, vulgaris & Creticus: Utriusque eadem ratio, & præsertim semen magis appropriatum pro scopo diuretico erit.

Ruscum.) Ruscus apud Veteres majoris fuit commendationis, quàm apud Modernos; apud istos enim inter radices 5. aperientes refertur.

Filipendulam.) Radix hujus vi diureticâ & simul incisivâ & attenuativâ pollere solet; hinc etiam ad strumas à quibusdam solet usurpari.

Genista.) Hujus flores conditi, quia magis pro scopo alteratiuo quàm diuretico in hypochondriacis & spleneticis locum inveniunt, illorum loco sufficere possunt cappares cum aceto conditi; nullam enim genistæ flores prærogativam obtinent: sic nec sal genistæ fixum à sale ononidis singulare quid habet, unde illud cum hoc mutari potest.

Eryngii, pag. 408.) Radix præter usum diureticum, qui nonnullus est, si non exiguus, commendatur pro scopo stimulandi Venerem; pro quo tamen pariter languidum admodum est, imprimis radix condita.

Non lappæ.) Hujus folia mulierculæ in phlogosibus erysipelaceis tibiarum commendant, dicendo, quod calorem extrahat; quod effectivè verum est. Interim tamen eius semen contra phthisin & pro scopo diuretico non ampliùs est in usu: contrà radix lappæ majoris substituta suprà est ab AUTORE radici chinæ & sarsaparillæ pro scopo diaphoretico & antipleuritico, in taleolas eam incisam decoquendo, & decoctum usurpando, ubi idem præstat, ac radices exoticæ.

Lithospermo.) Lithospermon seu milium Solis bonum est euporiston, ejus nempè semen, in promovenda urina, & stimulando egressum calculi, si pulverisatum ʒj. dosi capiatur.

Arillis mespilorum.) Officula mespilorum pulverisata ad affectus nephriticos admodum laudantur, quatenus tàm præservent à calculo, quàm præsentem tollant. Observandum est de hujusmodi concretis osseis in fructibus nonnullis reperibilibus, in

cerasis, persicis, amygdalis, mespilis, &c. quod hæc ipsa destillata suggerant spiritum acidum unà cum oleo empyreumatico: Spiritus iste rectificatus egregiè est diureticus, & suo modo lithontripticus. Non sunt propriè dicta ossa aut lapides, sed reverà substantia lignea quasi mutuò intorta, & ita durioris præ cætero ligno compagis; unde etiam igne aperto solent suggerere, quæ ipsa ligna assolent.

Ita nec apii.) Apia quælibet, cujus species quoque Petroselinum est, vi diureticâ sunt decantata: quam vim tamen satis mitem habent, quod probatur, cum petroselini usus culinarius communis ostendat, quantum præstet id sine ulla alteratione: Unde nec in statu therapeutico aliquid valebunt illa.

Succi apii inspissati, pag. 409.) Hic inter remedia mundificantia, hoc est, fermentum ulceris acidum corrigentia, & sordium ulcerosarum proventum præcaventia, numeratur, & præter absinthium, centarium minus, myrrham, aloen, & terebinthinam, illo pro scopo solet ordinari: de quo conferatur SENNERTI *Praxis L. V. Part.* 2. *cap.* 5. *ubi de Ulceribus sordidis*; quo loco *Unguentum* genuinum *ex succo apii* inter alia prostat. Interim, cum concinniora, nempè ex nicotiana, absinthio, & myrrha, & hyperico ad manus sint, plus præstantia, quàm apium, proinde hujus succo carere possumus.

Amygdalæ.) Scilicet celebria sunt semina 4. frigida majora, aliqualiter diuresin moventia; ita & amygdalæ amaræ, si quid in potatoribus præstant, perrarum id erit; quin potus præstantior in tali casu erit spiritus salis ammoniaci, præservans à crapula.

Violarum semen.) Ad hæc his seminibus præferendum est semen violarum meritò, quod egregium est nephro-catharticum. Etenim curavi ante quadriennium mulierem ex calculo suppressionem urinæ ad aliquot dies patientem, cui circa finem diei decimi dabam Emulsionem seminis violarum, & ecce! ab hujus usu cœpit vrinam emittere, utut cum insultu epileptico, hincque ejus usu restituebatur: tandem verò post aliquot septimanas recidivam incidens peribat. Modus præscribendi potest esse talis:

℞. *Sem. viol.* ℥iij. ad ℥ß.
adde, si placet,
Sem. lithosp ℥j.
Fiat cum s. q. *aquæ fragorum* Emulsio:
adde
Aquæ cinnam. (propter stomachum) ℥iij.
Lapill. percar. pulveris. ʒß. ad ʒj.
D. S.
Aperiens emulsio diuretica.

Hæ verò Emulsiones saltem usurpantur pro scopo temperandi urinæ acrimoniam, non verò laxandi vias urinarias.

Olea verò & id genus.) Interdum contra nephritidem adhibetur oleum amygdalarum dulcium, non pro scopo laxandi vias calculi, ceu quidem vulgus sibi persuadet, sed temperandi urinæ acrimoniam; contrà externè pro sistendis doloribus nephriticis optimum est petroleum album, cum oleo papaveris vel hyoscyami expressis mistum: v. g. pro scopo anodyno-nephritico:

℞. *Petrolei albi* ℥iij.
Olei papav. expr. ℥iß.
Hyoscyam. expr. ʒß.
M. F. Linimentum,

pro scopo anodyno-nephritico externè adhibendum: Conf. PANAROLLUS, ex quo Petrolei efficaciam didici.

Petroselini folia.) Hoc parum in recessu habet.

Magisterium.) Magisterium Mynsichtii elumbe est.

Sisarum.) Cum non in usu sit, tacendo prætereo.

Asparagique suspectos.) Subinnuit hîc HELMONTIUM, qui in se ipso expertus est asparagi noxam, levatam tamen per semen dauci potui ordinariò incoctum. Et sanè ex usu asparagi urina redditur fœtida, & hujus mistura resolvitur; quod argumento est, corrupto sic fermento renum, lithiasi ansam præbere.

Raphanum utrumque.) Raphanus est vel orbicularis vel rusticanus. Raphanus rusticanus sale volatili acri & penetrante est imprægnatus, reliquum corpus iners & nullius pretii est; hinc illius ratione incidit viscida, serum urinarium acuit, renes stimulando calculum promovet, fermentando cum viscido flatus generat: quin imò acrimonia ejus succi in tantum interdum irritat stomachum, ut etiam vomitum excitet; Unde sub usu communi esculento Sal commune additur, ut figatur ejus vis emetica in sale acri fundata. Eo ipso, quo mucum glutinosum incidit, ejusdemque per os rejectioni confert, sive ex stomacho, sive ex pectore eliminandus venit. Succus expressus, cum pauco saccharo attemperatus, pro usu hoc in tussi & asthmate humido pituitoso multum præstat. Ad calculum pellendum, & ad urinam fortiter ciendam, TIMÆUS à Gulden-Klee

℞. *Succi raphani rec. expr.* cochl. ij.
Vini Hispan. cochl. iv. vel v.

Miscet, & validissimum calculos expellendi pharmacum, retentionique urinæ violentissimum asserit.

Quidam raphano excavato crocum adiiciunt, & ita succum colligunt, quem ipsum in calculo, urinæ retentione ac difficultate, ob crassum, viscidum & glutinosum humorem, meatum obstruentem, usurpant.

Raphani rusticani radix.) Sale singulariter volatili & acri, quale aliàs in scorbuticis deprehenditur, singulariter turget: ratione cujus tam acidum scorbuticum, quàm hypochondriacum corrigere, mediante urinâ copiosiore evacuare, renes à sabulo purificare assolet. Vino Rhenano radix infusa potens est diureticum; eodem modo cum radice helenii infusa, mirabiliter stomacho convenit, cruditatem viscidam absumendo, hinc natam salivam glutinosam attenuando, & appetitum egregiè revocando.

Cynosbati fructum.) Cynosbati fructus vi diureticâ in usu sunt, præsertim arilli, exque his expressum oleum egregium diureticum est. Prætereà fructus hi exsiccati, exemptis arillis, egregii sunt in soda seu stomachi ardore compescendo.

E Fabaceis, pag. 410.) Fabarum stipites calcinati dant sal salsum diureticum egregium. Aqua florum fabarum inservit mulieribus pro usu cosmetico: sicut farina earum pro scopo discutiendi & resolvendi tumores glandulosarum partium non inflammatos, quæ cum aceto instar cataplasmatis imposita proficua est.

Linariam.) Hæc decantata est pro doloribus hæmorrhoidalibus, prostatque hîc Unguentum de linaria *Hartmanni in Pr. Chym.* Cujusdam taurum hoc euporisto lucrantis descriptio habetur in HORSTIO *l.* 4. *Observ.* 50. & laudatur illud ab HOEFERO *in Herc. Med.* Internè loco linariæ nobis sufficere potest liquor ex floribus verbasci, vel hyoscyami capitulis contusis, & in cucurbita putrefactis, hinc involvendo vas continens massæ panis, in clibano coctis, paratus, cum sic emergat liquor insigniter anodynus, & tam in arthritide, quàm in hæmorrhoidibus proficuus.

Dipsacum.) Dipsacum non ampliùs in usu est.

Betula.) Huius succus non saltem est nobilissimum diureticum, & præservativum lithiaseos, annotante HELMONTIO *cap.* 8. *Tb.* 24. *de Lithiasi*, ac Anglis testantibus curatiuum nephritidis; sed & craseos massæ sanguineæ scorbuticæ purificativum, adeoque in scabie ferina proficuum, sicut aliquot exempla scabiosorum, curatorum huius usu, novi. Hinc in scorbuto pro scopo temperandi & corrigendi massam sanguineam & per urinam evacuandi est egregium. Cæterum succi huius spiritus destillatus nil prodest; etenim aqua elementaris prodit, contra remanet post destillationem parum, & vix ex mensura succi ʒi. gummatis, in quo primaria residet vis antinephritica præservativa. Succus betulæ coralliis affusus, si aliquandiu stet, rubescit & acescit, adeoque corallia rodit. Idem succus, *notante* HELMONTIO, ex superioribus ramis collectus præstantior est præ eo, qui ex trunco colligitur: interim usus eius consistit in hoc, ut instar acidularum gradatim potetur, dosin quotidie augendo. Angli imprimis hoc utuntur liquore.

Cerevisiam, pag. 411.) HELMONTIUS docet parare cerevisiam medicatam antinephriticam ex succo betulæ cum semine dauci; & sanè potum hunc egregium contra AUTOREM æstimo magni, & novi exempla, præter BOYLEUM *in Philos. Experimentali*, huius usu levatorum & præservatorum: sic idem succus per se fermentus, dilutus in potu, haud incongruum antinephriticum est, quod sanè plus habet in recessu.

Nephritico ligno.) Hoc ab effectu ita dictum hodie est rari usus: & cum sit illud de Fraxinorum genere, loco eius ex India occidentali petendi, sufficiet nobis Occidentalis fraxinus nostras. Cæterum, quemadmodum color tincturæ ligni nephritici est instabilis, (cùm si eius M. i grosso modo incisi aquæ aliquot Unciis infundatur, vasque inter oculum & lumen ponatur, appareat tinctura coloris aurei; contrà si idem vas ita à luce obturetur, ut hoc inter & lucem oculus tuus sit, tunc comparebit coloris cærulei,) ita & effectus eiusdem est incertus: Conf. HOFFMANNI *Clav. pag.* 510. & *seqq.*

Volatico musci clavati semine.) Lycopodium seu muscus clavatus terrestris, præter alios usus, continet saltem farinam flavam æstivo tempore, (sulphur *vegetabile* aliàs dictum ex eo, quod levi ignis attactu accendatur & strepitum edat,) quæ non est semen illius verum, cum hoc figuræ semilunaris in floribus, clavis similibus, contineatur; simileque sulphur habent iuli corylini, item strobili pini iuniores. Cæterum illud sulphur lycopodii & inter diuretica numeratur: & verum est, pro scopo curandi infantes epilepticos id mirificè præstare; imò ischuriam quoque eorum tollere, nec non ipsorum epilepsiam & hecticam mirificè sedare; sicut etiam externè in vulneribus, dictis manantibus, intertriginibus inspersum mederi. Interim tamen coryli sulphur optimum est, post hoc lycopodii, dandum ℈ß ad gr. xv. Confer. M. A. N. C. *anno* 3. *Obs.* 15. hocque D. D. GANZLAND vocavit *das Kinderpulver*, propter usum in epilepsia & morbis infantum.

Cynosbati fungi.) AUTOR *noster hîc Schlaffkuntzen*, in quibus latent vermiculi somniferi: ex fungis autem ipsis HARTMANNUS spiritum & essentiam parat; quæ tamen nihil in recessu habent.

TITU-

TITULUS XI.
DE
DIURETICIS ANIMALIBUS.

Diureticis in insectis, pag. 412.) Scilicet ut quælibet insecta sunt potentissima diuretica; ita cantharides, aselli, scarabæorum totus exercitus, & lumbrici scatent sale volatili nitroso, in quo vis diuretica consistit. Nihilominus AUTOR principium facit à cancris fluviatilibus, præsertim lapillis.

Cancrorum lapilli.) Totus cancer est egregiè medicamentosus; & lapilli, chelæ, crustæque ejusdem sunt omnia naturæ, præsertim cum ex lapillis in lac resolutis novæ chelæ regenerentur: Adhæc Anglis in usu est *pulvis præcipitans* ex chelis cancrorum marinorum majorum. Interim instar omnium sufficere nobis possunt lapilli cancrorum nostratium quivis, sive ex coctis, sive non coctis cancris desumpti, iique saltem pulverisati; quippe qui pulvis attestantibus *actis Haffniensium pag.* 240. præparatis anteponendus. Sic & totus cancer in pulverem redactus pro scopo diuretico valet contra abortum instantem, & rabiem caninam curandam: nempè

℞. *Cancri* in plenilun. collecti:

Ex his contusis in balneo Mariæ elicitur phlegma, quò in substantiam siccam pulverisabilem redigi queant; ita pulvis hic à ℈j. ad ʒß. usque ad ʒj. datus, conducit pro diuretico, abortum præservativo, & rabiem caninam curante remedio: cui & addi potest laudani opiati aliquid in casu dolorum nephriticorum: vid. POTERIUS.

Magisterio.) Preferuntur etiam cancri, horumque chelæ & lapilli, *Magisterio*: Quælibet enim cancrorum magisteria, quę fiunt corrosione cum spiritibus acidis, & cum alcalibus præcipitatione, hincque extra corpus saturata, inefficacia erunt intra corpus assumpta, in quo nil absorbent, & scopo diuretico frustrantur.

Per spiritus nitri.) Magisterium lapillorum cancrorum per spiritus nitri, abstractionem paratum, remanet salsum, adeoque magis diaphoreticum, quàm diureticum.

In Pleuritide, pag. 413.) Lapilli cancrorum in hac & febribus intermittentibus tantum præstant, quantum ossa lucii piscis, cum quibus & sulphure optimi sunt; quodvis acidum præternaturale in primis viis absorbent, sicque fiunt urinosi, hinc egregiè diuretici.

Solutionibus cum aceti.) Scilicet lapilli cancrorum commodissimè pro scopo diuretico & sanguinis grumosi dissolutivo, adeoque in pleuritide & febrium intermittentium ardore corrigendo, propinantur cum aceto: interim tamen iidem non penitus ab eodem dissolvantur & saturentur, sed saltem quodammodo aperiantur, assumendo v.g. pro ℥ij. aceti vini, lapillorum cancrorum ʒß. hac enim ratione emergit acetum urinosum amaricans, diureticum & diaphoreticum.

Vicinis acoribus.) Lapilli cancrorum assumpti quodvis acidum in primis viis absorbendo fiunt salsi & diuretici.

Cum oleo tartari.) Sunt, qui cum lapidibus cancrorum, affundendo oleum tartari per deliquium & hinc coagulatum spiritu vini extrahendo & abstrahendo, parant *oleum diureticum*: de quo vid. SCHROEDERUS *in Pharm. l.* 5. *pag.* 326. & HARTMANNI *Praxis Chymiatrica.*

Cum spiritu salis.) Sunt qui lapides cancrorum in spiritu salis, vel vitrioli Philosophico solventes, solutionem coagulant, quam in cella per deliquium resolutam sub nomine *liquoris nephritici* circumferunt: Verùm cùm dicti spiritus per se sint diuretici, non opus erit tali combinatione; Interim, si loco aceti lapillis cancrorum pulverisatis parum spiritus salis addatur, emergit mistura diuretica extemporanea.

Compositos illos lithontripticos nephriticosque liquores.) Loco horum lapilli cancrorum cum spiritu salis assumpti sufficere possunt, ubi coagulum hujus priùs per deliquium fuerit solutum; utut D. D. MICHAELIS & in usu habuerit hoc:

℞. *Lapill. canc.*
Lap. Judaici,
Lazuli,
Lync.
Spong.
Aquilæ,
Glaciei,
Testarum ovorum,
Struthio-cameli an. q. v.

Soluta hæc in spiritu *salis decrepitati* coagulavit levi calore, hinc coagulum reposuit in cellam, ut fluxerit.

Carpionum lapides, pag. 414.) Conveniunt in absorbendo acido & cienda urina.

Percarum lapides.) Hi conveniunt vi & efficacia cum lapillis cancrorum, saltem, quod specialiùs pro pellenda urina, & pro dis affectibus urinariis, adhiberi soleant.

Ovorum testas, pag. 414.) Sunt, qui testas ovorum, ex quibus pulli exclusi, majoris æstimant præ aliis, ex quibus non sunt exclusi; quod tamen, an hinc vis alcalina fuerit aucta, in medio relinquo.

Manati lapidem.) De hoc Manati præ cæteris videndus est WORMIUS *in Museo pag.* 58. Sed lapis Manati dictus ex capite carchariæ piscis oritur, non secus ac lapis Tuberonum dictus, item Glossopetræ: vid. BECKERUS *in Physic. Subterr. l.* 1. *pag.* 566. Lapides hi eiusdem sunt usus, atque aliàs similes Marinorum lapides, & iisdem effectibus pollent, quibus supra lapides cancrorum extulimus.

Struthionis ova.) Horum testæ parem cum nostrarum gallinarum testis habent efficaciam; maximè testæ ovorum columbarum in Martio, contra variolas & morbillos prosunt.

Butyrum cancrorum) Hujus descriptionem vid. in SACHSII *Gammarologia pag.* 821. & 828. Mulierculæ id commendant: pro phthisi: ast in confirmata parum præstat.

Spiritum.) Aquam cancrorum fluviatilium POTERIUS commendat contra rabiem caninam: ast huic præfero D. D. MICHAELIS encheiresin, qui miscendo part. ij. hujus aquæ, cum parte j. misturæ simplicis, demorsi à cane rabido medicatus est. Aliàs cancri fluviatiles destillati exhibent

1. *Phlegma*,
2. *Spiritum urinosum*,
3. Parum *salis volatilis oleosi*,
4. *Oleum fœtidum*,
5. *Caput mortuum*, quod affusa aqua instar calcis vivæ effervescit.

Aliàs toti cancri de sale volatili alcalino temperatissimo participantes, ratione hujus & vi vulneraria & diuretica pollent.

Cinerem.) Cinis cancrorum fluviatilium GALENO & Veteribus pro rabie & morsu canum rabidorum curanda, commendatus legitur: Interim pro hoc scopo debilior hic est; quin potiùs ad imitationem HENRICI

℞. *Pulv. cancr. in balneo Mariæ calcin.* part. ij.
addatur
Myrrhæ,
Rad. gent. an. pars j.

Hæc invicem mista dosi ʒß. ad ʒj. propinemus à cane rabido demorsis.

Aquæ cancrorum analepticæ, p. 415.) Sunt, qui Phthisicis aquam cancrorum fluviatilium tàm simplicem, quàm compositam, commendant: ast potiùs his decoctum cancrorum præferatur.

In Ophthalmicis.) Insinuat hìc AUTOR egregiam illam aquam, ex cancris fluviatilibus & herba chelidonii recenti constantem, quam habet CROLLIUS, & adhuc perfectiùs MYNSICHTIUS *pag.* 269. conducentem in inflammationibus, vulneribus, ulceribus, & pustulis oculorum. Equidem concedo, chelidonium per se esse ophthalmicum, cum BURRHUS hac ipsa deperditos quoque oculi liquores restituere asserat: Interim tamen ante biennium destillavi ex cancris putrefactis phlegma & sal volatile; quorum illud in oculorum affectibus, nempè doloribus & inflammationibus, perquàm efficax deprehendi.

Galaturas.) Id est mucilagines seminis cydoniorum aut psyllii cum aqua cancrorum vel spermatis ranarum factæ, polychrestæ sunt in oculorum affectibus.

Oculorum in vino.) Scilicet lapilli cancrorum internè cum aceto vel vino propinati non tantùm in oculorum vulneribus, sed & aliarum partium sunt egregii: v. g.

℞. *Aqua byssop.* ℥ij.
Menth. ʒß.
Aceti vini ʒß. ad ʒvj.
Ocul. cancr. præp. ℈ij. ad ʒj.
Syrup. byssopi ʒiij.

M. f. *Potus*, pro una vel duabus dosibus, in casibus Chirurgicis propinandus.

Pro diuretico Decocto.) Intelligit hìc AUTOR *noster* POTERIUM & MYNSICHTIUM, quorum *ille in Pharm.* habet Decocta diuretico-nephritica & vulneraria, quæ prærer alia ingrediuntur cancri fluviat. in substantia contusi, & rectè; contrà MYNSICHTIUS lapillos cancrorum huc trahit, eosque decoquit, & in olea traumatica infundit, sed malè; quia nec in decocto, nec in infuso, aliquid de se dimittunt, adeoque illum potiùs sequemur.

E Morsulis.) Morsuli scilicet ex carne cancrorum fluviatilium, mustelarum & cochlearum, à quibusdam in phthisi præscribuntur, sed vanè. Ex hisce ergò cancrinis eligit AUTOR pulverem cancrinum, & pulverem lapidum cancrorum solummodo pulverisatorum.

Leporis siccatus cruor & cinis, pag. 416.) Pro scopo diuretico commendantur, sed frustrà.

Troglotites.) Hujus pulvis assumptus commendatur à quibusdam in calculo renum, sed falsò.

Urina hirci embryonis.) Innuit AUTOR *noster* HELMONTIUM.

Stercoris columbini.) Hoc perquam nitrosum spontè in aere effloreſcit in nitrum: Hinc & ex eodem ritè calcinato potens sal

sal diureticum salsum acquiri potest: interim tamen in spiritu vini infusum, illud parum præstat, nisi potiùs in vino maceratum exprimatur.

Vesiculas, quæ in calamis scriptoriis.) Pennę combustæ, quia operantur ratione salis volatilis oleosi, proindè verisimile est, & vesiculas calamorum hunc habere usum: sed hoc remedium non est adeò insigne.

Lapides non solùm in apri bovisque, sed hominis quoque vesica reperti, pag. 417.) Hi, speciatim humani, præter vim diaphoreticam, diuretica nonnullis commendantur; nec id immeritò: sunt enim concretum tertium salsum, ex sale urinæ volatili & acido stomachali oberrante, coagulatum; sicut anatomen calculi humani hanc docet TACHENIUS *in Hipp. Chym cap.* 14. Vtut autem suo modo verum sit, pulverisatum calculum humanum urinam pellere, si assumatur; tamen superstitio est, quando dicitur, proprios calculos deuoratos præseruare ab ulteriore eorum generatione, cùm præseruatiuè & curativè parum aut nihil ii præstent, licet urinam pellant.

Ludum.) PARACELSUS hunc commendat ceu singulare contra calculum, tàm præseruatiuè, quàm curatiuè; hincque suum Alops facit per idem. Interim varia sub Ludi nomine intelligunt Autores: alii nempè lapidem humanum; alii alium lapidem; HELMONTIUS *Tract. de Lithiasi, cap.* 7. *Tb* 23. nomine illo insignit speciem lapidis calcarij, propè littora Schelot reperibilis.

Calcinationem.) Quemadmodum alii ex calculo humano plura parant remedia, de quibus confer. SCHROEDERUS *lib.* 5 ita quoque ludum ipsum calcinatum, & per deliquium solutum, cum spiritu vini extrahendum iubet; ubi tamen spiritus urinæ omnia ea præstat præseruatiuè & curativè, quæ aliàs ex calculo humano expectantur. Solutio cum acidis nil valet; vis enim destruitur & plus imminuitur, quàm promouetur.

Tincturam.) Certè si in Ens primum hic calculus humanus soluatur, est summum remedium. PARACELSI autem *oleum ludi* paratur *ex lapide propè Antvverpiam reperto*, variis striis contexto.

Cantarelli.) Scilicet Scarabæi omnes conspirant suo modo cum cantaridibus interno & externo usu: ac quidem externè cantharides sunt vesicantes; internè autem urinam cientes, sale enim volatili caustico turgent. Cæterum omnes inter eminent cantarelli Italorum, sive scarabæi unctuosi Latinis denominati, quòd attactu sui liquorem unctuosum acrem, fortiterque olentem emittant, Germ *die Mayenkeffer*, Atque liquorem hunc vomitus, secessus, atque urinam movendo, chronicos, nephriticos, atque arthriticos affectus curare, GLAUBERUS affirmat; cùm tamen per se semper urinam moveat: Conferatur BORELLUS *Cent.* 4. *Observ.* 97 qua dicit, hoc nomine liquorem hunc ad lithiasin & podagram esse commendatum; etiam fascinationem curare creditur. Interim loco cantarellorum AUTOR *noster* scorpiones eligit, quorum *oleum simplex rectè paratum* extra in usu est pro movenda urinæ suppressione, calculo, &c. illitum renibus. Equidem sunt, qui pulverem scorpionum, tàm mortuorum, quàm calcinatorum, usurpant internè pro scopo diuretico & calculi stimulativo: interim rarissimi ambo sunt usus; potiùs in suppressione urinę vitio vesicæ præscribatur oleum scorpionum taliter:

℞. *Vnguent. de Althaa* ℥ß.
Olei Scorpion. ʒij.
Misc.

Illinatur pubi & pectini. Sit pro renibus linimentum contra urinæ suppressionem:

℞. *Vnguent. de alth.* ʒiij.
Ol. scorpion. ʒij.
Dest. terebinth. ʒj.
M. *pro Linimento.*

Vel denique;

℞. *Petrol. albi* ʒiij.
Ol. scorp. ʒij.
Destillat. bacc. junip. vel *terebinth.* ʒj.

Misc. pro *litu blando* in affectibus renum nephriticis.

Ocyma vernæ cantare, pag 418.) Insinuat AUTOR *noster* hisce vulgarem istam traditionem, quæ ex semine aut herba ocymi contrita, & radiis solaribus exposita, scorpiones generari putatur; quod tamen falsum est, licet contrarium asserant HOEFERUS, HELMONTIUS, & D. MICHAELIS.

Asellos.) Hi vulgò præparantur cum spiritu salis, ast malè; cùm sic ab acido istius generoso illi castrentur; quin potiùs recipiatur illorum ℥ß. ad ℥j. qui macerati in vino Rhenano contundantur & conquassentur, hinc exprimantur, & expressus liquor hauriatur: ita vi diureticâ singulari, præsertim in calculo vesicæ, quem attrivisse obseruatum est, conducit, (non secus quoque in asthmate convulsivo equè ac humoroso,) Conferatur LAUREMBERGII *Scriptum de calculo vesicæ*, in quo se ipsum per asellos curatum fatetur; item SENNERTUS *lib.* 5. *Prax. de calculo vesicæ pag.* 84. quo loco usum asellorum per experientiam confirmatum ex HORATIO AVGENIO habet, non secus, atque quoque LINDANUS *in Colleg. supra Prax. Chym. Hartmanni* confirmat, se bis curasse calculum vesicæ, resolvendo mediantibus asellis. Contrà iidem aselli in fortiore concreto vesicæ calculoso invalidi sunt: Interim calculo per accidens conferunt, absente scilicet ureterum crispaturâ; ex dolore enim renum convelluntur spasmo ureteres, hinc interdum urinæ secretio suspenditur; item parvus calculus in transitu intercipitur, in qua crispatura pellentia omnia in vanum adhibentur, cùm aliàs dolores exasperentur. Cæterùm, cùm acres sint aselli, hinc in delicatis angustias præcordiorum solent ciere, ob quem metum vix & pulvis illorum est in usu. Aliàs oleum infusionis confert ad dolores hæmorrhoidum.

E Cantharidibus magisterium, pag. 419.) Cantharides sunt potentissimum adeò diureticum, ut & vesicam exulcerando mictum cruentum inducant: interim vereor, ne in magisterio cantharidum Dni AUTORIS à Spiritu acido nitri & alcali tartari, inversa eorundem texturâ, vis cantharidum destruatur, indeque potiùs loco illius magisterji comendo *essentiam ex cantharidibus* cum Tinctura tartari paratam, quam habet WILLISIUS *Phar. Rat. pag.* 154. vel & infusum cantharidum non inconcinnum, quod tradit BARTHOLINUS *Cent.* 5. *Hist. Anat.* 82. *p.* 106. & *Cent.* 4. *Epist.* 21. *pag.* 93. *Epist.* 53 *pag.* 343 *Epist.* 54. *pag.* 346. & *Epist.* 65. *pag.* 400. quibus iungantur & M. A. N. C. *Anno* I. *Observat.* 133. *pag.* 296. Atque hæc tuta sunt remedia. Quod si verò præter spem superveniret mictus cruentus, tunc huic convenire potest uberior haustus lactis, præcipuè cum sale tartari impregnatus.

Emplastrum.) Notum est, quòd usus specialissimus & frequentissimus sit cantharidum externus pro scopo vesicandi; hinc basin ferè constituunt Emplastrorum vesicatoriorum, quæ, quò sunt simpliciora respectu compositionis, eò magis præsentanei effectus; atque tale est quod proponit hic AUTOR; pro quo, si magis extemporaneum adhuc expectatur,

℞. *Emplastr. albi campbor.* part. iij.
Pulver. cantharid. part. j.
Misc.

Aut si magis correctum, aut artificiosum exoptetur, sumatur illud, quod habet SCHOEDERUS *lib.* 2. *cap.* 53. *pag.* 201. quodque recensetur quoque ab HORSTIO *in Observ. lib.* 4. Quod si autem mitiùs adhuc procedere velimus in delicatis, tunc pro scopo rubificandi adhibeatur saltem Sinapi vulgare: v. g.

℞. *Sinapi pulveris.* q. s.

Contusum misceatur cum spiritu vini in consistentiam pultis, admouendo carpis manuum aut nuchæ & similibus locis; ita rubefacit blandè cutim, aut in tenerioribus vesicas excitat.

In doloribus à colluvie serosa.) Dolores artuum vagi & fixi scorbutici, orti à colluvie serosa, difficillimæ sunt curationis, & tractantur hinc per frictionem, nunc cum sulphureis spiritibus, nunc volatilibus; hac ratione resolutâ lymphâ, dolor non rarò cessat: interim si illæ non sufficiant, applicari solent fonticuli; quibus tamen omnibus præferenda est vesica in pedum supra & infra genu parte interna, in nucha, imò & interdum præsentibus doloribus podagricis acerbioribus in talo excitata.

Successivus humorum fluor, pag. 420.) Scilicet hæc est inscitia & inertia Chirurgorum, ut vesicæ semel excitatæ mox applicent vel folia brassicę, vel emplastrum de spermate ranarum; cùm tamen non rarò diutiùs servandę sint apertę, & ego in infante ultra mensem hoc ita præstiterim. Cęterùm hoc fit optimè, si quartę parti emplastri vesicatorii combinetur vel emplastrum spermatis ranarum, de cerussa, vel saturninum aliud: Nam uti per hæcce consolidatur denuò vesica, ita cum emplastro de cantharidibus impregnata, sine dolore & inflammatione per plures dies & septimanas apertę seruari possunt.

Circa ductus urinarios noxam.) Vesicatoria externa interdum quoque mictum cruentum excitasse patet ex SENNERTO: Interim rarissima hæc sunt.

De interno frigidorum stimulo, pag. 421.) Sunt, qui inter remedia Venerea pulverem cantharidum commendant: ast minus tutò; cùm sic egregiè debilitentur bellatores, & referat SALMUTH, senem, juvenculam ducentem, ex abusu Veneris, usu huius pulveris excitatæ, tertiâ nuptiarum die membro erecto mortuum repertum esse.

Num caput, alæ, atque pedes.) Litigium hoc est de lana caprina, cùm quælibet pars in cantharidibus excitet vesicas; Vnde sumi poterunt integræ, alæ enim parum in recessu habent, caput etiam insons est.

Lumbrici.) Hos quidem damnat AUTOR; interim ego laude afficiendos puto. Origo condemnationis ab AUTORE factæ videtur esse, quod ipse destitutus sit modo alcalinum spiritum lumbricorum parandi, qui tamen fit, recipiendo lumbricos vivos, & eos coacervando in vase vitreo amplo benè clauso; sic successivè putrescendo in liquorem urinosum fœtidum abeunt, pelliculis supernatantibus: hinc liquor decantatus destilletur, sic acquiritur post phlegma spiritus urinosissimus, rectificatione intercedente, proficuus internè pro scopo diuretico & antiscorbutico: sicut & externè in doloribus artuum vagis pariter, ac fixis lancinantibus. Adeò ergo magni is est æstimandus, præsertim cùm & D.

D. MI-

D. MICHAELIS mediante hoc & spiritu cornu Cervi essentiam suam arthriticam paraverit, præmissis præmittendis contra arthritidem vagam egregiam. Cæteroquin dosis illius spiritus est à ℨß. ad ℨj. sicut externè cum aqua articulari ad extra ana calidè artubus affricari is poterit.

Expresso succo.) Sunt, qui lumbricos cum lacte contusos in succum exprimunt, scorbuticis, arthritide vagâ laborantibus, proficuum: Interim hoc, utut bonum sit in se remedium, est tamen crassum nimis & horridum.

Absque præparatorum per levi pulvere.) Sunt qui lumbricos in balneo Mariæ exsiccatos & pulverisatos in Ictero, cachexiis & dysenteria commendant; interim remedium hoc, sicut nec magisterium eorum, magni est æstimandum.

Lumbricorum infusione.) Sunt, qui lumbricis spiritum vini infundunt, digerunt, & crebriùs cohobant; quâ ratione & spiritum pro usu externo satis, pro interno autem minus efficacem, acquirunt.

Oleum, pag. 421.) Lumbrici putrefacti destillati dant multum spiritus, recentes destillati verò parum spiritus, & olei multum. Tandem adhuc duplex ex iis prostat oleum; quorum prius fit per infusionem eorum & coctionem in oleo communi; alterum verò per pistationem in furno pistorio. Illud insinuat AUTOR *noster*, commendando id in doloribus, luxationibus, contusionibus, & suffusionibus artuum & articulorum; quod & alii additione oleorum nervinorum redigunt in oleum compositum ex tempore parandum. Hoc per pistationem fit, quando lumbrici aliquandiu putrefacti unà cum vase vitreo continente massâ panis incrustantur, & in furno pistorio coquuntur; ita in liquorem crassum, flavum & oleosum facessunt, qui filtratus & externè illitus antipodagricus est, & dolorum lancinantium sedativus, internè autem rari usus.

Bufones, pag. 423.) Hi sunt potenter diuretici ex alimento; vescuntur enim parvis muscis nitrosis de genere cantarellorum, quos suspensi è stomacho (quod insignius habent) vomitu reijciunt: atque hinc beneficio pulveris bufonum, testibus SOLENANDRO & WIERO, hydropes curati fuerunt.

Sal quodvis.) Cæterùm præter simplicem pulverem exhibent bufones duplex sal, volatile & fixum: quorum illud destillatione tàm ex crudis quàm putrefactis bufonibus prodit; fixum verò ex vivis calcinatis, licet parum illius acquiratur: Atque hoc ipso novi amicum jocosum, febres intermittentes curasse exhibendo illud ante paroxysmum, ubi sanè vi alcalinâ auxilium tulit. Tandem curiosum est, bufones vivos nitro fuso injectos, intumescentes dirumpi, magno cum crepitu. Aliàs PETRUS JOHANNES FABER *cap. de peste* commendat & sal bufonum mirè pro usu antipestifero: loco cujus tamen egò potius commendo eorum sal volatile, utut nec hoc præ aliis animalium salibus præferentiam obtineat; aut magis adhuc bufones ipsos pro amuleto appensos.

TITULUS XII.

DE DIURETICIS MINERALIBUS.

NItro.) Nitrum est sal salsum duplicatum, constans materialiter ex sale volatili oleoso & spiritus aeris acido universali: & quidem sal volatile oleosum obtinet ex excrementis animalium, nempè stercoribus & urina; quibus se sociat sal universale hermeticum ex aere, indeque ex his duobus concretum nitri novum emergit. Hoc autem, quando tractatur cum sulphure, tunc hujus incensione spiritus nitri acidus universalis auras repetit, & alcali colliquatum cum acido sulphuris aut carbonum, figitur in sal fixum. Est sal inflammabile amaricans nitri; quale etiam artificialiter producitur ex spiritu nitri sulphureo acido, affuso sali volatili vel sali fixo; ita semper nitrum perfectè regeneratum inflammaamaricans habebimus.

Niliaco.) Genuinum Veterum nitrum vix reperitur, nisi in Ægypto circa confinia Nili, quo in loco integræ striæ efflorescunt ceu flores, nunc rubescentes, nunc blandè cærulescentes.

Murario.) Nitrum murarium aliàs dicitur *aphronitrum* seu flos nitri, estque lanugo illa, quæ ex muris efflorescere conspicitur; cujus origo dependet ex calce viva, cum qua muri constructi, quippe in illa latet alcali cum mediocri acido, quorum illud saturatum ab acido aeris, Sal in nitrum compingit.

Selectiores primoresve Stirias.) Eligit Autor stirias puriores: scil. in aqua nitrum solvitur, & inspissatione blandâ coagulatur; tunc ex prima coagulatione colligendæ stiriæ pro usu interno. Nam, quò sæpius solutio evaporatur, eò magis de sale heterogeneo participat; quod, utut plurimi ex animalium excrementis derivent, & ex sale esculento quo quotidiè utimur, & quod ferè immutatum excernitur, oriri asserunt; hoc ipsum sal est quod nitri refinatores Germ. *den Schalck* vocant: altiorem tamen originem habere non immeritò asserit ERKERUS *in Aula subterr. pag.* 326. & 330. qui potiùs unà cum nitro ex sale terræ centrali generari statuit.

Depurationibus, pag. 424.) Optima nitri depuratio est, quando id solvitur in lixivio tartari vel alio acri, hinc solutio ebulliendo evaporetur & coaguletur; sic enim omne sal peregrinum per alcali illud separatur, & nitrum purissimum emergit. Conf. TACHENIUS *Hipp. Chym.* & HORSTIUS *Problemat. Medicis.*

Rosaceam.) Sunt, qui nitri cum aqua rosarum depurant; ast cui bono hæc perditio?

Flores.) *Flores nitri habet* MYNSICHTIUS *pag.* 26. ejusdem sunt cum nitro ipso naturæ.

Cum sulphure.) Nitrum fixatum cum sulphure parum valet, ut ut illud sub lapidis prunellæ nomine commendetur; quando enim nitro fuso ingeritur sulphur, tunc sub incensione hujus ingens nitri subtilioris substantiæ portio avolat, hincque, quod remanet sub lapidis prunellæ nomine, est sal salsum semialcalisatum, nullius usus existens, eique nitrum per se depuratum præferendum. Ut taceam, ejusdem notæ nitrum fixum ex antimonii diaphoretici confectione parari posse: nempè liquor per filtrum separatus inspissatur ad cuticulam, & sic primâ secundaque crystallisatione nitrū elegans acquiritur; quod autem post tertiam vel quartam coagulationem concrescit, est nitrum compositum, ex nitro partim puro, partim alcalisato nonnihil, & sic ejusdem cum lapide prunellæ virtutis.

Solutionibus saturni nitratis.) Nitrum saturnisatum non adeò multum valet, quin saccharum saturni cum nitro junctum abundè sufficiat.

Nitrum martiale aperitivum, pag 425.) Hujus descriptionem habet ZWELFFERUS *Mant. Sp. pag.* 405. loco cujus tamen ex tempore vitriolum martis cum nitro mixtum sufficere potest.

Nitrum tinctum.) Optimè fit juxta ZWELFERUM *in Mant. Spag.* per succos myrtillorum aut cerasorum per residentiam depuratos, solvendo id, dein solutionem evaporando; ita nitrum coit in crystallos quidem egregiè rubicundas, in se tamen nihil aut parum hac ratione exaltatas, sed est saltem palliatio externa. Nitrum cum succo berberum insuccatum vid. in M. A. N. C. *ann.* 6. & 7. *in append. pag.* 171.

In terrestreitatem.) Scil. HELMONTIUS dicit: si nitrum figi & converti in terram insipidam possit, emergere inde egregium remedium. Jam verò fit hoc per sulphura metallica inflammabilia, v.g. in antimonii diaphoretici martialis præparatione nitrum in terram mutatur, hincque pondus nitro accrescit; quia remedia ex metallo cum nitro præparata in pondere excedunt, quod pondus est ex nitro in terram fixato; Nam insolubile est in aqua; si enim esset corpus salinum, adhuc solveretur.

Nitrum fixum.) Scilicet perfectè alcalisatum fit, quando nitro fuso adjicitur subjectum sulphureum; ita hoc deflagrando exhauric spiritum nitri acidum; contra sulphuris incensi acidum pingue cum alcali nitri volatile colliquatur in nitrū fixum, ut adeoque nitrū figi possit, vel per sulphur commune, vel per antimonium, vel per tartarum, vel per cruores animalium exsiccatos, vel per martem, vel per plumas, vel per rasuras cornuum, vel per carbones.

Nitro crudiori.) Scil. quando edulcoratum est antimonium diaphoreticum, tunc ex lixivio per inspissationem prodit primâ, secundâ, tertiâ vice perfectum nitrū crystallisatum particulis antimonialibus imprægnatum; contra post crystallisationes lixivii hujus aliquot peractas, tandem remanet lixivium alcalinum in nitrū non amplius reducibile: Atq; hoc saltem est nitrum fixum: scil. quantum ab antimonio de nitro alcalisatum fuit, remanet; prius non est sufficienter fixatum.

Per carbonum segmentorum, pag. 486.) Scilicet nitri cum carbonibus fixationem primus docuit Glauberus; sic pariter procedit cum segmentis, quæ quando comburuntur, simul incensum hinc nitrum alcalisatur.

Post reguli antimonii cæmentationes vel deflagrationes,) Innuit hìc AUTOR quorundam modum nitrū alcalisatum magis adhuc alcalisandi (Germ. *ste machenes feuriger*) idque cum regulo antimonii; scil. miscendo nitrum alcalisatum fusum cum hisce subjectis sulphureis, quæ AUTOR nominat; sic namque ab horum sulphure deflagrante magis adhuc colliquescunt salia in nitro fixo, acquiriturque hinc acerrimum nitri sal, quod pro universali solvente, nempè liquore alcahest, GLAUBERUS *in miraculo Mundi ejusque Continuatione*, venditat, insinuando simul, præter hoc nunc nitrum, spiritum nitri acidum.

Post croci metallorum.) Scil. quando antimonii & nitri ana funduntur pro croco metallorum, tunc sulphur antimonii nitrum alcalisat; hincque ex aqua ablutionis post inspissationem acquiritur nitrū fixum; sicut &, quando clyssi sulphurati destillantur, tunc semper præter spiritum acidum in receptaculo excipiendum, remanet in fundo retortæ corpus fixum compositum constans ex croco metallorum & nitro simul alcalisato. Utrumque autem nitrum fixum eligit sibi AUTOR *noster*, dosi gr. xvj. ad ℈j. exhibendum. Simile autem hoc nitrum fixum est salibus fixis sulphuratis; nempè si calcinata vegetabilia concrematione sulphuris alterantur, sic emergit sal salsum loco alcalisati.

Arcanum duplicatum, pag. 427.) Arcanum duplicatum seu nitrum vitriolatum famosum est, ejusque præparandi modum docent MYNSICHTUS & SCHROEDERUS. Cæterùm fundamentum illius præparationis hoc est, scilicet dum aqua fortis ex nitro & vitriolo destillatur, prodit tunc spiritus nitri: caput mortuum hujus aquæ fortis postmodum elixiviatur, & lixivio acquiritur sal istud, quod vocatur *nitrum vitriolatum*: scilicet constat ex alcali nitri, quoniam sub destillatione aquæ fortis spiritus nitri prodit solitarius, & relinquit nitrum fixum absorbens acidum vitrioli, & ita fundum petit vitrioli pars metallica, & sic ex lixivio acquiritur sal salsum tertium, mediæ naturæ inter vitriolum & nitrum existens.

Probè exustum.) Hisce AUTOR ostendit errorem ZWELFFERI, rejicientis hoc arcanum duplicatum, ceu futile remedium: ast malè, quia ipse non ritè præparavit: scilicet caput mortuum aquæ fortis ante elixiviationem nitri vitriolati probè adhuc in crucibulo calcinatur, idque tamdiu, donec sal exinde extractum nullum amplius virorem (quod aliàs vestigium veneris adhuc adhærentis est) præ se ferat, & quoad gustum nitrosum amarorem referat, absque ullo vitriolico sapore; sal hoc bis vel ter elixiviatum, calcinatum, &c. est genuinum nitrū vitriolatū. Cum ergò hoc negligat ZWELFFERUS, non mirum est, eundem quoque nitrum vitriolatum rejicere; & quia sic ZWELFFERUS insigniter hallucinatur ob neglectum legitimæ præparationis, ipse & omnes ejus vestigiis insistentes, vitriolum vomitivum producunt; hinc non mirum, quare tam nobile aliàs hoc remedium sugillet: vid. *Dissert. de Corpulent. nimia Capit.* 2. *Artic.* 3. §. 3.

Aliàs extractum sal vitriolescit.) Nempè hoc tunc fit, quando alcali nitri non exactè saturaverit acidum vitrioli, hincque hoc non rectè saturatum metallicas Martis aut Veneris partes adhuc detinet, pro quarum separatione vel nova calcinatio instituenda, vel aliquid liquoris alcalisati, vel salis tartari, vel nitri fixi, affundendum.

E simplici quoque vitrioli.) Sc. AUTOR hìc in defectum capitis mortui aquæ fortis ostendit modum (ferè similem illi, quo TACHENIUS *tartarum vitriolatum* ex alcali *tartari* & *vitriolo martis* solutis parandum docet) ex tempore præparandi *arcanum duplicatum*: nempè si *liquor nitri fixi* instillatur in *vitriolum martis* solutum, hinc præcipitando metallum habebitur sal salsum duplicatum.

Innoxium pag. 428.) Arcanum duplicatum polychrestum est remedium in quavis febre intermittente, itaque & in ardentibus, in malo hypochondriaco, & speciatim scorbuto, in mensium affectibus, melancholia hypochondriaca, & aliis quibusvis chronicis morbis; imò illud lymphæ vitia & copiam nunc diaphoretica nunc diuretica vi optimè corrigit.

In nitro cachectico chalybeato.) Si volumus arcano duplicato vitriolum martis combinare, fiat id ex tempore in arbitraria proportione; nec adeoque opus erit nova illius cum hoc fusione.

Auro supervacuò.) Sunt, qui arcanum duplicatum cum auro miscent, injiciendo illi fuso nonnihil sulphuris carbonum, quo ita quadantenus alcalisetur hac ratione, adeoque aurum additum solvit & absorbet.

Antimonium colliquatum.) Sunt, qui nitrum vitriolatum cum antimonio miscendo calcinant, qua ratione antimonium suo modo calcinatum abit in crocum metallorum flavescentem.

Aqua ex ejus solitarii, vel cum manna mixti diluto.) Utraque est inutile remedium; manna enim & nitrum in fundo destillatorii remanentia nihil suggerunt.

Tot clyssiformium.) Cum clyssi parentur per nitrum, nec deflagrando meliùs queant fieri, quàm si nitrum & sulphurea subjecta tubulatæ retortæ candenti injiciantur, proinde ex omnibus clyssis duo nobis sufficiunt, nempè *acidus* & *urinosus*; quorum *ille* optimè ex sequente ingredientium proportione destillatur:

Recipiendo scilicet

Nitri part. iv.

Antimonii part. ij.

Sulphuris part. ß.

Quæ omnia mista per retortam tubulatam detonatione pellantur in spiritum acidum sulphureum.

Equidem sunt, qui ana nitri, antimonii, & sulphuris recipiunt: ast malè, quia propter sulphuris abundantiam non potest nitrum sufficiëter deflagrare, sed mox figitur. *Urinosus clyssus* nomine spiritus carminativi venit, & prodit ex ana tartari & nitri, quibus aliquot unciæ *nitri fixi*, vel *salis* ejusdem *fixi*, addantur, v. g. pro part. vj. *tartari* & *nitri*, part. j. *salis fixi*. Hujus dosis est ℨß. ad ℨj. vel solitariè dati, vel aliis misturis addendi: clyssi verò acidi ℨß. ℨj. ad ℨiß. instilletur in mensuram semis potus ordinarii. Aliàs solet præscribi quantitas sufficiens pro grato sapore. Acquiritur semper vel spiritus acidus sulphureus, vel spiritus volatilis urinosus. Cum ergo omnes clyssi in his duobus conspirent, non erit inter eos tanta differentia; in capite mortuo tamen pro ingredientium varietate differentia est.

Per Retortam inferiùs perforatam p. 429.) Cæterùm hic clyssus acidus ex tempore parari potest, si sal tartari nitrosum vel crocus metallorum, vel etiam antimoniū diaphoreticum præparentur in retorta tubulata, vel etiam communi, inversa tamen & perforata, *quæ foramen habet in latere*, quod potest epistomio firmari; quando nempè ingredientia injiciuntur, aperitur, hinc iterum clauditur; *Venter, in quo foramen debet esse, superiorem occupat locum*, atque ita retorta *invertitur*: sed observandum, ne nimium injiciatur, ut possit mox claudi, aliàs mox evolant ingredientia, vel etiam trirostri demum instrumento detonentur, & rostris receptaculum ingens applicetur; sic namque abiens aliàs in auras spiritus acidus excipi potest.

Loco tantilli, pag. 429.) Scilicet quidam spiritum nitri parant solitariè ingerendo nitrum in retortam tubulatam: sed spiritus acquirunt admodum parum, quia nitrum fluens parum spiritus suggerit: conf. SCHROEDERUS *l.* 3. *ubi de spiritu nitri Num.* 2. & 4. *p.* 426.

Ubi tamen in priori processu parum spiritus acquiritur, ex nitro fluent; contra ex posteriori, sulphure injecto, clyssiformis obtinetur.

Missa nunc arena.) Sc. modus communis spiritum nitri conficiendi est, ut nitrum misceatur cum argilla, bolo, terra sigillata, arena, farina laterum, &c & ita per se, vel in globulos formatum, forti igne destillatur: interim modum hunc rejicit AUTOR *noster*, insistens hac in parte vestigiis ZWELFFERI *in Animadvers. pag* 425. ob hanc rationem; quod subjecta illa siticulosa addita, multum de acido nitri spiritu absorbeant; quod & verum est. Ast ne hoc fiat, & plurimum spiritus amittatur, circa finem destillationis detur ignis reverberii; hoc enim pacto impeditur ista absorptio, & nihil remanebit spiritus in subjectis illis additis. Sed notandum est: quod ubi adhuc omnia fervent, auferatur receptaculum cum spiritu prodeunte; sic enim hic acrior acquiritur, & secus spiritus magna pars refrigeratione retrogreditur in caput mortuū & caput mortuum de novo impregnat. Interim multum de nitri spiritu in capite mortuo hæret, imò aeri libero expositum ob magnetem nitri retentum animatur de novo in nitro, ut novum spiritum nitri suggerat.

Cum aluminis crudi duplo pag. 430.) Autor nitrum cum aluminis duplo in spiritum destillandum jubet, cujus nihil in receptaculum transire dicit: sed dubitatur.

Rectificationes.) Sunt, qui spiritum nitri destillatum à phlegmate rectificandum esse monent, quo sic habeatur spiritus acris probè: interim hæc rectificatio pro usu medico superflua est; imò sic subtiliore sua substantia defraudatur, nec dari potest ægris absque dilutione cum vehiculis aqueis; sicut & quò magis rectificatione concentratur spiritus ille, eò magis fumat.

Cum spiritu vini.) Innuit hìc *spiritum nitri dulcem* AUTOR *noster*; scilicet cum spiritus nitri per se acrior sit, quàm ut possit assumi, propterea cogitarunt alii de spiritu nitri dulci parando ex part. ij. *spiritus vini* & parte j. *spiritus nitri*, qui digesti, donec probè uniantur, per retortam aliquoties destillantur. Cæterùm sumuntur interdum hi spiritus ambo rectificati; quod ipsum si fiat, effervescunt intensissimè confusi, ut etiam interdum vitrum diffringatur, & sub hac effervescentia magna pars volatilis avolet: indeque, ut omne periculum evitetur, instilletur spiritus nitri rectificatus spiritui vini, in cucurbita contento, guttatim per alembici superius foramen, & applicetur rostro ejusdem recipiens aliquod, quo sic per effervescentiam concitati spiritus excipi possint, nec iidem deperdantur, sed potius postliminio redunientur spiritui nitri dulci. Deinde loco spir. vini simplicis recipitur non rarò spir. vini à vegetabilibus carminativis, anticolicis, vel antipleuriticis, cohobando abstractus: indeque illa ratione spiritus nitri dulcis anticolici, hac verò spiritus nitri antipleuritici nomen sibi acquisivit, utut sit exigua differentia. Atque dictus spiritus nitri dulcis egregius est præ cæteris in morbis acutis, in quibus præfero illum reliquis mineralium spiritibus, dosi ℈ß. ad ℈j. assumendum, prout nempè plus vel minus fuerint rectificati spiritus ante sui combinationem.

Tinctura spiritus nitri, pag. 431.) Sunt scilicet, qui colorant spiritum nitri, nunc quidem per santalum, nunc vero per radicem rubiæ tinctorum: interim cui bono? ut curiosum sit, spiritum dictum fieri rubrum, si sub destillatione aliquid camphoræ retortæ includatur collo.

Capite mortuo.) Sunt, qui caput mortuum spiritus nitri cum alumine destillati calcinant, sicque sal salsum acquirunt, ex quo cum spiritu vini tincturam flavescentem extrahunt pro scopo diuretico, loco ejus tamen alia prostant.

Ex olivo.) Innuit hìc AUTOR tincturam nitri aliàs animam nitri vocatam, prodeuntem ex oleo olivarum cum spiritu nitri digesto; sicut hanc habet SCHMUCKIUS *in Secret. Chymicor.* Sed est remedium leve. Cæterum hujus simia est Glauberus, animam ex spiritu nitri mediante oleo destillato anisi pro iciens: tingitur verum est ex spiritu continuò fumante; quippè olea hosce fumos aliquomodo retinent & in se ipsa concentrant, & sic quasi ruborem induunt. Interim an tales tincturę vi aliqua singulari polleant? à nemine adhuc dum expertum fuit.

A croco metallorum, mercurio vitæ, sulphure antimonii.) Spiritus nitri à subjectis antimoniatis abstractus non potest esse sine jactura.

Cum sale communi.) Si nitrum destillatur cum sale, acquiritur spiritus nitri à sale impręgnatus, seu aqua fortis; vel si spiritus nitri abstrahitur à sale communi, acquiritur etiam aqua regia.

Spiritum illum nitri compositum.) Hoc ipso spiritum nitri Bezoardicum innuit, qui est egregia aqua, annotante BOYLEO.

Chrysulcæ, pag. 432.) Scilicet spiritus salis per se aurum non solvit, nec spiritus nitri per se; misti verò utrique solvent id: interim sive nitrum destilletur cum sale, sive spiritui nitri addatur spiritus salis, sive sal commune, sive nitrum, sive sal ammoniacum, perinde est.

Gradatorias.) Aquæ gradatoriæ sunt aquæ regiæ.

Pugillatorias.) Aquæ pugillatoriæ sunt aquæ fortes.

Aurifabrorum.) Scilicet hi aquam fortem communem ex vitriolo & nitro destillatam non possunt in usum suum trahere pro separatione solis à luna, nisi ea dupuretur; dum enim nitro communi semper adhæret sal heterogeneum, sali communi simile, Germ. *der schalck* dictum, uti supra dixi, de quo sub spiritus nitri seu aquæ fortis destillatione etiam aliquid prodit, propterea recipiunt ℥ii. vel iii. hincque infundunt lunæ finæ in laminas tenues redactæ drachmam unam vel alteram, dein solutionem hanc addunt reliquæ aquæ forti; sic turbatur liquor, & ita sal istud heterogeneum, quod permistum est aquæ forti, cum Luna præcipitatur in fundum; hoc repetatur tamdiu, donec aqua fortis amplius non turbetur, tunc vocant *es sey gefallt*, id est *prostratum esse*, sic nullum aurum tangit.

De subtiliore vitrioli spiritu.) Lis est inter Autores annon in destillatione aquæ fortis & aliquid de vitriolo ascendat? Resp. esse saltem spiritum nitri, quod prodit, hincque aquam fortem ne guttulam quidem spiritus vitrioli continere. Et posito, aliquid spiritus vitrioli unà elici; hoc tamen spiritus nitri usum non reddit deteriorem; adeoque sive per hoc aqua fortis, sive spiritus nitri sumatur, perinde est.

Antimonialia.) Pro his figendis loco spiritus nitri & vitrioli, vel sulphuris spiritus tutò assumi potest.

Productioni.) Nitri productionis sunt plures modi, & ex lignis vulgatis nitrum parare docet GLAUBERUS; sicut alii remanentias à nitro depurato calcinat, & cum calce viva miscendo aeri exponunt pro eodem scopo.

Sal culinare pag. 433.) Hoc materialiter constat ex acido universali concentrato in terra alcalina, quippè est illud sal salsum. Jam verò probatur illud ex eo, quod spiritus salis attactu cujusvis salis fixi alcali regeneretur in perfectum sal commune, & in parvos cubos, qualis est genuina salis communis figura. Cæterum triplex datur salis illius communis differentia: nempè marinum, fontanum, & gemmæ; quorum hæc duo consistentiâ saltem differunt: quippè quando sal gemmæ in copiosa aqua dissolvitur, sal fontanum constituit; sicut & ex hujus defectu coagmentatum, sal gemmæ repræsentat, cujus ferax alioquin est Polonia. Atque horum amborum quasi communis matrix quoque est sal marinum, in recessu pingue nonnihil, & magnis defæcatum existens, quod in locis marinis facilè colligi potest. Interim has inter tres differentias, quoad usum Medicum, nullam habere prærogativam, sed promiscuè ex iis spiritum elici posse, rectè statuit AUTOR *noster*.

Purificatio p. 434.) Sal à quibusdam depurari solet pro usu Medico: sed purificatio curiosa, minus verò necessaria est, quia est heterogeneorum salium infida separatrix.

Per raphani succum liquatio.) Alludit hic AUTOR *noster* ad evoporiston asthmaticorum, quo raphanum in taleolas incisum sale communi aspergunt, hoc dicta ratione in deliquium redigendo; ita liquor hic expectorans est, & asthmate humoroso, tam pectorali, quàm stomachali, proficuus, incidens viscidirates, easque ad sui expectorationem promovens.

Fusio.) Sic etiam sal funditur pro depuratione sui in crucibulo; vid. SCHROEDERUS: Sed sic saltem castratur nitrum, dum sub fusionis igne subtiliorem spiritum deperdit.

Decrepitatio.) Observatu hic dignum est, quod sal marinum longè magis crepitet quàm fontanum: ac est ejus crepitationis hæc origo, quia sali communi adhæret parum salis nitrosi; unde quemadmodum nitrum quodvis strepitum edere solet, ita & propter annexum ejusdem, phænomenon hoc in sale communi reperitur. Aliàs etiam crepitatio hæc ex particulis aqueis, in salis communis crystallisatione concentratis, ignis actione erumpentibus, & claustra ista granulorum dissilire facientibus, derivari potest, uti in *Collegio Chymico suo loco* sufficienter dictum.

Salis spiritu.) Hic immediatè ex sal paratur, & pro usu Medico juxta AUTOREM sufficit.

Spiritum vitrioli Philosophicum.) Spiritus vitrioli philosophicus, qui ex butyro antimoniali præcipitato separatur, revera nil aliud est, quàm spiritus salis communis ex mercur. sublimato mediante præcipitatione Mercurii vitæ resuscitatus; hinc malè pro spiritu vitrioli habitus, cum nihil de vitriolo vel nitro, mercurium sublimatum ingredientibus, participet; attamen sufficere pro usu medico potest: vid. AUTOR *pag.* 344. & 345.

Destillandi spiritus istius additamenta, pag. 435.) Scilicet destillatur spiritus salis vel per se, vel cum additis. Per se destillandi modum docet SCHROEDERUS *pag.* 465. sed parum dare spiritus, rectè insinuat AUTOR *noster*, quin quod vas rumpatur & labor fit frustraneus; cujus rei ratio hæc est, quod sal commune, igne intensiore tractatum, fluorem concipiat, adeoque in consistentiam quasi crystallinam abeat, nil amplius de spiritu suggerens, non secus ac aliàs nitrum per se destillatum in igne fluit. Unde, ut fluor hic impediatur, & spiritus separetur, solent ubique particulas salinas discontinuare per addita terrea.

Muria.) In fontibus salinis, dum hinc inde sal semicoagulatum transportatur, muria hæc diffluit, quæ ad medium inspissata, & destillata per arenam, subtilem & admodum volatilem dat spiritum, sed paucum, qui revera præstantior est spiritu salis communi. Adduntur autem varia, quæ videantur apud AUTOREM *nostrum*.

Corallia.) Sunt qui addendo sali corallia, spiritum salis coralliatum acquirere intendunt; verùm nil de coralliis participat, quia hac ratione corallia acidum salis spiritum absorbendo, eum debiliorem reddunt: vid. SCHROEDERUS. Eadem ratio est, quando terra sigillata sali adjicitur, cum tamen sic nihil peculiare acquiratur, nisi quod nobilis terra pereat.

Terram sigillatam, Bolum, Argillam, lateres.) Quidam etiam terram sigillatam addunt; sed frustra: sicut & hos destillandi spiritus modos taxavit ZWELFFERUS *in animadv.* dum nempè terrea hæc copiosum salis acidum absorbent, hincque is phlegmaticus prodit; aut ad minimum fortior in fine ignis requiratur, pro acido illo evocando.

Aluminis caput mort. pag. 436.) Hic Autor vel ana vel duplum aluminis crudi, vel calcinati, loco terreorum pro spiritu salis destillando recipit; ac sanè non est, quod metuamus, quasi nempè alumine adulteretur spiritus ille, cùm caput mortuum ejus nil dimittat de spiritu: sicut alumen crudum phlegma de se dat, sed insons nec urinosum illud in alumine hic considerationem meretur, quin potius integrum alumen ex capite mortuo denuò haberi potest.

Fastigiato illo.) Hic moneo: rectè *anonymum illum anti-Glauberum* in libro, quem inscribit, *Centum mendacia Glauberiana*, statuere: quod mediante hocce primo furno Glauberi nullum minerale subjectum benè tractari queat, cùm horum spiritus miscerentur cum carbonibus, texturam eorundem immutantibus; ut taceam, fuliginem acido-pinguem ex carbonibus prodire, spiritibus se sociare, & istos adulterare. Unde nobis furnus communis sufficere debet.

Tinctura.) Sunt qui spiritum salis beneficio florum papaveris rheados succi depurati imprægnant, ubi quidem gratior aspectu, sed non eminentior usui medico evadit.

Rectificari, pag. 437.) Ordinariò etiam solet spir. salis rectificari, quam tamen rectificationem nocivam ex eo putat AUTOR, quod sic subtiliore & volatiliore sulphure defraudetur; nam phlegma præcedere solet paucus spiritus subtilior; ut taceam laborem istum superfluum, quia rectificatus vix aut non dispensari potest, adeoque denuò diluendus est spiritus ille in vehiculo. Etenim spiritus salis non adeo intensè acidus pro usu medico requiritur: sed quia mineralium quorumcunque spiritus acidi nimis graduati, ob sui particulas nimis rigidas membranas corporis molestè afficiunt, rodunt & corrodunt; hinc loco talium concinnius est, ut temperati ii, h.e. mediante spiritu vini dulcificati, usurpentur; ita namque spiritus vini in recessu sal volatile oleosum rarefactum habet, ortum ex oleo vini fermentatione attenuato, & phlegmate copiosiore diluto. Hinc spiritus vini in dupla proportione spiritibus his nitri, salis, & vitrioli additus, constitutioni nostræ magis accommodatos reddit; ut adeoque loco spiritus salis communis, ejus spiritum dulcem ceu concinniorem, magis diureticum & stomachalem, commendem, misturis, quantum satis pro grato acore, solitariè autem dosi gtt. 20. ad 30. addendum.

Augmentari.) Notat hic eos AUTOR, qui, ut & facit SCHROEDERUS, spiritum salis paratum denuò à recente sale fuso abstrahunt; item, qui caput mort. destillatum post elixiviationem in sal redactum miscent cum jam prolecto spiritu, sicque partim eundem augmentant, & partim de novo destillant; uterque enim labor est vanus; non secus ac ii, qui spiritum salis tartaro depurato affundunt pro sui exaltatione, qui tamen potius sic destruitur.

Cum nitro compositi.) Scilicet inter alia menstrua corrosiva excellit & spiritus ille compositus ex nitro & sale, aurum ipsum solvens, quem videbitis in SCHROEDERO *pag.* 466. qui & pro usu externo Alchymistico egregius est. Interim monet AUTOR, loco hujus & *spiritum nitri bezoardicum*, seu qui à butyro antimonii affusione spiritus nitri abstrahitur, BOYLEO *menstrui peracuti* nomine *Experim.* 7. *de originibus Formar.* veniens, sumi posse; vel ex tempore spiritus salis & nitri mistos in ejusmodi spiritum destillari.

Ex lapide calaminari, pag. 438.) GLAUBERUS *in Tract. Solatium navigantium*, mediante lapide calaminari docet concentrare spiritum salis. Ejus fundamentum hoc est: nempè lapis calaminaris, martialis naturæ existens, omne acidum spiritus salis absorbendo, saltem phlegma superstes relinquit; hinc illum de novo destillando spiritum acidissimum concentratum salis acquirit, pro usu medico non adeò magni usus.

Dulcem.) Cum spiritus salis acidus suspectus sit, hinc alii studuerunt, ut dulcem acquirerent, idque variis modis: Quidam sc. per sal

tartari

tartari aut alia alcalia; verùm hac ratione acidulum phlegma acquiritur. Alii salis ante destillationem solutionibus id præstare fuerunt conati, ut SCHROEDERVS *pag.* 467. *num.* 6 ast hac ratione acquiritur quoque spiritus salis communis. Alii simplici digestione spiritum salis dulcificare voluere, attestante *Schrœdero loco citato Num* 5. *Nota* 2 ubi tamen falsum est, hac ratione illum tantillum edulcorari posse. Tandem optimè res procedit cum duplo spiritus vini, eum aliquoties cohobando; & hunc *spiritum salis dulcem* BASILIUS VALENTINUS nominat *aquam* suam *temperatam*, quamque pro solutione calcis solis adhibet.

Spiritus salis vitriolatus.) Vid. SCHOEDERVS. Hic fucus inanis est, cùm uitriolum, fixioris naturæ existens, ne tantillum quidem cum sale mistum & destillatum reddat: Si enim recipiatur spiritus vitrioli rectificatus, & affundatur is salis communi, & destilletur, tunc prodit saltem spiritus salis; Spiritus verò vitrioli cum alcali salis communis abit in *sal mirabile* istud *Glauberi*; nil enim de spiritu vitrioli prodit, utut phlegma vitrioli spiritum salis diluat.

E marte cum limatura martis.) ZWELFFERVS *in Mant. spag. pag.* 340. spiritum salis martialem ex limatura martis & sale destillat, cui tamen tantillum substantiæ martialis inest. Nullius igitur est prætii prærogativæque præ spiritu salis communi.

Spiritus è florum.) ZWELFFERVS *cit. loco pag.* 339. ex marte & sale ammoniaco flores aurei coloris, & ex capite mortuo spiritum salis martialem, elicere docet; qui tamen spiritus est spiritus salis communis, non adeò acris, quia acidum in marte reliquit; nonnihil dulcis, quia de marte aliquid participat: Interim non tanti æstimandus.

Spiritus salis per alcali fixatus, pag. 439) Innuit hic spir. salis coagulatum, qui fit, quando spiritus salis acidus miscetur cum sale tartari, vel nitro fixo, aut & secundùm MYNSICHTUM *pag.* 26. cum sale absinthii: quibus modis omnibus sal commune paulò acrius acquiritur.

Flores.) Scilicet quando destillatur spiritus salis communis paulò intensior, tunc simul aliquid in formam florum elevari conspicitur; sicut alii ex sale communi fuso mediante retorta tubulata, cui adaptatus est follis, parant spiritum salis per se, aut quoque flores salis dulces, quos processus vid. apud KESLERVM *Process.* 19. *C.* 4. & *Theatr. Chym. Vol.* 6. *pag.* 473 pro usu alchymistico. Interim tamen hi flores nihil aliud sunt, quàm sal commune paulò subtilius factum, uel & secundùm AUTOREM spiritus salis coagulatus, unde spiritui salis propriè possunt addi pro maiori acrimonia concilianda. *Crystallos salis dulces* vid. apud SCHROEDERUM. Observetur autem, ne nimium aquæ adjiciatur uel infundatur, aliàs vasa rumpit. Tandem, quibus placet spiritus salis coagulatus, vel flores salis communis, recipere possunt illud sal quod post spiritum salis ammoniaci urinosum ex ana salis tartari & salis ammoniaci factum, intensiore igne acquiritur; sic enim ex spiritu salis ammoniaci acido imminente, & in alcali fixo coagulato, eleuantur in collum retortæ crystalli salis communis, qui floribus salis, vel spiritui salis coagulato, possunt substitui.

Super silices, pag 440.) Glauberus spiritum salis rectificatum à silicibus abstrahendum iubet, ut eliciatur eorum sulphur solare: verùm hac ratione silices imbibendo spiritum salis, hunc magis enervant, quàm exaltant.

Incerationes.) Hic duos processus illos, quosque SCHROEDERVS *num.* 9 *pag.* 468. & *num.* 14 *pag.* 470 habet, insinuat; dum nempè sal commune imbibitur nunc cum oleo salis, nunc cum aceto, & spiritum copiosiorem sibi promittunt.

Gemmas vitæ.) *Gemma vitæ Mynsichti pag.* 28. est spiritus salis concentratus, & cum sole corporali imprægnatus; quo tamen & similibus modis nihil aliud obtinetur, quàm spiritus salis plus minus concentratus. Sufficiat ergo spiritus salis dulcis.

E vitriolo spiritus.) Spiritus uitrioli rectificatus præter usum Chymicum in parandis remediis egregius est vi stomachicâ & diureticâ. Cum enim de acido esurino sulphuris embryonati participet, cuius ratione stomacho gratus est, styptico nonnihil sapore tonum stomachi firmat, æstuantibus blandum refrigerium conciliat, & primas vias per urinas mundificat: hinc usitatissimus est in morbis acutis.

Sal anatron, Allembrot.) Quid hoc sit? vid. in SCHROEDERO *lib.* 2. *pag.* 479. sunt scilicet salia fusioni metallorum inservientia.

Vitri cineres.) Vitrum constat ex alcali cinerum & terra silicum calcinatorum, invicem colliquatis, sub qua colliquatione sal alcali illud acidum silicum imbibendo, & in salsum abit, reliquæ massæ supernatans, Germ. *die Glas Galle* vocatum. Cæterum vitrum quidam pro usu diuretico adhibent, contusum scilicet illud, & cum ana salis cuiusdam fixi subactum, de novo fundendo. Ita massa emergens in aere humido propter alcali abundans facilè liquescit. Ex hoc liquore & instillatione spiritus salis vel vitrioli pulvis silicum præcipitari potest, quem ceu magisterium vitri commendant pro scopo insigniter diuretico vid. TACHENIUS: quod tamen non magni æstimandum, quia parum in recessu habent calces & magisteria vitri.

Lapidem nephriticum, pag. 441.) Hic vel per se usurpatur, vel antea præparatur. Per se quidem amuleti instar curare & præservare à calculo dicitur: conf. BARTHOLINVS *de Lapide Nephr.* Præparatum verò vel solutum in spiritu salis sub forma solutionis, vel & præcipitando hunc cum alcali in magisterium, exhibent: sed Autor dicit, frustra esse. Adhæc per spiritus acidos eius textura invertitur. Parcus & rarus est eius usus.

Crystallum.) Hæ, ut & silices paulò puriores, usurpantur duplici modo: vel externè pro Dentifriciis, pulverisati scilicet, vel & calcinati, & in lacte vel aqua communi extincti, donec friabiles reddantur, & forsitan melius est pumice: ubi tamen genuina est ZWELFFERI censura, dicentis, ejusmodi substantias lapidum non esse adeo tuta dentifricia; sed asperiora hæc & duriora subjecta vim inferre gingivis, has alterando, & successivè absumere; indeque loco ejusmodi terreorum cineres vegetabilium, ut Nicotianæ, aut tartarum calcinatum, & similia, longè commodiùs adhiberi.

Internè verò, utut verum sit, crystallum invertens esse acidorum præternaturalium, hincque infantibus pro temperando acido horum æruginoso prodesse, sicut & dysenteria benigna laborantibus, ubi acidum corrosivius peccat; ea tamen pro usu diuretico non adeo singularis est.

Solutio cum salis spiritu, pag. 442) Deinde crystallus calcinata solvi potest in spiritu salis vel in aceto, & hinc vel solutio talis in forma liquida propinari, vel post coagulationem sui in loco humido iterum solvi, qui liquor vocatur *liquor nephriticus*. Et hac ratione quoque crystallus & alii lapides, vulgò lithontriptici vocati, tractari poterunt, ubi tamen omnino istorum præparata pariter saltem urinam propellendo prosunt.

Silicum ille liquor, pag. 442.) Scilicet GLAUBERI inventum hoc est, recipientis ana *salis tartari & silicum pulverisatorum*, hinc sali tartari fluenti in crucibulo successivè immittentis pulverem silicum (qui subjectum admodum sulphureum sunt) ita solvuntur silices, & invicem coeunt in liquorem vitriformem, qui in loco frigido repositus propter alcali abundantiam fluit per deliquium, & vocatur liquor silicum, parum in recessu habens: vel & massam illam, antequam fluat per deliquium, cum spiritu vini in tincturam extrahit GLAUBERVS, tincturam silicum eandem vocans, quæ tamen non est è silicibus, sed ex sale tartari; adeoque præ tinctura tartari vulgari nihil in recessu obtinet.

Cremoris titulo.) Porrò si dicta mistura per deliquium fluat, emergit cremor, præ pulvere silicum nihil singulare obtinens: contra liquor cum spiritu salis præcipitatur in sal commune; vel cum spiritus vitrioli præcipitatus, in tartarum vitriolatum abit.

Ludum recentiorum fossilem, pag. 443.) Innuit hic ludum Helmontii, ex quo cum liquore alcahest parat suum aroph, solvens calculum humanum jam dum concretum.

Lyncis.) Lapis lyncis diureticus est, & per acida præparatus concretum salsum ejusdem efficaciæ constituit.

Judaicum.) Est reverà hic lapis inter alia ingrediens liquores nephriticos: nam in se ipso lapis hic in urinæ difficultate & calculis non contemnendum est remedium; id quod confirmat BORRICHIVS *Hermet. Sapient. pag.* 319. Præparatur etiam pro hoc usu cum acidis: sed nihil peculiare præ lapide crudo, vel præ crystallis hoc modo paratis, obtinet.

Spongiæ.) Lapis spongiæ crudè assumptus ad scrophulas in usu est, vel etiam potest calcinari.

Pila marina.) Pila marina est concrementum, annotante WORMIO *in Museo*, ex fibris algæ marinæ petrefactæ tenacioribus confecta; quæ tamen, si vim aliquam diu eticam obtinent, habent eam à sale marino sibi adhærente.

Ceraunius.) Ex hoc D. D. MICHAELIS cum ana *exuviarum serpentum* misto præparavit suum *specificum antiictericum*, cuius tamen effectus rationes non video; sicut & TILEMANNUS & AGRICOLA laudant ceraunium pro hydrope curando, nunc in pulvere nunc in potu infusum: sed vereor, ne & hic spe frustremur.

Glossopetræ.) Sunt corpora triangularia ossea in Insula Maltha reperibilia, eaque alii fossilia, alii marina statuunt: Vbi tamen notandum: in mari mediterraneo reperiri piscem carchariam dictum, rictu canino immenso, quadruplici dentium serie circumvallato, præditum: qui ipsi dentes ex mortuo pisce casu decidentes appelluntur ad insulam Maltham, ibique se speluncis subterraneis insinuando, vlteriore induratione lapidis speciem acquirunt: Conf. STENO *in Myolog. spec. ubi* Anatomiam eiusmodi piscis habet. Absorbent acidum, pollent vi antepileptica, diureticâ, antihydropica, &c.

Ex calce viva, pag. 444.) Hæc est famosum subjectum & lapidosum artificiale, suo modo concretum, constans primariò ex terra fixa, unà cum acido & excessivo alcali in eadem absconditis. Equidem quoad bina hæcce salia latentia in calce viva, dubitare videtur AUTOR *noster*, terens vestigia ZWELFFERI, indeque negat, dari eadem in calce viva: interim, quod illa huic insint, sufficienter demonstravit *Mayovv de nitro & spiritu aereo.* Et sanè cum calx viva tam fortia salia possideat, hinc factum, ut semper vis diuretica in ea quæsita fuerit, & præprimis spiritus diuretico-nephriticus. Vtut autem verum sit, ex calce uiua cum sale

sale ammoniaco, vel cornu Cervi, vel tartaro & similibus combinata, semper acquiri spiritum nitrosum; tamen ille est compositus, & præsertim additamentis hisce originem debet, adeoque sic genuinus calcis vivæ spiritus non paratur; quin potiùs videri posset paradoxum, ex calce viva petere velle spiritum urinosum; cujus tamen aliquid reverà inest, an verò ex calce viva sit? in suspenso relinquitur.

Spiritus vini alcolisati inceratione.) Innuit hisce processum BASILII VALENTINI, quem & habet SCHROEDERUS, KESLERUS ac alii: est scilicet, quando cum spiritu vini repetitis vicibus impraegnata calce viva fortissimo igne pellitur; sic enim prodit ex retorta spiritus vini aliqualiter acris, utut parcissimum sit, quod recipit spiritus vini.

Nos spiritum salis.) Curiosus est labor ille, quando nempè recipitur spiritus salis, & affunditur calci vivæ recenti, vel (si quid humiditatis aereæ attraxerit) nonnihil calcinatæ affundatur: quo in casu hæc potenter spiritum salis imbibendo effervescit, hinc ex destillata mistura prodit spiritus volatilis urinosus, instar spiritus salis ammoniaci vel urinæ, quantumvis non adeò copiosus. Interim dubium est, an hic spiritus urinosus instar spiritus salis ammoniaci vel urinæ ex calce viva prodierit? an verò ex spiritu salis in superficie sua acido?

Liquorem nephriticum.) Deinde ex capite mortuo hujus spiritus remanente, mediante aqua communi elixiviatur sal alcalino-salsum, quod post evaporationem phlegmatis cum spir. vini extrahitur in liquorem salso-urinosum diureticum: quem alii ex tempore parant, imbibendo calcem vivam cum spiritu salis, hinc inspissando, & per deliquium fluere sinendo. Sic alii adhuc recipiunt caput mort. salis ammoniaci cũ ana calcis vivæ post spiritum profectũ remanens, & ex hoc parant cremorem saliformem, & liquorem diureticum, coeunte sic acido spir. salis cum alcali calcis vivæ; sic fit sal salsum per deliquium fluens. Tandem alii sal ammoniacum & calcem vivã calcinant & elixiviant, quod per deliquium fluens liquorem diureticum constituit.

Cum alumine, p. 445.) Scilicet calx viva recentissima cum alumine mista post destillationem dat quidem spiritum urinosum; interim tamen dubium hic occurrit, annon hoc sal volatile seu spiritus urinæ sit in alumine delitescens? an ex calce viva elicitus? sanè longè probabilius est, ex alumine eum, quàm quidem ex calce viva, prodire.

Lixivium, pag. 446.) Scilicet aqua calcis vivæ seu lixivium (in quo nempè calx viva effervescendo extincta quasi est) vocata aliàs *aqua benedicta chirurgorum*, & egregia est in affectibus Chirurgicis quàm plurimis: Est enim corpus lixiviale urinosum prædominante in eodem alcali; hinc ea vel solitaria, vel acuata cum tertia parte spiritus vini, (quò sic sal oleosum prędominetur) pręstans erit in inflammationibus discutiendis, vi absorptiva acidi inflammationis causæ. Eadem aqua excellit in ulceribus sordidis purificandis, eluendo eadem, in incipiente gangræna arcenda, promovendo simul separationem partis sanæ à mortua; item in scabie & serpigine curandis. Sic cum ante menstruum tempus haberem scabiosum, suasu alius ignorantis medicastri solutionem Mercurii sublimati in aqua factam loco litus adhibentem, & hic inde contraheret dolorem, tumorem & inflammationem manuum, jubebam ut,

Reciper. *Aquæ calcis vivæ* ℔j.
Spiritus vini ℥j.
Cerussæ ʒiij.

Hujus misturæ usu externo brevi à malo suo liberabatur.

Pariter ante biennium accipiebam mulierem, quæ punctura acus in imo digiti tendinem læserat, hinc suppurabatur, dolebat & tumebat digitus & manus, ac simul lituras rubras ad cubitum protensas (quod signum erat increscentis gangrænæ) monstrabat; unde suadebam huic, digitum læsum tractare balsamo sulphuris, ipsi verò brachio applicare aquam calcis vivæ; quo facto convaluit. Tandem & in ambustionibus citò curandis excellit aqua calcis vivæ, recipiendo eam probè imprægnatam, inque eam infundendo oleum rosarum, hinc agitando, ut in consistentiam butyri quasi abeant, alcali calcis vivæ acidum olei rosati imbibendo. Hoc sanè remedium vix sibi in ambustionibus & aliis casibus par aliud habet.

Cremor calcis vivæ.) Scilicet crusta quædam moderatè salsa & pinguis aquæ calcis vivæ supernatans, pręter usum, quem habet in cancro exulcerato (nisi is nimis fuerit exasperatus) convenit & ulceribus dysepuloticis, h. e. quæ nolunt cicatrisari. Sicut & calx viva tota, h. e. corpus illud terreum post aquæ elotionem superstes, redigi potest in *linimentum contra ambusta*, & ulcera alia manantia egregium; absorbet enim quælibet acida.

Cauterium.) Cauteria potentialia pro natura salium corrosivorum sunt in duplici differentia, nempè alcalia & acida: quorum illa sunt omnia lixivialia acria salia, & ex his sal præprimis ex lixivio saponariorum coagulatum, quæ præter alia & ingreditur calx viva, atque hoc, in loco calido sicco asservatum, ne per deliquium fluat, eligit & maximè commendat AUTOR. Interim tamen alcalia hæc cauteria non adeò commodè usurpantur ex eo, quod illa solvendo putrefaciant locum, cui applicantur, moxque maculam nigram fœtentemque crustam, gangrænæ quasi initium, inferant: è contra acida salia plus minus concentrata præsentiora sunt, cum rodant hæc saltem, & rodendo partem profundiùs saucient, hinc primò rubram, deinde albam escharam inducunt. Jam verò inter hæc acida eminet Luna in aqua forti soluta, quæ soluta inspissatione dat pulverem ex albo obscurum, *Lapis infernalis* dicendum: de quo ad quantitatem pisi mediocris applicetur loco, ubi faciendum cauterium, imponendo desuper emplastrum; ita hic pulvis ob aquam fortem in ipso concentratam operari incipit, quasi puncturæ pulicum affligerent. Idem pulvis locum habet in casu carnis excrescentis ulcerum, quam mortificat & erodit. Tandem post hunc pulverem pro cauterio optimum est butyrum antimonii, tubulo calami coercendum.

Renum calculus, pag. 448.) Scilicet in paroxysmo nephritico, dum calculus urget, duę occurrunt indicationes: aut enim calculus imminuendus est, aut, si id fieri nequeat, maturè eijciendus per diuretica, quo sic præcaveamus majora ejus incrementa. Jam verò priori scopo obstat paucitas remediorum calculum positivè frangentium: indeque ob horum defectum ad secundam indicationem accedendum est; ubi tamen in hac quoque obstat, quod in nephritidis dolore fibræ ureterum convulsivè crispentur, hincque fibris his contractis meatus ureterum angusteatur, adeoque difficilis sit labor pellendi calculum renum; cum si fortiora diuretica exhibere velimus, & calculum his moveamus, dolorem intensiorem pararemus & crispaturam augeremus. Quid ergo in tanta perplexitate consilii? Respondet AUTOR *noster*, jubendo, ut sistatur dolor, quo remittente, & crispatura ureterum cessante, spontè sic sua urinæ vehiculo prodeat calculus, hincque suadendo temperata, simulque præcipitantia diuretica anodynis & antispasmodicis exaltata. Nempè mandat & suadet diuretica blanda (non acriora) & præcipitantia, hoc est, acriora salia primarum viarum absorbentia & invertentia, præsertim, cùm urina ferè acrior & dysuria urgere soleant: quibus anodyna pro sistendo dolore, & remittenda crispatura & corrosione in renibus & ureteribus sociat, & tandem superaddit antispasmodica. Et sanè anodyna sunt bona; quorum in usu suspicio quidem oriri potest malè ea dari, cum interdum disponant ad urinæ suppressionem: quod mihi in febribus malignis obtigit, in quibus cum misturam ex theriaca cum aceto & antimonio diaphoretico compositam exhibuissem, ægrum ad nychthemeri spatium ischuriam incidisse observavi; cujus causam postmodum collegi fuisse vim opiatorum & theriacalium, quatenus renalium fibrarum tonus labefactatus urinam non transire permittit; unde in hoc casu vitentur opiata. Interim tamen tantum abest, ut in paroxysmo nephritico hoc metuendum sit, ut potius blanda anodyna reliquis addita hic in usum vocentur. Cæterum AUTOR *noster* pro scopo temperativo & simul præcipitante diuretico eligit lapides cancrorum; sicut pro scopo anodyno pulverem suum anodynum ex opio constantem & inferiùs descriptum; tandem pro scopo antispasmodico cinnabarim nativam, vel in ejus defectu antimonii, adeoque ordinat ex his talem pulverem compositum;

♃. *Lapill. cancr.* ℈j. ad ʒß.
Pulv. anodyn. opiat. nostr. gr. iij.
Cinnabaris nativ. vel *antimonii*, gr. viij.

M. in formam pulveris, subinde usurpandi ab ægro nephritico, interponendo usui ejusdem vel spiritum salis, vel tincturam tartari tartarisatam.

Omnia sic possumus præstare, quæ alii vix magnis compositionibus.

Lithontribon, pag. 450.) Hi pulveres omnes sunt inconditi, & nihil ferè operantur.

Nec syrupos, pag. 451.) In paroxysmo nephritico, cum stomachus per consensum utplurimum simul insigniter laboret, huiusmodi saccharata tantò magis prosternunt, quò magis saccharum superat vim ingredientium medicamentosam.

Essentias nephriticas, pag. 452.) Hæ cum spir. vini paratæ ex aromaticis licet calculosis, non semper possunt in usum vocari, quia ægri maximis æstuationibus corporis laborant.

Aroph, pag. 453.) Aroph Paracelso est species medicamenti, quo calculum renum confregit & expulit, quod admirati sequaces, putarunt illud explicare & denotare aroma Philosophorum.

Torna solis, p. 454.) Innuit hic AUTOR tincturam aperitivam Moebii duplicem; quarum vera est sequens:

♃. *Salis comm.*
Nitri an. ℔j.
Tartari ℔ij.

Destilla per retortam, & rectifica à *sale tartari*, ita prodit spiritus striatus volatilis acidus, tinge *torna solis*, hoc est, linteis cum succo baccarum heliotropii infectis, vel etiam baccis ipsis exsiccatis, in tincturam aperitivam egregiè diureticam.

Quoad alteram tincturam, illa sequenti modo præscribitur:

♃. *Spiritum salis communis*:

Eumque quater super *caput mortuum proprium* cohobatum ex balneo Mariæ rectifica, ita prodit spiritus striatus volatilis acidus, quem abstractum ab *aphronitro* tinge cum *torna solis*. Sed tinctura hæc nihil valet.

Lixivia diuretica, pag. 454.) Illa *Mynsichti* sunt nihil, aliud quàm salia

salia calcinatorum vegetabilium in aqua vel vino soluta, ita propinata.

Atque ita ex hisce selectis diureticis hactenus allegatis vel mille formulæ pro diuresi concitanda præscribi poterunt; v.g. in forma pulveris:

℞. *Crem. tartari* ℈ij.
Lap. cancr. pulveris. ℈j. M.
Div. in 2. par. æqu.

Sumantur in vehiculo feruido.

℞. *Tartari vitriolati ritè parati* ʒß.
(vel *crem. tartari* ℈j.)
Salis tartari vel *ononidis* gr. xv.
Misc.
Diuide in 2. part. æqu.
D. S.
Aperiens pulvis diureticus.
Vel
℞. *Nitri vitriolati* ʒß.
Salis stipit. fabar., vel *sal. stercor. columb.* vel *salis genistæ* ℈j.
Ol. destillat. terebinth. vel *junip.* gtt. iv.
Diu. in 2 part. æqu. S. ut supra.
Vel
℞. *Tartari puri*, vel *cremor. tartari*, vel *nitri purif.* vel *nitri antimon.* ℈ij.
Sal. tartari ℈j.
Ol. dest. junip. vel *terebinth.* gtt. iij. M.
Div. in 2. part. æqv. S. ut supra.
Vel
℞. *Crem. tartari* ℈ij.
Uitriali martis ritè par. ℈j. M.
Div. in 2. part. æqual.
℞. *Salis essent. tartari* ʒj.
Uitrioli martis ʒß.

Misceantur in mortario lapideo: hinc massa humida exsiccetur, & de novo teratur.

Div. in 2. part. æquales.

Sin in forma liquida:

℞. *Tincturæ tartari* ʒij.
Clyssi urinosi ʒj.
Tinctura diuretica.
M. D. S.

Dosis gutt. 40.
Vel
℞. *Spiritus carminat. de tribus* ʒiß.
Lumbricor. per putref. ʒiß. M.

Dosis 40 guttæ.
Vel
℞. *Liqu. terræ fol. tartari* ʒiij.
Spirit. salis ammoniaci ʒiß. M.

Dosis 40. gutt.
Vel
℞. *Aquæ fragor.* ʒij.
Tincturæ tartari tartarisati ʒij.
Syrup. beder. terrestr. ʒß. M.

Usurpetur cochleatim.
Vel
℞. *Aquæ fragor.* ʒiij.
Salis essent. tartari ʒiij.
Clyssi urinosi ʒj.
Syr. beder. terr. ʒß. M.

Usurpetur cochleatim.

℞. *Aquæ fragor.* ʒij.
Syr. ex succo frag. ʒvi.
Spiritu salis vel *nitri dulc.* q. s. pro grato sapore.
M.

Capiatur cochleatim.

℞. *Aqua petrosel.* ʒiij.
Aceti vini ʒvj
Lapill. cancr. præp. ʒj. ad ℈iv.
Syr. papav. albi ʒvj. ad ʒj. M.
℞. *Aquæ fragor.* ʒiij.
Lapill. cancr. præp. ʒi.
Spiritus salis vel *nitri dul.* ℈i. ad ʒß.
Syrup. fragor. ʒß. ad ʒvj. M.
Vel
℞. *Cantharid. pulver.* ℈j.
Infund. in
Vini Rhenan. ʒiij. vel iv.
Stent in loco tepido per noctem,
filtretur *uinum*:
D. S.
Vinum diureticum.

Dosis 10. 15. 20. ad 30. gutt. ascendendo paulatim indies in haustulo jusculi calidi seu tepidi, vel cerevis. Vel

℞. *Liquor betul.* Martial. q. v.
Euapora ad mediam remanentiam, imprægnetur s. q. extract. alkenkeng. liquid. cum vel sine sacch. parati. Detur cochleatim.
Vel
℞. *Rob juniper.* ʒi.
Lap. cancr. prep. gr. xv.
Tartari uitriolat. ℈ß.
Cum s. q. *Spiritus juniper.* F. Bolus.

Quibus denique Electuarium placet, ii

℞. *Conseru. uiol.* ʒi.
Rob juniper. ʒß.
Lap. cancr. pulueris. ʒii.
Arcan dupl. ℈i.
Cum s. q. *syrup. beder. terrestr.* F. Electuarium, irrorandum aliquot guttis *spiritus salis*, M.
Detur quantitate castaneæ vel nucis juglandis.

TITULUS XIII.

DE GENERALIBUS MORBORUM CHRONICORUM RENEDIIS, vulgò APERIENTIBUS, INCIDENUIBUS, & DETERGENTIBUS, aliàs speciatim ANTISCORBUTICIS, HYPOCHONDRIACIS, Hepaticis (qualia sunt omnia amara) & SPLENETICIS dictis: reverà ALTERANTIBUS, nempè acidum plus minus viscidum corrigentibus, bilemque plus minus acuentibus.

De *Antiscorbuticis, p. 455.*) In antecessum hìc præponendum, remedia Pharmaceutica causas morborum materiales sive occasionales corrigentia, facere illud vel insensibiliter easdem saltem alterando, vel sensibiliter simul extra corpus easdem euacuando. Etenim ex omnibus supra commendatis euacuantibus non datur ullum, quod non simul corrigat & alteret humorem illum, qui euacuari debet. Contra alterantia videntur ea, quę insensibiliter causas materiales, seu succorum corporis ex perverso 6. rerum non naturalium usu degenerationem corrigunt, seu vitiosos eos sapores emendant: Et speciatim illa alterantia vel viscidam & glutinosam humorum texturam, motui tam progressivo, quàm intestino ineptâ, & hinc inde poros & meatus obstruentem, incidendo vel resolvendo, vocantur Incidentia vel Aperientia & Detergentia: hineque prout variant nutritiones particulares partium, hincque nata sunt vel vitiosa contenta, vel aliunde vitiosa transmissa, eatenus & remedia pro partium, in quibus corrigendæ causæ materiales latitant, diversitate, nunc *Aperientia pectoralia*, nunc *splenetica*, nunc *uterina* appellari solent. Jam ergo ipsa alterantia nobis sunt consideranda. Quousque autem materiæ morbosæ se ostendit ambitus, eò usque etiam alterantium usus se extendit. Adeò ergo latus est campus alterantium (quousque nempè morborum à dyscrasia humorum contentorum natorum seu universæ cacochymiæ se extendit ambitus, eò usque etiam alterantium patet usus) ut contra notum sit, ubivis ferè, speciatim in chronicis, obstructiones viscerum abdominis vulgò allegatas magnam post se trahere fabulam de aperientibus. Sanè frequentissimè in eiusmodi affectibus primariò peccat acidum, hærens in subiecto plus minus viscido & occasione cruditatis acidæ è stomacho natum; itemque bilis inertia, seu deficiens eius acrimonia oleosa (quod aliàs hepar frigidum appellant) unde acidum potiùs illud absorbentia, viscidum verò incidentia & attenuantia requireret. Et sanè, quàm vana sit eiusmodi accusatio obstructionis, probat loco omnium quoque Mars, qui vulgò dicitur pollere vi aperiendi, cum tamen reuera ratione texturæ suæ materialis simpliciter adstringat, & vi sua vitriolica fibras spisset: potiùs quicquid mars in chronicis præstat, illud facit visciditates imprimis acidas absorbendo, easque per aluum eliminando. Porrò eminet inter morbos chronicos malum hypochondriacum cum variis suis differentiis, quod itidem simpliciter originem ducit ex stomachi cruditate acida, cuius vi enervatur & obtunditur simul vis balsamica bilis. Jam ergo pro occasione materiæ producta, circa varias abdominis partes stabulantis, hasque affligentis, emergunt multiplicia symptomata; adeoque sunt qui malum hypochondriacum pancreaticum, stomachicum, &c. allegant; male tamen: cum prout in hac vel illa parte fixiùs hęret materia, eatenus apparenter multiplicem larvam induit morbus.

Spleni.) Sunt, qui malum hypochondriacum originem ducere dicunt ex splene, idque ideò, quod symptomata dolorosa maximè in hypochondrio sinistro obuia sint: ast utplurimum est insons splen: ut taceam, dubium esse, an splen affectus sit radix? an verò productum morbi? quinimò in symptomatis his hypochondrii sinistri, utplurimum curuatura illa coli & jejuni accusanda.

Quisquis mineralium, pag. 456.) Innuit hìc AUTOR *noster* remedia in cura mali hypochondriaci & aliorum chronicorum usitata: nempè primatum ducunt martialia, acidum præternaturale absorbentia, & sub fæcum nigrarum forma illud eliminantia;

nantia; tandem post martialia crustacea marina, acidum invertentia, & illud salsum factum per vias urinarias educentia. Ab his, præmissis præmittendis, fit initium: quibus porrò subiungit salina volatilia, tam macra salina quàm amaricantia seu aromatica, hepatica & stomachica vulgò dicta. Cæterum ex illis volatilioribus imprimis spiritus vegetabiles sulphureos inflammabiles non sine cautione usurpandos esse monet, idque ideo, quod hypochondriaci utplurimum variâ phlogosi & æstuationibus corporis torqueri, & facillimè cephalalgiâ per consensum affici soleant.

Paucissima, pag. 457.) Ex omnibus vegetabilibus antiscorbuticis, crasin succorum corporis acido-rancidam emendantibus, præter illa, quæ jam inter diaphoretica & diuretica sunt recensita, v. g. Gentianam, carduum benedictum, helenium, semen sinapi, &c. imprimis sunt ex vegetabili Regno primariò cochlearia, quam selegit Autor, alia susque deque habens, quod quidem possemus concedere: Interim cum & alia quævis idem præstent, putarem cochleariæ simul socianda esse raphanum rusticanum, trifolium aquaticum seu fibrinum, & nasturtium aquaticum, quæ ex volatilibus pro scorbuto sufficiant. Cæterum ex amaricantibus cichorium sylvestre loco omnium Intybaceorum, item taraxacum, item hepatica nobilis, absinthium, centaurium minus & majus, vel hujus defectu chelidonium majus, fumaria, rhabarbarum monachorum, gummi ammoniacum, item tartarus, & quælibet tartarea. Hisce etiam annumerari solet piperitis, flammula, beccabunga, chelidonium minus, nasturtia omnia, vermicularis, item Intybacea, endivia, lactuca, scorzonera, sonchus, hieracia, bellis minor, hepatica pratesis, matrisylva, gramen, eupatoria, præsertim cannabinum, acetosæ quælibet; quò etiam pertinent lapatha, chamædris, chamæpitys, teucrion, abrotanum, curcuma, filix, cortices tamarisci, fraxini, in capparum, scolopendria, longitis seu asplenium, lupulus, santonicum, tanacetum, corallia, bacca.

Cæterum piperitis, vermicularis, & sinapi, aliaque plura, non videntur æquè necessaria, dum certis in casibus acetosa & acetosella, atque in artuum affectibus scorbuticis strobili pini commodè in usum vocari possunt.

Ex Regno Animali eminent cancrina & cervina, hisque analoga dicta Præcipitantia seu potius Absorbentia aut Invertentia, item salia volatilia quæcunque; quorum omnium loco vel spiritus salis ammoniaci, spiritus tartari simplex aut clyssiformis, sufficiunt.

Hisce annumerantur etiam splen bovis, stercus anserculorum, item hirundinum, caninum, muscerda, & alia stercora, quatenus sale ammoniacali plus minus turgent.

Ex Regno minerali convenit arcanum duplicatum, sal ammoniacum, corallia, tandem instar omnium Mars, & hinc Saturnus.

Inter Præparata sufficiant aqua florum acaciæ, fumariæ, cochleariæ, &c. item spiritus & essentia cochleariæ, spiritus quidam compositus ex quibusdam antiscorbuticis concinnatus; item essentia quædam polychresta ex extracto succoso amaricante cum spiritu antiscorbutico parata; Quò etiam suo modo pertinet Elixyr proprietatis, tam cum acido, quàm cum alcali paratum, etiam cum spiritu salis ammoniaci vinoso parabile.

Inter Martialia sufficiunt pauca quædam in forma liquida & sicca: v. g. inter tincturas & essentias sit tinctura vitrioli Martis ZWELFFERI, aut etiam loco hujus tinctura Martis tartarisata AUTORIS; item solutio Martis cum succo pomorum, & tandem in stomacho paululum firmiori liquor Martis solaris. In forma sicca sit Antimonium diaphoreticum Martiale LUDOVICI, item tartarus Martialis, & tandem sal Martis compositum, seu tinctura ZWELFFERI in forma sicca.

Cochleariam.) Hanc recentem ideò eligit AUTOR *noster*, quod in omnibus vegetabilibus antiscorbuticis sub exsiccatione ferè pereat totum sal volatile, in quo tamen vis antiscorbutica consistit. Et sanè probo hoc eò, quia, si gustentur arefacta illa, sine ulla acrimonia salina illa deprehendantur.

Nasturtina.) Cochleariæ substitui possunt Nasturtina.

Abstractitius spiritus.) Spiritus cochleariæ abstractitius primariò colligitur ab AUTORE. Etenim duplici modo spiritus ex cochlearia paratur, quorum alter ex fermentata, alter ex simplici abstractione, prodit. Illum reijcit AUTOR *noster* eam ob causam, quia sub fermentatione, dum recluditur textura misti, copiosum sal volatile antiscorbuticum auras petit, quod verum esse testatur odor cochleariæ penetrans, perceptibilis, & domum implens. Abstractitius autem spiritus fit per crebriorem spiritus vini à recenti cochlearia abstractionem, & tandem in balneo Mariæ rectificationem; qua ratione penetrans, acris, & sale volatili acri turgidus spiritus acquiritur; qui si semel tantum à piperitide abstrahatur, mirè exacuatur, & penetrantissimus erit, præsertim, cum & hujus aqua acerrima sit. Cæterum sunt, qui adhuc generosiorem spiritum exoptant è cochlearia, affundendo spiritum fermentatione paratum recenti cochleariæ, & ita sæpius à nova abstrahendo, tandemque ex balneo Mariæ rectificando.

In essentiam antihypochondriacam, pag. 458.) Scilicet spiritus talis cochleariæ abstractitius affusus extracto Martis cum succo pomorum, dabit optimam *Essentiam hypochondriacam* compositam; idem verò mistus cum succo recenti cochleariæ expresso, evadit in *Essentiam* optimam *antiscorbuticam*: Conf. PAULI *Quadr. Botan. Class. 3. pag. 268.*

Liquore recentiori hepatico ac splenetico.) Hic notat AUTOR *noster* ZWELFFERUM *pag. 211. Ph. Reg.* inaniter liquorem hepatico splenetcum parantem ex antispleneticis mediante liquore salis tartari, sub specie, quasi sic volatilisetur sal tartari; cùm tamen vanè hic liquor addatur, & destillando potius simplex aqua acquiratur.

Syrupo quovis.) Præfert etiam AUTOR *noster* hanc essentiam syrupo simplici & composito, quos vid. in ZWELFFERO.

Extractorum.) Extracta omnia antiscorbutica sunt languida, quia sub inspissatione sal volatile, tanquam substantia horum nobilior, perit.

Cochleariæ succo, pag. 449.) Hic per se non est incongruum remedium in sero lactis ritè depurato exhibitus, contra AUTOREM; & posito illud aliquid virium perdidisse, non tamen omnes aberunt.

Aquis destillatis.) Aquæ antiscorbuticorum vegetabilium parum in recessu habent, & vehiculi loco ex pluribus sufficere possunt aquæ cochleariæ, &, si haberi poterit, aqua piperitidis.

Raphani rustici, nasturtium, pag. 460.) Raphanus rusticanus, uti & Nasturtium aquaticum in succis expressis & infusis vel in vino vel in sero lactis, reijciendi adeò non sunt; ac quidem liquor infusionis pro subiectis temperatis esto vinum dilutum; pro subiectis autem acrioribus succis præditis serum lactis.

Chelidonium minus.) Hoc duplex occurrit: quorum alterum est sine sapore, alterum verò cum sapore acri junctum, atque hoc seligendum.

Semen sinapi.) Hujus sal volatile nobile est in scorbuto curando, præsertim hyemali tempore, quo recentia antiscorbutica non prostant. Sic & ex hoc cum calce viva paratus spiritus acerrimus elici potest, qui tamen non adeò frequenti est in usu. Contra inservit idem semen sinapi optimè pro rubefacientibus, loco vesicatorii in tenellis applicandis, conquassatum scilicet illud, cumque spiritu vini vel aceto subactum, loco corporis debito imponendum.

Trifolium fibrinum.) Trifolium saporis acris non est tam rarum, quia ubique in paludibus reperitur; imò quantum hoc valeat, & vel cochleariam superet, vid. in SIMONIS PAULI *Quadr. Botan. Class. 11. p. 159.*

Beccabungam.) Beccabunga, SCHROEDERO Anagallis aquatica dicta, Planta est temperata, succulenta, quam etiam ad scorbutum commendant, & hanc ipsam aliis antiscorbuticis, præsertim acrioribus, pro earundem temperatura addere solent. Ad hæc in tumore pedum scorbutico, item in tumoribus inguinum post partum discutiendis, contusa extrinsecus applicatur.

Oleum destillatum cochleariæ, pag. 461.) Hujus ob crasin concentratam gutta j. prævalet essentiæ ℥j. & rara est avis. Optimè fit, si recipiatur cochlearia florens, & in incipiente seminis generatione constituta, hæcque dum vim suam concentrare vult in semine (nam in seminibus vegetabilium crasis misti & vis vegetativa sub forma olei continetur) destilletur, & novæ plantæ profectus affundatur liquor, hac ratione major olei copia, utut adeò non tanta, acquiritur, quod miræ est efficaciæ. Cæterum fit ex hoc *Magisterium cochleariæ* dictum, dum eo ipso impregnatur saccharum, & faciunt Elæosaccharum, quod iterum irroratur succo cochleariæ recenter expresso; ita paratum Magisterium acquirit omnes vires cochleariæ, hocque D. D. MICHAELIS in crebriore usu habuit.

Volatilitate pollentioribus.) Acetosa etiam potest addi; sunt enim quædam subiecta biliosa & succis acrioribus salinis prædita, quæ ejusmodi acria ferre nequeunt, cùm hæc non sine effervescentia, phlogosi & exæstuatione, operentur; hinc in talibus cochleariæ acetosam combinandam esse, dicit; quo scilicet salsum volatile tertium emergat. Conf. BARTHOLINUS *Volum. 1. Act. Haffniens. pag. 35.*

Residua.) Splenetica Aperitiva hodie non sunt adeò usitata propter Martialium, marinorum, & volatilium ex animali Regno præstantiam; unde inter illa selectum AUTOR *noster* instituit, quemque & nos sequemur: sicuti ex Hepaticis & Spleneticis (vulgò quidem, ast malè, Aperientibus dictis, cum potius sint corrigentia) eligemus cichorium sylvestre, hujusque tam plantam, quàm radicem, item herbam & radicem taraxaci, cujus herba turget succo lacteo amaricante abstersivo, ad modum omnium Cichoraceorum, bilis correctivo, succorum vitiosorum temperativo, & ratione amaroris sui quasi nitrosi alterativo. Porrò selectui huic accedant radix Rhabarbari Monachorum, radix caryophyllatæ, helenii & angelicæ, item herba centaurii minoris, herba & radix chelidonii maioris, herba fumariæ, absinthii & bellidis minoris, Germ. *die gemeinen Ganse-Blumlein*, ut & hepatica nobilis seu trifolium nobile. Tandem ex gummatibus addatur in specie gummi Ammoniacum. Iam verò parantur ex dictis speciebus recentibus Infusa; ex arefactis autem decocta, ubi tamen præ cæteris excellunt earundem extracta suc-

succosa iuxta ANGELI SALÆ præscriptum paranda: Contra veteres Practici ex his parare soliti fuerunt Decocta & Infusa; sed hodie negligi solent, præsertim, cum vegetabilia illa respectu aliorum sint admodum languida; ut taceam quoque, horrido sapore esse prædita, quem si corrigere per saccharata studeamus, euadunt planè nociua in talibus affectibus.

Scorzonera, pag. 462.) Hanc ex omnibus Intybaceis quoque eligit AUTOR; sed radix ejus nimis mucilaginosa est pro infuso: loco hujus ergo nobis placet, substituere cichorium sylvestre, & hinc taraxacum.

Cichorii radice, floribus, foliis.) Cichorium succo lacteo amaricante est impraegnatum, sicut aliàs etiam tota planta, eiusque radix, simili amore est dotata, ob quam amaritiem, hincque natam vim abstergendi & resolvendi, reverâ particulis salinis quasi nitrosis turgent cichoria omnia; hinc temperant blandè acidum, hincque natas quasuis præternaturales effervescentias & phlogoses sistunt, adeoque speciatim hepar refrigerare dicuntur. Emendant oleositatem bilis, augent eius acrimoniam, & hinc abstergendo vitiosas sordes primarum viarum, partim alvum apertam seruare, partim aliquà vi diureticà pollere obseruantur; propter quam vim salinonitroso-volatilem evenit, quod libenter loca pinguia probè culta, adeoque nitrosa, incolere soleant: Confer. in specie SENNERTUS *de natura Cichorii in Paralip. pag. 77.* Hinc propter plures affectus subalternatos polychrestum solet esse remedium, dum ardorem stomachi restinguere, sanguinis acrimoniam & fervorem temperare, hepati & renibus prodesse, ob insignem amaritudinem d[illegible]um cholodochum reserare; adeoque, quicunque vitam prolongare conantur, hanc plantam sibi commendatam habeant, Autore DEODATO *lib. 1. pag. 251.* Radix cichorii etiam contra hæmorrhagiam narium externo usu à quibusdam laudatur.

Optima eius præparatio est, ut forti decoctione eliciatur eiusdem substantia succulenta, & ita inspissando in extractum redigatur, cuius ferè usui accommodabile.

Taraxacis.) Eadem, quæ de cichorio modò insinuata, etiam ad taraxacum applicari debent, cum & hæc intybacea planta sit: Nempè succus lacteus acris intensè amaricans optimè temperat acidum in corpore peccans, hinc in morbis chronicis, hepatis & mesenterii obstructioni adscriptis, item in intermittentibus, pleuritide, &c. item sanguine congrumato, succus eius egregium est remedium; hinc misturis antipleuriticis eundem addere solet BARBETTE *in Praxi.* Hinc patet, quod ejusmodi aperientia, Refrigerantia, Hepatica, &c. simpliciter sale volatili nitroso amaro sapores acidos in chronicis peccantes alterante, & cruditates primarum viarum abstergente, saltem operentur. Atque hæc ipsa, quæ modò de taraxaco & cichorio dicta sunt, eadem quibusvis intybaceorum speciebus, v. g. scorzoneræ, aliisque similibus succo lacteo amaricante, non tamen caustico, impraegnatis, applicari possunt: de quo intybaceorum diffuso genere vid. præsertim HOFFMANNUS *de Medicam off. pag. 241.*

Bellidem.) Bellis minor plantula est polychresta, quæ in morbis chronicis ad purificandum sanguinem, eiusque dyscrasiam corrigendam, non incongruè aliis additur. Multum confert in sanguine congrumato resoluendo & discutiendo, unde singulare specificum est, si quis post nimiam exæstuationem corporis frigidiore haustu fuerit læsus, sive huius succus plantulæ expressus usurpetur, sive ex eodem acetarium modo consueto præparetur: de quo vid. MINDERERUS *in Med. Militari pag. 70.* Conf. etiam PAULI *in Quadr. Botan. pag. 21.* Adhæc ad hydropem commendauit B. D. D. MICHAELIS, dum huius beneficio & plantæ & florum dicto in iusculo benè expresso bis quendam ab hydrope liberavit: non secus ac alii ad inflammationem hepatis hanc ipsam commendant plantulam. Præterea egregium vulnerarium est, tam potionibus vulnerariis additum, quàm Decoctum eius vulneribus applicatum.

Trifolii nobilis folia, pag. 436.) Trifolium hepaticum seu hepatica nobilis, rarioris olim fuit usus; nemo enim tam copiosum sal volatile in eadem observauerat, quod tamen demonstrat WEDELIUS *de Sale volat. Vegetabil. P. 2. pag. 81.* item in *Pharmacia pag. 70* ratione cuius egregiè antiscorbutica existit, morborumque chronicorum remedium. Veteribus saltem fuit commendata, utut ceu plantæ insipidæ parum fuerit tributum: lucem hinc fœneratur, quod asserit PAULI *in Quadrip. Bot.* aquam hepaticæ huius cum aqua pluviali destillatam egregiam esse cosmeticam.

Graminis radice.) Radix graminis à plurimis etiam ad hypochondriaca mala, ad hepatis & lienis infarctus, laudatur. Occasionem huius effectus suggessit experientia in bobus, quòd hyemali tempore ferè obstructionibus folliculi fellei, ductusque eius cystici vel à mucilagine viscosa vel concremento calculoso obnoxii sunt: ast æstiuo tempore esu graminis iterum curantur & liberantur. Hinc apud Galenicos, præsertim Practicos, Decoctis & syrupis magistralibus longis radices graminis frequenter addi solent.

Acetosæ, pag. 464.) Scilicet inter Hepatica ad calidam intemperiem hepatis vulgò sic dictam corrigendam excellunt acetosæ omnes & oxylapathum sapore acido blandè incisiuo prædita: verùm si quid valent, faciunt id temperando acrimoniam alcalinam bilis loco leporum, cuiusmodi remedia ex acetosis parata suum locum inveniunt. Hinc vel eligeremus succum rubicundum ex acetosa recenter expressum, vel hyberno tempore ex radice facta arida & semine decoctum, quæ instar vini rubri se commendant, & instar Julebi in æstuationibus suum locum blandiora suum locum obtinent: utut quoque spiritus minerales acidi guttatim præstent, quod aliàs talia ex tempore parata cochleatim solent præstare.

Aqua simplices.) Ex omnibus spleneticorum & vegetabilium aquis pro vehiculo sufficere possunt vel aqua fumariæ, vel aqua florum acaciæ, vel cochleariæ, vel tandem tanquam maximè energeticæ aqua piperitidis, aut, si pompa placuerit, & aqua veronicæ.

Cichoracea, pag. 468.) Præter aquam ex herba tota cichorei in usu est liquor ex floribus per putrefactionem (extraverso sic eorum alcali blando) & per pistationem in furno paratus, qui teste SENNERTO & HARTMANNO *de Ophthalmia* egregius est in inflammationibus & vulneribus oculorum. Eodem modo potest parari liquor ex floribus cyani.

Syrupis.) Quia corpora nostra septentrionalia non bene ferunt saccharata, utpotè effervescentia, & mucum relinquentia, hinc syruporum loco, saltem edulcorationis gratia misturis addendorum, unus alterve sufficere possunt.

Cichorii conditum, pag. 466.) In radice cichorii condita parum virtutis superest, utpotè quam per diuturniorem coctionem perdidit.

Sal, pag. 467.) Quia salia ex simplicibus refrigerantibus parata non sunt itidem refrigerantia, hinc loco omnium sufficere potest nitrum vitriolatum.

Veronicam.) Veronicæ, simplicis temperati, extractum eligit AUTOR *noster.*

Chamædris, Teucrium, Chamæpitys.) Simplicia hæc sapore aliquali amaricante prædita ad morbos chronicos, speciatim hepatis & lienis affectus, laudantur, quibus arbitror conferre speciatim, quatenus urinam moveant. Ulteriùs ad artuum & articulorum affectus, speciatim ad podagram, solent à multis commendari: sed revera ex his parum solatii promittere sibi possunt Podagrici.

Abrotani summitatibus, pag. 468.) Hoc commendatur vulgò pro alendis capillis, & barba: Interim sufficit pro hoc scopo unguentum Bucretii (cuius compositio nota) quod aliquoties expertus sum.

Rhapontico.) Scilicet *Rha* est nomen generale multis plantis tributum, & vel *Barbarum*, vel *Ponticum*: *Rha Barbarum* ex India, à Græcis Barbaria dicta, allatum, iterum *duplex* est: vel *Rha Barbarum verum Chinense*; vel *Monachorum*, quod verum Hippolapathum est. Sic quoque *Rha Ponticum*, ex Thracia & Ponto, Asiæ regione, allatum, pariter est *duplex*: nempè *verum*, vel *vulgare*: *Verum* est, quod describit ALPINUS *in eleganti Dissert. de Rha pontico vero*, quod reperitur in Moscovia iuxta flumen Bulgæ: & *vulgare*, quod idem est ac centaurium majus. Jam ergo hoc Rha Ponticum verum Alpini pro scopo alterativo; pro laxativo autem Rha Barbarum Chinense, seligitur.

Myrrha galbanumque suppetit.) Ex gummatibus omnibus eligit AUTOR *noster* pro hac classe myrrham & galbanum; ubi tamen loco posterioris ego gummi Ammoniacum certas ob causas usurpandum moneo.

Lacca.) Ex hac prostat tinctura laccæ MYNSICHTI, egregia in cruentatione gingivarum, ulceratione scorbutica & fœtore oris, ex scorbuto natis; cuius loco tamen, si malum confirmatum fuerit, accipiatur *unguentum illud Deckers in Praxi Barbettiana pag. 151.* quod itidem præter salia lacca ingreditur.

Speciebus.) Species dialaccæ quidem pro cachexia, & diacurcumæ pro hydrope & ictero curando commendantur: interim loco illarum accipiantur potiùs earum tincturæ.

Agerato.) Ageratum seu Eupatorium Mesuæ veteribus in usu fuit ad morbos chronicos, modernis rarissimè adhibetur.

Centaurium minus, pag. 469.) Centaurium minus & absinthium optimè jungi possunt, cum ambo in crasi & virtute medica sibi respondeant.

Chelidonio majori.) Chelidonium maius egregium simplex est, quod vix in regno vegetabili habet par pro ictero curando. Cæterum usurpatur eius succus per se, vel idem terendo plantam cum cerevisia prolectus, vel quoque Infusum radicis in vino factum. His euporistis aliquot ictericos fuisse curatos memini. Imò in variis decolorationibus corporis post morbos chronicos relictis, adeoque ex inertia vel defectu bilis ortis, huic chelidonio laudem tribuimus: non secus ac illud quoque est appropriatum Ophthalmicum, quemadmodum BURRHUS inde suum liquorem paravit, humorem oculi aqueum expressum restituentem: quo de confer. BARTHOLINUS *Ep. de Cerebro*; imò ex eodem chelidonio & cancris CROLLIUS & MYNSICHTUS aquam suam ophthalmicam pararunt.

Curcuma.) Radix curcumæ veteribus iam usitata scrupulum movet, an nostras cum hac sit eadem? quę aliàs flaua amaricans diuretica est non inelegans; contra Serapionis & Arabum fuit chelidonii maioris radix, sicut Dioscoridis & Græcorum Cyperus Indicus. Nostra hodierna, ex India Orientali allata, in loco natali dicitur Crocus subterraneus: Confer. BONTIUS *in Commentar. ad* Gar-

malabathrum, agallochum, cardiaca, semen coriandri, laurus, anethum, basilicum, thee, coffee, balsama, moschus & zibethum; item gummi animæ, balsamus de capaiua, Weresina carannę, cancamum, gummi elemi, &c.

Ex his ergò inter pręparata polychresta sit aqua quædā apoplectica seu cordialis dicta ex spiritu vini abstracto à floribus liliorum convallium, spicæ, maioranæ, cinnamomo, caryophyllis, mace, &c. & aqua cinnamomi ritè parata: item inter essentias, elixyria, vel tincturas est essentia ambræ cum spiritu liliorum convallium vel rosarum parata; item Essentia cinnamomi ex oleo eius cum spiritu proprio abstracto tartarisato parata; item puluis confortativus ex costo, caryophyllis & ambra, cum elæosaccharo quodam compositò mistus; item pro usu externo balsamus confortativus seu cordialis ex oleo destillato cinnamomi, caryophyllorum, &c. cum oleo nucistæ expresso exceptis, & ita usurpatis.

Cinnamomum.) Hoc eligit AUTOR tàm in substantia, selectius nempè illud, quàm in aquam spirituosam, imò & oleum ritè paratum destillatum: quæ tria ex omnibus Præparatis cinnamomi sufficere possunt. Ac quidem præferenda est aqua cinnamomi cum vino per vesicam destillata elixyrio cinnamomi, syrupo & tincturæ eiusdem simplici; quæ omnia videbitis in ZWELFERO: cum contra reliqui conatus cum buglossa aut cydoniis instituti sint vani, nec nisi phlegma iners ex iisdem pro scopo analeptico non conveniens, surgat.

Balsamo, pag. 569.) Ex oleo cum corpore conveniente fit *Balsamus*; cum saccharo verò *elæosaccharum* promptè parari potest.

Cayophylli, pag. 570.) In substantia, aqua cum vino destillanda, & oleum sunt egregia.

Extractum.) Extractum nil valet.

Nux moschata.) Usurpatur tàm in substantia, quàm in duplici oleo, expresso nempè & destillato; quæ sufficiunt loco oleorum omnium aromaticorum: imò oleum macis expressum præstat idem, quod balsamum moschatæ, sicut perinde est, sive eiusdem nucis oleum destillatum, sive macis assumatur. Interim cùm oleum nucis moschatæ pinguius & concentratius sit, quàm caryophyllorum, hinc illud per alembicum non deducibile, reddit aquam destillatam præ cæteris aromaticorum Aquis remissiorem. Porrò magma in destillatione Nucis moschatæ vel macis aquæ supernatans instar saponis, pro usu Medico est iners: commodè autem pro corpore balsamorum aromaticorum in usum vocari potest; nam eadem eius ratio atque corporis illius cum spiritu vini aliàs extrahendi, quia per spiritum vini omnes vires extrahuntur: vel expressum nucis moschatæ oleum per se assumitur pro balsamis compositis, ita ut huius s. q. addatur *oleum destillatum cinnamomi, caryophyllorum, cubebarum* &c. quibus addi potest, quod tamen non laudo, *zibethum & moschus*.

Tandem Nuces moschatæ in India conditæ benè quidem sapiunt sanis: ast non conveniunt ægris, utpotè quibus magis conveniunt crudæ nuces in pulvere.

Galanga minor, pag. 571.) Galanga minor acrior est majori, & magis aromatica, prodest in affectibus flatuosis, hypochondriacis & hystericis pro scopo carminativo, tàm in substantia, quàm in infuso.

Extractum.) Extractum galangę debile est.

Cubebæ.) Cubebas longè superat cardamomum minus ratione virium aromaticarum, utut & illę exhibeant paucum olei destillati penetrantissimi.

Species diacubebæ.) Vid. *Schrœderus lib.* 2. *pag.* 273. Hoc quinario AUTOR claudit selectum.

Litigiosa Cassia.) Scilicet de Cassia lignea, seu de Xylocassia quæritur? *an eadem sit cum cinnamomo?* Ast MICHAEL FEHRIUS *pag.* 157 *Tract. de scorzonera* differentiam inter hæc monstrat. Interim cinnamomum cassiæ locum facilè supplere poterit.

Anthophyllorum, pag. 572.) Anthophylli sunt relicta stamina caryophyllorum; de quibus vana est persuasio, quasi præferendi essent caryophyllis; iis enim non sunt præstantiores.

Cypero.) Loco cyperi galanga esse potest.

Amomo.) Amomum veterum quid sit? litigant.

Malabatro.) De malabatro vid. SCHROEDERUS *l.* 4. *Class.* 1. *pag.* 112.

Granis Paradisi.) Grana paradisi sunt cardamomum maius, sicuti minus κατ' ἐξοχὴν cardamomum dicitur.

Costo.) *Costus Arabicus* est *duplex, dulcis* & *amaricans*; cum tamen reuerà omnis sit amarus. Interim, quare dicatur alteruter dulcis? dilucidat VELSCHIUS *Hecatost.* 1. *Obs.* 18. quod refert Arabibus dulce, quasi minus amarum, dici.

Canella alba.) Canella alba seu cinnamomum album inservit Medicis sub visitatione ægrorum in morbis contagiosis linguæ subdita: Acrior est cinnamomo, dicitur costus Arabicus verus.

Ligno Aloes.) Lignum aloes resinosum & genuinum cum rarò ad nos afferatur, propterea eius usu carere possumus omnino.

Extracto resinoso, pag. 573.) Resina ex ligno Aloes genuino est egregium confortativum, singulari aromaticā vi toti corpori amicum.

Aquis diaxyloaloes,) Vanus est labor, quia lignum hoc consistit in resina aromatica, quę alembicum non transcendit: *Autor est* MYNSICHT. *pag.* 289.

Species.) Species Imperatoris veterum vel recentiorum instar omnium sufficiunt.

Hypochondriaci, fumosa illa odorifera, pag. 575.) His, uti & phlogosi vagā, nunc à pastu, nunc intermedio tempore correptis, qui de affectibus capitis, vel aliis per consensum stomachi & primarum viarum conqueruntur, hæc oleosiora aromatica minus conferunt, eò quod capitis perturbationes & phlogoses tales magis exacerbentur: quin potiùs illa volatilia macra, seu salia volatilia non oleosa, uti est spiritus salis ammoniaci, vel spiritus carminativus de tribus, aut tartari volatilis, &c. aptiora sunt, quia ista aromatica oleosa nimis feriunt caput.

Plethoricis.) Scilicet si quis plethoricus est, vel cholericus seu biliosus, & pronus ad apoplexiam, tunc planè non fert salia volatilia oleosa internè, utut illa externè optimè ferat, sed potiùs macria volatilia. Una ergo formula pro omnibus sufficere potest; cui pro diuersa intentione varia possunt addi, & ex eadem varia componi, v. g. Electuaria, Morsuli, &c.

Cuminum.) Semen cumini menses cum difficultate fluentes, & tormina abdominis convulsiva juncta, item tormina parturientium notha, egregiè compescit, in cerevisia calida ebullitum, & propinatum.

Aquarum destillatarum, pag. 578.) Inter spirituosas aquas omnes una selectior omnium vices supplere potest; quippè cum illæ omnes nihil sint aliud, quàm olea destillata mediante spiritu vini resoluta, indeque pro illarum varietate variant; hinc una ex composito quodam selectiore cum spiritu vini ritè destillata sufficere potest, nempè in arena repetitā cohobatione cum eodem abstracta. Optimè destillantur herbæ, quando flores decidunt, & semina incipiunt generari; tunc enim in his magis concentratur oleum.

Aqua vitæ alba.) In *Pharmacia Augustana* vocatur aqua vitæ composita, quæ instar reliquarum omnium sufficit; hinc ad imitationem eius plures aliæ possunt cōponi, quæ tamen nullam habent prærogatiuā. Affunditur simplex uini spiritus speciebus pro aqua vitæ alba, & simplici destillatione per arenam destillantur, habebitur aqua talis optima.

Carbunculi, pag. 580.) Huic aquæ parandæ non addi debent aliæ destillatæ aquæ phlegmaticæ; item auri folia, perlæ, &c. quæ omnia sunt frustranea, quia in destillatione nil dimittunt.

E Nervinis.) Pro affectibus nervinis huiusmodi aqua spirituosa potest specificari, si species nervinæ ulterius infundantur in spir. vini, & sic tali aquæ addatur.

Essentia camphoræ, pag. 581.) In modo contractiori Essentia camphoræ, vel spir. vini camphoratus, pro uso externo optimè conveniet. Aqua apoplectica spirituosissima promptè absorbet olea destillata; aliàs phlegmatica eadem existens non est hisce miscibilis.

Aqua acovistica.) Aquam acuisticam Mindereri videbitis in MYNSICHTO & ZWELFFERO: sed sufficiat simplex Infusio neruina in spir. vini, in affectibus tamen aurium sufficit vel simplex spiritus salis ammoniaci probè calefactus, per vitrum angustioris orificii seu colli, auribus admotus.

Embryonum balsamo.) Huius compositio quidem famosa est, dum crusta panis eidem intincta umbilico gravidæ imponitur, pro fœtu roborando in puerperio; itemque pro doloribus post partum: Attamen & risum meretur.

Aqua pro epithemate.) Epithemata non amplius sunt in usu, quia facilè frigescunt, hinc poros cutis stringunt, unde horror & rigor. Horum ergò loco usurpentur potius olea destillata, vel sacculi ex aromaticis calidissimè in forma sicca applicandi.

Aqua eius, pag. 543.) Eligit AUTOR *noster* menthæ aquam, quæ ex recenti mentha ritè destillata pluribus in usibus optima fit.

Spirituosior.) Aqua menthę paratur saltem cum spiritu vini, aliquoties hunc ab illa recenti abstrahendo; sic enim oleum menthæ dissolutum continebit. Parari potest cum galanga propter vim maiorem, quam possidet.

Syrupus.) Syrupus menthæ propter virium jacturam nil valet. Conserva est nauseosa: Extractum est euanidum.

Deflorescente ferè herba, pag. 583.) Scilicet qui volunt olea destillata ex nostratibus herbis aromaticis habere, destilllent has, dum flores decidunt, & semina incipiunt generari; tunc enim in his quasi concentratur oleum.

Gladioli, pag. 585.) Gladiolum quidam loco calami aromatici & acori veri, sed satis miserè, substituunt.

Acorum nostrum.) Acorus nostras egregium est simplex; apud nos enim non invenitur acorus verus, sed Amstelodami aliquando.

Electuarium Diacori.) Stomachicum est non contemnendum: Nam constat simul radice acori adstrictoriā, & adjunctis simul aromaticis. Aliàs, qui simplicius vult, capiat saltem acorum verum conditum; sic enim manè deglutitus est egregium stomachale.

E seminum carminantium censu.) Ex his eligit AUTOR *noster* carum & fœniculum, horum nempè semina, tam in substantia, quàm in spiritibus abstractitiis & oleis destillatis. Interim hisce ego adderem simul neglectam chamomillam, ceu simplex polychrestum neruinum corrigens acidum neruis inimicum, uterinum, & intestinale anodynum: cuius aqua destillata spirituosa & oleum

sapphirinum, imò & ipsum decoctum, egregium est. Aut etiam addit melissam, tanquam basin remediorum uterinorum, & ex his parat spiritum, nunc solitarium, nunc cum aliis compositum. His quoque citrum addit.

Carvi.) Carvum simplex est egregium aromaticum, & penetrans singulare in acido nervorum corrigendo, & flatibus discutiendis: crescit ubique. In Clysteribus carminativis & hystericis oleum destillatum carvi est proficuum.

Præ aniso, pag. 586.) Hujus tamen oleo pro scopo pectorali oleum fœniculi præferendum est.

Fœniculum pro oleo; aquæ simul profluentis particula ophthalmicos in usus reposita.) Aniso AUTOR *noster* addit semen fœniculi, ex quo paratur aqua & oleum: aqua externè pro usu ophthalmico, oleum verò non inefficacius est oleo anisi; utut pro scopo pectorali anisum eligendum sit.

Balsamo fœniculi.) Scilicet sunt, qui ad imitationem earum essentiarum vegetabilium concinnant horum oleum, sal, & extractum in balsami consistentiam: quo de confer. HARTMANNUS *Prax. Chym.* & HORSTIUS *in Observat. pag.* 558. quo loco prostat & præparatio & usus balsami fœniculi. Interim cùm maxima talium balsamorum vis dependeat ab oleo ingrediente destillato fœniculi, proin hoc in illorum vices commodè substitui poterit.

Umbellis seminibusque anethi, pag. 587.) Anethum usu & effectu reverà convenit cum cumino, saltem, quod aliqualem vim anodynam simul possidere videatur; unde oleum anethi in doloribus leniendis, item clysteribus anodynis in usu est. Externè etiam temporibus illitum ad somnum conciliandum commendatur: sed necesse est, ut pro his usibus oleum sit recens.

Coriandro.) Semen coriandri est basis tragearum stomachalium; quia dicunt, inhibere vapores adscendentes: sed malè. Hoc saltem observandum, coriandri semen capiti nocere, hocque quasi obnubilare seu turbare; propterea veteres semen coriandri in aceto infundendo corrigere & præparare voluerunt: sed reverà correctio hæc videtur seminis, aliàs non inelegantis, castratio; nec vis ejus capiti inimica tanti videtur, ut propterea tam speciali præparatione indigeat.

Lauri baccis.) Lauri folia, & præsertim baccæ, propter vim aromaticam, in sale volatili radicatam, in multis conveniunt cum sæpè laudatis aromaticis: partibus nerveis amica sunt, unde & utero egregiè conveniunt. Hinc oleum ejus præsertim destillatum, pubi & pectini muliebri illitum, sterilitati, uteri inflationibus, mensibus cum dolore fluentibus succurrit: nervorum affectibus, præsertim paralyticis, oleum laurinum, imprimis quod coquendo elicitur, apprimè convenit, tàm solitariè, quàm cum aliis unguentis illitum. Adhæc cum sulphure subactum experimentum est triviale contra scabiem; cujus tamen tutior usus est, si simul sal tartari addatur. Aliàs more aliorum aromaticorum internè carminans, externè discussivum est egregium.

Electuarium de baccis.) Electuarium de baccis lauri notum, & modernis vix in usu est, nisi in clysmatibus pro usu carminativo & hysterico; ubi tamen ejus locum quoque oleum destillatum terebinthinæ supplere potest.

Emplastrum.) Emplastrum de baccis lauri commendatur vulgò in inflatione aliisque affectibus stomachi; sed compositio est inconcinna: vid. ZWELFERUS, qui habet correctius: hinc AUTOR *noster* præfert illud ZWELFERI correctum, subjungendo simul suam epicrisin respectu horum emplastrorum stomachalium: scilicet hæc in affectibus stomachi positivis non adeò multum prosunt, exceptis emplastris ex tacamahaca paratis, utpotè quæ in cardialgia laudem merentur. Reliqua verò superantur ab oleosis volatilibus, sive usurpentur olea solitaria, vel resoluta in spiritus; v. g. sive jam spiritus menthæ, vel simplex vel compositus, cum linteis calefactis stomacho applicetur, imponendo desuper laterem calefactum, ut impediatur refrigeratio hujus epithematis; sive oleosa calefacta ceu penetrantiora illinitione, v. g. oleum nucistæ expressum cum oleo destillato acori veri, vel menthæ, vel fœniculi, intendendo alterutrum horum per oleum destillatum macis, regioni stomachali illinantur, & hinc lintea calefacta vel lateres calefacti superimponantur.

Cataplasmatis de fermento, pag. 588) Vid. MYNSICHTUS. Ad hujus quoque imitationem aliud parant ex fermento cum aromaticis misto: imò simplex fermentum per se probè calefactum in diarrhœis & vomitu insigne est. Interim præferendi sunt his litus tam oleosi, quàm spirituosi.

Chamomillæ Romanæ herbas.) Hoc decoctum in doloribus post partum expertum est.

Aqua oleoque.) Aqua chamomillæ, tàm vulgaris quàm Romanæ, destillata quocunque modo dat oleum sapphirinum elegantissimum, quod nobile est in affectibus hystericis, colicisque.

Balneatorium pene odorem.) Alludit hîc AUTOR *noster* ad pediluvia vulgaria, quæ vulgò ferè semper chamomilla ingredi solet, quorumque odorem spiritus & aqua chamomillæ repræsentant. Ast esto; hoc tamen ejus decoctum pro usu stomachali quoque est egregium, nec minus oleum ipsum sapphirinum, quod alii additâ terebinthinâ, vel adjectis segmentis parant; cum tamen illud sine his quoque acquiri possit.

Infusi olei, pag. 589.) Scilicet plura olea prostant per infusionem & coctionem parata; interim ad imitationem olei ex septem floribus MYNSICHTI illa contrahi possunt, parando aliquod compositum oleum externum per infusionem saltem ex chamomillæ, anethi, & verbasci floribus, exaltandum pro re nata per oleum destillatum macis, vel alius aromatici. Oleosa pinguia sunt nobis fugienda.

Elixyria stomachalia.) Scilicet luxuriant AUTORES, sicut hoc patet ex HORSTII *Dispensat.* in horum descriptionibus, combinando iisdem semper aut spiritum sulphuris, aut vitrioli. Interim illa non sunt adeò necessaria, imò quoque suspecta, eò, quod hypochondriaci in nostro climate frequentiùs ejusmodi oleosa aromatica calida ferre nequeant sine phlogoseωs invasione; unde potius loco illorum eleganter alterantia vulgaria amara, nempè absinthium, centaurium minus, gentianam, cichorium, mentham: ex quibus, præsertim eorum extractis ritè paratis, facilè per spiritum abstractivum menthæ, vel absinthii, vel calami, potest fieri infusio. Loco tamen horum omnium sufficit essentia quædam stomachalis, dissolvendo nempè in eorum alterutro, vel alio stomachali extractum quoddam efficax ex stomachalibus alterantibus paratum, & oleo competente saturatum; addendo tandem, si opus est, sal quoddam fixum; ita parata essentia sufficiet loco omnium elixyrium stomachalium. Prodest quoque essentia costi Arabici, addito sale quodam fixo.

Species, pag. 590.) Harum omnium basis sunt semina quatuor frigida carminantia majora; unde loco omnium horum semen unum simplex sufficere potest.

Diaspoliticon.) Species diaspoliticon ex semine cumini & nitro egregiæ sunt in malo hypochondriaco. Autor harum est Galenus.

Rotularum ac Morsulorum, pag. 591.) Horum omnium loco sufficere potest Elæosaccharum ex oleo destillato vel menthæ, vel fœniculi, vel macis, addito cinnamomi oleo, & s. q. sacchari exceptum.

Sal contra navigantium malaciam.) Hoc habet SCHROEDERUS & HARTMANNUS *in Praxi Chym. cap. de Nausea*, sub nomine salis peregrinantium.

Pulveres præcipitantes.) Scilicet pulveres hi insipidi ex marinis constantes præ speciebus aromaticis ideò laudem merentur, quod nostrates ex horum usu in phlogoses incidant; imò licet eosdem perferant, tamen sufficere poterunt & oleosa cum saccharo; vel si omnino speciem ejusmodi desideremus, paratur saltem ex tribus;

℞. *Cinnam.* part. iij.
Cardam. part. ij.
Caryophyll. part. j.
M. f. *pulvis.*

Hic irroretur cum modò dictis oleis, vel saltem oleum nucis moschatæ cum saccharo dat Elæosaccharum, item Tragæas.

Melissa, pag. 592.) Inter uterina confortantia ferè primatum obtinet, eaque vulgaris eligitur ab Autore ex antihystericis.

Horminum.) Horminum quoque internè egregium est Anticolicum & antihystericum, præsertim spiritus vini ab eodem abstractus in passionibus hystericis mirabilis est: sicut eadem sclarea cum butyro subacta externè laudatur pro hystericis & fluore albo laborantibus umbilico illita. Sed eligit & præfert AUTOR melissam, & quidem in spiritum abstractivum destillatam; qui vel per se, vel cum aliis mistus, confusione cum aqua cinnamomi, caryophyllorum, menthæ, &c. esse potest loco misturæ antihystericæ, & Aquæ vitæ mulierum, præsertim si addatur (illis, quæ eam ferre queant) essentia camphoræ: vel per infusionem, v. g. aqua Ulmensis, quam vid. in *Thonero*.

Camphoratos liquores, pag. 594.] Camphora est egregia, sed non omnes eam ferre possunt.

Elixyris uterini, pag. 595.) Hysterica Elixyria plura dantur, & præsertim Crollii. Interim verò loco omnium sufficere, & ex tempore componi potest essentia melissæ, succini, &c. camphora (si camphoram ferre possunt) castoreo combinata, additis oleis quibusdam destillatis. Succinum etiam est egregium; hinc liquor cornu Cervi succinatus est egregius. Denique paretur ad imitationem BARBETTE *de Hyst. Passion. Essentia hysterica* nobilissima ex sale volatili cornu Cervi, succini, & castoreo cum spiritu vini, pro *Elixyrio uterino Crollii*.

Pilulas hystericas alterantes, pag. 596.) Pilulæ alterantes hystericæ non sunt inelegantes, eo, quod Laudanum nostrum hystericum ferè referant. Has habet ZWELFERUS, & compositio non est inconcinna.

Sunt ergo

Citrum, pag. 592.) In citro habebimus quasi generale confortativum. Corroborantia enim sunt vel aromatica calida, vel Refrigerantia & acida; quod utrumque est in citro. Quippè in cortice ejus invenimus vim confortantem aromaticam calidam; contra in pulpa & succo ejus virtutem acidam seu frigidam. Jam ergo, ut obtineamus vim aromaticam seu calidam ex citro, asservemus oleosam corti-

corticis flavi substantiam cum saccharo in desideratam consistentiam redactâ; & pro obtinenda vi acida seu frigida pulpæ succum acidum: quæ utraque possunt ex tempore haberi, & loco mille Præparatorum ex citro sufficiunt.

Integrum cum corticibus conditum pomum.) Flavedo scilicet corticis citri minutissimè incisa & contusa, misceatur cum pulpa citri, & cum saccharo albissimo clarificata fit conditum seu *Electuarium confortativum*,

Sequenti proportione:

♃. *Pulpa pom. Borsdorff.* ℔iij.
Citri,
Succi citri an. ℔j.
Flav. cort. citri minutim incis. ℥iv.
Sacch. albi ℔iv.

Coqu. blando igne in vase terreo vitreato ad *Electuarii* consistentiam; quod in officina Chemnicensi sub *Electuarii confortativi* nomine prostat.

In nostris officinis paratur sine pomis Borsdorffensibus ex ana *pulpæ & succi citri*, atque *sacchari*, cum tertia, respectu pulpæ, parte *flavedinis corticum citri minutissimè incisæ*, sub nomine *conservæ totius citri* vel *Electuarii ex toto citro*.

Liquor oleosus, pag. 598.) Liquor ille oleosus eliciatur simpliciter ex corticis flavedine expressione, qui per residentiam depuratur; sic liquor oleosus in superficie habetur, qui cum saccharo in elæosaccharum redactus, esse potest loco olei, essentiæ, spiritus, & multorum ex citro: de quo confer. ZWELFERUS *Pharm. Reg. pag.* 119. ubi refert *Essentiam saccharinam citri*. Nam si solvatur elæosaccharum hoc in spiritu à citro abstracto, habetur *elixyr citri*; non secus ac ipse succus citri acidus, vel recens expressus vel sulphuratus pro diuturniori asservatione, atque pulpa citri cum saccharo subacta, esse possit loco syrupi acetositatis citri, & aliorum.

Seminibus, pag. 599.) Semina citri ingrediuntur emulsiones in febribus malignis, petechialibus, variolis, & similibus.

Aurantia.) Par ratio de his est ac de citro, utpotè in quibus itidem duplex latitat confortativum, nempè calidum in cortice, & frigidum in pulpa ejus; ita quidem, ut ex recentibus corticibus ejusdem compressione elicitus succus oleosus per residentiam depuratus, esse queat loco olei destillati, & cum saccharo subactus loco conditi: contrà succus acidus pulpæ, vel recens vel sulphuratus, loco aliorum ex eodem succo præparatorum. Internè oleum destillatum corticum aurantiorum ad gtt. vj. viij. contra colicam & stranguriam est optimum remedium: externè linimentum ex hoc oleo cum oleo carvi, cumini, anisi, &c. abdominis doloribus eleganter succurrit.

Croco, pag. 600) Crocus est simplex aromaticum & penetrantissimum quidem in sui superficie, sed tamen quoque magis fixioris naturæ; adeoque neutrum simplex, & quasi volatile & fixum: unde & hujus extractum cum spirtu vini paratum non est genuinum, quia sic fixior saltem pars remanet; quin potius rectè ZWELFERUS *Ph. Reg. pag.* 232. illud simpliciter parat cum aqua simplici, hocque inspissat pro extracto croci spisso. Spiritus vini enim resolvit olei texturam; oleum verò resolutum maximam partem avolat: contra aqua quasi grummosum extractum elicit, indeque sub hujus abstractione non tantum experimur dispendium, quantum, qui parat extractum cum aqua vitis. Paratur etiam cum alkali, v. g. nitri fixo, quod aquæ additum oleum dissolvit, hinc propter dissolutionem texturæ & oleositatis croci elicitur extractum minus validum. Deinde loco olei destillati croci, parcioris, & adversioris propter empyreuma, ipse flos eiusdem pulverisatus efficax est satis; unde oleo isto non indigemus.

Calendulæ Conserva, pag. 602.) Quidam conservam florum calendulæ ceu experimentum commendant contra mensium suppressiones: sed non adeò multi usus est, quia calendula croci aliqualem spirans odorem, superatur ab hoc.

Basilicum.) Basilicum recens nullius est usus; exsiccatum verò & pulverisatum, naribusque inflatum, nunc errhinum, nunc sternutatorium evadit.

Syriacum Balsamum.) Scilicet Opobalsamum: Balsamo Syriaco pro ingressione in theriacam præfertur oleum destillatum succini; sicut idem suadent *Acta Haffniensia Vol. 2.*

Peruviani.) Balsamum Peruvianum & Tolutanum ex necessitate non usurpamus, quia internè olei succini, externè terebinthina & hypericum sufficiunt.

Tolutani.) Balsami Tolutani proprietates proximè ad Opobalsami veri naturam accedere asserit BARTHOLINUS *Act. Haff. Vol. 1. pag. 5.* sed revera rarioris est usus, abundè sufficit balsamus Peruvianus.

Vini.) Scilicet in vino pro scopo coroborandi duæ substantiæ considerandæ sunt pro nostra consideratione: nempè *substantia oleosa resoluta*, hoc est spiritus vini; & deinde *substantia salina acida*, mater existens tartari, aceti, terræ foliatæ, & salis essentialis. Jam verò quoad *primam partem*, *spirituosam* nempè, vinum est corroborans, cordialium calidorum non ultimum, constituitque illud quorumcunque liquorum spirituosorum, & aquarum vitæ, epilepticarum, &c. basin. Cæterum pars secunda, substantia nempè acida naturâ volatilis præbet virtutem confortativam frigidam, ratione cujus vinum, imprimis Rhenanum, in morbis acutis malignis febribusque continuis optimum est analepticum, ut insanire mihi videantur omnes illi, qui vini generosioris usum ejusmodi ægrotantibus recusant exhibere; cùm acidum illud vini, præter vim dictam analepticam & ad sudorem & somnum hos disponat, non sine euphoria insigni. Adeoque dixerim penè, quæcunque remedia cum vehiculo vini in talibus casibus ægris propinanda esse.

Spiritus è fæcibus cerevisiæ, pag. 603.) Ideoque ex cerealibus paratos spiritus, præter illum ex vino præcisè destillatum, Autor noster pro usu medico seligit, dicendo: hos æquè validos esse, ac spiritum vini.

Quintarum, pag. 604.) Scilicet PARACELSUS *l. 3. de vita longa* tradit, ex vino posse elici Quintam Essentiam vini in forma olei, sic quidem, ut ex vini ℔j. vix acquiratur ℈j supernatante reliquo nil nisi phlegmate: Ast, quemadmodum dictus PARACELSUS in re facti est verissimus, ita alii hinc decepti, acquisiverunt saltem oleum vini: de quo conf. SCHROEDERUS *l. 4. ubi de vino.*

Fæcum polychrestarum.) Ex fæcibus vini potest destillari spiritus vini generosissimus per vesicam: vini autem fæces, post destillationem spiritus remanentes, exsiccatæ dant adhuc spiritum volatilem, & sal tartari volatile egregium: quod sal tartari quando in spiritum dissolvitur, observatur notabilis differentia; in fundo enim est liquor crassus, qui est phlegma cum sale, in superiore verò parte est liquor subtilis spirituosus, qui potest separari, vel etiam potest rectificari super sal tartari, ubi spiritus vini dephlegmatissimus prodit: caput mort. si indatur retortæ, & ultimo ignis rigore tractetur, prodit (1.) phlegma, (2.) verò guttæ crassæ oleosæ flavescentes, exactè alcali tartari referentes.

Combinatio, pag. 605.) Scilicet usurpatur spiritus vini nunc solitarius, nunc junctus cum spiritu salis acido, qua ratione emergit *aqua temperata Fratris Basilii*; nunc cum spiritu aut sale volatili urinæ, atque hac ratione vocatur *spiritus vini microcosmicus*: Conf. SCHROEDERUS *l. c.*

Oleositatis, pag. 606.) Scilicet sunt, qui multum virium cordialium oleo vini tribuunt; quod tamen tanti pretii non est, cum spiritus vini sit oleum resolutum, oleum verò vini spiritus vini concentratus, & facilè beneficio spiritus vitrioli parari queat; sicutihunc modum habet WILLISIUS, *pag. 162. Pharm. Rat.* & ejus ratio est, quod spiritus vitrioli absorbeat phlegma ex spiritu vini, hinc spi. vini concentretur & coeat in corpus oleosum supernatans, quia liberatur à phlegmate anteà discontinuante.

Vini melioratione.) Notat hìc AUTOR GLAUBERUM, parantem ex *oleo vini* & triplo spiritus vini *animam* suam *vini* pro melioratione vinorum & mustorum & in generosissima vina transmutatione, itemque pro cordiali: ast malè; quemadmodum enim spir. vini vino infusus hujus mutat saporem, ita & anima illa vini musto addita sapore nauseosum conciliat, *experientia teste*. De vino ulterius vid. BECHERUS *Physica subterranea*.

Saccharatis sollicitare, pag. 607) Sunt, qui vinum languidius meliorare gestiunt per saccharum, putantes illud de novo fermentativum: ast inanis est labor; quia vino saccharum nil fermenti addit, deficiente nervo, nempè tartaro: de quo conferatur BECHERUS *Phys. subterr. de Fermentatione*; ubi distinguit vinum in substantiam summam, mediam, & infimam, hoc est, tartaream.

Tartarus in vini residuo) Crystalli vinosi nil sunt aliud, quàm tartarus vel cremor tartari purificatus.

TITULUS XIX.

DE CEPHALICIS, ANTEPILEPTICIS, ET NERVINIS.

Inter cephalica nervina, pag. 608.) Nervis & cerebro, ac inde compositis & oriundis membranaceis partibus, externè frigus, internè acidum quodcunque inimicissimum esse solet; unde & dolores & spasmi sive convulsiones pro fomitis ratione nunc per essentiam, nunc per consensum, nunc vagi, nunc fixi, tàm internarum, quàm externarum partium, originem ducunt. Conveniunt ergò his malis tam absorbentia, speciatim partes animalium duræ, quàm inuertentia salia volatilia cum anodynis, tam mineralibus quàm vegetabilibus juncta, & tandem temperantia & tonum fibrarum conservantia ac restituentia oleosa, præsertim volatilia & spirituosa, adeòque aromatica vegetabilila, speciatim Nervina, item cephalica dicta.

Conducunt ergo affectibus neruinis ex Regno vegetabili lilium convallium, spica sive lavendula, majorana, rosmarinus, serpillum, salvia, viscus coryli, peonia, mastix: Quibus etiam sunt qui addunt marum, thymum, saturejam, origanum, stœchades, caryophyllatam, flores tiliæ, primulam veris, betonicam, squamariam, nigellam, antirrhinum, anacardium, euphrasiam, verbenam, anagallidem, &c.

Ex Regno Animali conveniunt castoreum, formicæ, unicornu verum: quibus addi solent hirundines, item animalia epileptica quædam, alce, trutta, rana, catus, ursus, erinaceus, pavo, &c.

Ex Regno minerali cinnabaris antimonii, aliaque sulphurea mineralia plus minus anodyna, ut succinum, &c.

Externè pinguedo anserina, canina, humana, viperina, tacamahaca, &c. quibus quidam addunt opoponacem, thus, sarcocollam, asam fœtidam, &c.

Ex his facilè in tanta farragine remediorum, ad hanc classem pertinentium, selectus inter pauca Præparata potest institui. Sic aqua quædam spirituosa, seu spiritus ex istis compositus cephalicus, vel elixyr cephalicum cũ spiritu salviæ & liliorum convalliũ paratum, loco mille aquarum cephalicarum & antiepilepticarum erit: cui pro lubitu castoreum nunc sociandum, nunc omittendum est: Item pulvis quidam cephalicus seu epilepticus selectior componendus ex cinnabari antimonij vel nativa cum unicornu vel cranio humano præparato, & sale volatili succini vel cornu cervi invicem mistis factum: Item loco spirituum urinosorum saliumve volatilium liquor cornu cervi succinatus erit optimus. His ipsis in urgentiore affectu & opiata pro lubitu facilè addi possunt.

Pro vehiculo talium remediorum aqua quædam simplex concinnior serpilli vel salviæ inserviat.

Pro usu externo aqua quædam articularis spirituosa composita cum formicis, item cum spiritu salis ammoniaci mediante calce vivâ parato jungenda: item galbanetum *Paracelsi*, unguentum anodynum *Autoris pag.* 628. sufficiunt, promiscuè cum pinguedine humana vel viperina subigenda. Emplastri loco vel emplastrum de galbano, vel ex tacamahaca, vel emplastrum diasulphuris Rulandi optimo cum successu usurpantur.

Eligit verò AUTOR lilium convallium pro spiritu abstractitio; hinc spicam nostratem utramque pro spiritu itidem abstractitio & oleo destillato; Majoranam, serpillum, Rorem marinum pro oleo destillando.

Lilium convallium.) Lilium convallium rore matutino madidum (ros enim hic est quasi menstruum promovens spiritus illius elevationem) destillatur cohobatione frequentiore cum bono vino in spiritum abstractitium, & frequentiùs à floribus rore madidis cohobatur, præsertim cùm ejusmodi aromatica nervina non opus habeant fermentatione, quia substantia illorum oleosa facilè avolans spiritum inertiorem sic reddit.

Oleo tædioso.) Oleum admodum est paucum; & mirabile est, integrum cophinum liliorum convallium vix dare ℈ß. olei, cujus rationem dicunt vulgò esse, quod polleat illud sulphure mercuriali volatili. Et sanè ejusmodi Nervinorum oleum nunc est à sale volatili juncto magis concentratum, nunc defectu salis à phlegmate dilutum, quorum illa, quò magis fricantur manibus, eò magis olent, & exsiccata odorem fortiorem retinent, v. g. mentha, spica, &c. dantque hæc destillando olea destillata: è contrà, quæ habent in superficie magis existentem quasi odorem, sulphur odoriferum minus à sale volatili concentratum, sed à phlegmate dilutum obtinent, illa post frictionem perdunt odorem, sicut & post exsiccationem sui, neque ex his oleum destillatum potest acquiri: ac talia sunt lilia convallium, rosæ, narcissus, hyacinthus, jasminus, basilicum ipsum, &c.

Spica.) Spica excellit, eaque tam mas vulgaris, quàm fœmina seu lavendula: Ex utraque fit spiritus abstractitius & oleum destillatum. Et quemadmodum hoc oleum tam externè contra pediculos & senibus in paralysi artuum, quàm internè in hystericis affectibus est polychrestum; ita si misceantur spiritus liliorum convallium part. iij. cum parte j. spiritus spicæ ritè parati, prodit *aqua apoplectica seu cephalica Autoris*, basis quarumcunque aliàs Aquarum compositarum.

Tres hirundinum aquæ, pag. 610.) Aquæ tres hirundinum famosæ sunt pro usu hysterico & epileptico. Interim si aquę nostræ apoplecticæ xe spiritu liliorum convallium & spica, addiderimus spiritum cum sale volatili cornu Cervi, & castoreum, habebimus *aquam antihystericam*; vel tandem acetum rutaceum, vel phlegma vitrioli, habebimus acidam; & sic porrò: item si addatur castoreum cum liquore cornu Cervi succinato, erit antihystericum optimum.

Maioranæ herba, pag. 612.) Majorana in spiritu abstractitio pro catarrhalibus capitis affectibus est egregia; sicut & oleum ejus destillatum prodest in affectibus narium, obstructione earum, polypo, coryza, odoratuque deficiente, tam per se usurpatum, quàm cum corpore in formam balsami redactum.

Maro.) Marum, speciatim Syriacum, simplex aromaticum nobilissimum est. Vis ejus penetrans est & odorifera, qualis in nullo alio simplici deprehenditur, ita, ut meritò quibusvis essentiis & spiritibus cephalicis addenda fuerit, utut propter raritatem rari sit usus.

Thymi, satureiæ.) Hæc reverà inter se & cum serpillo cognata sunt, vi aromatica & nervina egregiè pollent: unde omnia ea, quæ de serpillo dicenda, etiam hìc applicari possunt; magis tamen oleosum subjectum thymus, quàm serpillum esse solet.

Serpillum.) Serpillum nostras prodest contra affectus catarrhales chronicos: pro *spiritu* verò abstrahendo inservit rore matutino madidum, sæpius spiritum vini à nova herba madida cohobando, cum quo hinc D. D. MICHAELIS ex ligno sassafras paravit *essentiam suam catarrhalem*, dosi ʒß. ad ʒj. imperando desuper sudorem, egregiam.

Origano, pag. 613.) Par ferè est hujus cum serpillo & majorana vis: ratio, dum vi aromaticâ nervis, ventriculo, affectibus flatulentis, &c. conveniat. Nobilius est Creticum: interim tamen nec nostras reijciendum.

Stœchade Arabica.) Stœchas Arabica, & hodie Gallica, egregium est atomaticum volatile, indeque capitis & uteri morbis speciatim dicata, quatenus & caput roborat, & uterinis affectibus, imprimis mensium suppressioni & sterilitati, succurrit.

Citrina.) Stœchas citrina rari usus est.

Tiliæ floribus.) Tiliæ flores speciatim recensentur inter remedia cephalica, unde aqua & horum spiritus contra epilepsiam, item contra vertiginem, subinde usurpari solet: hinc etiam *Syrupus tiliæ epilepticus Cnofelii* egregius prostat in M. A. N. C. *Ann.* 6. *Append. Tit.* 7. *pag.* 52.

Veris primula.) Primula veris non incommodè à quibusdam vocatur verbasculum, quatenus vi anodynâ flores, idemque verbascum, præstare possunt: unde in affectibus capitis unà cum aliis usurpari solent, & speciatim in paralyticis morbis internè & externè solent commendari.

Salviæ, pag. 614.) Salvia est aromaticum oleosum elegans, capiti ac nervis speciatim dicatum, adeoque in morbis, ut vocant, capitis frigidis, quales sunt vertigo, apoplexia, paralysis, &c. nobilissima est salvia, internè & externè usurpata. Sanè essentia salviæ seu elixyr cum spiritu proprio paratum, contra vertiginem senum est elegans remedium. RULANDUS monachum epilepticum solo vino salviato integrè curavit. *Spiritum vitæ salviatum*, item *aquam epilepticam salviatam* describit DEODATUS *in Panth. Hyg.* adeoque textura sua oleosa volatili partibus nerveis in robore conservandis, & acido istis inimico temperando est salvia egregia. Ut taceam, eandem & utero, utpotè corpori nervoso, suo modo convenire, dum non secus ac rosmarinus sterilitati confert.

De betonica emplastro, pag 614.) Scil. Betonica inter vulneraria cephalica recensetur vulgo; illam tamen minoris æstimat AUTOR *noster*, substituendo vel sacculos cephalicos alios, sine ingrediente betonica ex recentis fœni semine, quod constat utplurimum semine trifolii pratensis, confectos, pro scopo externo, nempè discutiendi, resolvendi, vel emolliendi.

Nec Rosmarini hortensis, pag. 615.) Hunc contra AUTOREM seligo, eò quod præter usum nervinum speciosissimè conferat in fluore albo, mensibus suppressis, sterilitate, & morbis post partum uterinis, tam in spiritu abstractitio, quàm in oleo destillato usurpandus; non secus ac ejus cum ligno sassafras factum Decoctum in vino egregium est in affectibus catarrhalibus chronicis.

Ipsa pœonia, pag. 616.) Hìc observandum, quod, quemadmodum optima reverà simplicia in effectu non semper convenire solent, ita nec mirum sit, pœoniæ radicem interdum in epilepsia fallere, utut aliàs radix ritè collecta & de collo suspensa epilepsiam curaverit, & viderim in Anglia, quendam hujus ù desperatissima vertigine liberatum fuisse. Cæterum bina sunt illius collectionis appropriata tempora, nempè mensis Julii, cum sol ingreditur leonem, h. e. 12. 13. vel 14. ejusdem die, & quidem decrescente luna, cùm accrescente luna ad affectus capitis inimica sit, eosque exasperare soleat. Deinde colligenda est pœonia latis foliis, quæ instar juglandis conspicitur, & respectu thyrsi quoque differt à pœonia fœmina, cum sol est in signo arietis, h. e. mense Martio, mox post æquinoctium vernum decrescente luna. Neque enim superstitio subest huic collectioni, cum & ego noverim, lignum quoddam de collo suspensum, & certo tempore collectum abigere erisypelas. Aqua destillata ex succo radicis expresso inter vehicula antiepileptica non contemnenda est suo modo. Præterea semen pœoniæ exhibet emulsionem non inconcinnam pro incubo & infantum terrore nocturno, minante epilepsiam ipsam. Quidam ex hoc semine destillare volunt oleum, quidam exprimere: sed oleum & operam perdunt.

Viscum, pag. 618.) Visca contra Autorem non contemnenda: ac ipse vidi corylini visci dosi ʒß. ad ℈ij. effectus nunquam non expectatos in epilepsia chronica; & tiliaceum uti quercinum suam laudem mereri BOYLEUS probat *in Philosophia Exper.* qui dicit per experientiam beneficio visci quercini epilepsiam inveteratam curatam fuisse; cui tamen palmam præripit corylinum, quia ex ipsa corylo antepileptica habentur non inferioris notæ. Sic, utut amuletum illud ex sambuco in salice crescente contra epilepsiam non rarò infidum sit, hoc ipso non est reijciendum, cum ejus insignem dicto in casu effectum præter HARTMANNUM referat BARTHOLINUS *in Centur. Anat.* Interim spiritus acidus viscorum non tantum præstat, quantum visca per se, cum crasis seminalis eorũ per ignis vim mutetur, ut oleũ & *Spiritus Heraclinus Rulandi* antiepileptica sint paranda ex ligno coryli, certo tempore reciso.

Nigellam, pag. 619.) Nigella commendatur in coryza: sed sufficit majorana.

Antirrhinum.) Antirrhinũ rari est usus: propter signaturã capsula

rum

rum seminis, à quibusdam pro capitis affectibus laudatum. Aliàs saltem contra veneficia & incantationes, tam hominum quàm canum, commendari, & multiplici externo usu pro tali scopo usurpari solet.

Anacardos.) Succus anacardii commẽdatur ad memoriç robur: hinc præparant confectionem anacardinam compositam: sed parum valet.

Euphrasia.) Euphrasia commendatur in oculorum affectibus: sed postponenda est chelidonio maiori, vel fœniculo.

Anagallidis, pag. 620.) Anagallis laudatur in Maniacis & Melancholicis: sed vanè.

Aqua.) Aqua verbenæ obstetricalis parum in recessu habet.

Verbenç extractum.) Extractum verbenç in cephalalgiis non admodum inueteratis commendatur.

Hypericinum.) Extractum hyperici præstans obseruatum fuit in maniacis & malancholicis.

Epilepticos pulveres, pag 622.) Ex his pauci sufficerent: nempè ad epilepsiam, primariò puerorum, duo imprimis prostant remediorum genera, utramque itidem paginam facientia, eaque sunt vel fixa absorbentia vel volatilia positiuè magis fomitem morbosum corrigentia: quibus utrisque jungenda sunt opiata seu anodyna impetum spirituum sistentia. Jam verò inter fixa excellit sulphur quoddam antimoniale fixum, quale est cinnabaris antimonii; cui ex animali Regno, præter cornu Cervi, unicornu marinum & margaritæ jungi poterunt: sicut contra inter volatilia eminent sal volatile succini, cornu Cervi, quibus combinandum est tantillum camphoræ, hincque egregius existit liquor cornu Cervi succinatus ritè paratus, qui adultioribus & epilepticis annos 15. ad 18. natis nuno solitarius, nunc specificatus cum camphora, nunc cum opio prodest.

Pulveris bezoardici albi.) Huius descriptionem tradit AUTOR *pag.* 280. constatque ille ex cornu Cervi Philosophico, terra sigillata & unicornu fossili; indeque hunc commendat pro epilepsia puerorum, ex consensu abdominis nata, præseruatiuè.

Balsamorum cephalicorum, pag. 623.) Distinguenda sunt hæc; alia enim sunt voluptuosa, ut zibethum, moschum & ambram recipientia; alia medicamentosa, quorum plurimorum loco seliguntur ab AUTORE pauca destillata appropriata: v. g. instar primarii corporis esse potest oleum destillatum succini (utut hoc sanis delicatioribus ingratum videatur) cui addatur dimidium olei destillati spicæ vel lavendulæ, hæcque ambo acuantur oleo destillato maioranæ; ita emergit *Balsamus apoplecticus*, sed *medicamentosus*, cui pro acumine & scopo confortandi adjici poterit q. s. olei destillati cinnamomi, & parum olei destillati caryophyllorum; hincque omnia sub debita proportione oleo nucistç expresso excipiantur; & si color balsami flavus inimicus est, cum cornu Cervi usto minutim pulverisato in nigredinem tingi poterit.

Destillatis antiparalyticis.) Scilicet olea destillata penetrantissima internè interdum minus conveniunt, eò quod sint nimis graduata & generosa, nervosque nimium irritando iisdem inimica: non secus ac eadem externè interdum contracturas artuum inducunt; quale phænomenon aliquando ex usu externo petrolei, misti cum destillato oleo spicæ & terebinthinæ, ipsemet vidi in quodam; unde mutato consilio, præscribebam & ordinabam potiùs spiritum formicarum & lumbricorum terrestrium per putrefactionem paratum, mistum cum spiritu salis ammoniaci cum calce viva facto, & aqua articulari ad extra.

Olivarum aut nucum oleum, pag. 644.) Interdum autem necesse est, adhibere externos litus oleosos emollientes; hinc eligit Autor *noster* oleum nucum, acuatum cum oleo quodam destillato nervino. Interim tamen dicerem potiùs loco illorum, tanquam viscidorum, adeoque in recessu acidorum, sumendum esse petroleum, præsertim album vel rubrum, & huic jungendum oleum destillatum baccarum juniperi, terebinthinæ, spicæ, &c. Et pauca hæc loco mille oleorum in usu externo nervino antiparalytico optimè sufficiunt. Vel etiam sumatur loco allegati petrolei oleum lumbricorum terrestrium, paratum ex iisdem viuis, oleo oliuarum infusis & mediante diuturnâ digestione resolutis, quod per filtrum hinc separatum acuatur cum oleo destillato terebinthinæ vel spicæ.

Per destillationem compositis, pag. 625.) Quicunque tandem olea quædam composita desiderant, ii sibi parent galbanetum illud Paracelsi (quod habet SCHROEDERUS *L. 5. p. m.* 169.) seu oleum compositum ex galbano & terebinthina, hocque pro re nata oleo spicæ destillato acuant.

Malacticum simulque resoluens, pag. 626.) Unguentum si volumus habere, tunc sumamus oleum destillatum spicæ, terebinthinæ, iuniperi, maioranæ, &c. hisque sociemus pinguedinem sibi familiarem, nempè vel anserinam, (quæ penetrantior) vel caninam, (quç resolutiua magis & calida) vel humanam, (quæ magis temperatiua existit) denique butyrum maiale simplex, & habebimus unguentum abundè sufficiens, h. m.

℞. *Ol. destillat. terebinth.* ℥iij.
Bacc. junip. ℥ij.
Spicæ ℥ß.

Incorporentur cum
Pingv. human. vel canin. vel anserin. Nonnibil liquef. ℥iij, vel ℥ß, ad ℥vj. M.

Et qui horum consistentiam spissiorem optat, addat sub calore ignis resinæ vel terebinthinæ parum; hac ratione impetrabitur in pluribus casibus externis unguentum, e. g. pro resolutis, luxatis, & contortis membris abundè sufficiens.

Resolventium residuis, pag. 627.) Scilicet pro scopo resolvendi & discutiendi seligatur melilotum, chamomillaque tota, & his subinde addatur hyoscyamus, rediganturque omnia in formam cataplasmatis vel epithematis sufficientissimi; non secus ac simile ex fœni recrementis, Germ. *heusaamen*, trifolio, ceu loti specie abundantibus, parari potest.

Vix autem in abiteis piceæve vel pinastri Strobilis.) Scilicet loco oleorum ex huius aut pini strobilis, destillatorum sufficiat, pro resolutis arthriticorum partibus, nobile oleum destillatum vel balsamus terebinthinæ, præsertim cùm illud *balsamum occidentale* à STARCKIO salutetur.

Emplastra nervina.) Id est resolventia, discutientia, emollientia, &c. hæc omnia pariter ex aromaticis & pinguibus constantia, quia v. g. malum Ischiadicum & arthriticum exasperant, hinc AUTOR *noster* emplastrum diasulphuris seligit. Et quasi vulgò talium emplastrorum resolventium in tumoribus dolorosis duo sunt primaria ingredientia, nempè vel pinguia olea mucilaginosa & resinosa, vel gummata paulò acriora, aliàs attrahentia dicta. Jam verò sicut pinguia nihil valent, dum poros cutis incrustando & inviscando impediunt, quò minus tumor insensibilis transpirationis beneficio resolui, & æger euadere queat; ita gummata tumores neruosarum partium dolorosos exasperant. Equidem diceret quis, hyoscyamum esse addendum; quod verum quoque, interim tamen dubium emergit, an tunc emplastrum? an verò naturæ motus iuvet? unde potiùs loco tot *diaphoreticorum emplastrorum* pro tumoribus arthriticis sufficiat hoc:

℞. *Colophon. pulv.* part. ij. vel iij.
Cui super igne liquefactæ
inspergatur sensim
Succin. præpar. vel *minutiss. pulveris.* pars i.

Hincque cum pauco *terebinthinæ* & *ceræ* F. Emplastrum; quod sub usus tempore ulteriùs cum *oleo destillat. succini* vel cum *petroleo* malaxatum applicetur.

Vel sufficit quoque *emplastrum diasulphuris Rulandi*, quod ex HARTMANNO describit SCHROEDERUS *l. 2. pag.* 200. in cuius Ingredientibus tamen myrrhæ abundantis proportio culpanda venit; hinc emplastrum rigidum est:

℞. *Bals. sulphuris* ℥iij.
Colophon. ℥iij.
Myrrhæ,
Terebinth. an. ℥ij.
Ceræ ℥ß.
M. pro *emplastro* molli & tractabili.

Sic egregium quoque est emplastrum, quod fit ex pice sutoria liquefacta, inspergendo eidem pulverem sulphuris, quod egregia est in affectibus nervinis: loco cuius tamen & commendamus *emplastrum* illud *Ischiadicum Poterii*, quod habet *Cent. 2. Obs.* 14. ex *pice navali, sulphure, succino, terebinthina & mastiche*, quod in malo ischiadico reuerà est egregium; sicut & in luxatione vertebrarum supra os sacrum applicatum est egregium & singulare. Equidem difficulter hoc detrahi potest & maximè adhæret; si tamen lapis calefactus priùs applicetur, tunc liquescit, & facilè cedit emplastrum.

Præstantissimum illud ex oleo seminis hyoscyami, pag. 628.) Commendat hìc Autor *emplastrum de hyoscyamo*; & sanè nobilis est illius compositio, dum recipitur succus hyoscyami ad consistentiam mellaginis inspissatus, huicque calido addit oleum seminis hyoscyami expressum, hinc inuicem benè agitando incorporantur: sub finem additur paucum ceræ & terebinthinæ, & ita in consistentiam *emplastri anodyni* & resoluentis tumorum duriorum partium neruosarum redigit.

Splenetico, pag. 629.) Scilicet emplastrum ex hyoscyamo allegatum specificari potest nunc cum mercurialibus, v. g. Mercurio in saliua jejuna extincto, vel amalgma eius, in casu nempè tumorum & gummatum venereorum, cum gummatibus, v. g. gummi ammoniaci dimidio vel galbani, nunc cum aliis loco *splenetici emplastri*. Et hęc emplastra pauca instar mille aliorum sufficiant. In casu tumorum scirrhosorum viscerum duriorum Narcotica eiusmodi, affirmante hoc DORINGIO *de opio*, pro scopo emolliendi sunt optima; hinc hyoscyamus, cicuta, &c. recipiuntur loco spleneticorum quorumcunque; itemque in quartana febre, cum affectibus splenis comitata, cum succo cicutæ usurpatur in casu tumorum duriorum partium neruosarum.

Alcalisata.) Hæc externè in doloribus & tumoribus dictarum partium, oriundis ab acido, egregia sunt pro discussione illorum, adeoque & aqua calcis viuæ tam egregia est: siue ergo sumatur liquor tartari, siue aliud, habebitur idem effectus: hinc dolores podagrici cum spiritu salis ammoniaci cum calce uiua parato leniuntur, & in inflammationibus, erysipelate, contusionibus partium neruosarum, tumoribus mamillarum ex lacte coagulato, excellunt: ut mirer spiritum urinę uel salis ammoniaci usurpari adeò rarò, cum

cum tamen optimè imbibat acida, & resolvat coagulata stagnantia. Cæterum potest & spiritus salis ammoniaci misceri cum oleis in consistentiam unguenti, quod inventum fuit BURRHI ex relatione BARTHOLINI, dicentis: BURRHUM habere emplastrum, quod altero manè desumptum nullum talium vestigium relinqueret, & est valdè commendabile: scilicet emplastra hæc sunt volatilia, indeque terebinthina, cum sale volatili urinæ in pauxillo aquæ soluta, trita in mortario dabit unguentum calidum proficuum & penetrantissimum.

Febrifuga ex araneis emplastra.) Intelliguntur hìc emplastra febrifuga, quale est illud SCHROEDERI è STROBELBERGERO mancè descriptum; indeque loco ejus meliùs fiat ex fuligine furni splendente, terebinthina, camphora, & oleo aranearum; quod forma emplastris carpis manuum vel nuchæ applicatum in febribus intermittentibus non inconcinnum. Interim & hujus loco commodiùs blanda vesicatoria assumantur in tertianis & quartanis chronicis, nuchæ vel carpis manuum applicanda.

Oxycrocea.) A chirurgis externè usurpantur, præsertim in principio fracturarum, & quando à causa externa locus nerveus est læsus, pro discussione scilicet tumoris. Interim AUTOR illa reijcit, & non æquè in fracturis tuta sunt. Confer. HILDANUS C. 4. *Obs.* 99. & 100. ubi legitimum habet horum oxycroceorum usum.

Melilotinum.) Emplastrum de meliloto non reijciendum est, præsertim cum ejus concinnior descriptio habeatur in PAULI *Botanico Quadrip. pag.* 392. Interim tamen pro suppurandi scopo parabiliora prostant: v. g. pultes & cataplasmata domestica ex herba & floribus chamomillæ, malva & meliloto, in lacte coctis (si tumor suppurandus sit rebellior, addatur cepa sub cineribus cocta) paranda. Non secus euporiston quoque est, quod paratur ex sapone communi in lacte calido dissoluto; nam & hoc calidè applicatum insigniter emollit & maturat tumores ad suppurationem tendentes.

Emplastra ad tophos.) Scilicet cùm tumores renitentiores, v. g. venerei, neque etiam alcalibus cedant, hinc Mercurius, repræsentans alcali metallicum, absorbens acidum tumorum coagulans, resolutivus & penetrantissimus, advocandus erit, isque nunc vivus in saliva extinctus, nunc cum Saturno maritatus: de quo amalgamate conferatur SCHROEDERUS *in Pharm. l.* 3. *n.* 12. *pag.* 198. & DECKERUS *in Praxin Barbettianam pag.* 16. HOFFMANNUS *in Clave pag.* 261. Atque hoc amalgama puto intelligere POTERIUM per *mumiam* suam *mineralem*, quam ad ulcera desperatissima adhibuisse fatetur.

Matricale) Emplastrum in suffocatione hysterica usitatum videri potest in *Pharm. Augustana* sub nomine emplastri matricalis de galbano usitati. Interim loco illius sufficere potest galbanum simpliciter liquefactum, & malaxatum cum part. ij. vel iij. olei destillati succini, & parte j. olei destillati spicæ; quod malaxatum & inductum super alutam imponatur regioni umbilicali; sicut olea allegata scrobiculo cordis vel umbilico illita, imponendo desuper laterem calefactum, in eadem passione hysterica non sunt infructuosa.

Gummata, pag. 632.) Considerat jam AUTOR *noster* subjecta aliqua grummosa inodora & suaveolentia: Inter graveolentia pro scopo resolvendi externè ac internè seligit gummi galbanum, quod & pro usu externo concedo: interim, quia illud præ gummi ammoniaco internè assumptum magis ingratum & nauseosum est, hinc hoc loco illius commendo, præsertim cum idem pro scopo incidendi galbano palmam præripiat. Cæterum si galbanum internè assumendum, solvendum illud est pro sui depuratione & quisquiliarum separatione in aceto vel vino, & denuò inspissandum: contrà, si idem externè adhibendum sit, dictâ ratione non depuretur, sed saltem blando igne in terebinthina liquetur, ne secus oleum huius volatile auolet & exhalet, postmodum pro extemporaneo adhibeatur.

Asa.) Asa fœtida in usu medico est vulgò contra passionem hystericam, propter fœtorem: ubi tamen observavi, hystericas idiosyncrasiæ singularis istius odore, non secus ac moschi, fuisse læsas: adeoque sua cuique hystericæ est idiosyncrasia, quod probè attendendum; cujus ratione asa fœtida non omnibus prodest ob sui fœtorem, huic incensum sulphur, alteri pix incensa, paucissimis asa fœtida arridet.

Fœtidis emplastris.) De emplastrorum fœtidorum effectu dubitatur; MYNSICHTUS contra veneficia commendat: usus sum aliquando in fascinata quadam noviter nupta sine efficacia.

Depuretur.) Inter præparata ex galbano est Depuratum, nempè cum aqua, aceto, vino, &c. quæ tamen depuratio ad externa medicamenta non est necessaria.

Galbaneta diversiformia emplastra, pag. 633.) Inter hæc *emplastrum de galbano crocatum* MYNSICHTI egregium est, pro discussione tumoris mammarum, ex lacte coagulato dependentis, illinendo priùs mammam cum spiritu salis ammoniaci cum calce viva parato, & hinc illud emplastrum applicando, desuper sacculum oryzâ vel auenâ repletum & calefactum imponendo. Præterea alterum MYNSICHTI *emplastrum de galbano* egregium est in callis & clavis pedis auferendis; liquescunt enim illi ex hujus impositione, hinc iis abscissis, denuò imponatur; prodest quoque contra omnes spasmos hystericos, colicam et iam abdominis, &c.

Olei.) Oleo scilicet destillato galbani præfero galbanetum Paracelsi, idque tam simplex cum terebinthinæ oleo, quàm compositum à SCHROEDERO descriptum, ceu nobile topicum in affectibus nervorum, tàm à causa interna, quàm externa enatis. Et quia galbanum in specie affectibus abdominis spasmodicis dicatum est, propterea eò magis *Galbanetum* illud *Paracelsi* in passione hysterica, colica convulsiva, paresi ex colica, contusione nervorum, & luxationibus artuum egregium est.

Ceræ & saponis oleo.) Modus habetur in AUTORE *pag.* 104. fit enim sic oleum penetrantissimum in affectibus nervinis & articulorum podagra.

Graveolentiora è tartaro.) Olea tartari & guajaci egregiè resolventia sunt pro tumoribus duris & quasi venereis: vid. AUTOR *pag.* 104. (ita ut horum gutta æquè penetrans sit ac ipsa camphora;) & rectificata è cornu cervi usto vel calce viva coloris aurei evadunt. Interim tamen, qui talia horrent, externè usurpanda recipiunt, juxta monitum AUTORIS, oleum ceræ vel pinguedinis alicuius, vel saponis (Veneti imprimis pro doloribus podagricis) quorum modum destillandi AUTOR dedit *suprà pag.* 104. egregia quippè hæc sunt in affectibus nervorum & articulorum.

Suaveolentia gummata.) Ex his eligit AUTOR thus, mastichem, sandaracham que: quibus & ego moneo, accensendam esse tacamahacam.

Sarcocolla, pag. 634.) Sarcocolla est gummi temperans & emplasticum, quam veteres usurpant inter collyria sicca, *Sief* dicta, eamque nunc crudam, nunc in lacte extinctam id est nutritam: Ast incongruè secundùm AUTOREM, cum æquè Sief album sine hac egregium sit.

Mastiche.) Mastix gummi nobile est ex arbore lentisci spontè exsudans, cujus grana jejuno stomacho deglutita uti stomachalia sunt, ita & similia topica præbent, & in *essentiam* liquidam *stomachalem*, intrà & extrà usurpandam, nec non *anticatarrhalem*, cum spir. vini tartarisato redigi possunt, & præfert hanc AUTOR ipsi aquæ mastichinæ, quam vid. in SCHROEDERO (præfert etiam decocto extemporaneo, nempè TILEMANNI.) Residuum magma post olei destillationem ad instar colophonię, pro recentibus vulneribus egregium est, præsertim cum rusticus ille cultrivorus Borussus post excisionem cultri deglutiti, balsamo & oleo mastichis, internè & externè adhibitis, fuerit sanatus.

Formicarum massæ.) Scilicet formicæ inhabitantes sylvas resiniferas pino & abiete luxuriantes, istæ in specie quæ grandiores apparent, & attactu sui spirant acidum, vescentes solummodo granulis resinosis ex arboribus illis transudantibus, quæ proinde in acervos colligunt, atque hæc grana acidum spirantia à quibusdam loco mastichis usurpari solent; sicut ea commendat GLAUBERUS *Part.* 1. *Oper.* Interim tamen ea ultra vulgarem resinam nil in recessu habent.

Sandaracha, pag. 635.) Est duplex: Græcorum, nempè arsenicum rubrum, Germ. *Rauschgeel*, & Arabum seu gummi juniperinum: quarum hæc loco ligni lentiscini pro basi suffituum catarrhalium quorumcunque accipitur, cui possumus addere mastichen, rasuram succini, thus & benzoen: e. g.

℞. *Sandarac. sive gummi iunip.* ℥j. ad ℥iß.
Ras. succini ℨij.
Mastich. ℨj.
Benzoes ℈j. ad ℈ij.

M. pro suffitu adaptando beneficio calidæ frictionis pro meliore sui penetratione.

Benzoe.) Benzoe est egregium stomachale & nervinum.

Styracem calamitam.) Hæc egregium est nervinum stomachalibus affectibus conveniens, hincque DIGBÆO & HARTMANNO in emplastro de styrace usitatum. Interim tamen loco illius sufficit benzoe, neque ladano opus habemus.

Ladanum, pag. 636.) Ex hoc prostant apud HARTMANNUM pilulæ de ladano analeptico cephalicæ; item emplastrum stomachale de Ladano CRATONIS *in Pharm. Aug.* Interim loco horum euporiston habemus gummi tacamahacæ, malaxandum cum balsamo Peruviano pro eodem usu.

Tacamahaca.) Tacamahacam reijcit AUTOR; quod quidem pro scopo suffitus concedimus: at propter vim nervinam singularem anodynam temperatam, blandè discussivam & resolutivam, nobilissima est, hincque emplastrum ex illâ cum terebinthina subactâ, & balsamo Peruviano in vitell. ov. soluto malaxata paratum, egregium est in cardialgia, doloribus artuum, & malo Ischiadico, resolutione partium, & ventriculi affectibus.

Elemi, pag. 637.) Vi suâ balsamicâ ad capitis vulnera commendatum est, indeque ARCÆUS unguentum & emplastrum habet, quorum basis est gummi hoc elemi; interim eidem, in capitis affectibus egregio aliàs, substitui potest terebinthina.

Epilepticis, pag. 938.) Scilicet epilepsia est vel idiopathica, vel sympathica ex alia parte affecta originem ducens. Iam igitur in idiopathica commendatur ungula alcis ab unico LEVINO LEMNIO *in occultis Naturæ Miraculis*, testante, se beneficio annuli ex hac con-

confecti, ceu amuleto quodam, epilepticum restituisse: ex quo tamen planè dubito, an ungula illa alcis antepileptica sit? sive internè sive externè adhibeatur? Sic eadem neque in consensuali epilepsia præ cornu Cervi prærogativam quandam habet.

Hirundinum lapillis.) Lapillus hic, *chelidonius* dictus, ad epilepsiam quoque commendari solet: sed subinde imposturæ intercedunt. Præterea de *lapide chelidonio* tàm *falso*, qui *species est opali*, quàm *genuino* in ventriculo, item hepate pullorum reperibili, vid. VELSCHIUS *Hecatost.* 1. *pag.* 74. Conferatur etiam BARTHOLINUS *Cent.* 2. *Epist. pag.* 438.

Nec humanum cranium, pag. 639.) Hic observanda est differentia inter ossa & cranium, quod ex homine successivè &, ut dicunt, naturaliter mortuo, & quod ex eodem violenter interempto desumitur; quorum illud, sicut & ossa, non habent prærogativam præ cranio cervi & osse tauri: ast, quod ex suspenso & rotâ fracto homine desumptum est cranium, alteri substituendum, eò, quod in tali habitet adhuc spiritus insitus parti, unà cum rore seu spiritu influo, qui sub morte concentrati reverà aliquid efficient: id quod & usnea ostendit, ceu specificum epilepticum; unde par ratio habenda de rasura cranii humani violenter interempti, quippè quod ob mumiam sibi inhærentem sub pulveris forma datum, antiepilepticum est non ignobile, non secus ac spiritus cerebri hominis violenter mortui aliquid in recessu habet; alia enim præparata vim mumialem produnt.

Lac, pag. 640.) Lac humanum ceu analepticum laudatur quidem: interim Phthisici confirmati non curantur ex ejus usu; contrà mediocriter sanos pro tẽperandis humoribus scorbuticis juvat, sicut & iuvenes à venere delassatos mirum quantum reficit, item marcescentes, sive apparenter phthisicos.

Lumbricos, pag. 641.) Lumbricos humanos quidem internè exhibuerunt pro ejiciendis vermibus intestinorum sub forma pulveris; sed aliter sentit TABERNÆMONTANUS, lumbricos inde generari potiùs, adeoque falli nos, ut igitur mercurialia loco horum sufficere queant.

Pulveres, pag. 642.) Scilicet suggerit hìc AUTOR *pulveres* binos *cephalicos*, *unum pro adultis*, *alterum* verò *pro infantibus lactantibus*; quorum *priorem* ʒß. dosi usurpandum constituit pro basi quorumvis analepticorum, & loco cujusvis specifici, non secus eundem dosi gr. iij. vel vj. anniculis infantibus præservativè pariter ac curativè, præmisso vomitorio antimoniali, aut quoque laxativo Mercuriali ex helleboro nigro & Mercurio dulci parando, exhibet, interponendo subinde salia volatilia urinosa, & subjungendo essentias nervinas castorei, succini, camphoræ, &c. nec non pro minori spirituum impetu opiata sociando. Deinde *alterum* suum pulverem antiepilepticum anodynum suadet lactantibus, epilepticis pariter, ac inquietudinibus, torminibus, vomitibus, diarrhœis, &c. afflictis, specificandum contra tormina per olei destillati anisi parum aut etiam additione salis volatilis cornu Cervi, vel succini.

Auro, pag. 643.) Usus auri crudi vel minutissimi sub forma pulveris, vel sub forma liquoris potabilis, mediante sui extinctione non adeò insignis est nec tanti ponderis: de quo conf. HOFFMANNUS *Clav. pag.* 700.

Hysterica.) Quemadmodum paroxysmi hysterici per suaves odores subindè excitantur, ita iidem per contrarios fœtores, ex animali Regno præprimis petitos, ceu in quo regnat sal volatile oleosum, sopiuntur.

Lichenes, pag. 644.) Lichenes equorum, Germ *die Grossen Pferde-Wartzen* primitus à PARACELSO introducti sunt pro suffitu hystericarum intra genitalia, addendo iisdem cornu capræ. CROLLIUS ex iisdem parat extractum hystericum: sed castoreum prævalet.

Castoreum.) Hoc genuinum recens eligit AUTOR *noster* internè, vel per se in substantia (qua ratione mirificè sudorem movet cum euphoria hystericæ, estque instar omnium ex Regno animali remediorum antihystericorum) vel in essentiâ liquida usurpandum; quam *essentiam* vulgò parant per simplicem spiritus vini infusionem & extractionem: Ast essentia hæc est admodum languida; melior fit, si

℞. *Castor.* part. iv. vel vj.
Salis fixi tartari vel *nitri* pars j.

Hisque mistis superfundatur spiritus vini q. s. hac ratione exacta solutio castorei succedit, cuilibet liquido, sine præcipitatione, permiscibilis. Essentiam filtro AUTOR separat, liquorem filtratum per spiritum vini abstrahit, & liquorem abstractum extracto residuo iterum affundit. Deinde potest eadem parari cum spiritu salis ammoniaci vinoso, ex tempore solvente castoreum in essentiam rubicundissimam, cuique liquori commiscibilem, & hystericis admodum proficuam.

Destillat. oleum.) Oleum castorei destillatum per retortam perpaucum est & empyreumaticum.

Pilulis officinalibus, pag. 645.) Pilulæ de castoreo sunt vetustæ, & earum ingredientia cruda, non tamen inconcinna, præsertim cum constent ex appropriatis & anodynis, atque cum his coincidit, utut magis artificiosè paratum, nostrum extractum *laudanum hystericum* usuale *Conerdingii*, ex *extracto castorei*, *calami aromatici*, lapide bezoardico, laudano opiato &c. constans.

E fragrantibus.) Fragrantibus antihystericis ex animali Regno pro Praxi succincta non simpliciter indigemus, præsertim cùm præparata ex cinnamomo, cardamomo & caryophyllis habeamus. Interim pro diffusiore Praxi locus esse potest moscho & ambræ, illi quidem pro externo, huic verò pro interno usu analeptico. Aromata autem præstant, & superant hæcce odorifera ex animalibus.

Moscho.) Moschus est liquor sui generis, in capsula peculiari propè inguina in ventre animalis moschiferi, in glandulis collectus & repertus, quemadmodum zibethum & castoreum receptacula habent propè inguina. Adulteratur autem Moschus hac ratione à mercatoribus; dum animalis occisi sanguinem sub cute congrumatum eidem unà admiscent, & sic omne istud liquamen pro moscho venditant. Cæterùm usus moschi genuini convenientissimus est, quo subigitur is cum dulplo vel triplo sacchari, sic enim mistura fragrantissima emergit: vel, quod melius adhuc, moschus ab oleis destillatis resolvatur, & sic in effectu & fragrantia sua mirè exaltatur; hinc subigatur cum olæosacchari alicujus parte quadrupla, & sic habebitur elæosaccharum elegans moschatum, quod solidis & liquidis compositionibus facilè misceri & distribui potest.

Ejuscemodi moschata, pag. 646.) Scilicet notum est, quod talia fragrantia concreta subjectis delicatioribus & hystericis sint perquam adversa, ac viris quoque, spiritus animales volatiliores habentibus, nimis generosa, quid igitur tunc consilii? Sanè reverà nocet hisce moschus, ast odoretenus tantum: contra si is hac ratione exhibeatur, ut nares sumentium non feriat, tunt etiam mulieribus hystericis commodiùs propinari potest. Confer. BARTHOLINUS *in Cent. Anat.* & HORATIUS AUGENIUS, quorum hic habet *pilulas hystricas ex moscho*, *ambra*, *oleo destillato caryophyllorum*, unà cum cautela, ne propinentur eadem ita, ut nares sumentis illorum odor feriat.

Ambra.) Hæc contra AUTOREM reverà insignis est vi analeptica in spirituum animalium defectu, tam morboso post morbos, quàm naturali, nempè in senio, adeoque inter confortantia calida nervina cephalica sit singularis, utut ratione originis occulta. Licet enim KLOBIUS *Tr. de ambra* 18. opiniones congesserit de ortu ejus, tandem concludens, esse excrementum eam avium quarundam in Orientali India reperibilium, tamen nulla earum satisfacit; sicut nec gallorum eandem compositum ex melle & cera statuentium. Cęterùm duo in ambra desiderat AUTOR *noster*.

1. *Fragrantiam.*
2. *Effectum.*

Quod *fragrantiam* ejusdem concernit, facilè oleum nucistę imitabilem; alia olea aromatica fragrantia eandem superant: interim si teratur illa beneficio oleorum & oleosorum, v. g. zibetho, aut oleo quodam destillato, tunc hac ratione resoluta penetrantissimum odorem spirat, & animatur quasi hinc ambra: de quo conferatur TACHENIUS *Hippocr. Chym. pag.* 269. Quoad ambræ effectum, quod nempè eadem in granulari dosi, quâ vulgò datur, parum vel nihil operetur, verum illud est: ast modò oleo cinnamomi animata ejus plures tales doses dentur, tunc quoque ita erit singulare resocillativum facultatis animalis.

Teneriorum, pag. 647.) Scilicet literati spiritibus animalibus subtilioribus, & tenera nervorum texturâ prædití, non ferunt ambrata, moschata, zibethina, aut quælibet aromatica penetrantiora, eò quod hæc illis nimis generosa sint, & caput eorum repleant, h. e. ab illorum fortiori impressione spiritus animales subtiliores faciliùs turbantur & moventur, hinc affectum quasi inebriatorum incurrant; præsertim si nares feriant, quod ordinatium est literatis & hypochondriacis: unde cautè ejusmodi generosa talibus subjectis exhibeantur; præsertim caveatur, ne illa horum nares feriant.

Cum saccharo.) Scilicet duplex est modus usurpandi ambram: sive in forma sicca, terendo eam cum saccharo in pulverem ambratum analepticum summè efficacem; vel, quod melius, cum elæosaccharo cinnamomi vel caryophyllorum: aut quoque in liquida, parando ex ea *essentiam* rubini instar cum *spiritu rosarum*, vel *melissę*, vel *liliorum conuallium* abstractitio, gratam gustui, & effectu efficacem, idque internè; sicut externo scopo inservit *liquor moschatus* ex solutione *moschi* in spiritu quodam volatili, v. g. rosarum, factus, ceu à quo mirè moschus dilatatur. Prævalet tamen essentia ambræ, sed saltem infusa cum spiritu vini. Per destillationem enim & fermentationem vis ambræ perit.

Essentia Ambræ sicca.) vid. in SCHROEDERO.

Ambræ moschatæ.) vid. in MYNSICHTO, *pag.* 73.

Zibetha, pag. 648.) Hoc rarò usui interno inservit, nisi quod saltem balsamis apoplecticis admisceri soleat, utut sine eodem æquè sint penetrantia.

Febrilibus affectibus, pag. 649.) Scilicet odorifera in morbis acutis non æquè locum inveniunt; & si conveniunt, hoc faciunt in senibus, vel exhaustis viribus: nisi quod observauerim, confectionem alkermes ægris ejusmodi datam ipsos agrypnos ad aliqualem somnum cum euphoria disposuisse. Ergo odorifera fugiant in acutis.

Pinguia.) Scilicet substantiarum pinguium ex animalibus desumptarum generalis usus est, ut blandè relaxent fibras nerveas, hinc duras emolliant, itemque spasmum illarum dolorosum sistant, adeoque hinc anodyna sunt; sicut porrò crudiores & acriores succos hebetant & obtundunt, sicque rodentes dolores sistunt: itemque tandem penetrando coagulata contenta modicè solvant. Interim tamen singulis earum non adeò omnis vis specifica deneganda est.

Butyrum.) Butyrum majale AUTOR vocat Florem vegetabilium vernalem; resolutio autem graminis & transmutatio in lac & butyrum, dicitur solutio quasi semi-alcahestina ab AUTORE *pag.* 650. Butyrum autem majale, præprimis subtilius, delicatius & penetrantius, magisque alcalinum est, quàm quorumcunque animalium pinguedines: unde illud sole depuratum pro usu asservandum est. Interim, quibus placet pinguedines animalium asservare, illi eligant taxi ceu temperatiorem, quàm caninam vel leporinam: quarum hæc peculiare est tractivum, hinc infantum gingivis illita potentissimè elicere dentes creditur: sicut eadem vulneribus applicata promovet heterogenea iis inhærentia ad exitum, sic quoque abscessibus tardantibus apertionem sui, illita, maturat eos, & ad ruptionem disponit.

Oesypus, pag. 650.) Sumunt lanam pinguem, *unà cum affixis globulis*, & ex hac coquendo, eliciunt pinguedinem, quam vocant Oesypum: sed loco omnium pinguedinum animalium sufficiat butyrum, & postmodum oleum olivarum cum oleis destillatis animalium.

Alpini muris, pag. 631.) Pinguedo muris alpini commendatur ad pleuritidem, hinc unguentum pleuriticum MYNSICHTI hanc pro basi habet. Axungia cati sylvestris ad epilepsiam abdomini, nec non in colica umbilico illita; & ursina ad hernias mirè commendatur.

Lucii.) Pinguedo lucii piscis laudatur pro infantum tussi, illinendo pedes, ut sic ad somnum disponantur.

Ascia.) Asciæ pinguedo ad cicatrices vulnerum absumendas laudatur.

Erinacei.) Erinacei pinguedo præfertur ursinæ in herniis, si lumbis illinatur.

Anguillæ.) Pinguedo anguillæ assatæ foliis lauri excepta laudatur ad surditatem & subauditionem.

Suilla, pag. 652.) Suilla temperatissima & maximè mollitiva est.

Sevo Hircino.) Hircinum sevum umbilico illitum ad stranguriam commendatur.

Cervinum.) Sevum cervinum commendatur ad fissuras pedum.

Medullæ cervinæ.) Ex cruribus animalium cervinorum bovinorumque desumptæ & illitæ in usu sunt in agrypniis, temporibus illitæ; quia disponunt ad blandum somnum in acutis morbis ægros.

Sapo.) Duobus modis in usu est: Primò per se, ut subjectum alcalinum temperatum, indeque anodynum externum, exhibet, solutum in spir. vini vel spiritu lumbricorum terrestrium, addendo interdum pauxillum camphoræ; ita Podagricorum pedibus dolentibus cum optimo successu applicatur, & præfert AUTOR *noster* balsamo saponis, quod vid. in SCHROEDERO. Secundo oleum ejus, quod plurimis modis, ast optimè, juxta AUTOREM *nostrum pag.* 104. cum cineribus destillatur, est remedium penetrantissimum, & resolutivum potens, cum sit aut oleum olivarum, aut oleum pinguedinis animalium, saponem ingredientium, præprimis Venetum penetrantissimum: nempè quod speratur in oleo Philosophorum, & oleo pinguedinum, habemus elegantissimè in hoc oleo, & hujus respectu oleum ceræ non tantoperè requiritur.

Ceræ oleo, pag. 653.) Oleum ceræ penetrans est internè ad affectus diureticos & tenesmum; externè ad ulcera & ambusta expertum; interim loco illius & oleum saponis sufficere potest. Cæterum modum destillandi oleum ceræ quod concernit: optimus est, qui fit cum duplo ossium animalium calcinatorum; sic namque illud penetrantissimum acquiritur: contrà cum arena destillata cera flava dat oleum spissius & quasi butyriforme; quod tamen, si per vesicam rectificetur, acquiritur penetrantissimum. Vel etiam potest destillari instar olei Philosophorum, dum nempè carbones candentes injiciuntur ceræ liquefactæ, & hi postmodum destillantur.

Cera flava.) Cera flava, & ex hac oleum destillatum sufficiant.

Alba.) *Cera alba est exsucca.*

Magisterio.) Magisterium ceræ quidam cum spiritu vini parant: vid. SCHROEDERUS.

Sperma ceti.) Sperma ceti est concretum ex cerebro phocæ piscis, incolæ maris septentrionalis, mediante lixivio acri confectum, & virtute resolvendi sanguinem congrumatum, anticolicâ, antihystericâ, & antipleuriticâ præditum. Cæterum illud in vehiculo frigido est nauseosum, & non potest assumi, nec in calido, nisi sit fervidum; aliàs mox congelatur, & labra incrustat. Unde essentia ejus desideratur, quæ fiat cum spiritu vini rectificatissimo, ferèque quasi toto oleoso; ubi tamen hæc & hoc tædii habet, quod vehiculo aqueo combinata mox genuinum sperma ceti sistat. Emplastrum tandem de spermate ceti MYNSICHTI est egregium in lacte incipiente coagulari, mammis applicatum, superimponendo sacculum calidum avenâ repletum: De quo conferatur TIMÆUS *von GuldenKlee*, in casibus Medicis. Interim loco hujus galbaneta æquè efficacia sunt.

Succinum, pag. 654.) Ex regno minerali seligit solummodo AUTOR *noster* succinum vulgare ex Borussia ad nos advectum, hocque præfert fossili in maritimis locis & Morovia reperibili; sicuti etiam hîc loci ex fossa limosa aliquando insigne frustulum fuit effossum. Sub succino regenerato insinuat BOYLE *de Origine Formarum*, qui ex capite mortuo succini destillati succinum regenerare aggreditur. Cæterùm sunt, qui succinum corpus minerale proclamant esse; ast mihi semper vegetabile visum est de natura terebinthinæ. Et quidem prima ejus origo videtur esse ex Suecia, nempè ex hujus promontorijs, multis abietibus aliisque arboribus resiniferis consitis, ex quibus tempore æstivo resudat liquor resinosus terebinthinaceus, qui in mare destillans hujus fluctibus mutatur in succinum, & tandem appellat ad littora Borussiaca: & argumento esse possunt producta & effectus succini, non adeo à terebinthina distincti. Est anticatarrhale. Album quidam flavo præferunt: sed malè; nam etiam ex flavo, mediante aqua salina, potest fieri album, castrando: vid. SCHROEDERUS.

Simplex Pulvis, pag. 655.) Simplex succini pulvis levigatione cum aqua simplici vel appropriata factus, eligitur ab AUTORE. QUERCETANUS spiritum vini affundit & superaccendit. Sed succini pulvis in substantia suspectus videtur, quod succinum sit resinosum subjectum tam pertinax, ut nullis ferè menstruis sit solubile; unde dubito, an in pulvere datum illud, aliqualem in corpore positivam habeat efficaciam? quin potiùs seligo in affectibus catarrhalibus, ex lymphæ vitio prognatis, semper loco ejus oleum destillatum & sal volatile ejusdem.

Tinctura.) Seligitur ab AUTORE *nostro* tinctura succini: at vix spiritus vini, etiam rectificatissimus tartarisatus, aliquantulum saltem succini solvit, indeque si tali tincturæ aqueus liquor combinetur, cremor quidam succineus iterum supernatat, atque ita non præstabit quidpiam præ pulvere succini. Hinc potius oleum & sal volatile usurpetur: vel fiat contra AUTOREM tinctura illa cum *liquore alcahest Glauberi* ex nitro fixo; ita enim solutum hoc ipso succinum digeri poterit cum spiritu vini in essentiam, præferendam illi, quæ cum spiritu vini tartarisato aliàs paratur.

Oleum succini.) Optimo consilio AUTOR *noster* per se destillare jubet succinum blando igne per retortam; ita prodit oleum & sal volatile: quidam addunt cineres, arenam, & alia; sed frustrà: quidam corallia; sed oleum coralliorum succinatum parum vel nihil de coralliis participat: vid. SCHROEDERUS *pag.* 340. 110. 4. Cæterum oleum succini dictâ ratione destillatum rectificandum est tàm propter odorem suum empyreumaticum, quàm propter resinam adjunctam crassiusculam: Ac quidem rectificatio ejus optimè fit ex vesica, & est egregium penetrans non adeò empyreumaticum, & sic habetur crassamentum instar colophoniæ, optimum in emplastris: Vel & olei succini nondum rectificati pars j. abluatur in partibus iij. aquæ simplicis, sæpiùs agitentur & misceantur; ita aqua illa suscipit empyreumatica olei excrementa salina, supernatante oleo puro; quæ aqua blando igne evaporata dat partem salis volatilis succini. Si rectificetur oleum succini per se, relinquit caput mortuum iners; sin cum cineribus, multum perditur: Super spiritum salis rectificat GLAUBERUS, sed omnium optimè fit per vesicam.

Balsamum, pag. 657.) *Balsamum succini* cephalico-catarrhale fit, vel miscendo olei destillati succini partem j. cum triplo olei nucistæ expresso; vel miscetur pars j. cum part. iij. sacchari, & acuetur q. s. salis volatilis succini, & est *Elæosaccharum* egregium.

Sal volatile.) Sal volatile succini, præter vim diureticam, quam quidem contra HELMONTIUM, dum sal succini diureticorum apicem vocat, non æstimat AUTOR, egregium nobis est cephalico-nervinum & antepilepticum, & quod optimè medetur convulsionibus. Hoc est ingrediens liquoris cornu Cervi succinati. Sal volatile verò commune est compositum ex urinoso succini sale, phlegmate ejusdem acido, & oleo succini: Facilè autem depuratur, subigendo id cum ana salis tartari & destillando; hac enim ratione purum alcali succini volatile acquiritur.

Deinde alii aquam ablutionis olei per se destillati, sale volatili impregnatam, sumunt, & sal hoc ab aqua evaporando & crystallisando separant; iterumque affusione spiritus vini extrahunt oleositatem adhærentem. Hanc in sal volatile depuratum pro *usu diuretico* juxta WILLISII verò assertum: *semper unà cum nitro propinandum.*

Fixi.) Succinum calcinatum ulteriùs, dat *sal fixum*.

Capitibus mortuis.) Ex capite mortuo oleum nigrius post olei moderatam destillationem, loco gagatis & asphalti optimè substituendum.

Petroleum.) Petroleum album & rubrum nobile est, & penetrans nervinum resolutivum, conveniens in multis cum oleo destillato succini, indeque calidè lumbis illitum in nephritide & doloribus nephriticis est egregium. Atque hoc petroleum recentiorum est naphtha veterum, flammam facilè concipiens; unde rectificatio ejus periculosa est.

Terræ olei, pag. 658.) Oleum terræ ex India allatum est petroleum sui generis, ast penetrantius & subtilius præ illo.

Arse-

Arsenicalia, *pag.* 659.) Notus sc. est arsenici & productorum ejus effectus, dum internè parva dosi & vomitus & secessus lethales concitent; externè verò suffitus ex arsenico pro phthisi, & pectoris morbis curandis, veteribus in usu fuit: de quo vid. RIVERIUS *cas. ult.* ubi prostat exemplum phthiseos curatæ hac ratione. Interim omnia Præparata arsenicalia, quæ vid. in SCHROEDERO *l.* 3. *pag.* 499. negligi possunt; & loco illorum tutiora & parabiliora prostant. Equidem arsenicum fixum cum nitro factum internè & externè laudatur in psora & lepra, item in malo venereo confirmato à nonnullis, nec non pro Philtris: sed minus tutò: Externè ad ulcera desperata, speciatim cancrosa, tàm mammarum, quàm aliarum partium: ast optatur adhuc certior experientia chirurgica.

Arsenicalis magnes.) Magnes arsenicalis paratur ex ana arsenici, sulphuris, & antimonii, ejusque AUTOR est ANGELUS SALA. Præter usum, quem habet in anthracibus pestilentialibus, de quibus vid. BARBETTE *in Observat.* & excitandis fonticulis, de quo vid. *idem in Anat. Practica*, item in peste pro amuleto; ingreditur quoque emplastrum magneticum, quod egregium est in quartana regioni lienis applicatum; item in herniis lumbis appositum pro retractione intestinorum prolapsorum; nec non in parotidibus pone aures in febribus malignis erumpentibus.

Sequuntur iam Formulæ hujus classis: Sic esto v. g. *aqua analeptica* in subitaneo casu quodam:

℞. *Aqua melis. spirituos. cum vino* ℥iß.
Apoplect. Autoris (*pag.* 609.) *composit.* ℥vj.
Cinnamom. spirituos. ʒiij.
Essent. ambræ ʒj.
M. S.
Aqua confortativa.

Sic in Pathematibus muliebribus:

℞. *Aqua hysteric.* (*Aut. pag.* 591.) ℥ii.
Essent. castor. ʒij.
Aceti rutac. ʒj. vel ʒiß. aut q. s.
M. S.
Egregia aqua hysterica.

Porrò in puncto colicæ convulsivæ:

℞. *Aqua menth. comm.* ℥ii.
Menth. composit. (*Autor. pag.* 583. & 585.) ℥i.
Essent. castor. ʒiij.
Laudan. opiat. gr. iii. vel iv.
Elæosacchar. aurantior. vel *citr. succos.* (*Autoris*, *pag.* 598.) q. s. M.

Capiatur cochleatim.

Ulteriùs pro curanda epilepsia loco vehiculi esse potest:

℞. *Aqua lil. convall.* ℥iii.
Apoplect. Autoris ℥ß.
Elæosacch. citr. succ. q. s. pro grato sapore.

Misc. pro *vehiculo pulveris cephalici Autoris pag.* 642. & 643.

Loco quorum pulverum & in epilepsia hic esse poterit:

℞. *Rasur. cran. human. violenter mort. pulverisat.* ʒi.
Cinabar. vel *antimonii* vel *natiua selecta* ʒß.
Sal. uolat. succin. gr. iii.
Cornu Cerui gr. vi.
Laud. opiati gr. iß.

M. F. *Pulvis* pro 3. dosibus, in præfato vehiculo sumendus.

Porrò sit Mistura contra passionem hystericam:

℞. *Aqua puleg.* ℥ii.
Hysteric. Autor. cum castor. ℥ii.
Liqu. cornu Cerui succinat. ʒj.
Laudan. opiat. gr. ij.
Sacchari parum.
M.

Capiatur cochleatim,

Vel

℞. *Aqua fumar.* ℥ij.
Puleg. ℥j.
Essent. castor. ʒiß.
Sal. uolat. cornu Cerui gr. xii.
Succin. gr. vj.
Laudani opiat. gr. ii.
Sacchari parum.
M.

Capiatur cochleatim.

Hæc mistura & in paroxysmo apoplectico & epileptico locum invenit, omisso saltem laudano opiato, & loco essentiæ castorei substituendo *aquam apoplecticam Autoris.*

Porrò si præscribenda est *Tragæa aromatica*, tunc

℞. *Cinnam. opt.* ℥v.
Zingib. ʒß.
Caryoph. ʒii.
Cardamom.
Macis an. ʒi.
Olei destillat. cinnamom. Autoris,
(hujus loco in pathematibus nervosi generis, *olei destillat. succini*) ʒj.
Elæosacchari citrat. ℥ß.

Misc. pro *Tragæa* bis quotidiè manè & vesperi usurpanda.

Quæ & cum s. q. *Conserua rosarum* vel *menthæ* in *Electuarium analeptico-stomachico-cephalicum* redigi potest.

Ulteriùs sit præscribendum *Elæosaccharum confortans* pretiosum pro sene divite:

℞. *Ambr.* gr. vii. vel viii.
Solve in
Olei destillati cinnamomi gutt. xii.
Cardam. gutt. vj.
adde
Sacch. albiss. ʒi. ad ʒiß. vel ʒii.
M. f. *Pulvis*, subinde usurpandus.

Porrò;

℞. *Ess. stomach.* (*Aut. pag.* 590.) ʒiii.
Mastich. (*Ejusd. pag.* 634.) ʒiß.
M. D. S.
Elixyr stomachicum, *ad* 50. *guttas.*

Tandem pro usu nervino externo:

℞. *Galbanet. Paracels.* ʒii.
Olei destillat. succin. ℈ii.
Spic. ℈j.

M. pro lubitu in variis abdominis dolorosis affectibus, item pro litu brachiorum, nuchæ & aliarum partium nervinarum, præsertim ex lymphæ acidioris nerveas fibras vellicantis vitiis prognatis.

Vel

℞. *Emplastr. de hyoscyam.* AUTOR. (*pag.* 628.) part. ii.
Gummi galbani vel *ammoniac. in aceto solut.* part. j.

Liquefacta misceantur: hinc malaxata cum *oleo destillato succini* vel *saponis* induc. super alutam, F. *Emplastrum* in forma transmissa, applicandum locis nervosis nonnihil carnosis in doloribus chronicis.

TITULUS XX.

DE MOTUM SPIRITUUM SISTENTIBUS, SIVE STUPEFACIENTIBUS, ALIAS NARCOTICIS, ITEM ANODYNIS ET EPICERASTICIS, VEL LENIENTIBUS, VEL TEMPERANTIBUS, ITEM EMOLLIENTIBUS.

OPtimè hæc sibi invicem sociantur: Nam quælibet urgentia symptomata ex concitatiore plus minus inordinato spirituum impetu originem ducunt; quæ ipsa inter symptomata primarium ferè est dolor. Ea ergò, quæ motum spirituum influentium nonnihil sistunt, eosdemque quasi figere & condensare videntur, ista symptomata palliativè sistunt, & talia cum partis sensum hebetent, hujus respectu *stupefacientia*, Græcis *Narcotica*, dicuntur.

Causæ urgentium symptomatum, speciatim dolor, utplurimum ex internis solet esse acrimonia contentorum, plus minus lædens, adeoque irritans, sicque dolorem occasionaliter inferens in parte quadam solida. Hinc conveniunt anodyna dicta, seu blando sensu partem dolentem afficientia; quæ respectu partis læsæ *lenientia*, respectu causæ *temperantia*, dicuntur, idque interno usu.

Externè enim talia *Emollientia* esse solent, quatenus & tensionem fibrarum remitti, & contenta stagnantia fluida nonnihil reddere solent.

Talia petuntur speciatim ex Regno vegetabili, pauca ex Regno minerali & animali; suntque adeò in quadruplici differentia:

1. *Narcotica.*
2. *Temperata dulcia.*
3. *Mucilaginosa.*
4. *Oleosa* seu *pinguia.*

Inter Narcotica sufficiunt antesignanum opium, tam pro essentia vel tinctura, quàm pro Extracto; quod etiam commodè pulveribus permisceri potest: idque ferè usu interno. Nam externè hyoscyami efficacia ferè potentior est: item papaver sativum, albo pro aqua, syrupo papaveris, & diacodiων; & papaveris semen, ut ex hoc formentur Emulsiones.

Temperantia inter eminent passulæ maiores, & in specie minores, radix glycyrrhizæ, &, si cui placuerint, etiam caricæ, saccharum, amygdalæ dulces, flores violarum, præsertim ex his paratus succus seu syrupus, rapa, item malva & althæa, lilium album, speciatim flores pro oleo, fœnigræci vel lini semen, oleum olivarum recens, cumque hoc facilè ad MYNSICHTI imitationem parabile oleum ex 7. floribus anodynum.

Animale Regnum suggerit Lac, mel, pingvedinem humanam, & hujus loco suillam vel vitulinam, item oleum lumbricorum per digestionem.

Minerali è regno excellit sulphur vitrioli anodynum, à pluribus quasi-

quæsitum, à paucis inventum; item cinnabaris, tàm nativa quàm in specie antimonialis: ut taceam sulphura metallica fixa, exque his paratas tincturas, aut his cognata remedia, quæ cum vi anodynâ utplurimùm vi diaphoreticâ simul, pollere observantur.

Hisce ferè etiam addi solent cicuta, mandragora, lolium, strammonium, pseudomelanthium, cannabis, cynoglossa, papauer nigrum & rhœas, jujubæ, dactyli, siliquæ, pruna, sebesten, semina quatuor frigida, pinnæ & pistaceæ, balanus myrepsica, alcea, malva arborea, verbascum, linaria, melilotus, mercurialis, branca ursina, gummi arabicum, &c.

Opium, *pag.* 660.) Est succus papaverum sativorum in regione Asiæ orientali elicitus; cuius fœtus nunc prostans opium est utplurimum Meconium saltem ex integra illius planta prælo elicitum: Cæterum insons est remedium, nec nisi peruerso usu nocivum; quin Orientales populi vix sine eo viuere possunt, quod vocant *Affion*: sed eidem assueverunt ita, ut id ad drachmas integras assumant.

Ob meticulosam, *pag.* 661.) Scilicet, plures sunt nostratium Medicorum, qui nunquam magis tremunt, quàm quando ægris opiata aut vomitoria exhibenda sunt: Sed æquè nocet, qui ex metu ægros non sufficienter curat, quàm qui ex temeritate eosdem occidit, cùm opium in quibusvis ingentibus symptomatibus dolorosis sistendis sit præstantissimum, modò id dextrè & cum debitis circumstantiis adhibeatur.

Crudum, *pag.* 662.) Opium crudum hodiè vix, uti olim quidem veteribus, in usu est: interim, in quibus acidum primarum viarum excessivum offenditur, illis crudum commodè poterit dari, cùm ab acido illo hoc castretur: contra tenerioribus subjectis idem exhibere nobis sit religio, propter funesta præcordiorum symptomata. Atque hinc opiata WILLISIO malè audiunt, cùm Angli delicatiores sint: è contrà nobis, ceu subjectis durioribus, & præsertim septentrionalibus, & acido primarum viarum magis activo gaudentibus, tàm crudum, quàm præparatum opium, convenit; extractum scilicet, nunc in forma liquida, nunc sicca, propinandum. Ubi tamen, quemadmodum crudum non omnibus exhibendum, ita simplex eius extractio cum spir. vini dat remedium sanè stupefactorium, indeque cautione hìc opus est.

Citra prævias tosturas.) Scilicet notum est, quod AUTORES præparaturi remedia ex opio, doceant ab eo separare priùs gas illud fœtidum & virulentum ibi hærens, quippè in quo vis narcotica imprimis residet. Jam igitur fit hoc vulgò, opium in tenues lamellas incisum blandè torrefaciendo, quo sic euaporet illud gas noxium. Alii contrà sub tostione hac opium incisum submergunt aquæ simplici, vel leniter coquunt usque ad euaporationem aquæ; & quidem optimè.

Sulphuratione.) Alii sub tostione opii, id sulphuris incensi fumo suffumigant.

Crudi in spirita vini solutio.) Scilicet præparaturi & redacturi opium in Essentiam seu Extractum, curiosi sunt de menstruo; hinc duo scopi sunt:

1. *Extrahendi*:
2. *Corrigendi*.

Hinc prioris ratione, præsertim cùm opium sit texturæ resinosæ, accommodatus esse videtur spiritus vini, solvens resinam; quia opium est subjectum resinosum: Ast verò pro correctione aliud quid menstruo associandum requiritur (solutum enim opium cum spiritu vini summè est stupefactivum) nempè narcosis virulenta corrigenda est. Et quidem crasis materialis opii consistit in substantia pingui oleosa, viscida, fœtida & narcotica, & sociata sali alcalino acri fortiter sudorifero; ex quibus duabus substantiis sapor amarissimus quoque dependet. Jam igitur pro harum correctione nunc salia alcalia, v. g. sal tartari, ut hoc texturam pinguem sulphuream dissolvat, eiusque visciditatem corrigat, & vim narcoticam figat; nunc acida, sed minus rectè, quia illud castrant, ut acetum, vel succus cydoniorum, vel spiritus vitrioli dulcis, vel spiritus salis; quæ sociata spiritui vini extrahenti suo modo opium corrigunt. Interim excellit illa correctio opii, quæ fit per alcali tartari ita:

℞. *Opii*,
Salis tartari an. ℥j.
Quibus invicem tritis superinfundatur
Vini Rhenani generosi ℔j.
(propter acidum, acetum non probo)

Stent in digestione & solvantur, hincque extractio filtrata euaporetur ad consistentiam mellis spissioris, & postmodum superfundendo spiritum vini, elicitur postmodum *tinctura* seu *essentia opii* correcta elegans, facilè euaporatione spiritus vini in extracti consistentiam pro laudano opiato in forma pilulari redigenda.

Atque modus hic corrigendi opium est *du* HAMEL & BOYLEI.

Topicis.) Externè non opus est extracto opii; saltem internè opium cum spiritu vini extractum secundùm AUTOREM tutissimum est: sed dubitatur, an spir. vini solus omnem virulentiam deleat?

Acidulatio.) Quod si quidam velint præparare opium per acida, ij recipiant spiritum vini spiritu salis acuatum: nempè

℞. *Opii* ℥j.
Spiritus uini ℥iij. vel iv.
Spiritus vitrioli (aut, qui elegantior, *spiritus salis*) ℥j.

Ita parata essentia elegantior, & tuta magis est illâ, quæ cum simplici spiritu uini paratur; imò eadem cuilibet liquori sine præcipitatione permiscibilis est.

Ponamus, *pag.* 664.) Scilicet tria præparata ex opio habet AUTOR, Laudanum scilicet suum pro consistentia pilulari, Puluerem, & tincturam seu essentiam.

Laudanum.) Extractum opii cum aliis mistum uocatur laudanum; & quidem cùm cinnabarina anodyna ui sint instructa, & quietis conciliatiua, proin meritò adduntur ab AUTORE extracto opii pro suo *laudano*; quod laudanum variis admisceri potest tincturis: sic v g. pro *laudano epileptico* misceatur illud extracto castorei, calami aromatici, vel pulveri analeptico, vel pulveri præcipitanti, vel etiam cranio humano, cervino, unicornu vero, &c. vel etiam pro *laudano hysterico* cum extracto castorei & calami aromatici; pro scopo pectorali cum extracto helenii, vel hederæ terrestris: ita laudanum opiatum diuersimodè specificari poterit.

Pilularum de cynoglossa, *pag.* 665.) Pilulas has veteres usurparunt in doloribus dentium, catarrhis tenuibus, tussi sicca, &c. sed rarissimè usurpantur hodie, & earum loco laudano opiato sumus contenti.

Hyoscyamum, *pag.* 666.) Non internè adhibeatur contra laudanum Crollii. Est succus expressus & inspissatus: ingreditur quidem laudanum opiatum Crollii: at quia hoc est vehementissimum, externis usibus inservit.

Pulverem anodynum.) Pulvis hic est egregius: hunc optimè ingrediuntur corallia propter sui vim præcipitantem. Cæterum si mihi optio hìc daretur, adderem laudano Autoris cinnabarim antimonii, & loco coralliorum vel matrem perlarum vel lapillos cancrorum: exque his tritis in anatica proportione conficerem *pulverem anodynum*;

Vel

et reciperem
Extr. opii part. j.
Cinnab. antimonii part. ij.
Et loco coralliorum possunt sumi
Lapill. cancr. præp. vel *matr. perl. præp.* vel *concreti marini cuiusd.* part. iij.

Hæc mista Dosi à gr. vj. ad ix. darem, & irrorarem vel *oleo destillato succini* pro scopo nervino, vel *oleo cinnamomi* pro scopo analeptico simul, vel *oleo terebinthinæ* pro scopo nephritico.

Magisterio, *pag.* 667.) Magisterium opii fit solvendo opium in aceto, & præcipitando cum sale tartari; sed est maximam partem castratum; cuius loco pulvis anodynus adhiberi potest. Liquor ab eius præparatione residuus dosi gutt. 10. 20. ad 30 remedium est temperativum egregium & figens, & quasi liquor quidam terræ foliatæ tartari sociatus opio; hincque diaphoreticus, temperans, & simul anodynus. Interim & loco huius alia prostant; hinc illo in specie non indigebimus.

Trochisci.) Trochisci omnes, quorum AUTOR *noster* mentionem facit, animantur ab opio, indeque illis non est opus, sed modò in promptu habeatur pulvis anodynus, tunc ex tempore pro scopo diuretico alkekengi loco trochiscorum eiusdem nominis; vel succinum loco trochiscorum de carabe dictorum; vel denique corallia loco diacorallii, adiungi poterunt.

Ana partibus quatuor, *pag.* 669.) Anodynus liquor paratur ex opio;

℞. *Opii* part. j.
Aquæ apoplect.
Spiritus vitrioli roridi an. part. iv.

Verùm hìc puto sphalma subesse, etiamsi proportio hæc conferatur cum illa, quæ legitur *pag* 663. sumendo pro ℥j. *opii*, ℨj. *spiritus vitrioli*, & quadruplum, respectu opii, *spiritus vini*; & sic etiam hìc aquæ *apoplecticæ* proportio potest esse quadrupla respectu opii, vel crudi, vel euaporatione mitigati: ast *spiritus acidi* tantum ℨj. concedi poterit; secus enim mistura nimis acidula emerget. Potiùs igitur

℞. *Opii cuiuscunque* ℥j.
Aquæ apoplect. nostrat. ℥iv.
Spiritus vitrioli rorid. vel *Philos.* ℨj.

Hæc digesta & filtrata sint pro *liquore anodyno*. Et hanc præparationem AUTOR omnibus aliis præfert. Essentia opii cum aqua apoplectica mista dat liquorem anodynum.

Post fermentationes.) Intelligit hìc AUTOR *noster* extractum opii cum succo cydoniorum paratum Langelotti, quod itidem egregium; cum postmodum illud cum spir. vini extrahi queat.

Hyoscyamus, *pag.* 670.) Neque herba, neque semen hyoscyami adhibeatur, cum internè datus perquam sit virulentus, & somnia turbulenta, levia deliria, imò in paulò maiori dosi symptomata maniaca quasi concitet; hinc internè non fuit usurpatus, utut à

PA-

maniaca quasi concitet; hinc internè non fuit usurpatus, utut à PADUANO & HEURNIO Electuariis contra hæmoptysin semen ejus admisceatur: propterea magis externis usibus ille sit accommodandus. Et quidem pro usu externo generale quasi anodynum est oleum illud compositum flavescens ex semine ejus, cum ana seminis papaveris misto, expressum; ita hoc præter cephalalgiæ sufflamina, temporibus illitum & somnum infert, & quosvis dolores sistit; & sic virulentia hyoscyami tam fortis non est.

Vnguentum, pag. 671.) Fit unguentum ex summitatibus floridis hyoscyami incisis, & in butyro majali, vel alio non salito frixis, validèque expressis; sic unguentum habebitis, quod multis scopis satis est ex AUTORE.

Cataplasmata.) Cataplasmata anodyna optima fiunt ex hyoscyamo recenti & viridi, cocto in lacte vel aqua simplici; hæc uti in scorbuticis abdominis affectibus dolorosis & convulsivis, teste DRAWIZIO, ita quoque in aliis doloribus non rejicienda sunt.

Emplastrum.) Pro scopo temperandi & sistendi necessitatis tempore emplastrum de hyoscyamo optimè emplastris magistralibus potest addi; vel hæcce emplastra oleo hyoscyami possunt acuari.

Cicutam.) Cicuta apud nos non æquè narcotica ac venenosa est, quàm in Græcia.

Cicutariam, pag. 672.) Cicutaria, vel etiam Decoctum ejus compositum, mammis conducit pro lactis copia ablactantium coercenda.

Mandragoram.) Loco mandragoræ quidam Agyrtæ recipiunt radicem victorialis.

Strammoneum.) Strammoneum vel Datura Turcarum potens narcoticum, & mirandi effectus est; cùm hujus usu ratio amittatur saltem, sensibus reliquis intactis: de quo conf. MANDELSLO. Interim ex hoc BARTHOLETUS *Tr. de Resp.* suum remedium phantasticum parat pro deliriis melancholicis & maniacis curandis, & in melius phantasma transmutandis.

Cynoglossa.) Tota planta, speciatim radix, narcoticâ virulentiâ etiam est prædita, hinc suo modo respondet viribus & usui opii. Argumento sunt pilulæ de cynoglossa ex basi ejus paratæ, de quibus suprà.

Nimio delectu nigrum.) Dicit AUTOR *noster*, nullam esse differentiam inter papaver nigrum & album: FORESTUS *tamen lib. 9. Obs. 14 in Scholio* dicit, longè magis illud præ albo esse narcoticum; quod itidem POTERIUS confirmat.

Immaturorum capitum extractum.) Intelligit hic AUTOR illud *Quercetani papaverinum extractum*, quod describit ex eo SCHROEDERUS *l. 4. pag. 118.* atque hoc pro infantibus seligit AUTOR, quippè quibus pars quarta granuli opii nocet offenditque, & quasi semimortuos reddit. Interim neque illius tanta necessitas est, præsertim cùm anniculis quasi gran. j. theriacæ pro j. vel ij. dosibus, reliquis additis, sufficere queat.

E residuorum luxurie.) Rejicit AUTOR Papaverina; sed respectu opiatorum possumus retinere syrupum papaveris simplicem, & diacodion Montani, seu syrupum de siliquis: Et quidem illum in potiunculis in forma liquida pro usu sudorifero anodyno addendum jubeo; præsertim cum WILLISIUS *in Pharmac. Ration.* papaverina (quæ sunt opiata dicta) præferat in tali casu ipsis opiatis. His potest addi semen papaveris albi ad emulsiones, dosi ℥vi. ad ℥i. exhibendum: è contra syrupi diacodii Montani usus est magis arteriacus, in asperitate scilicet & phlogosi faucium, cum bacillo liquiritiæ recenti assumendus; sic enim præstat omnibus Looch officinarum incrassantibus atque expectorantibus. Syrupus compositus est inconditus, sive veterum, sive modernorum: correctior est ZWELFFERI.

Actuarii.) Reliqui Diacodia quælibet transeant, Syrupus diacodion Actuarii compositum est ex Papavere cum variis adstringentibus in diarrhœa, &c.

Loch de papavere.) Compositio est horrida: sufficiat syrupus diacodion.

Ad libras innoxiè, pag. 674.) Notat AUTOR *noster* emulsiones, quæ recipiunt semen papaveris albi, quæ in morbis acutis vel affectibus ex lympha præscribuntur: scopus est anodynus somniferus; sed quanti sint usus? vid. AUTOR de placentis. Verùm quæ sanos non alterant, ægros nihilominus afficiunt; v. g. particula carnis benè coctæ febricitantibus maximè nociva est, non autem sanis; proinde, sicut hoc procedit in diæteticis, idem statuendum eò magis erit in Pharmacevticis; adeoque par ratio locum habebit respectu seminis papaveris, quod in emulsionibus exhibitum contra AUTOREM non est sine effectu, præ primis ægris delicatioribus, quamvis à sanis sine alteratione accipiatur.

Ex erratico.) Papaver erraticum laudatur peculiariter in pleuritide, casu ab alto, & grumo sanguinis; indeque prostat pulvis flor. papaveris erratici, qui tamen in magna dosi usurpandus, aliàs exiguæ est efficaciæ. Potiùs hinc seligit AUTOR rectè *extractum florum* ritè paratum, ebullitione scilicet in aqua simplici, & repetitis infusionibus frequentibus, hinc in balneo uaporoso inspissatum, & cum saccharo in *extractum* redactum secundùm QUERCETANUM, dosi ℈ii. est egregium.

Syrupus parum valet.

Aqua destillata à novis floribus sæpius cohobatur. Et præter hæc ex Papavere erratico nihil considerationem meretur.

E Residuis epicerasticis, pag. 675.) AUTOR eligit passulas, amygdalas, & glycyrrhizam.

Passulas.) Passulæ majores egregium dant laxativum; imprimis pro hypochondriacis & scorbuticis in forma vini passulati Timæi exhibitæ; non secus ac eædem inserviunt scopo lenitivo & epicerastico. Hi purgantia non ferunt, isti eadem digerunt. Minores passulæ sunt temperatiores, succulentiores, & meliores majoribus. Et quidem excellit in passulis succus temperatus dulcis, & in recessu insigniter oleosus, ratione cujus fermentativi passulæ sunt laxativæ; sicut ratione dulcoris epicerasticæ; & paratur ex iis in Balneo vaporoso simplex vel etiam composita essentia, nempè ex partib. ij. *passularum & pinguium caricarum* part. ij.

Arillarum spiritu.) Arillæ passularum destillatæ dant spiritum acidiusculum cum copioso empyrevmatico oleo; ex quibus & exprimi potest aliud oleum, olivarum oleo non adeò absimile; imò sunt, qui ex iisdem fortiore igne sal volatile se parasse asserunt.

Passularum melle.) Mel *passularum* ex passulis coctis expressis inspissatum in usu est. AUTOR habet *mel compositum* ex caricis & passulis, & præfert hoc sapæ.

Sapa.) Sapa est mustum concentratum: paratur etiam ex musto inspissato. Ad hæc ipsæ passulæ sunt mustum concentratum. In hac autem sapa subindè concrescunt crystalli tartareo-dulces.

Syrupo jujubino.) Loco syrupi jujubini, de sebesten, &c. istud mel passulatum optimè satisfacit.

Glycyrrhizæ radix.) Ex radice liquiritiæ eligit AUTOR coctione elicitum succum despumatum, saccharo in extractum inspissatum; hocque præfert succo vulgari impuro. Et sanè, si quis scire desiderat, quantæ impuritates succo vulgari adhæreant, tunc solvat illum in aqua simplici, sic namque illæ in copia fundum petunt.

Vnguenta, pag. 676.) Scilicet prostat *in Pharm. Aug.* unguentum de glycyrrhiza ad arcenda erysipelata externè illitum. Ast cautissimus hoc in passu esto usus unguentorum & linimentorum; periculum enim est, ne deducant ad suppurationem; quin potiùs loco ejus (quod tamen in hæmorrhoidum dolore, nunc per se, nunc mistum cum quarta parte olei hyperici, non contemnendum) præferendus erit pulvis erysipelaticus AUTORIS ex *myrrha*, *cerussa*, & *farina domestica*; in quo tamen loco farinæ domesticæ potiùs recipiantur

Pulv. flor. sambuc. part. vj.
Ceruss. part. iij.
Myrrh. part. j.

Irrorentur cum *spiritu vini tartarisato*, & pulvis calidè applicetur erysipelati tutò resolvendo.

Dactyli, pag. 677.) Hos rejicit Autor; prostat inde emplastrum diapalmæ dictum, ideò quod species baculo palmæ soleant misceri.

Ossiculorum.) Ossicula dactylorum limâ in pulverem redacta laudantur à quibusdam in dysutia; sed nuclei alii nostrates sufficiunt.

Zibebæ.) Quod de his promittitur, abundè habemus in passulis; item loco jujubarum & sebesten, quæ ex Italia afferuntur, sed plerumque cariosa, passulæ esse possunt.

Siliquæ.) Siliquæ comestæ, nobiles sunt in soda seu ardore stomachi; Ex succo recenti fit elegans Vinum factitium: vid. BORRICHIUS *in Hermet. Sapient. pag. 122.* Succus coquendo elicitus viribus convenit cum passulis minoribus aut jujubis.

Pruna Damascena.) Ratione succi sui fermentativi blandè alvum laxare assolent. Propterea exsiccata, & hinc usurpata, musteo suo dulcore acrimoniam humorum obtundere, partesque hinc læsas lenire assolent.

Jujubæ.) Succo dulci & temperato turgent, cuius ratione lymphæ acrimoniam temperando egregii usus sunt; quem in finem speciatim syrupus de juiubis in usu est.

Sebesten.) Ejusdem usus sunt cum modò dictis jujubis, speciatim partibus urinariis ex urinæ acrimonia læsis; item ipsi urinæ acriori temperandæ conveniunt. In decocto est saltem eorum usus ad ℥vi.

Sacchari.) Sufficit simpliciter saccharum commune in metis in aqua solutum, & in consistentiam syrupi variis addendum formulis. Est autem saccharum sal essentiale, seu quasi mustum concentratum; hinc solvendo cum aqua, spontè fermentat, & potum Malvaticum suggerit. Facilè etiam fluit in loco humido. Nunquam usurpetur saccharum in medicamentis, nisi ubi necesse est, ut acquirant consistentiam spissiorem, ne situm contrahant. Præferantur igitur extracta vegetabilium succosa. Pauci saccharata ferre possunt; nec morbi chronici, hypochondriaci, scorbutici, cachectici, hysterici, quilibet alvi fluxus, febricitantes, &c. non possunt eadem ferre, quin maiorem noxam inde contrahant.

Sacchari oleum, pag. 679.) Sacchari oleum est illud, quando saccharum solvitur in spiritu vini non adeò rectificato (aliàs non solvitur) hinc spiritus vini incenditur & deflagrat; ità enim remanet *syrupus*, quem *oleum sacchari* vocant *simplex*: Vel etiam *compositum*, factum loco simplicis cum spiritu vini fœniculaceo, anisato, vel iuniperino, vel infusionis Pectoralium, &c. Hocce oleum sacchari nil aliud est, quàm phlegma spiritus vini & saccharum; sul-

sulphur enim spiritus vini per incensionem avolat. Dicta olea sacchari commendant pro usu linctuum in affectibus pectoris & asperitate faucium. Sed perfunctoriè dicuntur Olea ab AUTORE *nostro*. Idem potest fieri abstractione spiritus vini à saccharo, vel & dilutione sacchari in aqua simplici soluti & inspissati: Sed quid opus est tantâ pompâ? Quando per retortam destillatur, dat phlegma acidulum seu spiritum sacchari. Imò & datur *oleum compositum*, *olei antimonii saccharati* nomine veniens, si ex *antimonio* & *saccharo* mistis destilletur, ubi acidum sacchari rodit regulum antimonii, & secum aliquid rapit per retortam: sicut quidam corallisatum parant ex part. iij. *sacchari* & parte j. *coralliorum*. Interim tamen, quod de coralliis prodit, non meretur operæ pretium.

Spiritum ardentem, *pag.* 680.) Saccharum fermentatum dat potum vinosum, ex quo potest abstrahi spiritus sulphureus vinosus instar spiritus vini, & nullam præ hoc habet prærogativam.

Hydrosaccharum.) Compositum passulatum, Petersimenes æmulum, potest parari ex *saccharo*, *passulis*, & aqua, mediante fermentatione, & postmodum cum santalo tingendo.

Dulces amygdalæ.) Amygdalæ dulces sunt nuclei, succo oleoso quasi lacteo turgidi, indeque temperati, adeoque optimè nutritivæ & cujusvis acrimoniæ, præsertim salsæ, temperativæ & lenitivæ: unde tam frequens est emulsionis amygdalarum dulcium usus in febribus, etiam in dysenteriis, in quibus commodè cum decoctis vulnerariis paratur; item in phthisicis & emaciatis, speciatim, si his sudores colliquativi nocturni immineant, tales à copiosiore amygdalinæ emulsionis usu multum recreantur.

Pistachiorum, *Pinearumque*.) Pinus sativa in nucibus suggerit fructum, Pineas dictum, quæ ipsæ succo oleoso probè nutriente, humectante, & egregiè temperato impregnatæ sunt; pari ferè ratione atque amygdalæ dulces, speciatim materiam genituræ augendo, ad veneris exercitia conferre solent: hinc quondam oleum ex iis recens expressum cum vino Malvatico pro veneris exercitio à Principe assumptum fuit.

Ejusdem ferè naturæ & usus sunt pistacia; quæ & ipsa eodem modo & conferunt & usurpari possunt atque pineæ, quarum tamen loco amygdalæ dulces sufficiunt.

Oleum è dulcibus amygdalis, *pag.* 681.) Amygdalæ dulces, nuclei cucurbitæ, cucumerum, & c. suggerunt oleum aquosius quidem, sed æquè temperans, ac amygdalarum dulcium. Oleum frigidè ex amygdalis dulcibus expressum eligit AUTOR *pag.* 681. quia hoc durabilius est, cùm ex calidis paratum facilè rancescat. Hæc ergo semina cum amygdalis dulcibus sufficiunt.

Magmate residuo cuticulæ, *pag.* 681.) Cum magmate expressionis amygdalarum dulcium parant sapones cosmeticos cum benzoe in spiritu vini soluta, addita farina fabarum, & pulvere Ireos Florentinæ.

Balanoque.) Insinuat oleum de been, cum quo paratur *oleum jasmini* faciendo stratum super stratum: vid. PROSPER ALPINUS *in Horto Exoticor.*

Unguentum Resumptivum.) Vanum est, quod inungant dorsum hecticorum hocce: par ratio est, si etiam in affectibus pectoris, asthmate, tussi, phthisi unguenta pectoralia pectori illinuntur; ridiculum enim & vanum est. Horum loco si insanire interdum cum vulgo volumus, sufficiat oleum amygdalarum dulcium.

Amylum, *pag.* 652.) Amylum à quibusdam adhibetur ad temperandas lachrymas acriores: sed male; quia brevi acorem contrahit: Jam si collyriis additur, & hocce lympha oculorum diluitur, acescit, & affectus oculorum asperiores reddit. Par ratio est si commendatur in lymphæ affectibus tanquam incrassans; præstantiora enim prostant.

Arabicogummi.) Gummi Arabicum vix verum ad nos venit quodque ex Arabia est. Hujus loco sufficiat tragacantha in aqua communi facilè in mucilaginem resolubilis, cujus ratione temperandi, acrimoniam leniendi, & mitigandi partes exasperatas, excoriatas, earum fissuras, &c. item urinæ acrimonias mitigandi, egregiè pollet; unde tàm externè, quàm internè mucilago ejus frequenter usurpatur. Externè ad fissuras manuum, pedum, papillarum, &c. cum aqua spermatis ranarum extracta: Internè verò cum aliis sub trochiscorum forma propinatur, uti sunt trochisci de carabe, de terra sigillata.

Seminibus.) Semine cydoniorum in aqua macerata dimittunt mucilaginem optimam, tàm in oculorum affectibus, à causa externa natis, quàm in aliis casibus, v. g. fissuris labiorum, narium, & papillarum.

E violis purpureis) Eligit AUTOR saltem Extractum è floribus succosum. Sufficiat hoc & semen ex omnibus.

Essentia melliformis, *pag.* 683) Extractum hocce seu essentia melliformis vid. apud SCHROEDERUM *pag.* 175. Hoc idem præstat, quod quilibet syrupus & extractum violarum. In usu arteriaco polychrestum est. Hoc extractum cum spiritu vitrioli irroratum rubescit, hinc in aqua dat tincturam.

Decoctum pectorale, *pag.* 684.) Hic scopus est duplex: vel enim constat ex vulnerariis, noxam ex lympha acriori pectori introductam corrigentibus; atque talia sunt scabiosa, alchimilla, hedera terrestris, pulmonaria, symphytum, plantago; vel dulcibus ex temperantibus, incrassantibus, & per consequens expectorantibus. Ex his nunc separatim, nunc conjunctim, omnia decocta pectoralia sunt composita. Utrique scopo ex tempore multa præscribere possumus, adeoque speciebus officinalibus illis pro decocto pectorali non indigebimus. Horum autem usus est, curare phthisin, hecticam, empyemata, &c.

Nec verè phthisicos.) Scilicet *phthisis* est vel *vera*, à visceris alicujus exulceratione prognata; & hæc decoctis nullis pectoralibus existit curabilis: vel *notha*, ubi rubimentum quoddam phthiseos ex tussi & sputo percipitur, cui tamen decocta prædicta mederi poterunt, vel noxam inductam à lympha tollendo, vel lympham attemperando, & hinc expectorationem in empyematicis promovendo, superveniente postmodum ipsa consolidatione.

Conserva malvæ, *pag.* 686.) Fiunt tandem mucilagines, quibus verò non tantoperè indigemus.

Electuaria arteriaca.) Vid. ZWELFERUS, SCHROEDERUS, &c. Reijcit Autor conservas propter saccharum, quæ in morbis pectoralibus plus nocent. Sulphurata non omnes ferre possunt, v. g. qui sunt dispositi ad febrim hecticam. Modò igitur extracta misceantur temperantia ex passulis, glycyrrhiza, & c. quibus addantur extracta vulnerariorum, hederæ terrestris, alchimillæ, & erunt optima.

Anonymi & Haly.) Pulvis Anonymi & Hali constant ex seminibus oleosis & gummosis.

Sed AUTOR *noster* considerat:

1. Quod semina oleosa facilè rancorem contrahant.
2. Quod in scopo præservandi opiata optima temperativa, vulgò Incrassantia, præstent.

In cura phthiseos & hecticæ etiam non sufficiunt pulveres oleosi ex hisce seminibus; & sulphurea, saturninaque non omnibus conveniunt.

Fungos salignos, *pag.* 688.) Fungi saligni inter muliebria euporista dosi ℈j. ad ʒß. commendantur vulgò, cum conserva rosarum assumpti, ad phthisin; interim frustra, nec videmus hujus effectus rationem, vel sufficientem experientiam.

Species dia Tragacanthi.) Specierum dia Tragacanthi usus est, temperare lympham acriorem. Desiderat AUTOR *noster*:

1. Quod Tragacantha parum in singulas doses conferat.
2. Quod pro scopo oblinendi fauces in forma pulveris minus commodè usurpentur, quia citò nimis descendunt.
3. Quia faciliùs ex tempore pulveribus pectoralibus tragacantha addi, & in dosi suppleri possit.

Morsuli arteriaci seu rotulæ, *pag.* 689.) Harum scopus est oblinire fauces & temperare lympham acrem; indeque optima est simplicissima earum compositio ex iride, succo liquiritæ cum tragacantha, juxta AUTORIS methodum hæc:

℞. *Extract. liquirit.* ℥j.
Sacch. albiss. ℥iß.
Pulv. rad. ireos Flor. ʒiß.

Ex his cum s. q. *mucilaginis tragacanth. in aqua veronic. dissolut.* formentur *Trochisci* quasi catholici pro scopo temperandi, incrassandi, & expectorandi, ut loco omnium sufficiant.

E reliquis anodynis ac lenientibus, *pag.* 690.) Pro usu externo eligit AUTOR malvam, oleum liliorum alborum, & oleum olivarum commune.

Malva.) Malva vulgaris tota inter Emollientia, Temperantia, Anodyna, Maturantia, & Suppurantia primatum tenet, ratione mucilaginis cum aqua extractæ, aut quoque cataplasmatis forma. Et propterea ex malva sufficiunt loco Althææ, Alceæ, Malvæ arboreæ albæ & rubræ; ex quarum floribus Chirurgi faciunt Gargarismata, nullam tamen habent prærogativam præ malva communi.

Liliorum alborum antheræ.) Antheras liliorum alborum seligunt Autores; sed frustra.

Radices.) Seligunt etiam radices liliorum alborum pro scopo emolliendi: Sed ex tempore possunt colligi; hinc non asserventur; vel loco harum cepæ sub cineribus coctæ possunt substitui.

Liliorum alborum oleum.) AUTOR *noster* eligit liliorum alborum oleum, quod est anodynum & emolliens, itemque vulnerarium: fiat per simplicem florum recentium in oleum olivarum infusionem: Huic oleo possunt superaddi flores rosarum, violarum, verbasci, chamomillæ, &c. ut habeatur oleum compositum anodynum, temperativum, emollitivum, &c.

Linariæ, *pag* 691.) Linaria commendata est ad hæmorrhoides; & præprimis unguentum; sed sufficit unguentum de hyoscyamo.

Verbasci floribus.) Aliàs anodyni sunt hujus flores, & ad tenesmum dysentericum optimi: sed sufficit hyoscyamus. Aliàs est amuletum catarrhale, vid HARTMANNI *Prax. Chymiatr. l.* 2. *c.* 2. §. 5. Puellæ recipiunt flores flavos, & contusos in vitro soli exponunt, ut in liquorem abeant; quo humectant capillos pro aureo colore conciliando.

Fœnigræci semen.) Semen fœnigræci turget substantia mucilaginosa, quæ vim habet temperandi & obtundendi, & quasi inviscandi acres aculeos salinos quorumvis succorum in corpore peccantium,

ctium, ratione cujus emollire, maturare, & suppurare, & hinc blandè dolores demulcere assolet. Uno nomine: omnia ea præstat, quæ ipsi adscribuntur à SCHROEDERO. Ad eadem etiam valet, ad quæ suprà dicta mucilago tragacanthæ utilis est. Loco autem hujus AUTOR noster seligit magma ab expresso oleo lini relictum, vi emollitiva.

Lino.) Semen lini mucilaginosum est, cujus ratione convenit in usu suo cum semine fœnugræci; unde sæpè etiam unà solent præscribi. Ulteriùs suggerit oleum per expressionem, cui planè singulares sunt vires, internè quidem temperantes, relaxantes, expectorantes, &c. unde speciatim in pleuritide ceu singulare experimentum commendatur: sed necesse est, ut, quantum possibile, recens usurpetur. Singulares ejus vires & effectus, quos usu interno exserit, videb. in ZWELFFERI *Animadvers. in Pharm. August. pag.* 328. item *M. A. N. C. Ann.* 3. *Observat.* 216. *pag.* 398.

Mirificè valet in affectibus pectoris, ipsa etiam hæmoptysi: Conf. M. A. N. C. *Ann.* 6. *Obs.* 209 *pag.* 307.

Si recens haberi nequeat, istud ad ignem depurandum, & ita reservandum est: Nempè

℞. *Olei lini,*
Aquæ tepidæ ana part. æqual.

Concutiantur benè invicem, & quantum possibile, invicem commisceantur: Posteà ponatur in solem, relinquendo, & semper quod in fundo impurum est, separando; hocque toties, donec oleum lini purificetur.

Clysmaticum unguentum, pag. 692.) Scopus omnium est vel emolliendi, seu temperandi, vel dolores sistendi. Rarum est, quod pro scopo fortiùs stimulante usurpentur.

Pomatum.) Unguentum pomatum vulgò recommendatum est ad fissuras partium, v. g. narium, labiorum, manuum, pedum &c. loco cujus tamen sufficere potest oleum nucistæ expressum, vel etiam illud sudamen, quod coqui ex cochleari suo mucido ligneo igni admoto eliciunt: sicut in graviore malo solutio lapidis medicamentosi ex SCHROEDERO sufficit; vel etiam *Balsamus sulphuris ad extra*, cum *oleo nucum* paratus, locum invenit.

Unguentum dialthææ.) AUTOR noster subsitituit unguentum de hyoscyamo, quod etiam loco emplastri diachyli sufficit: cui si volumus, variæ possunt addi mucilagines.

Olivum.) Oleum olivarum recens est egregium emollitivum, maturativum, temperat quodcunque acre, alvum laxat; hinc creberrimi usus est non tantum per se in linimentis, emplastris, & cataplasmatis chirurgorum, sed etiam infusione plurium vegetabilium magis appropriatur, & specificatur ad plures usus. Jam verò, utut probè satisfaciat istis scopis, nihilominus tamen adhuc in se habet acidum satis potens, quod etiam metalla simul arrodere valet: unde, qui ferramenta à rubigine volunt præservare, meliùs faciunt, si rasuram plumbi oleo infundunt; hoc enim absorbet olei acidum, unde tale oleum ita correctum optimum est ad ista præservanda. Suggerit hoc fundamentum emplastrorum chirurgorum veterum & Modernorum, quæ maximam partem ex plumbo & oleo constant: nempè oleum ipsum propter latens acidum, & viscosiorem consistentiam, inimicum est vulneribus & ulceribus, utraq; sordida reddens; sed dum ipsi permiscetur plumbum, hoc ab acido arrosum disponitur, ut faciliùs acida imbibere queat. Ipsum oleum alcalinum magis magisque subtile & penetrans factum, vi balsamica partibus læsis optimè succurrit: & ita talia emplastra, qualia sunt nutritum, album coctum, de cerussa camphoratum, de spermate ranarum, de minio, de lithargyrio, &c. pluribus scopis satisfaciunt; undè creberrimi sunt usus.

Lavare, p. 693.) Lavant quidam oleo olivarum cum aqua, sed ridiculè.

Philosophicum.) Loco olei Philosophorum præstantius est oleum saponis, juniperi, vel terebinthinæ.

Nitri spiritu saturare.) Intelligitur hisce extractum seu balsamus nitri ex hujus spiritu & oleo olivarum, quem SCHMUCKIUS *Secret.* Secreto 7. *pag* 43. habet.

Sine febre furores & inquietudines.) Scilicet pro variis gravioribus paroxysmis anxiosis in morbis chronicis non febrilibus, uti melancholicis, hypochondriacis, scorbuticis, & semimaniacis, opiata sunt frustranea, quin potiùs salia volatilia, speciatim spiritus & sal volatile urinæ aut salis ammoniaci, vel &, qui melior, spiritus carminativus de tribus, in talibus casibus optima remedia.

Apes muscarumque mucores.) Apes pulverisatas seu muscas cum melle vel butyro commendant ad calvitiem: sed sufficit unguentum Bucretii.

Vel naturæ suæ intuitu, pag. 694.) Scilicet mel juxta effatum HELMONTII *Tr. Infant. nutrit. ad vitam longam pag.* 72. continet in se gloriam roris, & extractum florum, hoc est, constat ex sale saccharino roris, quo ceu menstro extracta est florum substantia gummosa, & utraque ab apibus colligitur; quæ duæ substantiæ constituunt mel. Hinc quidam optimè loco sacchari mel depuratum Electuariis & syrupis addunt.

Depuratum.) Scilicet optimus modus depurandi mel est, quem habet ZWELFFERUS *Pharm. Reg. pag.* 24. & utut in tali supersit adhuc aliqualis odor ceraceus, tamen hic spontè successu temporis perit, vel quoque inspissatione mellis ad blandum ignem exhalat.

Hydromel spirituosum.) Paratur ex partibus iv. vel vj. aquæ, & part. ij. mellis, repositis omnibus ad fermentationem; vel etiam additis priùs aromaticis nonnullis: sic namque emergit potus generosus & suavis, septentrionalibus locum vini replens. Adduntur etiam varia vegetabilia pro scopis pectoralibus & renalibus.

Spiritus, pag. 695.) Scilicet mel per se absque fermentatione destillatum dat phlegma acidulum spirituosum, quod ferè idem est cum spiritu lignorum vel mannæ; ex lignis autem habetur copiosiùs, ex melle verò promptiùs. Quidam spiritum mellis rectificando & digerendo subtilius reddere conantur: ast in vanum; nam quò sæpius destillatur, eò aquosius redditur. Hæcce ergò menstrua vegetabilium non nimis rectificanda sunt.

Limacum liquorem, pag. 696.) Asperguntur nempè limaces cum sale communi: liquor hic suo modo est congener spermati ranarum, adeoque ob vim alcalicam non ineptum erit anodyno-antipodagricum.

Lactis delectu.) Scilicet inservit lac tàm pro scopo temperandi acidum scorbuticum & podagricum (in quibus casibus sub decocti usu egregium est) quàm pro usu nutritivo, analeptico & antiphthisico. Ubi tamen, cum à confirmatè phthisicis non digeratur, sed in stomacho eorum coaguletur, parum in recessu habet, & noxas infert: In scorbuto verò & podagra scorbutica lac est optimum, & non de nihilo. Contrà lac externè ob sui pinguedinem temperatissimam butyrosam pro scopo anodyno, emollitivo & relaxativo excellit, modò eidem tantillum sacchari, vel alcali, ne acorem illud contrahat, admisceatur. Hinc inter cataplasmata & epithemata emollientia & suppurantia est optimum.

Caseo.) Caseus tàm recens non salitus solamen affert quibusdam podagricis, phlogosi erysipelaceâ correptis, ob alcali volatile contentum, acidum podagricum temperans; quàm putridus, ceu in quo est sal volatile acrius magis extraversum, cujusque ratione non saltem sitis ex ejus usu intensior enascitur, sed & magis resolutivus & anodynus existit: etenim, si societur caseo ejusmodi putrido sal fixum, vel calx viva, & destilletur, tunc interveniente destillatione acquiritur sal uolatile & spiritus urinosus satis.

FORMULÆ

Hujus classis variæ possunt fieri: v. g.

Pilulæ antihystericæ:

℞. *Extract. castor.*
Zedor.
Laudan. opiat. Autoris an. gr. iv.

Cum olei destillati succini s. q. formentur *pilulæ antihystericæ*, quæ itidem colicæ convulsivæ symptomatibus medebuntur.

Pulvis antidysentericus in statu morbi conducens:

℞. *Cornu Cervi ust. præp.* gr. xv.
Bezoard. martial. ℈ß.
Pulv. anodyn. Autoris gr. iij. vel iv.
Olei destillat. macis gutt. ij.

M. F. Pulvis pro una dosi.

Detur in vehiculo calido.

Pulvis anticatarrhalis contra tussim nocturnam, ex lympha acriori oriundam:

℞. *Flor. sulphuris* ℈j.
Pulv. anodyn. Autoris gr. iv.
Olei destillat. succin. gutt. v.
Sacchar. q. s.

M. S.

Pulvis anticatarrhalis vespertus.

Potio contra vomitum:

℞. *Aquæ menth.* ℥iß.
Cinnam. spirituos. ℥iij.
Essent. opii Autoris ℈j. ad ʒß.
Sacchari vel *syrupi* parum.

M. F. *Potio* cochleatim assumenda.

Balsamum hypnoticum:

℞. *Olei hyoscyam. cum oleo papav. compos. Autoris* ℈j.
Nucist. express. q. s. M.

Pro lubitu illinendum temporibus in nimiis agrypniis, aut cephalalgia.

Emulsio anodyna temperativa:

℞. *Amydal. dulc. ambr.* ℥iij.
Sem. cucum.
Cucurb.
Papav. alb. ana ʒi.

Cum s. q. *Aquæ flor. sambuci* F. emulsio, adde *pulveres candidos* pro particulari affectu variantes:

D. S.

Emulsio ad quietem.

Usurpetur cochleatim.

Pulvis

Pulvis pectoralis:

℞. *Flor. sulphuris,*
Rad. ireos Florent. an. ℥j.
Antimon. diaphoret. ℥ß.
Extract. opii (scilicet *Laudan. opiat. Autoris,*) gr. jx.
Olei fœnicul. gtt. iij.
Elæosacch fœnicul. q. s.
Misc.

Looch ad faucium pathemata dolorosa, ex lymphæ vitio enata:

℞. *Mell. passulat.* ℥ij.
Extract. glycyrrh. Autoris ℥j.
Syr. diacod. Montan. ℥vj.

Diluatur cum pauco *aquæ scabiosæ* in consistentiam Looch.
D. S.
Succus ad collum.

Vel Decoctum pectorale:

℞. *Herbar. recent. veronic.*
Heder. terrestr.
Scabios. an. m. j.
Rasur. ligni sassafras ℥j.

Coque in s. q. *aquæ simpl.* in vase tecto:
adde in fine
Passular. minor conquassat. ℥ij.
Rasur. rad. liquirit. ℥i.

Ebulliant iterum leniter; hinc dum fervent adhuc, suspendantur in Nodulo
Cinamom. elect. ℥iij.
Colaturæ rifrigeratæ ℞. ℔iiß.
D. S.
Potio pectoralis.

Cataplasma ex speciebus domesticis extemporaneum:

℞. *Herb. malv* m. jv.
Hyoscyam. m. j.
Cepar. num. ij.

Ebulliant in s. q. *aquæ simpl.* vel *lacte vaccino*: traiiciantur per setaceum;
adde pulpæ
Sapon. vulg. ℥iß.
Ol. lil. alb. composit. Autoris ℥ij.
M. pro cataplasmate.

TITULUS XXI.

DE TEMPERATIS ANALEPTICIS, ROBORANTIBVS, & REFRIGERANTIBVS.

Seligit AUTOR acida vegetabilia temperatiora, & magis nobis convenientia, quàm mineralia nobis generosa. Sunt hæc: Cerasa acida, cydonia, citrus, rubus idæus, vinum ratione substantiæ tartareæ, rosæ vel sylvestres vel hortenses communes, chermes, radix satyrionis, choccolata, amygdalæ dulces, secale, triticum, gelatina cornu Cervi, mater perlarum & perlæ, spiritus uitrioli, nitri, corallia, crystallus, saccharum saturni. His accensentur ribes, berberes, granatus, myrtilli, poma, pyra, morus, santala tria, flores tunicæ, borraginis, buglossæ, nymphææ, salix, agnus castus, solanum, sempervivum, atriplex, spinachia, beta, semina 4. frigida maiora, cochleæ, ostreæ, scincus marinus.

Ex istis pro selectu sufficiat succus quidam acidus vel simplex, vel compositus asservatus, & sulphuris fumo mediante à corruptione præseruatus; ex quo additione sacchari syrupus extemporaneus fieri potest, quique cum aqua simplici dilutus cum vel sine vino julepum in febribus ardentibus gratissimum dat. Confectiones inter confortantes vel confectio alchermes, vel similis ex rosis secundùm imitationem Autoris *pag.* 708. parata, sufficit; item Emulsio quædam ex amygdalis dulcibus cum matre perlarum præparata addita; item pulvis absorbens ex coralliis, matre perlarum, crystallo, arcano duplicato, & laudano opiato debitè mistis & usurpatis: quibus pro vehiculo vel aqua rosarum vel aqua rubi idæi inserviet.

Cerasorum acidorum succum, pag. 697.) Succus horum & berberum misti sunt egregii.

In vaporis Balneo ad tertias exhalatum, pag. 698.) Exhalari jubet AUTOR succos vegetabilium, fructuum acidulorum, pro sui meliore conservatione: ast, cùm tali ratione ab igne mutetur illorum texura, iidemque, nescio quid gummosi contrahant, proindè melius est, ut expressi fumigentur sulphuris gas; sic enim in locum frigidum repositi sponte se depurant. Et talis succus omnibus Præparatis saccharatis præstat.

Cerasa acida.) Notum est, quod ęgri pro scopo analeptico cupiant condita cerasa, vel potum hordeaceum, qui potest fieri rubicundus cerasis torrefactis: sed illa condita malè dantur.

Dulcium, pag. 699.) Cerasa dulcia nil valent.

Cydoniorum succus.) Succus cydoniorum præstat omnibus aliis ex cydoniis paratis.

Syrupalem consistentiam.) Syrupus seu miva est vel simplex, vel aromatisata: quæ duo ex tempore ex succo cydoniorum fieri possunt.

Spiritus, pag. 700.) Vis analeptica, adstrictoria, stomachi confortativa, quæ in cydoniis est, in spiritu per fermentationem parato planè non reperitur.

Citri limonumue, pag. 791.) Mala citria scilicet hic venalia sunt saltem Limonia; & genuinum pomum citrium maius est, ad naturam Citroneti ferè accedens. Sunt spirituum corroborans & refrigerans.

Non tam intensiori.) Scilicet succus citri è pulpa expressus hoc peculiare sibi habet, ut sub ignis tractatione natiuam suam aciditatem stypticam perdat: hinc sine calefactione per simplicem residentiam & filtrationem depuratur. Unde succus ille, quibus placet, potiùs cum ana sacchari condiatur, vel quod melius est, fumo sulphuris alteretur pro sui asservatione. Sic & tantillum spiritus uitrioli vel nitri eidem instillatum impedit fermentationem eius metuendam, obtuso scilicet alcalino fermentationis autore.

Vino.) Vinum citri est succus eius per spontaneam residentiam depuratus.

Cinnamomi aqua, pag. 702.) Si his acidis succis aqua cinnamomi spirituosior instilletur, mirum est, quantum immutetur sapor, & lignosus fiat.

Destillatio succi.) Quidam destillant succum: sed accipiunt nil, quàm acetum, post phlegma.

Granatorum vino.) Succus granatorum est triplex: acidus, dulcis, & urinosus medius. De succo granatorum acido eadem valent, quę de citri succo dicta fuerunt: succus dulcis temperatus est, acrimoniam bilis imprimis mitigans & temperans; unde à BACONE VERULAMIO *in Hist. vitæ & mortis pag.* 179. ceu insigne hepaticum laudatur: Mediæ hæc inter naturæ est succus vinosus, pro aliquali confortativo, æstu, siti, &c. morborum acutorum, ferè usurpatus.

Agresta, pag. 703.) Gallis pro usu culinari est in usu.

Non myrtillorum.) Myrtillorum exsiccatorum usus ferè vulgò contra diarrhœam & dysenteriam commendatur, quia adstringere, fluxumque supprimere, putantur: Sed meritò hic suspicatur AUTOR, metum esse, ne copiosiùs assumpti fermentationes præternaturales in talibus fluxibus periculosas denuò excitent, propter rob exsiccatione quidem condensatum, sed in corpore denuò resolutum.

Syrupalis.) Syrupus interim horum ritè paratus, est egregiè rubicundus, aliis formulis pro coloris gratia addendus: sed parum habet in recessu pro usu Medico.

De pomis.) Ex pomis omnibus Borsdorffiana vi suâ temperatiuâ & blandè laxatiua (jejunè præsertim ab hypochondriacis levioribus comesta) laudem pro usu medico merentur. Non tantum enim blandum aroma spirant, sed speciatim eorum succus egregiè convenit in affectibus hypochondriacis, melancholicis: temperant acidum istud in huiusmodi melancholicis peccans, alvum simul seruant apertam, & ita per accidens palpitationem cordis, inæqualem motum sanguinis fermentativum, imaginationes melancholicas tollunt, adeoque *cordialia* vulgò talia *poma* dicuntur. Hinc vinum pomaceum ex horum succo paratum, tàm solitarium, quàm additis passulis, est egregius potus medicamentosus pro melancholicis; unde & infusa martialia in succo horum pomorum nondum perfectè maturorum sunt egregia in dictis affectibus.

Ex idæo rubo, pag. 704.) Rubus Idæus dat contra AUTOREM *nostrum* egregium remedium, non cedens ulli acido fructui, nec ipsis citreis, præsertim cum præter saporem gratum exhibeat odorem suauem, simul quasi aromaticum, indeque in acutis, tàm benignis, quàm malignis febribus, pro julepis non omittendus; summum enim est corroborans & refrigerans. Cæterùm succus eius sulphuratus, aut fermentando in vinum mutatus, præter gratiam coloris euanidam, acquirit saporē aliquem amarū, ut proinde hinc syrupus rubi idæi cum saccharo factus asseruari potiùs debeat. Hinc etiam Augustani maximè commendant ex GESNERO, qui istum *in suis scriptis* tempore pestis perlis & aliis vi cordiali præfert. Et verum est, nunquam in morbis acutis in Julepis syrupus hic omittendus est.

Diamoris.) Sumuntur fructus immaturi, & paratur cum melle Rob, in affectibus faucium in morbis acutis commendatum; præstat tamen acetum cum aqua. Ipsa mora maturata succo dulci ac temperato, adeoque analeptico quidem turgent, sed propter facillimam fermentescibilitatem facillimè corruptibilia existunt.

Rosæ, pag. 705.) In rosa panacea illa juxta Plinium Pharmacopœorum, tàm odorata, quàm incarnata, duplex substantia consideranda: nempè

1. Substantia volatilis odorifera analeptica seu mercurialis, unde eiusdem odor & vis analeptica derivatur, consistens in subtili & volatili sulphure, seu oleo admodum tenui diluto à phlegmate nimio, nec in verum oleum concentrato: oleum tale subtile defectu salis volatilis, non sufficientis pro eiusmodi concentratione, ob aquæ seu phlegmatis abundantiam nimis diluitur, hinc statim avolat; minimè verò in dictum propriè oleum coercetur.

2. Eius-

2. Ejusdem paulò fixior substantia styptica & adstringens, in recessu alcalina, in ipsis floribus exsiccatis, seu materiali florum substantia præsertim observabilis, & coctione eliciendą; in qua etiam, ceu blandè adstringente fibras partiũ, consistit vis rosarum hepatica, & vis refrigerans. Ac quidem alcalinam hanc esse substantiam, probatur ex eo, quod beneficio decocti rosarum rubrarum solutioni vitrioli instillati produci queat atramentum; non secus ac aliud fit ex addita solutione vitrioli decocto gallarum: quod sanè phænomenon dependet ex absorptione acidi vitrioli, ac alcali rosarum cum aliquali martis præcipitatione ex vitriolo; ita enim nigredo emergit. Cui atramento si denuò instilletur aqua fortis seu spiritus nitri, omnis nigredo perit, acido illorum iterum resorbente martem præcipitatum: atramentum verò colorem egregiè rubicundum acquirit; acida enim vegetabilia in colorem egregiè rubicundum tingunt: ast si denuò addatur alcali, v. g. spiritus urinæ, novus color ater prodit; quia absorbet acidum spiritus nitri, hinc deinde alcali rosarum iterum potest agere in spiritum acidum vitrioli.

Tandem inter allegatas has binas substantias mediæ quasi naturæ est Extractum rosarum succosum per repetitam infusionem rosarum in aqua simplici, & blandam evaporationem paratum, utut hoc ad stypticam facultatem magis inclinet.

Aqua, pag. 706.) Seligit AUTOR Aquam, Essentiam, & Conservam. Spiritum non magnifacit. Eligitur ab AUTORE unica & simplex *aqua rosarum*, ex rosis suaveolentibus sine additione aquæ per balneũ vaporosum destillata, & à novis floribus cohobata. Externè in usu ophthalmico frequens est: pro hoc verò usu paranda est ex rosis recentibus, non verò fermentatis; quia spiritus acrior oculorum membranas pungit: par ratio est, si spiritus vini additur pro majori penetrantia.

Spiritus fermentatitius.) Spiritus rosarum fermentativus saltem est egregius, si cum saccharo paratur; fit enim spiritus minus genuinus rosarum, sed dilutior: sin verò ritè paratur, inservit admodum egregiè essentiæ ambræ conficiendæ: sicut & spiritus rosarum ambratus conficitur ex rosis contusis fermentantibus, addendo ambræ quantum satis, v. g. ℥ii. pro integro dolio, ut dum rosæ fermentando spirituascunt, ambra dissolvatur, & exactè recludatur, hinc tàm extensiva & diffusiva est: postmodum destillatur spiritus rosarum ambratus, qui est singulare analepticum, quique pro *essentia ambræ* commodè recipi potest.

Oleum parcissimum, pag. 707.) Nullum oleum rosarum destillatum ferè elicitur, sive fermentent, sive per se destillentur, nisi modus BILLICHII *Obs. Paradox. Chym. pag. 29.* aliquid suggerat. Hìc beneficio lintei, sub destillatione aquæ vitri orificio superexpansi, oleum retinetur. Videtur tamen AUTOR statuere, quod si destillentur per retortam vel cucurbitam, dent copiosum oleum, sed empyreumaticum. Ergò oleum ligni rhodii eidem substituitur.

Rhodiam radicem.) Radix rhodia semper virens est: sed rarò in usum venit; nisi quod pulvis usurpetur in Epithematibus contra dolores capitis. Sed sufficit cynosbati spongia, in qua vermiculi illi cruciformes reperiuntur.

Adiecto verò ana sacchari.) Ex raspatura ligni rhodii, fermentando cum saccharo, elicitur spiritus rosatus; qua ratione rasura ligni gvajaci cum copiosioribus vini fæcibus combinata & fermentata abit in spiritum.

Melliformis essentia rosarum, pag. 708.) Hujus conficiendi exactiorem modum tradit ANGELUS SALA *in essentiis vegetabilium parandis.*

Tincturam.) Ex hac essentia diluta in s. q. aquæ simplicis, & irrorata cum spiritu vitrioli, potest fieri tinctura.

Melli.) Loco mellis rosati hæc essentia cum melle facilè impręgnari potest.

Confectioni al-chermes.) AUTOR Confectionis al-chermes est MESUE *Arabs Monachus*, qui pro scopo analeptico curandi febres malignas, melancholiam, &c. hanc composuit: cujus vis analeptica, maximam partem est ab ambra, parum verò à grano tinctorio, ab ilice coccifera collecto. Basis est sericum in succo chermes tinctum, addito succo pomorum redolentium, auro foliato, lapide Lazuli, perlis, coralliis, ambra; & fit hinc confectio grata analeptica.

Recentiorum.) Recentiores digerunt succum chermes, loco serici: Sed AUTOR, dum considerat saporem amarum, odorem aliqualiter nauseosum succi chermes, & vim stypticam nostrarum rosarum; hinc loco illius præparat essentiam rosarum, addendo eidem ambram, margaritas, &c.

Syrupi rosarum solutivi, pag. 709.) Vis laxativa sc. rosarum consistit in succo subtiliori, è rosis rore matutino madidis parato: nam in tali casu acquiritur blandè laxativi & abstersivi quid; secus non.

Pulverem, pag. 730.) Hìc proponit AUTOR *pulverem* polychrestum *hepaticum* contra æstus vagos, ebrietatem, crapulam insequentes. Parat verò ex rosis, coralliis & santalo: ubi tamen speciebus enumeratis putarem addi posse cremorem tartari, spiritu vitrioli, santalo rubro tincto, acuatum, ita:

♃ *Corall. rubr. præp.* ℥j.
Crem. tart. spiritu vitrioli impregnat. i. e. *tart. vitriolati crystallis.* ℥ij.
Santal. rubr. ℈ii.
Pulver. rosar. ana vel dimidium, respectu horum ingredientium.

M. F. Pulvis contra æstus vagos, ebrietatem, crapulas.

Caryophyllorum hortensium, pag. 711.) Non indigemus his, sed si sunt in copia, possumus miscere cum rosis pro essentia conjuncta rosata caryophyllata. Ex floribus tunicæ parant essentiam per se: sed si ferro contingatur succus vel essentia, colorem obscurum & saporem ingratum recipit.

Cyani flores, pag. 712.) Quibusdam flores cyani pro infuso in vino facto commendantur, & ob sui vim diureticam, & ad partum promovendum: ast iis facilè carere possumus: aqua aliàs ophthalmica est.

Borraginis floribus.) Inter flores cordiales referuntur flores borraginis & buglossæ; hinc in affectibus hypochondriaco-melancholicis pro scopo temperandi, horum florum syrupos maximè usurpant, ob vim, quod dicunt, singularem cardiacam: sed præstat succus pomorum.

Santali citrini, pag. 713.) Lignum Rhodii ceu præstantius potest substitui loco santali citrini; loco rubri Brasiliense. Aliàs decoctum santali rubri in phthisicis commendatur à FONSECA *in Consultationibus.* Si lympha acrior salsa pulmonibus malum inferre vult, superiori decocto addatur radix chinæ, santalum, & sassafras. Quod si volumus parare Epithema penetrans alexipharmacum, sufficiat spiritus vini camphoratus, qui est penetrantissimus: item vinum generosum, pulsibus & naribus applicatum.

Timorenses.) Sc. est Insula Indiæ Orientalis *Timor* dicta, cujus incolæ febres epidemicas per decoctum santali rubri profligant.

In dispositionibus.) In casu sc. lymphæ acrioris salsæ, ad vitia pulmonis disponentis, præter decoctum radicis chinæ, egregium quoque est decoctum santali rubri, annotante FONSECA *l. a.* & RIUERIO *in Praxi.*

Pimpinellam sanguisorbam, pag. 715.) Sanguisorbæ folia vino infusa odorem & saporem suavem eidem conciliant.

Cerevisiarum.) Sicut radix caryophyllatæ cerevisiæ infusa præservat eandem à sua acescentia & corruptione; sic idem quoque in succis vegetabilium præstat. Commendatur etiam ad vina medicata catarrhalia: vid. PARACELSUS *Tom. 6.* & HARMANNUS.

Rosam Hierichunticam.) Hanc commedant mulieres pro partu promovendo, nempè vino infundenda tamdiu, usque se pandat.

Nymphææ.) Hæc & similia vegetabilia refrigerantia respondent ferè spermati ranarum, cum itidem constent temperatissimo alcali abundante volatili urinoso, ratione cujus acidum exorbitans & effervesens sistendo in actione, compescere valent phlogoses: ac probat eorum alcalinam potentiam TACHENIUS *in Hippocrate Chym* ex eo, quod solutiones Saturni cum aceto factas præcipitent. Eadem planta, præsertim radix, singulare quid etiam contra maniam præstare dicitur.

Vis Anti-Venerea.) Commendatur Nymphæa vi anti-venereâ, sed frustrà. Inter hæc autem, præter opiata & camphorata, excellunt magis semen viticis & cannabis, inter omnia tamen nitrum & salix: de quorum illius efficacia conf. *Timæus à GuldenKlee in Conf. med.* Contrà ex salice prostat aqua, tempore verno è tenellis ejus ramis incisis prolecta, & extractum foliorum salicis Autoris.

CabWee, pag. 717.) Intelligitur hìc potus Coffeé ex semine Baan parandus: de quo conf. WILLISIUS *Pharm. rational.* Ejus usus est exsiccans, calefaciens, somnum arcens, anti-venereus.

Aberrans chylositas.) Intelligitur hìc mictus ille lacteus chylosus, Germ. *der Bieber* dictus; estque nihil aliud, quàm chylus aberrans ex primis viis per iter urinæ post vesicam delatus, ex quo fiunt atrophiæ: vid. TIMÆUS à *GuldenKlee.*

Fabariam, pag. 717.) Commendatur radix fabariæ à BARTHOLINO *in Actis Haffniens. Volum. 1. cap. 57.* & WEDELIO in dorso appensa ad hæmorrhoides cœcas: vid. M. A. N. C *Ann. 2 Observat. 195.*

Solanum.) Omnia solana vi narcoticâ plus minus participare videntur; propterea succo, sale alcali turgido, imprægnata sunt, præsertim folia: & ex his multiplices ac varii solanorum effectus commodè possunt deduci. Equidem solanum officinarum internè non adhibetur, sed externè propter dictas causas in erysipelate, cephalalgiis, &c. egregiè confert; speciatim in tumoribus duris scirrhosis, etiam ad cancrum declinantibus, quocunque modo externè impositum, singulare quod obtinet.

Sempervivum majus.) Sempervivum majus est experimentum PARACELSI in Angina, succi hujus ℔j. cum salis ammoniaci ℥ß. miscentis & destillantis: Contrà alii succum eundem cum saccharo in syrupum redactum ex tempore cum sale ammoniaco miscent, & asservant pro usu.

Anserinam.) Anserinam plantis pedum subditam commendant quidam

quidam pro curando ictero; sicut fronti applicatam pro cephalalgia in febre ardente mitiganda.

Aquas Vitis.) Vitis aqua subtilissimo tartaro prægnans confert in casibus detersione aliquâ opus habentibus; adeoque & in nonnullis oculorum affectibus: item commendatur contra picam.

Trochiscis Gordonii.) Trochiscos Gordonii commendo ad renum exulcerationes, & constant adstringentibus, & acrimoniam urinæ demulcentibus, & opiatis dolorem sistentibus: sed ex istis demulcentibus facilè potest emulsio parari, miscendo cum opiatis & adstringentibus.

Nymphææ Oleo.) Oleum nymphææ temporibus in capitis affectibus & agrypniis inungi solet.

E venereis.) Venerea quædam suggerunt succum temperatum chylosum, semen augentem: contra quædam, quæ acrimoniâ titillando erectionem & impetum venereum augent. Ex prioribus est præter lac & semina oleosa, radix satyrionis bulbosa recens: ex posterioribus acriora aromatica, purgantia: vid. PLATERUS.

Satyriorum radices.) Vid. HENRICUS *ab* HEER, HARTMANNUS, & SCHROEDERUS. AUTOR seligit radicem succosam recentem & extractum succosum. Nisi verò ventriculus valet, penis languet; imò sicuti cum stomacho languido non potest exerceri venus, ita etiam ex venere imminuitur vis ventriculi digestiva. Hinc in usu venereorum observetur, ut digestio stomachi conservetur: quapropter cauti simus in saccharatis. Acria tamen hæcce etiam sunt elumbia, nisi adsit robur & tonus testiculorum, sufficiensque spirituum animalium impetus: utut talia aromatica quandoque ad lithiasin disponant.

Chocolatam, pag. 720.) Chocolata est fructus ex arbore Cacao: potest substitui emulsio amygdalarum dulcium: temperat omnem succorum acrimoniam, adeoque præter usum antiphthisicum, antiscorbuticum, & analepticum, egregia est etiam pro usu augendi genituram.

Bange.) Bange est remedium in forma pulveris, interdum massæ, in India Orientali apud Indos Javanos, Regni Magni Mogol incolas, usitatum pro scopo venerem stimulandi; & paratur ex cannabis foliis & semine: quod ipsum si verum sit, erit cannabis venereum, quæ tamen aliàs commendatur ad castitatem. Conferatur interim OLEARII *Itinerarium*.

Panis calidus.) Panis calidus vino generoso irroratus, & stomachi regioni applicatus, præstat in vomitu nimio, diarrhœa, & hypercatharsi; non secus ac in malignissimis febribus post propinata sudorifera frustum ejus calidum cum fovea, in medio sui theriacâ repleta, & umbilico imposita, venenum allicere creditur.

Fermentum pistorium, pag. 721.) Fermentum panis cum aceto subactum, & mentha, caryophyllis, mace, cardamomis, &c. impraegnatum, dat *emplastrum* MYNSICHTO *contra* vomitum & *singultum* excellens.

Panis destillatus.) Panis destillatus dat spiritum acidum, phlegma, & oleum empyreumaticum. Spiritus acidus adhibitus est ad varias tincturas pro menstruo: sed est impostura; Cuilibet enim subjecto superfusus illud tingit.

Essentiæ.) Essentia panis ceu stomachicum & analepticum commendatur ab HARTMANNO. Paratur, cum vino Malvatico extrahendo: sed si habeatur hæc essentia seu magma cerevisiæ resinoso-gummosum, idem est.

Secalis farinam.) Farina secalina usu externo discutiendi, resolvendi, & suo hinc modo emolliendi, convenit.

Teredinis.) Farina teredinis pro exsiccandis ulceribus & intertrigine, palmam præripit cerussæ vel cretæ.

Aquam hordei.) Hordeum magis culinare est cerevisiæ ratione, quàm officinale; nisi quod Decocta hordei ceu corpora juleborum quibusdam in usu sint in febribus, aliisque morbis acutis. In decoctione ista ad crepaturam hordei, blanda quædam temperans & aliquantulum nutriens mucilago, & quasi gelatina, elicitur; quæ ipsa vi suâ temperativâ effervescentias sanguinis aliorumque humorum acrium nonnihil attemperando confert. Sed observetur, ne crebriùs aut copiosiùs usurpetur tale decoctum, quia propter crudam viscositatem cruditates stomachi viscidas, indeque flatuosas generat: Ob id consultum est, semina aromatica, anisum v. g. & coriandrum, in decoctione simul addere. Notum enim est, quod propter mucilaginem illam viscosam hordeum per se ad fermentationem pro cerevisia ineptum sit, nisi priùs per germinationis motum hæc ejus visciditas gummosa nonnihil corrigatur.

Nec perlarum, pag. 722.) Scilicet perlæ crudæ usurpatæ nullam habent prærogativam præ lapillis cancrorum, matre perlarum, coralliis, & conchaceis reliquis, sed sunt itidem concretum salino-alcalinum, acidum absorbendo ad diuresin disponens: è contrà vanè vis analeptica in iis quæritur. Adhæc omnia earum Præparata per acida sunt destructiva: unde patet, quid habendum sit de perlarum solutionibus, horum in concretum salinum coagulationibus, & variis modis in Magisteria præcipitationibus. Perlæ enim semel extra corpus acido saturatæ, intra corpus instar calcis primas vias infestabunt, unde potius crudæ saltem pulverisatæ propinentur pro acido sui generis, præsertim gravidarum abortum minante, absorbendo; & aliæ quævis solutiones & præparationes intermittantur; nisi quibus mediantibus perlæ in primogenium lac redigantur.

Succi citri, pag. 724.) Succus citri solvit quidem talia, sed non diu retinet, dum iterum præcipitat.

Per salia.) Scilicet perlæ cum sale ammoniaco præcipitatę ab hujus acido invertuntur; non secus atque eędem cum terra sigillata tractatę ab hujus phlegmate acido rodente in via sicca etiam castrantur.

Verum parlarum lac, pag. 725.) Scilicet ex PARACELSO HELMONTIUS allegat remedium genuinum ex perlis parandum, resolutione earum in primogenium suum liquorem lacteum, ex quo coaluerunt; quippè hoc est genuinum solamen tabidorum, hecticorum & arthriticorum. Cęterùm requiritur ad solutionem pro hoc negotio liquor alcahest, quo nempè hac ratione sine efficacię suę alteratione in primogenium liquorem sive lac retromeent.

Cochlearum.) Cochleę contusę cum testis in consistentiam cataplasmatis redactę prosunt in resolvendis & discutiendis tumoribus aquosis & serosis. PETRUS à CASTRO commendavit tanquam secretum in ascite, abdomini impositum. Pręterea etiam in aliis hydropis speciebus particularibus, quales hydrocele, hydrocephalus, crura arthriticorum serosa, ubi opus est resolutione aquarum, ubique convenit; imprimis si ita contusis inspergatur pulvis fimi caprilli, & additur semen carvi, & fit cataplasma resolvens.

Scincus, pag. 727.) Scinci ab Italis solent commendari ad stimulandam venerem, item ad resistendum venenis; quo nomine & theriacam solent ingredi. Sed quoad utrumque: parum his animantibus tribuendum arbitror, pręsertim cùm Autore FORESTO *l. 26. Obs. 26.* scinci veri ad nos non ferantur, neque qui Venetiis venduntur, veri sint: nam quos Pharmacopolę habent, sunt aquatici: at veri sunt terrestres crocodili.

Maslach.) Turcarum Maslach quid sit? incertum adhuc, utut D. FOGELIUS Tractatum de hoc promiserit. Hoc certum, Turcas eo uti prælia adeuntes pro magnanimitate sibi comparanda; loco cujus tamen nobis sufficere potest *aqua Magnanimitatis Laurembergii* quæ prostat *in hujus Mnemonica*, denuò impressa ad *Ann. 3. M. A. N. C. pag.* 605.

Aliàs intus quidem.) Spiritus formicarum, cum spiritu vini vel alio aromatisato paratus per abstractionem, ratione aciditatis suæ volatilis contra AUTOREM *nostrum* singularis est; nec habet alium sibi parem, & dosi cochlearis mirè in affectibus animalibus convenit, mirè stomachicus & cephalicus, item genitalis est: non secus ac hic, & lumbricorum spiritus, aquis nervinis & spiritibus articularibus ad extra, e. g. spiritui terebinth. juniperi, spicæ, in casu membrorum distortorum restituendorum, paralysi affectorum, & atrophiâ particulari post vulnera & contusiones articulorum laborantium, adjiciendus est.

Myrmeciorum insessus, pag. 729.) Scilicet recipitur integrum cubile unà cum formicis & ovis, immergatur in aquam, & post hujus ebullitionem fiat insessus pro malo ischiadico, vel pediluvium pro debilitate pedum paralytica, & debilitate membrorum egregium: Sicut & ejusmodi semicupium non inconsultò suadetur sterilibus mulierculis. Confer. KUNRATHUS *Medull. Destillat.*

Vitelli.) Ovi vitellum minùs vi medicamentosâ, contrà magis vi nutritivâ, præ albumine pollet, & ad duritiem coctum in appetitu canino convenit.

Vitelli oleum.) Inde quoque ex eodem vitello ad duritiem cocto citra assationem oleum exprimitur, quod externè ad hernias, vulnera, fissuras extremorum, & variolarum foveas est commendatum: ubi postmodum ex residuo olei expressi, retortæ incluso, destillari potest adhuc sal volatile cum copioso oleo empyreumatico.

Aquam.) Porrò ex albumine ovi indurato destillando elicitur aqua ferè iners: contrà ex eodem expresso acquiritur liquor limpidus, egregiè ophthalmicus in ulceribus, vulneribus & pustulis oculorum proficuus, ratione virtutis suæ alcalinæ concentratæ: ut taceam, ovum ad duritiem coctum, &, exempto vitello, pauco vitriolo albo repletum & in cellam repositum, liquescere in humorem egregiè ophthalmicum.

Mercurialis secreti edulcoratio.) Intelligitur hìc antimonii præcipitati edulcoratio illa, quam ex PARACELSO mancè habet SCHROEDERUS, paulò verè exactiorem invenire licet in *Theatro Chymico Volum. 6. pag.* 456.

Gravidarum, pag. 729.) Scilicet mulieres gravidæ comestione gallaturarum ovi num. 9. se ab abortu præservari vanè credunt.

Inter refrigerantia.) Inter famosissima refrigerantia animalia excellit rana & sperma ranarum, sive ova earum, copiosâ geniturâ mucilaginosâ diluta, quæ seponantur pro usu Medico & Cosmetico.

Spermatis liquor.) Cæterum turget idem sperma ranarum copioso sale volatili urinoso, admodum temperato, ratione cujus destruendo acidum peccans refrigerare dicitur, & convenit in inflammationibus podagricis loco anodyni; sicut & medetur ambustionibus & maculis faciei variis, ab acido oriundis. Porrò, ut asservetur eò meliùs, illud variis encheiresibus subjicitur, ubi ZWELFERUS *Animadvers. in Pharmac. August. p.* 409. illud per saccum lineum

lineum transcolatum alumine impraegnat: quod tamen hac ratione praeparatum non aequè convenit.

Simplex.) Interim, cum facilè per se putrescat, hinc potius vasi clauso inditum tempore aestivo soli exponatur; ita enim per incipientem putredinem alcali volatile ejus exaltatur: deinde per residentiam secedit, se ipsum depurat, qua per filtrum separata, aqua remanens in loco frigido per 2. vel 3. annos commodè asservatur.

Spermatis aqua.) Similiter sperma illud ranarum aliquot dies ante novilunium collectum, (quò minùs foetorem contrahat,) destillari potest in aquam, quae, cautè procedendo, multum salis volatilis secum rapit: Alio tempore verò collectum, quanquam centies destillatur ejus aqua, foetorem tamen contrahit.

Oleo cocto.) Scilicet ranae bullitae in oleo commendantur pro inflammationibus externis; loco cujus tamen vel aqua, vel liquor spermatis ranarum, melior est.

Emplastro de spermate.) Spermatis ranarum emplastrum est anodynum & antipodagricum propter ejus copiosum sal volatile urinosum, acidum destruens: Valet etiam contra ambusta.

Emplastris de ranis, pag. 730) Emplastrum hoc de ranis Vigonis cum Mercurio, sine depravata correctione ZWELFERI, paratum contra AUTOREM *nostrum*, egregium est in chronicis doloribus, & duris tumoribus, tàm Gallicis quàm aliis, hinc & cephalalgiis contumacissimis & splenis affectibus propriè sic dictis confirmatis, ob penetrativam Mercurii vim: qui tamen Mercurius vivus cum saliva vel pinguedine porcina in mortario lapideo extinctus, & emplastro de meliloto, vel de hyoscyamo, vel emplastro dia-sulphuris Rulandi sociatus, idem pro plurimis scopis praestat, quod antè dictum emplastrum Vigonis.

Corallia.) Corallia rubra reverà sunt mediae naturae inter vegetabilia & mineralia, rectè id statuente ANGELO SALA *l. 1. Aphor. Chymic. 40.* In se quippe sunt frutex marinus, adeòque vegetabile. Interim, dum deficit eorum vis vegetativa, & cessant crescere, substantia ejus interior lignosa spontè induratur in duritiem lapideam, cortice externo muscoso facilè vel separabili, vel in aqua fatiscente & decidente: non secus ac perlae sunt medium quid inter minerale & animale; quippe succus animalis spontè sua petrefactus sunt. Jam verò corallia in concreto suo materiali sunt reverà salinae prosapiae, & de alcali pariter & de acido participant, ita tamen, ut in compositione materiali natura terrea alcalina praeponderet, ratione cujus quaelibet acida cum iis effervescendo absorbent; item calcinata intensiùs, calcem relinquunt; non secus ac eadem per se destillata phlegma acidulum praebent cum pauco oleo empyreumatico; quae posteriora aliquod vegetabile innuunt. Porrò quoad usum coralliorum, is habetur triplex:

1. Est sanguinem depurativus, quatenus in primis viis praecipitant & absorbent vitiosa salia sanguinis crasin inquinantia, quibus destructis ad debitam temperaturam redit ille, & hinc motu sui intestino feculentias praecipitando deponit.
2. Eadem corallia roborare dicuntur, quia constant ex sulphure seu pinguedine tingente, naturae solaris nonnullis aestimata, aliis aliter: ubi tamen minus dicere poterunt participare de sulphure solari, utut post sui lapidescentiam rubicundae in iisdem particulae appareant; quin potius sulphur id dicendum est Martis, praesertim cum Sol & Mars propter sulphur conspirent. Probabile videtur, quod corallia lapidefacta acidis tractata, non secus ac Martialia, fiant styptica, & acido-austera.
3. Denique dicuntur corallia sistere quascunque haemorrhagias, & alios fluxus praeternaturales: quod fit, quatenus hi dependent ab acriori acido, uti v. g. haemorrhagiae scorbuticorum, dysenteriae benignae, haemorrhoidum & mensium immoderati fluores; in quibus corallia absorbendo acidum illud acrius stypticam vim acquirunt, sicque fluxus sistunt.

Sicuti autem in Chymicis praeparationibus, prout diversis salibus tractantur, etiam saporem diversum repraesentant; ita etiam intra corpus pro varietate succorum varietatem in effectu solent exhibere.

Calcinationibus.) Calcinata corallia acidum ignis copiosè arripiunt, hinc saturata eodem pondere augentur; hinc frustrà ferè intrò propinantur, utut calcinatione istâ sint apta reddita ad deponendam suam tincturam: de quo vid. TACHENIUS *Hippocrat. Chym. cap. 27. & in Clave pag. 177.* Nam, utut calcinata sic corallia penitus albescant, hoc non fit propter jacturam tincturae, sed propter acidum ignis, rodens corallia, & hinc texturam nonnihil immutans. Fortiter sic calcinata, corpus instar calcis vivae repraesentant, dum aquae affusione effervescunt: ex quo verò labore sal quoddam elicere gestiunt, cum tamen levis saltem cremor sit, qui supernatat.

Lactentibus, pag. 731.) Scilicet quia corallia sunt dura concreta, indeque forte postulant acidum pro saturatione, hinc etiam pro infantibus nimis fortia minus convenire videntur.

Magisteria, pag. 732.) Si aliquid recipiendum est, sumatur saltem solutio coralliorum cum succo citri.

Bezoarticum corallinum, pag. 733.) Bezoarticum corallinum est Magisterium coralliorum cum succo citri paratum, quod ex omnibus Magisteriis adhuc minus saturatum existit; reliqua verò omnia magis styptica existunt, & in recessu vitriolacei quid sapiunt, pro quo tamen scopo non paranda illa sunt, cum alia prostent.

Spiritus vitrioli.) Quando Corallia cum spiritu vitrioli vel aeruginis tractantur, semper aliquid venerei participant, propter simul praecipitatum liquamen metallicum.

Berberum succo.) Si tamen volumus habere Magisterium, sufficit, dum in succo berberum solvuntur corallia, instillatur postmodum spiritus vitrioli, sic exaltatur rubedo, & cadit magisterium suaviter rubescens; sed nè nimio calore tractentur, aliàs obscurum colorem contrahit. Caetera Magisteria nullius sunt valoris, sive sint communia, per praecipitationem coralliorum solutorum mediante alcali factam, sive sint butyracea, sive farinacea, aliàs dicta solubilia: Quorum optimus modus est hic, qui fit cum spiritu vitrioli Philosophico: solutio filtrata praecipitatur cum spiritu vitrioli rectificato, Magisterium edulcoratur & usurpetur. Nam priora ista communia sunt planè calces inutiles, ex corpore coralliorum cum particulis acidis & alcalinis coagmentatis constantes, nullius planè usus interni; posteriora verò butyracea aut solubilia, quia jam acido sunt saturata, intra corpus nihil usus obtinebunt: nam impossibile est, etiam mille edulcorationibus acidum separare.

Solutiones, pag. 736.) Solutiones tales cum acido in aere facilè liquescunt; hinc in forma sicca non possunt administrari.

Per olea destillata, p. 735.) Duo imprimis sunt olea, quae putantur extrahere corallia: nempè oleum destillatum citri, & anisi; sed adhuc est incertum. Solutio coralliorum cum oleo destillato citri, quam habet SCHROEDERUS, parum de coralliis participat; sicut & illa LANGELOTTI *in Epist. ad Curiosos* cum oleo anisi facta.

Aeruginis spiritu, pag. 736.) Cùm coralliorum solutiones cum viridis aeris spiritu nonnunquam coloris viridis conspiciantur, probabile est, de cupro participare eadem.

Dulce sal.) Multi crepant sal coralliorum dulce: vid. SCHROEDERUS. Sed genuinum sal sine additione externi corporis salini hactenus non fuit visum. De oleo coralliorum vid. BORRICHIUS *de Sapient. Aegypt.*

De liquido quopiam.) Scilicet Autores post PARACELSUM soliciti fuerunt de sulphure coralliorum martiali extrahendo; id quod duplicem operam requirit: nempè solutionem corporis coralliorum; & hinc soluti ejusdem cum menstruo homogeneo, v. g. spiritu vini extractionem. Verùm tinctura coralliorum nulla datur genuina, ob defectum resolutionis illorum substantialis, sed saltem superficialis. Et hactenus notae tincturae coralliorum sunt nil aliud, quàm plus minus subtiles solutiones eorum, particulis solutis cum menstruo vinoso combinatis; indeque, quicquid efficiunt, illud praestant vel ratione particularum coralliorum adhuc integrarum; vel ratione texturae novae, quae solutione sui acquiritur, ratione menstrui; vel denique ratione additorum aliorum. Interim tamen vidi aliquando Londini apud Dominum FEBURE tincturam coralliorum cum sale volatili Tartari per retortam, coloris rubicundi destillatam, quae per retortam, vel quae rarior, per alembicum evectio, & postmodum hinc, denegata coralliorum praecipitatio, docimasia est verae illius tincturae.

Cum cordis sanguinisque Cervi spiritu, pag. 741.) Parata tinctura coralliorum, addita essentia ambrae & Quinta Essentia MATTHIOLI, non tàm illorum, quàm horum ratione aliquid praestabit.

Guttulas.) Corallia cum duplo sacchari trita & destillata dant oleum rubicundum, saccharo maximam partem, paucum verò coralliis, in acceptis ferendum.

Tincturam cum mellis spiritu.) Omnes tincturae à spiritibus acidulis, panis, mannae, mellis, &c. sunt partim solutio coralliorum, partim ipsorum spirituum tincturae: dum enim rodunt corallia, ipsorum proprium oleum à recondito proprio sale alcalino resolutum, extravertitur & in tincturam assurgit: Et sanè omnes processus nihil valent, nisi salia volatilia sublimiora aliquid faciant. Cum spiritu ergò mellis simplicissimè paratam sibi eligit AUTOR, (cum spiritus hic attactu concreti terrei spontè rubescat,) vel & cum spiritu quodam acido volatili, nempè vel lignorum composito, vel ligno sassafras confectam.

Crystallus, pag. 743.) Crystallus inter praecipitantia, & absorbentia acidos succos in primis viis, optima est: sanè in pertinacioribus infantum torminibus, ab acriori acido oriundis, est egregia, & dum acriores succos imbibit, diureticam vim in textura mutata acquirit. Inter Lactifera praeter flores sambuci in lacte coctos commendatur crystallus montana.

Solutiones, pag. 744.) Crystallus cum aceto destillato post sui calcinationem, vel & cum spiritu salis, tractatus abit in liquorem diureticum, post magmatis deliquium.

Saturnina.) Saturnus est quasi Mercurius quidam coagulatus, hincque pro natura Mercurii & de prosapia alcalium participat, ratione cujus alcali sui absorbet quaelibet acida, & unà cum istis in texturam tertiam quasi aluminosam abit, sicque sapor stypticus emergit à Saturno ab acidis tractato. Hinc in morbis ab acido natis, & phlogosibus ab acido effervescente confert; & externè pro inflammationibus super-

superficialibus ab acido oriundis, remedia saturnina ex minio sunt usitatissima, non secus ac in ambustionibus & ulceribus eadem prosunt, relictum ab igne acidum absorbendo; itemque in vulneribus & ulceribus, quorum acidum imbibendo, & aluminis texturam acquirendo, poros stringunt, eademque simul ad consolidationem disponunt. Pari ratione internè saturnina pro correctione acidorum saporum sunt in usu, non tamen cruda, sed potiùs ab aceto in formam salinam ita redacta, ne penitus ab acido saturata sint; sic enim promptè acida sylvestria imbibunt.

Lithargyrium.) AUTOR seligit Lithargyrium vel minium. Non plus recipit Saturnus ab acidis, quàm recipere potest, vel respondet poris. Saturnina autem non omnibus conveniunt; cautè ergo propinanda: Hypochondriacis conveniunt vel istis saltem, qui declinant ad melancholiam, vel etiam Maniam, ubi saccharum Saturni aliquandiu continuatum est egregii effectus: indeque optimè prodest saccharum Saturni quartanariis ad gr. x. vel xij. vel xv. cum lapillorum cancrorum ℈j. vel ʒß. pro 1. dosi ante paroxysmum repetitis vicibus exhibitum. Interim notandum: subjecta ægrotantia pro usu horum saturninorum debere habere ventriculos robustos, h. e. fortiori acido præditos; secus enim saccharum saturni usurpatum nauseam crebriorem concitat, interdum etiam vomitum. Ad tabidos seu phthisicos & hecticos etiam quidam saccharum saturni commendant, sed hoc in casu non adeò multum valet.

Præ communi sacchаro, pag. 746.) AUTOR seligit saccharum Saturni, loco aceti destillati cum spiritu viridis æris paratum; quia non sit adeò nauseosum.

Crystalli.) Crystalli saturni ex minera saturni parantur, nunc cum spiritu nitri simplici, nunc cum aceto destillato, spiritu nitri acuato: hoc modo paravit D. MICHAELIS crystallos in morbis chronicis hypochondriorum sibi familiares. Accipitur spiritus nitri, ut contagium Lunæ eliciatur & extrahatur.

Magisterium volatile, pag. 746.) Saturnus in aqua forti vel spiritu nitri solutus, injectione muriæ præcipitatur pariter ac Luna; sed sicut hoc modo fit Luna cornea facilè liquescibilis; ita etiam Saturnus facilè fusilis & præcipitabilis. Scilicet spiritus nitri semper suâ in corpora metallica actione hæc solet figere; contrà spiritus salis communis suâ in corpora metallica actione volatilia reddere, quod ex hisce Magisteriis potest videri. Rationem dicit BECKERUS esse hanc: quod in spiritu nitri sit terra tingens sulphurea & metalla figens; in sale verò communi terra Mercurialis volatilissima, illudque de alcali Mercuriali solvente participare. Interim sal hoc saturni ejusdem est cum saccharo Saturni vulgari usus; qui ergò nauseant, hoc Magisterium sumant ex AUTORE dosi gr. vj. vij. viij. &c.

Liquidi quidpiam, pag. 747.) Pro liquido remedio eligit AUTOR solutionem saturni cum spiritu æruginis paratam & inspissatam, postmodum cum spir. vini dilutam in formam essentiæ.

Dissolutionibus seu saturninis Balsamis.) Hæc balsama sunt egregia in abscessibus mesenterii occultis, dysenteria benigna, hæmorrhoidibus exulceratis, ulcere renum, & gonorrhœa; non autem destillari debent secundùm SCHROEDERUM.

Tincturis, pag. 748.) Tincturæ saturni genuinæ sunt nullæ; rem si exactè consideremus, nihil acquirimus, quàm menstruorum, aliorumve additorum colorationes, plus minus de saturni saccharo participantes; unde loco horum sufficiat vel tinctura antiphthisica, vel simplex crystallorum vel sacchari saturni cum spiritu vini solutio & extractio, quam SCHROEDERUS sub *tinctura 3.* insinuat.

Antiphthisicam.) Tinctura antiphthisica paratur ex ana sacchari saturni & vitrioli Martis, invicem in spiritu vini solutis & digestis. In usu est quibusdam pro sputo cruento, quibusvis sanguinis excretionibus à vasorum laceratione dependentibus; de quo vid. HOFFMANNUS *Claue pag. 247.* Sed solutio nostri AUTORIS, loco hujus, facilè potest sociari cum vitriolo Martis. In phthisi incipiente est egregia, sed in confirmata infida.

Magmatis spiritus.) Insinuat hic AUTOR *noster*, spiritum istum ardentem & oleum flavum ex saccharo Saturni, vel magmate Saturni, parato cum aceto simplici, eliciendum, & aceto in saccharo Saturni regenerato in acceptis ferendum. Destillant nunc simpliciter, nunc addendo arenam, nunc bolum, nunc alumen, & eliciunt spiritum nonnihil ardentem, postmodum oleum. Vocant spiritum Saturni refrigerantem melancholicum; item *menstruum pro paranda tinctura solis & auri potabilis Francisci Anthonii* Londinensis: vid. GLAUBERUS *in Operibus edit. in quarto pag. 402.*

Olei, pag. 749.) Oleum saturni est oleum aceti; in aceto enim est spiritus vini occultatus, est etiam oleum, quod docet terra foliata tartari, quæ destillata dat oleum, attactu verò Saturni acidum aceti figitur & concentratur; hinc dum concentratur in Saturno, sui juris fit spiritus iste, & oleum, & sic prodit sub ignis examine.

Spiritus è sale tartari saturnique vitro.) Recipiunt Glauberi sal pro liquore alcahest, cum vitro Saturni miscent & destillant. GLAUBERUS hinc elicere vult menstruum pro Mercurio Philosophorum, item remedium ad morbos chronicos: sed elicitur nil, quàm spiritus acidulus volatilis naturæ nitrosæ: nempè est tantillum acidum nitri, quod in isto sale latet, & quod prodit in spiritum fumidum acidulum, nonnihil stypticum, quia tantillum de saturno participat.

Topica.) Cerussa cum aceto imprægnata, & s. q. olei cocta, suggerit unguentum præ omnibus sufficiens. Scopus est, ut sub ebullitione acidum olei & aceti rodant & dissolvant saturnum, sed non saturent, ut postmodum acida heterogenea in ulceribus, inflammationibus, &c. absorbere possit: vid. ZWELFERUS. Huic potest addi camphora oleo amygdalarum dulcium soluta, sic habebimus *unguentum album camphoratum*: si adiiciatur pulvis aloes & myrrhæ, habetur *mundificans* & detersivum sordium: si lapis calaminaris, *epuloticum & cicatrisans*: si sub finem præparationis sulphur auratum antimonii, vel mediante oleo nucum paretur *balsamus sulphuris* ex hoc sulphure, habebitur unguentum polychrestum.

Ad membra perusta, pag. 751.) Scilicet ad ambusta fiat unguentum simplex, sed elegans ex minio, aceto simpliciter imprægnato, hincque solutioni nonnihil inspissatæ adiiciatur olei raparum quantum satis, quæ calidè omnia probè in mortario saturnino calido misceantur.

Habetur sic simplex, sed optimum Linimentum, ad ambusta, quod loco omnium aliorum abundè sufficit.

E lithargyrio.) *Emplastrum saturninum* quasi catholicum suggerit AUTOR *noster*: nempè

♃. *Lithargyr.* part. ij.
Aceti,
Olei ana part. iß.

Hæc ritè invicem subigantur, & blando igne inspissentur, aut addatur camphora, emergit inde *Emplastrum saturninum* quasi catholicum, *Norimbergensi* simile.

De ranarum spermate, pag. 752.) Castigat AUTOR *noster* emplastrum de spermate ranarum; cujus vis est à saturno, vitriolo, & sole; sperma enim ranarum & aqua exhalant sub coctura, hinc parum tribuunt.

Liquidum.) Pro hujusmodi epithematibus, liquoribus nigris, lactibus virginum, sufficiat simplex solutum cum aceto & lithargyrio.

Quoduis lac virginis, pag. 753.) Lactis Virginis duplex est Compositio: quarum una procedit per præcipitationem cum aqua aluminis, hancque describit ZWELFERUS *in Animaduersionibus in Pharm. August. pag. 299.* Altera verò per simplicem mistionem saturninorum cum aceto & aquis appropriatis, juxta SCHROEDERUM. Omnium tamen basis est saturnus.

E Marcasitis.) Hæ dicuntur bismuthum & zinckum, utut bismuthum κατ' ἐξοχὴν marcasita vocetur: vid. SCHROEDERUS *pag. 456.* Cæterum internus bismuthi usus nullus est, ex eo, quod sit validum venenum, & in radice sui venereo-argenteum minerale nondum perfectè maturatum, & arsenicali substantia imprægnatum, hinc ab eo hactenus abstinuerunt Autores. Usus autem illius externus est hic: quod aliqua potio Iovis cum bismutho liquefacta abeat in stannum durius, splendidius, atque laboribus magis appropriatum, stanno Anglico ferè simile; non secus atque aliàs in præparatione antihectici Poterii stannum additione reguli antimonii durius & melius fit.

Kinckum, pag. 754.) Quoad zinckum, conf. GLAUBERUS *in Oper. Edit. in 4. pag. 402.* BECKERS *Probier-Buch*, unà cum *Commentar.* CARDILUCII *pag. 303.* Proximè hoc accedit, quoad externam faciem, ad naturam jovis, in recessu tamen saturninæ & Mercurialis naturæ volatilis, indeque facili igne totum in flores abit: sicut zinckum fusum injectione picis suggerit Regulum, non secus atque idem quoque præ cunctis subjectis metallicis in quovis acido facillimæ est solutionis, atque soluta per acida facta, optimè præcipitat. Interim flores illi zincki non sunt arsenicales & corrosivi, sed dulces aut insipidi, indeque iuxta BARBETTE commendationem *in Prax. cap. 4. p. 42.* oculorum affectibus, v. g. defluxionibus, ophthalmiis, & lippitudinibus dicati. Aliter zinckum & sub fusionis igne sestanno sociando, hoc nitidius facit: Imò idem zinckum à saturni consortio liberatum separatumque, veneri sociatum, tingit hanc in aurichalcum. Zinckum enim ordinariò reperitur mistum cum minera saturni; hinc, dum minera funditur, Saturnus colligitur, zinckus verò in flores elevatur, avolante sub fusione ipso cum saturno, nomine *Cadmiæ non fusilis* veniente. Tandem hoc zinckum propter sui solubilitatem arbitrarer prodesse in ulceribus, æquè ac saturnina & mercurialia, sicut CARDILUCIUS *suprà allegatus* suspicatur, flores ejus interno usu convenire pro absorbendo acido hypochondriaco: sed deficit experientia.

Magisterio Marcasitæ.) Inter cosmetica itidem eminet magisterium marcasitæ, imprimis Clavii: vid. SCHROEDERUS.

FORMULÆ
Hujus classis, ex qua facilè variæ possunt fieri.

Esto v. g. ex acidis vegetabilium succis *Iulepus* suavis præscribendus in febris siti & æstu:

♃. *Aquæ fontan.* ℔j.
Succ. ceras. nig. composit. Autoris ℥iij. vel iv.
Syrup. rubi idæi ℥iß M.
Hauriatur pro lubitu.

Vel sit compositus magis:

♃. *Decoct. ras. cornu Cervi* (propter gelatinam) ℔iß.
adde
Succi cydon. ℥iij.

Syrup.

Syrup. papav. alb. ℥j.
Rubi idei ℥ß.
Spir. nitri dulc. parum.
M. pro *Iulepo*.
Vel
℞. *Pomor. citr. in taleolas incis.* n. ij. adsperge pulverem *sacchari albi*;
Hinc coqu. in s. q. *aquæ simpl.*
℞. Colaturæ ℔ß. adde
Succ. citr. recent. ℥j. ad ℥iß.
Flor. rosar. rubr. M. j.
Stent in loco calido seu tepido ad extractionem Tincturæ. Colatura vel per se detur, vel cum pauco *saccharo* ad gratiam saporis ulterius edulcoretur.
M. D. S.
Julepus refrigerans confortativus.

Porrò si *pulvis hepaticus* refrigerans præscribendus *ad imitat. pag.* 710.
℞. *Corall. rub. prep.* ʒij.
Crem. tartari ʒj.
Pulu. rosar. rubr. ℈ij.
Irrorentur cum *spiritu vitrioli, tinctura santali* impraegnato.
M. D. S.
Pulvis hepaticus.

Qui & nondum irroratus excipi potest dicto modo, cum *conserva rosar.* ex tempore vitriolata pro Electuario grato, temperante phlogoses, & bilis acrimoniam obtundente.

Ulterius esto *Pulvis antifebrilis pro Tertiana*, ante paroxysmum exhibendus horâ unâ atque altera:
℞. *Corall. rub. præp.* ℈j.
Sal absinth. ℈ß.
Olei destillat. caryophyll. gtt. ij. vel iij.
M. D. S.
Pulvis antifebrilis.

Vel *ad Quartanas*:
℞. *Corall. rub. præp.* ʒß.
Sacch. Saturni gr. xij. ad xv.
Laud. opiat. gr. j.
M. D. ante paroxysmum.

Pulvis absorbens antihypochondriacum acidum:
℞. *Corall. rub. præp.*
Margarit. præp. an. ʒß.
Salis absinth. ʒß. ad ℈ij.
Sacch. saturni gr. xv.
M. pro 4. vel 5. dosibus.

Sic pro bile æruginosa circa præcordia ebulliente temperanda:
℞. *Magister. corall. cum succ. citr.* ʒß.
Crystall. præp. ℈j.
Laud. opiat. gr. j.
M. pro duabus dosibus.

Tandem esto *Confectio analeptica loco alchermes*:
℞. *Extract. seu essent. rosat. sacchar at. Autoris* ℥iß.
Elæosacch. succos. cort. citr. ʒvj.
Perlar. vel *lapill. cancr. præp.* ʒij.
Magister. corall. cum succo citri ʒj.
Pulu. cardam. ʒiß.
Ambr. gryſ. cum olei destillat. cinnam. dissoluta, & cum s. q. *sacch. subactæ* ʒiij.
Cum s. q. *Aquæ cinnam. spirituos.* vel *lil. conuall. spirituos.*
F. *Confectio alchermes.*

TITULUS XXII.
DE
VULNERARIIS, ADSTRINGENTIBUS, DETERGENTIBUS, ATQUE TOPICIS RESIDUIS EXTERNIS.

A *Vulnerariis, pag.* 754.) Vulneraria vegetabilia in recessu constant sale quasi nitroso salso, sed occultè alcalino, in textura concreti plus minùs adstringente; inde præter vim vulnerariam vel saporem ex amaro nitrosum, talia ferè semper simul sunt diuretica, detersiva, item & resolutiva sordium in ulceribus & vulneribus ratione salis nitrosi enatarum: sicut contra ratione alcali sui occulti acidum ulcerum & vulnerum, acrius quidem in his, mitius in illis, absorbendo corrigentis, *ulcerum mundificatiua* & *consolidatiua* dicuntur, sive externè applicentur, sive internè propinentur, ut in stomacho temperato acido & alterato certo modo chylo, facilior hinc fit sanatio: Qualia sunt cancri fluviatiles, eorumque lapilli, plantago, sanicula, &c. Adeoque vis vulnerariorum non in substantia volatili, neque in fixa per ignem producta, sed in media & quasi sale essentiali plus minus tartareo-nitroso consistere videatur.

Adstringentia verò ratione texturæ stypticæ plus minus austeræ operantur, & vel fluida quodammodo incrassando aut coagulando eadem sistunt, vel partium fibras sui applicatione stringi faciunt, ut ita magis corrugatæ fiant: v. g. cornu Cervi ustum, terræ metallicæ, balaustia, tormentilla, &c.

Texturam istam stypticam in *Mineralibus* ex terreo, cum acido plus minùs intenso juncto, oriri palam est; Ex terris nempè mineralibus cum acidis, aluminis concretum repræsentantibus, item ex austero adstringente vitriolo, ex acido cum minera metallica terrea nato: qualia sunt colcothar vitrioli, Martialia quæcunque, in specie adstringentia, corallia, osteocolla, hæmatites, alumen, &c.

In *Vegetabilibus* omnia styptica seu adstringentia alcali, sed paulò fixioris naturæ, effectus in acida agendo, & eorum solutiones præcipitando, exhibent, ut in gallis, rosis, horumque medio factis atramentis, notum est. Sed alcalinum hoc concretum vel ex terreo cum acido subtili sociatum, vel in ipso corpore ex hujusmodi particulis arctissimè junctis genitum videtur, ut ita Vegetabilia adstringentia vulnerariis admodum affinia sint, ratione alcalinæ naturæ. Talia sunt plantago, hypericon, sanicula, & hujus nobilior species alchimilla, millefolium, momordica, symphytum, portulaca, baiula, hedera terrestris, prunella, quercus, sorbus, tormentilla, vel hujus loco bistorta, crepitus lupi.

Referuntur ad hæc etiam persicaria, pyrola, acorus adulterinus, ophioglossum, pimpinella, polygonatum, equisetum, scrophularia, Telephium, virga aurea, hedera arborea, mummularia, perfoliata, herniaria, muscus, consolida saracenica, Vincapervinca, geranium, pilosella, rubia tinctorum, uvularia, ligustrum cherefolium, bursa pastoris, polygonum, Lisimachia, quinquefolium, mespilus, thus, sanguis draconis, &c. Ex regno Animali: cancri, horumque lapilli, sanguis hirci, os sepiæ, &c.

Inter *preparata* & *composita* sit instar aliorum omnium *pulvis vulnerarius* ex lapillis cancrorum, sanguine hirci, & corallis, debita proportione mistis: hinc *Potio vulneraria* ex decocto cancrorum, bugulæ, hederæ terrestris, millefolii in aqua simplici vel cerevisia decoctis, item mistura vulneraria ex lapillis cancrorum, pauco aceto addito, in aqua millefolii cum syrupo plantaginis mistis & propinatis. Tandem externè *oleum vulnerarium*, quævis balsama etiam ex mille Ingredientibus æquans, ut oleum momordicæ, vel *oleum hyperici simplex* ex seminе expressum, aut *compositum* ex eodem oleo, propriis floribus infuso, & cum pauco oleo terebinthinæ acuato, concinnatum; vel *balsamus sulphuris* cum hoc *oleo* factus; item Balsamus Peruvianus.

Fit etiam *pulvis stypticus seu adstringens*, internus quidem ex *Cornu Cerui usto*, *croco Martis per præcipitationem*, *terra sigillata*, *extracto tormentillæ*, & convenienti *laudano opiato*: Tinctura seu essentia quæ jam adstringens ex Marte parata, speciatim ista, quam vulgò tincturam sulphuris vitrioli appellant: Rob sorbi torminalis, ex fructibus nondum perfectè maturis paratum, quælibet electuaria, aut composita similia æquat. Tandem *pulvis stypticus* absorbens externus ex *croco Martis per præcipitationem, creta, cerussa*, & pauco *pulvere nucis moschatæ*.

Plantago.) Præter usum internè temperatum, & hæmorrhagias sistentem, externè succum ejus expressum, instillandum vulneribus recentibus, exhibet insigne vulnerarium; item crurum ulcuscula levia plantaginis folia optimè curant. Syrupus in hæmoptysi optimus est.

Semen, pag. 755.) Semen plantaginis dosi ʒj. laudatur aliis ad dysenteriam & diarrhœam, sed frustrà. AUTOR eligit extractum succosum, & postmodum aquam destillatam ex julis ad flores se accingentibus.

Tussilago, pag. 756.) Vulneraria internè vix usurpantur, nisi pro scopo pectorali, vel mista cum pectoralibus: hinc tussilago quoque usurpatur, quia præter vim vulnerariam est simul incrassans pectorale egregium; indeque in floribus & foliis suis pro decoctis & infusis pectoralibus seligenda; adjungendo eidem pulmonariam maculosam, symphyti speciem, & ratione hujus non opus habemus hispidula aliisque.

Hypericum, pag. 757.) Hypericum sibi non habet par in usu vulnerario.

Extractum.) Seligit AUTOR *noster* extractum cum spiritu vini non dephlegmato, & postmodum oleum per infusionem: Extractum cum spiritu vini extrahendum est; est enim subjectum resinosum, & summitates tritæ terebinthinam spirant.

Oleo.) *Oleum hyperici simplex* præstat quibusvis balsamis & linimentis vulnerariis ad PARACELSI modum optimè confectum, recipiendo scilicet *oleum ex semine hyperici expresso*, huic infundendo *flores hyperici*: & sic emergit oleum rubicundum, egregium vulnerarium.

Balsamicarum solutionum, pag. 758.) Hoc oleum infusione florum sulphuris, & intercedente blandissima ebullitione, conficiendum, redigi in *balsamum sulphuris* nobilissimum.

Alchimillam, pyrolam.) Hæc plantagini, hyperico vel tussilagini sociata, omnium horum farraginem abundè supplebunt.

Saniculam.) Sanicula inter vulneraria excellit, & interno & externo usu in vulneribus ac ulceribus quarumvis partium usurpari solet.

Hederæ folia.) Folia hederæ internè nullius sunt usus, sed externè optimè imponantur fonticulis, item veficis ac similibus ulcusculis artificialibus post ablatam escharam; sicuti globuli ex ligno hederaceo confecti, imponuntur optimo cum successu fonticulis jam factis, ac meliorem ibidem præstant usum, quàm imposita pila.

Baccis.) Baccæ hederæ equidem communiter inter Purgantia referuntur; speciale tamen quid obtinent contra pestem, si pulverisatæ ʒi. pondere

pondere assumantur cum vino albo, excitato sudore: prosunt admodum in peste, quod olim annotavit PALMARIUS *de morbis contag. pag.* 453. & observavit BOYLE in ultima peste Hibernica, has baccas commodum vulgò dedisse remedium.

Polychrestum extractum, pag. 759.) Præter decoctum, extractum potest parari cum aqua sola; vel potest ex pluribus fieri *extractum compositum* polychrestum, quod cum melle subigi, & cum Balsamo sulphuris impregnari potest; vel potest addi emplastro, dissolvi in aquis destillatis & sociari cum lapillis cancrorum cum aceto; sicque dabit potionem vulnerariam optimam.

Herniariam.) Hæ & harum præparata communiter internè & externè commendantur ad hernias; plus tamen præstabunt externè.

Polygonatum, pag. 760.) Polygonatum dat cosmeticum non postremum; ex eo paratur aqua contra livorem faciei: radix symphyti cum radice polygonati in aqua cocta dat cataplasma, ad sanguinem grumosum discutiendum optimum.

Equisetum, pag. 760.) Equisetum est simplex potenter adstringens; unde in fluxibus quibuscunque sedandis quocunque modo in usu est; speciatim partibus urinariis, renum nempè & vesicæ vulneribus & exulcerationibus, confert.

Catagmatica.) Scilicet fractu, ossium subvenientia remedia optime fiunt juxta WURZII methodum ex extracto quodam vulnerario, cum resina misto.

Persicariam.) Persicaria duplex est, vel acris, vel mitis: Acris usu interno est egregia alterativa in morbis hypochondriacis, scorbuto, aliisque cognatis affectibus. Præterea egregia est in affectibus nephriticis, cùm aqua ejus sæpius à recenti planta cohobata, sit nobile præservativum à calculo, Anglorum quorundam experimentum, uti hoc refert BOYLE: Eadem aqua contra ulcera Gallica etiam egregia esse solet. Usu externo quævis Persicaria nobilissimum est vulnerarium, magnetico more vulnera, ulcera, contusiones, & inde nata ecchymomata, odontalgiam curans; si nempè planta recens, in aqua fontana abluta, applicetur partibus hujusmodi affectis, hinc tepefacta sepeliatur sub fimo alio ve loco, ubi facilè putrescit: quod vel prima vel secunda, vel si gravius sit malum, tertia vice curat: de quo magnetismo persicariæ vid. primus ejus AUTOR PARACELSUS *in Herbario*, item MARCUS MARCI *in Philosoph Veter. Rest. P.* 5. *sect.* 1. *subsect* 6. item HELMONTIUS *de Magnetica Vulnerum curatione.* Utut autem magnetica vi dicta mala curet, nihilominus tamen etiam corporali contactu ipsa planta contusa applicata, vel cum aliis Cataplasmatis forma imposita, dictis malis egregiè medetur.

Hæmorrhagiam.) Notatur hic LIPSIUS, jubens pueris variolantibus, in principio variolarum hæmorrhagiam narium esse concitandam mediante millefolio, vel radice crocodili, anteriora narium perfricando. Usurpatur aliàs pro curatione hæmorrhoidum contra inflammationes mammarum & ulcera.

Stomaticorum.) Stomatica in oris affectibus conveniunt, scilicet pro angina & prunella febrili in decocto, loco Gargarismatis usurpando. Prostant autem meliora; vel & sempervivi majoris succus cum sale ammoniaco mistus; itemque nitri & salis ammoniaci ana in crucibulo fusa, & in aqua soluta, dant sal in affectibus oris & faucium præstantissimum.

Consolida bugula.) Consolida bugula egregia est vulneraria, quocunque modo adhibita, speciatim partium externarum exulcerationes, & imprimis phthisin, pulmonemque exulceratum, curat, alvum simul crebriori usu subducit: id quod propter aliqualem nitrositatem urinosam, primas vias abstergentem, provenit.

Ad coagulata, pag. 761.) Pro sanguine coagulato ex casu aut plagis collecto dissolvendo sufficere potest vel extractum vulnerarium ex hyperico aut plantagine, vel lapilli cancr. cum aceto assumpti, vel sanguis hircinus cum aceto, superaddendo diaphoretica: vel danda hæc sunt in jusculo temperato pingui butyrato, vel sufficiat oleum olivarum cum cerevisia calida; utut nec chærefolium propter vulnerariam vim in decocto usurpatum pro hoc scopo sit contemnendum, & suave aroma continet.

Balsaminam.) Balsaminæ seu momordicæ poma coccinea spinosa maturata nobilissima sunt pro oleo parando per infusionem cum oleo communi, vel nucum oleo, in ambustis mammarumque fissuris & ulceribus mirabili, & pro lubitu sociando cum oleo hyperici; utut hoc per se & illi æquipolleat.

Polygonum, pag. 762.) Polygonum propter singularem vim adstrictoriam, & imprimis sanguinis fluentis suppressoriam, frequentis est usus externi; quocunque enim modo usurpetur aut applicetur, sanguinem undecunque fluentem sistit. Nempè polygonum hoc contusum & applicatum sistit sanguinem fluentem, propterea etiam sanguinaria quibusdam vocatur. Sanè mulier quædam, cum laboraret hæmorrhagia narium desperata, aliis omnibus remediis generosis irritis, venit vetula, coquit polygonum in aqua simplici, herbam coctam applicat sub axillis illis, & mox supprimitur fluxus. Hæmorrhoides nimis fluentes etiam sistere solet; conf. M. A. N. C. *Ann.* 3. *Obs.* 22. *pag.* 40. unde etiam succum ejus cum vino styptico in vomitu sanguinis multum commendat PAULI *in Quad. Botan.*

Styptica Vernacula, pag. 762.) Sunt gallæ, tormentilla, terræ medicatæ, alumen, caput mortuum vitrioli: Ergo non opus est, ut anxiè quæramus exotica, v. g. sanguinem Draconis, & similia.

Draconis sanguine.) Huic soli contra AUTOREM *nostrum* minùs fidere possumus; idque ideò quod is sanguine hircino ut plurimum adulteratus sit.

Lycium.) Quid sit Lycium? nescio.

Hypocistidem.) Hypocistis vera rarissimè ad nos venit.

Citra incinerationem, pag. 763.) Intelligitur hic BORELLI & FORESTI inventum, suber doliis vini detractum, & incineratum, contra dysenteriam & nimium fluorem hæmorrhoidum commendantium.

Gallæ.) Gallæ Internè & externè potens dant stypticum alcalinum remedium, & excellunt, utut aliàs præter gallas tota quercus, folia, glandes & cupulæ eundem effectum promittant. Cæterùm usurpantur illæ vel in substantia, vel in decocto pro *decoctis nigris* Chirurgorum, cujus specimen habet *Mynsichtius armament. Chym. pag.* 139. procedentis ex vitriolo, alumine, & gallis, quæ illa præcipitant in atramenti formam: atque illud decoctum egregium existit in ulceribus putridis, gangrenam minantibus, itemque in inflammationibus contusiones sequentibus, ubi gallæ additis myrrha & olibano sunt convenientes.

Mespili.) Fructus mespili conditus in specie usu adstrictorio convenit in dysenteria, diarrhœa, vomitu nimio; sicut FORESTUS aliquando diarrhœam ferè desperatam mespilis curavit.

Sorbique fructus.) Hujus, tàm aucupariæ quàm in specie torminalis, fructus per quàm stypticus dat nondum maturatus per decoctionem *Rob* præstans in fluoribus intestinorum, & appetitu dejecto celebre.

Muscus, pag. 764.) Quilibet muscus siccatus est stypticæ naturæ, indeque AUTOR *noster* omnes pro eadem efficacia venditat; ubi tamen usnea ex hominis cranio violenter necati petita, prærogatiuam præ aliis ex eo habet, quod rore microcosmi, h. e. succo nutritio, & hinc mumia spirituosa latente per mortem impregnata sit.

Dysentericas.) Scilicet proponit hic AUTOR legitimam curandi dysenteriam methodum: ubi vulgaris est, ut primò laxantia per os, & clysmatum forma, abstergentia præscribantur; dein styptica & vulneraria. Ast sicut hic modus in dysenteria benigna, ex malæ diætæ vitio contracta, aliquo modo succedit, ubi Laxantia, aliquid valent; ita in epidemica & maligna, in qua fermentativum miasma utramque facit paginam, vanus est: nec in hac laxantia, nec adstringentia proficua sunt, sed magis nocent; quin potius fermentum illud malignum, uel specificis corrigendum, uel sudoriferis alexipharmacis sociatis eliminandum. Etenim adstringentia, qua talia, in hac epidemica nil ualent, nec opus est iis, cum adhuc urgeat irritatio, potius remouenda est hæc spina: contra si stringatur alvus, anxietates præcordiorum & jectigationes superueniunt. Porrò externè applicanda in hoc epidemico malo sunt calida; secus enim plus nocent: sic & sint eadem penetrantia, non verò styptica; aliàs enim saltem quoad cutim operantur, & ad interiora minimè penetrare valent: indeque acetum & quælibet cum hoc applicata propter sui penetrantiam juvant. Interim si in hac dysenteria tenuia intestina affligantur, enemata nil ualent; contrà, in qua crassa, quod tamen rarius est, sunt afflicta intestina, cum hæc à materia jamdum irritentur, cur eadem ulterius stimulemus? præsertim cum videamus & clysmata demulcentia ex lacte cum terebinthina parata dictum factum post sui applicationem eiici, & impossibiliter posse retineri, adeoque nullum usum habere. Atque cùm exulceratio intestinorum in hac epidemica non sit causa efficiens, sed saltem productum, adeoque & opiata doloris intuitu à posteriori saltem juvare uideantur; propterea scopus totius curæ sit miasma illud acerrimum purgans specificis corrigendo, & sudoriferis alexipharmacis ejiciendo. Nempe semper in dysenteria, præsertim maligna, principium curæ fiat à sudorifero alexipharmaco, quale dat theriaca, diascordium Fracastorii, Bezoardicum minerale, terræ sigillatæ minerales cum aceto & extracto tormentillæ, ceu pariter sudoriferæ: vel recipiantur hepata uiperina cum præcipitantibus ceruinis, cinabarinis, sociando iisdem semper in principio primo opiata, ita quidem, ut spatio 24. horarum 3. 4. & 6. grana laudani opiati assumant: nam dysenterici hoc dato, quod mirandum, nihilominus agrypni sunt, uel si dormiant, est saltem quadrans uel dimidium horæ. Porrò si major adfuerit malignitas, proderunt calidiora spirituosa, ut spiritus theriacalis camphoratus, essentia & extractum croci, aqua cinamomi, oleum destillatum cinnamomi: sicut in minori malignitate martialia, corallia, Terrea, animalia usta, ut cornu Cerui ustum, &c. unà cum opiatis, expectando desuper sudorem, sunt optima.

Tormentillam, pag. 765.) Tormentilla inter adstringentia in dysenteria aliàs primatum ducit, simul diaphoretica & alexipharmaca existens maximè eius rob & extractum duplici modo parandum: uel enim radix ex succo tormentillæ infusa coquitur in s. q. aquæ simplicis, hinc decoctum inspissatur in Rob, hoc cum spiritu uini extractum denuò inspissatur in pulverisabile corpus, quod opiatis, Bezoardicis, Terris sigillatis, coralliis & Theriacalibus mistum, non contemnendum dat remedium.

Bistortam, pag. 766.) Affinis tormentillæ est, saltem, quod radix tormentillæ acrior & quasi aromatica sit; bistortæ uerò radix mitior, sed magis adstrictoria: unde in quibuslibet per quævis corporis partes fluoribus compescendis est egregia. Rectè etiam à SCHROEDERO ad abortum laudatur, quatenus ejusdem decoctum uitiosum acidum uteri corrigit, uterique fibras firmat, ut feliciùs retineant fœtum. Inter Alexipharmaca etiam, non secus ac tormentilla, refertur, tum imprimis conuenientia, quando intensior sanguinis æstus simul erit conjunctus, quem temperant hujusmodi Adstringentia, & mitigant.

Symphyti radicem.) Symphytum seu Consolida major est unum ex primariis vulnerariis, præsertim radix, & hinc etiam folia: utraque in se continent substantiam mucilaginosam singularem, quamvis acrimoniam humorum temperantem, glutinositate sua partes vulneratas quasi consolidantem: balsami instar quasvis læsiones corrigit, acidum vulnerum & ulcerum corruptivum temperat, & optimè quibusuis læsionibus & erosionibus partium externarum & internarum opitulatur; hinc ad hæmoptysin, & omnes sanguinis fluxus decoctum compositum, cuius basin constituit, parat TIMÆVS *von Gulden klee, in Epist. pag.* 127. Item symphytum vino infusum potum, angustat & strangulat fauces; assumpto tamen aceto, denuò relaxantur: uid. HOECHSTETTERUS *Decur.* 3. *Cas.* 5. [Quoniam uerò mucilaginosa est, propterea cautè coquatur pro usu interno. Modum hic docet ZWELFERUS *Pharm. Reg. pag.* 233. Usu externo celebris est mucilago symphyti, uulnera optimè consolidans; hinc radix hæc frustis carnium, dum coquuntur, addita, eadem dictæ mucilaginis beneficio denuò conglutinat: Item eadem mucilago herniis imposita post repositionem, easdem restituit: Conf. ZWELFERUS *Pharm Reg pag.* 311. & 312. Vnde non ipsa saltem mucilago instar optimi Balsami uulnerarii sufficit; sed commodè etiam emplastris admiscetur: quod jam fecit BARBETTE *in Chirurgia*. Loca neruea contusa, & consequenter miserè dolentia, decoctum mucilaginosum symphyti majoris optimè solet curare: similem effectum idem præstat symphytum, si in Venæsectione uena pertundatur & subjacens neruus lædatur, in quo casu, tumore & dolore enormi superveniente, symphytum dicto modo applicatum pathemata tollit; qualem etiam effectum betonica applicata præstare dicitur. Radix aquæ incocta, ac balnei loco usurpata (quod jucunda historia docet HOECHSTETTERUS *Dec.* 3. *Cas.* 5.) mirè adstringit mulierum partes genitales.

Trochiscos de Carabe, pag. 768.) Trochiscorum de carabe compositio ex omnibus veterum est optima, indeque & iidem à ℥ß. ad ℥j. cum pulvere hepatis viperarum combinati, egregii sunt in casu dysenteriæ. Interim si recipiamus quoque eorum Ingredientia, qualia sunt terra sigillata, gummi Arabicum, succus acaciæ, corallia, cornu cervi ustum, tragacantha, & hisce sociemus opium, tunc eundem effectum, quem aliàs à trochiscis illis, similiter expectabimus.

Sief.) Sief sunt pulveres subtiles ophthalmici, qui ex tempore fieri possunt ex tutia, sacchare, & osse sepiæ.

Externos adstringentes pulveres.) Inter pulveres externos adstringentes excellit colcothar, quippe quod ad ipsas arterias incisas egregium est recipiendo terram vitrioli dulcem & terram sigillatam, hæcque albumine ovi excepta applicanda vulneri arteriæ cum forti compressione, ita optimum est stegnoticum. Sic quoque contra hæmorrhagiam narium egregius est pulvis ex alumine crudo pulverisato, & cum nonnihil laccæ pictorum tincto, cum turunda, ovi albumini intincta, applicandus naribus quocunque modo.

Lupi crepitum, pag. 769.) Crepitus lupi est fungus sui generis notissimus apud Chirurgos ad sistendum sanguinem undecunque manantem; spongiæ instar hunc imbibit, qui coagulatus acquirit talem texturam, ut exinde obturetur orificium vasis sanguinem fundentis. Præstantioris effectus observatur, si ad modum FELICIS WURZII *in der Wund-Artzeney* præparetur, forti nempè cōpressione in se ipsū quasi cogatur.

Olea.) Pro scopo adstringente, firmante & roborante, quidam parant olea: sed ridiculè. Interim, qui considerat olea quælibet, quatenus sunt pinguia, semper emollire, impossibiliter ea adstringunt; quin potius magis resolvent. Atque par ratio est cum ungueuto Comitissæ.

Unguentum, pag. 770.) Loco unguentorum omnium ad vulnera recentia sufficere possunt balsamica quædam: v. g. balsamus *hyperici* supra memoratus, qui cum *terebinthina* & *cera* facilè in *unguentum* redigi potest; vel balsamus Peruvianus simplex calidè vulneri instillatur; vel fieri potest *Balsamum Vulnerarium* catholicum hoc modo, loco omnium aliorum:

℞. *Olei hyperic.* ℔iß.
Sulphuris ℥j.

Hæc sub blanda ebullitione redigantur in *Balsamum sulphuris*: Hinc adde

Ceræ novæ ℥iij.
Terebinth. ℥ij.
Oliban.
Myrrh.
Terræ vitrioli dulc. ana ℨiij.

Misceantur probè omnia, & usurpentur pro *Balsamo vulnerario*, facilè in consistentiam *emplastri* redigendo, imminutione scilicet olei & auctione ceræ & reliquorum ingredientium siccorum.

D. S.
Egregium balsamum sive emplastrum vulnerarium.

Emplastrum.) In emplastris luxuriant vulgò AUTORES; cum tamen pro scopo vulnerario omnia basin agnoscant concretum saturninum, unde hoc ex tempore haberi potest, eidemque potius associari possunt Balsamica, v. g. Myrrha, aloe; item Martialia, ut crocus martis præcipitatus, vel terra vitrioli dulcis: quæ omnia, excepta cera vel melle dabunt, emplastrum egregium, tàm pro vulneribus, quàm pro ulceribus: Vel

℞. *Olei olivar.*
Litharg. ana ℔j.

Coque invicem ad debitā consistentiam, spissam scilicet & donec nonnihil obscuri coloris contrahant: hinc successivè interea adspergantur

Aloes succotr.
Myrrh. elect. ana ℥ij.

Deinde liquefactis omnibus, adde

Sevi hirc. vel *cerv.*
Ceræ flav. ana ℥iij.
Resinæ albæ ℥j.

Agitata postmodum ab igne remove, & adiice tandem

Camph. in oleo hyperic. solut. ℥iß.

Mista compingantur in emplastrum, in vesica oleo illita asservandum, & ubi discussione & emollitione opus est, usurpandum.

Defensivo, pag. 772.) Sic enim defensivè excellit alumen in albumine ovi solutum; v. g.

℞. *Album ouor. num.* j. ij. vel iij.

Hoc in scutella detentum agitetur cum frustro integri aluminis tamdiu, donec invicem abeant in consistentiam albam instar flocculorum, quibus stuppa cannabina vel linteum intinctum & applicatum, esse poterit, loco omnium defensivorum ad arcendas inflammationes in casu luxationis.

Item epithema in erysipelaceis dispositionibus & ophthalmicis egregium est; hinc in ossium fracturis, ubi opus est externo defensivo resolutivo.

Catagmaticum.) Ad fracturas ossium emplastrum optimum est illud FELICIS WURZII, quod & instar omnium esse poterit. Equidem vulgò & pro scopo hoc oxycroceum adhibetur; sed tamen illud per observationem HILDANI non usque tutum est.

Ad hernias.) Pro herniis curandis omnis labor est frustraneus, nisi vulnus debitis subligaculis firmetur, & unà cum his unguenta & emplastra adhibeantur: indeque egregium est externè oleum hyperici jam allegatum, quod cum floribus *sulphuris* in *balsamum* redactum pro litu adhiberi quoque potest; postmodum desuper imponendo emplastrum saturninum aliquod, cui sociatum sit vel gummi galbanum, vel carrana, & hisce tandē applicetur subligaculum; Contrà internè, præter plantaginem, vel herniariam, vel pyrolam, vel alchimillam, perfoliatam, & flores hyperici, in decocto vel extracto usurpare possumus. Pro scopo anodyno & temperativo sunt oleum hyoscyami vel oleum florum, vel unguentum, vel emplastrum hyoscyami sufficiunt.

Detergentia, pag. 773.) Inter hæc etiam referuntur Ptarmica: Ptarmicum ex sale vitrioli cum aqua majoranæ vel cum aqua liliorum convallium egregium sit.

Paracoculi, p. 774.) Cum butyro subacti statim pediculos expellunt.

Masticatoriorum, p. 775.) Masticatorium optimum est ex solis foliis nicotianæ; vel quando extractum nicotianæ dosi pisi circumvolvitur in ore.

Quæ vermibus opponuntur.) Remedia eaquè generosiora, prodeunt ex marte & venere: Hujus nempè *flos uiridis* dictus, quem habet ZWELFERUS *in Mant. Spag.* cujusque effectum tradit TIMÆVS *in Casibus*. Interim tamen suspecta est ipsa venus cruda propter nauseam & vomitus, læsionem stomachi; & contrà tutiora sunt Martialia, atque inter hæc limatura martis cruda præparata; qua ipsa tamen melior adhuc est crocus martis ex vitriolo martis soluto, oleo tartari per deliq. præcipitatus, qui edulcoratus & exsiccatus omnibus aliis martialibus his præstat, & etiam infantibus tutò datur. Vbi tamen pro his commendanda, ceu tutissima mercurialia, sive in forma sicca, sive in humida propinentur: In sicca quidem, dum recipitur Mercurius vivus, hicque cum s. q. sacchari tritus in formam pulveris dosi ℈ß. ad ℈j. usurpandi: Vel & Mercurius dulcis præscribi potest, non quidem in forma pulveris, cùm sic ori noceat; sed cum s. q. conservæ rosarum redactus in consistentiam boli, aut pilularum majorum. Hæc est via sicca. In liquida verò prostat *aqua Hermetica Horatii Augenii* vel *Helmontii*, nempè

℞. *Aquæ hyperic.* vel etiam *comm.* ℔j.
Huicque inditur
Mercurii uiui ℥ß. vel ℥j.

Agitando probè, vel blando igne aliquandiu ebulliendo, hinc aquam claram decantando, relicto in fundo Mercurio, qui abiicitur: Ipsa verò aqua cochleatim propinatur infantibus non sine efficacia pro eiiciendis vermibus.

Sic externè pro eodem scopo optimè convenit aloe hepatica, cum s. q. fellis tauri recentis subacta in formam linimenti, & frusto vesicæ palmam manus æquanti illita, sicque calidè regioni umbilicali applicata, id subindè, ni pertinaciter adhærescat, repetendo.

Santonico.) Veterum Santonicum ex absinthiorum genere non obtinemus pro nunc, sed est nobis semen tanaceti cujusdam loco ejus in usu: Conf. FEHRIUS *de Absinthio pag.* 16. & BAUHINUS *Tom.* 3. *Theatr. Botan. p.* 382. Santonicum autem dicatum est infantibus, quia generosiora ex Venere & Mercurio & Marte non possunt ferre.

Vermium umbilicalium, pag. 776.) Vermis umbilicalis mentionem facit SENNERTUS *lib.* 3. *Prax.* Germanis dicti *der zehr Wurm*, sive *Geitz-Wurm*: & AUTOR *noster* originem ejus duplicem agnoscit. Cæterū pro eo latente explorando applicetur fundulus vivus, quippe huius applicatione ille inescatus allicitur, ut incipiat pisciculū depascere, quo apparente, certi sumus de ejus præsentia; hincq; applicemus dimidium corticē juglandis, repletum melle, vitro Veneto, & puluere sabinæ; Sic namq; ab huius misturæ comestione vermis enecatur, ut extrahi queat.

Hf. 619 + = + species piscis &c.

In aut sub poris, pag. 777.) In aut sub poris cutis delitescentes crinones optimè insecantur illitu mellis, ut foras prodeant; hinc vel volsellâ vel novaculâ, vel crustâ panis acutâ abradendi, utut & suaserim post astrictum mellis lavandas esse infantum scapulas & dorsum aquâ Hermeticâ Horatii Augenii.

Scrophulariam.) Hæc vulgò commendatur internè & externè tanquam summum specificum contra hæmorrhoidum tumores, aliosque earum affectus, in quocunque sint statu; & certum est, quod radix ejus appensa recens externè scapulis, foliaque internè omni manè cum butyrato pane comesta, egregia sint pro hoc scopo. Unde cum nuper haberem fœmellam secundâ vice gravidam, & pessimo cum cruciatu hisce tumentibus hæmorrhoidibus afflictam, ita, ut alvum intra annum sine dolore non dejicere potuisset, suasi eidem radicem scrophulariæ alligare coxæ, folia verò ejus omni manè cum butyrato pane comedere, aliamque radicem ejusdem nodulo inclusam potui infundere, & felix inde effectus relictus est. Præterea eandem radicem scrophulariæ Chirurgi cataplasmatibus suis pro duris & scirrhosis tumoribus partium, præsertim glandulosarum, emollien dis, non sine successu admiscent. Ex hac sola recenti mundata & contusa fit unguentum cum butyro recenti in olla nova, per dies noctesque 15. in cella aut loco humido reponantur, dein liquefacto sensim, igne lento, butyro, servatur linimentum egregium externo usu contra hæmorrhoides. Radix hæc in tessulas dissecta & filo connexa vino iniiciatur, de quo 9. diebus patiens in nimio fluxu bibat: post radices siccentur, & eo modo, quo siccantur radices, etiam hæmorrhoides imminui & quasi siccari asserunt: sin verò rursus aperire velimus, vino vel aquæ rursus imponendæ sunt, atque tunc iterum nonnihil hauriendum.

Sideritidem cum filagine.) Scilicet hisce duabus plantis, nunc solitariè, nunc verò cum hyperico & tanaceto, mulieres utuntur pro balneo infantum, si sunt incantati, fricantes eosdem unà cum herbis istis, quando lavantur infantes; & cum hæ mucilaginem fundant, ab acido cutis per frictionem transpirante coagulabilem, hinc comparent quasi copiosæ sordes extrinsecùs, in quibus latere existimant fascinum illud, indeque nati æstus vagi, dejectiones itidem non rarò alvi, & tabescentia corporis: cum tamen per balneum istud potiùs aperiantur pori cutis obstructi, acidumque latens sub hac transpiratione, coagulando de hinc mucilaginem herbarum, in visibilem substantiam abeat. Conf. HOEFERUS *Hercul. Med. pag.* 207.

Lapathi acuti.) Hoc oxylapathum majus aliàs dictum, egregium est pro scabiosis & serpigine laborantibus, teste SIMONE PAULI in *Botan. Quadrip.* Imò ego ipse novi hujus radicis cum aceto subactæ insignem effectum pro litu scabiosi insignis.

Contra scabiem.) In scabie autem pauca quædam sufficiunt: in forma liquida prodest hoc:

℞. *Aquæ calc. viu.* ℔ß.
Infundatur
Sulphur. pulueris ℥ iß.
Ebulliant invicem aliquandiu.

Aquâ hac eluantur membra scabiosa & evanescet scabies.

(Quod si autem scabies illa fuerit malignior, & magis ferina, tunc loco sulphuris addatur aquæ illi calcis vivæ Mercurius dulcis q. s. ad ʒj. vel ij. pro lubitu; qui quidem in illa præcipitatur; interim eadem illius contagio erit impregnata & egregia.)

Sic porrò in forma lituum prostant duo remedia: nempè

℞. *Unguent. alb. camphor.* ℥j.
Mercurii dulc. ʒij. vel iij.
& cum s. q. *olei nicot.* f. Litus:

Externè præmissis præmittendis usurpandus, illinendo circa articulos manuum & pedum.

Vel quod melius & tutius:

℞. *Ungu. alb. campb.* ℥j.
Flor. sulphuris ℥iß.
Sal tartari ʒij.
Cum s. q. *olei nicot.* f. Linimentum, præmissis præmittendis usurpandum.

Os sepia, pag. 779.) Aliàs usu interno est insigne præcipitans & invertens, omnia animalia & cancrina vincens, hincque *Præcipitantis Magni* nomine quibusdam veniens: Externè verò illud martialia & alia mineralia superat.

Vulgares strumæ.) Contra has HELMONTIUS, *Tr. Tartarus non est in potu*, duo habet euporista: nempè pulverem internè, & oleum externè usurpandum. Spongia calcinata à ʒj. ad ʒij. contra strumas commendari solet. Decocta scrophulariæ & vincetoxici totius etiam commendantur: vid. M. A. N. C. *Ann. I. Observ.* 57. *pag.* 155.

Glandularum maxillarium tumores.) Tumores glandularum colli quasi strumosi affines sunt strumis propriè sic dictis, iidemque vix comparent, nisi præexistentibus similibus in mesenterio, observante hoc SCULTETO *in Armamentar. Chirurg.* in quo casu ad tabem universalem disponunt. Interim si recentes illi fuerint, optimè tolluntur, præmissa internè purgatione ex helleboro nigro cum mercurio dulci, externè per Emplastrum de Ranis Vigonis cum Mercurio, ceu optimo resolvente tumores ejusmodi: sicut in contumaciori malo nescirem, an melius inveniri queat remedium, quàm salivatio Mercurialis, ceu morbis ex acido viscido lymphæ enatis, optimè succurrens.

Sartoriam costam.) Sartoria costa est subjectum non perfectè osseum, sed in recessu mucilaginosum: hinc spiritus nitri per hanc abstractionem secum rapit, & paucum magma relinquit.

Urinatoribus, pag. 780.) Scilicet pro iis, qui noctu stragula permingunt, commendantur vulgò vesicæ animalium exsiccatæ & propinatæ: sed potiùs convenit SOLENANDRI *Euporiston*, guttur galli probè exsiccatum seu tostum exhibentis in desperatis urinæ incontinentiis, in quo invento etiam acquiescit AUTOR *noster*.

Stercoreos scarabæos.) Scarabæos stercoreos vel pilulares, in oleo præsertim violarum infusos, commendant pro anodyno hæmorrhoidum cœcarum; non secus ac oleum asellorum.

Oleo lacertarum.) Oleum lacertarum ex SCULTETO contra hernias laudat ZWELFERUS *in Pharm. Regia*; quod tamen non sufficit, nisi subligacula apta concurrant.

Martem, adstrictioni.) Scilicet quò magis mars ad terream naturam redactus est, eò magis imbibendo & absorbendo adstringit; atque hinc calcinetur pro croco Martis adstringente. Martialia autem adstringentia dividit AUTOR in externa & interna: Externè sufficit caput mortuum vitrioli ritè calcinatum, vel sumatur terra vitrioli dulcis, quæ externè pro scopo adstrictorio sufficit: Internè crocus martis, & ex hoc tinctura Martis adstringens.

Inter manus.) Scilicet per accidens non rarò enascitur crocus martis adstringens; quippè dum juxta TACHENIUM ex vitriolo Martis puro in aqua simplici soluto cum oleo tartari per deliquium paratur *tartarus vitriolatus*, præcipitatur ad fundum minera illa martis anteà soluta sub *Croci Martis* nomine, qui ablutus pro croco martis adstringente optimè dari potest: Vel & idem hic crocus in crucibulo aliquandiu calcinetur; nam & hac ratione adstringens evadit: Sic & idem Crocus præcipitatus & non calcinatus solvi potest in s. q. spiritus nitri (ubi minor æstus & ebullitio exsurgit, atque comparet) & hinc soluto croco per retortam denuò abstrahatur spiritus nitri ad consistentiam mellis, (quod notetur) remanentem: atque hoc postmodum magma affuso spiritu vini digeratur aliquandiu; sic namque emergit *tinctura Martis adstringens* efficax & elegans, non adeò dissimilis, si non eadem, *tincturæ sulphuris vitrioli*.

Croci Martis, pag. 781.) Scilicet solvitur mars in aqua forti, hinc solutio filtrata abstrahitur ad siccitatem usque, deinde calx relicta ulterius ignitur forti igne, ut omne contagium spiritus nitri exhalet; uti imperfectè insinuat hunc processum SCHROEDERUS *l. 3. pag.* 379.

Ferri batitura.) Elegit Autor noster batituram ferri pro croco martis adstringente; item squamas ex craticula furnorum destillatoriorum, calcinando in crocum redactas.

Capite mortuo florum salis ammoniaci.) Hunc processum habet SCHROEDERUS sub nomine *salis martis purgantis*: ex quo capite mortuo mediante spiritu vini extrahitur tinctura; vel & illud forti igne exuritur, ut omne acidum salis communis abscedat.

Tinctura, in se neutrales, pag. 782.) Fiunt scilicet ex calcinatis quibuscunque martialibus aceto fortissimo infusis, illoque abstracto per spiritum vini extractis.

E solutione Martis.) Scilicet GLAUBERUS martem cum duplo tartari ebulliendo in aqua simplici tractat, & in rob redigit; hocque destillat in *Spiritum*, uti putant, *tartari martialem*, & in oleum spissum; quod tamen productum similiter est tartareæ prosapiæ.

E florum, pag. 784.) Triplices suggerit flores, in infimo loco nigricantes, qui fluunt in liquorem maximè stypticum sed nauseosum. Isti croco martis superiori si affundatur spiritus salis, acquiritur liquor stypticus aurei coloris, sed maximè nauseoso-sulphureus. Hæ tincturæ, solutis martialibus cum spiritu salis, alio modo etiam fiunt. Isti flores cū sale ammoniaco adhuc calidi irrorentur spiritu vini, sic tingitur hic; vel recipiatur solutio martis cum spiritu salis facta, coagulata sic forti igne in retorta destilletur, illudque sublimatum adhuc calidum spiritui vini immergatur.

Alumen rupeum, pag. 784.) Alumen rupeum est minera quædam terrea saturnina, de natura cretacea, spiritu sulphuris acido soluta, & in corpus tertium, alumen vocatum, coagulata: Sicuti enim idem Spiritus sulphuris rodendo mineram martis vel veneris abit in vitriolum; ita rodendo terram saturninam coit cum eadem in aluminosum corpus: vid. JUNGII *Doxoscop. Phys. cap. de vitriolo & Alumine.*

Per se intus.) Quidam alumen internè crudum usurpant: sed crudum vix usurpatur, nisi quod aliquando illud in hæmorrhagia uteri nimia post partum cum fructu dederim; aliàs non suadeo: è contrà externè sulphuris lacti vel Epithematibus pro gangræna arcenda adjungitur. Intus datum contra febres, non facilè suadetur.

Sanguine draconis.) Sanguis draconis adstringit potenter, & refrænat enormes quorumvis humorum fluxiones: sed observandum, rarò ad nos genuinum apportari, quin sæpius sanguine animali, præsertim hircino adulteretur; hinc & cum aceto aliisque acidis mistus, effervescere solet. Unde propter suspicionem talis adulterii rarus ejus sit usus: quin magis æstimo extractum tormentillæ similis coloris, consistentiæ, ac effectus.

In Chymicis utilius, pag. 785.) Pro usu Chymico est conveniens, ut sc. alumē admisceatur aliis concretis destillandis, ut ratione phlegmatis sui abundantis spiritus horū difficulter prodeūtes diluat, atq; hinc spiritus salis & nitri hoc modo destillentur; non secus ac salia fixa additione aluminis in spiritum volatilem rediguntur, hacque ratione sal tartari volatilisare putant: Verùm hic spiritus volatilis ex alumine est, non ex

salibus

salibus fixis; Nam si sumatur aliud alumen, & addatur sal tartari, nihil habebitur, prout alumen plusminus de urina participat: Item si loco aluminis factitii sumatur alumen illud fossile Moscoviæ Lusatorum reperibile, nihil salis volatilis acquiritur: cujus rei ratio est, quod hic desit urina; artificiale autem alumen pro sui coagulatione meliori recipiat urinam humanam vel alius animalis, sicut aliàs pro crystallisatione salis communis vel sanguis vel fel bovinum adhibetur seu adjicitur, ut adeò volatilitas in illo casu salis aluminis volatili, quod habet, ingredienti urinæ adscribenda sit. Sine urina enim alumen ferè non potest coagulari in massas crystallinas, plus minùs tamen pro natura aluminis.

Magisteriis Vegetabilibus & Mineralibus, pag. 785.) Vegetabilia si ebulliant in lixivio, postmodum filtrantur & præcipitantur cum aluminis aqua, terra aluminosa se adjungit Magisteriis: unde hæc illâ adulterantur.

Phlegmaticum acidulum, pag. 786.) Per destillationem acquiritur phlegma acidulum, in fundo remanente alumine usto.

In externos usus.) Scilicet alumen ustum convenit pro Epithematibus in carne ulcerum excrescente ad ulcera manantia, non secus ac idem quoque ingreditur lapides medicamentosos, nec non cum melle subactum adhibetur pro faucium excoriationibus.

Sacchari, pag. 787.) Scilicet saccharum aluminis est Magisterium aluminis vi præcipitatoriâ pariter ac styptica pollens, posteàquam acida eorum vis penitus inversa est; indeque antifebrilia se sistunt, ante paroxysmum scilicet data. Interim tamen eadem minus tuta sunt, quin potiùs, nisi tales ægri cautiùs tractentur, febris facilè recidivat.

Hæmatitem, pag. 788.) Hæmatites est concretum ex Marte & terra minerali Martiali; indeque reperitur nunc purior in lapidis forma, nunc impurior, martialibus striis insignitus, conspicuus, hicque *Schistus*, Germ. *der Glaß Kopff*, vel *der Eisen-Wurm*, vocatur. Jam igitur, quicquid hæmatites operatur, id facit virtute martis, hinc loco croci martis adstrictorii adhiberi potest; habet enim vim adstringendi.

Ut periaptum.) Scilicet hæmatites quidem nunc plus nunc minus confert pro usu sistendi sanguinis fluxum; ac conf. BOYLE *in specim. de Gemmis*, pag. 198. ubi singulare experimentum habetur. Interim, quisnam hæmatites hac vi excellat? non, nisi per experientiam cognosci potest.

Flores.) Flores hæmatitis sunt egregium remedium diaphoreticum atque febrifugum, præsertim in quartanis; egregium etiam digestivum quasi martiale in morbis chronicis utile.

Ætiten, pag. 789.) Ætites qui fovet intra se terram ochream, seu bolarem, vocatur *Geotes*.

Magnetem, pag. 790.) Scilicet cum ex magnetis minera non rarò mars eliciatur; proinde martialia pro usu medico idem præstabunt.

Alabastrum.) Alabastri calcinati lixivium non differt ab aqua calcis vivæ; inde hæc illi surrogari potest.

Amianthum.) Amianthus ritè præparatus diduci potest in fila, ex quibus linteamina incombustibilia confici possunt, & in hisce quicquid conclusum concrematur, illudque fit integro manente continente involucro. Tale marsupium ex amiantho confectum vidi Mediolani apud Canonicum Septalium, artificium hoc præparandi amianthum callentem, servoque adhuc aliquot fila mihi dono data. Porrò sunt, qui in furno Athanoris, loco ellychnii vulgaris, assumunt fila amianthi, eaque oleo immergunt; sic enim flamma semper in eodem gradu persistit: interim tamen & tali modo ab olei fuligine alteratus amianthus extinguitur. Tandem metallarii amiantho utuntur pro depurandis metallis, eò quod absorbeat quæcunque heterogenea ipsis adhærentia.

Talcum vulgarem, pag. 791.) Talcum album est corpus ex mineralibus fixissimis & igni resistentibus, nec menstruis quibuscunque domandum, nisi quod adjecto borrace, interveniente extremo ignis gradu, in crucibulo fusile evadat. Cæterùm *liquori* seu *oleo talci* parando lucem aliqualem affert tritus ille Langelotti, quo ipso forsan subigi, & in genuinum olei corpus redigi poterit; contrà reliquę pręparationes vulgares talci sunt saltem ejusdem in minima redactiones sine spe liquoris obtinendi.

Calaminaris lapis.) Lapis calaminaris à GLAUBERO solaris, ab aliis martialis naturæ habetur; sed rectiùs est naturæ saturninæ, unde quælibet acida & humida absorbet, indeque vel per se ulceribus manantibus & dolentibus pro imbibendis sordibus inspergitur, vel cum aliis in forma liquoris applicatur, & egregius est.

Osteocollam, pag. 792.) Hæc igne invincibilis, egregia est in promovendo callo, & ferruminandis ossibus: posito nempè, quod festucæ ossium coalitum impedientes non adsint: Conf. HILDANUS.

Cadmia nativa metallica communis, pag. 793.) Cadmia nativa metallica communis vocatur *Cobaltum*, ex quo cœruleum istud, Germ. *die blave Farbe*, fit, estque in recessu naturæ venereæ, atque ob hanc crudam & volatilem arsenicalem existentiam est virus enecandis muscis appropriatum. Equidem GLAUBERUS ex eo quoque voluit elicere Lunam: sed frustrà. Aliàs potius pro enecandis muscis, quàm parandis medicamentis, inservit.

Chrysocolla.) Chrysocolla, Germ. *das Berggrun*, aliàs vocatur: est minera veneris, in loco natali ab acido quodam volatili corrosa, & quasi in æruginem seu vitriolum conversa.

Lapis quidam medicamentosus.) Lapidis medicamentosi variæ sunt descriptiones, externè pro ulceribus & gangrænis, itemque faucium gravioribus exulcerationibus, accommodati: vid. etiam SCHROEDERUS. Ast eligit AUTOR *noster* simplicem illius Compositionem, hoc modo:

℞. *Ærugnis* ℥iv.
Aluminis ℥ij.
Ceruss. ℥iij.
Colcothar. ℥iß.

Hæc pulverisata infundantur in pauco aceto, coquendo leniter, sæpius agitando & pedetentim inspergendo
Myrrh. ℥j.

Usque dum omnia evaporando in lapidem quasi coagulentur. Cujus usus est, ut ℥j. ejus dissolvi possit in aquæ mensur. j. & pro eluendis ulceribus & locis gangrænosis, itemque abstergendis oris exulcerationibus adhibeatur; sic & ejusdem lapidis ℥ß. dissolvi potest in aqua plantaginis ℔j. & colaturæ immitti spongiola, applicanda ulceribus faucium pro sui mundificatione & tibiarum depascentibus, desuper imponendo emplastra vel lintea. Sic tandem eidem colaturæ infundi potest gummi laccæ, & hinc liquore hoc gingivæ fricari in casu tumefactionis scorbuticæ gingivarum.

Mercurialium ad Topica.) Scilicet Mercurius vivus emplastris addendus, cum saliva, (eaque acidiore, quàm hypochondriaci possident,) extinguitur, terendo scilicet eundem in mortario lapideo cum pistillo simili, & successivè immittendo salivam, donec pulvis spissus evadat. Dicit AUTOR ligationem hanc tantum superficialem esse, & non, nisi apud hypochondriacos, propter eorum salivam acidiorem, quærendum. Potest autem simpliciter subigi cum axungia porcipa vel terebinthina pro litu externo ad instituendam Mercurialem Salivationem. Amalgama ex *Mercurii* part. ij. & *Saturni* part. j. cum Emplastris, tàm veneris quàm non venereis, commodè usurpari potest. ZWELFERUS pro Emplastro abstrahit aqua forti: sed malè; saturatur enim. Sic & Mercurius dulcis superior, vel Turbith minerale commune ex sublimato præcipitatum, vel & cinnabaris, huc advocari potest, subigendo scil. singula horum cum pinguedine porcina, vel terebinthina, pro litu ad salivationem instituendam.

SEQUUNTUR TANDEM FORMULÆ HUIUS CLASSIS.

Decoctum Vulnerarium:
℞. *Herb. plantag*. M. ij.
Pyrol.
Alchimill. ana M.ß.
Comar. hyperic. florent. Mj.
Rasur. cornu Cervi ℥j.
Coque in *aqua simplici*.
℞. Colaturæ ℔iß.
adde
Sacchari parum, vel *syrup. de symph. Fernelii* q. s. M.
Hinc
℞. *Lap. cancr. præp*. ℥ij.
Aceti vin. ℥vj.
Mista asserventur pro usu:

Hujus misturæ cochlear j. semper propinetur unà cum haustu calido superioris Decocti Vulnerarii.

Horum loco sit sequens *Mistura Vulneraria*:
℞. *Aquæ ulor. plantag*. ℥iij.
Extracti plantag. succos. comp. Autoris ℥iij.
Lapid. cancr. præp. ℥j.
Laud. opiat. gr. iß. M.

Detur pro dosi subinde cochlear j. repetitis vicibus.

Mistura contra hæmorrhagias, & in specie *contra hæmoptysin*:
℞. *Aquæ plantag*. ℥ij.
Tinctura Martis adstring. ℥j. ad ℥iß.
Syrup. papav. alb. ℥vj. M.

Capiatur cochleatim. Vel ad imitationem illius *Sylvii misturę ad quasvis hæmorrhagias*:
℞. *Aquæ plantag*. ℥iii.
Acet. vin. ℥iii. ad ℥ß.
Terræ sigill. ℥ß.
Corall. rub. prep. ℈i.
(aut loco horum *croci Mart. adstring*. gr. vi.)
Laudan. opiat. gr. iii.
Syrup. portulac. ℥iii.
M. pro aliquot dosibus.

Bolus antidysentericus:
℞. *Rob sorbi torminal*. ℥iß.
Bezoard. martial. gr. xv.
Croc. Mart. adstring. gr. vi.
Laudan. opiat. gr. ii. M. f. *Bolus*.

Aut in forma *Potionis*:
℞. *Aquæ plantag*. ℥iii.
Spiritus theriac. camph. ℥iii.
Extr. torment. ℥iß.

Corall. rub. præp. ℈ij.
Croci Mart. adstring. ℈j.
Laud. opiati gr. iij.
Sacch. parum. M.

Vbi & loco coralliorum rubrorum, croci martis, & laudani opiati, recipi poterint trochisci de carabe.

Pulvis contra lumbricos:

℞. *Mercurii dulc.* gr. xv.
Sacch. albi ʒß.

M. f. Pulvis pro aliquot dosibus, dando plus minus pro ratione ætatis infantum. Vel in forma Boli:

℞. *Conserv. flor. persic.* vel *rosar.* ℈j. ad ʒß.
Pulv. Merc. saccharat. gr. xii: xv. ad ℈j. vel ʒß. M.

Gargarisma in prolapsu uvulæ, fauciumque excoriatione & ulceratione:

℞. *Herb. prunell.* M. ij.
Plantag. M. j.
Gallar. pulver. ʒß. ad ʒvj.

Coqu. in s. q. aquæ comm. seu ferrarior.
Colat. ℥x. adde
Alum. vel *crudi* vel *usti* ℈j. ad ʒß.
Syrup. rosar. rub. ℥iß.

Misc. pro colluendis faucibus.

Cataplasma ad Contusiones graviores:

℞. *Radic. consold. mai.* ℥iij.
Polygonat. ℥iß. ad ij.
Flor. cham. M. j.
Croc. ʒj.

Coqu. in s. q. *aqua simpl.* vel *vini*. Et hoc decocto foveatur locus contusionis crebrius, vel massa cocta applicetur instar Cataplasmatis; post prægressam cum spir. vini camphorato inunctionem.

Litus pro scorbuto gingivarum:

℞. *Gumm lacca* ℥iß.
Aluminis usti ʒß.

Pulverem excipe cum *mellis rosat.* ℥vj. adde
Salis parum & q. s. pro grato sapore:

Affricetur subinde gingivis.

Pulvis ulceribus tibiarum manantibus inspergendus:

℞. *Lap. calam.* ℥iij.
Croc. Mart. adstring. ℥ij.
Ceruss. ℥iß.
Pulv. mac. ʒß. ad ʒj.

Mista successivè inspergantur.

Emplastrum Mercuriale:

℞. *Emplastr. Saturn. Autoris* (p. 770. descripti) ℥iij. adde
Mercurii viv. cum ol. laur. subacti ʒß. vel *amalg. ex Mercurio vivo & Saturno* ʒv.

Et cum *axungia porcina* q. s. F. Emplastrum ductile.

Vel (quod Patavii in usu est) pro *Tumoribus & ulceribus Gallicis:*

℞. *Olei commun.* ℔viij.
Min. optim.
Mercurii præcip. seu Turpeth. Min. Autoris ℔j.
Ceruss.
Cera alba ana ℔ij.
M.

Coque cum continua agitatione ad consistentiam Vnguenti vel Emplastri.

F I N I S.

MICHAE-

MICHAELIS ETTMULLERI, PHILOSOPH. ET MEDICINÆ DOCTORIS, PROFESSORIS PUBLICI ET FACULTATIS MEDICÆ LIPSIENSIS ADSESSORIS,

COLLEGIUM,

SISTENS DOCTRINAM PRÆSCRIBENDARUM FORMULARUM.

PRÆLOQUIUM.

PHarmacia cùm eò devenerit, ut ampliùs, ſicuti olim à primis Græcorum Medicis factum, aut rarò ab hodiernis, exerceatur, ſed à Medicorum famulis fugitivis ad noſtros Pharmacopœos transferit, adeoque à Medicina iam ſeparata ſit; neceſſe eſt, ut Medicus Praxin aggreſſurus artificioſas medicamentorum compoſitiones cognitas habeat, & quomodo remedia in Officinis artificioſè miſcenda & præparanda ſint, exactè ſciat; adeoque Pharmacopœo eadem concinnè præſcribat, & ægris ordinet: Qui modus aliàs *Methodus præſcribendi Formulas*, & ſic ipſa Compoſitio medicamenti ægris ex tempore ordinanda, & ſchedulæ conſignata, *Formula* vocari ſolet. Plurimi quidem exercitium hoc tanquam levidenſe ac nullius momenti æſtimant: Sed citò ſat ſe deceptos experiuntur, ac anteà putarunt; cùm vix formulam præſcribere audeant, quin Pharmacopœi, & miniſtrorum naſutulorum, ne dicam abiectiſſimorum ſæpè tyronum, riſui ac cenſuris ſe exponant. Vnde vel metu maiori, & quidem ægris ipſis magis excruciati, quid agendum ſit? ſemper fluctuant: adeoque formulas ad cenſuras has euitandas, non ſolùm ex Practicorum libris & Diſputationibus, imò Pharmacopoliis, hinc inde corradunt; ſed & propter ignoratam compoſitorum, nec non ipſorum ſimplicium, notitiam & præparationem, plurima ingredientia ſibi invicem contraria cumulant, & quadrata rotundis miſcent. Vt igitur Praxis aliquando futura ſit facilior, Vobis hac in parte deeſſe nolo, & totum artificium certis regulis ita includam, ut, his probè obſervatis, negotium hoc ſatis arduum ita allevietur, & Formulæ elegantiſſimæ citra omnem difficultatem inveniri poſſint.

SECTIO I. DE PRÆSCRIPTIONE FORMULARUM IN GENERE.

AUxilia ſeu remedia Pharmaceutica vel ſimplicia vel compoſita eſſe pharmacopœorum tyronibus iam notiſſimum. Vtraque rariùs hodie cruda, potius plus minus, diuerſimodè tamen, præparata adhibentur. Exemplo ſit Theriaces, Compoſitorum Anteſignani, fermentatio ante ſui diſpenſationem neceſſaria æquè ac proficua; illius enim ope mirabilis iſta ac diſcors ſimplicium farrago attritu quaſi mutuo & ſubactione accuratâ in concretum concors, texturæ-ſalino oleoſæ volatilis, effectus anodyno-ſudoriferi nonnihil analeptici abit, & ingredientium quorundam particulæ quaſi activæ reſinoſæ præcipuè reſolutæ, hincque diffuſibiliores, indeque penetrantiores redditæ, partim exaltantur, partim corriguntur, ob id decem annos iuxta Arabes fermentare debuit, & etiamnum hodie longè diutiùs iuxta Perſas, quorum quidam duodecim, alii triginta annos ipſi pro fermentatione aſſignarunt: vid. *Pharmac. Perſic.* FRANCISCI ANGELI *à* S. IOSEPH *pag.* 26. Sulphur naturæ balſamum quibuſdam dictum, crudum tardiſſimæ & difficillimæ in nobis alterationis ac appropriationis eſt, quod tamen à ſale tartari recluſum, & oleo deſtillato ſolutum, pro paranda exinde vel tinctura ſummè activa, vel extracto longè magis medicamentoſo, quia magis reſolubile, & undique per corpus mediante quouis fluido diffuſibile reddi ſolet. Attenuativa & inciſiva *Gummi Ammoniaci* polychreſta ſubſtantia potius in *eſſentia* cum ſpiritu vini tartariſato adhibetur, quàm concretum eius integrum, licet aceto deſtillatum ſolutum; ſiquidem ſociata in hoc reſinæ illi acri attenuativæ mucilago temperata & inſpiſſans motum illius alteratiuum non poteſt non remorari, niſi veterum, & hos inter DIOSCORIDIS *l.*3. *cap.* 98. ex præcepto ad ℥j. cum aceto ſolutum propinare velimus. Extractum gentianæ ſuccoſum præ pulvere illius crudo febrientibus ſanè accommodatius exiſtit. Eò ſcilicet quævis præparatio primariò reſpicere debet, vt remedii reſpectu vel vis plus minus recondita, ceu perla ex ſtercore, eliciatur, vel virulentia caſtretur aut potiùs quaſi invertendo corrigatur, ægri verò intuitu ut commodiùs aſſumi quàm crudum, & ita meliùs ipſi applicari poſſit.

Remediis verò nobilioribus & efficacioribus, aut etiam quibuſdam officinalibus, tam medici intentioni, quàm ægri ſaluti ſufficientibus, artificioſâ imprimis præparatione exaltatis qui inſtructus eſt, formularum exercitio aut præſcriptione facilè carere poteſt. Pauca enim ſunt, loquitur HELMONT, quæ Medicum nobilitant. Quid opus eſt miſturâ ex ſpiritu vini camphorato, eſſentiâ theriacali, ſpiritu cornu Cervi, nitri &c. novâ diaphoreſin ægri procurare, ubi miſtura ſimplex aut proles ejus genuina tinctura Bezoardica, ritè tamen, quod rarum eſt, parata, ſatisfaciunt? Quid compoſitionibus novis theriacalibus, quas ordinariò theriaca ipſa ſimul ingredi amat, fatigare miniſtros? ubi theriaca ſola ritè adminiſtrata, aut electuarium diaſcordii Fracaſtorii ſufficiunt. Pulveris cardui benedicti uſu crebriori plebeii febricitantes ſe curant, citra tot pulverum aut compoſitionum febrifugarum abuſum. Balſamus Copaivæ, quatenus uſu interno gonorrhϾ tam appropriatè reſiſtere, valet eo ipſo tot aquarum & eſſentiarum caſtitatis, ſyruporum, decoctorum, pulverum & emulſionum compoſitiones ſuperfluas reddit: ſicuti externè quodvis vulnus citò, tutò & jucundè curando, non ſecus ac oleum momordicæ infuſum, aut oleum ſeminis hyperici expreſſum, & cum eo concinnatus balſamus ſulphuris nos tot balſamis vulnerariis, oleis balſamicis, emplaſtris & miſturis interdum monſtroſis ſuperſedere poſſe oſtendit. Talia itaque ſelecta vel ſimplicia vel compoſita, v.g. Eſſentia viperarum, tinctura bezoardica, pulvis bezoardicus Sennerti, &c. ſimpliciter, citra alias inſigniores cautelas vel ita à Medico præſcribuntur, vel facilè diſpenſantur, & ſignaturâ vel generali, vel in gratiam ægri interdum ſpeciali, ſubſcribuntur. Nimium autem Practici quidam circa ſignaturas luxuriant, itaut nil quicquam, niſi ſub pomposo titulo præſcribant, dum non ſolùm pulveres ex Cornu Cervi ſine igne, coralliis præparatis, antimonio dia-

diaphoretico, bezoardicis mineralibus, cinnabari antimonii, cum & sine lapide bezoar, auri & argenti foliis, &c. sed & compositos selectiores officinales, e.g. pulverem bezoardicum Sennerti, epilepticum Marchionis, specificum cephalicum, &c. inscribunt: *Pulvis cor præservans*, *Egregius pulvis cardiacus & cephalicus*, *Aureus pulvis confortativus*, &c. Et sanè, quia mundus hodie vult decipi, sæpè solis his ac pompòsis signaturis plus honoris ac lucri reportant, quàm peritissimus, has & similes imposturas abhorrens. Proinde tempori quandoque inserviendum est; cautè tamen, ne vulgi auram captando existimationem apud peritiores perdamus. Rectiùs igitur meo iudicio agunt, qui media incedunt via, & formulas subscriptionibus, quæ ingredientibus respondent, ornant: e.g. in forma liquida:

♃. *Tinct. Bezoard.* ʒi.
S.
Tinctura sudorifera: 30. *ad* 60. *guttę pro una dosi.*

♃. *Ess. viperar.* ʒii.
D. S.
Essentia sanguinem purificans: 30. *guttę pro una dosi.*

♃. *Ess. castor.* ʒii.
D. S.
Essentia matricalis 30. *ad* 40. *guttas.*

Vel in forma sicca:

♃. *Pulu. Bezoar. D. Mich.* ℈i.
S.
Puluis sudoriferus pro una uice.

♃. *Specif. cephal.* ℈i.
D. S.
Puluis caput confortans.

Vel

♃. *Empl. dia-sulph. Rul.* q. v.
S.
Emplastrum mundificans.

Si verò syndrome circumstantiarium plurium, ac præ cæteris symptomatum urgentium in nostris morbis utplurimum complicatis, & ex intemperantia otiosa ferè anomalis, vel defectus nobiliorum remediorum, vel conditio ægri subindè perquam delicata, ut varia parentur grato sapore, odore, &c. aut specialis eius idiosyncrasia aliud quid postulent, adeoque consuetis istis officinalibus Medicus ægro consulere nequeat, remedia in certas formulas ordinata præscribuntur, quæ compositiones *Magistrales* aliàs, ad modò dictarum differentiam, dicuntur.

In his ergò præscribendis ante omnia consideretur & *Usus* & *Ornatus*: Ille ratione ægri, ut eiusdem succurramus defectibus, & medicamenta præscripta affectui ægri specificè conveniant: Hic ratione Medici, ut concinnè præscribat, & Pharmacopœorum operam sublevet, ne se risui illorum satis nasutulorum exponat, suamque ipse ignorantiam prodat.

Quoad ornatum: in omni Formula duo consideranda sunt: vel

1. *Materiale*, seu ipsa Ingredientia, ex penu trium regnorum deprompta, simplicia vel composita, eorumque debitus imprimis selectus; ex quibus componitur præscribenda Formula.
2. *Formale*, seu Ingredientium sub præscriptione situs seu ordo, respectiva proportio, præscribendi ratio, & denique in certam texturam à medico intentam coalescentia.

Quoad *Ingredientia*: hæc non corpora elementaria aut omnium prima, sed iam plus minus sub tali respectu composita, adeoque formis suis specificis & dependentibus inde qualitatibus & proprietatibus respectivis instructa sunt; unde in iisdem consideranda:

1. *Quantitas.*
2. *Qualitas.*

Circa *quantitatem* materiæ dimensiones & hìc suo modo attendendæ: *longitudo*, secundùm illorum multitudinem; *latitudo* secundùm dosin; *profunditas* seu consistentia, h.e. ex mistis illis coalescens moles, & eiusdem color, sapor, odor, &c. Circa *qualitatem* verò consideranda in specie (apparens licet tantum nobis) similitudo & contrarietas, tam respectu sui ipsius in genere, quàm respectu ad corpus ægrum in specie. Atque his materiæ habitus est expositus. *Formę* verò, *externę* scilicet, ratio consistit in materiæ istius concinna ad se invicem adaptatione, ut ægro meliùs & iucundiùs applicari, sive internè sive externè, queat; in quo *Finis* consistit. Huius in respectu in materia ista, ratione longitudinis *Ordo debitus*; ratione latitudinis *Proportio concinna*; & ratione profunditatis *debitus Modus* præscribendi miscendique considerandus. Ex quibus tandem *Essentiale Formulæ*, quasi mechanicum concretum, coalescit. Ordinem ingredientium situandorum quod concernit, libertate hìc gaudet Medicus, & pro lubitu ferè eandem instituere valet. Concinnior tamen ferè emergit formula, si quæ copiosiùs ingrediuntur, cæteris anteponantur, ut & sibi invicem ea serie subordinentur; qua à Pharmacopœis dispensari aut misceri debent, ut in decoctis, misturis, &c. non verò sibi invicem sint confusa, ut ponantur modò radices, modò flores confusè, &c. Quo ordine solent dispensari, ita debent præscribi, uti loquitur etiam MORELLUS *Meth. Prescr. Form. S.* 1. *c.* 1. ita ut e.g. in Potionibus primo loco ponantur aquæ, quas sequuntur spiritus & tincturæ, & has tandem pulveres cum syrupo.

Baseos locus simpliciter in arbitrio est præscribentis; non secus ac constituentia nunc præponuntur, ut in misturis, nunc postponuntur, ut in morsulis: Uno nomine; formularum crebrior inspectio & præscriptarum præparationis observatio, omnia hæc facillima reddunt.

Proportio verò requirit, ut ingredientia, quæ conspirant in uno affectu & scopo, certâ proportione & eleganti ratione sibi respondeant, qua dosis, tam generalis eorundem quàm specialis, aptè limitatur. *Dosis generalis* ista est, qua aquæ, sirupi, acetum, succus, pulveres, flores, folia, fructus, &c. pro hac ista formula ordinariè & aptè præscribuntur, quam videbitis definitam in WEDELIO *de Compos. Medicamentorum Extemp. S.* 1. *cap.* 12. *&c.* *Specialis* est, quam remedii cuiusvis usus & effectus particularis circumscribit; nam alia dosis est Cornu Cervi sine igne, alia salis volatilis Cornu Cervi, alia Mercurii dulcis, alia turbith mineralis, alia rhabarbari, alia lapillorum cancrorum, &c. In utraque proportio debita observanda. In speciali est proportio inter basin, eiusque adiuvans & corrigens, ne nimis exaltetur potentia baseos, nec ab iisdem infringatur; sed omnia pro effectu intento obtinendo mutuò conspirent, & junctim dosin legitimam constituant: conf. *Idea Prescrib. Formul. cap.* 1. *§.* 19. *circa finem*: Ex hoc enim de judicio Medici præscribentis ferè iudicari potest. Ob id *pulu. l. a. §.* 9. jalappæ: una dosis sufficit ob adjuvans egregium tartareum; quibus forsan debilioribus gr. j. scammonii sulphurati additum, integram dosin proportione debita compleret. Quoad dosin generalem: ingredientium mutuus ad se invicem quasi respectus sit, ita ut eadem proportione dupla, tripla, quadrupla, sextupla, duodecupla, &c. aut quocunque alio modo his plus minus analogo, sibi invicem aptè respondeant, quo æqualis quasi ac elegans, non verò hiulca aut aspera fiat præscriptio. Non equidem de necessitate hæc sunt, cum ad ornatum tantùm faciant; tamen de majori Medici præscribentis attentione loquuntur: Sic enim in *Mistura l. a. proposita*, aquæ ℥j. respondet Tincturæ sive essentiæ ʒß. spiritus ℈j. pulveris gr. jv. syrupi ʒj. ad ʒiß. dant hæc dosin integram specialem, triplicata mutuò pro repetito usu formulam istam subministrant; id quod ornatu omninò majori fit, quam si aquę ℥jv. essentiæ ʒiij. spiritus ℈iijß. pulveris gr. xvij. & syrupi ʒv. vel vij. invicem confunderentur.

Modus adhuc in Formulis præscribendis considerandus est, qui vel materiam, vel formam præscriptionis respicit. Materia quidem præscribitur vel simpliciter, vel modificatè, quod nempè materialibus, id est, ingredientibus simplicibus, certa adduntur epitheta: Ibi generaliter, *Herba malvę*, *radix gentianę*, *sal absinthii*, *Mercurius dulcis*, *spiritus salis ammoniaci*; his verò specialiter: ♃. *Com. absinth. summit. artemis. Radix hellebori nigri præp. rad. chinę non cariosa*, *Mercurius dulcis ad extra*, *ad intra*, *spiritus salis ammoniaci succinatus*, *sal volatile viperarum*, *&c.* Quando præscribendæ Amygdalæ dulces, præscribo:

♃. *Amygd. dulc. ambr.*

Sic myrrha præscribitur non nuda, sed electa. Quando præscribendæ pineæ, præscribo:

♃. *Pin. recent.*

Quando præscribendæ species compositæ:

♃. *Spec. rec. dispens.*

Quando præscribo ex mineralibus, v. g. ex Mercurio seu Antimonio, ita:

♃. *Antimon. ritè præp.*
Merc. vitę ritè prep.

Et sic porrò. Quæ tamen præscriptionum inspectio sponte docet.

Forma denique, quam ratio præscribendi respicit, est vel universalis, formalis ferè quibusvis communis; vel particularis, certis quibusdam propria. Illa in Antepositο ♃. *seu Recipe*, quod quare quidam adeò horreant, nisi forsan, quod in veterum scriptis non æquè reperiatur, sanè non video; & in fine, interdum in medio formularum: *M. F. l. a. D. S.* hoc est: *Misceatur*, *Detur*, *Signetur*; ferè consistit: quibus & illud *ana* sub æquali ingredientium dosi accensendum. Hæc in qualibet ferè formula aliquod peculiare obtinet, quando in pulveribus præcipitur: *Redigantur in Alcool*; in quibusdam liquoribus: *Filtrentur*, *colentur*, *stent in Mariæ balneo per* 12. *vel* 24. *horas*, h.e. *per diem noctem*, & quæ sunt aliæ similes præscribendi rationes, non nisi sub speciali formularum tractatione exactè dignoscendæ.

Hic est præscribendi modus; quo e observetur partim ad securitatem, partim ad elegantiam, partim ad celeriorem operationem, celerioremque effectum.

Post modum præscribendi considerandus quoque venit *Modus Mistionis*, & sub hac exsurgens moles, hujusque qualitates sensibus gratæ vel molestæ. Harum quædam ante mistionem jam partibus insunt, & compositione vel exaltantur vel infringuntur; vel non insunt, sed in composito demum ex hujus nova textura emergunt. Essentiæ resinosæ rubineæ in aqueis vehiculis vel lacteum turbidum minus gratum, vel lividum liquorem exhibent: quod non æquè contingit spiritu vini tartarisato vel Tinctura tartari si præparatæ fuerint; utut aliqua li texturæ & virium alteratione acetum, succus citri, spiritus salis, qui gratiam de cætero multis medicamentis conciliant, absorbentibus marinis ac ostracodermis copulata, ex dulci salsissimum, quibusdam nauseosum reddunt saporem. Sulphura alcalisatis in via humida sociatis ingratissimum fœtorem contrahunt. Sin electuariis, spiritum vitrioli

trioli in conservis aut alumen crudum recipientibus, terrea absorbentia misceantur, super vasis ora motu fermentativo prorumpentia, vel risum vel tædium ægro conciliant. Tincturæ, syrupi, &c. pro acidorum vel alcalium commercio varias Tincturæ mutationes exhibent. Nauseosè dulce & adstringens martis vitriolum, tartari terræ foliatæ junctum, vel via sicca secundùm ZWELFFERUM, vel via humida in liquore martis solari cum terræ hujus certo connubio concretum tertium novarum planè, tam externarum quàm internarum, proprietatum subministrat. In qualitatibus adeoque talibus sensualibus, quantum citra ægri incommodum fieri potest, gratia aucupanda venit sub materiæ miscendæ selectu. Horret decumbentium ventriculus consuetorum alioquin alimentorum odorem & saporem, quidni insuetorum remediorum? & multò magis sensuum cæteris quoque organis horrorem incutientium. Arte marteque tandem, ubi ingesta fuerint, vel cardialgias, vel præcordiorum anxietates, vel post nauseas vomitus expectandi: Minus metuenda talia, ægri palato hinc & naribus accommodata meliùs si fuerint. Quod & de aliarum partium sensu quasi particulari non minus interpretandum, oculis scilicet, propterea quę aliis quibusdam partibus minus acria, administranda. Adhæc multum in recessu omninò habet imaginatio, pro cujus ductu, & hinc spirituum influorum modificato motu, gratius quod est palato remedium, propensionem majorem & quasi amicitiam erga illud in ægro excitabit, ut & assumatur lubentiùs, faciliùs retineatur, & suaviùs operetur. Quoties enim imaginationis ex jussu res alienæ & insuetæ, quia singulari appetitu, atque adeò voluptate assumptæ, remedii appropriatissimi instar aut diuturnas febres, aut chronicos ventriculi languores tollant? Licito itaque stratagemate & hinc fallere interdum ægrum juvabit, ut sub fide desiderati à se remedii, aliud ipsi simile, sed magis proficuum, propinetur. Sanè consensus hic, & imaginationis motus ac quies, multum ad remedii affectum promovendum aut modificandum facient: Sequiori in specie sexui crebriùs se gratiosum his in punctis exhibeat necesse est, ob hystericas passiones, aut cardialgias his non rarò simillimas, quæ uti per dulcia aut suaviùs odorata provocari subinde (idiosyncrasia hìc summoperè attendenda) solent, ita per ingratiora pariter medicamina, ob nauseam & ventriculi subversionem, quam sæpius concitant, paroxysmos istos vel revocant vel exasperant.

Ex dictis simul patescit: neminem concinnam, & quæ Medicum decet, formulam compositurum, *nisi* (1.) *exactam materiæ medicæ notitiam sibi comparaverit secundùm omnia tria regna*, eamque tam *externam*, seu quoad attributa à priori sensualia, qualis in officinis Pharmaceuticis & Mercatoriis, comparanda, quàm *internam* seu quoad attributa à posteriori cognoscibilia, hoc est, vires vel facultates operandi non nisi per experientiam, vel propriam, vel alienam, scriptorum nempè Medicorum, cognoscibilem. In hunc finem vel ineptè etiam curiosum Philiatrum, præstat esse sub studii Medici cursu, ut in omnia minutissima ubicumque obvia, quæ, qualia, quanta, &c. sint? unde nata? cujus usus, vel mechanici vel naturalis, &c.? sive intelligat, sive non intelligat, sedulò inquirat, etiamsi quæsita talia interdum etiam risu excipiantur. Dici non potest, quanta copia rerum in occulto & non sentientibus hoc pacto colligatur, quanta experientia, & denique quantus usus postmodum inde emergat.

(2.) *Præparationem simplicium* saltem *planiorem exactè caleat*, quod sine operationibus Chymico-mechanicis fieri nequit; harum enim medio plus minus aperitur, alteratur, concentratur, respectu aliorum varia phænomena idem exhibet simplex, &c. Propterea Laboratoria Chymicorum, Medicorum & Pharmacopœorum, quin imò juvet & Mechanicorum, quicunque subjecta quædam ad materiam Medicam spectantia tractant, visitare: attentus si sit, nunquam sine nova præparationis cujusdam vel encheireseos &c. observatione discedet; nam & sic apud Oenopolas, Zythopeptas, pistores, quæ menti curiosæ satisfaciunt, reperire licebit: non secus ac apud aurifabros, claustrarios, stannarios, &c. quin & manus proprias adhibeat, & carbones tractet ad HELMONTII imitationem: nec à crebriori deterreatur successu infausto; sive enim procedat ex voto, sive reluctetur tentamen, semper aliquid observare contingit, alibi quod proficuum esse potest, & medio hoc remedia optima, artis opera elegantissima, &c. inventa fuerunt; modò non saltum faciat, ac mox prolixos, aut laboriosos, aut nonnisi exercitatis imitabiles processus inchoet; tales enim nihil commodi, saltem sumptuum perditionem, & in capite confusum chaos Chymicum reportant.

(3.) *Compositionum officinalium optimè gnarus sit*, partim ut easdem debitè adhibere, partim aliis aptè associare queat: aliàs omninò metuendum, ne impetu cœco, quid pro quo interdum arripiendo, Empiricum temerarium, non Medicum circumspectum agat.

His ita primò observatis, certus sum, quod facillima erit ratio formulas præscribendi: sub quorum ignorantia non nisi corde & manu trepidante, vel ob sanitatem in ægro vel ob famam in Medico utrumque ex formula inepta, periclitantem aliquid in scedula consignari poterit. Quod si requisita talia nimis latè extendi videantur, ad ea restringi possunt, quibus in præscriptione sæpius & frequentiùs utitur, ut hæc saltem juxta supposita benè calleat, pro ulteriori verò artis incremento & aliis pro viribus incumbat.

Jam ut debitis suis cancellis eò meliùs circumscribatur quævis compositio magistralis, in omnibus ingredientibus quatuor puncta cardinalia attendenda: quæ sunt

1. *Basis*, nunc *simplex* nunc *composita*.
2. *Iuuantia* seu *stimulantia*.
3. *Corrigentia*.
4. Ipsam *formulam constituentia*.

De dirigentibus taceo, lite nondum decisa.

I. *Quoad basin*: est ista primarium ingrediens, quod imprimis satisfacit Indicato, & cui, ceu fundamentum compositionis, ac principali ingredienti, reliqua tantum adjunguntur: ut quando præscribitur pulvis compositus purgans, medicamentum purgans est basis, quod satisfacit scopo purgationis, sive sit simplex, sive compositum, ex pluribus purgantibus confectum: sic v. g. basin Theriacæ, quicquid alii dicant, statuo ego cum WALÆO aliisque Opium totius compositionis theriacalis primarium: Confectionis alchermes basis est Ambra revera. Est autem *basis* vel *simplex*, quando unum ingrediens primarium est tanquam basis, & uni satisfacit indicato; vel *composita*, ubi duo vel tria conjunctim basin constituunt, & uni tantum, vel etiam duobus & pluribus Indicatis satisfaciunt: verbi gratia quando est temperandum acidum in massa sanguinea, his præscribuntur in pulvere pro temperando acido lapilli cancrorum pro basi quod est medicamentum simplex in basi; vel cum lapillis cancrorum cornu Cervi ustum, vel corallia; & sic est basis composita uni indicato satisfaciens, utut ingredientia sint composita. *Basis duplex*, pluribus indicationibus inserviens, est, quando v. g est temperandum acidum in pleuritide. Hìc habemus duplex Indicatum: sanguis stagnans resolvendus, & acidum temperandum: huic satisfaciunt partim simplicia, ut rasura dentis apri; partim composita, quale est pulvis Augustanorum compositus: sic in Tinctura Bezoardica basis est camphora cum salso volatili diaphoretico: in electuario diascordii Fracastorii bolus Armena, terra sigillata, & opium, junctim basin constituunt.

II. *Quoad Iuuantia* scilicet seu *stimulantia*: sunt ea talia, quæ pro promovenda hebetis baseos celeriori efficacia adduntur, quæ basin quasi augmentant, & efficaciorem reddunt, ut citiùs & meliùs se exerat: v. g. in purgantibus communibus & usitatis tardè operantibus sensibilior quidam stimulus requiritur, pro quo scopo sæpè additur extractum colocynthidis, vel scammonium præparatum; unde etiam stimulantia interdum audiunt. Sic in pilulis purgantibus, quarum basis est extractum quoddam, adduntur grana aliquot scammonii præparati, vel trochiscorum alhandal, ut celeriùs & fortiùs operentur: sic mercurii dulcis optimus stimulus est scammonium more *Brendeliano* præparatum.

III. Quoad *Corrigentia*: optimum quidem est, ut basis habeatur legitimè dispensata & correcta, ut non opus sit addere corrigentia; quoniam basi malignæ addita corrigentia nihil aliud faciunt, nisi ut noxam inducant tantum emendent, non verò præcaveant. Unde ridiculum est, quando purgantibus non rectè correctis adduntur aromata pro correctione: legitima namque correctio medicamentorum consistit in eo, ut sint præparata legitimè, antequam interiùs assumantur, qua correctione malignitas sit remota, quo facto, non opus est corrigentibus. Quod si tamen in basi aliquid nocivi fuerit, vel ægro minus conveniens, addatur tunc corrigens virulentiam, ut tutiùs, ac simul jucundiùs, operetur: nec enim tam benigna aut correcta semper sunt remedia, quin aliqualem plus minus notabilem noxiam impressionem, vel ventriculo & intestinis, nervoso generi, ut purgantia, vel aliis partibus hostilem alterationem inferre valeant: Corrigentia ergò subinde permiscenda. Sennæ operatio tartaro, cremore in decocto, sale in infuso, corrigitur. Opii malignitas pipere & castoreo emendatur, ut horum ope illius in spiritus impressio eò meliùs deleatur. Quin cum & ingrata subinde sint ægris, certo ex puncto, vel odoris vel saporis, &c remedia, pro infringendis hujusmodi nauseosis qualitatibus subinde quædam, succus citri, acetum, aqua cinnamomi, syrupi, saccharum &c. addenda veniunt.

IV. Demum, cum pluribus modis remedia propinari ægro possint, & ita ex iisdem ferè ingredientibus plures formularum modi conscribi, *constituentia* requiruntur, quæ formam absolvunt, & remediis reliquis mutua subactione certam consistentiam largiuntur, ut vel Potio, vel Electuarium vel Pilulæ inde resultent. Et quidem quando præscribi debet medicamentum sub forma Potionis, sumuntur aquæ, spiritus, essentiæ: quando debent præscribi medicamenta sub forma boli, sumuntur conservæ: quando morsuli, conservantis loco est saccharum, &c.

Hæc quatuor in omnibus ingredientibus erant consideranda. Interdum *Dirigentia* quæ parti affectæ dicuntur appropriata, adduntur, ut quando in affectibus oculorum aqua fœniculi additur.

Hæc omnia jam in exemplis sunt declaranda: v. g. præscribendus Pulvis vel Bolus mediocriter laxans, cujus basis sit jalappa; adjuvans, quod simul baseos dosin plus minus limitat, cremor tartari; corrigens oleum destillatum macis; constituens requiritur nullum in pulvere, cum hic per se ex mistura emergat; in Bolo verò conserva fumariæ aut florum tunicę adhibeatur. Unde tales fiunt formulæ:

℞. Crem. tartari gr. xv.
Pul. Ialapp. ℈ß.
Olei destillat. macis gtt. ij.
M. F. pulv. D. S.
Pulvis purgans.

℞. Conf. flor. tunic. ʒß.
Crem. tartari gr. xv.
Ialapp. ℈ß.
Olei destill. macis gtt. ij.
Cum s. q. syr. Rof. sol. f. Bolus:
D. S.
Bolus purgans.

Porrò sit *pulvis* prescribendus *ad febrim intermittentem* ante paroxysmum:

℞. Salis Absinth. ℈j.
Lapill. cancr. præpar. ℈ß.
Laud. Opiat. gr. j. ad gr. iß.
Olei destillat. caryophyll. gtt. ij.
M. F. pulv. S.
Pulvis antifebrilis pro una dosi.

Hic *Basis* est sal absinthij & lapilli cancrorum: *Adiuvans* est laudanum opiatum: *Dirigens* & *Constituens* est oleum caryophyllorum, occurrens horrori febrili. Vel sit ordinanda *Potio antihypochondriaca* seu *hysterico diaphoretica*, repetitis vicibus capienda: *Basis* sit vel *composita*, ex Essentia Castorei & liquore cornu cervi succinato; vel *simplex*, essentia castorei cum spiritu salis Ammoniaci vinoso parata: *Adiuvante* opus est nullo, aut si pro scopo absorbendi vitiosos sapores inprimis vis addendum aliquod foret, lapilli cancrorum, aut unicornu verum sufficiunt: *Corrigens* saporis ratione sit succus chermes, vel syrupus corticum aurantiorum. Denique aqua destillata, vel qualiscunque, vel aromatica, vel appropriata, ut interdum dicuntur pulegii, fœniculi, florum sambuci, &c. omnia ista sinu suo excipiat, & potionem constituat hoc modo;

℞. Aquæ flor. samb. ℥ij.
Fœnic. ℥j.
Ess. Castor. tartaris. ʒiß ad ʒiij.
Liquor. Cornu Cervi succin. ʒß. ad ʒj.
Lapill. cancr. præpar. gr. vx. ad xxiv.
Syr. Borrag. ʒß. ad ʒvj.
M. F. Potio.
D. S.
Potio sudorifera pro aliquot vicibus.

Vel sit *Potio* quędam prescribenda *in diarrhœa post fructus horæos*;

℞. Aquæ menthæ ℥ij.
Cinnam. spirituos. ʒiß.
Spiritus nitri dulc. ʒß.
Terræ sigill. ʒj.
Laud. opiat. ferm. gr. iij.
Syrup. cydon. ℥ij. vel ʒvj. ad ℥j.
M. F. Potio. S.
Potio adstringens, benè circumagitanda.

Capienda repetitis vicibus unâ vice duo cochlearia, vel assumenda pro tribus dosibus.

Basis hìc est terra sigillata, quę est primarium ingrediens pro scopo adstringendi: *Adiuvans* est spiritus nitri dulcis *Corrigentibus* hìc non opus est: *Constituentia* sunt aqua menthę & syrupus cydoniorum; quę duo simul faciunt, ut fiat potio: Quibusdam etiam dicuntur *Dirigentia*; in omni enim diarrhœa remediis consultò adduntur stomachica.

In Ingredientibus porrò quatuor fugiantur & attendantur:

1. *Multitudo ingredientium.*
2. *Contrarietas eorum.*
3. Limitetur *dosis*: &
4. *Idiosyncrasia* ęgri.

Quoad 1. Equidem artificium est, curare per simplicia; unde felicem istum ægrum prædicat HELMONT., cuius Medicus novit curare simplicibus, & dolus est, secundùm ARNOLDUM, *de* VILLA NOVA, compositis uti, ubi simplicia sufficiunt: scilicet ut simplex victus saluberrimus, & naturæ convenientissimus, ita pariter Pharmacia: natura utroque paucis contenta est. Quod si ex rationibus supra dictis, compositis utendum sit formulis, quævis vitanda multitudo quæ nec Medico, nec remedio, nec ægro conveniens videtur. Non Medico, quia nil magis Medicum titubantem facit, quam multitudo ingredientium, cum semper ignorantiæ cuiusdam videatur indicium tanta sub magistralibus compositionibus farrago: qui enim simplicia minus exactè novit quò se vertat, nescit; hinc est, quod ex tot ac tantis simplicibus aut compositis, plus minus homogeneis aut heterogeneis, pro præsenti casu debitum delectum instituere nesciant, sed tantam farraginem corrodant; id quod materiæ medicæ superficialem ferè cognitionem innuit. *Laboramus abundantia potius & luxuria remediorum, quam penuria, selectu saltem opus est*; qui vix, quàm per experientiam ac per cognitionem texturæ materialis secundùm minima ex vi seminis natæ, ceu operationum instrumenti, obtineri potest, presertim ubi non tam universalibus, sed, quod magis expetendum, particularibus seu appropriatis ac specificis ęgro succurrere est animus. Symptomatum, quam alii urgent, atrocitas & pluralitas ex una ferè vel immediatè vel mediatè propullulant radice morbosa, quâ plus minus correctâ, fructus isti morbosi marcescunt: sin atrocius urgeant, en opium ritè præparatum infracta dosi cæteris sociatum, tantum non omnibus succurrere solet, externa ut taceam delinimenta. Nec rarum est, quod naturæ motum nimium, dum damus operam corrigendis symptomatis, vel impediamus vel turbemus. Nec minus adversatur remedio ex pluribus compositio; siquidem horum genericæ saltem dotes neglectis utplurimum specificis, considerari solent, utrobique superfluo labore: facultates generales enim, carminativæ, aperitivæ, absorptivæ, tribus vel quatuor selectis simplicibus, aut uno concinno composito, obtineri possunt. Specifica pauca sunt, quæ paucioribus istis universalibus sociata scopo satisfacient. Quod si sub plurium coacervatione neglecta specifica appropriatum activitatis suæ obiectum, ne per somnium quidem id cogitante Medico, inveniant, necessariò provocato hinc spirituum impetu, ex symptomatum novitate nova ægro turba, Medico solicitudo, excitatur. Imò attendendum & hoc, ne talibus compositis vel ex simplici mistione, vel ex arctiori per determinatam præparationem in novam texturam unione, medicamenta se invicem destruant, & novæ vires medicamentosæ, pristinis vel deletis vel infractis, emergant; simili ratione ac simplici ex mistione pulvis pyrius ac scopletans vim fulminantem acquirit, qui strepitus in auro fulminante simplici acidi intensioris additione obmutescit, non sine virium detrimento: Mercurius sublimatus simplici saltem cum mercurio vivo mistione diutiùsque continuata trituratione, iuncta repetita edulcoratione, Draco mitigatus seu dulcis evadit, de cuius usu tutò, si quispiam dubitet, saltem docimasiam DAVISSONI *Philos. Pyroth. Part.* 4. *cap.* 27. *pag.* 178. instituere licet; Ialappa ac colocynthis simplici cum sale tartari (hic quidem addito saccharo) miscela & tritura cicurescunt ferè penitus. Quid fieri etiam putandum est, ubi præter mistionem Infusiones, decoctiones, &c. quibus vel exaltantur, vel castrantur, vel immutantur simplicium vires accesserint? Minus denique ægro proficua est ista multitudo, cum perlæ cum stercore simul ingerantur ventriculo: cuitum demnum hic labor incumbit, ut digestioni simili labore concreta medicamentosa dissoluat, donec activæ & medicamentosæ particulæ resolutæ, id quod possunt, operentur: sub quo actu ut non tantum immutantur plus minus ingesta medicamenta, ita ex opposito ipse ventriculus à tot diversis ingestis non nisi præternaturalem patietur impressionem: qui dum in ægris languet & consueta horret, multò magis insueta medicamentosa nauseabit.

II. *Quoad contrarietatem*, non misceantur talia, quæ se invicem destruunt, & sibi sunt contraria; quin eligantur tam sibi quàm ægro compatibilia. Contrarietas formalis equidem nulla datur in naturalibus, aut saltem nullibi, præterquam in animali regno, idque ferè quoque sub latiori acceptione; sed saltem effectiva, & quæ respectu nostri ita dicitur; quatenus quædam ex necessitate, aut naturali aut artificiali, nobis adversantur, vel quatenus sub unione se ita alterant, ut depositis pristinis proprietatibus, sensuum ex iudicio se destruxisse videantur. Contrarietas hæc effectiva est, quæ in materia miscenda iuxta formulæ præscriptum attendenda venit, tam respectu habito ad materiam miscendam, quàm ad ægrum sanandum. In materia non superficialis illa, qua quædam non benè miscibilia sunt, intelligenda, ut oleosa, v. g. oleum amydalarum dulcium cum aqua aut vino, sperma ceti, &c sed quæ magis interiùs penetrat, & ipsam texturæ mutationem iunctam habet: qualis in specie universalia inter ista duo naturæ & artis mechanica instrumenta, acidum & alcali, hisque cognata subiecta alia notari solet. Ex nova enim in salsum textura neutrum propriæ satisfacit destinationi; idque eo minus, si simultanea particularum aliarum sincrisi vel diacrisi novum concretum emergat: v. g. si præscribuntur acida cum salibus volatilibus, hæc enim se invicem destruunt, & in salsum novum coeunt: Salia alcalisata hinc non præscribenda cum sale ammoniaco pro febrium cura; sal volatile enim urinosum avolat, concreto sali communi æmulo relicto. Eadem, sive fixa sive volatilia, alcalia aluminis societatem citra sui notabilem alterationem non ferunt: nec lixivialia eadem martialibus præsertim vitriolaceis iungenda; illorum enim in tartaro vitriolato saturatio, huius in crocum ferè adstringentem fit præcipitatio: nec acida, præsertim mineralia ac acetosa, fixatis metallicis aut mineralibus facilè socianda; promptissimè enim aliud inde concretum emergit; pristinis simul utrinque exutis potentiis. Frequentiùs in visitatione nostrarum officinarum occurrit formula:

℞. Hepat. rub. ℈j.
Scamm. Sulphurat. gr. xv. M.

Hęc sunt contraria: Nam acidum spiritus vitrioli in Hepatico rubro destruit scammonium, & ita se mutuò destruendo defraudant Medicum & ęgrum. Elixyr proprietatis vulgare minus cum spiritu salis ammoniaci miscendum, cum novum exinde mirabiliter alteratum sub precipitatione emergat concretum; nisi *interdum Medicus ex instituto compositionem talem ex contrariis componat pro obtinendo quodam tertio*: id quod obtinet v. g. in Potione febrifuga Crolliana, quam videbitis in *Basil. Chym. pag.* 298. ubi extemporaneus tartarus vitrio-

vitriolatus, ceu conveniens digestivum, ante paroxysmum propinatur. Pertinent pariter huc misturæ versatissimi in felici praxi SYLVII, passim *in Praxi* eius annotatæ, ex aceto destillato, lapillis cancrorum, vel corallis & electuario diascordij, &c. combinatæ: mens scilicet in talibus formulis non est saturare acidum, & ita aliud intra corpus absorbendi vim in terreo destruere; sed arrodere saltem superficiali attactu ista obiecta, quò intra corpus à potentiori acido promptiùs arripiantur, ac ex aceto destillato præcipitentur: sive quod dum in istis concentratur, sive ab iis absorbetur, acetum destillatum quasi regeneratum in corpore in salsum mutatum, abstergendo & resolvendo, & blandè stimulando, sui quod erat, faciat officii. Exemplo tartari & martis hæc illustrare placet: Decoxi martem cum cremore tartari: solutio mediocris, in qua superficiali attactu tartarus sibi martem iungebat, coloris citrini, dulcoris martialis non adeò intensi, inspissata, donec intensè aurei esset coloris, instillato spiritu salis ammoniaci simplici, aut lixiuio salis tartari, vix sensibiliter alterabatur; ab aceto destillato verò, spiritu salis vel spiritu nitri, turbabatur liquor tartareo-martialis, & copiosum ponebat sedimentum, non terreum martiale, sed salinum quasi granulosum, gustu subalcalicum, h. e. perfectus tartarus regeneratus, qui per præcipitationem per potentius acidum liberatur à marte, in forma nativa se repræsentabat: hinc enim, si modò dictis cum acidis intensioribus imprægnatis liquoribus, filtro à tartaro separatis, lixivium salis tartari instilletur, veri martis fit præcipitatio sub forma sedimenti obscuri nonnihil viridescentis; quod tamen in aere libero in crocum flavum fatiscit. Simili modo suspicari licet, martem in liquore martis tartarisati præfato intra corpus à potentiori acido saturari, tartarum verò præcipitando regenerari, ac tum consuetis muniis fungi. Ex opposito cremoris tartari & martis ana decoctio fortis & multum imprægnata, non tamen potenter adeò martialis quàm tartarei saporis decantabatur, & magma residuum cum nova aqua diu beneque agitatum & decoctum, liquorem aurei coloris ad nigredinem vergentis, saporis intensiùs martialis reddidit, quem ob fortiorem martis & tartari amplexum seu potius intimum congressum, nec spiritus salis, nec spiritus nitri, nec spiritus vitrioli tantillum immutabant, quin omnia hæc acida citra sensibilem alterationem ipsi se permiscebant: par ratio cum alcalibus, siquidem, nec à spiritu salis ammoniaci, nec à lixivio salis tartari, ulla mutatio, adeò perfectum salsum ex marte & tartaro concreverat. Quod si liquori dicto, iam acidis imprægnato alcalia instillarentur, post levem effervescentiam præcipitabatur materia grumosa & grossa, analoga quodammodo marti, ex vitriolo præcipitato. Sanè suspicari licet, martem extra corpus iam plus minus ita saturatum, minoris usus futurum pro cachecticorum acidis imbibendis; sicuti ex opposito tartari acidum, appropriato suo compari alcali oleoso per istam in marte concentrationem & diuturnam coctionem spoliatum, minus regeneratum iri, sed odore saltem acido, si adhuc separabilis esset, parum vel nihil effecturum.

III. Observetur in omnibus *ingredientibus dosis*, hoc est, quanto pondere ac mensura ingredientia præscribenda, sive explicitè istud, idque frequentiùs, secundùm grana, scrupulos, drachmas, uncias, & libras, siue implicitè, idque rariùs, tantum in vegetabilium quorundam partibus aridis ob faciliorem dispensationem, secundùm pugillos, manipulos, fasciculos, numerum parem vel imparem, determinetur. Cum verò omne remedium non nisi respectu hominis sit tale, cui alteratio certa illius occasione inducenda, siue activè sive passivè remedium ad hoc contribuat, ipsi verò homines multum inter se differant, tam habitualiter ex idiosyncrasia seminali, quàm accidentaliter ex climatis, vitæ generis, consuetudinis, ætatis, temporis anni, virium & affectuum varietate, nullius remedii dosis absolutè determinari poterit, quin, respectu vel primario ad invidúum patiens, vel secundario ad cætera associata ingredientia habito, eadem demum limitanda.

Subiectum patiens quod attinet; in eodem remedium vel faciliùs vel difficiliùs, vel fortiùs aut debiliùs &c. effectum suum exserit: Siquidem pro partium solidarum maiori vel minori eutonia ac robore, fluidarum textura concentrata magis & firmiori, aut attenuata & subtiliori, acrimonia in specie volatiliori magis resolvente & remedium actuante, aut fixiori concentrante & remedium enervante, spirituumque denique systasi rariori ac magis elastica, vel densiori, eiusdem remedii, etiam in eodem subiecto, variat effectus. Qui aliàs fortiter exagitat tartarus emeticus MYNSICHTI in gran. iij. hypocondriaco-melancholicos vix tantillum, etiam sub tripla movet dosi: Dum aurum fulminans infanti lactanti tutò ad gran. j. porrigitur, ceu polychrestum iisdem auxilium, ultra gran. ß. una vice vix dari potest eidem, non ita diu ablactato; illud ipsum ad gr. iv. cum pauco arcano duplicato Tertianario ultra decem secessus prouocaverat, quod alia occasione in Quartanario ad gr. ix. cum quibusdam absorbentibus ne minimum commotionis sensum induxerat: Sic unicus purgans puluis sæpè in hoc parum, in hoc nihil, in alio verò excessivè, operatur, quæ diversitas dependet à diversitate constitutionis ventriculorum seu illorum fermenti. Mirum quantas doses, repetito etiam usu, opiatorum optimè ferant phthisici, ac dysenterici? Apoplecticum vix potentissimus naribus insufflatus excitat helleborismus. Adeoque dosis in puncto non consistit, sed in quovis remedio toties variat, quoties individuum vel numero diversum, vel numero idem, secundùm tres res medicas diversimodè alteratum, occurrit. Ne tamen in suspenso penitus maneat hoc negotium, nec nisi per experimenta dubia, adeoque suspecta, modò non periculosa, dosis remedii unicuique individuo conveniens expiscanda sit; ob id sicut rectum norma curvi, & iuxta statum naturalem mensurandus quasi est præter naturalis, ad adultum, sanum, vel saltem neutrum respicere, & quæ alterationes insequantur certam remedii dosin attendere, eandemque in aliis similiter circumspectè obseruare conuenit, & ista quam ut plurimum (quod in contingentibus necessarii locum supplet) idem ac eodem ferè modo desideratus insecutus fuit effectus, ceu media ordinariaque dosis statuenda venit, iuxta quam postmodum pro individuorum conditionibus summa ac infima, & ita pariter extraordinaria determinanda: Sic enim Ialappæ dosis media est ℈j. summa ʒß. infima ℈ß. sed extraordinariè nec ʒj. quendam mouere observatur, dum alium gr. jv. vel vj. sufficienter exagitant. Conf. BARTHOLINVS *Centur. V. Histor. 69. Epist. Centur. 3. pag. 130. & 133.* Ac in hoc sensu apud Materiæ Medicæ scriptores doses speciales ubivis consignatæ observantur, quæ tamen semper intelligendæ de homine adulto ab anno 25. ad 40. & limitandæ pro ratione ætatis & virium ægrorum. Quod si eiusmodi doses sint applicandæ pueris vel senibus, qui sunt bis pueri, dantur vel dimidiæ doses, vel quarta pars præscribitur. Sic quando adulto præscribitur ℈j. antimonii diaphoretici, puero septem annorum dantur grana vij. vel viij. puero duodecim annorum ℈ß. vel grana xij. Sic etiam seni, si sit quinquagenarius, grana xv. si sit sexagenarius, ℈ß. Item si adulto spiritus salis ammoniaci guttæ xxv. dentur, puero annorum quinque dantur quinque, puero decem annorum xij. vel xv. guttulæ, puero quindecim annorum xviij. guttulæ, seni quinquaginta annorum gutt. xx. sexagenario gutt. xv. & ita varianda est dosis pro varietate ætatum. Respiciendæ quoque vires: namqui valentes sunt & firmi, majorem possunt sustinere dosin, quam infirmi: Ita quando cuidam robur est firmum, possunt propinari guttæ xx. Elixyr proprietatis è contra languidi non possunt ultra x. perferre. Quoad *Anni tempora*: tempore verno augentur doses. Ipse affectus etiam simul est considerandus, qui vel chronicus, vel acutus: Chronici affectus omnino non permittunt, ut maioribus dosibus corrigantur, quoniam exasperantur, & difficiliùs curantur; è contra acuti, in quibus omnia sunt periculi plena, in principio & incremento dum vires adhuc suppetunt, majoribus dosibus frangendus affectus acutus & hebetandus: quod ex eo est rationabile, quod affectus chronici tardè & lentè progrediuntur, & non est periculum in mora; è contra acuti affectus celeriùs curandi, quia in his occasio est præceps, unde necesse est, ut maioribus remediis & dosibus aggrediantur in principio & incremento. In propinandis purgantibus maximè iudiciosus sit Medicus in cognoscenda natura ægrorum, ita ut si æger sit robusto stomacho, & abundet fermentum salinum; item an sit affectus cum melancholia vel scorbuto vel malo hypochondriaco iunctus, in quibus affectibus abundat acidum: in his maior dosis non nocet, quoniam vis purgantis infringitur ab acido stomachi fermento: è contra quando est stomachus ægri sanguinei & phlegmatici, in quibus fermentum acido salinum est hebes, in iis danda lenissima, & dimidia purgantium, vel minutissima dosis sufficit. Imprimis in purgationibus tutius est deficere, quàm excedere, quoniam defectus non adeò nocet quàm excessus; & si vel quater vel quinquies post assumptum purgans ęger deponat, sufficit: non enim excreta copia sunt æstimanda, sed si, *qualia oportet, exeant, & facilè ferat æger*: vid. HIPPOCRATES *S. 2. aphor. 33.* Id qood cognoscimus ex eo, si fiat cum euphoria ęgri: si verò fiat cum debilitate virium, est abundans purgatio. Ast, præter indiuiduum recipiens & alia ingredientia pro determinanda dosi remediorum simul conferenda; ab his enim impediri ac promoueri effectus medicamentosus assolet. Prout adiuvantia basin plus minus acuunt, corrigentia hanc infringunt, aut refrænant, constituentia concentrant aut diluunt, &c. Ialapæ scrupulus semis pro dosi sufficit, si cremoris tartari grana xv. eam adiuvent; idque eò magis, si præterea scammonii præparati granum unum eam stimulet: Theriaca longè potentiùs sudorem movet aceto iuncta: Opiata quorumvis evacuantium, præter diaphoreticorum, effectus imminuunt: terræ medicatæ efficaciùs adstringunt aceti consortio, magis aluminosæ factæ. Hisce ergo ingredientibus cæteris baseos dosis absoluta subinde varianda ac determinanda venit.

IV. Ἰδιοσυγκρασία ægri quoque non negligenda, à priori licet non cognoscibilis, siue nativa siue adscititia fuerit. Sanè ut sensibus grata, & aliàs consueta, licet deteriora, in Hygiastico usu reliquis omnibus præferenda, teste HIPPOCRATE; cum tantillum casei aversati frustulum, clam licet ingestum, totam ex opposito digestionem turbet; ita in Therapeutico negotio, quæ ægro accepta & compatibilia, nec hostilia, forsan melioribus præferenda erunt. Idiosyncrasia ista tam quoad sensiles immediatè alias manifestas remediorũ qualitates, quàm quoad non sensiles, sed occultas, perpendenda. Istæ ęgri patent relatu; hunc enim amara, alium acida, dulcia, salsa, &c. delectant, nunc pilulæ, pulveres, potiones, &c. appetuntur. Sed circa occulta illa, quæ nulli sensuum patent, maior omnino difficultas; neque enim nisi per experientiam, adeoque repetitas observationes cognosci possunt, nisi forsan vel ex hæreditario charactere per plures

succe-

successiones innotuerint, aut ex ægri prævia observatione pateant. Notissimum est, dari ægros, qui non possunt ferre hoc vel illud remedium, præprimis mulieres quæ in passiones hystericas cadunt, si quid offeratur à quo abhorrent: quædam castoreum ferre possunt, aliæ verò saporem aut odorem respuunt: hi benè anisum aut cinnamomum ferunt, quod aliis fastidiosum est: acetum quàm plurimis in summis est deliciis, cujus tamen vel solo odore lipothymiam incurrit mulier apud HORSTIUM ex FABRICIO *Append. ad Decad. 5. quæst. 1 pag.* 117. Sassafras lignum præ aliis suave, summè tamen abhorruit vestalis apud PANAROLLUM *Pent. 5. Observat.* 22. Sunt qui gammaros coctos absque perturbatione insigni ne aspicere possunt, in M. A. N. C. *Ann. 1. Observat.* 135. *pag.* 299. quomodo eosdem in potionibus vulnerariis sustinebunt? & sic porrò. Quicquid ergo ægro haud compatibile & primariò quod ex idiosyncrasia repugnat, ex formulis simpliciter exulet.

His omnibus ita observatis, sub ipsa præscriptione emergit spontè sua ipsum medicamentum, sive magis notum concretum remedii essentiale, magistraliter quidem sive extemporaneè artificiosè tamen compositum, juxta medici privatam ordinationem ulterius adhibendum.

SECTIO II. DE FORMULIS IN SPECIE.

HActenus de præscriptione formularum in genere, de quibus aliàs MORELLUS atque BLASIUS optimè scripsere. MORELLUS tamen confusissimus & difficillimus est: Jam verò in specie accessum facio ad præscribendarum formularum differentias & distinctos modos. Nihil in specie agam de syrupis qui pro dispensatione sui semper parati prostant, & non aut rarò magistraliter præscribuntur, quorum tamen mentio fieri potest in decoctis. Vina medicata ad infusa pertinent, nec peculiarem præscribendi modum exigunt. Ptisana pariter seu Hordeatum, Hydromel, Oxymel, &c. decoctionum speciales quidam modi, non secus ac diæta sudorifera seu lignorum decocta, tam primaria, quàm secundaria. Destillatum instaurans est non-ens, licet ipsa aqua impinguans EPIPHANII FERDINANDI *in Hist. Med.* foret, nudum nempè est phlegma quod sine ullo usu hauritur. Decoctum galli, sive junioris sive senioris, jam rarissimi usus pharmaceutici, ad culinas relegandum, unà cum jusculis medicatis ac restaurantibus, quorum omnium odor ægris vix tolerabilis; nedum ut ventriculus debilis sub appetitu prostrato eadem digerat, quin dum calore febrili interiora plus minus æstuant, cadaverisantur talia digestionis defectu, putrescunt, aut saltem in nidorem abeunt. Conditum idem cum Electuario. Eclegmata ferè inusitata, quorum locum syrupus quidam gratior, v. g. diacod. Montani, scabiosæ, vel misti, vel cum rob passularum minorum subacti, cum baculo liquiritiæ pro scopo temperandi seu demulcendi aut incrassandi supplebunt: Sicut pro scopo attenuandi & resolvendi isti de prassio, de nicotiana, emeticus *Salæ*, cum spiritus sulphuris paucis guttulis sufficient. Pandaleon, pasta regia, Massa panis, Pineolatum &c. cupediariis relinquenda, & quantum nutritii vel temperantis roris languidus tabescentium ventriculus ex istis hauriet? dum in pastam tenacem viscidam acidam in eodem abeunt. Trochisci magistrales vix præscribuntur ulli, cum ipsi officinales videantur quibusdam superflui. Epithema peculiarem haud exigit formulam, cum fluidi cujusdam vel liquoris, vel misturæ, vel decocti, vel emulsionis, determinatam saltem externam applicandi rationem denotet. Idem dicendum de Clysmatis ac Gargarismatis, quæ saltem in medicamentorum liquidorum varia forma adscriptorum speciali utendi modo consistunt. Fotus humidi, & quæ huc pertinent, Lotiones, Balnea, Insessus, ad decoctorum speciales modos, ex applicandi varietate natos, pertinent, nam simili ac decocta modo præscribuntur, etiam si etiam sicca sacculorum forma adhibeantur; eadem tamen præscribendi, alia saltem applicandi ratio. Nescutum differt à sacculo vel emplastro, dum ventriculo admoventur. Frontale nunc sacculus, nunc epithema, nunc linimentum est. Cucupha est specialis saltem pulverum applicatio. Collyria oculorum sunt remedia, multiplici formula præscribenda. Idem de Errhinis valet, Sternutatoriis, Apophlegmaticis, & Dentifriciis. Cataplasmata ad decoctionum speciales modos reducenda, sicut interdum ad misturas spissiores. Vesicatoria peculiarem non constituunt formulam, quin prout pulverisatæ cantharides vel fermento pro cataplasmate, vel emplastro magistrali aut officinali includuntur, suum quod est faciunt: quid? quod earum essentia cuti imposita vesicas excitet. Suppositoria non præscribuntur, sed officinalia ordinantur: ut taceam, loco illorum globulos, Germ. *die Biesam Kuglen*, commodiùs, si non utplurimum feliciùs, applicari posse. Quod si extemporaneum desideretur, promptè illud ex alumine ad imitationem ANGELI SALÆ *Append. Myroth. S.* 4. §. 13. *pag.* 840 vel SYLVII *l. 1. Prax. cap.* 11. & 12. *pag.* 119 & 123. concinnabitur. Quæ & qualia denique præscribuntur hodie Pessaria? quin loco eorundem vel injectiones per metrenchyten, vel suffitus per instrumentum Glauberi ligneum, vel optimè per parvam aut phiolam aut retortulam vitream, longioris paulò colli, usurpantur, dum harum in specie orificium linteis tenerioribus munitum sinui pudoris applicatur, fundus verò vasis cum remedio vel solido vel fluido igni carbonum leni propiùs admovetur, ut concitatis hinc effluviis uterus locaque vicina diversimodè alterentur.

His ergo ad stationes debitas relegatis, Formulæ omnes commodè quinque Capitibus generalibus comprehendi possunt, nempè

1. In *Pulveres*.
2. *Pilulas*.
3. *Decocta & Infusa*.
4. *Misturas* seu *Potiones*; &
5. *Extrinsecus Inungenda*.

Sit ergò,

CAPUT I. DE PULUERIBUS, & IISDEM SUBORDINATIS FORMULIS.

PUlveres quid sint? notum est. Vocantur interdum Alcohol, Sief, Tragea. *Alcohol* duo significat: in scholis enim Chymicorum (1.) notat spiritum vini rectificatissimum (2.) in pharmaceuticis eo intelligitur pulvis subtilissimus, qui ferè palpari & magis attenuari non potest. *Sief* est vocabulum Arabicum, quo intelliguntur pulveres, qui oculis inflantur in specie. *Tragea* est pulvis non adeò exactè contritus, ut Trageæ stomachales. Simpliciter in his arida, sive sicca in minutiores sui partes contundendo aut terendo redacta, sive jam pulverisata in officinis prostent simplicia ac composita, v. g. species diagalangæ, pulvis contra casum, &c. sive demum pulverisanda sint, præscribuntur. In genere omnis pulvis vel est purgans, vel alterans: Purgans ex simplicibus catharticis ex scammonio, ex aliis tam ex regno vegetabili, quàm minerali desumptis constat. Pulvis alterans est, qui acidum absorbet, sanguinis ebullitionem compescit, menses provocat, appetitum acuit, &c. pro varietate scopi & intentione Medici.

Quoad quantitatem ingredientium: omnes pulveres, quia difficilioris assumptionis & deglutitionis sunt, pro una vice præscribuntur usu interno à ℈i. ad ʒß. rarò ℈ii. rarissimè ad ʒi. sine nausea ægri, ordinantur, nisi in dosi quorundam speciali, v. g. radicis asari, ad ʒi. adscendere necesse sit: Nec infra ℈i pondus esse debet, ne cochleari, linguæ & faucibus, inter assumendum adhærens, maximam partem perdatur.

Pulveres autem præscribuntur tam *usu interno*, quàm *externo*. *Internus*, ceu potior, est, dum capitur in vehiculo convenienti: aut domestico, quod privatim ægro Medicus denunciat; aut officinali, mistura scilicet quadam tenuiori, à Medico simul præscripta.

Quod attinet *Pulverum formulas*: Sit primò *pulvis digestivus* præmittendus purgationibus. Pulvis aliàs *digestivus* in duplici accipitur sensu:

1. Ex sensu veterum, ubi pulvis digestivus est pulvis dicatus stomacho pro adjuvanda digestione & concoctione alimentorum in stomacho, *de quibus infra*.
2. Ex sensu modernorum pulveres digestivi sunt, qui præmittuntur purgantibus, eum in finem, ut succi acidi evacuandi temperentur, viscidique attenuentur, ut ritè postmodum à medicamento purgante evacuari possint: item sunt isti, qui præscribuntur in febribus intermittentibus die intermissioni pro corrigenda massa sanguinea & compescendis humoribus ebullientibus; præparatis enim sic succis vitiosis facilè postmodum adhiberi possunt alia medicamenta.

Tales sunt desumpti partim ex salibus, tam vegetabilium, quàm mineralium, partim ex concretis terreis, v. g. cremor tartari, sal tartari, tartarus vitriolatus, lapilli cancrorum, &c. Sit ergo *Pulvis digestivus scorbuticus* præmittendus Purganti in scorbuto, hic:

℞. *Arcan. dupl. Mynſ.* vel *tartari vitriolat.* ʒß.
Lapill. cancer. præpar. ℈i.
Salis Absinth. vel *salis tartari* ℈ß.
M. F. pulv.

Div.

Div. in 2. vel 3. part. æqv. S. seorsim.

Pulvis digestivus antiscorbuticus pro una dosi.

Basis est Arcanum duplicatum vel tartarus vitriolatus: *adiuvans* sal absinthii vel tartari; *Scopus* est, corrigere acrimoniam salis scorbutici, ut postmodum possit eò meliùs evacuari, aliàs purgatio dat tormina & corrosiones. Potest etiam adhiberi loco digestivi in febre tertiana, item in quartana, in febre quoque scorbutica est satis elegans pulvis digestivus.

Alius *pulvis digestivus in tertiana intermittente* propinandus die intermissionis, aut etiam ante paroxysmum ex salibus:

℞. *Crem. tartari,*
Tartari vitriolat.
Salis Cichor. ana ℈j.
M. divid. in 2. part. æqual.
S.
seorsim
Pulvis digestivus pro 1. *dosi.*
Vel
℞. *Tartari vitriolat.* ℈ij.
Sal. Absinth.
Cent. min.
Cichor. ana ℈j.
M. div. in 4. part. æqv.
S.
Sal digestivum pro aliquot dosibus.
℞. *Tartari vitriolat.* ℨj.
Salis Card. bened. ℨß.
Flor. sal. ammoniaci vol. gr. xv.
M. F. pulv. pro tribus dosibus.

Huiusmodi pulvis digestivus modernorum præmittitur purgationi die intermittente, manè horis tribus ante pastum, vesperi post pastum: manè in iusculo à meridie in vehiculo frigido.

2. *Pulvis absorbens & invertens acidum* conficitur ex lapillis cancrorum, lapillis percarum, perlis, osse sepiæ præparato, cornu cervi usto, sale cardui benedicti, coralliis præparatis &c. Formula præscribitur talis:

℞. *Lapill. Cancr. præp.* ℨj.
Oss. sep. præp.
Nuc. moschat. ana ℨß.
Corall. rub. præp.
Cretæ præp. ana ℈j.
Salis absinth. ℈j.
M. F. pulv. S.
Pulvis absorbens.
Dosis ℈j. ad ℨß.
Vel
℞. *Lapill. cancr. præp.* ℨiß.
Unic. fossil.
Corall. rub. præp.
Cornu Cervi ust. præp. ana ℨß.
Salis absinth. ℨj.
Nuc. moschat. ℈j.
M. F. pulv. D. S.
Pulvis absorbens pro aliquot dosibus.

Dosis quantum largior cuspis cultri capere potest.

Alius Pulvis absorbens contra phlogoses vagas, aut etiam contra Sodam:

℞. *Oss. sepiæ,*
Maxill. Lucii pisc.
Ebor. usti ana gr. xv.
Salis absinth. gr. vj.
M. pro duabus dosibus.
S.
Pulvis absorbens.

Siccis huiusmodi, interdum & consistentiæ vel fluidæ, ut olea destillata, vel mediæ, ut Theriaca, Extracta, &c. in dosi tamen exigua seu infracta, addi solent, ut ex sequentibus patebit.

Pulvis destruens acidum, similiterque sistens dolorem in passione Colica:

℞. *Corall. rubr. præp.*
Cornu Cervi ust. præp. an. ℈j.
Salis absinth. gr. xij.
Olei destillat. macis gtt. ij.
Caryophyll. gtt. j.
M. F. pulv.
Vel
℞. *Ras. eboris* ℈ij.
Corall. rub. præp.
Lapill. cancr. præp. ana ℈j.
Terræ sigillat. gr. xij.
Olei destillat. cort. aurant. gtt. ij.
Anisi,
Carui,
Fœnic.
Zedoar. ana gtt. j.
M. F. pulv. pro duabus dosibus.

3. *Pulvis corrigens sal volatile oleosum sensibilem offerentem, in usu corporis phlogosi:*

Componitur ex nitro antimoniato, quod optimum hic, Hepatico rubro Dresdensi, spiritu vitrioli coagulato, &c. His sæpè additur Bezoardicum minerale pro diaphoresi adiuvanda: v. g.

℞. *Nitri antimoniat.* ℨj.
Arcan. duplic. ℨß.
Bezoard. miner. ℈j. vel ℨß. ad ℈ij.
M. F. pulv. pro 3. 4. vel 5. dosibus, S.
Pulvis refrigerans pro 3. 4. *aut* 5. *dosibus.*

In hoc pulvere *basis* est nitrum antimoniatum; *adiuvans* arcanum duplicatum: Vel

℞. *Nitri antimoniati* ℨß.
Arcan. duplic. ℈i. vel gr. xv.
M. D. S.
Pulvis refrigerans pro 1. *dosi.*
℞. *Nitri vitriolat. sive arcan. dupl.* ℨß.
Bezoard. miner. gr. xij.
Laud. opiat. gr. iij.
M. pro duab. dosib.
S. ut supra.
Item
℞. *Ebor. sine igne,*
Pulp. hepat. rub. Dresd. ana ℨß.
M. div. in 2. part. æqual.
S. ut supra.

Hepaticum rubrum Dresdense fit ex cremore tartari, cui affunditur *tinctura Santali*, parata cum spiritu vini, & spiritu vitrioli, & exsiccatur, sæpius repetendo, usque dum intensum colorem rubrum accipiat.

4. *Pulvis vomitorius:*

℞. *Crem. tarta* gr. vj.
Olei arillor. samb gtt. j. M.
℞. *Tartari emet. Mynf.* gr. iij.
Sacch. alb. vel *sal. ammoniaci* ℈ß.
M. D. S.
Pulvis vomitorius.

Additur sal ammoniacum in morbis febrientibus, ubi mucus viscidus reijciendus. NB. Addi etiam potest nitrum antimoniatum, vel arcanum duplicatum. Item

℞. *Crem. tartari* ℈ß.
Sulphuris antimonii gr. vi.
Scamm. præp. gr. ij.
M. D. S. ut antè.
℞. *Pulv. rad. asari rec.* ℈ij. ad ℨj.
D. S.
Pulvis vomitorius antifebrilis.

5. *Pulvis purgans:*

Quod attinet pulveres purgantes: debet desumi dosis communis ex dosi purgantis debita ceu basi, cui addendus stimulus, qui est vel salinus, vel scammoniatus aut ex colocynthide: Interdum additur saccharum, interdum omittitur, additur in delicatulis ratione saporis, qui non ita attendendus, ubi non opus est.

Ulteriùs pulveres purgantes non ineleganter adsperguntur aliquot guttis olei destillati anisi, vel nucis moschatæ; quoniam sunt grata ventriculo, carminativa, & promovent flatus, qui præsentissimi sunt in omnibus purgationibus.

Sic quando debet præscribi *Pulvis purgans* simplicissimus pro una dosi, debet fieri hoc modo:

℞. *Pulv. Jalap.* ℈j.
Crem. tartari ℈ß.
M. f. pulv. adde
Olei destillat. anisi gtt. ij. S.
Pulvis purgans pro una dosi.

In hoc observetur *basis*, qui est pulvis ialappæ, & quidem dosis ordinaria & conveniens pro adulto est ℈j. in puero sit ℈ß. & sic porrò: In delicatulis adhuc additur saccharum, vel olæo saccharum anisi, vel cinnamomi, idque saporis gratia: Huic basi additur cremoris tartari ℈ß. tanquam stimulus; hic enim ratione salinæ virtutis stimulat, & stimulando medicamenti purgantis operationem accelerat, dum (1.) intestina irritat, (2.) quoniam radix ialappæ resinositate sua solet adhærere intestinis, cremor tartari etiam est corrigens, & ita non solum vim ialappæ ignavam stimulat, sed & corrigit, ne det hypercatharses. *Constituens* est ipsa forma pulveris. Id quod dat gratum odorem vel saporem, est oleum grati odoris & saporis, vel Elæosaccharum, quod simul noxas est flatibus impedit; utut cremor tartari per se det gratum saporem huic pulveri. Vel

℞. *Crem. tartari,*
Rad. Jalapp. ana gr. xv.
Scamm. præp. gr. ij. vel iij.
M. F. pulv.
Irroretur cum *olei destillat. anis.* gtt. ij.
D. S.
Ut supra.

Hic

Hic scammonium præparatum est *stimulus*: oleum est *corrigens*; quia scammonium facit flatus. *Basis* est radix jalappæ.

Usus est in vehiculo calido, ut meliùs dissolvatur cremor tartari, & sic citiùs purgat, imò rarissimè nauseam causat; in vehiculo autem frigido medicamenta sæpe nauseam excitant.

Alius *pulvis purgans* est:

♃. *Tartari vitriolat.* gr. xv.
Scamm. sulphurat. gr. ij.
Extr. troch. alband. gr. j.
M. F. pulv. S.
Vt ante.

Basis est scammonium sulphuratum: *adjuvans* est tartarus vitriolatus; alias per se vix gr. xij. scammonii sulphurati sufficerent: *stimulans* est Extractum trochiscorum alhandal.

Pulvis purgans pro virgine delicata laxioris alvi:

♃. *Tartari vitriolat.* ʒß.
Mag. Jalapp. gr. xv.
Scammon. sulphurat. gr. vj.
M. f. pulv. pro tribus dosibus. Vel

♃. *Pulu. Jalapp.* ʒß.
Scamm sulphurat. gr. vj.
Tartar. uitriolat. gr. xij.
M. pro tribus dosibus.

Alius pro quinque dosibus:

♃. *Crem. tartari* ℈ij. ad ℈iij.
Scamm. sulphulat. ℈ß.
Olei destill. cort. citr. vel fœnic. gtt. iv.
M. f. pulv.
D. S.
Puluis purgans pro 5. dosibus.

Quidam commendant sequentem pulverem, absque torminibus quatuor vel quinque vicibus blandissimè purgantem. Compositio est hæc:

♃. *Pulv. Jalapp.* ℈ß. vel gr. xii. ad gr. xv.
Scamm. præp. vel *res. scamm.* gr. ii.
Nitri puriss. gr. vi. ad ℈ß.
Olei destillat. anis. gtt. ii.

M. f. pulv. pro una dosi, qui leniter & sine molestia purgat.
D. S.
Puluis laxatiuus pro 1. dosi.

Loco solius nitri, etiam *nitri* gr. vj. *sal tartari* gr. iv. recipi possunt.

Puluis febrilis laxatiuus ante paroxysmum:

♃. *Corall. rub. prep.*
Salis absinth. ana gr. xv.
Scamm. præp. gr. iv.
M. D. S.
Puluis febrilis laxatiuus.

Puluis purgans in juuene bilioso, facilèque hypercatharsi obnoxio, facilè Tertianâ afflicto:

♃. *Rad. Jalapp.* ℈ß. ad gr. xv.
Nitri puriss. gr. vi. M.
Vel

♃. *Pulu. Jalapp.* gr. xv.
Scamm. sulphurat. gr. iii.
Nitri puriss. gr. iv.
Sal. tartari gr. ii.
M.

Puluis laxatiuus hypochondriacus:

♃. *Fol. sennæ sine stip.*
Crem. tartari an. ʒß.
Sem. anisi,
Cinnam.
Cubebar.
Zingib. ana ℈i.
M. f pulv.

Capiatur in jusculo calido, vel in principio prandii, vel hora una ante prandium; dosis largior cultri cuspis. Si velimus habere pulverem purgantem ex basi composita, præscribendus est ita, ut omnia ingredientia simul sumpta unam constituant dosin, hoc modo:

♃. *Rad. mechoac. albiss.* ℈ß.
Rhabarb. el.
Aloes succot. ana gr. v.
Scamm. sulphurat. gr. iij.
Crem. tartari gr. vi.
M. f. l. a. Pulvis,

irrigandus aliquot guttis *olei destillati caryophyllorum*, vel *anisi*.

Hic est pulvis purgans, cujus basis est composita ex quatuor.

Adhuc unus potest præscribi *Puluis Catholicus purgans*:

♃. *Rad. Jalapp.*
Rhabarb. el.
Aloes succoter.
Scamm. rosat. ana gr. v.
Tartari uitriolat. gr. vi. vel ℈ß.
Pulu. cinnam. morsu el. gr. iii.
M. f. pulv. S.
Puluis purgans pro una dosi.

Dabo ex *mineralibus purgantem puluerem*: si scilicet sit purgandus, qui laborat lue venerea seu scabie maligna, tunc propinarem talem pulverem:

♃. *Pulu. mercurial.* gr. xxiv.
Scamm. sulphurat. gr. ij.
M.
Vel

♃. *Rad. Jalapp.*
Mercurii dulc. ana ℈ß.
Vitæ gr. ij.
Troch. alband. gr. j.
Elæosacch cinnam. ℈ß.
M. f. pulv. S.
Puluis purgans.

Assumuntur pulveres purgantes manè jejunio stomacho, & instituitur post assumptionem jejunium ad aliquot horas.

Pulvis laxans infantem trium annorum:

♃. *Crem. tartari* gr. viij.
Pulu. rad. Jalapp. gr. iv.
M. f. pulv. D. S.
Vt ante.
Item

♃. *Mercurii dulc.* gr. iij. vel iv.
Sacch. gr. v.
M.

Infanti sex annorum præscribuntur:

Mercurii dulc. gr. viij. ad ix.
Sacch. ℈ß.
M.

Puluis diaphoreticus:

♃. *Cornu Ceruì sine igne*,
Antimonii diaphor. ana ℈ß.
Sal. uol. uiperar. gr. iv.
Olei destillat. cinnam. gtt. j.
M. D. S.
Puluis diaphoreticus.

♃. *Antimonÿ diaphor. Martial.* ℈j.
Sal. uol. uiperar. gr. v.
M. f. pulv.
S. ut ante.

Quando patiens est inquetus, additur *laudanum opiatum*.

Puluis sudoriferus pro ancilla scabie infecta:

♃. *Cornu Cerui sine igne*,
Flor. sulphuris vel antimonii diaph. ana ℈ß.
Sal. absinth. gr. vj.
Vol. uiperar. gr. iv.
M. f. pulu.

Puluis diaphoreticus antipleuriticus:

♃. *Maxill. lucii pisc.* ʒß.
Antimonii diaphor.
Sal. cardui bened. ana ℈ß.
Laud. opiat. gr. ij.
M. pro duab. dosib.

♃. *Maxill. lucii pisc.*
Sal. card. bened. ℈ß.
Sal. uol. dent. apri gr. v.
Laud. opiat. gr. iß.
M. f. pulv.

Pulvis *bezoardicus in febribus malignis*, simul diaphoreticus:

♃. *Bezoard. animal.* gr. xv.
Ebor. sine igne ℈ß.
Cinn. antimonii gr. v.
Laud. opiat. gr. j.
M. S.
Pulvis absorbens ad quietem.
Vel

♃. *Cornu Cerui sine igne* ʒij.
Terræ sigillat.
Vnic. fossil. ana ʒß.
M. f. pulv.
Dos. ℈j. ad ʒß.

Acui & modificari potest pro circumstantiarum ratione: v. g.

♃. *Pulu. hujus* ℈j.
Sal. vol. cornu Cerui vel viperar. gr. vi.
M.

Si jam convulsiones adsint:

♃. *Puluis hujus* ℈j.
Cinn. antimonii. gr. vj.
Campb. gr. j. M.

Si agrypnia superveniat:

♃. *Hujus pulu.* gr. xv.
Bezoard. miner. ℈ß.
Opii ferm. gr. j. M.

Alius

Alius *pulvis Bezoardicus in febribus malignis* beneficio sudoris expellens malignitatem:

℞. *Cornu Cervi sine igne* ℈i.
Bezoar. Orient. ℈ß.
Sal. vol. cornu Cervi gr. v.
Campb. gr. i. M.

Item

℞. *Antimonii diaphor.* gr. xv.
Cornu Cervi sine igne ℈ß.
Campb. gr. i.
M. D. S.
Pulvis cardiacus.

Postulant enim in his & similibus morbis ægroti Pulveres Cardiacos, qui massę sanguineæ dyscrasiam corrigendo operantur. Quibus camphoram nauseant, loco hujus possunt præscribi *salis volatilis viperarum* vel *Cornu Cervi* gr. ii. vel iii.

Observetur, quod his pulveribus quoque pompæ gratiâ soleant addi *folia auri* & *argenti*, & tunc signantur: *Aureus pulvis cardiacus*, *Aureus pulvis confortativus*. Verùm aurum & gemmæ adduntur sine effectu, tantum propter pompam.

Pulvis magistralis compositus alexipharmacus contra fumos metallicos Chymicis vel Aurifabris &c. propinandus, potest esse talis, quem aliquando cuidam metallifossori præscripsi hoc modo:

℞. *Pulv. rad. zedoar.* ʒiß. ad ʒii.
Cornu Cervi sine igne ʒi.
Antimonii diaphor. ℈ii.
Terrę sigillat.
Antihect. Poter.
Bezoard. miner. an. ℈i.
Campb. ℈ß.
Oleosacch. anisi ʒiß.
M. f. pulv. D. S.
Pulvis contra venenum.

Basis est zedoaria: *Dosis* ℈i. ad ʒß. pro una vice.

Pulvis diureticus:

℞. *Lapill. percar. præp.* ʒi.
Asell. præp. ℈ii.
Sal. vol. fraxin. vel *succini* gr. xv.
M. f. pulv. pro tribus dosibus.

℞. *Sal. essent. tartari* vel *terræ fol. tartari* ʒiß.
Lapill. percar. ʒß.
M. pro tribus dos.

℞. *Crem. tartari* ʒi.
Lapill. Cancr. præp. ʒß.
Olei destillat. terebinth. gtt. iii.
M. pro tribus dos.

℞. *Arcan. duplic.* ʒii.
Sal. vol. succin. ℈ß.
Olei destillat. bacc. Junip. vel *Terebint.* gtt. iii. vel iv.
M. pro tribus dos.

℞. *Nitri cum alcal. depur.* ʒj.
Sal. genist. ʒß.
Sal. fraxin. vel *vol. succin.* gr. xv.
Olei destillat. bacc. Junip. gtt. ij.
M. pro trib. vel 4. dosib.

℞. *Arcan. duplic.* ℈j.
Lapill. Cancr. præp. ℈ß.
Sal. vol. tartari gr. v.
M. f. pulv. S.
Pulvis diureticus.

℞. *Lapill. Cancr. præp.*
Sal. genist.
Stipit. fabar. an. ℈ß.
Sal. vol. succin. gr. iii.
M.

℞. *Sal. stipit. fabar.*
Tartari an. ʒß.
Vol. succin. ℈j.
M. div. in 3. part. æqual. D. S.
Sal diureticum.

Conveniunt dicti pulveres diuretici in calculo, nephritide, hydrope, & similibus affectibus.

Pulvis ad compescendam *sodam*:

℞. *Cornu Cervi usti præpar.* ℈i.
Cretæ præp.
Corall. rub. præp.
Lapill. Cancr. præp. an. ℈ß.
M. f. pulvis.

℞. *Cornu Cervi usti præp.* ℈i.
Cretę præp. ℈ß.
Corall. rub. præp. gr. xv.
M. pro duab. dosibus.

℞. *Cretę alb. præp.* ℈i.
Lap. carpion. ℈ß.
Sal. absinth. gr. vi. M. pro dosi.

Olea destillata in his pulveribus non præscribenda; peccat enim in ardore stomachi sal volatile oleosum, unde ab oleis adhibitis ardor magis augeretur: Additur his formulis quidem aliàs oleum expressum nucis moschatæ: sed hoc est oleum magis aquosum, non acre.

Pulvis magistralis dysentericus:

℞. *Ras. priap. ceti* ʒiß.
Mag. corall. cum succ. citri, vel *corall. rub. præp.* ℈ii.
Hepat. viperar. in Balneo Mariæ exsicc. ʒß.
Laud. opiat. ferm. gr. vi.
Olei destillat. cinnam. gtt. iv.
M. f. pulv. pro 5. vel 6. dosib.
S.
Pulvis adstringens & dolorem sedans.

In hoc pulvere *basis* est rasura priapi ceti, & hepar viperarum; *adjuvans* laudanum opiatum: oleum est stomachicum *corrigens*; nam hìc maxima semper ratio habenda est stomachi: Adsunt grana vj. laudani opiati pro sex dosibus; aliàs enim grana ij. pro una dosi vix sufficiunt; hìc autem ob usum continuandum granum unum pro dosi est, cum aliàs grana duo deberent esse.

Pulvis usurpandus *contra quartanam ingruente paroxysmo*.

℞. *Specif. febril. Croll. ex testis cochlear. oblong.* ʒi.
Salis absinth.
Cent. min. an. ℈ß.
Olei destillat. caryophyll. gtt. iij.
M. pro duab. dosib.

℞. *Salis fumar.* ℈j.
Cent. min. ℈ß.
Laud. opiat. gr. ii.
Olei destillat. caryophyll. gtt. i.
M.

℞. *Salis ammoniaci depur.* ℈i.
Lapill. Cancr. præp. ℈ß.
M.

Pulvis usurpandus *contra casum ab alto*:

℞. *Sangu. hircin. ad legem Helm. præpar.* ʒi.
Terræ sigillat. vel *margæ Sax.*
Antimonii diaphor. an. ʒß.
M. div. in 2. part. æqual.

℞. *Fulig. furni splend.* ʒi.
Lapill. Cancr. præp. ʒß.
M. pro duab. dos.

Pulvis hic in vehiculo calido sumendus pro dissolvendo sanguine grumoso.

Pulvis contra defectum mensium:

℞. *Limat. martis crud. pręp.* ʒii.
Croci Orient. ℈i.
Olei destillat. Sabinę gtt. iv.
M. f. pulv. S.
Pulvis pellens pro 7. dosibus.

℞. *Fimi columb. calc.* ʒii.
Croc. Orient. ʒß.
Myrrh. elect. gr. xvi.
M. div. in 6. doses æqual.

Huc pertinent *pulveres cachectici*, in cachexiis, affectione hypochondriorum, morbis virgineis & mensibus suppressis: Horum omnium basis est mars, in specie crocus martis aperitivus, cujus loco sumitur mars crudè præparatus. Sit ergo talis *pulvis cachecticus*:

℞. *Croci Martis aperit.* vel *limat. Martis crud. præpar.* vel *Antimonii diaphoret. Martial.* ʒiii.
Myrrh. el. ʒi.
Cinnam. morsu el.
Costi arom. veri,
Nuc. moschat. an. ℈j.
Croci ℈ß.
Cum vel sine saccharo
M. f. pulv.
D. S.
Aperiens pulvis hepaticus & spleneticus.

Cujus *dosis* potest esse ʒß. vel ℈ij.

Pulvis partum, menses & secundinas promovens:

℞. *Castor.*
Flor. sulphuris an. ʒß.
Borrac. ℈ß.
Myrrhæ el. gr. vi.
Cinnam.
Zedoar. an. gr. iv.
M. f. pulv.
Div. in 2. part. æqual.
S.
Pulvis promovens.

Pulvis contra epilepsiam ad præcautionem paroxysmi:

℞. *Rad. pæon. maris luna crescente mense Septembri vel Octob. collect.* ʒij.
Rasur. ebor. ʒi.

Cinn. Antimonii ℈ß.
Laud. opiat. gr. xv.
M. F. pulv.

℞. *Mag. corall. cum succ. citri* ʒß.
Cinn. antimonii ℈i.
Sal. vol. cranii hum. gr. vi.
Laud. opiat. gr. ii.
M. f. pulv.

℞. *Cinnab. antimonii* ʒß.
Sal. vol. succin. gr. xii.
Laud. op. ferm. gr. ii. vel iii.
M. div. in 2. part. æqual.
D. S.
Pulvis contra epilepsiam.

℞. *Aquæ lil. convall.*
Salviæ an. ℥i.
Spir. ceras. nigr.
Lil. conuall. an. ʒiß.
M. pro vehiculo.

Pulvis contra epilepsiam infantum ex consensu abdominis:

℞. *Ras. unic. ueri,*
Cran. hum. uiol. occis. an. gr. v.
Auri fulmin. gr. i.
M. D. in duplo, S.
Puluis singularis.

℞. *Aquæ pæon.* ℥iß.
Cinnam. spirituos. ʒi.
Syr. flor. tunic. ʒiß.
M. D. S.
Aqua ad puluerem.

Pulvis epilepticus in epilepsia jam imminente pro infante duorum annorum:

℞. *Vnic. ueri* gr. viii.
Pulu. epil. antimonial. gr. iß.
Extr. theriacal. gr. ß.
M. f. pulv.

℞. *Auri fulmin.* gr. ii.
Vnic. ueri præp. ℈ß.
M. pro una dosi.

℞. *Sulphuris ueget.* ℈ß.
Cinn. natiu. select. gr. iv.
M. f. pulv. pro una dosi.

℞. *Vnic. ueri præp.* ʒß.
Cinn. natiu. sel. gr. xv.
Sal. uol. cornu Cerui gr. iii.
Extr. castor. gr. i.
Olei destillat. anisi gtt. j.
M. f. pulv. pro tribus dosibus.

℞. *Vnic. ueri præp.*
Cran. hum. sine igne an. ℈ß.
Sal. uol. uiperar. gr. iv.
M. pro duab. dosibus.

Pulvis contra variolas & Morbillos, præsertim in incremento:

℞. *Cornu Cervi sine igne* ℈ii.
Vnic. fossil. ℈i.
Sal. card. bened. gr. xv.
Myrrh. el. gr. xii.
M. div. in 3. part. equal. S.
Pulvis expellens.

Sit tandem *pulvis contra Tormina infantum*, ex acido, lac corrumpente enata, ubi simul est pavor in somno: Præscribendus ergo est pulvis destruens acidum, & dissolvens lac, quo facto tormina sedantur: exempli gratiâ:

℞. *Cornu Cervi sine igne,*
Lapill. cancr. præp. an. ℈i. ad ʒß.
Myrrh. el. gr. vi.
Theriac. Andr. gr. iii.
Olei destillat. Anisi gtt. iii.
M. f. pulv. D. S.
Pulvis contra tormina infantum.

Huic pulueri pro lubitu saccharum uel admisceri uel omitti potest.

Item

℞. *Lapill. cancr. præp.* ʒß.
Crystall. præp. gr. xii.
Corall. rub. præp. gr. vi.
Olei destillat. anisi gtt. iv.
M. detur cum lacte pro aliquot dosibus, item in pulte pulu. sem. anisi.

Item

℞. *Lapill. cancr. præp.* ℈ß.
Dictamn. Cret. gr. viii.
Olei destillat. anis. gtt. iii.
M. D. S.
Pulvis lenitiuus.
Exhibeatur in lacte.

In torminibus uerò cum alui fluxu:

℞. *Cornu Cerui ust. præp.* ℈ii.
Vnic. fossil. ℈i.
Terræ sigill. ℈ß.
Theriac. gr. iv.
Extr. castor. gr. iii.
Olei destillat. macis gtt. ii.
M. F. pulu.
D. S.
Puluis adstringens ad quietem.

Puluerem grossiorem ex aromatibus & analogis subjectis, non adeò exactè tritis, cum saccharo mistis, *Trageam* uocari, supra dictum. Et hæc est *veterum Pulvis digestiuus siue stomachicus*, qui non confundendus cum superiùs digestiuis dictis pulueribus, qui præcedunt Purgantia. Conficitur ex seminibus carminatiuis, item ex aromatibus & similibus, quæ corrigunt flatulentias & aciditatem stomachi. Exemplum talis *pulueris digestiui ueterum siue Trageæ stomachalis* sit hoc:

℞. *Sem. Coriandr.* ℥ß.
Anisi,
Fœnic. an. ʒii.
Galang.
Nuc. mosch. an. ʒi.
Cinnam. morsu el. ℈i.
Sacch. ad pondus omnium, uel dimidiam uel quartam partem.
M. f. Puluis, S.
Pulvis digestivus post cibum.

Vel

℞. *Sem. coriandr.* ℥ß.
Anisi,
Fœnic. an. ʒii.
Galang.
Zedoar.
Zingib. an. ʒi.
Spec. diatrion piper. ʒiß.
Sal. ammoniaci ʒi.
Elæosacch. Caryophyll. ʒii.
M. f. *Tragea grossa,*
S.
Trisenetum stomachale.

His addatur *sacchari* plus minus, prout uolumus blandiri palato ægri.

Item

℞. *Rad. Acori ueri,*
Ari præp. an. ʒiii.
Galang.
Zedoar. an. ʒiß.
Zingib.
Cinnam. an. ʒi.
Sacchari uel ad pondus omnium, uel dimidium.
M. S. ut supra.

Vel

℞. *Rad. ari* ℥ß.
Zingib. ʒii.
Nuc. mosch. ʒi.
Cardamom.
Cubebar. an. ℈ii.
Sal. ammoniaci ʒiß.
Elæosacch. cuiusdam q. s.
M. F. Tragea.
S.
Vt supra.

Plura exempla uidebitis in HORSTII *Obseruat. l.* 4. *Obseru.* 38. *pag.* 210. item *l.* 5. *Obseru.* 3. *pag.* 266. & *Obseru.* 4. *p.* 268. item SENNERTI *Instit. l.* 5. *pag.* 3. *S.* 3. *c.* 14. *p.* 1415. & 1417. & *l.* 3. *Prax. p.* 1. *Sect.* 1. *cap.* 5. *p.* 24.

Talis Tragea, siue puluis digestiuus veterum stomachicus, secundùm praxin olim usitatam semper post prandium à cochleari semis ad integrum, prout multum sacchari inditum fuerit, aut in forma sicca, aut pani uino Maluatico imprægnato inspersus, masticando successiuè assumebatur, ut tanquam simplicia calida & sicca adjuuarent digestionem primam in senibus uel cachecticis, qui de stomacho frigido, & hepate calido, similibusque morbis chronicis conquerebantur, & ex stomacho copiosos uapores in caput exhalare putabant, unde oriantur catarrhi; hinc uirtute carminatiuâ dissipabant flatus & uapores, ne possint ferire caput; & exinde aliàs quoque *Pulveres peptici* dicuntur. Intentio hæc ueterum est probanda, utut explicatio sit pessima. Præscribitur enim talis puluis in cruditate acida, ructibus acidis, malo hypochondriaco, &c. in quibus succus fermentatiuus non est ritè uolatilis, sed nimis acidus & fixus, & obrutus est à copiosa materia crassa & uiscida, ut beneficio salis uolatilis aromatici acidum in stomacho fixum temperent & uolatilisent blandè; item nimiam aciditatem alimentorum in cachecticis & hypochondriacis subjectis temperent & corrigant,

& ita

& ita chylum in salsum volatilem liquorem transmutare adjuvent. Propterea præscribuntur tales pulveres digestivi ex aromaticis oleosis. Sed comptior hodierna praxis pro puerorum potiùs delectamentis, præsertim dum confectiones saccharatæ subinde permiscentur, talia destinat. Loco eorum enim, ex quibus necesse est, ut sub digestione priùs ventriculus medicinam præparet, potiùs spiritus aut salia volatilia aromatica sive oleosa in usu sunt, sive quovis in pastu, sive brevi post eum absolutum assumantur; in quem finem aptissima eorum videtur præparatio, si *aromata selecta*, præsertim simul *carminativa*, cum sufficiente quantitate *salis ammoniaci* & *calcis vivæ* mista, hinc *aqua communi* humectata, mediocri ignis rigore per retortam destillentur, acquiritur sic spiritus sive *sal volatile oleosum* in forma humida, quod dosi guttularum xx. vel xxx. ab istis Trageis sperata auxilia multum si non superabit, certè æquè præstabit. Quod si Tragea quædam delicata, variis condimenti loco inspergenda aut addenda, desideretur, præscribatur talis perquàm grata:

℞. *Cinnam.* p. iii.
Cardamom. p. ii.
Caryophyll. p. i.
Sacchari qu. pl.
M. asservetur usui.

Hi sunt pulveres interni.

Externus pulverum usus est varius & multiplex quidem, pro partis affectæ & usus differentiis; ast præscribendi modus ubique est idem. Sic pulveres ulceribus insperguntur, pro dentifriciis item, ut & pro suffitibus catarrhalibus adhibentur.

Primò igitur sit

Pulvis absorbens *in intertrigine, aut simili superficiali excoriatione, aut ulceribus manantibus inveteratis.*

Intertrigo autem est excoriatio cuticulæ, quæ oritur ex nimio sudore, præprimis in infantibus tenellulis sub axillis, imò & in adultis inter digitos pedum &c. Formula præscribendi talis est:

℞. *Croc. martis è vitriolo præcipitat.* ʒi.
Lap. calamin. pulv. aut præpar. ʒß.
Cerussæ,
Cretæ albiss. an. ℈i.
M. F. P. S.
Pulvis inspersivus.

Includitur nodulo ex linteo raro, & sic loco affecto inspergitur. Repetatur hoc toties, donec consolidatio sequitur. *Crocus ille martis* paratur solvendo *vitriolum* in *aqua simplici*, & cum *oleo tartari* præcipitando.

Hinc *pulvis inspergendus ulceribus manantibus & difficulter consolidantibus*, in specie in *ulceribus tibiarum*, quæ difficillimæ sunt coalitionis & curationis. Contra talia optimi sunt pulveres, qui partim acidum ulcerum corrosivum absorbent, partim vi balsamicâ consolidationem promovent:

℞. *Croc. martis* ʒii.
Lap. calamin. ʒi.
Lact. lunæ ʒiß.
Myrrhæ,
Oliban.
Aloes an. ℈i.
Campb. ℈ß.
M. F. P.
Irroretur *spiritu theriacali.*
S.
Pulvis mundificans & sanans.

Crocus martis sit iterum è vitriolo præcipitatus. Quoad modum utendi, eluatur ulcus decocto Nicotianę, post inspergatur pulvis, & imponatur emplastum.

Hoc repetatur aliquoties.

Vel

℞. *Croc. Martis è vitriolo præcipitat.* ʒiii.
Lact. lunæ ʒiß.
Terra sigill. ʒi.
Myrrhæ el.
Macis,
Aloes an. ℈i.
Campb. ℈ß.
M. F. P. S.
Pulvis externè mundificans.

Conf. MAJOR *Diss. de Lact. Lunæ c.* 11. §. 2. & 6.

Pertinet huc etiam *pulvis erysipelatodes Mynsichti Armam. Sect.* 5. *pag.* 436.

Pulvis dentifricius in vacillatione dentium, odontalgia sæpius recurrente, gingivarum laxatione, gingivis cruentis, & aliquali earum exulceratione Scorbutica & putredine:

℞. *Cornu Cervi ust. præp.* ʒiij.
Pumic. ust. præp. ʒiß.
Alum. usti,
Tartari ad albed. calcin. an. ℈i. ad ʒß.
Rad. Ireos Flor. ℈ii. ad ʒi.
Mista irrorentur *spiritu Cochleariæ*,
& imbibantur aliquot guttulis *olei destill. Caryophyll.*
D. S.
Pulvis dentifricius contra scorbutum,
vel potius,
contra oris putredinem.

Nam *Scorbutus* est generale vocabulum. Hic scopus est destruere acidum, & absorbere sordes ex gingivis promanantes; quod faciunt alumen atque tartarus calcinatus: post humiditates emanantes imbibunt corpora terrea, pumex, cornu cervi &c. pro gratia odoris additur radix ireos: *dirigens* est spiritus Cochleariæ.

Item

℞. *Flor. Malvæ arb.* ʒß.
Cornu Cervi usti ʒii.
Nuc. moschat.
Alum. usti an. ʒi.
M. f. pul. subtilis, D. S.
Pulvis dentifricius.

Pulveribus his post oris collutionem & dentium purificationem benè fricentur gingivæ.

Pulveres etiam *pro suffitu* usurpantur in affectionibus scilicet catarrhalibus capitis à frigore externo contractis:

℞. *Sandarac. sive gum. Juniperi*, vel *gum. Animæ* ʒvi. ad ℥i.
Succini ʒß.
Styrac. calamit. ʒiii.
Mastich.
Thuris an. ʒii.
Benz. ʒi. ad ʒii.
Ras. ligni Rhod. ʒii.
Contundantur grosso modo,
S.
Pulvis ad suffitum contra catarrhos.

Basis est succinum, sandaraca aut gummi Animæ & styrax: *stimuli* sunt thus & mastix: *corrigens* lignum rhodium, quod simul gratum odorem conciliat. Talium suffituum frequens usus est in coryza.

Pro oculorum usibus pariter pulveres externi adhibentur, sed subtilissimi, & speciatim Arabico nomine *Sief* appellantur, & modestè oculis insufflantur.

Sief ad oculum ungue laborantem:

℞. *Sacch. candi* ʒj.
Tutiæ præp. ʒß.
Oss. sepiæ pulv. ℈i.
Vitrioli alb. ℈ß.
M. f. *pulvis subtilissimus.*
S.
Pulvis externus ophthalmicus.

Per calamum inflatur.

Vid. Poterius, felix Practicus, C. 2. cap. 8. pag. 61. *ex quo suppresso Autoris nomine abstulit* RIVERIUS *Prax. l.* 2. *cap.* 18. *pag.* 184.

Pulvis sternutatorius ad excitandam mulierem, gravi passione hystericâ laborantem:

℞. *Pulv. flor. lil. convall.* ʒj.
Nicotian. ℈ii.
Rad. Helleb. albi ℈j.
Castorei gr. viij.
M. F. P. S.
Pulvis sternutatorius.

Aliter:

℞. *Pulv. flor. lil. convall.* ℈ij.
Rad. Helleb. albi gr. xv.
Sal. vol. urinæ ℈ß.
M. F. pulv.

Vel

℞. *Pulv. lil. convall.* ʒß.
Rad. Helleb. albi ℈ß.
Castor. gr. xii.
Olei destillat. Majoran. gtt. v.
M. F. *pulvis.*

Pulvis sternutatorius:

℞. *Pulv. mari veri* ʒj.
Flor. lil. convall. ʒß.
Olei destillat. Major. gtt. iii.
M. f. pulv.

℞. *Flor. Lil. convall.*
Fol. Majoran. an. ℈j.
Mari Syr. ver.
Serpilli an. ℈ß.
M.

Pulvis sternutatorius ad imitationem HELMONTII:

℞. *Rad. Helleb. nigri non præpar.*
Sacchar. albiss. an. ʒi.
Olei destillat. Anisi,
Major. an. gtt. ii.
M. D. S.
Pulvis sternutatorius.

Vel

℞. *Rad. Helleb. nigri exactè pulveris.* ℥i.
Flor. Lil. convall. pulveris. ʒiß.
Ol. destillat. Caryophyll. gtt. iii.
M. S. ut supra.

Vel ad hodiernum morem;

℞. *Pulv. Tabaci Ind. Virg.* ʒß.
Major. ʒii.
Mosch ℈ß.
Ambræ gr. v.
Ol. destillat. Anisi,
Lavend. an. gtt. vi.
M. f. pulv. D. S.
Pulvis sternutatorius.

BOLI.

PUlveres appropriati si excipiantur *conservâ appropriatâ*, aut alio simili, & cum fluido quodam, maximam partem syrupo appropriato, pro meliori miscela subigantur, pro una dosi, internè saltem usurpanda, dant *Bolos*: sin verò pro pluribus, dant *Electuaria*.

Veteres unciatim præscribebant bolos, imprimis purgantes, ex cassia recenter extracta & electuariis officinalibus, quod adhuc in Italia & Gallia in usu est; apud nos verò propter delicatulos ægros inolevit hic mos. Ad summum igitur ʒi. pro dosi constare debent, quandoque tamen ʒii. conceduntur, modò ne nauseosi sint. Observandum, ut conservæ ʒi. in bolis semper respondeat pulveris ℈i. ad summum ʒß.

Exempli loco sit

Bolus emeticus:

℞. *Cons. tur. Samb.* ℈i.
Tartari emet. gr. ii.
Cum s. q. *Syr. emet.* f. Bolus.

℞. *Cons. flor. Persic.* vel *Fumar.* ʒß.
Tartari emet. Myns. gr. iii. vel iv.
Syr. Nicot. q. s.
f. l. a. Bolus,
D. S.
Electuarium emeticum vel *Bolus pro una vice.*

Loco tartari emetici, Mercurii vitæ grana duo sumi possunt.

℞. *Cons. flor. Tunic.* ℈i. ad ʒß.
Sulph. antimonii cum lixivio detonat. tartari & nitri per decoct. par. gr. vj.
Crem. tartari gr. v.
M. f. Bolus, D. S.
Saccharum emeticum.

℞. *Cons. gratiol.* ʒi.
Croc. Metall. absinth. gr. iii.
M.

Bolus Purgans:

℞. *Cons. Rosar.* ʒi.
Pulv. Jalapp. ℈ß.
Scamm. rosat. gr. v.
Ol. destillat. Cinnam. gtt. i.
Cum *syr. Ros. solut.* f. Bolus, S.
Saccharum purgans.

℞. *Cons. flor. persic.* ʒi.
Pulv. rad. jalapp. gr. xv.
Mag. scamm. gr. v.
M. f. *Bolus.*

Alia formula in scorbuto;

℞. *Cons. fol. Cochlear.* ʒi.
Pulv. rad. Jalapp. ℈ß.
Helleb. nigri gr. v.
Extr. troch. alband. gr. i.
Cum *syr. scelotyrb. For.* f. Bolus.

Adspergendus aliquot guttulis *spiritus cochlear.* S.
Bolus purgans antiscorbuticus.

℞. *Cons. rosar.* ʒi.
Extr. Helleb. nigr. cum aqua simpl. sal. tartari acuat. ℈i.
M. f. Bolus, S.
Electuarium purgans.

℞. *Cons. Fumar.* ʒi.
Mercurii dulc. gr. xv. ad ℈i.
Scamm. præpar. gr. v.
Cum s. q. *syr. rubi idæi* f. Bolus.
S. ut anteà.

Bolus laxativus contra lumbricos:

℞. *Cons. flor. Persic.* ℈ii. ad ʒi.
Mercurii dulc. ritè præp. gr. xv. ad ℈i.
Spec. diaturbith cum Rhab. vel *pulv. Jalapp.* gr. v. vel viii. vel *Scamm. præp.* gr. ii.
Cum *syr. flor. persic.* f. Bolus, S.
Bolus laxativus contra vermes.

Basis est Mercurius dulcis: *adjuvans sive stimulans* species diaturbith cum Rhabarbaro, vel pulvis Jalappæ, vel scammonium præparatum: *constituens* verò est conserva.

Pro infantibus parvis solent fieri hoc modo;

℞. *Cons. flor. Persic.* ʒß.
Mercur. dulc. gr. vi.
Spec. diaturb. cum Rhab. gr. iii.
Cum s. q. *syr. flor. Persic.* f. Bolus, S.
Bolus contra vermes pro una vice.

Nam rarò præscribuntur Boli pro duabus vicibus.

Alia formula *Boli purgantis in affectibus oculorum*:

℞. *Cons. flor. euphras.* ʒß.
Pulv. Cathol. purg. gr. xv.
Scamm. sulphurat. gr. ii.
Ol. destill. Fœnic. gtt. ii.
Cum s. q. *syr. Fœnic.* f. Bolus, S.
Bolus purgans ophthalmicus.

Bolus purgans in Hydrope;

℞. *Cons. flor. Persic.* ʒi.
Pulv. Mercurial. gr. xv.
Extr. elater. gr. i. ad ii.
Cum *syr. flor. Persic.* vel *syr. de spina cervina* f. *Bolus.*

Bolus adstringens ad diarrhœam;

℞. *Cons. rosar. parum vitriolat.* ʒi.
Terræ sigillat. ℈i. ad ʒß.
Laud. opiat. gr. i. vel ii.
Cum s. q. *syr. myrtin.* vel *myrtillor.* f. *Bolus*:
qui irroretur cum *oleo destillato macis*, S.
Electuarium adstringens.

Bolus in vomitu nimio;

℞. *Cons. ros. vitriolat.* ʒi.
Terræ sigillat. ℈i.
Laud. opiat. gr. i. ad ii.
Ol. destillat. cinnam. gtt. i.
Cum s. q. *Mivæ Cydonior.* f. *Bolus*,
miscendo & expectando, donec aliqualis turgescentia cessaverit, S.
Bolus stomachum confortans.

Bolus pro corroboratione post nimium sudorem, in febre maligna prolectum, posset præscribi hoc modo:

℞. *Cons. pulpæ citri* ʒiß.
Conf. alcherm. ℈i.
Pulv. Hepat. rubr. (ut coagulet denuò massam sanguineam) ℈ß.
Cum *syr. Acetos. citri* f. *Bolus*, S.
Electuarium confortativum pro una vice.

Bolus confortans somniferus;

℞. *Cons. flor. borrag.* ʒi.
Conf. Alcherm. ℈ß.
Laud. ferment. gr. i. ad gr. iß.
Ol. destillat. cinnam gtt. i.
M. f. *Bolus*, S.
Bolus confortans somniferus.

℞. *Cons. flor. Anthos* ʒi.
Matr. perlar. præp. ℈ß.
Croci Orient. gr. ix.
Ol. destillat. cinnam. gtt. i.
Cum s. q. *Conf. Alcherm.* f. *Bolus*,
S. ut anteà.

℞. *Cons. Rosar.* vel *flor. anthos*,
Violar. vel *borrag.* an. ʒß.
Conf. alcherm. ʒß. ad ʒi.
Laud. opiat. gr. ii.
Cum s. q. *syr. rubi idæi* f. Bolus,
S. ut anteà.

℞. *Cons. flor. Borrag.*
Theriac. an. ʒß.
Conf. alcherm. ℈i.
Laud. opiat. gr. ß.
M. f. ut suprà.

Bolus contra vertiginem per consensum stomachi;

℞. *Cons. fol. Meliss.*
Menth. an. ʒß.
Cinnab. antimonii ℈ß.
Ol. destillat. Rorismar.
Succini an. gtt. i. vel ii.
Cum *syrupo menthæ* f. *Bolus.*

℞. *Cons. flor. Anthos* ʒi.
Spec. dialunæ Myns. ℈ß.
Antimonii diaphor. gr. xv.
Sacch. saturni gr. ii.
Cum *syr. Stœch. Arab.* f. *Bolus.*

Quin & si copiosior paulò pulvis fuerit, conservæ constituentis loco solus syrupus recipi potest, quantum sufficit pro consistentia debita: E. g.

Bolus purgans:

♃. *Pulv. hypochondr. lauat. supra descript.* ʒj.
Scammon. præp. gr. j. ad ij.
Cum ſ. q. *ſyr. roſ. ſolut.* ſiue *Mechari roſar.* f. *Bolus*, S.
Bolus purgans.

Nempè uſitatiſſimè iſtis modis præſcribuntur Boli: loco tamen conſervæ etiam pulpæ quædam ſpiſſiores, ut tamarindorum, item electuaria gratiora, ut roſarum, quin & interdum Theriaca, ſed hæc rariùs, ſolent recipi: Dum enim vulgus inter evporiſta ſua rob ſambuci vel juniperi cum cornu Cerui ſine igne aut uſto, pro ſcopo diaphoretico, in eryſipelate & ſimilibus malis porrigit, quid aliud, quàm bolum ordinat? ſicuti ex oppoſito confectiones, extracta gratiora, aliave, conjungi aptè in boli formam poſſunt. E. g. pro bolis purgantibus pulpa tamarindorum, quæ purgat, & ſubacidi gratique eſt ſaporis, & non cum nauſea aſſumitur, loco conſervæ catholicæ ſolet inſervire. Sit ergo

Bolus purgans pro delicatulis:

♃. *Pulp. tamarind.* ʒi. ad ʒii.
Pulv. Cathol. purg. vel *pulv. rad. Jalapp.* ℈i.
Cum *ſyr. rubi idæi* vel *fumar.*
f. *Bolus*:
Cui etiam addi poſſunt
Scammon. ſulphurat. gr. i. vel ii.
D. S.
Bolus purgans.

Loco pulpæ tamarindorum ſumi poteſt pulpa paſſularum.

Bolus purgans in Tertiana intermittente:

♃. *Pulp. Tamarind.* ʒii.
Rhabarb. pulveriſ. vel *pulv. Cholag. Querc.* ℈i.
Scamm. roſat. gr. iii.
Cum *Syr. Acetoſellæ* f. *Bolus.*

Bolus alterans in æſtu ventriculi & hypochondriorum:

♃. *Pulp. tamarind.* ʒii.
Tartari vitriolat. Tachen. gr. xv.
Bez. miner. ℈ß.
Cum. *ſyr. violar.* f. Bolus, S.
Bolus refrigerans.

Bolus laxativus:

♃. *Pulp. Paſſul.* ʒii.
Mag. Jalapp. gr. vi.
Scamm. ſulphurat. gr. iii.
M. D. S.
Bolus laxatiuus.

Vel

♃. *Pulp. paſſul.* ʒiß.
Reſ. Jalapp. gr. vi.
Scamm. ſulphurat. gr. ii.
Tartari vitriolat vel *ſalis digeſt. hypoch.*
vel *ſalis ammoniaci* gr. xii.
Cum ſ. q. *ſyr. roſar. ſol.* f. *Bolus*, S.
Bolus purgans pro una vice.

Bolus purgans in hydrope:

♃. *Pulp. tamarind.* ʒi.
Extr. aloes gummoſ. gr. viii.
Scamm. ſulphurat.
Gumm. de Peru ana gr. ii.
Mercurii vitæ gr. i. M. f. Bolus.

Veteres quoque Bolos olim præſcribebant purgantes, quorum corpus electuarium diaphœnicon, diacatholicon, &c. item pulpa caſſiæ, ad ℥j. admixto ſemine aniſi, conſtituebat: verùm eiuſmodi Boli propter nauſeam & nimiam quantitatem non amplius ſunt in uſu. Sic Bolus, ubi Theriaca pro corpore, ſit ſequens

Bolus in uomitu:

♃. *Ther. Andr.* ʒi.
Subig. cum *ſyr.* e. g. *Acetoſ. citri*, S.
Bolus adſtringens.

Bolus contra diarrhœam, natam ex nimio eſu uvarum:

♃. *Theriac.* ʒi.
Terræ ſigillat. ʒß.
Cum ſ. q. *ſucc.* vel *ſyr. cydon.* f. *Bolus.*

Bolus diaphoreticus febrilis expertus, ſed nonnihil ingratus, ingruente paroxyſmo aſſumendus:

♃. *Theriac. Androm.* ℈ii. ad ʒi.
Specif. febril. Croll. vel *Strobelb.* ℈i. ad ʒß.
Salis card. bened. ℈ß.
Olei deſtillat. caryophyll. gtt. ii.
Cum *Syr. de abſinth.* vel *card. bened.* vel *flor. Tunic.*
f. *Bolus*, S.
Bolus febrilis.

Bolus ſudoriferus contra ſcabiem:

♃. *Theriac. Andr.* vel *Rob Samb.* ʒi.
Pulv. ſerpent. ℈i.
Salis ammoniaci ℈ß.
Cum ſ. q. *Syr. Aurant.* f. *Bolus.*
S. *Bolus ſudoriferus.*

Alius:

♃. *Rob Sambuci* ʒi.
Antimonii diaphor. ℈i.
Sal. vol. uiperar. gr. vi.
Cum ſ. q. Syr. de ſcabioſa f. Bolus,
S. ut anteà.

Bolus ſudoriferus quocunque in caſu:

♃. *Rob ſambuci* ʒi.
Antimonii diaphor. ℈i.
Extr. card. bened. gr. ii.
Syr. de fumar. ſimpl. q. ſ. f. Bolus, S.
Bolus ſudoriferus.

Baſis eſt antimonium diaphoreticum: *ſtimulus* extractum cardui benedicti: *conſtituens* rob ſambuci.

Bolus diaphoreticus:

♃. *Rob ſambuc.* vel *Junip.* ʒi. vel ʒii.
Cornu Cerui ſine igne ℈i.
Antimonii diaphor. ℈ß.
Extr. theriac. gr. iii.
Cum ſ. q. *ſyr. de Fumar. ſimpl.*. f. Bolus, S.
Bolus diaphoreticus. Vel

♃. *Rob ſamb.* ʒi.
Cornu Cerui ſine igne ℈i. ad ʒß.
Antimonii diaphor. gr. viii. ad ℈ß.
Cinn. antimonii gr. v. ad vii.
M. f. *Bolus*
S. ut anteà.

Bolus vomitorius:

♃. *Rob Juniperi* ʒß.
Tartari emet. gr. ii.
Scamm. ſulphurati gr. i.
Cum ſ. q. *ſyr. cort. Aurant.*
F. *Bolus.*

Bolus febrilis:

♃. *Extr. Cent. min.* ʒß.
Pulv. teſtar. conch. oblong.
Sal. card. bened.
Cent. min. an. gr. viii.
Cum *ſyr. de Abſinth. Pont.* f. *Bolus.* S.
Bolus feb ilis pro una doſi.

Capiatur bihorio ante paroxyſmum.

Ad Bolos etiam pertinet, quando ex Terebinthina, uti rectè habet MORELLUS, fit Bolus, idque imprimis in affectibus renum & veſicæ, in affectibus nephriticis, utpotè in quibus terebinthina utramque facit paginam: ſic v. g. *in exulceratione renum*, quæ eſt ſatis contumax, & periculoſa, poteſt fieri talis *Bolus*:

♃. *Terebinth. Venet.* vel *Cypr.* ʒii.
Trochiſc. de Alkek. ʒß.
Cum ſ. q. ſacchari propter ſaporem f. *Bolus*:
Irroretur aliquot guttulis *Balſam. ſulphuris terebinth.* ſeu *juniperin.* S.
Bolus nephriticus.

MORELLUS vult, ut præſcribatur Terebinthina lota; ſed lotione iſtâ magna vis terebinthinæ perit: Vel etiam ex ſola terebinthina cum ſaccharo permiſta in mortario poteſt fieri talis Bolus in affectibus nephriticis, in affectibus renum & veſicæ; cui tamen etiam alia addi poſſunt pro ſcopo.

Bolus contra affectus ab acrimonia urinæ, exulcerationem veſicæ, mictum cruentum, ſtranguriam, dyſuriam & ſimiles urinarios affectus, ſit talis:

♃. *Terebinth. Venet.* ʒi.
Lapill. cancr. præp. ℈ß.
Cum ſ. q. *ſyr. de ſymph. Fernel.* f. *Bolus*:
Irroretur cum *ol. deſtillat. cort. aurantiorum.*
D. S.
Bolus diureticus.

ELECTUARIA.

Dictum ſuperiùs, quod pulueres miſti cum conſeruis pro una doſi conſtituant bolos; ſub mole tamen maiori, adeoque pro pluribus doſibus, cum pulueribus miſtæ conſeruæ, conſtituant *Electuaria*, quibus pro re nata ſubinde vel Extracta, vel ſucci inſpiſſati, vel Condita, item ſpiritus, ſimiliaque nonnulla, pro circumſtantiarum ratione, ſed reſpectu baſeos, item conſtituentis, in moderata doſi addi poſſunt: E. g. ad ʒß. recipiantur ℈ii. vel ʒi. præter propter pulveris, ſpiritus ſiue eſſentiæ liquidæ ℈ß. Confectionis ʒß. ad ʒi. & hac proportione ſubigantur pro pluribus doſibus cum ſyrupo appropriato in Electuarium. Quod ſi addantur Condita, ʒi. Conſeruarum reſpondeat ʒi. ad ʒii. præter propter; & ſic in reliquis. Unde Electuaria hæc Modernis κατ' ἐξοχὴν Condita audiunt: ſicut à principali vel uniuerſali ingrediente, Opio, in ſchola Veterum vocantur Opiata; unde electuariorum uſus erat nimis ſtrictus; uſurparunt enim tantùm pro ſcopo alexiterio ſudorifero. Veterum autem iſta Opiata, aut ad eorum ſimilitudinem confecta alia, v. g. electuarium diaſcor-

dii Fracastorii, Antidotus Matthioli, aut electuarium Orvietanum, Theriaca cœlestis Greiffii, &c. ceu officinalia transeant.

In genere hîc monendum:

1. *Proportio hæc Ingredientium observetur*: nam à MORELLO non ita observatur, utpotè qui præscribit magnam dosin conservarum, & imminuit dosin aliorum ingredientium. Et quidem sub se invicem præscribuntur ingredientia, sicuti proportionem exhibui: primo loco ponuntur Conservæ, hinc Condita, postmodum Confectiones sive Electuaria officinalia: porrò Pulveres, tandem Essentiæ seu spiritus cum oleis & syrupis.
2. *Electuaria præscribuntur pro multis dosibus*, ut possit ad tempus continuari eorum usus; hinc facilè patet, quod non rectè præscribuntur in morbis acutis, potius in morbis Chronicis, aut iis, qui convaluere ex morbis Chronicis, ubi tardiùs procedit natura; nam in acutis, ubi attendendus est naturæ motus, non solent præscribi.

Dosis est vel quantitas nucis castaneæ, vel juglandis & amplius, aut quantum binis ternisque cultris latioris cuspidibus capi potest, bis vel ter in die propinanda, tempore matutino jejuno stomacho, horâ unâ ante prandium, & horâ unâ ante cœnam, aut post cœnam sub introitum lecti.

Electuaria hæc sunt duplicia: vel *alterantia*, vel *purgantia*.

Alterantia, seu *Roborantia*, uti vocantur à MORELLO, ad varios scopos præscribuntur: Sic v.g. præmissis universalibus ad alterandam massam sanguineam cachecticis: senibus, præmissis universalibus ad curandam vel præservandam apoplexiam: præmissis universalibus præscribuntur in scirrho hepatis vel lienis, & horum obstructione vel infarctu, ad aperiendam obstructionem, & discutiendam inflammationem: sic præmissis universalibus præscribuntur mulieribus, mensibus obstructis laborantibus, ut corrigantur sensim massæ sanguineæ & uteri vitia, à quibus dependent obstructiones &c. Cùm verò præcipua ingredientia sint conservæ, confectiones, condita, syrupi &c. & omnia hæc copiosissimo constent sacchâro, quod quàm plurimus subjectis est nocivum & contrarium; propterea talia electuaria non debent præscribi iis, qui laborant scorbuto, malo hypochondriaco & cruditate ventriculi acida, &c. quoniam talia subiecta ex usu sacchari in multa gravia incurrunt symptomata propter fermentationem, quam facit saccharum concurrens cum acido vitioso stomachi, uti *monui superiùs, ubi de sacchâro*. Neque possunt præscrbi talia electuaria mulieribus suffocatione uterina laborantibus, aut saltem obnoxiis; quoniam tunc temporis dulcia talia non possunt ferre mulieres: & ego novi, quæ solam non potuerunt aquam subdulcem, imò ne passulam, assumere, sine eo ut non inciderint suffocationem hystericam. Unde talia nocent iis, qui non possunt ferre saccharum & dulcia; ut adeò probè sit dispiciendum, cuinam præscribat Medicus? & loco horum potiùs insistendum pulveribus alterantibus ad multas doses præscriptis.

Post assumptionem istius electuarii conveniens est, si hauriatur parvus potus vini, vel aliquot cochlearia jusculi assumantur, ut eluatur ex faucibus, & promptiùs dissolvatur in stomacho, & subigatur ab eodem, feliciùsque promoveatur.

Res ut pateat, exemplo sit *Pulvis Cachecticus Quercetani*, vel suprà dictus, qui, si sit nauseosus, *mutetur in Electuarium*:

♃. *Cons. flor. Anthos*,
Salviæ an. ℥i.
Pulv. cachect. ʒß.
Cum *Syr. cort. Aurant.* q. s.
f. *Electuarium*,
irrorandum sub mistura guttulis aliquot *olei destillatæ bacc. Juniperi*,
D. S.
Electuarium aperiens.

Ponam senem decrepitum conqueri de debilitate ventriculi, dolore compressivo stomachi post assumptum cibum, ructibus acidis, inflatione stomachi & murmure intestinorum, adeò ut manè surgens, etiam laboret vertigine, nec erectus stare possit; metuat proptereà apoplexiam & epilepsiam, accedente simul cataracta & suffusione nothâ: Huic ego præscriberem electuarium, præmissis tamen universalibus, quod semper observandum est:

♃. *Cons. flor. Anthos*,
Euphras.
Lavend.
Menthæ an. ℥i.
Nuc. mosch. in Ind. condit.
Zingib. in Ind. cond. an. ʒvi.
Conf. alcherm. ʒiiß.
Anacard. ʒiß.
Ess. Melissæ,
Spiritus Ceras. nigr. an. ʒß.
Succin. præpar ʒii.
Pulv. sem. Anisi,
Fœnicul.
Cardam.
Cubebar. an. ʒi.
Cinnam. ʒi.
Galang.
Nuc. moschat.
Spec. diatrion piper. an. ʒß.
Olei destillat. nuc. moschat. gtt. xv.
Cum *Brod. rad. enulæ condit.*
f. *Electuarium.*

Dosis manè jejuno stomacho, hora una ante prandium, & sub introitum lecti, quantitas nucis juglandis ter in die.

Scopus est succurrere stomacho; capiti ratione vertiginis & imminentis apoplexiæ, cujus prodromus solet esse vertigo; & oculis in incipiente cataracta & suffusione notha. Unde conservæ partim sunt stomachicæ, ut conserva menthæ; partim cephalicæ, ut conserua anthos & lavendulæ; partim ophthalmicæ. Proportio ℥i. conseruarum respondent drachmæ tres conditorum, & sic porrò unciæ semis conseruarum respondet drachma semis confectionum &c.

Electuarium stomachicum contra prostrationem appetitus ex aromaticis:

♃. *Cons. flor. Enul.*
Menthæ an. ℥i.
Zingib. in Ind. cond. ʒß.
Conf. Alcherm.
Sem. Anisi,
Fœnic.
Pulv. stomach. Birckm. an. ʒi.
Cinnam.
Galang.
Spec. diatr. piper. an. ℈j.
Cum *sacc. & brod. rad. enulæ*,
f. *Electuarium.*
D. S.
Electuarium stomachicum pro aliquot vicibus:

Alio modo:

Cons. Menthæ crispæ,
Absinth. Rom. an. ℥iß.
Flor. Anthos ℥j.
Rad. Cichor. condit. ʒß.
Acori cond. ʒiii. ad ʒß.
Zingib. in Ind. cond. ʒii.
Pulv. zedoar. ʒiii. ad ʒvi.
Cinnam. ʒii.
Caryophyll.
Zingib. an. ʒi.
Cum s. q. *Syr. Menthæ*
f. l. a. *Electuarium*;
quod irroretur
cum *spiritus salis dulc.* aliquot guttis. S.
Electuarium stomachicum.

Aliter:

♃. *Cons. Menthæ crispæ* ℥ii.
Melissæ,
Flor. Anthos an. ℥i.
Zingib. in Ind. cond. ʒvi.
Theriac. Andr. ʒii.
Pulv. zedoar. ʒß.
Caryophyll.
Cinnam. an. ʒi.
Cum s. q. *Syr. Menthæ*,
f. *Electuarium.*
D. S.
Ut ante.

Vel

♃. *Cons. Absinth. Pont.*
Rad. Enulæ an. ℥ii.
Zingib. condit. ʒvi.
Spec. diatr. piper. ʒiii.
Sal. ammoniaci ʒi.
Cum s. q. *Syrup. Cydon.*
f. *Electuarium.*

In casu, quando stomachus est onustus muco viscido, crudo & pituitoso, ad corrigendum tale impedimentum appetitus:

Ex acidis:

♃. *Cons. pulpæ Citri* ℥iß.
Menthæ vitriolat. ℥j.
Pulv. hepat. rub. ʒii.
Spiritus salis coag. ℈ii.
Cum s. q. *Syr. cydonior. aromat.*
f. *Electuarium.* D. S.
Electuarium stomachicum.

Electuarium Cephalicum pro senibus ad præseruationem apoplexiæ:

♃. *Cons. flor. Anthos* vel *Conf. Alcherm.* ℥iß.
Nuc. Moschat. in Ind. cond. ʒiii.
Spiritus ceras. nigr.
Sem. Erucæ,

Sem.

Sem. Sinapi,
Cumin.
Succin. præpar. ʒiß.
Cardamom.
Cubeb.
Cinnam. ana ℈j.
Cum ſ. q. *Syr. Flor. Tunic.*
f. *Electuar.*
D. S.
Electuarium cephalicum.
Vel
♃. *Conſ. Flor. Anthos*,
Lavend.
Meliſſ. an. ʒj.
Cort. Aurant. cond. ʒß.
Sem. Erucæ,
Sinapi an. ʒiij.
Cardam.
Cinnam.
Cubebar.
Sal vol. ſuccin. oleoſ. an. ʒj.
Cum ſ. q. *Syr. Flor. Tunic.*
f. Electuarium. Vel
♃. *Conſ. flor. Anthos*,
Spicæ an. ʒiß.
Rad. Acori veri cond. ʒiii.
Sem. Erucæ,
Sinapi an. ʒii.
Corall. rub. præpar. ʒj.
Sal. vol. ſuccini ʒß.
Cum ſ. q. *Conf. Alcherm.*
f. Electuarium.
Vel
♃. *Conſ. flor. Anthos* ʒij.
Zingib. cond. ʒß.
Sem. erucę,
Sinapi ana ʒij.
Cardam.
Cubebar. ana ʒß.
Cum ſ. q. *Conf. Alcherm.* vel *Syr. flor. Tunic.*
f. Electuar.
Item
♃. *Conſ. flor. Tunic.* ʒij.
Anthos,
Menthæ ana ʒj.
Zingib. in Ind. cond. ʒß.
Sem. erucę,
Sinapi ana ʒij.
Corall. rub. præpar.
Succin. præpar.
Sal. vol. ſuccin. an. ʒj.
Cardamom. ℈ii.
Caryophyll.
Cinnam. an. ℈i.
Cum ſ. q. *ſpiritus ceraſ. nigr.*
f. *Electuar.* D. S.
Electuarium cephalicum.

Electuarium analepticum pro ſene:
♃. *Conſ. fol. Menthæ* ʒii.
Zingib. in Ind. cond. ʒß.
Sem. erucę,
Sinapi an. ʒii.
Coſti arom. veri ʒi.
Ambræ,
Moſchi an. gr. iij.
Olei deſtillat. cinnam. gtt. jv.
Cum ſ. q. *Confect. Alcherm.* vel *Syr. flor. Tunic.*
M. f. *Electuarium.*

Aliud, quod B. *Doctor* MICHAELIS aliquando *ſeni* cuidam non ſine iudicio *pro analepſi* præſcripſit:
♃. *Conſ. flor. Anthos*,
Salvię,
Conf. Alcherm. ʒi. ad. ʒiß.
Ambr. griſ. gr. v.
Moſchi gr. iii.
Laud. opiat. gr. iß. ad gr. ii.
Cum ſ. q. *Syr. flor. Tunic.* vel *rubi idei*
f. *Electuarium.*
Irroretur cum *aqua cinnamomi*, vel aliquot guttis *Olei deſtillati cinnam.*
D. S.
Electuarium confortans.

Electuarium conta dyſenteriam:
♃. *Conſ. Roſar. rub.* ℥iii.
El. diaſcor. Frac. ʒvi.
Eſſ. cinnam. cum ſpiritu vini tartariſ. par. ʒiii.
Raſ. priapi ceti ſubtiliſſ. pulveriſ. ʒß.
Trocb. de Carabe ʒii.
Oſſis ſep. pulv.
Corall. rub. præpar. an. ʒi.
Extr. rad. Torment. ʒiß.
Cum ſ. q. *ſucci Cydonior.* vel *Mivæ cydonior. aromatiſ.*
f. Electuarium. S.
Electuarium adſtringens & dolores ſedans.
De quo creberrimè pro lubitu æger capiat.

Electuarium præſervativum in conſtitutione epidemica, v. g. *febrium malignarum aut peſtis*:
♃. *Conſ. flor. Anthos*,
Pulpæ citri,
Scordii an. ℥ii.
Theriac. ʒiß.
Antimonii diaphor. ʒiij.
Terræ ſigillat.
Cornu Cervi ſine igne ʒij.
Bezoard. min. ʒiß.
Campb. ʒß.
f. Electuarium.
Irroretur *oleo peſtilent. Heiniſii.*
Vel
♃. *Conſ. Scord.* ʒiii.
Theriac. Androm. ʒi.
Pulv. Bezoard. compoſ. ʒß.
Flor. ſulphuris ʒii.
Coſti Arab. veri ʒi.
Cum ſ. q. *Rob Juniperi*
f. *Electuarium.*

Electuarium aſſumendum ſemper *poſt ſudorem* prolectum *in febribus malignis & peſtilentialibus*, pro corroborandis viribus, & pro reſtituenda certa conſiſtentia maſſæ ſanguineę, à ſudore nimis diſſolutæ. Hìc attendenda eſt malignitas, & conſervanda maſſæ ſanguineæ conſiſtentia:
♃. *Conſ. pulp. Citri* ℥j.
Acetoſę,
Acetoſellæ an. ʒß.
Theriac. ʒii.
El. diaſcord. Frac. ʒiß.
Ebor. ſine igne,
Spec. diatrion ſantal.
Antimonii diaphor. an. ʒi.
Cum *ſyr. acetoſ. Citri*
f. *Electuarium*,
quod adſpergatur
Cum *tinctura flor. Aquileg.*
ad gratam & ſubtilem aciditatem.

Ingredientia partim ſunt alexipharmaca, ut Theriaca, electuarium diaſcordi Fracaſtorii, antimonium diaphoreticum; partim quędã aciditate ſubtili coagulando maſſam ſanguineam, eidem naturalem conſiſtentiam reſtituunt, ut ſunt conſerva, electuarium diaſcordii Fracaſtorii, ſyrupus acetoſitatis Citri; quædam modicè præcipitant, ut ſpecies diatrion ſantalorum, ebur ſine igne; Tinctura Aquilegiæ adſperſa partim expellit malignitatem, partim ratione acoris maſſam ſanguineam coagulat. Potuiſſem ſpecies diatrion ſantalorum & ebur ſine igne ad ʒij. & antimonium diaphoreticum ad ʒß. tantùm ſumere, ne nimis foret diaphoreticum; item potuiſſem addere Ambram in ſubſtantia, uel Eſſentiam Ambræ pro virium corroboratione.

Electuarium antihypochondriacum:
♃. *Conſ. Cochlear.*
Fumar. an. ℥ii.
Ebor. ſine igne ʒii.
Corall. rub. prap.
Lapill. Cancr. præp. an. ʒi.
Uitrioli martis ℈jv. ad ʒii.
Cum ſ. q. *Syr. Borrag.*
F. *Electuarium*, D. S.
Electuarium alteratiuum.

Electuarium alterans contra ſcorbutum:
♃. *Conſ. fol. Cochlear.* ℥iii.
Teſtar. Conch. præpar.
Corall. rub. præpar.
Ebor. ſine igne an. ℈ii.
Uitrioli martis ad albed. calc. ʒiß.
Cum *Syr. Cochleariæ* F. *Electuarium.*
Loco vitrioli martis etiam *Extractum martis cum ſucco* vel *pomorum*, vel *acetoſellæ*, vel *tamarindorum* ad ʒii. vel ʒß. recipi poteſt.

Electuarium, ut uocant, *refrigerans hepar in varis*, h. e. temperans acre, imprimis illud acidum uolatile, ex quo ſub cute coercito uari naſcuntur:
♃. *Conſ. Cochlear. rec.* ℥iß.

Spiritus Nasturt. ℈ij.
Dent. apri præpr.
Lapill. cancr. præp.
Unic. fossil. an. ʒj.
Cum *Syr. de Cichor. & Portulac.*
f. *Electuarium.*
Vel
♃. *Pulp. passul. min.* ℥iij.
Lapill. cancr. præpar. ʒiß. ad ʒiij.
Cum f. q. *Syr. Cichor.*
f. *Electuarium.*
Cui addi potest *Rhabarb. el.* ʒj. plus minus.

Electuarium stomachale sudoriferum Lui Veneræ conveniens;
♃. *Conf. Menthæ* ℥iii.
Extr. ligni Guaj. ʒii.
Sassafr. ʒi.
Angelic.
Tormentill. an. ʒß.
Bezoard. solar. ʒi.
Cum f. q. *rob Juniperi,*
f. *Electuar.* D. S.
Electuarium sudoriferum.

Electuarium in Hæmorrhagia narium habituali juniorum ex hypochondriis, &c.
♃. *Pulp. passul. min.* vel *Conf. ros. rub.* ℥iij.
Extr. martis cum succ. pom. ʒiß. ad ʒiij.
Rhabarb. el.
Corall. rub. præp. an. ʒiß.
Ebor. sine igne ʒj.
Dent. equi mar. ʒß.
Cum *Syr. rosar. rubr.*
f. *Electuarium.* D. S.
Electuarium sedans.

Electuarium contra sputum cruentum:
♃. *Conf. Heder. terr.* ℥i.
Rad. symph. ʒß.
Extr. succos. Plantag. ʒiij.
Lap. Hæmat. præp. ʒiß.
Boli Arm. ℈ij.
Masticis ℈i.
Laud. opiat. gr. vi.
Cum f. q. *Syr. de Symph.*
f. *Electuarium.*
Aliud:
♃. *Conf. Rosar. rub.*
Scabios. an. ℥i.
Trochisc. de Carabe ʒiß.
Corall. rub. præp. ʒi.
Lapill. cancr. præp. ℈ii.
Cum f. q. *Succ. Portulac.*
f. *Electuarium.*
Vel
♃. *Conf. Heder. terr.*
Rosar. rub. an. ℥iß.
Lap. Hæmatit. præp. ʒii.
Corall. rub. præp. ʒi.
Terræ sigillat. ℈ii.
Laud. ferment. gr. iii.
Cum *Syr. diacod.* vel *papav. alb.*
f. *Electuarium.*

Electuarium temperans acrimoniam urinæ, simulque *diureticum in dysuria:*
♃. *Conf. flor. Cichor.*
Heder. terr. an. ℥ii.
Maxill. Lucii pisc.
Lapill. Percar. an. ʒiß.
Succin. præp. ʒi.
Sal. vol. Succin. ℈ß. ad gr. xii.
Cum *Syr. Papav. alb.* q. f. M.
Vel
♃. *Conf. Heder. terr.* ℥iß.
Rob Juniperi ℥i.
Sem. Hyperic.
Violar. an. ʒii.
Lapill. cancr. præp. ʒi.
Ess. Opii ʒß.
Cum *Syr. de Alth. Fern.*
f. *Electuarium.*
Item
♃. *Conf. Violar.* ℥iß.
Rob Juniperi ʒvj.
Sem. Hyperic. ʒiii.
Lapill. cancr. præp. ʒi.
Percar. præp. ʒß.
Laud. opiat. gr. iß.

Cum *syr. scabios.*
f. *Electuarium.*

Electuarium ad cachexiam virginum, ubi simul menses suppressi cum accedentibus non rarò passionibus & torminibus quasi colicis:
♃. *Conf. flor. Anthos,*
Calend.
Salviæ,
Melissæ an. ʒvi.
Zingib. in Ind. cond. ʒiii. ad ʒß.
Cort. Aurant. condit.
Citri cond. an. ʒj. ad ʒiß.
Extr. mart. cum succ. pom. Borsd. ʒß.
Pulv. cachect. ʒii.
Borrac. ʒi.
(ubi simul tormina quasi colica, loco pulveris cachectici & borracis recipi possunt *Castor.* & *Asæ fœtid.* ana ʒi. *succin. præp. Borrac.* ana ℈ii.)
Spec. diasabinæ Mynſ. ʒi.
Cinnamom.
Galang.
Zedoar. an. ℈i. ad ʒß.
Sal. vol. cornu Cervi,
Succin. an. ℈i.
Ol. destillat. sabinæ ℈ß.
Cum f. q. *syr. de Hyssopo,*
f. *Electuarium.*
D. S.
Electuarium alterativum.

In hoc Electuario *basis* sunt pulveres cum extracto martis; *adjuvans* oleum destillatum sabinæ; *constituens* conserva cum conditis: borrax additur propter menses.

Dosis est quantitas juglandis horâ ante prandium vel cœnam.

Notetur: salia volatilia solent rarò ingredi Electuaria, propterea, quoniam facilè avolant; sed loco eorum assumuntur essentiæ vel spiritus.

Aliud:
♃. *Conf. flor. Anthos,*
Salu. an. ℥i.
Pulu. Cachect. cujusuis, vel *Mag. martis Vitriolati* ʒß.
Cum f. q. *syr. cort. Aurant.*
f. *Electuarium:*
Quod irroretur aliquot gutt.
Olei destillati bacc. iuniperi:
D. S.
Electuarium aperiens.
Vel
♃. *Conf. cochlear. rec.* ʒvi.
Lapill. cancr. præp.
Corall. rub. præp.
Matr. perlar. præp.
Vitrioli martis ad phlegm. evaporat. calcin. an. ʒi.
Cum f. q. *syr. Cichorii,*
f. *Electuarium.*

Electuarium chalybeatum contra obstructionem mensium:
♃. *Conf. Meliss.* ℥iß.
Menthæ ʒvi.
Limat. martis præpar. & ol. destillato Sabinæ parum impregnat. ʒiii.
Fulig. vel *flor. sulphuris* ʒi.
Borrac. Venet. ʒß.
Cinnam.
Galang.
Zedoar. an. ℈i.
Cum f. q. *syr. Artemis.*
f. *Electuarium.*
D. S.
Electuarium apriens.

Electuarium ad fluorem album:
♃. *Conf. flor. Anthos* ℥iii.
Putam. Avell. pulver. ʒß.
Ras. eboris pulveris.
Mag. succ. cum spir. vini par. an. ʒiii.
Lap. osteocoll. ʒiß.
Cum f. q. *syr. rosar. rub.*
f. *Electuarium.* D. S.
Electuarium cohibens.

Electuarium stimulans venerem, sive virilem fortitudinem;
Hisce in formulis duo notanda sunt:
1. Ut recipiantur ingredientia genituram augentia; ut nuclei pini, amygdalæ dulces, &c.
2. Stimulantia; ut aromatica.

♃. *Conf. rad. Eryng.*
Satyr. an. ℥ii.
Zingib. in Ind. cond. ʒvi.

Amygd.

Amygd. dulc. ambros. ℥j.
Conf. alcherm. ʒiß.
Pulv. sem. Erucæ,
Sinapi an. ʒiij.
Spec. diatrion. piper. ʒj.
Cum s. q. *syr. rad Enul.*
f. *Electuarium.*

♃. *Conf rad. Eryng.*
Satyr. an. ℥iij.
Cort. citri cond.
Zingib. in Ind. cond. an. ʒß.
Amygd. dulc.
Nucl. pin.
Pistac. an. ʒiij.
Sem. Erucæ,
Sinapi an. ʒiß.
Cubebar.
Galang.
Piper. albi an. ʒj.
Ol. destillat. caryphyll. ℈ß.
Cum *Brod. zingib. cond.*
f. *Electuarium,*
Quod irroretur largiter
cum *spiritu formicarum.*
D. S.
Electuarium confortans.

Vel

♃. *Conf flor. anthos* ℥ij.
Rad. Eryng. cond. ʒß. ad ʒvj.
Amygd. dulc. ambr. ʒiß.
Ess. satyr. ʒiij.
Cubebar.
Galang. an. ʒß.
Macis ℈j.
Cum s. q. *Conf. Alcherm.*
f. *Electuarium.*

Interdum sine conseruis, pulveres solo syrupo convenienti excipiuntur, aut cum rob sambuci subiguntur, & hoc in compositionibus quasi theriacalibus, loco veterum mellis, quibus tamen aliquid fluidi pro meliori miscela affundendum. E. g.

Electuarium contra nimium mensium fluxum.

♃. *Sem. Plantag.* ʒij.
Boli Armen.
Corall. rub. præp.
Hæmatit. præp.
Unic. veri præp. an. ʒiß.
Alum. crudi ℈ij.
Laud. opiat. gr. v.
Cum *syr. Plantag.*
f. *Electuar.*
D. S.
Electuarium adstringens.

Electuarii sine pulueribus exemplum sit:

Electuarium roborans post nimium sudorem in febre maligna:

♃. *Conf. acetosell.*
Pulpæ citri an. ℥j.
Flor. tunic. ʒß.
Rob ribium ʒß. ad ʒvj.
Conf. alcherm. à ʒj. ad ʒiß. vel ʒii.
Cum s. q. *acetos. citri vel rubi idæi*
f. *Electuar.* S.
Electuarium confortans & refrigerans.

Quoad Electuaria purgantia; ita dicuntur, quæ lentè ac sensim, & quasi per epicrasin, uti uocant, euacuare debent: quę purgatio cum debeat fieri sensim, & nihilominus non pro una uice præscribuntur electuaria, propterea observetur accuratè dosis ingredientium in præscribendis electuariis purgantibus: sic v. g. si sit præscribendum Electuarium purgans pro decem dosibus, accuratè suppuranda sunt ingredientia, ne vel deficiamus vel excedamus in dosi.

Cæterùm cum Electuaria purgantia ex modernorum præscripto constent ex certis pulveribus, qui permiscentur cum aliis alterantibus, & periculum sit, ut in ista mistura inæqualiter dispergatur, pulvis, ne in uno loco sit plus de pulvere purgante, in altero minus, adeò ut unâ uice assumatur medicamentum alterans pro purgante, & sic nihil perficiatur; propterea electuaria purgantia ferè in desuetudinem abierunt propter incertitudinem doseos, & consequenter operationis. Prostant quidem talia, sed propter purgantium horridum saporem usurpari nequeunt, cum dosis quoque ad ℥i. extendatur, nec tàm accuratè observari possit: quin apud nos in usu solent esse pilulæ usuales, quæ sufficienti numero præscribuntur, ne talis defraudatio sit metuenda; sicuti etiam loco talium electuariorum in officinis uel passularum laxatiuarum, uel prunorum, prælertim ad TIMÆI imitationem præparatorum, item cydoniati laxatiui, conseruæ rosarum uel uiolarum laxatiuæ cum manna TIMÆI, & similis compositionum usus inualuit, quæ pro una uice determinatâ dosi optimè assumuntur: de quibus superiùs suo loco dictum, ut & Præparationes insinuatæ. *Dosis* uariat pro uarietate compositionis: ordinariè ʒß. uix solent excedere; possunt tamen in grauidis, hypochondriacis &c. usurpari.

Nihilominus cum ægri requirant sæpiùs electuaria, propterea uario modo præscripserunt ueteres. Itali & Galli utuntur electuariis officinalibus, propter quos etiam AUTOR apposuit dosin: sin uerò ex nostro modo præscribantur electuaria purgantia, fiunt ista ex præscripto nostro simul additis conseruis, pulueribus purgantibus: Imprimis loco conseruæ assumitur pulpa tamarindorum, uel in delicatulis pulpa passularum, quæ est elegantis gustus, & suauiter laxat. Sit e. g. *formula Electuarii purgantis* pro 4. dosibus talis:

♃. *Conf. Menthæ* (ne noceat stomacho) ʒj.
Pulp. Tamarind.
Rob Passular. an. ʒß.

(quando uolo, ut purgare debeat blandè sine torminibus & motu magno, adderem *Theriacam*, quia uis opii sisteret effrenem purgandi vim, uel adderem *electuarium diascordii Fracastorii*)

Crem. tartari ʒj. vel *tartari vitriolat.* ʒß.

(propter grauitatem enim gustus, & nauseabundum saporem, non possumus tantum præscribere de tartaro vitriolato, quantum de cremore tartari)

Mechoacann. alb.
Rhabarb. el. an. ʒß.
Pulu. cathol. purg.
Cinnam.
Galangæ,
Macis an. ℈j.
Cum s. q. *syr. cichor. cum Rhab.*
vel *syr. de pom. Reg. Saboris,*
f. *Electuarium.*
D. S.
Electuarium purgans pro 4. vicibus.

Basin constituunt purgantia, pulvis catholicus, rhabarbarum electum, mechoacanna cum pulpa tamarindorum & rob passularum: Cremor tartari sive tartarus vitriolatus est *digestivum. Corrigentia* sunt cinnamomum, galanga, macis, ne noceant pulveres, aut si noceant, ut possint nocumenta resarcire: *adiuvans* est syrupus de cichorio cum rhabarbaro.

Dabo aliam formulam: Ponam *infantem* delicatulum quatuor annorum *laborare vermibus*; huic ego præscriberem *Electuarium* pro 4. dosibus hoc modo:

♃. *Conf. flor. Persic.*
Scord. an. ʒiij.
Nuc. iugl. condit. ʒi. vel ʒiß.
Pulu. sem. Santon.
Cornu Cervi ust. præp. an. ʒß.
Spec. diaturb. cum rhab. ʒß. vel ℈ij.
Mercurii dulc. gr. xv.
Cum s. q. *syr. flor. Persic.*
f. Electuarium.

Basin hujus constituunt species diaturbith cum Rhabarbaro ad ℈ij. Amara, aliàs vermibus inimica, non possunt addi, propterea, quoniam, uti præsuppono, infans est delicatulus.

Moneo hic:

1. Assumendum hoc esse electuarium in cochleari ligneo propter Mercurium, qui metallico adhæret.
2. Eluendum esse os infantis post usum, quoniam Mercurius est inimicus dentibus & gingivis, quibus solet inducere cariem & exulcerationem, ut atomi mercuriales, si quæ restitant, eluantur & abstergantur.

Electuarium laxativum in malo hypochondriaco, aliisque affectibus chronicis:

♃. *Pulp. vel rob passul.*
Pom. Borsdorff. an. ʒvj.
Pulu. senn. Montagn. ʒiij.
Tart. vitriolat. ʒß.
Cum s. q. *syr. de pom. laxat.*
f. *Electuarium,*
quod irroretur cum *oleo destill anisi;*
D. S.
Electuarium laxans.

Electuarium laxativum antipodagricum:

♃. *Conf. flor. Anthos,*
Chamædr.
Chamæpit. an. ʒß.
(vel horum loco *pulp. passul.*)
Pulu antipodagr purg. Parac. ʒiß.
Res. Ialappæ gr. ix.
Cum *syr. de Betonica,*
f. l. a. *Electuarium,*
D. S.
Electuarium purgans.

Pertinent huc elegantis compositionis electuaria purgantia, tam *Cholagogum*, quàm *Hydragogum* SYLVII *l. 1. Prax. cap. 2. §. 46. & cap. 7.*

cap 7. §. 55. quę facilè pro dispensatione ordinaria in officinis præparari possint.

Interdum etiam electuariis purgantibus commodè solent permisceri Extracta purgantia. Ut ergo pateat modus: ponam, me velle præscribere purgationem laboranti febre tertianâ intermittente; quoniam verò æger sit delicatulus, nec adsuetus purgantibus fortioribus, propterea per epicrasin tribus vicibus purgandus, idque semper die intermissionis. Præscriberem ergò talem formulam:

♃. *Conf. fl. Cichor.* ℥j.
Pulp. Tamarind. ℥ß.
(est acida & suavis saporis, & benè permiscetur aliis purgantibus ut obtundat eorum acrimoniam, sed non est integra dosis; potest enim ferè dari ad ℥j.)
Extr. cholag. Querc. ℈j.
Panchym. Croll.
Pulv. cathl purg. an. gr. xv.
Scammon. rosat. gr. iij
Cum s. q. *syr. acetos. citri* pro gratia saporis
F. *Electuarium*,
Tinctur. fl. bellidis aliquot gutt. irrorandum.

Potuissem addere *cremoris tartari* ʒß. pro digestiuo: sed præsuppono, jam præcessisse digestivum.

Electuarium contra alvum nimis obstructam:

♃. *Pulp. passul.* ℥iß.
Arcan. duplic. vel *tartari vitriolat.* ʒiß.
Extr. troch. alband. gr. iij.
Cum s. q. *syr. pomor.*
F. *Electuarium.*

Electuarium apophlegmatizans:

♃. *Mastich. el.* ʒij.
Rad. Pyrethri ʒj.
Sem. sinapi,
Cardamom,
Cubebar. an. ℈j.
Cum *Rob passular.* vel *Mell. anthos.* vel *Mell. Anacard.* (quod est valdè acre) q. s.
F. *Electuarium.*
D. S.
Electuarium in os tenendum pro aliquot vicibus.

Hic est modus præscribendi Electuaria purgantia magistralia, quę quidem rarissimè apud nos præscribuntur: sicut & electuaria officinalia ex modo Italorum, & veterum non solent amplius præscribi.

ROTULÆ.

Electuariis cognatæ sunt Rotulæ, seu, ut aliis audiunt, Tessellæ, & Morselli sive Morsuli, adeoque sunt quasi Electuaria solida, in gratiam puerorum ac delicatorum excogitata, ubi scilicet à sacchari dulcedine decipiuntur, ne saporem medicamenti ingratum percipiant. Nimirum pulueres loco constituentis consistentiæ mediæ, saccharo excepti nunc in rotulas, nunc in morsulos compingi possunt. Differentia est tantùm in figura externa, ingredientia & componendi modus est idem, utut in levioribus quibusdam differant rotulæ à tabulis sive morsulis. Rotulæ in specie sunt parvi orbiculi, & simpliciter præscribuntur ex pulveribus, saccharo dissoluto & rursus inspissato exceptis.

Modus præscribendi hic est;

♃. *Pulv.* p j.
Sacch. p. iij vel jv. ad vj.

prout potentiores aut mitiores effectu Medico rotulas expetimus.

Saccharum dissolvitur in aqua appropriata, & inspissatur in consistentiam debitam; hinc cum pistillo quodam ligneo admiscentur pulveres agitando, & in tabulam cupream aut marmoream quasi guttatim effunduntur in rotulas, quæ subindè unâ alterâve guttâ olei cuiusdam destillati aut suavioris essentiæ aromaticæ irrorantur. Interdum etiam præter pulveres Extracta gratiora, confectiones, olea destillata & similia, proportionatâ dosi addi possunt: sic ex solis oleis destillatis cum saccharo, loco eleosaccharorum quibusdam usitatorum, *Rotulas carminatiuas* præparat MYNSICHTIUS *Armam sect. 7. p. 163.* Ultra ℥ij vel ℥iiß ad ℥iij non solent præscribi.

Usus earum est internus, isque alterativus, cùm solutivus ferè in desuetudinem abierit: imprimis in affectibus faucium & asperæ arteriæ, tussi & aliis affectibus Pectoralibus, à lympha acriori ortis, prę scribi solent, ut demulceant fauces, dum in ore detentæ successiuè liquescunt. Quod si præterea pro aliis scopis ordinantur, crebriùs masticandæ & deglutiendæ veniunt.

Sic v. g. tales *Rotulæ contra catarrhos salsos*, aut ex lympha acri acida, fauces & pectus infestante, possunt præscribi tales:

♃. *Sem. Papav. alb.*
Gumm. Arabic.
Thuris an. ʒj.
Benzoes ℈ij.
Cum s. q. *sacchar. in Emuls. sem. 4. frig. mai. dissolut.*
F. *Rotulæ*,
adspergendæ *oleo destillato Anisi.*
Vel
♃. *Fl. sulphuris* ʒj.
Benzoes,
Succin. præpar. an. ʒß.
Gumm. Arabic.
Thuris an. ℈j.
Extr. Croci ℈ß.
Laud. opiat. gr. iij.
Cum s. q. *sacchari*, v. g. ℥j. ad ℥iß. *in aqua Fœnicul. soluti* f. l. a. *Rotulæ*,
adspergantur *ol. destillato Anisi.*
D. S.
Rotulæ catarrhales.

Aliter:

♃. *Spec. diatrag. frig.* ʒiß.
Antimonii diaphor.
Flor. sulphuris an. ʒß.
Benzoes,
Succin. præp an. ℈j.
Extr. Croci ℈ß.
Cum *Sacch. alb. in aqua fœnic. solut.* ℥j.
f. l. a. *Rotulæ*,
adspergend. *olei destillat. Anis.* gtt. vj.

Item:

♃. *Rad. Ireos Flor.* ʒj.
Benz.
Extr. rad. Angel.
Enul. an. ʒiß.
Cum s. q. *Sacch. in aqua scabios. sol.*
f. *Rotulæ*:
Adsperg. *Balsamo sulphuris anis.*
D. S.
Rotulæ pectorales.
Vel
♃. *Spec. diatrag. frig.* ʒiii.
Gum. Arab ʒi.
Laud. opiat. gr. v.
Cum s. q. *sacchar. in Emuls. Papav. alb. sol.*
F. *Rotulæ.*

Rotulæ contra tussim siccam.

♃. *Succ. Liquirit. in aqua Hyssopi sol. & insp.*
Extr. enul. an. ʒi.
Flor. sulphuris ℈ii.
Benz. ℈i.
Extr. Croci Orient. ℈ß.
Bals. Peruv.
Bals. Sulphuris,
Ol. destillat. Anis. an. gtt. xv.
Cum s. q. *sacchar in aqua fœnic. & hyss. sol.*
f. l. a. *Rotulæ*:
D. S.
Rotulæ contra tussim.

Rotulæ contra tussim siccam nocturnam, faucium asperitatem, conceptam earum phlogosin, &c.

♃. *Spec. diaIreos usit.* ʒiii.
Boli Arm. præp. ʒi.
Succ. Glycyrrhiz. ʒß.
Cum *sacchari* ℥iii. vel iv. *in aqua flor. papav. errat. solut.*
F. *Rotulæ*,
D. S.
Vt ante.

Conferantur hic *Rotulæ Sylvii l. 1. Praxeos c. 20. §. 37.*

Rotulæ contra tussim, oriundam à materia viscida in stomacho, expectorantes:

♃. *Spec. diaIreos* ʒii.
Rad. Ari acr. ʒi.
Cum s. q. *sacchar. in aqua scabios. sol.*
F. *Rotulę*,
adspergendæ *ol. destillato anisi.*
Vel
♃. *Rad. Ari acerr. non prep.* ʒii.
Spec. diaIr. ʒi.
Extr. zedoar. ʒß.
(vel *Extr. Enulę* ʒß. & *Extr. zedoar.* gr. iij.)
Cum s. q. *sacch. in aqua scabios.* vel *Menth. sol.*
F. *Rotulæ*;
adspergendæ *ol. dest. fœnicul.*
S.
Vt supra.
Vel
♃. *Rad. Ari non prep.* ʒiß.
Gum. ammoniaci in acet. sol.
Mastich. an. ℈i.

Tar.

Tart. vitriolat. ʒß.
Cum f. q. sacch. in aqua Menthæ dissol.
F. *Rotula*,
Rotulę pectorales contra Phthisin:
℞. *Rad. Ireos Flor.* ʒii.
Antihect. Poter. ʒi.
Benzoes,
Mastich,
Thuris an. ʒß.
Cum f. q. *sacch. in decoct. Liquirit. solut.*
F. *Rotulæ*:
Adsperg. cum *Bals. sulphuris anisato*.
℞. *Rad. Ireos Flor.* ʒiß.
Antihect. Poter.
Flor. sulphuris an. ʒi.
Benzoes ʒß.
Cum *sacch. in aqua scabios. sol.* q. s.
F. *Rotulę*,
D. S.
Rotulæ pectorales.
Vel
℞. *Rad. Glycyrrhiz.* ʒii.
Ireos Flor.
Symph. mai. an. ʒi.
Amygd. dulc.
Nuc. pin.
Pistac. an. ʒß.
Benzoes,
Terebinth. coct. an. ℈ij.
Cum f. q. *sacch. in aqua scabios. sol.*
F. *Rotulę*,
Item
℞. *Bals. sulphur. anis.*
Terebinth. an. ʒi.
Excipiantur f. q. *Conservæ scabiosę*,
& cum f. q. *sacch. in aqua fœnic. sol.* f. *Rotulę* vel *Morsuli*.
Rotulę Bibitorię quibusdam dictæ:
℞. *Sem. Coriandr.* ʒß.
Anisi,
Carvi,
Fœnic.
Petrosel. an. ʒii.
Nuc. moschat. ℈iv.
Cardamom.
Caryophyll.
Cubebar.
Macis,
Zingib. an. ℈ii.
Piper. albi,
Longi an. ʒß.
Cum f. q. *sacch. in aqua carmin. Dorner. sol.*
F. *Rotulę*,
D. S.
Rotulę stomachales.
Rotulę stomachico-cephalicę, omni mane in ore detinendæ:
℞. *Rad. Acori veri*,
Ari an. ʒiß.
Galang.
Zedoar. an. ʒi.
Cinnam. acerr.
Nuc. moschat. an. ʒß. ad ℈ii.
Cum f. q. *sacch. in aqua Anisi sol.* f. l. a. *Rotulę*:
Adspergantur cum *ol. destillat. Lavend.*
D. S.
Vt ante.
Rotulę contra inflationem ventriculi, ructus, item *colicam*, &c.
℞. *Spec. diatrion piper.* ʒi.
Ebor. usti præp.
Corall. rub. præp. an. ʒß.
Extr. Cort. Aurant.
Zedoar. an. ℈ß.
Cum f. q. *sacch. in aqua fœnic. sol.* f. *Rotulę*:
adspergendæ in fine
Ol. destillat. fœnic.
Macis an. gtt. iv.
D. S.
Rotulæ discutientes.
Rotulę contra Colicam:
℞. *Maxill. Lucii pisc.*
Spec. diacumin. an. ʒi.
Extr. cort. Aurant.
Zedoar. an. ℈ß.
Cum f. q. sacch. in aqua carminat. sol. F. *Rotulæ*,
Ol. destillato Chamomill. irrorandæ.
Rotulæ confortantes:
℞. *Spec. di Ambr.*
Dia Mosch. dulc. an. ʒiß.
Cum f. q. *sacch. ad* ʒiii. *in aqua rosar. sol.* f. *Rotulæ*:
sub finem mixtionis addendo
Conf. Alchermes ʒß. vel quantum potest;
Irrorentur *ol. destillat. Cinnam.*
D. S.
Rotulæ confortantes.

Simili quoque ratione Rotulæ parari solent sine pulveribus, ex solis vegetabilium succis acidulis cum saccharo; *hujus* ℔i. addendo *succi* v. g. *citri*, *ribium*, &c. ʒiij. præter propter, & sola sacchari blanda solutione, sine ulla coctione, effundendo in rotulas. Hæ autem Rotulæ magis sunt officinales, quàm magistrales.

Interdum etiam *Rotulæ purgantes* præscribuntur: sed rarò; res enim suspecta est, quia sub distributione specierum variat dosis. Cui tamen delicatis admodum vel pueris lubet præscribere, hi methodo vel SYLVII *Prax. l.* 1. *c.* 2. §. 44. vel TIMÆI *Cas. pag.* 427. præscribi poterunt. In gratiam tamen Dnn. Auditorum aliquot dabo *exempla Rotularum* vel *Orbiculorum purgantium*:

℞. *Pulv. senn. Montagn.* ʒiii.
Cathol. purg. ʒß.
Croc. mart. aperit.
Tartar. vitriolat. an. ℈ij.
Spec. dianisi,
Diatrion piper. an. ℈j.
Cum f. q. sacchari f. l. a. *Orbiculi*:
Quorum dosis 10. 12. 15. prout magni vel parvi.
Rotulæ contra vermes latos scorbuticorum:
℞. *Pulv. rad. Jalapp.* ʒi.
Mercurii dulc. ℈ij.
Cum *sacch.* ʒiß. *in aqua flor. Hyper. solut.*
F. *Rotulæ* pro trib. vel 4. dosibus.
D. S.
Rotulæ purgantes contra vermes.
Rotulæ contra vermes puerorum:
℞. *Croc. mart. per præcipit. parat.*
Sem. Tanaceti ʒi.
Zedoar. pulveris. ℈ii.
Cum f. q. *sacch. in aqua fœnic. sol.* f. *Rotulæ*,
adspergendæ *oleo destillato succin.*
D. S.
Rotulæ expellentes.

Sed, uti dictum, rarissimæ sunt hæ *Rotulæ purgantes*.

TROCHISCI.

Par præscribendi ratio est *Trochiscorum*, qui rarò quidem ex tempore præscribuntur, nisi in morbis contagiosis & epidemicis, catarrhis tenuibus, scorbuto & fœtore oris, sub lingua retinendo, donec colliquescant; & ideò Trochisci sublinguales vocari solent: Reliqui, certis intentionibus destinati, sunt officinales, nec apud nos hodiè usurpantur, nisi Trochisci de carabe, alhandal, &c. Constant pulveribus, qui cum mucilag. tragacanthi, gummi Arabico, mucilag. radicis altheæ, &c. excipiuntur. Formantur in formam pilularum majorum, quæ asterisco aut aliis figuris signando in faciem seminis lupini comprimuntur & rediguntur. E. g. sint præscribendi

Trochisci sublinguales contra fætorem anhelitus:
℞. *Rad. Ireos Flor.*
Lapill. cancr. præp. an. ʒi.
Gumm. Laccę vel *Myrrh. elect.* ℈i. ad ʒß.
Moschi gr. v.
Cum f. q. *mucil. Tragac. cum aqua rosar. extr.*
F. *Trochisci sublinguales*.
S.
Trochisci sublinguales.
Alii *in scorbuto oris*;
℞. *Laccæ in granis* ʒii.
Myrrha elect. ʒi.
Alum. usti ʒß.
Ambræ gris. gr. iv.
Cum ʒß. *gummi Arab.* in f. q. *aqua salviæ solut.* f.
Trochisci.
D. S.
Vt antea.
Trochisci in tussi sicca à lympha salso-tenui, &c.
℞. *Succi liquirit. in aqua fœnic.*
Mastic. in granis,
Styrac. calam.
Succin. albi præp.
Flor. sulphuris an. ʒi.
Laud. opiat. ferm. gr. vi.
Cum pauxillo *mucil. trag.* f. *Trochisci sublinguales*.
Trochisci in constitutione epidemica:
℞. *Antim. diaph.*
Flor. sulphuris an. ʒi.

Extr.

Extr. theriacal. ℈j.
Cum s. q. *sacch.* & *mucil. Tragac.*
F. *Trochisci*,
irrorandi cum *oleo destillato succini* vel *camphora*:
D. S.
Trochisci præservativi.

Trochisci apophlegmatizantes:
♃. *Rad. Pyrethr.* ʒj.
Lil. convall.
Sem. sinapi an. ʒß.
Cardamom.
Cubebar. an. ℈ij.
Cum s. q. *Mastich.* & *ceræ liquef.*
F. *Pastilli* sive *Trochisci mansiles*,
D. S.
Trochisci mansiles:

MORSULI.

Simillimi Rotulis sunt *Morsuli* sive *Tabellæ*, dum nempè pulveres, additis conservis & conditis, uti etiam amygdalis dulcibus, pineis, pistaciis, confectionibus officinalibus, aliisque, minore tamen dosi atque in electuariis fit, simili modo excipiuntur sacchаro ad debitam consistentiam inspissato; quæ mixtura in formam oblongam, quadratam, planam, (in quem finem jam certę capsulę ligneę aliæve fabricatæ sunt) redigitur, & ubi refrixerit, in tabulas quadratas quantitate ʒj. vel ʒii. discinditur: ita ut pulverum ʒi. respondeant illorum ʒii. ad quintuplum, sextuplum, imò octuplum facchari. Morsuli communiter dicuntur, quia mordendo quasi assumuntur; item ob ingredientium identitatem Electuaria solida, aut confectio solida, ita à figura Tabellæ appellantur. De cętero ut Boli cognati sunt Electuariis, ita Rotulę Morsulis, & contra; item, ut Boli se habent ad Rotulas, ita Electuaria ad Morsulos, & contra. Res enim in fundamento est quasi eadem.

Usus eorum est saltem internus, isque alterativus, & potissimùm confortativus, rarissimè aut nunquam hodie solutiuus, ob rationes supra allegatas.

Compositio Magistralis talium Morsulorum sit verbi gratiâ hæc: Dabo exemplum

Morsulorum præservativorum à dysenteria:
♃. *Cons. Menthę,*
Ros. antiqu. an. ʒvi.
Rad. Enul. cond.
Nuc. moschat. cond. an. ʒij.
Boli Armen.
Terræ sigillat.
Oss. human. calc.
Antimonii diaphor. Martial.
Extr. rad. Tormentill. an. ʒi.
Cornu Cervi usti præp.
Crystall. calcin. an. ℈ii.
Sacch. saturni ℈i.
Cum s. q. *sacch. in aqua Plantag.*
F. l. a. *Morsuli*:
Qui adspergantur *Bals. sulph. terebinth.*
D. S.
Morsuli præservativi contra dysenteriam.

Morsuli pręservativi in peste aliisque morbis malignis:
♃. *Pulu. fol. Card. bened.*
Scordii,
Cornu Cervi sine igne,
Antim. diaph. an. ʒii.
Terræ sigill.
Conf. Alchermes an. ʒi.
Theriac. Androm. ʒß.
Cum s. q. *sacch. in aqua præser. dissol.*
F. *Morsuli*,
irrorandi *oleo pestilentiali Heinisii*.
D. S.
Morsuli præservativi.

Vel
♃. *Conf. pulpæ Cit.* ʒi. vel ʒiß.
Ther. Androm. ʒii. ʒiii. ad ʒvi.
Terræ sigillat.
Cornu Cervi sine igne,
Antimonii diaph. an. ʒii.
Cum s. q. *sacch. in aqua comm.* vel *scordii* vel *theriacal. dissol.*
F. *Morsuli*:
vsus tempore irrorandi aliquot guttul. *olei pestilent. Heinisii*:
S.
Ut antea.

Item
♃. *Elect. diascord. Fracast.* ʒvi.
Flor. sulph. ʒiii.
Terræ sigillat.
Cornu Cervi sine igne an. ʒiß.
Bezoard. min. ʒi.
Sacch. saturni ℈ii.
Camphor. ʒß.
Cum. s. q. sacch. in aqua Angel. solut.
F. Morsuli,
irrorandi *oleo destill. pestilent: Heinisii.*

Morsuli Catarrhales:
♃. *Cons. flor. Anthos,*
Beton.
Calend.
Succin. præp. an. ʒii. vel iii.
Myrrh. el. ʒß. ad ℈ii.
Benzoes,
Thuris an. ℈ß. ad ℈i.
Cum s. q. *sacch. in aqua serpilli solut.*
F. l. a. *Morsuli*,
irrorandi cum *oleo pestilent. Heinisii.*
D. S.
Ut suprà.

Morsuli contra sodam:
♃. *Spec. diacretæ Myns.* ʒvi.
vel loco harum
♃. *Cretę præp.* ʒii.
Nuc. moschat.
Ebor. usti præp. an. ʒi.
Unic. fossil.
Lapill. cancr. præp.
Corallior. præp. an. ℈ii.
Cum *sacch.* ʒiv. vel vi. *in aqua Portul. sol.*
F. *Morsuli*,
D. S.
Morsuli refrigerantes.

Quoad hos diacretæ morsulos annoto: quod pulvis ex latere intensiùs rubescente cum s. q. sacchari in morsulos redactus, præstantissimum sodæ sit remedium; cui & aliquantulum macis aut nucis moschatæ addi potest. Vis hæc consistit in substantia martiali, unde color (etiam sublimando ab illo separabilis,) in crocum potenter absorbentem per calcinationem ignis mutata.

Vel
♃. *Cretæ pulveris.* aut *præp.* ʒii.
Boli Armen. pręp.
Lapill. cancr. prę p. an. ʒi.
Cum s. q. *sacch. in aqua Portul. sol.*
F. *Morsuli* vel etiam *Rotulæ*.

Morsuli stomachales:
♃. *Cons. Menth.* ʒß.
Rad. Acori cond. ʒii.
Zingib. condit. ʒi.
Pulv. stomachal. Birckm. ʒß.
Cum s. q. *sacch. in aqua Menthæ sol.*
F. *Morsuli*,
irrorandi *oleo destillato Menthæ*,
D. S.
Morsuli stomachales.

Dosis: unus devoretur continuato usu jejuno stomacho.

Vel
♃. *Cons. flor. Anthos* vel *Menthæ* ʒß.
Zingib. in Ind. cond. ʒii.
Spec. Imperator. ʒiii.
Extr. zedoar. ʒß.
Cum *sacch.* ʒviii. *in aqua fænic. solut.*
F. *Morsuli*,
D. S.
Ut anteà.

Morsuli Cephalici in defectu spirituum animalium, eorundemque debilitate:
♃. *Cons. flor. Anthos* ʒß.
Cort. Citri cond. ʒii.
Zingib. condit. ʒi.
Conf. alcherm. ʒiii.
Ambrę,
Moschi an. gr. iii.
Cum s. q. *sacch. in aqua Menthæ sol.*
F. *Morsuli*, S.
Morsuli cephalici.

Morsuli stomachico-cephalici, contra vertiginem & stomachum in senibus imbecillem:
♃. *Succin. præp.* ʒi.
Cardamom.
Cubebar. an. ʒiß.
Benz.
Zingib.
Cinnam.

Galang.

Galang. an. ʒß.
Spec. diatrion piper. ℈iv.
Pulverisata grosso modo redig.
cum s. q *sacch. in aqua Lil. convall. solut.*
in *Morsellos*,
D. S.
ut antea.

Vel
♃. *Rad. Acori veri*,
Ari an ʒii.
Galang.
Zedoar. an. ʒiß.
Cinnam.
Zingib. an. ʒi.
Cum s. q. *sacch. in aqua Cinnam. sol.*
F. *Morsuli.*

♃. *Conf. Menthæ crisp.* ʒi.
Zingib. condit. ʒß.
Rad. Ari ʒiij.
Galang.
Zedoar. an. ʒiß.
Cinnam. acerr. ʒi.
Cum s. q. *sacch. in aqua Menth. solut.*
F. *Morsuli*,
irrorandi cum *ol. destillat. Acori veri & ligni sassafras.*

♃. *Conf. flor. anthos*,
Nuc. Ind. cond. an. ʒiii.
Galang. ʒiß.
Sem. sinapi ʒß.
Caryophyll.
Cardamom.
Cinnam.
Cost. Arab. veri,
Macis an. ʒii.
Cum s. q. *sacch. in aqua lavend. solut.*
F. Morsuli:
circa finem mixturæ immiscendo
Ambræ,
Moschi cum sacchara tritor. an. gr. v.
Conspergantur cum *ol. destillato cinnamomi*, vel *caryophyll.*
D. S.
Ut supra.

Morsculi contra Cachexiam:
♃. *Rad. Ari acr. non præp.*
Extr. Absinth. an. ʒß.
Corall. rub. præp.
Matr. perlar. præp.
Cornu Cervi sine igne an. ʒß.
Caryophyll. ℈ij.
Cum s. q. *sacch. in aqua Cochlear. sol.*
F. Morsuli,
D. S.
Morsuli calefacientes.

Et hi Morsuli sunt pro scopo alterativo.

Morsuli purgantes ex iisdem fiunt ingredientibus atque alterantes, nisi quod addantur medicamenta purgantia; sed rarissimè præscribuntur propter incertam dosin, & inæqualem proportionem purgantis. Ubi tamen tales præscribere placuerit, hæc formula fortè usu esse poterit pro una dosi:

♃. *Pulv. rad. jalapp.* gr. xv.
Mag. gummi de Peru gr. v.
Extr. troch. alband. gr. j.
Sacch. albiss. in aqua menthæ solut. ʒß.
F. l. a. *Morsulus*,
S.
Morsulus purgans pro una dosi.

♃. *Conf. flor. Tunic.* ʒi.
Pulv. Jalapp. ℈j.
Scamm. præp. gr. iij.
Cum s. q. *sacch. in aqua Menth. sol.*
F. *Morsuli*,
D. S.
Morsuli purgantes.

♃. *Conf. flor. Cichor.* ʒiij.
Rad. Cichor. cond. ʒii.
Pulv. Cholagog. Querc. ʒiij.
Scamm. sulphurat. gr. xij.
Cum s. q. *sacch. in aqua Menthæ sol.* F. *Morselli*
pro trib. & 4. dosib.
S.
Morsuli purgantes pro 3. aut 4. dosibus.

Morsuli purgantes pro virgine delicatula, laborante *apepsiâ & anorexiâ in morbo virgineo:*
♃. *Conf. Melissæ*,
Menthæ an. ʒii.
Antimon. diaph. Martial. ʒiij.
Antophyll.
Cinnam.
Nuc. moschat.
Tartari vitriolat. an. ʒiß.
Agar. trochiscat. ʒj.
Sem. Anisi ℈ii.
Pulv. rad. Jalapp.
Spec. diaturbith cum Rhab. an. ʒß.
Cum *sacchar.* ℥v. *in aqua Hyssopi sol.*
F. *Morsuli*, quantitatis ℥ß.

Morsuli purgantes pro *cachectico delicato*, singulis septimanis purgando, & pilulas usuales respuente:
♃. *Conf. flor. Cichor.*
Fumar.
Rad Enul. cond. an. ʒij.
Antimonii diaphor. martial. ʒiß.
Pulv. cathol. purg. ℈ij.
Rhabarb. elect.
Tartari vitriolat. an. ʒß.
Galang.
Macis,
Zingib.
Scamm. rosat. an. ℈j.
Cum *sacchar.* ℥iv. *in aqua fumar. solut.*
F. *Morsuli*, pondere ʒiij. D. S.
Morsuli purgantes duo pro una vice.

Cæterum hæ & similes formulæ saccharatæ sub hodierna Praxi multis suspectæ sunt propter saccharum, cuius nimia quantitas non æquè omnibus ægris convenit. Cum ergo hypochondriaci, scorbutici, cachectici, colici, hystericæ &c. horreant saccharum, quia ab eodem læduntur; item cùm saccharum non æquè conveniat stomacho, cum turbet stomachum, & apepsiam inferat, & sic fermentando & acescendo, mucaginisque tenacioris formâ adhærendo, quibus suis in chronicis morbis symptomata aut exacerbare, aut magis complicare, aut morbum ipsum procrastinare soleat, hinc rariùs præscribi solent hæ ipsæ formulæ. Crebrior adeoque sacchari usus ut non convenit ventriculo, Autore HELMONTIO *Dispens. Med.* §. *30 & 57.* ita ceu perquàm noxium pulmoni notatur à GARENZIER *de Tabe Angl pag. 95 & 99* adeoque à crebriori eius usu & præscriptione eiusmodi Rotularum, Morsellorum & Electuariorum, in climate ægrisque nostris meritò abstinendum. Præferamus potiùs iis pulveres, tincturas, essentias, extracta, spiritus, & olea destillata; salia item tam volatilia, quàm fixa, & similia, ut in quibus ceu purioribus, efficacioribus, minus nauseosis & minus nocivis, vis medicamentosa magis concentrata inest, & sic tam minori ægri ventriculi labore ac tædio, maiori verò cum euphoria, pro Praxi elegantiori adhibentur: v. g. loco morsellorum catarrhalium sumatur elæosaccharum succini, vel tinctura sassafrata, vel sal volatile è succino paratum: loco cuiusdam stomachalis recipiatur Elixyr proprietatis cum spiritu salis ammoniaci paratum: in affectibus catarrhalibus pilulæ cum opio è styrace, quæ meliùs in parva dosi operantur. Istæ verò remediorum formulæ sub tenerebris ignoratæ pyrotechniæ natæ, pro blandimento potiùs palati ægrorum, post decocta ista longa crebriùs usurpata hincque nauseosa, quàm pro medicamento convenienti, ordinata fuerunt.

PANDALEON, MASSA PANIS, ET PINEOLATA.

IDem dicendum de Pineolato, Pandaleone, & Massa Panis, quæ formulæ ferè inoleverunt, cùm tabidi, hectici, phthisici &c. reverà nil solaminis ex eiusmodi remediorum formulis acquirant, quæ culinæ vel cupediarum artificibus potiùs relinquendæ. Eiusdem ferè misturæ & usus sunt cum Morsellis. Hæc saltem differentia intercedit, quod Morselli habeantur per se in forma præscripta; hæc verò pyxidi induntur, ut cultro exscindantur. In specie *Pandaleon*, *Pasta regia* aliàs dicta (vocat MORELLUS *Morsulos*) est nihil aliud, quàm Electuarium quoddam confectum ex *pulpa animalium*, aut ex *seminibus bene nutrientibus, ex amygdalis, pineis, pistaceis*, & similibus. Hæc enim inter se invicem bene mista, & saccharo excepta, dant massam, quam vocamus *Pastam regiam*. Vocatur etiam aliàs *Pasta analeptica*. Ex carnibus verò animalium usitatè sumuntur carnes cancrorum fluviatilium, item interdum carnes caponum & perdicum; quibus additur interdum Electuarium resumptivum officinale, aut spiritus pro Electuario resumptivo.

Usus horum fuit in emaciatis, quoniam semina, item amygdalæ, pineæ, pistaciæ, &c. bene nutriunt. Usurpabantur etiam in Hecticis, item in Phthisicis, & similibus aliis affectibus. Rarissimè nobis in usu sunt. *Exemplum* tamen talis *Pandalei*, iam verò non ampliùs usitati, sit tale:

♃. *Carn. cancr. fluviat.* ʒi.
Amygd. dulc. ambros. ʒß.
Nucl. pini,
Pistac. an. ʒii.

Sem-

Sem. Papav. albi ℥iii.
4. frig. maj. an. ℥ß.
Cum s. q. *sacch. in decoct. Liquir. solut.*
F. l. a. *Pasta*,
D. S.
Electuarium confortans.
Dosis ℥ß. ℥i. vel ℥iß. pro ratione circumstantiarum.

Sit porrò *Pandaleon Pectorale* pro scopo alterandi contra *affectus catarrhales chronicos*:

℞. *Conf. flor. Enulæ*,
Hyssopi an. ℥iii.
Spec. diair. ℥iß.
Antibect. Poter.
Flor. sulphuris an. ℥i.
Benzoes ℈ii.
Cum s. q. *sacchari in aqua Hyssopi sol.*
F. l. a. *Pasta*,
quæ includatur pyxidi, S.
Pandaleon pectorale.

Vicina est Pandaleo Massa panis, & Pineolatum.

Massa panis, Germ. *der Marcipan*, fit ex *amygdalis dulcibus excorticatis*, & ex *saccharo*: *Amygdalæ dulces excorticatæ* & contusæ permiscentur cum *saccharo*: adduntur interdum *Pistaciæ* pro gratia saporis. Et sicuti ex amygdalis & saccharo materia vocatur *massa panis*, ita ex pineis & saccharo massa vocatur *Pineolatum*. *Massæ panis exemplum* sit in *atrophia*, *Hectica*, &c.

℞. *Amygd. dulc. Ambros. rec. exc.* ℥ii.
Nucl. pini rec. ℥i.
Sem. Melon. ℥ii.
Papau. alb. ℥ii.
Cum s. q. *sacchari in aqua rosar. sol.* torreantur in *Panem Martium*, S.
Massa panis refrigerans & confortans.

Quidam etiam pro fallendis infantibus *Panes Martios purgantes* faciunt, addendo quædam appropriata: sed necesse est, ut sint talia vel coloris albi, vel insipida, vel saporis non nauseabundi: imprimis additur *massæ panis* ℥ß. *radicis mecboacannæ* ℥i. vel ℈iv. quæ est alba, & ferè insipida, & medicamentum bonum & blandum, valdè conveniens in abstergendis intestinis infantulorum.

D. S.
Panis Martius purgans.

In ditioribus potest loco sacchari communis sumi *saccharum rosatum tabulatum*, vel *rotulæ manus Christi perlatæ*, quoniam hæ sunt gratioris saporis non tantùm, sed etiam gravioris pretii: adspergi potest *pulvis cinnamomi*, *anisi*, &c. ad inhibenda tormina infantum pro re nata. Sed rari sunt usus, nisi in tali casu, ubi volumus purgare infantulos nimis delicatos.

Pineolata sunt similia massæ panis. Veteres iis usi fuerunt in tabidis, hecticis, phthisicis, & atrophiâ detentis.

CAP. II.

PILULÆ seu CATAPOTIA.

Pilulæ sunt forma remedii, ita dictæ à figura, quæ repræsentat parvam pilam: Græcè dicuntur *Catapotia*, ab assumendi modo, quę duo nomina in Pharmacopoliis sunt usitatissima. Veterum sunt inventum, quo amarissima & ingratiora sua purgantia, ut aloen, (apud illos quarumvis pilularum basin,) scammonium & colocynthidem, propinando, eaque cruda, mellis ope palliata, palatum meliùs fallerent: Massam ita concinnatam ad ℥i. ferè præscribebant, eamque in pilulas maiores aliquot granorum, quinque vel sex vel septem redactam, quales apud Belgas ferè adhuc in usu sunt, degluttiendas offerebant.

Verùm cùm Veterum massæ pilularum constent simplicibus crudis, adeoque maxima illarum pars planè sit inepta & obsoleta, unde rariùs in usum vocantur; idcircò à nobis ex tempore componuntur aut ordinantur.

Præscribuntur autem pro vario scopo, purgandi, & alterandi. *Purgantes* sunt in duplici differentia; & vel *extraordinariæ*, vel *ordinariæ* seu *usuales* dicuntur. *Purgantes extraordinarię* triplici modo præscribuntur: Vel enim

1. Vsitatiùs ex selectioribus quibusdam massis pilularum officinalibus veterum & recentiorum, additis consuetis stimulis, scammonio & trochiscis alhandal, & interdum aliis appropriatis, mediante liquido, aqua spirituosa, oleoso, e. g. elixyr proprietatis, essentia fumariæ, catholica purgante, tinctura tartari, &c. pręparandę ordinantur; quibus etiam aliquod extractum, vel succus quidam dirigens, vel iuvans, vel alius morbo appropriatus, additur; ita tamen, ut tota compositio à ℈ß. gr. xv. vel ℈i. ad ℥ß. non extendatur, atque vix gr. i. attingant singulę pilulę; siquidem quò minores, eò gratiores, nisi ingredientia sub parva mole ponderosiora, ut mercurialia, maiorem dosin admittant.

Vel

2. Ex Extractis vegetabilium purgantibus, vel simplicibus vel compositis, e. g. extracto catholico purgante Andernaci, extracto panchymagogo Crollii & similibus, sed addito pro re nata extracto stimulante, vel alio stimulo conueniente, præscribuntur.

Vel

3. Pulvis purgans recipitur, & cum vehiculo convenienti, additis stimulis convenientibus, in pilulas formatur.

Et præscribuntur vel pro una vel pluribus dosibus: ibi numero indefinito; hìc verò pro dividendis dosibus benè determinato, ut sciant ægri, quantum sufficiat pro vna dosi. Pro gratia oculorum sunt inauratæ vel inargentatæ, & præscribuntur: f. l. a. Pilulæ: Inaurentur: D. S. &c. Capiantur manè, quacunque ratione fieri potest, jejuno ventriculo, vel post haustum jusculum tenue. Credunt quidem non pauci, pilulas vesperi sumptas in affectibus capitis catarrhalibus faciliùs operari, quatenus ægro dormiente sub media ciborum coctione halitus suos in caput emitterent, &c. Verùm hoc nihil est, & vana persuasio; secessus enim isti, qui manè pilulas subsequuntur, sunt liquamen chyli corrupti. Unum adhuc moneo: Pilulæ meliùs præscribuntur subiectis magis succulentis seu phlegmaticis & magis chylosis, quales vocantur sanguinei & phlegmatici, quàm cholericis ita dictis: Nam in his posterioribus parum vel nihil laxant, quibus è contrà conveniunt liquida purgantia, sub forma potionum propinata. Et quidem meliùs conducunt pilulæ tempore vernali & æstivo, quàm tempore hyemali & autumnali, cùm hisce temporibus potiones magis conveniant: item convenientes sunt pilulæ in euacuando ventriculo & intestinis, quàm ubi opus est evacuare integram massam sanguineam; in hoc enim passu meliùs propinantur in forma liquida, item felicius conveniunt juvenibus succulentis, quàm hominibus ætate confectis. Ratione temporis porrò quæritur: *an matutino potiùs quàm vespertino tempore pilulæ usurpandæ sint?* Dico: omnia purgantia & hinc pilulæ quoque usurpentur manè jejuno stomacho: brevi post capiatur vehiculum calidum, ut nonnihil diluatur remedium; & sic cum vehiculo calido adjuncto faciliùs operetur: subsequatur lenis deambulatio, quæ operationem promovet. Cane verò peius & angue fugiatur gravior cura seu profundior meditatio; quia hæc operationem pilularum retardat, & parum vel nihil operantur, quin sæpè blandus sudor sequitur.

Jam ad exempla, & quidem ex massis officinalibus sint
Pilulæ Purgantes Catholicę:

℞. *Mass. pilul. de Amm. Querc.*
Hier. cum Agar. an. ℈ß.
Scamm. prep. gr. ii.
Troch. alband. gr. i.
Ol. destillat. macis gtt. i.
Cum *ess. gum. ammoniaci* f. *Pilulę*.
D. S.
Pilulę purgantes pro una uice.

Item

℞. *Extr. cathol.*
Mercurii dulc. an. ℈ß.
Scamm. sulphurat. gr. v.
Extr. troch. alband. gr. ii.
Cum *Elix. propr. sine acido* f. *Pilulę*.
D. S.
Vt ante.

℞. *Extr. aloes gumm.* ℈ß.
Mag. jalapp. gr. iv.
Gummi de Peru gr. iii.
Troch. alband. gr. ii.
Cum *Elix. propr. cum rhabarb.*
F. *Pilulæ*, S.
Vt antea.

Pilulæ emetico-catharticæ ante paroxysmum intermittentium;

℞. *Mass. pilul. de trib. Ruffi* gr. xv.
Tartari emet. Myns.
Scamm. præp. an. gr. i.
Cum *Ess. Cent. min.* f. *Pilulæ*.
D. S.
Pilulæ febriles.

Pilulæ stomachales,
quando volumus ventriculum à copiosa saburra mucilaginis viscidæ, & intestina ab eadem mucilagine purgare:

℞. *Mass. pilul. de Hier. cum Agar.* ℈i.
vel etiam gr. xv. tantùm
(nam sunt satis fortes)
Extr. Absinthii (est egregium stomachicum, & facit liquescere mucilaginem viscidam) gr. vii. ad ℈ß.
Trochisc. alband. (est stimulus, quoniam expurganda mucilago) gr. i.
Cum *Ess. menthæ* (quæ etiam est stomachicum)
F. *Pilulæ*:

Quæ possunt adspergi odoris gratiâ gutt. unâ vel alterâ *olei destillati macis*, vel aliquot granis *pulveris cinnamomi*.

Pilu-

Pilulæ corrigentes cruditatem acidam:
℞. Mass. pilul. de Amm. Querc. ℈i.
Ext. martis cum succ. pom. ℈ß.
Troch. alband. gr. ii.
Ol. destillat. macis gtt. i.
Cum ess. gum. ammoniaci f. Pilulæ.
Deaurentur.
D. S.
Pilulæ stomachales.

Pilulæ in cruditate pituitosa, pro scopo resolvendi pituitam:
℞. Extr. aloes gumm.
Gum. ammoniac. aceto squillit. solut. & insp. an. ℈ß.
Mag gum. guttæ,
Scamm. sulphurat. an. gr. iii.
Extr. troch. alband. gr. i.
Cum elix. propriet.
F. Pilula,
S.
Pilulæ resoluentes pro una vice.

Pilulæ purgantes in iuvene bilioso, facileque hypercatharsi obnoxio, febre tertiana affecto:
℞. Mass. pilul. de Amm. Querc. gr. xv.
Extr. absinth.
Card. bened. an. gr. iv.
Nitri antimoniat. gr. vi.
Scamm. rosat. gr. i.
Cum succo citri f. Pilulæ minores.

Pilulæ contra Paralysin:
℞. Mass. pilul. arthet ℈i.
Scamm. sulph. gr. iii. vel iv.
Extr. troch. alband. (sunt nil aliud, quàm Colocynth. pulueris) gr. i.
Cum ess. salv. f. Pilulæ,
D. S.
Pilulæ purgantes.

Hic basis est massa pilularum arrhriticarum, cuius dosis aliàs ad minimum ℈ii. sed fastidiosa est dosis: Ergò stimulantia hic adduntur, ut eò minori quantitate præscribi possit.

Pilulæ contra affectus Hypocondriacos:
℞. Mass. pilul. de Amm. Quer. ℈i.
Extr. martis ℈ß.
Trochisc. alband.
Scamm. sulphurat. an. gr. i.
Cum Ess. martis liquida,
F. Pilulæ,
D. S.
Pilulæ laxatiuæ.

Aliæ:
℞. Mass. pilul tart. Querc. ℈i.
Vitrioli martis ad albed. calc. gr. v.
Scamm. præp. gr. j.
Cum Ess. gum. ammoniaci f. Pilulæ,
Capiantur bibendo desuper largum haustum calidum.

Pilulæ splenetica blandè laxantes:
℞. Mass. pilul. aloephang. cum scamm. gr. xv.
Gum. ammoniac. cum aceto sol. & insp. ℈ß.
Extr. troch. alband gr. ß. ad gr. j.
Cum Spirit. Cochlear. f. Pilulæ.

Pilulæ laxantes & aperientes pro virgine in mensium obstructione:
℞. Mass. pilul. de hier. cum agar. gr. xv.
Extr. sabinæ gr. v.
Troch. alband. gr. i.
Cum Spirit. vini crocat. f. Pilulæ.

Aliæ pro muliere, mensium suppressione, & ob id passione hystericâ laborante, singulis 14. diebus repetendæ:
℞. Mass. pilul. aggregat. ℥i.
Castor. ʒß.
Myrrh. el. gr. xv.
Extr. troch. alband gr. vii.
Cum Ess splen. bouis vel emmenagog. f. Pilulæ No. cxx.
Inaurandæ, vel adspergendæ pulvere succini vel cinnamom. quæ dicuntur uterinæ; vel irrorentur cum aliquot guttis olei destillati Sabinæ, quod fortiter menses ciet.

Hic obseruetur proportio: Basis est mass. pilular. aggregatiuarum ℥j. Jam dixi, quod ℈i. sit dosis harum pilularum pro una vice, ut inde ℈iv. essent assumendæ. Cæterùm sunt talia subiecta leniter purganda propter symptomata grauia concurrentia, propterea non integrum scrupulum, sed tantum gr. xv. Huic basi, tanquam dirigens, additur castoreum in proportione dupla: additur myrrha, quæ etiam est egregium in his affectibus; sed quoniam est fortior castoreo, propterea adhibetur duplum castorei ad massam pilularum, & duplum myrrhæ ad castoreum. Stimulus sunt Extractum trochiscorum alhandal. Deberent quidem esse gr. iv. ut responderent basi: sed ratio, cur posuerim vii. est, quoniam massa pilularum non vehementer purgat.

Pilulæ laxantes contra obstructionem alvi in muliere hysterica:
℞. Mass. pilul. de Ammon. Querc. ℈i.
Extr. Castor. gr. iii.
Myrrhæ,
Scamm. sulphurat. an. gr. i.
Cum Essent. gran. Actes f. Pilulæ.

Fortiora purgantia his non conveniunt; irritant enim crabrones.

Pilulæ laxantes & simul anodyna in colica ex pituita vitrea:
℞. Mass. pilul tartarear. gr. xv.
Mercurii dulc. gr. viii.
Scamm. sulphurat.
Laud. opiat. an. gr. i.
Ol. destillat. succ. gtt. ii.
Cum Ess. succini f. Pilulæ,
D. S.
Pilulæ laxatiuæ.

Purgare volo senem sexaginta annorum vertiginosum, qui mitiùs tractandus: imò senes rarò vel nunquam sunt purgandi. Huic ergo præscribo has pilulas:
℞. Mass. pilul. de succ. Crat. (in hac nihil purgat nisi aloe, & possunt assumi hæ pilulæ sine forti purgatione) gr. xv.
Extract. vel succ. inspiss. Chærefol. (specifici & appropriati in vertigine) ℈ß.
Succini præpar. (specifici in vertigine & apoplexia senum) gr. vi.
Scamm. rosat. gr. i. vel gr. iß.
Ol. destillat. succin. gtt. ii.
Cum Ess succin. f. Pilulæ No. 35.
D. S.
Pilulæ laxatiuæ ad caput.

Pilulæ contra affectus catarrhales laxantes:
℞. Mass. pilul. de succ. Crat. ℈i.
Extr. Rorismar. gr. iii.
Res. Jalapp. gr. ii.
Cum s. q. Essent. catarrhal. f Pilulæ.

Sequitur nunc secundus modus præscribendi pilulas ex Extractis purgantium. Exemplum sit tale in affectibus biliosis:
℞. Extr. Helleb. nigri ℈i.
Pulu. hepat. rub. vel crem. tart. gr. vi.
Scamm. sulphurat. gr. ii. vel iii. (plus minus pro constitutione ægri)
Cum Essent. Absinth. vel Cent. min.
F. Pilulæ,
D. S.
Pilulæ bilem purgantes.

℞. Extr. panchym. Croll. ℈i
Formentur pilulæ pro 1. dosi.

Pilulæ stomachico cephalicæ:
℞. Extr. cathol. And.
Panchym. Croll. an. ℈ß.
Mastich.
Succin. præp. an. gr. iv. vel v.
Extr. troch. alband. gr. i.
Cum tinctura antimonii tartaris.
F. Pilulæ,
D. S.
Pilulæ purgantes pro una vice.

Pilulæ purgantes contra deficientem stomachi digestionem ex copioso muco acido:
℞. Extr. cathol. gr. xv.
Trochisc. alband. gr. i. vel ii.
Gum. ammoniaci in aceto sol. gr. xii.
Cum s. q. Elix. Propriet.
F. Pilulæ,
D. S.
Pilulæ stomachales.

Pilulæ antiscorbuticæ:
℞. Extr. Helleb. nigr. gr. xv. ad ℈i.
Gum. ammoniaci in aceto sol. ℈ß.
Scamm. rosat. gr. ii.
Extr. troch. alband. gr. i. ad ii.
Cum Ess. Fumar. compos.
F. Pilulæ minores,
D. S.
Pilulæ purgantes.

Ubi obseruandum, quod tres pilulæ constituant gr. i.

Pro purgandis humoribus melancholicis in mania, possunt fieri tales pilulæ:
℞. Extr. Helleb. nigri ℈i.
Martis aperit. gr. viij. vel ℈ß.

Succ. fumar. insp. gr. v.
Scamm. rosat. gr. i. vel ii.
Cum *Ess.* Fumar. comp.
F. *Pilulę*,
D. S.
Ut ante.

Pilulę antivenereę seu ad Luem Gallicam, Gonorrhœam virulentam, scabiem, &c.
♃. *Extr. panchym. Croll.* gr. xii. xv. ad ℈i.
Mercurii dulc. gr. xv. ad ℈i.
Extr. troch. alband. gr. ii. vel iii.
Olei destillat. Guajac. gtt. ii.
Cum *Ess. Lignor.*
F. *Pilulę*,
D. S.
Pilulę sanguinem mundificantes.

Pilulæ Hydropicæ:
♃. *Extr. elater.* gr. xv.
Troch. alband. gr. i.
Res. Jalap. gr. v.
Olei destillat. bacc. Junip. gtt. ii.
Cum *Ess. Absinth.*
F. *Pilulę*, S.
Pilulę purgantes.

Basis hìc est composita, ex Extracto elaterii & resina jalappæ: *stimulans* est extractum trochiscorum alhandal.

Aliæ:
♃. *Extr. elater.*
Panchym. Croll. an. ℈ß.
Mercurii dulc. gr. ix.
Res. Jalappę gr. i.
Cum *Ess. Absinth.*
F. Pilulæ,
D. S.
Pilulę purgantes.

Vel
♃. *Extr. elater. ritè parat.* gr. xv.
Troch. alband. gr. i.
Mercurii vitę gr. ii. ad iii. vel hujus loco *mercurii dulc. cum mercurio vitę* ad imit. *Hartm.* ℈ß.
Cum *Ess. Absinth.*
F. *Pilulę*,
D. S.
Ut ante.

Pilulę laxantes in suffocatione hysterica:
♃. *Gum. ammoniaci in aceto sol. & insp.* gr. ix. ad xv.
Extr. Castor. gr. v.
Troch. alband. (est appropriatum remedium in passione hysterica) gr. i. ad iß. vel ii.
Cum *Ess. salvię*, *Rorismar.* vel *Elixyr uterin. Croll.*
F. *Pilulæ*,
D. S.
Ut suprà.

Hoc modo præscribuntur pilulæ ex extractis. Et quidem hæ pilulæ ex extractis præparatæ commendantur insigniter, & præferuntur iis, quæ fiunt ex massa pilularum. Ratio est hæc: In massis pilularum, ex veterum methodo præscriptis, purgantia omnia inexistunt cruda, & quorum malignitas non est correcta: E contrà in his extractis purgantibus per extractionem, digestionem, & præparationem, purgantium cruditas & malignitas infringitur, & temperatur, & ita corrigitur; unde etiam non talia tormina & symptomata sequuntur pilulas ex extractis paratas, qualia solent sequi eas, quæ fiunt ex massis pilularum officinalium.

Adhuc notandum: quod Extracta purgantium resinosorum per spiritum vini extrahantur, quæ resina stomacho vel intestinorum parietibus adhærendo hypercatharses aliavè gravia mala excitare potest, uti hoc rectè attendit ZWELFERUS *Pharm. Reg. pag.* 35. Hoc ergo ne fiat, propterea horâ unâ vel alterâ post haustum pilularum purgantium ex extractis resinosis commodè dabitur jusculum salitum, vel etiam jusculum avenaceum, item jusculum pisorum, quoniam hæc abstergunt: vel assumitur cum jusculo quocunque aliquantulum cremoris tartari, quoniam hæc, uti dixi, abstergunt intestina in specie tartarus, & stimulant, ut promptiùs postmodum fiat ægri purgatio, id est, cacatio.

Hæ fuerunt pilulæ, quæ præscribuntur ex Extractis.

Interdum soli pulveres, vel assumptu ingratiores, vel periculosiores, debito corpore excepti, in pilulas compingi possunt, ut ex sequentibus pilulis videre est: v. g. sint præscribendæ

Pilulæ in cachexia:
♃. *Pulv. Jalapp* gr. xv.
Antimonii diaphor. martial. ℈ß.
Extr. troch. alband. gr. i.
Cum ſ. q. *Extr. Helleb. nigr.*
F. *Pilulæ.*
D. S.
Pilulæ purgantes pro una vice.

Extracto Hellebori nigri hæc excipiuntur, ut consistentia eius crassior eò faciliùs absorbeat pulveres, in formam pilularum.

Pilulę contra gonorrhœam inveteratam malignam, scabiem ferinam, guttam rosaceam contumacem &c.
♃. *Turbith. miner. Croll.* gr. v. ad vi.
Cum ſ. q. *Theriacę*
F. *Pilulę*,
D. S.
Pilulę singulares.

Sed vix ordinantur, nisi pro robustioribus.

Pilulæ in desperata alui obstructione:
♃. *Auri fulmin. cum spiritu salis ammoniaci præcipitat.* gr. vi. ad ℈ß.
Cum ſ. q. *Extr. Helleb. nigri*
F. *Pilulę*,
D. S.
Pilulę aperitivę.

Atque tales sunt pilulæ, quas pro scopo sensiliùs commovendi corpus, & repetitis evacuandi vicibus, subinde sub morborum cursu, præscribere cogitur Medicus. Cogitur, dico, cùm speciosus purgationis titulus ingentem tegat imposturam, cùm quævis, præsertim fortior, purgatio tantum noceat, quantum prosit. Cùm verò in plurimis morbis chronicis, sub generali cachexiæ & affectus hypochondriaci & scorbuti titulo comprehensis, uti & iis, qui torminibus colicis obnoxii, quò & senes pertinent, qui non rarò laborant apepsiâ & bradipepsiâ, item in quibus metus est imminentis apoplexiæ, & similium affectuum, copiosior talis evacuatio ferè nociva manifestò esse soleat, cùm talia subjecta à leniori etiam evacuante facilè exolvantur, ut loquuntur Practici; ob id, ut saltem primæ viæ quasi per epicrasin à muco vel pituita plus minus viscida ac acida liberentur, & ita producta morbosa, si non æquè semper radix morbi (hoc est à posteriori, si non à priori) removeantur, lenioribus, seu quorum vis primas vias non transcendit, ex evacuantibus, nunc solis, nunc appropriatis vel absorbentibus, præsertim martialibus, vel incidentibus, præsertim gummatibus, sociatis, præscribuntur pilulę, quâvis septimanâ, vel quovis lunæ decremento, vel singulis 14 diebus, vel singulis mensibus, idque vesperi, unâ alterâvè horâ ante cœnam, unde & *pilulæ ante cibum* quibusdam audiunt, assumendæ, ut ita sub chyli vehiculo innoxiè distribui, & circa primas vias saltem suo officio fungi, adeoque alvum laxare, sordes exterminare, & loca pura sustinere possint, ne tales morbi chronici in graviores paroxysmos exacerbari possint.

Basis harum pilularum est aloe & gummi ammoniacum, & quidem aloe pro scopo detergendi & evacuandi, gummi ammoniacum pro scopo resoluendi mucum acidum viscidum & tenacem; quibus & stimulus addi poterit. Cum verò aloe parte sui gummosâ in exili licet dosi, leniendi tamen huic scopo, dicto modo usurpata optimè inseruiat; hinc crebriùs ex hac sola, ita tamen præparata, ut pars eius gummosa magis quasi extrauertatur, resinosa verò infringatur vel separetur, tales *pilulę usuales*, quæ aliàs Germ. *Haus-Pillen*, item *pilulę stomachales*, vocantur, parari solent: quales sunt v. g. Angelicæ Francofurtenses, Glassianæ, omnibus pilulis laxativis præferendæ, (vid. HOFFMANNUS *Clav. Schrœder. l.* 2. *cap.* 73. *p.* 105. & *lib.* 4. *sect.* 4. *pag.* 635.) item *Ludovicianæ* in *Pharmac. pag.* 179. item *de sale tartari pag.* 79. *Tilemannianæ Mater. Med. pag.* 214. item majoris apparatus istæ de Aloe violata, de aloe rosata, de quibus SCHROEDERUS *Pharm. l.* 4. *class.* 3. *pag.* 253. ut nihil dicam de aliis huc suo modo revocandis, ut pilulis de Ammoniaco *Quercetani*, (vid. SCHROEDERUS), quæ à gr. xii. xv. ad ℈i. ante cœnam deglutitæ suaviter laxant, item tartareis *Quercetani*, aloephanginis cum scammonio, de tribus Ruffi, & ex his constructis *pilulis Balsamicis Cnoffelii M. A. N. C. Ann.* 6. & 7. *Append. pag.* 19. Verùm hæ omnes, sive ex aloe sola, sive ex aliis magistrali compositione natis, constent, ferè ceu officinales vel pluribus in locis introductæ sunt, vel à Medico priuatim dispensantur, adeoque ad magistraliter præscribendas magis pertinent. Verbi gratiâ

♃. *Mass. pilul. de aloe ros.* gr. vi.
F. *pilulæ minores*,
D. S.
Pilulæ aperitivæ.

Quodsi verò paulò efficaciores, tam pro alterandi, quàm pro abstergendi scopo, pilulæ usuales ordinandæ, quales ferè omni menstruo spatio sub ultima lunæ quadra in hodierna luxuriosa diæta dicto modo ante cœnam capiendæ, hisce ferè modis præscribi solent.

♃. *Gum. ammoniaci in aceto sol. & insp.* ℥ß.
Aloes lucid. ʒii.
Mastich. el.
Myrrhæ el. an. ʒß. ad ℈ii.
Extr. troch. alband. ℈ß. ad gr. xv.
Cum *Ess. Absinthii*,
F. *Pilulæ minores*.
Dosis à 10. 12. ad gr. xv. ad summum ℈i.

Euacuant blandè sordes in primis uiis stabulantes. Si eas magis laxatiuas reddere uolumus, imminuitur dosis gummi ammoniaci, & au-

& augetur aloe. Usurpantur singulis mensibus sub lunæ decremento.

Alia sit formula *pilularum usualium*, iis qui laborant *malo hypochondriaco*, item *passione hysterica* atque *scorbuto*, ita præscribenda:

℞. *Gum. ammoniaci aceto scyllit. sol. & insp.* ℥i.
Aloes succotr. ℥ß.
Extr. Helleb. nigr. ʒj.
Myrrhæ ʒii.
Mastich.
Croci an. ℈ii.
Cum f. q. *Ess. Fumar.* f. *Pilulæ instar pisorum*, quorum dosis No. vi. vel viii.

His similes ferè sunt *Pilulæ Bartholetti in Encyclopædia*, quas præscribit in latitudine sanitatis seu statu conualescentiæ, ubi quidem non valdoperè quis ægrotat, interim tamen propter viscus aliquod læsum facilè labi potest in morbum.

Harum omnium loco sint pilulę *aperientes Tilemanni* in affectibus chronicis:

℞. *Aloes succot. luc.* ℥i.
Gum. ammoniaci in aceto squillit. sol. ℥ß. ad ℥i.
Tartari vitriolat. ʒiii.
Cum *Tinct. tartari* seu *Ess. martis* f. *Pilulæ minores*, aut saltem mediocres, quarum dosis No. 5. 7. 9. 11. ad 13. numero scilicet, ex vulgi superstitione, impari, capiantur bihorio ante cœnam.

Blandè laxant, stomachum euacuant, & fomitem successivè subtrahunt.

Vel

℞. *Aloes lucid.* ʒi.
Mag jalapp. gr xv.
Gum. de Peru ℈ß.
Extr. troch. alband. gr. iii.
Cum *Elix. propr. sine acido* f. *Pilulę pro quatuor dosibus*. S. *Pilulæ laxatiuę pro quatuor dosibus*.

Vel etiam sine aloe, ex solis alterantibus cum stimulo sensiliore *ad imitationem Praxeos Syluianę præscribuntur*;

℞. *Galban.* cum *aceto depur.* ʒß.
Troch. alband. gr. iv.
Scamm. præp gr. iii.
Cum f. q. *ol. destillati Carui* f. *Pilulę* No. xLv. pro tribus dosibus vespertinis.

℞. *Gum. ammoniac.* cum *aceto depur. & insp.* ℈i.
Vitrioli martis ad albed. calc. gr. v.
Troch. alband. gr. iß.
Scamm. præp. gr. j.
Cum *ol. destillat. Fœnic.* f. *Pilulę minores*: pro una dosi quouis mense capiendæ.

Vel ad imitationem *Gnoffelianarum supra allegatarum*:

℞. *Mass. pilul. de trib. Ruffi*,
Extr. Helleb. nigr. an. ℈ß,
Vitrioli martis ad albed. calc. gr. v.
Scamm. præp. gr. i.
Cum f. q. *Ess. Gum. ammoniaci* f. *Pilulæ*.

Atque tales hypochondriacis nostratibus ferè proficuæ existunt: quibus tamen & puluis supra præscriptus multum conferre solet, siccioribus nempè istis magisque exhaustis.

Pertinent huc
Pilulæ Riuerii polychrestæ ad morbos deploratos:

℞. *Mass. pilul. Ruffi*,
Antimonii diaphor.
Gum. Guaiac. an. ʒß.
Balsam. Peruu. q. s.
F. *Massa pro pilulis*. quarum dosis est ℈i.

Quibus pro ulteriori stimulo, si lubet, addatur *scammonium sulphuratum* ad gr. ii.

Hæ continuentur aliquamdiu, & aliis irritis, in morbis desperatis summum erunt remedium. *Pilulæ Ruffi* ingredientes è *croco*, *myrrha* & *aloe* constant, & sunt quasi *Elixyr proprietatis siccum*.

Quoad *usum* ergo legitimum harum *pilularum usualium*, notetur: quod constent ex remediis efficacioribus, & propterea formantur pilulæ, ut remedia ingrata delicatis propinari possint. Cùm ergò aloe & reliqua ingrediētia sint amarissima & ingrata, hinc sub forma pilularum propinatur. Quò & id accedit, quod quæ aliàs sub magna dosi propinantur, in pilulis paruâ potiùs satisfaciant: plerumque enim ad ℈i. vel ad summum gr. xxv. rarissimè ad 30. grana, pro una dosi dantur. Hinc remedia illas efficaciora intrent: unde aloe ut plurimum est basis pilularum laxatiuarum, cui pro stimulo additur colocynthis vel scammonium.

Cæterùm, præter talem euacuandi scopum etiam pro vario alterandi fine præscribi ferè solent pilulæ, præsertim ex Extractis quibusdam ceu basi, additis aliis convenientibus: interdum tamen soli pulveres præscribi solent, iique excipiendi succo quodam inspissato siue Rob appropriato, vel alio corpore, ut ita in debitam consistentiam pilularum redigantur: interdum ex utrisque simul pilulæ compinguntur, pro varia intentione; ita tamen, ne integra compositio ℈i. vel ʒß. ad summum excedat. Res exemplis clarior erit: Sint ergò

Pilulæ febriles, *in febribus intermittentibus chronicis* ante paroxysmum capiendæ, pro infringendo rigore & intendendo æstu:

℞. *Extr. Absinth.*
Card. bened.
Cent. min.
Theriacal. an. gr. v.
Ol. destillat. caryophyll. gtt. iii.
M. f. *Pilulæ*,
D. S.
Pilulæ febriles.

Vel

℞. *Extr. Absinth.*
Cent. min.
Gentian.
Imperator. an. gr. v.
Ol. destill. Caryophyll. gtt. ii. vel iii.
F. *Pilulæ*.
Capiendæ ante paroxysmum.

Commodè etiam pilulis hisce febrilibus *extracti trochiscorum albandal* gr. ii. ad iii. tàm pro alterandi quàm laxandi scopo, addi possunt; utut sub debita diaphoresi levior laxatio accidere soleat.

Usitatè solent Pilulæ alterantes præscribi ex Laudano Opiato, in quibus usus eius est necessarius; potest tamen etiam permisceri aliis ingredientibus pro scopi ratione: sic præscribuntur tales *pilulæ in febre ardente maligna cum agrypnia & jectigatione* coniuncta:

℞. *Extr. theriacal.* gr. vi. vel vii.
Laud. Opiat. gr. iß. vel ii. pro varietate præparationis.
Cum *spiritu theriacal. campb.* f. *Pilulæ*,
D. S.
Pilulæ somniferæ.

Extractum theriacale præscribitur in parua dosi, propterea, quoniam in Theriaca jam est opium, & insuper etiam additur opium.

Pilulæ sudorifere & suauiter somniferæ in ægro inquieto:

℞. *Extr. card. bened.* ℈ß. ad ℈i.
Laud. opiat. ferm. gr. ii.
Cum *ol. Anisi* vel *Campb.* f. *Pilulæ*,
D. S.
Pilulæ sudoriferæ.

Loco olei destillati anisi aut camphoræ, si ferre possunt patientes, substituatur *oleum tartari rectificatum*, incredibilem sudorem cient pilulæ.

Aliæ *pilulæ sudoriferæ anodynæ*:

℞. *Extr. card. bened.* ℈ß.
Lignor. gr. v.
Theriacal.
Laud. opiat. an. gr. ii.
Cum *Essent. lignorum* f. *Pilulæ*.
D. S.
Pilulæ sudoriferæ pro una vice.

Vel

℞. *Extr. lignor.* gr. xv.
Croci gr. iii.
Cum *ol. destillato tartari fœtid. rectif.* f. *Pilulę*,
S. ut anteà.

Item

℞. *Extr. card. bened.*
Rad. gentianæ r.
Ligni guaiac. an. gr. v.
Salis vol. cornu Cerui gr. iii.
M. f. Pilulæ.
S. ut anteà.

Pilulę contra Cardialgiam cum Soda coniunctam alterantes:

℞. *Cretæ* ℈ß.
Pulu. later. coct. gr. viii.
Nuc. moschat. gr. v.
Cum *ol. expr. Nuc. moschat.* f. *Pilulæ*.

Pilulæ contra diarrhœam, natam ex nimio esu uvarum:

℞. *Terræ sigillat.* gr. xii.
Corall. rub. præp. gr. vi.
Laud. opiat. gr. ii.
Cum f. q. *syr. Cydon.* f. *Pilulæ*.

Pilulæ sistentes vomitum in nephritide:

℞. *Extr. calam. arom.* gr. vi.
Castor.
Zedoar. an. gr. iv.
Laud. Hyster. gr. v. vel vi.
Cum *ol. Terebinth* f. *Pilulę*.

Pilulæ contra gonorrhœam malignam:

℞. *Terebinth. Cypr.* ʒi.
Mercurii dulc. ʒß. vel ℈ii.
Oss. sepiæ præp. ʒß.
M. f. *Pilulæ*,

irrorandæ aliquot guttis *olei destillati succin.* pro tribus dosibus

Hic quidem pro una dosi sunt ℈ii. & ultra: sed notandum, quod mercurius dulcis admodum ponderosus sit.

In Phthisi confirmata pro tussi, sudore, &c. nocturnis inhibendis:

℞. *Antibect. Poter.* ℈i.
Sacch. saturni ℈ß.
Extr. Croci gr. v.
Laud. opiat. ferm. gr. ii. ad iii.
Cum s. q. *Bals. de Capaibe* f. *Pilulæ*,
pro duab. dosibus, bihorio ante cœnam sumendis.

Pilulæ in tussi sicca nocturna ex lympha acriori:

℞. *Succin. præp.* ℈ß.
Myrrhæ el.
Sal. vol. succin. an. gr. v.
Extr. Croci gr. ii.
Laud. opiat. ferm. gr. i.
Cum *syr. Papav.* q. s. f. *Pilulæ*, S.
Pilulæ catarrhales contra tussim.
Usurpandæ horâ unâ ante cœnam vel sub introitum lecti.

Vel

℞. *Extr. sulph. pulv.* gr. xij.
Myrrhæ el. gr. iv.
Extr. Croci gr. ii.
Laud. opiat. gr. i.
Cum s. q. *tinctura sulph.* f. *Pilulæ*,
vesperi capiendæ.

Conferantur *Pilulæ de styrace*, item *ad tussim* SCHROEDERI *Pharmac. l. 2. cap. 73. pag. 252.* vel *de styrace* SYLVII *l. 1. Prax. cap. 20. §. 36.* Succinctæ hæ sunt compositiones, & non contemnendæ in tussi nocturna sicca, quando ex inclementiori aere tempore hyberno tussis excitatur, tunc in principio affectus propinentur, & erunt elegantes, etiam in tussi sicca gravidarum.

Contra Agrypniam melancholicam:

℞. *Mag. Corall. cum succ. citr.* gr. xv.
Sacch. saturni gr. viii.
Laud. opiat. gr. ij.
Cum *Rob Juniperi* f. *Pilulæ*,
D. S.
Pilulæ somniferæ.
Sumantur vesperi hora una vel duabus ante pastum,

Et hæ sunt pilulæ pro usu interno. Interim præscribuntur etiam à modernis quibusdam pro scopo externo, loco ferè trochiscorum veteribus usitatorum, sive deinde lentè deglutiantur, sive non. Illuc pertinent pilulæ officinales becchicæ sive sublinguales, in tussi, asperitate faucium, raucedine, & similibus faucium affectibus, à lympha nimis acri obortis, usurpandæ. Præscribuntur secundum MORELLUM ex rebus, quæ vim habent demulcendi acrimoniam lymphæ, & temperandi raucedinem, quâ temperata, cessabit tussis. Quodsi lubuerit præscribere magistrales, tunc possunt præscribi in tali formula:

℞. *Succ. Liquirit. in aqua appropr. solut. & insp.* ʒiii.
Sem. papav. alb. ʒi.
Rad. Ireos Flor.
Benz. an. ʒß.
Cum *mucil. Tragac. in aqua asthmat. dissol.*
F. l. a. *Pilulæ hypoglotides seu sublinguales.*

Harum enim pilularum semper aliquot ponantur sub lingua, ut sensim sensimque liquescant, & liquefactæ per fauces cum lympha dilabantur, ut lymphæ acrimoniam, & inde ortos faucium affectus leniant, temperent & demulceant. Nihilominus hæ pilulæ non amplius in frequenti adeò sunt usu.

Præter has etiam præscribuntur aliæ pilulæ, pro usu externo sine deglutitione, pro varietate scopi variæ: sed rariùs hoc; nec nisi in specialibus quibusdam casibus, v. g ad odontalgiam, ex Extracto ligni guaiaci, & Laudano opiato cũ oleo destillato Origani Cretici formantur pilulæ denti dolenti vel cavo applicãdæ aut intrudendæ: E. g.

℞. *Extr. lign. Guai.* gr. iii.
Laud. opiat. gr. ii.
Olei destillat. Caryophyll.
Orig. Cretic. an. gtt. i.
M. f. *pilulæ minores*, S.
Pilulæ contra odontalgiam.

Vel

℞. *Flor. Benz.* gr. vi.
Opii cum spiritu vini sol. & insp. gr. iii.
Cum *Extr. theriacal.* q. s.
f. *Pilulæ*,
D. S.
Ut ante.

Quò etiam pertinent pilulæ de calce viva, item odoriferæ Mynsi. *Armament. sect. 7. p. 145.* Sic pilulæ apophlegmatizantes ex Extracto Nicotianæ cum pauco mercurio dulci, item cum essentia nicotianæ, ex mercurio dulci cum sufficienti quantitate gummi tragacanthæ aqua rosarum soluti, pro juvante salivatione sub ptyalismo venereo præscribuntur: E. g.

℞. *Extr. Nicot.* gr. iii.
Zedoar. gr. ii.
Mercurii dulc. gr. xv.
Cum *Ess. Nicot.* f. *Pilulæ*,
D. S.
Pilulæ ad salivam.

Talium pilularum una submittitur linguæ, & huc detinetur, ne deglutiatur, & sufficiens sequatur salivatio. Quod si verò hæc non succedat, substituantur sequentes:

℞. *Merc. dulc.* ℈i.
Cum s. q. *Trag. in aqua ros. solut.*
F. *Pilulæ maiores* No. ix.
Sign. ut suprà.

CAPUT III.

POTIONES SIVE MISTURÆ VARIÆ, ET SUBORDINATÆ FORMULÆ.

Tertium caput Misturas varias depromit, quarum frequentissima est præscribendi formula; cùm nullæ magis sint aptæ pro omnis generis medicamentis suscipiendis, quàm Misturæ hę. Concinnantur ex variis ingredientibus, primariò liquidis & fluidis, hinc & minus fluidis & siccis quoque, certa proportione & dosi coordinatis, nunc pro una nunc pro pluribus vicibus assumendæ, idque scopo vario, habitâ semper, quantum possibile, saporis & odoris, ratione.

In hisce autem duo attendenda: *Materiale* nimirum, atque *Formale*.

Materiale sunt vel liquida, vel sicca, vel fixa, vel volatilia, & sic porrò.

Formale verò quod concernit; hic observetur primò dosis ingredientium, tam generalis, quàm specialis. Hæc, specialis scilicet, variat pro varietate simplicium. Sic v. g. salia volatilia in forma sicca præscribuntur ad gr. xv. vel ℈i. ialappa ad ℈i. pulvis stomachalis ad ℈i. specificum febrile Crollii ad ʒi. Elixyr proprietatis ad ʒß.

Cæterum attendatur quoque dosis generalis, qua nempè ratione & proportione ingredientia misturas debeant ingredi, ut sequatur genuina proportio & elegans miscela, ut coniunctim tot doses efficiant, quot requiruntur.

In ipsa autem compositione annotetur:

1. *Liquor* constituens misturam, qualiscunque fuerit: &
2. Ipsa *addenda* & dissolvenda multiplicia.

Liquor est multiplex, ordinariè aqua quædam destillata, una vel plures, sive simplex, sive aqua quædam destillata composita. Interdum etiam loco aquæ cuiusdam destillatæ assumitur decoctum aliquod simplex, vel etiam aliquantisper compositum. Loco decocti interdum assumitur Infusum quoddam appropriatum in convenienti quantitate, quod ipsi potioni corpus conciliat. Liquori simul propter gratiam saporis adiungitur syrupus quidam appropriatus, ne nimiũm nauseosa sit potio.

Addenda & dissolvenda reliqua sunt varia appropriata, ut aquæ appropriatæ spirituosæ: hæ enim, quoniam sunt nimis penetrantes, corpus non possunt constituere, propterea quoque, quoniam in minori quantitate sunt præscribendæ; Deinde succi dissolvuntur in iisdem. Essentiæ vel spiritui vegetabilium adduntur etiam spiritus animalium essentificati, id est, suo sale volatili acuati: item olea & salia volatilia appropriata: dissolvuntur etiam non rarò extracta, confectiones, item electuaria quædam officinalia appropriata: sic etiam tincturæ ex vegetabilibus.

Ingredientium præterpropter *proportio* est, ratione scilicet doseos generalis, quæ tamen per specialem cuiusvis ingredientis dosin ratione facultatis specificæ, huiusque sub præparatione magis vel minus concentratæ, determinanda ulteriùs venit:

Liquoris, sive sit aqua simplex destillata, sive infusum, sive decoctum, ℥i.
Aquæ minus spirituosæ ʒß.
Aquæ spirituosæ compositæ ʒi. vel ʒii. ad ʒß.
Succi ʒii. vel iii.
Elixyr ʒi. vel ʒii.
Spiritus volatilis inflammabilis ʒi. ad ʒii.
Spiritus volatilis urinosi, si sit probè rectificatus & acris, ʒß. ad ʒi.
Syrupi edulcorationis gratia addendi ʒi. ad ʒii. vel ʒiii. ad summum ℥ß.

(Rarò solemus progredi ad maiorem syruporum quantitatem, sicuti veteribus fuit in usu, propterea, ne saccharum inducat noxam, uti sæpius monui)

Electuarii cuiusdam officinalis ℈ii. vel ʒi. præterpropter.
Confectionis cuiusdam analepticæ ℈i. ad ʒß.
Extracti ℈i. ad summum ʒß.
Pulverum ℈i. ad ʒß.
Essentiæ ʒß.
Tincturæ vegetabilium à ʒß. ad ʒi.

Salis

Salis volatilis ʒß. vel gr. xii. ad summum ℈i.
Olei destillati gtt. ii. iii. vel iv. ad v. vel vj.
Ita tamen, ut tota compositio Mixturæ Potionis ordinariæ ℥iii. iv. vel v. vel ad summum ℥vi. non excedat: cui si arida & facilè subsidentia simul permisceantur, sub usu probè agitanda imperatur.

Ratione effectus sunt vel alterantes, vel purgantes; & quidem illæ internæ, & externæ: Internę quæ usurpantur, ordinariò ab assumendi modò *Potiones* appellantur; *externæ* verò potissimùm Epithemata audiunt.

Internè latissimè patet earum usus, cùm quovis ferè in morbo adhiberi pro quovis scopo possint, nisi interdum atonia ventriculi ac intestinorum moderatum earum usum suadeat.

Quoad *modum assumendi*, hauriuntur tales potiones & misturæ vel unâ vice, quando v. g. purgare aut sudorem movere volumus, vel pluribus vicibus, interiectis semper debitis intervallis, quando scopus est indeterminatus & successivè intentus. Unde misturæ tales, quæ pro pluribus dosibus præscribuntur, vel determinantur, quot vicibus assumi debeant; vel indeterminatè ordinantur, ut scilicet æger singulis horis capiat cochlear unum, vel duo ad tria, pro ratione circumstantiarum. Illud, ubi subitanea magis alteratio per sensiliorem operationem procuranda, viribus utcunque constantibus; hoc verò ubi successiva mutatio, præsertim in debilioribus, aut in casibus, in quibus cautiùs nonnihil procedendum, magis locum invenit.

Quoad *Potiones purgantes*, in his præscribendis & describendis, MORELLUS satis est prolixus, utut eundem rarò soleant imitari moderni, qui talibus decoctis & infusis pro purgantibus rarò solent uti, imprimis decoctis: sed si describenda potiuncula purgans à Medico, præscribitur

1. Ex aquis appropriatis, in quibus dissolvitur aliquod extractum purgans in dosi legitima, nullo habito respectu ad proportionem liquoris cum extracto dissolvendo, uti in alterantibus, additis quibusdam appropriatis, & syrupo quodam pro saporis gratia.

Vel etiam

2. Istis aquis appropriatis adduntur pulveres quidam appropriati purgantes, utut sit rarus hic modus & minus usitatus.

Vel

3. Si volumus infundere, facimus potionem purgantem usitatam ex foliis sennæ, infundendo ʒiii. ad ℥ß. foliorum sennæ in liquorem appropriatum, addendo pro stimulo sal tartari, vel crystallos tartari. Nisi enim adduntur tartarea, infusum erit mucilaginosum, quod adhærescendo intestinis, dat tormina & cruciatus. Videantur quę de senna *superiùs dixi*: & cum de his *cap.* 4. sit agendum, hoc loco transeant.

Ut dem exempla de singulis: sit purganda mulier, quæ affectione hypochondriaco-scorbutica & quasi hysterica sit afflicta: huic præscriberem potionem talem purgantem tantum pro una vice; nam rarò pro pluribus præscribuntur:

♃. *Aquæ fumar.* ℥i.
Cinnam. spirituos. ʒi. ad ʒii. ratione odoris.
Extr. Helleb. nigr. vel *Melanag. Querc.* ℈i.
Crem. tart. gr. xv. vel *tart. vitriolat.* ℈ß.
Syr. de pomis Reg. Sab. ʒii. vel iii.
M. f. Potio,
D. S.
Potio purgans pro una vice.

Notetur: Extractum hic in legitima dosi est præscribendum. *Constituens* est aqua fumariæ: *Corrigens* est aqua cinamomi: *basis* pro ratione purgationis est extractum melanagogum vel hellebori nigri: *adiuvans* est tartarus vitriolatus vel cremor tartari.

Mistura pro una dosi *euacuans in hydrope ascite*:

♃. *Succ. rad. Ireos nostr. per resident. depur.* ℥i.
Aquæ cinnam. ʒii.
Syr. violar. ℥ß.
Misc.

Potio alia *purgans* in incipiente hydrope, ad evacuandum serum:

♃. *Aquæ Cent. min.* vel *Hyssopi* ℥i.
Cinnam. spirituos. ʒi. ad ʒiii.
(additur hæc purgantibus propter gratiam saporis & odoris)
Pulv. rad. Jalapp. gr. xv.
Scamm. præp. gr. iii. vel *Extr. troch. alband.* gr. ii. vel *Mag. gum. de Peru* gr. vi.
Syr. de Cichor. cum Rhabarb. ʒiii. vel ℥ß.
M. f. *Potio*, S.
Potio purgans pro una vice, bene circumagitanda.

Constituens hìc est aqua centaurii minoris vel hyssopi: *basis* est pulvis radicis jalappæ: *adiuuans* est extractum trochiscorum alhandal, vel scammonium præparatum, vel magisterium gummi guttæ. Agitetur autem eum in finem, ne pulvis subsideat, & ritè operetur.

Mistura laxativa resolvens & evacuans mucum viscidum *in dolore hypochondriaco*:

♃. *Infus. fol. senn. cum sale tartari par.* ℥iß.
Salis hypoch. digest. gr. vii.
Scamm. sulphurat. gr. iii.
Syr. rosat. ex multipl. infus. ʒiii.
M. D. S.
Potio laxativa pro una vice.
Vel

♃. *Aquę Menth.* vel *succ. pom. Borsd depur.* ℥iß.
Gum. ammon. in aceto sol. gr. xv. ad ℈i.
Salis hypochondr. dig. ℈ß.
Scamm. sulphurat. gr. ii.
Extr. troch. alband. gr. ß.
Syrup. rosat. solut. ʒiii.
Misc.
Vel

♃. *Aqua Mentha* ℥i.
Cinnam. ʒii.
Gum. ammon. aceto sol. ℈i.
Tart. vitriolat. ℈ß.
Ext. troch. alband. gr. i ad ii.
Syr. fœnic. ʒiii.
M. S.
Potio laxatiua emolliens.

Hauriatur pro una vice.

Mistura contra dolorem hypochondrii dextri terebrantem laxativo-anodyna:

♃. *Aquæ Chamomill.* ℥i.
Gum. ammon. in aceto sol. ʒß.
Tartar. vitriolat. gr. xii.
Scamm. sulphurat. gr. ii. vel iii.
Laud. Hyster. gr. vi.
Syr. de spina cerv. ʒiii.
M. S.
Potio laxativa contra dolores.

Mistura pro una dosi *euacuans in Hydrope*:

♃. *Aquæ fragor.* ℥i.
Pulu. jalapp. ℈i.
Tart. vitriolat. ℈ß.
Syr. rosat. solut. ℥ß.
M. S.
Mistura pro una dosi euacuans in Hydrope.

Alia formula:

♃. *Succ. Ireos nostr. rec. expr. per resident. depur.* ℥ß. ad ʒvi. vel ℥i.
Aquæ Cinnam. spirituos. ʒii.
Pulv. Jalapp. gr. xv.
Tart. vitriolat. ℈ß.
Syr. violar. solut. ʒiii.
M. S. ut anteà.

Verùm hæ potiones sunt ingratæ.

Cæterùm Infusio sennæ loco liquoris constituentis præscribi potest: E. g. sit

Mistura blandè *alvum emolliens* in imminente *morbo iliaco* ex obstructione à stercoribus:

♃. *Decoct. passul. cum tantillo senn. & crem. tart.* vel *Decoct. passul. cum tamar.* ℔ß.
Olei Amygd. dulc. ʒii. vel iii.
Syr. de pomis ℥ß.
M. S.
Potio aperitiva.

Interdum pro purgatione pectorali solet in talibus liquoribus appropriatis dissolvi Electuarium de carthamo, idque ab ℥ß. ad ʒvi. quoniam superiùs jam aliquoties monui, quod carthamum sit dicatum pectori: v. g. in tussi & asthmate potest dissolvi in aqua marrubii, hyssopi, fœniculi, aut simili alia appropriata. Nam reliqua electuaria ut dissolvantur, impedit magna dosis, in qua sunt præscribenda, & consuetudo ægrotantium, qui respuunt potiones magnas, & haustus medicinales.

De Potionibus purgantibus, quas habet MORELLUS, legantur, utut rarò præscribantur; nihilominus si exigatur talis ab ægro, Medicus necesse est, ut habeat cognitionem præscribendi illam.

Essentiæ resinosæ, ut ex parte *supra dictum*, non adeò commodè miscentur potionibus, nisi in parva dosi: si tamen desideretur Essentia purgans, qualis composita prostat in officinis nostris, quæ paratur ex simplicibus purgantibus extractis cum spiritu vini, commodè potest præscribi à Medico talis essentia à ʒiß. ad ʒii. & quidem hoc modo:

♃. *Ess. cathol. purg. Mich.* ʒii.
D. S.
Essentia purgans pro una vice.

Assumitur in cochleari iusculi vel alio modo.

Vel permiscetur Essentia ad ʒii. cum syrupi rosarum solutivi ℥ß. ad ʒvi. quoniam facilè solet permisceri cum hoc syrupo, & hic solet obtundere gustum acrem essentiæ, & præscribitur tunc hoc modo:

Potio Catholica:

℞. *Eff. cathol. purg.* ʒii. vel huius loco *Eff. Jalapp.* ʒij. vel iii.
Syr. rosar. solut. ℥ß. ad ʒvi.
M. D. S.
Succus purgans pro una vice.

Vel

℞. *Eff. Jalapp. citrat.* ʒiß.
Cathol. purg. ʒi.
Syr. rosar. ʒvi.
M. D. S.
Vt ante.

Talis mistura facilè assumi potest, & nulla fit præcipitatio.
Similis *Potio purgans* est, quæ sequitur:

℞. *Resin. Jalapp.* gr. ix. ℈ß. ad gr. xii.
Sal tartari gr. v. vi. vel viij.
Syr. rosar. solut. ℥ß. vel qu. v.
M. D.
Potio laxatiua.

℞. *Res. Jalapp.* gr. xii.
Scamm. gr. viii.
Sal. tartari gr. vii.
Syr. ros. simpl. q. s.
Ol. destillat. Anisi gtt. j.
M. S.
Vt supra.

Sal tartari ut corrigens additur, ut citra tormina operentur resinæ.

Vel

℞. *Res. scamm.* ℈ß. ad gr. xv.
Sacch. Candi vel *Canariens.* ʒi. ad ʒiii.
Puluerisatis exactissimè superfundatur paulatim sub tritura
Succ. citri ℥i.
M. f. *Potio purgans* pro delicatis, grati saporis, & promptè operabitur.
D. S.
Vt antea.

Vid. MOELLENBROCK *de Varis pag.* 97.
Potio purgans pro virgine delicata 15. annorum *in Ascite.*

℞. *Res. Jalapp.* gr. vii. (in robustioribus ℈ß.) dissolv. in s. q. *vitelli ovi*, &
cum *aqua fragar.* vel *serpilli* ʒiii. ad ℥iß.
F. Liquor lacteus, qui edulcorandus cum
Syr. Cinnam. vel *Rosar.* ʒi. vel ʒii.
M. S.
Emulsio purgans.

Ad Potiones purgantes pertinent *Potiones vomitiuæ*, quæ satis frequenter solent præscribi. Cæterùm, cùm experientia docuerit Practicos, quod omnia vomitoria vegetabilium longè difficilioris sint operationis, & magis excrucient ægros, quàm vomitoria mineralium ex antimonio petita, & quoniam experti sunt Practici, quod antimoniũ longè felicius exhauriat excrementa per vomitum ipsis vegetabilibus, propterea percommodè solent præscribi tales Potiones vomitiuæ ex Infusis antimonialibus. In hunc finem solet prostare in officicis *syrupus emeticus*, seu, ut aliàs vocatur, *oxysaccharum emeticum Angeli Salæ*, factum ex *infusione vitri antimonii cum aceto*, & edulcoratum cum *saccharo*. Commodè potest prescribi à ʒiii. ad ℥ß. in robustioribus etiam potest prescribi ad ʒvi. utut rarò: in delicatioribus rarò solet transcendere dosin ʒiiß. Hic syrupus emeticus dissoluitur in liquore appropriato, & propinatur: V. g. in muciligine crassa & viscida ventriculi, inanem vomendi conatum excitante, præscribi potest, talis *Potiuncula*, quæ incidit mucilaginem crassam & viscidam, & liquefacit, liquefactam etiam per vomitum euacuat, hoc modo:

℞. *Aquę Hyssopi* ℥i.
Spirit. gum. ammoniaci cum viride ęris ʒß.
Syr. emet. Ang. Sal. ℥ß.
(vel *oxym. squillit.* ℥ß. & *syr. emet. Ang. Sal.* ʒiii.
M. f. *Posio*,
D. S.
Potio vomitoria pro una vice.

Hic spiritus gummi ammoniaci ex se inseruit pro attenuatione, incisione & liquefactione pituitæ crassæ & viscidæ, quod facit etiam adiecta aqua hyssopi; syrupus emeticus facit vomitum. Talia ingredientia omittuntur, ubi non est pituita viscida, v. g. in biliosis, ubi non licet tale quid propinare.

Alia *Potio vomitoria*:

℞. *Aquę Menth.* ℥ß. vel ℥i.
Syr. emet. Ang. Salæ ℥ß.
Nicot. ʒii.
M. D. S.
Vt antè.

Basis est syrupus emeticus Salæ usitatus: *constituent* est aqua menthę: *adiuuans* est syrupus nicotianę, qui resolvit, attenuat, & euacuat materiam viscidam.

Vel

℞. *Julep. rosat.*
Syr. emet. Ang. Salę an. ℥ß.
Aquę Cinnam. ʒi.
M. D. S.
Vt antea.

Loco talium tamen vina infusionis preparatorum antimonialium ęquè commoda videntur.

Non rarò quoque permiscentur Tincturæ appropriatę ex vegetabilibus, item succi appropriati vegetabilium, in liquoribus: dissolvendo tincturę ʒß. ad ℥i. liquoris, & succorum ʒii. ad ℥i. liquoris.

Quoad *Potiones alterantes*, de his intelligendus omnis effectus, qui non est purgans, siue sit sudoriferus, siue stomachalis, siue diureticus. MORELLUS diuidit in alterantes & corroborantes, mihi perinde est, modò non purgent. Variè præscribuntur, ut *ex seqq. patebit*: E. g.

Potio destruens acidum.

℞. *Aquę card. bened.*
Fœnic. an. ℥iß.
Spirit. sal. ammoniaci ʒi. ad ʒiß.
Lapill. cancr. præp.
Corall. rub. præp. an. gr. xv. ad ʒß.
Salis fumar. gr. xii.
Ol. destillat. Caryophyll. gtt. iii. ad vi.
Syr. menthę vel *papav. alb.* ʒvi. ad ℥i.
M. f. *Potio*,
S.
Potio destruens acidum pro aliquot vicibus, benè circumagitanda.

Potio digestiua præmittenda purgationi in *affectibus hypochondriacis* & *melancholicis*, in subiectis presertim siccioris & squalidi magis habitus:

℞. *Seri lactis benè depur.* ℥iv.
Eff. fumar. ʒii.
Solut. martis cum succo pom. ʒi. ad ʒiß.
Syrup. fumar. ʒvi.
D. S.
Potio digestiua.

Detur pro quatuor vicibus, dosin unam manè, alteram vesperi, per biduum capiendo.

Potio diuretica:

℞. *Aqua hed. terr.* vel *bacc. alkekeng.*
Petrosel. an ℥iß.
(vel
Aquæ heder. terrest.
Ononid.
Petrosel. an. ℥j.)
Malu. Juniperin. ʒvi.
Spirit. lumbr. terr. per putref. ʒi. vel ʒiß. ad ʒiij.
Ol. destillat. bacc. Juniperi vel *Terebinth.* gtt. iii. ad iv.
Syr. heder. terr. ʒiii. ad ʒvi.
M. S.
Potio diuretica pro aliquot vicibus.

Vel

℞. *Aquæ ononid.*
Petrosel. an. ℥ii.
Lapill. cancr. præp. ʒi.
Crystall. prep.
Test. ouor. calc. an. ʒß.
Sal. vol. succ. ℈i.
Spir. salis gutt. xx.
Syr. heder. terr. ℥ß.
M. f. ut *antea.*

Mistura diuretico-anodyna ad præcauendum calculum:

℞. *Aquæ bacc. alkekeng.*
Cerasor. nigr. ex nucl. an. ℥iß.
Malvat. Junip. ʒvi. vel ℥i.
Tinct. nephrit. ʒiii.
Sal. resol. lapill. cancr. ʒß.
Laud. opiat. ferm. gr. ii.
Syr. fragor. ℥ß. M. D. S.
Mistura diuretica.

Potio sudorifera:

℞. *Aqua card. bened.*
Flor. samb an. ℥iß.
Cornu Cerui sine igne ʒß.
Bezoard. miner. ℈i.
Cinn. antimonii,
Sal. vol. cornu Cerui an. ℈ß.
Syr. fumar. ʒiii. M.

Potio stomachalis:

℞. *Aqua Menthæ* ʒiii. vel *huius & aqua hyssopi* an. ℥iß.
Cinnam. spirituos. ʒi. ad ʒvi.
Succ. cydon. depur. ʒvi.
Elix. Menthæ ʒiii. ad ℥ß.

Spirit.

Spirit. anis ℥iß.
Syr. enul. ʒiii. ad ʒvj.
M. f. *Potio* D. S.
Potio stomachalis pro aliquot vicibus.

Basis hic est succus cydoniorum, elixyr menthæ, & spiritus anisi. Capiat æger pro dosi cochl. j. vel ij. ad iij.

Mistura contra inflationem stomachi:

♃. *Aquæ Menthæ* ℥ii.
Carmin. Dorner. ℥j.
Antimon. diaph. (si phlogoses adsunt) ℥j.
Spirit. nitri dulc. (corrigit effervescentias) ℥i. vel ℥iß.
Laud. opiat. gr. iij.
Syrup. Cinnam. ʒvj.
M. D. S.
Mistura contra flatus.

Alia *Mistura contra nimiam inflationem stomachi & abdominis anodyna*, ex acido viscido ortam:

♃. *Aquę Menth.* ℥ii.
Carminat. ℥i.
Spirit. theriacal. campb. ʒiij.
Carminat. de trib. ʒiß.
Laud. opiat. gr. iii.
Syr. cort. Aurant. ʒvi.
M. S.
Mistura stomachalis.

Mistura anodyna carminatiua contra cardialgiam, in casu, quando peccat acidum effervescens; unde flatus:

♃. *Aquę Chamomill.* ℥ii.
Carminat. Dorner. ℥i.
Elix. Menthę ʒß.
Spir. nitri dulc. vel *carmin. de trib.* ʒi.
Syr. Cinnam.
Menthę an. ʒß.
M. S.
Mistura stomachalis cochleatim capienda.

Poticuncula in diarrhœa, quam etiam hactenus feliciter præscripsi:

♃. *Aquæ tormentill.* ℥iii.
Elect. diascord. Frac. ʒii.
Extr. tormentill.
Antimonii diaphor. an. ℈i.
Syr. cydon. ʒß. vel ʒvi.
M. f. *Potio*,
D. S.
Potio adstringens circumagitanda.

Datur pro tribus vicibus, vel singulis horis assumuntur cochlear. ij. vel iij. Agitatur, ne crassior pars in fundo resideat. Prodest in diarrhœa maligna & contagiosa: ratione extracti tormentillæ sistit alvum, & ratione electuarii diascordii Fracastorii & antimonii diaphoretici expellit malignitatem per sudorem.

Mistura contra diarrhœam, natam ex nimio esu uvarum:

♃. *Aquę Menthę* ℥ii.
Cinnam. cydon. ʒvi.
Spirit. theriacal. campb. ʒß.
Corall. rub. prep.
Marga Saxor. præp. an. ʒß.
Laud opiat. gr. iij.
Syr. cydon. arom. ʒvi.
M. S.
Mixtura adstringens cochleatim capienda.

Expectetur sudor.

Mistura contra Choleram morborum, si oriatur à bile, quam vocant æruginosam:

♃. *Aquę Menthę*,
Rubi idæi an. ℥iß.
Spir. theriacal. campb. ʒiij. ad ʒvi.
Terrę sigillat. ℈i.
Corall. rub. præp. ʒß.
Laud. opiat. gr. iii.
Syr. rubi idęi ʒvi.
M. S.
Mistura adstringens.

Mistura contra dysenteriam:

♃. *Aquæ Menthæ* ℥ii.
Cinnam. ʒß.
Spirit. Mastich. acidul. ʒiii.
Elect. diascord. Frac. ʒiß.
Terra sigillat. ℈i.
Corall. rub. præp. ʒß.
Extr. theriacal. gr. vi.
Syr. cydon. arom. ʒvi.
M. D. S.
Potio adstringens.

Alia:

♃. *Aquæ Menthę* ℥ii.
Serpilli ℥i.
Elect. diascord. Frac. ʒiß.
Terræ sigillat.
Cornu Cerui usti an. gr. xv.
Hepat. viperar. ʒß.
Syr. cydonior. ʒß.
M. pro trib. dosibus.
D. S.
Potio adstringens cochleatim capienda.

Alia:

♃. *Aquæ Plantag.*
Scord. an. ℥i.
Cinnam.
Aceti vini an. ʒß.
Elect. diascord. Frac. ʒii.
Extr. torment. ʒß.
Laud. opiat. gr. iß. ad ii.
Syr. flor. papau. errat ʒvi. ad ℥i.
M. f. l. a. *Potio.*
D. S.
Potio adstringens pro aliquot vicibus.

Capiatur pro lubitu cochleatim, semper benè agitando.

Item

♃. *Aquæ menthæ*,
Plantag an. ℥iß.
Liqu. styptic. ʒiß.
Extr. rad. torment. ʒß.
Terrę sigillat.
Corall. rub. prep. an. ℈i.
Antimonii diaphor. martial.
Hęmat. prep. an. ℈ß.
Syr. myrtin. ʒiii.
M. D. S.
Mistura adstringens: capiatur cochleatim.

Mistura Martialis contra nimium fluentes hæmorrhoides:

♃. *Aquę Plantag.*
Portul. an. ℥iß.
Tinct. sulphuris vitrioli ʒiß.
Laud. opiat. gr. iii. vel iv.
Syr. Corall. ʒvi.
M. S.
Potio adstringens pro aliquot vicibus.

Mistura in colica flatulenta:

♃. *Aquę chamomill.*
Fœnic. an. ℥iß.
Zedoar. spirituos. ℥i.
Ess. cort. aurant. ʒiii.
Spir. sal. ammoniac. anis. ʒiß.
Laud. opiat. gr. iii.
Syr. cort. citri vel *aurant.* ʒß.
M. D. S.
Potio resoluens colicam.

Mistura in Colica, quam vocant biliosam, *flatulenta*, cum phlogosibus & ardore coniuncta:

♃. *Aqua cort. aurant.* cum *uino* ℥iii.
Physogon. ℥i.
Spirit. nitri dulc. anticol. ℥i.
Syr. cort. Aurant. ʒvi.
M. S.
Mistura in colica capienda cochleatim.

Expectetur sudor.

Alia contra dolorem abdominis lancinantem, qualis est *in Colica scorbutica, hypochondriaco-hysterica, quando ad cor ascendit*, ut dicunt, cum difficili respiratione:

♃. *Aquæ Menthæ* ℥ii.
Meliss. cum *vino* ℥i.
Ess. Castor. ʒiß. ad ʒii.
Spirit. sal. ammoniaci simpl. vel *anis. liqu. cornu Cerui succin.* ℈i.
(loco horum etiam conuenit *sal succini*, *urina*, &c.)
Laud. opiat. gr. iii.
Syr. Melissæ ʒvi.
M. S.

Mistura vulneraria in Hernia ex casu ab alto:

♃. *Aquæ Cherefol.*
Herniar. an. ℥iß.
Aceti vini ʒvi.
Lapill. cancr. præp. ℈i.
Antimonii diaphor. ℈i.
Syr. de symph. Fern. ʒvi.
M. S.
Potio vulneraria capienda cochleatim.

Mistura contra raucedinem ex inspirato aere inclementiore inveteratam:

♃. *Aquę Hyssopi*,
Scabiosę an. ℥i.

Aquæ asthmat. ℥vi.
Ol. destillat. anisi gtt. vi.
Oxym. squillit. ℥ß.
Syr. de erys. Lob. ℥i.
M. S.
Potio contra raucedinem.

℞. *Syr. de erys. Lobel.* ℥i.
Alth. Fern.
Mucil. sem. cydon. cum aqua Malv. extr. an. ℥ß.
Bals. sulphuris anis. gtt. x.
M. f. *Linctus.*

Mistura contra Asthma humidum pectorale expectorans:
℞. *Aquæ Hyssopi* ℥ii.
Asthmat. Rud. ℥i.
Gum. ammon. aceto squill. sol. ʒi.
Spirit. asthmat. Mich. ʒiß.
Syr. de Hyss. ʒvi. vel ℥i.
M. D. S.
Potio contra asthma.
Detur pro duabus vel tribus dosibus.

Potio seu *Mistura antifebrilis*, ante paroxysmum usurpanda:
℞. *Aquæ card. bened.*
Flor samb. an. ℥i.
Antimonii diaph. Martial. ℈ii.
Corall. rub. præp. ℈i.
Sal. vol. cornu Cervi gr. xii. vel xvi.
Laud. ferment. gr. ii.
Syr. de Mentha ℥ß.
M. S.
Potio antifebrilis pro 2. dosibus.
Detur pro duabus dosibus ante paroxysmum.

Alia:
℞. *Aquæ Menthę,*
Tarax. an. ℥ß.
Spirit. sal. ammoniac. ʒß.
Extr. Gentian. ℈i.
Syr. cort. Aurant. ʒii.
M. pro 1. dosi. S.
Potio antifebrilis pro una dosi.

Vel
℞. *Aquę card. bened.* ℥i. ad ℥iß.
Cinnam. ʒi. ad ʒiß.
Spirit. sal. ammoniac. simpl. ʒß.
Extr. Gentian. ℈ii.
Syr. card. bened. ʒiß. ad ʒiii.
M. f. *Potio.*
D. S.
Vt antè.

Capiatur bihorio ante paroxysmum, moderatè tegendo corpus; urgente magis frigore Extracti dosis augeri, item cum extracto theriacali acui potest; magis verò torrente æstu, ut in tertianis ordinariis, spiritus salis ammoniaci auctâ dosi permisceatur.

Alia:
℞. *Aquę cent. minor.*
Taraxac. an. ℥iß.
Extr. rad. gent. ʒi.
Specif. feb. il. Strobelb. ʒß.
Lapill. cancr. prep.
Bezoard. miner. an. ℈i.
Sal. vol. cornu Cervi gr. xv.
Syr. menthę ʒiii.
M. f. *Potio* pro tribus dosibus.
D. S.
Potio antifebrilis pro tribus dosibus.

In febre intermittente scorbutica:
℞. *Aquę card. bened.*
Flor. samb. an. ℥ii.
Spirit. Cochlear. ʒii.
Sal. ammoniac. ʒi.
Arcan. dupl. Mynf. ℈i.
Corall. rub. prep. gr. xv.
Syr. scelotyrb. For. ℥i.
M. S.
Mistura contra scorbutum, benè circumagitanda.
Capiatur cochleatim ante & in paroxysmo.

Alio modo:
℞. *Aquę card. ben.*
Flor. sambuc. an. ℥iß.
Aquę antiscorb. ℥i.
Spirit. Cochlear.
Sal. ammoniac. an. ʒii.
Lapill. cancr. prep.
Ebor. sine igne,
Arcan. dupl. an. ℈ii.
Syr. scelotyrb. For. ℥i.

M. f. Potio, pro 4. vel 6. dosibus assumenda, vel singulis horis cochl. ii. vel iii.

Quoad proportionem: ℥iv. aquarum respondent ʒiv. spirituum, pro ℥i. ʒß. uniuscuiusque: Deinde adsunt ℈iv. pulverum, ut pro ℥i. sint à ℈i. ad ʒß. pulverum: Additur de syrupo ad ℥iv. tantum ℥i. ut huius ℥i. aquarum, respondeant ʒii. propterea, quoniam potio prescribitur scorbutico, cui saccharum & saccharata solent esse nociva.

Potio pro temperanda *acrimonia bilis*, hoc est, corrigendo acido volatili plus minus oleoso in sanguine, in *febribus ardentibus*:
℞. *Aquæ Acetos.*
Flor. Papav. errat.
Portulac. an. ℥i.
Spirit. nitri dulc. vel *sal. dulc.* ʒß. ad ʒi.
Elect. diascord. Frac. ʒiß.
Syr. Portulac. ʒiii.
M. D. S.
Potio alterativa pro una dosi.

Alia pro dicto scopo & contra vagas phlogoses, subinde ægros morbis chronicis afflictos affligentes:
℞. *Aquæ Acetos.*
Rubi idæi an. ℥iß.
Succ. citri rec. vel *rubi idæi* ℥i.
Antimonii diaphor. ʒi.
Syr. acetos. citri vel *rubi id.* ʒvi.
Spirit. nitri dulc. q. s. pro grato sapore.
D. S.
Potio refrigerans, & alterativa pro aliquot vicibus, vel
Hepar & splenem refrigerans potio.
Dosis cochlear. ii.

Vel
℞. *Aquæ Ceras. nigr.*
Flor. Tiliæ an. ℥iß.
Antimonii diaphor. ℈ii.
Bez. miner. ℈i.
Syr. acetos. citri vel *rubi id.* ʒvi.
Spir. nitri dulc. q. s. pro grata acid.
M. S. ut *anteà.*

Item:
℞. *Aquæ rubi idæi* ℥ii.
Nitri Antimoniati ʒi.
Antimonii diaphor. gr. xv.
Syr. rubi idæi ʒvi.
M. S. ut *suprà.*

Mistura sudorifera theriacalis in principio *febrium malignarum*:
℞. *Aquæ rad. scorzon.* ℥iß.
Bezoard. animal. ℈i.
Extr. theriacal. ℈ß.
Olei destillat. citri gtt. iii.
Syr. acetos. citri ʒiß.
M. f. Potio. S.
Mistura sudorifera.

Vel
℞. *Aquę flor. samb.* ℥i.
Aceti eorund. ʒii.
Theriac. ʒi.
Ras. Unicornu veri gr. xv.
Bez. mineral. ℈ß.
Camph. gr. iii.
M. f. *Potio* pro una dosi.

Potio sudorifero-anodyna in febre maligna, cum cephalalgia & delirio:
℞. *Aquæ flor. Acac.*
Samb. an. ℥ii.
Spirit. theriacal. camph. ʒii.
Gel. cornu Cervi rec. par. ℥i.
Cornu Cervi sine igne ʒi.
Bezoard. solar. ℈i. vel ʒß.
Extr. theriacal. gr. vi.
Laud. ferment. gr. ii.
Syr. fœnic. vel *scord.* ʒvi.
M. S.
Potio refrigerans somnifera.

Mistura seu *Potio Analeptica*, quę *post & sub nimium sudorem* usurpatur *in febribus acutis*:
℞. *Aquæ flor. Borrag.*
Bugloss.
Rubi idęi an. ℥i.
Cinnam. ʒiii.
Succ. citri rec. ʒvi. vel ℥i. ad ℥iß.
Conf. alcherm. ʒiß.
Syr. rubi idęi,
Flor. Tunic. an. ℥i.
M. D. S.
Potio confortativa pro aliquot dosibus.

Mi-

Mixtura alterans in incremento & statu *febrium continuarum*, plus minus *malignarum*:

℞. *Aquæ scord.* ℥iij.
Spirit. theriacal. vel *simpl.* vel *moderatè Camph.* ʒiii.
Conf. alcherm. ʒiß.
Cornu Cervi sine igne ℈ii.
Bezoard. miner. ℈i.
Sal. vol. cornu Cervi vel *viperar.* gr. xv.
M. f. *Potio*. D. S.
Potio confortans.
Capiatur cochleatim.

Mistura acidula analeptica post nimium sudorem:

℞. *Aquæ Ceras. nigr.* ℥iv.
Phlegm. vitrioli acid. ʒß. vel huius loco *Clyssi Antimonii* ʒi. vel ʒß.
Syr. rubi idæi ℥i. ad ℥iß.
M. S. ut *anteà*.

Pertinent huc in primis *Mistura* SYLVII *ex aceto destillato* cum *lapillis cancrorum*, *coralliis præparatis*, &c. reuerà in praxi polychrestæ: quæ vid. *in eius Praxi l.* 1. *cap.* 9. *§.* 20. in hæmorrhoidum fluxu nimio; *cap.* 13. *§.* 53. *& c.* 17. *§.* 13. ad sudorem suppressum reuocandum; & *cap.* 30. *§.* 135. *&* 183. & passim alibi.

Mistura antiscorbutica:

℞. *Lactis caprill.* vel *seri lactis depur.* ℔ii.
adde
Succ. expr. & depur. Cochlear.
Fumar.
Nasturt. an. ℥ii.
M. D. S.
Mixtura antiscorbutica pro aliquot vicibus.

Dosis ℥iii ad v.

Edulcorari potest *sacharo* pro lubitu, & melioris penetrationis ergò cuilibet dosi Essentiæ compositæ cum spiritu cochleariæ paratæ gutt. 30. instillari.

Vel in forma Infusi:

℞. *Herb. Nasturt. aquat.* M. iv.
Acetosell. cum *flor.* M. ii.
Contund. in mortario cum. f. q. seri lactis:
Stent in loco tepido vel in balneo Mariæ per noctem
Colaturæ manè ℞. ℔ii.
D. S.
Potio antiscorbutica.

Dosis ℥iii. vel iv. quælibet dosis pro lubitu edulcorari potest.

Vel in *Decocti forma*:

℞. *Lact. caprill.* ℔i. ad ℔iß.
Fol. cochlear. M. ii.
Nasturt. Mi.
Contusa & mista parum ebulliant in olla clausa, exprimantur & colentur.
D. S.
Decoctum antiscorbuticum.

In scorbuto admodum proficuum est: Colaturæ ℥iv ad ℥vi bibat æger calidè manè, & bihorio ante cœnam: quod si juncta sit febris, potiùs serum lactis recipiatur.

Potio sudorifera in scabie pro una dosi, ut sudet æger:

℞. *Aqua flor. samb.* ℥i.
Spirit. theriacal. campb. ʒß. ad ʒi.
Antimonii diaphor. g. xv.
Sal. vol. viperar. ℈ß.
Syr. card. bened.. vel *cort. aurant.* ℥ß.
M. S.
Potio sudorifera.

Potio antipleuritica:

℞. *Aqua card. benedict.*
Flor. Papav errat. an. ℥iß.
Spirit. vini bene campb. ʒß.
Dent. apri præp.
Maxill. Lucii pisc.
Sal. vol. maxill. Lucii pisc. &c. gr. xv.
Laud. opiat. gr. iß. ad ii.
Syr. flor. Papav. errat. ʒvi. ad ℥i.
M. f. *Potio*.
D. S.
Potio antipleuritica.
Capiatur pro lubitu cochleatim, semper bene agitando.

Potio in quacunque hæmorrhagia D. SYLVIO valdè experta, utut videatur simplex compositum:

℞. *Aqua Plantag.* ℥ii.
Cinnam. ʒvi.
Aceti Rosac. ʒß.
Corall. rub. præp. ʒß.
Boli Arm. ℈i.
Sang. Dracon. ℈ß.
Laud. opiati gr. ii
Syr. Myrtin. ʒvi. ad ℥i.
M. D. S.
Potio in hæmorrhagia benè, circumagitanda.

Observetur hocbenè, ut, antequam hauriatur, probè agitetur, quoniam pulueres ratione ponderositatis subsident in fundo. Sæpè expertus est hanc Potionem SYLVIUS, & ego usus sum felici cum successu hac ipsâ, miratusque ipsius efficaciam in hæmorrhagiis quibuscunque.

Obseruetur hic proportio: sunt ℥ii. aquæ plantaginis, his respondent aquæ cinnamomi ceu minus spirituosæ ʒvi. unciæ uni nempè drachmæ tres, aceti ʒii. Adest pulverum ʒi. ut unciæ uni ita respondeat drachma semis: laudani opiati gr. ii. adsunt, & ita pro unaquaque uncia granum unum: syrupi myrtini si præscribantur ʒvi. respondent unciæ uni drachmæ tres; si ℥i. respondent huic ʒß. de syrupo.

De hac potiuncula singulis horis duo vel tria cochlearia sunt assumenda.

Quod si adsit suspicio sanguinis congrumati in corpore, verbi gratiâ, si sit vomitus sanguinis, ita ut præter indicationem sistendi sanguinem adsit suspicio sanguinis congrumati in stomacho, & necesse sit, ut dissoluatur, adduntur commodè lapilli cancrorum vel antimonium diaphoreticum. Hæc enim dissoluunt sanguinem congrumatum, eumque fluxilem faciunt. Vel si præscribenda

Mistura sistens vomitum cruentum, simulque *sanguinem grumosum* blandè *dissoluens*:

℞. *Aquæ urticæ maj.* cum *spiritu vitrioli acidul.* ℥iv.
Cinnam. spirituos. ℥i.
Terr. sigillat. ℈ii.
Lap. Hæmat. præp. ℈i.
Laud. opiat. gr. iii.
Syr. de Symph. Fernel. ʒvi.
M. D. S.
Potio adstringens.

Item

℞. *Aquæ Hyperic.*
Plantag an. ℥ii.
Succ. cydon. rec. vel *granat.* vel *plantag. rec. expr.* ʒvi. ad ℥i.
Lap. Hæmat. præp. ʒß.
Bol. Arm. ℈i.
Syr. de symph. Feen. q. s.
Misc.

Potio vel *Mistura* vetulæ præscribenda, *contra apoplexiam* præservans:

℞. *Aquæ Lavend.*
Primul. veris,
Flor. Tiliæ an. ℥i.
Apoplect. usit.
Spirit. cerasor. nigr. an. ʒiß.
Ess. primul. veris ʒiii.
Sal. vol. succin. ʒß.
Syr. flor. Tunic. ℥i. ad ℥iß.
M. f. *Potio*, D. S.
Potio cephalica.

Dosis sunt duo vel tria cochlearia singulis horis assumenda.

Hæc potio studio debet esse generosa, fortis & penetrans, quoniam spirituosa in apoplexia utramque faciunt paginam, & omnia ingredientia respiciunt caput.

Mistura contra passionem hystericam, seu *colicam convulsivam*:

℞. *Aquæ Fœnic.*
Matricar.
Flor. samb. an. ℥j.
Ess. Castor. ʒiij.
Sal. vol. cornu Cervi
Succin. an. gr. xii.
Laud. opiat. gr. iii.
Syr. cort. Aurant. ʒiii.
M. S.
Mistura contra colicam:

Hæc potio est odoris & saporis ingrati, sed fit studio, quia tales mulieres non possunt ferre suauia, ideoque & parum syrupi additur.

Vel

℞. *Aquæ matricar.*
Meliss. an. ℥iß.
Ess. castor. ʒii.
Liqu. cornu Cervi succin. ʒi.
Laud. opiat. gr. iii.
Syr. menthæ ʒiii.
M. S. ut *anteà*.

Alia

℞. *Aquæ Rorismar.* ℥iii.
Spirit. carminat. de trib. ʒi.
Unic. veri præp. ʒß.
Cornu Cervi usti præp. gr. xv.
Laud. hyster. ℈ß. vel *Laud. ferm.* gr. iii. vel iv.
Syr. flor. Tunic. ʒß.

M. S.

Mixtura dolores sedans:

℞. *Aquæ flor. till.*
Cerasor.
Epilept. Lang. an. ℥i.
Essent. castor. ʒii.
Liqu. cornu Cervi succin. ʒi.
Far. lycopod. ℈ii.
Cran. human sine igne,
Specif. cephal. an. ℈i.
Syr. de stœchade q. s.

M. S.

Potio cephalica pro 3. dosibus, sive cochleatim capienda.

Mixtura corrigens acidum viscidum in infante ex late coagulato, simulque laxativa:

℞. *Aquæ fœnic.*
Menthæ an. ℥vj.
Spirit. sal. ammoniaci anis. ℈i.
Syr. rosat. solut. ʒiii.

M.

Potio contra tormina, & imminentem epilepsiam infantum:

℞. *Aquæ flor. Tunic.* ʒiiß.
Unic. veri præp. ℈i.
Dent. Hippopot. præp gr. xv.
Cryst all. præp. ℈ß.
Syr. fœnic. ʒiii.

M. S.

Potio dolores sedans, semper circumagitanda.

Mixtura, quæ promoveat eruptionem Purpuræ in infante, simulque tormina ejus sistat, dum adhuc lactatur:

℞. *Aquæ scorzon.* ℥i.
Menthæ ʒß,
Cornu Cervi sine igne,
Maxill. Lucii piscis an. ℈ß.
Sal. vol. cornu Cervi gr. iii. ad iv.
Syr. fumar. simpl. ʒiii.

M. S.

Potio expellens, benè circumagitanda.

Ex his jam facilè patebit, quomodo sint præscribendæ *Potiones* alterantes, *quarum basis* seu corpus sunt aquæ destillatæ, decocta, aut infusa. Subinde usu venit, ut pulveres non misceantur cum potionibus, sed dum pulveres ad unam vel alteram dosin præscribimus, postmodum simul præscribimus etiam potiunculam, ita ut debeant inservire per vehiculo istius pulveris: v. g. si præscripsissem pulverem quendam sudoriferū in febre maligna pro duabus v. g vicibus, tunc simul addere *Potiunculam* pro isto pulvere, quę *loco vehiculi* esse debet:

℞. *Aquæ Galeg.*
Scorzon. an. ℥i
Cordial. H. S. ʒß.
Syr. acetos. citri ʒiii.

M. S.

Potio ad pulverem.

EMULSIONES.

SUperest specialis, eaque duplex, Misturarum differentia ulteriùs consideranda: quarum prior est contractior, adeoque pro aliquot saltem dosibus ad ℥iv. vi. vel ad summum ℥viii. præscribi solet; & à colore albo opaco, sapore subdulci aut saltem insipido dulci, substantia ingredientium pingui & oleosa, & usu temperandi, potissimùm acrimoniam salsam, lacti similis cum sit, *Emulsio* dicitur, quæ est lactiformis *Potio*.

Hæc satis concinnè à MORELLO est descripta: desidero tantum, quod nimis sit largus in dosibus tam ingredientium, quàm ipsius emulsionis, uti monstrabo postmodum. Et quidem ex nomine facilè patet, quod Emulsio sit medicamentum habens consistentiam & formam lactis, simul quoque, quantum fieri potest, debet æmulari gratiam lactis in sapore, unde rarissimè vel nunquam res tetræ & nauseabundæ sunt miscendæ. Tales, utut olim pro scopo temperandi atque roborandi usurpatæ sunt, hodie tamen & in alios fines adhibentur.

Has autem *tria primaria ingredientia* constituunt:

1. *Semina oleosa*, & *fructus* quasi seminales, nuclei v. g pinearum & pistaceorum, amygdala, & quidem non omnia semina oleosa; sed quæ habent in se pulpam candidam ac oleosam, cum liquo quodam appropriato facilè friabilem ac dissolubilē, i. e. quę habent in se succū oleosūseu oleoso-aquosum per expressionem eliciēdum, utut sine sine sapore & odore insigniori, ut sunt semina portulacæ, papaveris, napi, aquilegiæ, cardui benedicti, cardui Mariæ, semen citri, semina quatuor frigida majora & minora, &c. unde reliqua semina oleosa, ut semen anisi, &c. pro Emulsione sunt inconvenientia.
2. *Liquor*, cum quo subiguntur semina oleosa, ut contusione ac agitatione in mortario, tandem in potionem lacteam abeant, per colationem depurandam, quę dicitur *Emulsio*: id quod remanet in colatorio, sunt cortices seminum. Liquor hic sunt vel aquæ destillatæ appropriatæ, vel decocta appropriata, v. g. decoctum hordei, tàm simplex, quàm compositum, &c. pro varietate scopi: v. g. in morbis malignis præscibitur aqua borraginis, galegæ, ulmariæ, decoctum cornu cervi, radicis scorzoneræ, quod habet vim expulsivam & sudoriferam; pro scopo confortativo aqua cinnamomi, melissę, liliorum convallium cum vino; in dysenteria conveniens est decoctum priapi cervi vel ceti; in dysuria seu acrimonia urinæ decoctum malvæ; in emulsionibus antipleuriticis conveniens est decoctum radicis glycyrrhizę, quoniam dulcis est saporis, & lenit asperitatem faucium; in emulsionibus viis urinariis destinatis, v. g. seminis violarum, &c conveniens est decoctum cicerum rubrorum pro abstergenda mucilagine & promovenda urina.

Hæc est simplicissima formula Emulsionis, cui interdum

3. Simul pulveres albi adduntur, scopo appropriati, ita tamen, ut aquarum ℥j. seminum ʒi. vel ℈iv. nucleorum ʒii. pulverum addendorum ℈i. respondeat.

Edulcoratur mistura pro gratia saporis, aut pauco saccharo, vel quodam syrupo appropriato, & ita administratur usu & interno & externo: illo ad Potionem, hoc ad Epithemata, de quibus infra, ubi *de Mixturis externis*, refertur. BORELLUS pro edulcoratione commendat syrupum violarum aut capillorum Veneris, sed malè: nam emulsio debet esse coloris lactei, hi verò syrupi sunt coloris nigricantis & obscuri: Potiùs syrupus de nymphæa & syrupus papaveris possunt præscribi in emulsionibus; si enim rectè sint præparati, sunt coloris albi. Aliquando etiam in illis solvuntur manus Christi perlatæ pro gratia saporis.

Usus talium emulsionum est vel *generalis*, vel *specialis*. *Generalis* est, quod temperent acrimoniam salium mutuò efferuescentium, demulceant sitim, temperent æstum. *Specialis* est varius pro varietate seminum aut ingredientium, ex quibus fiunt vel fieri possunt: sic amygdala dulcia admodum temperata & nutritiva sunt: semina 4. frigida diuretica, & usitatè prescribuntur in temperando ardore corporis & commodè permiscentur cum semine papaveris albi, ut leniter sopiatur dolor, ut in pleuritide, vel quando opus est leni somno in agrypnia, virium prostratione & ieciigatione corporis: semen cardui benedicti & cardui Mariæ præscribuntur in emulsionibus antipleuriticis, & simul addantur pulveres appropriati antipleuritici: Ex semine agni casti & cannabis fit elegans emulsio in gonorrhœa, item in fluore uterino mulierum; potest addi antimonium diaphoreticum, os sepiæ preparatum, succinum præparatum, & erit emulsio admodum elegans in gonorrhœa: semen violarum, milli solis, &c. valdè convenit, ubi est suppressio urinę, item in affectibus nephriticis, pellit enim urinam, & simul solet per inferius guttur laxare, ad ʒß. pro tribus dosibus præscribitur: semen cardui benedicti, Mariæ, napi, aquilegię, citri, &c. prescribuntur in emulsionibus alexipharmacis, in febribus malignis, in variolis & morbillis, in febribus petechialibus: sed observetur, quod semen citri sit amarisculum, & propterea non in equali dosi prescribitur cum aliis seminibus, sed in minori, ne gratia saporis pereat. Ex semine pœonię fiūt Emulsiones, quando metus est epilepsię in puerorum variolis, propterea commodè cum seminibus expellentibus permiscetur semen pœonię, & sic fit Emulsio antepileptica expulsiva & dissolutur in ea, unà cùaliis pulveribus, pulvis epilepticus Marchionis, qui est coloris albi: Ex nucleis persicorum fit emulsio antinephritica urinam ciens, & calculum leniter movens: propterea etiam aliqualem vim habent somnum inducendi nuclei persicorum.

Quoad Formulas, v. g. sit

Emulsio temperans acrimoniam humorum:

℞. *Amygdal dulc. ambros.* ʒii.
Sem. 4. frig. mai. an. ʒi.

Cum s. q. *decoct. hord. simpl.* f. *Emulsio*: edulcoranda cum *Rotulis manus Christi perlatis*. D. S.

Emulsio refrigerans.

Hæc potest assumi pro tribus vicibus, vel singulis horis duo vel tria vel quatuor cochlearia.

Emulsio temperans acre salsum, simulque *somnifera, in incremento febrium continuarum:*

℞. *Amygd. dulc. exc.* ʒii.
Sem. papav. alb. ʒi. vel ʒii.
4. frigid. mai. an. ʒi.

Cum s. q. *aquæ acetos.* vel *endiv.* f. *Emulsio*: adde
Antimonii diaphor
Bezoard. miner. an. ℈i. ad ʒß.
Edulcoretur parum, S.

Emulsio temperans.

Emulsio temperans lympham salsam acrem, pectus affligentem, cum nata inde febre symptomatica:

℞. *Amygd. dulc. ambros.* ʒiii.
Sem. Melon. ʒiß.

Cum s. q. *aquę scabios.* f. *Emulsio*; adde
Maxill. Lucii pisc. ʒß.

Unic.

Unic. fossil. ℈ß.
Antibect. Poter. ritè par. ℈i.
M. edulcoretur parum.
D. S. ut antè.

Emulsio diuretica, laxativa nonnihil:
♃. *Sem. carthami* ʒß.
Violar. ʒii.
Aquæ ononid.
Petrosel. an. ℥iii.
Contere l. a. in *Emulsionem*, cui expressæ adde
Spir. fragor. ʒß.
Syr. de alth. Fernel. ʒi.
Misc.

Huc & Emulsio seminis violarum pertinet, quam & SCHROEDERUS *l. 2. Pharm. p.* 203. habet, & aliàs vocatur
Emulsio Nephro-Catbartica,
ita dicta, quod vim habet ciendi urinam, & laxandi per aluum E. g.
♃. *Sem. violar.* ʒiii. vel ʒß.
Lithosperm. ʒi. vel ʒii.
Cum s. q. *aquæ bacc. alkek.* vel *veronic.* vel *fragor.*
f. *Emulsio* ad ℥iv.
add e
Lap. Percar. præp. ʒi. (vel *test. ovor. calcin.*
Lapill. cancr. præp.
Lapill. percar. præp. an. ʒi.)
Edulcoretur pauco *saccharo*, vel *julepo rosar.*
D. S.
Emulsio diuretica.

♃. *Sem. violar. purp.* ʒß.
Lithosperm. ʒiß.
Cum s. q. *aquæ ononid.* & *Petrosel.*
f. Emulsio:
adde
Spir. fragor. ʒß.
Mag. nephritic. ʒiß.
Edulcoretur parum cum *rot. manus Christi perlat.*
D. S. ut *supra.*

Emulsio alterans somnifera in febre continua benigna:
♃. *Sem. Card. Bened.*
Mariæ an. ʒiß.
Papav. alb. ʒii.
Cum s. q. *aquæ rad. Helen.*
f. *Emulsio*:
adde
Corall. rub. præp. ʒß.
Cornu Cervi sine igne,
Ebor. sine igne,
Bez. mineral. an. ℈j.
Edulcoretur pauco *Sacchari*, S.
Emulsio somnifera.

Emulsio expulsiva in variolis,
ubi sunt utilissimæ, præprimis ubi tempus ebullitionis adhuc durat, h. e. primis quatuor diebus:
♃. *Sem. Aquileg.*
Napi an. ʒiii.
Aquæ ulmar. ℥vi. (vel huius, *aquæ galegæ* & *Aquileg.* an. ℥iii.)
F. l. a. *Emulsio*: adde
Cornu Cervi sine igne,
Antimonii diaphor. an. ʒß.
Bezoar. mineral. gr. xii.
Edulcoretur cum *rot. manus Christi perl.*
D. S.
Emulsio expulsiva, benè agitanda.

Datur pro tribus dosibus, ℥ii. pro dosi, vel horis singulis tria vel quatuor cochlearia assumenda.

Quod si adsit vel jectigatio corporis, vel agrypnia, uti fit in primis diebus ante eruptionem variolarum, additur commodè *sem. papav. albi* ʒiß.

Aliter:
♃. *Sem. Aquileg.*
Napi an. ʒiiß.
Citri ʒi.
Cum s. q. *aquæ ulmar.* f. *Emulsio* ad ℥iv. vel ℥vi.
adde
Cornu Cervi sine igne ℈ii.
Antimonii diaphor. vel *Bezoar. miner.* ℈i.
Edulcor. cum s. q. *rotul. manus Christi perlat.*
D. S.
Emulsio expulsiva.

Item:
♃. *Sem. Aquileg.* ʒiii.
Card. bened.
Napi,
Sem. Papav. albi an. ʒi.
Aquæ Aquileg.
Card. bened.
Napi an. ℥ii.
Contere l. a. in Emulsionem:
cui expressæ adde
Aquæ cinnam. spirituos. ʒiii.
Unic. fossil. ℈i.
Cornu Cervi sine igne ʒi.
Bezoard. miner. ℈ii.
Edulcoretur cum *sacch.*
D. S.
Emulsio confortativa.

Pertinent huc etiam *Amygdalata*, Germ. *die Mandel-Milche*: non enim sunt distincta ab emulsionibus formula, sed tantum ita vocantur, quia basin eorum constituunt Amygdala dulcia: usus eorum est in Phthisi, Hectica, Atrophia &c. E. g.
♃. *Amygd. dulc. ambros.* ℥i.
Sem. Papav. albi ʒii.
Cum s. q. *aquæ Portul.* f. Emulsio spissior ad ℔ß.
Edulcoretur pauco *saccharo.*
D. S.
Emulsio confortans & somnifera.

Emulsio Analeptica seu *nutritiva*:
♃. *Amygd. dulc.* ℥ß.
Pinear. non rancid.
Pistac. excort. an. ʒii.
Aquæ Borrag.
Buglossæ an. ℥iii.
F. *Emulsio*,
adde
Aquæ Cinnam. borrag.
Epilep. Lang. ʒii.
Edulcoretur cum saccharo,
D. S.
Emulsio confortativa.

Emulsio Analeptica & Hypnotica:
♃. *Sem. Papav. alb.* ʒß.
Melon. ʒi.
Amygd. dulc. ambr. ʒii.
Cum *aquæ flor. Acac.*
Nymph.
Sambuci an. ℥ii.
F. *Emulsio.*
Edulcoretur parum cum *rotul. manus Christi perlat.*
D. S.
Emulsio confortans somnifera.

Emulsio antipleuritica:
♃. *Sem. Card. Bened.*
Mariæ an. ʒii.
Cum ℥iv. *Aquæ flor. Papav. errat.* f. *Emulsio*:
adde
Maxill. Lucii pisc.
Dent. apri præp. an. ʒß.
Edulcoretur parum cum *rotul. manus Christi*,
D. S.
Emulsio antipleuritica.

Vel
♃. *Hord. ad crepat. coct.*
Sem. 4. frig. mai. an. ʒi.
Cum *Aquæ flor. Papav. err.* f. *Emulsio*:
adde
Lapill. cancr. præp. ℈ii.
Dent. Hippopot. præp. ℈i.
Edulcor. cum *pauco syr. de Alth. Fern.* vel *saccharo*,
D. S.
Emulsio refrigerans.

Emulsio temperans in æstuatione renum, ardore urinæ, & affectibus nephriticis:
♃. *Sem. 4. frig. mai.* ʒß.
Papav. alb.
Violar. an. ʒi.
Lapill. cancr. præp. ℈ii.
Testar. ovor. struth. ʒß.
M. edulcoretur *saccharo*,
D. S.
Emulsio temperans.

Emulsio ad gonorrhœam benignam:
♃. *Sem. Agni casti* ʒß.
Cannab. ʒii.
Cum *aquæ Nymph.* q. s. f. Emulsio:
adde
Ossis sep. præp.
Succin. alb. præp. an. ʒß. ad ℈ii.
Antimonii diaphor. ʒß.

Edul-

Edulcor. parum cum *saccharo*;
D. S.
Emulsio adstringens alterativa.

Hauritur cochleatim, agitando probè, pro dosi cochlearia duo vel tria.

Vel

℞. *Sem. Cannab.* ℥vi.
Cum s. q. *aquæ flor. Nymph.* f. Emulsio:
adde
Unic. fossil. ʒj.
Edulcoretur pauco *saccharo*, vel *syr. Nymphææ*, S.
Emulsio singularis.

In Emulsionum usu observandum:

1. Ne in nimia quantitate præscribantur, cùm facillimè alterentur, ac in stomacho febrientium fervido rancescant, i. e. abeant in copiosam vermiculorum progeniem, atque tunc fœtorem, nauseabundum & pravum saporem contrahant: hinc rancore suo impediunt legitimum concursum bilis & succi pancreatici; acrimoniam insimul magis sensilem acquirunt & acescunt, excretiones in stomacho impediunt, stomachi digestionem turbant, in morbis calidis acescunt facilè, & stomachum prostratum relinquunt; adeoque malum sæpiùs contumacius reddendo, plus noceat quàm prosunt. Rarissimus igitur sit Emulsionum usus; minori quantitate, nec ultra tres doses præscribantur.
2. Observetur: ne loco nimis calido asserventur.
3. Ne usus earum sit nimis familiaris; quia stomacho multum nocent, laxando tonum ejus, & facili rancore vitiando fermentum ejus, prosternunt appetitum, nauseam inferunt, &c.

Et propterea in minori dosi, nec magis unâ vice, solet præscribi, quàm pro tribus dosibus.

Pro dosi supputanda est ℥iß. aut ℥ii. vel ℥iii. Prætereà alio modo etiam præscribuntur cochleatim assumenda singulis horarum vel etiam semihorarum spatiis tria vel quatuor cochlearia: ad horas octo unciæ quinque vel sex pro tribus dosibus, vel etiam pro quatuor ad summum unciæ novem.

Cautelas in præparatione Emulsionum, ne tam facilè corrumpantur, videbitis in WEDELIO *de Comp. Medicamentorum Extemp. pag.* 60.

Præter dicta, etiam Resinosa subinde emulsionem ingredi possunt: hinc hac ratione myrrha salubri consilio emulsioni additur in febribus petechialibus aliisque malignis; sic cum seminibus fit Potio albescens & minus ingrata, utut saporis ratione ad strictè dictas emulsiones minus pertineat: Sit v. g.

Emulsio contra variolas, febres petechiales, & puerperarum Purpuram:

℞. *Cort. citri flavesc.* ʒii. vel iii.
Amygd. dulc. ℥i. ad ℥iß.
Sem. citri ℥i.
Aquileg.
Card. bened. an. ʒß. ad ℥i.
Myrrhæ el. ʒß.
Misceantur omnia, & redigantur in mortario in formam Emulsionis
Cum s. q. *Aquæ scordii*, vel *scorzoner.* vel harum ana part. æqual.
Edulcoretur parum, S.
Emulsio expulsiva.

Nimia myrrhæ acrimonia hìc obtunditur per amygdalas & cortices citri.

Conf. ZWELFFERI *Pharmac. Reg. p.* 209. ubi *liquor alexipharmacus*, qui sanè in variolis est egregius: ad cujus imitationem & alii similes præscribi possunt, utut saporis ratione ad strictè dictas emulsiones minùs pertineant.

Huc pertinent quoque *Emulsiones Terebinthinatæ* ad affectus renum & vesicæ, v. g. mictum cruentum, urinam suppressam, ulcera renum, &c.

℞. *Terebinth opt. Venet.* vel *Cypr.* (sic enim præscribitur) ʒß. ad ʒvi.
Vitell. ovi No. i.
Mellis ℥ii. ad ℥ß.
Agitentur probè in mortario marmoreo cum pistillo ligneo, donec albescant & dissolvantur cremoris lactis instar, instillando vel infundendo successivè
Vini albi,
Aquæ flor. Fabar.
Parietar. an. ℥j. ad ℥iß.
Succ. vel *syrup. acetos. citri* ℥i.
Misc. probè, D S.
Emulsio singularis pro aliquot vicibus.

Usurpatur pro haustibus duobus vel tribus in calculo renum, & supra dictis partium urinariarum affectibus.

Potest etiam addi pro varietate scopi *Rhabarb. pulveris.* ʒj. ubi opus est laxatione: vel ubi dolor est gravativus, loco syrupi acetositatis citri & rhabarbari, potest addi *syrupus de papavere*, vel etiam aliquot grana *laudani opiati*.

Sine vitello ovi nō potest misceri *Terebinthina*, & pro lubitu instillatur, prout magis vel minus spissa expetitur emulsio: quin ex sola *Terebinthina* cum *vitello ovi* in *aqua fragorum* talis *emulsio* parari poterit. Quoad hujusmodi generis emulsiones, conf. imprimis PLATERUS *in suis Observationibus*, ubi *de affectibus urinariis*.

Pertinet huc quoque Modernorum Inventum, qui misturas lacteas instar emulsionum, laxantes æquè ac purgantes, parant, ex resinosis in primis constantes: præter emulsionem enim seminis carthami, additione vel radicis mechoacannæ, vel resinæ scammonii aut jalappæ acuendam, passim notam, resinæ cum aqua artificiosè sociatæ, & ita resolutæ, emulsioniformes potiones potenter laxativas reddunt; de quibus etiam observatum fuit, quod hac formâ blandiùs longè simulque copiosiùs evacuetur nostrum corpus. Diversi autem modi sunt: e. g.

℞. *Sem. Carthami* ʒiii. ad ℥ß.
Cum s. q. *Aquæ flor. Persic.* f. *Emulsio*:
adde
Rad. Mechoacann. albiss. ℈i. ad ʒß.
Edulcoretur cum *rotul. manus Christi perlat.*
D. S.
Emulsio laxativa.

Hæc autem propter copiam est tædiosa. Melius ex resinis & resinosis parantur: v. g. *Emulsio cathartica* ad imitationem TIMÆI:

℞. *Sem. melon. exc.* ʒß. ad ʒj.
Res. jalappæ gr. vii. ix. ad ℈ß.
Conterantur l. a. in Emulsionem cum
Aquæ rosar. ℥i.
Cui expressæ adde
Aquæ cinnam. ℥i. ad ℥ii.
Spiritus rosar. ℈ß. vel ℈i.
Edulcoretur cum *rotul. manus Christi perlat.* S.
Emulsio purgativa.

Parari etiam solet loco aquæ rosarum cum *sola aqua cinnamomi*, vel cum *julepo rosarum*, sensim affundendo. SYLVIO in Belgio, & ROLFINCIO Jenæ, in usu fuit *Emulsio* ex scammonio parata cum succo citri, aut in ejus defectu aqua cichorii sylvestris: e. g.

℞. *Scamm. sulphurat.* ℈ß. vel gr. xv. in robustioribus ad ℈i.
Cum s. q. aquæ rosar. &c. v. g. ʒß. agitetur probè in mortario lapideo, & statim liquor lactescet instar lactis candidissimi, qui postmodum decantetur à fæcibus.
Edulcoretur pauco saccharo,
S.
Ut ante.

Sufficienter operatur. Acui etiam potest aqua cum pauco *olei tartari per deliquium*; sic corrigitur sapor scammonii.

Item

℞. *Resin. Jalapp.* ℈ß.
Dissolv. in s. q. *vitelli ovi*;
& cum Aquæ fœnic. ʒß. f. Emulsio;
adde
Aquæ cinnam. ℥i. ad ℥ii.
Edulcoretur pauco *saccharo*.

Et hæc est optima forma Potionum purgantium sub forma emulsionum resinosarum, quæ potentiùs operatur, quàm ejusdem resinæ eadem dosis aliâ sub formâ, dissolvente illius texturam vitello ovi, cujus medio minutis sub particulis undique fluidis corporis permiscetur & associatur. Vitellum ovi resolvit radicitus resinas, easque aquis pertinaciter inhærere facit, adeò ut tardiùs in fundum secedant.

Impropriè etiam vocantur Emulsiones misturæ ex aquis, mediantibus solis pulveribus candidis paratæ, utut nil de dictis seminibus in se contineant, sed potius propter similitudinem coloris & consistentiæ vocantur Emulsiones. Quò pertinent superstitionis basi superstructæ *Emulsiones perlarum*; Tales enim misturæ propter similitudinem coloris & consistentiæ vocantur Emulsiones. Exempli loco sit

Emulsio febrilis impropriè sic dicta:

℞. *Aquæ Cent. min.* ℥i.
Cinnam. ℥ii. vel iii.
Specif. febril. Strobelb. ʒj.
Antimonii diaphoret. gr. xv.
Edulcor. cum pauco *saccharo*, D. S.
Emulsio febrilis circumagitanda pro una vice.

In statu variolarum & morbillorum:

℞. *Aquæ Aquileg.*
Card. bened.
Napi an. ℥i.
Cinnam. spirituos. ℥iß.

Cornu Cervi sine igne ʒß.
Bezoard. miner. ℈i.
Unic. fossil. ℈ß.
Sacch. albiss. q. s.
M. D. S.
Emulsio confortativa.

Emulsio Cosmetica:
♃. *Aquę rosar.* vel *sperm. ran.* ℥iß. aut qu. v.
Instilletur *Ess. Benzoes* qu. v.
F. Mistura lactea,

Quæ pro faciei ac manuum leni ablutione cum spontanea exsiccatione adhiberi potest: quin & præterea de Cosmetico ex marcasita aliquid addi.

Hæc de Emulsionibus pro usu interno. Interdum etiam fit, ut parentur Emulsiones pro usu externo, pro epithematis fronti & capiti applicandis in nimiis vigiliis, doloribus capitis, item deliriis & similibus aliis affectibus, in quibus fiunt Emulsiones tenues admodum ac fluidæ, cum linteis duplicatis applicandæ. Dico tenues ac fluidæ, ita ut pro drachma una seminum, unciæ duę vel plures assumantur liquoris. Formulas dabo infra, ubi de mixturis externis.

JULEPI.

Altera specialis misturæ differentia est Potio dilutior rubicunda, quæ in majori dosi pro frequentiore usu præscripta, in febribus in primis usitata, dicitur *Julepus*; unde & potando crebriùs assumi solet. Arabum sunt inventa, & loco potus ordinarii sæpè præscribuntur. Scopus est temperandi in febribus clamosam sitim, & præcordiorum æstum ac ardorem, ac mitigandi anxiosam molestiam ipsis ægris non satis explicabilem; unde ob crebriorem usum prę aliis coloris in primis rubelli, saporis suaviter aciduli & leniter in recessu quasi pungentis, & odoris jucundioris gratia in iis attendi debet. Præscribuntur eodem modo ac aliæ Potiones, saltem quod tenuioris debeant esse consistentię.

Julepis autem inservit aqua vel vulgaris vel medicata. His adduntur dissolvenda, ut syrupi, succi, tincturæ, spiritus, in primis minerales, &c. hac proportione, ut librę uni corporis aquei respondeant syrupi uncię duę, & succorum uncię duę, tincturę drachmę duę, ad summum drachmę tres, spiritus mineralis acidi quantum sufficit pro grato sapore. Et hęc proportio valet, si conjunctim misceantur cum syrupo; sin verò seorsim, augeatur eorum dosis. Loco mineralium spirituum salis, nitri & sulphuris, Iulepis commiscendorum, sæpè succi vegetabiles soli adduntur. Spiritus quidem hi mineralium texturę sunt firmioris, minùs & tardiùs ob id in nobis alterabiles, potentiùs tamen resolvunt, abstergunt, & magis diuretici sunt. Ast nimis à constitutivis nostris alieni sunt, & vix citra ventriculi laborem & primarum viarum alterationes, nisi cautè & cum spiritu vini dulcificati administrentur, ferre possunt; adeoque temperata in Praxi semper sunt optima. Succi verò isti vegetabilium, sulphure medicati, ac ita ab alteratione quavis præservati, & spontè suâ quicquid est contentorum fermentescibilium, seposuerunt, adeò, ut saltem acor nativus, phlegmate sufficiente dilutus, superstit longè suavius & blandius, absque mali cujusvis suspicione ferri à nobis possunt; unde horum potiùs, quàm illorum, sub frequenti Juleporũ repetitione rationẽ habendam existimo. De cætero, quò simpliciora, eò meliora talia sunt julapia, adeò, ut inter illorum locum vel aqua simplex, aut cerevisia secundaria, cum tertia vel quarta vini parte diluta, cum infusione corticum aut taleolarum citri, quibus & sacchari parum pro lubitu addi potest, subinde substitui queant. Dissolvuntur etiam interdum in Julepis gelatinæ vel ex cornu cervi, vel ex cranio humano, vel ex similibus aliis paratæ, quæ sine sapore, odore, & sine omni nausea possunt hauriri. Exemplum esto talis

Julepi in febribus malignis pro temperando æstu atque siti:
♃. *Aquæ simpl.* ℔iß.
Vini Rhenani ℥ix.
Mistis his addatur
Pomum citri dissect. & nonnihil express.
Gel. Cornu Cervi rec. par. ℥ii.
M. f. *Julepus.*

Observandum hic:
1. *Vinum* omnibus febricitantibus necessariò dari.
2. *Gelatinam* his per se misceri non posse, nisi super carbones in cochleari teneatur, ita enim dissolvi, & misturæ addi potest.

Talis Julepus servat corpus in diaphoresi, nec stomacho nocet propter vinum, & gelatina est appropriata. Cum enim quavis in febre humorum quorumvis præternaturalis commotio, perturbatusque in iisdem, in specie in sanguine, observetur motus intestinus, vitiari hi ulterius à Julepis magis compositis, & ita facilè fermentantibus, sicque vim digestivam debilem eludentibus, syrupis præsertim aut saccharo copiosiùs impregnatis, poterunt. Unde si corpus Julepi decoctum vel infusum quoddam constituat, cætera addenda & pauciora & diluta magis esse debent. Quò simplicior ex opposito fuerit, minus ventriculum gravat, nec præcordia inflat, facilè transit, primas vias diluit & abstergit, acriora contenta temperat, & diureseos ac diaphoreseos negotium facilitat. Sit exemplum

Julepi in nimia siti & æstu febris tertianæ:
♃. *Aquę fontan.* ℔j.
Tincturę flor. bellid. ʒiß. vel ʒii.
Syr. ribium,
Rubi idęi an. ℥iß. ad ℥ii.
Spiritus Nitri dulc. vel *uitrioli* q. s. pro grato sapore,
D. S.
Julepus contra sitim.

Vel
♃. *Aquę fontan.* ℔ii.
Cinnam. ʒß.
Succ. citr. rec. ʒß.
Spiritus nitri parum q. s. pro grato sapore. S.
Julepus refrigerans.

Interim cautè hìc mercandum, nihil enim magis auget febres, quàm si in paroxysmo febrium in nimio æstu nimium bibatur.

Julepus in febre ardente:
♃. *Aquę comm.* ℔i.
Tincturę Rosar. ʒii.
Syr. Berber.
De Jujub. an. ℥i.
Spiritus sulphuris per camp. q. s. pro grato sapore, D. S.
ut antè.

Interdum sumuntur aquæ destillatæ appropriatæ loco aquæ simplicis: v. g.

Julepus in nimia siti & æstu Tertianę:
♃. *Aquæ Acetos.*
Cichor.
Endiu. an. ℥iv.
Succ. Berber.
Cydonior.
Syr. flor. Pap. errat.
Rosar.
Violar. an. ʒß.
Tincturę flor. Papav. errat.
Rosar.
Uiolar. an. ʒi.
Spiritus vitrioli Philos. vel *salis* parum,
Misc. pro *Julepo.*

♃. *Aquę Acetos.*
Cichor.
Endiu. an. ℔ß.
Succ. cydon. ℥iß. ad ℥iii.
Tincturę flor. Bellid. ʒiii.
Syr. uiolar. q. s. pro sapore.
M. D. S.
Ut ante.

Julepus in Causo:
♃. *Aquę Acetos.*
Cichor.
Endiv. an. ℔ß.
Succ. Berber.
Cydon. an. ℥ii.
Syr. acetos. citri ℥ii.
Tincturę flor. Bellid. q. s. pro grato acore & colore,
D. S.
Julepus refrigerans pro aliquot vicibus.

Hìc omissi sunt spiritus minerales, quia mistura ob succum citri per se est acida.

Alius *Julepus in febre ardente, in qua suspicio subest malignitatis:*
♃. *Aquę Acetos.* ℔ß.
Succ. Berber.
Ribium an. ℥i.
Syr. acetos. citri ʒß.
M. S. *ut antea.*

In febribus cum diarrhœa, ubi Julepi præscribendi loco syruporum & similium, commodè dissolvitur succus & syrupus cydoniorũ: uti etiam gelatina cornu Cervi, quæ est egregia in diarrhœa maligna epidemica.

Interdum pro corpore Juleporum quidam hordeacea sumunt decocta, sed malè; Est enim decoctum crudum, unde & ipsi illi Medici dicunt, quod crebriùs usurpata flatulentias inferant. Potiùs ergo aquâ fontanâ, vel decocto quodam alterante usitato, cornu Cervi, radicis scorzoneræ, &c. pro corpore Juleporum, quàm decocto hordei & aquis destillatis, utendum esse; quin & hæ crebriori usu manifestam ventriculi atoniam inducunt. Si ergo præscribendus

Julepus blandus *in nimia siti & æstu post exercitium tempore æstivo* institutum:
♃. *Decoct. alterant. cum aqua Rubi id. fact.* ℔j.
Succ. citri ℥j.
Syr. acetos. citri ℥iß.
Spiritus sal. dulc. q. s. pro grato acore.
D. S.

D. S.

Julepus alterativus.

Julepus analepticus contra dysenteriam:

℞. *Ras. Priapi ceti* ℥i.
Rad. Torment. ℥iii. ad ℥ß.
Coqu. in s. q. *aquæ simpl.*
Colat. ℞. ℔ß. adde
Aquæ cinnam. ℥iß. ad ℥iii.
Syr. corall. querc. vel *de symph. Fernel.* ℥iß.
M. pro Julepo, S.

Julepus adstringens.

Julepus in Causo:

℞. *Dec. rad. scorz. cum cornu Cervi* ℔i.
Succ. Berber.
Succ. ribium an. ℥ß. ad ℥i.
Tinctur. Rosar.
Violar. an ℥i. ad ℥ii.
Syr. de succo Citri ℥i. ad ℥iii.
M. D. S.

Julepus refrigerans pro aliquot dosibus.

Si non sufficienter acidus est, addatur *spiritus salis* parum,

Vel

℞. *Decoct. Citri* ℔. i.
Succ. Ribium ℥i.
Tinctur. Violar. ℥i.
Syr. rubi idæi ℥ii.
M. S.

Julepus confortans.

℞. *Decoct. rad. Scorz.* ℔. iß.
Tinctur. flor. Bellid.
Rosar.
Violar. an. ℥i.
Syr. Rosar. rub. ℥iii.
Spir. vitrioli q. s. pro grato sapore.
M. S.

Julepus refrigerans.

Julepus in febre maligna, in qua corpus est disponendum ad lenem sudorem vel diaphoresin, & etiam interna malignitas appropriatis compescenda:

℞. *Decoct. cornu Cervi cum rad. Scorz.* ℔i.
Succ. Citri rec. expr. ℥ii.
Tincturæ flor. Aquileg. ℥ii.
Syr. de succo Borrag.
Citri an. ʒvi.
Spiritus salis dulc. q. s. pro grato sapore,
D. S.

Julepus expulsivus pro aliquot vicibus.

℞. *Decoct. rad. Scorz. cum cornu Cervi* ℔i.
Succ. Rubi idæi ℥ii.
Citri ℥i.
Gel. cornu Cervi ℥i. ad ℥iß.
Syr. Acetos. Citri q. s. pro grato sapore,
D. S.

Julepus confortativus.

Aliter:

℞. *Decoct. cornu Cervi* ℔iß.
Gel. cornu Cervi rec. ℥iß.
Succ. Citri,
Ribium,
Rubi idæi an. ℥i.
Aquæ Cinnam. ʒvi.
Syr. Berber. vel *Papav. alb.* vel *Papav. errat.* q. s. pro gratia,
D. S.

Vt ante.

Interdum, ubi scopus est simul servare alvum apertam, non inconveniens est dissolvere pulpam tamarindorum in liquore appropriato; quoniam est acida, blandè refrigerat, & effervescentias compescit, & præterea, uti notum est, alvum laxam servat. Vel loco liquoris adsumitur Decoctum tamarindorum acidulum, in quo decocto minus de acidis postmodum dissolvendum est, quoniam ipsum per se est subacidum: E. g. sit

Julepus alterans & laxans in Quartana scorbutica:

℞. *Passul. min.* ℥iv.
Pulp. Tamarind. ℥ii.
Coqu. in s. q. *aquæ simpl.*
Colat. ℔iß. adde
Aquæ Cinnam. spirituos. ℥ii.
Spiritus Cochlear. ℥i.
Succ. Citri rec. ℥iii.
M. S.

Julepus emolliens.

Ex Citro etiam egregii possunt fieri *Julepi in febribus ardentibus malignis*, si *poma citrea*, nimirum *pulpa & cortex flavus*, exemptis seminibus, coquantur in *aqua appropriata*; post decoctionem recipiatur colatura, cui addatur *Syrupi acetositatis Citri* quantum sufficit habitâ ratione decocti, & misceantur aliquot drachmæ *Elixyr citri* pro gratia saporis, & maiori efficacia.

Hic est modus consuetus parandi Julepos. Nihilominus loco corporis in Julebis serum lactis depuratum inservire solet, quod optimum est tam in febribus ardentibus malignis, quàm speciatim scorbuticis, in quibus serum lactis per se est appropriatum; in specie, si solvantur in hoc appropriata scorbuto resistentia: depuratur autem optimè per infusionem succi citri. Si ergò præscribendus

Julepus in febre scorbutica, qui alvum simul apertam servat:

℞. *Seri lact. depur.* ℔i.
Decoct. Tamarind. (qui per se valdè conveniunt in scorbuto, & post citrum sunt optimi) ℔ß.
Succi Citri rec. ʒvi. vel ℥i. ad ℥iß.
(ne nimis fiat acidus)
Syr. scelotyrb. For. vel *ex toto Citro* ℥iii.
M. f. Julepus,
S.

Julepus laxativus in febre scorbutica.

Additur decoctum Tamarindorum ob vim laxandi & antiscorbuticam.

Julepus in quartana scorbutica alterans & laxans:

℞. *Decoct. Passul. min. in sero lact. depur.* ℔iß.
adde
Succ. Cochlear. per resident. depur. ℥iii.
Citri rec. ℥i.
M. S. ut antea.

Adhuc alio modo ex tempore fiunt Julepi per modum infusi extemporanei, ex floribus siccis, irroratis cum spiritu appropriato, & infusis in liquorem vel potum appropriatum; & sic etiam, subitò emergit Tinctura, qua post filtrationem, Syrupo appropriato coniuncta, dat Julepum non inelegantem. Sic v. g. si præscribendus

Julepus per modum infusi *extemporaneus in nimia siti & æstu* post exercitium, tempore æstivo institutum:

℞. *Flor. Bellid.* M. ii.
Infund. in s. q. *Aquæ Rubi idæi, acidul.*
Cum s. q. *spir. sulphuris per camp.*
Stent in loco tepido per noctem;
Colatur. ℔iß. manè adde
Syr. acetos. Citri ℥ii.
Rubi idæi ℥i.
M. S.

Julepus refrigerans & confortans.

Julepus citratus ad imitationem decocti Citr. Mynsichti:

℞. *Pom. Citr.* No. iii.
In taleolas dissecta conspergantur *sacchar o albo*;
coqu. leniter in s. q. *Aq. citri* vel *simpl.*
Colat. ℔iß. vel ℔ii. adde
Succ. Citri rec. ℥iii. vel ℥iv.
&, si opus fuerit, etiam
Spir. salis dulcis parum,
Flor. Papav. errat.
Rosar. an. M. i.
Stent in loco repido in infusione ad extractionem tincturæ,
Colatura cum levi ebullitione
S.

Julepus confortativus citrius.

Loco sacchari addi potest
Syr. ex toto citro ℥iß. ad ℥iii.
Elæosacch. Citr. ℥i.

Julepus dilutus per infusionem parandus in *febre tertiana*:

℞. *Flor. Rosar.*
Tunic.
Violar. an. M. i.
Infund. in s. q. *aquæ cujusd. aproppr.*
spiritus sulphuris per camp. acidul.
Stent in balneo Mariæ ad extractionem tincturæ;
Colatur. ℔iß. adde
Syr. Berber.
Ex toto Citro,
De Jujub. an. ℥i.
M. S.

Julepus cordialis.

Julepus per infusionem in Pleuritide:

℞. *Flor. Papav. err.* M. i.
Violar. M. ß.
Infund. in s. q. *aquæ font.* vel *aquæ flor. Papav. err.*
cum s. q. *spiritus sulphuris per camp. acidul.*
Stent in balneo Mariæ ad extractionem Tincturæ:
Colat. ℔iß. adde
Syr. de Jujub.
Papav. errat.
De scabiosa an. ℥i. ad ℥ii.
M. D. S.

Jule-

Julepus refrigerans pro aliquot vicibus,

Vel

℞. *Flor. Papav. err.*

Rosar. rub. an. M. ß.

Infund. in ℔iß. *Aquæ comm.* aut *Aquæ flor. papav. errat.* aut *seri lactis depur. acidulatæ leniter cum spiritu sulphuris per camp.*

Stent in loco calido in Balneo Mariæ ad extractionem Tincturæ: addendo

Syr. Jujubin. ℥ii.

Violar. ℥i.

M. pro *Julepo*.

Sic etiam in *hepatitide*, & *Peripneumonia*, *cum febre acuta conjunctis*, posset præscribi talis *Julepus* ex tempore *per infusionem florum*:

℞. *Flor. Papav. err.* p. ii.

Rosar.

Violar. an. p. i.

Irrorentur parum cum *Spiritu nitri*:

affunde

Decoct. alterant. usit. ℔i.

Stent in loco tepido per horas aliquot, postea filtretur, & adduntur

Syr. flor. papav. errat.

Ribium an. ʒvi.

M. D. S.

Julepus refrigerans pro aliquot vicibus.

Item secundùm alios *ex conservis*, dissolutis in liquore appropriato, parum acidulato. Modus est non inelegans, neque etiam infrequens: Sic v. g.

In febribus ardentibus cum affectibus capitis conjunctis, posset fieri talis *Julepus*:

℞. *Conf. Acetos.*

Flor. Beton.

Nymph.

Tunic. an. ℥ß. ʒvi. ad ℥i.

Dissolv. in s. q. *Aquę Endiv.* & *Galegę*, vel in *decoct. cornu Cervi cum rad. Scorz.* agitentur probè cum pistillo, vel stent ad aliquot horas in loco calido, donec dissolutæ sint consevæ: Colaturæ filtratæ

adde

Spiritus vitrioli q. s. pro grat. saporis,

D. S.

Julepus refrigerans pro aliquot vicibus.

Vel *in Pleuritide*:

℞. *Conf. flor. Rosar.*

Tunic.

Violar. vel *Acetosell.* an. ℥ß. ad ℥i.

Succ. Ribium ʒvi. ad ℥ii.

Affund. s. q. *Decoct. rad. Scorzoner. cum cornu Cervi*, vel *Aquæ comm.* vel *destillatæ cujusvis*.

Dissolvantur in mortario cum pistillo, clausoque vase ad unam vel alteram horam leniter ebulliant.

Colat. ℔iß.

adde

Tincturę flor. Bellid. q. s. pro grato sapore,

D. S.

Julepus confortativus.

Ea quæ habet MORELLUS de admiscendis confectis pulveribus & similibus, non ampliùs sunt in usu, quoniam Julepos faciunt ingratos.

Inter dissolvenda referendum etiam est Rob Sambuci, quod nō incommodè ad aliquot drachmas potest dissolvi in liquore appropriato & additis convenientibus fieri Julepus, valdè conveniens in febribus conjunctis cum erysipelate. Exemplum talis

Julepi in Pleuritide, in qua pleura & pulmo est obsessus inflammatione exysipelacea, & quasi erysipelate interno,

est tale:

℞. *Decoct. flor. papav. errat* ʒviii.

Succ. Violar. (propter facilem exspuitionem) ℥i.

Rob Sambuci ℥ii.

Syr. flor. Papav. errat.

Papav. alb. an. ℥ß.

Spiritus nitri dulcis (qui est appropriatus in pleuritide & omni erysipelate interno) q. s. pro grato sapore,

M. D. S.

Julepus refrigerans in pleuritide.

Vbi verò opus est, ut materia rejiciatur per os, sub forma tussis & sputi, ibi Julepi expectorantes præscribuntur, in quibus basis est decoctum radicis glycyrrhizæ, vel decoctum radicis glycyrrhizæ cum scorzonera, & similia; & in his postmodum, additis addendis, etiam potest dissolvi spiritus nitri dulcis, qui egregiè incidit materiam crassam, & adjuvat expectorationem.

Moderni Medici non sine singulari ratione Julepis suis solent addere spiritū vini aut alium liquorem appropriatum unà cum spiritu acido minerali; quoniam certum est, quod talis vini spiritus egregiè soleat compescere sitim, atque etiam in nimia inflammatione conjunctus cum spiritu acido præferendus sit ipsi spiritui acido simplici; unde B. D. LANGIUS in usu habuit talem *Julepum*:

℞. *Aquę fontan.* vel *cujusd. appropr.* ℥xv.

Spiritus vini rectif. ℥i.

Rob Samb. ℥ii.

Spiritus nitri parum.

M. pro *Julepo*,

in febribus ardentibus, tam simplicibus quam malignis.

MISTVRÆ EXTERNÆ.

Externè pariter usurpantur *Misturę*, quæ tamen sunt variæ, ex iisdem quidem ingredientibus pro usu externo diversimodè præparatæ, sed pro varietate partium ac usus subinde variandæ, adeò, ut certis legibus vix coerceri possint: Ob hanc igitur varietatem, post experientiam, Medici Judicium primatum obtinet. Si externę saltem corporis partium superficiei mediante linteamine, vel simplici vel multiplicato, aut panno scarlatino, calidè, tepidè, frigidè, repetitis vicibus, nunc singulis horis, nunc singulis dimidiis horis, nunc singulis duabus vel tribus horis, pro varietate circumstantię & urgentię, applicantur, in genere *Epithemata* dicuntur, quæ subinde in specie pro diversitate locorum, quibus applicantur, varias etiam & speciales acquirunt appellationes: ut quę oculis applicantur, *Collyria humida*; quę fronti, *Frontalia*; quę naribus, *Errhina liquida*; quę dentibus & gingivis, *Liquores dentifricii*, &c. audiunt.

EPITHEMATA.

Epithemata ex vi nominis in genere significant quęcunque remedia externè applicata, & ita latissimè se extendit vox Epithematis. Nihilominus hodierno, & quidem specialiori usu, Epithema hoc tantùm appellatur, quod sub forma liquida & aquosa partibus debilioribus, vel ad alterandum, vel, uti uocant, ad corroborandum, adhibetur: Et hac ratione excluduntur Epithemata, quę uocatur sicca seu solida; quoniam hęc ad alias formulas pertinent, uti postmodum uidebimus. Propriè ergò Epithemata, de liquidis quę fiunt, dicenda sunt.

Quod ergò attinet *formulam Epithematis*, in ea consideranda est in primis *Materia* seu *liquor*, qui scilicet cum linteis est applicandus parti appropriatę affectę: Nam Epithema consistit in hoc, ut cum linteis aut panno scarlatino applicetur ceu fomentum humidum, nisi quod usu & frequentiori applicatione differant.

Materia sunt *decocta liquidissima*, seu quę ingrediuntur pauca vegetabilia, eademque coquuntur cum copiosa aqua, & usitatiùs aquę destillatę adhibentur, tam simplices, quàm compositę, tam unica, quàm plures parti affectæ accommodatę. Interdum his ipsis additur etiam *vinum*, ubi opus est aliquali refocillatione & restauratione, uti etiam *aqua spirituosa* pro eodem scopo: interdum pro penetratione meliori additur etiam *acetum*: sed tantùm istud in Epithematis, quę capiti sunt applicanda, in moderata dosi debet misceri, propterea, quoniam odor aceti solet inducere agrypniam, & arcere somnum; unde notum est, quod in lethargo & nimiis somnolentiis applicetur acetum naribus, ad arcendum nimium somnum. Interdum recipiuntur etiam alii *succi*, v. g. succus cancrorum fluuiatilium expressus, qui in primis applicatur fronti in febribus ardentibus, ubi adsunt nimię uigilię, item ubi adsunt deliria, ubi adsunt cephalalgiæ, & similia mala febrium ardentium malignarum, qui succus non rarò aliis permiscetur. Item non rarò recipitur succus semperuiui majoris contusione expressus, qui similiter pro refrigeratione & compescendo ęstu, ac exinde ortis affectibus, commodè usurpatur. *Lac muliebre* uel solum non rarò loco Epithematis inseruit, siue sit demulcenda cephalalgia scorbutica, siue sit inducendus somnus in agrypniis nimiis pertinacibus.

Proportio & quantitas Epithematis est in MORELLO, qui videatur: ubi noto, interdum Epithemata tantum ad libram semis præscribi.

Observandum autem in genere, ejusmodi Misturas externas vel solum usurpari; v. g. quando oculis applicantur, & vel mediatè vel immediatè operationem suam exercere, partes alterare, & sanguinis circulo totum corpus afficere: Illud in epithematibus hepaticis & alterativis; hoc in collyriis fieri solet. Ergò legitimè præscribantur. Quod si enim Epithemati immediatus cum parte affecta concedatur contactus, ut in scabie, ulceribus &c., misturę pro indicationum ratione componi poterunt. Ast si pro commodo partium internarum, & principaliter viscerum, hepatis, lienis, uentriculi, cordis, &c. adhibenda ueniunt, observandum:

(1) Cum altiùs penetrare seque insinuare debeant, hinc inutilia in iis sunt adstringentia, crassiora, fixiora & terrea duriora; & ex hoc fundamento rejicienda sunt aliorum Epithemata, cordialia, analeptica, hepatica &c., quæ perlę, corallia rubra, corti-

cortices citri, cortices aurantiorum, lignum aloes, aqua buglossæ & similia ingrediuntur, quæ prorsus frustranea sunt, & cum ad interiora penetrare nequeant ejusmodi pulveres fixi, duri, nullum pariter commodum atque usum habere poterunt: quin potiùs subtiliora, penetrantia, & similes particulæ, quæ vehementiori paulò motu operationes suas exerunt, adhibenda sunt, qualia sunt spiritus, camphora, quæ potenter penetrat, & utiliter permiscetur epithematis quarumcunque partium, ubi opus est resolutione & discussione, & ut resistatur malignitati: item crocus, qui & ipse est penetrans & valdè volatilis, non sine successu potest permisceri epithematis; sicuti etiam opium, ubi opus est lenire dolorem, & ut inducatur somnus, commodè permiscetur cum epithematis: Theriaca nonnunquam, aut etiam Confectio Alchermes, dissolvitur non inconvenienter in epithematis, quæ pulsui aut cordi applicantur in febribus malignis: convenientius tamen est, ut recipiatur spiritus theriacalis camphoratus, vel essentia theriacæ, quoniam sunt penetrantiores quàm theriaca ipsa, nisi febris nimis ardens obstiterit: aut si recipiatur theriaca, vel confectio alchermes, non inconvenienter additur acetum, ut inserviat loco vehiculi ratione penetrationis, ut promptiùs & meliùs operentur Epithemata. Sunt etiam qui aquis istis & liquoribus addunt pulveres ex seminibus contusis paratos: Cœterùm convenientior modus est iste, ut ex istis seminibus cum aqua appropriata fiat emulsio admodum tenuis & fluida, & eadem postmodum instar epithematis applicetur.

(2) Cum Epithemata pro partium internarum commodo ferè, aut sanè ut plurimum, calidè applicata, minus diu calorem adscititium conservent, quin facilè intepescant, ne dicam refrigerentur; per talia in febribus malignis sæpè exitus denegatur fermento maligno, quandoquidem ad attactum eorũ humiditate tepidâ aut frigidâ ingratâ, uti quilibet in se experiri potest, fibræ stringuntur, pori cutis se claudunt, dumque clauduntur, tota cutis se stringit, interdum per consensum totius oritur quasi horripilatio, adeòque non solùm insensilis transpiratio notabiliter imminuitur, quin & metastasis, quam natura in acutis subinde intendit, ex universo ad membra particularia cohibetur. Unde & Frontalia & Epithemata præcordiis applicanda in morbis malignis, cum excretione cutanea conjunctis, v. g in variolis & morbillis, in febribus petechialibus, imò ipsa peste, meritò hodie suspecta, imò rejecta sunt, ne scilicet admotione eorum nimis crebrò detegatur corpus, aut etiam iis non satis calidis impediatur expulsio, clausis ob aliqualem refrigerationem poris: non secus ac ea suspecta sunt, quæ pulsibus applicantur, cum saltim ratione odoris operentur. Hepatis pariter regioni in affectibus calidis, item in hæmorrhagia narium, talia frigidè applicari jubent: sed præter alterationem sanguinis subitaneam, forsan & nimiam, visceris læsio, experientiâ hoc ferè confirmante, metuenda, ne tali occasione vel diarrhœa quibusdam superveniat, vel in aliis dispositio præternaturalis hepatis, scirrhosa aliave chronica, inducatur. Effectus est singularis, & ulteriori penficulatione dignus, uti talia exempla habet HORSTIUS *l. 4 Observ. p.* 230. Haud ergò, quàm casu ferè extremo, huc recurrendum.

Quod attinet formulas: primo loco succus sempervivi majoris expressus permistus cum aceto, & cui additur parum nitri, constituit elegans *Epithema*, applicandum testibus & scroto *in febribus, deliriis, maniis* &c. ita enim integrum corpus inde alteratur, sanguinis & spirituum fervor coercetur, & sic porrò in nimia uteri hæmorrhagia; mirum namque est, quàm sistat hæmorrhagias, si applicetur, propter mirandum consensum testium cum toto corpore. Idem Epithema convenienter regioni pubis vel mammis, vel plantis pedum, vel fronti, frigidè cum linteis multiplicatis applicatur in nimia uteri hæmorrhagia; mirum namque est, quantoperè cohibeat hæmorrhagias: sicuti sine camphora scroto & testibus applicatum ad discutiendam ebrietatem convenit; subitò enim ebrios facit sobrios, quale experimentum habet HEER *in Observ. rarior. Obs.* 19.

In vomitu febrium malignarum & pestilentialium:

℞. *Spir. vini rectif.* vel *aquæ apopl.* ℥iii.
Theriac. ʒiß.
Camph ʒß.
M. D. S.
Epithema pro stomacho.

Calefiant in vasculo clauso, & intincta lintea celeri manu applicentur; idque crebriùs.

Epithema pro ventriculo *in cholera*:

℞. *Spir. vini camphor.* ℥iii.
Theriac. ʒiß. ad ʒiii.
M. pro *Epithemate*.

In febribus malignis & virium imbecillitate applicantur talia Epithemata pulsibus & etiam regioni cordis. Pulsibus admovetur communiter vel acetum liliorum convallium, vel aqua carbunculi, permista cum aceto vel vino, aut similia. Pro regione cordis verò præscribitur ex tempore hoc modo:

℞. *Aquæ Borrag.*
Meliss. cum Vino an. ℥ii.
Carbunc.
Cinnam. an. ℥i.
Spir. theriacal. campb. ʒiii.
Conf. alcherm. ʒi. vel ʒiß.
Croci ℈j.
Campb. gr. v.
M. pro *Epithemate*,
S.
Epithema pro regione cordis.

Mistura contra scabiem:

℞. *Aquæ calcis vivæ* ℔j.
Mercurii dulc. à ʒi ad ʒii.
M. S.
Mistura abstergens.

Epithema hepaticum, in nimio calore aut *inflammatione hepatis* valdè commendatum à BARTHOLETO *Tr. de Respir. pag.* 294 hoc modo:

℞. *Aquæ Hyoscyami,*
Nymph.
Flor. Lil. alb.
Plantag.
Rosar. rub. an. ℥iß.
Sacch. Saturni,
Campb. in spiritu vini dissol. an. ℈j.
Nitri fixi seu lap. Prunell. ʒj.
S.
Epithema refrigerans hepaticum.

Applicetur tepidè cum linteolo duplicato regioni hepatis subinde repetendo.

Vel

℞. *Sperm. ranar. ritè asserv.* ℥iii.
Aquæ Hyoscyam.
Nymph.
Plantag.
Rosar. an. ℥ß.
Nitri ʒi.
Campb. in spir. vini sol. ℈j.
M. f. ut *antea.*

Hoc Epithema cum pannis multiplicatis tepidè regioni hepatis applicetur, repetendo quoties opus fuerit. Egregium est in febribus ardentibus, deliriis, hæmorrhagiis, ab impetu sanguinis turgescentis oriundis, utut interdum diarrhœa exinde producta observata fuerit.

Dixi etiam, quod interdum fiant talia *Epithemata Decocto maximè diluto*: sit ergo tale

Epithema applicandum hepatis regioni *in nimio hepatis fervore:*

℞. *Herb. Lactuc.*
Portulac.
Sempervív. an. M. ß.
Flor. Nymph.
Rosar.
Violar. an. M. ß.
Sem. Lactuc.
Papav. alb. an. ʒiß.
Coq. *in aqua font.* ℔j. Colatura S.
Ut supra.
S.
Epithema contra hæmorrhagias nimias uteri:

℞. *Sperm. Ranar.* ℥iv.
Acet. flor. Papav. errat. ℥ii.
Nitri ʒii.
M. pro *Epithemate*,
S.
Epithema adstringens.

Mammis & regioni pubis applicetur.

Vel

℞. *Sperm. ranar. debitè ferm.* ℥iv.
Aceti rosac. ℥i.
Sperniol. Croll. ℈j.
M. D. S.
Epithema externum.

Imponitur cum spongiis vel linteis multiplicatis regioni pubis.

Epithema contra tumorem testis inflammatorium cum insigni dolore ac ardore:

℞. *Aquæ calcis vivæ rec.* ℔i. ad ℔iß.
Camphor. ʒß ad ʒi.
M. f *Epithema.*

Urgente dolore etiam *opii aceto soluti* ℈j. addi potest. Pertinent huc *Misturæ Cosmeticæ*, & in affectibus cutaneis, scabie, pustulis, &c. usurpandæ: Inter quas eminet *Lac Virginis*, quod est solutio Saturni cum camphora, & ob candidum colorem ita dicitur: interdum additur alcali blandum, quod præcipitatur instar lactis. Talis solutio egregia est in affectibus faciei, rubore rosaceo, & inflammatione, ubi tutissimè externè applicatur.

Alia *Mistura pro usu cosmetico in lentiginibus & varis*:

℞. *Aquæ Sperm. ran.* ℥ii.
Flor. Fabar.
Omnium an. ℥i.

Olei

Olei Tartari per deliquium ℥ß.
Flor. sulphuris ʒii.
Campb. ℈i.
M. D. S.
Mistura mundificans.

Huc & *aquæ causticæ* pertinent, quarum *basis* est mercurius sublimatus. *Usus earum* primarius est in verrucis, ulceribus & pustulis, item in ficubus Gallicis: Nempè fit, ut circa genitalia copiosæ excrescentiæ generentur, quas aqua hæc erodit; attamen, cum gravi dolore. Interdum in scabie ferina, in varis, ulceribus gravioribus, &c. irritis aliis tutissimè usurpatur mercurius sublimatus, qui ebulliat in aqua simplici, cum tragacanthæ pauco miscendo. Hac certè necessariò & subitò extirpantur vari. Alii

℞. *Mercur. sublimati,*
Aquæ fortis an. ʒi.
Diluunt in
Aquæ plantag. ℔ii.

& contra varos, scabiem & serpigines cum subitaneo successu utuntur.

Verùm cauti simus in usu mercurialium, & non nisi aliis irritis ad ea confugiamus: Non rarum enim est, ex perverso mercurii sublimati externo usu, sub cosmetici titulo phlogosin, tumorem, dolorem cum summo cruciatu, interdum & periculo, partibus externis induci: in quo casu optimum epithema est lac tepidum crebriùs applicatum: post cujus usum, vel etiam sub illius defectu, mox in principio

℞. *Aquæ Calcis vivæ rec.* ℔i.
Spirit. Vin. ʒi.
Ceruss. ʒiii.
M. S.
Epithema lenitiuum.

Applicetur tepidè.

Occasione aquæ calcis vivæ non omittendum *Epithema* polychrestum *ad ulcera quæuis dysepulotica, ad scabiem ferinam, herpetes exedentes, imminentem* plus minus *gangrænam,* &c.

℞. *Aquæ seu decoct. calcis vivæ rec.* ℔i.
Mercurii dulc. ʒi.
M. S.
Epithema mundificans.

Vel magis compositum:

℞. *Aquæ seu decoct. calcis viuæ rec.* ℔i.
Spiritus theriacal. campb. ʒiß. ad ʒiii.
Sacch. Saturni ʒi.
Mercurii dulc. ʒiii. vel ʒß.
Misc. probè cum vel sine ebullitione,
D. sine, vel cum colatura laxiore, S.
Vt antè.

Hac eluuntur ulcera, vel applicetur cum linteis ipsis ulceribus.

Sic pariter aqua destillata ex pomis putridis, cui vel mercurius dulcis, val Saccharum Saturni pro circumstantiarum ratione permistum, in casibus chirurgicis plurimis, speciatim ulceribus telephiis, ambustis, &c. remedium multi usus existit.

Hæc fuerunt Epithemata, & quidem liquida; MORELLUS enim etiam facit mentionem Epithematum solidorum. Cæterum hæc Epithemata solida meliùs inter unguenta & cataplasmata referuntur, quàm inter Epithemata; nisi forsan hìc locum haberet, quod in deliriis & phrenitide applicantur capiti & sincipiti animalia viva per medium dissecta adhuc calentia: sic v. g. in tali casu in phrenitidis declinatione adhuc in Italia usitatè recipitur pullus gallinæ, Germ. *eine junge Henne,* & per medium dissecatur, itaque dissectus calidè admovetur capiti, pilis priùs abrasis, pro sistenda phrenitide, qua ratione applicatæ gallinæ non rarò singulares & admirandos præstant effectus: non rarò etiam columbæ eodem modo dissectæ applicantur plantis pedum pro eodem usu contra phrenitidem. Sicuti de hac ipsa etiam potest videri MORELLUS, qui plura habet eadem. Aliàs Epithema solidum non est ampliùs in usu.

Affinia his sunt

FRONTALIA.

Hoc nomine nominantur omnia illa, quæ fronti applicantur quocunque modo: Ex quo patet, quod *Frontale* non sit specialis remedii formula, sed vario modo cùm remedia possint fronti applicari, etiam Frontalia possunt fieri varia, adeoque non opus esset peculiari capite.

Rectè hìc in principio MORELLUS removet vocem *Anacollematis,* quod Græcis idem est, atque Germanis *ein Dorband, Cataplasma* valdè *adstringens* quo applicatur à Chirurgis in principio luxationum & fracturarum. Nihilominus uti Græci Anacollemata fracturis; ita eodem usu applicant etiam Germani fronti. Applicantur varia remedia fronti, præter Misturas & Emulsiones externas, in forma sacculorum, unguentorum & linimentorum, ut & cataplasmatum; ut ita appareat, quod omnia medicamenta applicanda fronti dicantur *Frontalia,* ut in MORELLO non opus fuisset peculiari capite. Nos hoc loco considerabimus *Epithemata liquida* fronti applicanda, reliquas formularum species ad suas classes reservando.

Epithema seu Frontale contra cephalalgiam febrilem & scorbuticam:

℞. *Succ. Cancr. fluviat. rec. expr.* ʒiii.
Aqua Betonic.
Flor. Chamomill. vel *Papav. errat.*
Samb. an. ʒi.
Spir. Vin. camphorat. ʒiii.
Pulv. Zedoar. ʒii.
M. pro *Epithemate,*
S.
Epithema seu frontale cephalicum.

Applicatur cum linteis multiplicatis tepidè fronti & temporibus, in dolore febrili, contracto à calore externo vel interno: Sed à nimio camphoræ usu in agrypniis abstinendum, ne somnus magis odoris penetrantia impediatur.

Commodè succus cancrorum fluviatilium etiam permiscetur cum ana succi sempervivi maioris expressi, & hæc invicem permista applicantur fronti pro Epithemate in deliriis & insomniis febrium malignarum, & aliarum ardentium.

Vel *aliud* contra *Cephalalgiam* cum *agrypnia* in febribus continuis.

℞. *Aquæ flor. Sambuc.* ʒiii.
Apoplect. usit. ʒvi.
Philon. Rom. ʒiß.
M. D. S.
Vt antea.

Epithema in cephalalgia ex causa frigida, &c. *Hemicrania, verticis pertinaci dolore,* &c.

℞. *Aquæ Roris mar.*
Salv.
Serpilli an. ʒii.
Spiritus theriacal. simpl. ʒi.
Cornu Cervi vel *sal. ammoniaci cum calc. viv.* ʒß.
M. S.
Vt antea.

RULANDUS in graviori capitis dolore & deliriis succum cancrorum fluviatilium expressum, mistum cum opio & croco applicavit fronti felicissimè: item cum aceto rosaceo sequenti modo:

℞. *Cancr. fluv. viv.* No. xx.
Aceti rosac. ʒv.
Contundantur in mortario, & exprimatur succus, qui miscetur pro Epithemate,
S.
Vt supra.

Quod tepidè admovetur sæpiùs affecto capiti, valdè conveniens in cephalalgia.

Idem RULANDUS habet exemplum cujusdam viri quadragenarii, in insaniam cum vigiliis coniunctam incidentis, cui supra frontem admovit similiter succum talem ex cancris fluviatilibus uiuis expressum, temporibus uerò & naribus adhibuit hoc *Epithema:*

℞. *Aquæ Rosar* ʒvi.
Opii ʒii.
Croci Momentum.
Misc. benè pro *Epithemate.*

Idem succus cancrorum fluviatilium utiliter etiam permiscetur cum aliis, in specie cum aqua spermatis ranarum, quæ in phrenitide & quacunque partium, tàm internarum quàm externarum, inflammatione est elegantissima. Præscribi ergo potest ad imitationem RULANDI tale

Epithema fronti ac temporibus applicandum seu admovendum *in phrenitide, cum vigiliis & cephalalgiis conjuncta:* hoc modo:

℞. *Aquæ sperm. ranar.* ʒvi.
Succ. Cancr. fluviat. rec. expr. ʒiii.
Croci ʒi.
Opii cum aceto corr. ʒß.
Campb. ℈ß. ad ℈i.
M. pro *Epithemate,* fronti ac temporibus admovendo.

Frontale contra hæmorrhagiam narium nimiam:

℞. *Aq. flor. Papav. errat.* vel *sperm. ran.* ʒiv.
Aceti Rosac. ʒi.
Opii aceto sol. ℈i.
Boli comm. probè exsicc. pulv. ℈iv.
M. pro *Epithemate.*

℞. *Sperm. ran. cum nitro & alumine asserv.* ℔ß.
Sacch. Saturni ʒi. ad ʒii.
Campb. ℈i. ad ʒß.
M. pro *Epithemate.*

D. S.

D. S.

Epithema adstringens.

Applicantur hæc epithemata etiam fronti, nec non testibus, in nimia narium hæmorrhagia: item mammis in hæmorrhagia uteri, ac regioni pubis.

Epithemata, quæ fiunt ex emulsionibus, similiter in nimiis vigiliis, cephalalgiis & deliriis & similibus scopis, capiti ac fronti admoventur: Sic v. g.

Epithema mihi familiare valdè *in febribus malignis cum agrypnia*, est hoc, quod sæpiùs non sine successu adhibetur:

♃. *Sem. Papav. alb.* ℥ii.
Hyosc. ℥ß.
Aqua Sperm. ranar. ℥iii.
Endiv.
Sempervіv.
Solan. an. ℥i.
F. l. a. *Emulsio*:
Cui additur
Succ. canc. fluvial. expr. dimidium.
Campb. ℈ß.
M. D. S.

Epithema cephalicum.

Emulsio frontalis contra Agrypniam:

♃. *Sem. Papv. alb.* ℥ii.
Aqua Nymph.
Sempervіv. maj.
Solani,
Sperm. ranar. an. ℥i.
F. l. a. Emulsio:
adde
Campb. gr. iv.
M. D. S.

Emulsio frontalis.

Singulis horis repetatur in dictis affectibus.

♃. *Sem. Papav. alb.* ℥iii. ad ℥vi.
Cum s. q. *aquę hypnot. Dorner.*
F. Emulsio:
D. S.

Vt ante.

Præstantior erit, si *solutionis opii cum spiritu vini* ℈i. ad ℥ß. addatur, & ita tepidè applicetur: sicut omisso opio, addito verò spiritu vini camphorato ℥ß. vel camphorâ ipsâ ad gr. ix. ad Maniam magis accommodata foret.

Ex nucleis persicorum fit Emulsio pro usu externo, tanquam Epithema applicandum in dolore capitis; quoniam nuclei persicorum vim habent demulcendi dolorem: e. g.

♃. *Nucl. Persic.* ℥ii.
Sem. Papav. alb. ℥i.
Cum ℥vi. *aquæ hypnot. Dorn.* f. Emulsio:
adde
Opii gr. vi.
Croci gr. v.
M. f. *Epithema* fronti applicandum.

Aliter contra Maniam:

♃. *Sem. Papav. alb.*
Nucl. persic. an. ℥iß.
Aquæ Nymph.
Verbenæ an. ℥iii.
F. *Emulsio*: adde
Spir. vini camphor. ℥ß. vel ℥vi.
Ferment. narcot. gr. v.
M. S.
Vt ante.

Item

♃. *Nucl. Persic.* ℥ß.
Sem. Papav. alb. ℥ii.
Cum s. q. *Succ. cancr. fluviat.*
F. *Emulsio*:
adde
Campb. gr. xii.
Opii gr vi.
M. S. ut anteà.

Aliud:

♃. *Sem. Papav. alb.* ℥iii.
Cum *aqua Nymph.* ℥iii. (vel *huius* & *Verben.* an. ℥iß.)
F. *Emulsio*:
adde
Campb. gr. ix. vel xii.
M. pro Epithemate S.

Epithema refrigerans.

Epithemata hæc elegantia sunt in deliriis furiosis & febribus ardentibus.

His vicina sunt *Oxyrrhodina* dicta, quæ etiam à quibusdam ad Epithemata referuntur, Mistura scilicet facta ex aceto rosaceo, ceu *basi*, qualia in affectibus capitis calidioribus sive symptomatibus febrium ardentium, deliriis, cephalalgiis, & similibus, aut etiam in aliis affectibus, in quibus per consensum hoc modo afficitur caput, usurparunt veteres. Simplicissima talis oxyrrhodini formula est hæc:

♃. *Aceti rosac.* ℥i.
Ol. Rosac. ℥v. vel vi.
M. simul pro *Oxyrrbodino*,
D. S.

Frontale cephalicum.

Interdum hisce duobus primariis ingredientibus addi solent aquæ appropriatæ, & succi Expressi appropriati, imprimis quando moderni tale medicamentum, sed raro, in usum vocant, atque tunc temporis dosi ac modo epithematis solent præscribere, ita ut recipiatur *olei* p. i. *aceti destillati* p. ii. & *aquę appropriatę* p. iii. E. g. si præscribendum sit

Oxyrrbodinum contra nimium ęstum febrilem, fiat sequenti modo:

♃. *Aquę flor. Persic.*
Verben. an. ℥iii.
Acet. rosac. ℥ß. vel ℥vi.
Olei Anethi
Chamomill. an. ℥ß.
M. pro Oxyrrhodino, S.
Vt ante.

Vel

♃. *Aquæ Beton.*
Verben. an. ℥ii.
Acet. Rutac. ℥iii.
Olei Nymph.
Rosar. an. ℥iß.
M. pro *Oxyrrbodino.*

Verùm, uti dixi, talia Oxyrrhodina & Epithemata ob olea non ampliùs in usu sunt.

Huc pertinet & Veterum

EMBROCATIO seu IRRIGATIO.

Apud Italos & Gallos adhuc in usu. MORELLUS distinguit Embrocationem & Irrigationem. *Irrigatio* erat Mistura, quam guttatim applicarunt capiti; nempè ægro sedenti circumligabant inferiùs capiti pannum multiplicem aut fasciam lineam, post in loco tepidiore collocabant, juxta ægrum suspendebant gutturnium plenum Mistura Medica, & guttatim destillabant supra sinciput suturæ coronali, aut supra verticem suturæ sagittali, hoc faciendo per bihorium.

Liquor, qui hìc est adhibendus & cum quo fit talis irrigatio, imprimis est decoctum quoddam ex cephalicis appropriatis.

Usus est varius: interdum pro conciliando somno, dum decocta papaverina destillare faciunt supra caput; interdum contra nimias cephalalgias; interdum in affectibus catarrhalibus: E. g. si instituenda esset talis Irrigatio in sene, qui non possit dormire, & cui ex nimia cerebri exsiccatione labilis sit memoria, tunc fieret decoctum ex herbis cephalicis, blandè somnum inducentibus & humectantibus, eo modo atque præscribuntur decocta; e. g.

♃. *Herb. Lactuc.*
Nymph.
Violar. an. M. j.
Summ. Anethi,
Flor. Sambuc.
Papav. alb. an. Mß.
Cap. Papav. cum sem. Num. vi.
Incis. & contus. coqu. in *aqua simplici*
pro *Embrocatione.*

Huiusmodi decocto moderatè calido impletur gutturnium, & æger irroratur in sincipite. Loco hujus decocti interdum oleum aceto mistum adhibetur instar oxyrrhodini loco liquoris; & hæc mistura ita decidens excipitur capite denudato, & inferiùs fascia munito: id quod fit in deliriis, & apud Italos in maniis. Interdum fit mistura ex aqua, oleo, & spiritu, ac liquore appropriato, eademque ita irrigando excipitur capite in affectibus nervorum, quos vocant frigidos, ut sunt paralysis, tremor, & similes. Sed molestum hoc est & tædiosum, unde tales irrigationes non amplius apud nos sunt in usu, uti apud Italos & Gallos.

Huic Irrigationi contradistinguit MORELLUS Embrocationem, utut sub generali *Embrocationis nomine* ambo veniant. Est *hæc* blanda ac lenis partis frictio cum oleo quodam, aut linimento, aut etiam quodam liquore appropriato.

Talis fricatio lenis eundem ferè interdum habet usum atque fomentum humidum; ut quando v. g. tumores sanguinei erysipelacei aliæque inflammationes, blandè fricantur aut foventur cum lana siccata, cum liquore appropriato imbibita: item in herniis scroti, quando intestina propter fęces induratas sunt valdè dura vel inflammata: commodè etiam fiunt frictiones vel blandę fomentationes cum oleo amygdalarum dulcium, oleo chamomelino, anethino, aut etiam cum decocto carminante & emolliente appropriato. Et

talis

talis blandus fotus & fricatio potest vocari *Embrocatio irrorativa*, magis tamen ad fomenta hæc pertinent: vid. MORELLUS, qui satis est prolixus.

Ad Misturas has pertinent

COLLYRIA HUMIDA.

COllyria humida quod attinet; duplicia illa sunt; quædam saltem imponuntur, quædam verò instillantur. Quæ enim paulò fortiora & acriora sunt, externè saltem applicantur; sin verò quid in oculo corrigendum, æger supinus jaceat, & in oculum instilletur, ne citò effluat.

In his nullum aliud attendatur, quàm

1. Ut pulveres sint optimè pulverisati.
2. Si addantur nimis acria, liquore ita temperentur, ut quam minimum inferant dolorem: nam prout sunt acriores, eò magis est addendum; quo minus, contra.

In genere, quoniam Collyria ad uncias tres vel quatuor, rarò ulterius, solemus præscribere, tum sufficit, si pulveris drachma semis respondeat unciæ uni collyrii; sin verò pulveres sint fortiores, tunc drachma una pulveris ad uncias tres erit sufficiens. Sic si præscribendum

Collyrium pro oculo polychrestum:

℞. *Aquæ flor. Calcatr.*
Cyani,
Solani vel *Chelidon. maj.* ana ℥vi. ad ℥i.
Vitrioli albi gr. viii. ℈ß. ad gr. xii.

Solutio filtretur per chartam;

adde

Tut. præpar. ℈ß. ad gr. xii.

M. D. S.

Collyrium ophthalmicum.

Hocce collyrium probè agitatum applicatur tepidè oculo cum linteolis, vel resupinato corpore canthis oculi instillatur, vel frigidè vel tepidè.

Vel

℞. *Aquæ Chelidon. maj.* vel *flor. Cyani*
Euphras. vel *Plantag.* ana ℥i. ad ℥iß.
Vitrioli albi pulveris. vel *de Cypro* ℈ß. vel ℈i.

(plus minus, prout æger potest vel facilius vel difficilius tolerare variant enim ægri in talibus.)

Filtrentur per chartam bibulam,
vel per pannum rariorem, adde
Tut. præpr. ℈ß. ad gr. xii. vel xv.
& ita f. *Collyrium.*

Quidam recipiunt vitriolum album, quo replent ovum ad duritiem coctum, exempto vitello (locum scilicet vitelli replent vitriolo pulverisato) ovum hoc modo præparatum suspendunt in cella, & ita sensim sensimque destillat liquor, valdè egregius in talibus oculorum morbis.

Mel additur interdum aquis ophthalmicis, ubi opus est detersione, in ulceribus aut etiam vulneribus oculorum. Loco ejus mellis non rarò etiam recipitur saccharum candi pulverisatum, quod etiam abstergit & detergit sordes, & adjuvat consolidationem. Exemplum habet FORESTUS *lib.* 12. *obs.* 29. de puero, qui ex variolis incidit in pustulas oculorum, quæ fuerunt exulceratæ, & inde oborta est nebula oculorum: huic profuit remedium hoc modo præscribendum:

℞. *Aquæ Fœnic.* ℥iii.
Fell. Anguill. ana ℥i. ad ℥iß.
Sacch. candi subtiliter pulv. ℥i.

Stent in loco calido; filtrentur.

S.

Singulare collyrium.

Pro gratia coloris potest addi tantillum *croci*, antequam filtrentur.

Epithema contra inflammationem oculorum:

℞. *Aquæ Plantag.* vel *flor. Calcatripp.*
Torment. vel *flor. Cyani* ana ℥i.
Album ovi Num. i.
Alum. gr. v. vi. vii. viii. vel ℈ß.

(Modò non spissior ex coagulo nascatur consistentia)

Conquassata & agitata probè invicem,

S.

Collyrium refrigerans.

Aliud:

℞. *Aquæ flor. Ciani* ℥ii.
Muc. sem. Cydon. cum sperm. ran. extr. ℥i.
Croci gr. vi.

M. pro *Epithemate.*

Collyrium præservans oculos in variolis:

℞. *Aquæ Euphras.*
Plantag. ana ℥i.
Tut. prep. ℈ß. ad gr. xii.
Camph. gr. iv. v. vel vi.
Croci gr. ii.

M. D. S.

Collyrium præservans.

Aut instilletur aut applicetur oculo, ut præserventur, ne variolæ possint visui nocere.

Huc pertinet *Aqua ophthalmica Angeli Salæ*, quæ fit, quando *laminæ veneris* suspenduntur vel infunduntur, in *vinum medicatum*, & ita ad tempus exponuntur *radiis solaribus*, hinc successivè fit Tinctura cœrulea: Vid. SALA *pag.* 203. BARTHOLINUS *in Act. Hafniens.* & alii.

Collyrium contra unguem seu pannum oculi:

℞. *Aquæ flor. Calcatr.*
Chelid. maj. ana ℥j.
Sacch. candi ℨj.
Tut. præpar. ℨß.
Ossi. Sep. pulv. ℈i.
Vitrioli ℈ß.

Misc. probè, & agitentur pro *Collyrio*: S.

Collyrium.

Simile est ferè *Collyrium Loticbii in Obs.* descriptum *pag.* 203. qui unguem oculorum, pterygium, secundùm motum lunæ nunc accrescens, nunc decrescens, curavit;

℞. *Lap. hæmat.* ℈ß.
Vitrioli alb. calc. gr. xv.
Sacch. candi ℈j.
Myrrh.
Croci ana gr. v.
Aqu. appropr. ℥j. vel ℥iß.

M. f. Collyrium,

Applicetur cum pluma, vitando pupillam.

Nam talia collyria, quæ ingrediuntur paulò acriuscula, non libenter applicantur pupillæ, nisi ipsa sit afflicta, propterea, quoniam pupilla membrana est admodum tenuis, & non patitur, ut applicentur talia acriuscula.

Vel

℞. *Aqu. Chelidon. maj.*
Euphras.
Fœnic. ana ℥j.
Mercurii sublimati gr. vj.

Mista filtrentur,

S.

Collyrium oculos clarificans.

De hoc ipso Collyrio omni mane & vesperi applicetur gutta una instillando oculo. Mercurius sublimatus habet vim adstringentem, & oculum firmat, ne novum corpus membranaceum supervenire possit.

Aqua Sapphirina huc referatur, quæ in læsionibus oculorum Chirurgis est in usu: Contra ulcera cancrosa non melius habetur remedium, quam hæc aqua, & quando post variolas læduntur oculi, efficax est. Dilui plus minus potest aqua, quia nimis mordicat. Ad pelles oculorum etiam commendanda est.

ERRHINA.

ERrhina naribus applicantur. V. g. sit *Misturæ ptarmicæ* exemplum:

℞. *Aqu. Majoran.* ℥ij.
Vitrioli albi ℈ß. gr. xii. xv. ad ℈j.

Dissolutum filtretur, S.

Mistura ptarmica.

De hac aliquot guttæ ex cava manu attrahantur in nares, vel linteum eo leniter madefactum contortum naribus immittatur, & mirabiliter extrahet; sed ne quid nimis; aliàs cephalalgia & coryza sequitur. Alia:

℞. *Succ. betæ rub. depur.* ℥ij.
Aqu. Majoran. ℥j.
Vitrioli albi gr. xv.

M. D. S.

Ut ante.

Mistura contra ozænam:

℞. *Aqu. Majoran.*
Plantag. ana ℥iß.
Spiritus vini rectif. ℨiij.
Mell. rosat. ℥vj.

M. S. *Mixtura purificans.*

Applicetur vel modò dictis modis, vel etiam cum parva syringa.

In deterioris conditionis malo aliquantulum *mercurii sublimati*, v. g. gr. vj ad ix. & ℈ß. addi potest.

Præter nares *Mistura pro faucibus* in usu sunt v. g. si præscribenda

Mistura pro dentibus & gingivis à variis affectibus præservativa;

℞. *Aqu. Plantag.*
Sedi min. ana ℥ii.
Sal. ammoniati,

Sal. tartari ana ʒß ad ʒj.
M. filtr.
D. S.
Aqua pro dentibus.

Hac ipsa dentes ab omni pastu abluantur, & gingivæ blandè fricentur: sanè sal ammoniacum in aquâ solutum pro dentium ab omni pastu abluitione, fœtorem eorum imprimis tollit, convenit etiam contra rubedinem & ardorem faucium in febribus malignis, sicuti matutina mundificatio cum urina humana dentes & gingivas à quamplurimis malis præservat.

Mistura contra prunellam seu ardorem & ruborem faucium febrium acutarum:

♃. *Aquæ sempervio. maj.* ℔j. ad ℔. iß
Succ. cancr. fluviat. rec. expr. ℥iv. ad ℥vj.
Sal. ammoniaci depur. ℥iß. ad ℥iij.
M. pro *Gargarismate,*
S.
Gargarisma refrigerans.

Crebriùs hoc colluatur os, quin & interdum gargarisentur fauces, aut tepidiusculè aliquandiu detineatur saltem in ore.

Alia magis *composita:*

♃. *Aquæ cancr. fluviatil. contus. aliquandiu Destillat.* ℥iij.
Sperm. ran. ℥ij.
Sempervio. maj. ℥j.
Phleg. vitrioli ror. ℥iß. ad ℥ij.
Nitri cum sulphur. depur. ʒiß. ad ʒij.
Syr. violar. ℥j.
Ros. rubr. ℥ß.
M. D. S.
Gargarisma ad fauces.

Vbi reiectæ denuò misturæ tales fuerint, lingua palatumque blandè illinantur butyro recenti non salito, spermate ranarum aut eius aqua crebriùs lota; quod si crusta livido-nigricans illam simul obduxerit, aliquantulum sacchari albissimi butyro addi potest: lardum pariter non salitum, quin & salitum, sed utrumque in sperniola ista probè diuque maceratum, butyri loco recipi potest.

Item:

♃. *Aquæ prunell.* ℥iij.
Semperviv. ℥ß.
Sal. ammoniaci depur. ℈ij.
Julep. Rosar. ℥j.
Syr. de Succ. semperv. ℥iß.
D. S.
Gargarisma.

Huc pertinet *Mixtura pro gargarisatione* polychresta, quam habet SCULTETUS ex aceto destillato, sacchato, semine sinapi, & aqua: v. g.

♃. *Aquæ Plantag.* ℔ß.
Aceti destillati ℥ij.
Sacch. alb. ℥j. ad ℥iß.
Sem. Sinapi ℥j.

Mista S. ut anteà.

Hoc calidè gargarisetur os.

Mixtura contra stomacacen, seu gingivas scorbuticas & exulceratas:

♃. *Aquæ Cochlear.*
Nasturt.
Sedi min. ana ℥iij.
Tinctura Laccæ ℥ß.
Tinctur. flor. Aquileg. ʒij.
Syr. flor. Aquileg. ℥iij.
M. D. S.
Aqua contra stomacacen.

Tinctura Laccæ per se quidem sufficit: in defectu autem eius:

♃. *Aquæ Plantag.*
Prunell.
Sedi min. ana ℥j.
Spiritus Cochlear. ʒij. vel iij. vel huius loco *Succ. Succi Cochlear. rec.* ʒvj ad ℥j.
Mell. rosat. ʒvj.
Spir. salis q. s. pro grato acidulo sapore,
M. D. S.
Aqua dentes mundificans sive Mistura antiscorbutica.

His ipsis humectetur linteum, & eluantur vel fricentur gingivæ, ac aliæ oris partes, ex scorbuto malè habentes: item in ulceribus cacoetheis in usu est.

CAP. IV.

INFUSA ET DECOCTA.

IN hoc capite mediante aqua, tanquam menstruo elicitur vis infundendorum, unde oriuntur infusa & decocta, Græcis Apozemata: quo etiam nomine veniunt apud modernos Latinos. Nihil aliud sunt, nisi liquida quædam medicamenti forma præscripta à Medico, nunc in una, nunc in pluribus dosibus, ut scilicet hauriantur ab ægro ad suos usus & effectum destinatum. *Horum res est intricata, in se verò facillima,* rudis & crassa est operatio. Nempè ut purum impuro, respectu nostri, ubique iunctum, tam in alimentis, quàm medicamentis; ita, qui hodiernæ artis spagyricæ primarius ferè finis est, purum ab impuro medicamento separare, nucleum à corticibus, Quintam Essentiam ab involucris elementalibus seu materialibus, idque Tincturarum, Essentiarum, Extractorumque ferè sub titulo: ita iam Veteres idem, rudi licet Minerva, per infusiones & decoctiones tentarunt, ut mediantibus his vim rerum medicamentosam, & in apto liquore seu menstruo extrahente & solvente loco crudorum simplicium acquirerent.

Differunt Infusa & decocta saltim in eo, quod pro infusione sufficiant specierum incisio, rasio, contusio, pulverisatio præparatorum, maceratio seu digestio in loco tepido, vel speciatim Mariæ balneo; cui in decoctione ulteriùs supervenit super ignem actualem concitatior omnium agitatio & ebullitio, & penetrantior solutio.

Attamen in omni Infuso & decocto ad bina semper respectus habeatur:

1. Ad *Subiectum* seu *materiam infundendam* vel decoquendam.
2. Ad *Liquorem seu menstruum,* cum quibus fit infusio seu decoctio.

Quod attinet *Materiam* sive *Ingredientia:* in hac ipsa observetur, quod ex omnibus tribus regnis sumatur. Ex vegetabili regno desumuntur quævis plantarum partes & fructus, utplurimum siccatæ. Resinæ saltim ac gummata minus his præparationibus, præsertim sub magistrali præscriptione, inserviunt. Elicitur sic ex vegetabilibus gummeo recessu resinosa substantia, in cuius complexibus potissima vis medicamentosa quasi concentrata est, ut ex decocto lignorum vel absinthii inspissato manifestum. Ex animali regno decoquuntur partes solidæ duræ & sicciores quævis, v. gr. priapus cervi & ceti, cornu cervi, ebur, viperæ, stercus equinum, &c. ex quibus omnibus (exceptis excrementis) elicitur gelatina quæ præter generalem nutriendi ac temperandi, adeoque confortandi & bandè refrigerandi usum, de vi specifica sui concreti omninò participare videtur, cùm magnam illius substantiæ partem contineat, quæ sub rigorosiore igne in salis volatilis & olei larva se sistunt. Item huc pertinent etiam iuscula consummata & similia de quibus suo loco; item decoctum splenis bovis in cachexia & vera mensium suppressione laudatur. Quò etiam partinet decoctum hepatis vitulini, item decoctum hepatis suilli, quæ commendari solent iis, qui laborant fluxu sanguineo hepatico: quales animalium partes nunc solæ, nunc cum aliis vegetabilibus infunduntur & decoquuntur. Ast regnum minerale difficiliùs sese gerit: nihilominus tamen pro nobis non tantum stat LOCATELLI; sed in specie elegans hac in parte est POTERIUS *in Pharm. Spagyr. l. 1. cap. 1. 2.* & reliquis capitibus se invicem subsequentibus; cùm notum sit, quod ferrum commodè possit infundi nunc in aquam simplicem, non in vinum, & vel nudè infundi, vel etiam coqui, contra morbos cachecticos chronicos, & malum hypochondriacum, &c. in quibus, uti notum est, vinum martiatum est elegans. Imprimis verò ferrum vino infusum commendatur in talibus casibus, cùm subtilis vini aciditas solvat subtiliorem martis crocum, & sic remedia contra morbos chronicos elegantia suggerat. Hac ratione fiunt *vina anticachectica ex limatura martis* unà cum *cinnamomo & caryophyllis vino infusis.* Prætereà huc etiam pertinet, quando chalybs ignitus extinguitur in aqua simplici, & fit *aqua chalybeata,* vel *aqua ferrariorum,* quæ aqua extinctionis ferri est conveniens potus spleneticis, & similibus morbis cachecticis, afflictis: hinc etiam dicunt, quod canes fabrorum ferrariorum careant splene, aut certè habeant admodum imminutum, ex eo, quod bibant aquam ferrariorum, quæ aqua hoc augmentum præternaturale splenis præveniat & præcaveat. Talis chalybs vel ferrum igitur, vel in aqua vel lacte extinctum, commodum præbet liquorem tam pro potu dysentericorum, quàm etiam pro infusione instar clysmatis in iisdem.

Post ferrum aurum candefactum, & in vino vel aqua simplici extinctum, expertum est remedium POTERII contra icterum flavum; refert enim de hoc ipso, dum dicit: Novi virum ictero laborantem, qui cum hac aqua extinctionis auri perfectè curatus est; & quidem hoc aurum in aqua extinctum suo ratiocinio comprobat BURRHUS *in Epist. ad Bartholinum de restituendis oculorum humoribus scriptis.* Veneris infusio pro oculorum vitiis est laudatissima. Stannum calcinatum & vino infusum mirè laudatur contra passio-

passiones hystericas. Saturni calcinati cum aceto infusio ac decoctio usui chirurgico multum inservit, & in qua crebriùs plumbum fusum extinctum fuit, alvum laxare solet aqua. Antimonium non solùm præparatum sub vitri, reguli, croci, &c. forma infusione apprimè inservit; sed & à modernis permiscetur decoctis lignorum sudoriferis; quin & ejusdem crudi subtilissimè triti uncia semis macerata per noctem in unciis tribus vel quatuor vini aut aquæ pro dosi una, supra & infra purgare asserit POTERIVS: id quod similiter etiam cum Mercurio fieri solet, quod infusum vel *decoctum mercurii vivi* benè à mercurio vivo separatum nō tantum *constituit aquam* sic dictam *Hermeticam Augenii*, ad expellendos lumbricos infantum certum experimentum; sed præterea quoque idem mercurius decoquitur & infunditur in istusmodi decoctis & infusis lignorum antivenereis, sicuti ipsum antimonium. Decoctum sulphuris valdoperè commendatur à POTERIO, si nempè decoquatur sulphur in aqua, vel in vino fuerit infusum: in aqua pro remedio alexipyreto seu febrifugo, quod scilicet febres pellat, hepatis ardores compescat, & etiam quod erysipelati & scabiei interno usu medeatur: item externè sulphur in aqua calcis vivæ vel lixiviis decoctum, quamcunque inflammationem sistit, erysipelati succurrit, scabiem sanat, ac rubores faciei tollit. Vitrioli, Aluminis, nitri, salis ammoniaci, calcis vivæ, &c. pro usu externo decoctiones & Infusiones in decocto nigro Mynsichti &c. passim pariter notæ sunt. Prostat quoque decoctum calcis vivæ, & decoctum scoriarum reguli antimonii pro scabie, ulceribus, &c.

Cùm igitur materia ex omnibus tribus regnis capiatur, hinc quatuor attendantur circumstantiæ.

I. *Ut habeatur legitima quantitas materiæ infundendæ;* scilicet ut respondeant sibi invicem in quantitate & qualitate. Ratione quantitatis quidem, ut sibi mutuò sufficant, & tantum infundatur, quantum liquor capere possit, ut infundatur pro impræganda certa quantitate liquoris, & quantum sufficit pro cura affectus hujus vel illius. Omne namque recipiens recipit ad modum receptivitatis suæ, seu tantum recipit particularum medicamentosarum ex rebus infusis vel incoctis, quantum potest continere in suis porulis. His ergo porulis repletis, nihil amplius potest recipere, licet vel centies nova instituatur aut infusio aut decoctio. Hinc culpanda venit eorum methodus, qui centum & plura sæpiùs ingredientia ad libras aliquot liquoris præscribunt, cùm nulla hìc sit proportio, faciunt tantummodo medicamentum pretiosum & minus fructuosum: pretiosum, propter copiam ingredientium; minus frutuosum, quoniam liquoris parcitas & paucitas non potest sufficienter absorbere & imbibere particulas rerum infusarum medicamentosas. Qualitatis verò ratio habeatur, ut materia & menstruum invicem appropriata sint, i. e. ut liquor habeat vim extrahendi simplicia. In his duobus enim primarium docoćta & infusa medicata præscribendi consistit artificium: Conf. ZWELFFERVS *Pharm. Reg. pag.* 31. *&* 84. item *Animadverſ. in Pharmac. Augustan. pag.* 146.

II. *Conditio materiæ infundendæ* seu *textura ejus specifica* attendatur; an naturæ volatilioris? an fixioris? Volatiliora sunt inepta decoctionibus: fixiora inepta infusionibus; non enim sufficienter extrahuntur. Infusa enim media sunt inter decocta & destillata. Infunditur autem subjectum in liquorem appropriatum, ut menstruum penetrando in poros extrahat materiam solubilem: Sic crocum, aliæque odore penetrante & volatili præditæ plantæ aromaticæ dictæ, uti etiam ipsa in specie sic appellata aromata, si decoquimus, non fit sine volatilium virium jactura; si verò ligna infundimus, minimum pars medicamentosa extrahitur: si cinnamomum, cardomomum, aut sinapi, decoquantur, certè multum de viribus perdunt; quod & de antiscorbuticis acribus, aromaticis, sassafras ligno, &c. notum, quæ nullam vel mediocrem coctionem ferunt, sed potius destillanda, aut in loco tepido sine sui exhalatione infundenda; aut si sunt decoquenda cum aliis, aut propter intendendas virtutes medicamenti, aut propter gratiam saporis vel odoris, nunc cum juncta destillatione decoctionibus inserviunt, nunc præscribuntur in fine decoctionis, quando coctio jam ferè est absoluta, aut certè in decoctionem adhuc calidam, & modò ab igne remotam, infunduntur.

Quod ipsum similiter intelligendum venit de aromatis purgantibus, quorum virtus coctione dispergitur & perit, qualia sunt imprimis epithymum, item senna, quæ levi coctione egregium est purgans, longiore verò coctione difficile & mucilaginosum torminans producit decoctum.

Hæc ergò & similia commodiùs infunduntur & decoquuntur, cum in decoctione castretur potius quàm augeatur eorum vis: ut nihil jam dicam; quædam simplicia, prout infunduntur vel decoquuntur, virtutes suas immutare: uti monui de Asaro, quod infusione in aquam, dat medicamentum vomitivo-catharticum: decoctione verò dat medicamentum deoppilativo-diureticum; id quod similiter in aliis usu venire observabitis, qui diligens est simplicium scrutator.

Hæc sunt, quæ commodiùs infunduntur. E contrario ista vegetabilia, quorum vis consistit fortiùs annexa concretioni & mistioni materiali, vel quæ fortiùs adhæret ipsi composito, qualia sunt v.g. ligna, radices, cortices, item plantæ quæ vocantur in specie splenetica, ut etiam quamplurimæ vulnerariæ & adstringentes, animalia & mineralia in infundendo parum valent, nisi decoquantur. Porrò quæ sunt solubiliora, molliora, porosiora, &c. minus diu infundenda, parciùs coquenda; cum aliàs ingratum, spissius, & facilè alterabile, quia densiùs imprægnatum, & ventriculo hostile, quia digestioni ejus proprio motu magis reluctans reddunt medicamentum: contra atque in durioribus & macerandis, & diutiùs coquendis, accidit, & propterea tunc temporis præscribatur major quantitas menstrui.

III. *Requiritur, ut probè attendatur, an subjectum infundendum & decoquendum sit naturæ salinæ? an sulphureæ? an aqueæ?* Salia enim acida pro subjectis mineralium; sulphurea, nempè spiritus vini, pro subjectis pinguibus, resinosis & oleosis; aquea pro salinis, adhibentur. Observandum ergò, ne radices, aut reliquarum plantarum partes resinosæ in aqua, mineralia in spiritu vini, infundantur; hinc quidam malè Agaricum in hydromel infundunt &c. Et licet non rarò fiant etiam infusiones & decoctiones in vino, adeòque videatur, quod in vino, cum insit pars spirituosa, possint etiam infundi resinosa & pinguia; nihilominus tamen, quoniam spiritus vini ante sui separationem est in vino dispersus, & copiosa aqua aut phlegmate dilutus, propterea fit, ut omnino vinum menstrui aquosi rationem adhuc obtineat. Talia ergò infundenda aut decoquenda sunt tantummodò, quæ possunt communicare suas virtutes cum liquore aquoso.

IV. Attendendum, *an subjectum sit generosius altero*, seu plus suggerat de vi medicamentosa? an sit debilius & minus se exserat in menstruo? Aromatica plus suggerunt menstruo, quàm fixiora: sic v. g. cinnamomi uncia una plus valet, quàm absinthii manipuli decem. Vnde, quæ vi medicamentosa sunt ditiora, parciùs; quæ verò pauperiora, copiosiùs &c. recipiuntur, & paratum sic remedium nunc cum, nunc sine expressione, colandum præcipitur, & sic specialis dosis, ut ubique, ita & hìc generalem determinat. Observandum verò quoad specialem dosin, ferè duplum, interdum triplum hìc pro decoctione aut infusione recipi respectu ejus si in substantia propinaretur.

Liquor deinde tanquam menstruum infusionum & decoctionum, mediante quo elicitur vis medicamentosa, per infusionem vel decoctionem, est varius. Communissimus est aqua simplex, hinc vinum, nunc acetum, serum lactis, &c. Liquor hic est vel simplex, vel compositus, aqua ferrata seu extinctionis ferri, hydromel, posca, cerevisia, juscula, urina, lac, &c.

Circa hunc liquorem observanda sunt quinque:

1. Si menstruum est volatile, minus decoctioni, infusioni saltem, & huic circumspectæ, inservit, ut vinum, spiritus vini. Ratio est; quoniam in decoctione, imprimis diuturniore, ex vino evanescunt ejusdem partes spirituosæ, & exhauriuntur ejusdem spiritus, remanente tantummodò latice aquoso subacido & quasi tartareo; propter hanc rationem commodius est vinum pro infuso, quàm pro decocto.
2. Vt sit sufficiens: seu ut tantum sumatur de liquore, quantum requiritur pro virtute materiæ infusæ elicienda; hinc canon: *Liquoris seu menstrui recipiatur tantum, quantum valet continere subjecti*, h. e. pari menstruorum & subjectorum proportione, ut contineant ramenta specierum infusarum: vid. ZWELFFERVS *Animadverſ. in Pharm. Aug. pag.* 146. & *Pharm. Reg. pag.* 31. *&* 84.
3. Liquor debet esse homogeneus subjecto infundendo, h. e. ejusdem naturæ debet esse in fundamento, ne detur actio in invicem: v. g. aurum vel argentum, si vel centum annos decoquatur in aqua vel spiritu vini, nil elicitur: si cera vel resinosa docoquantur in aqua regia, vel aqua forti, frustra erit, quia invicem sunt contraria, nullus coalitus, nulla invicem actio aut reactio.
4. Liquor, quantum fieri potest, sit simplex, non compositus, aut si hic tamen sumendus, potis ut sit apertis, observetur, i. e. aliis substantiis non sit imprægnatus: quò enim simplicior, tenuior & dilutior fuerit liquor, eò cæteris paribus plus substantiæ medicamentosæ in se recipit; hinc cerevisia præ aqua, decoctum vel infusum præ aqua simplici minus huic negotio apta existunt. Vulgaris sanè error est, ut factis decoctis adhuc varia infundantur, ex quibus tamen liquor amplus quid recipere nequit: aut si propter circumstantias sumendus, recipiatur maximè dilutus, cujus pori adhuc aperti, ut valeant recipere plures medicamentosas substantias.
5. Quò denique inertioris & minus penetrantis erit texturæ, eò debilius fiet, minusque medicamentosum remedium; hinc etiam vinum præ aqua ex quàm plurimis longe plus elicit. Ob id liquor seu menstruum interdum fit acuatum cum tartaro, sive ipsi addatur Sal tartari, seu cremor aut crystalli tartari, sive tartarus crudus, sive terra foliata tartari. Sal tartari promptè liquescit & acuit menstruum, ut nempè partim meliùs penetret & dissolvatur subjectum, partim ut corrigatur malignitas nobis hostilis, si qua subest in subjecto. In infusis autem Sal tartari, in de-

in decoctis cremor aut crystalli tartari melius conveniunt, cum sine ebullitione non solvantur. Observandum autem, quod, ubi decoctum refrixerit, tartarus iterum concrescat in crystallos: ne igitur tartarus iterum coaguletur, tunc addatur tantillum salis tartari, & nunquam concrescet; v. g. ad ʒij. vel ʒiij. cremoris addatur salis tartari ℈j. ad ʒß. Sal verò essentiale in dosi paulo largiori utrique aptissimè iungitur. Imò alia interdum adduntur stimulantia pro varietate circumstantiarum: nunc ingredientia infundenda adsperguntur Tinctura tartari, quæ est alcalina, ut facilior fiat extractio, nunc additur tartarus vitriolatus, vel aliud Sal fixum, tàm simplex, quàm compositum, &c.

In horum autem coniunctione similiter quatuor sunt observanda:

1. Specierum mistio: quæ incidenda, incidantur; quæ contundenda, contundantur, & ritè misceantur.
2. Vt species mistæ, cum liquore simul coniunctæ, committantur digestioni, plus in decoctis & fixis, minus in infusis & volatilibus; mediante enim infusione, tepore & calore, penetrat magis menstruum in corpora. Purgantia quò diutiùs digeruntur, eò mitiora fiunt, & vim suam purgantem exserunt, penetrando scilicet mista.
3. Vt digesta vel decocta ebullitione absolutâ transcolentur per pannum vel linteum, ut fiat separatio liquoris imprægnati à fæculentis remanentiis. Quoad filtrationem in infusis antimonialibus observetur, ut per chartam filtrentur, ne aliquid de substantia antimonii hauriatur, & ita noxam adferat in corpore.
4. Observetur, quandoque opus esse edulcoratione cum sacchara vel syrupo appropriato pro gratia saporis & odoris, ne nauseam pariant; simili ratione ac supra in iulepis vel misturis factum. Opus autem est in decoctis & infusis amaricantibus & nauseosis. Non raro loco sacchari additur mel in morbis pectoris, & aliis, imprimis senum, in quibus est suspicio mucilaginis crassæ & viscidæ, quæ ob id resolvenda, incidenda & attenuanda. Omnibus his usibus egregiè satisfacit mel, quod tunc temporis omnem istam mucilaginem mirè dissolvit.

Et quia interdum incompleta sunt medicamenta, tàm pro efficacia, quàm pro gratia, addenda subinde quædam veniunt. Pro efficacia quidem electuarium, spiritus, extractum, syrupus, aut aliud quid à Medico pro intentionis ratione ordinandum, proportione ferè illa, quæ *supra de potionibus* monita fuit.

Pro gratia, præter colaturam subindè *clarificatio* vel per residentiam, quod rarum, vel cum albumine ovi, quod frequens, instituitur, ut secedant ad fundum partes, quæ reddunt ingratum decoctum, hocque oculis, quin & ventriculo magis arrideat. Modum præscribit SENNERTVS *in Instit. in fine ubi de Decoctis*; Sicut pro eodem scopo & *aromatisatio* supperadditur adiectis aromatis ventriculo gratis, & medicamenta plus minus corrigentibus.

Decocta & Infusa autem præscribuntur vel pro usu interno, vel externo: Illa sunt vel alterantia, vel evacuantia, vel utraque simul.

Decoctum purgans nihil habet singulare præ alterante, nisi quod exacta requiratur supputatio dosium purgantium ingredientium, quæ cùm sint vegetabilia, talia infundenda vel decoquenda sunt, quæ virtutes suas possunt communicare menstruo aquoso, siue quæ non sunt resinosa.

Ex hoc fundamento facilè patebit, quod turbith, ialappa, item hermodactyli, gummi guttæ, scammoniata & similia resinosa, non nisi frustra infunduntur cum aliis purgantibus, quoniam hæc & alia sine effectu, ceu resinosa, permiscentur reliquis. Et certè is, qui novit legitimè infundere vel decoquere sennam, rhabarbarum, & helleborum, vix opus habet reliquis. Ut taceam decocta purgantia propter nauseosum saporem, & propter horrendum gustum, nunc non esse ampliùs in usu adeò atque fuerunt tempore majorum: aut si adhuc præscribitur infusum aut decoctum tale, ex senna pro una saltem dosi præscribitur.

Infundendorum & decoquendorum proportio ad menstruum, ob circumstantias hactenus insinuatas, & alias plures tantùm non infinitas, vix determinari potest. Quò pauciora habentur ingredientia, eò utilius & melius fit decoctum aut infusum; quoniam ingredientium nimius cumulus infusum aut decoctum reddit crassum, spissum, & hinc ingratum, cùm plura ingredientia plures etiam habeant sapores differentes. Imò non potest non fieri, quin multa ingredientia multas & non raro diversas habeant virtutes sibi non raro repugnantes, & exinde effervescentias & subitaneas alterationes periculosas in corpore inducentes, propterea, quoniam ingredientia contrariæ virtutis sunt præscripta. Pro aliquali tamen idea, tali proportione sibi invicem respondere possunt. Liquor respondens in mollioribus & volatilioribus triplum, quadruplum vel sextuplum; in durioribus & fixioribus sextuplum, octuplum, aut duodecuplum, esse potest, dum totius remedii moles ordinariò libram unam semis aut libras duas vix excedit. Absumptio in decocto ad medias, vel ad tertias, h. e. partes menstrui residuas, interdum saltem ad quartæ partis consumptionem præcipitur, aut post colaturam demum eius quantitas determinatur, modo tamen non adeò certo, nisi priùs menstrui quantum determinatum fuerit, siquidem ad medias, item ad tertias decoctio instituta esse potuerit, & ita nunc debilius, nunc potentius remedium obtineri. Ordo ingredientium præscribendorum solet observari talis: ut primò ponantur radices, hinc folia, utut ab aliis promiscuè, modò folia primo loco, modò radices præscribantur, & nulla hac in re certa præscribi queat lex: postea flores, hinc semina; quò etiam pertinent fructus; & denique aromata, quæ adduntur, partim ut corrigant ingredientia purgantia, partim ut concilietur gratia saporis & odoris, sicut hæc ipsa sunt satis clara in MORELLO, ad quem vos remitto. Quod attinet animalium partes, si sint duriores, radicibus & foliis permiscentur & immiscentur; sin verò sint molliores, postmodum adduntur. Sed hæc docet usus & lectio autorum: impossibile enim est omnia inculcare. Proportio præter propter est hæc:

Radicum ʒvi. ad ℥j.
Corticum ʒii. ad summum ℥ß.
Lignorum ℥ß. ad ℥j.
Herbarum M. i. ad M. ii.
Florum p. i. vel ii. ad iii.
Fructuum minor. paria ii. vel iv.
Maior. No. i. vel ii.
Seminum ʒii. vel iii. ad ℥ß.
Aromatum ʒi.

Præter specialem ingredientium quorundam dosin, v.g. laxantium, aliorumve, animalium & mineralium dosis variat, sicque proportionata non potest dari.

Infusa hæc vel simpliciter menstruo infundantur, & ita pulveris forma cum liquore hauriuntur, vel nodulis linteis raris includuntur, à quo successivè, cum aut sine expressione, liquor hauritur: vel Infusum paratum à speciebus colando separatur, & nunc ita solitarium, nunc sociatis iis, quæ decoctis addi solent, propinatur. Sed omnia hæc distinctiùs ex particularibus constabunt exemplis.

Ad Infusa pertinent *Vina medicata*, infundendo simplicia vegetabilia super vinum, ut per digestionem vinum imprægnetur his ex simplicibus, & ut quotidiè semel vel bis accipiatur bonus haustus. Tale vinum ex tempore quod fit, est vel alterans, vel purgans, vel utrumque simul. Posterius est usitatissimum, imprimis tempore verno, aut autumnali, quibus temporibus pro purificanda massa sanguinea, expurgandis quibuscunque heterogeneitatibus, & restituenda naturali crasi in iis, qui chronicis affectibus sunt obnoxii, commodissimè instituuntur tales curationes præservatoriæ ex alterantibus & purgantibus simul, ut & alterantia alterent crasin sanguinis vitiatam, & præcipitent separata excrementa vitiosa; purgantia è contrà sensim sensimque, vel, uti vocant, per epicrasin evacuent, atque ita sine molestia & difficultate corpus purificetur. In morbis chronicis, melancholicis, uterinis, & in similibus insultibus, usitatè præscribuntur, & ut à futuro morborum insultu præcaveant. Hinc res nota est, quod recipiantur simplicia incisa, & contusa, aut etiam nodulo inclusa, qui nodulus immittitur in lagenam vini, ut vinum imprægnetur, de quo diebus singulis æger semper duabus horis ante pastum, aut etiam sub introitum lecti, bonum accipiat haustum, qui potus usque ad 8. imo ad 14. non raro diem, continuatur. Imò tale vinum medicatum non tantum præservationis instituitur gratia tempore autumnali & vernali, sed etiam nonnunquam curationis gratia in morbis chronicis, v.g. in cura quartanæ, scorbuti, & similibus morbis, paratur tale infusum vini beneficio simplicium nodulo inclusorum.

Fit tale vinum medicatum in affectibus melancholicis & chronicis, in nervorum affectibus, paralysi & tremore; item pro cura epilepsiæ inveteratæ, pro cuius radicali exterminatione solent institui vina medicata: ii, qui laborant affectibus oculorum, commodissimè verno aut autumnali tempore talibus utuntur.

Modus præscribendi est idem atque in decoctis & infusis aliis, tantummodo præcipitur, ut incidantur & contundantur.

D. S.

Species ad vinum.

Mulieres postmodum includunt sacculo, & infundunt in vinum pro potu.

Exempli loco sit præscribendus

Nodulus alterativus & laxativus vernalis in morbis chronicis ad purificandum sanguinem, h. e. ad dyscrasiam fluidarum corporis partium ex cruditatibus primarum viarum contractam, corrigendam:

℞. *Herb. rec. cochlear.*
Fumar.
Com. Absinth. an. M. i. ad M. ii.
Fol. senn. sine stip. ʒvi. ad ℥i.
Flor. Bellid. min.
Cichor. an. p. ii.
Cent. min. p. ii. ad M. i.

Rad.

ad. Armorac.
Enul.
Fœnic. ana ℥ß. ad ℥vj.
Helleb. nigri non præp. ℥ß.
Rhabarb. el. ʒiii.
Passul. min. conqu. ℥vi. ad ℥i.
Sem. Anis,
Fœnic.
Nasturt. ana ʒii.
Cinnam.
Galang.
Zedoar. ana ʒi.
Sal. tartari ʒiii. ad ℥ß.
Incisa & contusa includantur nodulo,
S.
Nodulus laxativus & sanguinem mundificans ad vinum.
Infund. in mens. j. *vini*, ea exhausta, nova affundatur.

Sumantur autem talia purgantia, ut possint elici à uino, tanquam menstruo aquoso: Talia sunt folia Sennæ sine stipitibus, radix Ellebori nigri, Polypodii, Rhabarbari, &c. Hæc sola sunt, quæ elici possunt per menstruum aquosum. Dosis non attenditur; Menstruum enim non plus recipit, quàm potest; v.g. unus haustus poculi uini non plus operabitur, quàm duo pocula. Passulæ adduntur, ut in subjectis acrioribus sine efferuescentia operentur in corpore. Si autem hìc adderem Agaricum, Colocynthidem, Ialappam, &c. quæ ordinariò aliàs una infundi solet, nil proficerem; hæc enim & alia resinosa, ceu non appropriato menstruo, nullam extractionem patiuntur. Sal tartari partim pro usu proprio, dum cum acido uini in Sal essentiale abit, partim pro scopo corrigendi solutiua, ac simul promouendi solutionem additur. Loco eius in hypochondriacis interdum limatura martis additur, quicquid dicat GEIGERUS *in Kelegraphia*; acidum enim uini hanc sufficienter rodit: sed nunquam simul, Sal tartari enim martem alioquin præcipitat.

Aliter:
℞. Herb. Cochlear. rec.
Com. Absinth.
Fl. Cent. min. ana M. ß. ad M. j.
Fol. Senn. sine stip. ℥vi. ad ℥i.
Rad. Armorac. rec. ℥i.
Gentianæ,
Helleb. nigr. non præp. ana ℥ß.
Tarax. ʒii.
Esulæ non præp. ʒiß.
Caryophyll.
Cinnam.
Zingib. ana ʒi.
Sem. Anis. ʒiß.
Fœnic.
Sal. tartari an. ʒiii.
Incis. & contus. includantur nodulo, S.
Nodulus ad vinum.
Infund. Vini Rhen. Mens. iß. capiatur omni manè bonus haustus cum uel sine expressione, prout fortius uel debilius se exerit; isque uel calidus, uel præmisso tantillo iusculo frigidus.

Nodulus purgans ad aliquot doses:
℞. Com. Absinth.
Herb. Menth. ana M. i.
Fol. senn. sine stip. ℥vi.
Rad. Helleb. nigri crudi ℥ß.
Sem. Fœnic. ʒi.
Zedoar. ʒi.
Cinnam.
Sal. tartari ana ʒii.
Incisa includ. nodulo,
D. S.
Ut ante.

Nodulus pro vino *alterans & laxans* in *anorexia & apepsia*, ex mala diæta insequente:
℞. Herb. Menthæ M. ii.
Summ. Absinth. M. i.
Fol. Senn. sine stip.
Rad. Enul. ana ℥i.
Aron.
Helleb. nig. crud. ana ℥ß.
Sem. Anis.
Fœnic. ana ℥vi.
Galang.
Zedoar.
Zingib. ana ℥vi.
Sal. tartari ʒiii.
M. Incis. & contus.
S.
Ut antea.

Nodulus in diuturna quartana, ut exinde die intermissionis duo boni hauriantur haustus:
℞. Com. Absinth.
Herb. Card. bened.
Fumar. ana M. i.
Flor. Borrag.
Buglos.
Cent. min.
Cichor. ana p. i.
Rad. Armorac.
Enul. ana ℥vi. vel etiam ℥i.
(vel quoniam Armoracia est potens, potest præscribi r *ad. Armorac.* ℥ß. & *Helenii* ℥i.)
Limat. Martis depur. ℥iß.
(nam mars valdè ponderosus est)
Passul. min. (pro gratia saporis & pro temperamento) ℥i.
Cinnam.
Galang.
Zedoar. ana ʒi.
Crem. tartari ℥vi.
Incisa & contusa
S.
Species ad vinum.
Hæc includuntur sacculo, & infunduntur in uinum.

Quod si uelim, ut fiat *uinum blandè laxans & alterans*, subitò post radices & flores ponerem
Fol. Senn. sine stip.
Rad. Helleb. nigr. præp. ℥i.
Rhabarb. el. ʒiii.
Sem. Carth. contus. ℥vi.
Et hæc unà cum reliquis permisceantur, & ita fiat uinum medicatum, quod esset & digestiuum & euacuatiuum: digestiuum ratione martis & tartari unà cum simplicibus febrifugis antiscorbuticis: esset euacuatiuum ratione purgantium. Aromata & passulæ ingrediuntur pro gratia saporis, pro gratia stomachi, & pro temperanda acrimonia humorum acidorum, in quartana abundantium, ratione imprimis passularum. Interdum potest fieri tale uinum passulatum elegans in affectibus hepatis cum rhabarbaro, passulis & pauco sacchari, uel tartaro & cremore tartari in uino infusis, in imminuto mensium fluxu, in ictero, cachexia, anasarca, leucophlegmatia, & similibus.

Dabo aliud exemplum, ut facilius sit negotium.

Nodulus laxans & alterans pro muliere, hystericis passionibus subinde obnoxia, cum accedente imminuto mensium fluxu non omnino obstructo:
℞. Com. Absinth.
Herb. Artemis.
Marrub. alb.
Rorismar. ana M. i.
Fol. Senn. sine stip. ℥vi.
Flor. Calend.
Cent. min.
Cheiri,
Croci Orient. ana p. i.
Rad. Bryon. ℥iß.
Angel.
Mecobacan. ana ℥i.
Elleb. nigr. crud. ℥ß.
Gentian.
Leuist.
Zedoar. ana ʒii.
Cort. Aurant.
Citri ana ʒiii.
Bacc. Junip.
Lauri,
Sem. Cicer. rubr. ana ʒii.
Cumin.
Erucæ,
Nasturt. ana ʒi.
Crem. tartari ℥vi.
vel potius *Crem. & sal. tartari* ana ʒiii.
(pro stimulo menstrui, ut faciliùs & feliciùs extrahat.)
Incisa & contusa
S.
Species ad uinum matricale.

Potuissem addere *Cinnamomum*, *Zingiber*, *Zedoariam*, &c. sed non opus est, quoniam jam satis habebit saporem aromaticum.

Aliter:
℞. Herb. Rorismar. M. ii.
Com. Absinth. M. i.
Fol. Senn. sine stip. ℥ß. ad ℥vi.
Flor. Calend.
Cheiri,
Croci ana p. i.
Rad. rec. Bryon. ℥iß.
Angel. ℥i.
Gentian.

Rad. Zedoar. ana ℥ij.
Helleb. nigr. non præp.
Cort. Aurant. ana ℥iij.
Bacc. Junip. ℥vi. vel *barum & bacc.*
Lauri ana ℥iij.
Cinnam.
Galang. ana ℥j. ad ℥iß.
Limat. Mart. rec. ℥iß.
Incisa & contusa includ. nodulo, S.
Nodulus laxatiuus ad vinum.

Gentiana & Zedoaria volatiliores & penetrantiores longè sunt, quàm Angelica: ergò in minori dosi adduntur: Bryonia in specie dicata est mulieribus, & evacuat serosiorem lympham earum. Vbi limaturam martis præscribere non placet, addatur salis tartari ℥iß. vel terræ foliatæ tartari ℥ij.

Omni manè hauriatur dosis vitri ordinarii.

Item

℞. *Herb. Matricar.*
Meliss. ana M. j.
Fol. senn. sine stip. ℥ß. ad ℥j.
Bacc. Junip.
Rad. bryon. rec. ana ℥vi.
Angel. ℥iij.
Cass. lign. ver.
Zedoar. ana ℥iß.
Sal. tartar. ℥ij.
Incis. & contus. includ. nodulo,
Infund. in Vini Rhen. Mens. ij. stent per diem & noctem in loco calido, & hinc omni manè capiatur Haustus.

Nodulus contra Icterum flavum:

℞. *Com. absinth.*
Herb. Marrub. an. M. j.
Rad. Chelidon. mai.
Rubiæ tinct. an ℥j.
Sal. tartar. ℥ij.
Incisa & contus. misceantur, & *nodulo* includantur.

Vel

℞. *Fol. Sabinæ,*
Salviæ an. M. j.
Rad. Aristoloch. rotund. ℥j.
Ari rec. exsiccat. ℥ß.
Zedoar.
Cinnam. an. ℥iij.
Vitrioli Martis ritè par. ℥vj.
Incis. & cont. includ. *nodulo*,

Nodulus pro vino antiscorbutico:

℞. *Herb. rec. cochlear.* M. iß.
Fumar. M. j.
Absinth.
Cherefol. an. M. ß.
Rad. Armor. rec. ℥iß.
Fœnic. ℥vj.
Pom. Citr. concis. no. ii.
Pass. min. cont. ℥iß.
Incisa & contusa includantur Nodulo Vino infundendo. S.
Species vino antiscorbutico infundendæ.

Vel

℞. *Herb. rec. Cochlear.*
Nasturt. an. M. j.
Ras. Ligni Sassafr.
Rad. Enul. an. ℥iß.
Acori nostr. ℥j.
Galang.
Cort. Aurant.
Citri an. ℥vj.
Limat. Martis ℥ij.
Incisa & contusa includ. Nodulo, S.
Species pro spasmo,
pro infusione in Vinum.

Vinum Artheticum alteratiuum pro iis, qui laborant affectu podagrico, pro alterando acido in primis viis:

℞. *Herb. Rorismar.* M. ii.
Chamædr.
Chamæp.
Melissæ,
Salviæ an. M. j.
Rad. Chinæ ℥j.
Caryophyllat.
Enulæ camp.
Pœon. an. ℥vj.
Galang.
Zingib.
Cinnam. an. ℥ij.
Bacc. Junip. ℥iß.
Incisa & contusa includantur nodulo, pro lubitu, addito sale tartari.

D. S.
Species ad uinum arthriticum.

China est subiectum fixum, ob diuturniorem tamen digestionem mitigatur vis fixior, ut vim suam exserat in hoc composito.

Nodulus pro infuso martiali una cum aliis pro virgine, cui menses suppressi sunt.

℞. *Herb. Artemis.*
Puleg. an. M iß.
Sabinæ,
Flor. Cheiri an. M. i.
Anth. Lil. alb. p. ij.
Rad. Aristol. rotund. uer. ℥i.
Valer. ℥ß.
Limat. Mart. ℥iij.
Bacc. Lauri,
Cass. lign. ver. an. ℥iij.
Sem. Anis,
Dauci Cret.
Fœnic. an. ℥ii.
Croci ℥iß.
Includantur nodulo, & infundantur in Vini ℔ij. digeratur vase clauso per dies aliquot.

Vel

℞. *Vini Rhen. in quo crebriùs chalybs candefactus extinctus fuerit* Mens. ij.
Huic infund.
Herb. Artemis.
Puleg.
Rorismar. an. M. j.
Cass. lign. veræ ℥vj.
Cinnam. ℥ii.
Croci ℥j.
M. includ. nodulo,
S.
Nodulus aperiens.

Conf. HARTMANNI *Prax. Chymiatr. c.* 169. §. 2. *& cap.* 179. §. 8.

Vinum laxatiuum seu *Absinthites purgans*:

℞. *Flor. Cent. min.* p. ij.
Rhabarb. el. ℥ij.
Sal. tartari ℈j.
Infund. in *Vini Absinth.* s. q.
Stent in loco calido per noctem, manè
℞. *Colatur. leniter expr.* ℥iij.
adde
Syr. rosat. sol. ℥vj.
M. D. S.
Absinthites purgans pro una vice.

Infusum laxatiuum polychrestum:

℞. *Fol. Senn. sine stip.* ℥iß. ad ℥ij.
Rad. rhabarb. el. vel *Helleb. nigr. non præp.* ℈ii. vel ℥j. ad ℥iß.
Zingib. ℈ß.
Sal. tartari ℈j.
Infund. in s. q. *aquæ comm.* vel *Fumar.*
Stent in loco tepido per noctem: manè
℞. *Colat.* ℥iii.
add.
Aquæ Cinnam. ℥j. ad ℥iß. vel ℥ij.
Syr. de pomis ℥ij. vel ℥ß.
M. D. S.
Potio laxatiua pro una uice.

Sal tartari è Rhabarbaro extrahit Tincturam rubram, & corrigit saporem ejus nauseosum, & foliorum sennæ: qui fortiùs laxare volunt, Colaturæ addant

Extractum trochiscorum albandal.

Infusum ab asinthites purgans in febribus intermittentibus pro una dosi,

℞. *Com. Absinth.* M ß.
Flor. Cent. min. p. ii.
Rhabarb. el. ℥ii.
Helleb. nigr. ℥i.
Cinnam.
Sal. tartar. an. ℈i.
Infund. in s. q. *aquæ fumar.*
Stent in loco tepido per noctem; manè
℞. Colaturæ ℥iij.
adde
Syr. Rosar. solut. ℥ij.
M. pro 1. dosi: S.
Potio emolliens pro una uice.

Infusa antifebrilia, contra Quartanas:

℞. *Pulu. Chinæ Chin.* ℥vj. ad unc. j.
Rad. Gent. ℥iii.
Flor. Cent. min. p. iv.

Piperis longi ʒj.
Sal. tartari ʒß.
M. f. pulu. S.
Species ad vinum.
Vel
♃. *Cort. China Chin.* ℥vj.
Guajac. ℥ij. vel iij.
Com. cent. min. M. j.
Cinnam. ℥j.
Caryophyll.
Lapill. cancr. prep. an. ℥j.
Sal. tartari ℥iij.
M. f. pulvis:
In fund. in *Vini* vel *Absinth.* vel *Gallici*, vel *Rhenan.* Mens. iß. subinde agitando.

Tempore usus omnibus benè commixtis capiatur bonus haustus, idque ad imitationem Gallorum, præsertim D. MONGINOT *Tr. de Cura febrium per Chinam China.* Ritè usurpata raro fallunt, signa coctionis ubi præcesserunt.

Loco corticis Peruviani & *lignum colubrinum amarissimum*, præsertim *in Tertianis*, recipi potest. Delicatioribus inclusus nodulo pulvis ita infundi, & prævia expressione Infusum hauriri potest.

Infusum passulatum convenientissimum *laxativum*, *pro hypochondriacis & melancholicis*, aliisque, qui ficcioris sunt alvi:

♃. *Passul. min.* ℥ii. vel iij.
Fol. Senn. sine stipit. ℥vj.
Cinnamom. elect. ℥iß. ad iii.
Caryophyll. ℥i. ad ℥iß.
Crem. tartari ℥iß. ad ℥ii.
Incisa & contusa probè in mortario lapideo infund. in s. q. aquæ simpl. v. g. ℔ii. ad ℔iij.

Stent in loco calido per noctem, vel per vigintiquatuor horas, vase clauso: manè ubi omnia refrixerint, colentur per chartam vel linteum densum.
S.
Julepus laxativus.

De hoc hauriant pro dosi ℥iij. vel iv. & alvus feliciter aperitur. Convenit hypochondriacis, melancholicis, quartanariis, & passionibus hystericis obnoxiis, utpote quæ alvi sunt durioris & clausæ, adeò ut per fortiora medicamenta vix moveantur.

Alio modo:
♃. *Passul. min. conquass.* ℥iij.
Decoqu. in s. q. *aquæ simpl.*
Colat. fervent. ℔ j. infunde
Fol. Senn. sine stipit ℥ß.
Rad. Helleb. nig. crud.
Cort. Aurant. an. ℥j.
Galang.
Zingib. an. ʒj.
Stent in loco tepido per noctem vase clauso;
Colatura recipiatur, & addatur
Spiritus cochlear. ℥ij.
M. D. S.
Potio aperiens.

Pertinet huc
Infusum purgans ex senna pro delicatulis ad aliquot doses, à D. MICHAELIS olim laudatum.
♃. *Fol. Senn. sine stipit. puluer.* qu. v.
Hisce addatur
Passul. min. lotar. duplum.
Contundantur omnia in mortario lapideo, ut fiat inde pasta;
Cui adde
Cinnam. morsu el. ℥iij.
Caryophyll. ℥iß. ad ℥ii.
Hinc in vase fictili affundatur
Aquæ ferventiss. q. s. (h. e. *ad folior.* ℥j. *Passular.* ℥ii. *aquæ* ℥xv.

Stent in vase clauso in loco tepido, vel in balneo Mariæ vel 6. vel 8. horas: filtrentur per chartam, & per spontaneam residentiam depurentur. Liquor decantatus clarus asservetur pro usu.

Dosis infanti ℥ij. ad ℥ß. & ℥j. adulto ℥iij. robusto ℥v. quin & alia minus nauseosa purgantia unà infundi poterunt pro subjectorum ratione, sicut & de tartaro puro aliquid simul propter sennam addi potest.

Præter vina & aquas *Infusiones* etiam fiunt *in sero lactis*, imprimis ubi ad sunt phlogoses & ardores vagi simulque intentio est urinam promovendi. Serum lactis enim per se non parum habet virtutis medicamentosæ, ratione imprimis salis volatilis temperati; & cum per se sit egregium antiscorbuticum, & conveniat admodum tam in scorbuto, quàm febre cum scorbuto conjuncta; propterea possunt fieri decocta & infusa in sero lactis in malo hypochondriaco, scorbuto, & similibus morbis Convenientissimè infunduntur in serum lactis plantæ antiscorbuticæ, ex eo, quoniam serum lactis temperat saporem acrem, & quibusdam adversum, plantarum antiscorbuticarum.

Dabo adhuc aliquot exempla de *sero lactis purgante*, v. g. in scorbuto;

♃. *Fol. senn. sine stipit.* ℥iij.
Epith. ℥j.
Thymi,
Sem. Anisi an. ℈j.
Zingib. ℈ß.
Crem. tartari (hic tanquam acuativum liquoris ultimo loco ponitur) ℈j. vel ʒß.
Infundantur in *seri lactis caprin.* ℥iv. vel vi,
Stent in infuso per noctem in loco calido; manè facta levi ebullitione, colet. & add.
Syr. rosar. solut. ℥j.
M. D. S.
Potiuncula purgans.

Infusum alterans in scorbuto ex sero lactis.
♃. *Herb. Anagall. aquat.*
Cochlear.
Nasturt. aquat. an. M ii.
Sedi min.
Com. Absinth. an. M. i.
Macis ʒi.
Concisa & contusa infund. in s. q. *seri lactis.*
Stent in loco calido, post filtrentur vel colentur;
Colatur. adde
Aqua cinnam. ℥ß. vel ℥i.
M. D. pro potu.

Optimus modus parandi *Infusa scorbutica ex sero lactis* est iste, quem habet HORSTIUS *lib.* 7. *obs.* 26. fit ex succo permisto infuso seri lactis. Modus est hic:

♃. *Herb. Anagall. aquat.*
Cochlear.
Nasturt. aquat.
Nummular. an. M. ii.
Com. Absinth. virid.
Herb. Rutæ,
Sedi min. an. M ß.

Incidantur & conterantur in mortario lapideo, per pannum lineum traiiciatur succus, qui in vase vitreo conseruetur.

♃. Herbas, ex quibus succus expressus est; Coqu. in sero lact. caprin. depurato, leniter per pannum lineum exprimatur, post expressionem huic addatur succus prior, misceantur & aromatisentur pro Potione: cujus dosis sint unc. iij. unc. v. unc. viii. ad summum.

Infusum aliud *antiscorbuticum*:
♃. *Herb. rec. Fumar.*
Trifol aquat an. M ii.
Beccabung.
Cochlear.
Nasturt. an. M. i.
Rad. rec. Armorac. ℥iij.
Enul.
Sem. Erucæ ℥vj.
Incisis, affund. serum lactis caprini cum succo citri præcipitatum;
Stent in infusione per diem & noctem vase clauso.
Item
♃. *Herb. Acetos.*
Cochlear. rec.
Nasturt. aquat. rec. an. M. j. ad M. ij.
Rad. rec. Armorac. seu *Raphan. rustic.* ℥j. ad ℥iß.
Concisa & contusa in mortario lapideo infund in
Seri lact. depur. ℔ j. vel ℔ iß. ad ℔ iij.
Stent in loco tepido per noctem in vase clauso, manè
♃. *Colaturam*; adde
Aqua cinnamom. ℥ß ad ℥vj.
Sacch. vel *syr. acetos. citri* vel *Scelotyrb. Foresti* q. s. pro aliquali edulcoratione. S.
Potio antiscorbutica pro aliquot vicibus.
Dosis ℥iii. vel iv.
Vel
♃. *Herb. cochlear.* M. ii.
Rad. Armorac.
Enul.
Passul. min. an ℥j.
Bacc. Junip. ℥vj.

Incisa & contusa infundantur in *serum lactis vel vinum.*

Potentior est succus, si speciebus istis prioribus sub contusione affundatur seri lactis saltem q. s. pro meliori conquassatione, & ita succus exprimitur, qui vel ita cum pauco sacchato edulcoratus absorbeatur, vel illius unc. iß. sub usu seri lactis q. s. addatur, & ita hauriatur.

Serum lactis autem *depuretur* à grumis caseosis per acida, quæ coagulant istos, & in fundum præcipitant. Primatum hic obtinet *succus citri*, loco cujus tamen tantillum *aceti destillati* vel *aluminis pulverisati* injici potest, cùm in genere quodcunque acidum serum depuret.

Interdum etiam *cum succis vegetabilium depuratis* fiunt *Infusa* vel alterantia vel purgantia: e. g. Infusa in succum pomorum Borsdorffianorum sunt conveniens potus in malo hypochondriaco, in melancholia hypochondriaca, & similibus morbis ab acido austero ortis. Nam hic succus pomorum Borsdorffianorum habet vim quandam aromaticam in se, ratione cujus valdè conducit instar potus ad corroborandum & restaurandum; præterea per alvum laxando & abstergendo, simulque acidum in corpore humano abundans corrigendo & emendando, & propter has virtutes est specificum conveniens melancholicis. Hinc etiam fit Extractum martis cum succo pomorum Borsdorffianorum, elegans in morbis chronicis & contumacioribus, uti *superius de marte* monitum fuit. Ita succo nasturtii vel cochleariæ depurato, & sero lactis misto ana, commodè infunduntur simplicia, quæ in morbis chronicis usurpantur, & communiter *Aperitiva* appellantur: v. g. sit

Infusum laxativum antiscorbuticum:

♃. *Fol. sen. sine stip.* ℥vj.
Rad. Helleb. nigri ℥ß.
Succi depur. Chelid. min.
Cochlear.
Fumar. an. ℥ii. vel iii.

Stent in infusione per diem & noctem in vase clauso loco frigido: de quo tempore usus transcolentur ℥iii. vel iv. & pro saporis gratia cum s. q. *sacchari* edulcorentur, S.

Succus antiscorbuticus laxativus.

Saccharum additur pro corrigenda acrimonia antiscorbuticorum, acrium succorum.

Sumantur jejuno stomacho manè pro dosi ℥ii.

Interdum, quando talia infusa sunt minus efficacia, sive sint cum vino, sive cum succis, sive cum sero lactis, quocunque modo parata, si scilicet metus est, ne in subjectis fortioribus minus moveant, & assumantur sine alteratione, in tali casu usitatum est, ut singulis haustibus addatur vel spiritus, vel essentia, vel tinctura, aut extractum appropriatum, &c. v. g. in hypochondriacis additur Elixyr proprietatis; qui laborant scorbuto, iis singulis haustibus infusionis aut decocti adduntur guttæ x. ad xx. spiritus cochleariæ, vel spiritus cochleariæ cum spiritus radicis Armoraciæ conjuncti, item spiritus aperitivus Penoti: mulieribus, quæ laborant præter affectus chronicos aliis affectibus uterinis, haustibus singulis admiscentur guttæ x. xii. aut xv. Elixyris uterini Crollii; iis, qui laborant epilepsia, eorum haustibus medicatis adduntur aliquot guttæ spiritus vitrioli epileptici, seu spiritus vitrioli cephalici, spiritus cranii humani, aut spiritus sanguinis humani; iis, qui laborant febribus chronicis, singulis haustibus additur spiritus salis ammoniaci, vel alius spiritus febrifugus usitatus: Vid. *caput* MORELLI *de Vinis Medicatis*, in quo est satis prolixus, & omnia accuratè pertractat, sive loquatur de vino alterante, sive etiam purgante.

Sunt etiam *Infusa Vomitoria* frequenti in usu, ubi præ reliquis primatum ducunt antimonialia in vino infusa, quæ promptè & feliciter operantur. Sit exempli gratia

Infusum seu Vinum antimoniale emeticum:

♃. *Mercurii vitæ*, vel *Croc. metall. comm.* aut *absinthiac.* gr. ij. iv. v. vi. vel vij.
infundatur in s. q. vini Rhenani:
Stent in loco tepido per noctem, manè filtr. per chartam emporeticam.
♃. Hujus filtrati ℥ß. ad ℥i. ad summum ℥iß. pro consideratione ægri; adde
Aqua cinnam. ℥ii.
M. D. S.

Vinum emeticum pro una vice.

Filtratur benè per chartam, ne aliquid de substantia antimonii unà transeat, quæ ad hæsu suo in intestinis solet inducere tormina, hypercatharses, & diarrhœas. Hic simul observetur, quod quantitas liquoris seu vini magis attendatur, quàm substantia antimonialis infundenda, quoniam antimonii virtutes sunt indeterminatæ, & grana quinque vel sex vomitivi antimonialis tàm possunt impregnare uncias quatuor liquoris, quàm illius uncia una: adeò ut etiam mercurii vitæ grana sex cum libris duabus vini possunt infundi, ubi saltem ratio liquoris habenda. Nam quò copiosior est liquor, eò etiam fortior postmodum erit evacuatio; quò paucior est liquor, eò minor solet esse vomitus, ut rectè monet WALLÆUS M. M. *pag.* 59. qui meretur ut videatur. Unde etiam potest usitatè præscribi in officinas

Potio Vomitiva,

hoc modo:

♃. *Vini emet. ex infus. croci metall.* vel *Mercurii vitæ* ℥vi. vel ℥i.
D. S.

Vinum emeticum.

Alio modo:

♃. *Vini Rhen.* ℥i. *robusto* ℥iß.
Infund. in calicem ex vitro antimonii paratum, stent in loco calido per noctem,
Manè filtr. per chart. emporeticam, S.

Ut ante.

Calix hic, sive habeat unciam unam, sive libram unam, idem est; neque enim liquor plus recipit, quàm recipere potest.

Aliud *Infusum Emeticum*:

♃. *Fol. Asari rec.* Num. viii. ad x. Minutim incisa infund. per noctem in
Aqu. card. bened. ℥iv.
Manè ♃. Colat. adde
Oxymell. simpl. ℥ß.
M. D. S.

Potio vomitiva.

Aliud fortius:

♃. *Fol. Asari rec.* Num. ix.
Conterantur in mortario lapideo cum pistillo ligneo, affundendo sensim
Oxymel. simpl. ℥ß. ad ℥j.
Tamdiù terendo, donec in potabilem succum sint contra; hinc adde
Aqu. card. bened. ℥ii. ad ℥iv.
M. f. *Haustus*.
S.

Ut ante.

Pertinent huc *Vina medicata* vel *analeptica*, ex aromatis parata, aliàs dicta *Vina Hippocratica* seu *Clareta*. Fiunt ex aromatis, in specie ex cinnamomo & Zingibere, in vino infusis: Vinum hoc aromatibus impregnatum transcolatur per manicam Hippocratis, quæ est sacculus, vel laneus vel linteus acuminatus, in fine perforatus: hoc reiteratur aliquoties, ut sensim sensimque vinum imprægnetur aromatis, post additur sacchari plus minus pro gratia saporis. Pro ut ergo magis vel minùs aromatisatum postulamus vinum, eò sæpiùs vel parciùs instituitur talis per manicam Hippocratis colatio. Apud nos sunt rariora, & vel simpliciter analeptica, vel alterantia, vel simul laxantia.

Dabo exemplum Vini Hippocratici sive Clareti pectoralis, quoniam in talibus affectibus talia dulcia expetuntur; Ponam v. g. tussim à lympha tenui & acri, cum mucilagine crassa oriundam, pro quo tale præscriberem *Claretum Pectorale*:

♃. *Herb. Hyssop.*
Marrub. alb.
Menthæ ana M. i.
Rad. Liquirit.
Enula,
Rad. Ireos Flor. ana ℥ß. vel ℥vi.
(Hæc debet esse basis, propterea in majori dosi præscribuntur.)
Caricar. vel *ficuum pingu.* Num. viii.
Passul. min. ℥ß. ad ℥vi.
Infund. in s. q. Vini & Hydromelitis:
Colatura trajiciatur per manicam Hiprocatis bis vel ter, S.

Claretum pectorale pro aliquot vicibus.

Videatur MORELLUS *de Vinis Medicatis*, ubi habet de *Vino Hippocratico*.

Vinum Hippocraticum seu Claretum laxativum pro sene catarrhali:

♃. *Bacc. Junip. rec.* ℥vi.
Fol. senn. sine stip. ℥iii. vel ℥ß.
Rad. Acori veri rec. ℥ß.
Helleb. nigr. ℥iß. ad ℥ii.
Zingib. ℥i. ad ℥iß.
Cinnam.
Cubebar.
Galang. ana ℥j.
Macis ℥ß.
Crem. tartari ℥i. ad ℥ij.
infund. in *Vin. Rhen. opt.* ℔iß.
Stent in loco tepido per triduum, ut dissolvatur cremor tartari, hinc edulcoretur cum *sacch.* ℥iß. ad ℥ii.
Et colentur bis vel ter per manicam Hippocratis, S.

Vinum Hippocraticum.

In usu autem hæc sunt debilioribus senibus, quibus vi analeptica volumus succurrere.

Hæc est aromatisato vinorum vel decoctorum, quæ nunc fiunt, uti dixi, injiciendo aromata, nunc trajiciendo per manicam Hippocratis. Plura de his videbitis in MORELLO.

Hisce modis simplici specierum per menstruum extractione præscribuntur Infusa: Pertinent huc *Vina* & *Cerevisiæ medicatæ* per Infusionem & fermentationem: Nempè vina medicata parantur, vel per infusionem in vinum jam perfectum, vel quando in mustum recenter expressum sub fermentationis opere infunduntur vegetabilia varia, quorum virtutibus volumus imprægnare vinum, vel ita nuda, vel nodulo raro inclusa, & in medio liquoris suspensa, quo mediante

diante in textura gummeò-resinosa melius recluduntur, ac ita exactiùs menstruo uniuntur, & sub alterutrius fermentativo motu potus medicamentosus emergat, qui sub minori digestionis primæ labore altiùs partes corporis subit, & alterativas impressiones undique exserit; unde talia Vina conveniunt subjectis, morbis chronicis afflictatis. Ex his Vinum acaciæ, absinthites, cochleariæ, &c. sæpè in usu est. Species infundendæ saltem in majori quanto, habita ratione liquoris, in quem fit infusio, præscribuntur.

Quod dictum de vino, etiam intelligendum est in nostris regionibus septentrionalibus de cerevisia; eodem namque modo atque vinum fit medicatum, eodem quoque modo cerevisiæ recenti & à coctura ferventi species infunduntur.

Talis est *Cereuisia antiscorbutica Timæi in Epist. lib. 6. Epist. 14. pag.* 428. Sicut in cerevisiis medicatis excellunt Angli, qui v. g. habent cerevisiam antiscorbuticam ex plantis antiscorbuticis; est potus suavissimus, & sapit fortiter cochleariam, & convenientissimus æquè ac frequentissimus Anglis potus est in scorbuto, quo aliàs eorum regio epidemicè est infecta: Sic pariter cerevisiam citratam medicatam habent, saporis blandè aciduli, qui potus febricitantibus & in morbis malignis & similibus, ubi vires sunt deperditæ & prostratæ, conveniens est: Cum radice pariter Chinæ cerevisiam habent pro potu ordinario, præprimis ii, qui laborant lue Gallica, & catarrhis, ratione ingredientis ligni sassafras.

Modus tales cerevisias, parandi est duplex:

1. Species infunduntur interdum sub coctura, quando lupulus additur.
2. Sub fermentatione.

Primus modus non admodum conveniens est, quia est vehemens, & sub coctura paulò volatiliora avolant: sub fermentatione ergo, vel in cadis majoribus, vel quando jam cerevisia inclusa est suis vasis, parentur, infundendo species medicinales nunc simpliciter, nunc nodulo ligatas, ut ita generosior & efficacior fiat cerevisia medicata. Tales potus medicati sunt convenientissimi pro usu quotidiano & ordinario in morbis chronicis, in morbis contumacioribus & similibus. Sic vinum absinthites & cerevisia absinthiaca conveniunt in scorbuto, cachexiis, malo hypochondriaco, & similibus affectibus, quorum radix solet esse in stomacho & primis viis; & observatum, vinum & cerevisiam absinthiacam simul blandum & suavem inducere somnum. Cerevisia Rorismarinata convenit mulieribus in earum affectibus. Vinum florum acaciæ valdè convenit in purificanda & depuranda massa sanguinea. Vinum cochleariæ convenit iis, qui laborant scorbuto, aut affectibus propius ad scorbutum accedentibus, quales sunt hypochondriaci. Cereyisia scolopendriata, German. *das Hirsch-Kungen Bier*, conducit in morbis chronicis. Spleni vulgò attributis, quartana, ictero nigro, hypochondriaco affectu, & similibus aliis.

Ut verò habeatur specimen, sit

Vinum medicatum absinthiacum:

♃. *Rad. Caryophyllat.*
Herb. card bened.
Rorism. an. ℔ß.
Absinth. ℔iiß.
Con. cent. min.
Flor samb.
Cort. aurant.
Citri an. ℥iij.
Incisa & contusa
S.
Species ad uinum absinthiacum.

In amphoram (60. mensurarum) unam, vel cum semisse musti,
specierum harum debet fieri infusio.

Vinum vel cereuisia Medicata:

♃. *Herb. card. bened.* M. iv.
Rorism. M. ij.
Herb. fumar. M. j.
Ras. ligni sassafr. ℥iij.
Rad. Acori ueri ℥ ß. vel ℥ij.
Caryophyllat. ℥j.
Cort. Aurant.
Citri an. ℥ß. ad ℥j.

Incisa & contusa indantur nodulo, & suspendantur in musto vel cerevisia fermentante.

Sufficiunt hæ species pro integra amphora *Lipsiensi.*

Cerevisia vel Vinum anticacbecticum antibypocbondriacum:

♃. *Herb. cochlear.* M. iv.
Fumar.
Nasturt. an. M. ij.
Rad. rec. cichor ℔j.
Scorzon. ℥ j.
Caryophyllat. ℥j.
Cort. Fraxini ℥iß.
Bacc. Iunip. ℥iij.
Incisa & contusa S.
Species ad quartam vini vel Cerevisiæ.

Hæc sub fermentatione infundantur, & omni pastu capiatur haustus.

Cerevisia medicata anticachectica & antihypochondriaca:

♃. *Herb. Scolopendr.* ℔ß.
Card. bened. M. iij.
Rad. cichor. rec. ℔ß.
Enulæ rec. ℥ij.
Bacc. Iunip. rec. ℔iij.
Incisa & contusa
S.
Species ad cerevisiam medicatam.

Hæ Mensur. 30. ad 40. quarum quælibet ℔iij. Medicas constituit, infundendæ ante fermentationem, & ita in liquore relinquendæ, donec liquoris peractâ fermentatione fiat transvasatio.

Cerevisia medicata contra arthritidem & nephritidem:

♃. *Herb. Chamædr.*
Fragar. an. M. iß.
Ononid.
Flor. Hyperic. an. M. j.
Rad. bryon. ℥iß.
Sarsæ par. ℥j.
Ligni Nephrit. ℥iij.
Bacc. Iunip. rec. ℥vj.
Costi arom. ueri ℥iij.

Incisa & contusa includ. nodulo, suspendendo in cerevisia fermentata: vel species injiciantur cerevisiæ, à coctura adhuc calenti, ante fermentationem.

D. S.
Ut antè.

Huc & pertinent alia *Fermentata uinosa artificialia* ex succis & liquoribus vegetabilium parata, qui æmulantur vinum, non verò sunt revera tale, in quo artificio Angli excellunt, utut ad officinales potiùs labores, quàm magistrales præscriptiones, pertineant. Notum enim est, quod è pyris, cydoniis, aliisque pomis succulentis per fermentationem paretur vinum. Quidam in succos tales infundunt aromata, & simul fermentare sinunt. E. g. ex succo pomorum Borsdorffianorum paratur elegans *Vinum antiscorbuticum*, cui si addantur *passulæ*, saporem habet tanquam vinum Malvaticum, & in affectibus hypochondriacis, aliisque morbis chronicis & contumacioribus convenientissimum est. Sic ex passulis & saccharo, affusâ s. q. aquæ, per fermentationem fit suavissimum vinum instar Petri Simonis. Quid? quod solæ passulæ fermentando in vinum rediguntur. Sic & rubus idæus dat vinum rubellum elegantissimum sapore, pro ægris nimis debilibus, in febribus malignis & ardentibus. Vinum cydonites est austeriusculum; aromatisatum verò intestinis est dicatum. Exempli loco dabo *Potum medicamentosum fermentatum*, Viennæ & Austriæ quibusdam in locis usitatum, hypochondriacis imprimis, ac lumborum renumque phlogosi & æstu correptis crebriùs, vel loco potus ordinarii hauriendum:

♃. *Bacc. Iunip.* ℔j.
Passul. min. ℥xv.
Tartari Venet. ℥ß. ad ℥j.
Fruct. Cynosb. cum Arill. M. j.
Acacc. cum nucl. M. j.

Infund. in *aqua comm.* ℥xvj. (forsan. ℔xvj. vel mens. xvj.) in vase apto ligneo, & propè fornacem, vel loco quodam in calido fermentare permittantur, hinc transvasatur, & pro potu non ingrato asservatur.

Quæritur, *an non simili ratione per animalia & mineralia sub fermentatione impregnari possint vina & cerevisiæ, ut de succis vegetabilium dictum?* Affirm. De animalibus enim res clara est, non minus & de mineralibus. Sic vino fermentanti si injiciatur sulphur, in affectibus cutaneis erit optimum remedium. Nota quoque sunt vina Martialia medicamentosa, in quibus scilicet mars candefactus extinguitur, & quò sæpius hoc fit, eò magis medicamentosum & anticachecticum est vinum, resistens morbis chronicis. Item antimonium vino fermentanti infusum in lue venerea convenientissimum est. Vinum, cui infusus mercurius vivus, optimum est contra lumbricos, in quem finem etiam à modernis sæpè usurpatur. De cinnabari antimonii res quoque nota est. HELMONTIUS *in Tr. In Verbis Herbis & Lapidibus magna latet Vis*, jubet ut cinnabaris antimonii vera fiat ex verò sulphure antimonii (præparationem docet TACHENIUS *in Hippocr. Chymico*,) & Mercurio antimoniali, cujus unciæ duæ nodulo inclusæ, infusæ dolio vini vel cerevisiæ, reddunt mirabile vinum. Dn. BOYLE recipit cinnabarin antimonii communi modo paratam, & in amphoram vini Rhenani suspendit, & hinc mirabiles vires medicamentosas in casibus Chirurgicis contumacioribus expertus est.

Habuimus hactenus Infusa interna; sequuntur jam pariter externa, circa quæ quidem nulla essentialis occurrit differentia, utut ex partium affectarum, ipsorumque affectuum varietate accidentalis quædam diversitas subinde occurrat. Hæc inter primò sit

Infusum spirituosum contra dolores artuum fixos scorbuticos:

♃. *Fol. Nicot.*
Origan.

Flor. samb. an. M. j.
Lavend.
Lil. conuall.
Stœchad. Arab. an. p. j.
Rad. Angelic. ℥j.
Ari,
Pyrethri an. ℥j.
Sem. Erucæ ʒvj.
Castor. ʒiij.
Concis. & contus. infund. in
Spirit. Vin. p. ii.
Spirit. Lumbr. p. j.
Digerantur invicem & filtr. S.
Mixtura externa.

Hac essentia artus & membra probè priùs linteis asperioribus fricenter, & dehinc essentia illinatur, ut meliùs penetret, acciriùs levet mala.

Aliud:
♃. *Herb. Rorismar.*
Salu. an. M. j.
Flor. Lauend.
Samb. an. M. ß.
Rad pyrethri ʒvj.
Bacc. Iunip. ℥ß.
Sem. coriandr.
Erucæ an. ℥iß.
Incisa & contusa infund. in s. q.
Spirit. uini rectif. part. iv.
Spirit. cochlear. part. j.
Stent in loco tepido vase clauso per aliquot dies & noctes, filtrentur per chartam:
S.
Externus spiritus artbriticus.

♃. *Fol. Hyoscyam.* M. iij.
Serpill. M. ij.
Salu. M. j.
Flor. Lauend.
Spicæ an. p. iij. vel iv.
Rad. Angelic.
Bacc. Angelic. an. ℥j.
Zingiber. ℥ß.
Concis. & contus. infund. in
Spir. uini q. s.
Digerantur per biduum: filtr. S.
Externus spiritus ad unctionem.

Infusum ad affectus paralyticos aut dolores fixos scorbuticos artuum:
♃. *Herb. Rorismar.*
Salu.
Fol. Nicot. an. M. j.
Flor. Anthos,
Lavend.
Stœcb. Arab. an. p. ij.
Rad. Angel. ℥ß.
Aron.
Pyrethr. an. ʒij.
Sem. Eruc. ʒvj.
Castor. ʒiij.
Contusa & concis. infundantur in
Spir. vin. p. ij.
Spir. Lumbr. terrestr. p. j.
Stent in loco tepido, vase probè clauso per aliquot dies:
Liquor filtratus
D. S.
Externus spiritus antiparalyticus.

Hoc ipso tepido, aut moderatè calefacto artus vel loca dolentia benè fricanda & illinenda veniunt: vel idem infusum cum vel sine spiritu lumbricorum, pro scopo discutiendi, resolvendi, attenuandi variè instar fotus humidi tepidi crebriùs usurpari & reiterari poterit.

Aliud *ad affectus artuum paralyticos:*
♃. *Herb. Beton.* vel *Lavend.*
Rorismar.
Salu. an. M. j.
Flor. Anthos,
Lil. conuall. vel *Lauend.*
Primul. ueris an. p. ij.
Bacc. Junip. ℥j.
Castor. ʒij.
Pip. utriusque an. ʒiß.
Concis. & contus. infund. in s. q *spir. uin.*
Digerantur aliquandiu, & filtrentur.
D. S.
Essentia externa ad affectus artuum.

Qua ipsa inungendæ partes externę.

Potest etiam destillari & fieri exinde spiritus articularis ad extra. Loco talium *Essentia Castorei*, vel *succini*, vel *spiritus vini camphoratus* sufficiunt.

Infusum pro oculo sive Collyrium multi usus, *ad rubedinem*, *maculas*, *albugines*, *nebulas*, *ulcera*, *pustulas*, *scabiem*, *oculorum*, &c.
♃. *Decoct. calcis uiuæ cum aqua calcatr. par.* ℥vj.
Sal. ammoniaci depur. ʒß.
Mittantur in *pelvim ęneam* per noctem: vel ipsi *mistura* parum *Limat. auricbalci* immittatur, donec sapphirinum ex cupro colorem contraxerint, filtrentur celeri manu.
S.
Collyrium.

Vel instillatur oculo, vel cum linteo tepidiusculè applicatur; nunc, ubi acrior fuerit, pauca aqua fœniculi diluta, &c. Sanè solum sal ammoniacum cum aqua appropriata solutum, ita ut citra insignem sensum oculi illud ferre queant, ad maculas & albugines oculorum delendas, etiam si à variolis relictæ fuerint, multum confert.

Infusum ad oculos à causa externa, v. g. *aere pluuioso ac uentoso, læsos:*
♃. *Mucil. sem. cydon.*
Fœnugr.
Hormin. ana *per infusionem in aqua flor. cyani extract.* ʒij.
Sacch. Saturni gr. ix.
Diluantur cum s. q. *aqu. eupbras.*
D. S.
Infusum ad oculos.

Infusum ad oculorum Epiphoram, lippitudinem &c.
♃. *Aqua flor. cyani*
Plantag. an. ℥j.
Rad. tormentill. grossè pulueris. ʒj.
Alum. gr. v.
Stent in loco calido per 24. horas:
filtrentur: S.
Ut antè.

DECOCTA.

Decocta jam Infusis cognata quod attinet: eodem ferè modo ac Infusa præscribuntur, nisi quod præterea decoctio vel ebullitio præcipiatur, per quam auctiori igne faciliùs eliciuntur partes medicamentosæ subjectorum infusorum, sicut ipsi decocto pro saporis gratia subinde etiam quædam dissolvenda adduntur. Infusa è contrà sola digestione maturentur. Dum ergò ebullire debent, sumantur subjecta, quæ non sunt volatilia: hinc præter vegetabilia, imprimis animalium partes duriores solent decoqui, in mineralibus calx viva.

Decocta autem sunt vel *externa*, ad quæ pertinent *sacculi*, *Clysmata* &c. vel *interna*, hæcque vel *purgantia*, vel *alterantia*. *Purgantia* sunt rara hodiè, non solum ob ingratas proprietates, doses incertas, & operationes diversas; sed etiam quia hæc, quæ quidem menstruis aquosis infundi possunt, coctionem vix diu ferunt, quia sub hac vires purgantes amittunt, & mucilaginem dolorosam relinquunt, nisi vel blandum sennatum vel helleborinum decoctum unà vice præscribendum: V. g.
♃. *Fol. senn. sine stipit.* ʒij. vel iij.
Rad. Polypod. ʒiij. vel ℥ß.
Crem. tartari ʒß. vel ℈ij. ad ʒj.
Cum s. q. *aquæ simpl.* vel *seri lact. depur.* vel leniter ebulliant in vase clauso, ad dissolutionem tartari:
♃. Colat. ℥iij. vel iv. adde
Aquæ cinnam. ʒj. vel ʒiß. ad ʒiii.
Syr. de pomis ʒij. vel ℥ß.
M. D. S.
Decoctum pro una vice.

Decoctum laxativum in quartana scorbutica:
♃. *Rad. Polypod. querc.* ʒiij.
Hellebr. nigr. non præp. ʒij.
Fol. senn. sine stipit. ʒj.
Sal. tartari ℈j. ad ʒß.
Ebulliant leniter in *seri lactis depur.*
vel *aquæ comm.* q. s.
Colat. ♃. ℥iij vel iv. adde
Tincturæ tartari vel *spiritus cochlear.* ℈j.
Syr. de Fumar. comp. ʒij. ad ℥ß.
M. S.
Decoctum purgans antiscorbuticum.

Serum lactis hìc per solam residentiam depuretur: si enim per acidum fuerit depuratum, cum sale tartari effervesceret. Sumitur autem hìc studio serum lactis, quia in omnibus affectibus hypochondriacis, melancholicis, chronicis &c. præ reliquis convenit, vi enim nitrosâ viscidos succos abstergit.

Cui tamen Clinico adhuc placeat vestigiis veterum insistere, & pro pluribus dosibus *Apozema purgans* præscribere, quod tamen apud modernos in desuetudinem abiit, faciat hoc modo: v. g.

♃. *Herb.*

℞. *Herb. Fumar.* M. ij.
Scabios. M. j.
Fol. senn. sine stip. ℨvi. ad ℥i.
Rad. Lapath. acut. ℥j.
Enul.
Polypod. an. ℥ß. ad ℥j.
Helleb. nig. non præp. ℥ß.
Rhabarb. el. ℨij.
Crem. tartari ℨj. ad ℨiß.
Sal. tartari ℨß. ad ℈ij.
Coqu. in s. q. *seri lactis* vel *aquæ comm.*
Colatur. ℔iß. clarificetur & aromatisetur cum *Cinnamomo*: addendo
Syr. violar. solut. ℥j.
De fumar. comp. ℥ß.
M. S.
Decoctum purgans pro aliquot vicibus.
Pro dosi esse possunt ℥ij. vel iii. ad ℥iv. vel v. omni manè calidè.
Vel
℞. *Decoct. aperit.* ℥iij. vel s. q.
in quibus dissolve
Elect. catholic. vel *diaphœn.* ℥j. (vel *elect. de succo ros.* ℨvj. vel *Confect. Hamech.* ℥ß.)
Syrup. rosat. solut. ℨvi. ad ℥j.
M. S.
Decoctum purgans.
Interdum Electuaria colantur post dissolutionem, unde in paulò majori dosi præscribenda, cùm multum residui post se relinquant.
In Decoctis laxativis Venereis locum habet antimonium.
Solent etiam fieri Decocta & Infusa vomitiva ex atriplice; sed quoniam hoc magis est usitatum, propterea transeat. Solent etiam fieri ex pulvere hellebori albi, idque ex Veterum, scilicet Hippocratis, imitatione, qui sæpius usus fuit Vomitoriis ex elleboro albo, qui adhuc etiam apud quosdam modernos solet esse in usu in cura maniæ, in qua curanda generosiora & vehementiora Vomitoria primatum tenent. Cæterum quoniam rarò usurpantur, & non ab omnibus, propterea etiam eadem missa facio.
Cùm autem frequentiores sint Decoctiones alterantes variæ, ad normam Nodulorum vino infundendorum præscribuntur.
Decoctum diureticum:
℞. *Herb. fragar.*
Parietar. an. M iß.
Rad. 5. aperient. ℨx.
Bacc. Alkekeng.
Juniper. an. ℨvj.
Sem. cicer. rub.
Fraxini an. ℨiij.
Crem. tartari ℨij.
Coqu. in s. q. *aquæ bacc. alkekengi & petrosel.*
In Colatura ℔iß. dissolve
Rob. iuniper. ℨij.
Syrup. de alth. Fernelii ℥j.
Spiritus salis cum spirit. fragor. dulc. q. s.
Decoctum temperans effervescentiam Massæ sanguineæ, seu Decoctum refrigerans:
℞. *Herb. acetos. rec.* M. iv.
Cichor. rec.
Tarax. rec. an. M. i.
Rad. cichor. ℥iß.
Coque in s. q. *seri lactis, acidul. cum Phlegm. vitrioli acidulo*: Colaturæ ad ℔j. ad ℔iß. adde
Syrup. rubi Idæi,
Corall. Quercet. an. ℥iß. (vel *borum & ribium* an. ℨvj. ad ℥j.)
M. F. *Apozema.* S.
Potio alterativa refrigerans.
Decoctum temperans bilem, ut vocant, effervescentem, seu refrigerans:
℞. *Pomor. citr. in taleol. incis.* num. iij.
Tamarindor. ℥iß.
Flor. bellid.
Papau. errat. an. M. i.
Coqu. cum *aqua font.* in vase terreo:
Colaturæ ℔iß. adde
Syrup. acetos. citr.
Rubi Idæi an. ℥iß.
Spirit. nitri dulc. q. s. pro grato sapore.
D. S.
Ut antè.
Aliud:
℞. *Rad. cichor. recent.* ℥iij.
Flor. ros. rubr. M iß.
Sant. rubr. ℨiij.
Succ. citr. recent. ℥i.

Coqu. in s. q. *aquæ comm.* Colatura edulcoretur pauco *saccharo*:
D. S.
Ut antè.
Coqui etiam possunt in *sero lactis*, & si succus citri omissus fuerit, accipi potest *serum lactis cum phlegmate vitrioli acidulatum.*
Aliud simplicius:
℞. *Seri lactis* ℔ij.
Succ. citr. rec. exp. ess. ℥ii. ad iii.
Ebulliant parum, & cum albumine ovi clarificata colentur:
D. S.
Ut suprà.
Prodest in febribus pro alteratione; sicuti simili modo cum *succo pomorum Borsdorffianorum maturorum* ad ℥iv. vel vj. tractatum convenit hypochondriacis æstuantibus, obstructis, melancholia affectis, &c.
Decoctum in Dysenteria:
℞. *Herb. tormentill.*
Hed. terrestr.
Fol. plantag.
Querc. an. M. j.
Rad. symphyt. mai.
Torment. an. ℥j.
Flor. balaust.
Rosar. an. pug. ii.
Ras. priap. ceru. ℥ß.
Sem. myrtill.
Sumach. an. ℨiij.
Decoqu. in s. q. *aquæ ferrarior.*
Colaturæ adde
Syrup. corall. Quercetani,
De symphyto Fernelii, an. unc. iij.
M. D. S.
Decoctum in dysenteria.
Observetur proportio: foliorum M. j. respondet ℥ß. radicum, & ℥ii. radicum priapi cervi, ℥ß. flor. p. iv. seminum sunt ℨvj. pro ℥ß. nempe radicum ℨiß. Observetur præterea: quod quando variæ vel multæ Vegetabilium partes infunduntur, aut decoquuntur, singulæ in minori præscribantur dosi, ne cumulus Ingredientium coacervetur; item si præscribendæ tales partes, quod nonnulla omittantur, reliqua verò in majori præscribantur dosi. Plantæ & radices, quæ sunt mucilaginosæ, & viscidæ, ut radix althææ, symphyti majoris & similes, non commodè & benè possunt infundi aut decoqui, quoniam mucilagines decocta reddunt ingrata & nauseabunda.
Decoctis talibus sæpius gallæ pulverisatæ adduntur, quæ tamen omittendæ, si Decoctum cum aqua ferrariorum factum sit; Mars enim per infusionem gallarum præcipitatur & nigrescit.
Alio modo:
℞. *Herb. heder. terrest.*
Tormentill. vel *sanguisorb.*
Fol. plantag. an. M. j.
Flor. balaust. vel *ros. rub.* p. iij.
Rad. torment. ad ℥i. vel ℥iß.
Rasur. priapi cervi vel *ceti* ℨiij.
Incis. & contus. coqu. in s. q. *aquæ ferrar.* vel *aquę comm.*
Colaturæ ℔ij. vel iij. ad iv. adde
Aqua cinnamom. ℥i.
Syrup. cydon. aromat. vel *corall. Quercetani* vel *de symphyto Fernelii* ℥iij.
M. S.
Decoctum adstringens pro aliquot vicibus.
Decoctum contra herniam:
℞. *Herb. herniar.*
Perfoliat.
Virgæ aur.
Flor. hyperic. an. M. j.
Rad. symphyti mai. ℥ij.
Coqu. in s. q. *aquæ comm.*
Colaturæ ℨx. ad ℔j. adde
Syr. de symphyto Fernelii ℥ii.
M. S.
Decoctum contra herniam.
Decoctum diaphoreticum in febribus malignis:
℞. *Rasur. lign. sassafr.* ℥iß.
Rad. scorz. ℨvj.
Infunde & coqu. in s. q. *aquæ simpl.* vase clauso:
℞. Colaturæ ℔ß.
adde
Vini Rhenani ℔ß.
Gelatin. cornu Cervi ℥ii.
Syrup. rubi Idei ℥iß.
M. pro Potione. S.
Potio diaphoretica.
Hoc omnibus reliquis Decoctis præferendum, & epidemicis catarrhalibus specialissimè convenit: Gelatina cornu Cervi est nucleus cornu

cornu Cervi, ubi sal volatile est concentratum. Potest & inservire pro Julepo, & melius esset, si volatilia in cucurbita alembico munita decoquantur, quorum exempla infrà habebimus.

Decoctum catarrhale:

♃. *Herb. hyssopi,*
Scabios.
Veron.
Summ. serpill. floresc. rec. an. M. j.
Flor. anthos, M. ß.

Incisa ebulliant in s. q. *aqu. simpl.* addendo in medio decocti

Rad. liquirit. ras. ℥j.
Caricar. pingu. no. iij.
Colaturæ ℔j. adde
Syrup. flor. tunic.
Betonicæ an. ℥j.
M. D. S.
Decoctum catarrhale.

Decoctum in Ictero flavo:

♃. *Herb. anserinę,*
Chelidon. mai.
Cochlear. an. M. j.
Fol. senn. sine stip. ʒvj. ad ℥i.
Flor. anserin.
Aquileg.
Lavendul. an. p. j. vel ij. (perinde enim est; pugili enim non multum faciunt)
Rad. armorac.
Elleb. nigr. crud. an. ℥j.
Rhabarb. el. ℥ß.
Chelidon. mai.
Curcum. an. ʒij.
Lumbric. terrestr. (specific. in Ictero)
Passul. min. (pro sapore) an. ℥j.
Sem. aquileg.
Napi an. ʒij.
Cinnamom.
Galang. an. ʒj.

Coque in s. q. *Aqu. ferratæ* (quæ egregia est in ictero flavo propter Martem) vel in *alia quacunque Aqu.*

Colaturæ adde
Syrup. de cichor. cum rhabarb.
Pom. Regis Sabor. an. ℥ij.
M. D. S.
Decoctum in ictero flavo pro una vice.

Decoctum vulnerarium in renum exulceratione.

♃. *Fol. alchimill.*
Heder. terrest.
Vincæ pervinc. an. M. j.
Summit. hyperic. M. ß.
Rad. Consol. Sarac. cum toto M. ii.
Liquirit. ras. ℥ß.
M. D. S
Decoctum vulnerarium pro aliquot vicibus.

Decoctum stimulans menses:

♃. *Herb. rorismar.* M. ij.
Meliss. M. j.
Sabin. M. ß.
Rad. Zedoar. ℥ß.
Splen. bovis castrati incis. nu. j.
Sem. 4. calid. min. an. ʒj.
Sal. tartar. ʒij.

Coqu. in s. q. *aqu. simpl.* leniter in vase clauso;

Colaturæ ℔iß. adde
Syrup. de artemis. ℥ij.
Canellæ ʒj.
M. F. Potio.
D. S.
Potio aperiens.

Splen bovis castrati est *basis*: Potest & addi *parvus nodulus cum croco.*

Decoctum adstringens ad hæmorrhagiam uteri ex vasorum laxitate:

♃. *Herb. consolid. mai.*
Pyrolæ,
Saniculę,
Summit. hyperic. an. M. j.
Rad. bistort.
Tormentill. an. ℥ß.

Coqu. in *aquæ chalyb.* q. s.
Colat. ℥xv. ad ℔iß. adde
Aqu. cinnam. unc. ß.
Syrup. de symphyt. Fernelii unc. iij.
M. D. S.
Potio adstringens.

Capiantur ad ℥iij. sæpiùs de die.

Decoctum Vulnerarium, tàm internè quàm externè usurpandum.

♃. *Herb. alchimill. sive millefolii,*
Plantag.
Sanicul.
Beton.
Folior. bujulę an. M. j.
Rad. aristoloch. rot.
Albi græc. ʒvj. ad ℥j.
Astacor. fluviat. n. x. ad xx.

Bulliant in s. q. *Aqu. simpl.* part. j. *vini* part. ij. vel an. part. æqual.

Colatur. ℔iij. adde
Syrup. de Symphyt. Fernelii ℥iv. (vel *huius & de hedera terrestri* an. ℥iij.)
M. f. Potio.
D. S.
Decoctum vulnerarium.

Dosis ℥iij. iv. vel v. bis de die, horis aliquot ante pastum, simulque de *balsamo sulphuris* sumantur gtt. x. ad xv.

Album Græcum est egregium Vulnerarium.

Externè Vulnera & ulcera hoc eluantur, vel etiam plagulæ in eo madefactæ imponuntur, pro quo scopo etiam syrupus omitti potest.

Notandum: sæpè clarificationem Decoctorum institui cum albumine ovi, ut & aromatisationem cum cinamomo; in Decoctis tamen ad triduum usurpandis non opus clarificatione & aromatisatione, nisi sit saporis nauseosi; multæ enim partes medicamentosæ per albumen ovi separantur.

Interdum Infusa & Decocta simul combinantur: v. g.

Decoctum alterans & laxans, loco Julepi in febribus usurpandum:

♃. *Flor. bellid.*
Papav. errat.
Rosar. an. M. iß.
Tamarind. recent. ℥iß.

Infunde in *Aqua comm.* vel *sero lactis*, probè depurato & tantillo spiritus vitrioli acidul. ℔iij. vel ℔iiiß. ad ℔iv.

Ebulliant leniter invicem: Decocto adhuc ferventi adde

Conserv. flor. papav. errat.
Ros. rub. recent.
Violar. an. ʒvj. ad ℥j.

Factâ digestione in loco tepido per aliquot horas colentur,

D. S.
Decoctum alterans & laxans.

Decoctum & Infusum diureticum stimulans urinam:

♃. *Rasur. lign. iuniper.* ℥iij.

Macerentur per noctem in Balneo Mariæ in ℔iij. *aquę simpl.*
Manè coquantur ad dimidiæ vel tertiæ partis consumptionem;

Colaturæ ferventi infunde
Bacc. iunip. recent. conquass. ℥iij.
Rad. fœnicul. ℥j. ad ℥iß.
Herb. cherefol. M. ij.
Terræ fol. tart. ʒiij.

Stent in infuso in loco calido per 24. horas; manè factâ leni ebullitione colaturæ addatur

Syrup. de 5. rad. aperient. ℥iß. ad ℥iij. vel ℥iv.
Spiritus nitri dulc. vel *spiritus salis dulc.* ʒj. vel ʒiß. aut q. s. pro sapore grato acidulo;
(vel hujus loco potiùs *spiritus acidi ex nucleis persicor. & dactyl. destillat.* ʒj. ad ʒij.)
M. D. S.
Decoctum stimulans urinam pro aliquot vicibus.

Decoctum pectorale ad Tussim à frigore externo natam, item *restituens* læsiones pulmonum, &c.

♃. *Ras. lign. sassaf.* ℥j.

Macerentur in *aquę comm.* Mens. ij seu ℔vj.
adde
Herb. heder. terrest.
Pulmon.
Scabios. an. M. ii.
Rad. levist. ℥ß.
Enul.
Sem. anis.
Fœnicul. an. ʒiii.

Coq. ad tertias, addendo circa finem

Ras. liquirit. ℥ß.
Passul. min. conquassat. ʒvj.
Colatura D. S.
Decoctum pectorale.

Infusum & Decoctum Diureticum contra Anasarcam:

♃. *Rad. recent. bryon.* ℥j.
Asar. ℥ß.
Sal. tartari ʒiii.

Infund. in s. q. *aquę simpl.* stent in loco calido per diem & noctem manè adde

Comar.

Comar. absinth. M. j.
Flor. bellid. M. ß.
Rad. Vincetox.
Bacc. junip. an. ℥vj.
Sem. anisi,
Fœnicul. an. ℥ij.
Incisa & contusa coqu. invicem in dicto Infuso;
Colaturæ ℔j. vel ℥xv. ad ℔iß. adde
Spiritus sal ammoniati,
Tincturæ nephrit. an. ℥ij.
Syrup. de hyssop. ℥ij.
M. S.
Infusum contra anasarcam.

Infusum & decoctum alterativo-lacteum antiscorbuticum
♃. *Rad. chin. minutim incis.* ℥iij.
Ebulliant in
Seri lactis caprilli ℔iij.
Colaturæ ferventi infunde
Herb. recent. cochlear.
Fumar.
Nasturt. aquat.
Trifol. aquat. an. M. j.
Rad. rec. armorac. ℥iv.
Enulæ ℥ij.
Sem. erucæ contus. ℥vj.
Stent in digestione vase clauso per noctem; manè coletur,
D. S.
Potio antiscorbutica.

Volatilia, ubi decoquenda sunt, aut Decocta cum vino paranda; parentur in vase, suo alembico munito, ut id, quod exhalavit phlegmatis spirituosi, denuò addi possit Decocto: sicut hoc imprimis urget, quoad aromatica carminantia, ZWELFFERVS *in Animadv. ad Pharm. Aug. hinc inde*, & in specie *Pharm. Reg. pag.* 87. qui modus est elegans, & meritò observandus à nostris Pharmacopœis negligentibus. Sit v. g.

Decoctum antiscorbuticum:
♃. *Herb. cochlear.*
Fumar.
Nasturt. an. M. j.
Persicar.
Piperit. an. M. ß.
Rad. rec. filic. ℥ij.
Armorac. ℥j.
Crem. tartar. ℥j.
Sal. tartari ℥ß.
Affund. *aquæ comm.* ℔j. vel ℔ij.
Vini ℔j.
Coqu. in cucurbita suo alembico munita.
Colaturæ addatur *aqua simul destillata*, in quibus dissolv.
Extract. Mart. cum succ. pom. ℥j. ad ℥iß.
Sacch. alb. uel syrup. fœnic. q. s.
pro grato sapore.
D. S.
Potio alterativa antiscorbutica.

Aliud:
♃. *Herb. recent. cochl.*
Nasturt.
Piperit. an. M. j.
Rad. raphan. rust. rec. ℥iß.
Conquassentur in mortario lapideo cum aqua comm. vel *sero lactis caprilli*: decoquatur in cucurbita suo alembico munita, & destillentur simul ad medias: Colaturæ clarificatæ adde simul *aquam destillatam*: in quibus dissolvantur
Solut. Mart. cum succ. pom. ℥vj.
Sacch. albiss. parum.
M. D. S.
Decoctum antiscorbuticum.

Decoctum in affectibus chronicis capitis & pectoris catarrhalibus, cum tumoribus glandularum colli & faucium insignibus, & lymphæ motu & crasi vitiatis:
♃. *Herb. ror. mar.* M. iii.
Ras. lign. iunip. ℥ij.
Saffafr.
Bacc. iunip. an. ℥iß.
Cortic. lign. guaiac. an. ℥i.
Infund. in aquæ & vini an. ℔ii. ad ℔iiß. Macerentur per 24. horas in Balneo Mariæ vase suo alembico munito, & decoquantur & destillentur ad medias. Colaturæ add.
Spirit. sal. ammoniac. ℥iij.
Syrup. flor. calendul. ℥iii.
M. D. S.
Potio resolvens pro aliquot vicibus.

Decoctum in paralysi:
♃. *Herb. ror. mar. recent.* M. ij.
Ras. lign. sassafr. ℥ij.
Bacc. iuniper.
Laur. an. ℥i.
Coqu. in aquæ & vini an. ℔ii. in cucurbita cum alembico operta ad medias. *Colaturæ* adde
Spirit. bacc. iunip. per ferment. ℥iv.
Sal ammoniac. ℥ß.
Syrup. flor. tunic. ℥iv.
M. D. S.
Decoctum in paralysi.
De quo bis vel ter, manè, vesperi, & sub introitu lecti capiatur bonus haustus.

Decoctum pro stimulandis mensibus:
♃. *Herb. puleg.*
Rorismar.
Spic. an. M j.
Flor. chamom.
Cheiri,
Sclareæ an. p. i.
Coqu. in s. q. *aquæ Martial.* in cucurbita suo alembico munita:
Colaturæ ℥viij. adde
Aquam priùs destillatam,
Ess. croci ℥j.
Syrup. meliss. ℥iv.
M. S.
Decoctum stimulans.

Pertinet ad decocta & infusa liquoris respectu etiam Mulsa medicata, Hydromelita nempè & oxymelita, à menstruo ita dicta, quando cum aqua vel aceto, vel melle miscetur & decoquitur. Tale *hydromel* in genere duplex est: vel *simplex*, vel *medicatum*: utrumque iterum vel *vinosum*, vel *non vinosum*.

Quod attinet *Hydromel simplex non vinosum*: illud est, quando solum mel transcolandum incoquitur aquæ, & probè despumatur, ita, ut mellis parti respondeant aquæ part. vj. vij. ad x. si verò huic hydromeliti incoquantur certæ species vegetabiles, vocatur *Hydromel medicatum non vinosum*. Quod si verò cum aqua mistum fermentationi committitur, fit potus vinosus admodum gratus & inebrians, non secùs ac vinum robustissimum, & vocatur *Mulsum*. Potus hic usitatus est Lituanis, Livonis, & etiam Moscovitis, quibus deest vinum; contrà mel in sylvis & arboretis copiosum reperitur. Huic si infunduntur Simplicia medicamentosa, fiunt *Mulsa medicata* ad instar vinorum medicatorum. Usurpantur in affectibus chronicis, ubi opus est, ut cruditates pituitosæ ex vitio primæ digestionis attenuentur & digerantur, ut possint excerni per loca ordinaria. Conveniunt porrò in affectibus senum pituitosis, vel affectibus pectoris pituitosioribus, tussi, asthmate ac raucedine faucium; uti etiam in ventriculo, ut vocant, frigido, à mucilagine crassa tenaci ac viscida infarcto & impleto, valdè est elegans remedium: quod etiam facit oxymel, quoniam mel succos crassos & viscidos & tenaces incidit, attenuat & resolvit. In morbis frigidis senum, quales sunt tremores & paralysis artuum, item in arthriticis affectibus senum, commodè prodest hydromel pro menstruo, in genere in iis, ubi est coctio læsa, & vinum non commodè potest præscribi; juvenibus è contra calidioribus, biliosis, morbis acutis obnoxiis, item iis, quibus nocent dulcia, uti sunt scorbutici, mulieres hystericæ &c. mel minus convenit.

Exempli loco sit
Hydromel medicatum resolvens & incidens pectorale pro sene asthmate humido laborante:
♃. *Herb. hyssop.*
Marrub. an. M. i. vel M. ii.
Rad. enul. ℥iß. vel ℥ii.
Sem. fœnic. ℥iß. vel ℥ß.
Anis. ℥iß. vel ℥ii.
Terr. fol. tartar. ℥ii. vel ℥iii.
Coque in
Aquæ simpl. p. iv. siue ℔iii. &
Mellis despum. part. i. siue ℔ß.
Decoquantur in vase clauso ad consumptionem tertiæ vel quartæ partis, in fine despumentur addendo:
Cinnam. ℥j. ad iii.
Croci gr. xiv. ℥ß. ad ℥i.
Colatura
D. S.
Potio pectoralis.
Addi potest pro lubitu *Syrupus de nicotiana*; pro senibus autem mel loco sacchari elegantissimè convenit.

Hydromel Paralyticum:
♃. *Aquæ Commun.* ℔vi.
Mell. opt. ℔ß.
Despumentur sedulò, coquendo leniter ad quartæ partis consumptionem.
Colaturæ adde
Herb. hyssopi,
Puleg.

Herb.

Herb. Salv. an. M.j.
Flor. anthos M.ß.
Stent in infuso per 12. horas; manè ebulliant leniter, addendo
Cinnamom. ℥iij.
Cardam. ℥j.
Cubebar. ℥ß.
Colatura D.S.
Hydromel paralyticum.

Oxymel est, si melli acetum addatur, quod non fit, nisi validiùs incidendum & attenuandum sit.

Oxymel diureticum laxativum:
♃. *Herb. hederæ terrest.*
Parietar. ver. an. M.j.
Rad. vincetox. ℥j.
Helleb. nigr. crud.
Grã. alkekeng. an. ℥ß. ad ℥vj.
Bacc. iunip. recent. ℥vj. ad ℥i.
Concis. & contus. infundantur in
Aqu. commun. ℔ij.
Mell. depurat. ℔j.
Aceti vini ℔ß.
Stent in infuso in vitro clauso per noctem, manè ebulliant leniter: Colatura clarificata aromatisata,
D. S.
Oxymel diureticum.

Parietaria vera est, quæ in muris antiquis nitrosis crescit, non in locis pinguibus.

Aliud:
♃. *Flor. genist.* M.j.
Rad. 5. *aperient.* an. ℥ij.
Bacc. iunip. recent. ℥j.
Sem. cicer. rub. ℥vj.
Incis. & contus. coqu. in s.q. *Aquæ* part. iij.
Mell. part. ij.
Aceti part. j.
Colaturæ ♃. ℔iß.
D. S.
Oxymel laxativum.

Oxymel diureticum:
♃. *Ras. lign. fraxin.* ℥iv.
Cortic. tamarisc. ℥ij.
Radic. fœnic. ℥ij.
Petrosel.
Rusci an. ℥j.
Infundantur in
Aqu. comm. ℔iv.
Mell. depur. ℥xv.
Aceti vini ℥viij.
Stent in infuso per noctem; manè coqu. ad tertiæ partis consumptionem: Colatura D.S.
Oxymel diureticum.

Oxymel pectorale:
♃. *Herb. hyssop.*
Scabios.
Veronic. an. M.iß.
Rad. angelic. ℥j.
Sem. anis. ℥ß.
Incisa & contusa coquantur in
Aqu. simpl. ℔iij.
Mell. despum. ℔ß.
Aceti uini ℥ij.
Colatura
D. S.
Oxymel pectorale.

Pertinet huc oxymel de Peto Quercetani, quod incidendo & resolvendo pectorale est, & simul vim purgandi appropriatam in hydrope obtinet, item oxymel absinthites, euporiston PREVOTII in morbis chronicis: vid. FEHR. *de absinthio pag.* 40. Item oxymel ad asthma *Poterii*.

Hujusmodi autem Mulsa rariùs præscribuntur, & tantum senibus; junioribus enim causantur febres: hypochondriacis autem & scorbuticis ob fermentationem non conferunt, pituitosis tamen non nocent.

Hydromelita vinosa simplicia, aliàs κατ' ἐξοχὴν vocantur *Mulsa*, & pariter è melle cum aqua per fermentationem parantur.

Modus hic est: subigunt mel cum aquæ q. v. Misturæ impendunt Nodulum cum fermento, sic conceptâ fermentatione promptè depurantur, & in potum vinosum abeunt: in fine fermentationis addunt *cinnamomum, caryphyllos*, &c. sic fit potus suavissimus & gratissimus.

Propriè autem *Medicata Mulsa seu Hydromelita uinosa medicamentosa* fiunt, dum *melli fermentanti pro mulso infunduntur simplicia*, pro modo vini & cerevisiæ medicatæ.

Pertinent ad Decoctum etiam

HORDEATA, *item* PTISANÆ,

QUæ tamen aliæ apud veteres, aliæ apud modernos; ibi partim alimentum, partim Potus; hic ut plurimùm Potus pro Julepis, vel corpus Juleporum.

Hordeum inter cerealia semina reliqua continet in se mucilaginem nutritivam temperatam; unde Veteres respectu hujus usurparunt hordeum pro scopo nutritivo & temperativo.

Hordeatum autem & *Ptisana Veterum* nihil aliud est, quàm hordeum pinsendo à cortice extimo separatum & deglubitum, ut medulla sine cortice supersit: hanc Ptisanam postmodum cum Aqua subegerunt, decoxerunt in consistentiam pultis, & vocarunt *cremorem Ptisanæ*; unde dicunt, quod alimenta in ventriculo coquantur, & mutentur in cremorem Ptisanæ similem. Loco hujus apud nos *juscula avenacea* usurpantur, quæ aliquantisper *accedunt ad Veterum Ptisanam*. Si superficialiter saltem decoxerunt hordeum Veteres, vocarunt *Aquam hordei*, quam Galenus ignoravit, ut ipse fatetur. Modernorum verò Hordeatum seu Ptisana est alius naturæ; est enim Decoctum hordei in Aqua, donec intumescat & incipiat crepere. Modus hic est:
♃. *Hordei* M.j.
Coqu. in
Aquæ simpl. ℔x. ad xii.
Hæc colata vocatur *decoctum* seu *aqua hordei*.

Galli in fine addunt *semen anisi, coriandri*, & *succum citri*; sic namque in nimio ardore frequentissimè utuntur. Si hordeum hoc tundatur, & in consistentiam Emulsionis redigatur, vocatur à Modernis *Hordeatum*, & est quasi *succedaneum Veterum cremoris ptisanę*. Aqua talis hordei prostat nunc simplex, nunc composita cum cornu Cervi, radice scorzoneræ, chinæ &c. Præscribitur in febribus ardentibus & malignis pro Julepo, vel per se, vel ut subministret corpus.

Modus præscribendi vulgò talis est:
♃. *Decoct. hord simpl.* ℔j.
Tincturæ flor. bellid. ℥ij.
Syrup. rubi Idei,
M.F. *Julepus:*

Non rarò infunduntur Alterantia aut purgantia Vegetabilia suo scopo destinata, imprimis ubi opus est, ut temperatur effervescentia à nimia acrimonia humorum inducta. Hocce enim, quoniam est maximè temperatum, & quasi oleaginosum & mucilaginosum, propterea temperat acrimoniam nimiam salium, & ex eorum acrimonia ortam effervescentiam compescit. Ubi ergò opus est temperatione tali, præscribitur usitatè: item Decoctum hordei habet vim leniter detersivam & abstersivam; unde ubi opus est detersione primarum viarum, item pectoris in empyemate, pleuritide & peripneumonia similibusque, convenienter pro liquore accipiatur Decoctum hordei. Interdum, sed rariùs, ex hordeo ad crepaturam cocto Emulsio paratur, cujus paradigma exhibet SYLVIUS *l.* 1. *Prax. cap.* 14. *pag.* 157.

Ast in genere Hordeata hæc non adeò frequenti hodiè apud cultiores Practicos sunt in usu?
1. Quia cruda sunt.
2. In primis viis & hypochondriis fermentescendo flatuosa: &
3. Stomacho inimica.

Reverà enim *decoctum hordei* nihil aliud est, quàm cerevisia cruda, in febribus ardentibus insaluberrima. Nec juvat semen coriandri, anisi, &c. quæ alii addunt; hordeum enim crudum manet, & flatuosum, deiicitur stomachus, & vis digestiva invertitur. Si tamen pro Julepis inservire debet, loco hujus aqua simplex, quæ non tam hostilis est stomacho, vel decoctum ligni sassafras, vel decoctum radicis chinæ vel cornu Cervi vel cum radice scorzoneræ capiatur; vel sit

Decoctum hordei compositum, quod hac forma per ses usurpari potest: v.g. in febribus malignis:
♃. *Hord. mundat.* M. i.
Ras. cornu Cervi ℥i. ad ℥iß.
Rad. Scorzon. ℥iß. ad ℥ii.
Cort. aurant. ℥iß.
Coqu. in s. q. *aqu. comm.* lento igne ad tertias, vel ad crepaturam hordei: Colatura edulcoretur *saccharo*, vel *syrupo quodam*.
D. S.
Decoctum expellens & refrigerans.

Item *Decoctum hordei cum passulis temperatum:*
♃. *Hord. mund.* Mi.
Passul. min. ℥j. ad ℥ii.
Crem. tartari ℥ii.
Cum *aqua simpl.* s. q. coqu. invicem ad crepaturam hordei:
Colatura S.
Decoctum alterativum laxans.

Verùm talia Modernis rarò in usu sunt, vixque adhuc præscribuntur; quia per chymiam meliora prostant: ubi tamen usus lubuerit, saltem respectus habeatur, ne nauseam inferant.

Perti-

Pertinent huc ulterius *decocta lignorum*, quæ frequentissimè adhuc sub hodierna Praxi usurpantur, in cura luis Venereæ imprimis, hinc & quibusdam aliis affectibus, usitata pro scopo sudorifero, unà cum Bocheto seu decocto secundario; quæ cum ex subjectis fixioribus ferè usurpanda, diutiusque continuanda veniant, omninò & fortiùs decoquenda, & majori quanto ordinanda. Usus horum vulgò vocatur *diæta sudorifera*, idque ad differentiam lacteæ, sub cura scorbuti interdum necessariæ; quoniam decocta hæc aliquot septimanas solent continuari, quo tempore imperatur ægris, ut strictissima & accuratissima utantur diæta, si velint esse liberati à suis morbis chronicis & contumacioribus. Primatum tenent in *lue Venerea*, quæ est vel *recens*, vel *inveterata*: si *recens*, per hæc decocta debellari potest; sin autem *inveterata*, necessum est, ut per salivationem Mercurialem instituatur eradicatio. Utroque modo evacuatur materia crassa & viscida acida, in qua ipsa, ceu causa, fundatur malignitas luis Venereæ. Evacuatio hæc, præmissis universalibus, imprimis per inferiora evacuantibus, fit per duas vices: vel enim per sudorem exhauritur venenum viscidum & acidum luis Venereæ, vel sub forma salivæ copiosissimæ idem profunditur per os.

Modus per salivationem curandi morbum Gallicum fit per Mercurium, & à Mercurio, & solus Mercurius est, qui adhibetur pro cienda salivatione pro cura luis Venereæ. Usitatus est hic modus in Galliis, in aliis regionibus vix, & ne vix quidem potest usurpari, imprimis in nostris regionibus septentrionalibus est periculosus, propterea, quoniam in talibus regionibus patientes subitò solent affligi scorbuto, cujus scorbuti cùm infensissimus hostis sit Mercurius, metus est, ne si instituatur cura luis Venereæ per salivationem Mercurialem, exinde scorbutus fiat efferatior & pejor. Præterea cum in scorbuto non rarò affligi soleant dentes & gingivæ, adeò, ut gingivæ sint ulcerosæ, ac dentes cariosi, & facilè excidant, in salivatione Mercuriali gingivæ admodum soleant intumescere, imò totum os & totum caput intumescant, & dentes omnes vacillent, facilè patet, quod in scorbuticis, si talis instituatur curatio salivalis, fit periculosissima, & per se difficillima curatio, & soleat inducere ulcera gingivarum. Cum ergò in Gallis rarus sit scorbutus, & in tota regione rarò vel nunquam reperiatur, propterea optimè possunt uti tali medicamento & tali methodo.

Tribus autem modis instituitur talis salivatio:

1. Per Mercurium intrinsecùs assumptum: v. g. Mercurius dulcis si ad aliquot doses usurpetur, prima die ℈j. altera ʒß. & tertia ʒj. quarta vel quinta die subsequetur salivatio.
2. *Modus secundus* est per suffitum Mercurialem institutum per cinnabarim: hæc enim cùm constet ex Mercurio vivo, si fiat suffitus, ægro in machina appropriata clauso, per candelas vel medicamenta alia facta ex cinnabari, fit ut pars Mercurii per ignem volatilisata subintret ægri corpus, omnesque ejus penetret partes, ut post suffitum talem æger incipiat salivare.
3. *Modus tertius* est per inunctionem ex Mercurio, qui cum oleo laurino, vel pinguedine porcina, vel alio appropriato corpore, redigitur in unguentum, quod illinitur plantis pedum aliquoties, vel juncturis pedum & manuum, vel denique illinitur spina dosi.

Uno ex his tribus modis si fiat applicatio Mercurii in loco calido, solent intumescere os, & gingivæ, & subsequi salivatio.

Hic autem modus curandi luem Veneream, cùm apud Italos, Germanos & alios non sit usitatus, propterea solent uti sudoriferis, ita tamen, ut in una regione curatio sit facilior, in altera difficilior. Itali longè faciliùs curantur, quàm Germani; quoniam eorum corpus est rarum, & non adeò plenum succi, uti corpora Germanorum; corporis enim nostri habitus est crassior, durior & compactior, & succi sunt magis viscidi & crassi, ut ita Germani longiorem & perfectiorem requirant curationem, quàm Itali. Fit scilicet talis cura per diætam seu per decoctum sudoriferum, paratum ex lignis & radicibus, præmissis universalibus digestivis, & aliquoties per alvum purgantibus, item aliquoties balneo aquæ dulcis tepido per octiduum, singulis diebus bis reiterato, ut aperiantur pori, fundantur crassi succi, attenuentur coagulati, & fiant fluxiles inspissati, ut eò promptiùs postmodum per decocta sudorifera possint expelli & evacuari. Præmissis hisce satis, instituitur curatio per diætam sudoriferam, dum ægri scilicet singulis matutinis horis, vel singulis diebus bis, manè & vesperi ante pastum, accipiant ℥vj. vel ℥viij. pro varietate circumstantiarum, talis decocti sudoriferi ex lignis, & post haustum istius doseos copiosus elicitur sudor; qui sudor nunc longiùs, nunc breviùs continuandus, pro varietate & ratione ægri: interdum sufficiunt 7. interdum quatuordecim dies, interdum 3. vel 4. septimanas talis evacuatio instituitur per sudorem. Intereà temporis utitur æger alimentis assatis magis, quàm elixatis, datur pro potu Decoctum secundarium, elicitum ex lignis, quod vocatur *Bocchetum*, ex remanentia post decoctionem primam, & dum fit curatio per sudorem, interpositis diebus tribus vel quatuor instituatur lenis evacuatio; & quando talis fit evacuatio, per diem solet æger cessare ab usu Decocti sudoriferi.

Inter Evacuantia appropriata sunt Mercurius & antimonium. Certum enim est, quod non detur appropriatius remedium pro cura morbi Gallici, quàm Mercurius. Potest ergò pro purgante interjecto tali fieri formula:

> ℞. *Extract. cathol.*
> *Merc. dulc.* an. ℈j.
> *Gumm. guttæ* gr. vj.
> Cum *essentia lignorum* F. *Pilulæ*.
> Vel
> ℞. *Merc. dulc.* ℈j.
> *Scamm. prep.* gr. vj.
> *Conserv. rosar.* ℈j. ad ʒj.
> M. F. *Bolus*.

Et cum tales ægri difficilis sunt purgationis, interdum augenda dosis, ut recipiatur Mercurii dulcis ℈j. & scammonii præparati ℈ß. cum conserva appropriata in bolum redacta. Permisceri etiam potest cum Mercurio dulci Mercurius vitæ ad imitationem Hartmanni, & benè teri; sic enim sequitur fortis purgatio per inferiora.

Veteribus ex uno vel pluribus 4. famosiorum hydroticorum parabantur, quæ sunt lignum guajacum seu sanctum, & ejus cortex, lignum sassafras cum cortice, radices chinæ, & sarsæ parillæ, quibus in cura luis Venereæ isti principaliter usi fuerunt.

Præscribendi rationes, tàm Veterum quàm Modernorum, præter MORELLUM *de Formulis Remediorum* hic & prolixum & accuratum, apud Luis venereæ scriptores videbitis. Duæ autem operationes in his observandæ:

1. Infusio seu Maceratio; & hinc
2. Ipsa decoctio.

Et quoniam duriora & compactiora concreta sunt Ligna & tales radices, quæ non facilè possunt penetrari ab aqua, neque facilè exhauriri decoquendo earum virtutes, necesse est, ut macerentur in loco calido per 24. horas seu per diem & noctem, ut quasi mollefactæ promptiùs decoquendo subministrent suas virtutes isti menstruo. Imò singulis illorum unciis ℔j. ad ℔iß. aquæ assignatur, decoquendo vel ad medias vel ad tertias. Recipiuntur nunc ligna sola, nunc alia etiam alterantia simul adduntur, & ferè, ubi aliquandiu decoctio facta fuerit, immiscentur; interdum etiam adduntur Laxantia, sed malè.

Decoctum tale *lignorum est duplex*: *primarium*, & *secundarium*.

Primarium est, quando decoquuntur firmiter ad sufficientiam, quod pro eliciendo sudore ordinatur: *secundarium*, quando remanentia ex tali decoctione ulteriùs decoquenda præcipitur pro usu potus ordinarii, addendo simul ℥j. vel ℥ij. de quodam simplici sudorifero, unà cum passulis & radice glycyrrhizæ, & hinc colatur per manicam Hippocratis. Aliàs decoctum ejusmodi secundarium vocatur *Bocchetum*: e. g. sit

Decoctum Lignorum sudoriferum crudum usitatum in lue venerea, quod etiam habet HORSTIUS *in Observationibus*:

> ℞. *Lign. Guajac.* ℥vj.
> *Cortic. eiusd.* ℥iß.
> *Rad. sarsæparill.* ℥ij.
> *Chinæ* ℥j.
> *Aquæ commun.* Mens. vj. (assumendo pro ℔j. ad ℔iij. medicinales.)

Infundantur minutim concisa & rasa, macerentur in loco tepido per 24. horas, hinc decoquantur ad medietatem pro Decocto sudorifero.

Colatura
D. S.
Decoctum sudoriferum pro aliquot vicibus:

Cortex ligni Guajaci longè potentior & efficacior est ipso ligno, magis resinosus, & consequenter magis sudoriferus, cujus unc. ß. plus facit, quàm ligni unc. ii. Ergo tertia pars respectu ligni sumatur.

Dosi unc. iv. vj. vij. & viij. expectando in lecto vel hypocausto sudorem, bis de die sumatur, manè jejuno stomacho, & hora quarta à meridie.

Possumus etiam singulis haustibus instillare essentiam lignorum ad aliquot guttas aut ʒi. vel spiritum lignorum ad s. q. item tincturam antimonii, vel essentiam viperarum, & alia medicamenta sudorifera in tali casu experta. Horstius solet admiscere aliquot grana sulphuris solaris antimonii diaphoretici singulis haustibus hujus decocti.

Hinc

> ℞. *Remanentiam decocti hujus superior.*
> adde
> *Lign. sassafr.* ℥vi. ad ℥i.
> *Passul. min.* ℥iß.
> *Rad. liquirit.* ℥vj.

Infund. in *aqu. fontan.* Mens. iv. vel vj. ad viij. Decoq. ad consumptionem tertiæ partis; colentur per manicam Hippocratis, & sic fit *Bocchetum* pro potu ordinario, adde saccharum pro lubitu.

D. S.
Potus ordinarius.

Sub traiectione per manicam Hippocratis addere possumus pro lubitu aromata: v. g.

Sem.

Sem. anisi ℥iij.
Cinnam. ʒvj.

Cura hæc per reiteratum haustum decocti sudoriferi, & per interjectam per Mercurialia evacuationem, continuanda tamdiu est, donec æger antiquam suam sanitatem feliciter obtinuerit. Hic modus præscribendi decocta sudorifera pro diæta est omnium simplicissimus.

Quæritur: *quid aqua eliciat ex his lignis quatuor cùm sint ligna fixiora?* Interim ratio sumenda est ex fuligine; ista enim substantia, quæ sub destillatione lignorum sub forma spiritus acidi prodit, sub decoctione elicitur ab aqua: nempe substantia salina acida pinguis volatilis: ratione hujus fuligo, oleum & spiritus lignorum, sunt potentissima sudorifera.

Quæritur porrò: *quę nam ex his in sudoriferis præferenda? an oleum, decoctum, essentia, spiritus lignorum, vel quid?* In decocto certè multum remanet in lignis: Essentia per spiritus inflammabiles vegetabiles paratur, qui substantiam oleosam extrahunt, salinam verò intactam relinquunt: Spiritus acidus est sudoriferus quidem, sed caret oleo volatili, quod supernatat, & spiritui non potest jungi: Oleum est potentissimum sudoriferum, sed deficit spiritus acidus volatilis. Ex omnibus tamen hisce optimum est reverà oleum ritè rectificatum, cujus guttæ quædam plus præstant, quàm unciæ aliquot decoctorum; sic enim potentissimum cum minori ægri labore sudorem movent. Aliàs post oleum, spiritui pariter ac essentiæ præferendum, duco decoctum, quod Moderni exaltant in lue Venerea non ita inveterata, dum antimonium crudum & Mercurium in petia ligata simul decoquunt; ita enim longè efficaciora sunt talia decocta, pro delenda contagiosa lue Venerea. Sumendus pro hoc scopo Mercurius probè purificatus beneficio salis tartari, cum hoc scilicet probè subigatur, & in simul per retortam propellantur, sic transit Mercurius in receptaculum aqua semi-plenum. Non metuamus autem antimonii virulentiam, quod, nisi per ignem aut salia tractetur, per se nullam sensibilem alterationem infert, nisi quod una alteraque vice in quibusdam subjectis laxet. Alii cinnabarim artificialem felici cum successu addunt: conf. BORELLUS *Cent. 2. Observat. 69.* Hinc

Decoctum sudoriferum primarium ZWELFFERO *communiter adscriptum*:

♃. *Ras. ligni sancti* ℥vj.
Cortic. ejusdem,
Rad. sarsæ parillæ an. ℥ij. vel iij.
Lign. sassafr. ℥j. ad ℥iß.
Antimonii crud. grosso modo antea in petia ligati,
Mercur. uini per sal. tart. depurati & in petia ligati an. ℔j.

Incis. & contus. macerentur per diem & noctem in *Aqua commun.* Mens. xii.

Hinc coqu. in olla vel vase vitreo ad medias vel ad tertias: Priùs verò etiam inde ollæ

Lap. pumic. ℔j.

Coletur postmodum.
Colatura
D. S.
Decoctum sudoriferum.

Dosis ℥iv. ad vj. pro potu sudorifero ad dies 14. & ultiâ, capiatur manè & unâ alterave horâ proliciatur sudor.

Decoctum secundarium:

♃. *Remanentiam Decocti prioris totam*,
(vel, ubi aliud aliquid addendum, mediam.) Maceretur per horas 12. in *Aqua comm.* Mens. xviii.

Coqu. ad consumptionem tertiæ partis:
adde
Passul. Mai. enucleat. contus.
Min. contus. an. ℥j. ad ℥iß.
Rad. liquirit.
Polypod. an. ʒvj.
Sem. coriand ℥ß. ad ℥ii.

Colentur per manicam Hippocratis, aut aromatizentur cum cinnamomo.

Detur pro potu ordinario.
S.
Potus ordinarius.

Delicatioribus hoc Bocchetum potest præparari etiam cum radice chinæ, quæ saporis est suavioris & elegantioris.

Hic est modus præscribendi decocta sudorifera Modernorum cum Antimonio & Mercurio. Modus utendi est idem cum modo Veterum: saltem, ut dixi, Moderni solent instillare Essentias appropriatas, Tincturas vel Extracta & similia singulis haustibus pro promovenda haustuum virtute sudorifera. Cœterum autem non inconsultum est in cucurbita vitrea, cum alembico suo munita, coquere talia, & imminuere Aquæ quantitatem, ut scilicet reaffundi possit aqua destillata.

Ligna hæc Decoctis tribuunt saporem amaricantem aromaticum: conveniunt ergò in acido luis Venereæ corrigendo, temperanda lymphæ acrimonia acida in affectibus catarrhalibus, &c.

Sed non semper opus est illis exoticis, & ob id subinde suspectis: prostant apud nos similia succedanea, si non meliora; v. g. lignum juniperi, buxi, simul anodynum, coryli, radix tormentillæ, bardanæ majoris, &c. Ut taceam de sarmentis lupuli & periclymeni, &c. quæ optimè substituere possumus, & nullatenus cedunt lignis istis ab ultimis Garamantis adductis: v.g.

♃. *Rad. bardan. in taleolas incis.*
Ras. ligni junip. an. ℥iij.
Coryli ℥j.
Buxi ℥j.

Incisa & dissecta infund. in
Aquę commun. Mens. iv.

Coquantur in cucurbita vitrea suo alembico munita, ad consumptionem medietatis.

Decocto adde Liquorem destillatum.
D. S.
Decoctum sudoriferum.
Dosis ℥iij. iv. vj.

Remanentia simili ratione decoqui potest in Aqua cum passulis & radice glycyrrhizæ pro Boccheto; vid. *Colle in Cosmitore Mediceo, pag. 267.*

Lignum certè juniperinum vim balsamicam obtinet ob perpetuam viriditatem. Lignum buxi autem est dolorum sedativum. JOHANNES COLLE, qui *Consilia & Casus Medicinales* scripsit haud ineleganter, insigniter commendat usum Decocti ligni juniperini contra Luem Veneream; nempè

♃. *Lign. iuniper.* ʒvj.
Sarment. lupul.
Periclymen. an. ℥ij.
Sem. coriandr.
Hordei,
Pepon an. ℥j.
Aquæ simpl. ℔iix.

Decoquantur ad medias.
Sumantur omni manè ℥iv.

Remanentia cum passular. ℥j. & *prun. Damascen.* no. xxij. in s. q. *Aquæ* rursus decoquantur, pro potu ordinariò in morbis chronicis, aliisque usibus.

Interdum talibus Decoctis solent permisceri Purgantia. Cùm autem non possint perferre longam coctionem, propterea in fine adduntur purgantia, ne eorum vis evaporet in diuturniore coctione; & quidem in talibus diætis pro purgatione supputandæ doses, pro quibus describuntur talia Decocta, ut sibi invicem respondeant, sicut fieri dixi in aliis Decoctis catharticis. E. g. sit præscribendum

Decoctum lignorum sudoriferum, simulque laxans contrà luem Veneream:

♃. *Cortic. ligni sancti* ℥iv.
Rad. sarsæp. ℥iv.
Liquirit. ℥j.
Radic. chinæ,
Vincetox. an. ℥ij.
Cortic. abiet. ℥j.
Bacc. iunip. ℥ß.

Incisa & contusa infund. in
Aquæ simpl. ℔xii.

Stent in loco tepido per 24. horas, hinc decoquantur ad tertias; Colaturæ infund. per diem & noctem,

Fol. senn. sine stip. ℥iiß.
Pulp. colocynth. ℥j.

Factâ hinc leni ebullitione coletur,
S. ut suprà.

Verùm præter luis Venereæ curam quibusdam in locis hodierno more receptum est, ut, qui corpora habent impuriora, ut vocant, & variis inde pathematis obnoxia, aut, qui catarrhalibus & arthriticis aliisque chronicis ac lentis plus minus complicatis affectibus conflictantur, viribus tamen utcunque constantibus, item quod luxuriosa, inordinataque cum effreni potandi libidine utuntur diæta, & succulentioris hinc fiunt habitus, diæta hujusmodi sudorifera quotannis verno (vocatur Germanis *eine Frubling: SchWeis Cur*) interdum & autumnali utantur tempore pro digerendis congestis cruditatibus & excernendis heterogeneis impuritatibus, firmando tono viscerum, & mundificando ac roborando universo corporis habitu. Imò ex methodo Galenicorum in quàm plurimis aliis affectibus solent præscribi talia Decocta sudorifera alterantia, in quem finem, præmissa primarum viarum abstersione, omni manè Decocto primariò utuntur, expectando in conopeo largum sudorem, quem in lecto calefacto decumbentes sensim exsiccare permittunt. Decocto secundario loco potus consueti utuntur Vesperi antè pastum, aut saltem sub introitu lecti, repetentes Decoctum primarium, citrà sudoris tamen profluvium. Alimenta sint moderata, aerem externum vitent. Continuatur hoc per aliquot septimanas, & vegeti indè & alacres fere redduntur. Præscribendi modus hæc Decocta coincidit cum prioribus: e.g.

Decoctum primarium:

♃. Ra-

♃. *Rasur. lign. sanct.* ℥i.
Sassafr ʒvi.
Rad. chinæ ponderos.
Scorzoneræ an. ℥i.
Eryng. ℥ß.
Sarsæpar. ʒiii.
Sem. fœnic. ʒii.
Præparata l. a. Coqu. in ℔xii. *Aquæ comm.* ad medias:
Colatura
D. S.
Decoctum sudoriferum.

♃. *Rad. chinæ ponderosæ,*
Scorzoneræ an. ℥iß.
Pass. min. ℥iii.
Cinnam. ʒiii.
Sem. fœnic. ʒß.
Residuum decocti superioris.
Coqu. in ℔xxv. *Aquæ simpl.* ad remanentiam ℔xvi.
Colatura
D. S.
Potus ordinarius.

Sed præter hunc usum specialiter diaphoreticum, his lignis & radicibus, potissimùm radici chinæ pro scopo alterandi in affectibus chronicis ex visceris cujusdam interioris læsione, præsertim exulceratoria dispositione natis, v. g. in phthisi pulmonali, ex sanguine aut lympha acrioribus nata, quam aliàs defluxionibus à capite catarrhalibus tribuunt; item exulceratione renum, abscessu mesenterii, aliorumvè viscerum mundificandis & consolidandis, & similibus non nimis confirmatis malis; item febribus quartanis diuturnis, in quarum, aliarumque intermittentium chronicarum fine ZACUTUS LUSITANUS ad hæc Decocta confugit: simul etiam addi solent alia, vel vulneraria vel abstergentia, aut alia morbo appropriata, more & methodo hactenus insinuatâ, & quotidiè bis vel ter bonus haustus ut capiatur, ordinatur. Et quidem imprimis solent decoqui sub finem decoctionis lignorum, quando ferè absoluta est coctio, tunc inijciuntur simplicia alterantia, ne diuturnâ coctione eorundem vis pereat. V. g. sit præscribendum.

Decoctum alterans exsiccans, & putredinem inhibens:

♃. *Rasur. ligni sancti* ℥iii.
Rad. sarsæparill. ℥ii.
Scorzoneræ ℥iß.
Consolid. Maj.
Minoris,
Fragar.
Liquirit. an. ʒvi.
Herb. veronicæ M. ii.
Passul. min. ℥iv.
Sem. coriandr. ʒii.
Præparata l. a. coqu. in s. q. *aquæ simpl.* v. g.
Mens. v. aut ℔xv. ad medias,
Colatura D. S.
Decoctum alterans.
Dosis ℥iv. vel v.

Aliud magis temperatum & consolidativum, &c.

♃. *Rad. chinæ, gumm. ponderos. non cariosæ* ℥iii.
Scorzoneræ ℥ii.
Sarsæparill. ℥iß.
Caryophyllat. ℥i.
Macerata per diem & noctem in s. q. *aquæ simpl.* ebulliant: manè adde
Herb. alchimill.
Heder. terrestr.
Scabios.
Flor. rosar. rubr. an. M. i.
Violar. M. ß.
Passul. min. ℥ii.
Sem. fœnicul. ℥i.
Decoctum traijciatur per manicam Hippocratis.
Colatura D. S.
Decoctum consolidativum.

Decoctum in Phthisi pectorali ab incipiente exulceratione pulmonum:

♃. *Rasur. lign. Guajac.* ℥iii.
Cortic. ejusdem ℥i.
Infund. per 24. horas in *aqua simpl.* macerentur in balneo Mariæ per diē & noctem, manè coque fortiter in vase cum suo alembico munito: Colaturæ adde *aquam simul destillatam*, & infunde
Herb. veronic. M. iß. vel ii.
Pyrolæ,
Quinquefol.
Sanicul. an M. i.
Passul. min. contus. ℥iß.
Stent in loco tepido vase clauso, & in fine leniter ebulliant,
Colatura D. S.

Decoctum pectorale.

Loco ligni Guajaci *lignum sassafras* vel *lignum santali rubri* sumatur.

Aliud:

♃. *Rad. chin. in taleolas incis.* ℥ii.
Flor. beton.
Papav. errat.
Scabios. an M. ß.
Passul. Maj. enucl.
Min. an. ℥i.
Coqu. in s. q. *aquæ simpl.* Colatura edulceretur *syrupo flor. papav. errat.* & traijciatur aliquoties per manicam Hippocratis pro Clareto, D. S.
Vt ante.

Præterea similia cum & ex lignis parata decocta pro scopo alterativo, variè usurpari solent; v. g. pro catarrhis fieri potest simile decoctum ex ligno sassafras, quod est appropriatum alexipharmacum catarrhorum hoc modo:

Decoctum ad catarrhos:

♃. *Rasur. lign. sassafras* ℥ii.
Infund. in s. q. *aquæ betonicæ* & *flor. papav. errat.* stent in infuso per 24. horas in vitro clauso in loco calido: posteà coquatur, sub finem decoctionis addendo
Herb. serpill. M. ij.
Flor. papav. errat. p. iii.
Beton. p. ii.
Coqu. & Colentur. Colaturæ adde
Syrup. de hyssopo q. s.
D. S.
Vt antea.

Alio modo:

♃. *Decoct. ligni sassafr.* ℔iß.
Huic ferventi immitte
Com. rorismar. M. iß.
Flor. papav. errat. M. j.
Stent in balneo Mariæ per aliquot horas: in fine leniter in vase clauso ebulliat. Colatura
D. S.
Vt supra.

Odoris elegantis, sed saporis amariusculi est, & vel cùm, vel sine sudore hauritur. Acui potest cum *rad. caryophyllat.* ℥i.

Decoctum Nephritico-Diureticum:

♃. *Lign. Nephrit.* (hujus loco optimè substitui posse credo *lign. fraxini*) ℥iii.
Juniperin. ℥i. ad ℥iß.
Baccar. junip. rec. succul. ʒvi.
Incisa & contusa infunde *Aqu. simpl.* macerantur in balneo Mariæ per aliquot dies in vase clauso, post ebulliant leniter, & colentur.
D. S.
Decoctum Nephritico-diureticum.

Decoctum Lignorum Sudoriferum Antiepilepticum:

♃. *Lign. buxi,*
Coryl. an. ℥iv.
Visc. coryl. ℥ii.
Rad. angelic. ℥i.
Incisa & Contusa macerentur per 24. horas
in aqu. simpl. ℔xii.
Manè coqu. ad medietatem.
Colatura
D. S.
Decoctum sudoriferum.

Sic contra scorbutum Decoctum rad. Chinæ pro scopo alterativo commodè usurpari potest; unde *contra sitim scorbuticorum* ad imitationem TIMÆI *Von Gulden-klee in Epist. pag.* 237. potest fieri Decoctum tale:

♃. *Rad. china in taleol. incis.* ℥i.
Sant. citr. vel *rubr.* ʒii.
Aqu. font. ℔viii.
Macerentur per noctem: manè coqu. igne lento ad remanentiam ℔vi. quibus ferventibus infunde
Rad. liquirit. recent. succulent. ʒvi.
Refrigerentur vase tecto successivè.
D. S.
Decoctum contra sitim.

Ubi notandum: ut radix liquiritiæ non simul committatur Decoctioni, quia hujusmodi dulcia, dum adhuc succulenta sunt, amarescunt, si coquuntur, & dulcedinem amittunt: Radix chinæ per se est antiscorbutica, & egregiè convenit, quando scorbutus contracturam aut arthritidem vagam infert.

Decoctum Lignorum in dolore crurum scorbutico, imprimis *nocturno:*

♃. *Rasur. ligni sassafr.* ℥iii.
Cort. ligni sancti ℥i.
Rad. chinæ elect.
Sarsæparill. an.
Incisa & contusa stent in Infuso in

Aqua simpl. ℔vi.

Coqu. vase clauso, suo alembico munito: Colaturæ ferventi infund.

Herb. scord. M. iii.

Rad. liquirit. ℥i.

Polypod. ℥vi.

Stent per noctem: Colaturæ manè addatur *liquor per alembicum destillatus.* D. S.

Decoctum antiscorbuticum.

Pertinent huc denique *Decocta ex cymis*, item ex cortice abietis, contra affectus nervorum scorbuticos, speciatim arthritidem vagam, paresin, stuporem: v. g.

♃. *Cymar. seu turion. pinguium ac resinosorum pinastri, item abietis* ℥iii.

Rad. chinæ in taleolas incis. ℥iß.

Bacc. juniper. ℥i.

Incisa & contusa coquantur in

Aquæ comm. ℔viii.

ad tertiæ partis consumptionem (vel ubi fortius desideratur, ad medias)

Colatura D. S. ut *suprà.*

Capiatur bis, manè in lecto expectando blandum sudorem, & vesperi vel sub introitu lecti citra sudorem. Si subjectum patiens humidioris sit constitutionis ac serosioris vel succulentioris, loco chinæ radicis rasuræ ligni sassafras ℥i. recipi potest. Quod si ingratior sit Decocti sapor, (nam terebinthinæ proprietates nonnihil repræsentat,) in fine decoctionis aliquid *passul. minorum conquassatarum* addi potest.

Post diætam sudoriferam se offert *Diæta lactea*, quæ interdum etiam præscribitur. *Lac* autem nihil aliud est, quàm chylus pinguis, dulcis, per mammarum tubulos prolicitus; unde ratione substantiæ huius butyrosæ pinguis alit, acrimoniam acidam temperat, & per urinam evacuat. Cùm tamen interim tanquam alimentum medicamentosum usurpandum sit, usus eius continuandus est, si sensibilem effectum habere debet; idque cum summa cautela: sicut enim lac est saluberrimum alimentum & medicamentum, ita idem in stomacho corruptum, & alteratum, pessimum dat recrementum.

Talis autem diæta duplicem habet scopum:

1. Nutriendi corpus tabidum.
2. Temperandi succum acidum.

Convenit ergò ratione prioris scopi in Phthisicis, Tabidis & Hecticis; ratione posterioris autem in scorbuto, podagra & contracturis usurpatur; idque vel simplex, vel medicatum.

Simplex si usurpetur, hæc cautela observanda est, ut præcaveatur eius coagulatio in ventriculo, ubi facilè, si non ritè constitutus, coagulatur & acescit. Hunc in finem usurpatur semper cùm saccharo, quod impedit eius coagulationem; vel instillatur spiritus quidam aut liquor appropriatus, ut spiritus cochleariæ mistus cum spiritu salis ammoniaci, essentia fumariæ composita, &c.

Utendi modus legitimus est, ut ægri manè jejuno stomacho illud hauriant, gradatim ascendendo & descendendo. Primo scilicet die ℥iij. secundo jv. tertio vj. usque ad ℔iß. In hac summa dosi aliquandiu persistant, & deinde successivè descendant, & ita continuetur hæc cura ad aliquot septimanas, semper addendo saccharum, aut spiritum salis ammoniaci, & interim caveatur omnis potus acidus, vinum v. g. & vinosa, cibi pariter acidi, nè diæta corrupta inferat mala symptomata. Corpus quoque subindè blandè laxetur.

Quæritur autem, *quodnam lac optimum sit? bubulum, an caprillum?* Respondetur: distinctè omne lac convenire, pro diversitate scilicet scoporum & morborum. Bubulum pingue nimis est, asininum maximè temperatum, caprillum maximè serosum & volatile; specialiter tamen in scorbuto caprillum, in atrophia asininum maximè convenit, & sic porrò.

Interdum Lac medicatum magis usurpatur, sive tunc aliæ res cum lacte decoquantur, sive non: sit v. g.

Lac antiscorbuticum.

♃. *Lactis caprilli* ℔ii.

Herb. beccabungæ,

Cochlear.

Nasturt. an. M. i.

Stent in vase clauso per noctem; manè parum ebulliant.

Colatura D. S.

Lac antiscorbuticum.

Dosis ℥iv. ad v.

Nunquam ultra ℔ß. ascendendo in lacte medicamentoso. In omni haustu aliquid de spiritu cochleariæ & spiritu salis ammoniaci capiendum.

Vel loco ipsarum plantarum alteretur Lac cum succis: v. g.

♃. *Lactis caprilli* ℔iv. (vel *huius*, & *lactis bubuli* an. ℔ii.)

Succ. fumar. ℥ii.

Cochlear.

Nasturt. an. ℥i.

Sacchari parum.

M. S.

Lac antiscorbuticum alterativum.

Quidam radicem chinæ unà cum fumaria in lacte decoquere solent in phthisi lymphata pectorali; sicut in affectibus catarrhalibus lignum sassafras: Verùm quod hoc attinet, nescio an id commodè fiat, cum lac nimis crassum sit.

Sit tamen simile

Lac antidysentericum contra Dysenteriam, ubi abest febris:

♃. *Rasur. priapi cervi* ℥iß. ad ℥ii.

Rad. tormentill. ℥i.

Coqu. in s. q. *lactis*, v. g. ℔ii.

Colatura D. cum pauco saccharo S.

Lac adstringens contra dysenteriam.

Serum lactis etiam huc pertinet, quod usurpatur, quando lactis substantia butyrosa vel caseosa minus congrua est: v. g. ubi febres adsunt, vel affectus hypochondriaci. Sic exempli loco sit

Serum lactis hypochondriacum seu antiquartium:

♃. *Herb. fumar.* M. ii.

Macerentur per noctem in *seri lactis caprill.* ℔. ii.

Colaturæ adde

Succi pomor. Borsdorff. depur. ℥iv.

Sacchari parum,

M. S.

Lac alterativum.

Convenit, ubi adsunt phlogoses, item in febre quartana, imò & in reliquis febribus intermittentibus, sed extra paroxysmum.

Serum lactis in febre ardente:

♃. *Seri lactis* ℔ii.

Succ. citri recent. ℥iii.

Flor. bellid.

Papav. errat. an. M. i. ad M. iß.

Ebulliant, vase clauso, donec tingantur. Colaturæ addatur parum *sacchari*, D. S.

Lac refrigerans & alterativum.

Loco florum tingentium addi quoque possunt *syrupi aliquot appropriati.*

Potest etiam reddi *laxativum serum lactis*, addendo pro infusione vel *folia sennæ*, vel *belleborum*, ut *ex superioribus* patet.

Pertinent etiam ad decocta, *Decocta animalium nutritivorum*, sub nomine *Decocti Galli*, *Juris Consummati*, & *Destillati restaurantis*. Quando enim ægri sunt imbecilles, postulant iuscula consummata, ut vocantur, quò iterum restaurentur: in Tussi verò chronica, asthmate, sputo cruento, usurpant Decocta Gallorum, ut corrigant acidum illud, quod tussim infert; vel in malo hypochondriaco, aliisque affectibus chronicis nutriendi gratiâ. Veteribus magis sunt in usu, quàm Modernis; quoniã talia à ZWELFFERO non sine ratione sunt rejecta, & ridicula eorum compositio detecta. Modus talia parandi habetur in BORELLO. Recipiunt Gallum veterem, quem interficiunt cursu & verberibus agitatum: hunc exenteratum implent vegetabilibus appropriatis, & quidem, si debet esse sudoriferum, implent herbis & lignis sudoriferis; si debet esse alterans, implent vegetabilibus alterantibus, scopo prædestinato convenientibus: Infarctum denuò consuunt, & coquunt in aqua appropriata tamdiu, donec caro abscedat ab ossibus galli: Decoctum percolant, & colaturam servant pro usu, cuius dosis est, ut semper assumantur ℥vi. Interdum loco alterantium insinuantur Purgantia, & ita fit Decoctum Galli purgans: in quibus præscribendis eadem observanda dosis, & supputanda cum s. q. liquoris, in quo debet coqui gallus, atque factum fuit in Decocto simplici purgante. Sic præscribitur v. g.

Decoctum galli in Colica laxativum & alterativum seu Carminativum:

♃. *Herb. menthæ crisp.* M. ii.

Fol. senn. sine stip. ℥iii. ad ℥ß.

Rad. acori veri,

Leviß. an. ℥vi. ad ℥i.

Cortic. aurant. ℥ß.

Sem. carthami ℥vi.

4. *calid. maj.* an. ℥i.

Cinnam. ℥ii.

Zedoar. ℥i.

Galang. ℥ß. ad ℥i.

Crem. tartari ℥ii.

His omnibus incisis & contusis repleatur venter Galli exenterati, vel etiam inclusa sacculo lineo & coquantur unà cum Gallo decrepito probè, donec caro ab ossibus separetur, vel saltem in fine Decoctionis: Decoctum coletur, pinguedo asservetur

S.

Decoctum galli contra colicam.

Cæterum talia Decocta sunt valdè ridicula: recipitur Gallus decrepitus; cur non potiùs junior? cùm hujus Decoctum sit magis nutriens quàm Veteris? 2. Decoctum galli, si ad aliquot dies steterit, incipit acescere, & hinc plus nocet, quàm prodest. Hinc pinguedo, quæ

quæ est in Decocto, & partes quæ separantur, potum dant ingratum, & quæ sunt alia vitia, quæ perstringit in Decocto Galli ZWELFFERUS, quod vid. *in Animadversionibus*.

Quoad juscula alterantia: coquunt pullum vel gallum unà cum quibusdam plantis alterantibus, & talia iuscula postmodum propinant. Et quidem præscribuntur talia iuscula imprimis in declinatione morborum chronicorum, in quibus ægri valdè sunt debilitati, pro rectificanda Massæ sanguineæ crasi, & naturali temperie sensim sensimque restituenda.

Quibusdam est in usu, ut præscribant ægris species decoquendas cum tali gallina vel pullo: sit v. g. parandum tale Iusculum post declinationem febris tertianæ curatæ, ex cuius diuturnitate & contumacia æger incipiat fieri cachecticus, hoc modo:

℞. *Herb. cichor.*
Endiv.
Lactuc. an. M. ß.
Flor. cordial. an. p. i.
Rad. cichor. ℥vi.
Sem. anisi,
Fœnicul. an. ʒi.
Incis. & contusa
D. S.
Species ad jusculum gallinaceum.

Jusculum pectorale alterans:

℞. *Herb. scabios.* M. ii.
Hyssop.
Salv. an. M. i.
Rad. enul. ʒiß.
Ficuum pinguium no. iii.
Passul. min. ℥vi.
M. Dentur in charta.
S.
Species ad jusculum gallinaceum.

Decoctionis tempore etiam cinnamomi pauxillo condiri possunt.

Harum specierum M. i. præterpropter infunditur in iusculo decoctionis gallinæ, de quo ℥iv. vel v. hauriuntur.

Quoad *juscula consummata*, aut etiam juscula restaurantia, ita dicta à restaurandis viribus, & à consummata virtute nutriendi: fiunt hæc iuscula apud nos ex *gallinis pinguibus & benè nutritis*; in aliis regionibus fiunt ex *caponibus*: Has *gallinas*, aut etiam *capones*, exenterant, & postmodum contundunt omnia, ossa & carnem, & ita coquunt in balneo Mariæ, aut more consueto alio, in aqua tamdiu, donec caro abscedat ab ossibus, & virtus nutritiva & restaurativa gallinæ omninò sit deposita in aqua, in qua coquitur: postmodum addunt vel uncias aliquot *vini*, vel *saccharum*, imò sub finem interdum *cinnamomum*, aut *caryophyllos*, *aliavè aromata*, tandem colant, ac servant ad usum.

Huius *Jusculi consummati aut restaurativi usus* est in ægris debilibus, & qui non possunt coquere solidiores cibos, pro nutriendo corpore, refocillandis viribus, & ne stomacho nimius fiat labor in concoquendis alimentis solidioribus. Rarò parantur talia juscula, nisi à mulieribus.

Pertinet huc *Destillatum Instaurans*, in quo ipso etiam magna simplicitas Veterum observanda est.

Recipiunt *gallum* vel *Caponem Veterem*, quem benè contundunt, & addunt *simplicia vegetabilia*, & *similia appropriata*, v. g. *Conservas*, *succos &c.* Hæc invicem cum s. q. *aquæ* perfundunt, indunt Balneo Mariæ, & ita destillant, & vocant Destillatum Instaurans, ex eo, quoniam nempè putant, quod vires medicamentosæ galli aut caponis ascendant per alembicum.

Quidam decoquunt nudè cum radicibus, destillant per alembicum pro Destillato instaurante: addunt interdum alia pro scopo intento. Sit e. g.

DESTILLATUM INSTAURANS *in febre ardente* pro ægro debili:

℞. *Carnem caponis minutim incisam & cum ossibus probè contritam.*

Coqu. in s. q. aquæ vase clauso ad mollitiem seu putrilaginem: adde in fine Decoctionis.

Radic. rec. cichor. ℥i.
Santal. citrin. ʒiii.
Flor. borrag.
Bugloss.
Tunic. an. p. ii.

Colentur & exprimantur fortiter: indantur cucurbitæ & destillentur per alembicum in Balneo Mariæ.

Liquor
D. S.
Destillatum instaurans.

Reponatur in vitro clauso; capiantur quotidie ℥ii. vel iii. bis in die.

Sed in Destillato hoc Restaurante magna Veterum, ceu dixi, elucet simplicitas, cum sufficienter demonstratum sit à Modernis, quod vis alterans & instaurans carnium non ascendat per alembicum ex animalibus, sed nudum phlegma insipidum, quod sine fructu hauritur. Laboriosum & pretiosum est hoc Destillatum, sed simplex & nullius momenti: vid. SENNERTUS *in Institut.* & ZWELFFERUS *in Animadvers.*

Decocta verò galli & iuscula gallinarum ritè parata, uti sanis optimè conducunt pro nutrimento, ita ægris interdum vix tolerabilia sunt: Nam si stomachus est debilis, appetitus nullus, à calore febrili exustus, cadaverisantur ingesta in stomacho, & turpiter putrescunt, aut saltem in nidorem abeunt; undè plus mali, quàm commodi. Maximè errant igitur ii, qui ægris ex gravioribus malis reconvalescentibus eiusmodi iuscula propinant: *Corpora enim impura, quò magis nutriveris, eò magis læseris.* Si verò stomachus rectè se habet, tamen copiosius alimentum non semper fert massa sanguinea, quin hæc depauperata principiis fermentativis & assimilativis, talibus iusculis ad turgescentiam usque ingestis, præternaturalem concipit febrilem effervescentiam, & interdum ad febres ardentes disponitur: id quod in puerperis, hecticis, &c. sæpius observavi.

SYRUPI.

Habuimus hactenus Decocta & Infusa Galenicorum. Cæterùm cùm talis medicamenti forma non sit præscribenda ad longos usus, propterea, quod facilè fermentationem concipit, putrescit & vitium contrahit. Ut ergò talia conserventur, & à putredine præserventur, Galenicæ Scholæ ea miscent cum saccharo ad consistentiam talem, quò præserventur à putredine & fermentatione; & talis *liquor saccharatus* vocabatur tunc temporis Syrupus.

Cùm enim Veteribus, tàm Græcis, quàm Arabibus, ignotæ fuerint elegantiores & efficaciores Spagyricorum Operationes Essentiarum, Tincturarum, &c. & nihilominus tamē plantas non semper habuerint virides, & similiter in exsiccatis magnam iacturam virium deprehenderint, & ipsas exsiccatas etiam non commodè diu ad potiones adhibuerint; propterea receperunt Decocta, Infusa, Succos & Liquores; & ut in quantitate & copia elaborati præseruentur, saccharo miscuerunt, & coquendo in formam crassiusculam redegerunt, & Syrupum concinnarunt. Cæterum cum hi ipsi syrupi propter saccharum copiosum non sint adeò magnarum virium; & si uelimus, ut aliquid operentur, necessum sit, ut præscribantur ad ℥iv. v. vel vi. pro dosi una assumendi; saccharum verò propter vim fermentatiuam paucissimis subiectis, consentientibus omnibus, sit utile, quin potiùs in febribus, in affectibus hypochondriacis, & similibus chronicis, soleat esse nociuum, quandoquidem efferuescentias auget, inflationes hypochondriorum inducit, uentriculi tonum deiicit, & denique intumescentias & infarctus uiscerum abdominis inducit: propterea non in tanta dosi apud nos solent usurpari atque Veteribus fuit in usu, utut ab Italis adhuc soleant interdum excessiuè præscribi; quibus tamen morem suum relinquimus. Potius iam usurpantur Syrupi, ut misceantur cum reliquis, pro gratia saporis concilianda: aliàs rarioris solent esse usus.

Syrupus ergo ex MORELLO est uel *Officinalis*, qui semper in Officinis prostat, uel *Magistralis*, qui ex tempore à Medico præscribitur: Uterque est vel *alterans* uel *purgans*. De omnibus coniunctim.

In omni autem Syrupo duo consideranda: *Liquor*, in Syrupi formam redigendus; & additum *Saccharum*, quod coquendo dat consistentiam.

Liquor est uel Decoctum, uel Infusum, uel aliquis Succus; interdum horum unum solum, interdum hæc inuicem mista, quando scilicet infusa cum aliis decoquuntur, antequam in succum redigantur, qui ex additione sacchari fit Syrupus.

Præscriptio Ingredientium Syrupi est eadem, quæ in Decoctis & in Infusis solet usu uenire, utut, quoniam Syrupi pro longiore tempore præscribi solent, etiam maior copia & liquoris & addendorum præscribenda sit. Differentiam magnam non habent. Usus Syrupi Magistralis solet ad 8. uel 10. dies præscribi; quoniam diuturnior solet esse Decoctio, siue recipiatur succus depuratus, siue Infusum, siue Decoctum, semper postmodum additur saccharum, usque ad consistentiam Syrupi; & quidem, prout uolunt uel crassiorem, uel fluidiorem Syrupum, eò plus uel minus addimus sacchari. Ordinaria proportio solet esse, ut dimidium sacchari recipiatur ad liquorem, v. g. si liquoris sint ℔iii. additur ℔iß. sacchari, quæ inuicem coquantur ad spissitudinem Syrupi.

Cæterum cum, uti dixi, Syrupi Magistrales sint rarioris usus, nihilominus tamen ordinari solent, ut adeò necessum sit, ut sciamus formulam. Et quidem usus Syruporum Magistralium est in affectibus pectoris & faucium, in quibus interdum solent præscribi ad leniendam asperitatem faucium, ad promouendam tussim, ad raucedinem, asthma & similes affectus. Ita sit v. g. talis Syrupus, parandus contra phthisin, qui debeat consolidare ulcus pulmonum; tunc enim fit tantum nudum Decoctum, istudque post aromatisationem redigitur in consistentiam Syrupi: imò etiam Decocto Magistrali loco sacchari additur Syrupus officinalis, ut sit efficacior, & sacchari minor quantitas addatur. Formula potest esse talis:

℞. *Herb. heder. terrestr.*
Pulmon.

Herb. Pyrolæ,
Saniculæ an. M. j.
Summitat. hyper.
Fol. tussilag. an. M. ß.
Rad. symphyti maj. ℥iß.
Liquirit. ʒvi.
Chinæ,
Passul. maj. an. ℥ß.
Ficuum pingv. no. vj.
Coqu. in *aqua simpl.* vel, quod in affectibus pectoris est convenientius, *hydromelite*; Colatum recipiatur & aromatisetur Infusione *cinnamomi* q. s.: addatur
Sacchari fini,
Syrupi de Nicotiana,
Erysimi Lobelii an. s. q.
F. l. a. *Syrupus.*

D. S.

Syrupus pectoralis pro aliquot vicibus.

Dosis ℥iv. vel vi. matutino tempore ad consolidanda ulcera pulmonum.

Non est magna differentia in præscribendis Infusis, Decoctis, & Syrupis, nisi quod hi sint rariores, & in affectibus pectoris tantum præscribantur.

Post Syrupos alterantes etiam est Syrupus purgans, isque similiter, tàm qui præscribitur ex officinis, quàm qui ex tempore præscribitur. Hìc idem, quod dictum est de alterante, quod sit rarioris usus, etiam intelligendum de Syrupo purgante: Nihilominus in eodem observandæ cautelæ eædem, quæ in dictis Purgantibus: Observanda est dosis Purgantium, & non tam supputanda est quantitas liquoris, sed etiam sacchari & ingredientium, ut scilicet sciamus, quot unciæ Syrupi possint sufficere pro una dosi ad sufficientem purgationem, ne vel excedamus, vel deficiamus.

Quod dixi, rari sunt tales Syrupi, propterea, quoniam saccharum eos ingrediens dat tormina & flatus: nihilominus cùm pro delicatulis aut adsuetis præscribendi sint tales Syrupi, necesse est, ut sciamus compositionem. Supputanda est dosis sacchari & liquoris, in quo totum consistit artificium. Ut pateat modus præscribendi, vel in Decocto vel Infuso, sit talis *Syrupus purgans in affectibus chronicis & melancholicis*, & quidem per infusionem:

♃. *Succ. pomor. redolent.* ℔j.
in quem infunde
Herb. cichorii,
Fumariæ,
Lupuli an. M. iß.
Flor. 4. *cordial.* an. p. i.
(convenienter & frequenter adduntur hi flores in affectibus Melancholicis)
Rad. enul. ℥iß.
Polypod. querc.
Herb. epithym. an. ʒvi.
Fol. senn. sine stip.
Helleb. nigri crudi an. ℥ß.
Sem. carthami contus. (est enim purgans) ʒiii.

Stent in loco tepido per 24 horas, & sub finem leniter ebulliant potest etiam addi stimulus pro menstruo ex *cremore tartari*, *sale tartari*, & similibus. Colaturæ ♃. ℔i. cui adde
Sacch. fini ℔ß.

Coquantur ad consistentiam Syrupi, & sic tota compositio ex liquore & saccharo non transcendet ℔i. vel ℥xiv. multum enim in coctione evaporat, & ita pro dosi erunt ℥iii, iv. vel v.

Hoc ergo modo supputandæ sunt doses & liquor in præscribendo Syrupo purgante Magistrali. Quæ habet MORELLUS *de dosi sacchari cum Animadversionibus*, merentur, ut legantur; uti etiam ea, quæ habet ulterius, sunt satis clara & perspicua, ut non habeam opus plura addere.

Hactenus Decocta pro usu interno:
Sequuntur nunc EXTERNA.

Decoctum discutiens & resolvens ad cephalalgiam accidentalem:

♃. *Flor. papav. errat.*
Rosar. an. M. ß.
Rad. rhodiæ ℥iß.
Cap. papav. no. iii.
Præparata coqu. in s. q. *aquæ simpl.*
Colatura

D. S.

Epithema externum.

Epithematis instar tepidè fronti ac temporibus applicatur.

Decoctum polychrestum ad Erysipelata, Inflammationes, Exulcerationes humidas in metu gangrenæ, &c.

♃. *Lithargyr.* ℔ß.
Flor. rosar. rubr. M. ii.
Mastich.
Myrrhæ,
Olibani an. ℥ß.
Decoct. sive *aquæ calcis vivæ rec.* ℔iv.
Aceti destillati ℔iß.
Coque simul, usque dum lithargyrium ferè sit solutum, in fine addendo
Camphoræ ℥ß.
Colatura

D. S.

Ut antè.

Calidè cum linteis multiplicatis bis vel ter, & crebriùs, applicetur in die: Conf. ZWELFFERI *Pharmacopœa Regia pag.* 91.

Inter Decocta externa primaria sunt Iniectiones variæ seu Enemata, item Clysteres & Clysmata Græcis sic dicta, Latinis verò Ablutiones, seu Lavamenta; quæ fiunt aut in cavitates naturales, uti sunt Injectiones in uterum, aures, os, palatum, podicem, &c. aut in cavitates præternaturales, quales sunt abscessus, ulcera sinuosa, &c.

Cum autem à potiori ac usitatiori fieri soleat denominatio, propter infusionum talium in anum ac intestina, ceu generalem corporis cloacam, crebritatem, Clysmatis ac Enematis vox κατ᾽ ἐξοχὴν de iis, quæ ano injiciuntur, intelligi solet, sive solùm eluendi intestina, & alterandi eorum pathemata, sive etiam stimulandi, & consequenter etiam laxandi scopo usurpentur, cui consuetudini & nos cedimus.

Clyster est duplex, vel alterans vel purgans. Quod attinet & alterantem & purgantem: componuntur frequentissimè ex liquore certæ cujusdam Decoctionis. Sic v. g. quando in Colica adhibendi clysteres, hi ipsi fiunt ex Decoctis carminantibus, & flatus discutientibus: Quando in dysenteria adhibendi Clysteres, hi ipsi fiunt ex Decoctis temperantibus, Vulnerariis & Consolidantibus: Ubi adhibendi clysteres in alvi obstructione & fæcibus induratis, fiunt Decocta ex Emollientibus blandis, & fæces seu scybala indurata fluida facientibus.

Quantitas talis Decocti pro varietate & norma ipsius corpusculi variat: infantibus trium vel 4. mensium sufficit ℥i. ad ℥iß. unius vel duorum annorum ℥ii. adultioribus ℥iii. usque ad ix. interdum ad ℔i. pro ratione ætatis, rarò ℥xv. quibus colatis postmodùm adduntur & dissolvuntur *Electuaria alterativa* & purgativa, ab ℥i. ad ℥iß. vel ℥i. In specie Electuarium lenitivum ad ℥i. ad ℥i. Triphera Persica ad ℥i. Electuarium de hiera picra à ʒi. ad ʒvi. Electuarium de hiera cum agarico ℥ß. ubi verò fortiùs stimulandum, dissolvitur ad ℥i. In genere rectè dicit MORELLUS, quod dissolvantur Electuaria purgantia in dosi dupla ad eandem, quæ per os assumitur; sicut in parte anteriore Morellus omnium Electuariorum doses habet, quas ibidem videbitis. Fit etiam non rarò, ut massa pilul. in clysteribus dissolvatur pro purgatione, idque à ʒß. ʒi. ad summum ʒii. vid. MORELLUS *cit. loco*, ubi habet de quantitate purgantium observanda in clysteribus.

Mel vel simplex, vel *rosatum*, vel *Mercuriale* dissolvitur à ʒvi. ad ℥i. vel ℥iß.

Olei cocti vel *infusi* ℥ß. ad ℥i. vel ℥iß. pro leniendis & blandè demulcendis intestinis: loco oleorum non rarò etiam butyrum pro lenitivo & abstergente potest dissolvi.

Dissolvitur etiam in Clysteribus *Unguentum Clysmaticum*, quod prostat in Officinis, & abstergit partim, partim consolidat intestina.

Oleorum destillatorum additur ℈i. & ℈ß. ad ʒß. & ʒi.

Salis stimulantis verò vel *alterantis* à ℈i. ad ʒß. & ʒi.

Denique & *vitellorum ovorum* no. j. vel ij. adiiciuntur pro promovenda intestinorum lubricatione.

Dicit MORELLUS, quod etiam debeant addi *Pulveres* pro dissolutione in clysteribus: sed tamen hi nunquam, aut rarò admodum, usurpantur.

Quod si plura addenda simul fuerint, & horum respectiva proportio attendenda, ut ex omnium miscela una dosis completa pro usu intento exsurgat; qui in genere est triplex:

1. Intestina stimulare, & plus minùs purgare,
2. Eadem demulcere; &
3. Contenta in iisdem temperare.

Plus enim præstant clysmata, quàm multa sæpè medicamina. Equidem naturaliter saltem colon intestinum clysmata attingunt; in affectu tamen iliaco & per os reddita observata sunt. Non tantum igitur Clysteres in quibuscunque intestinorum affectibus, in specie intestinorum crassorum, conveniunt, visciditatem illic contentam evacuando, sed & per consensum aliis intestinis atque partibus mirè succurrunt. Hinc & Clysmata in passione hysterica & hypochondriaca, specialissimè autem in nephriticis, in vomitu, cholera, &c. frequentissimus eorum est usus, quorum sedes tamen in intestinis crassis non est. In affectibus mesenterii, quales sunt inflammationes, infarctus, forsan etiam in tumoribus glandularum mesenterii scirrhosis & similibus aliis, insigniter conducunt Clysteres. Ante paroxysmum febrilem intermittentium injecti hi ipsi insigniter prosunt: in asthmate & tussi, in affectibus capitis periculosis per consensum abdominis, vertigine, epilepsia, &c. egre-

&c. egregium præstant levamen: hypochondriacis non minus & scorbuticis quotidianus eorum usus alterans felicissimus est, ubi in his lactea præprimis clysmata convenientissima sunt. Superstitiosior de cætero est delectus cephalicorum, pectoralium, nephriticorum, hystericorum, &c. qui in clysmatum præscriptione subinde instituitur, cum per consensum saltem aut deuteropathiam, vel per quandam consequentiam aliis partibus auxilium ab iisdem afferatur: propter valvulam enim in principio coli, ubi intestinum cœcum cohæret cum colo, non possunt transcendere clysteres ultrà colon. Fit quidem interdum, ut clysteres injecti per anum reiiciantur per vomitum: sed non nisi in desperatis casibus morbi iliaci sive Miserere mei dicti, in quo cùm omnium intestinorum motus fit inversus, deorsum sursum, etiam hæc valvula inverso modo movetur, & deorsum sursum potest admittere clysterem. In aliis casibus, ubi naturaliter constitutum est corpus, ne guttula potest penetrare ultrà valvulam circa Intestinum colon. Nihilominùs cum Clysteres, ceu aliquid extrinsecum, infusi irritent & stimulent & irritent tàm intestinum rectum, quàm in specie intestinum colon, tunc ex irritatione ista continua oritur contractio, & propter continuam substantiæ cohæsionem simul irritantur reliqua, quâ irritatione intestina contracta contenta excrementa propellunt, & inferiora versus detrudunt.

Quæstio est: *an Clysteres etiam confortent, & nutriant?* Res est ridicula, quasi podicis & oris sit par ratio. Cum enim nihil possit nutrire, nisi quod subactum in stomacho, & à quo heterogenea seu scybala per præcipitationem ex admisto succo pancreatico & bilioso fuerunt separata, patet, quod tales clysteres, cùm non ascendant ultra colon, non possint nutrire, multò minus confortare; sed ceu inania & ridicula figmenta anilia sint rejiciendi. Reliqua videb. in HELMONTII *Tract. de Febr.*, qui est infensissimus clysterum hostis, item vid. HOFFMANNUS *in Methodo medendi, ubi de Clysteribus.*

Iniiciuntur tepidè, vel unâ vel duplici vice, pro excrementorum, flatuum, podicis plus minus dolentis, &c. respectu: Frequenter enim admodum in Praxi occurrit, ut propter copiam flatuum in colo impossibile sit pro una vice applicare. Partitis igitur vicibus agatur, & ubi una medietas applicata fuerit, post dimidiam horam altera pars residua pariter tepidè infundatur.

Instrumenta ferè sunt triplicia:

1. Vesica bubula cum parva fistula apud nos Germanos.
2. Sipho amplus apud Gallos, qui certè nesciunt vesicas; quia longè meliùs cum siphonibus res procedit, quibus cum impetu quasi infunditur Clysma, & altiùs atque latiùs se extendit.
3. GRÆFFIUS novum paravit instrumentum, & ab eo descriptum videbitis in *Tract. ejus de Clysmatibus*: forsan est imitandum, si intestinum quoddam longius & æquale avis cujusdam debito balsamo, vel terebinthinato vel spiritu salis ammoniaci vinoso, condiatur & aptè tractatur, hinc filo æneo & panno sericeo obvolvatur.

Quoad formulas: exempli loco sit *Clyster Carminativus in Colica flatulenta*:

♃. *Herb. chamom. Rom.*
Menth. an. M. j.
Flor. Chamom.
Sambuc. an. M. ß.
Bacc. laur. ʒß. ad ℥j.
Juniper. ʒß.
Sem. anisi,
Carvi,
Fœnicul. an. ʒii.
Sal. tartari ad ʒiii.

Incisa & contusa coqu. in s. q. *aquę simpl.* vel ubi sal tartari non additum fuerit, in ana *urinę & aquę commun.*, vel *urina humana sola.* Colaturæ ℥ix. adde

Electuar. de baccis lauri ʒvi. ad ℥i.
Mell. rutac. ʒß.
Olei destillat. anisi ℈ß. ad ℈i. vel *bacc. laur.* ℈ß. (vel rutæ, quæ est egregium carminativum) ʒß.
Vitell. oui no. i

M. pro *Clysmate*, applicetur cum instrumento calidè.

Clyster in passione hysterica:

♃. *Herb. absinth.*
Chamom. M. i.
Cort. aurant.
Citri an. ʒß.
Sem. anisi,
Carui,
Fœnicul.
Cumin. an. ʒii.

Coqu. in an. *aquę simpl.* & *urinę human.*
Colatur. ♃. ℥ix. addendo
Olei rutac. ʒi.
Destillat. anisi ℈i.
Vitell. oui no. i.

M. pro *Clysmate.*

Clyster emolliens in facibus alui induratis:

♃. *Spec. emollient.* M. ii.
Flor. chamom.
Verbasci an. M. i.
Sal. tartari ʒiß. ad ʒii.

Coqu. in s. q. *Aquę simpl.* Colaturæ ♃. ℔i. adde
Sal. gemmæ ʒi. ad ʒii.
Electuar. hieræ cum agar. ℥iß.
Mell. Mercurial. ℥ii.

M. F. *Clyster* pro duabus vicibus.

Clyster temperans & leniens in Diarrhœa à bile æruginosa:

♃. *Herb. hyoscyami* M. ii.
Rad. alth.
Malu. an. ʒß.
Baccar juniperi ʒi.

Incisa & contusa coqu. in s. q. *aquæ*
♃. *Colaturæ* ℥x. adde
Olei lilior. alb. ʒiii.

M. pro *Enematæ* unâ vice applicando.

Pertinet huc Clyster, quem quidam Medicus habuit ceu secretum in contumacissima alvi obstructione, paratus ex *passular.* ℔i. quas coxit in jure vituli, quo Decocto postmodum usus fuit pro *Clysmate.*

Interdum etiam in intestinorum doloribus, in specie in dysenteria, loco liquoris accipitur Decoctum capitum ac pedum vervecis, quæ decoquunt per longum tempus, & decoctum infundunt pro sedandis doloribus & compescendis convulsionibus & contorsionibus; quales sunt in colica & dysenteria, sive fuerit colica vera, sive notha ex calculo seu nephritide, quæ longè acerbior est quàm vulgaris à flatibus & stercoribus orienda.

Sæpè etiam additur Saccharum loco mellis, ubi opus est abstersione intestinorum: Ita pro hoc scopo in dysenteria valdoperè commendat sequentem Clysterem simplicem AMATUS LUSITANUS *C. 2. Obseru.* 144.

♃. *Decoct. hordei* ℔j.
Vitell. ouor. no. ij.
Sacchari Thomæi ℥ii.

M. pro *Clysmate abstergente.*

In apoplexia, epilepsia, catarrho, ut vocant, suffocativo, & similibus aliis, uti etiam in omnibus affectibus soporosis, ubi fortissimi requiruntur clysteres, qui fortiter stimulant & reuellunt, quidam plantas cephalicas coquunt pro clystere: sed hìc non specialem habent effectum, siue usurpetur Clysma ab omnibus cephalicis, siue quibusdam saltem. Interim non tàm cephalica eiusmodi, quàm stimulus attendatur: an scilicet plus vel minus operari debeat? Conuenit sal tartari, ubi mucus viscidior acidus est in colo intestino, & infert mala pathemata. Vulgò & omnibus ferè Clysmatibus mella atque olea in satis larga quantitate addunt, sed malè: Si enim in contumaciore alui obstructione acriùs agendum, & stimulanda alvus obstructa, exulent mella ejusmodi atque olea, nè acriorum additorum uis hebetetur.

Ubi verò opus est blandâ ac leni alvi subductione & euacuatione, tùm oleum commune aut oleum rutaceum & alius appropriata solent permisceri. Solum oleum colocynthidos Quercetani est, qui ratione colocynthidos stimulat; Unde etiam tale oleum colocynthidos Quercetani permiscetur in Clysteribus in lumbricis intestinorum, & in specie in ascaridibus. Dissolvitur etiam hoc oleum diacolocynthidos Quercetani in Clysteribus fortiter stimulantibus, quales reperiuntur in paroxysmo lethargico, in paroxysmo apoplectico & aliis, ubi fortiore stimulo opus est.

Clyster fortiter stimulans & purgans in apoplexia, aliisque affectibus soporosis, item in passione hysterica graviori, *catarrhis, pleuritide, aliisque affectibus pectoris*:

♃. *Herb. origan.*
Rut.
Serpill. an. M. i.
Flor. cent. min.
Lil. convall.
Stœchad. Arab. an. p. i.
Rad. pyrethri (quæ fortissimè stimulare solet, & in talibus tantum affectibus adhibetur, modò plus modò minus, prout reliqua Ingredientia sunt vel fortia vel debilia) ʒii.
Pulp. colocynth. in pet. ligat. (aliàs subtilissima ramenta horrenda tormina inferunt, & aliquandiu post se relinquunt, quod non putassem, nisi experientiâ confirmatus fuissem) ʒj.
Sem. carthami in petia ligati ʒß.

Coqu. in s. q. *aquæ comm.* Colaturæ ℥viii. adde
Electuar. hier. picræ cum agar. ℥i.
Fell. tauri inspissati (fortiter enim solet stimulare; & rectè permiscetur clysteribus, ut fortiùs revellere possint: interdum fel solum sufficit) ʒi. ad ʒii.

Extract. castor. ℈ß.
Olei destillat. rutæ gtt. vi.
Vitelli ovi no. i.
M. F. *Clyster.*
Alius:
℞. *Herb. Nicotianæ,*
Salv.
Flor chamom. an. M. j.
Rad. pyrethri ℥iii. ℥ß. ad ℥vi.
Pulp. colocynth. in pet. ligatæ ℥i.
Coqu. in s. q. *aquæ simpl.* Colaturæ ℥ix. adde
Salis gemm. ℥ß. ad ℈ii.
Castor. ℈i. ad ℥ß.
Elect. hier. picr. ℥ß. ad ℥i.
Mellis anthosati ℥ß. ad ℥vi. vel *hujus & mellis rosat.* an. ℥ii. ad ℥iii.

De Electuariis purgantibus clysmatis additis dubitatur meritò: *an cujusdam usus sint?* Siquidem, antequam textura crudorum purgantium resolvatur ita, ut se commodè explicare & insinuare parietibus intestinorum queant, diu erit, dum intereà applicatum jam clysma reijcitur. Ob id Moderni quidam etiam, ubi fortiùs stimulandum est, ipsa fortiora purgantia infundere, vel Decoctum croci metallorum in vino aut aqua benedicta officinali, vel infusionem vitri antimonii, vel mercurii vitæ ad ℥iii. aut Syrupum emeticum Salæ ad ℥iß. Decocto jam colato addere solent, præsertim, ubi præsentanea magis ope opus fuerit.

In contumacissima ergò *alvi obstructione & metu ilei:*
℞. *Decocti Mercurial.*
Parietar. an. ℥iv.
In hisce ebulliat *croci metallor.* ℥i. Colaturæ adde *Vitell. ovi* no. i.
M. pro *Clysmate*, debito modo inijciendo.
Vel
℞. *Decocti emoll. usitati* ℥vi.
Croci metall. in vino vel aqua bened. ℥iii.
M. pro *Clysmate.*

Aliquando *Colica quædam* à *Rulando* fuit curata, aliis multis irritis, hoc clysmate:
℞. *Juris pisor.* ℥viii.
Sacchar. ℥ß.
Aquæ bened. ℥iiß.
Olei commun. ℥iv.
M. & inijciantur quavis horâ, quamdiu recrudescunt dolores: vid. in *Thes. pag.* 227.

Simili Clysmate à RULANDO cuidam puerperæ, per 24. dies alvum obstructam tenenti, & stercora iam per os evomenti, eadem aperta fuit.

Sed ubi talia fortiora præscribuntur, ibi necessum est, ut habeatur accurata ratio Ingredientium; fortissimè enim hæc stimulant, adeò ut vomitus interdum consecuti sint.

Quidam à Modernis paratis jam clysmatibus salia volatilia solent addere pro fortiore penetratione & celeriore alteratione; & hæc certò sunt efficacissima in passione v. g. hysterica, convulsionibus epilepticis, affectibus apoplecticis, doloribus abdominis, & torminibus infantum à lacte corrupto ortis, & imprimis epilepsiis infantum. Hinc sit

Clysma in Suffocatione hysterica:
℞. *Herb.* vel *flor. chamom.*
Matricar.
Rutæ an. M. ß. vel M. i.
Rad. levist. ℥i.
Bryon. ℥ß.
Bacc. lauri ℥ß. ad ℥vi.
(vel *bar. & baccar. Junip.* an. ℥ii. vel iii.)
Coqu. in s. q. *aquæ simpl.* Colat. ℥ix. adde
Elect. hier. cum agar. ℥ß. ad ℥vi. (aliàs præscribitur ad ℥i. considerentur ergo circumstantiæ)
Castor. ℥ß. ad ℥i.
Sal. volat. cornu Cervi vel *urinæ* ℈i.
Vitell. ovi no. j.
Misc. pro *Clysmate.*
& simplici vel duplici vice applicetur.

Notandum: frequenter admodum in Praxi occurrere, ut propter copiam flatuum in colo impossibile sit, pro una vice applicare. Partitis igitur vicibus agatur, & ubi una medietas applicata fuerit, post dimidiam horam altera pars residua pariter tepidè infundatur.

Pertinet huc singulare Inventum, quod habet BACO *de* VERULAMIO *in Hist. Vitæ & Mortis pag.* 126. qui clysteribus refrigerantibus in morbis calidis addit etiam camphoram ad aliquot grana pro refrigerio. Quod inventum est egregium in febribus malignis, ubi opus est, ut infundatur Clyster; cùm camphora per se sit excellens alexipharmacum. Aliàs in talibus Clysteribus, febribus malignis destinatis, dissolvitur Triphera Persica à ℥vi. ad ℥i.

Aliud *Clysma cum sale volatili pro infante unius anni epileptico:* (hujusmodi enim clysmata cum salibus volatilibus conveniunt epilepticis)
℞. *Flor. cham. Rom.* M. i.
Coqu. in s. q. *aquæ simpl.* Colat. ℥iii.
adde
Sal. volat. cornu Cervi gr. viii.
Olei destillat. anis. gtt. v.
Mell. rosat. ℥iii.
Misc. pro *Clysmate.*

Non opus est, ut hìc adijciatur vitellum ovi: Tepidè applicetur infanti.

Loco aquei corporis interdum tantum simpliciter Lac sumitur, & talia Clysmata lactea sunt frequentissima, & pro scopo vel anodyno, ut in dysenteria, imprimis si sit lac extinctionis chalybis, seu in quo chalybs ignitus aliquoties fuit extinctus; vel pro scopo temperativo, ut in doloribus abdominis scorbuticis sopiendis, qui cum sint interdum mesenterii convulsiones & contorsiones, excitati ex succo pancreatico nimis acido atque austero, tunc usitatissimè sub introitum lecti tales clysteres inijciantur ad leniendum dolorem, & per integram noctem, si fieri potest, retineantur, ut dolores & affectus abdominis spasmodicos sistant: Item si percipiantur phlogoses, & incalescentiæ in abdomine scorbuticæ, in tali casu clysteres ex Lacte sunt convenientes, cum Lac blandè abstergat, & phlogoses ex excessivo acido obortas compescat.

Lac autem vel simplex sumitur, chalybeatum, imò & medicatum: v. g. sit

Clysma emolliens in fecibus alvi induratis:
℞. *Spec. Decoct. emoll.* M. iß. vel ii.
Aperit. maj. M. i.
Coqu. in s. q. *Lactis vaccini:* Colat. ℔i.
adde
Syrup. de cartham. ℥i.
Cichor. cum rhab.
Unguent. Clysmat. an. ℥ß.
Nitri antimoniati ℥j.
M. F. *Clysma pro una vice.*

Clysma anodynum antidysentericum:
℞. *Flor. verbasc.* M. i. ad M. ii.
Sambuc. M. i.
Cap. papav. cum sem. no. iii.
Concisa & contusa coqu. in s. q. *Lactis bubuli chalybeati:* Colaturæ ℔i. addatur
Sevi hircini vel *cervini in vitello ovi soluti* ℥ß. ad ℥vi.
M. pro *Clysmate.*

Loco capitum papaveris pro leniendo dolore commodè etiam Philonii Romani ℥i. ad ℥iß. ad summum ℥ii. vel Laudani opiati gr. ii. vel theriac. rec. ℥ii. addi possunt. Loco horum etiam Syrupus papaveris albi commodè etiam potest dissolvi ad ℥i. qui abstergit & dolorem lenit. Hìc lac anodynum est, temperans acrimoniam rodentem dysenteriæ: sevum hircinum vel cervinum additur, quia observatum fuit, quod in dysentericis exulcerationibus intestinorum optimè conveniat sevum hircinum; nè autem denuò congrumescat & coaguletur, cum vitello ovi subigendum est. Quidam etiam opium in febribus malignis, cum pertinaci agrypnia conjunctis, item in febribus malignis, cum deliriis & similibus affectibus capitis complicatis, clysteribus addunt, imprimis in virium debilitatibus, in quibus non commodè potest propinari per os. Cauto tamen hìc opus est, ne ex nimia dosi somnus inducatur perpetuus, quale exemplum refert GALLINARIA: scil. se novisse mulierem nobilem, quæ cum per plures noctes stetisset insomnis, suppositoriis tamen opiatis admotis somno perpetuo correpta fuerit. Quod hìc valet de Suppositoriis, valet etiam de Clysteribus.

Aliud:
℞. *Herb. bistor.*
Pimpinell.
Fol. hyoscyam. an. M. i.
Sem. fœnugr.
Hyperic.
Papav. alb. an. ℥ß.
Incisa & contusa coqu. in s. q. *lactis bubuli:*
Colaturæ ℥ix.
adde
Terebinth. cum vitello ovi solut. ℥iii.
Ol. momord. ℥i.
M. pro *Clysmate.*

Clysma vulnerarium in dysenteria Intestinorum crassorum:
℞. *Herb. consolid. Saracen.*
Plantag. an. M. i.
Rad. bistort.
Consolid. mai. an. ℥ß.
Sem. perfoliat. ℥iii.
Coqu. s. q. *lactis chalybeati:* Colaturæ ℥viii. adde
Terebinth. Venet. cum vit. ovi dissolutæ ℥iii.

Ol.

Olei lilior. alb. ℥vi.
Misc. pro Enemate.

Clysma medicamentosum *anodynum in doloribus scorbuticis:*
♃. *Herb. hyoscyami* M. i.
Flor. sambuc. M. ij.
Coqv. in s. q. *lactis caprilli.*
Colaturę ℥x. adde
Vitell. ovor. no. ii.
Misc. pro *Clysmate.*

Usitatior fuit hic Clysmatum præscribendorum modus: interdum verò solâ fluidorum miscelâ clyster conficitur citra ullos alios labores; v. g. solum lac sufficit pro corpore clysmatis, imprimis in scorbuticis, cum pauco addito saccharo vel cinere clavellato, aut pro ratione Electuarii lenitivi, vel de baccis lauri. Jam pro *Clysmate anodyno in scorbuticis*, præsertim *abdominis malis*, inservire potest e. g.

♃. *Lactis bubuli fervidi* ℥ix.
in quo dissolve
Electuar. lenitiv. ℥j.
De baccis lauri ℥ß.
Vitell. ovi no. j.
M. pro *Clysmate.*

Clyster ex lacte in scorbuto & affectibus quasi scorbuticis, in inflammatione intestinorum, item in inflammatione mesenterii:
♃. *Lactis caprilli vel vaccini* ℥viii. ad ℔i.
in quo dissolve
Mell. Mercurial.
Rutac. an. ℥iii.
Vitell. ovi no. j.
M. pro *Clysmate*, iniiciendo tepidè, S.
Clyster abluens & refrigerans.

Pertinent etiam huc *Clysteres terebinthinati* in Colica nephritica, & dolore nephritico, aliisque his cognatis morbis. Dissolvitur terebinthinæ ℥i. ad ℥ii. aut etiam ad ℥iii. aut in Decocto appropriato, aut in lacte, aut in simili alio liquore: v. g. sit

Clyster anodyno consolidativus in Dysenteria:
♃. *Lactis bubul.* ℥viii.
Terebinth. Cypr. vel *Venet. in uitello oui dissolut.* ℥ii.
Elect. diascord. Frac. ℥iß.
Vitell. oui no. i.
M. F. *Clysma*, injiciendum tepidè.

Valdoperè expertum est Belgis hoc Clysma in talibus casibus in exulceratione intestinorum, item in tenesmo ex excoriatione ani. Commodè etiam oleum terebinthinæ, item balsamus sulphuris terebinthinatus, potest permisceri clysteribus, uti etiam ℥i. olei ceræ commodè potest dissolvi in clysteribus appropriatis in tali intestinorum exulceratione: oleum verò terebinthinæ à ℈i. ad ℥ß. uti etiam Balsamus sulphuris terebinthinatus, potest addi.

Clyster temperans & anodynus polychrestus:
♃. *Lactis bubuli* vel *Decoct. flor. cham. cum lacte parat.* ℥ix. ad ℔i.
Terebinth. Venet. in uitello oui dissolut. ℥iii. ad ℥ß.
Mell. rosac. ℥ß. ad ℥vj.
M. pro *Clysmate.*

Hoc dysentericis, scorbuticis, nephriticis & hystericis, propter substantiam volatilem penetrantem, insigniter convenit. HORSTIUS certè Clysmata talia terebinthinata maximè commendat.

Sanè terebinthina addita plus in recessu habet; ex tali enim Clysmate paulò diutiùs retento urinam intensè violas spirasse, in puerpera olim notavi.

Pertinent huc etiam Clysteres anoydni & purgantes ex fumo tabaci, quando scilicet fumus per instrumentum certum loco clysmatis infunditur ano, sic ab acrimonia salina volatili acri stimulatur alvus, & secessus causantur. Valdè conveniunt in affectibus intestinorum, quoniam promptè & citò expurgant. Et talem clysterem unà cum instrumento singulari unusquisque sibi potest applicare, cujus instrumenti delineationem, & etiam modum fumum tabaci applicandi, describit BARTHOLINUS *in C. 6. Histor. Anatom.* 66. De fumo tabaci dico: nam, qui ex Decocto tabaci aliis additis parari posset, summè periculosus est, cùm usum ejus subitò, ac modò applicatus fuerit, præcordiorum anxietates, lipothymias, vomitus, sudores circa frontem frigidos, totius feralem quasi pallorem, aliaque similia symptomata insecuta fuisse noverim.

Aliquando, dicit MORELLUS, fiunt etiam Clysteres ex vino generoso aut Hippocratico. Cæterùm in hoc casu sit cautus Medicus: refert enim BORELLUS *in Obseruationibus*, quod aliquando ex vino aromatisato loco Clysteris injecto ebrietas fuerit secuta, non secus atque æger fuisset inebriatus. Pertinet huc, quod habet SALMUTH *Cent. 2. Obseru. 97.* de quodam, cui propter dolorem ex lue Venerea præscriptus fuerit Clyster cum ℥i. opii, ex quo clystere propter excessivam opii dosin coma secutum fuit; qui tamen curatus fuit ex comatoso affectu, injecto clystere ex vino Malvatico.

Denique & urina pueri loco corporis in clysmatibus pro affectibus hypochondriacis, hystericis, & hydropicis, tàm aquosis, quàm flatuosis adhibetur, & in specie in tympanitide; in qua & similibus grauioribus flatulentis affectibus tale Clysma ex urina pueri non potest satis commendari à VALERIOLA. Nunc quidem ipsa urina iniicitur, calefacta cum dissolutis appropriatis; nunc verò in urina hac pueri coquuntur appropriata: sic v. g. in tympanitide VALERIOLA *l. 2. Obseru. 2.* commendat insigniter Clysterem ex urina pueri; in quo parum fermenti coquitur, unà cum semine anisi, &c. & in quibus dissoluitur mellis despumati certa quantitas, & talis clyster est expertus in tympanitide & similibus flatulentiis.

Sit itaque *Clyster carminans in tympanitide*, ad imitationem *Valeriolæ*:
♃. *Rad. angel.* ℥i.
Sem. anisi,
Fœniculi an. ℥ii.
Fermenti pistor. ℥ß.
Coqu. in s. q. *urinæ pueri*: Colaturæ ℥ix. adde
Mellis despumati ℥i.
Olei destillati carui ℈i.
M. pro *Clysmate.*

Sola etiam Olea dant corpus pro Clysteribus, aut integrum Clysma constituunt. In specie usurpatur oleum lini pro emolliendis fæcibus induratis, in laxanda alvo nimis contumaciter obstructa. Interdum recipitur etiam loco olei lini, simul olei lini & olei raparum ana; tali enim oleo ex semine rapi desperatam alvi obstructionem curatam fuisse observatum fuit. Hinc ad *pertinacem alvi obstructionem ex facum induratione:*
♃. *Olei sem. lini,*
Rapar. an. ℥iv. vel v.
Diacolocynth. Quercetani ℥ß. ad ℥vi.
Misc. pro *Clysmate*, infundendo tepidè.

Item PRÆVOTIUS etiam quendam nobilem contumacissimæ alui denuò fluxilem fecit beneficio clysteris ex ℔i. *olei communis confecti*: & Rulandus curauit rusticum quendam, cuius alvus & abdomen ob scybala diutiùs retenta omnino dura & infarcta fuit, ita, ut cum dyspnœia, febre quotidiana & anorexia desperatus habitus fuerit, Clysmate cum ℥v. olei lini, infundendo hoc oleum nunc solum, nunc simul ℥j. trochiscorum alhandal.

Cum talibus oleis expressis interdum in flatulentiis possunt addi olea appropriata carminativa destillata, quæ potentiùs tunc possunt discutere flatus. Pertinent huc etiam *Clysmata uulneraria in dysenteria, abscessibus mesenteri* & similibus morbis, ubi opus est medicamentis vulnerariis, ubi loco corporis vel succus vel jusculum cancri sumitur: e. g.
♃. *Juris seu Decocti Cancr. fluuiatil.* ℥viii.
in quo potest dissolvi
Cassiæ pro clysteribus ℥iß.
Elect. lenitiu.
Olei chamom.
Nymph. an. ℥ß.
Nitri antimoniati ℥ß.
F. *Clysma.*

Vel alio modo & efficaciore præscribitur ita:
♃. *Juris Cancr. fluuiatil.* ℥vi.
Succi Cancr. fluuiatil. contus. ℥iii.
Colaturæ adde
Electuar. lenitiv.
Syrupi de symphyto Fernelii (pro consolidatione: nam Syrupi commmodè etiam possunt dissolvi) an. ℥vi.
Nitri antimoniati ℥ß.
M. pro *Clysmate.*

Nitrum antimoniatum solvitur commodissimè in Clysteribus, imprimis in iis, qui infunduntur in febribus, ubi opus est compescentiâ odoris febrilis; notum enim est, quod nitrum antimoniatum specificè conveniat in talibus morbis, sive ore assumatur, sive cum clysteribus infundatur.

Vel
♃. *Juris cancr. fluviat.* ℥iv.
Succ. Cancr. fluv. rec. expres. ℥iii.
In quibus calidè solv.
Syrup. de symphyto Fernelii ℥i.
Papav. albi ℥ß.
Potest addi vitell. ovi no. i. si placuerit.

Syrupum de Symphyto addo, quia in Decoctis habenda est ratio texturæ aut structuræ, aut naturæ ingredientium; unde, quia subjecta mucilaginosa non possunt decoqui, ne fiant crassa & glutinosa, ut v. g. radix althææ, symphyti maioris, sem. psyllii, Cydon. &c. hinc meliùs Syrupus additur. Loco Syruporum etiam iuri & succo cancri addi possunt
Mellis rosac. ℥vi.
Vitell. ovor. no. ii.

Item
℞. *Decoct. canceror. fluviatil.* ℥viii.
adde
Terebinthinæ in vitello ovi dissolut. ℥iii.
Olei lil. alb. ℥vi.
Misc. pro Enemate.

PRæter Clysmata ano injicienda, dantur etiam Clysmata seu Injectiones aliis in locis, peni, vesicæ, utero, ori, naribus & auribus, uti & vulneribus, ulceribus sinuosis, fistulis, &c. eodem modo usurpandæ, nunc in genere siphonis ope, nunc in specie in uterum per metrenchiten, in vesicam per catheterem, &c. in quibus omnibus nulla ab antecedentibus in præscribendo differentia, nisi in quantum partis affectæ, & affectus ipsius ratio, materiæ selectum, & quantum determinare, plùs minùs solet. Præscribuntur ut plurimum ex Decocto appropriato, additis convenientibus, dosi, quam usus & ratio partis requirit.

Quoad injectionem in penem, commodè hæ fiunt, ubi urget Gonorrhœa Gallica, & incipit fieri in pene propè prostatas ulcus, vel quando in incipiente gonorrhœa excoriatur & exulceratur, ita, ut metus sit, ne in tali exulceratione exedatur, & in medio perforetur meatus urinarius, vel etiam ex tali ulcere excrescat caruncula. In talibus casibus fiunt injectiones in penem pro detergendo tali ulcere, tàm prostatarum, quàm meatus urinarii, uti etiam pro destruenda virulentia veneni Gallici.

Tales Injectiones fiunt ex plantis vulnerariis, decoctis cum aloe in aqua appropriata: in quibus Decoctis dissolvuntur nonnulla appropriata, v. g. mel, & quidem unâ vice ℥i. vel ℥ß. injecta sufficit: Vel fit Mistura ex succo plantaginis & aqua plantaginis, quibus additur aloe rosata, & dissolvitur aliquantulum Mercurii dulcis pro injectione in penem, etiam in prostatarum exulceratione, in virulentia Gallica: qualem Misturam habet SCULTETUS *in Obs. Chirurgicis Obs.* 79. Ubi periculum est exulcerationis, aut malignum est ulcus, ibi simul potest injici aliquantulum de Mercurio sublimato, qui est acrior & magis corrosivus, quàm Mercurius dulcis.

Quoad Formulas: sit v. g.
Injectio pro pene in Gonorrhœa benigna exulcerata:
℞. *Lact. muliebr.* vel *bubul.* ℥iv.
adde
Tutiæ præparatæ ℥ii.
Aloes hepat. ℥i.
Sacch. candi ℥ß.
Pulveres subtilissimè tritos subige cum *lacte*, injice cum Syringa pro una vice ℥ß. ad ℥vi. aliquandiu retineatur pene suppresso.

Vel

℞. *Herb. bujul.*
Portulacæ an. M.i.
Flor. hyperici,
Sambuci an. M.ß.
Coq. in s. q. *lactis caprilli*:
Colaturæ ℥v. adde
Mellis rosac. ℥v.
Misc. pro *Clysmate in penem*.

Sin verò in gonorrhœa maligna exulceratio penis & glandularum adsit, tùm ad imitationem Sculteti:
℞. *Decocti plantag.* ℥iv.
Aquæ aloet. ℥iii.
Mercurii dulc. ad extra ℥iß. ad ℥ii.
Mell. rosac. ℥ß. ad ℥vi.
Misc. pro *Injectione*. S.
Mistura ad injectionem.

Loco Mercurii dulcis capi potest Mercurius sublimatus, sed in parva dosi: ubi tamen aqua destillata potiùs, quàm Decoctum plantaginis conveniret, quia aliàs se præcipitaret Mercurius sublimatus.

Vel

℞. *Aquę calcis vivę* ℥iii.
Aloes hepat. ℥ß. (vel ejus loco *essentiæ aloes* ℥iii.)
Mellis Rosat. ℥iii. vel ℥ß. ad ℥vi.
M. D. S.
Ut ante.

Malum ubi pertinacius fuerit, cum vel sine aloe Mercurius dulcis simul addendus à ℈i. ad ℥ß. imminuendo mel ad ℥iii. præterpropter.

Non raræ etiam sunt Injectiones in vesicam, in ejus excoriatione, vel colli exulceratione, factâ vel ab internis, ab acrimonia urinæ acida, ut in stranguria, &c. vel factâ ab externis, qualia sunt applicatio cantharidum: sive enim hæ applicentur, sive assumantur, non rarò solent inducere, aliis partibus illæsis, excoriationem vesicæ. In talibus partim fiunt Injectiones in vesicam ex remediis, quæ partim dolorem leniunt, partim consolidant & detergent. Quæ dolorem leniunt, sunt imprimis lac vel propriè sic dictum, vel emulsiones ex papavere & similibus seminibus anodynis & dolorem lenientibus, item Decoctum hordei commistum cum lacte, aut cum Emulsionibus lacteis commodè potest injici. Ad consolidandum & detergendum injiciuntur Decocta ex vulnerariis, ex agrimonia, hedera terrestri, ex summitatibus hyperiei; quæ decoquendæ sunt ab ℥viii. ad ℔i. dissolvitur talium ℥i. ad ℥iß. plus minus, prout sunt efficaces, vel minus efficaces.

Adduntur non rarò trochisci de alkekengi cum opio & sine opio: Cum opio injiciuntur in dolore excedente, ubi opus est nudâ attemperatione acrimoniæ humorum, & detersione exulcerationum & excoriationum.

Commodè etiam potest institui Injectio Emulsionis ex terebinthina; vel etiam Decoctum appropriatum cum aliquot guttis olei terebinthinæ destillati & optimè rectificati potest injici.

Et ubi suspicio est Inflammationis vesicæ concurrentis, etiam lacti, vel sero lactis, sacchari Saturni aliquantulum potest addi: item aqua ferrariorum, seu extinctionis chalybis, in qua radix Symphyti, myrrha, & aliquantulum aluminis, decocta fuerunt, commodissimè injicitur.

Ut res pateat, exemplo me declarabo: sit nempè *Injectio* talis *Abstersiva in exulceratione vesicę:*
℞. *Folior. plantag.* M.j.
Rad. liquirit. ℥ii.
Cortic. fabar. ℥i.
Sem. cicer. rubr. part. ii.
F. *Decoctio in aqua simpl.* addendo parum lixivii, ne nimis fiat acris.
In *Decocti* ℔i. dissolv. *Terebinth. laric. cum melle in mortar. dissol.* ℥ii.
& usurpetur pro *Injectione*.

Sin ulcus sit contumax, aut inveteratum, aut etiam sordidum, simul in hoc Decocto potest dissolvi aliquantulum de unguento Ægyptiaco, quod est acre, tantum sc. quantum ferre potest æger.

Alia *Injectio in vesicam* per penem *in exulceratione vesicæ, mictu cruento & purulento*, &c.
℞. *Herb. agrimon.*
Plantag. an. M.i.
Rad. liquirit. raf. ℥ß.
Coqu. in *aquæ ferrar.* s. q.
Colaturæ ℔ß. ad ℥viii. adde
Ess. aloes cum spir. vini extr. ℥ß. (vel *ess. myrrh. cum spir. vini tartaris.* ℥ii.)
Mell. rosat. ℥i.
M. pro *Injectione*, quæ fieri debet per syringam.
D. S.
Injectio salutifera.

Quod si minus pateat via, per catheterem est amplianda & aperienda.

Loco hujus autem convenit hic etiam Lac, cui terebinthina cum vitello ovi soluta permista, cum pauco sacchari, pro leniendi sc. scopo & temperandi, dum istud magis intentioni purificandi inservit.

Post injectionem abstersivam fit hæc consolidativa in ulceribus vesicæ:
℞. *Ramul. equiseti*,
Summit. hyperici,
Fol. plantag. an. M.i.
Rad. bistortæ,
Consolidæ maj. an. ℥iß.
Cort. granator. ℥iii.
Coqu. in s. q. *aquę ferrariorum:*
In Colatur. ℔i. dissolve
Trochisc. alb. Rhasis sine opio ℥ß.
Boli Armeni ℥i.
M. pro *Injectione consolidativa*.

Post Injectiones in vesicam sequuntur injectiones in uterum, quæ pro varietate scopi etiam vel maximè variant: sic v. g. in excoriationibus & exulcerationibus uteri, vel etiam ejus colli, tales Injectiones non sine fructu instituuntur; Imprimis quidem, ubi tales excoriationes fiunt ex acrimonia nimia humoris, in fluxu alvi per istam vaginam transeuntis, tunc fiunt Injectiones ex Vulnerariis detergentibus & consolidantibus, in lacte decoctis, ubi est simul inflammatio; item in decocto hordei, ubi scopus est blandè detergendi & demulcendi humorum acrimoniam: Imprimis autem in talibus Decoctis vel aquis appropriatis destillatis dissolvitur succus Mercurialis, qui est appropriatus pro purificando & detergendo utero, item Mel Mercurialis & Syrupus ex Mercuriali paratus: In exulcerationibus uteri Gallicis in vagina uteri conveniens est, ut cum Decocto appropriato plantaginis, Mercurialis, Decocto ligni sassafras seu ligni sancti admisceatur simul unâ cum melle Mercurialis aliquantulum Mercurii dulcis, ceu medicamentum appropriatum contra Exulcerationes Gallicas.

Tales Injectiones in uterum, unâ vice ad ℥iii. ad summum ℥iv. sufficiunt, in quibus appropriata dissolvuntur: Sic in inflammatione uteri, in inflammatione vaginæ uteri, quæ interdum solent fieri post partum, ex stagnantibus in iisdem locis lochiis, commodè injicitur Decoctum florum chamomillæ, Decoctum sempervivi, florum sambuci, &c. in aqua appropriata; in quo Decocto aliquantulum

tum sacchari Saturni dissolvitur pro dissolvendo sanguine congrumato, & discutienda inflammatione istius partis, datis simul internè menses & lochia promoventibus.

In prolapsu uteri, seu potiùs prolapsu sinus pudoris, commodè immittitur post repositionem Iniectio adstringens, parata ex radice bistortæ, tormentillæ, foliis plantaginis, floribus balaustiorum, corticibus Granatorum, semine sumach & myrtillis, in aqua ferrariorum sive extinctionis chalybis: quibus Decoctis interdum aliquantulum aluminis potest addi cum Syrupo de rosis siccis, & ita per vices iniiciantur.

Præscribuntur talia Decocta ad ℔i. vel ℔iß. cuius Decocti singulis vicibus calefacti ℥iii. vel ℥iv. iniiciuntur, nunc sæpiùs, nunc rariùs, prout necessitas urgebit.

Iniectio uterina in nimio mensium fluore:

℞. *Herb. plantag.* M.i.
Rad. bistort. ℥vi.
Gallar. contus. ℥ß.
Stercor. asinin. ℥ß. (*vel huius & suilli* an. ℥vi.)
Ebulliant in s. q. *aquæ simpl.* Colaturæ ℥viii. vel ix.
D. S.
Iniectio adstringens.
Iniiciantur ℥ii. vel ℥iii. ad ℥iv. pro una vice.

Alia:

℞. *Herb. polygon.*
Scrophular.
Tormentill. an. M. i.
Rasur. lign. quercini ℥iß.
Coqu. in s. q. *aquæ ferrar.* ad ℥vi. vel x.

Iniectio in uterum, tàm hæmorrhagia nimia, quàm fluore albo affectum:

℞. *Visci quercin.* ℥ii.
(in fluore albo *ligni sancti* ℥iii. illius loco capere amant)
Flor. balaust.
Rosar. rubr. an. M.ß.
Cortic. granator. ℥i.
Alum.
Thuris an. ℥ß.
Mastich. ℥i.
Infundantur in *aqua comm.* ℔ii.

Macerentur per 24. horas, ebulliant lento igne ad medias, addendo sub finem

Vini rubr. auster. ℔i.
Colatura D. S.
Iniectio adstringens.

Iniectio in uterum in ejus dolore & inflammatione, quæ à laborioso partu, item doloribus & ulceribus uterinis cacoethicis:

℞. *Herb. lactucæ,*
Nymphææ an. M.i.
Plantag.
Scordii an. M. ß. ad M. i.
Coqu. in s. q. *seri lactis*, vel *lactis ipsius:*
Colatura D. S.
Lac inspersivum.

Lac sumitur, ubi scopus est temperandi dolorem; serum verò, ubi dolorem compescere voluerimus. Immittatur per metrenchiten, iniiciantur unâ vice ℥ii. vel ℥iii. præterpropter.

Pro iniectione in uterum, vel vaginam eius exulceratam, aqua calcis vivæ, vel sola, vel in qua simul vulneraria ebullierint, convenit. Non omittendum neque reticendum hîc est singulare *Inventum* GLAUBERI, qui habet instrumentum quoddam ligneum, quod est canalis quidam oblongus, interiùs cavus, in anteriore parte cum foramine angusto, ita, ut possit in cavitatem uteri commodè immitti: huic canali applicatur corpus rotundum pomiforme, quod aperiri & claudi potest: tali instrumento in corpore rotundo intrudit spongiam plenam spiritu salis ammoniaci, vel in corpus rotundum indit misturam, ex sale quodam alcalico, v. g. excineribus clavellatis, cum sale ammoniaco, & ita applicat instrumentum ad uterum, ut beneficio salis volatilis, ex sale ammoniaco penetrantis in uterum, subtili suâ penetratione menses remoratos & subsidentes promoveat. Est inventum GLAUBERO proprium, & illi multi usus in affectibus mulierum. Inijci etiam possunt tales Spiritus volatiles ex cornu Cervi, urina, vel etiam salia huiusmodi; ut ex effervescentia orta subintrent uterum, & menses provocent.

GARGARISMATA.

Sequuntur nunc *Iniectiones, quæ in os infunduntur*, & si simpliciter detinentur in ore, vocantur Glysmata; sin verò non simpliciter detineantur, sed beneficio aeris ex aspera arteria exspirati agitentur & moveantur, & ita gargarisando usurpentur, tunc vocantur Gargarismata. Fiunt frequentiùs ex Decocto appropriato, ut v. g. in principio anginæ, & inflammatione tonsillarum, ex blandè adstringentibus; in progressu ex discutientibus; in statu vel suppuratione anginæ aut inflammationibus tonsillarum ex emollientibus & suppurantibus; in ulceribus oris & faucium, nec non ulceribus columellæ, ex detergentibus & consolidantibus, & similibus aliis. His pro re nata adhuc alia adduntur: v. g. in Inflammatione faucium convenienter dissolvitur vel nitrum fixum, vel nitrum benè depuratum, ita quidem, ut in ℔i. decocti vel liquoris dissolvatur ℥ß. ad ℥i. & rarò plùs: sæpiùs etiam dissolvitur rob nucum & rob diamoron, in ℥viii. vel ℔i. Liquoris horum Rob ℥i. ad ℥ii. Interdum etiam dissolvitur alumen ustum in talibus Gargarismis, sed in parva admodum dosi propter vim nimis adstrictoriam, ita, ut ad ℔i. vix ultra ℈i. assurgere liceat. In talibus Decoctis aut liquoribus pro Gargarismis in inflammatione faucium & ariditate linguæ convenientiùs dissolvitur sal ammoniacum, ita tamen, ut ad ℔i. liquoris iniiciendi vix ultra ℥i. ascendere liceat. Non rarò etiam mel solet dissolvi in talibus liquoribus, imprimis in exulceratione faucium, ubi opus est detersione ulceris, ut in aphthis & similibus: Huius in ℔i. liquoris commodè ℥ii. ad iii. possunt dissolvi. Cum melle interdum aliquot guttæ spiritus salis sunt addendæ liquori, idque imprimis in ulceribus oris & faucium scorbuticis.

Usus eorum est in affectibus gingivarum, faucium, &c. idque pro scopo vel adstringendi, vel mundificandi. Utendi modus, sive eluendo, sive gargarisando, si cum siphone injiciendo fiat, notus est. Eodem modo ut aliæ Iniectiones vel Decocta in genere, aut Clysmata in specie, præscribuntur etiam Gargarismata; ipso iudicio tamen Medici variari, & ad partem affectam specialem certo modo applicari poterunt: E. g. sit

Gargarisma adstringens in prolapsu uvulæ:

℞. *Herb. uvular.* (hæc specifica est) M. ii.
Plantag. M. i.
Flor. balaust. pug. iii.
Cort. granatorum seu *Malicorii* ℥iß.
Coqu. in s. q. *aquæ comm.*
Colaturæ ℥vii.
adde
Alum ℈i.
Syrup. de rosis siccis ℥iß.
M. S.
Gargarisma in prolapsu uvulæ.

Gargarisma polychrestum in faucium & oris affectibus variis, aphthis, uvulæ & tonsillarum inflammationibus, & ferè gangraenosis:

℞. *Herb. prunellæ,*
Salviæ,
Veronicæ,
Flor. rosar. rubr. an. M. ß.
Malv. arbor. M. i.
Rad. polypodii querni ℥ii. vel ℥iii. ad ℥ß.
Sem. sinapi contus. ℥i. ad ℥ii.
Concisa & contusa coquantur in *aquæ simpl.* ℔ii. vel ℔iiß.
Aceti vini ℔ß.

ad casum transversi pollicis, id est, tamdiu coquantur, donec ad profunditatem pollicis transversi consumptus sit liquor.

Colaturæ levi expressione
adde
Sacchari,
Mellis an. ℥iß.
(vel *horum loco,*
Rob dianuc. ℥iii.
Mor. ℥i.)
M. D. S.
Gargarisma.

Prodest in omnibus affectibus faucium, imò in ulceribus faucium & tonsillarum, ubi opus est consolidatione: Nam Decoctum veronicæ & salviæ est expertum remedium in affectibus faucium, si instar gargarismatis usurpetur.

Gargarisma resolvens & discutiens in principio anginæ, inflammatione faucium aut tonsillarum aliorumque tumorum:

℞. *Herb. hyssopi,*
Salviæ an. M. i.
Flor. sambuc. M. ii.
Albi Græci ℥ß.
Coqu. in s. q. *aquæ* vel *cerevis. secundar.*
Colatura ℔i. vel ℔iß. adde
Spiritus theriacal. camphorat. ℥ß. ad ℥vi.
Sem. sinapi ℥ß.
Rob diaMor. vel diaNuc. ℥vi.
M. pro *Gargarismate.*

Hoc Gargarisma resolvit & blandissimè adstringit: Quod si minus adstringere voluerimus, loco Rob etiam *mel* addi potest, & loco sinapi *spiritus salis ammoniaci* in parva quantitate.

Aliud:

℞. *Herb. melilot.*
Flor. chamomillæ an. M. i.
Sambuci M. ii.

Albi

Albi Græci ℥vi.
Passul. min. ℥ß.
Sem. erucæ contusæ ʒij.
Coqu. in s. q. *Cereuisiæ secundariæ.*
Colaturæ ℔iß. adde
Sal. ammoniaci ʒiß.
M. pro *Gargarismate.*
Item
♃. *Folior. malv.* Mi.
Flor. sambuc. Miß.
Radic. leuist. ℥vi.
Apii ʒiii.
Passul. maj. incis. ℥iß.
Coqv. in s. q. *aquæ comm.* vel *Decoct. hordei* vase aperto:
Colaturæ ℔iß. adde
Sal. ammon. ʒß. ad ʒi.
M. pro Gargarismate,
S.
Gargarisma resoluens.

Gargarismus hic mutari etiam, & loco passularum maiorum *Colaturæ mellis mercurialis* ℥i. ad ℥iß. *spiritus uini theriacal.* ʒvi. ad ℥i. (aut si malignum aut contagiosum videatur malum, *spiritus uini camphorati* ℥ß.) *spiritus salis ammoniaci* ʒß. ad ʒi. addi possunt.

Gargarisma suppurans inflammationem in angina, & tumore tonsillarum:
♃. *Herb. betonicæ,*
Malvæ,
Scabiosæ,
Succisæ an. Mß.
Rad. althææ,
Lil. alb. an. ℥i.
Caricar. pingu. no. iv.
Passul. min.
Albi Græci an. ℥ß.
Coqv. in s. q. *Lactis* vel potiùs *seri lactis.*
Colaturæ ℔i. adde
Succ. cepar. rec. express. ℥i.
Rob dianucum ℥iß.
M. D. S.
Gargarisma.
Aliud:
♃. *Herb. malvæ,*
Melilot. an. Mi. ad Miß.
Rad. alth. ℥i.
Ficuum pingu. no. vi.
Coqu. in s. q. *Lactis*, aut ubi ardor & inflammatio intensior, in *sero lactis.*
Colaturæ ♃. ℔iß. ad ℔ii.
Quæ vel nudè ita usurpetur, vel addatur
Syrup. violar. aut *mell. despumat.* ℥iß. ad ℥ii.
M. pro Gargarismate,
Quod & dolorem sistit, & suppurationem promouet.

Si pituitosior aut uiscidior sit materia suppuranda in tumore, vel si citiùs incidere & maturare volumus abscessum, saponis vel Veneti, vel communis, nonnihil simul incoquatur lacti.

Observetur hic: quod in angina & similibus faucium inflammatoriis affectibus, Gargarisationes non semper sint proficuæ, cum interdum periculosæ, ne scilicet per harum motum faucium inflammatio ex stagnante ibidem sanguine augeatur & intendatur. Conuenientius ergò est, si possumus continere tale Decoctum in ore corpore supino, & deinde exspuere, & interdum beneficio syringæ, aut per aliud instituмentum, instituere talem Gargarisationem, non verò adeò frequenter: Videatur etiam MORELLUS *de Gargarismatis*, item SCHROEDERUS, qui habet aliquot egregias Præscriptiones: Meretur, ut legatur *Caput de Gargarismatis & Dia-Clysmatis.*

Gargarismus in loquela amissa post paroxysmum apoplecticum:
♃. *Herb. puleg.*
Rorismar.
Salu. an. M. i.
Rad. pyrethr. ℥ß. (quoniam est fortis & admodum acris, propterea in parua dosi præscribitur.)
Sem. nasturtii.
Sinapi an. ʒiß.
Coqu. in s. q. *aquæ comm*
Colaturæ ℥viii.
adde
Quint. Ess. Matthioli ʒiß.
Spiritus ceras. nigr.
Spiritus lil. conuall.
Flor. tiliæ an. ʒi.
Syrup. flor. tunic.
Mell. anthos. an. ℥ß.
M. D. S.
Gargarisma in loquela amissa.
Aliter *in Aphonia & laryngis affectu:*
♃. *Herb. maioran.*
Rorism.
Salv. an. M. i.
Rad. pyrethri ʒiii. ad ℥ß.
Sem. eruc.
Sinap. an. ʒi. ad ʒiß.
Caryophyll. ʒi.
Coqu. in s. q. *aquæ sim*pl. in vase clauso.
Colaturæ ℥x. ad ℔i. adde
Spirit. ceras. vel *baccar. junip.* ʒvi. ad ℥iß.
Spirit. sal. ammon. ʒi. ad ʒiii.
Mell. anthosat. ℥vi. ad ℥i.
M. D. S.
Mistura ad os.
Item
♃. *Herb. Maioran.*
Rorismar.
Salu. an. M. i.
Flor. lil. convall.
Prim. veris an. p. iii.
Rad. pyretbr. ℥ß.
Sem. eruc. ʒiii.
Coqu. in s. q. aquæ font. vase clauso.
Colaturæ ℔i. adde
Aqu. Apoplect. cum castor.
Carbunc. an. ℥ß.
Spir. salis ammon. ʒiß. ad ʒii.
M. pro *Gargarismate.*
Item.
♃. *Herb. Lauendul.*
Rorismar.
Salv. an. M. i.
Rad. caryophyllat.
Pyretbr.
Galang. an. ℥ß.
Incis. & contus. coqv. in s. q. aquæ in vase clauso:
Colaturæ ℔iß. adde
Aquæ cinnam. spirituos.
Spirit. theriacal. simpl. an. ℥ß.
Campb. ℈ß.
M. S.
Gargarisma in ore detinendum.

Hinc apparet, quod pro varietate affectuũ etiam varia & appropriata sint dissoluenda; & ita in similibus aliisque affectibus talia sint relinquenda judicio Medici, ut non sit semper Johannes ex libro. Hæc Gargarismata pro amissa loquela diu detinenda sunt in ore, postmodum gargarisandum, si fieri potest, & exspuendum.

Scorbutus oris aliàs frequens malum est, & cruentationes in specie vel exulcerationes gingiuarum infert. Hoc in casu solum lac sufficere potest pro eluendo ore, ubi tamen & lac Medicatum paratur, decoquendo plantas antiscorbuticas in lacte vel sero lactis, & hoc Decoctum diutiùs in ore detinetur, vel eodem colluitur os; v. g. sit

Gargarismus contra scorbutum Oris:
♃. *Herb cochlear.*
Salv. an. M. ii. vel iii.
Coqu. in s. q. *Lactis* vel *eius seri:*
Colaturæ ℔ii. adde
Succ. cochl. rec. ℥ii.
Syrup. aquileg. ℥iv.
M. pro *Diaclysmate:*
Quod assumptum aliquandiu retineatur in ore, & sic meliùs operationem suam exercere potest.

Si serum lactis sumptum fuerit, Spiritus salis ℈i. vel s. q. addi poterit.

Similes effectus habet nasturtium, si coquatur in vino unà cum floribus ligustri, addito vel etiam omisso tantillo aluminis; tale enim Decoctum dentes mirabiliter iuuare dicitur.
Alius:
♃. *Herb. salv.* M. iß.
Flor. malu. hortens. M. i.
Rad. polypod. ℥ß.
Coqv. in ℔i. aquæ font.
Colaturæ adde
Nitri depurati vel *antimoniati* ʒiß.
Alumin. usti ʒi.
Mellis rosat. ℥ß.
M. D. S.
Gargarisma antiscorbuticum.
Vel
♃. *Herb. persicar.*
Pimpinell.
Prunell. an. M. ii.
Com. absinth. M. i.
Rad. polypod. quercin. ℥ß.

Sem.

Sem. sinapi ʒii.

Incisa & contusa macerentur in *aqua simpl.* per noctem; manè ebulliant: Colaturæ ℔iß. adde

Spirit. cochlear.
Nasturt. per ferment. an. ℥iß.
Mell. despum. ℥ii M.

Huc & *Apophlegmatismi* pertinent, qui non secus ac Gargarismata in forma liquida adhibentur: Sit v. g.

Gargarismus Apophlegmatizans:

♃. *Fol. Nicotian.* M. i.
Herb. beton.
Maioran. an. M. ß.
Rad. pyrethr. ʒii.
Zedoar. ʒi.
Sem sinap. ʒiß.

Coqv. in s. q. *aquæ & vini in uase clauso:*
Colaturæ ℔ß. vel ℥ix. adde
Syrup. de Nicotian. ℥i. vel ℥iß.
M. D. S.
Gargarismus apophlegmatizans.

Dosis est tantum, quantum os capit, & in affectibus capitis à lympha oriundis egregiè conuenit.

Vel

♃. *Herb. beton.*
Maioran.
Origan.
Rutæ an. M. i.
Fol. Nicot.
Flor. lil. conuall.
Stœchad. Arab. an. p. ii.
Rad. pyreth.
Mastich. an. ʒß.
Sem. sinapi ʒii.
Cardam.
Cubebar. an. ʒi.

Coqu. in s. q. aquæ in vitro clauso;
Colaturæ ℔i. adde
Mell. anthosati ℥ß.
Anacard. ʒii.
M. D. S.
Vt antè.

Gargarismus adstringens in nimia saliuatione:

♃. *Herb. bistort.*
Tormentill. an. M. i.
Rad. symphyti mai ʒi.
Cortic. Granator. ʒß.

Incis. & contus. macerentur per noctem; manè coq. in *aquæ simpl.* *Colat.* ℥iv. adde
Syrup. flor. tunc. ℥iii.
M. S.
Gargarisma adstringens.

Non semper opus est, ut pro Gargarismate sumantur Decocta; interdum citra laboriosam præparationem liquores varii & succi commiscea ntur, ut quando v. g. in scorbuto oris detergendæ sunt gingiuæ & dentes, & curandæ earundem exulcerationes, & firmandi dentes vacillantes, tunc recipiuntur aquę antiscorbuticę: In inflammatione faucium & tonsillarum, & in anginę principio, recipitur aqua prunellæ, semperuiui, plantaginis, & similes. Præter aquas interdum cum iis sumitur succus quidam, qui cum aquis dissoluitur, & ad os gargarisandum vel simpliciter abluendum adhibetur: ut quando recipitur in inflammatione faucium, unà cum aqua prunellæ succus cancrorum fluuiatilium, & succus sedi maioris, ita quidem, ut ℔ß aquæ, ℥iii vel ℥iv. succorum possint assumi: Sic Decoctum raparum siccarum in faucium inflammationibus, in incremento & statu optimum est: Lac in asperitate faucium, earumque phlogosi, cum pauco saccharo vel nitro interdum abundè sufficit. Sanè in principio inflammationis faucium loco Gargarismatis domestici optimè conuenit Decoctum hordei vel auenaceum, in quo parum salis ammoniaci dissolutum est: imò sola urina humana calida aut calefacta loco gargarismatis adhibita, subindè artificiosissimè composita superat. RIVERIUS & SCULTETUS expertum habent Gargarisma in inflammatione tonsillarum incipiente, quod fit ex *aqua plantaginis, saccharo, semine sinapi contuso*, uti videri potest in SCULTETI *Armamentar. Chirurg. Obs.* 32. & in RIVERIO *Cent* 4. *Observ.* 76. ubi habet exemplum anginæ desperatæ: E g. sit

Gargarisma stypticum seu adstingens in nimia saliuatione:

♃. *Aqua prunell*
Sempervіv. an. ℔ß.
Phlegm. vitriol.
Tinct. bellid. an. ʒß. ad ʒi.
Alum crudi ʒß. ad ℈ii.
Syrup. myrtill. vel *rosar. rubr.* ʒß. ʒi. ad ʒii.
M. pro *Gargarismate.*

Gargarisma in squalore linguæ in febribus ardentibus & malignis:

♃. *Aquę semperviv.* ℔ß.
Prunell. ℥iii.
Sal. ammon. depur. ℈ii.
Julepi rosat. ℥i.
Syr. de succ. semperuiu. ℥ß.
M. S.
Gargarisma.

Aliud:

♃. *Aquę semperuiu. mai.* ℔ß.
Prunellę,
Succi semperuiu. mai. an. ℥iv.
Phlegm. uitrioli ℥ii.
Nitri depur. ʒj.
M. pro *Gargarismate.*

Huius aliquot cochlearia detineantur in ore, post exspuatur, & de nouo assumatur.

Diaclysma in scorbuto oris:

♃. *Aquę cochlear.*
Nasturt.
Sedi maj. an. ℥iii,
Tinct. laccę ʒi.
Flor. aquileg. ʒii.
Syrup. flor. aquileg. ʒiii.
M. S.
Diaclysma in scorbuto oris.

Gargarisma, aut potiùs *Diaclysma* expertum *in putredine* aut etiam *gangręna incipiente gingiuarum scorbutica, ad imitationem tinctura laccę Mynsicbti:*

♃. *Lapid. medicamentos. Crollii* ℥i.
Aquę cochlear.
Sedi min. an. ℔i. ad ℔iß.

Coqu. & Colentur; Colaturæ infundantur
Flor. aquileg. pug. iii.
Gumm. laccę ℈iß.
Alum. usti ℈i.

Stent in Infuso per 24. horas: postmodum filtrentur, D. S.
Aqua pro dentium affectibus.

Commendatur valdè, & singularis est effectus in affectibus dentium scorbuticis.

PRęter dicta Decocta ori infundenda, quædam etiam naribus applicantur nempè Errhina in forma Decocti interdum usurpanda: Sit v. g.

Decoctum Errhinum:

♃. *Flor. lil. conuall.*
Herb. maioran. an. M. ß. ad M. ii.
Nicotianę M. ß.

Coqv. in s. q. *aquę & vini in vase clauso:*
Colaturæ ℥vi. adde
Vitrioli albi gr. xii. ad gr. xv. & ℈i.
M. D. S.
Abstrahens mistura ad nasum.

De hoc ex manu tantillum abstrahatur in nasum in Coryza & aliis affectibus.

Aliud *Misturę ptarmicę exemplum:*

♃. *Aquę maioranę* ℥ii.
Vitriol. albi ℈ß.

Dissolutum filtretur, S.
Vt ante.

De hoc aliquot guttæ ex caua manu insufflentur in nares; vis mirabilis est in euacuandis naribus. Verùm non nimis copiosè attrahatur, aliàs Cephalalgiam aut Coryzam causatur.

Pertinet huc Iniectio in nares in nimia earum hæmorrhagia: vid. M. A N. C. *Ann* 2. *Obseruat.* 223. *pag.* 323. In quem narium usum de facili Decoctum Magistrale præscribi posset, simile decantato illi *liquori styptico de la Vigne Galli*: v. g.

♃. *Alum.*
Vitrioli an. ʒi.
Phlegm. vitrioli ℥i. ad ℥iß.

Ebulliant ad dissolutionem contentorum: Liquor filtratus spiritu uitrioli aliquot guttis adhuc aciduletur, S.
Aqua hæmorrhagiam narium inhibens.

Vel pro Mistura extemporanea:

♃. *Phlegm. vitrioli, spiritu vitrioli nonnihil acidulati* ℥ß. ad ℥ii.
Alum. crudi ʒß.
Terra vitrioli dulc. gr. xv. ad ℈i.
M. S.
Vt antea.

Iniiciantur naribus.

Sed forsan spiritus vini per se rectificatus naribus paulò profundiùs iniectus omnibus his præstat: siquidem ab illo quiuis sanguis fluidus, etiam calidus & adhuc recens, mirabili cum spectaculo coagulari solet. Conf. etiam WILLISIUS *Pharmac. Rational. part.* 2. & *Act. Med. Haffniens. Vol.* 2. *pag.* 353.

Pro

Pro auribus denique similes *Iniectiones* fiunt, nunc laboriosè ex Decoctis, nunc simpliciore modo concinnatæ.

Liquor, qui est iniiciendus in affectibus aurium, est varius: in genere succus vel simile appropriatum auribus instillatur, ut v. g. iniicitur succus absinthii, vel solus, vel permistus cum Syrupo absinthii, vel permistus cum melle rosaceo instillatur in ulceribus aurium: instillatur una & altera gutta, & denuò exterguntur aures. Vel assumitur loco liquoris non rarò aqua appropriata, v. g. in surditatibus aurium valdè commendatur aqua cardui benedicti & castorei, si aliquot guttæ instillentur; item si essentiæ castorei & essentiæ cardui benedicti una alterave guttula instilletur auribus. Quò pertinet Spiritus acuisticus Mynsichtii, vel spiritus acouisticus Mindereri, qui sunt instillandi ad aliquot guttas in aures. Non rarò loco liquoris assumitur sola urina pueri, vel phlegma spiritus urinæ elicitum per alembicum, cuius aliquot guttulæ instillatæ crebriùs, sunt egregii usus in ulceribus aliisque affectibus aurium pro abstersione & mundificatione. Item lactis communis ℥ii. miscent cum mellis ℥i. & instillant, vel cum instrumento iniiciunt in aures purulentas & sordidas in infantibus, in quibus sunt frequentes: imprimis post variolas solet sequi surditas infantum: Sic FORESTUS habet exemplum de puero, post variolas surdo facto, qui cum per tres annos sordida & fœtida per aures excreverat, curatus fuit cum succo ceparum & Rhodomelite instillato vel iniecto.

Sæpiùs adhibentur Decocta appropriata pro aurium affectibus, ut quando v. g. in vermibus aurium recipitur Decoctum absinthii, item Decoctum cardui benedicti, & in tali aliquo decocto dissolvitur Electuarium hieræ picræ, vel species hierę picrę, & hęc mixtura iniicitur vel instillatur in aurem; tunc facilè & promptè solent expelli vermes: Item, quando in tinnitu aurium, vel etiam in aurium surditate iniicitur Decoctum Rondeletii expertum, cui hæc est Compositio:

℞. *Rad. belleb. alb.* ℥iii.
Flor. lauri,
Rutæ an. M. ß.
Fraxini M. i.
F. *Decoctum in vino Malvatico* vel in *Vino albo*.

Vel fiat Decoctum in oleo amygdalarum amararum, quod Decoctum colatur, postmodum iniiciatur per aliquod instrumentum, per syringam, vel instillatur in aurem ad tollendam surditatem, & corrigendum tinnitum. Sic *Iniectionem contra vermes* ex Decocto videbitis in *Barbette Anatom. Pract. l. 2. c. 1. pag.* 110. In malo verò graviori

℞. *Radic. aristoloch. rotund.*
Cortic. Granat.
Gallar. an. ℥ß.
Coqu. in ana *uini* & *aquæ ferrariorum* ad ℔ß.
Colaturæ adde
Succi plantag.
Polygoni an. ℥i.
Mell. rosat. ℥ß.

M. & iniiciantur pro detersione & cicatrisatione: Sin potentius detersivum requiratur, vitrioli parum, v. g. ℥ß. ad ℥iß. addi, & repetita colatura adhiberi poterit.

Quod si postmodum tale fuerit iniectum, semper auris munienda est apposito cotone vel bombace, æquè repleto vel aliquot granis ambræ, vel aliquot granis moschi: Est enim talis bombax, vel moschatus vel ambratus, in quibuscunque aurium affectibus, si semper eodem aures muniantur, conveniens.

Quoad quantitatem talium iniiciendorum in aurem, cum parum, & saltem aliquot guttæ iniici queant, propterea ad ℥i. vel ℥ii. rarò præscribuntur, sed in ℨvi. vel ℥i. subsistitur, habito tamen respectu, an tariùs, an verò frequentiùs repetenda iniectio? quod relinquendum est iudicio Medici.

His ipsis in Decoctis & aquis infundendis interdum *dissolvitur* mel pro abstersione in ulceribus; interdum castoreum in gravitate auditus & tinnitus; interdum dissolvuntur essentiæ quædam acuisticæ ex asaro, helleboro nigro, colocynthide & similibus: quæ ipsa pro varietate effectuum sive efficaciæ, prout sunt vel fortiora vel minus fortia, in minori vel maiori dosi præscribuntur: Essentiæ ℈i. ad ℈ii. commodè dissolvitur in ℥i. liquoris; item mellis: Sic in inflammatione aurium commodè instillatur vel iniicitur succus expressus sedi maioris, in quo dissolutum fuit tantillum nitri depurati: dico tantillum; quoniam impossibile est, omnia determinare, unde pro varietate circumstantiarum iudicium ferendum est à Medico. Sed hæc pertinent ad specialem Materiam Medicam de affectibus aurium.

Hæc fuerunt Decocta & alia Externa, cavitatibus corporis naturalibus iniicienda: sequuntur nunc

INIECTIONES IN CAVITATES PRÆTERNATURALES,

Quæ sunt *Sinus* & *Fistulæ*.

QVantitas liquoris iniiciendi pro ratione ulcerum & aliarum circumstantiarum potest esse nunc fusior, nunc parcior. Iniectiones hæ fiunt ex Decoctis Vulnerariis, in specie ex Decocto Nicotianæ, aristolochiæ rotundæ, hyperici, cum myrrha, aloe, & spiritu vini; talia enim Decocta mirificè depurant sinus & fistulas: iisdem commodè admiscetur aqua calcis vivæ, quæ est singularis & experta in talibus casibus. Decoctum hederæ terrestris cum Vulnerariis, in quibus dissolvitur mel rosatum, vel aliquantulum aluminis, singulare est in talibus casibus.

Iniectio est vel frequentior vel rarior, prout urget affectus, & hæc ex speciali Chirurgia discenda sunt: E. g. sit

Iniectio in ulcus & abscessum profundum, sinuosum:

℞. *Herb. Veronicæ*,
Fol. Nicotianæ an. M. i.
Coqu. in s. q *aquæ calc. viv. cum aqua plantag. facta*:
Colaturæ ℥x.
adde
Mercurii dulcis ℈i. ad ℈iß. vel ℈ii.
Camphor. ℈ß.
M. D. S.
Externa mundificatio,
vel
Externa iniectio,
vel
Aqua mixta consolidativa.

FOTUS.

CÆterùm hæc aut similia Decocta externa, aut eorundem saltem Ingredientia, simili modo præscripta, non rarò externè sub nomine *Fotuum*, Germ. *der Babungen*, applicantur, quia eisdem pars affecta suaviter afficitur, & blandè quasi fovetur & fomentatur. Alia saltem, quæ ad gratiam illis adduntur, in his omittantur. Et quidem tribus modis adhibentur:

1. Quando ex eorundem Decocto saltem evaporans halitus ac suffitus parte affectâ excipitur, dicitur *Fotus vaporosus*.
Vel
2. Quando ipsum Decoctum cum linteis multiplicatis, spongiâ (non cum vesica; nihil enim substantiæ medicamentosæ hanc penetrat) applicatur, & dicitur *Fotus humidus*.
Vel
3. Quando eadem Ingredientia sacculo lineo interpassato includuntur, uno vel pluribus, qui vel probè calefactus siccus, vel saltem Spiritu quodam penetrantiore irroratus, probè tamen calefactus, vel priùs in aqua, vino vel lacte, aut alio liquore conveniente coctus, adeoque humidus, calidè ita applicatur, & in genere *Fotus siccus*, item *Sacculus* appellatur.

Quoad Fotum vaporarium, quando instar vaporis applicatur Decoctum, hic fit ex Decocto appropriato, aut aliquo liquore, & hinc speciebus appropriatis affectui, ut reliqui Fotus & Decocta, & usitatissimè instituitur in uteri & ani affectibus: v. g. in dolore uteri, mensibus obstructis & similibus, in tenesmo, in dolore ani, hæmorrhoidibus cœcis, tumentibus & dolentibus, & similibus aliis. Decoctum calidum ponitur in sellam probè tectam, & æger vapori istius Decocti insidet, ut ano insidentis recipiatur vapor, qui exhalat. Sic in alvo duriore laudant suffitum ex rapis exsiccatis.

Sit E. g tale *Vaporarium in Tenesmo dysenterico*, qui affectus est horrendus:

℞. *Herb. plantag.*
Fol. quern.
Flor. verbasci an. M. i.
Sem. plantag. ℥iii.
Thuris ℥ii.
Coqu. in s. q. *aquæ ferrariorum*, vel coqu. *in lacte*, aut excipiatur vapor per sellam perforatam,

Istæ species insuantur sacculo, qui adspergatur aceto, & applicetur ano post exceptum vaporem.

℞. *Herb. linar.*
Verbasc. an. M. i.
Flor. chamom.
Verbasc. an. M. ii.
Incisa dentur ad chartam, S.
Species ad fotum.

Coquantur in *lacte*, & æger in sella perforata decocto ferventi insideat, & fumum exsurgentem ita excipiat:

Vel

Incisa coqu. in s. q. *lactis chalybeati*;

Cola-

Colatura ℔iii. D. S.

Fotus externus.

Decoctum hoc calefactum cum linteis multiplicatis eidem immersis, & leniter expressis, frequenti repetitione parti affectæ applicatur;

Vel

Incisa includantur *sacculo interpassato laxiori*:

D. S.

Sacculus ad fotum.

Hic vel calefactus ita siccus applicatur, unde tamen in hoc casu parum alleviamenti sperandum; vel lacti incoctus, & leniter expressus, calidè admovetur, aliquoties hoc ipsum reiterando.

Fotus in forma suffitus *contra nimium hæmorrhoidum dolorem*:

♃. *Herb. linar.* (est appropriata in tali casu) M. ii.
Flor. verbasc. M. ii. (vel *horum & chamom.* an. M. i.)
Sambuc. M. ß.
Rad. scrophular. ℥vi.
Sem. fœnu græci,
Lini an. ℥ii. ad ℥i.

Incisa & contusa D. S.

Species ad fotum.

Coqu. in s. q. *aquæ* vel *simpl.* vel *ferrar.* aut in *lacte*, cuius vapor in sella perforata excipiatur ano, & æger denudatis posterioribus supersedeat.

Quod si frigefiat, immittatur aliquod corpus fervidum, v. g. *ferrum candefactum*, *lateres candentes*, frustula *silicum ignitorum*; postmodum species decoctionis sacculo inclusæ applicentur calidè loco dolenti, vel in sicca forma, vel immersi priùs in *lac decoctionis*, cui etiam linteamina immitti, & sub forma fotus humidi applicari possunt.

Ubi talia Vaporaria instituuntur pro usu mulierum, præcipitur semper, ut vapor excipiatur per infundibulum pro stimulandis mensibus: Commodè simul possunt addi Vegetabilia, v. g. sabina, matricaria, nepetha, pulegium, radix bryoniæ, levistici, & similes aliæ plantæ.

Observetur: ut excipiatur vapor per infundibulum in affectibus uterinis.

Alius *Fotus Vaporosus* tribus rationibus polychrestus, *ad promovendos menses, lochia, & fœtum mortuum*:

♃. *Herb. sabinæ* M. ii.
Matricar.
Puleg. an. M. i.
Pom. colocynth. no. ii. vel ℥i. ad ℥iß.
Bacc. iunip. ℥i. ad ℥ii. (vel *harum & baccarum lauri* an. ℥vi. ad ℥i.)

Incidantur grosso modo.

D. S.

Species ad fotum.

Hæ ipsæ vel coquuntur in *aqua communi*, cuius vapor fervidus exhalans excipitur per infundibulum in sella undique clausa, idque aliquandiu continuando & crebriùs repetendo; Vel eædem species sacculo oblongo post coctionem inclusæ, & post fotum hunc vaporosum regioni abdominis hypogastricæ applicari possunt; vel siccæ irrorantur oleo destillato succini, ex iisque paratus sacculus probè calefactus imponitur; Vel Decocto exinde parato immerguntur lintea, & tepidè imponuntur.

Quoad *Fotum humidum*, in hoc consideranda:

1. *Liquor*, in quo fit Decoctio
2. *Res* seu *materia* in liquore decoquenda.

Liquor interdum est *simplex*, ut nihil in illo decoquatur; interdum aliquid decoquitur, estque primò *aqua calida*, quando quædam pars dolens, aut pars quædam quasi contracta & corrugata fovetur cum aqua calida, ut fiat denuò laxa & flaccida. Talis Fotus cum aqua simplici, cum linteis duplicatis, triplicatis aut quadruplicatis, vel cum spongia applicatus, usitatus est in affectibus abdominis flatulentis; cùm aqua calida soleat discutere flatus & fovere spiritum insitum.

Interdum cum aqua permiscetur *Vinum*, ubi opus est, ut pars corroboretur unà cum fotu; dum enim aqua blandè laxat, efficit partes duras molles, vinum seu partes vini subtiliores sese insinuant, & partes confortant.

In doloribus partium quibuscunque usitatissimum est, ut partes foveantur cum lacte, imprimis, si haberi potest, cum muliebri. In genere omne lac vim habet anodynam & dolorum sedativam: propereà tale lac calefactum usitatè cum linteis duplicatis aut triplicatis usurpatur, & sic partes dolentes foventur. Et lac vel solum est sufficiens in doloribus artuum, in quibus instar fomenti applicatum solet compescere dolorem.

In doloribus capitis scorbuticis *Fotus ex lacte caprino & muliebri* præscribitur, ut subinde singulis dimidiis horis admoveatur capiti, in talibus enim casibus non tantum cephalalgia & acrimonia seri scorbutici temperatur, sed præterea à lacte muliebri suavis fotus inducitur. Et cum aliàs cephalalgiæ soleant intendi ab usu lactis, in talibus tamen scorbuticis compescitur dolor, & egregiè sistitur.

Ubi pars tensa est & indurata & quasi contracta, tunc usurpatur oleum pro fotu, sive simplex, sive permistum cum aqua, & tunc vocatur *Hydræleon*.

Non rarò pro fotu usurpatur *Lixivium*, ubi fortiter discutiendum & attenuandum est: Hoc enim cum constet ex salibus alcalibus fixis, ratione istorum salium facilè penetrat, & collectos humores reserat, reseratos dissipat, & fortiter discutit: Talia lixivia commodè usurpantur in tumoribus serosis & œdematosis discutiendis, in tumore scroti aquoso, item etiam hernia aquosa: Tale lixivium commodè applicatur abdomini in ascite, tympanitide, in qua potenter discutit flatus: In specie autem usurpantur lixivia pro fotu aut lotionibus capitis, de quibus postmodum: & fiunt talia lixivia communiter ex cineribus sarmentorum vitis, ex cineribus genistæ, ex cineribus stipitum fabarum, ex fimo columbino calcinato, & similibus aliis.

Attendenda autem est *quantitas liquorum & specierum*, quę pro ratione partis & usus admodum variat: & deinde considerandum tempus pro fotu, an crebrò, an rarò fomentatio instituenda? Sic in oculo non tanta requiritur quantitas liquoris pro fotu, quàm in ventriculo aut abdomine; item major requiritur quantitas pro fotu sæpiùs reiterando, quàm dum de die semel vel bis repetitur applicatio: E. g.

Liquoris pro fotu oculorum sufficiunt ℥ii. iii. iv. ad ℥v. vel vi.

Ventriculi ℔i. vel ℔iß.

Abdominis plus, usque ad ℔iii.

Quoniam in talibus partibus maioribus sæpiùs reiterandus est Fotus.

Cęterùm pręter hos liquores simplices usitatissimè accipitur liquor compositus, sive certum Decoctum, quando v. g. in aqua, vino, aceto, lacte, lixiviis & similibus decoquuntur certa Vegetabilia composita.

In sacculis species sufficiunt, v. g.

Pro capite ℥ii vel iii.
Stomacho ℥iii. vel iv.
Abdomine plus.

Sit e. g. *Fotus in ventriculi affectibus*:

♃. *Herb. menthæ*,
Melissæ,
Puleg.
Com. absinth. an. M. i.
Flor. cham. Rom.
Rosar. an. p. iii.
Rad. calami aromat. ℥ß.
Angel.
Levist. (imprimis, ubi adsunt flatulentiæ) an. ℥ii.
Mastich. ℥iii.

Incisa & contusa D. S.

Species ad fotum.

Vel

Incisa & contusa coqu. in s. q. *Poscæ pro Fomento ventriculi*:

In tale Decoctum intinguntur vel spongia, vel linteum duplicatum, calidè applicatur regioni stomachali, & singulis dimidiis horis repetitur: Valdè conveniens est talis fotus in talibus stomachi morbis.

Posca vocatur Mixtura ex ana *aquæ & aceti*; & quidem usurpatur externè in nausea, vomitu, cholera, & similibus stomachi affectibus.

Commodè etiam in doloribus abdominis gravioribus, in specie dysentericis, tales species decoquuntur in lacte, & applicantur externè: E. g. fit

Fomentum in Dysenteria:

♃. *Herb. anserin.*
Centumnod.
Equiseti,
Fol. plantag.
Symph. mai. an. M. i.
Sem. plant.
Sanguisorbæ an. ℥iii.

Coqu. in s. q. *lactis*:

Colatura D. S.

Fomentum contra dolores.

Vel, si non volumus ut coquantur in Pharmacopolio,

D. S.

Species ad fotum.

Et coquendæ sunt à domesticis ægri.

Fotus contra Tenesmum:

♃. *Herb. cicut.*
Portulac.
Fol. Hyosc. an. M. i.
Flor. verbasc. p. ii.
Chamom.
Malu. arbor. an. p. i.
Sem. fœnugr.
Lini
Papav. alb. an. ℥vi.

Coqu.

Coqu. in s. q. *lactis bubuli*.
Colaturæ ℔iß. applicatur ano cum linteis duplicatis, D. S.

Fotus lenitiuus.

Fotus in Colica:

♃. *Summit. anethi* (*ita enim præscribitur anethum.*)
Herb. rutæ,
Fol. lauri, an. M. i. vel ii.
Flor. cent. min.
Chamom. Rom.
Sambuci an. M. ß. vel M. i.
Rad. angelic.
Leuistic. an. ℥iß. ad ℥ii.
Baccar. juniper. ℥ii.
Lauri (pro discutiendis flatibus) ℥i.
Sem. anethi,
Carui,
Cumini an. ℥iii. vel 4. *calid. mai.* an. ℥ii.
Concisa & contusa M. D. S.

Species ad fotum.

Tales species coquendæ sunt postmodum in *aqua simpl.* aut etiam addendum est ipsis aliquid vini, in fine præprimis Decoctionis, vel coq. in puro vino. In acrioribus doloribus additur tertia vel quarta pars olei decocto, postmodum in decoctionem factam intingenda sunt lintea duplicata & quadruplicata, & sic singulis horis quadrantibus, aut singulis dimidiis horis applicanda abdomini, & subitò applicatio reiteranda, desuper laterem calefactum imponendo.

Usus huius est in tympanitide, colica, doloribus post partum, mensium fluxu doloroso, &c.

Fotus in affectibus splenis:

♃. *Herb. ceterach.*
Scolopendr. an. M. i.
Flor. genist.
Tamarisc. an. p. ii.
Rad. filicis (quæ est basis) ℥ii.
Cort. fraxini,
Tamarisci, an. ℥ß. vel etiam ℥vi.
Coqu. in s. q. *aquæ commun.*
Colaturæ ℔i. adde
Aceti cappar. ℥iii. S.

Fotus externus ad splenem.

Applicatur vel cum spongia, vel cum linteis in se invicem convolutis.

Fomenta talia in affectibus hypochondriorum flatulentis sunt satis usitata, & tunc cum linteis oblongis applicantur utrique lateri sub hypochondriis, & præscribuntur ad ℔ii. vel ℔iii. ut sufficiant pro conueniente tempore à Medico proposito.

Fomentum contra grumos lactis in mammis coagulati:

♃. *Herb. menthæ*,
Flor. chamom.
Lil. alb. an. M. i.
Rad. apii ℥ß.
Semin. coriandri,
Cumini an. ℥ii.
Incisa & contusa ebulliant in *posca* seu *oxycrato*, id est *mixtura ex aqua & aceto*.

Decocto immergantur lintea, & calidè repetitis vicibus mammæ admoueantur.

Fotus humidus in contusione aut liuore oculorum:

♃. *Summit. hyssopi floresc.* M. i.
Cyani M. ß.
Rad. symph. maj. ℥vi.
Sigill. Salom. ℥iii.
Coqu. in s. q. *vini*:
Colaturæ ℥iv. v. vel vi.
adde
Spirit. vini camphorat. ℥ß. ad ℥vi.
M. D. S.

Fotus externus in liuore oculorum.

Per linteum triplex intinctum calidè oculo admoueatur.

Basis sunt radix symphyti maioris & sigilli Salomonis: adiecti sunt flores pro scopo præcauendi inflammationes.

Fotus Chirurgicus circumligandus membro, v. g. *post fracturam, luxationem, distorsionem*, &c. antè & post repositionem:

♃. *Summit. hyperici floresc.* M. iß.
Herb. beton.
Chamom.
Rorismar. an. M. i.
Rad. aristoloch. rotund. ℥vi.
Symph. maj. ℥iii. ad ℥ß.
Sem. 4. calid. maj. an. ℥iß.
Coqu. in *aqua simpl.*
Colaturæ ℔iß.
adde
Vini infusi saluiæ seu flor. hyper. ℔ß.
M. D. S.

Fotus externus.

Applicatur cum linteis multiplicatis, circumvoluendo inuicem.

Basin constituunt radices; & quidem ubi maior adfuerit contusio, ibi augmentanda est dosis radicis symphyti maioris; ubi uerò leuis, augeatur radix aristolochiæ rotundæ; stimulus sunt summitates hyperici. Notandum autem: in vino malè coqui, quia vini spirituositas est maximè volatilis & facilè exhalat; unde rectiùs additur infusio vini. Quod si dolores nimis urgeant, *capita papaueris* vel *Laudanum opiatum* inseri possunt.

Quin Mineralia etiam sæpè adduntur: v. g. sit

Fotus humidus contra erisypelata:

♃. *Flor. sambuc.* M. ii.
Lithargyr. ℥vi.
Myrrh.
Oliban. an. ℥ii.
Puluerisata coquuntur in
Uini part. ii.
Aceti part. i.
Colaturæ
adde
Camph. ℥i.
M. D. S.

Cataplasma refrigerans & resoluens.

Calidè cum linteis applicetur, & si libuerit, optimè quoque huic Fotui *crocus* additur, qui lenit dolorem.

Imò ex Regno animali adduntur subindè: e. g. sit

Fotus pro scroto intestinis repleto in hernia:

♃. *Sterc. ouilli* q. v.
Coqu. in s. q. *lactis caprilli vel vaccini*:
Colatura cum *linteis* fomentatur scrotum aliquandiu tepidè: postquam verò sufficienter fomentatum, ipsa remanentia Decocti desuper instar Cataplasmatis applicari potest; ita partim anodynum, partim emolliens, partim & discutiens est.

Sicuti aliàs sacculus ex stercore asinino cum aceto subacto, pubi impositus, crebriùs reiteratus, in hæmorrhagia uteri nimia egregius est.

SACCULI.

Ad *sacculos* iam nobis est progrediendum, qui sunt nihil aliud, quàm Vegetabilia contusa & concisa, in sacculo lineo conclusa; qui vel ita sicci applicantur parti affectæ, vel priùs humectati aut decocti in liquore conueniente applicantur conuenienter.

Materia, *ex qua* fiunt sacculi, sunt Vegetabilia quæcunque, quæ incisa & contusa præscribuntur; & quidem quantitas Vegetabilium pro quantitate sacculorum maiori vel minori variat: Deinde attendendum, an unus, vel duo præscribendi veniant sacculi? ut ita pro varietate sacculorum etiam quantitas plantarum præscribendarum sit determinanda. Materia hæc inditur in sacculum interpassatum siue interpastatum, seu qui hinc inde est intersutus, ne species in sacculo mobiles hinc inde possint relabi, sed sit æqualiter repletus sacculus.

Qui etiam sacculi variæ sunt figuræ, non tàm in quantitate, quàm in figura: Quidam sacculi sunt tàm quadrati, qui applicantur ano in tenesmo, quàm rotundi, qui applicantur abdomini in colica, dysenteria, & aliis intestinorum affectibus; quidam triangulati in stomachi affectibus, & sic pro aliis partibus applicandi.

Rectè monet MORELLUS, quod materia, si includenda, interdum sit torrenda; id quod imprimis locum habet in sacculis cephalicis confortantibus ex milio & sale communi; qui cùm efficaces sint per se, efficaciores tamen solent esse; si torreatur sal & milium, antequam includantur sacculo.

Altera cautela est, ut, si pulverisari debeant minutè Ingredientia, pulueres tales excipiantur bombace, vel inspergantur cotoni, uti habemus de cucuphis; & sic talis coton pulveribus repletus includitur sacculo, vel linteo obducitur, ut fiat sacculus confortans. Hic sacculus interpassatus & cõsutus, siue sit simplex, siue sit duplex, *applicatur* vel *siccus vel humidus*. *Siccus* applicatur fascia conueniente. Sacculi humidi priùs irrorantur vel irrigantur in liquore appropriato, aut in aqua calida, ubi opus est, ut emolliatur & discutiatur, vel cum aqua aceto mista, ubi opus est penetratione & adstrictione. Sacculi stomachales, antidysenterici, contrà tenesmũ, &c. non rarò nudi à calore aquæ incalescunt, & sicci applicantur partibus affectis, uti fit in sacculo applicato capiti in cephalalgia.

Usus sacculorum est varius; pro varietate enim Ingredientium variat. In genere possunt præscribi pro usu calefaciendi partes, pro usu attenuandi, resoluendi, & dissipandi flatus, item ad robur parti conciliandum, ad leniendos dolores, & similes alios usus. Sacculi, qui applicantur capiti, conuenientes sunt in affectibus catarrhalibus, in doloribus capitis à causa frigida, imprimis in senibus, in inundatione cerebri à copiosa lympha, & inde orto torpore, & operationum animalium cessatione: Sic applicantur in pleuritide sacculi emollientes & discutientes, & quantum fieri potest sanguinem congru-

sanguinem congrumatum resolventes: In affectibus flatulentis hypochondriorum, item in colica & similibus morbis, convenientissimè applicantur sacculi: In dysenteria applicantur sacculi cum appropriatis adstringentibus coctis in aceto: item in tenesmo dysenterico fructuosè applicantur sacculi.

In genere varii sunt sacculi: sicuti simplicia, ex quibus fiunt, sunt varia.

Quantitatem sacculi præscribit magnitudo partis, sic quantitas sacculi quantitatem ingredientium: vid. MORELLUS.

Sit ergò præscribendus

Sacculus pro stomacho in nimio Vomitu:

♃. *Comar. absinth.*
Herb. menth.
Flor. rosar. rubr. an. M. ii.
Rad. acori veri,
Levist. an. ℥vi.
Cyperi rotundæ,
Galang. an. ℥ii.
Caryophyll.
Nuc mosch.
Macis an. ℈ii. ad ℥ii.
Flaved. cort. citr. ℥ß.
Mastich. ℥ß. ad ℥vi.

Incisa & contusa includantur *sacculo interpassato* in forma oblonga vel triangulari, qui applicatur vel per se calidus, vel calefactus irroratur cum *vino Malvatico vel Rhenano*, & calidè imponitur stomacho, vel incoquitur *vino vel aquæ vel aceto*, & ita coctus fervidè applicatur stomacho, pro leniendis eiusmodi affectibus.

Sacculus contra nauseam & Vomitum:

♃. *Herb. menthæ,*
Serpilli an. M. ii.
Rad. angel. ℥i.
Piperis utriusque ℥ß.
Caryophyll. ℥ii.

Concisa & inclusa *sacculo interpassato quadrato*,
D. S.
Sacculus contra nauseam.

Sacculus hic in vino probè calido maceratus, applicetur calidè regioni stomachali.

Alius *sacculus pro uentriculo:*

♃. *Herb. menthæ* M. ii.
Nuc. moschat. ℥ß.
Caryophyllat. ℥ii.
Cinnam.
Macis an. ℥i.

F. pulvis, qui excipiatur *cotone*, & includatur *sacculo interpassato rotundo*; irroretur largiter spiritu *vini theriacali*, vel *oleo destillato menthæ ac baccar. iunip.*

D. S.
Sacculus pro ventriculo.

Sacculi contra dysenteriam & Tenesmum: quos aliquoties felicissimè præscripsi, & quidem RULANDI sunt hi:

♃. *Folior. querc.*
Furfur. an. M. i.
Flor. chamom. vulg. vel *Rom.*
Verbasci an. M. ii.

Concisa includantur *sacculis duobus interpassandis*; quorum unus maior sit rotundus, alter verò minor quadratus oblongus sit. S.
Sacculi adstringentes.

Sacculi hi in aceto calido macerari applicantur umbilico & ano: rotundus quidem umbilico, oblongus verò podici: & tales sacculi in dysenteria mira faciunt, uti testari possum, ita, ut denuò incalescant in aqua & aceto, & applicentur.

Sacculus in tenesmo:

♃. *Herb. linar.*
Verbasc.
Flor. cham.
Verbasc. an. M. i.

Includantur sacculo, S.
Sacculus dolores cohibens.

Coqu. in *lacte chalybeato*, & deinde fervidè ano applicetur.

Sacculus contra colicam:

♃. *Summit. anethi*
Herb. calaminth.
Menthæ,
Fol. lauri,
Flor. chamom. Rom.
Sambuci an. M. ß.
Auena torrefacta,
Milii torref.
Sal comm. torref. an. M. i.
Cortic aurant. ℥vi.
Bacc. iunip.
Laur. an. ℥iii.
Sem. anisi,
Cumini,
Carvi,
Fœniculi an. ℥ii.

F. l. a. *Sacculus interpassandus*, qui immergendus est in *aquam calidam*, & ita admovendus; vel adspergendus cum *vino Rhenano aut spiritu vini*, & ita applicandus abdomini.

In debilitate virium non rarò præscribendi sunt *sacculi ad pulsus*, qui immersi in vinum generosum, vel in aquam cordialem, applicantur pulsibus, aut irrorentur aquâ carbunc. spir. lil. convallium, aceto liliorum convallium, Spiritu melissæ &c.

Tales in parva dosi solent præscribi, hoc modo:

♃. *Flor. borrag.*
Bugloss.
Calend. an. p. i.
Flaved. cort. citr. rec.
Specier. cordial. temp. an. ℥iß.
Ras. lign. rhodii ℈i.
Aloes ℈ß.

M. F. *Sacculi* no. ii. D. S.
Sacculi ad pulsus.

Qui applicantur vel immersi in aqua carbunculi, vel irrigantur iam dictis liquoribus, pro varietate affectuum.

Sacculus contra dolorem capitis contumacem aut hemicraniam à causa externa, in specie à frigore; item *in contusionibus* aliqualibus *capitis*, usitatus & commendatus:

♃. *Summ. anethi,*
Herb. verben.
Flor. chamomill. an. M. i.
Salis comm. decrep. ℥iv.
Milii parum cocti ℔ß.
Rad. rhodiæ ℥i.

M. F. *Sacculi rotundi interpassati* no. ii. D. S.
Sacculi contra dolorem capitis.

Probè calefacti applicantur capiti, & imprimis valdoperè conveniunt mulieribus in doloribus capitis fixis, qui dicuntur ex utero; item, qui oriuntur à causa frigida, sive dolor occiput, sive sinciput occupet, qui est grauativus, distendens & lancinans; in tali casu præscriptus sacculus non potest satis commendari à LINDANO in suis Scriptis.

Sacculus contra odontalgiam & tumorem malæ:

♃. *Flor. chamom.*
Sambuc.
Pulv. rad. ireos Florent. an. ℥ß.

Incisa aspergantur *oleo papav. express.*
Includantur *sacculo interpassato*, D. S.
Sacculus externus.

Qui calefactus probè, ita imponitur, & subinde recentatur.

Sacculi contra sanguinem in utero grumosum, ex Lochiorum suppressione:

♃. *Herb. sabinæ* M. ii.
Artemis.
Puleg.
Flor. cheiri,
Sambuc. an. M. i.
Chamom. Rom. M. ii.
Rad. valer. ℥vi.
Alcannæ,
Bacc. iuniper. rec. an. ℥ii.
Lauri ℥i.

Incisa & contusa includantur *sacculis duobus rotundis interpassatis*:
D. S.
Sacculus discutiens.

Sacculi ebulliant in aqua & vino; & vicissim applicentur.

CUCUPHÆ.

Pertinent huc etiam *Cucupha*, quæ sunt sacculi Cephalici, in senibus præprimis usurpandi, qui facillimè à frigore læduntur. Mitris scilicet, quas capiti imponunt, aromatum species cum gummatis, resinis, similibusque inserunt: quibus interdum pro ditioribus additur moschus & Ambra: omnia vel grossè, vel minutim pulverisata, cotoni vel bombaci induntur & includuntur sacculo rotundo, intus paulisper concavo, ita, ut totam capitis peripheriam ambiat, vel mitra seu capitio, ut continuò in capite gestentur. Et tales cucuphæ multum in subiectis frigidis & senibus conveniunt; sicuti in senibus tantum præscribuntur iis, qui laborant vertigine, catarrhis, & iis qui laborant mentis & memoriæ hebetudine, & similibus affectibus senilibus, qui senes solent ingruere. Sed rarò usurpantur, & in desuetudinem ferè abierunt.

Si tamen ab ægro, catarrhis obnoxio, desiderentur, sequenti modo præscribendæ:

♃. *Fol. beton.*
Maioran.
Origan.

Fol.

Fol. Rorismar.
Flor. anthos,
Lauend.
Rosar. moschat.
Staeb. Arab. an. p. ii.
Sandarac. (appropriatum contra catarrhos) ℥ß.
Succin. pulueris. ℥ii.
Mastich.
Thur. an. ℥i.
Benzoes,
Styrac. an. ℥ß.
Caryophyll.
Cinnam.
Nuc. mosch. an. ℈i.

Incisa & contusa, ac grosso modo paluerisata excipiantur *cotone*, & fiat cum *panno serico interpassato Cucupha*.

S.

Cucupha contra catarrhos.

Interdum nudè tantùm præscribuntur species à domesticis ægri præparandæ, ut ita usurpentur.

Vel

℞. *Herb. basil.*
Serpill.
Fol. maior.
Ror. mar. an. M. ß.
Flor. anthos,
Lauend. vel *prim. veris* an. p. ii.
Thuris ℥ii.
Benzoes,
Styr. calam. an. ℥i.
Caryoph.
Macis an. ℥ß.

Incisa & grossè contusa adspergantur
Ol. destillato major. gtt. vi.
Lign. Rhod. gtt. iii.

M. D. S.

Species ad cucupham.

Excipiuntur *cotone* seu *bombace*, & insuuntur mitræ pro affectibus senum.

Sit unum adhuc exemplum, præscribendum seni catarrhoso; ubi obseruetur:

1. Quod cucuphæ meliùs conveniant, si, abrasis capillis, capiti imponantur.
2. Quod ante usum cucupharum cortex irrorandus veniat aliquot guttis olei destillati succini.

Sit ergo Exemplum tale:

℞. *Flor. anthos*
Lauend.
Lil. conuall.
Salu. an. p. iii.
Succin. pulueris. ℥ß.
Gummi juniper. ℥ii.
Mastich.
Thur.
Nuc. mosch. an. ℥i.
Benz.
Styrac.
Cubebar. an. ℈ii.

Incisa & puluerisata grosso modo, adspergantur
Ol. destillati maior.
Lign. Rhod. gtt. iii.

D. S.

Species ad Cucupham.

Ex his cum *serico* fiant *cucuphæ interpassatæ*.

Olea imprimis adduntur iis, qui capitis debilioris sunt, utut plures ferre non possint, & caput inde turbari sentiant. Cæterum obseruetur, quod cucuphæ exsiccent caput: Unde non solent præscribi iis, quibus caput est siccius, aut qui laborant agrypniâ, & quibus ob siccitatem cerebri memoria vacillat: saltim in affectibus capitis ex humiditate, in catarrhis, in memoriæ lapsu ex inertia Spirituum, ex abundantia lymphæ, in quibus sunt satis elegantes & efficaces cucuphæ.

Pertinent huc etiam

LOTIONES atque BALNEA.

Maior nempè Fotus dicitur *Balneum*, idque corporis partium respectu, vel *uniuersale*, vel *particulare*. *Illud* vel *simpliciter tale*, cùm totum corpus usque ad collum immergitur: *hoc secundùm quid*, respectu scilicet medietatis saltem corporis inferioris; & *Insessus* vel *semicupium* aliàs vocatur, quia ad umbilicum saltem & regionem hypochondriacam eidem insidere solet. *Particulare* est vel *pedum*, vel *capitis*, vel *manuum*, &c. quod propriè *lotio* appellatur. Nulla hîc, nisi in quantitate, ab aliis fotibus aut Decoctis præscribendi est differentia. Dicuntur hæc ipsa Balnea humida ad differentiam Balneorum siccorum, quę propriè dicuntur *Vaporaria*, siue stuffæ, siue Sudaria.

Quoad *Balneum uniuersale*: notum est, quod Romani in usu frequenti habuerint Balnea aquæ dulcis, uti in his singularem illorum luxum describit GALENUS & etiam SENNERTUS *in Parte diatetica*. Nos impræsentiarum considerabimus Balneum ceu medicamentum quoddam, quo totum corpus lauatur ad usum Medicum destinatum. Hoc ipsum *Balneum* ratione liquoris est vel *simplex*, vel *compositum*: *Simplex*, quando in aqua simplici calida lavantur ægri: quando autem liquor è vegetabilibus decoquendis est impregnatus, est compositum.

Pro Balneo simplici adhibetur aqua simplex calida, quæ propter virtutem blandè laxandi, resoluendi, & etiam blandè emolliendi antè partum, in aluo contumaciter obstructa, & in metu volvuli seu miserere mei, ut blandè laxentur intestina, & in legitimum situm redeant; ut emolliantur fæces, & per inferiora debitum exitum inueniant: Instituuntur Balnea emollientia in herniis, tam intestinalibus, quàm umbilicalibus, in quibus scilicet intestina sunt prolapsa vel in scrotum, vel foras propendent in umbilicum; in talibus casibus intestina fiunt mollia & facilè flexibilia, ut iterum possint reponi in suum naturale ac debitum locum: Usurpantur etiam talia laxantia Balnea in doloribus nephriticis, quando scilicet calculus hæret in ureteribus, & nimios inducit dolores; magni enim sunt usus, quoniam leniunt dolorem, laxant fibras, & promovent motum & protrusionem calculi: In colicis doloribus contumacioribus, & sæpius recurrentibus, commodissimè instituuntur Balnea ex carminantibus & specificis intestina respicientibus: In dysenteria contumaci, cum tenesmo coniuncta, etiam fiunt Balnea ex adstringentibus & anodynis: Item tale Balneum aquæ dulcis sæpè instituitur in emaciatis, ut atrophia, tabe, &c. à quibuscunque causis oriatur; quando partes externæ & habitus corporis externus corrugatur, & quasi est in rugas concretus, aut cutis contorta & contracta videtur, ita, ut alimentum affluens pori recipere & retinere non valeant; in tali casu Balneum aquæ dulcis ratione humiditatis relaxat fibras, tumefacit partes subcutaneas, apertis ac reseratis poris, tandemque commodè præstant corporis habitum externum pro recipiendo ac retinendo alimento affluente; Unde, uti dixi, in atrophia, hectica & tabe, Balneum aquæ dulcis est usitatum. Hinc aquæ non rarò additur oleum in iis locis, ubi olei est abundantia, cum notum sit, quod vis laxandi, emolliendi & anodyna sit copiosior in oleo, quàm in aqua, & talia dicuntur *Hydrelea*. Frequens horum usus est in Italia & Hispania: Hispani enim utuntur Balneis ex oleo oliuarum in atrophijs, morbis neruorum convulsiuis, in contracturis partium & articulorum; item in doloribus nephriticis, & similibus aliis. In talibus casibus tale Balneum olei est valdè conueniens.

Loco olei potest commodissimè usurpari lac, cùm Balneum lactis dulcis sit maximè celebratum remedium iam à GALENI tempore in phthisi & hectica, imprimis ex eius sententia lac asininum, quod in Italia copiosè haberi potest, ubi asini in copia aluntur. Tale Balneum ex lacte in hectica pro tabe curanda & corrigenda remedium est egregium; & credo, quod in atrophia scorbutica tale Balneum ex lacte futurum sit egregium, cum lac aliàs sit appropriatum scorbuti alexipharmacum.

Cæterum *Balneum Compositum* fit ex Vegetabilibus simplicibus copiosè incoctis in aqua simplici vel alio liquore appropriato in tanta quantitate, ut sufficienter impregnetur Balneum: in tali Decocto appropriato æger balneare solet in stupha toto corpore, & quando balneatur, fit sacculus ex speciebus coctis, qui applicatur parti præ cæteris affectæ, sicut dixi de semicupio: & etiam post egressum ex balneo potest fieri inunctio ex Unguento, appropriato parti affectæ.

Galli, qui curant morbum Gallicum, uti superiùs monui, per saliuationem mediante Mercurio, antequam hanc aggrediantur, solent instituere Balneum aquę dulcis, repetendo singulis diebus bis, & continuando sæpiùs per octiduum, ut beneficio talis balnei habitus corporis fiat rarior, porosior, & spongiosior, quasi pro faciliore penetratione Mercurii, vel ut balneo talis aquæ dulcis massa sanguinea in lue venerea viscida attenuetur, fluxilis fiat, & etiam bilis, & simul materia pituitosa acida & viscida, partibus externis, imprimis ossibus adducta & ibidem gummata ac nodos inducens, attenuetur, liquescat & mobilior fiat, quò postmodum sit facilior operatio Mercurii, & facilitetur saliuationis prouentus, cùm massa sanguinea sit attenuata & resoluta, humoresque facti fluxiles & mobiles; sicque suo cum fructu tale Balneum instituitur.

Cæterum Balnea composita, uti dixi, quæ fiunt ex decoctis, in quibus decoquuntur appropriata, instituuntur tàm pro affectibus externis, quàm pro internis. Pro affectibus externis utiliter præscribuntur in scabie contumaci, in lepra, pruritu corporis, in ulcusculis fœdis corporis, in cute squalida, & similibus aliis externis corporis habitum impregnantibus affectibus.

Quoad proportionem ingredientium: recipiantur ad ℔iii. vel iv. radicum, aliquot manipuli florum & foliorum: videatur

MOREL-

MORELLUS, qui proportionem Ingredientium satis sufficienter declaravit: Exempli gratiâ, si præscribendum

Balneum universale pro usu cutaneo ad delendam scabiem:

♃. *Herb fumar.*
Parietar.
Saponar.
Scabios.
Fol. enulæ an. M. iii.
Nicot. (quæ est ferè basis) M. v.
Rad. bryon.
Enulæ,
Lapathi acuti (quæ est egregia) an. ℥vi.
Nitri depurati ℔ß.
Sulphuris crudi ℔i.

M. D. S.

Species ad Balneum.

Potest et iam addi alumen ad ℥ii vel iv., præprimis si scabies sit manans & humida, vel etiam ulcuscula cutis sint manantia.

In hoc ipso Balneo potest assumi M i. Vegetabilium Ingredientium, & benè fricari cutis, ac partes cutaneæ: Hinc post egressum ex balneo, detersa bene cute, potest fieri inunctio cum unguento ex oleo Nicotianæ & oleo tartari cum balsamo sulphuris, præmissis universalibus internis, ac aliis appropriatis, vel simili alia inunctione appropriata.

Aliter:

♃. *Herb. lapathi acuti* M. iv.
Scabios. vel *parietar.*
Fol. Nicotianæ vel *Herb. saponar.* an. M. ii.
Rad. lapathi acut. ℥iii. ad ℔ß.
Enulæ ℥ii.
Bryon. ℥i. ad ℥iii.
Sulphuris crudi pulveris. ℥ii. iii. iv. ad ℔ß.
Calc. viv. rec. ℔ii.

Incisa & contusa D. ad chartam,

D S.

Vt antè.

Coqu. in s. q. *Aquæ dulcis*, & moderato igne fiat Balneum, quod & plus minùs acuari potest, addendo lixivium vulgare.

Sub usu autem priùs sudet æger, assumendo Essentiam lignorum, tincturam tartari antimoniatam, tincturam sulphuris, &c. Dehinc insideat Balneo moderatè calenti, vacuo ventriculo, sub egressu verò corpus probè fricetur, & à sordibus repurgetur, post illinatur linimento appropriato, minùs viscido, aut glutinoso.

Balneum in Ictero:

♃. *Herb. parietar.*
Saponar. an. M. iii.
Pulv. pisor.
Rad. bryon. an. ℔ß.
Sigill Salom. ℥iv.

Incisa D. S.

Vt antè.

Balneo hujus decoctionis æger aliquoties insidere poterit, novam semper aquam recipiendo, & tunc pisorum pulvis nodulo laxiori inclusus esse debet.

Conveniunt Balnea etiam in doloribus nephriticis & affectibus mulierum: In nephritide, ubi est dolor diuturnus, ac per consensum nervorum, cùm non solum abdomen, ventriculus & diaphragma, uti & mesenterium spasmo afficiantur, sed prætereà talis contractio interdum prorumpere soleat ad membra externa, ad manus & pedes, ut patiantur convulsiones, de qua nuperrimè audivi: In talibus casibus pro resolvendis & leniendis membris spasmo affectis & contractis commodè instituitur Balneum:

♃. *Herb. branca ursin.*
Hedera terrestr.
Parietar.
Virg. aurea,
Fol. malva,
Flor. cham. an. M. j.
Alth.
Malva an. M. iß.
Rad. althaa,
Lilior.
Onon. an. ℥ii.
Sem. fœnugr.
Lini an. ℥ii. ad ℥i.

Incisa & contusa. S.

Dolores inhibentes species ad balneum.

Quę conveniunt ad affectus uterinos, facilè fieri possunt simili modo ex simplicibus Ingredientibus uterinis, uti *infrà patebit ex Formula semicupii.*

Pertinent huc etiam

THERMÆ ARTIFICIALES.

DUm ars operosa medentum etiam naturam imitari docet in præparandis Thermis, quæ fiunt ex Ingredientibus primariis, calce viva & sulphure. Dixi namque *in Collegio Pharmaceutico de Thermis naturalibus, ubi de aquis medicatis*, quod fiant per effervescentiam internam, quando marcasita quædam metallica, naturæ quasi lixivialis plùs minùs sulphureæ, cū acido sulphuris embryonato efferuescit instar calcis uiuæ, & isto modo fiunt aquæ calidæ ab efferuescentia, & medicatæ ab admisto sulphure, & salibus istâ effervescentiâ solutis. Simili ratione artificiales præparantur Thermæ, quando nempè in aquam simplicem iniicitur s. q. calcis uiuæ unà cum sulphure pulverisato, & efferuescit tunc temporis calx uiua, ex quibus insigniter incalescit aqua, agente nempè acido in adjunctum corpus terreo-alcalinum, & ita Thermas medicatas constituit: quales commodè possunt substitui in locum Thermarum naturalium, si pro balneo per dies subinde reiterentur, idque non tantùm in affectibus cutaneis suprà nominatis, utpotè in quibus calcis viuę uis est singularis, uti etiam sulphuris magna uis est in cutaneis affectibus; prætereà quoque conuenienter tales thermæ artificiales possunt institui in doloribus partium chronicis. Subinde namque dolentes ingrediuntur partes; & cum in talibus partium chronicis doloribus, artuum imprimis ostocopis, Thermæ naturales sint in magno usu, aut etiam luta Thermarum naturalium, conuenientissimè doloribus partium, siue scobuticis, siue aliis, instituuntur Thermæ tales, ex calce uiua & sulphure præparatæ. Quod si in ebullitionis actu addantur Vegetabilia appropriata, v. g. saponaria & similia, quæ uim habent abstersiuam, erunt efficaciores & meliores. Res est facilis, & Praxis nuperrimè inuenta: Vid. ZWELFFERUS *in Mantissa Hermet.*, ni fallor, *ad Pharmaciam Regiam annexa, Edit. ultimæ.*

Sequitur jam

INSESSUS & SEMICUPIUM.

I*Nsessus & Semicupium est semi-balneum.* In Balneo totum corpus intingitur, & in Semicupio dimidium corpus, à pedibus usque ad umbilicum præterpropter; Vnde rectè dicit MORELLUS, quod Semicupium sit medium inter Balneum & Fotum. Nam quando non opus est, ut totum corpus intingatur, Fotus autem non sufficit, tunc pręscribuntur semicupia, ut iisdem insideamus usque ad umbilicum & regionem stomachi.

Instituuntur Insessus ex Decoctis uariis, uario scopo destinatis, imprimis quidem ad affectus abdominis, in specie ad affectus nephriticos, ad affectus colicos, & ad affectus hystericos.

Usus est, ut beneficio plantarum decoctarum in ista aqua, cui insidet patiens, partes vel blandè laxentur, unde incoquantur Attenuantia & Emollientia. Vsurpantur per aliquot dies vel septimanas ante partum, ut laxentur partes uteri pro facilitando partu. Conveniunt in quàm plurimis, imprimis iis in affectibus, de quibus, *ubi de Balneo universali*, locutus sum.

Modus præscribendi est tantum, ut simplicia præscribantur in sufficiente quantitate, quæ decoquenda postmodum veniunt in aquæ simplicis s. q. & in isto Decocto ponatur ęger usque ad umbilicum, vel regionem stomachi. In tali Semicupio, quando insidet ęger, non rarò recipiuntur species decoctę, & vel nudè applicantur parti affectę, v. g. vulvę, quando ante partum instituuntur; vel inclusę sacculo parti affectę admoventur, ut in dolore abdominis.

Sit ergo exemplum instituendi talis *Semicupii in doloribus nephriticis & calculo renum*, in quo & dolor sistendus, vię laxandę, & calculus blandè promovendus est:

♃. *Herb. heder. terrestr.*
Mercurial. an. M. ii.
Fragar.
Parietar.
Saxifrag.
Fol. malv. an. M. i.
Flor. cham.
Melilot. an. M. ß.
Rad. lil. alb. ℥ii.
Ononid. ℥i.
Bacc. juniper. M. ii. vel ℥ii.

Incisa & contus.

D. S.

Species ad balneum.

Coquantur in *aqua*, cui tepidæ insideat æger: vel etiam species possunt applicari regioni renum; vel insui sacculo oblongo, & applicari dorso ac regioni renum.

Vel

♃. *Herb. alth.*
Malvę,
Parietar. an. M. iii.
Flor. cham. M. iv.

Baccar. junip. ℔iß.
Sem. Fœnugr. ℥iij. ad jv.
Incisa & contusa S.
Herbæ ad balneum lumborum.
Item:
℞. *Herb. heder. terrestr.*
Petrosel.
Fol. hyosc. an. M. iij.
Flor. acac.
Cynosb.
Tanaceti an. M. ß.
Rad. enulę ℥iß.
Cort. ligni fraxini ℥iiß.
Bacc. juniper ℥v.

Incisa & contusa coqu. in s. q. *aquę dulcis*, moderatoque igne fiat *Insessus*.

Insessus talis semicupii semel interdum instituitur singulis diebus bis, manè, & vesperi ante cœnam, & continuatur interdum ad biduum, interdum ad triduum. Mora in illo est ab hora una ad horas duas, hinc detergatur corpus bene: post detersionem solet inungi oleo appropriato, vel cum unguento de althæa, & oleo scorpionum; ponatur hinc in lectum æger, ut quiescat.

In mensibus movendis solent usurpari talia *Semicupia* ex plantis uterinis & menses provocantibus: e. g. fit

Semicupium in suppressione mensium:
℞. *Herb. sabinę* M. jv.
Artemis.
Puleg. an. M. iii.
Bacc. junip.
Lauri an. ℥iii.
Incisa & contusa,
D. S.
Species ad balneum medicatum.

Coqu. in *aqua simpl.* Decocto ad regionem umbilicalem insideat ægra, & sacculus speciebus dictis repletus applicetur regioni hypogastricæ.

Aliter:
℞. *Herb. sabinę* M. jv.
Matricar.
Puleg. an. M. ij.
Flor. cheiri M. j.
Baccar. junip. rec. ℥iv.
Lauri ℥ij.
Grosso modo incidantur & contundantur
S.
Species ad fotum.

Decocto insideat ægra; post insessum inungantur partes circa lumbos, inguina & regionem hypogastricam unguento appropriato.

Quin & ante partum fiunt eiusmodi *Semicupia ex Laxantibus & Emollientibus*: e. g.

Insessus vel *Semicupium* pro gravida, *ad facilitandum partum*:
℞. *Herb. althęę*,
Malvę,
Melissę,
Flor. cham. an. M. iii.
Malvæ,
Melilot. an. M. i.
Rad. alth. ℥iv.
Sem. Fœnugr.
Lini an. ℥iii.
Incisa & contusa D. ad chartam:
S.
Species ad Balneum.

Decocto harum gravida insideat, quamdiu cum euphoria fieri potest; idque ferè alternis diebus imminente partu: deterso madore se in lectum componat, illinendo postmodum lumbos, regiones umbilici & lumborum, linimento ex mucilagine seminis lini, fœnu Græci, unguento dialthææ, oleo amygdalarum dulcium, cheirino, liliorum alborum, &c. Hæ ipsæ species modò additione baccarum juniperi magis quasi appropriatæ reddantur. Pro semicupio in quibusvis doloribus nephriticis commodè eodem modo adhiberi possunt, ungendo postmodum partes dolentes unguento de althæa, oleo scorpionum, oleo destillato terebinth. &c.

Post partum fiunt *Semicupia* ex adstringentibus. Huc & Balnea ex formicis parata pertinent, quando integer formicarum acervus sacculo inclusus in aqua coquitur, eique æger insidet. Usus est in sterilitate muliebri, in doloribus artuum scorbuticis, in affectibus arthriticis: sunt etiam egregia in paralyticis præprimis, ac tremoribus.

Semicupia pariter ex Vinaceis parantur, vel per se ex fermentationis motu, vel inspersâ calce vivâ sensibiliùs incalescentibus, in dolore colico, Ischiadico, doloribus crurum scorbuticis, præsertim nocturnis, item in doloribus arthriticis pedum, doloribus artuum spasmodicis, aliisque contumacioribus, & inde paralytica dependente dispositione; singulare enim quid latet in aciditate volatili vinaceorum ad tales dolores compescendos.

Quoad

BALNEA PARTICULARIA *seu* LOTIONES,

Quando scilicet lavatur caput, aut etiam, quando lavantur pedes, ut fit in Pediluviis, nullatenus ab aliis præscribendi modis differunt.

Lotiones capitis fiunt similiter ex Decocto, quando coquuntur v. g. appropriata pro scopo in aqua simplici, vel, quod usitatius, in Lixivio, quo postmodum lavatur caput, & quando sufficienter fuit lotum, tunc detergendum est benè linteis calefactis, debito suffitu suffitis.

Lotiones tales capitis instituuntur tempore matutino, & destinatæ sunt pro affectibus capitis, tam internis quàm externis. Internis pro roboranda memoria: Quò pertinet *Lotio capitis Laurembergii*, quam habuimus *in Collegio Pharmaceutico*, *ubi de Aqua magnanimitatis*: & talia lixivia vocantur *Lixivia sapientiæ*, uti videri potest in MYNSICHTIO, qui habet aliquot talia Lixivia in comatosis affectibus, præmissis universalibus. Instituuntur tales Lotiones capitis deinde ad externos capitis affectus, ad tineas capitis, ad furfures capitis, item ad gravedinem capitis ex poris obstructis, ad sordes capitis detergendas, & similes alias.

Et quidem talibus lixiviis additur interdum Senna aut agaricus albus, aut Helleborus niger, ubi simul quasi purgandum est caput: sicut pro usu externo similiter decoquitur sulphur pro purificando & detergendo capite: item in pediculis capitis convenienter fiunt Decocta seu Lixivia ex appropriatis: v. g. sit

Lixivium pro lotione capitis confortativa:
℞. *Herb. beton.*
Major.
Meliss.
Origan.
Rorismar.
Serpill.
Fol. lauri an. M. i.
Flor. anthos,
Beton.
Lavend.
Lil. convall.
Flor. prim. veris,
Rosar.
Stœchad. Arab. an. p. ii.
Rad. Ireos Florent. (propter gratum odorem) ℥i.
Sem. nigellę (quod est appropriatum in catarrhis) ℥ß.

Affundatur s. q. *Lixivii*, coquantur, aut cum colatura lavetur caput, quod postmodum exsiccandum linteis, succino, thure & mastiche suffitis.

Huic Decocto possumus etiam addere folia sennæ sine stipitibus, vel helleborum nigrum, & agaricum album, quando volumus purgare caput quasi per nares.

Alia *Lotio Capitis pro tinea Capitis*:
℞. *Com. absinth.*
Fol. Nicot. an. M. ii.
Summ. cent. min.
Hyperic. an. M. i.
Flor. beton.
Saponar. an. p. iii.
Rad. helleb. nigr. ℥ß.
Sulphur. viu. sive *comm.* ℥ß. ad ℥vi.
Coqu. in s. q. *Lixivii pro lotione capitis*.

Ubi est fortius faciendum in tinea capitis, convenienter additur aliquid nitri; item aliquid calcis vivæ, quæ solvit sulphur, & detergit, & si quæ est malignitas, illam corrigit.

Lotio pro capite seu Lixivium contra furfures, & tineam capitis, ac crinones:
℞. *Summit. absinth.*
Comar. cent. min. an. M. i.
Pulp. colocynth. ℨii. vel iii. ad ℥ß.
Incisa
S.
Species ad lixivium.

Hæ coqu. vel in lixivio vulgari, vel in vino, in quo cineres clavellati ad sufficientem acrimoniam dissoluti fuerint, & in cerevisia secundaria: Decocto isto abluitur caput.

Lotio capitis in casu capillorum:
℞. *Herb. abrotan. maris*,
Capill. Veneris an. M. i.
Flor. lavend.
Rorismar. an. p. iii,
Rad. lapathi mai.

Rad.

Rad. Peucedani an. ℥j.
Vrticæ mai.
Sem. fœnugr. an. ℥ß.
Ladani electi ℨiii.

Affund. s. q. Lixivii: stent in digestione per aliquot dies, ebulliant leniter, & exprimantur.

Hoc ipso caput abluatur & linteis tepidis detergatur: illinatur postmodum unguento Bucretii experto &c. Dum verò horum beneficio denuò crescunt pili, loco Lixivii in vino vel dilutiore, vel modicè adstringente, species pro lotione capitis coquendæ.

Facit huc Decoctum herbæ & radicis malvæ cum pisis in urina humana, quod pro lotione capitis infantum in tinea, etiam gravissima, item furfuratione capitis, multum valet.

Denique

Lotio valdè necessaria *pro enecandis pediculis* sit hæc;

♃. *Herb. Nicot.* M. ii.
Colocynth. ℨiii.
Sem. staphisagr. ℨvi.
Coqu. in s. q. Lixivi.
addendo in coctione
Mercurii vivi, vel suspendendo in petia lig. ℥ß.

Lixivio lavetur caput, quod abiget omnes pediculos ratione Mercurii.

Pertinent huc *Lotiones axillarum in hirco*, quales fiunt ex Adstringentibus, ex foliis plantaginis, foliis quercus, bistortæ, equiseti & similibus, addendo lixiuio decoctionis aluminis vel nitri parum, non rarò etiam sulphuris & nitri solum, pro abstersione ac lotione axillarum, uti etiam pedum olentium.

Cæterum de his vid. MORELLUS, qui est satis accuratus. Exempli loco sit

Lotio contra fœtorem axillarum, pedum, aliorumve locorum:

♃. *Herb. plantag.*
Scord.
Fol. querc. an. M. i.
Coqu. in s. q. *aqua comm. vel ferrar.*
Colaturæ ℔iß. adde
Solut. lithargyr. aur. cum *aceto fact.* ℨiii. ad ℔ß.
M. pro *Lotione.*

Vel

♃. *Fol. querc.* M iii.
Summit origan. M. ii.
Flor. rosar. M. i.
Alum. ℨiß.
Incisa & contus.
S.
Species:

Coquantur in aqua communi.

Decoctis his dicta loca abluantur crebriùs manè & vesperi, donec cesset fœtor, sed semper adhibeantur cautè. Potest etiam addi *myrrha*, si aqua ferrata additur, mixtura euadit turbida, quod tamen nihil refert.

Lotio manuum contra maculas & pustulas à scabie, variolis &c. relictas:

♃. *Aquæ calcis vivæ* ℔ii.
Sulph. comm. pulv. ℨii.
Ebulliant invicem:
Colaturæ add.
Aqua rosar. ℥i.
M. D. S.
Aqua mundificans.

Additione & mistione simplici *sacchari Saturni* ℨii. ad ℨiii. erit *Lotio* appropriata *ad maculas hepaticas.*

Post Lotiones etiam sunt

PEDILUVIA,

Ad varios usus destinata, quæ similiter sunt ex Decoctis appropriatis, siue decoquantur Ingredientia in aqua, sive in lixivio quodam. Sic v. g. post paroxysmum arthriticum instituuntur commodè pediluvia pro roborādis pedibus, post morbos chronicos & periculosos exantlatos: pro roborandis partibus tremulis commodè instituuntur Pediluvia: Instituuntur etiam non rarò Pediluvia in affectibus capitis; quoniam est magnus consensus plantarum pedum cum capite: de quo consensu vid. PAULI *in Digress. de Febribus malignis*: Unde instituuntur Pediluvia pro agrypnia abigenda, & inducendo blando ac suaui somno, & incoquuntur tunc temporis capita papaveris cum seminibus no. 4. vel 6. item in cephalalgia.

Modus præscribendi idem est cum Decoctis & Lotionibus capitis, nisi quod interdum loco lixivii recipiatur alius liquor quidam: sed parum refert. Exempli loco sit

Pediluvium ad Agrypniam:

♃. *Herb. rorismar.*
Summit. serpill. florescē. an. M. ii.

Flor. cham. M. i.
Cap. papav. cum sem. no. vi. vel viii.
Incisa coqu. in s. q. aquæ simpl.
S.
Species ad pediluvium.

Pediluvium ad roborandos articulos in Tremore, vel *ad firmandos pedes podagra debilitatos*, simulque à crebriore recidiua præseruans:

♃. *Herb. Chamæpyt.*
Chamom.
Puleg.
Serpilli an. M. i.
Flor. anthos,
Salviæ an. p. ii.
Bacc. lauri ℥i.
Junip. ℥ii.
Coqu. in aqua simpl. sub finem addendo
Vrinæ ℔i.
In Colatura dissolue
Aluminis ℥ii. pro adstrictione.

Possunt augeri Ingredientia, possunt etiam imminui pro lubitu Medici: Nam in hac parte non est adeò adstrictus.

Aliud:

♃. *Herb. rorismar.* M. vi.
Salv.
Serpilli an. M. ii.
Bacc. junip. ℔ß.
M. D. S.
Vt ante.

Harum specierum tertia pars coquitur in s. q. *aquæ & lixivii communis*, vel in solo *lixivio non adeo acri*: Decocto decantato cum vel sine colatura immittuntur pedes, imposito desuper linteo, ne justo citiùs refrigescat; Vel etiam ipsi Decocto cum ipsis speciebus immittuntur pedes. Conseruetur æstus, vel nouum Decoctum feruidum vel silicem candefactum superaddendo. Post balneationem pedes adhuc humidi probè abluti linteis involuuntur tepidis, & æger lecto committitur. Et sufficiunt tales species pro tribus vel quatuor vicibus, dicto modo coquendæ & usurpandæ, quamdiu durat odor.

Aliud extemporaneum;

♃. *Fol. nymph.*
Salicis,
Vitis an. M. ii.
Cap. papav. cum sem. no. viii.
Incisa
S.
Vt antea.

Decoquantur in *aqua simpl.* Confert maximè in lassitudine pedum, *cum quis ex itinere fessus est.*

Habuimus de Balneis propriè dictis, humidis scilicet: pergendum est ergò ad impropriè dicta, Fotuum vaporosorum instar, quæ speciali nomine *Balnea Laconica* veniunt. item *stupha*, item *Sudatoria*, & *Balnea sicca*, Germanis dicta, *trockene Schweißbader*. *Vaporaria* etiam commodè appellantur, quoniam ægri vapore calido & sicco solent affici.

Talia sunt vel *humida*, uti rectè habet MORELLUS, vel *sicca*.

Stupha humida est, quando ex vaporibus, ex quodam liquore simplici, vel quodam Decocto certo medicato elevatis, incalescit ipsa stupha, & ægri in ea positi beneficio talis vaporis copiosè incipiunt sudare. Vapor hic vel uniuersaliter vel particulariter corpus aut partes quasdam afficit, idque pro scopo vel sudandi uniuersaliter, vel discutiendi & leniendi particulariter. Usitatissimè hodie in *Laconico* excitatur: & quidem uniuersaliter fit, quando ægri usque ad collum ligneo eiusmodi domunculo peculiari, notæ iam passim formæ, includuntur: Particulare est, quando pedes usque ad genua ligneo eiusmodi balneo inseruntur, in affectibus podagricis, paralyticis, &c. vaporque subtus excipitur.

Modi autem *sunt uarii*, pro sudore in hisce balneis eliciendo; nunc per lateres candefactos aut ferramenta ignita aquæ vel Decocto quodam immissos; nunc verò per spiritum vini incensum, cuius calor mirè penetrat in universum corporis habitum; sed subiectis humidioribus & succulentioribus, item, quæ atonia viscerum laborant, magis, quàm qui sunt ficcioris habitus, conuenit: modus tamen est periculosus, cùm exempla prostent, miserè quosdam ita combustos esse. Pro subiectis ficcioribus optimus modus est, ut in tali stupha beneficio decocti cuiusdam suffitus fiat humidus, vel beneficio silicum vel laterum candefactorum; sic enim pori maximè aperiuntur, & ex copiosè exhalante sudore sensibile leuamen percipiunt ægri, qui sequitur promptiùs, si ante ingressum hauserit Decoctum ex lignis, vel medicamentum aliud Chymicum vel Galenicum. Decocta lignorum hic sunt usitatissima. Eminet hæc inter Balnea in specie Balneum ex suffitu decocti cubilis formicarum, in artuum dolore, paralysi, rigiditate & similibus malis, scorbuti apud nos familiaris progenie, laudatum.

Decocta, quæ usurpantur pro exhalandis vaporibus in stupha, sunt illa varia pro varietate morborum præscribenda: alia sunt in Lue Gallica, alia sunt in scabie. In usu ut plurimum sunt pro diæta sudorifera in curatione luis Venereæ. *Dosis* tantum est apozematis cuiusdam, quoniam non tàm liquor, quàm vapores expetuntur: à Fotuum præscriptione nihil differunt. Sit v. g. exemplum ad membra stupore affecta vel paralytica:

℞. *Herb. ror. mar.* M. ii.
Maior.
Salv.
Flor. prim. veris an. M. i.
Sambuci M. iii.
Rad. pyrethri ℥i. ad ℥iß.
Bacc. iunip. ℥iv. ad ℔ß.
Lauri ℥ii.
Incisa & contusa
D. S.
Species ad Sudatorium.

Coqu. nempè Species in *aqua simplici*, additis subinde *silicibus candefactis*, & vapor & halitus pro sudore excitatur: vel diuidatur in duas portiones, ut refrigerata unâ, altera substitui possit.

Laconicum particulare pro cruribus dolore podagrico affectis, item in doloribus illorum scorbuticis fixioribus:

℞. *Lixiuii coriar. jam ab ipsis usurp.* ℔ii.
Vrinæ hum. ℔i. ad ℔iii.
M. D. S.
Aqua ad fotum externum.

Ebulliant, & fiat inde *Suffitus* pro membris dolentibus desuper situatis, & fornicatim integumentis aptis munitis, & uberrimum sudorem provocat, si linteis excipiatur vapor repetitis vicibus, & applicetur.

Hæ fuerunt *Stuphæ*, quæ dicuntur *humidæ*.

Sudatorium siccum est, quando non vaporibus, sed nudis exhalationibus calidis ignitis disponitur corpus, ut sequatur sudor. *Modi sunt tres: Primus* est in hypocausto: *Secundus* est, quando nudi silices ponuntur in stupha; ita enim ex calore talium silicum exhalante copiosè incipiunt ægri sudare, & in sudorem prorumpere: Vel *denique* iniiciuntur tales silices in Conopeum; ita tamen, ut priùs hauserit æger Decoctum appropriatum ex lignis, uti rectè instituitur in cura luis Venereæ ab Italis & Belgis. In tali tamen Sudatorio ad horam dimidiam vix possunt perdurare ægri, cùm in humido diutiùs possint subsistere; valdè enim exhalant Spiritus, & exinde deiiciuntur vires. Usus horum videantur in MORELLO, qui eos sufficienter declarat.

Ex iisdem Decoctis parantur etiam

CATAPLASMATA,

Efficacioris fotus species, & sunt nihil aliud, quàm remedium in forma pultis crassioris, qui applicatur externè partibus, pro usu Chirurgo multiplici. Siquidem non rarum est, quod post præmissum fotum humidum, Cataplasma applicetur, imò & ipsa decoctionis pro fotu remanentia non rarò capiatur, & lege artis tractata in Cataplasma applicatur. Ordinariò nempè fiunt Cataplasmata, si scilicet Vegetabilium appropriatorum fiat decoctio, donec colliquescant in tantum, ut per setaceum pulpę aut pultis formâ traiici, vel in mortario in pultis formam contundi possint, quæ puls cataplasmatis corpus maius vel minus, pro partis affectæ & applicationis ratione, constituit, cui pro re nata interdum adduntur postmodum & alia, in specie olea convenientia, mella, pulveres, Electuaria &c. eorumque plus minus, prout vel baseos vel adiuvantis locum obtinent.

In omni igitur Catapalasmate tria consideranda sunt:

1. *Species decoquendæ*.
2. *Liquor*, quo fit Decoctio; &
3. Interdum *Addenda*.

Quoad *primum*, nempè *species*: illæ variæ esse possunt pro diversitate partium atque usus: Ut plurimum sunt è Vegetabili Regno.

Quoad *secundum*, nempè *liquorem*, mediante quo fit coctio: est interdum aqua simplex, interdum vinum, & acetum, vel posca seu aqua cum aceto mista, ubi discutiendum & attenuandum; sicuti dedi exemplum *in Collegio Schrœderiano, ubi de fabis*, quando in tumore testium cum inflammatione fit Cataplasma ex aceto, seu posca, cum fabis cocto; vel lac, vel olea infusa, vel pinguedines, ubi emolliendum; urina, lixivium, &c. ubi resolvendum, & flatus discutiendi sunt.

Quoad *Tertium*, nempè *Addenda*: proportio præterpropter definita est à MORELLO, ita quidem rectè, ut ad

Pulpæ aut materiæ traiectæ ℥x. vel ℔i.
addantur
Pulveres ab ℥iß. ad ℥ii. vel ad summum ℥iii.
Oleorum & Medullarum vel q. s. vel ad ℥iii. vel iv.

Si verò olea destillata sumantur, pro ℔i. pulpę ʒii. vel iii. sufficiunt, & ita coniunguntur in remedium liquidum Cataplasmatis, quod calidum linteo exceptum admovetur parti. Pulveres, qui adduntur, sunt varij pro varietate scopi: nunc farinæ seminum, nunc pulvis albi Gręci, nunc stercora animalium; ita etiam pro oleis interdum adduntur succi, in specie ceparum, vel etiam olea, tàm infusa, quàm expressa.

Quantitas Simplicium decoquendorum variat pro magnitudine partis, cui applicandum venit Cataplasma; uti etiam pro crebriore usu ipsius cataplasmatis, quando vel rariùs vel frequentiùs est applicandum: sic v. g. maior requiritur quantitas pro Cataplasmate contra anginam & tonsillarum inflammationem, singulis diebus bis applicando, quàm pro Cataplasmate ad oculos, vel etiam ad digitum gangrænosum. Quantitas ergo definienda venit ex iudicio Medici.

Usus eorum est pro discutiendis tumoribus, iisque maturandis, pro resolvendo sanguine congrumato; in diarrhœa, dysenteria, &c. vel & pro scopo vesicatorio adhibentur. Sit e. g. præscribendum *Cataplasma*, quod frequentiùs fit, in angina seu Inflammatione tonsillarum, quod debet emollire, tumorem aliquantisper discutere, & etiam materiam inflammationis seu sanguinem congrumatum ad suppurationem perducere: debent ergò esse Emollientia, Resolventia & Discutientia seu Maturantia.

℞. *Herb. melil. cum flor.* vel *Flor. malvæ*,
Flor. chamom. an. M. i.
Rad. alth.
Lil. alb. an. ℥ii.
Cepar. ℥ß. ad ʒvi.
Sem. alth.
Fœnugr. vel *Lini*, *Psyllii* an. ʒii. } *Sem. alth.* *Fœnugr.* vel *Psyllii* an. ʒii. } *Sem. lini* *Fœnugr.* an. ℥ß.
Ficuum pinguium no. iv. vi. ad xii.
Nidi hirundinum cum excrementis, abiectis stramine, paleis & cæteris quisquiliis, no. i.
Albi Græci ℥ii.

In cisa & contusa coqu. in s. q. *aquæ simpl.* vel *aquę hordei*, vel *cerevisiæ*, vel *lactis*, vel *seri lactis* pro indicationum ratione, ad consistentiam pultis seu pulpæ.

Huic per setaceum traiectæ, sive simplieiter in mortario contusæ adde

Ol. lil. alb. ℥i. ad ℥ii.
Rutac. vel *cham.* ʒvi. ad ℥i.
Pulv. noctuæ combustę ʒii.
Croci orient. ʒi. vel ʒiß. ad ʒii.
Vitell. ovor. no. i. vel ii. vel iii.
M. F. *Cataplasma*, D. S.
Cataplasma discutiens & emolliens.

Si scopus resolvendi sit, coquatur in *aqua calcis vivę*. NB. Semina ista decoctioni addenda omitti, & illorum loco pulti

Farin. rad. alth. ℥i.
Sem. fœnu. Græc.
Lini an. ℥ß.
addi possunt.

Utendi modus hic est: ut cataplasma inducatur linteo ad crassitiem digiti minimi, & ita calidè imponatur. Repetitur autem hoc toties, quoties aridum & siccatum fuerit, omnibus scilicet quatuor, 5. aut 6. horis.

Simile est ferè & elegans *Cataplasma contra* eandem *anginam Barbette in Praxi* & in *Chirurgia*:

℞. *Rad. alth.*
Lilior. alb. an. ℥i.
Nidi hirund no. i.
Ficuum pingu. no. xii.
Albi Græci ℥ß.
Cepar. ʒvi.

Coqu. in *Decocto hordei*, vel etiam in *aqua simpl.* q. s. ad pultilaginem: Pulpæ adde

Farin. tritic.
Sem. lini an. ℥i.
Fœnu Græci,
Rad. althææ an. ℥iß.
Vitell. ovor. no. ii.
Croci oriental. (discutit, emollit, maturat, anodynum est) ʒii.
Olei chamomill. ℥ii.
Misc. pro *Cataplasmate*.

In Cataplasmate hoc, quod obiter moneo, adsunt cepæ, quæ simul coquuntur cum reliquis: potest tamen etiam in fine coctionis seu pulpæ traiectæ addi succus ceparum ab ℥ß. ad ℥i. idque non sine singulari efficacia; dum enim ita additur succus pulpæ tajectæ, non metus est, quod in coctione avolet sal volatile ceparum, quod potens est in discutiendo & maturando.

Aliud:

℞. *Flor. sambuci* M. i. vel M. ii.
Cepar. sub ciner. coct. no. iii.

Nid.

Nid. hirund. cum sterc. no. i.

Coqu. ex *cerevisia tenui* vel ex *lacte*: Pulpæ trajectæ adde

Albi Græci ℥ß.

Olei destillat. cham. ℥ß.

Coct. chamom. vel *lil. alb.* q. s.

M. D. S.

Cataplasma discutiens & emolliens.

Cataplasma suppurans inflammationem tonsillarum:

℞. *Herb. malvæ* M. ii.

Melilot. M. i.

Flor. cham.

Sambuc. an. M. iß.

Ficuum pingv. no. vi.

Coqu. in s. q. *Lactis* ad putrilag. traijciatur per setaceum:

Pulpæ trajectæ ℔i.

adde

Pulv. sem. fœnugr.

Lini an. ℥i.

Olei lil. alb. ℥ii.

M. F. *Cataplasma.*

Non semper necessum est, ut addantur olea; quoniam oblinunt poros partium, eosque obducunt & infarciunt; & ob id non rarò omittenda sunt olea, idque imprimis, ubi opus est discussione, in quo casu pori debent aperti esse & patuli: ubi verò opus est suppuratione & emollitione, ibi additur oleum, non verò in nimia quantitate, quoniam in inflammationibus emolliendis & suppurandis ex obstructione pororum nimia per Cataplasmata oleosa à Chirurgis sæpiùs loco puris inducitur Gangræna. Quæ cautela summè est necessaria in correctione Chirurgorum.

Cataplasma suppurans & discutiens contra Anginam:

℞. *Herb. melilot.*

Fol. hyoscyami an. M. i.

Flor. cham.

Melilot. an. ℥ß.

Rad. althææ,

Malvæ,

Albi Græci an. ℥i.

Incisa & contusa coqu. in s. q. *lactis* ad consistentiam pultis: cui trajectæ adde

Terebinth. cum vitell. ovi solutæ ℥ß.

M. pro *Cataplasmate.*

S.

Cataplasma resolvens.

Cataplasma ad suppressionem urinę in puerpera, ob admissum incautiùs frigus externum à partu: item, quando à puerperis supprimuntur Lochia:

℞. *Herb. parietar.* M. ii.

Cherefol.

Flor. cham. an. M. i. ad M. iß.

Incisa coqu. ad mollitiem:

Pulpæ per setaceum trajectæ adde

Butyr. rec. ℥i. ℥ß. ad ℥ii.

Olei scorpion. ℥ß. ad ℥iß.

M. pro *Cataplasmate*, calidè regioni pubis admovendo, & desuper adhuc laterem, vel operculum calefactum imponendo.

D. S.

Cataplasma diureticum.

Cataplasma pro pedibus *contra Cephalalgiam, agrypniam & æstuationem capitis:*

℞. *Herb. verben.* M ii.

Flor. hyoscyam.

Papav. errat. an. M. i.

Sem. fœnu Græci,

Lini an. ℥i.

4. *calid. maj.* an. ℥ß.

Incisa & contusa coqu. in s. q. *aquæ simpl.* ad consistentiam pultis:

Pulpæ trajectæ adde

Olei Nymph. ℥i.

M. D. S.

Cataplasma dolorem cohibens & refrigerans.

Cataplasma contra tumorem & dolorem brachii, & pertusa in *Venesectione vena*, & *læso nervo*:

Sæpiùs enim fit, ut post ineptam venæsectionem brachium intumescat, rubescat & livescat, ex sanguine intra spatiola musculorum effuso congrumato: in tali præscribitur

Cataplasma expertum, & valde egregium, hoc modo:

℞. *Herb. agrimon.*

Cherefol.

Flor. chamom. an. M. i.

Rad. symph. maj. ℥iii.

(est basis & propterea etiam augenda dosis)

Rad. sigill. Salomonis. ℥vi. ad ℥i.

Sem. fœnu Græci,

Lini an. ℥ß.

Coqu. in s. q. *aquæ simpl.* ad consistentiam pultis, traijciendæ per setaceum.

D. S.

Cataplasma externum contra dolores & tumores.

Instillato priùs *oleo destillato terebinthinę* vulnusculo, applicatur calidè, addendo cuilibet portioni sub applicatione *Spiritus theriacalis*, vel *simplicis*, vel *camphorati*, ℥i. aut q. s.

Prodest etiam hoc *Catapl[a]sma contra quamcunque contusionem & sanguinem grumosum* discutiendi & resolvendi propter radicem symphyti majoris & sigilli Salomonis, quæ radices sunt elegantissimæ, & in his affectibus sanè singulares.

Item præscribatur

Cataplasma discutiens sanguinem grumosum ex plagis:

℞. *Summit. hyperic.* ℥ß.

Rad. symphyt. maj. ℥ii.

Sigill. Salom. ℥i.

Albi Græci ℥vi.

Coqu. in s. q. *vini* ad putrilaginem: traijciantur per setaceum, f. *Cataplasma*: cui adde

Ol. hyperic. ℥i.

Vngu. rubr. potab. ℥ß.

Misc. pro Cataplasmate.

Cataplasma discutiens contra tumores serosos:

℞. *Summit. serpill. florent.* M. ii.

Flor. cham. M. i.

Rad. gentian. ℥ii.

Baccar. junip. ℥ii.

Lauri ℥i.

Sem. carv. ℥ß.

Incis. & contus. coqu. in s. q. *urina puerorum* ad consistentiam pultis: *pulpę trajectæ* adde

Pingued. bubul. ℥iii.

M. pro *Cataplasmate.* D. S.

Cataplasma discutiens.

Aliud *Cataplasma ad bubones pestilentiales*;

℞. *Herb. Parid.* M. iii.

Rad. lil. alb. ℥iß.

Ficuum pingv. no. iii.

Coqu. in s. q. *aquę comm.*

Pulpę trajectę adde

Theriac. opt. ℥ii.

Sapon. Venet. ℥iii. ad ℥vi.

Pulv. bufon. ℥iß.

Fulig. camin. ℥i.

Cum s. q *olei lil. alb.* vel *aranear.*

f. *Cataplasma.* D. S.

Cataplasma extrahens.

Aliud.

℞. *Herb. Parid.* M. ii.

Fol. Nicot. M. i.

Rad. angel. ℥i.

Coqu. in s. q. *aquę simpl.*

Pulpę trajectæ adde

Cepar. subciner. coct. ℥ii.

Theriac. ℥iß.

Fulig. furni spend. ℥i.

M. redigantur in consistentiam *Cataplasmatis.*

Non commodè præscribit MORELLUS, quod Cataplasmata interdum applicentur post fotum, & in tali casu post decoctionem Vegetabilium pro fotu etiam materia restitans coquitur pro *Cataplasmate.*

Dabo exemplum: sit hernia scrotalis seu intestinalis, in qua ob fæces induratas intestina non possunt iterum reponi in locum naturalem; in tali casu sit præscribendus *Fotus humidus*, *emolliens & discutiens*, & post hunc *Cataplasma* similiter *emolliens & discutiens*, ita:

℞. *Herb. Malvæ,*

Puleg.

Fol. laur.

Flor. cham. an. M. i.

Rad. alth.

Lilior. alb. an. ℥i.

Bacc. laur. ℥vi.

Juniper. ℥iii.

Sterc. caprill. vel *ovill.* ℥iß.

Coqu. in s. q. *lactis*:

Colaturæ adde

Succ. cepar. ℥i.

D. S.

Fotus externus.

Imponi potest cum linteis duplicatis tepidè:

Postmodum *pulpa dicta & per setaceum trajecta*
adde
Olei lil. alb. ℥ii.
Chamom.
Succ. cepar. an. ℥i.
Sterc. ovill.
Sem. anisi,
Fœniculi,
Farin. semin. fœnu Græci,
Lini an. ℥ß.
M. pro Cataplasmate; addendo circa finem ulterius
Vitell. ovi no. j.
Pulv. croc. Orient. ℥i.
M. D. S.
Cataplasma Emolliens.

Cataplasma ad hydrocelen & herniam aquosam testium:
℞. *Flor. cham.*
Sambuc. an. M. i. vel ii.
Sem. 4. calid. maj. an. ℥iß. ad ℥ii.
Sterc. caprill. ℔iß. vel ii.
Coqu. in s. q. urinæ pueri:
Colatura.
D. S.
Fotus externus.
A colatura *remanens pulpa per setaceum trajecta* recipiatur, &
S.
Cataplasma discutiens.

Decocto ipso foveatur pars affecta, & remanentia imponatur abdomini vel scroto, & sic unâ fideliâ duos dealbamus parietes.

Hic est modus ordinarius præscribendi Cataplasmata: Fiunt etiam interdum talia Cataplasmata seu pultes ex fructibus pulposis, tàm maturis, quàm immaturis coctis, vel in liquore appropriato, vel etiam coctis sub cineribus contusis, & cum pulveribus additis, & oleis appropriatis, compinguntur in formam Cataplasmatis. Talis Cataplasmatis formulam *dedi in Collegio Pharmaceutico, ubi de pomis*, quando scilicet poma cocta dant Cataplasma appropriatum in ophthalmiis, aliisque oculorum affectibus: E. g. sit præscribendum

Cataplasma contra vulnera, dolorem, percussionem oculorum:
℞. *Pulp. pomor. dulc. ad mollit. coct.* ℥iv.
Mucil. sem. cydon. cum sperm. ranar. extr. ℥i. ad ℥iß.
Sacch. albiss. ℥iß.
Camph. parum.
M. D. pro Cataplasmate.

Conferatur TIMÆUS *in Consiliis l. 1. Cons. 21. pag. 48.* Recipiuntur interdum cydonia mala, eorumque sub cineribus coctorum pulpa, & permiscentur cum eadem pulveres aromatici in affectibus stomachicis & intestinorum, &c.

Facit etiam MORELLUS mentionem crustæ panis, quæ irrorata cum vino, & conspersa cum pulveribus appropriatis confert in quamplurimis abdominis affectibus: quæ tamen non est Cataplasma, sed quasi Fomentum & medicamentum sui generis: Sic v. g. in vomitu recipitur convenienter crusta panis tosta, adspergitur vino Malvatico, vel etiam aceto rutaceo, &c. & ita madefacta & irrorata adspergitur cum pulvere nucis moschatæ, caryophyllis, zedoaria, galanga, cinnamomo & similibus in moderata dosi, & applicatur regioni stomachi, tanquam egregium in vomitu remedium: Eadem crusta panis applicatur eodem modo regioni umbilicali in diarrhœis & similibus intestinorum affectibus: In gravidis pro roborando fœtu recipitur talis crusta panis tosta, vel quod videtur quibusdam convenientius, panis mellitus irroratur cum aqua vitæ mulierum, vel cum balsamo embryonum, qui etiam est instar aquæ vitæ, adspergitur postmodum cum pulvere nucis moschatæ, antophyllorum, macis, &c. & applicatur umbilico pro roborando fœtu, idque cum felici successu.

MORELLUS etiam facit mentionem Cataplasmatis ex mica panis albi cocta in lacte; cui postmodum additus crocus & similia. Hoc Cataplasma est quasi generale & usitatissimum in quibuscunque doloribus compescendis: potest addi pro ratione circumstantiarum tantillum florum sambuci, qui sunt anodyni, item florum verbasci; sed tamen sæpius in genere præscribitur ita;
℞. *Micæ panis albi* ℔ß.
Cum s. q. *lactis* fiat *Cataplasma*,
cui adde
Olei chamom. ℥ß.
Vitell. ovi no. ii.
Croci Orient. ℥ii.
D. S.
Cataplasma contra dolores.

Cataplasma anodynum in dolore podagrico:
℞. *Medull. panis tritic.* ℥iii.
Pulv. rad. althææ ℥i.
Flor. chamom.
Farin. fabar.
Semin. fœnu Græci,
Lini an. ℥iii.
Coqu. in s. q. *lactis* ad consistentiam pultis:
adde
Unguent. anod. ℥i.
Balsam. sapon. ℥ii.
Vitell. ov. no. j.
Misc. pro *Cataplasmate*,
S.
Cataplasma dolores cohibens.

Interdum *soli pulveres excipiuntur* conveniente *liquore*, & fit *Cataplasma*; v. g. sit

Cataplasma ad Tumorem testium oriundum ex contusione:
℞. *Farin. fabar.* ℥iii.
Pulv. sem. cumin. ℥iß. ad ℥ii.
Coqu. in s. q. *Poscæ* seu *Oxycrati*, id est *Misturæ ex part. i. aceti & p. iii. aquæ*:
Mistis adde
Lithargyrii pulveris. ℥ß.
Misc. f. *Cataplasma*,
S.
Cataplasma resolvens.

Mentionem etiam facit MORELLUS modi, quando pulveres adstringentes excipiuntur albumine ovi & applicantur: id quod fit, ubi opus est, ut sistatur hæmorrhagia, ut impediatur nimius humorum affluxus in recentibus vulneribus, rupturis, fracturis, &c. ubi solent Chirurgi, perperam tamen, applicare tale Cataplasma cum liquore acri, aceto, vino austero, vel etiam aqua simplici frigida, idque, uti dicunt, pro repulsione, ne nimis affluat sanguis: maledicta methodus! Sit e. g.

Cataplasma ad hæmorrhagiam narium:
℞. *Argillæ ustæ scilicet calcin. ex furn. pistor.* v. g. extractæ M. ii.
Aceti acerr. q. s.
Commixta redigantur in formam Cataplasmatis.
D. S.
Cataplasma externum.
Frigidè immediatè fronti & temporibus ac nuchæ cum linteo applicatur.

Imò ipsa interdum Ingredientia propria sub consistentia aut mixtione mutua in Cataplasmatis formam coeunt, citra aliud artificium, succulenta scilicet plus minus si fuerint: e. g. sit

Cataplasma contra Tumores serosos & Hydropes particulares:
℞. *Cochlear. cum suis testis contusarum* ℔i.
Pulv. sem. carv. ℥iii.
Sterc. caprill. ℥iv.
M. & si opus cum s. q. *vini* aut *poscæ* redigantur ad consistentiam *Cataplasmatis*, quod tepidè imponendum est, in resolvendis tumoribus efficacissimum.

Cataplasma pro renibus vel vesica *in suppressione urinæ*:
℞. *Cepar. alb. crud.* no. vi.
Allii no. iv.
Contusis in mortario adde
Pingued. anserin. q. s.
Olei scorpion parum
M. pro *Cataplasmate*, adspergendo aliquot guttis *olei destillati Juniperi*.
D. S.
Cataplasma diureticum.

Pertinet huc stercus vaccinum, quod recens ceu singulare anodynum Cataplasmatis forma imponitur, v. g. podagra dolentibus; succurrit pariter aliis doloribus ac tumoribus, præsertim cuivis dolori inflammatorio, vel solum, vel cum oleo rosarum impositum: sic stercus suillum cum aqua fervida subactum, & abdomini instar Cataplasmatis insternitur, egregio successu sub nimio mensium fluxu. Cataplasma ex fimo equino in vino cocto, vel succus ejus cum mica panis, secretum est contrà gangrænam: Conf. *Cataplasma compositum Barbette Chir. l. 1. cap. 14.*

Sic quoque ex stercore caprillo, cocto in posca, vel etiam subacto in urina pueri, fit potens Cataplasma discussivuum pro discutiendis flatibus, & resolvendis tumoribus. Pro discussione imprimis conveniunt Cataplasmata ex stercoribus in tumoribus pedum œdematosis, in quibus stercora coquuntur in urina propria, & miscentur pro Cataplasmate; item in tumoribus scroti, qui non sunt rari.

Fermentum quoque solum Modernis sæpè corpus cataplasmatum extemporaneum subministrat, additis aliis appropriatis, pro usu partium internarum destinatur. Modus hic valdè est proficuus in quamplurimis morbis: sic v. g. in nimio singultu, in nimio vomitu & cholera, ex stomachi affectibus, est Cataplasma, factum ex fermento cum pulveribus appropriatis, & applicatum externè regioni stomachi, quod convenienter applicatur cuiuscunque sexus & conditionis personis. Si gravidas vexet vomitus in ultimis mensibus, quod

quod non fit raro, usitatissimè & cum fructu applicatur istiusmodi Cataplasma. Compositio est talis:

℞. *Fermenti acerrimi* ℥iij.
Pulv. menth. crisp. ℥j.
Pulv. flor. cham.
Zedoar. an. ℥ß.
Baccar. iunip. ℥iij.
Lauri ℥iß.
Aceti flor. tunicæ, vel *sambuci* q. s.
M. F. *Cataplasma*, irrorandum cum
Olei destill. cumini,
Carvi,
Chamom.
Zedoar. an. gtt. vj.

Applicetur externè, estque egregium in istis affectibus stomachi.

In affectibus ventriculi plurimis laudatur cataplasma ex fermento cum aromatibus, ad imitationem MYNSICHTII *Armam. Sect.* 37. *p.* 520. *&* 524.

Aliud *Cataplasma stomachale* polychrestum:

℞. *Ferment. acerrim.* ℥iiij.
Herb. menth. ℥j.
Zedoar. ℥ß.
Sem. anisi,
Cumin.
Fœnic. an. ℥iij.
Aceti rosac. q. s.
F. l. a. *Cataplasma*: irroretur aliquot guttis
Olei destillati macis & caryophyll.
D. S.
Cataplasma stomachale adstringens.

Sic notum est, quod fiat cataplasma convenientissimum ex fermento cum succino applicandum sincipiti in catarrhis, quos vocant falsò, suffocativis, utut hæc praxis sit valdè ridicula. Sit tamen, quicquid sit, sequens Cataplasma potest præscribi:

℞. *Ferment. vet.* ℥vj.
Succin. prap. ℥j.
Aceti destill. parum
Misc. F. *Cataplasma*.

Applicetur suturæ coronali cum linteo.

Simile *Cataplasma*, cujus basis est fermentum, applicatur commodissimè plantis pedum in deliriis, cephalalgiis & vigiliis nimiis febrium ardentium, & in specie malignarum, quod multùm commendatur, & aliquoties ego ejus usum felicem vidi:

℞. *Ferment. acerr.*
Fol. rutæ rec. an. M. ii.
Rad. raph. no. ij.
Sal. comm. M. j.
Aceti rutac. q. s.
F. l. a. *Cataplasma*.

Applicetur plantis pedum; si exsiccatum fuerit, de novo applicandum. Mira certè præstat in prædictis morbis.

Loco foliorum rutæ possunt sumi *folia sedi seu semperuiui maioris*; & quoniam raphanus malè olet, potest omitti, & in maiori dosi recipi folia *semperviui & rutæ*: nihilominùs valdè conveniens, si admisceatur raphanus.

Hi sunt modi, quibus fiunt cataplasmata: exactiùs hæc qui cupit, videat MORELLUM.

Puls, quam MORELLUS habet, est eadem cum Cataplasmate, propterea præscriptio eius etiam erit eadem.

Sed, quandiu hæc omnia probè calent, res benè habet; simulac verò parum intepuerint, offenditur tactus & cutis, unde nil emolumenti: expertus hæc loquor. Sanè eædem difficultates, quas supra circa epithematum usum insinuavi, premunt pariter sæpiùs & fotus humidos & cataplasmata: Siquidem hæc tumoribus, præsertim calidis applicata, necessariò ex allegata causa pororum constipationi occasionem præbent, & transpirationem in iisdem adeò necessariam impediunt, repellunt, & nervosiori loco gangrænam citiùs accersunt, &c.

Cataplasmata Vesicatoria huc pertinent, quorum loco Veteres sæpiùs usurpabant Sinapismos, ita dictos à basi, quæ fuit semen sinapi: permiscetur cum pulvere ficuum, & applicatur. Nam notum est, quod omnia simplicia, quæ constant sale valdè volatili & acri, ut est semen sinapi, ranunculus, flammula, pyrethrum, zingiber, euphorbium, &c. extrinsecùs admota, cuti soleant inducere & excitare ingentem ruborem, & ita facere magis quandam attractionem: ubi ergo opus fuit hac attractione, Veteres applicarunt Sinapismum.

Moderni loco eorum adhibent Vesicatoria, quæ sunt fortiora Sinapismis, & fiunt ex basi cantharidum, ratione quarum excitantur successiuè vesicæ, modò citiùs, modò tardiùs, prout vel copiosiores vel pauciores sunt cantharides; & prout ingredientia permista magis vel minùs sale volatili, cantharidum acre causticum corrigunt.

Applicantur talia Vesicatoria ad magnitudinem thaleri variis in locis, v. g. carpis manuum in statu febrium malignarum & ardentium apud Italos; item tibiis, item temporibus, pone aures, ubi erumpere solent parotides, non sine successu felici ad promovendam expulsionem malignitatis; quoniam rarò usurpant Sudorifera: In arthritide, malo Ischiadico & similibus morbis, à lympha acida oriundis, conducunt optimè pro evacuanda tali lympha, & impediendo motu ad articulos: in specie ad affectus capitis multum conducunt tales vesiculæ, si nuchæ applicentur in soporosis affectibus, in appoplexia & vertigine, & in specie in affectibus oculorum optimè conveniunt vesicæ in nucha excitatæ. Vlteriùs in tumoribus aperiendis, imprimis malignis, in bubonibus & anthracibus, commodissimè tales vesiculæ excitari solent, ne materia venenosa introrsum versus regurgitet, & ita cum præsenti ægri periculo repellatur. Applicata ita Vesicatoria ex cantharidibus parata, penetrant sensim sensimque sale suo volatili, & partem quasi adurunt, ut elevetur in vesicas, aquâ limpidâ plenas. Quod si in morbis periculosis ex applicatis his Vesicatoriis nulla sequatur operatio, nullaque excitetur vesica, certissima expectanda est mors: hinc etiam in corporibus mortuis etiam fortissima Vesicatoria applicata, vesicam nullam excitant; unde in ægro, si non operentur, felicissima expectanda est ad mortem curatio.

Præscribuntur vel sub forma Emplastri, vel sub forma Cataplasmatis: Vsitatiùs usurpantur sub forma Cataplasmatis cum fermento, sed malè; Communissimus tamen Chirugorum mos est: unde ut præscribendi ratio constet:

℞. *Fermenti acerrimi* ℥j.
Canthurid. ablatis alis & capitib. ℨij.
Cum s. q. *Aquæ vitæ*, vel, ut alii faciunt, *aceti* malaxentur invicem,
S.
Cataplasma vesicatorium.

Dehinc quantitate magni Imperialis ad crassitem medii digiti applicetur loco, ubi excitari debet vesica.

His ipsis interdum pro stimulo solet addi pulvis euphorbii & sinapi cum pauco aceto destillato.

Modus præscribendi est talis:

℞. *Ferment. Vet.* ℥ij. vel ℥ß (plus minus pro varietate scopi)
Sem. sinapi pulv. ℨj.
Canthard. ablatis alis & capit. gr. jv.
Cum pauco aceto destillato fiat *Cataplasma*, S.
Vt ante.

In corporibus crassioribus & robustioribus, in lethargo, aliisque affectibus soporosis & comatosis fortiùs agendum, & fortiora præscribenda Vesicatoria.

℞. *Ferment. acerr.* ℥ß.
Pulv. castor.
Canthar. an ℈i.
Euphorbii gr. xij.
F. *Cataplasma* in quantitate Thaleri,
S.
Vt antea.

Applicatur nuchæ in lethargo & similibus affectibus soporosis, quoniam ibi opus est, ut concitetur dolor, ut evigilet æger: sin verò sint lenia, & non excitentur vesicæ cum dolore, tunc sine fructu applicantur.

Minus tamen commodè fiunt cum fermento; quia

(1.) Vis canthardium in sale volatili acerrimo consistit, quæ per addita acida in fermento & aceto obtunditur.
(2.) Non adhæret fortiter parti, sed modò huc, modò illuc fluctuat, loco vesicæ sparsæ excitantur pustulæ.

Præfero igitur Emplastra Vesicatoria: Interim & aliud Cataplasma vesicatorium fieri solet, beneficio micæ panis, vel pulpæ ficuum, quæ subigenda cum cantharidibus. Præscribitur hoc modo:

℞. *Pulpæ ficuum* ℥ß
Cantharid. ablatis alis & capit. ℨij.
Subigantur cum spiritu vini pro *Cataplasmate*:
D. S.
Vt supra.

Quando applicatum est Vesicatorium, tunc excitatur vesica, quæ excitata aperitur acu, & evacuetur humor contentus, & ne citò denuò exsiccentur vesicæ aut consolidentur, applicatur folium brassicæ rubræ leviter torrefactum, & mirabile est, quantum soleat elicere continuò humorem, qua instar fontanellorum evacuant. Hæc folia brassicæ, quandiu manent applicata, vesica manet aperta, illis verò remotis, consolidatur: nam sola cuticula seu epidermis separata est à cute. Tales vesicæ sunt quasi succedaneum fontanellorum, & quasi fontanella parva, quoniam pura lympha, seu serum exit.

Sinapismi in desuetudinem abierunt, quos loco vesicatoriorum usurparunt Veteres in affectibus oculorum, in specie in lippitudine, inflammatione, & similibus oculorum affectibus, in corpore delicatulo: Nam corpora dura ferunt fortiora, delicatula non item: unde in robu-

in robustioribus semper miscendi cum fermento vel pulpa ficuum cantharides, in delicatulis saltem è contra methodo Veterum in solo sinapi subsistitur: e. g. sit

Cataplasma rubificans contra dolorem sincipitis insignem, sæpius recurrentem, cum gravi oculorum dolore, occipiti seu nuchæ applicandum:

♃. *Ferment. acerrim.* ℥i.
Succin. ʒii.
Sem. sinapi flaui contus. ℥ß. ad ʒvj.

Cum l. q. spiritus vini f. l. a. *Cataplasma nuchæ applicandum.*

D. S.

Cataplasma externum.

Possunt, si opus est, seminis erucæ ʒij. adhuc pro stimulo addi.

CAP. V.

DE

INVNCTIONIBVS VARIIS, LINIMENTIS, ET EMPLASTRIS.

Ultimum Caput generale præscriptionum Externa saltem subministrat, illa quæ inunguntur, & unguinosa & glutinosa consistentia partibus externis adhærent, ex oleosis præprimis, hisque cognatis subiectis sulphureis parata, cum terebinthina & cera, similive corpore excepta; vel ex mucilaginosis cum melle composita, sive tenuius sub forma linimenti, vel spissius sub forma unguenti, siue crassissimum in emplastro vel Cerato illud velimus. Paucissima enim talia sunt, quorum internus etiam sit usus, ut unguentum rubrum potabile, *Balsamus fœniculi* HORSTII, *Observ. l. 2. Observ. 42. pag. 109. & l. 11. Observ. 22. pag.* 558. Sed hæc particularia & planè singularia nos non rememorantur. Omnium externarum Inunctionum Ingredientia sunt primaria Olea ceu basis, & Cera, ceu id, quod corpus & consistentiam largitur. Olea sunt nunc destillata, nunc expressa, & cum his parata olea infusa vel incocta. His posterioribus accedunt ferè in consistentia tanquam analoga, seu congenera, & plus minus miscibilia, butyra, axungiæ & pinguedines, seva, medullæ animalium, mucilagines, fella, resinæ molliores, sapones, ut plurimum facili igne liquabilia, & olei instar applicabilia. Ceræ verò respondet colophonia, omnesresinæ spissiores, ut pix, mastix, benzoe, &c. gummata: quorum plurima amphibia videntur, dum & in aere & in aqua viunt, seu oleosis ac aquosis menstruis solubilia existunt, quod ex mistione duplicis substantiæ gummosæ cum incluso copioso nucleo resinoso accidit; tamen ob consistentiam & proprietates, respectu ignis & nostri ad ceram referuntur, ut galbanum, ammoniacum, bdellium, myrrha, non secus ac aliæ resinæ spissæ, ut pix quævis &c. Terebinthina medio intercedit loco, & præter hoc, quod ob vires suas in vulneribus & ulceribus egregias, ob quas meritò *Balsamum Europæum* seu *Septentrionale* audit, valdoperè consolidans, & quacumque corruptionem & alterationem arcens, polychresta sit, utrisque & oleosis & cereis subiectis sociabile existit; adeò ut gummatis & reliquis uniendis optimè inserviat: ut taceam resinam hanc & copiosum subministrare oleum, ceram duriusculam, & quasi picem pariter suggerere. Vinculi ergò instar hæc interdum considerari, interdum, ubi ingredientis primarii vice defungitur, ad olea referri debet.

Ordinaria & potiora hæc Inunctionum sunt Ingredientia, quibus extra ordinem non rarò penitus supervacaneè alia adduntur: ut pulveres varii pro varietate scopi, primariò metallici & minerales, ceu adiuuantia, & maximè ex saturno vel ex venere; notum enim est, quod eadem promptè ad se alliciant acidum: Sic v. g. ex plumbo qui ingrediuntur pulveres, sunt plumbum ustum, cerussa, saccharum Saturni, minium, lithargirium, &c. Ex ære sunt imprimis viride æris egregiè detergens & abstergens ulcera maligna & putrida; Unde unguentum Ægyptiacum, cuius basis est viride æris, commune est refugium Chirurgorum in ulceribus cacoethicis, & in imminente iam gangræna: item æs ustum, tutia, & pompholyx; quò pertinet etiam lapis calaminaris, qui lapis, & ex eo paratum emplastrum, egregium est in consolidandis & incarnandis ulceribus & vulneribus.

Post mineralia, & pulveres Vegetabilium Inunctiones ingrediuntur; cautè autem pulveres sunt admiscendi, quia inviscantur propter oleosa, ut parum vel nihil de suis virtutibus possint exercere.

Propterea magis consultum est ex Modernorum methodo, qui tantum miscent ea, quæ sunt miscibilia, & promptè unibilia, omissis, vel parcè admistis iis, quæ sunt sicciora, & pulverisabilia: propterea miscent terebinthinam cum oleis, & addunt gummata ac similia, quorum vis in unum conspirans elegantissimum dat unguentum. Non rarò etiam succi Vegetabilium, sive expressione, sive decoctione parati, unguenta & Emplastra ingrediuntur; quò & acetum pertinet, tamdiu ob aquei cum oleoso compatibilitatem coquendi, donec, quicquid fuerit aquei, exhalaverit, & ita mutuò se iungant partes succulentæ cum pinguibus, & fiunt Emplastra & unguenta valdè efficacia & penetrantia.

Tandem & mel, concretum ob particularem texturam, respectu hactenus recensitorum, sui generis oleosum in recessu, aquosum tamen & gummosum in superficie, ob id vegetabilium succis optimè sociabile. Sæpius ingreditur Vnguenta, quæ usurpantur ad mundificanda ulcera, quoniam potenter detergit & abstergit sordes. Mucilagines denique Vegetabilium quorundam, quæ & cum butyro animalium Linimenta & Unguenta ingrediuntur, adeoque olea vegetabilium hoc in passu analoga ferè habentur.

Miscentur hæc ingredientia vel sine, vel cum igne: sine igne simpliciter per tritum, species cum oleo in mortario subigendo, sensim oleum affundendo, & ita tritum continuando, donec debitam consistentiam acquisiverint, quod nutritum aliàs dicitur, & in Emplastro triapharmaco Mesue locum invenit; cum igne, oleo & ceræ, invicem liquatis, alia addendo, miscendo, interdum etiam, ubi opus est, colando, cuius exempla passim prostant. Imò non pauci sunt, qui destillant res destillandas in oleum, & hisoleis destillatis postmodum infundunt Vegetabilia sicciora, digerunt, & tandem filtrant, post cum terebinthina (quæ est quasi basis emplastrorum & unguentorum Chirurgicorum) & cera redigunt in Emplastra & Vnguenta valdè convenientia in usu Chirurgico in morbis externis. Et tales Misturæ posteriores vocantur Balsama Vnguentaria & Vulneraria: Nam, quò magis & meliùs sese ineunt ingredientia emplastrorum & unguentorum, eò meliorem & efficaciorem habent usum.

Ratione consistentiæ sunt triplicia: vel Linimenta, vel Vnguenta, vel Emplastra; prout enim iam variat ingredientium horum proportio, etiam coalescens inde variat inunctio. Dum oleosa sola, aut si illorum ℥j. ceræ ʒj. pulverum ℥ß. miscentur, *Linimentum* dicitur: dum verò ℥j. adduntur ceræ ʒij. & pulv. ʒj. coeunt in consistiam *unguenti*: in *Ceratis* præeminet cera, ita, ut ceræ ℥iß. olei ℥j. pulueris ʒiß. ad ʒij. coeant: Sin verò olei & ceræ an. ℥j. pulveris ℥ß. in genere misceantur, Emplastrum habebitur, cui tantum non omni terebinthina proportione moderata solet addi: Vid. MORELLUS qui satis est clarus, ut non opus sit, multa addere. Quod si emplastro liquefacto immergatur linteum cuiuscunque figuræ, ita, ut utrinque eodem obducatur, *Sparadrapum* dicitur. Vno nomine: magna hìc de re exili fabula: promptè enim ex unguento *Linimentum*; ex vtroque additione ceræ *Ceratum*; hinc cum terebinthina *Emplastrum*; & ex hoc per copiam olei *Vnguentum* fieri potest. Quantò plus enim accipitur ceræ, tantò crassiorem habent consistentiam, & erit Emplastrum vel Cerotum; ubi verò minus accipitur ceræ, mistura erit mollior instar unguenti. Quod si pix baleos locum occupet in emplastro, egregiè hinc penetrante & resolvente, *Picatio*, item *Dropax*, appellatur.

Quoad *Linimenta*: ita dicuntur ab illinendo, quoniam illinuntur parti, atque dum ita illinuntur, suo fotu aut illitu confortant vel alterant partem; hinc facilè patet, in quanam consistentia sint præscribenda: gaudent nimirum consistentia fluidiore, & saltem ex oleis ut plurimum constare solent. Pro varietate autem oleorum nomina eorum rursus variant: olea enim destillata vel seorsim parata iunguntur, vel inuicem destillata sub univoco liquore usurpantur, & imprimis tunc Balsamorum nomine veniunt, sive in olei liquidi forma, siue cum corpore pro balsamo excepta, in Linimenti consistentia applicentur.

Corpus pro balsamo usitatius est oleum nucistæ, partim, ut eius quasi amplexu retineatur vis oleorum aromaticorum volatilis, nimis promptè exhalans, & ut hoc modo coercita sine virium iactura persistere queant, partim, ne olea destillata acrimonia sua pruritum, pustulas, ardorem, &c. excitent.

Modus præscribendi ex sequent. formulis clarior erit.

Sit ergo

Balsamus Stomachicus,

præscribendus in vomitu & diarrhœa:

♃. *Olei nuc. mosch. expr.* ʒij.
Bals. Peruv. ʒj.
Olei destillat. mac. ℈ß.

M. D. S.

Balsamus stomachicus.

Omnia enim sunt penetrantia.

Item alio modo:

♃. *Balsam. Peruv.* ʒj.
Olei destillat. anis,
Fænic.
Macis an. ℈ß.
Caryoph. gtt. v.
Cinnam. gtt. ij.
Corp. pro balsamo q. s.

M. S.

Balsamus stomachicus contra flatus.

Item:

♃. *Olei express. nucistæ* ʒij.
Destillat. anis,
Macis an. ℈ß.
Caryoph.
Cinnam. an. ℈ß.

M. S.

Balsa-

Balsamus stomachicus.

♃. *Olei destillat. mastich.* ʒij.
Macis ℈j.
Caryoph.
Cinnam. an. ℈ß.

Excip. cum s. q. *olei express. nuc. mosch.* pro *Balsamo.*

S.

Ut antè.

♃. *Olei destillat. bacc. iunip.* ʒj.
Menth. ʒß.
Macis,
Caryoph. an. ℈ß.
Cinnam. gtt. v.

Cum s. q. *olei nucistæ* misc. pro Balsamo.

S.

Ut antè.

Inungitur talis Balsamus sine ullo alio apparatu regioni ventriculi, præsertim isti, quam scrobiculum cordis vulgò appellant, & latere probè calefacto desuper imposito, vis penetrativa oleorum destillatorum animatur, ut aperiantur pori, laxentur fibræ, & meatus anteà ferè occlusi, fiant admodum patuli & aperti; Atque ita externa spirituosa & oleosa, quò eò citiùs & potentiùs interiora versus penetrent: Vid. MAJOR *in Script. de Inunct. ventriculi.* Non est particularum volatilium harum interior penetratio de nihilo. Memini aliquando, ex tali balsamo applicato, ob crebriorem vomitum, ægrum à me interrogatum, cujus qualitatis & saporis sint ista rejecta, respondisse, percipere se in iisdem eundem saporem, qualem odorem ex Linimento applicato aliàs perciperet.

Balsamus Cephalicus Apoplecticus:

♃. *Petrol. albi* ʒii.
Olei destillat. succin. ʒj.
Lavend.
Major.
Spicæ an. ℈j.

Misc. cum vel *sine corpore*, vel *cum eo oleo* nempè *nucistæ expresso.*

S.

Balsamus cephalicus.

Balsamus Carminativus:

♃. *Olei anethi,*
Chamom. an. ʒii.
Destill. anisi,
Carvi vel *cumini,*
Bacc. lauri an. ℈j.

Cum s. q. *olei express. nucist.*

F. *Balsamus:* S.

Balsamus contra flatus.

Vel cum s. q. *cera* aut *emplastri de baccis lauri* F. *Unguentum.* Quibus si addatur *tacamahaca*, cum s. q. *terebinthinæ malaxata*, fit *Emplastrum* inducendum super alutam:

D. S.

Emplastrum contra flatus.

Balsamum præservans manus & pedes à læsione frigoris externi:

♃. *Olei express. rapar.* ℥j.
Destillat. terebinth. ʒß.
Corp. pro balsamo q. s.

M. S.

Vel

♃. *Olei express. sem. rapar.* ʒß.
Petræ alb. ʒii.
Destillat. succin. ʒi.
Terebinth. ʒß.

Cum s. q. *corp. pro Bals.*

Misc.

Balsamum Vulnerarium:

♃. *Olei hyper.* ʒj.
Momord. ʒß.
Bals. sulphuris ʒiii.
Olei express. nucistæ q. s. pro incorporatione.

S.

Balsamum Vulnerarium.

Olea quandoque absolutè præscribuntur pro Linimentis, & tunc vocantur olea,

S.

Olea externa.

Intelliguntur olea per infusionem & decoctionem parata.

Pro Linimentis porrò olea & expressa & Decocta simul junguntur cum oleis destillatis, quorum tripla vel quadrupla respectu illorum sufficit proportio; quoniam olea destillata sunt penetrantissima, olea infusa sunt inertia, olea expressa mediæ naturæ: v. g. sit præscribendum

Oleum contra lumbricos infantum:

♃. *Olei express. amygd. amar.*
Diacolocynth.
Destillat. absinth. ℈j.

M. D. S.

Oleum externum contra vermes.

Vel cum s. q. *Ceræ*

F. *Linimentum*, S.

Linimentum contra vermes.

Oleum seu Linimentum somniferum:

♃. *Olei express. sem. papau. alb.* ʒij.
Hyoscyam. ʒß.

M. D. S.

Linimentum somniferum.

Linimentum in Gravedine, & obstructione narium:

♃. *Olei Irin.*
Nicotian. an. ʒj.
Destillat. maior. ℈ß.

M. S.

Linimentum in obstructione narium.

Vel

♃. *Olei Irin.*
Nicotian. an. ʒj.
Express. nigellæ ʒß.
Destillat. anisi,
Major. an. gtt. ii.

M. f. *Linimentum.*

S.

Ut antè.

Quo nares crebriùs internè inunguntur.

Linimenta spissiora communiter ingrediuntur axungiæ & pinguedines animalium: e. g. sit

Linimentum Antipleuriticum;

♃. *Pingued. muris mont.*
Olei chamom. an. ℥j.
Amygdal. dulc.
Sev. hirc. an. ʒß.
Olei destillat. terebinth. ʒiij.

M. D. S.

Linimentum antipleuriticum.

Vel

Misce c. s. q. Ceræ, f. Unguentum,

S.

Ut antè.

Linimentum Carminativum:

♃. *Olei anethi,*
Chamom. an. ʒii.
Destillat. anisi,
Carvi,
Chamom.
Cumin. an. ℈i.

M. f. *Linimentum;*

Cum s. q. *ceræ* f. *Unguentum;*

Cum *corpore pro Balsamo*, F. *Balsamus;*

Cum *Tacamahaca* permista dant *Emplastrum,*

Linimentum discutiens in tumore ex contusione:

♃. *Olei chamom. per infus.* ʒß.
Express. amygd. amar. ʒij.
Anethi,
Destillat. cinnam.
Fœnic. an. ℈j. *ad* ℈ij.

Cum pauco *Ceræ* f. *Linimentum.*

S.

Linimentum discutiens.

Cæterum in compositione horum Linimentorum pro majore efficacia nonnunquam aliquid pulverum vel pulverisandorum solet admisceri, modò observetur, quod talia addenda in Linimentis sint penetrantia & subtilia, quoniam Linimenta debent penetrare, & proptereà subtilia & penetrantia eorum debent esse ingredientia, ne infarciantur pori, atque sic impetus olei & ejus penetratio impediatur; in tali enim casu ad ʒj. olei vix ʒß. pulverum potest admisceri.

Dabo e. g.

Linimentum in dolore pleuritico à me expertum in quadam pleuritica, quod tale est:

♃. *Pingued. muris mont.* ʒß.
Olei chamom. per infus. ʒij.
Absinth. ʒj.
Destill. cumin. ʒß. *ad* ʒiß.
Croci ℈ß. *ad* ℈j.
Camph. gr. v. *ad* ℈ß.

M. pro *Linimento*, S.

Linimentum antipleuriticum.

Hoc calidè illinendum repetitur aliquoties, semper imponendo laterem calefactum: camphora & crocus potenter penetrant.

Ad

Ad mucilagines & seva animalium etiam pertinet zibethum, quod non rarò etiam additur Linimentis ad sistendum dolorem, imprimis colicum: v. g. oleo nucis moschatæ expresso, oleo chamomillæ, vel oleo sambuci adduntur aliquot grana, estque sic præstantissimum remedium. Observetur autem, ut aliquot tantùm grana permisceantur aliquot drachmis, seu ℥ß. oleorum; quoniam est pretiosum, & valdè potens remedium.

Interdum unguenta officinalia per olea appropriata diluta in forma Linimenti præscribuntur v. g. sit

Linimentum ad scabiem:

℞. *Ungvent. diapompholyg.* ℥j.
Olei Nicotian ʒß.
Bals. sulphuris ʒii.
M. f. *Liniment.*
S.
Unguentum.

Vel cum s. q. *ceræ* f. *unguent.*
S.
Unguentum mundificans.

Linimentum Carminativum:

℞. *Unguent.* Carminat. *Zuelf.* ℥j.
Olei destillat. 4 sem. calid. mai. an. ℈ii.
Caryoph.
Menthæ an. ℈i.
M. F. *Linimentum,*
S.
Linimentum contra dolores.

Linimentum pro dolore nephritico:

℞. *Unguent. dialth.* ʒi. ad ℥ß.
Olei amygd. dulc.
Lil. alb. an. ʒii. ad ℥ß.
Scorpion ʒiii.
Petr. alb. ʒiß.
Destillat. bacc. iunip. ʒß.
M. D. S.
Linimentum pro dolore nephritico.

Illinatur regioni lumbari contra torturam & dolorem nephriticum. Posset quoque addi oleum papaveris expressum pro dolore sistendo, item aliquot grana laudani opiati, quæ & ipsa sistunt.

Vel

℞. *Unguent. dialth.* ℥j.
Petrol. albi ʒvj.
M. F. *Linimentum.*

Item

℞. *Unguent. popul.* ℥j.
Olei scorpion. ʒj.
M. F. *Linimentum.*

Linimentum contra gravedinem & narium obstructionem:

℞. *Unguent. rosat.* ℥ß.
Ol. destillat. lavend.
Majoranæ,
Rorism
Spicæ an. gtt. v.
M. F. *Linimentum.*
S.
Linimentum nares aperiens.

Linimentum anodynum pro cephalalgia:

℞. *Unguent. rosac.* ℥ß.
Ol. express. sem. papav. alb. ʒii.
Nucistæ ʒj.
Sem. hyoscyam. ʒß.
M. F. *Linimentum.*

Interdum alia, modò sub mistione debitam consistentiam acquirant, in Linimenti forma præscribuntur.

Linimentum ad pediculos:

℞. *Pulv. coccul. de Levante,*
vel
Rad. gent. ʒß.
Helleb. alb. ʒß.
Cum *ol. Nicotian.* f. *Linimentum.*

Irrorentur sub mistione aliquot guttis *olei destillati spicæ,*
F. *Linimentum,*
S.
Linimentum contra pediculos.

Vel

Linimentum in tinea capitis & ad pediculos:

℞. *Sal. tartar. per deliq. resol* ʒiij.
Ol amygd. dulc. et. expr. q. s.
pro consistentia *Linimenti* adde
Olei destillati spicæ ʒß.
Misc.
S.
Unguentum mundificans.

Linimentum contra lumbricos.

℞. *Aloes hepat.* ʒii.
Myrrh. elect. ℈j. ʒß. ad ℈ii.
Cum s. q. *fellis tauri* plùs minus inspissati subacta,
S.
Linimentum contra lumbricos.

Frustulo vesicæ bubulæ vel suillæ palmæ magnitudine superinducitur, & ita umbilico applicatur, relinquendo, quamdiu adhæret.

Linimentum purgans:

℞. *Elaterii* ʒiii.
Scammon. ʒiß.
Extract. trochisc. alband. ʒj.
Cum s. q. *ol. diacolocynth.* probè subacta redigantur in consistentiam *Linimenti.*

Vel

Cum s. q. *axungiæ porcinæ vel hircin.* f. *unguentum.*
D. S.
Unguentum laxativum.

Illinitur abdomini, & regioni umbilicali od aperiendam alvum.

Vel *pro purgatione infantum:*

℞. *Aloes* ʒii.
Scamm. ℈j.
Fell. tauri inspiss. ʒj.
Butyri rec. q. s.

Hæc umbilico illinantur sub forma *Linimenti.*

Consistentia si sit spissa, vocatur

UNGUENTUM.

Quod attinet præscribendi modum: cùm hæc majoris subinde sint apparatus, ac tardiùs ob id perficiantur, ordinariò recipitur vel unguentum officinale quoddam, vel additur oleis corpus pro debita consistentia.

Dabo exemplum: sit præscribendum
Unguentum emolliens & anodynum,
tunc sumo unguentum officinale, & præscribo hoc modo:

℞. *Unguent. alabastrin.*
Dialth. an. ʒii.
Ol. express. papav.
Destillati anethi an. ℈j.
Cum s. q. *ceræ* F. *Unguentum,*
S.
Unguentum emolliens contra dolore

Unguentum anodynum in cephalalgia:

℞. *Unguent. alabastrin.* ʒß.
Medull. crur vitul. ʒii.
Ol. express. papav. alb. ʒi.
Hyosc. ℈ß.
Cum s. q. *ceræ* f. l. a. *unguentum.*
S.
Unguentum dolores sedans.

Aliud *unguentum in dolore capitis febrili:*

℞. *Unguent. alabastr.* ʒiii.
Philon. Roman. ʒß.
Ol. express. nucist. gr. ix.
M. F. *Unguentum.*
S.
Unguentum somniferum.

Unguentum ad scabiem:

℞. *Unguent. enul.* ℥j. ad ℥iß.
vel
Unguent. enul. & diapompbol. an. ʒß. ad ʒvj.
Flor. sulphuris ʒiii. ad ʒß.
Cum s. q. *ol. Nicotian.* f. *unguentum.*
S.
Unguentum ad scabiem.

Ne verò ob pulveres adeò spissum fiat, addi poterit *oleum tartari per deliquium,* quod ob sal alcali radicitùs extirpat scabiem. Quod si loco sulphuris, & sociandi ipsi semper alcalisati, recipiatur *Mercurius dulcis* à ʒj. ad ʒii. vel ʒiii. iisdem & longè pluribus usibus in affectibus cutaneis hoc ipsum inserviet.

Utrinque saltem articulationi crurum circa genua & poplitem, ac brachiorum, circa cubitum & carpum in graviore malo, etiam circa digitorum interstitia illinitur: idque saltem vesperi sub introitu lecti, partes à frigore benè muniendo, manè verò urinâ calidâ abluendo.

Unguentum alcalinum absorbens acidum in tinea capitis, & fugans simul pediculos:

℞. *Unguent. pedicul.* ʒii.
Sal. tartari ʒiß.
Ol. Nicotian. ʒvi.
M. F. *unguentum.*

Unguentum mundificans:

℞. *Succ. absinth.*
Apii an. ʒiv.

Mell.

Mell. rosat. col. ℥vi.
Ebulliant ad consumptionem aquositatis,
adde
Pulv. viridis æris ℥iß. cum *aceto squillit. probè subact.*
Myrrhæ ℥iii.
M. probè ad consistentiam *unguenti*.

Pertinet huc
Unguentum Fuscum Wurzii correctum:
℞. *Mellis depur.* ℔ß.
Extr. veron.
Plantag.
Chelidon. mai. an. ℥iii.
Extra solvantur in *aceto*, vel, quod meliùs, in *Phlegmate vitrioli*, & moderato igne continuò agitando inspissentur ad consistentiam debitam: circa finem
adde
Terræ vitriol. dulc. ℥ii.
Viridis æris ℥ii.
M. F. *unguentum*.

Unguentum contra ambustiones:
℞. *Cort. medii sambuci*,
Tiliæ an. M. ii.
Aquæ comm. ℔ii.
Digere calore moderato per duos dies, & noctes;
adde
Fimi ovilli ℥i.
Crem. calc. viv. ℥ii.
Coqu. lentè ad consumptionem superfluæ humiditatis, traiiciantur per sacculum lineum fortiter,
adde
Mellis candidi q. s. pro consistentia *unguenti*,
S.
Unguentum contra ambustiones.

Elegans *unguentum magistrale contra ambusta* per frixionem in butyro, describit BARBETTE *lib. 3. Chirurg. cap. 6.*

Unguentum contra scorbutum oris & cognata symptomata:
℞. *Flor. balaust.*
Malv. arbor.
Pulv. rad. bistorta an. ℥i.
Myrrhæ elect.
Alum. usti an. ℈i. ad ℥ß.
Mellis rosat. q. s.
Melli ad ignem liquefacto calenti inspergantur sensim pulveres,
M. F. *unguentum*.

Illinuntur hoc ipso gingivæ bis vel ter de die, præsertim à pastu, deinde vino rubro vel alio simplici abluantur. Imò mel solum depuratum aut rosatum cum spiritu salis ad sufficientem acorem tinctum, ceu optimum Linimentum laudatur: Vid. DECKERS *Comment. in Barbett. Praxin lib. 3. cap. 3. pag.* 156. ubi de scorbuto: elegans ibi Linimentum contra scorbutum oris describit.

Unum adhuc moneo de unguentis in genere: non rarò permiscetur theriaca cum oleis vel cum unguentis appropriatis, idque imprimis in affectibus abdominis & stomachi, ubi opus est vel doloris sedatione, vel nimii motus inhibitione, uti est in vomitu & diarrhœa.

Exemplum sit hoc:
℞. *Theriac. Androm.* ℥ii.
Ol. express. nuc. mosch.
Bals. Peruv. an. ℥iß.
M. F. *unguentum*.
S.
Unguentum externum.

Contra odontalgiam & iunctam hemicraniam:
℞. *Theriac. Androm.*
Tacamah. pulveris. an. ℥ß.
Bals. Peruv. ℥i.
M. D. S.
Unguentum sedans.

Inducitur in mediocri consistentia super linteum, & applicatur universæ malæ dolenti. Quod si phlogosis quasi erisypelacea adsit, omissâ Tacamahacâ *salis absinthii* ad ℥i. cum *theriaca* ℥ß. vel ℥vi. subigi, & ita admoveri possunt.

Quinimò interdum sola Theriaca præcipitur inungenda, sed quoniam propter pulveres difficulter fit, propterea cum oleis fit unguentum. Tale unguentum valdè convenit in hypercatharsi, in cholera, & diarrhœa, in quibus illitum regioni stomachi vel scrobiculo cordis, valdoperè est conveniens.

EMPLASTRA

Tandem sequuntur, quæ tamen magistraliter præscribuntur componenda; quoniam multum temporis requiritur ad eorum præparationem, nisi in rarioribus casibus, quin ex officinali quadam massa vel sola, vel additis aliis ingredientibus, præscribuntur; ubi notetur:

1. *Malaxatio*.
2. *Usu patio*.
3. *Legitima forma*.

Quoad I. malaxantur, ut eò meliùs tractari possint; hinc propter spissitudinem subigi debent cum subiecto oleoso appropriato.

Quoad II. Emplastra talia non corio humano illinuntur, sed linteo crasso, Germ. *Parchent*, vel corio inducuntur, & ita cuti immediatè applicantur, si firmiter cohærere, & odor medicatus meliùs penetrare debet: sit minùs debent adhærere, ut in delicatioribus, quibus glutinositas cuti molesta est, imprimis, ubi adsunt pili in neutris, & quibus pruritus, pustulæ, excoriatio, phlogoses &c. per emplastra, præsertim, quæ gummata copiosiùs recipiunt, excitantur, sindone rubrâ obduci possunt. Mihi verò media placet via, ut saltem circa marginem ad latitudinem digiti transversi sindo assuatur, ut ita intentioni Medici therapevticæ, & cosmetices ægri studio satisfiat, utut suprà allegata incommoda minus hoc modo evitari queant, minus tamen defluere hoc modo molliora emplastra à partibus & faciliùs separari, quæ tenaciùs adhærent, solent: Calidis postmodum linteis vel lateribus operatio promoveatur.

Quoad III. Forma vel determinatur ex partis affectæ ratione, ut v. g. in forma scuti, vel alia applicentur, vel archetypus in charta simul transmittitur, ad cuius imitationem emplastrum alutæ inducendum; & tunc pro repetendo usu in sua massa præscribitur, sequenti modo:

Inducatur super alutam in forma transmissa, & obducatur sindone rubrâ:

Hoc est recipio chartam, quam incido in figuram & magnitudinem talem, qualem volo, ut ad magnitudinem talem fiat *Emplastrum*. V. g. sit præscribendum

Emplastrum contra cephalalgias inveteratas applicandum capiti:
℞. *Cerat. de beton.*
Pro bregm. usit. an. q. s.
Malax cum s. q. *Balsami Peruviani* & *oleo succini*: indue super *alutam*, & obduc *sindone rubra* in forma orbis medii,
S.
Emplastrum cephalicum.

Emplastrum contra dolorem cruris venereum:
℞. *Emplastr. Andr. ZWelferi* ℥i. vel ℥iß.
Sacchar. saturni ℥iii. vel ℥ß.
Malax. cum *oleo colocynthidis*, inducatur super *alutam* in forma oblonga,
S.
Emplastrum dolores sedans.
Vel
℞. *Emplastr. de ranis cum Mercurio* ℥i.
Polychresti Ludovici ℥iii.
Malaxetur cum s. q. *olei destillati ligni Guaiaci*,
S
Emplastrum discutiens:
Vel inducatur supra linteum crassum in forma quadrata, vel quadrata oblonga,
S.
Emplastrum dolores sedans.

Emplastrum pro splene dolente tumido:
℞. *Emplastr. de ranis cum duplo Mercurii*,
Splenet. usitat. an. q. s.
Malaxetur cum s. q. *olei destillati succini*, aut *Galbani Paracelsi*: inducatur super aluta in forma pro splene usitata,
S.
Emplastrum spleneticum.

Emplastrum contra dolorem & tumorem arthriticum:
℞. *Emplastr. diaphoret Mynsichtii* ℥iß.
Liquefactum malax. cum s. q. *olei Philosophorum*, aut potiùs cum *oleo destillato tartari fœtido*,
Theriacæ ℥i.
M. D. S.
Emplastrum.

Emplastrum saturninum polychrestum *in affectibus externis* ab acido oriundis:
℞. *Ceruss.*
Lithargyr.
Aceti vini,
Ol. comm. oliv. q. v.

Mista invicem stent aliquandiu in digestione crebriùs agitando, hinc calore blando sub continua agitatione inspiss. ad consistentiam emplastri, & dum liquidum adhuc erit, à crassamento superfluo in fundo removeatur:

Massa in vesica suilla oleo illita, asseruanda,

S.

Emplastrum refrigerans & discutiens.

Aliud:

♃. *Minii* vel *saturni calc.* q. v.

Ebull. in s. q. *acet. destill.* quod calidum ita misceatur cum *ol. amygdalarum dulcium*, vel *sem. raparum* vel *lini rec.* continuò agitando, & nutritu benè miscendo, fiat *unguentum*;

Cui adde circa finem

Campb. cum ol. simili subact. q. s.

Cum *cera* verò unà liquefacta,

F. *Emplastrum.*

Emplastrum stomachale contra cardialgiam:

♃. *Emplast. stomachal. de Lad. Cratonis.*

Tacamah. pulueris. an. q. s.

Liquefacta in mortario calido cum pistillo calido malax. cum s. q. *Bals. Peruv. & oleo nucistæ expresso*, vel *stomachali Cratonis*, induc super alutam in forma scuti stomachalis, irroretur *oleo destillato menthæ*,

S.

Emplastrum stomachale.

Aliud *contra cardialgiam Emplastrum Magistrale*, & ob id simplicius:

♃. *Tacamach.* vel *carannæ* ℥iß.

Balsam. Peruu. ʒß.

Malaxata probè inducantur supra *alutam* in forma scuti stomachalis, obduc *sindone rubra*.

S.

Emplastrum resoluens.

His adduntur interdum pulueres appropriati, ut *caryophylli, galanga, semen anisi*, &c.

Morello placuit singulare de scuto præscribere caput, utut hæc non sit peculiaris quædam formula medicamenti, sed tantùm cataplasma vel emplastrum, vel sacculus applicatus stomacho, sicut de Frontali sine necessitate factum fuit: Dicitur *scutum* à figura, applicatur ulteriùs circa scrobiculum cordis, ubi ad abdomen descendit gula, & residet stomachi orificium superius. Usitatissima Formula est emplastri, & præscribitur: *F. l. a. emplastrum in forma scuti stomachalis*; quale scutum stomachale interdum solet fieri rotundum, interdum verò, quod usitatius est, solet fieri quasi triangulare.

Experta sunt talia emplastra in cardialgia, anorexia, & similibus stomachi affectibus, quando quasi furibundus modò per lienteriam, modò per passionem cœliacam, modò per vomitum & choleram, expellit contenta.

Hic vel maximè notandum duco: quod talia remedia, imprimis applicanda stomacho, debeant esse suaveolentia & suauiter odora, propterea, quod stomachus admodum consoletur benè odoratis, adeò, ut hoc ipsum non sine cura inculcet HELMONTIUS *in suis scriptis*, qui refert: se aliquando contumacissimam & periculosissimam cardialgiam vidisse sedatam solummodò oleo quodam suaueolente; & hoc communis quoque testatur experientia, quod graueolentia non rarò soleant excitare nauseam; sicut è contrà nausea & vomitus per suaueolentia facilè compescitur. Inter quæ suaveolentia vel primum locum obtinet cinnamomum, cuius vel aqua vel oleum destillatum internè sumptum multùm solet corrigere & emendare stomachum. Externè verò oleum nucistæ, seu oleum nucis moschatæ expressum, oleum macis destillatum, oleum caryophyllorum, oleum cinnamomi, balsamus Peruvianus & similia suaueolentia, nunquam omittenda in affectibus stomachi: Nam sanè interdum vel odoretenus penetrare talia videntur & corrigere maximas exorbitantias in stomacho non rarò obvias.

Emplastrum ad dolorem dentium temporibus applicandum:

♃. *Mastich.*

Tacamah an. q. s.

Liquefacta induc supra *linteum sericeum* in forma rotunda Imperialis.

S.

Emplastrum dolores cohibens.

Emplastrum Spleneticum:

♃. *Emplastr. de cicut. usitat.*

Gum. ammon. in aceto solut. an. q. s.

Malax. cum s. q. *ol. capparum*, inducatur supra alutam in forma usitata emplastri splenetici.

S.

Emplastrum spleneticum.

Aliud *pro splene dolente*, *tumido* &c.

♃. *Emplastr. de ran. cum mercurio* ℥i.

Gum. ammoniac. cum aceto ad pultis consist. redact. ʒß.

Opii in aceto solut. & inspiss. ʒß.

Malaxetur cum s. q. *ol. destillat. bacc. juniper.* vel *Philos.*

F. *Emplastrum*, &c.

Emplastrum spleneticum in scirrho lienis:

♃. *Emplastr. de Melilot.*

Gum. ammon. in aceto quocunque solut. an. ℥vj.

Liquefactis inspergatur

Pulv. fulig. furni ʒß.

Misc. & malax. cum *ol. tartari destillato*: induc supra *alutam*,

F. *Emplastrum*

in forma usitata *pro splene*,

S.

Emplastrum spleneticum resoluens.

Emplastrum in affectibus capitis commendatum ab HOECHSTEDTERO, *Dec.* 9. *Cas.* 3. & 4. *pag.* 316. & 321.

♃. *Cerat. de beton.* ʒß.

Tacamah pulv. ℥vi.

Malax. cum *ol. maior.* & induc supra *alutam*.

Emplastrum ad passionem hystericam,

uel potiùs

Emplastrum contra convulsiones & spasmodicas contracturas partium neruosarum abdominis ex modernorum hypothesi:

♃. *Emplastr. Matric. de Galb. usit.* ℥i.

Galb. in aceto solut. ʒß.

Malax. cum. s. q. *olei castorei*, vel cum *oleo cheirino*, vel cum *oleo succini* & *Balsamo Peruviano*: inducatur supra *alutam* in forma orbis medii vel paulò ampliùs absque sindone: irroretur cum *oleo destillato succini*,

S.

Emplastrum matricale.

Applicetur umbilico.

Aliud *Magistrale*:

♃. *Galb. in vino vel aceto ad pultis consistent. liquefact.* ℥iß.

Extract. castor.

Croci an. ʒii.

Olei destillati spicę,

Succini an. ʒi.

M. in consistentiam *emplastri*: induc supra alutam, &c.

Sæpiùs adduntur gummata, quoniam sunt egregia in emplastris, dum incidunt & attenuant tumores.

Non rarò sola recipiuntur gummata, ut liquescant in mortario calido, & inducantur supra alutam, & fiat emplastrum: v. g. sit faciendum

Emplastrum emollitiuum contra scirrhos:

♃. *Gumm. ammoniac.*

Bdellii ℥i.

Resin. carann. ℥vi.

Subigantur in mortario calido, supra *alutam* inducatur in forma transmissa, vel inducatur suprà *alutam* in forma quadrata.

S.

Emplastrum emolliens.

Interdum istis gummatibus adduntur nonnulli pulueres, & ita fiunt emplastra extemporanea. Exemplum sit

Ceratum à me expertum *in Enterocele*, & *Epiplocele*, seu in *Herniis*:

♃. *Gum. carann.*

Sem. nasturt. an. q. v.

F. cum *terebinthina cocta ceratum* vel *emplastrum* in forma transmissa,

S.

Emplastrum salutiferum.

Tandem, quod rarò tamen fit, ex tempore possunt præscribi *ex pulueribus appropriatis*, qui excipiuntur *pice nauali*, additâ vel etiam omissâ *terebinthinâ*, quæ vocantur *Dropaces*, apud nos tamen non ampliùs usitati: Nihilominùs ut pateat formula, sit

Dropax contra Atrophiam, ex modernorum præscripto:

♃. *Pulv. pyrethr.* ʒiß.

Sem. sinap. ʒi.

Euphorb. ℈i.

Castor. ℈ß.

Pic. naual. q. s.

F. l. a. *Dropax*, applicandus calidè brachiis vel etiam pedibus in earum atrophia.

Exemplum *Dropacis* porrò subministrat

Emplastrum expertum *Poterii ex pice ad malum ischiadicum*, quod habet in *C.* 2. *cap.* 13. & *c.* 86. ad cuius imitationem

♃. *Pic. naual.* ℥iv.

Terebinth. comm. ʒß.

Liquefactis, & ubi opus fuerit, adhuc cum *oleo chamom. q. s.* subactis, adde successivè inspergendo, & benè agitando

Pulv. succin.

Mastich. an. ʒiß. ad ʒii. vel

Flor.

Flor. sulphuris, vel *sulphuris comm. subtiliter triti* ℥ß.
M. F. *Emplastrum.*

Inducatur super *alutam* aut *linteum crassum*, formâ quadratâ oblongâ, vel in forma transmissa absque sindone,

S.

Emplastrum discutiens.

Egregium est in ischiade, ut & in doloribus circa os sacrum ac ischium ex nimia onerum gestatione, aut simili causa externa, internum partium nexum plùs minùs lædente, natis.

Prostant etiam in officinis *emplastra vesicatoria*, quæ præscribuntur hoc modo:

℞. *Emplastr. vesicator. usit.* ʒi. vel ʒii.

Et præcipitur, ut æger de hoc super *alutam* inducat magnitudine thaleri, & ita applicet, aut manibus aut pedibus, &c.

Quod si tale emplastrum non prostet in officinis, tunc recipitur aliud emplastrum, in specie *emplastrum ex mucilaginibus*; huic additur *pulvis cantharidum*, pro singula uncia emplastri ʒi. cantharidum: malaxentur invicem cum *terebinthina*, & applicentur sub forma thaleri. Ubi fortiùs agendum vesicatoriis, augenda est dosis cantharidum; ubi mitiùs, imminuenda.

℞. *Empl. de mucil.* ℥iß.
Cantharid. pulv. ʒi. vel ʒii.
(prout fortiùs vel mitiùs agendum est in corpore vel magis crasso, vel delicatulo)
Terebinth. q. s.
Misce: inducatur suprà alutam.

S.

Emplastrum vesicatorium.

De quo q. s. decidendum est, & applicandum parti.

Equidem hæc ita pauca satis esse videntur: quoniam verò vix ulla in compositione plures errores committi videntur, quàm harum inunctionum, pauca quædam addere allubescit.

Usus omnium horum *Linimentorum*, *Unguentorum* & *Emplastrorum*, ceu Topici saltem remedii, adeoque particulari partis cujusdam privatæ usui destinati, in genere triplex esse videtur.

1. Robur partis vitale in spiritu insito fundatum, vi quasi balsamicâ firmare & roborare; ab illo enim efficienter, ut nutritionis medio, partis conservatio, ita & restitutio; unde vulnerum, ulcerum fracturarum, plurium tumorum, &c. curationes. Nil verò magis huic inimicum est, quàm transpiratio prohibita, undecunque oriunda; hac enim ipsius tertiæ digestionis sordes principaliter evacuantur, quibus retentis, œconomia partis turbatur, spirituum motus sufflaminatur, tandem ipsis quasi suffocatis gangræna inducitur.
2. Robur partis animale in evtonia fibrarum mediante spiritu influo conservare, quinimò relaxatam illam roborare, & appropriatis humiditatem lymphatico serosam discutere & absumere, nunc contractam blandè lenire, & quasi rigidiores fibras emollire, & denique vitiatam in dolore cui semper aliquid spasmodici plus minus solet esse iunctum, demulcere, & spiritum sedato undecunque nato orgasmo in naturalem tonum restituere; unde emollientia & anodyna sæpiùs solent esse reciproca. Hinc etiam HELMONTIUS in affectibus internis, v. g. dysenteria, in colica, cardialgia, spasmis nephriticis, & similibus, unguenta, &c. applicare, & foras lapide calefacto vel sacculo avenâ calidâ pleno fovere jubet; quoniam tali potenti lapidis vel arenæ calore, super unguento positæ, eadem minuantur, ut dicit, & ita impulsiones symptomaticæ sistuntur. Rarum est, quod irritetur tonus fibrarum acrioribus, unde ex illarum strictura & pororum contractura, modificato contentorum motu, effectus attractionis, rubificationis, vesicationis &c. ferè insequi solent.
3. Heterogeneum istum, aut præternaturalium topicorum affectuum occasionalem causam, corrigere & alterare, seu temperare & coquere, hinc & plus minus removere per illa, quæ humectare, resolvere, & attenuare, maturare, suppurare, &c. dicuntur; in quo puncto acidum quæ corrigunt, & hinc viscidum resolvunt, ac attenuant, tantùm non primatum obtinent.

Quibus præsuppositis, duo in legitima inunctionum, si non omnium, saltem usitatiorum, compositione & præscriptione observanda moneo:

1. Ut ex volatili, seu facilè resolubili, constent materia.
2. Nihil iis admisceatur, quod nequeat per totum homogenealiter resolvi: id quod HELMONTIUS imprimis inculcat *Pharmac. & Dispens. Modern.* §. 57.

Prius quod attinet: agunt in nos iunctiones vel mediatè vel immediatè: ibi odorum instar penetrantium, hic contactu suo corporali: ibi in affectibus externis vel internis, sed profundiùs radicatis; hic in externis. Hinc enim passim pro ventriculi &c. malis olea destillata recipere consuetum est, cùm externa in inflammatione Saturninum quoddam emplastrum, aut pulvis ex creta, saturno, &c. ut in erysipelate, inspersus magis in usu sint. De prioribus ergò ut imprimis intelligendum axioma, tamen & in posteriore, quantum possibile, observandum. Siquidem cujuscunque intentionis gratiâ applicantur inunctiones, semper pororum occlusio præcavenda, quâ superveniente, necessariò œconomia vitalis partis privata turbatur. Ergò vitanda sunt nimis unctuosa, viscosa, glutinosa, tenacia, quæ poros illinunt, & pertinaciter infarciunt. Unde præter modò insinuata incommoda partim ipsa agere interiùs, aut operari quicquam nequeant, partim juncta aliis impediunt. E contrà quæ subtiliora sunt, penetrantia magis, & ita poros magis aperientia, præter hoc, quod nullum nocumentum parti inferant, saltem in faciendo suo officio, & speciatim alteranda causa occasionali, erunt optima. BURRHO sanè hæc debetur laus secundùm BORRICHIUM *ad* BARTHOLINUM *Cent.* 3. *Epist.* 89. *pag.* 387. omnia ipsius emplastra ex volatili materia constare, adeò, ut unguentum pridiè illitum, postridie vix appareat unquam, damnatque Medicos, quod crassa illa corpora in emplastri formas compingant, quæ pororum angustias in agris nequeant subire. Ac sanè notabile est hoc ipsum in affectibus talibus, in quibus minùs locum habere hic modus externorum remediorum videri queat, nempè in hernia intestinali; tamen proficuum observatum fuisse RIVERIO *Observat. Communicat. propè finem, observ.* 14. *pag.* 371.

Modi unguentorum ex resolubilibus adeò, ac tantùm non volatilibus componendorum, forsan varii inveniri possent, modò consideremus glutinosum ac viscosum, ac quod tenax simul hinc existere solet, materialiter ex acido & pingui, illo agente, hoc patiente, sub determinata formali textura coalescere; unde modò corrigatur acidum citra fixationem, oleosum seu pingue eo ipso simul resolubilius, diffusibilius, & cujusvis acris potentiùs temperativum, effectivè refrigerans evadit. Ob hanc causam pluribus in unguentis & emplastris butyrum recens non salitum, oleo expresso, præsertim olivarum communi, longè præferendum puto; præ hoc enim illud est tenerius, minus acido occulto concentratum, adeoque minùs viscidum, promptiùs penetrat, citiùs discutitur, magis est temperativum, præsertim salsi, & potentiùs alterativum. Scopus ergo iste, unguina talia resolubilia præparandi, variis forsan modis obtineri posset. Suggessit jam quendam DECKERS *Comment. in Barbette Praxin l.* 2. *cap.* 2. *pag.* 59. Alius ulteriori scrutinio dignus fit cum *terebinthina pura*, cum *salibus volatilibus urinosis* in s. q. *aquæ destillatæ* soluta; aut cum *spiritu salis ammoniaci* in mortario trituræ ope bene miscendo: coeunt mutuò in crassamentum album moderatè spissum, ita, ut emplastri modo induci possit, quod cuti admodum promptè vim suam citra insigniorem remanentiam exercebit, & additione olei destillati non adeò acrium ulterius determinari poterit. Tentaminis ergò in pleuritide notha cuidam graviter affecto præscripsi:

℞. *Sal. volat. urinæ* ʒiii.
Solv. in s. q. *aquæ destillatæ*,
adde
Terebinth. ℥i.
Misceantur in mortario lapideo successivè, celeriùs tamen paulò solutionem affundendo, & concitatiore tritu subigendo: adde pro meliore saltem sub tentaminis primi auspiciis successu
Emplastri de meliloto q. s. pro consistentia Emplastri.

Idque applicabatur cum successu non contemnendo.

Facere huc quoque videtur aqua calcis vivæ cum oleo rosato, quæ ambo ritè mista coeunt in consistentiam butyri, ad ambusta præsertim, vulnera, &c. egregii, cujus applicati vestigia pariter nulla sunt conspicua: huic pro aliis usibus etiam sacchari saturni aliquantulum addi, & inspergendo sub tritu in mortario uniri potest; v. g.

℞. *Aquæ calc. viv.* ℥j.
Olei rosat. ℥iß.
Sacch. saturn. ʒj.
Misc. saturno, licet obscuris suis vestigiis se prodente.

Sed aliis alios hæc persequendi modos relinquam.

Alterum quod attinet axioma: sanè in genere, quæ vel misceri nequeunt, ut aquosa & oleosa, vel quæ mista se invicem obtundunt, ut pulveres varii, cerâ ac oleo inviscati, frustra omnino compinguntur, cùm vires debitas exserere nequeant. Officinalia ergo unguina, aut passim à Practicis usitata, quantâ egent correctione? Unde & non rarò simplicia quædam, & à rusticis plebeisve levi artificio conflata unguenta subinde artificiosissimè compositis & selectis officinalibus præstant. Sanè olea ex vegetabilium decoctione & infusione parum valent, cùm de gummosa horum substantia nil, de aromatica resinosa in illa quasi concentrata parum, capiant. Pulveres vegetabilium ac mineralium oleosis, pinguibus & glutinosis inviscati, parum vel nihil omninò præstant, adeò, ut plures tales compositiones de nihilo dicendæ forent: cum è contrà sub libertate

tate sua inspersi inflammationi erisypelaceæ, cuti exulceratæ; quæ emplastra ferre nequit, ulceribus manantibus & similibus affectibus externis, suum quod est, faciunt, ut v. g. de lap. calaminari, lacte lunæ, creta, cornu Cervi usto, nuce moschata, aloe, &c. notum est, quæ incarcerata squalent sine usu; simili modo ferè, ac farinæ vegetabilium, fotuum aut cataplasmatum sub forma subindè proficuæ existunt, quæ oleo ceràque susceptæ inermes redduntur. Unde & omnes inunctiones, quæ adstringendi, firmandi, exsiccandi, &c. scopo in herniis, imminente abortu, prolapsu uteri, ulceribus, &c. applicantur, ceu condictoria rejicienda: pulveres styptici inviscati sunt frustranei, aut saltem ad extimam cutis superficiem sphæra activitatis eorum terminatur: pinguibus intereà calore actuatis fibrarum, etiam profundiùs sitarum, resolutione ac emollitione contrarium intentioni Medici operantibus. Obsevarunt hoc jam plures, & quæ mutuâ solutionis actione in se agere plus minùs, & se invicem unire, & ita citra impedimentum operari mutuò possunt, inunctionum in formam univerunt. Singulare quid saturnus hìc obtinet, qui & quarta Chirurgiæ hodiernæ videtur columna, ex eo, quod ulcera & vulnera, queque subsunt manui Chirurgi, peccent ut plurimùm subtili acido, qui in se solus, vel aceto subactus, promptè cum acido olei cuiusuis, intercedente præsertim coctione, coit, ac ita emplastra polychresta constituit; dum ipsum in se arrosum quidem, sed nondum saturatum acido suo compari, acidi preternaturalium tumorum, uulnerum & ulcerum, patratoris pessimi, potentioris spicula recipit & secum retinet; dum pingues & oleosę particulę, à concentrante in viscidum acido liberatæ nonnihil, magis alcalinæ fiunt & resolubiles, magisque penetrativæ & temperativæ. Ex quo fundamento tanta saturninorum emplastrorum & compositio & varietas plus minus concinna enata fuit: quæ tamen vel obiter saltem, cùm præparationem ferè magis officinalem, quàm præscriptionem magistralem sapiant, ceu à scopo nostro aliena, insinuasse sufficiat.

FINIS.

INDEX

INDEX
RERVM PRÆCIPVARVM,

In Vniverso hoc Opere contentarum.

Numerus maior Tomum, minores paginam, literæ a. & b. paginæ latus indigitant.

A.

Aci-

Affectus

* Lapis Aquilaris. 243. tom. 3.

B.

Ban-

Capil-

Caro

Colly-

Coffee =

Coag. Sulphu. anima. et alcali, gum. mercuria, et sulphur natur &c. f. 343.
tom. III et II. de Podagra vide

Grapu-

D.

Dipho-

E.

Elemen-

F.

Fæces.

+ Sudatoria, vide Riverium Reformatum, et Sequenta 123. 602.

Funam-

H

Præpa-

I.

Infusa

Latex

M.

Liquan-

N.

O.

P.

Diffe-

Ple-

Electua-

Q.

R.

S.

Panis

Terra foliata tartari

Pulvis

Vene-

Volun-

Hydro-

Ruptu-

FINIS.

